6
34 N
5

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
12. C

8. C. 13.

8.4.15.
8
D
16

Digitized by Google

R. P. DIDACI
DE BAEZA
COMMENTARIA
ALLEGORICA MORALIA,
D E
CHRISTO FIGVRATO
IN VETERI TESTAMENTO,
TOMVS SECVNDVS.

Digitized by Google

Digitized by Google

R. P. DIDACI DE BAEZA

PONFERRADIENSIS,
SOCIETATIS IESV
Theologi, è prouincia Caſtellana,

COMMENTARIA

ALLEGORICA ET MORALIA,
DE CHRISTO FIGVRATO
IN VETERI TESTAMENTO,

Tomus Secundus.

COMPLECTENS VITAM MOYSIS.

Triplici Indice. I. Materiarum pro Concionibus. II. Locorum Sacræ Scripturæ.
III. *Rerum notabilium illuſtratus.*

LVGDVNI,
Sumptibus Iacobi & Petri Proſt fratrum.

M. DC. XXXV.

Digitized by Google

Digitized by Google

Excellentiſſimo Domino,

D. IOANNI FRANCISCO PIMENTEL,

DVCI, AC COMITI DE BENAVENTE, DVCI de Villalon, Comiti de Mayorga, & Cigales, Marchioni de Caſtro, Domino domus de Herrera.

PRISCVS en ille Moyſes (Excellentißime Princeps) inter iſtos papyreos, haud aliter, ac olim in ſua papyrecea fiſcella ad ſcopulos impingens, læua ſorte naufragaretur; niſi ſe bono genio obtuliſſet humanitas tua, qua lucem emendicantem ab vndis afferreret, largáque foueret clementia. Neque dubito grandiorẽ meum Moyſem pluſquam annorum ſucceſſu, fauore tuo factum multa in populum gratia valiturum, quod ſub tanti Principis auſpiciis fœlicißimus adoleuerit, ſiue quod non ingratus apud homines commendabitur, quem tu cunctis gratißimus amauiſti: ſiue quod domo tua virtutum omnium, & gratiarum aſſylo Chriſtiana comitate inſtitutus cunctorum ſemetipſe cordibus inſinuabit. O longe fœlicißimum modo, quam olim Moyſem, qui ſimulatam illam ſub Ægyptiorum Rege potius captiuitatem, quàm adoptionem, ſub maiori Domino fœlicißimus in libertatem ingenuè commutabit. Siue enim titulorum ſuperbiam, & ſemeſſas per atria Maiorum imagines perquirat, ſiue ſacratißimum chorũ virtutum iam dudum à Magnatum pectoribus, ædibúſque exulantium, omnia reperiet, alia aliis coram, non ſine miraculo refulgentia.

Video illum tuum vulturem auem auguratißimam, hæc omnia fœlicißimè portendentem, poſtquam ad tua ſtemmata nidum ſibi ſtructura perpetuum, ac nobilißimum aduolauit. Namque ſub illo augurio excitari familiam tuam, ſub quo imperatura quondam vrbis mœnia Romulus erigebat, nobis ritè præſagiebat, tuæ ſupra cunctas clarißimæ familiæ tam eminens faſtigium, quàm fuerit illius imperij inconcuſſa præ cæteris magnitudo. Nec ſucceſſus fefellit; nam poſt longißimam ſæculorum ſeriem tot Principes familiæ tuæ debet Hiſpania, quot viros nobilißimè genitos nobilius educauit, Proreges, Duces, Principes, Marchiones, Comites plures ſunt, quam vt, ſi vellẽ, cogerentur in numerum. Imò ætas noſtra, non ſine præteritarum inuidia, vidit non minus ſeptem Duces Excellentißimi Parentis tui fratres, Patruos tuos, ſimul in armis terra, marique conſtitiſſe, quatuor ſub literarum ſignis militaſſe, tres alios præcipuas Hiſpanicæ coronæ partes gubernantes. Tantus mehercule partus alterius ſimilis ſpes omnes abſtuliſſet, niſi tua domus, túque ipſe prolem non minorem edidiſſes, iam à pueritia ſub tanti parentis educatione ad facinora ſuorum Maiorum audentem.

Iam iſtos Martis generoſos ſpiritus, quos in ſuis cunabulis gens tua armis inci-

Digitized by Google

tatiſſima præſentit, nónne etiam tuus vultur fatidico clangore vaticinatus eſt? Ille ſanè vrbis conditor, qui ſaltu à Germano contemptam anguſti vallis munitionem fraterno ſanguine conſecrauit; augurio iſtarum auium victor arcem in Paleſtino monte ardentiſſimè ſolicitabat, plenus ſpe, bellatricem eam fore, quæ ſub aſſuetis ſanguini, & prædæ auibus erigebatur. Ita illi inter ſtrages, cædéſque venati vultures ſpoponderant. Et quidem par tuorum cum Romanis præſagium non diſpar exitus confirmauit. Quippe per vaſtiſſimum Orbem, non ſine multo ſanguinis hoſtilis diſpendio, gens tua Hiſpanas Aquilas circumtulit; quæ nunquam maiori præda graſſatæ ſunt, quàm cum tuo ſociatæ vulturi, catenatis non minus quinque Regibus, totæ inimicorum ſanguine maduerunt, Sed parum eſſet, niſi perniciſſimus vultur vltrà volaſſet, & ſimul cum deuinctis Regibus catenaretur. Per Syrtes, Breuiáque nouus quæſitus eſt orbis, in quem per longiſſima ſpatia tuæ familiæ geſta vagarentur, quæ ſanè tractus noti terrarum non capiebat. Nouit præſagus vultur, quæ ſtemmata ſibi in nidum auſpicatiſſimum deſtinaret: breuius ibi quieſcens vniuerſum Orbem tranſcurrit, tanquam vehiculo triumphans portaretur, quàm ſi velociſſimis ſuis alis continuo labore concitatis tranſuolauiſſet; vberiorem ſanguinis prædam, qua ſaginetur, habebit prope nidum, quam ſi perpetua ſolicitudine, quacunque volitans quæſiuiſſet.

Quòd ſi vna tibi militaris auorum gloria nobilitatem peperiſſet, infeciſſétque tibi purpuram cruentus ille ſanguis, quo madefacti toti Maiores tui inter arma rubebant, Magnus adhuc audires; tamen virtutibus, quæ à te ſunt, Maioribus maior emicuiſti. Obnoxiam tibi fortunam ſtrictius deuinciſti, quàm illi tui maiores Reges vinxerunt, qui moribus ad virtutem compoſitis feciſti, ne inconſultæ temeritatis rea damnaretur, tot tibi ſtemmata, tot honores, tot ſimul nobiliſſimas familias ſubdens, quæ conſtat meritorum potius eſſe mercedem. Tanta poſſides, tanta mereris illis virtutibus, quæ vera cum maieſtate maritantur. Non minor, inueniſti vberrimum fontem, è quo viuidam Regum virtutem exhaurias. Nec longius, quàm à vulturis tui indole ſagaciſſima hanc regalem virtutem augurabor; vt qui me per tuæ nobilitatis incrementa auis peruexit; virtutum tuarum fontes indagaturum reducat. Nimirum more Aquilæ ad cruentum Chriſti corpus, qui quondam temerario ad pectus vulnere æſtuantis amoris impetum demulſit, cum tuo vulture frequentiſſimè aduolas, volucríque ductrice ſanguini aſſueta limpidiſſimos cruoris fontes exſugis. Nec tantus negotiorum æſtus, quibus deſudas, fontes iſtos excæcat, aut ſiccat. Ecce virtutum tuarum principia, quæ ſi durant, fœliciſſimos tibi ſucceſſus confirmant. Denique quos mereris, quos optamus.

Facultas

Facultas Reuerendi Patris Prouincialis Caſtellani.

EGO Ildefonſus del Caño, Prouincialis Societatis Iesv in Caſtellana Prouincia, poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre Mucio Vitelleſcho Præpoſito noſtro Generali, facultatem facio, vt Secundus Liber *de Chriſto figurato*, à P. Didaco de Baeza, noſtræ Societatis compoſitus, & eiuſdem Societatis grauium, doctorúmque hominum iudicio approbatus typis mandetur. In quorum fides has literas manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus, in noſtro Villagarcienſi Collegio 29. menſis Auguſti, anno 1634.

Ildefonsvs del Caño.

LICENCIA DEL ORDINARIO.

EL licenciado Don Pedro Carillo de Acuña, del Conſejo de ſu Mageſtad, Collegial de Santa Cruz de Valladolid, Prouiſor y Vicario general de todo ſu Obiſpado, electo Auditor de la ſacra Rota, Canonigo Penitenciario de la Santa Igleſia de Valladolid, y Cathedratico de Prima de Leyes en eſta Vniuerſidad. Por la preſente doy licencia al P. Diego de Baeça, de la Compañia de Iesvs, para que pueda imprimir, è imprima el Secundo Tomo *de Chriſto figurato in Veteri Teſtamento*, atento que me conſta por relacion de perſonas doctas à quien ha ſido cometido, contiene ſana, y prouechoſa doctrina, y que por lleno de erudicion ſerà de grande vtilidad à los doctos que le leyeren. Fecha en Valladolid, Iulio 30. de 1633.

Licenc. D. Pedro de Carrillo de Acvña.

Lvcas Martines de Aravxo.

ILLVSTRISSIMI, ET REVERENDISSIMI Domini, D. Franciſci Sancij de Villanueua, Archiepiſcopi, Epiſcopi Mazarienſis, nunc Canarienſis electi, Maieſtatis Catholicæ Conſiliarij, & Concionatoris, Sanctiſſimi PP. Vrbani VIII. Aſſiſtentis

APPROBATIO.

EXimij Parentis pulcherrimum fœtum, primigeniis liberis ſpecioſiſſimis (inclyta venuſtate, colore viuido, apta membrorum diſpoſitione conſpicuis) ſimillimum fratrem, *non habentem maculam, neque rugam*, magni Senatus decreto maxima inſpexi voluptate. Sexta certe hac prole Optimum Patrem R. Didacum de Baëza è Societate Iesv, inſignem Theologum, denuo fœcundum *dotauit Deus dote bona*. Dum vero *elegantem infantem*, non *in litore maris habitantem*; ſed *in carecto ripæ Nilotici fluminis* naſcentem intueor, ſeu eruditiſſimi decoris venuſtum corpus, ſeu abditæ ſapientiæ celſiſſimum animum attendas: *formoſum valde, & incredibili pulchritudine omnium oculis gratioſum, & amabilem* proclamandum eſſe non ambigo. Neutiquam ergo hæc ſcripta, ipſis gratiarum manibus, è Paraſidiſiacis Aruis, vbi

[margin: Epheſ. 5. Geneſ. 30. Exod. 2. Geneſ. 49. Exod. 2. Æſther 2.]

Zephiri melioribus halant
Perpetui flores. [margin: Claud. de Rapt. Pro.]

Feſtiuo lepore decerpta, luce tantum digna iudicio, ſed

Linenda Cedro, & leni ſeruanda cupreſſo. [margin: Horat. in Art. Poët.]

Sic enim de Chriſtiana Republica; & ſacris Literis benemerentiſſimo Auctore iam diu cenſuit vterque orbis: quandoquidem *ſapientiam eius enarrant gentes, & laudes enunciat Eccleſia*. Sic autumo, ſic voueo. Mantuæ Carpentanorum, pridie Kalendas Maij, ann. ſalut. 1634. [margin: Eccl. 39.]

Franc. Archiep. Epiſcop. Mazar.

APPRO

Digitized by Google

Approbatio Doctoris, D. Franciſci Paez, Sotomayor Collegij Sanctæ Crucis Valliſoleti Alumni.

EX commiſſione Domini, D. Petri Carrillo y Acuña Collegij Sanctæ Crucis Togati, Regiſque Conſiliarij, Sacræ Rotæ Auditoris, Pintianæ Eccleſiæ Pœnitentiarij, & totius Diœceſis Vicarij generalis, euolui ſedulò, & ſumma voluptate perlegi, Sextum Tomum (qui eſt ſecundus, de *Christo figurato in Veteri Teſtamento*) eruditiſſimi P. Didaei de Baeça Concionatorum merito magiſtri; in quo nihil offendi Fidei diuinæ, aut probis moribus diſſonum; omnia potius, in eo ſcripta, virtutum ſplendorem, vitiorum opprobria, & Fidei continent mirabile firmamentum. Tali enim ingenij acumine, & religionis zelo prædictus, ſapientiſſimus Pater, ea, quæ, in Veteri Teſtamento, de Chriſto Domino fuerunt adumbrata, componit, vt non fidelibus tantum, ſed etiam diſcolis admiraturis maxime profuturum ſpero; dum in eo lucem fulgentiſſimam miror, qua ceſſaſſe iam vmbras, & adueniſſe demonſtrat veritatem. Idque licet è floriferis Sanctorum libris libatum eſſe conſtet, ab eo tamen tali ordine, & eruditione illuſtratur: vt ipſa Sanctorum dicta, quæ hucuſque nec dum flores etiam Concionatoribus videbantur, melliflua iam, & ipſa melle dulciora omnibus apparebunt; quo facile, & ſuauiter Chriſtiani populi mores in melius diſponentur. Quare in communem omnium vtilitatem iudico conuenientiſſimum fore, ſi opus præſens (tanto auctore dignum, & inter illius opera ſtudio, & eruditione primum) Typis commendetur. Valliſoleti in maiori Sanctæ Crucis Collegio, anno 1634. die 2. Auguſti.

Doct. D. FRANCISCO PAEZ Sotomayor.

CONSENSVS.

COmmentaria Allegorica Moralia, *de Christo figurato*, auctore P. Didaco de Baeza, typis mandari ſumptibus IACOBI PROST, Lugdunenſis Bibliopolæ, Ego Regis in Præfectura Lugdunenſi Procurator conſentio. Die 24. Ianuarij 1635.

PVGET.

PERMISSIO.

VIſo Procuratoris Regis conſenſu ſupradictum Librum typis mandari conceſſum eſt. Datum die 24. Ianuarij 1635.

SEVE.

AD CON

AD CONCIONATORVM VSVM.

Dom. 1. Aduentus.

LVC. 21. *Erunt ſigna in Sole, & Luna, & ſtellis.* Venturo domino in iudicium abſcunduntur vniuerſæ creaturæ, quia nequit Deus vt alij tribuatur, id quod ſolum eſt poteſtatis ſuæ, lib. 5, cap. 1. parag. 4.

Item, *Erunt ſigna in Sole*, &c. Daturus Deus ſigna ſupremi excidij, illa ponit in Sole, & aſtris, à quibus regitur mundus, quia creatæ poteſtates nil prius exhibent quam mortis rigorem vbi ſupra, parag. 11.

Sed & illud notandum, quod Sol, & Luna fulgentiſſimi principes mundi, non dubitent ſuum deponere ſplendorem vt Deo venturo in iudicium miniſtrent. Quo docentur principes, & nobiles omnem ſuum ſplendorem obliuiſci in cauſa obſequij diuini. Vbi ſupra cap. 3. par. 19.

Areſcentibus hominibus præ timore, &c. Diutious laborum concurſus in ſignis Solis, & Lunæ, & ſtellarum, in maris fremitu, in bellis continuis maxime homines affliget, vt qui ſoleat ſuſtineri difficilius, cap. 3. parag. 25.

Virtutes cælorum mouebuntur. Inter prodigia, & miracula vltima hoc quaſi ſummum proponitur, quod virtutes cœlorum, hoc eſt, cœleſtes, & ſanctiſſimi viri mouebuntur, in afflictione erunt. Miraculum enim magnum eſt, quod Deus cœleſtes viros afflictionibus permittat, cap. 11, parag. 26.

Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate, &c. Nullo magis claret Dei miniſter, quam in punitione peccatorum, cap. 51. parag. 30.

Item: *Videbunt filium hominis*, &c. Cur non filium Dei? Veniebat in poteſtate magna, filius autem Dei magis in exinanitione pro nobis claret, cap. 2. parag. 21.

His autem fieri incipientibus, reſpicite, & leuate capita veſtra. Sanè inter tam triſtia ſigna mirum eſt, quod iubeamur leuare caput. Sed is eſt Deus, qui ſcit ſuis conſulere ea via, quam nullus attingere valet, cap. 1. parag. 6.

Dom. 2. Aduentus.

Matth. 11. *Cum audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti*, Hoc mirũ quod Ioannes ſit in vinculis; ſed in hoc ſæculo etiam exactiſſimis Dei cultoribus non deeſt ærumna, cap. 13. par. 1. Item Ioannes pauper; & nudus in vinculis carceris iacet. Tribunalia enim ſæcularia in ſolos pauperes oſtendunt valentiam ſuam, cap. 14. par. 15.

Cũ audiſſent in vinculis opera Chriſti. In vinculis poſitus Chriſti opera percipit. Tunc enim te aptas ad percipienda diuina, cum aliquid diuinæ paſſionis in te exhibes, cap. 15. par. 6.

Cũ audiſſet opera Chriſti miſit, &c. Multi male de Ieſu loquebantur, ſed Ioannes audiens opera, ad verba non attendit. Vbi enim opera teſtantur, verbis non eſt attendendum, cap. 25. par. 3.

Mittens duos ex diſcipulis ſuis, &c. Dum eſt in vinculis mittit ad Chriſtum. Nullum enim promptius refugium in tribulatione, quam ſi ad Deum recurras, cap. 25. p. 21.

Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur. Hæc ſigna videbantur à pluribus ſapientibus, qui tamen per illa non deuenerant in cognitionem Chriſti. Cur ergo, quæ inefficacia erant ad tam multos alios, dabantur Ioanni? Qui Dei eſt vel de minimis agnoſcit ea, quæ Dei ſunt, cap 12. par. 31.

Domin. 3.

Ioan. 1. *Vt interrogarent: Tu quis es?* Non ad aulicum, ſed ad heremitam mittunt, & ideò interrogãt, quis ſit; ſi enim ad aulicum mitterent, interrogarent, qui vocetur; quando tota aulicorum negotiatio circa nomina eſt, non circa res veras, c. 26. p. 2. Et meritò in Ioanne quærunt, quis ſit, non qui vocetur. Deus enim in ſuis non ſuſtinet nuda nomina. Ibi par. 5.

Non negauit, quia non ſum ego Chriſtus. Sic Sacerdotis filius, & genere ipſe ſacerdos in humilitate debebat fundari, cap. 26. par. 8.

Non ſum. Totus erat Ioannes in eis oſtendendis, quibus carebat. Vtiliora enim nobis ſunt ea, quæ infirmitatem recolunt, cap. 13. par 14.

Ego vox clamantis in deſerto, &c. Diſſimulat ſe eſſe pluſquam prophetam, imò negat ſe eſſe, & fatetur ſe vocem ſolam eſſe Dei clamantis. Et meritò ſe Dei vocem dicit, quando ſupra humanas vires eſt, quod quis ſuam obtegat præſtantiam, c. 2. p. 3. Dicitur Ioannes vox, quia ſeruiebat Verbo incarnato, id enim fit quis, quod adorat, c. 12. p. 11.

Cur ergo baptizas? Paulò antè illum vt prophetam venerabantur, modo vt reũ tractant, inquirentes cur baptizet? Sic creaturæ fauor, quam cito mutatur, cap. 12. par. 2.

Dom. 4. Aduentus.

Luc. 3. *Sub principibus Sacerdotum Ana, & Caypha.* Sub talibus principibus, non miror, quod Reſpublica perdatur quando plus eam lædunt principum peccata, quam hoſtes, cap. 2. par. 20.

Factum eſt verbum domini ſuper Ioannem Zachariæ filium in deſerto. Inter tot tyrannos, vnum Ioannem excitat Deus, cuius enim poteſtatis eſt, quod infirmus quiſq; poſſit ſtare aduerſus validiſſimos aduerſarios, cap. 2. par. 19. Vnus pro virtute ſtans ſufficit, cap. 2. par. 5.

Zachariæ filium. Vnus bonus filius valet parentes ſuos ornare, ditare, cap. 1. par. 7. & alibi. Vide in Indice.

Item: *Filium Zachariæ.* Non otioſe ponitur pater eius Zacharias, ſed quia virtutum paternarum laus magnum eſt calcar filiis ad ſalutem, cap. 2. par. 32.

In omnem regionem Iordanis. Semper Iordanis ſalutaris; loca enim à Deo homini ſalutaria facta, ſemper ſunt ſalutaria, c. 14. p. 1.

Vox clamantis in deſerto, &c. Vox Dei efficacior omni opere ad creaturarum corda mouenda, cap. 2. par. 27. Et vide de voce & operibus in indice rerum.

Dom. Septuageſima.

Matth. 20. *Conducere operarios.* &c. Ecce tibi quos miniſtros eligat dominus, vt vineam ſuam excolat, nimirum operarios, hoc eſt, qui non excedant operariorum cultum, non ament lautitias principum. Miniſtri enim iuſtitiæ laute viuentes perdunt Reſpublicas, cap. 6 par. 12.

Exiit primo mane conducere, &c. Quod à primis incunabulis bonum bibitur, firmiter durat, cap. 6. par. 7.

Conuentione facta ex denario diurno. Noranter vocauit denarium diurnum, ne putaretur eſſe de rebus ad noctem huius ſæculi pertinentibus, ſed de iis, quæ ad regnum lucis æternæ ſpectant. Non enim ſpectari debet merces temporalis ab iis, qui virtuti operam nauant, cap. 10. par. 5.

Nemo nos conduxit. Non adeò mala erat cauſa otioſorum, quando non fuerant conducti ad opus, vt eſſet, ſi poſt conuentionem, & inceptum opus redirent ad otium. Hoc enim maximè cauendum erat, cap. 11. par. 1.

Ite & vos in vineam meam. Sub diuinis præceptis nihil non poteſt humana fragilitas,cap.51.par.17.

Incipiens à nouiſſimis. Temporis prærogatiua parui momenti eſt apud Deum,cap.9.par.6.

Acceperunt ſingulos denarios. Nihil illis ſubſtrahitur mercedis,quæ enim pro æternis fiunt,nullam ſciunt ruinam, c.12.par.47.In æterna patria non viuitur niſi de anteactis laboribus,cap.17.par.50.

Domin. Sexageſima.

Luc.8.*Exiit,qui ſeminat*, &c. Bonus æternorum bonorum ſeminator,nihil credit futuris, quod eſſes periculoſiſſimum,cap.15. parag.4. Tunc futura promittens placet, quando de præſenti præſtat aliquid,cap.3.par.7.

Aliud cecidit ſecus viam, &c. Quod in via trita, ſiue in petroſis,ſiue in ſpinis cecidit,perditur;ille enim Dei ſemini reſpondet, qui ſe præparat prius,& excolit,c.10.par.12.

Cecidit ſecus viam. Quod à volucribus comeditur,ſecus viam erat;in quaſconque enim tentationes, pericula que deuenias,via euadendi manet,c.11.par.22.& par.27.

Cecidit ſupra petram, &c. Miror, quod & ad petras, & ſpinas ſuum ſemen permittat Deus ire, ſed ſola Dei beneficentia eſt,quæ nullis obicibus impeditur,c.12.par.14.

Dom. Quinquageſima.

Luc. 18. *Et tertia die reſurget*, &c. Omnis labor deficit ſub reſurrectionis vel vmbra,c.23.par.7.cap.4.par.8.

Dixerunt autem eum, quod Ieſus Nazarenus, &c. Ieſu nomen cuique auſpicatiſſimum,cap.14.par.4.

Miſerere mei. Oculis indigebat, ſed non pro ſolis oculis, ſed pro ſe toto maluit miſericordiam petere. Diuini enim ſpiritus eſt non dimidiate, ſed integre ad dona venire,cap.18.par.14.

Stans Ieſus iuſſit illum adduci ad ſe, &c. Non iuit ad illum Ieſus,ſed magis expectauit,vt ille ad ſe veniret,quia ſola temporalia quærebat,quærenti enim diuiniora,& altiora,ea illi ſiſtuntur,cap.12.par.29.

Adduci ad ſe &c. Magna Dei dignatio, quod per ſe ipſum attendat hominis ſaluti,cap.17.par.1.

Sequebatur illum magnificans Deum, &c.de gratitudine habes plurima in indice rerum.

Fer. 4. Ciner.

Matth.*Nolite fieri ſicut hypocritæ*,&c. Virtutis ſimulatio lethalis,cap.19.par.13.

Matth.6.*Exterminant facies ſuas*, &c. Et ſe,& ſua perdunt pro vanitate, qui pro Deo, & virtute vel obolum perdere timent,c.16. par. 15. In peccatorum ieiunio vera exterminatio eſt, in iuſtorum ieiunio vnctio, ſunt enim iuſtorum labores adumbrati reſpectu illorum, cap. vlt. par.8.

Item: *Exterminant facies ſuas, vt appareant hominibus*, &c. Nec miror,quod dum humanos plauſos quærunt,exterminent, & perdant facies humanas, transformantur enim homines in belluas,dum colunt creaturas, cap. 16. par.21.

Tu autem cùm ieiunas,&c. Non immerito commendatur ieiunium ex omni parte perfectum; quando conuiuia hoſtiles phallanges in nos reducunt, c.17.p.4.Et pariunt luxuriam,cap.16.par.22.cap.20.par.5.

Nolite theſaurizare vobis in terra,&c. Vacuanda eſt anima terrenis,vt Deum capiat,cap.18.par.21.&par.24.cap.52.parag.43.

Pater tuus,qui videt in abſcondito,reddet tibi,&c.Dei remuneratoris præſentia ob oculos poſita trahit hominem in facinora,cap.18.par.26.

Theſaurizate vobis in cælo. Nihil à nobis aſſumendum in ſæculo,niſi quod in cœlo retinere poſſimus, c.28.p.2. Lucri temporalis amor nos cœleſtibus priuat,c.19.par.2.

Memento homo quia puluis es. Qui morti appropinquat, nil temporale curet,ſed magis attendat diuinis, c.28. par. 4. & 5. De morte, & terrena infirmitate conſideranda, vide in indice rerum, & cap. 23. paragr. 5. cap. 25. paragr.21.

Fer. 5. Cinerum.

Matth.8.*Acceſſit ad eum Centurio*, &c. Vtinam tales eſſent milites, & duces, vt ad Deum accederent, fallar niſi vnus ſuffeciſſet aduerſus exercitus,cap.32. par.3.

Rogans eum,&c.Oratio pro aliis efficaciſſima, cap. 29. paragr.19.

Puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur, Torquentur male mundiales ſerui, ſerui autem Dei afflictiones, & mortes pene non ſunt reſpectu afflictionum peccatorum cap.vlt.par.8. Vt accedit ad Ieſum pro ſeruo rogat,quia à Dei cultu humanitas in proximos venit,cap.27.par.3.

Ego veniam,& curabo eum. Vnus Deus ſalutaris homini,mundiales omnes affectus lethiferi,cap.vlt.par.7. Item non alias,ſed manus ſuas promittit;dicens:*Veniam,& curabo*,quia Dei manus largiſſima eſt ſuper omnes creaturas,cap.31.par.6.

Dico huic,vade, & vadit, &c. Ideò homo eſt imperfectus dominus,qui omnia per agebat iuſſis, præſtans enim princeps non ſolum iuſſis, ſed & operibus agit, cap.32. parag.19.

Fer. 6. Cinerum.

Matth.5. *Diligite inimicos veſtros*, &c. Beneficentia in hoſtes,cap.26.par.6.cap.6.par.7.& cap.9.par.40.cap. 24. paragr.12.

Benefacite iis,qui oderunt vos. Spiritus Dei eſt,qui fauet etiam perſecutoribus,cap.18.par. 15. & cap. 7. par. 13. & cap.12.par.16.

Orate pro perſequentibus,& Proh oſtibus orandum,cap. 9.par.38.Oratio pro hoſtibus lucroſa,cap.13. par. 7. cap. 6.par.6.& 7.

Cum ergo facis eleemoſynam, &c. Vide in indice rerum de eleemoſyna.

Sabbathum poſt Cineres.

Marci 5. *Erat nauis in medio mari,& Ieſus ſolus in terra.* Dum nauis eſt in mari, Ieſus in terra eſt, vt cuius eſt prompta ſuis parare refugia,cap.7.parag.10. Ieſus in terra,quia in ſolo eo firmitudo,cap.6 par.10.

Laborantes in remigando. &c. Non oculis, ſed manibus committenda ſalus eſt,cap.29.par.16.

Viderunt eum ambulantem. Deus velocius accurrit hominibus,quam vlla creatura,cap.1.par.9.

Putauerunt Phantaſma eſſe. Meticuloſis hominibus omnia videntur horrenda, & mortis plena, cap. 23. paragr.10.

Dominica 1. Quadrag.

Matth.4. *Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu,vt tentaretur*,&c.Cum Ieſus Dominus,& Deus eſſet,tamen in locum tentationis non iuit ipſe,ſed maluit ferri, vt doceret protectionem diuinam ſecuram eſſe illis,qui non in pericula eunt,cap.25.par.23.

Vt tentaretur à diabolo. Tentationes pati voluit, ne diuſius in nobis tentationes durarent,cap.29.par.15.

Dic vt lapides iſti panes fiant. Permiſit dominus in tentatione lapides ſibi offerri,minime panes, aut dapes aliàs ſibi afferri permiſit. Præſtantiſſimus enim index,& princeps deteſtabatur vel videre munera offerri ſibi, c.25. par.10.

Mitte te deorſum,&c. Tentatio erat, quod ſe inutiliter à pinnaculo deiiceret,quando præſtantis virtutis vir, nec gradum facit ſine fructu,cap.2.par.4.

Oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, &c. Quod regium,& glorioſum eſt in mundo, id oſtendebatur, non quod vile oneroſum. Et cur Deus non fecit vt ſimul etiam vilia apparerent? Vt oſtenderet æque eſſe omnia ſugienda, quæ à Deo auertunt, ſiue pretioſa ſint, ſiue vilia,cap.2.par.14.

Angeli miniſtrabant ei. Danieli famelico adductus fuit Abacuc,qui ei miniſtraret,cur etiam dominus non potius amauit hominum miniſterium,quam Angelorum? Bonus dominus, & ſaluator hominum nihil ab illis accipere voluit,vt facilius eorum dominaretur. Nullus enim princeps facilius

Digitized by Google

facilius dominatur hominum, quam qui nil ſumit ab eis, cap.5.parag.2.

Reliquit enim diabolus. Ieſus omnia diaboli vacuauit venena, cap.29.parag.12.

Fer.2.à Dom.1.

Matth.25. *Cum venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli cum eo,* &c. Deus cum creaturis apparens terribilior eſt, cap.18.par.22.

Et ſtatuet oues à dexteris, hædos à ſiniſtris. Præſentia Dei apud impios, ex eorum claret ſupplicio, cap.18.par.14.

Hædos à ſiniſtris. Ad primum diuinæ iuſtitiæ ictum, hœdini mores apparent, cap.5.par.18.

Eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Multæ aliæ virtutes fiunt à ſanctis, & ſola miſericordia memoratur in iudicio, quia vel vna inſignis virtus potens eſt nos aſſerere in tuto, cap.17.par.18.

Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, &c. Maledictos eos vocat, & non dicit, à quo ſint maledicti, vt innuat non ab vno, aut ab alio, ſed ab omnibus tunc impiis maledici, etiam ab iis, quos magis ſibi obligauerant in vita, cap.5.par.17.

Diſcedite à me. Cur tam metuendam ſententiam ipſe Ieſus profert, & non potius mandat, vt proferatur à miniſtro aliquo? Ne illa metum iuſtis incutiat, quæ enim fiunt à vero iudice, non ſunt terrori iuſtis, cap.7.par.5.

Ibunt in ſupplicium æternum, iuſti autem in vitam. Plus torquet plaga propria ad conſpectum fœlicitatis aliorum, cap.6.parag.14.

Fer.3.à Dom.1.

Matth.21. *Intrauit Ieſus in templum Dei, & eiiciebat omnes vendentes,* &c. Lucri amor nos priuat Deo, eiuſque bonis, cap.29.par.2.

Menſas nummulariorum, & Cathedras vendentium columbas euertit, &c. In menſarum, & Cathedrarum euerſione nec nummum dicitur perdidiſſe, nec columbam occidiſſe; ea enim eſt manus domini, quæ vel in ipſis plagis illatis protectionem oſtendit, cap.6.par.11.

Cathedras vendentium columbas euertit. Et turtures vendebantur, & agni ad ſacrificia peragenda; cur non turturum, nec agnorum, ſed columbarum Cathedræ dicuntur euerſæ? In columba laſciuum animal oſtendebatur, vbi autem Deus adeſt, non poteſt laſciuia non perire, cap.7. paragr.2.

Ecce acceſſerunt ad eum cæci, & claudi. Cum verberantem vident, ad eum accedunt cæci, multum enim claret diuinitas, dum puniuntur impij, cap.7.par.8.

Indignati ſunt. Sacerdotes, & Scribæ indignantur in Ieſum, cum vident caſtigari vendentes. Propria enim eſt reproborum plaga, quod nec inter pœnas emolliantur, cap. 7.par.12.

Fer.4. à Dom. 1.

Matt.12. *Magiſter volumus à te ſignum videre.* Adulationis malum habes, cap.8.par.8.

Generatio praua, & adultera, &c. Manſuetiſſimus Ieſus iraſcitur in hos, illóſque verbis contumelioſis ferit. Et meritò, contemnentes ij ſigna diuinitatis, ad ſigna aeria, & inutilia feſtinabant. Diuinorum aut contemptus à manſuetiſſimis etiam iram trahit, c.9.p.18.

Mala, & adultera. Aliàs miſericors, nunc totus ira factus apparet. Et cur adeò modo iratus? Oſtendunt illa verba quibus generatio adultera notabantur, in quo ſimul eorum feriebatur laſciuia, quæ iram ſine miſericordia ſolet trahere, c.30.p.10.

Niſi ſignum Ionæ. Signum Ionæ ſignum paſſionis Ieſu eſt, quod ſolum promittitur Iudæis degeneribus, vt quod valeat feraliſſimas quaſque mentes ſuauiare, cap.9.par.26. Feſtinum eſt remedium ſalutis, c.12.p.5.

Item: *Niſi ſignum Ionæ,* &c. Deficientibus aliis, ſola dominicæ paſſionis protectio non deficit, c.11.par.16.

Pœnitentiam egerunt in prædicatione, &c. Deus non ſolum verbis, ſed operibus colendus, cap.19.§.6.

Fer.5.à Dom.1.

Matth.15. *Ecce mulier Chananæa.* Vnius virtus ingentis populi ſcelera obtegit, cap.30.parag..18.

Clamauit dicens, Miſerere mei. Oratio verecunda, & humilis efficax, cap.31.par.1. Vide de oratione plura in Indice rerum.

Filia mea male à dæmonio vexatur. Fœlix filia, quæ talem matrem habebat, qua poſſet protegi à vexatione dæmonis, cap.30.paragr.19.

Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & dare canibus. Hoc regaliſſimum in homine, quod ſic vni tribuat, vt nulli alij officiat, cap.31.paragr.9.

Dare canibus. Afflictam canis nomine ferit, vt qui eius ingentem virtutem nouerat. Magnæ enim probationes non niſi fortiſſimis adhibendæ, cap.32.§.14.

Comedunt de micis. Quia temporalem ſalutem quærit, micis contenta eſt; in ſolis enim ſpiritualibus æſtimanda eſt copia, cap.31.§.7.

Fer.6. à Dom.1.

Ioan.5. *Angelus autem domini ſecundum tempus deſcendebat,* &c. Audio Angelorum deſcenſus in piſcinam, & miror, quod non notetur eo etiam veniſſe diabolum.

Iob.1. *Cum veniſſent filij Dei, vt aſſiſterent coram Deo, affuit inter eos etiam Satha.* Ibi cum Angelis & Sathã affuit, cur ſimiliter in præſenti non dicitur affuiſſe Sathan? Erant tunc Iobi res proſperiſſimæ, non miror, quod tunc diabolus ſeſe ingereret inter Angelos, vt eis noceret. In præſenti autem ſola cernebatur multitudo languentium, aridorum, cæcorum, claudorum expectantium motum Angeli; inter tot calamitoſos diabolus nõ apparet, ſed vt mortuus iacet, cap.29.§.14.

Item. *Angelus autem.* Angeli ſalutares homini. cap. 18, paragr.1.

Qui prior deſcendebat, ſanus fiebat. Angeli præſentia vnum ſanabat: Solus Ieſus ſufficiens eſt pluribus, cap. 9. paragr.2.

Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem. &c. Triginta octo annis expectauit aduentum Angeli, & per tot tempus Angelus non illi aduenit; Ieſus autem illi modo adeſt præſto, vt qui velocior ſit omni creatura in fauendo, c.13.§.9.

Vis ſanus fieri? Voluntarij in re ſalutis æternæ præſtantiſſimi, cap.32.paragr.26.

Hominem non habeo. Hominem non habere computat in cauſas pœnarum; quanto maior pœna eſt Deum non habere, cap.18.§.3.

Suſtulit grauatum, & ambulabat. Vt Ieſus iuſſerat grabatum tollere, & ambulare, ſic ſuſtulit, & ambulauit. Nihil enim prætermittendum ex iis, quæ ad Deum ſpectant, cap.8.§.16.

Iam noli peccare, ne deterius, &c. Reproborum eſt facile in eadem vitia recidere, cap.11.§.9.

Dom.2. Quadra.

Matt.17. *Duxit illos in montem excelſum ſeorſum.* In montem duxit, vt tenacius afficerentur ad viſionem, pro qua laborauerant, c.23.§.12. Apparitiones cœleſtes crebrius rudibus, quam ſapientibus, cur? cap.3.§.9.

Transfiguratus eſt ante eos, &c. Cur, qui ſe tot ignominiis deuouerat, modo voluit in gloria oſtendi? Vt teſtaretur gloriam ſuam non partam laboribus, ſed donatam ſibi, quod præſtantius, cap.13.§.6.

Reſplenduit facies eius ſicut Sol. In ſolo Ieſu gloriæ veritas, in aliis pictura, & adumbratio, c.18.§.28.

Loquentes cum Ieſu. Dicit Lucas quod loquebantur de exceſſu. Magna ſapientia, quod in dignitatum gloria, eius depoſitionem attendas, c.3.§.18.& §.13.

Bonum eſt nos hic eſſe. Non paſſum in præſenti non laudare eos, qui in vna dignitate quieſcunt, nec ad alias contendunt. Pro quo c.2.§.17.c 24.§ 9.

Item: *Bonum eſt nos hic eſſe.* Alij Euangeliſtæ notant Petrum, quod neſciret, quid diceret, dum tam paruis, temporalibúſque luminibus contentus eſſet, non enim à bono,

 ſed

ſed à malo venit, quod ad parua attendas, cap. 4. parag. 12.

Faciamus hic tria tabernacula. Præſtanti viro detrimentoſum eſt magna non aggredi, cap. 2. §. 23. Item vnde piſcator audet in ædificationem tabernaculorum? Ad præſentiam Dei remuneratoris maiora viribus præſumit, cap. 18. §. 26.

Tibi vnum, Moyſi vnum, &c. Moyſem & Propheta trahit in concordiam, & vnanimitatem, ille enim præclarum Deo munus offert, qui ab omni diſcordia alienus eſt, cap. 32. §. 24.

Item. *Tibi vnum, Moyſi vnum*, &c. Qui tantam vnitatem fundat, nihil ſibi præſumit; & meritò ibi enim ſolum poteſt eſſe concordia, vbi proprium luctum contemnitur, cap. 32. §. 25.

Fer. 2. à Dom. 2.

Ioann. 8. *Quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.* In ratione quærendi Deum adhuc ad temporalia reſpiciebant; & temporalia æſtimabant; vnde non miror, quod peccatum non exuant, cap. 11. §. 8.

Quo ego vado, vos non poteſtis venire. Illi Ieſu poſſunt appropinquare, qui ei in forma viuendi conformantur, cap. 2. §. 29.

Vos de deorſum eſtis. Impij terrenis ſemper ſunt affini, cap. 10. §. 6.

Ego non ſum de hoc mundo. In quo vel vmbra Dei eſt, nihil mundiale, nec terrenum eſt, cap. 7. §. 4.

Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccato. Ecce tibi vnde Ieſus adeo longanimis eſt in tolerandis impiis, ex eo nimirum, quia eorum ſupplicium certo imminens cernit, cap. 18. §. 23.

Cum exaltaueritis filium hominis, tunc cognoſcetis. In morte ſe quis facit agnoſci, cap. vlt. §. 13.

Fer. 3. à Dom. 2.

Math. 23. *Super cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ*, &c. Et Moyſes, & Scribæ ſederunt in eadem Cathedra; Moyſes multa bona traxit, Scribæ multa mala. Non enim locus, in quo es, ſed affectus animi trahunt bona vel mala, cap. 5. §. 19.

Dicunt, & non faciunt. Linguæ ſplendor in re virtutis ad modicum valet, c. §. 32. Lingua autem operibus iuncta ad plurimum, cap. 3. §. 30.

Quæ dixerint vobis, ſeruate. Non ad facta, ſed ad verba impiorum etiam magiſtrorum iubet attendere. Potens enim eſt Deus de indiſpoſitis & repugnantibus laudes elicere diuinas, cap. 20. §. 13.

Omnia opera ſua faciunt, vt videantur. Ea eſſet fœlicitas ſumma, ſi quæ pro vanitate faciunt, faceres pro ſalute æterna, cap. 12. §. 48.

Fer. 4. à Dom. 2.

Matth. 20. *Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur.* Quod ſemel oblaturus erat ſuum holocauſtum, ſæpe animo tractat; & merito, magnum enim inde lucrum venit, ſi ſæpe animo tractemus, quæ oblatori ſumus Deo, cap. 9. §. 9.

Item. De morte ſubeunda, eiuſque circumſtantiis merito ante agit dominus, vt oſtendat, quam ſalutare ſit homini, quod nihil in morte repētinū illi obueniat, c. 6. §. 8.

Adorans & petens. Humilitas efficaciam orationi præbet, cap. 18. §. 25. Reuerentia exhibenda Deo, cap. 6. §. 30. cap. 2. §. 30.

Vnus ad dexteram, alius ad ſiniſtram. Cur non ad dexteram ſedeant ambo? Solius eſt diuini ſpiritus admittere conſortes in dignitate, cap. 20. §. 9.

Sedeant hi duo filij mei. Humana malignitas vni ſibi honores præſumit, c. 20. §. 15. Item erroneos animos in munerum diſtributione non virtutes animi, ſed externam nobilitatem aſpicit, cap. 23. §. 4.

Neſcitis, quid petatis. Contentionibus de primatu vnus Deus valet mederi, cap. 25. § 4.

Poteſtis bibere calicem, &c. Horrendæ paſſionis calicem propinat illis, quia qui ſe ſuper alios extollunt, nequit fieri, vt in plura diſcrimina non incidant, c. 23. §. 6. Regnandi libido non leuibus frænatur, cap. 4. §. 19.

Fer. 5. à Dom. 2.

Luc. 16. *Induebatur purpura.* Superbus veſtrum ornatus in peccatore pene occludit aditum ſaluti, cap. 18. §. 5.

Epulabatur quotidie ſplendide. Vt noſcas, qualis fuerit hic diues, eius proponitur epulum, in re enim gulæ, maxime patet, quis quiſque ſit, cap. 12. §. 13. in adeo ſuperfluis conuiuiis iam deſignatur huius ruina, ſalus namque ibi eſt, vbi temporalia cum menſura ſumuntur, cap. 12. § 38. ſuperflui cibi obliuionem Dei generant, cap. 20. §. 5.

Et erat quidam mendicus plenus vlceribus, &c. Hoc præſtantis eſt viri, quod vel mediis ærumnis nihil Deo perficiat contrarium, cap. 4. §. 14.

Moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis. Fœlix qui mala temporalia ſciuit conuertere in virtutum facinora, quibus portaretur in cœlum, cap. vltim. §. 6.

Mortuus eſt diues, &c. Temporalia bona, quo prius florent, eo citius euaneſcunt, c. 3. §. 41.

Fer. 6. à Dom. 2.

Matt. 21. *Plantauit vineam, ſepem circumdedit, fodit torcular, ædificauit turrim.* Vide quot tibi parauit, & fecit manus diuina. Optatum equidem ſuperant diuina beneficia, cap. 11. §. 28.

Fodit torcular, ædificauit turrim. Non ſtetit in torculari ædificato, ſed inde progreſſus eſt ad ædificationem turris pro maiori vineæ firmitudine. Poſt paſſionis dominicæ torcular firmiora ſunt, & durabiliora Dei beneficia, cap. 13. paragr. 11.

Peregre profectus eſt. Ecce occaſionem ruinæ in iſtis agricolis, quod ab eorum oculis diſceſſit Deus; cuius vel ſola memoria potens eſt homines continere in virtute, cap. 19. §. 7.

Iterum miſit alios ſeruos. Qui dederat vineam, vidit ſeruos occiſos ab agricolis, & nihilominus mittit alios. Sic beneficia præſtita benefactorem trahunt in alia, c. 24. §. 11.

Miſit filium ſuum dicens: Verebuntur. Spiritus Dei eſt cunctari ad pœnam, cap. 25. §. 12.

Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti, &c. Magna Dei miſericordia eſt, quod ſic peccatores obdurati pereant, vt aliis proficiant, cap. 25. paragr. 18. Et quod impiorum ſupplicio deterreantur boni ab ſceleribus, cap. 25. paragr. 19.

Sabbathum à Dom. 2.

Da mihi portionem, &c. Hoc petebat nequam filius, qui bonus eſt, nec manum habet, qua bona eripiat parenti viuo cap. 28. § 7.

Luc. 15. *Diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſe.* Vide de luxuria in indice rerum. Et cap. 30. §. 1. & 2.

Cupiebat implere ventrem de ſiliquis. Qui à Deo deficiunt, nihil non luctuoſum, & vile complectuntur, cap. 29. paragr. 4.

Surgam, & ibo ad patrem. Illud promptiſſimum refugium in malis, ſi ad Deum recurramus, cap. 25. paragr. 22.

Oſculatus eſt eum. Dominus, quos amat, oſculis purificat, alios igne, c. vlt. §. 9.

Stolam primam. Peccata per pœnitentiam ablata, decorem induunt, cap. 32. §. 10.

Dom. 3. Quadrag.

Luc. 11. *Erat Ieſus eiiciens dæmonium.* Chriſtus Dominus omnia diaboli venena abſorbuit, cap. 29. paragraph. 12. Diabolus perdit, Ieſus ſanat, cap. 9. paragraph. 19. Chriſti vicinitas trahit gratias, cap. 4. paragr. 20.

Cum eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus. Eiecto prius dæmonio mutus ſanatur, vt diſcamus prius eiicere peccata ad corporis etiam acquirendam ſanitatem, c. 8. §. 9.

Locutus eſt mutus. Bona oratio de ſilentio, & de ore clauſo naſcitur, c. 3. §. 31.

Admiratæ ſunt turbæ. Illud mirandum, quod non ſolis verbis,

verbis, ſed & operibus ſalutem proximi tractes, cap.4. §. 23.

In Beelzebub eiicit dæmonia. Duo fecerat Ieſus, & dæmonium expulerat;& multilinguam ſoluerat: Impij autem expulſionem dæmonij dæmoni tribuunt, linguæ antè ſolutionem dæmoni tribuere non audent, quando linguæ directio euidentiſſimè venit à Deo, cap.5.§.26.

Fer.2.à Dom.3.

Luc.4. *Fac, & hic in patria tua.* Contemnunt externa, dum in ſuis non vident aliquid. Nullo enim efficacius trahitur homo, quàm iis quæ circa ſe ſunt, cap.9.§.37.

Nemo propheta acceptus in patria. Nemo apud ſuos euadit inuidiam, cap.1.§.1.

Item: *Nemo propheta acceptus eſt in patria.* Cauenda patria, & cognitio quæ impediunt, ne muneri ſpirituali operam demus, cap.17.§.15. Patria & natura poſt habenda gratiæ, cap.19.§.4.

Niſi in Sarephtha Sidoniæ ad mulierem viduam. Vna Sareptanea vidua præfertur cæteris, ad quam vadat Elias, quia & illa in maiori afflictione erat; vt quæ non habens bona habebat filios. Quæ maxima tentatio eſt, cap.8. parag.15.

Nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus. Naaman à lepra mundatus eſt, Iſraëlitæ in lepra, & ægritudine, imò & in morte relicti ſunt, quia ingratiſſimi, adeò vt cùm à Ieſu domino decem leproſi mundati eſſent, ſolus vnus alienigena gratiam retulerit. Cur ergo non pereant ingratiſſimi? cap.9.§.24.

Fer.3.à Dom.3.

Matth.17. *Corripe eum,* &c. Tunc proximum amas, & fratrem, quando in illum à Deo decretam ſeueritatem exerce., cap.30.§.8.

Lucratus es fratrem tuum. Magnum homini luctum eſt, quod de eius habeat alius, quo fulgeat, aut viuat, cap. 20.§.11.

Sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus Ethnici erát ſine Deo vero, ideò non parua pœna eſt, quod quis ſine Deo ſit, cap.18.§.3.

Si duo è vobis conſenſerint, &c. Chriſti domini milites præſtantiſſimi à concordia fulgent, cap.32.§.23. Qui vnanimes, & concordes, ij præclarum munus Deo offerunt, cap.32.§.24.

Fer.4.

Matth.15. *Quare diſcipuli tui transgrediuntur,* &c. Apoſtoli accuſantur à Phariſæis coram Ieſu; nam ſingularis alicuius virtus nunquam non trahit in ſe inuidorum linguas, cap.22.§.2.

Ipſe reſpondens ait illis, &c. Sanè & diſcipuli erant cum Ieſu, & accuſari ſe audierant, cur pro ſe non reſpondent? Cur tacentibus illis vnus reſpondit Ieſus? Qui reſpondebat Ieſus, ſimul docebat diſcipulos tacere. Nam ſilentium humile iniuriati frangit aduerſariorum iras, cap.24.§.4.

Transgredimini mandatum Dei propter traditiones veſtras. Nimis meticuloſi, & ſcrupuloſi in paruis temporalibus vorant ingentia animæ pericula, cap.24.§.5.

Hypocritæ bene prophetauit, &c. Verba ſunt hæc iraſcentis in accuſatores, vehementer enim iraſcitur Dominus in eos, qui ad infirmiora reſpiciunt virorum præſtantiſſimorum, cap.22.§.3.

Item ait: *Hypocritæ bene prophetauit,* &c. Scribas, & Phariſæos principes populi non dubitat hypocritas vocare, vt enim eſt Deus, ſic apud illum mundialis potentia corruit, cap.11.§.25.

Populus hic labiis, &c. De Scribis, Principibuſque locutus ait: *Populus hic,* peccatores enim non diſtinguntur à fæce plebis, c.2.par.1.

Fer.5.à Dom.3.

Luc.4. *Introiuit in domum Simonis.* Intrans in Simonis domum, ſic illum honorabat, vt doceat, quàm optimi patrisfamilias ſit honorare ſeruos ſuos, quo eius mandata exequantur, cap.18.§.8.

Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Non illa ex nomine ſuo, ſed ex generi nomine vocatur, *ſocrus Simonis.* In quo ſufficienter oſtenditur, & mulieris infirmitas, quæ nomine non agnoſcitur ſuo, & Simonis præſtantia, qui ſub proprio nomine ſcitur, cap.18.§.10. Vbi quàm miſerum ſit nihil virtutis præſtare, quo ex nomine cognoſcaris.

Et rogauerunt illum pro ea. Cur illa non magis pro ſe rogat? Vt magnis ardebat febribus, ſic morti ſe putabat vicinam, & ideò bona Simonis ſocrus de nullo temporali curat. Vtinam ſic omnes morti appropinquantes temporalium amittant curas, cap.28.§.4. Item rogauerunt pro illa, quia oratio pro aliis efficaciſſima eſt, cap.9.§.10.

Surgens miniſtrabat, &c. Nec ipſa, quæ paulò ante languebat, excuſatur à Chriſti miniſterio in domo Petri, vt hinc eius domus videat fœlicitatem, in qua nemo non ſeruit Deo, cap.9.§ 44.

Fer.6.à Dom.3.

Ioan.4. *Fatigatus ex itinere ſedebat ſic.* Etiam dum ſedet, non tollit fatigationem itineris, ſed magis illam ſeruat, vt quis ſciat, quàm conducat coniungere opera voci ad expiſcandos homines, cap.3.§.30. Vt eſt efficax ſermo, cui præcedunt opera virtutis, cap.17.§.8.

Fatigatus ex itinere ſedebat ſic. Et fatigationem & ſeſſionem ſimul in Chriſto Ieſu video. Nec miror, quando paſſiones in Chriſto feſtinatiſſimum tranſitum ad gloriæ ſeſſionem habent, cap.9.§.21.

Da mihi bibere. Quod Deo datur, in augmentum ibit, cap.10.§.1.& id magis à nobis habetur, §.1.

Si ſcires donum Dei, &c. *forſitan petiſſes,* &c. Muliebre ingenium ad dona capienda promptius, cap.3.§.15.

Vnde ergo habes aquam viuam? Carnales putant non eſſe, quæ oculis non vident, cap.4.§.4.

Patre noſtro Iacob. Meritò vocat patrem Iacob, à quo religionem biberat, ille enim ſolus pater habendus, qui docet, quæ Dei ſunt, cap.2.§.34.

Domine da mihi hanc aquam. Nunc primùm Dominum vocat, qua reuerentia exhibita ſe præparat ad gratias diuinas, cap.2.§.30.

Quinque viros habuiſti. Fœminarum cupiditatibus tenentur homines, ne liberi ſint, cap.9.§.15.

Item: *Quinque viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus.* Virorum vita vxorum qualitatem deſignat, cap. 32.§.13.

Sabbathum à Dom.3.

Ioan.8. *Adducunt Scribæ & Phariſæi mulierem deprehenſam,* &c. Hæc fuit tota fœlicitas adulteræ, quòd punienda coram Ieſu ponatur; vbi enim in punitionibus Deus aſpicitur; nunquam non ingens inde fructus. cap.13. §.12.

Hæc mulier modò deprehenſa, &c. Seueri iudices in vilem fœminam ſunt; rarò enim mundialia tribunalia in perſonas potentes exurgunt, cap.14.§.15.

Moyſes mandauit nobis huiuſmodi lapidare. Vide ſpiritum Moyſis, & ſpiritum Dei, Dei ſpiritus à manſuetudine commendatur, cap.25.§.11.

Digito ſcribebat in terra. Peſſimis accuſatoribus vt reſpondeat, digito ſcribit in terra, illos ad lectionem inuitans ſcripturæ, ſacrique ſermonis, quo ſine dubio in meliorem frugem ibunt, cap.18.§ 7.

Qui ſine peccato eſt, primus in illam lapidem mittat. Exuat ſe primò ſceleribus, qui alios velit corripere, cap. 32. parag.1.

Incipientes à ſenioribus. In longa antiquitate nunquam non rugæ, cap.3.§.5.

Dom.4.

Ioannis ſexto, *Dicit ad Philippum: Vnde ememus panes,* &c. Prius examinat Dominus, an per homines panes afferri poſſent? Quæ enim diligentiis humanis poſſunt fieri, non ſunt totaliter Deo committendæ, cap. 3.§.32.

Item : *Vndè ememus panes?* Quærit ex Philippo remedium, quo tot homines ſuſtenientur, vt illum erigat in æmulationem diuinæ beneficentiæ, quam æmulationem maximè Deus amat in ſuis creaturis, cap. 21. par. 3.

Cum gratias egiſſet, diſtribuit. Paucos panes accipiens vt ſaturet ingentem multitudinem gratias agit in primis. Gratus enim animus difficilima quæque perficit, cap. 4. paragr. 48. Gratitudo nunquam non lucroſa, cap. 32. paragr. 21.

Quantum volebant. De paucis *panibus, & piſcibus* accipiunt multi, quantum volebant, quia panes ſe ſe multiplicabant in fauorem comedentium, ſic enim creaturæ æmulantur diuinam beneficentiam erga Deum, cap. 10. parag. 4.

Impleuerunt duodecim cophinos, &c. Quinque panes famelicis diſtributi duodecim implent cophinos, ſemper enim eleemoſyna duplum metit, &c. c. 1 a. p. 45. Data egenis non exhauriuntur, c. 13 p. 16.

Fugit iterum Dum illum regem volunt facere propter miraculum meritò fugit, non enim admittendum temporale præmium pro facinore virtutum, c. 10. p. 5.

Fer. 2. à Dom. 4.

Ioann. 2. *Et cum feciſſent quaſi flagellum de funiculis*, &c. Nullo magis claret Dei miniſter quàm in puniendis proteruis, c. 11. paragr. 30. Imo in eo oſtenditur Dei gloria, & pulchritudo, cap. 7. paragr. 8. Et vbi ſupplicia deſunt, etiam deſunt, qui conuertantur ad Deum, cap. 6. paragr. 16.

Quaſi flagellum. Dum iraſcitur in ementes hos non flagellum, ſed quaſi flagellum facit, ſolet enim inter iraſcendum, & miſericordiæ locum præbere, c. 22. p. 4. Vel vocat quaſi flagellum, quia quælibet calamitas temporalis minima apud Deum, c. 22. p. 10.

Omnes eiecit. Mirabar, quod omnes numularios, & vendentes ſolo quaſi flagello eiicerentur, ſed non eſt in auaritia valentia, c. 19. p. 14.

Domum patris mei domum negotiationis. Reuerentia pro ſacris adhibenda. cap. 9. par. 30.

Fer. 3. à Dom. 4.

Ioann. 7. *Iam die feſto mediante aſcendit Ieſus in templum, & docebat.* Feſti dies piis operibus tranſigendi, non otio, grauiſſimum enim eſt, in otioſa vita virtutem conſeruare, cap. 14 par. 11.

Docebat. Et mirabantur Iudæi. Quantus erat Ieſus, qui ſermone Iudæorum duritiem molliebat? cap. 27. parag. 7. cap. 3. par. 29.

Sed eius, qui miſit me. Vndique Dei patris ſolicitat gloriam, illamque omnibus præfert. Id quod magni lucri res eſt, cap. 27. par. 12.

Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoſcet de doctrina, &c. Prius iubentur facere Dei voluntatem, vt deinde cognoſcant; qui enim non ſolis oculis, ſed & manibus ſalutem negotiatur, præproperam ſalutem trahet, cap. 29. par. 16.

Fer. 4. à Dom. 4.

Ioann. 9. *Vidit hominem cæcum à natiuitate.* Quem videt à natiuitate cæcum, hominem vocat. & merito, ille enim verus homo eſt, qui probatur ærumnis, tentationibus. c. 4. parag. 17. Item. Afflictio ſubditi efficax vt afficiat Dominum. cap. 4. parag. 22.

Me oportet operari opera eius, &c. Sanitatis opera vocat opera Dei; cui illud primum eſt, vt benefaciat ſuis. cap. 4. parag. 21.

Vt manifeſtentur opera Dei in illo. In cæco illuminato apertiſſime Dei opus manifeſtatur, cuius proprium eſt, non inferre malum, cui non offerat & medelam, cap. 5. paragr. 3.

Item: *Vt manifeſtentur opera Dei.* Qui boni ſunt per benignitatis opera in Dei agnitionem adducuntur, cap. 5. paragr. 5.

Fecit lutum: linuit ſuper oculos eius, & dixit ei, vade, &c. Qui ob oculos habet lutum infirmitatis ſuæ, ſecuriſſime iubetur ire, non enim deflectet à via ſalutis, cap. 23. paragr. 5.

Laua in Natoria Siloe, &c. Vbi eſt lauacrum ſacri baptiſmi, ibi finiuntur ærumnæ; quæ tunc grauiſſimæ ſunt, cum hoc lauacrum deficit, cap. 5. parag. 16.

Fer. 5. à Dom. 4.

Lucas 7. *Filius vnicus matris ſuæ*, &c. Parentes maximè in filiorum pœnis affliguntur, cap. 9. §. 22.

Et hæc vidua erat, &c. Vt omni terreno ſolatio vacuata, & viduata in cõiuge, & in filio defuncto, ſic aptior gratiis excipiendis diuinis, cap. 18. §. 17. & §. 21.

Miſericordia motus ſuper illam, &c. Cur ſic afficitur ad hanc viduam? Videbat in matre dolente vnigeniti mortẽ rem ſuam, vt ipſe vnicus filius eripiendus erat matri ſuæ, mortique tradendus. Nec miror, quod afficiatur ad ſua, cap. 18. §. 9.

Acceſſit, & tetigit, &c. Chriſti vicinitas augmenta gratiarum adducit, cap. 4. §. 20.

Dedit illum matri ſuæ. In hoc viuimus nos, quod à Ieſu dati ſumus matris noſtræ Mariæ patrocinio, cap. 9. §. 5.

Fer. 6. à Dom. 4.

Ioan. 11. *Miſerunt ſorores eius ad Ieſum.* Lazari ſorores mittunt ad Ieſum maximè ſolicitæ de fratris ſalute; at ipſe Lazarus, & languẽs, & mori propinquus in nulla ſolicitudine oſtenditur eſſe pro ſororibus ſuis relinquendis. De Imperatore Valentiano expẽdit D. Amb in eius oratione, quod moriebatur in hæc verba; *Væ miſeris ſororibus meis.* Sic bonum fratrem angebat ſororum derelictio. Cur & de Lazaro ſimilis ſolicitudo non dicitur? Sanè hoc ſalutarius, quod moribundus, nulli potius quàm ſibi conſulat, cap. 28. §. 5.

Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei. Gloria Dei in omnimoda carnis mortificatione, & abnegatione oſtenditur. cap. 16. §. 4.

Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter vos, vt credatis. Ex viſa morte Lazari aſſerit Ieſus Apoſtolos ſuos vni Deo credituros eſſe, ſumma enim eſſet ſtultitia, & miſeria, quod videntes creaturarum defectum alteri fiderent, quam Deo, cap. 16. §. 6.

Nunc ſcio, quia quæcunque popoſceris à Deo, dabit tibi. Nũc cùm mortuum videt, adhuc ſperat agens cum Ieſu, qui enim cum Deo negotiatur, ſupra communes viuendi vias ſpem figat, cap. 21 §. 2.

Ego ſum reſurrectio, & vita. Cur ſe reſurrectionem prius propoſuit? Reſurrectio mortem ſupponebat, vt erat ſuffigendus cruci; in cuius crucis ſigno nihil non ſperari poſſet ſupra humanas vires, cap. 27. §. 10.

Qui credit in me. De fidei valentia vide cap. 27. §. 5. & 6.

Vbi poſuiſtis eum? A mulieribus interrogat, quo in ſepulcro locauerint fratrem defunctum, vt innuat, quàm lethales ſint hominibus fœminæ, cap. 16. §. 18.

Sabbat. à Dom. 4.

Ioann. 8. *Ego ſum lux mundi.* Dei dona ad plures extendenda ſunt, cap. 15. par. 19.

Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris. Diuinorum præceptorum obſeruatio, quæ eſt Chriſti ſequella, illuminat, cap. 15. paragr. 15.

Qui ſequitur, &c. In ſequela hac Dei oſtenditur diutina virtutis obſeruatio, quæ enim breuis eſt, & horaria vix cenſetur apud Deum cap. 16. §. 11.

Habebit lumen vitæ. In Chriſto Ieſu pro nobis paſſo noſtrum eſt leuamen, & vita, cap. 14. §. 10.

Iterum. *Habebit.* Firmiora, & durabiliora ſunt, quæ à Chriſto paſſo veniunt, cap. 13. § 11.

Dom. 5. Quadrag.

Ioann. 8. *Dicebat Ieſus turbis, & principibus ſacerdotum*, &c. Vbi principes reprehenſibiles erant, etiam turba populi eandem cauſam habebant; ſequuntur enim populi ingenium principum, cap. 11. §. 20.

Sana

Digitized by Google

Samaritanus es, dæmonium habes. Ecce dominicæ paſſionis acerbiſſimum, nimirum qood appetatur verbis iniurioſis, cap. 13. par. 6. cap. 25. par. 8.

Et vos inhonoraſtis me. Maximum Iudæorum piaculum, quod Ieſum Dei filium inhonorarent, quando diuina, & cœleſtia nunquam non ſolent reuerentiam ſui ingenerare, cap. 15. par. 11.

Eſt, qui quærat, & iudicet. Vbi tot peritur iniuriis, ad Dei judicium recurrit, vt doceat nihil eſſe iniurias, & pœnas humanas, ſi cum iudicio Dei comparantur, c. 13. p. 2. Vel iudicium meminit, vt quod potentiſſimum ſit ad duriſſimos quoſque trahendos, c. 55. p. 17.

Si quis ſermonem meum ſeruauerit, &c. Verba Chriſti Domini maximè confirmant, & ſuauiant homines, cap. 16. par. 26.

Fer. 2. à Dom. 5.

Ioaon. 7. *Miſerunt Principes, & Phariſæi miniſtros, vt apprehenderent Ieſum. Dixit ergo eis Ieſus: adhuc modicum tempus, vobiſcum ſum.* Vide tam blandis verbis excipiat comprehenſores ſuos. Cur non magis illos percutit? Abſtinet à correptionibus, quæ non ſunt profuturæ, cap. 17. parag. 24.

Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum. Diuinum eſt, quod in vita ſuſtineat reprobandos, cap. 16. par. 37. Et mauult adhuc modicum cum illis eſſe, qoia vel in modico poterant negotiari ſalutem, ſi vel triduo conuerterentur ad illum, cap. 15. par. 7. & 6.

Vbi ego ſum, vos non poteſtis venire. Nec mirum, quod ſic excludantur à conſortio Dei, qui mortem illi machinabantur, quando animus ſanguinarius nunquam non à ſacris excluditur, c. 1. p. 14.

Quæretis me, & non inuenietis. Duriſſima pœna homini eſt, quod Deum non habeat, cap. 18. par. 3. Iudæi auro inhiantes veritatem non poterant inuenire, quia obcæcat auaritia, cap. 18. par. 29.

Si quis ſitit, veniat ad me. Deus vnus ſufficit homini ſatiando, cap. 27. par. 15.

Fer. 3. à Dom. 5.

Ioann. 7. *Non volebat in Iudæam ambulare; quia quærebant eum Iudæi interficere.* Quod interfectores ſuos cauebat Dominus, non erat res timoris, ſed voluntatis diuinæ. Non enim dicit, Timebat in Iudæam ambulare; ſed ait: Nō volebat, vt omnem ſuſpicionem timoris excludat. Ille enim in diuinorum executione triumphat, qui omnem à ſe timorem humanum depellit, c. 23. p. 1.

Tempus meum nondum aduenit, &c. Fratrum conſilia, & & opportunitatem iis verbis Dominus deludit, oſtendens ſalutare eſſe cuique multitudinis contemnere inſtantiam, cap. 14. par. 15.

Manifeſta teipſum mundo. Nec enim fratres eius credebant, &c. Meritò dicuntur non crediſſe in Ieſu, qui putabant gloriam miraculis procurandam, & nō potius ſanguinis effuſione. Famæ enim Chriſtianæ præconia non cuilibet operi, ſed virtutum culminibus debetur, cap. 15. par. 13.

Vos aſcendite ad diem feſtum hunc. Ego autem non aſcendam. Meritò negat ſe aſcenſurum ad feſtum ob aucupandam temporalem gloriam. Spiritualis enim homo periculosè ſe ad temporalia conuertit, cap. vlt. par. 5. Et facilè temporalia contemnit, qui reſpicit æterna. ibi par. 4.

Fer. 4. à Dom. 5.

Ioann. 10. *Facta ſunt Encænia*, &c. Encæniorum feſta erāt feſta renouationis templi, quibus Ieſus aderat in porticu Salomonis, vt oſtendat, quàm illi placeat affectus, qui ſemper nouus & recens eſt, cap. 19. par. 5. Et cap. 26. par. 9. Et quidquid ad nouitatem vitæ ſpectat, opus eſt Dei, cap. 10. par. 3.

Quouſque animam noſtram tollis, &c. Perfidi iſti in hoc vno ſapiunt, quod in re diuinæ cognitionis malam putent dilationem, & procraſtinationem, cap. 6. par. 5.

Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, teſtimonium perhibent de me. Sed vos non creditis, &c. Et opera, & verba Chriſti euidentiſſima erant teſtimonia eius, ſed Iudæis vertebantur in perniciem ex eorum abuſu, quod ſummum erat illis malum. Inſuetum enim malum eſt, quod malorum remediis mala creſcant, cap. 4. par. 16.

Vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet quiſquam de manu mea. Magna eſt illa manuum fortitudo, quibus nihil eripi poteſt. Sed vnde tota illa fortitudo manuum incipit? Ait, *vitam æternam do eis*: ex quo incipit dare, ſuámque beneficentiam effundere, eius fortitudo creſcit, quæ ex benefaciendo eſt, cap. 24. paragrapho 10.

Multa bona opera oſtendi vobis, &c. *propter quod eorum opus me lapidatis?* Meritò accuſantur hi miſeri, quando eorum ſumma oſtenditur ingratitudo, qui inter ipſa beneficia obliuiſcuntur benefactorem Deum, cap. 16. par. 12. Et iuſtiſſima Ieſu querela, quod lapidetur ab eis, quibus toties benefecit. Maximus enim dolor eſt, quod percutiaris ab iis, quibus beneficia feceras, cap. 27. par. 9.

Fer. 5. à Dom. 5.

Luc. 9. *Vt cognouit, quod Ieſus accubuit in domo Phariſæi, attulit*, &c. Ecce tibi de hac eadem fœmina dicitur Ioann. 11. quod miſerit ad Ieſum, ſic enim ait, *Miſerunt ergo ſorores eius ad eum*, &c. Modo non mittit; ſed ipſa vadit per ſe. Cur tunc miſit, & modo ipſa vadit? Tunc tractabat de recuperanda ſalute fratris, modo tractat de recuperanda in ſe gratia, quæ ſolo proprio labore recuperatur, cap. 18. par. 10.

Lacrymis cœpit rigare, &c. Carnis mortificatione diutius, perſeuerantiuſque Deus habetur, c. 16. p. 5.

Stans retro ſecus pedes eius lacrymis cœpit, &c. Cur non magis veretur publicum? Cur non magis cauet miniſtrorum deſpectus, conuiuarum faſtidia? Ardor internæ virtutis nulla nouit externa mala pauere, c. 15. p. 25.

Item, *Stans retro*, &c. Non ſtatim euolandum ad ſumma, cap. 15. par. 10.

Et capillis capitis ſuis tergebat. Non capillos intortos habebat, ſed deiectos ad Dei pedes, vt iam caſta animo erat, ſic & in externo habitu apparet vt plus placeat, cap. 15. parag. 9.

Aquam pedibus meis non dediſti, &c. Mundiales largiſſimi ſunt, vt ſeruiant ſuis cupiditatibus, non vt ſeruiant virtuti, cap. 16. par. 15.

Fer. 6. à Dom. 5.

Ioann. 11. *Collegerunt Pontifices, & Phariſæi concilium aduerſus Ieſum.* Erant equidem in hoc concilio aliqui timentes Deum, vt Nicodæmus, vt Nathanael, & alij, qui tamen minime neſarię ſententię obſiſtunt. Curiales enim, & Palatini etiam boni, hoc vnum attendunt, vt ſibi proſpiciant, cap. 7. par. 11. Item vide, cap. 8. par. 5.

Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Quia ſigna faciebat Ieſus, ad mortem petebatur, ad dubium, quin ab inuidis; hoc enim eſt proprium præſtantiſſimorum hominum, quod cum inuidia confligant, de illáque triumphent, cap. 10. par. 8.

Venient Romani, &c. Impij homines ſeditiones, & tumultus metuunt in diuinarum virtutum ſtudio, cap. 4. parag. 6.

Tollent locum noſtrum. Etiam ſeditionis crimen æſtimāt temporales virtutem, qua lucra temporalia minuuntur, cap. 4. par. 7.

Vnus moriatur homo, ne tota gens pereat. Hoc prophetans dixit de morte Ieſu, cuius paſſio feſtinatiſſimum remedium ſalutis, capit. 12. paragrapho 5. & non reliquit infirmitatis veſtigium, ibidem paragrapho 4. & minori diligentia ab illa obtinemur ſalutem, parag. 7.

Ab illo ergo die cogitauerunt, vt interficerent. Audito Cayphæ omnes ſubſcripſerunt de interficiendo Ieſu, facillimè enim homines exitij ductum ſequuntur, cap. 11. parag. 14.

Sabbat.

Sabbat. à Dom. 5.

Ioann. 11. *Vt Lazarum interficerent, quia multi propter illum abibant, & credebant in Ieſum.* Illi ipſi principes, qui Lazarum planxerant mortuum, nunc illum decernunt interficere. Omnes enim profanorum amicitiæ deficient, vbi cœperis ad virtutem ire, cap. 11. par. 6.

In craſtinum autem turba multa. &c. Vbi cogitant Lazarum interficere, ne multi abeant ad Ieſum; ecce turba multa venit ad illum plaudens, & cantans. Sic Deus plectit rebelles ſuos, vt videant oculis ſuis contraria iis, quæ prætendebant, cap. 25. parag. 15.

Clamabant, Hoſanna. Concors multorum laudatio in Deum præſtantior eſt, & efficacior omnibus veteribus holocauſtis, cap. 12. par. 33.

Et inuenit Ieſus aſellum, & ſedit, &c. Cùm capit turbas, cùm Rex Iſraël dicitur, aſellum capit, eique inſidet, non enim in alio, quàm in mundi abnegatione eſt præſtantiſſima hominis fortitudo, cap. 12. par. 1.

Noli timere filia Sion, &c. Ille in executione diuinorum triumphat, qui expellit omnem timorem humani, cap. 23. parag. 1.

Dominica in Ramis.

Matth. 21. *Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus.* Manſuetudo æternat regna, cap. vlt. par. 11.

Matth. 21. *Turba autem plurima,* &c. Ieſum equitátem, & triumphantem temporaliter turba celebrat, at crucifixum, & mortuum nobis Decurio curat, & Centurio clamat: Verè filius Dei erat iſte. Equidem crucifixus in honore habendus à principibus, & nobilibus, c. 13. p. 9. Turba commouetur, quia vbi adeſt diuinitas, ibi & creaturarum obſequia, c. 5. p. 2. c. 15. p. 24.

Strauerunt veſtimenta ſua. Nunquam magis ſua ſunt veſtimenta, quam vbi ea de Ieſu pedes ponunt, & deponunt, cap. 21. par. 5.

Benedictus, qui venit in nomine Domini. Quia venit, dicitur benedictus, veniebat enim oppeтiturus mortem. Ei benedictio, & gloria ei merita datur, qui appetit pericula, non qui fugit, cap. 23. par. 2.

Fer. 5. in Cœnam Dom.

Ioan. 13. *Sciens Ieſus, quia venit hora eius, vt tranſeat de hoc mundo,* &c. Tranſitum videns omnia circa ſuos perficit in lotione pedú, in inſtitutione Euchariſtiæ, in exhortatione; nihil eſt enim contemnendum de iis, quæ tibi tranſituro de mundo mandantur, c. 9. p. 14.

Et ad Deum vadit. De ſolis perfectis virtutibus imperterritè ad mortem itur, cap. vlt. par. 3.

Surgit à cœna, poſuit veſtimenta ſua. Qui morti appropinquat, non temporalia, ſed diuina curet, cap. 28. par. 4.

Sciens, quia ad Deum vadit, ſurgit à cœna. In cœna erat ſciens tranſitum, ſic enim debemus diuinæ menſæ adeſſe, cap. 9. par. 12.

Poſuit veſtimenta ſua. Tranſitoriis bonis non inhærendum iis, qui ad exitum contendunt, cap. 9. par. 16. Æterna ſpectans facile temporalia contemnit, cap. vlt. par. 4.

Si non lauero te, non habebis partem mecum. Præſtantes virtute viri ob errores durius à Deo tractari ſolent, cap. 13. par. 44.

Fer. 6. in Paraſceue.

Habes plura de paſſione Chriſti, & cruce eius in Indice.

De Mariæ luctu iuxta crucem, cap. 2. par. 13.

Dom. Reſurrectionis.

Fides Reſurrectionis maximè homines promouet, cap. 4. par. 8. cap. 23. par.

LIBER V.

INDEX LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ.

Ex Geneſi.

CAP. I. IN principio ereauit Deus cœlum, & terram. Terra autem erat inanis,& vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi:& ſpiritus Domini ferebatuc ſuper aquas. Dixítque Deus: Fiat lua,&c. 31.51.99 &264

Vidit Deus lucem,quod eſſet bona, & diuiſit lucem à tenebris,&c. 374

Luminare mains, & luminare minus. Luminare maius,vt præeſſet diei. 186

Et erant valde bona. 98

Germinet terra herbam virentem,& facientem ſemen, & lignum pomiferum. 154 & 287

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus,&c. 160

Creſeite,& multiplicamini,& replete terram,& ſubiicite eam,&c. 325

Dominamini piſcibus. 326

2. Formauit igitur Deus hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ. 159

Ædificauit Deus coſtam,quam tulerat de Adam in mulierem. 197

Tulit ergo Deus bominem, & poſuit eum in paradiſo. 240 & 373

Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam, &c. 300 & 260

Nomen vero fluuij tertij Tigris:ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluuius autem quartus,ipſe eſt Eufrates. 142

De ligno ſcientiæ,boni,& mali,ne comedas. 183.276 & 280

In quacũque die comederis ea eo,morte morieris.296

Formatis igitur Deus de humo cunctis animantibus terræ,&c. 326

3. Ipſa conteret caput tuum. 11

Maledicta terra in operibus tuis,ſpinas & tribulos germinabit tibi. 286 & 16

Maledicta terra in opere tuo:in laboribus comedes ex ea cunctis diebus,&c. 297

Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominns,&c. 44

In quacumque die comederitis ex eo aperientur oculi veſtri. 173

Eritis ſicut Dij ſcientes,&c. 73

Aperti ſunt oculi amborum, cúmque cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. Er cùm audiſſent vocem Dei ambulantis,&c. Abſcondit ſe Adam,&c. 84.103 & 280

A la m vbi e s? 292

Mulier,quam dediſti mihi ſociam,dedit mihi de ligno, & comedi. 86.295 & 300

Vocem tam audiui in paradiſo,& timui, eo quod nudus eſſem,& abſcondi me. 103

Qui comedit,& aperti ſunt oculi amborum. 305

Collocauit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium verſatilem ad cuſtudiendam viam ligui. 139 & 279

Diait ſerpens ad mulierem:Nequaquam morte moriemini:ſcit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut dij. 196

4. Diait Lamech vxoribus ſuis Adæ,& Sellæ:Audite vocem meam vaores Lamech; auſcultate ſermonem meum. Quoniam occidi virum. 11 & 86

Adam verò cognouit vxorem ſuam Euam,quæ concepit,& peperit Cain. 315

Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? 71

Conſurreait Cain aduersùs fratrem ſuum Abel, & interfeeit eum.Et ait Dominus ad Cain. 84 & 305

Reſpexit Dominus ad Abel,& ad munera eius. 120

Diaitque Cain ad Abel fratrem ſuum:Egrediamur foras:eúmque eſſent in agro, conſurrexit Cain aduerſus fratrem. 131

Egreſſus Cain à facie Domini, habitauit profugus in terra ad Orientalem plagam Edem. 180

Si rectè offeras,& non recte diuidas,peccaſti. 163

Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum,& reſpexit Dominus,&c. 148

Sub te erit appetitus eius,& tu dominaberis illius.288

Sed & Seth natus eſt filius, quem vocauit Enos, iſte cœpit inuocare nomen Domini. 386

5. Ambulauit cum Deo,& non apparuit, quia tulit eum Dominus. 148 & 386

6. Finis vniuerſæ carnis venit coram me,&c.Fac tibi arcam. 318

Omnis caro corruperat viam ſuam. 327 & 358

Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ,&c. 34.38.286.308 & 315

Cumque cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram,& filios procreaſſent. 131

Gygantes erant ſuper terram,&c. 309

Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, erúntque dies illius centum viginti annorum. 286

7. Anno centeſimo vitæ Noë, menſe ſecundo, ſeptimo decimo die menſis,rupti ſunt omnes fontes. 204

Conſumptáque eſt omnis caro, quæ mouebatur ſuper terram,volucrum,animantium,beſtiarum,&c. 50

Ea omnibus animantibus mundis tolle ſeptena, & ſeptena,maſculum,& fœminam, de animantibus vero immundis duo,& duo. 38 & 372

Factum eſt diluuium quadraginta diebus ſuper terram. 112

Ædificauit altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis obtulit holocauſta ſuper altare. 127

Ingreſſus eſt Noë,& filij eius,vaor eius,& vxores filiorum ſuorum.De animantibus quoque mundis,& de volucribus, & ex omni, quod mouetur ſuper terram,duo,&c. 129

Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam: ea omnibus animantibus mundis tolles ſeptena, &c. 153 & 358

Maſculus & fœmina ex omni carne introierunt, ſicut præceperat Dominus,&c. 373

8. Menſe ſecundo, ſeptimo, & viceſimo die menſis arefacta eſt terra; locutus eſt autem Deus ad Noë, dicens:Egredere de arca,&c. 107

Ædificauit autem Noë altare Domino,&c. 161
Non delebo propter decem. 241
9. Maledictus Chanaã puer, ſeruus ſeruorũ erit.127&150
Veni inebriemus eum vino, dormiamúſque cum eo, &c. 237
Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Et terror veſter ſit,&c, 325
10. Porro Chus genuit Nemrod, ipſe cœpit eſſe potens in terra. Fuit autem principiũ regni eius Babylon.58
11. Venite igitur, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum. 76
12. Cum ingreſſus eſſet Abraham Ægyptum, viderunt Ægyptij mulierem, quod pulchra eſſet nimis; & nunciauerunt principes Pharaoni, & laudauerunt eam apud illum. 547
13. Faciámque ſemen tuum ſicut puluerem terræ. 25
Elegitque ſibi Loth regionem circa Iordanem; & receſſit ab oriente, &c. Abraham habitauit in terra Chanaan; Loth moratus eſt in oppidis, quæ erant circa Iordanem. 29 & 196
14 At vero Melchiſedech Rex Salem proferens panem, & vinum, (erat autem ſacerdos Dei altiſſimi,) &c. Dixit autem Rex Sodomorum ad Abraham: Da mihi animas, cætera tolle tibi. Qui reſpondit ei: Leuo manum meam ad Dominum Deum excelſum, poſſeſſorem cœli, & terræ, quod à filo ſubtegminis, &c. 77
15. Domine Deus vnde ſcire poſſum, quod poſſeſſurus ſim eam? 13
Scito prænoſcens, quod peregrinum ſit ſemen tuum in terra non ſua, &c. ibid.
Suſcipe cœlum, & numera ſtellas, ſi potes, ſic erit ſemen tuum. 25
Generatione autem quarta reuertentur huc, nondum enim, &c. 241
16. Apparuit autem ei Dominus in Conualle Mambre, ſedenti ad oſtiũ tabernaculi ſui in ipſo feruore diei.91
17. Sarai vxorem tuam, non vocabis Sarai, ſed Saram, & benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus ſum, &c. vocabit nomen eius Iſaac. 119
Infans octo dierum circumcidetur in vobis, &c. 279
Anno ſexcenteſimo vitæ Noë, menſe ſecundo, &c. 204
Ponã fœdus meũ in te, multiplicabo te vehemẽter. 283
18. Apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum, quos cum vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terram, & dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum, ſed offerã pauxillum aquæ, &c, 16. 216 & 217
Abiitque Dominus poſtquam ceſſauit loqui ad Abrahã, & ille reuerſus eſt in locum ſuum. Venerúntque duo Angeli Sodomam. 81
Quia ſemel incœpi, loquar ad Dominum, cum ſim puluis, & cinis, ſi minus quinquaginta iuſtis quinque fuerint, &c. 106
Ipſe vero ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum teneririmum, & optimum. 117
Feſtinauit Abraham in tabernaculum ſuum ad Saram, dixitque ei: Accelera tria ſata ſimilæ, commiſce, & fac ſubtinericios panes, &c. 137
Si inuenero Sodomis quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis, &c. 242
19. Clamor Sodomorum, &c, 257
Et apprehenderunt manum eius, & manum vxoris, duarum filiarum eius, &c. 58
Reſpiciens vxor eius poſt ſe verſa eſt in ſtatuam. 309
Subuertit ciuitates has, & omnem circa regionem, vniuerſos habitatores vrbium, &c. 107
Surge tolle vxorẽ tuam, & duas filias, quas habes. 319
20. Redde vxorem viro, & orabit pro te, &c. 342
21. Concepit, & peperit filium in ſenectute ſua. 28
Quæ cùm abiiſſet, errabat in Berſabeth: cúmque conſumpta eſſet aqua in vtre, abiecit puerum ſubter vnam arborem, quæ ibi erat. Et abiit, 114
Creuit igitur puer, & ablactatus eſt. 139
Cum vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: Eiice. 353
22. Dixitq; Dominus; Non extendas manũ ſuper puerũ.6
Tolle filium tuum, quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper vnum montium, &c. 85. 198. 220
Expectate hic cũ aſino, ego & puer illuc vſque properantes, poſtquã adorauerimus, reuertemur ad vos.92
Quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito, benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas. 114 & 281
Leuauit Abraham oculos ſuos, viditque poſt tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio. 516
Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas. 281
Cúmque alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altari ſuper ſtruem lignorum. Extenditque manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium ſuum. 294
Ne extendas manum tuam ſuper puerum. 383
23. Locutus eſt Abraham ad filios Heth, dicens: Aduena ſum, & peregrinus apud vos; date mihi ius ſepulcri vobiſcum, vt ſepeliam mortuum meum. Reſponderunt filij Heth, dicentes: Audi nos Domine, Princeps Dei es apud nos, &c. 13. 63 & 142
Cucurrit itaque puella, & nuntiauit in domum matris ſuæ omnia. 19 & 44
Appendit pecuniam, quam Ephron poſtulauerat, audientibus filiis, &c. 235
Audi nos Domine, Princeps Dei es apud nos. 327
24. Egreſſus fuerat ad meditandum in agro inclinata iam die, cúmque eleuaſſet oculos, vidit camelos venientes procul, &c. 44 & 552
Necdum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca, &c. 62
Nolite me retinere; quia Dominus direxit viam meam. 274 & 337
Inclinauit ſe homo, & adorauit Dominum, dicens: Benedictus, &c. 375
25. Iſaac cum quadraginta eſſet annorum, duxit vxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri Meſopotamiæ ſororẽ Labã. Deprecatúſq; Iſaac pro vxore ſua, &c.36
Maior ſeruiet minori. 262
Deficiens mortuus eſt, & appoſitus eſt ad populum ſuum. 338
27. Irrugiit clamore magno. 149
In pinguedine terræ, & in rore cœli, erit benedictio tua, viues gladio, & fratri tuo ſeruies. 150
Quod cum audiſſet Rebecca, & ille abiiſſet in agrũ, vt iuſſionẽ patris impleret: dixit filio ſuo Iacob, &c. 262
28. Viſa eſt ſcala, &c. 144
29. Quam cùm vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinã ſuam, ouéſq; Laban auunculi ſui: amouit lapidem, quo puteus claudebatur, adaquato grege oſculatus eſt eã, & eleuata voce fleuit. Et indicauit ei, &c. 59 & 53
32. Ecce vir luctabatur cum Iacob vſque mane, qui cum videret, &c. 205
33. Viſitauit Dominus Saram ſicut promiſerat, & impleuit, quæ locutus eſt, concepitque. 166
34. Ecce die tertio quando grauiſſimus volnerum dolor eſt, arreptis, duo filij Iacob, Simeon, & Leui, &c. 355
37. Iſrael autem diligebat Ioſeph ſuper omnes filios, eo quod in ſenectute genuiſſet eum. 118 & 320
Vade, & vide, ſi cũcta proſpera ſũt erga fratres tuos.185
Putabã nos ligare manipolos in agro, & quaſi cõſurgere manipulũ meũ, & ſtare, veſtróſq; manipulos, &c. 230
Audite ſomnium meum, quod vidi: putabam nos ligare manipulos, &c. 233
Vendiderunt eum Iſmaelitis viginti argenteis. 234
Hæc ergo cauſa ſomniorum, atque ſermonum, inuidiæ, & odij fomitem miniſtrauit. 290
Accuſauit fratres ſuos apud patrẽ crimine peſſimo. 290

38. Appa

Digitized by Google

38. Apparuerunt gemini in vtero, atque in ipſa effuſione infaotium vnus protulit manum, in quo obſtetrix ligauit coccinum,&c. 8
Fuit quoque Her primogenitus Iodæ nequam in conſpectu Domini,& ab eo occiſos eſt. 172
39. Ioſeph ductus eſt in Ægyptum, emítque eum Putbiphar Eunuchus Pharaonis Princeps exercitus ſui,inuenítque Ioſeph gratiá coram Domino ſuo, &c. 10
Benedixítque Dominus domui Ægyptij propter Ioſeph,& multiplicauit tam in ædibus, quàm in agris omnem eius ſubſtantiam:nec quicquam aliud nouerat niſi panem, quo veſcebatur. Erat autem Ioſeph pulchra facie,&c. 19
Relicto in manu eius pallio fugit,& egreſſus eſt foras. 28 & 371
Ecce dominos meos omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo ſua,nec quicquá eſt,quod non in mea ſit poteſtate,vel nõ tradiderit mihi præter te, quę vxor eius es,qoomodo ergo poſsú,&c. 69 & 553
Poſt multos auté dies iniecit oculos in Ioſeph,&c. 274
40. Tantum memento mei cum tibi bene foerit,vt facias mecum miſericordiam, vt ſuggeras Pharaoni, vt educat me de iſto carcere,quia furtim ſublatus ſum de terra Hebræorom. 147
Numquid non Dei eſt interpretatio? 337
41. Putabam me ſtare ſupra ripam fluminis,& ſeptem bones de amne conſcendere,&c. 84
Dixit rurſus Pharao ad Ioſeph: Ecce conſtitui te ſoper vniuerſam terram,&c. 295
Placuit Pharaoni conſilium Ioſeph, & iunctis miniſtris ſuis locutus eſt ad eos, Num inuenire poterimus talem virum? 297
42. Hoc eſt, quod locutus ſum, exploratores eſtis. Iam nunc experimentum veſtri capiam:per ſalutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater veſter minimus mittite ex vobis vnum, & adducat eum,vos autem eritis in vinculis,&c. 185 & 353
43. Audiens aotem Iacob,quod alimenta venderentur in Ægypto,dixit filiis ſuis:Audiui,quod triticũ,&c. 147
45. Quibus dedit plauſtra ſecundum Pharaonis imperium, & cibaria in itinere,ſingulis quoque proferri iuſſit ſtolas binas,&c. 126
46. Dixítque pater ad Ioſeph:Iam lætus moriar,qoia vidi faciem tuam. 340
47. Emit igitur Ioſeph omnem terram Ægypti,vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ magnitudine famis.Subiecítque eam Pharaoni,&c. 21
48. Dabo partem extra fratres tuos, quam tulit de manu Amorrhæi. 234
Dictum eſt ſeni:Ecce filius tuus Ioſeph venit ad te,qui confortatus ſedit in lectulo,&c. 340
49. Ad prædam,fili mi aſcendiſti:requieſcens accobuiſti, vt leo,& quaſi leæna,quis ſuſcitauit eum.Non auferetur ſceptrum de Iuda,&c. 235
Congregamini,vt annuntiem,quæ ventura ſunt vobis in diebos nouiſſimis. 339
Benedixítq; ſingulis,benedictionibus propriis,&c. 339
50. Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, vt hæc tibi verbis illius diceremus,&c. 222

Ex Exodo.

1. Operibus luti,& lateris. 235
Odorant filios Iſrael Ægyptij, & affligebant illudentes eis,&c. 306
2. Perrexítq; puella,vocauit matrem ſuam,&c. 4 & 13
Surrexit Moyſes, & defenſis puellis adaquauit greges earum. 370
Vidit Ægyptium virum percutientem,&c. 5
Quis te conſtituit iodicem & Principem ſuper nos? Num quid occidere me tu vis? 52
Clamauit autem Moyſes ad Dominum. 197
3. Solue calceamenta de pedibus tuis. 68 & 266
Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi. 100. 164 & 284
Videbat,quod rubus arderet,& non combureretur. 348
4. Ero in ore tuo,docebóque te. 77
Et verſa eſt in colubrum,ita vt fugeret Moyſes. 81
5. Quis eſt Dominus,vt audiam vocem eius,& dimittam Iſrael?Neſcio Dominum. 174
7. Ego indurabo cor Pharaonis,& multiplicabo ſigna,& oſtenta. 318
Quæ verſa eſt in colobrum.
Tolle virgam tuam, & extende manum tuam ſuper aquas Ægyptij,&c. vt vertantor in ſanguinem. 200
12 Et edent carnes nocte illa aſſas igne,& azymos panes cum lactucis aggreſtibus. 164
Menſis iſte vobis principium menſium,primus erit in menſibus anni,&c. 329
Tranſibit Dominus,percutiens Ægyptios,cúmque viderit ſanguinem,&c. 500
13. Cum emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Dominus per viam terræ. 206
Cũ introduxerit te Dominus in terrã Chananęi,&c. 294
14. Cum extendiſſet Moyſes manum ſuper mare,abſtulit illud Dominus. 85 & 302
Nec vnus quidem remanſit ex eis. 232
Ingreſſi ſunt filij Iſrael per medium ſicci maris. 100
Tu autem eleua virgam tuam,& extende manum tuam ſuper mare,& diuide illud. 56
Iſraelitæ timuerunt valde. 208
15. Tunc conturbati ſunt Principes Edon robuſtos Moab obtinuit tremor,&c. 23
Nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod eſſent amaræ,& murmurauit populus, &c. Tulit Moyſes Iſrael de mari. 133
16. Colligebant aotem mane ſinguli, quantum ſufficere poterat ad veſcendum. 91
Mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum, cúmque operuiſſet ſuperficiem terræ, apparuit in ſolitudine minutum. 123
Scatere cœpit vermibus,atqoe computruit. 232
Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Ægypti,quando ſedebamus ſoper ollas,&c. 125
Sume vas vnum, & mitte tibi Man, quantum poteſt capere gomor,& repone coram Domino. 136
18. Altera autẽ die ſedit Moyſes iudicare populũ,&c. 345
19. Veniam ad te in caligine nubis, vt audiat me populus. 513
Eritis mihi in peculium de cunctis populis. 241
Vade ad populum,& ſanctifica illos hodie, & cras, lauéntque veſtimenta ſua,&c. 90
20. Altare de terra facietis mihi,& offeretis ſuper eo holocauſta. 237
Non aſcendetis per gradus ad altare meum. 241
Ego ſum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes,viſitans iniquitatem patrom,&c. 324
22. Septem diebus ſit cum matre ſua: die octaua reddes illum mihi. 118
24. Miſit in crateras, partem autem reſiduam fudit ſuper altare. 157
Aſcenderúntque Moyſes,& Aaron, & Nadab. 238
Miſítque Moyſes iouenes de filiis Iſrael, & obtulerunt,&c. 528
28. Facies & laminam de auro puriſſimo in qua ſculpes opere celatoris ſanctum Domino. 126
Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum. 276
Deorſum vero ad pedes eius tunicæ per circuitum, quaſi mala punica facies,&c. 353
29. Sed & hoc facies,vt mihi in ſacerdotio conſecrentur: Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos,panéſque azymos & cruſtulam,&c. 15
32. Quid tibi fecit hic populus, vt induceres ſuper eum peccatum maximum?
Fac nobis Deos,qui nos præcedant. 3729

Si quis eſt Domini iungatur mihi. 200
Sedit populus manducare,& bibere,& ſurrexerunt ludere. 196
33. Iam nunc depone ornatum tuum, vt ſciam quid faciam tibi. 207
34. Cùm deſcenderet Moſes de Monte Sinai tenebat duas tabulas teſtimonij,& ignorabat, quod cornuta eſſet facies ſua. 262

Ex Leuitico.

2. Si autem obtuleris munus primitiarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus torrebis igne. 37
Cum autē obtuleris ſacrificiū coctū inclinabo,&c. 112
4. Si ſacerdos, qui vnctus eſt,peccauerit,delinquere faciens populum,offeret pro peccato vitulum. 338
7. Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes abſque fermento,&c. 193
8. Congregatáque omni turba ante fores tabernaculi,ait Moyſes;Iſte eſt ſermo,quem iuſſit Deus fieri. 328
10. Locutus eſt Moyſes ad Aaron,& Eleazar, & Ithamar filios eius:Capita veſtra nolite nudare,&c. 122
Quicunque acceperit ſnrorem ſuam ex patre ſuo. 279
11. Omne quod habet diuiſam vngulam, & ruminat, in pecoribus comedetis. 243
19. Coram cano capita conſurge, & honora perſonam ſenis,&c. 38
Ne proſtituas filiam tuam,ne contaminetur terra. 370
22. Septem diebus erunt ſub vberibus matris ſuæ,die autem octauo,& deinceps offerri poterūt Domino. 118

Ex Numeris.

1. Tollite ſummam vniuerſæ congregationis filiorum Iſrael per cognationes, & domus ſuas, & nomina ſingulorum,&c. 72
De filiis Iuda per generationes, & familias,ac domos cognationum ſuarum per nomina ſingulorum recenſiti ſunt ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti. 138
4. Necnon & altare aureum inuoluent Hyacinthino veſtimento, ſed & altare mundabunt cinere,& inuoluent illud purpureo,&c. 12
5. Præcipe filiis Iſrael, vt eiiciant de caſtris omnem leproſum,& qui ſemine fluit,&c. 13
10. Surge Domine,& diſſipentur inimici tui. 75
11. Sexcenta millia peditum huius populi ſunt, & tu dicis,Dabo eis eſum carnium menſe integro?Nunquid ouium,& boum multitudo cædetur?&c. 8
Ventus autem egrediens à Domino arreptas trans mare coturnices detulit. ibid.
Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuſmodi cibus,& ecce furor Domini. 125
Et pluit ſuper eos ſicut puluerem carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata,&c. 183
Auferam de ſpiritu tuo, tradámque eis, vt ſuſtentent tecum,&c. 363
12. Et Maria apparuit candens lepra. 46 & 291
Locuta eſt Maria, & Aaron contra Moyſem propter vxorem eius Æthiopiſſam,& dixerunt,&c. 72 & 289
Statim locutus eſt Dominus ad eum, & ad Aaron & Mariam,&c. 291
Cumque reſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra. 292
Clamauit Moyſes ad Dominum dicens:Deus obſecro, ſana eam.Cui reſpondit Dominus:Si pater,&c. 294
Et dixit Dominus ad Moyſem:Congrega mihi ſeptuaginta viros,&c. 296
13. Locutus eſt Dominus ad Moyſem, dicens: Mitte viros,qui conſiderent terram,&c. ibid.
14. Vtinam mortui eſſemus in Ægypto,& non in hac vaſta ſolitudine,&c. 101
Receſſit ab illis omne præſidium,Dominus nobiſcum eſt. 93
15. Obruat eum lapidibus omnis turba extra caſtra. 292
16. Diſrupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit illos cum tabernaculis. 293 & 351
Confeſtim ergo,vt ceſſauit Moyſes loqui, diſrupta eſt terra,&c. 93
Murmurauit omnis multitudo filiorum Iſrael ſequenti die,&c. 326
Præcipe Eleazaro filio Aaron ſacerdoti, vt tollat thuribula,quæ iacent in incendio,&c. 339
17. Quas cum poſuiſſet Moyſes coram Domino in tabernaculo teſtimonij,ſequenti die regreſſus inuenit germinaſſe virgam,&c. 82
20. Non ibimus per agros, neque per vias,non bibemus aquas de puteis tuis,tantū velociter tranſeamus. 124
21. At Iſrael voto ſe Domino obligans ait: Si tradiderit populū iſtū in manu mea,delebo vrbes eius,&c. 343
Fac ſerpentem æneum,&c. 383
22. Nunquid loqui potero aliud,niſi quod Deus poſuerit in ore meo? 172
Cur tertio verberas aſinam tuam?Ego veni, vt aduerſarer tibi,quia peruerſa eſt via tua,mihíque contraria,&c. 108
Dixítque Deus ad Balaam,Noli ire cum eis,nec maledicas populo. 296
Protinus aperuit Dominus oculos Balaam,& vidit Angelū ſtantē in via,euaginato gladio,adorauítq; 300
23. Dominus autem poſuit verbum in ore eius,& ait. 111
Cui cum occurriſſet Dominus, poſuiſſétque verbum in ore eius,ait:Reuertere ad Balac,&c. 74
24. Pergens ad populum meum dabo tibi conſilium,quid populus tuus populo huic faciat. 164
Quam pulchra tabernacula Iacob, & tentatoria tua Iſrael, vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios, &c. 74
Qui benedixit tibi,erit & ipſe benedictus. 198
Accubans dormiuit vt leo,& quaſi leæna, quam ſuſcitare,&c. 176
25. Arrepto pugione ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitam in lupanar,& perfodit ambos. 115 & 123
Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua, at illi comederunt, & adorauerunt Deos earum,&c. 5
Pergens ad populum meum dabo tibi conſiliū,&c. 368
27. Tolle Ioſue filium Nun, virum in quo eſt ſpiritus Dei, & pones manum tuam ſuper eum. Qui ſtabit coram Eleazaro,&c. 138
31. Dederúntque millenos de ſingulis tribubus,&c. 242
Locutúſque eſt Dominus ad Moyſem,dicens: Vlciſcere prius filios Iſrael de Madianitis, & ſic colligeris ad populū tuū,ſtatímq; Moyſes:Armare,inquit,&c. 113
32. Sin autem quod dicitis non feceritis,non dubium eſt, quod peccatis in Deum. 279
33. Profecti de Reſſa caſtrametati ſunt in Celatha. 288.
34. Si autem nolueritis interficere habitatores terræ,qui remanſerint,erunt vobis quaſi claui in oculis,&c. 86

Ex Deuteronomio.

6. Vt cuſtodias mandata,& præcepta eius, quæ ego præcipio tibi,& filiis,ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ,vt prolongētur dies tui;Audi Iſrael,&c. 183
10. Et nunc Iſrael,quid Dominus, &c. 219
16. Omnes abominationes,quas auerſatur Dominus, fecerunt diis ſuis offerentes filios & filias & comburentes,&c. 327
Septem diebus Domino Deo tuo feſta celebrabis in loco,quem elegerit Dominus. 210
Vrbes magnæ ad cœlum vſque muratæ. 299
18. Bene omnia ſunt locuti;prophetam ſuſcitabo eis de medio. 226
20. Appropinquante iam prælio,ſtabit ſacerdos,&c. 367
Si exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & videris equitatus,& currus,&c. 372

21.Cum

22. Cum ædificaueris domum nouam, facies murum tecti per circuitum, ne effundatur ſanguis in domo tua,& ſis teus labente alio,&c. 74
27. Acceſſerunt filiæ Salphad, &c. ſteterúntque coram Moyſe,& Eleazaro Sacerdote, & cunctis pricipihus populi ad oſtium tabernaculi fœderis,&c. 79
Eriges ingentes lapides, & calce leuigabis eos,vt poſſis in eis ſcribere omnia verba legis huius Iórdane tranſmiſſo,&c. 183
28. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pauidum, & deficientes uculos. 49
Domum ædifices, & non habires in ea. Plantes vineam,& non viudemies eam. 337
Videbitis vitam veſtram pendentem ante oculos veſtros. 347
32. Expectetur ſicut pluuia eloquium meum. 543
Videre,quod ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me,ego occidam,& ego viuere faciam,&c. 78
Sicut dies iuuentutis tuæ,ita & ſenectus tua. 384
34. Aſcendit ergu Moyſes de Campeſtribus Moab ſuper moutem Nebo iu verticem Phaſga contra Iericho: Mortuuſque eſt ibi. 339

Ex Ioſue.

2. Miſit igitur Ioſue filius Nũ de Se him duus viros. 205
Qui reſponderuut ei: Anima noſtra ſit pro vobis in murtem,ſi tamen non proderit nus,&c. 20
Audiuimus, quod ſiccauerit Domiuus aquas maris rubri. 274
4. Feſtinauitque populus,& tranſiit. 91
5 Cùm eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtaurem contra ſe euaginatum teneutem gladium, perrexitque ad eum,& ait: Noſter es, &c. 60 & 372
6. Vrbem,& omnia,quæ ſunt in ea ſuccenderunt. 63
Stetit Sol in medio cœli,& uun feſtiuauit occubere, &c. 244
Fili mi da gloriam Deo, & confitere, atque indica mihi,quid feceris. a & 355
Quicumque iu hoc faciuor fuerit deprehenſus,comburetur igne. 29
Acham filius Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda,tulit aliquid de anathemate. 43
Cuius plagæ cauſam aperiens Acham fatur; vidi enim inter ſpulia pallium,&c. 89
9. Venerunt ſerui tui In nomine Domini Dei tui. 274
10. Locutuſque Domino in die,qua tradidit Amorrhęum In couſpectu filiorum Iſrael, dixitque coram eis:Sol ne moueatis,&c. 43
Aperite os ſpeluncæ, & adducite ad me quiuque reges,qui in ea latitant,&c. 368
19. Cumque compleſſet ſorte diuidere terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt filij Iſrael poſſeſſionem Ioſue. 154
20. Habitauit in ciuitate illa donec ſtet ante iudicium cauſam teddens facti ſui,&c. 339

Ex Iudicibus.

1. Profectus abiit ad habitatores Dabir,cui nomen vetus erat Cariath Sepher,id eſt,ciuitas literarum. 38
2. Abierunt filij Iſtael vnuſquiſque in poſſeſſiouem ſuam, vt obtinerent eam, ſeruierúurque Domino, &c. 114
Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium,&c. 231
3. Reuerſus de Galgalis,vbi erant idola,dixit ad Regem: Verbum ſecretum haheo,&c. 210
7. Immiſit Domiuus gladium in omnibus caſtris,&c. 375
11. Explctia duobus menſibus reuerſa eſt ad patrem ſuum,& fecit ei ſicut uouerat. 382
16. Moriatur anima mea cum Philiſthim, concuſſiſque fortiter columuis,&c. 197
At illa dormire eum fecit ſupra genua ſua, & in ſinu ſuo reclinauit caput:vocauitque tonſorem, &c. 350
Vocauitque tonſorem,&c. 358
20. Iugrauatum eſt bellum contra filios Beniamiu, & non intellexeruut,quod ex omni parte,&c. 365

Ex 1. Reg.

1. Illa loquebatur in corde ſuo, tantúmque labia illius moucbantur,&c. 207
Surrexit autẽ Anna,poſtquã comederat,&c. 30 & 238
2. Filij Eli,filij Belial neſcientes Dominum,&c. 247
Nolite multiplicare loqui ſublimia gloriantes; recedaut vetera,&c. 38
Dominus mortificat,& viuificat,&c. 169
4. Miſit ergo populus in Silo,& tulerunt arcam. 247
5. Cecidit de ſella retrorſum, iuxta oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt. 109
Reſponderúntque Gethæi;Circunducatur arca. 240
6. Si dimittitis arcam Dei Iſrael, uolite dimittere eam vacuam,&c. 69
7. Cum aſcenderent cliuum ciuitatis,inuenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquã.& dixeruut,&c. 18
8. Ecce tu ſenuiſti,& filij tui nõ ambulãt,&c. 302 & 384
Hoc erit ius regis,&c. 276
9. Erat vir de Beuiamin nomine Cis,&c. 197
Leuauitque coccus armum,& appoſuit Sauli. 374
10. Tulerunt eum inde, ſtetitque in medio populi, & altior fuit vniuerſo populo,&c. 10
12. Miſit ergo Dominus Nathan ad Dauid. 355
13. Filius vnius anni erat Saul,cum regnare cœpit. 213
14. Accidit quaſi miraculum à Deo. 375
15. Melior eſt obedientia,quam victima,&c. 129
Percuſſitque Saul Amalech, &c. 211
Peccaui,ſed nunc honora me coram ſenioribus. 42
Et conuerſus eſt Samuel,vt abiret; Saul autem apprehendit ſummitatem pallij,&c. 61
16. Dixitque Samuel ad Iſai:Nunquid iam completi ſunt filij?Qui reſpondit:Adhuc reliquus eſt paruulus, & paſcit oues. 8
Miſit ergo Saul ad Iſai nuntios, dicens: Mitte ad me filium tuum Dauid, qui eſt in paſcuis, & venit Dauid ad Saul,&c. 10
Quouſque tu luges Saulem? 153
Veni mittam te ad Iſai Bethleemitem,&c. 297
Imple cornu tuum oleo, & veni, mittam te in Bethleem ad Iſai,prouidi enim in filiis mihi regẽ. 7 & 15
Tulit ergo Samuel cornu olei, & vnxit eum in medio fratrum eius.Et directus eſt ſpiritus,&c. 327
17. Eo autem tempore, quo viderat Saul Dauid egredientem coutra Philiſthæum,&c. 249
Vadam, & percutiam, & auferam opprobrium populi, 115 & 198
Abierunt autem tres filij eius maiores poſt Saul in prælium, & nomina trium filiorum eius, qui perrexeruut,&c. 8
Induit Saul Dauid veſtimentis ſois, & impoſuit galeam æream ſuper caput eius,&c. 24
Non vales reſiſtere Philiſthæo huic, nec pugnare aduerſus eum,quia puer es,&c. 26
Aſſumens autem Dauid caput Philiſthæi, attulit illud in Ieruſalem,&c. 76
Ego ſeruus tuus vadam, & pugnabo aduerſus Philiſthæum. 29
Veniebat leo,vel vrſus, & tollebat arietem de medio gregis,& perſequebar,&c. 49
Audiens autem Saul,& omnes Iſraelitæ ſermones Philiſthæi huiuſcemodi ſtupebant. 68
Tulit vuum lapidem,& funda iecit, & curcumducens percuſſit Philiſthæum. 96
Dixit Dauid ad Philiſthæum:Tu venis ad me cum gladio,&c. 333
Ego venio ad te jo nomiue Domini,&c. 337

18. Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in oculis eius ſermo iſte, dixítque, Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt. 141
Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid à die illa. 224
Miſit eam, putans quòd configere poſſet Dauid cum pariete, & declinauit Dauid, &c. 126
Ædificauit Saul altare Domino, tuncque primo cœpit ædificare altare Domino. 108
Dedit itaque Saul Dauidi Michol filiam ſuam vxorem. 152
19. Abiit in Naioth in Ramatha, & factus eſt etiam ſuper eum ſpiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat, &c. 89
20. Fugit autem Dauid de Naioth, &c. 50
Cur non venit filius Iſai? 315
Quid feci? Quæ eſt iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum? 335
24. Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo, Chriſto Domini, &c. 132. 319 & 335
Confregit Dauid viros ſuos ſermonibus, &c. 307
Nunquid vox tua hæc fili Dauid? 307 & 334
Porro Saul exurgens de ſpelunca, &c. 308
Et egreſſus de ſpelũca clamauit poſt tergum Saulis. 92
25. Tunc ait Dauid pueris ſuis, Accingatur vnuſquiſque gladio ſuo. 128
26. Cognouit autem Saul vocem Dauid, & dixit: Nunquid vox tua hæc fili mi Dauid, &c. 91
27. Nunc igitur tolle haſtam, quæ eſt ad caput eius, & ſcyphum aquæ, &c. 92
28. Dabit Dominus etiam Iſrael tecum in manus Philiſthiim. 366
30. Hæc eſt præda Dauid. 375
31. Cùm ergo veniſſet Dauid, & viri eius in ciuitatem, & vidiſſent eam ſuccenſam igni, & vxores ſuos, & filios ſuos, & filias ductas eſſe captiuas. Leuauerant, &c. 552

Ex 2. Reg.

2. Aſcendit ergo Dauid, & duo vxores eius Achinoan Iezraëlitis, & Abigail vxor Nabal, &c. 142
Igitur poſt hæc conſuluit Dauid Dominum, dicens: Num aſcendam in vnam de ciuitatibus Iuda? 308
3. Porro viri iſti filij Saruia duri ſunt mihi, &c. 281
Velox erat ſicut ceruus. 17
4. An ignoratis, quoniam princeps, & maximus cecidit hodie? 277
5. Non aſcendas obuiam eis, ſed gyra poſt tergum eorum, & venies ad eos ex aduerſo pyrorum, &c. 7
6. Quam glorioſus fuit hodie rex Iſrael diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum. 20
Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius. 22
Dauid percutiebat in organis, & ſaltabat totis viribus, &c. 46
Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boues, & declinauit eam. Iratus, &c. 290
11. Tranſactóque luctu miſit Dauid, & introduxit eam in domum ſuam, & facta eſt ei vxor, peperítque ei filium, & diſplicuit verbum hoc, quod fecerat Dauid coram Domino. Miſit ergo Dominus Nathan. 76
Et vaſtauerunt filios Amon, & obſederunt Rabba. 147
Accidit quadam die, vt ſurgeret Dauid, & deambularet in ſolario domus regiæ, vidit mulierem, &c. 319
12. Peccaui Domino. 266
14. Surrexitque Ioab, & venit ad Abſalon in domum eius, & dixit, Quare ſuccenderunt ſerui tui. 508
Omnes morimur, & ſicut aqua dilabimur. 218
Itaque cum ingreſſa fuiſſet mulier Thecuites, &c. 210
15. Venit nuntius ad Dauid dicens: Toto corde vniuerſus Iſrael ſequitur Abſalon, & ait Dauid ſuis, qui erant cum eo in Ieruſalem, Surgite, fugiamus. 91
Mane conſurgens Abſalon ſtabat iuxta introitum portæ in via, &c. 277
Facta eſt coniuratio valida, populóſque concurrens augebatur Abſalon. 204
17. Porro Achitophel videns, quod non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtrauit aſinum ſuum, ſurrexítque, & abiit, &c. 149
18. Adhæſit caput eius quercui, & illo ſuſpenſo inter cœlum, & terrã, mulus, cui inſederat, pertranſiuit. 21
Accidit autem vt occurreret Abſalon ſeruis Dauid ſedens mulo: cúmque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter denſam quercum & magnam, adhæſit, &c. 102 & 212
Cecinit autem Ioab buccina, & retinuit populum, ne perſequeretur fugientem Iſrael. 305
Vocauit titulum nomine ſuo, & appellatur manus Abſalonis. 343
19. Inſuper, & accuſauit me ſeruum tuum ad te Dominum meum Regem, tu autem Domine mi, &c. 88
20. Benadab autem bibebat temulentus, &c. 244
21. Tollens cilicium ſubſtrauit ibi ſupra petram. 142
Deficiente autem Dauid Ieſbibenob, qui fuit de genere Arapha, cuius ferrum haſtæ, &c. 250
Iam non ingredieris nobiſcum in bello, &c. 384
23. Hæc nomina fortium Dauid. 376
24. Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſrael de mane vſque ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex populo, &c. 27 & 355
Et addidit furor Domini iraſci contra Iſrael, commouítque Dauid in eis dicentem, Vade, numera Iſrael, &c. 322
Aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus menſibus fugies, &c. 367

Ex 3. Reg.

1. Adorauit rex in lectulo ſuo, inſuper & hæc locutus eſt: Benedictus, &c. 340
Amplificet Deus nomen Salomonis ſupra nomen tuum. ibid.
Adonias autem filius Haggith eleuabatur, &c. ibid.
2. Viuit Dominus, qui firmauit me, & collocauit me ſuper ſolium Dauid Patris mei, & qui fecit mihi domum, &c. 161
Appropinquauerunt dies Dauid, vt moreretur, præcepítque Salomoni, &c. 364
9. Pharao Rex Ægypti aſcendit, & cœpit Gazer, ſuccendítque eam igne, & Chananæum, qui habitabat in ciuitate interfecit, & dedit eam in dotem, &c. 136
10. Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem, & veſtiuit eum auro, &c. 100
Sed & Regina Saba audita fama Salomonis in nomine Domini venit tentare. 165
11. Scindam regnum tuũ, & dabo illud ſeruo tuo, &c. 278
Apprehendens Ahias pallium ſuum nouum, quo coopertus erat, ſcidit, &c. 312
De manu filij tui ſcindam illud.
12. Fecit phana in excelſis, & ſacerdotes de extremis populi, &c. 257
Reſpondit Rex populo dura, &c. & locutus eſt eis ſecundum conſilium iuuenum, dicens: Pater meus aggrauauit, &c. 67
Pater nos cæcidit flagellis, ego cædam vos ſcorpionibus. 83 & 384
13. Qui cum abiiſſet, inuenit eum leo in via, & occidit, &c. 277
Veni mecum domum, vt prandeas, & dabo tibi munera. Reſpondit vir Dei ad Regem, Si dederis mihi mediam partem, &c. 78 & 82
Miſit ergo rex Roboam Aduram, qui erat ſuper tributa, & lapidauit eum omnis populus, &c. 357

17. Viuit

Digitized by Google

17. Viuit Dominus Deus Iſraël in eius conſpectu ſi erit annis his ros,&c. 12.& 92
Non habeo panem niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in bydria,&c. 121
Hydria farinæ non deficier,nec lecythus olei minuetut,vſque ad diem,in qua Dominus,&c. 175
Quæ abiit,& fecit,iuxta verbum Eliæ,& comedit,&c. 176
18. Abdias autem timebat Dominum valde. 248
19. Timuit ergo Elias & ſurgens abiit, quocunque eum ferebat voluntas. 49.& 335
Longa tibí reſtat via. 143
Ecce ad capur ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ, comedit,&c. 122
Ecce Dominus tranſiit, & ſpititus grandis, & fortis ſubuertens,&c. 214
21. Non fuit alter talis ſicut Achab, qui venundatus eſt, vt faceret malum in conſpectu Domini:concitauit enim eum Iezabel. 123
Dormiuit in ſacco,& ambulauit dimiſſo capite, & factus eſt ſermo Domini ad Eliam,dicens:Nónne vidiſti humiliatem?&c. 106
Locutus eſt Achab ad Nabuth,dicens,&c. 278
Itaque cum audiret Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua,&c. 239
Prædicate ieiunium,& ſedere facite Nabuth inter primos,&c. 351

Ex 4. Reg.

2. Deſcendat ignis de cœlo,& deuoret te,&c. 115
2. Fiat in me duplex ſpiritus tuus. 107
Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud ſal, quod cum attuliſſent,&c. 166
3. Viderunt Moabitæ aquas rubras quaſi ſanguinem,dixeruntque: Sanguis gladij eſt,pugnauerunt reges, &c. 89
4. Vir autem quidam venit deferens viro Dei panes primitiarum,&c. 77
Et apprehendit pedes eius. 134
Si occurterit tibi homo non ſalutes,&c. 61
5. Accepiſti argentum,accepiſti veſtes, &c. Sed & lepra Naaman,&c. 78
Verè ſcio,quod non ſit Deus alius in vniuerſa terra niſi tantum in Iſraël.obſecro itaque vt accipias benedictionem à ſeruo tuo,&c. 82
Acceſſerunt ad eum ſerui ſui, & locuti ſunt ea, &c. 281
Vade,& laua te ſepties in Iordane. 293
Lauit in Iordane ſepties iuxta ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro,&c. 288
Viuit Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam, cumque vim faceret non acquieuit. 343
6. Noli timere, plures enim ſunt nobiſcum, quam cum illis. 60
Factáque eſt famea magna in Samaria, & tamdiu obſeſſa eſt,donec venundaretur caput aſini,&c. 169
Et aperuit Dominus oculos pueri,& vidit,& ecce mõs plenus equorum,&c. 33
Appoſitáque eſt eis ciborum magna præparatio, & comederunt,& biberunt,&c. 10
Porro Eliſęus orauit ad Dominum,dicens:Percute,obſecro,gentem hanc cœcitate,&c. 375
7. Reſpondens vnus de ducibus ſuper cuius manus rex incumbebat homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas,&c. 169
11. Athalia verò mater Ochoziæ videns mortuum filium ſuum,ſurrexit,&c. 236
Tollens autem Ioſaba filia regis Ioram ſoror Ochoziæ,Ioas filius Ochoziæ furata eſt eum,&c. 3.& 9
13. Eliſæus ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt. Deſcenditque ad eum Ioas Rex Iſraël, & flebat coram eo, dicebátque,Pater mi, Pater mi, currus Iſraël,&c. 90
19. Venit Angelus Domini & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia, &c. 43
Quæ cum audiſſet Ezechias rex,ſcidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco. Ingreſſuſque eſt domum Domini,&c. 368
Factum eſt igitur in nocte illa,venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum,&c. 373
20. Afferte maſſam ficorum. 293
23. Abiit Ioſias Rex in occurſum eius, & occiſus eſt. 359
25. Venit Nabuchodonoſor Rex Babylonis, & omnis exercitus eius in Ieruſalem,&c. 245

Ex 1. Paralip.

7. De ſtirpe Thola viri fortiſſimi numerati ſunt. 107
11. Libauit eam Domino. 141
22. Fili mi, voluntatis meæ fuit, vt ædificarem domum nomini Domini mei,&c. 13

Ex 2. Paralip.

2. Eſt apud nos candelabrum aureum,& lucerna eius, vt accendatur ſemper ad veſperam. 220
2. Miſi ergo tibi virum prudentem,& ſcientiſſimum Hiram patrem meum,&c. 34
4. Fecit mare etiam fuſile decem cubitis,&c. 25
9. Rex autem Salomon dedit Reginæ Saba cuncta quæ voluit,&c. 44
15. Et Maacham matrem Aſſa Regis ex Auguſto depoſuit,&c. 35
24. Et non eſt recordatus Ioas miſericordiæ, quam fecerat Ioiada,&c. 9
Poſtquam autem obiit Ioiada ingreſſi ſunt principes Iuda,& adorauerunt,&c. 15
26. Iratuſque Ozias,& tenens in manu thuribulum, &c. 319
Non eſt tui officij Ozias,vt adoleas. 321
35. Nec acquieuit ſermonibus Nechao ex ore Dei,verum perrexit,&c. 30

Ex 1. Eſdra.

1. Hæc dicit Syrus Rex Perſarum,omnia regna terræ dedit mibi Dominus Deus cœli, & ipſe præcepit mihi,vt ædificarem ei domum in Ieruſalem,&c. 64

Ex 3. Eſdra.

3. Nónne doletis? Et accipit homo gladium ſuum, & vadit in via facere furta,&c. 20
4. Oportet vos ſcire,quoniam mulieres dominantur veſtri. 55

Ex 4. Eſdra.

9. Qui faſtidierunt legem meam, cum adhuc erant habentes libertatem,&c. 343

Ex Tobia.

8. Filij ſanctorum ſumus,& non poſſumus ita coniungi, ſicut gentes,&c. 34
12. Cum eſſem vobiſcum,per voluntatem Dei eram,&c. 366

Ex Iudith.

3. Præceperat enim Nabuchodonoſor Rex vt omnes Deos terræ exterminaret,&c. 22

7. Et dixeruot illi Ozias,& presbyteri, Omnia, quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt in ſermonibus tuis vlla reptebenſio,&c. 18
8. Miſit ad presbyteros Chabri,& Charmi, & venerunt ad illam. ibid.
10. Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras molietes habet. 5

Ex Eſther.

2. Quæ noluit iodicare ei populum, & patriam ſuam. Mardochæus enim præceperat, vt de hac re omninó reticeret. 4
3. Tulit ergo rex annulum, quo vtebatur, de manu ſua, &c. 249
4. Ne putes, qood animam tuam tantum liberes, qoia io domo Regis es, præ cæteris Iudæis, ſi enim nunc ſilueris, per aliam occaſionem liberabuntur Iudæi, &c. 109
7. Dixit ei Rex ſecunda die poſtqnam vioo incaoduerat, quæ eſt petitio tua Eſther? Ad qoem illa reſpoodit: Si inueni gratiam io oculis tuis,&c.
Suſpenſus eſt itaque Amao in patibulo. 368
9. Per omnes prouincias, quæ ditiooi Regis ſubiiciebant, pro aoimabus ſuis ſteterunt Iudæi ioterſectis hoſtibus,&c. 10
10. Fons paruus io lucem, ſolémque conuerſus eſt. 54
14. Tribue ſermonem compoſitum in ore meo in coospectu leonis, & transfer cor illius in odiom hoſtis, &c. 185

Ex Iob.

1. Num coofideraſti ſeruum meum Iob, quod non ſit ei ſimilis in terra, ſimplex, & rectus,&c. 72
Nunquid Iob fruſtra timet Deom, ooone to vallaſti eum, ac domum eius, vniuerſamqoe ſubſtantiam, &c. ibid.
Filiis tuis,& filiabus veſcentibus,& bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repente ventus vehemens irruit à regiooe deſerti, & concuſſit quatoor angulos,&c. 58.& 311
Cúmque in Orbem tranſiſſeot dies conuioij, mittebat ad eos Iob,& ſanctificabat illos, conſurgénſque diluculo offerebat holocaoſta. 109
Corruens in terram adorauit: & dixit, &c. Nudus egreſſus ſum. 112.& 210
Ecce alius iotrauit,& dixit: Filiis tuis, & filiabus veſcentibus,&c. 244
Et ibant filij eius,& faciebant conuiuium per domos, vnoſqoiſque in die ſuo. 288
Ignis Dei deſcendit de cœlo, & tactas oues, &c. 195. & 202.
2. Ecce in mano tua eſt. 294
Teſta ſaniem radebat. 298
Dixit autem illi vxor ſua: Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua. 289.& 350
Ecce in maon tua eſt, veromtamen animam illius ſeroa. 94 & 302
Egreſſus igitur Sathan à facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo. 130.& 44
In omnibus iis non peccaoit Iob. 225
Benedic Deo,& morere. 350
3. Poſt hæc apetuit Iob os ſoum, & maledixit diei ſuo, & locutus eſt: Pereat dies,&c. 23
Nunc enim dormiens ſileré,& ſomno meo quieſcerem cum regibus,& conſulibus terræ, qui ædificaot ſibi ſolitudines,&c. 45
Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem,&c. 45.& 73
5. Et ſcies, quod pacem habeat tabernaculum ſuum. 137
Iocrepatiooem ergo Domini oe reprobes. Quia ipſe vulnerat,& medetur,&c. 201
7. Sicut mercenatius præſtolatur finem operis ſui, ſic & ego,&c. 209
10. Inſtauras teſtes toos contra me. 279
Et ſi impius fuero, væ mihi eſt,&c. 194
Maoos tuæ fecerunt me,& plaſmaueruot me totum in circuitu. 307
13. Voca me,& ego reſpondeo tibi. 221
14. Quis mihi hoc tribuat, vt io inferno protegas me. 33
15. Sonitus terroris ſemper io auribus illius. 300
Terrebit eum tribulatio,&c. ibid.
Vtinam eſſet anima veſtra pro anima mea. Cooſolarer ego vos ſermooibus,&c. 354
18. Lux obtenebreſcet in tabernaculo eius. 129
19. Abominati ſuot me qnondam cooſiliarij mei, & quem maximè diligebam. 148
Qoare perſequimini me ſicot Deus, & carnibos meis ſaturamini. 316
20. Reuelabuot cœli iniquitatem eius,& terra conſurget aduerſus eum. 93
Omnes tenebræ abſcooditæ ſunt in oculis eius, deuorabit eum igois, qoi non ſuccenditur,&c. 25
Non videat riuulos fluminis torreotis mellis, ac butri. 183
Caput aſpidum ſuget, occidet eum lingua viperæ. 346
21. Vbi eſt domus principis? Et vbi tabernacula impiorum? Interrogate,&c. 341
23. Voca me,& ego reſpondebo tibi. 319
27. Et mittet ſuper eum,& non pauet, de manu eius fugiens, fugiet. 94
29. Benedictio perituri ſoper me veoiebat. 135
Quis mihi tribuat, vt ſim iuxta menſes priſtinos, quaodo erat omnipotens mecum,&c. 114
30. Scio, quia morti trades me, vbi conſtituta eſt domus omni vioenti, verum tamen non ad conſumptiooem meam emittis manum,&c. 94
31. Si ambulaui in vanitate, & feſtinauit in dolo pes meus, &c. 79
37. Et nubes ſparguot lumen ſuum, quæ luſtrant per circuitum, quocunque eas voluotas gubernantis duxerit,&c. 156.& 144
38. Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina,& iubilarent omnes filij Dei. 31.& 51
Circúndedi illud terminis meis, & poſui vectem, & oſtia. Et dixi: Vſque huc venies, & oon procedes, &c. 31.& 158
Reſpondens autem Dominus Iob de turbine. 348
Quis conclufit oſtiis mare. 156
Et tenuiſti concutiens extrema terræ, & excuſſiſti impios ex ea. ibid.
Vſque huc venies,& noo procedes. 311
39. Circunſpicit montes paſcuæ ſuæ,& virentia quæque perquirit. 167
Quis dimiſit Onagrum liberum, & vincula eius quis ſoluit? Coi dedit in ſolitudine domum,&c. 310
40. Nunquid faciet tecum pactum,& accipies eum ſeruũ ſempiternum? Nunquid illudes ei quaſi aui. 4
Iuxta Sept. Putas autem me aliter tibi reſpondiſſe, &c. 361
42. Sumite ergo vobis ſeptem tauros,& ſeptem arietes,& ite ad ſeruum meum Iob, & offerte holocauſtum, &c. 153
Dominus qooque conuerſus eſt ad pœoitentiam Iob, cum oraret ille pro amicis ſuis,& addidit,&c. 187
Iob autem ſeruus meus oranit pro vobis, faciem eius ſuſcipiam,&c. 346

Ex Pſalmis.

1. Et erit tanquam ligoum, quod plantatum eſt ſecus decurſus

decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. 362
1. Filius meus es tu, ego hodie genui te. 119
Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes, &c. 160
4. Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, ſperate in Domino. 182
In finem: Filiis Core intellectus. 34
Filij hominum vſque quò graui corde, vt quid diligitis vanitatem? 326
6. Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. 108
10. In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ, Tranſmigra in montem ſicut paſſer? Quoniam ecce peccatores, &c. 152
13. Contritio, & infelicitas in viis eorum, &c. 309
17. Qui ſubdis populos meos ſub me. 51
Deus qui præcinxit me virtute, &c. 205
18. Cœli enarrant gloriam Dei, &c. 179
In Sole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus, &c. 59. & 178
21. Dinumerauerunt omnia oſſa mea, &c. 132
Circumdederunt me vituli multi, & tauri, &c. 303
22. Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, &c. 244
25. Proba me Domine, & tenta me, vre renes meos. 370
28. Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum. 137
Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſtatis intonuit, Dominus ſuper aquas multas. 157
33. Accedite ad Deum, & illuminamini. 222
Guſtate, & videte, &c. 173
34. Diſſipati ſunt, & non ſunt conſumpti, 104
Retribuebant mihi mala pro bonis ſterilitatem animæ meæ, &c. 346
35. Torrente voluptatis tuæ potabis eos. 116
36. Salus autem iuſtorum à Domino. 164
Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut cedros, &c. 227
Spera in Domino, & fac bonitatem, & paſceris in diuitiis eius. 326
37. Miſer factus ſum, & curuatus ſum vſque in finem. 167
38. Exaudi orationem meam, Domine, & deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas. 54
Poſui ori meo cuſtodiam cum conſiſteret peccator aduerſus me. 304
41. Effudi in me animam meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis. 368
44. Adſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, &c. 133. & 300.
Accingere gladio tuo ſuper fœmur tuum potentiſſime, ſpecie tua, &c. 111
Speciosus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis. 102
Eructauit cor meum verbum bonum, dico opera mea regi, &c. 194
47. Ciuitas regis magni, Deus in domibus eius cognoſcetur. 176
50. Tibi ſoli peccaui. 69
51. Ego quaſi oliua fructifera in Domo Dei. 217
54. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, volabo, & requieſcam. 35
Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, &c. 140
Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vbique. Tu vero homo vnanimis meus, dux meus, &c. 335
55. Conculcauerunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes aduerſùm me, &c. 85
Ab altitudine Dei timebo. 93
Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum. 275
59. Dediſti metuentibus te ſignificationem, vt fugiant, &c. 103
60. Sic pſallant nomini tuo Deus in ſæculum ſæculi, &c. 214
61. Nónne Deo ſubiecta erit anima mea. 150
64. Induti ſunt arietes ouium, & valles abundabunt frumento. 117
66. Speciei domus diuidere ſpolia. 136
Erunt pennæ columbæ deargentatæ, &c. 128
67. Dabit Dominus verbum Euangelizantibus virtute multa. 334
68. Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam: extraneus factus ſum fratribus meis, &c. 148
74. Calix in manu Domini, vini meri plenus miſto, &c. 356
76. In die tribulationis meæ, Deum exquiſiui manibus meis, &c. 323
77. Et tentauerunt Deum in cordibus ſuis, vt peterent eſcas, &c. 169
78. Poſuerunt morticina ſeruorum ſuorum eſcas volatilibus, &c. 70
Contribulaſti capita draconum in aquis, &c. 352
79. Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos, 306
80. Manus eius in cophino ſeruierunt. 121
86. Memor ero Raab, & Babylonis ſcientium me. 106
96. Lux orta eſt iuſto, & rectis corde lætitia. 101
98. Inuocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos in columna nubis. 143
100. Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar. Superbo oculo, &c. 36
103. Qui reſpicit terram, & facit eam tremere. 120
104. Draco iſte, quem formaſti, ad illudendum ei. 4
Eduxit eos in argento, & auro. 136
In ſeruum venundatus eſt Ioſeph. 150
105. Immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis. 127
106. Cito fecerunt, obliti ſunt operum eius, & non ſuſtinuerunt. 239
Statuit procellam eius in auram. 23
Eduxit eos de tenebris, & vmbra mortis, vincula eorum diſrupit, &c. 165
Qui deſcendunt mare in nauibus, &c. 357
108. Oratio eius fiat in peccato. 71
Poſuerunt aduerſus me mala bonis, & odium pro dilectione mea. 335
Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi, &c. ibid.
109. Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. 125
113. Simulacra gentium argentum & aurum. 23
115. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem ſalutaris accipiam, &c. 374
117. Omnes gentes circuierunt me, &c. 43
Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ. 114. & 217
Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es. 275
118. In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam. 297
Eructabunt labia hymnum. 194
Lucerna pedibus meis verbum tuum. 220
Domine diſſipauerunt legem tuam. 276
Et reſpondebo exprobrantibus mihi verbum. 313
130. Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me. 146
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita retributio in anima mea. 140
135. Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſæculi. 113
140. Pone Domine cuſtodiam ori meo. 279
144. Dilexi, quoniam adiecit Dominus vocem orationi meæ. 143

145. Nolite confidere in principibus, in quibus non eſt ſalus. 316

Ex Prouerbijs Salomonis.

1. Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. 103
6. Veniet tibi quaſi viator egeſtas,& paupertas quaſi vir armatus. 149
7. Statim eam ſequitur, quaſi bos ductus ad victimam. 157
8. Quando æthera firmabat ſurſum, & librabat fontes aquarum,&c. 16
9. Mulier ſtulta & clamoſa,plenaque illecebris, & nihil omnino ſciens,ſedit in foribus. 354
13. Qui cuſtodit os ſuum,cuſtodit animam ſuam. 279
15. Lingua placabilis lignum vitæ. ibid.
Conturbat domum ſuam, qui ſectatur auaritiam. 316
16. Cor ſapientis erudiet cor eius,&c. 279
Hominis eſt animam præparare,& Domini gubernare linguam. 76
19. Multi colunt perſonam potentis,&c. 249
23. Quando ſederis,vt comedas cum principe,diligenter attende,quæ appoſita,&c. 176
24. Erue eos,qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare non ceſſa. 135
25. Lingua mollis confringit duritiem. 307
27. Qui benedicit proximo ſuo voce grandi, de nocte conſurgens,&c. 110
30. Tria ſunt difficilia mihi,& quartum penitus ignoto. Viam aquilæ in cœlo. 347
31. De nocte ſurrexit, deditque prædam domeſticis ſuis, &c. 136

Ex Eccleſiaſte.

2. Quis eſt homo,vt ſequi poſſit Regem factorem ſuum? 373
3. Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi. 167
4. Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei. 236
Melior eſt puer pauper,& ſapiens Rege ſene & ſtulto, qui neſcit prouidere in poſterum,&c. 45
5. Huc itaque viſum eſt mihi, vt comedat quis, &c. 222
Si videris calumnias egenorum,& violenta iudicia, & ſubuerti iuſtitiam in prouincia, non mireris ſuper hoc. 100.& 315
Vbi multæ ſunt opes,multi & comedunt eas. Et quid prodeſt poſſeſſori,&c. 361
6. Vir,cui dedit Deus diuitias, & ſubſtantiam, & honorem,& nihil deeſt animæ,&c. 289
7. Cunctis ſermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum,ne forte audias ſeruum tuum maledicentem. 289
Noli eſſe iuſtus multum. 356
8. Qui cuſtodit præceptum, non experietur quicquam mali. 212
9. Scito,quod in medio laqueorum ingredieris. 87
10. Labor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in vrbem pergere. 25
Eſt malum,quod vidi ſub ſole,quaſi per errorem egrediens à facie principis. 27.& 296
Beata terra cuius rex nobilis eſt,& cuius principes veſcuntur in tempore ſuo,&c. 30.138.& 296
Melior eſt ſapientia quam arma bellica, & qui in vno peccauit,&c. 95
12. Conſurgent ad vocem volucris. 195

Ex Cantico Canticorum.

1. Oſculetur me oſculo oris ſui. 363.& 383
Indica mihi,quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie. 178.& 199
Ecce tu pulcher es dilecte mi,& decorus:lectulus noſter floridus. 179
Si ignoras te, ô pulcherrima mulierum, egredere, & abi,&c. 143.197.& 310
Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimulaui te,&c. 248
Introduxit me Rex in cellaria ſua,exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum, &c. 177
Botrus Cypri dilectus meus in vineis Enggadi. 298
Lectulus noſter floribus. Tigna domorum noſtrarum cedrina. 316
Meliora ſunt vbera tua vino. 202
Oleum effuſum nomen tuum. 206
Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis, collum tuum ſicut monilia. 354
2. Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis. 52
En ipſe ſtat poſt parietem. 216
Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. 328.& 362
Surge, propera, anima mea, columba mea, formoſa mea,& veni. 153
Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. 328.& 330
Sub vmbra illius,quem deſideraueram ſedi. 348
3. In lectulo meo per noctes quæſiui,quem diligit anima mea,&c. 108
Veni columba mea in foraminibus petræ. 200
Tenui eum,nec dimittam,&c. 367
Vadam ad montem myrrhæ. 207
Ecce venit ſaliens in montibus. 201
Similis eſt dilectus meus capreæ hinnuloque, &c. 201
En lectulum Salomonis,&c. 209
4. Duo vbera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in liliis. 118.& 373
Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa. 101.103.& 359
Fons hortorum,puteus aquarum viuentium,quę fluunt impetu. 170.& 171
5. Ego dormio, & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulſantis. 179 & 144
Aperi mihi ſoror mea,amica mea, columba mea. 166 & 116
Laui pedes meos,quomodo inquinabo illos. 148
Comedi fauum meum cum melle meo. 183
Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi. 173
Genæ illius ſicut areolæ aromatum conſitæ à pigmentariis. 384
Surrexi,vt apperirem dilecto meo. 386
7. Quid videbis in Suuamite niſi Choros caſtrorum? 161 & 162
8. Dixi,Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius,&c. 300
Qui ſedes in hortis,amici auſcultant. 226

Ex Sapientia.

2. Dixerunt enim cogitantes apud ſe non rectè: Exiguum, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, &c. 64
3. Vani autem ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei, & ex his quæ videntur bona. 65
5. Videntes turbabuntur timore horribili in ſubitatione inſpiratæ ſalutis. 96
8. Habebo propter hanc charitatem ad turbas,&c. 55

10. Ideò

10. Ideò iuſti tulerunt ſpolia impiorum. 159
16. Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plos ignis valebat: vindex eſt enim orbis iuſtorum. 105
Nix, & glacies ſuſtinebat vim ignis, & non tabeſcebant, &c. 104
Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum. 217
Manna deſeruiens vniuſcuiuſque vuluntati, ad quod quiſqoe volebat, conuertebatur. 193
17. Cum ſit timida nequitia dat teſtimonium condemnationis, &c. 299
Solis autem illis ſuperpoſita erat grauis nox, imago tenebrarum, &c. 85
18. Cum quietum ſilentium continerent omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens, &c. 84

Ex Eccleſiaſtico.

5. Ne appelleris ſuſurro, & lingua tua ne capiaris, & confunderis, &c. 346
9. In mano artificis opera laudabuntur. 279
Quam aſpera eſt nimis ſapientia indoctis hominibus. 239
Super dolentium arma ambulabis. 41
13. Diues commotus confirmatur ab amicis ſuis. 249
14. Beatus vir, qui in ſapientia morabitur. 274
18. Ante orationem præpara animam tuam. 90
24. Ego in altiſſimis habitaui, & thronus meus in columna nubis. 144
25. Commorari draconi, & leoni placebit, quam habitare cum muliere nequam. 370
28. Verbis tuis facito ſtateram, & frænos ori tuo rectos. 52
30. Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuos, &c. 340
39. Benedictio illius quaſi fluuius inundauit, & quomodo cataclyſmus, &c. 171

Ex Iſaia.

1. Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui, &c. 169
Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt. 248
Neomeniam, & Sabbathum, & feſtiuitates veſtras non feram: iniqui ſunt cœtus veſtri, &c. 316
2. Ingredere in petram, abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, &c. 103
3. Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt. 107
Ruit Ieruſalem, & Iudas concidit, quia lingua eorum, & adinuentiones eorum contra Dominum, &c. 107
Auferet à Ieruſalem, & Iuda validum, & fortem. 345
5. Iratus eſt furor Domini in populum ſuum, & extendit manum ſuam ſuper eum, & percuſſit eum, &c. 93
Et paſcentur agni iuxta ordinem ſuum. 51
Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia in conuiuiis veſtris. 244
6. Et audiui vocem Domini dicentis: Quem mittam? Et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me. 56
Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ſum. 265
7. Sibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminis Ægypti, & api, quæ eſt in terra Aſſur, &c. 95
Ecce virgo concipiet, & pariet filium, vocabitur nomen eius Emanuel. 182
8. Et dixit Dominus ad me, voca nomen eius: Accelera ſpolia, &c. ibid.
9. Succenſa eſt quaſi ignis impietas, veprem, & ſpinam vorabit, &c. 27
10. Erit lumen Iſraël in igne, & ſanctus eius in flamma, & ſuccendetur, &c. 28
Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, & in ſapientia mea intellexi, & abſtuli terminos populorum, & principes eorum deprædatus ſum, &c. 45
11. Delectabitur infans ab vbere ſuper foramina aſpidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, &c. 49. & 139
Iudicabit in iuſtitia pauperem, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ, & percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum, &c. 105
Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos, &c. 327
Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, &c. 309
12. Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis, & non intelligant corde. 291
Haurietis aquas cum gaudio de fontibus ſaluatoris. 167
14. Similis ero Altiſſimo. 232
16. Emitte agnum Domine dominatorem terræ, &c.
19. Stulti principes Thaneos. 44
Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, &c. 142. & 144
25. Præcipitauit in monte iſto faciem vinculi. 221
26. Sicut quæ concepit, cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus. 219
Anima mea deſiderauit te in nocte. 220
Sic facti ſumus à facie tua, Domine. concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum. 112
Domine in anguſtia requiſierunt te, &c. 323
Expergiſcimini, & laudate, qui habitatis in puluere. 298
30. Fugietis donec relinquamini, quaſi nauis malus. 311
Mille homines à facie terroris vnius, &c. ibid.
Væ filij deſertores, &c. 303
32. Sicut riui aquarum in ſiti, & vmbra petræ prominentis in terra deſerta non caligabunt oculi videntium. 182
36. Tollam vos ad terram, quæ eſt vt terra veſtra, terram frumenti, & vini, &c. 183
38. Ecce ego adiiciam ſuper dies duos quindecim annos, & de manu Regis Aſſyriorum eruam te, &c. 159
Diſpone domui tuæ; morieris enim tu. 56
41. Dedi ſpiritum meum ſuper eum, iudicium gentibus proferet. Non clamauit, non accipiet perſonam. 17
43. Propter vos miſi in Babylonem, & detraxi vectes vniuerſos, &c. 58
Veruntamen ſeruire me feciſti peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem, &c. 178
45. Aſſimilaui te, & non cognouiſti me. 65
Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi, &c. 64. 74. & 79
48. Facta fuiſſet ſicut flumen pax tua. 170
Vtinam attendiſſet mandata mea, facta fuiſſet ſicut flumen pax tua. 171
49. Hæc dicit Dominus redemptor Iſraël, ſanctus eius ad contemptibilem animam. 228
Non eſurient, neque ſitient, & non percutiet eos æſtus, &c. 344
52. Quam pulchri ſuper montes pedes annuntiantis, & prædicantis pacem. 17. & 63
53. Vidimus eum, & non erat aſpectus, deſiderauimus eum deſpectum, &c. 102. & 172
Aſcendet ſicut virgultum coram eo, radix de terra ſitienti: non eſt ſpecies ei, &c. 102
Sicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet. 197

55. Omnes

55. Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, &c. 180. & 208
Ecce teſtem populi dedi eum. 220
56. Omnes feræ ſylueſtres venite, comedite, &c. 179
57. Veniat pax, requieſcat in cubiculo ſuo. 310
58. Frange eſurienti panem tuum, &c. 349
59. Expectauimos lucem, & ecce tenebræ, &c. 113
60. Illuminare, illuminare Ieruſalem; venit lumen tuum. 154
63. Angelos faciei eius ſaluauit eos in dilectione ſua, & in indulgentia ſua ipſe, &c. 308
64. Abſcondiſti faciem tuam à nobis, & alliſiſti nos, &c. 292
Facti ſumus vt immundus omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ, &c. 330
65. Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ſerui mei comedent, vos eſurietis, &c. 96
Lupus, & agni paſcentur ſimul, & leo, & bos comedent paleas. 176
66. Ego declinabo ſuper eam quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentem, &c. 170. & 178

Ex Ieremia.

1. Ecce ego conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, &c. 152
4. Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus. 128
Ecce auditum eſt in Ieruſalem cuſtodes venire de terra longinqua. 302
5. Circuite vias Ieruſalem, & aſpicite, & conſiderate, &c. 241
Percuſſiſti eos, & non doluerunt, attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam, &c. 104
6. Defecit ſufflatorium in igne, conſumptum eſt plumbum, &c. ibid.
7. Mulieres conſpergunt adipem, vt faciant placentas reginæ cœli. 363
8. Conuenite, & ingrediatur ciuitatem munitam, & ſileamus ibi; quia Dominus Deus noſter ſilere nos fecit. 23
Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meus mœrens. 23
Ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio, &c. 81
Non aſſumas laudem, & orationem pro eis, ſi Moyſes, & Samuel ſteterint, &c. 198
9. Non glorietur ſapiens in ſapientia, & non glorietur diues, &c. 65
11. Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam vocanit, &c. 110
23. Ecce dies venient, dicit Dominus, & ſuſcitabo Dauid germen iuſtum, & regnabit Rex, & ſapiens erit. 11
Quid paleis ad triticum? 156
Factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à vino, &c. 361
27. Nolite audire verba prophetarum veſtrorum, qui prophetant vobis dicentes, &c. 150
31. Ecce dies venient, dicit Dominus, & feriam domui Iſraël, & domui Iuda fœdus, &c. 242
39. Vade, & dic Abdemelech Æthiopi, dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſraël, &c. 248
51. Calix aureus Babylon in mano Domini inebrians omnem terram, de vino eius biberunt omnes gentes, &c. 89
Subito cecidit Babylon, & contrita eſt; vlulate ſuper eam, tollite reſinam ad dolorem eius, &c. 57

Ex Baruch.

3. Et nubes, quibus cum imperatum fuerit à Deo perambulare in vniuerſum Orbem, perficiant, &c. 144
5. Exue te Ieruſalem ſtola luctus, & vexationis tuæ, & indue te decore, & honore eius, quæ à Deo tibi eſt ſempiterna gloria, circumdato te diploide, &c. 317

Ex Threnis.

2. Ponet in puluere os ſuum, &c. 304
4. Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris, cui diximus, In vmbra tua viuemus. 348
Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora. 310

Ex Ezechiele.

7. Floruit virga, germinauit ſuperbia. 86
Nunc de propinquo effundam iram meam ſuper te, & explicabo furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, &c. 86
9. Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit ad aquilonem, & vniuſcuiuſque vas interitus in manu eius: vir quoque vnus in medio eorum veſtitus erat lineis. 94
Tranſite per ciuitatem ſequentes eum, & percutite, &c. 347
10. Extendit Cherub manum de medio Cherubin ad ignem, qui erat in medio Cherubin, & ſumpſit, & dedit, &c. 100
11. Spiritum nouum tribuam in viſceribus eorum: & auferam cor lapideum. 332
16. Tuliſti filios tuos, & filias tuas, quas genuiſti mihi, &c. 237
18. Si, inquit, conuerſus ad Dominum ingemueris, tunc ſaluus eris, &c. 24
24. Mortua eſt vxor mea veſpere, fecique mane ſicut præceperat mihi Dominus. 374
28. Perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo, in terram proieci te, ante faciem regum dedi te, &c. 6
34. Et ſuſcitabo ſuper eam paſtorem vnum, qui paſcat eas, ſeruum meum Dauid. 231
Quod craſſum erat, occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis. 110
40. Et celatæ palmæ erant, vna hinc, & altera inde in fronte eius. 151
41. Altaris lignei trium cubitorum altitudo, & longitudo eius duorum cubitorum, &c. 121
Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego oſtendam tibi, &c. 181
47. Et ſuper torrentem orietur in ripis eius ex vtraque parte lignum pomiferum, &c. 362

Ex Daniele.

1. Dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum. 247
2. Et regnum quartum erit velut ferrum, quomodo ferrum comminuit, & domat omnia, ſic comminuet, &c. 45
3. Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſociis eius in fornacem, &c. 48. & 72
Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ô Rex, liberare. 52
Tunc Nabuchodonoſor acceſſit ad oſtium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, &c. ibid.
Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria & ſociis eius in fornacem. 72
Nabuchodonoſor Rex omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant, &c. 70
Laudabant, & glorificabant & benedicebant Deo in fornace, &c. 162

Fecit

Fecit medium fornacis quaſi ventum roris. 231
Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. 204
Regnum eius regnum ſempiternum;& poteſtas eius in generatione,& generationem. 206
Benedictus Deus eorum,Sidrach videlicet,&c. 229
Et confeſtim viri illi vincti cum braccis, & tiaris,&c. 225
4. Magna arbor,& fortis, & proceritas eius contingens cœlum,&c. 227
Succidite arborem. 294
Alligetur vinculo ferreo,& æreo,in herbis, quæ foris ſunt,& rore cœli tingatur,&c.
Cognoſcant viuentes,quòd dominatur excelſus in regno hominum,&c. 37
Nonne hæc Babylon ciuitas magna,quam ego ædificaui in domum regni,&c. 319
5. Laudabant deos ſuos,aureos,& argenteos,æreos, ferreos,ligneos,&c. 23
Eadem nocte interfectus eſt Balthaſar Rex Chaldæus; & Darius Medus ſucceſſit in regnum. 47
6. Deus meus miſit Angelum ſuum,& concluſit ora leonum,& non nocuerunt mihi. 60
7. Quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari diuerſæ inter ſe.Prima quaſi leæna,&c. 101
9. Poſt Hebdomadas ſexaginta duas, deſtruetur vnctio, &c. 276
Ego autem veni,vt indicarem tibi, quia vir deſideriorum es. 288
10. Dixit ad me Daniel vir deſideriorum,Intellige verba, &c. 181
13. Exclamauit autem voce magna Suſanna, & dixit: Deus æterne,&c. 151.& 207
Et venit cum parentibus, & filiis, & vniuerſis cognatis.Porrò Suſanna,&c. 360

Ex Oſea.

1. Sume tibi vxorem fornicationum, & fac filios, &c. 354
2. Fornicata eſt mater eorum, confuſa eſt, quæ concepit eos; quia dixit: Vadam poſt amatores meos. 44
Dabo ei vallem Achor ad aperiendam ſpem. 97
3. Dies multos ſedebunt filij Iſraël ſine grege, & ſine principe,& ſine ſacerdotio,&c. 231
4. Nolite ingredi in Galgala, & ne aſcendatis in Bethauen. 233
Spiritus ligauit eum in alis ſuis. 289
5. Facti ſunt principes Iuda quaſi aſſumentes terminum. 239.& 98
7. Nunc circumdederunt eos adinuentiones ſuæ, coram facie mea factæ ſunt. 76
9. Reuerſus eſt Ephraim in Ægyptum,& in Aſſyriis pollutum comedit,&c. 69
Ephraim vt vidi Tyrus erat fundata in pulchritudine, &c. 6
10. Dicent montibus,Cadite ſuper nos,& collibus,Operite nos. 86
11. Ero eis,quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum, &c. 193
Et ego quaſi nutritius Ephraim portabam eos in brachiis meis. 223
12. Diues effectus ſum,inueni idolum mihi. 234
13. Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti,&c. 233

Ex Amos.

1. Super tribus ſceleribus Damaſci,& ſuper quatuor,non conuertam eum,&c. 224
2. Ecce ego ſtridebo ſuper vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno,& peribit fuga à veloce,&c. 103

4. Et ego dedi vobis ſtuporem dentium in cunctis vrbibus veſtris,& indigentiam panum,&c. 169
5. Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis,& occurrat ei vrſus,&c. 93
Nunquid hoſtias & ſacrificia obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis,&c. 228
6. Væ qui ſeparati eſtis in diem malum,& appropinquatis ſolio iniquitatis, &c. Qui comeditis agnum de grege,&c. 118
9. Ecce mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Iſraël,&c. 156
Ecce oculi Domini ſuper regnum peccans, & conteram illum,&c. 157
Ponam oculos meos ſuper eos in malum, non in bonum,&c. 159
Vidi Dominum ſtantem ſuper altare,& dixit. 234

Ex Ioel.

1. Audite hoc ſenes,& auribus percipite omnes habitatores terræ; reſiduum erucæ comedit locuſta, reſiduum locuſtæ comedit bruchus, reſiduum bruchi comedit rubigo. 42
2. Nolite timere animalia regionis, quoniam germinauerunt ſpecioſa deſerti. 52
A facie eius contremuit terra,moti ſunt cœli, Sol, & Luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. Et Dominus dedit vocem ſuam ante faciem exercitus ſui, quia multa ſunt nimis caſtra eius,quia fortia & facientia verbum eius. Magnus enim dies Domini,& terribilis valde. 102
Reddam vobis annos,quos comedit locuſta, bruchos, & rubigo, & eruca, fortitudo mea magna quam miſi in vos. 169
Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? quia non eſt paſcua eis. 170
Filij Sion gaudete,atque lætamini in Domino Deo veſtro,quoniam dedi vobis eſcas iuſtitiæ,& pluit vobis imbrem temporaneum, & ſerotinum, ſicut à principio,& replebuntur areæ tritico, & redundabunt torcularia vino,& oleo. 171
Comedetis veſcentes, & ſaturabimini, & laudabitis nomẽ Dei veſtri,qui fecit mirabilia vobiſcum. 172
Nolite timere animalia regionis, quoniam germinauerunt ſpecioſa deſerti,&c. 237
Filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro,quia dedit vobis doctorem,&c. 41

Ex Iona.

1. Inuenit nauem euntem in Tharſis, & dedit naulum eius,&c. 175
Et facta eſt tempeſtas magna in mari,& nauis periclitabatur conteri. 320
2. Euomit Ionam in aridam. 126
Circumdederunt me aquæ vſque ad animam, abyſſus vallauit me,pelagus operuit caput meum,&c. 56
Proieciſti in profundum in cor maris, flumen circumdedit me. 198
Et erat Ionas in ventre piſcis. 215
Ego dixi: Abiectus ſum à conſpectu oculorum tuorum,&c. 332
3. Clamauit,& dixit: Adhuc quadraginta dies ſunt,& Niniue,&c. 221.166.293.264.291.& 293
Cœpit Ionas introire ciuitatem. 82
Surrexit de ſolio ſuo,& abiecit veſtimentũ ſuũ,&c. 46
Peruenit verbum ad Regem Niniue,& ſurrexit,&c. 82
Et clamauit,& dixit in Niniue ex ore Regis, & principum eius dicens: Homines, & iumenta & boues, &c. 75
4. Ego non parcam Niniue ciuitati meæ magnæ, in qua habitant,&c. 162

Ex Michæa.

1. Propterea dabit emiſſarios ſupet hæreditatem Geth, domos mendacij in deceptionem regibus, &c. 48
2. Congregatione congregabo Iacob totum te:in vnum conducam reliquias Iſraël,&c. 51
5. Nunc vaſtaberis filia latronum, in virga percutient maxillam iudicis Iſraël,&c. 201
6. Diuites eius repleti ſunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium. 344

Ex Naum.

1, Dominus patiens,& magnus non faciet innocentem, &c. 324
2. Ecce ego ad te,dicit Dominus exercituum, & ſuccendam vſque ad ſumum quadrigas tuas,&c. 99
Diripite argentum,diripite aurum, & non eſt finis diuitiarum ex umnibus vaſis,&c. 184

Ex Habacuc.

1. Propterea immulauit ſagenæ ſuæ,&c. 372
Quare reſpicis contemptores,& taces,&c. 321
3. In medio annorum notum facies. 129
Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius. 240
Percuſſiſti caput de domo impij,denudaſti fundamentum vſque ad collum. 352

Ex Sophonia.

1. Ædificabunt domus,& non habitabunt,& plantabunt vineas,& nun bibent,&c. 337
Diſperdam de loco hoc reliquias Baal,& nomina, &c. 327
3. Quapropter expecta me, dicit Dominus in die reſurrectionis meæ in futurum,quia iudicium meum vt congregem,&c. 168

Ex Zacharia.

9. Et circumdabo domum meam,ex his,qui militant mihi,&c. 212
11. Aſſumpſit mihi duas virgas, vnam vocaui decorem, alteram vocaui funiculum, & tuli virgam, &c. 6
12. Et plangent eum planctu quaſi ſuper vnigenitum, & dolebunt,&c. 127

Ex Malachia.

1. Non eſt mihi voluntas in vobis,dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim Solis,&c. 345
Solis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum, &c. 348

Ex 1. Machabæorum.

8. Omnes obediunt vni. 55

Ex 2. Machab.

9. Superbia repletus,ignem ſpirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, &c. 319
Per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus, & cum ipſe fœtorem ſuum iam ferre non poſſet,ait:Iuſtum eſt,&c. 321

EX NOVO TESTAMENTO.

Matthæus.

Cap. I. SALOMON autem genuit Roboan. 40
Ieſſe autem genuit Dauid regem; Dauid autem Rex genuit Salomonem ex ea,quæ fuit Vriæ,&c. 57
Bouz autem genuit Obed ex Ruth. 66
Ioſeph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam. 370
2. Accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum. 2.3.4.& 57
Vbi eſt,qui natus eſt rex Iudæorum? 2.& 179
Herodes rex turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo. 2
Ecce Magi ab Oriente venerunt,&c. Et intrãtes domũ inuenerunt puerũ cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum;& apertis theſauris,&c. 21
Rachel plorat filios ſuos:& noluit conſolari. 95
In Bethleem Iudæ, ſic enim ſcriptum eſt, per prophetam:Et tu Bethleem,&c. 155.& 175
Tunc Herodes videns,quod illuſus eſſet à Magis, iratus eſt,&c. 236
Vidimus ſtellam eius in Oriente,& venimus,&c. 199
Inuenerunt puerum cum Maria matre eius. 207
Ioſeph cum eſſet Iuſtus,& nollet eam traducere. 356
3. Tunc venit Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. 50
Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. 75.& 334
Confeſtim aſcendit de aqua,& ecce aperti ſunt ei cœli,& vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam,&c. 174
Baptizatus Ieſus confeſtim aſcendit,&c. 199
4. Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabulo. 61.348.& 350
Hæc omnia tibi dabo,ſi procidens adoraueris me. 163
Si filius Dei es,dic vt lapides iſti panes fiant. 170
Non in ſolo pane viuit homo. 183
Ambulans Ieſus iuxta mare Galileæ vidit duos fratres, &c. 329
Aſſumpſit Ieſum,& ſtatuit eũ ſuper pinnaculũ,&c. 315
5. Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, non mœchaberis, ego autem dico vobis,&c. 110
Si offers munus tuum ad altare,& ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduerſus te,&c. 177
Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita. 219
Si oculus tuus dexter ſcandalizat te,erue,&c. 148
Panem noſtrum quotidianum da nobis,&c. 172
Beati mites,quoniam ipſi poſſidebunt terram. 384
6. Ego autem dico vobis;Diligite inimicos veſtros, &c. vt ſitis filij Patris veſtri,qui in cœlis eſt,&c. 143
Si quis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, & ſequatur me. 120
Adueniat regnum tuum. ibid.
Cum ieiunaueris,vnge caput tuum. 375
7. Et tunc confitebor illis.Quia nunquam noui vos.Diſcedite à me,qui operamini,&c. 104
Nolite iudicare,vt non iudicemini. 349
Multi dicent mihi in illa die:Domine,Domine, in nomine tuo prophetauimus,&c. 343

Erat

Erat autem docens eos ſicut poteſtatem habeus,& non ſicut ſcribæ. 317

8. Sequar te,quocunque ieris. 143

Veſpere autem facto obtulerunt ei multos dæmonia habentes,&c. 111

Acceſſerunt ad Ieſum, & ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine ſalua nos,perimus. 112

Occurrerunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes ſæui nimis,&c. 101

Imperauit ventis,& mari,& facta eſt tranquillitas magna. 155

Puer meus iacet in domo paralyticus. 154

Modicæ fidei,quid timidi eſtis? 349

Ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur,&c. 333

Et aſcendente Ieſu in nauienlam ſecuti ſunt eum diſcipuli,&c. 330

9. Et cùm tranſiret inde Ieſus,vidit hominem ſedentem in telonio,Matthæum nomine,&c. 26

Auferetur ab eis ſponſus,& tunc ieiunabunt. 30

Aſcendens in nauiculam transfretauit,& venit in ciuitatem ſuam. 175

Euntes diſcite,quid eſt:Miſericordiam volo,& non ſacrificium. 201

10. Nolite poſſidere aurum,neque argentum, neque pecuniam,&c. 169

Multis paſſeribus meliores eſtis vos. 232

Nolite arbitrari,quia veni pacem mittere. 220

11. A diebus Ioannis Baptiſtæ vſque nunc regnum cœlorum vim patitur. 203

12. Quæ eſt mater mea? Et qui ſunt fratres mei? 146. & 250

Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta,&c. 75

Prandium meum paraui, tauri mei, & altilia occiſa ſunt. 321

13. Simile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare,& ex omni,&c. 218

Tunc iuſti fulgebunt ſicut Sol in regno Patris eorum. 39

Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria,&c. 336

14. Propter iuramentum,& eos,qui pariter recumbebant, iuſſit dari. 20

Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius dicentes: Deſertus eſt locus,& hora iam præterit, &c. 67.& 186

Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui. 236

Miſit,& decollauit Ioannem in carcere. 49.& 247

Deſcendens autem Petrus de nauicula ambulabat,&c. 335

Cum intraret Ieſus in domo cuiuſdam Phariſæorum Sabbatho manducare,&c. 322

Propter iuramentum autem, & eos qui ſimul diſcumbebant,miſit,& decollauit,&c. ibid.

15. Miſereor turbæ; quia triduo iam perſeuerant mecum,& non habent,quod manducent,&c. 67

Etiam Domine. nam & catelli edunt de micis, &c. 181

Præcepit turbæ,vt diſcumberet ſuper terram. 182

Ecce mulier Chananæa à finibus illis,&c. 213.& 358

Non eſt bonum ſumere panem filiorum,& mittere canibus,&c. 158

Et accedentes diſcipuli eius rogabant eum, dicentes: Dimitte eam. 317

16. Vade poſt me Sathana, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt,&c. 201.& 246

Propitius eſto tibi Domine ne fiat,tibi hoc. 148

17. Domine,bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacola,tibi vnum,Moyſi vnum,&c. 12

Ecce vox de nube dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipſum audite, &c. 32

Aſſumpſit Ieſus Petrum,& Iacobum, & Ioannem fratrem eius,& duxit illos in montem excelſum ſeorſum,& transfiguratus eſt,&c. 261.& 298

Ecce nubes lucida obumbrauit eos,& vox de nube,dicens:Hic eſt filius meus,&c. 303.304.& 144

Et apparuerunt illis Moyſes, & Elias cum eo loquentes. 228

Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat. 141

18. Non dico tibi vſque ſepties,&c. 223

19. Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. 29

20. Acceſſit mater filiorum Zebedæi,cum filiis ſuis,adorans,& petens,&c. 69

Dicit Dominus vineæ procuratori ſuo. Voca operarios, & redde illis mercedem incipiens à nouiſſimis,&c. 119

Egreſſus circa horam tertiam vidit alios ſtantes in foro,&c. 175

Ite & vos in vineam meam. ibid.

Hi nouiſſimi vna hora fecerunt,&c. 208

Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur. 215

21. Plurima autem turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via:alij autem cædebant ramos de arboribus,&c. 40

Videns fici arborem vnam ſecus viam,venit ad eam:& nihil inuenit in ea niſi folia tantum,&c. 132

Magiſter volumus à te ſignum videre, qui reſpondens ait illis:Generatio mala,& adultera. 111

22. Tunc abeuntes Phariſæi conſilium inierunt, vt caperent Ieſum in ſermone, & mittunt ei diſcipulos, &c. 140

Ligatis manibus, & pedibus mittite eum, &c. 277.& 280

23. Omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. 243

Væ vobis Scribæ,& Phariſæi hypocritæ,quia decimatis mentam,&c. 118

Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram,à ſanguine iuſti Abel,&c. 260

Væ vobis Scribæ,& Phariſæi hypocritæ,quia circuitis mare,& aridam,&c. 315

24. Statim poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur,& Luna non dabit lumen, &c. 175. & 145

Tunc qui in Iudæa ſunt,fugiant in montes. Qui in tecto,non deſcendant,&c. 146

Tunc duo erunt in agro,vnus aſſumetur,&c.

25. Euge ſerue bone, & fidelis ſuper pauca fuiſti fidelis, &c. 81

Date nobis de oleo veſtro. 228

Tunc,inquit,dicam Angelis,congregate facientes iniquitatem. 81

Dormitauerunt omnes,& dormierunt. 369

Eſuriui,& dediſtis mihi manducare,&c. 331

26. Petrus vero ſedebat foris in atrio. 275.& 227

Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, &c. 291

Hymno dicto exierunt in montem Oliueti; tunc dixit illis Ieſus,&c. 185.107.& 291

Amice ad quid veniſti? 201

Et tu cum Ieſu Galilæo eras.At ille negauit,&c. 235

Et ſurgens princeps ſacerdotum ait illi:Nil reſpondes ad ea,&c. 313

Etſi oportuerit me mori tecum,non te negabo. Tunc venit Ieſus cum illis in villam,&c. 184

Etſi omnes ſcandalizati fuerint,&c.

Accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes,&c. 179

Tranſeat à me calix iſte. 167

Habens alabaſtrum vnguenti pretioſi, effudit ſuper caput eius. 165.115.& 219
Accepit panem,& benedixit,ac fregit, deditque diſcipulis ſuis,& ait: Accipite,&c. 522
Hic eſt calix ſanguinis mei. 120
Quid moleſti eſtis huic mulieri? Bonum opus operata eſt in me,&c. 43
Et contriſtati valde,cœperunt ſinguli dicere: Nunquid ego ſum Domine? At ille reſpondens,ait,&c. 56
Et ſi omnes ſcandalizati fuit in te,ego nunquam ſcandalizabor. 214
Vt quid perditio hæc? 203
Aue Rabbi. 218
Vt quid perditio hæc? potuit enim iſtud venundari, &c. 303
Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. 350
Bibite ex eo omnes. 345
Ecce vnus ex his, qui erant cum Ieſu, extendens manum exemit gladium,&c. 323
27. Multa corpora Sanctorum,qui dormierant, ſurrexerunt exeuntes de monumentis,&c. 17
Salua te ipſum,ſi filius Dei es. 135
Velum templi ſciſſum eſt,&c. 132.& 225
Ieſus autem iterum clamans voce magna emiſit ſpiritum,&c. 105
Miſit ad Pilatum vxor eius,dicens: Nihil tibi,& iuſto illi,multa enim paſſa ſum hodie per viſum,&c. 109
A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt,&c. 113
Deus meus,Deus meus,vt quid dereliquiſti me. 97
Tunc crucifixerunt cum eo duos latrones,&c. 195
Et terra mota eſt,& petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt,&c. 101
Plectentes coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius. 164
Et continuo currens vnus ex eis acceptam ſpongiam, &c. ibid.
Congregatis autem illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis,&c. 165
Tunc videns Iudas,qui eum tradidit, quod damnatus eſſet,pœnitentia ductus,&c. 168.& 239
Principes ſacerdotum,& ſeniores perſuaſerunt populis,vt peterent Barrabam. 155
Salua temetipſum,ſi filius Dei es. 340
Prætereuntes blaſphemabant eum;ſimiliter, & principes ſacerdotum illudentes,&c. 316
Illi autem abeuntes munierunt ſepulchrum,&c. 305
Sanguis eius ſuper nos,& ſuper filios noſtros. 304
28. Scio,quòd Ieſum,qui crucifixus eſt, quæritis. Surrexit,&c. 199
Angelus enim Domini deſcendit de cœlo,& accedens, reuoluit lapidem,&c. 186
Copioſam pecuniam dederunt militibus,dicentes,&c. 66
Petræ ſciſſæ ſunt. 312

Marcus.

1. Erat in Synagoga eorum homo in ſpiritu immundo, & exclamauit,dicens: Quid nobis, & tibi,&c. 80.& 140
Ieſus ingreſſus in Synagogam, docebat eos, & ſtupebant,&c. 83
Et protinus egredientes de Synagoga venerunt in domum Simonis,&c. 154
Quid nobis,& tibi Ieſu Nazarene? 274
6. Cum dies opportunus acceſſiſſet, Herodes natalis ſuæ cœnam fecit. 238
Cum introiiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petiuit dicens,&c. 236
Cum introiſſet filia ipſius Herodiadis,& ſaltaſſet,&c. 369
Non licet tibi habere vxorem fratris. 355
Volo,vt des mihi in diſco,&c. 351.& 354
7. Et ſtatim ſolutum eſt vinculum linguæ eius,& loquebatur rectè. 52
10. Da nobis,vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam ſedeamus,&c. 35
14. Adoleſcens autem quidam ſequebatur Ieſum amictus ſindone ſuper nudo,&c. 324
15. Venit Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipſe erat,&c. 299
Sinite paruulos venire ad me. 173
Erant autem mulieres de longe aſpicientes, &c. 335
16. Ieſum quæritis Nazarænum crucifixum, ſurrexit,&c. 299

Lucas.

1. Apertum eſt autem illico os eius,& lingua eius, & loquebatur benedicens Deum. 52
Concipies,& paries filium. 28
Eris tacens, & non poteris loqui vſque in diem, &c. 16
Ecce oratio tua audita eſt: & vxor tua Eliſabeth pariet,&c. 159.& 182
Ne timeas Zacharia,quoniam exaudita eſt deprecatio tua,& vxor tua,&c. 295
Dixit Zacharias ad Angelum: Vnde ſciam,&c. 255
Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ,&c. 374.199.& 339
Vocatum eſt nomen eius Ieſus. 204
Venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam, &c. 207
Fuit in diebus Herodis regis Iudææ ſacerdos quidam nomine Zacharias,&c. 355
Repletus Spiritu ſancto prophetauit dicens: Benedictus,&c. 330
2. Exiit edictum à Cæſare Auguſto,vt deſcriberetur vniuerſus orbis. 73.37.& 356
Par turturum,aut duos pullos columbarum. 225
Gloria in altiſſimis Deo,&c. 172
Paſtores loquebantur ad inuicem. 222
Paſtores erant in eadem regione vigilantes. ibid.
Peperit filium ſuum primogenitum,& pannis eum inuoluit,&c. 237
3. Deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie, ſicut columba,&c. 26.& 32
Factum eſt autem, cùm baptizaretur, omnis populus, & Ieſu baptizato, & orante apertum eſt cœlum, &c. 32.& 143
Faciamus hic tria tabernacula,&c. 144
Qui fuit Seth, qui fuit Adam,qui fuit Dei. 130
4. Et duxit illum diabolus in montem excelſum,& oſtendit illi omnia regna,&c. 45
Multi leproſi erant in Iſraël ſub Eliſæo propheta, &c. 342
Surrexerunt,& eiecerunt eum extra ciuitatem & duxerunt eum vſque ad ſupercilium,&c. 315
5. Exi à me,quia homo peccator ſum. 28
Quorum fidem vt vidit,dixit:Homo, remittuntur tibi peccata tua. 111
Poſt hoc exiit, & vidit publicanum nomine Leui ſedentem ad telonium. 344
6. Factum eſt autem diebus illis,exiit in montem orare, & erat pernoctans,&c. 362
7. Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit,quod accubuiſſet,&c. 68.211.& 219
Lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat,&c. 115
Ecce defunctus efferebatur filius vnicus,&c. 6
Oſculum mihi non dediſti,hæc autem ex quo intraui, non ceſſauit. 383

8. Occur

8. Occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium iam temporibus multis,&c. 94 & 548
Rogabant illum, ne imperaret illis, vt in abyſſum irent. 233
Iuſſit illi dari manducare. 177
9. Ligate illius manus, & pedes, & mittite eum in tenebras,&c. 81
Petrus vero,& qui cum eo erant, grauati erant ſomno. 143
Erant autem Moyſes & Elias viſi in maieſtate, &c. 144
11. Et vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur à nuptiis. 344
12. Stulte hac nocte repetent animam tuam, &c. 213
Cogitabat intra ſe, dicens: Quid faciam? quia non habeo,&c. 234
13. Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis. 167
14. Exi in vias, & ſæpes, & compelle intrare, & impleatur,&c. 299
Homo quidam fecit cænam magnam. 134
15. Congregatis omnibus adoleſcentior filius peregre profectus eſt,&c. 280
In ſe reuerſus dixit, Quanti mercenarij in domo patris mei,&c. 169
Adducite vitulum ſaginatum. 90
Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros ſuos, &c. 199
Pater peccaui in cœlum,& coram te,&c.
Afferte illi ſtolam primam. 369
16. Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti, &c. 12 & 363
Habent Moyſes,& prophetas, audiant illos. 41
Si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. 151
Homo quidam erat diues,& habebat villicum: & diffamatus eſt,&c. 318 & 325
17. Vnus autem ex illis, vt vidit, quia mundatus eſt. 210
18. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri,&c. 71
Publicanus à longe ſtans nolebat nec oculos ad cœlum leuare.
19. Ecce dimidium bonorum Domine do pauperibus. 46 & 251
Serue nequam, quare non dediſti pecuniam meam ad menſam. 60
Et cum viderent, omnes murmurabant, dicentes: quod ad hominem peccatorem diuertiſſet, &c. 117
21. Erunt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis, & in terris preſſura, &c. 195
22. Ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret,&c. 16. 294 191. 214 & 302
Factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis, &c. 74 & 120
23. Hunc inuenimus ſubuertentem legem noſtram, & prohibentem tributum dare Cæſari, &c. 16
Et facti ſunt amici Herodes,& Pilatus,&c. 331
Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierem, quæ plangebant, & lamentabantur eum. 23
Erat autem fere hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram,&c. 132
Obſcuratus eſt Sol. 133
Pater ignoſce illis,&c. 135
Hodie mecum eris in paradiſo. 165. 272 & 310
Domine memento mei dum veneris in regnum tuum. 166. 336 & 294
Reſpondens autem alter increpabat eum dicens; Neque tu times Deum,&c. 300
Tolle hunc, dimitte nobis Barabbam,&c. 302
Crucifixerũt eum,& latrones, vnum a dextris,&c. 212
Stabant autem omnes noti eius à longè, &c. 336
Tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram, vſque in horam nonam. Et obſcuratus eſt Sol. 330
24. Statim cognouerunt eum in fractione panis. 385

Joannes.

1. In principio erat verbum,&c. 222
Ego vox clamantis in deſerto. 333
2. Soluite templum iſtud, & in triduo ſuſcitabo ipſum. 66. 216 & 291
Quid mihi & tibi mulier? Nondum venit hora mea. 7. 106 & 153
Erant autem ibi lapideæ hydriæ,&c. 235 & 362
3. Niſi quis renatus fuerit in aqua,& Spiritu ſancto,&c. 85 & 100
Voca virum tuum,& veni huc. Reſpondit mulier,&c. 218
Spiritus vbi vult, ſpirat, vocem eius audis. 214
4. Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis. 33
Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis, &c. 171
Reliquit Iudæam,& abiit iterum in Galilæam. Oportebat autem eum tranſire per Samariam. Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, &c. 308
5. Domine hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam,&c. 53
Surge, tolle grabatum tuum,& ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt,&c. 62
Veniet hora in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem filij Dei,&c. 39
Hunc cum vidiſſet Ieſus, iacentem,& cognouiſſet, quia iam multum,&c. 255
6. Non ſicut patres veſtri manducarunt mana,& mortui ſunt, qui manducat,&c. 193
Facite homines diſcumbere,&c. 181
Eum, qui venit ad me, non eiiciam foras, quia de cœlo deſcendi,&c. 108
Ex vobis vnus diabolus eſt. 140
Quæritis me, non quia vidiſtis ſignum, ſed quia manducaſtis ex panibus. 139
Et impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum. 121
Cum aſcendiſſent nauim, venerunt transmare in Capharnaum.
Amen amen dico vobis, non Moyſes dedit vobis panem de cœlo, ſed pater meus dat, &c. 38 & 386
Ego ſum panis vitæ. 51
Colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta, &c. 301 & 337
Illi ergo homines cum vidiſſent, quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt vere propheta, &c. 332
Ieſus ergo cum cognouiſſet, quia venturi eſſent, vt raperent eum,&c. 332
7. Iam die feſto mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat,&c. 68
In nouiſſimo autem die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & clamabat, dicens: Si quis ſitit, &c. 121
Nondum erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus. 122
8. Vnus poſt vnum exibant, incipientes à ſenioribus. 38
Dixerunt Iudæi: Nónne bene dicimus nos, quia Samaritanus es,& dæmonium habes,&c. 111
Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat. 356
Inclinans ſe deorſum digito ſcribebat in terra. 352

Qui facit peccatum, ſetuus eſt peccati. Seruus autem non manet in domo. 309
9. Vade, laua in Natatoria Siloe. 293
Audiuit Ieſus, quia eiecerunt eum foras, & cum inueniſſet, &c. 108
Expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo. 307
10. Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas. 25
Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. 342
11. Pater gratias ago tibi, quoniam audiſti me. 194
Tollite lapidem. 53 & 301
Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, &c. 219
Collegerunt ergo Pontifices, & Phariſæi concilium aduersùs Ieſum. 233
Audiens autem Ieſus dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, &c. 158
Eamus in Iudæam. 112
Iudæi ergo qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, &c. 157
Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham, & Mariam, vt conſolarentur eas, &c. 135 & 211
Ieſus ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, infremuit, &c. 111
Ligatus manibus, & pedibus inſtitis. 119
Miſerunt ſorores Lazari ad eum dicentes, Domine, ecce quem amas, &c. 48
Vt ergo audiuit, quia infirmabatur, tunc quidem manſit, &c. 48
Eamus & nos, & moriamur cum illo. 335
Lazarus amicus noſter dormit, &c. 313
12. Amen amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipſum ſolum manet, &c. 73
13. Sciens Ieſus, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, &c. 87 & 123
Cum ergo accepiſſet ille buccellam, exiuit, &c. 157
Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, &c. 240
Cœpit lauare pedes diſcipulorum. 198
Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu. 361
16. Expedit vobis, vt ego vadam; ſi enim non abiero, paracletus non adueniet ad vos, &c. 39
Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio, &c. 160
18. Non hunc, ſed Barabbam. 248
Mitte gladium tuum in vaginam, calicem, quem dedit mihi Pater non vis vt bibam. 94
Quid eſt veritas? Et cum hoc dixiſſet, iterum exiuit, &c. 88
Adducunt ergo Ieſum à Caypha in prætorium. Erat autem mane, &c. 304
Iudas ergo cum accepiſſet cohortem, &c. 304
19. Cum vidiſſet matrem, & diſcipulum aſtantem, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier ecce filius tuus. 32 & 70
Poſteà ſciens Ieſus, quia iam omnia conſummata ſunt, vt conſummaretur Scriptura, dicit: Sitio. Vas ergo poſitum, &c. 70
Secundum legem noſtram debet mori. 16
Stabat autem iuxta crucem mater eius, &c. 133 & 336
Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa, &c. 46
Ieſus Nazaræus Rex Iudæorum. 93
Exiuit ergo Ieſus portans ſpineam coronam, & purpureum veſtimentum, &c. 174
Erat ſcriptum Græcè, Hebraicè, & Latinè. 200
Iudæi ergo, quoniam Paraſceue erat, vt non remanerent in cruce, &c. 364
Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius, &c. ibid.
20. Vidit duos Angelos in albis ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu, &c. 19
Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum. 31
Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinauit ſe, &c. 32
Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis, &c. 314
Inſufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum. 39
Abierunt ergo diſcipuli ad ſemetipſos. Maria autem ſtabat ad monumentum foris, &c. 142 & 40
Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo, &c. 64
Vidit duos Angelos in albis ſedentes, vnum ad caput, &c. 131
Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum, &c. 177
Venit ergo Simon Petrus ſequens Ioannem, & intrauit in monumentum. 298
Vidit linteamina, & ſudarium, &c. 331
Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis, &c. 314
Venit Ieſus, & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax, &c. 314
21. Simon Ioannis diligis me plus his? Etiam Domine, &c. 295
Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis, &c. 35

Ex Actis Apoſt.

1. Suſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera, &c. 160
Statuerunt duos, Ioſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt iuſtus. 362
2. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, &c. 26
Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque. 311
3. Videns autem Petrus reſpondit ad populum: Viri Iſraelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, &c. 329
Et vidit omnis populus eum deambulantem, & laudantem Deum, &c. 334
4. Diuidebant ſingulis, prout cuique erat opus. 184
Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes, &c. 134
5. Confeſtim cecidit ante pedes eius, & expirauit. 78
Ecce pedes eorum, qui ſepelierunt virum tuum ad oſtium, &c. 115
Audiens autem Ananias hæc verba cecidit, & expirauit. 184
Quare poſuſti in corde tuo rem hanc? Non es mentitus hominibus, ſed Deo. 355
Anania cur tentauit Sathana cor tuum, &c. 352
7. Factus eſt aduena in terra Madian, vbi generauit filios duos. Et expletis annis quadraginta. 25
Aſcendit in cor eius, vt viſitaret fratres ſuos filios Iſrael, & cum vidiſſet quendam iniuriam patientem, &c. 104
Ecce video cœlos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei, &c. 134 & 332
Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis, &c. 135
Poſitis autem genibus clamauit voce magna dicens: Domine ne ſtatuas illis, &c. 306 & 328

8. Deſcen

8. Deſcenderunt vterque in aquam, Eunuchus, & Philippus,& baptizauit eum. 58
Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto, cor enim tuum,&c. 59
9. Et circunſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat illis Dorcas, &c. 208
Verbum Dei creſcebat,& multiplicabatur. 216
10. Verbum miſit Deus filiis Iſrael, annuntians pacem per Ieſum,&c. 65
Vnxit eum Deus Spiritu ſancto, & virtute qui pertranſiit benefaciendo,&c. 124
Vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis ſubmitti de cœlo,&c. 127 & 129
Abſit Domine,quia nunquam manducaui omne commune. 131
12. Ecce Angelus Domini aſtitit, & lumen refulſit in tabernaculo: percuſſóque latere Petri,&c. 60
13. O plene omni dolo,& fallacia,filij Diaboli,&c. 254
Ecce nunc, manus Domini ſuper te,eris cæcus.94.352 113
14. Nunquid victimas, & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta,&c. 112
16. Videntes autem domini eius, quia exiuit ſpes quæſtus eorum,apprehenderunt Paulum,&c. 66
20. Vos ſcitis, &c. qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim,ſeruiens Domino,&c. 353
23. Percutiat te Deus paries dealbate. 328
25. Non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem priuſquam,&c. 353
26. Opto apud Deum,& in modico,& in magno non tantum te,ſed etiam omnes,&c. 371

Paulus ad Romanos.

4. Qui contra ſpem in ſpem credidit,vt fieret pater,&c. 333
7. Habitat in me peccatum. 384
9. Quorum adoptio eſt filiorum,& gloria,&c. 78
10. Tota die expandi manum meam ad populum non credentem, & contradicentem mihi, &c. 80
12. Obſecro itaque vos fratres per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra Deo,&c. 130

Ad Corinthios 1.

2. Veni non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientia, &c. 54
Ego in infirmitate,& timore. 309
4. Non in ſermone regnum Dei eſt. ibid.
5. Si qua ergo in Chriſto noua creatura, vetera tranſierunt,&c. 138
7. Hoc itaque dico,fratres: Tempus breue eſt:reliquum eſt,vt qui habent vxores,&c. 124
Volo autem omnes homines eſſe ſicut me ipſum.373
9. Qui in ſtadio currunt,ab omnibus ſe abſtinent. 124
10. Nolo vos participes dæmonum fieri; non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum, &c. 177
Bibebant autem de ſpirituali, &c. 230
Scio huiuſcemodi hominem,ſiue in corpore,ſiue extra corpus,neſcio,&c. 230
Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam, &c. 370
11. Veruntamen neque vir ſine muliere, neque mulier ſine viro. 80
Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat. 109
Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt Dominicam cœnam mandocare, vnuſquiſque ſuam præſumit,&c. 110 & 386
Accepit panem,& gratias agens fregit,&c. 166
Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis,&c. 181
13. Chriſtus mortuus eſt, & ſurrexit tertia die, & viſus eſt Iacobo,&c. 167
Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam,&c. 54

Ad Corinth. 2.

2. Non poſſent intendere filij Iſrael in faciem Moyſi, &c. 385
Vſque in hodiernum diem dum legitur Moyſes, velamen poſitum eſt. 385
15. Deſpondi enim vos vni viro virginem caſtam, &c. 369

Ad Galatas.

4. Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum. 213

Ad Epheſios.

1. Et conſtituens Ieſum in cœleſtibus ſuper omnem principatum,&c. 55
4. Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem, veterem hominem,qui corrumpitur,ſecundum deſideria,&c. 38
Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem.386
5. Vt exhiberet ipſe ſibi Eccleſiam glorioſam, non habentem maculam,&c. 37

Ad Philippenſes.

1. Coarctor autem è duobus, deſiderium habens diſſolui,&c. 367
2. Humiliauit ſemetipſum factus obediens, &c. 24
4. Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat, &c. 369

Ad Theſſalonicenſes 1.

4. Quod Ieſus paſſus,& mortuus eſt,& reſurrexit,itáque & Deus,&c. 167
Nos,qui viuimus,qui reſidui ſummus in aduentu Domini,non præueniemus,&c. 173
5. Ipſe enim Deus pacis ſanctificet vos,&c. 367

Ad Titum.

3. Eramus aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes,&c. 213

Ad Hebræos.

5. In diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationéſque, &c. 208
11. Deficiet me tempus narrantem Gedeon,&c. 205
Fide remoratus eſt in terra repromiſſionis,&c. 339
Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti,&c. 337
Fide Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filium, &c. 310

Petrus epiſt. 1.

2. Vos autem genus electum,regale ſacerdotium,&c.213
Quaſi modo geniti infantes,&c. 192

Petrus epiſt. 2.

2. Nam ſi Deus Angelis peccatoribus non pepercit, ſed rudentibus,&c. 59

Ioannis

Ioannis epiſt. I.

4. Perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habeat. 309

Apocalypſis.

2. Vincenti dabo mana abſconditum, & dabo illi calculum,&c. 126
8. Data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus Sanctorum. 220
11. In illa hora factus eſt terræ motus magnus : & decima pars ciuitatis decidit. 326
12. Et cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum. 48
17. Vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, & mulier erat circumdata,&c. 46
Aquæ quas vidiſti,populi ſunt. 56
Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, &c. 334
Et factum eſt prælium magnum in cœlo,&c. 314
18. Et flebunt,& plangent ſe ſuper illam Reges terræ,& negotiatores terræ flebunt,& lugebunt ſuper illam, & omnis gubernator, & omnis qui in lacum nauigat,& nautæ, & qui in naui operantur,&c. 184
Et omnis gubernator,& omnis qui in loco nauigat,& nautæ,& qui maria operantur, longè ſteterunt, & clamauerunt videntes locum incendij eius, dicentes;Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ. 149
Et ſuſtulit vnus Angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum, & miſit in mare, dicens: Hoc impetu mittitur Babylon magna illa ciuitas, & vltra non inuenietur. 150
In vna die venient plagæ eius, mors & luctus, & fames,&c. 256
20. Et vidit thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à cuius conſpectu fugit terra, &c. 195
21. Oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem deſcendentem,&c. 182
22. Conteſtor omni audienti verba prophetiæ libri huius. 276

LIBER

Digitized by Google

LIBER QVINTVS.

MOYSES, SIVE IESVS IN ÆGYPTO.

A Regibvs adoratum Ieſum duriſſima alterius Regis perſecutio agitare cœpit: ea fuit excitata ab Herode, cuius rabiem præcauens Deus, fecit, vt Maria in Ægypto tenellum puerum protegeret. Quid expreſſius in Moyſe? Accipite OEchumenium in Acta Apoſt. cap. 3. ſic fantem: *Contra Moyſem Pharao, Herodes contra puerum Ieſum, & Rex vterque pueros alios occidit; à matre ſeruatus eſt, & hic & ille: Moyſes in fiſcella expoſitus eſt ad flumen: Chriſtus iuxta eundem fluuium in Lyco ciuitate Ægypti nutritus eſt; Moyſes à filia Pharaonis, Chriſtus puer in ciuitate Ægypti de ditione Pharaonis*, &c. Meritò ergo aſſumendus eſt Moyſes, vt in Ægyptum euntis magnalia adumbret diuini pueruli.

CAPVT PRIMVM.

Moyſis natiuitas, & adoleſcentia in Ægypto.

Textus Hiſtoria.

DVO millia, & quadringenta, & ſexaginta quatuor annorum muodus attigerat, & fauſtus Iſraëlitico generi inter Ægyptias calamitates affulſerat dies. Calamitoſum illis erat Regis cruentiſſimi edictum, quo eorum infantes à maternis viſceribus fuſi cum primo vitæ lumine tenebras mortis miſcere coguntur, & prius implere ſepulcra, quàm cunas. Calamitati verò tantę hora ſucceſſit fauſtiſſima, quæ Hebræum puerulum dedit luci, adeò elegantem, adeò ſplendidum in ipſis puerpetij maculis, vt parentes in illius inſolita pulchritudine communem ſalutē præſagiteor; & multis niterentur, ſi poſſent, illum imminenti cladi eripere. Trium menſium incolumitatem puero fecit parentum cura; quibus tranſactis, plus de Deo, quàm de ſe fidentes, curæ diuinæ rem optatiſſimam committunt. Paratur arcula lignea, cui abſolutiſſimè fabricatæ infans includitur, vt haberet in illa, vel cunam in vitæ auſpicium, vel in mortis occaſionem ſepulcrum. Sic Iſraëliticus theſaurus occluſus Nili fluminis apponitur ripis, non omnino paternis deſtitutus curis; ſoror enim puella nomine Maria à longè ſpeculabatur, quid puero accederet. Neque id caſu fiebat, quando Hebræorum Saluatoris cunabulis non ſemel debebatur Mariæ virginis ſolicitudo.

Cœpit infantulus parentes non videre, requirere materna vbera; & parentum deſiderium cœpit vagitibus exprimere. O Dei opportuniſſimam curam! De Regis Hebræorum vaſtatoris viſceribus, prouidit, quæ Hebræorum erectorē repararet in vitam. Ea fuit Ægyptiorum Princeps, Pharaonis Regis vnica filia, quæ multis comitata puellis, dum animum amænat ad ripas fluminis, in arculam incidit, & pulcherrimi pueruli ſic afficitur vagitibus, vt Hebræa fieret, ſi ita liceret tanti infantis iam Hebræi deprehenſi matrem fieri. Regias vlnas extendit nobilis Regina, vt qui ſeruorum erat filius, & penè emortuus, regiis fauoribus aduiueret, dum regali furori eripitur, & regalibus ſuccedit curis. Affectus maternus in regio pectore ſuppetebat infanti, requirebantur tamen materna vbera, quæ dum ab Ægyptiis nutricibus fruſtrà petuntur, accedit rei ſpeculatrix Maria pueruli ſoror, ſpondet à ſe adducendam Hebræam fœminam recèns orbatam fætu, & puerulo illi nutriendo aptiſſimam. Nec mora, expectante Regina, abit puella domum, matrem monet de euentu pueri; accurrens illa, & Reginæ pedibus aduoluta ſub nutricis nomine, de regio puerulo lactando, paciſcitur. Nutricem ornat regiis muneribus bona Princeps, & infantem Moyſis nomine inſignit; vt is æternam haberet inſcriptam nomini fortunam ſuam.

Res inter mulieres acta, tanto fuit ſilentio ſepulta, vt, ſi Philoni credimus, Regina ſe apud patrem, & maritum potuerit prægnantem fingere; deinde infantem edere mentitur iuuantibus puellis, quæ conſciæ ſecreti extiterant. Supponi tamen illi Moyſes non potuit. Nam minimè conueniſſet tot menſium infans puerperæ. Sed commodus alius fœtus cuois inſeritur, quem deinde Reginæ iuſſio alendum aduexit; nec paſſa eſt infantulum ab aliis videri, quàm à conſciis nutricibus, faſcini metum forſan aſſimilans. Ita biennio peracto facilè fuit pulcherrimum Moyſem, tanquam à ſe natum, in lucem producere. Qui oris dignitate regiam confirmās ſtirpem, aui Regis ſic rapiebat animum, vt crebrò capitis ſui diadema puero imponeret, ibique diu relinqueret, niſi puer Ægyptiæ gloriæ caput ſubtraheret, & aui coronam deturbaret in humum. Iam tunc infantuli ſimplicitas in deiectione coronæ ominoſum quid minabatur Ægyptiis.

Gratioſa infantis creſcentibus annis ponebatur balbuties; & magiſtri vndique quæruntur, qui regios in illo mores efforment, tam litterarum cultu, quàm exercitio virtutum. Inter ſapientiſſimos ad hoc munus vocatos ex Ægyptiis, diuino accidit nutu, vt ex Hebræis vocaretur Amram verus pueri pater, vir omni Chaldaica diſciplina imbutus, & verè religionis ſapientiæ peritus. Vt enim diuinitùs prouiſa fuit mater Moyſis, quæ eius ageret nutricē; ſic fuit eius pater prouiſus, qui

Digitized by Google

tanti pueri pædagogum ageret,& magiſtrum. Ab hoc ebibit ingenuus puer religionem auitam,totámque ſacræ ſapientiæ diſciplinam,verarum virtutum integram notitiã,inſuper ex hoc nouit natales ſuos, vt Hebræus, ex Hebræis erat, vt diuino oraculo editus in populi ſalutem,vt à flumine ſuſceptus per Reginã,& eius adoptatus, imò affictus filius;à cæteris autẽ Phyſiologiam, Aſtrologiam,Geometriam,& Ieroglyphicorum arcana cumulatiſſimè didicit. Nec defuere, qui de re militari iuuenem inſtruerent, quando, ſi credimus nonnullis hiſtoriis, ſtrenuum Imperatorem aduerſus Æthiopas egit, & glorioſum de illis reportauit triumphum. His Moyſes adultus omnem ſuorum expectationem fouebat,omnem præſtantiſſimi viri in Regia adimplens iuuentutem. Seu diſſerendum, ſeu notarum arcana explicanda, ſeu equitandum, ſeu tela mittenda. Statim æqualibus maior, & tantus denique erat cui meritò poſſint inuidere magiſtri.Sed ipſam etiam vincebat inuidiam, quia priùs neminem vlla arte, quàm humanitate,comitate,& obſequio ſuperabat.

Hac vna in re exſurgentem minimè refrenabat bilẽ, ſi Hebræorum aliquis duriuſculè tractaretur ab Ægyptiis. Hinc Ægyptiarum gloriarum faſtidia opplebant Moyſem,nihil æſtimantem dici filium Regis cruentiſſimi,dum veris natalibus non comparat ſalutem. Amabat ab aula peregrinari, laborantibúſque Hebræis adviuere, quorum vnus dum miſerè vapulat à Præfecto Ægyptio, à longè ſpectantem feriebat animum Saluatoris ſui. Aduolat ille calens iracundiâ, & non paruo ſpatio tumultuariè ſuperato:Quæ,inquit,hæc inhumana tyrannis? Aut quis miſeris,& innocuis,me præſente, per nimiam crudelitatem illudit? Celerique cõſilio,ne impune hoc eſſet,contorſit in Ægyptij ora venabulũ, quo merentem transfodit Ægyptium. Quod facinus vt credidit iuſtum, ſic verebatur immaturum, quo poſſet Ægyptiorũ tyrannis recrudeſcere in ſe,& in ſuos: adductoq; arenæ aggere,& cadauer hominis, & rem admititur occulere.Intereà ſubſequẽs dies ſpectaculũ edidit homini longè iniucundius, non Hebræus ab Ægyptio,ſed Hebræus ab Hebræo immaniter feriebatur, & ſpectantibus multis, nemo pugnã prohibere ſuſtinuit. Malitię indignitate cõmotus Moyſes,dũ flammantibus fratrum iris frigidam parabat effundere,præclara momenti proceſſit obuiam percuſſor, & leuiter manu repulſum,ponere zelum iubet,& palàm obiicit arcanum Ægyptij homicidium. Pallet ille,ac tremit euulgatione facinoris, quo vt in ſe armatos credit Ægyptios cum Rege ſuo; ſic feſtinat arripere fugam, in finitimáque Madianitarum regione tuto aſſerere ſortem ſuam.

PARS PRIMA.

Chriſti,& Moyſis in Ægypto ſymbola.

APPARVIT Moyſes expoſitus Ægyptiis in primo vitæ, ſiue limine, vt iam inde radiaret Chriſtus infans à ſuis expulſus, & tradens Ægyptiis, inter quos maluit humanæ vitæ, & ſumere, & præſtare auſpicia.

§. I.

Et Moyſem,& Ieſum inuidia non ſinit eſſe tutos inter ſuos.

NAtus Moyſes inter ſæuientia Pharaonis edicta aduerſus Hebræos infantes, ob nimiam ſuam pulchritudinem, & gratiam à parentibus ſuis obtinuit, vt vellent eum à tyranno ſeruare,quòd præſtare valuerũt trium menſium ſpatio,hoc enim tranſacto,coacti ſunt puerum producere, illúmque Ægyptij fluminis ripis
Exod. 2.
commendare. Quippè ait Exod. 2. *Videns eum elegantem, abſcondit tribus menſibus. Cúmque iam celare non poſſet, ſumpſit fiſcellam ſcirpeam,& liniuit eam bitumine,ac pice, poſuitque intus infantulum,& expoſuit eum in carecto ripæ fluminis.* Et cur credidit parens Moyſis illum certiùs ſaruari poſſe expoſitum litoribus Ægyptiis, quàm inter ſuorum cognatorum abdita? Viderunt parentes in forma pueri non paruam materiam inuidiæ,& vbi hęc bellua immaniſſima alebatur, meritò magis fidunt hoſtilibus litoribus, quàm cognatorum tutelis. Sic Rupert. lib. 1. in Exod. cap. 8. hanc tradit fuiſſe cau-
Rupert.
ſam expoſiti Moyſis, nimirùm: *Ne propter elegantiam eius, quæ iam ardere cœperat, magis inflammaretur inuidia.* Et quis elegantem, & præſtantem filium inter cognatos poſitum eripere poſſet flammis inuidiæ? Fallor, niſi conſultiùs tradatis truculentiſſimis hoſtibus,quàm inter tuos illis inuidioſus viuas. Hoc etiam conſilio pulcherrimum infantem ab Angelis decantatum, à Regibus adoratum, à Prophetis prædicatum, diuinus Pater à ſuis.totáq; cognatione exulare iubet,&manere inter barbariſſimos Ægyptios. Ait Matth. 2. *Accipe pue-*
Matt. 2.
rum. & Mariam matrem eius,& fuge in Ægyptum. Cur in Ægyptum fuga mandatur? Cur non magis apud cognatos abſcondi permittitur puerulus diuinus? Sanè ne propter elegantiam eius,magis inflammaretur inuidia, relictis ſuis maluit exulare apud hoſtes feraliciſſimos, Nunquam puer Ieſus non ſecurior agit apud extraneos,quàm apud cognatos inuidos. Nónne Magi extranei erant,Dei hoſtes erant? Illi tamen adoraturi veniunt Ieſum, & de illo regium decorem prædicant mediis Ieroſolymis, dicentes, Matth. 2. *Vbi eſt qui na-*
Matt. 2.
tus eſt Rex Iudæorum? Ad quorum voces: *Turbatus eſt Herodes, & omnis Ieroſolyma cum illo.* Ecce tibi Magi prædicant Regis ortum,& Iudæi cognati turbantur. Et cur Iudæi turbantur ortu Regis ſui, Regis,inquã, quæſiti,& prædicati à Magis? Quo glorioſiùs puerulus prędicabatur,eò magis inflammabatur cognatorũ inuidia, vt iam inter illos minimè poſſet viuere. Ait Euthymius:
Euthym.
Quare Ieroſolyma turbatur? Atqui gaudere ipſam magis oportuit, quòd ipſis Rex natus eſſet, quẽ olim Propheta Saluatorem,ac redemptorem Iſraël prænũtiauerant,& gloriari tanquam propinquos, quod ſtatim à cunabulis Perſas ad ſui adorationem attraheret. Verum excæcauit illos inuidia, ſtatimque audientes, turbati ſunt, quaſi timentes ne fortè ſalutem conſequerentur. Perſæ verò cùm eſſent extranei, non ſolùm nato non inuiderant, imò à finibus ſuæ regionis vſque Bethleem propter eum venerunt. Iudæi autem cùm eſſent cognati, etiam gloriæ eius inuiderunt, ne fortè magnus futurus eſſet. Sic cognatorum inuidia & Ieſum, & præcellentes quóſque viros à ſuis abigit.

§. II.

Vt Moyſes, ſic Ieſus in Ægypto ſeruatur. Locus enim ſemel ſalutaris, ſemper ſolet prodeſſe ſaluti danda.

QVi ægrè inter cognatos,& domeſticos tribus potuit menſibus ſeruari; hoſtili terræ expoſitus ibi ſalutares inuenit manus, quibus ſeruatus eſt,altus,& educatus. Quid Ieſu ſimilius? Sanè eadẽ hoſtilis Ægyptus & Moyſi, & Ieſu in eadem occaſione dedit, quo poſſint incolumes,& liberi ſeruari. Rem pulcrè expen-
D. Bern.
dit D. Bern. ſerm. 1. in octaua Paſchæ, aiens: *In Ægypto dum paruuli omnes Iſraëlitici generis necarentur, expoſitũ in aquis Moyſem tulit filia Pharaonis. Et vide, ſi non manifeſtè Chriſti in hoc præceſſit figura. Simili nempe cũ Pharaone etiam Herodes ſuſpicione laborans ad eadem conuerſus eſt crudelitatis argumenta, ſed eodem modo eſt, & ipſe deluſus. Vtrobique pro vnius ſuſpecta perſona trucidatur numeroſitas puerorũ, vtrobique, qui quærebatur, euaſit. Et quo modo Moyſem filia Pharaonis, ita Chriſtũ quoque Ægyptus ſuſcepit conſeruandum.* In ſummo puerorũ diſcrimine liberatur Moyſes per Reginam Ægypti, & in eodẽ diſcrimine Ieſus puerulus ſub Ægyptij vmbris liberatur. Fuit equidem ſemper Ægyptus Iſraëlitico generi

auſpicata;

Digitized by Google

auſpicata; cùm à fame tuetur Abrahamum, & Iſaacum, cùm puerum Ioſeph è ſeruitute erigit ad regni clauũ; cùm totam Iacobi familiam alendam ſuſcipit; cùm vel mactans Iſraëlitas multiplicat, & in ſummo diſcrimine eorum Saluatorem Moyſem tutatur. Meritò ergo Angelus monet Ioſephum Matt. 2. *Accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Matt. 2. Cur non magis iubetur cum puero fugere in Arabiam, ex qua venerant Magi, vt puerum adorarent? Erat notiſſima Ægyptus ex ſalute ſæpè Iſraëlitis data; in qua eorum fuerãt auſpicatiora cunabula. Vnde non miror, quòd ad illam potiùs confugiat Ieſus ſalutis obtinendæ cauſa. Quò reſpiciens D. Leo, ait ſerm. de Epiph. 3. D. Leo. *Qui ſanguinem ſuum fundendum in aliam differret ætatem, Ægypto ſe parentum miniſterio ſubuectus intulerat, repetens ſcilicet Hebrææ gentis antiqua cunabula.* Quæ tellus vitalia ſemper obtulerat Hebræis cunabula, ea meritò quæritur ab Ieſu, vt petitus ad mortem, in illa viuat. Nuſquam enim ſecuriùs aget homo, quàm in loco, qui ſemper vitalibus fætibus fuit inſignis. Hinc D. Hier. epiſt. ad Lætam, D. Hier. dum monet, qualiter poſſet virgunculam filiam inſtituere, & ſeruare in vitam, ait: *Noli ergo ſubire onus, quod ferre non potes: ſed poſtquam ablactaueris eam cum Iſaac, & veſtieris eum Samuele, mitte auiæ, & amitæ. Redde pretioſam gemmam cubiculo Mariæ, & cunis Ieſu vagientis impone.* Itaque Bethleem, monet Sanctus, vt virgo educanda, & ſeruanda mittatur; Bethleem, inquam, vbi Chriſti fuerunt auſpicatiſſima cunabula, quæ enim loca in puero Ieſu tanta ſalute manarunt, nunquam non erunt ſalutaria pueris inſtituendis, & ſeruandis.

§. III.

Vt Moyſes, ſic Ieſus in Ægypto extra omnem viſibilem munitionem conſtitutus, & bellum gerit, & triumphat.

ECce tibi Moyſes puerulus ab hoſtili Ægyptiorum rabie in mortem petitus, & ſolus à Pharaone requiſitus, vt ait Origenes homil. 3. in diuerſ. Orig. *Extra paternam domum eiicitur, & in fluminis ripa à ſuis derelinquitur.* Quid tunc peribit infans ſolus derelictus in terra adeò hoſtili? Imò inde à Regina Ægypti aſportatus, in aulam ducitur, de omni hoſtium ſæuitia triumphaturus. Sic extra omnem viſibilem munitionem nobilis puer poſitus, nobiles de hoſtibus reportat triumphos. Rem pulchris verbis tractat D. Chryſoſt. homil. 16. in Act. inquiẽs: Chryſoſt. *Hoc mirabile, quòd futurus Præfectus in ipſo medio furore naſcitur. expoſitum autem illum ſubſtulit filia Pharaonis, & eum nutriuit ſibi pro filio. Nuſquam templum, nuſquam ſacrificium, cum tanta diſpenſatione facta ſunt.* Expende illud: *Nuſquam templum,* &c. quaſi ad facinoris ſeruati Moyſis præſtantiam, hoc plurimum faciat, quòd nimirùm templum Dei nondum erat. Et quantum hoc ad commendationẽ ſeruati Moyſis? Accipe in 4. Reg. 11. Athaliam furentem in omne ſemen regium, vt nec paruulus infans remaneret, qui eſſet de 4. Reg. 11. Dauidis ſtirpe: *Tollens autem Ioſaba filia Regis Ioram, ſoror Ochoziæ, Ioas filium Ochoziæ, furata eſt eum, de medio filiorum Regis, qui interficiebantur, & nutricem eius de triclinio, & abſcondit eum à facie Athaliæ, vt non interficeretur. Erátque cum ea ſex annis clam in domo domini.* Itaq; filia Regis procurans Ioas infantuli vitam, illum tollit à facie ſæuientis Athaliæ, & in abſcondito templi illum ſecum cuſtodit. Quid mirum quòd Ioas puer eripiatur morti, & detriumphet hoſtes ſuos? Núnne à filia Regis ſeruatus eſt, & in templo Dei cuſtoditus? Illud mirabile in Moyſe, quòd rabidiſſimè expetitus ad mortem, morti eripitur, & à filia Regis ſeruatur in triumphos, ſeruatur autẽ non templi munitionibus cuſtoditus, ſed in aperto cãpo, in ipſis oculis tyranni rabidiſſimi: *Nuſquam templum, nuſquam ſacrificium, cum tanta diſpenſatione facta ſunt.* Talis triumphus ſoli Ieſu puerulo poſt Moyſem potuit conuenire. Qui dum recèns natus ad mortem petitur, vt morti eripiatur immaturæ, adſtat Angelus monens Ioſephum Matt. 2. Matt. 2. *Accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Cur in Ægyptũ mandatur fuga? Cur potiùs in Dei templo non aſſeruatur regius infans? Imò cur Dei tẽplum fugitur, & eligitur Ægyptus? Sanè cauebat Iſaias c. 13. Iſaiæ 13. *Væ qui deſcendunt in Ægyptum ad auxilium.* Si ergo auxilium Ægypti minimè requirendum, cur, puer diuine, confugis ad Ægyptum, non equidem fugit ad Ægyptum, vt auxilium requirat, ſed potiùs vt omnem munitionem viſibilem deſerat, & in apertiori campo cum hoſte confligat, & de illo triumphet. Ait D. Chryſol. ſer. 150. Chryſol. *Deus quando fugit hominem, Sacramenti eſt, non pauoris; potẽs quando ſe ſubducit infirmo, inſequentem non pauet, ſed foris producit, vult nemo in aperto vincere,* &c. Timentis militis eſt, conflictus hoſtis expectare intra munitiones ſuas, qui potentia, viribúſque pollet, non amat munitionibus includi, in apertum procedit, eóque hoſtẽ agit, vbi quò remotiores ſunt munitiones, eò acrior conflictus, & glorioſior reportatur triumphus. Quid mirum quòd puer Ieſus in templo aſſeruatus, tot munitionibus, tot ſactis vallatus hoſtiles impetus ſubigeret? Clariorem amat nobilis puerulus triumphum, & ab hoſte petitus, nõ in templo manet, ſed procedit in Ægyptum, in qua non templum, non ſacrificium, non aliqua erat virtutis munitio, ſed potius, vt ait Theophylactus: Theoph. *Ibi erant omnis nequitiæ officinæ.* Clariſſimus hic diuini pueri fuit triumphus, qui extra proprias munitiones poſitus, hoſtes ſuperauit in ſuis. Quem triumphum Chriſti martyribus adſcribit Tertull. dum in carcere inter nocentes detinebantur. Tertull. Ait enim lib. ad Martyres: *Domus quidem diaboli eſt carcer, in qua familiam ſuam continet. Sed vos ideò in carcerem perueniſtis, vt illum in domo ſua conculcetis.* Non mirum eſt, ſi in templo Dei, inter ſanctos aduerſus diabolũ audeas; ſed quòd illũ in ſuo, inter nocentiſſimos aggrediaris, hoc perfectæ virtutis teſtimonium eſt. Hinc licèt mihi mirari virtutem mei patris D. Franciſci Xauerij, qui in vaſtiſſimo Iapponiorum campo, quando nullum ibi templum, nullum ſacrificium erat, tot victorias de hoſtibus reportauit. Nõ ſic miror, quòd in D. Thomæ ciuitate, & templo ſemel & bis auderet cum dæmone belligerare, eiúſque ſeſe flagellis exponere; quàm quòd ſolus in Mauri Inſula, & Iapponiorum auderet aduerſus diabolos ſtare, vt in ipſorũ munitionibus illos expugnaret, vt expugnauit.

§. IV.

Vt in Moyſi, ſic in Ieſu glorioſior victoria ſtetit in eludendo tyranno.

PEtebatur à Pharaone Moyſes infantulus, & occiſis aliis infantibus, vnus Moyſes in Ægypto apud Pharaonẽ ſeruatur, ſimiliter ab Herode petebatur in mortem Ieſus, & occiſis plurimis aliis, vnus fugiẽs in Ægyptum euaſit. In vtroque puer non perditur, ſed mirificè deluditur tyrannus. Sic ſuprà alio dictus dicit D. Bern. Bernard. *Simili cum Pharaone etiam Herodes ſuſpicione laborans, eodem modo eſt, & ipſe deluſus. Vtrobique pro vnius perſona numeroſitas trucidatur puerorum, vtrobique, qui quærebatur euaſit.* Itaque & in Moyſe, & in Ieſu manet deluſus tyrannus, & vterque puer ſuam maiorem oſtendit præſtantiam, non quòd conficiant, ſed quòd deludant aduerſarium. Et quanta hæc illuſi hoſtis in Ieſu gloria? Poſſet equidem diuiniſſimus puer mortẽ inferre Herodi, poſſet illum æternis iam flammis commendare, ſed maluit fugiens, eius oſtẽdere irritos conatus, vt maiori feriretur hoſtis deluſionis plaga, & præſtantiorem Deus ſuam virtutem oſtẽtaret. Ait enim in præſenti D. Chryſoſt. Chryſ. *Magos celeriter emittit, ineſficacem reddens furorem tyranni, vt diſcat ſe impoſſibilia moliri, & conceptam extinguat inuidiam, ſéque à ſtudio vani laboris abducat. Eſt aut diuinitatis virtute dignum, nõ modò con-*

Digitized by Google

te ere inimicoi, verùm etiam cum omni illos facilitate decipere. Hæc eſt diuinitatis, ſummæque virtutis præſtantia clariſſima, quòd ſciat facilè hoſtiles animos deludere, & oſtendere illorum conatus prorſus irritos. Hinc Philiſthini illi ſapientes diuinam potentiā & virtutem maximè apud populares ſuos extollebant, dicentes. 1.Reg. 6 1.Reg.c.6. *Quare aggrauatis corda veſtra, ſicut aggrauauit Ægyptus, & Pharao cor ſuum? Nonne poſtquā* Chryſoſt. *percuſſus eſt, tunc dimiſit eos?* Apud D.Chryſoſt. hom. 8. in Matth. ſic ſonant hæc vltima verba. *Nonne poſtquam illuſit eis, dimiſerunt populum,* &c. Quod ſi quæras, quādo Deus Ægyptios deluſit, vt dimitteret populū, putat Chryſ. id factum fuiſſe, cùm Hebræi iuſſi ſunt Exod.11. petere à vicinis Ægyptiis vaſa aurea, & argentea, vt irent ad ſacrificandū Deo ſuo. Cùm enim poſſet Deus facere, vt Hebræi vi, & armis ſpoliarent Ægyptios; maluit, vt non vi, ſed amicis verbis illos deluderent, & ſpoliarent. Sed illud mirandum eſt, quòd Aſcalonitæ ſcientes Ægyptiorum omnium ſubmerſionem à Deo factam pro Iſraëlitis, non ad hanc recurrunt, vt illum oſtendant terribilem, & metuendū cunctis. Sed ad ſeductionem, & deluſionem recurrunt, quando in vaſis aureis, & argenteis deluſi ſunt. Cur non magis dicūt, quòd percuſſi ſunt in vita, quàm quòd in vaſis argen- Chryſoſt. teis ſunt deluſi? Pulchrè D.Chryſ. vbi ſuprà: *Ægyptios populi ſui vtilitate ſeduxit, eúmque palam in Iudæorum manus illorum poſſet transferre diuitias, occultè hoc magis fieri, ac decipiendo præcepit, quod certè illum apud inimicos non minus fecit, quàm alia ſigna, terribilem. Denique Aſcalonitæ, cum cæteris mirabilibus, hoc quoque in medium protulerunt, dicentes: Quare grauatis corda veſtra, ſicut grauauit Ægyptus, & Pharao cor ſuum? Nonne poſtquam illuſit eis, dimiſerunt populum ſuum?* Inde terribilem, & metuendum Deum oſtendebant, nō tam, quòd percuteret, quàm quòd facili negotio deludat hoſtes ſuos. Iob.40. Quò ſpectabat illud Iobi c.40. de Leuiathan: *Nunquid faciet tecum pactum, & accipies eum ſeruum ſempiternum? Nunquid illudes ei, quaſi aui?* Extollit enim ibi Dominus ſuam maximam potentiam, qua facere poteſt ea, quæ creaturæ facere nequeunt. Et quæ ſunt illa? *Nunquid illudes ei, quaſi aui?* Nequit ſanè creatura truciſſimo hoſti ſic facilè illudere, vt pueruli ſimplicibus illudunt auiculis, vt eas trahant in retia. Id autem ſolius diuinæ Pſ.103. potentiæ proprium eſt, cui etiam dicit Pſalm.103. *Draco iſte, quem formaſti ad illudendum ei:* quaſi non adeò oſtendatur Dei virtus in perdendo, vt oſtenditur in illudendo draconi.

§. V.

Vt Moyſes naturales parentes, licèt pauperes, omnibus mundialibus bonis prætulit, ita & Chriſtus Dominus.

NEſcio, an quid prius emineat in Moyſe, quàm naturalium obſeruantia parentum; expoſitus enim erat ad Nili ripas, indéque ſublatus à filia Ægyptij Regis, quæ illum pro filio cœpit habere: Quanta hæc cura Dei, quæ expoſito puerulo matrem Reginā dedit? Sed accipite aliud, quod amplius miremini; ſimul enim ac in Reginæ manibus puer erat; accedit eius ſoror Maria, dicens ſe noſſe Hebræam fœminam, quæ optimè poſſet nutrire puerum. Nec amplius morata, de Reginæ imperio currit ad domum, verámque matrē pueri adducit, vt nutricis nomine illum accipiat nutriendum. Exod.2. Exod.2. *Perrexitque puella, vocauit matrem ſuam,* &c. Et quando puero à naturali matre defecto Regina mater erat, cur inſuper ipſa mater naturalis adiit, quæ illum ſuſciperet nutriendum? Erat maximè à Deo prouiſum in iſto puero, vt nulla in proſperitate ſua, naturalibus Rupert. non proſpiceret parentibus. Ad hæc ait Rup. lib. 1. in Exod. c.9. *Elegans infantulus elegantis è cælo miſerationis occurſu exceptus eſt, vt matri ſuæ, cui natus fuerat, non periret, & aliam matrem præpotentem adoptandus inueniret.* Sanè hoc ex Dei cura ſpectabatur in Moyſe, quòd minimè deficeret naturalibus parentibus; quòd licèt regali cognationi inſertus eſſet, tamen non periret illis, qui à natura fuerant parentes. Imò ſic in illo hic affectus excelluit, vt vel pauperculam cognationem omnibus Ægyptiorū diuitiis præferret. Ait enim Paul. ad Hebræos c.11. *Fide Moyſes grandis factus negauit ſe* Ad Heb. 11. *eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis habere peccati iucunditatem, maiores diuitias æſtimans theſauro Ægyptiorum improperiū Chriſti.* Itaque meritò Moyſes pauperem vitam, cum paupereulis parentibus, & cognatis prætulit Ægyptiorum regnis, & vt naturalibus adiuueret parentibus, negauit ſe eſſe filium filiæ Ægyptij Regis. At contrarium videtur fecitſe Æſter de conſilio Mardochæi, quæ occultauit genus ſuum naturale, vt ad Aſſueri ſolium aſſumeretur. Sic enim habes Æſter 2. *Quæ noluit indicare ei populum, & patriam ſuam. Mardochæus enim præceperat ei, vt de hac re omnino reticeret.* Æſter 2. Et quidem, vt Moyſes, ſic Æſter, & Mardochæus deſtinabantur à Deo in ſalutē populi ſui, cur ergo vt hi ad permanendū in Regia Aſſueri diſſimularunt genus ſuum, occultarunt auitā proſapiam, Moyſes autem, vt eſſet cum pauperculis parentibus, contempſit Pharaonis regiam, & negauit ſe filium Regis? Nōne vt illa, ſic ipſe à regio throno poſſet populo ſuo maximè prodeſſe? Sto à ſententia Sapientiſſimi noſtri Saliani, qui premens Apoſtoli verba, putat, quod Moyſes dum eſſet in Regia Pharaonis, & Princeps Ægyptij haberetur, cogebatur in dies à proceribus, vt Ægyptiarum rerū augmento proſpiceret, & maiora onera imponeret Hebræis. Vbi autem ille vidit, quòd principatus ſuus, & opulentia ſua nō prodeſſet parentibus, apertiſſimè negauit ſe filium Regis, & principatum abiecit, vt ſic non ampliùs cogeretur moleſtus ſuis parētibus, & cognatis eſſe, mallens illis pauperculis aduiuere, quàm in regiis deliciis eſſe. Vt meritò de illo dicat D. Anſelm. in epiſt. ad Heb. c.11. *Peccatum Moyſes putabat, ſe lætari in aula, dum fratres ſui* Anſelm *affligerentur.* In quo nō mediocriter delineauit affectus Ieſu in Ægyptū fugientis. Erant enim Ieſu præſto tres Magi, tres Orientis Reges, qui datis muneribus illum adorabant; cùm Herodes Rex machinabatur illū morti tradere. Intereà venit Angelus monens Ioſephū Matt. Matth.2. 2. *Accipe puerū, & matrē eius, & fuge in Ægyptum.* Cur Angele fugam mandas parentibus cum puero in Ægyptum, quando præſto aderāt tres illi Reges, quibus tradi puer poſſet, vt in eorum regiis ſeruaretur? Cur permittis ſic Reges abire? Cur non magis illis commendas puerum, ſed mauis, vt tenellus puer cum pauperculis parētibus peregrinetur in barbara regione, & Hebræis moleſta? Hoc ſanè quæſtionem faciebat D. Chryſoſt. hom.8. in Matth. dicens: *Dignum eſt ſcrutari, cur* Chryſoſt. *nō Magi præſentes ſaluentur, & puer: ſed illi quidem in Perſidem reuertantur, hic autem cum matre in Ægyptum transfugiat?* Erat hic Chriſto adnatus affectus, qui noſcens imminentem perſecutionem aduerſus Dauidicū genus, cuius pueri erant celeriter interficiendi: negauit regias delicias. pereūtibus enim fratribus, & afflicta omni cognatione, maluit cum paupercula matre & ipſe affligi in Ægypti regione Hebræis exoſa, quàm lætus eſſe in Arabum regiis, præferens pauperculorum parētum affectū omnibus & deliciis, & diuitiis Orientis. Quaſi peccatum enim putabat, ſe lætari in aula, dum fratres ſui, dum cognati ſui, dum parentes ſui affligerentur. Nunquam enim de Chriſti halitu non venit purus, & virtuoſus affectus erga parentes, & cognatos. Ex quo maximè extollebat Marcellam D. Hieron. epiſt. Hieron. ad Principiam fatus: *Matri in tantum obediens, vt interdum faceret, quod nolebat. Nam cum illa ſuum diligeret ſanguinem, & abſque filiis, & nepotibus vellet in fratris liberos vniuerſa conferre, iſta pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat: monilia, & quidquid ſupellectilis*

ſiu fuit, diuitibus peritura concedens, magiſque volens pecuniam perdere, quam parentis animum cōtriſtare. Sic Chriſti ſpiritu plena Marcella ſtudebat maternæ obſeruantiæ; vt vel in re eleemoſynæ maluerit pecuniam perdere, aliqua diuitibus donans, quàm contriſtare matrem. Gen.22. Non abſimilis Iſaac Gen. 22. cùm ligatur ad mortem, ſuſtinet ſene parente robuſtior. Et vnde Iſaac adeò manſuetus ſuſtinet? Ait D. Ephrem ibi: *vſque ad mortem Iſaac patri ſe obedientem præbuit: morte potius eſſe ſciens, triſtitiam, atque moleſtiam patri inferre.* Sic ille.

§. VI.

Vt Moyſes, ſic Ieſus Ægyptios percuſſit.

Exod. 2. NOn otioſus egit Moyſes in Ægypto, quin potius eggreſſus quadam die ad fratres ſuos Exod. 2. *Vidit Ægyptium virum percutientem quendam de Hebræis fratribus ſuis: & percuſſum Ægyptium abſcondit ſabulo.* Præficiebantur Ægyptij viris Hebræis, vt illos in opera agerent, ex quibus Præfectis vnus, dum Hebræū percutit, & ipſe à Moyſe percuſſus occubuit. Sic in conſpectu Moyſis incipiebat cadere Ægyptiorum tyrannis, vt ibi clariùs exprimeretur Chriſtus Dominus Ægyptum, adiens. Vix enim diuiniſſimus paruulus ad Ægyptum acceſſit, & ecce tibi Ægyptiorum idola, Isai 19. Ægyptiorum res miserè cadunt. Quò ſpectans Iſaias cap. 19. ait: *Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & commouebuntur ſimulacra Ægypti à facie eius, & cor Ægypti tabeſcit in medio eius. In* Ambr. *nube leui ibat Dominus*, vt ait D. Ambr. in Exhortatione Procop. ad Virg. & Procopius in præſenti: *cum vlnis Mariæ portatus deferebatur in Ægyptum.* Et quid tunc? *Commouebuntur ſimulacra Ægypti à facie eius, & cor Ægypti tabeſcet.* Vnus Ieſus ingrediens Ægyptum potuit facere, vt Ægyptiorum errores corruerent. Vt meritò dicat D. Athan. Athanaſ. de Incarnat. Verbi: *Ægyptiorum ſuperſtitio nō quieuiſſet, niſi Dominus omnium in corpore, quaſi in nube vectus, eo deſcendiſſet, & idolorum errores compeſcuiſſet, omnes in ſe, & per ſe ad patrem transferens.* Itaque vt Ægyptum tetigit puerulus diuinus, Ægyptiorum prauitatem deſtinauit ruinæ, nihilque ibi erroris, & falſitatis principare vidit, quod non percuteret. Vnde cùm Matt. 2. Matth. 2. dicitur Ioſepho: *Tolle puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Pulchrè Orig. hom. 3. de diuerſis rem amplificans, dicit: *Fuge in Ægyptum, propterea vt deſtruantur manufacta eorum, vt confringantur, & pereat idola ipſorum, vt dæmones deturbentur, vt fiat in aduentū Domini fugitiuorum ſeruorum, & malorum interitus. Fuge in Ægyptum, vt adimpleas, quæ dicta ſunt. Ecce Dominus ſedet in nube pusilla, & veniet in Ægyptum, & commouebuntur omnia manufacta. Fuge in Ægyptum, vt fugiant de Ægypto, qui ibi ſunt dæmones.* Et quidem nullus Ægyptiorum error non percutitur, non commouetur, vt pereat ex quo, diuinus puerulus Ieſus, ingreſſus eſt Ægyptum.

PARS II.

Moralia circa textus literam.

IAm nos vocat litera textus, quæ dulciſſimos, & vitam halantes latices etiam propinat, vt inde in ſolidam creſcamus ſalutem.

Exod. 2. Egreſſus eſt poſt hæc vir de domo Leui. Et accepit vxorem ſtirpis ſuæ, quæ concepit, & peperit filium: & videns eum elegantem abſcondit tribus menſibus Cúmque iam celare non poſſet, ſumpſit fiſcellam ſcirpeam, & liniuit eam bitumine, ac pice; poſuitque intus infantulum, & expoſuit eum in carecto ripæ fluminis, ſtante procul ſorore eius, & conſiderante euentum rei.

§. I.

Ad conſpectum pulchritudinis quæcunque diſcrimina vorantur.

DVm Pharaonis edictum viget de pueris ſuffocandis, in maximum ſe vitæ diſcrimen coniiciebat pater, qui filium natum abſconderet à rabie tyranni. Nihilominùs Moyſis parens, dum illum parit: *Videns eum elegantem abſcondit tribus menſibus.* Et cur cum tanto diſcrimine audent parentes puerum abſcondere? Cur non magis cauent edicti vrgentis rabiem? Cur ſibi magis non timent à rabidiſſimo tyranno? Cauſam indigitat textus, dicens: *Videns eum elegantem, &c.* vbi pulchram pueri formam viderant, ad conſpectum pulchritudinis omnia pericula vorarunt, nihilique edictum, rabiémque tyranni fecerunt. Ait Philo Philo. Iudæus in cat. Lyppoman. *Natus infans mox vrbaniorem præſeferebat vultum: adeò vt parentes, quantum poſſent, tyranni edicta facilè parui penderent.* Quæ metuebantur edicta tyranni, deſpici cœperunt, & pro nihilo reputari, vbi puer venuſtus, & pulcher apparuit, nullum enim diſcrimen eſt, quod in conſpectu pulchritudinis non ſoleat vorari. Quò refero illud Numer. Num. 25 cap. 25. vbi ſic: *Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt, & adorauerunt Deos earum. Initiatúſque eſt Iſraël Beelphegor: & iratus Dominus, ait ad Moyſem: Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra Solem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Iſraël. Dixitque Moyſes ad iudices Iſraël. Occidat vnuſquiſque proximos ſuos, qui initiati ſunt Beelphegor. Et ecce vnus de filiis Iſraël intrauit coram fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem, vidente Moyſe, & omni turba Iſraël, &c.* Quid impudentius? De imperio Dei erant erectæ cruces ad ſupplicium ſumendum, propterea, quòd Iſraëlitæ intrauerāt ad Moabitides, illarúmque Deos adorauerant; ſtricti etiam erant, iubente Moyſe, gladij, & miſeri rei quærebantur, & tamen interea, his ita compoſitis: *Ecce vnus de filiis Iſraël intrauit coram fratribus ſuis ad ſcortum.* Quo ruis miſer homo? Cur non magis Dei imperia, Moyſis edicta, gladios ſtrictos, furcas erectas, carnifices paratos vides? Quæ te vis rapit, vt ad tam immania pericula cæcutias? Non equidem alia vis ſic miſerum raperet Iſraëlitam, niſi vis pulchritudinis viſæ. Meritò Origenes hom. 10. in Num. ſic inducit vatem loquentem ad Moabitidum Principem: Orig. *Aduerſus hos non virtute militum, ſed mulierum decore pugnandum eſt. Procul hinc procul amoue armatorum manum, & electam congrega ſpeciem puellarum: forma vincit armatos, ferrum pulchritudo captiuat, vincentur ſpecie, qui non vincuntur prælio.* Et quidem vbi Iſraëlitis non ferrum, non ſpicula ab hoſtibus obiiciebantur, ſed pulchritudo, & ſpecies, non miror, quòd atrocia contemnerent edicta, quòd gladios vorarent, & furcas, extremæque perditionis nihili facerent pericula. Qui enim bellorum moleſtias, & diſcrimina taciti ſuſtinebant, vbi pulchram Hebræam viderunt, ſic alacriter, & animosè clamant apud Holophernem Iudith cap. 10. Iud. 10. *Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, vt non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?* Ecce vt vorant ſanguinis effuſionem, & omnia belli pericula, vt poſſint viſam fœminæ pulchritudinem ſibi acquirere Imò, vt de ſimilibus ait D. Cyprian. lib. de ſingu- Cyprian. lari Cleric. *Malunt mori, quam conuenti ſint à lateribus mulierum aliqua disiunctione diuelli.* Sic rapit homines pulchritudo mulierum, vt nihili mori æſtiment, dum ab illis non diſcedant.

§. II.

Pulchritudo ægrè, & difficulter poteſt celari, & abſcondi ab hoſtilibus oculis.

ELegantem & pulchrum puerulum Moſem, tribus menſibus, ægrè celant, & non ampliùs. poſt illos enim impletos minimè eum poſſe celari animaduertunt. Ait enim textus: *Cùmque iam celare non poſſent*, &c. Et quidem plures alij celabantur quotidie ne in tyrannorum manus venirent, vt ſatis probabiliter exiſti- Lyppom. mat Lyppom. in cat. & Rup. lib. 1. in Exod. c. 8. Quando ergo alij celabantur, cur vnus Moyſes minimè potuit celari, volentibus, & procurantibus parentibus? Huius difficultatis cauſam in pueri pulchritudinem conijcit Ruper. coactos fuiſſe parentes, vt filium exponerent. *Ne propter elegantiam eius, quæ iam ardere cœperat, inuidia inflammaretur.* Sanè vt maior erat pueri pulchritudo, eò ſe magis publicabat, & inuidiis vehementiores ſtimulos adhibebat, vt illam furioſis tyrannorum iris exponerent. Nunquam enim pulchritudo non ſe ob- Oſeæ 9. iicit hoſtilibus incediis. Ad hæc Oſeas c. 9. ait: *Ephraim, vt vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine. Et Ephraim educet ad interfectorem filios ſuos.* Septuag. legũt: *Ephraim ſicut vidi, in captionem præbuit filios ſuos.* D. Hieron. Hieronym. in commentario ait: *Ephraim quomodo vidi, in venationem præbuit filios.* Itaque dũ vulgata Ephraimi pulchritudinem ponderat, in pulchritudineque fundatam dicit; Septuaginta, & Hieron. hoc ſolum conſiderant, quòd Ephraimi filij dati ſint in captionem, & in venationem inimicis. Et meritò, quando pulchritudo, & decor neſcit abſcondere alumnos ſuos, ſed illos frequenter exponit & venationis, & captionis periculis. Sapienter enim de pulchra fœmina ait D. Hieron. ex Theop. 1. Theoph. lib. 1. aduerſus Iouinian: *Minori miſeria deformis habetur, quàm formoſa ſeruatur. Difficilè cuſtoditur, quod plures amant. Nihil tuum eſt, in quo totius populi vota ſuſpirant.* Crede mihi ſub nullis tenebris erit pulchritudo cuſtodita quando illam totius populi vota ſuſpirant. Ægrè, & difficulter ſeruabitur decorus aſpe- Zach. 11 ctus, ne in pericula proſiliat. Apud Zachar. cap. 11. ait Dominus: *Aſſumpſi mihi duas virgas, vnam vocaui Decorem, & alteram vocaui Funiculum.* Quid tunc? An ambas virgas apud ſe cuſtoditas retinuit? *Et tuli virgam meam, quæ vocatur Decus, & abſcidi eam vt irritum facerem fœdus meum, quod percuſſi cum omnibus populis.* Ecce tibi duæ tantum virgæ aſſumptæ fuerunt à Domino, vt ſeruaret, & cuſtodiret illas, & è duabus altera, quæ decora erat, prima venit in abſciſſionis periculũ, abſcinditur, & proijcitur. Cur non magis ſeruatur Decus, & abiicitur Funiculus. Ea eſt Decoris natura, quæ ſeruatur difficiliùs, & facilimè in pericula ruit. Sic Re- Ezech. 28 gi Tyrio dicit Ezech. c. 28. *Perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo, in terram proieci te, ante faciem Regum dedi te, vt cernerent te.* Equidem decorus, & pulcher iuuenis datus eſt in faciem Regum, non vt illum impugnarent, nec vt illum bellicis tormentis impeterent, ſed vt illum cernerent, & ex eo ſolùm non potuit decor, & pulchritudo in perditionem non ire.

§. III.

In Chriſti ſimilitudine humanæ ſalutis auſpicium eſt.

EXponendo puerulo paratur fiſcella ſcirpea; dicit enim textus: *Sumpſit fiſcellam ſcirpeam, & liniuit eã bitumine, & pice poſuitque intus infantulum, & expoſuit eum*, &c. Et cur vili fiſcellæ creditur pueri vita, quæ in OEcum. parentum domo non erat tuta? OEcumenius in Act. Apoſt. c. 3. in hac vili fiſcella agnoſcit imaginem quandam, & ſimilitudinem præſepij illius, in quo Chriſtus Ieſus recèns natus expoſitus fuit à matre ſua. Meritò ergo patres Moſis, quem ipſi ſeruare non poſſent infantulum, vili fiſcellæ committunt, de tanta enim Chriſti venturi ſimilitudine certiſſimum iam dabant puero vitæ auſpicium. Nunquam eqnidem parentes firmiorem ſalutem filiis adſcribunt, quàm vbi illos nituntur aſſimilari Chriſto. Iuſſerat Dominus Gen. 22. Gen. 22. ſibi mactari Iſaacum Abrahami dilectum filium, quem vt mactaret pater iuxta Dei imperium, ſuper ſtruem lignorum conſtituit, gladium exerit, parat ictum. Quid tunc? *Dixitque ei dominus: Non extendas manum ſuper puerum, neque facias illi quicquam.* Quem poſtulabat Dominus paulò antea ad mortem, nunc poſtulat eundem ad vitam. Et cur modò eum poſtulat ad vitam? Vbi Iſaac à parente poſitus eſt ſuper ſtruem lignorum, vt ibi ſacrificandus exiſteret, ſimul apparuit ſimillimus Dei filio crucis arbori ſuffixo, ex qua ſimilitudine nõ potuit non reſeruari ad vitam. Sic Dominus apud D. Auguſt. ſerm. 73. de Tempore, ait: *Parce, inquit, Abraham. Qui iuſſerat, vt ferires, modò vociferatur, vt parceres. Parce, inquit, deuote pater, patricida ſine crimine parce. In voto probaui, quod in facto renui. Laudo fidem, ſed reprobo pietatem, nec tibi patior inferri orbitatem. E[...] ſpirituali præſagio meum præueniſti conſilium. Quod enim paraui pro toto mundo, tu iam deliberaſti in filio tuo. Quod in vnigenito meo diſpoſui, tu in tuo vnico perfeciſti.* Sic Aug. Dominus vitam annunciabat filio, in quo exprimebatur ſacrificandus Chriſtus. Quando enim Abraham delineabat in Iſaaco ſuo, quod pro vniuerſo mundo erat Chriſtus Dominus præſtaturus, iam non mortis, ſed ſalutis, & vitæ clariſſimum indicio præbebat auſpicium. Quando enim à Chriſti ſimilitudine non rueret hominis vita? Apud Luc. c. 7. cùm Ieſus appropinquaret ad portas ciuitatis Naim: *Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matri ſuæ, & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cum vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper illam*, &c. A nullo rogatur Dominus, vt Luc. 7. vitam tribuat huic adoleſcenti; ſolas viduæ matris lachrymas videt, & totus commotus ad illum ſuſcitandum feſtinat. Quid erat in adoleſcente iſto, quod ſic traheret Dominum, vt illi vitam refunderet? Erat adoleſcens *filius vnicus matri ſuæ*, vt vnicus erat etiam parentibus ſuis Chriſtus; ex quo non miror, quòd adoleſcens ſeruaretur in vitam. Ait D. Baſil. Sel. orat. 10: *Viduæ lacrymæ vnigenitum Ieſum traxerunt ad reſtituendam vnigenito vitam.* Vt vnigenitus erat filius viduæ, Baſil. vnigeniti Mariæ referens ſimilitudinem, inde habuit poſſe in vitam reſurgere. Nunquam enim à Ieſu non venit vitam ſibi ſimilis.

§. IV.

In iis, quæ Dei propria ſunt, cauendum eſt, ne tribui poſſent creaturis.

ET periculis obſitum ortum ſuum, & cautiſſimã euaſionem narrans Moyſes, parentum ſuorum nomina diſſimulat. Solùm enim ait: *Vir de domo Leui accepit vxorem ſtirpis ſuæ, quæ concepit, & peperit*, &c. Et cur non magis nominat parentes ſuos? An pudet eos parentes habere, quorum nomina fugit? An ingratus parentibus, nec meminit, qui vocarentur? Abſit hoc à tanto filio, ſed vt ortus, & incolumitas eius ab vna potuit eſſe virtute diuina, ſic parentum nomina reiecit, ne aliquid videretur tribuere creaturis. Similiter philoſophabatur Paulus Oroſius lib. 7. cap. 37. in ſummo Oroſius. Romani Imperij diſcrimine, quando per Rhadagaiſum tyrannum periclitabatur. Venerant tamen barbari Reges Romani in auxilium. Quid tunc? Ait Oroſius: *Adſunt Vldin, & Sarus Hunnorum, & Gothorum duces præſidio Romanorum: ſed non ſinit Deus rem potentiæ ſuæ, virtutem hominum videri. Conterritum diuinitus Rhadagaiſum in Fæſulanos montes cogit*, &c. Expende illud: *Non ſinit Deus rẽ potentiæ ſuæ, virtutẽ hominũ videri*: quippe eò ſæpe tẽdit diuinus ſpiritus, vt quod Dei potestatis

teſtatis eſt, nõ poſſit tribui humanis viribus. Meditatus *1.Reg.16* Dominus Dauidis promotionem in regnum, 1.Reg.16. ſic loquitur ad Samuelẽ: *Imple cornu tuum oleo, & veni: mittam te in Bethlehẽ ad Iſai Bethlehemitem: prouidi enim in filiis eius mihi Regẽ.* Multi erant filij Iſai è quibus vnus ſolus erat à Samuele in Regẽ vngendus, nec tamen dicitur à Deo, quis iſte ſit, nec quod eius nomẽ, ſed ſinitur ire Samuel in incertum. Cur non deſignatur puer eligendus ex nomine? Cur cauetur, ne Samuel ſciat, quis eſſet à ſe inungendus? Quando Dauidis electio, & promotio à ſolo Deo veniebat, meritò vel cognitio eius cauetur in Samuele, ne quid attribui poſſet hominũ *Baſil. Sel.* prouidentiæ. Ait D. Baſil. Sel. orat. 14. *O ſapientiam immortalem! O arcanam miraculi editionem! Et filium tegit, non clarè dixit: Vngatur mihi Rex Dauid; ſed prouidi filiis Iſai. Ne humana videatur eſſe gratiæ vnctio.* Non equidem ſinit Deus rem potentiæ ſuæ, virtutem, aut fauorem hominum videri. Hinc pugnaturo Dauid ad-*2.Reg.5.* uerſus Philiſthæos, 2.Reg.5. ait Dominus: *Non aſcendas obuiã eis, ſed gyra poſt tergum eorum, & venies ad eos ex aduerſo pyrorum. Et cùm audieris ſonitũ clamoris gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium, quia tunc egredietur Dominus,* &c. Quæ verba non paruam quæſtionẽ fecerunt Abbulẽſi, cur nimirùm Dauid nõ permittatur pugnare, antequã audiat ſonitũ in cacumine pyrorũ? An id factum fuit, quia de Aſtrologorũ more obſeruandæ ſunt fauſtæ horæ, in quibus perſuadentur futuri euentus boni? Quod ſi hæc à fidelibus minimè credenda, nec ſpectanda ſunt: cur Dauid cohibetur à pugna vſque ad illius ſonitus horam? Sanè non permittitur Dauid pugnare niſi in illo determinato ſonitus diuini puncto; ne ſibi poſſet Dauid attribuere vi-*Theod.* ctoriam, ſed Deo auxiliatori. Quò reſpiciens Theod. q.19. in præſenti, ſatur: *Sapientiſſimus pædotriba Dauidẽ in virtute exercet, & ſuadet ne ſuis viribus fidat, ſed eius expectet auxilium. Nam quando, inquit, videris ſyluas ſua ſponte moueri abſque vento, tum deſcende ad bellum; tunc egreditur Dominus.* Decernit maximus Dominus, & belli dux horam pugnæ, eiúſque momẽtum præfigit, ne cui alteri, quàm eius auxilio, & potentiæ tribuatur victoria. Pro quo defectũ vini in nuptiis repræſentanti Ma-*Ioan.1.* riæ Ioan.1. reſpõdit Dominus: *Quid mihi, & tibi mulier? Nondum venit hora mea.* Mulierem vocas, & quaſi alienam excipis Mariam, ô bone? An neſcis eſſe matrem tuam? cur ſic diſſimulas, & matris nomen, & amorẽ, & oſtẽdis rei petitæ præfixam eſſe à te horam? An quia in alia hora, vel petẽte matre nihil facere potes? Abſit; ſed & horam præfixam oſtendit, & matrem diſſimulat, nõ ſinens rem faciendam à potentia diuina, hominum vir-*Aug.* tutem videri, aut fauorem. Pulchrè D. Aug. tract. 8. in Ioann. *Tanquam non agnoſcit viſcera humana, operaturus facta diuina.* Vbi erant diuinitatis facinora euulganda, vel ipſa materna non agnoſcit viſcera; nequit enim Deus rem potentiæ ſuæ, reputari hominum virtutem. Ideò puerulus Dauid pugnaturus cum Goliath, cum *1.Reg.17* Saulis armis eſſet munitus. 1.Reg.17. *Depoſuit ea.* Cur *Baſil.* in tanto diſcrimine arma deponit? Ait D. Baſil. Sel. orat. 15. *Nil tibi huiuſmodi opus armis, quæ partem gloriæ bellicæ ſibi arrogent. Ne victoriæ gloriam ad ſe trahat armorum potentia.* Sic ibi.

§. V.

Vſque ad Chriſtum virginitatis perpetuæ virtus incognita fuit.

MIrabar à Moyſe ampliores non redditas gratias ſorori ſolicitæ de ſua incolumitate, eius ſaltẽ nobis proponendo virtutes. Solùm enim ait: *Stante procul ſorore eius, & conſiderante euentum rei.* Et quidem virguncula tunc erat ſoror Moyſes, & in æuum virgo permãſit, vt author eſt D. Ambr. aliíque Patres. Cur id non laudauit in ſorore ſua Moyſes? Cur non dixit, quòd puella, & virgo ſoror ſtabat pro puero ſolicita, ſic eius ſolicitudinem gratificans, vt ſimul eius prædicaret virtutem virgineam? Sanè non erat integritas virginalis priſcis temporibus in numero virtutum, nec æſtimata, imò nec cognita fuit ab vllo vſque ad Chriſtum. Quod multis iam probatũ ſuprà lib. 1. ſingulariter cõfirmat D. Athan. de incarnatione Verbi Dei, ex- *Athan.* plicans quæ noua, & à nullo excogitata induxerit mũdo Chriſtus. Ait enim: *Quis igitur hominũ, vel poſt mortẽ, vel in vita author ſeruãdæ virginitatis fuit? ac non cõtra arbitratus eſt, eam virtutem præſtari non poſſe? Attamen noſter Saluator, & omniũ Rex, Chriſtus tantum valuit in huiuſmodi præceptis, vt pueri nondum maturi legũ diſciplina, virginitatem, quæ ſupra leges eſt, profiteantur.* Itaque de mente magni Athanaſij, quã nullus antea coluit virtutẽ virgineam, imò quã omnes antea putarunt impoſſibilẽ, vnus & coluit, & perſuaſit hominibus Dominus, & Saluator noſter Chriſtus. Et quis magno Athanaſio Ioannem Ieroſolymitanum, & ſimiles aliter ſentientes opponat: imperterrito Chriſti aduerſus mundum ſtrianum propugnatori hominem non tot doctrinæ ſudoribus elatũ? Sed, & Athanaſio clariſſimus in Concillio Epheſino S. Proclus ſubſcripſit, qui hom. de Trãſfiguratione, hinc præfert Chriſtum Moyſi, & Eliæ, dicens: *Hic eſt filius meus dilectus, non Moyſes, non Elias, ſed hic, nempè Chriſtus: non alius, non aliud, ſed hic vnus, & idem, hic in quo acquieui, ipſum audite. Iuſtus eſt Moyſes, verum in hoc acquieui. Eliam igneo curru ſubuectum recepi, ſed hunc miſi virginem tanquam in cœlo ex virgine natum, in idem cœlum. Nullus enim, inquit, aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit è cœlo.* Ecce tibi in quo Chriſtus extollatur etiã ſupra Eliam; quia licèt Elias curru vectus in cælum ſit; at Ieſu Virgo miſſus, & natus ex virgine in cœlum fuit aſſumptus. Quaſi currui igneo Eliæ opponat Chriſti virginitatem, quæ vt ſola ſplẽduit in Chriſto, ſic vel ex hoc capite oſtendit illum ſublimiorem Elia. Nec vacat repetere dicta in rem præſentem tom. 1. in vetus teſtamentum, contentus iis duobus patribus antiquiſſimis, & pro Chriſto vbique propugnatoribus inuictiſſimis, qui virginitatem ex affectu virtutis cultam ſolùm agnouerunt in Chriſto.

Exod. 2. Ecce autem deſcendebat filia Pharaonis, vt lauaretur in flumine, & puellę eius gradiebantur per crepidinem aluei. Quæ cùm vidiſſet fiſcellam in papyrione, miſit vnam è famulabus ſuis: & allatam aperiens, cernénſque in ea paruulum vagientem, miſerta eius, ait; De infantibus Hebræorũ eſt hic. Cui ſoror pueri: Vis, inquit, vt vadam, & vocẽ tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire poſſet infantulum? Reſpondit; Vade. Perrexit puella, & vocauit matrem ſuam. Ad quam loquuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum iſtum, & & nutri mihi: Ego dabo tibi mercedem tuã. Suſcepit mulier, & nutriuit puerum, adultũque tradidit filię Pharaonis: Quem illa adoptauit in locũ filij, vocauítque nomen eius Moyſes, dicens: Quia de aqua tuli eum.

§. VI.

Deus ſcit ſuis conſulere ea via, quam nulla mens humana attingere valet.

PArẽtes Moyſis Ægyptiam aulã, totámque Pharaonis familiã verentes, puerulum filiũ Nili litoribus inter riparum virgulta exponunt, ſi fortè vel apud pauperem piſcatorem inueniat gratiã, qua de regio furore liber euadat. Quid tunc? Non piſcator, nõ popularis aliquis Ægyptius, ſed: *Ecce deſcendebat filia Pharaonis, vt*

lauaretur, &c. & ipſiſſimi Pharaonis filia petens lauacrum puerulo ſalutem affert, & incolumitatem. Vbi *Lyppom.* meritò Lyppomanus in cat. ait: *Lotionis caſualis, & carnalis inſtituti opus, quis credidiſſet in operis diuini promotionem futurum?* Sanè ſi mundi ſapientes conuenirent in vnum, & toto ſapientiæ conamine agerent, qualiter Deus poſſet puerulum Hebræum ſeruare ab ira Regis incolumem, nullus adeò caſitale, imò & contrariũ medium pertingeret. Fiderent omnes piſcatoris, aut fullonis accedentis ad flumen miſericordiæ; at Deus nõ per iſtos, ſed per caſuale Reginæ lauacrũ puero parat ſalutem, vt oſtendat, quàm poſſit ſuis prouidere ea via, quam nulla humana ſapiẽtia pertingit. Eſurienti populo in deſerto promiſerat Deus carnium abundantiam menſe integro. Tũc ſapientiſſimus Moyſes ſpeculatus *Num. 11.* qualiter tot carnes dari poſſent, ait ad Dominũ Num. 11. *Sexcenta millia peditum huius populi ſunt; & tu dicis, Dabo eis eſum carnium menſe integro? Nunquid ouium, & boum multitudo cædetur, vt poſſit ſufficere ad cibum? Vel omnes piſces maris in vnum congregabuntur, vt eos ſatiẽt?* Ecce tibi ſapientia Moyſis quouſque peruenit, vt ingentem populi multitudinem crederet à Deo carnibus ſaturandam, ſi vel Dei potentiſſima virtus oues, bouéſque penè innumeras quotidie cæderet; vel omnes piſces maris in cibos traheret. Quid tunc Deus? Ait text. *Ventus autem egrediens à Domino arreptas trans mare coturnices detulit, & demiſit in caſtra*, &c. Non boues, non arietes, nõ piſces parat Dominus populo ſuo, ſed coturnicũ tantam adducit multitudinẽ, quæ vel numeroſiorem populũ ſatiaret. Et cur relictis bobus, ac arietibus coturnices adduxit, niſi vt oſtẽdat, quã longè ab humana ſapientia procedat diuinitas in ſuis ſaturãdis? Ait D. *Aug.* Aug. lib. 1. de Mirab. ſacræ Scripturæ, c. 127. *Et idcircò, vt nihil de iis, quæ Moyſi mens fragilis, vt puta humana, arripuit, in paſtum populi cederet, ventus à Domino egrediens arreptas trans mare coturnices ad caſtrorum loca detulit.* Nõ qua via cogitabat Moyſes, Dominus ſuis prouidit; quin potius cauit nihil adducere de iis, quæ humana ſapientia potuit pertingere; & cogitatas carnes boum, arietúmque contẽnens, coturnices adduxit, quæ nullatenus in hominis mentẽ poſſent venire. Sic Deus ſcit ſuis prouidere ea via, quam nulla humana ſapiẽtia pertingat. Et quidẽ prouiſurus Iſraëlitico populo Regem, mittit Samuelem ad domũ Iſai, vt vnum de filiis eius Regem deſignet. In re autẽ deſignandi Regis, qui Iſraëlem defendat, ſtatim apparuit oculis humanis omniũ aptiſſimus Eliab, & natu primus, & robore, & elegantiâ corporis omnium facilè princeps. Quem cùm Deus repuliſſet, & alios etiam fratres eius à parente in mediũ adductos, ſciſcitatus eſt Samuel, an alius aliquis *1. Reg. 16* remaneret filius. Ait enim tex. 1. Reg. 16. *Dixítque Samuel ad Iſai: Nunquid iam completi ſunt filij? qui reſpõdit: Adhuc reliquus eſt paruulus, & paſcit oues:* Semel monitus Iſai quos domi habebat, in medium adduxit filios, quibus adductis, imò & repulſis, ſubſtitit pater, nec aliũ prompſit filiũ; ſed neceſſum fuit, vt Samuel iterũ patrem vrgeret, & quæreret, an haberet aliũ, quẽ adduceret. Et cur neceſſum fuit, vt denuò pater vrgeretur ad adducendum Dauidem? Cur non magis pater illum manifeſtauit, vt ex ſe manifeſtauit cæteros? Nec affectus paternus, nec natura, nec prudentia humana cogitare poterat paruulum puerulum inter oues agẽtem populo Iſraëlitico dandum eſſe Regem, Deus autem per ea, quæ nec in cogitationem cadunt humanã *Baſil. Sel.* ſuis ſolet prouidere. Vt meritò diceret D. Baſil. Sel. orat. 14. *Rex erat Dauid prophetica manu ad regnũ prouectus, & cœleſti approbatione dignitatem conſecutus, ſubitóque primus fratrum comperiebatur, qui poſtremus; ordóque naturæ cedebat gratiæ: Arcana erant regni exordia, neque ab ipſa natura elucebat imperium.* Sanè quòd Dauid Rex daretur Iſraëlitis, nec natura, nec ratio, nec prudẽtia humana perſuaderet; arcanum erat, quidquid ad regni Iſraëlitici exordium pertinebat, & tandẽ venit regnum, per quem nec ab ipſius parentibus ſperari poſſe videretur. Nec abſimile eſt, quod in ipſo Dauide accidit, vt populus à Philiſthæo exprobrante liberaretur. Stabat Goliath in arena Iſraëlitas exprobans, aduerſus quem Saul armatum produxerat exercitum; ad quem Iſaia valentiores filios miſit, qui cum Rege pugnarẽt, & Philiſthæos delerent. Sed etiam miſit paruulum Dauidem, qui fratribus portaret alimenta. Ait text. 1. Reg. *1. Reg. 17* 17. *Abierunt autẽ tres filij eius maiores poſt Saul in prælium: & nomina trium filiorum eius, qui perrexerunt ad bellum, Eliab primogenitus, & ſecundus Aminadab, tertius quoque Samma. Dixit autem Iſaia ad Dauidẽ filiũ ſuum. Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem panes iſtos, & curre in caſtra ad fratres tuos, & decem formellas caſei has deferes ad tribunum & fratres tuos viſitabis*, &c. Propone tibi modò ob oculos, hinc tres maiores filios Iſai ſub armis ſplendentes, cum ingenti Saulis exercitu aduerſus Philiſthæũ ſtantes, illinc vnum paruulum Dauidẽ caſeis, panibúſque onuſtum, vt cibaria pararet. Si tibi diceretur hoſtis ab vno horum eſſe trucidandus, quẽ tantæ gloriæ, tantæque ſaluti deſignares? Nónne milites armatos, & ſub armis ſplendẽtes? Quis de aliis, quàm de armatis illis tantam illã ſalutem poſſe venire cogitaret? Et Deus inter tot armatos vnum puerulum inermẽ elegit, & ſalutem dedit per eum, per quem à nullo poſſet cordato homine ſperari. Benè Chryſoſt. in *Chryſoſt.* Pſal. 50. *Nutu Dei proceſſit paſtor ad pugnam. Et qui bello fuerant aſſueti, pauore tremebant, & iſte, qui arboribus, & vmbra frondium delectabatur, cum vidiſſet alienigenam, irruit*, &c. Quando humana ſapientia vocaret armatos milites, veteranos duces, eóſque ſpectaret, vt poſſet viuere; Dei nutus paſtorem agit in caſtra, & per paſtorem, per quem minimè ſperari poterat, Iſraëlitis ſalutem cauſauit. Vt meritò dicat Nazianzen. orat. 1. in Iu- *Naz.* lianum: *Deus potentes de ſede deponit, & inſufficabilem diademate ornat.* Sic ibi.

§. VII.

Vnus bonus filius valet parentes ſuos, vel aduerſus naturæ leges lætificare, & ornare.

SVſcepit Regina infantulum, & noſcens Hebræum eſſe, decreuit tamen illum ſeruare. Magnũ hoc fuit in Moyſe, quòd eius infantilis elegãtia perſecutoris filiam ſui ſeruatricem faceret. Sed accipite quid maius: Videns rẽ ſoror pueri, Reginã adit: *Vis, inquit, vt vadam, & vocem tibi mulierem Hebræã, quæ nutrire poſſet infantulum? Reſpondit: Vade. Perrexit puella, & vocauit matrẽ ſuam. Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum iſtum, & nutri mihi, ego dabo tibi mercedem tuam. Suſcepit mulier*, &c. Quid mirabilius? Quẽ parentes cogebãtur abiicere filium, & orbitatem triſtiſſimam pati; nunc abſque vllo edicti obſtaculo illum recipiunt lætantes, & regiis expenſis alunt. Quid fœlicius? Quando alij edicto regio ſuos ſuffocabant filios, ij parentes regiis impenſis ſuũ filium viuificant, & alunt. Sed non miror, erat enim filius eorum Moyſes, puer elegans, & propter eminẽtes in infantili corpore virtutes diuinæ prouidentiæ traditus, vbi autẽ talis filius inuenitur, is valet vniuerſos parẽtes, & maiores ſuos lætificare, & ornare. Lyppoman. in cat. fatur: *Quem expoſuerant proui-* *Lyppom.* *dentia Dei, ipſum recipiunt cum pace Regis, déque eius alimonia, non propriis impendiis alendum. ſic, vt matris quoque vberibus reſtitueretur lactandus, quo quid erat mirabilius?* Sanè hæc efficiuntur miracula à filio, qui propter virtutes ſuas curæ eſt Deo, vt nimirùm etiam contra vniuerſas naturæ leges, gratiarum, bonorúmque priuilegia parentes ad ſe trahant. Thamaris partum referens Gen. 38. ait: *Apparuerunt gemini in vtero, at-* *Gen. 38* *que in ipſa effuſione infantium vnus protulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum, dicens: Iſte egredietur prior.*

Illo

Digitized by Google

Illo vero retrahente manum, egreſſus eſt alter. Dixitque mulier: Quare diuiſa eſt propter te maceria? Et ob hanc cauſã vocauit eum Phares. Poſtea egreſſus eſt frater eius, in cuius manu erat coccinum, quem appellauit Zara. Ecce tibi & natura ipſa, & obſtetrix oitebantur, vt Zara primogenituræ acciperet priuilegium, & Phares in ſecundis maneret. Sed aliter accidit; qui enim ſecundis ſeruabatur à natura, prior ortus de facto eſt, & primogenij prærogatiuam accepit. Et vnde Phares ſibi primogenium traxit ipſa naturæ lege obſiſtente, & repugnante? Futurus erat illi filius Dauid, imò fututus erat illi filius Ieſus, vbi autẽ tales filij ad partem Phares pertinebant, nõ mirùm eſt, quòd vel aduerſus omnes naturæ leges gratiarum priuilegia omnia traherent ad parentẽ. *Diodor.* Ait Diodorus in cat. Græca. *Illud præcipuè conſiderandum, quòd Zaran natura primogenitum faciebat manum iam proferentem: Deus autem ad Phares contulit priuilegium: vnde Dauid, regiũmque genus, & Chriſtus ipſe oriundus erat.* Cui tanti filij erãt dandi, prouidit Deus, vt repugnante ipſa natura, illuſtria gratiarũ, & primogenij priuilegia darentur. Et quæ leges non rũpantur in parentibus honorandis, quibus ſunt filij adeò ſtrenui? *2. ad Heb.* Quò ſpectat illud Paul. ad Hebræos c. 2. loquẽs de filio Dei, quòd factus ſit filius hominis: *Vt per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totã vitam obnoxij erant ſeruituti. Nuſquam enim Angelos apprehẽdit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.* Itaque quando lex duriſſima & peccati, & ſeruitutis, ſub qua tenebãtur homines, abrumpenda erat, non ſeſe naturæ Angelicæ copulauit Dei Verbum, ſed Abrahę ſemini, vt filius hominis fieret. Et cur magis amaret fieri filium hominum, quàm Angelũ, niſi quia filius bonus aptior videtur, vt parẽtum naturam ornet, liberẽtque ab omni ſeruitutis labe, infamiæque inquinamento? At quo nõ longè erat *Chryſol.* Chryſol. ſer. 143. aiens: *Quæ naſcendi neceſſitas Deo, cui ſuppetit faciendi poteſtas? Quæ? Vt ipſam naturã naſcendo reficeret, quam fecerat operando; quia quæ facta fuerat, vt generaret ad vitã, generabat ad mortem. Per peccatũ primi hominis natura lethale vulnus accepit, & cœpit eſſe origo mortis, quæ erat initiũ vitæ. Hoc eſt ergo negotium natiuitatis, quod naſci compulit Chriſtum.* Vt primorum parentum error captiuum ſub mortis tyrannide, & peccati lege tenebat humanũ genus, ſic vt illam noſtri generis oppreſſionem abrumperet, veniẽs Deus, adductus fuit, vt ex homine naſceretur. Sic enim cõgruentiſſimè ſeruituris, & peccati leges à primis parentibus introductę funditùs poſſent euerti, quando tantus filius neceſſariò extolleret genus ſuũ, etiam quibuſcunque legibus renitentibus. Nunquam enim boni filij non proficiunt parentibus. Poſt vituli adorationem iratus Moyſes, ait *Exod. 32.* ad Aaron Exod. 32. *Quid tibi fecit hic populus, vt induceres ſuper eum peccatum maximum?* Hoc enim verbum aſperum audio dictum ad Aaronem pro tãto peccato; de popularibus autem: *Ceciderunt illa die quaſi triginta millia hominum.* Et quæſtio eſt, cur Aaron maiores pœnas non dederit? *Diodor.* Pro quo ait Diodor. in cat. Græc. *Acceſſit Moyſes maximus deprecator, & quos de lumbis Aarõ Deus proceſſuros videbat, Samuelem, Eliam, Ioannem Baptiſtam, quibus, facilè immemor. Deus iniuriarum, virum abſoluit.* Sic viri proceſſuri de Aaron patrem liberarunt à pœna delicti.

§. VIII.

Fœminarum conſilia rarò non ſunt exitialia propriæ familiæ.

NVtritum, altũmque puerulum Moyſem tradidit mater eius, & nutrix filiæ Pharaonis: *Quę illa adoptauit in locum filij.* Et quale hoc conſilium Reginæ in adoptando, & conſeruando puerulo? Sanè parẽti ſuo, *August.* & toti Ægypto exitialiſſimum fuit. De quo D. Auguſt. in cat. *Dum paruulum fouet ignara, patrem decipit incauta. Dignum malitiæ eius erat, vt filiæ prouiſione periret.* Et quando fœminarũ prouidentiæ, & conſilia ſuis nõ attulerunt perniciem? Huc adducam Macronem illum Imperij Romani columen, qui toto conatu curauit, quòd Tyberius Caium regno præficeret, à quo tota Macronis familia extincta fuit. Sed quo modo potuit fieri, quòd Macro ſolertiſſimus vir tantam ſuæ domus extolleret perniciem? Id faciebant mulieris Macronis preces aſſiduè. Ait enim Philon. lib. de legat. ad Caiũ. *Philon.* *Quidquid pro germanis fratribus, ac filiis afferri poterat, hoc totũ, & amplius afferebat Macro pro Caio apud Tyberiũ: in cauſa fuerunt, non ſolum officia mutua, ſed & vxor Macronis, quæ quotidie maritũ incitabat, ne vllam occaſionẽ fauoris, & iuuandi iuuenis prætermitteret. Veruntamẽ poſt nõ multos dies Macro infœlix ſublatus eſt è medio vnà cũ vxore ſua, extrema pœna repenſa ſibi pro immodico ſtudio, &c.* Ecce tibi vxor Macronis virũ ſtimulat, vt Caio faueat, à quo & ipſa, & vir miſerè trucidantur in mercedẽ tanti beneficij. Solet enim ſæpè fœminea prouidentia hanc eligere ſuis perniciem. Non abſimile quid accidit. 4. Reg. 11. vbi Athalia peſſima occidebat omne *4. Reg. 11* ſemen regiũ, dicit enim textus. *Tollens autem Ioſaba filia Regis Ioram ſoror Ochoziæ furata eſt eum de medio filiorũ Regis, qui interficiebantur, & nutricem eius de triclinio: & abſcondit eum à facie Athaliæ, vt non interficeretur. Erátque cũ ea ſex annis clam in domo Domini.* Erat equidem Ioſaba ſoror defuncti Regis, & vxor ſummi ſacerdotis Ioiadæ. & ideò facilè potuit abſcondere in templo regiũ infantulum. Sed cùm plures eſſent filij Regis, qui interficiebantur, erga nullũ alium ſeruandum fuit ſolicita Ioſaba, niſi erga hunc paruulum Ioas, in hoc vno ſeruando totã ſuam curã & prouidentiam cõſtituit. Et quidẽ hic vous exitialis fuit mulieris familiæ, quando mariti ſui filiũ Zachariã occidit. Ait enim. 2. Paral. 24. *2. Par. 24* *Et non eſt recordatus Ioas Rex miſericordiæ, quam fecerat Ioiada pater illius*, nempe Zachariæ *ſecum. ſed interfecit filium eius.* Sic mulieris conſiliũ, & prouidentia in ſuorum exitium ſolent ruere. Quod ſapienter notans D. Athanaſ. orat. contra Idola, gẽtes irridet, quæ de fœmi- *Athan.* neis numinibus ſperabãt auxiliũ. Ait enim: *Viuã intra mares ſtudium iſtud vecors idololatriæ cõſtitiſſet, neque fœminis detuliſſent diuinũ nomen. Nam & fœminas, quas neque ad commune de republica conſilium tutũ eſt admittere, illas ipſas Deorum religione, vt numina venerantur.* Quid ſtultius? Putant eſſe diuinitatẽ in fœminis, quarũ prouidentiæ, & conſilia ſuſpecta debent eſſe in qualibet ordinata Republica, vt quæ ſemper in exitialia inclinent. Qui ergo vel domui, vel Reipublicæ, vel regno amat prouidere, caueat fœminea conſilia, caueat fœminarum prouidentiam, niſi fortè aliquam virginitatis gloria illuſtrẽ inuenerit, quo enim virginitas remotior eſt à fœminea fragilitate, eo aptiorẽ oſtendit alumnam ſuam moderando imperio. Quò ſpectauit D. Cyril. *D. Cyril.* Alex. lib. de recta in Deum fide ad Theodoſium, dicẽs Imperatori: *Incitor, neſcio quomodo, vt rectæ fidei Canonẽ ab Apoſtolis traditum, & commentariolo hoc breuiter comprehenſum, veluti ſpirituale quoddam Xenium, cùm veſtræ maieſtati, tum ipſis quoque Reginis veræ pietatis ſtudioſiſſimis offeram, vt quæ ambæ, vnà cum veſtra ſerenitate coruſcent, inſigniterque floreant. Altera enim ſobole vobis exoptatiſſima fœlix regni veſtri ſceptris perpetuæ ſucceſſionis ſpem adfert: altera verò inter virgineas gemmas ſenſim adoleſcens regni veſtri præclariſſimi curas vobiſcum communes habet.* Expende nouum quid, & rarò, aut nunquam exauditum à Theodoſio Imperatore peractum. Ad regni curas fœminam euocauit, cum illáque partitus eſt totius imperij ſolicitudines: ſed quæ hæc fœmina? An eius vxor? Habebat quidem vxorem piiſſimam, ſed relicta vxore filiorum educandorum curis, virginitate conſpicuam ſororem conſpicatus, quam virginem nouit, non dubitauit ad regni curas vocare, nihil

timens

dimens fœmiueæ infœlicitatis, in ea, quæ virgineo ſplendore radiabat.

§. IX.

Præclari gubernatores in Regum aulis debent educari.

QVem primum ſaluatorem, & gubernatorem populi ſui Dominus erigebat, vide qualem illi educationem parabat, nimitùm qualis habetur in magni Principis aula. Ait enim textus: *Adultum tradidit filiæ Pharaonis, quæ illum adoptauit in locum filij.* Non paſſus eſt Deus, vt, qui futurus erat tanti populi gubernator, in domo priuata, inter priuatos parentes, adoleſceret, ſed quòd iam puer raperetur ad aulam, vbi commodiùs in præclarum gubernatorem figuraretur. Rem

Lyppom. ponderans Lyppoman. in cat. ait: *Tantum abfuit, vt Moyſes perire potuerit per Regis crudelitatem, vt ipſum quoque intra regiam aulam ſuam educari oportuerit. Intra aulam certè proficere commodiùs potuit ſcientia rerum multarum ob conſortia ſapientum, experientia rerum omnium, & potentia rerum agendarum.* Variarum rerum notitia, experientia, & induſtria agendorum, quæ gubernatori optimo neceſſaria ſunt, nō in priuatis domibus, nec in priuatis ſtudiis, ſed in aulæ negotiis commodiùs, & citiùs addiſcuntur. Et mirum erit, ſi ad clauum regni vtilis accedat, qui aliunde, & non de aulæ medio, de curiæ negotiis fuerit aſſumptus. Componite primos Iſraëlitarum Reges, alter fuit Saul, alter Dauid, vterque è priuata domo vocatus ad regnum fuit, Saul dum aſinas patris quærit, Dauid dum paucas paſcit ouiculas. At Saul ſic ſe geſſit in regni adminiſtratione, vt regnum amitteret, Dauid autem & ſtrenuè regnat, & ſolium ſuum in ſæcula ſtabiliuit. Et vnde tam bonus Dauid in regno, & tam malus Saul? Hoc vnum inuenio in illis diſcrimen, quòd Saul è priuata deſignatus ad regnum, ſtatim eius adminiſtrationem ſubiit, nullius alterius Regis curiam, nullius alterius

1.Reg.10 aulam intrans, nec videns. Ait text. 1.Reg. 10. *Tulerunt eum inde?* nempe Saulem de domo priuata, in qua latebat: *Stetitque in medio populi, & altior fuit vniuerſo populo ab humero, & ſurſum. Et ait Samuel ad omnem populum, certè videtis, quem elegit Dominus, quoniam non ſit ſimilis illi in omni populo. Et clamauit omnis populus: Viuat Rex: Sed & Saul abiit in domum ſuam in Gabaa, & abiit cum eo pars exercitus,* &c. Expende, vt priuatus homo, & è priuata domo in regnum aſſumitur; & vt ſtatim ipſe in priuata domo exercitus adminiſtrationē, & regni gubernaculum ſumit. Dauid autem cùm electus ad regnum ageret puer in domo paterna, dexteritatis in pulſanda cythara occaſione ad aulā Saulis euo-

1.Reg 16 catus fuit. Sic 1.Reg.16. *Miſit ergo Saul ad Iſai nuncios, dicens: Mitte ad me filium tuum Dauid, qui eſt in paſcuis. Et venit Dauid ad Saul, & ſtetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus eſt eius armiger.* Et quando Saul deſignatus ad regnum, ad nullius Regis aulam vocatur, ſed ſubitò è priuata domo, belli, paciſq; regni negotiis præponitur, cur & Dauid non ſimiliter regno inſeritur? Cur magis prouidit Deus in Dauide, quòd poſt vnctionem, antequam regnum caperet, in aulam Regis Saulis vocaretur, ibique moraretur Regi factus familiaris, & Principibus? Sanè, vt ſapienter noſter Salianus notabat, in Dauide is formabatur gubernator, qui regnum Iſraëliticum promoueret, in immenſúmque erigeret, ideò prouiſum eſt, vt in aula adoleſceret, & inter regni negotia, pacis, bellique rationes, & cuncta, experientia duce, perdiſceret. Aliter in Saule formabatur gubernator, qui regnum perderet; ideò non miror, quòd de priuatis negotiis aſſumatur, & ſubitò ingeratur regni negotiis communibus: & antequam aulæ guſtum perciperet, nec regiam vllam videret, iam clauum totius haberet Reipublicæ. Hinc etiam Ge-

Gen.39. neſ. 39. dicitur: *Ioſeph ductus eſt in Ægyptum, emitque eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus ſui. Inuenitque Ioſeph gratiam coram Domino ſuo, & miniſtrabat ei; à quo præpoſitus omnibus gubernabat creditam ſibi domum,* &c. Vide, vt Deus non permiſit Ioſephum diutiùs morari apud mercatores, ſed illum in domum Principis duxit, ibique illi totius palatij curam dedit. Et cur hæc, niſi quia ordinabatur ad adminiſtrationem regni Ægypti? Nazianzen. orat. 1. in Iulian. *Ioſeph dum* Naz. *venderetur, & amaretur, & liberaretur, & potentiam obtineret, maioriſque diſpenſationis cauſa, diſpenſatoris munere fungeretur*]. Expende illud, *Maioris diſpenſationis cauſa,* &c. vt enim ad magni regni adminiſtrationē ducebatur; ſic debuit in Principis minoris aula exerceri.

Exod.2. In diebus illis, poſtquam creuerat Moyſes, egreſſus ad fratres ſuos, vidit afflictionem eorum, & virum Ægyptium percutientem quendam de Hebræis fratribus ſuis. Cúmque circunſpexiſſet huc, atq; illuc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum Ægyptium abſcondit ſabulo Et egreſſus die altero conſpexit duos Hebræos rixantes, dixitq; ei, qui faciebat iniuriam. Quare percutis proximum tuum? Qui reſpondit; Quis te conſtituit Principem, & iudicem ſuper nos? Num occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium? Timuit Moyſes, & ait: Quomodo palam factum eſt verbum iſtud?

§. X.

Potentia fœmineo nitens fauore, nunquam non terribilis, crudeliſque.

MIraris Moyſem ob lenitatem, & manſuetudinem cantatiſſimum, quòd dum adhuc aulam Ægyptij inhabitat, ſub regiáque ibi ſplendet dignitate, filiæ Pharaonis filius adoptatus, tam ſubdita exardeſcat ira in Ægyptios, & Ægyptium morte percutiat, & ſepeliat Sabulo. Ait enim text. *Percuſſum Ægyptium abſcondit Sabulo.* Vnde hanc duritiem ſanguinolentam concepit vir alioquin mitiſſimus? Nónne vt Princeps Ægyptiorum erat, in illóque regno potentiſſimus, & percutientem Ægyptium poſſet mitiùs corrigere, & Hebræū percuſſum liberare? Cur maluit reus videri Ægyptij ſanguinis, qui ad eorum imperium deſignabatur? Erat tota illa Moyſis in Ægypto potentia in fauore filiæ Pharaonis fundata, & quando quidquid Moyſes valet, in fœmino fauore fundatur, non miror, quòd eius valentia ſanguinolenta ſit, & tota terribilis appareat. Me in hanc cogitationē coniecit D. Athan. Athan. qui epiſt. ad ſolitariam vitam agentes de Euſebianis Hæreticis locutus, ſic fatur: *Euſebiani contra, neque cauſam dixerunt, neque de impietate ſcriptorum ſuorum conuicti, pudore repreſſi ſunt, ſed potius grauius in omnes ſæuierunt, & quia per fœminas ad Cæſarem commendationem habent, cunctis ſe terribiles præbuere.* Expende ab illis, *& quia per fœminas,* &c. fœminarum enim fauore adiuti Euſebiani apud Cæſarem valebant, ex quo nullam non ſæuitiam, & crudelitatem in alios imbibant. Compone modò id quod accidit 4. Reg. 6. cum eo, quod accidit Æſteris cap. 9. Ibi Iſraëlitarum hoſtes infeſtiſſimi, nimirum exercitus Syrorum neſcientes adducti ſunt per Eliſæum in ciuitatem Samariæ, ibique clauſi tenebantur, vt facili negotio poſſint interfici ab Iſraëlitis. At Iſraëlitæ de conſilio Eliſæi hoſtibus pepercerunt, imò illos cibarunt, vt læti, & ſaturi redirent in patriam. Ait enim textus 4. Reg. 6. *Ap-* 4. Reg. 6. *poſitáque eſt eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt, & dimiſit eos, abieruntque ad dominum ſuum.* Longè aliter ſe geſſerunt Iudæi cum hoſtibus ſuis. Æſter. cap. 9. vbi ait: *Per omnes prouin-* Æſter 9.

cias,

tuas,quæ ditioni Regis ſubiiciebant, pro animabus ſuis ſteterunt Iudæi interfectis hoſtibus,ac perſecutoribus ſuis:in tantum vt ſeptuaginta quinque millia occiſorum implerentur, &c. Et vnde natum eſt tantum diſcrimen in Iſraëlitis; vt qui tunc adeò lenes fuiſſent in hoſtes, nunc adeò ſeueri,& rigidi? Tunc nullus Iudæus,cùm facilè poſſet, auſus eſt hoſtē lædere;nunc in tot millia ſic ſæuierunt, vt nullum permitterent viuere. Vnde hoc? Sanè in primo Iudæorum valentia in hoſtes nitebatur in Eliſæo propheta, in ſecundo autem nitebatur in Æſtere Regina. Nec miror,quòd viri alioqui mites,vbi per fœmi-

Gen. 4. nam valebant,rigidi apparerent,& terribiles. Hinc Geneſ. 4. *Dixit Lamech vxoribus ſuis Adæ,& Sellæ: Audite vocem meam vxores Lamech;auſcultate ſermonem meum: Quoniam occidi virum.* Et cur Lamech cum vxoribus ſuis agit de homicidio à ſe perpetrato,quod vt memorat,non vnam vxorem, ſed plures à ſe habitas oſtendit? Crediderim inde voluiſſe Dominum monſtrare,quàm iunctus ſit homicida, & crudelis animus cum ingenio

Hieron. ad mulieres currente. Quò reſpiciebat D. Hieron. lib. 1. in Iouinian. fatus: *Primus igitur Lamech ſanguinarius, atque homicida, vnam carnem in duas diuiſit vxores.* Quando à Deo vna fœmina data eſt homini in adiutorium,Lamech fœminarum primus multiplicauit adiutoria;Lamech,inquam,ſanguinarius,& homicida. Nequiuit enim fieri, vt qui fœminarum multiplicabat ſibi adiutoria, non ſimul laboraret crudelitate in alios ho-

3 Æſdr. 4. mines. Vt dicat Æſdras lib. 3. c. 4. *Oportet vos ſcire,quoniam mulieres dominantur veſtri. Nónne doletis? Et accipit homo gladium ſuum, & vadit in viam facere furta, & homicidia,& mare nauigare, & flumina,& leonem videt, & in tenebris ingreditur,& cùm furtum fecerit,& fraudes, & rapinas amabili ſuæ affert.* Ecce tibi,vbi homines ſeſe mulieribus addicunt,in quæ ferantur,nimirùm in gladios, in furta, in rapinas,in homicidia,quaſi in his ſolùm debeant fœminæ paſci.

§. XI.

Sapientes Principes maximè cauere,& vereri debent poteſtate vti abſoluta in moderanda Repub.

STo à ſententia communi Doctorum, aſſerentium Moyſem licitè mortem intuliſſe Ægyptio,tum quia à Deo deſignatus iam erat defenſor Iſraëlitarum, tum quia habitus Pharaonis nepos,& regni hæres,cuius erat punire eum, qui coram ſe tam impudenter peccabat. Quam ſententiam cum ſuis authoribus refert, & ſe-

Salian. quitur noſter Salian. anno 2503. in 2. tom. Annal. Quo ſuppoſito, notanda ſunt illa verba textus, nimirùm: *Cumque circumſpexiſſet huc, atque illuc, & nullum adeſſe vidiſſet,* &c. Non enim anteà auſus eſt percutere Ægyptium, quàm certus fieret, quòd à nemine videretur. Quod grauem,& elegantem facit quæſtionem,cur nimirùm Moyſes, quando à Deo erat deſignatus defenſor Iſraëlitarum, & Ægypti Princeps erat,quibus à capitibus licitè percutere poterat in ſcelere deprehenſum reum;cur,inquam,ſic cauet,ſic veritus eſt,ab aliis in hac punitione cerni? Cur ô bone,cùm Princeps ſis, vereris manifeſtum reum punire? Puniebat Moyſes reum, non iuxta leges ordinarias, quæ præſcribebant modum puniendi, iuxta quas ordinariè puniebantur rei à Rege, & à iudicibus; ſed Moyſes iis minimè expectatis, abſoluta vtens poteſtate reum manifeſtum puniebat, quod abſolutè Reges facere poſſent. At bonus, & ſapiens Princeps, vbi ad potentiam abſolutam exercendam accedit, meritò cauet, & veretur videri, nunquam enim non eſt ſapientis Principis cauere, &

Ier. 23. vereri vti abſoluta potentia. Hinc commendat Ierem. capit. 23. cantatiſſimum hominum Principem Ieſum, fatus: *Ecce dies venient, dicit Dominus; & ſuſcitabo Dauid germen iuſtum:& regnabit Rex, & ſapiens erit.* Chaldæus legit; *Suſcitabo Dauidi Meſſiam*, ita & D. Hier. Theodor. Raban. & cum omnibus Hebræis Vatablus: datur enim ibi aperta promiſſio de excitando Saluatore in domo Dauid, de eius lumbis, qui ſapientiſſimi Regis impleat munus. Sed expende,quod ponatur fundamentum ſapientiſſimi regni, imò & fœliciſſimi, nimirùm; *germen iuſtum*: Et cur germen iuſtum, & non magis dicitur germen potens? Quaſi in eo res conſiſtat, quòd Princeps creaturarum Ieſus, ſapientiam, & fœlicitatem oſtendat ſuam, quòd non potenter, ſed iure velit etiam cum hoſtibus confligere, & ideò, qui erat Deus, factus eſt Dauidis filius. Rem pulchrè ediſſerit

Euſeb.Gallicanus hom. 6. de Paſchate, inquiens: *Quid eſt,quòd temet ipſam diuinitas exinaniuit? Non poterat, per potentiam brachij ſui liberare à poteſtate Diaboli hominem ſuum, vt neceſſum non haberet humanum corpus aſſumere? Sed non debebat homo per potentiam quaſi innocens liberari. Conditio enim humana, quæ per peccatum primi hominis tenebatur obnoxia, non imperio erat eruenda, ſed pretio. Potuit Filius Dei, hoſtem humani generis, & in cælo poſitus, nutu ipſo diuinitatis elidere; ſed ne quid tale Diabolus conqueri poſſet,placuit Deo ſecundum iuſtitiam ſuam pro humano genere offerre Filium*, &c. Euſeb. Potentiſſimus Deus cauit ſua potentia abſoluta vti,vt ſpoliaret tenebrarum Principem; & quando per potentiam illum abſolutè ſpoliare poſſet, à potentia abſtinuit, & ad bellum deſcendit iuſtitiæ, ne querimoniæ maneret locus vllus. Vtinam hanc ex Deo imbibant mentem mundi Principes,& ſic agant cum ſubditis, vt caueant poteſtate vti abſoluta, ſed malint in legalia fori deſcēdere iura. O quàm obſtrueretur locus querelis! O quā pacatè tenerentur regna,& quàm augerentur tranquillē! Vbi ſerpens antiquus homines ſibi rapuit in paradiſo,ait Dominus ad illū,præmonſtrans Mariam. Gen. 3, Gen 3.

Ipſa conteret caput tuum,&c. in tēpus futurum reiiciens curationem illius vulneris. Sed cùm id ipſe ſtatim facere potuit, & dæmonem ſpoliare, vel antequam vllus hominum intraret tenebrarū carcerem, cur maluit tot ſæcula expectare,vt carcerem confringeret? Nónne id tunc potuit præſtare? Potuit equidem id Deus facere, ſed eſſet maximam inferre violentiam tyranno, quare iuſtiſſimus, ſapientiſſimúſque Princeps maluit expectare moras iuſtitiæ, quàm pro poteſtate inferre violentiā vllam. Ait D. Aug. q. 83. ex nouo teſtam. *Saluator inter ipſa primordia venire non debuit. Tunc enim Diabolus ſuperato homine, triumphanti: hic victus genus ſuum ſubiecit peccato. Quamobrem iniuſtum erat victori violenter auferre ſpolia,quia Deus quod facit, iuſtè facit. Quanquam enim omnia poſſit Deus,illud facit,quod conuenit rationi,vt irreprehenſibilis perſeueret.* Hæc ſit ſapiētis Principis forma,ne ſolùm ſpectet,quod poteſt,ſed quod ſine violentia,& querimoniis poteſt. Et quamuis omnia abſolutè poſſit,illa ſemper caueat, quæ violentiam ſonant, quæ non venient ad effectum ſine querimoniis. Fallar enim, ſi quid pernicioſius eſt Principi in regni adminiſtratione, quàm ſi ſolùm reſpiciat ad id, quod abſolutè poteſt. Vnde Diod. Sicul. lib. 1. Hiſt. in Rege Diodor.

Ægyptio præclariſſimo omnium depingit gubernatorem. Quippe ait: *Primi Ægyptiorum Reges non pro ceterarum inſtituto Monarcharum vitam agebant, vt omnia ſcilicet,ad ſua arbitria, nullis obnoxij cenſuris, moderarentur. Sed vniuerſa, non modo publicè gerenda, ſed & quotidiana vitæ regimen, & victus ratio ad legum normam conformata erant.* Et nullus vnquam ſapiens imperium duraturum conſtituit, quin Principem non adſtringeret legibus,ne poteſtate operaretur.

§. XI.

Præſtantiſſimi gubernatoris eſt cauere verba contumelioſa in corrigendo fratre, & ſubdito.

OBſerua optimi gubernatoris indolem in Moyſe Hebræos rixantes corripiente, ait enim textus:

Conſpexit

Conſpexit duos Hebræos rixantes, dixitque ei, qui faciebat iniuriam; Quare percutis proximum tuum? Nullo ignominiæ vocabulo reum percutit, ſolùm crimen illi obiicit, omni ablato exaggerationum ſtrepitu, nullúmque verbum promit, quod reum exacerbare, & maculare queat. Quantum hoc præſtantiæ in gubernatore? Hinc
Caſſiod. Caſſiod. lib. 10. var. 7. extulit quendam Patritium, fatus: *Certaminibus eius modeſtia ſemper affuit: dicendi calore raptatus, ſtudnit laudabilibus inuentis: non quod plerique faciunt, vacauit iniuriis, qui ſic perorauit cauſas ſub tranquillitate, vt mores proprios ſemper aſſereret.* Odi in Præſulibus, in patribusfamiliâs, quòd neſciant ad vitia carpenda accendi, quin fœdiſſimarum rerum vocabulis feriant ſubditos, in hoc cloacarum ferè nihil diſſimiles, quæ dum commouentur, nihil non fœdum voluunt, nihil non fœtidum ſpirant. Aliter præſtantes homines, etiam corripiendi calore raptati, nulla non inueniunt verba laudabilia, quia nihil intrinſecùs retinent non pellucidum, non tranquillum. Quòd ſi reus aliquis ignominioſis debebat percuti vocabulis, is erat crudeliſſimus ille epulo, qui poſt deſpectum Lazarũ, cùm in
Luc. 16. tormentis eſſet, clamabat Luc. 16. *Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam.* Sic miſer, vt dolores Lazari deſpexerat, nitebatur & eius requiem turbare, ſemper crudelis in illum. Cui tamen reſpondit Abraham: *Fili recordare, quia recepiſti bona.* Quid tranquillius? Nequiſſimum pauperum verberonem & corripit, & vocat filium, cauens vel in illum iaculari contumelioſum verbum, in quem meriti iacula-
Chryſoſt. bantur ignes. Hinc D. Chryſ. concion. 2. de Lazaro, inquit: *Vide philoſophiam, vide humanitatem iuſti. Non dixit, inhumane, crudelis, ſceleratiſſime, cum tam multa cõmiſeris in hominem, nunc mentionẽ nobis facis miſericordiæ? Non pudet? Nõ erubeſcis? Sed quid dixit? Fili, inquit, recepiſti bona.* Hæc eſt magnorum gubernatorum, & patrumfamiliâs philoſophia præſtantiſſima; quòd in corrigendis ab omni verbo contumeliæ abſtineant, ſed ſemper ſtudeant inuentis laudabilibus. Non aliter Io-
Ioſue 7. ſue cap. 7. locutus eum Achan per ſortes diuinitùs reo deprehẽſo, & authore calamitatis Iſraëliticæ apud Iericho, ait illi: *Fili mi, da gloriam Deo, & confitere, atque indica mihi, quid feceris.* Authorem calamitatis noſcit, & filium vocat, cur non magis acerbis illum verbis im-
Carthuſ. petit? Ait Carthuſ. ibi: *Sanctus Ioſue vir diſcretus, ac manſuetus, non turbulenter, ſed piè, ac mitè primò alloquitur reum, ne ex dura allocutione perterritus, aut exacerbatus non acquieſcat veram dare reſponſionem.* Et quidẽ bonus Præſul, etiam inter apertiſſima ſubditorum crimina, nihil agit turbulenter, nec voce tonat, nec verbis fulminat, ſed tranquillè, & placidè conuenit reum, illúmque ſceleris admonet, & correctionem expectat.

§. XII.

In poteſtate humana nil prius apparet, quàm mortis rigor, in diuina lenitas, manſuetudo.

NOn præteribo hominis Hebræi argumentũ Moyſi obiectum, dum inquit: *Quis te conſtituit Principẽ, & iudicẽ ſuper nos? Nunquid occidere me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium?* Duo illi obiicit iratus homo, & iudiciariæ poteſtatis præſumptionẽ, & homicidij voluntatem. Quòd ad occiſionem inclinet, non improbabiliter colligit ex præcedẽti Ægyptij occiſione peracta à Moyſe, vt enim Ægyptius occiſus fuit à Moyſe, ea ſolũ ratione, quòd viſus eſt iniuriã facere Hebræo, ſic nõ abſurdè ſuſpicatur iſte, ſimilem iniuriã inferens, ſe poſſe vocari in mortẽ. Vnde voluntatẽ occiſionis non prorſus improbabiliter ex præcedenti facto obiiciebat Moyſi. At iudiciariæ poteſtatis præſumptionem in Moyſe fuiſſe vnde colligere iſte potuit? Non quidem ex verbis, quando hæc mitiſſima, & ſimpliciſſima fuere, ſolùm enim dixit: *Quare percutis proximũ tuum?* Hoc autem quilibet priuatus homo & dicere, & interrogare poſſet. Vnde ergo potuit iſte colligere in Moyſe poteſtatis præſumptionem? Sanè id collegit ex notiſſima manſuetudine Moyſis, & Ægyptij ab illo peracta occiſione, ſola enim præſumptio poteſtatis poſſet hominem adeò mitẽ trahere in ſanguinis effuſionem. Sicut enim poteſtas diuina ex lenitate, ſic poteſtas humana ex ſanguinolento rigore noſcitur. Huc reuoco cõpoſitionem illam Moyſaici tabernaculi, in quo duo altaria erant, aliud interius, in quo adolebantur incenſa, aliud exterius, in quo victimæ cremabantur. Illud aureum erat, hoc æreum; de vtroque, Num. c. 4. ait Dominus: Num. 4.
Necnon & altare aureum inuoluent hyacinthino veſtimento: Sed & altare mundabunt cinere, & inuoluent illud purpureo veſtimento. Aureum & interius altare hyacinthinis velari iubet, exterius & æreum altare purpureis. Et cur hyacinthinus color fulgeret ab interno altari, purpureus ab exteriori? Pulchrã rei cauſam offert
Theod. in cat. Græca, fatus: *In penetralibus hyacinthinus color renitebat, cælum indicans, vbi nulla ſupplicia delictorum inaudiuntur: extrinſecus purpura fulgebat inſigne terrenæ poteſtatis, quæ ſcelera ſanguine ſolet expiare.* Et meritò nihil ſanguinolentũ oſtẽditur extrinſecùs, vbi ſignatur poteſtas cæleſtis, & diuina, vbi autem terrenæ poteſtatis aſſerebatur inſigne, iã ibi purpureus, ſanguineúſve color affulget, vt quæ per ſanguinis effuſionem expiet crimina. Vbi ergo ſanguinolentum quid affulget, terrena ibi agnoſcitur poteſtas, non cæleſtis, neque diuina, quę magis in lenitudinẽ inclinat. Hinc 3.
Reg. 17. vt percutiantur Iſraëlitæ, ait Elias: *Viuit Dominus Deus Iſrael, in cuius cõſpectu ſto, ſi erit annis his ros, & pluuia, niſi iuxta oris mei verba.* Et ros, & pluuia res erãt poteſtatis cęleſtis, cur Elias illa proprio arbitrio nititur regere? Cur non magis illa in Dei arbitrio ponũtur, quàm in hominis placito? Quærebatur poteſtas, quæ feriret rigoroſè reos, & inde Deus ſuã cauit poteſtatem, & res cæleſtes permiſit poteſtati terrenæ. Ait
D. Baſil. Sel. orat. 11. *Reueritus ſiquidem Deus eſt ardorem charitatis ſuæ, & Eliæ creaturæ habenas permiſit.* Vbi ſupplicium erat inferendum ſuæ charitatis ardorem cauit Deus, & rerum poteſtatem permiſit Eliæ, neſcit enim humana poteſtas inter reos verſare ſine gladio, ſine ſanguine, ſine vulnere. Vnde in Thaboris gloria ad mundi iudicis conſpectum dulcedine madidus Petrus clamat Matth. 17. *Domine, bonũ eſt nos hic eſſe. Faciamus tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnũ, & Eliæ vnũ.* Quẽ ſic loquentem inſcitiæ damnat D. Lucas cap. 9. Et cur Petrus damnatur inſcitiæ in hac poſtulatione? Meritò inſcitiæ dãnatur, dum Moyſis poteſtatem eiuſdem rationis putat eſſe cũ poteſtate Chriſti; quando Moyſes accepta poteſtatis virga ipſum mare percutit, & acri verbere in partes diuidit, Ieſus autem nec inter tumentes fluctus minimam nouit cauſare ſciſſuram. Pulchrè ad hæc Proclus ſer. de Tranſ. inquit: *O Petre, diſcipulorum caput, & anteſignane, quid humili intellectu, & humana cogitatione res diuinas infamas, & tria tabernacula te excitaturum dicis? Seruos pari cũ domino conſtituis dignitate, & honore? Num Moyſes, & Elias legiones dæmonum ex hominibus eiecerunt? Moyſes aliquando iratus eſt, & baculo percutiens mare diuiſit: tuus verò Magiſter Deus ſuper mare ambulans, tibi Petro profundum peruium fecit.* Expende diſcrimen Moyſis, & Chriſti euidentiſſimum; ambo poteſtatem habent in mare; ſed Chriſtus tempeſtate commotos fluctus ingreditur, & fluctus componit: & nec minimum illis ſciſſuræ ſignũ imprimit; Moyſes autem poteſtatis virgam exſerens, & mare percutit, & fluctus verberat, & in partes ſecat. Neſcit equidem humana poteſtas non ſe oſtendere à diuina diuerſam ex percuſſione, ex verbere. Quam differentiam præclarè attigit in Elia, & Deo ſubſtollẽte Eliam de mũdo, 4. Reg. 2. D. Baſil. Sel. orat. 11. apud

Margin, right column: Num. 4. · Theod. · 3. Reg. 17 · Baſil. · Matt. 17 · Procl. · 4. Reg. 2. Baſ. Sel.

quem

Digitized by Google

quem ſic Deus fatur,rationem reddens,cur Eliam tollat: *Tibi peccantes cernere graue ſpectaculum; mihi verò, qui ſum Dominus,lex de humanitate ſcripta eſt,me ipſum debitorem clementiæ conſtituo.* Sic ibi oſtenditur,vt homo de rigore, Deus de humanitate ſibi leges faciant.

§. XIII.

Poteſtas in alios nunquam exercetur ſine periculis, ſine diſcriminibus.

ILlud io præſenti maximè ponderandum eſt, quod ait textus: *Timuit Moyſes,& ait: Quomodo palam factum eſt verbum iſtud.* Et quidem quadraginta annos Moyſes ante hæc vixerat, & ſi credimus Ioſepho, & Philoni, multa patarat facinora,io nullum tamen timorem dicitur incidiſſe, vſque dum ad iſtud facinus peruenit, quo vindicẽ, & Saluatorem cœpit agere populi Iſraëlitici. Nec miror,quòd metus,& ſolicitudines veniaot ſimul cum poteſtatis exercitio; nulla enim poteſtas in alios eſt,quæ non ſcatcat periculis. Quis numeret curas,ſolicitudines,metus,ſuſpiria,gemitus regnantium? Sapienter in hanc rem aiebat Sidnnius Apoll.lib. 2.epiſt 13. *Nunquam ego aſſentior,vt fortunatos putem, qui Reipublicæ præcipitibus,ac lubricis culminibus inſiſtũt. Nam dici nequit,quantũ per horas fert in hac vita miſeriarum vita fœlicium iſtorum, nimirùm, qui ſupergreſſi iis, ſiſque commune,ſummam beatitudinem exiſtimant, ſummam poteſtatem,hoc ipſo ſatis miſeriores, quòd parum intelligunt inquietiſſimo ſe ſubiacere famulatui. Maximus ille nuncupatus Auguſtus,ac ſub hac ſpecie Palatinis liminibus incluſus, ante crepuſculum ingemuit, quòd ad vota peruenerat. Namque cum cæteros aulicos honores tranquilliſſimè percurriſſet,ipſam aulam trubulentiſſimè rexit inter tumultus militum, popularium,& fœderatorũ.* Et quid citiùs regnantium animos tenet,quã tumultus,quàm pericula? Ex Dei promiſſione habebat Abraham, quòd dominatúrus erat terræ Chananæorum, ſcire autem cupiens Abraham quando, & per quem dominatus ille in ſua eſſet deuoluendus, quærit ex Deo Gen. 15. *Domine Deus,vnde ſcire poſſum,quod poſſeſſurus ſim eam?* Scire bonus amabat, ſi ad ſuam perſonã pertineat dominatus ille,de quo certior fieri cõtendit ex Deo. Cui Deus: *Scito prænoſcens,quod peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubiicient eos ſeruituti, & affligent quadringentis annis. Et poſt hæc egredietur cum magna ſubſtantia: Tu autem ibis ad patres tuos in pace.* Expende quæſo, & Abrahami poſtulatũ, & Dei reſponſum, Abraham poſtulabat, vt diceretur ei, ſi ipſe eſſet dominaturus Chananæorum; Deus autem reſpondit, hoc ſolùm de Abraham, quòd nimirùm vitã ducet in pace: *Tu ibis ad patres tuos in pace.* Quid hoc ad poſtulationem Abrahami? Ille poſtulat informari de regno, Deus de pace reſpondit? Cur Deus non magis de regno loquetis? Cur pateris hominem tuum ignorare de regno ſuo decretum diuinum, & ſolùm eum ioformas de pace? Equidem vbi dicit Deus,quòd Abraham ducet vitam in pace,euidentiſſimè monſtrat,dominatum minimè ad eius pertinere perſonã: quando dominatus cum pace,ſine tumultibus, & periculis eſſe non poteſt? Ait Theod.in cat.Græca: *Docetur Abraham quo pacto, quo etiam tempore imperio eius prouinciæ potietur. Cuius expertem fore Abrahamum demonſtrat, quando ait: Tu verò in pace vitã abſolues.* Tunc apertè quis minimè dominaturus explicatur,cum dicitur vitã acturus in pace: nunquam enim tranquillitas,& ſecuritas viuendi conuenit cum principatu. Hinc natú eſt illud, quod accidit ipſi Abrahamo volenti emere ſepulcrũ in terra Chanaam à filiis Heth. Sic Geneſ. 23. *Locutus eſt Abraham ad filios Het,dicens: Aduena ſum,& peregrinus apud vos, date mihi ius ſepulcri vobiſcum,vt ſepeliã mortuum meum? Reſponderunt filij Heth,dicentes: Audi nos Domine: Princeps Dei es apud nos, in electis ſepulcris noſtris ſepeli mortuum tuum.* Vbi noſter poſuit: *Princeps Dei es apud nos.* D. Chryſ.ex Græco trãſtulit: *Rex à Deo tu es in nobis:* quaſi iam præſagirent regnum terræ illius ad Abrahamides pertinere. Sed expende,quid primò offerant ei, quem ditionis illius Regem prædicant; nimirùm aiunt: *In electis ſepulcris noſtris ſepeli mortuum tuum* Cur non magis Principem muneribus colitis? Sanè nihil prius cũ principatu,& regno coniuge,dum eſt,quàm ſepulcrum, & mortis expectatio. Theod. ad cap. 15. Gen. in cat. Græca ait notanter: *Ij admodum officioſi fuerunt in Patriarcham, quem cum Regem ſibi a Deo eſſe acclamarent,cadauer tuũ, dixerunt,in noſtris ſelectis condito monumentis.* Ecce tibi regalis inauguratio,quę munera primò prętẽdat Regi, nimirùm ſepulcrum,vt quòd ſit imprimis neceſſarium Principibus, quando nequit eſſe principatus ſine mortis metu. Quò ſpectans D.Syneſ.epiſt. 70. dicit amico gratulanti de Epiſcopatu accepto: *Noſti ad certum annũ diem mortẽ mihi prædictam fuiſſe: fuit ille ipſe quo ſum Epiſcopus factus. Senſi mutationem vitæ,*&c. Itaq; prædictionem,quam acceperat de morte obeunda certo die,vidit bonus impleri in eo,quod illo ipſo die creatus Epiſcopus eſt. Similiter Henrico Bauariæ Duci oſtenditur in pariete ſcriptum illud: *Poſt ſex.* Henricus autem putans poſt ſex dies,deinde poſt ſex hebdomadas,deinde poſt ſex menſes, demùm poſt ſex annos ſe moriturum, parabat ſe ad mortem. Verùm poſt ſex annos Imperator creatus eſt,ſic enim Deus & imperij, & mortis cogitationem iniecit,vt oſtenderet, quàm debeant morti expoſiti principatus eſſe.

Apol. — Gen. 15. — Theodor. — Gen. 23. — Theodor. — Syneſius.

Exod. 2. Audiuítque Pharao ſermonem hunc, & quærebat occidere Moyſem: Qui fugiens de conſpectu eius moratus eſt in terra Madian.

§. XIV.

Nunquam incolumis apud Deum animus ſanguinarius.

ECce tibi propter homicidium peractum cogitur Moyſes ab aula,& à curia, imò ab amicis,& fratribus exulare, & inter ignotas Madianitarum nationes vitam agere. Dicit enim textus: *Fugiens de conſpectu Pharaonis moratus eſt in terra Madian.* Sed & homicidium licitè,imò & ſanctè peractum fuit, cur ergo permittit Deus, quòd propter illud tam duro exilio Moyſes incipiat mulctari? Si iniuſtè occidiſſet hominem,æquum eſſet. vt exilio caſtigaretur: at quando licitè occidit, & diuino zelo inflammatus, cur ſinitur affligi,& eiici à fratribus? Iuſtè equidem occidit, ſed tamẽ,quia occidit, & hominis effudit ſanguinem, permittitur in exilia venire, & calamitates, vt oſtendatur,quàm erit apud Deum ſemper obnoxius pœnis animus ſanguinarius. Sic lex canebat Num 5 *Præcipe filiis Iſraël, vt eiciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit.pollutuſque eſt ſuper mortuo.* Expẽde,qui eiici debeant è caſtris Iſraëlitis,vt exulent apud extraneos,nimitùm, *pollutus ſuper mortuo.* hoc eſt,qui mortuum attingens,maculam incurrit legalem. Quanta hæc macula, & pollutio eſt,vt propter illam debeat quis à ſuis exulare? Cur adeò ſeuerè Deus animaduertit in hominẽ, propterea ſolũ,quòd mortuum contractauerit? Rationem attigit Theod.in cat.Græca,fatus: *Nam ſi quis pollutus ſuper mortuo,id eſt,is, qui tetigerit cadauer,vel oſſibus demortui hominis manus admouerit,reiicitur ab aliorum cõtubernio, quanto magis ille,qui ad mortem cauſas dedit?* Et quidem reiicitur à conſortio ſuorum,qui vel mortuũ tetigerit, vt hinc appareat,quàm erit apud Deum obnoxius ſupplicio profuſor humani ſanguinis. Quomodo enim fieri poteſt, quòd immunis à pœna abeat apud Dominũ,qui hominem occideret, quando & qui vel mortuũ tetigerit,plectitur exilio? Hinc Dauid ſanctiſſimus innocentiſſimus in hoſtium Dei perditione,ait ad filium 1.Paralip. 22. *Fili mi,voluntatis meæ fuit,vt ædificarẽ domum nomini Domini Dei mei. Sed factus eſt ſermo Domini ad me,dicens; multum ſanguinem effudiſti,& plurima bella*

Num. 5. — Theod. — 1. Par. 22.

bellaſti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuſo ſanguine coram me. Sed Dauid iuſtè, & ſanctè inimicorum Dei ſanguinem fuderat, cur ergo ob hoc non finitur domum ædificare nomini diuino? Ait Procopius in 2. Reg. 7. *Domum orationis conſtruere Deus Dauidi non permiſit, docens humanitatem omnes quotquot hoc in loco Deum erant inuocaturi. Nam qui vident prophetam non concedere Dauidi propter cædes quantumuis iuſtas, vt Deo ædificet, puras manus à ſanguine habere docentur.* Sic ſanguinum profuſores nunquam nō pœnam imminentem ſibi vident, quando ab illa non iuſta cædes manet immunis.

Procop.

§. XV.

Improbis miniſtris ſcatebit domus, ſeu familia eius Principis, qui patulas præbet aures clandeſtinis delationibus.

VT Moyſes occideret Ægyptium, huc, illuc prius reſpexit, ne ab aliquo poſtea ſentiri, & nihilominùs ait textus: *Audiuit Pharao ſermonem hunc, & quærebat occidere Moyſem*; & res tanta circunſpectione peracta quomodo potuit ad aures Regis peruenire? Imò vbi cædes adeò occultè, & circunſpectè, & iuſtè fuit perpetrata, quomodo potuit & deferri ad Regem, & ita referri, vt ipſum exacerbaret aduerſus nepotem ſuum? Textus cauſam indicat, dicens; *Audiuit Pharao*, &c. vbi enim Princeps audire amat, & patulas præbet aures delationibus clādeſtinis, nequit fieri, quòd non innumeri inſurgant, qui abſtruſiſſima quæque longis mēdaciis ampliata eius inſuſurrent auribus. Quos ad mortem quæſierat filios Herodes, tandē lenior factus illos hortabatur, ne vllam deinceps ſui ſuſpicionem darent. Quid tūc filij? De illis Egeſippus lib. 1. Excid. Ieroſol. cap 4. ſapientiſſimè in rem præſentem fatur: *At illi orare ſimul incipiunt, & polliceri operibus ipſis, in reliquum propria fidem defenſioni daturos, tantummodo factum pater expectaret, ne temerè auditis crederet, non enim defuturos delatores improbos, quamdiu auditor credulus ſuppeditaret.* Quid ſapientius? Detur Princeps credulus clandeſtinis ſuſurris, implicat, quòd eius domus & familia delatoribus improbis non ſcateat. Quò refero illud Prouerb. c. 29. nimirùm: *Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes miniſtros habebit impios.* Neque enim ſanctis patent, vt aliquid ſuggerant nimis credulo Principi. Nec erit adeò peruerſus homo, qui non habeat vnde aſcendat ad clariſſimas dignitates Reipublicæ. Ex quo D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 275. ait: *Poſtquam Aſpianus in patulas, ac nimium credulas Imperatoris aures calumniam inſuſurrauit, vrbis huiuſce quæſturam ab eo accepit: ac tribulos ſuos tot malis, ac calamitatibus affecit, quot etiam fur domeſticus.* Expende, vnde factum eſt, quòd peſſimus hic Aſpianus quæſturam vrbis obtineret, nimirùm ex eo, quòd Imperator parulas, & nimis credulas aures haberet. Qui enim peſſimi ſunt, hoc de facili perficiunt, vt clandeſtinis calumniis, incertiſque rumoribus operam dent; quibus ſi pateant nimis aures Principum, apertiſſima via eſt, qua in dignitatibus conſtituantur peſſimi.

Egeſipp.

Iſidor.

CAPVT II.

Moyſis nuptiæ, & viſio rubi.

NOndum Apud Arabes nobilitas bonori, gloriæque duxerat otium iners; nec actuoſam vitam, vel in mediis agris erubuerat: paſcebant namque greges promiſcuè viri, mulieres, iuuenes, virgines, non plebei ſolùm, ſed & nobiles. Cúmque regio aquarum laboraret penuria, ſeptem lectiſſimæ virgines Madianitæ Sacerdotis, & Principis filiæ præoccupant puteum, ne qui ſub tanta pulchritudine paſcebantur greges, norint aquam ſitire. Iam bis, & ter exhauſtas hydriis de puteo aquas, in proximos alueos præcipitant, & ruſtica turba paſtorum ſuperueniens intuita Principes, ſed contemnens puellas, præoccupatum fontem nititur prima potiri. Procubuerat in herbida vicinia Moyſes, peregrinationis, figuræq. malis iuſuetus, qui & innata virtute, & indignitate facinoris excitatus, ſic paſtores deterruit, vt meritò virgines poſſent ſuas iniurias habere lucro. Quæ tantum liberatorē nactæ, inſalutatum relinquunt, magis timentes pudori ſuo ab vrbanis officiis, quàm à ruſticorum iniuriis. Admirationi fuit puellarum parenti feſtinatus illarum receſſus ad ſua; cuius dum cauſam pandunt, ſimul exponunt, quantum gratiarum debeant Ægyptio viro. Cùm Raguel (id puellarum parenti erat nomen) audiſſet, vt illæ in peregrinum virum incidiſſent, quámque ille humanus præbuiſſet auxiliū, haud mora ad eum euocandum tanti beneficij gratias habiturus, remiſit filias. Iam puteum liquerat Moyſes, & obuius factus virginibus, ſimul ingreditur domū, prior Rageli locutus. Si Deus voluiſſet, Maxime princeps, inquit, me antehac tuæ virtutis conſcium eſſe, harum puellarum lacrymas adoraſſem, quæ fecerunt, vt militare potuiſſem ſub tanto duce. Ruſticas turmas à me fuiſſe depulſas, quamuis peregrino inſolens, parui æſtimabis, ſi illam vim, qua in homines iniurioſos valeo, erga fortiores hoſtes tuos amas experiri: Raguel & ipſe blandiſſimus refert gratias properati auxilij, multúmque paſtorum ruſticitati aiebat tribuendum, quòd illa dederit taurum propugnatorem metuiſſe.

Intercà ſuccedunt in tricliniū, mutuíſque officiis ritè perfunctis, dū cæna demulcet, nō dubitauit Raguel diſcere ab hoſpite, quo nomine, quáve patria eſſet; an prætereà conſilio, vel errore Madianitarū limina attigiſſet. Ille ex Ægypti aula, reſpondit ſe venire, nec diſſimulat genus natiuum, ſciens haud ingratum futurum Madianitis, qui eodem Abrahamidum extollebantur origine. Neque ſe, ait, curioſo actum impetu in ignotas prouincias, ſed Madian curſum feciſſe, vt conſortio propinquorum tegeretur, quando fratrum amore aſcitiis Regiæ Ægyptiæ parentibus erat inuidiæ. Auſpicatū itidem ducit ingreſſum ſuum quòd puellarū regiarum propugnator, tanti Regis oculos primùm ſubeat. Quòd ſi meis viribus, Rex inquit, & manibus, vti placebit; me tuis imperiis ſtatutum iure iurandi religione firmiſſimè obſtringo.

Auidiſſimè Raguel in Moyſe hærebat & dicente, & iurante. Species oris, liberalitas vultus, tum luminum vigor, neque triſtis, aut inepta modeſtia conciliabat narrantem. Vtque loqui deſiit, geſtiebat Raguel arcanam mentem producere, qua recens exceptum peregrinum deſtinabat in filium. Maluit tamen expectare, donec magis placeret, & conſuetudo viri, acerbitatem nouæ affinitatis maturauiſſet. Nec decerent Moyſem ſubitæ, vel regiæ nuptiæ, ad quas diutinis officiis emptas peruenit tandem egregius vir, accepta Sephora Madianitis Principis filia. Cum vxore domeſticas Soceri ſubiit curas; & de fortunis ſuis duo nomina effinxit; Gerſam, & Eliezer; quibus ornati duo primi ex Sephora filij, poſteris indicabant, vt Moyſes malè habuit apud Ægyptios ciuis, & vt proſperè apud Madian peregrinus.

Acceſſerat annus quadrageſimus, ex quo Moyſes fratres ſuos Ægyptia preſſos ſeruitute reliquerat, & abominatus terram tot malorum cauſam, in Madianitide Regia libertatem aſſeruerat ſuam. Creſcebat interim Hebræorum labor in Ægypto, vt nouis in dies quaterēt cœleſtia gemitibus, creſcebat & Moyſis apud Madianitas quies, hoc vnum curantis, vt Soceri ſui greges pinguioribus poſſent paſtibus potiri. Iuga montis Sina tenebat omnium paſtorum nobiliſſimus, & interno tumultu raptum animum ſpargebat in diuerſa ſibi crediti muneris. Vt fuerat natus in ſuorum ſalutem?

Vt

Vt benè proceſſiſſent initia? Quàm ſecurè ab Ægyptio throno medelam porrigebat afflictis? Geniiúſne deinde, an mortalis prodidiſſet conſilia? his diſtracti oculos perſtrinxit ſubita lux, ab vno arbuſto in omnem montis latitudinem fuſa. Rubus innociuis ignibus inuolutus non ardens videbatur ardere, cuius materies, nec incendiis alimenta præſtabat, nec circunfuſi luminis flammis correpta detrimentis exuſti roboris ſubiacebat. Ita diuini fomitis temperabatur attactus, vt blandiente ramis æſtuantibus flamma, ſplendor in frondibus cerneretur eſſe, non pœna. Nec diu in huius contẽplatione hæſit, ſed properans Moyſes, cominus rem aſpiceret, voce impeditur, quæ cœpit audiri ex mirabili incendio per ipſum montis ſilentium ad vacuas hominis aures horridius allabens. Hæc proceſſurũ admonebat, vt procul ſubſiſteret, veritus vel nudis pedibus tãgere terram, quam celſiſſimum implet numen. Et quod numen? Deus, inquit, ſum Abraham, Iſaac, & Iacob. In hanc vocem elanguit Moyſes, & religioni par ſtupor erat, demiſſis oculis, alto ſilẽtio marcentis, vt nil loqui, aut videre vacauerit. Hærebat animus, paratos impenſurus affectus, quacunque duxerint numinis imperia.

PARS VNICA.

Moralis circa textus literam.

DE historia textus ad eius apices notandos decurro, vnde hominum mores viuidiſſimis exemplis componam.

Exod. cap. 2. Fugiens de conſpectu eius, moratus eſt in terra Madian, & ſedit iuxta puteum, erant autem Sacerdoti Madian ſeptem filiæ, quæ venerant ad hauriendam aquam, & impletis canalibus adaquare cupiebant greges patris ſui. Superuenere paſtores, & eiecerunt eas: ſurrexitque Moyſes, & defenſis puellis adaquauit oues earum.

§. I.

Maior claritas proſilit à Sacerdotij infulis, quàm a regali trabea.

IN confeſſo eſt omnibus expoſitoribus Sacerdotem hunc Madianitarum ſimul & Regem eſſe. vt ex ipſa originali voce notat Lyppomanus. Cur ergo noſter diſſimulata prorſus hominis regia dignitate, vnam ſacerdotalem amat propalare? Nónne ſolùm ait: *Erant Sacerdoti Madian ſeptẽ filiæ?* Meritò diſſimulans, quod regium erat, quod Sacerdotis erat, apertè pandit; quæ enim à Sacerdotij infulis venit claritas, ſuper regium

Egeſip. ſplendorem maximè exaltatur. Ex quo Egeſippus lib. 5. de Excid. Hieroſolym. cap. 22. aiebat: *Caditur Ananias ſacerdos, claro genere ortus, licèt nemo clarior ſit ſplendore generis, quàm munere religionis. Illo enim affectatur nobilitas, hoc non deſideratur. Habeat ſibi vetus proſapia diuerſorum faſcium honorẽ, habent & ſacerdotes ſuas faſces: qui eleuantur non humeris, ſed moribus: & attolluntur non virgarum proceritate, ſed laborum perſeuerantia, fidei altitudine, pietatis faſtigio.* Sic ſacerdotales infulæ ſuos extollũt, vt ſuper omnia regia decora videantur eminere. Vbi enim quid ſacerdotale agnoſcitur, iam ibi aliquid putatur eſſe & diuinitati proximum, & eleuatum ſupra omnes Reges. Nota eſt Regis Ioas hiſtoria ex 2.

2. Par. 22 Paral. c. 22. 23. & 24. vt à Sacerdotis Ioiadæ vxore paruolus morti ereptus eſt, vt in ſacerdotali aditu occultatus, & ſeruatus per ſex annos; vt à Ioiada ſacerdote Rex declaratus. Quid tunc? Ait text. c. 24. *Poſtquam autem obiit Ioiada, ingreſſi ſunt Principes Iuda, & adorauerunt Regem: qui delinitus obſequiis eorum, acquieuit eis.* Ita-

que Principes Iuda Regi iuueni quaſi Deo adorationem impendunt, & placent, quaſi rem debitam exequerentur. Sed vnde potuerunt adulatores iſti Regem adducere eò, vt crederet ſe Deum, & adorari vellet? Hoc illi ob oculos propoſuerunt, quòd à puero in ſacerdotalibus aditis fuiſſet, quòd inter ſacerdotes in templo vixiſſet; de tanto autem ſacerdotum conſortio, ac conuictu, facili negotio perſuaſus eſt aliquid ſe habere ſupra Regem, & proximum Deo. Ait Carth. ibi: *Carth.* *Exhibuerunt ei honorem diuinum, atque blandiebantur ei, dicentes, ac perſuadentes, quòd dignus eſſet tali honore, eo quòd in infantia ſua fuiſſet conſeruatus, & enutritus in templo ſex annis, quòd non contigiſſet, niſi diuinum quid fuiſſet in eo, quoniam alijs, quàm ſacerdotibus non licuiſſet ſine periculo ingredi in ipſum Dei templum.* Quod illi cõmune fuit cum ſacerdotibus, nimirùm ali in Dei templo, aſtutè aſſumitur, vt perſuadeatur Rex ſe aliquid habere ſplendidius regno, & proximum Deo. Et quando ſacerdotium non ſplendet ſupra regnum? Poſt reiectum Saulem ait Dominus Samueli. 1. Reg. 16. *1. Reg. 16.* *Imple cornu tuum oleo, & veni, vt mittã te ad Iſai Bethlehemitem. prouidi enim in filiis eius mihi Regem.* Nec mora; proficiſcitur Samuel ad Iſai domum, filios conuocat ad vnctionem, & omnes nominatim repellũtur à Dei gratia; vnus paruulus, qui minimè ſpectabatur talis, in medium producitur, cui Deus ſtatim tradit regni clauum. Vbi notanter D. Baſil. Sel. orat. 14. ait: *Baſil.* *Derepentè puer Dauid producitur paruus ætate, animo magnus, & cæleſti approbatione dignitatem conſecutus, ſubito primus fratrum comperiebatur.* Et meritò bonus pater in Dauidis electione, nihil non ſubitum, & repentinum reſpectu prophetæ vngentis contẽplabatur. Quàm aliter in Aaronis electione accidebat Exod. 29. ibi enim ait poſt- *Exod. 29* quam Aaron, & filij eius à populo ſegregati fuerint, poſtquam veſtes eorum perfectæ; *Sed & hoc facies; vt mihi in ſacerdotio conſecrentur. Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos, paneſque azymos, & cruſtulam abſque fermento, quæ conſperſa ſit oleo, lagana quoque azyma, oleo lita: de ſimila triticea cuncta facies. Et poſita in caniſtro offeres: vitulum autẽ & duos arietes, & Aaron, & filios eius applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonij. Cúmque laueris patrem cum filiis ſuis aqua, indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, linea & tunica, & ſuperhumerali, & rationali. quod conſtringes balteo, & pones tiaram in capite eius, & laminam ſanctam ſuper tiaram, & oleum vnctionis fundes*, &c. Ecce tibi quot, quantáque iubentur parari in Aaronis vnctione: vt Dauid vngatur ſolùm cornu olei iuſſus eſt Samuel parare, nec Dauidis nomen illi explicatur, ſed id relinquitur, vt ex inopinato, & ſubitò vngendus appareat. Vt autem Aaron vngatur, nihil ſubitum, nihil repentinum permittitur; in primis ſeparatur Aaron cum filiis à cæteris popularibus, tunc veſtes elaborantur; deinde vituli, & arietes, & panes adducuntur; rurſus Aaron ad oſtium tabernaculi lauatur; inſuper veſtitur; tandem inungitur. Et quando Dauid tam ſubitò, cur Aaron tam moroſè eligitur? Equidem non magnæ molis erat conſtituere Regem, at ſacerdotem conſtitui id ſummæ attentionis opus eſſe debet. Non mirum eſt, quòd quis ſubitò fulgeat à throno regio; ſacerdotale autem culmen, vt ſupra Reges eſt, & proximum Deo, ſic pluribus eget, vt ſuum fulgorem præſtet. Pulchrè ad hæc Nazianzen. orat. 1. ait: *Et quis* *Nazian.* *eſt, qui contra hæc omnia, celeritatem potius in ſacerdote, quàm ſecuritatem expoſcat? Quis eſt, qui veritatis propugnatorem vnius diecula ſpatio, velut e luto ſtatuam fingit: illum, inquam, qui cum Angelis ſtabit, cum Archangelis glorificabit, ad ſuperum altare ſacrificia tranſmittet, cum Chriſto ſacerdotio fungetur, figmentum inſtaurabit, imaginem exhibebit, ſuperno mundo opificem aget, & vt, quod maius eſt, dicam, Deus erit, alióſque Deos efficiet?* Itaque quantumcunque Reges ſubitanei fiant; ſacerdotes non ſubitò, & ex inopinato, ſed multorum dierũ proui-

Digitized by Google

dentia poſſunt fieri. vt qui non corporum, ſed animarum ſint propugnatores, & qui ipſi Dij ſiot, & alios Deos facere elaborent.

§. II.

Maxima, & præſtantiſſima facinora non ſubitò à Deo oſtēduntur, ſed multo antè ſolent fundari.

IVxta puteum ſedens peregrinus Moyſes puellarum Mandianitarum pro adaquaodo grege iniuriam à paſtoribus acceptam depellit. Ait enim: *Defenſis puellis adaquauit oues earum.* Et quando aquarum fluenta non fuerunt Moyſi in victoriam auſpicatiſſimam? Recèns natus ad fluminis ripas relinquitur, vbi nactus Pharaonis filiam protectricem, tyrannum truculentiſſimum deludit. Ab Ægypto eiectus iuxta puteum ſedens de aquis hauriendis litigantes filias Madianitæ Principis inuenit, quas ipſe protegens, viam incolumitatis proſperiſſimæ ſibi acquirit. Quantum hoc protetū, quòd Moyſi recèns nato, & eiecto, & peregrino aquæ ſemper auſpicatæ extiterint? Nec mitor, quòd, qui tantam erat operaturus ſalutem in mari rubro, incolumem per illud populum ducens, & Ægyptios ibi confundens, vel in natiuitate, vel in priuata vita, aquas ſibi auſpicatas, & ſalutares ſortiatur, vix enim Deus maximum aliquod facinus exhibet, quin illius fundamenta multò
Nazian. antè præmittat. Id, quod notabat D. Nazianzen. orat. 18. in D. Cyprian. inquiens: *Diuina enim ſapientia magnarum rerum fundamenta multo antè iacere nouit.* Eſt hæc diuiniſſimæ ſapientiæ notio, quæ non ſubitò ad maxima proſiliat, ſed magnum aliquid ſtructura, multò antè illius fundamenta præſignet. Nec aliter prouerb. 8. multus eſt Dominus in ponderanda prima creatione aquarum: *Quando æthera firmabat ſurſum, & librabat fontes aquarum: quando circūdabat mari terminum ſuum, & legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos: quando appendebat fundamenta terræ. Cū eo eram,* &c. Ecce tibi quàm paucis abſoluat cœli, terræque creationem, de cœlo ait: *Æthera firmabat ſurſum*: de terra autem: *Appendebat fundamenta terræ.* Verùm vt de aquis loquitur, vix finem facit verborum, librabat enim fontes aquarum, mari circūdabat terminum, legem ponebat aquis. Proh Deus! quàm multus es apud aquarum conditio-
Gen. 3. nem? Sed & Gen. 3. dum terram percutit: *Maledicta terra in operibus tuis, ſpinas & tribulos germinabit tibi.* Et de aqua prorſus ſilet. Cùm iraſcitur multus in terra maledicenda, in aquis nullus: cùm autem benefacit, cum terra parciſſimus, & cum aquis multus. Cur ſic ad aquarum prima cunabula afficitur, vt tam multus appareat in eis ditandis, & in remouendis maledictionibus earum? Sanè iam tunc fundamenta iaciebat Sacramenti illius, quòd per aquas expiaturus erat mun-
Aug. dum. D. Auguſt. lib. 1. mirab. cap. 4. *Exceptis aquis a maledicto aquæ Deus pepercit, quoniam per aquam abluere maledictionem illam parauerat, quod in diluuio factum eſt, & nunc per baptiſmum indulgetur.* Sic antè parantur à Deo
Gen. 18. fundamenta ingentium gratiarū. Hinc Gen. 18. Abrahamo cùm eleuaſſet oculos: *Apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum, quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terram. Et dixit: Domine, ſi inueni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum: ſed afferam pauxillū aquæ, & lauate pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore. Ponámque buccellam panis, & confortate cor veſtrum: Qui dixerunt: Fac, vt locutus es.* Nolo huius apparitionis longam explicationem dare, ſed ſuppono in tribus iſtis viris Deum Abrahamo oſtenſum eſſe, & Deum veniſſe, vt paulisper viſibili in forma moraretur apud Abrahami tabernaculū. Sed cur Deus Abrahamum ſic voluit honorare, vt eius hoſpes fieret, vt viſibilis eius tabernaculum intraret, ibique cibum caperet? Quæ mens omnipotentem illum in hæc abiecta, & humilia hoſpitij humani cōpulit? Sanè illa ſola mens, qua adductus eſt Deus, vt aliquando inter veros filios Abrahæ ſecundùm veram aſſumptionem carnis velit numerari, & eſſe, hæc, inquam, ſola mens illum tanto antè adduxit, vt hoſpes Abrahæ tabernaculum intraret. Nihil enim magnum ſolet Deus præſtare, cuius multò antè non ponat fundamentum. Ait Tertullianus lib. 1. de Trinitat. *Quod* Tertull.
erat futurus, meditabatur in Sacramento, Abrahæ factus hoſpes apud Abrahæ filios futurus. Qui inter filios Abrahæ verè, & realiter numerandus erat, quo Sacramento, vel Angelos obſtupefaceret, voluit multò antè tantæ rei fundamenta iacere, dū ſub forma viſibili in domo Abrahæ hoſpitium caperet. Quò etiam ſpectabat pœnitentia illa Zachariæ incredulitati impoſita ab Angelo Luc. 1. *Eris tacens, & non poteris loqui vſque in* Luc. 1.
diem, quo hæc fient. Quid ſeuerius? Eſto enim, quòd Zacharias offenderit, idcóne tam rigidè mulctari debuit? Cur non leniori modo corripitur? Erat iam in vicinio pœnitentiæ à Ioanne prædicādæ auſteritas, ideò anteà vel in eius parente tanti rigoris fundamenta præmitti oportebat. Ait D. Aug. lib. 3. de mirab. c. 1. *Conuenienti* Aug.
autem, diſpenſatione factum eſt, vt Ioannes, qui poſtea hominibus victu, veſtitu, & loco exempla pœnitentiæ praeberet, & pœnitentiam prædicās, etiam conceptionis eius tempore pater pœnitentiæ modum ſibi ab Angelo impoſitum, donec ille naſceretur, ſuſtineret. Non ſubitò introducenda erat tanta pœnitentiæ auſteritas, quæ ideò oportuit, vt præmitteretur conſpicua in anteceſſoribus Ioannis.

§. III.

Supra humanas, imò creatas vires eſt, quòd quis præſtantiam ſuam velit prorſus obtegere.

AD iniuriam puellis illatam commotus Moyſes exurgit in iniuriatores, illóſque abigit: *Et defenſis puellis adaquauit oues earum.* Et cur non magis cauet Moyſes ſuum zelum pro iniuriis proximorum depellendis? Sanè propter ſimilem zelum aduerſus Ægyptium oſtenſum, coactus fuerat aulam relinquere, hæreditatem regiam perdere, apud exteros peregrinari, & ſub priuati habitu latere. Quando ergo in eas anguſtias deuenit propter iuſtitiæ zelum, cur non magis eum cauet? Cur ſaltem non magis pariter videre puellas à fonte excluſas per paſtores aduenientes? Non equidem eſt humanarum virium, quòd quis præſtantiam ſuam velit in occaſione prorſus obtegere. Qui ſic ſe abſcondat, vt vel occaſione data commotus ſuam præſtantiam non exerat, is ſupra hominem ſit, neceſſum eſt, & par Deo. Meminit Iudæorum rabiem, qua accuſabant Ieſum apud Herodem, quòd ſe faceret Regem; imò quòd ſe filium Dei prædicaret. Aiūt enim Luc. 23. *Hunc inuenimus ſubuertentem legem no-* Luc. 23.
ſtram, & prohibentem tributum dare Cæſari, & dicentem, ſe Chriſtum Regem eſſe. Immò Ioannis cap. 19. dicunt: *Secundùm legem noſtram debet mori, quia filium Dei ſe fecit.* Sic Ieſus apud Pilatum accuſabatur affectari regni, imò affectaræ diuinitatis; & facilè ipſe poterat ſe tunc Regem verum, & Filium Dei oſtendere. Et Præſes id maximè optaret, & ſcelera, & iniuriæ, quæ tunc impunè exundabant, veri Regis, & vindicis oſtēſionem requirebant. Inter hæc tamen Ieſus amauit latere. Cur Domine & regium, & diuinum zelum non magis manifeſtas? Pulchrè ait D. Auguſt. tractat. 116. Aug.
in Ioannem: *Vtrumque verum eſt, & vnigenitus Dei Filius eſt, & Rex ab eo conſtitutus ſuper Sion montem ſanctum eius, & vtrumque nunc demonſtraret, niſi quanto erat potentior, tanto mallet eſſe patientior.* Et quidem niſi Ieſus vellet oſtendere patientiam ſuam eſſe parem infinitæ diuinitatis potentiæ, non ſe cohiberet, quin præſtantiam ſuam, & diuinam, & regiam in præſenti oſtenderet. Neceſſum erat ſupra poteſtatem humanam,

manam,& angelicam vires oſtendere in patiendo, qui ſub tanta occaſiooe præſtaoriam ſuam protſus latere vellet. Hoc vnum fuit in cauſa, quòd Ieſus tunc non ſe Regem, & Deum aduerſus tot blaterones monſtraret, oimirùm, quòd quanto erat potentior, tanto mallet eſſe patientior. Niſi magoam,& diuinis viribus viciniſſimam patientiam vellet oſtendere, ſuam præſtantiam minimè permitteret tunc latere. Tantæ molis eſt, quòd homo velit latere, vbi occaſio manifeſtationem exigit. Id quod in Chriſto Domino mitatur *Tertull.* Tertull. lib. de Patient. fatus: *Naſci ſe Deus in vtere patitur matris, & expectat: natus adoleſcere ſuſtinet, & adultus non geſtit agnoſci.* Et quis tandiu ſui manifeſtatoria opera cobiberet, niſi Deus, aut Dei ſpiritu *Iſai.42.* plenus? Ait Iſaias cap.42. *Dedi ſpiritum meum ſuper eum, iudicium gentibus proferet. Non clamabit, non accipiet perſonam, non audietur vox eius foris*, Diuus Matthæus legit cap. 12. *Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius.* Fuerat equidem Ieſus & dux,& iudex geotium conſtitutus,& quid inde? An ad ſcelerum conſpectum clamoribus, rixis, minis implebat forum? An reis obiurgatis ſuam poteſtatem promebat? Abſit boc à Ieſu meo, id faciebat Moyſes, qui dux, & protector populi ſui factus, nulla in occaſione ſuam poteſtatem noo promebat, ſiue Ægyptium interficiens, ſiue Iſraëlitas monens, ſiue abigens à puellis Madianitis paſtores. Et quando in Moyſe iutis zelus ſic vbique ſeſe promebat, cur in Ieſu tanto premebatur ſilentio, vt vel inter oocentiſſimos homines per plures annos viuens, oullam admonitionis, aut contentionis ederet vocem? Cauſam oſtendit vates, dicens ex Dei ore: *Dedi ſpiritum meum ſuper eum*; ſola enim ea patientia potuiſſet data occaſione excellentiá non prodere, quæ diuino ſpiritui reſpondere poſſet. *Tertull.* Eleganter enim ait Tertull. lib. de Patient. *Non contendit, non reclamauit, nec quiſquam in plateis vocem eius audiuit, arundinem quaſſatam non fregit, lignum fumigans non reſtinxit. Neque enim mentiens fuerat Propheta, imò ipſius Dei conteſtatio ſpiritum ſuum in filio cum tota patientia collocantis.* Expende illud, *cum tota patientia*; niſi enim patieotia tota, quæ diuino ſpiritui correſpondet, ibi adeſſet, vix tandiu, tot in occaſiooibus vindicis aelus cohiberetur, quin ſe proderet.

§. IV.

Præſtanti viro nec gradus faciendus ſine fructu.

ET fugitiuus, & peregrinus ſedens iuxta puteum Moyſes, vt vidit paſtores puellis iniurioſos, ſurrexit, illóſque abiiciens: *Et defenſis puellis adaquauit oues earum.* Cur magis & fugitiuus, & peregrinus non quieſcit? Equidem & fuga,& peregrinatio Moyſis nun debuit eſſe iners, nec otioſa, quando præſtanti viro quilibet greſſus debet eſſe fructuoſus. Vbi Chriſti Domini ſpiritus abſceſſit à corpore, & corpus exanime *Mat 27.* traditum fuit ſepulcri quieti, ait D. Matth. c.27. *Multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem venerunt in ſanctam ciuitatem, & apparuerunt multis.* Multis aliis præſtantiſſimis, & clariſſimis ſignis poſſit Ieſus ſuam morientis, & reſurgentis gloriam illuſtrare, ſed de multis hæc elegit, vt mortui reſurgerent,& venirent in ſanctam ciuitatem. Et meritò, vt oſtenderet ſe nec io regione mortis fuiſſe ſine fructu peregrinatum, *Euſeb.* quaodo inde plures liberabat à mortis tyrannide. Euſeb. Gallicaous homil,6. de Paſch. fatur: *Hodie Domino reſurgente viſa ſunt multa ſanctorum corpora reſurrexiſſe, & apparuerunt in ſancta ciuitate. Regrediens ergo Dominus poſt diem tertiam, fructus ſecum triduanæ peregrinationis viuentibus reportauit.* Adeò præſtantis viri greſſus debent eſſe ſalutares, & fructuoſi, vt nec io regiooe mortis veller Ieſus peregrinari, quin ſtatim peregrinationis ſuæ fructus monſtraret. Quò traxerim viros, qui religionis ergo, longas peregrinationes inſtituunt, vt ſciant, quàm debeant, vel horariæ peregrinatioois factæ euidentiſſimos manifeſtare fructus. Quam præſtantiam in viris Euaogelicis agnoſcebat Iſaias cap. 52. inquiens: *Quam pulchri ſuper montes pedes annuntiantis, & prædicantis pacem.* Quæ ſic legit *Iſai.52.* Diuus Cyrill. Alexand. apud Coroelium à Lapide: *Quam verni pedes euangelizantium pacem.* Nec aliud *Cyr. Alo.* primum amauit cogitare in præſtantiſſimorum greſſibus, quàm ſimilitudinem veris, vt enim poſt iofœcundam,& inertem hyemem vernum tempus fœcundam fructibus viam ſternit, vt oullus ſit campus, qui veris præſeotiam fœcundis partubus non manifeſtet. Sic Euangelici hominis greſſus neſciunt non fructuoſi vbique comparere. Ait Cyrillus: *Ver apparens in montibus, quid efficit? Ornat eos flore recenti, & ex ſterilitate fœcunditatem gignit, prout cuiuſque natura fert. Prætérlapſa enim hyeme, ver pulcrum in terra oritur, & eam nutricem florum reddit, matrémque pulcherrimorum fructuum facit. Cuiuſmodi etiam de nobis factum eſt.* Quod *Cyrill.* ver præſtat, id à viris claris, & iogenuis petitur, vt neſciant in loco apparere, nec gradum facere, quin proceſſus ſui fructum oſtendant. Nulla peregrinatio, nullus curſus præſtanti homiòe dignus videtur, qui aliquo facinore non præſtet. Vnde laudaturus textus ſacer Aſſahelis curſum perniciſſimum, notanter ait. 2. Reg. 3. *Velox erat ſicut ceruus:* habent enim hoc cerui, *2. Reg.3.* vt quibus currunt pedibus, eiſdem perdant venenoſos ſerpentes. Nec vllus vir laudabiliter graditur, cuius greſſus non vbique apparet lethalis ſerpentibus. Vt dicat Bachiar. aliò datus epiſt. ad Ianuarium: *Velox* *Bach.* *erat ſicut ceruus, qui non ſolum perſpicacia mentis inimici laqueos deuitabat, verum etiam ſerpentum, id eſt, contrariarum virtutum interfector exiſtit.* Indè curſus præſtantis hominis laudandus, quòd vbique appareat contrariarum poteſtatum depulſor.

§. V.

Vel vnus homuncio à parte iuſtitiæ, & veritatis ſtans potentiſſimos quoſque poteſt agere in triumphum.

AIt textus: *Superuenerunt paſtores, & eiecerunt eas: ſurrexitque Moyſes, & defenſis puellis*, &c. Multi erāt paſtores ſuperuenientes, vnus ſolus Moyſes & peregrinus,& pauper dicitur io illos inſurrexiſſe, imò & illos repuliſſe. Sic enim valet, vel vnus homuncio, vt potentiſſimos repellat, vbi fas, iúſque ſuffragium præbet. Præſtantiſſimus vir Euſebius aliquando Cæſareæ Epiſcopus creatus eſt populari tumultu; quod maximè accendit Iulianum Apoſtatam Imperatorem, de cuius iuſſu vrbis Præfectus epiſtolis ſolicitabat Epiſcopos, vt Euſebij tractarent deiectionem. Imperatori furenti, eiúſque Præfecto cedebant plures Epiſcopi, nec inueniebatur, qui auderet reſiſtere. Quid tunc? Datæ etiam ſunt Epiſtolæ Nazianzen. Epiſcopo patri Gregorij, cuius reſponſum, & euentum ſic in rem præſentem ponderat ipſe Diuus Nazianzenus *Nazian.* oratione decimanona: *Nos, inquit, (Potentiſſime Præſes) rerum omnium, quæ geruntur, cenſorem vnum, ac Regem habemus, qui nunc oppugnatur. Is & præſentem electionem expendet, quam nos ritè, ac legitimè, atque vt ipſi gratum eſt, fecimus. Vos autem alia quidem aliqua in re nobis, ſi animus ita tulerit, vim afferre perfacilè poteſtis, id autem nemo vnquam nobis adimet, quin ea quæ facta ſunt, vt rectè, ac iuſtè facta defendamus. His literis ille etiam ipſe admiratus eſt, qui accepit. (etiamſi parumper ſtomachatus ſit.) Atque hoc, & Imperatoris impetum compeſcuit, & ciuitatem periculo liberauit, non malè autem addiderim, quod nos quoque dedecore, & infamia. Hoc exigua vrbis Epiſcopi opus, & cathedræ ſecundas tenentis.* Quid illuſtrius? Quando magnarum vrbium

Digitized by Google

Epiſcopi rabidiſſimum metuebant tyrannum, nec audebant ei repugnare. Vnus homuncio exiguæ vrbis præſul audet obſiſtere Imperatricis tyrannidi, & eius impetum feraliſſimum comprimit, & omnia pacat. Quòd Imperatoris furentis rabies comprimatur, quòd adulatorum exercitus non muſſitet, quòd medio in bello ciues viuãt pacati. *Hoc exiguæ vrbis Epiſcopi opus*, à parte iuſtitiæ ſtantis. Vtinam vel vnus homuncio, vel vnus paruulus ſacerdos inueniretur, qui imperterritus pro virtute ſtare auderet, fallar, niſi is ſolus regnantium nefarios impetus comprimeret, & ſalutem acquireret regnis. Vidiſti Iſraëlitarum Principes in Suſannam armatos, quæ iam populari impetu rapiebatur ad necem Dan. 13. Comprimitur tamen totus, quantus erat populi impetus, nec Principes vniuerſi audent gradum facere, vt perimant tacentem, & in nullo ſe excuſantem fœminam. Et quis potuit præcipitem populum, optimatéſque furentes in media furiarum via continere? Vnius pueruli pro iuſtitia, & virtute vox totum id fecit. Ait textus: *Suſcitauit Dominus Spiritum ſanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel: Et exclamauit voce magna: Mundus ego ſum a ſanguine huius. Et conuerſus omnis populus*, &c. Vt errantium multitudinem, & Principes, & optimates, & populares cohiberet, vnius pueri excitauit ſpiritum, cuius vox imperterritè pro iuſtitia ſtetit, & impetum potentium confregit, & innocentem liberauit periculo, & populum infamia, & dedecore. *Hoc exiguæ vrbis Epiſcopi opus.* Hoc vel paruuli cuiuſque facinus eſſet, ſi pro iuſtitia imperterritus ſtare vellet. Vt dicat Diuus Am-

Ambr. broſius libro ſecundo de virginibus: *Daniel ſupplicium Suſannæ ſpectaturus aduenit, & quam populus damnarat, vnus abſoluit.* Vnus, & paruulus cohibuit impetum ruentis populi, dum pro iuſtitia ſtare voluit. Et quod mirere magis, vbi Bethulienſes Principes ciuitatem hoſtibus intra quinque dies tradere decreuerint.

Iudith 7. Vna ſola fœmina Iudith capite ſeptimo, Principes ad ſe vocat, illóſque multis arguit, & reprehendit. Quid tunc: *Et dixerunt illi Ozias, & presbyteri, omnia, quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt in ſermonibus tuis vlla reprehenſio. Nunc ergo ora pro nobis*, &c. Vndè tanti Principes ad muliérculæ vocem hærent, & à decreto deſiſtunt, errorémque ſuum confitentur? Carthuſian.

Carthuſ. ibi: *Ozias, & presbyteri exhortationem, & increpationem fœminæ patienter, & humiliter ſuſceperunt, propter virtuoſitatem illius, quia & ipſa ex zelo iuſtitiæ, charitatis feruore, & ex inſpiratione diuina humiliter, non iactanter fuit locuta.* Vbi vel vna fœmina in medium proferat, quæ iuſtitiæ zelo, & charitatis feruore errantibus Principibus opponat, non dubito quin illos trahat in ſalutarem

Caſſiod. ſenſum, Caſſiod. 1. var. 4. de parente ſuo, ait: *Ad Attilam igitur armorum potentem legationis eſt officio non irritè deſtinatus. Vidit intrepidus, quem timebat imperium: facies illas terribiles, & minaces fretus veritate deſpexit; nec dubitauit eius altercationibus obuiare, qui furore neſcio quæ raptas mundi dominatum videbatur expetere. Inuenit Regem ſuperbum, ſed reliquit placatum.* Sic valet vnus homo ſtans pro veritate.

Exod. 2. Quæ cùm reuertiſſent ad Raguelem patrem ſuum: dixit ad eas: Cur velocius veniſtis ſolitò? Reſponderunt: Vir Ægyptius liberauit nos de manu paſtorum: inſuper & hauſit aquã nobiſcũ, potúmq; dedit ouibus. At ille, vbi eſt? inquit. Quare dimiſiſtis hominem? Vocate eum, vt comedat panem.

§. VI.

Studioſas virtutis perſonas vt decet ruſticitas, & inurbanitas.

EXpende illud textus, nimirùm: *Quæ cùm reuertiſſent ad patrem ſuum*, &c. Qui enim illas à paſtoribus defenderat, non illas officioſa confabulatione detinuit, ſed illas abire ad patrem permiſit, nec ſe illarum comitem dedit. Quid inurbanius? Imò & puellæ nihil cenſentur dixiſſe liberatori ſuo, nec vllum officioſum ſermonem texunt, nec opem offerunt peregrino, ſed tacitæ abeunt quàm citiſſimè. Quanta hæc ruſticitas? Sanè 1. Reg. 9. de Saule, & eius 1. Reg. 9.
ſeruo dicitur: *Cum aſcenderent cliuum ciuitatis, inuenerunt puellas egredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis: Num hic eſt videns? Quæ reſpondentes, dixerunt illis: Hic eſt, ecce ante te, feſtina nunc, hodie enim venit in ciuitatem, quia ſacrificium eſt hodie populi in excelſo. Ingredientes vrbem, ſtatim inuenietis eum, antequam aſcendat excelſum ad veſcendum, neque enim comeſturus eſt populus, donec ille veniat: quia ipſe benedicit hoſtiæ, & deinceps comedunt, qui vocati ſunt. Nunc ergo conſcendite, quia hodie reperietis eum.* Ecce tibi vt peregrinus Saul à puellis amat informari de præſentia prophetæ; & puellæ non paucis, ſed multis illum informant, longámque confabulationem texunt, & in multa officij, vrbanitatiſque verba deſcendunt. Nil horum in præſenti, ſed puellæ Madianitæ à Moyſe liberatore ſuo abeunt ſilentes, imò abeundi tempus accelerant, nec vllum illi verbum officioſum exhibent. Moyſes autem, & ſi peregrinus, nihil quærit à puellis, nec cuius ſint filiæ interrogat, nec comitem ſe offert earum. Et cur tanta in his ruſticitas, & inurbanitas, cùm & puellæ ab omni officio debito abſtineant, & Moyſes totum obſequium aulicum neget puellis, illas incomitatas abire cernens. Erat equidem Moyſi cura virtutis, qua nitebatur ab omni etiam vrbano puellarum comitatu ſe prorſus oſtendere alienum. Mirum enim erit, ſi virtutis ſtudium, & officioſus puellarum comitatus in vnum conuenerint. Nota eſt hiſtoria illa Geneſ. 19. vbi iaculatis fulminibus de Gen. 19.
cœlo Sodoma exurebatur; cuius incendium, vt euaderet Loth, & familia eius, acceſſerunt Angeli: *Et apprehenderunt manum eius, & manum vxoris, ac duarum filiarum eius, eo quòd parceret Dominus illi. Eduxerúntque eum*, &c. Ecce tibi duo miracula; alterum eſt, quòd cœleſti igne exurantur vrbes; alterum verò, quòd Angeli furentur totam Lothi familiam ab incendio. Sed vtrum eſt maius miraculum? Rem definit Nazian. Nazian.
orat. 3. quæ eſt ſecunda in Iulianum: aiens: *Mirabilis impiorum interitus ſulphureo igne obrutorum: mirabilius etiam piorum furtum.* Et cur mirabilius eſt, quòd Angeli furentur pios, à flammis incendij? Vide, quid egerint Angeli in furto, & abductione illa, nimirùm. *Apprehenderant manum eius, & manum vxoris, ac duarum filiarum eius*, &c. vbi oſtenduntur Angeli fœminarum manus officioſè tenentes, illáſque per viam ducentes, mirum eſt, imò omni miraculo ſuperius, quod angelica vita, & fœminarum officioſus comitatus in vnum conueniant. Quam Nazianzeni mentem pulchrè ex- Nazian.
primit eius ſcholiaſtes Elias Cretenſis, fatus: *Mirabilem autem, & inuſitatam iuſtorum ſubductionem appellauit, tum quia ab Angelis facta eſt, an non enim nouum, ac mirum eſt fœminas ab iis duci?* Equidem mirum eſt, ſi angelica puritas, & fœminarum officioſus ductus conueniant in vnum; ne miremur, quòd virtutis ſtudioſus inurbanum ſe fœminis, & ruſticum oſtendat. Quæ inurbanitas, & ruſticas, & puellas maximè decet, quibus officioſitas, & vrbanitas debet ſemper eſſe ſuſpecta. Vnde Iudith. cap. 8. audiens Principum decretum circa Iudith 8.
vrbis traditionem: *Miſit ad presbyteros Chabri, & Charmi. Et venerunt ad illam.* Non ipſa iuit, ſed ad ſe vocauit presbyteros, quod vt bene notat Pater Sanchez, modeſtiæ minus, & vrbanitatis habere videbatur. Sed cur bona fœmina vbi ad ſuam ſententiam trahere repugnantes Principes moliebatur, non magis comis, & vrbana, ad illos properauit? Sapienter Lyra fatur: *Quod autem non iuit ad illos, non fuit ex defectu humilitatis, ſed*

ex zelo

ex zelo caſtitatis. Ex zelo caſtitatis vrbanitatem debitam Principibus diſſimulauit, ſciens quam mirum ſit, quòd inter vrbanitatis officia ſeruetur puritas integræ caſtitatis. Ioan 10. Hinc Ioan. cap. 10. Dum Magdalena fleret ad Ieſu monumentum: *Vidit duos Angelos in Albis ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: quia tulerunt Dominum meum; Et neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cum dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum.* Vide quam paucis abſoluit cum Angelis colloquium, quos nec ſalutat, nec affatur, ſed preui dato reſponſo, ſtatim illis terga vertit. Cur nõ magis cum Angelis comis? Origen. Apud Orig. in præſenti hom. ait: *Nolo Angelos videre, nolo cum Angelis manere. Si cœperint mihi multa narrare, & ſi voluero illis ad omnia reſpondere, timeo, ne amorem meum magis impediant, quam expediant.* Timet prudens mulier amoris ſui puritati, ſi vel cum Angelis dilatet officioſa colloquia.

§. VII.

Non eſt puellæ caſta, quòd ad labores, & luctas ſui cauſa à iuuenibus ſuſceptas multum attendat.

CVm Moyſis ſtrenuitas dicta ſit in defendendis puellis, aduerſariiſque depellendis, de puellis hoc ſolùm dicitur, quòd, *diuertiſſent ad patrem ſuum.* Et cur ſic properè à iuuene liberatore ſuo diſcedunt? Cur nõ magis attendunt ad Moyſis pugnas, & labores, vt propter illas vnus ſe multis obiicit, vt illos depellit, vt greges ad aquas ducit? Nónne hæc propter ſe peracta facinora deberent bonæ puellæ attendere magis? Abſit, multum enim abhorret à caſtitate fœminarum, quòd attendãt ad labores propter illas à iuuenibus exantlatos. Nazian. Hinc Hinc D. Nazian. orat. 3. obiicit Iuliano Apoſtatæ irridendam Dianæ caſtitatem, inquiens: *Non victimas pro Chriſto cæſas veritus es, &c. Qui Spartanos adoleſcentes, virgis ſeſe lacerantes laudas, & aram cruore reſperſam, Deam caſtam, & virginem oblectantem.* Sapienter mordet bonus Pater Iulianũ, qui chriſtianos labores contemnens, Spartanorum iuuenum labores, quibus Dianam virginem, caſtámque oblectabant, laudat; inſuper & Dianæ virginitatem, & caſtitatem mordet, in talibus iuuenilium laborum ſpectaculis. Spartani enim iuuenes ſeſe virgis cædebant in honorem Dianæ, eiuſque aras cruore proprio ſpargebant, qui iuuenũ labores in pretio erant Deæ virgini, & caſtæ. Proh bellam caſtitatem, & virginitatem in iuuenum laboribus accipiendis occupatam! Nazian Ait Elias Nazianzeni ſcholiaſtes ibi: *Dianã irridens vir ſanctus, Deam caſtam, & virginem nominauit. Nam ſi caſtitatẽ colere voluiſſet, haud profectò ex talibus ſpectaculis voluptatem cepiſſet.* Non equidem eſt caſtæ virginis, nec honeſtæ fœminæ labores, luctáſque iuuenum ſui cauſa ſuſceptas multum ſpectare, ad illáſque morosè attendere. Vix enim inuenies fœminam, quæ ſibi inſeruientis iuuenis labores curiosè attendit, quæ non cadat in laſciuiæ barathra. Ioſephi labores, & officia in Ægyptiorum dominorũ domo narrans Gen. 39 Geneſ. 39. ait: *Benedixitque Dominus domus Ægyptij propter Ioſeph, & multiplicauit tam in ædibus, quam in agris cuncta eius ſubſtantiam: nec quicquam aliud nouerat niſi panẽ, quo veſcebatur. Erat autem Ioſeph pulcra facie, & decorus aſpectu. Poſt multos itáque dies iniecit Domina ſua oculos ſuos in Ioſeph, &c.* Dum Ioſeph omnia rectè adminiſtrat, nulli labori parcit, vt dominorũ ſubſtantiam augeat, fœliciſſiméque in omnibus procedit ad dominorum vtilitatẽ. Domina oculos in illum attentè coniecit, & quis eius memoret libidinis flammas? Tandiu fuit caſta, quandiu ad Ioſephi officia non attendit; vbi autem coniecit oculos, vt adoleſcentis curiosè, & attentè miniſteria videret, ab alto honeſtatis, & caſtitatis decidit. Lyppom. Id quod notabat Lyppoman. aiens: *Cum ergo ſic de pace, & gratia gauderet Ioſeph, & in omnibus feliciter ageret, tentatio illi præparatur à Domino, quæ exercitatus ad maiora proueheretur. Cui aptum vaſculum Sathan huic applicuit operi, mulierem ſcilicet, quæ curioſè, & attentè illum iugiter intuita, capiebatur elegantia formæ.* Expende illud: *Curioſè, & attentè.* Quippe vbi ſeruientis ſibi adoleſcentis officia attendere cœpit, illúmque in officiis domeſticis ſtrenuum, & elegantem curioſè obſeruauit, flammis ineunctanter accendebatur.

§. VIII.

Caſtæ fœminæ nullos citiùs fugiunt, quàm beneficos ſibi iuuenes.

PRoperati receſſus in domũ cauſam hanc reddunt nobiles puellæ, nimirùm: *Vir Ægyptius liberauit nos de manu paſtorum, inſuper & hauſit aquam nobiſcum, potúitaque dedit ouibus.* Quòd virũ in ſe officioſum nactæ fuerint, ideò ſolitò citiùs dicunt ſe ad paternam domum veniſſe. Imò hæc ſolet eſſe tota cauſa retardandi puellas, ne citiùs ad parentes accedant, quòd officioſos ſibi, & beneficos inueniunt viros. Quas puellas non detinent magis, & morari faciunt iuuenum officia? Fallar, ſi quæ ſit remora, quæ ſic properantem ratem detineat, vt iuuenum officia detinent puellas. Quando ergò officioſus vir, & beneficus potiùs detentionem, quàm feſtinationẽ reditus ſolet cauſare in puellis, cur nobiles hæ puellæ totam cauſam ſui feſtinati reditus in id conniciunt, quòd officioſum virum, & liberatorẽ ſtrenuum inuenerint? O virtutẽ puellarum regiarum! Detinentur equidem officiis iuuenum mulierculæ; at, quæ ingenua eſt, & decori, & pudori ſtudet puella, à nullo citiùs euolat, quàm ab eo quem officioſum, & beneficũ ſibi ſentit. Nota eſt hiſtoria virginis Alexandrinæ, quam à tyrannis Chriſti hoſtibus in lupanari conſtitutam miles Chriſtianus adit, orátque vt ſecum mutet veſtes; vt dum ipſa ſub habitu militari euadit ſtupratores, ipſe ſub virgineo amictu martyriũ ſpectet. Quid virgo ad tam officioſum, & beneficum liberatorem reſpondit, dum eſſet ſola cum ſolo? Rem vſque huc protractam paucis abſoluit D. Amb. lib. 2. de virg. Amb. 2. fatus: *Inter hæc verba miles chlamydem exuit, ſuſpectus tamen adhuc virgini habitus, & perſecutoris, & adulteri. Quid plura? Mutato habitu euolat puella de laqueo.* Porrigebat miles virgini euaſionis habitum, quæ de tanti liberatoris manu habitum accipiens, ſecuritatẽ ab aliis videbat, ſuſpectum tamen habebat habitum tam officioſi militis, metuens ne lateret ſub habitu liberatoris perſecutor, & adulter. Quid tunc? *Mutato habitu euolat puella de laqueo.* nõ moratur cum adeò benefactore milite, nullum illi verbum facit, ſed vbi induta eſt chlamydem, ſtatim euolat, minùs verita occurſus violentorum iuuenum, quàm cõſortium officioſi iuuenis. Sic Gen. 24. Vbi Abrahami ſeruus donaria Rebbeccæ Gen. 24. exhibuit: *Cucurrit itáque puella & nunciauit in domum matris ſuæ omnia,* &c. Sic etiam Geneſ. 29. accedebat Gen. 29. Rachel ad fontem: *Quam cum vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, ouéſque Laban auunculi ſui: amouit lapidem, quo puteus claudebatur. Et adaquato grege oſculatus eſt eam, & eleuata voce fleuit. Et indicauit ei, quod frater eſſet patris ſui, & filius Rebeccæ; at illa feſtinãs nunciauit patri ſuo.* Poſſent bonæ puellæ lento gradu cum adeò officioſis, & beneficis viris domum procedere, & illos ſibi ſocios itineris adducere, præcipuè quæ in agris, & paſtionibus vitam agentes, non detrectabant virorum concurſus. Cur maluerunt cum tanta feſtinatione abſcedere, & ad parentes ita properanter concurrere? Crediderim id ab ingenuo puellarum pudore proueniſſe, quæ enim communes virorum conuentus, vt moris erat, non verebantur, vbi adeò ſibi officioſos, & beneficos viros nanciſcuntur, non audent ibi, vel morari tantiſper, ſed feſtinant abſcedere, & celeri curſu ſe officiis iuuenum eripiunt, ad oculóſq; paternos confugiunt, Hinc Virgines monebat Nazian. in Præceptis, aiens:

A cunctis

A cunctis abſcede viris, ſed maximè ab illis
Virgo, ſynisactos quos nos de more vocamus.
Illius auxilio, quid opus tibi (dic age) qui non
Sufficit ipſe ſibi?
Charus equo quamuis ſit equus, ceruo quoque ceruus,
Et ſturnus ſturnis, & vir pius egregiuſque
Egregia pietate viris: tamen ipſa caueto.

Equidem licet omnes viri debeant eſſe ſuſpecti virginibus, illi maximè ſuſpecti ſint, qui ſynisacti, hoc eſt, officioſi protectores, & defenſores putantur. Ab iis quàm primùm abſcedat Virgo ingenua, nec multo æſtimet auxilium aut protectionem, aut defenſionem eorum, ſed magis in iis cauta, quàm grata appareat. [Iosue 2.] Sanè Raab, Ioſue c. 2. multum auxilij ſperabat ab exploratoribus Iſraëlitis, quos domi abſconderat, & eripuerat periculo. Ab iis namque petebat miſericordiã ſibi, & parentibus ſuis. *Qui reſponderunt ei: Anima noſtra ſit pro vobis in mortem, ſi tamen non prodideris nos, cùmque tradiderit Dominus nobis terram, faciemus in te miſericordiam, & veritatem. Dimiſit ergo eos per feneſtram*, &c. Ecce tibi vbi beneficam promiſſionem audit fœmina, ſtatim nihil ſata illos à ſe dimittit. Quod fa- [Chryſoſt.] ctum ſic Magdalena apud D. Chryſoſt. inter opera Sancti Ephræmi adductum ſic componit ſecum. *At qui ibi Raab à ſe dimiſit exploratores, ego verò retinere eum conor, quem deſideraui.* Vtraque ſalutares viros inuenerat, illa exploratores, hæc Ieſum; ſed illa exploratores dimiſit, hæc Ieſum retinebat. Et quare vel illa non retinuit ſuos, vel hęc non dimiſit ſuum? Illi homines, hic Deus, homines benefici dimittendi à fœmina ſunt, ſolus Deus retinendus. *Ecce*, ait Maria ibi, *illuxit mihi Sol iuſtitiæ, & magna à Deo viſitatio:* Deus retinendus, homines ablegandi.

§. IX.

Apud Palatinos admirationi ſunt quicunque ſe oſtendunt vindices puellarum.

VT audit Raguel Madianitarum Princeps puellarum iniurias per Moyſem vindicatas, viri deſiderio affectus ait: *At ille, vbi eſt? Quare dimiſiſtis hominem?* Non potuit Princeps Palatinus nõ affici erga hominem vindicem puellarum; quando Palatini omnes illam maximè inuident, & mirantur, & laudant ſtrenuitatem, qua quis puellarum iniurias ſcit repellere, & vindicare. Ex quo meritò pungit Apoſtatam [Nazian.] Iulianum Nazianz. aiens, orat. 3. *Nec magnos pugiles extimuiſti, Ioannem illum, Petrum, Paulum, Iacobum, Stephanum, Lucam, Andræam, Theclam, eos, qui & poſt illos, & ante illos pro veritate periculis ſe obiecerunt*, &c. *Hæc non colis, ſed contemnis, qui Herculis rogum ex calamitate, iniuriiſque mulieribus illatis excitatum admiraris.* Ignes, cruces, & tormentorum genera, inter quæ triumphabant Chriſti martyres, deſpiciebat Imperator Iulianus; at rogum, quo Hercules cremabatur, in admiratione habebat, & ſtupebat. Et cur cui viles erant Petri cruces, gladij Pauli, lapides Stephani, Theclæ, & Laurentij flammæ; admirationi, & laudi erant ignes Herculis, quibus cremabatur? Sanè ij ignes vindicabant in Hercule iniurias ab illo fœminis illatas, quippè ait, Herculis rogum ex calamitate, & iniuriis mulieribus illatis excitatum admiraris. Sic Principibus, ſic Palatinis, ſic aulicis admirationi ſunt vindices puellarũ. Proclama apud aulicos viros, vt Thecla cum leonibus pugnauit, vt Petrus inuerſo corpore cruci affixus eſt, vt Stephanus lapidibus obrutus, vt alij multis tormentis gloriam compararunt, videbis ad hæc aulicos, & Palatinos oſcitare, & dormitare. Sic oſtẽde, vt quidam ob tutandam puellam, ſeſe gladiis obiecit, milléque cõtempſit vulnera lethalia; ſtupent omnes, mirantur omnes, non eſt, qui homini bona non incipiat [3. Æſd. 3] imprecari? Nota eſt hiſtoria ex 3. Æſdræ 3. vbi tres eloquentiſſimi viri apud Regem declamarunt; vnus pro fortitudine vini, alius pro Regis poteſtate, tertius pro valentia fœminarum. Et cùm multa de vino, & Rege à primo, & ſecundo dicta eſſent, abſque eo, quòd vllus videretur in auditorio plauſus. Tertius cœpit dicere de mulieribus cap. 4. inter alia: *Et accipit homo gladium ſuum, & vadit in viam facere furta, & homicidia, & mare nauigare, & flumina, & leonem videt, & in tenebris ingreditur: & cum furtum fecerit, & fraudes & rapinas amabili ſua affert*, &c. Hæc & alia plura pro mulierum valentia declamabat. Quid tunc? *Et tunc Rex, & purpurati intuebantur in alterutrum.* Proh Deus immortalis! Vbi pro veritate, pro Rege, pro vino multa declamant oratores, nec Rex, nec purpurati vllum exhibent ſignum plauſus. Vbi autem ad pericula ventum eſt, quæ homo ſubit pro fœminis mulcendis, fouendis, tunc Regis plauſus, tunc purpuratorum admiratio. Ij, mihi credite, ſunt omnes aulici, omnes purpurati, qui maximè æſtimant officia, quæ fœminis præſtantur, & præ iis cætera nihili faciant. Petenti caput Ioannis Herodiadi Rex Herodes Matth. [Matt. 14.] 14. *Propter iuramentum, & eos, qui pariter recumbebant, iuſſit dari.* Ibi Andræas Cæſarenſis ait: *Rex propter eos, qui ſimul diſcumbebant, noluit ei abnuere.* Et quid ad diſcumbentes, quòd Rex non abnueret petenti Ioannis caput? Multum ſanè, quando enim ij omnes Principes, & purpurati erant, id laudi, & admirationi erat, quòd vel per omne crimen, & diſcrimen ſuum fœminis obſequium præſtabatur. Non ſic Rex conuiuantium Principum ſeruiebat palato in exquiſitorum ferculorum pompa; vt ſeruiuit, quando nece Ioannis ſatisfecit puellæ cupiditati. Crede mihi apud Palatinos id ſolum laudi, & gloriæ datur, quo puellarum gratia captatur. Vnde Michol Dauidi ſaltanti nihil prius obiecit, quàm offenſam puellarum. Ait enim 2. Reg. [2. Reg. 6.] 6. *Quam glorioſus fuit hodie Rex Iſrael diſcooperiens ſe ante ancillas ſeruorum ſuorum.* Et quis aulicus non expaueſceret ad hęc verba, quòd puellis minimè fuiſſet gratus? At Dauid inde maximè Deo placuit, quòd contempſit puellis fuiſſe gratum. Ait D. Ambroſ. [Ambr.] epiſt 36. *Non erubuit igitur Dauid fœmineas opiniones, nec opprobria apud mulieres ſubire pro religionis obſequio verecundatus eſt. Ludebat enim Domino puer ſuus, & ideò amplius placuit.* Hoc magnum de aulico viro dici potuit, quòd pro Deo diſplicere puellis non fuit verecundatus.

Exod. 2. Vocare eum, vt comedat panem. Iurauit ergo Moyſes, vt habitaret cum eo. Accepitque Sephoram filiam eius vxorem, quæ peperit ei filium, quem vocauit Gerſan, dicens: Aduena fui in terra aliena. Alterum verò peperit, quem vocauit Eliezer, dicens: Deus enim patris mei adiutor meus, & eripuit me de manu Pharaonis.

§. X.

Qui à diuitiarum cumulo in paupertatem deuenêre, tunc ſolum à benefico homine cenſentur iuuari, cum donis eò adducuntur, quo non requirant priſtinum ſtatum.

AD accipiendum panem vocabatur Moyſes, qui accedens, Sephoram filiam Principis vxorem accipit. Dicit namque textus: *Accepitque Sephoram filiam eius vxorem.* Et cur, bone, peregrinum hominem, quem ad panem vocabas, tam ſubitò in generum accipis? Nónne ſufficiebat illi cibum porrigere, quid neceſſum fuit illum & regia familia ditare? Beneficus Princeps dum popularem peregrinum Moyſem putabat, ei qualecunque prandium porrigebat, at vbi ex crebra confabulatione

Digitized by Google

bulatione didicit, vt fuerat ex Abrahamidum geoere ortus, & in Ægypti regia nutritus, ibique Pharaonis hæres deſignatus, à coius poſtea gratia deiectus, per exteras, & ignotas oationes peregrinari coactus; hæc, inquam, ex illo noſcens, Madianitarum Princeps nõ in conuiuam ſolùm, ſed & in generum hominem euocauit, ratus bomini à tanta fœlicitate deiecto, dedecori potius eſſe munus, quod illum in priſtinam gloriã non reuocaret. *Nazian.* Similem mentem inuenies in Naziaozeni matre, de qua ipſe fatur orat. 19. *Solas inſuper has tutas, atque ab omni ſurreptione immunes opes ducebat, nimirum Deo, & pauperibus opes effundere, ac præſertim conſanguineis, qui fortunis ſuis tanquam flore quodam excidiſſent; quibus, quod neceſſe eſſet duntaxat præbere, non calamitatis depulſionem, ſed monimentum eſſe iudicabat, liberaliùs autem & prolixiùs eos iuuare, id demùm firmi honoris, ac perfectiſſimi ſolatij eſſe.* Quid ſapientius? Planè dum deiectum à culmine propinquum, ac proximum iis tantum iuuas, quibus poſſit in vita ſuſtentari, non tam illũ ornas, quàm eius æternas infamiam. Non tam beneficium illi exhibes, quàm longiorem facis eius calamitatem. Tũc ſolùm beneficus erga hunc eris, illique firmum bonorem dabis, cùm tantis illum imples muneribus, quantis par poſſit eſſe gloriæ priſtini ſtatus. Vbi Angelorum Princeps deſcendeos à regalibus ſedibus *Matth. 2.* pauper, & humilis in præſepio apparuit. Matt. 2. *Ecce Magi ab Oriente venerunt, &c. Et intrãtes domũ inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum: Et apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Quam Magorũ beneficientiam erga paruulum, & pauperem puellum extol- *Tertull.* lens Tertul. lib. de Idolatr. ait: *Primi igitur ſtellarum interpretes natum Chriſtum annunciauerunt, primi munerauerunt.* Nec myſterio caret, quòd Magi dicantur primi muneraſſe recèns natum Deum, cùm pietas chriſtiana ſemper exhibeat ante Magos, paſtores munuſcula ſua puero afferentes, nec ego eredam pauperculum puerulum potuiſſe videri à paſtoribus, quin illi aliquod munuſculum exhiberent. Illud etiam prorſus certum, quod Maria Virgo, & pannos puero dedit, quibus eum inuoluit, & mammam famelico ante Magos ſæpè porrexit. Cur ergo non prior dicatur Maria muneraſſe Deum oarum, ſecundò paſtores, & Magi tertiò? Vel cur Mariæ, paſtorũmque muneribus tacitis primi dicantur Magi muneratores Dei? Maritò Magi primi cenſentur muneratores pueri, quorum munera vt ampliſſima, & plena myſteriis, ſic puerulum pauperem extollebant, vt illum regiæ diuinitatis gloriæ, à qua in tantam paupertatem venerat, parem oſtenderent. Mariæ autem panni, & vbera, & paſtorum munuſcula, vt pauperculi infantis ſolùm neceſſitati ſuccurrebant, ſic non tam munerum ornamenta, quàm *D. Leo.* calamitatis videbantur monumẽta. At hæc D. Leo ſer. 1. de Epiph. pro Magis ſtat, fatus: *Conſummant ergo Magi deſiderium ſuum, & ad puerum Dominum Ieſum Chriſtum, eadem ſtella præeunte, perueniunt. Adorant in carne Verbum, in infantia Sapientiam, in infirmitate Virtutem, & in hominis veritate Dominum Maieſtatis: vtque Sacramentum fidei ſua, intelligentiaque manifeſtent, quod cordibus credunt, muneribus proteſtantur. Thus Deo, myrrham homini, aurum offerunt Regi.* Et quidem vt nullum munus exterius ante hæc puerulum pauperem ad primas diuinitatis, regiáſque diuitias referebat, ſic nulla alterius muneris, nec dum materni lactis, æſtimatur mentio, in comparatione horum, quæ infantem ſub antiqua Deique, Regiſque oſtendebant claritate. Licèt enim Mariæ munera exhibita infanti egenti, quantum eſt ex parte interioris affectus, longè excederent cætera omnia, quæ à Magis, & aliis exhiberentur, attamen iuxta externam ſolam ſpeciem conſiderata, vt ſolùm indigentiæ, & neceſſitati egentis paruuli commenſurabantur, ſic non tam munera, quàm paupertatis monumenta apparebant. In qua conſideratione primas ferebant munera Magorum, quæ infantem egentem ſub diuinitatis primæ diuitiis oſtentabant. Vt diſcat Chriſtianus in munerando paopere, quàm debeat attendere, non ſolùm ad præſentem indigentiam, ſed ad primum illius ſtatum, ad quem, quoad potuerit, tenetur ex charitate illum reuocare.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

§. XI.

Sacerdotes maximè decet in egentes, & peregrinos largitas.

NOn prætermittam illud Sacerdotis Madian ad filias mãdatum, circa hominem peregrinum, nimirùm: *Vocate eum, vt comedat panem.* Quæ vox magis ſacerdotalis? Pulchrè in præſcti Lyppomanus de hoc Sacerdote Madianita fatur: *Lyppom.* *Dixit ad filias ſuas, vbi eſt? Quare dimiſiſtis hominem? Vocate eum, vt comedat panẽ. Sacerdotes maximè, & ſuam familiam decet hoſpitalitas, & beneficentia, & vt nullius operam gratis accipiant, ſed liberales ſint, & benefici etiam ignotis, maximè autem peregrinis.* Hæc eſt virtus ſacerdotalis, ex qua veri Sacerdotes cenſeantur, ſi ſint in pauperes liberales, nec verus Sacerdos eſt, qui neſcit miſereri pauperum. Nota eſt Ioſephi hiſtoria ex Gen. 47. qui emit omnem ſubſtantiã *Gen. 47.* Ægypriorum, vt illos tempore famis ſuſtentaret. Sic eoim ibi babes: *Emit igitur Ioſeph omnem terram Ægypti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ magnitudine famis. Subiecitque eam Pharaoni, & cunctos populos eius à nouiſſimis terminis Ægypti vſque ad extremos fines eius, præter terram Sacerdotum, quæ à Rege tradita fuerat eis, quibus, & ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur.* Tanta erat illius temporis fames, vt vniuerſi cogerentur ſuas vendere ſubſtantias, ſoli Sacerdotes in abundantia erant, qui à Prorege accipiebant gratis omnia neceſſaria. Et quid inde ortum eſt? Cùm Sacerdotes Ægyptij diligentiſſimè curarent, quod omnia temporum ſuorum inſignia poſteritati commendarentur, ea bieroglíphicis figuris conſignantes; tantæ famis calamitatem prorſus prætermiſerunt, nec vllum eius veſtigium apud ſacerdotalia ſcrinia vnquam cõparuit. Qui fieri poteſt, quòd Sacerdotes tantæ famis, & tam apud alias nationes decantatæ non meminerint? Hinc meritò grauiſſimus Paulus Oroſius colligit illorũ ſacerdo- *Paulus Oroſius.* tũ falſitatẽ, qui vt à Ioſeph ſuſtentati erant in frumenti abundantia, nec attenderunt ad proximorum neceſſitatem. Ait enim lib. 1. c. 8. *Dehinc Sacerdotum Ægyptiorum fallax malitia confutanda eſt; qui vel aſtu, quod manifeſtius eſt, euidentem iram, miſericordiámque veri Dei memoria ſubtrahere conati ſunt: vel fortè, vt indulgentiùs accipiamus, obliti ſunt. Illius enim noſtri Ioſephi prouiſione ipſi abundabant frugibus quaſi Sacerdotes, ſed quia falſi Sacerdotes erant, cum cæteris eſurientibus non dolebant.* Et fallar, ſi in alio ſe quis falſum Sacerdotem euidentiùs oſtendat, quàm in eo, quòd eſurientiũ voces ipſe farrus non attendat. Hinc ſeſe vetus Sacerdos à falſis clarè diſcernit, quòd eius fores, & viſcera patent hoſpitibus eſurientibus. Huc traho illud ex 2. Paralip. 4. *2. Par. 4.* *Fecit mare etiam fuſile decem cubitis à labio vſque ad labium. &c. Porrò in mari Sacerdotes lauabantur.* Factum fuerat Exod. 38. labrum æneum, quo Sacerdotes lauarentur; *Exod. 38* at hic à Salomone noo fit labrum, nec qualecunque vas, ſed mare conſtituitur in templo pro Sacerdotibus lauandis. Quid mare ad Sacerdotes? Multum per omnem modum; vt enim maria nullum non excipiunt flumen, ſiue riuum, qui ad ſe accedat, ſic Sacerdos debet patere omnibus peregrinantibus. Hinc maris pulchritudinem extollit Cæſarius Nazianzeni frater dia- *Naz.* log. 1. ſatus: *Pulchrum enim ſpectaculum mare albicans, cùm ipſum conſtans tenet tranquillitas. Pulchrum quoque, quòd cùm fluminum ſit mater, ipſum eadem rurſus*

Digitized by Google

ſuſ :pit, hinc quidem quaſi in lucem proferens, illinc verò recipie is quaſi hoſpites. Quid pulchtius in mari, quàm quòd hæc duo appareant in illo, & quòd ipſum emittat in lucem omnia flumina, & quòd rurſus poſt longas peregrinationes, vt hoſpites vniuerſas aquas recipiat? Qui fluuius non venir in lucem ex mari? Et quem vel paruum riuulum hoſpitem mare non recipiat? Huc ſpectet Sacerdos, & vt nullus ab eo non venit in lucem, dum & regeneramur, & nutrimur in Chriſto, ſic nullus debet eſſe vel paupereulus homuncio, quem ſacerdotalis ianua hoſpitem non recipiat.

§. XII.

Filiorum examen veræ religionis zelum conſequitur in Principibus.

ECce vobis fidelis populi propugnator Moyſes vt vxorem accipit. & filiorum examina videt creſcere, dicit enim textus: *Accepit Sephoram filiam eius vxorem, quæ peperit ei filium*, &c. Solent hæc filiorum conſequi præmia Principes, qui veræ religionis gaudent ardete zelo. Paulus Oroſius. Vnde Paulus Oroſius componens inter ſe Neruam, & Theodoſium, ambos Hiſpanos, ambos Romæ Imperatores, virtutibus cantatiſſimos ambos, tandem ait lib. 7. cap. 34. *Cum Theodoſius in omnibus humanis virtutibus Neruæ par fuerit; in fidei Sacramento, religioniſque cultu ſine vlla comparatione præceſſit; ſiquidem ille perſecutor, hic propagator Eccleſiæ. Ita illi ne vnus quidem proprius filius, quo ſucceſſore gauderet, indultus eſt: huius autem Orienti ſimul, atque Occidenti per ſuccidua vſque ad nunc generationes glorioſa propago dominatur.* Placuit Oroſio Theodoſij fœcunditatem regiam cum Neruæ componere ſterilitate, vt iam in viris Hiſpanis oſtenderet, vnde imperium in filiis poteſt æternari. Qui enim Eccleſiæ fuit perſecutor, ei datum fuit imperium, data proſperitas in Republica adminiſtranda, datæ ſunt mille fortunæ aliæ, ſed nec vnus filius fuit datus. Hoc habuit Eccleſiæ propugnator Theodoſius, qui & reliquit filios eodem Euſeb. imperij diademate claros. Non aliter Euſeb. Cæſar lib. 4. de vita Conſtantini cap. 74. fatur: *Neque tamen vt Ægyptia auis, nempè Phœnix, quam aiunt ſibi ipſi mortem conciſcentem in aromatum acervo emori, ex cineribus verò eius reuiuiſcere, & excitari aliam eiuſmodi, qualis ipſa fuit; ſed ſaluatoris ſui exemplo, qui pro vno ferè tritici ſemine, benedicente Domino, ſpicam multis ſeminibus refertam exhibuit, ſuoque fructu vniuerſum orbem impleuit. Ita is ter beatus per trium liberorum ſucceſſionem pro vno multiplex redditus eſt. Hæc exempla cùm omnium mortalium Deus in ſolo Conſtantino noſtris oculis proponeret; nimirùm oſtendere voluit, quantum inter eos interſit, qui ipſum, Chriſtúmque ſuum colere vellent, & qui contrariam ſectam conſequerentur, id eſt, qui Eccleſiæ eius bellum inferrent.* Non iam cum vno, aut alio Imperatore componit Conſtantinum, qui primus Chriſti Eccleſiam ardenter protexit, ſed cum omnibus aliis, qui Eccleſiam Dei perſecuti fuerunt. Sanè de omnibus iis Imperatoribus vnus Conſtantinus filios Imperatores genuit, in quo ſolo oſtendit Deus hoc præmium eorum, qui veræ religionis zelatores erant. Id quod de Iudæis aſſerebat etiam Minucius Fœlix in Octauio, fatus: Minut. Fœlix. *Nam & Iudæi, quandiu Deum caſtè, innoxiè, & religioſè coluerunt, quandiu præceptis ſalubribus obtemperauerunt, de paucis innumeri facti, de egentibus diuites, de ſeruientibus Reges.* 2. Reg. 6. Et 2. Reg. 6. cùm proponatur Michol Dauidis vxor contempſiſſe Dauidis religionem, qua ante arcam ſaltauerat, ſtatim ſubditur: *Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius vſque in diem mortis ſuæ.* Procop. Vbi Procopius in Gloſſa fatur: *Michol alienum a regia dignitate eſſe ... uit, quòd Dauid publicè in omnium conſpectu ... Neſciebat enim diuini amoris ſtimulos, qu... re Dauid ad ipſam declarabat. Addit ad hæc Scriptura, quòd filium non habuerit, ſuæ irriſionis pœnas indicans. Deus etiam ne regium ſemen ex illa regnum obtineret.* Sterileſcit profectò ſemen eorum Principum, qui veram religionem inſectantur, vt fœcundatur eorum ſemen, qui Eccleſiam catholicam tuentur. Id quod maximè claret in Legionis, & Caſtellæ Regibus, qui vt Catholicorum cognomen acceperunt, illis filiis, & nepotibus ditati ſunt, ad quos vniuerſa Hiſpaniæ regna, ſucceſſionis iure deuenerunt. Nónne Catholicorum agnomen Ferdinando, & Elizabethæ inditum fuit? Statim in Ioanna filiæ Aragonij, & Caſtellæ regna iuncta fiunt; & in nepote Philipp. 2. Luſitaniæ regnum iis additum eſt, in vnúmque, quod nunquam antea, omnia Hiſpaniæ regna confluere iure hæreditatis viſa fuere. Vt meritò dicere poſſimus de Catholico agnomine, quod de Chriſtiano dicit D. Nazianz. Naz. orat. 3. quæ eſt 2. in Iulian. fatus: *Illud enim probè perſpiciebat, altius videlicet, magiſque regiè, quam plerique ſoleant, de his cogitans, cum Chriſtianorum rebus Romanorum quoque res incrementum ſimul accepiſſe, atque cum aduentu Chriſti Imperium ſimul ingreſſum fuiſſe, cum nondum prius hoc euiciſſet, vt in vnius principatum planè deueniret. Ob ídque meritò quidem res noſtras magis amplecti mihi videbatur.* Sic Nazianzenus extollit Conſtantij Imperatoris perſpicaciam, & religionem, qui intimiùs prouentum Romani Imperij percallens, ſimul illud videt augeri, & ſimul iaci chriſtianitatis fundamina. Quando enim vniuerſus Orbis & ſcribitur, & quieſcit ſub vno imperatore Romano, niſi quando ſimul Chriſtus inuentus eſt in ſcripturis Romanis? Quod nunquam accidit, vt Romanum Imperium vſque in Orbis fines exteoſum cóquieſceret, & quòd ad vnum hominem perueniret; id accidit, vbi recèns natus Chriſtus Ieſus nomen ſuum dedit Romanorum chartis. Ob quod Imperator Conſtantius multum deferebat religioni Chriſtianæ. Quid pulchrius? Muta nomen Chriſtianum in nomen Catholicum, & videbis cum Catholicorum Regum agnomine, Hiſpanorum quoque res incrementum ſimul accepiſſe, atque cum hoc nomine Imperium monarchicum ſimul ingreſſum fuiſſe, cum nondum prius hoc euiciſſet, vt in vnius principatum planè deueniret. Quis aptequam Catholicum nomen Hiſpanis Regibus adderetur, euicit, vt Aragonium, vt Caſtellæ, vt Luſitaniæ regna in vnius deuenerint principatum? Sanè quòd antea nullus euicit, factum eſt, vbi Catholicum nomen Reges caſtellæ condecorauit, quibus ſimul filij, & nepotes nati ſunt, in quorum vnò omnia regna clarent. Ob ídque meritò Eccleſiæ Catholicæ res magis debent Reges Hiſpaniorum tutari. Huic Catholicorum Principum fœcunditati comparo Ethicorum Imperatorum ſterilatatem De vno eorum ait Iudith cap. 3. *Præceperat enim Nabuchodonoſor Rex, vt omnes Deos terræ exterminaret, videlicet vt ipſe ſolus diceretur Deus.* Iudith 3. Et quid ex tam inſana præſumptione in Deitatem fuit natum? Carthoſian. ibi fatur: *Ideò diuina ſapientia Dei decentiſſimè ipſum deiecit per fœminam, & regno eum priuauit in ſe ipſo, ac poſteris, itaque filium regni ſucceſſorem non habuit.* Sic ibi.

Exod 2. Poſt multum verò temporis mortuus eſt Rex Ægypti, & ingemiſcentes filij Iſraël propter opera vociferati ſunt; aſcendítque clamor eorum ad Deum ab operibus. Et audiuit gemitum eorum, ac recordatus eſt fœderis, quod pepigit cum Abraham, Iſaac, & Iacob. Et reſpexit Dominus filios Iſraël, & liberauit.

§. XIII.

Digitized by Google

§. XIII.

Magnitudo malorum, luctus, & querelarum, facultatem ſolet opprimere. Vbi de Maria luctu iuxta crucem.

MOrtuus eſt, inquit, *Rex Ægypti, & ingemiſcentes filij Iſraël propter opera vociferati ſunt.* Cùm tyrannus moritur, tunc miſeri captiui ingemiſcunt, cur non potius ingemiſcebant, cùm tyrannus viueret? Equidem non ingemiſcebant, dum viueret tyrannus, à quo tantæ in dies, & tam crebræ veniebant affictionum, & calamitatum inuentiones, vt locum eriperent querelis, & gemitibus. Non abſimile innenies in Iobo, cui cùm cap. 1. armentorum raptus nunciati eſſent, ioſuper & ouium, paſtorúmque exuſtio, camelorum furtum, imò filiorum, filiarúmque extrema ruina, *ipſe corruens in terram adorauit*, nullam querelæ vocem emiſit. Sed & percuſſus atrociter eſt à planta pedis vſque ad verticem capitis, vt cogeretur domo egredi, ſedere in ſterquilinio, ibi teſta ſaniem à vulneribus manantem radere, vxoris contumeliam, amicorúmque vultus ſuſtinere triſtiſſimos. Quid tunc? In iis erat tacitus ſeptem integros dies, & c. 3. ait: *Poſt hæc aperuit Iob os ſuum, & maledixit diei ſuo, & locutus eſt. Pereat dies*, &c. Poſt tanta exantlata mala, in vocem luctuoſam prorupit; cur non antea lamentatus eſt? Cur dum ſpoliatur, dum orbatur filiis, dum atroci plaga percutitur, dum eiicitur, dum affligitur amicorum aſpectu, non luget, non ingemiſcit, nullámque vocem doloris emittit, ſed poſt tantum tempus laborum, tunc incipit? Deferbuerat, credo, aſſiduitate laborum magnitudo, quorum horrendi fluctus ſic crebrò antea percutiebant miſerum, vt vel gemitibus locum eriperent. De
Nazian. illo D. Nazianzen. orat. 21. in Athanaſ. *Non enim pecunias tantùm, & prædia, & ſplendidam, ac numeroſam prolem, quæ res ab omnibus hominibus vehementer expetuntur, non hæc, inquam, duntaxat Iob amittit, & quidem ita, vt nec luctibus ipſis ob malorum connexionem locus eſſet.* Abſumebant calamitates catenatæ in pectore ipſos luctus, ne liceret exterius prodire. Sic omnia hominis occupabantur crebris malorum fluctibus, vt nullus maneret exeundi locus gemitibus. Quò ſpectabat Sapientiæ c. 4. dum de Deo affligente impios ait: *Diſrumpet illos inflatos ſine voce*; tanta enim erit acerbitas afflictionis, vt dum præcordia diſrumpantur, nullus maneat locus vocibus. Sic ipſi ſuam calamitatem exag-
Ierem. 8. gerantes Ierem. cap. 8. dicunt: *Conuenite, & ingrediamur ciuitatem munitam, & ſileamus ibi; quia Dominus Deus noſter ſilere nos fecit, & potum dedit nobis aquam fellis.* Et qualiter Dominus ſilere eos fecit? Carthuſ. ait: *Id eſt, ad hanc calamitatem peruenire reliquit, imò & fecit.* Quippè tot calamitates in miſeros à Deo venerunt, vt nec gemitibus, nec vocibus vllus locus eſſet.
Exod. 15. Quas calamitates optabat hoſtibus ſuis Moyſes Exod. 15. fatus: *Tunc conturbati ſunt Principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaam. Irruat ſuper eos formido, & pauor in magnitudine brachij tui: fiant immobiles quaſi lapis*, &c. Ex Hebræo legit Lyppom. *In magnitudine brachij tui ſileant quaſi lapis.* Non equidem petit illud telum à Dei brachio contorqueri in hoſtes, quod illos gemere, & clamare faciat, ſed illud, quod omnem locum gemitibus auferat, quod ſic interna viſcera conterat, vt externa rigere faciat, quaſi omni ſenſu doloris careant. Id quod ſæpe contingit in doloribus, calamitatibúſ-
Ierem. 8. que maximis. Vnde Ierem. cap. 8. aiebat: *Dolor meus ſuper dolorem, in me cor meum mœrens.* Expende quàm exaggeret ſuum dolorem, nimirùm, quod eſſet ſuper omnem alium dolorem. Sed qui dolor erat iſte adeò magnus, à quo cæteri ſuperabantur? Id explicat verbum Hebræum ibi poſitum pro dolore, quod Græcè ſonat, *Meidiama*, & ſignificat eum dolorem, qui ſic interna exedit, vt exterius hominem quaſi ſubridere faciat. Quippè ait D. Hieron. *In Hebræo non tam dolor eſt,* Hieron.
qui Græcè dicitur, Odini, *quàm* Neidiama, *quod nos interpretari poſſumus* rictum oris, *dolore contracti, & habentem riſus ſimilitudinem.* Ecce tibi dolor ſuper omnes dolores, qui ſic concutiat interna, vt exteriora potius videantur ſubridere. Sanè de mulieribus ſequentibus ad crucem Chriſtum, ait Lucas cap. 23. *Sequebatur au-* Luc. 23.
tem illum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum. At de matre eius Ioannes ait cap. 19. *Stabat autem iuxta crucem mater eius*, &c. Nullum dicitur ploratum, aut lamentum edere Maria; & quando cæteræ plorabant, & lamenta edebant, cur mater nihil horum egit? An quia minor dolor erat in matre, quàm in cæteris? Abſit, imò quia Mariæ dolor ſupra omnium dolores erat, ſic omnia concutiebat interna, vt externa apparerent, quaſi nihil paterentur. Ait Ernaldus apud Allegorias Tilmanni: *Pectus ma-* Ernald.
ternum immanitate doloris arctatur. Suſpirat intrinſecùs, & erumpentes reuocat lacrymas, & eò amplius anxietas intumeſcit, quo egredi prohibetur. Denique formido imperabat dolori ſilentium, & vrgentium Iudæorum terui oculi illos turbines ſuffocabant. Verùm illa tantarum procellarum ſalſuginem ebibebat, & clauſo tanti doloris tormento intrinſecùs, alium vultum exhibebat. Quid immanius? Tanta viſcerum procella omnem locum externis ſignis negabat. Meritò illi aptarim illud Pſal. 106. *Sta-* Pſ. 106.
tuit procellam eius in auram, &c. Ex Hebræo: *Statuit procellam eius in ſilentium.* Non erat Mariæ procella huiuſmodi, vt lamentorum fragoribus ſentiretur, ſed quæ intrinſecùs ſæuiens, externa omnia immota referebat. Cuiuſmodi procellam meritò cauebat defuncti Valentiniani ſororibus D. Ambr. fatus in orat. de eius Ambr.
obitu. *Non igitur velut penicillo quodam ſermonis mei veſtras abſtergam lacrymas. Neque enim id facere vellem, etiamſi poſſem. Eſt enim piis affectibus quædam etiam flendi voluptas, & plerúmque grauis lacrymis euaporat dolor.* Sicut minor ſit dolor, qui ploratum facit; ita ille maximus, & intolerabilis eſt, qui nullum dat locum gemitibus, aut ploratibus.

§. XIV.

Æquè fugienda, & deteſtanda ſunt, ſiue pretioſa, ſiue vilia, quæ nos à Deo auertunt.

NOn otioſè tacuit ſacer ſcriptor qualitatem operum, propter quæ lamentabantur Iſraëlitæ, & quæ refugiebant. Quippè ait: *Ingemiſcentes filij Iſraël propter opera vociferati ſunt.* Et quando opera hæc circa viliſſima erant in luteis lateribus efficiendis ad conſtruendas ciuitates, cur non explicat, quòd Iſraëlitæ vociferati ſunt propter opera luti, vel propter opera, quibus cantatiſſimas ciuitates conſtruebant? Cur hæc, quæ vel extollebant, vel deprimebant opera non magis explicantur, ſed prorſus prætermittuntur? Equidem apud veros Iſraëlitas non æſtimantur opera propter ſpecioſitatem, nec fugiuntur propter vilitatem, ſed quæcunque illa ſint, ſiue ſplendida, ſiue vilia, æquè deſpiciuntur, ſi in ſæculi captiuitate detineant, & à Deo hominem auertant. Hinc Pſalm. 113. Idola gen- Pſ. 113.
tium condemnans ait: *Simulacra gentium argentum, & aurum*, &c. Sed & Dan. cap. 5. de Babylonij proceribus, ait: *Laudabant Deos ſuos, aureos, & argenteos,* Dan. 5.
æreos, ferreos, ligneóſque, & lapideos. Quando ergo gentium ſimulacra non ſolùm aurea, & argentea erant, ſed & ferrea, & lignea, & lapidea, cur pſalmus non meminit lapideorum, ligneorúmque vilitatem, vt ſic faciliùs poſſent contemni? Cur vilitate omiſſa, auri pretioſitatem produxit in medium? Nihil refert, quòd idolum ſit aureum, & ſplendidum, ſiue vile, & abiectum, ſi enim auertat à Deo, æquè debet vel in ſumma

Gaud. pretioſitate contemni. Non longè abeſt D. Gaudentios tract. 9. fatus: *Studio tacuit cæteras viliores materias metallorum, vt in pretioſis multò magis damnaret & vilia.* Nihil refert, quòd in idolis præicreat materiarum vilitates, & pretioſitatem proponat, quando id ſolùm attendendum eſt in omnibus rebus, ſi ad Deom, virtutémque conducant, vel ſi ab iis auertant, ſi enim ad Deum conducunt, vel viliſſima amplecti debent, ſi autem auertunt à Deo, vel pretioſiſſima fugienda. Sic ſtrenui fideles vnum hoc debent attendere in rebus nimirùm, ſi proſint, vel officiant virtuti; vt aſſumant, vel repellant qualiacunqoe ſint, vel pretioſa, vel vilia. 1.Reg.17. Habes 1. Reg. 17. Dauidem cum Goliath congreſſurum, & ait textus: *Induit Saul Dauid veſtimentis ſuis, & impoſuit galeam aream ſuper caput eius, & veſtiuit eum lorica. Accinctus ergo Dauid gladio eius ſuper veſtem ſuam, cœpit tentare, ſi armatus poſſet incedere; non enim habebat conſuetudinem. Dixitque Dauid ad Saul: Non poſſum ſic incedere, quia non vſum habeo. Et depoſuit ea, & tulit baculum,* &c. Ecce tibi vt Dauid repellit aurea Saulis arma, ſplendentémque eius gladium, & ad vilem paſtoris baculum, fundámque recurrit, vt certamen cum Philiſthæo ineat. Sed inito certamine ſubditur: *Præualuitque Dauid aduerſus Philiſthæum in funda, & lapide, percuſſúmque Philiſthæum interfecit. Cúmque gladium non haberet in manu Dauid, cucurrit, & ſtetit ſuper Philiſthæum, & tulit gladium eius,* &c. Compone modo vtrunque facinus Dauidis, primò ſplendentem Saulis gladium abiicit, & ad vilem recurrit fundam, & baculum paſtoritium, nunc deiecto hoſte, baculum, & fundam deſpicit, & ad gladium recurrit. Cur, bone, modò inſuetum gladium arripis, & deiicis baculum, & fundam? Cur non magis deiecti guttura fundæ laqueo ſtrangulas, & ſic totum cadauer reptas vſque ad victores milites? Cur gladium nuoc requiſitum, antea non arripuiſti, ſed magis ad fundam inclinaſti, quam modo depellis? An hoſtis deiectio grandiores tibi indidit ſpiritus, vt iam vilia repellas, & ad ſplendentia magis curras? Abſit hoc à Dauide pleno diuini ſpiritus, quin imò ipſe ſic compoſitus erat, vt tantum quæreret illud, quo expeditiùs, & citiùs ad virtutis triumphum perueniret, ſiue hoc eſſet ſpecioſum, ſiue vile. Dum autem abſciſſo hoſtis iacentis capite citiùs triumphum erigeret, vilitatem fundæ, & baculi expuit, & ſplendorem gladij arripuit; vbi autem inſueti gladij, armorúmque ſplendentium onere detinebatur, ne expeditiùs in certamen iret, ſplendorem armorum abiecit, & recurrit ad vilem Baſil. Sel. fundam. Quò aſpiciens D. Baſil. Sel. orat. 15. *Arma tanquam victoriæ impedimenta Dauid exuit, bellicam ſtolam exuit, ſtola paſtoritia, virga, ac pera obarmatur.* Expende illa, nimirùm: *Arma tanquam victoriæ impedimenta Dauid exuit.* Et quidem in eo, quòd bonus Dauid aut repellit, aut arripit, hoc ſolùm ſpectatur, ſi ad victoriam impediat, aut proſit; ea ſola arma quæruntur, quæ impedimenta non ſint, ſed auxilia; vnde ſplendida, quæ impediunt, abiiciuntur, & vilia, quæ iuuant, tenentur; & è contra ſimiliter abiiciuntur vilia ad triumphum virtutis inepta, & præ iis auidiùs aſſumuntur ſplendida. Vtinam ſic & nos compoſiti ſimus, vt ſolùm inſpiciamus virtutis impedimenta, ad illa fugienda; & adiutoria ad illa amplectenda, cæteráque autem ſpetioſitatis, vel vilitatis æqualem in nobis affectum excitent. De Ieſu Domino noſtro di- Ad Ph.2. cebat Paul. ad Philippenſ. 2. *Humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis: Propter quod, & Deus exaltauit illum,* &c. Qui ſic ſe deiecit, cur tandem admiſit exaltationem? Cur non magis placuit durare in abiectione, & repulit vſque in finem ſæculi exaltationem? An faſtidiuit citiùs vilitatem paſſionis? Abſit, vnũ enim reſpiciebat Ieſus, nimirùm virtutis progreſſum, hic dum eſſet, cætera ſiue vilitatis, ſiue exaltationis æqualiter reſpiciebat. Pulchrè enim ait Euſeb. Gallicanus hom. 2. de ſymbolo. Euſeb. *Humiliauit itáque ſemetipſum factus obediens vſque ad mortem, vt ſublimior appareret, & Angelis, & hominibus inclinata ſublimitas. Quid agis inter hæc ſuperba mortalitas? Ecce Deum non minùs delectat humilitas, quàm maieſtas.* Æquè Deum afficiunt humilia, & alta; ſplendida, & obſcura, ſi æquè ad virtutis progreſſum ſpectant. Vnum hoc differentiam facit in rebus erga Deum, nimirùm, quòd virtus ſtet, ad huius progreſſum, quæ impediunt, aſpernenda ſunt, vel ſint obſcura, vel ſplendida; quæ autem non impediunt, ſed iuuant, ea placent in quauis ſint vtilitatis, aut pretij differentia. Id quod in Abrahamo patet, qui Gen. 22. à iugulo filij abſtractos: *Leuauit oculos ſuos, viditque poſt tergum arietem inter vepres hærentẽ cornibus. Quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio.* Quanta hæc differentia holocauſti apud patrẽ? Pulchrè ait D. Zeno ſer. 5. de Abrah. *A filio ad agnum* D. Zeno. *tranſtulit dexteram, ſemper lætatus, & gaudens, nec mutatus eſt vultus eius, cùm eſſet victima commutata. Cum tanta lætitia arietem obtulit, cum quanta obtulerat filium.* Vnum ſpectabat bonus, nempe Dei obſequium; quæ ad hoc pertinebant, æquè reſpiciebat, ſiue eſſent dura, ſiue blanda. Æquè gaudebat in duriſſimis, ac in blãdis, ſi per vtraque æquè Deo famulabãtur; vt æquè fugiebat blanda, ac dura, ſi Deus per vtraque offendebatur.

§. XV.

Oratio cum afflictione, & lacrymis iuncta vt efficax eſt.

Simul vt filij Iſraël ingemiſcentes clamant ad Deũ, Deus illorũ gemitibus maximè attendit. Ait enim: *Ingemiſcentes filij Iſraël propter opera vociferati ſunt: aſcẽditque clamor eorum ad Deum ab operibus. Et audiuit gemitum eorum.* Non vacuus receſſit Iſraëlitarum gemitus, ſed Dei aures tetigit, Deus ſtatim ingemiſcentium hominum fuit miſertus. Vt ſapienter dicat Nazianz. Naz. orat. 18. *Neque enim Deus vlla re perinde, atque corporis ærumna, conciliatur: lacrymiſque miſericordia viciſſim rependi ſolet.* Et ærumnoſo homini, & lacrymanti, & ingemiſcenti, quàm citiſſimè Deus adeſt. Id quod Eze- Ezech.18 chiel c. 18. apud Nazianzenum fatebatur, aiens: *Si conuerſus ad Dominum ingemueris, tunc ſaluus eris.* Quæ circa ipſe Nazianz. orat. 17. fatur: *Si, inquit, conuerſus* Naz. *ad Dominum ingemueris, tunc ſaluus eris. Videtis, quemadmodum ſalus cum gemitu coniuncta ſit? Et adhuc te loquente dicet: Ecce adſum: & loquetur anima tua, ſalus tua ſum. Nihil inter petitionem, & rei petitæ obtentionem intercedit non aurum, non argentum, non ſplendida, & eximia gemmæ, non cætera, quibus hominum mentes ad lenitatem, & clementiam inflectuntur.* Vt humanæ mentes ad miſericordiam trahantur, id ſolet efficere aurum, argentum, vel dona alia pretioſa, quæ exhibẽtur. At apud Deum, nil horũ intercedat, neceſſum eſt; & gemitus, & lacrymæ adſint, & iis coniuncta ſalus à Deo venit. Neſcit enim Dei benignitas contineri, vbi oratio cũ lacrymis accedit. Quare Dauid clamabat Pſ. 38. *Exaudi ora-* Pſ.38. *tionẽ meã, Domine, & deprecationẽ meã: auribus percipe lacrymas meas.* Meritò orationi exaudiẽdæ lacrymas adiũxit, ne eius petitio fruſtretur. Ex quo Petrus Dam. opuſcul. 13. c. 12. aiebat: *Non poſſunt lacrymæ in ſua petitione contemni, quæ & magnas voces habent in auribus Creatoris, quas voces ille ad Deum frequenter emiſerat, & quid ad obtinendum poſſent, ſubtiliter nouerat, qui dicebat: Exaudi orationem meam, Domine, auribus percipe lacrymas meas. Lacrymæ nempe cum in conſpectu pij iudicis ſupplicant, nihil hæſitant, ſed ſic miſericordiam tanquam rem quamlibet proprij iuris ſibimet vendicant, & impetraſſe ſe, quod petierant, confidenter exultant.* Solet equidem gemitus cum obtentione rei petitæ videri coniunctus. De quo ſæpe aliàs in Euangelij Moralibus Diximus.

§. XVI.

§. XVI.

Hoc valdè miſerum eſt, quòd nec calamitates nos ad Deum impellant.

VIuente Rege miſeri Iſraëlitæ nec mutiebant, duris laterum operibus prægrauati: vbi autem mortuus eſt Rex: *Statim aſcendit clamor eorum ad Deum ab operibus*. Et cùm antea eſſent eadem afflictionis opera, cur etiam ab eiſdem operibus non aſcendebat vllus ad Deum clamor? Cur non Rege viuente, ſed mortuo, duriſſima ſeruitutis opera miſeros ad Deum quærendum excitabant! Sanè hæc eſt ſumma crudeliſſimi in nobis viuentis domini tyrannis, quòd nec calamitas nos faciat ad Deum properare. Pulchro exemplo hanc tyrannidem D. Nazianzenus, orat. 3. quæ eſt ſecunda in Iulianum explicabat: *Non in virtute proficere, atque ex veteribus ſubinde nouos effici, ſed eodem ſtatu hærere, in vitio ponimus. Ita enim nobis idem, quod trochis accideret, quos in orbem volui, non autem progredi videmus, atque immeritè, vt ſic loquar, ſcutica vi impulſos rotari.* Quid magis appoſitè? Sunt trochi, quibus pueri vtuntur in ludo. Hi autem ſimul atque flagello percuſſi ſunt, motu quodam impelluntur; verùm ſic impelluntur, vt tanquam in centro quodam ſeſe verſantes, prope modũ defixi eſſe videantur, vt qui in orbem moueantur, & locũ minimè mutent. Hoc ipſum eſt, quod magna dæmonis tyrannide accidit miſeris hominibus, qui calamitatum flagellis percuſſi nullum gradum ad Deum faciunt, ſed in eodem vitiorum centro voluuntur, eiſdem prauis conſuetudinibus defixi. Vt meritò de iis dicat Eccleſiaſtes cap. 10. *Labor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in vrbem pergere.* Alia litera habet: *Labor ſtultorum plagabit eos*, &c. nec aliter magis potuiſſet exaggerari hominis miſera ſtultitia, quàm dum oſtenditur, vel inter afflictiones, & plagas eſſe, nec inde oculos adiicere, vt nouerit æternæ ciuitatis adeundæ vias. Hinc inde flagellis percutiuntur hominum miſerrimi, & ſtultiſſimi, & in vitiorum centro ſe verſantes, à malo ad peius voluuntur, neſciunt in cœleſtem ciuitatem pergere, imò nec ad illam faciunt gradum vnum. Quam extremam hominis miſeriam impio adſcribebat Iob cap. 20. aiens: *Omnes tenebræ abſconditæ ſunt in occultis eius, deuorabit eum ignis, qui non ſuccendetur; affligetur relictus in tabernaculo ſuo.* Non illum extrahent afflictiones à peccatorum tabernaculo, vt in Dei ciuitatem abeat: ſed & afflictiones, & flagella, & exuſtiones illi aderunt, ipſe tamen inter has nullam mutationem oſtendet, nullum gradum faciet, quo ad Deum vadat, ſed in eodem vitiorum loco rotabitur. Quid miſerius? Huc trahe dicta 1. tom. in Euang. lib. 4. cap. 1. §. 15.

Naz. (margin, beside "tyrannidem D. Nazianzenus")
Eccl. 10. (margin, beside "dicat Eccleſiaſtes")
Iob 20. (margin, beside "adſcribebat Iob")

Exod. 3. Moyſes autem paſcebat oues Iethro ſoceri ſui ſacerdotis Madian: cúmque minaſſet gregem ad interiora deſerti, venit ad montem Dei Horeb. Apparuítque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, & videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur.

§. XVII.

Athleta Dei ne ſtatum abiectum, & humilem, in quo poſitus eſt, mutare feſtinet. Vbi ambitioſi taxantur.

QVi Iſraëlitarum dux deſignatus erat Moyſes, imò qui & ſacerdotis, & Principis Madian erat gener, paſtorem ouium in agris agebat quadraginta annis. Sic enim textus: *Moyſes paſcebat oues Iethro ſoceri ſui, ſacerdotis Madian*: nec huius paſtoritiæ vitæ tempus nos ſinit ambigere Actorum cap. 8. vbi dicitur de Moyſe: *Factus eſt aduena in terra Madian, vbi generauit filios duos. Et expletis annis quadraginta*, &c. Itaque apud Principem Madianitam fuit Moyſes quadraginta annis, nec aliud ibi munus dicitur obiiſſe, quàm illud, quod erat circa paſcendas oues. Et cur homo ad regnum deſtinatus, non magis ambiebat ſeſe intromittere regni negotiis? Cur faſtidiens ruſticam paſtoris vitam, non magis ciuilia alia, & ſplendidiora munera ſibi ſollicitabat ex ſocero? Magnus Dei athleta in quo munere ſemel fuit poſitus, & ſi abiecto, & vili, tamen ibi manebat, nec de ſplendidiore alio obtinendo cogitans. Quæ virtus vt rara eſt, & propria Dei athletis, ſic maximè commendatur à D. Nazianz. orat. 9. *Ne quis igitur caput ſit, qui vix aut manus, aut pes, aut vilius quoddam aliud corporis membrum eſt: verùm quo vocatus eſt, in eo gradu quiſque maneat, etiamſi alioquin præſtantiori dignus ſit, plus vtique laudis habiturus ex eo, quòd præſenti gradu acquieſcit, quam ſi eam quærat, quem non accepit.* Ecce tibi vnde creſcat laus hominis fidelis, nimirùm ex eo, quòd in eo gradu maneat, in quo poſitus eſt, nec præſtantiorem ambiat, nec quærat. Quanta hæc laus in electis ſit, in filiis Abrahæ oſtendebat Dominus, dicens Gen. 13. *Faciámque ſemen tuum ſicut puluerem terræ.* Et cap. 15. de eiſdem locutus ait: *Suſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes.* Et dixit: *Sic erit ſemen tuum.* Iam filios Abrahæ comparat terræ pulueri, iam cœli aſtris: vt credamus duo ex Abrahamo proditura filiorum examina; aliud non ſolùm numero, ſed ſplendore, & gloria ſimile cœleſtibus aſtris; alterum & numero, & vtilitate pulueri terræ comparatum. Sed cur deiectos, & reiectos Abrahæ filios pulueri, ſplendidos autem, & electos aſtris comparare maluit? Quid habet puluis terræ, quod ſordeat in filiis Abrahæ; & quid habent aſtra, quod in illis ſplendeat magis? Terrenus puluis neſcit in ſuo quieſcere ſtatu, ſed per varias generationes, in perfectiores formas amat tranſmutari; vt qui in ſe turpis eſt, in olus, ſiue in florem tranſmutatus, de pulchritudine contendat, cum quolibet pretioſo lapide. At aſtra cęli hoc ſingulariſſimum habent, quòd in eo ordine, & ſtatu, in quo condita ſunt, in eodem perſeuerant, quin nec præſtantiorem alium deſiderarint. Quò ſpectans D. Valerianus hom. 1. fatur: *Tanta eſt diſciplinæ ratio, vt intra temporum metas lege conſcriptas, ita indefeſſi muneris alternis vicibus ſyderum curſus agnetur, vt nec Luna defectionis ſuæ damna effugiat, nec Solem diurni luminis flama deſtituat.* Quid pulchrius? Per tot annos in nullo ab ordine ſuo exorbitarunt aſtra. Nec miror, quòd Sol in tot ſuſceptis viis, vel minimum radium luminis non amiſerit; non, inquam, hoc miror, cùm naturale ſit creaturis integram ſuam gloriam niti conſeruare. Illud mirandum eſt in ſtellis, & Luna, quòd cum defectionis patiantur damna, & obſcuritates, per tot ſæcula non effugerint hæc damna, nec vel in minimo ſortem ſuam meliorare fuerint conata. Tanta equidem eſt in cœleſtibus diſciplinæ ratio, tanta virtus, vt quæ defectionibus turpantur, in iis defectionibus maluerint durare, quia id mundi lex præſcribit, quàm ad perfectiorem ſortem exorbitare. Ex quo non immeritò ſplendent lectiſſimi filij Abrahæ. Crede enim mihi, quòd homo, qui in glorio ſtatu conſtitutus, non ambit perfectiorem alium, is ad ſplendidiſſima cœli lumina pertinere notatur. Qui autem ab vno ad perfectiorem contendit ſemper tranſmutari, is terrenæ pulueri exæquatur, nunquam non potentiorum pedes allambens, nunquam non in reiectorum numerum deputandus.

Act. 8. (margin, beside "nos ſinit ambigere Actorum cap. 8.")
Naz. (margin, beside "commendatur à D. Nazianz.")
Gen. 13. (margin, beside "dicens Gen. 13.")
D. Valer. (margin, beside "Quò ſpectans D. Valerianus")

§. XVIII.

A te factum oſtendas, acceſſum eſt, quod aliis faciendum perſuadere amas.

O Clariſſimam veri Domini apparitionem. *Apparuit enim ei Dominus in flamma ignis de medio rubi,*

& videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur. Sic vſus Dominus flammantem, & innocuum ſeſe oſtendit, vt ne quid detrahat flammarum veritati, nec vel vili rubo inferat damnum. Et cur adeò flammans, & innocuus ſeſe in præſenti oſtendit? Veniebat excitaturus Moyſem ad populi principatum, & vt Principem doceat veri Principis mores, quibus inter potentiæ, & ſeueritatis flammas, debet maximè cauere, ne vel minimo homuncioni inferat damnum; ſic ipſe verè Princeps, & Dominus oſtẽditur, & flammans, & innocuus, vt nec lædat viliſſimæ ſtirpis ramum. Multum enim intereſt, quod à te oſtendas factum, quod faciendum cupis perſuadere aliis, Actor. 2. vbi Spiritus ſancti viſibilem aduentum proponit, ait: *Et apparuerunt illis diſpertita lingua tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.* Non immoror in eo, quòd ſpiritus diuinus ſeſe in flamma oſtendat innocua, quod veri dominatoris proprium eſt, ſed illud noto, quod ſeſe oſtendat ſub ſpecie ſplendentium linguarum. Et cur, Domine, nunc maximè ſplendentis linguæ in te refers ſpeciem? Veniebat equidem, vel in ruſticis hominibus linguarum ſplendorem excitare, ne mirum videatur, quòd in ſe eam formam præmonſtrat, quam amat etiam excitare in aliis. Ait Nicetas in orat. 42. Nazianzeni: *Igneas linguas conſpicati ſunt, non quòd ſimilis lingua diuina figura ſit, ſed quia circa linguam futura erat ſpiritus operatio.* Vide, quàm ſit perfectum, & efficax diuini ſpiritus magiſterium, vbi nititur hominum linguas illuſtrare, illáſque non in proximorum vſtionem, ſed in lucem reformare, nil prius ipſe facit, quàm ſeſe ſub ſplendentibus linguis oſtentare. Similiter vbi Ieſus baptizabatur in Iordane, dicitur Luc. 3. *Deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie, ſicut columba in ipſum, & vox de cœlo facta eſt: Tu es filius meus,* &c. Vocem autem hanc de cœlo factam putat D. Auguſtinus veniſſe à Patre per nubem. Et cur modò Pater è nube ſonat: *Spiritus ſanctus apparet ſub ſpecie columba?* Iam ibi Trinitas perſuadebat hominibus baptiſmum chriſtianum, ideò & ipſa debuit ſe ad naturas aquarum efformare, vt oſtenderetur, vel de nube, quæ ab aqua venit, vel in columba, quæ de aquis generata eſt cum cæteris auibus, Auguſt. lib. 3. de mirabil. Script. cap. 5. fatur: *Idcircò in nube, & columba imagine Pater, & Spiritus ſanctus ad baptiſmum veniunt, quoniam aquatica natura res illa aliquid haberent. Dum enim in terra Filius ad baptiſmi myſterium aqua creaturam elegiſſet, neceſſum fuit, vt & Pater per aquaticam nubem intonaret, & Spiritus ſanctus illud corpus, quod de aqua in principio factum eſt, ex illa nube acceptum ſimularet.* Equidem quando à Deo ad aquæ baptiſmum vocabamur, meritò tota Trinitas ſeſe ſub aquaticis naturis manifeſtabat; quando enim & Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus ſub aquaticis naturis fulgebant; maximè perſuadebant hominibus confugere ad aquas. Sic etiam Matth. 9. *Et cum tranſiret inde Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthaum nomine: Et ait illi: Sequere me.* Tranſiens vocat Matthæum, & cur non magis ſedens vocat? Volebat, vt ille tranſiret ad bonam frugem, ideò, & tranſiens vocat ipſum. Ait Paſchaſ. lib. 5. in Matth. *Et notandum, quòd tranſiens eum videt, & vocat. Ad hoc quippe vt & ipſe de hoc ſæculo tranſiens ad æterna quanto citius feſtinet.* Sic te eo habitu induas, ad quem alios trahere curas.

Actor. 2. — Nicetas — Luc. 3. — Aug. — Matt. 9. — Paſch. 1.

§. XIX.

Multum extollit Dei poteſtatem, quòd infirma reſcula poſſint ſtare aduerſus validiſſimos aduerſarios.

VBi Deus ſuam potentiam aduerſus Ægyptium oſtenſurus aduenit; ecce tibi in quo ſeſe nititur manifeſtare; quippe ait: *Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi,* &c. Vilem rubum prætendit inter medias voraciſſimas flammas viridantem. Et quidem in nullo clariùs oſtenditur Dei brachium, quàm in eo, quòd vilis, & infirma plantula illæſa inter validiſſimos aduerſarios appareat. Si cedrus eſſet, quæ medias inter flammas non exureretur, forſan tribueretur eius incorruptibilitati; ideò non cedrus, ſed rubus vilis, & facilis eſca flammarum obiicitur, vt de rubi infirmitate, & vilitate euidentiùs Dei poteſtas clareat. Hinc Saul perterrefaciebat Dauidem 1. Reg. 17. *Non vales reſiſtere Philiſthæo illi, nec pugnare aduerſus eum, quia puer es, hic autem vir bellator ab adoleſcentia ſua.* Sapiens Rex iuxta creatam potentiam æſtimans certamen, puerum inexpertum abſterret, ne parere audeat coram validiſſimo, & exercitatiſſimo aduerſario. Quid ad hæc Dauid? An euidentia diſcriminis abſtinuit à certamine? Abſit; imò quo infirmior, eo alacrior init certamen, in quo videbat vnam diuinam potentiam eſſe exaltandam. Ait enim ipſe apud D. Baſil. Sel. orat. 15. *Qua ratione a propoſito certamine conatus es auertere, acrius, ò Rex, ad pugnam exacuiſti. Hic quidem bellator, ego verò belli inexpertus, qua res animos mihi facit, neque enim viribus meis fretus, ſed gratia in aciem prodeo.* Et quidem vbi trophæa erant erigenda diuinæ gratiæ, diuinæ poteſtatis, non contemnenda infirmitas, & vilitas pugnatoris, ſed maximè erant æſtimandæ, vt quæ multùm commendent Dei poteſtatem. Quam poteſtatem Dei ille magis extollit, qui in ſtrenuis victoriis minùs oſtendit creatæ poteſtatis. Poſtquam magnus iſte Goliath ab inermi puerulo proſtratus eſt vno ictu lapidis, arripuit Dauid interfecti gladium, & eius ſcidit caput, & gladium appendit in Dei tabernaculo. Sic enim habes 1. Reg. 17. *Aſſumens autem Dauid caput Philiſthæi attulit illud in Ieruſalem, arma verò eius poſuit in tabernaculo ſuo:* Indéque tranſtulit gladium in tabernaculum Domini ad perpetuam rei memoriam, vt habes cap. 21. Sed cur Dauid in tanti triumphi atteſtationem gladium Deo victori appendit? Cur non magis fundam, & lapidem hærentem tyranni capiti Deo appoſuit? Sanè gladius non deiecit monſtrum, ſed deiecti, & defuncti caput abſcidit; funda verò, & lapis totam illam perfecerunt victoriam, cur ergo non magis hæc tabernaculo Dei appenduntur, ſed iis demiſſis vnus gladius appenditur? Sanè Dauid, vt curabat extollere Dei potentiam, ſic minuere conabatur inſtrumenta victoriæ; illud ſatagens ne ex parte ſua, vel minimùm adiutorium appareret, vt clarior fieret Dei triumphantis victoria. Ad hæc D. Baſil. Sel. orat. 15. *Sectum caput cum ſectore gladio, victoria parenti donatum offert, & cum quo deuicerat, Deo offert, ei victoriam arrogat. O qui palam egiſti fidem ad pugnam nullis egere armis! O qui in te ipſo palam feciſti fidei vim.* Fundam, & lapidem ſuum diſſimulat, & contemnit, & pro nihilo habet, ſolùm hoſtis gladium appendens, vt ſic clariùs effulgeat Dei poteſtas, quominus ex ſua parte Dauid habuiſſe teſtatur. Hinc Matth. 2. inducitur Bethlehem lætis lacrymis proſequens puerorum innocentum triumphos aduerſus tyrannum validiſſimum Herodem, Ait enim: *Rachel plorat filios ſuos,* &c. qui ploratus, non luctus, ſed lætitiæ, ſed triũphi, ſũt quòd inermes, & infirmi puelli ſic turbent, & comprimant Regem fortem. Sed vt hos Bethlemi triumphos ſuperaret Lugdunus Gallicus vnius virgunculæ Blandinæ certamina in medium promit. Et quid virguncula vna cum tanto exercitu puerorum? Multum ſanè, vbi enim poteſtatis diuinæ res erat, ibi magis æſtimatio creſcit, vbi infirmior, & vilior eſt cauſa victoriæ. Ait Euſeb. Gallican. homil. de ſancta Blandina: *Dignè tecum, ò Bethlehem, Lugdunus noſter certaret, & ſuper diuinis circa vtraque beneficiis velut collato tecum ſermone contenderet: Beata enim illa morte, qua Herodes dum ſacrum puerum quærit ſolum, tantum pueros immolauit, triumphum tuum ſexus vnus,*

1. Reg 17 — Baſil. Sel. — 1. Reg. 17 — Baſil. Sel. — Euſeb.

meum

menum vterque promeruit : mea pugna palmam de mundi Princ pe etiam in fœminis reportaui. Quid pulcbrius? ibi maior diuinitatis triumphus, vbi imbecillior, & vilior miles apparet in certamen. Quam gloriam Deo inuidens Geiſericus tyrannus Paulilli pueruli martyrium D. Proſp. occultabar, ait enim de illo D. Proſper. in Chronicon: *Puer autem Paulillus nomine pro elegantia formæ, atque ingenij ad modum Regi acceptus à profeſſione, atque amore Catholicæ fidei cum nullis minis deturbare poſſet, diu ſuſtibus caſus ad infamem ſeruitutem damnatus eſt, nec ideo, vt appareret interfectus, ne ſuperacta ſæuitia tyranni Regis etiam illa ætas gloriaretur.* Nemo enim non videt quam glorioſum eſt Deo, quòd pueruli imbecilles inter rabidiſſimos tyrannos in triumphos eant.

§. XX.

Plus lædunt imperium vitia regnantium, quàm rabidiſſimorum hoſtium incendia.

STrepebat ignis flamma in medio rubi, & videbat, *quòd rubus arderet, & non combureretur.* Quid hoc portenti? Theodor. ait: *Significatur Iſraelem ab Ægyptiis inimicis, atque infeſtatoribus haudquaquam conſumendum fore.* Theodor. Itaque rubus Theodoreto eſt populus Iſraëliticus; ignis autem eſt Ægyptiorum tyrannis quæ Iſaies 9. minimè Iſraëlem vaſtabit. Sed & Iſaias longè aliud de Iſraële vaticinatur c. 9. aiens: *Succenſa eſt quaſi ignis impietas, veprem, & ſpinam vorabit; & ſuccendetur in denſitate ſaltus, & conuoluetur ſuperbia fumi. In ira Domini exercituum conturbata eſt terra, & erit populus quaſi eſca ignis.* Compone modò ſpinam, & ſpinam, rubum, & rubum, hoc eſt, populum Iſraëliticum, & ipſum populum Iſraëliticum: ibi flammis circundatus non comburitur, hîc prorſus voratur à flammis: ibi flamma parcet rubo, non conſumit populum, hîc flamma deglutit veprem, & ſpinam, omniſque populus fit eſca flammarum. Et cur rubus, qui primo loco viret inter flammas, ſecundo loco in cineres, & fauillas abit? Equidem primo loco per flammam ignis exprimebatur Ægyptiorum tyrannis aduerſus Iſraëlitas, quæ minimè illos conſumere valuit. In ſecundo autem loco per ignitam impietatem oſtenditur conſilium Principum Hieroſolymitanorum aduerſus Ieſum coactum, vt probat, & teſtatur Leo à Caſtro in præſenti, à quo Concilio manabit extrema ruina populi Iudaici. Non equidem hoſtilis Ægyptiorum rabies ſic combuſſit Iſraëlitas, vt illos combuſſit, in cineréſque conuertit malitia ſuorum Principum annæ, & Cayphæ. Et quando non magis perduntur regna à malitia regnantium, quàm à furore poteſtatum contrariatum? Rem in Barbaris ſub Alarico Romam vaſtantibus, & Nerone ponderat Paulus Oroſius. Oroſius lib. 7. c. 39. fatus: *Tertia die barbari, quam ingreſſi vrbem fuerant, ſponte diſcedunt, facto quidem aliquantarum ædium incendio, ſed ne tanto quidem, quantum ſeptingenteſimo conditionis eius anno caſus effecerat. Nam ſi exhibitam Neronis Imperatoris ſui ſpectaculis inflammationem recenſeam, proculdubio nulla comparatione æquiparabitur, ſecundum id, quod excitauerat laſciuia Principis, hoc, quod nunc intulit ira victoris.* Et fallar, niſi hoc contingat ſingulis regnis, quibus nunquam tantam attulere vaſtitatem hoſtium rabies, quantam affert mali- Eccl. 10. tia regnantium. Vt meritò dicat Eccleſiaſtes c. 10. *Eſt malum, quod vidi ſub Sole, quaſi per errorem egrediens à facie Principis: poſitum ſtultum in dignitate.* Ecce tibi malum omnium euidentiſſimum, quod per erroneas Principis cupiditates fit, nimirùm, quòd homo ſtultus, nil prudentiæ Chriſtianæ habens, ſed totus traditus deſideriis ſuis, ad principatum euehitur, & in dignitate conſtituatur. Et quantum hoc malum? Fallar niſi in eo tota Iudaici regni tragædia repræſentetur quotidie. Vt enim vidimus in Iudaico regno, quod ab hoſtibus truculentiſſimis illæſum, funditùs perdiderunt Principes nefarij, qui filium Dei egerunt in crucem. Sic ſimiliter in ſingulis regnis videbimus, quæ non rabies hoſtiles, ſed regnantium ſtultitia, & vitioſitas impellunt in extremam ruinam. Quam cladem ad ſuam Cirenem acceſſiſſe ex peſſimo Proconſule Andronico ſic D. Syne- Syneſius. ſius lamentatur epiſt. 58. *Horrenda ad carnificinam inſtrumentorum genera primus inuenit, digitale pedum diſtortorium, prælum, & naſi preſſorium, & auribus, ac labris deſtrahendis forcipes. Dei vero Sacerdotibus ea intentat, quæ vel Phalaris Agrigentinus, vel Cephrem Ægyptius, vel Senacherib Babylonius timuiſſet, iis, qui in Ieruſalem Deo, atque Ezechiæ conuiciaturos miſit. Illam ego dico diem alteram Deo crucem attuliſſe. Et hæc Sol vidit, non Tiberio Claudio Rempublicam adminiſtrante, a quo Pilatus ad Iudæorum Præfecturam miſſus, ſed pia Theodoſij ſobole Romanorum ſceptra moderante, a qua furtim Andronicus ſibi Imperium ambiit, eadem qua Pilatus mente præditus.* Pulcherrimè Sanctus vir totam Iudæorum tragædiam in patria ſua proponit per vnum Andronicum repræſentatam. Paſſus enim eſt populus Iudaicus truculentiſſimos tyrannos dum à Cephrem Ægyptio captiuus detinetur, dum à Senacherib ingenti exercitu arctè cingitur. Sed ab iis rabidiſſimis hoſtibus liber, & incolumis euaſit. Acceſſerunt Principes Anna, & Caypha, & Pontius Pilatus, qui crucem Ieſu fuerunt meditati, & quis deinde miſeri populi memoret calamitates, quibus penitùs iacet diſſipatus? Similiter in Cirene, ait Sineſius: *Sol vidit alteram Dei crucem.* Vidit enim blaſphemias in Deum, calamitates in ciues, tormenta inaudita, ruinas, quas nullus hoſtis inferret, nec Phalaris, nec Cephren, nec Senacherib, nec vllus alius Romanus tyrannus. Et quis potuit tantas inferre populo Chriſtiano calamitates? Vnus nequam præfectus Andronicus, qui furtim, & per errorem à Theodoſij filio imperium accepit. Sic errores, & vitia regnantium moleſtiora ſolent eſſe ſubditis, quàm hoſtilia arma. Id quod euidentiſſimè etiam patet in Dauide, ſub cuius imperio mille hoſtes pertulit populus, milia iniuit cum hoſtibus certamina, ex quibus & victor, & illæſus apparuit. Sed elatus Dauid, dum ſubditorum numero amat gloriari, quis narret eius regni luctuoſiſſimam cladem? Eam notat 2. Reg. 24. *Immiſit Dominus peſti-* 2. Reg. 24 *lentiam in Iſrael, de mane vſque ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex populo de Dan vſque ad Berſabee ſeptuaginta millia virorum.* Nunquam ab hoſtibus populus exceperat tantam cladem, quam modò illi intulit vna Regis elatio. Meritò ergo dicit Eccleſiaſtes ſuprà. *Eſt malum, quod vidi ſub Sole, quaſi per errorem egrediens a facie Principis. Poſitum ſtultum in dignitate.* Quæ verba ſic in rem præſentem explicat Chaldæus Coſti: Chald. *Eſt & malum, quod hoc in orbe in luce omnium eſt, quanta incommoda in orbem inuehunt calumnioſa verba, quæ aperta, & à Principe in quemquam dimanant.* Ea ſunt mala quæ à Principe nequam oriuntur, quæ valeant, vel totum orbem incommodare. Ne mirer, nihil magis curæ dæmoni eſſe, quàm peſſimos homines Reipublicæ præficere, ibique illos proſperiſſimis euentibus fulcire. Vnde verba illa Eccleſiaſtæ 10. *Per errorem egrediens a* Eccl. 10. *facie Principis: Poſitum ſtultum in dignitate.* Sic explicat D. Greg. Thaumaturg. vt per Principem intelligat Greg. Diabolum. Ait enim: *Tyranni autem, patriſque omnis malitiæ opera fuerint, ſtultum quidem in ſublime attolli.* Id quod D. Syneſius epiſt. 79. in ſuo peſtilenti Andro- Syneſius. nico notabat, aiens: *Sed mihi ille videtur, cum huiuſmodi ſit, malorum dæmonum prouidentia, ac præſidio fulciri, qui laude hominum ac ſecundis rebus affluere, diras illas, ac deteſtabiles animas volunt, quibus ad publicas calamitates adminiſtris, atque inſtrumentis vtuntur. Quare ex iis gloriam illi quaſi forti viro, ac ſtrenuo comparant.* Sic ibi.

§. XXI.

Digitized by Google

§. XXI.

In Chriſti Domini aduenientis myſterio,leges naturæ minimè ſpectandæ.

V*Idebat equidem,quod rubus arderet , & non combureretur.* Quid ibi natutale: Sed quando ibi Chriſti Domini aduenientis exprimebatur ſpecies, vt air Niſſen. Ambr. Ber. & multi alij apud Lyppomanum,nil requirendum erat naturale. De Sara Abrahæ vxore dicitur Gen. 21. *Concepit,& peperit filium in ſenectute ſua.* Gen. 21. Erquidem Agar in iuuenali flore ex Abrahamo conceperat filium;cur Sara relinquitur ſeneſcere , & funditus ſterileſcere,& tunc illi datur,vt concipiar filium? In conceptione,& natiuitate Iſaaci adumbrabatur myſterium venturi Chriſti , & ideò debuit ad illam conceptionem , quidquid natura erat,finiri. Eucher. Ait enim Eucherius ibi : *Significatum eſt magnum Sacramentum in duobus filiis Abrahæ, quod vnus de ancilla ſecundùm carnem natus eſt Iſmael : alter eſt autem de Sara libera ſecundum promiſſionem natus , vterque quidem de ſemine Abrahæ.ſed illum genuit demonſtrans conſuetudo naturæ, illum vero dedit promiſſio ſignificans gratiam. Ibi humanus vſus oſtenditur , hic diuinum beneficium commendatur. Sed vbi ſignificandum fuerat Dei donum, quod ingratis hominibus gratis gratia largiretur , ſic oportuit filium dari,quemadmodum natura non debebatur.* Nihil naturale apparere oportebat in eo,in quo Dei donum adúbrabatur , quo cum adhuc inimici eſſemus nos , venit Luc. 1. Deus noſtram ſalutem operari. Hinc Luc. 1. Virgini dicit Angelus: *Concipies,& paries filium*,&c. Quale hoc Chryſol. verbum ad Virginē? Chryſ. ſer. 142. *Noſtra ergo carnis ordo ſecedat,hic ſibi natura noſtra nil vindicet,vbi ad diuinam progeniem cœleſtis ordo,diuinam inſtituitur in naturam.* Nunquam equidem requirendæ ſunt leges naturales,vbi diuini Regis componuntur natalitia. Similiter roganti Virgini : *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Reſpondet ipſe Chryſol. *Prætermitte naturæ ordinem , recognoſce ordinem creatoris.* Quidquid enim ad naturæ ordinem pertinet, prætermittendum eſt;vbi creator naturæ accedit ad hominem.

§. XXII.

Vt conuiuia poſſint longis ieiuniis æquiparari.

M*Irabar voraciſſimi elementi abſtinentiam,quando: Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi,& rubus ardebat , & non comburebatur.* Quid ſanctius? Non miror , quòd ignis ſic ieiunus iuxta pabulum, vel circumiacentem terram ſanctificaret. Sed il-Iſaias 10 lud etiam mirandum, quod Iſaias ait cap. 10. *Erit lumen Iſrael in igne,& Sanctis eius in flamma, & ſuccendetur,& deuorabitur ſpina eius,& vepres in die vna.* Sanè vtrobique Deus in igne apparet, & vtrobique Dei ſanctitas æquè ſplendet. Sed in Exodo Dei ſanctitas ſplendet in igne ieiunante circa ſpinoſi rubi pabulum; in Iſaia autem ſplendet Dei ſanctitas in igne vorante ſpinas,& vepres Cur non magis ſanctitas Dei fugit à voratore elemento , vt ſolùm appareat in ieiunante? Abſit hoc à Deo;ſolent enim in ſanctis viris æquè laudabilia eſſe,& conuiuia,& ieiunia larga, cum & illa ad bonum animarum ordinantur. Habes Ieſum in deſerto ieiunatorem ; habes eundem Hieroſolymis conuiuantem vel apud ipſos publicanos ; quid inde ? Defecit Ieſus in iis conuiuiis à perfectione vitæ , quam in heremo tot ieiuniis inchoauerat ? Nullo modo ; ſed longiſſimis ieiuniis æqualem ſanctitatem halant conuiuia,abſtemia, quæ ad proximorum vtilitatem ordinantur. De quo extollit Epiſcopum Patientem nomi-Apollin. ne Sidonius Apollin. lib. 6. epiſt. 12. fatus: *Omitto te tali ſemper agere temperamento, ſic ſemper humanum , ſic abſtemium iudicari;vt conſtet indeſinenter Regem præſentem prandia tua,reginā laudare ieiunia.* Æquè in bono Prælato laudabilia apparebant prandia,ac ieiunia ; quando his,& illis vtebatur,prout ſe offerebat occaſio animarum ad Dei ſagenam acquirendarum. Id quod in ſancto Sulpitio laudabat idem Sidonius Apoll. lib. 7. epiſt. Apollin. 13. vbi ait : *Tota illi actionum ſuarum intentio , celeritas, mora,Chriſtus eſt:quódque mirere,vel laudes,nihil otioſum facit,cùm nihil faciat non quietum. Ieiuniis delectatur,edulibus acquieſcit:illis adhæret propter conſuetudinem crucis, illis flectitur propter gratiam charitatis:ſummo vtrumque moderamine,quia comprimit,quoties prandere ſtatuit, gulam;quoties abſtinere,iactantiam.* Itaque vt Chriſti crux imperat ſuis ieiunia,ſic & charitas ſolet imperare prā-dia;ne manducantem ſpernat ieiunus ; nec ieiuniū infructuoſum reputet,qui prandet. Sed. vel in prandio, vel in ieiunio maximè finis debet ſpectari.

Exod. 3. Dixit ergo Moyſes : Vadam, & videbo viſionem hanc magnam , quare non comburatur rubus.

§. XXIII.

Præſtanti,& ſublimi viro detrimentóſum eſt magna non aggredi.

V*Ide Moyſem ad magnitudinem miraculi viſi magis audentem;quippe ait: Vadam , & videbo viſionem hanc magnam.* Sed & vide Petrum miraculi magnitudinem in piſcium captura fugientem : viſa enim piſcium captorum multitudine, Luc.c. 5. ſtupens , & Luc. 5. tremens ait Ieſu: *Exi a me,quia homo peccator ſum.* Tam longè abeſt,vt ipſe currat ad miraculi authorem,quod ab illo abeſſe magis exoptet. Et vnde Petrus ad miraculi magnitudinem pauet.Moyſes autem ad illam magis accurrit? Equidem Petrus pauperculus erat; piſcator in paruis ſemper nutritus,nondum ex alto virtutem induerat,& ideò tutiùs ſibi putat , ſi à rebus magnis abſtineat, Moyſes autem & regiè,& inter magna nutritus , quò maiorem rem ſpectabat , eò ardentiùs ferebatur ad illam;nunquam enim non eſt detrimento,magno,& præſtanti viro,ſi res magnas aggredi diſſimulet. Sapienter ad hæc dicebat D. Nazianz. orat. 1. Naz. *Etenim ſublimi viro detrimentum eſt res magnas non aggredi,nec virtute ad multos propagare.ſed in paruis conſiſtere, non ſecus ac ſi magno lumine paruam domum illuſtret,aut virilibus armis puerile corpus obtegat:paruo autem ſalus in eo conſiſtit,vt paruum onus ſubeat , nec iis rebus,quæ vires eius excedunt ,ſeipſum ſubiiciens* , &c. Itaque vt parui animi ſalus in eo cōſiſtit , quòd ſe in paruis contineat ; ſic nunquam non detrimentoſum eſt præſtanti,& ſublimi viro,quòd ad magna non currat, neque in magnis ambulet,& mirabilibus. Fugiat puſillus homo magni certaminis arenam ; ſublimis autem & præſtans vir,magnorum triumphorum materiam auidiùs arripiat. Accipite ex Gen. 39. Ioſephum à fœ-Gen. 39. mina petitum,vt illum in luxuriæ barathrum deturbet, Quid ille? *Relicto in manu eius pallio fugit, & egreſſus eſt foras.* Cur non magis ſtat pro caſtitate , & procacem fœminam vel verbis,vel gladiō caſtigat? Sic Num. 24. Madianitides fœminæ trahebāt Iſraëlitas ad luxuriam; imò Iſraëlitarum Princeps ingreſſus ad ſcortum , dux erat cæteris nefariſſimi facinoris, Quid tunc Phinees? An fugit præceps diſcrimen? Ait textus: *Quod cùm vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aaron Sacerdotis , ſurrexit de medio multitudinis , & arrepto pugione ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitem in lupanar,& perfodit ambos ſimul,virum ſcilicet,& mulierem.* Ecce tibi Ioſeph fugit, nec audet ſtare pauliſper in conſpectu mulieris procaciſſimæ,Phinees autem ipſum lupanar intrat, ibiq; audet pugnare aduerſus rem turpiſſimam. Cur Phinees non magis fugit immanitatem periculi,aut cur Ioſeph non magis audet ſtare aduerſus illud ? Rem pulchrè defini

Phil. 2. definit Philo lib. 2. legis Allegoriarum, inquiens: *Ioſeph vt homo iuuenis, qui non poſſet cum Ægyptio corpore, ſcilicet voluptate, contendendo ſperare victoriam, maluit fugere. Phinees autem Sacerdos zelo Dei correptus, non fuga ſibi ſalutem quæſiuit, ſed non deſiſtit prius quam Madianitidem transfigat.* Et quidem infirmi adhuc, & puſilli iuuenis propria eſt fuga, ne ſe magnis certaminibus cõmittat, qui autem ſacerdotij infulis ſublimis erat, & Dei zelo præſtabat, non debebat ſeſe magnis certaminibus ſubtrahere, ſed quæuis magna, & ardua debebat audere. Matt. 19. Hinc Matth. 19. clamant Apoſtoli: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Sed & Zachæus Lucæ 19. *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus.* Illi omnia dimittunt, ab omnibus ſe abſtinent, hic eo contentus eſt, quòd ſolam medietatem largiretur. Cur & ad omnia largienda iſte non audet, aut cur illi non potiùs amant in renunciationem medium, ſed magis gaudent abnegatione omnium extrema? Paruulus Zachæus erat, & in paruis detinetur; ſed apoſtolica fulgentes ſublimitate nihil facerẽt, niſi magna, & ardua auderent. Hieron. D. Hier. epiſt. ad Pamach. ait: *Zachæus diues erat, Apoſtoli pauperes. Dimiſit ille medietatem ſubſtantiæ ſuæ, qua remanſerat, ſuſcepit Chriſtum hoſpitem, ſalus facta eſt domui eius, & tamen quia paruulus erat, & Apoſtolicæ proceritati ſe non poterat extendere, nõ fuit in duodecim numero Apoſtolorum, Apoſtoli autem quantum ad voluntatẽ totum mundum pariter reliquerũt.* Extremam quippe renunciationẽ vniuerſę ſubſtantiæ, vt arduam, ſoli illi fecerunt, qui ad Apoſtolicam proceritatem creuerant; non Zachæus, qui vt paruulus ſic in paruulis, nimirùm in medietate hæſit. Gen. 13. Ex Gen. 13. habes qualem ſibi regionẽ Loth elegerit; dicit enim: *Elegítque ſibi Loth regionem circa Iordanem, & receſſit ab Oriente, &c. Abraham habitauit in terra Chanaan: Loth moratus eſt in oppidis, quæ erãt circa Iordanem.* Quæ eleganter iuxta Hæbraicum textum ſic ſonant: *Elegit omnem planitiem Iordanis:* inſuper addit: *Et Loth habitauit in oppidis planitiei, ſeu campeſtribus.* Itaque Loth ſibi elegit plana, & facilia loca, relinquens ardua, & difficilia Abrahamo. Nec miror; infirmi enim animi homo, quid, niſi facile, & planum ſibi vellet? Nec immeritò præſtanti viro Abrahamo ardua quæuis reſeruantur per Deum. Hieron. Ex quo D. Hier. epiſt. ad Pamachiũ, ſic præſtãtem virum monebat: *Euge noſter, initia transgrederis, ſtatum ſummum tenes, de radice peruenis ad cacumen, primus inter monachos, in prima vrbe, primum ſequeris Patriarcham. Loth, quod interpretatur declinans, campeſtria eligat, facilia magis ſectetur. Tu in arduis, & ſaxoſis cum Sara tibi monumentum para.* Non equidem deceret ſtrenuum virum cum Lotho in planis manere; niſi cum Patriarchis ad ardua, & ſumma capeſſenda auderet. Caſſiod. Ait enim Caſſiod. 2. var. 2. *Generoſi eſt animi optare, quod ſummum eſt.*

§. XXIV.

Præſtantis Imperij forma eſt à ſuis priuatis commodis abſtinere, vt ſubditis benefaciat.

HOc quærebat Moyſes videre, & ſcire, nimirùm: *Quare non comburatur rubus?* Et quidem cauſam iam præmonſtrarat textus, dicens: *Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi, &c.* Nullo enim ſeſe magis Dominus oſtendebat in flamma, quàm dum flamma à ſubiecti rubi pabulo prorſus abſtinebat; quando ille præſtantiſſimus Dominus, & Princeps eſt, qui à commodis abſtinet priuatis, vt ſubiectorum incolumitatẽ ſeruet. Nazian. Nazianz. orat. 1. ſic D. Paulum extollebat: *Nunc Apoſtolorum minimus eſt: nunc experimentum pollicetur Chriſti in ſe loquentis: nunc ex hoc vita diſceſſum exoptat, ac delibatur: nunc propter ſuos magis neceſſarium eſſe cenſet in carne permanere. Non enim, quòd ſuum eſt, quærit, ſed quod filiorum, quos per Euangelium genuit. Hic enim ſpiritualis omnis imperij finis eſt, vbique priuata vtilitate neglecta, commodis aliorum conſulere.* Expende ab illis: *Hic ſpiritualis omnis imperij finis, &c.* quippe in tantum ſeſe purum, & defæcatum imperium oſtendit, in quantum nullis priuatis commodis inhæret, ſed omnia ſua negligit, vt ſubditi incolumes perſeuerent. Cùm ad conſpectum Goliath vniuerſi Iſraëlitæ conſternarentur, & penitùs deficerent; vnus Dauid adoleſcens, & inexercitatus in bellis, de poſt fœtantes, venit, & clamat ad Regem. 1. Reg. 17. *Ego ſeruus tuus vadam, & pugnabo aduerſus Philiſthæum.* 1. Reg. 17. Et cùm miles non ſis, ſed paſtor ouium, cur non magis ſatagis de paſcendis ouibus paternis, quàm de Philiſthæo repellendo? Vnde tantus ardor in paſtore, quòd relicto grege, in tam periculoſum certamen deſcendat? Cur non magis ſibi conſulit inexercitatus puerulus? Sanè hoc facto volebat Deus oſtendere in ſuo electo Rege publicam formam optimi Regis, qui ſua obliuiſcens commoda, omnia ſubditorum pericula ad ſe deflectit. Ait D. Baſil. Sel. orat. 15. *Cùm autem nullus è toto exercitu probaretur ſatis, eſſétque in periculo Saul;* Baſil. Sel. *tunc militem ſuum producit in medium Gratia, verè Regem factus declarans, dum pugnæ prouocationem Dauid ad ſe rapit.* Expende illud: *Verè Regem factus declarans:* quippe Dauidis tunc facta illum verè Regem declarabant, quando pugnæ prouocationem ad ſe ſolum rapiebat, proprium negligens ſanguinem, ne quid diſcriminis Iſraëlitas tangeret. Hinc extollit præclarum Regem D. Syneſius lib. 1. de Prouid. fatus: *Cum ei Dijs* Syneſ. *quæcunque, aut aëris, aut aquæ, terræue munera ſunt, affatim omnia Regi, cumulatéque ſuppeditarentur, earum ille rerum vſum populo indulgebat, ipſe omnia vitæ ſolatia reſpuebat, nullúmque non laborem antiquiorem habebat, vt ſomni purciſſimus, ſic curarum, ſolicitudinúmque plurimarum particeps. Et vt ſemel dicam, pro quieto, otióque omnium, ipſe quietis, otiique expers.* Sic ibi

§. XXV.

Illud peccatori homini ſeueriſſimum eſt, quòd ei integra ſcelerum pœna in futurum ſæculum reſeruetur.

DVo erant viſione illa, quæ admirationem facere poſſent Moyſi; alterum, quòd Dominus apparebat in flamma ignis; alterum, quòd rubus arderet, & non combureretur. Moyſes autem de ſecundo ſolo quærit indagare rationem: ait enim: *Videbo viſionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.* Non ait, videbo, quare Deus in igne veniat, notiſſimum enim erat Deum in fortiſſimo ignis elemento venire, vt oſtenderet ſuam aduerſus Pharaonem, & Ægyptios fortitudinem, & potentiam, vt notat Ruper. lib. 1. in Exod. cap. 12. Exod. 12. Quo euidentiſſimo ſuppoſito meritò Moyſes adſtupet, quòd à tanto igne rubus non comburatur, & tam inſolitæ rei rationem quærit, aiens: *Videbo, quare non comburatur rubus.* Et quidem quando Deus apparens in igne ſuam valentiam aduerſus Pharaonem oſtendebat, cur ſic cohibet ignis voracitatem, ne vel rubum lædat? Cur non magis permittit ſæuire ignem, vel in ipſas montium cedros? Iuſtiſſimè Dominus dum ſe aduerſus ſceleſtum Pharaonem oſtendit, ignis voracitatem in præſenti frænat, ne ignis aculeus in hac vita hebetetur erga tantum peccatorem, ſed totus integer maneat illi in venturo igne poſt mortem. Seueriſſimum enim eſt peccatori, quòd integra ſcelerum pœna maneat illi in æterno rogo. Ioſue cap. 7. Iratus Dominus contra anathematis Ioſue 7. violatorem, ſic cauebat: *Quicunque ille in hoc facinore fuerit deprehenſus, comburetur igne.* Deprehenſus autem Achan damnatus eſt à Ioſue, ductúſque ad vallem Achor; & ibi: *Lapidauit eum omnis Iſrael.* Ecce tibi quem igne comburi iubebat Dominus, Ioſue non

Digitized by Google

combutit, ſed lapidibus obruit. Cur, bone, nefario homini non magis applicas flammas, quàm lapides? Nónne Deus in illum flammantes ignes contorquet, cur tu ab igne abſtines, & lapidas hominem? An mauis te Deo mitiorem oſtendere in pœna peccatoris? Abſit hoc à viro bono, & iuſto Ioſue, ſed vt ſeueriùs agat in peccatorem, aduerſus quem Deus ignem vibrarat; abſtinet ipſe ab igoe, volens poſt ſuum in futuro ſæculo reſeruari ex Deo integrum ignis ſupplicium peccatori.
Aug. Ait D. Auguſt. quæſt. 9. in Ioſue: *Ideò Ioſue voluit hominem lapidari, vt quod à Domino dictum eſt, igne cremabitur, intelligeretur, quod Dominus faceret, non quod ab ipſis eſſet faciendum. Non enim dictum eſt, igne cremabitis eum. Cùm verò ita dictum eſt, vt magis videatur Deus, quod ei futurum eſſet, prædixiſſe,* &c. *illum lapidibus magis, quàm flammis peremit, ne vllis ignibus verba Domini impleta viderentur.* Abſtinuit bonus Ioſue ab igne inferendo, ne ſuplicium ignis à Deo paratum peccatori, videretur cooſumatum io hac vita; ſed potius cum abſque ignis verocitate peccator finiret vitam, oſtenderetur illi integer manere in futuro ignis aculeus. Timeat peccator, quando in præſenti debitas ſcelerum pœnas non patitur, id quidem non ex lenitate, ſed ex maiori Dei ira procedit, qui illas integras ad futurum ſæculum reſeruat. Quos enim Deus amat, hos in præſenti permittit dare peccatorum pœ-
2.Par.35 nas. De Ioſia Sanctiſſimo dicit 2. Paralipom. 35. *Nec acquieuit ſermonibus Nechao ex ore Dei, verum perrexit, vt dimicaret in campo Mageddo, ibique vulneratus eſt,* &c. Circa quæ D. Hieronym. epiſt. ad Caſtrutium, inquit: *Quid inter Reges Ioſia ſanctius? Ægyptio mucrone interfectus eſt. Quid Petro, & Paulo ſublimius? Neronianum gladium eruentarunt. Et Dei filius ſubſtulit ignominiam crucis. Et tu putas beatos, qui fœlicitate iſtius ſæculi, & delitiis perfruuntur? Magna ira eſt, quòd peccantibus non iraſcitur Deus.* Non poteſt non eſſe ira magna, quæ neſcit minui in aliquo, ſed integra, & inflexibilis reſeruatur.

§. XXVI.

Dei præſentia inexplebilem voracitatem valet coercere.

VNum requirere properabat Moyſes in magna illa viſione, nimirùm. *Quare non comburatur rubus:* cùm elementum ignis omnium voraciſſimum ſit, qui fieri poteſt, vt non feratur in pabulum, ſed ſuam comprimat voracitatem? Magna hæc res, ſed quam temperabat textus, aiens: *Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Vbi enim Deus igni præſens aderat, non miror, quòd eius voracitatem frænaret; quando præſentia Dei voraciſſimum quenquam coërcere valet. Accuſabantur Chriſti diſcipuli à Iudæis, quòd non ieiunarent, quòd gulæ voracitatem ſemel damnoſam, imò lethalem inuentam ieiuniis non caſtigarent. Accuſatoribus autem reſpondet Dominus
Matt. 9. Matth. 9. *Auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt.* Et cur non ieiunabunt etiam quandiu eum illis ſponſus eſt? Quando ieiunium eſt remedium inordinatæ voracitatis, & cur hoc remedium non applicatur, quandiu Ieſus nobiſcum eſt, ſed eius abſentia ſperatur? Et cur coram ſponſo ieiunium non datur? Equidem vbi ſponſus adeſt, non requiritur aliud, ſed ſola eius præ-
Baſil. Sel. ſentia voracitatem coërcere valet. Ait D. Baſil. Sel. orat. 3. *Chriſti præſentia longè potentior eſt protoplaſti voracitate, & hominum genere per gulam nefariam in fraudem inducto.* Ponatur hinc primus ille homo ad pomum inhians; imò & ponatur totum genus humanum gulæ voracitate raptatum, & illinc Chriſtus præſens ponatur; non dubito quin Chriſti ſola præſentia totam ho-
Eccl.10. minum curet voracitatem. Hinc Eccleſiaſt. cap. 10. ait: *Beata terra, cuius Rex nobilis eſt, & cuius Principes veſcuntur in tempore ſuo ad reficiendum, & non ad luxuriam.* Sed ſcire cupis, quod tempus ſit veſcendi, in quo Principes non ad luxuriam, ſed ad reficieodum veſcantur, habentes prorſus coërcitam voracitatem? Ait Chaldæus in Regia: *Benè erit tibi terra, quo tempore regnabit ſuper te vir valens in lege, & magnates tui, poſtquam obtulerint iuge ſacrificium, comedent panem,* &c. Itaque vbi homo non priùs accedat ad prandium, quàm ad ſacrificium; & poſtquam ſe per ſacrificium ſiſteret Deo, tunc comederit; non dubito quin tunc omnis gulæ voracitas, & ingluuies tollatur. Quò reſpicit illud 1.
Regum 1. *Surrexit autem Anna poſtquam comederat, & biberat in Silo. Et Heli Sacerdote ſedente ſuper ſellam ante poſtes domus Domini, cùm eſſet Anna amaro animo orauit ad Dominum flens largiter, & votum vouit.* Hoc mirum, & penè inuſitatum accidit, quòd ex conuiuio ad tam attentam & efficacem oratiooem ſurgeret Anna. Cur non magis à conuiuio impeditur, & inepta reditur ad orandum? Quæ immediatè poſt conuiuium oratura erat, iam io ipſo conuiuio Deum ob oculos habebat, illúmque præſentem intuebatur, quo nihil licuit gulæ voracitati. Vnde Chryſoſt homil. Chryſoſt. de Fide Annæ fatur: *Igitur à fœmina diſcamus, & poſt conuiuium orare. Quiſquis enim ad hoc præparatus fuerit, nunquam in ebrietatem, aut venolentiam incidet. Conuiuium, quod à precatione cœptum, in deprecationem deſinit, quouis fonte vberius nobis omnia adferet bona. Vbi enim precatio, & gratiarum actio, eò ſancti Spiritus aduenit gratia.* Dum oratio conuiuium antecedit, & ſubſequitur, neceſſum eſt, quòd ibi & Spiritus ſanctus adſit, de cuius præſentia procul dubio veniet, quòd nõ maneat locus ebrietati, ſed omnia gulæ mala reprimantur. Et quidem brutis feralior erit, qui ad Dei præſentiã à cibis non abſtinuerit. Danielis cap. 14. ipſe Daniel miſſus eſt in lacum leonum, vt à leonibus fameſcentibus voraretur: at leones viſo Daniele, cibi obliuiſcuntur. Ex quo Chryſoſt. in Pſalm. 11. ait: *Qui ſunt* Chryſoſt. *gulæ dediti, vereantur ferarum abſtinentiam. Leones viderunt Danielem, & philoſophati ſunt, nos ad nos venientem Filium Dei videntes minimè philoſophamur. Maluerunt illi fame perire, quàm ſacrum corpus tangere. Nos nudum Chriſtum, & fame confectum circuire videntes, nec ſuperuacua dimittimus.* Sic ibi.

Exod. 3. Cernens autem Dominus, quòd pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi, & ait; Moyſes, Moyſes? Qui reſpondit. Adſum. At ille Ne appropies, inquit, huc; ſolue calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.

§. XXVII.

Vox Dei efficacior omni opere ad creaturarum corda commouenda.

DE reuerentia præſtanda loco admonetur Moyſes diuina voce, quando ipſe tunc audacter, curioſéque, ac parum religiosè ad ſcrutandum illius apparitionis miraculum, & myſterium propriùs vellet accedere. Ait enim text. *Cernens autem Dominus, quòd pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi.* Inſuper & dicit: *Ne appropies huc, ſolue calceamentum,* &c. Qnibus loci reuerentiam perſuadebat. Sed quando miraculum rubi inter flammas virentis præ oculis erat, cur neceſſum fuit Deo vti vocibus, vt Moyſem ad reuerentiam moueret? Cur tantum illud miraculum & myſterium non magis mouit Moyſem ad reuerentiam; ſed inſuper fuit vox diuina addenda, quæ illam perſuaderet? Crede mihi, non ſic quę videntur magnalia Dei, corda humana ad virtutem mouent, vt vox diuina potens eſt animas ad ſe rapere, & conuertere. Ait Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cœlum & terram.* Gen. 1.

Terra

Digitized by Google

Terra autem erat inanis, & vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi: & ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas. Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta eſt lux. Ecce tibi, quòd Dei magnalia appareant in principio, antequàm vlla Dei vox exprimatur. Apparent enim pulcherrima illa cœlorum recta ſummo ſilentio Dei fabricata; apparet moles terrarum, & aquarum, quæ Dei ſpiritu inſedente fœcundabantur. Quid tunc? Ventum eſt ad lucis fabricam, & ibi primò exprimitur Deus voce tonaſſe: *Dixitque Deus: Fiat lux.* Et cur, quando cœlos, & terram ſilens produxit, maluit lucem vocibus in medium trahere? Sanè, apparenti cœlorum, elementorúmque opere, nullus Angelus dicitur motus fuiſſe ad Dei gloriam decantandam; ideò Deus in lucis effectione vocem addidit, vt magis moueat Angelos in ſui laudem. Sicque factum
Iob 38. eſt, quod dicit Dominus Iob 38. *Cum me laudarent ſimul aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.* Quæ
Epiph. ſic apud Diuum Epiphanium tom. 2. lib. 2. Hæreſ. 65. *Quando genita fuerunt ſydera, laudabant me omnes Angeli.* Itaque tunc ſolùm Angeli dicuntur moti fuiſſe ad laudes Dei, cùm lux fiebat, non quando cœli, aut elementa creabantur; quapropter lux Dei
Baſil. Sel. voce, non ſilentio fiebat. Ait Diuus Baſilius Sel. orat. 1. *Cœlum profectò productum eſt, & terra cum aquis, cùm vox anteuerteret nulla. Lux verò cùm producebatur, Deus voce præiuit,* &c. *Non ergo potuit quidcunque cohibitum fuerat ſilentio facere? Meritò nunc loqui occupat, vt eius, quod fit, ſenſu, & admiratione Angelos moueat.* Poterat equidem lucem ſilentio create, vt creauit cœlum, & terram; ſed quando mouere Angelos voluit, addidit vocem in lucis effectione; & qui ad conſpectum cœleſtium magnalium hæſerunt, ad Dei vocem vehementer moti ſunt in laudem Creatoris. Sic quos non mouebant Dei magnalia, moue-
Iob 32. runt Dei voces. De mare dicitur Iob cap. 38. *Circundedi illud terminis meis, & poſui vectem, & oſtia. Et dixi: Vſque huc venies, & non procedes amplius,* &c. Oppoſuit equidem Deus mari terminos, quos tranſire non poſſet, inſuper addidit vectes, & oſtia, quæ vel vereretur attingere. Ad hæc etiam adiecit vocem: *Et dixi: Vſque huc venies, & non procedes,* &c. Et quando termini, vectes, & oſtia erant mari impoſita, ne vltrà progrederetur, quid neceſſum fuit addere voces: Cur quando tanta facis, etiam dicis, ô Domine? Forſan nihil aliud vereretur creatura tumens, &
Baſil. Sel. fremens, vt verita eſt Dei vocem. Ait Diu. Baſil. Sel. orat. 1. *Fertur mare quidem fluctibus altè elatum, vbi verò terminos attigerit, reuertit, refugitque, & Domini vocem litoribus inſcriptam cùm intuitum fuerit, curuatis fluctibus termini poſitorem adorat.* Expende illud: *Curuatis fluctibus,* &c. Non ſolùm enim fluctus maris refugiunt terminos à Deo poſitos attingere; ſed cùm elati, & vehementer tumentes ad litus accedunt, ibi propria ſponte ſeſe deflectunt, & refracto tumore ſubmittunt, quaſi adorantes, & verentes litora. Et vnde hanc ebibunt reuerentiam, & ſubmiſſionem? An ex terminis viſis, vectibus, & oſtiis inibi à Deo poſitis? Minimè, ſed ex Dei voce inſcripta litoribus: *Domini vocem litoribus inſcriptam cùm intuitum fuerit, curuatis fluctibus termini poſitorem adorat.* Sic vox Dei efficaciùs, quàm opera creaturas mouet, vt cultum exhibeant Creatori.

§. XXVIII.

Carnalis affectus, vel minimus nos Deo appropinquare vetat.

PRohibetur Moyſes accedere ad rubum, in quo Deus erat, niſi prius deponat calceamenta, ait enim diuina vox: *Ne appropries huc, ſolue calceamenta de pedibus tuis.* Ecce tibi ignis diuinus, qui rubum vilem in ſe admittebat, non admittit calceatum Moyſem accedere. Et cur diuinus ignis ſic cauet Moyſis calceos, vt illos à ſe longè faciat eſſe, niſi vt oſtendat, quàm longè ſit à deitate, quiſquis vel minimis carnalium tenetur affectibus? Nota eſt Empedoclis Philoſophi præſumptio, qua, vt crederetur tranſlatus eſſe in Deum, ſeſe flammantibus Ethnæ hyatibus commiſit. Sed ſapiens ignis abſumpto penitùs homine, calceum eius foras in conſpectum omnium eiecit. Et cur non magis calceus hominis inter flammas fuit detentus? Cur protinùs à flammis expulſus, longè ab illis poſitus apparuit? Rem attigit Diuus Nazianzen. orat. 3. quæ eſt ſecunda in Iulian. inquiens: *Ex* Nazian. *quibus Empedocles, cùm per ſicula foramina diuinitatem, vt ſibi opinione fingebat, comparaſſet, ſéque ad meliorem ſedem tranſmiſiſſet, chariſſimo calceo, ignis æſtu eiecto, proditus eſt; atque ita non Deus poſt hominem oſtenſus eſt.* Itaque calceus homini charus illum longè à diuinitate remotum oſtendebat, neque enim poteſt fieri, vt diuinitati proximus ſit, qui carnali calcei affectu oſtenditur teneri. Exuendi equidem ſunt vniuerſi carnalium rerum affectus, & ſpirituales aſſumendi; ſi proximè ad Deum aſcendere contendimus. Hinc Ioann. 20. Chriſtus rediuiuus prohibuit ſe tangi Ioan. 20. à Magdalena, dicens: *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum.* Verum vbi inter cæteros diſcipulos Thomam offendit, illum prouocat, vt accedat, & tangat, dicens: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum.* Et cur Thomas prouocatur, & inuitatur, vt Chriſtum tangat, Magdalena autem prohibetur, ne ſimile audeat? Supponit Diu. Cyrill. Alexand. lib. 12. cap. 56. in Ioannem, quòd per inſufflationem Ieſu reſurgentis omnes Apoſtoli, tam præſentes in cœnaculo, quàm Thomas abſens, Spiritu ſancto induti, facti erant ſpirituales: non ſic cæteri diſcipuli, nec mulieres, quæ adhuc in carnalibus affectibus detinebantur, donec in die Pentecoſtes plenius ſuper omnes effuſus fuit Spiritus ſanctus. Hinc eſt, quòd Thomas potuit ad tangendum Ieſum prouocari, vt qui ex Chriſti inſufflatione in virum euaſerat ſpiritualem, Magdalena autem meritò repellitur, vt quæ aliquo adhuc erat infecta affectu temporali. Ex quo ſic D. Cyril. Alexand. cap. 58. Cyr. Al. *Recordentur ſtudioſi Magdalenam quidem à tactu Chriſti prohibitam, Thomam autem hortatur, vt latus, & clauorum fixuras diligentius tangendo, & manum, aut digitum immittendo, perquirat. Quare ſic? Magdalenæ enim nondum gratia Spiritus ſanctificatæ tangere non licebat. Thomæ autem hoc licebat, quia vna cum Apoſtolis ſpiritum fuit conſecutus.* Vt Ieſus inſufflauit in Apoſtolos, eiſque communicauit ſpiritum, quo fierent ſpirituales; non ſic communicauit ſpiritum fœminis, & ideò illas repulit, ne accederent, & tangerent; procul enim à Deo eſt, quiſquis adhuc in affectu detinetur temporali. Hoc dixerim de affectiua, & perfectiſſima cum Deo vicinitate. Hinc ortæ ſunt illæ Dauidis voces Pſalm. 54. *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, volabo, & requieſcam?* Pſal. 54. Cur non magis expetit pennas aquilæ? Nonne iis altiùs, & velociùs euolaret? Cur ergo iis contemptis vnas columbæ pennas appetit? Nazianzen. orat. 17. ait: *Columbæ pennas expetit, quòd ſpiritum adumbrent.* Naz. In columbæ pennis contemplabatur Dauid columbam illam ſub cuius ſpecie Spiritus diuinus ad Ieſum acceſſit, & ſuper illum manſit, vt Ioannes cap. 1. teſtificatur. Vt ergo Dauid cupiebat ipſi Ieſu appropinquare, & de eius manu celſiſſimam perfectæ vitæ ſalutem capere, meritò non in aliud, quàm in diuinum alitem amabat transformari, quando ei euidentiſſimus patet ad Dei Filium tranſitus, qui in diuini Spiritus formam poſſibili aliquo modo tranſit.

Digitized by Google

§. XXIX.

Qui Deo ſecurè velit appropinquare, conformis illi fiat, & ſimilis.

APpropinquans Moyſes prohibetur à Deo monente illum, quòd priùs calceos exuat. *Solue*, inquit, *calceamenta de pedibus tuis.* Et cur non magis monet de diſcooperiendo capite, quàm de nudandis pedibus? Plures inuenies nationes, quæ ob reuerentiam præſtandam caput detegant, quàm pedes nudent, cur ergo Deus tunc magis ſibi reuerentiam procurabat ex detractis calceis, quàm ex detracto capitis operculo? Conueniunt huc penè omnes ſacri Expoſitores, & in calceis recognoſcunt animalium mortuorum exuuias, quando calcei ex pellibus fiunt. Nec miror, quòd vbi Deus in flamma apparebat, ita vt nec rubum conſumeret, ſed illum viuaciorem, & florentiorem relinqueret, non permitteret ſibi Moyſem appropinquare, niſi prius mortis exuuiis depoſitis, quidquid vel in pedibus oſtenderet, halaret vitam. Ille enim ſecurè, & tutò Deo appropinquat, qui prorſus illi conformis fieri nititur. Similiter vbi Dei Filius non in igne, ſed in aquis apparuit, Iordanem intrans baptizandus à Ioanne, vix in aquis erat Dei Verbum, Luc. 10. & ecce tibi ait Luc. capit. 3. *Deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie, ſicut columba, in ipſum, & vox de cælo facta eſt: Tu es Filius meus.* Vocem hanc per nubem veniſſe putat Diuus Auguſt. ſed cur modò Pater, & Spiritus ſanctus ſeſe per nubem, & columbam oſtendunt? Nónne frequentiùs natura diuina, imò perſonæ diuinæ in igne ſe oſtendebant, aut in ſibilo auræ lenis; cur modò in nube, & columba? Apparebat Dei Verbum Ieſus in aquis Iordanis, cui volentes Pater, & Spiritus ſanctus viſibili forma appropinquare, ad eas creaturas recurrunt, quæ etiam ſunt Aug. aquaticæ naturæ. Ait Diuus Auguſtinus lib. 3. de mirab. cap. 5. *Dum in terra Filius ad Baptiſmi myſterium aquæ creaturam elegiſſet, neceſſum fuit, vt Pater per aquaticam nubem intonaret, & Spiritus ſanctus illud corpus, quod de aqua in principio factum eſt, ex illa nube acceptum ſimularet.* Ecce tibi, vbi Filius Dei in aquis apparuit, vt ſecundùm Auguſtinum neceſſum fuit, quòd perſonæ illi coniunctæ, & propinquæ, formas aquis propinquiores aſſumerent, quando Deo illi placet propinquus, qui illi conformis fieri nititur. Et quando Pater, vt Filio applaudat, illi ſe aſſimilat etiam in forma viſibili, quomodo placebit homuncio, aut quomodo poterit eſſe Deo propinquus, Ioan. 19. niſi illi ſe in omnibus aſſimilare curet? Ioannes cap. 19. de Ieſu dicitur: *Cum vidiſſet ergo Ieſus Matrem, & diſcipulum aſtantem, quem diligebat, dicit Matri ſuæ: Mulier ecce Filius tuus.* Quibus verbis, vt acutè notat Orig. Origenes tom. 1. in Ioannem, ſic deſignatur Ioannes, quaſi ipſe prorſus deſierit, & fuerit conuerſus in Ieſum Mariæ Filium. Quippè ait: *Ieſus autem Matri dicit: Ecce Filius tuus, non: Ecce etiam hic Filius tuus: profectò ſimile dixit, vt ſi dixiſſet: Ecce hic eſt Ieſus, quem generauiſti.* Et cur neceſſum fuit tantam ſimilitudinem, imò identitatem oſtendere inter Ioannem, & Ieſum? Cur Ieſus non contentus eſt diſcipulum extollere, dum illi credit Mariæ patrocinium, ſed inſuper ad maiorem eius exaltationem addit, quòd adeò ſibi ſit ſimilis, vt haberi poſſit alter Ieſus? Vndè neceſſum fuit tantam in illo exprimere ſimilitudinem? Equidem quando Ioannes vnus ex omnibus diſcipulis permiſſus eſt Ieſu crucifixo appropinquari, illique adeò in cruce proximus eſſe, neceſſum fuit huius peculiaris gratiæ prætendere radicem; minimè enim ſic tutò adhæreret Ieſu ad Patrem eunti, niſi eſſet illi maximoperè ſimilis. Equidem ille tutò, & ſecurè Deo appropinquat, qui illi conformari, & aſſimilari nititur. Dum Ieſus in Thabor transfiguratur, ait Matth. cap. 17. *Ecce vox de nube dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: ipſum audite. Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valdè.* Matt. 17. Non abſimilis vox intonuit apud Iordanem, dum baptizatur Chriſtus, imò ait Lucas capit. 3. *Factum eſt autem cùm baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, & orante, apertum eſt cælum, & deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum, & vox de cælo facta eſt: Tu es Filius meus dilectus, in te complacuit mihi.* Luc. 3. Ecce tibi vtrobique vox Patris auditur; ſed in Thabore ad Dei vocem conſternati diſcipuli ceciderunt in facies ſuas, verùm in Iordane nullus ad Dei vocem obſtupuit, nullus timuit. Ex quo hanc quæſtionem ſapienter mouet Diuus Chryſoſtom. homil. 57. in Matth. fatus: *Quomodo autem cùm iam antè ſimilis vox in Iordane audita fuerit, nemo ex turba, quæ aderat, expauit?* Chryſoſt. Et quidem in Thabore diſcipuli erant, & amici valdè Ieſu, nihilominùs audita Dei voce, eius expauent propinquitatem: at in Iordane multi erant populares, à Ieſu familiaritate diſtantes, & nihilominùs non timent, non turbantur. Vndè ex Dei voce tantam turbationem accipiunt Apoſtoli, & turbæ adeò ſunt imperturbatæ? Rationem huius diſcriminis inuenio in ipſis D. Lucæ verbis, aientis: *Factum eſt autem cùm baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato*, &c. Luc. 3. Cùm transfigurabatur Ieſus, diſcipuli non transfigurabantur; cùm autem Ieſus baptizabatur, omnes ſimiliter populares baptizabantur, vndè factum eſt, vt qui in ſimili baptiſmo cum Ieſu erant, intrepidè, & tutò præſentiam, & propinquitatem ſuſtinerent diuinitatis: timerent autem, & expauerent diſcipuli, qui in longè diuerſa forma in Thabore adſtabant.

§. XXX.

Reuerentia exhibita Deo non parua diſpoſitio eſt ad magnas gratias promerendas.

VT magnam Dei apparitionē Moyſes videat, vnum hoc ex illo petitur, nimirùm: *Solue calceamenta de pedibus tuis*, &c. Et quid, quòd Moyſes calceamēta ſolueret? Vnde hoc tantum erat, quòd tantam Dei apparitionē potiri mereretur? Concors eſt expoſitorū ſententia, quòd in illa calceorū abiectione, petebatur ex Moyſe Deo digna reuerentia, quam ſi exhibeas, magna proculdubio ex Deo mereberis. Similiter Ioſue cap. 5. dum ipſe quid faciendum ad Dei fauorem cōſequendum inquirit, hoc diuinum reſponſum accepit: *Solue calceamentum tuum de pedibus tuis*, &c. Magna ſperabat bonus dux à Deo, & pro magnis obtinendis vna ex eo petitur reuerentia per calceorū nudationem exhibenda. Quid plura? Accipite Petrum Dam. lib. 3. ep. 8. Petr. Da. fantem: *Ioſue certè cùm vidiſſet Angelum, ait: Quid Dominus meus loquitur ad ſeruum ſuum? Cui nihil aliud ille præcepit, nihil prorſus, vt exequeretur, iniunxit, niſi tātum hoc, ſolue, inquit, calceamentum de pedibus tuis.* Sanè vt magna obtineret Ioſue, magna illi fuerant iniungenda præcipuè parato ad omnia; ſed vnum ex illo requiritur, quòd ex parte reuerentiæ ſe tenet, quòd ſi vel ſolùm præſtiterit, non dubito quin magna ex Deo obtineat. De Maria Magdalena quærente Ieſum mortuum, dicit Ioann. cap. 20. *Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentū; & vidit duos Angelos in albis ſedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis, quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cùm dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem, & non ſciebat, quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans, quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi,* Ioan. XX.

vbi

vbi poſuiſti eum, & ego eum tollam. Dicit ei Ieſus: Maria. Conuerſa illa, dicit ei, Rabboni, &c. Ecce tibi deſcriptam totam diligentiam fœminæ, quæ prima omnium Apoſtolorum meruit videre gloriam Domini reſurgentis. Et ſanè non dubitandum eſt, quòd illa in fletu, in colloquio Angelorum, in fide reſurrectionis nimis tarda, & infirma, & imperfecta fuerit. Quid tardius, & imperfectius, quàm nec ex Angelis viſis, nec ex ſepulcro vacuo, nec ex linteis relictis, vel ad minimam reſurrectionis Dominicæ ſuſpicionem accedere? Quando ergo in iis omnibus tam imperfecta, & tarda Maria fuit, quid aliud fecit, quo ſibi tantum bonum mereretur, quòd prima gloriam videret reſurgentis? Sanè ſi eius imperfectas lacrymas tollas, ſi tarditatem in colloquio Angelico percipiendo, vnum hoc in illa reſtat, nimirũ, quòd ſumma ſemper reuerentia Ieſum meminerit, illũ ſemper, & vbique Dominum ſuum appellans. Ne miremur, quòd licèt in aliis deficiens, dum in hac compellandi Dominum perſiſtit reuerentia, prima Deum

D. Cyril. reſurgentem videre meruerit. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 12. in Ioann. cap. 47. *Tarda hæc eſt ad intelligendum mulier. Nondum enim intellexit, quid viſio illa ſignificaret, fletus autem cauſam explicat. Verum quoniam Chriſtum ſemper Dominum appellaret, & feruentem erga ipſum amorem hoc modo oſtenderet, propterea etiam ipſum videre digna iudicata eſt.* Vna equidem reuerentia in compellando Domino Ieſu vicit & tarditatem, & infirmitatem fœmineam in percipiendo tanto Sacramento; & fecit quod, quæ ſuum affectum erga Deum tanta reuerentia explicabat, prima Apoſtolorum Chriſtum videret. Similiter Samaritana mulier ad primam Chriſti petitionem, parùm reuerita perſonam petentis, aiebat

Ioan. 4. Ioann. 4. *Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis?* Verùm de diuinis donis inſtructa, & de aqua nunquam deficiente: *Dicit ei mulier, Domine, neque in quo haurias, habes, & puteus altius eſt, vnde ergo habes aquam viuam.* Ad hæc Chriſtus iam profuſiſſimus in donis ſuis, non cunctatur in promittenda affluentiſſima ſua vena gratiæ; quippe ait: *Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo tibi, non ſitiet in æternum.* Quid magnificentius? Aquam promittit ſe fœminæ daturum, quæ omnes extinguat ſites animi. Sed ſcire cupis, quid fecerit, aut quid dixerit hæc mulier, vnde ad tantam promiſſionem deuenerit? Duo verba ab illa inuenio prolata, primum dixit: *Tu Iudæus cum ſis*, &c. Secũdò autem reuerentiam addidit, fata: *Domine, neque in quo haurias, habes*, &c. Quæ, vt magna diſpoſitio ad recipiendã gratiam, ſic à Theo-

Theoph. phylacto notatur. Quippè ait: *Dicit ei mulier, Domine: Vides quomodo ſtatim ab humili cogitatu deſiſtens, magnum ei honorem tribuat, Dominum vocando?* Quòd vbi in aliquo erga Deum notatur, iam habet, vnde ad præſtantiſſima dona recipiatur.

§. XXXI.

Iuſti homines inuiſibili potius vtuntur protectione.

CAlceamẽta tollere iubetur in præſenti Moyſes, per id, quod dicit textus: *Solue calceamenta de pedibus tuis*, contrarium autem iubebat Dominus populo Iſraëlitico profecturo ex Ægypto Exod. cap. 12. ibi enim ait: *Calceamenta habebitis in pedibus*. vbi, vt benè notat Pererius diſp. 7. de calceamentis loquitur, non vrbanis, ſed de iis, quæ vſui eſſe poſſint ipſis ad iter longum, &

Hieron. laborioſum tutò peragendum. Vnde D. Hieron. cap. 11. in Ierem. dicebat: *Paſcha igitur facturi, calceamenta iubentur habere in pedibus, & Apoſtolus calceatos prædicat pedes eorum, qui Euangelio præparantur, ne dum per ſæculi huius ſolitudinem gradiuntur, venenatis pateant animantibus.* Quando ergo ex Ægypto migraturi per deſertũ iubentur Iſraëlitæ aduersùs pericula munire pedes ſuos calceis; cur Moyſes ingreſſurus per montem ſpinoſum, & ſenticoſum iubetur exuere calceos? Nónne æquè neceſſaria erant calceamenta aduerſus ſpinarum, & aliorum malorum periculum in monte Horeb, ac in deſerto? Cur ergo interdicitur Moyſi calceorum protectio, quæ Iſraëlitis iniungitur? in Iſraëlitico populo plures erant temporales homines, nihil vltra crepidam cogitantes, quibus meritò datur viſibilis calceorum protectio, vt qui putent nihil eſſe, quod non vident. At Moyſes homo erat perfectus, & omni virtute abſolutiſſimus; vnde omni externo, & viſibili munimento nudatur, perfecti enim viri, & iuſti magis ſolent inuiſibili protectione muniri. Eliſæus hoſtili exercitu cinctus, & omni viſibili auxilio nudatus, terrori erat ſeruo ſuo, pro quo orauit 4. Reg. 6. *Et aperuit* 4. Reg. 6.
Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu montis. Vnus puer Eliſæi videbat tantas has auxiliatrices copias ſtare pro magiſtro ſuo, quas nullus alius videbat. Et cur vt ſeſe manifeſtabant puerulo, non item ſe manifeſtabant viſibiliter magiſtro ipſi? Puer imperfectus erat, & non quietaretur niſi in auxilio viſibili; at Eliſæus vt vir iuſtus, & perfectus non egebat iis viſibilibus, ſciens iuſtis hominibus nunquam non eſſe præſto auxilia inuiſibilia. Ex quo D. Ambroſ. lib. 5. epiſt. in orat. aduersùs Au- Ambr.
xentium, inquit: *Reſpexit puer, & vidit Angelorum millia. Aduertitis igitur, quòd ſeruos Chriſti, ij magis cuſtodiant, qui non videntur, quam qui videntur.* Hoc communiſſimum eſt in Dei ſeruis, quòd magis cuſtodiantur, & protegantur à poteſtatibus inuiſibilibus. Seruus Dei es homo? Ride viſibilia hæc munimenta, habes enim munimenta inuiſibilia, quæ nullis poſſint expugnari, imò nec lædi viribus. Quando nudior omni viſibili auxilio videris, tunc inuiſibili Dei manu tutiùs protegeris, & multa tibi adſunt inuiſibilia adiumenta. Quis nudior omni viſibili auxilio, quàm mortuus? Sed mortui hominis protectionem ſibi Iob exquirebat, dũ Iob 14.
cap. 14. clamat: *Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me?* Optat equidem ſibi bonus, iuxta authoris catenæ explicationem, quam mortui habent in ſepulcris protectionem. Sed quæ protectio in ſepulcro eſſe poteſt, quando ibi omnimoda nuditas, & deſtitutio apparet? Nónne ibi homo vermibus traditur? Nónne quidquid ibi apparet, humanam vitam perdit, imò humanã formam? Quæ ergo in tanta deſtitutione, & deſolatione protectio eſſe poteſt? Equidem ſi de viſibili protectione loqueretur, nulla ibi prorſus eſt, at Dei ſeruus non ad viſibilem, ſed ad inuiſibilem reſpexit protectionem, quæ vel in ſepulcro eſt, vel in mortis faucibus incolumes ſeruat humanæ vitæ fontes. Vnde eleganter Minutius Fælix in Octauio premit viſibilium rerum Minut.
æſtimatores: *Tu perire, & Deo credis, ſi quid oculis noſtris hebetibus ſubtrahitur? Corpus omne, ſiue areſcit in puluerẽ, ſiue in humorem ſoluitur, vel in cinerem comprimitur, vel in nidorem tenuatur, ſubducitur nobis, ſed Deo elementorũ cuſtodia reſeruatur.* Eſt equidem in ipſa ruina noſtri corporis Deo pro nobis cuſtodia, quæ & ſi oculis non paret, tamen inuiſibiliter eam nobis prætendit protectionem, qua tempore debito exurgamus ab omni damno mortis incolumes.

Exod. 3. Et ait: Ego ſum Deus Patris tui, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. Abſcondit Moyſes faciem ſuam: non enim audebat aſpicere contra Deum.

§. XXXII.

Virtutum paternarum laus magnum calcar eſt filiis ad virtutem.

NOn otioſè Deus cum Moyſe locutus eius progenitorum honorificè meminit, dum ſe illorũ Deum compellat, quippè ait: *Ego ſum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.* Cur non magis ſe

Digitized by Google

ex alio deitatis nomine glorioſiori extollit? Hoc erat
ſanè nomen Dei glorioſiſſimum, nimirùm: *Ego ſum,
qui ſum.* Cur non vtitur hoc nomine ad Moyſem, ſed
relictis ſolitariæ gloriæ vocabulis, illis vſus eſt, quæ
cederent in Abrahami, Iſaaci, & Iacobi commendatio-
nem? Imbuebat tunc Deus ſuum tyronem, illúmq; ad
virtutū certamina prouocabat: propterea nil prius cu-
rauit, quàm illi proponere laudatiſſimos parentes ſuos;
quando laus parentum magnum calcar ſolet eſſe filiis
Caſſiod. ad virtutem. Sapienter enim dicit Caſſiod. 1. variar. 4.
*Pudet eum peccare, qui laudatis viris videtur potuiſſe ſuc-
cedere.* Tenetur maximè filius laude parentū, ne in vi-
tia corruat, ſed ad præſtantiſſima facinora contendat.
Nunquam enim virtus in parētibus laudata, non parit
in filiis actiones præclariſſimas. Cùm duæ hominum
generationes deſcriptæ eſſent, altera ex Adā per Cain
nequam, altera ex Adam per laudatiſſimū Seth, addit
Gen. 6. textus Gen. 6. *Videntes filij Dei filias hominū, quod eſſent
pulchra,* &c. Sic equidē duæ illæ generationes diſtin-
guebantur, vt qui à Cain erant geniti, hominū filij di-
cerentur; qui autem ex Seth naſcebantur, dicerentur
Dei filij. Et vnde filij Seth in tantam creuerunt virtu-
Baſil. Sel. tē, vt Dei filij agnomine poſſent dici? Pulchrè D. Baſ.
Sel. orat. 4. inquit: *Sethus verò cum Deum ſuæ virtutis
laudatorem inueniſſet, & ad Abelum moribus accederet,
hoc virtutis premiū tulit, vt ſui filij, Dei filij vocarentur.*
Expende illud: *Cum Deum laudatorem ſuæ virtùtis inue-
niſſet*: quippè ex eo, quòd Seth Deum laudatorem ha-
buit, factum eſt, vt filij eius eam vitæ rationem inſti-
tuerint, qua mererentur benedictionem diuinā. Quis
enim filius ad parentum laudatam vitam attendit, qui
non abſtineret à vitiis? Huc ſpectabat illud Tobiæ iu-
Tob. 8. nioris aſſertum cap. 8. *Filij ſanctorum ſumus, & non poſ-
ſumus ita coniungi, ſicut gentes, quæ ignorant Deum.* Sic
ſapiens iuuenis vt ſe, ſuámque vxorem diſtinguat à
moribus, & vita gentium, in medium adducit laudabi-
les virtutes parentum.

§. XXXIII.

*Vt Deus memor officij ſibi præſtiti, ſic creatura obli-
uioſa eſt beneficij accepti.*

Mirabar cur Deus in præſenti relictis aliis nomi-
nibus, ex eo ſolùm vellet Moyſi innoteſcere,
quòd Abrahami, Iſaaci, & Iacobi Deus eſſet. Et cur ex
iis tribus iuſtis nomē ſuum explicat Dominus? Fallar,
niſi oſtendere voluerit, quàm alia diuina natura eſſet à
naturis creatis. Deus enim ſemper coram habet, quæ in
ſuis grata ſuſcepit; creatura omniū obliuiſcitur benefi-
ciorum acceptorū, niſi illi frequenter repetantur. Ideò
ſe nunc Deum Abrahami, Iacobi, & Iſaaci nominat
Dominus coram Moyſe, vt pateat, quàm non egeat
Deus excitatore, vt præſentes habeat ob oculos ſibi
officioſos famulos; & quàm egeat Moyſes excitatore
frequenti, vt meminerit illum Deum, à quo tot bene-
ficia, & promiſſa receperat in parentibus ſuis Abraha-
mo, Iſaaco, & Iacobo. Quorum iam Moyſes non me-
mor eſſet, niſi Deus ſeſe modo ſub illis benedictioni-
Hilar. bus manifeſtaret. Ait enim D. Hilar. lib. 5. de Trinit.
apud Lyppoman. in cat. *Moyſes in Regina filium adopta-
tus, & omnibus Ægyptiorum doctrinis enutritus, cum
vtique ex naturæ affectu Hebræi iniuriam morte Ægyptij
vltus eſſet, Deum tamen paternarum benedictionum neſcie-
bat. Nam cum in terra Madian paſtor ouium eſſet, ignem
in rubo ſine cōcrematione rubi contuens, Deū audiuit, & no-
men interrogauit, & naturam cognouit.* Ecce tibi, vt Deus
benedictionis largiſſimè impertitæ Abrahamo, Iſaaco,
& Iacobo, ab horū filio Moyſe ignorabatur; imò ſem-
per mansiſſet ignoratus, niſi ipſe ſeſe iterū in rubo ſub
illorum agnomine manifeſtaret. Ea enim eſt natura
creata, quæ crebro egeat excitatore, ne in obliuionē
beneficiorum acceptorū abeat. Contriſtatis diſcipulis
de morte magiſtri ſui, apparuit illis Ieſus rediuiuus,
plagarúmque manifeſtatione reſurrectionem ſuam te-
ſtabatur. Sic enim habes Ioan. 20. *Venit Ieſus ianuis* Ioan 20.
*clauſis, & ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde
dicit Thomæ, infer digitum tuum huc, & vide manus meas,
& affer manum tuam, & mitte in latus meum.* Non ſo-
lùm Dominus vitam glorioſam reſumpſerat, ſed
& plagas mortis, lethalia ipſa vulnera in glorioſa vita
retinebat. Ex quo pulchra excitatur quæſtio à D. Cyril.
Alex. an ſimiliter in corporum reſurrectióne, manſura
ſint vulnera, & plagæ ſingulorum? Erunt ne glorioſa
corpora ſanctorum in cœlo cum ſciſſuris, & plagis in
præſenti pro Deo, & virtute acceptis? Quod ſi hæc in
corporibus glorioſis non erunt, cur reſeruata ſunt in
ſolo corpore Chriſti Domini? Equidem quādo ſancto-
rum res cū Deo erunt, nō egebunt excitatore, vt Deus
ob oculos habeat, quæcunque ſiue magna, ſiue parua
pro illo in mundo paſſi fuerint. Imò quodcunque vul-
nus pro Deo acceptum fuerit, licet ingentibus glo-
riarū cumulis abſcondatur, non poterit abſcondi Deo.
At quando Chriſti Domini negotium cum creaturis
ſuis eſt, vt illæ in incredulitatem, & obliuionem non
abeant, neceſſum eſt, vt perpetuò illis ob oculos ponat
clara, & manifeſta vulnera, illorū amore accepta. Ait
D. Cyril. lib. 12. in Ioannem cap. 58. *Dicimus nullas cor-* D. Cyril.
*ruptionis reliquias, nullum ſignum, nulla conſequentia, vel
antecedentia poſt reſurrectionem in hominibus futura. Ve-
rum quoniam ad certiorem id fidem Thomas flagitauit, ne-
ceſſario Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ne vllam infideli-
tati cauſam præberet, ſic & illi, & cæteris apparet, vt illis
conducebat,* &c. *ac præter illud, quod rerum conditio re-
quirit, propter vtilitatem noſtram paſſionis notas retinuit.*
Pro confirmandis creaturis in fide, & gratitudine be-
neficiorum, retinendæ fuerunt Ieſu vulnerum notæ;
non autem retinendæ illæ erunt cæteris beatis, vt qui
rem habeant cum ſolo Deo, cui nulla poteſt eſſe obli-
uio, vel minimi vulneris eius cauſa accepti.

§. XXXIV.

*Ille ſolus habendus pater, ex quo filij veram religionem,
verámque ebibunt virtutem.*

Amramo patre natus fuerat Moyſes, & poſt hunc
in Reginæ Ægyptiæ adoptatus eſt filium; tan-
dem Sephoræ matrimonio iunctus inter filios numera-
batur Madianitis Principis. Cur ergo regales hos nata-
les prætermittens Dominus in Moyſe, recurrit ad pa-
ſtorum, & peregrinorum hominum originem, dicens:
*Ego ſum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Iacob?* Cur non magis dicit: Ego ſum Deus ille,
qui tibi in Ægypto, & in Madian parentes Reges pro-
uidi? Cur non magis ad hos præſentes, & regios ſpe-
ctat, quàm ad illos remotiſſimos, & peregrinos? Meri-
tò Dominus Abrahamum, Iſaacum, & Iacobum ſolos
meminit parentes Moyſis, vt à quibus præcipuè tota
manarit Moyſis in religione, & virtutum diſciplina.
Sic Rex Tyri ſcribit Salomoni 2. Paralip. 2. *Miſi ergo* 2. Par. 2.
*tibi virum prudentem, & ſcientiſſimum Hiram patrem
meum,* &c. *qui nouit operari in auro.* Bonus Rex quem
artificem mittit Salomoni, non dubitat vocare patrem
ſuum. Et quando patrem Regem habebat, cur hunc ar-
tificem patrem vocat? Ait Interlinearis: *Patrem ſuum
vocat, quia de terra Iſrael peregrè profectus docuit eum ti-
morem Domini, & cognitionem veritatis.* Meritò bonus
Rex regiam deſpicit ſtirpem, illum ſolum patrē agno-
ſcens, & ſi priuatum, à quo & religionem, & cultum
veri Dei didicit. Hinc Pſalm. 43. cui titulus ille præfi- Pſal. 43.
gitur: *In finem, filiis Core ad intellectum*; oſtenditur enim
Pſalmus à filiis Core decantatus fuiſſe. Et quid filij
Core dicunt? *Deus, auribus noſtris audiuimus, & patres
noſtri annuntiauerunt nobis opus, quod operatus es in die-
bus eorum.* Nec paruam quæſtionem facit, quòd filij
Core

Google

Core dicant ſe aliquid boni nuntij ex ſuis patribus accepiſſe. Nónne iſtorum patres ambitioſi in deſerto terræ hyatu abſorpti ſunt? Quos ergo patres vocant Core filij? An qui petierunt ambitione ſua? Abſit,imo illos ſolos patres ſuos cognoſcunt, à quibus rectè inſtructi ſunt in via virtutis. Rem præclarè ponderat D. Amb. Amb. ibi inquiens: *Qui ſunt iſti patres noſtri? Core autem & Dathan, & Abiron cum alijs,qui aduerſum Moyſem & Aaron inſurrexerant ſtudio contumaci,terræ hyatu in deſerto vorati ſunt,& necati. Quibus mortuis, qui alij patres eorum filiis mirabilia opera annuntiare potuerunt? Ipſe eſt bonus pater, qui poteſt docere, & formare in nobis Dominum Ieſum.* Ille ſolus pater agnoſcitur,qui format Deum in filiis ſuis,illóſque docet vias virtutum;adeo, vt qui hoc non facit, poſſit à parentũ numero reſcindi. Vnde.2.Paralipom.15.locutus textus de Aſæ facino- 2.Par.15 ribus ait: *Et Maacham matrem Aſa Regis ex auguſto depoſuit imperio,eo quod feciſſet in luco ſimulacrum Priapi.* Ecce tibi vt cauit Maacham vocare matrem ſuam,ſed illam vocauit matrem Regis,vt magis alterius videre- Hieron. tur. Et cur non vocauit matrem ſuam? Ait D. Hieron. in Gloſſa: *Idcirco non dixit Maacham matrem ſuam, ſed matrem Regis,quia non ambulabat viam rectam,ſicut filius eius.* Nec miror,quod bonus negaret matrem, à qua nihil virtutis, nihil pietatis poterat addiſcere.

CAPVT III.

Moyſes mittitur in Ægyptum.

VIdi hominis reuerentiam non aſpernatus Dominus,imperium maturat,& Moyſi iubet, vt reuertatur in Ægyptum,apud Pharaonem ſalutem Iſraëlitici populi negotiaturus. Sed deſtituebant obedientis impetum animi vires, crebris difficultatibus pertinaciter concuſſæ: quas etiam prouinciæ magnitudo compoſitis rationibus exaggerabat. Vt priuatus, & contemptibilis homuncio coram potentiſſimo Rege de re illi ingrata perageret? Vt Iſraëlitarum Principibus numinis imperium perſuaderet, cuius vel nomen ignorabatur? Vt vnus renitenti multitudini ſatisfaceret? Vt pene elinguis homo diſſertos palatinos in ſententiam traheret? Sub iis elanguens fidiſſimi hominis vigor, munus ſuſcipere pigritabat. Quibus facilè omnipotens occurrens, ſe hominis ſocium coram Rege ſtatuit; necnon & diuiniſſimum nomen euulgat, quod nullum certum modum eſſendi determinet, ſed omnem planè ambiat, ac comprehendat, velut quoddam pelagus infinitum ſubſtantiæ. Id oſtendet, dum dicat. *Qui eſt, miſit me ad vos.* Rurſus ne populariũ renitentiã grauetur, datur à Deo Moyſi, vt miracula patret, ſiue virgam velit vertere in colubrum, ſiue manum lepra infectam, velit in ſinum reductam ſanare; ſiue attactu virgæ aquas in ſanguinem tranſmutare. Inſuper, & oris pompa præſente numine promittitur, qua poſſit diſſertiſſimos quoſque ſuperare, niſi malit id muneris eloquenti fratri Aaroni committere,quem ſocium habebit, in quouis oratorio certamine.

His perſuaſus Moyſes profectionem adornat in Ægyptum, ſalutatóque ſocero, iter, quod Deus beneuertebat, exorſus eſt. Proſequebantur euntem duo filij, & Sephora vxor, quæ poſtquam primæ noctis diuerſorium intrauit, ſubitò quaſi monſtro perculſa eſt. Nam Dei Angelus terribili aſpectu apparẽs,vt primum Moyſem aſpexit; quæ procella,quódque fulmen celeriùs aëra rumpit,quàm tunc indignatio,& auidus ſanguinis furor eius vultus corripit? Mox trucibus oculis,nec dum tamen omnia imperiũ indulgentibus, lethali vulneri locum in pene exangui viro ſpectabat.

Sephora inexpectato coniugis diſcrimine vexata, celeri mente percurrens, quæ poſſent numen adeò infenſum monſtrare, nondum circunciſum filium inuenit, cui dicto citius lapideo cultro viuificũ ſignum aptauit. Proh fœminæ religionem! Flammantem Angeli iram reſtinxit, & ſibi denuò filij ſanguine maritum comparauit. Nec multùm ab irati Angeli diſceſſu tempus proceſſerat, & Moyſi Horebi montem pertingenti Aaron occurrit, de fratris enim aduentu à Deo fuerat monitus, ſed nondum perceperat ſibi, & fratri munus demandatum. Moyſes conſpectum lætiſſimo vultu excipiens poſt mutuos amplexus ordinè cuncta recenſet, quæ Dei nutu voluebat, vt Iſraëlis curaret libertatem.Fratres ergo ſimul ad populũ procedebant; cuius præſtantioribus congregatis concionem habuit Aaron, vt à Deo erant in proximo liberandi. Denique tantis dicta confirmat miraculis,quantis nec incredula natio valuit repugnare, ſed vno ore omnes Iſraëlitæ ſibi de ſalute gratulantur, immortaléſque Deo gratias agunt.

PARS VNICA.

Moralis circa textus literam.

IAm nucleus moralis è textus cortice eruendus nos vocat, vtinam vt iſte ad vitam componendam valet, ſic ſapore guſtus palatum.

Exod. 3. Sed veni,& mittam te ad Pharaonem, vt educas populum meũ filios Iſraël de Ægypto. Dixitque Moyſes ad Deum: Quis ſum ego, vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſraël de Ægypto?

§. I.

Munus non præſumptum,ſed acceptum fructuoſum eſt.

IN Moyſi ducatu præſtito ad educendos de anguſtia Iſraëlitas,non otioſè poſitum illud imprimis eſt, nimirùm: *Sed veni, & mittam te*,&c. non enim qui præripit ſibi munus, ſed qui vocatus,& iuſſus accedit,ille in munere fructuoſus ſolet eſſe. Hinc Marc.cap.10.repel- Mar.10. luntur à Ieſu filij Zebedæi,dicentes: *Da nobis, vt vnus ad dexteram tuam,& alius ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua.* Sed Ioan.cap.21.diſcipulis tota nocte inani- Ioan.21. ter laborãtibus,ait Dominus: *Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miſerunt ergo,& iam non valebant rete trahere præ multitudine piſcium.* Compone modò negatam dexteram Zebedæi filiis,cum dextera cõceſſa piſcantibus diſcipulis:illi pro dextera acquirẽda certantes,inanes, & vacui tunc manſerunt;hi ad dexterã nauigij retia mittentes implentur piſcibus. Et cur,quæ illis inanis fuit dextera, his adeò diues, & fructifera fuit? Ait D.Cyril.Alex. lib.12.in Ioan. c.62. *Retibus in* Cyr. Al. *dexteram partem iactis magna multitudo piſciũ capta eſt: Iuſſu autem Domini hoc factum eſt: quia non rapuerunt gratiam,ſed imperio Chriſti paruerũt.* Expende fœlicitatis cauſam,nimirùm: *Quia non rapuerunt gratiam*,quippe quia non tetenderunt retia ipſi,vt dexteræ gratiam præriperent,vt dignitatem raperent;ſed Dei imperium expectarunt humiles, & de Dei notiſſimo imperio,& ad retia,& ad dexteram feſtinant,inde tam fructuoſam piſcationem inſtituunt.Non equidem qui præripit dignitatem, ſed qui oblatam à Deo aſſumit, ille fructuoſus eſt in illa.Ecce vobis Gen.24.magna ſolicitudo te- Gen.24. net Abrahamum pro vxore filio quærenda, & ſeruus mittitur muneribus plenus, qui illam in Meſopotamia quærat, & inuentam curet trahere ad Iſaacum Dominum ſuum. Nec impiger ſeruus, ſed omnia perficiens tandem puellam virginem pulcherrimam, dignámque magno Iſaaco, attulit Domino ſuo. Quid tunc? Ait textus cap.25. *Iſaac,cùm quadraginta eſſet annorum,duxit vxorem Rebbeccam filiam Bathuelis Syri de Meſopo-*

tam.ind.

Digitized by Google

tamia, ſororem Laban. Deprecatuſque Iſaac Dominum pro vxore ſua, eo quod ſterilis eſſet. &c. Vxor Iſaac cum tanta diligentia, & ſolicitudine per ſeruum quæſita, tandem ſterilis inuenitur. Quid hoc? Cur Deus tam diligenti quæſitori puellam ſterilem prouidit? Nónne amat Deus Iſaaci ſemen? Nónne ex Iſaac naſciturus erat populus infinitus? Quando ergo fœcundiſſimæ familiæ vxor parabatur, cur hæc ſterilis fuit? Equidem in Rebecca figurabantur Eccleſiæ Chriſti per orbem ſparſæ, quas qui per ſeruilia officia, anxierare multa ex Principibus ambiunt ſibi acquirere, neceſſum eſt, vt ſteriles, & infructiferas eas teneant, apud illos enim ſolos dignitates ſunt fructiferæ, qui nullo ſeruili officio, nulla ambitioſi animi ſolicitudine illas præripiunt, ſed Dei iuſſu, & manu ad illas regendas ſuot adhibiti. Hinc D. Nazianz. extollit Baſilium, *Nazian.* fatus orat. 20. *Iſaac antequam in lucem ederetur, promiſſus eſt: Hic autem ſponte ſe ipſum promiſit, ac Rebeccam, hoc eſt, Eccleſiam, non procul quæſitam, ſed è propinquo aſſumptam vxorem duxit. nec per ſeruilem legationem, ſed diuino beneficio conceſſam, atque commiſſam; nec in filiorum prælatione circumuentus eſt, ſed vnicuique, quod promerebatur, cum Spiritus iudicio, ac delectu tribuit.* Expende, quàm totus alius ab Iſaac ſit Baſilius in vxore habenda, hoc eſt, in Eccleſiæ dignitate tenenda, & in illius fructu. Ille longè à ſe poſitam per ſeruilem negotiationem ambiuit, inde & in ſterilem incidit, & in promotione filiorum cæcutit; hic nihil ſeruiliter egit, nullam ſeruilem legationem inſtituit ad Principes, nullos dedit ſeruiles codicillos, nullam præmiſit ſolicitudinem pro acquirenda dignitate, imò nec gradum fecit propter illam, ſed in proximo à Deo ſibi oblatam, & immiſſam accepit. Et quis inde numeret Baſilij in dignitate fructus? Sanè nullam fraudē paſſus eſt in promouendis filiis ſibi commiſſis. Huc accedat, qui cùm tot Prælatos in Dei Eccleſia videat, pauciſſimos quæritur eſſe ſpirituales fructus, innumerabiles errores in promouendis miniſtris ad beneficia. Vnde hæc fructuum ſterilitas, & errorum abūdantia? Multi velut Iſaac longè à ſe, ſuiſque meritis poſitas abiunt Prælaturas, quas per ſeruilia officia exhibita Principibus ſibi acquirunt, & inde & cæcitas in eligendis miniſtris, & ſpiritualis fructus penuria. Rari, qui non per ſeruilia officia, ſed diuino beneficio conceſſam ſibi, ſuiſque meritis proximam acquirant Prælaturam, inde rari fructus, & rarus delectus in promouendis miniſtris. Aiebat Paul. ad Heb. 5. *Neque quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo, tanquam Aaron.* *Heb. 5.* Nouum hoc aſſertum videtur, & difficile creditur, quòd nec quiſquam inueniatur, qui ſumat ſibi honorem, niſi vocatus à Deo ſit vt Aaron. An non multi ſunt, qui nec vocati, nec merentes, ſed repugnantibus Dei legibus aſſumunt Prælaturas? Cur ergo dixit Paulus, quod nec quiſquam ſumit honorem, niſi vocatus vt Aaron? Sapienti verbo vſus eſt Paulus dum dixit, *ſumit*, qui enim non vocatus vt Aaron accedit ad dignitatem, hic nō ſumit, ſed præripuit, & ideò ſteriloſcit, vt maledictus. *Anſel.* Ait D. Anſel. ibi. *Qui ſe ingerit, & propriam gloriam quærit, non ſumit honorem. ſi Pontifex, aut Prælatus Eccleſiæ factus fuerit, ſed gratia Dei rapinam faciens, ius alienum vſurpat. Et ideo non accipit benedictionem, ſed maledictionem.* Nec miror, quòd ſub maledictione ſterileſcat Prælatus, qui non vocatus acceſſit, & præripuit Prælaturam.

§. II.

Diffidentia ſui familiaris iuſtis viris.

AVdierat Moyſes ſe à Deo mitti ad educendos Iſraëlitas, & nihil dicens, de eo, quod mittatur à Deo, ſolùm obiicit infirmitatē progreſſionis ſuæ, dicēs: *Qui ſum ego, vt vadam ad Pharaonem?* Cur non magis Deo mittenti obiecit, Quis ſum ego, vt mittar? Cur tacens de eo, quod mittatur, ſolam proponit difficultatem eundi? In eo quod mittatur, nihil ſuum inuenit, totum id ex parte Dei ſe tenet, cui nihil eſt difficile. In eo, quod ipſe vadat, iam aliquid ſuum videt, de iis autem, quæ ad ſe pertinent, non audet vir iuſtus ſperare aliquid vtile. Sic Iſaiæ cap. 6. *Et audiui vocem Domini dicentis: Quem mittam? Et quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.* *Iſaia 6.* Duo expreſsè Dominus requirebat, & quem mitteret, & quis iret; at vates vt audenter petit mitti, ſic veritus tacet de eo, quod ibit. Ait enim, *mitte me*, ſed nō ait, *ego ibo.* Cur, bone, vt te mitti petis, non ſimul ſpondes te iturum? In eo, quod iret, erat aliquid ſuum, vt autem ſe videt, nihil audet polliceri de ſuis viribus, quas nouit infirmas. Ibi D. Baſil. Magnus inquit: *Baſil.* *Non adiecit, Ego ibo, Per id, quod libera, & electiua erat voluntatis, reſpondit; Ecce ego ſum, mitte me. Quod autem erat gratiæ reliquit Domino, vt, qui propriæ conſcius infirmitatis nō eſt auſus polliceri ſe iturum.* Sic viri iuſti: quod ſui ipſorum eſt, verentur, nec audent de ſe aliquid bonum ſperare, ſed potius in ſuis maximè diffidunt. Iob cap. 13. aiebat, Deum ſpectans: *Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo.* Sed & cap. 7. dixerat: *Deſperaui, nequaquam iam viuam.* Ecce qui adeò ſperabat, vt iam deſperat; putabat ſe nullis caſibus poſſe ab ſperando deturbari, & facili negotio ſe iam deſperaſſe dicit. Vnde, qui ſic ſperabat, tam facilè deſperat? Sperabat in Deo, deſperat de ſe; vt enim iuſtorum eſt firmiter in Deo ſperare, ſic eſt eorum nullam habere ſui fiduciam. Vt dicat Richard. Victor. lib. 1. de erud. part. 2. capit. 21. *Victor.* *Deſperaſſe ſe dicit. ſed dubitat fortè de quo, de Domino, an de ſe ipſo? Audi ergo, quod alibi dicat, & agnoſce, quam fortiter in Domini confidentia fixus manebat. Etiamſi occiderit, in ipſo ſperabo. Sperat itaque, ſed de Domino. Deſperabat nihilominus, ſed de ſe ipſo.* Hi ſimul iuſtum virum affectus tenebant, & fiducia, & diffidentia, vt Deum ſpectabat, ſic firmiter Deo fidebat, vt nihil non audiret in illo, vt ad ſe oculos conuertebat, ſic diffidebat, vt vitali cuiuis actioni valediceret. Núquā enim ſui diffidentia non comitatur viros iuſtos. Matt. 26. dixerat *Matt. 26* Dominus ſe tradendum eſſe ab vno diſcipulorū. Quid tunc: *Et contriſtati valdè cœperunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Domine? At ille reſpondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet.* De vno audiunt, & omnes turbantur, & ſinguli de ſe metuunt, & quærunt de ſe. Cur ſinguli de ſe dubitant? An non vident affectum ſuū erga Chriſtum longè à tali proditione poſitum? Et quidem vident, ſed quia ſuum vident, ex ea parte diffidunt ſe in eodem poſſe perſeuerare. Vnde meritò D. Leo ſic ad Iudam impudentiſſimum fatur, ſerm. 7. de Paſſ. *Ecce innocentes condiſcipuli* *Leo.* *tui ad ſignificationem facinoris expaneſcunt, & omnes ſibi, non edito nomine auctore, formidant. Contriſtati enim ſunt non de conſcientiæ reatu, ſed de humanæ mutabilitatis incerto, timentes ne minus verum eſſet, quod in ſe quiſque nouerat.* Videbant innocentes diſcipuli animum ſuum bonum erga Ieſum, at quia ſuum norant, timebant, ne minùs verum eſſet, quod de ſe putabat. Quo enim innocentiores, & ſanctiores erant, eo minùs de ſuis virtutibus ſperabant.

Exod. 3. Qui dixit ei: Ego ero tecum. & hoc habebis ſignum, quòd miſerim te. Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo ſuper montem iſtum.

§. III.

Magnis negotiis [illegible] Deus non adeſt particulari [illegible] prouidentia.

MAgnum [illegible] quod priuatus homuncio ingentem [illegible] renuente tyranno à capti-

uitate

uitate extraheret. Quod quidem ſine Dei particulari aſſiſtentia fieri minimè poterat. Vnde Deus ait: *Ego ero tecum*; inſuper & ſignum particularis aſſiſtentiæ ſuæ addidit, dicens: *Et hoc habebis ſignum, quod miſerim te: Cum eduxeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo ſuper montem iſtum.* Ecce tibi pro ſigno aſſiſteotiæ diuinæ particularis ſolus rei euentus proponitur: quòd nimirùm populus à Moyſe erutus, de facto in illo monte immolaturus ſit Deo. Sed rei euentus de ſe non ſigna ſuot diuinæ particularis aſſiſtentiæ; quando ſub prouidentia communi multa eueniunt, quæ minimè Deo vt particulari authori, & motori imputari debent. Vnde ergo eueotus libertatis Iſraëliticæ erit ſignum Dei in illa procuraoda aſſiſtentis? Equidem id euidentiſſimè deſignabit ipſa magnitudo rei; quò enim maius erat, quòd à potentiſſimo tyranno captiuus populus per manum priuati hominis Moyſis erueretur, eò euidentiùs oſtendebat Dei aſſiſtentiam particularem, quæ ſemper proxima eſt magnis euen-
Luc. 2. tibus. D. Lucas cap. 2. natiuitatem Chriſti Domini memorans, ſimul ob oculos proponit rem, quæ vſque ad illa tempora inaudita fuit. Quippe ait: *Exiit edictum à Cæſare Auguſto vt deſcriberetur vniuerſus orbis.* Et quis Cæſar, aut quis Imperator tale vnquam edictum dedit, quoad deſcriptionem cogeret totum orbem terrarum? Quæ tamen deſcriptio dum fiebat: *Aſcendit Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem: eo quòd eſſet de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante. Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies, vt pareret. Et peperit filium ſuum,* &c. Ecce tibi Dei Filius in mundo naſcitur, & inter homines apparet, eo ipſo tempore, quo vnus homo ſub dominio ſuo ſcribebat totum orbem terrarum. Et cur Deus inter homines vénit, quando vnus homo omnes homioes ſub ſua redigit poteſtate, niſi vt oſtendatur tanta res non poſſe fieri niſi interueniente Deo, cuius particularis prouidentiæ eſt magna omnia ad-
Naz. mioiſtrare? Sic D. Nazianzen. orat. 9. fatur: *Cum Chriſto deſcribis, cum Chriſto tributum expendis, cum capite cenſuram facis, cum Verbo rationem ſubducis. Nunc Chriſtus tibi naſcitur, & Deus eſt, & homo efficitur, & cum hominibus conuerſatur. Quid autem ſibi vult hæc oratio? Sanè, niſi me ſententia fallit, eos, quibus huiuſmodi munera commiſſa ſunt, admonet, Deum ſemper maximis rerum adminiſtrationibus intereſſe.* Nulla, mihi crede, magna rerum adminiſtratio excitatur, cui Deus non adſit; ſi regna euertenda, ſi ſtabilienda altera, ſi promouendæ nationes, aut peſſundandæ; Deus ſeſe iis rebus adeò immiſcet, vt in quouis magno effectu præſentiſſima eius prouidentia particularis clareat. Quò ſpectabat illud
Dan. 4. Daoiel. c. 4. *Cognoſcant viuentes, quod dominatur excelſus in regno hominum, & cuicúnque voluerit, dabit illud.* Nulla enim regnandi moles agitur, nihil quod ad regnorum magnitudinem pertinet, tractatur, io quo non potentiſſimè aſſiſtat peculiaris quædam Dei prouidentia, ſine qua nulla magna adminiſtratio erit. Vt ſapien-
Ioſeph. ter ad hæc dicat Ioſephus apud Egeſipp. lib 5. de Excid. cap. 15. *Quis autem ignorat cum illis eſſe Deum, qui ſibi omnia ſubiecerunt? Quia aduerſis populis Deus per vices potentiam dedit. Primo Ægyptiis, poſt Iudæis, Aſſyriis quoque, & Perſis auxiliatorem fuiſſe nullus negat: poſtea conuerſum ad Romanos, cum his perſeuerare.* Nullibi inuenies rem magnam agitari circa regnorum, vel deiectionem, vel promotionem, in qua Dei peculiaris prouidentia non pateat. Regnarint Ægyptij, regnarint Aſſyrij, regoarint Perſæ, regnarint Iudæi, regnarint Romani ad nullum peruenit regnandi moles niſi ex Dei prouidentia ſingulari.

Exod. 3. Ait Moyſes ad Deum: Ecce ego vadam ad filios Iſraël, & dicam eis: Deus patrum veſtrorum miſit me ad vos. Si dixerint mihi. Quod eſt nomen eius? quid dicam eis? Dixit Deus ad Moyſem: Ego ſum, qui ſum. Ait, ſic dices filiis Iſraël: Qui eſt, miſit me ad vos. Dixitque iterum Deus ad Moyſem: Hæc dices filiis Iſraël: Dominus Deus patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, miſit me ad vos: hoc nomen mihi eſt in æternum, & hoc memoriale eſt in generationem, & generationem.

§. IV.

Quæ recentia, & præſentanea bona monſtrantur, longiùs à falſitatis ſuſpicione, quàm antiqua, & nimis præterita abſunt.

ECce quale ſuum nomen Dominus exprimit; nimirùm ait: *Ego ſum, qui ſum*, & illud: *Qui eſt, miſit me ad vos*: & cum ipſe antiquiſſimis etiam ſæculis extitiſſet, nimirùm ab æternitatis antiquo, non per verbũ præteriti, ſed per verbum præſentis maluit ſuam præſtantiam exprimere. Cur etiam non ad præterita, & antiqua ſæcula recurrit, dicens: *Ego ſum, qui fui*? Cur de præteritis, & antiquis nihil, ſed omnia recentia, & præſentanea exhibuit, aiens: *Ego ſum, qui ſum: & qui eſt, miſit me.* Meritò Deus ad præſentia, recentiáque ſola recurrit, vt quæ longiùs abeſſent ab omni ſuſpicione falſitatis. Ex quo Arnobius lib. 1. Gentes pungit, Arnob.
quòd idolorum glorias antiquiores iactabant eſſe Chriſtianis. Quippe ait: *Sed antiquiora, inquitis, noſtra ſunt, ac per hoc fidei, & veritatis pleniſſima: quaſi verò errorum non antiquitas pleniſſima mater ſit, & non ipſa pepererit res eas, quæ turpiſſimas diis notas ignominioſis concinnauerunt in fabulis.* Equidem & quo antiquiora proferuntur, eò promptiora ſunt falſitatum fundamenta, & errorum diſcrimina; ne mirer à Deo recentia, & præſentanea amari, quæ vt patentiora oculis, ſic magis à fabularum ſuſpicione libera. Hinc Le- Leuit. 2.
uit. cap. 2. cauet Deus: *Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis igni*, &c. Expende, quæ exquirantur à Deo ſpicæ primitiarum, nimirùm, quæ adhuc virent, recentiorique ſplendore ſunt. Et cur magis ad recentes, & virentes ſpicas Deus afficitur, niſi quia vetuſtiſſimarum rugæ, & ſinus plures poſſent fallacias gignere? Ad hæc Philo lib. de ſacrificio Abel, inquit: *Virentes, recentéſque ideò poſtulat; quia homines illos antiquum, fabuloſumque tempus amantes, celerem autem, & nulli tempori obnoxiam Dei potentiam non intelligentes docet; admonens vt noua, recentia, pubentiáque ſumant bono animo, ne priſcis innutriti fabuloſitatibus, quæ multis ætatibus, ad decipiendos mortales ſunt tradita, imbuantur falſis opinionibus: ſed à Deo nunquam ſeneſcente noua, recentiáque bona copioſè accipiendo diſcant credere non eſſe quicquam vetus apud eum.* Et quidem ab eo, quæ velit falſitatis ſuſpicionem abradere, non multum fidendum eſt rugoſis illis vetuſtatibus, quæ penè abſoletæ, nihil præter quaſdam rugas prætendunt, in quibus fabulæ, & fictiones nutriri poſſũt. Illa ſunt prorſus diuina, quæ nõ nouerunt ſenij rugas, ſed virenti, & recenti ſplendore decora ſeſe oſtendũt. Ait enim Paulus de Chriſto Domino ad Epheſ. c. 5. *Vt exhiberet ipſe ſibi Eccleſiam glorioſam, non habentem maculam, aut rugam.* Sed in Chriſti Eccleſia maximè antiquitas, & vetuſtas commendatur; cur à Chriſto tollitur in Eccleſia ſeniũ? Vide quale ſeniũ tollitur; non ſeniũ, non antiquitas tollitur, quæ iuuenilem quendã & ſplendorem, & virorẽ refert. Illud ſeniũ tollitur, quo multa dicta abſolentur, & ſolis quibuſdam rugis conſeruantur, vnde præbeant materiam fingentibus. Ex quo in præſenti Caietan. *Et exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam fictionis.* Et præclarè Theodor. *Chriſtus*

Epheſ. 5.
Caiet.

Dominus pro ſua ſponſa ne mori quidem dubitauit, vt eam emundaret, & ei ſenium abraderet. Semper malè olet ſenium illud, in quo tempus abſumpſit omnem virorem, & nihil ſplendoris reliquit, nihil quod poſſit placere, ſed ſolùm rugas prætendit quàm aptas fingentibus. Qui in hac antiquitate confidunt, & præſumunt, prorſus fugiendi ſunt, vt qui animos impleant

Leuit. 19 fabellis. Leuit. 19. ait Dominus: *Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis.* Quæ ſic leguntur apud Philonem; *A facie cani ſurges, & honorabis faciem ſenioris.* Quibus illud præcipitur, quòd ſenior honoretur; ſed de cano, non dicitur, quòd honoretur; quin potius monemur, quòd ab illo ſurgamus, & abeamus. Et quando ſenior honorandus eſt, cur canus non ſimiliter honoretur? An non cani, & ſenes idem ſunt? Abſit; imò maximam ponit inter temporis vetuſtatem differentiam; & in ſeniori intelligit vetuſtatem illam, quæ præſtantiam, & virorem ſemper oſtendit recentem, & ſplendidum ſine vlla ruga, quæ poſſit fallere oculos aſpicientium. Senectus hæc ad honorem, & reuerentiam pertinet. At in cano intelligit vetuſtatem, quæ nihil aliud habet niſi edacitatem temporis, & rugas fallentes; qui ſolùm huius vetuſtatis vi honorem quæ-

Philo. runt, maximè ſunt cauendi. At hæc Philo lib. de ſacrificio Abelis, inquit: *Canum enim dicit, tempus illud otioſum, à quo ſurgere, migraréque oportet eos, qui declinant opinionem iſtam innumeros fallentem, quod tempus habeat naturam faciendi aliquid. Seniorem autem eum, qui honore, præmio, dignitatéque præfertur*, &c. Caue ſenium, quod ſolùm rugas exhibet, & edacitatem temporis; illa ſenectus ſuſpicienda eſt, quæ nihil præſentanei ſplendoris perdidit.

§. V.

Solius Dei laus eſt in ſumma antiquitate nunquam non commendationem habere.

MVlta Dei nomina erant, quæ eius explicarent magnalia, ſed placuit inde in præſenti nominari, *quod eſt*; quippe ait: *Ego ſum, qui ſum*, & inſuper: *Qui eſt, miſit me ad vos.* Et cur relictis aliis ad hoc eſſendi ſolum nomen recurrit? Hoc vt eſt omnibus prius & antiquius, ſic ad Dei commendationem debuit ſumi; cuius ſolius proprium eſt, æquè laudabiliter poſſe repræſentare & antiquiſſima, & vetuſtiſſima. Ait

Dio. Are. Diuus Dionyſius Areopagita libro de Diuinis nominibus, capite quinto: *Ante alias omnes Dei participationes ipſum eſſe prapoſitum eſt, & eſt ipſum eſſe antiquius quàm vita, quam ſapientia, & quam alia quadam ſimilitudinem diuinam participantia, ante hac enim omnia ipſa eſſe participant. Meritò igitur reliquis principalius eſt ipſum eſſe; & ex ipſo tanquam antiquiori aliis Dei donis ipſe Deus celebratur.* Ecce tibi Deus ex antiquiori celebratur, quod ſanè non reperies in alio; non in creatis, quæ cum ex nihilo fiant, recurrere ad antiquitatem cauent, ne in nihilum abeant. Imò vix reperietur creaturarum antiquitas, & vetuſtas, quæ non in aliquo ſordeat, vel rugam trahat; Deus ſolus eſt, qui in antiquiſſimis æquè poſſit gloriari. Quò reſpiciens An-

1. Reg. 2. na Samuelis mater 1. Reg. 2. aiebat ad Iudæorum proceres: *Nolite multiplicare loqui ſublimia gloriantes: recedant vetera de ore veſtro: quia Deus ſcientiarum Dominus eſt*, &c. Quia Deum ſcientiarum Dominum agnoſcit, iubet vetera recedere ab ore illorum. Et licèt Deus ſcientiarum Dominus ſit, cur vetera longè à ſe faciant Iudæi proceres? Cur vt vetera ableget, opponit illis Deum ſolùm eſſe Dominum ſcientiarum? Apud iudices cap. 1. agens textus de expeditione Caleb. ait: *Profectus abiit ad habitatores Dabir, cui nomen vetus erat Cariath Sepher, id eſt, ciuitas literarum.* Et ideò veteri nomine ciuitas literarum vocabatur, quòd in ea antiquorum patrum, quaſi archiuum fuerit, in quo poſt orbis diluuium plurima repoſuerint antiquitatis monumenta. Ita Magallanes in præſenti, ſect. 1. annotat. 9. Poſſent ergo Hebræi gloriantes ad vetuſtiſſimum nomen ciuitatis Dabir recurrere, in eóque antiquiſſimos ſapientiæ ſuæ fontes demonſtrare. Quos monet prudens fœmina ne multùm fidant antiquitati ſapientiæ ſuæ, ne gloriantes recurrant ad vetuſtum illud ſuorum archiuorum nomen; ſolus enim Deus eſt ſcientiarum Dominus, & illarum ſcientiarum, quæ & antiquitùs eundem ſplendorem habeant. In aliis enim antiquitas, & vetuſtas nunquam non oſtendit, vel rugas aliquas, quibus & minùs extenſæ, & magis implicatæ diſpliceant, & nouis egeant illuſtrationibus, & extenſionibus, vt placeant. Suſpecta enim ſolet eſſe antiquitas in rebus creatis, vt dicat Paul. ad Epheſ. cap. 4. Ad Ef. 4.
Deponite vos ſecundum priſtinam cõuerſationem, veterem hominem, qui corrumpitur, ſecundum deſideria erroris. Vt enim in vetuſtate corporis, rugæ, & plicæ apparent, ſic errorum occaſiones mille notantur. Vel da mihi vetuſtatem aliquam in creaturis, quæ ſordibus non ſcateat? Vnde cùm Dominus permiſiſſet innocentibus hominibus, quòd dilapidarent adulteram; ſtatim abierunt eius accuſatores: imò notat Ioannes cap. 8. Ioan. 8.
Audientes autem, vnus poſt vnum exibant, incipientes à ſenioribus; ecce tibi, qui antiquiori ætate gloriari poterant, ipſi primi recedunt ab opere, ad quod vitæ innocentia requirebatur. Difficilè namque datur in creatis antiquitas, quæ erroribus non ſordeat. Ait D. Ambr. Ambr.
epiſt. 58. *Exire cœperunt ſinguli incipientes à ſenioribus; vel quod ipſi plura haberent crimina, qui diu vixerant.* Sic in creatis antiquitatibus plurimæ inuoluuntur ſordes.

§. VI.

Id magis Deo proprium eſt, quod eſt pluribus communius.

QVæritur ex Deo nomen proprium, & ait: *Ego ſum, qui ſum*, & inſuper: *Qui eſt, miſit me ad vos.* Et cùm nomina propria ideò confingantur, vt res per ſuas indiuiduas proprietates ab aliis cognoſcantur diſtinctæ; cur Deus nomen ſuum proprium exprimit ex eo: quòd communiſſimum eſt omnibus creaturis? Cùm enim ſapientia, iuſtitia, & aliæ virtutes in aliquibus, iiſque pauciſſimis inueniantur, eſſe in nulla non inuenitur. Cur ergo, quod proprium debebat eſſe, ſic ſummitur ex perfectione communiſſima, niſi vt oſtendatur, illud eſſe magis Dei proprium, quod ab illo ad plures proficiſcitur? Ait Diuus Hieronym. in cat. Lyppom. *Et quomodo nomen* Hier.
commune ſubſtantia ſibi proprium vendicat Deus? Illa, vt diximus, cauſa, quia catera, vt ſint, Dei ſumpſere beneficio. Quò in plures venit à Deo beneficium, eò illius magis proprium eſt, magiſque exprimit proprietatem diuinam. Hinc Ioann. 6. Di- Ioann. 6.
xit ergo eis Ieſus: *Amen, amen dico vobis, non Moyſes dedit vobis panem de cœlo. Sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum*, &c. Et quidem per Moyſem datus fuerat populo illi panis, nimirùm manna, qui & à cœlo veniebat, & miraculosè cadebat, & talis erat, qui panis Angelorum diceretur. Cur ergo Ieſus negat hunc panem fuiſſe cœleſtem; & proprium menſæ illius, quæ à ſummo Deo exhibetur peculiari affectu? Non erat hic panis communis multitudini hominum, ſed tantum Iudæis, vnde habuit, ne ſingulariter attribueretur Deo, cuius propria, quò magis propria, eò communiora pluribus eſſe debent, Diuus Cyrillus lib. 3. in Ioann. cap. 39. *Panem cœleſtem manna ex imperitia nuncupatis, quo, quamuis innumera penè gentes in orbe ſint, ſolum tamen Iudæorum genus fuit innutritum. Neminem veſtrum errare volo; non erat panis* D. Cyril.

ille

ille cœleſtis, ſed hic eſt, qui vniuerſum terrarum orbem poteſt nutrire, & toti mundo vitam præbere. Illud putat Dei propriſſimum, quod multis commune. Vt dicat *Ambr.* Diuus Ambroſius lib. 6. in Lucam: *Chriſti munera parua videntur, & maxima ſunt. Denique non vni collata, ſed populis.* Quò ſpectabat illa Dei querela *Oſeam cap. 11.* apud Oſeam cap. 11. iuxta lectionem Græcam Diui Cyrilli Alexandrini, vbi ait: *Sicut vocaui eos, ita abibant à facie mea.* Summa eſſet ruina hominis, & ſumma labes, quòd à facie Domini abiret, quòd Deum ſperneret, ab illóque fugeret. Quid ſceleſtius? Quid miſerius in populo illo? Sed Deus aliud quid queritur in Iſraëlitis, nimirùm, quòd non ſolùm abirent, ſed quòd abirent eodem modo, & ordine, quo tracti, & vocati fuerant à Deo ad vitam. Et quale hoc crimen? Equidem grauiſſimum, vt quod ſeſe opponebat clariſſimæ & notiſſimæ diuinitatis proprietati conſiſtenti in eo, quòd ad plures extenderat beneficia vocationis ſuæ. Qua illi abutebantur in malitiam eodem modo inficientes omnem multitudinem, ne *D. Cyril.* vnus maneret, qui à Deo non abiret. Pulchrè D. Cyrillus Alexandrinus ibi: *Abierunt autem, quonam modo? Num quia ſingillatim, & ſecundum paucos à mente, & iudicio deſciuerunt, & quorundam fallacijs capti ſunt? Nullo modo. Reſiluerunt enim ſic, quomodo videlicet vocati ſunt, id eſt, ſecundùm vniuerſam multitudinem, & ſecundùm tribus, totum genus tota familia.* Profuſiſſimam Dei beneficentiam in Iſraëlitis ſaluandis illi æmulati ſunt in malum: vt enim Deus iuxta notiſſimam diuinitatis ſuæ proprietatem, in eo ſe oſtendebat, in quo pluribus, imò vniuerſis Iſraëlitis per tribus, & familias ſalutem præſtabat: ſic illi curabant, vt ſecundum eandem multitudinem omnes prorſus deuiarent. Quid ſceleſtius? Quid exitialius quàm abuti in malum tanta diuinitatis proprietate?

§. VII.

Tunc futura promittens placet, quando & de præſenti præſtat aliquid.

INſuper Deus aliud nomen ſibi addidit, aſſerens: *Hæc dices filiis Iſraël: Dominus Deus patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob miſit me ad vos; hoc nomen mihi eſt in æternum.* Et cur maluit nomen ſuum oſtendere ex his tribus patribus conflatum, potius quàm ex aliis? Cur non Abelis, Sethi, & Enochi Deum ſe dixit? Cur iis omiſſis ſolos Abrahamum propoſuit, Iſaacum, & Iacobum? Agebat Deus cum Abrahamidum genere, cui futuram ſalutem, & protectionem promittebat, vt autem eorum animos caperet, ſic futura hæc promittebat, vt aliquid iam de præſenti exhibitum eorum patribus demonſtraret. Ille magis futurorum ſponſor ſemper placet, qui in præſenti aliquid, velut pignus *Ioan. 16.* eorum, quæ promittit, facit. Dominus Ieſus Ioann. 16. aiebat diſcipulis: *Expedit vobis, vt ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad eos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.* Ecce tibi vt promittit ſe miſſurum Spiritum ſanctum, cùm ad Patrem abeat. *Ioan. 20.* Sed nondum abierat ad Patrem Ioann. cap. 20. & apparens diſcipulis: *Inſufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum.* Ibi promittit ſe miſſurum, hîc ſtatim præſtat; & antequam veniat ad Patrem, ex quo præſtaturus erat diuinum ſpiritum, iam illum in præſenti concedit. Cur, Domine, ante promiſſionis tempus dona acceleras? Cùm apud Patrem ſit, cumulatiſſimè erat præſtiturus promiſſum, nunc in præſenti aliquid ex parte exhibet, vt futurorum promiſſiones *D. Cyril.* confirmentur. Ait D. Cyrill. Alexand. lib. 12. in Ioann. cap. 76. *Quamuis tempore ſuo facturus ſit, quaſi tamen arrabonem rei futuræ, nonnihil fecit ex parte, vt generalia credantur. Sic cùm ſe miſſurum ad omnes ſpiritum dixerit, poſtquam ad Patrem aſcenderit, primitias tamen pollicitationis, & quaſi arrabonem nobis in diſcipulis dedit.* Profectò non magni æſtimandus videretur ille, qui cùm multus ſit in promiſſionibus futurorum, in præſenti exhibitione nullus apparet eſſe. Qui ergo acceptior vult eſſe in promiſſionibus ſuis, nihil de futuro promittat, quin aliquid faciat de præſenti. Similiter Ioan. 5. dixerat Dominus: *Venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem filij Dei, & procedent, qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt in reſurrectionem iudicij.* *Ioan. 5.* Sic futuram reſurrectionem omnibus hominibus promittebat. Et quid iucundius ſingulis, quàm quòd cum vniuerſi de tumulis egreſſuri erant? Nónne hac promiſſione ſatis noſtras confirmaret Ieſus mentes? Sed vide Ioann. 11. vt Lazarum à morte reuocat in vitam, & alibi filium viduæ, & Layri filiam morti eripit. Ad quid has præproperas reſurrectiones in paucis efficit, qui in omnibus longè præſtantiores effecturus erat? Pulchrè D. *D. Cyril.* Cyrillus Alexand. lib. 12. in Ioann. cap. 56. ait: *Multa tempore ſuo generaliter facturus pollicitus eſt, quæ tamen ex parte antea fecit, vt credamus verè ipſum vniuerſaliter quæque facturum. Prædixit omnes ſe mortuos ſuſcitaturum. Verùm quoniam rei magnitudo fidem excedebat, præuenit vtiliter, & ante reſurrectionis tempus Lazarum, & viduæ filium, & Layri puellam ſuſcitauit.* Expende, vt nobilis promiſſor molliebat futurorum promiſſiones, quæ oculis carneis fidem videbantur excedere; nimirùm, aliquid earum in præſenti exhibebat. Huc traherem ego omnes illos, qui magna in futurum ſe promittunt facturos pro virtute, & Deo; qui, ne blaterones putentur, aliquid de præſenti debent exhibere. Similiter traherem huc illos, qui cùm multa rapuerint, ingentem reſtitutionem promittunt ſe facturos, qui ſi in hac debita promiſſione ſecuri malunt quieſcere; aliquid ex parte de præſenti præſtent. Si enim nec teruntium vis reddere de præſenti, quomodo fidem facies, quod in futuro ingentem pecuniarum ſummam reddes? Ille bonus promiſſor habetur, qui vt poteſt, aliquid ſaltem ex parte de præſenti præſtat. De futuro iudicio locutus Dominus Matth. 13. *Mat. 13.* inquit: *Tunc iuſti fulgebunt, ſicut Sol in regno patris eorum.* Hoc omnibus iuſtis hominibus promittebat Dominus, quòd totidem Soles facti regnaturi erant: Quid deinde? Matth. 17. *Aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelſum ſeorſum; & transfiguratus eſt ante eos: & reſplenduit facies eius ſicut Sol.* *Mat. 17.* Cur omnipotens Filius Dei faciem ſuam ad Solis ſplendorem efformat? Cur non ſupra Solem? D. Cyril. Alexand. vbi ſuprà: *Tunc, inquit, fulgebunt iuſti, ſicut Sol in regno patris ſui. Quod vt firmiter crederetur, præuenit, & in monte hanc gloriam diſcipulis monſtrauit.* *D. Cyril.* Adſtruebat fidem promiſſioni de Beatorum fulgore; & vt crederent homines ſe inſtar Solis effulſuros in cœlo, præoſtendit illis in vultu Filij hominis Solis ſpeciem. Ne quis magni faciat promiſſionem de futuro, ſi nihil de præſenti efficit.

Exod. 3. Vade, & congrega ſeniores Iſraël, & dices ad eos: Dominus Deus patrum veſtrorum apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, dicens: Viſitans viſitaui vos, & vidi omnia, quæ acciderunt vobis in Ægypto. Et dixi, vt educam vos de afflictione Ægypti in terram Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebuſæi, ad terram fluentem lacte, & melle. Et audient vocem tuam.

§. VIII.

Non quod multitudinis impetu, ſed quod ſeniorum, magnatúmque conſilio introducitur, id in Repub. ſtabile.

Libertatis Iſraëliticæ negotium tractari mandat Deus apud ſeniores Iſraël, non apud populares, ait enim: *Vade, & congrega ſeniores Iſraël*, &c. Et ſanè libertatis vox efficacior ſolet eſſe apud populares, quorum animos vt concitarent plurimi, hac vna vſi ſunt voce, vt libertatem clamarent. Cur ergo Deus non potius mittit libertatis nuntium ad populares apud quos ſolet eſſe efficacius? Sciebat Dominus facilius multitudinem moueri ad vocem libertatis; ſed etiam ſciebat nihil multitudinis impetu introductum poſſe durare; & ideò ſapienter ad ſeniorum conuentum mittit, de quorum conſilio introductæ res ſolent, & firmiorem, & durabiliorem recipere ſtatum. Id quod clariſſimè patet in Chriſto Domino, quem accedentem ad ciuitatem Ieroſolymorum populares turbæ,
Matt. 21. & Regem, & Dauidis Filium proclamant. Ait Matth. 21. *Plurima autem turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via: turba autem, quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, dicentes: Hoſanna Filio Dauid; Benedictus, qui venit in nomine Domini: Hoſanna in altiſſimis.* Quanta hæc Chriſti Domini præconia? Quanta popularis affectus in eum demonſtratio? Quis non crederet Chriſti regnum ex tunc in illo populo æternari? At tota illa gloria ſubitò diſparuit, & turbæ, quæ acclamarunt intranti, poſt biduum illum reiecerunt, eiúſque regnum abiurarunt, clamantes in
Ioan. 20. prætorio Pilati Ioann. capit. 20. *Non habemus Regem, niſi Cæſarem*: in quo adeò pertinaciter adhæſerunt, vt nunquam deſiſterent ab hoc conatu, donec fuerit Ieſus in cruce exaltatus. Et cur primus ille gloriæ ſtatus tam facilè mutatus fuit, quando ſecundus hic ignominiæ ſtatus tam pertinaciter perſeuerauit? Ille excitatus fuit impetu populari, nullo Principe conſentiente, & ideò non potuit durare, durauit autem hic ſecundus ſtatus, qui introductus fuit conſilio
D. Cyril. magnatum. Sic de Iudæis locutos ait D. Cyrill. Alex. lib. 12. in Ioann. cap. 26. *Ipſi autem, quanquam aſinæ pullo inſidentem Ieſum publicè in Hieroſolyma cum infantibus diuinis honorarunt laudibus: Benedictus, clamantes, qui venit in nomine Domini, reſiliunt tamen nunc principatum Romanorum amplexi, & iugum regni Dei reiicientes. Hoc enim planè ſignificant, dicentes: Non habemus Regem niſi Cæſarem. Sed tunc à populo, & à ſimplicioribus vt Deus, Chriſtus laudabatur: nunc verò conſilio, & clamore Pontificum regnum Dei excutiunt.* Expende, in quo ponat & primi ſtatus inconſtantiam, & ſecundi ſtabilitatem: primò enim acclamatus fuerat Rex, ſed populari impetu, & multitudinis affectu, ideò tam citò reſilierunt. Secundò autem conſilio, & clamore Seniorum, Pontificúmque exhonoratus eſt, & ideò in hac ignominia, vſque ad mortem durauit. Nihil enim in Republica durat, quod populari impetu introducitur, ſed quod introducitur per procerum Senatum. Ride multitudinis ſuffragia quiſquis velis certum, & ſtabile fundamentum fœlicitatis. Dum Matth. capit. 1. genealogiam Chriſti Domini texuit, veniens ad Salomonis filium, ait: *Salomon autem genuit Roboam*: Et quidem Roboam idem ſonat, ac *in multitudine populi*, & quando mos erat antiquis proceribus in nominibus filiorum, præſagium quærere eorum fœlicitatis, cur ſapientiſſimus Rex ad popularem multitudinem recurrit, vt filij fortunam præſagiat? Sanè, vt eſt anguſta ſapientia creata, inde filium confirmari putabat, ſi ei multitudinem popularem aggregaret. Verùm Dei ſapientia in eo euidentiùs præſagium præferebat in Roboamo finiendæ, aut minuendæ gloriæ regalis, quando nihil in populari multitudine fixum poteſt eſſe ſtabile, niſi potentium, magnatúmque conſilium, & auxilium adſit. Ait D. Chryſoſt. hom. 1. in Matth. *Salomon cum haberet regnum valdè multiplicatum, natum ſibi illo tempore filium, appellauit Roboam, id eſt, in multitudine populi, vt ſecundum ſtatum regni ſui multiplicati nominaretur filius eius; prouidentia autem Dei diſpenſauit, vt diceretur in multitudine populi; quoniam quod fit in multitudine populi, ſtatim facilè ſeditionem multitudinis patitur.* Neſcit popularis multitudo diu conſiſtere, ſed inſtar maris fluctus, prout ventus afflauerit, modò huc, modò illuc rapitur. Inſipiens eſt, qui ſe tantæ committit inconſtantiæ. Chryſoſt.

§. IX.

Cœleſtium apparitiones crebriùs fœminis, quàm ſapientibus viris dantur ob horum præſtantiam.

IVbetur Moyſi, quòd congregatis ſenioribus Iſraëlis narret, vt ſibi apparuerit Dominus, vt eorum doleat vicem, & promittat libertatem. Ait enim: *Congrega ſeniores Iſraël, & dices ad eos: Dominus Deus patrum veſtrorum apparuit mihi, dicens: Viſitans viſitaui*, &c. Cur non potius ipſe Dominus congregatis ſenioribus apparet, & illos de tempore libertatis imminentis informat? Cur, qui ſimplici paſtori in deſerto agenti apparebat, non etiam apparet ſenioribus, & proceribus Iſraëlis, illóſque monet de auxilio præſtando? Rationem inſinuat Lyppomanus in cat. fatus: Lyppom.
Seniores illi prudentes erant, promiſſiones Patriarchis de liberatione eorum poſteritatis ex Ægypto, introductionéque in terram Chanaam factas nouerant. Tempus à Deo præfixum ex numero generationum adimpletum eſſe cernebant. Et quidem Deus non ſolet mittere apparitiones cœleſtes illis, qui ea ſapientia, & prudentia pollent, qua poſſint Scripturas, & maiorum traditiones percallere, vt qui habeant in Scripturis, & ſapientiæ monumentis, & fortius, & certius argumentum ad percipienda cœleſtia. Rudes autem, & ſimplices animæ, quæ literas neſciunt, hæ frequentiùs apparitionibus diuinis ad cœleſtia incaleſcunt. Accipite ex Ioan. cap. 20. Vt Petrus, Ioannes, & Magdalena veniunt ad Chriſti Domini ſepulcrum, vt illud vacuum inueniunt, vt linteamina diuini cadaueris ſuppoſita ibi notant. Quid tunc? Ait textus: *Abierunt ergo diſcipuli ad ſemetipſos. Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis.* Ecce tibi, vbi abierunt diſcipuli, Angeli apparent fœminæ, illámque ad fidem reſurrectionis Chriſti Domini excitant. Et cur ſimul Angeli diſcipulis non apparuerunt, ſed ſoli apparent fœminæ? Quam quæſtionem grauiſſimè proponit D. Cyrill. Alex. & ſoluit lib. 12. in Ioan. cap. 46. fatus: D. Cyril.
Ambigere aliquis non iniuria poterit, quamobrem diſcipulis, Petro, dico, atque Ioanni, Angeli non apparuerunt, mulieri autem, & apparent, & loquuntur? Hæc eſt ſancti viri quæſtio, accipite ſolutionem totidem eiuſdem verbis: *Diſcipulos enim rerum exitus Scriptura, Chriſtique prædicationibus conueniens ad firmiſſimam fidem induxit. Superuacaneum igitur erat, firmiter credentes voce Angelorum doceri. Mulieri autem penitùs neceſſarium, quæ nec literas ſciret, nec alio modo ſublime reſurrectionis myſteriũ percipere poſſet.* Quid ſapiẽtius? Facit Dominus Angelos frequẽtiùs apparere fœminis, vt quæ, cũ literas neſciant, magis indigeant auxiliaribus iis fauoribus, vt firmiùs radicentur in abſtruſis fidei myſteriis. At ſapientes viri, dum rerũ euentus habent correſpondẽtes Scripturæ, & apoſtolicæ traditioni, inde philoſophãtes ſic firmiter imbuuntur fidei myſteriis, vt Angelorum

apparitionibus

Sap. 16. apparitionibus non adeò egeant. Hinc Sap. 16. extollens fauorem illum, quo Deus nutriuit populum ſuum in deſerto, aiebat: *Angelorum eſca nutriuiſti populum tuam, & paratum panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore,* &c. Quantus hic fauor erat præſtitus Iſraëlitis, quo poſſent cognoſcere magnificentiam diuinam? Cur ſimile non coaceſſum eſt Chriſtianis? Chriſtiani habuerunt ex Deo panem vitæ, & intellectus, panem fortiſſimum ſapientiæ, & doctrinæ, quo mirabiliter confirmaotur in fide. Illi Iſraëlitæ vt doctrinæ rudes, qui neſciebant penettare corticem literæ, acceperunt Angelorum miniſteria, & per illos mannæ cibum: Ait illis *D. Zeno.* Diu. Zeno ſerm. 33. *Infirmis, ac languidis mannæ teneritudinem irroranit. Nou enim idonei erant, aut digni, qui cœleſtis panis perpetua ſoliditate fruerentur.* Vbi non erant idonei, qui fruereutur cœleſtis doctrinæ, & intellectus paoe, quo Scripturas poſſent penetrare, mannæ teneritudine tanquam infirmi irrorantur, & cōfirmantur. Sic cùm videris rudes, ſimplicéſque homines, & fœminas cœleſtibus apparitionum dapibus impleri, Angelicíſque colloquis frui; non iode putes hos ſuperiores eſſe multis viris aliis ſanctiſſimis, & ſapientiſſimis, qui illos fauores non habent. Imò puta ſimplices, & rudes velut infirmos confirmari teneritudine illarum apparitionum, & fauorum, vt qui Scripturas neſciant, ſapientiæque momentis carcant, in quibus & fortius, & ſecurius argumentum habet vir ſapiens, ne indigeat aliis. Hioc pereoti mortuorum apparitiooes ad fratrum ſalutem negotiandam, reſpondit Dominus *Luc. 16.* Luc. 16. *Habeut Moyſem, & prophetas: audiant illos.* Et meritò mortuorum apparitionibus Scripturas prætulit, in iis enim intellectis, & ponderatis ſecuriorem fidei confirmationem viri ſapientes habent. Ait eoim *Theoph.* in præſenti Theophylactus: *Nunc nihil tam vtile eſt, vt Scripturarum diligens ſcrutatio. Mortuorum ſuſcitationem falsè, & apparenter facere poteſt etiam Diabolus, vt ſeducat imprudentes ſeminans doctrinas de inferno dignas ſua malitia: at eis, qui Scripturas probè ſcrutantur, nihil poteſt illudere. Illa enim ſunt lucerna, & lumen, quo lucente fur deprehenditur, & manifeſtatur. Illis igitur credendum, & de mortuorum ſuſcitatione non curandum.* Hæc ibi, & meritò ne in ſanctis viris apparitiones cœleſtium requitantur, quando ij ſapientiam Scripturarum habent.

§. X.

Fœlicitas temporalis vix vlla eſt, quæ circunſtantium calamitatibus non fœdetur.

Ecce tibi Iſraëlitarum fœlicitas quantatum gentium calamitatibus comparetur, imò & fœdetur: Ait Dominus: *Dixi, vt educam vos de afflictione Ægypti, in terram Chananæi, & Hethæi, & Ammorrhæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebuſæi.* Vt Iſraël viuat, & fœliciter viuat, perdenda eſt Ægyptus, perdendi Chananæi, & Hethæi, & Ammorthæi, & Pherezæi, & Heuæi, & Iebuſæi. Et quantula hæc Iſraëlis fœlicitas inter tantarum calamitates gentium? Fallar, ſi vlla poſſit videri fœlicitas, circa quam mille calamitoſæ, & perditæ nationes non gemunt. De ſplendidiſſimo, & cantatiſſi- *Dan. 2.* mo Romanorum imperio locutus Dominus Dan. 2. ait: *Et regnum quartum erit velut ferrum, quo modo ferrum comminuit, & domat omnia, ſic comminuet, & conteret omnia hæc.* Non aliter Romana lux potuit ſplendeſcere, niſi de ruina, & perditione cunctarum gentium; & ideò meritò comparatur ferro vili, & turpi metallo, nequit enim fieri temporalis fœlicitas, quæ non vileſcat, & fœdetur à calamitatibus circuniacentibus. *Pau. Oro.* Quam rem luculenter tractaos Paulus Oroſius lib. 5. cap. 4. ait: *Ecce quam fœliciter Roma vincit, tam infœliciter, quidquid extra Romam eſt, vincitur. Quanti igitur pendenda eſt gutta hæc laborioſæ fœlicitatis, cui adſcribitur*

vnius vrbis beatitudo in tãta mole infœlicitatis, per quam agitur totius orbis euerſio? Aut ſi ideò fœlicia putantur, quia vnius ciuitatis opes auctæ ſunt, cur non potius infœliciſſima iudicentur, quibus miſerabili vaſtatione multarum, ac benè inſtitutarum gentium potentiſſima regna ceciderunt? Et quidem ſi fœlicitas Romana comparanda eſt cum ruinis, & calamitatibus regoorum & prouinciarum, ex quibus illa conualuit, proculdubio velut parua gutta dulcis in vaſtiſſimo amaritudinom mari videbitor. Nec eſt cur oon potius illa fœlicitas ſe abſcondat ſub tantis iofœlicitatum aggeribus. Id, quod accidit omni temporali fœlicitati, vt vnos ditetur, tot depauperantur; vt nequeat cerni diues inter frequentiſſimas omnium pauperies. Vnius riſus tot aliorum luctibus alitur, vt difficilè credatur riſus aliquis potuiſſe manere. Gutta eſt quæuis temporalis fœlicitas ſcaturiens in vaſtiſſimo infœlicitatum circuniacentium pelago. Sic aiebat Saluianus lib. 4. de Prouid. *Saluian.* *Vt pauci illuſtreutur, mundus euertitur. Vnius honor, orbis excidium eſt.* Vt meritò de homine ad dignitates habendas properante dicat Eccleſiaſt. cap. 9. *Eccl. 9.* *Super dolentiam arma ambulabis.* Nulla enim fœlicitas temporalis tibi obueniet, quæ de luctibus, & gemitibus aliorum non nata fuerit.

Exod. 3. Ingredierîſque tu, & ſeniores Iſraël ad Regem Ægypti, & dices ad eum, Dominus Deus Hebræorum vocauit nos. Ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, vt immolemus Domino Deo noſtro. Sed ego ſcio, quod non dimmittet vos Rex Ægypti, vt eatis, niſi per manum validam.

§. XI.

In Dei promiſſis temporalibus illud in primis ſpectatur, quod pertinet ad ſpiritus profectum.

Liberatio ex Ægypti afflictione, & introductio in terram manantem lacte, & melle promittebatur Iſraëlitis; & ait dux eorum ad Regem: *Deus vocauit nos. Ibimus viam trium dierũ in ſolitudinem, vt immolemus Domino.* Vocaris, vt exeas ab afflictione, & vadas in terram lacte, & melle manantem; & tu de illa terra ſilens ais: *Ibimus in ſolitudinem, vt immolemus Domino?* Cur non magis dicis: *Ibimus in terram Chanaan in terram dulciſſimis fructibus plenam?* Cur hanc ſilentio regis, & ſolùm meminiſti, quòd ibis in ſolitudinem ſacrificaturus Deo? Si Deus vocabat, vt iretis io terram diuitem ad poſſidendum eam, cur tu ſolùm dicis, quòd ibis in montem, vt ſacrifices Deo? Equidem illud dicit Moyſes, quod in primis Deus ſuis promiſſionibus intendebat, promittebat quidem Deus corporalem abundantiam, ſed in primis, & præcipuè illorum intendebat ſpiritualem profectum, qualis per opera religionis, & pietatis euenit. Promittebat Dominus temporalium abundantiam, ſed ad illam ituri erant per ſpiritualium virtutum euidentiam. Hic eſt ordo in omnibus Dei promiſſionibus maximè tenendus, quòd promittente Deo aliquod temporale bonum, tu imprimis, & præcipuè ad ſpirituale virtutis opus contendas. Præclarè ad hæc Ioël cap. 2. ait: *Ioël 2.* *Filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro; quia dedit vobis Doctorem iuſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem matutinum, & ſerotinum ſicut in principio. Et implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino, & oleo.* Ecce tibi vbi & vini, & olei redundantia promittitur, quis omnibus iis præmittitur, nimirùm Doctor iuſtitiæ, ait enim: *Dedit vobis Doctorem iuſtitiæ,* deinde ponit dona reliqua, quæ ſanè illos ſolùm expectant, qui iuſtitia imbuti in operibus ſpiritus profecerint. Et quid Doctor iuſtitiæ cum torcularium redundantia? Maximè equidem ſunt hæc connexa, imò cum te à Deo vocari ad temporalia

munera ſenſeris, prins crede te ducendum per iuſtitiæ opera ad ſpiritualem profectum. Hoc didicit Maria Ioan. eap. 2. cum nuptiarum ruborem cernens, & vinum penè deficiens augeri à Deo petens, audit ex filio: *Quid mihi, & tibi mulier? Nondum venit hora mea.* Nec matrem cognoſcit Deus, vt det abundantiam cuiuſuis rei temporalis ante horam. Sed ſcire cupia, quæ illa erat hora expectanda, vt temporale munus daretur? Illa ſanè hora crat, in qua accipientes ad ſpiritualem progreſſum prins erant adducendi. Ait D. Gaudent. tract. 9. *Quid tam propera es, ô mulier, ſuggerendo, cùm hora paſſionis meæ nondum aduenerit? Poſt paſſionem, reſurrectionémque meam, cùm ad Patrem rediero, tunc eis donabitur vinum Spiritus ſancti.* Ecce hora petendi, & accipiendi aliquid temporale pro hominibus, nimirùm hora, qua ipſi Spiritu ſancto implentur. Hoc in primis ſpecta, vt ſpiritu implearia, vt in ſpiritu proficias per virtutum opera, & poſt hæc maturus ad quodlibet munus temporale peruenies. En quàm acerbus, & nociuus eſt temporalis fructus iis, qui nullum gradum in ſpiritu fecerunt, imò ſpiritu ad carnem deuiauerunt. Illa eſt vox hominis funditùs perditi. 1. Reg. 15. *Peccaui, ſed nunc honera me coram ſenioribus populi mei, & coram Iſraël.* Opera carnis agnoſcit, peccatum confitetur, & honores petit, fallar, niſi hoc ſit maximè timendum, quod quis ſine ſpiritus ductu, per opera carnis, per peccatum ad honores temporales accedat. Ait D. Syneſius epiſt. 105. *Non iſtud demùm, quàm magna offerant ſpectare conuenit, ſed quàm ſint huiuſmodi, à me vt accipi poſſint. Etenim hominem diuinos prope honores capere, ſiquidem dignus ſit, qui aſſequatur, ad animi fructum accidit ſuauiſſimum; ſin multùm rei dignitate ſit inferior, acerbam futuri ſpem proponit. Néque enim recens ille mihi metus eſt, ſed cum primis antiquus ne qua in re in Deum peccans, honorem ab hominibus conſequar.* Expende, qui metus angat ſanctum virum, nimirùm, ne qua in re in Deum peccans, honorem ab hominibus conſequatur; eſt hoc homini maximè metuendum, ne per opera carnis ad honores, & dignitates accedat. Huc veniant vniuerſi illi, qui non per ſacrificia Deo exhibita, nec per ſpiritus profectum in virtutum operibus, ſed per carnalia opera, per lenocinia manifeſta, per peccata ad honores contendunt. En quàm acerbus illis honor venit! En quàm debent ſibi ab illo honore metuere, ne in tam acerbo fructu, & ſui, & filiorum dentes obſtupeſcant.

Gaud. 1. Reg 15 Syneſius.

§. XII.

In fide Trinitatis aduersùs omnia mala initiamur.

PRofectuto populo ex Ægypto tres dies proponuntur, poſt quos ſacrificet Deo. Quippe ait: *Ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, vt immolemus Domino.* In trinis diebus beatiſſimæ Trinitatis ſignum offertur; ne quid timeat populus ſub tali ſigno proficiſcens, ſed in illo habeat aduersùs omnia mala amuletum. Hinc Nazianzenus, orat. 40. matribus præſtat vnde poſſint ſuis filiis maximè prouidere: *Nihil tibi amuletis, nec incantamentis opus eſt, cum quibus prauus ille in leuiorum hominum animos ſimul irrepit. Trinitatem ipſi da, magnum, inquam, illud, & pulchrum amuletum.* Solent ſtultæ matres amuleta affigere pueris ſuis, vt faſcinum pellant, vt tenella membra ſeſe à peſtilentibus oculis in via defendant. Caueat mater fidelis hanc ſtultitiam periculoſam, & ſi velit puerulos ſuos ab omni mala incurſione protegere; apponat illis Trinitatem, quod eſt pulchrum, & præſtantiſſimum amuletum aduersùs omnia mala incidentia. Sub hoc amuleto initiatus nouellus populus Iſraëlis ab Ægypto diſceſſit, terram lacte, & melle manantem diutiſſimè poſſedit, regna florentiſſima ſtabiliuit, & ſæculis multis regnauit potens, & lætus. Vbi autem Trinitatis amuletum à ſe depulit. Patrem in filio negans, funditùs ſub Romanorum exercitu periit. Quam enim nationem nec Ægyptius, nec Perſa, nec Medus, potentiſſimi, & feraliſſimi Reges potuerunt extirpare, quomodo Romanus extirpaſſet, niſi illa in ſe contudiſſet Trinitatis amuletum? Rem ſapienti, & pulchra ponderatione attigit Paulus Oroſius lib. 7. cap. 9. vbi Titum, & Veſpaſianum ſimul triumphantes miratus, ait. *Veſpaſianus, & Titus Imperatores magnificum agentes de Iudæis triumphum, Vrbem ingreſſi ſunt. Pulchrum, & ignotum antea cunctis mortalibus, inter trecentos viginti triumphos, qui à conditione Vrbis vſque ad id tempus acti erant, hoc ſpectaculum fuit, patrem, & filium vno triumphali curru vectos glorioſiſſimam ab his, qui patrem & filium offenderant, victoriam reportaſſe.* Quid pulchrius? Non viderat mundus, non viderat Roma patrem, & filium ſimul in eodem triumphali curru, niſi quando Veſpaſianus, & Titus de miſeris Iudæis triumphabant. Et cur tunc ſolùm permiſſum eſt à Deo, vt Pater, & filius ſimul oſtenderentur triumphantes? Equidem vt ſimul pateret miſeros Iudæos opprimi offenſa diuini Filij, diuinique Patris, negatione Beatiſſimæ Trinitatis. Nec miror, quòd qui validiſſimo hoc amuleto ſe priuant in nouas calamitates incidant, nouóſque & inauditos de ſe triumphos præſtent inimicis. Id quod in bello Gothico, vbi Valens Imperator Trinitatis inimicus incendio abſumptus eſt, notabat Paulus Oroſius lib. 7. cap. 33. inquiens: *Conſoletur ſe, ſed in hoc ſolo peruicatia, miſeriáque gentium, quia temporibus, & Regibus Chriſtianis tanta ſimul congeſta clades preſſam Reipublicæ enerauêre ceruicem: euerſa prouinciæ, deletus exercitus. Imperator incenſus. Magnum reuera hoc eſt ad noſtrum dolorem, magiſque miſerùm, quo magis nouum. Sed quid hoc ad conſolationem proficit paganorum, qui palam peruident, & in iis quoque perſecutorem Eccleſiarum fuiſſe punitum? Gothi antea per legatos ſupplices popoſcerunt, vt illis Epiſcopi, à quibus Chriſtianæ fidei regulam diſcerent, mitterentur. Valens Imperator exitiabili prauitate Doctores Arriani dogmatis miſit. Itáque iuſto Dei iudicio ipſi eum viuum incenderunt, qui propter eum etiam mortui vitio erroris arſuri ſunt.* Sanè vnus, & primus Chriſtianus, Rex fuit Valens, qui imperium, & exercitum ſimul amittens ab hoſtibus viuus crematus occubuit. Hunc ſolum Regem eum perdito regno, & exercitu flammis abſumptum poſſent obiicere Chriſtianis gentiles. Sed is Arianus erat, & hoſtis beatiſſimæ Trinitatis, aduersùs quam armauit & Gothos; & ſic meritò à Deo factum eſt, vt per Gothos ipſos Trinitatis hoſtis primus Regum Chriſtianorum cremaretur viuus.

Naz. Oroſius. Oroſius.

Exod. cap. 3. Extendam enim manum meam, & percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus ſum in medio eorum: poſt hæc dimittet vos. Dabóque gratiam populo huic coram Ægyptiis: & cùm egrediemini, non exibitis vacui; ſed poſtulabit mulier à vicina ſua, & ab hoſpita ſua, vaſa argentea, & aurea, ac veſtes, ponetíſque eas ſuper filios, & filias veſtras, & ſpoliabitis Ægyptum.

§. XIII.

Difficilius diuinæ poteſtatis opus eſt, quòd homines volentes ſibi ſubdat.

ECce tibi quantis Deus armatur conflicturus cum Ægyptio; ait enim: *Percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis, quæ facturus ſum, in medio eorum: poſt hæc dimittet vos*, &c. Non tantis aduersùs totum Orbem armatur Dominus; ait enim Ioel cap. 1. *Audite hoc ſenes, & auribus percipite omnes habitatores terræ, &c. Reſiduum erucæ comedit locuſta; reſiduum locuſtæ comedit bruchus; reſiduum bruchi comedit rubigo.* Et vt validiſſimum

Ioel 1.

Digitized by Google

mum Babyloniorum exercitum petimeret, vnum emiſit ex Angelis ſuis. Sic 4.Reg.19.*Venit Angelus Domi-*
4.Reg.19 *ni, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia.* Itaque aduersùs validiſſimum Babyloniorum vnum Angelum mittit, imò aduersùs terrarum orbem, vel locoſtam, vel bruchum, vel rubiginem minatur; at aduersùs vnum Ægyptium non Angelos ſolos, ſed locuſtas, ranas, cyniphes, tenebras, ſanguinem, fulmina, & vniuerſas ſuas armat virtutes, ait enim: *Percutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus meis.* Cor, Domine, Aſſyrios percutis in ſolo Angelo, Orbem io ſola locuſta, Ægyptum autem in cunctis tuis mirabilibus? Cur plures exeris virtutes aduersùs hos, quàm adoersùs illos? Illos ſolùm volebat Deus petimere, ad quod ſuffieit vel Angelus, vel vermis à Deo immiſſus; in Ægypto autem volebat Deus non Regem perimere, ſed Regis voluntatem trahere, vt volens, & libens Iſraëlem dimitteret. Vt autem voluntas hominis trahatur in placitum diuinum, non quælibet poteſtas ſufficit: ſed opus eſt Dei omnium potentiſſimum. Nota eſt hiſtoria ex Numer. 25. vbi Phinees valentia exprimitur, quando arrepto pugione ſcortatores transfodit. Similiter nota eſt animi magnitudo io Anna Samuelis matre, quæ filium multis gemitibus comparatum non dubitauit à ſe auellere, & Deo rradere 1.Reg. 1. His componenda Macbabæorum mater, dum ſeptem lectiſſimos iuuenes filios ſuos eò duxit, vt velint mori pro religione patria. Rem habes 2. Machabæor. 7. Et qois ſe fortius, & potentius geſſit, an Phinees, an Anna, an Machabæorum mater? Hæc ſanè ſe illis præponit apud Nazianzen. orat.22.fata: *Iam cum Phinees collo-*
Naz. *cabimur, cum Anna celebrabimur: niſi fortaſsè eò etiam magis, quòd ille vnus erat, vos contra multi zelo præditi iſtis, ac ſcortatorum interfectores, non corporum, ſed animorum ſcortationem gladio confodientes. Rurſus illa vnum dumtaxat diuino beneficio conceſſum, eúmque infantem, ego contrà ſeptem viros, eóſque volentes Deo conſecraui.* Expende illud: *Eóſque volentes.* In eo enim ſeſe, & Annæ, & Phinee bona mater præponit; quòd illi valuerũt circa corpora, nihil circa voluntates agentes, at hæc iuuenum florentiſſimorum voluntates ſic mouit, vt illos volentes faceret currere ad mortem propter Dei amorem. Et quid hoc fortius? De ingenti virtute ſua io puniendis peccatoribus gloriatus eſt Dominus Pſal. 117.
Pſ.117. *Omnes gentes circuierunt me; & in nomine Domini, quia vltus ſum in eos.* Et quanta virtus, & fortitudo Dei eſt, quòd ſe de hominibus vleiſeatur? Quanta poteotia, quæ ſe oſtendit aduersùs folium, qood vento rapitur? An hoe gloriæ potentiſſimi Dei aliquid poteſt addere; quòd vermiculum vilem perimat? Non equidem hoc ad gloriam ſoæ poteſtatis affert Dominus, quòd inimicos homines peremit, ſed quòd eorum ſie traxit voluntates, vt ipſę grauiſſimum ſibi numen amare vellent. Quod vindictæ genus & potentiſſimum eſt, & gloriofiſſimum Deo. Ait ibi Incognit. *Vleiſcitur Deus peccatum commiſſum, puniendo æternaliter. Vlciſcitur inimicum, ad ſuum amorem conuertendo. Et hoc eſt ſummum genus vltionis, & nobiliſſimum, ſicut hic: Et in nomine Domini, quia vltus ſum in eis.* Et potentiſſimi, & nobiliſſimi vindicatoris eſt, non quòd hoſtes perdat, ſed quòd eorum voluntates ad ſua placita ſequenda allieiat.

§. XIV.

Non cuiuſuis, ſed maximè potentia opus eſt in hominibus lucri cupiditatem infringere.

Maximè notandum eſt, quantum virium adhibeat Dominus in præſenti, & quid illis adhibitis oitatur efficere. Quod ad vires attinet, ait: *Percutiã Ægyptum in cunctis mirabilibus meis*: nulli parcit, ſed omnia poteſtatis ſuæ arma promit contra Ægyptum. Et quid tot, tantíſque virtutibus adhibitis efficere curat? Ait ibi: *Poſt dimittet vos.* Vnum hoc intendit, vt Pharao populum lucris ſuis vtilem dimittat; vt lucrum ex populi laboribus ortum contemnat, & populum permittat abire. Nec mitor, quòd Deus omnibus mirabilibus ſuis agat, vt homo contemnat lucrum, id enim opus eſt non poteſtatis cuioſcunque. Vbi capienda erat Ierieho, & diruenda, præcepit Ioſue militibus, ne quid bonorum ibi exiſtentium attingerent; quod licet Ioſue præcepiſſet, nilominùs ait cap. 7. *Achan filius* Ioſue 7.
Charmi, filij Zabdi, filij Zare de tribu Iuda, tulit aliquid de anathemate, &c. Sed & cap. 10. *Locutus eſt Moyſes Domino in die, qua tradidit Amorrhæum in conſpectu filiorum Iſrael, dixitque coram eis, Sol ne mouearis contra Gabaon, & Luna contra vallem Aialon. Steterúntque Sol, & Luna,* &c. Tantum erat Ioſue imperium, vt vel voce frænaret equos Solis, ne progrederentur; ſed dum illud imperium applicat populo, ne ſumat aliquid de anathemate, noo cohibetur Achan, quominùs aurum rapiat. Et quando ad vocem Ioſue ſtat Sol, nec progreditur, cur ad eandem vocem non ſtat miles, ne ad aurum volet? Equidem, qui ſiſtere aſtra poteſt, lucri cupiditatem ſiſtere non poteſt; alterius enim poteſtatis eſt, & præſtantioris, quòd auri ſitis, ſopiatur in homine. Ait D. Ambr.lib. 20.officior.cap.26.*Itaque Ie-* Ambr.
ſus Naue, qui potuit Solem ſiſtere, ne procederet, auaritiam hominum non potuit ſiſtere, ne ſerperet. Ad vocem eius Sol ſtetit, auaritia non ſtetit. Sole itaque ſtante conſecit Ieſus triumphum, auaritia autem procedente, pene amiſit victoriam. Quæ cœleſtes curſus valuit frænare potentia, lucri cupiditatem in milite non valuit cohibere, maior alia, & ea validiſſima debet eſſe poteſtas, quæ in homine excutiat cupiditatem habendi. Miratis, quòd Ioſue verba potentia ſiſtere curſus cœleſtium, non cohibuiſſent in homine auarum affectum? Sed accipe, quod magis mirere, nimirùm Chriſti Domini verba, ea oimirùm, quæ mortuos ſuſcitabant, quæ militum cohortes ſolo ſternebant, & auaritiam Iudæ immobilem reſerunt. Iudas enim lucri copiditate poſſeſſus vnguenti effuſionem ſuper Chriſti caput à Magdalena peractam acriter mordebat. Quem multis temperare curans
Dominus Matth. 26.dicebat: *Quid moleſti iſtis huic mu-* Matt 26
lieri? Bonum opus operata eſt in me. Nam ſemper pauperes habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis. Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum ad ſepeliendum me fecit. Quem hæc verba non emollirent? Quem non cohiberent? At iis auditis: *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iſcariotes, ad Principes ſacerdotum, & ait illis. Quid vultis mihi dare,* &c. Poſt mellitiſſima Chriſti verba, poſt euidentiſſimas rationes propoſitas à Ieſu, vt animus Iudæ quieſceret, adhue ille inflexos lucra quærit. Proh tabidiſſima fames habendi, illis verbis reſiſtis, quibus hec monumentorum
ſaxa reſtiterunt! Pulchrè D. Chryſoſt.hom. 64.in Ioan. Chryſoſt.
Nihil horum ferreũ animum flexit, licet iis multò plura, & diceret, & faceret Ieſus, & pedes eius eadem nocte lauiſſet, & ad menſam ſecum adhibuiſſet, quod & latronum animos mulcere aſſolet, & alia verba locutus eſt, quibus etiam lapides molliri potuiſſent: ſed aduerſus omnia Iudas perſtitit immobilis. Grauis namque morbus eſt auaritia. Ecce tibi inter verba ſepulcra vacuantia, dæmones fugantia, perditiſſimos quoſque conuertentia ſtat immobilis Iudas cupidus auri.

§. XV.

Muliebre genus ad dona capienda promptius.

Sic conſulit Dominus Iſraëlitis ab Ægypto egreſſuris: *Non exhibitis vacui, ſed poſtulabit mulier a vicina ſua vaſa argentea, & aurea, ac veſtes,* &c. Non ait, qoòd *poſtulet vir*, ſed quòd *poſtulet mulier*, quæ nihil mali, nihil verecundum in accipiendis donis ſolet inuenire. Quæ enim mulier non promptè dona accipit,

Gen. 24. & illa habet acceptiſſima? Ecce vobis Gen. 23. Eliezer ſeruus Abrahæ quærens ſponſam Iaſaco, Rebeccam formoſiſſimam puellam inuenit, imò eius beneficam hoſpitalitatem experitur in ſe, & in camelis ſuis, cui ipſe, vt gratiam rependat, præterquam, quòd ſe ſeruum patrui ſui Abrahæ dicit, inſuper, & addit munera inaures aureas, & aureas armillas. Quid tūc puella? Ait text. *Cucurrit itáque puella, & nuntiauit in domum matris ſua omnia, qua audierat.* Nec eſt parua inter Doctores quæſtio, cur puella in domum matris, & non potius patris dicatur cucurriſſe, vt nuntiaret aduentum ſerui cognati ſui? Nónne plus ad patrem attinebat, quòd ſeruum Eliezerum ſciret aduenisſe, vt illum ad hoſpitium duceret? Equidem non ſic erat matris, vt patris erat, ſeruo cognatorum occurrere? Cur ergo puella patris alloquium vitat, & ad matrem feſtinat? Acceperat bona puella aurea dona ex viro, cum quibus cauens apparere in conſpectu patris, ad matrem cucurrit, vt cui acceptio munerum, & donorum, qua mulier eſt, non poterat ingrata accidere. Hinc 2. Paral. 9. vbi de muneribus à Salomone retributis Reginæ Sabæ dicitur, ait textus: *Rex autem Salomon dedit Regina Saba cuncta, qua voluit, & qua poſtulauit, & multa plura, quam attulerat ad eum.* Itáque Regina & poſtulauit, & accepit multò plura, quàm attulit: Salomon autem nihil poſtulauit, ſed accepit pauciora, quàm dedit. Et cur Salomon nihil poſtulans accipit pauca, & dat plura; è contra Regina Saba & poſtulauit, & accepit plura multò quàm dedit? Abbulenſis ſic ſoluit hanc quæſtionem in præſenti: *Primò, quia Salomon erat ditiſſimus inter omnes Reges, Regina autem Saba non erat tam diues. Secundo quia ipſe erat vir, & Regina erat mulier.* Hoc fuit in cauſa, quòd Regina & plura poſtularet, & plura acciperet; nimirùm, quia ipſa erat mulier, quarum genium eſt, quòd plura accipiant, nec vlla detrectent munera. Hæc eſt fœminarum vox propriſſima; Oſſeas c. 2. *Quia fornicata eſt mater eorum, confuſa eſt, qua concepit eos: quia dixit: Vadam poſt amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, & lanam meam, & linum meum,* &c. Expende, vnde ſuos amatores commendet, non equidem ex eo, quòd ſint formoſi, quòd ſint diſerti, quòd ſint nobiles, quòd florenti gaudeant ætate; ſed ex eo ſolùm, quòd *dant panes.* &c. Vbi enim amator hanc gratiam dandi habet, nihil aliud fœminea cupiditas requirit, quæ ſolùm quærit, vnde poſſet accipere. Hoc muliebre geniū optimè callebat tentator ille Diabolus, qui nihil veritus fuit confligere cum Sanctiſſimo Iob immediatè; imò data Dei permiſſione, ait cap. 2. *Egreſſus igitur Sathan a facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo à planta pedis, vſque ad verticem eius.* Verum vbi res erat cum primis parentibus, aſtutè cauit Adami congreſſum, & tentare prius fœminam procurat. Ait enim Gen. 3. *Serpens erat callidior cunctis animantibus terra, qua fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem,* &c. Et cur qui audet cum Iobo ſolo confligere, & ſperat illum ſubuertere, cum Adamo non audet, ſed illo relicto, prius tendit ad fœminam? In Iobo parabatur tentatio per bonorum ereptionem, per morbos, per vulnera, in primis illis parentibus ſolùm parabatur tentatio per exhibitionem pomi, quod aſſumeretur ad eſum. Vbi autem tentatio fit per exhibitionem rei, quæ aſſumi debeat; tunc callidus hoſtis ſecurior de victoria non ad virum, ſed ad fœminam accedit.

Margin notes: Gen. 24. — 2. Par. 9. — Oſeas 2. — Gen. 3.

Exod. 4. Reſpondens Moyſes ait: Non credent mihi, neque audient vocem meam, ſed dicent: Non apparuit tibi Dominus. Dixit ergo ad eum. Quid eſt, quod tenes in manu tua? Reſpondit; Virga. Dixitque Dominus: Proiice eam in terram. Proiecit, & verſa eſt in colubrum, ita vt fugeret Moyſes.

§. XVI.

Omnia præmeditanda ſunt bono Principi, & conſulenda, antequam veniat faciendi occaſio.

IAm ſuprà de ſenioribus locutus Dominus, dixerat Moyſi: *Audient vocem tuam:* ſed cùm poſt Principes, & ſeniores ingens popularium multitudo reſtaret, horum incredulitatem etiam obiicit Deo Moyſes, nequa ibi difficultas non maneat præmeditata, ait enim: *Non credent mihi, neque audient,* nimirùm populares, *ſed dicent: Non apparuit tibi Dominus.* Et quando ſeniorum obedientiam ſecurem, & certo prænouerat Moyſes, cur adhuc moratur in popularium obedientia examinanda? Sapienter ait Oleaſter: *Aduerte Moyſis prudentiam, qui nunc omnia impedimenta legationis ſuæ Deo opponit, ne poſtmodum ad eum redire cogeretur.* Nihil prudentiſſimus vir in faciendi tempus reſeruat, quod poſſet eam habere difficultatem, qua ad conſultationem redire cogatur, ſed ante tempus faciendi, omnes proponit Deo difficultates, nil inconſultum, nil patitur eſſe non præmeditatum. Hinc veniant vniuerſi Principes, vniuerſi magiſtratus, & diſcant omnia muneris ſui occurrentia habere præmeditata, ne quando tempus inſtet faciendi, ipſi ad conſilium vadant. De Iſaaco nuptias expectante dicitur Geneſ. 24. *Egreſſus fuerat ad meditandum in agro, inclinata iam die, cúmque eleuaſſet oculos, vidit camelos venientes procul,* &c. Bene ante aſſumptam vxorem oſtenditur Iſaac præmeditatus, nam poſt aſſumptam vxorem iam ſerò, & ſtultè quis coniugij onera meditatur. Ex quo D. Bernard. lib. 2. de conſiderat. monet Eugenium aſſumptum ad Pontificatum: *In hunc agrum Iſaac exierat, cùm primum Rebecca occurrit ei: & vt Scriptura habet, exierat ad meditandum. Ille ad meditandum, tu ad extirpandum egrediaris neceſſum eſt. Tibi iam præceſſiſſe meditatio debet, tempus faciendi pra manibus. Si nunc hæſitare incipias, id quidem ſerò. Antè iuxta conſilium ſaluatoris ſediſſe debueras, antè æſtimaſſe opus, metiri vires, ponderaſſe ſapientiam, merita comparaſſe: ſumptus computaſſe virtutum.* Non confundendum eſt viro ſapienti tempus meditationis cum tempore operis. Iſaac bene ad meditandum exiuit, quando nondum coniugatorum ſtatum intrauerat; at qui in coniugio eſt, qui in dignitate, & munere iam eſt, is ad faciendū progrediatur, & ita progrediatur, ne egeat reuertere ad meditandū. Sera enim, imò ſtulta eſt conſultatio, & meditatio, quæ fit tēpore faciendi inſtante. Hinc Iſai. c. 19. ſtultos vocat Principes Ægyptios, fatus: *Stulti Principes Taneos:* & cur ſic Principes Taneos ſtultitię accuſātur à Dei vate? Ait Elias Cret. in orat. 1. Naz. *Eſt Tanais vrbs Ægypti, cuius, qui præerat, cum ea in hoc diſcrimen adducta eſſet, vt iam, iámque capienda videretur, grauiſſimo metu perculſus, ſapientes quidem ad ſe accerſebat, atque quàm ſtudioſiſſime de rerum euentu conſulebat.* Quid ſtultius? Tunc conſilium requirebatur, quando ſi manus tollebatur, neceſſariò ciuitatem cadere oportebat. Quando hoſtes inſtant, quando res in diſcrimine verſatur, tunc tempus eſt faciendi, non confugiendi ad conſilium, qui tunc ad conſilium recurrere eget, clariſſimam notam ſtultitiæ meretur.

Margin notes: Oleaſter. — Gen. 24. — Bern. 2. — Iſaias c. 19. — Elias Cr.

§. XVII.

Principibus ſalutare in primis eſt, quòd agnoſcant, quàm parua in ſe habeant, vt regnorum poteſtatem teneant.

QVi corda hominum ſcrutatur Deus, optimè videbat, quæ in Moyſi manu erant, cur ergò interrogat: *Quid eſt hoc, quod tenes in manu tua?* An paſtoritiam virgam non agnoſcebat? Cur ergò, quæ eſſet, tam anxiè quærit? Non vt ipſe ſciat, interrogat Deus, ſed vt ipſe Moyſes attendat virgæ paruitatem, & infirmitatem,

Digitized by Google

tatem, qua tamen ex Deo moderaturus erat populoa terræ, cohibiturus tyrannos, Imperaturus elementis. Et quidem ſalutare boc eſt Principibus vniuerſis, vt norint, & aduertant, quàm parua ex ſe babeant, vt populos, & tegna ſibi ſubiiciant, & moderentur. Id quod perſuadebat mundi Imperatoribus Nazianzen. orar. 27. aiens : *Imperatores purpuram vereamini. Cognoſcite quantum id ſit, quod veſtra fidei commiſſum eſt, quantunque circa vos myſterium : Orbis vniuerſus manus veſtra ſubiectus eſt, diademate paruo, atque exiguo panno retentus. Supera ſolius Dei ſunt, infera autem veſtra etiam ſunt. Hic imperium veſtrum ſit, non autem in auro, & exercitibus.* Expende illud, *diademate paruo.* Quippe Imperatorum diadema parua quædam faſcia erat, ſi ſecundum ſe conſideretur; nec de illa parua faſcia ſperari poſſit, quod ingentem populorum multitudinem prenderet. Quid inde? Cognoſcant Imperatores haoc diadematis, & virgæ, ſeu ſceptri paruitatem, quæ ſi ſecundum ſe relinquantur, parua ſunt, & infirma. Verùm quòd bæc parua adſtupeat mundus, & veneretur rerum vniuerſitas; quòd ſub iis paruis iogentes proſiliant virtutes, ad barbariſſimos quoque pupulos continendos, id myſterium eſt, quod Deus operatur circa Reges terræ : In cuius cognitione, porius quàm in auro, & exercitibus, ſtabiliuotur imperia. Hinc pulchrè ſuccenſebat Babylonium tyrannum Iſaias cap. 10. *Dixit enim : In fortitudine manus mea feci, & in ſapientia mea intellexi, & abſtuli terminos populorum, & Principes eorum deprædatus ſum, & detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes. Et inuenit quaſi nidum manus mea fortitudinem populorum, & ſicut colliguntur oua, quæ derelicta ſunt, ſic vniuerſam terram ego congregaui : & non fuit, qui moueret pennam, & aperiret os, & gannitet. Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? Quomodo ſi eleuetur virga contra eleuantem ſe, & exaltetur baculus, qui vtique lignum eſt. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem*, &c. Ecce tibi vnde ortum habuit potentiſſimi Regis ruina; erat equidem in mann eius virga, & ſceptrum regoi, ſub quo tenebat vaſtiſſimas prouiocias; ſed quia non cogitauit, quàm infirma eſt virga ſecundùm ſe relicta, quæ paruum eſt, & inutile lignum; ſed potius ingentem ſibi virtutem attribuebat, inde perditionem incurrit. Cùm ſecundùm ſe paruitatem, & inefficacitatem virgæ noo excederet, in mirabilibus factis tantum agnoſcebat manus ſuas, vnde periit. Ait ibi Gloſſa : *Sicut hac aimirùm virga, & baculus inanimata tantum ſuat inſtrumenta, nihil per ſe facientia, ſed per eum, qui mouet ea, ſic nec Senacherib per ſe, ſed per Dei virtutem operatus eſt, vnde & gloriatio eius ſtulta, & vltione digna.* Qui ſe Imperatores intra virgæ paruæ infirmitarem non contioent, & non agooſcunt poteſtarem ſuam eſſe inſtar virgæ ligneæ, quæ indigeat ſupremi motoris virtute, & ſtulti ſunt, & vltione digni. Ille imperium confirmat, qui ex ſe nihil maius agnoſcit, quàm ligneam virgam ſceptri; qood autem ſub hac parua virga populi poſſint conſtringi, hoc myſterium putat diuinum, quod fit circa Reges in dies.

Naz.

Iſaias 10.

§. XVIII.

Magiſtratus ſic ſuo fungantur munere, quaſi qui ſciant illud non eſſe perpetuum.

QVam teſtatur in manu virgam eſſe, iubetur Moyſes illam à ſe proiicere : quippè : *Dixit Dominus, proiice eam in terram* : Cur, Domine, qui eligitur in ducem populi, virgam proiiciar, & non magis illam in ſe retineat? Nónne Magiſtratibus datur virga poteſtatis inſigne; cur ergo Moyſes, dum Magiſtratus eligitur, iubetur virgam proiicere? Sapienter iuſtruebat Dominus Magiſtratum ſuum, ne oimis virgæ fideret, quaſi ſemper eam in manu habiturus; quin potius ſciret illam aliquando à ſe abiiciendam; & ſic fungatur munere, quaſi qui illud aliquando eſt depoſiturus Ex quo monebat Magiſtratus Naxianzen. otat. 27. inquiens: *Aulici proceres, ac ſublimibus thronis, & dignitatibus inſignes, ne ob potentiam magnoperè animos efferatis, nec de mortalibus rebus, tanquam de immortalibus cogitetis.* Abſit hoc à bono Magiſtratu, quòd non cogitet munus ſuum temporale, & breui finiendum; quòd ſic ſe gerat, quaſi nunquam depoſiturus ſit infulas poteſtatis. Qui enim bonus eſt, illud in primis ob oculos habeat, nimirùm, quòd exuendus eſt dignitate. Hic Ieſus Dominus paſſus eſt ſibi à tentatore mundi dignitates propoui, ait enim Lucas cap. 4. *Et duxit illum Diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna Orbis terra in momento temporis, & ait illi : Tibi dabo poteſtatem banc vniuerſam, & gloriam illorum*, &c. Quibus illud notandum, quòd omnes hæ digoitates, & poteſtates offerantur à Diabolo in momento temporis, quo non ſolùm innuitur breuitas oſtenſioois, ſed & breuitas durationis earum, quæ talis conditionis erant, vt diu eſſe non poſſint in vno poſſidente. Sic enim air D. Ambr. lib. 4. in Lucam : *Non tam conſpectus celeritas indicatur, quam caduca fragilitas poteſtatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt, & ſæpe honor ſæculi abiit, antequam venerit. Quid enim ſæculi poteſt eſſe diuturnum, cum ipſa diuturnia non ſint ſæcula?* Sed cur tentator volens Ieſum decipere, banc fluxam poteſtatum ſæcularium non celauit conditionem? Cur neceſſum fuit poteſtates momentaneas, & breui finiendas oſtendere? Vellet equidem tentator id celare; at optimus Magiſtratuum Ieſus non potuit in omnibus poteſtatibus, & dignitatibus fluxam earum conditionem oon videre. Non poruit non attendere in mundiali ſcena, quàm citò exuantur omnes, qui principatus gerunt. Ex quo lucem capit difficilis locus Iobi, ait enim cap. 3. *Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem : Cum Regibus, & conſulibus terra, qui ædificant ſibi ſolitudines; aut cum Principibus, qui poſſident aurum*, &c. Expende quàm diuerſa ſit periphraſis Conſulum à periphraſi Principum, hi dicuntur, qui poſſident aurum; illi dicuntur, qui ædificant ſibi ſolitudinem. Et cur magis Conſulum eſt ædificare ſibi ſolitudines? Conſulum dignitas, & poteſtas annua erat, & ſic breui finiebatur, vt qui hodie multo apparebat miliiè cinctus, cras ſolus relinquebatur. Vnde Tertull. lib. de Patientia conſulatum vocabat volaticum gaudium. Et D. Cyprian. epiſt. 16. ait : *Eant nunc Magiſtratus, & Conſules annua dignitatis inſignibus, & duodecim faſcibus glorientur.* Quod ſcientes Conſules, qui ſibi rectè conſulebant, in dignitaris frequentia nûquam non ſolitudinem veoturam meditabantur, & ea faciebant, quibus ſe poſſent in tempore ſolitudinis iuuare. Quid dignius conſultiſſimo magiſtratui? Sanè Gen. 1. *Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare maius, & luminare minus. Luminare maius, vt præeſſet diei.* Chryſoſt. legit: *In præfecturas diei.* Et qui Solē in hac præfectura facit? Air Diuus Zeno ſerm. de Reſurrect. *Sol quotidie naſcitur, eadémque die, qua naſcitur, moritur : fidelis ſemper intrepidus ad ſepulcrum noctis cognata contendit*, O Præfecti optimi indolem! qui in ipſo dignitatis ſplendore, ſemper illius inſtantem depoſitionem videt. Huc ſpectabat Eccleſiaſtes cap. 4. inquiens : *Melior eſt puer pauper, & ſapiens Rege ſene, & ſtulto, qui neſcit prouidere in poſterum. Quod de carcere, catenìſque interdum quis egreditur ad regnū, & alius natus in regno inopia conſumatur.* Summa equidem ſtultitia eſt illi, qui nûquam cogitat, quòd etiam ſumma dignitas finiri poſſit. Quo circa cat. Græca, ait: *Ego certè longè præſtare contenderim adoleſcentem pauperem illū quidem, verum prudentem, ac ſobrium, ſeni prouecta iam ætate, verùm ſtulto, & improuido, qui cùm ſe nec regere, nec moderari nouerit, tum illud ſecum religioſè non cogitet, ni-*

Nazian. Lucas 4. Ambr. Iob. 3. Cyprian. Gen. 1. Chryſoſt. D. Zeno. Eccl. 4

Digitized by Google

mirùm fieri poſſe, vt vnus aliquis è carcere vocetur in regnum, ipſe iniuſtè exturbetur dominatu. Hæc ibi, quibus D. Max. conſentaneè D. Maxim. ſer. 9. de Magiſtrat. ait: *Principem trium meminiſſe oportet; primum ſe hominibus imperare: alterum, ex legibus imperare debere; tertium, ſe non ſemper imperaturum.* Sic ibi.

§. XIX.

Principes, & Magiſtratus ſciant regnandi ſupercilium in Dei cauſa deponere.

SVi populi Principem quàm optimè informat Dominus, aiens de virga poteſtatis inſignis: *Proiice eam in terram*, vt non ſemel ſciat Princeps regnandi ſupercilium deponere, vbi & Dei obſequio, & ſubditis id conducere poteſt. Ad prædicationem Ionæ mœrentibus Niniuitis peruenit verbum ad Regem; quid Ionæ 3. tunc Rex? Ionæ cap. 3. *Surrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum*, &c. ſunt equidem Principes, qui nec pedem à ſolio, nec manum à virga retrahere norint; veniant huc, & videant Regem, & potentiſſimum, & floridiſſimum, vt vidit ſuorum afflictionem, totum regnandi ſupercilium deponere. De illo pul- Ambr. chrè Diuus Ambroſ. ſerm. 40. *Sapiens Rex, qui pro ſalute ciuium peccatorem ſe magis confitetur, quàm Regem. Obliuiſcitur enim ſe Regem eſſe, vbi Deum Regem omnium pertimeſcit, nec potentiæ ſuæ meminit, vbi potentiam diuinitatis agnoſcit. Obliuiſcitur ergo ſe Regem eſſe, dum proiicit purpuram, dum diadema depoſuit, cilicio autem veſtitur, & ſacco.* Longè hic Rex fuit ab illis Regibus, & magiſtratibus, qui nunquam non meminerunt ſe in ſolio eſſe; qui in nulla occaſione, ſiue ad Deum, ſiue ad homines ſpectante norunt deponere ſupercilium regnandi. Hic autem prudentiſſimus, & ſapientiſſimus, & pro ciuium amore, & pro Dei reuerentia ſcit prorſus obliuiſci dignitatem regiam. Educebatur arca Dei de domo Obededon, & Dauid Rex ſtolam regiam 2. Reg. 6. exutus ſaltabat ante arcam; ſic enim habes 2. Reg. 6. *Dauid percutiebat in organis armigatis, & ſaltabat totis viribus ſuis ante Dominum, porrò Dauid erat accinctus ephod lineo.* Sciebat bonus abigere regium faſtum, vbi Ambr. religioni aliquid erat dandum. Ex quo D. Ambr. t. Apol. 6. ait: *Saltabat ante arcam potentiſſimus Regum; & cum à propria reprehenderetur vxore, quod denudatus eſſet ante faciem puellarum: coram Domino nudabor adhuc, & ero nugax ante oculos tuos, vt honorificetur, inquit, Dominus, qui me pro patre tuo aſciuit in regnum; Docens omnibus ritum regulis potentiæ non habendum, vbi religioni exhibetur obſequium.* Huc conueniant Principes mundiales, qui vel religionem fugiunt, in qua aliquid mundiali faſtui detrahere debent: illámque ſolam religionis, & virtutum partem aſſumunt, quæ ad augmẽtum dignitatis, & gloriæ accedit. Fallar, niſi hos delineatos in Ioſepho, & Nicodemo cerno, de quibus ait Ioan. 19. Ioan. cap. 19. *Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa, (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occultus autem propter metum Iudæorum) vt tolleret corpus Ieſu. Et permiſit Pilatus: Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ*, &c. Expende; qui ante Chriſti Domini mortem, & occultè, & ſub tenebris veniebant ad eum, nec volebant eius diſcipuli apparere; nunc poſt mortem non detrectant eius publicè tractare exequias, ſed in conſpectu omnium adeunt Pilatum, petunt diuiniſſimum cadauer, funus adornant. Cur magis antea Pilatum non adiuerunt, vt Ieſum innocentem teſtarentur? Cur ſe eius aſſeclas non prædicarunt? Cur illis omiſſis nunc ad funeris pompam tam audaciter accedunt? Equidem in funere extremus honor defuncto exhibendus ſpectabatur; in prima ſequela aliquod timebatur dedecus. Timebant ergo iſti in primis decori ſuo; in iis autem quæ ad honorem ſpectabant, ſunt diligentes. Pulchrè D. Cyrill. Alexand. lib. 12. in Ioann. cap. 41. *Duo igitur* Cyr. Ale. *pollinctores, Ioſeph, & Nicodemus fuerunt, animo quidem credentes, ſed formidine preſſi terreſtrem adhuc gloriam cœleſti anteferebant, idcircò antea timidius, & occultius Chriſtum honorabant.* Vna equidem erat illis præ oculis in primis gloria terreſtris, quam nulla occaſione obliuiſci patiuntur, ideò in quibus ab illa decidere timent, minimè audent comparare. Vbi autem totum, quod fit, honoris eſt, ibi quàm promptè, & alacriter ſe oſtendunt. Sic multi nobiles, ex iis, qui nulla ſciunt occaſione nobilitatis ſupercilium deponere, pœnitentiæ ſacramentum, in quo neceſſum eſt magis ſe viles, & peccatores, quàm nobiles confiteri, ægrè, & difficulter intuentur; at diuitum funeribus, feſtiuis concionibus libenter interſunt, quia quidquid in iis fit, ad honorem pertinet.

§. XX.

Magiſtratus, & dignitates dum exuuntur, rarò non mortiferæ oſtenduntur poſſeſſoribus ſuis.

PRoiecit Moyſes virgam à ſe, & ſtatim in colubrum conuertitur, qui ei lethalem incutit metum. Sic textus: *Proiecit, & verſa eſt in colubrum, ita vt fugeret Moyſes.* Et cui poteſtas, dum exuitur, non fit ſerpens, qui mordeat, qui deterreat? Pulchrè ad hæc Sidon. Sid. Apo. Apollin. lib. 2. epiſt. 13. de Maximo Patronio ad imperium euecto, fatur: *Nunquam ego aſſentior, vt fortunatos putem, qui reipublicæ præcipitibus, ac lubricis culminibus inſiſtunt. Hic ſi omittamus antecedentium Principum caſus, vel ſecuturorum, ſolus iſte peculiaris Maximus maximo nobis ad iſta documento poterit eſſe*, &c. *Námque, cum cæteros aulicos honores tranquilliſſimè percurriſſet, ipſam aulam turbulentiſſimè rexit, quod & exitus prodidit nouus, celer, acerbus, quem cruentauit fortunæ diu lenocinantis perfidus finis, quæ virum, vt ſcorpius vltima ſui parte percuſſit.* Expende illud nimirùm, *vt ſcorpius*, quæ enim regia dignitas videbatur in principio, in fine vbi erat exuenda, verſa in ſcorpium miſerè hominem percuſſit. Heu quot dignitatibus ſublimes, dum illis gaudebant, nihil dulcius, nihil iucundius putabant, verùm vbi illis exuendi fuerunt, ſerpentinum illatum experiebantur venenum! Crede mihi, feraliſſimæ ſunt dignitates mundiales quorum morſus lethiferos tunc apertè videbis, cùm illis exueris Apocal. Apoc. 17. 17. *Vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam. Et mulier erat circumdata purpura, & coccino*, &c. Et de beſtia ſtatim additur, quod *in interitum ibit.* Mirabar ego, quòd mulier adeò glorioſa, & purpureis veſtibus ornata tradita fuerit beſtiæ, quæ in interitum ruit. Quid purpura cum muliere in tanto periculo conſtituta? Imò nullo magis exprimi poſſet miſeræ mulieris periculum, quàm purpura, quando ſæculi dignitates nunquam non ſunt naturæ humanæ mortiferæ. Ait enim D. Ambr. ibi: *Purpura, & coccus ſunt veſtimenta* Ambr. *regalia, per quæ poteſtas ſæcularis deſignatur. Purpura igitur & coccus ſanguinis ſpeciem habent, quia potentia ſæcularis mortifera eſt, & periculum ſempiternum affert.* Et vidi ſæpe potentes viros de ſæculi theatro exituros, quibus anteactæ dignitates nihil repræſentabant, niſi ingentia perditionis pericula. Num. 12. Aaron & Ma- Num. 12. ria murmurauerunt contra Moyſem: *Et Maria apparuit candens lepra.* Et cur Aaron non incurrit ſimile ſupplicium? Erat in ſacerdotali dignitate; dignitates autem non cùm ſunt, ſed cùm exuuntur, ſolent importare damna malitiæ. Sic ait D. Chryſoſt. hom. 3. Chryſoſt. ad Coloſſenſ. *Qua ratione, cùm vtrique Moyſi oblocuti eſſent, Maria ſola pœnas dedit? Ne mireris: Si enim in mundanis dignitatibus, etſi mille modis quiſque incuſetur, non tamen primùm ad iudicium ducitur, niſi prius principatum depoſuerit; multò magis in prælatura ſpirituali, quiſquis tandem ille ſit, qui illam gerit, operatur gratia Dei.*

Digitized by Google

tia Dei. Quando verò illam depoſuerit, ſiue morte, ſiue etiam in hac vita, tunc ſanè grauiore ſupplicio punietur. Sic dignitatum fines ſoleot deputari ad pœnam.

§. XXI.

Bonis viris, ſolùm cùm exuuntur, ſolent dignitates metum incutere; peſſimis autem, etiam quando habentur, afferunt perniciem.

PRimò proiecit Moyſes virgam, & tunc illa in colubrum verſa fuit, à quo Moyſes ſibi metuens fugit, ſic enim ait: *Proiecit, & verſa eſt in colubrum, ita vt Moyſes fugeret.* Et cur non magis virga in colubrum metuendum verſa eſt, quando erat in manu? Erat in manu Moyſis & boni, & præſtantis viri, talibus autem viris, ſolùm cùm exuuotur, metum dignitares ſæculi incutiunt, & apparent conuerſæ in ſerpentis figuram, malis, autem & peſſimis viris etiam dum ſunt in manu eorum, ſerpentinæ, & lethiferæ redduntur. Huc Philo. traho illud Philonis in Flaccum notatum; quippe ait: *Sub Tiberio Cæſare aliquot Præfecti, qui prouinciæ ſortiti poteſtatem legitimum in tyrannidem verterant, Romam reuerſi, exacto magiſtratus tempore, poſtulati ſunt repetundarum. At Flaccum in ipſo magiſtratu inuaſit infenſa malis viris iuſtitia: Id quod inauditum antea Flacco accidit, vt in ſua prouincia viuus caperetur hoſtiliter.* Quòd Præfecti, & Poteſtates ſæculares exacto tempore magiſtratus, & proiecta poteſtatis virga, experiaotur tranſactæ digoitatis morſus, commune omuibus ſolet eſſe, at quod dum adhuc ſunt in poteſtate, dum adhuc virgam io manu tenent, illis lethalis reddatur virga; id inſolitum eſt, & ſolis malis, peſſimiſque viris ſoler contingere. Expende námque illud: *Flaccum in ipſo magiſtratu inuaſit infenſa malis viris iuſtitia*; illa ipſa iuſtitiæ virga, quæ adhuc tenebatur in manu Flacci, antequam poneretur, in colubrum verſa eſt, & hominem inuaſit; quod ſolet accidere peſſimis iudicibus. Ad Eccl. 4. hæc diecbat Eccleſiaſtes cap. 4. iuxta lectionē Septuag. *Bonus eſt puer pauper, & ſapiens ſuper Regem ſeniorem, & ſtultum, qui neſcit prouidere in poſterum. Quoniam de domo victorum egredietur, vt regnet; quia etiam in regno ſuo factus eſt pauper.* Puero pauperi, & ſapienti reſpondet illa prima propoſitio, quoniam de domo victorum egredietur, vt regnet. Verùm Regi ſeni, & ſtulto illa reſpoodet, nimirùm: *Quia etiam in regno ſuo factus eſt pauper*; non in muneris depoſitione, ſed in ipſa functione, cùm adhuc ſolium teneat, & virga poteſtatis vtatur, ab ipſo munere deuorabitur. Id, quod io Aruā- Sid. Apo. do Præfecto amico ſuo luget granditer Sidon. Apoll. lib. 5. epiſt. 6. inquiens: *Præfecturam primam gubernauit cum magna popularitate, conſequentémque cum magna populatione. Pariter onere preſſus æris alieni, metu creditorum ſucceſſuros ſibi optimates æmulabatur. Omnium colloquia ridere, conſilia rimari, officia contemnere, pati de occurrentium raritate ſuſpicionem, de aſſiduitate faſtidium; donec odij publici mole vallatus, & prius cinctus cuſtodia, quàm poteſtate diſcinctus, captus, deſtinatúſque peruenit Romam,* &c. Expende illud nequiſſimi Magiſtratus meritum: *Prius cinctus cuſtodia quàm poteſtate diſcinctus*; quod licèt acerbum, tamen familiare eſt malis iudicibus, aduetaùs quos poteſtatis virga, antequam deponatur, cùm adhuc manu tenetur, in ſerpentinos, & lethiferos conuertitur vultus.

§. XXII.

Poteſtas ſine Chriſti halitu in tyrannidem crudeliſſimam vertitur.

NOn in manu Moyſes mediatoris, ſed à manu Moyſis proiecta, longéque ab illo ſeparata virga *verſa eſt in colubrum.* Nec miror, poteſtas enim, quæ à à mediatore noſtro Chriſto ſeparatur, nec eius manu auxiliatrice tenetur, in belluam vertitur feraliſſimam. Exemplum eſto mitiſſimus ille Imperator Tiberius, qui omnibus ob manſuetudinem, & ſuauitatem charus. vbi Chriſti Domini magnalia audiuit, petiuit à Senatu, vt Vrbs Romana adorationem exhiberet Chriſto. Non placuit Senatui, quin potius curat, vt Chriſtū à Romana Vrbe eliminet. Quod edictum tanta ſecuta eſt rerum mutatio, vt Tiberius ille mitiſſimus, & ſuauiſſimus poſt hæc omnium ſæuiſſimus aduersùs Senatum, Romanóſque exiſteret. Rem grauiter ponderat Paulus Oroſius lib. 7. cap. 4. vbi poſt narratam Tiberij Pau. Oro. petitionem de Chriſto adorando, & vt fuerit à Senatu repulſus, ait: *Itáque paulatim immutata eſt illa Tiberij Cæſaris laudatiſſima modeſtia in pœnam contradictoris Senatus. Nam Regi, quæcunque volunt.ate faciebat, voluptas erat: atque ex manſuetiſſimo Principe ſæuiſſima beſtia exarſit. Nam plurimos ſenatorum proſcripſit, & ad mortem coëgit. Viginti ſibi patritios viros conſilij cauſa elegerat, horum vix duos incolumes reliquit, cæteros diuerſis cauſis necauit. Referre ſingillatim facta eius horret animus, pudétq; tanta libidinis & crudelitatis rabie efferbuit, vt qui ſprenerant Chriſto Rege ſaluari, Cæſare punirentur.* Sic Tiberij à Chriſto ſeparata poteſtas verſa in colubrum eſt, & libidine, & crudelitate. Ibi, mihi crede, ſolum non eſt ferale exterminium, vbi in poteſtate eſt ſpiritus Chriſtianus. Notiſſima eſt clades florentiſſimi Aſſyriorum regni, quando Balthaſare interfecto Medi, & Perſæ illud occuparunt, quippè ait Dan. c. 5. *Eadem nocte inter-* Dan. 5. *fectus eſt Balthaſar Rex Chaldæus. Et Darius Medus ſucceſſit in regnum,* &c. Intra vnius noctis ſpatium Chaldæorum Monarchia funditùs periit, ſpoliata Babylonia, interfecto Balthaſare, quin in tanta clade aliquid appareret humanitatis. Et hoc accidit poſtquam illa Monarchia aucta venerat vſque ad milleſimum centeſimum & ſexageſimumquartum annum. Et quod miteris magis, poſt totidem durationis annos, Monarchia Romana, Imperante Honorio, ab Alarico Gothorum Rege ingentem cladem fuit paſſa, at illóque expugnata, & ſpoliata. Non tamen funditùs periit Imperium Romanum, nec interfectus Imperator, nec vſque ad intermiſſionem ſæuitum eſt, ſed fuit etiam in Barbaris victoribus non parua humanitas. Et cur in Monarchiis tam ſimilis durationis, & potentiæ, tam diſſimilis clades accidit, vt in illam ſæuiretur, ſine humanitate, in hanc tanta oſtenderetur humanitas? Erat in iis quā-uis barbaris victoribus aliqualis ſpiritus Chriſtianus, qui deerat Medis Aſſyrios expugnantibus. Accipite Paulum Oroſium lib. 2. c. 3. pulchrè de hac re diſputan- Pau. Oro. tem: *Ecce ſimilis Babylonia ortus, & Roma, ſimilis potentia, ſimilis magnitudo, ſimilia tempora, ſimilia bona, ſimilia mala, tametſi nō ſimilis exitus, ſimiliſve defectus. Illa enim regnū amiſit, hæc retinet: illa interfectione Regis orbata, hæc incolumi Imperatori ſecura eſt. Et hoc quare? Quoniam ibi in Rege libidinum turpitudo punita, hic Chriſtianæ religionis continentiſſima æquitas ſeruata eſt: ibi abſque religionis reuerentia auiditatem voluptatis licentia furoris implenit; hic & Chriſtiani fuerunt, qui parcerent, & Chriſtiani, quibus parcerent, & Chriſtiani propter quorum memoriam, & in quorum memoriam parceretur.* Sic vbi ſpiritus erat Chriſtianus, etiam ioter hoſtiles impetos, & ſuauitas, & manſuetudo, & indulgentia inueniebatur; vbi autem Chriſti ſpiritus abfuit, ferale excidium, & belluina rabies apparuit.

Exod. 4. Dixítque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & tenuit, verſáque eſt in virgam. Vt credant, inquit, quòd apparuerit tibi Dominus Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob.

§. XXIII.

Non parùm conducit iuſta adminiſtrationi Reipublicæ, quòd Magiſtratus nouerint ſui muneris finem.

COlubri caudam apprehendit Moyſes, & coluber in virgæ formam redditus eſt. Dixit namque Dominus: *Extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & tenuit, verſáque eſt in virgam.* O quàm redderentur poteſtates in virgæ rectitudinem, ſi earum extrema apprehenderentur! Fallar, ſi iuſtitiæ rectiſſimæ forma non appareret, vbi Magiſtratus muneris ſui finem, vel manu tangerent, vel oculis apprehenderent. Id, quod docebat Diuus Ambroſius lib. 5. Exam. cap. 15. vbi de gruibus primatus munera alternantibus ſermonem faciens, ſic pergit: *Sic ab initio acceptam à natura exemplo auium politiam homines exercere cœperunt, vt cõmunis eſſet labor, cõmunis eſſet dignitas: per vices ſinguli partiri curas diſcerent, obſequia, imperiáque diuidere. Hic erat pulcherrimus rerum ſtatus, nec inſoleſcebat quiſque perpetua poteſtate. Nemo audebat aliũ ſeruitio premere, cuius ſibi ſucceſſuri in honorem mutua forent ſubeunda faſtidia.* Continentur maximè in officio poteſtates humanæ, cùm ad muneris reſpiciunt finem, & ſucceſſoris diſtrictionem poſſunt metuere. Feraliſſimos Iſraëlitarum Reges vt cicuraret Dominus, & ad ſuauitatem, & manſuetudinem traderet, vnum hoc fecit, vt dignitatum ſucceſſores illis ob oculos poneret. Ad horum autem conſpectum quæ fera ad humanitatem non redit? Michæas capite 1. ait: *Propterea dabit emiſſarios ſuper hereditatem Geth, domos mendacij in deceptionem Regibus Iſrael. Adhuc hæredem adducam tibi.* Ecce tibi quod frænum obiiciat Dominus deceptis Regum poteſtatibus, nimirùm ait: *Hæredem adducam tibi.* Sed in rem præſentem argutiùs poſuere Græci legentes: *Ideò dabis emiſſarios vſque ad hæreditatem Geth, domos vanas. Inuana fuerant Regibus Iſrael, donec hæredes adducant tibi.* Expende vſque quo procedat Regum, Principúmque vanitas, mendacia, & iniuſtitiæ, & vltra quod minimè pergere audeant, nimirùm: *Donec hæredes adducant.* Sed vnde hæredis conſpectus ſic afficere poteſt poteſtatum animos? Quid Principibus magis in optatis, quàm hæredes habere? Nónne huc Principum vota tendunt, vt bonorum ſuorum hæredem habeant? Nónne & propter hæredes locupletandos nequiora, & ſceleſtiora audeant? Cur ergo Dominus putat Principum malitiam ſolùm duraturam, donec hæredes adducant? Non loquitur de hæredibus, qui bona accipiant poſt illorum fata, ſed loquitur de hæredibus illis, ſiue ſucceſſoribus, ad quos, viuis adhuc manentibus Principibus, dignitates tranſeunt. Et quis in malitia duret, cùm videat dignitatem ſuam breui in ſe finiendam, & tranſituram ad alium? Fallar, ſi quod frænum fortius iniici poſſit poteſtatibus. Ait D. Cyril. Alexand. in præſenti: *Vanis ſtudere Reges non deſierunt, donec eò miſeria deuenerunt, vt aliorum hæreditas fierent, quæ illis à Deo deſtinata erat.* Expende quando ſtudium vanitatis, inſolentiæ, & iniuſtitiæ in Regibus deſiit, nimirùm tunc ſolùm, cùm eò deuenerunt, vt viderent dignitates ſibi à Deo creditas, in ſe finiendas, & ad aliorum tranſituras hæreditatem. Et quis non abſtineat à malo, cùm videat, iam in vicinio eſſe ſucceſſorem ſuæ dignitatis.

Ambr.

Mich. 1.

D. Cyril.

§. XXIV.

Diuinus halitus tunc euidentius ſentitur, cùm pericula ingraueſcunt.

ECce vobis Moyſes Dei voce, & clariori halitu impellitur, vt colubri caudam apprehendat: *Dixitque Dominus: Extende manum tuam, & apprehende caudam eius.* Et cur potius Deus adeſt Moyſi in ſerpentinæ caudæ apprehenſione, illúmque monet, & roborat, vt confidenter caudam apprehendat? Cur non magis vt apprehendat fauces, aut caput? Crediderim in draconis cauda vehementiores intelligi tentationes, quippè Apocal. 12. de horribili dracone dicitur: *Et cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cœli, & miſit eas in terram.* Vbi autem in draconis cauda vel cœli ſtellæ periclitantur, non minor, quòd ibi adſit Dominus, & deſpiciens caput, faucéſque draconis, & clara voce, & halitu corroboret Moyſem; tunc enim clariùs diuinus halitus apparet, cùm pericula inſtant grauiora. Ioannis cap. 6. de Chriſti diſcipulis dicitur: *Cum aſcendiſſent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum: & tenebræ iam facta erant, & non venerat ad eos Ieſus. Mare autem, vento magno flante, exurgebat. Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia vigintiquinque, aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſuper mare.* Tenebræ incipiunt, mare alteratur, ventorum rabies exurgit, & non venerat ad eos Ieſus; ſed cùm ingraueſcentibus ventorum furiis, vigintiquinque, aut triginta ſpacia ſtadiorum remigauiſſent, poſt tam longa dimenſa ſpacia tunc demùm Ieſum vident properantem ſuper fluctus maris. Cur, Domine, non magis ad tempeſtatis initium occurriſti? Cur poſt tot ſtadiorum curſus? Pulchrè Diuus Cyrillus Alexandrinus libro tertio in Ioannem, capite vigeſimoſecundo, loquitur: *Non ſtatim, nec in principio periculorum, ſed quando iam longè à terra remigauerant, Chriſtus diſcipulis apparuit. Non enim incipientibus aduerſis gratia Chriſti confeſtim nos ſaluat: ſed poſteaquam terror increuerit, & certum videatur imminere periculum, tunc è mediis fluctibus eripit, timorem abiicit, & ab omni periculo liberat.* Hoc eſt ingenium diuinum, vt magis gaudeat apparere in maioribus diſcriminibus, nec eius amoris eſt ſic feſtinare ad primos hoſtium incurſus depellendos, vt ad penè deploratæ ſalutis feſtinet. Sic Ioann. 11. *Miſerunt ſorores Lazari ad eum, dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.* Quid tunc Ieſus? Accurrit illicò, vt morbi ab amico depelleret conflictus primos? Imò ait textus: *Vt ergo audiuit, quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.* Luctantem cum morbo audis, Domine, amicum, & adhuc moras nectis? Cur non magis accurris? Equidem expectat, vt aggrauetur lucta, vt deploretur ſalus amici, quando eius amoris eſt velle apparere, vbi maius fuerit periculum. Ait Diuus Chryſol. 63. *Sorores dicentes affectum pulſant, charitatem conueniunt: ſed Chriſtus, cui plus eſt mortem vincere, quàm remouere languorem, cuius amare illud eſt, non vt dilectum alleuet, ſed ab inferis vt reducat,* &c. Expende ab illis: *Cuius amare illud eſt, non vt dilectum,* &c. Non enim ſic gaudet diuinus amor, vbi alleuiatur ſtatim dilectus, vt gaudet, quando è ſummis eruitur periculis. Sic miſſis tribus pueris in fornacem ignis, vbi accepto pabulo exurgebant flammæ, Dan. 3. ait: *Angelus autem Domini deſcendit cum Aſaria, & ſociis eius in fornacem, & excuſſit flammam.* Ex quo pulchrè Diuus Chryſoſtomus epiſt. ad Cyriacum monet ipſum: *Ne ſit autem puſillo animo, quòd licèt ſæpè rogaueris, non tamen ſis exauditus. Habet enim hanc conſuetudinem Deus. An non potuit ipſe tres pueros liberare, vt non iniicerentur in caminum ignis? Sed cùm in ſeruitutem redacti, cùm in regionem barbarorum abducti, cum paterna hæreditate priuati eſſent, tunc denique Chriſtus verax Deus repentè mirabili opere diſperſit ignem.* Hanc profectò habet Deus conſuetudinem, non in principio, ſed poſt certaminum progreſſus, in periculorum augmento ſuis opem ſingulariſſimam ferre.

Apoc. 12.

Ioan. 6.

D. Cyril.

Ioan 11.

Chryſol.

Dan. 3.

Chryſoſt.

§. XXV.

§. XXV.

Diutinus laborum concurſus quouis magno, & horribili conflictu eſt difficilior.

EO tendit diuina vox, vt Moyſes ad colubri caudam manum mittat, clamat enim: *Extende manum tuam, apprehende caudam eius.* Et quantum hoc ad Imperatorem fortiſſimom initiandum, quòd nimirùm colubri caudam apprehendat? Dauid puerulus, vt aduerſùs hoſtem Philiſthæum ſe oſtenderet, aiebat 1. Reg. (*1.Reg.17*) 17. *Veniebat leo, vel vrſus, & tollebat arietem de medio gregis: & perſequebar eos, & percutiebam, eruebámque de ore eorum: & illi conſurgebant aduerſùm me, & apprehendebam mentum eorum, & ſuffocabam, interficiebámque eos.* Sic nobilis tyro ad imperium aptabatur, apprehendens mentum leonum, oráque, & ſuffocans eos. Cur Moyſes non ad mentum, ſed ad caudam colubri apprehendendum incitatur? Cur non magis caput, ſeu fauces colubri conſtringat? An Dauid paruulus maiori animo erat, quando audet leonis prendere caput, quàm Moyſes vir, qui iubetur colubri prendere caudam, & non caput? Imò crediderim difficilius quid mandari Moyſi, quàm Dauidi, licèt enim horribiliora ſint ferarum ora; tamen audentium illa inuadere, breuior eſt conflictus, vt qui inſtantaneè poſſint illa conſtringere, & ſuffocare: ſic enim ait: *Apprehendebam mentum eorum, & ſuffocabam eos.* Non id accideret in apprehenſione caudæ colubri, ibi enim ſaluo capite, diuturnior, & longior conflictus manet; & diutina mali pertinacia longè difficilior eſt quouis alio conflictu maximo, Matth. 17. narrans paſſionem Ioanni ab Herode inflictam, ait: *Miſitque, & decollauit Ioannem in carcere.* Quid trucius? Sanè non aberrauerit à vero, qui putet trucius eſſe, ſi viuus relinqueretur diutinis ærumnis, & pædoribus carceris. (*Chryſoſt.*) Ait enim Diu. Chryſoſt. in epiſt. ad ſanctos in carcere incluſos 4. *Expoſita ſunt etiam veſtra corpora pœnis, ſupplicijs, & tormentis. Nondũ decapitati eſtis, ſed longè acerbiora tuliſtis. Non enim idem eſt breui temporis momento caput amittere, & tanto tempore cum talibus luctari doloribus, terroribus, minis, vinculis, abductionibus ad tribunal, carnificum manibus, ſycophantarum impudentiſſimis linguis, conuitus, ſalibus, & dicacitatibus. Nam & hoc maximum certaminis genus.* Non dubito quin diutina malorum pertinacia maximum ſit certaminis genus; nec vlla eſt mortis ſpecies adeò horribilis, quæ non leuis appareat, ſi cum diutina ærumnarum malitia comparetur. Nemo non ſcit efferatam Iezabelis rabiem in Eliam, vt illi minata eſt internecionem. (*3.Reg.19*) Quid tunc? Ait 3. Reg. 19. *Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit, quocunque eum ferebat voluntas*; fugit itaque per loca auia, & montoſa, & inhoſpitalia, & poſt dies, fame, ſiti, labore, & mœrore confectus, nihil non triſte ſuſpicans, proiicit ſeſe ad arboris vmbram, *& petiuit animæ ſuæ vt moreretur.* Antea fugiebat mortem, nunc mortem expetit. Et cur modò expetis, & amplecteris, ô bone, mortem, quam antea vt ſummum malum fugiebas? Antea ſolo, & ſubito timore mortis afficiebatur, nec dum alia mala expertus fuerat, ideò vt malorum extremum mortem fugiebat. Modò acceſſit diutina peregrinatio, longum exilium, longiſſima inedia, & mœtor, qui vt diutinis morſibus viri animum fodicabat, ſic acerbiſſimam mortem leuem faciebat. (*Chryſoſt.*) Ad hæc Chryſoſt. epiſt ad Olympiam. *Quomodo autem mortem, quam tunc fugerat, nunc requirit? Vt videas hinc etiam maximè, quomodo morte peior eſt mœror. Cùm enim eum ſolus ille timor turbaſſet, ſine dubio agebat omnia, vt eum poſſet effugere. Cùm verò incidens iſta triſtitia propriam oſtendit naturam, exedens eum, & conſumens dentibus ſuis, tunc demùm ille, quod erat plus omnibus graue, leuius æſtimauit.* Et quidem grauiſſimum mortis malum leuius putatur, vbi triſtitiæ moroſus affectus longo ærumnarum tractu mordet animum.

§. XXVI.

Non timidi, ſed audentes ſint illi, à quibus ſperari poſſint facinora.

FVgitantem Moyſem reuocat vox diuina, & iubet caudam colubri apprehendere: *Extende manum, & apprehende caudam eius.* Et cur Deus inſtat, vt Moyſes colubri caudam prendat ante Iſraëlis eductionem ex Ægypto? Quid hoc cum libertate Iſraëlis paranda? Multùm ſanè; is enim debet eſſe, cui tanta mandantur, qui neſciat fugere, ſed qui quælibet audere ſciat. Pulchrè enim ait D. Chryſoſt. hom. 9. in cap. 2. ad Philippenſ. (*Chryſoſt.*) *Nequit fieri, vt qui nihil audet generoſum, quid faciat vnquam.* Ab illo ſolo magna, & præclara facinora ſperanda ſunt, qui audere ſciat, vel ſi cùm ſerpentibus ludendum ſit. Quò reſpiciens Iſaias capit. 11. decantatiſſimis Chriſtianæ militiæ ducibus ait: (*Iſaias 11*) *Delectabitur infans ab vbere ſuper foramina aſpidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet.* Vide quales duces præficiat Ieſus ſuæ militiæ, qui vel ab ipſa infantia ſciant audere cum ſerpentibus ludere, ad nulla veneni ſpicula timere. De magnis Orbis Imperatoribus ſic canebat Sidon. Appoll. in Paneg. ad Anthenium Auguſtum, inquiens:

Præbuit intrepido mammas lupa fœta Quirino.
Magnus Alexander, necnon Auguſtus, habentur.
Concepti ſerpente Deo;
Alter Phœbigenam ſeſe gaudebat haberi
Pæonij iactans Epidauri ſigna draconis.

Sic pueri Imperaturi Orbi, & nutricibus, & parentibus, feris, ſerpentibúſque gaudebant, intrepidique & draconum ſigna in ſe referebant, & inter ferarum mammas agebant. Nunquam enim non audet aliquid generoſum, qui ad magna facinora præſtanda contendit. Vbi autem bonorum omnium ſpoliationem, extremámque miſeriam in populo ſuo confirmare vult Dominus, hoc addit, quòd pauidum illis cor, & nihil audens apponit. Sic Deuter. 28. poſt omnimodam bonorum ſpoliationem ait: (*Deut.28.*) *Dabit enim tibi Dominus ibi cor pauidum, & deficientes oculos.* Circa quæ præclarè D. Chryſoſt. epiſt. 8. ad Olympiam, fatur: (*Chryſoſt.*) *Quando maximas Iudæi Deus tetenderat minas pro iniquitate multa, poſt commorationem in aliena regione, poſt fames, poſt morbos, & humani generis cibum: hanc infert vindictam, dicens: Dabo illis cor deficiens, & oculos deficientes, & animam tabeſcentem.* Ne miremur ſic ab omni bono decidiſſe, in omnique calamitate eſſe, cui à Deo pauidum, & deficiens cor tribuitur, vt nihil audere ſciat, ſed vel à folio ventis agitato fugiat.

Exod. 4. Dixítque Dominus rurſum: Mitte manum tuam in ſinum tuum. Quam cùm miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar niuis. Retrahe, ait, manum tuam in ſinum tuum. Retraxit, & protulit iterum, & erat ſimilis carni reliquæ. Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint ſermonem ſigni prioris, credent verbo ſigni ſequentis.

§. XXVII.

Nequis ad impiorum conſortium accedere, quin inficiatur eorum malitia.

VBi manus Moyſis à ſinu protracta eſt, leproſa fit, ait enim: *Protulit leproſam inſtar niuis.* Quid hoc protẽdit, niſi vt populus Iſraëliticus protractus in Ægyptum, ſtatim infectus eſt Ægyptiorum malitia? Sic Theodoret. quæſtione decima in præſenti, inquit:

Quid ſignificat, quòd manus Moyſi reddita eſt leproſa? Familia Iacob in pietate educata profecta eſt in Ægyptum, ſed illic impietatem Ægyptiorum didicit, & quaſi leproſa eſt facta. Vix fieri poteſt, quòd diu maneas apud impios, quin illorum inficiaris malitia. Caue homo ad impios prodire, niſi velis de eorum halitu totus infici. *Matt. 3.* Matth. 3. dicit de Baptiſmo Ioannis: *Tunc venit Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.* Et quidem venit Ieſus, non vt ipſe mundaretur, ſed vt mundaret aquas. At aquæ nullam incurrerant maculam, ſola terra maledictionem ſuſtinuerat poſt peccatum, dicente Domino: *Maledicta terra in opere tuo.* Et quando non aqua, ſed terra maledictionis incurrerat labem, vnde neceſſum erat, quòd Ieſu præſentia mundarentur aquæ? Fateor, aquas non maledictas eſſe, nulla maledictionis infectas labe ſecundùm ſe, at quando terræ maledictæ proximæ erant, ex maledictæ vicinitate adeò *Aug.* inficiebantur, vt egerent purgari. Diuus Auguſtinus lib. 3. de Mirabilibus ſacræ Scripturæ capite 5. *Ad Baptiſmum deſcendit Dominus Ieſus, non quòd baptiſmi Sacramento, & lauacro egeret, ſed vt aquas, quas, quamuis in delicto Adæ Deus non maledixerit, terræ, qua continebantur, maledixione infectas purgaret.* Non fuerunt aquæ à Domino maledictæ, at quia terræ maledictæ approximant, inde ea infectæ ſunt labe, qua egeant à Domino purgari. Ne credat quis poſſe ſe maculatorum contubernio vti, quin multas contrahat maculas. *1. Reg. 20* Hinc 1. Reg. 20. dicit: *Fugit autem Dauid de Naioth:* nec veretur textus tam ſtrenuo duci, & imperatori fugam attribuere. Et cur non magis cælat Dauidis fugam? Fugiebat ab impio, cuius conſuetudine vix *Ambr.* poſſet vitiorum maculas effugere. Ait Diuus Ambroſius in Gloſſa: *Fugit ſanctus Dauid odia Saulis Regis, non relinquens terram, ſed declinans contagia Regis inimici, & ſuperbi, quia mens eius adhærebat Deo.* Et vbi vitioſorum contagia non fugiuntur, mirum erit, ſi non illorum mala contrahantur. Vbi diluuij malum ex- *Gen. 7.* penditur, ait Gen. 7. *Conſumptáque eſt omnis caro, quæ mouebatur ſuper terram, volucrum, animantium, beſtiarum, omniúmque reptilium, quæ reptant ſuper terram.* Ecce tibi, quodcunque animal, quod ſuper terram mouebatur, diluuio periit, verum animal, quod non in terra, ſed in aquis mouebatur, tunc ſecuriùs agebat. Et cur ſolùm animalia terrena, & non aquatilia experiuntur communem calamitatem? De hac quæ- *Aug.* ſtione pulchrè Diuus Auguſt. lib. 1. de Mirabilibus ſacræ Scripturæ capite 4. ait. *Quamobrem terrena animalia humana vindicta pluſquam aquatica ſuccumbunt? In peccato primi hominis, terra, de qua guſtauerant, ſtatim maledicitur. Per diuinum namque oraculum ita infertur: Maledicta terra in opere tuo. Qua in re notandum ipſa animalia, quæ maledictam terram manducauerunt, expertia maledictionis eſſe non poſſe.* Perierunt equidem non aquatilia, quibus nil fuit commune cum fructibus maledictæ terræ, ſed terreſtria omnia, quæ vt in cibo cum terra maledicta communicauerunt, ſic maledictionis infectione non caruerunt. Nequit enim fieri, vt impij non maculent, & ſuum faciant, quicunque ad ſua accedere ſenſerint. Hinc. Gen. 22. vbi Sodomitæ pereunt, & ab illis Loth indemnis eri- *Naz.* pitur, ait Nazianzenus orat. 1. in Iulianum: *Mirabilis impiorum interitus ſulphureo igne obrutorum, mirabilius etiam piorum furtum.* Et ſapienter Lothi ereptio vocatur furtum, quaſi illum Angeli furati fuerint ex Sodomis. Sed cur dicantur Angeli furati Lothum ex Sodomis, niſi ex eo, quòd impij commilitiones adeò ſuos efficiunt, vt furtum reputent, ſi liberi excedant?

§. XXVIII.

Periculoſa hominis à Deo ſeparatio.

MAnus à ſinu extracta leproſa fit, & ſanatur, vbi in ſinum retrotrahitur: *Quam cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar niuis,* &c. Tandiu enim durat ſalus hominis, & incolumitas, quandiu in Dei ſinu eſt. quia à Deo ſeparatur, en quanta incurrit mala, & quàm lethales infirmitates. Id, quod in vno populo Hebræo notabat D. Iſidor. in Exodum cap. 8. fa- *Iſidor.* tus: *Sic plebs Iudæa nunc aliena eſt a ſinu Dei, & foras immundare manſit: ſed reuocat eam, & reddit ad priſtinum colorem, dum agnouerit Deum.* Tunc eſt hominis ſalus, cùm ad Deum reuocatur; ſi ab illo abſit, nullum non expectet malum. Ioann. cap. 6. poſt miraculum panum remanſit Ieſus in oratione ſolus, diſcipuli autem ingreſſi ſunt nauim. Quid tunc? *Et tenebræ iam factæ erant, & non venerat ad eos Ieſus; mare autem magno flatu vento exurgebat.* Acuebatur tempeſtas, ventis reflantibus, & diſcipuli periclitabantur, nec id mirum eſt, quando *non venerat ad eos Ieſus,* ſed potius longè ab eis aberat. Ex quo D. Cyril. Alexand. lib. 3. *Cyrill.* in Ioann. cap. 22. ait: *Et conturbat nimia vis ventorum, & impetus, quo funditus euerti mare, & fluctus in montes erigi videbantur, & quod plus timoris inferebat, Chriſtus non aderat. Neceſſe eſt enim procellis agitari omnes, qui diuinorum præceptorum contemptu, atque delictis, à Chriſto deciſi ſunt.* Væ illis, qui à Chriſto decidunt, innumeris tempeſtatibus, procelliſque exponuntur. Vt enim corpus ſine cibo in lethalia incidit pericula; ſic qui diu à Chriſto ſeparatur, tantóque ſuſtinet carere cibo, vix fieri poteſt, quin in mortem incidat. Quod vt inſinuaret Dominus, aiebat Ioann. 6. *Ego ſum panis vitæ:* non aliter neceſſarius eſt Ieſus ad vitam animi, quàm neceſſarius eſt panis ad corporis vitam. Pro quo D. Cyrill. Alexand. lib. 3. in Ioann. cap. 37. *Cyrill.* *Sciant baptizati homines, & diuinæ gratiæ participes facti, ſi rarius in Eccleſiam proficiſcantur, & longo temporis ſpatio propter ſimulatam religionem myſticè communicare Chriſto recuſent, ab æterna ſe vita procul depellere.* Quid grauius? Quia multi ſunt, qui religionis ergo ſe à Chriſti Domini communione abſtinere ſimulant; hos monet Cyrillus, vt omnes prætextus etiam pios, etiam religioſos abiiciant, quibus à Ieſu diu abſtinent. Nequit enim fieri, quòd diu homo ſine Domino agat, & in lethalia damna non incidat. Quò refert Adon in Chronico, in fine quintæ ætatis mundi illud, *Adon.* quod accidit Cæſari Auguſto, ſub cuius Imperio natus eſt Chriſtus. Quippe ait: *Cùm in Sicilia receptis à Pompeio, & Lepido legionibus, triginta millia ſeruorum Dominis Cæſar reſtituiſſet, & ſex millia, quorum Domini non extabant, in crucem egiſſet; ouanſque in vrbem ingreſſus, omnia ſuperiora populi Romani debita donanda literarum etiam monumentis abolitis cenſuiſſet, in diebus ipſis fons olei largiſſimus de taberna meritoria per totum diem fluxit. Quo ſigno quid euidentius, quam ſub principatu Cæſaris, Romanóque Imperio, hoc eſt, per omne Romani Imperij tempus, Chriſtum, atque ex eo Chriſtianos, id eſt, vnctum, atque ex eo vnctos ne hoſpita Eccleſia affluenter, atque inceſſabiliter proceſſuros? Reſtituendóſque per Cæſarem omnes ſeruos, qui tamen cognoſcerent Dominum ſuum, cæteróſque, qui ſine Domino inuenirentur, mortis ſuppliciόque decendos?* Expende hæc vltima: *Qui ſine Domino inuenirentur;* &c. hoc enim ſufficiens eſt, vt quis perdatur funditùs, nimirùm, quia cùm natura ſeruus ſit, ſine Domino inuenitur. Huc ſpectant Cæſareæ leges, huc vniuerſæ conſuetudines; vt quando tu ſeruus es, emptus ſanguine Chriſti, mortem incurras, ſi tanti Domini in te præſentis nullum referas ſignum.

Exod. 4.

Google

Exod.4. Quòd ſi nec duobus quidem his ſignis crediderint, neque audierint vocem tuam, ſume aquam fluminis, & effunde eam ſuper aridam,& quicquid hauſeris de fluuio, vertetur in ſanguinem. Ait Moyſes; Obſecro, Domine, non ſum eloquens ab heri,& nudiuſtertius: & ex quo locutus es ad ſeruum tuum,impeditioris,& tardioris linguæ ſum.

§. XXIX.

Ille gubernator fœliciter eligitur, qui ſermonis facundia plurimum valeat.

ECce tibi Moyſes dum virgam accipit, quam poſſit in draconem conuertere;& poteſtatem, qua poſſit flumina vertere in ſanguinem; nihilominùs detrectat Præfecturam populi,aiens: *Non ſum eloquens*,&c. Quid intereſt,ô bone, quod eloquentia careas, cùm habes poteſtatem conuertendi virgam in ſerpentes; & flumina in ſanguinem? Cur non magis terribili hac poteſtate animaris ad munus ſubeundum? Cùm omnia ſubiicere potes vel immiſſis ſerpentibus, vel infectis aquis, cur iis deſpectis requiris ſolam oris elegantiam? Equidem non inſipienter hanc requirit bonus gubernator, quando id præſtantis gubernatoris eſt, quòd non violenta poteſtate, ſed facundia ſciat ſubditorum animos capere. Hinc extollebat Gennadium Præfectum D. *Syneſ.* Syneſ.epiſt.73. fatus: *Pentapolis noſtra in multis eſt à Gennadio Syro ſubleuata: cuius illud maximum eſt, quòd orationi,& perſuaſioni Imperium permittent, nemine noſtrum aduertente,plus pecunia in publicas rationes intulit, quàm crudeliſſimi quique & atrocitatis nomine celeberrimi: propter quam nemo lacrymatus eſt,propter quam nemo agrum vendidit, contributionem illam piam, meritò aliquis appellauerit,quam non iniuria, aut verbera extorſerunt.* Expende illud: *Orationi, & perſuaſioni Imperium permittens*; inde maximus, inde fructuoſus, inde præſtans,& ſalutaris apparuit bonus gubernator, qui imperium non feritati, non abſolutæ poteſtati, non atrocitati,ſed orationis efficaciæ, & perſuaſioni permittebat,quibus vt maximè valebat, ſic vel ad onera rapiebat libentes ſubditorum animos. Quam in Principibus *Pſal.17.* virtutem mirabatur Pſalm.27.aiens: *Qui ſubdis populos meos ſub me.* Ex Hebræo legitur: *Alloquens populos meos ſub me.* Tale enim erat eius eloquium, vt idem eſſet, & loqui, & nationes ſubiectare. Quod promittebat Iſaias cap.5. *Et paſcentur agni iuxta ordinem ſuum*: Hebraicè legitur: *Paſcentur agni iuxta verbum*: hoc eſt, habebunt Iſraëlitæ rectores,& Principes,qui eloquio, & verbis potentiſſimi ſint. Et quantum hoc ad Principem,quod eloquio valeat? Crediderim hoc non inter mediocres Principum virtutes numerari. Quippe *Caſſiod.* Caſſiod.10.var. 7. vocans eloquentiſſimum virum ad principatum, ait: *Talem itaque virum non decuit iuſtitiam petere,ſed docere. Quia iudiciaria virtus eſt, lingua bonis abundare.* Maximè conducit ad Poteſtatis ornatum,& compoſitionem,quòd lingua valeat, quòd eloquentiæ vi poſſit ſubditos trahere. Ex quo Micheas *Miche.2.* cap.2. aiebat: *Congregatione congregabo Iacob totum te: in vnum conducam reliquias Iſrael,pariter ponam illum quaſi gregem in ouili,quaſi pecus in medio caularum.* Ex Hebræo: *Quaſi pecus in medio verbi tui*, quaſi totum Iſraëlis Imperium committat orationi, & perſuaſioni regnantium. Ille enim Rex,& Princeps paratur à benefico Deo,qui non tam virga, quàm verbo poſſit populos domare. Quam laudem Ferreolo Duci adſcribit *Appoll.* Sidonius Appollin.lib.8.epiſt.12. *Prætermiſi Gallias tibi adminiſtratas,tunc cùm maximè incolumes erant. Prætermiſi Gothis ferociſſimum inflexum affatu tuo,melleo,graui, argnto, innſitato.* Sic bonus Princeps ferociſſimas nationes in medio verbi ſui,quaſi intra caulas detinebat. *Sapient.8* Vnde Salomon Sapient.cap.8.ait: *Habebo propter hanc claritatẽ ad turbas, & honorẽ apud ſeniores iuuenis,&c. loquentem me reſpicient,& ſermocinante me plura, manus ori ſuo ponent.* Nec miror, quod erudito Regi populi applaudant,quando & de regina Amalaſuntha ait Caſſiod.11.var. 5. *Caſſiod.* *Hanc enim digniſſimè omnia regna venerantur, quam videre,reuerentia eſt: loquentem audire miraculum. Qua enim lingua non probatur eſſe doctiſſima? Attica facundia claritate diſſerta eſt: Romani eloquij pompa reſplendet: natiui ſermonis vbertate gloriatur: excellis cunctos in propriis, cùm ſit æqualiter vbique mirabilis.* Sic eloquentia Reginam & mirabilem, & ſuſpicabilem populis reddebat; quaſi illa propria Principum poteſtas ſit,non quæ à virga, ſed quæ à verbis venit. Pro quo faciebat illa Herculis Gallicani effigies apud Alciatum; vbi homo & leoninis exuuiis, & claua ornatus,ab ore catenulas emittebat, quibus ingentem populi multitudinem ex aure trahebat. Quid tunc? Ait Alciatus emblem.180. *Alciat.*

Arcum læua tenet,rigidam fert dextera clauam,
Contegit & Nemees corpora nuda leo.
Herculis hæc igitur facies?
Quid quod lingua illi leuibus traiecta catenis
Queis fiſſa faciles allicit aure viros?
Anne quod Alciden lingua,non robore Galli
Præſtantem populis iura dediſſe ferunt?
Cedunt arma togæ,& quamuis duriſſima corda
Eloquio pollens ad ſua vota trahit.

Ne miremur Moyſem non ſic credere potenti virgæ, ſanguineis fluctibus, vt facundiæ linguæ; quando in Hercule & claua, & pelles leoninæ otioſæ putantur, & vna lingua ad domandos populos creditur ſeruiiſſe.

§. XXX.

Vox cum operibus iuncta potentiſſima ad mouendos animos,& plauſus expiſcandos.

SIgnorum patrandorum poteſtatem accipiens Moyſes in virga,adhuc munus legationis detrectat, obiiciens defectum vocis,dum ait: *Non ſum eloquens: impeditioris,& tardioris lingua ſum.* Cui virga militat potens tranſmutare elementa, potens Orbem implere miraculis, quid intereſt, quòd linguæ deſit facundia? Cur Moyſes non contentus es miraculorum efficiendorum poteſtate? Cur hac quaſi contempta, deſiderio afficeris linguæ volubilis elegantiæ? Non miror, quòd Moyſes in tanta poteſtate ſignorum, requirit linguam magis, vox enim cum operibus iuncta,potentiſſima eſt, vt animos omnium,& plauſus trahat. Iob cap. 38. aie- *Iob 38.* bat Dominus: *Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.* Quæ verba ſic reddidêre Septuag. *Quando facta ſunt ſydera, laudauerunt me filij Dei.* D.Epiphan.tom.2.lib.2.Hæreſ.65. *Quando genita* *Epiphan.* *fuerunt ſydera,laudauerunt me omnes Angeli.* Et D.Baſil. *Baſil.Sel* Seleu.orat. 1. *Cùm aſtra faciebam, laudabant me voce magna omnes Angeli mei.* Itaque quando Deus faciebat mundi lumina,Deum vniuerſi Angeli ſummis laudibus efferebant. Sed ante luminum effectionem effecerat Deus cœlum,effecerat terram, & omnia elementa,& nullam dicuntur illi laudem attribuiſſe Angeli. Et cur in effectione luminum rapit Deus Angelos in ſuas laudes, quos non rapuerat in effectione cœli, & terræ? In creatione cœli prima, & terræ virtus infinita Dei oſtendebatur, producens ex nihilo ſubſtantias, quæ non adeò infinita in luminum productione requirebatur. Quid ergo inuentum eſt in lucis productione, quod magis traheret Angelos in creatoris laudes? Habes id in cap.1. Gen. vbi ait. *In principio creauit* *1.Gen.* *Deus cœlum,& terram. Terra autem erat inanis, & vacua,& tenebræ erant ſuper faciem abyſſi: & ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas. Dixitque Deus: Fiat lux. Et facta eſt lux*: Expende illud: *Dixitque Deus*, &c.

Quippe

Digitized by Google

Quippe tunc primùm oſtenditur Deum dixiſſe; tunc primùm oſtenditur vocem adiunxiſſe operi mirabili. Antea creabat cœlos, terras, & eleméta, prorſus tacés, erant pulcherrima Dei facinora, ſed ſine voce; cùm ad lucis creationem ventum eſt, tunc vocem addidit, & vox operibus iuncta ſtatim rapuit Angelos in diuinas laudes. *Baſil. Sel.* Accipite D. Baſilium Seleu. orat. 1. ſantem: *Cœlum profectò productum eſt, & terra cum aquis, cùm vox anteuerteret nulla. Lux verò cùm producebatur, Deus voce præiuit. Meritò nunc loqui occœpit, vt eius, quod fit, ſenſu, & admiratione Angelorum turbas moueat, quo imperium effectione rei comitatum conſpicati in hymnum Creatoris conuertantur.* Qui cœleſtia creans tacebat, & non laudabatur, vbi vocem operibus addidit, nullum non Angelum mouit, omnes in ſuas prædicandas laudes traxit. Ille enim potés eſt ad trahendos animos, qui ſimul contuentium oculos pulchritudine facinorum *Dan. 3.* implet, & pulchritudine verborum implet aures. Dan. 3. tres pueri Hebræi in conſpectu Regis conſtituti aiebant: *Deus noſter, quem colimus, poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, ò Rex, liberare: Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt furore*, &c. Sed eò peruenit res, vt coniecti pueri in fornacem ibi liberi prorſus apparerent: *Tunc Nabuchodonoſor acceſſit ad oſtium fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi egredimini*, &c. Et quis ſic Regem immutauit, vt laudaret, quos antea cremabat? Antea prædicarunt Dei poteſtatem, & Regem in furorem verterunt, modò illum laudatorem habent. Vnde hæc? *Chryſoſt.* Pulchrè D. Chryſoſt. homil. 6. ad Pop. *Antea quando dixerunt, Diis tuis non ſeruimus, fornace ſæuius accenſus eſt; poſtquam verò per ipſa opera hoc oſtenderunt, laudauit, & admiratus eſt.* Quid pulchrius dici potuit? Equidem pulchritudo operum iuncta voci audientium animos rapit. Hinc Cant. 2. clamat ſponſus ad diuiniſſimam amaſiam ſuam: *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis.* Et mirabat, quoddam tam pulchra facies expectabatur, ſubiret memoria vocis, & mirum auget Caſſidorus ibi, faciei decorem *Caſſiod.* explanans, fatus: *Faciem ſuam quaſi Deo oſtendit Eccleſia, cum proximis ad vtilitatem, & profectum per virtutum opera, quantam intrinſecùs habeat pulchritudinem, demonſtrat.* Cui aſſentitur D. Greg. PP. & alij: quando ergo in facie tantarum virtutum decor monſtrabatur, cur adhuc vox requirebatur, niſi quòd opera ſimul, & vox potentiſſima ſunt ad commendationem cuiuſuis viri maximi expiſcandam? *Caſſiod.* Ex quo Caſſiod. 8. variat. 14. de præſtantiſſimo viro aiebat: *Aſſuit mandatis regalibus eloquens, & decorus orator, permulcens etiam inſpectus, quos gratiſſimos reddebat auditus.* In hoc maximus videbatur iſte regalibus decretis adſtitiſſe, quòd & eloquentiæ facundiam, & decorem referebat virtutum, vt viſus ſimul, & auditus de omnibus ageret triumphos. *Ioel 2.* Quò ſpectabat illud Ioel cap. 2. *Nolite timere animalia regionis, quia germinauerunt ſpecioſa deſerti.* Siue vt Græcus ait: *Confidite iumenta campi, quoniam germinauerunt campi ſolitudinis.* Et qui ſunt campi iſti, qui germinant in tantum iumentorum, beſtiarúmque bonum? Hi ſunt Doctores, qui pulchritudine operum, & doctrinæ ſic valent, vt beſtias transforment in homines. *Cyr. Alex.* Ait D. Cyril. Alex. ibi: *Campi eius ſunt populorum rectores, & Doctores, qui & diuinis è cœlo chariſmatibus animum velut ſcatentem, & pulcherrimè vndique florentem gerunt, & dogmatum floribus ſpirantem ſuauiter, & recentis herba vndique pubeſcentem. Hi beſtiarum naturam, & ingenia exhilarant, vt etiam ad prudentiam homine dignam adducant.* Sic valent, qui virtutum operibus floridam doctrinam adiungunt.

Exod. 4. Dixítque Dominus ad eum: Quis fecit os hominis? Aut quis fabricatus eſt mutum, & ſurdum, videntem, & cæcum? Nonne ego? Perge ergo, & ego ero in ore tuo: docebóque te, quid loquaris.

§. XXXI.

Præclara oratio ex ſilentio, & linguæ tarditate naſcitur.

VT timorem, quem prætendebat Moyſes ex linguæ impedimento, Dominus depellat, & ſpes illius alat, quòd coram populo, & Pharaone non ſentiet linguæ damna, ait: *Quis fecit os hominis? Aut quis fabricatus eſt mutum? Nonne ego? Perge ergo*, &c. Qualis hæc ratio, vt Moyſes ſperet nulla ſibi futura linguæ damna, nimirùm, quia Deus fabricatus eſt murum? Imò, quia ſcit Moyſes ſe ex Deo linguam mutam, & impeditam recepiſſe, ideò detractat munus in quo neceſſaria erat orationis efficacia. Cur, tu Domine, iubes, vt nihil dubitet de eloquentia futura, ex eo, quòd muta, & impedita labia tu fabricaris? An muta labia poſſunt habere aliquid cum viuida, & efficaci oratione? Equidem ex muto ore, ex tarda, & impedita lingua, non ſemel arguta, & efficax vox in occaſione naſcitur. Huc tendit Caſſiodorus 5. variat. 22. diſertiſſimi oratoris Capuani extollens laudes. *Caſſiod.* *Eſt etiam quoddam ſpeculum morum agentis oratio: nec maius poteſt eſſe mentis teſtimonium, quam qualitas inſpectu verborum. Nam vt eius, nimirum Capuani, propria deſcribamus, patitur in ſimplicibus rebus lingua retinacula: tis eſt tamen correctior cum perorat; & hoc illi ad gratium datum eſt prouidente natura, vt quem pro foribus heſitantem videas, eloquentem in certaminibus obſtupeſcas.* Sic tarda, & penè muta lingua in ſimplicibus rebus, & quotidianis hominem parabat, vt admirationem faceret in eloquentiæ certamine. Nec ſemel longa taciturnitas, & linguæ tarditas obſtetricante Deo vocem parturit omni præſtantem eloquentia. *Marc. 7.* Marc. 7. homo mutus adducitur ad Ieſum, qui tetigit linguam eius: *Et ſtatim ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.* Non miror, quòd mutus homuncio, ablato à Deo linguæ vinculo, loquatur; ſed illud mirandum, quòd, qui ſi natus fuiſſet ſine linguæ damno, communiter loqueretur, ex linguæ damno conualens dicatur locutus rectè? Vnde mutus tam rectè loqueretur, niſi quia linguæ tarditas de obſtetricantis beneficio Domini hoc haber, quòd ſplendentem orationem generet? Huc ſpectabat Victor Antiochen. aiens: *Antioch.* *Quomodo enim non rectè loqueretur, rectéque audiret, cùm naturæ opifex id expleret, quod natura deerat?* Sunt equidem tarditas linguæ, & impedimenta præclaræ lapidicinæ, ex quibus Deus artifex præclaram hominis orationem ellicit. Ex quo monebat Eccleſiaſticus cap. 28. *Eccl.* *Verbis tuis facito ſtateram, & frænos ori tuo rectos.* Et quando homines id maximè curant, vt linguæ tollant impedimenta, bonus conſulit, vt ori iniiciant fræna, cur non magis fræna rumpant? Ait Philo lib. Quòd deterior potiori inſidietur; *Ideò, ſtudemus vnumquodque os, de quibus diximus, obligare non rumpendis temperantiæ vinculis. Quotquot enim nullis cohibentur vinculis, vt alibi Moyſes ait, impura ſunt.* Vt impura omnia naſcuntur à diſſoluto ore; ſic vbi frænum præceſſit in ore, mutáque taciturnitas, pura, & lucidiſſima oratio prodit. Nónne mutus erat Zacharias Baptiſtæ pater? Ab eo autem vbi interrogatur nomen pueri, poſtulans pugillarem, ſcripſit. Ioannes eſt nomen eius. *Luc. 1.* Luc. 1. *Apertum eſt autem illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum.* Expende in quàm ſplendidum prorumpat mutus verbum; nimirùm: *Loquebatur benedicens Deum.* Lingua enim taciturnitatis fræno cohibita, ſtatim vt ſoluta eſt, parturiuit diuinitatis halantia verba. *Orig.* Quò ſpectans Orig. hom. 9. in Lucam, ait: *Vt ſtylus impreſſus eſt ceræ, lingua, quæ prius fuerat vincta, laxata eſt. Recepit eloquium, non humanum,*

quoniam

quoniam ligata fuit lingua eius. Sic de ligata lingua aurei, & diuini ſermones procedunt. Huc trahe dicta in tom. 2. in Euang. lib. 10. cap. 10. §. 9.

Exod. 4. At illa: Obſecro, inquit, Domine, mitte quem miſſurus es. Iratus Dominus in Moyſem, ait: Aaron frater tuus Leuites, ſcio quòd eloquens ſit; ecce ipſe egredietur in occurſum tuum, vidénſque te lætabitur corde. Loquere ad eum, & pone verba mea in ore illius, & oſtendam vobis, quid agere debeatis: ipſe loquetur pro te ad pópulum, & erit os tuum; tu autem eris ei in iis, quæ ad Deum pertinent. Virgam quoque hanc ſume in manu tua, in qua facturus es ſigna.

§. XXXII.

Quæ per homines fieri poſſunt, per homines procuranda ſunt, non vni Dei poteſtati committenda.

QVi ad tot Moyſis excuſationes non iratus fuerat, dum ſuam imbecillitatem, dum populi duritiam, dum linguæ tarditatem obiicit, cur modò iraſcitur, ad eiuſdem verba dicentis: *Mitte, quem miſſurus es?* Adde, quòd iis verbis petebat Moyſes Chriſti Domini aduentum, vt fert communior Catholicorum ſententia. Cur ergo Deus tot excuſationes Moyſis ſuſtinet, & ad petitionem, qua Chriſtus petitur, excandeſcit? Equidem totum munus educendi populi ex Ægypto, cõfundendi Pharaonis Regis per hominem purum cœleſti auxilio adiutum, perfici poterat; nec fert Deus, quòd ad ea, quæ per hominem fieri poſſunt huius diligentiis contemptis, expectatur vnus Deus. Inde cùm

Ioan. 11. euocaturus Lazarum à monumento Ioan. 11. vidiſſet ſepulcri ſpeluncam lapide occluſam, ait circunſtanti-

Gen. 29. bus: *Tollite lapidem.* Quò licet trahere ex Gen. 29. vt Iacob à domo paterna peregrinatus venit in terram orientalem, inuenítque puteum lapide clauſum, qui tunc à ſimul iunctis paſtoribus amouendus erat, cum omnium greges accederent. Accedebat iam Rachel Iacobi cognata cum ouibus ſuis: *Quam cùm vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, ouéſque Laban auunculi ſui: amouit lapidem, quo puteus claudebatur.* Non expectat Iacob, vt lapis amoueatur, vt amatæ puellæ oues adaquet, nec requirit aliorum auxilium, ſed ipſe per ſe ſolum id præſtat munus; & Ieſus amicum ſuum vt vocet in vitam, ab aliis lapidem tolli iubet? Cur non magis, ô bone, in gratiam amicorum tuorum, velut Iacob, tu ipſe lapidem amoues? Cur aliis mandas hoc munus, quod minimè Iacob feciſſet? Iacob vt homo erat, quæ à ſe fieri poſſe videt, ſolus efficit, nec aliorum expectat auxilium, ſed ſuum ipſe impendit conatum diligentiſſimè. At Ieſus in præſenti perſonam Dei agebat reuocantis hominem à ſepulcro, qui vt Deus oſtendebatur, ſic detrectat ea facere, quæ per

Auguſt. alios homines poſſunt fieri. Ad hæc D. Auguſt. ſer. 104. de Tempore: *Quid dicimus? Nunquid lapidem Dominus à monumento præcepto remouere non poterat, qui inferni clauſtra propria virtute remouit? Sed quod ab hominibus fieri poterat, homines facere præcepit, quod autem diuinæ virtutis erat, ſua potentia demonſtrauit. Lapidem enim à monumento reuocare humanæ virtutis eſt, animam verò ab inferno reuocare, ſolius diuinæ potentiæ eſt.* Quod ſolius diuinæ poteſtatis eſt, id vult Ieſus per ſe præſtare; quod autem humanæ erat poteſtatis, & per homines poterat executioni mandari, id potius creditur labori humano, non enim amat Deus, quòd ſibi ea prorſus committantur, quæ per homines poſſunt præſta-

Ioan. 5. ri. Hinc Ioann. 5. cùm Dominus paralytico dixiſſet: *Vis ſanus fieri?* Illicò paralyticus ait: *Domine, hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.* Solùm interrogabatur iſte, an vellet ſanari; & ipſe ad hoc ſilens multa alia comminiſcitur, de quibus non interrogabatur, vt nimirùm homo nullus ſit, per quem ſalutem poſſet negotiari; vt ipſe fruſtra tentauerit illam acquirere. Cur hæc præmittis, antequam dicat: quòd vis ſanari? Cur non magis feſtinas Deo directè reſpondere, aiens, volo ſanari? Equidem bonus verebatur ſalutem ex Deo expectare, niſi prius quidquid per ſe, vel per homines ad illam poterat pertinere, facta omni diligentia repræſentaret.

Ait enim Euthim. ibi: *Suſpicabatur, quòd hoc Dominus propterea interrogaret, vt argueret, quòd præ ſegnitie fruſtraretur ſanitate, ideò reſpondet, quia hominem non haberet. Dicens autem; Dum venio ego, alius ante deſcendit; ſuam oſtendit perſeuerantiam; quia tot annis fruſtratus adhuc perſeuerabat, idque non ſegnis, nec ſic negligenter efficiebatur.* In Ieſu offerentis ſanitatem verbis magis reprehenſionem ſuſpicabatur, quam ſolent incurrere, qui quæ per ſe, vel per homines poſſunt facere in re ſalutis, vel commoditatis effugiunt; & ideò meritò hanc reprehenſionem cauens nihil de ſuæ ſalutis deſiderio loquitur, quin prius oſtenderet ſe non habere hominem, ad quem recurrat, & nihilominùs per ſe curaſſe deſcendere in aquam, nullámque ſibi poſſibilem diligentiam non tentaſſe. Huc veniant homines, & credant, tunc ſolùm à Dei reprehenſione poſſe fugere, cum illi ſoli minimè credunt, quæ per ſe, vel per homines poſſunt facere. Sed potius eo ſunt animo, vt niſi poſt adhibitas vniuerſas diligentias nolint quid à Deo expectare. *Euthim.*

§. XXXIII.

Iram Dei meritò incurrit, qui ſic fraternum effectum exuit, vt non putet ſibi prodeſſe, quidquid boni in fratre videt.

ACcedant huc, qui ſub Dei militant diſciplina, & videant Deum in Moyſem iratum, eò, quòd ipſe impedimentum ſuæ linguæ obiiceret, quo detrectaret impoſitum ſibi munus. Equidem detrectabat Moyſes munus ſubire, eò, quòd impeditioris eſſet linguæ. Quid tunc? *Iratus Dominus in Moyſem, ait: Aaron frater tuus Leuites, ſcio quòd eloquens ſit,* &c. Et cur Deus iraſcitur in hominem humiliter proponentem impedimentum ſuæ linguæ ad munus, quod maximè indigebat lingua? Cauſam ipſe Dominus indicans, dicit: *Aaron frater tuus Leuites, ſcio quòd eloquens ſit.* Meritò enim increpatus Moyſes, quòd defectum linguæ ſentiret in ſe, quando linguam in fratre nouerat diſertiſſimam, quam deberet putare ſuam.

Ait Diu. Auguſtin. quæſt. 10. in Exod. *Oſtenditur Deus increpaſſe potius Moyſem, qui timeret ire, quòd ipſe eſſet minus idoneus, cùm haberet fratrem, per quem poſſet ad populum loqui, quod vellet.* Proh Deus immortalis! Quot Dei iras, quot Dei increpationes caueremus, ſi quod in fratre boni eſt, illud nobis non deeſſe putaremus, ſed magis noſtrum putaremus illud? Sic viue Chriſtiane, cum fratrum amorem indue; quo poſſis pro tuo habere bonum, quod eſt in illo; & vitas Dei iram, & nihil in te requiris. De ciuitate pacis cœleſti Hieruſalem locutus Dominus Ioann. cap. 14. ait: *In domo patris mei manſiones multæ ſunt.* Expende illud verbum, *manſiones*, quo explicantur ingentes diuerſitates gloriarum. Et mirum eſt, quòd gloria inferior aliâ poſſet dici manſio; in mundo enim vbi ſunt diuerſæ dignitates, aliæ inferiores aliis, nequit fieri, vt vlla in aliqua fiat vera manſio, quando vix aliquis vnam intrat dignitatem, & ſtatim pergit ad aliam, & requirens ſemper quam non habet, nun- *Auguſt.* *Ioan.* 14.

quam in aliqua quietus manet. Vndè ergo poteſt fieri, quòd in cœleſti domo tot manſiones inueniantur, hoc eſt, tot gloriarum diuerſitates, aliæ aliis inferiores, in quibus ſingulis ſic quiſque quietus maneat, vt nullam moleſtiam inferat, aut patiatur pro acquirenda alia? Id naſcitur ex eo, quòd quiſque ſuum putat, quòd bo-
Gregor. num videt in fratre. Ait Diu. Gregor. PP. libro 4. Moralium. 31. fatus: *In ipſis manſionibus erit aliquo modo ipſa diuerſitas concors: quia tanta vis amoris in illa pace nos ſociat: vt quod in ſe quiſque non acceperit, hoc ſe accepiſſe in alio exultet.* Non dolet, ſed exultat quiſque pro eo, quo caret, cum videat illud in fratre exiſtere; & quod in fratre exiſtere videt, ſic reputat ſuum, vt quaſi de re propria gaudeat de illo.

§. XXXIV.

In rebus maximi ponderis minimè verborum ſplendor requirendus.

ADhuc mirari non deſinam, quòd dum linguæ tarditatem, & ruſticitatem Moyſes obiicit, mereatur incurrere iram Domini. Ait enim textus: *Iratus Dominus in Moyſem, ait*, &c. Et cur iraſceris Domine in eum, qui humiliter notiſſimum linguæ impedimentum refert, quod muneri putabat damnoſum? Mandabatur Moyſi munus de aſſerenda diuina potentia coram populo, coram Pharaone; in re autem tanti ponderis, in qua erat populi ſalus, & libertas, & Pharaonis vita, culpæ vertitur, quòd requiratur ſplendor, & pompa ſer-
Arnob. monis. Ex quo ſapienter Arnobius contra gentes lib. 1. premit eos, qui in Chriſtianæ Fidei præconibus requirebant lumina ſermonum: *Pompa iſta ſermonis, & oratio miſſa per regulas, concionibus, litibus, foro, iudiciiſque ſeruetur; detúrque illis, imò qui voluptatum delinimenta quærentes, omnes vnum ſtudium verborum in lumina contulerunt. Cum de rebus agitur ab oſtentatione ſubmotis, quid dicatur, ſpectandum eſt, non quali cum amœnitate dicatur, nec quid aures commulceat, ſed quas afferat audientibus vtilitates. Enimuero diſſoluti eſt pectoris in rebus ſeriis quærere voluptatem, & cum tibi ſit ratio cum malè ſe habentibus, atque ægris, ſonos auribus infundere dulciores, non medicinam vulneribus admonere.* Expende illud: *Diſſoluti eſt pectoris*, &c. Vt videas, quantæ culpæ vertat Arnobius, quòd in rebus maximi ponderis deſideratur, & requiratur
1. Cor. 2. ſplendor ſermonis. Quam vitans Paulus 1. ad Corinth. 2. aiebat: *Veni non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti: Et ſermo meus prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & virtutis.* Vir alioquin ſapiens, & eruditus, & qui linguarum dono pulchrum poſſet ſtruere ſermonem, vbi Chriſtianas virtutes perſuadere conatur, ſtatim rhetorum fluminibus Saluatoris fontes
Æſter. 10. præponit. Et quidem Æſter cap. 10. *Fons paruus in lucem Solémque conuerſus eſt*: & Iſaiæ cap. 18. *Diripuerunt flumina terram eius.* Vt paruus fons ad lucem, & flumina ad direptionem terræ dari ſolent, ſic flumina rhetorum nocent, & linguæ moderamen maximè prodeſt. Quò
Nazian. aſpiciens Nazianzen. orat. 15. ait: *Profectò nec maior pluuia vis minore vtilior eſt, cum illa ob vehementiam ſuam terram abſtrahat, atque ipſa etiam ſorte agricolam mulctet: hæc autem ſenſim ac leniter labens, & ad ima vſque penetrans, agrum pinguem reddat, atque agricolam commodo afficiat, ſpicáque ad maturum fructum alat. Nec item in ſermonibus, is qui vberior ac copioſior eſt, ſapientiore fructuoſior, & conducibilior eſt. Ille enim poſtquam exigua voluptate auditorem affecit, abſceſſit, ſimulque cum percuſſo aere ſolutus eſt; ac per linguæ leporem auidis auribus perſtigias quaſdam effudit; hic autem in mentem penetrauit, atque ingentem paucis ſyllabis ſegetem edidit.* Itaque non rhetorum fluminibus nimis inſiſtendum tibi eſt, niſi velis terram humanorum animorum obruere, quando flumina terram diripiunt, & à linguæ leporibus potius naſcantur perſtigiæ, quàm ſeges vlla. Fructus autem vberior venit ab iis, quæ oculis, quàm ab iis, quæ auribus ingeruntur. Vt dicat Pſalm. 110. *Initium ſapientiæ timor Domini. Intellectus bonus omnibus facientibus eum.* Pſal. 110. Ex quo Nazianzen. orat. 15. ait: *Præſtantior eſt pulchritudo ea, quæ oculis cernitur, quàm quæ ſermone pingitur; & ſapientia, quæ per opera demonſtratur, quàm quæ ſermone nitet, ac ſplendeſcit. Intellectus enim bonus, inquit ille, omnibus facientibus eum, non autem prædicantibus.* Non ex concionis pulchritudine claritudo oritur, ſed ex operum ſplendore. Vndè eleganter Diuus Athanaſius homilia de ſemente: *Quid* D. Atha. *refert, ſi Græcè loquamur, & animo barbari ſimus? Quid prodeſt, ſi concinnus eſt ſermo, & mores ſint inconcinni? Multò præſtantius eſt neſcire Græcè loquere, & legem Dei in corde poſſidere. Si enim Eccleſia eſſet auditorium rhetorum, opportuna res eſſet eloquentia; ſed, quia certamen de moribus, & de fructificatione propoſitum eſt, & cœlum eſt, quod expectatur, non lingua requiritur, ſed mores boni.* Sic ibi.

§. XXXV.

Linguæ ſplendor, & diſſertitudo ad modicum valet in re virtutis.

ECce tibi Aaron eloquens eſt Dei teſtimonio, Moyſis autem impeditioris linguæ eſſe concluditur, quid inde? Sanè eloquentiſſimo Aaroni ſolùm mandatur, quòd loquatur, ait enim: *Ipſe loquetur pro te ad populum*; Moyſi autem creduntur diuina omnia, & efficienda ſigna: *Tu autem eris ei, in iis, quæ ad Deum pertinent. Virgam quoque hanc ſume in manu tua, in qua facturus es ſigna.* Diuinorum tractatio, ſignorúmque effectio vni Moyſi impeditioris viro linguæ creduntur; eloquenti Aaroni nihil aliud præter loquelam committitur. Cur non magis eloquentiæ fiditur? Hoc eſt ingenium diuinum, quòd in re virtutum parum, aut nihil eloquentiæ committat. Accipite Diuum Paulum 1. ad Corinth. 1. Cor.
13. loquentem: *Si linguis hominum loquar, & An-* 13.
gelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Et ſi habuero prophetiam, & nouero myſteria omnia, & omnem ſcientiam, & ſi habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Quibus illud maximè venit notandum, quòd cùm cætera dona proponuntur, ſimul proponuntur cum multis effectibus ſuis, fidei donum proponitur cum eo, quòd montes transferat: prophetiæ donum proponitur cum cognitione myſteriorum omnium, & omnium ſcientiarum, ſolùm donum linguæ proponitur ſine effectu aliquo. Et quidem hoc linguæ donum eſt, quod poteſt omni effectu nudari. Ait Diuum Chryſoſtom. homilia Chryſoſt.
32. in præſenti. *Vide vt rurſus etiam hic linguarum æſtimationem depreſſit. In prophetia magnum quoddam oſtendit momentum, myſteria, ſcientias omnes noſſe, in fide rem non mediocrem, montes transferre: ſolùm linguarum donum poſuit nudum.* Hoc ſanè linguarum donum, quo quis ſplendidè, & copioſè loquatur, infirmius quid eſt, & nudius in re virtutis, nec adeò valet ad edendos animi veros fructus. Vnde ipſe Paul. 1. ad Corinth. 2. ait: *Veni non in ſublimitate* 1. Cor. 2.
ſermonis, aut ſapientiæ annuncians vobis teſtimonium Chriſti. Et quando veniebat in ſublimitate virtutum, cur non veniebat in ſublimitate ſermonis? An qui mortuos ſuſcitabat, & mutos loqui faciebat, non poſſet eloquentiam præſtare linguæ ſuæ?

Poſſet

Poſſet equidem, ſed ab eloquentia abſtinuit, vt à te *Chryſoſt.* inutili. Ait Diuus Chryſoſt. hom. 6. in præſenti: *Cuius veſtimenta mortuos ſuſcitarunt, & vmbra morbos expulerunt, longè magis illius anima pollere facundia potuiſſet. Sed noluit ita Deus, quoniam nullam attuliſſet vtilitatem.* Cauit Deus in prædicatore ſuo facundiam, vt *Naz.* quæ vtilitatem afferat nullam. Hinc Nazianzen. orat. 3. Iuliani Imperatotis turpiſſima facinora deteſtans, ſimul eius præceptotes irridens, ait: *Hæc ipſa Platones, & Chryſippi, & venerandus Peripatus, & Stoa, & ſcita illa ſonoro gutture fundentes, edocuerunt. Hæc geometriæ æquitas, & de iuſtitia ſermones. Hæc egregij magiſtri, & imperij defenſores, & legiſlatores, quos ex triuiis, & barathris ſibi collegerat. Quorum non vitam, aut mores laudauerat, ſed facundiam ſuſpexerat. An non hos ſuſpicere, atque admirari par eſt, qui ciuitates etiam, quæ re ipſa conſtrui, ac coagmentari nequeunt, ſermone fingunt.* Expende, quò perueniant rhetorum ſtudia, & facundiſſimi philoſophi, nimirùm, vt vitia foueant, vt illas ciuitates oratione demonſtrent, quæ reipſa minimè eſſe poſſunt: Chriſti diſcipuli, etſi idiotæ, etſi barbari ea docuerunt, quæ facta ſunt, & in quæ traxerunt vniuerſum Orbem maximo ipſius Orbis bono: at facundi illi quas vrbes effinxerunt, minimè conſtrui, & coagmentari poſſunt.

Exod. 4. Abiit Moyſes & reuerſus eſt ad Iethro ſocerum ſuum, dixítque ei: Vadam, & reuertar ad fratres meos in Ægyptum, vt videam, ſi adhuc viuant. Cui ait Iethro, vade in pace. Dixit ergo Dominus ad Moyſem in Madian: Vade, & reuertere in Ægyptum, mortui ſunt enim omnes, qui quærebant animam tuam. Tulit ergo Moyſes vxorem ſuam, & filios ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum, reuerſúſque eſt in Ægyptum, portans virgam Dei in manu ſua.

§. XXXVI.

Nullus ad imperium aptior, quàm qui ſub legibus, & obedientia ſcit viuere.

IMperatorium animum indutus ex Deo, vt Iſraëlem educat de Ægypto, hunc primum in executione muneris ſui greſſum facit, vt ſoceri ſui facultatem exquirat: *Reuerſus eſt ad Iethro ſocerum ſuum, dixítque ei, vadam, & reuertar ad fratres,* &c. Apud Lucam cap. 9. *Luc. 9.* dicenti iuueni: *Permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum.* Reſpondit Dominus, qui vocauerat: *Sine vt mortui ſepeliant mortuos ſuos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Idem Deus erat, qui vocauerat Moyſem, & qui vocauerat hunc adoleſcentem; & adoleſcenti non permittit ire in paternam domum, ſed omnia humanitatis iura obliuiſcens trahitur in executionem vocationis ſuæ. At Moyſes longè aliter facit ex Deo, à quo vocatus in Ægyptum ſuſpendit executionem vocationis, & ad domum paternam redit, nec viam adornat, donec humanitatis iuribus ſatisfaciat, & ſoceri licentiam obtineat. Cur cùm adoleſcens renuntiat iuribus humanitatis, vt ſequatur vocationem diuinam, Moyſes vocationem ſuſpendit, vt ſatisfaciat humanitatis, & obſequij debiti iuribus? Mittebatur adoleſcens ad annuntiandum regnum cœleſte, cui cedere debent humana iura, mittebatur Moyſes ad Iſraëliticum imperium ciuile, ad quod nullo melius diſponebatur, quàm ſatisfaciens omnibus humanitatis & ciuilitatis iuribus, viuénſque ſub illis. Et fallor, ſi quis aptior poteſt ad imperium inueniri, quàm qui nulli legi, nulli iuri ſe nouit ſubducere. De mundi dominatore populo Romano hanc virtutem extol-
1. Mac. 8 lebat 1. Machab. 8. vbi ſic: *Omnes obediunt vni.* Ecce tibi in natione ad Orbis imperium deſtinata, dempto vno, omnes ſub legibus viuunt. Quò ductus Araulphus Gothus maluit in Romanis regnum ſtabilire, quàm in Gothis hominibus generis ſuæ. Rem ſic oſtendit Paulus Oroſius lib. 5. in fine: *Beatiſſimo Heronymo referente audiui militem ſtrenuum Narbonenſem familiariſſimum Araulpho apud Narbonam fuiſſe: ac de eo ſæpe ſub teſtificatione didiciſſe, quòd ille, cum eſſet animo, viribus, ingeniòque nimius, referre ſolitus eſſet, ſe in primis ardenter inhiaſſe, vt obliterato Romano nomine, Romanum omne ſolum, Gothorum imperium, & faceret, & vocaret: eſſétque, vt vulgariter loquar, Gothia, quod Roma fuiſſet, fierétque tunc Araulphus, quod quondam Cæſar Auguſtus. At vbi multa experientia probauiſſet, neque Gothos illo modo parere legibus poſſe propter effrenatam barbariem, neque Reipublicæ interdicere leges oportere, ſine quibus Reſpublica non eſt Reſpublica, elegiſſe ſe ſalutem, vt gloriam ſibi de reſtituendo in integrum, augendóque Romano nomine, Gothorum viribus quæreret, haberetúrque apud poſteros Romanæ reſtitutionis auctor, poſtquam eſſe non poterat immutator.* *Paul. Oroſ.* Quid ſapientius à cordatiſſimo Principe, aut dici, aut excogitari potuit? Et Gothus ipſe erat, & Gothorum genti addictiſſimus, & Romanis infenſiſſimus, quos funditùs perdere amaret, vt ſuos exaltaret. Vbi autem expertus eſt Gothos ſuos exleges homines eſſe, qui nulli ſcirent attendere iuri, è contra Romanos maximè legibus obtemperantes, Gothos maluit Romanum imperium conſeruare, quod minimè durare poſſet ad homines exleges tranſlatum. Sic ratio ipſa cuique perſuadet, illum ad imperium habendum meritò ordinari, qui ſcit omnibus legibus, & ſtatutis reuerentiam præſtare. De Deo cœleſtium Principum æternante principatum, ſic dicebat Paul. ad Epheſ. cap. 1. *Eph. 1.* *Et conſtituens Ieſum in cœleſtibus ſuper omnem principatum, & poteſtates,* &c. Et quãdo Ieſum conſtituit Deus in cœleſtibus, vt eius nutui omnes principatus pareãt, an fecit hoc, vt principatus cœleſtium ciuium euacuaret? Abſit, imò nunquam firmiùs æternantur principatus, quàm vbi ſub legibus ſciunt ambulare. Pulchrè ad hæc D. Bern. lib. 5. de conſideratione ad Eugen. fatur: *D. Bern.* *Quid hoc ad ſummum ſempiternum, ſingularéque dominum? Præſunt principatus, & regunt, ſed reguntur & ipſi, ita vt regere iam non norint, ſi regi deſierint.* Expende vnde D. Bernard. commendet, vt ſummum, ſingulare, & ſempiternum dominium, nimirùm ex eo, qui principatus regi ſciat, & ſub legibus viuere. Et quando finietur regnum, cuius Princeps nulli vrbanitatis, humanitatis, aut honeſtatis legi ſe ſubducit?

§. XXXVII.

Ille aptus imperio, qui domeſticas rectè adminiſtrat curas.

ECce tibi Moyſes electus in tanti populi Principem, adhuc in ſoceri domum pergit, eiúſque licentiam ſolicitat; vxorem ſuam, filióſque ſuos conuenit, eóſque ſic accommodat, vt poſſint proficiſci. Ait enim: *Tulitque Moyſes vxorem ſuam, & filios ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum.* Non abſtulit virum regale munus à domeſticis curis; quin potius vbi ad imperatoriam functionem eligebatur, nil prius curat, quàm res domeſticas aptare, vxori, liberiſque proſpicere, in eo enim maximè oſtenditur regale ingenium ad publicas curas, ſi quis ſciat domeſticis rebus iuſtam impendere curam. De Ioſepho ad Ægyptiorum regnum deſtinato à Deo, ait Gen. 49. vt fuerit venditus à fratribus, vt emptus ab Iſmaëlitis, vt ductus in Ægyptum, vt ibi iterum emptus à Putiphare, apud quem maximam gratiam inuenerit; imò: *A quo præpoſitus omnibus, gubernabat creditam ſibi domum,* &c. Ecce tibi qui duce-

Digitized by Google

batur in regale munus, vt ptios detinetur, ſic Deo prouidente, in domus adminiſtratinne. Ille enim ptæclarus oſtenditur ad regni adminiſtrationem, qui in domeſticis cutis probatur optimus. Pulchrè ait Pbilo lib. de Ioſeph: *In ſpecie ab emptore ſuo domus præfectus eſt; renera autem a natura conciliante illi magna gentis, ac regionis principatum. Oportebat enim futurum adminiſtratorem Reipublica præexerceri in rebus œconomicis, nam & domus eſt parua quadam ciuitas, & œconomia compendiaria Reſpublica. Vndè facilè diſcimus eundem eſſe aptum, & diſpenſationi domeſtica, & adminiſtrationi publica.* Ridendus ſanè eſt, qui cùm neſciat domeſticas ſubire cutas, ſeſe publicis ingerit. Imò irridendus eſt, qui cùm quatuor filiorum, & totidem ancillarum nunquam norit diſpooere greſſus, feſtinet, vt commentum diſponat exercitibus; cùm nulla lege ſciuerit tenete domeſticos, præſumat ampliſſimæ Monarchiæ date iura. Cùm ſemper ſubſtantiolam domeſticam ære alieoo preſſam tenuerit, iactet ſe imperio æris alieni leuamen allaturum. Cùm debita propria nulli ſoluat, amet haberi homioem, qui nemioem in regoo pati velit iniuriam. Cùm nunqoam domoi ſuæ, vel obolum acquiſiuerit, ſed dilapidata omnia domeſtica oſtendat, in conſilia de augendis, ampliandíſque regnis velit venite. Oportet equidem præexerceri in tebus œconomicis, & ſtrenuum ſe oſtendere in domeſtica adminiſtarione, qui vult aptus baberi ad regalia munera ſubeunda. Hinc Ezechiæ læthaliter languenti ait Iſaias cap. 38. ex Dei nomine: *Diſpone domui tua; morieris enim tu.* Et quidem Regi maximo in primis conſulendum erat, quòd diſponeret regno, & id præcipuè maodaodum erat Ezechiæ, qui cùm filium non haberet, niſi clarè, & apertè omnia circa regni ſucceſſionem, & adminiſtrationem reliquiſſet, non parua otirentur regoo incommoda, Id, quod notat Abbul. 4. Reg. 20. quæſt. 4. Cur ergo Iſaias Regi moribundo nihil de tegni diſpoſitione mandat, ſed de domus diſpoſitione? Hoc eſt ptimum, & principale in bomine, quòd ſciat proſpicere domui, domeſticíſqoe rebus optimè conſulere; qui hæc ſciat, non eget moneti de tegno, illud enim quàm aptiſſimè tractabit, & diſponet. Fallar enim, ſi qui dolet in perditione domus, & gaudeat in eius reparatione, non magis doleat in regni perditione, & magis gaudeat in eius reparatione. Rex Niniue cum tota curia ſua ad vocem Ionæ contremuit, & miſerè lugebat regni perditionem; Ionas autem, qui totam illam calamitatem induxerat, nihil patiebatur humanum in tanti regni perditione. Quid tunc? Ex virentibus cuiuſdam fructicis foliis tuguriolum ſibi inueoerat Ionas, ſub quo ſecuriùs iacebat contra Solis ardores. At Deus præparauit vermem, qui tuguriolı hederam toderet: *Et percuſſit hederam, & exaruit.* Et cur Deus, qui feceras Prophetæ tuæ tuguriolum ex hedera tam ſubitò illud perdis? Si deſtructurus illud eras adeò breui, cur illud ædificaueras? Præparabat Dominus Ionam in Saluatorem regni Niniuitarum, & cùm videret hominem nudum ſine domo, in primis extemporaneam illi domum de bedera fabricauit, quam ſtatim perdidit, vt In variis proprij tiguri oli ſucceſſibus ſpeculum haberet, vnde diſceret & condolere, & proſpicere regno, & ciuitati Niniuitarum. Ait D. Ephtæm ad Ionam legens pro hedera cucurbitam: *Figuram, & vmbram tibi vtna ciuitatis prabeo in cucurbita areſacta. Cucurbita tibi nunc loco magiſtri efficitur, ex qua ſapientiam, & prudẽtiam addiſce. Tugurium tuum ſit ſpeculum ciuitatis. Tugurium abiectum quæris, & vrbem funditùs euertis? Vbi rectum iudicium tuum?* Non moucaris, quòd Ionæ detur domus ex cucurbitarum foliis compacta; quæcunque enim domus ſit, licèt parua, licèt vilis, ſummum habet magiſterium, vt ex eius adminiſtratione diſcat homo, qualis futurus ſit in adminiſtratione ciuitatum. Scitè enim dicitur illud: *Tugurium tuum ſit ſpeculum ciuitatis;* nequit enim rectũ iudicium eſſe io homine illo, qui cùm domui propriæ augendæ incumbat, totus ſit in miouendis ciuitatibus; cùm inſtet domoi propriæ implendæ bonis, multus ſit in regnis euacuandis. O bone, tugutium tuum ſit ſpeculum ciuitatis! Diſce in domo tua, qualiter es adminiſtraturus ciuitates. Quòd ſi nec in domo tua ſcis præcauere mala, firmare bona, neque ad regni adminiſtrationem aliquid vales. Illud optimè obſetuatum à Paulo, dum 1. ad Thimoth. 4. ait: *Si quis autem domus ſua praeſſe neſcit: & quomodo Eccleſia Dei diligentiam habebit?* Quibus & ego addiderim, quòd ſi quis domui ſuæ rectè præeſt, & longè aliter in adminiſtratione publica agit, is rectum iudicium non habet.

Philo. — Iſai. 38. — D. Ephr. — 1. Tim 4.

§. XXXVIII.

Et ſint homines animo, vt ſi aliqua vi diſiungi cogantur, hac ablata facilè, & promptè redeant ad primam vnitatem.

Ecce tibi quàm paucis Dominus Moyſi teditum ad ſuos perſuadeat: *Vade, & reuertere in Ægyptum, mortui ſunt enim omnes, qui quærebant animam tuam.* Coactus fuetat Moyſes abire à ſuis metu mortis per Pharaonem ſibi intentatæ; nunc Dominus, vt reditum perſuadeat, hoc vnum proponit, quòd mortuo Rege, omnis abſit periculi occaſio. Et cur aliam etiam vrgentiorem rationem noo addidit? Eo erat Moyſes in ſuos animo, vt ablato impedimento, citiſſimè ad illos remearet. Et vtinam omnes ioducreot erga proximos hunc animum, vt impedimento ablato, in eorum curreteot vnionem, & charitatem. Quò reſpiciens Deus populos bominum per aquas deſignabat, Apocal. 17. *Aquæ, quas vidiſti, populi ſunt.* Et cur populi deſignaotur in aquis? Aquæ ſi per aliqua diuidantur, hoc habent, vt vi ablata, facili negotio ad ſuam priſtinam redeant vnitatem. Exodi cap. 14. iubebat Dominus Moyſi: *Tu autem eleua virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & diuide illud.* Quod & factum eſt, eleuante enim Moyſe virgam, & exteodente manum, mare diuiſum eſt, vt pertranſiret Iſraël; tunc iterùm ait Dominus ad Moyſem: *Extende manum tuam ſuper mare, vt reuertantur aqua,* &c. Vt diuiderentur aquæ, & virga, & manus Moyſis eleuatur, vt aquæ reuertantur, nihil de virga dicitur, ſed ſola manus extendi mandatur, ea eſt nàmque natura aquarum, quæ vt diuidãtur vel virgæ ictibus egent; vt autem in primam vnionem reuertãtur, ſolùm indigent, vt cauſa diuiſionis non appareat. Quò ſpectabat Nazianzen. orat. 3. fatus: *Mare, tum ad virga ictum cedens, tunc ad ſermonem rurſus coiens.* In tantum durauit diuiſio aquarũ, in quantum virgæ percuſſio apparuit; vbi hæc ceſſauit, rurſus aquæ ad ſermonem coiêre. Sed vt coirét rurſus aquæ, nullum ſetmonem fecit Moyſes, ſed tantùm extendit manum: ad qualem ergo ſermonem coierunt? Coierunt equidem ad ſermonem, non ad ſermonem à Moyſe prolatum; ſed ad ſermonem dictum à Deo in prima conditione aquarnm vbi dixit Gen. 1. *Congregentur aqua.* Quippè ait Elias Cretenſ. Naziaozenum explicans: *Quod autem aqua rurſus ad ſuum locum curreret, & conflueret, id verò natura aqua erat, ac ſermonis ab initio ipſi ab artifice Verbo dicti.* Sic verba vnionis à Deo aqnis antiquitùs data conſeruabantur ſculpta naturæ earum, vt non egeant aliis aquæ ad hoc, vt ſeſe vniant, & congregent in vnum, niſi vt impedimentum tollatur. In quo præclarè oſtenditur fidelium populorum præſtantia; qui quidem vt diuidantur, multa opus eſt violentia; at vt ad concordiam reducantur, dum violentia abſit, ſufficit vel verbulum à Deo datum.

Apoc. 17. — Exod. 14 — Nazian. — Elias.

Exod. 4. Dixítque ei Dominus reuertenti in Ægyptum; Vide, vt omnia oſtenta, quæ poſui in

manu

Google

manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo cor eius, & non dimittet populum. Dicéſq; ad eum: Hæc dicit Dominus: Filius meus primogenitus Iſraël. Dixi tibi: Dimitte filium meum, vt ſeruiat mihi, & noluiſti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.

§. XXXIX.

Poſt perfectas vniuerſas diligentias in quolibet effectu quieſcendum tibi eſt.

MOnetur Moyſes, vt perficiat omnia, quę ad molliendum Pharaonis animum inuenta ſunt, nec vlli elemento parcat, ſed omnia turbet, omnia commoueat, & portentis impleat: *Vide, vt omnia oſtenta, quæ poſui in manu tua, facias coram Pharaone.* Et quid inde? *Ego indurabo cor Pharaonis*: Deo ſubmouente plura auxilia, & habenas contrariis affectibus permittente in Pharaone, indurabitur cor eius, ne populum dimittat. Et quando indurandus eſt Pharao, ne quid boni fiat, cur ſic præmonetur Moyſes, vt omnia oſtenta perficiat coram illo; vt nihil prætermittat eorum, quibus poſſet emollire Pharaonis animum? Sicne amat Dominus Moyſem affligere, vocans illum ad opera, quæ ſimul oſtenduntur fruſtranea? Abſit, non enim hoc mandatũ Dei eſt affligentis Moyſem, ſed erudientis, vt quis debet eſſe promptus, & exactus in adimpletione omniũ, quæ ad ſe pertinent, pro bono aliquo præſtando; in effectu autem, quicunque ille fuerit, æquè ſe conformet Dei voluntati, quin velit aliud. Rem ſanctiſſimè ab Iſaaco videbis peractam Gen. 27. Is amabat filium ſuũ Eſau natu maximũ, cui vt primogenij benedictionem donaret, quid non fecit? Vocat hominem, petit de eius manu captam venationem, vt manducet, quam vbi ſibi allatam celeriter ſenſit, fallaciam ſuſpicatus, rẽtat afferentis manus, & colla, ora oſculatur, vt veſtimẽtorum odorem captet, poſt omnia, animaduertens non Eſau, ſed Iacobum fuiſſe benedictum; ait ad dolentem Eſau: *Benedixi ei, & erit benedictus.* Cur, bone, non magis factum reuocas, quando euentum vides tuis diligentiis, & curis prorſùs contrarium? Sancti viri hoc curant, vt nulla diligentiarum prætermittatur pro bono aliquo, ſiue habendo, ſiue præſtando, poſt omnes autẽ diligentias impletas, in quouis effectu ſecuto, licèt contrarius ſit, æquè ſeſe conformant Dei voluntati, nihil aliud amãtes. Sic in præſenti de Iſaaco dicebat Theod. in cat. Græca: *Deceptus enim, quando minimè decipi credebat; ſiquidem omnium rerum periculum faciens, ita vt manibus etiam iuuenem attrectaret, nihil tamen, cognitis inſidiis, immutare voluit.* Quid ſanctius? Quæ ad ſe pertinebant, diligentiarum nullam prætermiſerat, pro benedicendo filio nato maximo; poſt illas vniuerſas completas ſe noſcens effectu fruſtratum prorſùs, quieuit in effectu adeò contrario, nec quid facere voluit pro illo immutando. Quò ſpectat illud Ieremiæ cap. 51. vbi dicitur: *Subitò cecidit Babylon, & contrita eſt: vlulate ſuper eam, tollite reſinam ad dolorem eius, ſi fortè ſanetur. Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata: derelinquamus eam, & eamus vnuſquiſque in terram ſuam.* Vox eſt hęc Angelorum cuſtodum, quibus credita erat Babylonis reprobæ curatio, & quibus iniuncta fuit impoſitio malagmatũ. Inſtant illi curationi, nullam prætermittunt diligentiã, nulli officio parcunt, videntes autem fruſtratos labores ſuos, clamant: *Curauimus Babylonem, & non eſt ſanata, derelinquamus eam, & eamus*, &c. Cur non magis dolent in perditione ciuitatis tantæ? Cur non magis perditam operam plangunt? Cur ſic abeunt, quaſi nihil eueniſſet mali? Ad illos non pertinebat effectus ſequendus, ſed diligentia præſtanda, vbi autem omnia artis, & medicinæ remedia præſtiterunt, nihilque in ſuis diligentiis defectuoſum, aut criminoſum habent, æquè in effectu

Theodor.

Ier. 51.

contrario lætantes, in ſua abeunt. Id explicatiùs proponit Orig. hom. 2. in Hierem. fatus: *Non ſcientiam artis ſuæ, neque reſinæ vim criminantur Angeli, ſed vident ſe operam perdere, cùm loquuntur inuicem, & dicunt: Relinquamus eam, & abeamus vnuſquiſque in terram ſuam, hoc eſt, credita nobis eſt à Deo medicina, vt animam curemus humanam, adhibuimus adiutorium, medicinam impoſuimus, ſtudium noſtrum non ſequitur effectus. Relinquamus eam*, &c. Expende illud: *Studium noſtrum non ſequitur effectus.* Non detrectant ſapientiſſimi Angeli ea fateri, quibus labores ſuos oſtendant effectu fruſtratos; quãdo enim nullum defectum in ſuis diligentiis verentur, quòd effectus aliter eueniẽt, nihil ad eos attinet.

Orig.

§. XL.

Nemo primus in aliquo facinore apud Deum fuit, qui aliqua excellentia non notetur.

VIde vt pro Iſraële adſtat Dominus, cuius libertatem petit, cuius perſecutoribus mortem minatur, & vnde Iſraël tantum protectorem, & ſaluatorem meruit? Ipſe ait: *Filius meus primogenitus Iſraël*, &c. Nullus ante Iſraëlem populus diuinas accepit leges; ipſe primus fuit, qui diuinis initiatus Sacramentis ſeſe ab aliis in diuinum peculium ſecreuit. Et meritò vt fuit primus in Dei ſigno accipiendo, ſic ſingularem excellentiam ex Deo meruit, quando nullus eſt primus in aliqua virtute ex Deo, qui etiam non inſigniatur aliqua excellentia. Matth. 1. vbi Ieſu progenitores recenſentur, ait textus: *Ieſſe autem genuit Dauid Regem. Dauid autem Rex genuit Salomonem, ex ea quæ fuit Vriæ. Salomon autem*, &c. Sed & Matth. 23. ait Dominus ad Iudæos: *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine iuſti Abel, vſque ad ſanguinem Zachariæ*, &c. In primo vnus Dauid dicitur Rex, & cũ Salomon longè præſtantius regnum obtinuerit, Rex minimè dicitur. In ſecundo etiam vnus Abel iuſtus nominatur, & cùm Zacharias propter iuſtitiam occubuerit, non accipit nomen iuſti. Et cur præ Salomone Dauid Rex, & præ Zacharia Abel iuſtus nominatur, tantóque vocabulo inſignitur? Ille primus ad regnum, & Abel primus ad martyrium venit, ex quo in glorioſiores deuenerunt titulos. Ait D. Auguſt. lib. 1. de Mirabilibus ſacræ Scripturæ, cap. 3. *Ieſſe autem genuit Dauid Regem. Dauid autem Rex genuit Salomonem: cui non additur Regem, cùm Salomon patris regno teneret maius imperium. Sed ex hoc intelligitur patrem ſui Dauid regnum Salomon hæreditario iure poſſidere, & ad Dauidem honorem regni plus pertinere, quòd & Abel in iuſtis hominum primatum tenuit, quòd primus in terra iuſtus fieri cœpit.* Qui primi in aliqua virtute Deum vocantem ſequuntur, ij procul dubio præ cæteris debent præſtantiori aliquo inſigniri titulo. Quis enim apud Deum primus venit in virtute, & aliquid nõ recepit inſigne? Ex Ioan. 20. habes Magdalenam docentem diſcipulos, quòd Dominus reſurrexerit, ait enim: *Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis: Quia vidit Dominum.* Quod notans D. Cyril. Alex. lib. 12. in Ioan. cap. 52. fatur: *Curatur mulierum infirmitas miſericordia Domini, qui Magdalenam reſurrectionis nuntiam fecit, ac primitias Euangelij diſcipulis prædicare miſit.* Vt ſapiens Doctor vidit in mulieris ore primum reſurrectionis nuntium, ſtatim credidit totam mulierum infirmitatem curatam fuiſſe. Hoc fecit Deus, vt mulierum infirmitati proſpiceret, dedit mulieri, quòd prima Ieſum videret ſuſcitatum, quòd prima reſurrectionis proferret nuntium, quo in muliebri genere nihil non apparuit & præcellens, & illuſtre. Recèns natum Ieſum prima Ægyptus ſuſcepit, vt defenderet; ſic enim habet Matth. 2. *Accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Et quis numeret ex tunc glorias Ægypti, quòd ſuſceperit, & defenderit Ieſum prima? Ait D. Chryſ. hom. 8. in Matth. *Ægyptus*

Matt. 1.

Matt. 23

Aug.

Cyrill. Alex.

Matt. 2.

Chryſoſt.

ſuſcipit, ac tuetur inſidias fugientem tyranni. Namque tactu ipſo Domini guſtum quendam ſanctificationis adipiſcitur: vt cùm illum audieris ab Apoſtolis prædicari, huius quaſi priuilegij honore decoretur, quod Dominum prima ſuſceperit. Denique ſi quis nunc ad Ægypti venias ſolitudines, paradiſo prorſus omnem illam eremum videbit digniorem, & innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus, & populos martyrum, & choros virginum, & omnem Diaboli tyrannidem ſolutam, & regnum Chriſti coruſcans. Pergit ſanctus vir glorias Ægypti recenſens, ex quo prima & ſuſcepit Ieſum, & defendit; nunquam enim primos ad aliquam virtutem venies ſine lucro ingenti. Quò refero dicta ſuprà tom. 1. in vetus teſtam. lib. 1. cap. 3. §. 6. & lib. 4. cap. 1. §. 45.

§. XLI.

Temporalia bona quò prius florent, eò citiùs euaneſcunt.

ILlud maximè notandum eſt in præſenti, quòd carnalis, & temporalis populus dicatur filius Dei primogenitus: *Hæc enim* dicit Dominus: *Filius meus primogenitus Iſraël.* Et quidem ante Iſraëlem fuerunt Sethi filij, qui pleno ore vocabantur filij Dei. Habes enim

Gen. 6. Gen. 6. *Videntes filij Dei*, &c. vbi Auguſt. Theodoretus, Chryſoſt. in filiis Dei filios Seth intelligunt; de quibus ait Gennadius in cat. Lypp. *Filios Dei filios Seth eſſe ego arbitror, vtpote erga quos ipſe affectum paternum, & curam ſingulariter oſtenderit. Quales, & Iacob, & poſteri dici poſſunt, ait enim apud Iſaiam: Filios enutriui, & exaltaui.* Quando ergo Sethi filij ante Iſraëlitas iam vocabantur filij Dei, cur Deus maluit & nomen, & bona primogenituræ Iſraëlitis attribuere, inquiens: *Filius meus primogenitus Iſraël?* Sanè maluit primogenituram Iſraëli & carnali populo, & perituro; vt oſtenderet, quàm paruæ fœlicitatis ſit carnali homini, quòd in ſuis bonis ferat primas, quando ad temporalia bona, quò prius accedit quis, eò etiam prius diſcedit ab illis. Quò

Zeno. fortè ſpectabat D. Zeno ſerm. 40. de Iudæis, inquiens: *Deus Iſraëli ducatum præbuit, idem à ſua eum facie poſtmodum abiecit.* Fuit primogenitus Dei Iſraëlita, ſed quò prius annumeratus eſt inter Dei filios, inter excipiendos fauores diuinos, eò prius decidit ab omnibus illis. Similiter primam mundi Monarchiam dedit Dominus

Gen. 10. Aſſyriis, ait enim Gen. 10. *Porrò Chus genuit Nemrod: ipſe cœpit eſſe potens in terra. Fuit autem principium regni eius Babylon*, &c. Sic Babylone cœperunt mortales ſibi regna ſtatuere, leges condere, populos ſubiugare, & eo peruenit regalis tyrannis, vt etiam populum Dei Iſraë-

Iſa. 43. lem captiuum traheret. Tunc Dominus Iſaiæ 43. *Propter vos miſi in Babylonem, & detraxi vectes vniuerſos, & Chaldæos in nauibus ſuis gloriantes.* Quibus ruina Babylonis, & totius Monarchiæ Aſſyriorum per Cyrum facta explicatur, vbi, & muri ſolo æquati ſunt, & portæ detractæ, & ciuitas euerſa, & totum Aſſyrium nomen euanuit. Sed illud venit maximè ponderandum, quod vt Deus eriperet ſuos ab Ægypto, perdidit quidē exercitum Ægyptiorum, non tamen illorum Regiam euertit, nec regnum tranſtulit. Vt autem erueret eos ab Aſſyriorum tyrannide, non ſolùm perdidit exercitum, ſed & Regiam, & totum imperium eorum de terra eraſit. Cur non Ægyptus, ſed Aſſyrius funditùs interiit in Iſraëlitarum libertate? Debebatur Aſſyriis hæc perditio, qui vt primi ad regnum euolauerant, ſic primi

Pau. Oroſius. erant in exitium extremum deturbandi. Ait Paulus Oroſ. lib. 2. cap. 6. Babylonis ruinam demiratus: *Exaggerare hoc loco mutabilium rerum mutabiles ſtatus non opus eſt; quicquid eſt opere manufactum labi, & conſumi vetuſtate, Babylon capta confirmat, cuius vt primum imperium, ac potentiſſimum extitit, ita & primum ceſſit.* Quid euidentius in mortalium vita? Æquali curſu in bona, & in interitum ruitur; quem gradum facis in curriculo fœlicitatis, ſimilem, neceſſum eſt, vt facias in excidij curriculo; ne tibi obblandiaris, quòd prior in bona veniſti; quando qui prior in bonis, & prior ſolet eſſe in

Iob. 1. excidio. Iobo dicebat poſtremus nuntius cap. 1. *Filiis tuis, & filiabus veſcentibus, & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt.* Vide quæ domus extremam calamitatem excipiat, nimirùm, domus primogeniti fratris. Equidem vniuerſi filij faciebant conuiuia, vnuſquiſque in domo ſua, & in die ſua; cur ergo non alterius, ſed primogeniti domus excepit ruinam, niſi quia debuit, qui prior in bona venit, & prior pætere fini?

Exod. 4. Cúmque eſſet in itinere, in diuerſorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eū. Tulit illicò Sephora acutiſſimam petram, & circuncidit præputium filij ſui, tetigítque pedes eius. & ait: Sponſus ſanguinum tu mihi es. Et dimiſit eum, poſtquam dixerat: Sponſus ſanguinum tu mihi es, ob circunciſionem.

§. XLII.

Qui Deum, vt par eſt, veretur, nihil aliud vereri ſciet.

QVem in Ægyptum trahebat Dominus, venientem inuadit, vt eum occidat, ſic enim textus: *Volebat occidere eum*, nimirùm, *Moyſem*, vt melior ſententia tulit. Cur, Domine, interfectionem molitis eunti ad complendum munus commiſſum? Cur te adeò terribilem oſtēdis viro, qui in Ægyptum properat, vt tuum imperium adimpleat? Sapientiſſimè Deus ſe terribilem oſtendit Moyſi, & eunti, & Pharaoni verenti; vt Dei ira territus, Deúmque terribilem veritus, nihil inde poſſit vereri in creaturis. Ait Diodorus in cat. Lyppom:

Diodor. *Id totum factum eſt, vt Moyſes, qui Pharaonis timore correptus erat, adeò vt mittenti ſe Deo diceret; Obſecro, Domine, mitte alium, quem miſſurus es, tanquam ab Angelo interficiendus, mortis ſuæ diſcrimen, quam euaſerat, ſecum in mente circunferret, & timor vehemens, quem illi Angelus incuſſerat, Pharaonis timorem, vt clauus clauum, truderet.* Et quis timens Deum, vt par eſt, aliud timere, aut vereri ſciat? Hoc cura homo, vt tibi ob oculos ſit Dei terribilis ira, & fallar, ſi poſſis aliorum vereri vel rabidiſſimam iram. Nota eſt hiſtoria Eunuchi Candacis Reginæ, qui dum imbueretur myſteriis Fidei à Philippo, venit ad aquæ lacum, cuius conſpectu vehementer ap-

Act. 8. petiuit Baptiſmum. Quid tunc? Actor. 8. *Deſcenderunt vterque, inquam, Eunuchus, & Philippus, & baptizauit eum.* Et cur Eunuchus magnus Reginæ Princeps non magis veretur nudare ſe coram ſeruis, vt Baptiſmum

Dionyſ. ſuſciperet? Pulchrè Dionyſ. Carthuſ. ait: *Eunuchus magnam familiam habuit, nec tamen coram illis ſe nudare, ac lauare erubuit, dum coram Deo de propriis verecundabatur peccatis.* Vbi cœpit coram Deo peccata ſua videre, quæ iram merebantur diuinam, eum concepit horrorem, & timorem, quibus nil aliud horrere, aut timere ſciuerit. Vtinam & nos terribilem Dei iram noſtris culpis reſpondentem videamus; in illum horrorem, & verecundiam veniemus, quibus nihil aliud timeamus, & vereamur.

§. XLIII.

Vt Mariæ puritas originalis adſtruatur.

PRoficiſcens cum vxore, & liberis in Ægyptum Moyſes ad eruendos Iſraëlitas de captiuitate, meritò in Angelum incurrit, qui *volebat occidere eum.* Quis enim crederet alios eruendos à captiuitate per illum, à quo & vxor propria, & liberi ferebantur in ſeruitutis locum? Imò ipſe Moyſes ferens vxorem in Ægyptum videbatur non credere ſibi inde proficiſcendum, pro-

pter

pter quod malè audiebat apud Deum. Id quod notans Euſeb. Euſeb. Cæſarienſis apud Lyppom. ait. *Propterea Angelus Moyſem interficere volebat, quòd ſecum vxorem ac liberos ferret, quaſi egreſſionem ex Ægypto minimè crederet.* Speciem profectò non credentis egreſſionem ex Ægypto præſeferebat, qui illuc totam familiam, & vxorem ipſam ducebat. Si enim firmiter crederet, quòd inde egreſſurus erat, & extracturus populum ſuum vniuerſum, minimè permitteret ille ire in locum ſeruitutis vxorem ſuam dilectam. Quid plura? Hac eadem fortiſſima ratione conuincor putare Mariam, & filiam, & matrem, & ſponſam Dei minimè permiſſam eſſe venire in originariæ ſeruitutis ſtemma. Quando enim Deus veniebat in mundum, vt diaboli imperium confringeret, & homines ab eius ſeruitute erueret; vix credi poteſt, ab hoc vindice, & liberatore captiuorum permiſſum fuiſſe matrem, & filiam, & ſponſam ſuam captiuitatem incurrere. Sponſus Mariæ erat, qui diaboli vacuabat imperia, qui ſeruitutis diabolicæ iura reſcindebat, qui eo ipſo, quòd talia, ac tanta peragebat, & extracturus erat à ſeruitute homines vniuerſos, profectò minimè ſineret, quòd eius ſponſa, & filia ſeruitutem videret. Quod ſpectat illud Pſal. 18. Pſal. 8. *In Sole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus procedit de thalamo ſuo.* Expende connexionem illam; & coniunctionem Dei orientis ex Maria, tanquam ſponſi, & facientis tabernaculum ſuum inſtar Solis. Quod tabernaculum ſolari iubari ſimile perfecit, ex illa tanquam ſponſus proceſſit. Et quid eſt in Sole, in quo, vbi Maria Soli aſſimilata eſt, ſtatim Deus tanquam verus, & perfectus ſponſus inde exoritur? Rem attigit D. Nazian- Nazian. zen. orat. 43. fatus: *Cum in alijs rebus hanc rationem tenuiſſet Deus, vt materiam prius conderet, ac deinde eam forma conueſtiret: hic, vt maioris cuiuſdam miraculi ſpeciem ederet, formam materia priorem protulit; (forma enim Solis lumen eſt,) ac poſtea materiam induxit, Solem hunc, nimirum, dici oculum fabricatus.* Formauit equidem Deus cœlum rude, & terram informem, inanem & vacuam, nulla pulchritudine exornatam; & poſtmodum pulcherrimorum accidentium formis omnia conueſtiuit. At in Solis formatione longè aliter ſe geſſit, vtpotè maioris miraculi ſpecimen editurus. in primis enim produxit formam Solis, nempè lucem, dicens Gen. 1. *Fiat lux*; ne obſcuritas corporis ſolaris anteuerteret pulchritudinem luminis, ſed cùm crearetur, iam anteriore luce gauderet. Hoc erat ſpecimen maioris miraculi facti in formatione Mariæ. cùm enim omnes alij informes naſcerentur, priúſque in illis vitiata appareret natura, quàm gratiæ ſplendorem induerent: in Maria longè aliter factum eſt; nam vt loquitur D. Da- Damaſ. maſ. orat. 1. de Mariæ natiuitate: *Natura gratia fœtum anteuertere minimè auſa eſt, verum tantiſper expectauit, dum gratia fructum ſuum produxiſſet.* In hoc, & Solis, & Mariæ formationes ſimiles factæ ſunt. in neutris anteuertit formæ ſplendorem virium naturæ, ſed in vtriſque non antea corporea moles fuit, quàm ſub ſplendenti forma luxiſſet, ne pateretur Mariæ natura aliquid triſte, aliquod diabolicæ captiuitatis inſigne, in quo inſtar perfectiſſimi ſponſi ſe geſſit Chriſtus; qui vt veniebat homines euturus à mortis vmbra, ſic non paſſus eſt ſponſam in talem vmbram venire. Hinc Mariæ præſeruatio à diaboli captiuitate fecit, vt Deus ex illa, tanquam verus, & perfectus ſponſus appareat. Eò Baſil. Sel. ſpectabat D. Baſil. Sel. orat. 3. *Vnigenitus Dei contrarijs medicamentis curans vulnera, de homine corpus, in quod ſe inſinuaret, delibauit, & ſecundùm Adamum ſibi circumiecit. Paradiſo ſolitudinem obiecit, ſerpentinæ fraudis trophæum, quod per hominem contra diabolum ſtat. Euæ virginem, & innuptam puellam, quæ ſponſum generauit immortalem* Expende illa: *Quæ ſponſum generauit*, &c. Vſitatiùs diceret: *Quæ filium generauit immortalem*, cur relicto vſitatiori filij agnomine ſpõſum dicere maluit? Commune erat, quòd mater filium generaret, ideò in Maria aliquid magis nouum, & ſingulare ſpectauit, nimirùm, quòd ipſa ab omni macula libera liberatorem mundi perfectum ſuum ſponſum faceret. In quo maximè oſtenditur Euæ contraria; dum enim Eua Adamum traxit in peccatum, illum ſimul peſſimum oſtendit ſponſum, vt qui videns vxorem præcipitari in mortem, & ſeruitutem diaboli, præcipitationi eius conſenſit. Quid magis alienum à bono ſponſo? Sed fecit hoc Euæ perſuaſio; at Maria dum non permittitur à filio ire in communem hominum calamitatē, rectè dicitur peperiſſe ſponſum immortalem, quando ex eius libertate, & indemnitate præclarus ſic ſpõſus Chriſtus apparuit.

§. XLIV.

Præſtantes virtute ob errores duriùs à Deo tractari ſolent.

VT liberaret virum à morte Sephora, arrepto gladio, filium circũcidit; quippè ait: *Tulit illicò Sephora acutiſſimam petram, & circumcidit præputium filij ſui*, &c. Quando ergo propter circumciſionem filij liberatur à morte Moyſes, clarè oſtenditur, ideò in periculum mortis veniſſe, quia filium haberet incircumciſum. Sed qui tantus erat, vt mereretur accipere Dei viſionem in rubo, & eligi in Iſraëlis liberatorem, & Principem, cur ſtatim ad mortem vocatur propter omiſſam circumciſionem filij? Cur non magis diſſimulat Deus errorem in præſtantiſſimo viro? Equidem ſolent præſtantes virtute viri duriorem Dei manum ob errores ſuos experiri. Id fatetur D. Auguſt. in præſenti, quæſt. 16. veteris teſtamenti iam à me explicata. Similiter Act. 4. vbi Anania, & Saphira parùm defraudarunt de ingenti agri pretio, quem vendiderant, & pauperibus diſtribuerant. vbi res peruenit ad Petrum, & ipſe hominem duris verbis exciperet: *Audiens Ananias hæc verba, cecidit, & expirauerit.* Et longè iis nequior Simon Magus, qui Dei dona ſpiritualia vendere amabat, factus author Simoniæ, cui tamen dicit Petrus Actor. 8. *Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſta, cor enim tuum non eſt rectum coram Deo. Pœnitentiam itáque age ab hac nequitia tua: & roga Deum.* Itáque peſſimus homo Simon Magus liber euadit in Petri tribunali, nulla plaga percuſſus, ſed ſolùm monetur, vt pœnitentiam agat; Anania autem multis clarus externis virtutibus qui ingentia bona pauperibus fuerat elargitus propter Chriſtum, is tantus, ac talis vir propter aliquale pecuniæ furtùm ſtatim plectitur, & occiſus decumbit. Cur non magis Simon Magus interficitur? Cùm in ſolum hominem fidelem Ananiám Petrus ſic durus extitit? Rem attigit OEcumenius ibi fatus: *Conſidera verò & hoc, quomodo ad familiares vehementer afficiantur. Etenim volunt eos, qui ſpiritualem gratiam adepti ſunt, ac ſuam conuerſationem, fures, ac ſacrilegos eſſe. In extraneis autem non ſunt vſi ſupplicio*, &c. Hoc proprium ſolet eſſe diuini ſpiritus, quòd erga extraneos mirificè patiens ſit, etiamſi videat illos multò fœdatos crimine; verùm eos, qui ſpiritualibus donis fulgent, duriter punit, ſi quod flagitium committant. Hinc etiam Petrus 2. epiſt. 2. memorans priſtini ſæculi ſupplicia, ait: *Nam ſi Deus Angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reſeruari*, &c. Et vbi tot ſuppetebant hominum ſupplicia, cur in primis maluit Angelos præuaricatores caſtigatos meminiſſe? At OEcumenius ibi: *Non autem temerè à præſtantioribus aggreditur, ſed oſtendere volens quòd hi, dum peccant, magis obnoxij ſunt ſupplicio.* Hoc timeant in erroribus ſuis præſtantes viri, quòd ſoleant per illos certiori patere ſupplicio. Matth. 18. qui decem millia talenta debebat, acceſſit ad Regem cœleſtem, & veniam petiuit. Quid

Actor. 8.

Petrus

tunc

Digitized by Google

tunc Rex? *Miſertus autem Dominus ſerui illius dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.* Sed & Luc. 19. *Luc. 19.* qui vnum talentum acceperat, & integrum ſeruarat, nec minimum illius perdiderat, malè apud Regem audit, eò, quòd nō afferebat vſuras: *Serue nequam, quare non dediſti pecuniam meam ad menſam?* Hîc tanta ſeueritas percutit eum, qui nihil perdiderat, eò, quòd non negotiatus fuerat, illic tanta miſeratio excipit, qui tot dilapidarat talenta. *Chryſoſt.* Vnde hoc Chryſoſt. hom. 5. de Pœnit. *Debitori decem millium talentorum vniuerſa dimiſit, a iuſtis verò & vſuras repetere promittit. Quibúſdam quidem multa dimittit peccata, quaſi inimicis, quibúſdam verò & nimis exacta de minimis etiam quærit, nihil his ad perfectionem deficere volens.* Sic in iuſtos magis ſolet animaduertere, ob leuiſſima.

Exod. 4. Dixit autem Dominus ad Aron: Vade in occurſum Moyſi in deſertum. Qui perrexit obuiam ei in montem Dei, & oſculatus eſt eum. Narrauítque Moyſes Aaron omnia verba Domini, pro quibus miſerat eum, & ſigna, quæ mandauerat: venerúntque ſimul, & congregauerunt cunctos ſeniores filiorum Iſraël.

§. XLV.

Angelorum auxilium tunc nobis euidentiùs datur, cum vel mala adſunt, vel pericula imminent.

PRoperanti ad Pharaonis conſpectum Moyſi frater Aaron mittitur in auxilium: *Dixit autem Dominus ad Aaron: Vade in occurſum Moyſi in deſertum,* &c. Antea promiſerat Deus Moyſi fratris auxilium; nunc non ſolùm promittit, ſed, & de facto exhibet. Et cur adeò feſtinat Deus fratris exhibere auxilium Moyſi, nónne ſufficeret, quòd ſtaret promiſſis de illo præſtando in Pharaonis cōgreſſu; Cur antequam Pharaonem videat, iam fratris vidit auxilium? Erat Moyſes in deſerto à ſuis deſtitutus, ingentibus periculis vicinus, magno timore percuſſus, & ideò placuit Deo, tunc illi ob oculos ponere fratris auxilium, vt fortior, & audentior fieret. Sic vbi nos mala circunſtant, vbi magis inſtant pericula, euidentiùs ſentimus fraternum auxilium per Angelos nobis à Deo exhibitum. Ait in præſenti D. *Niſſen.* Niſſen. de vita Moyſis: *Diuinum patrocinium tunc apertiſſimè apparet, cùm nos meliori vitæ tradiderimus, ac pro zelo fidei, & virtutis certamina ſuſcipimus grauiora. Tunc homini manifeſtiùs fratris adminicula vndique apparent, ſécum aduerſus hoſtes armati, frater enim quodam modo hominis animo Angelus eſt, qui tunc maximè nobis aſſiſtere videtur, cùm Pharaoni appropinquamus.* Nullus equidem homo eſt, cui fraternum Angelorum auxilium deſit, at illi, qui pro Deo, & virtute mala ſuſtinent, multáque in pericula decidunt, hi euidentiſſimè tale auxilium, & patrocinium experiuntur. Erat Petrus vinctus in carcere *Actor. 12.* Herodis Actor. cap. 12. & quadam nocte, dum inter vincula dormiret: *Ecce Angelus Domini aſtitit, & lumen refulſit in tabernaculo: percuſſóque latere Petri, excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me. Et exiens ſequebatur eum: Et exeuntes proceſſerunt vicum vnum: & continuò diſceſſit Angelus ab eo.* Et quando dicitur Angelus diſceſſiſſe, non credendus eſt, quòd localiter diſceſſerit, cùm enim is cuſtos eſt Petri, ei à primo natiuitatis puncto addictus, vt putat Gerſon relatus à noſtro Lorino in præſenti, non deſeruit Petrum, ſed illi etiam tunc inuiſibiliter affuit, ab illo tantùm externo habitu, & lumine, ſub quo apparuerat primò, ſeparatus. Sed quando Angelus modò inuiſibiliter Petro aderat, illúmque in omnibus comitabatur, cur & antea, non etiam inuiſibiliter affuit, & catenas ſuſtulit, & hominem impulit, vt exiret de carcere? Cur maluit in carcere cum tanto lumine viſibilis apparere, vt vinctum ſolueret, & ſolutum duceret, & poſteà hæc externa deſpiciens, in ſolis inuiſibilibus auxiliis præſtandis duraret? Poſt egreſſionem è carcere cum iam Petrus eſſet ſuis vicinus, inter quos latere poſſet, & ſic defendi, vt tam grauia pericula non inſtarent, meritò Angelus ab exhibendis externis, & viſibilibus auxiliis diſceſſit: cùm autem erat in carcere duabus catenis conſtrictus inter quatuor milites poſitus, vt poſſit certiùs ad mortem reſeruari. Tunc ſub multo lumine Angelus apparuit, vt euidentiſſimè, & apertiſſimè poſſet Petrus experiri fraternum auxilium ſui Angeli. Quò ſpectans D. Chryſoſt. hom. 26. in Acta *Chryſoſt.* fatur: *Ea ſane, quæ in carcere geſta erant, magis mirabilia erant, hoc autem iam humanius: recedit enim Angelus cùm nihil prohiberet.* Cùm carcer, cùm milites, cùm catenæ prohibebant exitum Petri, & auxiliatoris aditum, acceſſit viſibilis, & refulgens Angelus ſæpè enim in magnis periculis apertiſſimè Angelorum auxilium adeſt, vbi autem non carcer, nec catenæ, nec milites prohibentes erant, ſed res humaniùs agebatur, receſſit Angelus non à cuſtodia Petri, ſed à tam viſibili apparatu. Multus Syrorum exercitus cingebat Dothain, vt Eliſæum caperet, qui ſeruulo timenti ait. 4. Reg. 6. *4. Reg. 6.* *Noli timere. Plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis. Cúmque oraſſet Eliſæus ait, Domine, aperi oculos huius, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Eliſæi.* Antequam Eliſæus oraſſet, iam ſciebat tantum Angelorum exercitum ſibi tunc temporis adeſſe, pro quibus puero ſuo oſtendendis orabat. Sed vnde Sanctus ſcire poterat tantum ſibi Angelorum exercitum aſſiſtere? Videbat clariſſimè illum; tam patenter enim, & clarè adeſt Angelorum auxilium tribulationis tempore, quaſi quod oculis cernitur, & manibus attingitur. *Amb.* Ex quo ait D. Amb. ſerm. 1. de Eliſæo, *Eliſæo aſſiſtebant Angeli, quod videbat, & ideò agmina hoſtium non timebat, ſed timebat puer eius, qui Angelos non videbat.* Equidem ſanctum virum hoſtibus cinctum tam apertè confirmabant, & protegebant Angeli, quaſi ſub eius oculis exiſterent; non enim certiùs adeſt res, quæ videtur, vt adeſt Angelorum auxilium iis, qui pro Deo, & virtute pericula ſubeunt. Vnde Daniel cap 6. inter leo- *Daniel. 6* ues liber aiebat: *Deus meus miſit Angelum ſuum, & concluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi.* Poterat hoc miraculum fieri à Deo non per Angelum; vnde innotuit Danieli non aliter quàm per Angelum factum fuiſſe; niſi quia Angelorum auxilium iuſtis tribulatis tam clarè adſit, quaſi qui cerni poſſit ab illis? Ioſue cap. *Ioſue 5.* 5. dicitur: *Cùm eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum ſtantem contra ſe, euaginatum tenentem gladium, perrexitque ad eum, & ait. Noſter es, an aduerſariorum? Qui reſpondit: Nequaquam, ſed ſum Princeps exercitus Domini, & nunc venio.* Cùm primùm ad hoſtilem vrbem accedit Ioſue, ſeſe illi manifeſtat Angelus Dei, & manifeſtè ſuum auxilium prætendit; ſic enim apud Carthuſianum fatur: *Carthuſ.* *Sum Princeps exercitus Domini, Angelica virtus ſum præſidens toti populo Hebræorum. Et nunc venio, id eſt, præſtò iam ſum ad dandum tibi conſilium, & auxilium.* Non ampliùs moratur, ſed cùm primùm vidit certamen inſtare Hebræis ſuis, ad clariſſimum, & apertiſſimum auxilium præſtandum feſtinat.

§. XLVI.

Properantes in Dei obſequium vix, & ægrè ſe impedimentis expediunt in populorum frequentia.

MIttitur Aaron obuius fratri in deſertum: *Dixit autem Dominus ad Aaron. Vade in occurſum Moyſi in deſertum.* Cur non magis expectaret fratrem in

populi

populi frequentia? Quid in cauſa ſuit, quòd exiret in deſertum? Crediderim hunc fratrum oceurſum in loco deſerto ſuiſſe, vt citiùs ſe ad viam peragendam expedirent; vt nulla impedimenta orirentur, quibus Moyſis iter io Dei obſequium retardaretur. Quando enim quis in populorum frequentia ſeſe expedit, vt vocantis Dei ductum ſequarur? Quando ibi tibi impedimenta deſunt, ne currere poſſis in Dei præceptis? Merirò mandarur deſertum illis, à quibus citò erant omnia obſequij diuini ſuperauda impedimenta. Poſt
Matt. 4. Ioannis baptiſma ſuſceptum, Marth. 4. *Ieſus ductus eſt in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à diabolo.* Poſſet equidem mediis ciuitatibus, & media hominum frequentia diaboli tentationes ſuſtinere; cur maluit ire in deſertum, vt tentatori locum præberet? Pulchrè
D. Amb. D. Ambr. lib. 3. de Spiritu ſancto, cap. 18. rem tetigit, fatus: *Ieiunaturus à ſpiritu ducitur in deſertum, vt euacuaret diaboli tentamenta. Nam etſi in abundantia copiarum continenter vixiſſe laudabile eſt, tamen in diuitiis, & amænitatibus frequentior tentationis illecebra eſt.* Sanè in frequentia diuitum, & amænitatum adeò frequentes ſunt tentationum laquei, vt vix euacuari poſſint. Vndè Dominus in deſertum abiit, locum præbens tentanti, vt ſic tentationes citò euacuaret, & omnia impedimenta ablegaret. Nunquam niſi longè à ciuitatibus abſumuntur omnia impedimenta Exod. 14. aquæ maxis hinc inde diuiſæ iter expeditum, & ſolitarium Iudæis præbuerunt: *Ingreſſi ſunt filij Iſrael per medium ſicci maris.* Sed non ibi hoſtibus caruerunt; namque Ægyptij ſimul poſt illos introierunt, at reductæ aquæ vniuerſos hoſtes abſorbuerunt, ne vel vnus remane-
Ambr. ret. Ex quo mouebat D. Ambr. in exhortat. ad virg. *Calcato mundi huius profundum, vt quicunque voluerit perſequens comprehendere vos, demergatur.* Vbi in medio mundi ſumus affluentibus vndique bonis, fallor, ſi poſſent effugi omnia hoſtilia tela, omnia vulnera deuitari: Cùm autem à mundo fugimus, omnia illius calcantes ingreſſi per medium ſicci maris, tunc omnia impedimenta poſſunt ſuffocari, ne vel vnum remaneat. Nec miror, quòd vt impedimenta proficiendi in Dei obſequio euacuentur, inuia, & deſerta loca quærantur, quando vel ex vnius hominis occurſu mille ſoleant oriri impedimenta. Vndè mittens Eliſæus ſer-
4. Reg. 4. uum ad ſuſcitandum filium Sunamitidis, ait illi 4. Reg. 4. *Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum; & ſi ſalutauerit te quiſpiam, non reſpondeas illi.* Et cur properanti in virtutis obſequium, vel ſalutationem admittere vetet, niſi ex hominum conuictu, & frequentia oriri ſoleat,
Ambr. quod virtutis viam impediat? Ait D. Ambr. in cap. 10. D. Lucæ: *Eliſæus ſeruo mandauit, ne per viam aliquem ſalutaret. Feſtinatò enim volebat contendere; ne confabulatione alicuius obuij mandato deflecteretur à munere. Ergo non ſalutationis officium aufertur, ſed obſtaculum impediendæ deuotionis aboletur.* Sic ibi.

§. XLVII.

Fidelium vnitas, & concordia fraterna clariſſimum auſpicium præbet pro hoſtibus, & tyrannis debellandis.

ECce tibi quæ armabantur manus ad Pharaonem debellandum; hinc Moyſes veniebat Dei imperium ſecurus, illinc obuius erat Aaron frater, & ambo in oſcula, & amplexus ruunt. Sic ait textus de Aarone: *Qui perrexit obuiam ei in montem Dei, & oſculatus eſt eum.* Quid facitis, ô boni, vocamini aduersùs truculentiſſimum Ægypti tyrannum, & vos fraternis oſculis, & amplexibus vacatis? Qualia hæc arma aduersùs Pharaonem? Quæ hæc meditamenta militaria? Fallor, ſi quæ ſint alia fortiora arma fidelibus Principibus ad deuaſtandos tyrannos, quàm ſi fidelium populorum

vnitatem, & concordiam fraternam cogitauerint. Poſt multos tyrannos numeratos, quorum contritio nota erat omnibus, Paulus Oroſius lib. 7. c. 42. ſic tandem Pau. Oro. fatur: *Hunc omnem catalogum, vt dixi, vel manifeſtorum tyrannorum, vel inobedientium ducum, optima Honorius Imperator religione, & fœlicitate meruit, magna Conſtantius comes induſtria, & celeritate confecit; meritò ſanè, quia in iis diebus præcipiente Honorio, & adiuuante Conſtantio, pax, & vnitas per vniuerſam Africam Eccleſia Catholica reddita eſt; & corpus Chriſti, quod nos ſumus, redintegrata reſciſſione, ſanatum eſt.* Quid pulchrius? Confirmabatur Honorius Imperator aduersùs omnes tyrannos, & rebelles duces, quos penitùs confregit, & diſſipauit; eò, quòd pacem, & vnitatem Africanorum fidelium procurauit, ſimùlque diuiſiones fidelium in Africa excuſſit, concordiam redintegrauit, & timorem incuſſit ſuis hoſtibus, & tyrannis. Non aliter cogitabat D. Cyril. Alexand. hom. habita tom. 6. Concilij Ephe- Cyr. Ale. ſini cap. 6. vbi de aduentu Epiſcoporum ad tollendam diuiſionem à Neſtorio factam in populo Chriſtiano locutus, ait: *Ecce igitur omnia gaudent, mare conſeruos ſuos agnoſcens, illorum voluntati ſeſe ſubdidit; ſanctorúmque tranſitus feroces, inſultantéſque procellas in tranquillitatem conuertit. Terram denique, quam latrones quondam infeſtabant, iſta ſanctorum profectio pacificatam reddidit. Sunt enim admodum ſpecioſi pedes euangelizantium pacem.* Fuit hoc hominum fideles adunantium, quòd terram latronum tyrannide liberarent. Nunquam enim fidelium regna non purgantur tyrannis, dum valent vnitatem, & concordiam ſeruare. Caue homo, ne ſciſſio aliqua, vel diuiſio in populo fideli appareat, nil inde non detrimentoſum regnis conſtabit. Accipite rem delineatam 1. Reg. 15. *Et conuerſus eſt Samuel, vt abiret;* 1 Reg. 15. *Saul autem apprehendit ſummitatem pallij eius, quæ ſciſſa eſt. Et ait ad eum Samuel: Scidit Dominus regnum Iſrael a te hodie.* Vide rei conſequentiam, ex parua ſciſſione pallij Eliſæi, & conciſſionem, & ablationem regni Sauli auguratur. Ex quo ſapienter Petrus Damianus mo- Petr. Da. net Enricum Imperatorem, ne diuiſiones in populo fideli patiatur. Ait enim lib. 7. epiſt. 3. *Pallium igitur Samuelis Saul abrupit, & regnum perdidit; Chriſti ſcinditur veſtimentum, & ſcindere permittentis ſtabit imperium? Inconſutilem veſtem Ieſu miles Gentilis metuit ſcindere, & Chriſtiani non verentur Eccleſiam per errorem ſchiſmaticum ſeparare? Cùm ergo veſtis Chriſti ſancta dicatur Eccleſia, ſciſſio veſtis diuiſionem minatur regiæ poteſtatis. Hinc eſt fortè, quod vrbes, oppida ſiue Prouinciæ huius regni ab exteris quotidie cernimus nationibus vſurpari.* Sic quotidie imperium permittens diuiſiones fidelibus pater hoſtibus, pater tyrannis; vt quod retinet fidelium vnitatem, fortiſſimum ſtat aduersùs omnes incurſus malos.

Exod. 4. Locutúſque eſt Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moyſem, & fecit ſigna coram populo, & credidit populus. Audierúntque, quòd viſitaſſet Dominus filios Iſraël, & quòd reſpexit afflictionem illorum, & proni adorauerunt.

§. XLVIII.

Gratus animus difficillima quæque perficit.

VIx Iſraëlitæ audiunt, quòd Dominus reſpexerit afflictionem eorum, & miſerit liberatorem, & iã proni adorant. Quippè: *Audierunt, quod viſitaſſet Dominus filios Iſraël, & quòd reſpexit afflictionem eorum, & proni adorauerunt.* Caietanus ibi: *Incurruauerunt ſe, & adorauerunt Deum, gratiam agentes.* Quid feſtinatius? De liberatore tantùm audiunt, & iam gratias agunt, quaſi libertatem conſequantur: Cur non magis

expectant aliquem ſuceeſſum ? Cur ſic de incerto propetant gratias agere ? Non id fioſtrà factum eſt, gratus enim animus nequit fruſtrari, ſed difficillima quæque in effectum trabit. Suſcitaturus Dominus Lazarum è monumento Ioan. 11. ait: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audiſti me; ego autem ſciebam, quia ſemper me audis, ſed propter populum, qui circunſtat, dixi, vt credant, quia tu me miſiſti. Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamauit, Lazare, veni foras. Et ſtatim prodit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus inſtitis.* Quot ibi miracula perfecta ſunt ? Quot impoſſibilia ſuperata? Mortuus quatridnanus, & fœtidus ſubitò ad Chriſti vocem reſurgit, & ligatus pedes inſtitis ambulabat. Sed illud notandum, quòd ante hæc omnia oſtenſa, gratias egit Dominus Patri, nimirùm, vt oſtéderet nobis vnam ſuperandæ cuiuſlibet maximæ difficultatis, nimirùm per actionem gratiarum. Huc ſpectans Euthimius in præſenti, fatur: *O maximum, ac duplum miraculum! Non ſolùm, qui iam olebat, reſurrexit, ſed etiã, qui obuinctus erat, exiuit à monumento. Itaque gratiarum actio, diſpenſationis erat iuſſio, ac opus authoritatis.* Præmiſſa gratiarum actio perficiebat miracula, ne ſepulcrum, ne fœtor, ne ligamina impedirent, quominus Lazarus, & fœtidus in ſepulcro reſurgeret, & ligatus inſtitis ambularet. Nibil adeò difficilo eſt, quod gratus animus ex Dei manu nõ capiat. Hinc Dominus in difficillimi morbi curatione, nihil citiùs amauit oſtendi in infirmo ſanando, quàm gratitudinem, vel in animatis benefactoribus exhibitã. Ait enim Ioan. 5. *Surge, tolle grabatum suum, & ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille, & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat.* Ecce de Domini præcepto hoc vnum præſtat, qui de triginta & octo annorum infirmitate liberabatur, nimirùm grabatum ſubſtollens ambulabat. Et ad quid grabatum ſubſtollere iubebatur? Vt par pari referret, & eandem ipſe præſtaret grabato gratiam, quàm ab illo acceperat tot annis ſuſtentatus. Ait Sedulius lib. 3. Paſchali c. 9. *Tollens lectum, quo iacebat immobilis, grata mutua redhibitione mercedis vectorem ſuum proprium humeris famulantibus mox reuexit.* Sic Deus difficillimæ redditæ ſanitatis teſtem vocat gratitudinem, qua ſanatus mutua redbibitione vectorem ſuum humeris ipſe vectabat. Et quas difficultates ſuperatas non teſtatur animus gratus ? Gen. 24. Eliezer ſeruus Abrahami, dum Meſopotamiam peruenit quæſiturus ſponſam Iſaaco filio Domini ſui, nondum primam vrbem ingreſſus fuerat, adhuc iuxta fontem illius erat, preces fundens pro bono euentu: *Nec dum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca egrediebatur,* &c. Quid fœlicius ? Quam primam vidit puellam poſt preces, eam æſtimat ſponſam deſtinatam Domino ſuo. Et qua virtute tam citò deuenit in cognitionem dignæ ſponſæ, in quam alij vix poſt longa examina deueniunt? Ait Theod. ſer. 8. de Prouid. *Quòd verò is, quæ petiit, potitus eſt, Dei amicum fuiſſe demonſtrat. Nec enim tam facilè iis potiri potuiſſet, niſi in largitorem fuiſſet gratiſſimus. Gratitudinem verò hanc animi virtus elaborauit.* Sic ibi.

Ioan. 11. *Euthim.* *Ioan. 5.* *Sedul.* *Gen. 24.* *Theod.*

CAPVT IV.

Primus cum Pharaone congreſſus.

LÆTANTIBVS Iſraëlitis de ſibi miſſo ſaluatore Moyſes, & Aaron, quos forſan alij ſeniores comitabantur, Ægyptiam intrant Regiam. Et viri imperio in elementa potentes, non accendunt in arma captiuos; ſed imperterriti adſtant tyranno, cui notam faciunt legationem diuinam. Vt omnipotens Orbis Dominus vocabat in deſertum Hebræos, accepturus poſt tres dies de eorum manibus placabiles victimas. Neſcio an ſancta apud barbariſſimos quoſque legatorum religio cobiberet feroc̨ientem Pharaonem, ne Moyſem, & Aaronem opprimeret, cohibitus tamen fuit cœleſti numine, quòd ſuis iam ferebat apud tyrannos auxilium. Verùm, qui flagris parebat Rex, verba iactare cœpit ſuperbiſſima; Dei ignoto ſibi numine irridet, eius legatos otioſorum factionarios minatur, niſi citò ad operum penſa adimplenda feſtinent. Quibus eiectis, Præfectos omnes conuocat, & Exactores, penes quos erat arbitrium laboris populi captiui; mandat rem ſeueriùs adminiſtrari, nullum leuamen permitti, & quod miſeri, & præſcriptorum laterum impleant numerum, & paleas, vel ad furnos, vel ad lateritium opus ipſi perquirant. Itaque afflicti vndique Hebræi, partim luteo labori inſudant; partim paleis, & quiſquiliis extrahendis per totam regionem inuigilant; omnes cœlum, & Regiam gemitibus implent. Nec lenitur animus tyranni, ſed vocaliſſimis lacrymis miſeriam repræſentantes ſuam, ad letbales labores non ſemel remittit. Egredientes miſeros à facie Principis Moyſes, & Aaron excipiunt; & ecce tibi ingens querelarum pondus ab afflictis erumpens tantum non opprimit viros, quaſi pro oblata ſalute, duplicata ipſi incommoda fecerint ſcaturire.

His, & talibus frangebant primum aduersùs Pharaonem Moyſis, & Aaronis imperum, qui à popularibus ſuis remoti, Deo ſe ſiſtunt, eiúſque oculis, qua reuerentia poſſunt, obiiciunt euentum minimè reſpondentem diuinis promiſſis. Hæccine, inquiunt, erat ſalus per nos danda captiuis? Si duriora illis parabantur, cur nos bonorum ſponſores miſiſti ? Tantum locutus ſum ad tyrannum, & pluit plagis ſuper afflictos; quid mali non meterent, ſi mandaſſem fugam ? Ita loquentem Dominus præoccupat, & ad nouos cum Pharaone congreſſus parari iubet. Is enim eſt Deus, cuius fortitudini quiſque tyrãnus ſit impar, & qui ſolus nouit ſtare promiſſis; nec afflictorum gemitum inanem ſinit.

PARS VNICA.

Moralis circa literam.

NOn patiar amplius ſtagnari moralem ſuccum, quo inſtructi poſſimus alacriter alia percurrere.

Exod. 5. Poſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes, & Aarõ, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto. At ille reſpondit: Quis eſt Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Iſraël? Neſcio Dominum, & Iſraël non dimittam.

§. I.

Diuinus halitus non excitat, ſed ſopit factiones, & rebelliones aduersùs legitimos Principes.

COnueniant huc Nouatores, qui rebellium bellis, & factionibus turbant Reſpublicas, & videant Moyſem, & Aaronem conſtitutos à Deo in ſalutem populi ſui, vt inermes Regiam Pharaonis intrant, vt reuerenter legationem, & munus ſuum referunt Principi. Equidem: *Ingreſſi ſunt Moyſes, & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Dimitte populum meum,* &c. Cur ſic blandè ad duriſſimum Regem loqueris ? Cur non magis popularibus inſtas, eorum animos erigis, vt arma corripiant, & te illorum ex Deo promittis ducem ? Cur promiſſa Dei ope non populum ſeruilem ſolicitas, vt audeant iugum excutere, & vel occiſis Rege, & Principibus in libertatem proſilire ? Non id permittit Dei ſpiritus in ſuis, qui nouit non excitare, ſed ſopire rebelliones, & factiones in legitimos Magiſtratus, & Principes.

Rem

Lyppom. Rem in præſenti ponderat Lyppomanus, inquiens: *Hi tametſi habebant mandatum liberandi Iſraelitas a tyrannide Pharaonis, & Pharao erat Rex longè omnium impiiſſimus, atque a Domino manifeſtis verbis condemnatus, non tamen armant Iſraelitas ſuos aduerſus Regem, legitimum magiſtratum in Ægypto, nec trucidant tyrannum gladio, Dominus enim non dixit: Ingredere ad Pharaonem, & trucida eum; ſed ait, ingredieris tu, & ſeniores Iſrael ad Regem Ægypti, & dices, Dominus Deus Hebræorum vocauit nos,* &c. *Quod ſi non licuit Moyſi, & Aaroni trucidare Pharaonem, vt liberarent Iſraelitas ſuos a tyrannide eius, cui obſecro nunc liceret gladium aduerſus legitimum magiſtratum ſuum accipere, & ſeſe violenter in libertatem vindicare?* Huc ſemper tendit Dei ſpiritus, vt factiones, & rebelliones excitentur nullæ aduerſus legitimos Principes. Hinc Dauid ille, vir iuxta cor Dei effectus, nactus Saulem infenſiſſimum hoſtem, cuius rabiem euadere poſſet internecione illius 1.
1.Reg.24 Reg. 24. ait: *Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo, Chriſto Domini, vt mittam manum meam in eum, quia Chriſtus Domini eſt.* Ecce tibi quem noſcit hoſtem infenſiſſimum, non percutit, dum illum legitimum nouit Regem, & Dei Chriſtum. Vbi
Carthuſ. Carthuſ. ait: *Quia Chriſtus Domini eſt, ideo reſeruandus fuit diuino iudicio, nec interficiendus authoritate priuata, præſertim a ſubdito. Et quamuis fuit tyrannus, non tamen tantus, quod fuit occidendus ab aliquo de populo ſuo, qui aliter potuit manus illius euadere.* Hunc hominibus præſtat animum Dei ſpiritus, ne quis ſubditus manum inferat legitimo Principi, ſed magis eius ſuſtineat iniurias. Nunquam enim cum Dei ſpiritu non venit, & factionum, & rebellionum in Principes leuamẽ.
Iſa. 52. Quò ſpectans Iſaias capit. 52. aiebat: *Quam pulchri ſuper montes pedes annunciantis, & prædicantis pacem.* Procop. & Euſeb. apud Caſtrum legunt, *prædicantis Ieſum.* Quæ verba communiter referuntur ad Apoſtolorum peregrinationes, quocunque enim perueniebant annunciantes Ieſum, ſummam pacem, & tranquillitatem afferebant, ne quis mutire auderet contra ſuũ Prin-
Pau. Oroſius. cipem. Quod notans Paulus Oroſius lib. 7. cap. 6. in Petri acceſſu ad vrbem, hoc caritatiſſimum miraculum narrat contigiſſe: *Accidit etiam eodem tempore præſentis gratia Dei grande miraculum: ſiquidem Turius Camillus Scribonianus Dalmatia legatus bellum ciuile molitus, legiones multas, fortiſſimáſque ad Sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dicto, vt in vnum vndique ad nouum Imperatorem conueniretur, neque aquila ornari, neque conuelli quoquomodo ſigna, mouerius potuerunt. Exercitus tanta, & tam inuſitata miraculi fide motus, & conuerſus in pœnitentiam, Scribonianum interfecit, ſeſéque ſacramento prioris militiæ continuit.* Miraculum agnoſcunt omnes, at quod id ortum fuerit ex D. Petri ingreſſu in vrbem, vnde conſtat? Ait ipſe: *Itaque propter aduentum Apoſtoli Petri hanc exorientem tyrannidẽ, & conſurgens iſtud ciuile bellum neget quiſquam diuinitus eſſe compreſſum, qui præteritis temporibus de compreſſione bellorum ciuilium ſimile probarit exemplum.* Et quando ex innumeris factionibus, & rebellionibus excitatis in vrbe, ea ſolùm inueniatur ſopita diuinitùs, quæ excitabatur, dum Petrus ingrediebatur vrbem, ſine iniuria fatebimur, tale quid contigiſſe propter aduentum hominis prædicantis Ieſum, de cuius halitu venit, quòd ſopiantur factiones, & rebelliones ciuium in Principes ſuos.

§. II.

Qui Deo mancipatur, caueat aliis præter Deum ſeruire.

POpulum ſuum vocat Dominus, & in deſertum abire iubet, vt offerat ſacrificia, ait namque: *Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto.* Et cur neceſſum eſt, quòd ſacrificaturus Deo in deſerto ſit? Cur non ſacrificet in vrbibus? Benè in deſertum mittitur populus ſacrificaturus, ne quid præter Deum in obſequio ſuo poſſit aſpicere. Nequit enim quis, vt oportet, Deo ſeruire, vbi alium præter Deum habet,
cui præbeat cultum. Ait Orig. hom. 3. in præſenti: Orig.
Non vult Moyſes, vt populus in Ægypto poſitus ſeruiat Domino, ſed vt exeat in deſertum, ibique ſeruiat Domino. Hoc eſt ſine dubio, quod oſtendit, quia quandiu quis in tenebris ſæcularibus manet, & in negotiorum obſcuritate verſatur, non poteſt ſeruire Domino. Non enim poteſt duobus Dominis ſeruire. Vbi tibi aliquid aliud præter Deum ob oculos verſatur, cui velis cultum præbere, non prorſus aptus es, vt Deo ſacrificium offeras, qui nihil vult habere commune cum illis. Dum Iſraë-
litæ vrbem Iericho expugnant, ait Ioſue capit. 6. *Vrbem,* Ioſue 6.
& omnia, quæ ſunt in ea, ſuccenderunt. Nihil reliquerunt in vrbe, quod poſſit humanis ſeruire vſibus, ſed vniuerſa in cineres, & fauillas redegerunt. Et cur voluerunt ſic perdere pulchram, & populoſam vrbem? Cauſa inſinuabatur ibidem, dicente Domino: *Sit ciuitas hæc anathema, & omnia, quæ in ea ſunt, Domino.* Vbi ergo ciuitas conſecranda erat Domino, prudenter euertitur à Ioſue, ne poſſit ſeruire homini, quan-
do Deus in ſuis amat eſſe ſolus. Ait Theodoretus Theod.
quæſtione 8. in Ioſue: *Quoniam hæc ciuitas erat dicata Deo, meritò euerſa erat. Abſurdum enim eſſe Ioſue putabat, fieri commune, quod Deo donatum eſt.* Prudentiſſimè cauet, ne alteri ſeruiat, quod Deo dicatum eſt; vt inde diſcamus vniuerſi, qui Deo mancipamur, alij nos tradere, quàm Deo, non debere; Abrahamus ductũ ſequens diuinum, nil terrenum voluit habere cui curam impenderet, vbi autem vxorem vidit
defunctam Gen. 23. iuit ad filios Heth, dicens: *Ad-* Gen. 23.
uena ſum, & peregrinus apud vos; date mihi ius ſepulcri vobiſcum. Non domum, non ius ciuitatis, ſed ius ſepulcri quærit; & cur non ius ciuitatis ſimul petit?
Diuus Hieronymus de vera Circuncision. ait: *Abra-* Hieron.
ham poſt verbum Domini, locum ſibi, non vbi viueret, ſed vbi moreretur, acquirit. Vbi ſeſe dederat Deo, nihil mundiale voluit, quod ſibi non eſſet mortuum, nulli enim vitam ſuam eſſe communem volebat, ſed vni Domino. Componite modò Iobum cum populo Iudaico; ille ſemel omnia bona ſua amiſit; hic etiam ſpoliatus omnibus bonis ſuis, & miſerè captiuus additur. Sed illi in breui reſtituta ſunt omnia duplicia, ſic enim habes cap. 42. *Et addidit Dominus omnia, quæcunque fuerunt Iob, duplicia.* Iudæis autem ſemel ſpoliatis, nunquam in integrum omnia reſtituta fuêre; poſterioris templi gloria lõgè inferior fuit gloria prioris; & denique funditùs interierunt. Cur hæc tam diuerſa, & Iobo, & Iudæis acciderunt? Sanè Iob, ex quo omnia propter Deum amiſit, nihil illorum repetiit, & in tantam egeſtatem redactus, vt corporis ſaniem raderet teſta; nihil tamen perditorum requirebat. At Iudæus ab Ægypto eductus, vel cœleſtibus cibis impletus, ſemper ad relicta bona inhiabat, & pro illis arden-
tiſſima ſuſpiria emittebat. Ait D. Hieron. de vera Cir- Hieron.
cunciſ. ad perditus Iudæos: *Denique ſpoliatus Iob omnibus bonis nihil requirit. Tu Ægyptum in heremo poſt manna delitioſa ſuſpiras.* Cur non peccat, qui habens Deum, vel iam dimiſſa velit etiam habere?

§. III.

Hoc in primis Deus à Regibus expoſcit, quod conducit ſubditis in his, quæ ad Deum ſunt.

MVltus erat Pharao in opprimendis Iſraëlitis, quorum cauſam ſuſcipiens Dominus, ait illi per Moyſem: *Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto.* Cur clariùs non petit populum dimitti, ne peccat ſub duriſſimo ſeruitutis iniuſtæ iugo?

Vel ne ſuccumbat oneri operis lateritij? Cur iis dimiſſis ſolùm petit dimitti populum, vt ſacrificet? Equidem illud meminit Deus, quod in primis à Regibus exquirit, quòd nimirùm nullius ſint impedimenti ſubditis circa diuina omnia obeunda, ſed illos ad ea, quæ ad Deum pertinent, habeant expeditiſſimos. Hinc Iſaias

Iſa. 45. cap. 45. ait: *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt ſubiiciam ante faciem eius gentes, & dorſa Regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & portæ non claudentur. Ego ante te ibo, & glorioſos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam. Et dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum, vt ſcias, quia ego Dominus, qui voco nomen tuũ, Deus Iſraël. Propter ſeruum meum Iacob, & electũ meum Iſraël,* &c. Non eſt animus clariſſimam Cyri Monarchiam deſcribere, nec eius ingentes opes, & diuitias, ad quas peruenit, vbi Babyloniorum imperium expugnauit, & tenuit, ad id afflante prouidentia diuina. Teſte enim Paulo Oroſio, tanta erat Babylonia, vt non videretur fieri ab homine potuiſſe, nec ab homine dirui. Hanc tamen in omni ſuo flore, & fortitudine expugnatam tradidit Dominus Cyro. Sed illud maximè notandum, propter quid dedit Deus tam ingentem gloriam Cyro? Quid tanto imperio dato repetiit à Rege pro illo? Ait textus: *Propter ſeruum meum Iacob,* &c. Erat Iacob Babylone captiuus, nec licebat illi Ieroſolymitanum templum viſere, nec vllum ibi offerre ſacrificium; hoc ergo vnum ſpectabat Dominus in promouendo imperio Cyri, hoc expectabat ſolùm à Rege ſibi obligatiſſimo, ne ampliùs Iacob impediretur, quominùs in tem-

1. Eſd. 1. plo offerret ſacrificia. Sic ipſe Cyrus 1. Eſdræ 1. *Hæc dicit Cyrus Rex Perſarum. Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, & ipſe præcepit mihi, vt ædificarem ei domum in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa. Quis eſt in vobis de vniuerſo populo eius? Sit Deus illius cum ipſo. Aſcendat in Ieruſalem, quæ eſt in Iudæa, & ædificet domum Domini Dei ſui.* Expende: *Et quid dederit Deus, & quid pro donis præceperit Regi:* Dedit illi vniuerſa regna terræ, pro quibus vnum in primis repetiit, nimirùm, quòd liceret populo Iſraëlitico ædificare templum, in quo Deo ſacrificia

Cyr. Al. offerret. Pulchrè D. Cyril. Alex. lib. 4. in Iſaiam orat. 2. *Vocauit enim te, inquit Deus, ad hoc, ego Deus ſolus, & hac tam illuſtri te honorauit gloria, vt fias tu ſeruo meo Iſraëli beneficus,* &c. Non aliud pro tanto regno dato petiit Deus, niſi quòd Rex beneficus eſſet in permittendis populo Iſraëlitico templi adytis, & ſacrificiorum oblationibus in templis. Qui enim Rex in iis, quæ ad Deum pertinent, multus eſt in populo, non miror, quòd ampliſſimum regnum ex Deo teneat. Rex Niniuæ Ionæ 3. videns imperium ſuum ruiturum, ſacco ipſe indutus vniuerſos ad ſaccum, & ieiunia Deo offerenda vocabat: *Et ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere. Et clamauit, & dixit in Niniue ex ore Regis, & Principum eius, dicens: Homines, & iumenta, boues, & pecora non guſtent quicquam.* Quid hoc ad Regem? Ad regni conſeruationem Reges ad arma currunt, exercitum conuocant, munitiones inſtituunt, arces telis muniunt, & omnia milite implent. Nil horum meminit Rex iſte in imminenti periculo, ſed populum coëgit ad ſacrificia, quò regni

Ambr. ſecuritatem acquiſiuit. Ait D. Ambr. ſerm. 40. *Non perdidit imperium, quia ſine ferro, ſine iuſtitia pro ciuium ſalute primus inuigilat. Primus planè inuigilat, quia vt tota ciuitas ieiunaret, famem ſibi Rex primus indixit, & ſolus omnium cauſa prior cœpit eſurire, quàm miles. Exemplo igitur ſuo præparat religionis exercitum, non armis, ſed ſola deuotione munitum.* Itaque bonus Rex, dum viam populi religioni aperit, viam regni confirmandi facillimã inuenit, cùm hoc in primis à Regibus Dominus exquirat. Necnon, & Adrianus Imperator maximè ſuas glorias ampliauit, eò ſolùm, quòd Chriſtianis liberam ſacrificandi Deo libertatem permiſit. Ait enim Paulus

Oroſius lib. 7. cap. 13. *Adrianus conſobrinæ Traiani filius principatum adeptus, vno & viginti annis imperauit. Hic per Quadratum diſcipulum Apoſtolorum, & Ariſtidem Athenienſem virum fide, ſapientiáque plenum, & per Serenum Granium legatum, libris de Chriſtiana religione compoſitis inſtructus, atque eruditus, præcepit per epiſtolam ad Minutium fundanum datam, vt nemini liceret Chriſtianos ſine obiecto criminis, aut probatione damnare. Idem quoque continuò pater patriæ in ſenatu vltra morem maiorum appellatur, & vxor eius Auguſta.* Quod duodecim Imperatores antecedentes minimè adepti fuerant, id obtinuit Adrianus libertate Chriſtianis data; quaſi Deus hoc ſolùm expectaret in Imperatoribus, quòd nimirùm permitterent Chriſtianis ſacrificare Deo, vt imperatorias glorias amplificaret. *Pau. Oro.*

§. IV.

Carnales homines non eſſe putant, quidquid oculis non vident.

OMnipotentis Domini mandatum ideò contemnit Pharao, quia non noſcit Dominum, ait enim: *Nõ noui Dominum, Iſraël non dimittam.* Quid ſtultius? Si ille Dominus eſt potens ſibi rebelles punire, quid intereſt, quo tu minimè noſcas illum? Ad hoc, vt illum non timeas, non ſatis eſt, quòd minimè noſcas, ſi verum eſt, quod ſit. Dic ergo potiùs: *Non eſt Dominus, & Iſraëlem non dimittam?* At carnali homini idem eſt, non eſſe, & non noſci; quidquid enim non noſcit, nec oculis videt, prorsùs non eſſe putat. Magdalena nuntiauit Simoni Petro, & Ioanni vacuatum eſſe ſepulcrum Domini *Ioan. 20.* Ioan. 20. *Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo ſimul: & ille alius diſcipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum. Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introiuit in monumentum, & videt linteamina poſita, & ſudarium, quod fuerat ſuper caput eius, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vnum locum. Tunc ergo, & introiuit ille diſcipulus, qui venerat primus ad monumentum; & vidit, & credidit, nondum enim ſciebat Scripturam, quia oportet eum à mortuis reſurgere: Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſemetipſos. Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans.* Ecce tibi & diſcipuli, & Magdalena viſis linteaminibus, & vacuato ſepulcro viſo non vident corpus Chriſti magiſtri ſui. At illi non videntes corpus, Ieſum minimè plangunt, quin potiùs læti redeunt ad ſemetipſos, Magdalena autem tota in riuos lacrymarum effunditur, quia corpus Ieſu non videt. Et cur illi non plorant, cũ hæc tot lacrymas fundat Ieſu non viſo? Illi vt ſpiritualiores vbi non vident Ieſum in ſepulcro, credunt eum viuere: hæc autem vt carnalior, quod non videt, putat funditùs periiſſe. Ait D. Amb. lib. 3. de Virgin. *Quæ foris eſt, plorat, nam quæ intus eſt, plorare non nouit. Plorat autem, quia corpus non videt Chriſti, & periiſſe putat, quia ipſa non cernit.* Sic, qui externis incubant, qui carnalia ſolùm ſapiunt, nihil credunt eſſe, quod non paret oculis ſuis. Hæc enim erat horũ vox Sap. 2. *Dixerunt enim cogitantes apud ſe non rectè. Exiguum, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt, qui agnitus ſit reuerſus ab inferis, quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hæc erimus, tanquam non fuerimus.* Ecce tibi, qua ratione miſeri adducantur, ne credant aliquid eſſe poſt vitam, nimirùm: *Non eſt, qui agnitus ſit reuerſus ab inferis.* Inſcienter putant funditùs periiſſe, quæ oculis non parent. Quorum ſtultitiam ſic arguit Minutius Fœlix in Octauio: *Tu perire, & Deo credis, ſi quid oculis noſtris hebetibus ſubtrahitur? Corpus omne, ſiue areſcit in puluerem, ſiue in humorem ſoluitur, vel in cinerem comprimitur, vel in nidorem tenuatur, ſubtrahitur nobis, ſed Deo ſeruatur.* Et verum eſt, quòd

Ambr. *Sap. 2.*

etiam

etiam dum ſubducimur oculis creatis, Deo ſeruamur; ſed hoc non ſatis percipiunt carnales, quæ ab oculis deficiunt, abeſſe deficere putantes.

§. V.

Non omnium eſt in Dei cognitionem venire.

HÆc Principis, hæc potentiſſimi Regis vox: *Neſcio Dominum:* Qui enim in regnorum, venerat poteſtatem, in Dei veri cognitionem non venerat. Nec mitor, non enim eſt omnium in Dei cognitionem venire, quando cuncta creata lumina vmbræ ſunt, & tenebræ reſpectu illius.
Iſa 45. Hinc Iſaias 45. de potentiſſimo Rege Cyro, ait: *Aſſimulani te, & non cognouiſti me.* Quippe Deus dedit Cyro clariſſimam Monarchiam, cantatiſſimos triumphos, ingentes diuitiarum cumulos. Quid tunc? Per tot bonorum lumina venit Cyrus in Dei cognitionem? Nullo modo, imò, qui ſic bonis mundialibus ſplendeſcebat, non meruit inter eos numerari, qui
Cyrill. Dei cognitione vigent. D. Cyril. Alex. lib. 5. in Gen. inquit: *Et non cognouiſti me. Videtiſne vt apertè, non cognouiſti me, diceret? Inter eos enim, qui Deum cognouerint, tam præclarum hominem nominare noluit; quem & Regibus excellentiorem, & innumerarum gentium Principem fecit.* Proh miſer homo! Accepit ex Deo mundiales omnes glorias, accepit imperiũ, quo ſe extolleret ſuper mortales cunctos, ſed cognitionem Dei non accepit, ſed illa priuatus euanuit in omnibus bonis ſuis. Meritò
Sap. 13. enim ait Sapiens cap. 13. *Vani autem ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei, & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui eſt, nec operibus attendentes agnouerunt, quis eſſet artifex.* Ex quo Arnob. lib. 1. aduerſùs gentes inter immenſas diuitias mũdo allatas per Chriſtum, hoc eius infinitæ benignitatis opus notat, quo Dei cognitionem docti fuerimus. Ait enim: *Honoribus quantis afficiendus eſt nobis Chriſtus, qui quod frugiferum primo, ac humano generi ſalutare, Deus monſtrauit, quid ſit, quis, quantus, & qualis, qui profunditates eius, atque enarrabiles altitudines, (quantum noſtra quiuit mediocritas) capere, & intelligere permiſit, & docuit. Qui, quo authore, quo patre mundus iſte ſit conſtitutus, & conditus, fecit benigniſſimè ſciri?* Non equidem tantùm eſſet Chriſtianæ benignitatis opus, quòd mundialibus gloriis impleremur, quàm quòd efformamur in eos,
Hier. 9. qui Dei cognitionem percipiunt. Vt dicat Hierem. 9. *Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur diues in diuitiis ſuis: ſed in hoc glorietur, qui gloriatur ſcire, & noſſe me.* Sic ibi.

Exod. 5. Dixerúntque: Deus Hebræorum vocauit nos, vt eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro: ne fortè accidat nobis peſtis aut gladius. Ait ad eos Rex Ægypti. Quare Moyſes & Aaron ſollicitatis populum ab operibus ſuis? Ite ad onera veſtra.

§. VI.

Impij homines ſeditiones, & tumultus metuunt in diuinarum virtutum ſtudio.

QVàm nota eſt in impiis hominibus hæc Pharaonis vox aduerſùs Dei ſanctos, aduerſùs virtutum diuinarum aſſertores, nimirùm: *Sollicitatis populum.* Inquietatis Rempublicam, dum veri Dei ſubeſt obliuio, omnéſque in vitiorum barathra ruunt, nullúmque nõ viget flagitium, ſed innocentes affliguntur, immerentes vapulant; tacent Principes huius mundi, rectores tenebrarum harum. Verùm vbi Deus verè quæritur, virtus nudè requiritur, & ad veritatem, & virtutem itur. Tunc ab impiis prætexitur ſeditio, timetur tumultus, & læſæ maieſtatis criminis prætenditur ſuſpitio. Ait in præſenti Orig. hom. 3. *Orig.* *Donec ſecum eſt populus, & lutum operatur, ac laterem, donec in paleis occupatus eſt, non putant eum eſſe peruerſum, ſed recto itinere incedere. Si verò dicat, volo ire viam trium dierum, & ſeruire Domino, peruerti populum dicis per Moyſem, & Aaronem.* En quã ſæpè id apparet in Chriſtianis Rebuſpublicis, in iis & veritatis proferendæ, & virtutis perſuadendæ ſtudium peſſimè audit apud magiſtratus impios. Dum enim contra tyrannidem, contra ſacrilegia, contra facinora ſileas, prudentiæ nomen acquiris; ſi quid dicas, quod pro virtute ſtet, quod veritatem tinniat, iam temerarij, & factionarij nomen incurriſti. Iam diceris quietis turbator, & populorum ſubuerſor ſcriberis. Cùm Ieſus pullo vectus aſinorum Ieroſolymam veniret, clamabant turbæ, clamabant diſcipuli: *Benedictus, qui venit in nomine Domini.* Tunc Iudæi proceres iis vocibus commoti dicunt ad Ieſum: *Magiſter, increpa diſcipulos tuos.* Et quale crimen erat, ob quod deberent increpari Ieſu diſcipuli? Sanè nihil illi aliud faciebant, quàm palliis dimiſſis ornare viam Ieſu, illiúſque maieſtatem, & gloriam celebrare hymnis; at Ieſu laus, & acceptio nunquam non rea maieſtatis læſæ apparet apud magiſtratus impios. Ex quo D. Ambr. lib. 5. epiſt. *Amb.*
32. orat. in Auxentium, ſic ſui temporis rem definit: *Audiſtis legi, quòd cùm Chriſtus ſuper pullum aſinæ ſederet, clamabant pueruli, & moleſtè ferebant Iudæi. Semper ergo Chriſti laudes verbera perfidorum ſunt. Et nunc cum laudatur Chriſtus, dicunt hæretici, quia ſeditio commouetur, dicunt hæretici, quia iis mors paratur, & verè mortem habent in laudibus Chriſti.* Semper impij ſunt idem in figmentis ſuis; ſemper ſeditioni tribuunt, quòd laudetur Chriſtus. Vide in Anglia innocentes Chriſti Sacerdotes accuſari, imò damnari crimine læſæ maieſtatis, crebris accerſiri iudiciis de proditione regni, de ſeditione excitata inter turbas. Et in quo hi homines venerabiles, omni fulgentis virtute ſeditioſi, aut proditores fuerunt? Extollunt Eccleſiam vetuſtiſſimam Chriſti, prædicant Sacramenta Chriſti; & ſemper hæretici dicunt, cùm laudatur Chriſtus, quia ſeditio eſt. Vide etiã in regnis ſincera religione imbutis, multos ſapiẽtes viros inſcitiæ, & temeritatis accuſari & damnari; non aliã ob rem, quàm quia nudam veritatem dixerunt; quia percuſſerunt notiſſima populis facinora, & inde temerarij, inde ſeditioſi? Equidem cùm res agitur virtutis, ſemper dicunt impij, quòd ſit ſeditio. Id, quod ex aliis multis, & epiſtola Schiſmaticorum Orientalium ad populum Conſtantinopolitanum data patet, quæ habetur tom. 3. Concilij Epheſ. c. 7. Vbi ſic de ſanctiſſimo Cy- *Cõ. Eph.*
rillo, & ſocio eius Memnone loquuntur: *Operæ pretium duximus vos certiores facere, nos Epheſum aduenisse, ibidémque ciuitatem quidem omni tumultuationis genere plenam, vniuerſam verò Synodum non vulgaribus turbis agitatam, Eccleſiam autem velut mare ſæua quadam tempeſtate concitatam reperiſſe; Cyrillo Alexandriæ quondam Epiſcopo, & Memnone Epheſino inſtar ventorum tetram hanc procellam excitantibus.* Quid impiorum ingenio accommodatius? Duæ erant fidei columnæ, Cyrillus, & Memnon, duo capita, quæ pro veritate ſtabant: duo erant lumina, quæ portum ſalutis oſtendebant: & eo ipſo tumultuum authores, & ſeditionum vocabantur. Sic parens meus Sanctus Ignatius, quia Pariſiis ſcholaſticos iuuenes in Chriſti ſequelam trahebat, vt ſeditionis reus verberibus addicitur. Et quam virtutem non æſtiment ſeditionem magiſtratus impij?
Actor. cap. 10. *Aperiens Petrus os ſuum, dixit in veritate comperi, &c. Verbum miſit Deus filiis Iſrael, annuntians pacem per Ieſum Chriſtum: (hic eſt omnium Deus.) Vos ſcitis, quòd factum eſt verbum per omnem Iudæam: incipiens enim à Galilæa, &c.* Sic Petrus in Chriſti laudem promit eius doctrinam à Galilæa incipientem; at Principes Ieroſolymitani accuſantes Ieſum apud *Act. 10.*
Pilatum Lucæ cap. 23. *Inualeſcebant, dicentes: Com-* *Luc. 23.*

monet populum docens per vniuerſam Iudæam, incipiens à Galilæa huc vſque. Hoc erat vnum, quod faciebat Ieſus, in quo amici conueniunt, & inimici, nimirùm quod docebat per vniuerſam Iudæã, incipiens à Galilæa. Hoc autem Petrus laudi tribuit, Iudæi autem illud tribuunt ſeditioni, & tumultui. Sed vnde, quod laudabile erat Petro, ſeditioſũ erat Ieroſolymitanis Principibus. Ille amator pius Ieſu, iſti hoſtes erant, & impij, qui rem virtutis æſtimant ſeditiones, & tumultus. Ait Beda ibi: *Hic accuſantium ſermo magis, & eum, qui accuſatur, innoxium, & eos, qui accuſant, docet eſſe peruerſos. Potuit nanq; aliquis amator Domini, ſicut etiam fecit, eandem ſententiam laudis loco ponere, dicendo auditoribus bonis: Vos ſcitis, quod factum eſt verbum per vniuerſam Iudæam: incipiens enim à Galilæa*, &c. Sic pij laudem æſtimant, quod impij, & peruerſi ſeditionem æſtimant.

Beda.

§. VII.

Mundiales Principes ſeditionis crimen æſtimant, quidquid illorum quæſtus temporales imminuit.

PEtebat Moyſes Iſraëlitas ad hoc, vt irent ad ſacrificandum Deo via trium dierum; propter quod apud Pharaonem ſeditionis crimen incurrit. Quippe ait: *Quare Moyſes, & Aaron ſolicitatis populum ab operibus?* Vbi Noſter poſuit verbũ, *ſolicitatis*, eſt in Hebræo verbum, quod iuxta multorum opinionem apud Oleaſtrum, *deficere, & rebellare*, ſignificat: quaſi arguat Pharao Moyſem, quòd in eo ſolicitaret populum ad rebellionem, & defectionem, quod ſeditioſorum proprium eſt. Sed vnde Rex ſuſpicabatur, vel vmbram rebellionis, aut ſeditionis, quãdo ſolùm expetebatur profectio ad ſacrificãdum Deo. Vnde ſacrificiorum ſtudium potuit præbere Regi ſeditionis ſuſpicionem? Id inſinuat verbum textus: *Solicitatis ab operibus*, &c. Vbi ſacrificia impediebant opera, per quę regalis fiſcus adaugebatur; non miror, quòd vel ipſa Dei adoratio æſtimaretur à Rege quaſi ſeditio, & rebellio aduerſùs regnum. Notiſſima eſt hiſtoria ex Act. cap. 16. vbi Paulus puellam liberauit à ſpiritu Phitonico, quo imbuta multas res prædicebat, & non paruum quæſtum Dominis ſuis acquirebat: Quid tunc? *Videntes autem Domini eius, quia exiuit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum, & Silam perduxerunt in forum ad Principes, & offerentes eos magiſtratibus, dixerunt: Hi homines conturbant ciuitatem noſtram.* Expende, qui dicantur perturbatores ciuitatis, qui ſeditioſi dicantur, nimirùm Paulus, & Silas veri Dei prædicatores, dæmonum expulſores. Hoc vnum faciunt, vt Dæmon à puella abſcedat, & quia ad eorum voces Dæmon pellebatur, ſeditionis accuſantur. Vnde, ô boni, putatis ſeditioſos illos, qui Dæmones exturbabant? Ait textus: *Videntes, quia exiuit ſpes quæſtus eorum.* Quippe excluſo Dæmone lucrum minuebatur, & dum lucrum minuitur, ipſam Diaboli contritionem æſtimabant proditionem ciuitatum: Ad hæc D. Chryſoſt. hom. 35. ibi: *Vbique malorum cauſa pecunia. O paganorum inhumanitatem, vt augeant pecuniam, puellam à Dæmoniis vexari volunt. Arrepto Paulo, & Sila dixerunt: Hi homines turbant ciuitatem noſtram. Et maieſtatis læſæ crimen dicunt.* Proh genus Politicorum hominum Deo inuiſum! Malunt hi Dæmonibus vexari, quàm lucrum amittere; quidquid ſpem temporalis lucri minuit, & ſeditioſum, & tumultuarium, & regno exitiale putant. Et quid non faciat lucri amor apud Politicos? Ex ſepulcri cuſtodibus audientes Pharisæi reſurrectionem Chriſti Matth. 28. *Copioſam pecuniam dederunt militibus, dicentes: Dicite. Quia diſcipuli eius nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis dormientibus.* Chriſti gloriam in proditionis, & furti ſuſpicionem retorquere conabantur; quod vt facerent, copioſam pecuniam ponunt in medium accipiendam à militibus, qui confingerent diuini cadaueris furtum, & Apoſtolorum

Act. 16.

Chryſoſt.

Matt. 28

proditionem. Nec miror, quòd metus perdendi pecunias clamaret Apoſtolos proditores, & latrones. Ex quo D. Hilar. canone 33. *Emitur verò à cuſtodibus, qui omnia hæc viderant, argento reſurrectionis ſilentium, & mendacium furti, honore ſcilicet ſæculi, & cupiditate, quia in pecunia honor ſæculi eſt, Chriſti gloria denegatur.* Et quidem vbi inter Politicos interceſſerit ſpes acquirendi lucrum, vel metus perdendi, haud dubium, quin Chriſti gloria negetur, & ſanctiſſimi quique vel furti, vel proditionis accuſentur.

Hilar.

§. VIII.

Fides reſurrectionis maximè homines promouet.

LIs erat inter Pharaonem, & Moyſem de itinere trium dierum neceſſariò ad hoc, vt populum ſacrificaret Deo; quippe ait Moyſes: *Deus vocauit nos, vt eamus viam trium dierum*, &c. Et cur Diabolus in Pharaone ſic cauebat trium dierum profectionem, quam adeò Deus in Moyſe requirebat? Erat ibi Dominicę reſurrectionis Sacramentum, in cuius fide maximè conſiſtit ingens hominum promotio, & accretio. Ex quo D. Aug. ſer. 90. de tempore, ait: *Videamus, quid ſit illud, quod dixit Moyſes; viam trium dierum ibimus in deſertũ, vt ſacrificemus Domino Deo noſtro. Hæc quidem volebat Moyſes, ſed contradicebat Pharao, nolens filios Iſraël à ſe longè diſcedere. Non enim volebat Princeps huius mundi trium dierum ſacramenta cognoſcere. Illa vtique ſacramenta, de quibus Oſeas dixit: Viuificabit nos poſt duos dies, & in die tertia ſuſcitabit nos.* Tridui ſacramenta exitialia erant Dæmoni, vt quæ reſurrectionis continebant myſteria; in cuius fide hominum conſiſtebat ſuſcitatio, & erectio. Ex quo enim homo ſub reſurrectionis initiatur myſterio, maxima ſibi bonorum acquirit augmenta. Hinc Matth. cap. 1. attexens Saluatoris noſtri genealogiam, inter fœliciſſimos, & auctiſſimos eius proauos, ait: *Booz autem genuit Obed ex Ruth.* Non fuit contentus Booxum percenſere inter Chriſti parentes, ſed inſuper notauit ex qua vxore habuit, quòd Chriſti pater diceretur. Sed illud inquirendum eſt, cur Boozus in tantam gloriam venire meruit, non ex alia vxore, ſed ex Ruth? Booxus ideò Ruth in coniugem accepit, vt ſuſcitaret ſemen fratris ſui defuncti, iuxta legem Deutheron. 25. in quo Dominica exprimebatur reſurrectio. Quapropter cùm coniugium celebrat ſub reſurrectionis typo, ad tantam gloriam deuenit, quòd numeretur inter Chriſti Domini parentes. Ait Procopius in Gloſſa ad dictum cap. 25. Deuther. *Nondum manifeſtata reſurrectione, ipſa poſteritas, ac memoria per ipſam generis conſeruata ſolatio veteribus fuit. Interim verò reſurrectionis figuram obtinuit. Eam verò cùm obſeruaſſet Booz, & duxiſſet Ruth. prodigij quiddam ſimile adeptus eſt, vt proauus eſſet Chriſti, futuram promiſſionem reſurrectione mortali imitatus. Nam oportebat eum, qui nobis reſurrectionem donauerat, genus ducere per eos, qui typum eius ſecundum carnem conſeruauerant.* Quia in materiali ſeminis ſuſcitatione Booxus reſurrectionem dominicam adumbrabat, inde in tantam gloriam Chriſtiferæ proſapiæ fuit exaltatus. Hinc Dominus per Ionam cap. 3. Niniuitis dicebat iuxta Septuag. lectionem: *Adhuc tres dies ſunt, & Niniue ſubuertetur.* Et mirabar, quòd triduum præfigeret ſubuerſioni Niniuitarum, quando triduum conſecratum reſurrectioni Dominicæ erat. Quippè ait Ioann. 2. *Soluite templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud.* Et quando triduum ſacratur reſurrectioni, cur etiam præfigitur Niniuitarum ſubuerſioni, niſi vt in ipſis minarum verbis per reſurrectionis typum, nouæ ſalutis, nouæque vitæ reciperent auſpicium? Ait D. Ephræm ſerm. de Pœnit. *Oppone ſermonem ſermoni. Ille ſuſcitare promittebat, hic euerſionem comminabatur. Chriſtus reſuſcitat ad pœnitentiam inuitans, & à propria reſurrectione oſtendit pœnitentiam, cuius* bomini

Aug.

Matt. 1.

Procop.

Ion 3.

Ephræm.

Digitized by Google

hominis cauſam ad reſurrectionem exiſtere, in pietate. Ecce tibi vt triduum in vtriuſq; reſurrectionem adumbrabat, ſic ſub huius typo incrementi ſalutaris auſpicium dabatur.

§. IX.

Vt tridui abſtinentia inauſpicatum quid times in ſacrificio Euchariſtico.

VOcantur Iſraëlitæ ad ſacrificium per viam trium dierum, niſi velit peſte, aut gladio perire; inauſpicatum enim quis vereri debet, ſi in trium dierum itinere nullo ſacrificio munitur. Ecce textus: *Deus Hebræorum vocauit nos, vt eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro, ne fortè accidat nobis peſtis, aut gladius.* Et cur peſtis, aut gladius non immineat iis, qui in trium dierum via nullum participent diuiniſſimi altaris ſacrificium? Quod vno, aut alio die ad ſacrificium Euchariſticum vocatus abſtineas parco infirmitati tuæ. At vbi trium dierum ſit concurſus, & per omnes tres dies continuos, & Dei vocibus, & multitudinis exemplo voceris ad ſacrificandum Deo in Euchariſtia, & nihilominus abſtineas, fallar, niſi peſtifer aliquis exitus immineat.

Matt. 14 Matth. 14. quadam die concurrerant ad Ieſum in deſertum, vt curationem morborum acciperent: *Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in caſtella, emant ſibi eſcas.* Curant ibi Apoſtoli de turbarum cibo, at Ieſus nulla eius oſtenditur occupari ſolicitudine.

Matt. 15 Sed Matth. 15. dum ſimilis concurſus fieret ad Ieſum, conuocatis diſcipulis, ait Ieſus: *Miſereor turbæ; quia triduo iam perſeuerant mecum, & non habent, quod manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.* Non ſolùm attendit Dominus, ſed & prouidet cibos, timens iis, ne deficiant in via. Et cur id in primis non timebat Dominus? Cur magis ad hos afficitur, & magis cauet, & timet, ne ij ſine cibo deficiant? Ait ipſe: *Quia triduo perſeuerant mecum*, &c. Illi per ſpatium vnius diei ſolùm abſtinuerant à cibo, nec miror, quòd nihil illis Deus timeat: at ij, qui toto triduo iuxta panem viuum extiterant, nec vllam panis buccellam applicuerant ori ſuo, meritò iis ſolis Deus timet, ne in via ſalutis deficiant.

Euſeb. Vt enim ad hæc ait Euſeb. Emiſſenus: *In hac via deficiunt ieiuni, per hanc viam currere non poſſunt, qui Chriſti pane non ſunt refecti.* Sic ibi.

Exod. 5. Dixitque Pharao; multus eſt populus terræ: videris, quòd turba ſuccreuerit: quanto magis ſi dederitis eis requiem ab operibus? Præcepit ergo in die illo præfectis operum, & exactoribus populi, dicens: Nequaquam vltra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, ſicut priùs, ſed ipſi vadant, & colligant ſtipulas. Et menſuram laterum, quam prius faciebant, imponetis ſuper eos, nec minuetis quicquam: vacant enim, & idcircò vociferantur, dicentes: Eamus, & ſacrificemus Deo noſtro. Opprimantur operibus, & expleant ea: vt non acquieſcant verbis mendacibus.

§. X.

Nimia oppreſſio ſubditorum in temporalibus extremum exitum parat regno terreno, & maximum augmentum cæleſti.

QVid Pharaone crudelius? Vocabantur Iſraëlitæ, vt ſe Deo ſubiicerent, eique cultum præberent: metuens autem Pharao & ſibi, & regno ſuo damnum ab Iſraëlitarum perfectione, eam miſeris captiuis parat oppreſſionem, qua funditùs in eis pereat Dei memoria. *Præcepit ergo in die illa Præfectis operum, & exactoribus populi, dicens: Nequaquam vltra dabitis paleas*, &c. *Et Opprimantur operibus, & expleant ea*, &c. Proh Deus immortalis! Hæc eſt illa Iſraëlitarum liberatio à te promiſſa? Siccine captiuitatis pœnas exuunt, etiam contrito Ægyptio per manum tuam fortem, vt promittebas? Eſtne idem opprimi populum feraliſſimis exactionibus, & liberari prorſus contrita tyrannide? Eſtne idem ſeuerioribus edictis in laborioſa opera teneri, & in libertatem filiorum Dei auolare? Equidem hæc duo ſolent à nimia oppreſſione ſubditorum naſci, & quòd cœleſte regnum aſſurgat, & quòd terrenum imperium prorſus cadat. Nullo fortiùs prouidentia diuina promiſſionem ſuam ad effectum perduceret in conterendo Pharaonis regno, & in promouendo ſuo, quàm dum permiſſit Pharaonem tanta ſæuire tyrannide. Ad hæc ſapienter, & pulchrè loquebatur Lyppoman. in cat. ſa- Lyppom.
tus: *Tyrannorum profectò hîc mores deſcribuntur, & ferocitatis exempla, qui dum Deus populum è ſeruitute, & captiuitate vocat, indurati grauiùs premunt. Sed ſic regere debent, qui iudicio diuino prope diem regno pellendi ſunt. Talia ſunt opera prouidentiæ diuinæ, ita vniuerſa ſancta grauia ſunt, ac difficilia. Nemo ad ſummam requiem ſine ſummo labore vnquam contendit. Sic libertati viam aperit, atque parat nimia crudelitas exactionum.* Ecce tibi ex ſeueriſſimis edictis Pharaonis duo iam monſtrantur imminentia; alterum ſcilicet eſt, quòd Pharao citò erat à regno depellendus, quando, qui tam duriter, & immaniter regunt, citiſſimè currunt in perditionem regni: quippe ait: *Sic regere debent, qui prope diem regno pellendi ſunt.* Alterum autem eſt, quod populus inde quam primùm ſit in requiem Dei, & libertatem filiorum eius promouendus, talia enim ſunt opera prouidentiæ diuinæ, quæ ex maioribus afflictionibus magis augeant cœleſte regnum in cœlo, & in terris. Sic, quæ nocent terreno regno, maximè proſunt cœleſti. Nota eſt hiſtoria Roboami filij Salomonis, à quo cùm populares peterent aliqualem diminutionem exactionũ 3. Reg. 3 Reg. 12.
12. *Reſpondit Rex populo dura*, &c. *Et locutus eſt eis ſecundùm conſilium iuuenum, dicens: Pater meus aggrauauit iugum veſtrum, ego autem addam iugo veſtro: Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus. Et non acquieuit Rex populo, quoniam auerſatus fuerat eum Dominus, vt ſuſcitaret verbum ſuum, quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitis ad Ieroboam.* Itáque vt Deus ſuum conſilium perficeret in tollendo regno Roboami, permiſſit Roboamum in eam ſeueritatem, & crudelitatem venire, qua duplicaret patris ſui exactiones populo moleſtiſſimas. Sed & Ieſus vnicus Dei Filius Patris ſui ſeueritates, & exactiones multiplicat, ſic enim Matt. 5. *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non* Matth. 5
mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam iam mœchatus eſt eam in corde ſuo, &c. *Iterum audiſtis, quia dictum eſt antiquis. Non peierabis; reddes autem Domino iuramenta tua. Ego autem dico vobis non iurare omnino*, &c. *Audiſtis, quia dictum eſt: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros*, &c. Compone modò Ieſum cum Roboamo, vterque Regis filius, vterque regnum hæreditabat ex patre; vterque paternas ſuperabat ſeueritates, addens plures rigores, ſupra eos, quos pater poſuerat aduersùs ſubditos. Sed Roboam in illam cogitationem permittitur ire, vt regnum amittat, Ieſus autem ſic regit, vt regnum ſtabiliat, vt regni cœleſtis vacuatas ſedes impleat. Quid agis, ô bone? Cur ſeueritatis leges, & exactiones multiplicas? Nónne inde Roboam regnum amiſit? Nónne inde regna temporalia perduntur? Cur tu magis ea non caues, vt regnum tuum ſtabilias? Imò inde magis ea intẽdit Chriſtus, per quæ terrena regna perduntur,

perduntur,quæ enim terrena ſubditis vacuant, cœleſtia implent. Ad hæc Ruper. de Trinit. lib. 1. in Euang. Ruper. cap. 19. *Itaque quod nunc ait Rex iſte, Rex nouus. Ego autem dico vobis, & in omnibus anguſtam oſtendit eſſe viam regni ſui,magis quàm hactenus fuerit, pene idem eſt, ac ſi dicat: Pater meus poſuit ſuperbos iugum graue; ego autem addam ſuper iugum veſtrum. Quid igitur hoc ſibi vult,niſi quia Rex iſte Deus eſt, & quod regno terreno ſolet obeſſe,hoc cœleſti prodeſt regno eius?* Per eadem equidem & perduntur terrena regna,& cœleſtia ſtabiliuntur. Exactorum ſeueritas nimia, & crudelitas in affligendis ſubditis terrenum regnum ad extremum impellit exitium,ſed cœleſte regnum valdè confirmat.

Exod. 5. Igitur egreſſi Præfecti operum, & exactores ad populum,dixerunt:Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas. Ite, & colligite ſicubi inuenire poteritis,nec minuetur quicquam de opere veſtro. Diſperſúſque eſt populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas. Præfecti quoque operum inſtabant, dicentes: Complete opus veſtrum quotidie, vt priùs facere ſolebatis, quando dabantur vobis paleæ,

§. XI.

Non eſt Rex, qui ſubditos ſupra modum premit.

NOn poſſum non mirari ſacri Scriptoris differentiam in nominando Pharaone,namque ſuprà, vbi introducitur Pharao locutus cum Moyſe,& Aaron, ait textus: *Ait ad eos Rex Ægypti;Quare Moyſes,& Aaron ſolicitatis populum ab operibus ſuis? Ite ad onera veſtra.* Verùm vbi agitur de eodem aggrauante ſupra modum populum ſibi ſubiectum,ſtatim relicta Regis appellatione, incipit textus: *Dixitque Pharao*, &c. imò ipſiſſimi illius Præfecti, vt eius crudeliſſimum edictum notum faciant Iſraëlitis, aiunt: *Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas.* Et cur vocatus primò Rex Ægypti, modo ſolùm Pharao vocatur? Nónne efficacius edictum proponerent ſub expreſſo nomine Regis, dicentes: *Sic dixit Rex: Non do vobis*,&c. Cur modò nomen ſupprimitur Regis, quod primò exprimebatur? Equidem,in primo dicitur Rex, vt qui à ſubditis conſueta,& moderata opera exquirebat, ſub quibus non nimis opprimebantur. In ſecundo autem, quando nimiam eorum tractat oppreſſionem, quando vult eos ſupra modum, & ſupra vires grauari, tunc ablato nomine Regis,ſolùm nominatur Pharao. Et meritò,non enim Rex eſt,qui ſubditos ſupra modum grauat. Vnde
Pau. Oro. Paul. Oroſius lib. 7. cap. 4. de Tiberio Imperatore aiebat: *Tiberius quibuſdam præſidibus augenda prouinciis tributa ſuadentibus ſcripſit. Boni paſtoris eſſe, tondere pecus,non deglubere.* Non paſtor, non Rex,non Princeps,
Exod. 3. ſed carnifex eſt,qui pecus ſubditum mactat. Exod. 3. vbi Moyſes dux populi inaugurabatur ad rubi ardentis miraculum,ſic audit ex Dei voce: *Solue calceamenta de pedibus tuis.* Nunquam anteà auditum fuit, quòd in ſignum reuerentiæ calceamenta ſoluantur, frequentior ad hoc erat apud nationes capitis nudatio. Cur Deus à ſuo Principe petit calceorum ablationem,non nudationem capitis? Caput laneis operiebatur,quæ de pecudum tonſione ſumebantur: calcei autem ex pellibus fiunt, quæ ſupponunt iugulationem, & mortem animalis. Sic innuebatur Principi, ne de pellibus occiſorum,ſed de tonſione vitam agat. Non enim Rex eſt,qui mactat ſubditos,ſed qui illis vitam affert. Hinc Dauidi puerulo regnum ſtatuens Deus,illum vocat in certamen cum Goliath, per quem totus Iſraël periclitabatur.
1 Reg. 17 Ait enim textus 1. Reg. 17. *Audiens autem Saul,& omnes Iſraëlitæ ſermones Philiſthæi huiuſcemodi, ſtupebant,& metuebant nimis.* Cum hoc Philiſthæo pugnaturus mittitur à Deo Dauid, quando fortiſſimi omnes Iſraëlitarum pugnatores cadebant animo,& mortem,aut ſeruitutem expectabant. Et cur Deus maluit omnium Iſraëlitarum ſpem in vnius puerili Dauidis conſtituere manu? Meritò; vt inde iam Rex deſignaretur,ex quo nullus ſubditorum non deberet ei vitam,
& libertatem. Pulchrè ad hæc D. Baſil. Seleu. orat. 15. Baſil. Sel
Iam Saul à dæmoniaca ſeruitute liberatus erat; & lyra pulſu Dauid impurati ſpiritus dominationem fregerat: conflictus cum Goliath,dæmonum pugna ſucceſſit; ne ſolius Regis ſoſpitator eſſet Dauid, verùm etiam palam de vniuerſo Iſraele bene mereretur, & ſubditis allata ſalute Rex ſtabiliretur, ac promulgaretur. Quippe inde quis Rex ſtabilitur,& deſignatur,ſi ſubditis ſuis, & vitam,& incolumitatem præbeat. Sanè nullus eſt, qui illum Regem credat, qui in danda ſalute ſubditis non perſeuerat. Vnde cùm Chriſtus Dominus ſuffixus cruci ſubditorum ſuorum ſalutem ſanguine proprio emebat; ſtul-
tiſſimè clamabant Phariſæi Matth. 27. *Si Rex Iſraël* Matt 27
eſt,deſcendat nunc de cruce, & credimus ei. Contra quos
ſapienter ait D. Leo ſerm. 4. de Paſſ. *De quo erroris* D. Leo.
fonte Iudæi,de quo inuidiæ lacu talium blaſphemiarum venena potaſtis? Quis vobis magiſter tradidit, quæ doctrina perſuaſit,quòd illum Regem Iſraël illum Dei Filium credere deberetis,qui ſe crucifigi non fineret? Nullus magiſter, nulla ratio, nulla doctrina oſtendere poteſt eum Regem eſſe,qui pro ſubditorum ſalute ſibi parcit.

§. XII.

De malitia Diaboli venit,quòd homo ad leuidenſia,& minuta ſolùm reſpiciat.

VIde & tyrannum, & diabolicum decretum aduersùs homines,nimirùm: *Ipſi vadant, & colligant ſtipulas.* Non permitteris aliud reſpicere,aliud cogitare, quàm ſtipolas, quàm res nullius ponderis, & momenti. Sic ſemper tenentur, qui diabolica tyrannide, & malitia reguntur, vt neſciant attendere niſi ad ſti-
pulas,ad res leuiſſimas. De Ieſu locutus Ioann. cap. 7. Ioan. 7.
inquit: *Iam die feſto mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat. Et mirabantur Iudæi, dicentes: Quomodo hic literas ſcit,cùm non didicerit?* Sanè multa dicebat Ieſus mirabilia, quæ ſapientiſſimos quoſque in admirationem raperent,& maximè illos inſtruerent. Sed Iudæi, quid mirabantur in hoc Doctore cœleſti? An altitudinem doctrinæ? An vtilitatem? An præſtantiam? Minimè,ſed altitudine, & præſtantia, & vtilitate doctrinæ poſthabita, illud mirabantur, quòd ad illos erat momenti nullius, nimirùm, quomodo ſciret literas. Sic enim erant imbuti diabolica malitia, vt ſolùm ad id, quod leuius erat, & nullius ponderis reſpicerent. Ait
D. Chryſoſt. homil. 48. in præſenti, inquiens: *Vides eo-* Chryſoſt.
rum plenam malitia admirationem? Non enim doctrinam admirabantur,neque capiebant. Sed alia eos mouebat admiratio,vnde id ſciret. Quæ dicebantur à Ieſu,ea erant, quæ ex ſe maximè conducebant ad hominum vitam; ad hæc tamen non attendebant Iudæi, ſed iis magnia relictis,quod leuius,& nullius vtilitatis erat, id mirabantur,id exquirebant,clamantes: Quomodo hic literas ſcit? O plenam admirationem malitia! Vt enim pleni erant malitia diabolica,ſic relictis ſolidis,& pretioſis,ſolas reſpiciebant ſtipulas nullius fructus, nec momenti. Neſcit equidem malitia ad pretioſa, & ſo-
lida reſpicere: Hinc Lucas cap. 7. *Ecce mulier, quæ erat* Luc. 7.
in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quòd accubuiſſet in domo Phariſæi,attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retro ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, &c. *Et vnguento vngebat.* Sed & Matth. 16. de hac eadem fœmina dicitur: *Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum vnguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius*, &c. Expende, vt in primo dicatur mulier attuliſſe vnguentum

Digitized by Google

tom,noo tamen exprimitur,quòd vnguentum pretioſum fuerit:in ſecundo antem,non ſolum vnguentum, ſed & pretioſum explicatur. Et cur in primo non dicitur vnguentum etiam pretioſum? Tunc introducebatur mulier peccatrix in ciuitate, adhuc diabolicæ malitiæ ſeruiens reatui, ex quo habebat nondum pretio-
Orig. ſa,& ſolida tractare. Ait Origenes homil. 35. in Matth. *Conſidera,quàm cautè apud hos,qui peccatricem non retulerunt, vnguentum eius quaſi pretioſum laudatur. Apud Lucam autem,qui expoſuit peccatricem, vnguentum ſimpliciter nominatur,nec pretioſum,nec nardi piſtici. Adhuc enim habere non poterat vnguenta huiuſmodi.* Minimè pretioſa,& ſolida tractantur ab illis, qui conſtringuntur diabolicæ malitiæ reatibus. Hæc enim non ſinit ſuos ad alia aſpicere, quàm ad leuidenſia, & parui, aut nullius momenti. Nouit hoc ſanctiſſimus ille Ioſeph, qui vt dominæ ſuæ furcotem libidinem repel-
Gen. 39. leret,hæc illi referebat Geo. 39. *Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis,ignorat, quid habeat in domo ſua, nec quicquam eſt,quod non in mea ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi,præter te, quæ vxor eius es, quomodo ergo poſſum hoc malum facere?* Quantula hæc ratio pro peccato depellendo,quæ deſumitur ab homine? Nónne fortior longè eſſet, quæ ex Deo deſumeretur, & ex æternis pœnis peccatori imminentibus? Cur nec Deum,nec infernum meminit Ioſeph,ſed tantum heri ſui offenſam prætendit,quæ in peccato minimum ma-
Pſal. 50. lum eſt,adeò vt Dauid ſolùm dixerit Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccaui.* Quaſi nihili æſtimaret hominum offenſas, præ Dei offenſa? Cur ergo hoc, quod Dauid in peccato ſuo parui pendit,id ſolùm prætendit Ioſeph, vt peccatricem auertat? Cur non ad maiora, & præſtantiora recurrit? Sanè,res erat cum fœmina malitiæ diabolicæ plena, quæ minimè perciperet magna, & præſtantia, & ideò ſapiens iuuenis illi leuiora, & viliora prætendit, vt ad quæ mulier peccatrix magis atten-
Chryſoſt. deret. Pulchrè Diuus Chryſoſtomus homil. 32. in 1. ad Corinth. inquit: *Cur autem heri erga ſe beneficia commendat? Diuinarum rerum motum barbaram impellere mulierem non potuiſſet, ab humanis igitur impellere tentat.* Diuina,& ſolidiora dimittit, vt quæ minimè attendantur ab iis,qui ſunt diaboli malitia infecti; humana, & leuia prætendit, vt quæ ſola reſpici ſoleant à vitiorum ſeruis.

§. XIII.

Lucelli temporalis ambitio in ſeruis Dei grauiores factiones parit.

DAbat anteà Ægyptius paleas Iſraëlitis ad conficiendos lateres; & cùm Ægyptius paleas dabat, minimè dicuntur Ægyptij per terram diſperſi, vt illas colligerent. Vbi autem coacti ſunt Iſraëlitæ paleas quærere, ecce ait textus: *Diſperſuſque eſt populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas.* Itáque Iſraël totus diſpergitur per terram Ægypti, vbi intendit colligere paleas,ſed Ægyptius in eadem collectione palearum dum occupabatur, non diſpergebatur. Et cur palearum inquiſitio non in Ægyptiis, ſed in Iſraëlitis tantam diſperſionem parit? Adumbrabatur iam tunc, quid in religioſorum hominum natione, vel parui lucelli temporalis inquiſitio, & ambitio parit: lucelli enim parui ambitio, quæ non commouet homines mundiales, hæc in religioſorum adytis pernicioſas diſperſiones, & diuiſiones facit. Caueat religioſa natio affectum ad quæuis, licèt parua lucella temporalia; vbi enim hic affectus intrauerit religioſa clauſtra,fallor, niſi ibi mille animorum diſperſiones, diuiſiones,& factiones gignantur. Numer. 11. Iſraëlitæ faſtidientes cœleſtem panem plorabant pro cœpis, & peponibus: *Audiuit ergo Moyſes populum flentem per familias, ſingulos per oſtia tentorij ſui*; vbi Lyra in addition. 4. ad 4. audiens, quòd flebant per familias,colligit: *Quod erant diuiſi ab inuicem, & non congregati.* Sed Oſeas capite 9. de illis ait: *Reuerſus eſt* *Oſeas 9.*
Ephraim in Ægyptum, & in Aſſyriis pollutum comedit, &c. *Ægyptus congregauit eos.* Ecce tibi egreſſi ab Ægypto, cœliſti pane paſti, & recreati,diuiſi ab inuicem, & non congregati fletibus vacabant pro cœpis Ægyptiorum. Verùm reuerſi in Ægyptum profanis ibi pabulis dediti congregabantur, ait enim: *Ægyptus congregauit eos.* Cur ergo cœpæ Ægyptiæ Hebræos in Ægyptum reuerſos minimè diuidebant, ſed prorſus congregabant, at illæ ipſæ, vel concupitæ ab eiſdem in deſerto exiſtentibus,illos diuiſos, & diſperſos tenebant fletibus vacantes? Equidem in deſerto ſancti, & religioſi erant Iſraëlitæ, cœleſtibus alti pabulis, in religioſa autem natione temporalis lucri affectus diuiſiones, & diſperſiones parit, quas minimè pariebat in eiſdem, quando à religione diſcedentes ad Ægyptum reuertebantur, ibique mundialiter, & profanè victitabant. Non enim vilis locelli affectus adeò factionarius eſt in mundialibus, vt in religioſis clauſtris. Hinc Matth. 20. ad Ieſum: *Acceſſit mater ad eũ filiorum Zebedæi cũ filiis ſuis,adorans, & petens aliquid ab eo. Qui* *Matt. 20*
dixit ei: Quid vis? At illi: Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad ſiniſtram, in regno tuo. Et quidem dextera æterni Regis noo ſolùm duos capiebat fratres, ſed & ibi vniuerſa ſanctorum multitudo erat collocãda; ſic enim habes Matt. 25. *Statuet oues quidem à dextris.* Vna ergo Ieſu dextera vniuerſos cœli Principes capiet. Cur mulier hæc non petebat, vt ambo filij collocarentur in dextera? Cur maluit, vt diuiſi, & ſeparati à dextris, & ſiniſtris extarent? Cur noo potiùs illis & ſedis, & honoris requirebat vnitatem? Rationem attigit Diuus Chryſoſtomus homil. 66. *Chryſoſt.*
in Matth. fatus: *Quoniam prope Ieruſalem erant, credebántque regnum Dei iam iam euenturum, quod huius vitæ, ac ſæculare opinabantur, hæc poſtulabant.* Et meritò, vbi ſæculare regnum expetitum opinabantur, rem poſtulabant, qua diuiſi, & ſeparati à ſe inuicem extarent, non poteſt enim temporalis affectus in natiooe ſanctorum longas diuiſiones non cauſare.

Exod. 5. Flagellatíque ſunt,qui præerant operibus filiorum Iſraël, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus. Quare non impletis menſuram laterum ſicut priùs,nec heri, nec hodie? Veneruntque Præpoſiti filiorum Iſraël, & vociferati ſunt ad Pharaonem,dicentes. Cur ita agis contra ſeruos tuos? Paleæ non dantur nobis,& lateres ſimiliter imperantur. En famuli tui flagellis cædimur,& iniuſtè agitur contra populum tuum.

§. XIV.

Non omnium eſt,ſed præſtantiſſimorum, quòd vel mediis ærumnis nihil Deo perficiant contrarium.

VIde quo ferat flagellorum acerbitas Præpoſitos populi Iſraël, nimirùm: *Vociferati ſunt ad Pharaonem, dicentes. Cur ita agis contra ſeruos tuos? En famuli tui flagellis cædimur, & iniuſtè agitur contra populum tuum.* Nulla in illis memoria Dei, ſed ſeſe totos fatentur Pharaonis famulos. Quid turpius? Equidem non omnium eſt tormentis non vinci. Ait homil. 3. in præſenti Origen. *Superati verberibus non-* *Orig.*
nulli a fide decidunt, & confitentur ſe eſſe populum Pharaonis. Non enim omnes,qui ex Iſrael,hi ſunt Iſraelitæ,nec quia ſunt ſemen,ſunt omnes filij. Non equidem omnium, ſed præſtantiſſimorũ eſt illa fortitudo, qua veri Iſraëlitæ,veri Dei filij nullis adducantur ærumnis,& præſtẽt Pharaoni famulitium, ſed vni Deo ſe ſiſtant. Martha

illa Ioann. 11. fratris vniel morte afflicta, amatiſſimiſque luctibns, & doloribns ciocta: *Vt audiuit, quia*
Baſil. Sel. *Ieſus venit, occurrit illi.* Id quod meditatus Diu. Baſil. Sel. orat. 40. ait: *Occurrit Chriſto luctu adhuc adoleſcente. Vides amorem viuacem.* Et quidem non parui amoris res erat, quòd cùm tanti luctus, tanti doloris adoleſcerent cauſæ, non tamen pigritaret Ieſu venienti ſeſe in primis præſentare. Quin præſtantiſſimæ amatricis fuit, quod adoleſceotis luctu, & ærumna, adhuc nec ad modicum ſuſtinuerit à Ieſu ſuperari. Componite modo Marthæ Moyſem, qui numer. 2. iuſſus educere aqnam de petra, aſſumpta virga ait: *Num de petra hac vobis aquam poterimus educere?* Multa indubitanter fecerat mirabilia Moyſes cum virga; cur mo-
Theod. dò dubitat aquam de petra præſtare? Theodoretus, quæſtione 38. *Ipſis de morte ſororis dolentibus inſtabant Iſraëlitæ, murmurantes ob aquæ penuriam. Quapropter moleſtè ferentes eorum petulentiam, ambiguis vſi ſunt verbis, dum educerent aquam.* Erant Moyſes, & Aaron dolentes de recenti obitu ſororis, & adoleſcente adhuc luctu vocabantur ad educendam aquam, & inde in errorem ſunt delapſi. Non enim omnium, ſed optimorum eſt, qnòd mediis luctibus, & calamitatibus neſciant deuiare. Vnde commendans Gorgoniam ſo-
Naz. rorem ſuam Nazianzenus ait: *Modeſtiam, & verecundiam in doloribus quoque retinuit.* Hinc ipſe Ieſus, dum in cruce erat, immenſis penè doloribus occupatus
Ioan. 19. Ioann. 19. *Cum vidiſſet matrem, & diſcipulum, quem diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier ecce Filius tuus.* Et quantum hoc fuit ad matris ſolatium, quòd amiſſo Filio Deo, reciperet hominem Ioannem? Quando ergo hoc parum, aut nihil conducebat ad matris ſolatium, cur Ieſus inter tot dolores voluit id matri procurare? Fateor parum erat hoc matris ſolatium; at maximum argumentum fuit Chriſti præſtantiæ, quem tot genera pœnarum non adduxerunt, vt à debito matri
D. Cyril. officio deuiaret. Et quo pulchrè ait Diuus Cyrillus Aleand. lib. 11. in Ioann. capite 34. *Cum igitur ita per legem ipſe præceperit, cùmque omnis virtutis ipſe fons ſit, quomodo non oportebat ab ipſo, & per ipſum primum nos diſcere, nec quando intolerabiles imminent ærumnæ negligendos eſſe parentes? Optimus enim ille certè eſt, non qui magna in tranquillitate, ac copia rerum, ſed qui in tempeſtate, & egeſtate mandatorum non obliuiſcitur.* Expende ab illis: *Optimus enim ille certè eſt*, &c. Inde enim quis oſtenditur inter præſtantiſſimos annumerari, quòd mediis calamitatibus, mediis ærumnis, mediis tormentis neſciat, quid debiti Dei obſequij detrahere. Boonm enim eſt, & præſtans, quòd in tranquillitate Deo obſequium præſtes, at quòd id neque inter verbera, & tormenta obliuiſcaris, optimum eſt, & ſuperat quamcunque aliam præſtantiam. Forſan Apoſtoli Ieſu non clariùs prædicarunt veram diuinitatem, quàm illam Nabuchodonoſor prædi-
Dan. 3. cauit. Ecce tibi Daniel. capite 3. Babylonium Regem poſt viſos pueros in fornace ardenti incolumes, dicentem: *Nabuchodonoſor Rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in vniuerſa terra, pax vobis multiplicetur: Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Placuit ergo mihi prædicare ſigna eius, quia magna ſunt, & mirabilia eius, quia fortia: & regnum eius regnum ſempiternum, & poteſtas eius in generationem, & generationem.* Quæ clarior, & illuſtrior de vero Deo prædicatio? Sanè Apoſtoli Dei mirabilia, magnalia, poteſtatem, & eius regni æternitatem mundo annuntiabant, eadem & Nabuchodonoſor anountiauit. Apoſtoli ad remotiſſimas vſque terras prædicationem ſuam extenderunt, in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorum. Sed & Nabochodonoſor omnibus populis, linguis, & gentibus, quæ habitant in vniuerſa terra, prædicauit. In quo ergo Apoſtolica prædicatio fuit clarior, & illuſtrior prædicatione per Nabucbodonoſorem facta? Hic prædicabat Deum, ſed in regno, & bonorum affluentia conſtitutus; illi mediis ærumnis, mediis calamitatibus, mediis perſecutoribus, & tormentis non potuerunt impediri, quominùs Deum verum prædicarent. Diuus Chryſoſtomus epiſt. 8. ad Olympiam, Chryſoſt.
fatur: *Vides Nabuchodonoſoris doctrinam, vides excelſam prædicationem, & extenſas literas vbique terrarum? Quid itáque, dic mihi, parem num Apoſtolis accipiet iſte mercedem? quoniam locutus eſt Dei non impari prædicatione virtutem, quoniam tanto ſtudio tam bonum ſparſit vbique ſermonem? Non planè, nec quaſi aliqua ex parte, ſed ſupra modum prorſus minorem. At quid ipſum opus fecit, quod illi. Sed quoniam non huic, vel afflictiones, vel paſſiones videntur adiuncta, ideò interciſſa ſunt iura mercedis. Hic namque cum poteſtate agebat hoc totum; illi verò prohibitionem, & expulſiones ſuſtinentes, pœnas omnes ferentes, ac verbera, in miſeriis conſtituti*, &c. Sic optimum eſt, & ſuper omnia præſtantiſſimum, quòd, vel inter acerbiſſima tormenta, non te à Deo ſeparari ſinas

Exod. 5. Qui ait: Vacatis otio, idcircò dicitis: Eamus, & ſacrificemus Domino. Ite ergo, & operamini. Paleæ non dabuntur vobis, & reddetis conſuetum numerum laterum. Videbántque ſe Præpoſiti filiorum Iſraël in malum, eo quòd diceretur eis: Non minuetur quicquam operis de lateribus per ſingulos dies.

§. XV.

Fidelium tribulationes vix ſciunt exhauriri, aut laxari, dum in hac vita ſunt.

HÆc eſt vox aduerſariarum poteſtatum ad Dei fideles: *Non minuetur quicquam operis de lateribus per ſingulos dies.* Dum enim fideles in hac ſunt captiuitate, neſciunt aduerſariæ poteſtates ſuas finire tribulationes, ſua exhaurire iacula, quibus affligant fidelium animas, Iam Ieſus ſuffixus cruci erat, iam iam penè agebat animam, Ioann. cap. 19. *Poſtea ſciens* Ioan. 19.
Ieſus, quia iam omnia conſummata ſunt, vt conſummaretur Scriptura, dicit: Sitio. Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes obtulerunt ori eius. Quis tantam crederet feritatem in Chriſti hoſtibus, vt & iam penè enecto, pro frigida aqua, acetum præberent? Cur non magis compatimini, ô miſeri? Mille tormentis Dominum in crucem egiſtis, & ibi illum pene exanimem, doloribúſque confectum habetis. Cur iam non miſeremini, & dulcem aquam ſitibundo præbetis? Cur non ferus cordis veſtri rigor, vel pauliſper lenteſcit, ſed & animam eius egredientem, & quaſi in labiis manentem, acerbatis aceto? Neſciunt Chriſti hoſtes lenteſcere, neſciunt aliquid Chriſtiani laboris minuere, ſed nouis illum acerbitatibus, dum in viuis manet, acerbant. Ex quo aiebat Diu. Cyril. Alexand. lib. 11. in Ioann. capite 35. *Inter* D. Cyril.
cætera igitur, quæ crudeliter in Chriſtum facta ſunt, hoc quoque poculum iudicamus. Ex quo non parum vtilitatis conſequi poſſumus. Diſcimus enim hinc non poſſe ſatiari aduerſariorum animos in perſequendis amicis Chriſti, ſed vſque ad vltimum ſpiritum, magnum vndique tentationum commouent æſtum. En inextinguibilem in fidelium hoſtibus odiorum flammam! Neſciunt manſueſcere fidelium aduerſarij, ſed in perſequēdis Dei amicis noua ſemper meditantur, nec iam iam animam agentibus parcunt, imò nec mortuis ſeruis Dei moritur inimicorum rabies. Quod ſtupens Pſalm. 78. ait. Pſal. 78.
Poſuerunt morticina ſeruorum tuorum eſcas volatilibus cæli; carnes ſanctorum tuorum beſtiis terræ. Circa quæ

Digitized by Google

Euſeb. quæ pulchrè, & eleganter Euſebius Gallicanus homil. de ſancta Blandina, fatur: *Id elaborabat ius iniquitatis, vt ſeipſum ſcelerum nouitate ſuperaret. Sacra corpora funeris honore priuantes ignibus dabant, & poſt hominum mortem contra ipſam pugnabant humanitatem. Et cùm iam cauſa periiſſet furoris, finem non ponebant crudelitati.* Neſciunt equidem reſtingui rabies eorum, qui ſeruos Dei perſequuntur, vel ablata furoris materia, adhuc nouis inceditur crudelitas flammis. Abſtulerat Cainus fratrem, & fratre occiſo non mitior factus, ſic Deo Gen. 4. reſpondit interroganti Geneſ. 4. *Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego?* Cur ſceleſte non mitioribus verbis memoras defunctum fratrem? Cur in tantæ innocentiæ ſanguine non magis emolliuntur pectora adamantina? Ea eſt rabies impiorum aduersùs ſanctos, quæ nunquam ſciat cicurari, quæ minimè vllam diminutionem Baſil. Sel. patiatur. Ait Diu. Baſil. Sel. orat. 4. *O vocem ipſa cæde magis execrabilem! O ſententiam impiam, & linguæ impietate teteriorem! Nec verò cæde ipſa conſopiuit inuidentiam; odia enim nunc renouat, cùmque exoſum Abelum non videat, contra fratris animum ſtomachatur; fortè mœret, quòd mortui iugulum repetere nequeat.* Sic neſcit minui furor aduersùs ſanctos.

Exod. 5. Occurrerúntque Moyſi, & Aaron, qui ſtabant ex aduerſo, egredientibus à Pharaone: & dixerunt ad eos: Videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſeruis eius, & præbuiſtis ei gladium, vt occideret nos. Reuerſúſque eſt Moyſes ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixiſti populum iſtum? Quare miſiſti me? Ex eo enim, quo ingreſſus ſum ad Pharaonem, vt loquerer in nomine tuo, afflixiſti populum tuum, & non liberaſti eos.

§. XVI.

Grauis, & inſueta afflictio, & calamitas fideli populo eſt, quòd malorum remediis mala creſcant.

NOn poſſum non mirari, cùm videam Iſraëlitas aduersùs Pharaonẽ tam humiles, aduersùs Moyſem tam acres. Pharaonis non ſuſtinentes tyrannidem, aiebant: *En famuli tui flagellis cædimur, & iniuſtè agitur contra populum tuum.* Verùm eiecti à Pharaone, & inuenientes Moyſem, ſic modò aduersùs illum inſurgunt: *Videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone.* Hos in iudicium Dei vocant, Pharaonem minimè. Pharaoni ſolùm oſtendunt afflictionem ſuam, Moyſi, & Aaroni obiiciunt terribile Dei iudicium. Cur non magis illud Pharaoni obiiciunt? Cur acriores ſeſe oſtendunt in Moyſem? Ipſi aiunt: *Quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone.* Videbãt in Moyſe remedia omnia, quibus ſperabant ſe à tyrannide Pharaonis liberandos, verſa eſſe in maioris tyrannidis incitatiuum: & vitam, quam mediatore Moyſe odorabantur, conuerſam eſſe in fœtorem, quo citiùs perirent. Quod malum, durum, inſuetum, & peregrinum erat fidelis populi iudicio. Et quantum malum eſt, quòd in ipſo mali remedio duriora homines timeant? Sanè hoc atrociſſimi mali genus ſemel in Ethnicis agnitum, à fidelium ſupplicio alienum reputat Paulus Oroſ. lib. 5. cap. 11. dum hanc in Africa calamitatem definit. Cùm per totam Africam immenſæ locuſtarum multitudines coaluiſſent, & non modò iam ſpem cunctam frugum abraſiſſent, herbáſque omnes cum parte radicum, & folia arborum cum teneritudine ramorum conſumpſiſſent, verùm etiam amaras cortices, atque arida ligna perroſiſſent, repentino arreptæ vento, atque in globos coactæ, portatæque diu per aërem Africano pelago immerſæ ſunt. Harum cùm immenſos aceruos longè vndis vrgentibus fluctus per extenta latè littora propuliſſet, teterrum nimis, atque vltra opinionem peſtiferum odorem, tabida, & putrefacta congeries exhalauit. Vndè omnium pariter animantium tanta peſtilentia conſecuta eſt, vt auium, pecudum, ac beſtiarum corruptione aëris diſſolutarum, putrefacta paſſim cadauera vitium corruptionis augerent. At verò quanta fuerit hominum lues, ipſe ego dum refero, perhorreſco. Quid horribilius? Ablatio mali locuſtarũ verſa eſt in funeſtiorem prouinciæ perniciem. Quis videns locuſtas vento rapi, & in mare demergi, non crederet præſentiſſimi mali remediũ exiſtere? At receptæ in mare viuæ locuſtæ, & euomitæ mortuæ fœtore ſuo extremum Africæ ethnicæ attulerunt exitium. Quid tunc? Hoc malum fidelibus ignotum ſic dixit: *Verumtamen, pace, & gratia omnipotentis Dei dixerim, de cuius miſericordia hæc loquor; nunquam temporibus Chriſtianis tanta vis inextricabilis mali accidit, vt pernicies locuſtarum, quæ nullo modo ferri viua potuiſſet, mortua plus noceret: & quæ diu viuente peritura erant omnia, ea perdita, pereuntibus magis omnibus optandum fuerit, ne periret.* Et quidem ex malorum remediis orta pernicies, vt maxima, ſic tum populo fideli erat inſueta, & peregrina. Quid enim durius, quàm quod mali remedium eò perueniat, vt optandum ſit, quod magis prius malum exiſteret? Tanta calamitas non inuenta eſt, niſi vt impios, & infideles puniat. De reprobo Phariſæo ait Luc. 18. *Pharisæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum &c. ieiuno bis in Sabbatho, decimas do, &c.* Luc. 18. Adducitur hic Phariſæus in perditorum exemplum, & adducitur ieiunãs, orans, & decimas dans. Et qualis pernicies eſſe poteſt in ieiunatore, in ſcelerum perſecutore? Maxima, dum illa ipſa peccatorum remedia inficiebantur, & in peſtiferum fœtorem iactantiæ conuertebantur. Sic de illo ait Euſeb. Gallican. ſerm. 6. de orat. *De domo Dei Phariſæus nimis ſibi ſecurus præſumptionis reportauit offenſam: odibile enim fecerat ſacrificium orationis ſuæ fœtore iactantiæ.* Euſeb. Ecce tibi vt Phariſæus peccatorum remedia, & ſalutis fontes, nimirùm orationes, ieiunia, & ſolutiones decimarum in peſtiferum fœtorem commutauit, qui hominem reprobum ſtatuat. Sed cui accideret tantum malum, niſi Phariſæo? Perfido, & deplorato homini illud Dauid imprecabatur Pſal. 108. *Oratio eius fiat in peccatum.* Pſal. 108 Quando enim oratio fidelium remedium ſolet eſſe peccatorum, magni, & inſueti ſupplicij eſt argumentum, quòd inde eructent peccata, & miſeriæ, vnde ſperabatur remedium. Vt dicat Diu. Ambroſ. lib. 1. de Abel cap. 9. *An neſcis, quàm graue ſit in oratione contrahere peccatum, vbi ſperas remedium? Certè Dominus per Prophetam docuit hoc graue eſſe maledictum, dicens: Et oratio eius fiat in peccatum.* Amb. Quæ calamitas proditorem Chriſti tenuit, & vexauit, vt D. Hieronym. ibi, & D. Leo ſerm. 5. de Paſſ. teſtantur.

§. XVII.

Ex tunc vera Dei virtus in nobis apparet, ex quo tentationibus paramur.

VIx in Dei nomine cum Pharaone actum eſt de Iſraëlis ſalute, & Iſraëlitarum tentationes, & afflictiones incipiunt. Sic enim ait Moyſes: *Ex eo enim, quo ingreſſus ſum ad Pharaonẽ, vt loquerer in nomine tuo, afflixiſti populum tuum.* Simul Moyſes cœpit agere cum Pharaone in Dei nomine, & Iſraëlitarum afflictionibus aditus aperitur. Hoc enim indicium eſt veræ aſſiſtentis virtutis, quod & occurrat tentationibus, & probetur periculis. Ex quo aiebat Euſeb. Gallicanus homil. de ſancto Honorato: *Teneamus veram humilitatem.* Euſeb.

Veram dixit,id eſt,quæ nouerit prouocata vinci, irrita non lædi;quæ parata ſit ad omnem colluctationem. Expende ab illis: *Veram dixit*,&c.inde enim cenſet veritatem virtutis,ſi prouocata vincat, ſi parata ſit ad omnem colluctationem,quaſi dum non eſt in lucta,vera virtus non ſit. Et ex tunc appareat vera eſſe virtus, ex quo illi præponitur probatio in tentationum periculis. Hine *Iob 1.* Dominus ad tentatorem diabolum de Iob cap. 1. *Num conſideraſti ſeruum meum Iob, quod non ſit ei ſimilis in terra,ſimplex,& rectus,ac timens Deum,& recedens à malo.* In cat. Græca legitur: *Non eſt ſecundum ipſum aliquis eorum,qui ſunt ſuper terram, homo irreprehenſibilis,iuſtus, verus,pius.*&c. Expende, quòd prius vocat *irreprehenſibilem, & iuſtum*, deinde *verum*, cùm in te prius ſit eſſe *verum*, quàm *irreprenſibilem*. Et cur prius dixit *irreprehenſibilem*, quàm *verum*? Dum *irreprehenſibilem* dicebat,diabolus tentator excitabatur ad tentationes parandas,quæ ſemper præmitti debent,vt clarè *Chryſoſt.* veritas virtutum appareat. Ait ibi D. Chryſoſt. *Primum omnis homo verus eſt,idque ex opificij ratione;deinde ſine reprehenſione eſt, & ſine querela ex vita conſuetudine. Sed hoc loco propter conflictum cum diabolo irreprehenſibilem vero proponit.* Illud in homine quouis proponendum eſt,quod conflictibus, & tentationibus eſt iunctum diabolicis,vt deinde eius virtutum veritas poſſit euidentiùs exponi. Sic ipſe diabolus irridebat Iobi virtutes,quas minimè veras credebat, dum nulla probabantur *Iob. 1.* tentatione.Ait enim cap.1.*Nunquid Iob fruſtrà timet Deum? Nónne tu vallaſti eum,ac domũ eius,vniuerſamque ſubſtantiam per circuitum,operibus manuum eius benedixiſti,& poſſeſſio eius creuit in terra? Sed extende manum tuam,& tange,*&c. Ecce tibi dum Iob tentationi non concedebatur,eius virtutem veram minimè diabolus credidit. Vnde cum hæc à diabolo dicta audit *Dydim.* Dydimus in cat.Græca ait: *Propriam eorum eſt,qui virtuti ſunt inimiciores,cæterorum bona minimè vera eſſe exiſtimare.* Sed illud flagitat Dæmon,vt vera credat,nimirùm quòd Iob tangatur manu Dei,hoc eſt, quòd tentationibus,& periculis detur. Et quidem ex tentationũ *Num. 1.* conflictibus vera virtus cenſetur. Vnde Num. 1. ait Dominus: *Tollite ſummam vniuerſæ congregationis filiorum Iſraël per cognationes,& domos ſuas, & nomina ſingulorum, quicquid ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno, & ſuprà,omnium virorum fortium ex Iſraël.* Et qui numerabantur? ait infrà: *Omnes, qui poterant ad bella procedere.* Vbi eliganter Theodoret. in cat. Græca fatur: *Tu velim ex hoc etiam mihi conſideres,in cenſum Dei, & in librum vitæ nullam ætatem referri,niſi quæ virilis, & idonea ſit bellis tentationum perferendis.* Itáque ex quo quis Dei eſſe incipit, hnc habere debet, quod idoneus ſit,vt ſe exponat tentationum periculis.

Exod.6. Dixítque Dominus dd Moyſem: Nunc videbis,quæ facturus ſum Pharaoni:per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robuſta eiiciet illos de terra ſua. Loquutúſq; eſt Dominus ad Moyſem, dicens: Ego Dominus,qui apparui Abraham,Iſaac, & Iacob in Deo omnipotente, & nomen meum ADONAI,non indicaui eis.Pepigíque fœdus cum eis, vt darem eis terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt aduenæ.

§. XVIII.

Tunc ſolet Deus ſeruis ſuis accurrere, quando in illos rabies creata non habet, quid amplius agat.

EXpende illud: *Nunc videbis*, &c. Nunc nimirum, quando afflictiones Iſraëlis creuerunt, quando Pharao aggrauauit eorum oppreſſionem, vt iam eis vel viuere non liceret. Nunc, inquam affuturus eſt Deus,qui tunc ſolet ſuis accurrere, quando rabies humanæ omne ſuum virus exhauſerunt. Et quidem Dan. *Dan. 3.* 3. tres Hebræi pueri Nabuchodonoſori furenti ſiſtuntur,quibus ipſe dira minatur, imò eos ligari iubet, & in ardentiſſimam fornacem immitti: *Angelus autem Domini deſcendit cum Azaria, & ſocijs eius in fornacem, & excuſſit flammam ignis,*&c. Non antea, ſed cùm iam medijs flammis pueri eſſent, Angelus Domini accurrit. Et cur non antè venit? Cur cùm Regi adſtarent, ſiue cum ligarentur,affuit,& illos non eripuit? Cur maluit expectare,vt coniicerentur in ignem? Expectabat equidem,quòd Regis furor omne virus exhauriret, & nihil haberet iam,quòd aduersùs illos efficeret;vt ſic clarior pateret puerorum triumphus. Ait D. Chryſoſt. *Chryſoſt.* hom.6.ad Popul. *Propterea & Deus permiſit omnia fieri, quæcunque tyrannus voluit,vt demonſtraret, quod à ſe cuſtoditos offendere poſſet nemo. Voluit Rex ipſorum vrbem euertere,& Dominus non prohibuit:voluit captiuos ducere,& non impediuit:voluit ligare,conceſſit in fornacem iniicere permiſit,flammam vltra modum ſuccendere, & hoc demiſit. Et quando nihil reliquum fuerat, ſed omnem vim tyrannus exhauſerat, tunc ſuam Deus virtutem monſtrauit,& puerorum patientiam.* Is eſt Deus, qui in ſeruis ſuis gaudeat confligere cum omnibus aduerſarum poteſtatum viribus;adeò,vt niſi prius ex omne ſuum virus promant,vix amet Deus in arenam proſilire. Quis neſciat Diaboli prælia aduersùs Iobi innocentiam? Chaldeorum exercitus armat, qui eius rapiant greges; ignem cœleſtem immittit, qui oues conſumat, ventos trahit,qui domum quatiant,& filios opprimant. Addit inſuper omnia morborum genera, vxoris inſultus, amicorum morſus,& tunc c. 42. *Poſtquam autem locutus eſt Dominus verba hæc ad Iob,dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus eſt furor meus in te, & in Duos amicos tuos,*&c. *Iob. 42.* Cur non antea reſpondit Dominus pro Iobo? Cur vel inter morbos non apparuit, vel amicorum nõ frænauit linguam? Expectabat bonus, vt Diabolus omnes ſuas machinas in medium produceret, vt nihil haberet,in quo non maneret victus. Ait D. Chryſ hom. *Chryſoſt.* 6.ad Popul. *Permiſit Diabolum omnem ſuam potentiam oſtentare:& poſtquam omnes hauſit ſagittas,& nullus inſidiarum modus derelictus eſt,tunc è ſtadio pugilem eduxit, vt clara,& indubia fieret victoria.* Non adeò clara eſſet victoria.ſi hoſtis omnium ſuarum virium non feciſſet periculum;ſi adhuc haberet telum, in quo gloriaretur non fuiſſe victus;ideò expectare ſolet Deus, vt omnia ſua tela aduerſarij exhauriant, & tunc virtutem ſuam ſuis aſſeclis oſtendit.

§. XIX.

Vbi regnandi cupido viget,non leuibus frænatur, ſed maximis.

NOn immeritò de dimittendo à Pharaone populo Iſraëlitico locutus textus ait: *Per manum fortem dimittet eos,& in manu robuſta eiiciet illos*: Hoc eſt, non niſi manus fortis, & robuſtæ plagam expertus populum ſibi ſubiectum dimittet. Et quis à populorum regimine abſtrahetur,aliter quàm robuſtis, fortibúſq; plagis percuſſus? Ecce tibi Num.cap.12. *Locuta eſt Maria, & Aaron contra Moyſem propter vxorem eius Æthiopiſſam, & dixerunt: Num per ſolum Moyſem locutus eſt Dominus? Nónne & nobis ſimiliter eſt locutus,* &c. *Iratúſque contra eos Dominus abijt,nubes quoque receſſit,quæ erat ſupra tabernaculum:& ecce Maria apparuit candens lepra quaſi nix.* *Num. 12.* Sic rebellio in Moyſem caſtigata à Deo eſt,ſed & infrà cap.16. Ecce autem *Core filius Iſaar, filij Caath,filij Leui,& Dathan, atque Abiron filij Eliab, Hon quoque filius Pheleth de filijs Ruben,ſurrexerunt contra Moyſem*, &c. Vix Maria ſanata erat à lepra, qua inficiebatur propterea quòd aduersùs Moyſem, locuta

Digitized by Google

locuta fuerat,& Core inſurgit etiam in Moyſem. Cur non magis cauet ſibi in Mariæ ſupplicio? Cur non magis timet lepræ plagam? Sanè, non tantum erat lepræ ſupplicium, quod poſſet hominem ambitioſum frænare, qui vbi agitur cupidine regnandi, minimè curatur leuibus plagis. Procopius ibi fatur: *Procop.* *Conſpirarunt autem Core,& cæteri, quantumuis recens infœlicis conſpirationis Mariæ, & Aaronis haberent exemplum. Sed huiuſmodi turbines, & fluctus in rebus humanis immoderata regnandi libido, inuidiáque commouet.* Non equidem Mariæ ſupplicium præ oculis poſitum cohibuit Corebum, in quo regnandi libido eos fluctus excitabat, qui minimè poſſent leuibus componi. Huc refero illud 3. Reg. 1. vbi ſic: *3. Reg. 1.* *Adonias autem filius Haggith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque ſibi currus, & equites,& quinquaginta viros, qui currerent ante eum,*&c. *Erat autem & ipſe pulcher valdè, ſecundus natu poſt Abſalon.* Circa quæ verba celebrem quæſtionem agitat Abbulenſis, 14. cur neceſſum in præſenti fuerit notari, quòd Adonias fuerit pulcher, & ſecundo natus poſt Abſalon? Id notatum crediderim, vt effrænem eius regnandi cupiditatem exaggerarent; quando habens ſibi immediatum fratrem Abſalonem à quercu ſuſpenſum ob ambitionem, nilominùs ipſe etiam regnum præripere affectauerit. Et quis regnandi ambitionem in homine frænaret, quam ob id ſuſpenſus ab arbore frater minimè frænauit; Creauerat Deus Adoniam penè immediatum Abſaloni, vt in huius exitu caueret ſibi præripere regnum, at principatus amor nihil nouit timere, nihil nouit vereri. Imò ipſa mors placida apparet, ſi accidat inter regnandum. Aiebat enim Iob cap. 3. *Iob. 3.* *Nunc enim dormiens ſilerem,& ſomno meo requieſcerem, cum regibus,& conſulibus terræ,*&c. De morte, ſomno, ac quiete philoſophatur: & vnde mors, ſomnus, aut quies, vel cum quibus res adeò amara in dulcedinem ſomni commutatur? Ipſe aiebat: *Cum Regibus, & conſulibus terræ;* Vbi Rex cum Regibus, & Princeps inter Principes caderet, & moreretur, non timet mortem, ſed illam lucrum æſtimat. Hinc Paul. Oroſ. lib. 7. cap. 42. *Pau. Oro.* nonnullos regni ambitores memorans, ait: *Iouinus vir Galliarum nobiliſſimus in tyrannidem mox vt aſſurrexit, cecidit. Sabaſtianus frater eiuſdem, hoc ſolum vt tyrannus moreretur, elegit. Nam continuò vt eſt creatus, occiſus eſt. Quid de infœliciſſimo Attalo loquar, cui occidi inter tyrannos honor,& mori lucrum fuit?* Sic regnandi cupidi, vel mortes, vel crudeliſſimas interfectiones votabant, dum in illis nil amitterent regium. Et cur affectus regnandi non contemneret mortem, quam poſſet manus creata inferre? At quando non creata manus, ſed validiſſima Dei manus accedit, vt malum inferat, fallor, niſi vel lapideus Pharao flectatur, & à ſe prorſus obiiciat regnum. Ait enim textus: *In manu robuſta eiiciet eos de terra ſua.* Nollet equidem habere regnum, cuius cupiditate Dei robuſtiſſimam manum experietur. Serpens ille antiquus expugnaturus Adamum Gen. 3. ait: *Geneſ. 3.* *Eritis ſicut dij ſcientes bonum, & malum:* ſcientiæ Dei æmulationem propoſuit, & non dominij: Et cur non magis propoſuit dominij æmulationem? Cur non dixit potiùs: *Eritis ſicut dij dominantes omnium creaturarum?* Nónne ipſe priùs hunc appetierat dominatum. Planè appetierat, ſed tam terribiliter fuerat à Deo in mortem præcipitatus, vt à ſe abiiceret omnem memoriam dominatus, nec vellet illius recordari. Ait D. Ber. ſer. 4. *D. Ber.* de Aſcenſ. *Quàm pauci euadunt, quibus non dominandi libido dominetur? Nónne iſte eſt mons in quem aſcendit Angelus,& Diabolus factus eſt; Vel illud aduertite, quòd poſt caſum ſuum inuidia cruciante malè ſolicitus de ſupplantando homine, illius tamen montis aſcenſum nullatenus auſus eſt ſuadere ei, in quo nimirum inani aſcenſu tam immane præcipitium cognoſceretur expertus.* Et quidem tanta Dei manus opprimens Angelũ propter regnandi cupidinẽ, vbi appareret, non eſſet, qui regnum meminiſſe vellet.

§. XX.

Chriſti vicinitas maiora ſemper afferebat gratiarum augmenta. Vbi quòd Ieſus transformatur, iuxta propinquorum indigentiam.

OMnipotentẽ ſeſe Deus oſtendit Abrahamo, Iſaaco, & Iacobo, ſed tamen illis ADONAI nomen manifeſtauit, quod manifeſtauit Moyſi: ſiue quòd Moyſi promiſſorum adimpletionem, ſiue ſuam eſſentiam clariùs oſtendit. Et cur tanta Moyſi dedit, quæ minimè patribus antea data fuerint; Vicinabatur Moyſes magis Chriſti aduentui, & inde plura percipiebat; quo enim quis Chriſto vicinior, eò & plura, & præſtantiora percipit: Ait Rabanus apud Lyppom. in cat. *Lyppom.* *Si ſecundùm veritatem Scripturam inſpicimus, agnoſcemus aliquid Moyſi reuelatum eſſe, quod anterioribus patribus non eſt intimatum. Quantò enim ipſius veritatis appropinquauit aduentui in carne, tanto manifeſtius reuelata ſunt ſacramenta patribus. Inde nunc ad Moyſem dicitur: Ego Dominus, qui apparui Abraham, Iſaac, & Iacob in Deo omnipotente,& nomen meum ADONAI non indicaui eis. Vnde & Dauid dicit: Super omnes docentes me intellexi. Et Dominus ad Apoſtolos ait: Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. Multi prophetæ,& iuſti voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt.* Ecce tibi cum Chriſti vicinitate maiora ſemper gratiarum veniebant augmenta. Nunquam, qui Chriſto vicinior fuit, aliquod magnum bonorum incrementum non percepit. Dominicæ natiuitatis hiſtoriam attexens D. Lucas cap. 2. ſic notat: *Lucæ 2.* *Exiit edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus Orbis. Hæc deſcriptio primò facta eſt à Præſide Syriæ Cyrino, & ibant, vt profiterentur ſinguli in ſuam ciuitatem: Aſcendit aut Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam, ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, eò quòd eſſet de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante. Factum eſt, cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies, vt pareret. Et peperit filium ſuum primogenitum,* &c. Ecce tibi vt Lucas deſcribens ortum Ieſu, ſimul notat omnia, quæ tunc fiebant, vt edictum promulgabatur de toto Orbe deſcribendo ſub Cæſare; vt hæc deſcriptio tunc primò facta eſt, nullus enim anteriorum Cæſarum tale quid cogitabit, quia nullus habuit tam latum imperium. Quid diuinius? Cùm Ieſus in mundo naſcitur, & Romanis libellis inſcribitur, tunc primò omnis terrarum Orbis inſcribitur ſub Cæſare, nunquam enim Ieſu vicinitas ſine ingenti bonorum incremento venit. Ad hæc Paul. Oroſ. lib. 6. cap. 22. ait: *Pau. Oro.* *Hæc eſt prima illa, clariſſimáque profeſſio, qua Cæſarem omnium principem, Romanóſque rerum dominos ſingillatim cunctorum hominum edita adſcriptione ſignauit, in qua ſe & ipſe, qui cunctos homines fecit, inueniri hominem, adſcribique inter homines voluit. Quod nunquam penitus ab Orbe condito, atque ab exordio generis humani in hunc mundum, nec Babylonio quidem, nec Macedonio regno conceſſum eſt. Nec dubium, quin omnium cognitioni pateat, quòd Dominus noſter Ieſus Chriſt hanc vrbem nutu ſuo auctam, defenſámque in hunc rerum apicem prouexerit, cuius potiſſimum voluit eſſe, cùm venit, dicendus ciuis Romanus, cenſus profeſſione Romani.* Expende ab illis verbis: *Nec dubium,* &c. quibus manifeſtum eſſe putat, quòd ſimul Romanis tabulis Ieſus ſcribendus acceſcit, & per totum terrarum Orbem imperij Romani augmentum. Nulli enim Ieſus appropiat, cui ingentia bonorum incrementa non præſtet. Hinc illud Ioann. 12. *Ioan. 12.* *Amen, amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Sanè, omnes eramus mortui, omnes terrenæ corruptioni traditi; quòd ſi diuiniſſimum Chriſti granum in ſuis maneret, nos ſemper maneremus ſub mortis poteſtate, Quid tunc?

In terram cecidit diuinum granum, mortnis appropinquauit, & ſtatim mortui receperunt auſpicia vitæ *D. Mach.* immortalis. D. Machar. Epiſcop. Hieroſol. lib. 2. Concilij Nicæoi fatur ad quendam philoſophum: *Ipſe Ieſus erat ſpiritaaliter granum frumenti, quod pro nobis cadeas in terram, & carne moriens per ſua diuinitatis potentiam, corporale ſuum templum ſuſcitauit ſecundum Scripturas, fructum afferens totius humani generis reſurrectionem.* Ecce quantum vitæ augmentum mortui recipiunt de Ieſu ad mortuos appropinquante. Similiter *Num. 24* Num. cap. 24. Balaam Iſraëlis glorias præcinens, ait: *Quàm pulchra tabernacula Iacob, & tentoria tua Iſrael, vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula, quæ fixit Dominus, quaſi cedri prope aquas.* Expende illa: *Vt horti iuxta fluuios*, & ioſoper, *quaſi cederi prope aquas*, non enim ſic plantæ creſcunt ex vicinitate aquarum, vt Iſraël ex vicinitate Chriſti, qui velut fluuius pacis implet ſuos propinquos. Ait *Procop.* ibi Procopius in Gloſſa: *Eadem prophetia, quid poſtremis temporibus per Chriſtum gerendum eſſet, prædicit. Item mox fore, vt Iſraëlis populus in hoc, itinere amplietur, & in cœleſti Rege ex ipſis oriundo tanquam irrigatus ſurgat.* In propinquo Rege cœleſti populus Iſraëliticus tanquam irrigatus ſurgit. Sed quid commune rigationi, & cœleſti Regi? Vnde ſit Ieſus fluuius, aut fons, qui rigare poſſet? Ex quo Iſraëlitæ proponuntur vt horti, & velut cedri, neceſſum iam erat, vt Ieſus fluuius fieret, is enim eſt Ieſus, qui iuxta appropinquantium ſibi indigentiam ſe transformat, vt maiora illis beneficia diffundat. Aſſumptis aliquando tribus diſcipulis ingreſſus eſt Ieſus hortum, vt Patrem oraret. Quid tunc? *Lucas 22* Ait Lucas cap. 22. *Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* Cur ad terram vſque ſanguineus ſudor decurrit de Saluatoris fontibus? Equidem vbi inter horti plantas proximos ſibi diſcipulos vidit, ſe iuxta eorum indigentiam in eam rigationem effudit, qua ipſi penè im*Amb.* menſum reciperent incrementum virtutum. D. Amb. lib. 3. de Spiritu Sancto, cap. 18. *Conſummatus iis Ieſus ſuſcepta carnis officia, cùm perfectionem in diſcipulis iam videret, quos verborum ſuorum radice fundauerat, hortum ingreditur, vt olearum nouellas in domo Domini plantaret, & iuſti palmam florentem modò, vnámque fœcundam riuo ſui ſanguinis irrigaret.* Et quidem vbi diſcipuli aderant inter horti plantas, ſtatim Ieſu ſe in eorum rigationem tranſmutauit, vt de tanti ſanguinis riuo ingens virtutum incrementum caperent.

§. XXI

Id primum eſt in diuina poteſtate, quod benefaciat ſuis, ſine alicuius damno, imò cum aliorum bono.

APparuit Deus Abrahamo, Iſaaco, & Iacobo, antiquiſque Patribus in Deo omnipotente, & non apparuit illis in nomine ADONAI, in quo eorum poſteris appáruit. Ait enim: *Ego Dominus, qui apparui Abraham, Iſaac, & Iacob in Deo omnipotenti, & nomen meum* ADONAI *non indicaui eis.* Vt autem author eſt Oleaſter, pro Deo omnipotente eſt in Hebræo *Saddai*, quòd ſignificat Deum, quatenus præbet vbertatem, & bona ſua in nos diffundit: pro illo ADONAI eſt Hebræo IEHOVA? quod propriè ſignificat Deum, quatenus eſt conterens, mactans, & deſtruens. Antiquis ergo Patribus oſtenſus eſt Deus vt beneficus, & beneficiorum largiſſimus diſtributor, non ſolùm ditans ſuos, ſed & propter illos in extraneos bona diffundens. Vt propter Iacob ditatus eſt Labanus, & propter Abraham Erbeni, & propter Iſaac Paleſtini. Verùm illorum poſteris apparuit Deus, vt fortiſſimus deuaſtator, contereos Ægyptios, & Chananæos, vt Hebræi ditarentur. Et quando antiquis non apparuit Deus in hac poteſtate deſtruendi contrarios, quomodo dicitur apparuiſſe illis in Deo omnipotenti? An ad omnipotentiam pertinet ſola pars benefica? Nónne & omnipotentis eſt, quod aduerſantes ſibi conterat? Quare vbi nullum contriuit aduerſarium, ſed totus melleus apparuit Deus, ditans propter ſuos etiam homines infideles, ibi dicitur apparuiſſe in Deo omnipotenti? Sanè hoc primum, & præſtantiſſimum eſt in diuina omnipotentia, quod propter benefaciendum ſuis conterat nemioem, ſed ditet etiam exteros. Balaam maleficus ibat maledicturus populo Dei Num. 23. *Cui cùm occurriſſet Dominus, poſuiſſetque verbum in ore eius, ait: Reuertere ad Balac, & hæc loqueris ei*, &c. Mirabar, quòd Dominus peſſimo malefico dignaretur occurrere, vel illum propriis manibus conterere; ſed non ſolùm non conterit Dominus hominem peſſimum, ſed potiùs eius ora implet diuino verbo. Quid beneficentius? Accipe *Num 23* aliud non diſſimile ex Iſaiæ capit. 45. *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dextram, vt ſubiiciam ante faciem eius gentes, & dorſa Regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & portæ non claudentur. Ego ante te ibo: & glorioſos terræ humiliabo, portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam: Et dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum, vt ſcias, quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Iſrael. Propter ſeruum meum Iacob*, &c. Nihil erat in terra Cyro crudelius, & tamen Deus illi applaudit, ingentémque præbet cumulum diuitiarum. Sed cur magis Deus non perdis, non teres homines nefarios? Nónne in deterendis iis tua omnipotentia clareret? Sed placuit Deo ſuo populo gratificari, nullum conterens, ſed etiam peſſimos propter illum ditare, quod eſt primum, & præſtantius in diuina poteſtate. Quippe ait Procopius *Procop.* in Gloſſa ad ca. 23. Numer. *Atqui Deus propter Iſraelem nihil non facit, etiam cum per Magum loquitur. Propter quem Cyrus etiam quantumuis indignus imperium ter maximum adipiſcitur, quo Iſraelem liberet, ad quem dixit: propter Iſraelem ſeruum meum te nomine tuo vocabo.* Mauult Deus impio Mago, & nefario Regi benefacere propter Iſraëlem, ne in beneficiis populo dilecto exhibitis clades aliorum appareat, ſed incrementum maximū. Quis enim æſtimet incrementum de damno Alterius? Meritò enim cauebat lex Deut. 22. *Cum ædi- *Deut. 22.* ficaueris domum nouam, facies murum tecti per circuitum ne effundatur ſanguis in domo tua, & ſis reus labente alio, & in præceps ruente.* Quæ ſic apud Philonem leguntur: *Si domum nouam ædificaueris, & feceris in tecto coronulam, caue habearis author necis in domo tua, ſi quis inde prolapſus deciderit.* Expende, *vt in ædificanda domo, & imponenda domui corona cauere quis habeat, ne author necis alterius exiſtat*, eo nimirùm, quod ſceleratum putet, quod quis dum ſibi quietem, & coronam acqui*Philo.* rit; aliorum intendat ruinis. Ait Philio lib. de Agricultura circa finem: *Si domum, inquit, nouam ædificaueris, & feceris in tecto coronulam, caue habearis author necis in domo tua, ſi quis inde prolapſus deciderit. Grauiſſimum eſt enim ab honore Dei prolapſum decidere, ſibimet coronam vſurpando, & eiuſdem necem patrando.* Ecce tibi indignum quid, & nefas viro bono, quòd ipſe coronari velit *Amb.* de ruina alterius. Quò ſpectans, D. Amb. lib. 5. Exam. cap. 8. ait: *Sunt ergo homines, qui cancri vſu in alienæ vſum circumſcriptionis irrepant, & infirmitatem propriæ virtutis aſtu quodam ſuffultiant fratri dolum nectant, & alterius paſcantur ærumna. Tu autem propius eſto contentus, aliena te damna non paſcant.* Ferale eſt de alienis damnis impleri, ille fœlix, qui nouit creſcere decreſcente nemine, ſed cunctis proximis creſcentibus. Vt *Caſſiod.* de præſtantiſſimo cauſidico dicat Caſſiod. 10. var. 7. *Alienam cauſam faciebat ſuam gloriam. Nam ſic cognitus eſt vincere, vt probaretur contrarium non læſiſſe.* Quid præſtantius de homine?

Exod.6. Ego audiui gemitum filiorum Iſraël, quo Ægyptij oppreſſerunt eos, & recordatus ſum pacti mei. Ideò dic filiis Iſraël: Ego Dominus, qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & eruam de ſeruitute: ac redimam in brachio excelſo, ac in iudiciis magnis. Et aſſumam vos mihi in populum, & ero veſter Deus, & ſcietis, quòd ego ſum Dominus Deus veſter, qui eduxerim vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & induxerim vos in terram, ſuper quam leuaui manum meam, vt darem eam Abraham, &c.

§. XXII.

Afflictio ſubditorum efficaciſſima eſt, vt afficiat & bonum Deum, & bonum Dominum.

VT Deus audiuit gemitum Iſraëlitarum ab Ægyptiis afflictorum, ſtatim recordatus eſt pacti de eorum liberatione. Sic enim ait: *Ego audiui gemitum filiorum Iſrael, quo Ægyptij oppreſſerunt eos, & recordatus ſum pacti mei*, &c. Et quando gemitus afflictorum non *Lyppom.* tangit Deum? Pulchrè Lyppomaus in cat. aiebat: *Gemitus piorum ſunt efficaciſſima orationes apud Deum, maximè autem pauperum, & oppreſſorum.* Vix enim quid efficacius inuenietur ad Deum, quàm afflictio oppreſſorum. Id, quod rectè nouerat Rex Niniuitarum, qui ad prædicationem Ionæ perterritus carnis macerationem *Iona 3.* vniuerſis mandauit. Sic Ionæ cap. 3. *Et clamauit, & dixit in Niniue ex ore Regis, & principum eius, dicens: Homines, & iumenta, & boues, & pecora non guſtent quicquam, nec paſcantur, & aquam non bibant.* Et ſanctum, & prudens conſilium erat, quod homines ſeſe affligereot, & fame laborarent, vt efficacius Deum tangerent. At brutorum fames, & afflictio ad quid mandatur? Eſtne Deo cura ſpecialis de bobus? Negat Paul. ſed tanti æſtimabat Rex bonus ſubditorum afflictionis efficaciam, vt etiam in brutis crederet per illam *Euſeb.* poſſe Deum tangi. Euſeb. Gallicanus hom. de Pœnit. Niniuitarum ait: *Tam manifeſtum iudicarunt afflictionis remedium, vt ſibi etiam animalium crederent profuturum eſſe ieiunium.* Tanti æſtimabant afflictionum remedium apud Deum, vt vel ex brutis afflictis ſibi ſperarent ſalutem obuenturam. Et quid efficacius, quàm afflictio, vt Deum protectorem ſibi acquirat? Dum Iſraëlitæ in deſerto vitam agerent; ad eleuationem arcæ aiebat *Num.10.* Moyſes Numer. 10. *Surge Domine, & diſſipentur inimici tui.* Quid ſimplicius? Vnum verbum *ſurge* proferebat, & indubitanter ſperabat auxilium? Vnde adeò indubitanter auxilium ſpectabat, vel ad vnum, & ſimpliciſſimum verbum? Cur non voces, & orationes, & diligentias alias multiplicat? Erant omnes in deſerto, ſolitudinis afflictionibus macerati; ad horum autem auxilium præſtandum non dubito quin Deus ſtatim ſur- *Procop.* geret. Vnde ibi dicebat Procopius: *Ad ferendas nobis ſuppetias ſurrexit Chriſtus, qui iam olim per Danidem dixit: E mendicantium calamitatibus, & è ſingultu pauperum, nunc exſurgam, dicit Dominus.* Vbi pauperum calamitas eſt, & ſingultus, ſere non poteſt non exſurgere Chriſtus, & illis afferre ſalutem. Eſt hoc optimi Domini ſignum, quòd tangatur ſuorum gemitibus. Dice- *Caſſiod.* bat enim Rex Theodoricus apud Caſſiodor. 2. var. 25. quo ſe maximè iactabat: *Deteſtamur miſeros premi, commouemur & non quærentium malis; velociúſque ad nos peruenit, quod diſſimulatio patientis abſcondit. Meritò, quando nos reſpiciunt cunctorum anido ore leſiones.* Sic bonum Dominum afficiunt ſubditorum læſiones, & oppreſſiones.

§. XXIII.

Illud magnum, quod non ſolum verbis, ſed & miris operibus hominum ſalutem tractes.

NOn vtcunque eruendos Iſraëlitas à ſeruitute Dominus proteſtatur, ſed *in brachio excelſo, & iudiciis magnis.* Quid eſt *in iudiciis magnis*? Hoc eſt, in iudiciis, in quibus non ſola vox valeat, ſed & opera adeò præſtantia, adeò mirabilia, quæ euidenter fortunæ oſi-berandorum cauſas, illóſque in ſalutem trahant. Et quid iis operibus maius? Ait Matth. 12. *Viri Niniuitæ* *Matt. 12.* *ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plus quam Ionas hic.* In quo Chriſti prædicatio erat maior Ionæ prædicatione, niſi quia Ionas ſolis vocibus egit, nullum opus monſtrauit, totus in minis proferendis, in euerſione denuncianda; Ieſus autem, & vocem emittebat, & minas intentabat, & mirabilia opera adhibebat, quæ in ſalutem traherent? Quantum hoc? Equidem magnum, & quod in immenſum Ionam ſuperaret. Aiebat D. Cyril. Alex. in Ionam cap. 1. *Quo-* *Cyr. Alex.* *modò autem plus in Chriſto quàm in Iona? Quoniam hic tantummodo comminatus eſt Niniuitis euerſionem; Chriſtus propter miraculorum efficientiam ineffabilem homines obſtupefaciens in admiratione erat. Semper autem currentia prodigia, quaſi machina quædam ad fidem trahunt.* Ecce magnum iudicium, ecce machina, quæ expugnet aduerſariorum poteſtatem imperia, quæ triomphet de malis, nimirùm, ſi voci mirabilia opera coniungantur. Si minitantibus verbis miracula addideris ſalutaria, magnæ efficaciæ iudicium habes, quo vel rebelliſſimorum animos in tuum obſequium trahas. Hinc apud Iob cap. 37. dicitur: *Tonabit Deus voce magnitudinis* *Iob 37.* *ſuæ; & non inueſtigabitur, cum audita fuerit vox eius. Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui facit magna, & ſcrutabilia.* Dixerat, quòd Deus tonabit voce magnitudinis ſuæ, & quæ eſt vox magnitudinis Dei? Aquila poſuit, *in voce ſuperlationis, & celſitudinis*, quam Nicetas interpretatur vocem *præſtentia, & comminationis.* Et vnde vox comminationis potuit eſſe vox præſtantiæ, & magnitudinis diuinæ? Id explicant illa: *Tonabit Deus mirabiliter, qui facit magna, & inſcrutabilia.* Tunc enim intelligitur Deus tonare in voce magnitudinis ſuæ, minas perfidis intentans, cùm tonat mirabiliter, vocibus præclara adiungens opera, & facinora. Qui ergo magna facit, qui multa operatur mirabilia, quibus & homines perterreat, & alliciat, is proculdubio tonet in voce magnitudinis diuinæ.

§. XXIV.

Sub iuſtorum fide etiam ſenſus expertia benè apud Deum audient.

QVem credenti Abrahamo promiſerat Deus terram, hanc incredulo populo in præſenti aſſerit: quippè ait: *Qui induxerim vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & induxerim in terram, ſuper quam leuaui manum meam, vt darem eam Abraham.* Miraris, quòd incredulis Iſraëlitis dentur promiſſiones factæ credenti Abra- *Matt.3.* hamo? Sed accipe, quod mirere magis ex Matth. cap. 3. vbi ſic: *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Non ſolùm increduli homines, ſed & prorsùs lapidei apud Deum Abrahami gratias hæreditabunt. Sed vnde fieri poteſt, quòd homo incredulus, vel lapideus ſic Deo placeat, vt Abrahami capiat hæreditatem? Id fiet, ſi ſub Abrahami fide militauerit; quicunque enim militant fidei Abrahami, non miter, ſi quamuis lapides ſint, magna ex Deo capiant. Ait enim in præſenti Lyppoman. *Suſcepit verò Iſraëlitas Deus fi-* *Lyppom.* *lii in populum ad Patriarcharum magis fidem ardentem attendens, quàm ad iſtorum merita. Fuerunt enim in plurimis horum opera mala. Aſſumpturus alioqnin ex lapidibus filios Abrahæ, ea parte qua Domino placuit Abraham, quo & iuſtificatus eſt, per fidem ſcilicet viuam.* Non equidem attendebantur Iſraëlitæ merita, ſed fides Abrahæ, cui militantes, ne dicam Iſraëlitas ſed ipſiſſimi lapides bene apud Deum audient. Quid plura? Habes ex Ionæ cap. 3. *Et clamauit, & dixit in Niniue*

ex ore

ex ore Regis,& Principum eius, dicens: Homines, & iumenta,& boues, & pecora non guſtent quicquam, nec paſcantur. Ad Deum placandum non ſolùm hominibus, ſed & brutis indicitur ieiunium. Sed quid ad Deum brutorum afflictio? Sanè ea per ſe conſiderata nihil apud Deum obtinerent, at dum vel brutorum abſtinentia Regis militabat fidei, dum ſub hac fide eſt, etiã
Euſeb. tangit aures diuinas. Ait Euſeb. Gallican. hom de Pœnit. Niniuitarum: *Ecce ad aures Domini gemitus etiam brutorum animalium peruenerunt, qui quidem dum fidei hominum militant, cælum cum ſupplicatione hominum militarunt.* Tanta eſt in iuſtis hominibus fidei vis, vt ſub ea militantes etiam bruta permulceant aures diuinas.

Exod.6. Narrauit ergo Moyſes omnia filiis Iſraël, qui non acquieuerunt ei propter anguſtiam ſpiritus,& opus duriſſimum. Locutúſque eſt Dominus ad Moyſem, dicens: Ingredere,& loquere ad Pharaonem Regem Ægypti, vt dimittat Iſraël de terra ſua. Reſpondit Moyſes coram Domino: Ecce filij Iſraël non audiunt me,& quo modo audiet Pharao, præſertim cùm ſim incircuncifis labiis? Locutúſque eſt Dominus,&c.

§. XXV.

Illa citius puniuntur peccata, quæ magis conſultò peraguntur.

VErbis Moyſi non acquieſcunt Iſraëlitæ,& nihilominùs Deus de eorum agit liberatione: *Ingredere,& loquere ad Pharaonem, vt dimittat Iſraël.* Deus bone, cùm illi non acquieſcant legationi tuæ, tu magis inſtas eorum procurandæ ſaluti? Cur non magis eos ſeruituti addicis? Cur non magis mulctas? Ait textus: *Non acquieuerunt ei propter anguſtiam ſpiritus, &*
Lyppom. *opus duriſſimum.* Vbi ſapienter ait Lyppom. *Excuſatur tamen aliquantiſper rebellio,& perfidia, quia anguſtia ſpiritus ex oneribus remorabantur.* Non equidem conſultò, & prorsùs deliberatè rebellabant iſti in Moyſem; ſed obtuſi doloribus, & afflictionibus duriſſimi operis poſſeſſi non paruam excuſationem habebant peccati ſui. Non enim quæ inconſultè,& vi affectionum, ſed quæ promptè, & liberè,& deliberatè peccata aguntur,
Oſeæ 7. citiùs à Deo puniuntur. Hinc Oſeas 7. *Nunc circundederunt eos adinuentiones ſuæ, coram facie mea facta ſunt.* Ecce tibi à quibus circundantur,& ad pœnam teneantur impij, nimirùm ab adinuentionibus ſuis. Adinuentiones enim hominis dicuntur, quæ multo ſtudio, &
Theoph. conſultatione admittuntur. Ex quo Theophylactus ibi: *Fortaſſe autem, quia Deus peccata illa vehementiùs punit, quæ à conſultatione fiunt, propterea dixit: Circundederunt eos adinuentiones. Non enim ſimpliciter, aut operabantur mala, neque raptim, ſed ex conſilio, & conſideratione.* Et meritò ea deputantur peccata ad ineuitabile ſupplicium, quæ clariſſima mentis conſideratione, & electione fiunt. Multa equidem fuerunt Dauidis peccata, vt nudam fœminam intuitus concupiuit, vt illam ſibi vſurpauit, vt virum eius fecit occidi, vt poſt oc-
1.Reg.11. ciſum virum, illam duxit. Ait enim 1.Reg. 11. *Tranſactóque luctu miſit Dauid, & introduxit eam in domum ſuam, & facta eſt ei vxor, peperítque ei filium, & diſplicuit verbum hoc, quod fecerat Dauid coram Domino. Miſit ergo Dominus Nathan ad Dauidem.* &c. Itaque cùm Dauid aſpicit, cùm mœchatur, cùm virum occidit, Deus tacet, nihilque de Deo dicitur reſpectu Dauidis: vbi autem adulteram in vxorem duxit, ſtatim additur: *Diſplicuit verbum hoc coram Domino. Miſit ergo Dominus,* &c. Et cur antea non miſit? Cur antea non manifeſtauit diſplicentiam ſuam? Nónne reus iam erat Dauid, & adulterij, & homicidij? Cur ad hæc tacet Dominus,& irritatur ad coniugium? In adulterio,& homicidio conſiderabatur ratio perturbata vi affectionum; at coniugium ex ſe maiorem, & euidentiorem conſiderationem,& conſultationem referebat. Ira ergo Dei tunc citiùs pergit ad ſupplicium, quando maior deliberatio apparet in delictis. Ait Theodor. quæſt. 25. Theod.
Tacitè ſignificat oratio, quòd Deus magis ſuccenſuit ob matrimonium, quam ob prius admiſſum adulterium. Nam illud quidem erat vehementiſſimæ cupiditatis, quæ rationi torporem induxerat: hoc habet autem etiam aſſenſum rationis. Quis neget in regali coniugio conſiderationem, & conſultationem multam? Hinc ergo coniugium nefarium Dauidis magis ſolicitauit Dei iram, quàm adulterium, quàm homicidium. Hæc enim perturbatam rationem, illud conſiderationem referebat multam.

§. XXVI.

Non Angelicæ, ſed virtutis eſt diuinæ linguarum dirigere virtutem.

SÆpe cū Domino locutus Moyſes linguæ ſuæ ineptitudinem proponebat, quàm iterum in præſenti proponit, dicens: *Præſertim cum ſim incircuncifis labiis.* Et cur in tot diuinis colloquiis toties linguæ ſuæ ineptitudinem refert? Mihi vel inde euidentiſſima eſt ſententia Patris Pereirij diſputatione ſexta in capite tertio Exod. ex D. Dionyſio deſumpta, aſſerens non Deum, ſed Angelum apparuiſſe Moyſi, & equidem non Deus, ſed Angelus erat, qui cum Moyſe loquabatur, quando in tot colloquiis non eius aptauit linguam, ſed intactam reliquit. Non enim angelicæ, ſed diuinæ virtutis eſt opus, quod fit circa hominum linguas. Hinc Geneſ. 11. ait Dominus: *Venite igitur, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum.* Nec Gen. 11.
parua erat antiquitùs quæſtio, cum quibus loquebatur Dominus, quando aiebat: *Venite, deſcendamus?* Quam, ex munere ad quod deſcendebatur, ſapienter diſſoluere poteris; deſcendebatur namque ad linguas confundendas, diuidendas, moderandas, ad quod munus non Angeli, ſed perſonæ diuinæ conuocandæ erant. Ait ibi Procopius: *Hæc verba ad Fi-* Procop.
lium, & Spiritum ſanctum, non ad Angelos referuntur. Non enim Angeli creare poſſunt quicquam, ſed creaturæ ſunt. Creatoris eſt nouas formare linguas. Spiritus ſancti opus eſt linguas innitare, vt diſcimus Apoſtolorum exemplo, quibus donum linguarum obtulit ſub ſpecie ignis. Vbi aliquod bonum, & ſplendidum circa linguas hominum efformandum eſt, non id opus pertinet ad Angelicas virtutes, ſed requirit præſentiam perſonæ diuinæ, à qua venit quodlibet ſplendidum donum linguæ. Vt meritò dicat Prouerb. capite 16. *Hominis eſt* Prou.16.
animam præparare, & Domini gubernare linguam; quaſi nulli creaturarum, ſed vni Deo committatur linguæ gubernaculum. Hinc dum Iſaias labia immunda haberet, ait in cap. ſexto. *Et volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua.* Alia litera habet: *Et abſtulit iniquitates tuas.* Non ait Angelus, ecce attingo ego labia tua, ſed ecce tetigit hoc, nimirùm ardens, & ignitus calculus tua tetigit labia. Et cur cauit ſibi attribuere labiorum attactum? In re linguæ mundandæ, & efformandæ non Angelus valebat, ſed Spiritus ſanctus in calculo ſignificatus. Ait. D. Ambr. D. Amb.
lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 9. *Abſtulit, inquit, & circumpurgauit. Non ego abſtuli, ſed ignis ille de altari Dei, hoc eſt gratia Spiritus ſancti.* Negant Angeli ſuam operam in re linguarum purgandarum; quando id munus diuiniorem, & excellentiorem requirit poteſtatem.

Sic

Exod. 4. Sic Exod. 4. dicebat Dominus ad Moyſem : *Ero in ore tuo, docebóque te, quid loquaris.* Septuag. legunt: *Aperiam os tuum, & inſtruam te*, &c. Sibi vni committit Deus munus oris aperiendi, non creaturæ alij, non Angelo. *Auguſt.* Ex quo D. Auguſt. quæſt. 9. ibi fatur: *Non dicit: Tu aperi os tuum, & ego inſtruam te, ſed vtrúmque promiſit. Aperiam os tuum, & inſtruam te, vt appareat non tantum inſtructionem oris, ſed ipſam apertionem ad Dei voluntatem, & gratiam pertinere.* Equidem vnius Dei eſt linguas hominis regere, vt fœliciter poſſint eloqui.

CAPVT V.

Prima plaga Ægypti de aqua in ſanguinem verſa.

MOyſes ergo diuino imbutus numine iterum Pharaoni adſtat, ſecum non aliter, quàm cum Deo pugnaturo. Neſcires, vtra maior exiſteret, an Moyſis obedientia, an Pharaonis indurata perfidia; quam vt ille confringeret, non dubitat Dei experita magnalia in medium producere. Aaroni imperat, à quo proiecta coram Rege virga horrendum draconem exhibuit, qui de Ægyptiorum Maleficorum virgis ſuperba æmulatione factos dracones facilè deglutit; & propriam virgulti ſpeciem rigida ruſus mutatione ſuſcipit. Potuit Aaronis virga mutari in draconem, qui Maleficorum dracones deglutiret, ſed non, qui virus abſorbet, quod in Pharaonis pectore poſuerat ſerpens antiquus.

Tanti prodigij curis vacuus Pharao, duriora tractabat matutinis auris iuxta ripas fluminis delinitus. Ibi ex Moyſe audit quantum rebelli genti immineret ſupplicium. Vt ſanguine manaturæ fluminum ſcaturigines, vt piſces morituri, vt vndæ putredinem halaturæ, ex quarum potu, quid non patientur Ægiptij? Nec mora, ad ictum Aaronicæ virgæ, mirantibus purpuratis cum Rege ſuo; non aqua, ſed ſanguis influxit Nili ripis. Ibant in ſanguinem vniuerſi, & riui, & fontes, & putei; & Pharao ad prodigij conſpectum totus obriguit. Dubius hæret, an malum premat, an augeat malitiam? Illud humanius erat, ſed ſupra regias vires. Et ratus facilius augeri morbum poſſe, quàm expelli medicina, ad Maleficos ſuos confugit, qui quas adhuc aquas vident, maleficiis in ſanguinē mutare feſtinant. Crederes animatam terram, cuius è venis vnus venit humor ſanguineus. Fiunt foſſæ profundæ iuxta flumina; in quas non aqua, ſed ſanguis defœcatior, & ſubtilior ſtillet, ex quo bibentes Ægyptij poſſint viuere. Nónne, & Sarmatæ ſanguinem bibebant? Ait Mar-
Epigr. 3. tialis Epigram. 3. Amphitheatri: *Venit, & epoto Sarmata paſtus equo.* Et Virg. in Georg. *Et lac concretum cum ſanguine potat equino.* Qui ſanguis erat Sarmatis continuus potus, fuit potus Ægyptiis per ſeptem integros dies; non tamen ſine ingenti ſalutis diſcrimine; teſtante enim Philone, hic potus, vel ſitis quam plurimos Ægyptios abſumpſit.

PARS VNICA.

Moralis circa literam.

QVi potus ſanguis erat Ægyptiis, pura, & prædulcis erat aqua Iſraëlitis; vtinam, & nobis aliquid etiam purum ſtillet, quod moribus componendis proficiat.

Exod. 7. Dixitque Dominus ad Moyſem: Ecce conſtitui te Deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit propheta tuus. Tu loqueris ei omnia, quæ mando tibi, & ille loquetur ad Pharaonem, vt dimittat Iſraël de terra ſua. Sed ego indurabo cor eius, & multiplicabo ſigna, & oſtenta mea in terra Ægypti, & non audiet vos.

§. I.

Illi ſecuriùs Regum, Principúmque tractant ſalutem, qui inſtar Dei, nulla illorum re indigent.

PHaraoni dicitur Moyſes dari in Deum, non cæteris Ægyptiis, ait enim textus: *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis.* Quando Pharao in Dei obedientiam trahi debebat, Moyſis conſtituitur Deus Pharaonis. Sufficiſſet, quòd conſtitueretur Moyſes, ſiue Dominus, ſiue Rex Pharaonis; Abraham enim Gen. 23. vt Hebræos ſibi deuinciret, quaſi Rex eorum efformabatur. Sic ipſi aiunt petenti locum ſepulturæ: *Princeps Dei es apud nos, in electis ſepulcris noſtris ſepeli mortuum.* Gloſſa Græca legit: *Rex tu à Deo es in nobis.* Cùm ergo Abraham ſolùm proponatur vt Rex, vel Dominus cæteris hominibus, cur Moyſes, nec vt Rex, nec vt Dominus, ſed vt Deus proponitur Pharaoni? Quid in Moyſe erat, quod magis deberet apparere Pharaoni vt Deus, quàm vt Dominus? Erat Moyſi mandatum, quod Pharaonem Regem, vel miraculis, & prodigiis curaret adducere in Dei obedientiā, quod munus exercere ſecurè non poſſet, niſi ſummam independentiam à Pharaone haberet, cuius nollis ſe oſtenderet egere bonis. Hoc autē, neque in Regis, neque in Domini, ſed in vna oſtenditur Dei forma: ſic enim ait Pſal. 15. *Deus meus es tu, quia bonorum meorum non eges.* Hæc eſt propriiſſima Dei notio, quòd nullius egeat. Quando ergo proponitur Moyſes adductorus Pharaonem in Dei obediētiam, meritò vt Deus illius proponitur, nullo illius egens, à nemine enim trahuntur Reges ſecuriùs, quàm ab eis, qui bonis regalibus minimè egent. Huc adduco Eliſæum diuino numine plenum, cui popularis homo attulit panes *Pſal. 15.*
4. Reg. 4. *Vir autem quidam venit de Baal ſaliſa deferens viro Dei panes primitiarum, & viginti panes hordeaceos, & frumentum nouum in pera ſua.* At ille dixit, da populo, vt comedat, acceptauit enim bonus homuncionis panes. Verùm ſtatim cap. 5. cùm Princeps militiæ Regis Syriæ Naaman lepra mundatus curatori ſuo aliqua offerret donaria. *Ille reſpondit: Viuit Dominus, in cuius conſpectu ſto, quia non accipiam. Cúmque vim faceret, penitùs non acquieuit.* Et cur, qui de manu popularis paucos panes accepit, de tanti Principis manu, nec per vim adductus eſt, vt acceptaret donatia? Ait Caietanus ibi: *Iurauit ſe non accepturum munus etiam pro gratiarum actione, vt arctius afficeretur Naaman cultus ſummi Dei.* Equidem nullo magis perficeret, quòd Princeps arctiùs ſeſe Deo vero obſtringeret, in eiúſque veniret obſequium, quàm dum prorſus abſtineret ab eius muneribus, quaſi nullius egens. *4. Reg. 4.* *Caiet.*
Similiter Gen. 14. poſt Abrahami victoriam, cum iam triumphator rediret, dicitur: *At verè Melchiſedech Rex Salem, proferens panem, & vinum, (erat enim ſacerdos Dei altiſſimi,) benedixit ei,* &c. Quid tunc? Pergit textus: *Dixit autem Rex Sodomorum ad Abram. Da mihi animas, cætera tolle tibi. Qui reſpondit ei; Leuo manum meam ad dominum Deum excelſum, poſſeſſorem cæli, & terræ, quod à filo ſubtegminis vſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt.* Quæ verba ſic pulchra paraphraſi expendit Chryſoſt. ex Abrami ore: *Diuina gratia initer; non opus mihi diuitiis tuis, non indigeō humanis facultatibus, contentus ſum Dei in me beneficentia.* Quid independentius? Quid humanis facultatibus ſublimius? Sed cur Abraham ſic ſe eximit à Regis Sodomorum muneribus? Cur nullius rei indigum ſeſe oſtendit tanto Regi, præcipuè cùm paulò antè ex Rege Melchiſedecho panem, & vinum accepiſſet? Cur magis placuit Melchiſedech, vt eius reciperentur dona, quàm Rex Sodomorum? Sanè, curabat Abrahamus Regem Sodomorum in fide, & religione, & cultu veri Dei inſtruere, ad quod ſeſe inſtar Dei repræſentabat, tam in eo, quòd de manu *Gen. 14.* *Chryſ. ſ.*

Sacerdotis acciperet oblata, erat enim Melchiſedech Sacerdos Dei altiſſimi, quàm in eo, quòd Regis Sodomorum bonis egeret nullis. Et nemo, mihi crede, aptior, & ſecurior regiæ vitæ inſtructor, quàm qui inſtar Dei, nullis apud Reges temporalibus indiget. Aie-

Chryſoſt. bat Chryſoſt. hom. 35. in Gen. *Duo ſimul docere vult Regem Sodomorum. Nam & vita honeſta formam indicauit, & pietatis doctor ei fieri ſtudet, quaſi docens eum. Illum tibi teſtem adhibeo, quòd nihil tuarum rerum accipiam; illum, qui omnium eſt Conditor, & ne credas eſſe Deos, qui ab hominum manibus fabricantur. Ille cœli, & terræ Conditor, ille & nobis in hoc bello victoriæ Author. Ne igitur expectes me permiſſurum, vt mihi des quicquã.* Ecce tibi, vt Abrahamus Doctor fieri Regi pietatis ſtuduit, illúmque in veri Dei cultu inſtruere, nil magis cauit, quàm aliquid ab illo percipere, nihil magis egit, quàm nulla humana facultate ſe oſtendere indigum. Nec miror, dona enim regalia certiùs oſtendunt prophetas tranſiſſe in Regum vitia, quàm Reges veniſſe in prophetarum virtutes. Sic in Giezi accipiente

4. Reg. 5. munera ea Nahamã Principe aiebat Eliſæus 4. Reg. 5. *Accepiſti argentum, accepiſti veſtes*, &c. *Sed & lepra Nahaman adhærebit tibi.* Ecce qui accepit munera ex Principibus, vt & illorum contagionem incurrit. No-

3. Reg. 13 uerat hoc homo ille Dei, qui 3. Reg. 13. miſſus fuerat ad Regem Ieroboan; cui Rex dicebat: *Veni mecum domum, vt prandeas, & dabo tibi munera. Reſpondit vir Dei ad Regem; Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam*, &c. Eſto, quòd nollet comedere in Bethel, quando præceptum habebat non comedendi; cur non acceptat munera regia? Solùm erat præceptum de non comedendo, neque bibendo, nullum erat præceptum homini Dei de non acceptandis muneribus; ipſe tamen, & cauet comedere, & renuit acceptare munera. Cur ea non acceptauit? Rem conficit Abbulenſis ibi quæſt. 9. inquiens: *Poterat propheta accipere munera, quia tamen accipiendo illa aliquo modo approbaret ipſum dantem; & hoc reputaretur in peccatum, noluit accipere.* Fieri nequit, quòd munera Regis accipias, & in eius non tranſeas approbationem vitioſæ vitæ; quòd qui fugit, & magis amat Regem ad Dei obſequium adducere, fugiat eius munera, & inſtar Dei, ſe nullius apud eum oſtendat indigum.

§. II.

Vbi diuinitatis vel vmbra, ibi & creaturarum obſequia.

ADeò diuinitatis proprium eſt creaturarum omnium imperium; vt nõ immeritò habeatur Deus, vel Dei vicarius, cui creaturæ ſeruiunt. Poſſet equidem Moyſes, aut Dominus, aut Rex conſtitui Pharaoni, ſed conſtitutus fuit illi Deus. *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis?* Cur non magis Rex? Cur debuit conſtitui Deus? Imperaturus erat elementis, & imperanti Moyſi elementa erant paritura, quod regias vires excedit, & ad diuinitatem pertinet. Vt dicat ibi

Rupert. Rupert. *Ita imperando elementis, Deus eris Pharaonis.* Neſciunt equidem creaturæ ſua præſtare obſequia niſi illi, qui ſupra Reges eſt, qui propriùs ad diuinitatem accedit. Hinc Dan. 3. vbi pueri Hebræi in ardentẽ fornacem immiſſi, obſequium ſibi à flammis exhibitum oſtendebant, adſtupens Babylonius Rex, clamabat ad illos. *Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei excelſi, egredimini, & venite.* Vnde barbarus nouit tres iſtos pueros ad ſummi Dei pertinere familiam? Quos ſibi ipſe captiuarat, & ſuos effecerat ſeruos, cur modò vocat ſeruos Dei altiſſimi? Videt elementa illis ſeruire, & meritò inde putat non poſſe, non pertinere illos ad Dei familiam; neſcirent enim creaturæ alij,

Chryſoſt. quàm Deo ſeruire. Ait D. Chryſoſt. hom. 6. ad Pop. *Quid actum eſt, quòd ipſos Dei altiſſimi ſeruos vocat? Nónne tui erant ſerui? Verùm per opera ſuum demonſtrauere Dominum: ſi hominum fuiſſent ſerui, non ipſos ignis expauiſſet, non ceſſiſſet flamma: hominum enim ſeruos creatura vereri, & honorare non nouit.* Sanè vbi cernuntur creaturarum obſequia, ibi neceſſum eſt numen aliquod diuinum conſpici. Nunquam enim de diuino halitu non venit, quòd obſequia ſua exhibeant elementa. Hinc Paul. ad Rom. 9. de filiis Iſraël filio- *Ad Ro. 9*

rum Dei adoptione fulgentibus: *Quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum, & legiſlatio, & obſequium, & promiſſa.* Eapcode, quot bona conſequuntur diuinam illorum adoptionem, nimirùm vbi Dei filij dicebantur, à Deóque tanquam filij tenelli in vlnis baiolabantur, eorum erat & gloria, & obſequium, quando & glorioſi vbique oſtendebantur per obſequium elementorum. Ait S. Proclus lib. de fide ad *S. Procl.*

Armen. in fine: *Iis, quos Deus tanquam nutrix geſtabat, immenſam gloriam aſſidua miracula conferebant.* Simul erat filiorum Dei adoptio, & elementorum omnium obedientia, qua ſeſe filij Dei in immenſum extollebant. Vel Deus ſis, vel in manibus Dei tanquam filius nutriatis, vel aliquo modo pertineas ad Deum, & tibi ſeruiunt elementa, circa quæ ſupremum habes imperium.

§. III.

Qui Dei eſt, nullum inferat malum, cui non poſſit afferre medelam.

DEus Pharaonis conſtituitur Moyſes: *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis.* Cur non potius iudex illius fit, quàm Deus? Iudex poteſt inferre malũ reo, quod non poteſt auferre; ſolus autem Deus eſt, qui nullum poteſt malum inferre, quod auferre non poſſet. Ideò Moyſes non iudex, ſed Deus conſtituitur, vt ea inferat mala rebelli, quæ prorſus auferat pœnitenti. Ait

D. Hilar. lib. 7. de Trinit. *Ad Moyſem dictum eſt. Dedi te Deum Pharaoni: cùm cynomiam, quam immiſerat, abigit, cùm grandinem poteſtate, qua euocauerat, auertit, cùm locuſtas ea virtute, qua inuexerat, repulit, cùm in operationibus eius Magi confitentur digitum Dei eſſe. Sic Moyſes Pharaoni Deus datus eſt, dum timetur, dum oratur, dum punit, dum medetur.* Eapende notionem Dei, *D. Hila.*

dum punit, dum medetur, is enim Dei ſpiritu agitur, imò Deus eſt, qui neſcit inferre malum, cui non poſſit medelam afferre. Vel Dæmonum, vel dirarum naturarum eſt in malis inferendis non meminiſſe remedij, imò remediis omnibus aditum intercludere vniuerſum. At qui Dei ſpiritu agitur, nil magis cogitat, quàm de remedio apponendo, vbi tenetur malum aliquod inferre. Dicebat enim Deus Deuteronom. 32. *Vide-* *Deut. 32*

te, quòd ego ſim ſolus, & non ſit alius Deus præter me: ego occidam, & ego viuere faciam; percutiam, & ego ſanabo. Hinc ſuam meritò diuinitatem diſcernit Dominus, quòd non ſit penes illum vulnus infligere, cui nõ poſſit apponere remedium. Simul & mortem mittit, & vitam præparat ad illam recurrere volentibus; & plagarum permittit ire procellas, & ſanitatum portum oſtendit. Habes Actorum quinto, vt Petrus ſenten- *Act. 5.*

tiam mortis vibrat contra Sapphiram, de qua dicitur: *Confeſtim cecidit ante pedes eius, & expirauit.* Hoc mirandum, quòd mulier adeò peccatrix, & mortis ſentẽtia percuſſa permittatur à Petro ante ſuos pedes caderet? Cur non magis, Petre, ab illa abſcedis? Cur tam te exhibes illi proximũ, vt poſſit cadere iuxta pedes tuos? Erat ad pedes Petri peccatoris remediũ, ſi velit ſua peccata confiteri: ideò Petrus vt Deo plenus non intulit mortis ſententiã peccatori; quin ſimul præparet remedium, ſi vellet. Pulchrè Oecum. *Quomodo ad pedes eius? quia iuxta eum ſtabat: Petrus verò ſtetit iuxta eam, vt ſi reſipiſcere vellet, ac confiteri, non vereretur alios, qui audirent.* O verè Dei Vicarium Petrum, qui vt malum *Oecum.*

infert

inſere merenti, ſimul & præparat, & apponit confeſſionis remedium. Hinc tu etiam poteris approximare Deo, ſi nullum malum cogites, cuius non habeas paratum remedium. Neſcit enim à Deo non multùm deuiare, cuius in voluntate eſt malum inferre, nec in poteſtate habet remedium. Quò adducenda ſunt dicta ſuprà tom. 1. in Vetus teſtam. lib. 3. cap. 3. §. 10.

Exod. 7. Immittámque manũ meam ſuper Ægyptum, & educam exercitum, & populum meum filios Iſraël de terra Ægypti per iudicia maxima. Et ſcient Ægyptij, quia ego ſum Dominus, qui extenderim manum meam ſuper Ægyptum, & eduxerim filios Iſraël de medio eorum. Fecit itáque Moyſes, & Aaron ſicut præceperat Dominus: ita egerunt. Erat autem Moyſes octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti ſunt ad Pharaonem.

§. IV.

Bonus gubernator magnos rigores ſolùm exercere debet circa ea delicta, quæ ſunt noxia aliis.

IVdicia magna minatur Dominus Ægypto, & Pharaoni, dicens: *Extendam manum meam ſuper Ægyptum, & educam populum meum filios Iſraël de Ægypto per iudicia magna.* Cùm ait: *Iudicia magna*, ſummos vindictæ rigores etiam in mundo oſtendit, qui ſolos eos peccatores premit, qui manifeſtè impij ſunt, & noxij aliis, vt erant Ægyptij. Nunquam enim bonus gubernator in hoc mũdo laqueos plueret, & rigores magnos in eos, qui occultè, & ſibi ipſis tantùm peccaſſent. Hinc
Deut. 27. Deuter. 27. *Acceſſerunt filiæ Salphaad, &c. ſteterúntque coram Moyſe, & Eleazaro Sacerdote, & cunctis principibus populi ad oſtium tabernaculi fœderis, atque dixerunt: Pater noſter mortuus eſt in deſerto, nec fuit in ſeditione, quæ concitata eſt contra dominum in deſerto ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus eſt. Hinc non habuit mares filios: Cur tollitur nomen illius de familia ſua, quia non habet filium? Date nobis poſſeſſionem inter cognatos patris noſtri. Retulítque Moyſes cauſam earum ad iudicium Domini. Qui dixit ad eum: iuſtam rem poſtulant filiæ Salphaad.* Fatentur iſtæ fœminæ patrem ſuum mortuum eſſe in peccato, & mortuum eſſe in eodem loco, vbi & impietatis publicæ rei, & ſeditioſi fuerant mortui, nempè in deſerto. Et nihilominùs petunt, ne vlla ſupplicij publici afficiatur nota exhæredatione familiæ ſuæ. Et permittunt, quòd cauſa hæc deferatur ad Dominum. Quid agitis fœminæ patrem ſupplicio eripere tentatis coram Domino, & fatemini illum in peccato mortuum? Et quomodo fieri poteſt, quòd qui in peccato mortuus eſt, abſoluatur à ſupplicio coram Domino? Sanè, fatentur patrem mortuum in peccato, ſed in peccato nulli alij, quàm ſibi ſoli pernicioſo, hoc autem peccatum in mundiali iudicio, nec per bonum gubernatorem, imò neque per Deum ſuppli-
Procop. ciorum laqueis inuoluitur. Ait ad hæc Procopus ibi: *Iuſtam cauſam, ſortem paternam petendo proponunt, cùm impietatis pater commiſiſſet nihil: Verùm peccati proprij iuſta perſoluiſſet, & ad longiorem vitam peruenire non poſſet.* Itáque iuſtam cauſam apud Deum habuerunt fœminæ iſtæ, dum patrem peccatorem mundiali ſupplicio eripere volunt, quia etſi peccator fuit, & in peccato diſceſſit, diſceſſit in peccato ſolùm & ſibi noxio. In mundiali autem foro, & boni gubernatoris, & ipſius Dei proprium eſt ſuppliciorum rigores exercere ſolùm circa ea delicta, quæ aliis ſunt noxia. Notabile eſt in
Iob. 31. hanc rem cap. 31. Iobi, vbi multa genera delictorum receuſens, ſolis illis apponit pœnam, quæ noxiam aliquam inferunt proximis: *Si ambulaui in vanitate, & feſtinauit in dolo pes meus: Appendat me in ſtatera iuſta, & ſciat Deus ſimplicitatem meam. Si declinauit greſſus meus de via, & ſi ſecutum eſt oculos meos cor meum, & ſi in manibus meis adhæſit macula. Seram & alius commedat, & progenies mea eradicetur. Si deceptum eſt cor meum ſuper mulierem: & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus ſum: Scortum alterius ſit vxor mea, &c. Si leuaui ſuper pupillum manum meam, etiam cùm viderem me in porta ſuperiorem: Humerus meus a iunctura ſua cadat, & brachium meum cum oſſibus ſuis confringatur*, Ecce tibi quot peccata memorat, tot pœnarum maximarum illis apponit genera. Sed ecce pergit alia memorans nullis appoſitis pœnis: *Si putaui aurum robur meum, & obrizo dixi: Fiducia mea. Si lætatus ſum ſuper multis diuitiis meis, & quia plurima reperit manus mea. Si vidi Solem, cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè: Et lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſculatus ſum manum meam ore meo. Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra Deum altiſſimum*, &c. *Si abſcondi quaſi homo peccatum meũ, & celaui in ſinu meo iniquitatem meam*, &c. Compone modò hæc cũ illis, & videbis illic ad ſingula peccata appoſitam pœnam; hîc multa, & maxima peccata percenſeri, & nihil de ſupplicio illorum dici. Et cur non ſimiliter iis peccatorum generibus pœnam apponit? Nónne & de iis pondetat, quòd maximam iniquitatem habeant? Ait equidem in iis, *Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra Deum*: Vnde ergo in quibus iniquitatem maximam inuenit, nullum adiungit ſupplicium, quod maximum adiungebat in primis? Sanè Vatabulus vltima capitis verba expendens putat in illis clauſulam includi *forenſem*, qua oſtenditur iuxta mundiale forum totum caput proceſſiſſe, vbi grauiſſima etiam peccata, ſi aliis noxia non ſunt, nullis deputantur ſuppliciis, illa maximè plectuntur, quæ aliis pernicioſa inueniuntur. Huiuſmodi erant peccata primi ordinis, quæ conſiſtebant in dolis, in adulteriis, in oppreſione pupillorum, quæ nec recenſeri debent in magno iudicio mundialis fori ſine ſupplicij memoria. At reliqua peccata, quæ non aliis, ſed ſolùm committenti erant noxia, non miror, quod pœna careant, iuxta mundiale forum.

§. V.

Improborum, reproborúmque eſt non niſi per afflictiones, & res timoris in Dei agnitionem venire.

IN manu forti, in plagis multis educturus erat Dominus Iſraëlem de Ægypto. Et cur in tot plagis voluit educere populum? Quippe ait: *Extendam manum meam ſuper Ægyptum*, &c. At vbi ab Aſſyria educturus erat populum, nullis plagis vſus eſt, quin potius multis bonis cumulauit Regem Babylonium. Ait enim
Iſaias cap. 45. *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt ſubiciam ante faciem eius gentes, & dorſa Regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & portæ non claudentur. Ego ante te ibo, & glorioſos terræ humiliabo: portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam. Et dabo tibi theſauros abſconditos, & arcana ſecretorum, vt ſcias, quia ego Dominus, qui voco nomen tuum Deus Iſraël. Propter ſeruum meum Iacob, & Iſraël electum meum, & vocaui te nomine tuo: aſſimilaui te, & cognouiſti me* Itaque vt Iſraëlem liberaret à captiuitate Babylonis, ecce quantis impleuit Cyrum Regem; vt autem eũdem ab Ægypto educeret, non beneficiis, ſed plagis multis, & calamitatibus affecit Pharaonem. Cur ergo ab Ægypti captiuitate eduxit Dominus populum ſuum per plagas multas Pharaoni illatas, è Babylonis autem captiuitate eundem eduxit per beneficia ingentia collata Cyro Regi? Ait Moyſes in præſẽti: *Et ſcient Ægyptij, quia ego ſum Dominus, qui extenderim manum meam ſuper Ægyptum.* Nõ equidẽ homines reprobi, & nefarij aliter in Dei cognitionem deueniſſent niſi multis plagis, & calamitatibus affecti. Vnde qui plagis erudiendos aſſerebat Ægyptios,

Iſaias. 45

aſſeuerantet dicens: *Scient Ægyptij*: de Babylonio ait. *Non cognouiſti me.* Neſciunt improbi ſapere beneficiis, fauoribúſque acceptis, ſed multo verbere, & plagis
Lyppom. multis ad Dei cognitionem accedunt. Ad hæc Lyppoman. in præſenti: *Sic igitur impij, vel tandem coguntur agnoſcere iuſtitiam Dei, atque potentiam, & afflicti admittere coguntur; quod ſani recuſabant.* Non niſi metuenda, & horrenda inferat animis reprobis, qui illos in Dei
Mar. 1. agnitionem trahere velit. Mar. 1. *Erat in Synagoga eorum homo in ſpiritu immundo, & exclamauit, dicens: Quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene: veniſti perdere nos. Scio, qui ſis Sanctus Dei.* Expende, vt prius afflictionem ſuam proponat, & perditionem ſuam manifeſtet, deinde fateatur: *Scio, qui ſis*, &c. Et cur nõ antea id fateatur? Cur antequam meminerit propriam perditionem, non ait ſe noſſe aduentum veri Dei? Equidem hoc eſt prius in dæmoniacis mentibus, in animis impiorum, quòd flagra percutientis ſentiant, & per timoris res ad Dei
Aug. cognitionem deueniant. Ait D. Auguſt. apud D. Thom. in cat. *Innotuit Dæmoni Deus, non ſicut Angelis ſanctis, qui eius ſecundùm id, quod eſt Dei verbum, participata æternitate perfruuntur, ſed ſicut eis terrendis innoteſcendus fuit, ex quorum poteſtate tyrannica fuerat liberaturus prædeſtinatos.* Aliter bonis, aliter malis, & reprobis Angelis apparet Deus, & innoteſcit: bonis enim innoteſcit per ea, quibus non parua bonorum frutione lætantur; malis autem, & reprobis, non niſi per ea, quæ terrori poſſunt eſſe. Hinc Gen. 22. vbi Abrahamus filium iugulandum deduxit, & ſub gladio paterno amantiſſimi pignoris apparuit ceruix ferienda. Appellauit nomen loci illius, *Dominus videt.* Vnde vſque hodie dicitur: *In monte Dominus videbit.* Hebraicè autem per verbum paſſiuum explicatur, nimirùm: *In monte, Dominus videbitur*: ita vt non referantur verba hæc ad id, quod Abrahæ accidit in ſacrificio filij ſui, ſed ad id, quod Abrahæ, & mundo in Chriſti aduentu obuenire debebat. Sed cur non magis loquitur Abrahamus de præſenti fauore ſibi filium immolanti ublato, vt dicat *In monte, Dominus videtur?* Cur de futura Dei apparitione in carne loqui maluit? Dur potius dicit: *Videbitur Deus, quàm videtur?* Non erat conueniens viro iuſto, & ſancto manifeſtationem Dei ſibi factam oſtendere per rem adeò horribilem, & metuendam, qualis erat filij dilectiſſimi iugulatio. Per hanc enim non tam aſſolet Deus iuſtis innoteſcere, quàm rebellibus. Ideò confugit vir pius ad illam Dei manifeſtationem, quam & ipſi, & omnes veri Abrahamides in Chriſto accepturi erant per ingentem profuſionem benignitatis eius. Quod vt maximum, ſic Chriſto Domino ac-
Arnob. ceptum Arnobius refert, locutus enim de Ieſu ait lib. 1. aduerſùs Gentes: *Qui, quo authore, quo patre mundus iſte ſit conſtitutus, & conditus fecit benigniſſimè ſciri.* Expende hæc: *Fecit benigniſſimè ſciri*; vt enim Ieſus non pro vexandis, torquendiſve malis, & reprobis, ſed pro ſaluandis veniebat electis, ſic non plagis, ſed beneficiis Deus, & author mundi nobis innoteſcebat. Beneficia enim faciunt Deum apertiſſimè innoteſcere bonis: malis autem, & peſſimis non beneficia, ſed flagella. Compone modò id, quod dicitur in præſenti: *Scient Ægyptij, quia ego ſum Dominus, qui extenderim manus meas ſu-*
Ad Ro. 10. *per Ægyptum*, &c. & id quod dicitur ad Roman. cap. 10. *Ad Iſraël autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi.* Extenſio manus diuinæ ſuper Ægyptios illos facit in cognitionem Dei venire; & expanſio diuinarum manuum ſuper Iſraël, Iſraëlitas non credentes, & contradicentes experiebatur. Cur hæc? Extenſio manuum ſuper illos erat plagarum immiſſio, quibus reprobi in Dei agnitionem etiam ſolent venire; expanſio autem manuum ad Iſraëlitas erat beneficiorum exhibitio, quorum occaſione magis excæcabantur miſeri. Sic D.
Anſel. Anſel. ibi: *Ad Iſraël carnalem dicit: Tota die, id eſt, toto tempore, quo cum eis in terra conuerſatus ſum, illuminans mundum, expandi manus meas, id eſt, amplians operum meorum beneficia ad populum Iudaicum, non credentem mihi, & quod peius eſt, contradicentem.* Ecce tibi vt apud impios ſola vexatio dat intellectum, beneficia excæcant.

§. VI.

Turpe eſt, quòd quis in curſura virtutis minor ſit illo, cui in vocatione, & inſtituto par eſt.

NOn otioſè, ſed notanter ponit ætatem Moyſis, & Aaron, quando eorum obedientiam in exequendis Dei mandatis præſcribit. Sic enim ait: *Fecit itáque Moyſes, & Aaron ſicut præceperat Dominus, ita egerunt. Erat autem Moyſes octoginta annorum, & Aaron octoginta trium, quando locuti ſunt ad Pharaonem.* Ecce tibi vbi fratres, & octogenarios coram Pharaone Moyſem, & Aaronem notabat, illud ſimul præfixit: *Fecit itáque Moyſes, & Aaron ſicut præceperat Dominus, ita egerunt.* Non contentus dicere, quod fecit Moyſes, & Aaron, ſed inſuper replicat, quòd ita egerũt. Et cur neceſſum fuit id ſemel, & bis replicare, & inculcare, quòd ita ambo egerint omnia, iuxta præceptum Domini? Curabat diuinus ſcriptor, vt qui pares erant in munere, pares è parẽtibus, è morũ grauitate, è Dei electione, è fortitudine ex Deo accepta ne timerent Pharaonem, ſic pares oſtenderentur in muneris executione, ne alter altero videretur inferior in virtute, licet eſſet in ætate inferior. Nec miror, valde enim turpe eſt, vt qui in cæteris ex Deo acceptis pares ſumus, in executione virtutum, patiamur inferiores videri. D. Paul. 1. ad Corinth. 1. Cor. 11.
11. latè probat, vt in rebus naturæ mulier cenſeri debet viro inferior; vt vir debeat longè abeſſe ab infirmitate mulieris, primáſque in omnibus ferre. Quibus latè explicatis, ſic pergit: *Veruntamen neque vir ſine muliere, nec mulier ſine viro in Domino.* In dignitate, & præcellentia naturæ ſit vir ſine muliere: at in iis, quæ Domini ſunt, minimè vir mulierem præcedat, nec mulier patiatur, quòd vir appareat ſuperior. Et quando in naturæ dignitate eſt æquum, vt mulier primas viro cedat, cur non erit etiam æquum, vt ſimiliter maneat mulier inferior in iis etiam, quæ ad Deum pertinent? Natura in multis virum prætulit fœminis, nimirùm in fortitudine, in animi magnitudine, in ſapientia, in dexteritate; vnde non eſt mirum, quòd in naturæ dignitate cogatur mulier eſſe inferior. At Deus in gratiæ ſuæ ordine in nullo viros prætulit fœminis, ſed æquè pro omnibus mortuus eſt, æqualem regenerationem omnibus dedit. Et valdè turpe eſſet, quòd quæ æqualiter formata, & reformata eſt à Deo, in re virtutis, & gratiæ minor appareret. Rem conficit D. Baſil. Sel. orat. 2. Baſil. Sel.
aiens: *Natura differentiam virtutis curſus neſciat. Scit in fidei certamine fœmineum genus viriliter agere; ſcit in pietatis certamine coronam rapere: quorum enim parem molitus eſt Deus formationem, ij ſe in curſura relinqui turpe ducunt.* Et ſanè turpiſſimum eſt, quòd, qui pariter in Chriſto regenerati ſumus, paribus Sacramentorum alimoniis nutrimur, pari ſanguinis lauacro mundamur, ad parem gloriam inuitamur, patiamur inferiores videri in curſura virtutum. Meritò Euſeb. Gallican. Euſeb.
hom. 6. de orat. hunc vnum ſtimulum proponit, quo ſe quis ad virtutem vrgeat, ait enim: *Cùm in Eccleſia poſiti ſumus, ita ſe vnuſquiſque arguat, dicens: Quare in cultu Dei, & tempore orationis, alius pluſquam ego deditus ſilentio? Cur ille attentior lectioni? Cur maiorem exhibet diſciplinam? Ego qui in actu ſæculi, in cupiditatis parte, in ordine dignitatis nulli velim deterior inueniri, cur minor in ſpe ſalutis appareo?* Equidem turpitudinis non paruæ eſt, quòd, qui non patimur ab æqualibus vinci in actibus ſæculi, patiamur in re ſalutis vinci, & longè ſuperari ab iis, qui pari nobiſcum Dei vocatione viuent.

Exod. 7.

Digitized by Google

Exod. 7. Ingreſſi itáque Moyſes, & Aaron ad Pharaonem fecerunt, ſicut præceperat Dominus. Tulítque Aaron virgam coram Pharaone, & ſeruis eius, quæ verſa eſt in colubrum. Vocauit autem Pharao ſapientes, & maleficos, & fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas, & arcana quædam ſimiliter. Proiecerúntque ſinguli virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones. Sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. Induratúmque eſt cor Pharaonis, &c.

§. VII.

Seueritas, & rigoris executio longè abſit à Principe.

NOn Moyſes, ſed Aaron tulit virgam, quæ verteretur in colubrum. Sic textus: *Tulitque Aaron virgam coram Pharaone, quæ verſa eſt in colubrum.* Suprà c. 3. Moyſes tulerant virgam, cur modò non Moyſes, ſed Aaron? Ait D. Auguſt. quæſt. 19. in Exod. *Auguſt.* *Hic certè non miniſterio vocis erat opus, cum videbatur velut ex neceſſitate datus Aaron Moyſi propter gracilitatem vocis, ſed virga erat proiicienda, vt draco fieret. Cur ergo Moyſes ipſe non fecit?* Incipiebat modò ſeueritatis exercitium aduersùs Pharaonem, quod minimè per ſe debebat præſtare Moyſes, vt qui optimi Principis gerebat formam, cuius eſt alienum eſſe à ſeueritate, & rigore. Quò ſpectans D. Chryſoſtom. homil. 43. in Acta, *Chryſoſt.* fatus: *Nihil ita humanum oſtendit caracterem, vt miſereri, & humanum eſſe. Propter hoc, & leges lictoribus totum permittunt, volentes iudicem vſque ad pronuntiationem ſententiæ punire, educunt autem illos ad opus. Ita, etiamſi iuſtè fiat, non eſt animæ virtutum ſtudioſæ punire, ſed aliquo alio hoc habet opus. Quia & Deus non per ſe ipſum punit, ſed per Angelos.* Hoc cauet bonus Princeps, hoc cauet virtutis ſtudioſus, qui diuino ſpiritu agitur, vt non ipſe per ſe exerceat ſeueritatis, & punitionis munus. Seruile eſt, *Gen. 18.* non regium munus, etiam merentes punire. Ex Gen. 18. vt tres peregrini apparuerunt Abrahamo, vt ille in tribus vnum adorauit, Dominum Deum ibi recognoſcens. Quid tunc? Ait textus: *Abiitque Dominus poſtquam ceſſauit loqui ad Abraham, & ille reuerſus eſt in locum ſuum. Veneruntque duo Angeli Sodomam.* Ecce tibi è tribus, qui Dominus erat, abiit; duo autem, qui erant Angeli ad perdendam Sodomam pergunt. Et cur Dominus, qui cum illis venerat ad Abrahamum, cum illis etiam non pergit ad Sodomam? Non regium eſt, neque dominicum per ſe ipſum punitionibus adeſſe. Rem multis ponderat D. Chryſoſt. dicta hom. 43. in Acta: *Chryſoſt.* *Quando Sodoma ſubuerſa ſunt, per Angelos facta ſunt omnia. Quando ſeruare oportet, per ſe ipſum hoc facit. Ita* *Matt. 25.* *Filium miſit in ſalutem generis. Et iterum. Tunc, inquit, dicam Angelis: Congregate facientes iniquitatem, & proiicite in caminum. Et iterum; Ligate illius pedes, & manus* *Luc. 9.* *& mittite in tenebras exteriores. Vide illic ſeruos, qui miniſtrant. Quando autem beneficiis opus eſt, ſe ipſum benefactorem vocat. Quando loquendum cum Abraham ipſe adeſt, quando in Sodoma adeundum ſeruos mittit. Et ite-* *Matt. 25.* *rum. Euge, ſerue bone, & fidelis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam. Et hunc quidem ipſe benedicit, illum autem malum non ipſe, ſed ſerui ligant.* Quidquid ad benefaciendum attinet, id ſuum putat bonus Princeps, quod pertinet ad pœnam infligendam, id ſeruile putat, & ingenuo Domino indignum.

§. VIII.

Dei præco parum proficit apud mundiales Principes.

Exod. 4. ECce tibi Exod. cap. 4. virga Moyſis in terram proiicitur, *& verſa eſt in colubrum, ita vt fugeret Moyſes.* Modò etiam dicitur, quod eadem virga coram Pharaone [illegible] verſa eſt in [illegible] additur, quod Pharao, aut alius timuit monſtrum. Parum equidem cœleſtis doctrina, concionatorum minæ apud Principes mundiales proficere ſolent. Sapienter ex hoc monebat D. Petrus Dam. ſui ſæculi religioſos opuſcul. 12. de comtemptu ſæculi, cap. 30. *Pet. Da.* *Nolite, quæſo Monachi, nolite ſub Eccleſiaſticæ compaſſionis ſpecie Regum aulas irrumpere, nolite aures Principum velut ſalutaria ſuggerendo, faſtidioſa importunitate pulſare: Credite experto, credite in huius gratiæ ſtudio non leuiter fatigato. Imperatoriæ námque maieſtati, ſæpe quæ ſuggerenda videbantur, expreſſimus à ſummis Pontificibus inuitati, Synodalibus Conciliis interfuimus, ſed qui hoc tempore iſta proſequitur, tanquam ſi ſemina crederet arenoſis litoribus videatur.* Et vtinam hoc malum non ſerperet vſque ad ſæcula noſtra, ſed proh dolor! nemo non videt etiam hodie, quàm infructuoſi ſint apud mundiales Principes diuini verbi ſatores. Licet totus abeas in ſerpentum prudentiam, illáque plenus fias euangelicus coluber diras ſibilans Principibus, potentibus, vanè fatigatis, vix aliquid illis emolumenti confers. Quò aptarim illud Hier. 8. *Ecce ego immittam vobis ſerpentes* *Hierem.* *regulos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos, ait Dominus.* Regulus ſerpentum Princeps eſt, iuxta D. Greg. PP. cui ſoli nulla eſt incantatio, nullus adeò ſapiens, & prudens incantator eſt, qui Principem hunc *Greg.* ſerpentum ſopire poſſit. Hoc ſibi dictum putent euangelici miniſtri, qui Curias, qui Aulas colunt, credant, inquam, ſibi dictum à Deo: *Immittam vobis ſerpentes regulos.* Hoc eſt, proponam vobis Principes mundiales, qui ad bona terrena repant: *Quibus nulla eſt incantatio.* Qui nullis vocibus, nullis carminibus auertentur à vitioſis motibus, Danidem excipio, qui peccati accuſatus, 2. Reg. 12. ſtatim clamauit: *Peccaui Domine.* De *2. Reg. 12.* quo, vt de re inſolita Regibus, & Principibus, præclarè philoſophatur D. Amb. Apol. 2. cap. 3. *Amb.* *Peccauit Dauid, quod ſolent Reges; ſed pœnitentiam geſſit, & fleuit, quod non ſolent Reges. Quem mihi huiuſmodi reperias virum, qui in poteſtate conſtitutus non magis peccata ſua diligat, culpam prædicet, crimina defendat? Qui putet ſibi, quod non decet, non licere?* Sanè ij ſunt penè vniuerſi Principes, qui nullis clamoribus norint obedire prudentum.

§. IX.

Principum familiaritates, & conuictum fugiat, qui velit illos continere in virtute.

MOyſis virga cap. 4. proiecta in terram conuerſa in colubrum fuit, & metum incuſſit Moyſi ipſi; eadem in præſenti in colubrum verſa, nec Pharaoni, nec vlli alij metum incutit. Et cur in primis coluber ex virga factus efficacior apparuit ad perterrefaciendum Moyſem, quàm modò ad perterrefaciendos Pharaonem, & eius Principes? De illo ait textus. *Dixit Dominus: Proiice eam in terram. Proiecit eam, & verſa eſt in colubrum, ita vt fugeret Moyſes.* De hoc autem ait: *Tulit Aaron virgam coram Pharaone, & ſeruis eius, quæ verſa eſt in colubrum.* Itáque primò virga proiecta eſt in nudam terram, in terram, inquam, deſerti, indéque ſumit faciem, quæ perterrefaciat omnes. At ſecundò eadem virga, non in nudam terram proiicitur, ſed in Aulæa Pharaonis, inter Regiæ tapeta precioſa, inter aureas Principũ veſtes; & quidem qui Principibus aduiuit, qui regiis ſtratis adrepit, quantumuis acer, & validus appareat, nullo timore frænauit Principum mores. Vilis vermiculus, ſis vel abiecta lacerta, ſi nuda in terra verſaris, ab omni re aulica alienus, omni mundiali alienus ſplendore, fallar, niſi potentiſſimos quoſque valeas continere in bonis moribus. At ſi Aulis adrepas, inter Principum delicias agas, vel breues morulas, nihil proficis. Rem explico in paruo piſciculo, qui Remora dicitur, de quo ait Plinius lib. 32. cap. 1. *Plin.* *Ruant venti licet, & ſæuiant procellæ, imperat furori vnus, ac paruus*

Digitized by Google

admodum piſciculus, Ethneis appellatus, viréſque tantas compeſcit, & cogit ſtare nauigia. Infrenat impetus, & domat mundi rabiem, nullo ſuo labore, non retinendo, aut alio modo, quàm adhærendo. Hac tantilla res, contra tot impetus, ſatis eſt, vt vetet ire nauigia. Ecce parui piſciculi vires. Quid tunc? Accipe, quod mirere magis. Proponit illicò hiſtoriam, fatus; *Cum è tota Caij Principis claſſe quinqueremis ſola non proficiſceret, exilierunt protinus, qui id quærerent circa nauim, inuenerunt adhærentem gubernaculis, oſtenderúntque Caio indignanti, hoc fuiſſe, quod ſe reuocaret, quadringentorúmque remigum obſequio contra ſe intercederet. Conſtabat peculiariter miratum, quomodo adhærens tenuiſſet, nec idem polleret in nauigium receptus.* Ecce tibi magnum piſciculi miraculum, qui enim extrinſecùs adhæreſcens nauigio, imperat furori ventorum; domat rabiem procellarum, & ſiſtit ingentem nauem ne progrediatur, ipſe intrinſecùs in nauigio receptus nihil tale præſtare valet. Quid pulchrius? Quoties euangelicus miniſter extra res aulicas eſt, extraneus fit Principum aulis, ô quàm frænat impetus illorum, & potentiſſimos quoſque ipſe vilis, & infirmus in virtute conſiſtere facit. At ſi intrinſecùs pergat, & ſeſe inſinuet aularum penetralibus adrepens thronis, adiuiens rebus aulicis, nihil prorſus eſt ad mores Principum frænandos. Ionæ cap. 3. *Cœpit Ionas intrare ciuitatem itinere vnius diei, & clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur. Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem. Et peruenit verbum ad Regem Niniue, & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum.* &c. Et qui fieri potuit, vt vna viliſſimi hominis vox ſic Niniuitas, & Regem, & Principes compeſceret? Vilis erat Ionas, ſed prorſus extraneus, & peregrinus omnibus Niniuitis, ab illorúmque alienus cupiditatibus, vnde tantam vim habuit ad eorum commouendos animos. Sic Rex Niniue fatur apud D. Emphræm orat. in Ionam: *Sola noſtra vox Reges exterruit, & miſerandi iſtius vox omnes nos perturbat? Nos frequenter quocunque tempore ciuitates depopulati ſumus; & in noſtra ciuitate nos modo peregrinus ſuperat. Viliſſimi hominis voce deterrita eſt ciuitas noſtra Niniue mater gigantum*, &c. Non domeſticus, nō familiaris, ſed peregrinus, ſed alienus Ionas apparuit, & quamuis vilis homuncio à mari euomitus tot compeſcuit Principes, & in pœnitentiam traxit. Sunt equidem potentiſſimi ad trahendos Principes illi, qui minimè eorum bonis communicant. Similiter 4. Reg. 5. Naaman Syrus lepra mundatus per Eliſæi conſilium & virtutem, ſtetit ad oſtium Eliſæi, inquiens: *Verè ſcio, quòd non ſit Deus alius in vniuerſa terra niſi tantùm in Iſrael. Obſecro itaque vt accipias benedictionem à ſeruo tuo. At ille reſpondit: Viuit Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam. Cùmque vim faceret, penitus nō acquieuit. Dixitq; Naamā: Vt vis: ſed obſecro, concede mihi ſeruo tuo, vt tollam onus duorum burdonum de terra. Non enim faciet vltrà ſeruus tuus holocauſtum, aut victimam diis alienis, niſi Domino*, &c. Expende ordinem; recepta ſanitate Deum confitetur verum, & prophetam multis cogit, vt de aulæ bonis aliquod munus accipiat. Quod poſtquam efficere non poteſt, ſtatim petit ſibi permitti terram ferre, in qua vero Deo ſacrificet, cui ſoli ſe ſacrificaturum pollicebatur; & negaturum falſos Deos. Et quare hæc non promiſit in primis? Quare vbi recepit ſanitatem, & Deum verum teſtatus eſt, non ſimul dixit ſe renuntiare diis falſis, & Deo vero ſeruire, ſed ante has promiſſiones de donis dandis Eliſæo diſputat? Sanè prophetæ ſignum non tantam efficaciam habuit ad trahendum Principem, antequam propheta oſtenderetur alienus ab omni accipiendo Principis munere. Vnde meritò Theodor. quæſt. 29. cum prophetæ paupertate Principis integram conuerſionem coniunxit. Quippe ait: *Propheta valde exponendam paupertatem prætulit omnibus diuitiis, & legem euangelicam adimpleuit, priuſquam ferretur. Vir autem ille admirabilis credens, vel ipſam terram Iſraelis eſſe ſanctificatam, rogauit vt duo onera mulorum ex ea acciperet, vt ſuper eam Domino Deo ſoli offerret ſacrificia.* Sic pari paſſu eunt, & prophetæ paupertas voluntaria, & conuerſio Principis. In tantum enim vales Principes trahere ad Deum, in quantum magis te eorum bonis alienum putas. Nota eſt hiſtoria impiiſſimi Regis Ieroboam 3. Reg. 13. vt ad eum miſſus eſt vir Dei, cuius voce & altare ſciſſum eſt, & manus Regis aruit, & reſtituta ſanitati fuit. Ait tunc Rex: *Veni mecum domum, vt prandeas, & dabo tibi munera. Reſponditque vir Dei ad Regem, ſi dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum*, &c. Sanè vir nequam vidit altare ſciſſum, vidit manum ſuam aridam, & ſanitati reſtitutam; & tantis iis prodigiis, nec Deum teſtatur, nec oſtendit pœnitentiæ ſignum; ſed ſolùm offert prophetæ munera. Cur non antea Deum confiteris, & idololatriæ renuntias? Non miraculorum viſio ſic trahit ad Deum Principes, vt viſio bonorum omnium abnegationis in Dei miniſtris. Ait Ioſephus lib. 8. de Antiq. cap. 3. *Excuſauit propheta, negans ſe in ea vrbe panem, aut vinum ſumpturum. Rex autem miratus viri continentiam, eo magis de ſe cœpit eſſe ſolicitus, ex iis, quæ viderat, audierat, parum fœlicem rerum ſuarum euentum augurans.* Ecce tibi vt prima miracula ad reddendum Regem ſolicitum de ſua ſalute efficaciam ſummunt ex prophetæ bonorum renunciatione. Non antea ſic mouebat Regem propheta, quàm vbi ſeſe alienum ab eius conuictu, & bonis prorſus exhibuit. Ex tunc enim iam timebat ſibi, & malè ſperabat de rebus ſuis.

Iona 3. — *Ephræm.* — *4. Reg. 5.* — *Theodor.* — *3. Reg. 13.* — *Ioſeph.*

§. X.

Veritatem euidentiſſimè teſtatur; qui ſola dira, & horrenda proponit Principibus.

Aaronis in manu virga coram Pharaone verſa eſt in colubrum, ait enim: *Tulitque Aaron virgam coram Pharaone, & ſeruis eius, quæ verſa eſt in colubrum.* Sed liber illud memorate, quod pro Aarone accidit Numer. 17. vbi vniuerſi Principes Iſraël dederunt virgas ſuas Moyſi: *Quas cum poſuiſſet Moyſes coram Domino in tabernaculo teſtimonij, ſequenti die regreſſus inuenit germinaſſe virgam Aaron in domo Leui: & turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati ſunt. Protulit ergo Moyſes omnes virgas de conſpectu Domini ad cunctos filios Iſrael.* Ecce tibi hîc Aaronis virga in flores, & in dulciſſimos fructus abit, ibi autem in manu Aaronis virga verſa eſt in colubrum. Cur non magis in vtriſque & flores, & fructus protulit? Cur in vno magis exhibuit flores, & in altero exhibuit draconem? Sanè innumeris teſtabatur veritatem populo vniuerſò, ait enim: *Protulit Moyſes omnes virgas ad cunctos filios Iſrael*, in Exodo autem res erat cum Pharaone Rege; vnde meritò non flores, ſed colubrum exhibuit, nullo enim apertiùs veritatem quis teſtatur, quàm dum Regibus, & Principibus non blanditias, ſed diras, & horrenda profert. Hinc Ionæ c. 3. *Peruenit verbum ad Regem Niniue: & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum, & indutus eſt ſacco*, &c. Miraris, quod ignoti, & vilis hominis verbum tantam fidem haberet apud Regem. Et vnde verbum hominis abiecti, ſibi Regis, Principúmque fidem conciliare potuit? Erat verbum aſperum, verbum iram, & euerſionem teſtificans, quod minimè ab homine vllo exiret ad Regem, niſi vis veritatis id cogeret. Ex quo prudentiſſimè Rex Niniue philoſophatur apud D. Ephræmum orat. in Ionam fatus: *Si aduentans pacem prædicaſſet: ſuſpicari potuiſſemus, ipſum velut aliquem turpis lucri cupidum, præclaris ſcilicet ac fauſtis, quæ nobis vaticinaretur, munera*

Num. 17 — *Iona 3.* — *D. Ephr.*

nera à nobis captare. Medicus veritatis ad ægrotantem, ingrediens, veritatem prædicat. Non pertimeſcit ad Regẽ properare, & ei ſuos morbos aperire. Non veretur, vel ipſi auſteritatis pharmacum propinare. Quis ergo mendacem eum appellet, qui iram prædicat? Si enim mendax eſſet, etiam verbis adulatorem agere deberet. Quòd homo non vtatur verbis lenocitantibus apud Principes, ſed horrenda, & dira illis prætendat, id euidentiſſimæ veritatis eſt argumentum. Quis putet mendacem, qui iram potenti-

Mar. 1. bus prædicat? Mar. cap. 1. *Ieſus ingreſſus in Synagogam, docebat eos. Et ſtupebant ſuper doctrinam eius.* Itaq; Chriſti doctrina in ſtuporem, & admirationem rapiebat vniuerſos. Sed ſcire cupis vnde doctrina Chriſti tantum ſibi conciliabat reſpectum, & creditum? Inde putarim, quòd nullis lenociniis vteretur, ſed nudè, & acriter Principes, & Phariſæos carpebat, extremum il-

Vict. An. lis exterminium repræſentans. Ait Victor. Antiochenus ibi: *Cur ſtupebant? Quia non loquebatur ad gratiam, neque vlli prorſus adulabatur, neque auditorum laudes captabat, ſed erat ſermo eius in poteſtate. Hortabatur enim, non ad quæuis promiſcuè, ſed ad cœleſtia, & animæ ſalutaria; perfidiſque, & obſtinatis peccatoribus imperterritè ſupplicia comminabatur.* Hinc ſummum ſibi creditum in doctrina Dominus conciliabat, quod loquens cum Principibus populi, nulli adularetur, ſed imperterritè, & ſcelera eorũ, & ſupplicia imminẽtia in medium dabat.

§. XI.

Nil copioſius ſub Principum aulis, quàm ſerpentina venena ad accedentium perniciem.

PRo vno ex virga Aaronis facto colubro, cœpit tota Pharaonis aula mille dracones parturire. Ait enim: *Vocauit autem Pharao ſapientes, & maleficos, & fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas & arcana quædam ſimiliter: proieceruntque ſinguli virgas ſuas; quæ conuerſa ſunt in dracones.* Nec miror, quòd in Pharaonis aula tot dracones ſcaturiant, quando nil copioſius inuenitur in aulis Principum, quàm venena ſerpentina,

Æn. Sil. quibus pereant, qui accedunt illuc. Accipite Æneam Siluium, qui poſtea creatus Pontifex, vocatus eſt Pius Secundus. Is lib. 1. de Geſtis Alphonſi, relatus à noſtro Cornelio in capite 6. Danielis, inquit: *Eſt apud Indos iuxta Plinium, herba quædam præcipui odoris, referta minutis ſerpentibus, quorum ictu protinus moriendum ſit. Ita habent Principum aulæ, quod allectent, ſed occultant lethale venenum in caueas.* Sunt equidem aulæ Principum odoriferi, & gratioſi herbarum manipuli, qui virore, & odore ſuo omnes inuitant. Sed latent angues in herbis illis, ſerpentibus venenoſis ſcatent, quorum ictu omnibus accedentibus moriendum ſit. Vnde Roboan Salomonis filius aiebat ad ſuos: *Ego*

3. Reg. 12. *autem cædam vos ſcorpionibus.* 3. Regum 12. licèt autem à Gloſſa, & aliis, per ſcorpiones intelligatur genus flagelli, non eſt, cur non intelligi poſſit lethaliſſimus ſerpens, quando aulæ nil aliud copioſius foueant? Et meritò peſſimus Rex ſuis minatur ictum ſcorpij, cuius & ingentes, & multiplices ſunt ſegetes veneno-

Tertull. rum. Ait enim Tertull. in Scorpiaco contra Gnoſticos: *Magnum de medio malum terra ſcorpium ſuppurat: tot venena, quot ingenia; tot pernicies, quot ſpecies; tot dolores, quot colores Nicander ſcribit, & pingit; tamen vnius omnium violentiæ geſtu de cauda nocet.* Ecce tibi in ſcorpionibus tot venena, quot ingenia; tot dolores, quot colores; tot pernicies, quot ſpecies; & licèt multi ſint ſcorpiones ſpecie, veneois, nocumentis; tamen hoc eſt omni ſcorpioni commune, quòd caudâ noceat. Quid in aulis notius? Ibi quot ingenia, tot venena; quot colores, tot dolores, & licèt varias mortes aulæ promant; omnibus hoc commune eſt, quod caudâ, hoc eſt, in fine noceant. Ex quo

Æn. Sil. illud monebat Æneas Siluius vbi ſuprà: *Illi aulicis plurimum ſapiunt, qui accepto aliquo beneficio, vel mediocri, aulæ valedicunt. Oſtendunt enim animum ſuum expletum eſſe, & periculo ſe ſubducunt, in quod curiales frequenter incidunt; qui veluti ſues, vbi ſaginati ſunt, in cœnam Domini mactantur.* Sic denique pereunt curiales venenis ſcorpiacis, quibus abundant aulæ Principum. Pro omnibus proferam vnum Caium Caligulam, de quo ait Paulus Oroſius lib. 7. cap. 5. *Ipſe à ſuis* Pau. Oro.

protectoribus occiſus eſt. Duo libelli in ſecretis eius reperti ſunt, quorum alteri pugio, alteri gladius pro ſigno nominis adſcriptum erat, ambo lectiſſimorum virorum vtriuſque ordinis ſenatorij, & equeſtris nomina, & notas continebant morti deſtinatorum. Inuenta eſt & arca ingens variorum venenorum, quibus mox Claudio Cæſare iubente demerſis, infecta maria traduntur, non ſine magno piſcium exitio, quos enecatos per proxima litora paſſim æſtus eiecit. Quibus noteſceret omnibus, quid tanta veneni moles arte aucta, agere in miſera ciuitate potuiſſet, quæ negligenter effuſa etiam maria corrupit. Fallor, ſi vel in Scythiæ cauernis, vel in arenis Lybiæ tot venenorum genera, tot ſegetes nutriantur, quot inuentæ ſunt in aula huius Principis.

§. XII.

Imperium temporale, quo plura alia ad ſe trahit, & vorat, gracilius ipſum fit.

COnueniant huc vniuerſi mundi Principes, qui eò tendunt, vt voratis aliorum regnis ſuum imperium augeant. Videant, vt draco ex virga Aaronis factus cæteros vorat, ait enim textus: *Sed vorauit virga Aaron virgas eorum.* Serpens ex virga Aaronis factus vorat ſerpentes ex virgis Magorum factos; nec inde maior fit, nec pinguior, ſed in virgæ marcorem tranſit. Anteà dicit, de virga Aaron, quòd *verſa eſt in colubrum*, modò cùm eius meminit voracitatem, non meminit colubrum, ſed virgam ſolam nominat, dicens: *Vorauit virga Aaron*, &c. Cur non magis dixit: *Vorauit coluber, ſeu vorauit draco ex virga factus?* Cur maluit obliuiſci draconis in explicatione voracitatis, & ſolùm virgæ meminiſſe? Vt oſtenderet ex tanta voracitate nullum augmentum traxiſſe, ſed ad virgæ veniſſe marcorem, & ſiccitatem. Hoc eſt enim proprium omnibus ſceptris humanis, quò plura vorant, & ſibi acquirunt, eò infirmiora, & graciliora apparent in propria ſubſtantia. Rem firmat imperium Romanum, de quo tempore Pompeij, ait Paul. Oroſ. lib. Pau. Oro.

5. cap. 18. *Nanque eodem tempore cùm penitùs exhauſtum eſſet ærarium, & ad ſtipendium frumenti deeſſet expenſa, loca publica, quæ in circuitu Capitolij Pontificibus, auguribus, decemviris, & flaminibus in poſſeſſionem tradita erant, cogente inopia, vendita ſunt, & ſufficiens pecuniæ modus, qui ad tempus inopiæ ſubſidio eſſet, acceptus eſt. Et quidem tunc in ſinus ipſius ciuitatis euerſarum omnium vrbium, nudatarúmque terrarum abraſa vndique opes congerebantur, cùm ipſa Roma turpi adigente inopia, præcipuas ſui partes auctionabatur. Quamobrem conſideret tunc tempora ſua, cùm quaſi inexplebilis venter cuncta conſumens, & ſemper eſuriens, cunctis vrbibus, quas ipſa miſeras faciebat, ipſa miſerior nihil relinquens, nihil habebat.* Ecce tibi, vt Roma, quaſi venter facta conſumit cuncta, & ſemper eſurit, & cùm nihil in cæteris regnis relinquit, nihil ipſa habet; imò cùm ad ſe trahit omnium regnorum opes, quidquid ſuum eſt, vendebat; aurum, argentum, gemmæ omnium prouinciarum raptæ in vnam Romam confluebant, & Roma pauperior præcipuas ſui partes auctionabatur. Fallar, niſi in ſe ploret regnum Caſtellæ, quod ex quo plura regna acquiſiuit, & Americæ ſibi adiunxit opes, apparet egentius. Oriens, & Occidens ſuas diuitias in Caſtellam mittunt, & ipſa, cogente inopia, præcipuas ſuas partes auctionatur, adeò vt annuurum

tributorum

tributorum capitalia, & omnia, & loca, & muneta publica iam vendita fuerint. Id equidem commune erit omnibus mundi ſceptris, quo plura vorarint, eo ſemper egentiora erunt. Huc retulerim illud Pharaonis Gen. 41. ſomnium, ait enim Rex Gen. 41. *Putabam me ſtare ſupra ripam fluminis, & ſeptem boues de amne conſcendere, pulchras nimis, & obeſis carnibus, quæ in paſtu paludis vireta carpebant. Et ecce has ſequebantur aliæ ſeptem boues, in tantum deformes, & macilentæ, vt nunquam tales in terra Ægypti viderim. Quæ deuoratis, & conſumptis prioribus, nullum ſaturitatis dedère veſtigium, ſed ſimili macie, & ſqualore torpebant.* De macilentis alias vorantibus expreſſius quid ponunt Septuag. fantes: *Etſi deformes, & macilentæ vaccæ, quas nemo dignaretur alere, pingues tamen, & pulchras boues deuorauerunt, adeòque vt omnes in viſcera earum intrauerint, non tamen in eis ſignum aliquod apparuit ſaturitatis, ſed eadem macie, & tenuitate laborabant, perinde, ac ſi illas non comediſſent, nec enim impinguebantur aliquatenus, ſed perditum erat, quicquid ediſſent.* Meritò iis dictis adiecit D. Ambr. lib. de Amb. Ioſeph cap. 7. *Vetus ſomnium, res recentes.* Equidem ſomnium illud vetuſtiſſimum eſt, at ſomnij res multùm ſunt recentes; quò enim regna plures prouincias vorant, plures regiones acquirunt, & plura ſpolia merunt, eò citiùs in maciem eunt, nec ex tot voratis aliquam oſtendunt pinguedinem.

Exod. 7. Dixítque Dominus ad Moyſem: Ingrauatum eſt cor Pharaonis, non vult dimittere populum. Vade ad eum manè: ecce egredietur ad aquas: & ſtabis in occurſum eius ſuper ripa fluminis: & virgam, quæ conuerſa eſt in draconem, tolles in manu tua. Dicéſque ad eum, Dominus Deus Hebræorum miſit me ad te, dicens: Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi in deſerto: & vſque ad præſens audire noluiſti. Hæc igitur dicit Dominus; In hoc ſcietis, quod ſim Dominus; ecce percutiam virga, quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, quæ vertetur in ſanguinem. Piſces quoque, qui ſunt in flumine, morientur, & computreſcent aquæ, & affligentur Ægyptij bibentes aquam fluminis. Dixit quoque Dominus ad Moyſem: Dic ad Aaron: Tolle virgam, &c.

§. XIII.

Tunc maximè dilationem ſuppliciorum non patitur Deus eſſe, cùm diuinæ prouidentiæ fides periclitatur.

NOn poſſum non mirari feſtinationem Dei, vt ſupplicium aquæ verſæ in ſanguinem Pharaoni inferat; ait enim ad Moyſem: *Vade ad eum manè*, &c. Vt morte primogenitorum Pharao mulctetur, pro-Sap. 18. uectæ iam noctis tempus expectatur; ſic enim ait Sap. 18. *Cùm enim quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotens ſermo tuus, Domine, exiliens de cœlo à regalibus ſedibus durus debellator in mediam exterminij terram proſiluit, gladium acutum inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte.* Ibi prouectæ noctis expectatur ſpacium, hîc autem primo mane vrgetur Moyſes, vt denuntiet, & inferat ſupplicium. Cur hîc maximè mali inferendi dilationem Dominus non patitur? Ipſe ait: *In hoc ſcietis, quod ſim Dominus*, &c. Laborabat Pharao, laborabat Ægyptus circa cognitionem diuinæ prouidentiæ, nihil per ſupremum Dominum putabant mandari, quod malum ne ſerperet, iubet Deus quàm primùm aliquale ſupplicium accelerari, vt qui minimè ſoleat dilationem ſupplicij pati, vbi notitia, & fides diuinæ prouidentiæ periclitatur. Nemo neſcit impiiſſimi tyranni Iuliani apoſtatæ feſtinatam mortem, cuius feſtinationis cauſam proponens D. Nazianzenus orat. 4. ait: *Ac proinde finem quoque amentiæ ſuæ dignum tulit: Deo hîc ſolum conſueta ſua patientia vti non ſuſtinente, vbi multis pernicioſa futura erat benignitas; atque & iis, qui honeſtè viuunt, mœrorem multum, & peccantibus contemptum non paruum allatura: tanquam videlicet, nemo eſſet, qui res noſtras inſpiceret, præmiáque, & pœnas cuique pro merito rependeret, ſed temerè, ac fortuitò mundus ferretur.* Expende verba illa nimirùm: *Deo hîc ſolum conſueta ſua patientia vti non ſuſtinente*, &c. Quippè qui pene incredibili patientia impiiſſimos homines ſuſtinet, & in largiſſima tempora differt eorum pœnas; vbi puniendus fuit Iulianus, non diu ſuſtinuit, quin potius quaſi pro tunc ſuæ patientiæ oblitus, accelerauit ſupplicium, cuius dilatio benigna peccantibus contemptum non paruum eſſet allatura, tanquam videlicet nemo eſſet, qui res noſtras inſpiceret. Periclitabatur ibi notitia diuiniſſimi vindicis, & ideò non ſuſtinuit Deus ſua conſueta patientia vti in inferẽdo ſupplicio. Poſt peccatum primorum parentum Gen. 3. *Aperti ſunt* Gen. 3. *oculi amborum, cúmque cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. Et cùm audiſſent vocem Dei ambulantis in paradiſo ad horam poſt meridiem, abſcondit ſe Adam, & vxor eius à facie Domini, in medio ligni paradiſi. Vocauitque Dominus Deus*, &c. Ecce tibi quot ſpatia interceſſerũt poſt peccatum Adæ; oculi aperiuntur, perizomata ex foliis conſuuntur, greſſus Dei poſt meridiem audiuntur, fuga arripitur, & inter ligna deliteſcere curant. Tunc denique Deus reos perquirit, clamans: *Adam vbi es?* Longè citiùs Cain comprehenditur in peccato ſuo, quippè Gen. 4. dicit: *Conſurrexit Cain aduerſus fratrem ſuum* Ge. 4. *Abel, & interfecit eum. Et ait Dominus ad Cain*, &c. Cùm primum homicidium peragitur, iam vox Dei intonat, & maledictiones vibrat in Cain. Et cur, qui poſt tanta ſpatia plectit Adamum, Cainum nulla admiſſa mora, & in iudiciũ vocat, & ferit maledictis? Periclitabatur in Caino diuinæ prouidentiæ notitia, & ideò nec momento differtur eius ſupplicium. Ait Saluianus Saluian. lib. 1. de Guber. *Puto, quod hæc in Caino iam fuerit opinio, quæ nunc in multis eſt: Deum terreſtria non reſpicere, & actus ſceleratorum hominum non videre. At aliter expertus eſt, quàm putabat. Nam Deum, à quo non exiſtimauit videri ſcelera, cùm occideret, ſenſit videre, cùm damnaretur.* Sic feſtinato præoccupantur diuino ſupplicio illi, in quibus diuinæ prouidentiæ periclitatur fides.

§. XIV.

Mundialium ſplendorum ſummitates cauendæ à religioſo viro.

VRgetur Moyſes à Deo, vt matutino tempore ad Pharaonem accedat; ait enim: *Vade ad eum manè*, &c. Cur manè? Vt qui Principes conueniunt religioſi viri, diſcant eos ita conuenire, vt minima ſplendorum mundialium fruantur luce, caueant plenas illorum ſummitates experiri, ne periclitentur in ſalute. Rem pulchro exemplo expendit Æneas Siluius, qui Æn. Sil. Pontifex fuit Pius XI. lib. 1. de geſtis Alphunſi, relatus à noſtro Cornelio ad cap. 6. Danielis: *Indicæ teſtitudines meridiano tempore blandiente gaudent toto dorſo per tranquilla fluitare, donec obliti ſui, Solis vapore ſiccetur cortex, vt mergi nequeant, iámque inuitæ natent opportunæ venantium prædæ. Ita qui ſpe rerum magnarum allecti in Principum aulas ſeſe conuiciunt, & adeò deliniuntur aulæ deliciis, donec imprudentes eò redigantur, vt non poſſint, etiamſi velint, in ſinum otium ſeſe recipere.* Quid pulchrius? Teſtudinum rem habes apud Plinium lib. 9. cap. 10. quæ enim intra maris aquas ſub leni cortice viuunt, vbi meridiano tempore ſupra aquarum tranquilla aſcendunt, vt pleniore fruantur Solis lumine,

ſub

Google

ſub huius ardentioribus radiis ſic earum ſiccatur cortex, vt fluitare cogantur, nec poſſint ſe intra aquas recipere, ſed venatorum prædis manent relictæ. Siccine ſunt religioſi viri, qui à receſſibus ſuis ad mundiales Principes accedunt, ſub horúmque pleniotibus ſplendoribus non verentur viuere; heu quàm ſæpe de ardentibus mundialium bonorum radiis ſic ſiccantur, vt nequeant ad mentis tranquilla ſe recipere, ſed expoſi-
Pſal. 55. ti maneant mille ruinis. Rex erat, & religioſus ille Pſal. 55. dicens: *Conculcauerunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes aduerſùm me. Ab altitudine diei timebo.* Ecce tibi à quo ſibi timeat religioſus animus expertus inimicorum tela, imò & plagas. Timet equidem ſibi *ab altitudine diei*, hoc eſt, vt ait Hugo, *à fortitudine proſperitatis*; ne dum pleniſſimis proſperitatis regiæ radiis fruitur, ſic ſiccetur, vt fluitans per mundiale pelagus, minimè ſe poſſet recipere in ſecuritatem.

§. XV.

Pœna certo imminens plus torquet expectantem.

TOtum plagæ ordinem prius denunciare Pharaoni, quàm infligere monetur Moyſes, dum ex præcepto Domini dicendum ſibi putat ad Regem: *Ecce percutiam virga, quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, & vertetur in ſanguinem, piſces quoque,* &c. Et cur antequam infligatur plaga, ob oculos proponitur Pharaoni, niſi vt exacerbetur amplius ſupplicium, quando certiſſima pœna imminens expectantem magis affligit? Ait enim D. Nazianz. orat. 4. *Satis enim magna pœna cenſeri debet, eum ij, qui moleſtiam intulerunt, metu concutiuntur, meritáſque pœnas expectant, propriaque conſcientia cruciatu afficiuntur. Nam quæ quiſque vt iam iam perpeſſurus timet, hæc paſſus eſt, etiam ſi non patiatur: grauiúſque à ſe ipſe fortaſſe, quàm ab iis, qui ſupplicium illaturi ſunt, torquetur.* Itaque non parua pœna, ſed grauiſſima eſt, qua quis ſe torquet ſub expectatione pœnæ imminentis. Ex quo
Sap. 17. lucem accipit locus Sapientiæ cap. 17. ait enim de Ægyptiis tenebrarum plaga affectis: *Solis autem illis ſuperpoſita erat grauis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperuentura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris.* Iam homines tenebræ opprimebant, quæ illorum animis repræſentabant alias ſuperuenturas in futuro tenebras. Quid inde? *Ipſi ergo ſibi erant grauiores tenebris*; ex quo enim non ſolùm præſentibus affligebantur tenebris, ſed & expectatione aliarum iam iam venientium, occupabantur grauius à ſe ipſis, quàm à venturis tenebris ferebant tormentum. Nunquam enim homo non torquetur grauius ſub expectatione venientis mali, quàm ſub ipſo malo. Hinc Dominus tentare volens Abrahamum, in-
Gen. 22. gens illi tormentum incutiens, ait Gen. 22. *Tolle filium tuum, quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper vnum montium, quem monſtrauero tibi.* Vnici filij iugulationem præſcribit, ſed longam viam prius terendam definit. Cur Deus quando acerbiſſimam patri rem mandat, non magis accelerat rei executionem? Vel cur non antea viam præſcribit, & poſt confectam viam, poſt montis aſcenſum, tunc explicat Iſaaci ruinam. Sanè Iſaacum ſecum pater adducit, in montem pergit, ligna portare mandat, altare ædificat, & nihil illi dicit, ſed poſt omnia peracta rem explicat. Cur non ſimiliter Deus cum Abrahamo agit? Equidem volebat Deus Abrahamo maius inferre tormentum, quàm quod oritur ex morte filij in parente dulciſſimo; & ideò filij imperat occiſionem, & ante illam iter longum peragendum definit, vt ingentis doloris expectatio, plus vrgeat virum, quàm ſi ipſe
Origen. dolor veniret. Ait Orig. in præſenti: *Poterat duci prius Abraham cum puero ad illam terram excelſam, & imponi prius in montem, quemcunque delegerat Dominus, & ibi ad eum dici, vt offerret filium. Sed prius ei dicitur, quòd offerre debeat filium ſuum, & tunc iubetur ire in terram excelſam, & aſcendere in montem. Quò hoc ſpectat? Vt dum ambulat, dum iter agit, per totam viam cogitationibus diſcerpatur, vt hinc perurgente præcepto, & vnici affectu obluctante crucietur. Propterea ergo etiam via iniungitur, etiam montis aſcenſio, vt in his omnibus ſpatium certaminis accipiat affectus, & expectatio futurorum.* Nec dubium, quin expectatio futurorum malorum, pluſquam ipſa mala animum paſſuri diuerberet.

Exod. 7. Feceruntque Moyſes, & Aaron ſicut præceperat Dominus; & eleuans virgam percuſſit aquam fluminis coram Pharaone, & ſeruis eius, quæ verſa eſt in ſanguinem. Et piſces, qui erant in flumine, mortui ſunt; computruitque fluuius, & non poterant Ægyptij bibere aquam fluminis, & fuit ſanguis in tota terra Ægypti.

§. XVI.

Vbi ſacri baptiſmi aquæ deſunt, ibi crebræ à Deo veniunt & pugnæ, & ruinæ.

COnflicturus Deus cum Pharaone ecce quale plagarum imminentium dedit initium. Ait textus: *Eleuans virgam percuſſit aquam fluminis, quæ verſa eſt in ſanguinem.* De Dei mandato percutitur virga aqua fluminis, & iam aqua non eſt, nec inuenitur aqua viris Ægyptiis, ſed pro aqua fluit ſanguinis liquor. Quid plura? Non iam mirer, ſi Deus Ægyptios multis percutiat, vbi enim aqua ſacri tollitur baptiſmi, quid aliud poteſt venire, quàm creber conflictus, crebræ ruinæ. Crede mihi, ablatio aquæ ſacri baptiſmatis initium eſt omnis diſcriminis. Dum ad patriam rediret Iacob Gen. Gen. 32.
32. peruenit ad ripam fluminis, ibique fecit, vt filij, & vxores, & ſerui vadum tranſirent, ipſéque manſit ſolus ante ipſum flumen. Quid tunc? Ait textus: *Traductiſque omnibus, quæ ad ſe pertinebant, manſit ſolus: & ecce vir luctabatur cum eo vſque manè.* Multi erant vltra flumen, & filij, & ſerui Iacob, quos omnes dimittit quietos nobilis luctator, & ad ſolum Iacob opprimendum feſtinat, qui ſolus manebat, antequam tranſiret flumen. Et cur lucta paratur Iacobo, potiùs quàm filiis, aut ſeruis eius? Cur Iacob ſolus à luctatore petitur, quando alij erant, cum quibus poſſet etiam confligere? Solus Iacob erat, qui vadum fluminis non tetigerat, qui non expertus fuerat aquam fluminis; vnde meritò ſolus petitur ad luctas; vt diſcant illi, quibus ſacri baptiſmatis aqua ignota eſt, quantis luctis debeant à Deo affligi. Pulchrè ad hæc Procopius ibi: *Cum iis, qui traiecerũt fluuium, non luctatur* Procop.
Chriſtus, ſuorum in numero ipſos reputans, & vt mundi victores ipſos coronans: Præſagia autem hæc erant, qui ex Iacob repudiarent baptiſmi gratiam, hoſtem forent habituri Chriſtum. Mõſtrabantur in Iacob filiis, qui traiecerant vadum fluminis, illi, qui baptiſmi aquam erant ſuſcepturi, cum quibus non pugnat Chriſtus, ſed illos coronat. In ipſo autem Iacob illi oſtendebantur, qui non traiicientes vadum fluminis minimè erant ſuſcepturi baptiſmum. Ii autem quid ſperent niſi hoſtiles ex Deo impetus? Nunquam non infenſum, & durum ſibi inuenient Chriſtum. Cùm Iſraëlitæ educerentur ex Ægypto, peruenerunt ad ripas maris rubri, quod de medio abſtolit Dominus, vt tranſirent non per aquam, ſed per ſiccum. Ait enim Exod. 14. Exod. 14
Cum extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus, flante vento vehementi, & vrenti tota nocte, & vertit in ſiccum: diuiſáque eſt aqua. Et ingreſſi ſunt filij Iſraël per medium ſicci maris, &c. Sic aufertur de medio mare, & paratur via ſicca, vt Iſraëlitæ tranſirent. Non ſic cum Chriſtianis factum eſt, imò illis dicitur Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu* Ioan. 3.
ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Et quando

Iſraëlitis aufertur maris aqua, vt per ſiccum tranſeant, cur Chriſtianis ita paratur aqua, vt ſine illa non debeant gradum facere? Sanè huius differentiæ qualitatem euentus ipſe monſtrauit, quando Iſraëlitas heremus excepit, in qua & prælia, & ſerpentes igniti, & ignis, & gladius à Deo in illos immittebantur: Chriſtianos autem, & pax, & regnum expectabat. Ex quo

D. Zeno. eleganter D. Zeno lib. 3. ſer. 38. fatur: *Illorum profugus populus per mare rubrum dextra, læuaque undarum ſtupentibus rupibus, pede ſicco tranſiuit: at noſtrum mare, quos voluntarios ſuſcipit, fæliciter naufragos facit; interimenſque vniuerſa peccata genitali vnda ſubmergit, vt cœleſtes effecti terram deſiderare non norint. Denique illi poſt mare ad heremum peruenere; nos per baptiſmum ad paradiſum peruenimus.* Ecce tibi, quos mare fugit, & aqua non aſperſit, heremus ſuſcepit plena Dei iris, plena illorum necibus, quos autem baptiſmi vnda ſubmergit, hos paradiſus pacificè expectat.

§. XVII.

Vbi diuinæ iuſtitiæ virga apparet, vel illæ creaturæ homini infenſæ redduntur, quas magis ſibi obligauerat homo.

ECce tibi ad virgæ ictum primæ aquæ vertuntur in ſanguinem, vt Ægyptios affligant. Quippè ait: *Eleuans virgam percuſſit aquam fluminis coram Pharaone, & ſeruis eius, quæ verſa eſt in ſanguinem, & piſces, qui erant in flumine mortui ſunt; computruitque fluuius, & non poterant Ægyptij bibere*, &c. Et cur ad ictum virgæ prima aqua lethalis fit Ægyptiis, niſi quia Ægyptij maximis, & diuinis honoribus ſibi fluminis ſui aquas deuinxe-

Procop. rant? Ait Procop. ibi: *Pœnæ, quæ primò irrogantur, petuntur ab elemento aqueo. Siquidem Ægyptij maximis, & diuinis honoribus coluerunt aquam, ſtatuentes ipſam eſſe principium vniuerſi. Proinde aqua primò affliguntur.* Et quidem, vbi diuinæ iuſtitiæ virga inſtat, illæ creaturæ in primis aduersùs nos inſurgunt, quas obſequiis noſtris putamus magis nobis deuinctas. Id, quod minabatur

Num. 34 dominus Iſraëlitis Numer. cap. 34. *Si autem nolueritis interficere habitatores terræ, qui remanſerint, erunt vobis quaſi claui in oculis, & lancea in lateribus, & auerſabuntur vobis*, &c. Sed qui remanſerint, minimè remanſerint niſi ex Iſraëlitarum beneficio, quibus Iſraëlitæ parcerent, & parcendo maximè ſibi deuinxiſſent. Quomodo ergo fieri poterat, vt homines adeò obligati ſic infenſi redderentur Iſraëlitis? Hic eſt effectus diuinæ iuſtitiæ, vt nullos prius experiamur infenſos, quam eos, quos maioribus obſequiis con-

Procop. tra Dei placitum nobis obſtrinximus. Ibi Procopius ait: *Porrò, quibus aliquis applaudit contra Dei voluntatem, iiſdem quoque in manus traditur. Quemadmodum Cæſari Iudæi, cum eum Regem præ Chriſto ſeruatore elegeſſent, ſub Romanis enim captiui perierunt.* Non dubitò quin in cauſa Chriſti, multum ſibi Iudæi Cæſarem obſtrinxerint, eius honori, & regno maximè conſuluerint; at dum cœpit excitari in illos diuina iuſtitia, nullus prior, quam Cæſar percuſſit miſeros. Id nouerant Iudæi ipſi, qui traditi à diuina iuſtitia Babyloniorum gladiis, in ſumma

Oſeas 10 anguſtia conſtituti, ait Oſeas cap. 10. *Dicent montibus, cadite ſuper nos, & collibus operite nos.* Et cur expectantes hoſtiles gladios, ad montes confugiunt, volentes in primis opprimi ab illis? Erant montes, quos honoribus diuinis coluerant, quos multa religione ſibi obſtrinxerant; quibus meritò primas ſupplicij ſui deferunt, vbi inſtat diuina iuſtitia. Ait D. Cyril. Alex ibi apud

Cyril. Delrium in Adagiis. *Dicent montibus illis, & collibus, in quibus idola colebant: Cadite ſuper nos, anticipate crudelitatem Babyloniorum.* Non enim eſſet fas, quòd alij prius percuterent miſeros, quàm ij montes, quos magis ipſi ſibi ſacrificiis funeſtis deuinxerant. Equidem nulli prius; quàm quos magis habemus in charis, nos affligent, vbi apparuerit iuſtitiæ diuinæ virga. In primos peccatores exardeſcebat diuiniſſimus iudex, & vocans eos ad pœnam, quid inquit Adamus? Ait iſte Geneſ. 3.

Gen. 3. *Mulier, quam dediſti mihi ſociam dedit mihi de ligno, & comedi.* Vix iudex apparuit, & primus Adam opponit Euam diſcrimini, cur primus Adam ſic in Euam crudelis, niſi quia illa erat maximè Euæ in deliciis? Rem pulchrè tractans D. Ber. ſer. 1. in feſto omnium Sancto-

Ber. rum, inquit: *Ecce ſermus, ô Adam, quia os de oſſibus tuis eſt, & caro de carne tua. Videamus nunc quantum diligas eam. Venit dominus igneum tenens gladium in vltione præuaricationis, oppone te diſcrimini propter illam, & dic, Domine, mulier infirmior eſt, mea eſt iniquitas, in me ſolum vindicta procedat. Sed non loquitur ſic: Mulier, inquit, quam dediſti mihi, dedit de ligno*, &c. Vix iudex apparuit, nihil promit Adamus, quod Euam excuſet, ſed quod condemnet, ipſe primus obiicit miſeram rigori ſententiæ. Sic ſemper, qui nobis in deliciis ſunt, qui maiora nobis debent, in carnifices conuertentur, vbi iudex apparuerit.

§. XVIII.

Vel ad primum diuinæ iuſtitiæ virgæ ictum quæcunque ſcelera abſcondita proſiliunt in medium.

VIrga tangit fluuium, & totus fluuius in ſanguinem conuertitur: *Eleuans virgam percuſſit aquam fluminis, quæ verſa eſt in ſanguinem.* Et cur neceſſum fuit, quòd fluuius in ſanguine tangenti virgæ reſponderet? Latebat intra fluminis alueum puerorum Hebræorum ſanguis, quos recens natos præcepit Pharao ſuffocari in flumine: quod nefas non potuit moraliter non prodire in publicum, vel ad primum tactum diuinæ virgæ. Ait Procopius ibi: *Cùm in flumen mandauerint præcipitandos Hebræorum infantes, & tandem diuina virtute verſum ſit in cruorem, ſatis redarguit, & in mentem illis reuocat crudele, & immane edictum.* Eò ſanè ſpectat ſanguis fluminis, vt repræſentet, & redarguat immane delictum infanticidij, quod propriſſimum facinus eſt diuinæ virgæ. Cùm primum enim diuinæ iuſtitiæ virga hominem tangit, quæuis occulta ſcelera in medium

Gen. 4. producit. Sic Gē. 4. *Dixitque Lamech vxoribus ſuis Adæ, & Sellæ: Audite vocem meam vxores Lamech, auſcultate ſermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in liuorem meum. Septuplum vltio dabitur de Cain, de Lamech vero ſeptuagies ſepties.* Et quidem, vt ſapienter D. Chryſoſtomus, hoc homicidium à Lamech perpetratum, occultiſſimum erat nullus tale facinus patrari viderat, nec de illo audierat. Vnde ergo Lamech cogitur occultum facinus ſuum in mediū proferre, illúdque manifeſtare mulieribus? Sanè pulſauerat hominis animum diuinus iudex, & ad diuinæ virgæ tactum, protinus occultiſſima quæque ſcelera prodeūt. Ait D.

Chryſoſt. Chryſ. hom. 20. in Gen. *Quis enim, dic, obſecro, talem ad confeſſionem adegit? Nullus alius, quam conſcientia, & incorruptus ille iudex.* Vnus diuinus iudex virum tetigit, & ad tactum virgæ eius protulit omne ſcelus in medium,

Ezech. 7 Huc ſpectans Exech. cap. 7. ait dominus. *Nunc de propinquo effundam iram meam ſuper te, & replicabo furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas. Et imponam tibi omnes abominationes tuas. Et non parcet oculus meus, neque miſerebor. ſed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erunt, & ſcietis, quia ego ſum Dominus percutiens.* Expende ſequelam: *Et abominationes tuæ in medio tui erunt, & ſcietis, quia ego ſum Dominus percutiens.* Inde equidem ſcitur Dominus percuſſiſſe, & tetigiſſe, quòd abominationes in medio noſtri ſint, hoc eſt iuxta D. Hier. quòd videamus abominationes noſtras in cōſpectu omniū poſitas. Vt primū enim diuini iudicis virga percutit, ſtatim occultiſſima quæque ſcelera ſūt in ma-

Ezech. 7. nifeſto. Hinc ipſe Ezec. c. 7. clamat: *Floruit virga, germi-*

nauit

Digitized by Google

nauit ſuperbia. Ex quo enim ſupremi iudicis virga flores ſuos edidit, nimirùm percuſſionem aliquam fecit, ſtatim erupit ſuperbia, quæ latebat. *Hieron.* Ibi D. Hier. *Ideò Dominus viſitat, & percutit, vt eriatur, & pateat omnis ſuperbia, quæ diu latebat incluſa.* Non enim poſſunt ad diuiniſſimi iudicis virgæ ictum ſecretiſſima quæque ſcelera non prodire in medium.

Exod.7. Feceruntque ſimiliter malefici Ægyptiorum incantationibus ſuis: & induratum eſt cor Pharaonis, nec audiuit eos, ſicut præceperat Dominus. Auertítque ſe, & ingreſſus eſt domum ſuam, nec appoſuit cor etiam hac vice. Foderunt autem omnes Ægyptij per circuitum fluminis aquam, vt biberent: nō enim poterant bibere de aqua fluminis. Impletíque ſunt ſeptem dies poſtquam percuſſit Dominus fluuium.

§. XIX.

Non locus, ſed propria cuiuſque affectio ſibi, aut bona trahit, aut mala.

VIde Ægyptios facientes foueas per circuitum fluminis, vt ſtillarum ſanguinem, velut aquam potarent: *Foderunt autem Ægyptij per circuitum fluminis aquam, vt biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis.* Ægyptij foueas faciunt, Ægyptij affliguntur potu ſanguinis; nil dicitur de Iſraëlitis in eadem terra commorantibus. Cur ſimiliter Iſraëlitæ, ac Ægyptij non experiebantur eiuſdem loci mala? Non miror, quòd ſoli Ægyptij affligantur ſanguine fluminis, quādo ſoli Deo rebelles inueniebantur; mala autem, vel bona non propter locum, ſed propter hominum affectiones dantur. Vt dicat D. Nyſſenus ibi. *Nyſſen.* *Eodem tempore, eodem loco Iudæi ab officio non recedentes nihil mali ſentiebant. Ægyptij verò perperam ſentientes, & cogitantes acriter plectebantur. Nam aqua per vniuerſam Ægyptum in ſanguinem iubente Moyſe conuerſa eſt, vt vel ipſi piſces craſſitudine aquarum cruenta morerentur. Iudæis ſolis ſanguis aqua erat limpidior.* Non equidē loci malum erat, ſed affectionis humanæ; qui prauè afficiebantur, ſanguinis plagam ſibi conciliabant; qui antè boni, & fideles erant, etiam in eodem loco exiſtentes limpidiſſima aqua fruebantur. Huc refero illud Daniel. 3. vbi tres pueri Hebræi fideliſſimi Dei ſerui in fornacem flammantem coniecti ſunt. Pueri erant in medio ardentis fornacis: Babylonij infideles iuxta erant videntes flammas. Quid tunc? *Erupit flamma, & incendit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis. Angelus autem Domini deſcendit cum Aſaria, & ſociis eius in fornacem, & excluſit flamam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quaſi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis.* Ecce tibi, qui iuxta fornacem erant, cremabātur, qui verò intra ipſam erant perfuſi rore nil recipiebant damni. Et cur qui intùs erāt, ſecuriores apparebant mediis flāmis? Ne putaretur res loci eſſe, ſed affectionis, vt qui benè affecti ſunt, quocūque loco inueniantur, poſſunt à malis liberari, & mali vbicunque ſint, debent ſupplicia pati. *Chryſoſt.* Ait D. Chryſ. hom. 6. ad Popul. *Recorderis igitur illorum trium puerorum, qui erāt intra fornacem, & nihil graue patiebantur; & eorū, qui ipſos iniecerant, & extra fornacem manebant, quomodo, qui circunſtabant, omnes conſumpti ſunt. Quid hoc mirabilius? Quos continebat ignis, exoluit, quos non continebat, rapuit. Vt ſic diſcas, quòd non locus, ſed morum qualitas ſalutem, & pœnam affert.* Qualitas morum trahit ſalutem, aut pœnam hominibus, quando in paradiſo homo acquiſiuit ſua malitia flammeū gladium verſatilem; & in ſterquilinio, in media malorum ſartagine Iob bona recepit duplicata. *Ioan. 13.* Sic Ioann. 13. *Sciens Ieſus, quia venit hora eius, vt tranſeat de hoc mūdo ad Patrem; cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos. Et cœna facta, cū Diabolus miſiſſet in cor, vt traderet eum Iudas.* Duodecim erant diſcipuli congregati iuxta Ieſum, cum eo comedentes panem: in vndecim eorum corda diuini amoris mittebantur pabula, in Iudæ cor proditionem mittebat Diabolus. Et cur in ſimili menſa, in ſimili conuiuio, & conſortio, tā diſſimilem hoſpitem Iudas trahit? Res erat non loci, ſed qualitatis morum; & quiſque pro vt affectus erat, recipiebat in animo; boni Benefactorem, & Saluatorē Deum, mali carnificem Diabolum. Ait D. Leo ſer. 5. de Paſſ. *Leo.* *Illius ſpiritu inflammatus Iudas exarſit, cui miniſterium ſponte præbuit; & qualem habuit mentem, talem inuenit & præſidem.* Non aliunde, ſed ex ſe ipſo traxit Iudas in eadem menſa, in eodem conuiuio tam trucem hoſpitem animæ; eius morum qualitas carnificem conciliabat, quando cæteri Saluatore fruebantur. Ne quis multum deferat locis, ſed morum qualitatibus, quando malus, vel in Dei menſa vorat inferni flammas; & boni vel in carnificinis, vel in fornacibus cœleſti rore perfuſi de ſalute comparata gaudent.

§. XX.

Maximè attendendæ ſunt ſalutis viæ his, qui nolint in illis implicari.

FEcit Moyſes ex aqua ſanguinem, ſimiliter fecerunt & Magi, vnde Pharao non acquieuit Dei placito. Sed quando Magi eadem faciebant, cur peccaret Pharao, ſi eis eandem fidem præſtaret? Rationem peccati Pharaonis aſſignat textus, aiens: *Fecerunt ſimiliter malefici Ægyptiorum in cantationibus ſuis. Et induratum eſt cor Pharaonis, nec audiuit eos, ſicut præceperat Dominus. Auertítque ſe, & ingreſſus eſt domum ſuam, nec appoſuit cor etiam hac vice.* Expende ab illis: *Auertítque ſe,* &c. Quippe vbi Pharao vidit maleficos ſimilia faciētes, non amplius attendit, nec appoſuit cor ſuum ad diſcernendum inter maleficos, & Moyſem, ſed ſtatim re leuiter perſpecta auertit ſe, & domi ſe recepit. Cur ergo non pereat Pharao, & culpabiliter implicetur falſitatibus, quando in rei adeò ancipitis examinatione noluit immorari, nec appoſuit cor ſuum, vt veritatem indagaret? Non ſufficit equidem in re ſalutis leuis quædam perſpectio, ſed maxima attentione ſunt viæ ſalutis dignoſcendæ, & examinandæ. Monebat Eccleſiaſt. c. 9. *Eccleſ. 9.* *Scito, quòd in medio laqueorum ingrederis.* Quæ ſic legūtur à D. Chryſ. *Chryſoſt.* *Agnoſce, quòd in medio laqueorum tranſis.* Sunt equidem ſalutis viæ multis permixtæ laqueis; & ſunt laquei eundem colorem referentes exteriùs, quē viæ ſalutis habent. Quid faciam, vt me expediam laqueis? Iam diſce ex conſilio monentis, *Agnoſce*; hoc eſt, non leui proſpectu, ſed multa attentione, multo meditationis labore ſatage, nec capiaris falſitate Diuus Chryſ. hom. 13. ad Popul. *Chryſoſt.* *Non enim dixit, Aſpice, quòd in medio laqueorum pertranſis, ſed Agnoſce. Et quare dixit, Agnoſce? Obumbratus eſt, inquit, laqueus, non manifeſta clades, ſed vndique obtecta adiacet. Propterea dixit, Agnoſce, Multa tibi opus eſt agnitione, & diligenti ſcrutatione.* Non qui leui oculorum intuitu, ſed qui multo ſtudio, integróque cordis, & mentis conatu res humanas attendit, diſtinguit veras à falſis. Ex quo Eccleſiaſtes c. 2. *Eccl. 2.* *Cogitaui in corde meo abſtrahere a vino carnem meam, vt animum meum transferrem ad ſapientiam, deuitarémque ſtultitiam, donec viderem, quid eſſet vtile filiis hominum.* Vide quanta faciebat Eccleſiaſtes, ſeſe ad internas cordis meditationes recipiebat; ibique in primis ſe alienabat ab omni re, quæ mentis perſpicaciam fallere poſſet, & prorſus vel ſuſpicionem ſtultitiæ fugiebat, neque in iis ceſſabat, aut remittebat animum, donec veritatem prorſus callebat. Et credat mihi, non recedat à diligenti ſcrutatione, cui totum ſe impendat, qui velit ad veritatem accedere. Pulchrè Hugo Victorin. hom. 8. in Eccleſiaſtem ait: *Hu. Vict.* *Benè in hoc feciſti, quòd abſtrahere propoſuiſti a vino carnem tuam, vt melius inebriares ſapientia animam tuam, &*

eam ad ſe ipſam introrſum colligeres; & totam animi intentionem, omnéſque cordis conatus ſub rationis moderamine cohibendo, veritati conformares. Hoc ergo bene feciſti, ſed vſque quo? Donec, inquit, viderem quod eſt vtile filiis hominum. Vide ergò, vt perſeueres, vt in veritate quæras, quia non inuenitur veritas, niſi ab iis, qui eam in veritate quærunt. Qui toto corde ad eam accedunt: Qui non dimidij veniunt, & dimidij recedunt, ſed toti veniunt, & ex toto veniunt. Quid pulchrius? Totum hominem, totum cordis attentionem requirit veritatis inuentio; non dimidius, ſed totus intende veritati percipiendæ, niſi & falſis implicari velis.

§. XXI.

Commune eſt Principibus, quòd in veritate indaganda non immorentur.

VBi malefici ſimilia fecerunt, non amplius indagauit Pharao, ſed ſtatim ad ſua receſſit: *Auertitque ſe, & ingreſſus eſt domum ſuam, nec appoſuit cor etiam hac vice.* Pro *hac vice*, dicitur Hebraicè, *ad hoc.* Vidit itaque Pharao ſimilia à ſuis maleficis facta, & ſtatim auertit ſe, nec appoſuit cor ad hoc. Cur non magis rem attendis, & veritatem indagas, vt pereat, qui te talibus prodigiis fallere tentat? Cur rem adeò grauem ſic mācipiti relinquis, & nō magis curas, vt veritas proferatur in medium? Hoc ſanè omnibus Principibus commune eſt, quòd in proferenda veritate minimè immorentur. Veritatis magiſtrū nactus Pilatus, de veritate qoærit, ſed reſponſum non expectat. Ait enim
Ioan. 18. Ioan. c. 18. *Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et cùm hoc dixiſſet, iterum exiuit,* &c. Ecce tibi quæſtionem de veritate propoſitam relinquit, & abiit ad alia. Cur non magis expectas, vt ſcias, quid ſit veritas? Euthymius ibi: *Diſcere cupiens interrogat: Quid eſt veritas? Sciens autem quod mora opus eſſet ad quæſtionem, ſubſiſtit, ab interrogatione confeſtim egreſſus.* Ex eo ſolùm, quòd mora opus eſſet ad veritatem percipiendam deterritus eſt, & confeſtim receſſit, vt qui neſciat pro veritate vel minimum terere tempus. Sed & quod mireris magis Dauid, religioſiſſimus Rex, vbi à Siba interrogauit de Domino ſuo Miphiboſeth, & ex illo audit, quòd Miphiboſeth non bono animo eſſet erga Regem, ſtatim inauditum reum omnibus bonis priuat, illáque Sibæ accuſatori largitur. Et non multum pòſt accedit ipſe Miphiboſeth, & habito, & verbis ſuam innocentiam teſtifi-
2. Reg. 19 cans, ait enim. 2. Reg. 19. *Inſuper, & accuſauit me ſeruū tuum ad te Dominum meum Regem; tu autem Domine, mi Rex, ſicut Angelus Dei es, fac quod placitum eſt tibi,* &c. *Tu autem poſuiſti me ſeruum tuum inter conuiuas menſa tuæ, quid ergo habeo iuſta querelæ? aut quid poſſum vltra vociferari ad Regem? Ait ergo ei Rex: Quid vltrà loqueris? fixum eſt, quod locutus ſum, tu & Siba diuidite poſſeſſiones.* Expende illa: *Quid vltrà loqueris.* Quibus Dauid non permiſit plus temporis conſumi à Miphiboſeth in oſtendenda innocentia ſua, & Sibæ proditione. Et quidem res erat grauiſſima, in qua agebatur de fama, & bonis Mipliiboſeth, & de proditione Sibæ; & facilè poterat oſtendi vter eſſet in Regem fidelior, an Siba, an Miphiboſeth? Cur ergo Rex non magis finis tem oſtendi? Cur non permittit, vt tantus vir Miphiboſeth filius amiciſſimi Principis pro ſe loquatur; & ſatagis, vt tibi rei veritas euidenter conſtet? Equidem non ſolent Principes immorari in dignoſcenda verita-
Caiet. te, & ſi id præſtare facilè poſſint. Ex quo meritò Caiet. Dauidem accuſat, aiens: *Prius Dauid fuerat preceps dando totum Siba inaudita parte; modò audita parte, ſed indiſcuſſa veritate manifeſtè iniuſtus inuenitur,* &c. Dupliciter errauit Dauid, prima vice, dum inauditum hominem damnat, & illum damnat ex ſimplici Sibæ accuſatione, ſine vlla veritatis diſcuſſione, quam facilè præſtare poſſet. At ſecunda vice cortexit alterum errorem, audiens partem accuſatam, ſed minimè ſuſtinuit, vt corrigeretur alter error de veritate deſcutienda, quaſi in hoc immorari ſit omnibus aliis moleſtius Regi.

CAPVT VI.

Ranæ, cyniphes, & muſcæ excitantur in Pharaonem.

INTEREA Dies plagam viſura ſecundam illuxit, & quæ draco fuerat virga, in altum erecta per Aaronem ranarum, perſtrepentium multitudinem ingentem conuocans è lacubus, è fontibus, è fluuiis, fœculentiſſimum tormentum immiſit Ægyptiis. Cogebant exulare miſeros omnia plena ſpurciſſimis hoſpitibus, & domorum penetralia, & lectos, & menſas, & vaſa cuncta; nec licebat ad panem manum porrigere, quem non præoccupaſſet, & fœtidus, & importunus ranarum aſſultus. Videres Pharaonis pectus adamantinum nulli ſanguini cedens, ranis perſultantibus emollitum: qui ad maleficos iuerat pro aogenda pœna, ad Moyſem caſtigatus venit pro minuenda illa. Craſtinus ſtatuitur dies ab ipſo Rege, qoo preces fiant; nunquam enim non procraſtinare nouit humana infirmitas in re ſalutis.

Igitur, orante Moyſe, fœtida ranarum plaga mundatur Ægyptus, & lapideus Pharao ad tantæ diuinæ benignitatis radios magis obduruit. Rurſus ad culpam Pharao, rurſus Aaron ad virgam, cuius ictu è puluere cyniphum phalanges exurgunt, qui coadunatim vibrando denſati, cum vrente morſu homines impetunt. Minimè valuit ſimiles exercitus inſtruere Magorum maleficium; ſed inter horum aculeos, infirmitatem prædicant ſuam, & digitos agnoſcunt diuinos. At Rex nec tot ſtimulis ad remedium ducitur, vt neceſſum fuerit cyniphum inſtaurari certamen adiunctis caninis muſcis. Harum tanta increuit multitudo, tam peſtilens, tam importuna, ne licuerit miſero amplius omnipotenti manui reſiſtere. Dat abeundi facultatē Hebræis, dum iis liberentur beſtiolis: quam tamen facultatem dedit oppreſſus muſcis, confeſtim recreatus ſubſtulit.

Pars Moralis circa textus literam.

AB aqua, & terra plagas traxit virga Moyſis; vtinam noſter ſtylus trahat à cœlo auxilium, qoo de tantis plagis poſſit moribus noſtris offerre medicinam.

Exod. cap. 8. Et extendit Aaron manum ſuper aquas Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operuerúntque terram Ægypti. Fecerunt autem malefici per incantationes ſuas ſimiliter, eduxerúntque ranas ſuper terram Ægypti. Vocauit autem Pharao Moyſem, & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum, vt auferat ranas à me, & à populo meo, & dimittam populum, vt ſacrificet Domino.

§. I.

Plaga exitialis regnis eſt, quæ venit à poetarum vanorum libris.

QVanta hæc fuit Ægypti plaga? Inquit enim *Aſcenderūt ranæ, operuerúntque terram Ægypti.* Nullus locus ſacer, nullus receſſus puellarum, nullum ſecretum cubile, non plenum fuit perſtrepentibus iis ranis. Sic paulò antè minatus fuerat: *Ebulliet & fluuius ranas, quæ aſcendent, & ingredientur domum tuam, & cubiculum lecti tui, & ſuper ſtratū tuū, & in domos ſeruorum tuorum, & in populum tuum, & in furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum, & ad te, & ad populum tuū, & ad*

& ad omnes ſeruos tuos intrabunt ranæ. En miſera Ægypti condirio, cuius nullus receſſus adeò immunis eſt, quem immundiſſimæ, & vocaliſſimæ ranæ non peruadant! Sed longè miſerabilior eſt populus Chriſtianus, cui non fluuius Ægyptius, ſed fons Parnaſi, & Tempe, & Helicon, & Caſtalia ebulliunt tot immundas ranas, quot vanos poëtas, quorum ſcripta ingenti Reipublicæ damno vniuerſas domos replent, & cubilia ſecretioris lectuli, & virginum receſſus, & matronarũ ſtrata; & in ipſis culinis, & furnis inueniuntur, ne ſit locus, qui non putreſcat hac plaga. Da mihi vel ſacrum locum, in quo vel poëmata fabularum, vel amorum carmina, vel libri profaniſſimarum comœdiarum non legantur. Nullum dabis. En plaga populi Chriſtiani & in extérſione, & in damno Ægyptiis ranis prorſus comparanda! *Rupert.* Accinit meritò Rupert. qui lib. 1. in Exod. cap. 32. tractans ranarum plagam, ſic fatur: *Qui iuſtius comparantur fœditati ranarum, quàm poëtæ perſtrepentes in theatris ridicula figmenta fabularum? Hi planè aſſumunt Dei nomen in vanum, verbi gratia, cum adultero Ioui, & meritricula Veneri nomen diuinitatis adſcribunt. Et illæ quidem ranæ permoleſtæ fuerunt, aſcendentes, & ingredientes domum Regis, & cubiculum lectuli eius, & ſuper ſtratum eius, & in domos ſeruorum eius, & in populum eius, & in furnos eius, & in reliquias ciborum eius, iſtæ autem ranæ, id eſt, fabuloſi poëtæ animis exitiales extiterunt.* Corporalia loca vniuerſa peruadentes fœdabant ranæ illæ; ſed iſtæ, nimirùm poëtæ ſimul animis vniuerſis inferunt venena lethalia. Et neſcio, an plaga exitialior inueniatur in populo Chriſtiano, quàm quæ venit de ſcriptis iſtis poëtarum, quæ vniuerſas domos peruadũt.

Iosue 7. Nota eſt hiſtoria ex Ioſue cap. 7. quando Iſraëliticus populus plagam mortis accepit ab hoſtibus ſuis, cuius plagæ cauſam aperiens Acham, fatur: *Vidi enim inter ſpolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos ſiclos argenti, regulámque auream quinquaginta ſiclorum, & concupiſcens abſtuli,* &c. Vbi noſter *regulam* poſuit, poſuere Græci *linguam auream*: quippe in vnius tabernaculo lingua aurea introducta eſt, & totus periclitatur populus. Et quæ lingua aurea adeò exitialis, niſi lin-*Orig.* gua vanorum poëtarum? Inde aiebat Orig. homil. 6. *Si poëtam legeris modulatis verſibus, & præfulgido carmine Deos, Deaſque texentem, ne delecteris eloquentiæ ſuauitate. Lingua aurea eſt, ſi eam ſuſtuleris, & poſueris in tabernaculo tuo, ſi introduxeris in cor tuum ea, quæ ab illis aſſeruntur, polluis omnem Eccleſiam Domini.* Ad totius Eccleſiæ pollutionem putat ſufficere, quod vel in vnius tabernaculo vanus, & laſciuus poëta legatur. Quid ſi in omni loco, in omni receſſu perſtrepant hæ ranæ? Nullus erit, qui ad earum numerum non ſaltet, & in *Ierem. 51* perniciem abeat. Ierem. 51. *Calix aureus Babylon in manu Domini inebrians omnem terram: de vino eius biberunt omnes gentes, & ideò commotæ ſunt. Subitò cecidit Babylon, & contrita eſt.* Calicem hunc ad Parnaſſi pocu-*Orig.* lum refert Orig. ex quo poëtæ multa propinant toxica ciuitatibus. Quippe ait homil. 2. in Ierem. *Cognoſces, quomodo vnuſquiſque poëtarum, qui putantur diſertiſſimi, calicem aureum temperauerit, & in calicem aureum venenum iniecerit idololatriæ, & venenum turpiloquij venenum eorum, quæ animam hominis interimunt, dogmatum.* Ecce in aureis poëtarum vanorum verſibus quot venena, quot ſunt lethiferæ potiones, ſed illud expendendum eſt in verbis prophetæ, nimirùm: *De vino eius biberunt omnes gentes, & ideò commotæ ſunt: Subitò cecidit,* &c. Pro quibus vertit Arabicus: *De vino eius biberunt omnes populi; & babyloniʒati ſunt. Subitò cecidit Babylon,* &c. Itaque cum potu & mores hauſerunt, & perierunt. De babylonio calice à poëtis temperato biberunt omnes populi, & quotquot biberunt, babyloniʒati ſunt. Quotquot de laſciuis poëtis biberint, ſimiliter & laſciuient, & ibunt in interitum.

§. II.

Principibus fatalis eſt poëticus ſpiritus.

CVrat diligenter Pharao, vt à Regia ſua tollantur ranæ; ait enim: *Vocauit autem Pharao Moyſem, & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum, vt auferat ranas à me.* Cùm aquæ verſæ ſunt in ſanguinem, non dicitur Pharao petiſſe, vt tolleretur à fluuiis ſanguis; nunc petit anxiùs, vt tollantur ranæ. Et cur Pharao magis inſtat pro depellendis ranis, quàm pro depellendo ſanguine? Vbi iuxta D. Auguſt. ſerm. 87. de tempore, & *Aug.* Rupert. ſuprà, per ranas poëtarum ſpiritus exprimebantur; non miror, quod Principi Pharaoni acerbiores eſſent voces ranarum, quàm riui ſanguinis. Vt enim Principum animi ad ſanguinis viſum excitantur, & roborantur, ſic poëtarum ſpiritibus infirmantur. Accipe, vt ingenui animi excitentur viſo ſanguine ex 4. Reg. 3. *4. Reg. 3* *Viderunt Moabitæ aquas rubras, quaſi ſanguinem, dixerúntque: Sanguis gladij eſt, pugnauerunt Reges contra ſe, & cæſi ſunt mutuò; nunc perge ad prædam Moab.* Vident ſtrenui homines fluminis ſui aquas, quaſi verſas in ſanguinem, & nihil ſibi præſagiunt mali, quo animo cadant, quin potius inde ad prædam excitantur. Non equidem in regiis animis quid ominoſum eſt, vel ſi fluuij ſanguinis videantur. Illud Principibus ominoſum, & fatale, ſi poëtarum ſpiritibus afflantur. De Saule dicitur 1. Reg. 19. *Abiit in Naioth in Ramatha, & 1. Reg. 19* *factus eſt etiam ſuper eum ſpiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat vſque dum veniret in Naioth in Ramatha. Et expoliauit ipſe ſe veſtimentis ſuis, & prophetabat cum cæteris coram Samuele, & cecinit nudus tota die illa, & nocte.* Tota hæc prophetatio eò ſolùm tendebat, quòd hymni, & carmina funderentur in Dei laudes, vnde à Caietano dicitur Samuel ibi ſteriſſe *di- Caietan.* *rigendo, proponendóque diuinarum laudum materiam, aut carminis metrum.* Quod enim genus carminis incipiebat Samuel, illud ſtatim afflati cæteri proſequebantur. Igitur ad hos cum pergeret Saul, ſtatim & ipſe afflari cœpit ad carmina, hymnóſque fundendos, & illud accidit maximè notandum, quòd *expoliauit ipſe ſe veſtimentis ſuis, & prophetabat, & cecinit nudus tota die.* Nullus alius ſe veſtibus ſpoliauit, nullus alius nudus cecinit, vt ſapienter notat Abbulenſis quæſtione 39. in præſenti: ſolus Saul vbi afflari cœpit hoc ſpiritu ſundendi hymnos, & carmina, ſimul ſeſe cœpit nudare veſtibus regalibus, vt oſtenderetur, quàm eſſet ominoſum, & contrarium regio ſpiritui, quod inter carminum conditores tamdiu ageret: *Sic cecinit nudus tota die, & nocte:* ne miremur, quod regio nudetur, & exſpolietur ſtemmate Princeps, qui integros dies, noctéſque conſumit condendis carminibus, vel cum conditoribus carminum. Nunquam enim ad Principes non ſpectauit illud Eccleſiaſtæ cap. 12. *Obſurdeſcent omnes filiæ Eccl. 12* *carminis.* Septuagint. *Humiliabuntur omnes filiæ carminis.* Et fallar, ſi Principes illi fugiant humiliationem; qui toti ſeruiunt carminibus condendis. Quò adduco Egeſippum lib. 3. cap. 1. poſt rebellionem Galbæ in *Egeſip.* imperium, fantem: *Ea Neroni nuntiata ſunt in Achaia partibus ſito, qui tragicorum carminum meditatione contenderat, vt de pluribus ſcenicam coronam referret; neſcias, quo magis turpis; vtrum quod in ſcenam Imperator prodiret, an quod ſcenam ſuis flagitiis impleret, qui turparet Oreſtem canendo, & parricidio repræſentaret. Grauis eum inuaſit metus: non illa ludorum ſimilia ſed bellorum ſuprema pertimeſcentem, vt aliquando à Theatralium voluptatum obſcænitate reſipiſceret, atque ad curas Reip. conuerſus intra ſe fremeret, & deſæuiret, quod in curia ducis potius, quam aduerſariorum virtute tantam cladem Reſpublica Romana acceperit.* Quid aliud audiat Princeps totus deditus carminibus recitandis, & conficiendis?

Exod. 8. Dixítque Moyſes Pharaoni: conſtitue mihi, quando deprecer pro te, & pro ſeruis tuis, & pro populo tuo, vt abigantur ranæ à te, & à domo tua, & à ſeruis tuis, & à populo tuo, & tantum in flumine remaneant. Qui reſpondit: Cras. At ille: Iuxta, inquit, verbum tuum faciam: vt ſcias, quoniam non eſt ſicut Dominus Deus noſter. Et recedent ranæ à te, à domo tua, à ſeruis tuis, & à populo tuo, & tantùm in flumine remanebunt.

§. III.

Principes mundiales plus gloria ex ſanctorum virorum precibus, quàm ex ducum facinoribus acquirunt.

PHaraonis arbitrio relinquit Moyſes tempus, quando pro illo precaturus eſſet. Ait namque: *Conſtitue mihi tempus, quando deprecer pro te.* Quæ verba ſic Hebraicè ſonant apud Lyppoman. *Gloriare de me quando orem pro te*; non ſolùm mandans, quòd tempus conſtituat orandi Pharao, ſed & inſuper petit, vt iam glorietur de tanto habito oratore apud Deum. Et crede mihi, non ſic apparent glorioſi Principes mundiales ex facinoribus ducum ſuorum, vt ex ſanctorum virorum precibus ad Deum. Hinc 4.Reg.13. *Eliſæus ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt. Deſcenditque ad eum Ioas Rex Iſrael, & flebat coram eo, dicebátque: Pater mi, pater mi, currus Iſrael.* Et quidem multi currus erant potentiſſimo Regi, multi armati duces, qui eius gloriam æternarent apud hoſtiles gentes. Et tamen in vno Eliſæo moriente, ſic deflet, quaſi nullus iam triumphalis currus ei ſupereſſet, in quo poſſet, ſe ſuper hoſtes afferre. Et meritò, quando à ſancto viro plus gloriæ habebat Rex apud hoſtes, quàm à cæteris ducibus ſui exercitus. Ait Ioſephus lib. 9. Antiquit. cap. 8. *Cùm Eliſæus ægritudinem incurriſſet, venit Iſraelitarum Rex viſitare eum. Et dum eum in nouiſſimis inueniſſet, flere cœpit eo vidente, & ingemiſcente, patrémque, & ſcutum ſui regni vocare; præter eum ſe dicens, nunquam contra hoſtes armis egiſſe, ſed illius prophetia, ſine dimicatione viciſſe; qui dum à vita diſcederet, Hebræos inimicis captiuandos relinqueret.* Sic bonus Rex non ducibus fortiſſimis, ſed vni ſancto viro Eliſæo omnes regni fortunas, victorias, & glorias acceptas reſerebat. Qui ſi maneret in viuis, etiam ſine armis, & ducibus ſperaret Rex glorificanda ſua imperia. Huc refero hiſtoriam à Paulo Oroſio conſcriptam lib. 7. capite 36. cùm aduersùs truculentiſſimum tyrannum Gildum expeditionem Maſcezil pararet. De hoc enim dicitur ibi: *Igitur Maſcezil iam inde à Theodoſio ſciens, quantum in rebus deſperatiſſimis oratio hominis per fidem Chriſti, à clementia Dei impetraret, Caprariam Inſulam adiit, vndè ſecum ſanctos ſeruos Dei aliquos permotos precibus ſuis cum iis orationibus, pſalmis dies, & noctes continuans ſine bello victoriam meruit, ac ſine cæde vindictam.* Vide regaliſſimum Principem, qui in exercitu parando, nihil prius curauit, quàm vel à remotis inſulis ſibi Dei ſeruos adiungere, quibus victoriam ſine bello potitus maximè exaltauit gloriam ſuam. Sed accipe victoriæ modum glorioſiſſimum: *Tertio demum die poſt noctem orationibus, hymniſque per vigilem ab ipſis cæleſtium ſacramentorum myſteriis, circumfuſum in hoſtem proceſſit: & cùm ad eos, qui primi occurrerant, pia pacis verba iactaret, ſigniferum quendam inſolenter obſiſtentem, & iam, iamque pugnam excitantem gladio percuſſit in brachio, eúmque manu debilem ipſo vulnere coegit pronum inclinare vexillum. Quo viſo, reliquæ cohortes deditionem iam fieri priorum exiſtimantes certatim ſeſe ad Maſcezilem ſignis tradidere conuerſis. Barbari, quorum magnam multitudinem Gildo ad bellum deduxerat, defectu militum deſtituti in diuerſa fugerunt. Gildo & ipſe fuga molitus, arrepta naui, & in altum prouectus, ac deinde reuocatus in Africam eſt, poſt aliquot dies ſtrangulatus interiit.* Sic ibi, nec vnquam tam glorioſam victoriam Principes habuerunt de hoſtibus ſuis, vt Maſcezil habuit per ſeruos Dei ſibi adiunctos.

4.Reg.13 · Ioſeph. · Pau.Oro.

§. IV.

Oratio, quam præparatio præcedit, & gratior, & efficacior.

PEtit Pharao Moyſis orationem, ſed quæ non ſtatim fiat, ſed in craſtinum differatur facienda. Sic textus: *Qui reſpondit, Cras.* Et cur non magis petit, vt ſtatim oret ad Deum? Cur magis orationi fidit in craſtino faciendæ? Prudens in hoc Rex non multum fidit orationi repentinæ, & ſubitaneæ, quæ nulla fit præparatione antecedenti. Ideò mauult, vt in craſtinum differatur, vt habeant tempus Moyſes, & Aaron ſeſe præparandi ad eam. Nunquam enim non efficacior, & pinguior accedit ad Deum, quæ ex præparatione oratio venit. Bonus ille paterfamilias ſacrificaturus pro rediuiuo filio aiebat ad ſeruos Luc. 15. *Adducite vitulum ſaginatum.* Non contentus eſt petere vitulum ad offerendum pro filio, ſed inſuper vitulum ſaginatum petit. Et cur ſaginatum? Per ſaginatum intelligit ſacrificium illud, quod multis antè temporibus, multis antè diebus præparatum fuerit, vt enim vituli per multos dies antè curantur, ſaginantur, vt poſſint in conuiuio placere: ſic ſacrificia, & orationes ex anteacta præparatione eam ſaginam comparant, qua efficaciter placeant Deo. Quò ſpectans Anaſtaſius. Sinaita lib. 8. Exam. ait: *Saginatus vitulus nominatur Chriſtus, quoniam multis temporibus ante nuptias, & eius vnionem cum Eccleſia parabatur à ſuo Patre in eſum gentium, & quodammodo ſaginabatur Sacramentum.* Quot præparationes fiebant ab initio pro Chriſto venturo, tot erant ſaginæ, quibus eius oblatio pro nobis pinguior fiebat, vt magis nobis proficeret in gratiæ, & gloriæ augmentum. Sic ipſum Chriſti ſacrificium, vt magis proficeret, præparari multis antè temporibus debuit, ſic & quæuis oratio ex antecedenti præparatione plus placebit. Exod. capite 19. monebat ipſe Dominus: *Vade ad populum, & ſanctifica illos hodie, & cras, lauéntque veſtimenta ſua, & ſint parati in diem tertium. In die enim tertio deſcendet Dominus*, &c. Vbi deſcendenti Deo occurſuri erant, per tres dies antecedentes præparari, & præmundari debebant, vt ſic fructuoſiùs Deo poſſint aſſiſtere. Id, quod Diuus Cyrill. Alexand. lib. 4. in Ioannem cap. 51. meditabatur, dicens: *Præparari igitur, præmundarique omnes oportet, qui Deo coniungi ſtudent. Cuius rei habes imaginem, quod à Deo Moyſi dicitur. Vade ad populum, & ſanctifica illos hodie, & cras. In die enim tertio deſcendet Dominus.* Itáque inde erit fructuoſior, & ſecurior acceſſus tuus ad Deum, ſi non ſubitò, ſed multa antea præparatione præmiſſa iueris illum oraturus. Pro quo aiebat Eccleſiaſticus cap. 18. *Ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum.* Præparanda eſt anima ante orationem, & diſponenda multis virtutum exercitiis. Ait D. Nyſſen. lib. de Orat. 2. *Docet igitur nos Dei ſermo, ne prius aliquid petamus à Deo, quàm aliquid ei munus acceptum, & gratum obtulerimus. Vouere enim prius oportet, deinde orare, perinde, ac ſiquis dicat ſementem prius fieri, quam fructus percipi oportere. Ergo voti ſemina prius deiicere, atque ita ex deiectis ſeminibus adultas iam, atque maturas fruges percipere oportet per orationem.* Quid pulchrius? In re orationis ponit totum ruſticationis officium; in quo vt ante meſſem multo labore præparatur terra, cui paratæ ſemina creduntur; ſic quando orationis hora tempus eſt merendi fructus, neceſſe eſt vt ante illam aliarum deiiciamus ſemina virtutum.

Luc. 15. · Anaſt. Si. · Exod. 19 · Cyr. Ale. · Eccl. 18. · Nyſſ.

Quæ

Quæ enim meſſis orationis erat, ſi nulla ſementis præparatio fuit præmiſſa? Meritò ergo dicit: *Ante orationem prepara animam tuam.* Id quod euidentiùs etiam apparet neceſſarium, ſi oratio ſit animæ cum Deo conflictus, & lucta, vt volunt multi patres explicantes Iacobi luctam Gen. 32. Ille namque victoriæ ſecurior deſcēdit in certamine, qui multis ſeſe ante probauerit. Ex quo Titus Romanos milites aduerſus Iudæos maximè confirmabat, aiens apud Egeſip. lib. 5. de
Egeſip. Excid. Ieroſol. cap. 24. *Illi neſciunt arma, niſi in bello, nos in pace armis exercemur: vt in bello caſus belli dubios non ſentiamus. Inſuetis enim euentus dubij: veteranis ſolemnis triumphus. Quid enim agimus quotidie, niſi vt nobis vana nunquam prælia ſint? vnuſquiſque domi quaſi in prælio exercetur, vt in prælio meditatio quædam certaminis ſit.* Hoc eſt ingenium triumphantium, quòd nunquam deſcendant in certamen, ad quod non ſe multo ante parauerint.

§. V.

Semper à malo venit procraſtinatio in re virtutis, a bono autem acceleratio.

Vide mali ſpiritus ingenium, cognoſcit ſe precibus ad Deum egere, vt ab intolerabili plaga liberetur; & requiſitus, quando fundendæ preces ſint, ait: *Cras.* Cur non magis ſtatim amas liberari? Equidem vt bonus in re virtutis amat accelerare, ſic malus non pro-
Philo. craſtinare. Ex quo Phil. lib. de ſacrificio Abelis, & Caini. Sic fatur: *Facinus igitur ſuum officium Dei filij, qui naturam patris imitando, incunctanter cum omni feſtinatione, quod bonum eſt, agunt; qui nihil pulchrius facere poſſunt, quam quod honorant Dei ſine dilatione. At diſſipator Pharao, dicente Moyſe, conſtitue tempus, quo pro te, tuiſque famulis precer, vt ranæ tollantur è medio, cum debuiſſet in tanta neceſſitate confeſtim dicere:* Iam nunc precare, *maluit differre, dicens,* Cras, *vt per omnia retineret impietatis teneritudinem.* Sic ſemper impietas tenera adeò eſt, & delicata ad virtutem, vt neſciat in illa non pigritare, & procraſtinare: vt iam ex acceleratione, ſeu procraſtinatione euidentiſſimè boni, aut mali diſcernantur. Hinc de iuſto illo Abrahamo dicitur Gen.
Gen. 18 18. *Apparuit autem ei Dominus in conualle Mambre, ſedenti ad oſtium tabernaculi ſui in ipſo feruore diei.* Expende illud; *Sedenti ad oſtium.* Quando magis Sol feruebat, Abrahamus ad hoſtium domus ſedebat, totum æſtum Solis patiens. Et cur non magis ad vmbras con-
Procop. fugiebat? Cur malebat eſſe ſub Solis radiis: Ait Procopius in Gloſſa: *Diligenter attendenda eſt Abrahami hoſpitalitas. Eo tempore, quo plerique deficere ſolent, iter facientes æſtu fatigati, ipſe pro tabernaculo conſedit, cum Sol foret feruidiſſimus. Sed quare hunc laborem ſubibat? Quia grauem iacturam ſe facere putabat, ſi ſe oſcitante præiſſet viator aliquis.* Sic bonus in re virtutis cauebat oſcitationem, & vel minimæ pigritiæ ſignum aliquod. Nihil enim pulchrius faciunt iuſti, quàm quod honorant Deum ſine dilatione. Dum ad præſentiam arcæ detinerentur aquæ Iordanis, vt per ſic cum Iſraë-
Ioſue 4. litæ pertranſirent Ioſue 4. ait textus: *Feſtinauitque po-*
Origen. *pulus, & tranſiit.* Quæ verba exponens Origen. ibi ait: *Quod verò ſcriptum eſt:* Et feſtinauit populus, *non puto eſſe otioſum. Nobis enim venientibus ad baptiſmum, & ſuſcipientibus verbi Dei Sacramentum, non ſegniter agendum eſt, ſed feſtinandum, vt peruenire ad promiſſam beatitudinem mereamur.* Semper enim bonis adiuncta eſt
Exod. 16 feſtinatio, & acceleratio in re virtutis, vt dicat Exod. 16. de iis, qui vtiliter colligebant manna: *Colligebant autem manè ſinguli, quantum ſufficere poterat ad veſcendum.* Ex quo monebat Procopius relatus in Gloſſa
Procop. Numer. cap. 24. *Noli negligere, aggredere iter, nec heremi ſolitudinem perhorreſcas: habitanti enim in huiuſmodi tabernaculis occurret manna cœleſte, & Angelorum panem manducabis. Incipe tantum cito, in conſortium venient Angeli.* Expende illud: *Incipe tantum citò,* quaſi id maximè in iuſtis viris requiratur, ne pigritent, ne dilationem faciant, ſed ſeſe accingant ad opera Dei quàm primùm operanda.

Exod. 8. Egreſſique ſunt Moyſes, & Aaron à Pharaone, & clamauit Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarum, quam condixerat Pharaoni Fecitque Dominus iuxta verbum Moyſi, & mortuæ ſunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris. Cōgregaueruntque eas in immenſos aggeres, & computruit terra. Videns autem Pharao, quòd data eſſet requies, ingrauauit cor ſuum, & non audiuit eos, &c.

§. VI.

Vox orantis pro inimicis validiſſima eſt ad quoduis præſtandum facinus,

Clamat Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarum, & confeſtim ranæ pereunt vniuerſæ. Ait namque textus: *Clamauit Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarum, quam condixerat Pharaoni, Fecitque Dominus iuxta verbum Moyſi, & mortuæ ſunt ranæ,* &c. Et vnde clamor Moyſis tantam habuit efficaciam, quòd operante Deo expelleret ranas? Id textus explicat, dum ait. *Et clamauit Moyſes pro ſponſione ranarum, quam condixerat Pharaoni.* Quippè Pharaoni infenſiſſimo hoſti ſuo, vt notat Oleaſter, condixerat Moyſes expulſionem ranarum, ſub quibus affligebatur. Clamor ergo, & vox, quæ erat pro inimicis iuuandis, non miror, quòd valentiam nanciſcantur, qua poſſit perficere omne facinus. Nota eſt hiſtoria Dauidis, quando nactus infenſiſſimum hoſtem Saulem dormientem, illi pepercit, abſtulit tamen lanceam, quæ ad caput eius ſtabat, & lanceam ablatam oſtendens ducibus Saulis, multis vocibus ſuam manſuetudinem *1. Reg. 26*
in hoſtem prædicabat. Quid tunc? Ait textus 1. Reg. 26. *Cognouit autem Saul vocem Dauid, & dixit: Nunquid hæc vox tua, fili mi Dauid?* Quam Dauidis vocem cognouit Saul, & de qua voce Dauidis interrogat, dicens: *Nunquid hæc vox tua.* Nouerat antiquiniùs Saul Dauidis vocem præmiſſam ingentibus facinoribus; vbi enim Dauid in certamen deſcendit cum Phili-
ſthæo has præmiſit voces 1. Reg. 17. *Tu venis ad me* *1. Reg. 17*
cum gladio, & haſta, ego venio ad te in nomine Domini exercituum, &c. Quas inter paruulus virum bellatorem proſtrauit, & ingenti diſcrimine populum Iſraëliticum liberauit, has ergo voces tantorum facinorum effectrices cognoſcit Saul in Dauide, vbi illum audit infenſiſſimo ſibi hoſti parcere, vox enim pro inimicis iuuandis, non miror, quod cognoſcatur eſſe vox ingen- *Chryſoſt.*
tia facinora portans. Ait D. Chryſoſt, hum. de Dauide, & Saule 3. *Agnoſcens vocem Dauidis Saul, ait: Vox tua iſta, fili Dauid. Quænam iſta? Quæ Goliath deiecit, quæ ciuitatem periculis eripuit. Siquidem hæc barbarum illum proſtrauit, eo quod priuſquam mitteret lapidem, prius dixerat:* Tu venis ad me in diis tuis, ego autem venio ad te in nomine Domini: *Atque hæc locutus miſit lapidem, atque hæc vox lapidem direxit, hæc pauorem incuſſit barbaro, hæc hoſtis confidentiam fregit.* Quid pulchrius? Meritò vox parcentis, & beneſacientis inimico agnoſcitur eſſe vox quæcunque ingentia facinora patrans. Illa ipſa vox, quæ in Dauide in facinoribus præmittebatur, agnoſcitur in illo inimicis parcens. Nunquam enim tantæ charitatis vox non valida eſt ad quæuis patran- *Act. 7.*
da. Hinc Act. 7, de Stephano dicitur: *Clamauit voce ma-*
gna, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum. Cuius *D. Fulg.*
vocis valentiæ tribuit D. Fulgentius conuerſionem miraculoſam Pauli: nam dicit: *Per charitatem pro lapidantibus orabat, ne punirentur. Charitatis virtute ſub-*

nixus

nixus vicit Saulum crudeliter ſæuientem, & quem in terra habuit perſecuterem, in cœlo meruit habere conſortem. Ipſa ſciuit charitas deſiderando, orando acquirere, quos nequiuit monendo conuertere. Quò aliæ virtutes, & operationes peruenire non poterant, vt lapideos homines conuerterent, eò valor orationis pro inimicis factæ peruenit. D.Aug. Accedit D. Aug. ſer. 94. de diuerſis: *Putas verba iſta audiuit Saulus? Audiuit ſubſannans, ſed irriſit, & tamen ad orationem Stephani pertinebat. Adhuc graſſabatur, & iam pro illo Stephanus exaudiebatur.* Sanè hæc vox vel lapideam hominum frangeret confidentiam.

§. VII.

Confidentius agit, qui inimicis eſt ſalutaris.

NOn ſubmiſsè orat Moyſis pro ſibi, ſuiſque infenſiſſimo Pharaone, ſed cum clamore. Ait enim textus: *Clamauit Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarum*, &c. Et cur non magis ſummiſsè orat? Conſulebat Tertul. Tertul. de orat. cap. 13. *Sonos etiam vocis ſubiectos eſſe oportet.* Cyprian. Et Cyprianus, & Macharius hom. 6. *Qui accedunt ad Dominum debent in ſilentio, pace, & tranquillitate multa preces fundere, nec vti clamoribus.* Et ſanè vox ipſa ſummiſſa oſtendit animi demiſſionem neceſſariam illis qui Deum precantur. Quæ laudabatur in publicano orante, nec audente leuare ad cœlum oculos. Luc. cap. 18. Cur ergo Moyſes maluit cum clamore orare pro Pharaone? In clamore oſtenditur quædam animoſa confidentia clamantis, quam quidem habere neceſſe eſt, qui pro inimicis orat. Ea enim eſt charitas vſque ad inimicos extenſa, quæ in tantum faciat confidentes ſuos, vt non vereantur, vel ad cœlum leuare 1.Reg. 24. clamores. Dauid 1. Reg. 24. nactus fuerat Saulem inimicum in ſpelunca, vbi eum facilè perimere poſſet, abſtinuit tamen ab inimici cæde, & multis perſuaſit, ne illi milites ſocij inferrent mortem. Egreditur autem Saul nihil horum ſciens, ſed & Dauid poſt illum egreditur: *Et egreſſus de ſpelunca clamauit poſt tergum Saulis*, &c. Cur Dauid clamare nunc audes? Antea in ſpelunca latebas, nec cœlum videre audebas, nec cœli lumen, ſed nec audebas mutire, nunc totus abis in clamorem. Cur ſic clamas? Egrediebatur loquens ſuis pro vita, & ſalute acerrimi hoſtis, ex quo tam confidenter agebat, vt nihil vereri iam poſſet. Chryſoſt. Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 2 de Dauide, & Saule, ſatum *Egreſſus eſt autem poſt Saulem & Dauid liberis deinceps oculis cœlum intuens, ac tunc temporis magis exultans, quam cum Goliath deiecisset.* Expende illam maximæ confidentiæ notam, nimitùm: *Liberis deinceps oculis cœlum intuens*: Nihil inde ſummiſſum meditabatur, non iam vt publicanus ſummiſsè agebat, non audens ad cœlum leuare oculos, ſed vel liberis oculis rimabatur cœleſtia omnia. Miraris, quòd Dauid confidentiùs agat apud Deum, dum pro ſaluando inimico loquitur. Sed accipe, quod mirere magis, dum ipſe Dauid parcens hoſti confidentius agit medius inter conſertiſſimos exercitus hoſtium. Dum Saul cinctus ingenti exercitu dormitet ingreſſus eſt Dauid vſque ad lectulum acerrimi hoſtis, vidéuſque lanceam ad caput eius, non permiſit ſociis, vt aliquam iniuriam inferrent dor-1.Reg. 26. mienti hoſti. Quin potius ait 1. Reg. 26. *Nunc igitur tolle haſtam, quæ eſt ad caput eius, & ſcyphum aquæ, & abeamus.* Hebraicè legitur, *& ibimus nobis*, quaſi diceret, interpretante Caietano, *& ibimus ad noſtrum bonum.* Sanè redeundum erat ei per medios exercitus hoſtiles, qui nihil aliud ſpectabant, quã vt Dauidẽ cõprehenderent. Et vnde Dauid viſo hoſte, circunſtante exercitu hoſtili potuit perſuadere ſociis, quòd per me-Chryſoſt. dios illos ituri eſſent in bonum? Ait Chryſ. ſuprà. *Ipſis factis docuit nihil eſſe tutius, quam parcere inimico. Contra nihil pernicioſius, quam velle vlciſci, ac vindictam ſumere.* Inde omnimodam confidentiam perſuadebat, qua nihil non auderent, nihil timerent, ſi ſcirent parcere hoſti, & dare operam, vt viuat hoſtis.

§. VIII.

Solet Deus omnia illius hominis verba adimplere, qui ſcit etiam adimplere verba Domini.

COnfidenter petit Moyſes ad impletionem ſponſionis ſuæ, factæ Pharaoni de tollendis ranis. Quò ſpectant illa: *Clamauit Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarum, quam condixerat Pharaoni.* Dicitur clamaſſe Moyſes pro hac ſponſione ſua, ne tam videatur vox iſta orantis, quàm exactoris ſibi aliquomodo debitum exigentis, meritò enim Iob cap. 39. clamorem adaptat exactori. Sed cur Moyſes vbi pro ſponſione ſua Pharaoni facta ſtat, non ſubmiſsè agit, vt bonus orator, ſed mauult clamoroſè agere, vt exactor? In re Pharaonis nil iuſſerat Dominus, quod ad amuſſim non perfeciſſet Moyſes, vt dicitur ſæpe cap. præcedenti: *Fecit itaque Moyſes, & Aaron ſicut præceperat Dominus, ita egerunt.* Nec miror, quod ſua verba à Deo impleri exigat, qui adeò perfecta omnia Dei verba apud ipſum Regẽ implebat. Solet enim Deus curare, vt impleantur verba illius, qui implet Dei verba. Hinc Gen. 22. dum Gen. 22. Abrahamus filij holocauſtum à Deo expetitum tractaret, & iam ad holocauſti locum accederet, dixit ad ſeruos ſuos: *Expectate hic cum aſino, ego & puer illuc vſque properantes, poſtquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Hæc dixit bonus ſenex cum putabat filium mactare iuxta Domini præceptum, & poſtea ſolus redire ad ſeruos. Sed vbi montem conſcendit, altare conſtruit, filium aptat holocauſto, ignem parat, gladium ſtringit. Tunc Deus virum cohibens, liberat puerum, & ſatagit, vt pater, & filius redeant ſimul ad ſeruos, vt promiſerat antea ſenex. Et meritò, quãdo enim ſenex curabat omnia Dei verba perfectiſſimè adimplere, æquum erat, quòd Deus etiam impleret omnia verba ſenis. Ait Dominus apud D. Chryſoſt. Illi, quem tene- Chryſoſt. riter, tamque germaniter amas, non pepercisti propter me, propter mandatum meum, propterea quia ego tibi præcepi, prætuliſti iuſſionem meam filio tuo, proinde & filium tuum accipe. *Propter hoc enim præcepi tibi, vt ſemen tuum extenderetur, redimitus ergo obedientia tuæ corona, abi. Opere impleri congruit, quæ à te dicta ſunt, & pueris tuis, & Iſaac, illis enim promiſiſti, cùm adorauerimus, redimibus. Ecce hoc nunc erit.* Non potuerunt promptiſſimi Dei ſerui verba caſſa eſſe, vt Abrahã ſeſe Deo promptum exhibuit, ne vllum Dei verbum caderet in terrã; ſic Deus curauit, ne irrita eſſent Abrahami verba. Hinc Elias 3. Reg. 17. *Viuit Dominus Deus Iſrael, in* 3 Reg 17. *cuius conſpectu ſto, ſi erit annis his ros, & pluuia, niſi per os meum*, &c. Vni ori ſuo cœleſtia omnia famulatura credit; & vnde tantam confidentiam concepit, vt ori ſuo obſtringat Dei potentiam? Ad id præmittebat illud: *Viuit Dominus, in cuius conſpectu ſto.* Quibus ſeſe promptum ſeruum, & Deo in procinctu adſtantem oſtendebat. Vbi autem quis ſic promptè Deo ſeruit, quaſi neſcit Deus irrita facere eius verba. Quò ſpectans D. Baſil. Sel orat. 11. ait: *Et ſi verò ſine Prophetæ aſſen-* Baſil Sel. *ſu Deo perfacilis erat imbrium datio, noluit tamen ſerui amantis edictionem ſoluere.* Sic ſe adſtrinxit Deus firmandis iis, quæ edicunt eius prompti ad obediendum ſerui.

Exod. 8. Extendit Aaron manum virgam tenens, percuſsitque puluerem terræ, & facti ſunt cyniphes in hominibus, & iumentis. Omnis puluis terræ verſus eſt in cyniphes per totam terram Ægypti, Feceruntque ſimiliter malefici in incantationibus ſuis, vt educerent cyniphes, & non potuerunt. Erántque cyniphes, tam in hominibus, quam in iumentis. Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic. Induratúmque, &c.

§. IX.

Digitized by Google

§. IX.

Indique oriuntur calamitates diuexandis impiis.

VNde non venier calamitas impiis ? Sanè vel de
terræ puluere exurgent, quæ premant illos. Sic in
præſenti : *Omnis puluis terra verſus eſt in cyniphes per
totam terram Ægypti.* Miſeram Ægyptum vndique
calamitates opprimunt, è mari, è fluuiis, è cœlo, ex ipſo
terræ puluere mille exurgunt peſtes, quæ Dei rebellē
diuexent. Pulchrè aiebat Amos c. 5. *Quomodo ſi fugiat* Amos 5.
*vir à facie leonis, & occurrat ei vrſus ; & ingrediatur do-
mum, & innitatur manu ſua ſuper parietem, & mordeat
eum coluber ?* Nuſquam liber erit Dei rebellis à calami-
tate, dum ab vna fugiat, eum comprehendet altera; &
vel domeſticus paries beſtias producet ſub quarum
veneno cadat. Rebelles, & impios homines caſtigabat
Num. 16. Moyſes Numer. 16. vbi ſic : *Confeſtim ergo vt ceſſauit
Moyſes loqui dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & ape-
riens os ſuum deuorauit illos cum tabernaculis ſuis*, &c.
Expende vnde exſurgat plaga impiorum, nimirùm: *Di-
rupta eſt terra ſub pedibus eorum.* De terræ puluere, de
ſub pedibus eorum ruina exurgit, ſub qua pereant,
Procop. qui rebelles ſunt vero Domino. Vndè Procopius in
Gloſſa ait : *Commouet enim ſeſe fabrica contra eos, qui cō-
tra Deum fabrum exurgunt, mortéque acerbiſſima, ac pre-
pe modum dæmoniaca viui ad infernum deſcendunt.* Et
quidem vbi in authorem mundi impius es, non mira-
ri debes, quòd ſe aduersùs te commoueat tota fabri-
ca mundi, & quòd vel de ſub pedibus tuis calamitates
oriantur, quibus feraris in extremam perniciem. Id,
Iob 20. quod impio minabatur Sophar Nahamites Iob c. 20.
*Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra conſurget ad-
uersùs eum.* Vbi author cat. Græcæ, ait : *Omnis natura
cum eo, qui Deo inuiſus eſt, inimicitias geret, & partem
quidem malorum à cœlo accipiet ; partem vero a terra:
cœlum quidem ipſum eius reteget iniquitates, ipſáque terra
inſtructis, armatiſque copiis decertabit.* En impiorum mi-
ſerandam fortunam! Vel ipſa terra armatos exercitus
Iſaias 5. producet aduersus illos. Iſaias c. 5. *Iratus eſt furor Do-
mini in populum ſuum, & extendit manum ſuam ſuper
eum, & percuſſit eum, & conturbati ſunt montes*, &c. Alij
legunt : *Et exacerbati ſunt montes.* Vbi enim quis in ſe
Dei iram mouet, nulla eſt creatura, quæ in illum non
D. Baſil. exacerbetur. Ait D. Baſil. ibi : *Quando manum ſuam po-
pulo iniecerit, & montes exacerbabuntur, quia creatura
omnis cooritur, ſimúlque irruet ad vltionem expetendam.*
Sic ibi.

§. X.

Quod in Deo non fundatur, citiſſimè finitur.

VT Moyſes, ſic & malefici in primo, & ſecundo ſi-
gno fecerunt, at vbi ad tertium de producendis
cyniphibus ventum eſt, ibi penitùs poteſtas malefico-
rum defecit : *Fecerunt, ait, ſimiliter malefici, vt educerent
cyniphes, & non potuerunt.* Quid miraris? Euaneſcant
citiſſimè, neceſſum eſt, quæ à Deo non veniunt; & per-
maneant ſola, quæ fundantur in Deo. De Amorrhæis,
Num. 14. & Cananæis locutus Ioſue, ad Iſraëlitas aiebat. Num.
14. *Receſſit ab illis omne præſidium, Dominus nobiſcum eſt.*
Septuag. poſuere : *Abſceſſit tempus ab eis, Dominus no-
biſcum eſt.* Habent equidē etiam impij tēpus ſibi à Deo
permiſſum, quo floreant, & præualeant in ſua potentia.
Piis autem non tempus conceditur, ſed Deus illis ad-
ſtat, eorum promouens ſucceſſus. Et quid inde? Sa-
nè quibus tempus datur ſolum, neceſſum eſt, vt om-
nia illorum euolent rapidiſſimo motu temporis, & in
citiſſimum finem deueniant. Fœliciores illi, quorum
pars Deus eſt, in quo quæ fundantur, non abſcedunt,
Aug. ſed creſcunt in immenſum. Pulchrè Diuus Auguſti-
nus quæſtio. 23. in Numer. fatur : *Satis diligenter non
dixiſſent : Abſceſſit ab eis Dominus, impij enim fuerunt.
Sed quoniam etiam impiis occulta diſpēſatione datur tem-
pus florendi, & regnandi, inquiunt : tempus ab eis diſceſſit,
Dominus autem in nobis. Non dixerunt, tempus ab eis
abſceſſit, & noſtrum ſucceſſit; ſed dominus autem in nobis,
in eis tempus. Illi enim tempus habuerunt, iſti Dominum
temporum.* Equidem qui ſolum tempus habent, & non
Deum, proculdubio rapidiſſimè abibunt cum motu
temporis. Neſcit tempus non citiſſimè abſcedere, re-
linquens temporales ſuos omni ſpoliatos decore : vt
omnes hæ poteſtates prudentiſſimè debeant à viris ſa-
pientibus timeri. Timebat illas Dauid Pſalm. 55. *Ab* Pſal. 56.
altitudine diei timebo, ego verò in te ſperabo. Et quando
in Deo ſperas, à qua times altitudine, ô Dauid ? Vel
quam expaues altitudinem tu, qui ſperas in Deo? Ait
ipſe: *Ab altitudine diei.* Illa altitudo, & poteſtas, quæ
diei eſt, nimirùm, quæ tempus habet, illa meritò ti-
menda, vt quæ intra vnum diem poſſit abſcedere. Ait
Hugo Card. *Ab altitudine diei timebo, ab altitudine eo-* Hu. Car.
rum, quæ tantum diei eſt, & parum durat, timebo. Nec
miror, quod vir prudens caueat eſſe in poteſtatibus
diariis, & temporaneis, quæ cùm rapidiſſimo tempore
abſcedunt, cùm poſſit eſſe in Deo, qui ſolus permanet,
cuius poteſtas regni nunquam poteſt finiri. Crede
mihi, quidquid in Deo non eſt, vel illi aduerſatur, tem-
pus habet florendi, & tempus valde curtum, & limita-
tum, quod citiſſimè pertranſeat; ſolum Dei regnum fir-
mum ſemper manet, & ſtabile. Vide Pilatum Iudæo-
rum Præſidem, vt poteſtate ſibi in Ieſum data gaudet,
vt illum flagellis percutiet, vt morti tradit, & iubet du-
ci in montem, vt ibi ſuffigatur ligno, in quo titulus ap-
pareat, qui morientis referat cauſam, aiens: *Ieſus Naza-
renus Rex Iudæorum.* Ioann. 19. Sed Iudæi, qui Pilatum Ioan. 19.
adduxerant in tot nefaria, iterum hominem conue-
niunt, vt illum in tituli abolitionem trahant. At qui ad-
ductus fuit, vt Ieſum verberaret, vt ei vitam eriperet,
non potuit adduci, vt vel literam tituli abraderet. Et
cur, qui vitam ſubſtulit, titulum non abradit ? In titulo
Chriſti regnum oſtendebatur, quod ſemper firmum
manet ; in Pilato poteſtas erat, quæ habebat tempus,
quod neceſſariò erat claudendum finibus, ne quid vl-
terius ageret. Ait D. Cyril. Alex. lib. 12. in Ioan. cap. 31. D. Cyril.
*Non vult autem Pilatus mutare titulum; quia non fuit in
omnibus ſibi diuinitùs permiſſum aduersùs Saluatoris glo-
riam furere. Stabile namque, & citra calumniam Chriſti
regnum eſt.* Ecce tibi vt Pilato permiſſum fuit à Deo
tempus florendi, & furendi aduerſus Ieſum, quod in
Chriſti crucifixione abſceſſit, nec inde amplius efficere
re valuit, regnum autem Chriſti & tunc, & ſemper im-
mutabile apparuit.

§. XI.

*Quæ à Dei manu plaga venit, ſolet & defenſionem ab aliis,
& aliqualem remiſſionem afferre.*

VBi non permittuntur malefici productis cyniphi-
bus plagam augere, ſtatim ibi agnoſcunt Dei ma-
num manifeſtam. At textus: *Feceruntque ſimiliter male-
fici incantationibus ſuis, vt educerent cyniphes, & non po-
tuerunt. Et dixerunt malefici ad Pharaonem; Digitus Dei
eſt hic.* Sanè qui conuerterant virgam in ſerpentes,
aquam in ſanguinem, & ranas effecerant, optimè no-
rant & cyniphes poſſe dæmoniaca virtute etiam fieri.
Vnde ergo norunt cyniphum plagā minimè à Dæmo-
ne venire, ſed à ſolo Deo? Cur non magis illam fortiſ-
ſimo alij attribuunt Dæmoni? Satis hæc plaga oſtende-
batur, vel ipſis cæcis à Deo venire, quę minimè permit-
tebatur aggrauari per maleficorum potentiam, quin
potius defenſionem ab illorum incantationibus affe-
rebat, ſola enim quæ à Deo plaga venit, ſolet ab aliis de-
fenſionem inferre, & aliquam remiſſionem concedere.
Petrus videns armatas cohortes in Ieſum venire, vo-
lens magiſtrum defendere, gladium exerit, & Malchi

Ioan. 18. auriculam præcidit Ioan. 18. Cui Dominus eius defenſionem contemnens, ait: *Mitte gladium tuum in vagina, calicem, quem dedit mihi Pater, non vis vt bibam illum?* Cur Domine non magis acceptas diſcipuli amatoris defenſionem, qua nitatur amariſſimum calicem à te depellere? Cur eius non magis laudas affectum pro te tuendo? Satius tunc erat oſtendendum, quàm non ſint neceſſariæ defenſiones in plagis, quæ à Deo veniunt, vt quæ per ſe ipſas inexpugnabilem defenſionem ſoleant afferre. Id, quod oſtendit Dominus verbis illis datis: *Calicem, quem dedit mihi Pater,* &c. vbi enim manus Dei propinantis amaritudines oſtendebatur, ſimul & ibi defenſio veniebat, quæ omnes alios *Aug.* aduerſarios rideret. Accipite D. Aug. tractatu 112. in Ioan. ſaniem: *In ſuo quippe facto ille diſcipulus magiſtrũ defendere voluit, non quod faciendum eſt, cogitauit. Et ille igitur ad patientiam commonendus fuit, & hoc ad intelligentiam conſcribendum. Quod autem a Patre ſibi dicit datum calicem paſſionis, profectò illud eſt, quod ait Apoſtolus. Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Ecce tibi, vbi Deus introducitur porrigens calicem paſſionis, ſimul & illud Apoſtoli adimpletur, quod Deus ſter pro nobis, & depellat omnes irruentes alios hoſtes. Ad Sata-*Iob 2.* nam aiebat Dominus de Iob c. 2. *Ecce in manu tua eſt, veruntamen animam illius ſerua.* At ipſe Iob iam in ærúmnis conſtitutus dixir c. 19. *Manus Domini tetigit me.* Dominus tradebat Iobum manibus Diaboli affligendum, Iob autem afflictiones ſuas, non à Dæmone, ſed à Dei manu eſſe profectas exiſtimar. Et quando Deus de manu Diaboli loquebatur, vnde ſuſpicio venit, quod tot ærumnæ à manu Dei orirentur? Id oſtendebat apertè executio ſenſibilis illius verbi: *Animam illius ſerua.* Quando enim Iob ſeſe inter tot mala adhuc ſeruari, & aduersùs hoſtem crudeliſſimum defendi, ne creſcerent hoſtiles fluctus, ſed vel ad ſui corporis areoam cõſtringerentur, maniſeſtè cognouit iacula illa, non poſſe niſi à Dei manu decuti, quando ſola Dei manus eſt, quæ cum pœnis defenſionem ab aliis ſuler iuſerre. Ex quo *Amb.* meritò aiebat D. Ambr. in Pſal 36. *Miſit ergo Dominus manum ſuam in ſeruum ſuum, & manum peccatoris, quam in eum accepta miſerat poteſtate, brachiumque contriuit.* Ecce tibi manus Dei afflictiones multas Iobo immittens, ſed & ſimul hoſtiles Dæmonum manus coërcens, ne nimis iuſtum affligant. Ea quippe eſt manus diuina, quæ pœnis ipſis, imò & ſupplicijs cuſtodiam, & defenſionem admiſceat. Cùm Ieſus eſſet in terra Geraſeno-*Luc. 8.* rum Luc. 8. *Occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, nec in domo manebat, ſed in monumentis.* Miraris, quòd homo traditus Dæmoni in interitum carnis, & adeò ab illo poſſeſſus, vt teneretur nudus in fœtidis monumentis, ſic valeret, vt ipſe per ſe Saluatori occurreret. Cur Dæmon, qui tuum mancipium ab aliis hominibus ſeparabas, non magis illum ſepatas à Chriſto? Cur hominem non magis claudis in tumulis, vt potius pereat ibi, quàm vadat ad Ieſum? Erat equidem virtus diuina, quæ hominem illum tortori tradiderat, idem ſimul illum permittit affligi à Dæmone, & ſimul illum cuſtodit, & defendit vel in ipſis ſuppliciis. Ait alio da-*Baſil. Sel.* tus D. Baſil. Sel. orat. 23. *Occultiore virtute fletis homo, reſtituque contra excitatas a Dæmonibus procellas in ipſis etiam ſupplicijs cuſtoditus.* Id præſtat occultiſſima deitatis virtus, vt & ſupplicium, & defenſionem, & cuſto-*Iob 30.* diam inferat. Vt dicat Iob c. 30. *Scio quia morti trades me, vbi conſtituta eſt domus omni viuenti. Veruntamen nõ ad conſumptionem meam emittis manum tuam, & ſi corruerint, ipſe ſaluabis.* Secutus Iob de Deo videns ſe ad mortem impelli, cùm hoc de manu Dei putet venire, ſimul cum pœna ſperat etiam ſalutem, quam ſolus ille funditùs perdit, qui Dei manum fugit. Vnde de Deo *Iob 27.* aduersùs impium locutus Iob c. 27. ait: *Et mittet ſuper eum, & non parcet, de manu eius fugiens, fugiet.* Ecce tibi, vt Deus iratus mittet manum ſuam ſuper impium, manum, inquam, quæ nullo modo parcat, nullam ſpem relinquat ſalutis. At quomodo fieri poteſt, quòd Dei manus ſit adeò dura impio, vt illi nullum ſalutis effugium relinquat? Ait textus: *De manu eius fugiens, fugiet.* Non patietur impius teneri manu Dei ad pœnam, ſed potiùs ab illa effugiet, inde deueniet in extremam ruinam. Philippus ibi ait: *De manu eius fugiet, non tenebitur manu Dei, vt ſaluetur, ſed veloci lapſu in ruinam decidet.* Fœlix, qui manu Dei comprehendatur, in cuius etiam verberibus poterit ſperare, & defenſionem, & ſalutem. Hinc Paulus Actor. 13. ad Elimam Magum, *Act. 13.* ait: *Ecce nunc manus Domini ſuper te, & eris cæcus.* Vbi Chryſ. apud Lorinum. *Minimè vltio erat, ſed ſanatio: Chryſoſt.* *etenim tantum non dicebat, non ego facio, ſed Dei manus.* Vbi Dei manus percutiens oſtendebatur, & ſimul oſtendebatur curatio.

Exod. 8. Dixit Dominus ad Moyſem: Conſurge diluculo, & ſta coram Pharaone, egredietur enim ad aquas, & dices ad eum. Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi. Quòd ſi non dimiſeris eum, ecce ego immittam in te, & in ſeruos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas omne genus muſcarum, & implebuntur domus Ægyptiorum muſcis diuerſi generis, & vniuerſa terra, in qua fuerint.

§. XII.

Plaga regnorum eſt, quòd miniſtri iuſtitia lautè viuant.

ECce immittitur à Deo muſca ad perdendam Ægyptum. Et quid habet muſca cum regni perditione? Ait Olympiodorus in c. 10. Eccleſiaſtæ: *Muſca impu-* *Eccl. 10.* *rum animal putredinis, & vlcera inſidendo exugit: appetitque lacera cutis ſciſſuras.* Vbi autem muſca de vulneribus animalium exugere debet, quo ſatura, & ſtridula, & ſplendens viuat, non miror, quod ad regnum perdendum fiat inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. Dic mihi homo, quid magis perdit regna, quàm quòd miniſtri iuſtitiæ vitæ lautitiam, ſplendorẽ, & fœlicitatem quærant ex vulneribus hominum, ex concertationibus, & litibus? O quam citò finirentur lites, quàm properè raptores, ſacrilegi, percuſſores, homicidæ, impij exhaurirentur, niſi miniſtri iuſtitiæ horum appeterent crimina, vt vitæ lautitias, & ſplendores ſibi acquirerent! Accipite pulchrum rei exemplum apud Ezechiel. c. 9. de- *Ezech. 9.* cernebatur enim ibi interfectio, & extirpatio impiorum: *Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem, & vniuſcuiuſque vas interitus in manu eius: vir quoque vnus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes eius.* Sex virorũ manus dabantur ad interficiendos Iudæos, propter exuberantiam, & copiam impiorum interficiẽdorum, vt ait Theodoretus ibi. Sed illud notandũ maximè, quòd vbi tot rei interficiuntur, tótque oſtenduntur tanti ſupplicij executores, vnus tãtum notarius dicatur eſſe, qui tot cauſas ſcriptas promat: *Vir quoq; vnus in medio eorum veſtitus lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes eius.* Et cur tot funeſtarum cauſarũ executionibus, quibus vix ſufficiunt ſex viri validiſſimi, vnus tantum ſcriba, vnus tantùm notarius apponitur? Ait textus: *Veſtitus erat lineis.* Contentus erat lineis veſtibus; vbi autem & notarij, & alij iuſtitiæ miniſtri contenti eſſent lineis veſtiri, honeſtáque mediocritate in cibo, & veſtitus, & ſupellectili; fallar, niſi vnus ſufficeiſſet, vt vniuerſi fraudatores, raptores, criminatores, litigatores penitùs extirparentur. At quia miniſtrorum atramentarium non ſuper lineas tunicas, ſed ſuper pretioſas ſericas veſtes ponitur, inde tot miniſtri potius fouent, quàm tollant Reipublicæ peſtes. De aduocatis

forenſibus

Digitized by Google

D. Bern. fotenſibus aiebat D.Bét.ſer.78. *Fidelis Aduocatus, qui quoniam nō quærit, quæ ſua ſunt, facilè obtinet omne, quod quærit.* Expeode illud: *facile obtinet*, &c. Quaſi oſtenderet ſanctus, vnde fœlices cauſarum fines facilè poſſent ab Aduocatis forenſibus; ſi nimirùm ſe propria eupiditate exuerent; ſi non quæterent quæ ſua ſunt, ſed quæ iuſtitiæ, & veritatis. At quia nec Aduocati, nec notarij, oec innumeri alij miniſtri ioſtitiæ, deſinuot in primis quærete ſoa, & hæc ſplendoris, & precioſitatis plena, ideò oullus finis cauſarum, nullus ftaudum, & etiminum ioteritus. Hæc plaga eſt hæc moſca grauiſſima, quæ de ctimioibus, & vulneribus ſplendidè viueos; illa fouet, & regna perdit. Quò ſpectat il-
Iſaia 7. lud Iſaiæ cap. 7. vbi Deus populo ſuo plagam minitatus, ioquit: *Sibilabit Dominus muſca, qua eſt in extremo fluminis Ægypti, & api, qua eſt in terra Aſſur, & veniēt, & requieſcent omnes in torrentibus vallium*, &c. Dicuntur Ægyptij, & Aſſyrij dominaturi Iſraëlitarum, eóſque gubernaturi. Et cur in boc comparantur muſcæ, & api? Exprimuntur per bæc animalia duæ ooceotiſſimæ cooditiones miniſtrorum ioſtitiæ; in moſcis enim eſt, quod de aliorum vulneribus viuant, & precioſa
D. Cyril. quæque inuadant, in apibos autem, teſte D. Cyril. otoatus, & exteroi coltus affectus exprimitur. Et quanta plaga eſt populi, quibus dantur iuſtitiæ miniſtri, qui ſub pictis veſtibus fulgeaot, & de vuloeribus aliorum quærant vitæ lautitiam?

§. XIII.

Regum maxima plaga eſt, quòd eorum conſilia muſcæ peruadant, & prodant.

QVid melleum poteſt à muſca abſcondi? Sapienter ille apod Plaotum dicebat hoc moſcarum ingenium attendens: *Muſca eſt meus pater, nihil poteſt clam illum haberi. Nec ſacrum, nec tam profanum quicquam eſt, quin ibi illicò aſſit.* Vnde noo miror, quod Regem Pbaraonem pertetrefaciat Dominus, dom adoerſùs illum muſcas immittendas minetur. Quippe ait: *Immittam in te omne genus muſcarum.* Cur oon magis tygridum, aut leonom, aut ſetpeotom agmina immittenda minetur? Quid io moſcis poteſt Rex timere? Eqoidem maximo debet eſſe Regibus timori muſcarum ingenium, quod omnia peruadit, & prodit ſecreta. Ctede mihi, non ſic Regibus damnoſi ſunt tygrides, aut leooes, vt moſcæ iſtæ, quæ omnia rimantur, & nibil clam illas poteſt decerni. Hæ ſunt potentiſſimi, & fœliciſſimi Regis plagæ, quæ omnem illius fœ-
Eccl. 10. licitatem perdunt. Ait Eccleſiaſtes cap. 9 & 10. *Melior eſt ſapientia, quam arma bellica, & qui in vno peccauerit, multa bona perdet. Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti.* Hebraicè legitur: *Muſca mortis* nimirum, quę mortem & cladem afferunt extrēmam. Et ſto à ſentētia Feri, & Rabb. Achados, qui putant iis verbis inſtrui à Salomone fœliciſſimum Imperatorem; euios fœlicitatem non tam firmant arma bellica, quàm ſapientia, adeò vt ſi vel in vno errauetit conſilio, nibil ei proſſint vhioerſa militatia ioſtrumenta, ſed cum omnibus perdetur. Duo ergo ſunt, qoæ validiſſimum armis Imperatorem perdunt, & error in ſapientia; & muſcæ. Quæ muſcæ? Nimirùm maligni rimatores, & exploratores coofiliorom, imò & proditores ſecretorum, quibus dum diuina ſeueritas permittit adiuū in penetralibus Imperatorū, regúmque, nihil ibi noo perditur. Et militaris gloria, & præclari oominis fama, quæ ſuauiſſimo odore afflabat regnum, in perditiooem eunt. Ecce tibi moſcæ fatales, & Regibus, & regnis. Sciebat boc Dauid, qui omni militari manu deſtitutus, vt potētiſſimum tyrannum Abſalonem debellaret, vnam hanc muſcam illi iniecit, dicens ad Chuſai Architen: *Si veneris mecum, eris mihi oneri, ſi autem in ciuitatem reuerteris, & dixeris Abſalon: Seruus tuus ſum Rex, patere me viuere, ſicut fui ſeruus patris tui, ſic ero ſeruus tuus; diſſipabis conſilium Achitophel. Habes autem técum Sadoc, & Abiathar ſacerdotes, & omne verbum, quodcunque audieris de domo Regis indicabis*, &c. Chuſai erat homo nigri coloris, vt putat Abbul. inſuper erat ineptus bello, vt mauult Lyra, ne à colore, & infirmitate eius abeſſet muſcæ iogeniū, quo penetraret Abſalonis Regiam, & omnia eius explorarer ſecreta, qoæ nota faceret Dauidi fugienti. Sed illud valde mirandum eſt, quòd iſte Chuſai notiſſimus, & cantatiſſimus Dauidis amicus tam facilè admittatur in Abſaloois Regiam, & fiat ipſi Abſalooi à ſecretis. Cur non magis tyrannus cauet boſtis ſui amicum? Cur tam facilem aditū illi præbet in Regiam, imò & illi militaria ſecreta credit? Non equidem, vt ait Abbul. q. 18. hoc veniebat ab Abſalooe, ſed à Deo, immittente vnum hunc hominem, & nigrum, & imbellem in Regiam, vt funditùs Abſalonem, eiúſque regoum perderet. Nullo eoim citiùs Deos perdit imperia moodi, quàm dum permittit in Regiis Impetatotum facilem aditum haberi ab iis muſcis, quæ peruadant omnia, & abditiſſima quæque prodant ſecreta. Ex quo cauebat Vegetius lib. 3. cap. 6. *Tutiſſimum in* Vegetius.
expeditionibus creditur, facienda ab hoſtibus neſciri. Ob hoc veteris Minotauri ſignum in legionibus habuerant, vt quemadmodum ille in intimo, & ſecretiſſimo labyrintho abditus perhibetur, ita ducis conſilium ſemper occultum eſſet. Quid plura? Qua in aula nigricare has muſcas videas, quæ cùm nibil roboris habeant, permittuntor omnia rimari ſecteta, pota ibi plagam muſcarum eſſe, quæ omne perdet imperiom.

Exod. 8. Faciámque mirabilem in die illa terram Geſſen, in qua populus meus eſt, vt non ſint ibi muſcæ: & ſcias, quia ego Dominus in medio terræ, ponámque diuiſionem inter populum meum, & populum tuum: cras erit ſignum iſtud. Fecitque Dominus ita, & venit muſca grauiſſima in Domos Pharaonis, & ſeruorum eius, & in omnem terram Ægypti, corruptáque eſt terra ab eiuſmodi muſcis.

§. XIV.

Plus torquet plaga propria ad conſpectum fœlicitatis aliorum.

VT plus torqoeat Dominus Ægyptios, dom illis muſcarum propooit plagam, ſimul & immunitatem Iſraëlitarum à muſcis proponit. Dicit enim: *Faciámque mirabilem in die illa terram Geſſen, in qua populus meus eſt, vt non ſint ibi muſcæ*, &c. Et illis plagam muſcarum, & Iſraëlis immunitatem ſimul oſtendit, vt hinc Ægyptij ſob moſcis cadentes acriùs mordeantur, vehementiorémque dolorem ſentiant, videntes Iſraëlem io pacifica ſecuritate eſſe. Quis dolor ooo creſcat de pœna propria in conſpectu fœlicitatis, qua alij potiuntur? Vbi Herodis falx ſanctos puerulos Bethleemi natos metebat, dicitur Rachel inconſolabile feciſſe lamen-
tum. Sic Matt. 2. *Rachel plorat filios ſuos, & noluit conſolari*, &c. Fuerant Rachelis filij multo aotè tempore occiſi in Gabaa Benjamin, & oullos tuoc expreſſus fuit Rachelis luctus Iudic. c. 20. Modò Bethleemi, oō Rachelis, ſed filij Liæ occidebātur ab Herode, qoando Bethleem pertinebat ad Iudam, qui fuit filius Liæ. Cur ergo Rachel filios ſuos plorat, non qoando illi occidebātur, ſed quando occidebantur filij ſororis ſuæ? Planè Liæ filij occidebantor glorioſiſſimè, ſiquidem illis mors obueniebat ob Chriſtum. Quam glorioſam mortem videns Rachel in ſororis filiis, tunc acriùs cœpit ſentire miſeram ſuorum vicem, qui occubueraot io viodictam ſtopri. Pulcbrè D. Aug. quæſt. 15. ex vtro- Aug.
que: *Ideò filiis Liæ paſſis, & occiſis in Dei cauſa planctum adimpletum Rachelis Euangeliſta teſtatur, quia tunc*

plus plangere filios ſuos cœpit, quando filios ſororis ſuæ in tali,cauſa vidit occiſos, vt ad viam pertineant, quia cùm aduerſum aliquid euenit,ex fœlicitate alterius infauſta ſua miſerius luget. Nunquam nun miſeros acriùs mordet ob oculos poſita aliorum fœlicitas.Non ſic cruciantur miſeri, cùm ſunt in pœnis, vt cruciantur cùm ſimul aliorum ſœlicitates vident. Vnde Iſaias cap. 65. (*Iſai.65.*) Ingrati populi recenſens facinora, ait: *Propter hoc,hæc dicit Dominus Deus: Ecce ſerui mei comedent,vos eſurietis; ecce ſerui mei bibent, & vos ſitietis, ecce ſerui mei lætabuntur,& vos confundemini*, &c. Cum rebellibus & ingratis agit, & illis, non ſolùm debitum ſupplicium, ſed & bonorum glorias proponit; non ſolùm famem, ſed & iuſtorum ſaturitatem obiicit. Et ad quid peſſimis,& reprobis hominibus cum meritis ſupplicijs proponuntur ſœlicitates iuſtorum? Planè, vt acerbaretur pœna malorum ex cumparatione gluriæ iuſtorum. Ait (*Theod.*) Theod.apud Leonem à Caſtru: *Appoſitio contrary pœnam amplificat: & Iudæos cruciandos ſempiternis pœnis Eccleſiæ fœlicitas torquet vehementiſſimè.* Sic ſempet fœlicitas aliena ob oculos poſita turmentum auget eorum, qui in pœnis ſunt conſtituti. Vnde de damnatis glòriam iuſtorum in iudicij die videntibus dicit Sapieus c. 5. (*Sapien.5.*) *Videntes turbabuntur timore horribili in ſubitatione inſperatæ ſalutis.* Expende illud: *Timore horribili*; Mirum eſt enim, quòd nouus horror poſſit eſſe homini in æternis tormentis conſtituto. Et vnde tam nouum horrorem concipient, niſi ex ſalute iuſtorum viſa? Ait enim Cartbuſianus ibi: *Turbabuntur tam horribiliter ex magnifica apparitione,& inſpectione iuſtorum.* Quot in bunis fœlicitates viſentur,tot in reprobos venient noui horrores. Ex quo dicebat D.Chryſ.epiſt. 5. (*Chryſoſt.*) ad Theud. locutus de extremo iudicio: *Si enim flumen ignem non volueret, neque Angeli aſſiſterent formidabiles: ſoli autem conuocati homines, quorum pars laudata eſt,& in admiratione habita, pars ablegata inglorìa ne gloriam Dei videat; num iſtud per ſe pœna foret tota gehenna acerbior?* Sanè acerbiſſimum eſt, quo miſer inuetiatis in conſpectu ſœlicis.

§. XV.

Verus Dominus ab omni prorſus tyrannide alienus agnoſci qui velit,beneficentiam ſuam in aliquo teſtatam faciat. Vbi de Mariæ puritate originali.

VT ſeſe Dominum verum præbeat agnoſcendum Deus,non id præſtat tam in Ægyptiorum plagis, quàm in Iſraëlitarum indemnitate.Quippe ait: *Faciam mirabilem in die illa terram Geſſen, in qua populus meus eſt, vt non ſint ibi muſcæ, & ſcias,quia ego dominus in medio terræ*, &c. Ecce tibi quid ſe ſacturum pollicetur Deus in Ægypto, vt ibi verus Dominus eognoſcatur. Quid ad hoc faciet? *Faciam mirabilem in die illa terram Geſſen, vt non ſint ibi muſcæ.* In die quando deſæuiat muſcarum plaga, ne quis Ægyptius poſſit illarum fœditate liberari, tunc Deus oſtendet ſeruatam terram Geſſen ab omni muſcarum contagio,vt ſic ſeſe verum Dominum ab omni aſſerat alienum tyrannide. Et cur neceſſum fuit oſtendi Geſſen immunem, & liberam à contagio muſcarum,vt Deus agnoſceretur verus Dominus alienus ab omni tyrannide? Equidem dum vniuerſi Ægyptij tot plagis vapulabant,non tam dominicam beneficentiam,quàm ſeueriſſimam tyrannidem in Deo ſic feriente ſuſpicarentur; ideò in Geſſen liberata, & præſeruata à plagis cummunibus, oſtendit Deus ſe prorſus alienum à plagarum crudelitate, qui ſuis magnificentiſſimè incolumitatem,& ſalutem præſtabat. Rem explico hiſtoria ex D. Nazianzeno petita. Cùm Conſtantini magni imperium ad Conſtantium eſſet deuolutum, Conſtantinopolitani Principes, qui de Cæſarum familia erant, tumultus in Imperatorem cœperunt agere. Tunc prætoriani milites in noui Imperatoris obſequium inſurgunt,vt Principes vniuerſos è genere regio mactent. Erant inter hos Principes morti deſtinatos Gallus, & Iulianus fratres, quos Conſtantius morti eripuit, & dum alij iugulabantur, in Regia domo abſconditos magnificentiſſimè ſeruauit. Et cur hos voluit Conſtantius ſeruare? Vt in ſeruatis duobus iis Principibus teſtatam faceret omnibus imperatoriam beneficentiam in ſuos,& animum prorſus alienum ab illa ſtrage,qua per milites ſuos vniuerſi Principes metebantur. Rem pulchrè conficit Nazianz.orat. 1.in Iulianum, ſatus (*Naz.*): *Splendidiſſimo quidem victu, cultúque, in Imperatoria quadam domo Gallus, & Iulianus ab humaniſſimo Imperatore digni habebantur, ac veluti generis reliquiæ ad imperium ſeruabantur. Id autem ea mente faciebat; primùm, vt ſe de iis rebus,quæ in imperij ſui auſpiciis deſignatæ fuerant,purgaret, tanquam de ipſius conſilio, ac voluntate haud quaquam perpetratis. Deinde vt eos ad imperij ſocietatem aſciſceret*, &c. Quid pulchrius? Eo conſilio bonus Imperator Galli, & Iuliani præſeruationem, & liberationem à crudeli illa ſtrage curauit, vt ſeſe prorſus alienum ab illa oſtenderet, qui tam beneficè ſuos mallet tutari. Hæc eò gratius pondero, quò magis adducat in fidem Marianæ puritatis,indemnitatis ab omni originalis labis contagio. Vbi enim Deus ſuum in terris imperium firmabat, duo diuini generis homines cœperunt in Regia paradiſo tumultus agere. Et ecce tibi imperatoriæ maieſtatis milites Principes tenebrarum vniuerſos illius generis viros, ſœminàſve ſub mortiferi peccati iugo trahunt. Nullus ex ſœmina, & viro natus non gemit ſub hoc vulnere, non ſuſtinet hanc atrociſſimam plagam. Quid tunc Dominus creaturarum,& hominum factor? Mirabilem fecit terram Geſſen Mariam Virginem,in qua Ieſus Dei Filius erat habitaturus.vt illam non attingeret plaga. Imò hanc ſplendidiſſimis donis cumulatam,veluti generis reliquias ad imperium iuſſit ſeruari. Id eo conſilio faciebat, vt de iis,quæ in imperij ſui auſpiciis dita hominibus euenerunt, ſe purgaret, tanquam de ipſius conſilio, ac voluntate haudquaquam perpetratis; cuius dominatus, non ſeueritatis, ſed beneficentiæ in ſuos,& gratiæ. Eſt equidem benefici,gratioſique dominatoris, ita in ſuis beneficentiam teſtari, ne illus vel muſca tangat. Hinc 1.Reg. (*1.Reg.17*) 17. cum Philiſthæus Saulem Regem, & exercitum eius ad certamen prouocaret,antequam in arenam deſcenderent Iſraëlitæ, antequam hoſtis vllum contorqueret iaculum, Dauid adeſt: *Tulitque vnum lapidē, & funda iecit,& circunducens percuſſit Philiſthæum*,&c. Cur Dauid proſtraturus Philiſthæum, non expectas vt alij prius Iſraëlitæ deſcendant in arenam,& ab illo feriantur, vt ſic tua ſit victoria clarior? Agebatur Dauid à gratioſiſſimo,& beneficentiſſimo Dominatore creaturarum,cuius eſt ſic percutere hoſtes, vt in ſuis beneficentiam ſuam oſtendat per omnimodam præſeruationem à communibus malis. Ait Diuus Baſil. Sel. orat. (*Baſil. Sel.*) 16. *Vicerat pridem alienigenam inermis Dauid cum in acie coram Goliath conſtitiſſet,& victoria gratiæ erat. Metu Regem liberauit, priuſquam ſeruitij iugum contribules experirentur.* Expende illud: *Et victoria gratiæ erat*, Vt erat victoria, & interſectio Goliath opus ſupernæ gratiæ,ſupremi Dominatoris omnium, hoc debuit habere proprium, quòd ſuos liberaret, antequam ſeruitutis iugum experirentur. Et credam, quod gratioſiſſimus Dominus in communi duello peccati originalis, matrem ſuam, & Angelorum Reginam non liberauit, antequam ſub tali iugo eſſet?

Abſit hoc à gratiæ Dominatore Deo.

Exod.8.

Exod. 8. Vocauítque Pharao Moyſem, & Aaron, & ait eis: Ite, & ſacrificate Deo veſtro in terra hac. Et ait Moyſes: Non poteſt ita fieri. Abominationes enim Ægyptiorũ immolabimus Domino Deo noſtro. Quòd ſi mactauerimus ea, quæ colunt Ægyptij coram eis, lapidibus nos obruent. Viam trium dierum pergemus in ſolitudinem, & ſacrificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis.

§. XVI.

Vt ſupplicia deſunt, ſic deſunt, qui conuertantur ad Deum.

QVem ſupplicia non domēt? Ecce duriſſimus Pharao vt ſuppliciis emollitus Moyſem vocat, & agit de ſacrificiis peragendis Domino: *Vocauit Pharao Moyſem, & Aaron, & ait eis: Ite, & ſacrificate Deo veſtro.* O quot duri flagellis molliuntur, vt credant Deo. Ait Orig. Origen. hom. 3. in præſenti: *Nemo ita ineruditus diuina ſit diſciplina, vt flagella perniciem putet, vt verbera Domini pœnalem credat interitum. Ecce Pharao duriſſimus, tamen proficit verberatus.* Fallar, ſi raritatem conuerſorum, & Deum quærentium non faciat impunitas peccatorum. Vbi malitia humana ſæuiebat impune aduerſus Dominum, fugerunt vel eius diſcipuli; adeò vt deſtitutus à ſuis actus in crucem clamaret ad patrem, quaſi duriſſimè ferret tantam ſolitudinem, & deſolationem. Matt. 27 Ait enim apud Matth. cap. 27. *Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Itaque quod ab omnibus hominibus ſe derelictum videat, quod nullus, aut rarus compatiens cruci approximet, ſed omnes crucifixũ fugiant, & abominentur, illúmque in pœnis relinquant ſolum, id Deo attribuit Ieſus bonus. Sed cur Deo attribuis, Domine, quòd ſoloſſis, quòd nemo, aut rarus tibi adſit? Quid fecit Deus vt illi aliquo modo hæc filij ſui ſolitudo attribuatur? Fecit Deus pro tunc impunitatem peccatoribus, quod non haberet punitorem, nec correctorem; & pro impunitatis modo creſcebat ſolitudo Domini. Orig. Ait Orig. hom. 25. in Matth. *Videns peccata hominum, pro quibus patiebatur, dicebat: Quare me dereliquiſti? Vt fierem quaſi qui colligit ſtipulam in meſſe, & ſicut, qui colligit racemos in vindemia, cum non ſit botrus ad manducandũ primitiua. Et hæc dico, quia periit timoratus à terra, & qui corrigat inter homines non eſt.* Et quidem vbi in terris non eſt, qui puniat, & corrigat errantes, ſed impunè ſcelera fiant, non miror, quòd occluſa ſit penitùs via, ne quis aut rarus accedat ad Deũ. Sit, qui puniat, & oſtium patebit, quo ſe innumeri iungant Deo. Oſeas 2. Oſeas cap. 2. obduratæ, & obcæcatæ animæ dicitur: *Dabo ei vallem Achor ad aperiendam ſpem.* Simachus poſuit, *ad oſtium ſpei.* Cyrill. Cyrillus addit, *ad aperiendã intelligentiam eius.* Chaldæus autem; *ac delicias animæ.* Ecce tibi ad quanta datur vallis Achor, nempe vallis illa, in qua Ioſue capit. 7. Acham ſeueriſſimo ſupplicio furti damnauit, eſt. Sanè ſeuera hæc punitio, & homines fecit intelligentes, & oſtium euidentiſſimum aperuit, quo innumeri ad Deum accederent. Sed illud valde notandum, quòd vallis huius pœna non ſolùm patet hominibus oſtium, & ingreſſum ad Deum, ſed & delicias patet animæ ingredienti. Sic enim dicit Chaldæus, *ad delicias animæ.* Mirabilia etiam hæc ſolent venire à flagellis, quòd qui pœnis trahitur, ſuper alios proficiat in Dei Eccleſia. Aug. Qua in re multus eſt D. Aug. epiſt. 57. aiens: *Cùm Petrum, & alios Apoſtolos ſolo verbo vocaſſet Ieſus, Paulum prius Saulum; Eccleſiæ ſuæ poſtea magnum ædificatorem non ſola voce compeſcuit, verum etiam poteſtate proſtrauit, & ad deſiderandum lumen cordis, vt ſurgeret, prius corporis cæcitate percuſſit. Vbi eſt, quod iſti clamare conſueuerunt, liberum eſt credere, vel non credere. Cui vim Chriſtus intulit? Quem coegit? Ecce habent Paulum, agnoſcant in eo prius cogentem Chriſtum, & poſtea docentem, prius ferientem, & poſtea conſolantem. Mirum eſt autem quomodo ille, qui pœna corporis coactus intrauit, plus illis omnibus, qui ſolo verbo vocati ſunt, in Euangelio laborauit.* Tractus Petrus verbo, tractus Paulus flagello, nec ideò Paulus Petro inferior; ſed ad delicias paradiſi ſubuectus inde ad ampliores pro Eccleſia Dei labores deſcendit.

§. XVII.

Commendatio eſt non parua rei, quòd veniat in abominationem impiis.

ABominationes vocat Ægyptiorum Moyſes, quos greges parat ſacrificandos Deo ſummo. Ait enim: *Abominationes Ægyptiorum immolabimus Deo noſtro.* Sic, bone, abominabilia eligis, vt Deo ſacrifices? Cur abominabilia paras, quæ deberent eſſe præſtantiſſima? An Caino ſimilis, qui potioribus dimiſſis peiora, & abominabilia elegit, vt Deo litaret? Abſit; ſed vocat abominationes Ægyptiorum ſacrificandos greges vt aſſerat præſtantiſſimos. Non enim deſpectio, ſed commendatio eſt maxima rei, quòd dicatur, abominabilis Ægyptiis; neſciunt equidem impij abominari niſi præſtantiſſimum. Pulchrè ad hæc D. Amb. lib. 1. epiſt. 4. ex Amb. Ægyptiorum odio colligit præſtantiam victimæ: *Oderant ergo Ægyptij immolata ſacrificia, id eſt, perfecta ſtudia virtutum, & plena diſciplina, quod ergo vitioſi oderunt, hoc apud bonos ſincerum, ac pium eſt.* Nemo bonus, non reputat pium, & commendabile, quod nouit odioſum, & abominabile eſſe impiis. Hinc D. Syneſ. dum ſe peti D. Syneſ. iniuriis nequiſſimi Iuliani audit, ſic ait epiſt. 94. *Quid enim non ad gloriam nobis, atque exiſtimationem confert? Quicunque laudare nos nititur, cum inuenire quid dicat, aliud nihil poteſt, hoc primum, & vnum, & maximum profert; Iulianum de illo detrahere: hoc autem vno verbo, quæ non bonorum copia continetur? Siquidem nequitiæ generi omni aduerſari nihil aliud eſt, quam eſſe generi omni virtutis affinem. Per ſacrum tuum caput, & liberorum ſalutem iuro, nihil eſſe in quo melius de me Iulianus, quàm iniuriis, & probris laceſſendo mereatur. Nam & apud Deũ, & apud homines præclarum mihi erit, & ampliſſimum.* Meritò vir ſapiens ſuas laudes, ſuas virtutes menſurat ex impij hominis probriis, & iniuriis. Tunc ſe præclarum, & ampliſſimum æſtimat, & in ſumma bonorum cõſtitutum, cùm impio & odioſus, & abominabilis inuenitur. Ne miremur, quod paſtoris optimi ſigna oſtendens Naz. Naz. orat. 32. vbi inquit: *Videbit ſibi Dominus paſtorem ad præfecturam, quemadmodum ouem vidit ad holocauſtum. Hoc vnum requiro, vt ex eorum numero ſit, qui aliis inuidiæ ſunt, non miſerationi, qui non in omnibus rebus curſtis obſequuntur, ſed qui in quibuſdam etiam ob recti ſtudium offenſionem hominum incurram.* Ecce tibi & ouis, & paſtor deſignatur præſtantiſſimus, qui odio ſus eſt, & inuiſus Ægyptiis, nimirùm hominibus mundialium tenebrarum malo ſepultis.

Exod. 8. Dixítque Pharao: Ego dimittam vos, vt ſacrificetis Domino Deo veſtro in deſerto, verumtamen longiùs ne abeatis. rogate pro me. Et ait Moyſes, egreſſus à te orabo Dominum, & recedet muſca à Pharaone, & ſeruis ſuis & à populo eius cras. Verumtamen noli vltrà fallere, vt non dimittas populum ſacrificare Domino. Egreſsúſque Moyſes à Pharaone orauit, &c.

§. XVIII.

Reincidentia in peccatum cauenda.

ORaturus pro Pharaone Moyſes, hoc vnum ab illo petit: *Noli vltra fallere.* Et quidem poſt omnimodam innocentiam, hoc ſecundum locum habet, vt poſt

peccati caſtigationem nō iterum ad illud reuertamur. *Nazian.* Ex quo monebat Naz. orat. 4. *Illud magnum, ac præclarum, ne omnino quidem peccaſſe, aut certè non grauiſſimè: quandoquidem eum vita ſtatum, qui omni prorſus peccato vacat, Deus ſupra humanæ naturæ modum conſtituit. Proximum autem, vt mihi videtur, illud eſt, vt cum admiſſo aliquo peccato caſtigati fuerimus, ac poſtea ſoluti, & indulgentiùs habiti, in diſciplina ſaltem ſenſu permaneamus, ac ſecunda ob ſecundum peccatum verbera fugiamus.* Itáque innocentiæ proximum eſt, quòd Dei ſupplicia revereamur, & quod in nobis fuerit caſtigatum peccatum, iterum non admittamus, ſed magis caueamus ſecunda verbera ob ſecundum peccatum. Nunquam enim quæ ob ſecundum ſecunda veniunt, non ſunt grauiora primis. *Oſeæ 5.* Quò ſpectans Oſeas cap. 5. ait: *Facti ſunt Principes Iuda quaſi aſſumentes terminum, ſuper eos effundam, quaſi aquam, iram meam.* Septuag. *Facti ſunt principes Iuda tranſponentes termines.* Ecce tibi horum crimen, nimirùm, quod terminos tranſponerent, ſæpe enim ſuis iniquitatibus terminos ponebant, decernentes ſe in Dei permanſuros obſequio; at quacunque occaſione data illos terminos auferebant, & aliò tranſponebant ad peccata reuertentes. Et quid iis minatur Dominus? *Super eos effundam, quaſi aquam, iram meam.* Rem pul- *Theoph.* chrè tractat Theoph. aiens: *Quando quiſquam Princeps Iuda exiſtens confeſſus fuerit, ac promiſerit ſe non eiſdem prauis ſtudiis admoturum mentem, idque ſecum decreuerit, & interim tranſmeuerit tales fines, atque decretum ſuum fecerit irritum, ac reuerſus fuerit ad proprium vomitum, ira Dei ſuper talem prorſus effunditur: perinde ac rubri maris aqua ſuper Pharaonem, qui ſapius mentitus erat.* Habentiam deſignatam in Pharaone ſuam pœnam, qui caſtigati ad vomitum redeunt; vt illum aqua maris funditùs perdidit, ſic ipſi metuant ſub Dei ira perdi. Imò vt Pharao ibi cum ſuis omnibus perditionem incurrit, metuendum eſt, ne cum iſtis, & ſui etiam *2. Reg. 15* pereant. Plane 2. Reg. 15. *Venit nuntius ad Dauid dicens: Toto corde vniuerſus Iſrael ſequitur Abſalon. Et ait Dauid ſeruis ſuis, qui erant cum eo in Ieruſalem: Surgite, & fugiamus.* Mirabar, quod cautiſſimus dux ſic feſtinaret, vt Abſalonem fugeret. Cur non magis fortiſſimam vrbem claudis, munis, ibique ſtas aduersùs tyronem, & indiſciplinatum ducem? Quid expaueſ in adoleſcenti Abſalone, quod fugias? Peccauerat antea Abſalon in fratrem Ammon, cuius ſceleris paſſus fuerat exilium, & veniam obtinuerat à patre. Vbi autem iterum venit ad paricidium, ſtupens Dauid hominis au- *Ioſeph.* daciam, ab illo fugit, ne pereat cum illo. Ait Ioſephus in Gloſſa: *Ad Abſalonem multus populus eo inuitante confluxit, & Rex ab omnibus ordinatus eſt. Dauid metuens impietatē eius, & præſumptionem miratus, quia nec peccati veniam recordatus eſt, ſed ſcelera potiora committeret, deliberauit fugere,* &c. Hominem oblitum veniæ acceptæ, & iterum implicatum eiſdem ſceleribus fugiat, quiſquis nolit perire cum illo. Vnde peccatores com- *Tertul.* monefaciens Tertul. lib. de Monogam. inquit: *Redi in Adam, vel priorem, ſi in nouiſſimum non potes. Semel guſtauit ille de arbore, ſemel cōcupiuit, ſemel pudēda protexit, ſemel Deo erubuit, ſemel ruborem ſuum abſcondit, ſemel de paradiſo ſanctitatis exulauit. Si in illo fuiſti, habeas tuam formam, ſi in Chriſtum tranſiſti, melior eſſe debebis.* Sanè qui peccatum inuexit in mundum Adamus, nunquam bis dicitur eadem facinora attigiſſe; quidquid ruboris fuit, quidquid malitiæ ſemel tantùm effecit, poſſemus nos in Chriſto ab omni abſtinere delicto, at ſaltem in Adamo minimè nobis contingat iterum ad eadem redire. Vide infrà c. 25. §. 4.

CAPVT VII.

Peſtis, veſicæ, & fulguris plaga.

MVſcis leuatum Regem non ſinit diu quieſcere propria malitia, quæ repetitis offenſis in noua prælia traxit iras diuinas. Ægyptiorum pecorum plurimum abſumitur pernicioſa lue, dum Iſraëlis greges incolumes læta Geſſeo arua paſcuntur. Morbi itidem ſuccedunt, qui rebelles homines maximè affligunt, cum iacto per aëra cinereo puluere, ſupra miſerorum carnes tument veſicæ, quæ ingenti gemitu plena deſinunt in vlcera. Inſuper horrendum, quid cœlum intonat nigris ſub nubilis, de quibus non viſæ magnitudinis grandines, & ardentia fulmina iaciuntur, in multorum hominum, & iumentorum damnum, & omnium ſegetum extremam ruinam. Quem non frangerent tormenta iſta? Mollitus quidem eſt vel ipſe Pharao pauliſper dum plaga ceſſat, à qua orante Moyſe recreatus iterum ſeſe præſtat incudem nouis excipiendis ictibus.

PARS MORALIS VNICA.

AMarus plagarum cortex noſtri amat punctionem ſtyli, vt dulces moribus ſuccos ſcaturiant, quibus in virtutum vitam ſaporetur humanus guſtus.

Exod. 9. Ecce manus mea erit ſuper agros tuos: & ſuper equos, & aſinos, & camelos, & oues, & boues, peſtis valde grauis. Et faciet Dominus mirabile inter poſſeſſiones Iſraël, & poſſeſſiones Ægyptiorum, vt nihil omnino pereat, ex iis, quæ pertinent ad filios Iſraël. Conſtituitque Dominus tempus, dicens: Cras faciet Dominus verbum iſtud in terra. Fecit ergo Dominus, &c.

§. I.

Idola hominum etiam innocua malè habent apud Deum propter arcendos homines.

QVid oues, & boues peccant, Domine, vt eas peſte abſumas propter Ægyptios peccatores? Ait enim: *Ecce manus mea ſuper agros tuos: & ſuper equos, & aſinos, & camelos, & oues, & boues,* &c. Nónne omnia hæc animalia & manſueta ſunt, & innoxia? Cur in iis innoxiis ita tua deſæuit? Erant hæc Ægyptiis prodiis, ſub quorum formis fingebantur idola, ne miremur, quòd malè habeant apud Deum illa, quæ ſunt hominum idola; vt ſic ab eorum cultu arceantur homines. Ait Origen. hom. 4. in præſenti: *Animalium nece Ægyptius verberatur, vt in quibus cultum credebant ineſſe diuinum, in iis viderent diuina ſupplicia.* Proh quanta hæc eſt Dei miſericordia, quæ diuina ſupplicia faciat videri in ipſis hominum idolis! Solet hæc Deus facere amator noſtri, iræ ſuæ rigorem immittit in ea, quæ nobis pro idolis ſunt, vt magis inde arceantur affectus noſtri. Et patitur ſæpe Deus, quòd creaturæ etiam innoxiæ aliquam luem, aut fœditatem incurrant, ne ad ſe rapiant, ſed magis abiiciant humana corda. Poſt omnium animalium conditionem Gen. 1. dicitur Deus reſpexiſſe omnia, *& erant valde bona.* Sed & Gen. 7. ait: *Ex omnibus animantibus mundis tolle ſeptena, & ſeptena, maſculum, & fœminam: de animantibus vero immundis duo, & duo,* &c. Ecce tibi in primo dixerat omnia animalia eſſe valde bona, modò iam multa plectit immunditiæ nomine. Et cur, Domine, quæ valde bona erant, plectuntur nomine immundorum? Cur apud te turpi, & fœda inuruntur nota, quæ ex ſe nihil habebant fœdum, vel noxium? Erant hæc colenda ab hominibus pro idolis, quos vt arceat à tam nefario auſu, ſuſtinet Deus, vel pulcherrima opera ſua immunditiæ nota ferire. Ait D. Baſil. Sel. orat. 6. inquiens: *Quædam appellauit immunda, vt à ſuperſtitione abſtinerent, euaderétque legis edictum animæ medicamentum. Fértque Deus creaturarum iniuriam nomine tenus, vt hominum morbum ſanet, vt impediat idololatriam, quæ vſque ad animalia procedit. Et immundorum nomenclationem fert*

Orig. Gen. 1. Baſil. Sel.

ii

in creaturis, vt purum ab impietato cuſtodiat hominum propoſitum. Citus equidèm eſt Deus in turpandis creaturis, quæ ab hominibus ſolicitant cultum; & quæ pro idolis haberi humana fecit ſtultitia, ea ſæpe ſolent multis ignominiæ notis vilitatem prodere ſuam. Sic
Gen. 1. Geneſ. 1. *In principio creauit Deus cœlum, & terram. Terra autem erat inanis, & vacua.* Vix terra cum cœlo fit, & ſtatim terra de inanitate, & deformitate infamatur. Cur de cœlo taces, & properas terræ oſtendere inanitatem? Ea erat terra, quæ poſſit coli ab hominibus ob beneficia impertienda illis, & ideò in primis infa-
Chryſoſt. manda fuit. Chryſoſtomus hom. 2. in Gen. *Ne homines ob vſus neceſſitatem, pluſquam dignum eſt, terram venerarentur, oſtendit primum rudem, & abſque forma, & inexpolitam.* Ecce tibi vt properauit Deus ignominia afficere eam, quæ poſſet pro idolo haberi ab hominibus. Vt iam inde ſibi à Deo timeant, quæ fœminæ eò ambitionis tendunt, vt gaudeant adorationem hominum ſibi acquirere.

§. II.

Vbi diuinitas, non poteſt carnis laſciuia non perire.

IAm non virga Moyſes operatur, ſed nunc primùm incipit per ſe apparere in plagis manus diuina, quæ dum ipſa applicatur, nil prius quàm pecora in mortem ruit. Sic habes: *Ecce manus mea ſuper agros tuos, & ſuper equos, & aſinos, & camelos,* &c. In iis pecoribus intelligit D. Auguſt. & Gloſſa, pecuinas libidines, quæ non poſſunt non cadere, cùm primùm Dei manus
D. Ambr. mentibus humanis affulget. Quò reſpiciens D. Ambr. in cap. 1. epiſt. ad Rom. inquit: *Non ergo hoc vitium, & contaminatio de honeſtate vita ab eo admittitur, qui in animo cogitat Deum.* Et ſimul Deus, vel in mentem venit, & occidunt affectus pecuinæ libidinis. Mirabar ego ſæpe Ieſum Simonis leproſi menſæ aſſidentem, cur ipſe Simon erat proximus, & rurſus Maria Magdalena: *Stabat retro ſecus pedes eius.* Luc. cap. 7. Et Simon & mulier Ieſu appropinquabant, Simon à fronte, mulier retrò; ſed Simon vel in illo conuiuio non remittit malitiam ſuam, quando & Ieſum capit, & mulierem contemnit in corde ſuo. At mulier nihil priſtinæ conuerſationis in ſe habens, tota mutata hærebat Ieſu pedibus. Et cur ad eiuſdem Ieſu præſentiam in Simone nihil periit malitiæ, in Magdalena vniuerſi occidunt
D. Ephr. affectus pecuini? Cauſam ipſa inſinuat apud D. Ephræm ſerm. in Peccatricem, inquiens: *Ecce iam terno oculis veritatis Deum magnum, & ſanctum in carne noſtra apparuiſſe, vt ſaluet nos. Non te video, Domine, ſicut videt Phariſæus, qui te ad prandium inuitauit, at video Deum magnum, Opificem, ac Creatorem, qui verbo vniuerſa conſtituit. Peſſimum fœtorem iniquitatum mearum expuli,* &c. In Ieſu non illuxerat Deus Phariſæo, ſed illuxerat Mariæ; vbi autem huic Deus illuceſcebat, non potuerunt in illa non occidi mores pecuini. Habent hoc maximè brutæ libidines, quòd diuinitati aduerſantur; nec vel ad illius vmbram propinquæ poſſint eſſe. Hinc
Luc. 16. prodigus ille in ſe reuerſus clamabat Luc. 16. *Pater, peccaui in cœlum, & coram te, non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut vnum ex mercenariis.* Cur non magis audes miſer? Cur non magis appropriás, & manum, vel pedes niteris oſculari parentis? Viuebant adhuc in illo porcini affectus, inſanæ libidines, quæ non ſinebant miſerum appropinquari Deo, niſi prius
Tit. Boſtr. occiderentur. Titus Boſtrenſis ibi: *Peccaui in cœlum, & coram te. Propter quod diuinatis tuæ lucem intueri vereor: nam & animi, & corporis oculos immundos habeo. Præ omnibus autem malis, plurimum me incuſant inſanæ libidines.* Inter omnia alia mala nullum eſt, quod ſic contrarietur diuinitatis lumini, vt carnalis, & pecuina voluptas. Hæc prorsùs occidat, neceſſum eſt, vbi affulſerit Deus; dum illa viuit, fallar, ſi quid poſſit diuinum percipi. Dum enim Ioſeph depingitur multa dicens mulieri laſciuæ, quæ Dei timorem inferrent, ſtatim ſubdit D. Ephræm ibi: *At nihil diuinum admittebat auris, ac cor mulieris.* Vix enim vel minima Dei vmbra admittitur, vbi non occidunt carnales illecebræ. D. Ephr.

§. III.

Turpe eſt Principibus, quòd propter ſolas exactiones ſciantur à ſubditis.

QVinque prætererant plagæ, inter quas, percuſſis Ægyptiis, Iſraëlitæ incolumes perſeuerabant, & non dicitur Pharao miſiſſe, qui viderent Iſraëlitarum incolumitatem. Nunc in iumentorum ruina dicitur: *Et miſit Pharao ad videndum, nec erat quicquam mortuum de iis, quæ poſſidebat Iſraël.* Cur antè non dicitur miſiſſe, & modò id aſſeritur à textu ſacro? Conducebat maximè ad Pharaonis turpitudinem monſtrandam, vt notaretur, quando miſerit ad Iſraëlitas in Geſſen viſitandos, nimirùm cùm ex eorum iumentis poſſet ſibi ſumere aliqua. Cùm enim mortuis ſuis, audiret ſeruata iumenta Iſraëlitarum, ſtatim miſit, qui viderent, vnde aliqua poſſit trahere. Quod turpe eſt in Principibus mundialibus, ſolum mittere, qui ſubditos ſpolient, & ſolum à ſuis ſciri propter vim exactionum crebrarum. Id, quod ponderabat D. Syneſ. epiſt. 147. dum villæ Syneſ. montanæ fœlicitatem narrans, ait: *Cæterum Imperator, & Imperatoris amici, atque omnis illa ſortis, taxúſque veluti ſaltatio, de iis, inquam, omnibus altum apud nos ſilentium, & ab eo genere acromatum aures noſtra feriantur. Quandoquidem Imperatorem ſemper aliquem viuere, probe hoc fortaſſis norunt: reuocatur enim nobis in memoriam annis ſingulis à tributorum exactoribus.* Quid turpius de Rege dici potuit? Non aliunde illum norant ſubditi, quàm ex tributorum exactoribus, quàm ex iis, qui mittebantur, vt res illorum ſcrutarentur, & Principi caperent. Qui aliud de Principe nuntiaret, non inueniebatur in tota illa prouincia; nec Princeps alios vnquam mittebat Nuntios ad ſuos, niſi qui bona eorum caperent. Quam maculam Principibus Niniuitis inurebat Dominus Naum c. 2. fatus: *Ecce ego ad te, dicit Dominus* Naum. *exercituum, & ſuccēdam vſque ad fumum quadrigas tuas, & leunculos tuos comedet gladius, & exterminabo de terra prædam tuam, & non audietur vltrà vox nuntiorum tuorum.* Expende, quæ erant à Principibus Niniuæ tollenda per Deum vltorem iniquitatum, himirùm, & prędę, & voces nuntiorum. Sed quid habent commune Nútij regij cum prædis, vt cum illis ad perditionem iungantur? Nónne prædæ tyrannorũ dignæ ſupplicio ſunt? At Nuntij iure gentium habent apud omnes immunitatem? Cur ergo in Niniuitis Principibus, & ipſi Nuntij damnantur, & cum prædis exterminantur? Erat hoc in iis Principibus ſingulare malum, quòd nulli alij illis Nuntij fuerint, niſi qui mittebantur ad prædas, vt ſubditos ſpoliarent. Hoc, inquam, erat magis turpe, & maximè Deo odioſum, quod de nullo alio Nuntium mittebant, niſi de exactione facienda, de minuenda vniuſcuiuſque ſubſtantia, & ideò meritò ij Nuntij cum prędatoribus à Deo caſtigantur.

Exod. 9. Et dixit Dominus ad Moyſem, & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, &c. Tuleruntque cinerem de camino, & ſteterũt coram Pharaone, & ſparſit illum Moyſes in cœlum: factáque ſunt vlcera veſicarum turgẽtium in hominibus, & iumentis: nec poterant malefici ſtare coram Moyſe propter vlcera, quæ in illis erant, & in omni terra Ægypti. Indurauitque Dominus cor Pharaonis, &c.

§. IV.

Vbi vel vmbra Dei eſt, non terrena, ſed cœleſtia petuntur.

QVam aliter Aaron, quàm aliter Moyſes ſigna faciebant! Aaron terram, & aquas percutiebat,

vt

vt ſigna faceret; vbi autem Moyſes incipit operari, non ad terram, ſed verſus cœlum manum extendit. Ait text. *Sparſit illum Moyſes in cœlum*, &c. Cur cum Aaron circa terram operabatur, vbi res ad Moyſem deducitur, ſtatim operatio incipit eſſe versùs cœlum? Habemus ex cap. 7. vt Moyſes datus erat in Deum Pharaoni, in quo autem vel vmbra Dei erat, non debebat eſſe [*D. Aug.*] operatio circa terrena, ſed circa cœleſtia. Ait Aug. qu. 31. in Exod. *Signa ſuperiora virgâ fiebant, quamuis non Moyſes ſed Aaron, vel extendebat ſuper aquam, vel ad terram percutiebat; nunc verò dicitur, vt Moyſes fauillam ſpargat in cœlum de fornace, tanquam Aaron, qui datus erat ad populum, terram percutere deberet; Moyſes verò, de quo dictum eſt, erit tibi in iis, quæ ad Deum, in cœlum iubetur fauillam ſpargere.* Sic Deus de illis amat fulgere, qui nihil habeât cum terra, ſed ad cœleſtia ſpectent. Hinc [*Exod. 3.*] Exod. 3. *Apparuit Dominus in flamma ignis de medio ru-* [*Aug.*] *bi.* Cur in igne apparuit? Ait D. Auguſt. quæſt. 7. ex Veteri teſtam. *Ideò Dominus in igne apparuit, cuius natura ſemper ad ſuperiora tendit, vbi Chriſtus eſt.* Non ſe credit Deus illis, qui terrenis immiſcentur, qui oculos demiſſos habent, vt terrena ſpectent, nec norunt, vel odorari cœleſtia. Inde cenſebitur quiſquam Deum in ſe habere; & ad Dei partes pertinere, ſi inferioribus iis, terreniſque deſpectis, ad cœleſtia totis viribus tendat. Reuocandum eſt in memoriam miraculum illud, quo Iſraëlitæ ſub Moyſe in nube, & mari baptizati ſunt, te- [*Exod. 14*] ſte Paulo; nimirùm ait Exod. 14. *Ingreſſi ſunt filij Iſrael per medium ſicci maris.* Vt ſic mari baptizarentur Iſraëlitæ, prius aquæ maris diuiſæ ſunt, oſtendentes illis in profundo ſiccam terræ ſemitam, per quam graderentur. Itaque nullum fecerunt gradum, anteaquam ſicca terra in medio maris eis pateret. Longè aliud baptiſma [*Ioan. 3.*] paratur Chriſtianis, de quo Ioan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.* Chriſtiani non per ſiccam terram tranſeunt diuiſis vndique aquis, ſed toti ſeſe aquis immergunt. Illi diuiſionem aquarum expectant, vt appareat terra, per quam gradiantur; ij minimè expectant aquarum diuiſionem, nec quòd appareat terra. Et quare in Chriſtiano baptiſmo non diuiduntur aquæ, vt terram oſtēdant, niſi quia in eo diuinitatis virtus incubat, quæ ſuos [*D. Zeno.*] ad ſuperiora impellit? Hinc pulchrè D. Zeno lib. 3. ſer. 38. *Noſtrum mare, quos voluntarios ſuſcipit, fœliciter naufragos facit, interimenſque vniuerſa peccata geniali vnda ſubmergit, vt cœleſtes effecti terram deſiderare non norint.* Non ſanè Aaronis virga, ſed Spiritus ſanctus noſtrum mare, noſtrum baptiſma præparat, noſtriſque aquis inſidet, ne ipſæ terram oſtendant, ſed magis nos à terra ſeducant, & faciant cœleſtes, vt terrenis iis prorsùs deſpectis, ad ſola ſpectemus cœleſtia.

§. V.

Quæ verus, & naturalis Dominus, & iudex per ſe facit, nullum timorem incutiunt bonis, & iuſtis.

HOc ſingulare fuit in hac plaga, quòd nullo inſtrumento ſumitur cinis, ſed propriis Aaronis, & Moyſis manibus, & tollitur ex camino, & ſpargitur. Sic enim dicitur illis: *Tollite plenas manus cineris de camino*, &c. Cùm autem cæteræ plagæ fierent mediante virga Aaronis, non vacat myſterio, vt vult D. Auguſt. quæſt. 31. in præſenti, quòd hæc nullo inſtrumento, ſed propria ipſius Moyſis manu fiat. Et cur hæc non ſtrumento, ſed Moyſis manu fit. Vt quod in præcedentibus Dominus dixerat de non tangendis Iſraëlitis, nunc ipſo opere aſſeratur, quando quæ ipſi veri iudices, & Domini per ſuas ipſas manus faciunt, non ſolent periculum, aut formidinem incutere viris iuſtis. Caue inſtrumenta, caue miniſtros, caue eos, qui non ex ſe veram poteſtatem habent, ij non ſemel & iuſtos, & iniuſtos, & merentes, & immerentes ſub eiſdē plagis inuoluūt. At veri Domini manus oculatiſſima eſt, vix poteſt aliquem iuſtum affligere. Iſaiæ capite 6. vt purgarentur prophetæ labia, ignitóque affligerentur calculo, venit Seraphin, qui forcipe calculum de altari tulerat: *Volauit ad me vnus de Seraphin, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari.* Non immediata manu, ſed forcipe tulit prunam de altari Seraphin, at Eze- [*Ezech. 10*] chielis cap. 10. *Extendit Cherub manum de medio Cherubin ad ignem, qui erat in medio Cherubin, & ſumpſit, & dedit in manus eius, qui indutus fuerat lineis*, &c. Ecce tibi, ibi mediante forcipe ſumitur pruna, hîc nullo mediante inſtrumento, ſed immediata Cherubini manu ſumitur, & porrigitur. Et quare hîc non forcipe, ſed manu ignem aſſumunt poteſtates cœleſtes? Sumebatur in Ezechiele ignis ad comburendos impios Ieroſolymitanos, ita vt nullum timorem, aut periculum conciperent iuſti viri, & ideò non fuit permittendus ignis inſtrumento, ſed ſoli manui poteſtatis, quæ nullum ſcit bonis periculum incutere. Quò potuit reſpicere Diuus Hieronym. epiſt. ad Damaſ. 2. dum inquit: [*Hieron.*] *Verè manus apparuit, vt dum manus cernitur porrigentis, propheta non timeat.* Metum eripit iuſtis manus dominantis per ſe ſupplicium impiis inferentis. Vbi enim immediata cernitur naturalis Principis manus, vis aliqua exurgit immerentium oppreſſio; quæ tunc apparet in terris, quando per inſtrumenta, & miniſtros res geritur. Huc ſpectans Eccleſiaſtes fatur capite 5. *Si* [*Eccl. 5.*] *videris calumnias egenorum, & violenta iudicia, & ſubuerti iuſtitiam in prouincia: non mireris ſuper hoc negotio; quia excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoque eminentiores ſunt alij. Et inſuper vniuerſa terra Rex imperat.* Expende, cur non debeamus de iuſtorum oppreſſionibus mirari, nimirùm, quia multi ſunt miniſtrorum inferiorum ordines prætereundi, antequam res ad naturalem Regem, & dominum deuoluatur. Vbi Rex eſt ſolùm imperans, & rurſus alij ſunt celſiores aliis, & inſtra hos alij, qui res executioni mandent, non mirandum, quòd mille iuſtorum oppreſſiones appareant. Sola naturalis Domini manus cauet illas, de miniſtris autem raro non proſilit iniuſtitia, & rapina. Hinc 3. Reg. 10. *Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem,* [*3. Reg. 10*] *& veſtiuit eum auro fuluo nimis. Qui habebat ſex gradus; & ſummitas throni rotunda erat in parte poſteriori, & duæ manus hinc, atque inde tenentes ſedile; & duo leones ſtabant iuxta manus ſingulas. Et duodecim leunculi ſtantes ſuper ſex gradus hinc, atque inde non eſt factum tale opus in vniuerſis regnis.* Et quid in hoc opere eximium erat, quod nullis aliis regnis inuentum eſt? Sanè, & aurum, & ebur familiare erat multis aliis regnis, & in magna copia; inſuper, & artifices cantatiſſimi, qui & maiora poſſent operari. Quid ergo erat in hoc opere adeò ſingulare, quod in nullis regnis inueniebatur? Sto à ſententia ſapientiſſimi Patris Pinedæ rem ad throni ſignificationem moralem deducentis, nimirùm, quòd & in ſedili Regis, & in ſex inferioribus gradibus eadem ſemper ſpecies, & in nitore eboris, & in fulgore auri, & in leoninis vultibus ſeruabatur. Nullus vel de infimo gradu miniſter à leonina vigilantia, & incorruptibilitate auri deſciſcens, in lupum, aut vulpem abiit. Quinimò præterquam quòd iuxta ſolij ſupremi manus duo aurei ſtabant leones; ſimiliter: *Et duodecim leunculi ſtabant ſuper ſex gradus.* Hoc magnum, hoc nouum, hoc non eſt factum in vniuerſis regnis. Vide alia regna ſplendidiſſima quantum throni ſplendeant ſub leonibus aureis; & reſpice ad miniſtrorum gradus, & fallar, niſi pro leunculis, & vulpes, & lupi appareant prædæ inhiantes.

§. VI.

Iracundi, & homicidæ, & hic, & in futuro ſæculo flammis aduruntur.

SVb ardentibus vlceribus gemunt Ægyptij, quippe ait: *Facta ſunt vlcera veſicarum turgentium in hominibus,*

nibus? ſic adurebantur miſeri, qui poſtmodum adurendi erant æternis ignibus. Et, cur maluit Deus hanc in præſenti ardentium vlcerum plagam illi immittere? Reſpondebat plaga eorum animo, & iracundo, & homicidæ erga Iſraëlitas, iracundi enim, & homicidæ, & ſimul hîc, & in futuro flammis aduruntur. Quippe ait Gloſſa: *Sexta plaga puſtula in corpore: veſica bullientes, & ſcatentes, incendia vulnerum, & fauilæ fornacis. Ardent enim homicidæ ira, & inſania.* Par pœna iracundis, & homicidis animis, vt ſub flammis viuant, ne illis flammarum tormenta hîc, & in futuro deficiãt. Senorum, & homicidarum erat vox querentiũ de immaturis tor-

Matt. 8. mentis apud Ieſum. Ait enim Matth. 8. *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis; ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam. Et ecce clamauerunt, dicentes: Quid nobis, & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?* Sic homicidæ, & ſæui dæmones immaturis tormentis affligebantur apud Chriſtum; quaſi vix darent pœnas ſuæ ſæuitiæ, & ante tempus, & in tempore. Quibus prorſus ſimiles ſunt vniuerſi iracundi, nunquam non anguntur flammarum ſtimulis, & dum morem gerunt ſuæ iracundiæ, & cum in inferno plectuntur. Ex quo ſapienter aiebat D. Iſi-

Iſidor. dor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 16a. inquiẽs: *Eum, qui pugnis gaudet, atque id ſuoet, vt omnibus, odio ſit, quonam eo nomine aptius quiſquam appellet, quam ſi ipſum nequam Dæmonem vocet; Quoniam igitur Chriſtus, & hîc, & ante tempus Dæmones torquet, & in altero æuo ſempiternum ipſis ignem promiſit, aut tumultuariam victam conſectari deſine, aut illud ſentito & hic flagris obnoxium eſſe, & illic vindictã minimè vitaturum.* Expende, quibus dæmonibus comparentur in pœnis homines iracundi; nimirùm illis, qui bis plectuntur, qui in tempore, & ante tempus flammas experiuntur. In hoc ab illis peccatoribus iracundi diſſimiles, illos enim flammæ expectant cum Diabolo in futuro ſæculo, at hos, & in hoc ſæculo flammæ ardentes impetunt, vt affligantur cum Dæmonibus, qui in tempore, & ante tempus plectuntur.

Exod. 9. Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi. Quia in hac vice mittam omnes plagas ſuper cor tuum, & ſuper ſeruos tuos, & ſuper populum tuum, vt ſcias, quod non ſit ſimilis mei in omni terra. Nunc enim extendens manum percutiam te, & populum tuum peſte, peribiſque de terra. Idcircò autem poſuit te, vt oſtendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in omni terra.

§. VII.

Vt prius in corde hominis præſignantur, quæ in corpore fiunt.

IMmiſſurus Dominus plagas grandinis ad obduratiſſimum Pharaonem: *In hac vice mittam omnes plagas meas ſuper cor tuum, & ſuper ſeruos tuos, & ſuper populum tuum.* Non ait, vt notat Caietanus: *Mittam ſuper te, ſed ſuper cor tuum.* Et quando plaga tota ſuper ſeruos, & populum mittenda eſt, cur dicit●, quòd mittetur, non ſuper Pharaonem, ſed ſuper cor Pharaonis? Vt oſtendatur cor Pharaonis & deſſignaſſe in ſe, & traxiſſe plagam imminentem; vt enim cor miſeri Regis obdurabatur aduerſus Deum, lapideſcebátque, ſic lapideſcentibus nimbis per totam venturam plagam percutietur. Eſt enim in corde hominis præſignatio quædam eorum, quæ immediatè corporibus euenient. Accipite

Matt. 27. ex Matth. c. a. vt futura hominum renouatio exprimebatur in creaturis Ieſu moriente: *Et mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt; & monumenta aperta ſunt; & multa corpora ſanctorum, quæ dormierant, ſurrexerunt: Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem eius, venerunt in ſanctam ciuitatem, & apparuerunt multis.* Ecce tibi quantis præfigurabatur renouatio hominis in futuro ſæculo; vt terrena ſubſtantia in ſpiritualem virtutem conuertenda, vt durities mollienda, vt monumentis apertis ſurrecturus eſt homo ciuitatem ſanctam Hieruſalem cœleſtem introducendus. Sed cur neceſſum fuit hæc in iis creaturis præſignari, & oſtendi, niſi vt homo in corde ſuo ſimilia præſignet, quæ poſtea poſſit in corpore tenere? Sequuntur enim ea, quæ corpori obuenient, ad ea, quæ quis in corde ſuo habuerit. Ex quo ſapientiſſimè D. Leo monebat ſerm. 13. de Paſſion. *Contremiſcat in Redemptoris ſui ſupplicio terrena ſubſtantia, rumpantur infidelium mentium petræ; & qui mortalitatis grauantur ſepulcris, diſcuſſa obſtaculorum mole proſiliant. Appareant nunc quoque in ciuitate ſancta, in Eccleſia Dei futuræ reſurrectionis indicia, fiat in cordibus, quod gerendum eſt in corporibus.* Expende illa: *Fiat in cordibus*, &c. Quippe quæ in corde hominis præmonſtrantur, ea poſtea ſequentur in corpore. Ad cordis tui normam vel pœnæ, vel fœlicitates externæ de ſententia Dei venient. Qui nihil aliud corde voluis quàm flammas libidinum, ſulphureas Sodomorum flammas expecta, qui lucida virtutum tractas mente, ad lumen inacceſſum Dei meritò accedes. Sequentur ſane tui cordis præſignationem externi euentus. Id quod vel in Nabuchodonoſore manet perſpectum, de quo dicitur Dan. 4. *Alligetur vinculo ferreo, & æreo in herbis, quæ foris ſunt, & rore cœli tingatur, & cum feris pars eius in herba terræ. Cor eius ab humano commutetur, & cor feræ detur ei.* Vt cor ferale gerebat inter homines agens, ſic iuxta eius cordis normam venit pœna. Quid tunc? Ait ipſe Daniel. c. 7. *Quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari diuerſæ inter ſe. Prima quaſi leæna, & alas habebat Aquilæ: aſpiciebam, donec euulſæ ſunt alæ eius, & ſublata eſt de terra, & ſuper pedes quaſi homo ſtetit, & cor hominis datum eſt ei.* Quibus verbis putat D. Hieron. intelligi ipſum Nabuchodonoſorem, vt poſt feralem pœnam iterum ad politiã, & monarchiam humanam reſtitutus. Sed illud notandum, quod vt feris, & beſtiis annumeraretur, nihil prius attendebatur, quam ferale cor eius, ait enim: *Cor feræ detur ei*: & ſtatim ad cordis normam venit extrinſecùs feralis pœna & ſpecies. Vt autem feram exueret, & priſtinam monarchiæ humanam gloriam obtineret; hoc peractum eſt, vt cor eius ad humanitatem flecteretur: *Cor hominis datum eſt ei*: & ſtatim ad cordis humanitatem omnia humana decora proſilierunt. Sic bona, vel mala aduenientia ſequebantur cordis ſpeciẽ. Sic Pſal. 96. *Lux orta eſt iuſto, & rectis corde lætitia*, Iuſtus, & rectus corde idem prorſus, eſt, cùm autem dictus ſit iuſtus percepiſſe orientem ſibi lucem, cur addicit, quòd rectus corde lætitiam perceperit? An aliquid magis explicatur per rectum corde, quàm per iuſtum? Sanè ideò poſt iuſtum, explicatius dixit rectum corde, vt oſtenderet perceptionem glorioſi luminis, nõ ſolum venire homini propter iuſtitiam vtcunque, ſed inſuper venire reſpondentem cordis illius præſignationi. Id quod apud Genebrardum aiebat Rabbi Kimhi, fatus: *Lucem, & lætitiam futuræ beatitudinis, hic ſeminatam in cordibus noſtris, & conceptam, colligent in cœlo iuſti beato Dei conſpectu.* Quæ præſeminata, & præſignata in corde cuiuſque fuerint ea in effectu venient. Vnde Dei filius vulnerum in cruce ſuſceptorum cauſas referens ad Sponſam, fatur Cant. 4. *Vulneraſti cor meũ ſoror mea ſponſa.* Vbi Chaldeus explicat: *Infixus eſt in tabula cordis noſtri amor tuus ſoror mea.* Et quando Ieſus mens cor ſuum referebat, vt tabulam noſtri amore transfixam: non miror, quòd & in corpore ſuo lignum ſuſceperit crucis, in quod aſcenderit, vt poſſit ipſe ſuffigi. Sic ad cordis normam formantur effectus extrinſeci Num. etiam 14. murmurabant Iſraëlitæ, dicentes: *Vtinam mortui eſſemus in Ægypto, & non in hac vaſta*

D. Leo. — Dan. 4. — Dan. 7. — Hieron. — Pſal. 96. — Rabbi. Kimhi. — Cant. 4. — Num. 14.

ſolitudine,&c. *Nonne melius eſt reuerti in Ægyptum?* Quibus Deus iratus reſpondit: *Omnes homines, qui viderunt maieſtatem meam,& ſigna*,&c. *non videbunt terram, pro qua iuraui patribus eorum, nec quiſquam eorum, qui detraxit mihi, intuebitur eam*,&c. *Cras mouete caſtra,& reuertimini in ſolitudinem per viam maris rubri.* Hæc ſanè reuerſio à Deo mandata verſus Ægyptum erat; vt enim illi corde,& animo ſuo reuerſi in Ægyptum fuerant, ſic iubet Deus vt morituri è deſerto reuertantur verſus eandē Ægypti terrā. Ait Procopius in Gloſſa: *Reuerſionem pro ſupplicio illis erogat, ratione habita delicti, quo animos ſuos in Ægyptum reflexerant. Non enim voti ſui ita fiunt cōpotes ſed in ſupplicium,& promotionem promouentur. Viam enim eorum, inquit, in caput ipſorum dedi. At quò nos cogitationes noſtræ deducant, vide.* Io mente, & corde noſtro conflantur, quæ nobis eueniunt.

Procop.

§. VIII.

Non parua Dei gloria oſtenditur, & pulchritudo, dum impij puniuntur.

VT ſibi faciat nomē glorioſum in terra Dominus, accingitur aduerſus Pharaonē. Sic enim ait: *Poſui te, vt oſtendam in te fortitudinem meam,& narretur nomē meū in omni terra.* Et quāta ſpecies,& gloria diuini nominis, quod cognoſcatur interficiens vnum hominē? Eſtne pulchrum,& ſpecioſum omnipotenti Deo, quòd poſſit tradere morti hominem? Equidem vbi homo impius eſt, & peccator, non parua inde & laus, & pulchritudo acquiritur Deo, qui puniat impios,& peccatores. Ioël cap. 2. *A facie eius contremuit terra, moti ſunt cœli, Sol, & Luna, obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. Et Dominus dedit vocem ſuam ante faciem exercitus ſui, quia multa ſunt nimis caſtra eius, quia fortia,& facientia verbum eius. Magnus enim dies Domini,& terribilis valde.* Græcè legitur: *Magnus dies Domini, & illuſtris valde.* Eſto, quod tantæ vindictæ dies magna, & horribilis diceretur iuxta vulgatam lectionem, at illuſtris vnde potuit dici? Vnde inter tot luctus, tot ſtrages, aliquid illuſtre potuit attribui Domino, qui indignum à ſe putat facere mortem hominis? Non parum equidem luminis affert diuino nomini, quod ſic puniat rebelles peccatores. Quippe ait D. Cyril. Alex. ibi: *Subindicat per hæc, non temere, ac fortuito mala accidere, ſed à Deo potiſſimum infligi, læſo videlicet, & iuſtè pœnas repoſcente. Magna igitur,& illuſtris dies, inquit, propter famam vagantem de malis in homines inuehendis.* Itaq; vbi mala à Deo peccatoribus illata annuntiantur, illuſtre nomen, ingens decor,& ſpecies attribuitur vbiq; Deo. Aiebat Iſaias cap. 53. de Deo ſuſtinente peccatorū opprobria: *Vidimus eum,& non erat aſpectus, deſiderauimus eum: deſpectum,& nouiſſimum virorum, virum dolorum,& ſcientem infirmitatem: & quaſi abſconditus vultus eius,& deſpectus.* At ſi audiamus Dauidem Pſal. 44. longè aliter nobis depingit ipſum Dominum. Quippe ait: *Specioſus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.* Iſaias vocat eum deformem, deſpectum: Dauid vocat ſpecioſum,& illuſtrem forma præ filiis hominum. Et quomodo ſimul potuit eſſe deſpectus,& ſpecioſus; inſpectabilis, & illuſtris? Equidem dum ſuffigebatur in cruce, dum tacēs patiebatur, dum impias ſuſtinebat voces, & manus furentium, & quaſi inſpectabilis, & deformis erat; vbi autem à facie eius terra mouebatur, & Sol obtenebrabatur, & tenebræ peccatores opprimebant, inde non parum decoris,& ſpeciei Deo patienti obueniebat. Sic D. Hieron. in Iſaiam, fatur: *Deſpectus erat, & ignobilis, quando pendebat in cruce factus pro nobis maledictum. Inclytus autem erat, & decorus aſpectu, quando ad paſſionem eius terra tremuit, ſaxa dirupta ſunt, & fugiente Sole æternam noctem elementa timuerunt.* Dum ſub tenebrarum, & terræmotus verbere rebelles erant, magnum ſibi decorem, & ſpeciem Dominus adſcribebat. Similiter & Iſaias cap. 53. dicebat: *Aſcendet ſicut virgultum coram eo, radix de terra ſitienti; non eſt ſpecies ei, neque decor.* Et Dauid Pſal. 44. clamabat: *Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime: Specie tua, & pulchritudine tua intende proſperè*, &c. Et quando ei ſpecies, nec decor erat, iuxta Iſaiam; vnde ille potuit venire decor,& ſpecies, qua iuxta Dauidem procedat proſperè? Iam ipſe ſignabat, aiens: *Accingere gladio tuo potentiſſime. Specie tua*, &c. Gladius, quo perimit rebelles, ipſe eſt pulchritudo, & decor maximus Domini. Ait Tertul. lib. 3. in Marcion. *Non eſt ſpecies eius, neque gloria, ſed ſpecies eius inhonorata, deficiens citra omnes homines. Nam & ſi tempeſtiuus decore apud Dauidem citra filios hominum, ſed in ſtatu gratiæ ſpiritualis, cùm accingitur enſe, qui verè ſpecies,& decor,& gloria ipſius eſt.* Negarit licèt natura Saluatori ſuo iuxta Tertullianum decorem, & ſpeciē, tamen gladius eius interimens peccatores magnam illi acquirit gloriam, & decorem. Non poteſt enim non illuſtris, & glorioſus apparere apud omnes, quando plectit ſontes; qui apud pluſimos ignoratur, dum illos tolerat. Ait enim Tertul. lib. de Patient. *Diuina diſpoſitio delegat Deum, ipſum oſtendens patientiæ exemplum, ſuſtinent ingratiſſimas nationes, ludibria artium, opera manuum ſuarum adorantes, nomen familiam ipſius perſequentes, luxuriam, auaritiam quotidie inſoleſcentem, vt ſibi ſua patientia detrahat: plures enim Dominum idcircò non credunt, quia ſæculo iratum tandiu neſciunt.* Sanè patientia Dei, & tolerantia in impiis non perdendis per tot ſæcula faciebat, ne à pluribus crederetur Deus eſſe. Non credebatur Deus, qui non iraſcebatur inter tot ſcelera, credendus, & adorandus vbique iratus in rebelles cernitur.

Ioël 2.

D. Cyril.

Iſaias 53

Pſal. 44.

Hieron.

Iſai. 53.

Pſal 44.

Tertull.

Exod. 9. Adhuc retines populum meum, & non vis dimittere? En pluam cras hac ipſa hora grādinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, à die qua fundata eſt vſque ad præſens tempus. Mitte ergo iam nunc,& congrega iumenta tua,& omnia, quæ habes in agro. Homines enim,& iumenta, & vniuerſa, quæ inuenta fuerint foris, nec congregata de agris, cecideritque ſuper ea grando, morientur. Qui timuit verbum Domini de ſeruis Pharaonis fecit confugere ſeruos ſuos, &c.

§. IX.

Vbi ira Dei deſæuit, etiam promptiſſima, & facillima effugia non cernuntur, niſi Deo monſtrante.

NOua, & inuſitata grandinis tempeſtas denunciatur, & ſimul admonentur Ægyptij, vt domi cuſtodiant pecora, ne pereant foris lapideo nimbo. Ait enim: *En pluam cras grandinem multam nimis*, &c. *Mitte ergo iam nunc, & congrega iumenta*, &c. Proh Dei bonitatem profuſiſſimam plagam minatur,& oſtendit effugium; & iratus miſericordiæ non oblituſcitur. Sed illud maximè notandum, quod de effugio admonens, illud proponit, quod cuique erat euidentiſſimum,& prōptiſſimum, nimirùm quòd pecora homo congregaret ſua,& domi retineret. Et cui non promptum, & facile id erat, vt tempeſtati futuræ pecora eriperet? Quis audiens tempeſtatem grandinibus lethalibus plenam imminere, non ſciret in domibus eſſe tempeſtatis effugia, prōpta,& facilia? Cur neceſſum fuit illos admonere de adeo prompto, facili,& noto effugio? Cantatiſſimus eſt Abſalonis caſus, de quo 2. Reg. 18. dicitur: *Accidit autē, vt occurreret Abſalon ſeruis Dauid ſedens mulo: cùmque ingreſſus fuiſſet mulus ſuper condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput eius quercui, & illo ſuſpenſo inter cœlum, & terram, mulus, cui inſidebat, pertranſiit. Vidit autem hoc quiſquam, qui nuntiauit Ioab*, &c.

2. Reg 18

&c. Ibi hab[illegible] tres numerata fuerit Ioab, vt Ioab colloquia inueniret cum eo, cui mortem Abſalonis mãdabat, æqua illi multos ſe excuſat; & tunc Ioab ipſe pergens ad ſuſpenſum, tribus illum transfodit lanceis. Videſti longo tempore ſpatio fuiſſe ſuſpenſum Abſalon, & prompta effugia, vt poſſit liberari. Sanè ſi ex pendere coma, ſolutas habebat manus, quibus & mulum detinere potuiſſet, vel aſſumpto gladio ſecare ramum, aut comam reſcindere, gladius ad latus pugnatoris neceſſario aderat, manu promptè, & in percuſſione hoſtium paratæ; cur ergo in tam longo ſpatio temporis, non attendit ad tam prompta, & facilia remedia, quibus ſe morti poſſet ſubtrahere? Prompta, & facilia erãt remedia; ſed vbi Dei ira incipit, nec promptiſſima attenduntur effugia, Deo non monſtrante. Rem pulchrè

Abul. notat Abulen. quæſt. 12. in præſenti, fatus. *Abſaloni multa acciderunt, a quibus poſſet liberari, niſi Deus voluiſſet eum perdere. Nam poterat ipſe tenens mulum, ſoluere capillos, & fugere.* Etiam dato, quòd manſiſſet pendens, poterat capillos amputare; vel ſi non habebat gladium, poterat manibus tenens arborem, illos ſoluere, vel rumpere, ſed nihil horum fuit, eò quòd Deus habebat eum exoſum. Vnde tanto eum timore concuſſit, quòd mulum tenere nequiuit, & cum fuit ſub arbore, habenas remiſit, & mulus ex impetu fugit: *Ipſe autem Abſalon iam mortuus, non attendebat quid ad liberationem ſuam faceret, ſed ſententiam Dei pane actus expectabat, quia voluntas Dei fuit*, &c. Expende illud: *Non attendebat*. Quippe dum cutit ira Dei, & promptiſſima, & facillima non attenduntur effugia, Deo illa

Pſal. 59. minimè monſtrante. Vnde Pſal. 59. *Dediſti metuentibus te ſignificationem, vt fugiant a facie arcus.* Ecce tibi & facies arcus imminentis iam conſpicua proponitur, & tamen dicitur Deus dediſſe ſuis ſignificationem, vt fugiant. Quid promptius, quàm fugere ad conſpectum

Prou. 1. perſecutoris? Dicebat Prouerb. 1. *Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum.* Dum primum enim laqueus apparet promptiſſima eſt fuga vel rudi paſſerculo, vt di-

Ouid. cat Ouidius *Quæ nimis apparent retia vitat auis.* Quid ergo neceſſum eſt præmonere de fuga eos, ante quorum oculos facies arcus eſt? quidem vbi arcus Dei extenditur iamiam & vltio facienda eſt, nulla effugia, etſi alioquin promptiſſima, & facillima attenduntur, niſi Deus illa monſtrauerit. Idque oſtendebat Dominus

Amos 2. per Amos cap. 2. aiens: *Ecce ego ſtridebo ſuper vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno. Et peribit fuga a veloce, & fortis non obtinebit virtutem ſuam*, &c. *Et robuſtus corde inter fortes nudus effugiet.* Græcè legitur: *Et nudus perſequetur in diebus illis.* Quid mirabilius? Ad percutientis Dei ſtridorem; & fuga, quæ familiaris eſt veloci homini, & prompta prorſus deficiet, minimèque patebit. Et quod magis eſt, & cum nudis perſecutoribus nullum inuenient effugium. Quid tunc? Dat Deus metuentibus ſe ſignificationem, vt fugiant; & niſi Deus dederit, promptiſſima quæque [illegible] effugia. Sanè primi parentes immediatè poſt [illegible] ſentientes corruptionis iam imminentis ſpicula ad folia ficus

Gen. 3. confugiunt. Ait enim Geneſ. 3. *Aperti ſunt oculi ambo rum, cumque cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus.* Mirabar, quòd cùm eorum oculi aperti fuerint, & viderent ſibi mala obuentura, pœnam mortis imminentem, [illegible] Dei penè contorta ſpicula, ad folia ficus recurrerint. Nunquid non æquè liberum erat illis cur-

Chryſoſt. rere ad fructus arboris vitæ? Sanè ait Chryſoſt. *Potuiſſet ipſe, ſi voluiſſet, cum aliis etiam de vitæ arbore edere, quod perpetuam illi conciliaſſet vitam.* Et tam prompta erat illi hæc arbor, quam ficus? Cur ergo mortis reo in mentem potius venit ficus, quàm vitæ arbor, quæ erat infirmitatis conceptæ facilis medicina? Vbi Dei ira incipit, non cernuntur facillima effugia, niſi Deus dederit videre illa.

§. X.

Summa Dei bonitas eſt periclitantibus prompta proponere effugia.

SEueriſſimæ plagæ ſimul proponit diſcrimen, & promptiſſimum effugiũ offert, aiens: *En pluam cras hac ipſa hora grandinem*, &c. *Mitte ergo iam nunc, & congrega iumenta.* Quæ ſeuerior plaga, quàm plaga immaniſſimi grandinis? Et quod promptius, & facilius effugium, quàm quòd iumenta trahantur in ſtabula? Eſt in agro plaga mortis, ſed eſt ſalus in ſtabulis, vt bonitas Dei euidentiſſimè clareat, promptum effugium permittens immiſſi flagis. Primi parentes poſt peccatum patratum, ſimul iram Dei imminentem ſenſerunt, & in

Gen. 3. paradiſo adhuc manebant. Ait enim Gen. 3. *Vocem tuam audiui in paradiſo, & timui, eo quod nudus eſſem, & abſcondi me.* Itaque ira Dei erat excitata aduersùs Adamum, & ipſe adhuc & reus, & peccator in paradiſo erat? Cur, Deus, permittis reum in paradiſo, vel tantiſper eſſe? Cur vel antequam perficeret foliorum amictum, illum non expulis? Cur ſic moras nectis in expel-

Tertul. lendo? Pulchram huius rei rationem reddit Tertul. lib. 2. in Matt. fatus: *Ideo tamen enim dedit ſpatium, vt & homo eadem arboris libertate illideret inimicum, qua ſuccubuerat illi, probans ſuam, non Dei culpam, & ita ſalutem dignè per victoriam recuperaret; & Diabolus amarius puniretur, ab eo quem deuicerat ante, deuictus, & Deus tantum magis bonus inueniretur, ſuſtinens hominem in glorioſiorem paradiſum, ad licentiam decerpendæ arboris vitæ iam de vita egreſſurum.* Expende illa, per quæ Dei bonitas oſtenditur ſumma, nimirum: *Suſtinens hominem in paradiſum ad licentiam decerpēdæ arboris vitæ*, &c. Quippe erant in paradiſo tot vitæ conciliatrices, quot arbores vitæ. Deus autem vt ſummè bonus ſimul reum mortis agnoſcit hominem, & ſuſtinet eſſe in loco paradiſi, vbi & vitæ arbor, & nulla eius interdictio, ſed & licẽtia erat edendi, & eſus facillimus. Quid dici poteſt conuenientius bonitati ſummæ? Medias inter iras locum permittit, quo homo & facilè reſiſtere poſſet, & prõptam haberet arborem, ex qua fructus decerperet vi-

Iſa. 2. tæ. Huc etiam ſpectat illa Dei vox Iſaiæ cap. 2. *Ingredere in petram, abſcondere in foſſa humo a facie timoris Domini, & a gloria maieſtatis eius.* Et ſimul ſeſe Deus oſtendit iratum, & locum refugij oſtendit. Sed qualem locum refugij oſtendit? Ad quem non opus ſit maria tranare, non aëra penetrare volatu, ſed qui præ manibus appareat. Quæ magis opportuna, & prompta res, quàm petra, quam humus? Eſt equidem Deus iratus peccatoribus, ſed dum ſcandit ira, opportuniſſimum illis parat

D. Baſil. vel in petra refugiũ. Quò ſpectans D. Baſil. in præſenti, inquit: *Ait Pſaltes: Petra refugium herinaceis, et, inquã, qui pius eſt opportunum ſuffugium.* Eò enim peruenit bonitas Dei, vt cum iras prætendit, ſuffugia paret non qualia vnque, ſed quæ opportuna ſint, & prompta, & quaſi præ manibus, vel de ſub pedibus appareant.

§. XI.

Palatinorum virtus eò tendit, vt ſibi proſpiciant.

INuenio apud Aulam Pharaonis viros timentes Deum, ſed qui nihil aliud feciſſe dicuntur, quàm ſua pecora in ſtabulis retinere tempeſtatis tempore. Sic textus: *Qui timuit verbũ Domini de ſeruis Pharaonis, fecit confugere ſeruos ſuos, & iumenta in domos*, &c. Et quãdo iſti timebant Deum, cur pro afflictis Iudæis non loquebantur apud Regem, vt ab illo iram Dei auerterẽt? Cur ſolùm de pecoribus ſuis cuſtodiendis curarunt, & non potius de totius regni repellẽda ruina commonefacientes Pharaonem? Timebant Deum, ſed erant de ſeruis Pharaonis, ſed erant Palatini, quorum virtus eò ſolùm tendit, vt ſibi prouideant. Pulchrè rem attigit

Lyppom. Lyppoman. *In ſeruis Pharaonis erant timentes Deum, qui abominabantur Regis atrociſſima imperia, aulicorum tamen more nimi ad patrocinium pro afflictis.* Ea fortaſſis In aulicis inuenietur virtus, quæ abominetur & tyrannides, & Principum imperia iniqua; ſed qua ſtent pro afflictis, eorúmque ſumant patrocinium, ea non eſt virtus Palatioorum, quorum eſt ſibi proſpicere. De Moyſe electo à Deo ad defenſionem Iſraëlitarum, & ea ratione, prouidente Deo, in aulam Pharaonis adducto, *Act. 7.* ibique regaliter nutrito dicit Actor. 7. *Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor eius, vt viſitaret fratres ſuos filios Iſrael. Et cum vidiſſet quendam iniuriam patientem, vindicauit illum, & fecit vltionem ei, qui iniuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio.* Fuit Moyſes in Regia vſque ad quadrageſimum ætatis annum, & per totos integros quadraginta annos, quibus in Regia erat, non dicitur curaſſe de afflictione fratrum ſuorum, nec vllius afflicti patrocinium ſumpſiſſe. Iis autem annis tranſactis, exiuit à Regia, contendit ad fratres viſitandos, quos ab iniuriatoribus maximè vindicabat; imò pro illis Ægyptios morti dabat. Ait text. *Fecit vltionem percuſſo Ægyptio.* Vnde tam repentinus zelus in Moyſe, qui per tot annos, nec verbū pro ſuis fuerat fatus? Erat ab aula egreſſus, & animo ſuo totā vitam aulicam abdicauerat, vt notabat Paulus ad Hebræos vndecimo, & ideò iam aſſumit patrocinium fratrum, quod minimè aſſumpſerat, dum
D. Amb. erat in aula. Ait Diuus Ambroſius libro ſecundo, de Cain, cap. 4. *Interfecit Moyſes Ægyptium, & fugax factus eſt de terra Ægypti, vt declinaret eius terra tyrannum. Sed non ante illum interfeciſſet Ægyptium, niſi prius in ſe abdicaſſet regalium luxum honorum, maius patrimonium æſtimans theſauris Ægypti improperium Chriſti.* Equidem dum aulicus erat Moyſes, licet audiret, imò & videret Pharaonis barbaram tyrannidem in Iſraëlitas, quam abominabatur, tacebat tamen ſibi ſoli proſpiciens, neceſſum fuit, vt tantiſper recederet ab aula, & animo ſuo honores contemneret aulicos, vt poſſet pro ſuis aduersùs tyrannos ſtare. Nunquam enim pro afflictis loqueretur, niſi prius in ſe abdicaſſet regalium luxum honorum. Id, quod apertè monſtrabatur in ſanctiſſima Æſter, quæ dum in aula eſſet, audiuit iniquiſſimam ſententiam ab Aſſuero coniuge ſuo aduersùs Iudæos omnes latam, & nihilominùs tacebat ipſa, imò & perſuaſa à Mardochæo, vt ſtaret pro Iudæis, cunctabatur, excuſationéſque prætendebat non paucas. Sic cap. 4. ad aulicorum mores reſpondit ei Mardochæus: *Ne putes, quòd animam tuam tantum liberes,* &c. Eſt enim hæc communis aulicorum excogitatio, vt ſibi attendant tantùm. Huc refer dicta ſuprà 1. tom. in Vet. Teſt. lib. 4. cap. 1. par. 2. §. 11.

Exod. 9. Extenditque Moyſes virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac diſcurrentia fulgura ſuper terram. Pluitque Dominus grandinem ſuper terram Ægypti. Et grando, & ignis mixta pariter ferebantur. Tantæque fuit magnitudinis, quanta antè nūquam apparuit in vniuerſa terra Ægypti, ex quo gens illa condita eſt. Et percuſſit grando in omni terra Ægypti cuncta, &c.

§. XII.

Propria reproborum plaga, quod neque inter pœnas emolliantur.

ECce vobis reproborum hominum plaga: *Grando, & ignis mixta pariter ferebantur.* Inter ignis flammas grando duritiam ſuam ſeruabat, ſic enim obduratæ malitiæ homines, & pœnis exuruntur, & adhuc in-
Cap. 16. tegri ſunt in peccatis. Quò ſpectabat Sapiens, cap. 16. fatus: *Nix autem & glacies ſuſtinebant vim ignis, & non tabeſcebant, vt ſcirent, quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine.* Planè non amicos, ſed inimicos, non iuſtos, ſed reprobos tangit ignis pœnarum, qui integrum ſeruat malitiæ grandinis lapidem. Vbi ſub ipſis flammis pœnarum adhuc obduratis, adhuc rigeſcis frigore vitiorum, & peccati inimicus es, reprobus appares: propria enim reproborū eſt hæc plaga. Pulchrè Hier. cap. 6. *Defecit ſufflatorium, in igne conſumptum eſt plumbum, fruſtrà conflauit conflator: malitiæ enim eorum non ſunt conſumpta. Argentum reprobum vocate eos.* *Hier. 6.* Multus equidē erat plagarum ignis à Deo conflatore immiſſus, & tantus, qui plumbea pectora liquefacere potuiſſet; tamen inter hos ignes, malitia cordis, & frigus vitiorū vigebat. Quid inde? *Argentum reprobum vocate eos.* Sanè vbi vitiorum frigus cum pœnarū ignibus non minuitur, id iam pertinet ad reproborum ſupplicium. Ab Angelis reprobis parū, aut nihil abeſt, qui in ſe ſimul retinet & flammas pœnarum, & frigus
peccati. De iis aiebat Pſal. 34. *Diſſipati ſunt, & non ſunt compuncti.* *Pſal. 34.* Vbi ſapienter Hugo Car. fatur: *Diſſipati ſunt, id eſt, victi ſunt Dæmones, & mali homines afflicti. Nec tamen compuncti ad pœnitentiam, quia Diabolus præ ſuperbia pœnitere non poteſt; & reprobi homines præ duritia, & frigiditate cordis.* Quibus frigus & duritia peccati eſt inter flammas pœnarū, ne dubites, quòd Diaboli ſint, vel Diabolorum pœnis deputati. Solus reprobus, & flāmas pœnarum ſuſtinet, & vitiorum frigiditatē. Quod ſignū
in reprobo populo agnoſcebat Hier. c. 5. fatus: *Hier. 5.* *Percuſſiſti eos, & non doluerunt; attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: indurauerunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reuerti.* Nil grauius de miſero, & iam deplorato dici poteſt, quàm quòd vel in fornace ſupplici frigidus maneat. Quod ponderans Nazianz. orat. de pla- *Naz.*
ga grandinis, fatur: *Non graue eſt plagis affligi, ſed plagis meliorem non fieri grauiſſimum, & acerbiſſimum eſt. Atque eo nomine Propheta de duro illo, atque corde incircunciſo Iſraële verba faciens ait: Percuſſiſti eos, & non doluerunt, corripuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam.* Et fallar, ſi quod ſignum euidentius eſt animi reprobati, quàm hoc, quod vel ſuppliciis addicti integrum peccandi affectum cōſeruent. De reprobis ſub iudicis ſen-
tentia poſitis ait Dominus Matt. 7. *Et tunc confitebor il-* *Matt. 7.*
lis: Quia nunquam noui vos: Diſcedite à me, qui operamini iniquitatem. Expende illud, *operamini*, quippè & tunc, cùm ſententiæ flammis ſubſunt, malum operantur. Sic
D. Chryſoſt. hom. 19 in Matth. *Non dicit illis: Diſcedi-* *Chryſoſt.*
te à me, qui operati eſtis iniquitatem, ſed qui operamini. Quia iniqui etiam poſt mortem non deſinunt eſſe iniqui, quia & ſi peccare non poſſunt, tamen peccandi propoſitum tenent. Nulla flamma, nulla mors, homines reprobos à vitiorum affectu deterret, & flamma ſuppliciorum, & frigus vitiorum ſemper eſt illis circa pectus. Verè
de illis dicere poteſt Philo, quòd dixit de plaga *Philo.*
præſenti: *Grando intermixta, nec ipſa liqueſcebat, nec extinguebat fulmina, ſed vtráque vno, eodémque ferebantur impetu.* Non liqueſcit frigiditas reprobi inter ignes, nec illos extinguit, ſed auget, vt ſimul & vitiorum affectus, & flammæ ſuppliciorum facto impetu miſerum diuexent.

§. XIII.

Contraria quæque copulantur in defenſionem eius, qui ſcit benefacere ſuis contrariis.

ECce tibi & grando, & ignis adunantur pro Moyſe aduersùs Pharaonem; dicit enim: *Grando, & ignis pariter mixta ferebantur.* Ex Hebræo ſic habes: *Et fuit grando, & ignis aſſumptus in medio grandinis.* Quæ enim contraria erant, ſic inter ſe adunabantur, quaſi omnem exuiſſent contrarietatem. Et cur neceſſum fuit tantū fieri miraculum, vt adunarentur ſimul frigus, & ardor? Sto à ſententia Patris Lorini, qui in cap. 16. Sapientiæ hoc tribuit Moyſis charitati, qua infenſiſſimum

ſibi

ſibi, & populo ſuo hoſtem Pharaonem complectabatur. Vbi Moyſem aduerſarium Pharaonem totis animi viſceribus ſuſtinebat, & quanta poterat bona illi præſtabat, non miror, quod contrariſſimæ naturæ vnirentur, vt pro illo ſtarent. Videbis, homo, contraria vniri in tui tutelam, ſi contrariis parcis, & videbis vnita diuidi in tui pœnam, ſi benefactori maleſacis. Accipe, quid factum eſt iuxta crucem Domini, quando cum adhuc inimici eſſemus, noſtra ſalus operabatur. Matthæi 27. *Ieſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum. Et ecce velum templi ſciſſum eſt; & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt*, &c. Nulla creatura non adunatur, vt ſuum præſtet obſequium Ieſu morienti pro hoſtibus ſuis, & Sol, & Luna, & cœlum, & terra, & mors, & vita. Et cùm ſic diuerſæ, imò & contrariæ creaturæ adunentur pro Ieſu, ſimul quæ vnita erant, ſcinduntur, velum enim, & petræ ſciſſæ ſunt. Vndè hoc? Equidem vbi crux pro hoſtibus eleuabatur, totum orbem in ſe adunatum trahebat, at Iudæum vbi Ieſu oſtendebant, vel petras diuidi faciebant, ne deficerent, quæ eorum duritiem premerent. Pulchrè aiebat D. Chryſoſtom. hom. 2. de cruce, & latrone: *Hodie crux vicit, & mors victa eſt. Hodie apud Iudæos terra contremuit, & apud nos firmata eſt. Hodie apud Iudæos, quia mente audaci contra Deum vadunt, petræ ſciſſæ ſunt. Hodie amabilis Deo pietas vniuerſum conſuit Orbem. Dicebat enim, quæ pietatis erant coniungi*. Sanè Ieſu pietas, qua vel hoſtes amplectebatur, pro ſe vniuerſum conſuit Orbem: vbi enim tantæ pietatis cauſa agenda erat, vniuerſi Orbis creaturæ, etſi diſſitæ, etſi contrariæ ſeſe conſuerunt, & adunarunt, vt ſtarent pro Ieſu. Quæ autem Iudæorum duritiem puniebant, ea diuiſa, & ſciſſa ſunt, vt pœnam eorum oſtenderent. Trahit conſutum, & adunatum Orbem pro ſe Ieſu pietas in ſuorum hoſtiles animos; traxerunt Iudæi, vt ſciſſas petras, vbi ipſi ſeſe à tanto benefactore abſcindebant. Nunquam, mihi crede, creaturæ non æmulantur affectus eorum, qui proximos ſuos odio, vel amore proſequuntur.

Matth. 27. Chryſoſt.

§. XIV.

Strenui viri proprias oppoſitiones, & ſimultates obliuiſcuntur, vbi exequendum eſt munus à ſuo principe commiſſum.

NOn poſſum non mirari denuò nouum hoc prodigium apparens in grandinis plaga, nimirum quòd *grando, & ignis pariter ferebantur*. Siue vt Hebræus habet: *Fuit grando, & ignis aſſumptus in medio grandinis*. Fuerit grando à Deo veniens ad deuaſtandam terram; fuerit inſuper ignis, qui omnia incenderet. Cur tam contrariæ naturæ ignis, & aqua gelida ſimul conueniunt, vt Ægyptios feriant? Cur aqua non nocet igni, ſed illum ſibi ſocium adiungit, & quæ ex natura ſua mutuò ſe expellunt, ſimul modò gradiuntur, in Ægyptiorum damnum tam inſitatam, & prodigioſam ſocietatem oſtendentes? Sanè omnium creaturarum munus eſt ſtare pro Dei ſeruis; vbi autem tanti muneris adimplendi inſtabat tempus, promptè creaturæ conuenientes proprias ſimultates, & contrarietates non meminerunt. Quid pulchrius? Quid moralius, vt ſtrenui viri ſciant proprias contrarietates obliuiſci, vbi muneris à Principe demandati viderint inſtare tempus? Ait Sapiens cap. 16. *Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat; vindex eſt enim orbis iuſtorum*. Expende noui, & inuſitati prodigij rationem, nimirum: *Vindex eſt enim orbis iuſtorum*, hoc eſt, orbis militat Deo pro iuſtis, & ideò vbi inſtabat iuſtorum defenſio, ſic conueniunt, & concurrunt vniuerſæ creaturæ, & ignitæ, & gelidæ, quaſi inter ſe nullam contrarietatem, nullam oppoſitionem haberent. Ait D. Baſil. Seleu. orat. 9. *Ibi grando cum igne conſerta ruebat, & quæ ab ingenio diſcordant, ita præter naturam concordabant, vt naturalem diſcordiam contra Ægyptios verterent*. Sic ſciunt coniungi contraria in ſui Principis rebelles. Huc tendit Iſaiæ c. 11. *Iudicabit in iuſtitia pauperem, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ, & percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium. Et erit iuſtitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit*. Expende ordinem, dicit enim, Deus ſtabit pro iuſtis, & manſuetis, vt arguet impios, vt ſibi aſſumet iudicij veſtimentum, quo malos plectat, & bonos defendat. Quid tunc? *Habitabit lupus cum agno*, &c. Vbi enim Deus pro iuſtis ſteterit, & lupi, & agni, & pardi, & hœdi, & contraria quæque ſimul accurrent ſuæ contrarietatis immemores. Accedite huc nobiles Principum duces, præſtantes Dei ſerui, & lugete, vel Dei, vel Regum, vel patriæ contempta à vobis obſequia, dum occupabamini in propriis ſimultatibus, & contrarietatibus acuendis. Hæc eſt peſtis boni communis, hæc eſt peſtis diuini obſequij, hæc eſt peſtis regalis ſeruitij, quod ſtrenui viri, ſi propter proprias ſimultates mordeant, regalia munera, obſequia Dei, communia bona contemnunt. Hanc maculam à viris religioſis ſui temporis nititur expellere Nazianzenus. Accuſabantur enim Catholici ab Hæreticis Arianis, quod inter ſe maximè diſſiderent, & magnas nutrirent contradictiones, & ſimultates. Fatetur hoc in Catholicis malum Nazianzenus, quòd diſcordes eſſent, & maximè contrarij inter ſe, verum illud addit ad maximam diſcordantium laudem, quod vbi fidei, virtutis, religiuniſvè cauſa inſtabat, ibi vniuerſi conuenirent nullarum memores ſimultatum. Sic enim ait orat. 2. de Pace: *Nos ob pulchra quæque concordiam colimus; vt vnanimes, vnoque ore Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum glorificemus, idque de nobis prædicetur, quod verè in nobis ſit Deus, eos, à quibus colitur, vniens. Verum* [illegible] *de rebus contentio inter nos fuit, male etiam id quærem.* Non negat ſanctus ſuorum contrarietates, ſimultates, & oppoſitiones, quibus ſeſe mutuò impetebant, [illegible]mè negat illas ſimultates in cauſa fuiſſe, quod circa virtutis, fideique defenſionem minus acres, & magis conniuentes eſſent. Quin potius, quantumcunq; contrarij fuerint, cùm res virtutis, aut fidei inſtabant, ſic proprias contrarietates obliuiſcebantur, ſic vnanimes accurrebant, vt in ſumma concordia eſſe viderentur.

Sap. 16. Baſ. Sel. Iſai. 11. Nazian.

Exod. 9. Miſitque Pharao, & vocauit Moyſem, & Aaron, dicens ad eos: Peccaui etiam nunc: Dominus iuſtus: & ego, & populus meus impij. Orate Dominum, vt deſinant tonitrua Dei, & grando, vt dimittam vos, & nequaquam hic vltrà maneatis. Ait Moyſes: Cùm egreſſus fuero de vrbe, extendam palmas meas ad Dominum, & ceſſabunt tonitrua, & grando non erit, vt ſcias quia Domini eſt terra. Noui autem quod & tu, & ſerui tui nec dum timeatis Dominum Deum, &c.

§. XV.

Humilis confeſſio propriæ infirmitatis, & malitiæ plurimum apud Deum valet.

SAnè, vt bene notat D. Auguſt. requirebat Moyſes in Pharaone timorem Dei filialem, ſolo vir nequam ſeruiliter timens pœnam ſuam, & flagelli acerbitatem. Cur ergo ei acquieſcit Moyſes, imò, & Deus; & tollit ab eo plagam? Hæc erant verba humiliati Regis. *Peccaui etiam nunc Dominus iuſtus: & ego, & populus meus impij. Orate Dominum*, &c. Vbi ſic ſe deiicit Rex, ſic ſuam malitiam, & impietatem humiliter proteſtatur, non miror, quòd à Moyſe, imò à Deo obtineat abolitionem pœnarum. De peruerſiſſimo Achab dicitur

3. Reg. 21. 3. Reg. 21. *Dormiuit in ſacco, & ambulauit dimiſſo capite. Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam, dicens: Nonne vidiſti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus eſt mei cauſâ non inducam malum,* &c. Et quidem ſciebat Deus peruerſiſſimum Achabi animum, eius ſeruilem timorem, tamen vbi ſe humiliauit, & humiliatus coram Deo inceſſit, proteſtans ſuam malignitatem, liber euaſit à malo denunciato. Ex quo meritò
Baſil. Sel. Diu. Baſil. Sel. orat. 28. extollit potentiam humilitatis: *Et ſi plures ſaluti congruant modi, tamen omnibus humilitatis ornamentum conuenit. Ea comite continentia in admiratione eſt, & fides fit amabilior, & iuſtitia purgatior, & verior miſericordiæ fructus, & pœnitentia tunc creditur, quando cum humilitate coniuncta eſt. Ideò primates ſanctorum dignitatem aliquam ſupra naturam conſecuti, tunc vel maximè humilitatem reſpiciunt.* Sic de humilitatis profeſſione venit, quod & omnia pulchra, & omnia acquirantur, vel conſeruentur ſublimia. Vbi humiliantem ſe hominem vides, quidquid magnum, quidquid ſplendidum, & diuinum puta oſtendendum in illo. Notum eſt colloquium illud inter Deum, & Abraha-
Gen. 18. mum Gen. 18. vbi Abrahamus petebat à Deo, vt furorem ſuum temperaret aduerſum Sodomitas, & Deus Abrahamo acquieſcebat in multis. Eò tandem deducta res eſt, vt Abrahamus dixerit: *Quia ſemel incæpi, loquar ad Dominum cum ſim puluis, & cinis. Quid ſi minus quinquaginta iuſtis, quinque fuerint? Delebis propter quadraginta quinque vniuerſam vrbem? Et ait: Non delebo,* &c. Quid maius dici potuit de homine iuſto? In Dei familiare colloquium admittitur, cum Deo quaſi cum amico, & familiari loquitur, eius temperat iram, vnde hoc? Id faciebant verba illa, *cum ſim puluis, & cinis.* Accipite pulcherrima, & elegantiſſima Diu. Baſilij
Baſ. Sel. Sel. verba, qui ad hæc dicit orat. 28. *Congreſſa eſt aliquando cum Deo creatura, colloquebatur, & oratio viciſſim ab vtriſque ſine honoris diſcrimine ferebatur, ac cernere erat rem inuſitatam, linguam è luto auſam cæleſtia loqui, & Deum impigrè reſpondentem homini terreno. Hæc enim parta ab humilitate lucra hominem in altum euehunt, & Deo perſuadent, vt cum hominibus verba faciat. Quando igitur Abraham ſuo illi ſermoni prætexuit: ſum puluis, & cinis, tunc naturæ agnitione naturæ terminos eſt meritò ſupergreſſus.* Quid pulchrius? Non parua expectes ab eo, qui ſe paruum putat, & ſuam infirmitatem publicat. Contemptis maioribus Iſai filiis quærebat Samuel à patre, an reliquus eſſet alius filius, qui poſſit deſignari in regios triumphos. Cui pater quaſi per deſpectum
1. Reg. 16. reſpondit 1. Reg. 16. *Adhuc reliquus eſt paruulus, & paſcit oues.* Videte, quæ coniungantur: *Eſt paruulus,*
D. Greg. *& paſcit oues;* de quo ſapienter ait D. Greg. PP. lib. 6. in præſenti: *Meritò ergo non ſolum paruulus ſed paſtor aſſeritur, quia, qui verè humiles ſunt, foris ſe deiciunt, ſed per internam ſocietatem in ſummis, & æternis paſcuis immorantur. Nam ſcriptum eſt, Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Quæ autem gratia, niſi vt ſumma videant, & cognoſcant; cognoſcant, & diligant, atq; ad ipſa dilecta quaſi pingues, & fortes currant?* Nunquam humilitas non valet apud Deum, vt ex illo aliquid magnum acquirat.

§. XVI.

Poteſtatis diuinæ agnitio efficaciſſima eſt ad impetrandum

AD parua Pharaonis verba, ſtatim ei tempeſtatis ceſſatio promittitur, & quæ fuerunt verba, quæ à Deo obtinuerunt immunitatem tam citam? Ait: *Peccaui etiam nunc: Dominus iuſtus: ego & populus meus impij. Orate Dominum,* &c. Tunc petit ſanctorum patrocinium, cum ipſe diuinæ iuſtitiæ cognitionem præmittit: facit enim agnitio poteſtatis diuinæ orationem eſſe efficaciſſimam. Dum mater Ieſu in nuptiis orabat Fi-
Ioan. 2. lium pro ſupplendo defectu vini, Ioan. 2. reſpondit Ieſus: *Quid mihi, & tibi mulier? Nondum venit hora mea.* Sed quæ hora aptior erat Deo ad præſtandum, quàm ea, in qua mater poſtulabat? quæ circumſtantia temporis promptiorem Deum redderet, vt matri in hac valle lacrymarum ſupplicanti pro miſeris annueret? Pulchrè illam indigitat Euthym. aiens: *Nondum adeſt tempus meum: tunc autem aderit, cum ij, quibus opus eſt miraculo, cognouerint, quod talia poſſim operari, & ipſi me fuerint deprecati.* Ecce tibi tempus aptiſſimum ad hoc, vt efficaciſſimè Deus moueatur ad præſtandum, nimirum quando qui ſuſcepturi ſunt, cognouerint Dei poteſtatem, tunc eius cognitionis proteſtatio ſanctorum patrocinium, & orationem efficacem facit. Et quid non poſſit in Deo hæc diuinæ poteſtatis cognitionis proteſtatio? Ait Pſal. 86. *Memor ero Raab, & Babylonis ſcientium me.* Raab muliercula erat gentilis tota innutrita peccatis, quibus non obſtantibus multa à Deo accepit. Et quæ virtutes dicuntur de hac fœmina, ob quas tanta à Deo impetrauerit? Vnā hanc ſcientiā diuinæ poteſtatis proponit Pſaltes, aiens: *Scientium me.* Pro quo ait D. Cyril. Ieroſol. Catech. 2. *O magnam Dei benignitatem! Etiam inhoneſtæ mulieris meminit in peccatis: ſed non ſimpliciter meminit, verum ſcientium me.* Itaque mulier, & peccatrix, vt in eam Dei cognitionem deuenit, vt diuinam poteſtatem ſibi cognitam proteſtaretur, iam habuit, vnde ſui memorem Deum faceret, multáque ab illo beneficia reciperet.

Euthym.

Pſal. 86.

D. Cyril.

CAPVT VIII.

Locuſtarum, & tenebrarum plaga.

SEpties furentem tyrannum octauus traxit verber in manſuetudinem; videres namque vorante tenera quæque locuſta rigere totam Ægyptum, ſed molleſcere Regem illius adeò, vt perſuaſus à ſuis facultatem faceret abeundi Iſraëlitis. Parari viam mandat viris, nec adducitur, vt fœminas, paruulóſque abire ſimul permittat. Vrgebat interea rebellem duriſſimus nonæ plagæ ſtimulus, is fuit tenebrarum, ſub quibus denſatus aër, nihil à tartaro faciebat differre Ægyptum. Tenebantur miſeri tenebrarum ſpiſſitudine conſtricti, inter quas horrendum quid ſingulorum auribus intonat, & ſubitis fulguribus oculos ſpectra perſtringūt horribilia. Libenter iam impiiſſimus Pharao permitteret Iſraëlitis, vt ſimul cum paruulis, & vxoribus proficiſcerentur ex Ægypto, dummodo ibi greges ouium, armentáque relinquerent. Præclarus autem Moyſes, nec agni vngulam tyranno permittit, quo ille excandeſcens ira mortem Moyſi denuntiat, niſi regium conſpectum deinde fugiat.

PARS MORALIS VNICA.

VEniunt Ægypti tenebræ, quæ noſtras mentes candido illuſtrent lumine; dum quod tunc paſſa eſt caro, modò ſpiritus guſtet.

Exod. 10. Dixit Dominus ad Moyſem: ingredere ad Pharaonem, ego enim induraui cor eius, & ſeruorum illius: vt faciam ſigna mea hæc in eo, & narres in auribus filij tui, & nepotum tuorum quoties contriuerim Ægyptios, & ſigna mea fecerim in eis: & ſciatis, quia ego Dominus.

§. I.

Quidquid filiis virtutis inſtillauerit pater, ſibi fructuoſum inueniet.

EXpende ordinem nimirum: *Narres in auribus filij tui,* &c. *& ſciatis, quia ego Dominus:* quaſi non ſufficeret, quòd Moyſes ſigna Dei videret, vt in Dei cognitionem.

gnitionem veniret, niſi & illa filiis ſuis narraſſet, & illis filios inſtituiſſet. Nunquam enim non parentum commodum eſt, quod in aliqua virtute inſtituant filios. *Euſeb.* Pro quo monebat parentes Euſebius Gallicanus hom. de Machabæis: *Duplex vobis commodum erit, cum ſalus ad filios veſtros de veſtra ſalute tranſierit: vt cùm per vos ad illos peruenerit, ex illis ad vos multipliciter reuertatur. Hoc enim bonum dando non conſumitur, ſed dilatatur; & magis dum transfertur acquiritur; ac miro modo tranſmittitur, & retinetur.* Solent patres dum bona ſua temporalia ad filios tranſmittunt, egere ipſi multáque penuria affligi, dum filij locupletes exiſtunt. Quod minimè accidit in bonis virtutum; imò, quæ à parentibus in filios tranſmittuntur, ad ipſos parentes redeunt duplicato, imò multiplicato fructu. *Nazian.* Quò reſpiciens Nazianzen. orat. 50. de parentibus ſuis locutus, ait: *Ambo filiorum ſimul, & Chriſti amantes, imò Chriſti amantiores, quàm liberorum; quippè, qui vnum hunc ex liberis fructum caperent, vt a Chriſto agnoſcerentur, noménque ducerent.* Sanè multa erant fortunæ bona, imò & multæ dotes naturæ iis filiis, at ex nullis bonis veniebat ad parentes fructus, niſi ex eo, quòd ex parentum educatione pro Ieſu ſtarent filij. Vnum hunc ex liberis fructum capiunt boni parentes. *1. Par. 7.* Quò ſpectat illud 1. Paralip. 7. vbi glorioſiſſimorum parentum dum nominatur filij, dicit textus: *De ſtirpe Thola viri fortiſſimi numerati ſunt.* Septuaginta autem parenti gloriam, & decus filiorum aſſignantes legunt: *Ipſi Thola fortes virtute numerati ſunt:* quaſi filiorum ille fructus parenti ſolùm adſcribatur, qui non à virium venit fortitudine, ſed à fortitudine virtutum. Qui virtutibus pollent filij, ij parentibus meritò adſcribuntur, vt qui non paruum commodum inde recipiant. Quò forſan ſpectans Eliſæus *4. Reg. 2.* 4. Reg. 2. dicebat ad Eliam: *Fiat in me duplex ſpiritus tuus.* Optabat bonus ſpiritum Eliæ duplicatis viribus adoleſcere, & quale medium proponit, vt ſic duplicetur ſpiritus Elianus? Vnum dicit: *Fiat in me.* Quaſi per hoc ſolum, quod patris ſpiritus ad filios tranſeat, non poſſit, non ipſis parentibus duplicari. Id, quod no- *D. Amb.* tans D. Amb. ſer. 2. de Eliſæo, fatur: *Pretioſa planè hæreditas, quæ dum a patre transfertur ad filium, meritorum quodam fœnore duplicatur.* Veniant huc parentes, & videant, quali modo poſſint in ſe augere dona gratiarum, ſi nimirùm illa filiis communicauerint. Tunc nequeunt bona gratiæ in parentibus non apparere duplo maiora, cum ea filiis ſuis communicata proponunt.

§. II

Publici ſcelerum patratores æterna infamia caſtigandi ſunt.

NOn ſolum Dominus ſupplicium infert Ægyto, ſed & hoc ſatagit, vt memoræ inſculpatur æternæ; ait enim: *Et narres in auribus filij tui, & nepotum ſuorum, quoties contriuerim Ægyptios.* Sic pœnam, & ſupplicium Ægyptiorum æternari Dominus procurat, & meritò, quando iſti apertum, & manifeſtum bellum Deo indixerant. Debent enim publici patratores ſcelerum æterna ſupplicij infamia puniri. Notiſſima fuit diluuij pœna hominibus primi ſæculi inflicta, ſub qua vniuerſa terra ſubmerſa fuit, & aquis ſuffocata per annum, quo peracto Gen. 8. *Gen. 8.* *Menſe ſecundo, ſeptimo, & viceſimo die menſis arefacta eſt terra. Locutus eſt autem Deus ad Noe, dicens: Egredere de arca,* &c. Aquæ exſiccantur, & terra iterum reuiuiſcit, iterum hominibus, animalibúſque impletur, iterum frondibus, floribúſque *Gen. 19.* veſtitur, & ditatur fructibus. Non ſic Gen. 19. vbi ſub cœleſti igne puniuntur Sodomitæ, imò ibi ignis de cœlo *ſubuertit ciuitates has, & omnem circà regionem, vniuerſos habitatores vrbium, & cuncta terra virentia.* Manſitque ibi perpetuus cinis, & fauilla, vt aiunt communiter, neque vnquam habitabilis facta eſt terra iſta. Sed cur Deus in punitione prima vſus eſt aquis, quæ penitus effluerent, & nouis terræ fructibus locum permitterent; in ſecunda autem punitione venit in igne, ſic regiones Sodomitarum deuaſtans, vt nihil inde iam poſſet ſperari vtile? Hi carnales erant, & illi, omnis quippe caro corruperat viam ſuam; ſed de Sodomitarum peccato hoc additur, quòd fuerit publicatum, & prædicatum ab illis. Ait enim Iſaias cap. 3. *Peccatum* *Iſai. 3.* *ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt.* Meritò ergo Deus impudentiſſimis hominibus, qui apertè peccare non erubeſcebant, æternæ infamiæ pœnam decernit. Ait D. Auguſt. lib. 1. de Mirabilibus, cap. 10. *Hoc namque* *Auguſt.* *modò conueniebat, vt qui peccatum ſuum non ſolùm faciendo, ſed etiam prædicando palam fecerant, infamem vitam famoſa pœna conſummarent. Quæ vindicta, & hactenus eorundem terram non deſerit, dum quali pœna, qui talia agunt, ſubiacebant, oſtendit. Inter iſtas verò duas primarias in ſæculo pœnas, diluuij ſcilicet, & Sodomitarum, talis differentia deprehenditur, quòd vna aqua terra, altera igni punita ſit. Anni vno circulo, vnius permanente terra tegitur, per alteram terra adhuc ſine ceſſatione maceratur.* Sequi ſemper oportet peccandi impudentiam æternæ infamiæ pœnā, ne obliteretur infame inſigne ſupplicij in eis, qui peccatum ſuum facere palam non erubuerunt. Quò ſpectans Iſaias cap. 3. de Iudæorum excidio *Iſai. 3.* loquens, ait: *Ruit Ieruſalem, & Iudas concidit. quia lingua eorum, & adinuentiones eorum contra Dominum, vt prouocarent oculos maieſtatis eius. Agnitio vultus eorum reſpondit eis; & peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt.* Poſſent Iudæi de extremo ſuo excidio dolere, & apud Deum interrogare cauſam eius, dicentes: Quare nos repuliſti in finem? Quid tunc Deus? *Agnitio vultus eorum reſpondebit eis*; nimirùm hæc vniuerſalis infamia, qua per omnes generationes ſunt noti, clariſſimè manifeſtauit eorum ſcelera; quæ vt ſimilia fuerunt Sodomitis in impudentia, ſic non potuerunt euadere æternæ infamiæ pœnam. Ait D. Nazian. in Athan. *Vt* *Nazian.* *Sodomitæ, quorum ſcelera vulgatiſſima fuerunt toto orbe, pœna tamen multo nobilitatior, & vulgatior eſt, igne, & ſulphure conſumpti ſunt: ita Iudæi quorum facinus illud immane crucis toto orbe nobilitatum eſt, & pœna incendij toto orbe vulgatiſſima eſt, ferro, fame, & incendio ſunt conſumpti, & Sodomitis ſimiles effecti.* Sic ſupplicij infamia perpetua reſpondet illis delictis, quæ impudentia ſumma trahebantur in lucem.

Exod. 10. Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Vſquequò non vis ſubiici mihi? Dimitte populum meum, vt ſacrificet mihi. Sin autem reſiſtis, & non vis dimittere eum, ecce ego inducam cras locuſtam in fines tuos, quæ operiet ſuperficiem terræ, ne quicquam eius appareat, ſed comedatur, quod reſiduum fuerit grandini, corrodet enim omnia ligna, quæ germinant in agris. Et implebunt domos tuas, & ſeruorum tuorum, &c. Auertitque ſe Moyſes, & egreſſus eſt à Pharaone.

§. III.

Clariſſima ſalutis via eſt, quòd te ſubdas, & obedias Deo.

OBedientiæ, & ſubiectionis defectus ineuitabil a trahit Dei flagella, quæ tunc ſolùm ceſſant, d anique ſaluti locum, vbi extorquetur obedientia, & ſubiectio. Hinc ait Dominus in præſenti homini rebelli: *Vſquequò non vis ſubiici mihi? Dimitte populum meum: Sin autem reſiſtis,* &c. Ecce tibi tota ratio imminentis periculi, nimirùm, quòd reſiſtamus Deo; ecce totum, quod à nobis requirit Deus, vt terminum ponamus inobedientiæ noſtræ, quo flagellum auertet, & dabit locū ſaluti. Manifeſtè res patet Numer. cap. 22. vbi dum

perge

Num.22 pergeret Balaam maledicturus populum Dei, aſina vidit Angelum auerſum in via eum gladio ſtricto, & vt vidit minimè reſtitit, ſed ſtatim declinauit à via. Declinantem aſinam percutiebat ſemel, & ter Balaam diuinus: Tunc Angelus: *Cur tertio verberas aſinam tuam? Ego veni, vt aduerſarer tibi, quia peruerſa eſt vita tua mihique contraria, & niſi aſina declinaſſet de via dans locum reſiſtenti, te occidiſſem.* Ecce tibi in quo fuit ſalus Balaami ſita, nimirùm, quòd aſina eius daret locum Angelo, eiúſque ſe ſubderet nutui declinans à via. Pulchrè ibi
Procop. Procopius ait: *Obedientia aſinæ Balaamo ſalutis fuit. Ita perit, quidquid Deo eſt auerſum, quemadmodum tenebra a luce.* Equidem, quod Deo reſiſtit, funditùs petit; obedientia, & ſubiectio Deo exhibita poteſt viam ſalutis oſtendere, imò & oſtium prorſus occludere, ne abea-
Ioan.6. mus in interitum. Aiebat Dominus Ioann. 6. *Eum, qui venit ad me, non eijciam foras, quia de cælo deſcendi, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.* Expẽde rationem, qua non eiiciendi ſumus à Deo, nimitùm, quia Ieſus non facit voluntatem ſuam, ſed in omnibus ſe ſubdit parenti, eíque obedit. Et cur, quia Chriſtus obediens eſt, non ſumus nos eiiciendi à Deo? Nimirùm, vbi Ieſus patri obedit, nos ſimiliter docet obedire Deo, qua ratione conſequitur, vt qui obedientes ſumus, à via ſalutis non declinemus. Ait D. Gregor.
Iob 10. PP. lib. 35. in Iob, cap. 10. *Cùm igitur non ſuam, ſed voluntatem Patris facit, eos qui ad ſe veniunt, foras non eiicit: quia dum exemplo ſuo nos obedientiæ ſubiicit, viam nobis egreſſionis claudit.* Nihil eſt penè, quod timeas, vbi te Deo ſubdis; vt nihil eſt, quod ad virtutem, vitámque conducat, vbi Deo non te præbes ſubditum. Hinc 1.
1. Reg 18 Reg. 18. *Ædificauit Saul altare Domino. Tuncque primò cœpit ædificare altare Domino.* Sanè & ſuprà cap. 13. obtulerat Saul holocauſta & ſacrificia, cur modò primum dicitur litaſſe? Ait Gloſſa: *Quia obedienter, & rectè. Superius vero cùm increpatus eſt a Samuele, non dicitur ædificaſſe Domino, quia inobedienter ædificauit.* Obedientia eſt, quæ nobis facit bona ſalutaria, & à ruinæ extremæ periculo nos tutatur. In inobedientia mors eſt, vnde Ioan. 6. *Murmurabant Iudæi de Ieſu*, quorum murmu-
D. Cyril. rationem componens D. Cyril. Alex. cum murmuratione eorum, qui in deſerto erant Exod. 16. ait lib. 4. in Ioan. cap. 3. *Murmurabant illi aduerſus Deum ex ingratitudine in deſerto. murmurant & iſti de Criſto, & Saluatorem ſuum inobedientia ſua vituperant: ſed draco venenoſus eos mordebit: ſemper enim in perniciem inobedientia ſolet exire.* Sic ibi.

§. IV.

Tunc ſe Deo excipiendo quis parat, cùm impiorum conſortium fugit.

DEnuntiat Moyſes Pharaoni imminentem plagam locutus, & protinus ab illo ſeſe auertit, ait enim: *Auertitque ſe Moyſes, & egreſſus eſt à Pharaone.* Cur non magis cunctatis? Cur non magis apud Regem quieſcis? Erat tunc Moyſi cura Dei colloquia excipere, & ideò quàm primùm conſortium impij hominis fugit. Tunc enim ſe quis aptat Deo, cùm ſe auertit ab impiis. Ioan.
Ioan.9. cap 9. de cæco à Ieſu ſanato locutus, ait: *Eiecerunt eum foras. Audiuit Ieſus, quia eiecerunt eum foras: & cùm inueniſſet eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei? Reſpondit ille, & dixit: Quis eſt, Domine, vt credam in eum? Et dixit ei Ieſus; Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum ipſe eſt.* Ecce tibi, quanta reuelatio diuinitatis homuncioni fiat; & quidem non vidit hæc quando ad fontem Siloe lutum à Ieſu poſitum abſterſit, & oculorum recepit lumina; ſed tunc hæc vidit, quando à Phariſæorum communione eiectus fuit. Parat enim hominem Deo excipiendo fuga, quæ de impiorum conſortio fit. Ait D.
D. Cyril. Cyril. Alex. lib. 6. in Ioan. cap. 20. *Phariſæi quidem illum prius cæcum eiiciebant, ſed Chriſtus eum ſuſcipiebat. Tunc magis meruit cognoſcere Chriſtum, cùm eiectus eſt de conſortio inimicorum Chriſti.* Hic primus gradus eſt, quo quis ſe Deo excipiendo aptat, nimirùm cum impiorum fugit conſuetudinem. Quod animaduertens Dei ſponſa Cant. 3. ait: *In lectulo meo per noctes quæſiui, quem diligit anima mea: quæſiui illum, & non inueni. Surgam*, &c. Cant. 3.
Vt dilectum inueniat, hoc proponit in primis, nempe: *Surgam.* A quo ſurges, ô bona, vt poſſis Deum reperire? Ait Philo Carpat. ibi: *A præteritis vitæ meæ actionibus ſurgam, a malorum conſuetudine diſcedam.* Et qui- Philo.
dem hoc in primis faciat, qui Deo inueniendo ſeſe aptare procurat, totis viribus malorum conſortia fugiat. Hinc Pſalm. 6. *Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit Dominus vocem fletus mei:* Quæ verba expendens Eſychius, ait: *Cernis, quemadmodum. Deus tunc preces, ac ſupplicationes noſtras illicò exaudiat, cùm ab operantibus iniquitatem, ſiue hominibus, ſiue cogitationibus abſceſſerimus?* Coniuncta hæc ſolent eſſe, vt malorum conſortia fugiamus, & Deo proximi fiamus, à quo facilè exaudiamur. Pſal. 6.

Exod. 10. Dixerũt autem ſerui Pharaonis ad eum: Vſquequò patiemur hoc ſcandalum? Dimitte homines, vt ſacrificẽt Domino Deo ſuo. Nónne vides, quòd perierit Ægyptus? Reuocauerúntque Moyſem, & Aaron ad Pharaonem. Qui dixit eis: Ite, ſacrificate Domino Deo veſtro. Quinam ſunt, qui ituri ſunt? Ait Moyſes; Cum paruulis noſtris, & ſenioribus pergemus, cum filiis, & filiabus, cum ouibus, & armentis. Eſt enim ſolemnitas Domini, &c.

§. V.

Nullum eſt aulicorum patrocinium niſi extortum vi terroris alicuius.

ECce ſerui Pharaonis Iſraëlitis patrocinantur apud Regem, ſed tunc patrocinantur, quando miris vexantur plagis. Quippe aiunt: *Quouſque eandem patiemur hoc ſcandalum? Dimitte homines, vt ſacrificent Domino Deo ſuo. Nónne vides, quod perierit Ægyptus?* Non anteà ſuſcipiunt patrocinium miſerorum, quàm videant plagas, & ruinam ſuam. Sic omnium Palatinorum fert vſus, à quibus niſi vi extorqueas patrocinium, habebis nullum. Nouerat hoc ſciolus ille Abſalon, qui egens patrocinio Ioab apud Dauidem, cùm ſemel, & bis Ioab ad ſe non poſſet adducere, iubet ſeruis ſuis, vt ſegetes Ioab incenderent. Quid tunc? An iratus Ioab ſegetum ſuarum ruina factus eſt hoſtis Abſalonis? Minimè, quin potius ex tunc eius ſuſcipit patrocinium, ſic enim dicit
2. Reg. 14. *Surrexitque Ioab, & venit ad Abſalon in domum eius, & dixit: Quare ſuccenderunt ſerui tui ſegetem meam igni? Et reſpondit Abſalon ad Ioab: Miſi ad te obſecrans, vt venires ad me, & mitterem te ad Regem, & diceres ei. Quare veni de Geſſur? Melius mihi erat ibi eſſe; obſecro ergo, vt videam faciem Regis*, &c. *Ingreſſus itaque Ioab ad Regem, nuntiauit ei omnia, vocatúſque eſt Abſalon*, &c. Cùm obſecrabatur Ioab, deſpiciebat preces Abſalonis, vbi ſenſit ſegetis ruinam, venit ad Abſalonem, & quod magis mirere, eius ſuſcipit apud Regem patrocinium. Quis tale ſperaret de homine affecto iniuria? Sed eſt hoc ingenium aulicorum, quorum patrocinium tum ſolùm ſecurius habetur, cum vi extorquetur ab illis. Accipite modò duas cãtatiſſimas fœminas, quæ Iſraëlis ſuſceperunt patrocinium, Iudith vt audiuit afflictionem populi ſui, ipſa ex ſe vocat Presbyteros, & Principes populi, quibus perſuadet fiduciam in Deo ponere, deinde cap. 8. *Dixit illis Iudith, ſicut quod potui loqui, Dei eſſe cognoſcitis: ita quod facere diſpoſui, probate, ſi ex Deo eſt: & orate, vt firmum fiat*, &c. Sic mirãtibus Principibus ipſa ſeſe offert in populi defenſionẽ; vnum requirit, vt populi iuuetur orationibus ſupplicibus. 2. Reg. 14

Æſter.4. cibus. At Æſter ſimul audiens populi periculum, &
cunctatur, & recuſat illius ſubire patrocinium. Tunc
Mardochæus ſic illam vrget cap.4. *Ne putes, quòd animam
tuam tantùm liberes, quia in domo Regis es, præ cæteris
Iudæis: ſi enim nunc ſilueris, per aliam occaſionem liberabuntur
Iudæi; & tu & domus patris tui peribitis*, &c. *Rurſum
Æſter hæc Mardochæo verba mandauit. Vade congrega
omnes Iudæos, & orate pro me.* Vtraque orationes populi
petit, vtraque meditatur populi patrocinium; ſed Iudith
ipſa vocat, & vrget Principes, à nullo ſtimulatur, à
nullo vrgetur. At Æſter, non prius loqui pro populo
ſatagit, quàm Mardochæi verbis feriatur, dum dicit illi.
Caietan. *Tu & domus patris tui peribitis.* Vbi Caietan. ait: *Minæ
ſunt diuini iudicij imminentis, ſi tacuerit*: Et cur neceſſum
fuit, quòd Mardochæus tantæ vrbis timorem Æſteri
inferret, quando Iudith ſine ſtimulo libens ſumebat
populi patrocinium? Ipſe rationem oſtendit, dum dicit
illi: *In domo Regis eſt*. Erat enim Iudith priuata fœmina,
& in priuata domo ſua erat, & inde non dubitat
in populi defenſionem ire; at Æſter regina erat in domo
Regis conſiſtens, ne miremur, quod niſi terrore
immiſſo non extorqueatur eius patrocinium, tale enim
eſt ingenium palatinis. Hinc Ieſus meus aliquale patrocinium
parans ſibi in Regia Pilati, & terrores, &
Matt.27 tormenta immittit, ait enim Matthæus cap.27. *Miſit
ad Pilatum vxor eius dicens: Nihil tibi, & iuſto illi. Multa
enim paſſa ſum hodie per viſum propter illum.* Vbi Euthymius
ait: *Nec videt ſolum, ſed & patiatur, hoc eſt tormento
afficitur.* Et quidem Dominus Ieſus ſuauitate; &
benignitate ſua genus fœmineum excipiebat, ex illóque
non parua commoda ad vitam temporalem ſuſtentandam
capiebat. Cur cum vxore Pilati non ſuauitate,
ſed terroribus, ſed tormentis agit, niſi quia nullis aliis
palatinorum patrocinium extorqueatur? Qui ergo
miſer aliquid certum ab iis ſperat, oret Deum vt illis
aliquem inferat terrorem, tunc enim ſolùm ſapiunt
miſeris patrocinari.

§. VI.

Vtinam ægrè feras te ſine tuis ſiſtere Deo.

ECce præſtantiam virtutis in Moyſe, ait enim: *Cum
paruulis noſtris, & ſenioribus pergemus, cum filiis, &
filialibus, cum ouibus, & armentis. Eſt enim ſolemnitas Domini.*
Et quidem vbi ſolemnitas Domini eſt, præclarè
Naz. agit, qui non fert ibi ſine ſuis omnibus eſſe. Cum Nazianzeni
mater infideli viro eſſet copulata, id magnum
de illa dicebat Nazian. orat. 19. *Nec propter incredibilem
quamdam fidei magnitudinem, cum diuerſæ religionis
homine iugum ducere ſuſtinebat, verùm hoc vnum æquo animo
ferre non poterat, ſe dimidia tantum ex parte, ob ſegmentis
ſui auerſionem, Deo copulari.* Expende, quod ſibi intolerabile
putabat fœmina religioſa, nimirùm, quòd non
cum marito ſuo, cum conſorte adſtabat ſacrificatura
Deo, ſed quod maritus in vitiis permaneret, dum ipſa
curreret ad Dominum. Et ſanctè, & piè hoc vnum ferre
non poterat. Vtinam vniuerſi patresfamilias, aut
matres ſimili afficerentur dolore, nec ferrent eſſe auerſos
à Deo aut conſortes, aut filios, aut famulos, dum
ipſi ſe ſiſtunt Domino. Nec dimidia tantum ex parte,
ſed cum omni domo ſua ſeſe Deo copulent. Hinc pa-
Nazian. rentes ſuos inducit ipſi Nazianzen. lætantes in morte
Cæſarij iunioris filij. Et cur moriente filio patres ad
lætitiam currunt? Ait Nazian. orat. 10. *Vt præmiſſo filio,
cui propter ætatis lubricum magis timebant, ita iam ipſi
ſecuro animo vitam claudant, & cum vniuerſa domo ad ſuperna
transferantur.* Hic erat vnus piorum parentum
timor, ne ipſi ex parte dimidia ad Deum irent, manente
aliquo filio in incerto vitæ curriculo. Timebant, ne
dum ipſi Deo apparerent, aliquis filius eſſet in vitiis,
ideò cùm iuniorem vident in tuto, lætantur, quòd
iam cum omni domo ſua ad Deum ibunt. Et vtinam

nullus parens ſuſtineat coram Deo eſſe ſine liberis.
De filiis Iob dicitur cap.1. quòd ſeptem eſſent, & tres Iob.1.
filiæ, quòd inter ſe celebrarent conuiuia. Quid tunc?
*Cúmque in Orbem tranſiſſent dies conuiuij, mittebat ad eos
Iob, & ſanctificabat illos, conſurgénſque diluculo offerebat
holocauſta.* Expende ordinem, non prius ſurgebat ſacrificaturus
bonus pater, quin filios conuiuantes admoneret,
& ſanctificaret. Turpe enim eſſet, quod pater
eſſet multus in offerendo ſacrificio, & filios relinqueret
immundis vacare conuiuiis. Ait Orig. lib.1. in Iob. Orig.
*Mittebat Iob, & mundabat illos: mittebat ad eos, qui impietatem
admonerent, qui iuſtitiam inſtruerent, qui Dei timorem
docerent, qui teſtificarentur Dei iudicium terribile. Sic
& Iob primùm mundabat eos, & ita demum, pro eis hoſtiam
offerebat.* Non ſinebat bonus paterfamilias filios vacantes
conuiuiis, vacantes luxui, & ipſe ſolus ibat ad ſacrificium;
ſed ſacrificaturus, prius curabat, vt mundi,
& ſancti eſſent filij. Et quidem per hoc maximè
apparet parens ea munditie pollere, qua dignè accedat
ad ſacrificium, ſi curet antea, vt & ſint mundi filij. Paulus
1. ad Corinth. 11. monebat ſacrificaturos: *Probet 1.Cor.11
autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat.* De Iob autem
dicitur: *Mittebat ad eos, & ſanctificabat illos; conſurgenſque
diluculò offerebat holocauſta*, &c. Apoſtolus iubet,
quòd ſacrificaturus ſe ipſum probet ante ſacrificium;
Iob autem non dicitur ſe ſanctificare, ſed filios; cur non
magis ſe mundat, ſe ſanctificat? Sanè per hoc homo ſe
intelligitur mundare ad ſacrificium, quòd nec filios
relinquit in immunditie. Ait Orig. lib.1. in Iob. *Primò Orig.
mundabat, purificabat, ſanctificabat filios, & ita demùm
pro eis hoſtiam offerebat, vt cunctis in perpetuum oſtenderet,
quia mundi, caſti, & ſancti concederent ſacrificia,
vt ſanctè, & dignè immolata, ſanctè atque dignè a ſancto
accipiantur. Sic namque & Apoſtolus poſt hæc dicit: Probet
ſe ipſum homo, hoc eſt, mundet ſemetipſum, & ita de ſanctiſſimis
ſacrificiis fruatur.* Et meritò tunc intelligitur homo
ſe mundare, & probare dignè ad ſacrificia diuina, cum
ante illa, nititur mundare, & ſanctificare filios, ne ſacrificante
patre illi maneant immundi. Nunquam enim
filiorum immundities non inuoluet parentes ſuos. Res
patet in Heli filiis; Heli bonus Dei ſacerdos, filij peſſimi
erant, Heli domi erat ſollicitus pro Dei cultu; filij
eius erant in prælio, Dei hoſtes, & inimici. Venit
nuntius ad patrem, qui diceret in quam ruinam impoliſſent
filios ſcelera ſua, vt mortui concidiſſent. Quid
tunc pater? Ait textus, 1. Reg. cap. 5. *Cecidit de ſella 1.Reg.5.
retrorſum iuxta oſtium, & fractis ceruicibus mortuus eſt.*
Vbi pulchrè D. Proclus epiſt. ad Ioannem Antiochenum,
fatur: *Senex in iuuenum tempeſtate naufragium
paſſus eſt, pro quibus affectum non gubernauit increpatione.*
Sanè dum tempeſtas excitatur in naui, propter tranſeuntes;
nequit nauclerus etiam ſapientiſſimus, & vigilantiſſimus
non inuolui illa. Ita paterfamilias licèt
ipſe per ſe bonus ſit, & optimus in naufragio filiorum
vix poteſt non perire. Vnde, qui ſe in tuto aſſerere
cupiat, dum ipſe virtuti incumbit, non relinquat filios
in vitiis.

§. VII.

*Paterfamilias tunc Deo feſtum agit cùm totius familiæ
gerit curam in Euchariſtico cibo, in pauperum
alimentis.*

QVi Deo feſtum agere cupit, hoc efficiat, vt nec
minimus familiæ ſuæ maneat feſti expers. Sic
enim canet Moyſes: *Cum paruulis noſtris, & ſenioribus
pergemus, cum filiis, & filialibus, cum ouibus, & armentis.
Eſt enim ſolemnitas Domini*, &c. Quaſi hoc pertineat
ad feſtum, & ſolemnitatem gratam Domino,
quòd nullus familiæ, nec puſio filius, nec filia, nec languidus
ſenex, nec vilis ſeruus abſtineat à feſto. Huc
ſpectabat lex Deut. cap.16. dicens: *Septem diebus Domi- Deut.16*

Digitized by Google

no Deo tuo feſta celebrabis, in loco quem elegerit Dominus. Orig. Quæ verba ſic Græcus apud Origenem conſtat: *Septem diebus celebrabis diem feſtum Domino Deo tuo, & epulaberis tu, & filius tuus, & filia tua, & ſeruus tuus, & ancilla tua, & aduena, qui eſt in te, & egenus gentis tua.* Itaque nullus relinquitur, nullus excluditur ex iis, qui triueri tel mina boni patrisfamilias, qui feſtũ non participet, vbi gratus Deo agitur feſtus dies. Ex quo monet Orig. lib. 1. in Iob: *Ita debemus etiam nos, ô amici, in diebus feſtis noſtris, atque in iucunditatibus, non ſolum hoc reſpicere, quomodo nos ſoli epulemur, atque iucundemur: ſed hoc præſertim debemus intendere, vt epulentur nobiſcum, & celebrent diem feſtum noſtrum ſerui noſtri, & ancillæ, & clientes noſtri, & egeni, & pauperes vniuerſi, & celebremus diẽ feſtum Domino Deo noſtro. Si enim celebraueris tecum diem feſtum, & epulatus fuerit tecum ſeruus tuus, & ancilla tua, & pauperes, & egeni pro certo ſcito, quòd Domino Deo tuo diem feſtum celebras.* Illa eſt profectò ſolemnitas Deo grata, ille dies feſtus gratiſſimus, quo paterfamilias non patitur abſtinere filios, nec ſeruos, nec ancillas ab epulis diuinis. Quando enim paterfamilias facit, vt filij, & ancillæ, & ſerui cœleſtibus gaudeant epulis, inſuper & aduenas, & pauperes adhibet menſæ ſuę, tunc feſtum, & ſolemnitatem agit Deo grauiſſimam. Non enim eſt Dei ſolemnitas in familia, in qua vel filius, vel ſeruus, vel quilibet alius abſtinet à feſtiuis e-
1. Cor. 11 pulis. Vnde Paulus ad Corinth. 1. cap. 11. ait. *Conuenientibus vobis in vnum iam non eſt Dominicam cœnam manducare. Vnuſquiſque ſuam cœnam præſumit ad manducandum, & alius quidem eſurit,* &c. Ecce tibi Corinthios conuenientes in Eccleſiam vt feſtos dies agerent, tam in Euchariſticis, quàm in tẽporalibus epulis ad dominicæ cœnæ exemplum, & eos pungit Apoſtolus, quòd longè abſint à feſto dominicæ cœnæ: *Non enim,* ait, *eſt dominicam cœnam manducare.* In quo iſti deficiebant à tanto dominicæ cœnæ feſto? Sanè in cœna dominica & Dominus, & omnes pariter diſcipuli accumbebant mẽſæ; nullus ibi ieiunus relinquebatur, nec filius, nec ſeruus, nec Iudas ipſe. In Corinthiorum autem menſa, lõgè aliter fiebat, vnuſquiſque ſeorſum relictis pluribus aliis ſibi faciebat epulum: quo nihil habebant de do-
Chryſoſt. minica menſa, nihil de Dei feſto. Ait D. Chryſoſt. homil. 27. *Non eſt dominicam cœna manducare, ad illam eos noctem relegans, in qua admiranda myſteria Chriſtus tradidit: etenim illa cœna communiter omnes habuit incluſos. Atqui non tanta differentia eſt diuitum, & pauperum, quanta magiſtri, & diſcipulorum. Et quid dico magiſtri, & diſcipulorum? Cogita differentiam magiſtri, & proditoris. Veruntamen Magiſter cum diſcipulis accumbit, neque proditor eiectus, ſed ciborum factus eſt particeps. Inde interpretatur, quomodo non eſt dominicam cœnam manducare.* Ex eo, quòd aliquis relinquitur, vel non relinquitur, coniectare licet, quis celebret cœnam Domini: Vide in cœna Domini, in Paſchæ feſto, vt Dominus cum omni familia ſua, cum omnibus familiaribus ſuis nullo excepto, nullo relicto, facit paſcha, facit cœleſte conuiuium. Et inde coniice, ſi tu facias paſcha Domini; ſi dũ tu cœleſti menſæ aſſides, facis, vt nullus ſit in domo tua, in familia tua, qui non aſſideat ſimul, dominicam cœnam manducans, verè facis paſcha Domino. Verùm ſi dum tu accumbis, tui abſunt; & te ſaturo eſuriunt famuli, eſuriunt egeni, procul dubio, id eſt iam non manducare dominicam cœnam.

Exod. 10. Et manè facto ventus vrens leuauit locuſtas, quæ aſcenderunt ſuper omnem terram Ægypti, & ſederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerunt, nec poſteà futuræ ſunt. Operuerúntque vniuerſam ſuperficiem terræ vaſtantes omnia. Deuorata eſt igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiſerat. Nihilque omnino virens relictum eſt in lignis, & in herbis terræ in cuncta Ægypto.

§. VIII.

Nil pulchrum non deſtruit adulatio.

Ecce ſub vento vrente locuſtæ exurgunt, quæ vniuerſam Ægyptum fructibus, floribus, herbis nudant. Ait enim: *Operuerúntq; vniuerſam ſuperficiem terræ, vaſtantes omnia. Deuorata eſt igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit,* &c. Et quæ locuſtæ hæ, ſic ore potentes vaſtare omnia? Pulchrè D. Greg. D. Greg.
lib. 31. Moral. c. 12. ait: *Locuſtarum nomine adulantium lingua ſignatur.* Et fallar, ſi quæ lingua peſtilentior ad vaſtandum, ad perdendum, quàm lingua adulantium. De Holopherne dicitur Iudith, cap. 2. *Profectus eſt ipſe, & omnis exercitus, cum quadrigis, & equitibus, & ſagittariis, qui operuerunt faciem terræ, ſicut locuſtæ.* Ecce ſagittarij iſti, vt operiunt terram, ſicut locuſtæ; quos miratus Tilmannus in Allegoris, ait: *Sagittarij Holofernis, id eſt, diaboli, ſunt adulatores. Lingua enim adulatoris ad modum locuſtæ totum virorem gratiæ depaſcit.* Nulla herba viret, nullus flos candet, nullus fructus relinquitur, vbi apparet adulatoris lingua. Quò expectat Prouerb.
27. aiens: *qui benedicit proximo ſuo voce grandi de nocte conſurgens, maledicenti ſimilis erit.* Quæ ſic expreſſiùs Prou. 27.
redduntur apud Tygurinam: *Laudantis proximum ſuũ magna voce, manè ſurgentis, reputabitur, ac ſi execratus eum fuiſſet.* Tygur.
Sanè, vt quæ ſub execratione, & maledictione ſunt, ſolent arere, marceſcere; ſic quæ adulatoribus ſermonibus tanguntur, in maciem, & extremam ariditatem ibunt. Cui maximè conſonat Hierem. cap. Hier. 11.
11. inquiens: *Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam vocauit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ grandinis exarſit ignis in ea, & combuſta ſunt fruteta eius.* Et quæ loquela grandis ſic vberem oliuam depaſta eſt, & redegit in cinerem, niſi adulatoris ſermo? Ait D. Greg. PP. hom. 21. in Ezech. *Vox grandis loquelæ eſt fauor adulantis. Ad vocem ergo loquelæ grandis exarſit ignis in ea, quia in magnitudine fauoris, flamma in corde accenditur de amore laudis. Sed omnia oliuæ fruteta comburuntur, quia ante omnipotentis Dei oculos, vel quæ benè geſta, vel quæ ſcienter ſunt dicta depereunt, cùm iam non amore Domini, ſed intentione tranſitoriæ laudis fiunt.* D. Greg.
Sic ſermo adulatorius omnem virtutum virorem deſtruit, nihilque vigere ſinit. Et fallar, ſi qua lues peſtilentior, & plaga acerbior inueniatur ad pulchra quæque, & optima deuaſtanda. Apud Ezechielem cap. 34. quærebatur Dominus de paſtoribus, qui pinguiora occidebant, aiens: *Quod craſſum erat, occidebatis, gregem autem meum non paſcebatis.* Ezec. 34.
Et quando paſtor Eccleſiæ occidet craſſiora, niſi quãdo diuites, & potentes laudãdo prædicat, quos, & ſecuriùs, & vtiliùs caperet? Ait D. Hieron. Hieron.
Quod dicit, quod craſſum eſt, occidebatis, de diuitibus loquitur, quos mali paſtores in Eccleſiis ſingulare narrantur, dum eos prædicant, & vitia eorũ increpare non audent. Equidẽ præſentiſſimũ malum eſt adulatorũ laudatio, quæ poſſit celſiſſima quæq; in ruinã trahere. Id optimè calebat vafer ille tentator, de quo ait Matth. cap. 4. *Tunc aſſumpſit eum Diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi, & dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorſum, ſcriptum eſt enim, quia Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te.* Matt. 4.
Non vtcunque præcipitium ſuadebat, ſed illud præcipitium à quo liberaretur Angelorum manibus. Petebat námque tentator, quòd Ieſus ſpectante populo ſeſe daret Angelorum manibus ſuſtentandum, vt ſic deſcenderet à templi pinnaculo. Et quid hoc intereſſet Sathanę? Quod Diaboli lucrum eſſet, quòd Ieſus Angelorum manibus ſuſtentatus videretur à populo? Non enim tunc populus magis

Ieſu

Ieſu virtutem laudaret? Nõne totus quantus erat populus, magnis illum proſequeretur laudibus? Quid hoc lucri afferret Diabolo, quòd exponeretur clamoribus laudantium? Equidem multum inde lucrum ſperabat Diabolus, ſciens laudum humanarum venena, quæ floridiſſima quæque aut perire, aut marceſcere faciunt. *Cyprian.* Ait D. Cypr. ſer. de ieiunio, & tentat. Saluatoris, fatus: *Experientia Diabolus didicerat, & in multis probauerat vitiorum victores ſæpe nugis laudantium corruptos, & cognatum, propinquúmque eſſe malum virtutibus adulationem, nec facilè quemquam poſſe euadere, quin libenter aſſentatorum canticis porrigat aures, & laudatorum modulationibus delectetur. Hoc generale malum in humano genere Satham putabat ſuggere Saluatori, vt popularibus laudibus vellet attolli, ſi victoribus Angelis ſuſtentatus ſe Filium Dei comprobaret. Huiuſmodi conſiliis filios hominum corrumpere conſueuerat.* Nec miror, quòd Sathan adulationis telum potiſſimum æſtimet ad corrumpendum quando Ieſus nullum tanta violentia repellit *Ioan. 8.* Ioan. cap. 8. *Dixerunt Iudæi. Nõnne benedicimus nos quia Samaritanus es, & dæmonium habes? Reſpondit Ieſus: Ego dæmonium non habeo.* Quis mitior in reſpondendo ad contumelias? Sed *Matt. 21.* Matth. 21. accedunt Phariſæi dicentes: *Magiſter volumus a te ſignum videre. Qui reſpondens, ait illis: Generatio mala, & adultera,* &c. Quid ſeuerius? Cùm dæmoniacus vocatur, mitis reſpondet, cùm magiſter prædicatur, & habetur, tunc durus, tunc *Chryſoſt.* ſeuerus. Et quæ huius ratio? Chryſ. hom. 44. in Matth. ait: *Cùm illi aſperè, atque contumelioſè interrogant, iucundius, atque humilius reſpondet: cùm verò aſſentantur, tunc non mediocri vtitur acrimonia. Velut enim nulla ira concitatur, eodem nunc modo adulationibus non delinitur.* Acris ſit, & acerbus in adulatores, quiſquis velit non deliniri adulationibus.

Exod. 10. **Quamobrem feſtinus Pharao vocauit Moyſem, & Aaron, & dixit eis: Peccaui in Dominum Deum veſtrum, & in vos. Sed nunc dimittite peccatum mihi, etiam hac vice, & rogate Dominum Deũ veſtrum, vt auferat à me mortem iſtam. Egreſſuſque eſt Moyſes de de conſpectu Pharaonis, & orauit Dominum. Qui flare fecit ventum ab occidente vehementiſſimum, & arreptam locuſtam proiecit, &c.**

§. IX.

Prius peccatis tollendis incumbat, qui mala temporalia pellere nititur.

SApit in hoc tyrannus barbariſſimus, qui dum optat mortẽ moleſtiſſimã tollere, nihil prius curat, quàm ſe peccatis eximere. Quippe ait: *Peccaui in Dominum veſtrum. Sed nunc dimittite peccatum mihi, & rogate Dominum veſtrum, vt auferat à me mortem iſtam.* Non antea agit de auferenda plaga, quàm de peccatis auferendis. Quid ſapientius? Vtinam ab hoc barbaro diſcerent vniuerſi ægri, atque afflicti, prius cogitare de tollendis peccatis, quàm de tollenda ægritudine. Ecce ti-*Ioan. 11.* bi Ioan. 11. Lazarum, & ægrum, & defunctum, quem vt liberaret à morte, venit Ieſus, inuenitque ſorores eius flentes: *Ieſus ergo vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea plorantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſe ipſum, & dixit. Vbi poſuiſtis eum? Dicũt ei, Domine, veni, & vide. Et lacrymatus eſt Ieſus.* Ad quid tot lacrymæ, tot gemitus, tot turbationes Ieſus? Veni Domine, vt Lazarum mortis plaga eripias, cur antea lacrymaris? Cur antea fles? Cur non magis feſtinas, vt amicum ſuſcites? Cur cunctaris in lacrymis effundendis prius, quam morti, & ægritudini imperes? Sapienter D. Amb. *D. Amb.* lib. de Ioſeph, cap. 10. inquit: *Turbatus eſt autem, ſicut habes in Euangelio, quia turbauit ſe ſpiritu cùm Lazarum reſuſcitaret, & ibi fleuit, vt prius lacrymis ſuis mortui* *delicta lauaret.* Exſufflaturus Dominus mortem, & ægritudinem ab amico, hoc in primis curat, vt eius exſufflet culpas, nos inde doceos diligentiam primam, & efficaciſſimam pro malis temporalibus abigendis in eo eſſe ſitam, quòd curemus ablui à culpis, & delictis. Matth. 8. dicit: *Veſpere autem facto obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & eiiciebat ſpiritus verbo, & omnes malè habentes curauit, vt adimpleretur, quod dictum eſt per Iſaiam prophetam dicentem. Ipſe infirmitates noſtras accepit, & ægrotationes noſtras portauit.* Chryſoſt. Theophil. Euthim. & communiter Patres putant Iſaiam ibi locutum fuiſſe de infirmitatibus, & ægritudinibus animæ, nimirùm de peccatis. Quomodo ergo Matth. dicit verba Iſaiæ impleta in curatione corporalium infirmitatum? Erat equidem hoc in Chriſti curationibus commune, vt primus Chriſti conatus & principalis eſſet circa tollenda peccata; nec vnquam ad mala corporis abigenda proceſſit, quin antea ſpectaret ablationem peccati. Vnde quod de peccatis auferendis dixerat Iſaias, præclarè adimplebatur in depulſione corporalium infirmitatum. Quò ſpectans D. Baſil. in regul. 177. ait: *Scriptũ eſt languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit, quod eos, in quibus hæc erant, curauerit; etiam, hoc in loco pœnitentiæ modus, & ratio conuenit.* Expende, quo loco putet ſanctus Doctor explicari pœnitentiæ rationem, nimirùm loco, quo explicantur corporales curationes, quæ vt certius fiant, prius per pœnitentiam fiat abolitio peccatorum. Hinc Luc. c. 5. paralitici hominis ſanitatem procurabant nonnulli extorquere à Domino: *Quorum fidem vt vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.* Quid ais, Domine? Illi non meminerunt hominis ſcelera, ſed paralyſis morbum. Cur tu nihil locutus de morbo ante omnia, ſcelerum illius facis remiſſionem? Cur non magis dicis, eripitur tibi morbus quàm remittuntur peccata? Vt vera, & firma ſit morbi curatio, ſapientiſſimus medicus nil prius facit, quàm ab eius anima tollere peccata. Ita D. Amb. lib. 5. in Luc. fatur: *Vt verè paralytici iſtius corpus credamus eſſe ſanatum, cognoſco tamen interioris hominis ſanitatem, cui peccata donantur.* Hæc peccatorum abolitio, animæque ſalus præcedens oſtendit veram, & firmam futuram corporis ſanitatem.

Matt. 8. — *D. Baſil.* — *Luc. 5.* — *D. Amb.*

§. X.

Vel imperfectus Dei timor diſponit hominem ad diuina beneficia excipienda.

SVb ſupplicio tremẽs Pharao verbis peccati ſui dolorem publicat, & Moyſes ſtatim illi miſericordiam impertitur: *Egreſſus eſt Moyſes de conſpectu Pharaonis, & orauit Dominum. Qui flare fecit,* &c. Sanè non perfectè pœnituerat hominem impium; ſed ſolo pœnæ horrore coactus parua illa verba pœnitudinis dixerat, cur ergo tam promptus Deus illi accurrit, & plagam tollit locuſtæ? Tantum ne apud Deum valet, vel imperfectus, vel ſeruilis timor in homine peccatore exiſtens? Equidem peccator licèt ſis, dum aliqualem Dei timorem, etſi imperfectum, exhibeas, iam inde diſponeris, vt multa à Deo conſequaris beneficia. Veneficus, & peſſimus erat Balaam, qui mercede conductus dũ iret maledicturus Iſraëlitas, aperuit Dominus oculos eius, & vidit ex aduerſo Angelum Dei cum euaginato gladio minitantem duriſſima. Sub quo periculo attonitus peruenit ad Regem Balac, iubet aras ſtrui, quæ Regi placeant, quantum eſt ea ſe locuturus. Sed dum hæc aguntur Numer. 23. ait textus: *Dominus autem poſuit verbum in ore eius, & ait,* &c. Quantum hoc? In ore *Num. 23* malefici hominis, in ore impij, & peruerſiſſimi Dominus ſuũ verbum ponit? Cur non magis caues, Deus, fœtidũ, & ſpurcum os, maledicentia plenum? Pulchrè ad hæc ait Procop. in Gloſſa: *Animus illi apparatus eſt, metu enim apparitionum adornatus fuerat.* Nec miror, quòd *Procop.* vbi timoris etſi imperfectiſſimi præceſſerat ornatus,

Digitized by Google

diuinorum beneficiorum capax fieret. Qui enim Dei timor in homine exiſtens eum capacem non reddit
Gen. 7. beneficij diuini excipiendi? Hinc Gen 7. *Factum eſt diluuium quadraginta diebus ſuper terram.* Cur non breuiori tempore tãtum malum claudebatur? Nonne poſſet Deus, vel vnico diluuij die terram ſubmergere? Cur
Chryſoſt. rem per quadraginta dies amat differre? Ait D. Chryſ. hom. 24. ibi: *Quid? Non erat ei poſſibile, vt vno die totam pluuiam induceret? Quid, inquam, vno die? Vno momento poſſet: ſed hoc dedita opera facit volens ſimul, & timorem incutere, & occaſionem præſtare; qua poſſent pœnam, quæ in foribus eſt, effugere.* Expende illud: *Et timorem incutere, & occaſionem præſtare* &c. Namque in quo timor Dei incuſſus eſſet, non poterat, non eſſe occaſio, qua aliquod Dei beneficium reciperetur. Sic Iudæi
Iſaia 26. multo flagello contriti dicunt Iſaiæ c. 26. *Sic Facti ſumus à facie tua, Domine: Concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum.* Vbi Septuag. in rem noſtrã: *Propter timorem tuum, Domine, in vtero accepimus, & parturiuimus, & peperimus ſpiritum ſalutis tuæ.* Ex quo
Theodor. Theodor. in cat. Græca in Pentateuchum, ait: *Oſtendit vtilitatem, quæ ex timore Dei percipitur. Accipientes enim timorem tuum, velut bonum ſemen, & hunc in vtero geſtates, opportuno tempore ſalutem reportabimus.* Eſt ſemper timor Dei in animis noſtris bonum ſemen, cui ſi adoleſcere liceat, non debito, quin nos approximet Deo. Hinc Matth. 8. dum coorta tempeſtate nauicula Apo-
Matt. 8. ſtolorum operiretur fluctibus: *Acceſſerunt ad Ieſum, & ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine, ſalua nos, perimus.*
Baſil. Sel. Vbi ait D. Baſil. Sel. orat. 22. *O timorem naturæ magiſtrũ! O periculum, quo docetur, vbi ſalutis ſit anchora! O mare exanimatos metu diſcipulos præceptori reconciliãs!* Sic ſanctus vir extollit pericula, quæ Dei incutiunt metum, ex quo habemus ad Deum acceſſum, & ſecuritatem in
Nazian. Deo. Vnde monet Nazianzen. orat. 40. *Dum ſecundo vento nauigas, naufragium time, & tutior a naufragio eris, adiutorem, & ſocium tibi timorem aſciſcens.* Sic tibi.

Exod. 10. Dixit autem Dominus ad Moyſem: Extende manum tuam in cœlum, & ſint tenebræ ſuper terram Ægypti tam denſæ, vt palpari queant. Extenditque Moyſes manum in cœlum, & factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa terra Ægypti. Tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum, nec mouit ſe de loco in quo erat, &c.

§. XI.

Repentina calamitas intolerabilior.

INter vniuerſas Ægypti calamitates hæc tenebrarũ calamitas non denunciatur Pharaoni, ait enim textus: *Dixit Dominus ad Moyſem: Extende manum tuam ad cœlum, & ſint tenebræ.* Non iubet, vt in aliis, quod antea dicat Pharaoni de tenebris immittendis, ſed iubet, vt ſine admonitione illas quàm primùm adducat, Non iam Deus remiſſionem parabat in pœnis, ſed augmentum, quod maximum fit ex eo, quod calamitas veniat improuiſa, & repentina. Sic 1. Reg. 31. dicitur de
1. Reg. 31. Dauide: *Cum ergo veniſſet Dauid, & viri eius in ciuitatẽ, & inueniſſent eam ſuccenſam igni, & vxores ſuas, & filios ſuos, & filias ductas eſſe captiuas. Leuauerunt Dauid, & populus, qui erat cum eo, voces ſuas, & planxerunt, donec deficerent.* Mirabar, quod virum bellatorem malis aſſuetum ſic opprimeret calamitas illa. Quem nec vrſi, nec leones, nec Philiſthæus, nec crebra Saulis iniuria minimè inflexerunt, quomodo potuit modo in lacrymas inflecti, & ſuſpiria? Vnde calamitas iſta ſic mollefecit lapideum aduersùs calamitates virum? Venit hæc illi prorſus inopinata, & repentina, vnde non miror,
Chryſoſt. quod omnibus eſſet intolerabilior. Ait D. Chryſ. lib. 3. de Prouid. in Gloſſa: *Dauid percuſſus verbis ſatraparum receſſit mœrens, ac domum rediens tanta mala, tot clades offendit, vt penè mœrore ſuffocaretur: Ex inſperato enim ſupervenientia, duplo, quàm erant, grauiora videbantur, neque iam tollerabilia. Iuerat enim ille quaſi quieturus domi, mœroris prætendit conſolationem inuenturus vxores, ſcilicet, ac liberos, cùm repentè audiuit illos in ſeruitium ab hoſtibus abductos, hauſitque oculis ignem, fumum, ſanguinẽ, cadauera. Triſtitia, & metu iuſti huius perturbationis animum, comprehenſa maxima, tumultúſque harum paſſionum inerat.* Vides, vt inopinata, & repentina calamitas valuit robuſtiſſimum Dauidis pectus infringere; Equidem intolerabilia ſunt mala, quæ repentè ingruunt, Hinc Ieſus noſcens Iudæorum rabiem in diſcipulos ſuos, & cupiens ire, vt Lazarum ſuſcitaret in vitam, ait
Ioan. 11. Ioan. 11. *Eamus in Iudæam.* Non alibi monuit Dominus diſcipulos de profectione ſua in aliquod oppidum, aut prouinciam. Cur modò nõ arripit iter, quin præmoneat diſcipulos? Erat prouincia illis dura, & periculorũ plena, ideò voluit illos præmonere de profectione, ne ſi ſubitò ſe viderent ire in pericula, animo caderent,
Baſil. Sel. & affligerentur nimis. Ait D. Baſil. Sel. orat. 40. *Cur tam nuſquam profectionem prædicas, nunc prædicis: Ne repente totos exterminares. Dicunt enim; cùm ibi paulo antea aderes, quærebant te lapidare.* Cauit Dominus ne repentina, & inopinata afflictio ſuos opprimeret; cum enim eorum ob oculos eſſet Iudæorũ duritiés, & rabies, ſi non præmoniti inter illos ſe viderent, non debito, quin conſternationem paterentur nimiam: quod cauens bonus magiſter, illis prædicit difficultatem ſuſcipiendi itineris. Adeò enim potens eſt ſubita, & inopinata calamitas ad coſternandos animos, vt hinc maximè extollatur Iobi ſanctiſſimi robur, quod non opprimeretur ſubitis, & filiorum, & rerum omnium caſibus. Dum enim ipſe in domo ſua floreret, venit, qui renunciaret ruinam ouium, & qui ruinam armentorum renunciaret, & qui filios, filiaſque ſubita tempeſtate ſublatas edicceret. Tunc Iob c. 1. *Corruens in terram adorauit: & dixit:*
Iob. 1. *Nudus egreſſus ſum.* &c. Quanta hæc fortitudo in ſubitis caſibus? Ait Didymus in cat. Græca: *Prorſus* Didym. *animaduertendum eſt, quemadmodum quæ repentè contigerunt, vel ex ipſa renunciatione pondus, atque ad ſummam animi moleſtiam vim habeant. Verum etſi propter ſubitum caſum perturbare Iobi mentem hæc poterant, nequaquam tamen iuſtum permouerunt.* Hæc ibi, vt videas, quantum ad infringenda corda valeat ſubita calamitas.

§. XII.

Splendores mundiales obſcuriſſimis immergunt tenebris ſuos cultores.

QVid aliud mererent Ægyptij ſplendentium mundi bonorum amatores, quàm tenebras? Sic ait: *Sint tenebræ ſuper omnem terram Ægypti tam denſæ, vt palpari queant.* Sic mundi amatoribus, ſic ſplendentium mundi bonorum cultoribus tenebræ gignuntur palpabiles. Ex Amos c. 5. ait Actorum cap. 7. *Nunquid* Act. 7. 4. *victimas, & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto, domus Iſrael? Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, & Sydus Dei veſtri Rempham.* Colebant miſeri Molochi ſtatuam regia corona illuſtrem, pellucidis lapillis inſtar Luciferi pullucentem, in quo monſtrabantur ſplendidiſſimum colere Luciferi aſtrum. Sed illud notandum, quòd Sydus iſtud ab Iſraelitis cultum, vocatur *Rempham, ſiue Rapham*, quod nomen idem eſt, ac *obtenebratio.* Et quid tenebræ cum fulgenti, & pellucido Sydere? Cur non magis illud vocant illuminationem, quàm obtenebrationem? Non poſſunt cultores ſplendorum mundialium negare qualem fructum ab illis capiant, qui ſemper eſt obtenebratio, & obſcu-
Cyr. Al. ratio. Quippe ait D. Cyril. Alex. in c. 5. Amos: *Portarunt igitur tabernaculũ Moloch, hoc eſt, Regis noſtri Qualis autem iſte Rex? Aſtrũ Dei noſtri Rapham, id eſt obtenebratio,*

&

& excæcatio. Porrò Luciferũ adorabant; veruntamen adorantibus factus eſt Rephan, id eſt, obtenebratio, & obcæcatio. Non quaſi aſtrum in illis operatũ ſit tenebras; ſed quod illis cultus illius obtenebrationis cauſa extiterit. Et quando cultus ſplẽdorum mundialium tenebras obſcuriſſimas non pariat alumnis ſuis? Proh miſer homo, quò magis inhias ſplendoribus terrenis, eò in obſcuriores, denſioréſque tenebras te præcipitas! Id experiebantur, qui Iſa. 59. dicebant Iſaiæ c. 59. *Expectauimus lucem, & ecce tenebræ ſplendorem, & in tenebris ambulauimus. Palpauimus ſicut cæci, & quaſi abſque oculis attrectauimus.* Ecce tibi lucis expectatores, nihil aliud metunt, niſi tenebras, & caliginem, & cæcitatem. Et quam lucem expectabant? Ait Hu. Car. Hugo Card. *Expectauimus lucem, id eſt, nobis promiſſimus longam proſperitatem in terra:* ne miremur, quòd terrenis ſplendoribus inhiantes tenebras metant, & obſcuriſſimam cæcitatem, quam frequentiſſimè mundiales ſplendores pariunt.

§. XIII.

Non parum caſtigatur peccator, ſi quæ animo habet, in corpore patiatur.

QVI omni veritatis luce carebant Ægyptij ad tenebras adducuntur palpabiles, ait enim: *Factæ ſunt tenebræ horribiles in vniuerſa terra Ægypti. Tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum.* Et quæ hæc pœna? Sanè nihil nouum effectum eſt, ſed quæ erat in eorum animis obtenebratio, qua nec virtutem videbant, nec agnoſcebant Iſraëlitas fratres; ea extrinſecùs in corpore poſita eſt, qua vehementer caſtigabantur. Ait Orig. Lyppom. apud Lyppoman. *Nona plaga tenebræ ſunt, vt mentis eorum cæcitas arguatur.* Et crede mihi in eo vehementiſſimè peccator caſtigatur, ſi quæ mente gerit ipſe, extrinſecùs patiatur: ſi tenebræ, & cæcitates animi, dum incumbit peccatis, in corpore appareant. Quod & ſæ- Act. 13. pè facit Deus in impiorum plagis. Sic Actor. 13. cùm Magus Elymas reſiſteret prædicationi D. Pauli, in illum Apoſtolus iratus ait: *Et nunc, ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns Solem vſque ad tempus. Et cecidit in eum caligo, & tenebræ.* Vnde in hunc miſerum caligo, & tenebræ ceciderunt, niſi quod ex eius animo in corpus deuenit extrinſecùs, quæ intrinſecùs caligo erat? Sic pulchrè cecinit Arator lib. 2. in Acta.

Tunc nubila vultum
Cæruleis fixere notis, & pectoris atri
Venit in ora color.

Hæc fuit miſeri Magi pœna, quod obſcuritas mentis eius, ſub qua viuebat, & ſeſe opponebat veritati lucidiſſimæ, extrinſecùs prodiit, & eius apparuit in vultu. Nec dubium, quin duriſſimè caſtigarentur peccatores, ſi interni animæ morbi ſentirentur extrinſecùs in corpora venire. Sic dum cruci Dominus adhæret, dicit Matt. 27 Matth. 27. *A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram.* Meritò vniuerſa terra, quas ignorantiæ tenebras in mente habebat, exteriùs perpeſſa eſt. Sim. Caſ. Ait enim Simon de Caſſia apud Palacios: *Dantur tenebræ mundo ignoranti, quia mundus eam non cognouit.* Ecce de obſcurato mundi corde procedunt tenebræ, quibus ſuffunditur in morte Saluatoris.

§. XIV.

Vehementer tenebreſcit ille, qui in fratres, & proximos crudelis eſt.

QVæ maior caligo, & obſcuritas, quàm quæ tenet hominem crudelem in fratres? De Ægyptiis dicitur in præſenti: *Factæ ſunt tenebræ horribiles in Ægypto. Tribus diebus nemo vidit fratrem.* Ecce vnde expendatur terribilitas tenebrarum Ægyptiarum, nimirùm: *Quòd tribus diebus nemo vidit fratrem.* Quid tenebroſius? Equidem illi in ſummis tenebris ambulant, qui malè affecti ſunt ad proximos, & fratres. Quò ſpectans Rupert. apud Lyppom. ait: *Hæc tenebrarum horribilium denſitas rectè Ægyptiis illata eſt. Ægyptij namque nomine dicuntur, & re, ſcilicet odio filiorum Iſraël oculi eorum fuerant obtenebrati.* Rupert. Quibus erat odium tam crudele aduersùs proximos Iſraëlitas, non miror, quòd & in denſiſſimis tenebris eſſent. Sic Pſal. 135. clamabat immaniſſimus tyrannus: *Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſæculi.* Pſal. 135 Obſcuritatem tenebroſam in ſe ſentiebat, qua immobilis velut mortuus apparebat. Et quæ hæc obſcuritas tenebroſa erat, niſi eius in fratres crudelitas? Ait D. Chryſoſt. ibi: *Non vides pauperes quotidie clamantes, & eiulantes à nemine tamen audiri? Quare non audiunt? Quoniam collocauit eos Diabolus in obſcuris ſicut mortuos ſæculi. Quod enim ſunt aliis tenebræ, & mortis affectio, hoc eſt eis inhumanitas.* Chryſoſt. Et meritò inhumanitas in proximos tenebroſa hominis affectio vocatur. Quid enim aliud poteſt eſſe in homine ſine affectione, & charitate, quàm tenebræ denſiſſimæ, quàm caligo magna? Hinc Iudæi clamabant Iſaiæ cap. 59. *Expectauimus lucem, & ecce tenebræ ſplendorem, & in tenebris ambulauimus.* Iſa. 59. Et quidem in tenebris ambulant, qui exuunt animo fraternam affectionem, & nihil meditantur, niſi crudelitatem. Ea quo D. Cyril. Alex. in Nahum, cap. 1. Cyr. Al. ait: *Facti ſunt etiam in tenebris Iudæi, & diuini luminis omnino expertes, ſtatui, & cæci permanent infelices. Et quoniam ſine affectione, & indomiti erant, idcircò ait Propheta: Expectantibus illis lucem, factæ ſunt illis tenebræ, præſtolantes lucem in tenebris ambulauerunt.* Expende illud: *Quoniam ſine affectione*, &c. Quippè dum affectionis, & charitatis fraternæ expertes erant, non poterant non in tenebris eſſe. Res enim eſt tenebroſa, & caligine plena, quod non manſuetudinem, ſed duritiem, ſed rigores oſtentes. Ait Dominus Exod. 19. *Veniam ad te in caligine nubis, vt audiat me populus*, &c. Exod 19. Sed Matt. 17. vbi Ieſus in Tabor erat cum diſcipulis ſuis, ait: *Ecce nubes lucida obumbrauit eos.* Illic caliginoſa, hîc lucida nubes obumbrat, quia illic rigores, & ſeueritates in Dei hoſtes oſtendebantur, hîc omnia erant ſuauia, & manſueta. Ait D. Chryſoſt. hom. 57. in Matth. *Quando minatur, tenebroſam oſtendit, quemadmodum in Sina; intrauit enim in nubem, & in caliginem Moyſes. Et Propheta de inimicis eius diſſerens, ait: Tenebroſa aqua in nubibus aëris. Hic verò, quia non terrere, ſed docere volebat, lucida nebula videtur.* Chryſoſt. Vbi manſuetudo, ibi lux: vbi rigoris duritiès, ibi caligo, & tenebræ. Quò ſpectant dicta tom. 3. in Euang. lib. 14. cap. 18. §. 8. à medio.

Exod. 10. Vocauítque Pharao Moyſem, & Aaron, & dixit eis: Ite, ſacrificate Domino: Oues autem veſtræ, & armenta remaneant, paruuli veſtri eant vobiſcum. Ait Moyſes: Hoſtias quoque, & holocauſta dabis nobis, quæ offeramus Domino Deo noſtro. Cuncti greges pergent nobiſcum, non remanebit ex eis vngula, quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini Dei noſtri, præſertim cùm ignoremus, quid debeat immolari, donec ad ipſum locum perueniamus. Indurauit Dominus, &c

§. XV.

Duriſſima hominis afflictio eſt, quod bonis vacuetur, & impleatur filiis.

VIde crudeliſſimam Pharaonis in Iſraëlitas condeſcendentiam, quippe ait: *Ite, ſacrificate Domino: Oues autem veſtræ, & armenta remaneant, paruuli veſtri eant vobiſcum.* Permittit illos filiorum examinibus plenos abire, ſed ſine ouibus, ſine armentis, in quibus tota illorum ſubſtantia conſiſtebat. Quid crudelius? Fallar, ſi feriſſimus hoſtis aliud durius excogitarit aduersùs Hebræos, quàm cùm illos cum filiis eſſe iuber,

Digitized by Google

& ſine armentis, ſine vlla ſubſtantia rerum. Hanc dutitiem nouit Diabolus, qui expugnaturus Iobum cap. 1. primùm oues, armenta, & vniuerſam eius ſubſtantiã conſumit, poſtremò filios eius perdit: *Domus corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt*. Hæc poſtrema ſcena tragœdiæ, in qua filij vniuerſi mactantur. Prius oues, boues, aſini, cameli, & ſegetes, poſtremò filij ruinæ dantur. Cur prius armenta, & bonorum omnium ſubſtantia tollitur, niſi ad ſummam afflictionem patris dum ſe bonis omnibus vacuatum, & filiis adhuc plenum con-

Hieron. ſideraret? Hinc Iobi certamina extollit D. Hieronymus ſuprà præſtantiſſimi viri Iuliani certamina. Sic enim ait epiſt. ad Iulian. *Audio te in breui tempore duas virgunculas filias inactu penè extuliſſe funeribus, & pudiciſſimam, ac fidiſſimam coniugem tuam Fauſtinam, in qua poſt amiſſos liberos quieſcebas, ſubita tibi dormitione ſubtractam. Conſecuta rei familiaris damna. vaſtationem totius barbaro hoſte prouinciæ, & in communi depopulatione priuatas poſſeſſionum tuarum ruinas, abactos armentorum, pecorúmque greges, vinctos, occiſóſque ſeruos. Hic eſt cathalogus tentationum tuarum, hæc cum Iuliano tyrunculo Chriſti pugna hoſtis antiqui. Quæ ſi ad te reſpiciat, grandia ſunt, Si ad bellatorem fortiſſimum, ludus, & vmbra certaminum. Beato Iob*, &c. Expende quæſo, quàm pares proponantur Iuliani, & Iobi certamina, & quàm ſuperior exprimatur Iob ſuprà Iulianum. Vterque oues, boues, rem familiarem, ſeruos, & filios amiſit: & in tanta ruina, támque pari certamine, Iulianus tyrunculus vocatur, & Iob fortiſſimus habetur præliator. An non Iulianus oues, boues, omnem ſubſtantiam, & filios dicitur amiſiſſe, velut Iob? Cur ergo certamen Iuliani dicitur non certamen, ſed certaminis vmbra, & ludus? Amiſit equidem Iulianus eadem, quæ Iob amiſit, ſed diuerſo ordine; nam Iob prius amiſit bona, quàm liberos, vt ſe ſine bonis, & cum liberis decem poſſet proſpicere, quod ad ſummam afflictionem maximè conduceret: at Iulianus prius amiſit filias, vxorem; & poſtmodùm bona amiſit, nec ad momentum ſe vidit cum filiis, & ſine bonis, ex quo adeò eius imminuebatur afflictio, vt comparata ad Iobi afflictionem, dici poſſet vmbra, & ludus. Tantùm equidem creſcit in homine afflictio, vbi ſe videt vacuatum bonis, & plenum liberis. Meri-

Chryſoſt. tò de Diaboli aſtu in Iob dicebat D. Chryſoſt. homil. 1. *Quo enim per liberos letaliter plecteret, primum cœpit ſubſtantiam perdere: primum cœpit hæreditaria bona viuis hæredibus arripere. quo filiis, filiabúſque exiſtentibus, per iumentorum amiſſionem lethale acciperet iuſtus mæſtitia vulnus*. Neſcio, an ſit vulnus magis lethale homini ingenuo, quàm bonorum defectus, vbi filij abundant. Sic

Gen. 21. Geneſ. 21. dimiſit Abraham ancillam vnà cum Iſmaële filio, & ait textus: *Quæ cum abiiſſet, errabat in Berſabee. Cúmque conſumpta eſſet aqua in vtre, abiecit puerum ſubter vnam arborem, quæ ibi erat. Et abiit*, &c. Dum aqua durauit, non paſſa eſt à ſe filium diſiungere, vbi aqua defecit, ſtatim filium abiicit, & ipſa longè ab illo fit. Cur mulier in aquæ penuria ſic abiicis filium? Cur non magis illum tibi adiungis, vt ſaltim ſoletur in matre, qui non habebat, vnde extingueret ſitim? Sanè diſrumpebatur doloribus videns vtrem vacuum, & maternum ſinum occupatum ſuſtinendo filio. Quippè ait

Chryſoſt. Chryſoſt. ibi: *Cùm aqua conſumpta nullam vſquam inueniret conſolationem, abiecit puerum ſubter vnam abietem. Diſrumpebantur eius viſcera, & dolebat multum ob immodicam erga puerum affectionem*. Quo magis filium amabat, eo vehementiùs dolebat, ita vt diſrumperetur, habens ſecum illum cum omnimoda alimenti penu-

Ier. 4. ria. Hinc Ierem. Thren. 2. ponderat ingentem Iudæorum calamitatem, cum qua nulla alia comparari poteſt. Ait enim: *Matribus ſuis dixerunt filij, vbi eſt triticum, & vinum? Cum deficerent, quaſi vulnerati in plateis ciuitatis, cùm exhalarent animas ſuas, in ſinu matrum ſuarum. Cui comparabo te? Vel cui aſſimilabo te filia Ieruſalem?* Non equidem eſt comparabilis cum aliis calamitatibus, vt quæ omnes aliàs longè ſuperet vna hæc calamitas, quod patribus bona, & alimenta deſint, & abundent filiorum examina clamantia pro panibus.

Hinc Pſal. 127. non antea filios optat iuſto, quàm & copioſam menſam panis: *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ*. Et ſimul filij, & menſa farta pro benedictionibus datur. Nec Iob cap. 29. aliter amat filios exoptare; ſic enim ait: *Quis mihi tribuat, vt ſim iuxta menſes priſtinos, quando erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei*. Nicetas explicat: *Cùm mihi materies diuitiarum ſuppetebat*: Tunc enim ſolùm filij ſunt grati in circuitu patris; vbi enim bona deficiunt, potiùs augent calamitatem. Pſal. 127 Iob. 29.

§. XVI.

Nil prætermittat ex iis, quæ ad Deum ſpectant, qui ſibi diuinas promiſſiones amat certas habere.

BOnus diuinarum promiſſionum aſſertor, nihil, vel minimum prætermittendum putat ex iis, quæ ad Deum pertinent; ait enim: *Cuncti greges pergent nobiſcum, non remanebit ex iis vngula, quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini*, &c. O vocem exactiſſimi Dei ſerui, omnia officia implentis, & omnes promiſſiones recipientis! Conueniant huc quicunque magna ex Deo excipere contendunt, & ſciant tunc ſibi omnia euentura certò, cùm nihil omiſerint ex iis, quæ ad Deum pertinent. Non remaneat, vel vngula ex eis, quæ neceſſaria ſunt ad cultum Domini, & nil tibi non veniet, ex iis, quæ promiſſa à Deo fuerint. Quæ omnia tunc integra obtinebis, cùm omnia tua officia impleueris. Abrahamo promiſſa fuerat in Iſaac longiſſima nepotum clariſſimorum poſteritas; ſed & requiſitum ab illo fuerat, quòd Iſaac in holocauſtum Domino offerret. Quid tunc ſenex? De nocte conſurgit Geneſ. 22. filium excitat, & cum filio pergit in montem, ligna parat, aram ſtruit, ignem apponit, filium ligat, gladium exerit, & iamiam percuſſurus voce Angeli cohibetur dicentis: *Quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito, benedicam tibi, & multiplicabo ſemẽ tuum ſicut ſtellas*. Ecce firmantur Abrahamo promiſſiones diuinæ: ecce vt illi datur filius ex quo lucidiſſimi nepotes auo fiant. Sed cur mirer? Omnia ad holocauſtum pertinẽtia fuerat in filio executus, nihil prætermiſerat, vnde ſibi meruit impleri promiſſiones diuinas. Pulchrè aiebat Diu. Gen. 22.

Aug. apud Lypp. *Parce Abraham, inquit Angelus, parricida ſine crimine parce. Ego, quod inſſeram, vt obtuliſſes, accepi. In voto probaui, quod in facto tenui. Acceptaui votum, nec repuli ſacrificium. Perfecta ſunt omnia, & ſalua ſunt vniuerſa*. Quid pulchrius? Pondera ſemel, & ter illam auream ſententiam, nimirũ: *Perfecta ſunt omnia, & ſalua ſunt vniuerſa*: vbi nullo relicto omnia holocauſti perfecit, ſaluas ſibi omnes diuinas promiſſiones aſſeruit. Sic amat Deus à ſuis omnia officia virtutis cõpleri, vt nullũ prætermittant. Hinc Iudic. c. 2. ait: *Abierũt filij Iſrael vnuſquiſq; in poſſeſſionẽ ſuam, vt obtinerent eã, ſeruierántque Domino cunctis diebus eius*. Orig. legit: *Seruierúntque Domino cunctis diebus Ieſu*. Expende illud: *Cunctis diebus Ieſu*. Nullus enim Ieſu dies, nulla Ieſu virtus prætermittẽda eſt illi, qui gratũ amat Deo præbere officium. Ait Orig. ho. 1. in Iudic. *In his omnibus diebus Ieſu Domino ſerui es. Nõ vult Scriptura ſancta, vt aliquas virtutes habeas, & alias negligas, ſed vt omnibus his virtutibus adornatus, & in earum actibus poſitus Deo ſeruias*. Nihil prorſus remittendum eſt ex his, quæ ad Dei poſſunt ſpectare ſeruitium. Nec minimus actus virtutum contemnendus eſt, ſed vel minima omnia perficiat, qui ad Deum feſtinat. Hoc tibi perſuade, quòd nihil tuum reſerues, ex quo non nitaris aliquod ſeruitium Deo præbere. Habes Luc. 7. Magdalenam, quæ afferens alabaſtrum Aug. Iudic. 2. Orig. Luc. 7.

alabaſtrum vnguenti, & ſtans retro Ieſum: *Lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguẽto vngebat.* Sed & Matth.
Matt. 26 26. dicitur de illa: *Acceſſit ad Ieſum mulier habens alabaſtrum vnguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.* Quid tunc? Ait ibi Ieſus: *Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mũdo, dicetur, quod hæc fecerit in memoriam eius.* Apud Lucam vnguento vngebat Magdalena, & non audit, quod facinus ſuum prædicabitur in toto mundo; quod audit apud Matthæũ. Et cur potius à Matthæo dicitur, quod Magdalenæ facinus prædicabitur? Nónne, & vtrobique vnguentum pretioſum afferebat? Cur, & vtrobique non ei ad æqualem commendationem cedit? In primo dicitur, quòd afferens alabaſtrum, de eius vnguento vngebat Domini pedes, non explicatur ibi, quòd non remaneret in vaſe aliquid vnguenti: at in ſecundo plena totius vnguenti effuſio notatur. *Effudit* enim, quidquid in vaſe erat, nihil ibi relinquens, nihil, nec guttã reſeruans, quæ in Dei obſequium non effunderetur. Quod facinus præ illi maiorem commendationem, &
Orig. prædicationem meruit. Vnde Origen. homil. 35. in in Matth. *De muliere ſecundum Lucam non eſt dictum: Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit Euangelium hoc in toto mundo, dicetur, quod fecit hæc in memoriã eius. De muliere autem ſecundum Matthæum hoc ſcriptum eſt. Iuſtum enim erat, non de illa, quæ vnxerat pedes, ſed de hac, quæ vnguentum effuderat ſuper caput eius, dici: Vbicunque prædicatum fuerit Euangelium hoc in toto mũdo, dicetur, quod fecit hæc in memoriam eius.* Inſignis enim commendatio illud facinus ſpectare debebat, quo ſe totum vnguenti vas effunderet in Dei obſequium; vt nec minima pars illius in vaſe remaneret. Huc trahe dicta ſuprà tom. 1. lib. 2. cap. 1. §. 29.

Exod. 10. Dixit Pharao ad Moyſem: Recede à me, & caue, ne vltra videas faciem meam. Quocunque die apparueris mihi, morieris. Reſpondit Moyſes: Ita fiat, vt locutus es: non videbo vltrà faciem tuam.

Exod. 11. Et exiuit à Pharaone iratus nimis.

§. XVII.

Quæ à ſanctis in peccatores veniunt execrationes timendæ ſunt, vt quæ impleri ſoleant.

NOn ait Moyſes ad Pharaonem: *Ita faciam, vt locutus es*, ſed, *ita fiat*, quaſi imprecans tyranno malum, quod ipſe ſibi volebat, ne amplius placabilis in Regiam propheta veniret. Et vt Moyſes imprecatur, ſic prorſus euenit, non amplius Pharao vidit Moyſem ad ſalutem, ſed iam iam periturus illum vidit. Tremẽdæ equidem ſuorum imprecationes, & execrationes, quæ
4. Reg. 1. à ſanctis veniunt, vt peccatores percutiant. Sic 4 Reg. 1. ait Elias ad quinquagenarium: *Deſcendat ignis de cœlo, & deuoret te. Deſcendit itaque ignis*, &c. Et ibi capit. 4. vidit Eliſæus pueros irridentes, *& maledixit eis in nomine Domini: egreſſique ſunt duo vrſi*, &c. Sic Petrus
Actor. 5. Actor. 5. ad Saphiram: *Ecce pedes eorum, qui ſepelierunt virum tuum ad oſtium, & efferent te*: & ita factum eſt,
Act. 13. Paul. Actor. 13. ad Magum: *Eris cæcus, non videns Solem vſque ad tempus. Et confeſtim cecidit ſuper eum caligo.*
Athan. Quid plura? Ait ad hæc diuus Athanaſius apud Anaſtaſ. Nicenum, qu. 75. *Vides quemadmodum Deus ſuos honorans famulos, exaudit famulos, exaudit preces eorum, & execrationem. Facit enim eorum voluntatem, & exaudit eorum orationem.* Execrationes à iuſtis prolatæ in malos, à Deo ſtatim ſolent executioni mandari. Nec raro quidquid iuſtus imprecatur, Deus operatur. Ea quo
Eccleſ. 4. aiebat Eccleſiaſticus cap. 4. *Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio illius, exaudiet autem eum, qui fecit illum.* Miratur forſan Theologus hoc aſſertum, quòd dicatur Deus gratas præbere aures maledicentibus, execrantibus. Et qualiter Deo poteſt eſſe grata maledictio, & execratio? Sanè, ſi maledictio à iuſto virtutis zelo extorta ſit, ea grata eſt Deo, & quàm primùm executioni mandatur. Huc Carthuſ. in Carthuſ.
præſenti: *Oratio pauperis imprecantis tibi ex zelo iuſtitiæ mala pœnalia, per quæ corrigaris in hac vita, exaudietur à Domino.* Sic efficax eſt iuſtorum execratio, exequente Domino quicquid petunt ſancti aduersùs eos, qui nolunt recedere à peccatis. Vt meritò dicat D. Athanaſ. Athan.
vbi ſuprà: *Sic ergo ſanctis, bonis quidem hominibus, & piis ſunt luminaria, & ſalutares, vt Dominus dixit ad eos, vos eſtis lux mundi, & ſal terræ. Sceleratis autem, & iniquis, exitioſi, & conciliatores ſupplicium. Sicut Sol ſanos quidem oculos illuminat, imbecillos autem obſcurat, & facit caligare.* Sic ibi.

§. XVIII.

Diuinorum contemptus à manſuetiſſimis quibuſque iram trahit.

QVis Moyſe manſuetior? De illo tamen dicitur: *Exiuit à Pharaone iratus nimis.* Solet enim contemptus diuinorum manſuetiſſimus quoſque ad iram prouocare. Petrus Actor. 5. poſt percuſſum Ananiam Actor. 5.
ait etiam ad eius vxorem: *Ecce pedes eorum, qui ſepelierunt virum tuum ad oſtium, & efferent te.* Quid ſeuerius? Vt ſceleratos videt Petrus alioquin manſuetus ſtatim illos internecioni tradidit. Vnde tanta ſeueritas in Petro? Oecumenius ait: *Nouit contemptus diuinorum eum* OEcum.
quoque in iram incendere, qui ab ira alienus. Non nouum eſt, quòd vel manſuetiſſimos, & ab omni ira alienos in iram trahat diuinorum contemptus. Puer erat Dauid paſtoritiis curis innutritus, nullam arenam, nullam pugnam viderat, verum vbi audit blaſphemum Philiſthæũ totus arma, bella, mortéſq; aſpirat, aitque 1. Re- 1. Reg. 17
gũ 17. *Nunc vadam, & auferam opprobrium populi*, &c. Nunc vadam, ait paſtor, qui nil nouerat niſi paſtorales cantilenas, qui nil viderat niſi inſtrumenta pacis, qui adhuc puer erat, quietus, & manſuetus ea corde. Quid puero cum bellis, cum rixis? Pulchrè D. Baſil. Seleuc. Baſ. Sel.
ait orat. 15. *Dum Deo contumelia dicitur, ecquis in pugnã non armetur?* Et quidem vel pacis ſtudioſiſſimum diuinorum contemptus trahet in rixas. Phinees Sacerdos erat & Sacerdotis filius, & vt Sacerdos, ſic ſola meditabatur pacifica, ſolam ſpectabat populi ſalutem. Dumtamen nefandum ſtuprum committitur à Zambri arrepto pugione ſcortatores occidit. Num. 25. *Arrepto* Num 25
pugione ingreſſus eſt poſt virum Iſraëlitem in lupanar, & perfodit ambos. Quid pugio cum Sacerdote? Quid cum Leuita homicidium? Sacerdotium manſuetudinis, & placabilitatis eſt index; ſed Dei contemptus etiam pacatiſſimos trahit in rixas. D. Baſil. Magnus ſerm. de Ira, D. Baſil.
fatur: *Phinees mitis, ac manſuetus, exiſtens poſtquam ſtuprum Sambri, & ſcorti Madianitidis vidit, adeóque impudenter admiſſum, vt nec tam turpe ſpectaculum occultari vellent, minimè tam indignum ſpectaculum paſſus, ira, vt oportebat, vſus, protinus vtrumque trucidauit*: Sic iuſta ira rapiuntur etiam manſuetiſſimi, vbi in Deum apparet iniuria.

CAPVT IX.

Primogenitorum Ægyptiorum mors.

Textus Hiſtoriæ.

EXtremam Ægyptiorum plagam diuinitùs inſpirata ſacra antecedunt, quæ vt Ægyptiis exitium, ſic Iſraëlitis monſtrant incolumitatem. Dies decimaquarta menſis Niſan, vergente Sole ad occaſum, conſtituta ſacris erat: hoſtia, ſiue agnus, ſiue hœdus à decima

Digitized by Google

ma eiuſdem menſis die comparatus, omni carens labe, ab omni ſpurcitia mundus, vnius non excedens ætatis annum. Cùm lucebat decimus dies, à ſingulis familiis ſinguli agnelli quærebantur, ſi familia numeroſa erat, ipſa abſumebat ſacrum; ſin minus ex commodiſſima æde euocabantur, qui ſufficerent edendis agninis carnibus. Lectas victimas excipit decimæquartæ diei veſper, qui Solem habet ſeſe in occaſum præcipitantem: & ſuperueniens paterfamilias qua decet Sacerdotem munditie Deo facit. Confeſtim iugulato agno pellis detrahitur, inteſtina dantur aquis, vt poſt lotionē torreri poſſint, nam ſanctas carnes vel lixari, vel non perfectè aſſas eſſe, nefas habebatur. Tunc manu hyſopi ramum tenent, victimæ cruore aſperſus luſtralibus vndis fores irrorat, acceperant enim efficacis eſſe tutelæ, ſi agni cruor ſupremis domus liminibus eſſet impoſitus. Poſtquam ritè paratis agnis cum capite, & pedibus & inteſtinis, prunæ ardentes ſubiectæ erant, menſa adornatur ſuccis lactucarum aggreſtium amaris, panibus azymis, qui per ſeptem dies appoſiti, vt feſtinatum diſceſſum, & captiuitatis ærumnas repræſentarent. Adſunt conuiuæ nitentes baculis, aptè præcincti, ſimiles profecturis; qui ſic feſtinatò vorant carnes agni, vt oſſibus omnino parcant. Nullus de Iſraëlitica plebe excluditur; alienigenas omnes conuiuium arcet, pluréſq; libertas vicina, quàm agni eſus acciebat ad ſacrū.

Interea procedens nox Iſraëlitarū ſpes fouet, Ægyptios in ſomnum relaxat, cùm ſubitò diſcurrentiū hominum fremitus tota vrbe percrebuit. Horrendis inſomniis excitati ſentire incipiunt Ægyptij ſpicula inſolentiſſimæ cladis; & eo terribilior erat, quòd inter ipſas tenebras clarius per omnes domos graſſabatur. Ob oculos parentū primogeniti filij neci dantur; nulla domus, nec Regis aula vitat percuſſoris telum, niſi cuius limina ſacri pecoris ſanguine purpuraſcunt. Videres rem miram; qui apud Ægyptios ſic ſitit ſanguinem, vt omnes primogenitos mactet; apud Iſraëlitas vnius agniculi cruore exſaciatus, nulli infert damnum. Sic iam ediſcebat diuinæ iuſtitiæ rigor exſaciari immaculato ſanguine. Nec mora, aſtiterunt à Pharaone ſerui ad Moyſis fores, qui eum à Rege vocari admonerent. Conſurgit alacer, & vt erat præcinctus, tot ictibus emollito occurrit tyranno. Nec diu ſubſtitit; iubebat Rex, iubebant tumultuariè purpurati, quàm primùm Iſraëlitarum profectionem parari, omnia illorum aſportari, nihil relinqui, quod poſſet tantam ſuſtentare cladem. Accedebāt Ægyptij omnes, qui multis rogabant, imò extorquebāt profectionis celeritatē; adeò vt poſtulantibus confeſtim cōmodarent pretioſa quæque vaſa argenti, & auri, pretioſas etiam veſtes, & ornatus, quib. feſtos Domino dies Iſraëlitæ celebrarēt.

PARS VNICA.

Moralis circa textus literam.

VT ſumus in Dei paſchate, ſiue tranſitu; ſic neceſſum eſt, vt nos tranſeamus, ſi tantæ cladis, & ſalutis exemplo poſſimus & carnis primogenita iugulare, & animæ ſalutem comparare.

Exod. 12. Decima die mēſis huius tollat vnuſquiſque agnū per familias, & domos ſuas. Sin autē minor eſt numerus, vt ſufficere poſſit ad veſcēdum agnum, aſſumat vicinum ſuum, qui coniunctus eſt domui eius, iuxta numerum animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni.

§. I.

Quæ à Deo in nos veniunt in hac vita micæ ſunt, & guttæ reſpectu eorum, quæ in cælo manent.

VT totus quantus erat Chriſtus nobis datus exprimeretur, agnū proponi lex iubet: ſic enim inquit: *Tollat vnuſquiſque agnum per domos, & familias ſuas.* Adumbrabatur in agno Chriſtus, vt concors eſt omniū ſanctorum ſententia. Et cur in agno Chriſtus? Quando Chriſti bona, & præcellentiæ adeò magnæ ſunt, & diuinæ, & ſuper omnem creaturarū captum, cur in paruo agnello præſignantur? Sanè, qui infinitæ magnitudinis eſt, vt paruus agnellus nobis in præſenti proponitur, vt ſciamus parua eſſe omnia, quæ in hac lacrymarum valle ad nos è Ieſu veniunt, reſpectu eorū, quæ nos in cœlo manent. Huc ſpectat illa ſponſi diuini vox Cant. 5. *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea; quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.* Expende, quæ prætendat Dominus, vt ab ſponſa ſuſcipiatur, nimirùm ait: *Caput meum plenum eſt rore, & cincinni guttis.* Solas guttulas roris prætendis, & vis, vt tibi oſtium aperiatur? Cur ſolas guttulas memoras? Abundātiùs Pſ. 35. vbi ait: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Hîc torrēs, ibi gutta datur, cur non magis ſemper torrens inundat? Cur, qui torrentes habet, guttas porrigit? Torrentes ſunt in patria; verùm in hoc ſæculo gutta eſt, mica eſt parua, quam ex Deo percipere poſſunt ſancti. Sic Nyſſen. hom. 11. in Cant. *Non poteſt enim fieri, vt qui ingreſſus fuerit adyta eorum, quæ vires humanas ſuperant, nec cadunt ſub contemplationem, deueniat ad imbrem aliquem, aut torrentem cognitionis: ſed præclarè cum eo agetur, ſi quibuſdam exilibus cognitionibus irroret eum veritas. Quarum vnuſquiſque, quantum capere poteſt, hauriens ex occultis theſauris, nobis quidem fiunt fluuij pleni aquis. Si res autem ſpectetur veritas, ſunt guttæ roris.* Planè gutta eſt, quæ de cœleſti theſauro huc ad nos venit. In cœlo potabimur voluptatum torrente; in hac valle miſeriæ magnum eſt, ſi paruis guttulis implemur.

Cant. 5.

Pſal. 35.

Nyſſ.

§. II.

Maxima creaturarum vix vni homini ſufficiunt, Ieſus autem omnibus ſufficit.

SIngulæ familiæ ſingulos agnos tollere iubentur, cùm dicit: *Tollat vnuſquiſque agnum per familias*, &c. Vt enim plures erant liberandi, ſic plures agni apponebantur pro illis, quando pro vniuerſo mundo vnus erat agnus apponendus, nempe Chriſtus. Et cur ſimiliter non ſolus vnus agnus apponebatur pro toto populo Iſraëlitico? Poſſet & vnius agniculi eſſe hoſtia, & vnius agniculi ſanguine omnia Iſraëlitarum limina poſſent inringi, quando vel minima quæque tinctura ſufficeret Angelis pro indemnitatis ſigno. Cur ergo tot agni quæruntur, ad quid tanta agnorum multitudo, vt ſinguli agni reſpondeant ſingulis familiis? Sumebantur ij agni de creaturarum paſcuis, quarum maxima nec vni ſufficiunt, verùm ille agnus à montibus æternis deſcendens, & vnus & ſimplex, infinitis licèt hominibus ſufficit. Ait D. Gaudent. tract. 2. in Exod. *In vmbra illius legalis paſcha non vnus agnus occidebatur, ſed plures. Singuli enim occidebantur per domos, nam ſufficere vnus non poterat vniuerſis. In hac veritate, qua ſumus, vnus pro omnibus mortuus eſt: & idem per ſingulas Eccleſiarum domos in miſterio panis, ac vini, reficit immolatus, viuificat creditus, conſecratus ſanctificat conſecratos. Hæc agni caro; hic ſanguis eſt.* Non equidem quæ à creaturis veniunt, & ſi plura, & ſi maxima, & præſtantiſſima ſint, ſufficiunt vel vni. Ille, qui à Deo venit, & Deus eſt, agnus vnus cùm ſit, & omnes implet, & pro omnibus liberandis, ditandiſque ſufficit. Hæc agni caro eſt, quæ pro toto expoſita mundo, pro toto abundat. Vt Iſaac à morte liberaretur Gen. 22. *Leuauit Abraham oculos ſuos, viditque poſt tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſumens obtulit holocauſtum pro filio.* Itaque non agnus, ſed aries oſtenditur Abrahamo offerendus pro filio; & aries oblatus vnum Iſaacum liberat. Sed Ioan. 1. de Ieſu ait: *Ecce agnus Dei, ecce*

Gaud.

Gen. 22.

qui

qui tollis peccatum mundi. Pro vno Iſaac aries proponitur, & vnus agnus pro toto mundo. Et quidem quæ à creaturis ſunt,& ſi magna, vix vni ſufficiunt; cùm diuinus agnellus & vnus, & paruus totum Orbem reſerat in ſalutem. Quò ſpectans D.Ephræm ſer.de Abrah. [D. Ephr.] fatur: *Aries in virgulto Sabec ſuſpenſus myſticè ſolum liberauit Iſaac: at agnus Dei in cruce ſuſpenſus mundum à morte,& inferno liberauit.* Caue homo creaturas,quæ & ſi videantur bonis affluere,vix vni ſufficiunt,& ſi alius venerit, vacuus apud illas remanebit. In hoc diuiniſſimo agno Ieſu non vnus,aut alius, ſed vniuerſi,qui venerint omnia integra habebunt. Celebris eſt apud Ioannem c.4.probatica piſcina, quæ iuxta probaticæ ethymologiam ouis dicebatur: huius aquam mouebat quãdoque Angelus,& ſanatiua virtute implebat.Quid tunc? *Qui prior deſcendebat in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat.* Ecce tota illa aquarum ſanatiuarum commotio per Angelum facta in vno ſtagnabatur, ſi poſt hunc alius accedebat,& infirmus manebat,& miſerabilis. [D.Tho.] Ex quo ſapienter D. Thom.in cat. ait: *Nunc autem vnuſquiſque accedere poteſt, non enim Angelus eſt, qui turbat aquã,ſed Angelorum Dominus,qui omnia operatur: ſed & ſi Orbis terrarum vniuerſus veniat, gratia non conſumitur, ſed ſimilis manet.* Vbi diuiniſſimus agnus eſt, qui operatur, neſcit in vno ſtagnari, ſed ita abundat,vt licèt Orbis vniuerſus accedat, non redibit vacuus; potẽs eſt enim noſter agnus vniuerſos ſatiare.

§. III.

Primæua nuditas,& infirmitas tollitur ſub ſacris epulis.

NOn de lignis,vt in paradiſo,ſed de gregibus vitales eſcas Deus parari præcipit. Quippe ait: *Tollat vnuſquiſque agnum.* Cur non magis pomum de vitali arbore iubet decerpi?Cur vt in paradiſo viuidas arbores non proponit, ſed magis amat agnum de grege? Sanè in nullo aptius,quàm in agno nuditas,& infirmitas ſub arbore contracta oſtenditur tollenda. Ex quo [Naz.] Naz. orat.2.in Paſc.ait: *Quocirca agnus quidem accipitur, propter innocentiam veteriſque nuditatis indumentũ: talis enim eſt victima pro nobis cæſa, quæ incorruptionis indumentum, vt re vera eſt, appellatur.* Fortè inuenire poſſemus in aliis,vnde infirmitati noſtræ cõſuleremus per eſum; in aliis vnde conſuleremus nuditati per indumentum; qui ſimul eſum, & indumentum præbeat ſolus agnus eſt. Meritò ergo ſub figura agni monſtratur nobis in ferculo, qui & eſum contra infirmitatem, & contra nuditatem immortale præbeat indumentum. [Pſal. 64. Hieron.] Quò forſan reſpiciens Pſal. 64. ait: *Induti ſunt arietes ouiũ,& valles abundabunt frumento.* Prima legit D.Hier. *Veſtiuntur greges agnis*; & conſequenter ex Hebræo ponitur: *Et valles veſtiuntur frumento.* Ecce tibi,& frumentum,& agnus,qui veſtiant nos,qui aduersùs nuditatem offerant veſtimenta. Nec amplius deſinit nos dubitare Arnobius,de quo agno,ſiue de quo frumento glorioſè homo veſtietur, quippe ibi ait: *Et conualles abundabunt frumento corporis Chriſti. Quod quando accipiunt, clamabunt arietes, & oues ſimul hymnum dicentes Chriſto Filio Dei.* Fœlix Eccleſia,in qua & agnus eſt,& frumentum eſt, nempe Chriſtus Filius Dei, de cuius menſa,& humana infirmitas excluderur,& nuditas veſtietur. [Baruch.] Huc traho verba Baruch c. 5. *Exue te Ieruſalem ſtola luctus,& vexationis tuæ,& indue te decore,& honore eius,quæ à Deo tibi eſt ſempiterna gloria. Circundabit te diploide à Deo iuſtitia, & impone mitram capiti tuo honoris æterni. Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in te, qui ſub cœlo eſt.* Sanè oſtendit propheta Ieruſalem renouatã, multóque ſplendore,multáque gloria veſtitam,ne amplius vlla appareat nuditas in ea. Quam ornatus pompam à Deo veniſſe aſſerit, qui glorioſo ſplendore ſuos alumnos veſtit. Sed qui Deus tam ſplendentia veſtimẽta dedit? Accipite argutiſſimam notionem Dei ſub veſtientis,nimirùm: *Qui ſub cœlo eſt*; quippe Deus, qui ſub cœlo eſt,eſt Deus ſub panis,& vini ſpeciebus,iuxta quam ſpeciem minimè in cœlo eſt. Proh fœlix homo, qui ad hunc Deum accedis,qui ſub frumenti ſpeciebus eſt, ſub quibus non eſt in cœlo, ſed ſub cœlo eſt,ſed apud nos eſt, fallat,niſi inde fœdam nuditatem abieceris, candidiſſimáque ſtola veſtieris, qua inter glorioſos cœli ciues poſſis apparere. Ad hæc ſunt trahenda dicta tom.3.in Euang.lib. 14.c.10.§.30.

§. IV.

Miſericordia in pauperes maxima diſpoſitio eſt ad carnem Chriſti ſumendam.

IN tanti agni epulo,id Deus ſatagit,vt nos faciat pauperum recordari.Quippe ait: *Aſſumat vicinum,* &c. Totúmque agni epulum plenum eſt excitatiuis miſericordiæ in pauperes. Id, quod notans Theodoretus fatur: [Theod.] *Iuſſit tot ad eſum agni conuenire, quantum ſatis eſſet, vt fraternum amorem, atque erga pauperes miſericordiam illos doceret. Ob id hortatur,vt quæ ſuperfuerint, comburantur, neque in craſtinum diem conſeruentur, vt hac ratione cogeret Iudæos, vt ad feſti diei communionem egentes conuocarent.* Sic tota agni mẽſa plena erat eis cæremoniis,quæ agni conuiuas impellerent in miſericordiam pauperum.Nec miror,quando ad diuiniſſimi agni epulum, nulla virtute morali magis aptatur homo, quàm ſi pauperũ impleatur charitate. Cantatiſſima eſt Abrahami hiſtoria ex Gen.18. vbi tribus peregrinis occurrit, & vt notat Paulus, tres videns,vnum adorauit. [Gen. 18.] Vnum equidem è tribus Filium Dei agnouit,quem vt ſuſciperet,& conuiuium, & hoſpitium peregrinis pararet, Saram monet de aptandis panibus, de menſa iuſtruenda: *Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum,* &c. Agnitum Filium Dei ad tabernaculi oſtium relinquit, & ipſe per ſe vadit, vt vitulum afferat peregrinis cibandis. Cur non magis Filio Dei excipiendo adſtat? Cur à tanto domino auellitur,vt rem faciat,quam poterant famuli præſtare? Equidem ſciebat bonus Abrahamus tunc perfectè parari, vt diuiniſſimum exciperet agnum, ſi per ſe eſcas peregrinis aptaret.Pulchrè D.Chryſ. hom. de Ioannis [Chryſoſt.] decollat.ait: *Abraham in aduentu Angelorum feſtinauit ad boues,& tulit vitulum,vt acciperet agnum.* Quid pulchrius? Erat, qui excipiebatur, agnus Dei, qui tollit mundi peccatum, erat agnus Dei pro mundo ſacrificandus, erat agnus ab origine mundi occiſus, penes quem erat ſolutio ſignaculorum,& Scripturarum. Vt autem tantum agnum intra ſuam domum ſuſciperet Abrahamus, nihil diligentius curauit, quàm adducto vitulo menſam peregrinis parare: *Tulit vitulum,vt acciperet agnum.* Sic de appoſito cibo pauperibus, optimè præparamur,vt agnum diuiniſſimum intra mentis noſtræ domum excipiamus. Apud Lucam c.19. Zachæus [Luc. 19.] publicanus excepit in domo ſua Ieſum.Quid tunc? *Et cum viderent,omnes murmurabant, dicentes: quod ad hominem peccatorem diuertiſſet. Stans autem Zachæus dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Dominẽ,do pauperibus,*&c.Murmurant Phariſæi de eo,quòd Ieſus apud notiſſimum peccatorem maneret, & tantæ murmurationi quid reſpondet Euangeliſta? Vnum illis obiicit Zachæum ipſum dicentem; *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus*; dum enim quis oſtenditur pauperibus benignus iniuriosè cenſetur indignus ad ſuſcipiendum Chriſtum. Pro quo Diuus Laurent. Nouarienſis hom. de Pœnit. fatur: [Laur.] *Indignantur quidem,& imputare conantur, quòd Dominus ad peccatorem diuerterit. Sed quid Dominus ad eos? Amen dico vobis, quod hodie ſalus facta eſt domui Zachæi, eo quod ſit filius Abrahæ. Non audiſtis, quid dixit? Dimidium ſubſtãtiæ meæ do pauperibus. Nõ vidiſtis,quia publicanus eſt factus indigẽtium præſul,& homo forenſis meruit eſſe filius Abrahæ?* Equidem vbi pauperum curator

Zachæus oſtenditur, immeritò non cenſetur dignus diuiniſſimi agni recipiendi, quem ille indignè recipit, qui à pauperum compaſſione eſt alienus. Vt illi aptem
Amos 6. illud Amos c. 6. *Væ, qui ſeparati eſtis in diem malum, & appropinquatis ſolio iniquitatis,* &c. *Qui comeditis agnum de grege. Qui canitis ad vocem pſalterij: ſicut Dauid putauerunt ſe habere vaſa cantici. Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti. & nihil patiebantur ſuper contritionem Ioſeph.* Ecce malum hominum reproborum, cùm multi ſint in pſalmis, in eſu diuiniſſimi agni, in pauperum, & afflictorum compaſſione, & amore
Mat. 23. prorſus nulli ſunt. Quos ſpectabat Dominus apud Mat. 23. *Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis, quæ grauiora ſunt legis, iudicium, & miſericordiam,* &c. D. Gaudent. tract. 2. in Exod. legit: *Et relinquitis, quæ fortiora ſunt,* &c. Itaque miſeri Phariſæi relictis miſericordiæ operibus, quæ ſunt inter fortiora legis, multi erant in aliis adimplendis, quo æterno væ digni erant.

Exod. 12. Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus. Iuxta quem ritum tolletis, & hoedum, & ſeruabitis eum vſque ad quartam decimam diem menſis huius, immolabitque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſraël ad veſperam.

§. V.

Ieſus immolatus nobis ſuæ matris patrocinium acquiſiuit, vt ſaluari poſſimus.

IMmaculatus agnus, & *maſculus, & anniculus* immolandus proponitur, anniculus, inquam, nimirùm, qui ad aliquos dies primi anni pertineat. Sed non in omnibus diebus primi anni aptus eſt agnus, vt immoletur,
Exod. 22. Lue. 22. ait enim Exod. 22. *Septem diebus ſit cum matre ſua: die octaua reddet illum mihi.* Et Leuitic. 22. *Septem diebus erunt ſub vberibus matris ſuæ; die autem octaua, & deinceps offerri poterunt Domino.* Itaque tunc ſolùm licebat agnum Deo litari, cùm prius per ſeptem ſaltem dies vberibus matris eſſet infixus, nec niſi de ſeptiduo matris conuictu agnus aliquis fiebat victima. Et cur niſi de vberibus matris per ſeptiduũ hauſtis agnus permittebatur ad aras venire. Exprimebatur ibi diuiniſſimus agnus Ieſus, qui in oblatione ſua nobis matris ſuæ lac, matris ſuæ acquiſiuit patrocinium, quo poſſemus viue-
C. Zeno. re. Ex quo aiebat D. Zeno lib. 3. ſer. 30. *Primus vos non aries, ſed agnus excepit, qui veſtram nuditatem velleris ſui nouo candore veſtiuit; qui ſuum lac beatum hiantibus veſtris labris indulgenter infundit:* Ecce tibi cur agnus, cur ab vberibus matris veniat in ſacrificium? Vt dum nos excipit agnus, ſuum lac beatum, quod ipſe de matre hauſit, noſtris labris inſtillet. Non niſi lacte materno potus diuiniſſimus agnus aras ſubit; vt & nos de ſeruitute accipiat, & quod de matre hauſit, nobis tribuat. Pergis, diuine Agne, ad victimã, qua homines de morte eripias in viam, & pergis materno lacte potus, vt idipſum maternum lac, nempe maternum amorem, maternum patrocinium, nobis acquiras, nobis præbeas tua
Ioan. 19. veſcentibus pretioſa carne. Hinc Ioann. 19. vbi iam agnus diuinus erat in cruce immolatus, dicitur: *Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalene. Cum vidiſſet ergo Ieſus matrẽ, & diſcipulum ſtantem, quẽ diligebat, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua.* Cur non magis fœminam fœminis cõmendat? Cur relictis mulieribus placuit matrem cõmendare Ioanni? Sanè vt non fœminæ, ſed Ioannes vnà cum Ieſu myſticum abſumpſerat agnum, ibique immaculati agni præſumpſerat ſanguinem, ſic & diuiniſſimus agnus Ioanni applicuit ſingulariter fauorem,
Arnold. & patrocinium matris. Ait Arnoldus Carnotenſ. tractatu in hæc verba: *Diſcipulus, qui in cœna dominica cernical ſibi in pectore magiſtri aptauit ecce iterum alio priuilegio honoratur, & poſt illud reclinatorium in quo viderat: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, officina illa, in qua Verbum caro factum eſt, diligenter a filio ei commendatur. Vices filij naturalis filius accipit adoptiuus.* Ecce tibi à cœna agni veniens Ioannes vt maternum fauorem ex agno accipit, qui amato diſcipulo vbera, id eſt, matris patrocinium pandit. Neſcit diuiniſſimus agnus de matris vberibus lac haurire, quin ſimul illo cæteros homines ſibi adhærentes alat. Quò ſpectat illud Cant. 4. ad Mariam dictum; *Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in liliis.* Duo Cant. 4.
vbera habebat Dei mater, vt cæteræ matres habent: ſed hoc mirum, quòd illorum lacte duo dicantur hinnuli, duo filij ali. Nónne Mariæ vnicus filius erat? Nõne vnicus agnus pependit ab vberibus tantæ matris? Vnde ergo duo agni dicuntur illius lacte potari? Equidem vnicus erat agnus Mariæ matri, ſed qui eo ipſo, quòd eius ſugebat vbera, cæteros omnes ſibi adhærentes faciebat virgineis fauoribus abundare. Ait Guilliel. Guilliel.
Abbas apud Delrium. *Sicut matris viſcera ſibi Ieſus ſanctificauerat, quibus vnicus portaretur, ſic etiam materna ſibi ſanctificauit vbera, quibus vnicus aleretur. Porro eo ipſo, quod Maria ſibi magnum illum hinnulum corporaliter genuit; duos ſibi hinnulos ſpiritualiter adoptauit. Siquidem per hoc, quod facta eſt Verbi mater corporalis, facta eſt membrorum eius mater ſpiritualis: per hoc quod caput noſtrum ſecundùm carnem concepit, membra eius lacte pietatis alenda ſuſcepit.* Ecce tibi vt diuiniſſimus agnus in matre fecit & ſibi & nobis lac pietatis abundare. Fœlix, qui huic agno concorporalis fit, & per fidem, & per Euchariſtiæ cibum: fallar, niſi inde habeat materno pietatis lacte, & patrocinio in vitam ſuſtentari.

§. VI.

Temporis prærogatiua parui momenti eſt apud Deum & cordatos viros.

QVi in aliis præſtantiarum generibus ſumma requirebat ab agno ſuo, in genere temporis, & antiquitatis minima requiſiuit. Quippe ait: *Erit autẽ agnus, abſque macula, maſculus, anniculus.* In præſtantia puritatis ſummum eſt, quod omni, vel minima labe careat; in vigore naturæ illud etiam eſt præſtantiſſimum, quod in ſexu maſculo intelligitur. Verum in genere antiquitatis, & temporis, quidquid claudi poteſt intra vnius anni curriculum, non dubito, quin ſit è minimis. Cur ergo, qui in re puritatis, & vigoris ſumma requiſiuit in immolando agniculo; in re antiquitatis, & temporis contentus eſt minimis? Sanè vbi ſuppetunt præſtantiæ virtutum, & fortitudinum, parui momenti eſt temporis, & antiquitatis prærogatiua apud concordatos viros. Hinc notandus eſt aſtus ſanctiſſimi Iacobi, qui cùm amaret Ioſephum ſupra omnes filios, vt cæterorum inuidiam falleret, cauſam ſui amoris in Ioſepho præmonſtrabat, quæ nullius ponderis oſtenderet prærogatiuã, nimirùm quòd eſſet ſenis filius. Sic Gen. 37. Gen. 37.
Iſraël autem diligebat Ioſeph ſuper omnes filios eo quod in ſenectute genuiſſet eum. Et ſanè quòd non ea eſſet cauſa præcipua paternæ prælationis, vel inde patet, quòd cùm magis ſenex eſſet, genuerit Beniaminum, & nihilominus ſuper hunc etiam diligebat Ioſephum. Quãdo ergo hæc non erat cauſa prælationis, cur, vt cauſa proponebatur à parente? Quærebat prudens pater cauſam minus inuidioſam fratribus aliis, & quæ minoris reputaretur ab illis, & ideò ad id recurrit, quod eſſet ſenectutis filius, antiquitatis alumnus. Ait D. Chryſ. epiſt. Chryſoſt.
8. ad Olympian: *Amabat, inquit, eum propterea, quoniam filius ſenectutis erat ei. Hoc autem legiſlator ſcripſit, ſicut ego arbitror, non quod verè erant, ſed ipſam patris cogitationẽ, & occaſionem exponens. Nam cum videret infantem inuidiam ſuſtinere: curare hunc affectum in fratribus,*

bus volent, finxit cauſam dilectionis, quæ non magnam ei inuidiam generaret. Acueretur inuidia fratrum, ſi Ioſeph præferretur illis ob ſuauiores mores, ob præſtantiores virtutes, at quòd præferatur ob prærogatiuam auitæ antiquitatis; quod inuideant ibi, oihil manet, quando hæc præſtãtia oullius momenti eſt apud viros cordatos. Hinc damnata eſt illorum operariorum præſumptio, qui ob temporis prærogatiuam maiori æſtimatione apud prudentem patremfamilias haberi optabant. Ait enim Matth. c. 20. *Dicit Dominus vineæ procuratori ſuo. Voca operarios, & redde illis mercedem: incipiens à nouiſſimis vſque ad primos. Cùm veniſſent ergo, qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios. Venientes autem & primi, arbitrati ſunt, quod plus eſſent accepturi, acceperunt autem, & ipſi ſingulos denarios. Et accipientes murmurabant,* &c. Quaſi murmuratores repelluntur, qui querebantur, quod eorum antiquitas non attendebatur, nec vlla temporis aduentus ſui ratio habebatur. Et cur non magis hoc in iis attendit nobilis paterfamilias, vt illis antiquioris laboris plus honoris habeat? Erat tunc diſtributio mercedis laborantium, quam vt bonus paterfamilias diſtribuat, quidquid virtutis eſt, verique laboris maximè attendit; parum autem curat, aut vt melius dicam, nihili æſtimat temporis prærogatiuam, quæ minimè eſt in noſtra poteſtate. Imperfectus hom. 34. in Matth. fatur: *Si in hominis eſſet potentia quando naſceretur prius, aut poſtea: iuſta ratione primam habebit mercedem, qui prius naſci voluit, ſecundam autem qui poſtea venit ad vitam: nunc autem cùm in Dei ſit poteſtate quando hominem producat in mundum, nec illi ſibi priorem honorem defendere debent, qui prius nati ſunt, nec ille contemptibilior, qui poſtea.* Non equidem eſt voluntatis humanæ facinus, quod prius in vitam venerit, nec quod antiquitatis gaudeat ſtemmate, ideò apud iuſtum, prudentémque cenſorem nequiret ſibi plus laudis, plus honoris quis ob antiquitatem ſibi defendit, quando honor, & laus res eſt veræ virtutis, verique laboris, non temporis, quod minimè conſiſtit in facultate hominis viuentis.

Mat. 20.

Imperf.

§. VII.

Quod à primis incunabulis bonum ebibiſti, firmiter vſque in finem ſolet durare.

QVando immolandus agnus figurabat Chriſtum, non miror, quod petatur, quòd ſit *abſque macula, & maſculus*; prorſus enim immacularum, & fortiſſimũ repræſentabat. At id valde mirandum, quod *anniculus* petatur. Cur anniculus? Cur verò non magis antiquus dierum? De diuiniſſimo agno locutus Daniel c. 7. ait: *Antiquus dierum ſedit*: ſed & eius maturitatem expendens Ioan. Apocal. 1. notat, quod *capilli eius erant candidi*. Et quando verus agnus longiſſimè ætatis refert maturitatem, cur in agno myſtico requiritur, quòd anniculus ſit, & in primis vitæ diebus appareat in aris? Eadem prorſus eſt in agno ſacro, & ſenectus, & infantia; quæ enim infantia immaculatæ vitæ datur, nihil ipſa in ſe excludit ſenilis maturitatis; nec in ſenili maturitate non eadem apparet ſancta infantia. Quò refero illud ex Pſal. 2. ſumptum à D. Paul. ad Hebræos cap. 5. de Chriſto Domino, cui reſurgenti à ſepolcro, vt concors eſt patrum ſententia cum Paulo, ait Pater: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Et ſanè cùm mortuus erat Ieſus, in matura erat conſtitutus ætate, in qua ætatis maturitate reſurgebat à mortuis, cur ergo de illo ſic pater tunc loquitur, quaſi de infante, qui tunc primum naſcebatur? Sic tunc erat infans, vt poſſet recẽs natus reputari? Equidem ea erat Chriſti Domini non parua commendatio, quam à primo conceptionis inſtanti ebiberat ſanctitatem, eam ſic conſeruatus eſt, vt vel in ætate maturiori, adhuc recens videretur tota illa infantilis ſanctitas. Quicquid in primo ingreſſu mundi tenuit, id ipſum in vltimo ingreſſu habuit, ne quid infantilis virtutis in ætate maturiori deficeret, nec maturæ ætatis in infantili. Quò reſpiciens D. Leo aiebat ſerm. 7. in Epiphan. inquit: *Diſpoſitos dies ſub perſecutione inchoauit, & ſub perſecutione finiuit, nec puero tolerantia paſſionis, nec paſſuro defuit manſueto puerilis.* Ecce tibi, vt nihil puerilis virtutis defuit Ieſu, vbi in plenitudine temporis ad mortem ibat. Inter ipſos maturitatis annos adhuc recẽns viſebatur manſuetudo illa infantilis, quam à primis vnguiculis ebiberat. Sic firmatur in agnis Chriſti, quæ ab initio ætatis virtus ſugitur. In tribus illis credentium patribus Abraham, Iſaac, & Iacob, illud notandum inuenio, quod Abraham, & Iacob natiuitatis ſuæ nomina mutarint, vt qui Abram vocabatur, diceretur Abraham, & qui Iacob fuerit, Iſraël dictus. Solius Iſaac nomen immutabile permanſit: ſic Gen. 17. *Sarai vxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram, & benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus ſum,* &c. *Vocabis nomen eius Iſaac.* Ecce & nomen Iſaac maturat apparere, vel ante conceptionem illius, & nihilominus perſeuerat cum illo vſque in finem vitæ. Et cur nomen Iſaac ſic perſeuerat, quando Abram, & Iacobi nomina habent finem? Nomen Iſaac maturauit apparere intèr paternas benedictiones, & virtutes, quod autem in virtute apparere maturat, in ea ſolet apparere vſque in finem. Ait Procop. in Gloſſa ibi: *Vt autem Iſaacus ſit ſanctior, vnà cum patre, & matre benedicitur. Vt legitimè, & ſanctus naſcatur, naſcitur ex vtroque parente benedicto. Nec in ſilentio prætereundum, quod inde ex vtero id nomen Iſaacus geſtat. Hinc eius nomen non mutatur, vt accidit Abraham, & Iacob.* Ex maturata benedictione, & ſanctitate cum primo vitæ halito ſuſcepta, habet Iſaac quod nec benedictionis ſignum, quod erat in nomine, amittat, perſeuerat enim quodcunque virtutis inſigne à prima ætate ſuſcipitur. Vide plura tom. 4. in Euang. lib. 16. c. 19. §. 2.

Pſal. 2.

D. Leo.

Gen. 17.

Procop.

§. VIII.

Noſtri à mundo exitus tempus non repentinum accidat, nec inopinatum.

ANtequam paſchalis tranſitus accidiſſet, & exeundum eſſet Hebræis ab Ægypto, per quatuor dierum ſpatium iubetur agnus domi aſſeruari. Sic qui monuit agnum tollendum decima die menſis, nunc ait: *Et ſeruabitis eum vſque ad quartam decimam diem menſis huius,* &c. Et cur tandiu antè diſceſſum iubetur agnus, qui in ipſo exitu abſumendus erat, domi aſſeruati? Erat agnus quaſi ipſius exitus viaticum, qui domi aſſeruatus, crebrò exeundi tempus ob oculos poneret, nec ſineret nos tantæ profectionis non recordari, ad illámque non parati. Ad hæc pulchrè Rupert. lib. 2. in Exod. c. 3. inquit: *Vt quid tandiu antè tollitis, tanto tempore ſeruaturi? Videlicet, vt dum ille præſto eſt, cauſa quoque eius corda veſtra ſolicitet, ne ſitis immemores, nec imparati, quia tranſeundum eſt, dum ille tot ante diebus de profectione paranda vos admonet. Quoties enim ille balatum emittit, toties quaſi tuba ſonitus exituras caſtrorum acies excitet.* Ne tanti exitus dies, vel hora repentina, aut inopinata accidat, datur agnus excitatiuus, qui tandiu domi aſſeruatus, vel balatibus ſuis faciat homines inſtãtis profectionis recordari, nec illam obliuiſci patiatur. Quid plura? Hoc Deus ſolicitè in nobis ſatagit, ne ſimus immemores, quia tranſeundum nobis eſt, quia diſcedendum ab hac lacrymarum valle; quin potius domi habeamus plura illius diei excitatiua, quæ nos in memoriam inſtantis profectionis trahant. Cùm Dominus amicum Lazarum in vitam vocabat, dicit Ioann. cap. 11. *Quod exiit ligatus manibus, & pedibus inſtitis.* Mortem ipſam tulerat Dominus ab amico, & patitur in illo manere mortis ligamina, An qui mortem expulit, non potuiſſet & auferre funereas

Rupert.

Ioan. 11.

faces? Cur permittis adhuc in mortis ligaminibus eſſe illum, quem à morte rapis? Dei erat mortem ab amico tollere; ſed non erat Dei illa auferre, quæ facerent eum Baſil. Sel. mortis perpetuò recordari. Ait D. Baſil. Sel. orat. 35. *Chriſti virtute exiliebat quatriduanus mortuus lethi ſigna circumferens, & exuta morte ſepulcralem ornatum non exuerat.* Non tollit ea Deus, per quæ nobis mors ob oculos obuerſatur; tollit mortem; ſed patitur eſſe in amicis ſigna mortis, quæ corda ſolicitent, quæ non ſinant nos eſſe immemores, nec imparatos, quia exeundum eſt ab hac vita mortali. Hinc Ieſus non dum ſolùm, ſed in ſeipſis habere mortis excitatiua docet ſuos Matt. 6. alumnos Matth. 6. inquiens: *Si quis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Sed qualem crucem habet homo, quæ illi tollenda ſit, ne ſine illa gradum faciat ad Deum? Hæc eſt cuiuſque mors, & vitæ exitus, qui præ oculis habendus, & quaſi frequenti manu attrectandus eſt illis, qui velint ad Deum pergere. Ait Chryſoſt. enim D. Chryſoſt. orat. Sanctæ crucis in media Quadrag. habita apud Patrem Gretherum tom. 2. de cruce. *Quid verò ſibi vult dictum illud: Tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Num vt omnis portemus lignum? Nequaquam. Sed vt ad pericula ſimus prompti, ſanguinem noſtrũ in animis noſtris circumferentes paratis in ſingulos dies ad mortem, ita omnia agentes, quaſi nunquam vitam noſtram vſque ad veſperam duraturam, ſed certiſſimè nos morituros arbitremur.* Hæc eſt nobis crux tollenda; nimirùm, quod noſtram mortem, noſtrum ſanguinem ob oculos circumferamus, & in breui nos morituros arbitremur. Chryſoſt. Quid inde? Id ipſe Chryſoſtomus docet adhuc præfata verba luculentiùs premẽs. *Quid verò eſt, tollat? Adeò ſit promptus ad cædem, vt qui eam portat. Tam paratus vt ille, qui crucem iam fert humeris, tam vicinum morti ſeſe æſtimet. Talem omnes obſtupeſcunt. In hoc vera libertas poſita eſt. Nihil enim mortem tam fugat, quàm mortis contemptus.* Itaque vel quaſi in humeris habeat mortis ſigna, mortis ſyndones funereas, qui ad Deum pergit, & velit perterrefacere poteſtates rebelles. Nec miror, quòd à Deo veniat, quòd & domi, & humeris mortis excitatiua portemus, quando nec orationem patitur à ſuis fundi, quin mortis recordentur. Vndè Matt. 6. Matth. 6. in oratione Dominica illud petimus: *Adue-* D. Cyril. *niat regnum tuum.* Vbi D. Cyril. in cat. D. Thom. in c. 9. Lucæ, ait: *Mandauit autem, & in oratione petere illud tempus re vera terribile, vt ſciant, quòd viuere decet eos non remiſſe.* Sic in omnibus vult Deus nos eſſe memores terribilis huius exitus.

§. IX.

Quod ſemel opere completurus es, id ſæpè animo perfice, quo multum apud Deum creſcis.

A Die decima vſque ad decimamquartam agnus immolandus domi manebat, iuxta legem, quæ cauit: *Seruabitis vſque in quartamdecimam*, &c. Et cur tandiu ante immolationem domi ſeruabatur, niſi vt ſæpe illum videntes ſæpe animo offerrent, quem ſemel erant opere oblaturi Deo? Eſt hoc magni apud Deum quæſtus, quod pluries perficias animo rem, quam ope- Gen. 4. re ſemel perficis. Hinc Gen. 4. dum Abel Deo agnum præſtantiſſimum offerebat, non prius Deus agnum vidit, quàm Abelem videret, quippè ait: *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.* Et quid erat in Abele, quod reſpicerent à Domino antequam eius munera reſpicerentur? Sanè, erant in Abelis animo frequentia vota de offerendis muneribus; offerebat enim & bis, & ter, & ſepties mente ſua agnum, quem poſtea opere obtulit Baſil. Sel. Deo. Hunc ſpectans D. Baſil. Sel. orat. 14. ait: *Res Abelis dilucidè deprædicauit Scriptura, quendam iuſtitiæ caracterem poſteritati delineans, quod mentem Deo dono dediſſet ante donum, quòd Deum, qui proſpicit in proſpectus antewiſa dona, inuiſibilibus donariis oblectaſſet.* Proh verum iuſtitiæ caractarem! Non miror, quod Abel raperet ad ſe Deum, & magni apud Deum æſtimaretur, quippe ante dona opere exhibita, multa inuiſibiliter in animo offerebat. Singulis horis, ſinguliſque momentis per tempus antecedens mente ſua mactabat Deo agnum, quem tandem manibus ſuper aram peremit. Huc veniat Chriſtianus, & diſcat non quieſcere in opere exteriùs exhibendo; ſed quod exhibiturus eſt corporaliter ſemel, mente, & animo frequenter prius exhibeat Deo. Hoc ſanè magni apud Deum quæſtus eſt; imò hoc ingens beneficiũ à Deo in nos deſcendit, quòd repetitis votis vnius operis poſſimus immensè augere mer- 1. Cor. 15 cedem. Hoc faciebat Paul. 1. ad Corinth. 15. inquiens: *Quotidie morior.* Et ſanè vno ſolùm die mortem de facto oppetiit; ſed quam ſemel laturus erat mortem, ſæpe in dies animo perferebat, ſe crebrò mẽte ſua Deo deuouens, & vitam offerens; quo penè in immenſum eius merita creſcebant. Ex quo D. Chryſ. hom. de Feſto Chryſoſt. crucis, in media Quadrag. apud Gretherum tom. 2. ſic monet noſtrorum quemquam: *Nónne tibi à natura mors decreta eſt? Licet tibi, ſi velis, millies pro Domino mori. Hic enim gratiæ mos eſt, egeſtatem amicorum ad magnas euehere diuitias, propter liberalitatem Domini, qui non modo rerum euentu, ſed voluntate, propoſitóque certantium coronas metitur.* Hic equidem gratiæ mos eſt, hæc eſt Dei noſtri liberalitas in nos profecta, quæ in exiguis, & paucis operibus facit abundare coronarum ſegetes; ſi quæ ſemel opere exhibentur, crebris votis, & propoſitis repetitis antea offerantur in mente. Sic Ieſus ante crucis exhibitionem myſticam crucem agebat Mat. 26. Matth. 26. aiens: *Hic eſt calix ſanguinis mei*, &c. De quo Nyſſen. Nyſſen. hom. 5. de Reſurr. *Per ineffabilem ſacrificij modum præoccupat impetum violentorum, ac ſeſe in oblationem, & victimam offert Sacerdos ſimul, & agnus.* Incruento animo, incruentis ſignis præoccupabat prius agere, quæ poſtea cruentiſſimè erant operanda. Sic in horto mente tractans negotia crucis ſanguinem ſudabat, ait Luc. 22. enim Lucas 22. *Factus eſt ſudor eius, ſicut gutta ſangui-* Hildeb. *nis.* De quo Hildebertus Turonen. in verſibus de Miſſa, ait: *Sanguineus ſudor. Crux fuit ante crucem.* Antequam humeris crucem ſuſtentaret, mille modis eam animo, mentéque tractabat, & offerebat patri. Vt diſcamus: & nos ſæpius mente offerre, quæ ſemel operi dabimus.

Exod. 12. Et ſument de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtrumque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantum aſſum igni. Caput cum pedibus eius, & inteſtinis vorabitis, nec remanebit ex eo quicquam vſque mane. Si quid reſiduum fuerit, igne comburetis.

§. X.

Diuina epula ſub memoria paſſionis, & crucis vt valeant.

IN poſtibus oſtiorum ſanguis agni ponitur, dum comeditur agnus, quippè ait: *Sument de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtrumque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Et edent carnes*, &c. Ecce tibi vt ſimul ſanguis in poſtibus rubet, & ſacri agni caro in ferculo comedentes ſatiat. Et id quidem meritò, quando de ſanguinolento crucis ligno habent diuinæ epulæ, quod nunquam deſinant fideles ſuos ſaturare. Mihi crede, non experietur defectum in ſacro conuiuio, qui ſub crucis dominicæ recordatione illud reuerẽter capit. Huc ſpectat hiſtoria mulieris Sareptanæ, quæ fameſcenti Eliæ ait 3. Reg. 17. *Non habeo* 3. Reg. 17 *panem,*

panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farina in hydria,& paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illud mihi, & filio meo. Sic mulier ſuam paupertatem prædicabat, & oſtendebat farinam adeò paruam ſibi eſſe, quæ ſub dunbus lignis coqui poſſet. Quid tunc propheta? *Ad quam Elias ait: Noli timere,ſed vade,& fac,ſicut dixiſti:veruntamen mihi primum fac de ipſa farinula ſubcinericium panem paruulum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo facies poſtea. Hac autem dicit Dominus Deus Iſrael: Hydria farina non deficiet,*&c. Expende hæc,nimirùm: *Hydria farina non deficiet:* non equidem deficiet hydria farinæ, quæ ſub duobus lignis facienda erat Deo; vt hinc intelligas, quàm nullum experieris defectum in cœleſti epulo, quod ſub recordatione tenera viuifici ligni crucis comederis. *Cyr. Alex.* De quo dicebat D. Cyrill. Alexand. lib. 8. in Ioann.cap.57. *Duo ligna colligens mulier Sareptana,prophetam domo ſuſcipit,atque ſine olei, farinaque ſua diminutione aliquandiu victitauit. Cruce inſignita mens cœleſti alimonia, & Spiritus ſancti gratia affatim paſcitur.* Abundat ſemper in ſacris epulis paſtio,vbi abũdat dominicæ crucis recordatio. Vis homo, nequid tibi deficiat ſalutare in epulo diuino? collige duo ligna, recole,quid tranſuerſis crucis lignis affixus ſuſtinuit Dominus, & ſub hac memoria tibi conuiuium para: & *Ioan. 6.* fallar,niſi tibi abundent gratiæ ſalutares. Ioann. 6. poſt multitudinem ingentem quinque panibus ſaturatam, Apoſtoli collegerunt reliquias: *Et impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum,*&c. Sanè de Iudaico populo *Pſal. 80.* dicebat Pſalm. 80. *Manus eius in cophino ſeruierunt.* Quando ergo ſub Moyſe in cophino ſeruiebant Iſraëlitæ,cur ſub Apoſtolis in cophino recipiunt alimoniã? Vt oſtenderetur quantum crucis prædicatio poſſit ad *D. Amb.* præſtandam cœleſtem alimoniam. Ait enim D. Ambr. lib. 9. in Luc. *Populus, qui ante lutum in cophinis colligebat,hic iam per crucem Chriſti vita cœleſtis operatur alimoniam.* Facit crux Chriſti,vt vbi erat lutum ſeruitutis, abundet cœleſtis alimonia. Hinc Sacerdos menſam ſibi ſacram paraturus in Miſſæ canone,ſic incipit: *Te igitur clementiſſime Pater,per Ieſum Chriſtum Filium tuum Dominum noſtrum ſupplices rogamus, ac petimus. Vti accepta habeas,& benedicas hæc dona,hæc munera,hæc ſancta.* Quo ter ſigno crucis ſuper oblata repetito ſeſe ad myſterium peragendum parat. Et cur neceſſum eſt ter ſignum crucis ſuper oblata repetere? Salutiferæ crucis recordatio in conuiuium diuinum meritò trahitur, quæ indeficientes tanti epuli gratias faciat. Quò ſpectans Hildebertus Turonenſis carmine de officio Miſſæ,fatur:

Quippe velut quædam cruor eſt,meminiſſe cruoris,
Huius nos memores crux iterata facit.
Mentio mortis adeſt,vbicunque perennibus eſcis
Imprimis vncta manus myſtica ſigna crucis.

Expende ab illis: *Vbicunque perennibus eſcis,*&c. Sapienter enim,quæ ſub crucis recordatione paratur, perennis eſca vocatur. Vix vnde deficiat habet eſcæ gratia, quæ crucis recordatione accipitur à manducante. Quis neget crucem dominicam multum Eucbariſtico cibo *Ezech. 41* inſeruire? Ezech. 41. *Altaris lignei trium cubitorum altitudo,& longitudo eius duorum cubitorum,* &c. *Et locutus eſt ad me. Hac eſt menſa coram Domino.* Altaris lignei menſuram meminit,& de illo ait: *Hac eſt menſa coram Domino,* vt oſtendat,quantum faciat lignum crucis ad menſam hanc Euchariſtiæ, quæ ex cruce habet, quo *Rupert.* placeat Domino. Rupert. in Ezech. cap. 27. *Totum altaris Sacramentum de ligno conſtat viuifica crucis, quia totius ſacrificij ſumma eſt paſſio eius, qui pro omni mundo ſemetipſum ſuper lignum crucis ſacrificauit. Et hac eſt menſa coram Domino ſola,& vnica.* Sic ibi: quippè crux fecit Euchariſtiam eſſe menſam vnicam Domino. Et *Heſych.* Heſychius in 2. Leuit. ait: *Crux carnem crucifixi,qua ante paſſionem eſus videbatur inepta,poſt aptam fecit; ſi enim non fuiſſet crucifixus,ſacrificium corporis eius non comederetur.* Huc trahe dicta tom. 1. in Euang. lib. 3. c. 8. §. 25.

§. XI.

Crux Chriſti libertatis ſignum.

COmedebatur agnus à profecturis ex Ægypto, & comedebatur igne aſſus, & cum panibus azymis, quæ abruptam profectionem oſtendebant. Et dum ſic profectio in ferculis exprimebatur, poſtes domus exteriores ſanguine linebantur. Et cur poſtes ſanguine rubebant? Ait: *Sument de ſanguine eius, ac ponent ſuper vtramque poſtem,* nullo enim melius, quàm cruento crucis ligno occurrens iam libertas exprimebatur. Huc ſpectans Macharius Philadelphienſis Archiep. orat. de Exaltat. Crucis, ait: *Etenim conceſſam nobis,crucis merito, & munere plenam admiratione libertatem tota hæc hiſtoria præmonſtrat.* Quidquid de ligno ſanguinolento dicitur,eò tendit,vt dominicæ crucis virtus dicatur, ſub qua maxima Orbis libertas plaudit. Nunquam enim crux non indicat libertatem. Ex quo Iſaiæ cap. 46. de *Iſai 46.* Deo dicitur: *Vocans ab Oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ.* Quæ Chaldæus refert ad Iudæos ex ſeruitute ad libertatem vocatos, ait enim: *Iudæos quaſi auem ex captiuitate Babylonica reducam,* &c. Sed cur vocatus in libertatem comparat aui,viróque,aiens: *Vocans ab Oriente auem,virum volũtatis meæ?* Meritò,& auem,& virum in libertatem vocat,quando inter omnia viuentia,& auis extenſis pennis, & homo extenſis brachiis crucem repræſentant,vt videas quam ſit cruci anexa noſtra libertas. Ex quo ait D. Metho- *D. Meth.* dius orat. in ſanctam crucem, quã habes apud Grethſ. tom. 2. *Vniuerſa creatura libertatis cauſa hoc ſigno crucis inſignita eſt. Nam & volatilia in altum ſubuolantia crucis figuram expanſione alarum adumbrant; itémque homo expanſis manibus eandem repræſentat.* Itáque vt homo,& auis expanſis brachiis crucem repræſentant, ſic in libertatem vocantur,nequit enim vbi eſt crucis ſignum, non eſſe inſigne libertatis. Hinc Paulus 1. ad Corinth. *1. Cor. 7.* 7. clamat: *Pretio empti eſtis, nolite fieri ſerui hominum.* Prius ob oculos ponit pretium ſanguinis, quo ſub haſta crucis empti ſumus, & inde infert abſurditatem ſeruitutis humanæ, quaſi de cruce nil citiùs, quàm libertas veniat. Vnde D. Chryſoſt. orat. in ſanctam cru- *Chryſoſt.* cem apud Grethſerum tom. 2. ait: *Liquido autem exploratum vobis eſt,quænam ſint illa,quæ libertatem nobis præbent;quippè qui beatum Paulum clamantem, & ad competentem nobis libertatem nos inducentem audiueritis; At qua ratione id facit? Dominica crucis,& ſanguinis nos commonefaciendo his verbis. Pretio enim eſtis,nolite fieri ſerui hominum.* Et quidem infœliciſſimus eſt, qui ſub tantis ſignis militat, ſi veram iam occurrentem libertatem non ſpectat,omníque ſe ſeruitute expedit.

§. XII.

Tunc Dominica carnis cibus nobis maximè ſalutaris, cùm ſic accipitur, quaſi non ampliùs nobis manendum ſit in mundo:

SIc edendus erat agnus, vt nihil eius poſſet in craſtinum reſeruari; quippè ſic lex cauet: *Nec remanebit ex eo quicquam vſque mane.* Meritò enim cauebat lex,ne comedentes tantum agnum cogitarent de craſtino;ſed magis crederent,quod nullo iam die ampliùs deberent in Ægypto morari. Sic comedat agni diuini carnes, qui velit eas ſalubriter manducere; nimirùm credat non ſibi ſupereſſe craſtinum,ſed quàm primùm ſibi eſſe à mundo euolandum. Hinc Ioann. 7. ait: *In* *Ioan 7.* *nouiſſimo autem die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & clamabat,dicens. Si quis ſitit,veniat ad me, & bibat.* Ecce tibi vt Ieſus ſeſe in ſalutare poculum offerat; ſed illud notandum, quod non ſe offert in poculum ſi-

rientibus primo die feſtiuitatis, nec mediis feſti diebus,ſed nouiſſimo iam currente die. Ait enim textus: *Nouiſſimo autem die magno*,&c. Cur Domine adeò ſero pocolum propinas ſalutarem? Cur noo magis eum oſtendebas in primo die, vel in die aliqno mediante? Cur in nouiſſimo tantæ ſalutis fontem aperis? Aperit in nouiſſimo, ne bibentes ſalutem cogitarent de feſto craſtioo, ſed prorſus de profectione, de reditu in patriam cogitarent. Hic eſt potus ſalutaris, qui ſic ſumitur,vt non cogitemus ſupereſſe craſtinum, ſed immediatè nobis eſſe ab hac vita migrandum. Pulchrè Diu.
Cyr. Ale. Cyrillus Alexand.lib.5.in Ioann.capite 10. fatur: *Medij dies feſti voluptatibus,& mundi negotiis potius, quàm Dei cultui adhibebantur. Nouiſſimus autem dies deliciis finem impoſuerat, cùm iam de reditu eſſet cogitandum. Itáque eo die tanquam cæteris commodiore ipſe fons vitæ exuberantiſſimus omnes, veram Dei cognationem habere deſiderantes,dulciter inuitat, vt ad ſe veniant, & bibant potum illum ſalutarem.* Expende,qui dies commodior ad potum ſalutarem præſtandum,nimirùm dies nouiſſimus,*cum iam de reditu cogitarent*. Vbi finitis omnibus nullus veniebat in mentem dies craſtinus ad manendum; ſed de reditu, & profectione iam inſtanti cogitabant,tunc opportunitas erat ſumendi potus ſalutaris. Et quidem proficit cœleſte conuiuium, cùm ſic ſumitur,vt con cogitemus de craſtino, ſed de pro-
3.Reg.19 fectione iam iam inſtanti. Elias excitatus, 3.Reg.19. *Reſpexit,& ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aqua,comedit ergo, & bibit, & rurſus obdormiuit.* Quid tunc? Rurſus eum excitat Angelus, & excitatum alloquitur,dicens: *Surge,comede.grandis enim tibi reſtat via. Qui cùm ſurrexiſſet, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vſque ad montem Dei Horeb.* Bis excitatur Elias,& bis comedit,ſed in primo cibo, nihil proficit, iterum ſomno traditur,& quaſi ſui oblitus manet. At in ſecundo cibo adeò roboratur, vt prorſus excuſſo ſomno poſſit vſque ad montem Dei penetrare. Cur ergo in primo cibo ſic defecit,& io ſecundo ſic roboratur? Sanè, in primo illo cibo nihil de profectione cogitat,nec audit,ſed quaſi diu acturus eſſet in illo loco,de pane comedit,& relinquit adhuc panem comedendum in craſtinum. In ſecundo autem cibo, vt audit de via ſtatim arripienda,ſic accedit ad panem,quaſi ſciat inde ſtatim abeundum ſibi eſſe ad montem Dei, nec ampliùs vllũ ibi ſibi ſumendũ panẽ, quo maximè
Abbul. in cibo roboratur. Ait Abul. q.6. *In primo nõ comedit totum panem,nec bibit totã aquam.ſed ſumpto modico de illo rediit ad ſaporem; Deus autem volens,quòd Elias recederet inde,iuſſit quòd Angelus excitaret eum,& quòd comederet, & biberet fortiter,& non ſperaret, quòd de eodẽ pane ſæpe comeſturus eſſet,ſed quòd nunc totum comederet, quia ambulaturus erat per magnam viam, & tunc Elias ſurgens comedit ad ſaturitatem, & ambulauit.* Dum cogitat Elias de craſtino,& in craſtinum,non modicam reſeruat cibi partem,putaos ibi ſibi adhuc manendum, tam parum cibo ſic ſumpto proficit, vt nec gradum faciat, ſed ſomno ſepultus maneat. Vt autem excitante Deo per Angelum audit de via facienda, & profectionem meditatur adeò citam, vt non liceat ibi vlterius veſci illo pane,tunc ſic edit, vt eius cibi fortitudine poſſet ad Deum euolare. Expendenda eoim ſunt maximè illa: *Non ſperaret,quòd de eodem pane ſæpe comeſturus eſſet*: quippè multum ad profectum facit,ſi cibum diuinum accipiamus, quaſi non ſperemus iterum nobis illum in hac vita accipiendum. Quò ſpectans Dominus
Matt. 26 Matth. 26. dum primum hoc cœleſte conuiuium parat: *Accepit panem,& benedixit,ac fregit; deditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite; Hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis,dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti,qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis*, &c. Expende, vt ſumens, & porrigens hunc diuinum panem, & calicem, nil citiùs afferat, quàm quod amplius in hac vita de illo non ſit bibiturus,quippè ait: *Non bibam amodo*, &c. Cur Domine, hæc aſſeris tantum habens calicem io manu? Crediderim voluiſſe oſtendere, qua mente nos debeamus accipere dominicum calicem,nimirùm, vt qui eum non iterum accepturi ſumus in hac vita; ſed ſtatim euolaturi ſimus ad Deum.

§. XIII.

Illa apud Deum virtus valet,quæ vel in aduerſis roboratur.

NOn ſemel cauet Deus, quòd agnus non aqua coquatur,ſed igne aſſetur,inquit enim: *Non comedetis ex eo crudum quid,nec coctum aqua,ſed tantum aſſum igne.* Et cur mauult Deus igne aſſum? Quæ igne aſſantur carnes, vel ipſo igne obdurantur, roborantur, quo exprimunt virtutem, quæ valde Deo placet, nimirùm,quæ vel io aduerſis ipſis roboratur. Ait D.Gre- D. Greg.
gorius Pap. apud Lyppom. *Quæ carnes agni aſſandæ ſunt,quia nimirum diſſoluit ignis carnes, quas aqua coxerit, quas vero ignis ſine aqua excoquit, roborat. Carnes itáque agni noſtri ignis excoxit,quia eum ipſa vis paſſionis illius ad reſurrectionem valentiorem reddidit, atque in incorruptionem roborauit.* Hoc habent carnes, quòd igni traditæ obdurẽtur, & roborentur,quòd habeant virtutes, quæ apud Deum magni volunt æſtimari. Similiter cauebat lex Leuit.2. *Cùm autem obtuleris ſacri-* Leuit. 2.
ficium coctum in clibano, de ſimila panes ſcilicet, &c. Ecce non vult Deus panes, niſi qui in clibano ardenti coquantur,vt oſtendat,quàm amet eos,qui ex aduerſis virtutem,& robur capiant. Ex quo dicebat Hildebertus Turonenſ.carmine de officio Miſſæ.

In clibano coctos panes altaribus offers
Si robur mentis nulla flagella mouent.

Tunc ſanè gratum te Deo offers, cùm inter flagella ſtas inconcuſſus; nec aliquid roboris inde perdis, ſed magis oſtenderis inuictus. Hinc placent,hinc cenſentur virtutes apud Deum, ſi aduerſitatibus cedant nullis. Hinc Ioann.cap.7. *Nondum erat ſpiritus datus, quia* Ioan. 7.
Ieſus nondum erat glorificatus. Quod non paruam quæſtionem facit Diu. Cyrillo Alexandrino: verum enim erat,quòd prophetæ locuti fuerant in Spiritu ſancto, & quòd Ioannes Baptiſta repletus eſſet Spiritu ſancto ab vtero matris ſuæ,vt Lucas capite 1.teſtatur. Quomodo ergo verum eſt, quod non eſſet ſpiritus datus, antequam Ieſus eſſet glorificatus? Equidem poſt Ieſu glorificationem deſcendens Spiritus ſanctus ſub ſpecie ignearum linguarum ſuper Apoſtolos, eos reddidit tentationibus,& aduerſitatibus inſuperabiles,quod maximè Deo placet. Ait Diuus Cyrillus Alexand. lib. D. Cyril
5.in Ioann.capite 10. *Fuit quidem, antequam glorificatus eſſet Chriſtus,pleriſque datus Spiritus ſanctus. Sed non ea apparitione, qua poſt glorificationem datus eſt. Nunquam enim antea in ſpecie linguarum ignearum apparuit Spiritus ſanctus;neque eos,in quos deſcendit, reddidit omnium linguarum peritos, & contra improborum perſecutiones impauidos, & fortes, vt poſt Chriſti Aſcenſionem reddidit Spiritus ſanctus Apoſtolos.* Meritò tunc diuini ſpiritus effectus apud Deum cenſeri incipiunt,cùm diuino ſub igne contra perſecutores ſæuiſſimos homines carni impauidi redduntur,& roborati. Sanè debet eſſe Dei ſeruus ſuperior omnibus aduerſis. Hinc Leuit.cap.10. *Locutus eſt Moyſes ad Aaron,& Eleazar, &* Leu. 10.
Ithamar filios eius: Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcindere,ne fortè moriamini. Et quidem ſub eorum oculis Aaronis filij,& fratres Eleazari cœleſtibus flammis fuerant abſumpti; & in tanta clade monentur,ne dolorem inſinuent. Et cur non doleat

pater

Procop. pater in tam acerba filiorum calamitate? Ait Procop. in Gloſſa: *Non permittis, vt habitus pontificum mutetur in luctu, etiamſi mortui fuerint homines tibi coniunctiſſimi. Nam amor Dei firmius nos obligat, & arctius tenet, quam amor, qui coniunctis perſonis eſt impertiendus.* Sic Deus non ſuſtinet in ſuis alumnis, quòd flagellis infirmeotor, & appareant imbecilles, ſed qui ſint ſuperiores omnibus illis. Tunc mihi crede Deum tibi maximè deuiocies, cùm imperterrito animo multa aduerſantia ſuſtines. Ioan. 9. Cæcus ille Ioann. 9. beneficium oculorum à Ieſu acceperat, ſed non acceperat diuinitatis ootitiam. Vt aotem adductus ad Phariſæos cum ignominia eiicitur, nec fraogitor eius affectus ad benefactorem ſuum, ait text. *Audiuit Ieſus, quia eiecerunt eum foras: & cùm inueniſſet eum, dixit ei. Tu credis in Filium Dei?* &c. D. Cyril. Vbi ſapienter D. Cyril. Alexand. lib. 6. in Ioan. cap. 20. *Quandiu inter Phariſæos fuit iſte, & ignominia ab eis non eſt paſſus, non ſe illis denuò exhibuit, ſed cùm primùm extra illorum eſt contubernium expulſus, & ignomiæ nota pro Chriſto affectus, protinus ſe illi Chriſtus præſentem oſtendit.* Sic valet apud Deum, qui imperterritè patitur aduerſitates pro Deo, & ignominias.

Exod. 12. Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinanter: Eſt enim Phaſe (id eſt) tranſitus Domini. Et tranſibo per terram Ægypti nocte illa, percutiámque omne primogenitum in terra Ægypti ab homine vſque ad pecus, & in cunctis diis Ægypti faciam iudicia ego Dominus. Erit autem ſanguis vobis in ſignum, in ædibus, in quibus eritis, & videbo ſanguinem, & tranſibo vos, nec erit in vobis plaga diſperdens, &c.

§. XIV.

Nihil contemnendum eſt de iis, quæ tranſituro tibi iam ab hoc mundo mandantur.

QVòd præcinctos, quòd calceatus, quòd tenens baculum manibus agnum comedas, mandabatur Iudæis. Ait enim: *Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus veſtris, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinanter.* Sed quo adducerentur Iodæi, vt tam prolixa mandata curarent? Ait textus: *Eſt enim Phaſe (id eſt) tranſitus*, &c. Vbi Gloſſa: *Eſt tranſitus, quia a filiis Iſraël ex Ægypto migrantibus primò celebratum eſt; nobis quoque migrandum eſt de tranſitoriis ad æterna.* Vbi autem aliquid tranſituris mandatur, id minimè contemnendum, ſed ſumma diligentia, Num. 31 & exactione procurandum. Ait Numer. 31. *Locutuſque eſt Dominus ad Moyſem, dicens: Vlciſcere prius filios Iſrael de Madianitis, & ſic colligeris ad populum tuum. Statímque Moyſes: Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam*, &c. Duo ex Deo audit Moyſes, & quòd moriturus iam ſit, & quòd vindicet Iſraëlitas de Madianitis, quod, vt audit, ſic ſtatim curat executioni mandare. Duces vocat, arma parat, bellum indicit, nihilque feſtinatæ pugnæ prætererire patitur. Cur bone, ſic iam ſenex, & moriturus ferues in arma? Quid morituro cum bellis? Cur non magis curas de exitu tuo, quàm de pugna paranda? Sanè mandata eſt illi pugnæ tractatio, vt inde ex hoc mundo tranſeat; quæ autem pro vitæ exitu mandantur, omni diligentia, & feſtinatione debent Procop. curari. Ait Procopius in Gloſſa: *Vltimum hoc negotium iniungit Dominus Moyſi. Iram enim Dei Madianitæ ſibi conciliarant. Non aſpernandum verò mandatum eſt, quod magnum aliquid ante obitum gerere, viaticúmque, ſeu ad vitæ exitum comparare ſuadet.* Et quidem ſapienter putat non aſpernendum eſſe mandatum, quo ante exitum aliqoid gerere, vel comparare monemur. Quis enim vel mediocriter ſapiens contemnat ea, quæ pro vitæ exitu parando faciunt? Hinc de Ieſu ait Ioaon. cap. 13. *Sciens Ieſus, quia venit hora eius, vt tranſeat ex hoc mundo ad Patrem; cum dilexiſſet ſuos, qui erant in hoc mundo, in finem dilexit eos.* Ioan. 13. Itaque qui ſemper dilexerat ſuos, vbi tranſitus de hoc mundo iostabat, eos in finem dilexit, hoc eſt, nihil prætermiſit, oihil contempſit eorum, quæ ad dilectionem erga eos oſteodendam faciebat. Decet enim tranſiturum de hoc mundo, oihil non facere ex iis, quæ ad Chriſtiani officium, obligatiouémque ſpectant. Ex quo dicebat ibi Theophylactus. *Cum autem mortis hora inſtaret, rem facit magnæ miſericordiæ, & condeſcenſionis plenam, mirámque erga diſcipulos præ ſe fert dilectionem. Nam cùm dilexiſſet eos, vſque in finem dilexit, hoc vult, quod nihil omiſerit eorum, quæ facere decet eum, qui multum diligit.* Theoph. Semper erga ſuos dilectionem impleuerat, vbi autem tranſitus appropinquauit, ſic curauit dilectionem implere, vt nec minimam exhibitionem eius prætererierit. Et meritò, nihil enim non magnum eſt, quo diſceſſuris mandatur. Exod. 16. *Manè quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum. Cúmque operuiſſet ſuperficiem terræ, apparuit in ſolitudine minutum*, &c. Exod. 16. Sed apud Luc. 14. dicitur: *Homo quidam fecit cœnam magnam.* Luc 14. Vtrobique cœleſte pabulum adumbratur, ſed in primo dicitur minutum apparuiſſe, in ſecundo non minutum, ſed quòd magnum oſtendebatur. Et cur quod in primo apparebat mioutum, in ſecundo cœna magna dicebatur? In cœoa intelligunt ſancti extremum vitæ tempus. Beda in præſenti, Theophylactus, & alij: quod ergo ad finem vitæ proponitur, non poteſt eſſe nō magnū. Parui forſan erit momenti, quod in mane ſummitur, hoc eſt, in integra valetudioe; at quod deficienti iam, & io extremis conſtituto datur, non pro minimo, ſed pro magno erit, ſi relinquatur.

§. XV.

Fœminarum cupiditas hominem liberum non patitur.

AD libertatem properantibus nil priùs de habitu præcipitur, quàm quòd præcincti ſint. Sic enim ait: *Renes veſtros accingetis*, &c. Nec miror, quod laſciui affectus conſtringantur in homine, qui ſeruitutem exuebat, & io libertatem properabat, vt enim libertas eſt in caſtitate, ſic in laſciuia eſt ſeruitus. Quò ſpectans Hildebertus Cænom. epiſt. 56. dicebat ſtatum hominis ante lapſum conſiderans: *Omnia ſubiecta homini, quandiu mulieri ſubiectus non fuit, cui poſtquam malè morigeratus eſt, cœpit ſuus non eſſe, & tot dominis ſeruire, quot vitiis.* Hildeb. Vide hominem antequàm mulieris ſeruiret cupediis, quàm altè dominabatur, qua omnia ſibi habebat ſubiecta! Verè liber tunc erat, verè Rex, qui ſuo omnia ſubiugabat imperio; at vbi mulieris voluntati morem gerit, ſtatim fit ſeruus, & regoum, & libertatem perdidit. Accipe duo, & ſeruitutis, & imperatoriæ libertatis exempla. Achab Rex erat, ſed dum Iezabelis amoribus tenetur, dicit de illo text. 3. Reg. 21. 3. Reg. 21 *Igitur non fuit alter talis ſicut Achab, qui venundatus eſt, vt faceret malum in conſpectu Domini; concitauit enim eū Iezabel vxor ſua.* Itaq; vbi Iezabel præualebat, concitabat miſerum Regem, vt venūdaretur, & fieret ſeruus; nihil enim non ſeruile poterat eſſe in homioe, quem fœminea volūtas teoebat. Sed Phinees homo priuatus erat, vt autem vidit Iſraëlitē luxoriæ vacantē Num. 25. Num. 25 *Arrepto pugione ingreſſus eſt poſt virum Iſraëlitem in lupanar, & perfodit ambos ſimul, virum ſcilicet, & mulierē.* Vnde viro priuato tanta libertas, & confidentia, vt ſic perctuteret reos? Sanè vt caſtus erat, ſic liber, ſic Rex, qui poſſit tales punire reos. Quò ſpectabat D. Iſid. Pel. Iſidor. lib. 3. epiſt. 159. aiens: *Sacerdotij ergo honore affectus eſt, qui huiuſmodi obſcœnitatem exciderat, vt qui imperatoriæ honeſtatis experimentum præbuiſſet.* Expende illud: *Imperatoriæ honeſtatis*, &c. Quippe dum punit reos,

imperium

impetlum quoddam in ſe ab honeſtate profectū oſtendebat. Eſt enim libertas, & imperium honeſtati annexum; vt ſeruitus miſera homines voluptarios, & mulieroſos premit. Eccleſiaſt. cap. 47. *Inclinaſti femora tua mulieribus. Poteſtatem habuiſti in corpore tuo.* Vaticana lectio ponit: *Subiugatus es in corpore tuo.* Alia lectio: *Vinci te corpore tuo paſſus es.* Nequit enim homo ab amoribus mulierum non venire in miſerā ſeruitutem. Quod in Salomone indigitans D. Chryſoſt. epiſt. 6. ad Theodorum ait: *Salomon iiſdem, quibus pater vitiis inuolutus, ob mulierum gratiam a paterno recedere auſus eſt Deo. Hinc aduerte, quam leue ſit, non vincere voluptatem cupiditatis: ſed peruertere ordinem naturæ, & virum genitum ſubiacere ſeruitio fœminarum.* Eſt ſemper ea indigna homine ſeruitus, qui ad regnum, & libertatem contendit. Verum à fœmina trahitur in viliſſimā ſeruitutē; & vtinam in ſolam ſeruitutem traheret, ſed quod peius eſt, non quieſcit, donec trahat in æternum ſupplicium. Aiebat fœmina Iobo cap. 2. *Benedic Deo, &* *Chryſoſt.* *morere.* Circa quæ ait D. Chryſ. hom. in Decollat. Ioan. Baptiſtæ: *Non ſufficiebat ei, quæ erat ad tempus, diſciplina: ſed etiam, & æternam conſiliabat ſupplicium.*

§. XVI.

Tranſitoriis bonis non nimiùm adhæreſcendum iis, qui ad exitum contendunt.

NOn minor præceptum de aſſando agno, de non frangendo oſſe, de panibus azymis, vbi omnes ad tranſeundum præcinctos contemplor: Cauet enim lex: *Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinanter.* Ecce tibi, vt præcincti, & parati ad feſtinatiſſimum iter monentur agnum comedere, quid mirum, quòd non permittantur oſſa eius confringere, & exſugere, nec panes ſaporare fermento? Qui enim ſie in tranſitu eſt, nimis curare res tranſitorias minimè debet. Pulchrè ad hæc aiebat *Procop.* Procop. in Gloſſa: *Quia feſtinatò eiiciebantur Ægypto, & feſtinantes faciebant iter, non abs re veſtiti more viatorum oniculam ederunt toſtam igne, ob temporis breuitatem; nec inter manducandū fregerunt oſſa, ſcrutantes medullas, quod faciunt otioſi. Nec iam eadem cauſa impulſi expectarunt, donec tota maſſa fermentaria fermentaretur.* Et meritò vbi in tranſitu ſunt, & feſtinatò coguntur Ægypto exire, non vacat nimis adhæreſcere rebus, vel æruendis medullis de oſſibus, vel ſaporibus condiendis inſtare. Quis non amens dū multis impelliteur, vt tranſeat, pertinaciter adhæret oſſi, vt infringat, & medullam capiat, vel longa condimentorū expectet ſpatia; Equidem quando ipſa noſtra conditione feſtinatò cogimur exite de mundo; & feſtinatiſſimum ſentimus vitæ noſtræ tranſitum, amentes ſumus, ſi nimis inhæreſcimus rebus temporariis, ſi vel ſaxa ſummo labore, & ſtudio rumpimus, vt terræ medullas eruamus, ſi toti in ſaparando palato incumbamus. Sanè apud Sapientes idem eſt viator, & qui non adhæreſcit rebus, per quas tranſit. Iob cap. 21. dicebat: *Interrogate* *D. Greg.* *quemlibet de viatoribus.* Quæ verba premens D. Greg. lib. 15. Moral. cap. 35. ait: *Viator quippe dicitur, qui in prætereuntibus ſæculi cor figere deſpicit.* Monſtrum eſſet, ſi viator, qui in feſtinatiſſimo tranſitu eſt, ad quem etiam vi potentis impellitur, & nilominùs cor figeret in prætereūtibus rebus. Id vel in amēte nequit *1. Cor. 7.* expectari. Vnde Paulus 1. ad Cor. 7. vel hoc argumento conficit, quàm leuiter mundialibus rebus vti debemus. *Hoc itaque dico, fratres: tempus breue eſt: reliquum eſt, vt & qui habent vxores tanquam non habentes ſint: & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non poſſidentes,* &c. Ecce vt perfunctoriè, & leuiter adminiſtrari velit humana omnia, ex eo ſolùm, quòd tempus breue eſt, quòd *Tertul.* velox tranſitus nobis decernitur. Ait Tertul. lib. de cultu fœmin. *Qui emunt, inquit, ſic agant, quaſi non poſſidentes. Cur ita? Quoniam præmiſerat, dicens: Tempus in collecto eſt.* Quando vel ipſum tempus vrget, & oſtēdit nos feſtinatiſſimos ad exitum, ſic ſolùm quaſi in tranſitu rebus humanis vacare debemus. Hinc de Ieſu Filio Dei locutus Petrus Act. 10. ait: *Vnxit eum Deus* *Act. 10.* *Spiritu ſancto, & virtute, qui per tranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos a Diabolo.* At de eodem ait Ioan. cap. 4. dum Samaritanæ conuerſionem ſpectat: *Fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem.* Hîc ſedet; ibi tranſit; & quando propter vnam Samaritanam ſedet, cur dicitur propter tot ſanandos non ſedere, ſed pertranſiſſe? In Samaritana bona ſpiritualia quærebantur, quibus Deus ſtudioſè attendere dignatur; & & ideò pro illis ſedet, & operam adhibet, & ſtudium maximum. In aliis autem ſolùm ſpectabantur corporales ſanitates; quibus vt oſtendatur Deus non multum intendens, in illis oſtenditur tranſiens. Ex quo D. Syneſ. epiſt. 57. aiebat: *Cum licebit, me ad inferiora de-* *Syneſ. 57* *mittam. Hoc eſt lenis cura, & animaduerſione ingens aliquod bonum efficiam: ita vt Deus ipſe ſeſe gerere ſolet: affici autem, & adhæreſcere penitùs, hoc demum malum eſt, quod neque natura Dei ſuſtinet, neque quiſquis ſeſe ad Dei exemplar componit.* Vt Dei eſt, non penitùs adhæreſcere temporalibus rebus, ſed illas leuiter tractare, ſic in illis tractandis pertranſiens oſtenditur. Nequit enim, qui in tranſitu eſt, rebus per quas tranſit, adhæreſcere. Hinc Moyſes vt ſecurum redderet Regem Edon, quod Iſraëlitæ ſui regni bonis parcerent, hoc ad illum mittit mandatum Num. 20. *Non ibimus per* *Num. 20* *agros, neque per vias, nō bibemus aquas de puteis tuis,* &c. *Tantum velociter tranſeamus.* Expende, vt promittit Moyſes in tranſitu ſe Edonis bona minimè tacturum. Et qui fieri poteſt, vt tot miletes in regno florentiſſimo ad nihil afficiantur, nulli rei percipiendæ incumbant? Id promittunt Verba illa: *Velociter tranſeamus.* Vbi enim in tranſitu veloci ſe promittunt futuros, prorſus credibile eſt, quod nihil ſtudioſè attingant. Sic aiebat Paul. 1. Cor. 9. *Qui in ſtudio currunt, ab omnibus* *1. Cor. 9.* *ſe abſtinent.* Facilè parcunt obiectis bonis, qui ſunt in ſtadij curſu. Quam promiſſionem miratus Philo in lib. *Quod Deus ſit immutabilis*, tot in illam exagitat cauſas admirationis ſuæ, quot ſe offerunt homini volenti mundialia quæque deſpicere. Sic enim ait: *O promiſſionem generoſam, & magnificam. Itane obſecro ſuperare, tranſire, quidquid in terra bonum cenſetur, poteritis? Nihilne veſtram properationem remorari poterit? Conſpectum diuitiarum auerſabimini? Maiorum dignitates deſpicietis? Gloriam prætercurretis tanquam rem viliſſimam? Sanitatem corporis, integritatem ſenſuum, pulchritudinem optabilem rebus, & cætera, quibus anima domus honeſtatur, tranſcurretis obiter, vt nihil horum referatis in bonorum ordinem? Olympia, cæleſtiſque animæ ſunt hæc inſignia.* Cum dicit *Olympia*, totum Olympij ſtadij nobis cum Paulo proponit ludum, in quo currentes nullis detinebantur bonis conſpectis in curſu, quin potius vel leuiter viſis, quæ ſe opponebāt, ocioſiſſimè præteribant. Sic ſanè qui rapido curſu fertur, qui feſtinato cogitur ire ad mortis metam præfixam, de Olympiæ mentis ductu, fallar, ſi velit temporariis hærere vllis.

§. XVII.

Per Euchariſticum Agnum ſumptum in deos tranſimus.

AGnus, qui comeditur, meritò dicitur Domini tranſitus, quando ait: *Eſt enim Phaſe id eſt tranſitus Domini*; vtpote, qui adumbrabat illum agnū, cuius cibus in Euchariſtia ſumptus nos in ſortem diuinam tranſire facit. Quippe ait Macharios orat. de Exaltat. *Machar.* Crucis apud Grethſerum: *Tota hæc hiſtoria diuinum agnum pro nobis immolatum, & myſticū illud paſcha, & totius*

mundi

Digitized by Google

mundi ſalutem euidenter præfigurat: Neque enim corporalis illa perceptio vitam cuſtodiebat, & in libertatem traducebat; at huius vera ſumptio, & communio immortalitatem, & filiorum adoptionem donans, & ex terreſtribus cœleſtes, Deóſque ex hominibus, eos, qui accipiunt, reddunt. Sanè diuiniſſimus Agnus Euchariſticus, minimè nos in natiua vilitate permanere ſinit; ſed de eius epulis ſic extollimur, vt proximi ad ſortem accedamus diuinam. Deus redditur, qui tanti Agni carnes participat; vt quantum ab illis diſtes, tantum à diuinitate alienus exiſtas. Hinc textus locutus de Heli ſeruis, qui ſacras carnes vi eripiebant offerentibus, inquit. 1. Reg. 2. *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines ſacrificio.* Expende quos detrahebant, nimirùm: *Detrahebant homines*; ideò homines dicuntur, quia à tanto detrahebantur ſacrificio; ſi enim non detraherentur, ſed ſacrificio vacarent, carniſque ſanctæ epulis aſſiſterent; non homines dicerentur, ſed Dij. Ait D. Greg. Papa lib. 2. expoſitionis cap. 2. *Et notandum, quia qui detrahuntur a ſacrificio, homines dicuntur, quia nimirùm, ſi in fidei noſtra vera confeſſione perſiſterent, hos diuinus ſermo filiorum Dei appellatione ſignaret.* Si non detraherentur à tanto myſterio fidei, ſed magis diuiniſſimi agni epulis inſiſterent, haud dubium quin in ſortem tranſirent diuinam.

1. Reg. 2.

D. Greg.

§. XVIII.

Bruta laſciuia opponitur Euchariſticis epulis.

Redeo ad id, quod niſi renibus præcinctis ad ſacri agni epulum admittuntur. Sic enim cauet: *Renes veſtros accingetis.* In quo ſingulariter oſtendebatur caſtigatio, & compreſſio brutæ laſciuiæ, quæ maximè opponitur epulis agni diuini. Præclarè ait Algerus lib. 1. de Sacramento cap. 22. *Ad edendum agnum lex dedit, in calceamentis cautelam, in baculo diſciplinam, in lactucis compunctionem, in feſtinatione deſiderij ardorem, in accinctis renibus abſtinentiam libidinis expreſſius induxit. Quia agnum Dei ſine macula, quia virginis eſt filius, luxurioſi, & inceſti ſumunt periculoſius: quia cum in Sacramento Chriſti ei vniri debeamus, nihil ſic aduerſatur paſſioni crucis, vt voluptas, nihil ſic eius vnioni, vt fornicaria ſocietatis vnitas.* Sanè multum debet ab immaculati agni aris diſtare pecuina voluptas, quem ille ſolus dignè manducat, & Deo pro ſe offert, qui luxuriantes habet compreſſos, imò enectos appetitus. Vnde Pſal. 109. dicitur Chriſto: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech.* Elegit enim Dominus ſibi ſacerdotium Melchiſedech, cuius ſacrificia conſtabant ex pane, & vino; abiecit Aaronis ſacrificia, quę carnibus conſtabant & pecudum, & altilium. Sed cur amauit plus donum ex pane, & vino, quàm ex pecude, & ex altili? Nónne Abel in pecude placuit? Nónne & Aaron in pecude, & altilibus? Nónne & paſſeris caro, & aquæ potus poſſent etiam diuina virtute in corpus, & ſanguinem Chriſti tranſire? Cur ergo horum ſacrificia cauit, & ſola accepta habet, quæ in pane, & vino Euchariſtico ſacrificia fiunt? Amabat verus Dei Filius ſacrificia, quæ minimè eſſent communia paſcua brutæ vitæ, ſed prorſus ab animalibus brutis aliena; rationalem naturam nutrirent. Caro autem quæuis, & aqua cùm & brutum ſimul nutriant; meritò repelluntur; & aſſumuntur panis, & vinum, quæ ſolius ſunt eſca rationalis naturæ. Ratio enim mundiſſimam amat pudicitiá. Ait Author Græc. Cabaſila in Liturg. cap. 3. qui poſt numerata carnium diuerſarum alimenta ſic finit: *Nihil illorum eſt propriè nutrimentum humanum: commune eſt enim aliorum animalium, hæc quidem volucrum, & eorum, quæ herba veſcuntur: illa verò ferarum quæ carnem deuorant. Humanum enim illud dicimus, quod ad ſolum hominem pertinet, confectione autem panis opus habere, vt comedat, & vinum conficere, vt bibat, eſt ſolius hominis proprium. Et hæc quidem eſt forma donorum oblationis.* Et meritò ad formam cibi Euchariſtici illa quæruntur, quæ minimè paſcant brutum, ſed quæ ſint ſolùm cibi rationalis naturæ; quando ratio amica eſt pudicitiæ, & inimica luxuriæ. Vnde eleganti ratione D. Theodotus orat. de Chriſti Domini natiuitate habita in appendice Concilij Epheſini, c. 2. probat Chriſtum naſcentem non potuiſſe officere puritati matris virgineæ. Quippè ait: *Vide quomodo factum eſt inopinabile ſacramentum tranſcendens naturæ rationem. Quia enim eſt Verbum Dei, palam eſt, & ideò virginitatem non ſoluit. Quæ parit carnem puram, virginitate ceſſat. Sed quoniam natus eſt carnaliter Verbũ Deus, cuſtodit virginitatem, ſe ipſum rationem oſtendens*, Expende illud: *Seipſum rationem oſtendens*, inde enim ratio cuiuſque euidentiſſimè claret, cum virgineam puritatem ſeruat. Hinc Deus in Euchariſtico cibo illas quæſiuit materias, quæ ſolius ad naturæ rationalis ſuſtentationem deſeruiunt; vt à caſtis tractentur. Quidquid enim brutæ laſciuiæ eſt, longè abeſſe debet ab eo ſacrificio, in quo virgineus Ieſus eſt præſens. Vnde Luc. 2. dum puerulus Ieſus Deo ſiſtitur, pro eo redimendo offerunt parentes iuxta legem *par turturum, aut duos pullos columbarum.* Non ſicut turtures, ſic columbas offerunt, quin potius abiectis columbis earum pullos exhibent. Cur pullos, & non columbas? Ait D. Bern. ſerm. 59. in Cant. *Licet aliàs per columbam Spiritus ſanctus ſoleat deſignari, quia libidinoſa auis eſt, non decuit offerri eam in ſacrificium Domini, niſi ea ætate, qua neſcit libidinem.* Sic puerulus Ieſus cauet ſibi proximum habere, quidquid oleat brutam concupiſcentiam carnis.

Algerus.

Pſ. 109.

Cabaſil.

Theodot.

Luca 2.

D. Bern.

§. XIX.

Euchariſtia expellit comeſſationes, & gulæ feſta.

Aſſus agnus cum lactucis aggreſtibus ſumendus proponitur, qui *Phaſe* dicitur, hoc eſt, *tranſitus Domini*, quippè ait: *Eſt enim Phaſe (id eſt) tranſitus Domini.* Et cur agnus amaricantibus ſuccis datur in tranſitum, niſi vt oſtendatur, quàm nos abſtrahit diuiniſſimus agnus à comeſſationum deliciis, & facit gulá abiurare? Equidem non tranſit cum diuiniſſimo agno in regnum patris, qui mauult ſedere ſuper ollas carnium Ægyptiarum, deditus comeſſationibus, & ebrietatibus. Vt dicat Algerus lib. 1. de Sacramentis cap. vltimo: *Comedamus agnum cum lactucis aggreſtibus, cum deſiderij feruore feſtinantes ad patriam. Eſt enim Phaſe (id eſt) tranſitus Domini, quo ex hoc mundo tranſitur ad patrem: cum quo deſidia tardus, & ſuper ollas carnium in ſæculi Ægypto remoratus, tranſire non præualet, vt illuc perueniat, vbi Chriſtus in dextera Dei ſedet.* Expende illud: *Et ſuper ollas carnium remoratus*; malè quippe credit ſe cum agno diuiniſſimo ad cœleſtem patriam tranſire, qui comeſſationibus, & ebrietatibus ſimul vacat. Non equidem menſa mundi diuinæ menſæ benè copulatur. Exod. 16. cum Iſraëlitæ iam eſſent in deſerto, clamare cœperunt ad Aaron, & Moyſem, dicentes: *Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate*, &c. *Dixit autem Dominus ad Moyſem. Ecce ego pluam vobis panes de cœlo*, &c. Cupientibus vacare Ægypti carnibus, & ollis, datur à Deo cœleſtis panis, habens omnium ſaporum ſuauitatem. Sed & Num. 11. ſimiliter clamant, ſimiliter afficiuntur ad Ægypti carnes, & amant illis ſaturari, quin & Deus illos carnibus implet, tot illis adduxit coturnices, quot poſſent vel plures alios exſaturare. At quanto id damno? Ait text. *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuſmodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis.* Cur ſimiliter antea non puniuntur? Cur modò ſubiacent ſupplicio tanto? Nónne & antea clamauerant pro carnibus? Nónne &

Algerus.

Exod. 16.

Num 11

antea etiam ollas Ægypti exopmuerat? Cur tunc impunè petunt carnes, & modò cum tanto vitæ damno? Antea nondum illis datus fuerat cœleſtis panis, nondũ manna guſtauerant, & ideò parcitur illis, quod gulæ vacent. At poſtquam cœleſtem panẽ receperant, poſt viuificum epulum, poſt menſam Angelorum, imò ante ipſam Angelorum menſam non potuerunt impunè Ægyptiis comeſſationibus, & ollis vacare. D. Cyril. Ait D. Cyril. Alex. lib. 3. in Ioannem, cap. 34. *Quoniam panem cœleſtem, qui cor hominis corroborat, adhuc non receperant, facilius poterant in cupiditates carnis incidere, propterea, & venia digni viſi ſunt. Poſtea verò quam Domino fruebantur, vt ſcribitur, tunc iure, quoniam corporalia ſpiritualibus prapoſuerunt, acerba dederunt ſupplicia, & ad ſupplicia inſignẽ calamitatis memoriam reliquerunt.* Meritò durè plectuntur, qui poſt mannæ cibum, poſt cœleſte conuiuium, imò inter ipſas dapes Angelorum, ſeſe Ægyptiis carnibus, & ollis ingurgitant. Qui & cum mannæ dulcedine adhuc ſtudent gulæ: Vel contempto cæleſti pabulo, mundialibus comeſſationibus inhiant, iis, fallar, niſi & amaritudo accidat ſupplicij, vt ſint prorſus in gula, & in ſupplicio Iudæis ſimiles; de D. Zeno. quibus ait D. Zeno lib. 3. ſerm. 44. *Nihil, vt arbitror, reſtuit Iudais proprium, niſi quod agno ſalutari neglecto ingrati viles agnos cum amaritudine manducant.* Ecce tibi Chriſtiane, ecce tibi proprium Iudæorum facinus, quod veri agni ſalutaris pabula negligant, & pabulis mundialibus inhient, quibus mereantur ſuppliciorum amaritudines. Caue tu ne illis ſimilis agni diuiniſſimi menſam fugias, & comeſſationibus mundialibus incumbas; quo tibi acquires immane ſupplicium.

§. XX.

Agni imaculati cibus nos magnificè transfert in patriam ipſe enim & commeatus, & currus eſt.

PRo transferendis Iſraëlitis in terram promiſſionis vnus paratur comedendus agniculus, in quo totus vel regalis tranſitus apparatus conſtituitur. Dicit enim: *Eſt enim Phaſe (id eſt) tranſitus domini.* At in Dominorum tranſitu multa ſolent requiri, quæ ad commoditatem, & pompam viæ pertineant. Ibi & iumenta multa pro commeatu aſportando, & equi pro familia, & currus, & lecticæ pro Dominis ipſis. Qui equi, qui currus, quæ lecticæ in hoc dominico tranſitu? Sanè agnus diuinus nobis in conuiuio oblatus pro omnibus ſufficit, ipſe commeatus, ipſe lectica, & currus, vt magnificè, & commode nos transferat in patriam promiſſam. Cum Ioſeph ageret de transfe- Gen. 45. tendo patre ad Regiam Ægypti Gen. 45. præmiſit fratres ſuos, *Quibus dedit plauſtra ſecundum Pharaonis imperium, & cibaria in itinere. Singulis quoque proferre iuſſit ſtolas binas,* &c. *addens eis aſinos decem,* &c. Itaque dum magnificum patris tranſitum ad Ægyptum parat, & cibaria mittit, & veſtes, & iumenta, & currus. At Deus pro transferendis ſuis vnum exhibet agni diuini cibum; cur non currus, equos, & aurigas ſimul mittis? Equidem omnia hæc ſunt in agni diuini con- Guarric. uiuio. Ait Guarricus Abb. ſerm. 1. de Reſur. *Caro Chriſti eſt viaticum: Spiritus vehiculum. Ipſe eſt cibus, ipſe currus Iſrael, & auriga eius.* Nihil magnifici apparatus ad viam requiritur, quod non inueniatur in epulo agni diuini. Quando ibi Deus eſt, & commeatus eſt, & viaticum, & currus, & auriga, qui nos ma- Apoc. 2. gnificè faciat ad patriam tranſire. Apoc. 2. dicit Dominus: *Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum.* Quo circa D. Auguſtin. apud Viegas, ait: *In quo calculo nomen nouum ſcriptum eſt, id eſt, notitia Filij Dei.* At vbi manna cœleſte victori promittitur, vbi ſuauiſſimæ Eucharistiæ epulæ parantur nobis, in quibus, & cibus datur, & pretioſi calculi pro viatico offeruntur, quid neceſſum eſt ibi præfigi nomen diuinum, id eſt, imprimi notitiam Dei Filij? Crediderim, ibi præfigi Filij Dei notitiam, vt inſinuentur quanta nobis veniũt in cibo diuino, vt veniunt & annona, & ornatus, & currus, & auriga, qui nos ad patriam deducat per omnes virtutes. Accippe ſimile Exod. 28. vbi poſt deſigna- Exod. 28 tum ornatum Sacerdotis ſummi dicit; *Facies & laminam de auro puriſſimo, in qua ſculpes opere celatoris Sanctum Domino.* Itaque poſt omnem Sacerdotis ornatum iubet laminam auream poni in fronte ſacerdotis, quæ habeat inſculptum nomen diuinum. Ad quid hæc lamina cum numine diuino? Pulchrè in rem præſen- D. Hier. tem D. Hieron. epiſt. 128. inquit: *Lamina aurea rutilat in fronte; nihil enim nobis prodeſt omnium rerum eruditio, niſi Dei ſcientia coronemur. Lineis induimur, ornamur hyacinthinis, ſacro baltheo cingimur, imperfecta ſunt vniuerſa, niſi tam decoro currui dignus auriga quæratur, & ſuper creaturas creator inſiſtens, regat ipſe, quos condidit.* Quid pulchrius? Datur in lamina diuino nomine inſcripta diuinitatis notitia, quæ & currum exhibeat virtutum, & auriga ſit, qui ſuos, & portet, & regat alumnos. Datur etiam nobis, cum manna cœleſti, cum epulo diuino & calculus inſcriptus nomine Dei, diuinitatis notitia; vt oſtendantur, quàm ibi abundent omnia, & cibus, & veſtitus, & currus, & auriga ad triumphalem profectionem in patriam ex Ægypto.

§. XXI.

Dolores & tormenta in Chriſto feſtinatiſſimum tranſitum ad gloriam operantur.

MIrum eſt, quod agnus occiſſus, & igne toſtus dicatur Domini tranſitus. Sic enim ait: *Eſt enim Phaſe (id eſt) tranſitus Domini.* Qui occiditur, qui torretur, qui editur, is eſt tranſitus? hoc ſanè non inuenitur in pecude creata, at inuenitur in diuiniſſimo Ieſu agno, qui dum percutitur, dum transfoditur, dũ veru crucis aſſatur, ad regni gloriam feſtinatiſ- 1 Reg. 18 ſimus tranſit. Simile habes in 1. Reg. 18. vbi dum Dauid citharam pulſabat, Saul arripiens lanceam: *Miſit eam putans, quod configere poſſet Dauid cum pariete; & declinauit Dauid a facie eius, lancea autem caſſo vulnere perlata eſt in parietem.* Non ſic apud Ioann. cap. 19. quin imò cum penderet cruce Ieſus: *Vnus militum lancea latus eius aperuit.* Et aduerſùs Dauidem, & aduerſùs Ieſum lancea iacitur; ſed Dauid inuulneratus aufugit, Ieſus autem tranſuerberatur lancea. Quid tunc? Qui ferrum vitat, diu fugiens peregrinatur in mundo; at qui ſub ferri vulnere, & doloribus cadit, in euidentiſſimum Rupert. regnum tranſit. Ait ibi Rupert. lib. 2. cap. 7. *Dauid quidem in figura patiens, non confixus euaſit fugiendo; ille autem, cuius paſſiones præfigurantur, etiam lancea, clauiſque confixus euaſit in regnum.* Non quidem in Dauide, quẽ vitauit, ſed in Ieſu, quem ferrum transfodit, regnum parturit: Sic vulnera, dolores, & tormenta in Chriſto Ionas 2. proficiunt, vt regnum, & gloriam citiùs inde capiat. Ionas, vt à Niuitis fugeret, aſcendit nauim, tempeſtatem patitur, mittitur in mare, à cete abſorbetur, tandem vorax piſcis cap. 2. *Euomuit Ionam in aridam*, nimirùm Niniuitis proximiorem, vt notat noſter Ribera. Itaque, qui à Niniuitis valde agebat remotus, vbi abſorptus à cete fuit, illis apparuit proximior. Quantum proventi hoc? Equidem & dolores, qui nos premunt, qui nos deuorant, in Chriſto proficiunt, vt ſimus regno propinquiores Ait Euſeb. Gallic. hom. 2. de Paſch. notans Euſeb. Ieſum abſorptum à morte, & in regnum velociorem: *Quis eſt iſte, qui intra auidos rictus aſſumi poteſt, conſumi non poteſt? Cibus eſt, corruptio non eſt; traditur perditionis profundo, & ſeruatur ipſius mortis obſequio.* Expende illud: *Mortis obſequio*; Quando vel ipſa mors vorax in Chriſto ſaluti obſequitur & liberationi, & gloriæ, Eam ebibunt dolores, & tormenta in Chriſto efficaciam,

eaciam, qua potius videantur ad feſtinatiſſimam gloriā ſpectare. *Chryſoſt.* Ex quo D. Chryſ. orat. in adorat. crucis allata à Grethſero noſtro tom. 2. ait: *Hodie Chriſti Eccleſia alius paradiſus efficitur, cùm ſanctiſſimum veneranda crucis lignū in medium proponit, eámque paſſionis Chriſti velut pompam praeambulam, & reſurrectionis eius, tanquam prareſuſcitationem ſtatuit.* Expende illud: *Prareſuſcitationem*; quaſi videretur Chriſti reſuſcitatio ſera, vbi crux apparet, quæ in Chriſto didicit præreſurrectionem, hoc eſt, feſtinatiſſimam reſurrectionem importare.

§. XXII.

Duriſſimum eſt parentibus, quod filios pœna afficiat.

VT poſtrema, ſic omnium duriſſima hæc plaga fuit Ægyptiis; ait enim Deus: *Percutiam omne primogenitum in terra Ægypti.* Et fallar, ſi quid acerbius parentibus accidat, quam quod videant filios perire. Nota fuit irriſio, quam iacenti Noëmo fecit Cham *Gen. 9.* Gen. 9. hanc vt plecteret Noë ſeueriſſimè, ait: *Maledictus Chanaam puer, ſeruus ſeruorum erit*, &c. At non Chanaam, ſed pater eius Cham irriſerat, cur non magis in Cham procedit vindicta? Equidem ſic vehementiùs Cham percutitur, cum videt culpa ſua maledictionem transferri ad filium. *Procop.* Ait Procop. *Cham punitus eſt in filio, qui maledictionis expertus eſt aculeos. Et maior dolor cruciabat patrem, cùm videret filium maledictione diuexari. Grauius enim affligimur calamitate liberorum, quàm ſi nobis aliqua miſeria obiiceretur.* Hic eſt ſummus dolor parentum, quod videant filios torqueri; qui dolor, & creſcit, ſi filius patiens fuerit primogenitus. Quò ſpe- *Zach. 12.* ctans Zacharias capit. 12. vt vehementiam doloris crucifigentium Ieſum exprimeret, ait: *Et plangent eum planctu quaſi ſuper vnigenitum, & dolebunt ſuper eum, vt *Cyr. Alex.* doleri ſolet in morte primogeniti.* Vbi diu. Cyrillus Alexand. ait: *Profuſiſſimis namque lacrymis parentes primogeniti, & dilecti mortem ſemper proſequuntur, nec plangendi modum ſuſtinent, eſtque dolor longinquus planè, & quaſi perennis, acriter, & intolerabiliter vellicando animos macerans.* Sic intolerabilis eſt dolor parentibus in morte primogeniti. Qui enim filiorum mortem non doleat, *Deut. 16.* is non homo eſt, ſed dæmon. Quippè Deuter. cap. 16. de Chananæis dicitur: *Omnes abominationes, quas auerſatur Dominus, fecerunt diis ſuis, offerentes filios, *Pſal. 105* & filias, & comburentes igne.* At Pſalm. 105. non dixit, quod immolarent filios diis, ſed dæmoniis, ait enim: *Immolauerunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis.* Non enim niſi à dæmoniaca ſæuitia poſſet venire, quòd patres *Procop.* non immensè dolerent, dum vexarentur filij. Ait Procopius ad cap. 12. Deuter. *Dæmoniacum eſt naturalem affectionem erga affectam ſobolem conculcare.* Soli, qui exuerunt hominem, & dæmonium induerunt, poſſunt non ſummè dolere in morte filiorum.

§. XXIII.

Sanguis Chriſti in altari omnia abſorbet peccata.

SAnguis agni impreſſus ſuperliminaribus domus ſolis Iſraëlitis afferebat incolumitatem. Ait enim: *Erit ſanguis vobis in ſignū ædibus: Videbo ſanguinem, & tranſibo vos.* Ecce tibi vt vindex iniquitatum tranſit Iſraëlitas, ad conſpectum ſanguinis poſiti in ſuperliminaribus. Et cur etiam ſub hoc ſanguine non etiam Ægyptij ſaluarentur? Erat ſanguis in poſtibus, nondum apparuerat immaculati agni ſanguis poſitus in altari, qui omnium hominum abſorbet peccata, & vniuerſos ſal- *Exod. 24.* uos facit. Hinc Moyſes Exod. 24. de oblatis victimis accepit ſanguinem, & dimidiam partem ſanguinis, *Miſit in crateras, partem autem reſiduam fudit ſuper altare.* Iam non in domos poſtibus, ſed in altari ponitur ſacer *D. Amb.* ſanguis, cur in altari? Ait D. Ambr. epiſt. ad Simplicianum: *Quod verò ad altare effundit ſanguinem, intellige-*

re licet ablutionem mundi, remiſſionem omnium peccatorum. Etenim ſanguinem illum ad altare, quaſi hoſtiam effundit ad multorum exhaurienda peccata, agnus enim hoſtia eſt, ſed agnus non irrationabilis natura, ſed diuinæ potentiæ, de quo dictum eſt: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Non ſolum enim mundauit peccata vniuerſorum, ſed etiam diuina poteſtate donauit. Ecce tibi vbi diuiniſſimus ſanguis cœpit rubere ex altari, mundum vniuerſum emundat; nullam præterit maculam, quam non lauet, quantum eſt ex ſe; cuiuſcunque gentis, & conditionis fuerit homo, habet vnde munditiem capiat, & indemnitatem, ex quo Chriſti ſanguis in altari purpuraſcit. Noëmus poſt diluuium Gen. 7. *Ædificauit altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis *Gen. 7.* obtulit holocauſta ſuper altare.* Quibus verbis non tam intelligendum eſt Noëmi facinus, quàm Chriſti Domini; poſt cuius paſſionem apparuerunt in Eccleſia Dei ædificata altaria, in quibus corpus Chriſti à Sacerdotibus quotidie immolatur, & cum ſimul cum illo omnes homines immolamur. At cum dicit de cunctis pecoribus mundis fuiſſe holocauſta oblata; quis peccator non ſe excluſum putet à ſacrificio tanto? An mundus dicat, qui ſum immundo conceptus ſemine? Ergo qui immundi ſumus, prorſus debemus exulare ab aris? Verùm cùm dicit: *De cunctis pecoribus mundis*; non id dicit, vt excludat immundos, ſed vt oſtendat nullum eſſe, qui non ſit ab huius altaris ſanguine mundatus, & ſeruatus. Ait Rupert. lib. 4. in Gen. cap. 27. *Amplius, & *Rupert.* in hoc myſterium Domini noſtri Ieſu Chriſti præfulſit, qui nouum altare, nouúmque ſacrificium inſtituit, & quod ſeruatum eſt in paſſione, in holocauſtum Deo patri tam per ſemetipſum, quàm per manus Sacerdotum offerre non deſinit, Ipſum denique corpus, ipſum ſanguinem, qui illic effuſus eſt, et offerimus, qui eum à morte ſaluauit. Præterea de cunctis animantibus mundis, munda autem ſunt omnia; quæcunque autem hactenus fuerant immunda, illa ſuo ſanguine mundauit.* Proh efficaciam diuiniſſimi ſanguinis! qui in altari Euchariſtico apparuit; nullum excludit, nullam ex ſe differentiam facit, ſed omnes ex equo mundat, omnes ſanat. Etiam quæ immunda repellebantur, ſub hoc ſacro ſanguine in altari propinato noua munditie candent. Hinc Petrus Actor. 10. *Vidit cœlum apertum, *Actor. 10* & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor initiis ſubmitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli.* Quæ omnia mandantur comedi Petro, vt munda, & pura. Sed vnde ſerpentia terræ potuerunt dici munda, & munda haberi, niſi ex eo, quòd in linteo ſubmittebantur? Equidem linteum menſam diuinam ob oculos mihi proponit, in qua ſub viui ſpecie ſanguis diuinus propinatur. A qua menſa illud oritur, quòd nullum animal ſit reiectaneum, ſed ſerpentia etiam ſub ſalutari munditie candent.

Exod. 12. Habebitis hunc diem in monimentum, & celebrabitis eum ſolemnem Domino, in generationibus veſtris cultu ſempiterno. Septem dies azyma comedetis. In primo die non erit fermentum in domibus veſtris. Quicunque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſraël. Dies prima erit ſancta atque ſolemnis, & dies ſeptima eadem ſolemnitate venerabilis. Nihil operis facietis in eis, &c.

§. XXIV.

Ingratitudo in vindictam armat etiam manſuetos.

QVi ſub agni figura ſe comedendum offerebat, memoriámque ſui beneficij Iſraëlitis præſtiti in panibus azymis collocabat, ſic hanc memoriam repetit, vt ſi hæc deficiat, quam modo arcet, tunc mortem minetur. Ait enim; *Quicunque comederit fer-*

mentatum, peribit anima illa, &c. Et cur pereat homo, eò ſolum quod fermentatum, & non azymum comederit? Quantum hoc malum, quod adeò ſeuerè pœna mortis Deus plectit? Sanè, in cibo fermentato nulla erat memoria diuinæ beneficentiæ Iſraëlitis præſtitæ, quam perdere ingratiſſimi animi eſt, & acerbiſſima morte, vel à manſuetiſſimo Deo plectendi. Ad hæc

Oleaſter. Oleaſter, ait: *Audis hîc quale malum ſit ingratitudo, quæ mortis pœna mulctatur.* Et fallar, ſiqua culpa ſic armet in vindictam manſuetos, vt ingratitudo. Nota eſt hiſtoria Dauidis, quando miſit Nuntios ad Nabal, vt peterent refrigerium cibi ab eo, cuius greges ſæpe à malo cuſtodierat. Iuerunt Nuntij, Domini ſui proponunt indigentiam, & quàm honeſtè, & reuerenter poſſunt, aliqualem alimoniam petunt. Negat ille, vel fruſtum panis ſe daturum homini ſibi ignoto, quod vbi Dauid reſciuit, ita exardeſcens iubet ſuos in vindictam armari.

1. Reg. 25 Ait enim text. 1. Reg. 25. *Tunc ait Dauid pueris ſuis: Accingatur vnuſquiſque gladio ſuo*, &c. Mirabar in viro manſuetiſſimo tantum vindictæ ardorem, quòd ſtatim ſtringat ferrum aduersùs Nabalem; qui & aliorum iniurias manſuetiſſimè tulit. Et cur qui ſæpe in iniuriis patiens fuit, modò ſic ad arma feſtinat pro Nabale percutiendo? Multa bona receperat Nabal à Dauide, quorum immemor ſe prorſus ingratum oſtendit, vnde non miror, quòd in ſe armet virum adeò manſuetum. Ait

Theod. Theodor. ibi: *Quamobrem, is, qui in Saulem tantam oſtendit lenitatem, & patientiam, Nabalem tentat occidere? Iſte multis beneficiis ſæpe fuerat affectus. Nam cum paſtoribus Dauid verſans in ſolitudine, non ſolum prohibuit ſuos aliquid auferre ex iis, quæ ad ipſum pertinebant, ſed etiam repulit damna, quæ aliunde ei afferebantur: Recordatus ergo Dauid horum beneficiorum, & auditis conuitiis, & contumeliis magno impetu venit armatus.* Et quem non armet in vindictam obliuio beneficiorum, quæ ab illo venerant? Sanè nihil non meretur ingratus homo, nullàque illi magna poteſt eſſe pœna. Vnde Oſeas cap. 11. Iſraëlitarum perditionem, reiectionemque eorum meritis reſpondere, vnum hoc dicit ex parte Dei: *Ego quaſi nutritius Ephraim portabam eos in brachiis meis, & neſcierunt, quòd curarem eos.* Vide criminis exaggerationem: *Et neſcierunt, quod curarem eos:* quippè ſalutem accipiebant, & ſaluatorem neſciebant. Quantum hoc crimen ad tantam pœnam eiectionis?

Cyr. Alex. Ait D. Cyril. Alexand. ibi: *Grauiſſimum autem eſſe crimen ingratæ voluntatis, & quaſi omnis improbitatis conuictum merito puniri, qui hoc morbo tenetur, & hinc facile eſt videre. Ingratus enim eſt ſimilis blaſphemo.* Quodcunque crimen excogitaueris, de illo conuictum puta hominem, qui eſt ingratus. Qui ingratus eſt, nihil horrendum non audebit, nullum facinus execrabile recuſabit, vt hinc pateat, quantis debeat vel à manſuetiſſimis

D. Naz. caſtigari. Et meritò D. Nazianz. orat. 3. hoc ingratitudinis vitium ſtatuit caput omnium facinorũ, & abominationum, quæ perpetratæ ſunt à Iuliano. Sic enim ait: *Vnum igitur, & princeps illius facinus hoc eſt, quod à magno Conſtantio, qui patri nuper in imperio ſucceſſerat, ſalutem conſecutus, & quidem ſalutem inopinatam, & incredibilem cum fratre conſecutus, nec Deo ob ſalutem, nec Imperatori, per quem ſalutem acceperat, gratiam habuit, verum vtrique nequam, & improbum ſe præbuit.* Hoc in flagitioſiſſimo homine ponitur pro omnium flagitiorũ capite, quod minimè habuerit benefactoribus ſuis debitas gratias. Et meritò in hoc crimen reiiciuntur, tanquã in fontē, vniuerſa mala tanti Apoſtatæ: quando ingratus animus nihil nõ audet, quo poſſit in ſe mala cõglomerare.

§. XXV.

Sub crucifixi Domini memoria nequit admitti cupiditatum ſolatium.

ET redemptionis per agnum immolatum peractæ feſtum, & memoriam agni, & azymis veſci ſimul lex cauet. Quippè ait: *Habebitis hunc diem in monimentum, & celebrabitis eum ſolennem Domino in generationibus veſtris cultu ſempiterno. Septem diebus azyma comedetis*, &c. Ecce in commemoratione ſalutis factæ per agni ſanguinem, fermentatum excluditur, & inſipidus panis azymus infertur. Non enim benè conueniunt, & gulæ ſolatium, & commemoratio agni diuini, qui ſanguine fuſo nobis ſalutẽ emit: Similiter cauetur

Leuit. 2. Leuit. 2. vbi ait lex: *Omnis oblatio, quæ offertur Domino, abſque fermento fiet, nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in ſacrificio Domini.* Non admittit dominicum altare fermentum, nec ſuauitatem mellis; immolati enim agni memoria, quæ in altari fit, prorſus excludit quicquid ad ſuauitatem, & ſolatium pertinet. Ex quo ait

German. Germanus patriarcha Conſtantinopol. orat. in adorat crucis, tempore medij ieiunij apud Gretſerum to. 2. *Obtemperate præeunti per aſperam viam, & cedite, & honorate eius altare: nihilque afferte, quod ſenſum exhilaret, & oblectet, & ad voluptatem reſoluat. Cruci enim dolor competit, non voluptas; fellis hic guſtandi tempus, non mellis, altare Chriſti reſpuit fermentum Ægyptium; poſt reſurrectionem erit eſus mellis, & ſinceræ voluptatis fruitio.* Quid pulchrius? Quid ſapientius? Dum in hac vita mortali ſumus; memoriàmque pro nobis immolati agni celebramus, fallimur, ſi ſuauitatibus excipiendis operam damus. Tempus eſt fellis, non mellis, tempus inſipidi, & azymi panis, quidquid ſuaue eſt, quidquid dulce abſit ab illo, qui accedit crucifixi aris. Diuiniſſimum agnum

Ierem 4. ſub pallore mortis mirabatur Ierem. Thren. 4. dicens: *Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus?* Sanè, cuius caput aurum optimum erat Can. 4. nimirùm, aurum ſplendens, aurum rutilans. decoloratum eſt, & verſum in pallorem exanimis. Quid tunc? Ait

Pſal. 67. Dauid Pſal. 67. *Erunt pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri.* Non ſolum aureus Ieſus pallet, & decoloratus apparet, ſed & columba eius, nimirùm ſponſa eius ſub eodem pallore oſtenditur. Et cur columba Dei, ſponſa Dei non rutilans, ſed pallidum refert ſuum aurum? Vidit pallere Ieſum, vidit eum ſub mortis pallorem cadere; & ſtatim ipſe ſimiliter pallere elegit, & quidquid lucidum, & rutilum eſt, longè abiicit. Accipite D. Bern. ſer. 61. in Cant. ſanctum

D. Bern. Aurum Verbum, aurum ſapientia eſt: *Hoc aurum ſemetipſum decolorauit abſcondens formam Dei, & formam ſerui prætendens. Decolorauit & Eccleſiam, quæ ait: Decolorauit me Sol. Ergo & poſteriora illius in pallore auri, quæ fuſcum non erubuit crucis, vſtionem paſſionis non horruit, liuorem vulnerum non refugit. Et iam complacet ſibi in illis, & optat nouiſſima ſua fore horum ſimilia.* Prudens anima, quæ vt crucifixum Deum meminit, quidquid de crucifixi forma non venit, conſtanter abiicit, & illi in doloribus, in amaritudinibus, in infirmitate aſſimilari amat. Nequit in ſe admitti, aliud, quàm id, quod videt in agno ad aras crucis immolato.

Exod. 12. Ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate Phaſe. Faſciculúmque hyſſopi tingite ſanguine, qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & vtrumque poſtem. Nullus veſtrum egrediatur oſtium domus ſuæ vſque manè. Tranſibit enim Dominus percutiens Ægyptios cúmque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in vtroque poſte, tranſcendet oſtium domus; & non ſinet percuſſorem ingredi domos veſtras, & lædere, &c.

§. XXVI.

Nullus eſt adeò ferus, & brutus, qui non ſaporetur, & ſuauetur in Chriſti paſſione.

DVm agni ſacrificium Moyſes mandat, non otiosè abſtinuit ab agni, ſiue hœdi vocabulo, & commune

mona omnibus, vel feriſſimis nomen poſuit: ait enim:
Tollentes animal per familias veſtras, & immolate Phaſe.
Cur non magis vſus eſt noto agni nomine? Cur pla-
cuit dicere animal, quod feriſſimis etiam commune eſt?
Sanè vbi diuini tranſitus memoria fundabatur, quo
Ieſus tranſiturus erat de mundo ad Patrem, non offen-
debat vel feriſſimis commune vocabulum; nullos enim
Act. 10. adeò ferus, aut brutus affectus in paſſionis Dominicæ
memoria non ſuauiatur. Petrus Actor. 10. *Vidit cœlum
apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum mag-
num quatuor initiis ſubmitti de cœlo in terram, in quo erat
omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli.
Et facta eſt vox ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.*
Ecce tibi Petro oſtēdunt in linteo omnia quadrupe-
dia animalia, & ſerpentia, ſic præparata, vt poſſint edi,
vt ſuauiſſimæ eduntur epulæ. Sed vnde ſuauiantur ſer-
pentia terræ, vt poſſint vorari à Principe Eccleſiæ? Vi-
de in quo linteo veniebant, erat enim linteum, quo
Ieſus pro nobis immolatus, inuolotus ad ſepulturam
fuerat, & in quo neceſſario ſtigmata dolorum eius erāt
impreſſa. Quid plura? Dominicæ paſſionis ſub linteo
nullom animal adeò ferum, adeò brutum eſt, quod non
ſuauietur, & recipiatur intra membra Eccleſiæ. Ait D.
D.Hilar. Hilar. in Matth. canon. 33. *Ioſeph munda ſindone corpus
Ieſu inuoluit, & quidem in hoc eodem linteo reperimus de
cœlo ad Petrum vniuerſorum animantium genera ſum-
miſſa.* Vide vt in linteo crucifixi Domini poſita fera-
liſſima quæque, & maximè bruteſcentia animalia, in
Gen. 7. eam ſuauitatem deuenerunt, quæ poſſent ſuſcipi à
Petro. Similiter Geo. 7. tempore diluuij: *Ingreſſus eſt
Noë, & filij eius, vxor eius, & vxores filiorum illius cum
eo in arcam propter aquas diluuij. De animantibus quo-
que mundis, & immundis, & de volacribus, & ex omni,
quod mouetur ſuper terram, duo, & duo ingreſſa ſunt ad
Noë in arcam.* Mirabar, vt tot animalia, & feraliſſima,
& carniuora, & rapacia potuerint ſimul conuenire in
arca, nec huius manſuetiſſimæ conuentionis vllam
aliam rationem aptiorem inueni, quam ipſam arcam
vndique myſteria crucifixi aſpirantem, vt communiter
prædicant ſancti Patres. Vbi autem crucifixi Domini
myſterium radiat, feraliſſima quæque, & ſummè bru-
Baſil.Sel. teſcentia ſuauiantur. Sed accipite nobiliſſimum huius
rei commentatorem D. Baſilinm Sel. qui orat. 6. &
quæſtionem propooit, & ſolutionem pandit. Ait enim:
*Verum age, quomodo arcà capi poterant tot animalium
genera? Quomodo, quæ ab ingenio inter ſe diſcordant, ea no-
na ſecum fœdera concordabant? Quomodo reptilium na-
tura poterat eſſe pacata? Quibus frenis reprimebantur
ferarum genera? Quomodo carniuora cum herbilegis ſta-
bulabantur, &c. O arca virtutum ſchola! O ſcapha admi-
rabilis ligni ſalutaris vmbra, & imago! O quæ crucis gra-
tiam præoccupaſti!* Quid pulchrius? Equidem in arca
crucis imago, viſebatur iam ibi crucis dominicæ my-
ſterium, & gratia, ſub qua non eſt adeò ferus, & bru-
tus animus, qui in ſuauitatem, & facilitatem non abeat.
Abach. 3. Huc etiam ſpectat illud Abach. c. 3. ad Filium Dei di-
ctum: *In medio annorum notum facies:* vbi Septuag. po-
ſuere: *In medio duorum animalium cognoſceris:* quod D.
Auguſt. 18. de ciuitate, cap. 32. refert ad tempus crucis,
quando crucifixos Dominus inter latrones, alteri eo-
rum & feraliſſimo, & rapaciſſimo ſuæ paſſionis gra-
tiam impertiit, & eum in ſalutem traxit. Quis feralior,
& magis brutus, quàm latro? Is ad crucifixi latus mol-
lior cera factus humaniſſimam induit ſuauitatem. Ex
Chryſoſt. quo D. Chryſoſtom. orat. de cruce, & latrone apud
Grethſerum tom. 2. ait; *Non enim mortuum excitans,
nec mari imperans, non Dæmones increpans, ſed crucifi-
xus, clauis affixus, iniuria affectus, ſputis oblitus, conuitiis
impetitus, potuit ad ſe malam latronis mentem attrahere.
Vide vtriuſque potentiam illius effulgeſcentem. Creaturam
concuſſit, petras diſrupit, animam latronis petra durio-
rem, cera molliorem effecit.* Quid plura? ſic feraliſſimi,
brutiſſimique animi ſub crucifixi aſpectu molleſcunt,
& ſuauiantur.

§. XXVII.

*Præſtantior fœlicitas eſt, qua in domo tua,
inter tuos frueris.*

POſſit equidem Deus Iſraëlitas etiam à domibus
exeuntes ſaluare, & liberare ab exterminatore, ſed
maluit, vt hac ſalute fruerentur ſinguli clauſi intra
proprias domos. Sic enim cauet: *Nullus veſtrum egre-
diatur oſtium domus ſuæ vſque manè.* Et quidem perti-
net ad præſtantiorem hominis fœlicitatem, quod pro-
pria in domo inter ſuos fœlicitate gaudeat. Ex quo
ſapientiſſimè Nazianzen. extollebat ſuę patriæ præſu-
larum ſibi oblatum orat. 8. fatus: *Paternis laboribus* Nazian.
*ſuccedere dulce eſt, ac noto, & familiari præeſſe iucundius
quam externo, & alieno, addam etiam, & Deo charius.*
Sapientiſſimè vir Theologus ad maiorem iucundita-
tem, & dulcedinem, imò ad rem magis ipſi Deo pro-
batam refert, quòd quis paterna in domo inter ſuos
dignitates clareat. Quod vt maximum fœlicitatis cul-
men eſt, ſic impiis hominibus ſępe inuenitur negatum.
De impio ait Iob c. 18. *Lux obtenebreſcet in tabernacu-* Iob 18.
lo eius. Erit enim quandoque impius in luce, in digni-
tatum, & fœlicitatum ſplendore, ſed hæc lux non
illum in domo ſua comitabitur: id quod Septuaginta
magis expreſſerunt, dicentes: *Lux eius tenebræ in domo.*
Multum lucis habebat apud exteros, ſed in propriis
tenebroſus, & obſcurus erat. Pro quo eleganter mor-
det Iudæos. Zeno ſerm. 4. de Iudæis fatus: *Quid tumet* D. Zeno.
*Phariſæus inanis, quem momenti præterita delectat vm-
bra? Exaltat, quod in Ægypto creuerit, at in originali de-
creuit ſolo.* Tota quidem lux externa obnubilatur, &
obtenebreſcit, quando quis apud alienos fœlix eſt, in
ſuis infœlix. Quo refero dicta 1. tom. de Chriſto figu-
rato libro 2. cap. 5 §. 23.

§. XXVIII.

*Efficacius, & præſtantius ſacrificium exhibes, in quo
rationis partem ſubiicis Domine.*

TOtus agni immolati effectus Iſraëlitas protegebat
manentes intra domum. Sic enim habet: *Nullus
veſtrum egrediatur oſtium domus.* Sic intra domum
quiſque ſeruabatur ſub ſacrificio agni. Longè aliter
monebat Paulus Chriſtianos poſt Ieſum in cruce im-
molatum, aiens 1. ad Thim. 2. *In omni loco leuantes puras* 1. Thim. 2.
manus ſine ira, &c. Ibi in ſola propria domo licebat
ſperare ſalutem per agni immolationem, hîc in omni
loco iubet, vt ſperemus, & petamus per Ieſum ſaluari.
Et cur hic in omni loco? Chryſ. orat. de cruce, & latro- Chryſoſt.
ne apud Grethſer. to. 2. ait: *Iudæis præcepit Deus, vt vno
in loco immolarent, & preces in vno loco funderent. Cum
Chriſtus venit, & extra ciuitatem mortem obiit, vniuer-
ſam terram mundauit, omnémque locum orationi idoneum
effecit. Omnis enim terra de cætero ſanctificata eſt. Et ſan-
ctior eſt Iudæorum illis ſanctis. Qua ratione? Quia ibi qui-
dem orationis expers; hic verò ratione prædita ouis oblata
eſt. Quanto igitur præſtantius id, quod rationem habet, eo,
quod ratione caret, tanto amplior, & hic ſanctificatio eſt.*
Pecoina mactabantur in lege, ideò minor eorum effi-
cacia ad ſanctificandum, vbi autem in Chriſto non
pecoinum quid, ſed ratio Deo litabatur, efficacius ſa-
crificium apparuit, quo poſſet omnis terra, omniſque
locus mundari. Ne dubites quiſquis Deo rationem
ſumitis, rationem immolas, quod illi offeras præſtantiſ-
ſimum omnium ſacrificium, ſub cuius efficacia vbi-
cunque fueris, poſſis viuere. Non enim immeritò aie-
bat Samuel. 1. Reg. 15. *Melior eſt obedientia, quàm victi-* 1. Reg. 15
mæ, & auſcultare magis, quàm offerre adipem. Licèt enim
quidquid pecuinum eſt in te, & animale, Deo mactes,

non ſic places, vt per obedientiam places in qua pars *D. Greg.* rationalis mactatur, & litatur. Ait D. Gregor. PP. lib, 6. ibi: *Longè altioris meriti eſt propriam voluntatem alienæ ſemper voluntati ſubiacere, quàm magnis ieiuniis corpus atterere, aut per compunctionẽ ſe in ſecretiori ſacrificio mactare.* Vbi illa pars, quæ ad rationẽ pertinet, Deo litatur, maius, gratiúſve ſacrificium exhibetur, quàm ſi omnia *D. Ignat.* mactarentur animalia. Ex quo D. Ignatius meus parens in aurea illa epiſt. quam de obedientia dedit ſuis, ait: *Vos ergo per Chriſtum Dominum noſtrum obteſtor, qui ſeſe nobis non modo præceptorem, ſed etiam exemplar præbuit obedientiæ, vt ad eam virtutem toto pectore incumbatis, & glorioſa victoriæ appetentes, atque auidi voſmetipſos ſuperare, id eſt, excellentiorem, & difficiliorem animi partem, voluntatem dico, atque iudicium expugnare, & ſubiicere ſtudeatis; quo Dei Domini noſtri ſolida, veráque cognitio atque amor veſtros ad ſe animos penitus trahat.* Ea eſt victima, quæ nos ſub Dei protectione maximè facit, nempe qua pars rationalis, ſcilicet voluntas, & iudicium ei perfectè litatur. Quo crediderim ſpectaſſe *Rom. 12.* Paulum ad Romanos c. 12. *Obſecro itáque vos fratres per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra Deo hoſtiam viuentem, ſanctam Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum.* In margine legitur: *Rationale obſequiũ;* *Chryſoſt.* & Chryſoſt. *Rationalem cultum.* Et quod eſt rationale obſequium, niſi quod ſit in excelléntiori hominis parte, nempe in ratione, quando non ſolum pecuniæ affectiones; ſed & rationales diſcurſus, & affectus in cap- *Nazian.* tiuitatem adducuntur Deo? De iis dicebat Nazianzen. orat. 25. oſtendens quibus vinceret Arrianos: *Hi,* nempe Arriani, *domos habent, nos hoſpitem; hi templa, nos Deum; idque præterea, quam viua viuentis Dei templa ſumus, victima viua, holocauſta ratione prædita, ſacrificia perfecta, dij denique Trinitatis adorata beneficio.* Et meritò Catholicorum perfecta ſacrificia, quibus dij ſimus, rationalia putantur, vt qui rationem captiuemus in Dei obſequium.

§. XXIX.

Vt Diaboli ingenium eſt percutere: ſic Dei ingenium eſt benefacere. In quo perfecta eius imitatio conſiſtit.

IN Iſraëlitarum ſalute, & Ægyptiorum morte diuiſum eſt munus inter Deum, & Diabolum iuxta cuiuſque ingenium, vt Deus ſuos protegeret, & Diabolus ſuos percuteret. Sic enim in textu de Deo: *Non ſinet percuſſorem ingredi domos veſtras, & lædere.* Percuſſor, ſecundum Hieronymum, erat Diabolus, defenſor Deus, & quid aliud faceret Diabolus, quàm percutere, & quid aliud faceret quàm defendere, & ſaluare *Euſeb.* Deus? De vtriuſque ingenio pulchrè ait Euſeb. Galliſer. de Epiphan. & Machabæis: *Quos, per cruentiſſimum perſecutorem humiliauerat Diabolus, exaltauit Deus, quos ille damnauit, iſte glorificauit, ille opprobriis adimpleuit, hic præconiis: ille affecit flammis, refrigeriis hic refecit, ille induxit in mortem, hic ad vitam de morte perduxit; ille interfecit gladiis, hic dignos fecit coronis.* Ecce tibi quæ ſint Dei, & quæ ſint Diaboli, Dei eſt, quidquid ad ſalutem, ad vitam, ad incolumitatem facit; Diaboli eſt, quidquid ærumnam, mortem perditionem halat. Id *Iob 2.* quod clariſſimè patet Iob c. 2. vbi dicit: *Egreſſus igitur Sathan a facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo.* Recedit nequam à Deo, vt percutiat; nunquam enim Diabolus non diſtat à Deo in affectu, & opere percutiendi, quando ad Deum pertinet ſalutem dare, ad Diabolum exitium inferre. Ex quo & grauiter, & ſapienter D. Na- *Nazian.* zian. orat. 17. monebat vrbis perfectũ: *Ad Deum te adiunge, nõ ad mundi Principem: ad benignum Dominum, non ad acerbum tyrannum. Ille homicida erat ab initio. Tibi verò, homo Dei, in mentem veniat, quis te finxerit. Quocirca Dei humanitatem, & miſericordiam æmulare. Nihil tam diuinum homo habet, quam benignitatem, ac beneficentiam. Licèt tibi nullo labore Deum fieri, noli diuinitatis conſequendæ occaſionem abiicere. Alij opes ſuas effundunt, alij exhauſtam carnem ſpiritui mancipant, ac propter Chriſtum emoriuntur, atque omnino à mundo ſe remouent. Alij chariſſima ſibi pignora Deo cõſecrant. Horum nihil a te poſtulamus: pro omnibus hoc vnum offer, nempe benignitatem, (qua Deus magis, quàm cunctis aliis rebus, in vnum collatis, delectatur) donum proprium, donum omni labe vacuũ, donum Dei liberalitatem, & munificentiam imitans.* Quid ſapientius? Quid diuinius? Piaculum fuiſſet, vel verbulum prætermiſiſſe, quibus oſtenditur, vt Diabolum exuas, & Deum induas, Diabolum quidem exuis, ſi te ab omni acerbitate, ab omni duritie, ab omni nocendi affectu alienum exhibeas. Deum induis in beneficentiæ, & benignitatis ſtudiis, quibus Deum refers pluſquam in omnibus aliis virtutibus. Quò ſpectans etiam D. Seneſ. epiſt. 31. inquit: *Benè aliis facere, hoc ſolum habent homines cum Deo commune. Imitatio porrò conciliatio quædam eſt, idque quod imitatur cum eo coniungit, quod imitandum proponitur. Quamobrem ſic habeto affinem te Deo eſſe factum, eiuſdem benefica communione voluntatis.* Habes homo vt te per beneficentiam, pluſquam per alias virtutes, Deum ſtatuas. Et quis non amet, ſibi hac virtute promereri Deum? Et quis non metuat à Deo in hoc multum diſtare? Sanè vbi Lucas *Luc. 3.* cap. 3. Genealogiam deducit Saluatoris vſque ad primum parentem, ait: *Qui fuit Seth; qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Sed Adami primogenitus filius non Seth, ſed Cain fuit. Cur ergò excluſo primogenito, Seth eligitur in auum Chriſti? Cur non magis Cain ponitur? Fateor Cain malum; ſed & aliæ perſonæ, quæ in illa genealogia ſunt, peſſimæ fuerunt. Cur ergo Cain excluditur, niſi ob crudelitatem in fratrem, quem percuſſit? Ait D. Amb. lib. 3. in Luc. *Siletur planè parricida fratris.* *D. Amb.* *Neque enim rationabile erat, vt is, qui percuſſerat fratrem, inter Domini numeraretur authores; cum ſeruulos iſte ſeruauerit.* Meritò homo crudelis in fratrem, vt alienus excluditur ab eius genealogia, qui ſeruulos etiã ſuos ſumma amplectabatur benignitate. Solet enim Dei Filius vt à ſe prorſus alienos damnare eos, qui fratrum carnificinam gaudent ſpectare. Accipere ex Paulo Oroſio *Oroſio* lib. 7. rem ad præſens inuentum, ſingularem, & præclaram. Ait enim ibi cap. 4. *Tiberij Imperij anno duodecimo nono, & incredibilis clades apud Fidenatium vrbem accidit Amphiteatri cauea, populo gladiatorum munus ſpectante, collapſa eſt, & pluſquam viginti millia hominum occidit. Dignum ſanè poſteris tanta correptionis exemplum, tunc ad ſpectandas hominum mortes auidos homines conueniſſe, quando pro ſalute hominum prouidenda Deus homo eſſe voluiſſet.* Fallar, ſi quid pulchrius in rem præſentem dici potuerit: quo oſtenduntur periiſſe, qui ſpectabant hominum interfectiones, quando Deus homo factus erat, vt ſalutem hominibus afferret.

Exod. 12. Et cùm dixerint vobis filij veſtri, quæ eſt iſta religio? Dicetis eis. Victima tranſitus Domini eſt: quando tranſiuit ſuper domos filiorum Iſraël in Ægypto, percutiens Ægyptios & domos noſtras liberans. Incuruatúſque populus adorauit, &c.

§. XXX.

Ad conſpectum ſacrorum multa exhibenda eſt reuerentia.

PRoponit Moyſes populo, vt ſacrificaturus eſt agnum, & vt recordaturus eſt redemptionis per agnum obtentæ, ad cuius vocem incuruat ſe populus, & adorat. Ait enim: *Incuruatus populus adorauit.* Et quid in illis verbis: *Incuruatus adorauit?* Iam ibi diuiniſſimi agni immolatio figurabatur, inſuper & commemoratio redemptionis humanæ, quæ in Euchariſtiæ

epulis

Digitized by Google

epulis celebratur. Quod vel adumbratè populus percipiens,non miror, quòd ſumma reuerentia correptus adorationē exhibeat humi poſtratus. Quis vel ad vmbram tantæ redemptionis, ad conſpectum tanti agni, non proſtratus adoret tanti beneficij Largitorem? Magdalena dum ad oſtium excubat monumenti Ioannes 20. *Ioan. 20.* *Vidit duos Angelos in albis, ſedentes vnum ad caput, & vnum ad pedes vbi poſitum fuerat corpus Ieſu.* Aderant Angeli ſepulcro, vbi corpus Ieſu poſitum fuerat,aderant, inquam, ſumma reuerentia locum venerantes. Ex quo ſic nos monebat *Chryſoſt.* Chryſoſtom. homil. in Paraſcenen apud Grethſerum tom. 2. *Cum igitur eum, qui in cruce affixus eſt,viſuri ſimus tàquam agnum mactatum,& immolatum,moneo,vt cum tremore,veneratione,ac reuerentia multa accedamus. An neſcitis,quomodo Angeli adſtiterint ſepulcro corporis experti,ſepulcro vacuo? Attamen cum ſemel totum corpus Dominus recepiſſet, multum honoris ipſi quoque loco exhibens Angeli, qui naturam noſtram excellentia ſua longè ſuperant,tanta reuerentia, & obſeruantia ſepulcro aſſiſtunt; nos non ad ſepulcrum inane, ſed ad ipſam menſam,in qua agnus poſitus eſt, aditur cum tumultu,& turbatione accedimus. Et qua nobis de reliquo venia ſperanda erit?* Res ſanè tremoris plena eſt; ſanctiſſimus, & exercitatiſſimus pater vix credit ſupereſſe ſpem veniæ iis, qui irreuerenter adſtant menſæ diuini agni immolati in Euchariſtia. Nec miror, quod ſic deploratos putet homines, qui coram Dei menſa audent, & irreuerenter ſtare, & alios ad peccandum prouocare, quando hos Caino peiores putat idem pater. De *Gen. 4.* Caino autem paricidium meditante ait Gen. 4. *Dixitq; Cain ad Abel fratrem ſuum: Egrediamur foras. Cùmque eſſent in agro, conſurrexit Cain aduerſus fratrem.* Id,quod *Chryſoſt.* meditatus Chryſoſtom. homil. 15. ad Popul. ait: *Quid facis homo? Super menſam adſtas ſacram, & vbi Chriſtus poſitus eſt immolatus,illic fratrem tuum immolas? Et latrones quidem in viis mactant,tu verò coram matre Filium immolas, ſceleratius,quam Cain patrans homicidium? Ille nempe fratrem ſuum in deſerto, & præſenti morte mactauit; tu verò fratrem tuum immolas in medio Eccleſiæ, & morte futura immortali.* Sic, qui coram diuina menſa Deum offendit. alióſque impellit in peccatum, meritò Caino peiores habetur, vt qui non in agro, nec in deſerto, ſed in frequentiſſima Eccleſia non veretur operari nefaria. Fœlix ille,qui vel ad vmbram immaculati agni incuruatus adorat,& maximam ſui oſtendit reuerentiam erga ſacra. Petrus Actor. 10. linteum videt à cœlo miſſum plenum animalibus, quæ mandabantur ab illo manducari. Et ad vocem perterritus ait: *Abſit, Domine, quia nunquam manducaui omne commune,* Expende illud: *Abſit, Domine*, vocabatur ad conuiuium immundorum animalium, & nihilominùs vocat Dominum eum,à quo ad talia vocabatur. Quid tunc? Ait *D. Amb.* D. Ambr. lib. 2. de Spiritu ſancto cap. 13. *Quoniam vocatus Petrus reſpondit,*Domine,*ideò ſecundum euidentius meruit oraculum.* Quid non mereretur,qui vocatus ad prandium immundorum,ſic reuerenter tractat vocantem,vt illum vocet,*Dominum*,& quaſi in Domini conſpectu paueat? Sanè magni meriti res eſt,quod in conſpectu diuini pabuli Dominum reuereamur.

Exod. 12. Factum eſt autem in noctis medio, percuſſit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti,à primogenito Pharaonis,qui ſedebat in ſolio eius,vſque ad primogenitum captiuæ, quæ erat in carcere, & omne primogenitum iumentorum.

§. XXXI.

Perfecta apparet iuſtitia, quando præceſſit clementia.

POſt prænunciatum primogenitorum exitium, poſt agni mandatum eſum, ſub cuius ſanguine aſylum eſſet aduersùs interfectorem, iam gladius iuſtitiæ exeritur. Dicit enim: *Factum eſt autem in noctis medio, percuſſit Dominus omne primogenitum*, &c. Et quandò in noctis ſilentio tantam hanc iuſtitiam exercere Dominus decreuit, cur toties illam antea publicauit, & prædixit; & præordinauit ea, quæ protectioni eſſent? Si executioni quæritur nocturnum ſilentium, cur tot antea præconia vt malum caueretur? Debuit ſanè præcedere multa exhibitio clementiæ, vt oſtenderetur perfectiſſimè rigor iuſtitiæ procedere. Aurea eſt illa ſententia Euſeb. Gallic. homil. de S. Ephipodio aſſerentis: *Euſeb.* *Non eſt perfecta iuſtitia damnantis, niſi clementia præcederet arguentis.* Dicitur equidem futurus Iudex quaſi fur, qui media nocte, quando altior ſopor increſcit, veniat,vt ſubitò rapiat; & nihilominùs id multis nobis notificant prophetæ, & euangelia: ad quid hæ voces prophetarum? Ad quid hæ voces prædicatorum? Si furis aduentus decernitur, vt imparatos premat, cur tot præmonitiones antecedentes, niſi quia neceſſum eſt,vt antea miſericordia teſtificetur, vt poſtea iuſtitia appareat perfecta? Non equidem perfecta iuſtitia appareret,quam miſericordia non antecederet. De natione diluuio abſorbenda dicitur Geneſ. 6. *Cum cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram,& filias procreaſſēt,*&c. *Geneſ. 6.* Itaque homines illi,qui protinus erant de terra eradendi,mirum in modum multiplicabantur,& fœcunditate penè incredibili replebant terram. Et cur Deus iis tantam fœcunditatem tribuebat? Cur agebat,vt multiplicarentur illi,quos tam citò erat deleturus? Quòd fœcundi eſſent, ea Dei beneficentia proueniebat, quòd miſerè obruerentur aquis, opus erat diuinæ iuſtitiæ. Quando autem tanta iuſtitia exhibenda erat, merito præmittebantur opera clementiæ. Ait pulchrè D. Ambroſ. ibi: *D. Amb.* *Non debuit æſtimari defuiſſe gratiam fœcunditatis illi generationi,quam diluuia abſorbuerunt, vt quod fuit humani generis abundantia, diuinæ deputaretur gratiæ, quod diluuium ſecutum eſt, noſtris adſcribatur iniquitatibus. Sic & in poſterioribus inuenies quod ſecuturam Ægypti ſterilitatem, præceſſit totidē annorum fœcunditas. Principale eſt enim virtutis inchoare à beneficiis, & præſeminare gratiam. Vnde & Dauid ait: Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi, Domine. Præcedit beneficij gratia, ſequitur cenſura ſobriæ diſciplinæ.* Ecce tibi ordinem minimè ſuſpectæ iuſtitiæ, quòd nimirùm antea præſeminentur gratiæ; præſeminentur beneficentiæ opera, poſt hæc enim minimè ſuſpecta orietur iuſtitia. Quis ſub iuſtitiæ ſplendore gloriabitur, cum nullum vnquam gratiæ opus præmiſerit? Conueniant hic ſeueriſſimi iniquorum vltores,& cum multa, quæ miſericordiam habent, præſeminauerint, tunc glorioſè exerceant iuſtitiam.

§. XXXII.

Reuerentia erga Reges in ſolo Deo illis aſſiſtente fundatur.

TOlle ſignum Dei aſſiſtentis à Regibus; & nihil in eis,quod reuerearis,inuenies, ſed æquè ac miſeri ſerui priuatis calamitatibus ſubiacebunt. Ecce enim tibi vbi agni ſacrati ſanguis limina Pharaonis non linierat,ait textus: tranſiens percuſſor: *Percuſſit omnem primogenitum in terra Ægypti,à primogenito Pharaonis, qui ſedebat in ſolio eius vſque ad primogenitū captiuæ,*&c. Et cur non magis reueritus eſt primogenitum Regis ſedentem in ſolio eius, quàm primogenitum captiuæ? Cur æquè inuoluit Regem cum vilibus ſeruis? Non erat in Regis poſtibus ſanguis immaculati agni; non erat vllum veſtigium Dei aſſiſtentis, quo non magis fuit reuerenda percuſſori perſona Regis quam perſona ſerui. Non enim in regio cultu,ſed in Deo aſſiſtente fundatur præcipua Regibus exhibita reuerentia. Hinc Dauid nactus Regem Saulem in ſpelunca inermem, & qui à militibus petebatur ad necē, hoc vnum propoſui-

propoſuit, quo militari furori eriperet Regem 1. Reg. *1. Reg. 24* 24. *Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo, Chriſto Domini, vt mittam manum meam in eum, quia Chriſtus Domini eſt.* Expende, quò confugiat Dauid, vt Regi Sauli conciliaret militarem reuerentiam, ne illum confoderent vt viliſſimum ſeruum, nimirùm: *Quia Chriſtus Domini eſt.* Quæ ponderans D. *Chryſoſt.* Chryſoſt. ait hom. de Dauid & Saule. *Neque tamen dixit, Rex eſt, ſed Chriſtus Domini eſt, non ab humano honore, ſed cœleſti iudicio ſumpto honorifico teſtimonio: Contemnis, inquit, conſeruum tuum, reuerere Dominum. Aſpernaris electum, metue eum, qui elegit.* In toto regali faſtu nihil firmum, nihil ſecurum inuenit, quo Regem tueretur, niſi ad diuinitatis munus faceret ictentus. Aſpernarentur homines hominem, contemnerent conſeruum, niſi in Rege diuinitatis, quid præſentirēt aſſiſtentis. Hinc magnus Theodoſius ab Arbitrio duce rebelli eùm ſub inſidiis in Alpium anguſtiis expectaretur ad necem; religioſus Princeps à ſuis deſtitutus ad Deum confugit. & inſidens non videns in apertos hoſtis exercitus ſeſe dedit. Cùm autem ad hoſtes curreret, in inſidias deuenit, quid tunc? Rebellis dux vbi tenuit circumuentum Regem, ad eius præſentiæ reuerentiam mutatus, cui mortē pararat, auxilium dependit, quo victoria clarus Theodoſius ad ſuos reuertit. Et quid vidit homo nequam in Theodoſio, quod nunc reueretur, ne noceret, quod antea minimè reueritus *Theodoſ.* eſt, cum rebellaret in eum? Sanè, veniebat Theodoſius Dei ſignaculo tectus, quod ſolum nobis reddit Reges reuerendos. Rem ponderat Paul. Oroſius lib. 7. *Theodoſius in ſummis Alpibus conſtitutus ſciens, quod deſtitutus à ſuis, neſciens, quod clauſus alienis, Dominum Chriſtum ſolus ſolum, qui poſſet omnia, corpore humi fuſus; mente cœlo fixus orabat. De hinc ſciens ſe eſſe non ſolum ſigno crucis tuendum ſed & victoriam adepturum, ſigno crucis ſe muniens ſignum prælio dedit, ac ſe in bellum etiamſi nemo ſequeretur, victor futurus immiſit. Prima ſalutis via extitit Arbitrius hoſtilium partium comes: qui cùm ignarum Imperatorem circumpoſitis excepiſſet inſidiis, conuerſus ad reuerentiam præſentis Auguſti, non ſolum periculo liberauit, verùm etiam inſtruxit auxilio.* Expende illud? *Conuerſus ad reuerētiam,* &c. Expectabat ſolū, vt occideret; excepit ſolum, & reueritus eſt; & quid te ad reuerentiam traxit eius, quem deſpiciebas, quem ad mortem petebas? Non ſanè regius aſpectus, quem ſæpe videras, & oderas, ſed regius aſpectus ſub agni diuini ſignaculo conſpicuus: *Sciebat enim ille ſe eſſe ſigno crucis tuendum.* Id, quod vniuerſi Reges ſciant, quod non ſub alio, niſi ſub Dei aſſiſtentis ſigno poſſiut eſſe reuerendi hominibus.

§. XXXIII

Quales nos erga Deum exhibuerimus, tales ſe exhibebunt erga nos creaturæ.

IN primogenitos Ægypti Angelus percuſſor deſæuit, nullóque agni ſanguine ab aliis filius abſtractus, ſolos percutit primogenitos. Sic text. *Percuſſit Dominus omne primogenitum,* &c. Et quando neceſſum fuit Iſraëlitarum limina ſanguine rubricari, vt dignoſcerentur, & non percuterentur: minores Ægyptiorum filij ſine ſigno ſaluti dantur, & occiduntur ſoli primogeniti. Et cur Angelus, qui neceſſarium habuit ſignum ſanguinis, vt parceret Iſraëlitis, nullum ſignum requiſiuit, vt parceret minoribus Ægyptiorum filiis, & percuteret primogenitos? Sanè hoc iam multis didicerat Angelus, cum videbat ab Ægyptiis percuti populum Iſraëlitam Dei primogenitum. Promptū eſt enim creaturis ſe tales hominibus exhibere, quales ſe homines *Theodor.* Deo exhibent. Quò reſpiciens Theodor. quæſt. 22 in Exod. ait: *Primogenita Ægyptiorum occidi voluit, propterea quòd Iſraelem populum, qui primogenitus Dei erat, nimis durè tractarunt.* Ecce tibi qui Dei populum primogenitum percutiebant, vident ab Angelis ſua percuti primogenita. Quid aliud expectarent à creaturis, qui idem illud exhibebant Deo? Quàm cæci Iudæi in Deum? Quanta caligine obtenebrati fuerint nemo eſt, qui neſciat. Hæc illorum cæcitas, & caligo fecit, vt eū cruci affigerent. Sed vix in cruce apparuit, & ait Luc. *Luc. 23.* cap. 23. *Erat autem fere hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terrā vſque in horam nonam. Et obſcuratus eſt Sol.* Et Sol, & lumina cœli caliginem tenebroſam induunt, quæ reſpondeant Iudæorum cæcæ caligini in crucifigendo Chriſto. Ait D. Leo ſer 10. de Paſſ. *His* *Leo 10.* *vocibus veſtris ſtultis reddunt vniuerſa elementa reſponſum, & vna in vos ſententiā ferunt, Cœlum, terra, Sol, ſideráque indignos vos ſuos miniſterio proteſtantur terribili motu, inſolitóque defectu tenebras mundo veſtræ excitatis oſtendunt.* Sic Iudæi & defectum ſuum, & cæcitatem tenebroſam in Deum in Sole, & luminaribus cœli erga ſe inueniunt. Quid plura? De ipſis Iudæis ait Dominus Pſal. 21. *Dinumerauerunt omnia oſſa mea. Ipſi verò* *Pſal. 21.* *conſiderauerunt me, & inſpexerunt me.* Rabidi ipſi humanitatis Chriſti velum ruperunt, vt vel oſſa occultiſſima cum irriſione, & opprobrio inſpicerent. Quæ dirè peragunt, ait D. Matth. cap. 22. *Velum templi ſciſſum eſt* *Matt. 22.* *in duas partes à ſummo vſque deorſum.* Vt enim illi rumpebant Chriſti carnem, & internis eius irridebant; ſic velum templi ſcinditur eis, omniáque eorum ſacra exponit conculcanda, & irridenda. Ait D. Chryſoſt. *Chryſoſt.* orat. in Paraſceu. apud Grethſerum tom. 2. *Quare ſciſſum eſt velum? Quia templū per ea, quæ velo ſuo acciderūt, tantum non exhortationis modo iſta protulit. De cætero Sancta Sanctorum conculcet, quiſquis volet. Propterea ſciſſum eſt velum ſignificans ſolitudinem, & vaſtationem poſthac in perpetuum futuram.* Reuelabat ſciſſum velum Iudæorum ſacra conculcanda, & irridenda; vt ipſi per ſciſſuras in Chriſti corpore factas, interna eius oſſa cum irriſione inſpiciebant. Sic ſemper eadem inueniemus in creaturis erga nos, quæ fecerimus Deo.

§. XXXIV.

Irrationabilium pœnæ oſtendunt maiores alias hominibus imminere.

NOn contētus eſt Angelus percutere primogenitos hominum Ægyptiorum, ſed & primogenita percuſſit pecorum. Ait enim: *Et omne primogenitum iumentorum.* Et cur non ſolùm filij, ſed & percutiūtur iumenta, niſi vt in irrationabilibus iſtis oſtendātur, quàm maiores pœnæ maneant, & immineant rebellibus? Poſt Chriſti Domini mortem à Iudæis illatā, quid non ſuſtinuēre creaturæ? Luc. 23. *Obſcuratus eſt Sol.* Matt 27. *Luc 23.* *Velum tēpli ſciſſum eſt,* &c. *terra mota eſt, petræ ſciſſæ ſunt.* Et quando Iudæi ſcelera in Ieſum patrarunt, cur Sol, & terra, & petræ inſenſibiles pœnas dederunt? Quid hæc inſenſibilium rupturæ protendebant? Sanè hæc apertiſſimè monſtrabant, quanto maiora, & acerbiora Iudæis imminebant. Ad hæc pulchrè. D. Zen. lib. 3. *D. Zen.* ſerm. 39. ait: *Cœlum medio die perdidit diem: terra tremore nimio firmitatem. Hinc æſtimare licet, quid eis ſit reſeruatum; quorum in animis funerei luctus pertulit natura ſupplicium.* Et quidem quando criminis alicuius ſupplicium ad inanimes etiam creaturas extenditur, non dubito quin hominibus aliquid terribilius immineat. Non enim inſenſibilia puniuntur, vt rei immunes maneant pœnæ, ſed vt eis maioris alicuius ſupplicij iam iam imminentis terrorem incutiant. Hinc Ieſus Matth. *Matt. 21.* 21. *Videns fici arborem vnam ſecus viam, venit ad eam. & nihil inuenit in ea niſi folia tantum, & ait illi: Nunquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et areſacta eſt continuò ficulnea.* Cur ſic ſeuerus Dominus in ficulneam? Cur, qui tot facinora Iudæorū ſuſtinebat manſuetus, ſic rigidus percutit ficulneā? Ait D. Iſidor. Peluſ. *D. Iſidor.* apud Lypp. Gen. 3. *Ab inanimata igitur ſubſtantia popu-*

lum

Digitized by Google

tum ingratū docet, ac perſuadet, quod & vlciſci poteſt. Exſiccata eſt igitur arbor, vt terreret homines. Inſeruntur inanimatis mala, quæ hominibus terrorem incutiant maioris mali. Nil enim damnatur in irrationalibus; quod magis non ſit damnandum in homine. Id quod ſpectās lex multa bruta animalia execrabatur, & immundiciei

Tertul. percutiebat horrore, vt inde eadem vitia grauius damnanda oſtenderentur in homine. Sic Tertul. lib. aduerſùs Pſychicos: *Proficere autem poteras intellecto plus in hominibus vitia fugienda, quâ lex damnaſſet etiam in pecoribus. Nam quando irrationale animal ob aliquod reuicitur, magis illud ipſum in eo, qui rationalis eſt, homine damnatur. Ergo vt homines mundarentur, pecora culpatá ſunt, ſcilicet, vt & homines, qui eadem vitia haberent, æquales pecoribus æſtimarentur.* Sic quæcunque animalium pœna eandem imminere indicat homini.

§. XXXV.

Solus diuiniſſimi agni ſanguis potens eſt armatas in homines diras impedire.

NOn eripitur à ſæuiente Angelo morti filius Regis, nec filius captiuæ molentis; nihil illi prodeſt potentia Regalis, vt vulnus effugiat, nec huic prodeſt vilitas ſeruituris, vt deſpiciatur. Ait enim: *Percuſſit omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui ſedebat in ſolio eius, vſque ad primogenitum captiuæ.* Non equidem perſonæ vilitas, nec potentia valebat ad impediendum mortis Angelum, ſed ſolus valebat agni ſanguis impreſſus ſuperliminaribus. Vbi hic non erat, & ſi eſſent quæuis alia, præualebat percoſſor; vbi hic erat, quælibet potentia nociua frænabatur. Sic aiebat ſuprà textus: *Tranſibit Dominus percutiens Ægyptios, cùmque viderit ſanguinem in ſuperliminari tranſcendet oſtium, & non ſinet percuſſorem ingredi domos veſtras, & lædere.* Ecce tibi, vt non regius faſtus, nec vilitas, ſed ſolus diuini agni ſanguis cohibebat percuſſorem Angelum. Similiter in Chriſti Domini morte videres Orbē

Luc 23. terrarum armatum contra inſenſatos. Ait Lucas c. 23. *Obſcuratus eſt Sol.* inſuper & ait Matth. cap. 27. *Velum templi ſciſſum eſt in duas partes à ſummo vſque ad deorſum; & terra mota eſt & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt,* &c. Nihil pene eſt in Orbe, quod non cōmoueatur in tanti ſceleris patratores. Sed in tāta creaturarum commotione, in qua petræ petras percutiebāt, & ſcindebant, & monumentorum marmores rumpebantur, non inuenitur homo fuiſſe periclitatus. Cur petræ, quæ vos adinuicem percutitis, non magis ſceleſtos illos quatitis? Cur terra, quæ violento motu ſepulcra aperis, & mortuos ſāctos vomis, nō magis glutis Iudæos ſceleratos? Pēdebat inter illos diuiniſſimus agnus, cuius ſanguis lignum crucis tingens diras creaturarū frænabat, ne cui homini vel ſcelerato inferrēt damnum. Ait

Grethſe. Author Græcus in orat. Exalt. crucis apud Grethſetum tom. 2. *Omnis ſub cœlo creatura, ipſo horrore inſtructa, & ad vltionem pro eo, qui in cruce pendebat, ſumendam erat præparata; ab ipſo tamen, qui in cruce pendebat, prohibita.* Et quis alius poſſet prohibere petras, ne Iudæos percuterent; terram, ne ſceleſtos voraret; cœlum, ne igne abſumeret nefariè clamantes, niſi agni diuiniſſimi ſanguis, qui in crucis poſtibus monſtrabatur? Equidē vnus hic ſanguis valebat imminenti exterminio eripere homines adeò ſceleratos. Quid plura? Armata erat lex in peccatores; tot amaritudinum fluctus in illos conglomerabat, quot minas, quot pœnas decernebat. Apparuit lignum ſanguine agni rubricatum, & tota legis

Exod. 15 ſeueritas mitigatur. Sic Exod. 15. *Nec poterant bibere aquas de Mara, eò quòd eſſent amaræ,* &c. *Et murmurauit populus contra Moyſem dicens, quid bibemus? At ille clamauit ad Dominum, qui oſtendit ei lignum, quod cùm miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt.* Ecce tibi tota legis amaritudo armata in peccatores, vt ad aſpectū ligni ſanguine Ieſu rubricati in dulcedinē iuit. Ait D. Ambr. Amb.

ſerm. 23. *Aquam amaram legem eſſe arbitror veteris teſtamenti, quæ lex erat immitis. Habebat enim oculū pro oculo, dentem pro dente, & velut auſtera nullum miſericordiæ refrigerium porrigebat. At verò vbi ligno paſſionis eſt temperata, ſtatim amaritudinem ſuam ſuauitate commutans, dulcem ſe cunctis præſtitit.* Non valuit amplius ferire legis aculeus vbi lignum ſanguine Chriſti rubricatum vidit. Quid times homo leges armatas pœnis in tuas culpas? Adhibe tibi ſanguinem agni diuini, & nullas auſteritates, nullas ſeueritates inimicas timeas. Hinc Act. 2. Iudæi prædicatione Petri ſcelus ſuum in Ieſum Act. 2.

agnouerūt, inſuper & mala propter illud iam iā imminentia, quibus territi clamabāt ad Apoſtolos: *Quid faciemus?* Et meritò ipſi per ſe nihil inueniebāt, quod tāta mala poſſet auertere, & pene deſperabant de remedio. Quid tunc? Ait D. Auguſt. tract. 31. in Ioan. *Viderunt* Aug.

Chriſtum ſuo ſcelere morientem, & quouſque biberent ſanguinem quem fuderant, de ſua ſalute deſperauerunt. Vnus Chriſti ſanguis inter tot mala imminentia illis oſtium ſpei aperuit.

Exod. 12. Surrexitque Pharao nocte, & omnes ſerui eius, cunctaq; Ægyptus, & ortus eſt clamor magnus in Ægypto, neque enim erat domus, in qua non iaceret mortuus. Vocatiſque Pharao Moyſe, & Aaron nocte, ait: Surgite egredimini à populo meo, & vos & filij Iſraël ite, & immolate Domino ſicut dicitis. Oues veſtras, & armenta aſſumite, vt petieratis, & abeuntes benedicite mihi. Vrgebant ergo Ægyptij populum, &c.

§. XXXVI.

Regium eſt medijs calamitatibus non perturbari. Vbi de Maria iuxta crucem.

IN ſumma Ægyptiorū perturbatione ſuis immiſtus, & exequatus oſtenditur Pharao popularibus, dicit náque: *Surrexit Pharao nocte, cunctáq; Ægyptus, & ortus eſt clamor magnus,* &c. Sic calamitas Pharaonē ſubiciebat communi perturbationi, & clamoribus, vt in nullo videretur diſtinctus à popularibus. Componite modò hunc Regē cū Rege Angliæ, cuius primogenitū filium abſorbuēre maris fluctus: Vterq; Rex erat, vterq; filiū primogenitū amiſit; ſed Pharao calamitate perturbatus, Regē oblitus clamoribus populariū admiſcetur in nullo à popularibus diſtinctus. Rex autem Angliæ nec in amiſſione filij, minimū Regis amiſit. De illo pulchrè fatur Hildebert. Epiſc. Cænom ep. 56. *O benè munitū pe-* Epiſcop.

ctus, quo ſe fortuna minorē erubeſcit! O animū cuſtodem iuris, & ignarum, vel ſapientem extorqueri ſibi, vel Regē! Neuter tibi ablatus eſt, neuter imminutus: alter libertatem mentis, alter ſtatum regni ſeruat incolumem. Dubium eſt, quis integrius ſuum apud te expleat officium. Quippe nulla verba rumpantur ſuſpirijs, nullæ vultum tenebræ operiunt: in ore ſua eſt ſeueritas; & animi ſerenitatem riſus indicat moderatus. Non pendent regni negotia, nec ſubſidium fruſtra præſtolantur oppreſſi. Magnum hoc Regis, magnum ſapientis indicium. Sic meritò extollit vir ſapiens Regem, qui nec in perditione filij primogeniti Regē perdidit, ſed qualem regia maieſtas poſtulat ſerenitatem, & imperturbatum animum oſtendit. Calamitatibus enim non perturbari, hoc præſtantiſſimum eſt, & prorſus regium. Vnde ſuperbiſſimus ille Aſſyriorū Monarcha hoc ſibi nomen dedit, quòd Nabuchodonoſor diceretur. Dicit enim Richard. Victor. lib. 1. de erud par. 1. c. *Nabuchodonoſor interpretatur ſeſſio in anguſtione anguſtia.* Rich. Vi.

Quaſi inde velit ſuperbiſſimus totum ſibi attribuere ſplendorem regium, quod nullâ anguſtiâ, nullâ calamitate, à quiete ſua diſcedat. Hinc Ioan. cap. 19. Angelorum extollens Reginam, ait: *Stabat autem iuxta crucem Ieſu* Ioan. 19.

Mater eius. Nec longè à Ioanne Dauid Pſalm. 44. fortè Pſal. 44.

hunc actū miratus, aiebat: *Adſtitit Regina a dextris tuis.*

Itaque iuxta crucem filij ſtabat Maria, & ſtabat Regina nihil regalis dignitatis in ſe non oſtendens. Imò vt D. Ame. ait D. Amedeus hom. 5. de martyrio virginis: *Ipſa coronata corona tribulationum poſt Ieſum incedebat. Stabat autem iuxta crucem, vt illud dulciſſimum caput nati ſpinis coronatum triſti ſpectaculo videret.* Et D. Ambroſ. lib. de inſtit. Virg. cap. 7. *Stabat non degeneri mater ſpectaculo.* Itaque cœli Regina corona tribulationum coronata ſtabat non degeneri ſpectaculo videns Ieſum filiū vnigenitum in duriſſima cruce ſpirantem. Et quale erat Amed. hoc ſpectaculum Reginæ non degener? Ait S. Amedeus dict. homil. de martyrio virginis: *Propterea in tanta poſita aduerſitate, nec reſoluit pudorem verecundiæ, nec amiſit vigorem conſtantiæ. Ad cuius rei probationem ait de ea Ambroſius: Lego ſtantem iuxta crucem, non lego plorantem. Stare namq; in illa cordis amaritudine magna adſcribitur conſtantia, abſtinere à lacrymis ſumma verecundia annotabatur. Cohibebat illa lacrymas præ pudore, ſtabat ſublimiſſima quadam magnanimitate.* Quid regalius, quàm in tanta calamitate, nec obliuiſci pudoris, nec conſtantiæ? Notanter enim dixit: *Non reſoluit pudorem verecundiæ:* quando dolor ſoleat in plebeis animis modeſtiæ obliuionem facere. Mulier illa Sunamitis videns 4. Reg. 4. defunctum filium currit ad Eliſæum 4. Reg. 4. *Et apprehendit pedes eius*; poſt autem rediuiuo filio lætior facta: *Corruit ad pedes eius, & adorauit.* Modò cauet pedes viri tangere, quos antea apprehendebat ambabus Caietan. manibus. Cur hoc? Sapienter Caietan. *Mœrore affecta ob mortem filij tenuit pedes Eliſæi: læta autem ob reſuſcitatum filium non tangit pedes Eliſæi, ſed iuxta pedes ſuper terram ſe proſternit ſolitam ſeruans modeſtiam, quam maternus dolor obliuioni tradiderat.* Hoc in plebeio Sunamitidis animo potuit dolor, non in regio ſpiritu Mariano, vt enim Regina cruci adſtabat, ſic nullum affectum degenerem referebat, nec amiſit vigorem conſtantiæ, nec reſoluit pudorem verecundiæ. Id, quod in Nazian. ſorore ſua Gorgonia maximè extollebat Nazianzenus fatus: *Modeſtiam, & verecundiam in ipſis doloribus retinuit.* Quid regalius?

§. XXXVII.

Nullo efficacius trahitur homo, quam iis, quæ circa ſe ſunt.

MActator Pharaonis filius, & iam non durus pater, ſed humilimus vocat Moyſem, liberam facultatem facit abeundi. Dicit námque: *Vocatiſque Pharao Moyſe, & Aarone nocte, ait: Surgite, egredimini à populo meo, & vos, & filij,* &c. Multi Ægyptij aliis plagis fuerant aſſumpti, nec tamen eorum perditione potuit Pharao adduci, vt liberè cum omnibus Iſraëlitas dimitteret. Cur modò eos ſic auxiè dimittit? Cadebant antea Ægypti, & patres, & filij, ſed nullus cadebat Pharaonis filius. Vbi autem cœpit in ſuis ſpiculum præſentire, non amplius diſtulit, ſed confeſtim, vel cogebat Iſraëlitas abire. Proh quam efficaciter trahitur homo illis, quæ ſunt circa ipſum! Ionas vt non credebat debere Niniuitas molliri prædicatione ſua, ſic fugiebat à facie Dei iubentis, vt illis indiceret extremam ruinam. Sed procurante Deo marinis fluctibus traditur, voratur à piſce, cuius in viſceribus orat ad Deum, & exauditur, & voraciſſimum ventrem piſcis conuertit in cunam ſalutis à qua naſcitur denuò viuus. Imò iam fidelis intrat Niniuem clamans cap. 3. *Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur.* Cur modò prædicas Ionas? Cur ſperas proficere hominibus adeò perditis? Didicerat in ſe ipſo, & perdito, & vorato à piſce. vt ſalus ſperari poſſet à perditione ipſa. & nullius contemnendam eſſe ſalutē. D. Ephr. Ait D. Ephræm ibi: *Iona Deus intra eminentem conſeruat, & a ſe ipſo didicit propheta Ionas æquum eſſe, vt viuant, qui pœnitentiam agunt.* Dum in ſe non expertus fuerat periculum, deſpiciebat aliorum pericula, nec multum dolebat, quod perirent. Vbi autem in ſeſe periculum experitur, Deus bone, nihil non facit, vt & alij pericula fugiant, & poſſint viuere. Equidem efficaciter Deus trahit homines, dum mortis horrorem immittit in iis, quæ ſunt circa ipſos. At quando is horror in ipſis miſcetur, quæ ſunt magis in deliciis; tunc vel Reges mundi efficaciſſimè trahuntur. Zacharias prophetans de reductione omnium gentium ad Deum ait cap. 14. *In die illa erit, quod ſuper frænum equi* Zach. 14 *eſt ſanctum Domino.* Quam prophetiam ex multorum ſententia refert D. Cyril. Alex. ad Conſtantinum Imperatorem, Cyr. Ale qui à matre acceptum clauum dominicæ paſſionis in equi ſpecioſioris fræno locauit. Sed quid, quod clauus dominicæ paſſionis in fræno regalis equi poneretur, vt hoc debeat decantari propheticis vocibus? Sunt ſanè Principibus maximè in deliciis equi, vbi autem mortis dominicæ horror immiſtus eſt rebus adeò delicioſis Imperatori, iam imperia mundi cœperunt trahi ad Dominum. Rem ſic ponderat D. Ambr. D. Amb orat. in obitu Theodoſij fatus: *Miſit itaque Helena filio ſuo Conſtantino diadema gemmis inſignitum, quas pretioſior ferro innexat crucis redemptionis diuinæ gemma connecteret. Miſit & frænum, vtroque vſus & Conſtantinus, & fidem tranſmiſit ad poſteros Reges. Principium itaque credentium Imperatorum ſanctum eſt, quod ſuper frænum.* Innexus fuit cruentus Chriſti clauus fronti regalium equorum, & inde cœpere ad Deum trahi Imperatores. Putabantur olim Imperatores minimè poſſe ad Chriſtum venire; nec vllis miraculis poſſe trahi ad Chriſtianam religionem. Quid tunc? Clauus duriſſimus plenus dominicæ mortis horrore cœpit tangere ea, quæ maximè eſſe in deliciis ſolent Imperatoribus, & inde Imperatores cum omni imperio ſuo conuertuntur ad Dominum.

§. XXXVIII.

Tunc debes pro hoſtibus tuis ardenter orare, cum eorum effugis rabiem, ſi quid Dei in te habes.

ECce quid petat rabidiſſimus tyrannus Pharao à ſuis captiuis: *Abeuntes benedicite mihi.* Audet nefariſſimus homo ſperare de Iſraëlitis, quod tunc magis benedicturi ſunt ſuis tyrannis, quando de illorum rabie liberi euadunt. Et de quo poſſet talia ſperare hoſtis, & tyrannus? De quo à te vexato, & oppreſſo, multiſque afflicto ſperes, quod cum libet euadat, tibi bona, & non mala imprecabitur? Cur ergo crudeliſſimus iſte de Iſraëlitis à ſe vexatis, & tyrannicè afflictis ſperet, quòd abeuntes è tanta anguſtia pro adeò hoſtili homine orabunt? Equidem Iſraëlitæ erant veri Dei cultores, veri Deum videntes, quorum eſt, quòd liberati pro inimicis, & perſecutoribus ſuis velint orare. Quis enim videat Deū, & non oret etiam pro hoſtibus? Actor. 7. Stephan. ait: *Ecce video cœlos apertos, & Filium* Actor. 7. *hominis ſtantem à dextris Dei.* Quid tūc? Ductus ad mortem, inter lapidantiū furias orat: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatū.* Quantum hoc? Nyſſenus in preſenti: *Sic is, qui Chriſtum cernit aduerſus hoſtes ſeſe gerere nouit.* Hæc eſt notio eorum, qui aſpiciunt Deum, quod pro hoſtibus orent, etiam cùm ab eorum iniuriis euolant. Et vix inuenietur, qui aliquid Dei in ſe habeat, qui talem erga hoſtes ſuos non referat animum. Samuel repulſus à populo, & abiectus in ipſo abeundi confinio, ſic populo ſibi infenſo ait: *Abſit autem à me hoc peccatum in Domino, vt ceſſem orare pro vobis.* Bonus Samuel ſibi fore in peccatum, & perditionem putabat, ſi in receſſu ſuo, pro illis nō oraret à quibus reiiciebatur. Ex quo ait D. Chryſ. orat. in Paraſceuen apud Gretſerū tom. 2. Chryſoſt. *Peccatum arbitratus eſt, nō orare pro inimicis. Abſit à me, inquit, vt ita peccē, vt deſinam pro vobis orare. Quam ignar venia nos eſſequemur in poſterum, cum qui de nouo ſunt, & qui de veteri Teſtamento, omnes nos impellant ad hoc, vt preces pro inimicis fundamus, ſi nō omni ſtudio, & diligētia*

hoc

hoc præſtare conemur? Sanè hæc eſt ſalutis via Dei fidelibus, pro inimicis, & perſecutoribus longas fundant ad Deum preces. Filij Iacob videntes Ioſephum à ſeruitute liberum, in ſolio regio ſedentem, vehementer ſibi timere cœperunt. Quibus ille, vt timorem adimat, ſic ait c. 50. *Quibus ille reſpondit. Nolite timere: Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* Alia litera habet: *Ne timeatis, Dei enim ſum ego.* Quippe, qui Dei eſt, ſemper bona
Chryſoſt. pro malis paratus eſt rependere. Ibi Chryſ. *Beneficia rependere ſtudeo his, qui irreparabilia contra me fecerunt, Dei enim ſum ego.* Hoc eſt ſtudium eius, qui Dei eſt, vt in receſſu ſuo, in libertate ſua, bona ſuis perſecutoribus largiatur, & imperet. Hinc dum Chriſti crucifi-
Mat. 27. xores Iudæi Matt. 27. clamarent illudentes: *Salua te-*
Luc. 23. *ipſum, ſi Filius Dei es.* Ieſus autem Luc. 23. clamans dicebat. *Pater ignoſce illis.* Ad oſtenſionem diuinæ filiationis petebāt illi, vt ſe ipſum ſaluaret, ad Ieſus pro illis orare elegit, in quo magis oſtēdebat, & euidentius ſe ad Deū
Chryſoſt. pertinere. Chryſ. orat. in Paraſceuen apud Grethſer. 10. 2. *Illi quidem dicebat, ſi Filius Dei es, ſalua te ipſum. Ipſe verò elaborabat, quomodo illos ſaluaret, illos, inquam, à quibus opprobria perpetiebatur, illudebatur, & opprobriis proſcindebatur.* Ecce tibi vbi diuina oſtendenda erat progenies, in eo patentiſſimè oſtendebat Dominus illum, quòd pro inimicis, pro conuitiatoribus oraret.

§. XXXIX.

Miſeri hominis à te conſoti benedictio maximè tibi ſalutaris eſt.

NOn otioſè abeuntium à captiuitate Iſraëlitarum benedictionem experit Pharao, dicens: *Abeuntes benedicite mihi.* Nunquam enim non eſt liberatori ſalutaris liberati, & conſoti benedictio. De qua glo-
Iob 19. riatus Iob aiebat c. 19. *Benedictio perituri ſuper me veniebat:* id eſt, benedictio perituri à me liberati, & conſoti me implebat, quando nonquam vacua manet benedictio eius, qui liberatur à miſeria. Ex quo ſapienter
D. Amb. monet D. Ambr. lib. de bono mortis c. 8. *Si quem viderimus pauperē moriturum, ſumptu iuuemus, & dicat vnuſquiſque noſtrum: Benedictio morituri veniat ſuper me. Si quem viderimus debilem, non deſeramus; ſi quem in extremis poſitum non relinquamus, occurrat, & nobis dicere: Benedictio morituri in me veniat. Laudet te vnuſquiſque moriturus, vnuſquiſque depoſitus æuo, vnuſquiſque confectus vulnere graui, vnuſquiſque morbo abſumptus, & morti proximus. Reſonent te poſtrema verba morituri, & benedictionem tui egrediens corpore anima ſecum vehat.* Quis te fœlicior, ſi animæ miſerorum è terra abeuntes tui benedictiones reſonent? Fallar, niſi te ab omni malo, ab omni preſſura liberent. Pro quo monebat Prouer.
Prou. 24. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare non ceſſa.* Nunquam enim liberatorum plauſus non ſunt ſalubres liberatori ſuo. Vndè
D. Amb. D. Ambr. ſer. 8. in Pſal. 118. inquit: *Opera manus tua eroga pauperibus, debiles eleuato, redime captiuos, & ſoluiſti vincula tua. Eripe eum, qui ducitur ad mortem; hoc eſt, eripe eum interceſſione, eripe gratia tu Sacerdos, aut tu Imperator eripe ſubſcriptione indulgentia, & ſoluiſti peccata tua, eruiſti te à vinculis.* Hæc in te efficiunt liberatorum benedictiones, quæ vt te reſonant, ſic te ab omni vinculo exſoluunt. Quis vidit vnquam liberatorum benedictiones vacuas eſſe? Actor. c. 9. Tabitha fœmina charitatiſſima propter eleemoſynas defuncta iacebat; eam circumfuſæ vndique viduæ reſonabant, quarum vocibus inſertus Petrus iubet fœminam rurſus in vitam venire. Quid tunc? *Illa aperuit oculos ſuos: & viſo*
D. Cypr. *Petro reſedit.* De qua pulchrè D. Cyprian. lib. de opere, & eleemoſyn. ait: *Quæ laborantibus viduis largita fuerat ſubſidia viuendi, meruit ad vitam viduarum petitione reuocari.* Sic petitiones, & benedictiones liberatorum efficaces ſunt, vt vitam impetrent iis, per quos liberati fuerunt. Vt meritò dicat Hildebertus epiſt. 61. *In cælo* Hildeb. *nulli melius pro reis agunt, quam pauperes aduocati: pauperes ante ſupremum tribunal in propulſandis dilationibus obtinent principatum.* O te fœlicem, quem pauperes cantant, qui benedictionibus plenus per oīa voliras pauperum, afflictorúmque, quos ab ærumnis liberaſti, ne timeas diu torqueri malis, qui enim à te liberati ſunt, te liberabunt.

§. XL.

Abeuntes à vita nil amarum voluant, vel aduerſus ſibi infenſiſſimos hoſtes.

HOc ab Iſraëlitis petit infenſiſſimus illorum hoſtis Pharao, nimirùm: *Abeuntes benedicite mihi;* quod ex ſingulis noſtrorum crediderim repeti ab hoſtibus, vt abeuntes è vita nullam illis non velimus benedictionem. Vnam pro ſuis hoſtibus benedictionis vocem egrediens anima è corpore ſecum vehat. Nullus ita deſipiat, vt mundo egrediens, aliud, quam benedictionem etiam ad hoſtes reſonet. Stephanus iā iam rapiendus ad mortē Actor. 7. acriter increpat Iudæos, Actor. 7. aiens: *Dura ceruice, & incircumciſis cordibus, & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis, ſicut & patres veſtri. Quem prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri?* Sic mordebat impios ſanctus vir feſtinans ad mortem; ſed iam in mortis articulo conſtitutus aliter orat, dicens: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Compone modò acorem illum reprehendentis cum hac lenitate orantis. An cùm reprehendebat minus amabat hoſtes, quàm cùm pro eis orabat? An erat in prima reprehenſione aliquod odium aduersùs nefariſſimos hoſtes? Abſit, imò & tunc illos amabat, qui enim adeò ſanctè morti appropinquabat; nihil in ore voluere debebat, quod charitatem erga hoſtes non halaret. Ex quo D. Fulg. D. Fulg. ſer. de eius feſto, ait: *Neque enim fratres, exiſtimandus eſt Stephanus tunc inimicos dilexiſſe cùm pro eis oraret; & non dilexiſſe cum eorum incredulitatem arguendo corriperet. Abſit hoc ab anima martyris ad cœli palatium feſtinantis.* Quid pulchrius? Sanè ab anima feſtinantis ad cœlum, quàm longè abeſt, quod vel in hoſtium amore tepeſcat aliquantulum. Non ſtat cum eo, qui feſtinat egredi è mundi carcere, & viuentium terræ appropinquate, quod oderit ſibi aduerſantes. Hoc tibi cordi ſit quicunque abis è mundo, quicunque feſtinas ad cœlū, & iam iam exitum præ oculis habes, vt nullum velis hoſtibus malum. Nec hoc mirum videri debet, quando ad exitus conſpectum, vel impiiſſimi homines inimicitiis, & odiis valere mandant: De Lazari defuncti ſororibus locutus textus Ioan. 11. addidit: *Multi autem ex* Ioan. 11. *Iudæis venerant ad Martham, & Mariam, vt conſolarentur eas de fratre ſuo.* Mirabar, quòd Iudæi venerint conſolaturi Lazari mortui ſorores, cùm & Lazarus amicus eſſet Ieſu, & ſorores ſumma ipſum pietate colerent. Decretum erat enim iam per Iudæos, vt vniuerſi Ieſu aſſeclæ extra Synagogam fierent, & ab omnibus cauerentur. Cur ergo tam deuotas Ieſu fœminas conueniunt Iudæi, & eas conſolantur? Cur non magis expuunt, & auerſantur eas, fratríſque Ieſu amici memoriam penitùs eradere contendunt? Erat illis præ oculis mors, & ſepulcrum, ad quod ſeſe feſtinare cernebant, ex quo illum animum ebiberant, quo nemini malè precari vellent. Ait D. Baſil. Sel. orat. 40. *Vnde conſolabantur* Baſil. Sel. *Iudæi dilectas à Chriſto, cùm inter eos conueniſſet, ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret? An ob mali communis neceſſitatem?* Equidem vt ſibi communem mortem videbant, vel rabidiſſimum in Ieſu aſſeclas odium ponebant.

Exod. 12. Tulit igitur populus conſperſam farinam antequā fermētaretur: & ligans in palliis poſuit ſuper humeros ſuos. Feceruntque filij

Iſraël ſicut præceperat Dominus Moyſi: & petierunt ab Ægyptiis vaſa argentea & aurea, veſtémque plurimam. Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis, vt commodarent eis, & ſpoliauerunt Ægyptios.

§. XLI.

Aurea ſit anima Deo appropinquans, Deúmque excipiens.

NOn ſine aureis argenteíſque vaſis Iſraëlitæ incipiunt exire de Ægypto; ait enim: *Petierunt ab Ægyptiis vaſa aurea*, &c. Et cur non ſine aureis vaſis egrediuntur, niſi vt oſtendantur Deo appropinquantes, & à mundo egredientes, quàm aurei fiant? Ait D. Mac. D. Machar. hom. 47. *Mutuari præcipit Deus ab Ægyptiis vaſa aurea, & argentea, & cùm acceperint, egredi: quia dum exit a tenebris anima, argentea, & aurea vaſa accipit, nempe ſuas probas cogitationes ſeptuplo ardentiores, quibus inſeruiunt Deo, & Deus conquieſcit in illis.* Hæc ſunt aurea vaſa, nimirùm cogitationes Deo appropinquantes, & in quibus Deus conquieſcit. Quò citiùs mundo exutus cogitas Deo ſeruire, & vel cogitatione Deum excipis, iam luteus non es, iam luteis operibus minimè incumbis, ſed totus aureus ſplendes, & effulges. Exod. 16. Sic monebat Aaron Moyſes Exod. 16. *Sume vas vnum, & mitte ibi Man, quantum poteſt capere gomor, & repone coram Domino*, &c. Cyr. Ale. D. Cyril. Alex. legit: *Sume aureum vas vnum*, &c. Et cur maluit explicare, quod vas aureum eſſet, niſi vt oſtendatur, quid conferat Chriſtus menti illi in qua recipitur? Vt enim Manna in aureo vaſe eſt, ſic Chriſtus in Manna figuratus auream efficit animam, in qua vel mente recipitur. Cyr. Al. Ait D. Cyril. Alex. lib. 3. in Ioann. cap. 34. *Quoniam verum Manna illo ſenſibili figuratus eſt Chriſtus, neceſſariò nunc docet, qua gloria, & virtute plenus eſt, qui Chriſtum in ſe ipſo recondit, qui Ieſum in corde firmiter gerit. Audis enim quomodo vas aureum per Aaron impletur Manna, & coram Deo ad perpetuam conſeruationem reponitur: pia enim ſanctáque anima, quæ Chriſti fidem concepit, quæ totum in ſe ipſa cæleſtem theſaurum condidit, pretioſum atque aureum vas eſt.* Ex quo mens noſtra Chriſto accedit, Chriſtum ſuſcipit, ſuper omne aurum, & topazium ſplendet. Non enim poteſt ab aureo Ieſu aurea non effici. Quò adduc dicta tom. 3. in Euang. lib. 4. cap. 19. §. 6.

§. XLII.

Ingenuorum hominum eſt tyrannorum ſpoliis victitare.

ET pedem à ſeruitutis neruo exerunt Iſraëlitæ, & de præcepto Dei Ægyptios ſpoliant auro, argento, & veſtibus. Quippè dicit textus: *Et ſpoliauerunt Ægyptios.* Et quidem hoc iam ſignum erat excuſſæ ſeruitutis, & ingenuæ libertatis orientis, quando proprium eſt ingenuorum ſpoliis victitare, quæ de tyrannorum poteſtate eripuerint. Philo. Huc ſpectabat Philo ibi adductus à Lyppomano, dicens: *Poſt primogenitorum internecionem, Hebræis expulſis, generoſi, ac nobilis generis ſui in mentem venis, atque ob id præclarum facinus quale liberos decet, auſi ſunt. Multam prædam aſportarunt.* Ecce tibi liberorum ingenuorum, nobiliumque hominum facinus, nimirùm quod deprædentur, & ſpolient tyrannos. Dum ſub ſeruitute erant, omnem ſuam operam Hebræi impendebant tyrannis; vbi eiecti à neruo ſunt, memores nobilitatis; & ingenuitatis ſuæ, quale decet liberos, & ingenuos homines, aggrediuntur facinus, vt ſeſe de ſpoliis tyrannorũ augeant. Quid nobilius? Extollunt hinc homines ſuam nobilitatem, ſi tyrannorum ſpoliis, ſi prædis multis ſplendeat eorum proſapia. Quò ſpectat Prou. 31. illud Prouerb. 31. de caſtatiſſima fœmina dictum: *De nocte ſurrexit, deditque prædam domeſticis ſuis, cibaria ancillis ſuis.* Expende, vt nobilis fœmina diſtinguit inter domeſticos, & ancillas; illis prædam ſumendam proponit, his cibaria. In ancillis enim illi intelliguntur, qui ſeruiles habent animos, quorum eſt, vtcunque cibum capere, in domeſticis autem notantur ingenui, & liberi, ad quorum nobilitatem pertinet, non niſi ſpoliis, & præda multa tyrannis erepta victitare. Vt dicat Pſal. 67. *Species domus diuidere ſpolia.* Nullo Pſal. 67. enim magis ſplendet nobilitas familiæ, quàm ſi tota effulgeat tyrannorum ſpoliis. Id, quod in diuina progenie extollebat Iſaias cap. 8. fatus: *Dixit Dominus ad* Iſa. 8. *me: Voca nomẽ eius: Accelera ſpolia detrahere: Feſtina prædari. Quia antequam ſciat puer vocare patrem, & matrem ſuam auferetur fortitudo Damaſci, & ſpolia Samariæ.* Sic ingenuæ proles non amant viuere niſi in prædis, niſi inter ſpolia, quæ de tyrannis acquirant. Vt de Anthemio Auguſto dixerit Sidonius Appol. in Panegy- Sid. App. rico: *Ludus erat puero raptas ex hoſte ſagittas feſtina tractare manu.* Non aliter nouit nobilem cantare progeniem, niſi eius incunabula prædis, & ſpoliis rutilent. Ille nobilis, ille ingenuus naſcitur, qui vel in primo libertatis gradu nihil amat prendere manu, quod non ſit ex tyrannis raptum.

Exod. 12. Profectíque ſunt filij Iſraël de Rameſſe in Socoth, ſexcenta ferè millia peditum virorum abſque paruulis, & mulieribus. Sed & vulgus promiſcuum innumerabile aſcendit cum eis, oues, & armenta, & animantia diuerſi generis multa nimis, &c.

§. XLIII.

In mundi renunciatione ingentia ſunt lucra.

CVm populus erat in Ægypto, & luctus erat, & gemitus, & opera importabilia: *Et palea non dabantur eis.* Modò cùm Ægyptum relinquit, & abit; Ægyptus det illi argentum, aurum, & veſtes plurimas; inſuper dimittit illum cum ouibus, & armentis multis; ait enim in præſenti: *Et oues, & armenta diuerſi generis multa nimis.* Quid rarius? Ciuibus non dat Ægyptus paleas, abeuntibus exteris dat diuitias. Et quidem licèt in mundo pauper ſis, vbi mũdum relinquis, & ſæculũ abnegas, ingentia recipis lucra. Huc reſpiciens Pſ. 104. Pſal. 10[4]. ait: *Eduxit eos in argento & auro.* Erant apud Ægyptios Iſraëlitæ in luto, in vilibus paleis colligendis, in opere lateritio, acceſſit manus diuina, tetigit eos, vt exirét de Ægypto, & educti ſunt inde in argẽto, auro, & diuitiis multis. Pulchrè Euſeb. Gallic. in ſerm. caſtigatorio: *Ecce* Euſeb. *filios Iſraël inimica Ægyptus, mundi ſpeciem præferens, dũ incolitur, afflixit, dum relinquitur, locupletauit. Sic eſt, chariſſimi, magnam ſæculo rapit prædam, qui ſe abſtrahere contendit è ſæculo.* Cæcus eſt, qui nõ videt diuitias, quas ſibi acquirit, qui contendit abnegare mundum, ab illóque exire. Huc attende homo, & mundũ peſſunda, mũdum relinque, & te in ipſa abnegatione ſui locupletabit mundus, & fallat, ſi Deo poſſis aliquid ditius, aut locupletius exhibere, quàm ſi fugiſti mundum. Dicitur 3. Reg. 9. *Pharao Rex Ægypti aſcendit, & cepit Gazer, ſuc-* 3. Reg. 9. *cenditque eam igne, & Chananæum, qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotẽ filiæ ſuæ vxori Salomonis.* Vt Salomonis vxoris dotem faceret, Pharao ampliſſimam ciuitatem ſuccendit, & populatus eſt. Et qualis dos eſſe potuit in ciuitate ſuccẽſa? Qui dotem facit, diuitias congerit, theſauros auget, nõ enim poteſt dos parari Regi, niſi ex multis diuitiis congeſtis. At nos in cõſpectu veri Salomonis ditiſſimam dotem paramus, cũ ſæculum perdimus, cùm patriam, domúmque paternã fugimus, eámque obliuionis flammis tradimus. Ex quo virgunculæ ſæculo renuncianti ait Hildebertus Cæ- Hildeb. nomenſis ep. 57. *Ignoras reuiſere vanitates, & inſanias falſas, à quibus elongaſti fugiens, & manſiſti in ſolitudine.*

Sanum

Sanum hoc prouidi pectoris conſilium: auerti enim, & fugere ab illis omnis triumpho celebrius. Huiuſmodi fuga ſponſo suo nulla dos eſt acceptior. Ecce tibi Sponſa Chriſti licèt paupercula ſis, vnde poſſis ingentem dotem lucrari ſponſo tuo. Si à mundo fugis, ſi obliuiſceris populum tuum, eúmque tradis igni, nihilque tibi reſeruas ex illo, ſed omnia calcas. Fallar, niſi mundus deſpectus, calcatus, & datus igni non tibi eam dotem accumulet, qua trahas oculos diuinos.

§. XLIV.

Magna fœlicitas domus eſt, in qua nullus inuenitur, qui Deo ſeruiendo non attendat.

ERant apud Iſraëlitas multi alij homines diuerſarum nationum, diuerſiſque innutriti religionibus, qui pro Iſraëlitarum ſeruitio, intra eorum morabantur domos, vbi autem Dei religio inſtabat, vt Iſraël de Ægypto egrederetur ſacrificaturus Domino; nullus adeò extraneus inuentus eſt in eorum domibus, qui diuinum nutum non ſequeretur. Ait enim textus: *Vulgúſque promiſcuum innumerabile aſcendit cum eis.* Chaldæus legit: *Extraneique plurimi aſcenderunt cum eis.* Quos meritò Caietanus putat famulos diuerſarum nationum, qui ſeruiebant Iſraëlitis. Hi omnes ſimul cum Dominis ſequũtur nutum Domini. Quid fœlicius? Sanè ad magnam facit domus fœlicitatem, quòd vniuerſi illius, ſiue patresfamilias, ſiue filij, ſiue ſerui, ſiue famuli operam eandem nauent ſeruiendo Domino.
Gen. 18. Accipe ex Gen. 18. pro excipiendis Angelis ſub peregrinorum figura, quàm ſedula ſit tota Abrahami familia. *Feſtinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixítque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes. Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum, dedítque puero, qui feſtinauit, & coxit illum,* &c. Ecce tibi vt Abraham Sara, & puer ſimilem alacritatem præbent cibandis peregrinis, nullúſque in illa inuenitur familia, qui eidem non ſtudeat virtuti? Rem exprimit Hildebertus Cæno-
Canom. manenſis epiſt. 60. inquiens: *Conſidera patremfamilias, attende pueros, in Domino deuotionem inuenies, in familia diſciplinam. Quippe in domo Patriarchæ nemo repertus eſt ſacris indeuotus obſequiis: ille tres viros videt, nec expectauit quæri officium, ne ſi precibus impetrarent, ægrè præſtitum videretur. Occurrit venientibus, rogantur, vt intrent. Deinde viro iubente tria ſata ſimilæ coniux accelerat, ipſe ad armentum cucurrit, vrget apparatum puer, tota domus feſtinat, tota feruet obſequio, nihil negligenter fit in domo iuſti, omnes eius contubernales, tanquam ſi ab eo didiciſſent maledictum eſſe hominem, qui opus Dei negligenter facit.* Expende illud: *In domo Patriarchæ nemo repertus eſt ſacris indeuotus obſequiis.* Quippe faciebat hoc ad fœlicitatem, & commendationem domus Abrahæ, vt nemo in illa, nec minimus famulus inueniretur, qui diuinis obſequiis indeuotus eſſet. Quam commendationem merebatur Æſther, quæ nupta infideli Regi, ancillulas etiam infideles nacta, vbi pro patria religione ſtandum erat, ait cap. 4. *Ego cum ancillis meis ſimiliter ieiunabo.* Gentiles erant ancillæ, & nilominus earũ ieiunia promittit ſecura, quòd in ſua domo nulla inueniri poſſet ancillula pigra diuinis obſequiis. Quod
Iob 5. reſpiciens Iob cap. 5. de viro iuſto, & fœlici, ait. *Et ſcies, quòd pacem habeat tabernaculum tuum,* &c. Vbi Græcus in cat. legit: *Cognoſces, quod pace fruetur domus tua. Conuerſatio autem tabernaculi tui non peccet.* Quid fœlicius? Cognoſcet equidem fœlix homo, & iuſtus, conuerſationem ſuorum famulorum, totiúſque familiæ ſuæ non eſſe ad peccatum, ſed omnes virtuti operam dare. Quod conſulere volens Pſalm. 28. ait: *Affer-*
Pſal. 28. *te Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum.* Circa
Chryſol. quæ ait Chryſol. ſerm. 19. *Seruum Catechumenum, ſi habeat, Dominus adducat, vt habeat iam fidelem, filium pater offerat, non retardet. Quomodo ſe Chriſtianum credit, qui non Chriſto annoſa, & vetera ducit? Aut quomodo domum ſuam indicat ouile Dei, vbi nõ paſcuale germen Dei pecus dat balatum? Obſecro, vt in hoc vigiletis omnes, quatenus iis diebus nullus à Dei gratia relinquatur extorris.* Sic perſuadetur homo, ne quid ſuum patiatur à gratia Dei eſſe immune.

CAPVT X.

Exitus Iſraëlitarum de Ægypto.

ESt Ramaſſe ciuitas in finibus Ægypti ſita, quam Hebræi in ſua ſeruitute vel condiderunt, vel mirum in modum auxerunt. Ad hanc vndique confluũt Iſraëlitæ cum vniuerſis familiis ſuis, ſub tentoriis, & tabernaculis expectantes profectionis ſignum. Nec diu in ſtatione perſeuerant; ſuboſcura enim lux decimæquintæ diei menſis Niſan aduentantes homines vocat ad iter. Ac ne timida videretur, aut furtiua diſceſſio, militari ordine ſexcentorum millium pugnatorum acies conſtructa, immenſam aliam multitudinem imbecillium præmittens, geminatis clamoribus, potentiſſimum Deum compellat, & lætam, ſed moroſam capeſſit viam. Nullus in tanto populo erat infirmus, nullus qui velit remanere in Ægypto, ſed & oſſa ſanctiſſimi Ioſeph quietem Ægyptiam abiurant, & cum ſuis laborioſam peregrinationem ſuſcipiunt.

Sic gradientibus Iſraëlitis adeſt dux Moyſes, adeſt & Deus; ille beneficiorum diuinorum memoriam renouans vt æternari poſſit, oſtendit in paſchalibus ceremoniis, in primogenitorum conſecratione; hic præmiſſa ingentis virtutis nube, diei ardores temperans, & noctis tenebras illuminans, populi ſiue greſſum, ſiue ſtationem deſignat. Nullo clariùs extolleret Deus beneficientiam ſuam ergã Iſraëlitas, quàm hac erecta columna nubis. Hæc oſtentabat Dei triumphalem amorem, vt non permittit ſuos alumnos vel errare in via, vel torreri calore, vel obſcuris noctis tenebris ſuffũdi.

PARS VNICA.

Moralis circa textum.

EXeuntibus Hebræis de Ægypto, ſatius erit, quòd nos exeamus de cortice literæ, & ſpirituales curramus ad fructus, quibus in ætatem perfectam alatur humana virtus.

Exod. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vuluam in filiis Iſraël, tam de hominibus, quàm de iumentis. Mea ſunt enim omnia.

§. I.

Quia Deo ſacrantur, non in perditionem, ſed in augmentum ibunt.

PEtit Deus ſibi primogenita tam hominum, quàm iumentorum in Iſraële ſacrari, cùm inquit: *Sanctifica mihi omne primogenitum,* &c. An vt fœtus pereant datis Deo primis? Abſit, imò ideò prima petuntur à Deo, vt multipliciora fiant genimina; magno enim augmento creſcunt ea, ex quibus fit aliquod Deo ſeruitium: Ex quo Lyppoman. ait: *Qui offerebat primogenita* *Lyppom.*
ex fide, is reddebatur, non pauperior, ſed multo ditior. Hinc Gen. 7. locutus Deus de animalibus mundis ſeruandis in arca non paruum illorum numerum prouidit, ait enim: *Ex omnibus animalibus mundis tolles ſeptena, & ſeptena.* De aliis duo, & duo ſumuntur, & quidem duo ſufficiunt; de mundis non duo, ſed ſeptena prouidentur. Et cur in tam multiplici numero munda animan-

Baſil.Sel. tia cuſtodiuntur? Pulcbram rationem reddit D. Baſil. Sel. orat. 6. inquiens. *Cur non æquabilem numerum ſeruat in vtriſque? Et profectò ſumma ſapientia. Quorum enim frequentior apud homines vſus abſumente ſacrificio, eſt deſtruente: eorum benignior a natura copia eſſe debuit.* Expende illud: *Quorum frequentior vſus abſumente ſacrificio*: quippe, quæ ſacrificio ſeruiebant, & diuino mancipabantur cultui, ea multiplicatiorem à Deo prouidebantur in numerum. Nullis enim augmentis non creſcunt ea ex quibus ſibi Deus aliquid ſumit. In Numeror. cap. 1. vbi bellatores viri recenſebantur, inuenti ſunt de tribu Ruben quadraginta ſex millia quingēti: de Simeone quinquaginta nouem millia trecenti: de Gad quadraginta quinque millia ſexcenti quinquaginta. Verum: *De filiis Iuda per generationes, & familias, ac domos cognationum ſuarum per nomina ſingulorum, &c. recenſiti ſunt ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti.* Nulla tribus in tantum creuit filiorum numerum; omnes alias longè exceſſit vna Iudæ tribus numero filiorum bellatorum. Et cur hæc ſola ſit filiorum numero ſeſe extulit ſuper omnes alias tribus? Ait Theodoretus, quæſt. 3. in Numer. *Quo pacto tribus regia numero vincebat alias tribus? Decebat tribum regiam numero antecedere ob benedictionem Chriſti Domini, qui carnem ex ea tribu ſumpturus erat.* Vbi tribus Iuda carnem puriſſimam miniſtratura erat Dei Filio, non miror, quod alias omnes tribus excederet filiorum numero. Nunquam enim, quæ Deo dantur, non faciunt ad augmentum ſummum. Quapropter Iſaac benedicens filium Iacob Gen. 27. inquit: *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni*, &c. Vnum Iacob videbat, & in vno Iacob ingentem ſibi bonorum olfaciebat aduentare plenitudinem. Et cur tantam plenitudinem bonorum ſibi olfaceret in vno Iacob, niſi in illo ſentiret iam carnem ſuā ſumendam à Dei Filio? Ait D. Bernard. ſer. 61. in Cant. *Iacob tangens, & Chriſtum ſentiens, ecce, inquit, odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus, cùm hoc dicebat, habebat delicias ſuas ſibi.* Vbi ſentiebat carnem ſuam exhibendam Deo in Chriſto, nihil non acquirebat ſibi, & magnum, & pleniſſimum. Fœlix, qui in ſuis habet, quod Deo exhibeat, nihil, mihi credat, perdet inde, ſed maxima bonorum incrementa recipiet.

Num. 1.

Theod.

Gen. 27.

D. Bern.

§. II.

Nulla magis à nobis tenentur, quàm quæ pro Deo damus.

PEtuntur primogenita ex Iſraëlitis, dum ait: *Sanctifica mihi omne primogenitum*, &c. An vt Iſraëlitæ inſtar Ægyptiorum orbentur primogenitis? Sanè ab Ægyptiis Deus primogenita abſtulit, ſed nunc petit ab Iſraëlitis primogenita. An quia vult Iſraëlitas pariter ſine primogenitis eſſe, vt Ægyptij fuerunt. Abſit; ab Ægyptiis enim ſic petiuit primogenita, vt perirent; ab Iſraëlitis autem ſic petit eadem, vt magis à parentibus habeantur; nulla enim res magis habetur, quàm quæ pro Deo, vel Deo datur. Ex quo ſapienter monebat Euſeb Gallican. ſerm. de Sancto Fauſtino, fatus: *Propter beatitudinem tuam offer Deo ſalutem tuam. O quale præmium eſt! O quale pretium! Quod cùm dederis, ſecum remanebit. O pretium, quod à te expenditur, ſed magis dum prærogatur, augetur.* Habent hoc ſingulare omnia, quæ pro Deo expenduntur, nihil tibi adimis ex his, quæ donas; quæcunque das, tibi integra manent. Hinc Numerorum cap. 27. ait Dominus Moyſi: *Tolle Ioſue filium Nun, virum in quo eſt ſpiritus Dei, & pones manum tuā ſuper eum. Qui ſtabit coram Eleazaro Sacerdote, & omni multitudine: & dabis ei partem gloriæ tuæ.* Iubet Moyſi, vt partem gloriæ ſuæ elargiatur, an vt ſic maneat Moyſes minus glorioſus, quàm antea? Qui partem dat rei, quam habet, neceſſum eſt, vt vacuus maneat illa parte. Vult ergo Deus, quòd Moyſes det partem gloriæ ſuæ, an ne integer in gloria maneat? Abſit; ea eſt enim gloria, quæ pro Deo datur, quæ minimè deſerat dantem. Ait Procopius ibi: *Non enim dantem, id, quod datur, deſerit: Nec enim res huiuſmodi quaſi partiliter diuiſa minuuntur, ſed tota ſunt omnibus, tota ſingulis, qui earum habent ſocietatem.* Tibi integrum habes, quidquid pro Deo, & virtute impertiris. Quod vt manifeſtius conſtaret Ieſus Dominus poſtquam acceptis quinque diſcipulorum panibus famē ingentis expulit turbæ, ſingulisque iuſſit dari, prout quiſque egebat, ait diſcipulis: *Colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus.* Quid pulchrius? Non minuitur panis, qui datur, ſed mirum in modum auctus colligitur. Vt dicat D. Ambr. lib. 6. in Lucam: *Viſibiliter quoque panis iſte, incredibili ratione dum frangitur, dum diuiditur, dum editur, ſine vlla diſpendij comprehenſione cumulatur.* Diuiditur, datur panis pro Deo, & tantum abeſt, vt minuatur, quod datorem implet mirum in modum auctus.

Euſeb.

Num. 27

Procop.

D. Amb.

Exod. 13. Et ait Moyſes ad populum: Mementote diei huius, in qua egreſſi eſtis de Ægypto, & de domo ſeruitutis: quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco iſto, vt non comedatis fermentatum panem. Hodie egredimini menſe nouarum frugum, &c.

§. III.

Quidquid ad nouitatem vitæ ſpectat, opus agnoſcatur eſſe Dei.

NOn otioſè iubet Moyſes, vt Iſraëlitæ præ oculis habeant circunſtantiam temporis, qua de Ægypto egrediebantur. Ait enim: *Mementote diei huius, in qua egreſſi eſtis*: & inſuper magis in particulari tempus notans, ait: *Hodie egredimini menſe nouarum frugum*: nimirùm iuxta Interlinealem: *Vt nouos cibos edatis.* Et cur tam particulariter meminit nouitatis frugum apparentium in terra, ſub qua nouitatis circunſtantia Iſraëlitæ egrediebantur? Ipſe ait: *Quoniam in manu forti eduxit vos de loco iſto*, &c. Ideò nouitas fructuum ſumendorū proponitur ob oculos, vt euidentiùs pateat, qua fuerint manu ab Ægypto liberati; nequit enim non eſſe potentiſſimi Dei opus, quidquid pertinet ad vitæ nouitatem. Apoc. 3. *Angelo Laodiciæ Eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit: Amen, teſtis fidelis, & verus, qui eſt principium creaturæ Dei.* Expende, quale ſibi cognomen aſſumat Filius Dei, nimirùm: *Principium creaturæ Dei*, vt quidquid ad regenerationem noſtram, & vitæ nouitatem pertineat, vni diuiniſſimæ illius poteſtati attribuamus. Rupert. lib. 2. ibi: *Quid eſt principium creaturæ Dei? Quid eſt hoc loco creatura Dei? Vtique nouus homo, ſiue generatio, & recreatio hominis benè operando in nouitate vitæ ambulantis. Ergo pertinuit, vt diceretur Angelo huic de iſto teſte fideli, quod ipſe ſit principium creaturæ Dei; vt ſciret totam recreationem ſui, & quidquid ſancta nouitatis habeat, vel habere ſibi videbatur, non ſibi attribuere, ſed illi.* Nemo ſit, qui nouitatem ſanctæ vitæ ſibi attribuat, ſed Deo, cuius eſt nouam inſerere vitam hominibus. Quippe ait Paul. 2. ad Corinth. 5. *Si qua ergo in Chriſto noua creatura: vetera tranſierunt, ecce facta ſunt omnia noua. Omnia autem ex Deo.* Vbi D. Remigius: *Omnia autem, ſubaudi genera innouationis, ex Deo Patre nobis procedunt.* Ne quis putet ſe poſſe in nouitatem aliquam ſanctæ vitæ venire, quæ à Deo non ſit, quando ab illo omnia eius innouationis genera procedunt. Ex quo monebat D. Nazianzen. orat. 43. *At nunc nouus appare, ſic nempe, vt totus immutere. Vetera enim tranſierunt; ecce facta ſunt omnia noua. Huic feſto muneris loco præclaram mutationem offer, ac nec ſic quidem magnificè de te ſentias, verùm dic cū Dauide: Hæc mutatio dexteræ excelſi, à quo promanat, quicquid ab hominibus rectè, & cū laude geritur.*

Apoc. 3.

Rupert.

2. Cor. 5.

Quidquid

Quicquid in te nouæ vitæ appareat, hoc in primis efficiat, vt agnoſcas à diuina dextera in te fuiſſe profectum. Dei enim ſolius eſt ad vitæ nouitatem homines impellere, expulſo veteri malitiæ fermento.

§. IV.

Munificentiſſimo Deo ſeſe vniuerſa creatura conformat.

NOn prætereundum eſt tempus, quo Deus Ægyptios primogenitis ſpoliat; ſuáque primogenita cum libertate Iſraëlitis donat. Hoc eſt tempus nouarum frugum; quippe ait. *Hodie egredimini menſe nouarum frugum.* *Lyppom.* Hoc eſt iuxta Lyppomanum; *Menſe primitiarum*; quando enim tunc prima germina frugum in terra viſebantur, & vt ait Lyra, fiebat oblatio de primitiis. Itaque diuina beneficentia diei liberanti Iſraëlitas, illiſque ſua primogenita permittenti applaudebat, & ſeſe conformabat tempus, ipſum frugum ſuarum prætendens, offerénſque primitias. Quò ſpectans D. Nazianzen. orat. 43. loquit: *Princeps anni pars principi dierum pompam peragit, quidquid pulcherrimum & ſuauiſſimum habet, dono dat. Nunc cœlum ſplendidius, nunc Sol ſublimior, magiſque aureus, nunc Lunæ orbis clarior, & ſyderum chorus purior. Nunc & fluctus cum litoribus, & nubes cum Sole, & venti cum aëre, & terra cum ſtirpibus, & ſtirpes cum oculis in gratiam redeunt. Nunc & pratum ſuauiter olet, & planta viret, & herba detondetur, & in virentibus aruis agni ſaltitant.* Sic prima anni pars, nempe ver, pompam peragit primitiuo germine Dominicæ illi diei, qua Dominus tanta largitus eſt Iſraëliris. Quid mirum; quòd Deo munificentiſſimo ſeſe tempora in munificentia conforment? Fallar, niſi vniuerſa creatura ſeſe Deo conformet, vt augeat homines. Vidiſti Cherub in paradiſi oſtio poſitum, vt flammeo gladio ſeſe accedentibus hominibus opponeret. Quippe ait *Ioan. 3.* Gen. 3. *Collocauit ante paradiſum voluptatis Cherubin, & flammeum gladium verſatilem ad cuſtodiendam viam ligni vitæ.* Quis hominum audebit aduersùs tam validum cuſtodem ire? Quis de oſtio paradiſi tantum contrarium aduertet, vt liberum habeat ingreſſum? Sanè ipſe Cherubin tam validus cuſtos paradiſi; vbi vidit Deum terga dantem flagellis pro hominibus liberandis, & ipſe ſtatim terga dedit, & liberum reliquit ingreſſum. Huc *German* reſpiciens Germanus Conſtantinopol. orat. de Feſto crucis in media Quadrageſſima, ſic fatur: *Terga autem vertet flammea romphea conſpectu nobis, pro quibus Dominus dorſo ſuo flagella excepit.* Quid pulchrius? Neſciet creatura non ſeſe conformare Deo pro hominibus extollendis, & quando Deus terga dedit flagellis pro hominibus; & flammans Angelus viſis nobis terga etiam dabit cœleſtem paradiſum relinquens apertum.

Exod. 13. Separabis omne, quod aperit vuluam domino, &c. Cúmque interrogauerit te filius tuus cras, dicens: Quid eſt hoc? Reſpondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de domo ſeruitutis. Nam cùm induratus eſſet Pharao, & nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum, &c.

§. V.

Facinoris virtuoſi præmium temporale minimè requirendum.

PRo interfectis Ægyptiorum primogenitis petit Deus ſibi dari omne, quod vuluam aperit. Ait enim: *Separabis omne, quod aperit vuluam Domino.* Quale hoc, quòd pro tanto facinore expectentur primogenita temporalia? An is eſt Deus, qui pro operibus virtutis peteret primogenitum hominis; Abſit; non temporale eſt, quod petitur, ſed æternum; lex enim hæc non tam reſpiciebat primogenita hominum, quàm primogenitum Dei Ieſum, qui ſolus inueniens clauſam matris vuluam, per illam ſic clauſam, quaſi per apertam ad nos penetrauit. Sic Orig. Amb. Hieron. Chryſoſt. Nyſſenus. Amphilochius, & alij relati à Card. Toleto in cap. 2. Luc. annotat. 36. Non ergo temporalia primogenita, ſed maximè æternus primogenitus Ieſus expectatur à Deo pro facinore, quo Ægyptios trucidauit. Nunquam enim non dedecet in præclaro facinore temporalia tantum requirere, & expectare. Vnde turbas ſequentes duriuſculè Ieſus tractat Ioan. 6. aiens: *Quæritis me, non quia vidiſtis ſignum, ſed quia manducaſtis ex panibus.* *Ioan 6.* Cur, bone Ieſu, ſic verecundiam ingeris hominibus te quærentibus? Cur non magis accipis eorum ſedulam ſequelam? Spectabant illi in Chriſti ſequela nihil æternum, ſed tantum temporalia, ideò duriter tractantur. Ait D. Cyrill. Alex. lib 3. in Ioan. *D Cyrill.* cap. 27. *Saluator noſter ardentius illos arguit. Non enim quomodo probi viri fierent, quærebant: ſed corporali, ac tenuiſſima mercede perſuaſi Chriſtum ſequebantur. Religionem ergo Chriſti amplectamur, non vt aliquid temporalium rerum aſſequamur, ſed vt æternam inueniamus ſalutem: nec bonis verbis erga Dominum vtamur; vt caducarum rerum nobis aliquid concedatur. Nam qui hac re ſic abutitur, eius occultam malitiam acerbè Dominus arguet.* Nunquam enim non damnoſum homini eſt, quod in facinoribus præſtitis, temporalia tantum ſpectet. Quod vt à Chriſtianorum animis Paulus auerteret, nobis Remuneratorem Ieſum proponit omnis temporalis ſplendoris expertem. Ait enim ad Gal. 4. *Ad Gal. 4.* *Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere.* Cur non dixit factum ex Regibus, factum ex Ducibus, vel ex Patriarchis, aut Prophetis? Cur non dixit factum ex Virgine ſplendenti? Cur aſſumpſit vocabulum, & communius, & abiectius, niſi vt pro virtute nihil temporale reſpicere doceremur? Ait Diuus Auguſtinus, epiſtola 120. caput. 5. *Itaque Chri-* *D. Aug.* *ſtus homo, quoniam non ad temporalem, ſed ad æternam vitam pertinet, non vtique terrena fœlicitate erat commendandus. Inde ſubiectio, inde paſſio, & tanquam ſuperata mors ipſa, vt fideles eius diſcerent quale pietatis præmium ab illo petere, & ſperare deberent, ne ad hoc pro magno ſeruirent Deo, vt terrenam fœlicitatem adipiſci quærerent, abiicientes, & conculcantes fidem ſuam æſtimando eam mercede viliſſima.* Ex quo fit, vt fides abiicitur, & conculcatur ab illis, qui pro virtuoſis laboribus temporalia ſperant. Viliſſima enim virtutis merces eſt, quæ temporis menſuram non excedit.

Exod. 13. Cùm introduxerit te Dominus in terram Chananæi, & Hæthei, & Amorræi, & Hæuæi, & Iebuſæi, & quam iurauit patribus tuis, vt daret tibi terram fluentem lacte, & melle, celebrabis hunc morem ſacrorum menſe iſto, &c.

§. VI.

Terreni, & peſſimi homines nunquam patiuntur ablactari.

EX lactis fontibus commendat terram Iſraëlitis dandam, aiens: *Vt daret tibi terram fluentem lacte.* Cur à lactis copia commendat terram? Erant Iſraëlitæ iſti homines, & terreni, qui vt infantes terræ mammillis adhæreſcentes minimè ablactari paterentur. De ſanctiſſimo Iſaaco ait Gen. 21. *Creuit igitur puer, & ablactatus eſt.* Nec otioſè notatur Iſaac ablactatio; ſed vt *Gen 21.* eius virtus inſinuetur, & præſtantia, qui potuit viuere ſine lacte. Quod minimè impij, terrenique homines faciunt. Ait enim ibi Procopius: *Notandum nullibi dici de impiis, ablacti ſunt.* Nullus impius à mammillis auellitur, nullus terrenus homo ablactatur: eo ipſo, quod quis mammillis renunciet, iam virtutibus induendis aptatur. Vt dicat Iſaias capit. 13. *In cauernam reguli, qui ablactus fuerit, manum ſuam mittet.* En *Iſaias 13*

enim,

enim, quòd quis mammillis renunciet, tanta virtute pollere intelligitur, vt vel cum regulis veneoatis con- *Hieron.* fligat, & vincat. Ibi D. Hieron. *Qui ablactatus eſt, ac lacte nutriatur infantia, ſed iam ſolido veſcitur cibo, iſte in reguli cauernam mittet manum, hoc eſt, in ipſo Satana habitaculum, vt inde eum extrahat.* Nec mora, vt quis renunciaſſe mammillis intelligitur; iam ſimul intelligitur talis, qui cum Satana confligat; cúmque vel à proprio habitaculo eliminet. Conſiſtit enim in hac abla- *Pſal. 130.* ctatione multum roboris, vt dicat Pſal. 130. *Sicut ablactatus ſuper matre ſua, ita retributio in anima mea.* Vbi Chaldæus: *Sicut ablactatus ſuper mammas matris ſuæ, ſic roboratus ſum in lege.* Pertinet robur virtutis ad ablactatos, vt infirmitas, & imbecillitas propria eſt illorum, qui auelli nequeunt à terrenorum bonorum mammis. Quod malum in Hebræis ſui temporis car- *D. Paul.* pebat D. Paul. epiſt. ad Hebræos cap. 5. aiens: *Facti eſtis opus habentes lacte, non ſolido cibo. Omnis enim qui particeps eſt lactis, rudis eſt ſermonis iuſtitiæ.* Nihil habet iuſtitia, & virtus cum lactantibus hominibus; nunquam enim non detrimentoſum eſt virtutis ſtudioſo; quod velit terrenorum bonorũ mammillis immorari. *Chryſoſt.* Ait enim ibi D. Chryſ. *Lac vocat, quia rudioribus congruit: hoc autem perfectioribus contrarium eſt, & noxium, vt in iſtis immorentur.* Quid noxium, & virtuti contrarium non fugat, qui mammillis amat ſemper inhæreſcere, ab vberibúſque terrenorum bonorum nunquam diſcedit? Hic quo magis noxia tractat, eo magis mammis hærebit, nullóſque ad perfectionem viri faciet *Deut. 21.* progreſſus. Quò ſpectans lex Deut. 21. cauet: *Si habuerit homo vxores duas, vnam dilectam, alteram odioſam, genueritque ex eis liberos, &c. non poterit filium dilectæ facere primogenitum.* Ecce tibi vt cauetur ne filius dilectæ habeatur primogenitus, & ſi prius naſceretur. Et cur iſte non haberi debet primogenitus? Sanè in filio dilectæ intelligit hominem nequam iis terrenis bonis penitùs adhæreſcentem, qui vt bonis adhæreſcit, ſic nunquam ad eam ætatem peruenit, qua alios excedat; ſed creſcentibus aliis, ipſe puſio eſt minimè abſtractus ab *Philo.* vberibus. Ex quo ait Philo lib. de verbis, Reſipuit Noë, fatus: *Obſeruaſti iam, quòd dilectæ filium nunquam ſeniorem vocat, aut primogenitum, odioſæ verò filium ſæpius. Atqui prior ille natus, odioſæ vero filius poſterior, apparet in edicti principio. Si pepererint, inquit, dilecta, odioſáque. Attamen prioris partus quanquam antiquior, a rectè iudicante iunior decernitur.* Semper iſtius mundi filius paruus; & lactans habetur, minimè volens diſcedere ab vberibus.

Exod. 14. Et erit quaſi ſignum in manu tua; & quaſi monumentum ante oculos tuos, & vt lex Domini ſemper ſit in ore tuo. In manu enim forti eduxit te, &c.

§. VII.

Quod manuum opera non conueniant cum verbis, non à bono, ſed à diabolico ſpiritu venit.

ECce vt ſpiritus diuinos & manus, & os coniungit ſemper, curans ne diſcrepent à verbis opera. Quippe ait: *Erit quaſi ſignum in manu tua: & vt lex Domini ſemper ſit in ore tuo.* Dum enim manus non oſtendunt operibus id ipſum, quod ora ſonant, non Dei ſpiritus ibi, ſed ſpiritus diabolicus, ſpiritus nequam. Apud Mar- *Marc. 1.* cum c. 1. *Erat in Synagoga eorum homo in ſpiritu immundo, & exclamauit, dicens: Quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti perdere nos. Scio, qui ſis, ſanctus Dei.* Quid ſanctius iis verbis? Fallar, ſi honorificentiùs, ſi ſanctiùs de Ieſu aliquis loqui poſſit. Verum Ieſus coëgit ſpiritum illum adeò ſanctè loquentem ab homine exire. Quid tunc? *Et diſcerpens eum ſpiritus immundus exiit ab eo.* Poterat equidem Ieſus facere vt ſpiritus ille nequam exiret nullo damno hominis cur ergo maluit permittere, vt exiret hominem diſcerpens? Vt oſtenderetur omnibus diabolicus eſſe ſpiritus, qui tam ſobria verba habens, tam nefaria opera exhiberet. Pulchrè ait Victor Antiochenus: *Dominus ob id illum hominem lacerari, diſcerpique paſſus eſt, vt omnibus palam fieret Dæmonem eſſe illum, qui dicebat. Scio, qui ſis, ſanctus Dei, non hominem, tametſi ea ſobrietatis verba efferat.* Et quidem euidentiſſimè apparet diabolicus ſpiritus eſſe, in quo adeò diſcrepant opera à verbis, vt cum ſobriis, & placidis, & ſanctis verbis opera plena ſint malignitatis, & nocumenti. De Iuda dicebat Dominus Ioann. 6. *Ex vobis vnus diabolus eſt.* Sed ſcire cupis, in quo iſte in ſe euidentiſſimè oſtendit ſpiritum diaboli? *Ioan. 6.* Quò ſpectans Pſal. 54 ait: *Molles ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula.* *Pſal. 54.* Expende genium nefarium, ſimul blanda, & dulcia verba promebat, & dura manibus torquebat ſpicula. Ex quo eleganter perſonam educens Diuus Hieronymus ait: *Ergo intellige* *D. Hier.* *Diabolum nuncupatum, & Iudam; qui leniores oleo fecit ſermones ſuos, cum ait: Aue Rabbi.* Pondera illud: *Ergo intellige Diabolum,* &c. Quippe vbi quis oſtendebatur, qui ore mela volueret, & manu tractaret venabula, non poterat ibi intelligi niſi Diabolus. Nunquam equidem niſi à Diabolico ſpiritu venit, quod bona dentur verba, & opera mala. Matth. 22. ait: *Tunc* *Mat. 22.* *abeuntes Phariſæi conſilium inierunt, vt caperent Ieſum in ſermone. Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter, ſcimus, quia verax es,* &c. Mittunt Phariſæi diſcipulos ad Ieſum, qui bona illi, & laudis plena verba dicentes aliquam inferendæ mortis cauſam venarentur. Sed illud notandum, quod ad hoc facinus non mittunt Phariſæi diſcipulos ſuos ſolos, ſed ſimul cum Herodianis. Et cur cum Herodianis? Erant Herodiani homines Idololatræ, diabolico ſpiritu pleni; vbi autem conſilium de inferendo malo cum dulcibus, & placidis verbis capeſſunt, nequeunt ſine diabolico ſpiritu ſocio procedere. Ait Imperfect. hom. *Imperf.* 42. in Matth. *Abierunt ergo, & conſilium inierunt, vt caperent eum in ſermone. Quo abierunt? Ad Herodianos. Qui in Diaboli iniquitatibus ambulat, Diaboli adiutorium neceſſarium habet. Sic & iſti conuenienter non ad ſeruos Dei, viros religioſos, ſed ad gentiles, id eſt, Herodianos ſe coadunarunt. Quis enim poterat dare conſilium contra Chriſtum, niſi Diabolus,* &c. Ecce tibi, vt cum blandis verbis damnum amaot inferre Saluatori, ſolius Diaboli requirunt, & habent adiutorium. Non potuit non eſſe diabolicus afflatus, vbi cum bonis verbis cruentiſſima opera ordiebantur.

Exod. 13. Igitur cùm emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Dominus per viam terræ Philiſthiim, quæ vicina eſt, reputans ne fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet aduersùm ſe bella conſurgere, & reuerteretur in Ægyptum. Sed circumduxit eum per viam deſerti, quæ eſt iuxta mare rubrum. Et armati aſcenderunt filij Iſraël de terra Ægypti.

§. VIII.

Non imperfectorum eſt, ſed perfectiſſimorum hominum confligere cum inuidia, & triumphare de illa.

IN educendo populo de Ægypto maximè cauit Dominus Philiſthinorum congreſſus, ait enim textus: *Non eduxit eos Dominus per viam terræ Philiſthiim, quæ vicina eſt,* &c. Sanè & per aliam viam Amalechitarum prælia inſtabant, cur ergo Dominus magis timuit populo ſuo à Philiſthinis, quàm ab Amalechitis? Cur non cauit illos ducere per Amalechitarum hoſtilem regionem, & cauit illos ducere per Philiſthinos? Vel, vt clariùs ad textum loquar, cur metuit, vt præliis Philiſthinorum perterrefacti redirent in Ægyptum, & id minimè metuit in præliis Amalechitarum?

Fuit

Fuit in Philiſthinis non ſolum odium, & ſingulariſſima inuidia de bonis Iſraëlitarum, vnde Deus, qui infirmitatem nouerat populi recenter egreſſi de Ægypto, ideò prouidentiſſimè cauit, ne infirmus, & imbecillus cum inuidia luctaret, cuius certamen fortiſſimis ſo-
Rupert. lum, & præſtantiſſimis paratur. Ait Rup. lib. 2. in Exod. c. 26. *Igitur maximè habitatores Philiſthiim erant vitandi, non fruſtra, quia aliis timentibus ſoli contra Iſrael iam hoſtilem coquebant inuidiam.* Sapientiſſimè non permittit Deus populum infirmum, & imbecillem adhuc pugnare cum inuidia; cui non infirmos, ſed fortiſſimos
Mat. 17. validiſſimóſque ſolet permittere. Matth. 17. Poſt träſfigurationis gloriam oſtenſam Petro, Iacobo, & Ioanni; ſic Dominus cauet: *Nemini dixeritis viſionem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat.* Et cur cauet, ne & cæteris diſcipulis dicant viſionem tantam? Erat ibi Iudas, qui poſſet accendi inuidiæ rabie, & ideò bonus pater imperfectos adhuc diſcipulos maximè cauit tradere
Damaſc. re inuidiæ certamini. Ait D. Damaſcen. orat. de transfig. *Quid eſt, quamobrem ſic ex monte deſcendant, nemini quicquam ex his, quæ viderant, dicentes? Cùm imperfectos diſcipulos eſſe cõpertum haberet, hoc idcircò ab eo factũ eſt, ne proditorem inuidia rabies furorem ageret.* Meritò cauet ſuos imperfectos, ne veniant in inuidiæ certamina, quæ ſolis validiſſimis, & perfectiſſimis ſolent permitti à diuino patre. Quis non ſciat Saulis inuidentiam erga
1. Reg. 18. Dauidem? Ait 1. Reg. 18. *Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in oculis eius ſermo iſte: dixitque: Dederunt Dauid decem millia, & mihi mille dederunt, quid ei ſupereſt niſi ſolum regnum? Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid à die illa.* Sic Saul exarſit inuidia in Dauidem, quem in multa coniecit pericula, & ſæpe ad mortem quæſiuit. Et tamen Deus, qui Nabalem ſtatim percuſſit, vbi in Dauidem durus fuit, & Abſalonem non paſſus eſt viuere, Saulum Dauidis hoſtem diu permiſit, nec illum abſtulit, cùm poſſet, ſed magis voluit, vt ſub eius Dauid affligeretur inuidia. Et cur ſub inuidia Saulis Dauidem tandiu reliquit, qui eum & Nabalis, & Abſalonis tyrannidi tam citò eripuit? Erat Dauid validiſſimus vir, cuius fortitudinem, & præſtantiam inde commendare volebat Deus, quòd poſſit de inuidia ipſa
Baſil. Sel. triumphare. Ait D. Baſil. Sel. orat. 15. *Ne tibi paradoxum videatur, ſi Dauid tanta cùm eſſet gratia, Deoque in deliciis, inuidia iaculis fuerit expoſitus. Nam cùm inuidiam perimere Deus potuiſſet inuidente perempto, ſentiendum non eſt nullam iuſti rationem, nullam Dauidis curam Deum habuiſſe. Sic enim & Nabal ſuſtulit Deus Dauidi gratificaturus, dum eius iniurias morte vindicauit. Sic ab Abſalone commota mentis in patrem pœnas exegit Deus. Dauidem tamen Saulis motibus obluctari permittit Deus, vt athleta ope diuina inuidentiæ victor euadat.* Vt infirmos Deus non permittit inuidiæ, ſic fortes, & ſtrenuos vocat in ſtadium, quo poſſint de inuidia ipſa triumphare. Aufert infirmum ab inuidorum rabie, at fortiſſimos eò deducit, vbi inuidentiæ victores euadant.
Ioſep. 49. Hinc Iacob extollit præſtantiam Ioſephi cap. 49. *Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens, & decorus aſpectu. Filiæ diſcurrerunt ſuper murum, ſed exaſperauerunt eum, & iurgati ſunt, inuiderúntq; illi habẽtes iacula. Sedit in forti arcus eius*, &c. Nota fuit Ioſephi gloria, vbi in Ægyptio ſolio concedit ſecundus à Rege. Sed quid in hac gloria præſtantius inuenit Iacob decantandum? Illud nimirùm: *Inuiderúntque illi*, &c. quod per inuidorum certamina, ipſius inuidiæ victor regnum occuparet.
Baſ. Sel. Ad hæc D. Baſil. Sel. orat. 8. fatur. *Hoc Ioſephi certaminum caput eſt. Perferens autem adoleſcens læto animo prima periculorum rudimenta, munerarium honorat. E nauigatis autem inuidiæ fluctibus Ægyptum occupat.* Quid præſtantius? Non aliter, quam poſt ſuperatos inuidiæ fluctus decebat tantum virum corona.

Exod. 13. Tulítque Moyſes oſſa Ioſeph ſecum: eò, quod adiuraſſet filios Iſraël, dicens: Viſitabit vos Deus, efferte oſſa mea hinc vobiſcum. Profectíque de Socoth caſtra metati ſunt in Etham in extremis finibus ſolitudinis. Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem, in columna ignis, vt dux eſſet itineris vtroque tempore, &c.

§. IX.

Inde præſtantia Principis, ſi temporalia lucra poſtponit religioni, & virtuti.

SVprà de popularibus locutus textus dicit, quod petierunt ab Ægyptiis vaſa aurea, & argentea, quæ aſportarunt, modò de Moyſe dicit: *Tulit Moyſes oſſa Ioſeph ſecum.* Id, quod ponderans Græcus in caten. ait: *Iudæi vtpote infantibus ſimiles, aurum, atque argentum ſecum detulerunt, Moyſes verò intemerati animi vir, Ioſeph oſſa deportauit.* Illi ad aurum, hic ad religionem ſpectauit, illi quaſi infantes, hic quaſi vir, quaſi Princeps populi, & præſtantiſſimus Gubernator, cuius præſtantia in eo ſita eſt, quod religioni aurum, cæteráque lucra temporalia poſtponat. Et quid in Principe præſtantius, & Deo coniunctius? Accipite duos Reges inde commendatiſſimos, alterum in veteri, alterum in nouo teſtamento; ille eſt Dauid Hebræorum Rex, hic eſt Racharedus Hiſpaniarum Rex, qui primus in Hiſpania religionem ab Arianiſmo purgatam libauit Chriſto. Sitibundo illi aquam de ciſterna Bethleemi ſuorũ periculo partam obtulerunt milites, in qua vt bonus Rex ſuorum ſanguinẽ vidit, maluit illam Deo ſacrare, quam bibere. Ait enim 1. Paralip. 11. *Libauit eam Domi-* *1. Par. 11.*
no. Verum huic egeoti ingentem auri copiam obtulerunt Iudæi, vt liceret in Hiſpania illis Iudaicè viuere. At bonus maluit aurum perdere, quàm Hiſpanæ religioni maculã inurere. Vtrumque miratus D. Greg. PP. *D. Greg.*
lib. 7. epiſt. 126. quam ad Recharedum dedit pulchrè dixit: *Excellentia veſtra omnipotentis Dei placere iudicio requirens auro innocentiam prætulit. Qua in re mihi Dauidis factum ad memoriam venit, cui dum cõcupita aqua ab obſequẽtibus militibus fuiſſet allata: Libauit eam Domino. Si igitur ab armato Rege in ſacrificium Dei verſa eſt aqua contempta, penſemus quale ſacrificium omnipotẽti Deo Rex obtulit, qui pro amore illius non aquam, ſed aurum accipere contempſit? Itáque, fili excellentiſſime, fidenter dicam, quia libaſti aurum Domino, quod contra eum habere noluiſti. Magna ſunt hæc.* Cõponite modò duos Reges religioſiſſimos, & Hebræum, & Hiſpanum; vterque in religionis cauſa par fuit, & in regio ſpiritu; niſi quòd Dauid, vel ab aqua abſtinuit, vt ſe religioſum exhiberet; Recharedus, vel de auro triumphauit, quando illud contempſit, ne maculoſos in Chriſtiana Republica perio itteret. Vterque magna præſtitit, & digna Rege præſtantiſſimo, quando contemptus auri pro virtute nunquam non oſtendit Reges regaliſſimos. Quò ſpectans Theodoricus Rex Tranſmundo Regi mittenti aurea mune-
ra pro pace obtenta, ſic reſpondit, munera minimè ac- *Caſſiod.*
ceptans apud Caſſiod. variar. 5. epiſt. 44. *Auri tranſmiſſi munera non tenemus, & vt ipſi intelligatis cauſam per iuſtitiam fuiſſe motam, quam nulla potuit finire venalitas. Fecimus vtique regalia. Sic nos ſuperauimus tyrannicam cupiditatem, ſicut & vos viciſſe conſtat errorem. Redeãt ad cubiculum veſtrum munera, quorum tantum oblatio videtur eſſe gratiſſima. Negligatur aurum, vbi electum eſt conſcientiæ præmium, patiatur aliquando repulſam, quod ſemper auaris Regibus imperabat. Ita quod per bella ſolebat quæri, amoris ſtudio declaratum eſt potuiſſe contemni.* Hoc ſit præclaris Regibus inſitum, vt in eorum animis temporalia lucra, aurúmque ipſum poſtponatur virtuti, vt nunquam non cernatur aurum contemni, vbi oſtendenda venit res virtutis.

§. X.

Nulla gratior ſedes, aut patria homini, quàm vbi ſunt chariſſimorum cineres.

Ægypto egreſſus Moyſes, vt promiſſam ſuis ſedem acquirat, nil prius ſecum deferr, quàm Ioſephi cineres, ait enim: *Tulit quoque Moyſes oſſa Ioſeph ſecum.* Et meritò, nullam enim gratiorem ſedem, gratiorem patriam ſibi homo effingit, quàm eam, in qua chariſſimorum ſuorum requieſcunt cineres. Quò ſpectans

Ruricius. Ruricius Lemouicenus Epiſcop. lib. 2. epiſt. 3. de morte conſobrinæ, inquit: *Solam tamen patriam, quæ mihi per ipſam acquiſita fuerat, non amittam; qui hanc mihi potiſſimum terram, quàm illa corpore ſuo occupauit, patriam indicabo.* Ecce tibi, vt bonus antiſtes illam ſibi ſolam veram patriam, gratámque ſedem iudicat, in qua tumulatur dilectæ ſibi conſobrinæ cinis. Hinc Dauidi prima decreta à Deo eſt ſedes regni in Hebron; ait

2. Reg. 2. enim 2. Reg. 2. *Aſcendit ergo Dauid, & duæ vxores eius, Achinoam Ieʒraelites, & Abigail vxor Nabal Carmeli: ſed & viros, qui erant cum eo, duxit Dauid ſingulos cum domo ſua, & manſerunt in oppidis Hebron. Veneruntque viri Iuda, & vnxerunt ibi Dauid, vt regnaret*, &c. Sed cum Hebron præ omnibus aliis ciuitatibus Iudæ in

Theod. in ſedem, & patriam Regis eligitur? Ait Theod. q. 8. *Ego opinor, propterea quod Patriarchæ in illa ciuitate, & vini habitarint, & mortui fuerint ſepulti.* Non equidem potuiſſet gratior Regi patere ſedes, & patria, quàm ciuitas illa, in qua erant chariſſimorum maiorum cineres. Oſſa illa auorum toties amata à Dauide, toties culta, & patriam regio ſemini, & ſedem faciebant gratiſſimam. Id, quod monſtrabat Reſpha Saulis concubina, quæ vt filiorum cadauera crucibus in monte à Gabao-

2. Reg. 21 nitis ſuffixa vidit, eò currens 2. Reg. 21. *Tollens cilicium ſubſtrauit ſibi ſupra petram.* Cathuſian. ait: *Subſtratorium, & quaſi lectum ſibi fecit ibi ſupra petram.* Ecce tibi, vbi bona mulier ſibi & ſedem, & lectum parat, oimirùm in petra, iuxta quam erant filiorum cineres.

Caiet. Quod meditatus Caiet. ait: *Maternum amor deſcribitur tantus, vt quæ fuerat vxor Regis, in rupe habitauerit ad curam habendam affixorum corporum*, &c. Crede mihi nulla gratior habitatio, & ſedes amanti, quàm vbi

Ioan. 20. chariſſimorum oſſa cubant. Ioan. 20. vbi ſepulcrum Domini vacuum apparuit: *Abierunt diſcipuli ad ſemetipſos. Maria ſtabat ad monumentum foris plorans.* Illi abeunt, hæc ſtat ad monumentum; vt enim iſta plus amabat, ſic illi gratior erat locus, vbi amatus iacuerat

Orig. tumulatus. Vt dicat Origen. *O Maria, quid ſpes, quid cordis, aut quid conſilij erat tibi, vt ſola ſtares ad monumentum diſcipulis abeuntibus? Tu ante illos veniſti, & poſt illos remanſiſti. Cur hoc feciſti? Sapiebas plus illis, aut diligebas plus illis.* Amabat Maria Magdalena, & vt amabat, nullum gratiorem ſibi locum requirebat, quàm illum, in quo dilecti ſui ſepulcrum viſebatur; à quo minimè patiebatur ſeparari. Ait enim ipſa ibi apud

Orig. Origen. *Melius eſt mihi ſepulcrum Domini mei cuſtodire, quàm ab eo longius ire. Stabo igitur, & hic moriar, vt ſaltem iuxta ſepulcrum Domini mei ſepeliar. O quam beatum corpus meum, ſi fuerit ſepultum propè magiſtrum meum! O quam fœlix anima mea, quæ egredietur de vaſe fragili corporis mei, mox poterit ingredi in glorioſum ſepulcrum Domini mei! Corpus meum ſemper fuit anima mea dolor, & labor ſepulcrum Domini mei erit mihi requies, & honor. Viuens iuxta illud manebo, moriens illi adhærebo, nec viua, nec mortua ab illo ſeparabor.* Sic bonam nullam aliam ſedem ſibi gratam, in qua quieſceret, cogitabat, niſi illam, in qua quieuerat dilecti ſui ſanctum cadauer. Sic Abraham, qui peregrinum eſſe in mundo elegit, vbi vidit mortuam Saram dilectam coniugem

Gen. 23. in ciuitate Arbee, quæ eſt Hebron, ſtatim empto agro ibi inquilinum amauit eſſe. Gen. 23. loquens ad filios Heth, ait: *Aduena, & peregrinus ſum apud vos, date mihi ius ſepulcri vobiſcum, vt ſepeliam mortuum meum.* Hebraicè dicit: *Date mihi poſſeſſionem ſepulcri*, de omni terra illam ſolam ſuam propriam amabat eſſe, in qua dilectæ coniugis cineres eſſent. Et qui peregrinus, & extraneus alibi erat, ibi & ciuis, & inquilinus eſſe volebat.

§. XI.

Qui in iuſtitia præſidet, nulli grauis eſt.

Non otioſè elegit Dominus nubis columnam, vt inde quaſi è ſolio populum duceret ſuum. Quippè ait: *Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna nubis*, &c. Et cur Dominus in hoc miniſterium aſſumpſit nubem, ex qua fieret columna? Vt in columna Principis iuſta, & recta adminiſtratio notatur, iuxta ſententiam patris Ioannis Ferrandij in theſauro, ſic eam ex nube fieri decuit, vt pateret, quam nulli poſſit eſſe vera iuſtitia grauis. Iſaias Iſaias 19 c. 19. *Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & commouebuntur ſimulacra*, &c. Dum percutit Ægyptum, dum pluit ſuper eam plagis, dicitur ille ſuper nubem leuem aſcendiſſe. Et quidem Zachar. c. 5. ait: *Ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier vna ſedens in medio amphoræ. Et dixit, hæc eſt impietas. Et proiecit eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in os eius.* Zacharias ſolium mulieris deſcribens nihil in illo non plumbeum meditatur, & ferculum, & ſedile mulieris erat plumbeum, & plumbum erat in ore eius. Compone modò ſedile Dei cum ſedili mulieris, Dei ſedile ingredientis Ægyptum è nube leui factum dicitur, mulieris ſedile è plumbo. Cur hæc? Pulchrè D. Ambr. ſer. 5. in Pſal. 118. *Venit in nube* D. Amb. *leui quaſi iuſtitia, iniquitas enim in talento plumbeo ſedet.* Quidquid de iniquitate procedit, plumbeum, graue eſt, ſub quo vel gygantes oppreſſi gemant, à iuſtitia autem nihil graue poteſt procedere. Huc ſpectat illud Gen. 2. vbi à paradiſo egredientia quatuor flumina deſcribuntur, in quibus deſignari conſueuerunt Gen. 2. quatuor cardinales virtutes. De quorum duobus dicitur: *Nomen verò fluminis tertij, Tigris; ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluuius autem quartus, ipſe eſt Euphrates.* De Tigri fluuio dicit, quod vadit contra Aſſyrios, de Euphrate autem non dicit, quod vadit contra aliquem. Et quando de Tigri fluuio dicit, quòd contra Aſſyrios pergat, cur de Euphrate cauet dicere, quòd contra aliquem eat? In Tigri fluuio oſtendebatur temperantia virtus, cuius eſt voluptuoſæ aduerſari vitæ; in Euphrate autem iuſtitia deſignatur, quæ nulli aduerſatur, nulli grauis eſt, ſed cuique ius ſuum tribuit. Ait Philo Philo. lib. 1. Allegor. legis: *Contra Aſſyrios vadit Tigris fluuius, id eſt, contra voluptates temperantia. Porrò iuſtitia, quam nobis refert Euphrates flumen, nec oppugnat quenquam, nec circunuallat, nec habet aduerſarium. Quare? Quia huius eſt ſuum cuique reddere, & eſt loco non accuſatoris, ſed iudicis. Quemadmodum igitur iudex, nec vincere vult quenquam, nec habere aduerſarium, ſed lata ſententia pondus addit parti iuſtiori, ad eum modum iuſtitia quoque, cùm nemini aduerſetur, cuique rei quod ſuum eſt, tribuit.* Quando ſuum cuique tribuit iuſtitia, nulli aduerſatur, nulli grauis videri debet, ſed omnibus leuis, & ſuauis, Vt dicat Caſſiod. 11. variat. 10. *Nullum lædit obſeruata iuſtitia.*

§. XII.

Te multis præparare, & excolere debes, qui nutum Dei velis ſequi.

Ad ſui ſequelam inuitabat Dominus populum ex nubis columna: *Dominus autem*, ait: *Præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna nubis*, &c. Et cur in columna nubis præcedebat, vt illi ſequerentur,

Google

tur? Oſtendebat inde, quàm te excolere debeas ad Dei nutum ſequendum, vt enim agricola terram arat, & multis excolit, vt nubium rorem excipiat vtiliter, ſic qui Dei nutum vtiliter vult ſequi, multis ſe primùm excolat. Deut. 32. Aiebat Moyſes Deuth. 32. *Expectetur ſicut pluuia eloquium meum.* Et cur volebat, quod eloquium expectaretur ſicut pluuia? Non expectat agricola otioſus, quòd nubes irrorent, & pluuiam mittant ſuper terram; ſed ſummo conatu terram præparat, vepres eradicat, ſulcos componit, ſemina mittit, & iterato aratro operit, & ſic nubium expectat benedictionem. Sic tu, qui nutum Dei expectas, caue otium, te multis excole, partim vitia eradicata, partim affectus, compone, vt ſic vtiliter poſſis excipere diuinos afflatus. Ait D. Cyr. Alex. Cyril. Alex. in Cat. Græca. *Expectetur ſicut pluuia eloquium meum, facite receptacula in vobis ipſis in eorum, quæ dicuntur perceptionem: nam hoc faciunt prudentes agricolæ? Etenim pluuia imminente arant terram, & ſtudioſè colunt ea, quæ circa arbores ſunt, nequid aqua effugiat, ſic etiam volo, nequid eorum, quæ dicuntur, vos lateat.* Quid pulchrius? Sanè prorſus deſipit, qui nullo labore, nulla cultura præmiſſa nubibus fidit, vt ingentem metat ſegetem fructuum. Nunquam enim nubes nimbis ſuis fructiferam reddunt terram incultam, ſed eam, quæ multis aptatur, & excolitur excipientibus cœ- Pſ. 98. leſtibus imbribus. Quò ſpectans Pſal. 98. ait: *Inuocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos, in columna nubis loquebatur ad eos.* Ecce tibi verbum Domini è nube factum non prius percipitur, quàm antecederet inuocatio ex eius gratia profecta, & ea inuocatio quæ aures Domini caperet. Debes enim prius multis te præparare, & Deum pulſare, quàm verbi eius nutum, & copioſos fructus poſſis ſpectare. Crede mihi, nõ fructuosè ad verbi diuini nutum attendis, niſi te multis prius exco- Luc. 3. las virtutibus. Luc. 3. dicitur: *Factum eſt autem cùm baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, & orante, apertum eſt cœlum, deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie, ſicut columba, in ipſum, & vox de cœlo facta eſt: Tu es Filius meus dilectus, in te complacuit mihi.* Ecce intonat vox Patris oſtendens mundo Filium ſuum ſequendum in vita, & nulla inde turbatio, nullus metus au- Matt. 17 dientibus incutitur. Sed Matt. 17. viſa Chriſti Domini transfigurati gloria, ait Petrus: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe; ſi vis faciamus tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos: Et ecce vox de nube, dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipſum audite. Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam.* Duo in præſenti ſunt maximè põderanda, quæ ad rem faciunt Primum eſt, cur in Iordane vox de cœlo exiuit, in Thabor autem de nube intonuit? In Iordane ſola filiatio diuina annuntiabatur, nihil de audiendo, aut ſequendo illo dicebatur; in Thabor autẽ præterquam quod filius dicitur, inſuper & Doctor ſequẽdus oſtenditur illis verbis: *Ipſum audite.* Et meritò quando ſequendus, & audiendus acclamatur, de nube intonat vox, & innuat, quàm debeat ad hoc terra cordis humani excoli, & præparari, & quàm inutiliter adeſt Chriſto ſequẽdo, & audiẽdo, qui incultus, & plenus vitiis adeſt. Secundum autẽ, quod ponderandum venit, illud eſt, quod audiens populus vocem de cœlo non cadit; Apoſtoli autẽ audientes vocem de nube cadũt in faciem. Et cur populus in Iordane non cecidit ad vocem, & diſcipuli in Thabor cadunt? Populus in Iordane baptizabatur, ait enim Lucas: *Factum eſt cùm baptizaretur omnis populus.* Ne miremur, quod populus, qui virtuti operam tunc dabat, in cœleſti voce excipienda nullum acciperet damnum. Luc. 9. At Apoſtoli in Tabor dormiebant, ſic enim Lucas c. 9. *Petrus verò, & qui cum illo erant, grauati erant ſomno:* qui autem ſomno indulget, non miror, quod in voce Chriſti audiendi, & ſequendi malè afficiatur, imò, & Theoph. cadat. Ait Theophylact. ad c. 17. Matt. *Diſcipuli non ferentes fulgorem lucis, nec vocem, ceciderunt in terram, & oculi eorum erant quaſi ſomno grauati.* Hinc cadunt, quia ſomno indulgent inter voces, & nutus Deum ſequendum, audiendúmve monſtrantes. Et cur non cadant, qui ſic imparati Deo ſequendo adſunt? Apud Matt. 8. Matt. c. 8. aiebat quidam Ieſu: *Magiſter, ſequar te, quocunque ieris.* Quem attendens Ieſus, ait illi. *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, Filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet.* Sic, Domine, ad diuinam ſequelam currentem detines? Sic te ſequendi repellis animum? Cur homo vias tuas ſecuturus veniens non magis placet? Veniebat ſecuturus, ſed veniebat prorſus imparatus, nondum ſpinas curarum temporalium à corde euulſerat, nondum virtutum exercitio excoluerat animum; quapropter docetur, vt ſeſe excolere debet; & malè audit, dum eſt imparatus. Quip- Chryſoſt. pè ait D. Chryſ. hom. 28. *Chriſti verba non erant repellentis, ſed eius, qui prauam hominis opinionem carperet, & poteſtatem daret, ſi cum ſpe eiuſmodi ſequi vellet. Tu verò vide hominis improbos mores, cùm hæc audiſſet, nec referre ſaltem valuit, paratum ſe eſſe Chriſto auſcultare.* Monſtratur ſequela Chriſti illorum ſolùm eſſe, qui terram cordis ſui ſine foueis, ſine cauernoſis petris, ſine ſpinis habeant; qui ſic ſe excolit, vt illa tollat, ille ſequatur, prorſus reiiciendus, qui minimè ſtudet ſe ad ſequendum parare.

§. XIII.

Princeps leniter, & ſuauiter ſubditos tractet, etiam hoſtes, etiam rebelles.

NOn ſub marmoris, ſed ſub nubis columna Iſraëlis ductor apparet. Ait enim: *Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna nubis.* Et cur in nubis columna? Cur non magis in columna ſiue æris, ſiue marmoris? Vt ductoris, & Principis commendaretur lenitas, & ſuauitas. Ait Eccleſiaſticus c. 24. *Ego in altiſſimis habitaui, & thronus meus in columna nubis.* Vbi Hugo Card. *Nubis autem non lapidis columna dicitur, quia non debent eſſe duri, ſed manſueti.* Sic, qui in humana Republica ſunt columnæ, ſunt ductores, & Principes populi, duritiem, & lapidum rigorem diſſimulent, oſtendant crebriùs humanitatem, ſuauitatem, etiam erga rebelles, & aduerſarios. Docebat Matt. 6. enim Dominus Matt. 6. exemplo nubium, vt erant aduerſarij molliter tractandi, dum ait: *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos veſtros, &c. vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cœlis eſt, qui pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos.* Itaque vt nubes in effundenda pluuia, vel iniuſtos, & peſſimos beneficio afficit, ſic Princeps, & ductor populi ſciat, vel aduerſarios, & rebelles cum amore tractare. Ex quo ſuam aſſerebat apud Deum potentiam Dauid Pſ. 114. Pſal. 114. *Dilexi, quoniam audiet Dominus vocem orationis meæ.* Expende, quanta meminerit, quibus Dei aures occupet, nimirùm vnum hoc proponit, hoc eſt, *Dilexi*, & cùm probet ſe vel rebelles amore proſecutum fuiſſe, id, quo maximè valet apud Deum, probat. D. Amb. Quod verbum vt in Theodoſio recognoſcit D. Ambr. ſic inde eius in diuino tribunali ſecuritatem agnoſcit. Quippè ait orat. in Theodoſij obitu: *Dilexi, inquit Theodoſius. Agnoſco vocem piam, cuius teſtimonia vocis agnoſco. Et verè dilexit, qui officia diligentis impleuit, qui ſeruauit hoſtes, qui dilexit inimicos, qui iis, à quibus eſt appetitus, ignouit, qui regni affectatores perire non paſſus eſt. Ergo decedens è terris pia anima, quaſi interrogantibus iis, qui ſibi occurrerent, cum ſeſe ad ſublimia ſubrigeret, dicebat, dilexi. Interrogabunt Angeli; Quid egiſti in terris? dicebat; dilexi. Hoc eſt dicere: Legem impleui; Euangelium non prætermiſi. Hoc eſt dicere: morti me obtuli, & tota die reputatus ſum ſicut ouis occiſionis.* Nihil non dicit Princeps apud Deum, qui humanitatem ſuam, qui ſuauitatem ſuam, qui amorem ſuum vſque ad hoſtes, & aduerſarios extendit, qui velut nubes, nec iniuſtis ſuæ

gratiæ rorem voluit auferre. Hoc vnico ſuanitatis verbo ſatisfacit proteſtatibus cœleſtibus. Vtinam hunc ediſcerent vniuerſi populorum rectores affectũ, Matth. 17. vbi Ieſus in Thabor glotioſus apparuit: *Ecce apparuerũt illis Moyſes, & Elias cum eo loquentes.* Imò, vt ait Lucas cap. 9. *Erant autem Moyſes, & Elias viſi in maieſtate, & dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.* Vt nimiuum pro iniuſtis, & peccatoribus morituros erat, & oraturus, & veniam impertiturus ſe perſequentibus. Ij eraot exceſſus diuinæ bonitatis implendi Ieroſolymis. Sed cur Moyſes, & Elias adducũtur, vt memorent hos exceſſus? Meritò ij adducuntur, vt ſeueritatem, & rigorem legis obliuiſcerentur, & à Ieſu diſcerent ſuauitatem, & manſuetudinem etiam erga rebelles. Ait D. Damaſc. orat. de Transfig. *Moyſes, & Elias in gloria adſtant, atque vna cum eo colloquentes à conſeruis conſpiciuntur. Oportebat ſiquidem ipſos conſeruorum ſuorum gloria, animique fiducia conſpecta, Domini benignitatem, & indulgentiã admirari.* Et maximè oportebat, quòd Elias, & alij populorum ductores admirarentur, & imitarentur Ieſu ſuauitatem, & indulgentiam, qua proſequitur etiam rebelles.

Mat. 17. — Damaſc.

§. XIV.

In omni munere Deo potius, quàm hominibus cura placere.

IN columna nubis ibat ductor Iſraëlis iuxta textum: *Dominus præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna nubis*, vt ex ipſa nubis natura oſtenderet, quid cuiuſque muneris adminiſtratorem deceret, nimirùm, quod potius curet Deo, quàm hominibus placere. Quid enim magis addictum hominibus ditandis, quàm nubes, quæ exaniantur, vt arua hominum fœcundentur? Et quid magis ab hominum placitis alienũ, quàm nubes? Ait Baruch. cap 3. *Et nubes, quibus enim imperatum fuerit a Deo perambulare, in vniuerſum Orbem perficiunt, quòd imperatum eſt eis.* Et Iob cap. 37. *Et nubes ſpargunt lumen ſuum. Quæ luſtrant per circuitum, quocunque eas voluntas gubernantis duxerit; & ad omne, quod præceperit illis ſuper faciem Orbis terrarum.* Vnum ſolum ſpectant nubes Dei nutum, cui in primis ſe conformare feſtinant, non homini, non terræ. Ad nubium ergo naturam te compone, quiſquis aliquo fungeris munere, & potius Deo, quàm hominibus placere procura. Iſaias c. 19. *Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum.* Non paucorum eſt ſententia putãtium iis verbis explicari ingreſſum Filij Dei in mundum in vtero Mariæ. Sed quid Mariæ, & nubi? Sanè in hoc maximè Maria cũ nubibus leuibus conueniebat, quòd ad tã ſublime munus aſſumpta, vt perficeretur hominibus, non tam illis, quàm Deo placere procurat. Ait D. Ambr. ſerm. 5. in Pſal. 118. *Significabat Dominum Ieſum in nube venturum leui, ſicut dixit Iſaias, hoceſt, in Virgine Maria, quæ nubes erat ſecundum hæreditatem Euæ. Leuis erat, quia non hominibus quærebat placere, ſed Domino.* Regina Angelorum & hominum Maria, & ſi totam ſeſe impendit hominibus ſaluandis, & fouendis, tamen vel in hoc, non quærit placere hominibus, ſed Domino. Quid diuinius? Quid regalius? Vtinam vniuerſi in muneribus ſuis, hoc proſpicerent, vt potius placeant Deo, quàm hominibus. Hæc nos docent nubes, Matth cap. 17. *Ecce nubes lucida obumbrauit eos, & vox de nube dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipſum audite.* Et cur neceſſum fuit, quod nubes veniret, & quod vox de nube veniret? In Iordane eadem vox intonuit Lucæ cap. 3. ſed nec fuit nubes, nec vox proceſſit de nube. Cur in præſenti, & nubes, & vox de nube? Aderat Petrus Eccleſiæ Princeps, ſic affectus ad Moyſem, & Eliam, vt æquè illorum, & Ieſu commoditati proſpiceret, dicens: *Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnum.* Ideò nubes obiecta eſt, & vox de nube, quæ doceret Eccleſiæ Principes, vt deberent potius curare vni Deo placere, quàm hominibus. Ait Orig. hom. 3. in Matth. *Nubes lucida obumbrat ſanctos, ex qua venit vox patris dans teſtimonium Filio, quaſi dilecto, & exhortans eos, qui obumbrantur ab eo, ipſi non alij obedire.* Hoc continuè clamant nubes, ne hominibus, ſed Deo magis audientes ſimus.

D. Amb. — Baruc. 3. — Iob 37. — Iſai. 19. — Matt 17. — Luce 3. — Orig.

§. XV.

Maria proprium eſt locum facere humanæ ſaluti.

BEnè dicitur: *Dominus præcedebat eos ad oſtendendum viam per diem in columna nubis*, cuius officium erat, & locum quietis opportunum ſtando oſtendere; & tẽpus etiam oſtendere ambulandi præeundo. Sic enim notabat Amb. ſer. 5. in Pſal. 118. *Vbi volebat exercitum quieſcere a laboribus, non mouebatur columna*, &c. Itaque columna nubis quiete ſua oſtendebat populo locum opportunum, & commodum quieti, & ſaluti. Quid plura? Hæc columna nobis nobis eſt Maria, quæ & protegit nos, & ab æſtu defendit, & locum opportunum oſtendit humanæ ſalutis. Eccleſiaſtici cap. 24. aiebat ipſa: *Ego in altiſſimis habitaui, & thronus meus in columna nubis.* Quid eſt *in columna nubis?* Ibi ait Hugo Card. *Hæc eſt columna nubis, quæ præceſſit, & protexit filios Iſraël per deſertum, ita ſtabilis, vt nec ab ipſis peccatoribus receſſerit. Sic beata Maria multos in peccato protegit. Ipſa enim eſt aduocata peccatorum. Item columna illa mobilis ſtatione ſua loca caſtrorum monſtrabat. Scit Beata Virgo, vbi locus eſt aptus quieti exercitus Chriſtiani, vbi ſcilicet non ſunt leones, neque ſerpentes, neque vermes; ſed fontes, & prata, & arbores.* Equidem de Mariæ munere venit, quod nobis clareat locus ſaluti obtinendæ aptus; in quo abſint vniuerſa mala, & non deficiant cœleſtis annonæ commeatus. Ipſa locum ſalutarem prætendit properantibus ad cœleſtem patriam; quod munus adeò proprium Mariæ eſt, vt pro illo parando non detrectet cum hominibus agere. Sanè Iacobo dormiẽti Gen. 28. viſa eſt ſcala plena deſcendentibus, & aſcendentibus Angelis, inter quos ſic lætus agit, vt nollet à ſomno excitari. Eliæ in deſerto agenti 3. Reg. 19. adeſt Angelus, qui epulum præbet, quo refectus hominum cõſortium fugere ſatagit. Sed & Petrus Matth. 17. vt vidit Ieſu gloriam, clamat: *Bonum eſt nos hic eſſe*, quaſi nullam aliorum curam ageret. At Maria cum fœliciori ſomno contemplationis frueretur, in quo licebat cœleſtia omnia rimari, Deum ipſum videre, Angelorũ vti famulatu, & à Filij glorioſi latere non ſeparari; quomodo adduci poterat, vt homines non obliuiſceretur, vt vellet cum hominibus conuerſari? Rem ipſa exprimit Cant. 5. *Ego dormio, & cor meum vigilat: Vox dilecti mei pulſantis. Aperi mihi ſoror mea*, &c. Dormiebat equidem Maria, & in ſomno contemplationis ſuæ & cœleſtia, & diuina luſtrabat. Interea vox intonuit pulſantis Dei, qui ſibi ſedem, & locum oſtendi cupiebat, vt ſalutem hominibus communicaret. A quo negotio noluit Maria ſuum otium excuſare. Ait Rup. lib. 5. in Cant. *Tu ô cœlum Dei cunctis mortalibus longè eminentior extitiſti, longè ſtudioſior ad contemplandum eum, in quo deſiderant Angeli proſpicere. Quid ergo tu cum hominibus, quamuis ſanctis? Quid tu loqui cum mortalibus, quamuis Apoſtolis? Cur nõ potius ſolitudinem experiſti ſecretior, quam Elias, vt ſoli te ſcirent, tibique famularentur Angeli? Hæc nobis percontantibus tu reſpondens dicis: Vox dilecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror mea. Aperi igitur, & facito, vt in quibuſcunque locum habeam, vbi reclinem caput meum.* Expende illud: *In quibuſcunque locum habeam*, &c. quippe Mariæ eſt, in quibuſcunque locum oſtendere, imò locum facere, in quo Saluator hominũ inueniatur. Vt hunc oſtendat locum Maria, vt nubis columna præcedit eos, qui feſtinant ad patriam.

D. Amb. — Eccl. 24 — Gen. 28. — 3. Reg. 19. — Matt. 17. — Cat. 5. — Rupert.

Exod.

Google

Exod. 13. Nunquam deſuit columna nubis per diem, neque columna ignis per noctem coram omni populo.

§. XVI.

Sola dominicæ crucis protectio nunquam nobis deficit.

PLacet ſententia Richardi Victorini, Abbulenſis, & Patris Pereira putantium vnam, eandémque fuiſſe columnam nubis, & columnam ignis, quæ vt interdiu obombrabat, ſic nocturno tempore ſplendeſcens claram, & lucidam noctem efficiebat. Sed hoc ſingulare in hac colomna fuit, quod nunquã defuit. Habes enim: *Nunquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem coram populo.* Equidem cœleſtia aſtra omnia habent ſuos defectus, quibus ſeſe eripiunt ab ocolis viuentium. Occidit Sol, occidunt ſtellæ, & Luna, ideò Deus ſuo populo præuidit ducem, qui non occideret, qui ſemper cadentibus aliis ſtaret coram oculis ſeqoentium. Quid gloriaris Iudæe? Habemus verius hanc columnam Chriſtiani in cruce Domioi, quæ ſola cadentibus aliis nunquam deficit, ſed ob oculos aſſeclarum ſuorum ſemper eſt. Quò ſpectans Nazianzen. agens de hominis vtilitate, poſtquam omniũ humanorum bonorum dixerat defectus, tandem ait: *Ego relictis omnibus Crucem vnam habeo, qua tanquam clariſſima columna vita mea præluceat.* Deficiet tibi Sol, deficient tibi aſtra, clariſſimáque mundi lumina tibi deficient, nec aderit neceſſitatis tempus auxiliator vllus, qui æternitatis demonſtret viam. Vna crucis columna tibi præſto erit, & indefectibiliter te proteget, te deducet, te excipiet. De extremo iudicij tempore, quo omnes homines ſtare debemus ad diuinum tribunal, ait Matth. 24. *Statim autem poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur; & tunc parebit ſignum Filij hominis in cœlo.* Quid præſtaotius dici potuit de ſigno crucis? Vbi Sol, Luna, & ſtellæ ſeſe homini ſubtrahont; vbi & virtutes cœlorum mobilitatem prætendunt, ſola Crux, vt vera, & ſtabilis columna apparet, ne vel tunc eius tibi ducatus, aut lux deficiat. Ait D. Chryſoſt. hom. in Paraſceue apud Grethſerum tom. 2. *Vides, quanta ſit excellentia huius ſigni? quanta claritas, quantus fulgor? Sol obtenebratur, & Luna non ſplendet, aſtra cadunt, illud vero ſolum apparet.* Cadentibus, deficientibus, imò & fugientibus cunctis mundi luminibus, creaturis cunctis, vna crucis columoa apparet, vt proregat, & excipiat ſuos.

Naz.

Matt. 24

Chryſoſt.

CAPVT XI.

Maris tranſitus.

SOlitudinem Etham iam Iſraëlita terebat, qua parte finus maris Arabici ſuum capot immittit, faciléque, & expeditom pergentibus patebat iter; cùm iubente Deo totus, quantus erat exercitus ad Phihahiroth reducitur verſùs maris litus. Integro ergo die in ſtatione hac perſeuerant. Sub veſperam, cùm paruulis ſolent matres præbere cibum, primùm audiri, deinde videri cœpit à tergo ingens exercitus Regis Ægyptij. Sexcenti armatorum currus, cùm penè innumera pugnatorum manus ducentem Pharaonem ſequebantur, geminatiſque clamoribus, & tubis, tympanis ex compoſito pluribus, quam pro vſu auctis, quidquid ad horrorem valebat, impigrè cumulabant. Nihil eo aſpectu horribilius potuit obiici fugitiuis Iſraëlitis, qui vel hoſtium clamoribus attoniti hærebant exanimes. A tergo quot hoſtes, tot pennatæ mortes in miſeros iam volabant; à fronte fugæ aditus tumenti fluctu maris intercludebatur. Tandem Dominus in arctiſſimo anguſtiatum poſitis duplici ſigno latiſſimos ſalutis aperuit campos. Primo enim Angelus, qui præcedebat populum in nubis columna, ſtationem mutauit, & ſe à tergo populi cum nube conſtituit, eripiens hoſtium oculis prædam, quam iam putabant prendere manibus. Deinde ad virgæ Moyſis eleuationem ſubitò ſcinditur mare, & aquæ dextra, læuáque gelido ſtupore frænatæ vitreos deriguntur in muros, ea conditione, vt perſequentibus mare ſint. Via erat per patẽtes facilis maris campos, qua parte Arabici ſinus aduerſæ ripæ vix nouem milliaribus diſtabant. Hanc iniit Moyſes cum parte copiarum ex Iudæ tribu, quæ cunctantibus pauliſper aliis impegrè ſequebatur. Eandem, & cæteri arripiont ea feſtinatione, qua fugitiui, & timidi ſolent à Dominorum excedere tyrannide. Proh quàm inſperatas ſalutis vias ſolet Deus prouidere ſuis aſſeclis!

Apertom maris iter Ægyptij mirati, vt fugitiuos prendant, non dubitant ſe credere hinc inde ſtupentibus fluctibus, qui ignotos ſibi hoſpites experti, notos reſumunt mores fluctuandi. Videres eodem temporis articulo fluctus effingere mundo ſpecula pietatis, Iſraëlitis expeditos ſalutis calles, Ægyptiis procellas, rabidas tempeſtates, extrema naufragia. Simul Dei fideles ſecurum litus ſcandunt, & rapidi maris fluctus Ægyptiorum cadauera voluentes ad nota litera currunt, & placido murmure ſanctorum veſtigia lambunt. Lætitiæ impetu exſurgunt populares in cantum, qua hilaritate Moyſes compulſus in carmen eſt. Non vt inepti ſolent poëtæ verboſè heroum victorias cruciantes, ſed vt diuino ſpiritu imbutus triumphatoris Dei nomen exaltat. Nec deſuerunt fœminæ communi lætitiæ, quas in choreas omni plenas ſnauitate Maria ſoror Moyſis tympaoo pulſato ductabat.

PARS VNICA.

Moralis ad textus litteram.

TRanandom nobis venit hoc ipſum mare, cuius fluctus vnioam & nobis apertos oſtendant calles, per quos, quæ ad ſalutem ducit, ſemitam ineamus.

Exod. 14. Loquere filiis Iſraë. Reuerſi caſtra metentur è regione Phihahiroth, quæ eſt inter Magdalum, & mare, &c.

§. I.

Vel vmbra remiſſionis à virtute incœpta maximè nobis eſt cauenda.

VT Iſraëlitæ reuerterentur verſùs Ægyptum non ſolùm nubis columna præcedens fecit, ſed & addita eſt vox Dei. Quippe ait textus: *Locutus eſt autem Dominus ad Moyſem, dicens: Loquere filiis Iſrael. Reuerſi caſtra metentur,* &c. Vt pergerent Iſraelitæ ſufficiebat, quod nubis columna moueretur ante eos, ad cuius motum ſtatim omnis multitudo exurgens ſequebatur ductum eius. Quid ergo opus erat hac voce dennò Moyſem monente, cum nubes ad iter oſtendendum ſufficeret? Cur præter nubem regredientem maluit Deus, & voce ſua Moyſem magis moonere de regreſſu? Noui acuram dubitationem Patris Saliani in præſenti, cui ſatisfacio ex mente Caietani dicentis: *Non erat directa reuerſio, ſed ſpecies quædam reuerſionis ad locum Ægypto propinquiorem.* Erat quidem, & ſi non vera, ſpecies tamen reuerſionis in Ægyptum, & remiſſionis ab itinere cœpto, quam ſic debent fideles cauere, vt nequeant illo adduci communibus ſignis, niſi ſigna multiplicentur. Geneſ. 22. *Tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille reſpondit, adſum. Ait illi: Tolle filium tuum,* &c. Nec mora, Abraham dicto parens, filium excitat, in montẽ proficiſcitur, ligna componit, aram ſtruit, & cum ſuprà

Caietan.

Gen. 22.

iam haberet ligatom iuuenem, gladium ſtringit, vt mactet Deo. Quid tunc? *Ecce Aagelus Domias de cœlo clamauit, diceas: Abraham, Abraham: Ne exteadas manum tuam ſuper puerum.* Cùm iubet percutere, non clamat, ſed ſimpliciter loquitur, & ſenex promptiſſimè obedit vel ſimplici loquelæ; cùm autem iubet à ſacrificio incœpto deſiſtere, non contentus eſt ſimplici loquela, ſed clamorem ingeminat. Cur modò clamor fit homini adeò obedienti? Cur cui ſuffecit vox ſimplex, vt filium mactare vellet, Deo modò clamor congeminatur, vt cohibeat dexteram? Imperabatur modò ceſſatio à ſacrificio incœpto, remiſſio tanti facinoris, quæ viro fideli communibus vocibus non poſſet perſuaderi. Ait

D. Aug. D. Aug. ſer. 71. de tempore: *Qui iuſſerat, vt feriret, modò vociferatur, vt parceret. Sciebat eam probatum patrem, & in deuotioae feruentem.* Equidem vbi agnitus eſt bonus feruere in deuotione non perſuadendus erat, vt remitteret communibus vocibus, ſed maiora, & efficaciora incitamenta congeminanda erant. Nunquam enim non reſiſtunt ſancti ad remiſſionem ferri. Nec mitor, quando vel minima remiſſio ab incœpto virtutis opere potens eſt totum hominẽ perdere. Nota eſt ſtatura illa Nabuchodonoſori viſa Daniel c. 2. cuius caput aureum erat, argenteum pectus, venter æreus, &c. Cuius ſignificationem aggreſſus Daniel ait: *Tu es ergo caput aureum, & poſt te coaſurget regnum aliud minus te, & regnum tertium aliud*, &c. Ecce tibi ſtatua vnius hominis figuram explebat caput aureũ habentis. Nihilominùs vbi Daniel ab aureo capite ad argenteum pectus deſcendit, iam non eundem hominem, ſed alium longè diuerſum recognoſcit. Ait enim ibi: *Coaſurget aliud.* Cur non idem perſeueret? Quando ſtatua vnius erat figura, & iam in capite aureo Nabuchodonoſorẽ animaduerteras; cur non eundem agnoſcis in cæteris aliis membris? Cur in pectore iam cogeris alium agnoſcere diuerſum? Erat iam in pectore aliqualis remiſſio à primo illo aurei capitis ſplendore, quando pectus nõ aureum, ſed argenteum apparebat; & vbi quæuis remiſſio agnoſcebatur, non poterat totus primus homo

Richar. non euaneſcere. Ait Rich. Victor. de Erudit. interior. hom. par. 1. c. 31. *Nóane ſtatua vnius hominis perſonam repræſentat? Si vnus eſt, qui eiuſmodi eſt, habens caput aureum, pectus argenteum, veatrem æreum, cur quæſo, ſi ipſe, cui hoc dicitur, eſt caput aureum, cur non & ipſe eſt pectus argenteum, & cætera in hunc modum? Aa fortè in ea parte, qua aureus eſt ipſe eſt, & ipſe non eſt in ea parte, qua aureus aon eſt? Quiſquis ergo es, cum poſt caput aureum, iam cœperis pectus habere argenteum, vide, quæſo, ne fortè ipſe iam aon ſis ipſe.* Et quidem qui à primo virtutis fulgore deſcendit, vt minor appareat, ſic totum hominẽ primum perdidit vt ipſe prorſus non ſit. Ex quo mo-

Matt. 24 nebat ſuos Dominus Matth. 24. *Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiaat in moates. Qui in tecto eſt, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua, & qui in agro non reuertatur tollere*

Hilar. *tunicam ſuam.* Et quidem, vt ſapienter monebat D. Hilar. dixerat prius Dominus, quod fugerent in montes, qui erant in Iudæa; modò iubet, quod non deſcendat in domum, qui eſt in tecto. Si ergo à tecto non erat deſcendendum, quomodo ad montes fugerent? Qualis ergo deſcenſus vetitur, qui non conducat ad fugã, ſed illam tollat? Non equidem corporalem deſcenſum verat, ſed deſcenſum affectionum, in quo non mirum

D. Cæſar. eſt, ſi pereat fuga à perditione. Vnde ait D. Cæſar. Nazianzeni frater dialog. 3. *Qui verò in tecto eſt, non deſcẽdat ad tollendum aliqaid de domo ſua; qui præſentis contempta vmbratili vita ſuperior euaſit relegatis internis affectibus, ae quid eorum ſecum trahat, non vanum timorem, non vanam gloriam, non opum amorem, quæ ſunt ab alto deſcenſus.* Ecce tibi deſcenſus, qui obſunt perditionis fugæ; nimirùm deſcenſus à perfectione virtutũ, quam aſſumpſerat. Qui ab hoc alto deſcenderit, nõ mirabor, ſi non poſſet perditionẽ fugere. Sit ergo hoc tibi cordi, vt minimè adducaris, vt velis aliquid in virtutis curriculo arrepto dimittere. Ieſu concionanti ad turbas dictum eſt, quod mater foris ſtaret, quærens illũ, qui-

Matt. 12 bus ipſe Matt. 12. *Quæ eſt mater mea, & qui ſuat fratres mei?* Cur, Domine, non magis matri, fratribúſque ad-

D. Cæſar blandiris? Ait D. Cæſar. dial. 3. *Neque enim Chriſtus, cùm à matre, & fratribus quæreretur, vocationem admiſit, cùm apud auditores ſalutiferam doctrinam exorſus eſſet.* Non enim eſt Chriſtianum ab incœpta virtute deſciſcere. Quam qui primo in ſplendore conſeruat, nec vllam remiſſionem admittit, patentiſſimum oſtium in ſe fa-

Cant. 5. cit; venienti Chriſto clamabat ſponſus Cant. 5. *Aperi mihi ſoror mea, columba mea, immaculata mea.* Cui ipſa reſpõdit: *Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Ipſe adeò illam immaculatam nouerat, vt vellet ſibi ad manendum aperiri; illa verò proponit ſe minimè inquinari rurſus velle, nec ad veterem tunicam recurrere. Qualis hæc reſponſio ad verba ſponſi petentis ſibi aperiri? Præclara ſanè reſponſio, & prorſus petitioni ſponſi correſpõdens; nunquam enim anima illi patentius oſtium aperit, quàm vbi exhorret aliquid de reiecta vita reſume-

Niſſen. re. Ait Niſſen. hom. 11. in Cant. *Hæc ſunt, per quæ à ſponſa Verbo oſtium aperitur. Etenim ipſa illa confeſſio, qua pollicetur non amplius reſumpturam ſe tunicam illam reiectam, neque incedendo in hac vita terrenam inquinationẽ admiſſuram; aditus eſt animæ comparatæ ad ſanctificationem.* Sic ibi: vt caueat remiſſionem in virtute, quiſquis Deo in ſe patentem locum procurat.

Exod. 14. Et nunciatum eſt Regi Ægyptiorum, quod fugiſſet populus: immutatúmque eſt cor Pharaonis, & ſeruorum eius ſuper populũ, & dixerunt: Quid voluimus facere, vt dimitteremus Iſraël, ne ſeruiret nobis? Iunxit ergo currum & omnem populum ſuum aſſumpſit ſecum: Tulítque ſexcentos currus electos, &c.

§. II.

Principibus citiſſimè renunciatur, id quod illos in perditionem trahit.

QVam velox venit ad Regem fama de Iſraëlitarũ fuga, ait enim textus: *Et aunciatum eſt Regi Ægyptiorum, quòd fugiſſet populus.* Nunciatum, inquam, eſt

Geneb. quarto die poſt egreſſionem de Ægypto, vt ait Gen. lib. 1. Chron. in 4. ætate. Petiuerant enim facultatem abeundi itinere trium dierum, & cùm primùm tertia dies finita fuit, & cœpit quartæ diei iter, ſtatim eorum fuga fuit Regi annunciata. Quid velocius? Hac equidem velocitate ſolent ad Reges peruenire, non quæ vtiliter, ſed quæ damnosè ab illis ſciuntur. Et defectiones, & regnorum calamitates, & penuriæ ciuium, & mala multa, quæ cognita à Regibus curationẽ inuenirent, aut tardè, aut nunquam ſciũtur. Nullus eſt, qui ea audeat renunciare Principi; at ea, quæ Principem trahant in perniciem, ſumma velocitate à pluribus ad

Ferrand. eum referuntur. Dicebat Ferrandus Diaconus in Partan. ad Reginum regul. 3. de Regum lateronibus: *Licèt ſciant omnia deperiiſſe, quærunt tamen aliquanta loca ſatis rara, quæ miſericordia Domini protegente, meruerunt vel illæſa ſeruari, vel forſitan parum lædi. Quorum nomina commendata memoriæ frequentius recitantes magnitudinem calamitatis generalis extenuant. Nihil vident, vnde pietas indigeat, & hoc luminibus ſollicitis notant, vnde inuidia generetur.* Ecce tibi notiſſimum ingenium omniũ aularum, nullum ibi aditum habent expeditũ, niſi quę Regibus cedant ad malum. Quæ eorum poſſint excitare virtutes, vel tacentur, vel diſſimulantur, vel nimis ſerò ad illos perueniunt, quæ inuidiam conflent, vel alios nociuos affectus acuant, vt in perditionem trahant, ea dicto citiùs eorũ penetrant aures. Ioabo Duce

proceſſerant

2 Reg. 11 proceſſerant in bellum Iſraëlitæ 2. Reg. 11. *Et vaſtauerunt filios Ammon, & obſederunt Rabba*, nec dicitur hæc proſperitas fuiſſe Regi nunciata; at cùm ciuitatis obſidio arctaretur: *Ioab poſuit Vriam in loco, vbi ſciebat viros eſſe fortiſſimos: Egreſſiq; viri de ciuitate bellabant aduerſus Ioab, & ceciderunt de populo ſeruorum Dauid, & mortuus eſt etiam Vrias Hethæus. Miſit itaque Ioab, & nunciauit Dauid omnia verba prælij*, &c. Ecce tibi in vaſtatione filiorum Ammon, in obſidione tantæ vrbis non mittitur Nūtius ad Dauidem; in primo autem belli infortunio, in quo nonnulli Iſraëlitæ cadunt, ſtatim res triſtis Regi nuntiatur. Mirabar ego hoc ſæpè in prudētiſſimo Duce, & Palatino, quod ſic feſtinaret primū infortuniū exercitus Regi renunciare. Cur non magis expectat finē belli, vt ſub ingentis victoriæ gloria, & infortuniū illud nunciaretur? Cur adeò paruæ cladis famam non premit, nunciaturus ſtatim captam ciuitatem? Sanè nūciabatur in illa clade mors Vriæ, quæ Regem in nefarium matrimoniū traheret, & ingentē regni totius ruinam ſollicitaret; ea autē, quæ ſic noxia ſunt Regibus, feſtinatiſſimè illis renunciantur. Fuiſſet clades, cuius notitia regias virtutes poſſet ſollicitare, & nullus inueniretur, qui illā Regi nunciaret; at quando res illa Regem non ad virtutē, ſed ad perditionē impulſura erat, vel ipſe exercitus Dux curat, vt feſtinatiſſimè regias
Gen. 12. impleat aures. Sic Gen. 12. *Cum ingreſſus eſſet Abraham Ægyptum, viderunt Ægyptij mulierē, quod pulchra eſſet nimis. Et nunciauerunt Principes Pharaoni, & laudaue-*
Chryſoſt. *runt eam apud illum*. Chryſoſt. ibi: *Vt viderunt eam Principes, laudauerunt eam coram Pharaone*: quaſi in ictu oculi perlata ſit ad Regem fama peregrinæ pulchritudinis. Cum quo coniungo Æſtheris moroſitatem in de-
Æſther. nuncianda Regi Amanis proditione. Iam enim c. 5. intrare Æſther ad Regē decreuerat, vt populi ſic referret iniuſtam damnationem, imò & iam intrauerat, & cum Rege locuta ſolùm petit, vt Rex cum Amane in cōuiuium veniat, id quod ſemel, & ter poſtulauit ex Rege. Et cap. 7. *Dixit ei Rex ſecunda die poſtquam vino incaluerat. Quæ eſt petitio tua Æſther, &c? Ad quem illa reſpondit: Si inueni gratiam in oculis tuis ô Rex, & ſi tibi placet, dona mihi animam meam pro qua rogo, & populum meum pro quo obſecro. Traditi enim ſumus ego, & populus meus, vt conteramur*. Ecce tibi vt nobilis palatina moroſè explicat Regi iniuſtam populi ſui necem, & compone hāc cum illis, illi vt viderunt pulcherrimam Saram, ſtatim in ictu oculi, de illa agunt cum Rege, hæc & vidit iniuſtam perditionem ingentis populi, & nihilominùs moratur, & cunctatur, multaque comminiſcitur antequam rem deferat Regi. Et cur illic tanta feſtinatio, & hîc tanta mora intercedit? Hîc materia erat Regi vtiliſſima, & quæ ſcita in magnam veniret vtilitatem regni, illic erat noxia Regi, quæ totam Regiam multis malis impletura erat. Quæ autem huiuſmodi ſunt, feſtinatiſſimè occupant aures regias.

§. III.

Noxia quæque cùm primum hominibus nota ſunt.

VIx tertius dies conceſſionis finitus erat, vt diximus, & iam: *Nunciatum eſt Regi Ægyptiorum, quod fugiſſet populus*. Et adeò feſtināter hæc fuga patuit Regi, niſi quia illi noxia futura erat, & perditionis occaſio? Solent equidem noxia quæque, quàm citò mentes, & aures hominum præoccupare. Prius & audiūtur, & ſciuntur vel ab ipſis infantulis, quæcunque futura ſunt labendi cauſa. Id, quod maximè deplorabat Cice-
Cicero 3. ro Thuſc. 3. aiens: *Nunc autem ſimul, atque editi in lucē ſumus, in omni continuò prauitate, & in ſumma opinionum peruerſitate verſamur, vt penè cum lacte nutricis errorem ſuxiſſe videamur. Cum verò magiſtris traditi ſumus, tum ita variis imbuimur erroribus, vt vanitati veritas, opinioni confirmatæ natura ipſa cedat. Accedunt etiam poëtæ, qui cum magnam ſpeciem doctrinæ præ ſe tulerint, audiuntur, leguntur, ediſcuntur, & inhæreſcunt penitùs in mentibus. Cum verò accedit eodem quaſi maximus quidam magiſter populus, & omnis ad vitia conſentiens multitudo, tunc planè inficimur*. Vide, quàm properent ad nos noxia quæque, cum nutricis lacte venit ſimul ad nos turpium vocabulorum vox; cum primorum rudimentorum magiſtris errores adſunt, & poëtarum ſpurcitiæ audiuntur, percipiuntur, & cantantur. Quis puer, aut adoleſcens prius non guſtet ſpurca carmina, quàm ſolidos cibos capiat? Quis nō prius audit ea, quæ noxia ſunt, quā quæ ſalutaria? Pulchrè Gen. 43. *Audiens autem Iacob, quod* Gen. 43.
alimenta venderentur in Ægypto, dixit filiis ſuis: Audiui, quod triticum venundetur in Ægypto. Et fames erat, & Iacob filij adoleſcentes omnia penetrabant, & tamen ad illos non peruenit tritici fama. Sed hāc prius ſenex pater accipit. Et cur prius rumor tritici non venit ad iuuenum filiorum aures? Sanè vtilia, aut neceſſaria nō feſtinant venire ad aures iuuenum, ſed noxia quæque illas properant occupare. Ait Ambr. lib. de Ioſeph. c. 8. Ioſeph.
Citius vtique iuniores, quàm ſeniores conſueuerunt audire, dum foris poſiti multa circumeunt. Sed hanc negotiationem prius ſenex audit, ſed ille ſenex, in quo eſt fidei longæua canities. Prior ſenex intelligit, ſed ille ſenex, in quo eſt venerabilis ſenectus, & ætas ſenectutis vita immaculata. Equidem ad iuniorum aures citiſſimè ſolent res peruenire, ſed quæ noxiæ ſint, & prorſus ad bonum inutiles, quæ autem vtilia ſunt, & neceſſaria ad animæ ſuſtentationem, hæc minimè à iuuenibus percipiuntur, ſed ab illis, quorum ætas ſenectutis eſt immaculata vita.

§. IV.

Relictæ occaſiones vitiorum, nec memorandæ.

ECce tibi vnde ſeſe Ægyptij in perditionem præcipitent, nimirùm memorantes Iſraëlitarum ſeruitia; quæ abiecerāt. *Immutatum eſt cor Pharaonis, & ſeruorum eius ſuper populum, & dixerunt. Quid voluimus facere, vt dimitteremus Iſrael, ne ſeruiret nobis?* Seruitia iam à ſe reiecta iterum memorant, ex quo miſerè labuntur in perditionem. Eu quàm periculoſè tibi veniunt in mentem, quæ tibi præſtiterant ſeruitia ea, quæ ſemel abieciſti ob Dei timorem! De cantatiſſima in hanc rem vxore Lothi ait pulchrè. Sedulius lib. 1. Paſ. cap. 5. *Loth* 1. Pſ. 51.
peritura fugiebat ex Sodoma, cuius vxor dum reſpecit, quæ euaſit, mutata ſalis remanſit in ſtatua. Expende totam occaſionem mali, nimirùm: *Reſpicit, quæ euaſit*, non reſpicit ea, ſub quibus, & ſemel, & ter perierat, ſi enim hæc reſpexiſſet, non mirarer, quod iterum periret. Sed reſpicit ea, quæ conſtanter abiecerat, quæ ſequens Dei nutum contempſerat, quæ pro Dei timore incolumis euaſerat, & quia etiam ad hæc reſpicit, miſerè cadit. Caue homo vel ad memoriam trahere, quas iam ſemel neceſſum fuit tibi dimittere, occaſiones peccati, ſi has reiectas iterum aſpicias, non mirabor, ſi in perditionē abeas. Hinc Ioſeph dum carcere eſſet detentus, dū pro ſe orat. Gen. 40. ait: *Tantum memento mei cum bene tibi* Gen. 40.
fueris, & facias mecum miſericordiam: vt ſuggeras Pharaoni, vt ducat me de iſto carcere, quia furto ſublatus ſum de terra Hebræorum, & hîc innocens in lacum miſſus ſum. Memorat fratrum ſibi illatam iniuriam, quam furtum vocat, ſed non memorat obſequia Ægyptiæ fœminæ, quibus inuitabatur ad adulterium, & ob quorum repudium in carcerem venerat. Sanè meretricia obſequia fœminæ reiecta iuuenē in carcerem miſerant, cur hæc non magis meminit? Abſit hoc à viro, qui nollet perire, imò nil magis curabat, quàm reiecta illa meretricis obſequia penitùs obliuiſci. Ait D. Chryſoſt. hom. Chryſoſt.
33. in 1. ad Cor. *Ioſeph ne tunc quidem, cùm in ea neceſſitate conſtitutus eſſet, vt vinculorum, & vitæ ſuperioris rationem reddere cogeretur, fabulam patefecit. Sed quid inquit? Nihil ego commiſi, furto ex Hebræorum terra*

abreptus

Digitized by Google

abreptus ſum, adultera ne meminit quidem. Quid ſapientius? Et proprior cauſa vinculorum fuerat adultera cõtempta, ſed quam tanti periculi rem ſemel victor euaſerat, ſemel victor dimiſerat, prudentiſſimè cauit, vel illam meminiſſe. Vtinam ſic ſaperent omnes, & penitùs obliuiſcerentur, quidquid fuerat illis occaſio vi-
Gen. 5. tiorum. De Enoch dicitur Gen. 5. *Ambulauit cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Dominus.* Alij legunt: *Et*
Philo. *non eſt inuentus, quia tranſtulit eum Dominus.* Vbi Philo Iudæus lib. de Abrahamo dicit: *Rectè verò, & illud dicitur: Non eſt inuentus de tranſlato; eo quod prior vita culpabilis euanuerat, vt non inueniretur ampliùs, ac ſi nec fuiſſet quidem vnquam antea.* Fœlix cui ſic euanuerint præteritæ occaſiones peccati. Sic euanuerant illi, quæ ait
Cant. 5. Cantic. 5. *Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* quaſi prorſus ignoret priſtinæ inquinationis vias. Ait D. Ambr. in Pſal. 118. ſer. 22. *Veteris hominis veſtimentum vitiis errorum intextum in lauacro depoſitum neſcit, quomodo poſſit induere. Studio enim correctionis inoleuerat obliuio peccatorum. Tanta vis conſummata emendationis eſt, vt in quandam pueritiæ redeat ſpiritualis ætatem, qua vias erroris ignoret, crimen, & ſi velit, non poſſit admittere, quia deſueuerit vſum noſſe peccandi.* Sic ibi. Huc trahe dicta tom. 4. in Euang. lib. 16. cap. 1. §. 9.

§. V.

Quæ nobis occaſiones fuêre malorum, non memorandæ ſunt vt res commodæ, ſed vt maximè contrariæ, & aduerſæ.

PEriculosè meminerunt Ægyptij ſeruitia ſibi præſtita ab Iſraëlitis, dicentes: *Quid voluimus facere, vt dimitteremus Iſrael, ne ſeruiret nobis?* Ad ſeruitia, & commoda ſibi ab Iſraëlitis impenſa reſpiciunt, ne miremur, quod redeant ad vomitum, & abeant in perditionem. Qui enim ſaluti ſuæ proſpicit, nullo modo memoret commoda, & ſeruitia illarũ rerum, quæ fuerunt ſibi malorum occaſiones, quin potius has vt ma-
Matth. 5 ximè aduerſarias ſibi cogitet. Matt. 5. monebat Dominus: *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eũ, & proiice abs te.* At oculus quantumuis ſcandalum generet, non poteſt in aliis multis vtilis, & bonus videri? Cur ergo vt attendendum eſt eius ſcandalum, vt euitatur, non attendantur innumerabiles eius vtilitates, vt magis conſeruetur? Nónne & vtilis, imò & neceſſarius eſt ad multa hominis commoda? Eſto, quod vtilis alioquin ſit, at vbi ſcandalum præbet, nihil in illo commodum eſt attendendum, ſed quaſi contrarius prorſus, & ad-
Cyr. Ale. uerſarius repellendus. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 12. in Ioann. cap. 28. *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum. Quod enim à fœlicitate noſtra nos ſemouet, etiamſi amicitiæ lege nobis coniungitur, etiamſi natura ipſa, & ſanguinis propinquitate copulatur, non noſtrum, ſed alienum, & hoſtile putandum eſt.* Expende illa pulchra verba: *Nõ noſtrum, ſed alienum, & hoſtile putandum eſt*, equidem quidquid animæ ſaluti vtcunque nocet, ſiue vt cauſa, ſiue vt occaſio, non putandum eſt inter bona, & commoditates, & vtilitates noſtras, quin potius ſic habendum, quaſi acerrimus ſit aduerſarius, & hoſtis, & ita repellendus à nobis. Sic Petrus maximus Ieſu amator in-
Matt. 16 tolerabilem putans eius paſſionem, ait Matth. 16. *Propitius eſto tibi Domine, ne fiat tibi hoc.* Cui ſtatim Dominus: *Vade retrò Satana, ſcandalum mihi es.* Et amicum, & ſalutis ſuæ procuratorem proiicit, & Satanã vocat, hoc eſt, aduerſarium, & hoſtem. Cur ſic Domine in amicũ inuehis? Eſto, quòd ignorans aliquem fecerit, aut dixerit errorem, tamen hoc faciebat ob tui amorẽ, ob maximam tuæ dignitatis æſtimationem, cui vt ſuus conſtaret honor, mallet ipſe perire. Cur hunc affectum in amico non proſpicis? Cur hoc contempto illum, vt Satanam proiicis? Equidem vt Petrus prohibebat Dominum à crucis victoria; ſic in illo non aduertitur, quod amicus ſit, & commodus, ſed prorſus reiicitur, vt
Cyr. Alex aduerſarius, & hoſtis. Ex quo D. Cyril. Alex. lib. 12. in Ioan. cap. 28. *Diſcimus inde quando tempus ad certamina vocat, ne ſi ipſi etiam, qui chariſſimi nobis ſunt, prohibeant, turpe forſan putantes, mentem vllo modo illis adhibeamus. Non enim à Satana differt qui ſcandala ponit.* Non equidem mentem adhibere debemus ad aliquam neceſſitudinem, aut commodum temporale in iis, qui nos à recto prohibent, ſed nobis ſunt vt aduerſarij, & acerrimi hoſtes reputandi.

§. VI.

Prophanorum amicitiæ prorſus deficiunt, vbi cœperis ad virtutem iter facere.

QVi colebant Iſraëlitas, illóſque multis ornabant, vbi vident ab Ægypto proficiſcentes, imò fugientes, currus armant, vt illos perſequantur. Ait enim: *Iunxit ergo currum, & omnem populum ſuum aſſumpſit ſecum. Tulitque ſexcentos currus electos*, &c. Inconſtans eſt amicitia, & gratia impiorum erga bonos; vt cœperunt fugere Iſraëlitæ ab Ægypto, non amplius in Ægyptiis gratia erga eos, ſed odium, perſecutio, & bellum. Matth. 24. de tempore iudicij dicit: *Tunc duo erunt in agro, vnus aſſumetur*, &c. Ex quibus verbis id nouum, & inauditum ſibi & Sulpicio accidiſſe ponderat D. Paulinus epiſt. 5. quòd cùm duo fuerint amici, & vnanimes, & alter eorum ſeſe ad perfectionis viam receperit, nihilominùs in eadem amicitia, & vnanimitate cum altero fuerit. Quippe: ait: *Eramus enim & ſigillatim duo cùm in nobis caro rebellis à ſpiritu diſideret; nunc verò propitio ille, qui fecit vtraque, vnum, & duo vnum ſumus, quia vnus ſpiritus in duobus, & nulla diſcretio, quorum corpus vnum. Sed hoc commune nobis cum omnibus in Chriſto fratribus. Vnum in te peculiariter gratum, atque gratandum eſt, in cuius amicitia beatiſſimum Dei manus accepimus, vt nec itinere mutato diſſolueremur à nobis, quod damnum de multis dulciſſimis aliquando noſtris pariter experimur.* Expende illud, & peculiare, & nouum in Sulpicio inuentum, quod nimirum, *nec itinere mutato* ab eius amicitia caderet Paulinus. Pari amicitia proſequebatur Sulpicius Paulinum ſuum, etiam fugientem à mundo, etiam ſeſe recipientem ad Deum, quod vnus Sulpicius faciebat, cæteri namque & amici, & chariſſimi, ſtatim vt hominem à mundo fugientem vident, ab amicitia reſilierunt. Et quæ amicitia poteſt in profanis eſſe erga
Gen. 4. eos, qui ſequuntur Dei vias? Gen. 4. *Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum: & reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius.* Ecce tibi Abel cœpit placere Deo officiis ſuis. Quid tũc amici, imò & fratres eius? Ait textus: *Iratúſque eſt Cain vehementer*, &
Tertul. fratrem interfecit. De quo eleganter Tertull. aduersùs Gnoſticos, ait. *Vbi Deus coli cœpit, inuidiam religio ſortita eſt. Qui Deo placuerat, occiditur, & quidem à fratre.* Frater erat Cain naturali beneuolentiæ in Abelem cõſtrictus, quam prorſus exuit, & hoſtilem ſpiritum reſumit, cùm primùm Abelem Dei habendi ſtudioſum videt. Ne ſperẽt viri religioſi aliud in ſæcularibus amicitiis. Quod experiebatur ille Pſalm. 68. *Quoniam pro-*
Pſal. 68. *pter te ſuſtinui opprobrium: operuit confuſio faciem meam. Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.* Ex quo enim eo aſcendit bonus, vt propter Deum iniurias, & opprobria contemneret, continuò illum, vt extraneum, & peregrinum cœperunt odiſſe
Iob 19. chariſſimi quique. Vt commune putẽ, quod Iob de ſe dicebat c. 19. *Abominati ſunt me quõdam conſiliarij mei, & quem maximè diligebam, auerſatus eſt me*: ſiue vt ex Hebræo habes: *Inſurrexit in me.* Vbi author cat. Græcè. *Ij, quibus cum erat mihi conſuetudo, nunc meum vitant aſpectum, & hoſtes habeo.* Et ſanè vt ij mutarentur in hoſtes, nulla alia cauſa ex parte Iob fuit, niſi quod propter Deum ſummas exciperet iniurias, & calamitates.

Exod. 14.

Exod. 14. Cúmque appropinquaſſet Pharao, leuantes filij Iſraël oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe, & timuerunt valdè. Clamaueruntq; ad Dominum, & dixerunt ad Moyſem, forſitan non erant ſepulcra in Ægypto, ideò tuliſti nos, vt moreremur in ſolitudine. Quid hoc facere voluiſti, vt educeres nos ex Ægypto? Nónne iſte eſt ſermo, quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes, recede à nobis, vt ſeruiamus Ægyptiis? Multo enim melius erat ſeruire eis, quàm mori in ſolitudine.

§. VII.

Mens humana quaſi præſago inſtinctu ex Dei prouidentia, quam cito mala imminentia præſentire ſolet.

NVllum exceperant Hebræi, qui moneret de mutatione Ægyptiorum, quos amicos, & beneuolos ſibi reliquerant, & nihilominùs, vbi illos venientes vident, ſtatim omnia ſibi tremenda præſumunt. Ait textus: *Leuantes filij Iſraël oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe, & timuerunt*, &c. Vt vident, ſtatim timore implentur, & ſibi iam mortem præſagiunt, & ſepulcrum. Vnde hæc? Nónne amicos reliquerant? Nónne rogantibus illis diſceſſerant? Nónne & munera ab illis acceperant in beneuolentiæ ſignum? Quare ad ſolum conſpectum timent, & meditantur ſepulcra? Quis mutationem narrauit? Quis dixit Ægyptiorum animos conuerſos ad iram? Omnia hæc ſimplici hauriunt intuitu; mens enim humana quaſi præſago inſtinctu imminentia mala; vel in ictu oculi ſolet præſentire. Nota eſt hiſtória Flacci Ægyptij Præſidis, de huius ſuppliciis mandatum fuerat Romæ Baſſo cuidam, qui perueniens Alexandriam cum militibus intrat ſimulatè Regiam, vbi Flaccus magnifico erat in conuiuio. Conuiuium erat, & inter pocula Flaccus lætabundus fortè oculos leuat, & Baſſum videt. Quid tunc? Accipite Philonem de homine dicentem: *Pars militum diſcumbentem Flaccum ex improuiſo circunſtitit, propinantem cuidam, & cum conuiuis agentem comiter. Sed poſtquam Baſſus in medio prodijt, ad primum eius conſpectum attonitus obmutuit: cúmque vellet ſurgere, vbi ſe circumuentum animaduertit, intellexit, priuſquam audiret, Caij voluntatem quid mandatum ſit militibus, quid ipſi mox euenturum. Sagax enim eſt mens ad momenta percipienda, etiam quæ non percipiuntur longioris temporis ſpatio.* Expende ab illis: *Intellexit, priuſquam audiret*, &c. Nihil audierat de Caij aduersùs ſe mutatione, de mandato & Baſſo, & militibus dato, at in ſimplici anguſtiarum ſuarum intuitu, omnia ſibi imminentia, & iam iam aduentantia mala percalluit. Sic equidem mens humana quodam quaſi præſago ſpiritu in momento percipit mala, quæ longum peterent tempus, vt poſſint explicari. Non abſimile dicitur de Architophel 2. Reg. 17. vbi exercitum Abſalonis in patrem ire vidit, & conſilium à ſe datum haberi pro nihilo: *Porro Architophel videns, quod non fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtrauit aſinum ſuum, ſurrexitque, & abiit in domum ſuam, & in ciuitatem ſuam: & diſpoſita domo ſua ſuſpendio interiit.* Cur ſic præcipitatus eſt homo conſultiſſimus, vt ſe interficeret? Cur non magis expectauit, vt exercitus Abſalonis conflaretur, conſtitueretúrque, & ſaltem primum faceret impetum aduersùs Dauidem? Cur non ſinit ſaltem poni in ancipiti res Abſalonis, & tunc fugeret? Sanè ſagax mens in primo mali aſpectu, omnia ventura mala præſentiſſima ſibi vidit, vt perdendus Abſalon, vt victurus Dauid, & regno potiturus, & rebellibus pœnas illaturus, quas maluit fugere. Ait Ioſephus lib. 7. Antiquit. cap. 9. *Porro Achitophel, vbi ſuum alterius conſilium poſthabitum vidit, conſcenſo iumento Gelmanem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis, quæ Abſaloni conſuluerat, addens quoniam non perſuaſiſſet, certo ſe breui periturum. Dauidem enim omnino ſuperiorem hoc bello fore, & amiſſum regnum recepturum eſſe*, &c. Ecce quanta in ſolius contempti conſilij ſui intuitu percalluit iſte, atque pertimuit. Sagax enim eſt mens humana ad ſubitò excipienda mala imminentia ſibi.

Philon. · *2. Reg. 17* · *Ioſep. 7*

§. VIII.

Vaniſſimus eſt apud Deum clamor, cum quo æſtimatio perſeuerat bonorum corruptibilium.

PRoh Iſraëlitarum vaniſſimus clamor! Et clamabant miſeri, & ſimul ipſas Ægyptias mortes æſtimabant. Ait namque textus: *Clamauerunt ad Dominum, & dixerunt ad Moyſem; Forſitan non erant ſepulcra in Ægypto, ideò tuliſti nos, vt moreremur in ſolitudine*, &c. *Multo enim melius erat ſeruire eis.* Quam ſeruitutem, & mortem nouerant, ſimul æſtimabant meliorem, & interea clamabant ad Dominum. Et quantus hic clamor? Equidem non verus clamor, ſed vanus oris ſonus; non enim poteſt eſſe non vanus ſonus oris clamor ille, quem comitabatur tanta æſtimatio, & ſeruitutis, & Ægyptiorum ſepulcrorum. Meritò ait Caietan. *Quantum ſubiuncta innuunt, fuit clamor vocis potius quam cordis.* Subiuncta erat vox, qua ipſam ſeruitutem, & ſepulcra Ægyptia æſtimabant bona, & meliora: qui ergo clamor inde exiret, qui apud Deum non cenſeretur euanidus oris ſonus? Apocal. 18. poſt Babylonis ciuitatis magnæ caſum, dicit: *Et omnis gubernator, & omnis, qui in loco nauigat, & nautæ, & qui maria operantur longè ſteterunt, & clamauerunt videntes locum incendij eius, dicentes: Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ?* In Babylonis caſu, & ruina compuncti nautæ clamabant, ſed dum in clamoris voce adhuc magnitudinem, & ſpecioſitatem ciuitatis mirantur, quam ſit vanus, & irrationabilis eorum clamor, oſtendunt. Ait enim pulchrè Rupert. lib. 10. *Sciendum eſt, quia in ipſis pœnitentibus clamantibus ratio, aut ſapientia nulla eſt. Qualis enim, vel quam rationabilis eſt modus pœnitentiæ, vbi flentes, & lugentes clamant, & dicunt. Quæ ſimilis ciuitati huic magnæ? Etiam nunc phantaſiam gloriæ tranſitoriæ, quam viderant, arbitrantur magnam ciuitatem fuiſſe.* Et lugent eandem, & clamant, quia in cinerem eam vident conuerſam, & ſimul eius magnitudinem, & ſpecioſitatem æſtimant, in quo manifeſtè patet, quàm irrationabilis, & vanus ſit clamor huius pœnitentiæ. Quid irrationabilius, & quid vanius, quàm æſtimare magnum, & præſtans id, quod in cinerem redigi confiteris? Quam clamare in ruina, & æſtimare adhuc præſtantiam eſſe in ruente? Sanè clamor iſte non poteſt non euanidus, & irrationalis putari apud Deum. De Eſau poſt amiſſam benedictionem dicitur Gen. 27. *Irrugiit clamore magno.* Chryſoſt. legit: *Clamauit voce magna valde.* Sed & de illo ait Paul. ad Hebr. 12. *Non inuenit pœnitentiæ locum, quamuis cum lacrymis inquiſiſſet eam.* Et cur tantus clamor in eo vanus fuit, niſi quia ſimul, & corruptibilia, & carnalia adhuc æſtimabat? Diu Ephræm hom. de Pœnit. *Lacrymatus eſt, non quia peccauit, ſed quod Deum non illuſerit, plangebat, verum vt carnalibus frueretur, intus erat radix amaritudinis, at folia, id eſt, verba in ore; occupabat mentem malitia, & per ſolam linguam voluit benedictionem lucrari.* Ecce tibi vt inter clamandum, carnalia ſolùm æſtimabat, quibus frui optabat, clamor eius adeò euanidus fuit, vt in ore eſſet velut folium, quod vento rapitur.

Caietan. · *Apoc. 18* · *Rupert.* · *Gen. 27.* · *D. Ephr.*

§. IX.

Reproborum eſt facilè ad eadem vitia redire.

QVi toties Deum adorauerant, toties eius experti beneficia in exeundo de Ægyptia ſeruitute, ad primum hoſtium aſpectum in ſuam conuertuntur

tuntur malitiam. Sic textus: *Leuantes filij Iſraël oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe, & timuerunt valde. Clamaueruntque ad Dominum, & dixerunt ad Moyſem: Forſitan non erant ſepulcra in Ægypto*, &c. Cur non magis ſperant in Domino toties eius beneficia experti in ſuis tribulationibus? Cur tam citò ad primum aſpectum hoſtium ſeſe priſtinæ ſeruituti deuouent? Ea eſt mens reproborum, & peſſimorum hominum, quæ neſciat, nec progredi, nec durare in bono, ſed facilè reuertitur ad vomitum. Lyppom. Ait ibi Lyppoman. *Quantumlibet igitur excelſa manu Iſraëlitæ exiſſent alacres, & animoſi, laudarentque Deum videntes beneficium, ſtatim tamen viſis Ægyptiis ſequentibus, ieti concidunt, immemores diuini auxilij toties experti. Fragilis enim eſt hypocritarum fides, & ſeruilis timor, ſi inordinatus fuerit, ſubitò vertitur in odiũ. Ficta dilectio non durat in aduerſis.* Neſciũt equidem durare ficti hominea in Dei amore; ad primam ſcandali occaſionem omnia obliuiſcuntur diuina, & ad peſſimos recurrunt mores. Quæ reproborum Apoc. 18 nequitia præclarè exprimitur Apocal. 18. vbi dicit: *Et ſubſtulit vnus Angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum, & miſit in mare, dicẽs: Hoc impetu mittetur Babylon magna illa ciuitas, & vltra non inuenietur.* Quibus Babylonis caſus comparatur eiecto lapidi molari; & cur neceſſum fuit, quod lapis molaris adduceretur in exemplum cadentis Babylonis in perditionem? Quid commune haboit Babylonis perditio cum lapide molari? Equidem lapis molaris, & ſi ab vno loco videatur moueri, & ſeparari per acceſſum ad alium, tamẽ nunquam progreditur, ſed ſemper in eundem locum, à quo exierat, reflectit, perpetuos circulos agens In quo perditio cuiuſque animæ apprimè adumbratur, cuius eſt ſic à vitiis ſeparari, & ad Deum accedere, vt nunquam ibi ſiſtat, aut progrediatur, ſed continuè in eadem vitia, à quibus exierat, reflectat perpetuo motu hoc circulari. Rupert. Ait ibi Rupert. lib. 10. *Et congrue non qualemcunque lapidem, ſed quaſi molarem, pro exprimenda ſimilitudine dixit: quia videlicet Babylon iſta ſicut peccatis pondere grauis, ita & erroris agitatione inſtabilis eſt. Hoc vtrunque lapis molaris conuenienter innuit, qui & pondere grauis eſt, & pro molendi officio ſemper circuit.* Quid pulchrius? Meritò lapis molaris aſſumitur in ſimilitudinem deplorati peccatoris, cuius eſt perpetuò agi circulo, vt nunquam progrediatur, ſed in idem frequenter recidat vitium. Quò trahenda ſunt dicta tom. 2. in Euangel. lib. 9. cap. 2. §. 31.

§. X.

Seruitutis nomen Iudæis, vt imperfectis apparuit fauſtum.

NOn parum vtilitatis inueniebant Iudæi in ſeruitute, qua redimebant alia incommoda vitæ. Planè modo fatentur fauſtam ſibi ſeruitutem, dum dicunt: *Multo melius erat ſeruire eis, quam mori in ſolitudine.* Erat equidem illis ſeruitus non adeò ominoſa, vt imperfectis; ex quo Iudæos detrectantes Romanis ſeruire, conÆgeſipp. uenie bat Ioſephus apud Ægeſippum lib. 5. cap. 15. inquiens. *Sed referius mori præſtare, quam libertatem amittere. Quando vobis iſta Iudæi ſucceſſit ſententia? Aut quando apud Hebræos vtilis fuit ſeruitus, libertati inutilis non prælata? Iacob ipſe in Ægyptum deduxit Hebræos, ne perirent fame. Deſcenderunt Patriarchæ ſimul, duodecim filij eius, præclara illa generis noſtri exordia. Ibi Iudas ille nobilis Iudæorum proſapia, qui nomen populo dedit. Ibi Ioſeph curru ſublimis, & equis, ſubiicere ſe in poteſtatem maluit, vt aleret ſuos, quàm ad originis propriæ libertatem redire. Sic patribus veſtris etiam dura ſeruitus non diſplicebat, vt periculis anteferretur.* Sic apud Iudæos, vbi alia incommoda lethalia imminebant, ſeruituris nomen apparebat fauſtum, imò non ſemel in ſeruitute conſtituit illis Dominus cunctam populi fœlicitatem. Hinc Pſ. 104. pro fundamento ingentis fœlicitatis poſuit Pſal. 104. *In ſeruum venundatus eſt Ioſeph.* Et dum Aſſyrij Ieruſalem expugnabant, hoc vnum effugium Iſraëlitis Deus proten debat, vt ſeſe Babylonis in ſeruitutem traderent. Sic Ierem. c. 27. *Nolite audire verba Prophetarum* Ier. 27. *veſtrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vaſa Domini reuertentur de Babylone nunc cito, mendacium enim prophetant vobis. Nolite ergo audire eos, ſed ſeruite Regi Babilonis, vt viuatis.* Huc monitum diuinum erat à Deo Iudæis datum, nimirùm: *Seruite Regi Babilonis, vt viuatis.* Salutem ergo amplectandam, & fœlicitatem Iſraëlitis ſeruituris nomen ſonabat, ſed tanquam imperfectis, quibus ſemper beatius eſt ſeruire, quàm imperare. Vnde Iſaac cap. 27. coactus benedicere Eſau, ſic Gen. 27. precabatur: *In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper, erit benedictio tua. Viues in gladio, & fratri tuo ſeruies.* Ecce qualem benedictionem filio ſuo bonus pater parat, nimirùm: *Fratri tuo ſeruies.* Nõnne ſeruitus potius ad maledictionem ſpectat? Sanè Gen. 9. Noë ſic in filium Gen. 9. nequam exardet: *Maledictus Chanaam ſeruus ſeruorum erit fratribus ſuis.* Hic pro maledictione ſeruitutem Chanaano imprecatur, ille pro benedictione Eſau ſeruire fratri ſuo facit. Cur, quod in cæteris maledictio eſt, in Eſau erat & benedictio, & ingentis fœlicitatis caput? Erat Eſau imperfectus homo, nimium à virtutibus alienatus, iis autem fauſtiſſima eſt ſemper ſeruitus, & quod aliorum imperiis ſubiaceant. Præclarè ait D. D. Amb. Amb lib. 5. epiſt. 20. fatus: *Quia bonus pater erat, ſeruauit ſeniori filio benedictionem, vt eum ſeruum faceret fratris ſui; non quo familiam ſuam degeneri vellet ſeruitute addicere, ſed quia is, qui regere ſe non poteſt, & gubernare, ſeruire debet, & ſubditus eſſe prudentiori, vt eius regatur conſilio, ne ſua ſtultitia præcipitetur, & labatur temeritate. Pro benedictione igitur huiuſmodi confertur ſeruitus.* Sic imperfectis hominibus, & qui adhuc terrenis paſſionibus agitantur, fauſtiſſima benedictio eſt, quòd ignorent imperium, quòd neſciant libertatem, quòd in ſeruitute ſint, & ſapientiorum imperiis ſubiaceant.

§. XI.

Seruitus voluntaria propter Deum præſtantiſſima hominis.

PRæclarum illud eſſet aſſertum, nimirùm: *Multo melius erat ſeruire eis*: præclarum, inquam, eſſet, ſi de ſeruitute præſtita voluntariè propter Deum loqueretur. De hac ſeruitute dicebat Pſalm. 61. *Nõnne Deo* Pſal. 61. *ſubiecta erit anima mea?* Vbi Diuus Bernard. ſerm. 42. in Cant. *Parum eſt eſſe ſubiectum Deo, niſi ſis, & omni humanæ creaturæ propter Deum: ſiue Abbati tanquam præcellenti, ſiue Prioribus tanquam ab eo conſtitutis: Ego plus dico, ſubdere paribus, ſubdere & minoribus. Sic enim decet nos, inquit, implere omnem iuſtitiam.* Pertinet ad perfectionem iuſtitiæ obtinendam; quod propter Deũ, vel viliſſimo cuique ſeruias. Et quid præſtantius ea re, quæ facit, vt ad culmen iuſtitiæ peruenias? In hac vna oſtendebat Iſaac filio ſuo dilecto Eſau, vt poſſit damna ereptæ ſibi benedictionis reſarcire. Quippe Gen. 27. Gen 27. ait illi: *Viues gladio, fratri tuo ſeruies.* Et poteſtatem gladij illi attribuit, & monet, vt fratri ſeruiat. Si gladio potens futurus erat, ad quid ſeruiret? Nõnne imperium conuenientius eſt gladio potentibus? Ad quid ibi ſeruitutis commendatio ponitur, niſi vt intelligas, quàm ſuper omnia ſe extollat ſeruitus pro Deo voluntariè accepta? Ait Diu. Ambroſ. lib. 5. epiſt. 20. Ambroſ. *Quia dixerat, ſuper gladium tuum viues, ne ei fortitudinis, aut poteſtatis noceret præſumptio, addidit: ſeruies fratri tuo, vt carnis fructus vberes, & diuinæ rorem adipiſcaris gratiæ, & eum ſequaris, qui te ſuo gubernaculo regat. Sed tunc erit iſtud quando depoſueris iugum eius à collo tuo, vt voluntariæ ſeruitutis mercedem habeas, non iniuriam ſubeas neceſſitatis. Inhonora huiuſcemodi ſeruitus, quæ neceſſitate cogitur: Honorata autem, quæ pietate defertur.* Itaque vt diuini roris adipiſcaris gratiam, ingentéſque

cœli,

Digitized by Google

cœli,& terræ fructus percipias,ſeruiendum eſt tibi,ſed non ità vt ſub iugo poteſtatis neceſſitate coactus gemas; ſed quaſi excuſſo iugo voluntariam tibi propter Deum aſſumas ſeruitutem. Hæc ſeruitus honora eſt,& ſuper omne imperium clariſſima. Hinc Petrus 1. canon.2. ait: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta*, &c. At Paul.ad Epheſios 6. *Vt ſerui Chriſti facientes voluntatem Dei ex animo.* Ille regio nomine Chriſtianos extollit, hic eos deprimit ſeruitutis nota. Cur,Paule,ſeruitutem obiicis eis, qui regij habentur à Petro? Cur non magis illos regales habes,quàm ſeruos?
D. Amb. Ait D.Amb.lib.5.epiſt.20. *Eſt ſeruitus libera, quæ eſt voluntaria, de qua Apoſtolus ait: Qui liber vocatus eſt,ſeruus eſt Chriſti. Hæc eſt ſeruitus ex animo, non ex neceſſitate.* Nec miror,quod Paulus regnum non meminerit, vbi offendit ſeruitutem voluntariam,qua homines ſeſe ſupra Reges exaltant.

Exod.14. Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere. State, & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie. Ægypios enim, quos nunc videtis, nequaquam vltrà videbitis vſque in ſempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Dixitque Dominus ad Moyſem: Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſraël, vt profiſcantur, &c.

§. XII.

Firma in Deo fiducia ingentem & efficacem clamorem habet apud Deum.

AD Moyſem dicebat Dominus: *Quid clamas ad me.* Sed Moyſes nullum oſtenditur ad Deum verbum feciſſe,ad populum tantum dicebat: *Nolite timere. State, & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie. Ægyptios enim, quos nunc videtis,nequaquam vltrà videbitis vſque in ſempiternum. Dominus pugnabit pro vobis,& vos tacebitis.* Moyſes ad populum loquitur verba ingentis fiduciæ, qua ingens Dei auxilium ſpondebat; & Dominus dicit: *Quid clamas ad me?* Non ad te Domine clamat, ſed ad populum loquitur, vt te expectent, qui pro eis pugnabis,& vinces. An quia populo fidenter tua magnalia,non tam promittebat,quàm oſtendebat,ideò ad te dicitur clamaſſe; Equidem in quo tanta fiducia, tàm certa ſpes erat in Deo, non poterat eo ipſo non eſſe,& clamor maximè intentus,& efficax
D. Amb. apud Deum. Ait D.Amb.in eat.Lyp.Moyſi dictum eſt. *Quid clamas ad me? hoc eſt: Tu ſolus ad me clamas,qui de me ſperas.* In eo enim eſt clamor intentiſſimus,& efficaciſſimus ad Deum,in quo eſt ſpes,& fidocia magna de Deo. Se Suſanna illa caſtiſſima, quæ maluit ſe Deo committere,quam à morte eripi,cum iam iam duceretur
Dan.13. in ſupplicium, dicit Dan.13. *Exclamauit autem voce magna Suſanna,& dixit: Deus æterne*,&c. Vbi D.Hieron.
D. Hier. *Magna erat exclamatio eius Deo, quæ ab hominibus non exaudiebatur.* Nulla proferebatur vox, quæ ab hominibus exaudiretur, & tamen dicitur voce magna clamaſſe. Cuius erat hæc vox magna? Vel quis hanc vocem minimè ab hominibus perceptam,ſic eleuabat, vt
D. Aug. apud Deum magna videretur? Ait D.Aug.ſer.242.de tempore. *Quam ſententia praua deiecerat, illuſtris conſcientiæ integritas erigebat,metuſque Dei,& imminentis ſacri iudicij indubitata credulitas.* Itáque quæ vox ad duriſſimæ ſententiæ tonitruum faucibus hærebat, & tota intercludebatur, ne ab hominibus perciperetur,ea per indubitatam credulitatẽ aduentatis Dei iudicij, ſic erigebatur,& eleuabatur,vt magna apud Deum,& efficaciſſima eſſet. Non ad vocem, ſed ad fiduciam contendat,quiſquis amat ingenti clamore ſuo Deum attentiſſimum fieri. Vnum enim hoc habet ſancta,& prudens fiducia, quòd repulſam apud Deum neſciat. Vnde
Ez. c. 40. Ezech.cap.40.dum agitur de templi porta, quæ reſpicit ad auſtrum,ait: *Et cælata palmæ erant, vna hinc,& altera inde in fronte eius.* Itaque erant palmæ à dextris, & ad ſiniſtris,nec miror, quod in dextris palmæ inuenirentur,illud magis mirandum,quod in ſiniſtris,vbi aduerſitates,vbi pugnæ,vbi malorum exercitus,ibi & palmæ eſſent. Ex quis fecit palmas inter tot aduerſa? Fiducia hominis in Deum, quæ repulſam pati neſcit. Ait enim D Greg. PP. hom.20.in Ezechielem: *Vt ergo hinc*
inde palma geſtetur in fronte,adeſſe ſemper noſtris mentibus debet,& in aduerſis fiducia,& in proſperis timor: ne aut aduerſa in deſperationem pertrahant; aut proſpera animum in ſui fiduciam extollat. Expende,quæ duo fulcra ſanctus doctor apponat,vt hinc inde palmę ſuſtententur; nimirùm in dextris,& proſperis timor eſt adhibendus,in ſiniſtris autem,vbi aduerſa omnia,& malorum exercitus,ibi fiducia prudens in Deo, vt quæ efficaciſſima ſit ad palmam ferendam. D. Greg.

§. XIII.

Carnalibus oculis fides ſuperior eſt.

VIdentibus Iſraëlitis hoſtium exercitus, ait Moyſes: *Nolite timere,ſtate,& videte magnalia Dei,quæ facturus,eſt hodie*, &c. Iuxta Hebræum: *videte ſalutem Domini,quam allaturus eſt vobis hodie:* quibus non oculorum, ſed fidei viſionem requirit. Sed quando hoſtes de præſenti viſebantur, cur videnda proponit, ea quæ nondum erant,ſed futura erãt in proximo? Quomodo viſio futurorum talis poteſt eſſe, quæ tollat præſentiũ horrores? Sanè viſio illa ſalutis futuræ, erat viſio fidei; in quibus autem hæc fidei viſio firma eſt, prorſus euanet,quidquid cernitur oculis. Ingens etiam exercitus cingebat Eliſæum,illúmque ad mortẽ petebat 4. Reg. 6. cuius multitudinem videns ſeruulus voces edebat plenas timoris. Ad quem at Eliſæus: *Noli timere: Plures enim nobiſcũ ſunt,quam cum illis.* Vt timorem abiiciat apparẽtium hoſtium, plures obiiciebat pro ſeeſſe auxiliatores. Sed ij non videbantur, ſed ſolùm credebantur adeſſe,& tanta erat fidei vis,vt ad eius præſentiam,qui hoſtes cernebantur oculis,quaſi nihil reputarẽtur prorſus. Ait D.Ambr.ſer.86. *O fides ſancti prophetæ: non timet* D. Amb.
aduerſarios,quos conſpicit, quoniam ſcit Angelos ſecum eſſe, quos credidit. Videte beatitudinis meritum: propheta nunciat etiam de multitudine,cum puer adhuc incertus ſit de ſalute. Spirituales oculi carnalibus quanto plus cernunt. Expende illa: *Non timet,quos conſpicit, quoniam ſcit Angelos ſecum eſſe,quos credidit:* vbi fidei oculi auxiliatores proſpicimur, euanent prorſus,qui hoſtes cernuntur carnalibus oculis. Et quando fidei viſio non ſuperat oculos carnales? Nomen Epiphaniæ impoſitum eſt myſterio illi,quando puer Ieſus Magis adorandus apparuit. Eſt enim Epiphania idem,quod apparitio. Sed cur dicitur Ieſus tunc apparuiſſe, & non prius cum natus viſus fuit in ſtabulo? Ait D.Amb.ſer.59. *Tunc primum ſignis,atque miracu-* D. Amb.
lis credentium cordibus Deus Chriſtus illuxit;& in tenebroſas conſcientias hominum fidei ſplendor aduenit: Cum igitur Deus vbique ſit, & vniuerſa poſſideat, tanquam non viſus antea, apparuiſſe dicitur. Nam etſi prius natus ex virgine oculis carnalibus videbantur,tamen non apparebat,quoniam virtutem eius adhuc fidei acies ignorabat. Semper fides oculorum viſionis efficatiam ſuperat. Aiebat Luc.16.di- Luc.16.
cens: *Si quis ex mortuis ierit ad eos,pænitentiam agen.* Cui reſponſum diuinum datum eſt: *Si Moyſem, & prophetas non audiunt,neque ſi quis ex mortuis reſurrexit,credent.* Non enim viſio oculorum ſic potens eſt confirmare hominẽ, vt viſio fidei. Hæc enim quando nihil efficit,nec id efficient carnales oculi. Nunquã eſt vera hominis confirmatio in oculis carnalibus,ſed in fide. Quò ſpectans D.
Zeno ſerm.de Reſurr.fatur: *Habent,inquis, Moyſem,& prophetas: quibus ſi non credunt,neque illi,qui hinc miſſi fuerit,credituri ſunt, euidenter oſtendens,non in oculis eſſe carnalibus verum,ſed in fide credentium conſtitutum.* Euanet, quod oculis carnis conſpicitur,vbi eſt fides,cui ſoli ſtabilitor verum ſubeſt. D. Zen.

§. XIV.

Timenda omnia ſuperat, qui in Deo firmiter ſperat.

VT irruentis exercitus euaneat metus, illud conſulit Moyſes: *State, & videte magnalia Domini.* Expéde illud; *ſtate* quod ſolú requiritur, vt metus abeat, vt inſolita appareat ex Deo ſalus. Nimirùm ſic ſtate in ea ſpe Domini, in qua egreſſi eſtis de Ægypto, vt ab illa non excidatis, & nihil eſt, quod noceat, nihil quod timeatis. Solus erat Ionathas cum armigero, & videns ingentem Philiſthinorum exercitum, ait: *Tranſeamus ad ſtationem Philiſthinorum incircunciſorum horum, ſi forte faciat Dominus pro nobis, quia non eſt Domino difficile ſaluare, vel in multis, vel in paucis.* Cur vnus homo non magis pauet ad conſpectum hoſtilis exercitus? Cur vnus videns tot hoſtes aggreſſionem meditatur? Ait Theod. Theod. quæſt. 3 1. *Hæc verba ſunt animæ, quæ in Deo confidit. Cum autem ſic confidiſſet, non fuit ſpe fruſtratus. Nam fudit caſtra hoſtium.* Fœlix, qui confidenter nouit in Deo ſtare. Nullum, mihi credite, malum poteſt præualere aduersùs eos, qui firmiter in Deo ſtant. Aiebat Dauid Pſal. 10. Pſal. 10. *In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montes ſicut paſſer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt ſagittas ſuas in pharetras, vt ſagittent in obſcuro rectes corde.* Erant equidem mille exercitus peccatorum aduerſus Dauidem parati, & iam iam intendentes arcum. Et in tali conflictu ille maximè deſpicit conſilium fugæ, & tranſmigrationem ad montes conſulentium. Sed quare non potius fugiat, & ad inacceſſos montes tranſmigret, qui à tanto malorum exercitu quærebatur; Ipſe ait: *In Domino confido;* quando autem in Domino fidebat, non illi fugiendum erat, ſed aduersùs omnes in ea fide, & ſpe ſtandú. D. Hier. Ait. D. Hieron. lib. 3. in epiſt. ad Epheſ. cap. 6. *Cum confidam in Domino, qua mihi datis ratione conſilium, vt non ſtem aduersùs inimicorum impetus, & iacula, quæ contra me in pharetris præparant. Ecce enim ſto ſuper petram, & non tranſmigro ſuper montes caliginoſos, & omnia tela hoſtium repulſa in ipſos, qui dirigunt, conuertuntur.* Hoc vnum fecit bonus, nimirùm non tranſmigrare, non fugere, ſed ſupra petram ſtare, nimirùm in Deo confidere, & ſperare, ad cuius ſpei obiectum non præualuerunt mala. Quæ maiora mala, quàm ea, quæ pueros Hebræos tenebant in fornace, & Danielem in leonum lacu? Sanè pueri Hebræi ab ingenti exercitu ligati Dan. 3. in flammantiſſimam fornacem ſunt iacti: & ipſe Daniel cap. 6. leonibus famelicis datus. Sed nec fornax, nec lacus offuit ſanctis. Vndè ſic, & flammarum, & ferarum rabiem incolumes euadunt? Chryſoſt. Pulchrè ait D. Chryſ. in Pſal. 10. *Elementa propriam ignorantia naturã, ad id, quod erat ſanctis vtile, mutata ſunt; & feræ, non erant ampliùs feræ nec fornax. Omnia enim componit ſpes in Deum. Dentes erant acuti, & arctus carcer, natura immanitas, & fames naturã irruans, nuſquam autẽ erat, quod eas arceret, ſeptum, & ora prophetæ corpori proxima, ſed ſpes in Deum, quæ eſt quouis fræno potẽtior, in ora earum irruens eas retrotrahebat.* Quid pulchrius? Sanè ſpes in Deo pro fræno eſt potentiſſimo ad coercenda feraliſſima quæque. Nullum enim malum eſt, quod poſſit aliquid aduersùs eos, qui firmiter in Deo ſperant.

§. XV.

Duces populi non ſolum Deo vacent, ſed & populum ſtimulent ad profectum.

QVaſi exaſperatus Deus Moyſem ab oratione repellit, vt populum proficiſci faciat. Quippè ait: *Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſrael, vt proficiſcantur,* &c. Ecce vt depellit ad ſe clamantem, & iubet populi profectioni inſtare. Et cur, Domine, non magis ad te clamet, qui tantam multitudinem ducendam habet? Cur non potius eleuatis manibus, multóque clamore ad te indeſinenter oret? Equidem ſi ſolum hoc ſit in ducibus populi, non placet Deo, vt qui debeant populis vrgendis ad profectum etiam inſtare. Quò ſpectans Nazianzen. orat. 1. de Prælatorum munere aduersùs occurrentia mala locutus, ait: *Ergo aduersùs iſta, tam magna, perfectáque fide opus eſt, tum maiori Dei auxilio, nec parua, vt mihi quidem perſuadeo, contentione noſtra, quæ partim ſermone, partim opere ſpectatur, atque etiam adhibeatur: ſiquidem id nobis propoſitum eſt, vt animæ probè purgentur. Iam quod ad vtriuſque medicinæ corporalis, & ſpiritualis fines attinet; illa nil aliud ſpectat, quàm vt ſanitatem conſeruet, abſentem reuocet. Huic contra ſcopus eſt, animæ pennas addere, ac mundo eam eripere; Deóque dare.* Ecce tibi quo tendere debet contentio regentium, nimirùm, vt ſtimulet per ſe alios ad Deum, illóſque à mundo fugere doceat, & opere, & verbo. Erant duæ filiæ Sauli, nempe Merob, & Michol, in quibus, & vita actiua, & contemplatiua ſignificabatur, vt in Lia, & Rachele filiabus Labani. Quarum coniugium ſi ſpectetur, Iacob accipit Liam, & Rachelem in vxores, quarum in vna oſtenditur in totú cõtemplationi datus. Verum Dauid, qui primam Saulis filiam optauerat, vt in Merob contemplationi, & orationi vacaret, non hanc accipit, ſed Micholem, in qua actiua vita exprimebatur. Ait 1. Reg. 18. *Dedit itáque Saulis Dauidi Michol filiam ſuam vxorem.* Reg 18. Promiſſa fuerat Dauidi Merob, & tantum ei fuit Michol tradita; ſed & Iacobo promiſſa fuerat Rachel, quam non ſolam, ſed cum altera ſorore accipit. Cur ſimiliter Dauidi, & cum Michole non datur ſimul Merob, quæ ei promiſſa fuerat; Iacob homo priuatus erat, cui licebat indeſinenter vitæ contemplatiuæ operam dare; non ſic Dauidi, qui vt Rex populi erat, magis debebat populo ad meliora ducẽdo inſtare. Ait D. Gregor. lib. 5. in 14. Reg. 1. *Quid eſt, quod Iacob vtramque ſororem habere licuit, Dauid autem ad maioris thalamum non peruenit? niſi quia Dauid Rex fuit, Iacob verò Rex non fuit? Qui ergo ergo regimen animarum ſuſcipit, hunc cenſura Eccleſiaſtica gregem deſerere, & remotæ vitæ otiis vacare non ſinit.* D.Greg. Equidem qui dux eſt, & animarum rector, non debet per orationem, & contemplationem ſic Deo eſſe continuus, vt non populo inſtet, illúmque ducat, imò impellat in ſaluris viam. Hinc Heli Sacerdos vitæ eripitur, quod ſilios ſuos non efficaciter ad Deum traxerit à peccatis. 1. Regum 2. Ex quo monebat Petrus Damianus libro 7. epiſt. 11. *Eat ergo iudex, cauſas, atque negotia iurgantium dirimere negligat: maximam diei partem Miſſarum ſolemniis, & orationibus inſiſtendo conſumat. Sed ecce illi dicitur, quia neque ipſius Sacerdotis iniquitas expiari poterit victimis, & muneribus, eo quod Heli vitia non coercuerit filiorum.* Petr Da. Non equidem princeps euadet ſupplicium neglecti muneris, ſi orationibus inſtans, non curauerit ſubditos promouere in vitam. Hinc Ieremiæ cap. 1. dicit Dominus: *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Ierem. 1. Nil de meditatione, de orationis occulto iniungitur in præſenti, ſed omnia iniuncta ſpectant ad operationes, vt euellat, & exſtirpet mala, & plantet, & ædificet bona manibus operantibus. Sed de Iſaaco dicitur Gen. 24. *Egreſſus fuerat ad meditandum in agro.* Gen. 24. In agro erat Iſaac, vbi & euulſionis, & plantationis ſolet eſſe occaſio; & tamen nihil dicitur ibi egiſſe operis, ſed tantum fuiſſe meditatus, orationi, meditationíque vacaſſe. Et cur in Iſaaco ſola meditatio placet, in Ieremia autem magis requiritur diſſipatio malorum, ædificatio, & bonorum plantatio? Iſaac adhuc priuatus erat, & filiusfamilias, vxorem ducendam adhuc expectabat; hunc autem maximè decebat meditatio, & receſſus agrorum vbi Deo, & ſibi vacaret. At Ieremiæ, qui ſuper alios conſtituebatur, qui ſuper gentes, & regna ponebatur, illud cordi futurum erat, vt operationi inſtaret, extirpans quid-

quid in ſnbditis malitiæ videretur, & impellens omnes ad nouas virtutum vias peragrandas. Ex quo D. Bern. ſapienter monet Diuus Bernardus. Pontificem maximum Eugenium lib. 2. de conſid. fatus: *In agrum Iſaac exierat, cum primum Rebecca occurrit ei; & vt Scriptura ait, exierat ad meditandum. Iſaac ad meditandum exierat, tu ad extirpandum egrediaris neceſſum eſt. Tibi iam præceſſiſſe meditatio debet, tempus faciendi præ manibus.* Equidem in priuata vita tempus eſt meditandi; at in ſolio regnantium iam tempus faciendi inſtat, & non orandi ſolum, vocatque duces, vt verbo, & opere promoueant ſuos populares.

§. XVI.

Non ponenda hominis ſalus in ſola aliorum prece.

NOn amat Deus, quod Moyſes totus vacet orationi, ſed vt etiam curet, quod Iſraëlitæ aliquid per ſe faciant. Ait enim: *Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſrael, vt proficiſcantur.* Quaſi minimè eſſent iuri Iſraëlitæ ſolo Moyſe clamante, niſi & ipſi diligentiam præſtarent. Nequit enim Deus regulariter auxilium ſuum, quo eum effectu tranſmittitur pelagus, præſtare, niſi iis, qui prioribus auxiliis aliquid operantur. Pro quo ait Elias Cretenſis apud Nazianzen. orat. 1. *Eius,* Nazian. *qui curatur fides, atque animi promptitudo antecedat, ſupernum autem auxilium ſubſequatur. Deus enim eos demum adiuuare ſolet, qui ea, quæ partium ſuarum ſunt, præſtant, non autem, qui conſternatis animis ſunt, ac deſidia torpent.* Quid ſi ſancti viri pro te orẽt, & tu deſidia torpeas? Si illi pro te clament, & tu ſumno ſtertas? Non equidem valde ſaluti tuæ ſtudes, dum te aliorum orationibus commendas, & nihil ſaluti vtile per te peragis. Et ſimul viri ſãcti oratio, & tua cooperatio accedat, ſi Dei auxiliũ impetrare velis? Iob c. 42. dicit Dominus Iob 24. amicis: *Sumite ergo vobis ſeptẽ tauros, & ſeptẽ arietes, & ite ad ſeruum meum Iob, & offerte holocauſtum pro vobis: Iob autem ſeruus meus orabit pro vobis: faciem eius ſuſcipiam.* Si Iobi preces ſuſcipiendæ erant pro illorum ſalute, cur neceſſum eſt, vt ſimul ipſi cum victimis accedant? Ad quid illorum victimæ, quando Iobi oratio Carthuſ. Deum tenebat? Ait Carthuſianus ibi: *Suſcepit Dominus faciem Iob, id eſt: precem ipſius pro ſuis amicis, ad quod etiam cooperabatur eorum obedientia, & humiliatio.* Itaque Iobi preces tenebant Deum, vt ſaluti amicorum eius prouideret, ſed vbi illorum cooperatio cernebatur. Orabat ille, ſacrificabant hi, & Dominus ſuum auxilium præſtabat. Malè enim poneretur hominis ſalus in ſola prece alterius, cum interea ipſe nihil faceret. Poſt repulſum Saulem, Samuel inceſſanter pro illo orabat, & cum lacrymis orabat die, ac nocte, vt Dei miſericordiam impetraret. At Deus 1. Reg. 16. ait ad 1. Reg. 16 Samuelem: *Quouſque tu luges Saulem?* Orabat Samuel, & eius oratio à Deo repellabatur. Sed cur Samuelis oratio non magis valebat apud Deum? Orante Samuele nihil pro ſe faciebat Saul: vbi autem egens nihil cooperatur, non miror, quod oratio pro eo repellatur. Chryſoſt. homil. 5. de Pœnit. *Multum exhauſit tempus* Chryſoſt. *Samuel pro Saule deprecans, noctéſque multas tranſegit inſomnes pro delinquentis ſalute. Deus autem tempus repudians, dicit ad Prophetam: Vſquequo tu ploras? Non enim cum propheta oratione peccatoris conuenit pœnitentia.* Quid quod ſanctus vigilet, ſi tu ſtertas? Quod ſanctus cum lacrymis oret, ſi tu riſui, & deliciis vaces? Hoc cura, vt pro te orantibus ſanctis, aliquid tu ſaluti cooperis conſentaneum, & omnia tibi erunt ſalua. Ioann. Ioan. 2. 2. oranti Mariæ pro vini defectu ſupplendo in nuptiis, reſpondit Dominus: *Quid mihi, & tibi eſt mulier? Nondum venit hora mea.* Quod ſi hora non erat ſubueniendi, quando Maria orat, quando putas, talis hora erit? Eutym. Pulchrè Eutym. *Nondum adeſt tempus meum ad edendum, quod quæris miraculum: tunc autem aderit, cum ij, quibus opus eſt miraculo, cognouerint, quod talia poſſim operari, & ipſi me fuerint deprecati.* Itaque tunc certius tempus eſt, vt Deus ſubueniat, quando non totus es in prece aliorum, ſed & tu etiam, qui egẽs, deprecaris.

Exod. 14. Tu autem eleua virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & diuide illud, vt gradiantur filij Iſraël in medio mari per ſiccum. Ego autem indurabo cor Ægyptiorum, vt perſequantur vos, & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu eius, &c.

§. XVII.

Sub Dei præcepto nihil non poteſt humana fragilitas.

VNo virgæ ictu iubetur Moyſes ſic diuidere mare, vt per medios fluctus ſiccum iter Iſraëlitis pateat. Sic enim ait: *Extende manum tuam ſuper mare, & diuide illud, vt gradiantur filij Iſraël.* Poterat Moyſes manum extendere, & mare percutere, at quod mare percuſſum diuideretur, non erat humanæ virtutis. Cur ergo Domine præcipis Moyſi, quod diuidat mare, quando id non eſt eius poteſtatis? Sed habet hoc præceptum diuinum, quod & poteſtatem ad ardua quæque communicet. Ait Lyppoman. in cat. *Iubetur Moy-* Lyppom. *ſes ſcindere baculo mare, quid magis inexpectatum, & admirabilius? Et tamen credenti impenditur. Nihil ergo tam arduum à Domino mandari poteſt, etiam introitus in mare pedeſtris, quod fidelis detrectet, Domini bonitatem cum omnipotentia perpendens.* Vt præcipientis omnipotentia perpenditur, ad nullum præceptum cunctatur humana infirmitas; venit enim & cum Dei præcepto vis perficiendi quæcunque difficillima. Iacebat ſponſa amore languens, & ſic iacebat, vt vel ad iacendum egeret amatoriis fulcris. Cant. 2. interea clamat ſpon- Cant. 2. ſus: *Surge propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.* Quo modo ſurgat, quomodo veniat, quomodo properet, quæ vix iacendo poteſt conſiſtere? Si ad iacendum fulcris indiget, qui fieri poterit, vt ſurgat, & properet ad dilectum ſuum? Cur ergo, Domine, præcipis amatæ rem impoſſibilem? Sed ea eſt præcepti dominici vis, quod ipſa peragit, quodcunque iubet. Pulchrè D. Nyſſen. hom. 5. in Cant. *Surge, inquit, & veni,* Nyſſen. *O vis iuſſus, & imperij, eſt reuera vox virtutis. Ipſe dixit, & facta ſunt, mandauit, & creata ſunt. Ecce nunc quoque dixit iacenti: Surge, & veni, & ſtatim ad opus deducitur, quod iubetur. Nam ſimul atque accepit vim verbi, ſtat, & aſſiſtit, & ad lumen prope accedit.* Clarum eſt diuinæ iuſſionis argumentum, quod vim perficiẽdi inſerat, quidquid per illam iubetur. Ne deficias homo ad ſonũ diuini præcepti, quod diuini verbi literas excipis, tot fulcra, tot auxilia habes, ne difficile ſentias, quod præcipit. Iuſſum eſt Noëmo Gen. 7. *Ingredere tu, & omnis domus* Gen. 7. *tua in arcam: Ex omnibus animantibus mundis tolles ſeptena, & ſeptena, maſculum, & fœminã, de animantibus vero immundis duo, & duo,* &c. Quid difficilius? Cum immundis, & feraliſſimis animalibus iubetur homo intra arcæ anguſtias concludi; nigróque in carcere detineri, vt adiuiat feris. Et qualiter homo carneus arctiſſimum carcerem, beſtiarum proprium habitaculum patiatur? Ait D. Chryſoſt. hom. 25. in Gen. *Egregius Noe magna* Chryſoſt. *facilitate ferarum ferebat conuictum, & neque loci anguſtia, neque temporis productio, neque quod ſic incluſus erat, & aerem reſpirare non poſſet, moroſum, & difficilem reddebant: ſed ob fidem in Deum omnia ipſi facilia videbantur. Et ſic verſabatur in graui illo carcere, ſicut nos in pratis, & lucis. Præceptum enim Domini difficilia facilia ſibi videri faciebat.* Sic de præcepti dominici virtute veniebat, quod difficultatibus cunctis euaneſceotibus, omnia facilè perficerentur.

§. XVIII.

Cælitum gloria, & ſplendor à cruce dominica.

VIrgam per Moyſem eleuari petit Deus, vt ſciſſo mari, & ſubmerſo Ægyptio, glorioſa appareat in Pharaone poteſtas diuina. Ecce primo inquit Dominus: *Tu autem eleua virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & diuide illud*, &c. Et qoid per virgæ eleuationem, & maris ſciſſionem? Ait iterum: *Ego autem indurabo cor Ægyptiorum, & perſequentur vos, & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu eius*, &c. At vt Deus glorificaretur in Pharaone, cur neceſſom fuit præmitti eleuariooem Moyſaicæ virgæ? Poterant eqoidem omnia illa fieri, & Deus glorificari in Pharaone, quin prius Moyſes eleuaret virgam. Cur ergo ad hanc glorificationem non accedit Deus, quin prius oſteodatur eleuata virga? Erar in virga crucis figora, & cælitum omnis externa gloria venire debebat poſt cru-

Iſaias 60. cem Quò ſpectans Iſaias capit. 60. ait: *Illuminare, illuminare Hieruſalem, venit enim lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt.* Ecce primos ortus, & quaſi cunabula dominicæ gloriæ ſuper Hieruſalem conſtituit. Et cur gloria domini non magis eſt orta ſuper cœlos quam ſuper Hieruſalem, niſi quia in Hieruſale fuit

German. crux, ex qua cœlitum gloria cooſtruitur? Ait D. Germ. Conſtantinopol. orat. in adotat. crucis apud Grethſerũ tom. 2. *Gloria Domini ſuper nouam Hieruſalem orta eſt. Gloria verò Domini, omnium conceſſu, diuina crux eſt, quæ vt aurora iam rutilat.* Et quidem vane deſipere videtur, qui gloriam cœlitum, & ornatum quærit ante cru-

Gen. 1. cem. Vbi Deus aquas à terra ſeparauit Geo. 1. & ſeſe ad mundi ornatum accinxit, hæc ptima illius vox fuit: *Germineat terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum*, &c. Circa quæ ooo contemnenda eſt quæſtio Theodoreti in cat. Græca; vbi quærit, cur Deus maluit antè, & herbis, & lignis ornare terram, quam ſtellis, & aſtris cœlum? Adhuc cœlum erat inornatum, nulla ibi ſtella lucebat, nullus planeta videbatur, & iam terræ dabantur medicæ herbæ, fructifera ligna. Cur lignis terra veſtitur, ante quam ſplendoribus

Ana. Sin ſtellæ? Ratiooem indagat Anaſtaſ. Sinaita in Hexam. 4. aiens: *Quando audies, quod iubetur colere lignum fructiferum, nihil aliud intelliges quam paſſionem crucis. Et ideò dicit Eccleſia, quod germinet lignum crucis faciens fructum, & aſpectu pulchrum, & bonum ad veſcendum, nempe Chriſtum crucifixum.* Erat equidem in lignis adumbratio dominicæ crucis, quæ meritò antecedere debebat omnem gloriam, & ornatum cœlorum. Ante enim Deus meditabatur crucem, quam faceret, vt in cœlis vel minima ſtellula fulgeret. Crede mihi nullus cœleſti gloria radiauit, niſi id de crucis virtute veniat. Cum Ieſus in Thabor cœleſtis gloriæ imagioem præ-

Luc. 9. ferebat, ait text. Lnc. 9. *Erant autem Moyſes, & Elias viſi in maieſtate, & dicebant exceſſum eius*, &c. Origines legit. *Erant autem Moyſes, & Elias viſi in gloria*, &c. Et qui fieri potuit, vt io Thabor Moyſes, & Elias in maieſtatis gloria viderentur? Rei cauſam exponens textus addidit: *Et dicebat exceſſum eius*, nimirùm exceſſum in cruce complendum, ne niſi præmeditata cruce aliqui

Timot. glorificati apparerent. Quò ſpectans Timotheus Anthiochenus orat. de cruce. & Transfigurat. apud Gretſerum tom. 2. ait: *Præmiſit Dominus in Thabor Moyſem, & Eliam clariores, quam in viuis fuiſſent, futura crucis ſigna commemorantes.* Inde Mnyſes, & Elias clariores, & glorioſiores apparebant, quod crucis ſigna, & myſteria, & mente, & ore voluebant.

Exod. 14. Tollénſque ſe Angelus Dei, qui præcedebat caſtra Iſrael, abiit poſt eos, & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, poſt tergum ſtetit inter caſtra Ægyptiorum, & caſtra Iſrael. Et erat nubes tenebroſa, & illuminans noctem, ita vt ad ſe inuicem toto noctis tempore accedere non valerent.

§. XIX.

Egregius ille Præſul, qui ſcit primas cedere aſſeclarum ſaluti.

QVis non cantet præclariſſimum Angeli ducatum præſtitum Iſraëlitis, qui vbi nouit aſſeclarum periculum, primas ceſſit, & poſt tergum ſtetit, vt poſſent Iſraëlitæ viuere? De illo dicit textus: *Tollénſque ſe Angelus Dei qui præcedebat caſtra Iſrael, abiit poſt eos, & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, poſt tergum ſtetit*, &c. Expende ab illis nimirùm: *Priora dimittens*, & nota ingenium optimi præſulis, optimi ducis, in eo eſſe, quod ſciat primas cedere ſubditorum ſaluti, propriámque habere in loco vltimo. Ex quo monebat D. Chryſoſt. hom. 8. in Epiſt. ad Epheſios inquiens: *Non* Chryſoſt. *enim propterea te Deus hominibus præfecit, vt maius acquiras obſequium, aut famulitium; ſed vt neglectis rebus tuis, quidquid illorum eſt, ritè diſpenſetur, & ædificetur. Talis erat Beatus Paulus, qui quidem omni faſtu liber, non aliter erat affectus, quam vulgaris quiſpiam, imò & minimus etiam iſtorum. Propterea, & ſeruum eorum ſe ipſum vocat.* Huc veniant vniuerſi præſules, cuncti hominum duces, & diſcant, ad quid principatum accipiant. Non equidem ideò creantur duces, vt in omnibus ferant primas, vt potiora, & ſelectiora ſibi aſſumant, vt poſt ſe ingens trahant ſequentium famolitium. Sed magis vt ſua poſtponant ſubditorum commodis, quorum ſaluti, & incolumitati in omoibus cedant primas. Erat Ieſus cum diſcipulis ſuis in Synagoga Iudæorum, & docens, & ſanãs multos infirmos. De illis ait Mar. c. 1. Mar. 1. *Et protinus egredientes de Synagoga venerunt in domum Simonis, & Andreæ cum Iacobo, & Ioanne. Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans, & ſtatim dicũt ei de illa. Et accedens eleuauit eam*, &c. Expende, quando ſiue diſcipuli, ſiue Petrus dicit Ieſu de ſocrus ſuæ infirmitate; nimirùm cùm ipſe poſt finitum ſermonem in Synagoga, poſt curatos multos, ſponte ſua in Petri domum intraret. Sed Romanus ille Centurio ardentior erat in procuranda pueri ſalute, qui Matth. 8. è domo Matt. 8. ſua egreditor, Ieſum foras agentem conuenit, ibique monet de pueri periculo, inquiens: *Puer meus iacet in domo paralyticus.* Cur ſimiliter Petrus comitans Ieſum in Synagoga docentem, & ſanantem plurimos, non illum præmonet de ſocrus ſuæ infirmitate? Cur, quod fecit Centorio pro puero, non facit Petrus pro ſocru ſua? Inſtituebatur Petrus, & orbis, & Eccleſiæ Princeps, ideò cedens ſalutis primas aliis, tunc ſolum egit de ſuis, cum poſt curatos alios, iam ſeſe Dominus in domum recepiſſet. Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 28. in Chryſoſt. Matth. *Tu autem etiam ſummam Petri reuerentiam in Chriſtum conſidera: nam cum ſocrus ſua domi iaceret, caloréque febris arderet, non traxit eum, neque cogere cogitauit: ſed expectauit quouſque prædicationem abſolueret, cæteróſque omnes, qui tunc ad eum confugerant, curaſſet, & tunc demum cum intraſſet, per ipſam iacentem rogauit: ſic enim ſtatim ab ipſis initiis aliorum commoda ſuis vt præponeret, inſtitutus erat.* Expende illud: *Aliorum commoda ſuis vt præponeret*; quippe vt magnus orbis Princeps inſtituebatur, nil prius docebatur, quam quod aliorum commodis poſtponeret ſua. Hoc enim eſt præſtantiſſimorum præſulum inſigne. Vnde poſt expugnatam terram promiſſionis à duce maximo Ioſue, ait textus cap. 19. *Cùmque compleſſet ſorte diuidere* Ioſue 19. *terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt filij Iſraël poſſeſſionem Ioſue.* Primas in accipiendo cedit omnibus bonus dux; & cum ſingulis tribubus vniuerſa diuiſiſſet, poſtremus accipit ipſe, quæ populus obtulit illi. Et cur poſtremus? In hoc equidem oſtendebat ſplendiſſimum

primatum

primatum ſuum, qui aliorum commodis poſtponebat ſua. *Orig.* Ait Orig. hom. 24. ibi: *Ipſe eſt, qui dedit hereditatem omnibus filiis Iuda, qui dedit Ephraim, & dimidia tribui Manaſſe: ipſe dedit & magnifice illi Caleph filio Ieſſone hereditatem: ipſe miſit omnibus fortes, & ſe in nouiſſimis reſeruauit. Quare putas, voluit eſſe omnium nouiſſimus? Sine dubio, vt eſſet omnium primus.* Nullo magis oſtendiſſet ſe deberi præſtantiſſimo primatui; quàm dum ſcit primas bonorum aliis dare, ſibiq; vltimas accipere partes.

Exod. 14. Cúmque extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus flante vento vehementi, & vrente tota nocte, & vertit in ſiccum. Diuiſáque eſt aqua, & ingreſſi ſunt filij Iſraël per medium ſicci maris. Erat enim aqua quaſi murus à dextera eorum, & læua.

§. XX.

Principum ingenium facile ſequuntur ſubditi.

NOn ſemel aquas nouimus in beneficium hominis obduratas, modò in duas partes diuiſæ lapidei muri referunt faciem. Quippe ait: *Erat enim aqua quaſi murus a dextera eorum, & læua.* Sed muri forma, & durities terræ conuenit, non aquæ. Cur ergo quod terræ erat, ſibi præſumpſit aqua? Cur vt iter præberet Iſraëlitis mare non potius imitatum eſt refluxus Iordanis, quam terræ ſoliditatem? Iam diu mare imperium terræ agnoſcebat, cuius imas fimbrias ſæpe exoſculatur; vt autem regnum terræ agnoſcebat, ſic vbi occaſio tulerit, ſe ad eius ſoliditatem maluit conformare. Quis enim multoties in ſui principis indolem non abeat? *Matt. 8.* Matth. 8. dum Ieſus in nauicula dormiret, vehemens tempeſtas excitata eſt, ita vt tumentes fluctus nauim in ruinam traherent. Sciſtatus autem Dominus: *Imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna*, nimirum adeo erant tranquilli, & quieti fluctus, vt viderentur induiſſe terræ ſoliditatem. Et vnde fluctus ad Ieſu vocem venerunt in tantam tranquillitatem, qua viderentur terram æmulari? Ait D. Baſil. Sel. orat. 22. *Baſil. Sel.* *Modica Ieſu voce ingens elementum refrænabatur. Recognoſcebat enim veterem vocem, recordabatur antiqui præcepti, nimirum, congregentur aquæ in vnum locum, & appareat arida.* Gen. 1. *Tunc conceſſit terra imperium, nunc terram imitatur conſolidatione naturæ.* Quid pulchrius? Vt mare tunc, nimirum in primordio terræ imperium ceſſit, ſic nunc in ſoliditate terram æmulatur; raro enim inuenitur, qui ad Imperatoris ſui genium non componatur. Quem Regem ſuſcipis, fallar, niſi ames eundem imitari. Cum Pilatus optionem daret Iudæis *Pilatus.* vt Ieſum in vitam eligerent, vel Barrabbam hominem ſeditioſum Matth. 27. *Principes Sacerdotum, & ſeniores* *Matt. 27.* *perſuaſerunt populis, vt peterent Barrabbam, Ieſum verò perderent.* Sed qualiter perſuaderi populus potuit, vt homicidam, & ſeditioſum hominem in vitam eligeret? Id erat Principum ingenium, iuxta quod neceſſum erat pene, quod populus componeretur. Ait Chriſtianus Druthmarus ibi: *Tales ſunt populi. Qui habet potentiam facile conuertit inferiores ad voluntatem ſuam. Non recognitant, quis iuſtior ſit, ſed quod Principem ſuum intelligunt velle, ad hoc conuertuntur.* Nil magis commune, quam quod ſubditi ſeſe componant ad formam Principum; raro inuenitur, qui Principibus morem non gerat, eorúmque in ſe non effingat vultus. Nota eſt hiſtoria Magorum clamantium ortum expectatiſſimi Regis Iudæorum, quorum clamoribus excitatus Herodes conuocat Scribas, & ſapientes Hieroſolymitanos, diligentérque didicit ab eis, vbi Chriſtus naſceretur? Nec mora, locum natiuitatis dominicæ notant illi adducta prophetia dicente: *Et tu Bethleem terra Iuda* &c. *Matt. 2.* Quid tunc Rex Matt. 2. remittit homines Bethleem, vt inquirant de puero, ipſe autem manſit Hieroſolymis expectans reditum, nec adductus eſt, vt cum Magis aliquem ex ſuis mitteret ſeruum Magnum hoc? Accipe maius, nimirùm Hieroſolymitani Scribæ, & ſapientes, natiuitatis locum ſignantes ex Scripturis, & inſigne Magorum per ſtellam adductorum miraculum videntes non adducuntur, vt vel ipſi eant, vel ſaltem mittant, qui pueri ortum viderent. Vnde ſic tepidi Scribæ in quærendo optatiſſimo, & ſpectatiſſimo ſibi puero? Nónne huius Regis natiuitatem ardentiſſimè præſtolabátur? Cur ergo non ad illum videndum mittunt? Non miſerat Herodes, & valuit magis apud Hieroſolimytanos ſapientes ambitio ſe conformandi cum Herode Rege, quam deſiderium videndi deſideratum cunctis Gentibus. Ait D. Leo ſer. 4. de Epiphan. *D. Leo.* *Prolato diuino oraculo per reſponſa Pontificum, & declarata ſpiritus voce, qua dicit. Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es in Principibus Iuda, ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſraël: quam facile, & quam conſequens fuit, vt Hebræorum proceres crederent, quod docebant? Sed apparet illos carnaliter cum Herode ſapuiſſe, vt & temporalem ſpernerent ducem.* Rapuit ſapientes Hieroſolymitanos Regis præſentis æmulatio, ſuamque ſcientiam, ſuámque doctrinam ad Herodis imperantis genium conformarunt. Vetuſta enim eſt hominum temporalium ambitio, qua vel in ſapientia, vel in fide regios vultus malunt ſpectare.

§. XXI.

Quæ terrori hominibus ſunt, ſi à Deo ducantur, in ſalutem conformantur.

FVgientibus Iſraëlitis Ægyptios non parum terrorem incutiebant oppoſiti fluctus maris; ſed extenſa Moyſis manu, diuiſis fluctibus: *Et aqua quaſi murus à dextra eorum, & læua.* Ecce tibi, quæ mortem minabatur aqua, facta eſt quaſi murus ad tutamen. Sed vnde horrendum mare verſum eſt in ſpeciem tutaminis? Ait textus: *Abſtulit illud Dominus*: ex Hebræo autem ponit Caiet. *Caiet.* *Et duxit Deus mare*; non equidem intelligitur, quod Deus aquas maris conſumpſerit; ſed quod eas duxerit: vbi autem aquæ horribiles à Deo ducebantur, non poterant non mutari in hominum ſalutem, & tutamen. Ait Orig. in cat. Lyppom. *Orig.* *Iubetur Moyſes virga percutere mare, vt voluntati diuinæ elementorum famulentur obſequia: & aqua, quæ timebatur, dexterâ, læuáque famulis Dei murus effecta, non ſolum perniciem neſciant, ſed & munimen exhibeant.* Minauit Moyſes baculo aquas, vt diuiniſſimi paſtoris ſequerentur ducatum, vt poſt Deum irent. Quid tunc? Vbi non natura, ſed Deus cœpit ducere aquas maris, illæ ipſæ, quæ timebantur, murus effectæ ſalutem, & defenſionem repręſentabant. Et quæ lucra hominibus non propinent creaturæ, quæ Dei ſequuntur ducatum? Nota eſt maris tempeſtas, quæ dormiente Ieſu in nauicula tantum incuſſit metum diſcipulis, vt ad Ieſum clamarent Matth. 8. *Matt. 8.* *Domine ſalua nos, perimus.* Excitatur Ieſus, imperat ventis, & mari, fit magna tranquillitas fluctuum, cuius occaſione in poteſtatis diuinæ admirationem vniuerſi clamant: *Qualis eſt hic? Quia venti, & mare obediunt ei.* Compone clamorem, & clamorem, antea clamant, *perimus*, nunc clamant, quia venti, & mare obediunt Ieſu, eiúſque poteſtatem mirantur. Vnde tam diuerſus clamor? Sanè aquæ, quæ prius timebantur, vbi Dei nutui obtemperatunt, conuerſæ ſunt illis in diſciplinam, & cognitionem diuinitatis, quia ſaluabantur. Ait D. Baſil. Sel. orat. 22. *Baſil. Sel.* *O Domini ſapientiam! O magiſtri edictum! Exemit mare, fidei ſcholam fecit mare. Et quod diſcipulis ab iſta trepidatione lucrum? Et mirabantur, inquit, diſcipuli, dicentes: Qualis eſt hic? Quia venti, & mare obediunt ei. Quibus ex rebus conterriti fuerunt, doctis euaſerunt.* Quæ metū antea incutiebāt, adeò vt clamarent, *perimus*, nunc ad Dei nutū māſuefactæ ſapiētiā

afferunt

Digitized by Google

afferunt, & ſalutis viam pandunt. Sic ſemper quæ ex natura ſua nobis videntur horribilia, ex Dei nutu habent, quod nos ad veram ſapientiam, verámque ſaluté deducant. Nequit enim creatura aliqua ſub ſpeciali Dei ductu eſſe, qui hominibus non appareat ſalutaris.

Iob 37. De nubibus dictum eſt Iob cap. 37. *Quæ luſtrant per circuitum, quocunque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis ſuper faciem orbis terrarum. Siue in vna tribu, ſiue in terra ſua, ſiue in quocunque loco miſericordiæ ſuæ eas iuſſerit inueniri.* Græcè legitur: *Siue ad diſciplinam, ſiue ad terram, ſiue ad miſericordiam.* Vltimo loco poſuit miſericordiam, vt oſtendat, quò tendunt omnes Dei ducatus, vbi ſe ducem oſtendit nubium; tendunt nimirùm ad miſericordiam præſtandã. Quò ſpectans author catenæ, fatur: *Hæc fiunt ſiue ad nocentes corrigendos, ſiue ad terræ fertilitatem, fructuúmque vbertatem ſiue alias ob cauſas. Illud certum eſt vt miſericordiam mortalibus tribuat, iſthæc adminiſtrari.* Frementes licet videas creaturas nubium, dum tamen Deus illas ducit, hoc tecum reputa, indè hominibus miſericordiam diuinam præparari.

§. XXII.

Nulla adeò ineuitabilis tentatio impedit hominem, per quam non poſſit patere aditus incolumitati.

ECce tibi vbi tumentes maris fluctus magis Iſraëlitas arctabant, illóſque hoſtilibus gladiis expoſitos tenebant incluſos, ſubitò ſcinditur mare, & per medios fluctus via ſalutis apparet. Sic textus: *Cum extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus, & vertit in ſiccum. Diuiſáque eſt aqua, & ingreſſi ſunt filij Iſrael.* Quid mirabilius? In tentationis deuenerat arctum, vt hinc fluctibus cingentibus, illinc hoſtibus clamantibus nil citiùs quàm mortem liceret ſpectare. Quid tunc? Sciſſo mari ſubita ſalutis via apparuit, quæ nunquam non patuit iuſtorum incolumitati. Rem ſic

Zeno. exprimit D. Zeno lib. 4. ſerm. 12. de Exod. *Vt inter duo elementa peruenit populus, ibidem præſentaria exitũ mortis expauit; hinc enim perſequentium Ægyptiorum infeſtis mucronibus premebatur, illinc maris magno clauſus obice premebatur. Cum ſubitò diuina prouidentia ſcinditur mare; aquæ gelido ſtupore frenatæ vitreos diriguntur in muros, præſtolantes tranſitum Dei populi.* Et quidem nunquam ſic hominem Dei fluctus tentationum arctant, quin clariſſima euaſionis via, vel inter fluctus pateat.

Iob 38. Quò reſpiciens ipſe Dominus ait Iob 38. *Quis concluſit oſtiis mare?* Ex Græco legit Auguſt. affirmatiuè: *Concluſi portis mare.* Quibus illud maximè expendendum eſt, quòd dicat Deus mare à ſe portis concluſum, & nõ muris. Cur non potiùs Deus rabidiſſimos fluctus maris æneis vndequaque concluſit? Cur maluit illos portis concludere? Vbi porta cernitur, iam ibi ſperatur poſſe aperiri, vnde quis ab arcto periculorum queat exire. Concluſit ergo Deus mare portis, vt oſtendat nullam futuram adeò cæcam tentationum tempeſtatem, me-

Auguſt. dia qua non poſſit patere via ſalutis. Ait D. Auguſt. ibi: *Concluſi portis mare. Quare portis? Vt non ſolum modum haberet exercendi iuſtos perſecutionibus, ſed etiam vt liceret iuſtis inde egredi.* Crede mihi, rabidiſſimi quique fluctus tentationum habent portas, quæ aperiri poſſunt,

Ionæ 2. vt inde euadas incolumis. Aiebat Ionas cap. 2. à ceto voratus: *Circũdederunt me aquæ vſque ad animam, abyſſus vallauit me, pelagus operuit caput meum. Ad extrema montium deſcendi, terræ vectes concluſerunt me in æternũ; & ſubleuabis de corruptione vitam meam.* Fatetur ſe abyſſo, & pelago vallatum, imò ſub vectibus terræ concluſum, & tamen orat inde eripi, & ſubleuari. Si abyſſus te vallat, ſi pelagus cingit, ſi vectes concludunt, qua eripieris, ó bone? Equidem in arctiſſimo illo tentationum vallo, non otioſè memorati ſunt vectes, ſed vt oſtendatur non omnino intercluſus aditus eſſe, ſed ita vt aperiri queat, & viam euaſionis oſtendere. Ex quo dicebat Rupert. *Circundatus aquis, vallatus abyſſo, coopertus pelago concluſus vectibus terræ, certum habet penes ſe, quia Deum nihil latere poteſt, orat fideliter, vt orationem Deum ſentiat, támque profundis anguſtiis ad ſe venire geſtiens viam ipſe faciat, venientem ipſe ſuſcipiat.* Itaque dũ & abyſſi vallum confitetur, & pelagi impedimenta, & vectes terræ experitur, tamen certus eſt de via Saluatori ſuo aperienda, qua inde ipſe poſſit erui. Et multiplicatis orationibus inter illa omnia afflictionum repagula, & impediméta ſtrenuè nititur viam patare ſaluti. Rupert.

Exod. 14. Perſequentéſque Ægyptij ingreſſi ſunt poſt eos & omnis equitatus Pharaonis, currus eius, & equites per medium maris. Iámque aduenerat vigilia matutina, & ecce reſpiciẽs Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnã ignis, & nubis, interfecit exercitum eorum, & ſubuertit rotas curruum, ferebatúrque in profundũ. Dixerunt ergo Ægyptij: Fugiamus Iſraëlẽ, Dominus enim pugnat pro eis cõtra nos.

§. XXIII.

Deus non diu patitur iniquos eſſe iuxta pios.

IN ſiccum maris alueum intrauerant Ægyptij, antequam inde egreſſi eſſent Iſraëlitæ. Vtrumque agmen ſimul tenebat ſiccus maris venter; vnus Angelus in columna nubis, & ignis medius erat, qui hos, & illos diuideret. Quid tunc? Ait textus: *Ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam nubis, & ignis interfecit exercitus eorum*, &c. Septuag. cum Chaldæo reddiderunt: *Conturbauit exercitus eorum*; vbi enim Ægyptij ſic propinqui erant Iſraëlitis, vt communi liberatoris intuitu cerni poſſent, nũ paſſus eſt Dominus illos ampliùs conſiſtere, ſed illos conturbare, imò & concutere, & quaſſatis rotis plurimos excutere cœpit. Vt ex multis Hebræis dicat Lyppomanus: *Currus implicit i ſunt, & qui ſuper illos erant, excutiebantur, & membra eorum diſcerpebantur.* Nondum aquæ reducendæ erant, ne nocerent Iſraëlitis adhuc vergentibus intra mare. Lyppom.

Sed non ſuſtinebat Deus impios piis appropinquare, taléṁque illis conturbationem dedit, vt concuſſis rotis curruum, ſeſſores excuterentur, & diſcerperentur. Sic ſolet Deus impios excutere à piorum ſocietate. Quò reſpiciens Iob 38. ait: *Et tenuiſti concutiens extrema terræ, & excuſſiſti impios ex ea?* Id ſolius Dei propriũ eſt, quod nõ diu ferret impios piis appropinquare, interdũ concutit terram, vt impij inde excutiantur, & perdantur. Iob 38.

Ait pulchrè ibi Philippus: *Præ magnitudine virtutis ſuæ Deus vtraque manu tenens margines terræ, quaſi cribrum huc, atque illuc concutit, ſiue excutit, vt impios velut paleas, & lolium excutiat a frumento iuſtorum.* Quid elegantius? Non equidem patitur Deus pios, & iuſtos homines diu propinqare impiorum fœdari; ſed certis, ſtatíſque temporibus magnitudine virtutis ſuæ terram, quaſi cribrum concutit, qua concuſſione impij excutiuntur à terra, exſufflantur. Id, quod promittebat Dominus per Amos c. 9. *Ecce mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Iſrael, ſicut concutitur in cribro.* Amos 9.

Promittit, inquam, cribrationem ſui populi, ne diu ſint impij intermixti ſanctis, ſed vt in cõcuſſione cribri frumenta ſeruantur, & excutiuntur paleæ, ſic immiſſa à Deo turbatione, & concuſſione in terrã ſeruatis in diuina horrea iuſtis, iniqui excutientur in flammas. Sic D. Hier. fatur: *Deus, qui menſus eſt aquas manu, & cœlũ palmo, & omnem terram concludit pugillo, ipſe pro magnitudine ſua, vtraque manu tenens margines terræ, quaſi cribrum huc, illúcque concutiet, vt paleis, ac ſordibus peccatorum in terram cadentibus, purum frumentum remaneat, quod in horrea cõdatur.* Ea eſt cura Dei, vt cribretur terra, crebriſq; permutationibus concutiatur, quo excuſſis paleis D. Hier.

leis impiorum,neceſſum eſt.vt frumentum purius maneat.Dei enim eſt indignè ferentis impiorum cum iuſtis commixtionem,illa Hieremiæ vox c. 23. *Quid paleu ad triticum?* Vbi Chaldæus vertit: *Sicut paleam à tritico,ſic ſepare iuſtos ab impiis,dicit Dominus.* Quaſi eſſet id Dei munus , vt concuſſionibus factis intendat ſemper à tritico excutere paleas , hoc eſt, impios à iuſtorum propinquitate.

§. XXIV.

Quàm facilè homo ſequitur mortis, exitiique ductum.

SCiſſum mare apparuit , & Iſraëlitæ gradientes pec medium ſicci maris. Nec mora , vbi hos viderunt gradicutes per mediū ſicci maris Ægyptij: *Ingreſſi ſunt poſt eos, & omnis equitatus Pharaonis,*&c. Et cur Ægyptij adeò intrepidè audent Iſraëlitas ſequi per viā adeò nouam,& inuſitatam? Cur non magis ſuſpectam habēr viam vſque tunc maris fluctibus clauſam,& ſolis Iſraëlitis apertam ? Cur non magis ad ingreſſum cunctan-
Euſ. Em. tur? Ait Euſeb.Emiſſ.in Gloſſa: *Sanguis,atque iniuſta infantium cædes illos agitabat.* Qui interfecti erant ab illis infantes,& aquis ſepulti iacebant,mouebant adletha-
Philo. lem ingreſſum eorum animos.Imò vt ait Philo in præſenti : *Huc acceſſit impetus hoſtium inuehentium , & in ſuam perniciem ruentium.* Ad nihil enim facilior, & impigrior homo paratur, quàm ad hoc,vt ad mortem , & exitium abeat. Audita Ieſu præſentia Maria,quæ domi iacebat lugens mortuum fratrem, ſurreait, vt obuiam iret Saluatori. Quid tunc Iudæi videntes ſurreaiſſe
Ioan. 11 Mariam,& domo eaiiſſe? Ait Ioan. c. 11. *Iudæi ergo,qui erant cum ea in domo,& conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam,quia citò ſurrexit,& exiit,ſecuti ſunt eam,dicentes,quia vadit ad monumentum,vt ploret ibi.* Ibat illa ad vitæ authorem,vt ſuſcitationem fratris impetraret ; at Iudæi nihil de authore vitæ cogitantes putabant illam ire in ſepulcrum,vt ibi amplius ploraret. Et cur de ſola ſepulcri via permittuntur cogitare Iudæi? Cur non magis illis in mentem venit vitæ author? Sanè agebat Deus, vt Iudæi ſequerentur Mariam , & ſic teſtes fierent tanti miraculi,ideò non facit illus cogitare de vitæ authore , ſed de via ſepulcri , & lacrymarum ; facilius enim,& efficacius mouerentur ad mortem , quàm
Cyr. Ale. ad vitam ſectandam. Ait D.Cyr.Alex. lib. 7.in Ioan.c. 19. *Si audiſſent Iudæi Mariam vocatam fuiſſe à Ieſu , non ipſam fortè ſequerentur , & ita; non viderent miraculum. Sed quia putauerunt eam ad ſepulcrum fratris ituram,penè ſecuti ſunt.* Non equidem miſeri viā ad vitæ authorem arriperent,ſed magis cunctarentur, & pigritarent illo ire. Ideò permiſſi ſunt cogitare de ſolius ſepulcri via,vt qui ad mortis,& ſepulcri,vel nomen facilius, & velocius aduolarent.Ea eſt enim humana cōditio,quæ ſecreto quodam impulſu ad mortis , eaitiique ſequelā
Ioan. 13. rapiatur. De Iuda ait etiam D.Ioan.c. 13. *Cum ergo accepiſſet ille buccellam,exiuit continuò. Erat autem nox.* Non moratur,non cunctatur , vbi à Ieſu manu buccellam accipit,continuò exiit ad peragendos tractatus de magiſtri venditione. Quæ eſt,miſer , iſta tua feſtinatio? Noa eſt, expecta ſaltem , vt eluceſcat craſtinum , requieſce pauliſper,vt cum luce negotium agas.Cur nō magis,vel nocturnis tenebris impediris ? Ibat miſer ad mortem,ibat ad eaitium ſuum , ideò nullas moras patiebatur,nulla impedimēta ſentiebat, nec noctis tene-
Cyr. Ale. bras aduertebat,vt properaret. Ait D.Cyril.Alex.lib.9. in Ioa.c.19. *Nec,quod noctu quidem plui,conſiderat. Tenebroſa enim nox quædam impia cupiditatis in profundū inferni eum pellebat,ideò quaſi ceruus,vt in Prouerbiis dicitur,ad ſagittam properabat , vel quaſi canis ad vincula.* Agilior, & velocior ceruis eſt homo , vt viam mortis, eaitiique ſui aripiat , nec vllis impedimentis moratur.
Prou. 7. Quò ſpectans Prou.c.7. de homine audiente lethalem voluptatem , ait : *Statim eam ſequitur, quaſi bos ductus* ad victimam. Ex Hebræo: *Vadit poſt eam ſubitò.* Vbi ad perniciem via aperitur, nulla permittitur mora conſultandi,ſed ſubitò ad illam omnes aduolant.

§. XXV.

Mundialis potentia , vt apud creaturas valet, ſic in Dei conſpectu corruit.

DIaerat paulò ante,quòd: *Tollens ſe Angelus Dei,qui præcedebat caſtra Iſraël,abiit poſt eos,& cum eo pariter columna nubis.* Modò autem de eodem columnæ motore agens ait : *Ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnā ignis , & nubis,interfecit exercitum eorum* , &c. Modò Angelum , modò Dominum vocat eum,qui culumnæ præſidebat, & quare non ſēper Angelum,vel non ſemper Dominum vocat? Quare,qui de Angelo diait,quod abiit poſt Iſraëlitas in colūna nubis,modò de eodē Angelo non dixit,quod reſpeait ſuper caſtra Ægyptiorū,& interfecit eos? Quare hoc maluit Domino attribuere, quā Angelo ? Rationē indigitant verba illa : *Reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum,* quippè res erat cum potentia,& valentia Ægypti,cuius deſpectio, & contritio non creaturarum,ſed Dei opus eſt. Vt enim potētia mundialis apud creaturas valet,ſic in conſpectu Dei prorſus diſſipatur. Quò ſpectans Amos c.9.ait: *Ecce oculi Domini ſuper regnum peccans,& conteram illud à facie terræ.* Expende, Amos 9.
quid conteratur , & pereat ſub oculis Domini, nimirū *regnum peccans*,poteſtas,& valentia regalis,quæ creaturarū oculos rapit,& apud omnes creaturas benè audit, ſub diuinis oculis prorſus conteritur. Ambi poteſtatē, qui apud creaturas vis valere; fuge poteſtatem, qui vis promoueri in oculis Dei. Triginta & octo annis iacuerat iuata Probaticam piſcinam homo languidus , & nunquam obtinuerat ſanitatem Ioan. 5. *Hunc cum vi-* Ioan. 5.
diſſet Ieſus iacentem. & cognouiſſet , quia iam multum tēpus haberet,dicit ei: Vis ſanus fieri? Reſpondit ei languidus: Domine hominem non habeo,vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam , dum venio enim ego,alius ante me deſcēdit. Dicit ei Ieſus: Surge,&c. Defectus viriū,& auailiatoris impedimento erat homini ne ſalutem conſequeretur ex aquis,conſecutus tamen eſt eā ex Ieſu. Et cur viriū defectus, qui impediebat ſalutis conſecutionem ex aquis,nō ſimiliter impediuit, ne ex Ieſu obtineretur ſalus? Mouebat Angelus aquas,& apud creaturas potētes viribus valēt,erat Ieſus Deus,in cuius oculis non poteſtas mūdialis,ſed infirmitas obtinet principatū. Ea quo D.Cyril.Alex.lib.6. in Ioan. ponderabat Cyr. Ale.
Chriſtiani baptiſmi virtutem ſupra virtutē probaticæ, aiens : *Tempore huius piſcinæ infirmitas impedimentū volenti curari fiebat : nam impediebat , ne quis prius alius in aquam deſcenderet , & curaretur. Nunc autem ad lauacrum baptiſmi vnuſquiſque accedere poteſt ; non enim Angelus eſt,qui turbat aquam, ſed Angelorum Dominus,qui omnia operatur.* Quando Angelus,quando creatura turbabat aquas,tunc valentes viribus,pollentes auxiliatoribus obtinebant ſanitatem;iacebant, & peribant viribus,& auxiliis deſtituti ; infirmitas enim impedimento eſt quibúſque in conſeſſu creaturarum. Vbi autem voa Domini in aquis turbatur,non lāguor, nō infirmitas impedit ſanitatem,ſed quicunque infirmus accedit, is promouetur;& ſolæ conterūtur poteſtates mundiales. Quò eleganter reſpiciens Pſal. 28.ait: *Vox Domini* Pſal. 28.
ſuper aquas , Deus maieſtatis intonuit , Dominus ſuper aquas multas. Vox Domini in virtute,vox Domini in magnificentia. Vox Domini confringentis cedros,& confringet Dominus cedros Libani. Ecce tibi inter Dei magnificas voces, vbi inter aquas intonat, qui pereant , qui confringantur , nimirùm cedri Libani , hoc eſt , mundiales,& euanidæ poteſtates. Vt dicat D. Baſil.in præſen- D. Baſil.
ti: *Sicut in magnifica anima fit vox Domini,ſic etiam temerè inflatos ſuperbia , tumidóſque ob ea , quæ in hac vita ſublimia,*

ſublimia, altáve exiſtimantur, vt ſunt gloria, imperium, elegans corporis forma, vires, ac robur, confringere Deus dicitur. Nihil in mundo ſublime, potéńſque apparet, quod in conſpectu Dei, non pateat ruinæ.

§. XXVI.

Quod ſuorum amatiſſimus Deus illos malis permittat, facinus eſt diuinæ poteſtatis quaſi miraculoſum.

SErò licet fatentur Ægyptij commune diuinitatis opus, quod ſtat pro amicis; dicunt enim: *Fugiamus Iſraelem, Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Quid enim magis commune amanti Deo, quàm ſtare pro amicis ſuis, pugnare pro illis, eorum repellere contrarios, ne malum inferant? Quod ſi quando Deus amicos ſuos malis permittit; id extra congenitam diuinitatis Ioan. 11. operationem eſt, & opus quaſi miraculoſum. Ioan. 11. Lazarus in lethalem incidit languorem, de quo certior fit Ieſus à ſororibus. Quid tunc? Ait textus: *Audiens autem Ieſus, dixit eis: Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eam. Diligebat autem Ieſus Martham, & ſororem eius Mariam, & Lazarum.* Dicit Lazari infirmitatem eſſe pro gloria Dei, & ſtatim addit illud: *Diligebat autem Ieſus Lazarum,* &c. Quid quòd Ieſus diligeret Lazarum cum eo, quod eius infirmitas erat pro gloria Dei? Imò quia diligebat hominem, eius infirmitas non pro gloria Dei, ſed pro humiliatione, & triſtitia videretur eſſe. Quando enim infirmitas alicuius non magis ſpectat ad triſtitiam, quàm ad gloriam amantium? Cur ergo ſummiſit Lazarum dilectum à Deo, vt eius infirmitatem oſtēderet eſſe pro magna gloria Dei? Equidem vt Lazarus dilectus erat à Deo, infirmitas eius non poterat non ſpectare ad magnam Dei gloriam, quando quòd Deus permittat amicos ſuos in malis eſſe, inter multa diuini- Cyr. Ale. tatis opera præſtantiſſimū faciens eſt. Ait D. Cyr. Alex. lib. 7. in Ioan. c. 14. *Inter omnia miracula, quæ Dei Filius vt ſuam panderet diuinitatem, operatus eſt, ſupereminet hoc, & quaſi quendam obtinet principatum, quod circa Lazarū fecit. Equidem ſingula opera eius admiratione digniſſima ſunt. Quis enim non magnopere admiretur, quod Chriſti iuſſu, & virtute claudi rectis greſſibus inceſſerunt, quod mutis linguarum clauſtra ſoluta ſunt, quod cæcorum diu clauſa lumina tactu ſacræ manus eius reſerata ſunt. Sed hæc omnia parua ad ingentem Chriſti potentiam, & maieſtatem videbantur, niſi amicus eius Lazarus moreretur.* Quid pulchrius? In paruis numerat cæcorum lumina reſtituta, claudorum, mutorum curationes reſpectu diuinæ maieſtatis oſtenſæ in eo, quod Lazarus amicus Dei morti permitteretur. Et quando ad ingens diuinitatis opus non pertinebit, quod dilecti morbis, dolori- ad He. 2. bus permittātur? Paul. ad Hebræos c. 2. ait: *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.* Quidquid in creaturis mirabile, & glorioſum eſt, & fuit, iam Deus effecerat; vltra quæ decebat illum aliquid aliud facere. Et quid hoc erat, quod ſupra omnia mirabilia creata adhuc amplius decebat Deum? Ait Paul. *Authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.* Quid ais Paule? Cur poſt omnia mirabilia facta adhuc requiris vt Filius Dei per paſſionē, & mortem crucis conſummaretur? Eſtne paſſio crucis ad conſummationem perfectionis, & poteſtatis diuinæ efficacior, quam omnia mundi miracula? Hinc Diuus Chryſoſt. Chryſ. hom. 3. in præſenti fatur. *Ergo paſſiones perfectio ſunt, & cauſa ſalutis. Si vero in hoc primum honorauit Filium Deus, vt per paſſiones eum induceret, re vera multo melius eſt carnem ſuſcipere, & pati, quæ paſſus eſt, quàm hunc mundum facere, & ex nullis præexiſtentibus proferre.* Conſule Philoſophos, & dicent tibi, infinitæ virtutis eſſe, quod aliqua res ex nihilo fiat; Chryſoſtomus autem adhuc melioris virtutis putat fuiſſe dilectum Filiū Dei mortalitati, & cruci tradi. Infinitudinem virtutis oſtendit Deus in educendis creaturis ex nihilo, in miris aliis operibus patrandis, ſed ibi conſummationem ſuæ virtutis effecit, ibi melius aliquid addidit, vbi dilectiſſimum Filium in cruce reliquit conſummari. Miraris hoc? Accipe aliud, in quo mirere magis. Vt permiſſus eſt Ieſus mori: Sic mori permiſſus fuit Lazarus; In quo ergo magis diuinitatis virtus claruit? Sanè non erit abſurdum, ſi putes vtrumque intra idem admirandæ virtutis genus claudi? Ait D. Cyr. Alex. lib. 7. in Cyr. Ale. Ioan. c. 21. *Itáque vtrúmque horum, & quod Lazarū mori ſit paſſus, & ipſe in cruce permanſeris admirandæ eius prouidentiæ, & diuinæ diſpenſationi eſt attribuendum.* Coniungit vir ſanctus ſub eadem admiranda Dei prouidentia, & quod Chriſtus in cruce, & Lazarus in morte, permittatur; quaſi hæc iunctim Deo meliora ſint, quàm mundum facere, & ex nullis præexiſtentibus procreare. Mirum enim eſt, quod ſuos in anguſtiis eſſe diutius patiatur. Matt. 15. Chananææ fœminæ diui- Mat. 15. nitatem eius credenti, & prædicanti, vel non reſpondit Dominus, vel cum reſponſo maiorem dolorem cauſat, aiens: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Qualis hæc aſperitas in Ieſu reſpectu humiliter deprecantis? Orig. putat illam eſſe miraculum; quip- Orig. pè hom. 7. de diuerſis, ait: *Latronem liberaſti, meretricem virginibus prætuliſti, & ſolam miſeram hanc mulierem Chananæam deſpicis deprecantem. Quid eſt hoc verbum, inauditum miraculum?* Sanè mirum eſt in Deo verbum; quod fidelem animam permittat angi.

Exod. 14. Ait Dominus ad Moyſem. Extende manum tuam ſuper mare, vt reuertantur aquæ ad Ægyptios, ſuper currus, & equites eorum. Cúmque extendiſſet Moyſes manum contra mare, reuerſum eſt primo diluculo ad priorem locum. Fugientibúſque Ægyptiis occurrerunt aquæ, & inuoluit eos Dominus in mediis fluctibus. Reuerſæque ſunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes ingreſſi fuerant mare, nec vnus quidem ſuperfuit ex eis. Filij autem Iſraël perrexerunt per medium ſicci maris, &c.

§. XXVII.

Tentationes impiis (ipſorum culpa) aditum occludunt ad vitam, quem iuſtis relinquunt apertum.

QVæ à dextris, & ſiniſtris ſtabant aquæ apertam viam facientes Iſraëlitis, vt in litora pergerent, reuerſæ & viam occludebant, & Ægyptios operiebant, ne viuerent. Sic enim ait textus: *Reuerſa aqua operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis: nec vnus quidem ſuperfuit ex eis. Filij Iſraël autem perrexerunt per medium ſicci maris.* Erant aquæ Ægyptiis impedimento, quo inuoluebantur, nec progrederentur, ſed ſubmerſi perirent; Iſraëlitis autem erant clariſſimæ viæ ad pergendum indices. Sic tentationum tempeſtas impiis claudit, iuſtis autem aperit viam ad ſalutem. De frementi, & procelloſo mari, ait Dominus Io- Iobi 38. bi c. 38. *Circundedi illi terminis meis, & poſui vectem, & oſtia.* Ex Græco legitur: *Et poſui illi terminos, & imponens clauſtra, & portas,* Itáque frementibus maris fluctibus prætérquā quod Deus poſuit terminos, hoc eſt, furendi menſuram, inſuper addidit clauſtra, & portas. Sed ad quid clauſtra ponūtur, vbi ſimul, & portæ ſunt? Portæ ſic claudūt, vt ſimul aperiant, & dent locū euaſioni; clauſtra autē ſolū claudēdis, obſtruēdiſque exitibus deſeruiunt. Ad quid ergo ponuntur fluctibus clauſtra, quæ ſemper claudant, ſi ſimul ponūtur portæ, quæ aperiri poſſunt? Id habēt propriū fluctus tentationum, & clauſtra habent, impiis, & iuſtis portas; clauſtris ſic im-

plicant

plicant nefarios; vt vndis inooluti maneant interne-
cioni; portis locum præbent iuſtis, vt in ſalutem per-
D.Aug. gant. Ait D. Aug. ibi: *Terminos poſuit, quibus ſæuitia co-*
hibeatur, non vt nihil affligat, ſed quouſque exerceat: clau-
ſtra, vt iniuſti non progrediantur: portas, vt ab eis iuſti
egrediantur. Habent equidem tentationes clauſtra, &
portas; vt egrediantur iuſti per portas; vt per clauſtra
occludantur in pœnam proterui peccatores. Aiebat per
Amos 9. Amos Dominus c. 9. *Ponam oculos meos ſuper eos, in ma-*
lum, non in bonum. Et Dominus Deus exercituum, qui
tangit terram, & tabeſcit: & lugebunt omnes habitantes in
ea; & aſcendet ſicut riuus omnis, & defluet, ſicut fluuius
Ægypti. Ecce tibi vt Deus in malum pœnæ reſpicit
habitatores terræ, dolores; & conturbationes multipli-
cans ſuper terram, quibus vniuerſi affligantur, & in
planctus, lacrymáſque eant. Sed quo tot malorum flu-
ctus ſpectabunt? Ipſe ait: *Aſcendit ſicut riuus omnis, &*
defluet ſicut fluuius Ægypti. Sanè omnis riuus, omnis
aqua, quæ Iſraëlitas videbat, in altum aſcendebat, vt
progrederetur populus, ſic maris fluctus, ſic Iordanis
vndæ: at vbi Ægyptios nacta fuit aqua maris tota de-
fluit, & illos ſubmerſit. Sic omnis tentatio, omnis cala-
mitas, & aſperitas veniens ſuper terram, reſpectu iu-
ſtorum aſcendet ſicut riuus omnis, dans viã ad ſalutẽ
illis, vt omnis riuua dedit Iſraëliticis populis; reſpectu
autem impiorum, defluet ſicut aqua ſuper Ægyptios
cadens illos internecioni. Quam differẽtiam in omni
Chryſoſt. tentatione, & aſperitate agnouit D. Chryſ. hom. 31. in
Matt. fatus: *Sicut ergo omnis tentatio fideles quidem ædi-*
ficat magis, infideles autem deſtruit amplius: ſic & omnis
increpatio diſciplinæ religioſum hominem meliorem facit,
irreligioſum hominem autem, & malum conturbat, & ad
deterius ire compellit. Sic tribulatio, & tentatio viam ſa-
lutis iuſtis aperiẽs, illã quaſi obſtruit reprobis. Sed præ-
Amos 9. ſtat adhuc eũdem locũ Amos premere iuxta Septuag.
lectionem aientium: *Obfirmabo oculos meos ſuper illos in*
mala, & non in bona: Et Dominus Deus omnipotens, qui
tangit terram, & commouet eã, & lugebũt omnes habitato-
res eius, & aſcendet ſicut fluuius conſummatio eorũ, & de-
ſcendet ſicut flumen Ægypti. Loquitur de Deo immit-
tente pœnas, & afflictiones, de quo ait: *Et aſcendet ſicut*
fluuius conſummatio eorũ, & deſcẽdet ſicut flumen Ægypti.
Dupliciter enim ſe habet Dominus vexans homines,
vel aſcendens ſicut fluuius per tribulationũ fluctus cõ-
ſummans, & perficiẽs, & purificans iuſtos; vel deſcẽdit
Hieron. ſicut flumẽ Ægyptios rebelles perimẽs. Ait D. Hier. ibi:
Cũ Deus omnipotens tetigerit terrã, intelligentes ſcelera ſua
vertentur in luctum, & ipſe Dominus dupliciter aſcendet,
atque deſcendet. Aſcendet ſuper ſanctos, quaſi fluuius con-
ſummationis eius, id eſt terræ, vt opera eorum terrena con-
ſumat. Deſcendet ſuper peccatores ſicut flumen Ægypti, vt
in tormentorum amaritudinem impetu Domini detrudan-
tur. Huc tendunt rapidiſſimi calamitatum fluctus cur-
rentes per terram, vt iuſtis viam parent mundam in
cœlum; impiis autem, & clauſtra impenetrabilia oppo-
nant, & præcipitia effingant æterna. Vt meritò dicat
Tertull. Tertull. lib. de Fug. in perſecut. *Hæc namque iudicium eſt*
perſecutio, per quam quis, aut probatus, aut reprobatus iu-
dicatur. Hæc pala illa, quæ & nunc dominicam aream pur-
gat, confuſum fidelium aceruum euentilans, & diſcernens
frumentum martyrum, & paleas negatorum. Hæc etia ſca-
la, quã ſomniat Iacob, aliis aſcenſum in ſuperiora, aliis de-
ſcenſum ad inferiora demonſtrantes. Et quidem pulchris
exemplis ventilabri, & ſcalæ Iacob rem tentationis,
tribulationiſque monſtrauit, vt alios ſaluti, alios & rui-
næ, & fornaci tradunt. Quò etiam ſpectat Naum, dum
enim calamitates Niniuitis denuntiaturus accingitur,
ſic incipit c. 1. *Onus Niniue, liber viſionis Naum.* Quid
Rupert. viſio cum onere? Ait Rupert. ibi: *Profectò prophetia hæc*
aliis onus eſt damnationis, aliis liber eſt conſolatoria viſio-
nis. Nunquam enim calamitas non infert onus damna-
tionis reprobis, & iuſtis libertatis viſionem.

Exod. 14. Liberauitque Dominus in die illa Iſraël
de manu Ægyptiorum, & viderunt Ægyptios
mortuos ſuper litus maris, & manum ma-
gnam, quam exercuerat Dominus contra eos.
Timuitque populus Dominum, & credide-
runt Domino, & Moyſi ſeruo eius.
Cap. 15. Tunc cecinit Moyſes, & filij Iſraël carmen
hoc Domino. Cantemus Domino, glorioſè
enim magnificatus eſt, equum, & aſcenſorem
deiecit in mare, &c.

§. XXVIII.

Beneficia diuina ſuperant hominum petitiones, imo & cogitationes.

CLamauerat populus, & Moyſes ad Deum, vt ab
Ægyptiis inſequentibus liberarentur, at Deus &
liberauit, & mare diuiſit, & viam in mari fecit, & Ægy-
ptios ſobmerſit, & ſubmerſos, & mortuos, fecit in ma-
ris litore apparere: vt inde & plurima ſpolia aurei or-
natus, & validiſſima arma acciperent Iſraëlitæ, quibus
& ſe ornarent, & protegerent. Ait textus: *Liberauitque*
Dominus in die illa Iſrael de manu Ægyptiorum, & vide-
runt Ægyptios mortuos ſuper litus maris. Et quidem cor-
pora ſuffocatorum non poterant tam citò apparere in
litore, niſi Deus illa miraculosè traxerit, vt & ornatus
eorum, & arma Iſraëlitas implerent. Quod norat Lyra,
& Ioſephus, & Sap. 10. dicitur: *Ideò iuſti tulerunt ſpolia* Sap. 10.
impiorum, &c. Quid magnificentius? Pro vna liberatio-
ne clamabant Iſraëlitæ? Et Deus etiã dedit illis multa,
quæ nec petebant, nec cogitabant, nimirùm quod ca-
dauera hoſtiũ adnatarẽt litoribus ante tempus, feren-
tia aureos ornatus, & arma multa, quibus in aliis diſcri-
minibus protegerentur. Is equidem eſt Deus, qui plura
tribuat, quàm vel excogitàmus, vel petimus. Apud
Iſaiam c. 38. Ezechias Rex iam moribundus orabat, & Iſa. 38.
flebat pro ſalute corporis obtinenda, & ait illi prophe-
ta ex Dei nomine: *Ecce ego adiciam ſuper dies tuos quin-*
decim annos, & de manu Regis Aſſyriorum eruam te, & ci-
uitatem iſtam. Quid ais, Domine? Ezechias ſolùm petit
ab inferis reuocari in vitam, cur tu, & hæc præſtas, &
inſuper addis illius victorias aduersùs Aſſyrios, & ciui-
tatis liberationem? Ita eſt Deus, qui neſciat dare, niſi &
det ſupra id, quod nos poſtulamus. Ait Hier. ibi: *Adu-* Hier.
cuntur quindecim anni ad vitam, quos non poſtulauit; &
inſuper viuente eo, regni ſecuritas repromittitur. Vincunt
beneficia diuina hominum poſtulationes. Sic dum Za-
charias oblitus ſterilitatis ſuæ orabat pro Meſſiæ ad-
uentu. Luc. c. 1. reſponſum eſt illi ab Angelo: *Ecce ora-* Luc. 1.
tio tua audita eſt: & uxor tua Elizabeth pariet tibi fi-
lium, & vocabis nomen eius Ioannem: & erit gaudium ti-
bi, & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt.
Quid diuinius? Vnum petebat ille populorũ ſalutare,
& præter hoc datur ei filius, & talis filius, cũ quo & pa-
rentũ, & aliorũ multorũ gaudia naſcantur. Pulchrè ibi
D.Amb. *Plena ſẽper, & redundãtia ſunt diuina beneficia,* D.Amb.
non exiguo constricta numero, ſed vberi bonorum coacerua-
ta congeſtu, vt hic primò precationis fructus, deinde ſterilis
partus vxoris, tum lætitia plurimorum, & magnitudo vir-
tutis, altiſſimi quoque propheta promittitur. Multis exce-
dunt beneficia diuina vel petentium cogitationes.
Quantumvis enim quis largus ſit in petendo, profu-
ſior eſt ſemper Deus in tribuendis donis, qui nun-
quam non ſupra petitum multa largiatur. Apud Ge- Gen. 2.
neſ. capite ſecundo: *Formauit igitur Deus homi-*
nem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpira-
culum vitæ. Vbi autem dicitur Deus inſpiraſſe in fa-
ciem hominis ſpiraculum vitæ, concors eſt & Patrum,
& Theologorum ſententia ibi debere intelligi crea-
tionem animæ rationalis multis ſupernaturalibus vir-
tutibus, & donis adornatæ, iam enim tunc fulgebat au-
reo peplo iuſtitiæ originalis. Sed corpus humanũ ex te-

& iuxta ſuam naturam nō hæc poſtulabat, ſolùm enim petebat formam, & animam in ſua ſubſtantia naturali. Cur ergo ſupra corporis petitū tot ſupernaturalia dona iuſtitiæ originalis dantur, præcipuè ei, qui omnia illa peſſundabit? Et quæſtionē, & ſolutionem proponit Philo
Philo. lo lib. 1. de Alleg. fatus: *Quæras aliquis, cur Deus terrigenam & corpori additam mētem ſpiritu diuino dignatus ſit? Reſpondendum, quod benignus cùm ſit Deus, largitur bona omnibus etiam non perfectis, oſtentans immenſas ſuas diuitias, quòd ſufficiant etiam his, qui non magnam vtilitatem inde capiunt. Quoties enim pluit in mare, fontes producit in locis deſertiſſimis, tenuem, & aſperam, ſterilémque terrā rigat inundans fluminibus, quid aliud exhibet, quam nimietatem diuitiarum, benignitatiſque ſuæ.* Neſcit Deus beneficia ſua circinare iuxta petitū, & exigētiam creaturarū, imò etiam plura largitur, & ſuper omne petitū multa ſpargit, ſiue in naturalibus, ſiue in ſupernaturalibus.

§. XXIX.

In aliorum ſupplicio peccatorum ſic homo iudicem cæleſtem in ſuis timeat peccatis tanquam in re iudicata.

VIdent Iſraëlitæ mortuos Ægyptios infeſtiſſimos hoſtes ſuos, & tunc Dominum timent. Ait textus: *Viderunt Ægyptios mortuos ſuper litus maris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos. Timuitque populus Dominum.* Vides Deum animaduertentem in hoſtes tuos, & times? Cur non magis amas tantum liberatorem? Cur in tuorum hoſtium ruina non magis timorem expellis? Quæ ibi res timoris apparet? Equidem ſupplicium Ægyptiorum res erat maximi timoris Iſraëlitis toties aduersùs Deum rebellantibus; quando in ſupplicio Ægyptiorum, & ſimul apparebat cauſa eorum iudicata. Crede mihi, cùm videas peccatorem punitum, time & tibi tanquam à re iudicata, ſi fueris in ſimilibus peccatis. De Spiritu ſancto loquutus Ieſus
Ioan. 16. Ioann. 16. ait: *Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. De peccato quidem, quia non credunt in me. De iuſtitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. De iudicio autem, quia Princeps huius mundi iam iudicatus eſt.* Expende hanc vltimam damnationem mundi à Deo faciendam, & rationem eius, nimirùm arguet Deus mundum de iudicio: *Quia Princeps huius mundi iam iudicatus eſt.* Et quid intereſt, quod Diabolus damnatus, & iudicatus ſit, ad hoc vt debeat etiam mundus damnari, & iudicari? Planè quæuis ſententia lata aduersùs vnum peccatorem, non ſolùm illum, ſed & vniuerſos illi ſimiles comprehendit; in qua omnium poſterorum cauſæ apparent iudicatæ, & damnatæ, vt meritò debeat eadem timeri ab
Rupert. eis calamitas. Ait Rup. lib. 1. in Naum: *Quomodo ergo de iudicio mundum arguebat, niſi quia mundo vidente, & admirante ſingula draconis capita ita condemnabat, vt in quandam ſimilitudinem iudicandi Principis mundi Pharaonem obrueret mare, canes comederēt Iezabel: Nabuchodonoſor quaſi bos fieret, Aman in patibulo, quod alteri parauerat, ipſe penderet, Antiochus Epiphanes ſine manu interitus periret? Ita nimirum de iudicio mundus iam tunc arguebatur, quia videns prodigioſas vindictas impiorum ab impietate non recedebat.* Itaque vbi Principem mundi, vbi Pharaonem, Iezabel, Nabuchodonoſorē, Amanum, Antiochum ſpectante mūdo puniebat; iam tunc in illis omnem mundum in impietate manētem damnabat, qui ſub illorum ſententia comprehendebatur. Quiſquis enim videre iudicium ſuum cupit, non expectet venturum iudicē, non finale tribunal, non ſententiam proferendam in vltimo examine. Vertat oculos ad iudicia exercita antiquitùs in mundo; videat Sodomam ſulphureis ardentem flammis, & ſuæ luxuriæ eaſdē decretas audiat, videat voratos Abironis factionarios, & caueat ambitionem, tāquam rem iudicatam, & ſimiliter damnatam. Quidquid pœnæ in alios peccatores venerunt, eaſdem tuis flagitiis time, niſi caueas. Et quando quæ ſemel in aliquo damnata crimina ſunt, non ſimilem dānationem oſtendunt in ſequentibus? De
Iuda dixit Petrus Act. 1. *Suſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius.* Sub qua pœna poſteà Arium Act. 1.
notat D. Amb. vt eiuſdem criminis reum. Dicit enim D. Amb.
lib. 1. de Fide cap. 9. *Crepuit Arrius, ſicut de Iuda Petrus Apoſtolus dixit, quia in faciem proſtratus crepuit medius, & effuſa ſunt omnia viſcera eius. Non eſt fortuita mors, vbi in ſacrilegio pari pœna parile proceſſit exēplum, vt idē ſubirent ſupplicium, qui eundem Dominum negarunt, & qui eundem Dominum prodiderunt.* Expende illud: *Non eſt fortuita mors,* &c. quippe quòd Arrius creperet medius, non fuit mors fortuita, quando iam in ſimilis criminis reo Iuda illa fuerat oſtēſa & decreta. Quæ enim vni impio pœna decernitur, eadem manet ſimiles ſequētes. Huc refer dicta to. 4. in Euan. lib. 16. c. 22. § 18.

§. XXX.

Nullo magis claret Dei miniſter, quàm in puniendis proteruis.

VIſis Ægyptiis ſubmerſis, & timent ſibi, & credunt Deo, & Moyſi, quippè ait: *Viderunt Ægyptios mortuos,* &c. *Timuitque populus Dominum, & crediderunt Domino, & Moyſi ſeruo eius.* Expende illud: *Et Moyſi ſeruo eius,* ex tunc enim indubitāter putarunt Moyſem
verum Dei ſeruum, & miniſtrum. Caiet. *Moyſem Dei famulum admirantur, & colunt, & Prophetam omnipotētis Dei eſſe perſuaſiſſimum habent.* Et quidem ſapienter ſibi, indubitantérque perſuadent Moyſem Dei famulum, & miniſtrum eſſe, cùm vident per illum tot rebelles, & proteruos peccatores extremæ ruinæ datos. In nullo enim magis claret miniſter Dei, quàm in proteruis peccatoribus exterminandis. De eo, qui vice Caiet.
Dei dominatum exercet locutus Dominus Gen. 1. ait: Gen. 1.
Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram; & præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtiis terræ, omnique reptili, &c. Ecce tibi, qui vices Dei agit in creaturis gubernandis, vt iubetur præeſſe piſcibus, animantibus, volucribus, reptilibus. At in piſcibus, in animantibus, in volucribus multa ſunt præſtantiſſima, & ad humanos vſus apta, & quæ clariſſimè referant virtutes humanas. In reptilibus autem nihil non venenoſum, & in vinentium malum inclinatum. Qualiter ergo Dei vices homo aget in regno? An omnia ſimul, & etiam venenoſa reptilia ducendo ad paſcuam? Abſit; imò nullo magis ſe Dei vices agere oſtendet, quàm
venenoſa, & mala extermioando. Ait Anaſtaſ. Sinait. An. Sin.
lib. 7. Exam. *Qui dominatur animalibus, & piſcibus, & volucribus iuſſu Dei, dicit Leoni,* veni, *& venit; & aquila,* ingredere, *& ingreditur; & Piſci,* appropinqua, *& obedit; & draconi,* pereas, *& ſtatim expirat.* Expende, quid dicat Draconi vetus Dei miniſter, & vicarius, nimirum Draconi dicit *pereas.* Qui cum aliis animantibus blandè egit, blanda, & ſuauia illis verba faciens, Draconi nullum ſuaue verbum, ſed lethale, ſed protſus exterminans facit. Sic verus Dei miniſter inde claret,
quod proteruis peccatoribus ruinam pariat. Quod tendebat Pſal 2. de Filio Dei peccatores proteruos contetēte aiens: *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Et nunc Reges intelligite; erudimini, qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore.* Præmittit Deum contetentē peccatores, & vocat illuc Reges, & iudices terræ, vt inde capiant doctrinam, & intellectum, quibus Deo ſeruiant. Ait enim: *Seruite Domino in timore.* Sed cur Reges, & iudices præcipuè monet, vt Deo ſeruiant? Nónne hoc cōmune debet eſſe omnibus hominibus? Sanè omnes homines Deo ſeruire debent in timore. Cur ergo maluit id nunc petere ex Regibus? Præmiſerat Dei Filiū pœnas ſumentē de peccatoribus, Pſ. 2.

ita

in quo non homines alij, ſed Reges, & iudices debent ſe Dei ſeruos oſtendere. Ideo hos præcipuè tunc vocat, vt Domino ſeruiant. D. Aug. Ex quo aiebat Diu. Auguſt. epiſt. 50. *Quomodo Reges Deo ſeruiunt in timore, niſi ea, quæ contra Domini iuſſa fiunt, religioſa ſeueritate prohibendo, atque plectendo? Aliter enim ſeruit, qui homo eſt, aliter, qui etiam Rex eſt. Quia homo eſt, ei ſeruiuit viuendo fideliter, quia vero etiam Rex eſt, ſeruit leges iuſta præcipientes, & contraria prohibentes conuenienti vigore ſanciendo. Sic ſeruiuit Ezechias lucos, & templa Deorum deſtruendo. Sic ſeruiuit Darius, idolum frangendum in poteſtatem Danielis dando, & inimicos eius leonibus ingerendo.* In hoc ſe maximè Dei ſeruos oſtendunt reges, & iudices, ſi impios, & nefarios homines viuere non cõſentiunt. Hinc Salomonis ſanguinolenta regnandi initia eius virtutem commendant. Quippe vix ſolium 3. Reg. 2. paternum occuparat 3. Reg. 2. & ait: *Viuit Dominus, qui firmauit me, & collocauit me ſuper ſolium Dauid patris mei, & qui fecit mihi domum, ſicut locutus eſt, quia hodie occidetur Adonias*, &c. Cur non magis parcit fratri Theod. rex, qui tunc in deliciis erat Deo? Ait Theod. quæſt. 7. *Quidam reprehendunt Salomonem, quòd fratrem ſuum occiderit. Diuerſa eſt hominum vita. Nam alij quidem ſummam exercent philoſophiam; alij virtutem politicam, ac ciuilem; alij regiam, aut imperatoriam. Oportet ergo vnumquemque examinare ex vita, quam ſequitur, ratione. Non eſt itaque à Salomone exigenda prophetica, neque Apoſtolica perfectio, ſed ea, quæ Regi conuenit.* Vt enim Apoſtolicum eſt omnibus parcere, ſic eſt regium impios internecioni dedere.

§. XXXI.

A paſſione, & cruce dominica morum concinnitas in homine apparet.

POſt maris rubri tranſitum Moyſes cum Iſraëlitis in caotica abiit, & carmina. Dicit enim textus: *Tunc cecinit Moyſes, & filij Iſraël carmen hoc Domino.* Itaque Moyſes poſt ſuperatum mare carmen Deo condidit, at Gen. 8. Noë Gen. 8. poſt diluuium ſuperatum condidit altare. Sic enim habes ibi: *Ædificauit autem Noe altare Domino*, &c. Et cur ſimiliter Moyſes non magis de altari ædificando, quàm de carmine condendo tractauit? Cur non magis amauit altaria, & holocauſta de more patrum Deo facere, quàm ſine exemplo & carmina, & D. Proſp. cantica litare? Forſan rationem indigitans D. Proſper. de Promiſſion. par. 1. cap. 38. inquit: *Vindex aqua ſacrata verbo, rubrata ſanguine, ligno crucis in myſterio virga percuſſa ſalutem ad Saluatorem venienti miniſtrauit.* Et quidem de tot paſſionis, crucíſque dominicæ figuris non miror, quod Moyſes magis impellatur in carmina; vt oſtendat, quàm conſonos mores, quantámque in modo viuendi trahat homo ex crucis myſteriis conD. Meth. cinnitatem. Quò ſpectans D. Method. hom. in ſanctam cruc. apud Gretherum tom. 2. fatur: *Homo expanſis manibus crucem repræſentat. Vnde eà ipſa figura, qua ab origine eum condiderat, ornaueráque, conformatum Dominus Deitate copulauit, vt organum deinceps eſſet Deo ſacrum, omnis diſſonantiæ, & inconcinnitatis expers. Neque enim homo, poſtquam ad Dei cultum informatus eſt, & veritatis incorruptum veluti cantum concinnauit, ac per illum Deitatis factus eſt capax, ligno vitæ fidium, neruorúmque inſtar applicitus ad diſſonantiam, & corruptionem poteſt redire.* Expende illa: *Ligno vitæ fidium, neruorúmque inſtar applicitus*, &c. quippe homo crucis ligno applicatus fit veluti fides; neruíque, quæ citharæ applicantur, ex quibus nil non numeroſum, & concinnum audias. Vt ex ligno, & fidibus inſtrumentum fit, quod diſſonantiam ableget, & conſonam, & concinnam melodiam pariat, ſic ex cruce, & homine non niſi numeroſa morum concinnitas halatur. Vnde Cant. 7. aiebat Cant. 7. ille: *Quid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum?* Sunamitidem vocat Synagogam, quæ poſt paſſionem, & crucem ad Chriſtum conuerſa. In hac ergo, in qua antea tot erant diſſonantiæ, poſt Chriſti crucem, nil in illa apparet niſi chorus, niſi perfecta morum concinnitas. Id, quod pulchrè põderat Guillielmus Abbas apud Guillel. Delrium ibi: *Ecce in dies ad te conuertitur Sunamitis. Multum antea à te auerſa, cùm ſuper ſe clamaret: Crucifige, crucifige. Ecce qui ſanguinem tuum tam impiè fuderunt, ipſum nunc piè lambunt. Quid ergo videbis in Sunamitide conuerſa, atque reuerſa, niſi choros caſtrorum? In Sunamitide auerſa tam grande piaculum, in Sunamitide vero conuerſa chori, & chori caſtrorum, chors armati in voce exultationis & confeſſionis. Suauis quidem, & nilominus terribilis virtutum concentus. In crucifixoribus tuis, qui tam in ſe pietate fidei euacuanerunt ſcandalum crucis, non inuenies in die vltionis reatum illum magnum, ſed concentum quemdam virtutum.* Quid pulchrius? Illi ipſi, qui diſſonas, & peruerſas dabant voces dicentes, *Crucifige*; modò fide percepta, & cruci, paſſionique Saluatoris fideliter applicati, nil ſciunt reſonare niſi ſuauem virtutum concentum, & concinnitatem. Neque in iis inuenies aliud, quam perfectam morum melodiam, etiamſi velis illos vltimi examinis lucernis ſcrutari.

§. XXXII.

Abſurdum, & turpe eſt, quod multus ſis in carminibus concinnandis, & nullus in concinnandis moribus.

PRo gratiis Deo exhibendis ſolebant antiqui Patres, altaria, & holocauſta facere; vt patet in Abele Gen. 3. 8. Gen. 3. in Noë Gen. 8. In Abrahamo, Iacobo, & aliis. At qui non holocauſta, ſed carmina Deo faceret primus ſanctorum omnium inuentus eſt Moyſes in præſenti. Dicit enim textus: *Tunc cecinit Moyſes*, &c. Cur & primi maluerunt holocauſta, quàm carmina Deo facere, & hic maluit carmina, quàm holocauſta? Sanè nunc in maris myſterio abolitio vitiorum omnium oſtendebatur, virtutúmque triumphus, & ouatio. Nunquam autem tempus aptius fuit condendis carminibus, quàm vbi vitiorum diſſonãtia abolita ad virtutum concentum currebatur. Turpiſſimum namque ſemper eſſet, quod ſtudium impenderetur concionandis carminibus cum in vitium eſſet diſtracta tota vita mortalium. Quò ſpectans Euſeb. Cæſarienſis in cat. Græca fatur: Euſeb. *Hoc primum cecinerunt canticum filij Iſraelis cum ſicco pede rubrum mare tranſiuiſſent, cúmque inſequentes Ægyptios vndis obrutos, & demerſos factos ſimul cum curribus, & equis ſpectaſſent.* Nihil Ægyptium, nihil ſordidum non demerſum, & abolitum videntes, tunc primum cecinere carmen. Abſurdum enim fuiſſet, dum diſſoni Ægyptiorum mores in ſe vigerent, in carminibus condendis, concinnandiſque occupari. Ex quo ſapienter Diuus Auguſt. epiſt. 39. monebat Licentium Aug. nobilem iuuenem muſis deditum: *Si verſus tuus momentis inordinatis peruerſus eſſet, ſi ſuis legibus non ſtaret, ſi menſuris imparibus aures auditoris offenderet; puderet te certè, nec differres, nec deſiſteres, donec ordinares, corrigeres, ſtatueres, æquares verſum tuum, diſcendo, & agendo artem metricam acerrimo ſtudio, & labore quolibet. Quod cùm inordinatus ipſe peruerteris, cum legibus Dei tui ipſe non ſtas, neque in agenda vita honeſtis tuorum votis, & huic ipſi eruditioni tua concinnis, abiiciendum poſt tergum putas, & negligendum, quaſi præ ſono linguæ tuæ ſit tibi & voce vilior, & incõpoſitis moribus quod offendis aures Dei, leuius ſit, quàm ſi incompoſitis ſyllabis tuis grãmatica ſuccenſeret authoritas.* Quid pulchrius? Sanè turpiſſimum eſt, quod multo ſtudio procures ne in carmine tuo, vel ſyllaba diſſonet, & poſt tergum mittas, negligáſque morum apertiſſimam diſſonantiam in vita tua. An minus timendus eſt ſyllabarum trutinator rigidus, quàm ſeuerus operum iudex? An maior gloria in bene ordi-

natis ſyllabis, quàm in conceptu virtutum? Quæ eſt noſtra deſidia, & ſtultitia? Sanè ille veram gloriam attingit, cuius concinnitas in carmine index eſt concinnitatis in vita. Hinc maximè extollit amicum Drepanius epiſt. ad Vulſinum, inquiens:

Annus excurrit reuolutis menſibus orbis
Quod tua vox noſtris auribus inſonuit.
Tam nitidis chartis, tam claris culta figuris
Vt ſpecimen cordis pagina pulchra daret.
Sic liquidas puteus profundit largiter vndas
Et rapidus rapido feruor ab igne ſalit.
Sic rutilus rutilum vomit & carbunculus ignem,
Puráque fert purus vina venuſta calix.
Sed mihi melliſluum rapuit ſors inuida carmen, &c.

Sic pulchris ſimilitudinibus extollit hominem, cuius in carminis concinnitate, & elegantia oſtendebatur, & perſonæ concinnitas, & vitæ claritas. Vt purus calix, qui pura vina oſtentat; vt rutilus carbunculus, qui radios rutilantes iaculat. De pueris Hebræis negantibus adorationem aureæ imagini; & propterea in fornacem

Daniel. 3 eiectis, ait Daniel cap. 3. *Laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deo in fornace, dicentes: Benedictus es, Domine Deus*, &c. Cùm ſic ſe componunt, vt Deo vero ſoli ſeruiant etiam mediis tormentis; tunc metricam ora-

Theod. tionem fundunt ipſi Deo. Vt dicat Theodoret. ibi: *Optimam ſymphoniam ſuam, & admirabilem cantum ei concepti, qui ſtatuæ adhibebatur, opponentes; ſimulque oſtendentes, quanto non adoraſſe præſtantius eſſet.* Erant Babyloniis ſymphoniæ, & cantus, quibus adiungebant adorationem imagini aureæ præſtitam. Quid diſſonantius? Quid turpius? Huic turpitudini ſeſe opponunt tres pueri & metricæ cantioni ſuæ, quam fundunt Deo, adhibent ſymphoniam ſuam optimam, nimirùm vitam immaculatam, quæ imagini adorationem neget. Et id præſtantiſſimum eſt, vt vitæ concinnitas reſpondeat cantici verſibus.

§. XXXIII.

Concors multorum laudatio in Deum efficacior, & præſtantior cunctis veteris legis holocauſtis.

ADhuc mirandum eſt, quod Moyſes poſt maris rubri tranſitum non holocauſtis arietum, vt Noë, ſed cantu & voce Deum honorauit. Quippe ait: *Tunc cecinit Moyſes, & filij Iſraël carmen hoc domino.* Et cur non magis obtulit arietes in holocauſta, quàm cecinit carmẽ? Ait textus: *Cecinit Moyſes, & filij Iſraël*; vbi autem concors eſt multorum in Deum laudatio, longè præſtantior eſt, & efficacior cunctis arietum holocau-

Cant. 7. ſtis. Hinc lætabundus ſponſus ait Cant. 7. *Quid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum?* Et quidem Sunamitis hæc nimirùm Synagoga antiquitùs habebat holocauſtorum, hoſtiarúmque ingentem multitudinem, qua ſingulis diebus Deum honorabat. Quorum omnium quaſi immemor ſponſus, dum illam ad ſe conuerſam videt, vnum hoc proponit in ea omnibus mirandum, nimirùm quod choris caſtrorum ſcateat. Et cur in illa non videantur, & agnorum millia, & turturum, & columbarum, & arietum, & vitulorum, & ſuffituum pretioſiſſimorum? Cur iis prætermiſſis chori magis proponantur mirandi. In choro eſt multorum concors laudatio, qua Dei magnalia celebrantur, quæ longè ſuperat vniuerſa animalium holocauſta. Pulchrè in præ-

Rup. ſenti Rupert. ait: *Quid videris aliud in Sunamite? Nunquid ſanguinem victimarum? Nunquid circumciſionis cauterium? Nihil omnino niſi laudes, niſi cantiones præliantium, prælia laudantium, quod ſuauiſſimum, quod verè eſt pulcherrimum. Igitur hoc ſolum in Euangelio videndum, ac prouidendum eſt ſecundum fidem Patrum, vt ſint chori caſtrorum, chori in vna fide dicendo idipſum.* Vbi chorus eſt conuenientium in diuina laude, non ibi requiras amplius victimas animalium. Nunquam non efficaciſſima eſt apud Deum multorum concordia in eius lau-

de. Dicebat namque Dominus Ionæ cap. 4. *Ego non parcam Niniue ciuitati mea magna, in qua habitant plures, quàm centum millia hominum?* Et templa, & ſacrificia multa erant quotidie in illa ciuitate, quæ minimè reſpexit Deus, ſed ſolum numerum hominum notauit; qui excederet centum myriades. Et quid quot eſſent tot homines ibi, vt inde Deus illis deberet veniam Iona 4.

præſtare? Ait D. Chryſoſt. hom. 3. de incomprehenſibili Dei natura: *Non ſine re amplum populi numerum proponit, ſed vt intelligas plurimum eam pollere orationem, quæ cum conſenſu agitur, & iugi concordia plurium hominum.* Vbi concors eſt plurium oratio, & adoratio, nil Chryſoſt.

ferè eſt, quod non impetretur ex Domino. Sic Danielis cap. 3. de pueris miſſis in fornacem ardentem ait: Daniel. 3

Tunc hi tres quaſi ex vno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deo in fornace, dicentes: Benedictus, &c.

Circa quæ ait D. Cyprian. de orat. Dom. *Loquebantur quaſi ex vno ore, & idcircò orantibus fuit impetrabilis, & efficax ſermo.* Sic efficacia comitatur plurimorum concordiam in Deo laudando, & in exhibenda oratione. Cyprian.

CAPVT XII.

Amara aqua, & Manna.

POſt Superatum mare Iſraëlitæ læti de triumpho reportato ex Ægyptiis, eorum muniti armis, & ſpoliis diuites, viam adhuc per deſertum Etham arripiunt. Ea erat, non quæ facilis ſe oſtendebat versùs Occaſum, ſed quam præmonſtrabat nubis columna. Inhoſpitalis planè regio propter aquarum penuriam; quæ vt gradientium augebat ſitim, acuebat & bilem, vt malè precarentur duci, à quo trahebantur in eas anguſtias. Cum tertia luce apparuit fons optatiſſimus, ſed qui, vt argentei fluctus ſplendore ad ſe pellicebat aſpicientes; amariſſimo guſtu offendebat potantes. Non defuit diuina munificentia anguſtiatis, cuius beneficio lignum oſtenſum eſt, quod naturali virtute poſſet malitiam curare aquarum, ſi credimus Caietano, & noſtro Cornelio; & addita Dei virtute temporis momento totum illud ſcaturiginis fel in nectara commutauit. Hæc criſis, hoc iudicium fuit Dei, per quæ monſtrauit, vt morbi depellerentur, & veniret hominibus ſalus. Non multum inde progreſſos vberior tenuit ſitus; Elim erat nomen loco, qui duodecim rigatus fontibus, & nemorum vmbras, & ſpontaneos fructus miniſtrat. Illic æſtiua hybernis mixta ſimul aſpicias, & gelidos latices currere, & dactylos in ſeptuaginta palmis niſi locis feruentioribus generari neſcios. Vtinam palmæ ibi plures extitiſſent, quarum fructibus peregrinantium commeatus creſceret, ne citius eſurirent. Iam enim trigeſima egreſſionis dies homines deduxerat in deſertum Sin, vbi annonæ aſportatæ penuria extremam pene deſperationem intulerat. Famis acerbitatem auget memoria ſaturitatis Ægyptiæ, & parum abfuit, quin prorſus deſperarent, poteſtate diuina poſſe in deſerto impleri menſas vacuatas Ægyptiorum cibis.

Largior Dei bonitas Iſraëlitarum fide, quas negabat dapes, ſoli ſterilitas fecit, vt cœlorũ vbertas miniſtret. Videres cadente ſole ingentem cadere intra caſtra coturnicum multitudinem, quæ famelicos exercitus impleat. Et quod mirere magis, oriente luce æthereæ maieſtatis dilabebatur imber, irrorans populo dapes, & copioſas & melliſluas eſcas effundens. Splendebant diuinis ferculis omnia vicina, quæ pigros deludebant, poſt Solis feruorem inuenientes nihil. impigris autem, & maturè colligentibus ante Solem, voluntati hominum Dei obſecuta natura, in quos amabant vſus, opimi pabuli gratiam deflectebat. Hoc fuit manna illud cantatiſſimum, quod colligebatur in diem, ne aſſeruatum vermes parturiret. In quo tanta erat religio, vt

Sabbatiſs

Sabbathis diebus nullam ſui copiam faceret; totos io cœleſtibus occluſus; adeò vt ſexta die accipie oda eſſet duplicata menſura, quæ duobus diebus ſufficeret. In vnum enim Sabbathum aſſeruari ſuſtinebat panis diuinus.

PARS VNICA.

Moralis circa textus literam.

AD hoius textus literam accedentibus non metuendus labor, quando tot diuinæ magnificentiæ exundant ſcaturigines, quæ & ſitibundos impleant, & famelicos cœleſti pane reficiant.

Exod. 15. Egreſſi ſunt in deſertum Sur: ambulaueruntque tribus diebus per ſolitudinem, & non inueniebant aquam. Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod eſſent amaræ, vnde & congruum loco nomen impoſuit, vocans illum Mara, id eſt, amaritudinem.

§. I.

In mundi abnegatione præſtantiſſima hominis fortitudo.

QVod in præſeoti vocatur deſertum Sur, in Num. cap. 33. vocatur deſertum Etham, quippe ait: *Transierunt per medium mare in ſolitudinem, & ambulantes tribus diebus per deſertum Etham caſtra metati ſunt in Mara.* Eſt ergo deſertum Sur idem, quod Etham, & meritò Etham, quod interpretatur fortitudo, egreſſos ab Ægypto excipit, magna enim hominis eſt fortitudo, quod ſe mundo eximat. *Hieron.* Ait D. Hier. epiſt. ad Fabiolam de manſionibus Iſraëlitarum: *Etham nobis ſonat fortitudo, atque perfectio, de qua, & Dauid canit. Tu dirupiſti fluuios Etham, id eſt fortes: Grandis eſt fortitudo Ægyptum dimittere, & in extrema ſolitudine commorari.* Ecce tibi filiorum Dei fortitudo, in quo maximè apparet, nimirùm in eo, quod quis Ægyptum dimittat, mundiales tenebras fugiat, & in remotiori loco à curis ſæculi libero manſionem faciat. Sunt eqoidem multi, qui rennant hanc manſionem ſolitudinis, magis amantes peregrinari in mundo, & longas vias arripere, vt ſanctitatum oſculentur limina. Sunt qui multa peragant virtutum opera, dum liceat mundanis bonis & peoitùs hærere, & incumbere. Iis non multa eſt fortitudo, ſed ioſirmitas, & cadendi periculum. Multi fuerunt Abel, & Cain in religione; vterque obtulit Deo munera. Sed Cain io muneribus concidit. *Gen 4.* Et air illi Dominus Geo. 4. iuxta cantatiſſimam apud Patres lectionem Septuag. *Si rectè offeras, & non rectè diuidas, peccaſti.* In quo ooo rectè diuiſit? Equidem in muneribus oblatis adhuc de mundo potiora retinebat ſibi. Iode cecidit, inde periculum æterni caſus iocurrit. Hoc amabat princeps fœmina. quæ vocata à Deo, & meruens mundiales principatus exuere, eligebat militare Chriſto, dum eius paſſionis loca inuiſeret. Sed repentè mutato conſilio dimittens mundum, monaſticam diſciplinam fuit ſecuta. Huic ſcribens *Hildeb.* Hildebertus Cœnoman. epiſt. 63. inquit: *Et quidem ego cred di alia via filiam Abrahæ de Ægypto egreſſuram: ſed filia Abrahæ compendioſiorem viam elegit. Credidi enim te deſiderio deſiderare ſepulcrum Saluatoris inuiſere, & noſtra redemptionis officinas obſequio venerari chriſtiano. Sciebã, quod in eo rectè offerres, ſed ne rectè diuideres, dubitabam. Tu autem & rectè obtuliſti: quia pro Chriſto omnia reliquiſti: rectè etiam diuiſiſti, quia Chriſtum ſepultum, quam Chriſti ſepulcrum ſequi maluiſti. Porro ſalutis hæc, & plena conſilij diuiſio, vt enim efficiamur diſcipuli Chriſti, baiulare monemur ipſius crucem, non quærere ſepulturam.* Nil dici potuit pulchrius, vt oſtenderetur, qoam omnem peregrinationem ſuperet manſio in ſolitudine, in religioſa diſciplina, in qua muodialia omnia perfectè abiiciuntur. Sanè magnum eſt, quod quis ſepulcrũ Chriſti inuiſat, ſed longè maius, ac præſtantius, quod relicto ſæculo inſtar Ieſu ſepulti intra religioois ſepta ſe contineat. Io multis virtutum operibus bona eſt oblatio, ſed ſi adhuc mundialibus bonis inhias, fortè nõ eſt bona diuiſio: ſaltem eſt ad cadendum infirmitas. Huc tendit perfectio, & fortitudo eius, qui amat fieri Chriſti diſcipulus, nimirùm vt magis abnegatiooem mundi inſtar crucis ſuſtioeat, quàm curtat adorare loca ſepulturæ. Cùm huc peruenio, me rapit memoria primorum patrum Societatis Ieſu. Ij vno cum Ignatio animo decernunt Pariſiis peregrinationem Ieroſolymitanam, vt redemptionis officinas obſequio venerarentur Chriſtiano. Iam omnes peruenerant Venetiam, ſed integro anno ibi manentibus, & expeditionem expectantibus, nunquam licuit per tempora, per maria, per Turcas, per innomera alia impedimenta ſeſe committere peregrinationi tantæ. Quid agis, ô Deus, cur cupientibus tuæ paſſionis loca venerari tot obices ponis, imò penitùs intercludis aditus? Cur non magis viam paras ad te feſtinãtibus? Maius quid ab illis cupiebat Deus, vt nimirùm deſperati à Ieroſolymitana peregrinatione, ad maiora coouerſi, mundialia omnia reliquerent, & ſub religionis votis Deo ſe traderent. Vt magis Chriſtum ſepultum, quàm eius ſepulcrum ſequi mallent. Vt crucem magis baiularent, mundum abnegantes, quàm ſepulturam eius tractarent. Quod ſi diſcipulis Chriſti nec vacat quærere officinas redemptionis humanæ, quomodo vacabit adhuc quærere has reſculas muodiales? Si vetaris ire ad ſepulcrum, vt magis in ſolitudine vaces mundo abnegando; quomodo permitteris ire, vt ambias honores mundi, & eius vanitates? Hoc equidem peruerſiſſimum eſſet, & dæmoniacum io religioſo Dei famulo. Matth. 4. Diabolus duxit *Matt. 4.* Ieſum in mootem excelſum, & oſtendit ei omnia regna mondi, quibus oſtenſis, & propoſitis ob oculos Saluatoris, ait: *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraneris me.* Quid magis peruerſum, & diabolicum? Ait pulchrè Sedulius lib. 2. Paſchali. *Sedul.*

Quantum peruerſus, tantum peruerſa locutus,
Scilicet, vt fragilis regni affectaret honores,
Qui populis æterna parat.

Equidem hoc vnum ſoppar eſt diabolicæ peruerſitati, quod qui & ſibi, & populis æterna parat, in eáque eſt menſiooe, vbi vni deſeruitur æternitati, adhuc fragilis regni affectet honores, & micas procuret indagare. Conueniant huc religioſi viri, quorum eſt & ſibi, & populis parare æternitatem, & noſcant, quàm peruerſum, quàm diabolicum ſit, vt ij fragilis regni affectent honores, & lucris inhient tempotalibus.

§. II.

Qui à creaturis venit fauor, quàm cito mutatur.

QVæ aquæ in mari rubro ſic propitiæ, ſic fauorabiles fuerunt Iſraëlitis, vt illis vitam ſeruarent, & offerrent incolumitatem, paruo temporis tractu non niſi amaritudines, & mortem eiſdem propinabant. Dicit textus: *Ambulauerunt tribus diebus per ſolitudinem, & non inueniebant aquam. Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod eſſent amara.* Vix à mari rubro diſcedunt, & in anguſtias coniiciuntur, & propter penuriam, & propter amarorem aquarum. Et cur primum malum, quod experiuntur poſt tranſitum maris rubri fuit in natura aquarum? Cur voluit Deus vt primas ſentirent ſibi malas aquas poſt mare ſuperatum? Vt oſtenderetur, quàm citò mutatur fauor, qui in creaturarum naturis fundatur, quæ enim aquæ in mari propitiæ fuerunt, ſtatim in doloris, & occaſionem anxietatis apparuerunt mutatæ. Heu miſerum! cuius fortuna conſiſtat io affectibus, & fauoribus creaturarũ, quam

Digitized by Google

quàm primum enim in exitium vadet. Cantatiſſimus ille Macron fuit, qui Caium euexit ad imperium Romanum tam ſua ipſius in Caium indole, quam vxoris ſolicitudine, quæ ſecreto vehementer amabatur à Caio. Viderunt ergo & Macron, & vxor ſuum Caium in regno, eiúſque fauoribus maximè efferebantur, ſed quantum durauit Imperatoris deuinctiſſimi fauor! Ait

Philo. Philo in legat. ad Caium: *Certè Macre, qui ſedulo ambitione magna, parique conatu dedit operam, primum vt ſeruaret Caium, deinde vt imperium ſoli adſtrueret, talem mercedem retulit. Fertur enim miſer coactus ſeipſum interficere, vxor queque habuiſſe eundem exitum, quamuis putaretur à Cæſare conſtuprata. Sed negant in amore firmum præſidiũ.* Expende hoc & certiſſimè, & ſapiẽtiſſimè pronuntiatum, nimirùm: *Negant in amore firmum præſidiũ;* quippè ſtultus eſt, qui aliquid firmum ſperat in amore, & fauore creaturarum. Balaam deſperans ſe poſſe no-

Num. 24 cere Iſraëlitis dixit ad Regem Balaacum Num. 24. *Pergens ad populum meum dabo tibi conſilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore.* Et licèt in præſenti non exprimat nefarius homo conſilium ſuũ, tamen illud notiſſimum fuit ex Regis facto, nimirùm quod præmitteret pulchras puellas, quæ animos Iſraëlitarum expugnarent, eorúmque tenerent voluntates,

Ioſeph 4. & gratiam. Sed præſtat totum hoc referre Ioſephi verbis aientis lib. 4. antiquit. cap. 7. *Quapropter, ait Balaam, ſi breuem victoriam de illis conſequi quæritis, hoc conſilio voti, compotes efficiam. Filiarum formoſiſſimas, quæ pulchritudine ſua mẽtes eorum expugnare poſſint, cultas, ac ornatas mittite.* Itáque præmittendæ erant pulchræ puellæ, quæ voluntates Hebræorum caperent, & gratiam raperent, dúmque ſic captos haberent, de illis victoriam reportarent. At expende, quam hoc aſtu illis victoriam repromittat, nimirùm ait: *Si vultis breuem victoriam conſequi.* Non auſus eſt nequam homo diuturnam, longámque victoriam permittere, ſed breuem, ſed horariam. Et cur ſolam breuem, & horariam proponit? Conſiſtebat hæc in eo, quod fauor, & gratia, & voluntas Iſraëlitarum à puellis caperetur, quod autem in creaturarum gratia, & fauore, & affectu fundatur, nec mendaciſſimus homo potuit aſſerere non eſſe breue, & horarium. Inde enim aliquid non creatum, ſed diuinum certius creditur, quod ſciatur in beneficentia, & fauore durare. Hinc Ieſu poſt reſurrectionem ſuam oſtendens diſcipulis ſuam diuinitatem: *Inſufflauit, & dixit eis: Accipite Spiritũ ſanctum.* Et quid habet hæc inſufflatio cum oſtenſione diuinitatis? Vbi enim in principio Deus hominem creans Gen. 2. *Inſpirauit in eum ſpiraculum vitæ;* nullo clariùs oſtenderetur Ieſus Deus idem, quàm ſi poſt tot caſus, poſt tot diſcrimina rerum adhuc homines ab illo, eodem

Cyr. Ale modo in vitam afflabantur. Ait D. Cyr. Alex. lib. 12. in Ioann. cap. 56. *Deus pater per proprium verbum de limo terræ hominem formauit, anima decorauit, & ſui ſpiritus participatione muniuit, inſufflauit enim in faciem eius ſpiraculum vitæ, vt ergo Ieſum ipſum eſſe dicamus, qui ab initio naturam noſtram creauit, & Spiritu ſancto ſignauit, rurſus in ipſo initio renouationis naturæ ſufflatione ſpiritũ diſcipulis largitur.* Et quomodo non credatur ille Deus hominis creator eſſe, in quo tandiu eadem fauoris, & gratiæ aſpiratio in homines perſeuerabat? Proh quam nunquam poſt primam aſpiraret homines aura fauorabilis, ſi ea in creaturis, non in Deo fuiſſet fundata? Vidi Exod. 3. rubum ſpinoſum, à quo fauor in miſeros

Exod. 3. captiuos promittebatur. Ait enim: *Apparuitque Dominus in flamma ignis de medio rubi,* &c. Sed & poſt multa ſæcula cum generis humani redemptio à diabolica captiuitate agebatur, iterum ſpinoſa planta aſſumitur à ſeruatore generis humani. Sic Matth. 27. *Plectentes*

Matt. 27 *coronam de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius.* Ecce tibi captiuorum redemptio ſemper à ſpinoſa planta tractatur. Et vnde ſpina non ſemel, ſed & iterum poſt tot ſæcula adeſt Redemptori hominum. Non equidem id ſpina ex ſe habuit, vt tandiu in hominum bono duraret; ſed ex Deo, cuius ſolius potentiæ erat, quod ſalus generis humani agebatur. Ait Clem. Alex. lib. 2. *Clo. Ale.*

Pædag. cap. 8. *cum Dominus vniuerſorum cœpit per verbum legem ferre, & Moyſi ſuam omnipotentiam voluit manifeſtare, diuina illi viſio oſtenditur formata lucis in rubo ardenti: ſpinoſa autem planta eſt rubus. Hinc illuc vbi deſcenderat abiens, veteris deſcenſus principium inſtaurans, ac de integro veluti caput redigens, vt quod primum per rubum viſum fuerat verbum, per ſpinam rurſus aſſumptam oſtenderet omnia eſſe vnius potentiæ, cùm ſit vnus patris Filius.* Vbi antiquitiùs rubus interfuit Iſraëlitarum liberationi, & iterum ſpinoſa planta in fine ſuper Redemptoris noſtri caput viſebatur; clariùs oſtendebatur vnius ſemper diuinæ potentiæ fuiſſe opus, quod redemptio hominis per ſpinas conſtaret.

Vnde ſapienter Pſal. 36. dicit: *Salus autem iuſtorum à Domino.* Siue ex Græco: *Salus autem iuſtorum apud Dominum.* Circa quæ ait Orig. hom. 1. in Pſal. *Non dixit, in cœlo ſalus iuſtorum, & hoc etiam prætermiſit; non apud aliquam creaturam, quia nihil immobile, vel immutabile: ſed apud Dominum ſalus eſt iuſtorum, qui ſemper manat, ſemper idem eſt.* Sic ibi. *Pſal. 36.* *Orig.*

§. III.

Id ſolet homini promptius eſſe, quod magis conuenit cum eius affectibus prauis.

POſt mare rubrum ſuperatum nil illis ſitientibus prius ad manus venit, quàm amariſſima aqua. Dicit námque textus: *Non inueniebant aquam. Et venerunt in Marath, nec poterant bibere aquas de Marath, eo quod eſſent amaræ.* Ab Angelo per columnam ducti illo trahebantur, vbi amariſſimæ, & prorsùs reiiciendæ erant aquæ. Cùm primum enim ad os applicabant aquas, earum amarorem non ferentes, illas repellebant. Sed cur Angelicus ductor eos per illam viam ducebat, in qua nihil prius inuenirent, quàm amaras aquas, vel à ſitientibus reiiciendas? Sanè hæc eſt conditio miſerorum hominum, quod nihil illis prius occurrat, quàm id, quod eorum magis conuenit prauitati. Vt enim ij amaritudine pleni reiiciendi erant, ſic illis in primis obueniunt amaræ, & reiiciendæ aquæ. Sic ſuprà Exod. 12. dum paſchalis menſa illis paratur, dicit: *Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus.* *Exod. 12.*

Chaldæus ponit: *Cum amaris herbis.* Ex Hebræo alij: *Cum amaritudinibus.* Sed cur profecturis vbi ex improuiſo cœna feſtinata paratur, amariſſimæ herbæ dantur? Ait D. Zeno lib. 3. ſerm. 44. *Viles agnos cum amaritudine homines amari manducant.* Obueniũt equidem hominibus promptiùs ea, quæ eorum correſpondeant affectibus iniquis. Cùm hominum Saluator Ieſus cruci eſſet ſuffixus, vehementiſſimámque ſitim oſtenderet, ait Matth. c. 27. *Et continuò currens vnus ex eis acceptam ſpongiam impleuit aceto, & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.* Quid crudelius? Cur homo non magis miſereris ſitientis moribundi? Cur magis tibi fuit acetũ promptum, quàm aqua vt Dominum maieſtatis reficeres? Reſpondebat acetum Iudaicæ malitiæ; Ideò promptius illis, quàm alius liquor tali in diſcrimine occurrit. Pulchrè aiebat Sedulius lib. 5. Paſch. cap. 18. *Vnus de plebe ſæuiſſima ſpongiam calamo nexuit, & acetum eius ori porrexit. O quam Iudæorum menti nequiſſima liquor fuit ille conueniens! Sicut vina ſuauia cum fuerint in acetum triſte conuerſa cunctis à menſarum poculis repulſa iactantur. Ita gens iſta feralis, & impia, quæ priſcis temporibus Deo placuerat, nunc odibilis, ac nimis eſt execranda.* *Matt. 27* *Sedul.*

Congruebat acetum Iudæorum malitiæ, ideò ſitienti Saluatori nil prius inuenit, quod offerret, quàm id, quod ſibi Iudæa ſciebat conueniens.

Exod. 15. Et murmurauit populus contra Moyſem, dicens: Quid bibemus? At ille clamauit ad Dominum, qui oſtendit ei lignum. Quod cum miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt. Ibi conſtituit ei præcepta, atque iudicia, & ibi tentauit eum dicens. Si audieris vocem Domini, &c.

§. IV.

Vbi Chriſti paſſionis medicamentum apponitur, nec veſtigium linquitur priſtinæ infirmitatis.

LIgnum immiſſum aquis eas in dulcedinem conuertit; ait enim: *Quod cum miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt.* Expende in quod aquæ amaræ conuertantur nimirùm, *in dulcedinem*: communius dici poſſent aquæ amaræ conuerſæ fuiſſe in dulces, cur ergo non in dulces, ſed in dulcedinem cōuerſæ notātur? Maluit oſtendere textus perfectùm ſic fuiſſe iſtam conuerſionem aquarum, vt nec ſubiectum amaroris priſtini, nec veſtigium remaneret, ſed apparerent ipſiſſima dulcedo factæ. *Philo.* Ait Philo in præſenti: *Oſtendit lignum, quod ſublatum iuſſit in fontes immitti. Quod vbi factum eſt, fontes dulcedinem acceperunt, vt eſſent potabiles, ac ſi nunquam antea amari quicquam habuiſſent, adeò nullum relictum fuerat veſtigium vitij priſtini.* Quanta medicamenti efficacia? Meritò ibi ſancti omnes agnoſcunt ſalutem à Chriſti cruce mundo inuectam: ex quo enim Chriſti lignum in terris apparuit, ſic natura humana ſanata eſt, vt in multis quaſi nunquam eſſet infirma, & ſauciata appareat. *Pſal. 106.* Id, quod alio etiam exemplo celebrabat Pſal. 106. *Eduxit eos de tenebris, & vmbra mortis: vincula eorum diſrupit. Confiteantur Domino miſericordiæ eius: & mirabilia eius filiis hominum. Quia contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit.* Expende illa, nimirùm: *Diſrupit vincula, contriuit portas, confregit vectes*, non enim opus erat tanta confractione vinculorum vt captiui educeremur. Poſſet ſine confractione, & vincula, & vectes, & portas aperire, & ſic nullus eſſet, qui conſtrictus remaneret, ſed omnes libertatem accepiſſemus. Cur non aperire maluit, ſed prorſus conterere, & vincula, & portas, & vectes? Erat aliquando Ioſephus Iudæus, & vinctus, & catenatus apud Romanos, quem Veſpeſianus Imperator iuſſit vinculis omnibus abſolui. Afferebantur claues, vt vinculorum vectes aperirentur. Tunc Titus iuſſit claues remoueri, adhiberi ſecurim, qua vincula cōfringerentur. Qua ratione curabat bonus Princeps nō ſolum hominem vinculis liberare, ſed ita liberare, vt nec veſtigiū priſtinæ ſeruitutis manere poſſet. *Egeſipp.* Ait Egeſipp. lib. 4. de Excid. Ieroſol. c. 28. *Illic Ioſephus ſolus præceptis vinculis iuſſa Imperatoris, adiunt Titus, vt frangerentur potius, quam ſoluerentur catenæ. Quod ſi frangerentur, ita eſſet, quaſi non fuiſſet ligatus.* Fractione itaque catenarum non ſolum libertas oſtēditur, ſed & ſeruitutis priſtinæ memoria abraditur, & ſic manet liber, quaſi nunquam fuerit aliter habitus. Bene ergo Saluator noſter abrupit vincula, non ſoluit, contriuit vectes, portáſque non aperuit, vt intelligatur ſic noſtra ſeruitus abraſa, quaſi nulla fuerit antea. Et quidem nullum veſtigium manſit in nobis ſeruitutis priſtinæ, vbi acceſſimus ad Chriſtum. Sic 3. Reg. 10. *3. Reg. 10* dicitur: *Sed & Regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini venit tentare eum*, &c. Intelligitur ſub huius reginæ typo Eccleſia gentium. Sed quando gentium Eccleſia erat non regina, ſed ancilla Satanæ, quomodo vocatur modò regina? Eo ipſo quod acceſſit ad Chriſtum, & Chriſtus acceſſit ad illam, ſic exuit priſtinam ſeruitutem, vt nihil non regium in illa rutilet. *Rupert.* Ait Rup. lib. 4. in lib. Reg. *Aptum eſt, vt veniret ad Regem iſtum regina Saba, id eſt, diues, & inſignis de gentibus Eccleſia, non quia prius regina erat, quippè quæ Dæmonum potius erat ancilla, ſed quia veniendo ad Chriſtum regina facta eſt, credendo in Chriſtum regio diademate coronata eſt, ornata bonorum operum veſtibus auratis, cunctarúmque virtutum lapidibus pretioſis, quemadmodum de illa in Pſalmo Spiritus ſanctus dicit: Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato*, &c. Sic vbi iuncta eſt Chriſto, à lateréque eius lancea aperto ſtetit, omnem ſeruitutis memoriam abiecit, & ſic apparuit, quaſi nunquam ancilla fuiſſet, ſed à ipſo ortu regium ſplendorem ſeruauiſſet.

§. V.

Paſſio Chriſti feſtinatiſſimum remedium ſalutis.

VT primum immiſſum eſt lignum in aquas, ipſæ in dulcedinem verſæ ſunt; ſic enim dicit: *Quod cum immiſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt.* Tam properè dulces factæ ſunt aquæ immiſſo ligno, vt meritò neget Abbulenſis poſſe hanc conuerſionem naturali virtuti attribui. Quippè ait q. 8. in fine: *Hoc repentè factum eſt, ſcilicet, immediatè vt lignum fuit miſſum, ſed naturali actioni conueniens non eſt repentè fieri.* Quādo ergo ex vi naturæ non habuit lignum, vt tam properè aquis ſanitatem tribueret? vnde id valuit efficere? Vnde lignum habuit, quod tam citò amaritudinem in dulcedinem commutaret? Ait Theodor. in cat. Græca: *Theod.* *Hoc factum noſtram ſalutem prædicit. Nam, & ſaluberrimo ligno crucis amaram gentium pelagus dulcedinem cum triſtitia commutauit.* Ex eò, quod ſumebatur lignum illud ad oſtendendam hominum ſalutem ligno crucis cauſandam, in eam virtutem diuinitùs afferebatur, quâ feſtinatiſſimè amarorem aquæ in dulcedinem cōmutaret. Hoc enim crucis, paſſioniſque dominicæ propriiſſimum eſt, quod feſtinatiſſimè fauet. Cùm primum Ieſus paſſurus limen profani iudicis ingreſſus eſt, ſtatim ante omnia quæſtio cœpit agitari, vter liber euaderet Ieſus, an latro inſignis nomine Barrabbas. Ait namque Matth. c. 27. *Matt. 27* *Congregatis autem illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barrabbam an Ieſum, qui dicitur Chriſtus?* Hæc erat quæſtio apud Iudicem in primo Ieſu paſſuri ingreſſu, nec diu hæſit anceps, nam ſolicitata turba à Principibus petiit Barrabbæ ſalutem, & illis petentibus Barrabbas ſoluebatur. Et cur Deus cùm filius innocentiſſimus ſuus morti tradendus adſtat, ſic factū eſt, vt pernicioſus latro in vitam petatur? Cur non magis, & cum Ieſu manet in vinculis latro? Debebatur iam hoc paſſuro Domino ne perditorum hominum detineretur ſalus; ſed cùm primum Ieſus prætorium iudicis iniit, ſtatim homo liberatus appareat. Quò ſpectans D. Athan. orat. in Paraſceue apud Gretherum *D. Atha.* to. 2. fatur: *O res miras, præterque omnem opinionem! Subit mortis ſententiam Chriſtus; & ſtatim Barrabas abſoluitur. In ipſo protinus initio condemnationis crux liberationem largitur: Non enim mihi in Iudæorum crudelitatem reſpice, nec quod benefactorem ſuum condemnarunt, maiorem homicidæ rationem habentes: ſed id potius intuere, quod condemnationis ingreſſus liberationis condemnatorū quidam ingreſſus fuit.* Non moras facit Chriſtus patiens in ſaluandis hominibus, vbi paſſionis limina attigit, ſtatim ſine mora peccator accipit & ſolutionem vinculorum, & ſalutē. In ipſo initio crux libertatiunē largitur. Vix crucem aſcēderat Dominus Luc. 23. & ait latroni: *Luc. 23.* *Hodie mecum eris in paradiſo.* Quid feſtinatius? In cruce appaaret, & iam donat paradiſum. Ait Chryſ. hom. de diuite: *Et crux, & ſtatim paradiſus.* Non dilationem nouit Chriſti crux, ſed ſtatim largitur liberationem. Mirabar Magdalenam paulò ante peccatricem tam citò ad eam perueniſſe puritatem, vt auderet Saluatoris caput vnguētis pretioſis rigare Matt. 26. *Matt. 26* *Habens alabaſtrum vnguēti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius.* Quæ præ mole peccatorum vix antea ad pedes iacebat, iam audet in Saluatoris caput. Vnde tā citò ad tātam puritatem cōualuit? Ait ipſe Dominus: *Mittēs hoc vnguentum in corpus meum ad ſepeliēdum me fecit.* Erat iā præ oculis Chriſti

paſſio, iam in corde Iudæ eius venditio tractabatur, ante hæc omnia non miror, quod vel inſtantaneam acciperet mulier ſanctitatem. Chryſoſt. Ait Chryſoſt. hom. de Iudæ Prodit. *Ante proditionis tempus, ante traditionis horam, acceſſit meretrix vas alabaſtri manibus portans, & vnguentum domini ſupra caput effudit. Mirandam correctionem oſtendit. Paulò ante meretrix ſubito pudica proceſſit.* Acceſſit ante inſtantem paſſionem, quando iam coram erat totum proditionis negotium, & quo accepit, quod ſubito ſancta, & pudica fieret. Sic feſtinati nouit Chriſti paſſio ſuos ſalutis theſauros oſtendere. Huc trahe dict. 1, tom. in Euang. lib. 4. c. 4. §. 25.

§. VI.

Vnus Deus nouit ingratis hominibus bona tribuere.

ERat Moyſi virga, qua multa ſigna patrarat, & aquas maris diuiſerat; vbi autē aquarum amaritudo tollenda erat, non committitur id negotium virgæ Moyſis, ſed aliunde oſtenſum à Deo lignum præfertur. Accipe rem totam: *Murmurauit populus contra Moyſem, dicens: Quid bibemus? Qui clamauit ad Dominum, qui oſtendit ei lignum*, &c. Et cur non magis virgæ Moyſis committitur munus iſtud? Quando Moyſes virgam habebat ligneam, qua tanta patrabat, cur neceſſum fuit, vt aliud lignum oſtenderetur à Deo, quod aquas verteret in dulcedinem? Rationem inuenies, dum ponderes illa verba, nimirùm: *Murmurauit populus*, &c. Quibus iuxta Caietanum peruerſiſſimæ nationis ingratitudo oſtenditur, toties diuinam beneficentiam expertæ, & toties diuinam beneficentiam obliuiſcentis. Vbi autem tam ingratæ nationi parabatur refrigerium; non Moyſi, nō virgę eius committitur res, ſed Deus per ſe prouidet, & oſtendit lignum, quo aquæ curentur, ſolius enim Dei eſt ingratis hominibus beneficia impendere. De Iſaaci Gen. 33. conceptione agens Gen. 33. ait: *Viſitauit dominus Saram, ſicut promiſerat, & impleuit, quæ locutus eſt, concepitque*, &c. Ecce tibi quàm attentus, & immediatus oſtenditur Deus fuiſſe in hoc Iſaaci conceptu. Sanè & Abrahamo natus fuerat alius filius, nempe Iſraël, cuius conceptus relictus fuerat ordini naturæ, & cauſis ſecundis, nec de aliqua peculiari Dei aſſiſtentia mentio fit. Cur in præſenti Iſaaci cōceptum maluit ſibi Deus totum attribuere? Figurabatur in Iſaaco Dei Filius & datus, & natus hominibus ingratiſſimis, vbi autem beneficium dandū ingratis exprimitur, non permittendum erat naturę, ſed immediatè tractandum erat per potentiam diuinam. Eucher. Ait Eucherius lib. 2. in Gen. cap. 21. *Iſmael, & Iſaac vterque quidem de ſemine Abraha, ſed illum genuit conſuetudo naturæ? hunc verò dedit promiſſio ſignificans gratiam. Ibi humanus vſus oſtenditur, hic diuinum beneficium commendatur. Sed vbi ſignificandum fuerat Dei donum, quod ingratis hominibus gratis gratia largitur, ſic oportuit filium dari, quemadmodum naturæ non debebatur excurſus.* Nullum ſperent beneficium ingrati per conſuetos calles naturæ; ſolus eſt Deus, qui per ſe ipſum norit agere, & tractare ingratorum ſalutem. Vbi peculiaris, & extraordinaria Dei prouidentia, & virtus per ſe non aſſiſtit, vix fieri poterit, vt ingratus viuat. Et quis non Deus ingratos ſuſtineat, illiſque largiatur beneficia. Dei Filio Dei 1. Cor. 11 ait Paul. 1. ad Cor. 11. *Accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit*, &c. Itaque inter frangendum panem gratias agebat. Et cur inter frangendum gratias egit? Ait Theoph. Theophyl. in cap. 26. Matth. *Gratias quoque agit fracturus panem, vt oſtendat ſe cum gratitudine fractionem ſui corporis, hoc eſt occiſionem ſuſcipere.* Quid diuinius? Gratias refert iis, qui ingratiſſimi illi mortem parabant. Non equidem hoc natura, ſed Deus faceret.

§. VII.

In cultu dominicæ crucis minori diligentia, & diſpendio ſalutem obtinemus.

DE ſolo immiſſo ligno in aquas amaras tota illarum amaritudo expuncta eſt, & verſæ ſunt in dulcedinem. Sic enim dicit: *Quod cum immiſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt.* Charius Eliſæus amaritudinem fugauit aquarum, qui vbi peſſimas aquas, & ſteriles nouit apud Iericho, ait 4. Reg. 2. *Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud ſal. Quod cum attuliſſent, egreſſus ad fontem aquarum miſit in illum ſal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas has, & non erit vltra in eis mors, neque ſterilitas. Sanatæ ſunt ergo aquæ*, &c. 4. Reg. 2. Compone modò vtraſque has ſanationes aquarum inter ſe. Vtrobique ſanantur aquæ, & ſub Moyſe, & ſub Eliſæo; at ſub Moyſe ſine vllis verbis, ſine vlla benedictione, ſine vlla diligentia, hoc ſolum, quod lignum immittitur aquis, ibi integrū manet, & aquæ ſanantur, & populi refrigerium capiunt. At ſub Eliſæo plura ſiunt, nec populus capit aquas ſanas, antequam vas nouū apponat, inſuper & ſal addat; rurſus Eliſæus loquitur, & mittit ſal in aquas, in quas ſal diſpergitur, & ſic aquæ ſanantur. Et cur cùm ſub Eliſæo poſt tanta, & poſt diſpendiū ſalis curantur aquæ; ſub Moyſe nihil aliud fit, præterquam quod lignū mittitur in aquas? Cur ibi niſi tot præmiſſis, & diſpendio ſalis, non indulcantur aquæ, in præſenti autem, abſque vllo diſpendio, de ſolo ligni tactu habent populi aquas ſalutares? Equidem in ligni tactu oſtendebatur dominicæ paſſionis, & crucis virtus, & efficacia, vt concors eſt ſententia Patrum, in paſſionis autem, & crucis cultu facilius, & pene abſque vllo diſpendio pretij obtinentur ſalutes, & gratiæ. Habes clariſſimum rei exemplum Luc. cap. 23. vbi crucifixus latro, vbi vidit Ieſum etiam crucifixum vnum verbum facit, aiens: *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Hoc ſolum dixit latro, & ſtatim Dominus. *Hodie mecum eris in paradiſo.* Ecce tibi vno verbulo latro comparat æternam fœlicitatem, quam alij longis orationibus, & ieiunijs, & virtutibus multis ægrè, & difficulter poſſunt cōparare. Et cur latro tam vili pretio comparat, quæ alij emunt charè? Accipe D. Chryſoſt. pulcherrimè in rem præſentem Chryſoſt. facientem hom. de cruce, & latrone: *Introiuit latro de cruce mercatus ſalutem. Iſte latro de ligno mercatur ſalutem, furatur cæleſte imperium* Quid pulchrius. Expende illud: *De cruce mercatur.* Sunt equidem in mundiali foro artifices rerum venalium, à quibus alij mercatores emunt, & ab iſtis alij, quo fit, vt qui emit à ſecundis, aut tertiis mercatoribus chariori pretio ſibi neceſſaria comparet, quàm ſi illa à primis artificibus compararet. Vnde, qui velit non charo pretio, ſed vili rem mercari, non ad alios mercatores, ſed ad primos artifices vadit, à quibus ſæpe adeò vili pretio rem obtinet, vt illam ſurripuiſſe videatur. Sic in re ſpirituali crux, & paſſio dominica ſunt primi artifices omnium gratiarū, quidquid & Angeli, & ſancti, & omnia alia virtutum media habent, inde habent. Quare ſi ad alia media refugis pro obtinenda gratia, iam refugis ad ſecundos emptores, ne mireris, quòd charius rē habeas. Fœlix latro non ad alios, ſed ad primos artifices, nimirùm ad crucem confugit, & de cruce adeò paruo pretio ſalutem mercatus eſt, vt illam ſurripuiſſe videatur. Vt dicat Chryſoſt. *Iſte latro de cruce mercatur ſalutem, furatur cæleſte imperium.* Chryſoſt. Fœlix, qui de paſſione, de cruce Domini, hoc eſt, in horum cultu, & ſequela ſalutem ſibi comparat, fallar, niſi paruis illam habeat. Si de abſtinentia, ſi de pſalmodia, ſi de ſimilibus alijs ſalutem comparare volueris, ſanè multis ieiunijs, multis macerationum exercitijs eges; at de vnius paſſionis dominicæ cultu plura hauris. Dicitur namque in Roſeto Spiritualium exercitiorum tit. 22. cap. 1. ex Alberto Magno, quod ſimplex paſſionis meditatio plura bona abundat, quàm ieiunia, pſalmodiæ, & corporales

alſæ

Digitized by Google

… macerationes per integrum annum peractæ. Quo crediderim reſpexiſſe Iſaiam ſancte cap. 12. *Haurietis aquas cum gaudio de fontibus Saluatoris.* Proponit enim nobis Chriſti vulnera, & paſſiones quaſi quoſdam patentiſſimos fontes, vt ab illius vulneribus, ſic ſalutem habeamus, vt aqua haberi ſolet à patenti fonte. Quid … aqua? Qui liquor ſtat minori? De vulneribus ergo Ieſu …, & religioſa deuotione, non multis laboribus, ſed vel ſimplici meditatione ſalutem acquirimus. Vnde dicebat Pſal. 37. *Miſer factus ſum, & curuatus ſum vſque in finem.* Alij legunt: *Miſerias afflictus … curuatus ſum vſque in finem.* Sane multas miſerias, & afflictiones, & dolores, & ſudores pro ſalute emenda ſuſtinebat, vſq; dum veniret in finem. Et qui flos iuuentus eſt, in quem perueniens non multis eget afflictionibus, & doloribus, vt io ſalutem eat? Is finis Chriſtus eſt mortuus, & paſſus pro nobis, de cuius mortis affectuoſa, & iugi meditatione habeant homines, quod ſicut aquam bibant ſalutem, etiam ſine multo impendio corporalium afflictionum. Ait D. Amb. ibi: *Curuatus ſum vſque in finem. Vſque in quem finem? Vſque ad Chriſtum, qui finis legis eſt, qui ſe paſſus eſt verberari, paſſus eſt corpus ſuum mortuum vulnerari. Denique non habet mortis de vulnere eius, ſed fons vitæ ſcaturiuit æternæ, vt Scriptura nos docet, dicens: Et ſaliet aqua cum delectatione de fontibus Saluatoris. Exiliunt ergo de vulnere aquæ … nos liberemus.* O quanto compendio ſalutem obtinet, qui dominicæ paſſionis cultui operam impendit! Fallar, niſi de Chriſti vulneribus ſalutem, vt aquam merat.

§. VIII.

Poſt crucem dominicam vel mortis amaritudo fugatur.

IMmittitur lignum in fluctus amaros, & aquæ *in dulcedinem verſæ ſunt.* Quid miraris? Lignum crucis, vel amaritudinem morti effugauit. Vide ante crucem Ieſum pauentem, & clamantem Matth. 26. *Tranſeat a me calix iſte.* Sed poſt crucem, & eius myſteria peracta ait Pal. 1. ad Corinth. 15. *Chriſtus mortuus eſt, &c. & ſurrexit tertia die, & viſus eſt Iacobo, deinde pluſquam quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent vſque adhuc, quidam autem dormierunt.* De morte illorum, qui ſtatim poſt paſſionem Chriſti defuncti ſunt, locutus, quaſi de quodam dulci ſomno loquitur, ait enim: *Quidam dormierunt.* Sed vnde mors ſomnus eſt dulcis? Nonne Ieſus timebat mortem? Nonne adeo illi amara erat, vt eam deprecaretur? Quæ terribilis Ieſu, vt dulcis Apoſtolis erat? Rem attigit D. Baſil. Sel. orat. 32. *Cur Chriſtus cum ſumma anguſtia crucem admiſit, & pauor paſſionem antecedit? Quia Chriſtus in mortem veniens adhuc expe… ſuſcipit, congredituríque nondum diſiecta tyrannide. Adhuc enim tam … ab Adamo in homines dominata magnifice ſe iactabat mors. Chriſtus morte contrucidata poſt futuru tam … tradidit ad certamen. Ideo ipſe velut in vinentem parans impreſſionem pro rei veritate ſe gerit. Apoſtoli autem morte deuicta, & veluti iugulata, multum animati eam inuadunt. Vt Paulus prædicat: Quidam autem dormierunt. Non iam mortui ſunt? De pallidamque crucē ſomnus mors … crucem formidabil… poſt crucē deſpicabilis.* Ecce tibi vt iſtorum poculum, quod amareſcebat, & horrorem, pauoremque Ieſu … at, poſt crucis myſterium ſic attemperabatur, vt … ſui dulciſſimus ſomnus poſſet capi. Quid plura? Sim… aiebat Paul. 1. ad Theſal. 4. *Quod Ieſus paſſus … mortuus … reſurrexit ita & Deus … qui dormier… adducet.* … Ieſu & mortem, & paſſionem … in … non … ſed ſomnum putat. Quæ enim fuit mors Ie… poſt huius crucem … ſomnu… D… S… orat. 32 inquit: … *Tom. 1. …*

religione concertare videamus; pueras mortem viſus habere, pueras eam adire ludibundas. Sic Chriſti crux fecit mortem eſſe tractabilem, & ſuauem. Et quid de paſſione Chriſti non ſaporetur, & condiatur? Dicit Lucas cap. 13. *Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis.* Vt enim de grano ſinapis contuſione fit, quo inſipidæ alioquin carnes, & reiciendæ ſaporentur, vt poſſint mandi. Sic de Chriſti contuſione, & paſſione venit, quo … mala & ſaporem accipiant, & ſuauitatem. Sic ait D. Chryſoſt. ſer. 98. *Chriſtus eſt regnum cœlorum, qui … granum ſinapis in hortum … corpore … arborem crucis … tantum dedit fructus ſaporem, cum teritur paſſione, vt quidquid eſt vitale ſua ſi … condiret attactu.* Nihil eſt adeo … adeo … & reiciendum, quod de Chriſti attactu in paſſione … ſuauiſſimum ſaporem non capiat.

Exod. 15. Venerunt autem in Elim filij Iſrael, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ, & caſtra metati ſunt iuxta aquas.

§. IX.

Id ſit … quod amat, quod adorat.

GRadientes Iſraelitas duodecim excipiunt fontes ſeptuaginta palmæ, ait enim: *Vbi erant duodecim fontes, & ſeptuaginta palmæ.* Et tam fontibus, quàm palmis Euangelij prædicatores … vt Orig. Hieron. Proſp. Rup. voluut. Sed cur Euangelij prædicatores dicuntur palmæ? Cum prædicatio Euangelij, crucis dominicæ maxime ſit prædicatio, quæ toties in Scriptura palma nominatur, non mirum, quod ex affectu ad crucis palmam eius prædicatores palmæ dicantur. Sic enim id quiſque eſt, quod amat, & veneratur. Ex quo dicebat Petrus Damianus de inuent. Crucis fatus: *Nec immerito plane prædicatores crucis palmarum videntur nomine figurari, dum & ipſa crux iure dicendit ſit palma, quia in ea feliciter facta eſt de proſtrato mundi hoſte victoria, ſicut de ipſa cruce … ſponſa … Dixi, inquit, aſcendam in palmam, &c.* Vbi & mente, & ore palmam crucis voluunt, meritò ipſi effecti apparent palmæ. Nequit enim fieri, vt quis non abeat in id, quod amat. Oſeas cap. 10. vocabat populum Iſraelitam vitulam, ait enim: *Ephraim vitula edocta diligere triturare.* Et cur Ephraim vitula. Pulchre in hoc præſentem Rup. lib. 4. ibi. *Quia vitulos colebat Ephraim, ſiue Iſrael ſciſſus a domo Dauid, ideo & colit ab illis … quādo egreſſus eſt de terra Ægypti, pulchrè nimis eadē ge… vitula dicta eſt.* Ex vitulis, quos colebat, quos adorabat, in eandē formā tranſibat: abatur, ſemper enim homo formam ſubit eorum, quæ habet in delicijs. Aiebat Iob de maligno ſpiritu cap. 39. *Circumſpicit montes paſcua ſue, & virentia … vſque perquirit.* Equidem malignos quærens quem deuoret, virentia hominum corda magis exquirit. Sed quæ ſunt corda virentia? Ait D. Gregor. lib. 30. Moral. cap. 18. *Arentia deſerit, & virentia quæque … Arentia namque corda ſunt hominum, quæ … ſæculi ſpe peritura plantata, æternitatis … bent. Virent autem, quæ illis hæreditati inhærent … Petrus dicit: In hæreditatem incorruptibilem, … contaminatam, & immarceſſibilem. Tanto ergo … que virentes ſunt; quanto in hæreditatem immarce… forte cogitationis radicem figunt.* Ecce tibi vt transformantur humana corda iuxta ea, quæ diligunt. Siccada, & arentia mundi bona ſpectant, & arida redduntur … virentia autem ſunt, dum affigūtur hæredi … virenti, & immarceſſibili. Quo etiam referenda … cleſiaſtæ cap. 3. … *Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi.* Quod ſi quæras quid … ſpargendi lapides & quale colligendi … erat ad tempus idolorum, & ad … Vt enim multa erant idola lapidea …

paſſio, iam in corde Iudæ eius venditio tractabatur, ante hæc omnia non miror, quod vel inſtātaneam acciperet mulier ſanctitatem. Ait Chryſoſt. hom. de Iudæ Prodit. *Chryſoſt.* *Ante proditionis tempus, ante traditionis horam, acceſſit meretrix vas alabaſtri manibus portans, & vnguentum domini ſupra caput effudit. Mirandam correctionem oſtendit. Paulò ante meretrix ſubito pudica proceſſit.* Acceſſit ante inſtantem paſſionem, quando iam totum erat totum proditionis negotium, & quo accepit, quod ſubito ſancta, & pudica fieret. Sic feſtinati nouit Chriſti paſſio ſuos ſalutis theſauros oſtendere. Huc trahe dict. 1. tom. in Euang. lib. 4. c. 4. §. 25.

§. VI.

Vnus Deus nouit ingratis hominibus bona tribuere.

ERat Moyſi virga, qua multa ſigna patrarat, & aquas maris diuiſerat; vbi autē aquarum amaritudo tollenda erat, non committitur id negotium virgæ Moyſis, ſed aliunde oſtenſum à Deo lignum præfertur. Accipe rem totam: *Murmurauit populus contra Moyſem, dicens: Quid bibemus? Qui clamauit ad Dominum, qui oſtendit ei lignum,* &c. Et cur non magis virgæ Moyſis committitur munus iſtud? Quando Moyſes virgam habebat ligneam, qua tanta patrabat, cur neceſſum fuit, vt aliud lignum oſtenderetur à Deo, quod aquas verteret in dulcedinem? Rationem inuenies, dum ponderes illa verba, nimirùm: *Murmurauit populus,* &c. Quibus iuxta Caietanum peruerſiſſimæ nationis ingratitudo oſtenditur, toties diuinam beneficentiam expertæ, & toties diuinam beneficentiam obliuiſcentis. Vbi autem tam ingratæ nationi parabatur refrigerium; non Moyſi, nō virgæ eius committitur res, ſed Deus per ſe prouidet, & oſtendit lignum, quo aquæ curentur, ſolius enim Dei eſt ingratis hominibus beneficia impendere. De Iſaaci
Gen. 13. conceptione agens Gen. 33. ait: *Viſitauit dominus Saram, ſicut promiſerat, & impleuit, quæ locutus eſt, concepitque,* &c. Ecce tibi quàm attentus, & immediatus oſtenditur Deus fuiſſe in hoc Iſaaci conceptu. Sanè & Abrahamo natus fuerat alius filius, nempe Iſraël, cuius conceptus relictus fuerat ordini naturæ, & cauſis ſecundis, nec de aliqua peculiari Dei aſſiſtentia mentio fit. Cur in præſenti Iſaaci cōceptum maluit ſibi Deus totum attribuere? Figurabatur in Iſaaco Dei Filius & datus, & natus hominibus ingratiſſimis, vbi autem beneficium dandū ingratis exprimitur, non permittendum erat naturæ, ſed immediatè tractandum erat per potentiam diuinam.
Euſeb. Ait Euſebius lib. 2. in Gen. cap. 21. *Iſmael, & Iſaac vterque quidem de ſemine Abraha, ſed illum genuit conſuetudo natura? hunc verò dedit promiſſio ſignificans gratiam. Ibi humanus vſus oſtenditur, hic diuinum beneficium commendatur. Sed vbi ſignificandum fuerat Dei donum, quod ingratis hominibus gratis gratia largiretur, ſic oportuit filium dari, quemadmodum natura non debebatur excurſus.* Nullum ſperent beneficium ingrati per conſuetos calles naturæ; ſolus eſt Deus, qui per ſe ipſum nouit agere, & tractare ingratorum ſalutem. Vbi peculiaris, & extraordinaria Dei prouidentia, & virtus per ſe non aſſiſtit, vix fieri poterit, vt ingratus viuat. Et quis non Deus ingratos ſuſtineat, illiſque largiatur beneficia. Dei Filio Dei
1. Cor. 11 ait Paul. 1. ad Cor. 11. *Accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit,* &c. Itaque inter frangendum panem gratias agebat. Et cur inter frangendum gratias egit? Ait
Theophyl. Theophyl. in cap. 26. Matth. *Gratias quoque agit fracturus panem, vt oſtendat ſe cum gratitudine fractionem ſui corporis, hoc eſt occiſionem ſuſcipere.* Quid diuinius? Gratias refert iis, qui ingratiſſimi illi mortem parabant. Non equidem hoc natura, ſed Deus faceret.

§. VII.

In cultu dominicæ crucis minori diligentia, & diſpendio ſalutem obtinemus.

DE ſolo immiſſo ligno in aquas amaras tota illarum amaritudo expuncta eſt, & verſæ ſunt in dulcedinem. Sic enim dicit: *Quod cum immiſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt.* Charius Eliſæus amaritudinem fugauit aquarum, qui vbi peſſimas aquas, & ſteriles nouit apud Iericho, ait 4. Reg. 2. *Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud ſal. Quod cum attuliſſent, egreſſus ad fontem aquarum miſit in illum ſal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanaui aquas has, & non erit vltra in eis mors, neque ſterilitas. Sanatæ ſunt ergo aquæ,* &c. *4. Reg. 2.* Compone modò vtraſque has ſanationes aquarum inter ſe. Vtrobique ſanantur aquæ, & ſub Moyſe, & ſub Eliſæo; at ſub Moyſe ſine vllis verbis, ſine vlla benedictione, ſine vlla diligentia, hoc ſolum, quod lignum immittitur aquis, ibi integrū manet, & aquæ ſanantur, & populi refrigerium capiunt. At ſub Eliſæo plura ſiunt, nec populus capit aquas ſanas, antequam vas nouū apponat, inſuper & ſal addat; rurſus Eliſæus loquitur, & mittit ſal in aquas, in quas ſal diſpergitur, & ſic aquæ ſanantur. Et cur eūm ſub Eliſæo poſt tanta, & poſt diſpendiū ſalis curantur aquæ; ſub Moyſe nihil aliud fit, præterquam quod lignū mittitur in aquas? Cur ibi niſi tot præmiſſis, & diſpendio ſalis, non indulcantur aquæ, in præſenti autem, abſque vllo diſpendio, de ſolo ligni tactu habent populi aquas ſalutares? Equidem in ligni tactu oſtendebatur dominicæ paſſionis, & crucis virtus, & efficacia, vt concors eſt ſententia Patrum, in paſſionis autem, & crucis cultu facilius, & pene abſque vllo diſpendio pretij obtinentur ſalutes, & gratiæ. Habes clariſſimum rei exemplum Luc. cap. 23. vbi crucifixus latro, vbi vidit Ieſum etiam crucifixum vnum verbum facit, aiens: *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Hoc ſolum dixit latro, & ſtatim Dominus: *Hodie mecum eris in paradiſo.* Ecce tibi vno verbulo latro comparat æternam fœlicitatem, quam alij longis orationibus, & ieiunijs, & virtutibus multis ægrè, & difficulter poſſunt cōparare. Et cur latro tam vili pretio comparat, quæ alij emunt charè? Accipe D. Chryſoſt. pulcherrimè in rem præſentem
Chryſoſt. fantem hom. de cruce, & latrone: *Introiuit latro de cruce mercans ſalutem. Iſte latro de ligno mercatur ſalutem, furatur cæleſte imperium.* Quid pulchrius. Expende illud: *De cruce mercatur.* Sunt equidem in mundiali foro artifices rerum venalium, à quibus alij mercatores emunt, & ab iſtis alij, quo fit, vt qui emit à ſecundis, aut tertiis mercatoribus chariori pretio ſibi neceſſaria compareт, quàm ſi illa à primis artificibus compararet. Vnde, qui velit non charo pretio, ſed vili rem mercari, non ad alios mercatores, ſed ad primos artifices vadit, à quibus ſæpe adeò vili pretio rem obtinet, vt illam ſurripuiſſe videatur. Sic in re ſpirituali crux, & paſſio dominica ſunt primi artifices omnium gratiarū, quidquid & Angeli, & ſancti, & omnia alia virtutum media habent, inde habent. Quare ſi ad alia media refugis pro obtinenda gratia, iam refugis ad ſecundos emptores, ne mireris, quòd charius rē habeas. Fœlix latro non ad alios, ſed ad primos artifices, nimirùm ad crucem confugit, & de cruce adeò paruo pretio ſalutem mercatus eſt, vt illam ſurripuiſſe videatur. Vt dicat Chryſoſt. *Iſte latro de cruce mercatur ſalutem, furatur cæleſte imperium.* *Chryſoſt.* Fœlix, qui de paſſione, de cruce Domini, hoc eſt, in horum cultu, & ſequela ſalutem ſibi comparat, fallar, niſi paruis illam habeat. Si de abſtinentia, ſi de pſalmodia, ſi de ſimilibus alijs ſalutem comparare volueris, ſanè multis ieiunijs, multis macerationum exercitijs eges; at de vnius paſſionis dominicæ cultu plura hauris. Dicitur namque in Roſeto Spiritualium exercitiorum tit. 22. cap. 1. ex Alberto Magno, quod ſimplex paſſionis meditatio plura bona obtineat, quàm ieiunia, pſalmodiæ, & corporales

aliæ

Digitized by Google

aliæ macerationes per integrum annum peractæ. Quò crediderim reſpexiſſe Iſaiam fantem cap. 12. *Haurietis aquas cum gaudio de fontibus Saluatoris.* Proponit enim nobis Chriſti vulnera, & paſſiones quaſi quoſdam patentiſſimos fontes; vt ab illius vulneribus, ſic ſalutem habeamus, vt aqua haberi ſolet à patenti fonte. Quid vilius aqua? Qui liquor ſtat minori? De vulnerum ergo Ieſu cultu, & religioſa deuotione, non multis laboribus, ſed vel ſimplici meditatione ſalutem acquirimus. Vnde dicebat Pſal. 37. *Miſer factus ſum, & curuatus ſum vſque in finem.* Alij legunt: *Miſeriis afflictus, & curuatus ſum vſque in finem.* Sanè multas miſerias, & afflictiones, & dolores, & ſudores pro ſalute emenda ſuſtinebat, vſq; dum veniret in finem. Et qui finis inuentus eſt, in quem peruenieris non multis eget afflictionibus, & doloribus, vt in ſalutem eat? Is finis Chriſtus eſt mortuus, & paſſus pro nobis, de cuius mortis affectuoſa, & iugi meditatione habent homines, quòd ſicut aquam bibant ſalutem, etiam ſine multo impendio corporalium afflictionum. Ait D. Amb. ibi: *Curuatus ſum vſque in finem. Vſque in quem finem? Vſque ad Chriſtum, qui finis legis eſt, qui ſe paſſus eſt verberari, paſſus eſt corpus ſuum mortuum vulnerari. Denique non tabes mortis de vulnere eius, ſed fons vitæ ſcaturiuit æterna, vt Scriptura nos docet, dicens: Et ſalies aqua cum delectatione de fontibus Saluatoris. Exiliuit ergo de vulnere aqua, vt nos biberemus.* O quanto compendio ſalutem obtinet, qui dominicæ paſſionis cultui operam impendit! Fallit, niſi de Chriſti vulneribus ſalutem, vt aquam metat.

Iſa. 12.

Pſal. 37.

D. Amb.

§. VIII.

Poſt crucem dominicam vel mortis amaritudo fugatur.

IMmittitur lignum in fluctus amaros, & aquæ *in dulcedinem verſæ ſunt.* Quid miraris? Lignum crucis, vel amaritudinem mortis effugauit. Vide antè crucem Ieſum pauentem, & clamantem Matth. 26. *Tranſeat à me calix iſte.* Sed poſt crucem, & eius myſteria peracta ait Paul. 1. ad Corinth. 15. *Chriſtus mortuus eſt, &c. & ſurrexit tertia die, & viſus eſt Iacobo, deinde plusquam quingentis fratribus ſimul, ex quibus multi manent vſque adhuc, quidam autem dormierunt.* De morte illorum, qui ſtatim poſt paſſionem Chriſti defuncti ſunt, locutus, quaſi de quodam dulci ſomno loquitur, ait enim: *Quidam dormierunt.* Sed vnde mors ſomnus eſt dulcis? Nonne Ieſus timebat mortem? Nonne adeò illi amara erat, vt eam deprecaretur? Quæ terribilis Ieſu, vt dulcis Apoſtolis erat? Rem attigit D. Baſil. Sel. orat. 32. *Cur Chriſtus cum animi anguſtia crucem admittit, & pauor paſſionem antecedit? Quia Chriſtus in mortem venientem adhuc expeditionem ſuſcipit, congrediturque nondum diſiecta tyrannide. Adhuc enim iam inde ab Adamo in homines dominata magnifice ſe iactabat mors. Chriſtus morte contrucidata poſt futuris eam velut enectam tradidit ad certamen. Ideo ipſe velut in viuentem parans impreſſionem pro rei veritate ſe gerit. Apoſtoli autem morte deiectâ, & veluti iugulata, multum animati eam inuadunt. Vt Paulus prædicat: Quidam autem dormierunt. Non iam mortui ſunt? De pacta namque cruce ſomnus mors, eſt ante crucem formidabilis, & poſt crucẽ deſpicabilis.* Ecce tibi vt mortis poculũ, [illegible] amareſcebat, & horrorem, pauoremque Ieſu in[illegible]at, poſt crucis myſterium ſic attemperabatur, vt [illegible] dulciſſimus ſomnus poſſet capi. Quid plura? Si[illegible] aiebat Paul. 1. ad Theſal. 4. *Quod Ieſus paſſus, [illegible] reſurrexit ita & Deus eos, qui dormierunt [illegible]* In Ieſu & mortem, & paſſionem agno[illegible]; in aliis non mortem, ſed ſomnum putat. Quæ enim fuit mors Ieſu poſt huius crucem [illegible] ris erat quaſi ſomnus dulcis. D. Baſil. Sel. orat. 22 [illegible] *Chriſti* [illegible] *mortem appe* [illegible] *crucem* [illegible] *inuentem,* [illegible] *poſt Chriſtu,* [illegible] *Inde,* [illegible] *pro*

Matt. 26.

1. Cor. 15.

Baſ. Sel.

1. Theſ. 4.

Baſ. Sel.

religione concertare videamus; pueros mortem riſu habere, puellas eam adire ludibundas. Sic Chriſti crux fecit mortem eſſe tractabilem, & ſuauem. Et quid de paſſione Chriſti non ſaporetur, & condiatur? Dicit Lucas cap. 13. *Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis.* Vt enim de grani ſinapis contuſione fit, quo inſipidæ alioquin carnes, & reiiciendæ ſaporentur, vt poſſint manduci. Sic de Chriſti contuſione, & paſſione venit, quo pœnæ, & mala & ſaporem accipiant, & ſuauitatem. Sic ait D. Chryſoſt. ſer. 98. *Chriſtus eſt regnum cælorum, qui vt granum ſinapis in hortum virginei corporis ſeminatus, creuit in arborem crucis, ac tantum dedit fructus ſui ſaporem, cum teritur paſſione, vt quidquid eſt vitale ſuo ſaporaret, & condiret attactu.* Nihil eſt adeò inſipidum adeò amarum, & reiiciendum, quod de Chriſti attactu in paſſione conditum ſuauiſſimum ſaporem non capiat.

Luc. 13.

Chryſ.

Exod. 15. Venerunt autem in Elim filij Iſrael, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ, & caſtra metati ſunt iuxta aquas.

§. IX.

Id ſit quiſque, quod amat, quod adorat.

GRadientes Iſraëlitas duodecim excipiunt fontes, ſeptuaginta palmæ: ait enim: *Vbi erant duodecim fontes, & ſeptuaginta palmæ.* Et tam fontibus, quàm palmis Euangelij prædicatores exprimebantur, vt Orig. Hieron. Proſp. Rup. volunt. Sed cur Euangelij prædicatores dicuntur palmæ? Cùm prædicatio Euangelij, crucis dominicæ maximè [illegible]icatio, quæ toties in Scriptura palma nominatur, non mirum, quod ex affectu ad crucis palmam eius prædicatores palmæ dicantur. Sic enim id quiſque eſt, quod amat, & veneratur. Ex quo dicebat Petrus Dam. ſer. de inuent. Crucis fatus: *Nec immeritò planè prædicatores crucis palmarum videntur nomine figurari, dum & ipſa crux iure dicenda ſit palma, quia in ea ſcilicet facta eſt de proſtrato mundi hoſte victoria, ſicut de ipſa cruce ſponſus ad ſponſam: Dixi, inquit, aſcendam in palmam, &c.* Vbi & mente, & ore palmam crucis voluunt, meritò ipſi effecti apparent palmæ. Nequit enim fieri, vt qui non ſit, non id, quod amat. Oſeas cap. 10. vocabat populum Iſraëlitam, vitulam, ait enim: *Ephraim vitula edocta diligere trituram.* Et cur Ephraim vitula? Pulchrè in rem præſentem Rup. lib. 4. ibi: *Quia vitulos colebat Ephraim, ſiue Iſrael ſciſſus à domo Dauid, imò & coluit ab initio vitulum, quando egreſſus eſt de terra Ægypti, pulchrè nimis eadẽ gens vitula dicta eſt.* Ex vitulis, quos colebat, quos adorabat, in eãdẽ formã transformabatur, ſemper enim homo formam ſubit eorum, quæ habet in delicijs. Aiebat Iob de maligno ſpiritu cap. 39. *Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ, & virentia quæque perquirit.* Equidem malignos quæreſ quem deuoret, virentia hominum corda magis exquirit. Sed quæ ſunt corda virentia? Ait D. Gregor. lib. 30. Moral. cap. 18. *Arentia deſerit, & virentia quæque perquirit. Arentia namque corda ſunt hominum, quæ in huius ſæculi ſpe peritura plantata, æternitatis fiduciam non habent. Virent autem, quæ illi hæreditati inhærent, de qua Petrus dicit: In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſſibilem. Tanto enim quiſque viridiores ſunt, quanto in hæreditate immarceſſibili ſpei cogitationis radicem figunt.* Ecce tibi vt transformantur humana corda iuxta ea, quæ diligunt. Si caduca, & arentia mundi bona ſpectant, & arida redduntur ipſa; virentia autem ſunt, dum affigũtur hæreditati ſemper virenti, & immarceſſibili. Quod etiam referebat Eccleſiaſtæ cap. 3. nimirum: *Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi.* Quod ſi quæris, quale tempus ſpargendi lapides, & quale colligendi, illud quidem fuit ad tempus idolorum, & ad tẽpus aduentus Chriſti. Vbi enim multa erant idola lapidea [illegible] per totum

P. Dam.

Oſee 10.

Iob 39.

Gregor.

orbem, tunc erat tempus, quo & homines & lapidei fierent, & par[illegible] ſimiliter itaut ſe diuiſi, ac ſeparati, quaſi hoſtes [illegible] nt [illegible] inui[illegible]. Vbi autem venit Chriſtus vnus an[illegible] lapis, ſtatim eius cultores cœperunt cõuenire in vn[illegible]m, amare v[illegible]tatem, & ſeſe a[illegible] in[illegible] fouere quaſi [illegible] bra corporis vnius. Aiebat Saluuius ibi. *Tempus fuit ſpargendi lapides ante aduentu Domini; quia gentiles non permanſerunt in [illegible] fidei, ſed receſſ[illegible] a Deo diſperſi [illegible] m, quia [illegible] D[illegible] adorabant, & [illegible] idola coleb[illegible]ant. Tempus [illegible] colligendi lapides poſt aduentum Domini, &c.* V[illegible] erant numina, quæ homines colebant, ſic efficie[illegible]tur homines, quãdo lapidea, & multiplicia erant idola plurimũ inter ſe differentia; ſimiliter diſconter[illegible]ebant homines, & diſperſi erant. [illegible]ũc ſo[illegible]lum vnanimes inuenti ſunt homines; quando vnus angularis lapis Chriſtus ſeſe illis amandũ obiecit. Rẽ pul[illegible]ch[illegible] ſcribit Paul. Oroſ. lib. 5. c. 2. *[illegible] & barbaras gentes quis tandem ad ſocietatem adduceret, quas diuerſis ſacrorum ritibus inſtitutas, etiam religio ſeparabat? Si quis igitur tunc acerbitate malorum victus, pernam cum hoſte deſerun, quem tandem ignotum locum ignotus adiit? Quam gentem generaliter hoſtem hoſtis orauit? Cui ſe congreſſu primo credidit, non ſocietate nominis inuitatus, non communione iuris adductus, non religionis vnitate ſecurus? An parum exempli dederunt Buſiris in Ægypto peregrinorum infeliciter incurrentiũ impiiſſimus immolator, crudeliſſima circa aduenas Dianæ Tauricæ littora, ſeu magis crudelia ſacra. Thracia cum Polymneſtore ſuo [illegible] ne ad propinquos hoſpit[illegible] ſcelerata. Et ne antiquitatibus videar immorari, teſtis eſt Roma de Pompeio interfecto, teſtis Ægyptus de Interfectore Ptolomæo: Mihi autẽ fugienti, quia de conſugiendi ſtatione ſecuro, vbique patria, vbique lex, & religio eſt mea; nunc me Africa tam libenter excepit, &c.* Si bonus author hoſtilitatem nationum inter ſe componit cum Chriſtianorum vnanimitate. Hanc tribuit vnitati fidei, & religionis [illegible] Ieſum colentis, adorantis; illam pu[illegible]tat ortam [illegible] diuerſitate idolorum, quæ colebantur, vt enim hæc [illegible] [illegible] & c[illegible] ſic vniuerſas gentes fac[illegible] [illegible] ue ſas, & contrarias.

Exod. 16. Venit omnis multitudo filiorum Iſraël in deſertum Sin, quod eſt inter Helim, & Sinai, quartodecimo die menſis ſecundi poſtquam egreſſi ſunt de terra Ægypti. Et murmurauit omnis congregatio filiorum Iſraël contra Moyſen, & Aaron in ſolitudine. Dixeruntque filij Iſraël ad eos: Vtinam mortui eſſemus per manum Domini in terra Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate. Cur induxiſtis nos in deſertum iſtud, vt occideretis omnem multitudinem fame?

§. X.

Detrimentoſum eſt eo tempore peccare, quo maximè remedia peccatorum parantur.

NOn vanè notatur dies, quo populus aduerſus Moyſem murmurat; quippe [illegible] *[illegible] vniuerſa multitudo [illegible] deſertũ Sin, &c. quintodecimo die menſis ſecundi [illegible] egreſſi ſunt de [illegible] Ægypti. Et murmurauit*, &c. Eccur, vt dicatur murmuratio populi, & peccatum [illegible] & menſis, & dies in quo peractum fuerit? Ex tempori notatione agnoſcebatur reproborum hominum in[illegible] es. Erat enim decimus quintus dies menſis ſe[illegible] [illegible]ndi deſignatus ad Paſchale ſacrificiũ pro iis, qui vel negotii [illegible] upati, vel peccato conſtricti non potuerant primi menſis paſcha celebr[illegible] [illegible] cum populo. Et quidem tunc nouis ſ[illegible] celeribus im[illegible] reprobi homin[illegible] [illegible] alii pa[illegible] [illegible] dum pe[illegible] rũ. Accipite Orige[illegible] [illegible] d. ſanè [illegible] *[illegible] etiam [illegible] deſcribitur dies qua [illegible] menſe, [illegible] [illegible] ratione [illegible]*pium eſt. Recordare de legibus Paſchæ, quæ ſcripta [illegible] inuenies tibi [illegible] tempus quod ſtatuitur ad [illegible] paſchæ celebrandum iis, qui immundi in anima fuerant, vel [illegible] upati in negotiis peregrinis. Qui ergo non fuerant immundi in anima, vel non longè peregrinabantur, quartodecima die primi menſis paſcham fecerunt. Qui autem immundi erant ſecundum Paſcha in hoc tempore faciunt.* Itaque quando murmurationis tempus notatur eſſe illud, quod immun[illegible]dos, & puros ab omni animæ labe reſerebat eos, qui in primo paſchate immundi fuerant, abſque dubio reprobi populi ingenium inſinuabatur. Quid enim magis reprobum, quam tunc nouis ſceler[illegible] inſici [illegible] alius remedium pro eluendis peccatis datur? Pro mundi ſceleribus tollendis Ieſus tradebatur [illegible] ſententia Pilati. Quid tunc? Ait Matt. cap. 27. *Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, qu[illegible] damnatus eſſet, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum, & ſenioribus, dicens: Peccaui, tradens ſanguinem iuſtum. Et proiectis argenteis in templo receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Expende huiuſmodi reprobi greſſus, vt vidit diuiniſſimum agnum pro mundi ſalute iam iam immolandum, laqueum aſſumit, vt ſeſe ſtran[illegible] let. Sapienter hinc eius extremam reprobationem prædicat Græcus author Nicolaus Cabaſila lib. 6. de vita in Chriſto, fatus: *Abiit Iudas [illegible] portans, quando omnibus libertas conciliabatur.* Quid iniuſtius? Quid magis hominibus reprobis ſingular[illegible] [illegible] ſe nouis vinculis peccatorum implicant eo [illegible] tẽpore, quo libertas, & remiſſio omnibus [illegible] Hos ſanè reſpiciens Dominus per Sophoniam [illegible] 3. *Quapropter expecta me, dicit Dominus [illegible] [illegible] mea in futurum, quia iudicium meum [illegible] gentes, & colligam regna. Et effundam ſuper eos [illegible] nem meam, omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra. Quia tũc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes nomen Domini.* Expende [illegible] cauſalem; dicit enim quòd collecturus eſt gentes, & regna, vt deſuper omnem ſuum furorem effundat, & perdat eos omnes, ignéque zeli abſumat. Tantique [illegible] [illegible] cauſam exprimens ait; *Quia tunc reddam populis labium electum, &c.* Quia tunc aderit tempus, quo De[illegible] dabit populis eam gratiam, qua vniuerſi inuocent Dominum, eiúſque nomen extollant, ideò ait, quòd tunc gentes, & regna re[illegible] [illegible] damnatione abſumat. Et quæ erunt regna hæc ſic [illegible] da, vbi Deus ſic effundit in linguas omnium populorum? Ait Gloſſa Interlin. *Principes perſecutorum [illegible].* Et meritò ſue[illegible] Dei exponitur furori ille, qui per nequitia loquitur [illegible] tẽpore, quo Deus ſuam infundit gratiam linguis omnium populorum, vt laudent Dominum. Huc accedant qui diebus ſolemnibus, in quibus populi frequentes ſunt in templis, ibique in voce laudis & confeſſi[illegible] diuinam gloriam extollunt, ipſi etiam templa adeunt, & turmatim per ſacroſancti templi angulos praua lo[illegible]quuntur, petuntque ſuſurriis laſciuiam, voluntatem [illegible] nisi iis conueniat Sophoniæ dictum, nimirum: *Quia iudicium meum vt congregem gentes, & colligam regna. Et effundam ſuper eos indignationem meam. Quia tunc reddam populis labium electum.* Quippe a ſeueriſſimo iudicio Dei veniunt, qui [illegible] congregentur, & ſub prætextu nobilitatis adeant [illegible] as v[illegible] tate in Deum laſciuis ſuſurris templa implentes, quando Deus linguis populorum euchit, vt laudent Dominum [illegible] extremum exterminium reprob[illegible] [illegible] ta 1. Hom. in Euang. lib. 2. cap. 1.

§ XI.

[illegible] un [illegible] multitu[illegible] [illegible] tunc emollitur,
Deum q[illegible]

COnſumpto commeatu, [illegible] [illegible] ſtaret [illegible] Iſrae[illegible] [illegible] [illegible] paſſus [illegible] per[illegible] mur[illegible]

[illegible] aduerſus Moyſen, imò aduerſus ipſum [illegible] *Et murmurauit vniuerſa [illegible] [illegible] Iſrael*, &c. Quantum hoc nefas eſt, quod [illegible] Deum non requirant, ſed [illegible] offendant. Sanè quaſi de magno ſcelere [illegible] eorum [illegible] de hoc querebatur Dominus per Amos [illegible] *E [illegible] dedi vobis [illegible] ſtuporem dentium in cunctis vr-[illegible] [illegible] panum in [illegible] locis ve-[illegible] & [illegible] ad me, dicit Dominus.* Hoc m-[illegible] [illegible] om, & non niſi deploratorũ hominũ [illegible] meſt, [illegible] non currant ad [illegible] omni [illegible] Patrem. V[illegible] aelitas etiam [illegible] ad ſe Dominus, fami hunc effic[illegible] iſſimum [illegible] [illegible] ulum [illegible] 4. Reg. 6. *Fac aque eſt [illegible] magna [illegible] [illegible] tria. Et tandi obſeſſa e[illegible] donec [illegible] [illegible] argente[illegible] quarta pars [illegible] ſte coris co[illegible] [illegible] argente[illegible]*. Quid in[illegible] Clam uit [illegible] De[illegible] hac penuria? Requi[illegible] ſauctos, qui [illegible] ait: *Et ait Rex [illegible] [illegible] cap [illegible]*, &c. [illegible] uem vnũ [illegible] Rex qui poſſ[illegible] hunc decernit [illegible] rabidam famem [illegible] factus. [illegible] D. Aug. ſer. 211. de Tempore, ait: [illegible] *cadauera, & columbarum [illegible] popul[illegible] [illegible] quæri. I[illegible] carnes, & [illegible] [illegible] & adhuc [illegible]*. Sanè n[illegible] argumentu erat, [illegible] penuria, vt ſtercora [illegible] [illegible] deret, a[illegible] Deum tamen minimè te-[illegible] [illegible] ſcelenbus permaneret. Nullum [illegible] eſt animal, quod vel in neceſſitat ali-[illegible] Dominum non agnoſcat ſuum. Quòd ſi homo [illegible] alimenti neceſſitate ad Deum ducitur, peior [illegible] & deplorata malitia inf[illegible] us. Id quod notans [illegible] ait: *Cognouit bos p[illegible] [illegible], & ſinus [illegible] Domini [illegible] autem me non cognouit, & po-[illegible] non [illegible] enti peccatri [illegible] pulo [illegible] ſemini [illegible] ſceleratis.* E[illegible] tibi quid [illegible] vates in popu[illegible] populum iniqui[illegible] te [illegible] & ſceleratum, & [illegible] reſerua-tur. Se[illegible] vnde tam atrociter ſe[illegible] de populo. Præmiſe-[illegible] ante: *Co[illegible] præſepe Domini [illegible]. Iſrael autem [illegible] non [illegible] ouit.* Qua[illegible] do autem vel aſinus neceſſitate [illegible] Domini [illegible] homo qu[illegible] neceſ-[illegible] ad Deum no vidit, & neq[illegible] eſt & ſce-[illegible], & iniquitate grauatus & æterno exitio reſer-[illegible] quod [illegible] pater [illegible] famẽ effi-[illegible] vt hominem ad Deum trahat. Si[illegible] Eli[illegible] Reg. 18. [illegible] famem, vt populares ſuos ad Deum [illegible] *famẽ [illegible]* [illegible] & [illegible] Qui abis [illegible] Cur non [illegible] ad Deum [illegible] commen-[illegible] fami [illegible] homines ad Deum [illegible] D. Basil. [illegible] *Vtantur fame [illegible]*. Efficaciſſimum eſt magiſterium fa-[illegible] ſcriptt [illegible] perſuadeat. Sic Luc. 15. prodi[illegible] poſtquam fame opprimebatur: *In ſe [illegible] di[illegible] domo patris mei ab[illegible] [illegible] ego [illegible] fame pereo! Surgam & [illegible] pa-[illegible] meum.* Vbi eleganter Chryſol. ſer. 2. Fatur: *Fa-[illegible] quem [illegible] exularat, fames illi patrem de-[illegible]* Quid [illegible] hoc m[illegible] fam[illegible] hæc [illegible] [illegible] patrem D[illegible] [illegible] Ex quo v[illegible] populum con-[illegible] *Red[illegible] vobis annos, quos comed[illegible] [illegible] fortitudo mea magna, [illegible] vos.* Eſt equidem locuſta, & bruchus for-[illegible] quando omnes hominum eſcas va-[illegible] cauſat. Dum enim Deus [illegible] [illegible] hominum ſapiat, forti-tudinem ſuam magnam confert, vt homines ad ſe tra-hat. Qui ergo nec in hanc eſcarum neceſſitatem reda-ctus ad Deum confugit, meritò habetur poſſeſſus ini-quitate, & ſceleratus, & nequã, & prorſus deploratus.

§. XII.

Criminoſe non ſperas vbertatem à Deo, à quo te vides in penuriam agi.

Se nouerant Iſraëlitæ adductos in ſolitudinem à Deo per columnam nubis, & tamen cettò putant ibi [illegible] perimendos fame. Aiunt enim: *Cur induxiſtis nos in deſertum iſtud, vt occideretis omnem multitudinem fame?* Et quidem non Moyſes, nec Aaron, ſed Deus per nu-[illegible] columnam illos in deſertum illud ſterile ducebat. Vnde eorum murmuratio non tãm ad Moyſem, quàm ad Deum ſpectabat. Sicque Pſal. 77. expreſsè fatetur: *Et tentauerunt Deum in cordibus ſuis, vt peterent eſcas animabus ſuis. Et male locuti ſunt de Deo: Nunquid pote-rit Deus parare menſam in deſerto?* Magnum equidẽ hoc fuit nefariſſimorum hominũ piaculum, & atroci mor-te expiandum. Vidẽtes enim ſe à Deo tractos in deſer-tum, in ſolum ſterile, in regionem omni alimento [illegible], nihilominus deſperant poſſe ibi à Deo [illegible] [illegible] abundantiam, quæ illos ſufficiat exſatiare. [illegible] et 4. Reg. 6. iuſto Dei iudicio Samaria in ſum-[illegible] iam fuit redacta, adeò vt vel ſtercora [illegible] ſummo pretio a [illegible] eſcas emerentur, & ma-tres pe[illegible] ſuos filios vorarent. Intereà Eliſæus ex Dei no[illegible] prophetiam alimentorum promittebat Regi abundan[illegible]. At cap. 7. audita abundantia panis pro-miſſa à Propheta: *Reſpondens [illegible] de ducibus ſuper cuius manus Rex incumbebat, homini Dei ait: Si Dominus fece-rit etiam cataractas [illegible] nunquid poterit eſſe, quod lo-queris? Qui ait: videbis [illegible] oculis tuis, & inde non comedes.* Diffidit dux fieri poſſe promiſſam à Deo abundantiam; ſed ſtatim diffidentiæ pœnas reportauit, morti adiudi-catus. Et cur ſtatim reportauit pœnas? Sanè, qui ſciebat populum in eam penuriam à Deo redactum, non de-bebat dubitare, quod poſſet Deus eidem præſtare abũ-dantiam. Sapienter D. Aug. ſer. 211 de Tempore, ait: *Tunc homo [illegible] qui [illegible] fuerat a Rege, ait: Nec ſi cataractæ cœli aperiantur, poſſunt [illegible], quæ narrantur. O perfidi ho-minis! Non credis promiſſam vbertatem, qui horrendam ſen-ſerat egeſtatem. Nec conſideras Deum promiſiſſe abundan-tiam, qui populo irrogauerat penuriam.* Non abſque per-fidia, non abſque ingenti piaculo non ſperatur à Deo vbertas, & abũdantia, à quo videmus nos in penuriam tractos. Qui experiris te à Deo anguſtiari, perfidus es, niſi & ſperes te ab eodẽ poſſe leuari. Is enim eſt Deus, de quo Samuëlis mater canebat 1. Reg. 2. *Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos, & reducit. Do-minus pauperem facit, & ditat, humiliat, & ſubleuat. Suſci-tat de puluere egenum, & de ſtercore eleuat pauperem, vt ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat.* Nec vn-quam in eam anguſtiam adducit, cui ſubleuandæ non habeat promptiſſimos theſauros. Vt ſit patentiſſima illa ſententia Tertulliani Marcionis perfidiam damnantis lib. 4. *Si a Creatore aufertur, ab eo & dabitur.* Nefas è-nim quis ſentiens ſe à Deo ſpoliatum, nõ credit ab eo poſſe quàm primùm ditari. Eiuſdem enim Dei eſt ad Marcionis cõfeſſionem dare, cuius fuit, & auferre. Sic Ieſus Matt. 10. mittens diſcipulos ad prædicandum, illos ad ſummam redigit paupertatem, rerũmque penuriam fatus: *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecu-niam in zonis veſtris, non peram in via.* At cùm ſic diſci-puli a Ieſu ſpoliabantur, vt nec fruſtum panis in pera, nec numulum in zona perm[illegible]tur habere, ideò id putabant fieri, quia Ieſu[illegible] commeatum non poterat præſtare? Abſit hoc a diſcipulorum mentibus; id enim Marcionis erat nefariſſimum cogitatum; boni autem diſcipuli cum ſe experiuntur ad eam penuriam à Ieſu

trahi, tunc magis credunt illum eſſe poſſe, omniũ abũdantiam ſuppeditari. Ex quo nefarium mètem Marcionis confundit Tertul. lib. 4. aiens: *Dimitti diſcipulos ad prædicandum Dei regnum. Et edidit, cuius prohibet eos victum, aut veſtitus quid in viam ferre. Quis hoc mandaſſet, niſi qui & coruos alit, & flores agri veſtit.* Equidem neſarium eſſet credere extremam penuriam mandari, & inferri ab illo Deo, cuius non eſſet tãta rerum copia, quæ vel coruis deſolatis, vel deſerti herbulis ſuperfieret. Ex quo ſentio penuriam à Deo mihi impoſitam, & certè teneo eiuſdẽ eſſe & vbertatem, & copiã poſſe offerre.

Exod. 16. Dixit autem Dominus ad Moyſem. Ecce ego pluam panes vobis de cœlo. Egrediatur populus, & colligat, quæ ſufficiunt per ſingulos dies, vt tentem eum, vtrum ambulet in lege mea, an non, &c.

§. XIII.

Ingulæ ro, eſcarum manifeſt apparet qualis quiſque ſit.

PRæmittit Deus pluuiam panis populo ſuo, vt tentet eum: ſic enim ait: *Egrediatur populus, & colligat, quæ ſufficiunt per ſingulos dies, vt tentem eum.* Et meritò, in ciborum collectione tentatur homo à Deo, manifeſtiſſimè enim patet in rè eſcarum, qualis homo ſit, vel compos diuinitatis, ſi ventrem coërceat, vel brutorum conſors, ſi rapitur ventris ingluuie. Poſt quadraginta dierum ieiunia accedit tentator ad Ieſum, fatus Matt. 4. *Si Filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant.* Et vnde malus ſuſpicionem habuit diuinitatis in Ieſu exiſteris, quando hominem vilem, & abiectum exultãtem videbat in ſolitudine? Templa, & aræ Deum deſignant, & Sacerdotum turbæ, deſertum, ferarum conuictus, ſolitudinis exilium quid habet cum Deo commune? Vnde ergo nequam ſuſpicatur diuinitatem in Ieſu? Videbat hominem famis domitorem, videbat hominem immemorem eſcarum, & non potuit non putare Deum, quẽ ventris ſeruituris videbat immunem. Ait D. Chryſoſ. ſerm. 13. *Audiſtis, quid de ieiunio ipſe ſenſerit inimicus? Si Filius Dei es. Videtis quia iam non hominem, ſed Dei Filium credidit, quem liberum à ventris eius ſpexerat ſeruitute.* Non poterat equidem meus Ieſus per coërcitam gulam non apparere diuinis; vt enim gula oſtendit, qualiſquique ſit, ſic gula deuicta diuinum eſſe oſtẽdit triumphatorem ſuum. Econtrà verò ſi ipſa triumphet, ſtatim oſtendit nihil diuinum, imò nec humanum eſſe in alumnis ſuis, ſed torum brutum. Ioël cap. 1. *Quid ingemuit animal, mugierunt greges armenti? Quia non eſt paſcua eis.* Mirabar, quòd Dei Propheta curaret de mugitibus boum, & armentorum. Quid tibi Ioël cum bubus? Cur eorum mugitum cauſas anxius perquiris? Nunquid de bobus cura ſpecialis prouidentiæ eſt Deo? Non de brutis cura Prophetæ, ſed de hominibus, quos vt videt pro cibis ingemiſcere, & nihil dolere niſi defectum cibi, pro hoc murmurare, pro hoc grunnire, meritò ſibi monſtrata aſſeri non homines, ſed bruta. Pulchrè ad hæc Rupert. ibi: *Brutis animalibus & ſtultis armentis ſimiles eos vult haberi quamuis homines ſunt, qui ingemiſcere neſciunt niſi pro penuria cibi, nullum habentes dolorem de peccatis ſuis; & hoc ſolum eſſe miſerum, ſiue dolendum reputantes, ſi ventri ſuppetant deſit. Huiuſmodi animalia, ſiue greges non ſolum ingemiſcunt, quando non eſt paſcua eis ſed & deſperierunt ad eſt, in tempore tentationis recedunt murmurantes, ſi non fuerint ſaturati, & blaſphemantes Deum.* Sic in re cibi, & gulæ oſtenditur patentiſſimè qualis homo ſit, vel diuinus, vel brutus. Si liber à ventris ſeruitute, procul dubio diuinus est; ſi autem ventris mancipium eſt, pro cibis vbique murmurans, multaque gemens, ſi ventri aliquid deſit; hic & brutus eſt, & tempore tentationis properauit in exitium.

§. XIV.

Dei magnificentia nullis obicibus impeditur.

MVrmuratoribus Iſraëlitis panis pluuiam Dominus promittit, non fulgura mittit, quippe ait: *Ecce ego pluam panes vobis de cœlo.* Nõ terræ credidit parturitionem panum pro ſuſtentandis Iſraëlitis, ſed magis illud opus commendauit cœleſtibus nimbis. Quod mirans Sedulius lib. 1. Paſch. cap. 9. inquit: *Nubibus æthereæ mox ſtratis* [illegible] *populo dapes ex pluuia & copiis ex imbribus eſcas effudit.* Et cur id non terra, ſed imbribus committit? An obiectu murmuratoribus, & rebellibus, & obiicientibus deſerti ſterilitatem munificentiæ diuinæ, quorũ diffidentiam vt ſuperaret, pluuiam cibarũ permittit, de ratione enim pluuiæ eſt nullum obicem, nullum impedimentum ſentire, perditos quoque ſuas diuitias effundere. Tertull. confundit Marcionem lib. 4. fatus: *Vtique optimus eſt Deus, qui pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos* [illegible] *etiã Marcionitas.* [illegible] munificentiam ætheræ pluuiæ! Equidem à Deo veniens pluuia nullum ſentit impedimentum, nullum obicem non ſuperat, peſſimos quoſque ditas inundatiis beneficiorum fluctibus. Huc ſpectans Cant. 4. ait de Spõſa Eccleſia Chriſti: *Fons hortorum puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.* Videre enim eſt in Chriſti Eccleſia viuentes aquas quæ fluunt impetu de Libano ſiue vt alius diceret, de fontibus Saluatoris è æthereæ maieſtatis nimbis. Eſt equidem Ieſus Libanus, qui cum impetu ex imbribus donationes gratiarum effundit. Et cur cũ impetu? Vt inſtar impetuoſi imbrorum torrens omnia impedimenta ſuperet, nullisque non foret reſiſtens. Ait pulchrè Gilbertus Abb. ſer. 3. in Cant. *Ipſe Chriſtus noſter eſt Libanus delectationes vitæ effundens cum impetu in ſinũ dilectæ. Bonus ergo Libanus, in quem nihil iniquitatis incurrit, & magnus impetus, qui nullo compeſcitur obice potes.* [illegible] *fluunt obices ſcandalorum, tot oppoſitæ moles tormentorum, & tamen ſemper fluunt aqua de Libano. Magni obices ſed maior impetus. Si coueris compeſcere, plus increſcit, & perrumpit obſtantia. Repulſus exſurgit in cumulum, & impedimento* [illegible] *ſi diffundes vberius. Puto etiam ipſi obices cooperantur in bonum,* [illegible] *incrementa capit vexata virtus in iniuriis.* Quid pulchrius? Piaculum dixi vel verbulum prætermittere. Ij veniunt à Filio Dei in Eccleſiam imbres beneficiorum, qui nullum obicem non ſuperent. Et tyrannorum rabies & rebellium iniuriæ, & [illegible] excommunicationes, ſi ſe opponant, [illegible] fluentis impetu, & obſtanna rumpunt. [illegible] maiora impedimenta obſiſtunt, eo videntur [illegible] & cumulatius diuinæ munificentiæ [illegible] diffundi. Crederes ab obicibus torrenti beneficiorum cumulari vires, vt abundantius fluant. Quo refero illud Iſaiæ cap. 48. *Fa la fuiſſet ſicut flumen pax tua.* Cur ſicut flumen? D. Cyril. in Iſaiam lib. 4. orat. 3. *Amni, torrentes, pluuiæ rapidè in* [illegible] *violenter & intolerabiliter, ita vt impetui* [illegible] *nihil omnino poſſit reſiſtere.* Et meritò pax, & beneficia, quæ à Deo in ſuos proficiſcuntur, comparantur fluminum exundationibus, quæ accidunt ex rapidis pluuiis eadẽ tibus ſuper terrã, quando hæc ſic omnia obſiſtentia ſolent abſorbere, vt nihil maneat, quod poſſit reſiſtere.

§. XV.

Noſtra ſcelera faciunt quod non continuis beneficiis ex Deo impleamur.

MVrmurantibus Iſraëlitis promittit Dominus ſe repente inſtar pluuiæ, dicis namque. *Ego pluam vobis panes.* Et Iſaiæ cap. 66. longè magnificentius ait *Ego declinabo ſuper eam quaſi flumen pacis & quaſi torrentem inundantem.* Et cur bi[illegible] ſed fluuium

fluuium bonorum promittit; illic autem ſolam pluuiam offert panis? In flumine exprimitur continua, & perennis irrigatio, quæ ſola inuenitur, vbi nullum inuenitur peccatum. At in pluuiis non continua eſt rigatio, ſed magis rara, & quæ ſæpe non ſine ingenti ſuſpirio, & gemitu extorqueatur. Bene ergo murmurantibus populis non fluuius, ſed pluuia datur, quæ ſic defecit, vt eius defectus ingentes luctus generaret. Vtinam peccata tollerentur, & beneficiorum diuinorum exundationes inſtar fluuiorum perenniter currentium nos ditarent. *Iſaiæ 48.* Sic Dominus Iſaiæ c. 48. *Vtinam attendiſſes mandata mea, facta fuiſſet ſicut flumen pax tua.* Per pacem omnium bonorum exuberantiam intelligit Scriptura, vt habet ſententia Patrum. Nec miror, quod diuina mãdata attendentibus, & adimplentibus bonorum detur exuberantia; ſed illud notandum, quod hæc exuberantia datur illis ad inſtar fluminis, quippè ait: *Facta fuiſſet ſicut flumen pax tua.* Quid eſt ſicut flumen? Vt flumen nunquam deficit, ſed quæ percurrit arua, continuis, perennibúſque fluctibus irrigat; ſic benefica Dei manus nunquam nõ impleret eos, qui eius præcepta ſeruarẽt. *Cyr. Alex.* Ait D. Cyril. Alex. lib. 4. in Iſaiam orat. 3. *Si enim fuiſſes meis præceptis audiens: fuiſſet tanquam flumen pax tua, & iuſtitia tua tanquam fluctus maris. Vt pacis vbertatem, & perpetuitatem oſtenderet, fluminis comparat, & fluctibus: fluminis quidem ſemper, & vbertim fluenti, & præterlabenti: fluctibus autem ſemper illidentibus, & velut perpetuò terram incurſantibus.* Eſt equidem Deus præceptorum obſeruatoribus fluuius indeficiens, nouis quotidie vndis beneficiorum illos rigans, imò continuis fluctibus gratiarum eorum expugnans voluntates. Crede mihi beneficiorum diuinorum affluentiæ nunquam ceſſarent, niſi per nos ſtaret, à noſtris culpis iram Dei merentibus prouenit, quòd diuinorum beneficiorum largitio interrumpatur; quod non perennis ſit, vt fluuius; ſed interrupta, vt pluuia aliquando terram inebrians, aliquando ſinens illam torreri ariditate. Huc pulchrè ſpectans *Eccl. 39.* Eccleſiaſticus cap. 39. ait: *Benedictio illius quaſi fluuius inundauit. Et quomodo cataclyſmus aridam inebriauit, ſic ira illius gentes, quæ non exquiſierunt eum, hereditabit. Quomodo conuertit aquas in ſiccitatem, & ſiccata eſt terra, &c. Bona bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimis bona, & mala.* Quid pulchrius? Equidem diuina benedictio, & bonorum affluentia eſt iuſtis fluuius, hoc eſt, iuxta Paulum de Palacios, perennis, & perpetua bonorum nouorum communicatio. At merentibus iram propter peccata ſua; iam non fluuius, ſed cataclyſmus, nimirùm quadraginta dierum pluuia, quæ & terram inebriet fluens, & ceſſans eandem arere faciat. Sunt itàque bona iuſtis non interrupta, ſed continuata, & perpetua ab initio; iniuſtis autem ſunt bona, & mala, hoc eſt, bona, quæ interrumpantur malis. Vides, vt ex noſtris culpis oritur, quòd perpetuis beneficiorum vndis ex Deo non impleamur?

§. XVI.

Panis Eucharisticus per ſe non ad abluenda peccata, ſed ad ditandam animam, & innumeris bonis cumulandam datur.

NOn aliter, quàm inſtar pluuiæ, dat Dominus cœleſtem panem, dum ait: *Ego pluam vobis panem de cœlo.* *Ioan. 4.* Sed Ioan. 4. dicit Ieſus Samaritanæ fœminæ de homine credenti: *Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Expende modò, aqua promittitur inſtar fontis, at panis ſolùm inſtar pluuiæ datur. Cur cùm panis cœleſtis inſtar pluuiæ venit, non ſimiliter venit cœleſtis aqua? Diſcriminis rationem indigitat *Rupert.* Rupert. lib. 4. in Ioan. fatus: *Quæ eſt enim hæc aqua viua, niſi ea, quæ in baptiſmo Chriſti percipitur Spiritus ſancti gratia?* Vt in exhibitione cœleſtis panis Eucharisticus cibus exprimebatur; ſic in hac oblatione cœleſtis, viuæque aquæ, baptiſmus adumbrabatur chriſtianus. Meritò ergo baptiſmus fonti comparatur, vt qui inſtitutus ſit per ſe ad mundandos, lauandóſque homines à peccatis; fontis enim munus eſt, & tergere, & lauare maculas. At cœleſtis panis non per ſe intendit lauare peccata. Sacramentum enim viuorum eſt, & non debet ſumi niſi à puris, & immaculatis; ideò pluuiæ comparatur, quæ non lauat terram, ſed rigat, ſed fœcundat, ſed illam florere, & fructificare facit. Huc reſpiciens ſponſus Cant. 4 *Cant. 4.* quia diuinam menſam non pluuiã, ſed fontem vocare placuit, vide qualem fontem vocauit, ait enim: *Fons hortorum, puteus aquarum viuentium.* Cur non contentus eſt vocare fontem, ſed maluit addere fontem hortorum? Equidem, qui in hortos eſt deductus fons, non eò deducitur, vt lauet, ſed vt riget, vt in flores, & fructus terram alat. Ex quo pulchrè Gillibert. Abbas, *Gillibert.* ſer. 37. in Cant. *Vide quò in loco iſtæ aquæ fluunt, vbi niſi in hortis: Fons enim eſt hortorum, qui non lauat, ſed rigat. Cuius in hoc omnis vſus eſt, non vt auferat fœditatem, ſed vt fœcunditatem afferat. Bonus fontis vſus mundare, ſed melior fœcundare. Ille abluit inquinamenta, iſte gratiarum importat augmenta. Ille germina lota reddit, hic læta. Ille patens eſt in ablutionem peccatoris, & menſtruatæ, hic ſignatus delicijs ſponſæ. Ideò non niſi fons hortorum dicitur fons deliciarum.* Quidquid ad delicias, & diuitias pertinet animarum, in hoc fluento inuenitur cœleſtis panis: non ſperes ibi mundari, ſed fœcundari, ſed ornari, ſed ditari, ſed ingenti impleri cumulo gratiarum. Hinc aiebat Ioël cap. *Ioël 2.* 2. ex Septuag. lectione: *Filij Sion gaudete, atque lætamini in Domino Deo veſtro: quoniam dedit vobis eſcas iuſtitiæ, & pluit vobis imbrem temporaneum, & ſerotinum, ſicut à principio, & replebuntur areæ tritico, & redundabunt torcularia vino, & oleo.* Expende, quibus hæc diuinarum eſcarum annuntientur gaudia, nimirùm filiis Sion. Et qui ſunt iſti filij Sion? Nimirùm ij, qui non indigent lauari, ſed per pœnitentiam loti ſunt à peccatorum fœditatibus; iis ergo dantur diuiniſſimæ epulæ, & pluuiæ, non lauantes, ſed rigantes, ſed fœcundantes, ſed nouis virtutum bonis facientes abundare. Ait D. Hier. ibi: *Hier.* *Vos quoque, quos iuſtè poſt pœnitentiam voco filios Sion, & Eccleſiæ, lætamini, quia dedit vobis Deus alimenta iuſtitiæ, & deſcendere fecit ad vos pluuias temporaneas, & ſerotinas. Et non ſolum hoc dedit, ſed fecit vos areas virtutum frugibus abundare, & ſaturari, atque inebriari frumento, vino, & oleo.* Sic vbi Deus eſcarum diuinarum pluuias ſtatuit, quos lotos inuenit, fœcundat, ditat & omni bono facit abundare. Id, quod aliter exprimebat Iſaias cap. 66. fatus: *Iſaias 66* *Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam gentium, &c. Videbitis, & gaudebit cor veſtrum, & oſſa veſtra quaſi herba germinabunt.* Septuag. *& oſſa veſtra florebunt.* Quod Deus in Euchariſtia maximè ſe incliner, & exinaniat, docent Dionyſius Alex. Method. Cyril. Auguſt. Hieronym. & multi alij relati, & expenſi à noſtro Turriano tract. 1. de Euchar. cap. 11. aſt vbi ſic ſe inclinat, vt fluuius pacis, & torrens inundans, nulla ibi mentio lotionis, ſed oſtenditur, vt creſcant noſtra gaudia, vt vel oſſa arida floribus ornentur, multiſque appareamus locupletati. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 5. tom. 6. *Cyr. Alex.* *Sic nutriti, ſic omni miſericordia, & charitate tractati videbitis tempore ſupremam etiam ciuitatem cœleſtem Ieruſalem, & complebimini voluptate, & quaſi herba veſtra oſſa refloreſcent. Excitabuntur enim mortui, & reſurgent, qui in monumentis ſunt locupletati per Chriſtum rore, id eſt, ſpiritu viuifico.* Ecce ex Dei nutritione quot bona, quot exoriantur diuitiæ.

§. XVII.

Dei epulam nihil mundialium macularum ſecum admittit.

NEc prætereundum eſt, quando Dominus dicat: *Ecce ego pluam panes de cœlo*; nimirùm, quando Iſraëlitæ

Iſraëlitæ murmurauerant ſe omni Ægyptio alimento eſſe vacuatos. Et cur maluit expectare Ægyptij alimenti vacuitatem, vt plueret cæleſtes dapes? Ait D.
D. Nyſſ. Nyſſenus in cat. Græca datus: *Animaduertendum eſt, quod cùm nihil amplius edulij populo ſupereſſet ex Ægypto, tunc cæleſtis panis influxit, vt moneamur animum noſtrum refici cæleſti alimento, cum quod eſt huius ſæculi vitioſum in itinere huius vitæ per veſtigia Chriſti conſumpſimus.* Tunc adeſt cœleſtis nutritio panis, cùm vitioſum Ægypti alimentum abeſt. Non admittit ſecum Ægyptias macu-
Matth. 5. las panis ille, qui de cœlo cadit. Hinc Matth. 5. ſic docemur orare: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, & dimitte nobis debita noſtra.* Expende coniunctionem, vt panem de cœlo petimus nobis dari, ſimul noxarum ablutionem poſtulamus, vt nihil in nobis remaneat temporalis peccati. Id, quod notans Fortunatus aiebat: *Bene poſt eſcam quæſitam poſtulatur venia peccatorum, vt qui Dei cibo paſcitur, Deo viuat.* Crede mihi, nec ad punctum amat Deus ſtare cum vita vitioſa, cum vita ſæculari. Cùm primum Deus nobis adeſt, noſtróque in pectore cubat, neceſſum eſt, vt terrenæ omnes maculæ cadant. Nota eſt hiſtoria Balaami, quando cōductus à Rege Moabitarum ibat, vt malediceret Iſraëlitis, cupiebat Magus maledicam linguam vibrare, ſed pro maledictione benedictiones promebat. Cuius facti nouitatē miratus Rex hominem increpabat. Ille
Num. 22. autē ſic ſe excuſat Num. 22. *Nunquid loqui potero aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo?* Equidem vbi Deus in ore eius, nulla ibi malitia poterat durare. Sed accipite tē ex Ioſephi verbis lib. 4. de Ant. cap. 6. fortis: *Ea cauſa veni, vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior eſt Deus, quàm mea voluntas, qui contra Dei voluntatem ad gratiam hominum loqui propoſueram. Quàm primum enim noſtrum pectus ſubintrat, nihil amplius noſtrum ibi remanet.* Quid ſapientiùs dictum? *Cum primum Deus noſtrum pectus ſubintrat, nihil amplius noſtrum ibi remanet.* Cadunt vniuerſa malitiæ nutrimenta, vbi Deus noſtrum pectus ingreditur. Et quod opus magis proprium beneficentiſſimi Dei, quàm non permittere ſecum in nobis eſſe
Gen. 38. aliquid vitioſum, & terrenum? Sanè Gen. 38. de primogenito Iudæ dicitur: *Fuit quoque Her primogenitus Iudæ, nequam in conſpectu Domini & ab eo occiſus eſt.* Philo legit: *Et à Deo occiſus eſt.* Notanter enim dicitur Deus occidiſſe peſſimum; quando enim Dei nomen beneficentiſſimam, ſuauiſſimámque naturam exprimit, rectè oſtenditur, vt proprium ſit beneficentiſſimi Dei in nobis non permittere aliquid vitioſum, & terrenum.
Philo. Ait Philo lib. 1. Allegor. *Vides, vt hunc interficit non Dominus, ſed Deus? Non enim quatenus imperat, & regnat liberam exercens potentiam interficit corpus, ſed quatenus bonitate, humanitatéque vtitur.* Tunc cùm ſuauiſſimus, dulciſſimúſque à nobis guſtatur Deus; quando magis apparet melleus, corporalia omnia vitiorum nutrimenta in nobis non ſinit eſſe.

Exod. 16. Dixerunt Moyſes, & Aaron ad vniuerſos filios Iſraël: veſpere ſcietis, quod eduxerit Dominus vos de terra Ægypti, & mane videbitis gloriam Domini. Audiuit enim murmur veſtrum contra Dominum: Nos verò quid ſumus, quia muſitaſtis contra nos, Et ait Moyſes: Dabit Dominus vobis veſpere carnes edere, & mane panes in ſaturitate, eo quod audierit murmurationes veſtras, quibus murmurati eſtis contra eum, &c.

§. XXVIII.

Nihil non glorioſum in beneficenti largitore.

QVam ſint omnia in Deo glorioſa, nihilque non in illo decorum, ex vna eius largitate maximè patet. Quippè ait: *Mane videbitis gloriam eius.* Et cur Dei gloria non ſtatim veſpere, ſed mane erat reuelanda? Subditur rei explicatio: *Dabit Dominus vobis veſpere carnes edere, & mane panes in ſaturitate.* Erat mane benefica Dei largitas demonſtranda, dum plueret è cœlo panes in ſaturitate. Vbi autem tot beneficiorum veræ aperiebantur, omnia ibi Dei glorioſa, & decora apertiſſimè videbantur. Quid non glorioſum eſt, & decorum, vbi beneficentiſſima apparet beneficiorum largitas? Erat Dominus Ieſus cruci ſuffixus, iniquis deputatus, adeò deſpectus, vt dicat Iſaias cap. 53. *Non eſt* Iſai. 53.
ſpecies ei, neque decor; & vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſiderauimus eum. Deſpectum, & nouiſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem, & quaſi abſconditus vultus eius, et deſpectus, vnde nec reputauimus eum. Inter hæc autem latroni petenti ſui memoriam reſpondit Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiſo.* Quid ais, Domine, ſub tot ignominiis crucis ſic abſconderis, vt nec à videntibus repureris; & vili homuncioni totam paradiſi offers amœnitatem? Cur cùm tot ignominias tibi aſſumis, tam immenſam in alios effundis largitatem? Vt decorem, & gloriam addat, ſub quibus nihil in toto illo crucis deſpectu non decorum, & glorioſum appareat. Ait D. Chryſoſt. hom. de cruce, & latrone: *Volo, inquit Ieſus, vt in cruce poſſint omnes meam inuenire virtutem,* Chryſoſt.
vt in cruce mea largitas demonſtretur. Et quoniam crux dedecoris fuerat ſignum, & apud omnes ignominia putabatur, crucis infamiam mirandis beneficiis decorauit. Ecce tibi vt in cruce ſe Dominus conuertit ad largitatem, qua omnes ignominias decoraret, nihilque inde ignominioſum, nihilque indecorum appareret, vbi tanta homini dabantur. Sed omnia ibi in gloriam viderentur transfigurata. Hinc Luc. 9. cum Ieſus transfiguratus eſſet: *Ecce duo viri loquebantur cum eo. Erant autem Moyſes, & Elias viſi in maieſtate: & dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.* Vbi noſter poſuit *Exceſſum*, habet Græcus *Gloriam*, loquebantur equidem Moyſes, & Elias cum Ieſu de gloria, quam Ieroſolymis completurus erat traditus morti. Sed cur & mors, & paſſio dicitur gloria, & non potius ignominia; Erant in paſſione quot vulnera, tot ſigna beneficentiſſimi, amoris, quo ditabantur homines: ideò ibi nil ſpectari poterat non glorioſum. Vt dicat Eutym. c. 34. in Matt. Eutym.
Gloria quoque appellatur crux ipſa. Alijs ſiquidem probrum erat, vtpote magnorum pœna criminum: ſoli vero Chriſto gloria facta eſt, magni videlicet erga nos amoris præmium. Vbi beneficentiſſimi amoris munera in homines proficiſcebantur, quidquid crucis erat, ad gloriam, & decus ſpectabat. Nunquam enim largitas non ſcit ignominias in gloriam transformare. Hinc præſepis vilitatem occupante Dei Filio clamabant Angeli Luc. 2. *Glo-* Luc.
ria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus, &c. Eſto, quòd iacente Deo in ſtabulo pax oriretur mortalibus, at quæ inde gloria Deo poterat eſſe, & non magis exinanitio, & humiliatio: Rem attigit German. Patriarch. Conſtantinop. orat in ador. crucis apud Gretherū tom. 2. *Gloria in excelſis, & in terra pax reſultabat. Bonitas enim Dei diffuſa fuerat in nobis.* Non poſſunt ignominiæ præualere, vbi accedit benefica largitas, quæ potens eſt quamcunque vilitatem in gloriam commutare. Non vilitas videtur, ſed gloria Dei, quando eius bonitas diffunditur, vt nos diuites faciat. Quò reſpiciens Ioël cap. Ioël 2.
2. ait: *Comedetis veſcentes, & ſaturabimini, & laudabitis nomen Dei veſtri qui fecit mirabilia vobiſcum.* Neceſſum enim eſt, vt ſimul ſint, & gloria, & laus Dei, & diuinæ largitatis manifeſtatio. De quo D. Cyril. Alex. ibi: *Tunc* Cyr. Alex.
comedentes repleti ſumus, & vt Dominum glorificamus Chriſtum Saluatorem noſtrum, eundem vt mirabilium effectorem, & maiora quam dici aut ſperari poſſint, diligentibus ſe donantem prædicantes. Tunc, inquam, Deum glorificamus, & ipſe glorioſus prorſus apparet, cùm verè de eo prædicamus, quod plura largitus eſt, & maiora, quàm nos poſſimus expectare. Nil, crede mihi,

cum

cum largitate donatoris poteſt eſſe, quod non glorioſum, & ſplendidum appareat. *Chryſoſt.* Vnde D. Chryſ. orat. in Paraſceue, de ſexta feria locutus,ſic ait : *Laudetur dies lucis genitrix,per quam cætera dies ad lætitiã vocata ſunt. Audi quomodo. Hodie Adam formatus eſt,ſexta die,hodie formam geſtauit diuinam,hodie paruus mundus in mundo conditus eſt, hodie primus homo tanquam gubernator præclara totius naturæ humanæ obtinuit gubernacula,animantibus cunctis præpoſitus : hodie mandata accepit liberi arbitrij.* Et meritò dies hæc genitrix lucis vocatur,in qua tot,tantáque ſunt homini data; nihil enim non ſplendidum, & glorioſum à diuina largitate.

§. XIX.

Chriſti epulum nos ducit in Dei viſionem.

DIuinæ gloriæ viſionem promittit Moyſes non in veſperum,ſed in manè,aiens : *Mane videbitis gloriam Dei.* Sed & veſperi carnes præbendæ erãt,vt manè dandæ erant panes. Cur ergo non dicit,quòd videbunt gloriam Dei in veſpertinis carnibus,ſed in matutinis panibus? *Rupert.* Ratio indigitatur à Rupert.dicente : *Per carnes vetera ſacrificia,per manna nouum ſacrificium accipimus. Illa Dominus ſacrificia permiſit fieri , hoc autẽ nouũ corporis, & ſanguinis ſui ſacrificium per ſemetipſum tradidit.* Meritò igitur non illis veteribus, ſed in hoc nouo diuinæ gloriæ viſio communicatur ; cœleſtis enim panis ſumptus in altari maximè facit ad diuinam gloriam ſpectãdam. De fructu arboris ſcientiæ aiebat ſerpens *Gen. 3.* Gen. 3. *In quocunque die comederitis ex eo,aperiẽtur oculi veſtri.* Sic vafer in cibo apertionem oculorũ ponebat ; ſed falſitas hæc in veritatem à Deo fuit mutata , vbi Filium ſuum vnigenitum permiſit pendere ab arbore. Cur Domine , non magis arborem execraris? Cur non magis arborem fugis, in qua mendaciorũ tela contexta ſunt,imò in qua fuit venenum generis humani? Placuit Deo ab arbore pendere, venítque ad crucis arborem,vt mortifero cibo cibum opponeret vitalem, quo ſic in veritate oculi hominum aperirentur,vt poſſint Deum contemplari. *Rupert.* Ait Rup. lib. 6. in Ioan. ad c. eius 6. *Vt cibo , per quem homo perijt , oppoſitum cibum daret,præcepto patris aduersùs lignum ſcientiæ ipſe fructus vitæ æternæ in ligno crucis pendere voluit, & per paſſionem mortis , mortuorum ſimul , & viuorum cibus fieri , vt ſuo quique modo comederent eum tam mortui,quam viui. Decerptum quippe illum de arbore crucis comederunt animæ ſanctorum,eo videlicet modo,quo & Angeli eundem comedunt ; comederunt , inquam, veram diuinitatem , & verè aperti ſunt oculi eorum, & exinde viderunt Deum , quem antehac nemo vidit vnquam.* Expende illud : *Et verè aperti ſunt oculi eorum* , &c. quippè in diuiniſſimi fructus decerptione,& eſu conſiſtit apertio vera oculorũ, qua homo Dei gaudeat viſione. Etenim vſque dum ſancti de crucis arbore viuificũ Ieſu fructum ſumpſerunt,in tenebris erant,nec Deum videre poterant,quẽ de beneficio diuini fructus cœperunt videre,& agnoſcere. Vt enim Ionathæ oculi de mellis cibo fuerunt illuminati. 1 .Reg. 14. ſic ſumpto diuino cibo, & noſtri *Pſal. 33.* oculi illuminantur, vt diuina capiant. Quò ſpectãs Pſ. 33. clamat : *Guſtate,& videte.* Guſtũ enim in primis petit,vt applicemus diuinis dapibus,deinde vt videamus. Nequit enim fieri,vt qui diuinum epulum guſtauit,illuminatos oculos ad percipienda diuina non habeat. Ex quo aiebat D. Dionyſius Areopag. de Eccleſiaſt. *Dion. Ar.* Hierarch.c. 3. de communione,in fine : *Guſtate,inquit, & videte. Profectò qui ſacroſancta diuinarum rerum diſciplina initiantur,per magnificas ipſarum recognoſcẽt gratias,& excellentiſſimam illarum celſitudinem, ac magnitudinem participatione ſpeculantes,cœleſtia diuinitatis beneficia gratè laudabunt.* Et ſimul cum eſu,& guſtu cœleſtis pabuli ibi latentes diuinitatis gratiæ,& celſitudines oculis patent, vt illas facilè poſſimus ſpeculari. Hinc clamabat illa Cant. 5. *Cant. 5.* *Comedite amici,& bibite,& inebriamini chariſſimi.* Non miror, quòd petat, vt diuiniſſimis epulis veſcamur. Sed illud mirandum , quod petat, vt inebriemur. An ebrij Deo placent? Equidem ebrij placent Deo,ſed illa ebrietate,quæ mentis exceſsũ afferat ad diuina rimanda. Facit hoc diuina menſa, facit hoc diuinus calix , vt homo tanquam ebrietate ſuperatus mundo obdormiat,ſed mente excedens lynceis oculis diuina omnia valeat penetrare. Ait Nyſſen. hom. 10. in *Nyſſen.* verba data: *Quod hic adhortatur,hoc totum factum eſt per diuinum illum cibum, & potum, & ſemper fit,conueniente cũ cibo,& potu,mutatione, & exceſſu à deterioribus ad ea, quæ ſunt meliora. Quo inebriatus aliquando fuit diuinus Dauid, vt qui cùm à ſe exceſſiſſet , vidit pulchritudinem, quæ non cadit ſub aſpectum;inſignémque illam exclamauit vocem. Omnis homo mendax.* Et qui guſtant cœleſtem panem,& bibunt calicem, & Dauid in eadem fuerunt ebrietate,qua à deterioribus excedentes ad ſuperiora contendunt, ibíque vident pulchritudinem illam,quæ ſub aſpectu non cadit. Quapropter forſan Deus ad hoc epulum, & paruulos inuitabat , aiens Mar. c. 15. *Mar. 15* *Sinite paruulos venire ad me* ; ex quo in primitiua Eccleſia, & paruulis Euchariſtia dabatur. Sed cur paruulis tam ſo- *Dio Ar.* lidum epulum offerebant? Ait Dionyſ. Areop. de Eccleſiaſt. Hierar. c. 7. par. 3. prope finem: *Tradit autem puero ſancta myſteria Pontifex,vt nutriatur in ipſis , neque vitã aliam habeat , niſi hanc , quæ diuina inſpiciat ſemper.* Itaque vt à pueritia oculos ad diuina percipienda haberent clariſſimos , ideò & alebantur pueri cœleſti cibo

§. XX.

Quod maioris virtutis eſt , id primum ſit ei,qui glorioſiorem oſtendit virtutem.

ET carnes, & panes erant à Deo populo ſuo dandi; ſed carnes veſpere,panes autem manè. Sic ait: *Dabit vobis Dominus veſpere carnes edere , & mane panes in ſaturitate.* Et præmiſerat : *Mane videbitis gloriam Dei,* quaſi in eo , quod manè daret panes , fieret Dei gloria magis conſpicua. Et cur Dei gloria clarior in panũ datione matutina? Maioris virtutis opus erat mannæ cõmunicatio,quàm coturnicũ adductio;coturnices enim non denuo creabantur,ſed à Deo excitato vento aliũde trahebantur , in mannæ autem effectione totum opus nouum erat,& inauditum,& multa ibi fiebant,in quibus Dei virtus maximè extollebatur. Vt ergo maioris virtutis opus erat,ſic Deus, vt glorioſior appareret,ad illud prius accingebatur. Sic Paulus 1. ad Theſ- *1. Theſ. 4.* ſalonic.cap.4. de corporum reſurrectione locutus,ait: *Nos,qui viuimus, qui reſidui ſumus in aduentu Domini, non præueniemus eos, qui dormierunt. Quoniam ipſe Dominus in iuſſu,& in voce Archangeli,& in tuba Dei deſcẽdet de cœlo. Et mortui,qui in Chriſto ſunt,reſurgent primi. Deinde nos,qui viuimus,qui relinquimur , ſimul rapiemur cum illis,*&c. Itaque ſi credimus Chryſoſt. Hier. Theod. Theophylact. OEcumenio,Origen. Tertullian. Caiet. Fabro,quorum ſententiam probabilem affirmant Suarez , Valentia , Acoſta , & nouiſſimè Granad. tom. 5. controuerſ. 13. tract. 2. diſput. 3. num. 12. ſi his, inquam , fides habenda eſt , in puncto reſurrectionis faciendæ erunt adhuc multi ſancti viui , qui in ſtatum perfectiorem mutandi ſunt;erunt & cęteri omnes defuncti. Sed qui defuncti erunt , ij prius ad incorruptionis gloriam vocabuntur , quàm qui tunc viuent. Et cur illi prius ? Quia maioris virtutis opus eſt , quod defuncti , & diſperſi per elementa colligantur ad vitam, & vitam incorruptam ; quàm quod viui incorruptionem acquirant. Ait Imperfectus hom. 34. in Matth. *Imperf.* *Magis ſecundùm rem erat, vt prius viuentes immutarentur, poſtea mortui reſurgerent incorrupti. Sed quia in conuertendis viuentibus vna eſt virtus , hoc ſolum quod*

Digitized by Google

ad immortalitatem mutantur: quod autem mortui incorrupti ſurgant, duo ſunt opera, primò, quia reſurgunt; ſecundò quia incorrupti reſurgunt. Ergo vt oſtendat Deus inæſtimabilem potentiam ſuam, quod difficillimum eſt, mortuos ſuſcitat incorruptos, poſtea viuentes immutat Ecce vt ad maioris virtutis opus Deus ſeſe prius accingat. Id ſēper præ oculis habet, vt imprimis maiora, & præſtantiora fiant. Quò clarior oſtenditur inæſtimabilis gloria ſua. Ex quo, vbi Matt. c. 20. operarios vineæ ſuæ remunerat, dicit diſpenſatori: *Voca operarios, & redde illis mercedem incipiens à nouiſſimis.* Qui nouiſſimi venerunt, prius remunerationem capiunt, quàm qui venerunt mane ſummo. Qualis hic ordo rei? Sanè ordo eſt poteſtatis indulgentiſſimæ, quæ maiora aggreditur prius, *Imperf.* indignioribus largiendo ſua. Ait Imperfectus hom. 34. in Matth. *Secundùm rem quidem erat, vt primi priores acciperent ſuam mercedem, ſed vt oſtendat Deus ineffabilem miſericordiam ſuam, primùm nouiſſimis, & indignioribus reddit mercedem, poſteà primis.* Sanè ineffabilis, & diuiniſſimæ virtutis eſt, quòd prius aggrediatur opus difficilius.

§. XXI.

Tunc Deus magis oſtenditur, cùm pro hominibus magis exinanitus eſt.

DEitatis educentis illos de Ægypto reuelatio notanter dicitur oſtendenda veſpere. Quippè ait: *Veſpere ſcietis, quòd Dominus eduxerit vos de terra Ægypti.* In quo autem veſpere agnitus ſit Dominus redemptor, in dubium verti poteſt. Non equidē in exhibitione coturnicum tantus oſtēdebatur Deus; qui ergo veſper ſic Deum exhibebat redemptorem? Sanè in Euangelio lego, cùm Ieſus hora tertia poſt meridiē clamans expiraſſet; tunc Deum agnitum à præſentibus. Et crede mihi, tunc Deus maximè oſtenditur, cū pro hominibus magis exinanitus eſt. Rē attigit Orig. hom. 7. in Exod. *Orig.* aiens: *De hoc mihi, velim, reſponderent Iudæi, quomodo ad veſperam agnoſcitur Dominus. Vbi Dominus agnitus eſt ad veſperam? Sed ſi vis iſta intelligere, non potes niſi per Euangelium. Ibi audies terræmotum factum, monumenta diſrupta, centurionem, & milites, qui ad cuſtodiam poſiti erant, dicentes: Verè Filius Dei erat iſte. Agnitus ergo eſt per hæc in veſpera Dominus.* Et quidē nunquam Deus magis exinanitus eſt, quàm in illo veſpere, in quo ſuſpēſus in cruce animam pro nobis efflabat. In illa tamen exinanitione, & Deus agnoſcebatur, & prædicabatur. Sed & in ipſo prætorio Pilati ſupra modum exinanitus erat, adeò vt non ſemel Pilatus irrideret putantibus in illo poſſe eſſe, vel regni ſuſpicionē, vel hominis. Primò nā- *Ioan. 19.* que dicit text. Ioan. 19. *Exiuit ergo Ieſus portans coronā ſpineam, & purpureum veſtimentum. Et dicit eis Pilatus, Ecce homo.* Et rurſùs cùm vellet acquieſcere furori Iudæorum: *Adduxit foras Ieſum, & ſedit pro tribunali*, &c. *& dixit Iudæis: Ecce Rex veſter.* Non equidem ſeriò vocabat hominē, aut Regem, quem videbat quaſi viliſſimum vermē conculcatum; ſed illis vocibus irridebat accuſationi Iudæorū. At Iudæi non ſolū accuſabant Ieſum, quia regnū affectabat; ſed etiam, & maximè, quia ſibi aſſerebat diuinitatem vocans ſe Filium Dei. Quādo ergo perfidus irridet vel hominis, vel Regis appellationi, in eo, qui adeò miſerabiliter tractabatur; cur nō ſimul, imò & magis irridet appellationi Filij Dei? Non auſus eſt irridere eius diuinitati, quando in eo, ſic pro nobis exinanito, & deſpecto, non videretur irriſio; ſed *Rup.* vera, & certa diuinitatis oſtēſio. Pulchrè notabat Rup. lib. 13. in Ioan. *Dixerat hic deriſor. Ecce homo, nunc adhuc irridens: Ecce, inquit, Rex veſter. Neſciuit dicere, quod tertium accuſationis nomen eſt: Ecce Filius Dei veſtri.* Planè ad id non potuit peruenire Pilati deriſio; potuit prudenter ridere, & irridere, quòd vocaretur homo, qui vt viliſſimus vermis tractabatur; & potuit etiam irridere, quod timeretur Rex, qui ſceleratiſſimorum iudicio ſuberat. At quod in tantam exinanitionem pro nobis ſine culpa propria veniens haberetur Filius Dei, id deridere non potuit, vtpote quod euidentiſſimum videretur. Hinc diſces differentiam conceptionis, & natiuitatis Chriſti, & eiuſdem baptiſmi. Equidem & conceptio ſecretiſſima fuit, & à ſummo Patre obumbrata, ait enim Angelus Mariæ Luc. 2. *Virtus altiſſimi obumbrabit tibi.* *Luc. 2.* Et in natiuitate nulla ſonuit vox Patris, qui illum Filium annunciaret. At dum Ieſus baptizatur Matth. 3. *Confeſtim aſcendit de aqua: & ecce aperti ſunt ei cœli: & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe. Et ecce vox de cœlo dicens: Hic eſt Filius meus dilectus.* Et cur in baptiſmo tot lumina, tot clariſſima præconia diuinitatis? Sunt, qui dicant in baptiſmo ſummam profeſſum fuiſſe Ieſum abiectionem, & humilitatem maiorem quàm in natiuitate, quando baptizatus inter alios reos, & ipſe apparebat, quaſi eſſet ſub reatu, & indigens lauacro. Quo nihil abiectius poteſt excogitari. Rurſus alij, cū Salmerone noſtro tom. 4. par. 5. tract. 7 affirmant, quod in baptiſmo candidatus fuerit Ieſus factus paſſioni, conculcationi, cruci, & ſepulturæ. Ex quibus non immeritò patentiùs eius diuinitas in baptiſmo claruit, quando in ſumma abiectione, & humiliatione, repræſentabatur. Vt dicat D. Aug. *Aug.* hom. 7. de Epiphan. quæ eſt. 36. de Tempore: *Denique Spiritus ſanctus, qui illi tunc in vtero affuit, modo eum in gurgite circumfulſit. Pater, qui tunc obumbrauit in virtute, nunc clamat in voce, & quaſi maturiori conſilio, qui tunc vmbram præſtitit natiuitati, modo teſtimonium perhibet veritati. Ait enim: Hic eſt filius meus dilectus. Præclarior planè eſt ſecunda, quam prima natiuitas. Illa enim ſine teſte ſilentio Chriſtum genuit, iſta eum diuinitatis profeſſione Dominum baptizauit. Ab illa ſe Ioſeph, quo pater putabatur, excuſat in hac ſe pater, qui non credebatur, inſinuat. Ibi laborat ſuſpicionibus mater, quia profeſſioni deerat pater, hic honoratur genitrix, quia diuinitas filium proteſtatur. Honoratior, inquam, ſecunda, quam prima natiuitas.* Sic vbi abiectio maior, diuinitas Ieſu enituit clariùs.

Exod. 16. Dixítque Moyſes ad Aaron. Dic vniuerſæ congregationi filiorum Iſraël: Accedite coram Domino, audiuit enim murmur veſtrū Cúmque loqueretur Aaron ad omnem cœtum filiorum Iſraël, reſpexerunt ad ſolitudinem, & ecce gloria Domini apparuit in nube. Locutúſque eſt Dominus ad Moyſem, dicens: Audiui murmurationem filiorum Iſraël. Veſpere comedetis carnes, & mane ſaturabimini panibus; ſcietíſque, quod ego ſim Dominus Deus veſter.

§. XXII.

Temporalia bona excæcant, ne Deus videatur.

EXpende illam mirificam propoſitionem, nimirùm: *Reſpexerunt ad ſolitudinem, & ecce gloria Domini apparuit in nube.* Non equidem apparuit Dei gloria, antequam ipſi ad ſolitudinem reſpexerint; quandiu enim ob oculos nobis eſt turba mūdialium bonorum, fallar, ſi innoteſcat Dei gloria. Barbariſſimi, & impiiſſimi Pharaonis erat illa vox Exod. 5. *Quis eſt Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Iſrael? Neſcio Dominum.* *Exod. 5.* Quis tantam cæcitatem crederet in homine? Vnde homo in tot rebus à Deo dependens in eam cæcitatem poteſt venire, vt prorſus ableget à ſe omnem Dei cognitionem? Rationem attigit Philo Iudæus lib. de vita Moyſis, fatus: *Philo.* *Rex ab incunabulis innutritus maiorum ſuorum faſtui, nec credens vllum Deum præter iſta viſibilia, reſpondit: Non noui iſtum, quem prædicatis, nouum Dominum.* Expende illud fundamentum atheiſmi, nimirùm: *Ab incunabulis innutritus faſtui*, &c. quippe cui temporalis

ſplendor

ſplendor præ oculis ſemper erat, ſic præoccubatur à temporalitate, vt non haberet, vnde ad Dei cognitionẽ accederet. Mirabar aliquando ſapientes Hieroſolymitanos, qui iuſſi ab Herode, vt Meſſiæ locum nauitatis Magis oſtenderẽt, locũm quidẽ oſtenderunt, dicentes *Matt. 2.* Matt. 2. *In Bethlehem Iuda. Sic enim ſcriptum eſt per prophetam: Et tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda; ex te enim exiet dux*, &c. Oſtenderunt, inquam, locum dominicæ natiuitatis, ſed Dominum natum etiam illuminante ſtella minimè viderunt, nec requiſiterunt. Et cur locum videntes, non vident Dei ortum ab ſtella oſtenſum? Erãt illis præ oculis temporalia decora, ſub quibus credebant venturũ Regem, & inde obcæcati non videbant Deum, qui vel *D. Leo.* cæcis parebat. Ait D. Leo ſer. 4. de Epiphan. *Prolato diuino oraculo per reſponſa Pontificum, & declarata ſpiritus voce, qua dicit; Et tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Iſrael quam facile, & quam conſequens fuit, vt Hebræorum proceres crederent, quòd docebãt. Sed apparet illos carnaliter cum Herode ſapuiſſe & regnũ Chriſti commune, cum huius mundi poteſtatibus aſtimaſſe.* Ecce tibi vbi nihil in Chriſto non temporale autumãt, eũmque cenſent in turba temporalium Principum, etiam radiãte ſtella deſuper Dei ortum minimè vidẽt. Non equidem apparet Deus in bonorũ temporalium *Matt. 20.* turba. Vnde Paterfamilias ille Matt. 20. *Egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos.* Erãt equidem otioſi iſti in foro, ideò nihil cœleſte odorantur, nec dum videre poſſunt. Vt dicat Paſchaſius lib. 9. in Matt. *In foro quidem erant, & ideò extra vineam, id eſt, quia lucra mundi ſectabantur. Idcircò dum in foro ſunt tales, neque ad nuptias ſponſi, neque in vineam Chriſti, temporalia tantum ſectantes, venire, & operari in ea poſſunt.* Non equidem temporalia lucra ſuos ſectatores permittent percipere ea, quæ Dei ſunt? ſiue Deus fiat vt ſponſus, ſiue vt vinea, minimè ab illis percipietur.

§. XXIII.

Vbi Dei gloria apparet, temporalia omnia diſparent.

NVnquam non eſt mundialium ſolitudo, vbi gloria viſitur Domini; ait enim: *Reſpexerunt ad ſolitudinẽ, & ecce gloria Domini apparuit.* Solitudo ſemper eſt vniuerſus mundus, vbi cœperit apparere gloria Domini. Proponas licèt tibi ob oculos mundi decora, mundi ſplendores, omnia hæc euanent, diſparent, & vaſtam ſolitudinem repræſentant, dum tantum gloria Domini *Matt. 24.* ſeſe exhibeat oculis. Ait Matt. 24. *Statim autẽ poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur, & tunc parebit ſignum filij hominis in cœlo.* Hæc ait Matth. de extremo tẽpore; ſed Iſaias c. 30 de eodem locutus ait: *Erit lux Lunæ ſicut lux Solis, & lux Solis erit ſeptempliciter, ſicut lux ſeptem dierum in die, quando alligauerit Dominus vulnus populi ſui.* Ecce tibi iuxta Iſaiæ vaticinium Sol in tempore vltimo ſeptempliciter radiabit, iuxta Matthæum obſcuratus erit tam Sol, quàm Luna. Et quomodo ſi ſeptempliciter creſcet horum ſplẽdor, ſimul erunt obſcuræ? Iſaias loquitur de ſplendore, quem aſtra ſecundùm ſe tunc habebunt, qui proculdubio erit ſeptempliciter maior, quàm eſt nunc. At Matth. loquitur reſpectu gloriæ, & ſplendoris tunc micantis, vel in ſigno crucis, vel in ipſo Ieſu hominis Filio, reſpectu cuius lucidiſſima quæque aſtra in maiori ſuo ſplendore apparebunt obſcuræ, & velut illunes noctes, aut dies deſerti Solis lumine. Ait *Paſch.* ad hæc Paſchaſ. lib. 11. in Matth. *In comparatione veræ lucis omnia cœlorum luminaria ſic futura prophetantur a Domino, ac ſi tenebroſa. Non in ſua natura, ſed ad fulgorem æternæ lucis comparata valde obſcura erunt.* Equidẽ vbi radiat dominicæ gloriæ lumẽ, ſub eius aſpectu omnia creata decora, & lumina prorſus diſparent. Crede mihi, creatũ nõ poteſt non euaneſcere, ſi cũ diuinis componi debet. Vnde Elias 3. Reg. 17. prouidens eſcas *3. Reg. 17* mulieri viduæ, inquit: *Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, vſque ad diem in qua Dominus daturus eſt pluuiam in Iſrael.* Vbi Deus incœperit ipſe ſuã oſtendere magnificentiam in pluuia, non vult Elias vt ſua dona perſeuerent, & quidem meritò, in conſpectu enim diuinæ abundantiæ nihil aliud non debet euaneſcere. Chryſ. orat. in decollat. Ioan. Bap. habita apud *Chryſ.* Metaphraſtem, ait: *Quare eò vſque? Oportebat enim cum noua gratia veniſſet tanquam pluuia, veterem legem finem accipere.* Nihil enim, quod certis legibus metitur, non diſparet ad conſpectum & bonitatis, & largitatis immenſæ. Ex quo Pſal. 36. *Vidi impium ſuperexaltatum, & Pſal. 36.* *eleuatum ſicut cedros Libani, & tranſiui, & ecce non erat.* Quò tranſiuit Dauid, vt tam citò tot altitudines in nihilum redigi viderentur? Tranſiuit mente vt Dei glorias ſpecularetur, quas vt mente vel à longè percepit, nil mundiale magnum non euanuit, & in earum conſpectu receſſit. Ait Elias Creten. in orat. 3. Naz. *Quid Naz.* *illud eſt, quod tranſit iuſtus, vt iſta ceſſet elatio? Cum vidimus extolli impios, & in nimiam ſuperbiam creſcere, tranſeamus & nos mente, & intellectu ab iis, quæ videntur, & temporalia ſunt, & transferamus intellectum noſtrum ad æterna.* Ecce tibi vt altitudines mundiales vniuerſæ ceſſant, & ſolo æquantur, quaſi nihil ſint, vbi mentem leuauerimus ad æterna.

§. XXIV.

Ea ſunt Dei dona, quæ murmurantium os occludant.

QVerulis, & murmuratoribus hominibus iubet Moyſes, vt accedant ad Dominum accepturi alimoniam ex Deo ſciente eorum murmurationes. Dicit enim: *Accedite coram Domino, audiuit enim murmur veſtrum.* Et quando notum ſit Deo murmur eorum, & querimonia pro habendo cibo, cur non magis ſatagis, vt caueant Dominum? Periclitantur ſemper, vel apud beneficos illi, qui nimis queruli ſunt, nimiſque propenſi ad ingratiſſimas murmurationes. Cuius vitij reos Iſraëlitas fateris illos notos Domino, cur ergo non magis illorum murmurationi oræ times, aut Dei nomini non magis proſpicis contra linguas murmuratorum? Meritò non timet Moyſes Iſraëlitis murmuratoribus à Deo, nec Deo timet à lingua murmuratorum, cùm ſciat ea eſſe Dei dona, quæ murmurantium ora prorſus obtrudere poſſint: Matth. 20. proponitur Deus *Mat. 20.* vt paterfamilias, qui tandem vndecima diei hora in forum exiit, ibique quam plurimos otioſos, vagóſque inuenit, quibus ait: *Ite & vos in vineam meam.* Sic illos mittit in vineam ſuam nullo cum illis pacto laboris pretio. Et cur non antea paciſcitur de mercede? Nouit equidem genus hominum querulum, qui ſoleant ſæpe magna de laboribus propriis præſumere, & nõ acquieſcere cuiuis illorum pretio. Cur ergo non magis vel ſuſpiciones querelarum tollit, & ante laborem paciſcitur de pretio? Non timet bonus ſibi à laboratorũ querelis; ſciens ſemper illa dare dona, quæ nullum aditum murmuribus deſinant. Pulchrè ait Imperfect. hom. 34. *Imperf.* in Matth. *Iſtis autem non facit pactum. Benignus enim paterfamilias ſciebat largitatem ſuam, quia tantum paratus eſt retribuere, quantum mercenarij recipere nõ ſperabat. De dato enim eius nemo iuſtè murmurat, quia amplius dat, quã omnis homo deſiderat.* Murmurationem omnem abſumunt dona diuina, vt quæ immensè excedant hominum ſeruitia. De Iona fugiente Deum ait textus c. *Iona 1.* 1. *Inuenit nauem euntem in Tharſis: & dedit naulum eius, & deſcendit in eam*, &c. Necdum dicitur ingreſſus in nauim, & iam notatur, quòd naulum ſolueret. De Ieſu autem ait Matth. cap. 9. *Aſcendens in nauiculam tranſ- Matt. 9.*

Google

fretauit, & venit in ciuitatem ſuam. Nulla mentio de naulo vel dato, vel dando in præſenti fit. Et quando hæc, & illa idem dictabat ſpiritus, vt ibi notauit, quod Ionas naulum dederit, cur ſimili modo in præſenti nõ animaduertit, qualiter ſe exhibuerit Ieſus circa exhibẽdum pretiũ nauiculæ? Nouerat Ieſu patẽriſſimam largitatem, quæ nullis terminis circunſcribitur, nec ligni obſequium admittit, quin illud ſupra expectationẽ re-

Chryſoſt. muneret. Vt dicat D. Chryſoſt. orat. in Paraſceue apud Grethſerum tom. 2. *Nauigauit Ieſus mare, Deus nauigio vſus eſt: breuem, ac temporariam vtilitatem præbuit lignũ: ego vero accepi lignum æternum, bonum, quo pro remo vſus ſpirituales nequitiæ fluctus diſpello.* Sic remuneratio in ligno crucis in immenſum exceſſit obſequium præſtitum à ligno nauigij. Planè quodcunque obſequium Deo exhibetur adeò fructiferum eſt, vt poſſit vel expectationem ſupergredi. Elias propheta Dei à pauper-

3. Reg. 17. cula vidua petebat fruſtum ſubcineritij panis 3. Reg. 17. *Quæ abijt, & fecit iuxta verbum Eliæ, & comedit ipſe, & illa, & domus eius.* Ecce de pugillo farinæ quot comederunt, & cibus non defecit. Quò ſpectans Diuus

Chryſol. Chryſol. hom. de decollat. Baptiſt. apud Metaphraſtem ait: *Ipſa quidem feſtinanter fecit, quæ iuſſa fuerat. Ille autem cum illum diuitem accepiſſet panem ſubcineritium, & guſtauit, & eius domum impleuit bonis.* Expẽde verba nimirùm: *Illum diuitem panem* ex pugillo farinæ ſubcineritius panis factus diues habetur. Vnde diues panis, & paruus, & vilis? Equidem paruus panis exhibitus Deo in propheta tam ingentem remunerationem prætendebat ex Deo, vt meritò & diues, imò & fons diuitiarum poſſet haberi.

§. XXV.

Regis congreſſus nulli inuidioſus in ſola Dei aula poteſt inueniri.

NOuam, & inauditam in aulicis miniſtris libertatẽ oſtendit Moyſes, dũ ſummi Regis adeundi facultatem liberã facit omnibus, dicens: *Accedite coram Domino.* Sic liberum permittis Moyſes Domini congreſſum? Quid magis familiare aulicis miniſtris, quàm ſui Regis congreſſum inuidere aliis, imò & ſibi timere ab illo. Cur tu non inuides? Cur non times, quod alij accedant, forſan placituri? Erat res cum Deo, non cum mũdiali Rege; in ſola autem Dei aula inuenitur & con-

Num. 24 greſſus Domini, & fauor ſine inuidia. Num. 24. vaticinatur Balam plurima de populo Iſraëlitico fatus tandẽ; *Accubans dormiuit vt leo, & quaſi leæna, quam ſuſcitare nullus audebit. Qui benedixerit ei, erit & ipſe benedictus.* Aliter idem: *Qui benedicunt te, benedicentur.* Quæ verba minimè poſſe quadrare regno tẽporali multis contendit Theophylactus. Et quid eſt in illis, quod à regno temporali abhorreat? Illa ſunt, nimirùm: *Qui benedicũt te, benedicentur*: qui enim apud Regem temporalẽ bona, & grata Regi promit, nequit fieri, quod ipſe benè audiat apud alios, ſed magis inuidiæ, & odiis erit expo-

Theoph. ſitus. Hinc ſapienter Theoph. in c. 1. Matt. dicit: *Qui benedicunt te, benedicentur, ecce deitatẽ. Sola enim Dei natura hanc benedictionis virtutem habet.* Quod benedicẽs Regi, & tu benedicaris ab aliis, & non magis ſis inuidioſus, & infenſus, non id inuenies in Regum temporalium domibus. Id euidentiſſimè oſtendit Regis diuinitatẽm, cuius ſolius eſt, quod ſe colentes non inuidiã incurrãt, ſed & ipſi impleantur benedictionibus. Quò

Pſal. 47. crediderim ſpectare Pſ. 47. dicentẽ: *Ciuitas Regis magni, Deus in domibus eius cognoſcetur, cũ ſuſcipiet eã.* Legit D.

Chryſ. Chryſ. *Deus in Regiis eius, ſiue in Palatiis eius cognoſcetur ad munimentum.* Alij ex Hebræo; *Ad eleuandum, & protegendum.* In magni ſupremique Regis ciuitate, is cognoſcitur Deus in Regiis eius, & in Palatiis eius, & cur Deus cognoſcitur in Regiis, vel Regiæ oſtendunt Regem ſuum Deum eſſe? Iam explicat dicens: *Ad eleuandum, & protegendum*; quippe qui ibi eleuantur, & fauoris aura potiuntur, ſimul apparent protecti, nullo vel inuidiæ, vel odij expoſiti telo. Cõmune eſt in Regiis tam Dei, quàm mundialiũ principum, quod multi ad fauorẽ Regis eleuentur; at quod qui eleuantur, & ad fauorem accedũt nulli ſint expoſiti inuidiæ telo, ſed vndique inueniãtur protecti, id ſolius Regiæ, in qua Deus ſe manifeſtat, proprium eſt. Vnde monebat Æneas

Æn. Sil. Siluius (qui fuit Pius 2. Pont. Max.) amicum; *Fugienda nobis ſunt atria Regum, & aulici tumultus, in quibus nec requies, nec bonarum artium exercitatio, nec virtutis aliquis amor regnat; ſed auaritia tantum, libido, crudelitas, inuidia, & ambitio dominantur.* Quid plura? Et Sidonius

Sid. App. Appoll. lib. 2. epiſt. 3. dicit amico: *Si quid noſtratium precatibus acquieſces, ac tutum in patriam receptus canere feſtina, & aſſiduitatem tuam periculoſa Regum familiaritatis celer exime: quorum conſuetudinem ſpectatiſſimus quiſque flammarum naturæ benè comparat, quæ ſicut paululum à ſe remota illuminant, ita ſatis admota ſibi comburunt.* Sic periclitatur fauor apud mundiales Principes; quot enim miniſtri in aula ſunt, tot iacula petunt quemcunque Principi appropinquare vident. Sola in Dei Regia gratus accidis ſine inuidia.

§. XXVI.

Diuinum epulum benefacere docet inimicis.

QVos nouit Dominus murmuratores cœleſti pane paſcit, dum ait: *Audiui murmurationem filiorum Iſraël. Veſpere comedetis carnes, & mane ſaturabimini panibus.* Si murmurantes agnoſcis Domine; cur conuiuium illis paras? Cur non magis famem, peſtem, gladium paras murmuratoribus, quam dapes? Non miror, quod dum cœleſtem panem dare cogitat, murmuratores etiam benè accipiat; eſt enim proprium diuinarum epularum, quod vel aduerſariis beneficare faciãt Mo-

net Prouerb. c. 23. *Quando ſederis, vt comedas cum Principe, diligenter attende, quæ appoſita ſunt ante faciẽ tuã; & ſtatue cultrum in gutture tuo.* Sept. legerũt: *Immitte manum tuam, ſciens, quia talia te oportet præparare.* Sto à Prou.

ſententia D. Aug. tract. 47. & 48. in Ioan. & Iſychij lib. D. Aug.

6. in Leuit. c. 22. putantium hanc Principis menſam eſſe, in qua euchariſticus cibus porrigitur. Sed quando menſa Principis euchariſtia eſt, cur mandamur ſic manus ad dapes porrigere, vt talia ſciamus à nobis paranda? Quomodo nos talia parabimus ex noſtris? Equidem non talia parare tenemur in exhibitione ſubſtantiæ, ſed in imitatione virtutis. Quando enim ſiue agnus aſſabatur, ſiue panis ad hanc menſã in cruce terebatur, hæc vox ibi audiebatur: *Pater dimitte illis, quia neſciunt quid faciunt.* Nil prius ſapiebat diuiniſſimus panis quã benefacere inimicis, hoc ipſe faciebat, hoc imprimebat

ſuum ſaporem guſtantibus. Accipite D. Aug. ſer. 1. de D. Aug.

ſanctis ponderantem, vt Actor. 7. Stephanus pro inimicis orauerit. Ait enim: *Magna pietas, fratres, magna clementia! Prorſus qualia in menſa Domini ſui comedit, talia & ipſe in ſuo conuiuio præparauit. Scriptum eſt in lege: Ad magnam menſam ſediſti? Scito, quoniam talia te oportet præparare. Talia ergo in oratione exhibuit, qualia in ſui Domini menſa comedit. Dominus Chriſtus dixit: Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt: Stephanus dixit, Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Ecce tibi, quàm ſimilia verba ſint in Stephano, & in Ieſu; nec mireris quod Stephanus tam ſimilia pararet, vt enim ex magna Dei menſa comedit, ſtatim adductus eſt, vt in be-

nefaciendo inimicis ſimilia pararet. Huc ſpectãs Iſaias Iſaias 65

cap. 65. ait: *Lupus, & agnus paſcentur ſimul, & leo, & bos comedent paleas.* Quibus illud notat D. Hieronym. ad cap. 11. Iſaiæ, & in præſenti D. Cyrill. quod bos, & agnus non abeant in eſcas leonum, luporumque, ſed magis in ſuis menſis admittant agni lupos, bos leones, quando proprius cibus agnorum, & boum eſt herba, aut palea. Sed cur agni & boues adeò feta, & ſibi inimica

Digitized by Google

inimica animalia ſecum admittunt? Cur non magis illa fugiunt, imò execrantur? Id ſanè habent ex diuino pabulo guſtaro, cuius eſt vel ad inimicos, & contrarios

D.Cyr. extendere charitatem. Ait D. Cyril. ibi ex tranſlatione Patris Turriani tract. 2. de Euchar. cap. 30. *Comedunt enim immanſueta, & fera ſimul cum manſuetis: eſt autem eorum cibus Chriſtus panis viuus, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. Alit autem carne propria.* Equidem vbi cibus Chriſtus eſt, vbi aluntur homines pane viuifico, népe carne Chriſti, non miror, quod agnelli Chriſtiani ſic afficiantur ad inimicos, & perſecutores ſuos, vt vel efferos, & immanſuetus lupos in epularum ſocietatem admittant. Quid enim magis proprium eorum, qui cœleſtibus dapibus ſaturantur? Ait ſponſa

Cant. 2. Chriſti Cant. 2. *Introduxit me in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.* In cella vinaria agnoſcunt Euchariſticum conuiuium Nyſſenus, Pſellus, & Paſcal. lib. de Euch. cap. 11. ad illam vt introducta ſponſa fuit, nil prius in ſe experta eſt, quam ordinem charitatis, quæ extenderetur vſque ad hoſtes amandos. Quò re-

Guilliel. fero Guillielmum Abb. apud Delrium ſic fantem: *Hoc vino potatam ſponſus adhuc alio cumulauit beneficio, ne non, vt oportet, amaret, docuit eam, quomodo inprimis Deũ diligere debeat; proximum vt ſe ipſam: denique, & hoſtem eatenus, vt malum malo non rependatur, ſed cum iniuria beneficium commutetur.* Hic ordo charitaſis, quæ ad hoſtes extendatur, de cœleſti conuiuio naſcitur, adeò vt menſa hæc minimè diſſidentes admittat. Dicit enim

Matth. 5. Matth. 5. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersùs te; relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari,* &c. Expende, vt relicto ante altare munere iubetur abire, vt diſſidentem fratrem, & aduerſarium aequirat. Cur non magis expecter, vt paragatur ſacrificium; & poſtea abibit? Eſt altaris ſacrificium in eo, quod ametur etiam

Chryſoſt. hoſtis, nec deſſidentes ſecum admittit. Ait D. Chryſoſt. hom. 16. in Matth. *Interrumpatur, inquit, miniſterium meum, vt tua charitas integretur. Sacrificium mihi eſt fratrum reconciliatio,* &c. *Vade primùm, & tunc veni, & offer munus tuum: per omnia iſta ſignificans, quia per aliquas inimicitias deſidentes nequaquam menſa illa ſuſcipiat. Audiant ij, qui ſacris myſteriis initiati cum inimicitiis ad communionem altaris accedunt.* Sic ibi.

§. XXVII.

Cœleſtis cibus diuinitatis latentis ingenerat notitiam.

QVid ſequatur poſt eſcarum exhibitionem Dominus explicat, dicens: *Mane ſaturabimini panibus, ſcietiſque, quod ego ſim Dominus Deus veſter.* A cœleſtis panis eſu hoc aſſerit euenturum, quòd ſaturi Deum ſuum ſciant. Et quidem facit hoc per diuinas manus porrectus cibus ſalutis, quòd in diuinitatis latentis ve-

Luc. 8. niamus notitiam. Hinc Luc. 8. defunctam puellam in vitam trahens: *Iuſſit illi dari manducare.* Non id iuſſit in aliis, non in ſuſcitatione Lazari, non in ſuſcitatione adoleſcẽtis Naim; cur ſolummodo iubet cibum puellæ dare? Vt per cibum à Deo puellæ exhibitum magis

Chryſoſt. innoteſceret eius diuina virtus. Quippe ait D. Chryſoſt. hom. 33. in Matth. *Puellam cùm a morte excitaſſet per cibum, quem ei afferri iuſſit, à quo eſſes ſuſcitata, inſtruxit.* Sanè exhibitus cibus à Ieſu puellam inſtruebat de diuina ſuſcitatoris virtute. Ne miremur, quod cœleſte epulum nos in diuinitatis cognitionem deducat. Paul.

1. Cor. 10 1. ad Cor. 10. dicebat: *Nolo vos participes dæmonum fieri; non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non poteſtis menſæ Domini participari, & menſæ dæmoniorum.* Quibus verbis Theophylus Alexand. epiſt. 2. Paſchali, confundit errorem Origenis aſſerentis eundem Ieſu agnum in cruce, æquè fuiſſe toſtum pro dæmonibus, ac pro hominibus. Quòd erroneum eſſe probat ex datis verbis Apoſtoli aſſignantibus & duplicem menſam, & duplicem calicem, alteram Dei, alteram dæmoniorum. Et meritò aſſerit impoſſibile, quòd eadem menſa Dei poſſit eſſe communis, & hominibus, & dæmonibus. Sed cur eadem Dei menſa, & idem calix, qui communis fuit etiam reprobis hominibus, deſtinatis in ignem æternum, non potuit eſſe dæmonibus cõ-

munis? Rationem pulchram reddit Theophylus: *Impoſſibile eſt dæmones de calice Domini bibere, & de menſa eius participari. Cibus diaboli negatores Dei ſunt.* Expende totam rationem impoſſibilitatis, nimirùm: *Cibus diaboli negatores Dei ſunt.* Quando enim diaboli cibus eſt abnegatio diuinitatis, nequit illi eſſe communis menſa Dei, quæ totam diuinitatem halat. Ecce repugnantiam menſæ diaboli cum mẽſa Dei, in illius ferculis nullus cibus eſt, qui ad diuinitatem negandam non faciat, quo nihil magis repugnans diuinæ menſæ inueniri poteſt, in qua & diuinitas patet adoranda. Adeò, vt ille perfectus ſit in ſacrificio altaris, qui mentem eleuat ad percipiendam diuinitatem. Habes Gen. 46. *Profectuſque Iſrael cum omnibus, quæ habebat, venit ad puteum iuramenti; & mactatis ibi victimis Deo,* &c. Quæ verba ſic ex græco reddunt alij: *Eleuans ſe Iſraël, & omnia ſua, venit ad puteum iuramenti, immolauitque hoſtiam Deo.* Expende præmiſſum illud ante hoſtiam immolatam, nimirùm: *Eleuans ſe Iſraël,* non ante hoſtiam facere aggreditur, quam ſeſe eleuet. Et quo tendebat hæc Iſraëlis eleuatio, niſi vt inter immolandum auſpicaretur diuinitatem? Ait D. Ambr. lib. de Ioſeph cap. 14. *Prius ſe eleuauit, poſtea immolauit. Ille enim bene immolat, qui cognitionem diuinitatis inueſtigauerit.* Sic cum perfecto ſacrificio ſtat ſemper cognitio diuinitatis; nec eſt ſeparabile, quod ritè, & perfectè accedas ad altare, & quod non experiaris ibi latentem diuinitatem.

Theoph. Gen. 46. D. Amb.

§. XXVIII.

Solus eſt Deus, qui etiam erroneis affectibus ſuorum ſoleat ſatisfacere, vt eos ſaluet.

AVditis Iſraëlitarum murmurationibus pro cibo, ſic illos Dominus paſcit, vt ſuam manifeſter deitatem. Ea enim ſunt verba: *Audiuit murmurationem filiorum Iſrael. Veſpere comedetis carnes, & mane ſaturabimini panibus, ſcietiſque, quod ego ſim Dominus Deus veſter.* Et cur in exhibitione ciborum in deſerto ſcietur Dominus Deus eſſe, qui cibos parat? Id innoteſcit per illa verba: *Audiuit murmurationem filiorum Iſrael. Veſpere comedetis,* &c. quippe murmurationem Iſraëlitarum audiens, illique nihilominùs ſatisfaciens Deus eſt, ſolus enim ſcitur Deus, qui etiam erroneis ſuorum affectibus ſatisfacit, vt eos ſaluet. Audita Chriſti reſurrectione aiebat Thomas, Ioann. cap. 20. *Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meũ in loco clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.* Quid tunc? Deſpexitne Deus diſcipuli ſui affectum adeò erroneum? Audierat viuum, & ſigna petit attrectare mortui, quid magis erroneum? Sed accipite euentum *Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Reſpondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.* Expende Thomæ vocem ex vulnerum contrectatione ortam, nimirùm: *Dominus meus, & Deus meus;* Cur ex vulnerum contrectatione diuinitas Ieſu innotuit Thomæ, cui antea reſurrectio non innotuit ſub tot, tantiſque teſtimoniis? Equidem tunc non potuit non oſtendi Dominus Deus, cùm vt diſcipulum ſaluaret, permiſit illi malè optatam vulnerum viſionem. Pulchrè ait D. Auguſt. ſerm. 159. de Tempore: *Modo eſt Dominus, & Deus tuus, quia voluit, vt videres, ne incredulitate animã perderes.* Tunc maximè innoteſcit, & oſtenditur Dominus Deus noſter, cùm vel noſtris affectibus erroneis ſatisfacit, vt præſtandæ ſalutis habeat occaſionem.

Ioan. 20. Aug.

Iſai. 43. Quò refero illud Iſaiæ cap. 43. *Verumtamen ſeruire me feciſti peccatis tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas, &c.* Expende, per quæ Deus teſtetur ſe, & ſuam patentiſſimè miſerationem, & magnificentiam oſtendat: nimirùm per illa præmiſſa: *Seruire me feciſti peccatis tuis.* Quando enim ſic fit, vt homines malè aliqua petant, quæ Deus illis præſtat, vt inde eos ad ſalutem venetur, tunc meritò dicitur Deus ſeruire prauis illorum affectibus, quibus ſatisfacit præſtans ea, quæ malè concupierunt. Sed tunc euidentiſſimè etiam oſtenditur Deus eſſe, nullus enim niſi Deus ſciret peccatorum erroneis affectibus ſatisfaciens illos ſaluti reddere.

Exod. 16. Factum eſt ergo veſpere, & aſcendens coturnix cooperuit caſtra: mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum. Cúmque operuiſſet ſuperficiem terræ, apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo tuſum in ſimilitudinem pruinæ ſuper terram. Quod cùm vidiſſent filij Iſraël, dixerunt adinuicem, Manhu? (quod ſignificat, quid eſt hoc?) ignorabant enim quid eſſet. Quibus ait Moyſes: Iſte eſt panis, quem Dominus dedit vobis ad veſcendum.

§. XXIX.

Quo altiora de Deo præſumis, eo minus diſtraheris, vt illum inuenias.

ECce tibi Deus Iſraëlitis accedit & in coturnicum munere, & in cœleſtis mannæ menſa. Sed coturnix ipſa caſtra intrabat, & præ manibus deſiderabatur erat. Mannæ autem ros extra caſtra iacebat, vt exeuntes per deſerti campos illum colligere deberent. Sic ait textus: *Aſcendens coturnix cooperuit caſtra, mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum*, &c. Et cur cum intra ipſa caſtra inueniretur coturnix, cœleſtis panis erat foris colligendus, & quærendus? Sanè, qui pennata Dei, & magnalia decora per aues ſignificata attendit, is non longa inquiſitione per creaturas eget, ſed prompta, & ad manum, & in ſe ipſo bona ſentiet cœleſtia. Exeat ille, & vagetur, & diſtrahatur, qui minuta Dei in mannæ minuto expreſſa, & in rore iacente ſpectat. O quàm prompta Dei magnalia quærenti! Altilia ſunt, & pennata diuina decora; ad te euolabunt, iutra te erunt, ſi illa fideliter ſpectes. Iacet extra, quod minutum apparet, & vix multis paſſibus ad illud peruenies. Quid magis minutum, quàm granum frumenti iam ad terram deciſum, & in ſepulcro detentum? Hoc multis lacrymis quærebat Magdalena, & non inueniebat.

Matt. 28 Ait enim Matth. 28. *Angelus enim Domini deſcendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum, &c. Reſpondens autem Angelus, dixit mulieribus: Scio enim, quod Ieſum qui crucifixus eſt, quæritis. Non eſt hic ſurrexit*, &c. Hoc vnum aſſerit Angelus quærenti fœminæ, nimirùm, quòd Ieſus non erat ibi, quòd iam inde abierat, ſed non explicat, vbi ſit, non dicit, quò abierit. Cur Angelc ſic deſinis piam fœminam dubiam de loco, vbi Ieſus ſit? Cur ſolùm dicis, quòd ibi non eſt, vt magis laboret de illo quærendo? Ipſe Angelus rationem explicat, dicens: *Scio, quod Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis*: quippe minutum quærebat, & deiectum ſolum, ne miremur, quod multis paſſibus, multiſque laboribus ſit quærendum. Quæſiſſet & reſurgentem, & euolantem ad cœleſtia, & fallat, ſi egeret longa inquiſitione, ſed in ſe ipſa illum experiretur. Pulchrè ait D.
Chryſoſt. Chryſoſt. hom. de Ioann. Baptiſt. *Audi: quid dicit Angelus ad mulieres: Quid quæritis viuentem cum mortuis? Quid quæritis Dominum in ſepulcro? Certe ſi ſciretis illum eſſe viuentem, audiretis. Medius inter vos eſt, quem vos ignoratis. Regnum Dei intra vos eſt. Ieſum quæritis in ſepulcro. Credite eum reſurrexiſſe, & putate in vobis, quem quæritis.* Quid pulchrius? Sanè per hoc quod non minutum, & frigeſcens in morte tantum quærerent; ſed magis ad reſurgentem ſpectarent, & ad euolantem è mortis tenebris, non amplius laborarent, non amplius vagarentur, ſed in ſe ipſis illum experirentur, vt vel manibus ipſum contrectare valerent. Dauid Pſalm. 18. Pſal. 18.
ad nos currentem Deum, & in nobis habitantem meditatus, ait: *In Sole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Exultauit vt gigas ad currendam viam ſuam, à ſummo cœlo egreſſio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius.* Quàm facilè inuenit tabernaculum Dei, imò Sole clarius percepit Dei præſentiam in hominibus, quæ nomine tabernaculi ſignificabatur, vt putat Incognitus iuxta illud Incog.
Apocal. 21. *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.* Quam primum ergo Dauid Deum inter homines habitantem ſenſit. Non ſic illa, quæ Cant. 1. clamabat: *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorū.* Iam vagabatur ipſa, & quærebat, & non inueniebat, & timebat ad illam vagationem peruenire, qua prorſus à ſemita iuſtitiæ exorbitaret. Sed cur iſta in tanta vagatione, & anxietate eſt pro inueniendo cœleſti ſponſo, eum Dauid ſine vllo labore Sole clarius eius inuenit tabernaculum, & in ſe, & in hominibus noſcit Deū inhabitantem? Planè ſponſa quærebat cubantem, hoc eſt, quærebat deiectum, & proſtratum in paſſione, & in crucis, vel ſepulcri lecto inclinatum, vt mauult Philo Carpatius ibi, ideò non miror, quòd multis ſudoribus, & curſibus opus habeat. Verum Dauid non cubantem, ſed ſurgentem è thalamo ſpectabat, ait enim: *Et ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*, nihil terreoum, nihil deiectum, ſed ſublime, ſed eleuatum cogitabat, hinc facilè inter homines, & apud ſe ipſum Dei tabernaculum experiebatur. Quo enim altiora de Deo præſumimus, eo propinquius eius præſentiam tangimus.

§. XXX.

Cœleſtis panis non ſolùm ſaturitatem offert, ſed & æterne quietis confert diſcubitum.

HAbes in manna pluuia non ſolas eſcas, ſed & accubitum; dicit enim textus: *Mane quoque ros iacuit per circuitum*, &c. Et ex Hebræo, Caietan. legit: *Et in mane fuit lectiſternium roris in circuitu caſtrorum.* Sumitur lectiſternium de ritu ſacrorum conuiuiorum, quæ in templis à nationibus celebrabantur. Ibi enim non ſolùm erant menſæ dapibus forte, ſed & in circuitu lectiſternia multa; vt ſimul haberent conuiuæ cibos aduersùs famem, & molles accubitus aduersùs laſſitudinem. Igitur & ſacratiſſima menſa, quæ à Deo paratur ſuis, cum cibis lectiſternia offert, hoc eſt, cum ſaturitate æternæ quietis accubitus. Quò ſpectans clamat Sponſa Cant. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea,* Cant. 1.
vbi paſcas, vbi cubes in meridie. Expende quàm ſapienter, & paſtum quærit, & accubitum, primò petit ſibi paſtum monſtrari, deinde accubitum, quaſi certa ſit, quod hæc duo non poſſint diſiungi. Sed ſi ſemel à Deo paſtum habeat, inde ſe putat venturam ad æternę quietis diſcubitum. ait D. Nyſſenus homil. 2. in Cantic. Nyſſen.
Doce me, inquit, vbi paſcas, vt ſalutari ſuſcepta paſtione, æterno impleat nutrimento, quod qui non comedit, non poteſt ingredi in vitam æternum. Si enim in te ipſa me paſcas, & omnino facies cubare in meridie, quando in pace ſimul dormiens, requieſcam in luce, quæ caret vmbra. Et quidem ab hoc paſtu menſæ diuinæ in ſplendidiſſimum accubitum æternæ quietis recipimur. Habes homo cœleſti menſæ vicinum lectiſternium, hoc eſt, accubitum pleonum delitiis, quo æternum requieſcas medius inter lucidiſſima cœli lumina. Ex quo Iſaias capit. 56. iuxta Iſai. 56.
Septuag.

Google

Septuag. lectionem, ait: *Omnes feræ ſyluestres venite, comedite omnes feræ ſyluæ. Omnes canes muti, non valentes latrare, ſomniantes in lecto, amantes dormitationem*, &c. Nouit propheta homines, qui ſic viuebant; ac ſi feræ ſylueſtres eſſent, ſolùm de paſtu cogitantes, de accubitu, de requie lectuli. Hos tamen vocat ad diuinam menſam, clamans: *Venite, comedite*, &c. quaſi diceret, ſi cibos more beſtiarum cogitatis, ecce vobis ſuauiſſimas dapes propono. Sed fateris illos beſtiarum more non ſolum de cibis, ſed & de accubitu, de requie lectuli cogitare: cur ergo ſolam illis menſam proponis? Cur & menſæ non addis accubitus, quibus requieſcãt? Equidem & menſam, & accubitum dicit, dum enim cœleſtes corporis Chriſti dapes proponit, ſimul cum

D.Cyril.

illis venit & accubitus, & æternæ quietis locus. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 5. tom. 3. in Iſaiam: *Venite, comedite, ait: quo omnem ſacrorum chariſmatum affluentiam ſignificat; & menſam eſſe appoſitam, quæ viuificat. Ederunt enim & ipſi panem vitæ, & panis Chriſti participes facti ſunt, adeo vt gaudentes dicant: Dominus paſcit me, nihil mihi deerit, in loco herbido me collocauit. Ad aquam requietis enutriuit me.* Expende, quid dicant diuino pane ſaturati, nimirùm: *In loco herbido me collocauit. Ad aquam requietis nutriuit me.* Quid locus herbidus edentibus panem vitæ? Saturaturus Dominus ingentem multitudinem panibus, ſimul illis herbidum accubitum præpa-

Ioan. 6.

rauit Ioann. 6. *Facite homines diſcumbere. Erat autem multum fœnum in loco.* Nec otioſè meminit fœni ibi exiſtentis, ſed vt gratum, ſuauémque oſtenderit diſcubitum hominum. Vt enim ſapienter notat Caietanus: *Locum congruum ad ſedendum deſcribit*: quippe ſemper cum cœleſti pane venit quieti ſummendæ præparatus locus. Crede mihi; qui paſcit nos carne corporis ſui, & accubitum offert omni plenum quiete, æterna ornatum ſuauitate. Id teſtantur diuinis epulis ſatti, qui poſt cibum clamant: *Dominus paſcit me, & in loco herbido me collocauit. Ad aquam requietis nutriuit me.* Quò ſpe-

Cant. 1.

ctans illa Cant. 1. ait: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus lectulus noſter floridus.* Vbi Septuag. legunt: *Ecce es bonus frater meus, & quidem ſpecioſus ad cubile noſtrum vmbroſum.* Non equidem ſolum in ſe oſtendit Deus dulcedinem ad guſtum, ſed & vmbroſum refert cubile ad

D. Amb.

requiem. Quippe ait D. Ambr. lib. de Iſaac & anima cap. 5. *Lectus ſanctorum Chriſtus eſt, in quo vniuerſorum feſſa ſæcularibus prælijs corda requieſcunt. In hoc lecto requieſcit Iſaac, & benedixit filium iuniorem. In hoc lectulo recubans Iacob benedixit duodecim Patriarchas. In hoc lecto iacens filius viduæ defunctus mortis vincula Chriſti voce vocatus reſoluit.* Sic ibi.

§. XXXI.

Qui Dei eſt vel de minimis agnoſcit ea, quæ Dei ſunt.

MInutum apparuit in ſolitudine, quod videns totus Iſraëlitarum exercitus ignorabat, quid eſſet, & quærebat de illo; ſolus Moyſes agnouit eſſe panem à Deo miſſum. Ita loquitur textus: *Apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo tuſum in ſimilitudinem pruinæ ſuper terram: Quod cùm vidiſſent filij Iſrael, dixerunt ad inuicem, Manhu? (quod ſignificat, quid eſt hoc?) ignorabant enim quid eſſet. Quibus ait Moyſes: Iſte eſt panis, quem Dominus dedit vobis*, &c. Omnes audierant, quod mane viſuri erant gloriam Dei, à qua præberetur panis in ſaturitate, venit mane, & minutum quid apparet, nec inuenitur in toto exercitu, qui agnoſcat illum, niſi vnus Moyſes. Cæteri ignorantes mutuis interrogationibus quærunt, quid ſit illud minutum, vnus Moyſes in illo agnoſcit manum diuinam, clamans: *Iſte eſt panis, quem Dominus dedit.* Et vnde è tot millibus hominum vnus Moyſes à tam minuta re venit in cognitionem latentis ibi magnificētiæ diuinæ? Plane inter tot illos vnus Moyſes erat è præcipuis familiaribus Dei, qui autem Dei erat, ſtatim diuina præſenſit vel ex minimo. Quò

Oleaſter.

reſpiciens Oleaſter aiebat: *Hoc intereſt inter pios, & impios, quod impij ignorant dona Dei ſibi conceſſa: pij verò, optimè norunt, quæ à Deo donata ſunt.* Quæ præ manibus habent Dei dona impij non norunt: at pii viri, vt ipſi Dei ſunt, ſic agnoſcunt Dei dona vel in minimis.

Matth. 2.

Matt. 2. Viri Chaldæi Ieroſolymam ingredientes, clamabant: *Vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum? Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* Non ſolùm ſtellam, ſed & ſtellas innumeras videbant cæteræ nationes, videbant Iudæi, imò & ipſas cœlorum voces audiebant narrantes Dei gloriam apertè, iuxta id

Pſal. 18.

quod docet Pſalm. 18. *Cœli enarrant gloriam Dei*, &c. & nihilominùs ſtellarum authorem Deum non cognoſcebant. Hi autem viri ſolam vnam ſtellulam videntes, ſtatim natum Dominum, & Deum ſtellarum præſenſerunt. Cur ij in vna ſtella excitantur, vt Deum præſentiant, quando reliquus mundus in tot ſtellarum millibus Deum non ſentit? Erant ij fide ſua ad ſtelliferum genus Abrahæ pertinentes, iuxta illud Gen. 22.

Gen. 22.

Multiplicabo genus tuum ſicut ſtellas cœli. Vt autem in fide Abrahæ ad ſtelliferum, cœleſtéque genus pertinebant, vel in minima ſtellula omnia percallebant cœ-

D.Leo.

leſtia. Ait pulcrè D. Leo ſer. 3. de Epiphania, ait: *Hæredes in ſyderibus deſignati, ortu noui ſyderis excitantur.* Non multis indigebant Magi, vt ad cognitionem diuini Regis excitarẽtur, vt enim ſtelliferæ nationis hæredes erant, ſic vel viſa ſtellula cœleſtia conſilia rimãtur. Sic Cant. 5. Sponſa ait: *Ego dormio, & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulſantis.* Ipſa dormiebat, & ſponſus pulſabat ad ianuam; non ſtrepebat, quin potius ſtrepentibus aliis, ipſe leniter pulſabat; & tamen eius pulſus agnoſcebatur. Et vnde fiebat, quod lenis pulſus dignoſceretur inter tot ſtrepitus? Sponſa erat, quæ agnoſcebat, & ad familiam Dei maximè pertinens; & nõ mirum eſt, quod vel è minimo pulſu poſſit dilecti ſui

Cant. 5.

percipere præſentiam. Ad hæc Gillib. Abbas in Cant.

Gill. Ab.

Vox, inquit, dilecti pulſantis. Hæc mihi vox nota eſt, hæc mihi grata, ad hanc expergefacta ſum, ſtatim cùm inſonuit in auribus meis, exultaui præ gaudio. Multæ voces obſtrepere ſolent, ſed non ſicut vox dilecti. Magna prudentia ſpõſa. Prudentia equidem eſt magna, quæ vel in leni pulſu inter magnos aliorum ſtrepitus diſtinguat, & agnoſcat Dei vocem. Sed hæc prudentia inuenitur in ſponſa, hoc eſt, in ea anima, quæ pertinet ad familiam Domini. Proprium eſt enim eius, qui Dei eſt, vt Deum vel in paruis agnoſcat.

§. XXXII.

Cœleſtis panis nihil carnalium, mundialiúmque bonorum ſecum admittit animo fixum.

NOn otioſè poſuit textus, quod manna apparuit in ſolitudine, nempe, ait: *Apparuit in ſolitudine minutum*, &c. Dixerat, quod veſpere aſcenderat coturnix, & mane iacuerat ros, & ſolitudinis ibi non meminit, cùm iam ea ſcirentur accidiſſe in deſerto. Nilominùs ad manna accedens maluit ibi ſpeciatim meminiſſe ſolitudinis, aiens: *Apparuit in ſolitudine minutum.* Et cur in præſenti neceſſum fuit meminiſſe ſolitudinis, niſi vt oſtendatur, quàm fugiat panis cœleſtis conſortium omnium bonorum iſtius mundi? Matth. 26. Ibi Ieſus

Matt. 26

cœnans cum ſuis viuificum conuiuium inſtituit, dicitur: *Accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim ſanguis meus, noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Dico autem vobis non bibam amodo de hoc genimine vitis*, &c. Ecce tibi, vt tradens Euchariſticum potum, ſimul aſſerit ſe non vltra bibiturum de mundialis vitis ſucco, ait enim: *Non bibam amodo*, &c. Et cur Domine inter tradendum diuinum poculum, aſſeris abſtinentiam à mundiali vino? Ea eſt virtus diuiniſſimi poculi, quæ nil mundiale patitur ſociari ſibi, ſed mundialibus

omnibus

Theoph. omnibus abrenontiat. Ait Theophyl. ibi: *Sumpto poculo renuntiat corporali potioni.* Non bene conueniunt æterna, & tranſitoria mundialia, & diuina; neceſſum alia
per alia expelli. Vbi enim præualet cœleſtis conuiuij
virtus, ſtatim ibi abrenuntiantur muodialia, dum autem hæc principatū tenent, hominiſque pectus præoc-
Gen. 4. cupant, non valet ibi cœleſte conuiuium. Gen. 4. *Egreſſus Cain a facie Domini, habitauit profugus in terra ad
Orientalem plagam Edem.* Septuag. autem legunt: *Habitauit in terra Naid contra Edem.* Eſt Naid idem quod
commotio, vt exprimantur ibi carnalia, & temporalia
bona, quæ in perpetua motione ſunt, & paſſim aguntur ſub rota fortuoæ. Sed vide horum regionem, vbi
ſit, oimirùm *contra Edem*, contra regionem vitalis cibi,
quo ſcies, quam nequeāt ſimul eſſe carnalia booa com
D. Iſid. cœleſti, & vitaliſſimo cibo. Quippè ait D. Iſidor. Hilpal.
in Gen. c. 8. *Habitant profugi in terram commotionis, id
eſt, in perturbatione carnali contra iucunditatem Dei, hoc
eſt, contra Edem, quod interpretatur epulatio, vbi eſt plantatus paradiſus.* Vbi commotio, & perturbatio bonorum temporalium implent hominem, puta bunc habitare contra Edem, & tenere regionem cœleſtibus epulis, vitaliſque fructui prorſus aduerſatiam. Abſit à
temporalium, carnaliúmque bonorum commotione,
qui velit non contra, ſed iuxta cœleſtem menſam in-
Iſaia 55. habitare. Quò ſpectat illud Iſaiæ cap. 55. dicentis:
Omnes ſitientes venite ad aquas: qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite, emite abſque argento, & abſque vlla commutatione vinum, & lac. Si gratis vult concedere, cur ad emptionem vocat? Si ad
emptionem vocat, cur prohibet afferri argentum, vel
commutationem aliquam? Crediderim non omnino
gratis coocedere velle, ideóque vocare ad emendum;
ſed oouum pretium deſignare ad comercium tanti
panis, oimirùm ſpoliationem, & renuntiationem omoium bonorum temporalium, cum quibus nunquam
oouit eſſe cœleſtis bic, & viuus panis. Rem pulchrè
D. Amb. attigit D. Ambr. lib. 3. de Spiritu ſancto capite 8. fatus:
*Iſaias dixit: Quicunque non habetis argentum, venite, emite, & bibite: manducate ſine argento, vt eum acquireret, qui
non habebat argentum.* Expende, cur ſine argento iubetur homo ad cœleſte venire coouiuium; nimirùm,
vt eum acquireret qui non habebat argentum: quippè tanta eſt incompoſibilitas Dei, & argenti in corde dominantis, vt nequiret Deus acquiri niſi ab eo, qui iſtiuſmodi argenti appareret vacuus, & nudus. Hinc Pau. ad
Hebr. 11. Hebræos cap. 11. ait: *Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti,
non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, &
ſalutantes, & confitentes quia peregrini ſunt, & hoſpites
ſuper terram.* Loquitur de Abraham, Iſaac, & Iacob,
quibus ingens Chananæorum terræ promiſſio facta
fuerat, ſed minimè in eis adimpleta; imò eo deducti
fuerunt, vt nihil terræ viuentes haberent, ſed hoſpites,
& peregrinos vbique ſe putarent. Et cur quibus tantum terræ promiſſum erat, nihil eis habendum datur?
Cur non permittuntur iſti accipere, vel minimam
partem terræ ſibi promiſſæ, ſed magis relinquuntur, vt
hoſpites, & peregrini habeantur? Rationem apponit
Paul. fatus: *Ideò non confunditur Deus vocari Deus eorum*: quippè ſic amat Deus bonis terrenis vacuos, ſic
erubeſcit inter bona terrena annumerari, vt prius vacuandus omnibus iis bonis ſit ille, cuius dici Deus ma-
Chryſoſt. lit. Ait D. Chryſoſt. in Pſalm. 113. *Et hi omnes mortui
ſunt non acceptis promiſſionibus, ſed his procul viſis, cum
& ſalutaſſent, & confeſſi eſſent, quod peregrini ſunt, & hoſpites. Propter hanc cauſam non erubeſcit Deus vocari
Deus eorum. Propterquam nam? Quoniam confeſſi ſunt
eſſe hoſpites, & peregrini, & nihil habere commune cum
præſentibus. Sed ſecundi abiis, quæ ad hanc vitam pertinent, ita degebant in aliena.* Conueniebat illis vacoos
eſſe omni temporali bono, vt Deus illorum, Deus ſine
rubore diceretur. Ægrè enim & difficulter diuioitas
accedit ad illos, qui ſub mundialibus obſequiis tenentur. Ioann. ſuſcitaturus Lazarum Ieſus, iubet prius tolli ſepulcri operculum. Ait enim: *Tollite lapidem.* Et cur
neceſſum erat lapidem tollere? Quando ipſe clauſo ſepulcro exiit, nónne & poſſet Lazarum educere clauſo
monumento? Cur ergo mauult hic tolli lapidem? Sepulcrorum opercula ponuntur à creaturis in defunctorum obſequium. Humana ergo obſequia non impediunt, imò conducunt, vt Deus inde exeat; at impedimento ſunt, vt Deus eò accedat. Quippè ait Chry- Chryſoſt.
ſol. ſerm. 65. *Tollite miſera humanitatis obſequium, vt diuinitatis beata opera nunc clareſcant.* Ecce tibi, vt cùm
creatis obſequiis diuinitas non conueniat. Tollenda
ſunt humana obſequia, vt in nobis clareſcat diuinitas.

§. XXXIII.

Nihili, aut parui æſtimat Deus temporalia dona. Magnitudo enim in ſolo cœleſti pabulo eſt.

VIde in quid deſinat totum cantatiſſimum opus
diuinæ beneficentiæ exhibitæ Iudæis, nimirùm:
Apparuit in ſolitudine minutum, &c. Et minutiſſimis
granis conſtans veniebat pluuia panis cœleſtis, & cur
in minutis? Cur non maluit Deus, quod tantum donum in magnis potius, quàm in minutis appareret.
Sanè Luc. 14. dicit: *Homo quidam fecit cœnam magnam.*
Ibi minutom dicitur, hîc magnum. Et cur non in vtroque magnum? In primo nihil ſpirituale, nihil ad æternitatem per ſe ſpectans dabatur, quod in paruitate rei
demonſtrabatur, quando temporalia omnia dona,
quaſi res nihili à Deo manant. In ſecundo iam epulum corporis Chriſti erat, in quo & vera magnitudo,
& magnificentia Deo digna manifeſtiſſimè apparet.
Ait D. Thom. in cat. ex Cyrillo. *Hic ergo conditor omnium, atque gloriæ pater, parauit cœnam magnam in Chriſto peractam. In nouiſſimis enim temporibus illuxit nobis
Dei Filius, & mortem pro nobis ſuſtinens dedit nobis proprium corpus comedere.* Sed & Theophylactus ibi ait:
*Cœnam magnam vocauit diſpoſitionem hanc. Cœnam
quidem, eò quod in nouiſſimis temporibus, etenim ad veſperam ſeculi venit Dominus. Magna autem cœna hæc, quoniam ex confeſſo magnum eſt ſalutis noſtræ myſterium.*
Vbi Chriſtus Dominus datur, & æternæ ſalutis myſterium diſpenſatur, ibi magnitudo eſt, & præſtantia ſupremæ digna Deitati: adeò vt vel ab ſpecie temporalitatis, vel æternitatis doni magnitudo, aut paruitas ſciatur. Hinc Ioann. 6. gloriantibus Iudæis de manna, quaſi de cœleſti pane, ait Dominus: *Non Moyſes
dedit vobis panem de cœlo, ſed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Panis enim Dei eſt, qui dat vitam
mundo*, &c. Expende vnde probet manna non eſſe cœleſtem panem, illum autem eſſe cœleſtem, & magnum, qui à Patre datur, nimirùm ex eo quod hic conducit ad vitam æternam conſeruandam; ait enim: *Panis Dei eſt, qui dat vitam mundo.* In quo eſt æterna vita, & perennis mundi ſalus, ille eſt panis excellens, &
præſtans, & tantæ magnitudinis, qui verè poſſit haberi Dei panis. Et multum errarent, qui hanc præſtantiam cœleſtis panis, in minutiſſimis mannæ granis ſperarent. Ex quo premebat Iudæus D. Cyril. Alexand. Cyr. Ale.
lib. 3. in Ioann. cap. 36. fatus: *O ſola imperitia excellentes homines, cum de cœlo daturum ſe vobis Deus panem
dixerit, & tantam hanc rem pollicitus ſit, non erubeſcitis
de ſenſibili manna ita hoc intelligere, vt vlterius progredi
noliitis? Non ſentitis, quia breue illud, & paruum, tam vobis erat, quam Deo, qui largitus eſt? Nolite igitur credere
illum fuiſſe panem de cœlo.* Sanè imperitia erat egregia
Iudæorum, cùm magni, præſtantiſque muneris pollicitationem habebant ex Deo, illam putare impletam
in mannæ ſola exhibitione. Et cur imperitia erat magni doni pollicitationem in manna impletam eſſe? Iam
ait: *Nónne ſentitis, quia breue illud*, &c. Equidem in temporali

porali cibo non poterant non ſentire,& percipere exiguitatem,& paruitatem, quæ longè abeſt à Dei donis, & à cœleſtibus epulis promiſſis ad æternam duraturam vitam; Manna illud & paruum erat, & minutum tam reſpectu accipientium, quam reſpectu Dei largitoris, vt qui parui æſtimet res temporarias, & ſolam agnoſcat magnitudinem in eis,quæ per ſe ſpectant ad animarum ſalutem. Vnde venit, quod cætera prætermittens illa ſola velit commendari, quæ in nobis ſalutem æternam per ſe cauſant. Sic 1. Corinth. 11. porri-
1. Cor 11 gens diſcipolis diuinum epulum, ait: *Quotieſcunque manducabitis panem hunc,& calicem bibetis,mortem Domini annuntiabitis.* Multa fecerat Dominus pro nobis mira opera,oculos cæcis dederat,pedes claudis, vitam defunctis,& ſimilia alia patrarat,quorum nullam meotionem in myſteriis mandat;hæc ſolum autem,quæ ad paſſionem pertinent,inibi iubet annumerari.Et cur ſolæ res paſſionis annuntiabuntur,cæterorum autem miraculorum nulla mentio agitur? Res paſſionis erant per ſe cauſæ noſtræ ſalutis ſpiritualis, & æternæ; cætera miracula non hanc efficiebant ſine paſſione, ſed temporalem,cuius mentio apud Deum parui,aut nihili æ-
Nic. Cab ſtimatur. Quò ſpectans Græcus author Nicol. Cabaſila in liturgiæ expoſit. cap. 8. ait: *Cum dixiſſet; Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus, non adiecit eis miracula, dicens, quod mortuos ſuſcitauit, quod leproſos mundauit. Sed quid? Paſſionem ſolum, & mortem. Quod pro vobis tradetur. Quod pro vobis effundetur. Et quanam eſt ratio, quod non miraculorum,ſed paſſionum meminit? Quoniam hæ ſunt illis tantum magis neceſſaria, quod hæ quidem ſunt noſtræ ſalutis efficientes, & ſine his minimè poſſit homo reſurgere.* Ecce tibi paſſiones ſuas pro nobis exanthlatas iubet Dominus annuntiari, recoli, & celebrari, vt quæ noſtram ſalutem ſpiritualem, gloriámque æternam cauſabant. Miraculorum autē conſiſtentium in ſanatione corporalium infirmitatum nulla mentio apud Deū in myſteriis agitur. Sic parui æſtimat Deus tēporalia dona, & magni æſtimat ſpiritualia, & æterna. Quod enim tēporale eſt,& res parui momēti, & nullius meotionis habetur;quod autem ſpirituale,& æternum,id omnem æſtimationem ſuperat,& laudem. Hinc Ioan. 6. diſtributurus Dominus panes turbis Iudæorum proponitur, & ſtatim additur: *Accepit ergo Ieſus panes,& cum gratias egiſſet*, &c. Perpendite vocem illam nunc primum auditam in Scriptura, nimirùm; *Gratias egiſſet*: quippè nunquam antea expreſsè dictæ ſunt gratiæ actæ: Nec Moyſes dicitur gratias egiſſe,nec Dauid,nec Elias,nec vllus antè pater, & ſi multa ex Deo beneficia reportaſſent. Et cur antea diuinus ſpiritus non mouebat linguas antiquorum, vt expreſsè gratias agerent pro beneficiis habitis? Erant omnia antiqua dona temporalia,quæ parui,aut nihili à Deo æſtimabantur, & pro minimo habebat, quod à ſe proficiſcerentur. Vbi autem fons gloriæ humanæ Ieſus, verum lignum vitæ, verus cœleſtis panis datus eſt nobis, iam ibi quaſi de re ſumma, & perfecta permiſſæ ſunt audiri voces expreſſæ de actione gratiarum. Accipite Rupert. lib. 8. de
Ruper. Trinit. cap. 10. fantem: *Iſte ſeruus Domini Ieſus primus eſt, qui Deo gratias egit, ante quem non facile quempiam inuenies, ſiue in lege, ſiue in prophetis, de quo manifeſtè ſcriptum ſit, quod Deo gratias egerit. Nondum quippe impleta fuerant beneficia Dei, quorum omnium hoc ſummum eſt, quod iſtum ſeruum ſuum Chriſtum Ieſum fecit ſecundum formam ſerui, pro quo facto nimirùm gratiarum actio debetur illi: Denique quicunque Deo gratias agit cauſam iſtam in ipſa gratiarum actione non habens præ oculis, quia Dominus iſtum ſuum ſeruum fecerit, nondum intellexit, quomodo, aut propter quæ gratiæ agendæ ſunt.* Quid pulchrius? Tunc ſolum magnum quid nobis datur, cū Ieſus datur, cùm per Ieſum ſalus æterna datur: in quibus autem donis,nec Ieſus reſpicitur,nec eſt, vix manet materies, de qua Deus æſtimet ſibi haberi gratias. An profuſiſſimus largitor ratione materiæ æſtimat ſibi gratias haberi de rebus nihili,aut momenti parui.

§. XXXIV.

Quod diuinus cibus multum in nobis proficiat, in cauſa ſolet eſſe humilitas accipientis.

Solet nunc manna quæri in arborum foliis, è quibus pueruli quandam elamberāt dulcedinem, at manna illud datum Iſraëlitis à Deo, non in foliis arborum, ſed in nuda terra apparebat, ait enim: *Apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo tuſum, in ſimilitudine pruinæ ſuper terram.* Cur ſuper terram? Cur non magis in herbis, & arboribus? Iam ibi Deus oſtendebat, vnde creſceret diuini pabuli profectus, nimirùm ex terræ conſpectu, vt terrenam originem ſuam præ oculis haberēt accipientes. Crede mihi Chriſtiane, ſi curas profectum capere de diuinis epulis, iunge cœleſtem panē cum memoria originis tuæ terrenæ, huic námque inhærens, ô quàm multiplex de cœleſti cibo capies augmentum. Daturus Ieſus panes Ioan. 6. ait: *Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco.* Verū *Ioan. 6.*
Matt. 15. dum ſimilis diſcubitus mandatur ad prandiū, nulla ibi fit mentio fœni, ſed nuda proponitur terra. Dicit enim: *Et præcepit turbæ, vt diſcumberet ſuper terram.* Cur non in fœno, ſed ſuper terram? Ait D. Hilar. canone, 15. *Peccatorum, corporúmque ſuorum origini hærentes ad donum ſpiritus ſeptiformis vocantur.* In primis donum per quinque panes ſignificabatur, nunc per ſeptem; vbi autem ſeptempliciter creſcebat doni gratia, qui vocabantur ad tam auctam gratiam percipiendam, hoc debebant attendere, vt origini vilitatis ſuæ,& miſeriæ maximè adhæreſcerent. De cognitione enim terrenæ vilitatis, fallar, niſi in diuinis epulis gratiæ tuæ profectus ſeptempliciter creſcat. Hinc Matt. 15. Chananæa *Matt. 15*
illa toties repulſa à Deo, quia canis eſſet, perſeueranter clamat: *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſis Dominorum ſuorum.* Admittit opprobrium, quo canis vocabatur, & canis vilitati adhæreſcens contendit admitti iuxta diuinam menſam. Nunquámque certius ſperat ſe inter conuiuas fœliciſſimos admittendam eſſe, quàm vbi canis vilitatem ſibi competere æſtimat,& ſub illa accedit. Ait Orig. hom. 7. ex *Orig.*
diuerſis: *O prudentia fœminæ! Canis ſum Domine, ſum etenim. Itáque nutri me velut canem, quia non poſſum relinquere menſam Domini mei. Sed quia canem me appellas, ſaltem porrige mihi micas, dixiſti cauſam meam, manifeſtaſti conditionem meam.* Expēde illa verba: *Dixiſti cauſam meam, manifeſtaſti conditionem meam*; quaſi totus punctus humanæ cauſæ ad obtinendam diuinam menſam in eo conſiſtat, quod conditionis natiuæ vilitas ſit pro manifeſto. Vbi vilitas conditionis tuæ tibi ſit manifeſta, illámque intuetis, ibi eſt tota cauſa tua, vt largè cum Deo epuleris. Quando enim humilitas non præparat hominem ad largiſſimas Dei epulas? Ad hæc *Hieron.*
addit D. Hier. in præſenti. *Scio me, inquit Chananæa, filiorum panem non mereri, nec integros poſſe capere cibos, nec ſedere ad menſam cum patre, ſed contenta ſum reliquiis catulorum, vt per humilitatem micarum, ad panis integri veniam magnitudinem.* Quid ſapientius? In humilitate accedentium ponit Hieronymus, quod ad magnitudinem integri panis cœleſtis deueniamus. Nunquā enim non prærequiritur humilitas, vt magna capiantur. *Ezech. 41*
Ezech. cap. 41. dicitur: *Fili hominis vide oculis tuis, & auribus tuis audi, & pone cor tuum in omnia, quæ ego oſtēdam tibi, quia vt oſtendantur, tibi adductus es huc.* Adducebatur quidem vates, vt magna Dei ſacramenta videret, ad quæ vt accedat nomine filij hominis vocatur, dicit enim: *Fili hominis vide.* Non ſic vocabatur *Dan. 10.*
Daniel, ſed ſuo proprio nomine c. 10. *Dixit ad me, Daniel vir deſideriorum intellige verba*, &c. Cur non ſimiliter vocatur Ezech. nomine ſuo proprio? Cur Angelus

malu*it* hunc vocare filiũ hominis? Vocabatur Ezechiel ad percipienda magnarum rerum ſacraméta, ideò filius hominis tunc vocatur, vt præ oculis habeat propriæ originis vilitatem; illique inhærens aptetur ad excipiẽ- [Rupert.] da magna. Rupert. lib. 2. in Ezech. cap. 4. *Fili hominis, inquit. Opportuna commemoratio infirmitatis. Tanquam diceret. O videns, magnitudine reuelationum ne extollaris, vbi viſiones Dei vides, quia filius hominis vermis es. Hoc non te prætereat, iſtud tene memoriter. Ita humiliate capite vide oculis tuis.* &c. Debet ſemper firmiter inhærere originis propriæ vilitati, qui amat percipere Dei magnalia. Fallar enim, niſi per humilitatem peruenias ad integrum diuinitatis ferculum percipiendum. Apocal. [Apoc. 21.] 21. *Oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem deſcendentem de cœlo a Deo, habentem claritatem Dei.* Mirabe- ris, quod dicatur ciuitas habere claritatem Dei, cum alioquin de cœlo deſcendat? Qualis deſcenſus eſt, qui [Rupert.] claritatem Dei tenet. Ait Rup. lib. 12. in Apoc. *Deſcendentem, inquam, non cadentem, vt cecidit iſte Angelus, & factus eſt diabolus, & Satanas. Cadere namque ſuperbiæ, deſcendere humilitatis eſt. Talis deſcenſus glorioſus eſt, & in magna claritate ſublimis. Cum ergo dixiſſet deſcendentem de cœlo, rectè ſubiunxit: Habentem claritatem Dei.* Ecce humilitas hominis vt valet in ſe retinere claritatẽ Dei.

§. XXXV.

Cibus cœleſtis ſecum affert firmamentum permanentis ſpei.

NOn poſſum non amplius ponderare, quod manna Iſraëlitis datum non in foliis arborũ, ſed ſuper terram apparuerit. Apparuit enim *in ſimilitudinẽ pruinæ ſuper terram.* Et cur non in foliis, ſed ſuper terram, niſi vt oſtenderet firmum noſtræ ſpei fundamen? Equidem, is eſt cœleſtis cibus, qui fundamentum firmum exhi- [Ioan. 6.] beat, in quo poſſimus ſecuri ſperare. Habes ex Ioan. 6. vt Ieſus cibum præbiturus dicebat: *Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco*; prouidit enim famelicis, & cibum, & herboſum diſcubitum. [Matt. 15] Non ſic Matth. 15. ſed *Præcepit turbæ, vt diſcumberet ſuper terram.* Cur in præſenti non prouidit turbis herboſum diſcubitum? Cur ſinuntur ſedere in nuda terra? In hoc ſecundo miraculo oſtendebantur cœleſtis prãdij conuiuæ, vt ſpei permanentis inde ſolidum funda- [Beda.] mentum haberent, & firmum. Sic Beda in Marcum cap. 8. *Ibi turba ſuper fœnum, hic ſuper terram reficitur. Ibi enim celſitudo Chriſti propter carnales homines carnali ſpe, & deſiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate carnali conuiuas noui teſtamenti ſpei permanentis firmamentum tanquam ipſius montis ſoliditas nullo fœno interpoſito continebat.* Ecce tibi vt conuiuæ admittuntur noui teſtamenti, illos excipit & permanentis ſpei firmamentum, & vera Chriſti ſoliditas. Non enim niſi in rupe, & in firmo, & ſolido nouerunt niti, qui ad epulas ac- [Iſaias 32] cedunt Chriſti. Quò ſpectans Iſaias c. 32. ait de Chriſto veniente ad ſaturandos ſuos: *Sicut riui aquarum in ſiti, & vmbra petræ prominentis in terra deſerta. Non caligabunt oculi videntiũ.* Hæc vltima verba reddũt Septuag. *Nequaquam erunt confidentes in hominibus*, &c. Et quidem eſt Chriſtus Dominus ſitientibus riuus aquarum dulciſſimus, qui nos impleat; eſt item petra, rupéſque firmiſſima, in loco, vbi nulla arbor, nullum arboris folium inuenitur. Quid tunc? *Nequaquam erunt confidentes in hominibus*: Ex quo poti ſumus Chriſtianis vndis, petrámque Chriſti ad refrigerium tenuimus, non volubili hominum auxilio, & fauore nitimur, ſed permanentis ſpei firmamentum acquirimus. Vt meritò conſu- [Pſal. 4.] lat Pſal. 4. *Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino.* Vbi ſapienter Chryſoſt. notat conſequentiam, qua peracto ſacrificio iuſtitiæ iubemur ſperare in Domino. Si quod autem ſacrificium confirmat ſpes noſtras, id eſt ſacrificiũ corporis, & ſanguinis Domini. Quò refero dicta 1. tom. in Vetus teſt. lib. 2. c. 5. §. 17. præcipuè in fine,

§. XXXVI.

Singularis gloriæ nomen non ex parentibus, aut amicis, ſed ex tota hominum communitate acquirendum.

ECce primum vocabulum, quo deſignabatur cœleſtis panis, à tota Iſraëlitarum communitate prolatum fuit. Nimirùm ait: *Quod cum vidiſſent filij Iſraël, dixerunt ad inuicem, Manhu?* Quod manſit pro nomine pabuli à Deo miſſi. Ait Theodor. *Itaque factum eſt, vt* [Theodor.] *interrogatio vicem nominis habuerit.* Et meritò nomen nouæ, & admirandæ naturæ ſignificatiuum ab omni Iſraëlitarum natione conflari Deus maluit, quàm ab vno Moyſe. Debent enim glorioſa nomina, & ſingularis laudis non peti ex familiaribus, ſed ex omnibus vniuerſaliter. Accipe rei exemplum omni excogitatione maius. Apud Lucam cap. 1. venit Angelus ad Mariã, [Lucæ 1.] illique dixit: *Ecce concipies in vtero, & paries Filium, & vocabis nomen eius* IESVM. *Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur.* Expende, vt quando recens natus puer vocandus Ieſus erat, Mariæ permittitur, vt Ieſum vocet ſuum infantem, imò & idem conceditur Ioſeph Matth. 2. Vbi autem vocandus erat puer Filius Dei, nõ [Matt. 2.] Mariæ, nec alicui alij familiari dicitur, quod eum taliter vocent, ſed ſic communiter oſtenditur vocandus. De primo dicitur Mariæ: *Vocabis nomen eius* IESVM, de ſecundo dicitur: *Filius Altiſſimi vocabitur.* Vt enim filij Altiſſimi vocabulum ſingularis erat gloriæ, & præſtãtiæ, ſic canit Angelus, ne id vocaretur ab aliquo familiari, ſed expectauit, vt communiter diceretur ab vniuerſa hominum communitate. Ait Rup. lib. 1. de Ope- [Rupert.] ribus Spiritus ſancti c. 10. fatus: *Paulo ante. Vocabis nomen eius* IESVM, *hic autem vocabitur Filius Dei. Illic vocabis, hic autem vocabitur, dixit. Et ad B. Ioſeph, vocabis, ait, nomen eius* IESVM. *Etenim nomine* IESV, *quo plures æquiuocabatur, liberè ab ipſa, vel a Ioſeph vocari potuit; Filius autem Dei, ſiue Filius Altiſſimi vt vocaretur, reſeruatum erat Euangelicæ prædicationi. Vocabitur ergo, id eſt, inuocabitur ab omni ſæculo hoc nomine, quod eſt Filius Dei.* Sic nomen IESV, quod commune erat cũ pluribus aliis à matre, & à nutritio accipit diuinus puer, nomen autem *Filij Dei*, vt nomen erat gloriæ ſingularis, ſic nec à matre, nec à familiari aliquo priuato accipit, ſed ab omnibus generaliter. Vniuerſi enim ſiue audientes, ſiue videntes eius opera illum *Filium Dei mirabundi* clamant. Similiter Iſaias c. 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet* [Iſaiæ 7.] *Filium, vocabitur nomen eius Emanuel.* Septuag. *Vocabunt nomen eius Emanuel*: non particulariter exprimit aliquam perſonam, quæ illud vocet nomen *Emanuelis*; ſed communiter de omnibus aſſerit, quod vocabunt. Verum vbi ad alia nomina eidem puero imponenda deſcendit; ſtatim deſignat perſonam, quæ illa imponat. Ait enim Iſaias cap. 8. *Et dixit Dominus ad me. Voca* [Iſaias 8.] *nomen eius, Accelera ſpolia.* &c. Ecce tibi in præſenti conceditur Iſaiæ, quod vocet puerum recens natum *Accelera, ſpolia*, &c. Suprà autem nulli in particulari datur, quod vocet *Emanuelem*, ſed de omnibus dicit, quòd vocabunt. Cur non magis deſignatur aliquis vates, aliquis Dei amicus, qui *Emanuelem* vocet, vt deſignatur Iſaias, qui vocet *Accelera ſpolia, prædari?* An quia illud præſtantius nomen eſt illo? Abſit, imò *Emanuel*, quod ſonat idem, ac *Nobiſcum Deus*, nomen eſt præſtantiſſimum, & glorioſiſſimum; ideò non debuit à familiari aliquo, ſed ab omnibus communiter appellari. Ait D. Cyril. Alex. lib. 1. in Iſaiam orat. 5. *Cum ſuperius* [D. Cyril.] *dixiſſet: Ecce virgo grauida erit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius* Emanuel; *nunc iubet vocari nomen eius:* Velociter ſpoliato, Citò Prædator. *An verè illud primũ nomen inane eſt, & irritum, nimirum* Emanuel? *Et hoc maximè decebit:* Velociter ſpoliato, Citò prædator? *Nequaquã iſtud dicimus, ſed illud dicimus prius.* Et quidẽ vt *Emanuelis* nomẽ erat potius, & præſtãtius, ſic nõ debuit à familiari aliquo, ſed ab omnib. cõmuniter nominari.

Lxod.

Digitized by Google

Exod.16. Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit ad veſcendum, gomor per ſingula capita. Iuxta numerum animarum veſtrarum, quæ habitant in tabernaculo, ſic tolletis. Feceruntque ita filij Iſraël, & collegerunt, alius plus, alius minus, & menſi ſunt ad menſurã gomor. Nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, ſed ſinguli iuxta id, quod edere poterant, congregauerunt.

§. XXXVII.

Copiarum temporalium vſus ſuauiſſimus ſi cum obſeruatione præceptorum diuinorum iungatur.

ET coturnices, & manna dederat Dominus Iſraëlitis, de coturnicibus autem nihil præcipit; vbi autẽ mãna apparet, ſtatim Dei præcepta implent populi aures. Ait enim Moyſes: *Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit.* Et cur non in coturnicibus, ſed in manna præceptum dabitur? Equidem non in coturnicibus, ſed in manna parabatur earum rerum copia, quæ maximè ſuauiaret vitam humanam. Copiarum autem temporalium vſus nullus ſuauior & gratior eo, qui coniungitur cum præceptorum diuinorum nota obſeruantia. Huc ſpectans ille *Cant. 5.* Cant. 5. ait: *Comedi fauum cum melle meo.* Septuag. *Manducaui panem meum cum melle meo.* Scio in pane intelligi abundantiam, & copiam bonorum temporalium; at quale eſt mel, quo hæc copia, & abundantia ſic temperatur, vt dulcis, & ſuauis appareat? Non fallar, ſi pro melle accipiam præceptorum obſeruantiã, de adiuncta enim hac bonorum temporalium vſus dulcis fit, & ma- *D. Greg.* ximè ſuauis. Vt meritò dicat D. Greg. Nyſſ. hom. 10. in Cant. *Panis lætitiæ eſt beneficentia, conditus melle præcepti.* Equidem quoties ad beneficum vſum temporalium adiungis præceptorum obſeruantiam, mel addis, quo mirificè ſuauiatur, indulcatur. Sic creato Adamo, & in exſuperanti bonorum Paradiſi conſtituto, præceptum *Gen. 2.* datur; iubet enim Dominus Gen. 2. *De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas.* Et cur Domine tantam bonorum ſegetem præcepti onere grauas? Cur non magis omni præcepto liberum permittis hominem Paradiſi vbertati? Addidit præceptum, vt bonorum vbertas in Paradiſi ſuauitate, & gloria ſeruaretur. Ait enim ibi Hugo *Hu Vict.* Victorinus: *Ecce dat præceptũ, per quod ſi ſeruaret homo, paradiſum cuſtodiret. Præceptum datum eſt, vt per meritum obedientiæ glorioſius obtineret bonum.* Expende, in quo cuſtodiretur tota ſuauitas paradiſi, nimirùm in obſeruantia præcepti; ſi in illa vbertate rerum præceptũ obſeruaretur, tota paradiſi dulcedo integra homini maneret: imò & ſuauior, & glorioſior eſſet illa poſſeſſio. Crede mihi homo, in paradiſo es, tibi paradiſi ſuauitatem excitas, ſi in bonorum temporalium vſu adiũgis obſeruata præcepta. Et panis, & vniuerſa rerũ copia *Deut. 6.* tibi mellea erunt. Quò reſpiciebat Moyſes Deut. 6. *Vt cuſtodias mandata, & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis cunctis diebus vitæ tuæ, vt prolongentur dies tui. Audi Iſrael, & obſerua, vt facias, & bene ſit tibi, & multipliceris amplius, ſicut pollicitus eſt Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte, & melle manantem.* Expende illud: *Sicut pollicitus eſt tibi*, equidem promiſſio expreſſa de terra lactea, & mellea, nulli fuit facta niſi obſeruatori diuini mandati. Vocabatur terra illa fertilis, fœcunda, dum ab Ethnicis incolebatur; ſic *Iſa. 36.* enim ait Rabſaces Iſaiæ c. 36. *Tollam vos ad terram, quæ eſt vt terra veſtra, terram frumenti, & vini, terram panũ, & vinearum.* Nec vllus inuenietur prophanus, qui vocet terram illam, terram manantẽ melle, & lacte. Solus Deus ſuis obſeruatoribus promittit illam terram, non ſolùm vberem, & abundantem, ſed & melleam fore.

Cur ergo ſolis mandatorum obſeruatoribus abundantia bonorũ promittitur ſub nomine lactis, & mellis, niſi vt oſtendatur abundantia temporalis, quæ aliàs eſt plena ſolicitudinum, & amaritudinum plena, vbi cum obſeruantia præceptorũ iungitur, redditur ſuauis, & mellea? Obſeruantia præceptorum eſt, quæ ſpinas, & vrticas diuitiarũ facit eſſe ſuaues, & melleas. Quò expreſſius reſpiciebat Deut. 27. monens: *Eriges ingentes lapi- Deut. 27 des, & calce leuigabis eos, vt poſſis in eis ſcribere omnia verba legis huius Iordane tranſmiſſo, vt introeas terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte, & melle manantem.* Ecce tibi vt mandata iubeantur inſcribi lapidi, hoc eſt, obſeruari tenaciter, vt ſic terræ diuitiæ inueniantur melleæ, & ſuaues. Quod minimè inuenit mandatorum confractor. De illo enim ait Iob c. 20. *Nõ Iob 20. videat riuulos fluminis, torrentes mellis, ac butyri.* Multus quidem erat in congerendis diuitiis, multáſque congeſſerat, ſed nec guttam mellis in illis inuenit, quin potius felleæ, & amaroris plenæ illi extiterunt. Vt dicat Author cat. Græcæ. *Eæ, quorum cauſa ſtultè laborauit, quaſi ſtriphus illi erant. Eſt autem ſtriphus caro bouis neruoſa; eſt item herba, quæ mandere conantis linguam reddit aſperiorem: quæ mandi nequit.* Vel ſi mauis audire noſtrum Pinedam in præſenti, ſtriphus eſt quilibet ſapor acerbus, & auſterus: vt videas vnde naſcatur vel acerbitas, vel dulcedo temporariis rebus, nimirũ ex diuinis præceptis. Si enim præceptorũ obſeruatio addatur copiæ rerum, tota ipſa dulceſcit, & ſuauiatur; ſi autem nõ obſeruentur præcepta, ipſa rerum temporalium voluptas aceſcit, & amaritudinibus impletur. Vt meritò reſpõderit tentatori Ieſus Matt. 4. *Non in ſolo pane vi- Matt. 4. uit homo:* & ſi enim habeat tẽporaliũ abundantiam ſummam, non eſt in eo dulcedo vitæ, niſi cum abundantia panis addat mel obſeruãtiæ mandatorum. Ex quo Imperf. ibi: *Non in vſu rerũ ſolo viuit homo perfecte; & ſi viuit, ſecundum corpus viuit, nõ ſecundum animam. Pleniſſimè autem viuit in obſeruantia mandatorum Dei.* Sic ibi.

§. XXXVIII.

Ibi ſalus, vbi cum menſura bona temporalia percipiuntur.

NOn otioſè Deus mannæ certam menſuram prouidebat ſuis Iſraëlitis, quæ ipſorum neceſſitati correſpondebat. Dicit enim: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum gomor, per ſingula capita.* Eſt enim ſalus in bonis temporalibus, ſi cum menſura ſumantur, iuxta indigentiam vniuſcuiuſque. Vnde notabis, quòd in manna per quadraginta annos exhibita, nullum vnquam damnum lethale Iſraëlitæ ſuſtinuerint. At in coturnicibus, quæ bis tantum conceſſæ ſunt, & in præſenti, & Num. 11. ſtatim lethalis plaga inuen- Num. 11 ta eſt. Ait enim Pſal. 77. *Et pluit ſuper eos ſicut puluerẽ carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata,* &c. *Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.* In perenni exhibitione mannæ nunquã Dei ira illos percuſſit, in ſecunda autem exhibitione coturnicum, ſtatim ira, ſtatim percuſſio. Et cur cum coturnicibus percuſſio, & cum manna ſalus? Id oſtendit illud: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit*, in manna erat menſura accõmodata neceſſitati, quæ non erat in carnibus, ideò cũ iis percuſſio, cum illo veniebat ſalus. Id, quod volebat Naz. ſatis orat. 3. *Panis in deſerto pluuiæ Naz. inſtar fuſus, obſoniũ è cœlo miſſum, alte neceſſitati correſpondens, hoc etiam ſuprà neceſſitatem imperatum.* Ne miremur, quod cœleſtis panis, vt neceſſitati correſpõdebat, ſic ſalutaris eſſet; & quod cum obſonio, cum coturnicibus, inquam, veniret Iſraëlitarum interitus, quando iſtæ vltra neceſſitatem, ſine vlla menſura veniebant. Quando enim non nociuus ſumptus ſuperfluus? Actor. 5. di- Act. 5. citur de Anania, quod agrum vendiderit, & quod pretium agri adducens ad pedes poſuerit Apoſtolorum, reſeruans tamẽ partem pretij ſibi, & vxori. Quod ani-

 maduertens

maluit hunc vocare filiũ hominis? Vocabatur Ezechiel ad percipienda magnarum rerum ſacraméta, ideò filius hominis tunc vocatur, vt præ oculis habeat propriæ originis vilitatem; illique inhærens aptetur ad excipiéda magna. *Rupert.* Rupert. lib. 2. in Ezech. cap. 4. *Fili hominis, inquit. Opportuna commemoratio infirmitatis. Tanquam diceret. O videns, magnitudine reuelationum ne extollaris, vbi viſiones Dei vides, quia filius hominis vermis es. Hoc non te prætereat, iſtud tene memoriter. Ita humiliato capite vide oculis tuis.* &c. Debet ſemper firmiter inhærere originis propriæ vilitati, qui amat percipere Dei magnalia. Fallat enim, niſi per humilitatem peruenias ad integrum diuinitatis ferculum percipiendum. *Apoc. 21.* Apocal. 21. *Oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem deſcendentem de cœlo à Deo, habentem claritatem Dei.* Miraberis, quod dicatur ciuitas habere claritatem Dei, cum alioquin de cœlo deſcendat? Qualis deſcenſus eſt, qui *Rupert.* claritatem Dei tenet. Ait Rup. lib. 12. in Apoc. *Deſcendentem, inquam, non cadentem, vt cecidit iſte Angelus, & factus eſt diabolus, & Satanas. Cadere namque ſuperbia, deſcendere humilitatis eſt. Talis deſcenſus glorioſus eſt, & in magna claritate ſublimis. Cum ergo dixiſſet deſcendentem de cœlo, rectè ſubiunxit: Habentem claritatem Dei.* Ecce humilitas hominis vt valet in ſe retinere claritatẽ Dei.

§. XXXV.

Cibus cœleſtis ſecum affert firmamentum permanentis ſpei.

NOn poſſum non amplius ponderare, quod manna Iſraëlitis datum non in foliis arborũ, ſed ſuper terram apparuerit. Apparuit enim *in ſimilitudinẽ pruinæ ſuper terram.* Et cur non in foliis, ſed ſuper terram, niſi vt oſtenderet firmum noſtræ ſpei fundamen? Equidem, is eſt cœleſtis cibus, qui fundamentum firmum exhibeat, in quo poſſimus ſecuri ſperare. *Ioan. 6.* Habes ex Ioan. 6. vt Ieſus cibum præbiturus dicebat; *Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco*; prouidit enim famelicis, & cibum, & herboſum diſcubitum. *Matt. 15* Non ſic Matth. 15. ſed *Præcepit turbæ, vt diſcumberet ſuper terram.* Cur in præſenti non prouidit turbis herboſum diſcubitum? Cur ſinuntur ſedere in nuda terra? In hoc ſecundo miraculo oſtendebantur cœleſtis prādij conniuæ, vt ſpei permanentis inde ſolidum fundamentum haberent, & firmum. *Beda* Sic Beda in Marcum cap. 8. *Ibi turba ſuper fœnum, hic ſuper terram reficitur. Ibi enim celſitudo Chriſti propter carnales homines carnali ſpe, & deſiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate carnali conuiuas noui teſtamenti ſpei permanentis firmamentum tanquam ipſius montis ſoliditas nullo fœno interpoſito continebat.* Ecce tibi vt conuiuæ admittuntur noui teſtamenti, illos excipit & permanentis ſpei firmamentum, & vera Chriſti ſoliditas. Non enim niſi in rupe, & in firmo, & ſolido nouerunt niti, qui ad epulas accedunt Chriſti. *Iſaias 32* Quò ſpectans Iſaias c. 32. ait de Chriſto veniente ad ſaturandos ſuos: *Sicut riui aquarum in ſiti, & vmbra petræ prominentis in terra deſerta. Non caligabunt oculi videntiũ.* Hæc vltima verba reddũt Septuag. *Nequaquam erunt confidentes in hominibus*, &c. Et quidem eſt Chriſtus Dominus ſitientibus riuus aquarum dulciſſimus, qui nos impleat; eſt item petra, rupéſque firmiſſima, in loco, vbi nulla arbor, nullum arboris folium inuenitur. Quid tunc? *Nequaquam erunt confidentes in hominibus*: Ex quo poti ſumus Chriſtianis vndis, petrámque Chriſti ad refrigerium tenuimus, non volubili hominum auxilio, & fauore nitimur, ſed permanentis ſpei firmamentum acquirimus. Vt meritò conſu- *Pſal. 4.* lat Pſal. 4. *Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino.* Vbi ſapienter Chryſoſt. notat conſequentiam, qua peracto ſacrificio iuſtitiæ iubemur ſperare in Domino. Si quod autem ſacrificium confirmat ſpes noſtras, id eſt ſacrificiũ corporis, & ſanguinis Domini. Quò refero dicta 1. tom. in Vetus teſt. lib. 2. c. 5. §. 17. præcipuè in fine.

§. XXXVI.

Singularis gloriæ nomen non ex parentibus, aut amicis, ſed ex tota hominum communitate acquirendum.

ECce primum vocabulum, quo deſignabatur cœleſtis panis, à tota Iſraëlitarum communitate prolatum fuit. Nimirùm ait: *Quod cum vidiſſent filij Iſraël, dixerunt ad inuicem, Manhu?* Quod manſit pro nomine pabuli à Deo miſſi. Ait Theodor. *Itaque factum eſt, vt interrogatio vicem nominis habuerit.* *Theodor.* Et meritò nomen nouæ, & admirandæ naturæ ſignificatiuum ab omni Iſraëlitarum natione conflati Deus maluit, quàm ab vno Moyſe. Debent enim glorioſa nomina, & ſingularis laudis non peti ex familiaribus, ſed ex omnibus vniuerſaliter. Accipe rei exemplum omni excogitatione maius. Apud Lucam cap. 1. venit Angelus ad Mariã, *Lucæ 1.* illique dixit: *Ecce concipies in vtero, & paries Filium, & vocabis nomen eius* IESVM. *Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur.* Expende, vt quando recens natus puer vocandus Ieſus erat, Mariæ permittitur, vt Ieſum vocet ſuum infantem, imò & idem conceditur Ioſeph Matth. 2. Vbi autem vocandus erat puer Filius Dei, nõ *Matt. 2.* Mariæ, nec alicui alij familiari dicitur, quod eum taliter vocent, ſed ſic communiter oſtenditur vocandus. De primo dicitur Mariæ: *Vocabis nomen eius* IESVM, de ſecundo dicitur: *Filius Altiſſimi vocabitur.* Vt enim filij Altiſſimi vocabulum ſingularis erat gloriæ, & præſtãtiæ, ſic cauit Angelus, ne id vocaretur ab aliquo familiari, ſed expectauit, vt communiter diceretur ab vniuerſa hominum communitate. Ait Rup. lib. 1. de Ope- *Rupert.* ribus Spiritus ſancti c. 10. fatus: *Paulo ante. Vocabis nomen eius* IESVM, *hic autem vocabitur Filius Dei. Illic vocabis, hic autem vocabitur, dixit. Et ad B. Ioſeph, vocabis, ait, nomen eius* IESVM. *Etenim nomine* IESV, *quo plures æquiuocabantur, liberè ab ipſa, vel à Ioſeph vocari potuit; Filius autem Dei ſiue Filius Altiſſimi vt vocaretur, reſeruatum erat Euangelicæ prædicationi. Vocabitur ergo, id eſt, inuocabitur ab omni ſæculo hoc nomine, quod eſt Filius Dei.* Sic nomen IESV, quod commune erat cũ pluribus aliis à matre, & à nutritio accipit diuinus puer, nomen autem *Filij Dei*, vt nomen erat gloriæ ſingularis, ſic nec à matre, nec à familiari aliquo priuato accipit, ſed ab omnibus generaliter. Vniuerſi enim ſiue audientes, ſiue videntes eius opera illum *Filium Dei mirabundi* clamant. Similiter Iſaias c. 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet* *Iſaiæ 7.* *Filium, vocabitur nomen eius Emanuel.* Septuag. *Vocabunt nomen eius Emanuel*: non particulariter exprimit aliquam perſonam, quæ illud vocet nomen *Emanuelis*; ſed communiter de omnibus aſſerit, quod vocabunt. Verum vbi ad alia nomina eidem puero imponenda deſcendit; ſtatim deſignat perſonam, quæ illa imponat. Ait enim Iſaias cap. 8. *Et dixit Dominus ad me. Voca* *Iſaias 8.* *nomen eius, Accelera ſpolia.* &c. Ecce tibi in præſenti conceditur Iſaiæ, quod vocet puerum recens natum *Accelera, ſpolia*, &c. Suprà autem nulli in particulari datur, quod vocet *Emanuelem*, ſed de omnibus dicit, quòd vocabunt. Cur non magis deſignatur aliquis vates, aliquis Dei amicus, qui *Emanuelem* vocet, vt deſignatur Iſaias, qui vocet *Accelera ſpolia, prædare?* An quia illud præſtantius nomen eſt illo? Abſit, imò *Emanuel*, quod ſonat idem, ac *Nobiſcum Deus*, nomen eſt præſtantiſſimum, & glorioſiſſimum; ideò non debuit à familiari aliquo, ſed ab omnibus communiter appellari. Ait D. Cyril. Alex. lib. 1. in Iſaiam orat. 5. *Cum ſuperius* *D. Cyril.* *dixiſſet: Ecce virgo grauida erit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius* Emanuel; *nunc iubet vocari nomen eius:* Velociter ſpoliato, Citò Prædator. *An verò illud primũ nomẽ inane eſt, & irritum, nimirum* Emanuel? *Et hoc maximè decebat:* Velociter ſpoliato, Citò prædator? *Nequaquã iſtud dicimus, ſed illud dicimus potius.* Et quidẽ vt *Emanuelis* nomẽ erat potius, & præſtãtius, ſic nõ debuit à familiari aliquo, ſed ab omnib. cõmuniter nominari.

Lxod.

Exod. 16. Hic eſt ſermo, quem pręcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit ad veſcendum, gomor per ſingula capita. Iuxta numerum animarum veſtrarum, quæ habitant in tabernaculo, ſic tolletis. Feceruntque ita filij Iſraël, & collegerunt, alius plus, alius minus, & menſi ſunt ad menſurã gomor. Nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, ſed ſinguli iuxta id, quod edere poterant, congregauerunt.

§. XXXVII.

Copiarum temporalium vſus ſuauiſſimus ſi cum obſeruatione præceptorum diuinorum iungatur.

ET coturnices, & manna dederat Dominus Iſraëlitis, de coturnicibus autem nihil præcipit; vbi autẽ mãna apparet, ſtatim Dei præcepta implent populi autes. Ait enim Moyſes: *Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit.* Et cur non in coturnicibus, ſed in manna pręceptum dabitur? Equidem non in coturnicibus, ſed in manna parabatur earum rerum copia, quæ maximè ſuauiaret vitam humanam. Copiarum autem temporalium vſus nullus ſuauior & gratior eo, qui coniungitur cum præceptorum diuinorum nota obſeruantia. Huc ſpectans ille
Cant. 5. Cant. 5. ait: *Comedi fauum cum melle meo.* Septuag. *Manducaui panem meum cum melle meo.* Scio in pane intelligi abundantiam, & copiam bonorum temporalium; at quale eſt mel, quo hæc copia, & abundantia ſic temperatur, vt dulcis, & ſuauis appareat? Non fallar, ſi pro melle accipiam præceptorum obſeruantiã, de adiuncta enim hac bonorum temporalium vſus dulcis fit, & ma-
D. Greg. ximè ſuauis. Vt meritò dicat D. Greg. Nyſſ. hom. 10. in Cant. *Panis lætitiæ eſt beneficentia, conditus melle præcepti.* Equidem quoties ad beneficum vſum temporalium adiungis præceptorum obſeruantiam, mel addis, quo mirificè ſuauiatur, indulcatur. Sic creato Adamo, & in exſuperanti bonorum Paradiſi conſtituto, præceptum
Gen. 2. datur; iubet enim Dominus Gen. 2. *De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas.* Et cur Domine tantam bonorum ſegetem præcepti onere grauas? Cur non magis omni præcepto liberum permittis hominem Paradiſi vbertati? Addidit præceptum, vt bonorum vbertas in Paradiſi ſuauitate, & gloria ſeruaretur. Ait enim ibi Hugo
Hu. Vict. Victorinus: *Ecce dat præceptũ, per quod ſi ſeruaret homo, paradiſum cuſtodiret. Præceptum datum eſt, vt per meritum obedientiæ glorioſius obtineret bonum.* Expende, in quo cuſtodiretur tota ſuauitas paradiſi, nimirùm in obſeruantia præcepti; ſi in illa vbertate rerum præceptũ obſeruaretur, tota paradiſi dulcedo integra homini maneret: imò & ſuauior, & glorioſior eſſet illa poſſeſſio. Crede mihi homo, in paradiſo es, tibi paradiſi ſuauitatem excitas, ſi in bonorum temporalium vſu adiũgis obſeruata præcepta. Et panis, & vniuerſa rerũ copia
Deut. 6. tibi mellea erunt. Quò reſpiciebat Moyſes Deut. 6. *Vt cuſtodias mandata, & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis cunctis diebus vitæ tuæ, vt prolongentur dies tui. Audi Iſrael, & obſerua, vt facias, & benè ſit tibi, & multipliceris amplius, ſicut pollicitus eſt Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte, & melle manantem.* Expende illud: *Sicut pollicitus eſt tibi*, equidem promiſſio expreſſa de terra lactea, & mellea, nulli fuit facta niſi obſeruatori diuini mandati. Vocabatur terra illa fertilis, fœcunda, dum ab Ethnicis incolebatur; ſic
Iſa. 36. enim ait Rabſaces Iſaiæ c. 36. *Tollam vos ad terram, quæ eſt vt terra veſtra, terram frumenti, & vini, terram panũ, & vinearum.* Nec vllus inuenietur prophanus, qui vocet terram illam, terram manantẽ melle, & lacte. Solus Deus ſuis obſeruatoribus promittit illam terram, non ſolùm vberem, & abundantem, ſed & melleam fore.

Cur ergo ſolis mandatorum obſeruatoribus abundantia bonorũ promittitur ſub nomine lactis, & mellis, niſi vt oſtendatur abundantia temporalis, quæ aliàs eſt plena ſolicitudinum, & amaritudinum plena, vbi cum obſeruantia præceptorũ iungitur, redditur ſuauis, & mellea? Obſeruantia præceptorum eſt, quæ ſpinas, & vrticas diuitiarũ facit eſſe ſuaues, & melleas. Quò expreſſius reſpiciebat Deut. 27. monens: *Eriges ingentes lapides, & calce leuigabis eos, vt poſſis in eis ſcribere omnia verba legis huius Iordane tranſmiſſo, vt introeas terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte, & melle manantem.* *Deut. 27* Ecce tibi vt mandata iubeantur inſcribi lapidi, hoc eſt, obſeruari tenaciter, vt ſic terræ diuitiæ inueniantur melleæ, & ſuaues. Quod minimè inuenit mandatorum confractor. De illo enim ait Iob c. 20. *Nõ videat riuulos fluminis, torrentes mellis, ac butyri.* *Iob 20.* Multum quidem erat in congerendis diuitiis, multáſque congeſſerat, ſed nec guttam mellis in illis inuenit, quin potius felleæ, & amaroris plenæ illi extiterunt. Vt dicat Author cat. Græcæ. *Ea, quorum cauſa ſtultè laborauit, quaſi ſtriphus illi erant. Eſt autem ſtriphus caro boum neruoſa; eſt item herba, quæ mandere conantis linguam reddit aſperiorem: quæ mandi nequit.* Vel ſi mauis audire noſtrum Pinedam in præſenti, ſtriphus eſt quilibet ſapor acerbus, & auſterus: vt videas vnde naſcatur vel acerbitas, vel dulcedo temporariis rebus, nimirũ ex diuinis præceptis. Si enim præceptorũ obſeruatio addatur copiæ rerum, tota ipſa dulceſcit, & ſuauiatur; ſi autem nõ obſeruentur præcepta, ipſa rerum temporalium voluptas aceſcit, & amaritudinibus impletur. Vt meritò reſpõderit tentatori Ieſus Matt. 4. *Non in ſolo pane viuit homo:* *Matt. 4.* & ſi enim habeat tẽporaliũ abundantiam ſummam, non eſt in eo dulcedo vitæ, niſi cum abundantia panis addat mel obſeruãtiæ mandatorum. Ex quo Imperf. ibi: *Non in vſu rerũ ſolo viuit homo perfectè; & ſi viuit, ſecundum corpus viuit, nõ ſecundum animam. Pleniſſimè autem viuit in obſeruantia mandatorum Dei.* Sic ibi.

§. XXXVIII.

Ibi ſalus, vbi cum menſura bona temporalia percipiuntur.

NOn otioſè Deus mannæ certam menſuram prouidebat ſuis Iſraëlitis, quæ ipſorum neceſſitati correſpondebat. Dicit enim: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum gomor, per ſingula capita.* Eſt enim ſalus in bonis temporalibus, ſi cum menſura ſumantur, iuxta indigentiam vniuſcuiuſque. Vnde notabis; quòd in manna per quadraginta annos exhibita, nullum vnquam damnum lethale Iſraëlitæ ſuſtinuerint. At in coturnicibus, quæ bis tantum conceſſæ ſunt, & in præſenti, & Num. 11. ſtatim lethalis plaga inuenta eſt. *Num. 11* Ait enim Pſal. 77. *Et pluit ſuper eos ſicut puluerẽ carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata,* &c. *Adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.* In perenni exhibitione mannæ nunquã Dei ira illos percuſſit, in ſecunda autem exhibitione coturnicum, ſtatim ira, ſtatim percuſſio. Et cur cum coturnicibus percuſſio, & cum manna ſalus? Id oſtendit illud: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit*, in manna erat menſura accõmodata neceſſitati, quæ non erat in carnibus, ideò cũ iis percuſſio, cum illo veniebat ſalus. Id, quod volebat Naz. ſatus orat. 3. *Panis in deſerto pluuiæ inſtar fuſus, obſoniũ è cœlo miſſum, illo neceſſitati correſpondens, hoc etiam ſupra neceſſitatem impertiuum.* *Naz.* Ne miremur, quod cœleſtis panis, vt neceſſitati correſpõdebat, ſic ſalutaris eſſet; & quod cum obſonio, cum coturnicibus, inquam, veniret Iſraëlitarum interitus, quando iſtę vltra neceſſitatem, ſine vlla menſura veniebant. Quando enim non nociuus ſumptus ſuperfluus? Actor. 5. dicitur de Anania, quod agrum vendiderit, & quod pretium agri adducens ad pedes poſuerit Apoſtolorum, *Act. 5.* reſeruans tamẽ partem pretij ſibi, & vxori. Quod animaduertens

maluit hunc vocare filiũ hominis? Vocabatur Ezechiel
ad percipienda magnarum rerum ſacramẽta, ideò filius
hominis tunc vocatur, vt præ oculis habeat propriæ
originis vilitatem; illique inhærens aptetur ad excipiẽ-
Rupert. da magna. Rupert. lib. 2. in Ezech. cap. 4. *Fili hominis,
inquit. Opportuna commemoratio infirmitatis. Tanquam
diceret. O videns, magnitudine reuelationum ne extollaris,
vbi viſiones Dei vides, quia filius hominis vermis es. Hoc
non te prætereat, iſtud tene memoriter. Ita humiliato ca-
pite vide oculis tuis.* &c. Debet ſemper firmiter inhære-
re originis propriæ vilitati, qui amat percipere Dei ma-
gnalia. Fallar enim, niſi per humilitatem peruenias ad
integrum diuinitatis ferculum percipiendum. Apocal.
Apoc. 21. 21. *Oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem deſcen-
dentem de cœlo a Deo, habentem claritatem Dei.* Mirabe-
ris, quod dicatur ciuitas habere claritatem Dei, cum
alioquin de cœlo deſcendat? Qualis deſcenſus eſt, qui
Rupert. claritatem Dei tenet. Ait Rup. lib. 12. in Apoc. *Deſcen-
dentem, inquam, non cadentem, vt cecidit iſte Angelus, &
factus eſt diabolus, & Satanas. Cadere namque ſuperbia,
deſcendere humilitatis eſt. Talis deſcenſus glorioſus eſt, & in
magna claritate ſublimis. Cum ergo dixiſſet deſcendentem
de cœlo, rectè ſubiunxit: Habentem claritatem Dei.* Ecce
humilitas hominis vt valet in ſe retinere claritatẽ Dei.

§. XXXV.

Cibus cæleſtis ſecum affert firmamentum permanentis ſpei.

NOn poſſum non amplius ponderare, quod manna
Iſraëlitis datum non in foliis arborũ, ſed ſuper ter-
ram apparuerit. Apparuit enim *in ſimilitudinẽ pruinæ ſu-
per terram.* Et cur non in foliis, ſed ſuper terram, niſi vt
oſtenderet firmum noſtræ ſpei fundamen? Equidem, is
eſt cæleſtis cibus, qui fundamentum firmum exhi-
Ioan. 6. beat, in quo poſſimus ſecuri ſperare. Habes ex Ioan.
6. vt Ieſus cibum præbiturus dicebat; *Facite homines
diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco*; prouidit
enim famelicis, & cibum, & herboſum diſcubitum.
Matt. 15 Non ſic Matth. 15. ſed *Præcepit turbæ, vt diſcumberet ſu-
per terram.* Cur in præſenti non prouidit turbis herbo-
ſum diſcubitum? Cur ſinuntur ſedere in nuda terra?
In hoc ſecundo miraculo oſtendebantur cæleſtis prã-
dij conuiuæ, vt ſpei permanentis inde ſolidum funda-
Beda. mentum haberent, & firmum. Sic Beda in Marcum
cap. 8. *Ibi turba ſuper fœnum, hic ſuper terram reficitur. Ibi
enim celſitudo Chriſti propter carnales homines carnali ſpe,
& deſiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate car-
nali conuiuas noui teſtamenti ſpei permanentis firmamen-
tum tanquam ipſius montis ſoliditas nullo fœno interpoſito
continebat.* Ecce tibi vt conuiuæ admittuntur noui te-
ſtamenti, illos excipit & permanentis ſpei firmamen-
tum, & vera Chriſti ſoliditas. Non enim niſi in rupe,
& in firmo, & ſolido nouerunt niti, qui ad epulas ac-
Iſaiæ 32 cedunt Chriſti. Quò ſpectans Iſaias c. 32. ait de Chriſto
veniente ad ſaturandos ſuos: *Sicut riui aquarum in ſiti,
& vmbra petræ prominentis in terra deſerta. Non caliga-
bunt oculi videntiũ.* Hæc vltima verba reddũt Septuag.
Nequaquam erunt confidentes in hominibus, &c. Et qui-
dem eſt Chriſtus Dominus ſitientibus riuus aquarum
dulciſſimus, qui nos impleat; eſt item petra, rupéſque
firmiſſima, in loco, vbi nulla arbor, nullum arboris fo-
lium inuenitur. Quid tunc? *Nequaquam erunt confiden-
tes in hominibus*: Ex quo poti ſumus Chriſtianis vndis,
petrámque Chriſti ad refrigerium tenemus, non vo-
lubili hominum auxilio, & fauore nitimur, ſed perma-
nentis ſpei firmamentum acquirimus. Vt meritò conſu-
Pſal. 4. lat Pſal. 4. *Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Do-
mino.* Vbi ſapienter Chryſoſt. notat conſequentiam, qua
peracto ſacrificio iuſtitiæ iubemur ſperare in Domino.
Si quod autem ſacrificium confirmat ſpes noſtras, id eſt
ſacrificiũ corporis, & ſanguinis Domini. Quò refero di-
cta t: tom. in Vetus teſt. lib. 2. c. 5. §. 17. præcipuè in fine.

§. XXXVI.

*Singularis gloriæ nomen non ex parentibus, aut amicis ſed
ex tota hominum communitate acquirendum,*

ECce primum vocabulum, quo deſignabatur cæle-
ſtis panis, à tota Iſraëlitarum communitate prola-
tum fuit, Nimirùm ait: *Quod cum vidiſſent filij Iſraël,
dixerunt ad inuicem, Manhu?* Quod manſit pro nomine
pabuli à Deo miſſi. Ait Theodor. *Itaque factum eſt, vt* Theodor.
interrogatio vicem nominis habuerit. Et meritò nomen
nouæ, & admirandæ naturæ ſignificatiuum ab omni
Iſraëlitarum natione conflari Deus maluit, quàm ab
vno Moyſe. Debent enim glorioſa nomina, & ſingu-
laris laudis non peti ex familiaribus, ſed ex omnibus
vniuerſaliter. Accipe rei exemplum omni excogitatio-
ne maius. Apud Lucam cap. 1. venit Angelus ad Mariã, Lucæ 1.
illique dixit: *Ecce concipies in vtero, & paries Filium, &
vocabis nomen eius* IESVM. *Hic erit magnus, & Filius
Altiſſimi vocabitur.* Expende, vt quando recens natus
puer vocandus Ieſus erat, Mariæ permittitur, vt Ieſum
vocet ſuum infantem, imò & idem conceditur Ioſeph
Matth. 2. Vbi autem vocandus erat puer Filius Dei, nõ Matt 2.
Mariæ, nec alicui alij familiari dicitur, quod eum taliter
vocent, ſed ſic communiter oſtenditur vocandus. De
primo dicitur Mariæ: *Vocabis nomen eius* IESVM, de ſe-
cundo dicitur; *Filius Altiſſimi vocabitur.* Vt enim filij
Altiſſimi vocabulum ſingularis erat gloriæ, & præſtã-
tiæ, ſic cauit Angelus, ne id vocaretur ab aliquo fami-
liari, ſed expectauit, vt communiter diceretur ab vni-
uerſa hominum communitate. Ait Rup. lib. 1. de Ope- Rupert.
ribus Spiritus ſancti c. 10. fatus: *Paulo ante. Vocabis no-
men eius* IESVM, *hic autem vocabitur Filius Dei. Illic vo-
cabis, hic autem vocabitur, dixit. Et ad B. Ioſeph, voca-
bis, ait, nomen eius* IESVM. *Etenim nomine* IESV, *quo plu-
res æquiuocabatur, liberè ab ipſa, vel a Ioſeph vocari potuit;
Filius autem Dei ſiue Filius Altiſſimi vt vocaretur, reſer-
uatum erat Euangelicæ prædicationi. Vocabitur ergo, id eſt,
innocabitur ab omni ſæcula hoc nomine, quod eſt Filius Dei.*
Sic nomen Iesv, quod commune erat cũ pluribus aliis
à matre, & à nutritio accipit diuinus puer, nomen au-
tem *Filij Dei*, vt nomen erat gloriæ ſingularis, ſic nec à
matre, nec à familiari aliquo priuato accipit, ſed ab
omnibus generaliter. Vniuerſi enim ſiue audientes, ſi-
ue videntes eius opera illum *Filium Dei mirabundi* cla-
mant. Similiter Iſaias c. 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet* Iſaiæ 7.
Filium, vocabitur nomen eius Emanuel. Septuag. *Voca-
bunt nomen eius Emanuel*: non particulariter exprimit
aliquam perſonam, quæ illud vocet nomen *Emanuelis*;
ſed communiter de omnibus aſſerit, quod vocabunt.
Verum vbi ad alia nomina eidem puero imponenda
deſcendit; ſtatim deſignat perſonam, quæ illa imponat.
Ait enim Iſaias cap. 8. *Et dixit Dominus ad me. Voca* Iſaias 8.
nomen eius, Accelera ſpolia. &c. Ecce tibi in præſenti
conceditur Iſaiæ, quod vocet puerum recens natum
Accelera, ſpolia, &c. Suprà autem nulli in particulari da-
tur, quod vocet *Emanuelem*, ſed de omnibus dicit,
quòd vocabunt. Cur non magis deſignatur aliquis va-
tes, aliquis Dei amicus, qui *Emanuelem* vocet, vt deſi-
gnatur Iſaias, qui vocet *Accelera ſpolia, prædari?* An quia
iſtud præſtantius nomen eſt illo? Abſit, imò *Emanuel*,
quod ſonat idem, ac *Nobiſcum Deus*, nomen eſt præ-
ſtantiſſimum, & glorioſiſſimum; ideò non debuit à fa-
miliari aliquo, ſed ab omnibus communiter appellari.
Ait D. Cyril. Alex. lib. 1. in Iſaiam orat. 5. *Cum ſuperius* D. Cyrill.
*dixiſſet: Ecce virgo grauida erit, & pariet filium, & voca-
bunt nomen eius* Emanuel; *nunc iubet vocari nomen eius*:
Velociter ſpoliato, Citò Prædator. *An verò illud primũ
nomẽ inane eſt, & irritum, nimirum* Emanuel? *Et hoc
maximè decebit*: Velociter ſpoliato, Citò prædator? *Ne-
quaquam iſtud dicimus, ſed illud dicimus potius.* Et quidẽ vt
Emanuelis nomẽ erat potius, & præſtãtius, ſic nõ debuit
à familiari aliquo, ſed ab omnib. cõmuniter nominari.

Exod.

Digitized by Google

Exod. 16. Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit ad veſcendum, gomor per ſingula capita. Iuxta numerum animarum veſtrarum, quæ habitant in tabernaculo, ſic tolletis. Feceruntque ita filij Iſraël, & collegerunt, alius plus, alius minus, & menſi ſunt ad menſurã gomor. Nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, ſed ſinguli iuxta id, quod edere poterant, congregauerunt.

§. XXXVII.

Copiarum temporalium vſus ſuauiſſimus ſi cum obſeruatione præceptorum diuinorum iungatur.

ET coturnices, & manna dederat Dominus Iſraëlitis, de coturnicibus autem nihil præcipit; vbi autẽ mãna apparet, ſtatim Dei præcepta implent populi aures. Ait enim Moyſes: *Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit.* Et cur non in coturnicibus, ſed in manna præceptum dabitur? Equidem non in coturnicibus, ſed in manna parabatur earum rerum copia, quæ maximè ſuauiaret vitam humanam. Copiarum autem temporalium vſus nullus ſuauior & gratior eo, qui coniungitur cum præceptorum diuinorum nota obſeruantia. Huc ſpectans ille
Cant. 5. Cant. 5. ait: *Comedi fauum cum melle meo.* Septuag. *Manducaui panem meum cum melle meo.* Scio in pane intelligi abundantiam, & copiam bonorum temporalium; at quale eſt mel, quo hæc copia, & abundantia ſic temperatur, vt dulcis, & ſuauis appareat? Non fallar, ſi pro melle accipiam præceptorum obſeruantiã, de adiuncta enim hac bonorum temporalium vſus dulcis fit, & ma-
D. Greg. ximè ſuauis. Vt meritò dicat D. Greg. Nyſſ. hom. 10. in Cant. *Panis laetitia eſt beneficentia, conditus melle præcepti.* Equidem quoties ad beneficum vſum temporalium adiungis præceptorum obſeruantiam, mel addis, quo mirificè ſuauiatur, indulcatur. Sic creato Adamo, & in exſuperanti bonorum Paradiſi conſtitoto, præceptum
Gen. 2. datur; iubet enim Dominus Gen. 2. *De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas.* Et cur Domine tantam bonorum ſegetem præcepti onere grauas? Cur non magis omni præcepto liberum permittis hominem Paradiſi vbertati? Addidit præceptum, vt bonorum vbertas in Paradiſi ſuauitate, & gloria ſeruaretur. Ait enim ibi Hugo
Hu. Vict. Victorinus: *Ecce dat præceptũ, per quod ſi ſeruaret homo, paradiſum cuſtodiret. Præceptum datum eſt, vt per meritum obedientiæ glorioſius obtineret bonum.* Expende, in quo cuſtodiretur tota ſuauitas paradiſi, nimirùm in obſeruantia præcepti; ſi in illa vbertate rerum præceptũ obſeruaretur, tota paradiſi dulcedo integra homini maneret: imò & ſuauior, & glorioſior eſſet illa poſſeſſio. Crede mihi homo, in paradiſo es, tibi paradiſi ſuauitatem excitas, ſi in bonorum temporalium vſu adiũgis obſeruata præcepta. Et panis, & vniuerſa rerũ copia
Deut. 6. tibi mellea erunt. Quò reſpiciebat Moyſes Deut. 6. *Vt cuſtodias mandata, & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis cunctis diebus vitæ tuæ, vt prolongentur dies tui. Audi Iſrael, & obſerua, vt facias, & benè ſit tibi, & multipliceris amplius, ſicut pollicitus eſt Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte, & melle manantem.* Expende illud: *Sicut pollicitus eſt tibi*, equidem promiſſio expreſſa de terra lactea, & mellea, nulli fuit facta niſi obſeruatori diuini mandati. Vocabatur terra illa fertilis, fœcunda, dum ab Ethnicis incolebatur; ſic
Iſa. 36. enim ait Rabſaces Iſaiæ c. 36. *Tollam vos ad terram, quæ eſt vt terra veſtra, terram frumenti, & vini, terram panũ, & vinearum.* Nec vllus inuenietur prophanus, qui vocet terram illam, terram manantẽ melle, & lacte. Solus Deus ſuis obſeruatoribus promittit illam terram, non ſolùm vberem, & abundantem, ſed & melleam fore. Cur ergo ſolis mandatorum obſeruatoribus abundantia bonorũ promittitur ſub nomine lactis, & mellis, niſi vt oſtendatur abundantia temporalis, quæ aliàs eſt plena ſolicitudinum, & amaritudinum plena, vbi cum obſeruantia præceptorũ iungitur, redditur ſuauis, & mellea? Obſeruantia præceptorum eſt, quæ ſpinas, & vrticas diuitiarũ facit eſſe ſuaues, & melleas. Quò expreſ-
ſius reſpiciebat Deut. 27. monens: *Eriges ingentes lapides, & calce leuigabis eos, vt poſſis in eis ſcribere omnia verba legis huius Iordane tranſmiſſo, vt introeas terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte, & melle manantem.* *Deut. 27.* Ecce tibi vt mandata iubeantur inſcribi lapidi, hoc eſt, obſeruari tenaciter, vt ſic terræ diuitiæ inueniantur melleæ, & ſuaues. Quod minimè inuenit mandatorum confractor. De illo enim ait Iob c. 20. *Nõ* *Iob 20.*
videat riuulos fluminis, torrentes mellis, ac butyri. Multus quidem erat in congerendis diuitiis, multaſque congeſſerat, ſed nec guttam mellis in illis inuenit, quin potius felleæ, & amaroris plenæ illi extiterunt. Vt dicat Author cat. Græcæ. *Ea, quorum cauſa ſtultè laborauit, quaſi ſtriphus illi erant. Eſt autem ſtriphus caro boum neruoſa; eſt item herba, quã mandere conantis linguam reddit aſperiorem: quæ mandi nequit.* Vel ſi mauis audire noſtrum Pinedam in præſenti, ſtriphus eſt quilibet ſapor acerbus, & auſterus: vt videas vnde naſcatur vel acerbitas, vel dulcedo temporariis rebus, nimirũ ex diuinis præceptis. Si enim præceptorũ obſeruatio addatur copiæ rerum, tota ipſa dulceſcit, & ſuauiatur; ſi autem nõ obſeruentur præcepta, ipſa rerum temporalium voluptas aceſcit, & amaritudinibus impletur. Vt meritò reſpõderit tentatori Ieſus Matt. 4. *Non in ſolo pane vi-* *Matt. 4.*
uit homo: & ſi enim habeat tẽporaliũ abundantiam ſummam, non eſt in eo dulcedo vitæ, niſi cum abundantia panis addat mel obſeruãtiæ mandatorum. Ex quo Imperf. ibi: *Non in vſu rerũ ſolo viuit homo perfectè; & ſi viuit, ſecundum corpus viuit, nõ ſecundum animam. Pleniſſimè autem viuit in obſeruantia mandatorum Dei.* Sic ibi.

§. XXXVIII.

Ibi ſalus, vbi cum menſura bona temporalia percipiuntur.

NOn otiosè Deus mannæ certam menſuram prouidebat ſuis Iſraëlitis, quæ ipſorum neceſſitati correſpondebat. Dicit enim: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum gomor, per ſingula capita.* Eſt enim ſalus in bonis temporalibus, ſi cum menſura ſomantur, iuxta indigentiam vniuſcuiuſque. Vnde notabis, quòd in manna per quadraginta annos exhibita, nullum vnquam damnum lethale Iſraëlitæ ſuſtinnerint. At in coturnicibus, quæ bis tantum conceſſæ ſunt,
& in præſenti, & Num. 11. ſtatim lethalis plaga inuenta eſt. *Num. 11.* Ait enim Pſal. 77. *Et pluit ſuper eos ſicut puluerẽ carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata,* &c. *Adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.* In perenni exhibitione mannæ nunquã Dei ira illos percuſſit, in ſecunda autem exhibitione coturnicum, ſtatim ira, ſtatim percuſſio. Et cur cum coturnicibus percuſſio, & cum manna ſalus? Id oſtendit illud: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit*, in manna erat menſura accõmodata neceſſitati, quæ non erat in carnibus, ideò cũ iis percuſſio, cum illo veniebat ſalus. Id,
quod volebat Naz. fatus orat. 3. *Panis in deſerto pluuiæ* *Naz.*
inſtar fuſus, obſoniũ è cœlo miſſum, illic neceſſitati correſpondens, hoc etiam ſuprà neceſſitatem impertitum. Ne miremur, quod cœleſtis panis, vt neceſſitati correſpõdebat, ſic ſalutaris eſſet; & quod cum obſonio, cum coturnicibus, inquam, veniret Iſraëlitarum interitus, quando iſtę vltra neceſſitatem, ſine vlla menſura veniebant. Quan-
do enim non nociuus ſumptus ſuperfluus? Actor. 5. di- *Act. 5.*
citur de Anania, quod agrum vendiderit, & quod pretium agri adducens ad pedes poſuerit Apoſtolorum, reſeruans tamẽ partem pretij ſibi, & vxori. Quod animaduertens

maluit hunc vocare filiũ hominis? Vocabatur Ezechiel
ad percipienda magnarum rerum ſacraméta,ideò filius
hominis tunc vocatur, vt præ oculis habeat propriæ
originis vilitatem;illique inhærens aptetur ad excipié-
Rupert. da magna.Rupert.lib.2.in Ezech. cap. 4. *Fili hominis,*
inquit. Opportuna commemoratio infirmitatis. Tanquam
diceret. O videns, magnitudine reuelationum ne extollaris,
vbi viſiones Dei vides, quia filius hominis vermis es. Hoc
non te prætereat, iſtud tene memoriter. Ita humiliato ca-
pite vide oculis tuis.&c. Debet ſemper firmiter inhære-
re originis propriæ vilitati,qui amat percipere Dei ma-
gnalia. Fallar enim, niſi per humilitatem peruenias ad
integrum diuinitatis ferculum percipiendum. Apocal.
Apoc.21. 21. *Oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem deſcen-*
dentem de cælo a Deo,habentem claritatem Dei. Mirabe-
ris, quod dicatur ciuitas habere claritatem Dei, cum
alioquin de cœlo deſcendat? Qualis deſcenſus eſt,qui
Rupert. claritatem Dei tenet. Ait Rup.lib.12.in Apoc. *Deſcen-*
dentem, inquam, non cadentem, vt cecidit iſte Angelus,&
factus eſt diabolus, & Satanas. Cadere namque ſuperbiæ,
deſcendere humilitatis eſt. Talis deſcenſus glorioſus eſt,& in
magna claritate ſublimis. Cum ergo dixiſſet deſcendentem
de cælo, rectè ſubiunxit: Habentem claritatem Dei. Ecce
humilitas hominis vt valet in ſe retinere claritatẽ Dei.

§. XXXV.

Cibus cœleſtis ſecum affert firmamentum permanentis ſpei.

NOn poſſum non amplius ponderare, quod manna
Iſraëlitis datum non in foliis arborũ,ſed ſuper ter-
ram apparuerit. Apparuit enim *in ſimilitudinẽ pruinæ ſu-*
per terram. Et cur non in foliis,ſed ſuper terram,niſi vt
oſtenderet firmum noſtræ ſpei fundamen? Equidem,is
eſt cœleſtis cibus, qui fundamentum firmum exhi-
Ioan.6. beat, in quo poſſimus ſecuri ſperare. Habes ex Ioan.
6. vt Ieſus cibum præbiturus dicebat: *Facite homines*
diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco; prouidit
enim famelicis, & cibum, & herboſum diſcubitum.
Matt.15 Non ſic Matth.15.ſed *Præcepit turbæ, vt diſcumberet ſu-*
per terram. Cur in præſenti non prouidit turbis herbo-
ſum diſcubitum? Cur ſinuntur ſedere in nuda terra?
In hoc ſecundo miraculo oſtendebantur cœleſtis prã-
dij conuiuæ, vt ſpei permanentis inde ſolidum funda-
Beda. mentum haberent, & firmum. Sic Beda in Marcum
cap.8. *Ibi turba ſuper fœnum,hic ſuper terram reficitur. Ibi*
enim celſitudo Chriſti propter carnales homines carnali ſpe,
& deſiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate car-
nali conuiuas noui teſtamenti ſpei permanentis firmamen-
tum tanquam ipſius montis ſoliditas nullo fœno interpoſito
continebat. Ecce tibi vt conuiuæ admittuntur noui te-
ſtamenti, illos excipit & permanentis ſpei firmamen-
tum, & vera Chriſti ſoliditas. Non enim niſi in rupe,
& in firmo, & ſolido nouerunt niti, qui ad epulas ac-
Iſaias 32 cedunt Chriſti. Quò ſpectans Iſaias c.32.ait de Chriſto
veniente ad ſaturandos ſuos: *Sicut riui aquarum in ſiti,*
& vmbra petræ prominentis in terra deſerta. Non caligu-
bunt oculi videntiũ. Hæc vltima verba reddũt Septuag.
Nequaquam erunt confidentes in hominibus, &c. Et qui-
dem eſt Chriſtus Dominus ſitientibus riuus aquarum
dulciſſimus, qui nos impleat; eſt item petra, rupéſque
firmiſſima, in loco, vbi nulla arbor, nullum arboris fo-
lium inuenitur. Quid tunc? *Nequaquam erunt confiden-*
tes in hominibus: Ex quo poti ſumus Chriſtianis vndis,
petrámque Chriſti ad refrigerium tenemus, non vo-
lubili hominum auxilio,& fauore nitimur, ſed perma-
nentis ſpei firmamentum acquirimus. Vt meritò conſu-
Pſal.4. lat Pſal.4. *Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ,& ſperate in Do-*
mino. Vbi ſapienter Chryſoſt.notat conſequentiam,qua
peracto ſacrificio iuſtitiæ iubemur ſperare in Domino.
Si quod autem ſacrificium confirmat ſpes noſtras,id eſt
ſacrificiũ corporis,& ſanguinis Domini. Quò refero di-
cta 1.tom.in Vetus teſt.lib.2.c.5.§.17.præcipuè in fine.

§. XXXVI.

Singularis gloriæ nomen non ex parentibus, aut amicis,ſed
ex tota hominum communitate acquirendum,

ECce primum vocabulum, quo deſignabatur cœle-
ſtis panis, à tota Iſraëlitarum communitate prola-
tum fuit. Nimirùm ait: *Quod cum vidiſſent filij Iſraël,*
dixerunt ad inuicem, Manhu? Quod manſit pro nomine
pabuli à Deo miſſi. Ait Theodor. *Itaque factum eſt, vt* Theodor
interrogatio vicem nominis haberet. Et meritò nomen
nouæ, & admirandæ naturæ ſignificatiuum ab omni
Iſraelitarum natione conflari Deus maluit, quàm ab
vno Moyſe. Debent enim glorioſa nomina, & ſingu-
laris laudis non peti ex familiaribus, ſed ex omnibus
vniuerſaliter. Accipe rei exemplum omni excogitatio-
ne maius. Apud Lucam cap.1.venit Angelus ad Mariã, Lucæ 1.
illique dixit: *Ecce concipies in vtero, & paries Filium, &*
vocabis nomen eius IESVM. *Hic erit magnus, & Filius*
Altiſſimi vocabitur. Expende, vt quando recens natus
puer vocandus Ieſus erat, Mariæ permittitur, vt Ieſum
vocet ſuum infantem, imò & idem conceditur Ioſeph
Matth.2. Vbi autem vocandus erat puer Filius Dei,nõ Mat. 2.
Mariæ, nec alicui alij familiari dicitur, quod eum taliter
vocent, ſed ſic communiter oſtenditur vocandus. De
primo dicitur Mariæ: *Vocabis nomen eius* IESVM, de ſe-
cundo dicitur: *Filius Altiſſimi vocabitur.* Vt enim filij
Altiſſimi vocabulum ſingularis erat gloriæ, & præſtã-
tiæ, ſic cauit Angelus, ne id vocaretur ab aliquo fami-
liari, ſed expectauit, vt communiter diceretur ab vni-
uerſa hominum communitate. Ait Rup.lib.1.de Ope- Rupert.
ribus Spiritus ſancti c.10.fatus: *Paulo ante. Vocabis no-*
men eius IESVM, *hic autem vocabitur Filius Dei. Illic vo-*
cabis, hic autem vocabitur, dixit. Et ad B. Ioſeph, voca-
bis, ait, nomen eius IESVM. *Etenim nomine* IESV, *quo plu-*
res æquiuocabantur, liberè ab ipſa, vel à Ioſeph vocari poterat;
Filius autem Dei, ſiue Filius Altiſſimi vt vocaretur, reſer-
uaturum erat Euangelicæ prædicationi. Vocabitur ergo, id eſt,
innocabitur ab omni ſæculo hoc nomine, quod eſt Filius Dei.
Sic nomen IESV, quod commune erat cũ pluribus aliis
à matre, & à nutritio accipit diuinus puer, nomen au-
tem *Filij Dei*, vt nomen erat gloriæ ſingularis, ſic nec à
matre, nec à familiari aliquo priuato accipit, ſed ab
omnibus generaliter. Vniuerſi enim ſiue audientes, ſi-
ue videntes eius opera illum *Filium Dei mirabundi* cla-
mant. Similiter Iſaias c.7. *Ecce virgo concipiet, & pariet* Iſaiæ 7.
Filium, vocabitur nomen eius Emanuel. Septuag. *Vocu-*
bunt nomen eius Emanuel: non particulariter exprimit
aliquam perſonam, quæ illud vocet nomen *Emanuelis*;
ſed communiter de omnibus aſſerit, quod vocabunt.
Verum vbi ad alia nomina eidem puero imponenda
deſcendit; ſtatim deſignat perſonam, quæ illa imponat.
Ait enim Iſaias cap. 8. *Et dixit Dominus ad me. Voca* Iſaias 8.
nomen eius, Accelera ſpolia. &c. Ecce tibi in præſenti
conceditur Iſaiæ, quod vocet puerum recens natum
Accelera, ſpolia, &c. Suprà autem nulli in particulari da-
tur, quod vocet *Emanuelem*, ſed de omnibus dicit,
quòd vocabunt. Cur non magis deſignatur aliquis va-
tes, aliquis Dei amicus, qui *Emanuelem* vocet, vt deſi-
gnatur Iſaias, qui vocet *Accelera ſpolia, prædari?* An quia
illud præſtantius nomen eſt illo? Abſit, imò *Emanuel*,
quod ſonat idem, ac *Nobiſcum Deus*, nomen eſt præ-
ſtantiſſimum, & glorioſiſſimum; ideò non debuit à fa-
miliari aliquo, ſed ab omnibus communiter appellari.
Ait D. Cyril. Alex. lib 1.in Iſaiam orat. 5. *Cum ſuperius* D. Cyrill.
dixiſſet: Ecce virgo grauida erit, & pariet filium, & voca-
bunt nomen eius Emanuel; *nunc iubet vocari nomen eius:*
Velociter ſpoliato, Citò Prædator. *An vero illud primũ*
nomen inane eſt, & irritum, nimirum Emanuel? *Et hoc*
maximè decebit: Velociter ſpoliato, Citò prædator? *Ne-*
quaquam iſtud dicimus, ſed illud dicimus potius. Et quidẽ vt
Emanuelis nomẽ erat potius, & præſtãtius, ſic nõ debuit
à familiari aliquo, ſed ab omnib. cõmuniter nominari.

Exod.

Digitized by Google

Exod. 16. Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit ad veſcendum, gomor per ſingula capita. Iuxta numerum animarum veſtrarum, quæ habitant in tabernaculo, ſic tolletis. Feceruntque ita filij Iſraël, & collegerunt, alius plus, alius minus, & menſi ſunt ad menſurã gomor. Nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, ſed ſinguli iuxta id, quod edere poterant, congregauerunt.

§. XXXVII.

Copiarum temporalium vſus ſuauiſſimus ſi cum obſeruatione præceptorum diuinorum iungatur.

ET coturnices, & manna dederat Dominus Iſraëlitis, de coturnicibus autem nihil præcipit; vbi autẽ mãna apparet, ſtatim Dei præcepta implent populi aures. Ait enim Moyſes: *Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit.* Et cur non in coturnicibus, ſed in manna præceptum dabitur? Equidem non in coturnicibus, ſed in manna parabatur earum rerum copia, quæ maximè ſuauiaret vitam humanam. Copiarum autem temporalium vſus nullus ſuauior & gratior eo, qui coniungitur cum præceptorum diuinorum nota obſeruantia. Huc ſpectans ille
Cant. 5. Cant. 5. ait: *Comedi fauum cum melle meo.* Septuag. *Manducaui panem meum cum melle meo.* Scio in pane intelligi abundantiam, & copiam bonorum temporalium; at quale eſt mel, quo hæc copia, & abundantia ſic temperatur, vt dulcis, & ſuauis appareat? Non fallar, ſi pro melle accipiam præceptorum obſeruantiã, de adiuncta enim hac bonorum temporalium vſus dulcis fit, & ma-
D. Greg. ximè ſuauis. Vt meritò dicat D. Greg. Nyſſ. hom. 10. in Cant. *Panis lætitia eſt beneficentia, conditus melle præcepti.* Equidem quoties ad beneficum vſum temporalium adiungis præceptorum obſeruantiam, mel addis, quo mirificè ſuauiatur, indulcatur. Sic creato Adamo, & in exſuperanti bonorum Paradiſi conſtituto, præceptum
Gen. 2. datur; iubet enim Dominus Gen. 2. *De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas.* Et cur Domine tantam bonorum ſegetem præcepti onere grauas? Cur non magis omni præcepto liberum permittis hominem Paradiſi vbertati? Addidit præceptum, vt bonorum vbertas in Paradiſi ſuauitate, & gloria ſeruaretur. Ait enim ibi Hugo
Hu. Vict. Victorinus: *Ecce dat præceptũ, per quod ſi ſeruaret homo, paradiſum cuſtodiret. Præceptum datum eſt, vt per meritum obedientiæ glorioſius obtineret bonum.* Expende, in quo cuſtodiretur tota ſuauitas paradiſi, nimirùm in obſeruantia præcepti; ſi in illa vbertate rerum præceptũ obſeruaretur, tota paradiſi dulcedo integra homini maneret: imò & ſuauior, & glorioſior eſſet illa poſſeſſio. Crede mihi homo, in paradiſo es, tibi paradiſi ſuauitatem excitas, ſi in bonorum temporalium vſu adiũgis obſeruata præcepta. Et panis, & vniuerſa rerũ copia
Deut. 6. tibi mellea erunt. Quò reſpiciebat Moyſes Deut. 6. *Vt cuſtodias mandata, & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis cunctis diebus vitæ tuæ, vt prolongentur dies tui. Audi Iſrael, & obſerua, vt facias, & benè ſit tibi, & multipliceris amplius, ſicut pollicitus eſt Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte, & melle manantem.* Expende illud: *Sicut pollicitus eſt tibi*, equidem promiſſio expreſſa de terra lactea, & mellea, nulli fuit facta niſi obſeruatori diuini mandati. Vocabatur terra illa fertilis, fœcunda, dum ab Ethnicis incolebatur, ſic
Iſa. 36. enim ait Rabſaces Iſaiæ c. 36. *Tollam vos ad terram, quæ eſt vt terra veſtra, terram frumenti, & vini, terram panũ, & vinearum.* Nec vllus inuenietur prophanus, qui vocet terram illam, terram manantẽ melle, & lacte. Solus Deus ſuis obſeruatoribus promittit illam terram, non ſolùm vberem, & abundantem, ſed & melleam fore. Cur ergo ſolis mandatorum obſeruatoribus abundantia bonorũ promittitur ſub nomine lactis, & mellis, niſi vt oſtendatur abundantia temporalis, quæ aliàs eſt plena ſolicitudinum, & amaritudinum plena, vbi cum obſeruantia præceptorũ iungitur, redditur ſuauis, & mellea? Obſeruantia præceptorum eſt, quæ ſpinas, & vrticas diuitiarũ facit eſſe ſuaues, & melleas. Quò expreſ-
ſius reſpiciebat Deut. 27. monens: *Eriges ingentes lapides, & calce leuigabis eos, vt poſſis in eis ſcribere omnia verba legis huius Iordane tranſmiſſo, vt introeas terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte, & melle manantem.* Ecce tibi vt mandata iubeantur inſcribi lapidi, hoc eſt, obſeruari tenaciter, vt ſic terræ diuitiæ inueniantur melleæ, & ſuaues. Quod minimè inuenit mandatorum confractor. De illo enim ait Iob c. 20. *Nõ* *Deut.* 27
videat riuulos fluminis, torrentes mellis, ac butyri. Multus quidem erat in congerendis diuitiis, multáſque congeſſerat, ſed nec guttam mellis in illis inuenit, quin potius felleæ, & amaroris plenæ illi extiterunt. Vt dicat Author cat. Græcæ. *Ea, quorum cauſa ſtultè laborauit, quaſi ſtriphus illi erant. Eſt autem ſtriphus caro bouis neruoſa; eſt item herba, quæ mandere conantis linguam reddit aſperiorem: quæ mandi nequit.* Vel ſi mauis audire noſtrum Pinedam in præſenti, ſtriphus eſt quilibet ſapor acerbus, & auſterus: vt videas vnde naſcatur vel acerbitas, vel dulcedo temporariis rebus, nimirũ ex diuinis præceptis. Si enim præceptorũ obſeruatio addatur copiæ rerum, tota ipſa dulceſcit, & ſuauiatur; ſi autem nõ obſeruentur præcepta, ipſa rerum temporalium voluptas aceſcit, & amaritudinibus impletur. Vt meritò reſpõderit tentatori Ieſus Matt. 4. *Non in ſolo pane vi-* *Iob* 20.
uit homo: & ſi enim habeat tẽporaliũ abundantiam ſummam, non eſt in eo dulcedo vitæ, niſi cum abundantia panis addat mel obſeruãtiæ mandatorum. Ex quo Imperf. ibi: *Non in vſu rerũ ſolo viuit homo perfectè; & ſi viuit, ſecundum corpus viuit, nõ ſecundum animam. Pleniſſimè autem viuit in obſeruantia mandatorum Dei.* Sic ibi. *Matt.* 4.

§. XXXVIII.

Ibi ſalus, vbi cum menſura bona temporalia percipiuntur.

NOn otioſè Deus mannæ certam menſuram prouidebat ſuis Iſraëlitis, quæ ipſorum neceſſitati correſpondebat. Dicit enim: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum gomor, per ſingula capita.* Eſt enim ſalus in bonis temporalibus, ſi cum menſura ſumantur, iuxta indigentiam vniuſcuiuſque. Vnde notabis, quòd in manna per quadraginta annos exhibita, nullum vnquam damnum lethale Iſraëlitæ ſuſtinuerint. At in coturnicibus, quæ bis tantum conceſſæ ſunt, & in præſenti, & Num. 11. ſtatim lethalis plaga inuen- *Num.* 11
ta eſt. Ait enim Pſal. 77. *Et pluit ſuper eos ſicut puluerẽ carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata,* &c. *Adhuc eſca eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.* In perenni exhibitione mannæ nunquã Dei ira illos percuſſit, in ſecunda autem exhibitione coturnicum, ſtatim ira, ſtatim percuſſio. Et cur cum coturnicibus percuſſio, & cum manna ſalus? Id oſtendit illud: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit,* in manna erat menſura accõmodata neceſſitati, quæ non erat in carnibus, ideò cũ iis percuſſio, cum illo veniebat ſalus. Id, quod volebat Naz. ſatus orat. 3. *Panis in deſerto pluuiæ* *Naz.*
inſtar fuſus, obſoniũ è cœlo miſſum, illo neceſſitati correſpondens, hoc etiam ſupra neceſſitatem impertitum. Ne miremur, quod cœleſtis panis, vt neceſſitati correſpõdebat, ſic ſalutaris eſſet; & quod cum obſonio, cum coturnicibus, inquam, veniret Iſraëlitarum interitus, quando iſtę vltra neceſſitatem, ſine vlla menſura veniebant. Quando enim non nociuus ſumptus ſuperfluus? Actor. 5. di- *Act.* 5.
citur de Anania, quod agrum vendiderit, & quod precium agri adducens ad pedes poſuerit Apoſtolorum, reſeruans tamẽ partem pretij ſibi, & vxori. Quod ani-

maluit hunc vocare filiũ hominis? Vocabatur Ezechiel ad percipienda magnarum rerum ſacramẽta, ideò filius hominis tunc vocatur, vt præ oculis habeat propriæ originis vilitatem; illique inhærens aptetur ad excipienda magna. *Rupert.* Rupert. lib. 2. in Ezech. cap. 4. *Fili hominis, inquit. Opportuna commemoratio infirmitatis. Tanquam diceret. O videns, magnitudine reuelationum ne extollaris, vbi viſiones Dei vides, quia filius hominis vermis es. Hoc non te prætereat, iſtud tene memoriter. Ita humiliato capite vide oculis tuis.* &c. Debet ſemper firmiter inhærere originis propriæ vilitati, qui amat percipere Dei magnalia. Fallar enim, niſi per humilitatem peruenias ad integrum diuinitatis ferculum percipiendum. *Apoc. 21.* Apocal. 21. *Oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Ieruſalem deſcendentem de cælo a Deo, habentem claritatem Dei.* Mirabe-ris, quod dicatur ciuitas habere claritatem Dei, cum alioquin de cœlo deſcendat? Qualis deſcenſus eſt, qui *Rupert.* claritatem Dei retinet. Ait Rup. lib. 12. in Apoc. *Deſcendentem, inquam, non cadentem, vt cecidit iſte Angelus, & factus eſt diabolus, & Satanas. Cadere namque ſuperbia, deſcendere humilitatis eſt. Talis deſcenſus glorioſus eſt, & in magna claritate ſublimis. Cum ergo dixiſſet deſcendentem de cælo, rectè ſubiunxit: Habentem claritatem Dei.* Ecce humilitas hominis vt valet in ſe retinere claritatē Dei.

§. XXXV.

Cibus cæleſtis ſecum affert firmamentum permanentis ſpei.

NOn poſſum non amplius ponderare, quod manna Iſraëlitis datum non in foliis arborũ, ſed ſuper terram apparuerit. Apparuit enim *in ſimilitudinē pruinæ ſuper terram.* Et cur non in foliis, ſed ſuper terram, niſi vt oſtenderet firmum noſtræ ſpei fundamen? Equidem, is eſt cæleſtis cibus, qui fundamentum firmum exhi-*Ioan. 6.* beat, in quo poſſimus ſecuri ſperare. Habes ex Ioan. 6. vt Ieſus cibum præbiturus dicebat: *Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in loco*; prouidit enim famelicis, & cibum, & herboſum diſcubitum. *Matt. 15* Non ſic Matth. 15. ſed *Præcepit turbæ, vt diſcumberet ſuper terram.* Cur in præſenti non prouidit turbis herboſum diſcubitum? Cur ſinuntur ſedere in nuda terra? In hoc ſecundo miraculo oſtendebantur cæleſtis prādij conuiuæ, vt ſpei permanentis inde ſolidum funda-*Beda.* mentum haberent, & firmum. Sic Beda in Marcum cap. 8. *Ibi turba ſuper fœnum, hic ſuper terram reficitur. Ibi enim celſitudo Chriſti propter carnales homines carnali ſpe, & deſiderio tegitur: hic autem remota omni cupiditate carnali conuiuas noui teſtamenti ſpei permanentis firmamentum tanquam ipſius montis ſoliditas nullo fœno interpoſito continebat.* Ecce tibi vt conuiuæ admittuntur noui teſtamenti, illos excipit & permanentis ſpei firmamentum, & vera Chriſti ſoliditas. Non enim niſi in rupe, & in firmo, & ſolido nouerunt niti, qui ad epulas ac-*Iſaias 32* cedunt Chriſti. Quò ſpectans Iſaias c. 32. ait de Chriſto veniente ad ſaturandos ſuos: *Sicut riui aquarum in ſiti, & vmbra petræ prominentis in terra deſerta. Non caligabunt oculi videntiũ.* Hæc vltima verba reddūt Septuag. *Nequaquam erunt confidentes in hominibus*, &c. Et quidem eſt Chriſtus Dominus ſitientibus riuus aquarum dulciſſimus, qui nos impleat; eſt item petra, rupéſque firmiſſima, in loco, vbi nulla arbor, nullum arboris folium inuenitur. Quid tunc? *Nequaquam erunt confidentes in hominibus*: Ex quo poti ſumus Chriſtianis vndis, petrámque Chriſti ad refrigerium tenuimus, non volubili hominum auxilio, & fauore nitimur, ſed permanentis ſpei firmamentum acquirimus. Vt meritò conſu-*Pſal. 4.* lat Pſal. 4. *Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino.* Vbi ſapienter Chryſoſt. notat conſequentiam, qua peracto ſacrificio iuſtitiæ iubemur ſperare in Domino. Si quod autem ſacrificium confirmat ſpes noſtras, id eſt ſacrificiũ corporis, & ſanguinis Domini. Quò refero dicta 1. tom. in Vetus teſt. lib. 2. c. 5. §. 27. præcipuè in fine.

§. XXXVI.

Singularis gloriæ nomen non ex parentibus, aut amicis, ſed ex tota hominum communitate acquirendum.

ECce primum vocabulum, quo deſignabatur cæleſtis panis, à tota Iſraëlitarum communitate prolatum fuit. Nimirùm ait: *Quod cùm vidiſſent filij Iſraël, dixerunt ad inuicem, Manhu?* Quod manſit pro nomine pabuli à Deo miſſi. Ait Theodor. *Itaque factum eſt, vt interrogatio vicem nominis habuerit.* *Theodor.* Et meritò nomen nouæ, & admirandæ naturæ ſignificatiuum ab omni Iſraëlitarum natione conflari Deus maluit, quàm ab vno Moyſe. Debent enim glorioſa nomina, & ſingularis laudis non peti ex familiaribus, ſed ex omnibus vniuerſaliter. Accipe rei exemplum omni excogitatione maius. Apud Lucam cap. 1. venit Angelus ad Mariā, *Lucæ 1.* illique dixit: *Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius* IESVM. *Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur.* Expende, vt quando recens natus puer vocandus Ieſus erat, Mariæ permittitur, vt Ieſum vocet ſuum infantem, imò & idem conceditur Ioſeph Matth. 1. Vbi autem vocandus erat puer Filius Dei, nō *Matt. 1.* Mariæ, nec alicui alij familiari dicitur, quod eum taliter vocent, ſed ſic communiter oſtenditur vocandus. De primo dicitur Mariæ: *Vocabis nomen eius* IESVM, de ſecundo dicitur: *Filius Altiſſimi vocabitur.* Vt enim filij Altiſſimi vocabulum ſingularis erat gloriæ, & præſtātiæ, ſic cauit Angelus, ne id vocaretur ab aliquo familiari, ſed expectauit, vt communiter diceretur ab vniuerſa hominum communitate. Ait Rup. lib. 1. de Ope-*Rupert.* ribus Spiritus ſancti c. 10. fatus: *Paulo ante. Vocabis nomen eius* IESVM, *hic autem vocabitur Filius Dei. Illic vocabis, hic autem vocabitur, dixit. Et ad B. Ioſeph, vocabis, ait, nomen eius* IESVM. *Etenim nomine* IESV, *quo plures æquiuocabantur, liberè ab ipſa, vel a Ioſeph vocari poterat; Filius autem Dei, ſiue Filius Altiſſimi vt vocaretur, reſeruatum erat Euangelicæ prædicationi. Vocabitur ergo, id eſt, inuocabitur ab omni ſæculo hoc nomine, quod eſt Filius Dei.* Sic nomen IESV, quod commune erat cũ pluribus aliis à matre, & à nutritio accipit diuinus puer, nomen autem *Filij Dei*, vt nomen erat gloriæ ſingularis, ſic nec à matre, nec à familiari aliquo priuato accipit, ſed ab omnibus generaliter. Vniuerſi enim ſiue audientes, ſiue videntes eius opera illum *Filium Dei mirabundi* clamant. Similiter Iſaias c. 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet* *Iſaiæ 7.* *filium, vocabitur nomen eius Emanuel.* Septuag. *Vocabunt nomen eius Emanuel*: non particulariter exprimit aliquam perſonam, quæ illud vocet nomen *Emanuelis*; ſed communiter de omnibus aſſerit, quod vocabunt. Verum vbi ad alia nomina eidem puero imponenda deſcendit; ſtatim deſignat perſonam, quæ illa imponat. Ait enim Iſaias cap. 8. *Et dixit Dominus ad me. Voca* *Iſaias 8.* *nomen eius, Accelera ſpolia.* &c. Ecce tibi in præſenti conceditur Iſaiæ, quod vocet puerum recens natum *Accelera, ſpolia*, &c. Suprà autem nulli in particulari datur, quod vocet *Emanuelem*, ſed de omnibus dicit, quòd vocabunt. Cur non magis deſignatur aliquis vates, aliquis Dei amicus, qui *Emanuelem* vocet, vt deſignatur Iſaias, qui vocet *Accelera ſpolia, prædari?* An quia illud præſtantius nomen eſt illo? Abſit, imò *Emanuel*, quod ſonat idem, ac *Nobiſcum Deus*, nomen eſt præſtantiſſimum, & glorioſiſſimum; ideò non debuit à familiari aliquo, ſed ab omnibus communiter appellari. Ait D. Cyril. Alex. lib. 1. in Iſaiam orat. 5. *Cum ſuperius* *D. Cyril.* *dixiſſet: Ecce virgo grauida erit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius* Emanuel; *nunc iubet vocari nomen eius*: Velociter ſpoliato; Citò Prædator. *An verò illud primũ nomē inane eſt, & irritum, nimirum* Emanuel? *Et hoc maximè decebit*: Velociter ſpoliato, Citò prædator? *Nequaquã iſtud dicimus, ſed illud dicimus potius.* Et quidē vt *Emanuelis* nomē erat potius, & præſtātius, ſic nō debuit à familiari aliquo, ſed ab omnib. cōmuniter nominari.

Exod.16. Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit ad veſcendum, gomor per ſingula capita. Iuxta numerum animarum veſtrarum, quæ habitant in tabernaculo, ſic tolletis. Fecerúntque ita filij Iſraël,& collegerunt, alius plus, alius minus,& menſi ſunt ad menſurã gomor. Nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, ſed ſinguli iuxta id, quod edere poterant, congregauerunt.

§. XXXVII.

Copiarum temporalium vſus ſuauiſſimus ſi cum obſeruatione præceptorum diuinorum iungatur.

ET coturnices, & manna dederat Dominus Iſraëlitis, de coturnicibus autem nihil præcipit; vbi autẽ mãna apparet, ſtatim Dei præcepta implent populi aures. Ait enim Moyſes: *Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat vnuſquiſque ex eo, quantum ſufficit.* Et cur non in coturnicibus, ſed in manna præceptum dabitur? Equidem non in coturnicibus, ſed in manna parabatur earum rerum copia, quæ maximè ſuauiaret vitam humanam. Copiarum autem temporalium vſus nullus ſuauior & gratior eo, qui coniungitur cum præceptorum diuinorum nota obſeruantia. Huc ſpectans ille *Cant. 5.* Cant. 5. ait: *Comedi fauum cum melle meo.* Septuag. *Manducaui panem meum cum melle meo.* Scio in pane intelligi abundantiam, & copiam bonorum temporalium; at quale eſt mel, quo hæc copia,& abuodantia ſic temperatur, vt dulcis, & ſuauis appareat? Non fallar, ſi pro melle accipiam præceptorum obſeruantiã, de adiuncta enim hac bonorum temporalium vſus dulcis ſit,& ma- *D. Greg.* ximè ſuauis. Vt meritò dicat D. Greg. Nyſſ. hom. 10. in Cant. *Panis lætitiæ eſt beneficentia, conditus melle præcepti.* Equidem quoties ad beneficum vſum temporalium adiungis præceptorum obſeruantiam, mel addis, quo mirificè ſuauiatur, indulcatur. Sic creato Adamo,& in exſuperanti bonorum Paradiſi conſtituto, præceptum *Gen. 2.* datur; iubet enim Dominus Gen. 2. *De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas.* Et cur Domine tantam bonorum ſegetem præcepti onere grauas? Cur non magis omni præcepto liberum permittis hominem Paradiſi vbertati? Addidit præceptum, vt bonorum vbertas in Paradiſi ſuauitate,& gloria ſeruaretur. Ait enim ibi Hugo *Hu Vict.* Victorinus: *Ecce das præceptũ, per quod ſi ſeruaret homo, paradiſum cuſtodiret. Præceptum datum eſt, vt per meritum obedientiæ glorioſius obtineret bonum.* Expende, in quo cuſtodiretur tota ſuauitas paradiſi, nimirùm in obſeruantia præcepti; ſi in illa vbertate rerum præceptũ obſeruaretur, tota paradiſi dulcedo integra homini maneret: imò & ſuauior, & glorioſior eſſet illa poſſeſſio. Crede mihi homo, in paradiſo es, tibi paradiſi ſuauitatem excitas, ſi in bonorum temporalium vſu adiũgis obſeruata præcepta. Et panis,& vniuerſa rerũ copia *Deut 6.* tibi mellea erunt. Quò reſpiciebat Moyſes Deut. 6. *Vt cuſtodias mandata, & præcepta eius, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis cunctis diebus vitæ tuæ, vt prolongentur dies tui. Audi Iſrael, & obſerua, vt facias, & benè ſit tibi, & multipliceris amplius, ſicut pollicitus eſt Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte, & melle manantem.* Expende illud: *Sicut pollicitus eſt tibi*, equidem promiſſio expreſſa de terra lactea, & mellea, nulli fuit facta niſi obſeruatori diuini mandati. Vocabatur terra illa fertilis, fœcunda, dum ab Ethnicis incolebatur; ſic *Iſa. 36.* enim ait Rabſaces Iſaiæ c. 36. *Tollam vos ad terram, quæ eſt vt terra veſtra, terram frumenti, & vini, terram panũ, & vinearum.* Nec vllus inuenietur prophanus, qui vocet terram illam, terram manantẽ melle,& lacte. Solus Deus ſuis obſeruatoribus promittit illam terram, non ſolùm vberem,& abundantem, ſed & melleam fore.

Cur ergo ſolis mandatorum obſeruatoribus abundantia bonorũ promittitur ſub nomine lactis,& mellis, niſi vt oſtendatur abundantia temporalis, quæ aliàs eſt plena ſolicitudinum,& amaritudinum plena, vbi cum obſeruantia præceptorũ iungitur, redditur ſuauis,& mellea? Obſeruantia præceptorum eſt, quæ ſpinas, & vrticas diuitiarũ facit eſſe ſuaues, & melleas. Quò expreſſius reſpiciebat Deut. 27. monens: *Eriges ingentes lapides, & calce leuigabis eos, vt poſſis in eis ſcribere omnia verba legis huius Iordane tranſmiſſo, vt introeas terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte, & melle manantem.* *Deut. 27* Ecce tibi vt mandata iubeantur inſcribi lapidi, hoc eſt, obſeruari tenaciter, vt ſic terræ diuitiæ inueniantur melleæ, & ſuaues. Quod minimè inuenit mandatorum confractor. De illo enim ait Iob c. 20. *Nõ videat riuulos fluminis, torrentes mellis, ac butyri.* *Iob 20.* Multus quidem erat in congerendis diuitiis, multáſque congeſſerat, ſed nec guttam mellis in illis inuenit, quin potius felleæ, & amaroris plenæ illi extiterunt. Vt dicat Author cat. Græcæ. *Ea, quorum cauſa ſtultè laborauit, quaſi ſtriphus illi erant. Eſt autem ſtriphus caro boum neruoſa; eſt item herba, quã mandere conantis linguam reddit aſperiorem: quæ mandi nequit.* Vel ſi mauis audire noſtrum Pinedam in præſenti, ſtriphus eſt quilibet ſapor acerbus,& auſterus: vt videas vnde naſcatur vel acerbitas, vel dulcedo temporariis rebus, nimirũ ex diuinis præceptis. Si enim præceptorũ obſeruatio addatur copiæ rerum, tota ipſa dulceſcit,& ſuauiatur; ſi autem nõ obſequentur præcepta, ipſa rerum temporalium voluptas aceſcit, & amaritudinibus impletur. Vt meritò reſpõderit tentatori Ieſus Matt. 4. *Non in ſolo pane viuit homo:* *Matt. 4.* & ſi enim habeat tẽporaliũ abundantiam ſummam, non eſt ideo dulcedo vitæ, niſi cum abundantia panis addat mel obſeruãtiæ mandatorum. Ex quo Imperf. ibi: *Non in vſu rerũ ſolo viuit homo perfectè; & ſi viuit, ſecundum corpus viuit, nõ ſecundum animam. Pleniſſimè autem viuit in obſeruantia mandatorum Dei.* Sic ibi.

§. XXXVIII.

Ibi ſalus, vbi cum menſura bona temporalia percipiuntur.

NOn otiosè Deus mannæ certam menſuram prouidebat ſuis Iſraëlitis, quæ ipſorum neceſſitati correſpondebat. Dicit enim: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum gomor, per ſingula capita.* Eſt enim ſalus in bonis temporalibus, ſi cum menſura ſumantur, iuxta indigentiam vniuſcuiuſque. Vnde notabis, quòd in manna per quadraginta annos exhibita, nullum vnquam damnum lethale Iſraëlitæ ſuſtinuerint. At in coturnicibus, quæ bis tantum conceſſæ ſunt, & in præſenti,& Num. 11. ſtatim lethalis plaga inuenta eſt. *Num. 11* Ait enim Pſal. 77. *Et pluit ſuper eos ſicut puluerẽ carnes, & ſicut arenam maris volatilia pennata, &c. Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum, & ira Dei aſcendit ſuper eos.* In perenni exhibitione mannæ nunquã Dei ira illos percuſſit, in ſecunda autem exhibitione coturnicum, ſtatim ira, ſtatim percuſſio. Et cur cum coturnicibus percuſſio,& cum manna ſalus? Id oſtendit illud: *Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit*, in manna erat menſura accõmodata neceſſitati, quæ non erat in carnibus, ideò cũ iis percuſſio, cum illo veniebat ſalus. Id, quod volebat Naz. ſatus orat. 3. *Naz.* *Panis in deſerto pluuiæ inſtar fuſus, obſoniũ è cœlo miſſum, illic neceſſitati correſpondens, hoc etiam ſuprà neceſſitatem impertitum.* Ne miremur, quod cœleſtis panis, vt neceſſitati correſpõdebat, ſic ſalutaris eſſet; & quod cum obſonio, cum coturnicibus, inquam, veniret Iſraëlitarum interitus, quando iſtę vltra neceſſitatem, ſine vlla menſura veniebant. Quando enim non nociuus ſumptus ſuperfluus? Actor. 5. dicitur de Anania, quod agrum vendiderit,& quod pretium agri adducens ad pedes poſuerit Apoſtolorum, *Act. 5.* reſeruans tamẽ partem pretij ſibi,& vxori. Quod ani-

[D. Petr.] madoertens D.Petrus vehementer candnit, ſeueriſſimiſqoe verbis accepit hominem: *Audiens autem Ananias hæc verba,cecidit,& expirauit.* Ecce tibi ptopter reſetuatam pretij partem Ananias morte mulctarus eſt. Et quale hoc crimeo erat, quod offerens mulia, aliquid reſetuaret,vt ſibi prouideret neceſſaria? Noo equidem [Actor. 4.] reſeruabat ad oeceſſaria, Apoſtoli námque Actor. 4. *Diuidebant ſingulis prout cuique opus erat*, ſed reſeruabat ad ea,quæ vltra neceſſitatem, imò ſuperflua etaot, ideò noo mirandum,quod per ſuperflua in mortem ca- [Œcum.] deret. Ait ibi Oeocumenius: *Hic autem ſacrilegium apparuit,ſiquidem quæ Deo ad egentium alimentum repoſita erant,ipſi ad ſuperfluos vſus inſumebant.* Crede mihi,núquam ſupetfluitas aliud pariet quàm mortẽ, quàm la- [Apoc.18.] crymas, Apoc. 18.poſt ruinam Babyloniæ meretricis enarratam,pergit ſcriptor ſacer: *Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam Reges terræ,*&c. *Et negotiatores terræ flebunt, & lugebũt ſuper illam,*&c. *Et omnis gubernator,& omnis, qui in lacum nauigat,& nautæ,& qui in mari operantur,* &c. Sic in Babyloniæ ruina quaſi participes eius,luctus ponuntur Principes terræ, & mercatores,& negotiatores, & nautæ; ſolos inuenies ab hoc luctu,& ruina abeſſe agricolas, & paſtores. Et cor ſoli agricolæ, & paſtores non recenſentur in luctu huius ruinæ? Crediderim,quod ſoli paſtores, & agricolæ liberantur à luctu,quia ſoli ſtudent rebus ſeruandis,quæ correſpondent hominum neceſſitati,non ſupetfluitati. [Rupert.] Ait Rupet.lib. 10. *Notandum interea, quia paſtores, aut ruricolæ fletum hunc luctum habituri non ſcribuntur.quia videlicet ſimplicis vitæ officia ſunt magiſque neceſſario vſui,quam ſuperfluæ cupiditatis famulantur.* Illi liberantur à luctu,qui neceſſitati potius,quàm ſuperfluitati ſtudẽt. Intolerabilis ſemper eſt,& moltis mortibus [Naum 3] mulctanda cupiditas ſuperfluitatis. Vnde Naó c.2. *Diripite argentum,diripite aurum, & nõ eſt finis diuitiarum ex omnibus vaſis deſiderabilibus. Diſſipata eſt, & ſciſſa,& dilacerata.* Et Græco legitur: *Diripiebant argentum,diripiebant aurum,neque finis erat mundi eius,* &c. Expende illa: *Neque finis erat mundi eius*,nullus finis,nullus, certos terminus ponebatur in habendo otnatu, ſed vltra omnes indigentiæ,& neceſſitatis terminos quærebatur: [Theoph.] ne miremur excidiũ, quo tãta ciuitas periit. Ait Theophyl.ibi: *Neq; poteſt quiſquam eorum dicere,quod propter penuriam,vel egeſtatem ea diripuerint, tolerabilius enim hoc fuiſſet malum,ſed per luxuriam, & quia voluerint habere diuerſos, eóſque pretioſos ornatus. Non erat enim,inquit,finis ornatus eius. Adeo erat ornatus exuberans, & ſumptuoſus ſuper omnia vaſa pretioſa eorum; quæ & ipſa deſiderabilia erant,id eſt ſuperfluo luxu ad delicias parata.* Inde ioexcuſabilis malitia apparet,quod non ſeruiebat indigentiæ,ſed ſuperfluitati,quod illi attulit tãta mala.

§. XXXIX.

Quæ à Deo ſunt, ea ſola præualent,

QVã vana ſunt omnia vel impedimẽta, vel auxilia creata,vbi Deus aliquid ſtatuit,id enim, qood à Deo eſt,ſolùm præualet, & ſolum manet. Quod patet in præſenti mannæ collectione,quippe ſtatutum erat à Deo,vt gomor per capita ſingula colligeretur, & alij vel propter teneritudinem ætatis, vel propter virium defectum noo perueniebant ad meoſuram, alij autem fortiores, & alacriores ſupra menſuram eſcas congregabant. Vbi autem ad rei exitum veoiebatur,ait textus: *Nec qui plus collegerat,habuit amplius;nec qui minus parauerat,reperit minus.* Ecce tibi, nec imbecillitas, nec potentia creata valuit,ſed quod ex Deo erat, id ſolom præualuit,idque tandem integrum apparuit. Vanus eſt, qui aliud ſpectat quam Deum,ex quo ſolo venit,quidquid apud homioes præualet,quidquid manet. Matth: [Matt.26] 26. propoſuit Dominus diſcipulis ſuis ſcandalum, quod erant illa nocte paſſuri. Tunc Petrus ait: *Etſi oportuerit me mori tecum,non te negabo,* &c. *Tunc venit Ieſus cum illis in villam,quæ dicitur Gethſemani, & dicit diſcipulis ſuis: Sedete hic, donec vadam illuc, & orem. Et aſſumpto Petro*, &c. Nomioatim de omnibus aſſumit Pettum orationis ſuæ teſtem,cùm à Patre petebat, vt faceret tranſire à ſe paſſionis calicem. Et cur nominatum adducit Petrum in teſtem orationis ſuæ? Ait ibi Orig. *Ad hoc autem adduxit eos, maximè Petrum magna de ſe præſumentem,& confidentem,vt videant,& audiant, vbi eſt poſſe hominis.* Itáque tempore paſſionis fecit Petrum teſtem ſuæ otationis,& congreſſus cum voluntate paterna,ait,qui viribus ſuis præſumebat,& videret, & diſceret,*vbi eſt poſſe hominis*;non equidem in humanis viribus,nec in humana poteſtate, ſed in Dei volũtate,à qua venit,quidquid tandem manet, & præualet. Erat regnum Iſraëlis oblatum Iſai ſemini 1. Reg. 16. Quod noſcens pater,præmittit vngendos filios maiores natu,qui vel militari ſpiritu,vel corporis proceritate,vel magnitudine animi regnum ſibi præripere ſperarent. Erat his minimus frater nullis militaribus deditus curis, ſed paſtorali officio occupatus,annorum teneritudinem ouium paſcebat lacte. Is, cùm de regno ageretur,prorſus à parente ignorabatur adeò, vt vel interrogatus paruum deſpiciens,dicat: *Adhuc reliquus eſt paruulus,& paſcit oues.* Componite modò duo filiorum agmina; hinc maiores natu, & naturæ commendatione, & corporis vultu, & patris ſuffragio, & militari exercitio,iam iam ſibi regnum aſſerentes; illinc paruulum,ætate imbecillum,officio abiectum, & ab ipſo parente ignotatum,& inde vel à regni cogitatione remotũ. Quid tunc? Vtrũ agmẽ præualuit? Sanè nec potẽtia maiorũ plus accepit, nec infirmitas paruuli minus recepit,ſed qood à Deo fuit decretum, id ſolum præ- [Baſil Sel.] ualuit. Rem ponderabat D. Baſil. Sel. orat. 14. fatus: *Vocandi ordo naſcendi ſequebatur ordinem, & proprium gratia non reperiebat. Quid opus verbis? Conſumpta erat viri vbertas,nec gratiæ fructum metebatur. Adhuc,inquit pater,reliquus eſt paruulus & paſcit oues. Quid eum, qui nec ad gregem paſcendum ſufficit,ad regnum flagitas? Sed Deo ſuffragante non præualuit generatoris ignoratio.* Sic nec potentia,nec infirmitas humana præualuit,ſed deſpectis hominum conatibus,& impedimentis excuſſis, id quod ex Deo veniebat,illud permanſit.

Exod. 16 Dixítque Moyſes ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis vſque mane, & ſcatere cœpit vermibus, atque computruit Et iratus eſt contra eos Moyſes. Colligebant autem mane ſinguli, quantum ſufficere poterat ad veſcendum. Cúmque incaluiſſet Sol, liquefiebat. In die autẽ ſexta collegerũt cibos duplices,id eſt,duo gomor per ſingulos homines.

§. XL.

Quàm reuerenda debet eſſe diuina menſa, ne quis Deum offendat.

ECce tibi vt dapes diuinæ in vermes conuertuntur, & manſuetiſſimus Moyſes ſcandeſcit in Iſraëlitas, ait enim: *Qui non audierunt eum,ſed dimiſerunt quidam ex eis vſque mane, & ſcatere cœpit vermibus, atque computruit. Et iratus eſt contra eos Moyſes.* Nunquam antea talis ira Moyſis, nec tale ſupplicium Dei percoſſit Iſraëlitas,etiam magois criminibus obſtrictos. Quippe deficiente viatico murmurauerant in Deum, & Moyſem,multáſque querimoniæ voces protulerant, quibus auditis,ait Moyſes: *Mane videbitis gloriam Domini. Audiuit enim murmur veſtrum contra Dominum. Nos verò quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos?* Et murmur & iniuſtas querelas in ſe, & in Deum Moyſes audit iactatas,nec dicitur iratus fuiſſe,nec à Deo vllũ venit,

ſupplicium

ſupplicium in murmuratores, & querulos. Cur ergo, qui tunc diſſimulabant populi facinora, modo illa non diſſimulant, ſed magis puniunt? Cur qui adeò manſuetus erat in ſuos Moyſes, modò ſic iraſcitur in illos? Cur qui murmurantes conuiuio excepit Deus, modò ſeruantes manna vermibus mulctat? Equidem meritò nunc ira, nunc vermes ebulliunt in miſeros, qui nec inter ipſos cœleſtes cibos colligendos verentur offendere altores ſuos. Quamuis enim aliàs eſſent ſolutiſſimi aduerſus Deum, tamen nunc tenereri debebant

Gen.37. menſam diuinam, qua illos Deus alebat. Iacob Gen. 37. mittens Ioſephum puerum aiebat: *Vade, & vide ſi cuncta proſpera ſint erga fratres tuos*; ibat ergo puer iuiſurus

Chryſoſt. fratres, ſed nec vacuus ibat, verum teſte Chryſoſtomo, afferebat illis cibos. Quid tunc? *Qui cùm vidiſſent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitauerunt illum occidere.* Vident cibos afferentem, & de eius cogitant iniuria. Proh crudele nefas! Proh auſus homine prorſus indignus! Proh facinus omni labandum ſupplicio!

Chryſoſt. Sanè ait D. Chryſoſt. hom. 5. de Lazaro habita in Biblioth. homiliarum: *Cùm vidiſſent illum procul venientem, ipſiſque cibum afferentem, inter ſe dicebant: Interficiamus eum. Vt fratrem non reuerearis, neque naturam agnoſcas, certè menſam ipſam conueniebat revereri, ipſum qui miniſterij officium, quandoquidem aliturus eo veniebat.* Quis altorem ſuum offendat? Quis vel menſæ conſpectu audeat aliquid in eum, qui parauit illam? Hinc Æſter Re-

Eſt.14. gina cap. 14. vt diuinam iram in perniciem Aman negotiabatur, ſic Deo dicebat: *Tribue ſermonem compoſitũ in ore meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius in odium hoſtis noſtri*, &c. *Tu ſcis, quod nõ comederim in menſa Amã.* Amanis mortem petit, & dum hanc petit, ſimul hoc proteſtatur coram Deo, quòd non comederit in menſa Aman: *Tu ſcis quòd non comederim in menſa Aman.* Græcè legitur: *Quod non comederim menſam Aman.* Et cur neceſſarium duxit bona Regina ſe hoc coram Deo proteſtari, quòd ieiuna ſit ab Aman menſa? Nitebatur Aman perdere, & ideò curat, quod omnibus innoteſcat, nunquam ad eius menſam ſederit, fœdiſſimum enim, & grauiſſimum coram Deo putabat, ſi cuius in menſa comederit, offenſionem appeteret. Non equidẽ eſt bonæ mentis menſam conuiuatoris ſui non vereri.

Matt.26 Matth. 26. poſt cœnam ritè peractam, poſt cœleſtem panem hominibus porrectum; *Hymno dicto, exierunt in montem Oliueti*, &c. *Tunc venit Ieſus cũ illis in villam, quæ dicitur Gethſemani*, &c. Cur non magis moratur in domo cœnæ? Cur vbi ſe dedit comedendum, imò & ipſe comedit, non expectat, vt miniſtri conueniant, & manus inferant? Cauit Deus nefarium facinus comprehenſionis ſuæ admitti in loco, vbi cibus dominicus ap-

Orig. paruerat; reueritus ſacram menſ[am]. Ait Orig. ibi: *Ieſus cum diſcipulis venit ad prædium hoc, quod dicitur Gethſemani, accipiens eos ex loco illo, in quo paſcha cum eis manducauit. Nec enim conueniebat, cùm proderetur, ab illo capi loco, vbi cùm diſcipulis manducauerat paſcha.* Non conueniebat nefario facinore pollui locum, in quo tantum conuiuium fuerat pro hominum ſalute paratum. Sed magis conueniens erat, vt ſua ſeruaretur immunitas loco, religióque ibi integra eſſe, ne quis auderet offendere Ieſum in loco, in quo ab illo ſibi ſciuerat paratas cœleſtes dapes.

§. XLI.

Qui cœleſte pabulum in abundantia offendit, tempore neceſſitatis illud inueniet ſibi durum.

DVm ad aſſeruatum mannæ cibum recurrũt Iſraëlitæ, non cibum, ſed bullientes vermes inueniunt. Ait enim: *Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis vſque mane, & ſcatere cœpit vermibus.* Non cibos, ſed vermis iam erat cœleſtis panis illis, qui pridie illũ malè ſeruauerant, malè collegerant. Nec miror; qui enim in abundantia malè ſe habuerunt circa cibum cœleſtem, non mirum, quod tempore neceſſitatis illum requirentes, non cibum inueniant, ſed vermes, qui perdant. D. Amb. ſer. 3. de Pſal. 21. *Manna illis contra diuina præcepta tractantibus vermes effecti ſunt, id eſt, contumaciæ vltores, & iudices. Quæ ſimilitudo Chriſtum indicat, quem qui ſuauem cibum, & dulcem potum haurire neglexerit, iudicem patietur.* Credè mihi, nullus contempſit Deum cibantem, qui non tremuerit poſtea ſub eo iudice? *D. Amb.* Nota eſt hiſtoria filiorum Iacob, quando deſcenderunt in Ægyptum, vt triticum ſibi emerent, adſtabant coram frumenti venditore Ioſeph, qui ait illis Gen. 42. *Hoc eſt, quod locutus ſum, exploratores eſtis. Iam nunc experimentum veſtri capiam per ſalutem Pharaonis non egrediemini hinc, donec veniat frater veſter minimus. Mittite ex vobis vnum, & adducat eum; vos autem eritis in vinculis, donec probentur, quæ dixiſtis.* *Gen.42.* Ecce tibi, vt quærunt panem egẽtes, & vincula inueniunt: & à quo omnis Ægyptus alimenta vitæ accipiebat; iſti fratres reſponſum mortis accipiunt, & in periculum veniunt. Et cur tam dira ſors piiſſimi hominis filijs euenit? Cur petentibus panem datur ſcorpio? Cur cibo egentibus offerunt vincula, carceres, & tormenta? Sanè & ipſi ſuprà cùm viderent Ioſephum ſibi cibos afferentem, & cibos contempſerunt, & altorem ſuum malè tractauerunt, vt illum Madianitis venderint. Meritò ergo qui malè habuerunt, & cibum, & cibatorem ſuum, cum egentes cibum requirunt, non cibum, ſed vincula inueniunt, & tormenta. Pulchrè ad hæc D. Chryſoſt. hom. 5. de Lazaro habita *Chryſoſt.* in Biblioth. homil. ait: *Volebant emere frumentum, hic autem ait ad eos: Exploratores eſtis. Illi verò quidnam hoc eſſet apud ſe reputabant, inquiunt: Frumentũ empturi venimus, & de vita periclitamur. Meritò: quandoquidem & ille vobis alimoniam adferebat, & de vita periclitatus eſt.* Hoc expectandum in altore diuino neceſſitatis tẽpore, quòd cum illo fecimus, dum abundamus in ſæculo. Si dum tibi Deus menſam inſtruit, cibos proponit, tu & cibos, & Deum contemnis, imò maximè offendis; ne mireris, ſi neceſſitatis tempore requirens cibum cœleſtem, mortem inuenias. Si afferens tibi alimoniam Ieſus periclitatur apud te de vita; non mirum erit, quod quærens ex eo cibos, de vita etiam pericliteris. Quò traho illud Iobi cap. 28. dicentis: *Terra de qua oriebatur panis in loco ſuo, igni ſubuerſa eſt.* *Iob.28.* Græcè legitur: *Terra ex ipſa egredietur panis, ſubtus autem eam verſa eſt ſicut ignis.* Ecce tibi in vna eadẽmque terra, & panis, & ignis. Et vbi panis, & ignis ſimul inueniuntur? In naturali ordine non facilè hæc inuenies? in myſticis autem quoties à te contemnitur panis diuinus, iam non panis, ſed ignis eſt, qui flammas in te fulguret. Vt dicat meritò Paſchaſ. lib. 4. in Threnos: *Rectè plangitur, quod de terra de qua oriebatur panis, qui de cœlo deſcendit, aut hauriri debuerat, in loco ſuo igne ſubuerſa eſt. In loco autem ſuo igne ſubuertitur, quando mens infidelium ſacramenta conculcans, vitiorum facibus concrematur.* *Paſchaſ.* Ecce tibi, quid naſcatur de viuifici ſacramenti conculcatione; fallar, ſi inde aliud tibi naſcatur quam multiplex & peccatorum, & ſuppliciorum flamma. Væ qui malè tractas panem, qui de cœlo deſcendit, qui cum illum accipere debeas, & negligis, imò & deſpicis, ex tunc vix odor panis, ſed flamma, ſed perditio, ſed ruina apparet! Non omnino ſecurè quærit hunc panem tempore neceſſitatis, qui illum malè tractauit, & vitioſè illo alebatur. Ait Ierem. *Ierem.* Thre. 2. *Matribus ſuis dixerunt, vbi eſt triticum, & vinũ? Cùm deficerent, quaſi vulnerati in plateis ciuitatis, cùm exhalarent animas ſuas in ſinu matrum ſuarum.* Fameſcentes, & penè mortui viuificum panem requirunt, cœleſte conuiuium petunt, & non eis datur, ſed mors, & perditio illos rapit. Et cur miſeri in tẽpore anguſtiæ quærentes non inueniunt diuini panis ſolatium? Obſtat illis ſinus matrũ, hoc eſt, conſuetudo malè habendi cœleſtes dapes. Ait Paſchaſ. lib. 2. in Threnos: *Non alio pane li-* *Paſchaſ.*

bertas noſtra vtitur, niſi qui de grano frumenti, quod in terram cecidit, & mortum fuit, conficitur; qui profectò panis de cœlo veniſſe creditur. Neque alio vino, niſi quod de vinea Sorech, & vite, quæ Chriſtus eſt, vindemiatur. Hoc quippè vinum paruulus, & lactens à matribus requirunt, ſed quia in plateis non inuenitur, neque vulnerati eum dignè accepiunt, exhalant animas ſuas in ſinu matrum ſuarum, quæ eos malè aluerant. Quæ miſeros fecerunt malè ali, malè ſuſcipere, & habere alimentum immortalitatis, faciunt vt tempore neceſſitatis, in extremis conſtituti, etiam quærentes cœleſtem panem nihil in eo percipiant vitale. Mirum enim erit, ſi aſſuetis malè, & irreuerenter tractare diuiniſſimum cibum, non eis in fine lethalis appareat.

§. XLII.

Quo diutius quis ſui curam vni Deo permittit, efficaciores nanciſcitur apud Deum aduocatos.

DVm in collectione mannæ præceptum de non ſeruando in craſtinum tranſgrediuntur Iſraëlitæ, non miror, quod eis cibus in vermes conuertatur. Sed illud maximè mirandum, quod pro illis Moyſes nullum verbum faciat, ſed potius valdè & ipſe in illis iraſcatur. Dicit námque: *Et iratus eſt contra eos Moyſes.* In-
Exod. 32 frà autem Exod. 32. vbi atrociter peccauit populus, vitulúmque adorauit, quo Dei iram ſibi meruit, ſtatim Moyſes pro illis ſtat, ait enim textus: *Moyſes autem orabat Dominum Deum ſuum, dicēs: Cur, Domine, iraſcitur furor tuus*, &c. Cum atrociter peccant, non iraſcitur Moyſes, ſed pro illis ſtat, & ſuis precibus nititur Deum placare; modò verò cum leuius peccant, & iraſcitur Moyſes in illos, & nullum pro illis verbum facit. Cur non magis nunc pro illis orat? Aut quid fuit in hoc peccato, quod familiariſſimam orationem Moyſis magis ſiccauit, & iram excitauit? Peccatū illud idololatriæ præceſſerat longa populi expectatio: *Videns autem populus, quod moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus aduerſus Aaron dixit*, &c. Itáque ibi longam expectationem ſuſtinuit populus interius Moyſis aduentui, in præſenti autem nec vno die ſuſtinuit expectare Dei prouidentiam, ſed iuſſus non colligere in craſtinum, ſed magis idem futurum expectare, nec vnius diei expectationem habuit. Quippè ait: *Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis vſque mane.* Ne miteris, quod nec Moyſem aduocatum habeant, ſed percuſſorem iratum. Quò enim largior eſt noſtra expectatio, & fiducia, eo efficaciores fa-
Matt. 14 cimus aduocatos. Matth. 14. multæ hominum turbæ accedunt ad Ieſum: *Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes: Deſertus eſt locus, & hora iam præterit, dimitte turbas, vt euntes in caſtella emant ſibi eſcas.* A mane vſque ad veſperam expectauerant turbæ nullam cibi curam habentes, ſed omnia Deo committentes, & finita die expectationis, Apoſtolorum chorus pro illis orat, vt ad eſcas quærendas dimittantur. Fœliciores extiterunt turbæ aliæ, quæ non Apoſtolos, ſed ipſum Ieſum patronum habēt. Etenim Mar-
Marc. 8. ci cap. 8. *Conuocatis diſcipulis, ait illis Ieſus: Miſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent, quod manducent.* Non Apoſtoli, ſed Ieſus modò turbarum patrocinium ſuſcipit, tacentibus námque diſcipulis, Ieſus ait: Miſereor ſuper turbam. Et cur qui in vnius diei expectatione, & ieiunio loquebantur pro turbis, modò tanto tacent triduo, nec verbum ipſi faciūt, ſed tota res deuoluitur ad ſolum Chriſtum? Non hoc deſidia Apoſtolorum fuit, ſed myſterium, & virtus tridui. Triduana enim lōga nimis expectatio, & fiducia efficacius petebat patrocinium, quam quod ab Apoſtolis fieret,
Chryſoſt. ipſum Ieſum patronum requirit. Chryſoſt. hom. 8. in Mar. ait: *Ibi Apoſtoli dicunt: Ecce die tota expectant te, hic vero ipſe Saluator loquitur: Ecce iam triduo ſuſtinent me. Vide, quæ ſit differentia inter vnum diem, & tres. Ibi ab Apoſtolis Dominus rogatur, vt paſcat: hic Apoſtolos commonet Dominus, vt paſcant. Digni erant ſolicitudine Domini, qui tribus diebus expectauerant Dominum.* Lōga nimis fiducia turbarum, quæ ſe totas commiſerunt per triduū nullam ſui curam habentes, ſed vnum ſpectātes Chriſtum, hæc, inquam, lōga nimis fiducia maiori ſolicitudine, & patrocinio digna erat, quā quæ præſtaretur à diſcipulis. Diſcipuli fauent vnius diei expectationi, quæ triduana erat, exigebat ipſius Dei ſolitudinem. Hinc
Matth. 15. dū mulier Chananæa Ieſum adit, ab illóque Matt. 15.
non ſemel filiæ ſanitatem quærit: *Accedentes diſcipuli eius rogabant eum, dicentes: Dimitte illā, quia clamat poſt nos.* Qui etſi non obtinuerunt, tacuerūt tamen, nec amplius pro illa loquūtur, & ſi vident illam adhuc clamantem, & adorantem, imò & vident illam nullo deſpectu deuictam, ſed vt magis deſpiciebatur, magis inſtabat, & ex ipſis opprobrijs rationem faciebat, qua toties repulſa impetrare ſperabat. In ijs omnibus tacent Apoſtoli, & qui ob primos clamores patrocinium eius ſuſceperant, in tam inaudita perſeuerantia, & fiducia, & inſtātia orationis, prorſus tacent. Cur ô Apoſtoli, qui primo loquebamini pro illa, nunc tacetis cum adeò inſtat, & fidit, vt Deus ipſe miratus eius fiduciam laudet, dicens: *O mulier, magna eſt fides tua?* Cur vel tunc eius non ſu-
ſcipitis cauſam? Ait Chryſoſt. ibi: *Nam quamuis maiori* Chryſoſt.
Apoſtoli ad Chriſtum potiebantur libertate; magnam tamen mulier patientiam oſtendit. Non erat Apoſtolorum defectus, ſed fœmineæ virtutis magnitudo, quæ inter tot aduerſa confidens, non Apoſtolorum, ſed Dei ipſius merebatur ſuffragium.

§. XLIII.

In cuius corde creatura dominatur, vix poteſt Dei gratia durare.

HOc valde mirandum in manna, quod igne torrebatur, & non liquefiebat: ad Solis autem radios ſtatim euaneſcebat liquefacta. Ait enim textus: *Cúmque incaluiſſet Sol, liqueſiebat.* Et cur ſuſtinēs fornacis ca-
lorem, non ſuſtinebat Solis radios? Rem miratus Caie- Caiet.
tanus aiebat: *Mirum eſt autem, quod non ſuſtineret calorem Solis excellentem, & ſuſtineret tum calorem ignis, tunc mollam.* Vnde hoc, quod qui euaneſcebat ad Solis radios, inter fornacis flammas perſeuerabat? An quia Sol ardentior, quam fornax? Abſit; ſed rationem inuenio in
illis verbis Caietani, nimirùm: *Non ſuſtineret calorem* Caiet.
Solis excellentem; non vis, ſed excellentia ſolaris caloris faciebat, quòd euaneſceret manna. Dominatur enim
Sol dierum omnium iuxta illud Gen. 1. *Luminare ma-* Gen. 1.
ius, vt præeſſet diei: vbi autem creatura aliqua prædominatur, Dei gratia per manna ſignificata nequit diu cōſeruari. Fallar enim, ſi diu ſit Dei gratia in corde, in quo prędominans creatura ſibi ſedem facit. Defunctus Do-
minus ſepulcro traditur Matth. 28. in quo tres dies Matt. 28
egit, tertia autem reſurgens indè abijt. Quid tunc? *Angelus Domini deſcendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidē, & ſedebat ſuper eum*, &c. *Reſpondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: ſcio enim, quòd Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis. Non eſt hic, ſurrexit enim.* Hæc pauca dicturus verba Angelus in ſepulcro ſedens oſtenditur: nec vnquam alibi ſedens Angelus apparet. Cur modò dicturus non eſſe ibi Deum ſedens oſtenditur? Si multa locuturus eſſet de morte, de reſurrectione, nō miraret, quod in ſepulcro ſederet, quaſi in cathedra. At cū ſolum dicat: *Non eſt hic, ſurrexit*, cur neceſſum fuit ſedere, vt hæc pauca verba daret? Sanè, quod ore docebat, voluit & habitu corporis confirmare; vt enim ore dicebat Deum nō iam eſſe in ſepulcro, id etiam euidentius in ſepulcro ſedens confirmabat, in quo námque creatura ſedem habebat, & dominabatur, certum erat, quod non poterat Deus diu durare. Ait Diu. Chryſoſt.
hom.

hom. de Ioann. Bapt. fatus: *Errorem arguit Angelus ille, qui ſedebat ſuper lapidem, dicens: Et quid oſtendebat lapis iſte, cui ego inſideo, qui ſeruus ſum iſtius? Qui certus ſum, quod non poteſt includere Dominum meum, cum prematur a ſeruo ſuo.* Quid ſapientius? Rectè putatur Dominus non poſſe diu claudi in loco, qui premitur ſub prædominatione creaturæ. Inſidet cordi tuo creatura aliqua; inſidet temporalis affectus, téque premit dominatione ſua, & prorſus ſubiicit nutui ſuo? Falleris ergo, ſi credas ibi poſſe diu retineri gratiam diuinam. Adoleſcenti cuidam dicebat Dominus Matth. 19. quod ſeruaret mandata omnia Dei, & reſpondit ipſe: *Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea.* Sic auſus eſt aſſerere à ſe ita omnia præcepta diuina cuſtodita, vt nunquam gratiam

D. Iren. amitteret. Rem tamen examinans D. Irinæus lib. 4. cap. 26. ait: *Cum dixiſſet, omnia feci, fortè non fecerat.* Adhuc apertiùs D. Ambr. in Pſalm. 1. ait: *Nec ad illa aſcenderat.*

D. Baſil. Sed omnium clariſſimè D. Baſil. hom. 7. aſſerit: *Mentitus eſt hic adoleſcens.* Mirabar, quod ſanctiſſimi, piiſſimique Patres ſic indubitanter adoleſcentem hunc mendacem eſſe conuincant. Et cur ſancti mendacium putent eſſe in aſſerente à ſe fuiſſe mandata omnia cuſtodita, & nunquam gratiam amiſſam? Quo fundamento ſic damnant hominem iuſtum? Videbant in eius corde temporalia bona ſic prædominari, vt iuſſus illa relinquere, abierit à Ieſu triſtis. Ait enim textus: *Cum audiſſet adoleſcens verbum, abiit triſtis, erat enim habens multas poſſeſſiones.* Sapientiſſimè ergo, & ſanctiſſimè Patres mendacium putabant, quod núquam mandata fuiſſent fracta, nec gratia amiſſa in illo, in quo dominiú, & principatum tenebant diuitiæ. Quippè fieri nequit, vt prædominante in animo noſtro creatura, diu ibi Dei gratia aſſiſtat, quin abeat indè. Quis neſciat Saulis à Deo electi tragœdiam? Vt Deus erat cum illo, vt eligeretur, vt illum comitata eſt Dei gratia primis annis duobos regni. Vt ab illo fugit Deus, illúmque reiecit. Sed cur

1. Reg 15. à ſic amato fugit Deus? Ait 1. Reg. 15. *Apprehēdit Agag Regem Amalech viuum; omne autem vulgus interfecit in ore gladij. Et pepercit Saul, & populus Agag, &c. Factum eſt verbum Domini ad Samuel, dicens. Pœnitet me, quod conſtituerim Saul Regem.* Quod Saul abſtinuerit à morte vnius Regis Amalecitæ, fuit totius ſuæ ruinæ cauſa. Sed quando omnes peremit Amalecitas, cur in vnius conſeruatione ſic peccauit? Rex erat, qui ſeruatus eſt, & non miror, quod Deus offendatur ſeruato Rege eo-

Ioſeph. 6. rum, quorum vel minimos odio habet. Ait Ioſephus lib. 6. cap. 6. *Deus ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidem parceret, Saulus autem Regem ipſum hoſtium, & malorum omnium Hebræis authorem ſeruauit.* Quando ergo vel minimi affectus praui Deo odioſi ſunt, quomodo permanebit Deus cum eo, qui Regem, & prædominantem temporalitatis affectum ſecum babet, illique paret?

§. XLIV.

Duplicat, imò & multiplicat mercedem, qui non ſolum ſibi, ſed & aliis procurat ſalutem.

IN ſexta die duplex menſura retinetur cœleſtis edulij; ait enim: *In die autem ſexta collegerunt cibos duplices.* Accidit enim iis, qui non ſolùm ſibi, ſed & aliis prouideot ſalutem, vt in vltima die duplicatam merce-

Matt. 25 dem recipiant. Quò ſpectans dicebat ille Matth. 25. qui iam deuenerat in operationis finem: *Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuper lucratus ſum.* Sic duplicata omnia tempore rationis reddendæ in ſe inuenit. Sed vnde ſic mercedem duplicat? Ait

P[illegible] Paſchaſ. lib. 11. in Matth. *Hoc eſt de quinque talentis alia quinque lucrari, cùm in eiſdem temporaliter operamur, vt per eoſdem noſmetipſos exercitantes, & alios inſtruentes ad maiorum virtutum culmina erigamus. Sicque duplicata omnia reportemus, tam in nobis, quam in proximis, vt de temporalibus æterna, & de caducis ſemper manentia acquiramus.* Duplicantur equidem omnia in illis, qui ſe, & alios ducunt ad ſalutem. Vt enim acutè, & ſapienter notat noſter Pineda, tunc vel maximè decernuntur Iobo duplicia, cùm ipſe precibus ſuis mercatur amico- Iob 42.
rum ſuorum ſalutem. Sic ait cap. 42. *Dominus quoque conuerſus eſt ad pœnitentiam Iob, cum oraret ille pro amicis ſuis. Et addidit Dominus omnia, quæ fuerant Iob, duplicia.* Ecce tibi non otioſè iunguntur hæc duo, quod oret Iob pro amicis, & quod addat Deus illi duplicia, ſed vt oſtendatur, quàm duplicentur omnia illis, qui ſuam, & aliorum negotiantur ſalutem, nec ſolùm duplicantur, ſed & multiplicantur. Vndè Gen. 43. dum Ioſeph fra- Gen. 43.
tres ſuos excipit conuiuio, iubet multò maiorem aliis apponi portionem Beniamino. Sic enim ait: *Maiórque pars venit Beniamin, ita vt quinque partibus excederet.* Et cur Beniamini pars ſic ſuper omnes creuit? Erat Beniamino Paulus, per quem multis innotuit Chriſtus, & æterna vita; vbi autem eſt, qui ſibi, & aliis acquirat ſalutem, nunquam non multiplicatur pars mercedis illius. Ait enim D. Amb. lib. de Ioſeph. cap. 10. *Lauit faciem* D. Amb.
ſuam Chriſtus, vbi baptizatus eſt Saulus, per quem a pluribus videretur. Ideo in conuiuio pars eius quinduplicitér maior effecta eſt. Et cur nō creſcat quinduplicitér merces, vbi Paulus inuenitur, qui adeò ſtudioſus fuit proximorum ſalutis?

§. XLV.

Eleemoſyna duplum metit pro præſenti ſeculo, & pro futuro.

IN ſexta die collegerunt duplices cibos pro præſenti, & pro ſequenti die. Dicit enim: *In die autem ſexta collegerunt cibos duplices:* factum enim fuit à Deo per miraculum, vt quod colligebatur ſexta die impleret duas menſuras, vt teſtatur Hugo Victor. & Caietan. & Lyppom. Quale miraculum fit per eleemoſynam quotidie, quiſquis enim eleemoſynam præbet, duos ſibi parat cibos, alterum pro præſenti, alterum pro futura vi-
ta. Vnde Eccleſiaſt. cap. 5. *Et omni homini cui dedit Deus* Eccl. 5.
diuitias; atque ſubſtantiam, poteſtatémque ei tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua. At ſcire cupis, quæ ſit pars hominis, qua homo ex Deo fruitur? Olympiodorus ait partem hanc ſitam eſſe, non tam in eo, quod homo comedat, quàm in eo, quod diſtribuat, & largiatur eleemoſynas. Nunquam enim magis fruitur homo parte ſua, quàm vbi indigētibus ſua diſtribuit, eo enim ipſo, & in præſenti, & in futurum ſibi cibos congregat. Ad hæc Chaldæus fatur: *Etiam omnis homo, cui dederit Dominus diuitias, & facultates, & præpoſuerit Dominus eum, vt comedat ex eis in ſæculo hoc, & vt faciat ex eis eleemoſynam, & vt accipiat mercedem partis ſuæ perfectam in ſæculum futurum.* Ecce tibi eleemoſynarij hominis pars, vt babeat integram, & perfectam mercedem ſuam in duplicibus, nimirùm, vt comedat in præſenti,
& accipiat in futurum. Nec aliò ſpectat Eccleſ. c. 11. Eccl 11.
monens hominem: *Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, quia poſt tempora multa inuenies illum.* Vbi etiam Chaldæus in Regia habet: *Porrige alimētum tuum pauperibus, qui ambulant in nauibus ſuper facies aquarū; quoniam poſt tempus dierum multorum inuenies mercedē eius in ſæculo hoc, & in ſæculo venturo.* Non vna, ſed duplex præſentis, & futuri ſæculi menſura capit mercedem debitam illi, qui panem ſuum pauperibus diſtribuit. Sed illud maximè notandum, quod in diſtributione panis meminerit aquarum, ſiue fluminum, ſiue marinarum; quippe Chaldæus Coſti rem ad aquas marinas deducit, inquiens: *Protende panem dimenſi tui pauperibus, qui mane inuecti oram maris legunt.* Et quid aquarum fluenta, quid mare ad diſtributionem panis? Fallar, ſi in alio eleemoſynæ augmentum clarius eluceat, quàm in aquis marinis. Accipite quæſtionem, & agitatam, &

ſolutam

Naz. ſolutam à Cæſaria Nazianzeni fratre dialogo 1. Ait enim: *Quomodo cum tam multis amnis exhauriantur per eleuationem pluuiarum, & omnium participationem non deficit aqua, vel fontana, vel marina?* Hæc eſt quæſtio Philoſophi diſertiſſimi, ſed & hæc eſt eius ſolutio, nimirùm: *Aqua fontana non deficit ex mari reddita, &c. Marina, rurſus non attenuatur propter retributionem, quæ fit è ſuperis, quia id, quod euaporauit per Solem, auctum diſtillat cœlitus, & exundat per rorem exhalationum quotidie ſurſum tendentium excreſcens.* Quid pulchrius? Certum eſt, quod aqua marina ſeſe per terræ meatus effundit, vt ſatiet omnium viuentium ſites, ſed cùm ſic ſe effundit ad terras, ſimul crebras exhalationes, & vapores ad cœleſtia mittit, quæ indè inſtillantes cum augmento faciunt excreſcere aquas marinas. Non equidem tot flumina mittit mare, quot habet in ſupernis theſauros exhalationum, vndè ſe perpetuo reficiat. Maris ergo ductum ſequatur panis tuus, qui dum pauperibus diſtribuitur, ſimul in cœleſtia mittit tot meritorum theſauros, è quibus, & in præſenti creſcas, & in æternum viuas. Et quis neſciat multiplices meritorum theſauros in pane diſtributo; Abraham ſedens in oſtio taberna-

Gen. 18. culi ſui Gen. 18. *Cum eleuaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum, quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum*, &c. Tres peregrinos vidit, & ſtatim cucurrit ad il-

Chryſ. los. Quid neceſſum fuit ſic currere? Ait Chryſoſt. hom in dictum Pauli, oportet hæreſes eſſe: *Accurrebat eum, miniſtrabat, dominos appellabat, theſaurũ innumerorũ bonorũ ſe inueniſſe putabat, ſi quando hoſpitem videret prætereuntẽ.* Expende illud: *Theſaurum innumerorum bonorũ.* Quippè vt mare non tot flumina mittit ad ſitientes, quot aquarum theſauros in ſupernis facit, vt nunc, & in perpetuum alatur. Si qui pauperes ſatiat, non tot perdit panes, quot acquirit in ſupernis gratias. Quare monebat

Deut. 24 Dominus Deuther. 24. *Quando meſſueris ſegetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non reuerteris, vt tollas illum; ſed aduenam, & pupillum, & viduam auferre patieris.* Ecce vt curat Deus pro ſegetum horreis parari ventres pauperum; vt qui non ſolùm è terra, ſed è cœlo trahunt

Ioſeph. 4. abundantiam. Ait Ioſephus lib. 4. cap. 8. *Metentes, & de meſſa colligentes ne ſpicilegium faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant. De vindemia quoque racemuli relinquantur pauperibus: ſimiliter de oliuetorum fructu nonnihil, vt ſit egenis, quod colligant, quandoquidem de ſuo non poſſunt. Non enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, ſi non quiſque ſuis tantum commodis prouideat, ſed inopum quoque rationem habeat.* Superant ſemper, quæ de pauperum gratia in ſupernis acquiris, quæcunque in terris pauperibus largiaris.

§. XLVI.

Mandatorum obſeruatio alimenta parat pro æterna vita.

IN ſexta die duplum collectum eſt, & pro illa, & pro ſequenti ſeptima die, quæ Sabbathum erat æternam quietem ſignificans. Quippè ait textus: *In ſexta die colligerunt cibos duplices.* Non ipſi duplices cibos colligere intenderunt, ſed dum iuxta Dei præceptum colligunt conſuetam menſuram, ſexta die inuenitur duplex collecta menſura, quæ etiam pro ſequentis diei annona ſufficiat: Sic Hugo Vict. ſic Caiet. ſic Lyppom. Nec caſu tantũ miraculum factum eſt, ſed vt oſtendatur, quid pariat præceptorum obſeruatio; eo enim ipſo quod pręceptis ſeruandis incumbas, tibi paras annonam

Gen. 2. pro æterna vita. Habes Gen. 2. vt plantauit Dominus paradiſum, vt in medio eius poſuit lignum vitæ, cuius fructus mortalium poſſet æternare vitam. Quid tunc? Ait textus: *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo, vt operaretur, & cuſtodiret illum.* Et eſt celebris quæſtio apud Patres, qualis eſſet iſta operatio Adami, & cuſtodia paradiſi? Qualiter homo operaretur circa fructus illos æternantes vitam, vt cuſtodirentur integri, & ſecuri? An ligone? An falce? An aratro? Abſit hæc operatio à ſtatu illo; ſanè per hoc ſolum, quod homo obſeruaret præceptum diuinum, totus ille æternitatis fructus apparabatur, & ſeruabatur illi. Pulchrè Theodoretus in cat. Græca: *Operaretur,* Theodor. *inquam, præceptum Dei, & crederet, & tueretur, vt ſcilicet illum ſibi haberet, atque ſeruaret, ne quid ipſe committẽs amitteret.* Hæc vna operatio in homine requiritur, quod diuina obſeruet præcepta, & eo ſolum totum ſibi parat, & cuſtodit æternitatis cibum. Da operam ſeruandis præceptis diuinis, & tibi naſcuntur, & parantur cibi pro æterna vita. Quod docens Ieſus Ioan. Ioan. 6.
6 ait: *Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis.* Duo cibi proponuntur nobis, pro quibus acquirendis debemus operari, & cibus corruptibilis corporis, & cibus animę potens illam in gloria æternare. Petimur autem, ne ſolum cibum corporis operemur, ſed & magis operemur cibum pro anima æternanda. At corporalem cibum, & periturum operamur arantes, metentes, negotiantes ſæcularia, cibum autem permanentis vitæ quomodo operabimur? Illis ipſis negotiis temporalibus ſi vna addatur præceptorum obſeruatio, & cibus noſtris animabus pro vita permanenti ſtabit. Ex quo D. Ber. D. Bern.
ſer. contra ingratitudinem, ait: *Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Nec ceſſamus ab operando hoc cibo, etiam cum terrenis forìs occupamur operibus: aut obedientia dictante, aut fraterna charitatis intuitu.* Ecce tibi vt dum ſub obedientia, hoc eſt, ſub præceptorum obſeruantia operam nauas temporalibus etiam rebus acquirendis, ea operaris, per quæ cibus animam in æternitate aliturus paratur. Cui excogitationi accipit D. Paul. ad Gal. cap. 6. dicens: *Qui ſeminat in* Ad Gal. 6.
carne ſua, de carne & metet corruptionem; qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam. Sed ſcire cupis, quæ ſit iſta ſeminatio in ſpiritu, de qua vita æterna paratur? Ait D. Cyril. Alex. lib. 3. in Ioann. c. 28. *In ſpi-* Cyr. Alex.
ritum autem ſeminant, qui a Spiritus ſancti præceptis toto animo pendent. Nullus ligo, nullum aratrum tibi opus eſt ad cibi æternum duraturi ſeminationem, hoc facias, vt Dei præcepta adimpleas, vt ſub eorum obſeruantia viuas, & pro æternitate animæ habes cibos repoſitos. Hinc illa Cant. 7. qui cœleſtium nuptiarum appetebat Cant. 7.
conuiuium, vnam hanc diligentiam promit: *Noua, & vetera dilecte mi ſeruaui tibi:* ſiue vt Septuag. *Nouas ad veteres, fraterne mi, ſeruaui tibi:* quibus noui, & veteris teſtamenti præcepta obſeruata innuuntur. Sic D Amb. Ambr.
ſer. 22. in Pſ. 118. Hiero. in procemio lib. 1. Iſai. Theod. & alij: ex quibus ait Philo Carpat. in præſenti: *Hæc ſunt, quæ fidelis ſponſa ſponſo vetera ad noua, & noua cum veteribus ſanctiſſimè ſeruauit, & ſeruare debet quæque fidelis anima, vt per vtriuſque teſtamenti diligentem obſeruationem ad ſanctã audire mereatur. Veni electa mea, ponam in te thronum meum, quoniam concupiuit Rex ſpeciem tuam.* Sic per ſolam obſeruationem præceptorum cœleſtis Regis acquirit in ſe anima, & thronum, & menſam, vt viuat in æternum.

Exod. 16. Venerunt autem omnes Principes multitudinis & narrauerunt Moyſi. qui ait eis: Hoc eſt, quod locutus eſt Dominus: Requies Sabbathi ſanctificata eſt Domino cras. quodcunque operandum eſt, facite, & quæ coquenda ſunt, coquite. Quidquid autem reliquum fuerit, reponite vſque manc. Feceruntque ita, vt locutus eſt Moyſes, & non computruit, neque vermis inuentus eſt in eo. Dixit Moyſes, comedite illud hodie, quia Sabbathum eſt Domino, non inuenietur hodie in agro, &c.

§. XLVII.

§. XLVII.

Quæ pro Deo,& vita æterna fiunt,nullam agnoſcunt ruinam.

ECce tibi idem manna aſſeruatum in alterum diem putreſcebat,& in vermes conuertebatur, & nilominus idem aſſeruatum in diem Sabbathi nullum ſentiebat dámnum. Ait enim textus: *Fecerunt ita, vt locutus eſt Moyſes,& non computruit, neque vermis inuentus eſt in eo.* Et quid voluit Deus nobis oſtendere in eo, quòd manna aſſeruatum in diem alterum putreſceret; aſſeruatum autem in Sabbathum ſine vllo damno, & incõmodo perſeueraret? In Sabbatho typus erat æternæ quietis à Deo ſuis aſſeclis præparatæ; quod autẽ fit pro æternitate,& Deo,id nullo ſubeſt damno,ſed inte- [Matt. 6.] grum tibi manet. Vt moneat Dominus Matt. 6. *Theſaurizate vobis theſauros in cælo,vbi neque ærugo,neque tinea demolitur,& vbi fures,neque effodiunt,nec furantur.* Salua ſunt omnia,quæ pro Deo,& virtute facimus. Nec vix eſt damnum illi, qui pro cœleſtibus nouit omnia ſua [Ierem. 41] theſaurizare. Ierem. 41. viri Sichimitæ ducebantur doloſè ad Godoliam: *Qui cùm veniſſent ad medium ciuitatis, interfecit eos Iſmael filius Nathaniæ circa medium laci,ipſe & viri,qui erant cum eo. Decem autem viri reperti ſimul inter eos, qui dixerũt ad Iſmaël: Noli occidere nos; quia habemus theſauros in agro frumenti, & hordei, & olei,& mellis. Et ceſſauit, & non interfecit eos.* Vbi Iſmaël audit de theſauris horum,non interfecit eos, quando & pro eripiendis theſauris magis poſſent interfici. Nõne quotidie,& bella,& mortes inferuntur pro theſauris habẽdis? Cur ergo in præſenti ad theſaurorũ nomen latronum manus cohibentur? Erãt homines ij pij valde, qui in domum Domini venerant,vt munera offerent Deo,omnia ſua ſacra fecerant,vt illa reponerẽt in theſauris cœleſtibus,quare nec fur,nec latro aliquid potuit [Sim. Caſ.] aduersùs eos. Ait Simon de Caſſia lib. 10. in Matt. cap. 36. *Decem viri iſti occiſi fuiſſent, niſi theſaurum reconditũ (ſcilicet in cælo) ſe habere oſtẽdiſſent.* Fœlix,qui pro Deo, & virtute operatur, non habet,cur timeat bonis ſuis à latronibus. Hinc de primis Chriſtianis dicit Actor. 4. *Quotquot poſſeſſores agrorum,aut domorum erant,vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum.* Sanè nullus theſaurus ſecurior à latronibus inueniri potuit pro aſſeruandis bonis,quã ſi omnia impenderentur in gratiã Apoſtolorũ. De quo [Chryſoſt.] ait Chryſ. hom. in dictum Pauli: Oportet hæreſes eſſe: vbi ſic: *Eſt extrema ſtultitia relinquere aliquid rerum noſtrarum in hoc loco,nobis paulo pòſt etiam hinc emigraturis. Quidquid enim relinquitur,in damnum cedit. Quapropter illò præmittantur omnia,vbi & nos ſemper poſthac ſumus conuerſaturi. Hæc quóque,quia & illi ſecũ reputarunt, omnẽ ſimul depoſuerunt ſubſtantiam,fiebátque illis duplex pietatis opus,ſubleuabat enim indigorũ inopiam, & theſauris ſuis in cælo repoſitis,plures, & ſecuriores ſuas facultates faciebant.* Expende illud: *Et ſecuriores*, quid enim pro Deo,& virtute impendis,ſecuriſſimè ſeruatur tibi libe- [Cant. 5.] rum à damno, liberũ ab hoſte. Quò ſpectans illa Cant. 5. aiebat: *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Duo ſimul notat in dilecto ſuo cõiuncta, quæ, mirum erit,ſi in bono aliquo paſtore ſimul inueniuntur, nimirum quod paſcat, & ſimul cubet. Non equidem accubitus, ſed ſtationes, ſed vigiliæ ſunt familiares bonis paſtoribus pro paſcendis ouibus ſuis. [Gen. 31.] Aſſerebat de ſe bonus paſtor Geneſ. 31. *Die, noctúque æſtu vrgebar, & gelu, fugiebátque ſomnus ab oculis meis.* Sic ſunt vigiliæ familiares bonis paſtoribus, ne dum oues paſcuntur, ipſæ luporum, aut latronum paſcuæ fiant. Cur ergo ſponſa non magis quærit à dilecto, vbi paſcat,& vigilet? Cur præſumit illum ſolum eſſe, qui paſcat,& cubet,& ſomno indulgeat? Nouerat illa æternitatis paſcua ad quæ, quæ ſpectant oues, illo ſubſtantiam tranſmittentes ſuam,dum pro Deo,& virtute operantur,ſic habent omnia in tuto, à latronibus libera,vt poſſit ipſe paſtor dormire. Pulchrè D. Bern. ſer. 33. [D. Bern.] in Cant. inquit: *Nec illud prætereat te,quod in potiſſimum exploratur locus,in quo,qui paſcit,cubat ſimul,quod eſt magnæ ſecuritatis indicium. Arbitror enim ob hoc additum, cubat; quod eo loci minimè neceſſe ſit ſtare, & vigilare ſuper cuſtodiam gregis,quãdo grex etiam cubante paſtore,& pauſante ſub vmbris,liberè nihilominus diſcurrat in paſcuis.* O ſecuritas eorum, quæ pro æternis paſcuis reponuntur! O fœlicitas eius,qui illo tranſmittit bona ſua, nullam non pro Deo,& virtute impleodens curam! Hæc,quæ ad æternitatem ſpectant, à nullo ſibi aduerſario timent,etiam ſub dormitante paſtore inuenientur ſecuriſſima.

§. XLVIII.

Verum hominis lucrum fiet,ſi quæ pro caducis rebus peragit, eadem faceret pro æternis.

BIs aſſeruati manna in alterum diem audio, primò cùm ij,qui Moyſem audire noluerunt, aſſeruauerunt illud, quod computruit, & cœpit vermibus ſcatere. Sed & ſecundò aſſeruatũ fuit,cùm moniti à Moyſe, aſſeruauerunt illud pro ſequenti Sabbathi die, & tunc integrum manſit,nullus in eo vermis, nulla putredo fuit. Quippe ait: *Fecerunt ita vt locutus eſt Moyſes,& non computruit, neque vermis inuentus in eo eſt.* Et quando ſeruatum putreſcebat,quid ſecundò factum ab eſt Iſraëlitis,vt non putreſceret? Crede mihi,nihil operis additum eſt,vt ſeruaretur in Sabbathum;ſed eadem aſſeruandi cura, quæ exhibita pro cupiditate cuiuſuis detrimentoſa fuit in vermibus, & putredine; eadem pro religione Sabbathi exhibita nullum ſenſit damnũ, ſed lucrum. Vtinam ſic vniuerſi mentes noſtras conuerteremus ad honeſtatem virtutum, eadem prorſus quæ cupiditatibus præſtita nos crebris implent ruinis, facta pro Deo,& virtute magnum nobis lucrum inuenirent. Matth. 2. Herodes perterritus Magorum præ- [Matt. 2.] dicatione de ortu Domini Chriſti,conuocat Scribas,& ſapientes populi: *Et diligenter didicit ab eis,vbi Chriſtus naſceretur?* Quanta hæc Regis diligentia in peruestigando loco natiuitatis Chriſti? Non equidem maius quid præſtare debebat,vt in ſummum bonum veniret. Sed ex illa diligentia pro ambitione exhibita natũ eſt, quod ſe perderet tyrannus,& ſuos; ex qua, ſi pro Deo exhiberetur,ſummum bonum acquireret. Vnde ait D. Leo ſer. 1. de Epiph. *Quam fœlix foret Herodes, ſi Mago-* [D. Leo.] *rum imitaretur fidem,& conuerteret ad religionem,quod diſponebat ad fraudem.* Nullum nouum opus requirebatur vt Herodes numerari poſſet inter fœliciſſimos; illa eadem ſapientium conuocatio, illa eadem inquiſitio natiuitatis diuinæ, quæ fiebat pro perdendo puero, & incredibiles Herodi attulit ruinas,ſi pro religione, pro Deo colendo fieret, faceret hominem fœliciſſimum. Hinc Matth. 4. in ſui ſequelam trahens diſcipulos, ad [Matt. 4] duos fratres piſcatores acceſſit,& ait illis: *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum.* Cur non ait, faciam vos Doctores,faciam vos Principes, faciam vos Eccle- ſiæ fundamenta? Sic Matth. 16. dicebat ad Petrum: [Matt. 16.] *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Cur ſimili modo non dicit,linque retia, linque fluctuantes maris vndas,ſequere me, faciam te firmiſſimam in regno petram? Cur piſcatori piſcium non aliud,quàm hominum piſcationem propoſuit? Vt oſtẽderet in Dei, & virtutis ſequela non nouum requiri opus, ſed nouum, & ſecurum lucrum dari eiſdem operibus. Habes in Chriſti ſequela,non quo peregrinos labores ſumas,ſed quod notos labores non perdas, ſed tibi lucro cedãt. Ait D. Chryſol. ſer. 28. *Captores piſcium* [Cryſol.] *fiunt hominum piſcatores: de labore tranſeunt ad laborem, &c. & quia fructus prouenit ex labore, voluit illos labores*

non perdere, ſed mutare. Heu quot, quaotique labores perduntur in captura temporalitatum, in captura voluptatum, honotum, & diuitiarum! Quot indefeſsè laboraot pro iis, vode ſibi extremam perditiooem trahunt. Quid tonc Deus? Vultne labores perdantur, ſed illi ipſi mutentur ad eorum terum capturam, quæ vitã afferant. Quam fœlix fuiſſes, ſi quæ toleras pro temporalibus, eadem pro æternis tolerares, innumeris ſanè luctis abundares! Sæpe, mihi crede, maiora nõ ſunt, quæ pro virtute fiunt, quam quæ pro vitiis, ſed fœliciora, & ſecuriora illa, dum pro virtute fiunt. Hinc *Num. 35* Num. 35. decretæ à Deo ſunt vrbes in populo ſuo pro bomicidarum, & aliorum peccatorum refugio, & hæ vrbes erant de Leuitarum vrbibus. Ait enim: *De ipſis autem oppidis, quæ Leuitis dabitis, ſex erunt in fugitiuorũ auxilia ſeparata, vt fugiat ad ea, qui fuderit ſanguinem.* Erant Leuitæ viri ſanctiſſimi, vni Deo vacantes, ab omoi temporalium ſeparati tumultu, cur ergo Domine inter hos vis vt homicidæ, & ſceleſti homines viuant? Vt appareat, quam ſint iidẽ peccatorum, ſanctorúmque labores; niſi quod labores ſanctorum ſunt pro virtute, & inde fœliciſſimi, & ſecuriſſimi, labores autẽ peccatorum ſunt pro vitiis, & inde perditiſſimi. Nec labor additur virtuoſis, ſed ſcopus mutatur laborum, & *D. Amb.* finis, vt addatur lucrum. Ait D. Ambr. lib. 2. de Abel & Cain c. 4. *Nec abſurdum putes, quod facinoroſi cohabitant piis, maculoſi ſacratis. Quodam modo diuerſo genere eadem cauſa concurrit. Sicut enim Leuites mundanis voluptatibus abdicatus exul eſt culpa; ita ſanguinis reus, fugitiuus eſt patria. Sed hoc intereſt, quod iſte neceſſitate ſuos deſerit propter metum legis, miniſter autem Dei humanarum conſortiis renuntiat paſſionum propter ſtudia virtutum.* Expende vnde ille facinoroſus ſit, hic autem pius; ille omni ex ſe careat auxilio, hic & ſibi, & aliis præſtet refugia. Non equidem ex laborum, operúmve diuerſitate, ſed ex fine. Exulat ſanctus à ſuis, conſortiis hominum renuntiat; & auarus, & ambitioſus, & homicida exulat. fugit hominum conſortia, patitur multa, oiſi quod ille vel ſuſtinet, vel facit hæc propter virtutem, hic propter vitia. Vtinam conuerterent ad religionem, quæ diſponunt ad vitia; magnum inde, & ſecurum lucrum reciperent.

§. XLIX.

Stultiſſimum eſt nihil in præſenti pro vita æterna parare.

PRæmonebantur Iudæi in die ſexta & colligere, & parare quæcunque erant in die Sabbathi manducanda, nihil enim tunc inueniretur, niſi quod fuerat de anteacta die ſeruatum. Ait eoim: *Requies Sabbathi ſanctificata eſt Domino cras, quodcunque operandum eſt, facite, & quæ coquenda ſunt, coquite. Quidquid autem reliquũ fuerit, reponite vſque mane. Feceruntque ita, vt præceperat Moyſes, & non computruit, neque vermis inuentus eſt in eo. Dixit Moyſes: Comedite illud hodie, quia Sabbathum eſt Domino, non inuenietur hodie in agro.* Ecce quã aptè præmoneantur, vt in die veneris colligant, & præparent cibos pro Sabbatho, quia nimirum in Sabbatho nihil erat cibi inueniendum in agno. Sed quando manna ſingulis diebus dabatur, cur etiam oon datum eſt die Sabbathi: ſed illo die ſolùm edebatur, quod fuerat collectum die anteacta? Ad quid boc fiebat, niſi vt omnes inſtrueremur, qualiter in præſenti pro vita æterna duceoda debeamus operari. Viuite equidem in cœlo, nõ de iis, quæ illic agere, aut parare poſſis, ſed de anteactis virtutum operibus, modò dũ in hac vita es, debes parare, & colligere, quibus in cœlis vitam æter- *Nyſſen.* nam agas. Sic ait Nyſſenus in vita Moyſis exprimens hanc dationem mannæ: *Præparationis dies hæc vita eſt, in qua præparamus, quæ ad futuram vitam nobis præſto erunt. Nam in illa non agricultura, non mercatura, non militia, non quicquam horum, quæ hîc facimus, nobis concedetur. Sed in quiete omnium, quæ hîc agimus, ac ceſſatione verſabimur, fructus duntaxat operum, quæ hîc ſeminauimus, colligentes.* Nil inuẽnies in cœleſti regione vnde viuas, niſi de iis, quæ in bac vita collegeris, quæ oooc paras pro illa vita, tunc tibi proderunt. Vt binc pateat, quàm ſtultè totus ad præſentanea affectus non colligas, quæ pro æternitate tranſponas. Ideò monebat Dominus Ioan. 6. *Operamini non cibum, qui perit, ſed qui* *Ioan. 6.* *permanet in vitam æternam.* Sunt equidẽ alimenta, quæ in præſenti conſumuntur, ſunt quæ aſſeruantur pro vita æterna. Iubemur autem operationem adhibere non perituris, ſed in æternum maoſuris. Sed cũ vtraque pro diuerſis temporibus neceſſaria ſint, cur prohibemur curare de caducis, dum ait: *Operamini non cibum, qui perit?* Sanè non abſolutè vetamur hunc cibum operari, vt notat D. Chryſ. Theophyl. & alij, ſed damnatur ſtul- *Chryſoſt.* titia noſtra, quæ cùm multa ſit in conquirendis temporalibus, fere nulla eſt in acquirendis æternitatis alimẽtis. Quod prorſus ſtultũ eſt. Ait eoim D. Cyr. Alex. lib. *D. Cyril.* 3. in Ioan. c. 28. *Stultiſſimum igitur eſt carnem, & carni ſecunda ſic amplecti, vt nullam, aut vix æqualem de anima, quæ multò corpori præſtat habere videamur. Cui tanto ſtudere quiſquam magis iubetur; quanto cæteris præſtantior eſt: ſic enim ſapienter & iudicabimus, & operabimur.* Hæc ſanè eſt vera hominis ſapiẽtia, qua nũc ſolicitus eſt de æterna vita, & toto mẽtis conatu ea colligit, ea præparat, nõ quæ in præſenti abſumãtur, ſed quæ ſibi ſuppetant ad vitam æternam. Noo abſimile dicebat Dominus Matth. 6. aiens: *Nolite theſaurizare vobis theſauros* *Matth. 6* *in terra vbi ærugo, & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt, & furantur. Theſaurizate autem vobis theſauros in cœlo, vbi neque ærugo, neque tinea demolitur.* Non vetatur aliqualis in terra theſaurizatio pro filiis, pro familia, pro vita temporali ſuſtẽtanda, ſed exigitur ne in iis tota cura impendatur, verum vt magis atteodamus iis, quæ & longioris, & fœlicioris vitæ ſunt pabula. Ex quo monebat Imperfectus hom. 15. in Matth. *Quid er-* *Imperf.* *go? Melius eſt ſuper terram reponere, vbi incertus eſt conſeruationis euentus, an in cœlo, vbi eſt certa cuſtodia? Hic ſi non cuſtodieris, perdes: ſi cuſtodieris timere, & ſolicitudine cruciaris. Illic autem & ſi dormis, à Deo ſeruantur; & cùm recordatus fueris, ſpe gratularis. Quæ eſt autem ſtultitia illic relinquere, vnde exiturus es, & illuc non præmittere, quò iturus es?* Proh ſtultitia omnium ſtultiſſima: Cùm multus ſis in congerendis cibis pro vnius diei hoſpitio, oullus es io cibis parandis pro regione, in qua æternum durabis. Horres ſine commodis vitam agere temporalem, & non horres ſine illis vitam æternam agere. Equidem ſi ſapis modò bona para, quibus exiſtere diues, & ſatur poſſis in die æternitatis.

Exod. 16. Videte, quod Dominus dederit vobis Sabbathum, & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices. Maneat vnuſquiſque apud ſemetipſum, & nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo. Et Sabbathizauit populus die ſeptimo. Appellauítque domus Iſraël nomen eius Man, quod erat quaſi ſemen coriandri album, guſtuſque eius quaſi ſimile cum melle, &c.

§. L.

In æterna patria non viuitur niſi de anteactis laboribus.

NOn permittitur Iſraëlitis domo exire Sabbathi die, vt colligat cibos, qui minimè dantur illo die, ſed de aſſeruatis tantum licet viuere. Dicit enim: *Videte, quod Dominus dederit vobis Sabbathum, & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices. Maneat vnuſquiſque apud ſemetipſum, & nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo.* Et cur ſic cauet Deus, ne in Sabbatho quæratur cibus, ſed quòd ſolùm de aſſeruato viuant? Exprimebatur

mebatur ibi tota cœleſtis vitæ œconomia, in qua ſo- *D.Cyr.* lũ de anteactia operibus poteſt quis viuere. Ait D. Cyril. Alex. de Adorat. in Spirit. lib. 7. circa medium: *Non tibi poſthac obſcurum eſſe poterit, quia hoc ipſum nihil agere in Sabbatho, ſed quod iam ſuppeditatum ſit, tanquam in cellam coadere, neque cœlitus manna ipſum dari, ſed iam comportato ad voluptatem, & eſcam vti, quaſi præparatio quædam, ac informatio ſit illius vitæ, quæ in ſeculo venturo futura eſt.* Equidem habes in Sabbathi, & mannæ religione manifeſtam rationem cœleſtis œconomiæ. Vt enim in Sabbatho nullum manna quærebatur, nullum colligebatur, imò nullum dabatur; ſed viuebant ſolùm de aſſeruato ex præcedenti die. Sic in cœleſtibus non viuent homines de aliquo, quod tunc denuò negotientur, & acquirant, ſolum enim in ſempiterna requie de anteactis laboribus viuitur. Nec tunc viuere ſperet, *Num. 15* qui tunc parare ſibi neceſſaria confidit. Hinc Num. 15. dicit: *Factum eſt autem cùm eſſent filij Iſraël in ſolitudine, & inueniſſent hominem colligentem ligna in die Sabbathi, obtulerunt eum Moyſi, & Aaron, & vniuerſæ multitudini. Qui recluſerunt eum in carcerem, neſcientes quid ſuper eũ facere deberent. Dixitque Dominus ad Moyſem: Morte moriatur homo iſte, obruat eum lapidibus omnis turba extra caſtra.* Et cur tam atrociter homini vita eripitur, & ſolum, quod in die Sabbathi colligeret ligna? An tantũ nefas erat, quod in Sabbatho ligna colligeret? Nónne paſſim maiora delicta condonabat Dominus, cur adeò ſeuerus fuit in perdenda huius hominis vita? Exprimebatur in Sabbatho cœleſtis vitæ œconomia, in qua ſolùm viuitur de comportatis, & anteacti laboris fructibus, quare meritò priuatur vita, qui vel in vmbra cœleſtem turbat œconomiam, tunc volens ſibi neceſſaria *D. Cyril.* conquirere. Pulchrè D. Cyril. Alex. lib. 4. in Ioan. c. 51. inquit: *Illam igitur vitam Sabbathiſmus ſignificat, in qua omnibus bonis cum Chriſto viuentes fruemur, peccato adicitius extirpato. Omnia enim bona in viſione Dei meus ſanctorum adipiſcitur: ideò qui ligna in Sabbatho colligebat, lapidibus obruebatur quoniam veritatem in figura violauit.* Veritas eſt, quod in æterna requie non viuitur niſi de anteactis, & collectis virtutibus, vt in Sabbatho non viuebat, niſi de antè aſſeruatis, & collectis cibis. Qui in Sabbatho non ad aſſeruata recurrit, ſed alia tunc quærit, quibus ſuæ indigentiæ ſuccurrat, in figura cœleſtis œconomiæ veritatem violat. Nec mirum, quod obruatur lapidibus, ne viuat, qui vel in vmbra, vel in ſomno fingit, quod in æterna requie poſſit quis ſibi neceſſaria perquirere, & non de anteactis vi- *Mat. 25.* uere. In qua culpa fuere illæ fatuæ virgines, quæ Matt. 25. euntes ad cœleſtes nuptias: *Non ſumpſerunt oleum ſecum*, ſed tempore reſurrectionis illud perquirentes dicebant prudentibus virginibus: *Date nobis de oleo veſtro.* Meritò illas extremæ ſtultitiæ damnat propter hoc Euthimius inquiens: *Et hoc ſtultitia ſuit, ſperaſſe ſe ibi oleum ad ornatum accepturas.* Sanè in reſurrectionis articulo, in ingreſſu æternæ vitæ, ſtultum imò exitiale eſt, quod quæras oleum, quod hinc tecum non ſumpſiſti. Non enim ibi viuitur niſi de comportatis ex hac mortali vita.

§. LI.

Eucharistiæ epulum nos reficit, & armat contra aduerſarios.

NOn otiosè manna exprimitur eſſe tanquam *ſemen coriandri*, etenim pro coriandro Hebraicè ponitur *Gad*, quod vt notat Oleaſter, deriuatur à *Gadad*, & eſt exercitum ponere, quia grana coriandri naſcuntur in magna copia, & ſic ordinata, vt homines in exercitu. Ergo & manna vt coriandrum, ſic exercitum refere- *Pſ. 22.* bat muniens nos aduersùs hoſtes. Quò ſpectans Pſal. 22. ait: *Paraſti in conſpectu meo menſam aduersùs eos, qui tribulant nos.* Non tam videas in menſa dominica dapes, quàm armorum ſpeciem, quàm exercitus, qui con-

tundant aduerſarios noſtros. Quò ſpectans Alepuſius Archiepiſcopus Valentinus in orat. de Euchar. habita in Actis Concil. Trident. ſeſſione 13. quæ eſt 3. ſub Iulio, inquit: *Eia Chriſti milites iſto pane corpus vnum effecti arma ſpiritualia reparate. Deſcendit arca Dei in caſtra; collata ſunt ſigna, ceſſat eſt ignauiter agere.* Meritò eucharistico pane ſaturos milites vocat, & petit, vt vnum exercitus corpus effecti fulgeant ſub diuinis armis. Vt enim area Dei in caſtra deſcendente alacres vniuerſi fiebant milites, vexilla explicabantur, nihilque apparebat, quod non referret pugnam, & certamen. Sic ſumpto viuifico pane, quidquid belli, & exercitus eſt, reparatur aduersùs Dei aduerſarios. Vnde vt ait D. Paul. 1. ad Corint. 11. *Dominus quidem Ieſus, in qua nocte* *1 Cor. 11* *tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite, & manducate*, &c. Et cur inſtante morte ſua anxius præbet diſcipulis ſuis cœleſtem panem? Erat tunc poteſtas tenebrarum in arena, multáque aduersùs Chriſti ſcholam meditabatur, ait enim ipſe Dominus Luc. 22. *Ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut* *Luc 22.* *triticum.* Quando ergo ſic accinctus erat Satanæ exercitus, neceſſum fuit Apoſtolos armari, roborari in certamen, & ideò illis datur cœleſtis panis. Ait D. Ber. ſer. *D. Ber.* 3. de Ramis Palmarum: *Cæterùm ante paſſionem affectuoſius Dominus refectionem ſuis curauit exhibere domeſticis; & in hoc quoque apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris. Cùm enim dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos, & dicebat: Deſiderio deſideraui hoc paſca manducare vobiſcum, antequam patiar. Oportebat enim. Expetierat eos Satanas, vt cribraret ſicut triticum: opus erat præuenire refectionem.* Vbi tanta Satanæ manus aſcenderat, vt Apoſtolos ventilaret, neceſſum fuit illis cœleſtis panis refectionem parari, quo refecti, imò armati bella Dei conficerent aduersùs Satanam. Nequit enim eſſe diuiniſſimus panis, quin ſtatim & arma, & vexilla, & totus militaris tumultus aduersùs Dæmonem appareat. Vt dicat Iſaias c. 19. *In die illa erit altare Domini in medio* *Iſaias 19* *terra Ægypti, & erit in ſignum Domino exercituum.* Et ſimul erunt altare Euchariſtiæ, & ſignum Domino exercituum, quando enim minimè alias, ſaltim in hoc altari non poterit Deus non Dominus exercituum æſtimari. Ibi námque validiſſimus inſtituitur exercitus, qui conentiat regnum Satanæ. Quò reſpiciens idem Iſaias c. 30. aiebat: *In tympanis, & citharis, & bellis præci-* *Iſaias 30.* *puis expugnabit eos.* Et quæ ſunt bella præcipua ad aduerſarios expugnandos? Aiunt alij ex Hebræo: *In bellis oblationis*; quippe oblatio hæc Euchariſtiæ bella præcipua excitat, quibus aduerſarij cadant.

§. LII.

Dei verbum omnia ſit anima fideli.

DVm ad mannæ guſtum explicandum accedit textus, ait: *Guſtus eius quaſi ſimilæ cum melle.* Hic erat communis omnibus guſtus mannæ, fidelibus autem, & piis omnium ſuauitatum ſapores referebat, prout ipſi volebant. Id quod dicit Sap. 16. *Angelorum eſca nutri-* *Sap. 16.* *uiſti populum tuum, & paratum panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem. Subſtantiam enim tuam, & dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebas, & deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, conuertebatur.* Sanè ad quod quiſque iuſtorum volebat, conuertebatur mannæ ſapor, non ad quod quiſque impiorum amabat; vt eſt receptior, & communior ſententia Patrum. Sic D. Aug. D. Greg. Mag. Carthuſian. Abbul. Lyran. Barradas, Salmeron, Viegas, Conimbricenſ. Lippom. quos citat, & ſequitur Salian. In quo expreſſiùs diuini Verbi oſtenditur efficacia, quod ſit fidelibus, & piis hominibus, quidquid fideles amant. Hic eſt, quod Dei verbum ſub variis exprimatur figuris, de illo ait D. Petrus 1. epiſt. 2. *Quaſi modò* *1. Petr. 2.*

Digitized by Google

geniti infantes lac concupiſcite. Sed & panis frequentiſſimè appellatur in Scriptura, & multis aliis nutrimétorum generibus exprimitur, vt cùm aqua dicitur Ioan. 4. *Aqua, quam ego dabo ei, fiet*, &c. Et cur vnum cum ſit diuinum verbum trāſmutatur in tam diuerſas figuras, niſi vt morem gerat credentium fidelium affectibus? Ita ait Clemens Alex. 1. Pædagog. c. 6. *Ita verbum multis modis allegoricè dicitur, & cibus, & caro, & nutrimentū, & panis, & ſanguis, & lac. Omnia eſt Dominus, vt nos eo fruamur, qui in ipſum credidimus.* Fœlix, qui viuaci hac fide nititur, quidquid volet, fiet ei Verbum diuinum. Eius voluntati ſeruiet potentiſſima Verbi diuini efficacia, vt nihil deſideratum non poſſideat. Cæcis cupientibus lumen ait Ieſus Matth. 9. *Secundum fidem veſtram fiat vobis.* Non expreſſit, quid fieret, ſed potentiſſimam verbi ſui potentiam illorum appoſuit fidei, oſtendens, quod credētibus verbum Dei fiat id, quod ipſi cupiūt. Ex quo Origin. hom. 7. in Exod. ait. *Audi enim & Dominum dicentem iis, qui accedunt ad ſe: Fiat tibi ſecundum fidem tuam. Et tu ergo, ſi verbū Dei, quod in Eccleſia prædicatur tota fide, tota deuotione ſuſcipias, fiet tibi ipſum verbum quodcunque deſideras. Verbi gratia, ſi tribularis, conſolatur te dicens: Cor contritum, & humiliatum Deus non ſpernit: ſi lætaris pro ſpe futura, cumulat tibi gaudia dicēs: Lætamini in Domino, & exultate iuſti. Si iracundus es, mitigat te, dicens: Deſine ab ira, & derelinque indignationem. Si in doloribus, ſanat te. Si paupertate conſummaris, conſolatur te, dicens: Dominus alleuat de terra inopem, & de ſtercore erigit pauperem. Sic ergo manna verbi Dei, reddit in ore tuo ſaporem, quēcunque volueris.* Tranſmutatur equidem verbum Dei in omnia, quæ fideles deſiderant; nihilque tibi erit in optatis, quod verbum Dei mirificè non ſuppleat. Vnde ſuggerenti Satanæ lapides cōuertendos in panes præclarè Dominus oppoſuit verbum Dei, cuius proprium erat conuerti viro iuſto, vel in cibum concupitum. Ait enim Matth. 4. *Non in ſolo pane viuit homo, ſed de omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Circa quæ ait D. Amb. lib. 3. in Lucam. *Non quaſi Deus vtitur poteſtate, ſed quaſi homo commune ſibi accerſit auxilium, vt diuinæ lectionis pabulo intentus, alimentum verbi cœleſtis acquirat.* Expende, quod commune auxilium vocet, quod verbum Dei conuertatur in cibum, vel vices ſuppleat cibi, at quod lapides panes fierent, id nō eſſet commune, ſed rarum opus, & ſolius omnipotentiæ diuinæ. Cur ergo conuerſionem lapidum in panes opus reputat rarum poteſtatis abſolutæ; & quod verbum Dei eſurienti, & cupienti pro cibo fiat, id auxilium vocat commune? Nónne maioris eſt virtutis, quod verbum cibus fiat, quàm quòd lapides panes fiāt? Cur ergo iſtud poteſtatis abſolutæ opus cenſetur, illud autem vocatur commune auxilium? Equidem ordinariè fit, & ſi maioris virtutis ſit opus tamen habetur inter communia, & ſic quod verbum Dei fiat panis, & fiat quidquid homo fidelis cupit ad ſalutem, vt ordinarium eſt, ſic inter communia numeratur cœleſtis mannæ auxilia. Ex quo aiebat Eutymius: *Omne ſiquidem verbum ab ore Dei egrediens ad eum, qui fame premitur, loco cibi vitam eius ſuſtinet, & ſufficit ei. Nam & Hebrai manna comederunt, quod cum non eſſet panis, omnem tamen eorum ſupplebat indigentiam mutatum in omnia, quæ optabat quiſque edere.* Ecce tibi, vt & mannæ, & verbo Dei eſt commune voluntati indigentiæ fidelium ſeruire, & præbere cuique, quod cupit.

Ioan. 4. — *Cle. Ale.* — *Orig.* — *Matth. 4* — *Eutym.*

§. LIII.

Cœleſtis cibus iuxta ſuſcipientis palatum fit.

Sap. 16. NOn in ſolo veteri manna erat, quod fidelium cupiditati ſeruiret iuxta id Sap. 16. *Deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, cōuertebatur.* Id etiam in viuifico Chriſtianorum pane Ieſu maximè inuenitur, qui quotidie iuxta ſuſcipientis palati exigentiam diſponit gratiam ſuam. Hinc Chriſti ſponſa ad nuptias Agni vocata, quibus innumeri filij regenerarentur in Chriſto, ſine vberibus eligitur. Cant. 8. *Soror noſtra parua, & vbera non habet, quid faciemus ſorori noſtræ in die, quando alloquenda eſt?* Erant plures infantes in Chriſto regenerandi, & mater eligitur, quæ non habeat vbera. Cur ſine vberibus proponitur mater, quando magnum filiorum examen requiritur? Nónne infantes peribunt, ſi eis deſit lac? Aut vnde eis lac dabitur, ſi mater non habet vbera? Non neceſſe eſt vt mater Eccleſia habeat vbera, quando habet Chriſtum, qui omnibus omnia fit, & lac infantibus, & panis adultis. Si præ infantili virtute adhuc lac concupiſcis, ecce Ieſus cupiditati tuæ obtemperabit, & lac fiet; & etiam fiet panis, aut caro, cum adultus iam cibos ſolidiores concupiſcas: Ait Clemens Alexan. 1. Pædag. c. 6. *Ideò autem lac non habuit, quod lac eſſet hic infantulus pulcher, & appoſitus, ſcilicet, corpus Chriſti nouum catum verbo nutriens. O partum ſanctum! Verbum omnia eſt infanti, & pater, mater, & pædagogus, & altor. Comedite, inquit, meam carnem, & bibite meum ſanguinem. Hæc appoſita, & conuenientia nobis alimenta ſuppeditat Dominus, & carnem præbet, & effundit ſanguinem, & ad incrementum nihil deeſt infantulis. O admirabile myſterium.* Sanè admirabile myſterium eſt, quod vnum cùm ſit diuinum ferculum, ſic exigentiæ ſuſcipientis deſeruiat, vt vitis ſit & panis, & caro, & fiat lac infantibus lac appetentibus. Sic ſeſe attemperat diuiniſſimus cibus palatis ſuſcipientium. Iſaias cap. 33. deſcribens hominem ab omni ſcelere purum, & immaculatum, tandem ait: *Panis ei datus eſt, aquæ eius fideles ſunt.* Non ſolùm ſub nomine aquarum cibum euchariſticum intelligit, vt ex D. Cyrill. Alexan. notat Turrianus noſter tractat. 2. de Euchariſtia, cap. 32. Sed cur euchariſticus cibus ſub aquarum nomine oſtenditur, niſi ex hac proprietate, quod ſit conuertibilis facilè iuxta exigentiam ſuſcipientium? Sic enim aqua facillimè conuertitur in earum plantarum naturam à quibus bibitur. Accipite D. Auguſt. quæſt. 18. de Mirab. Scripturæ diſſerentem: *Cunctis liquoris materia quotidie per ipſarum rerum miniſtrationes in diuerſa mutatur, dum in vniuſcuiuſque natura paſtum, & refectionem indeſinenter, & naturaliter contrahitur. Cùm enim per vitis arborem infunditur in vini ſaporem, & colorem mutatur, & cum oliuæ ligni ad excelſas ſummitates aſcendit, eadem aqua olei pinguedinem facit; & cùm ab apibus in fauos congeritur, mellis dulcedinem operatur, & cum per palmarum robora digeritur, dactylos gignit & ac ſi cera ſuauitatem expreſſa peruenit.* Quid elegantius? Planè ea natura aquæ eſt, vt facilè conuertatur in fructus earum à quibus bibitur plantis. In ore apis mel fit, in palmæ radice fit palma, vinum in vite, & in oliua ad olei pinguedinem trahitur. Bene ergo vel hinc euchariſticus cibus ab Iſaia vocatur aqua, dum ait: *Aqua eius fideles*; vt qui facilè iuxta ſuſcipientium affectus conuertatur, & in eorum, quæ à fidelibus appetuntur, ſimilitudinem tranſeat.

Cant. 8. — *Cle. Ale.* — *Iſaias 33* — *Cyr. Ale.* — *Auguſt.*

§. LIV.

Cœleſtis cibus longè manna præſtantior, vt qui ad meliorem frugem trahat ſuſcipientes.

HInc ad ſummum extollebatur mannę beneficium, quod ſeruiebat voluntati ſuſcipientium. Sic ait de eo Sap. 16. *Deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, conuertebatur.* *Sap. 16.* Longè præſtantius eſt, quod fit in cœleſti menſæ tam à Dei verbo, quàm ab euchariſtico epulo, nimirùm, quod ad ſe diuinæ epulæ trahunt ſuſcipientes, & in præſtantiorem naturam illos faciant conuerti. Hoc non inuentum eſt in manna, nec in toto voluptatis paradiſo fuit inuentum; ſolùm inuenitur in diuina ſiue doctrina, ſiue Euchariſtiæ menſa. Accipite D. Chryſoſtomum hom. 13. de

de Regreſſu, vel hinc præferentem Chriſti Eccleſiam paradiſo voluptatis, cum totis ſuis vitæ epulis: *Paradiſum recepi illo paradiſo meliorem: & ibi quidem ſerpens erat inſidians, hic autē Chriſtus myſteria celebrans; in illo paradiſo vnumquodque genus ſeminis in ſuo perſeuerat ſtatu, in iſto verò paradiſo, ſi inuenero labruſcam, vitem vberem efficiam; ſi inuenero oleaſtrum, veram oliuam efficiam, talis enim eſt terræ iſtius natura.* Quid pulchrius? Inter myſteria, quæ à Chriſto Domino celebrantur, illud auguſtiſſimum eſt, quod etiam corruptæ naturæ ad excellentius trahantur, & viuendi, & fructificandi genus. Non arctatur diuina eſca limitibus imperfectorum ſuſcipientium, ſed eos ad præſtantiora erigit.

Iſaia 65. Huc ſpectans Iſaias cap. 65. *Lupus, & agnus paſcentur ſimul, & leo, & bos comedent paleas.* Sanè bouis eſt paleas paſcere, & agnus etiam herbas paſcit; leo autem, & lupus, non herbas, nec paleas, ſed carnes ſolent paſcere, Dum autem ad Chriſti paſcuam venitur, & rapaciſſimæ feræ ſuæ obliuiſcuntur naturæ; & ad præſtantiſſimorum animalium naturam tranſeunt. Ibi ait *Cyr. Ale.* D. Cyril. Alexand. lib. 5. tom. 6. *Neque enim dixit: comedent carnes, ſed lupi, & leones manſuetis vtentur cibis, non indomitis, qui palearum nomine ſignificantur. Neque ſequentur immundos mundi, neque illorum inſtitutum, ac vitam æmulabuntur, ſed profani potius mitium, & purorum probitatem imitabuntur.* Ecce tibi in Chriſti paſcuis vt ferales naturæ ad meliorem frugem, & probitatem tranſeant. Poſt Chriſti Domini reſurrectionem primo ſermone Petri audito non pauci Iudæi rabidiſſimi Ieſu perſecutores conuertuntur. *Actor. 2.* Ait enim Actor. 2. *Appoſitæ ſunt illa die animæ circiter tria millia. Erant autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorū, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Fiebat autem omni animæ timor,* &c. Ecce tibi, qui paulò antè fremebant, & clamabant; crucifige, crucifige: nunc timentes, & trementes ſub ſcapulis ſe recipiunt crucifixi. Vnde tanta mutatio facta eſt? Ait textus: *Erant in communicatione fractionis panis:* vbi viuificum cibum cœperunt guſtare, & ſuæ feritati renunciant, & in ſummitatem tranſeunt virtutis Chriſtianæ. *Aug.* Ad hæc Diuus Auguſt. ſerm. 4. de Sancto Stephano, ait: *Attendite fratres: Magna pietas crucifixi: Pendebat, & tamen petebat. Et non deſcendebat, quia de ſanguine ſuo medicamentum phreneticis faciebat. Denique poſt reſurrectionem ſanauit, quos pendens inſaniſſimos tolerauit, & ſanguinem, quem fuderunt ſæuientes, biberunt credentes, & facti ſunt ſequentes, qui erant perſequentes.* Sic vnius Domini ſanguinis poculo à perſequentium feritate tranſeunt ad aſſeclarum perfectionem. Vt tetigit labia eorum diuinum poculum, non permiſit eos amplius eferari, ſed ad ſortem ſanctorum *Oſeas 11.* tranſire fecit. Ad hæc Oſeas cap. 11. *Ero eis, quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum, & declinaui ad eum, vt veſceretur.* D. Hieronym. legit: *Et dedi eis eſum corporis mei.* Compone modò cibum corporis Chriſti cum maxillarum iugo: Maxillarum iugum frænum eſt, quod ferreis lupatis conſtringens equorum ora, eos ad imperium trahit regentis. Hoc itaque facit Chriſti cibus in ore fidelium, ſic eos conſtringit ad ſua, vt non liceat *Cyr. Ale.* citra Dei imperium mouere pedem Ait D. Cyril. Alex. lib. 3. in Ioann. cap. 34. *Ipſe igitur eſt manna verum, ipſe eſt panis de cœlo, qui omni rationali creaturæ à Deo Patre præbetur. Ita gratia, & miſericordia Dei, vel à cupiditate caducarum rerum, variis, multiſque modis humanam ſolet reuocare naturam. Nam cùm vt magni ponderis lapis ad hæc inſtabilia carnis premat appetitus, & tyrannicè ad imperium ſuum redigat, quaſi fræno ad deſiderium rerum meliorum Chriſtus nos circunducit, & ſanitate mentis donatos in habitu virtutis confirmat.* Non aliter fræno iniecto ad ſuum nutum trahit eques belluam feriſſimam; vt Dominus præcipitem in voluptates naturam hominis eſu corporis diuini trahit ad cœleſtium appetitum. Planè Euchariſticus cibus frænum eſt, quod belluinos mores conſtringit, & facit ſtare diuino nutui. Væ qui magis gaudent cœleſtem cibum ad ſuum nutum trahere. *Ioann. 6.* Ioann. 6. *Non ſicut patres veſtri manducauerunt manna, & mortui ſunt; qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Hoc caueas, ne manduces hunc panem vitalem, vt antiqui manducauerunt manna, & mortui ſunt. Et qualiter manducabant illi manna ex quo in mortem irent? *Sap. 16.* Planè ait Sapiens cap. 16. *Manna deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, conuertebatur.* Seruiebat eorum affectibus manna, & ideò moriebantur, ille enim ad vitam tranſit, qui non trahit ad ſuum nutum cœleſtem panem, ſed potius illius nutui ſe ipſe curat attemperare. Ait Diu. *Dion. Areop.* Dion. Areop. ca. de communione: *Oportet enim, ſi communionem, participationémque eius cupimus, in vitam eius, quam in carnem vixit, intueri, & imitatione, atque ſimilitudine ſanctitatis ad habitum diuina, & incorrupta virtutis recurrere.* Ecce tibi, vt qui velit vitæ incorruptionem obtinere ex iſto diuino pabulo, debet non illum ad ſuum nutum trahere, ſed eius virtutes intueri, illiſque penitus ſeſe attemperare.

Exod. 16. Dixit autem Moyſes: Iſte eſt ſermo, quē præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras retro generationes, vt nouerint panem, quo alui vos in ſolitudine, quando educti eſtis de terra Ægypti. Dixítque Moyſes ad Aaron; Sume vas vnum, & mitte ibi Man, quantum poteſt capere gomor, & repone coram Domino ad ſeruandum in generationes veſtras, ſicut præceperat Dominus. Poſuítque illud Aaron in tabernaculo, &c.

§. LV.

Cœleſtis cibus feſtinatam gratitudinem petit.

CVm primùm iuxta præcepta Domini data per Moyſem manna colligi cœpit, ſtatim iuſſio data eſt de implendo gomor, & reponendo in conſpectu Domini ad memoriam beneficij, & gratitudinem extorquendam. Sic ait Dominus: *Imple gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras retro generationes,* &c. Et ſi multi dubitent in quo loco repoſitum fuit tunc iſtud manna, cum nec arca, nec tabernaculum conſtructum fuerit, in quo poſtea repoſitum fuit. Tamen non dubitandum eſt, quod tunc ſtatim, vt primò colligi cœpit, fuerit collectum, & repoſitum coram Domino ſiue in paruo aliquo tabernaculo, quo etiam vtebatur Moyſes ad excipienda Dei oracula, vt ait Comeſtor, & patet ex cap. 33. Exodi, ſiue in alio quouis loco deputato ad idē miniſterium. Illud verum ex hoc maximè notandum venit, quod nimirùm tam citò ad beneficij teſtationem manna fuerit reponendum. Reſtabant equidem quadraginta anni, quorum ſingulis diebus manna dandum erat. Cur ergo neceſſum fuit tam citò colligere ad reponendum? Cur non magis id factum fuit vltimis diebus pluuiæ cœleſtis? Quippè cum per tot annos manna ipſum quotidie ob oculos, & pręmanibus erat, non erat neceſſarium, quòd aliquod in beneficij memoriam reponeretur; cùm vniuerſorum menſæ ipſo manna eſſent plenæ. Cur ergo tam citò iubetur reponi? Reponebatur in memoriam beneficij, ad gratitudinem ab Iſraëlitis extorquendam; res autem gratitudinis minimè differenda, ſed quam citiſſimè referenda. Sic cauet lex Leuitici cap. 7. *Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes abſque fermento conſperſos oleo,* &c. *Panes quoque fermentatos cum hoſtia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis: ex quibus vnus pro primitiis offertur Domino, & erit Sacerdotis, qui fundet hoſtiæ ſanguinem; cuius carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quicquam vſque mane.* Ecce vt ex hoſtia gratiarū *Leuit. 7.*

actionis non permittatur quid in mane reſeruari. Et cur nil reſeruaretur in mane, niſi quod res gratitudinis non debet dilatari, ſed cùm primùm executioni *Philo.* mandari. Ait Philo lib. de ſacrificiis apud Turrianum tract. 2. de Euchar. cap. 14. *Hanc laudis victimam ipſa prima die lex iubet abſumi; vt qui experti ſunt propenſum, paratúmque fauorem cœleſtis numinis, incunctanter de hoc ſacrificio impertiantur aliis.* Sanè, qui fauorem diuinitatis experitur, non debet cunctari in exhibitione gratiarum, ſed ſtatim in ipſa prima die perfici debet, quidquid expectat ad gratitudinem oſtentandam. Id, quod ſpecialiter ſibi poſtulat fauor cœleſtis panis, qui vt primùm ſuſcipientis ora tangit, incunctanter ea mouet, vt peragant, quidquid eſt actionis gratiarum. Hinc *Pſal. 44.* Pſalm. 44. *Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea Regi.* Notat, quod Dauidis corda ſolum ver- *Pſal. 118* bum nouerant tunc eructare. Quid plura? Pſalm. 118. *Eructabunt labia mea hymnum.* Non iam ſimplicia verba eructat Dauid, ſed hymnos, ſed cantica. Et vnde qui ſimpliciter loquebatur, ſic impulſus fuit in hymnos *D. Amb.* decantandos? Ait D. Ambr. ſerm. 22. in Pſalm. 118. *Eructat hymnum, qui eructauerat verbum. Denique & Dauid antè eructauit verbum bonum, hic eructat hymnum. Bonum enim panem guſtauit, qui de cœlo deſcendit. Bonum panem, quem ſi quis manducauerit, non morietur in æternum.* Equidem vt guſtauit cœleſtem panem, non cunctatus eſt, ſed incunctanter in hymnos, & cantica prorupit, quibus tantum autorem celebraret. Non permittit cibus diuinus rem laudis, & gratitudinis dilatari. Sic *1. Cor. 11* Paul. 1. ad Corinth. 11. ait: *Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite,* &c. Nondum perfecta erant myſteria, ſed cùm primùm accipit panem in manus, ſtatim nihil cunctatus prorumpit in actionem gratiarum. Ex quo monet Diu. *Chryſoſt.* Chryſoſt. ibi hom 27. *Si igitur, & tu cum gratiarum actione acceſſeris, nihil iis indignum facias. Accedat gratias agens pro iis, quibus frueris.* Moris erat in acceptione beneficiorum, quod prius accepturus accedat, & poſt acceptum gratias ageret. Sed non faciendæ ſunt hæ moræ cum Deo, ſimul accede gratias agens, ne prius tendas manum ad accipiendum, quàm os aperias in a- *Ioan. 11.* ctionem gratiarum. Non aliter Ieſus Ioan. 11. ſuſcitaturus Lazarum cum primum iubet aperiri ſepulcrum, ſtatim ait: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audiſti me.* Nihil adhuc extrinſecùs poſtularat, nihil dixerat ad defunctum, ſed tantum iuſſerat tolli ſepulcri lapidem, & iam de exaudito agit gratias. Et meritò, in re enim gratitudinis oſtendendæ nullas moras vult pati. Theo- *Theoph.* phyl. ibi: *Quis autem orauit ſic vnquam? Prius enim quam dixiſſet aliquid, inquit: Audiſti me. Hæc faciens omnibus modis oſtendebat ſuam erga patrem gratitudinem.* Et nullo magis gratitudo oſtenditur, quàm vbi non differtur.

CAPVT XIII.

Aqua de petra Horeb.

Textus Hiſtoria.

RAphidim Arua violentis arentia feruoribus ſitiens occupabat exercitus, & diu negatis fontibus, vt ſiti languebat, ſic malitia obfirmabatur in Moyſem, & Deum. Neſciunt carnalia corda nihil parturire non felleum; quando vel ſaxa, vel rupes effundent mella, quæ vel murmurantium linguas faciant exundare dulcedine. Videres rem miram. Per medios querulorum cuneos ducitur Moyſes vſque ad prominentem rupem Horeb, quam coram proceribus non paucis virga percutiens, ſubitò fluctuanti cautе largiſſimi redundarunt latices, ſiccæque ieiuni marmoris venæ potum cúctis vomuere multiplicem. Currebant aquarum flumina, quæ gradientes in deſerto populos comitarentur, & cryſtallinis vndis originis ſui petram, & Chriſtum referrent, à quo nunquam non exundant gratiarum flumina.

Pars Moralis in textus literam.

IAm venit nobis petra ſugenda, quæ deſerta cordis diū riget, non parui inde orientur fructus virtutū.

Exod. 17. Igitur profecta omnis multitudo filiorum Iſrael de deſerto Sin per manſiones ſuas iuxta ſermonem Domini, caſtra metati ſunt in Raphidim, vbi non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurgatus contra Moyſem ait: Da nobis aquam ad bibendum. Quibus reſpondit Moyſes: Quid iurgatis contra me, & tentatis Dominum?

§. I.

In vita huius deſerto etiam exactiſſimis Dei cultoribus non deeſt ærumna.

MInimè declinantes à Dei viis veniūt Iſraëlitæ in Raphidim, vbi extrema illos aquarum penuria excipit. Ait enim: *Profecta omnis multitudo filiorum Iſraël de deſerto Sin per manſiones ſuas iuxta ſermonē Domini, caſtra metati ſunt in Raphidim, vbi non erat aqua,* &c. Expende illud: *Iuxta ſermonem Domini* quippè nec pedem mouerant, niſi iuxta Dei præcepta, eius obſecuti directionibus: & tamen ſic deueniunt ad locum, in quo nullus erat potus, quo viuere poſſint. Crede mihi, dum in hoc vitæ deſerto ſumus, non eſt, qui ſe ab omni ærumna eximat, nec ille qui exactiſſimè Dei ſeſe ſubdit directionibus. Fœlicitatem ſeruorum Dei extollens Paul. 1. ad Corinth. 3. ait: *Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.* *1. Cor. 3.* Fallar, ſi quid præſtantius dici poſſit de homine in hoc ſæculo conſtituto, quàm quod ſit agricultura Dei, & ædificatio Dei, quibus oſtenditur, quàm ſit purus ab omni vitiorum radice, & quàm ſit plenus virtutum. Sic enim putat D. Bruno ibi: *Vos eſtis agricultura* *D. Bruno* *Dei, a quibus iam erradicata ſunt ſpina peccatorum. Eſtis, inquam, agricultura per ablationem malorum: eſtis ædificatio per poſitionem virtutū.* Quid fœlicius hac agricultura, vbi & Deus non permittit vitia, & virtutes ponit? Poteſt in illa eſſe aliquid timoris? Equidem vel in ipſo nomine, & re agriculturæ dicitur quàm adhuc maneant expoſiti temporalium euētuum rigoribus. Accipite Platonem in Axioco, qui perſtringens omnes vitæ humanæ miſerias in omni ſtatu, in omni munere, tandem perueniens ad agriculturam, ait: *Verum dulcis eſt agricultura, eſt ſanè. Nonne tota tamen eſt (quod aiunt) vlcus, ſemper paratam doloris habens cauſam, nunc quidem ſiccitatem, nunc pluuias, nunc vredinem, nunc rubiginem, nunc vel æſtum intempeſtiuū, vel frigus conquerens?* Equidem tota dulcedo agriculturæ non eo peruenit vt careat omni contrario euentu, ſiue in pluuiarum ſupereffluentia, ſiue in ſiccitatis extremo, vel in alio incommodo temporali. Similiter, & quando quis eo peruenit dulcedinis, vt excuſſis vitiorum radicibus, virtutibus acceptis, ſic appareat, vt Dei ipſius omnipotentis digna agricultura videretur, adhuc credat ſe temporalibus incommodis obnoxium eſſe. Quò ſpectans Iob cap. 10. ait: *Etſi impius fuero, væ mihi eſt: etſi iuſtus, non leuabo caput ſaturatus afflictione, & miſeria.* *Iob 10.* Meritò non inuenit vir ſanctus viam, qua ſe in hac vita liberet à laboribus. Duæ enim ſunt viæ tantum, per quas graditur omnis homo. Altera eſt impietatis via, altera eſt iuſtitiæ: ſi te impietati dedas, quid laborioſius, & ærumnioſius? Sanè poſt multas tribulationes, væ vltimum te manet damnationis æternæ. Dimiſſa ergo impietate iuſtitiæ te dedis, non ideò damna omnia temporalia effugies, etſi

enim

enim iuſtus fuero,ait Iob,non leuabo caput, ſaturatus afflictione, & miſeria. Semper Dei agricultura in ſu- *Matt.27.* ſpirio eſt,ob temporales moleſtias. Matth. 27. ventum ad locum dominicæ crucifixionis eſt,ibique Dominus Ieſus crucifigitur. Quid tunc? *Tunc crucifixerunt cum eo duos latrones, vnum à dextris, & vnum à ſiniſtris.* Cruces erant, & labores à dextris, & ſiniſtris Dei, vt ait D. *D. Hilar.* Hil. canon. 33. *Omnem humani generis vniuerſitatem vocari ad ſacramentum paſſionis Domini oſtendentes.* Et quod ad paſſionem, & laborem vocentur ij, qui à ſiniſtris ſunt, non miratur, at qui nihil habent ſiniſtrum, ſed omnia dextra habent, cur crucem etiam, cur paſſionem, & ærumnam inueniant? Ea eſt mundi huius miſeria, & natura, vt nullus vacet ab ærumnis. Accipi- *Orig.* re Orig. hom. 35. in Matth. dicentem: *Eſt videre diſcipulos Chriſti teſtimonium dantes cultura Dei, cum iniquis reputari, & cum eis crucifigi, & paſſiones reliquas ſuſtinere, ſicut & illi. Mundus enim ſummos ſemper perſequitur viros, & punit; malitiæ quidem ſummos propter vtilitatem multorum, ſummos autem virtutis, quia non eſt mundus dignus eis.* Ecce tibi vt & mundus ærumnis ſuis æquè tractet ſemper & iuſtos, & impios. Sed & illa expendenda, nimirùm: *Teſtimonium dantes culturæ Dei, cum iniquis reputari*: prorſus in eo oſtendunt, vt ſunt cultura, & agricultura Dei, quod eiſdem, quibus iniqui, temporalibus ærumnis teneantur. Hinc patet ſtultitia Iudæorum, qui videntes Ieſum crucifixum Matt. 27. dicebant: *Confidit in Deo, liberet eum, ſi vult; dixit enim:* *Chryſoſt.* *Quia filius Dei ſum.* Vel dicebant iuxta Chryſoſtomi lectionem: *Si Filius Dei eſt, & ſi vult Deus eum, ſaluet nunc eum.* Pro ſigno diuinæ filiationis ponebant, quod à cruce liberaretur. Et quidem ſtultiſſimum eſt non credere Filium Dei, qui à cruce non liberatur, quando commune eſt & iuſtis hominibus, & filiis Dei, ſub *Chryſoſt.* eiſdem ærumnis premi. Hinc D. Chryſoſt. hom. 88. in Matth. fatur: *O inſani, ſceleſtique homines, an propheta nō erant prophetæ, & iuſti, quos occidiſtis, non erant iuſti, quoniam eos Deus à periculis non eripuit? Imò verò erant.* Planè inſania eſt non putare iuſtum, qui à malis non liberatur, quando & iuſti expoſiti ſunt omnibus iniurijs temporalibus.

§. II.

Vix ærumna temporalis ſentitur, vbi apparet iudicium Dei.

MIrabar, quod ductor populi Angelus è columna Iſraëlitas manere fecerit in Raphidim, vbi nulla erat aqua ad bibendum. Ait enim: *Caſtrametati ſunt in Raphidim, vbi non erat aqua.* Et cur in Raphidim maluit ſiſtere eos, vt intolerabili ſiti crucientur? Eſt Raphidim D. Ambroſio laus iudicij, D. autem Hieron. ſanitas iudicij; nullo ergo ſatius quàm in Raphidim feruntur, vt ſiti excrucientur, quādo ad iudicij ſonum, quæuis ærumna molleſcit. Multæ clades nunciabantur Iobo, valentes conſtantiſſimum virum frangere; & *Iob 1.* inter alias dicitur ei cap. 1. *Ignis Dei cecidit de cœlo, & tactas oues, pueróſque conſumpſit.* Et ad tantum ſubſtantiæ ſuæ incendium Iob tacet, nullúmque doloris ſenſum mōſtrauit. Audis boues, camelos, & aſinos raptos, imò & oues cœleſti igne abſumptas audis, & non doles? Cur tot ignes non tibi eripuerunt aliquas lacrymas? *Chryſoſt.* Cur non turbaris in incendio tanto? Ait Diu. Chryſoſt. hom. de Iob, & Abr. *Vndè ignis miſſus? E cœlis. Inde ſcilicet venit, vnde & iudicium.* Et quando temporalia incendia à iudicij loco veniebant, non miror, quod Iob memor iudicij, ad illorum aſpectum non moueretur. Crede mihi nullum temporale damnum æſtimatur, vbi oculi tremendum Dei iudicium ſpectant. De illo *Eccl. 12.* iudicij tempore locutus Eccleſiaſtes cap. 12. ait: *Conſurgent ad vocem volucris.* Volucris vocem appellat illam, quam Archangelus in tuba faciet conuocans omnes ad tribunal Chriſti, vt ait Paulus: *Canet enim tuba.* Sed illa vox erit horrenda, maximéque omnibus timenda, de qua dicit 4. Æſdras 6. *Et tuba canet cum ſono, quam cum omnes audierint, ſubitò expaueſcent.* Quid paſſer cū tuba? Quid volucris cum tremendo ſono, qui pauorem incutiet omnibus? Equidem tota illa Archangeli vox, & totus ille terror profectus ab hac voce, ſi comparetur cum iudicij articulo, in quo tonabit iudex viuorum, & mortuorum, ſic attenuatur, vt videatur paruæ cuiuſdam eſſe volucris. Ait D. Hieron. ibi: *Nec mirandum, ſi Angeli tubam paſſeri comparemus, cùm omnis vox ad Chriſtum comparata ſit tenuis.* *Hieron.* Adeò equidem diuini iudicis vox tremenda eſt, adeò horrendus ſonus ſententiæ ferendæ in illo iudicio extremo, vt ad illam comparatæ voces terribilium omnium, voces hoſtilium tubarum videantur non exceſſiſſe paſſerculi alicuius vocem. Nihil enim durum eſt, quod non diſpateat in comparatione diuini iudicij timoris. Hinc Luc. 21. de illo tempore dicitur: *Erunt ſigna in Sole, & Luna, & ſtellis, & in terris preſſura gentium, præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ ſuperuenient vniuerſo Orbi.* *Luc. 21.* Expende vt ſtellarum caſus, & terræ preſſura, & ſonitus maris nihil dicantur facere in hominibus, ſed ſolus timor venturi iudicij in hominibus cauſat areſactionē, ait enim: *Areſcentibus hominibus præ timore, quæ ſuperuenient.* Cur non magis areſcunt præ dolore præſentium? Cur non magis areſcunt in caſu ſtellarum, in preſſura gentium, in inſueto ſonitu maris? Nónne hæc ſufficiebant ad maximam afflictionem inuehendam? Cur prætermiſſis iſtis areſcunt præ timore imminentium? Ait ibi Beda: *Credo ipſum iudicis aduentum hac ſententia deſignari*, vbi autem iudicis proponebatur aduētus, non miror, quod præ timore illius cætera non ſentiant. *Beda.* Imò nec preſſura terrarum, nec ſtellarum caſus, nec maris ſonitus horrendus cenſetur eſſe. Apocalypſis cap. 20. ait: *Et vidi thronum magnum, candidum, & ſedentem ſuper eum, à cuius conſpectu fugit terra, & cœlum, & locus non eſt inuentus ei.* *Apoc.* Imò & cap. 21. ait: *Prima terra abiit, & mare iam non eſt.* Haud dubium, quod loquatur de comminantibus iudicium Dei, cuius thronus vbi apparebat, nec cœlum, nec terra, nec mare dicuntur ibi eſſe, nec inueniri veſtigia, aut loca eorum. Sed Lucas dicebat tūc eſſe ſigna in ſtellis, & in terris preſſuras, & horrendiſſimos maris, fluctuúmque ſonitos. Quomodo ergo ſi mare horrendum quid ſonat, ſi terra preſſuras oſtendit, ſi cœlum triſtitia ſigna exhibet, verum eſt, quod nec cœlum, nec terra, nec mare, ſed nec eorum locus erat? Erant equidem è terra preſſuræ, è mari horrendi gemitus, è cœlis triſtiſſimæ tenebræ; ſed hæc ſi cum exhibitione diſtrictiſſimi tribunalis comparentur, nihil erunt, minimè inter calamitates poterunt percenſeri. Quò forſan ſpectabat Aymon in 1. Dom. Aduent. fatus: *Circa finem ſæculi mare, flumina, riuuli, voces, & mugitus emittent, interitum ſuum quibuſdam luctuoſis vocibus deplorantes, & per hoc non paruum timorem hominibus audientibus incutient. Hinc per Ioannem in Apocalypſi dicitur: Et mare non erit.* *Aymon.* Expende illationem, inde enim putat dictum, quod mare non erit, quia horribili ſonitu in fine ſæculi timorem incutiet hominibus. Et quomodo non erit, ſi tunc edet ſonitus horribiles timorem incutientes? Timor incuſſus erit de imminenti iudicio, reſpectu cuius totius malitia maris erit nulla.

§. III.

Homini gratitudinem habenti nulla ſterilitas, aut penuria officit.

NOta erat loci ſiccitas, & aquarum defectus omnibus erat æqualis tam Moyſi, & Aaroni, quàm populatibus; non tamen Moyſes, nec Aaron ſentiebant

ſicciatis

Digitized by Google

ſiccitatis damna, pro quibus nec verba faciunt, nec Deum precantur. Sed populares primi loci ſiccitatem noo ſuſtinentes maximè in Moyſem alteranrur. Quippè ait: *Iurgatus populus contra Moyſem, ait: Da nobis aquam*, &c. Er cur ſtetilitas terræ, & aridiias non prius mouir Moyſem ad Deum ſolicitandũ pro aqua, quàm populares ad iurgandum? Cur Moyſes non prius ſenſit inconueniens ſicciiatis, vr otatet pro remedio, quàm populus, vt iniurioſè clamarer? Rationem indigitat *Lyppom.* Lyppom. in præſenti, aiens: *Quanto plura beneficia capiunt inertes, tanto magis murmurant ingrati. Exemplar perpetuum ingratitudinis prabent Iudaorum patres.* Non mireris, quod prius ſentiant ariditatis ſpicula ad murmurandum, & iurgandum populares Iudæi, erãt enim ingrati, nunquam non ingiatitudinis ſuæ ſigna dabant. Soli autem ſterilitas non officit, ſicut nec proficit abũdantia, ſed gratitudo, vel ingratitudo habitaotium. In fœcundiſſimo ſolo penuria conſumitur ingratus, & in arenti, & ſicco, honorum fluentibus innatar homo gratus. *Gen. 13.* Nota eſt hiſtoria ex Gen. 13. vbi Lotho data eſt facultas terram ſibi eligendi. Erat autem circa Iordanem regio amæniſſima, Iordanis aquis irrigata, quæ tanquam Dei paradiſus habebatur. Erar etiam altera Chanaam regio ieiuna aquis, niſi enim multo labore foſſis puteis, vix aqua inueniebatur. Tunc textus: *Elegit ſibi Loth regionem circa Iordanem, & receſſit ab Oriẽte Abraham, habitauit in terra Chanaam.* Et quid profuit irrigua terra Lotho, & quid obfuit ſicca terra, & arens Abrahamo? Ille, quia cum ingratis Deo hominibus habitabat, nullas non miſerias paſſus eſt; hic quia gratitudinis in Deum exemplar erat, in arenti ſolo fluenta experiebatur gratiarum. Ex quo ſapienter Diu. *Chryſoſt.* Cbryſoſt. hom. 33. in Gen. fatur: *Qua vtilitas, dic oro, ſi terra ſit fructuoſa, & ferax, homines autem adeò mali? Quid damni è ſolitudine, & infrugifera terra, ſi homines ſint humaniores? Caput enim, & ſumma bonorum eſt inhabitantium gratitudo.* Sit hominibus gratitudo ergs Deum, & licet ponaotur in terra inuia, & inaquoſa, & protſus ſterili, nullam ibi ſentient penuriam, ſed omnibus abundabunt. Vna hæc gratitudinis virtus ſufficiẽs eſt, vt nullæ penuriæ ſentiantur, vt in ſumma bonorum ſpoliatione homo diues appareat. Hine Dominus tam liberaliter permittit amicum ſuum Iobũ omnibus bonis ſpoliari. Ait enim cap. 1. *Dixit Dominus ad Satan: Ecce vniuerſa, qua habet in manu, tua ſunt.* Nil excipit, nil reſeruat amico, ſed omnia illius tradit boſti. Et cur Domine ſic nudas amicum? Cur patetis iuſtum virum manere ſpoliãtum, & depauperatum omnibus bonis ſuis? Erat Iobo in animo ſumma gratitudo erga Deum, adeò vt etiam in hac ſpoliatione illi gratias refundat, qui autem gratitudine abundat, etiam in ſumma penuria diues eſt, & nullius indigens: Ex quo *Chryſoſt.* Diuus Chryſoſtomus air hom. de Iobo, & Abrahamo: *Ecce omnia quacunque habet, do in manum tuam: tollantur ab eo, qua exiſtimantur gratiarum actionis cauſa, diues gratiarum actione appareat.* Omnia ab eo tolluntur, vt oihilominùs diues appatear, diues gratitudine, diues gratiarum actione. Cuius enim in ore eſt frequens gratiarum actio, & diues erit, & in ſumma etiam rerum penuria abundabit. Vt dicat idẽ *Chryſoſt.* Chryſoſt. hom. 1. ad Popul. Anthioch. *Magnus theſaurus gratiarum actio, magna diuitia, inconſumptum bonum, armatura fortis.* Nulla penutia poteſt vel attigi homo gratus.

Exod. 17. Sitiuit ergo ibi populus pro aquæ penuria, & murmurauit contra Moyſem, dicens: Cur feciſti nos exire de Ægypto, vt occideres nos, & liberos noſtros, & iumenta noſtra ſiti? Clamauit autem Moyſes ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? Adhuc paululum & lapidabit me.

§. IV.

Brutis ventris affectibus ſeruientes nulla non excitant aduerſus Deum, & proximos diſſidia.

EXpende notiſſimam illam connexionem, nimirùm: *Sitiuit ergo ibi populus, & murmurauit contra Moyſem.* Sitis adduxit homines, vt in Moyſem inſurgerent, nulla oon diſſidia excitant, qui veotris cupedüs nimis ſunt addicti. Ait Paul: ad Rom. 16. *Rogo autem vos fratres, vt obſeruetis eos, qui diſſenſiones, & offendicula, prater doctrinam, quam vos didiciſtis, faciunt: & declinate ab illis. Huiuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſeruiũt, ſed ſuo ventri.* *Ad Rom.* Coniunctum ſemper eſt, vt qui ventri ſeruiunt, deſidia faciant, & aduersùs veritatem rebelliones. Vt meritò dicat hom. 32. in præſenti Chryſoſt. *Chryſoſt.* *Vndè diſſidia? Ab eo, quod ventri, aliiſque affectibus ſeruitur.* Quaſi ventrem agnoſcat vnicam eſſe cauſam diſſidiorum, quæ excitantur aduerſùm veritatem, & Deũ. Hinc Gen. 3. vbi prima aduersùs Deum agitatur defectio: *Gen. 3.* *Dixit ſerpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dij.* Multa fuerant animalia condita à Deo, & ſolus ſerpens inuẽtus eſt cuius lingua hoſtis vteretur aduersùs Deum; ſanè quia ſolus ſerpens ſuper ventrem graditur, reptátque ad ea, quæ ſunt ventris, linguam dedit Satanæ, qua exurgeret aduersùs veritatem, & Deum. Ad hæc ait *Baſil. Sel.* D. Baſil. Sel. orat. 2. *Serpens hominis erat ſubiectus arbitrio; ſic enim factum eſt, vt linguam Diabolo commodarit ad inuehendam confuſionem.* Vbi ioter hominis ſubditos fuit ſerpens, qui ſolus ſupra ventrem graditur, qui veſcitur terra, qui bruteſcentium, terrenorúmque hominum præferebat exemplar, & fuit, qui linguam Diabolo commendarit, ad rebellionem adnersùs Deum moliendam. Crede mihi, non ſic aduersùs Deum præſto eſt leonina feritas, vt bruteſcens cura ventris; hæc vbi adeſt, & deſidia, & contentiones aduersùs Deum expectes. Proh miſeri homines, qui ventri ſeruitis, qui bruteſcentibus cupiditatibus indulgetis, qui toti inhiatis terrenis! fallar, niſi cito inſurgatis adnersùs Deum. Ex Exod. 32. ait Paul. 1. ad Corinth. 10. *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.* *Exod. 32.* Siue vt Caietan. legit in Exod. *Surrexerunt ad illudendum.* Clemens autem Alex. legit: *Saturati ſurrexerunt ludere*, & notat quod pro verbo, *ſaturati*, eſt verbum Græcum, qnod idem ſooat, ac *fœno repleti*. Nec miremur, quod aduersùs Deum exſurgant, qui ſic beſtialiter vẽtri indulgebant, vt nihil ſupra beſtias in cibo meditarentur. Ait ille lib. 1. Pædag. cap. 11. *Saturati ergo ſurrexerunt ludere. Saturati autem Gracè eſt, quaſi dicas*, fœno repleti, *nempe qui à ratione alienam alimenti plenitudinem, hoc eſt, fœni repletionem, non autem cibum dixerit. Quoniam autem abſque ratione ſaturati, abſque ratione ludebant.* Nihil rationale, nihil menti humanæ conſonum in appetendis cibis, ſumendiſque cogitabant, ſed quod beſtiarum eſt, id ſolum ſumebant, de irrationali, & bruto appetitu, quid aliud facerent, quàm aduersùs Deum, & rationem bella.

§. V.

Inter homines prorſus carnales non poteſt eſſe vnitas, & concordia.

ADuersùs Moyſem benefactorem ſuum exſurgit populus, qui ſitiebat aquam. Sic enim habes: *Sitiuit ergo ibi populus pro aqua penuria, & murmurauit contra Moyſem*, &c. Auguſt. apud Lyppom. legit: *Sitiuit ibi populus aquam*, & addit: *Populus ſitiit aquam, qui Deum ſitire debuit, qui debuit ſitire iuſtitiam.* *Lyppom.* Hominis ſanè eſſet rationalis, & ſpiritum habentis, quod ſitiret aliquid ſpiritui conſentaneum, nempe Deum, & iuſtitiam. Sed homo carnalis nihil nouit ſitire niſi aquam; quæ ad car-

nis

Digitized by Google

nis ſuſtentationem facit, ne miremur, quando rixas aduersùs Moyſem meditatur. Carnales enim etiam tot beneficiis obligati, quòt erant hi in Moyſem, neſciunt ſeruare vnanimitatem. De carnalibus tollar affectibus neceſſum eſt, qui velit ad vnitatem cum ſuis aptari. poſt perfectum Adamum, vt fœminam illi in vxorem Gen. 2. vnanimem efficeret Dominus Gen. 2. de Adamo dormiente coſtam extraxit: *Et ædificauit Dominus coſtam, quam tulerat de Adam ? in mulierem.* Cur neceſſum fuit Adamo coſtam extrahi, vt mulier ædificaretur? Vt mulierē faceres Domine non ſuppetebat materia alia? Non erat idem limus, ex quo ipſe Adam formatus eſt? Quid neceſſum fuit Adami perfectum corpus minuere, & illam coſtam eripere? Curabat Deus facere Adamo ſpōſam cū qua vnanimiter viueret, & ideò neceſſum fuit Adami minuere carnem, niſi enim de diminutis, & circinatis carnalibus vnanimitas non cōſeruatur. Pulchrè Baſil. Sel. ait D. Baſil. Sel. orat. 2. *Neque verò ex terra, ſed ex latere membrum mutuatur: patitur corpus, vt mentem coaptet, & natura vna diſſipatur arte formantis, vt vna mens conſtruatur.* Qui corpus Adami perfecerat antè, vbi illud ad vnanimitatem ſeruandam aptat, quaſi diſſipat factum, & tollit partem, diſſipans, & minorans carnem in Adamo, vt vna mens inter illum, & vxorem conſtruatur. Quādo enim in ſua valentia eſt caro, affectúſque carnalis, neſcit vnanimitatem etiam cum ſuis ſeruare. Vnde D. Ad Ro. 2. Paul. ad Rom. cap. 2. locutus de perditis hominibus illos dicit eſſe. *Parentibus non obedientes ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia.* Sed vnde oriri poteſt, quod homines nec cum parentibus affectionem ha- D. Amb. beant, nec fœdus ſeruent? Ait D. Amb. ibi: *Quanta autem inſolentia arrepti ſunt, vt nec parentes ſuos, quos authores in natiuitate habent, agnoſcerent; & qui ſe natos gaudebant, illos tamen per quos eſſe cœperant, contemnebant: Hoc eſt eſſe ſine intellectu, ſine charitate, nempe Dei. Nam erat inter illos charitas carnis.* Expende vnde tot illa mala orirentur, quod aduersùs parentes rebellarent, quod nullum fœdus ſeruarent, nullam amicitiam vererentur: *Erat*, nimirùm, *inter illos charitas carnis.* Vbi in illis tota erat carnis valentia, non miror, quod nec noſcerent fœ- 1. Reg. 9. dus cum parentibus. Ait 1. Reg. 9. *Erat vir de Beniamin nomine Cis, &c. fortis robore*, &c. Cis idem eſt, ac durus, nec vacat myſterio, quod qui durus dicitur, fortis etiam robore aſſimilatur, ſed vt intelligamus, quam ſit iuncta fortitudo carnis cum duritie cordis, ne vllam affectio- D. Greg. nem conſeruet. In quod notabat D. Greg. PP. in præſenti lib. 4. cap. 3. aiens: *Cis pater Saul ideo fortis robore dicitur, vt vires corporis magnas habuiſſe ſentiatur. Fortis ergo robore durus eſt: quia, qui magna carnaliter exhibet, cor molle per compaſſionem in fraterna charitate non habet. Valenter agit, qua non imitari homines foris poſſim: ſed intus coniungi fraternis mentibus neſcit per affectum dilectionis.* Ecce tibi vt in valētia carnis vnanimitas eſſe vix poſſit. Cant. 1. Vnde Can. 1. *Si ignoras te ô Pulcherrima mulierum, egre-* D. Amb. *dere, & abi poſt veſtigia gregum*, &c. Et D. Amb. petit, vt egrediatur, & abeat pedibus nudis. Et cur nudis pedi- Iſaac. 4. bus ibit? Ait ipſe lib. de Iſacc. cap. 4. *Exi quaſi exuta vinculis pedem, & nudo exerta veſtigio, vt carnalia integimenta non ſentias, veſtigium mētis tua corporalia vincula non implicent. Tales enim ſunt, qui ad regnum cœlorum annuntiandum eliguntur à Deo, de quibus dicat: Quam ſpecioſi pedes Euangelizantium pacem.* Quaſi nequeat pax nuntiari ab iis, qui carnalia non fugiant.

§. VI.

Contumelia illata viro ingenuo acerbiſſima ſunt ſuper mortē.

NOn poſſum non mirari Moyſis clamorem in præſenti, ait enim textus: *Clamauit autem Moyſes ad Dominum*, &c. Querebatur Moyſes ad mortem Exod. 2. Exod. 2. & fugit, nullúmque edidit fugiens clamorem, nec querelam vllam protulit apud Deum.

Nunc autem querulos clamores miſſit ad Dominum. Et quando mors decreta indubitáque viro non illum incitauit ad clamorem, quæ res adeò atrox illi modò euenit, quæ faciat clamare tantum hominem? Ait Lyppom. Lyppom. *Conuitiis laſſeſſitus iugis impetitus, aſphemus deturpatus, quod in tanta afflictione facit. Ad Dominum ſuū, ſupplex feſtinat. Vnde ſequitur: Clamauit ad Dominum.* Quippè audiuit ſe vocari fraudulētum, & doloſum, qui fraude tantum populum eduxerat ad mortem, quibus conuitiis impetitus clamauit, præ dolore, qui tacens ſuſtinuit quæri ad interfectionem. Et quid non faciant in ingenio viro contumeliarum voces; ſuſtinuerat Ieſus verbera, ſpinas, innumeróſque dolores, è quibus omnibus diu ſolum quaſi æquè acerba pōderantur, nimirùm mors in cruce, & contumeliæ illatæ ab exercitu Herodis. Iſaias. 53. *Sicut ouis ad occiſionem ducetur, &* Iſaias 53. *quaſi agnus coram tondēte ſe obtumeſcet.* Ecce tibi vt hæc duo quaſi paria coniungit, nimirùm & agni tonſionem, & iugulationem. Sed quis æquet tonſionem agni eiuſdem iugulationi? In iugulatione cum ingenti dolore perditur vita, in tonſione lamentabile vulnus fit nullum in corpore, ſed ſolum lanæ externum operimentū tollitur. Quæ ergo tonſio poteſt æquiparari tormento iugulationis? Nō loquitur vates de qualicunq; diuiniſſimi agni tonſione, ſed de illa, quā paſſus eſt apud Herodem cōuitiis, & opprobriis appetitus ab exercitu regio toto, quod quidē ingenuo viro par fuit duriſſimæ internecioni. Ait Tertul. lib. de carnis Reſur. *Tanquam* Tertul. *ouis ad iugulationem adductus eſt, & tanquam agnus ante tondentem, ſcilicet Herodem ſine voce, ſic nō aperuit os ſuū.* Magnū ſanè, quod ſic ſe permitteret carnificibus trucidādum, vt ibi ſeruaret manſuetudinē ouis. Sed accipite aliud æquè mirandum, quod traditus Herodi detractori, & exercitui opprobrantium hominū, ſic inter tot opprobria, & cōtumelias ſe habuit, vt ſe habet agnus coram tonſore. Vel morti par, vel ſanè ſupra mortē eſt viro ingenuo conuitiis, & opprobriis peti. Sāſon ille inuictiſſimus tandem comprehenſus, & obcæcatus adducitur in mediū Philiſthinorū, vbi amplexatus colūnas, quibus Domus tota nitebatur, ait Iud. 16. *Moria-* Iud 16 *tur anima mea cū Philiſthim, cōcuſſiſque fortiter colūnis cecidit domus ſuper omnes*, &c. Sic cum Philiſthinis voluit ipſe perire vir fortis. Et cur elegit ipſe tam atrociter mori? Cur non magis mortis genus exhorruit? Cauſam indigitans ait D. Amb. epiſt. 70. *Producitur de carcere* D. Amb. *Sāſon, ac ſtatuitur in populi cōſpectu. Erāt tria milia ferme hominū virilis, ac muliebris ſexus, & grauibus in eū exultabat cōuitiis, circunagebāt ludibriis: quod durius, & vltra ipſam captiuitatis ſpeciem viro ingenua virtutis conſcio tolerabatur. Nā viuere, & mori naturæ functio; ludibrio eſſe probro ducitur. Cupiens igitur tantam contumeliā morte in reliquum preuertere, popoſcit à puero, vt admoneret eū ad columnas*, &c. Sic imperterriti animi vir ad ſuſtinendam mortem inualidus fuit ad ſufferenda conuitia, quæ vt fugeret, mortem ambiuit. Huc trahenda ſunt dict. 1. tom. in Euang. lib. 4. c. 2. §. 10. & tom. 2. lib. 10. cap. 9. § 7. & tom. 3. lib. 16. cap. 15. §. 7. & alibi.

Exod. 17. Et ait Dominus ad Moyſem: Antecede populum, & ſume tecum de ſenioribus Iſraël, & virgam qua percuſſiſti fluuiū tolle in manu tua, & vade. En ego ſtabo corā te ibi ſuper petrā Horeb, percutiéſque petrā, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus. Fecítque Moyſes ita coram ſenioribus Iſraël. Et vocauit nomen loci illius tentatio, propter iurgium filiorum Iſraël, & quia tentauerunt Dominum dicentes: Eſt ne Dominus in nobis, an non.

§. VII.

Oratio pro inimicis fouendis & efficax, & maximi lucri eſt.

VIx Moyſes verba orationis finierat, & ſtatim Dominus in manu eius ponit virgam potentem vel

ſiccitatis damna, pro quibus nec verba faciunt, nec Deum precantur. Sed populares primi loci ſiccitatem non ſuſtinentes maximè in Moyſem alterantur. Quippè ait: *Iurgatus populus contra Moyſem, ait: Da nobis aquam,* &c. Et cur ſterilitas terræ, & ariditas non prius mouit Moyſem ad Deum ſolicitandũ pro aqua, quàm populares ad iurgandum? Cur Moyſes non prius ſenſit inconuenieus ſiccitatis, vt oraret pro remedio, quàm populus, vt iniurioſè clamaret? Rationem indigitat *Lyppom.* Lyppom. in præſenti, aiens: *Quanto plura beneficia capiunt inertes, tanto magis murmurant ingrati. Exemplar perpetuum ingratitudinis præbent Iudæorum patres.* Non miretis, quod prius ſentiant ariditatis ſpicula ad murmurandum, & iurgandum populares Iudæi, erãt enim ingrati, nunquam non ingratitudinis ſuæ ſigna dabant. Soli autem ſterilitas non officit, ſicut nec proficit abũdantia, ſed gratitudo, vel ingratitudo habitantium. In fœcundiſſimo ſolo penuria conſumitur ingratus, & in arenti, & ſicco, bonorum fluentibus innatat homo gra-*Gen. 13.* tus. Nota eſt hiſtoria ex Gen. 13. vbi Lotho data eſt facultas terram ſibi eligendi. Erat autem circa Iordanem regio amæniſſima, Iordanis aquis irrigata, quæ tanquam Dei paradiſus habebatur. Erat etiam altera Chanaam regio ieiuna aquis, niſi enim multo labore foſſis puteis, vix aqua inueniebatur. Tunc textus: *Elegit ſibi Loth regionem circa Iordanem, & receſſit ab Oriẽte Abraham, habitauit in terra Chanaam.* Et quid profuit irrigua terra Lotho, & quid obfuit ſicca terra, & arens Abrahamo? Ille, quia cum ingratis Deo hominibus habitabat, nullas non miſerias paſſus eſt; hic quia gratitudinis in Deum exemplar erat, in arenti ſolo fluenta experiebatur gratiarum. Ex quo ſapienter Diu. *Chryſoſt.* Chryſoſt. hom. 33. in Gen. fatur: *Quæ vtilitas, dic oro, ſi terra ſit fructuoſa, & ferax, homines autem adeò mali? Quid damni è ſolitudine, & infrugifera terra, ſi homines ſint humaniores? Caput enim, & ſumma bonorum eſt inhabitantium gratitudo.* Sit hominibus gratitudo erga Deum, & licet ponantur in terra inuia, & inaquoſa, & prorſus ſterili, nullam ibi ſentient penuriam, ſed omnibus abundabunt. Vna hæc gratitudinis virtus ſufficiẽs eſt, vt nullæ penuriæ ſentiantur, vt in ſumma bonorum ſpoliatione homo diues appareat. Hinc Dominus tam liberaliter permittit amicum ſuum Iobũ omnibus bonis ſpoliari. Ait enim cap. 1. *Dixit Dominus ad Satan: Ecce vniuerſa, quæ habet in manu, tua ſunt.* Nil excipit, nil reſeruat amico, ſed omnia illius tradit hoſti. Et cur Domine ſic nudas amicum? Cur pateris iuſtum virum manere ſpoliátum, & depauperatum omnibus bonis ſuis? Erat Iobo in animo ſumma gratitudo erga Deum, adeò vt etiam in hac ſpoliatione illi gratias refundat, qui autem gratitudine abundat, etiam in ſumma penuria diues eſt, & nullius indigens: Ex quo *Chryſoſt.* Diuus Chryſoſtomus ait hom. de Iobo, & Abrahamo: *Ecce omnia quæcunque habet, do in manum tuam: tollantur ab eo, quæ exiſtimantur gratiarum actionis cauſa, diues gratiarum actione appareat.* Omnia ab eo tolluntur, vt nihilominùs diues appareat, diues gratitudine, diues gratiarum actione. Cuius enim in ore eſt frequens gratiarum actio, & diues erit, & in ſumma etiam rerum penuria abundabit. Vt dicat idẽ *Chryſoſt.* Chryſoſt. hom. 1. ad Popul. Anthioch. *Magnus theſaurus gratiarum actio, magna diuitiæ, inconſumptum bonum, armatura fortis.* Nulla penuria poteſt vel attigi homo gratus.

Exod. 17. Sitiuit ergo ibi populus pro aquæ penuria, & murmurauit contra Moyſem, dicens: Cur feciſti nos exire de Ægypto, vt occideres nos, & liberos noſtros, & iumenta noſtra ſiti? Clamauit autem Moyſes ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? Adhuc paululum & lapidabit me.

§. IV.

Brutis ventris affectibus ſeruientes nulla non excitant aduerſus Deum, & proximos diſſidia.

EXpende notiſſimam illam connexionem, nimirũm: *Sitiuit ergo ibi populus, & murmurauit contra Moyſem.* Sitis adduxit homines, vt in Moyſem inſurgerent, nulla non diſſidia excitant, qui ventris cupedüs nimis ſunt addicti. Ait Paul. ad Rom. 16. *Rogo autem vos fra-* *Ad Rom.* *tres, vt obſeruetis eos, qui diſſenſiones, & offendicula, præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciunt: & declinate ab illis. Huiuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro non ſeruiũt, ſed ſuo ventri.* Coniunctum ſemper eſt, vt qui ventri ſeruiunt, deſidia faciant, & aduersùs veritatem rebelliones. Vt meritò dicat hom. 32. in præſenti Chryſoſt. *Chryſoſt.* *Vndè diſſidia? Ab eo, quod ventri, aliiſque affectibus ſeruitur.* Quaſi ventrem agnoſcat vnicam eſſe cauſam diſſidiorum, quæ excitantur aduerſùm veritatem, & Deũ. Hinc Gen. 3. vbi prima aduersùs Deum agitatur defe- *Gen. 3.* ctio: *Dixit ſerpens ad mulierem: Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dij.* Multa fuerant animalia condita à Deo, & ſolus ſerpens inuẽtus eſt cuius lingua hoſtis vteretur aduersùs Deum; ſanè quia ſolus ſerpens ſuper ventrem graditur, reptátque ad ea, quæ ſunt ventris, linguam dedit Satanæ, qua exurgeret aduersùs veritatem, & Deum. Ad hæc ait *Baſil. Sel.* D. Baſil. Sel. orat. 2. *Serpens hominis erat ſubiectus arbitrio; ſic enim factum eſt, vt linguam Diabolo commodarit ad inuehendam confuſionem.* Vbi inter hominis ſubditos fuit ſerpens, qui ſolus ſupra ventrem graditur, qui veſcitur terra, qui bruteſcentium, terrenorúmque hominum præferebat exemplar, & fuit, qui linguam Diabolo commendarit, ad rebellionem aduersùs Deum moliendam. Crede mihi, non ſic aduersùs Deum præſto eſt leonina feritas, vt bruteſcens cura ventris; hæc vbi adeſt, & deſidia, & contentiones aduersùs Deum expectes. Proh miſeri homines, qui ventri ſeruitis, qui bruteſcentibus cupiditatibus indulgetis, qui toti inhiatis terrenis! fallar, niſi cito inſurgatis aduersùs Deum. Ex *Exod. 32.* Exod. 32. ait Paul. 1. ad Corinth. 10. *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Siue vt Caietan. legit in Exod. *Surrexerunt ad illudendum.* Clemens autem Alex. legit: *Saturati ſurrexerunt ludere*, & notat quod pro verbo, *ſaturati*, eſt verbum Græcum, quod idem ſonat, ac *fœno repleti*. Nec miremur, quod aduersùs Deum exſurgant, qui ſic beſtialiter vẽtri indulgebant, vt nihil ſupra beſtias in cibo meditarentur. Ait ille lib. 1. Pædag. cap. 11. *Saturati ergo ſurrexerunt ludere. Saturati autem Græcè eſt, quaſi dicas,* fœno repleti, *nempe qui à ratione alienam alimenti plenitudinem, hoc eſt, fœni repletionem, non autem cibum dixerit. Quoniam autem abſque ratione ſaturati, abſque ratione ludebant.* Nihil rationale, nihil menti humanæ conſonum in appetendis cibis, ſumendiſque cogitabant, ſed quod beſtiarum eſt, id ſolum ſumebant, de irrationali, & bruto appetitu, quid aliud facerent, quàm aduersùs Deum, & rationem bella.

§. V.

Inter homines prorſus carnales non poteſt eſſe vnitas, & concordia.

ADuersùs Moyſem benefactorem ſuum exſurgit populus, qui ſitiebat aquam. Sic enim habes: *Sitiuit ergo ibi populus pro aqua penuria, & murmurauit contra Moyſem,* &c. Auguſt. apud Lyppom. legit: *Sitiuit ibi* *Lyppom.* *populus aquam,* & addit: *Populus ſitiuit aquam, qui Deum ſitire debuit, qui debuit ſitire iuſtitiam.* Hominis ſanè eſſet rationalis, & ſpiritum habentis, quod ſitiret aliquid ſpiritui conſentaneum, nempe Deum, & iuſtitiam. Sed homo carnalis nihil nouit ſitire niſi aquam; quæ ad carnis

Digitized by Google

nis ſuſtentationem facit, ne miremur, quando rixas aduersùs Moyſem meditatur. Carnales enim etiam tot beneficiis obligati, quòt erant hi in Moyſem, neſciunt ſeruare vnanimitatem. De carnalibus tollar affectibus neceſſum eſt, qui velit ad vnitatem cum ſuis aptari. poſt perfectum Adamum, vt fœminam illi in vxorem Gen. 2. vnanimem efficeret Dominus Gen. 2. de Adamo dormiente coſtam extraxit: *Et ædificauit Dominus coſtam, quam tulerat de Adam? in mulierem.* Cur neceſſum fuit Adamo coſtam extrahi, vt mulier ædificaretur? Vt mulierẽ faceres Domine non ſuppetebat materia alia? Non erat idem limus, ex quo ipſe Adam formatus eſt? Quid neceſſum fuit Adami perfectum corpus minuere, & illam coſtam eripere? Curabat Deus facere Adamo ſpõſam cũ qua vnanimiter viueret, & ideò neceſſum fuit Adami minuere carnem, niſi enim de diminutis, & circioans carnalibus vnanimitas non cõſeruatur. Pulchrè Baſil. Sel ait D. Baſil. Sel. orat. 2. *Neque verò ex terra, ſed ex latere membrum mutuatur: patitur corpus, vt mentem coaptet, & natura vna diſſipatur arte formantis, vt vna mens coaſtruatur.* Qui corpus Adami perfecerat antè, vbi illud ad vnanimitatem ſeruandam aptat, quaſi diſſipat factum, & tollit partem, diſſipans, & minorans carnem in Adamo, vt vna mens inter illum, & vxorem conſtituatur. Quãdo enim in ſua valentia eſt caro, affectúſque carnalis, neſcit vnanimitatem etiam cum ſuis ſeruare. Vnde D. Ad Ro 1. Paul. ad Rom. cap. 2. locutus de perditis hominibus illos dicit eſſe. *Parentibus non obedientes ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia.* Sed vnde oriri poteſt, quod homines nec cum parentibus affectionem habeant, nec fœdus ſeruent? D. Amb. Ait D. Amb. ibi: *Quanta autem inſolentia arrepti ſunt, vt nec parentes ſuos, quos authores in natiuitate habent, agnoſcerent; & qui ſe natos gaudebant, illos tamen per quos eſſe cœperant, contemnebant: Hoc eſt eſſe ſine intellectu, ſine charitate, nempe Dei. Nam erat inter illos charitas carnis.* Expende vnde tot illa mala orirentur, quod aduersùs parentes rebellarent, quod nullum fœdus ſeruarent, nullam amicitiam vererentur: *Erat*, nimirùm, *inter illos charitas carnis*. Vbi in illis tota erat carnis valentia, non miror, quod nec noſcerent fœ1. Reg. 9. dus cum parentibus. Ait 1. Reg. 9. *Erat vir de Beniamin nomine Cis*, &c. *fortis robore*, &c. Cis idem eſt, ac durus, nec vacat myſterio, quod qui durus dicitur, fortis etiam robore aſſimilatur, ſed vt intelligamus, quam ſit iuncta fortitudo carnis cum duritie cordis, ne vllam affectioD Greg. nem conſeruet. In quod notabat D. Greg. PP. in præſenti lib. 4. cap. 3. aiens: *Cis pater Saul ideò fortis robore dicitur, vt vires corporis magnas habuiſſe ſentiatur. Fortis ergo robore durus eſt: quia, qui magna carnaliter exhibet, cor molle per compaſſionem in fraterna charitate non habet. Valenter agit, qua non imitari homines feris poſſint: ſed intus coniungi fraternis mentibus neſcit per affectum dilectionis.* Ecce tibi vt in valẽtia carnis vnanimitas eſſe vix poſſit. Cant 1. Vnde Can. 1. *Si ignoras te ô Pulcherrima mulierum, egreD. Amb. dere, & abi poſt veſtigia gregum*, &c. Et D. Amb. petit, vt egrediatur, & abeat pedibus nudis. Et cur nudis pedibus ibit? Ait ipſe lib. de Iſacc. cap. 4. Iſaac. 4. *Exi quaſi exuta vinculis pedem, & nudo exerta veſtigio, vt carnalia integimenta non ſentias, veſtigium mẽtis tuæ corporalia vincula non implicent. Tales enim ſunt, qui ad regnum cœlorum annuntiandum eliguntur à Deo, de quibus dicat: Quam ſpecioſi pedes Euangelizantium pacem.* Quaſi nequeat pax nuntiari ab iis, qui carnalia non fugiant.

§. VI.

Contumelia illatæ viro ingenuo acerbiſſimæ ſunt ſuper mortẽ.

NOn poſſum non mirari Moyſis clamorem in præſenti, ait enim textus: *Clamauit autem Moyſes ad Dominum*, &c. Quærebatur Moyſes ad mortem Exod 2. Exod. 2. & fugit, nullúmque edidit fugiens clamorem, nec querelam vllam protulit apud Deum. Nunc autem querulos clamores miſſit ad Dominum. Et quando mors decreta indubitaque viro non illum incitauit ad clamorem, quæ res adeò atrox illi modò euenit, quæ faciat clamare tantum hominem? Ait Lyppom. Lyppom. *Conuitiis laceſſitus ingiis impetitus, aſphemiis deturpatus, quid in tanta afflictione facit. Ad Dominum ſuũ, ſupplex feſtinat. Vnde ſequitur: Clamauit ad Dominum.* Quippè audiuit ſe vocari fraudulẽtum, & doloſum, qui fraude tantum populum eduxerat ad mortem, quibus conuitiis impetitus clamauit, præ dolore, qui tacens ſuſtinuit quæri ad interfectionem. Et quid non faciant in ingenio viro contumeliarum voces; ſuſtinuerat Ieſus verbera, ſpinas, innumeróſque dolores, è quibus omnibus duo ſolum quaſi æquè acerba põderantur, nimirùm mors in cruce, & contumeliæ illatæ ab exercitu Herodis. Iſaias. 53. *Sicut ouis ad occiſionem ducetur, & quaſi agnus coram tondẽte ſe obmuteſcet.* Iſaias 53. Ecce tibi vt hæc duo quaſi paria coniungit, nimirùm & agni tonſionem, & iugulationem. Sed quis æquet tonſionem agni eiuſdem iugulationi? In iugulatione cum ingenti dolore perditur vita, in tonſione lamentabile vulnus fit nullum in corpore, ſed ſolum lanæ externum operimentũ tollitur. Quæ ergo tonſio poteſt æquiparari tormento iugulationis? Nõ loquitur vates de qualicunq; diuiniſſimi agni tonſione, ſed de illa, quã paſſus eſt apud Herodem cõuitiis, & opprobriis appetitus ab exercitu regio toto, quod quidẽ ingenuo viro par fuit duriſſimæ internecioni. Ait Tertul. lib. de carnis Reſur. Tertul. *Tanquam ouis ad iugulationem adductus eſt, & tanquam agnus ante tondentem, ſcilicet Herodem ſine voce, ſic nõ aperuit os ſuũ.* Magnũ ſanè, quod ſic ſe permitteret carnificibus trucidãdum, vt ibi ſeruaret manſuetudinẽ ouis. Sed accipite aliud æquè mirandum, quod traditus Herodi detractori, & exercitui opprobrantium hominũ, ſic inter tot opprobria, & cõtumelias ſe habuit, vt ſe habet agnus coram tonſore. Vel morti par, vel ſanè ſupra mortẽ eſt viro ingenuo conuitiis, & opprobriis peti. Sãſon ille inuictiſſimus tandem comprehenſus, & obcæcatus adducitur in mediũ Philiſthinorũ, vbi amplexatus colũnas, quibus Domus tota nitebatur, ait Iud. 16. Iud 16 *Moriatur anima mea cũ Philiſthim, cõcuſſiſque fortiter colũnis cecidit domus ſuper omnes*, &c. Sic cum Philiſthinis voluit ipſe perire vir fortis. Et cur elegit ipſe tam atrociter mori? Cur non magis mortis genus exhorruit? Cauſam indigitans ait D. Amb. epiſt. 70. D. Amb. *Producitur de carcere Sãſon, ac ſtatuitur in populi cõſpectu. Erãt tria millia ferme hominũ virilis, ac muliebris ſexus, & grauibus in eũ exultabat cõuitiis, circumagebãt ludibriis: quod durius, & vltra ipſam captiuitatis ſpeciem viro ingenuæ virtutis conſcio tolerabatur. Nã viuere, & mori naturæ functio; ludibrio eſſe probro ducitur. Cupiens igitur tantam contumeliã morte in reliquum præuertere, popoſcit à puero, vt admoueret eũ ad columnas*, &c. Sic imperterriti animi vir ad ſuſtinendam mortem inualidus fuit ad ſufferenda conuitia, quæ vt fugeret, mortem ambiuit. Huc trahenda ſunt dict. 1. tom. in Euang. lib. 4. c. 2. §. 10. & tom. 2. lib. 10. cap. 9. § 7. & tom. 3. lib. 16. cap. 15. §. 7. & alibi.

Exod. 17. Et ait Dominus ad Moyſem: Antecede populum, & ſume tecum de ſenioribus Iſraël, & virgam qua percuſſiſti fluuiũ tolle in manu tua, & vade. En ego ſtabo corã te ibi ſuper petrã Horeb, percutiéſque petrã, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus. Fecitque Moyſes ita coram ſenioribus Iſraël. Et vocauit nomen loci illius tentatio, propter iurgium filiorum Iſraël, & quia tentauerunt Dominum dicentes: Eſt ne Dominus in nobis, an non.

§. VII.

Oratio pro inimicis fonendis & efficax, & maximi lucri eſt.

VIx Moyſes verba orationis finierat, & ſtatim Dominus in manu eius ponit virgam potentem vel

aquas educere de ſicca petra. Sic enim ait: *Antecede populum, & ſume tecum virgam*, &c. Et vnde tam citò datur Moyſi imperium cum virga ad extrahendam aquá de petra? Orabat Moyſes pro hominibus ſibi iniuriis, & rebellibus, & ideò tam citò obtinuit imperium in ipſas ereaturas. Efficaciſſima equidem eſt oratio pro inimi- Ierem.8. cis, vt multa acquitas ex Deo. Ierem.c.8. dicebat Dominus: *Non aſſumas laudem, & orationem pro eis. Si Moyſes, & Samuel ſteterint coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum.* Volebat Dominus ſe prorſus inexorabilem oſtendere populo nequam, & ideò adducit in medium duos, quorum orationes efficaciſſimæ omnium ſolebant eſſe, nimitùm, & Moyſem, & Samuelem. Et cur inter efficaciſſimas omninm orationes, ſolas meminit orationes Moyſis, & Samuelis? Elucebant in iis pręcipuè orationes factæ pro hoſtibus, quæ in emolumen- D.Greg. tis & efficacia ſunt ſuper omnes. Ait D.Greg.PP. hom. 27. in Euang. *Quid ergo eſt, quod Moyſes, & Samuel cæteris patribus non in poſtulatione præferuntur, niſi quod hi duo tantummodo in cuncta teſtamenti veteris ſerie etiam pro inimicis ſuis leguntur exoraſſe? Vnus à populo lapidibus impetitur, & tamen pro lapidatoribus ſuis deprecatur. Alter ex principatu eiicitur, & tamen petitus vt exoraret, fatetur, dicens: Abſit à me hoc peccatum, quo minus ceſſem orare pro vobis.* Vt in orádo pro inimicis erant celebertimi Moyſes, & Samuel, ſic adducuntur, vbi fit mentio de orationibus efficaciſſimis; quando oratio, quę pro inimicis fit, nunquam ſine magna efficacia, & emolumento inue- Iob.42. nitur. Hinc Iob 42. *Dominus quoque conuerſus eſt ad pœnitentiam Iob, cùm oraret ille pro amicis ſuis. Et addidit Dominus omnia, quæ fuerant Iob, duplicia.* Orauit equidem Iob pro amicis ſibi infenſiſſimis, qui plura in illum cōgeſſerant conuitia. Et quid hac oratione efficacius, & fœcundius? Amicis protinus veniam obtinuit, & ſibi D Greg. omnia bona duplicia. Ex quo ſapienter D. Gregor. lib. Moral. 35. cap. 7. *Plus pro ſe preces ſuas valere efficit, qui has & aliis impendit. Libentius quippe ſacrificium orationis accipitur, quod in conſpectu miſericordis iudicis proximi dilectione conditur. Quod tunc veraciter quiſque cumulat, ſi hoc etiam pro aduerſariis impendat.* Espende illud: *Veraciter cumulat*, nunquam enim ingens bonorum cumulus non correſpondit precibus pro aduerſariis orantibus. Et cur oratio pro inimicis non cumulos bonorum faciat; quando & fœcunda eſt ipſa patiens auditio contumeliarum? Nota eſt audacia, & temeritas Philiſthæi, qui Iſraëlitas exprobrabat; aduerſus quem exiens Da- 1.Reg.17 uid, ait 1.Reg.17. *Vadam, & percutiam eum, & auferam opprobrium de populo. Quoniam quis eſt hic incircumciſus, qui auſus eſt maledicere exercitus Dei viuentis?* Sic inermis adoleſcens agebat de hominis armati nece, quaſi de re indubitata. Et vnde adeò ſibi facilem promittebat victoriam de tam potenti aduerſario; Ipſe ait illis verbis: *Auſus eſt maledicere*, &c. Ille maledicta congerebat, & conuitia in populum Dei, quæ patientiſſimè ſuſtinebantur, nec vnus inuentus eſt, qui referret paria: id, quod notans Dauid ſibi aſſerit victoriam indubita- Baſil.Sel tam. Ait Diu.Baſil.Sel.ora.15. *Maledictam illam inimici linguam victoriæ pignus teneo.* Nunquam non eſt pignus bonorum in populo, qui neſcit maledicenti referre paria. Vbi enim videris conuitia iactari, nihilque ſimile retorqueri, puta ibi ingentes bonorum cumnlos aggregati.

§. VIII.

Dei ſpiritus eſt, quod in acceptis bonis par pari referas.

NOn otioſè dictum Moyſi, quod ad extrahendam aqua de petra tolleret virgam, qua mare percuſſit. Ait enim: *Sume tecum virgam qua percuſſiſti fluuium*, dubitat Auguſtinus ſi nomine fluminis intelligatur mare à Moyſis virga percuſſum, & requirit exemplum ſi- Ione 2. milis locutionis. Do ego exemplum in Iona cap. 2. vbi ait: *Proieciſti me in profundum in cor maris, flumen circumdedit me.* Nec ibi licet intelligere per flumen aliud quàm mare, quando totum Ionæ naufragium in mari peractum eſt. Et vt erat & vicinius, & celebrius Moyſis facinus, quod virga percuſſerit mare, & fecerit viam ſiccam peregrinantibus, ſic non dubito ad hoc reſpexiſſe Dominum, quando dixit. Sume virgam, qua percuſiſti fluuium, id eſt, fluentes aquas maris. Sed cur præcipuè meminit Dominus percuſſionis qua mare ſciſſum fuit, & oſtendit aridam viantibus, quando volebat, vt ſimili percuſſione petra ſtillaret aquas? Vt oſtendat quam à Deo veniat, quod mutuis officiis par pari referant vniuerſa creata. Sanè ad virgæ percuſſionem aquæ maris diuiſæ reddiderunt aridam, qua Iſraëlitæ ſiccis pedibus ambularent. Modò autem ad eádem virgæ percuſſionem aridi lapides euomunt aquas, quæ poſſint Iſraëlitas ſatiare. Sic arida dedit aquas, quia aquæ dederant aridam, ſic Dei eſt, quod mutuis officiis nobis referamus paria. Sic ipſe Ieſus Ioan. 13. ſurgens à Ioan. 13. menſa, & linteo ſe præcingens: *Cœpit lauare pedes diſcipulorum.* Et cur voluit ſuorum diſcipulorum pedes lauare? Erant diſcipuli filij Abrahæ, cuius hoſpitium ingreſſus Dominus Gen. 18. ſimile quid accepit ab Abra- Gen 18. hamo, cui modo in filiis parem exhibet gratiam. Ait enim Tertul. lib. de Trinit. *Quod enim erat futurus meditabatur in ſacramento Abrahæ factus hoſpes apud Abrahæ filios futurus: cuius filiorum pedes ad probationem, quod ipſe eſſet, abluit: reddens in filiis ius hoſpitalitatis, quod aliquando illi fœnerauerat pater.* Ablutus aliquando pedibus ab Abrahamo, ſimile modò præſtat filius Abrahæ. Et ad quid ſimile refert; Ait. *Ad probationem, quod ipſe eſſet*; nullo euidentius monſtraret ſe Deum eſſe, quam ſi parem referret gratiam. De Iuda tribu ait Num. 24. Num 24 *Qui benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus.* Et ex hoc mutuo officio benedictionem colligit Theophylact. inibi adhærentem diuinitatem, de cuius ſolius aſſiſtentia venit, quod beneficiis par referatur. Ait enim in cap. 2. Math. *Qui benedicunt te, benedicentur: ecce deitatem. Sola enim Dei natura hanc benedictionis virtutē habet.* Quippe in ſolo Deo inuenies, quod benedictionibus acceptis paria referantur. Nec aliter fieri poteſt, vbi Dei ſpiritus habitat. Vnde Gen. 22. dicebat Dominus Abra- Gen. 22. hæ: *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis, ibique offeres eum in holocauſtum.* Quam nouum hoc, & inuſitatum holocauſtum Deo? Ex quo tibi Domine victima humana placuit? Vnde potuit venire, vt ibi vnici filij holocauſtum placeat; Cur ergo requirebas oblationem adeò inuſitatam? Sanè volebat firmare Deus decretum ſuum de dando filio ſuo, ideò petit ſibi filium hominis dari, ne poſſet tanto obſequio non reddere parem gratiam. Ait D. Macharius orat. de Machar de Exalt. Crucis: *Abraham filium vnigenitum ex promiſſione ſuſceptum ad cædem ducebat, & immolare feſtinabat, iuſſus à Deo volente, opinor, vt & ſacrificium illud pro totius mundi ſalute peragendum firmaretur.* Vt firmum eſt, quod Deus obſequentibus ſibi parem gratiam referat, ſic firmabatur; quod filium ſuum in holocauſtum daret, eo ipſo, quod filium Abrahæ in holocauſtum acceperat. Dei enim eſt quaſi non poſſe parem gratiam non referre.

§. IX.

Deus velocior eſt omni creatura in iis quæ ſunt profutura hominis.

DIcitur Moyſi, quod vadat ad petram, in qua iam Deus eſt. Sic enim ait: *Virgam, qua percuſſiſti fluuium, tolle in manu tua, & vade. En ego ſtabo coram te ibi ſupra petram*: Ex Hebræo ait: *En ego ſto ibi*, &c. Moyſi adhuc dicitur, quod vadat, ipſe Deus iam ibi ſtat. Quantumuis enim creatura curat, & volet, citiùs quàm illa accedat, ſtat Deus in loco, vbi eſt hominum negotianda

Digitized by Google

Luc. 1. ſalus. Quò ſpectat illud Luc. 1. *Miſſus eſt Angelus Ga-
briel a Deo in ciuitatem Galilea, cui nomen Nazareth, ad
Virginem deſponſatam viro cui nomen erat Ioſeph, de domo
Dauid, & nomen Virginis Maria: Et ingreſſus Angelus
ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum.* Expende
illud: *Dominus tecum*; & ſi enim Angelus feſtinauit, vt
ad Virginem perueniret, Dominus, qui miſerat Angelũ,
ante eius acceſſum iam inuenitur in Maria. Sanè vt Do-
minus hominũ curam ſuſcipiat, præteruolat creaturas
omnes, præteruolat Angelicos ſpiritus. Id pulchrè ex-
D. Bern. pendens D. Ber. ſer. 54. in Cant. ait: *Denique tranſiliit
Gabrielem, & peruenit ad Virginem, eodem Archangelo
teſtante, cùm ait: Aue gratia plena, Dominus tecum. Quid?
Quem modo reliquiſti in cælo, nunc in vtero reperis. Quo-
nam modo? Volauit, & preuolauit ſupra pennas ventorum,
Victus, es ô Archangele, tranſiliit te, qui præmiſit te.* Non
ſic creatura aliqua, non ſic Angeli currunt in homi-
num auxilium, quin Dominus præcurrat, adeò vt cum
velociſſimi ſint in via, iam ipſe Dominus in termino
Chryſol. poſſit ſentiri. Eadem recidens ait Chryſol. ſerm. 143.
*Miſſus eſt Angelus à Deo, & quid dicit? Dominus tecum.
Ergo erat cum Virgine, qui ad Virginem miſerat. Præceſſit
nuncium ſuum Deus.* Tarda eſt omnis creatura in ne-
gotio humanæ ſalutis, vnus Deus tranſilit omnes, &
antequam alij accedant, iam ipſe in negotio inuenitur.
Cupiebat aliquando ſponſa vrgere dilectum, vt ad ho-
Cant. 1. mines ſaluãdos veniret, & ait Cant. 1. *Indica mihi, quem
diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Et lo-
ca prandij, & accubitus requirebat vt inueniens quie-
ſcentem ad iter vrgeat. Et quid interea? Ipſa ait: *Ecce
iſte venit ſaliens in montibus.* Accubantem, aut pranden-
tem quærebat, & non potuit videre niſi iam veniẽtem,
proſilientem, in montium cacuminibus. Sic eius feſti-
natio ſuperat, & excedit vel cogitationem, & deſideria
Bern. ſponſæ ſuæ. Ad hæc pulchrè Ber. ſer. 1. de Aduentu: *Ve-
nientem vides, ô pulchra, ſed cubantem videre ante non po-
teras. Dixiſti enim: Indica mihi, quem diligit anima mea,
vbi paſcas, vbi cubes. Veruntamen ecce egreſſus eſt de loco
ſuo, & qui cubans paſcit Angelos, ipſe cœpit, & ſanabit nos,
& videbitur veniens, & paſtus, qui cubans, & paſcens antè
videri non poterat.* Expende illud: *Videbitur veniens, &
paſtus*: adeò enim feſtinat, ex quo negotiatur huma-
nam ſalutem, vt quantumuis properes, vt illum cu-
bantem inuenias, vel ſaltem prandentem ad iter, nun-
quam inueniatur à te, niſi iam pranſus, & veniens, &
ſuperans montium cacumina. Qui properantem viato-
rem conuenire deſiderant, accubitus, & prandi loca
operiuntur, vt ibi conueniant illum. Sic ſponſa aduen-
tum Saluatoris ſui expectans, cogitabat de accubitus,
prandijve locis, vt ibi eum conueniret. At feſtinatio
Saluatoris in iuuandis ſuis omnes creatos cogitatus ſu-
perat, nec aliter poteſt inueniri, quàm iam pranſus, &
vel montium prærupta tenens velocitate ſua. Sed ex-
pende adhuc illud: *Et videtur veniens, & paſtus, qui cu-
Gen. 18. bans, & paſcens antea videri non poterat* Et quidem Gen.
18. tres viri, quorum vnus erat Dominus, dum peregri-
ni veniunt, intrant Abrahæ domum, ibi cubant, ibi
prandent, & ibi Abraham, & omnis eius familia eos
videt cubantes, & prandentes. Cur ergo hic cubans,
& prandẽs cernitur Dominus, & ibi nec cubans, nec
prandens, ſed veniens, & pranſus oſtenditur? Ait text.
ibi: *Cum ſurrexiſſent inde viri, fixerunt oculos ſuos contra
Chryſoſt. Sodomã.* Vbi Chryſ. *In tabernaculo Abraha, & Angeli, &
eorum Dominus viſi ſunt. Abituri autem illinc erant ad
ſubuertenda Sodoma.* Et hæc eſt tota rei explicatio, vbi
enim Dominus pergit ad perdendos homines, adeò
cunctanter pergit, vt in accubitu, & prandij loco vi-
deri poſſit: at vbi ad ſaluandũ venit, ſic properat, vt mi-
nimè accumbens, aut prandens; ſed veniens, & pranſus
videri ſemper poſſit. Fœlix, qui in ſalute ſua procurãda
huius Dei ſequitur ductum, fallar, niſi velociſſimos
ſuperet. Magi illi primi Ieſu adoratores à remotiſſimis
regionibus Orientis venerunt, & decimo tertio die
natiuitatis adorarunt Dominum. Aiunt ipſi Matth. 2. *Matth. 2.*
Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.
Et qualiter tam citò venire potuerũt? An Dromedarij
percitare? An Angelorum opera? Non creaturis, ſed ipſi
paruulo credit tantam velocitatem D. Thomas in ca-
tena, vbi ſic ex Remigij ſententia loquitur: *Sed quæren-
dum eſt ſi Caldæi, vel Perſæ de vltimis finibus terræ fuerũt,
quomodo in tam breui ſpatio Hieroſolymam venire potue-
rant? Sed ſciendum eſt, quod aliqui ſolent dicere, quod puer,
qui tunc natus in tam breui ſpatio temporis de vltimis fi-
nibus terræ ad ſe perducere potuit.* Non Dromedariorum,
imò nec Angelorum, nec vllius creaturæ fuit opus,
quod à finibus terræ tam breui ſpatio venirent in lo-
cum, vbi parabatur ſalus hominum. Id vnus Deus po-
teſt efficere, qui vt ipſe ſuperat omnem creatam velo-
citatem, vt medeatur homini, ſic aſſeclas ſuus fecit ve-
nire ante omnes ad medelæ locum.

§. X.

In Chriſti paſſione fidelium leuamen, & vita.

Expende remedium ex Deo datum, vt bibant, &
viuant homines, nimirùm ait: *Percuties petram, &
exhibit ex ea aqua, vt bibat populus.* Et quãdo petra erat
Chriſtus iuxta Pauli aſſertũ, quid de Chriſto percuſſo
non exeat in leuamen hominum? Crede mihi ex quo
Chriſtus vt percuſſus in ſua paſſione, nullum ibi non
apparuit refrigerium, quo & quieſcant, & viuant ho-
mines. Nullus vnquam homo maiori ſiti, & fame, &
laſſitudine confectus fuit, quàm erat illa fugitiua, &
perdita ouis, quæ à Dei caulis exiliens in viis errabat
difficilibus, & laborioſis. Illam tandem inuenit paſtor,
inuentam nec paſcit, nec adaquat, ſed in humeris po-
nit. Ait D. Luc. c. 15. *Et cum inuenerit eam, imponit in hu-* *Luc. 15.*
meros ſuos gaudens, &c. Cur non magis fameſcentem
cibat, & ſitientem adaquat? Cur pro omnibus ſolos
humeros exponit, quibus medeatur oui? Erant in hu-
meris ſigna paſſionis, in illis crucis virga percuſſit Sal-
uatorem, & inde non poterant non prodire homini-
bus omnia ſalutis cõmoda. Ex quo ait D. Amb. ſer. 22. *D. Amb.*
in Pſ. 118. *Denique inuentam paſtor ouem humeris impo-
nit ſuis. Agnoſcis vtique myſterium, quomodo ouis laſſa re-
ficiatur: quia non poteſt aliter humana conditio laſſa re-
creari niſi ſacramento dominicæ paſſionis, & ſanguinis Ieſu
Chriſti, cuius principium ſuper humeros eius.* Niſi de per-
cuſſo Chriſto non poterat recreari tam deplorata ouis,
at vbi percuſſus eſt, nil inde boni requiritur, vt emen-
dentur humanæ perditiones: Poſt Domini reſurre-
ctionem ait Angelus mulieribus Matth. 28. *Scio, quod* *Matt. 28*
*Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis. Surrexit, non eſt hic. Ve-
nite, & videte locum.* Reſurgentem, & glorioſum an-
nuntiat, & nihilominùs mulieres conuocat, vt videant
dominicæ ſepulturæ locum. Et quando Dominus à
ſepulcro exiit, cur mauis, quod fœminæ adhuc intrent
ſepulcri locum? Cur non magis hortaris, vt mortem
obliuiſcantur, attentæ, & intentæ gloriæ reſurrectio-
nis? Quid vitæ aſſeclas adhuc retines in mortis cõſide-
ratione? Sapienter Angelus ſalutis ſpẽ geniturus in fœ-
minis, eas trahit ad ſpectandũ theatrũ dominicæ paſ-
ſionis, de quo ſolo haberent, vt vitam recipere poſſent.
Ait D. Chryſ. ſer. 77. *Mulieres vocat Angelus ad videndũ,* *Chryſol.*
*vt ſacri corporis locus mundaret oculos, quos diabolo clau-
dente, vetitæ arboris maculârat aſpectus. Ingrediuntur ſe-
pulcrum, vt conſepultæ Domino totam fidei reſurgerent in
ſalutẽ.* Quod bonũ, aut quæ vita poſſet ſperari à mulie-
ribus, niſi de paſſione Chriſti? Sanè, quæ reformari de-
bebant, & in vitam erigi immortalẽ, nullo aptiùs tra-
huntur, quàm ad Chriſti paſſionem meditandam. Huc
ſpectent omnes, qui diuinis fluentis amant ditari. Hinc
Matth. 3. *Baptizatus Ieſus confeſtim aſcendit de aqua,* *Matt. 3.*
& ecce aperti ſunt ei cæli: & vidit ſpiritum Dei deſcen-

aquas educere de ſicca petra. Sic enim ait : *Antecede populum, & ſume tecum virgam*, &c. Et vnde tam citò darur Moyſi imperium cum virga ad extrahendam aquã de petra? Orabat Moyſes pro hominibus ſibi iniuriis, & rebellibus, & ideò tam citò obtinuit imperium in ipſas creaturas. Efficaciſſima equidem eſt oratio pro inimi-
Ierem. 8. cis, vt multa acquitas ex Deo. Ierem. c. 8. dicebat Dominus: *Non aſſumas laudem, & orationem pro eis. Si Moyſes, & Samuel ſteterint coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum.* Volebat Dominus ſe prorſus inexorabilem oſtendere populo nequam, & ideò adducit in medium duos, quorum orationes efficaciſſimæ omnium ſolebant eſſe, nimirùm, & Moyſem, & Samuelem. Et cur inter efficaciſſimas omnium orationes, ſolas meminit orationes Moyſis, & Samuelis? Elucebant in iis præcipuè orationes factæ pro hoſtibus, quæ in emolumen-
D. Greg. tis & efficacia ſunt ſuper omnes. Ait D. Greg. PP. hom. 27. in Euang. *Quid ergo eſt, quod Moyſes, & Samuel cæteris patribus non in poſtulatione præferuntur, niſi quod hi duo tantummodo in cuncta teſtamenti veteris ſerie etiam pro inimicis ſuis leguntur exoraſſe? Vnus a populo lapidibus impetitur, & tamen pro lapidatoribus ſuis deprecatur. Alter ex principatu eiicitur, & tamen petitus vt exoraret, fatetur, dicens: Abſit à me hoc peccatum, quo minus ceſſem orare pro vobis.* Vt in orãdo pro inimicis erant celeberrimi Moyſes, & Samuel, ſic adducuntur, vbi fit mentio de orationibus efficaciſſimis; quando oratio, quę pro inimicis fit, nunquam ſine magna efficacia, & emolumento inue-
Iob. 42. nitur. Hinc Iob 42. *Dominus quoque conuerſus eſt ad pœnitentiam Iob, cum oraret ille pro amicis ſuis. Et addidit Dominus omnia, quæ fuerant Iob, duplicia.* Orauit equidem Iob pro amicis ſibi infenſiſſimis, qui plura in illum cõgeſſerant conuitia. Et quid hac oratione efficacius, & fœcundius? Amicis protinus veniam obtinuit, & ſibi
D. Greg. omnia bona duplicia. Ex quo ſapienter D. Gregor. lib. Moral. 35. cap. 7. *Plus pro ſe preces ſuas valere efficit, qui has & aliis impendit. Libentius quippe ſacrificium orationis accipitur, quod in conſpectu miſericordis iudicis proximi dilectione conditur. Quod tunc veraciter quiſque cumulat, ſi hoc etiam pro aduerſariis impendat.* Expende illud: *Veraciter cumulat*, nunquam enim ingens bonorum cumulus non correſpondit precibus pro aduerſariis orantibus. Et cur oratio pro inimicis non cumulos bonorum faciat; quando & fœcunda eſt ipſa patiens auditio contumeliarum? Nota eſt audacia, & temeritas Philiſthæi, qui Iſraëlitas exprobrabat; aduerſus quem exiens Da-
1. Reg. 17 uid, ait 1. Reg. 17. *Vadam, & percutiam eum, & auferam opprobrium de populo. Quoniam quis eſt hic incircumciſus, qui auſus eſt maledicere exercitus Dei viuentis?* Sic inermis adoleſcens agebat de hominis armati nece, quaſi de re indubitata. Et vnde adeò ſibi facilem promittebat victoriam de tam potenti aduerſario, Ipſe ait illis verbis: *Auſus eſt maledicere*, &c. Ille maledicta congerebat, & conuitia in populum Dei, quæ patientiſſimè ſuſtinebantur, nec vnus inuentus eſt, qui referret paria: id, quod notans Dauid ſibi aſſerit victoriam indubita-
Baſil. Sel. tam. Ait Diu. Baſil. Sel. ora. 15. *Maledictam illam inimici linguam victoriæ pignus teneo.* Nunquam non eſt pignus bonorum in populo, qui neſcit maledicenti referre paria. Vbi enim videris conuitia iactari, nihílque ſimile retorqueri, puta ibi ingentes bonorum cumulos aggregati.

§. VIII.

Dei ſpiritus eſt, quod in acceptis bonis par pari referas.

NOn otioſè dictum Moyſi, quod ad extrahendam aqua de petra tolleret virgam, qua mare percuſſit. Ait enim: *Sume tecum virgam qua percuſſiſti fluuium*, dubitat Auguſtinus ſi nomine fluminis intelligatur mare à Moyſis virga percuſſum, & requirit exemplum ſi-
Iona 2. milis locutionis. Do ego exemplum in Iona cap. 2. vbi ait: *Proieciſti me in profundum in cor maris; flumen circumdedit me.* Nec ibi licet intelligere per flumen aliud quàm mare, quando totum Ionæ naufragium in mari peractum eſt. Et vt erat & vicinius, & celebrius Moyſis facinus, quod virga percuſſerit mare, & fecerit viam ſiccam peregrinantibus, ſic non dubito ad hoc reſpexiſſe Dominum, quando dixit. Sume virgam, qua percuſſiſti fluuium, id eſt, fluentes aquas maris. Sed cur præcipuè meminit Dominus percuſſionis qua mare ſciſſum fuit, & oſtendit aridam viantibus, quando volebat, vt ſimili percuſſione petra ſtillaret aquas? Vt oſtendat quam à Deo veniat, quod mutuis officiis par pari referant vniuerſa creata. Sanè ad virgæ percuſſionem aquæ maris diuiſæ reddiderunt aridam, qua Iſraëlitæ ſiccis pedibus ambularent. Modò autem ad eãdem virgæ percuſſionem aridi lapides euomunt aquas, quæ poſſint Iſraëlitas ſatiare. Sic arida dedit aquas, quia aquæ dederant aridam, ſic Dei eſt, quod mutuis officiis nobis referamus paria. Sic ipſe Ieſus Ioan. 13. ſurgens à Ioan. 13.
menſa, & linteo ſe præcingens: *Cœpit lauare pedes diſcipulorum.* Et cur voluit ſuorum diſcipulorum pedes lauare? Erant diſcipuli filij Abrahæ, cuius hoſpitium ingreſſus Dominus Gen. 18. ſimile quid accepit ab Abra- Gen. 18.
hamo, cui modo in filiis parem exhibet gratiam. Ait enim Tertul. lib. de Trinit. *Quod enim erat futurus meditabatur in ſacramento Abrahæ factus hoſpes apud Abrahæ filios futurus: cuius filiorum pedes ad probationem, quod ipſe eſſet, abluit: reddens in filiis ius hoſpitalitatis, quod aliquando illi fœnerauerat pater.* Ablutus aliquando pedibus ab Abrahamo, ſimile modò præſtat filiis Abrahæ. Et ad quid ſimile refert; Ait. *Ad probationem, quod ipſe eſſet*; nullo euidentius monſtraret ſe Deum eſſe, quam ſi parem referret gratiam. De Iuda tribu ait Num. 24. Num. 24
Qui benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus. Et ex hoc mutuo officio benedictionem colligit Theophylact. inibi adhærentem diuinitatem, de cuius ſolius aſſiſtentia venit, quod beneficiis par referatur. Ait enim in cap. 2. Matth. *Qui benedicunt te, benedicentur: ecce deitatem. Sola enim Dei natura hanc benedictionis virtutẽ habet.* Quippe in ſolo Deo inuenies, quod benedictionibus acceptis paria referantur. Nec aliter fieri poteſt, vbi Dei ſpiritus habitat. Vnde Gen. 22. dicebat Dominus Abra- Gen. 22.
hæ: *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſionis, ibique offeres eum in holocauſtum.* Quam nouum hoc, & inuſitatum holocauſtum Deo? Ex quo tibi Domine victima humana placuit? Vnde potuit venire, vt ibi vnici filij holocauſtum placeat; Cur ergo requirebas oblationem adeò inuſitatam? Sanè volebat firmare Deus decretum ſuum de dando filio ſuo, ideò petit ſibi filium hominis dari, ne poſſet tanto obſequio non reddere parem gratiam. Ait D. Macharius orat. de Machar
de Exalt. Crucis: *Abraham filium vnigenitum ex promiſſione ſuſceptum ad cædem ducebat, & immolare feſtinabat, iuſſus a Deo volente, opinor, vt & ſacrificium illud pro totius mundi ſalute peragendum firmaretur.* Vt firmum eſt, quod Deus obſequentibus ſibi parem gratiam referat, ſic firmabatur; quod filium ſuum in holocauſtum daret, eo ipſo, quod filium Abrahæ in holocauſtum acceperat. Dei enim eſt quaſi non poſſe parem gratiam non referre.

§. IX.

Deus velocior eſt omni creatura in iis quæ ſunt profutura homini.

DIcitur Moyſi, quod vadat ad petram, in qua iam Deus eſt. Sic enim ait: *Virgam, qua percuſſiſti fluuium, tolle in manu tua, & vade. En ego ſtabo coram te ibi ſupra petram*: Ex Hebræo ait: *En ego ſto ibi*, &c. Moyſi adhuc dicitur, quod vadat, ipſe Deus iam ibi ſtat. Quantumuis enim creatura curat, & volet, citiùs quàm illa accedat, ſtat Deus in loco, vbi eſt hominum negotianda

Digitized by Google

Luc. 1. ſalus.Quò ſpectat illud Luc. 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galileæ,cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro cui nomen erat Ioſeph,de domo Dauid , & nomen Virginis Maria : Et ingreſſus Angelus ad eam,dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum.* Expende illud: *Dominus tecum* ; & ſi enim Angelus feſtinauit, vt ad Virginem perueniret,Dominus,qui miſerat Angelũ, ante eius acceſſum iam inuenitur in Maria.Sanè vt Dominus hominũ curam ſuſcipiat, præteruolat creaturas omnes,præteruolat Angelicos ſpiritus. Id pulchrè ex-
D. Bern. pendens D.Ber.ſer. 54. in Cant. ait : *Denique tranſiluit Gabrielem , & peruenit ad Virginem , eodem Archangelo teſtante,cùm ait: Aue gratia plena,Dominus tecum.Quid? Quem modo reliquiſti in cœlo,nunc in vtero reperis.Quonam modo?Velauit,& præuolauit ſupra pennas ventorum, Victus, es ô Archangele,tranſilui te, qui præmiſit te.* Non ſic creatura aliqua , non ſic Angeli currunt in hominum auxilium,quin Dominus præcurrat, adeò vt cum velociſſimi ſint in via , iam ipſe Dominus in termino
Chryſol. poſſit ſentiri. Eadem recidens ait Chryſol. ſerm. 143. *Miſſus eſt Angelus à Deo,& quid dicit ? Dominus tecum. Ergo erat cum Virgine,qui ad Virginem miſerat. Præceſſit nuncium ſuum Deus.* Tarda eſt omnis creatura in negotio humanæ ſalutis , vnus Deus tranſilit omnes , & antequam alij accedant,iam ipſe in negotio inuenitur. Cupiebat aliquando ſponſa vrgere dilectum,vt ad ho-
Cant. 1. mines ſaluãdos veniret,& ait Cant. 1. *Indica mihi,quem diligit anima mea,vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Et loca prandij, & accubitus requirebat vt inueniens quieſcentem ad iter vrgeat. Et quid interea?Ipſa ait : *Ecce iſte venit ſaliens in montibus.* Accubantem, aut prandentem quærebat,& non potuit videre niſi iam veniẽtem, proſilientem , in montium cacuminibus. Sic eius feſtinatio ſuperat,& excedit vel cogitationem,& deſideria
Bern. ſponſæ ſuæ.Ad hæc pulchrè Ber.ſer.1.de Aduentu: *Venientem vides,ô pulchra,ſed cubantem videre ante non poteras. Dixiſti enim: Indica mihi , quem diligit anima mea, vbi paſcas , vbi cubes. Veruntamen ecce egreſſus eſt de loco ſuo,& qui cubans paſcit Angelos,ipſe cœpit,& ſanabit nos, & videbitur veniens,& paſtus,qui cubans,& paſcens antè videri non poterat.* Expende illud: *Videbitur veniens , & paſtus*:adeò enim feſtinat , ex quo negotiatur humanam ſalutem , vt quantumuis properes , vt illum cubantem inuenias,vel ſaltem prandentem ad iter, nunquam inueniatur à te, niſi iam pranſus , & veniens , & ſuperans montium cacumina.Qui properantem viatorem conuenire deſiderant , accubitus , & prandij loca operiuntur,vt ibi conueniant illum.Sic ſponſa aduentum Saluatoris ſui expectans , cogitabat de accubitus, prandijve locis , vt ibi eum conueniret. At feſtinatio Saluatoris in iuuandis ſuis,omnes creatos cogitatus ſuperat,nec aliter poteſt inueniri , quàm iam pranſus , & vel montium prærupta tenens velocitate ſua. Sed expende adhuc illud: *Et videtur veniens,& paſtus, qui cu-*
Gen. 18. *bans,& paſcens antea videri non poterat* Et quidem Gen. 18.tres viri,quorum vnus erat Dominus,dum peregrini veniunt , intrant Abrahæ domum , ibi cubant , ibi prandent, & ibi Abraham , & omnis eius familia eos videt cubantes , & prandentes. Cur ergo hic cubans, & prandẽs cernitur Dominus , & ibi nec cubans , nec prandens,ſed veniens,& pranſus oſtenditur? Ait text. ibi: *Cùm ſurrexiſſent inde viri , fixerunt oculos ſuos contra*
Chryſoſt. *Sodomã.* Vbi Chryſ. *In tabernaculo Abrahæ,& Angeli,& eorum Dominus viſi ſunt. Abituri autem illinc erant ad ſubuertenda Sodoma.* Et hæc eſt tota rei explicatio , vbi enim Dominus pergit ad perdendos homines , adeò cunctanter pergit , vt in accubitu , & prandij loco videri poſſit:at vbi ad ſaluandũ venit,ſic properat,vt minimè accumbens, aut prandens;ſed veniens,& pranſus videri ſemper poſſit. Fœlix,qui in ſalute ſua procurãda huius Dei ſequitur ductum , fallar , niſi velociſſimos ſuperet.Magi illi primi Ieſu adoratores à remotiſſimis regionibus Orientis venerunt , & decimo tertio die natiuitatis adorarunt Dominum. Aiunt ipſi Matth. 2. Matth. 2.
Vidimus ſtellam eius in Oriente,& venimus adorare eum. Et qualiter tam citò venire potuerũt? An Dromedarij percitate? An Angelorum opera? Non creaturis,ſed ipſi paruulo credit tantam velocitatem D. Thomas in catena,vbi ſic ex Remigij ſententia loquitur: *Sed quærendum eſt ſi Caldæi,vel Perſæ de vltimis finibus terræ fuerũt, quomodo in tam breui ſpatio Hieroſolymam venire potuerunt? Sed ſciendum eſt,quod aliqui ſolent dicere, quod puer, qui tunc natus in tam breui ſpatio temporis de vltimis finibus terræ ad ſe perducere potuit.* Non Dromedariorum, imò nec Angelorum , nec vllius creaturæ fuit opus, quod à finibus terræ tam breui ſpatio venirent in locum,vbi parabatur ſalus hominum. Id vnus Deus poteſt efficere , qui vt ipſe ſuperat omnem creatam velocitatem,vt medeatur homini,ſic aſſeclas ſuos fecit venire ante omnes ad medelæ locum.

§. X.

In Christi paſſione fidelium leuamen,& vita.

EXpende remedium ex Deo datum , vt bibant , & viuant homines,nimirùm ait : *Percuties petram,& exhibit ex ea aqua,vt bibat populus.* Et quãdo petra erat Chriſtus iuxta Pauli aſſertũ , quid de Chriſto percuſſo non exeat in leuamen hominum? Crede mihi ex quo Chriſtus vt percuſſus in ſua paſſione , nullum ibi non apparuit refrigerium,quo & quieſcant , & viuant homines. Nullus vnquam homo maiori ſiti , & fame , & laſſitudine confectus fuit , quàm erat illa fugitiua , & perdita ouis , quæ à Dei caulis exiliens in viis errabat difficilibus,& laborioſis. Illam tandem inuenit paſtor, inuentam nec paſcit,nec adaquat , ſed in humeris po-
nit. Ait D.Luc.c.15. *Et cùm inuenerit eam,imponit in humeros ſuos gaudens* , &c. Cur non magis fameſcentem cibat , & ſitientem adaquat? Cur pro omnibus ſolos humeros exponit, quibus medeatur oui? Erant in humeris ſigna paſſionis,in illis crucis virga percuſſit Saluatorem,& inde non poterant non prodire hominibus omnia ſalutis cõmoda.Ex quo ait D. Amb.ſer.22. D. Amb.
in Pſ.118. *Denique inuentam paſtor ouem humeris impoſuit ſuis. Agnoſcis vtique myſterium,quomodo ouis laſſa reficiatur : quia non poteſt aliter humana conditio laſſa recreari niſi ſacramento dominicæ paſſionis,& ſanguinis Ieſu Chriſti,cuius principium ſuper humeros eius.* Niſi de percuſſo Chriſto non poterat recreari tam deplorata ouis, at vbi percuſſus eſt,nil inde boni requiritur,vt emendentur humanæ perditiones : Poſt Domini reſurre-
ctionem ait Angelus mulieribus Matth. 28. *Scio, quod Ieſum,qui crucifixus eſt,quæritis. Surrexit,non eſt hic. Venite,& videte locum.* Reſurgentem , & glorioſum annuntiat,& nihilominùs mulieres conuocat, vt videant dominicæ ſepulturæ locum. Et quando Dominus à ſepulcro exiit,cur mauis,quod fœminæ adhuc intrent ſepulcri locum? Cur non magis hortaris , vt mortem obliuiſcantur, attentæ, & intentæ gloriæ reſurrectionis? Quid vitæ aſſeclat adhuc retines in mortis cõſideratione? Sapienter Angelus ſalutis ſpẽ geniturus in fœminis,eas trahit ad ſpectandũ theatrũ dominicæ paſſionis,de quo ſolo haberent,vt vitam recipere poſſent.
Ait D.Chryſ.ſer.77. *Mulieres vocat Angelus ad videndũ, vt ſacri corporis locus mundaret oculos , quos diabolo claudente,vetitæ arboris maculârat aſpectus. Ingrediuntur ſepulcrum,vt conſepulta Domino totam fidei reſurgerent in ſalutẽ.* Quod bonũ,aut quæ vita poſſet ſperari à mulieribus,niſi de paſſione Chriſti? Sanè,quæ reformari debebant,& in vitam erigi immortalẽ , nullo aptiùs trahuntur,quàm ad Chriſti paſſionem meditandam. Huc ſpectent omnes,qui diuinis fluentis amant ditari. Hinc Matth. 3. *Baptizatus Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cæli : & vidit ſpiritum Dei deſcen-*

Luc. 15. · Matt. 28. · Chryſol. · Matt. 3.

aquas educere de ſicca petra. Sic enim ait: *Antecede populum,& ſume tecum virgam*,&c. Et vnde tam citò datur Moyſi imperium cum virga ad extrahendam aquá de petra? Orabat Moyſes pro hominibus ſibi iniuriis,& rebellibus,& ideò tam citò obtinuit imperium in ipſas creaturas. Efficaciſſima equidem eſt oratio pro inimicis,vt multa acquiras ex Deo. Ierem. 8. Ierem.c.8. dicebat Dominus: *Non aſſumas laudem,& orationem pro eis. Si Moyſes, & Samuel ſteterint coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum.* Volebat Dominus ſe prorſus inexorabilem oſtendere populo nequam,& ideò adducit in medium duos, quorum orationes efficaciſſimæ omnium ſolebant eſſe,nimirùm,& Moyſem, & Samuelem. Et cur inter efficaciſſimas omnium orationes,ſolas meminit orationes Moyſis,& Samuelis? Elucebant in iis præcipuè orationes factæ pro hoſtibus,quæ in emolumentis & efficacia ſunt ſuper omnes. D.Greg. Ait D.Greg.PP. hom. 27. in Euang. *Quid ergo eſt,quod Moyſes, & Samuel cæteris patribus non in poſtulatione præferuntur,niſi quod hi duo tantummodo in cuncta teſtamenti veteris ſerie etiam pro inimicis ſuis leguntur exoraſſe? Vnus à populo lapidibus impetitur,& tamen pro lapidatoribus ſuis deprecatur. Alter ex principatu eiicitur,& tamen petitus vt exoraret,fatetur,dicens: Abſit à me hoc peccatum, quo minus ceſſem orare pro vobis.* Vt in orãdo pro inimicis erant celeberrimi Moyſes,& Samuel,ſic adducuntur,vbi fit mentio de orationibus efficaciſſimis;quando oratio,quæ pro inimicis fit, nunquam ſine magna efficacia, & emolumento inuenitur. Iob. 42. Hinc Iob 42. *Dominus quoque conuerſus eſt ad pœnitentiam Iob,cum oraret ille pro amicis ſuis. Et addidit Dominus omnia, quæ fuerant Iob,duplicia.* Orauit equidem Iob pro amicis ſibi infenſiſſimis,qui plura in illum cõgeſſerant conuitia. Et quid hac oratione efficacius, & fœcundius? Amicis protinus veniam obtinuit, & ſibi omnia bona duplicia. D. Greg. Ex quo ſapienter D. Gregor.lib. Moral. 35. cap. 7. *Plus pro ſe preces ſuas valere efficit, qui has & aliis impendit. Libentius quippe ſacrificium orationis accipitur, quod in conſpectu miſericordis iudicis proximi dilectione conditur. Quod tunc veraciter quiſque cumulat,ſi hoc etiam pro aduerſariis impendat.* Expende illud: *Veraciter cumulat*, nunquam enim ingens bonorum cumulus non correſpondit precibus pro aduerſariis orantibus. Et cur oratio pro inimicis non cumulos bonorum faciat;quando & fœcunda eſt ipſa patiens auditio contumeliarum? Nota eſt audacia,& temeritas Philiſthæi, qui Iſraëlitas exprobrabat; aduerſus quem exiens Dauid,ait 1.Reg.17 1.Reg.17. *Vadam, & percutiam eum, & auferam opprobrium de populo. Quoniam quis eſt hic incircumciſus, qui auſus eſt maledicere exercitus Dei viuentis*? Sic inermis adoleſcens agebat de hominis armati nece, quaſi de re indubitata. Et vnde adeò ſibi facilem promittebat victoriam de tam potenti aduerſario; Ipſe ait illis verbis: *Auſus eſt maledicere*,&c. Ille maledicta congerebat,& conuitia in populum Dei,quæ patientiſſimè ſuſtinebantur,nec vnus inuentus eſt, qui referret paria: id,quod intans Dauid ſibi aſſerit victoriam indubitatam. Baſil. Sel. Ait Diu. Baſil. Sel. ora. 15. *Maledictam illam inimici linguam victoriæ pignus tenee.* Nunquam non eſt pignus bonorum in populo, qui neſcit maledicenti referre paria. Vbi enim videris conuitia iactari, nihilque ſimile retorqueri,puta ibi ingentes bonorum cumulos aggregari.

§. VIII.

Dei ſpiritus eſt,quod in acceptis bonis par pari referas.

NOn otioſè dictum Moyſi, quod ad extrahendam aqua de petra tolleret virgam, qua mare percuſſit. Ait enim: *Sume tecum virgam qua percuſſiſti fluuium*, dubitat Auguſtinus ſi nomine fluminis intelligatur mare à Moyſis virga percuſſum,& requirit exemplum ſimilis locutionis. Ionæ 2. Do ego exemplum in Iona cap. 2. vbi ait: *Proieciſti me in profundum in cor maris,flumen circumdedit me.* Nec ibi licet intelligere per flumen aliud quàm mare, quando totum Ionæ naufragium in mari peractum eſt. Et vt erat & vicinius, & celebrius Moyſis facinus,quod virga percuſſerit mare,& fecerit viam ſiccam peregrinantibus, ſic non dubito ad hoc reſpexiſſe Dominum,quando dixit. Sume virgam, qua percuſiſti fluuium, id eſt, fluentes aquas maris. Sed cur præcipuè meminit Dominus percuſſionis qua mare ſciſſum fuit, & oſtendit aridam viantibus, quando volebat, vt ſimili percuſſione petra ſtillaret aquas? Vt oſtendat quam à Deo veniat, quod mutuis officiis par pari referant vniuerſa creata. Sanè ad virgæ percuſſionem aquæ maris diuiſæ reddiderunt aridam, qua Iſraëlitæ ſiccis pedibus ambularent. Modò autem ad eãdem virgæ percuſſionem aridi lapides euomunt aquas, quæ poſſint Iſraëlitas ſatiare. Sic arida dedit aquas,quia aquæ dederant aridam,ſic Dei eſt,quod mutuis officiis nobis referamus paria. Sic ipſe Ieſus Ioan. 13. ſurgens à Ioan. 13. menſa, & linteo ſe præcingens: *Cœpit lauare pedes diſcipulorum.* Et cur voluit ſuorum diſcipulorum pedes lauare? Erant diſcipuli filij Abrahæ,cuius hoſpitium ingreſſus Dominus Gen. 18. ſimile quid accepit ab Abra- Gen 18. hamo, cui modo in filiis parem exhibet gratiam. Ait enim Tertul. lib. de Trinit. *Quod enim erat futurus meditabatur in ſacramento Abrahæ factus hoſpes apud Abrahæ filios futurus: cuius filiorum pedes ad probationem, quod ipſe eſſet,abluit: reddens in filiis suis hoſpitalitatem, quod aliquando illi fœnerauerat pater.* Ablutus aliquando pedibus ab Abrahamo,ſimile modò præſtat filiis Abrahæ. Et ad quid ſimile refert; Ait. *Ad probationem,quod ipſe eſſet*; nullo euidentius monſtraret ſe Deum eſſe, quam ſi parem referret gratiam. De Iuda tribu ait Num. 24. Num 24 *Qui benedixerit tibi,erit & ipſe benedictus.* Et ex hoc mutuo officio benedictionem colligit Theophylact. mihi adhærentem diuinitatem,de cuius ſolius aſſiſtentia venit, quod beneficiis par referatur. Ait enim in cap. 2. Matth. *Qui benedicunt te,benedicentur: ecce deitatem. Sola enim Dei natura hanc benedictionis virtutẽ habet.* Quippe in ſolo Deo inuenies, quod benedictionibus acceptis paria referantur. Nec aliter fieri poteſt,vbi Dei ſpiritus habitat. Vnde Gen. 22. dicebat Dominus Abra- Gen. 22. hæ: *Tolle filium tuum vnigenitum,quem diligis,Iſaac,& vade in terram viſionis, ibique offeres eum in holocauſtum.* Quam nouum hoc,& inuſitatum holocauſtum Deo? Ex quo tibi Domine victima humana placuit? Vnde potuit venire,vt ibi vnici filij holocauſtum placeat; Cur ergo requirebas oblationem adeò inuſitatam? Sanè volebat firmare Deus decretum ſuum de dando filio ſuo, ideò petit ſibi filium hominis dari,ne poſſet tanto obſequio non reddere parem gratiam. Ait D. Macharius orat. de Machar. de Exalt. Crucis: *Abraham filium vnigenitum ex promiſſione ſuſceptum ad cædem ducebat, & immolare feſtinabat, iuſſus à Deo volente,opinor, vt & ſacrificium illud pro totius mundi ſalute peragendum firmaretur.* Vt firmum eſt, quod Deus obſequentibus ſibi parem gratiam referat, ſic firmabatur; quod filium ſuum in holocauſtum daret,eo ipſo,quod filium Abrahæ in holocauſtum acceperat. Dei enim eſt quaſi non poſſe parem gratiam non referre.

§. IX.

Deus velocior eſt omni creatura in iis quæ ſunt profutura homini.

DIcitur Moyſi, quod vadat ad petram, in qua iam Deus eſt. Sic enim ait: *Virgam, qua percuſſiſti fluuium, tolle in manu tua, & vade. En ego ſtabo coram te ibi ſupra petram*: Ex Hebræo ait: *En ego ſto ibi*,&c. Moyſi adhuc dicitur,quod vadat,ipſe Deus iam ibi ſtat. Quantumuis enim creatura curat,& volet, citiùs quàm illa accedat,ſtat Deus in loco,vbi eſt hominum negotianda

Digitized by Google

Luc. 1. ſalus. Quò ſpectat illud Luc. 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen Virginis Maria: Et ingreſſus Angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum.* Expende illud: *Dominus tecum*; & ſi enim Angelus feſtinauit, vt ad Virginem perueniret, Dominus, qui miſerat Angelũ, ante eius acceſſum iam inuenitur in Maria. Sanè vt Dominus hominũ curam ſuſcipiat, prætéruolat creaturas omnes, prætéruolat Angelicos ſpiritus. Id pulchrè expendens D. Ber. ſer. 54. in Cant. ait: *Denique tranſiliit Gabrielem, & peruenit ad Virginem, eodem Archangelo teſtante, cùm ait: Aue gratia plena, Dominus tecum. Quid? Quem modo reliquiſti in cœlo, nunc in vtero reperis. Quonam modo? Volauit, & præuolauit ſupra pennas ventorum, Victus, es ô Archangele, tranſiliit te, qui præmiſit te.* Non ſic creatura aliqua, non ſic Angeli currunt in hominum auxilium, quin Dominus præcurrat, adeò vt cum velociſſimi ſint in via, iam ipſe Dominus in termino poſſit ſentiri. Eadem recidens ait Chryſol. ſerm. 143. *Miſſus eſt Angelus a Deo, & quid dicit? Dominus tecum. Ergo erat cum Virgine, qui ad Virginem miſerat. Præceſſit nuncium ſuum Deus.* Tarda eſt omnis creatura in negotio humanæ ſalutis, vnus Deus tranſilit omnes, & antequam alij accedant, iam ipſe in negotio inuenitur.

(margin: D. Bern.; Chryſol.)

Cupiebat aliquando ſponſa vrgere dilectum, vt ad homines ſaluãdos veniret, & ait Cant. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Et loca prandij, & accubitus requirebat vt inueniens quieſcentem ad iter vrgeat. Et quid interea? Ipſa ait: *Ecce iſte venit ſaliens in montibus.* Accubantem, aut prandentem quærebat, & non potuit videre niſi iam venientem, proſilientem in montium cacuminibus. Sic eius feſtinatio ſuperat, & excedit vel cogitationem, & deſideria ſponſæ ſuæ. Ad hæc pulchrè Ber. ſer. 1. de Aduentu: *Venientem vides, ô pulchra, ſed cubantem videre ante non poteras. Dixiſti enim: Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes. Verumtamen ecce egreſſus eſt de loco ſuo, & qui cubans paſcit Angelos; ipſe cœpit, & ſanabit nos, & videbitur veniens, & paſtus, qui cubans, & paſcens antè videri non poterat.* Expende illud: *Videbitur veniens, & paſtus*: adeò enim feſtinat, ex quo negotiatur humanam ſalutem, vt quantumuis properes, vt illum cubantem inuenias, vel ſaltem prandentem ad iter, nunquam inueniatur à te, niſi iam pranſus, & veniens, & ſuperans montium cacumina. Qui properantem viatorem conuenire deſiderant, accubitus, & prandi loca operiuntur, vt ibi conueniant illum. Sic ſponſa aduentum Saluatoris ſui expectans, cogitabat de accubitus, prandiiue locis, vt ibi eum conueniret. At feſtinatio Saluatoris in iuuandis ſuis, omnes creatos cogitatus ſuperat, nec aliter poteſt inueniri, quàm iam pranſus, & vel montium prærupta tenens velocitate ſua. Sed expende adhuc illud: *Et videtur veniens, & paſtus, qui cubans, & paſcens antea videri non poterat.* Et quidem Gen. 18. tres viri, quorum vnus erat Dominus, dum peregrini veniunt, intrant Abrahæ domum, ibi cubant, ibi prandent, & ibi Abraham, & omnis eius familia eos videt cubantes, & prandentes. Cur ergo hic cubans, & prandẽs cernitur Dominus, & ibi nec cubans, nec prandens, ſed veniens, & pranſus oſtenditur? Ait text. ibi: *Cum ſurrexiſſent inde viri, fixerunt oculos ſuos contra Sadomã.* Vbi Chryſ. *In tabernaculo Abrahæ, & Angeli, & eorum Dominus viſi ſunt. Abituri autem illinc erant ad ſubuertenda Sodoma.* Et hæc eſt tota rei explicatio, vbi enim Dominus pergit ad perdendos homines, adeò cunctanter pergit, vt in accubitu, & prandij loco videri poſſit: at vbi ad ſaluandũ venit, ſic properat, vt minimè accumbens, aut prandens; ſed veniens, & pranſus videri ſemper poſſit. Fœlix, qui in ſalute ſua procurãda huius Dei ſequitur ductum, fallar, niſi velociſſimos ſuperet. Magi illi primi Ieſu adoratores à remotiſſimis regionibus Orientis venerunt, & decimo tertio die natiuitatis adorarunt Dominum. Aiunt ipſi Matth. 2. *Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* Et qualiter tam citò venire potuerũt? An Dromedarij percitate? An Angelorum opera? Non creaturis, ſed ipſi paruulo credit tantam velocitatem D. Thomas in catena, vbi ſic ex Remigij ſententia loquitur: *Sed quærendum eſt ſi Caldæi, vel Perſæ de vltimis finibus terræ fuerũt, quomodo in tam breui ſpatio Hieroſolymam venire potuerunt? Sed ſciendum eſt, quod aliqui ſolent dicere, quod puer, qui tunc natus in tam breui ſpatio temporis de vltimis finibus terræ ad ſe perducere potuit.* Non Dromedariorum, imò nec Angelorum, nec vllius creaturæ fuit opus, quod à finibus terræ tam breui ſpatio venirent in locum, vbi parabatur ſalus hominum. Id vnus Deus poteſt efficere, qui vt ipſe ſuperat omnem creatam velocitatem, vt medeatur homini, ſic aſſeclas ſuos fecit venire ante omnes ad medelæ locum.

(margin: Cant. 5.; Bern.; Gen. 18.; Chryſoſt.; Matth. 2.)

§. X.

In Chriſti paſſione fidelium leuamen, & vita.

Expende remedium ex Deo datum, vt bibant, & viuant homines, nimirùm ait: *Percuties petram, & exhibit ex ea aqua, vt bibat populus.* Et quãdo petra erat Chriſtus iuxta Pauli aſſertũ, quid de Chriſto percuſſo non exeat in leuamen hominum? Crede mihi ex quo Chriſtus vt percuſſus in ſua paſſione, nullum ibi non apparuit refrigerium, quo & quieſcant, & viuant homines. Nullus vnquam homo maiori ſiti, & fame, & laſſitudine confectus fuit, quàm erat illa fugitiua, & perdita ouis, quæ à Dei caulis exiliens in viis errabat difficilibus, & laborioſis. Illam tandem inuenit paſtor, inuentam nec paſcit, nec adaquat, ſed in humeris ponit. Ait D. Luc. c. 15. *Et cum inuenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens*, &c. Cur non magis fameſcentem cibat, & ſitientem adaquat? Cur pro omnibus ſolos humeros exponit, quibus medeatur oui? Erant in humeris ſigna paſſionis, in illis crucis virga percuſſit Saluatorem, & inde non poterant non prodire hominibus omnia ſalutis cõmoda. Ex quo ait D. Amb. ſer. 22. in Pſ. 118. *Denique inuentam paſtor ouem humeris imponit ſuis. Agnoſcis vtique myſterium, quomodo ouis laſſa reficiatur: quia non poteſt aliter humana conditio laſſa recreari niſi ſacramento dominicæ paſſionis, & ſanguinis Ieſu Chriſti, cuius principium ſuper humeros eius.* Niſi de percuſſo Chriſto non poterat recreari tam deplorata ouis, at vbi percuſſus eſt, nil inde boni requiritur, vt emendentur humanæ perditiones: Poſt Domini reſurrectionem ait Angelus mulieribus Matth. 28. *Scio, quod Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis. Surrexit, non eſt hic. Venite, & videte locum.* Reſurgentem, & glorioſum anountiat, & nihilominùs mulieres conuocat, vt videant dominicæ ſepulturæ locum. Et quando Dominus à ſepulcro exiit, cur mauis, quod fœminæ adhuc intrent ſepulcri locum? Cur non magis hortaris, vt mortem obliuiſcantur, attentæ, & intentæ gloriæ reſurrectionis? Quid vitæ aſſeclas adhuc retines in mortis cõſideratione? Sapienter Angelus ſalutis ſpẽ genitur us in fœminis, eas trahit ad ſpectandũ theatrũ dominicæ paſſionis, de quo ſolo haberent, vt vitam recipere poſſent. Ait D. Chryſ. ſer. 77. *Mulieres vocat Angelus ad videndũ, vt ſacri corporis locus mundaret oculos, quos diabolo claudente, vetita arboris maculaurat aſpectus. Ingrediuntur ſepulcrum, vt conſepulta Domino totam fidei reſurgerent in ſalutẽ.* Quod bonũ, aut quæ vita poſſet ſperari à mulieribus, niſi de paſſione Chriſti? Sanè, quæ reformari debebant, & in vitam erigi immortalẽ, nullo aptiùs trahuntur, quàm ad Chriſti paſſionem meditandam. Huc ſpectent omnes, qui diuinis fluentis amant ditari. Hinc Matth. 3. *Baptizatus Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli: & vidit ſpiritum Dei deſcen-*

(margin: Luc. 15.; D. Amb.; Matt 28; Chryſol.; Matt. 3.)

Luc. 1. ſalus. Quò ſpectat illud Luc. 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilea, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen Virginis Maria: Et ingreſſus Angelus ad eam, dixit: Aue gratia plena, Dominus tecum.* Expende illud: *Dominus tecum*; & ſi enim Angelus feſtinauit, vt ad Virginem perueniret, Dominus, qui miſerat Angelũ, ante eius acceſſum iam inuenitur in Maria. Sanè vt Dominus hominũ curam ſuſcipiat, præteruolat creaturas omnes, præteruolat Angelicos ſpiritus. Id pulchrè ex-*D. Bern.* pendens D. Ber. ſer. 54. in Cant. ait: *Denique tranſiliit Gabrielem, & peruenit ad Virginem, eodem Archangelo teſtante, cùm ait: Aue gratia plena, Dominus tecum. Quid? Quem modo reliquiſti in cælo, nunc in vtero reperis. Quonam modo? Volauit, & præuolauit ſupra pennas ventorum, Victus, es ò Archangele, tranſiliit te, qui præmiſit te.* Non ſic creatura aliqua, non ſic Angeli currunt in hominum auxilium, quin Dominus præcurrat, adeò vt cum velociſſimi ſint in via, iam ipſe Dominus in termino *Chryſol.* poſſit ſentiri. Eadem recidens ait Chryſol. ſerm. 143. *Miſſus eſt Angelus à Deo, & quid dicit? Dominus tecum. Ergo erat cum Virgine, qui ad Virginem miſerat. Præceſſit nuncium ſuum Deus.* Tarda eſt omnis creatura in negotio humanæ ſalutis, vnus Deus tranſilit omnes, & antequam alij accedant, iam ipſe in negotio inuenitur. Cupiebat aliquando ſponſa vrgere dilectum, vt ad ho-*Cant. 1.* mines ſaluãdos veniret, & ait Cant. 1. *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Et loca prandij, & accubitus requirebat vt inueniens quieſcentem ad iter vrgeat. Et quid interea? Ipſa ait: *Ecce iſte venit ſaliens in montibus.* Accubantem, aut prandentem quærebat, & non potuit videre niſi iam venientem, proſilientem in montium cacuminibus. Sic eius feſtinatio ſuperat, & excedit vel cogitationem, & deſideria *Bern.* ſponſæ ſuæ. Ad hæc pulchrè Ber. ſer. 1. de Aduentu: *Venientem vides, ò pulchra, ſed cubantem videre ante non poteras. Dixiſti enim: Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes. Veruntamen ecce egreſſus eſt de loco ſuo, & qui cubans paſcit Angelos; ipſe cœpit, & ſanabit nos, & videbitur veniens, & paſtus, qui cubans, & paſcens antè videri non poterat.* Expende illud: *Videbitur veniens, & paſtus*: adeò enim feſtinat, ex quo negotiatur humanam ſalutem, vt quantumuis properes, vt illum cubantem inuenias, vel ſaltem prandentem ad iter, nunquam inueniatur à te, niſi iam pranſus, & veniens, & ſuperans montium cacumina. Qui properantem viatorem conuenire deſiderant, accubitus, & prandij loca operiuntur, vt ibi conueniant illum. Sic ſponſa aduentum Saluatoris ſui expectans, cogitabat de accubitus, prandijve locis, vt ibi eum conueniret. At feſtinatio Saluatoris in iuuandis ſuis, omnes creatos cogitatus ſuperat, nec aliter poteſt inueniri, quàm iam pranſus, & vel montium prærupta tenens velocitate ſua. Sed expende adhuc illud: *Et videtur veniens, & paſtus, qui cu-*

Gen. 18. *bans, & paſcens antea videri non poterat* Et quidem Gen. 18. tres viri, quorum vnus erat Dominus, dum peregrini veniunt, intrant Abrahæ domum, ibi cubant, ibi prandent, & ibi Abraham, & omnis eius familia eos videt cubantes, & prandentes. Cur ergo hic cubans, & prandẽs cernitur Dominus, & ibi nec cubans, nec prandens, ſed veniens, & pranſus oſtenditur? Ait text. ibi: *Cum ſurrexiſſent inde viri, fixerunt oculos ſuos contra* *Chryſoſt.* *Sodomã.* Vbi Chryſ. *In tabernaculo Abrahæ, & Angeli, & eorum Dominus viſi ſunt. Abituri autem illinc erant ad ſubuertenda Sodoma.* Et hæc eſt tota rei explicatio, vbi enim Dominus pergit ad perdendos homines, adeò cunctanter pergit, vt in accubitu, & prandij loco videri poſſit: at vbi ad ſaluandũ venit, ſic properat, vt minimè accumbens, aut prandens; ſed veniens, & pranſus videri ſemper poſſit. Fœlix, qui in ſalute ſua procurãda huius Dei ſequitur ductum, fallar, niſi velociſſimos ſuperet. Magi illi primi Ieſu adoratores à remotiſſimis regionibus Orientis venerunt, & decimo tertio die natiuitatis adorarunt Dominum. Aiunt ipſi Matth. 2. *Matth. 2.* *Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* Et qualiter tam citò venire potuerũt? An Dromedarij percitate? An Angelorum opera? Non creaturis, ſed ipſi paruulo credit tantam velocitatem D. Thomas in catena, vbi ſic ex Remigij ſententia loquitur: *Sed quærendum eſt ſi Caldæi, vel Perſæ de vltimis finibus terræ fuerũt, quomodo in tam breui ſpatio Hieroſolymam venire potuerunt? Sed ſciendum eſt, quod aliqui ſolent dicere, quod puer, qui tunc natus in tam breui ſpatio temporis de vltimis finibus terræ ad ſe perducere potuit.* Non Dromedariorum, imò nec Angelorum, nec vllius creaturæ fuit opus, quod à finibus terræ tam breui ſpatio venirent in locum, vbi parabatur ſalus hominum. Id vnus Deus poteſt efficere, qui vt ipſe ſuperat omnem creatam velocitatem, vt medeatur homini, ſic aſſeclas ſuos fecit venire ante omnes ad medelæ locum.

§. X.

In Christi paſſione fidelium leuamen, & vita.

EXpende remedium ex Deo datum, vt bibant, & viuant homines, nimirùm ait: *Percuties petram, & exhibit ex ea aqua vt bibat populus.* Et quãdo petra erat Chriſtus iuxta Pauli aſſertũ, quid de Chriſto percuſſo non exeat in leuamen hominum? Crede mihi ex quo Chriſtus vt percuſſus in ſua paſſione, nullum ibi non apparuit refrigerium, quo & quieſcant, & viuant homines. Nullus vnquam homo maiori ſiti, & fame, & laſſitudine confectus fuit, quàm erat illa fugitiua, & perdita ouis, quæ à Dei caulis exiliens in viis errabat difficilibus, & laborioſis. Illam tandem inuenit paſtor, inuentam nec paſcit, nec adaquat, ſed in humeris po-*Luc. 15.* nit. Ait D. Luc. c. 15. *Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens*, &c. Cur non magis fameſcentem cibat, & ſitientem adaquat? Cur pro omnibus ſolos humeros exponit, quibus medeatur oui? Erant in humeris ſigna paſſionis, in illis crucis virga percuſſit Saluatorem, & inde non poterant non prodire homini-*D. Amb.* bus omnia ſalutis cõmoda. Ex quo ait D. Amb. ſer. 22. in Pſ. 118. *Denique inuentam paſtor ouem humeris imponit ſuis. Agnoſcis vtique myſterium, quomodo ouis laſſa reficiatur: quia non poteſt aliter humana conditio laſſa recreari niſi ſacramento dominicæ paſſionis, & ſanguinis Ieſu Chriſti, cuius principium ſuper humeros eius.* Niſi de percuſſo Chriſto non poterat recreari tam deplorata ouis, at vbi percuſſus eſt, nil inde boni requiritur, vt emendentur humanæ perditiones: Poſt Domini reſurre-*Matt. 28* ctionem ait Angelus mulieribus Matth. 28. *Scio, quod Ieſum, qui crucifixus eſt, quæritis. Surrexit, non eſt hic. Venite, & videte locum.* Reſurgentem, & glorioſum annuntiat, & nihilominùs mulieres conuocat, vt videant dominicæ ſepulturæ locum. Et quando Dominus à ſepulcro exiit, cur mauis, quod fœminæ adhuc intrent ſepulcri locum? Cur non magis hortaris, vt mortem obliuiſcantur, attentæ, & intentæ gloriæ reſurrectionis? Quid vitæ aſſeclas adhuc retines in mortis cõſideratione? Sapienter Angelus ſalutis ſpẽ geniturus in fœminis, eas trahit ad ſpectandũ theatrũ dominicæ paſ-*Chryſol.* ſionis, de quo ſolo haberent, vt vitam recipere poſſent. Ait D. Chryſ. ſer. 77. *Mulieres vocat Angelus ad videndũ, vt ſacri corporis locus mundaret oculos, quos diabolo claudente, vetitæ arboris maculara aſpectus. Ingrediuntur ſepulcrum, vt conſepulta Domino totam fidei reſurgerent in ſalutẽ.* Quod bonũ, aut quæ vita poſſet ſperari à mulieribus, niſi de paſſione Chriſti? Sanè, quæ reformari debebant, & in vitam erigi immortalẽ, nullo aptiùs trahuntur, quàm ad Chriſti paſſionem meditandam. Huc ſpectent omnes, qui diuinis fluentis amant ditari. Hinc *Matt. 3.* Matth. 3. *Baptizatus Ieſus confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cæli: & vidit ſpiritum Dei deſcen-*

Digitized by Google

dentem ſicut columbam,& venientem ſuper ſe. Et cur ſpiritus diuinus venit ſuper Ieſum in ſpecie columbæ? Cùm venit ſuper Apoſtolos Act. 1. venit in ſpecie linguarum ignearum. Cur ſimiliter non venit ſuper Ieſú, ſed maluit venire in ſpecie columbæ? Venit equidem ad Ieſum in ſpecie columbæ, vt doceret, quid vniuerſi debemus in Ieſu ſpectare; vt enim columba in petra quærit foramina, vt ſibi faciat habitaculum; ſic etiam nos ad paſſionis dominicæ ſemper ſpectemus foramina, vt inde nobis æterna paremus habitacula. Ait Paſchaſ. lib. 2. in Matth. *In columba meritò apparuit, vt per eam nos doceret, ipſi in eo quales eſſe debeamus. Solet itaque nidificare in foraminibus petra, ſeu in cauerna maceria: petra autem eſt Chriſtus, in cuius lateris foramine omnis Eccleſia nidificat.* Ecce tibi venit Spiritus ſanctus ad Chriſtum ea ſpecie, qua & nos ad illum ſimiliter veniamus, nimirùm vt columbæ foramina plagarum meditantes, ibique nidificantes, vt de earum refugio æternum viuamus. Paſchaſ.

§. XI.

Quę à paſſione Chriſti veniunt bona firmiora ſunt, & durabiliora.

NOn vacat myſterio, quod in hac petræ percuſſiune, iuxta omnes Patres paſſio Chriſti exprimatur. Ait enim: *Percuties petram, & exibit aqua.* Et cur petra Chriſti percuſſiones repræſentabit, niſi vt oſtendantur quàm firmiora, & ſecuriora ſunt, quæ per Chriſti paſſionem dantur, vt quæ in petra fundantur? Ait D. Bern. ſer. 61. in Cant. *Quid non boni in petra hac? In petra exaltatus, in petra ſecurus, in petra firmiter ſto. Et re vera, vbi tuta, firmáque ſecuritas infirmis, & requies, niſi in vulneribus Saluatoris?* Diſcurre homo per omnium creaturarum habitacula, nullibi inuenies firmum fundamentum bonorum, niſi hoc veniat de Chriſti plagis. Chriſti paſſio eſt, quæ nobis peperit vitam nullis caſibus amittendam. Quò ſpectãs aiebat Dominus apud Chryſoſt. hom. in Paraſcene apud Grethſerum tom. 2. *Surrexit mortuus in Galilea, at rurſus mortuus eſt: Ego vero poſtquam per crucem reſurrexi, non poſſum amplius mortem incurrere.* Expẽde vnde fundet quod amplius non morietur, nimirùm: *Poſtquam per crucem reſurrexi:* Quæ enim per crucem, paſſionémque Saluatoris data ſunt, ea ex ſe firmitudinem habent, qua nulli incommodo cedant. Quid in paſſione Domini fundatur, quod non firmiter perſeueret? Ioan. c. 19. notabat titulum cruci appoſitum Saluatoris, quod *erat ſcriptum Hebraicè, Gręcè, & Latinè.* Ex quo illud ſigulare accidit, quod etiam deletis, & exterminatis è terra populis Hebræis, Græcis, & Latinis, hæ linguæ adhuc perſeuerant, & reſonant Chriſtum in Eccleſia. Quod vt incredibile in aliis videretur, ſic in iis linguis, quæ cruci Saluatoris affixæ fuêre, minorem admirationem generat. Vt dicat Hier. in Nepotiani Epitaph. *Nũc paſſionem Chriſti, & reſurrectionem eius, cunctarum gentium & voces, & litera ſonant. Taceo de Hebrais, & Latinis, quas nationes ſua crucis titulo Dominus dedicauit.* Ecce vt quando miratur Hieronymus de omnium gentium vocibus reſonantibus Chriſtum, in re tantæ admirationis tacet, & præterit Hebræas, Græcas, & Latinas voces. Et cur hæ voces prætermittendæ ſunt, & tacendæ? Ipſe rationem reddit, aiens: *Quas nationes ſua crucis titulo dedicauit.* Quæ enim litteræ affixæ fuêre titulo crucis, non adeò mirandum eſt, quod reſonantes Chriſtum æternum perſeuerunt. Commune námque eſt dominicæ paſſionis ſuis firmitatem, & ſecuritatem præbere. Vnde ait verus noſtrarum animarum amator Cant. 2. *Veni columba mea in foraminibus petra, in cauerna maceria.* Septuag. legunt: *Veni columba mea in tegimento petra, iuxta promulare;* alij ponunt, *iuxta munitionem.* Et vniuerſi firmitatem, & ſecuritatem inſinuant, quæ venit de vulneribus Saluatoris. Vt dicat D. Amb. lib. de Iſaac c. 4. *Surge ſecura in tegimẽto petra, id eſt, tuta paſſionis mea & fidei munimento. Suxerunt enim mel de petra, & oleum de firmiſſima petra. Hoc in tegimento anima piorum induta, iam nuda non ſunt, & hac illis eſt pramunitio.* Sanè ex quo Chriſtus petra percuſſa, & excauata apparuit, iam habent animæ vnde fortitudinem, & firmitatem induant aduersùs hoſtiles incurſus, ne facilè corruant, ſed perſeuerent æternum in bono duraturæ. Hinc Dominus Matt. 27. calicem diſcipulis porrigens aiebat, *Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur.* Additur in canone Miſſæ: *Noui, & æterni teſtamenti.* Quando enim vetus teſtamentum condiderat ſanguine animalium rubricatum, quod & penitus deletum, & immutatum eſt, nunc ad aliud teſtamentum accedens, ne de eius duratione, & firmitate dubitaretur, præmiſſit ſanguinis ſui pretioſi effuſſionem. Nec iam dubitandum erat de ſecuta, & æterna hæreditate cuius teſtamentum firmatum erat dominica paſſione. Quò reſpiciens Orig. ibi aiebat: *Si ſanguis teſtamenti infuſus eſt in corda noſtra in remiſſionem peccatorum noſtrorum, effuſo eo potabili ſanguine in corda noſtra, remittuntur, & delentur omnia, qua geſſimus antè peccata. Ipſe autem, qui accepto calice dicit: Bibite ex hoc omnes, nobis bibentibus, non diſcedit à nobis.* Expende illa verba: *Nobis bibentibus, non diſcedit à nobis;* quibus notatur diſcrimen ſanguinis veteris teſtamenti, & ſanguinis noui: In veteri enim teſtamento ſanguis ponebatur in poſtibus oſtiorum, quem videns Dominus præteribat. Sic ait Exod. 12. *Tranſiuit Dominus percutiens Ægyptios, cumque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in vtroque poſte, tranſcendet oſtium,* &c. Ecce tibi vt viſo ſanguine tranſibat alio Dominus; quo longè aliter fit in nouo teſtamento, in quo ſanguis, & mors ipſius teſtatoris intercedit, & non ponitur ſanguis in poſtibus, ſed intra viſcera conditur, dúmque bibitur ſanguis, non alio tranſit Dominus, ſed ibi manet. Quando autem Dominus cum ſanguine pro nobis effuſo intrat in corda noſtra, non eſt dubium, quod non penitus abſcedat à nobis, vt abſceſſit à priori populo. Sed in nobis fundabit tabernaculum, quod iuxta Iſaiæ vaticinium auferri non poterit. Quando enim ab Eccleſia ſua funditùs abiicietur Dominus.

D. Bern. — Chryſoſt. — Ioan. 19. — Hiero. — Cant. 2. — D. Amb. — Matt. 27 — Orig. — Exod. 12

§. XII.

In percutiendis peccatoribus vnus Deus ſpectandus eſt ab eo, qui fructuosè vult percutere.

MVlta fieri ſigna per virgam Dominus iuſſerat, ſiue enim Nilus in ſanguinem conuertendus erat, ſiue mare diuidendum, id virga fiebat, vt ſuprà vidimus. Sic enim dicebat Exod. 7. *Tolle virgam tuam, & extende manum tuam ſuper aquas Ægypti, &c. vt vertantur in ſanguinem:* Sed & Exod. 14. dicit: *Eleua virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare; & diuide illud.* Ecce vt iubetur virga eleuari ſuper mare, vel ſuper fluuium, vt ſigna ibi fiant; ſed non additur, quod Deus erit, vel ſuper flumen, vel ſuper mare in illa virgæ eleuatione, aut patratione miraculi. In præſenti autem, nil prius dicit Dominus, quam: *En ego ſtabo coram te ibi ſuper petram Horeb, percutiéſque petram,* &c. Non ſinitur virga tangi lapis, antequam ſuper illud Deus coram Moyſe adſtaret. Et cur cum & fluuius, & mare virga tangantur abſque eo, quod dicatur Deus ſuper ea coram Moyſe ſtare, petra tunc ſolum permittitur tangi virga, cùm Deus ſuper illam coram Moyſe ſtaret? Erat percuſſione petra emolienda in largiſſimos, & dulciſſimos fontes aquarum, & tunc vel lapideus peccator emollitur, & fructuosè à corripiente tangitur, quando percutiens vnum Deum coram ſe habet. Nil aliud præter Deum ſpectet, qui peccatores percutit, & fallat, niſi velè lapidibus dulciſſimos fructus valeat extrahere. Huc traho Moyſem Exod. 32. ſe in peccatores armantem, dum ait: *Si quis eſt Domini, iungatur mihi:*

Exod. 7. — Exod. 32.

mihi: Congregatique ſunt ad eum omnes filij Leui. Expende, qui eleganrur pro vindicta peccatorum, nimirùm filij Leui, quorum portio ſolus Deus erat, nihilque aliud ſibi in terra ſpectabant. O quam fructuosè! O
D. Amb. quam ſinc iniuria iſti percutcrent fratres. Ait D. Amb. epiſt. 56. *Neque verè aliquid durum factum videtur pro vindicta iniuriæ cœleſtis. Denique ſanctiora cæteris ad hoc munus eliguntur miniſteria Leuitarum, quorum portio Deus.* Quorum erat nihil aliud haberc, nihil aliud ſpectare quàm Deum, ij meritò eliguntur, vt ſinc iniuria, & fructuosè poſſent, & peccatores percurere, & caſtigare. Crede mihi, vbi Deus pręualet, non poreſt nō fru-
Mich. 5. ctuoſa eſſe percuſſio, & caſtigatio. Pro quo Michæas c. 5. aduersùs Iſraëlitas, farur: *Nūc vaſtaberis filia latronis, in virga percutient maxillam iudicis Iſraël. Et tu Bethleem Ephrata, paruulus es in millibus Iuda; ex te mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſraël.* Et Iſraëlitarum ponir pœnam, & redemptionem; dicit enim, vt propter peccata regio vaſtanda eſt, & principes virga percutiendi. Et addit, vt intereà cœleſtis Dominator, Chriſtus Dominus apparirurus eſt. Et qui locus dominicæ appatirionis Ait: *Bethlehem Ephrata.* Dum Iſraël vaſtatur, dum virga percutitur, Berhlchem Ephrata Dominum exhiber, & in ſe uatum oſtendit. Bethlehem autem cſt domus panis, Ephrata domus videntis furorem. Et quid furor ad panem? Mulrum per omnem modum; vbi enim Deus apparet, furor percutientis peccata cœleſtes fructificat
Ambr. dapes. Air D. Amb. lib. 5. epiſt. 18. *Itáque qui virga maxillam percutit Iſraëlitica animæ, erudit eam ad diſciplinam patientiæ dominica correctione. Ecce tibi vbi domus furorem videntis erat, ibi domus panis eſt: vbi crudelitas, ibi pietas: vbi pœna innocentium, ibi vniuerſorum redemptio, ſicut ſcriptum eſt: Et tu Bethlehem domus Ephrata non es minimu inter Principes Iuda. Ex te enim exiuit Princeps in Iſraël. Bethlehem domus panis eſt, Ephrata domus furorem videntis. In domo igitur furoris generatus eſt Chriſtus, & ideò iam non domus furoris, ſed domus panis.* Et quidem vbi inter ictus virgæ, inter furores corripientis vnus Chriſtos apparer, totus ille furor deſinit in panes, tota crudelitas in pietatem, tota pœna in ſalurem. Nunquam enim non fructifera cſt caſtigatio, in qua præ oculis eſt vnus Chriſtus Saluator. Vbi Deus eſt ſolus, qui mouet ad percutiendum, ad ipſum pertinet, quod percuſſionem vertat in ſanitatem. Ait Iob
Iob 5. cap. 5. *Increpationem ergo Domini ne reprobes. Quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit, & manus eius ſanabunt.* Ex quo Diu. Auguſt. ſuper Pſal. 50. ait: *Illa eſt vox Domini: Ego percutiam, & ego ſanabo. Percutis putredinem facinoris, ſanas dolorem vulneris. Faciunt hoc medici, ſecant, percutiunt, & ſanant: armant ſe, vt feriant, ferrum geſtant, & curare veniunt.* Nec aliud quàm ſaluris fructum parit percuſſio, in qua ſolus Deus ſpectatur.

§. XIII.

His Deus gratiſſimè adeſt, à quibus doctrinæ exiliunt fluenta.

NEe ſom ſatis miratus, quod Deus ſuper petram adſtet, quando ait: *En ego ſtabo coram te ibi ſuper petram; & exibit ex ea aqua*, &c. Qui non ſtetit ſupra mare, vbi ſciſſum viam Iſraëlitis parabar, nec ſuper Nilum, vbi vndas mutabat in ſanguinem, cur maluit ſuper perram ſtare, quæ conuertenda erat in fontes aquarum? Semper equidem Deo placet inhabitare in iis, à quibus ſcaturiunt fluenta doctri-
Cant. 2. narum. Ait eius ſponſa Cant. 2. *Ecce iſte venit ſaliens in montibus.* Prima venientis Dei veſtigia in montibus apparent. Er cur in montibus? An quia indo præcipites aquarum fluuij in plane contendunt, vt ea valeant fœcundare? Planè nullus mons detinet æquè Deum, ac ille, qui ſalientibus in vitam æternam exun-
Orig. dat doctrinæ aquis. Ait Orig. hom. 3. ex quatuor: *In iis ſcilicet, in quibus verbum Dei crebris ſenſibus, & copioſis velut perennibus ebullit fluentibus, in iis vita, ac ſcientia, & doctrina meritò montibus, digniſſimè ſalire verbum Dei dicitur, & exilire, factus in eis per affluentiam doctrinæ fons aquæ viuæ ſalientis in vitam æternam.* Ecce tibi verbum Dei in quibus ſalit, nimirùm, in iis, qui doctrinæ, vitæq; montes effecti, vndique ſcaturiunt pleniſſimis ſapientiæ amnibus, crebris, & copioſis ſenſibus, & ſtudiis Eccleſiæ arua rigantes. In iis verbum Dei moratur, in iis perpetuò ſalit. Id, quod alio exemplo explicat ipſa Dei amatrix, aiens Cant. 2. *Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnulóque ceruorum.* Et in quo ſimilis ceruorum hin- Cant. 2.
nulo, niſi quia ſicut ceruus cōtendit ad fluenra aquarū, ſic ipſe contendit ſemper ad eos, qui plenis doctrinæ amnibus fœcundāt orbem terrarū? Ait D. Amb. lib. de D. Amb.
Iſaac c. 4. *Quaſi hinnulus ceruorum, qui deſiderat ad fontes aquarum, deſcendit ad Paulum, circumfulſit eum, & exiliuit ſuper Eccleſiam ſuam.* Itáque vt ceruus contendit ad aquarum fontes, ſic Deus amat homines, à quibus doctrinæ fluenta naſcantur.

§. XIV.

Vtiliora ſunt, quæ nobis infirmitatem potius, quàm virtutem recolant.

MVlra in hoc loco apparuerunt grandia, à quibus poſſet locus denominari. Er fuit Moyſis oratio pro rebellibus, & Dei apparitio, & rupes Dei poteſtate conuerſa in fontem aquarum. Quibus prætermiſſis maluit Moyſes à Iudæorum offenſa locum denominare *tentationem.* Sic ait: *Vocauit nomen loci illius tentatio, propter iurgium filiorum Iſraël.* Cur non potius à diuinæ virtutis fauore in fonte exhibito locum denominauit? Cur maluit in loci nomine memoriale facere Iſraëlitici criminis, quàm cœleſtis fauoris ei dati? Sanè nouerat, quàm vtiliora erant hominibus ea, quę eorum prætendunt infirmitatem iis, quæ virtutem declarant. Aliqoando condiderat Dominus hominē pulchrū, perfectum, omnibus numeris abſolutum, ad imaginem Dei factum, vt verè poſſet vocari abſolutiſſima Dei imago, & quaſi Deus in corporalibus. Hunc tamen conuenit Diabolus, & ait: *Eritis, ſicut Dij.* Gen. 3. Nec rem pro- Gen. 3.
poſuit mulro alienam à perfectione humana in illo ſtatu, in quo homo erat perfecta imago. Acceſſit randē Deus, & air homini: *Puluis es, & in puluerem reuerteris.* Ecce tibi ob oculos hominis propoſita eſt, & eius præſtantia, & eius infirmitas; pręſtantia fuit à ſerpente propoſita, infirmitas à Deo. Et vter egit cum homine vtilius? Sanè ille longè vtilius egit, qui illi propoſuit ob oculos infirmitatē. Pulchrè rem attigit D. Chryſ. hom. Chryſoſt.
de ferendis reprehenſ. & conuerſ. Pauli fatus: *Hic quidem dixit: Eritis ſicut Dij: Ille autem: Terra es, & in terrā ibis. Vter igitur magis profuit, hic ne, qui dixit: Eritis ſicut Dij. An ille, qui dixit: Terra es, & in terram abibis? Ille mortem interminatus eſt, hic immortalitatem promiſit. Atqui hic, qui immortalitatem pollicitus eſt, è paradiſo eiecit: ille vero, qui mortem comminatus eſt, in cælum inuexit.* Ecce tibi vt oſtenſio infirmitatis vtilior eſt homini, quàm præſtantiæ prædicatio. Nec vlli dubium eſſe poteſt, quod longè maioris vtilitatis ſit, qui noſtras infirmitates nobis ob oculos proponit, quā qui noſtras aliquas gratias propalat. Hinc eſt, quod Matth. 16. Petro Matt. 16
myſteriū crucis reprobāti dicit Dominus: *Vade poſt me Satana, quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.* Fideliſſimo diſcipulo nō dubitabat Dominus obiicere diuinorū ignorantiā, & aduerſarium vocare. Verū Iudæ proditori cū carnificum phalāge accedenti dicit idem Dominus Matth. 26. *Amice, ad quid veniſti?* Sanè Matt. 26
hæc erat maxima Iudæ gratia, quod inter diſcipulos, conuiuas, & familiares Chriſti poſſet numerari. Quam gratiam illi accidenti ad proditionem ob oculos ponit Saluator. Sed cur Petro proponit ea, quæ in illo erant

infirmitatis; Iudæ autem ea, quæ erant ſummi ſplen-
doris,& gratiæ? Cur Iudam amicum vocat, & Petrum
Satanam? Eſto, quod Petrus errauit, tamen non ſic er-
rauit vt Iudas, quando ergo Iudam amicum vocat, cur
Satanam vocare Petrum maluit? Sanè oſtenſio gratia-
rum eius res eſt homini inutilis ad ſalutem animæ, &
quæ vel dæmonum mancipio Iudæ ſtatim perituro da-
tur. At oſtenſio infirmitatis, vt vtilior, ſic Petro exhi-
Baſil Sel. betur, cui ſalutaria omnia procurantur. Accipite D. Ba-
ſil. Sel. fantem orat. 31. *Quæ hæc eſt aſperitas verborum,
Domine? Quæ formidanda in Petrum increpatio? Vidiſti
cum militibus, & armis inuadentem Iudam, nec dixiſti:
Vade poſt me Satana, non verbis inueriſti, ſed ais: Amice,
ad quid veniſti? Et contra Iudam talis, & Petrus amoris
præmium feri contumeliam? Feritur, qui parcit, & ex igno-
ratione offendens verbis vapulat? Nã, inquit, perhumanus
Saluator, vbi enim vlcus eſt immedicabile, ibi pharmacum
inutile, vbi autem curationis ſpes, ſectionem induco cura-
tioni.* Expende illud, *ibi pharmacũ inutile*; quippè vt me-
dici in deploratis infirmis, vbi remedia omnia nihil
prorſus, non omnino abſtinent à remedijs, ſed inutiles
quaſdam, & leuidentes vnctiones iubent frequentari,
vt curatorum anxietates fallẽt; ſic Dominus deploratis
hominib. inutilia pharmaca permittit, nimirùm lauda-
bilia eorum ob oculos ponit. At vbi ſalus hominis ſpe-
ratur, tunc quæ vtiliora ſunt applicat, tunc infirmitatũ,
& miſeriarum, & peccatorum putredinem, vel aſperti-
mè propalat. Hoc enim ſemper vtilius eſt, vt ſalus ha-
beatur.

§. XV.

Eleemoſyna virtus maximè inter alias elucet morales.

NOn quieſco, dum video Deum ſupra hanc Horeb
petram ſtantem; quando ait: *En ego ſtabo coram te
ibi ſuper petram Horeb, percutiéſque petram, & exibit ex
ea aqua, vt bibat populus.* Et qui nec ſuper fluuium, nec
ſuper mare dixit ſe ſtare, quando ibi fiebant ſigna ad
virgæ tactum, vt vidimus, modò ſuper petram amat ſta-
re. Vnde petra hæc plus placuit, vt Dei fieret ſedes, vt
Deus ſuper illam ſtaret? An quia hęc ſitientes pauperes
reficiebat aquis? Sanè hæc virtus, quæ famelicos, ſitien-
téſque ſatiat pauperes, inter omnes alias morales ſibi
Cant. 1. Deum rapit, & ſibi Deum habet. Cant. 1. de vberibus
ſponſæ locutus Dominus, ait: *Meliora ſunt vbera tua
vino, fragrantia vnguentis optimis.* Indè vbera ſponſa me-
liora, & gratiora apparent Deo, quia fragrantia ſunt vn-
guentis optimis. Sed ſcire cupis, quæ ſint hæc optima
vnguenta, quæ ſic rapiant dominum? Rem explicans
D. Bern. D. Bern ſer. 12. in Cant. ait: *Duo me vnguenta vobis tra-
didiſſe recordor. Vnum contritionis, alterum deuotionis. Sed
eſt vnguentum, quod ambobus longè antecedit, & hoc appel-
lauerim pietatis, eo quod fiat de neceſſitatibus pauperum, de
omnibus quorumlibet miſerorum ærumnis, etiamſi fuerint
inimici. Deſpicabiles videntur ſpecies iſtæ, ſed eſt ſuper om-
nia aromata vnguentum, quod ex eis conficitur.* Abſque
dubio charitas, quæ extenditur vſque ad ſubleuationẽ
miſerorum, maximè alliciat Deum, illúmque ſuper
Matth. 9. omnia aliarum virtutum aromata recreet. Vnde Matth.
9 ait Dominus: *Euntes diſcite, quid eſt: Miſericordiam
volo, & non ſacrificium.* Quibus oſtenditur, quam pluris
faciat Deus miſericordiã, quàm ſacrificia reliqua. Quò
ſpectans D. Bern. ſer. 12. in Cant. ait: *Bonum contritionis
vnguentum, quod de recordatione peccatorum conficitur.
Cæterum longè melius eſſe arbitror id, quod dicitur deuotio-
nis factum de recordatione beneficiorum Dei. Porro vtrum-
que vincit vnctio pietatis, quæ de reſpectu miſerorum fit.
Optimum reuera vnguentum, in cuius comparatione, cæte-
ra nec reſpicere ſe oſtendit, qui ait: Miſericordiam volo, &
non ſacrificium.* Ecce tibi cætera omnia virtutum aro-
mata non æſtimari videntur à Deo in comparatione
charitatis illius, quæ egenis, & miſeris neceſſaria pro-
uidere ſcit. Hæc tenet maximè Deum, dum hanc co-
lis, aliquid te puta facere, ſine hac etiam in multis aliis
virtutibus ſic appares, quaſi vacuus ſis. Mirabar Dia-
bolum ſic inſanire, vt Iobo diuitias eriperet, quæ ſo-
lent eſſe hominibus præcipua perditionis incentiua.
Ecce tibi procurante Diabolo Iobus ad eam pauperta- *Iob. 1.*
tem redactus eſt, vt dicat cap. 1. *Nudus egreſſus ſum de
vtero matris meæ, nudus reuertar illuc.* Cur ô Diabole,
non magis hominem in diuitiis conſtituis, vt eum ex-
pugnes? Sunt equidẽ diuitiæ ſpinæ, quæ ſuffocant Dei
ſementem, linque ergo eum magis diuitem, vt citiùs
vincas? Cur non magis tibi times à pauperculi hominis,
& afflicti virtutibus? Nónne & ſufferentia dolorum, &
patientia in tormentis, & ſpes in ipſa morte te magis
mordebunt, quàm omnes virtutes, quæ in diuite erant?
Cur non magis metuis pauperis virtutes, quàm diuitis?
Equidem cum Iob diues erat diſperſis inter pauperes
bonis ingentes in cœleſtibus theſauros recondebat,
quam erga pauperes largitatem cùm ſpoliatus nõ poſ-
ſet oſtẽdere, ſiue hac virtute, etiam cum aliis omnibus,
vacuus, & imbecillus videbatur dæmoni. Ait D. Chry- *Chryſoſt.*
ſoſt. hom 2. in Iob: *Diabolus eum diteſcentem vidit diui-
tiis temporalibus, atque eiſdem æternas ſibi diuitias theſau-
rizare putauit. Quoniam quemadmodum eo diteſcente di-
teſcebat iuſtitia, ſic ad paupertatem ductus, eadem quoque
virtus paupercula apparebat. Tentat autem igitur eum pe-
cuniis nudare, quo datis eum facinoribus nudet.* Expende
illud: *Virtus paupercula apparebat*; quaſi tota Iobi virtus
tot tormenta patiens pro Deo, paupercula, & imbecilla
videretur in comparatione virtutis, & charitatis illius,
qua bonis ſuis ſuſtentabat, defendebátque miſeros, &
egenos.

§. XVI.

*Quæ egenis dantur, perire, aut exhau-
riri nequeunt.*

ADhuc miror Deum ſic affectum ad petram illam
Horeb, vt dicat: *En ſtabo coram te ibi ſuper petram
Horeb, percutiéſque petram, & exibit ex ea aqua, vt bibat
populus.* Et quidem dum diuidendum eſſet mare virga,
non dicit Deus, quod illic ipſe ſtaret ſupra mare; nunc
autem cum extrahenda eſſet à petra aqua ſilientibus,
dicit Deus, quod ibi ipſe ſtabit ſupra petram. Et cur nõ
in diuiſione aquarum maris, ſed in eductione aqua-
rum de petra maluit Deus petræ adeſſe? Petra erat
virga percutienda, vt aquas daret, ait enim. *Percuties pe-
tram, & exibit aqua*; in percuſſione autem eorum, qui
famelicos, & ſitientes replent, præſentiſſimus adeſt
Dominus, ne quid mali capiant, ne quid dependant ſed
potius augeantur. Quò ſpectans D. Ber. ſer. 12. in Cant. *D. Bern.*
fatur: *O quæcunque es anima ſic affecta, ſic imbuta rore mi-
ſericordiæ, ſic affluens pietatis viſceribus, ſic te omnib. omnia
faciens, ſic facta ipſa tibi tanquam vas perditum, vt cæteris
præſto, vbicunque ſemper occurras, atque ſuccurras, in pla-
nè tertium, optimúmque vnguentum fœlix poſſides, & ma-
nus tuæ diſtillauerunt totius ſuauitatis liquorem. Non ex-
ſiccabitur in tempore malo, nec feruor perſecutionis ebibet
illud, ſed ſemper Deus memor erit omnis ſacrificij tui, &
holocauſtum tuum pingue fiet.* Quid pulchrius? Nunquam
perditur, quod pauperibus exhibetur, nec temporum
malitia, nec perſecutio valent aduersùs ea, quæ tranſ-
mitti ſolent ad egenos, ſed ſemper Deus adeſt, qui pro-
tegat, imò qui multiplicet ea. Hinc cap. 1. dictum eſt *Iob. 1.*
Iob: *Ignis Dei cecidit de cœlo, & tactas oues, pueróſque
conſumpſit.* Hæc audit Iob, & tacet, nullúmque dolo-
ris oſtendit ſenſum. Et cur, ô bone, non magis doles in
ouium amiſſione? Cur tantum & carnium, & lanarum
emolumentum aduſtum ſubitò non tibi eripit vel do-
loris verbum? Erant oues illæ, quarum lanis veſtieban-
tur egeni, iuxta id, quod ait cap. 19. *Si non benedixerunt
mihi latera pauperis, & de velleribus ouium mearum
calefactus eſt.* ideò non ſibi perſuadebat vir diui-
nus, quod poſſint deperdi, ſed quod potius duplicandæ
eſſent,

Google

Chryſoſt. eſſent, vt poſtea euenit? Ait D. Chryſoſt. hom. 5. in Iob: *Si ego ſolus indutus eſſem, iuſtè dolerem: ſi autem pauperes induebantur, nunquid poterit Deus pauperes deſpicere? Noui, quod in ſacrificium ſuſcipit, reddet ſeptuplum.* Sic ſecurus erat, quod ſubſtantia exhibita pauperibus non poterat deſpici à Deo, ſed quod ab illo eſſet ſeruanda, Matth. 26 & augenda, quod & fecit. Matth. 26. vbi pretioſum vnguentum effunditur à fœmina ſuper caput Ieſu; ſtatim illa diſcipulorum affuit querela, nimirùm: *Vt quid perditio hæc? Potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus.* Expende, vt perditionem metuunt vnguēto effuſo ſuper Ieſu caput; & remedium parant, quo nullam perditionem metuerent illi vnguento. Et quale hoc remedium liberans à perditionis metu? Iam explicant dicentes: *Dari pauperibus*; cui perditionem metuunt exhibito Ieſu capiti, non metuunt perditionem exhibito pauperibus. Eſt enim hæc ſingularis gratia charitatis in egenos, quod nullam ruinam me- D. Bern. tuat. Pulchrè Diu. Bernard. ſerm. 12. in Cant. ait: *Videſne, quam ſit præferendum cæteris iſtud pietatis vnguentum de quo ſolo permiſſum non eſt perditionem fieri? In tantum perditio de ipſo non fit, vt nec aquæ frigidæ munus irremuneratum ſinatur.* Nec minimæ reſculæ perditio fiet, ex iis, quæ ſolent diuidi cum egenis.

§. XVII.

Chriſtus Dominus, vt amat ſibi quaſi per vim bona eripi.

NOn niſi ex percuſſa petra aquam mandat Dominus expectari; dum ait: *Percutieſque petram, & exibit ex ea aqua.* Non ſic aiebat Exod. 14. ſed: *Eleua virgam, & extende manum tuam ſuper mare*: ſolam virgæ oſtenſionem ibi mandat, vt totum mare ſcindatur. In præſenti non ſolam oſtenſionem virgæ, ſed & petræ percuſſionem mandat. Poſſet equidem petra vel ad ſolam oſtenſionem virgæ aquas dare, vt ad ſolam huiuſmodi oſtenſionem diuiſum eſt mare. Cur ergo percuti petram maluit? Petra autem erat Chriſtus iuxta Apoſtoli aſſertum, qui amat ſibi à fidelibus religioſam vim fieri, vt eius bona capiant. Adeò, vt non im- Cant. 4. properans, ſed gratificans dicat ſponſæ Cant. 4. *Vulneraſti cor meum ſoror mea, ſponſa; vulneraſti cor meum.* Inde æſtimat ſororem, & ſponſam, quod non niſi de vulnere eius ſibi aſſeruerit fontes gratiarum. Quò ſpe- Matt. 11. ctans Matth. 11. fatur: *A diebus Ioannis Baptiſtæ vſque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Itaque cœleſtia bona à Chriſto hominibus acquiſita, ad illos magis dicuntur pertinere, qui vim ipſi Chriſto Domino afferunt. Tunc, ô Chriſtiane, magis Ieſu places, cùm illi adhæres, & abeuntem precibus quaſi cogis tibi auſcultare, & repugnanti multis virtutum actibus vim infers, & ſic eius gratiam rapis. Pul- D. Amb. chrè ad hæc aiebat D. Ambr. ſerm. 15. *Vim facimus Domino, non compellendo, ſed flendo, non prouocando iniuriis, ſed lacrymis exorando. O beata violentia, quæ non indignatione percutitur, ſed miſericordia condonatur! Beata, inquā, violentia, quæ vim patientis bonitatem elicit, & vtilitatem tribuit inferenti. Mala admittitur, & de iniuria nemo cauſatur, vis admittitur, & religio propagatur. Quiſquis enim valentior Chriſto fuerit, religioſior habebitur à Chriſto.* Sic amat Chriſtus percuti, & ſuperari, vt eius gratiæ copioſiùs fluant. Sic amat vim pati, vt niſi de eo deuicto benedictiones ſibi fideles acquirant. Quò referendum puto illud Geneſ. Gen. 32. 32. *Ecce vir luctabatur cum Iacob vſque mane. Qui cum videret, quod eum ſuperare non poſſet, tetigit neruum fœmoris eius, & ſtatim emarcuit. Dixitque ad eum: Dimitte me, iam enim aſcendit aurora. Reſpondit: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Strenus Iacob luctator vim inferebat Angelo, & dimiſſionem quærenti, ait: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi,* ſic tenens reluctantem, vt non liceat abire; & ſic benedictionem extorquens. Sed quis Angelus eſt, qui ſibi ab homine vim inferri patitur? Quis eſt, qui benedictionem detinet, donec vt extorqueatur? Sapienter D. Auguſt. quæſt. 104. in Auguſt. Gen. ait: *Quod ab Angelo deſiderat Iacob benedici, cui luctando præualuit, magna eſt de Chriſto prophetia.* Et quidem non Angelus, non creatura aliqua, ſed vnus Chriſtus eſt, qui amat per religioſam vim ſibi eripi benedictionum magnalia. Vbi quis expectat, imò vult vinci, vt ſuo victori tribuat gratias, is Chriſtus eſt, non creatura aliqua.

CAPVT XIV.

Amalech expugnatur.

Textus Hiſtoriæ.

POſt famem, ſitimque extinctam aduerſa Iudæis voluntas Dei tumultus imminentis belli cœpit excitare, quod facilè vniuerſos Iſraëlitarum poſſet ruina inuoluere. Vicina enim proficiſcentibus erat iam Idumæorum regio cuius Princeps Amalech, de Eſau nepotis nomine ſic vocatus, metuens ſibi à tanto fugitiuorum exercitu milites armat, qui ab inſidiis egreſſi inuadunt poſteriora Iſraëlitici agminis, multóſque ibi confusè ruentes obtruncarunt. Expectata (vt reor) murmuratorum enormitas vt creſceret, ruinæ incremento ſupremorum adæquabat menſuram flagitiorum. Circunfuſi namque latrones, à tergo poſtremos cedunt, incedentem iaculis exercitum infeſtant, in confertos miſſa telorum vis haud facilè fruſtratur. Et iam inclinauerat dies vnde tenebrarum caligine vallatos Iſraëlitas ferro exſuffocatis Ægyptiis collecto Moyſes armat, iubétque Ioſue cum electa iuuentute procedat in campum, & Amalecitas nitatur debellare. Sequenti die duo apparent Iſraëlitarum agmina: Alterum in monte Horeb, vbi Moyſes cum duobus cognatis Aaron, & Hur, leuatis in cœlum manibus, cœleſtia pro ſuis auxilia ſolicitabat: Alterum in deſerti planis, vbi Ioſue duce Iſraëlitica iuuentus ſpe victoriæ accenſa, cedentibus Amalecitis imminebat, inſultabat deſperantibus, & prope omnes hoſtiles deleſſet copias, niſi vel parum Moyſes manus inclinaret. Inauditum enim quid accidit, totius belli fortuna poſita à Deo erat in Moyſis manibus, quæ dum extenſæ ad cœlum ſpectarent, iam iam perituri Amalacitæ excidio ſe ſubtrahebant fuga; verum ſi feſſæ Moyſis manus, vel paululum ad terram declinarent; erecti hoſtes reſumebant fiduciam, atque à fuga ad inſequendum regreſſi victoriæ expectationem ſibi faciunt non paruam. Paruit res Aaroni, & Hur, qui ſedentis in petra Moyſis manus hinc inde erectas tenentes, tantum ardoris infuderunt pugnantibus, vt finem bello imponerent glorioſum internecione Amalecitarum. Nullo deſiderato Iſraëlita hoſtium ingens multitudo iacuit, quod & lætiorem fecit victoriam, & vnius Dei virtute oſtendit fuiſſe reportatam.

PARS MORALIS IN

Textus literam.

POſt belli puluerem non ingratus veniet ſuccus moralis, qui auidè ſumptus faciat humanas mentes de inuiſibilibus hoſtibus triumphare.

Exod. 17. Venit autem Amalech; & pugnabat contra Iſraël in Raphidim. Dixítque Moſes ad Ioſue: Elige tibi viros, & egreſſus pugna contra Amalech cras. Ego ſtabo in vertice collis habens virgam Dei in manu mea.

§. I.

§. I.

Quæ ſemel Deus fecit homini propitia loca, ſemper propitia ſolent durare.

IN Raphidim petuntur ab hoſtibus Iſraëlitæ: *Venit enim Amalech, & pugnabat contra Iſrael in Raphidim.* Quid inſanius? Aduerſus Iſraëlitas pugnant eo in loco, vbi vel rupes ſcaturiunt agente Deo fontes aquarum, vt Iſraëlitis faueant. Non equidem in Raphidim vincentur ab hoſtibus, qui ſic eo in loco propitium Deum habent, vt de ſyrtum ſuccis ſitim ardentiſſimam expugnarint. Accipite Ioſephum ſimili argumento Romanorum victorias aduersùs Ieroſolymitanos proteſtantem. Sic enim ait apud Egeſipp. lib 5. cap. 16. *Deum Iudæis aduerſari certum eſt. Siloa, quæ ante bellum ſicca fuerunt, & omnes extra vrbem fontium venæ, quæ diu fluêre, ceſſarunt, vt aqua noſtro deeſſet vſui, niſi pretio quæſita: nunc in vſus redeunt ſuos, & Tito ſe aduenienti refudunt. Scaturiunt vberes venæ, atque ita aquarum redundantium omnia replentur, vt non ſolùm exercitui largè ad potum exuberent; ſed etiam equis, bellatoribus, ac iumentis, pecoribúſque vniuerſis, hortorum quoque irriguis non deſit aquarum abundantia, vt tanquam adnitentibus elementis victoria Romana, largiores credas fundi meatus.* Sanè hoc Dei facinus fuit mirabile, quod in arida regione, vbi notiſſimi fontes iamdiu fuerant exſiccati, ad Romanorum acceſſum cœperint copioſiſſimis aquis abundare. Meritò inde educitur, quod in locis ſic à Deo paratis in Romanorum gratiam, non poſſint vinci Romani, ſed magis debeant ipſi aduerſarios ſuperare. Præclarum enim eſt illud: *Adnitentibus elementis victoriæ Romanæ, largiores credas fundi meatus.* Situs enim largitas à Deo alicui parata, nunquam non adnititur eius fœlicitatem æternare. Hinc Gen. 7. notanter ponitur tempus diluuij; dicit enim: *Anno ſexcenteſimo vitæ Noe, menſe ſecundo, ſeptimodecimo die menſis, rupti ſunt omnes fontes abyſſi.* Qui menſis, & dies examinati ſunt ab interpretibus ſacræ Scripturæ; & de nobiliori eorum ſententia aſſertum eſt diluuium contigiſſe verno tempore, quando omnia terrena abeunt in flores, & in fructus, quibus homines impleát. Et cur maluit Deus delere hominem eo tempore, quo de ipſius Dei beneficijs omnia terrena hominem ditant? Vt oſtenderet quàm violenter ad illam calamitatem inferendam veniret; tempora enim adeò homini propitia non deſinerent adniti, vt proſperitas homini adueniret, niſi eius delictorum enormitas violêtiſſimam calamitatem traxiſſet. Quò ſpectans D. Amb. ait lib. de Noe cap. 14 *Obſeruare debemus, quod poſt diluuium verno tempore, colendorum cura reparatur agrorum, & placidi, atque vberis ſoli incipiat fœtura procedere. Quo ſignificatur, nunquam Deum eo tempore interitum hominis fuiſſe structurum, quo fecit exordium, niſi immanibus delictis eſſet offenſus.* Sola delicta immania potuerunt facere quod ſemel à Deo parata tempora homini adeò propitia, non ſemper illi propitia fuiſſent. De ordinario autem curſu rerum hoc eſt, vt quæ ſemel promouit Deus in hominum gratiam, ea ſemper quaſi adnitantur illi proficere, & vel nouas fœlicitates præſagire.

Egeſipp.

Gen. 7.

Ambr.

§. II.

Infauſtiſſimum eſt inferenti bellum, & diſſidium in fratres.

INfauſtum bellum iam eo nomine notatur, quod ab Amalecho Iſraëlitis inferebatur, ait eum: *Venit Amalech, & pugnabat contra Iſrael.* Erat Amalech Eſau fratris Iacob nepos, qui aui in fratrem diſſidia conſeruabat, vt putat noſter Cornelius, ne miremur, quod ominoſum ſit genti, quod inſurgant in fratres. Nota eſt rebellio Abſalonis in totum ſuum genus: Ait 2. Reg. 15. *Facta eſt coniuratio valida, populúſque concurrens augebatur cum Abſalon. Venit igitur Nuntius ad Dauid dicens: Toto corde vniuerſus Iſraël ſequitur Abſalon. Et ait Dauid ſeruis ſuis, qui erant cum eo Ieruſalem: Surgite, fugiamus.* Abſalon infert bellum, Dauid fugit, & eſt qui in Dauidis fuga plus ſpei collocet, quam in Abſalonis validiſſima manu. Et cur mágis ſperandum eſt de Dauidis fuga, quam de Abſalonis aggreſſu. Nónne maior vis in Abſalonis exercitu? Equidem maior erat, & longè maior vis in exercitu Abſalonis, ſed infirmior cauſa, quando ipſe bellum inferebat fratribus, quod Dauid fugiens declinabat. Quod reſpiciens Egeſipp. lib. 5. cap. 16. fatur: *Vicit etiam Dauid prælio ciuili, quod refugiebat illatum, non inferebat. Nihil enim bello ciuili fœdius, niſi ſolus qui potuit inferre.* Ecce vnde victoria ad Dauid declinabat, nimirum, quod non ipſe inferebat bellum fratribus, conciuibus, domeſticis, ſed potius illatum refugiebat. Prænuntia ergo erat victoriæ Dauidi fuga, qua bellum, & diſſidia, inter domeſticos, & fratres fugiebat, & ominoſa Abſaloni erat armata manus, qua fratribus, & domeſticis inferebat malum. Crede mihi, nunquam domeſticæ, fraternæque diſcordiæ non fuerunt inferentibus lethales, vt concordia inter domeſticos eſt caput fœlicitatis. Iſraëlitæ à Nabuchodonoſore captiuati, & Babylonem aſportati, ibi vixerunt incolumes multis annis, & conuerſatione ſua ſancta multos Babylonios traxerunt ad religionis ſuæ veritatem. Habes enim Daniel. 3. vt Nabuchodonoſor Iſraëlitarum Deum proponat populis adorandum, aiens: *Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Placuit ergo mihi prædicare ſigna eius,* &c. Sic captiui Iſraëlitæ religionem ſuam propagabant. At reducti in patriam, ad florentiſſimúmque accedentes ſtatum, & ſacra omnia, & ipſam religionem funditùs euerterunt. Et cur quam augent religionem captiui; liberi, & potentes illam penitùs diſſipárunt? Erant in captiuitate vnanimes, & vel ipſius calamitatibus prementibus magis adunabantur; in florenti autem ſtatu ſuo erant diſſidentes inter ſe, imò ſe inuicem impugnabant, atrociter mordebant, & mactabant. Ideò adunati ſua promouebant, diſſidentes omnia diſſiparunt. Rem maximè illis pōderat Ioſephus apud Egeſippum lib. 5. cap. 16. fatus: *Conferte, ſi videtur, quid interſit inter captiuitatē noſtram, & ſeditionem noſtrā. Captiuitas noſtra gentibus infudit noſtræ religionis conſortiū Seditio noſtra etiam Iudæis ademit religionis gratiam.* Ecce quid lucrentur adunati fratres, etiam medijs calamitatibus ſeſe multiplicant in nationes, & populos, faciúntque ſibi ſimiles vniuerſos in fide, & religione. At qui ſeditioſi ſunt, qui fratres ſuos mordent, extremam in omnibus ſibi acquirunt perditionem. Caue tibi homo ab hoc vitio, nec fratres, nec domeſticos mordeas, illa te arma virtute, qua omnes tibi ſtrictiſſimo adiungas vinculo dilectionis, & nullū timebis hoſtem, nec etiáſi aduerſus te inſurgat infernalis hoſtis. Cum à Mariæ viſceribus natus fuit Chriſtus Dominus, ventum eſt ad eius circuncisionem, & nominis impoſitionem. Aitque Luc. cap. 1. *Vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquam in vtero conciperetur.* Igitur, vt fert communis Expoſitorum ſententia, Maria, & Ioſeph nomen Ieſu infantulo Deo imponunt. Sed quando iam nomen Ieſu fuerat ab Angelo impoſitū, quid neceſſum fuit, quod Euangeliſta animaduerteret, quod facti parentes in Maria, & Ioſeph impoſuerit nomen Saluatoris? Nónne iam Angelo puer diuinus Ieſus fuerat; quid inde quod etiam Mariæ, & Ioſepho fuerit Ieſus idem puer? Multum ſanè id erat ad gloriā pueruli, vt qui non externis ſolis, qualis erat Angelus, ſed & domeſticos, quales erāt Maria, & Ioſeph, ſibi adiūgeret, illíſque gratus foret. Eò enim nititur maxima fœlicitas hominis, quod & exteris, & domeſticis ſua ſe dulcedine copulet. Ex quo ait D. Bern. ſer. 1. de Circuncis. *Et ab ijs, qui foris ſunt, & ab eo, qui intus eſt, habere*

2. Reg. 15

Egeſipp.

Dan 3.

Egeſipp

Luc. 1.

D. Bern.

oportet

oportet teſtimonium bonum. Cuius enim omnibus grata, nemini oneroſa conuerſatio, huius ſine dubio, propria de ſalute vniuerſa fratrum congregatio atteſtatur. Fruſtrà planè ſuper us, quæ in manifeſto ſunt, nequiſſimus ille fratrū accuſator trahit in cauſam, quem excuſat vniuerſitas fratrum. Quid pulchrius? Qui erga domeſticos ſuos, erga fratres ſuos ſic affectus eſt, vt omnes ſibi habeat copulatos beneficiis in domino, is nec ſibi aduerſariū timeat dæmonium. Quantumcunque Satanas accuſet, fruſtrà accuſat eum, quem vniuerſitas fratrum excuſat. Sic valet vnanimitas cum fratribus omnibus.

§. III.

Non parui momenti eſt ad victorias reportandas de hoſtibus iuſtitia, & ſanctitas pugnantium.

CVm primùm parat exercitum Moyſes aduersùs Amalecitas, illi præficit Ioſue. *Dixit namque Moyſes ad Ioſue: Elige tibi viros, & egreſſus pugna contra Amalech.* Et quare Ioſue pugna mandatur, niſi quia ipſe in pietate, & ſanctitate cæteros ſuperabat? Ait
Ioſeph. enim Ioſephus lib. 3. cap. 2. *Selectis è reliqua multitudine ad pugnam idoneis Ieſum præficit Nauaci filium è tribu Ephramitide, virum manu, & conſilio iuxta promptum, & pietate inſignem, & a Moyſe præceptore hac parte non degenerantem.* Et meritò ad pugnam præ aliis eligitur vir, & pietate inſignis, & omnibus virtutibus innutritus ſub præceptore ſanctiſſimo. Facit enim plurimum ad rem belli vita immaculata militum. Quod pugnaciſſi-
Pſal. 17. mus homo Dauid in ſe expertus ait Pſal. 17. *Deus, qui præcinxit me virtute, & poſuit immaculatā vitam meam. Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorū, & ſuper excelſa ſtatuens me. Qui docet manus meas ad prælium*, &c. Expende quibus ad præliū diſponebatur; nimirùm: *Poſuit immaculatam vitam meam.* Quem militem, & præſtantiſſimum ducem creabat Deus, vt barbaros debellaret, victoriáſque ingentes reportaret: hunc prius fecit eſſe vitæ immaculatæ, vt quæ ad bellaglorioſè conficienda
Egeſipp. eſt momenti non parui. Vnde apud Egeſipp. lib. 3. c. 3. monebat præſtantiſſimus dux: *Vt miles cibum, ſibi & arma portaret, vallo, & foſſa ſeſe muniret, caſtríſque ponendis præueniret hoſtem, obtemperaret præceptis, furto, ac rapinis abſtinere aſſueſceret. Plurimum valere in bello bonam conſcientiam, eóque amplius de diuino auxilio præſumeret, qui ſe nulli affinem crimini recognoſceret.* Et ſi in aliis rebus bona conſcientia, & vita immaculata plurimum valet, haud dubium, quin in bello, maximè valeat, in quo de morte cōtemnenda agitur, & de diuino
D. Paul. auxilio ſolicitādo. Vt meritò dicat D. Paul. ad Hebræos cap. 11. *Deficiet me tempus narrantem de Gedeon, Barac, Samſon, Iephte, Dauid, Samuel, & prophetis: qui per fidem vicerūt regna, operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones. Obturauerunt ora leonum; extinxerunt impetum ignis: effugauerunt aciem gladij; conualuerunt de infirmitate; fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum*, &c. Et quidem velociſſimo oratori antea tempus defuiſſet, quàm victoriæ per viros pietate, & fide inſignes partæ, quàm hoſtiles exercitus à pugnantiū iuſtitia ſuperati. Et mihi credite, nunquā virtutum, religioniſque ſacra non magni momenti fuerunt, vt prælia glorioſè
Syneſ. agātur. Accipite rem à D. Syneſio narratā. Is epiſt. 122. ait: *Plurima Auxiditarum bona eueniant, qui cùm milites in montium ſe latebras abdidiſſent, ſuúmque ipſi ſanguinem cuſtodire vellent, ruſticam plebem conuocantes, ſtatim ab ſacris ipſis rectam ad hoſtes duxerunt, fuſiſque ad Deum precibus trophæum erexerunt in Mirſinitide. Barbari autem quod nulla ſibi hoſtilia arma occurrerent, etiam aſpera, ac confragoſa audacter erant ingreſſi: Sed offenſuri viique erant animoſum, ac ſtrenuum Fauſtinum, qui in ſacris diaconi munere fungitur. Hic ille eſt, qui princeps armatum militem inermis ſuſtinuit, quem cominus lapide tempori illiſo percuſſit, non iaciens, ſed pugnis infeſtis inſi-*

liens. Quo cùm cecidiſſet, armis ſpoliato plurimos ſuper illos proſtrauit. Hæccine ſunt facinora hominum, qui ſacris inſtituuntur; ſic pugnant, qui religionis, pietatíſque præ ſe ferunt inſignia. Quando armati timent; ipſi inermes non metuunt hoſtes aggredi, & ſperare triū-phum. Sic ab aris in victorias itur. Vt ſapientes duces non metuant, ſi muti concidant, ſed ſi Deum adeundi aditus intercluditur. Quare ad perdendos Iudæos vnū excogitabat Alexandra regina; ſi intercluderetur eorum ad Deum recurſus. De illa enim ait Ioſephus lib. Ioſeph.
c. 11. *Alexandra habitans tunc Ieroſolymis conata eſt vrbis arces in ſuam poteſtatem redigere, alteram templo contiguam, alteram in ipſa vrbe ſitam; nam qui has obtinent, totam gentem habent obnoxiam; quia nec ſine iis ſacrificia quotidiana poſſunt peragi, neque Iudas ſine ſacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur, quàm religio.* Vbi enim ſacrificia non poſſent quotidie peragi, eo ipſo Iudæi perditum irent, licèt armis multis, bellatoribúſque eſſent muniti.

§. IV.

Ieſu nomen auſpicatiſſimum.

VBi exercitus Iſraëlitici Imperator conſtituendus erat, ſtatim præ omnibus aliis eligendus Ioſue, ſiue Ieſus filius Naue viſitur. Ait textus: *Dixitque Moyſes ad Ioſue. Elige viros, & egreſſus pugna contra Amalech.* Eſt autem Ioſue, idem quod Ieſus, ſic Ioſephus Ioſeph.
ait lib. 3. cap. 2. *Ieſum præficit Nauaci filium*; ſic Orig. Orig.
in præſenti, & Patres communiter. Nec diſſimulabo, quod ait Philo in lib. 1. de Moyſis vita: *Imperatorē his Ieſum præficiens vnum ex minoribus ducibus, ipſe properauit*, &c. Ex minoribus ducibus Ieſum ſelegit Moyſes, quem exercitus Imperatorem conſtituit, nec dubitò quin alij eſſent dignitate ſublimiores in populo illo, vel propter ætatis, aut nobilitatis, aut experentiæ prærogatiuam. Quibus omnibus prætermiſſis, è minoribus ducibus Ieſus eligitur in Imperatorem ad periculoſiſſimam pugna; Et cur Ieſus præ aliis ſublimioribus in re tanti diſcriminis eligitur, & Imperator fit? Inuenio in illo auguſtiſſimum Ieſum nomen, nec miror, quod & ſi alia deficerent, propter ſolam ſpem nominis Imperator fieret ab eo, qui venturum ſub illo nomine diuiniſſimum Imperatorē cœperat præſagire. Habeo rem non multū abſimilem apud Paulum Oroſium lib. 7. c. Oroſius.
40. Is poſt Gratiani cuiuſdā tyranni Britanniarū occiſionem, ſtatim ſubdit: *Huius loco Conſtantinus ex infima militia propter ſolam ſpem nominis, ſine merito virtutis eligitur.* Reſpexerunt electores ad fauſtiſſimum Conſtantini Magni nomen; & vbi vel in infimo milite idem nomen coruſcare vident, nil non ſibi fauſtum putant, ſi Conſtantinus Imperator fiat. Sic traxit hominem ad imperium vna ſpes nominis auſpicatiſſimi. Quid plura? Si Ioſue omnibus careret imperatoriis virtutibus, dum Ieſus dicitur, propter ſolam ſpem nominis debebat fieri Imperator in difficili pugna, ab eo, qui iam odorabatur auſpicatiſſimā tanti nominis in futuro Chriſto nomenclaturam. Et quo in diſcrimine Ieſu nomen non fuit fœliciſſimum ſalutis auſpicium? Ierechuntini ciues erant omnes internicioni deſtinati; funditùs erat euertenda vrbs; ſed vilis quædam meretrix dicta Raab ſola inuenit ſalutem. Et vnde meretrix fœmina in certo perditionis periculo aditum inuenit ſaluti ſuæ? Ait textus Ioſue capit. 2. *Miſit igitur Ioſue filius Nun de* Ioſue 2.
Setbim duos viros exploratores in abſcondito: & dixit eis: Ite, & conſiderate terram, vrbémque Iericho. Qui pergentes ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis, nomine Raab. Ecce tibi exploratores miſſi à Ieſu Naue filio intrant domum meretricis, cuius in limine, vbi cœpit radiare nomen Ieſu Imperatoris maximi, non potuit non eo etiam ſalus peruenire. Ait D. Chryſ. ſer. in Pec- Chryſoſt.
catricem, qui habetur inter D. Ephræmi opera, tom. 3.

Nihil mihi deſperandum eſt. Noui Raab meretricem in porta ciuitatis miſericordiam ſui peccati obtinuiſſe. Qui enim ſeruauit illam Ieſus filius Naue figuram veri Ieſu referebat, bona meretrici pro opere bono donans, & retribuẽs, Sic igitur tunc nomen Ieſu ſalutem, & remiſſionem præbuit. Et quis iam deſperet in periculis videns nomen Ieſu, quando & meretrix euaſit liber in communi vrbis ſuæ excidiu propter ſolum diuiniſſimi nominis auſpicium? Sanè vbi hoc nomen effulget, & ſi alia deſint, nemo nõ ſibi ſperet omnia auſpicatiſſima. Aduerſùs Imperatorem ſub hoc numine inſignem nil poſsũt inimicorum inſidiæ; omnia penetrat, qui diuiniſſimum

Cant. 1. nomen Ieſu ore fundit. Quò ſpectans illa Cant. 1. *Oleũ*
Ambr. *effuſum nomen tuum.* Cur oleum effuſum? Ait D. Amb. lib. 1. Exam. c. 9. *Siquis inter aquas merſus oleum ore emiſerit: clariora facit ea, quæ profundi tegebantur occultis.* O diuini nominis auſpicatiſſima Imperatoribus virtus! Voluat Imperator hoc nomen in ore, ſub illius inſignibus viuat, & rideat inimicorum tegnas, rideat inſidias, occultiſſima quæque hoſtium conſilia penetrabit, & ponet in luce, vt ſui ſecuriſſimè viuant.

§. V.

Non multitudo vilis, ſed vel pauci præſtantes viri faciunt Imperium illuſtre.

NOn quiuis è vulgo aſſignantur Imperatori Ioſue, ſed illi, qui ſunt validiſſimi. Sic ait: *Elige viros.* Septuag. poſuere: *Elige viros potentes.* Non enim Imperatorem extullit multitudo, ſed præſtantia militum. Ex

D. Syneſ. quo ſapienter dicebat D. Syneſ. & Epiſcopus, & dux præſtantiſſimus epiſt. 131. *Paucos autem viros deſidero, qui viros non mentiantur. Ac ſi aliquos eiuſmodi nactus ero, quod cum Deo à me dictum ſit, bono animo ſum.* Non equidem bonus vir multitudinem ſpectabat, ſed præſtantiam, ſciens quod vel pauci viri præſtantes fortunatiſſimum, & inexpugnabile imperium faciunt. Tres ſolos vidit Nabuchodonoſor Dei ſeruos, qui ne Dei mãdata ſoluerent, ſeſe tradiderunt flammis, & quod forſan maius eſt, nihili potẽtiſſimi tyranni æſtimarũt gratiam. Et ſolis iis viſis ſic de Dei imperio loquitur ſtu-

Dan. 3. pefactus Dan. 3. *Regnum eius, regnum ſempiternum, & poteſtas eius in generatione, & generationem.* Multorum exercituum Imperator ſolos tres Dei ſeruos videt, & Dei regnum admiratur, putátque illud ſempiternũ eſſe, à nullo vnquam hoſte turbãdum. Et cur Rex ſic admiraris Dei regnum, viſis ſolis tribus eius militibus, quando tu ingentes militum copias habes? Quid tres ſoli pueri, & captiui comparati cum prope infinitis ducibus tui exercitus? Sanè, quando ij tres inuenti ſunt, qui vel flammis imperent, qui non metuant ſibi à tyrannis, ſufficiens fundamentum eſt, quod vel illis ſolis putetur Dei imperium fore ſupra omnes mundiales.

Chryſoſt. Ait D. Chryſ. hom. de tribus pueris. *Mundi Dominum ex tribus pueris vocat, non ipſius imperium ſine vllo cõcludens, ſed quoniam mundo opponendi tres pueri eſſent, propterea tot tyrannos, Reges, Principes prætermittens, qui ſibi paruerant tres captiuos, & ſeruos, admiratus eſt.* Equidem tres viri tales mundo vniuerſo opponendi, & præponendi erant, vt ſui Regis oſtenderent imperium ſempiternum, & immortale. Crede mihi, non ſi Rex habeat ingentes militum copias, miniſtrorum turbas innumerabiles, ſed ſi habet vel duos, aut tres viros, qui viros nõ mentiantur, qui ſciant vel regiis erroribus repugnare, & pro veritate intrepidi ſtare, regnum inexpugnabile, & immortale habet. Non equidem regni fœlicitas in multitudine conſiſtit, ſed in præſtantia. Hinc Ioan. c. 9. homuncio quidem cæcus natus vbi lumina per Ieſum recepit, non veretur Principum Ieroſolymitanorum tribunalia, mediis iis intrepidus pro veritate ſtat, medicíque ſui non dubitat virtutes prædicare, propter quod à communione populi eiectus eſt. Quid tunc? Ait Ioan. *Audiuit Ieſus, quia eiecerunt eum foras, & cùm inueniſſet eum, dicit ei: Tu credis in Filium Dei?* Ecce tibi quanta Ieſu cura fuit pro colligendo hoc eiecto homine, cùm primum illum nouit eiectum, ad illum venit, ſuámque illi prodit diuinitatem. Cur, Domine, tanti æſtimas vnũ vilem, & eiectum hominem? Cur non magis ſatagis, vt tot Hieroſolymitanos Principes tibi adiungas? Ait D. D. Cyr.
Cyrillus Alex. lib. 6. in Ioan. c. 20. *Oſtendit, quoniam plurimi fecit eius fidem, quaſi dicat: Iudæorum multitudo conuitiata eſt mihi in eo ſigno, quod operatus in te ſum: ſed nulla eſt mihi cura illorum. Vnius rei cura eſt, vt tu credas: melior enim eſt vnus faciens voluntatem Dei, quam decies mille iniqui.* Nec enim in regno Dei, nec in regno hominum æſtimatur multitudo, ſed præſtantia virtutis, vt vnus ſit pro mille ad extollendum Regẽ, cui militat.

Exod. 17. Fecit Ioſue vt locutus fuerat Moyſes, & pugnauit contra Amalech. Moyſes autem, & Aaron, & Hur aſcenderunt ſuper verticem collis. Cúmque leuaret Moyſes manus, vincebat Iſraël; ſin autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech. Manus autem Moyſi erant graues. Sumentes igitur lapidem poſuerunt ſubter eum, in quo ſedit. Aaron autem, & Hur ſuſtentabant manus eius ex vtraque parte. Et factum eſt, vt manus ipſius non laſſarentur vſque ad occaſum Solis.

§. VI.

Etiam ſub patentiſſimo Dei auxilio, non pertermittenda humana diligentia.

VT iuſſus eſt Iuſue circa electionem virorum, & pugnæ inſtructionem, ſic omnia ad amuſſim perfecit, vt dicat textus: *Fecit Ioſue, vt locutus fuerat Moyſes,* &c. Et quidem hoc ſingulare fuit in hoc viro, quod cùm potentiſſimi nominis inſigniretur vocabulo, nulli diligentiæ pepercit humanæ, ſed vniuerſas executioni mandauit. Quod miratus Theodor. in cat. Lyppom. Theod.
ait: *In illo quidem bello, dux ille eiuſdem nominis cum Saluatore noſtro trophæum hoc ſtatuit, huiuſcemodi nuncupationem adeptus, delectorum ad id virorum auxilio vſus, quemadmodum & Chriſtus Dominus ſanctis Apoſtolis cooperatoribus vti non recuſauit.* Expende illa: *Huiuſcemodi nuncupationem adeptus, delectorum ad id virorum auxilio vſus:* Quippe non illum à cura, & diligentia ſelligendi validiſſimos ſocios reuocauit, quod ſub diuiniſſimi Ieſu nomine pugnaret. Quin tantæ nuncupationis virtutem adeptus adhuc curat de valore iuuenum ſibi aſſociando in huc ipſum Ieſus æmulatus, qui cùm eſſet potentia, & fortitudo patris, vt mundum debellet, non detrectauit ſocios colligere, agmen agere, & omnia extrinſeca procurare, quæ ad exoptatũ finem videbantur ſpectare. Hæc eſt propria ſapientia maximorum virorum, quæ in Dei ſchulis traditur, vt ſub diuini adiutorij ſecuritate, non ipſi à diligentiis faciendis
vacent. Quò ſpectans Pſal. 17. *Qui doces manus meas ad* Pſal. 17.
prælium, & poſuiſti vt arcum æreum brachia mea. Et dediſti mihi protectionem ſalutis, hoc eſt, *protectionem Chriſti;* ſic Hieron. *Vox Eccleſiæ ad Chriſtum ſalutis, quia ipſe eſt ſalus noſtra.* Et D. Ethan. in cat. Græca: *Salutari tuo me protexiſti. Salutare autem, & ſalus Chriſtus eſt.* Ecce tibi & tota Ieſu protectio, & defenſio exhibetur, & ſimul manus ad bella docentur, ne propter diuinum auxilium ſecurum prætermittatur aliquid neceſſarium militari
prudentiæ. Sic Exod. 13. ait: *Cùm emiſiſſet Pharao popu-* Exod. 13.
lum, non eos duxit Dominus per viam terræ Philiſthiim, quæ vicina eſt; reputans, ne fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet aduerſum ſe bella conſurgere, & reuerteretur in Ægyptũ. Sed quando is, qui ducebat omnipotẽs erat, ex auxiliumque ſuum efficaciſſimum habebat paratum ad omnes difficultates ſuperandas, cur neceſſum fuit cauere Phi-

liſthiino

Digitized by Google

viam meditari, vt ſecuri graderentur ij, qui ab omnipotenti ducebantur? Voluit Deus nos docere, vt prætextu diuini auxilij ſibi aſſerti non debeat homo prætermittere vllam diligentiam humanam, quæ conducere poſſet ad finem optatum. *D. Aug.* Ait D. Aug. lib. 2. in Exod. q. 49. *Hic oſtenditur omnia fieri debere, quæ conſilio rectè fieri poſſunt, ad euitanda, quæ aduerſa ſunt, etiam cũ Deus apertiſſimè adiutor eſt.* Habeas manifeſtiſſimum adiutorem Deum; ſub eiúſque auxilio præſentiſſimo viuas; non ideò abſtinebis ab iis præſtandis, quæ ad rem tibi neceſſariam obtinendam conducunt. Huc trahe dicta tom. 2. in Euang. lib. 6. c. 7. §. 14.

§. VII.

Quò oratio remotior ab oculis hominum, eò efficacior.

IN montis receſſu orabat Moyſes cum duobus ſolis cognatis, & in arena hoſtes Amalecitæ necabantur. Sic ait textus: *Moyſes autem, & Aaron, & Hur aſcenderunt ſuper verticem collis. Cúmque leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael.* Manuum leuatio in receſſu montis fiebat, Iſraëlitarum autem victoria medio in campo conſpiciebatur. Sic ſemper oratio, quò ab oculis mortalium remotior eſt, manifeſtiora trophæa parit. *Chryſoſt.* Rem pulchrè ponderat Chryſ. apud Lyppom. aiens: *Pugnabat cum hoſte Moyſes abſens, cum exteris ſine bello decertabat, vt quem loci diuerſitas ab inimicis ſeiunxerat, orationis affectus bellatorem præſentem hoſtibus exhiberet: Fit Moyſe orante pugna occulta, ſed manifeſta victoria. Latēter dimicat, vt euidenter deuincat.* Expende pulcherrima hæc verba, nimirùm: *Latenter dimicat, vt euidenter deuincat.* Quo enim magis latet orationis certamen, eò euidentiores de hoſtibus triumphos valet reportare Quis neſciat clariſſimum fructum orationis in Anna illa Samuelis matre? Aduersùs ſterilitatem ſuam orabat illa, & filium habuit, qui vniuerſum populum illuminaret. Et qualis erat oratio tam illuſtri fructu ditata? *1. Reg. 1.* Ait text. 1. Reg. 1. *Illa loquebatur in corde ſuo, tantúmque labia illius mouebantur, & vox penitus non audiebatur.* Ecce ſigna efficaciſſimæ orationis, in intimo receſſu, & ſecreto cordis fiebat, ab omni audientium ſenſu remouebatur, quid mirum, vt ſic abſcondita oratio tam præclaros fructus crearet? *Paſcaſ.* Ex quo Paſcaſ. lib. 4. in Matth. ait: *Quid putas, Anna vt videretur, orabat? Non vtique, ſed clauſo oſtio, ſcilicet tacita conſcientia, vt exaudiretur in cubiculo, Deum, cui præſto ſunt omnia, rogabat. Et ideò exaudita eſt, quia cum eo, qui vbique præſens eſt, largiter flens in ſeſe interius verſabatur.* Itáque in cordis ſecreto fit oratio, quæ nullam repulſam patiatur. Vnde Actor. 9. Petrus ingreſſus domum defunctæ Thabitæ, vt orare voluit, omnes prius abiecit ſpectatores, dicit enim: *Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua orauit*, &c. Non antea ad orationem acceſſit, quam prius eiiceret omnes foras? Sed cur noluit orare coram illis? Meritò ait Lyranus: *Vt Deum ſecretius, & efficacius oraret.* Expende illud: *Secretius, & efficacius*; quaſi enim hæc duo coniuncta ſint, vt quò ſecretior oratio, eò efficacior appareat. *Dan. 13.* Hinc de Suſanna dicitur Dan. 13. *Exclamauit autem voce magna Suſanna, & dixit: Deus æterne*, &c. Et mirabar, quod diceretur Suſanna exclamaſſe voce magna, cùm nulla ſit mentio, quod audiretur vox eius à pene innumera plebe, quæ illam circunſtabat. Et quãdo à nemine audiebatur, quomodo exclamabat voce magna? Equidem in eo maximè oſtenditur vox exclamantis fuiſſe apud Deum magna, quod à nemine mortalium fuerit percepta. *D. Hier.* Ait D. Hier. alibi darus: *Magna erat exclamatio eius Deo, quæ ab hominibus non audiebatur.* Non equidem poteſt non eſſe magnæ apud Deum efficaciæ oratio illa, quæ abſcondita eſt oculis mortalium. Huc trahe dicta tom. 3. in Euag. lib. 15. c. 3. §. 5. & tom. 1. in Vetus teſtamentum, lib. 4. cap. 3. §. 9.

§. VIII.

Oratio hominis peccatoris iungatur externæ mortificationi.

QVando Moyſis mens erat intenta Deo, quid intererat, quod brachia laſſarentur, & inclinarẽtur, vt inde eſſet anceps victoria Iſraëlitarum? Sic enim ait: *Cùm leuaret Moyſes manus, vincebat Iſraël, ſin autẽ paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech.* Cur in re victoriæ manuum infirmitas ſpectatur, & non ſola rectitudo animi? Cùm animus erectus eſſet, quid, quòd manus demiſſæ agerent? Cur Deus habens Moyſis animum intentum, adhuc requirit eleuationem manuum? Res ibi agebatur hominum peccatorom, hominum murmuratorum, quorum oratio non ſic ex ſe ſola, quàm ex adiuncta etiam externa mortificatione per manuũ eleuationem oſtenſa Deo placet. De Paſtoribus veniẽtibus ad Ieſum natum dicit Luc. cap. 1. *Luc. 2.* *Venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. Videntes autem cognouerunt de verbo*, &c. Vident paruulum, agnoſcunt ibi latens vitæ Verbum, laudant Deum; ſed hac laude exhibita contenti nihil aliud laborioſi obſequij præ ſe ferunt. Aliter Magi, de quibus Matth. 2. *Matth. 2.* *Inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum*, &c. Seſe ad terram vſque deiiciunt notiſſimi Reges, & humi ſtrati diuinum adorant puerum. Compone modò paſtores cum Regibus: illi laudant Deum, ſed nec procidiſſe leguntur, nec externam corporis humiliationem exhibuiſſe: ij autem internis animorum obſequiis addunt & deiecti corporis reuerentiam. Et quando paſtores Deo adſunt laudantes ſolis vocibus, cur Reges laudibus ſuis adiiciunt humiliationem corporis externam? *D. Aug.* Ait D. Aug. hom. 9. de Epiphan. *Fortaſſe ergo illi paſtores minus rei, de ſalute alacrius exultabant; iſti autem Magi multis onerati peccatis, ſummiſſius indulgentiam requirebant.* Et quidem vbi de peccatis tollendis res agitur, multum fallitur, qui ſimplici oratione manet contentus, nec curat adiicere pœnalitates externas. Parum, aut nihil proficit peccatori oratio, quæ non habet ſecũ aliquid in corpore laborioſi obſequij. Dicit námque Dominus Cant. 4. *Cant. 4.* *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris*; vt oſtendat, quàm ſibi placeat thus orationis de adiũcta myrrha corporalis afflictionis. *D. Greg.* Ait enim ibi D. Greg Papa. *Ad montem ergo myrrhæ, & ad collem thuris ſponſus vadit, quia eos familiariter viſitat, quos per mortificationẽ vitiorũ ad alta proficere, & per mundas, & humiles orationes ſuauiter redolere perſpicit.* In quo & oratio eſt, & ſimul afflictio corporis, in illo præſentiſſimus eſt Deus ad quem peccatorũ oratio rarò fructuoſa peruenit, niſi de adiuncto ſibi mortificationis obſequio. Vt hinc pateat orationis inefficacia in iis, qui in nullo ſtudẽt inſigne mortificationis, & humiliationis monſtrare. *Exod. 33.* Hinc peccatoribus Iſraëlitis dicebat Dominus Exod. 33. *Iam nunc depone ornatũ tuum, vt ſciam, quid faciã tibi.* Orabãt iſti peccatores ſub nullo humilitatis, afflictioniſque habitu, ſub ſplendenti ornatu fulgentes; habebant quidẽ thura, quæ Deo litabant, mirrhæ autẽ inſigne non habebant. Quare Deus ſic ſe oſtẽdit illis, quaſi neſciat, qua via ad illos accedat, qua via ad illos miſericordiæ ſuæ dirigat fluenta; & monet orantes, vt adiũgant mortificationis inſigne, tollant ornatũ corporis, & in ſacco, & cinere orent, vt aditus inde pateat diuinis fluentis. *Rupert.* Ait Ruper. lib. 4. in Oſeá: *Quandiu peccator ornatus incedit, quandiu pulchram ceruicem erigit complacẽdo ſibi, lætabundus quòd malefecerit, & exultans in rebus peſſimis; quodammodo neſcit Deus, quid faciat illi; neſcit miſericordia quali aditu ad illum veniat; idcircò conſilium offerens, iam nunc ait, depone ornatum tuum, vt ſciam, quid faciam tibi, id eſt, humiliare pœnitendo, vt miſerear tui.* Dum enim peccator humiliationis, & afflictionis indicia non prætendit; quaſi neſcit Deus vnde ad illum immittat beneficiorum ſuorum fluenta.

§. IX.

Virtutum opera efficaciſſimam orationem habent apud Deum.

NIl dicitur Moyſes clamaſſe, imò nihil petiiſſe à Deo, ſolùm manus eleuatas, & extenſas oſtendebat; & eo ſolùm victoriam nanciſcebatur. Sic enim dicit: *Cùm leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael.* Et cur manibus leuatis non addebat orationem, ſeu petitionẽ aliquam? Cur contentus ſola eleuatione manuũ tacuit, nulla oratione vſus eſt? Solis eleuatis manibus contentus tacet Moyſes, vt oſtendat, quàm ſint opera virtutũ vocalia, quam efficaciam habeant apud Deum. Mortua Act. 9. Dorcade Act. 9. mittunt diſcipuli ad Petrum, vt eum accerſerent, ſi velit ad vitam reuocare ſanctiſſimam, & vtiliſſimam pauperibus fœminam. Venit igitur Petrus, intrat defuncti cubiculum: *Et circunſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras,* &c. Ecce tibi viduæ, & pauperes nacti Petrum potentem facere, vt eorum benefactrix ad vitam reuocaretur, nihil ab illo petunt, nec verbum faciunt, ſed ſolùm flentes oſtendebant veſtes ſibi à defuncta præſtitas. Cur non magis flagitant eius vitam? Cur non contendunt ab Apoſtolo, vt quam aliis refuderat, ſimul & huic tantæ fœminæ vitam præbeat? Cur de hoc tacentes, ſolùm eius miſericordias oſtendunt? Sapienter quidem tacent opera ſancta defunctæ præ manibus habentes, quæ quidem omnium efficaciſſimè pro ſe loquerentur. Pulchrè ad hæc ait Arator lib. 1. in Acta.

Non murmure triſti
Affectum pietatis agunt, nec ab ore frequentant
Inſtrumenta precum. Quidquid benefacta merentur
Officiis voluere loqui: vociſque repulſam
Elegere ſua
Quæ lacrymis fecit viam facunda gementi
Materia eſt, dixiſſe nihil, nimiúmque ſonora
Cauſa petit, quod lingua tacet.

Quid pulchrius? Repulſam feret orantis lingua, vbi adſunt inſignia opera agentis. Hæc ob oculos poſita non egent linguæ labore, ſed ipſa ſunt vocaliſſima, ingeniémque clamoris energiam habent, qua Dei omnipotentiam pro ſe trahant. Ad He. 5 Hinc Paul. ad Hebræos c. 5. de Chriſto Domino locutus, ait: *In diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationéſque ad eum, qui poſſet illum ſaluum facere à morte, cum clamore valido, & lacrymis offerens exauditus eſt pro ſua reuerentia.* Quæ verba referunt communiter Patres ad orationem factam à Ieſu pro reſuſcitatione ſui corporis. Sic Anth. Theodor. Oecum. Photius, Anſelm. Primaſius, D. Thom. Hugo. Sed vt benè notant D. Chryſoſt. & Theophyl. nuſquam inuenies, quod Ieſus petierit à Patre reſurrectionem ſui corporis. Lege Euangelia, & nullam Ieſu orationem inuenies pro ſui ſuſcitatione. Quomodo ergo ſuſtineri poſſunt verba Pauli, aſſerentis Ieſum clamaſſe, & oraſſe, ſi hoc de clamore pro corporis ſui ſuſcitatione intelligatur? Sanè non referenda ſunt verba illa ad aliquem clamorem linguæ, qui forſan in Chriſto Domino pro ſui corporis ſuſcitatione nullus fuit. Sed referenda ſunt ad clamorem operum; dum enim Ieſus virtutes operabatur, mala ſuſtinebat, fundebat ſanguinem; hæc opera validiſſimum clamorem, & efficaciſſimum habebant, vt mouerent patrem ad quæuis bona Primaſ. donanda. Quò reſpiciens Primaſius, fatur: *Omnia, quæ Chriſtus egit in carne, preces, ſupplicationéſque fuerunt pro peccatis generis humani effuſæ. ſacra verò ſanguinis eius effuſio clamor validus fuit, in quo exauditus eſt.* Ecce cui tribuat clamorem validum Ieſu, nimirùm eius effuſioni ſanguinis. Quippè ſanguis Chriſti, qui effundebatur, nimis ſonorum clamorem, & efficacem habeat apud Patrem ad exterminandam mortem, & peccatum.

§. X.

Oratio eius efficaciſſima eſt, qui ſe conformat Deo, quem exorat.

ELeuans Moyſes manus virtutem à Deo obtinebat, qua inimicos debellaret, quando dicit textus: *Cùm leuaret Moyſes manus, vincebat Iſraël.* Et cur tam efficax virtus in eleuatione manuum monſtrabatur, niſi quia ſic Saluatoris crucifixi referebat imaginem? Cùm enim Deus eleuatis in cruce manibus mundum expugnauit, non miror, quod ſe crucifixo cõformans Moyſes, manifeſtam orationi ſuæ indat efficaciam. Sic ait D. Max. D. Max. apud Lyppom. *Eleuatis manibus orare precipimur, vt ipſo quoque membrorum geſtu paſſionẽ Domini fateamur. Tunc enim citius noſtra exauditur oratio, cùm Chriſtum, quem mens loquitur, etiam corpus imitatur.* Cũ te ad Chriſti formam componis, non miror, quod apud eũ efficaciſſimas tuas orationes facias. Nunquam enim non valet apud Deum oratio eius, qui ſe illi nititur cõformare. Viſis Ægyptiis perſequentibus Exod. c. 14. Exod. 14 *Iſraelitæ timuerunt valdè, clamaueruntque ad Dominum, & dixerunt,* &c. *Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere, ſtate, & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie,* &c. *Dixitque Dominus ad Moyſẽ: Quid clamas ad me?* &c. Vniuerſi clamarunt, & vnius Moyſis clamorẽ Deus meminit, aiens: Quid clamas ad me? Et cur inter omniũ clamores ſolus Moyſis clamor à Deo audiebatur? Quid faciebat Moyſes tũc, vt eius clamor pre cæteris valeret apud Dominũ? Moyſes ſtabilitatem, & firmitudinẽ populis clamabat, aiens: *State, & videte*; eo tempore, quo Deus columnæ inſidẽs populum ducebat, & ideò vox clamantis ſtabilitatem, non potuit non audiri præ cæteris à Deo, quando & ipſe in columna ſtabili verſabatur. Ait Rupert. ibi: Rupert. *Moyſes clamat: Nolite timere ſtate, & videte magnalia Dei. Rectè igitur ſolum hunc audit illa columna nubis. illa columna ignis.* Quando Deus ſub columna ignis, aut nubis aſpectu viſebatur, nullius vox citius ab eo auditur, quàm ea, quæ ſtabilitatem, & firmitudinem clamat. Nunquam enim non eſt efficaciſſima apud Deum oratio eius, qui ſe ad Dei formam procurat comparare. Huc veniat, quiſquis amat nullam in oratione repulſam pati, & curet ſeſe effingere in petitione ad normam Dei exorandi. Quò ſpectat Iſaias cap. Iſa. 55. 55. fatus: *Omnes ſitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum properate, emite, & comedite.* Eos præcipuè vocat ad conuiuium, qui argentum non habent. Et quare ij præ cæteris vocantur? Quando is Deus, qui in conuiuio acquirendus erat, eiúſque negotianda gratiæ, qui cum diues eſſet, pro nobis pauper factus eſt, argentum minimè habens; meritò præ cæteris ad eum accipiendum illi vocantur, qui ſe in abnegatione argẽti illi conformãtur. Neceſſum enim eſt, quod ij apud illũ maximè valeant. Ex quo D. Amb. lib. 3. de Spiritu ſancto cap. 18. alio datus, ait: D Amb. *Manducare ſine argento, vt eum acquireret, qui non habet argentum.* Hæc diligentia maxima eſt, vt apud Deum valeas, ſi in affectu, quo eſt, te illi nitaris conformare. Hinc Diu. Chryſoſt. ſer. Chryſoſt. 2. in quintam feriam Paſſ. monet accedentes ad ſacram menſam: *Agnum comeſturus, agni innocentiam præferat, nec immaculatæ ouis membra lupina malignitate transfundat in viſcera.* Sic monemur conformes fieri Deo exorando, & ſuſcipiendo.

§. XI.

Grauiſſimum eſt, & laborioſiſſimum homini in otioſa vita virtutem conſeruare.

NVnquam mirari deſiui grauedinẽ Moyſis manuũ, quas minimè ipſe ſolus diutius poterat erectas conſeruare, cum Aaron, & Hur ſuas firmiter ſuſtentarent. Ait enim: *Sin paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech. Manus autem Moyſi erant graues. Aaron autem, & Hur ſuſtentabant manus eius ex vtraque parte.* Aaron, & Hur

& Hur manibus ſuis ſuſtentabant erectas Moyſis manus; & non laſſabantur eorum manus, cum & leuatæ eſſent, & præter hoc alias ſuſteorabant. Moyſis autem manus, quæ nullas alias ſuſtentabant, & in terram grauitabant, & laſſabantur. Vndè ergo prouenit, quod Moyſis manus adeò grauitent, & laſſcutur, cùm nihil aliud agant, quã erectas eſſe; cum Aaronis, & Hur manos, quæ & erectæ ſunt, & præterea ſuſtētãt ipſas Moyſis manus, nec laſſentur, nec grauitẽt? Crediderim ideò horum manus non grauari, quia id faciebant, quo ſuſtentarentur erectæ Moyſis manus, has autẽ ideò grauari, & proprio laſſari pondere, quia nihil agunt. Grauiſſimom enim eſt, & laborioſiſſimum, quod velis ex vna parte ad cœlum erectas, & ex alia otioſas ſeruare manus. Inter dominicæ vineæ operarios fuerunt, aliqui à primo mane cõducti, qui aduerſùs alios murmurabant, dicentes Matt. 20. *Hi nouiſſimi vna hora fecerũt, & pares nobis illos feciſti, qui portauimus pondus diei, & æſtus*. Et quomodo, qui vna ſola hora laborarũt potuerunt fieri pares eis, qui pondus diei portarũt? Vndè illis potuit tantum pondus accidere, quod eſſet par põderi eorum, qui per integrum diẽ laborarunt? Sanè ij, dum alij laborabant, erant otioſi, quibus dictum fuit illud: *Quid ſtatis tota die otioſi?* Quod otium nõ poterat non eſſe operarijs ſuper omnem laborem graue, & intolerabile, quando in illo ſic curabant eſſe, ne diſcederent à loco, in quo prompti eſſent Deo ad vineam ſuã vocanti. Ex quo ait Orig. hom. 10. in Matt. *Nos autem, qui vndecima hora vocati, ſicut illi quidem non portauimus pondus diei, & æſtus, portauimus autem pondus, eo quod ſtetimus otioſi, antequam pater familias veniret ad nos, qui dixit nobis. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis. Onus enim erat otioſitas ipſa.* Duo genera hominum vocabat Dominus, alterum laborantiũ; alterum oneratorum. Onerati, & qui ſub onere gemebãt, erant otioſi illi homines, quibus & otioſos eſſe & nihil agere, & onus, & pondus erat incomportabile. Huc ſpectans Iob c. 7. ait: *Sicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui. Sic & ego habui menſes vacuos*. Cat. Græca legit: *Sic & ego ſuſtinui menſes vacuos*. Suſtinui ait, vt oſtẽdat rem eſſe maximi ponderis menſes vacuos, qui nulla operatione occupantur. Operariorum, mercenariorúmque labores ſuum pondus habent, ſed qui maximè leuẽtur præmij præſtolatione; & ſic non dicitur mercenarius ſuſtinere labores, ſed præſtolari mercedẽ. At in actuoſa vita, quæ omni operatione vacua eſt, pondus habet abſque leuamine, quod ægrè, & difficulter poteſt ſuſtentari. Vt qui tot ærumnas ſuſtinebat, ad commendationem ſuſtinentiæ ſuæ, & ad eius difficultatem oſtendendam, hoc etiam addat, quod ſuſtinuerit menſes vacuos. Trahenda huc ſunt dicta 1. tom. in Euangelia lib. 2. cap. 1. §. 2. & tom. 1. in Vetus teſtam. lib. 1. cap. 1. par. 2. §. 11.

Mat. 20.

Orig.

Iob 7.

§. XII.

In Chriſto paſſo actionum noſtrarum infirmitas roboratur.

LAſſatæ Moyſis manus, oratióque eius remiſſa in eo explicata, vt roboraretur, lapis ſupponitur, dum textus ait: *Manus autem Moyſi erant graues. Sumentes igitur lapidem poſuerunt ſubter eum, in quo ſedit*, &c. Ad remiſſam orationem in manibus laſſatis, & grauatis oſtenſam roborandam lapis affertur, & ſupponitur? Et qui lapis poterit excipere, & ſuſtentare orationem remiſſam, niſi lapis ille angularis ab ædificantibus reprobatus, nimirùm Chriſtus Dominus? Equidem is eſt lapis hic reprobatus, & percuſſus, qui ſuppoſitus noſtris actionibus etiam languidis, illas valeat excitare, & roborare. Hinc quem lapidem vocat Moyſes in præſenti, lectulum vocat in Canticis Dei amatrix. Dicit enim Cant. 2. *En lectulum Salomonis ſeptuaginta ambiunt*. Quid ais ſponſa, Moyſes vocat ad lapidem, tu vocas ad lectulum? Equidem vtrúmque eſt Ieſus pro nobis paſſus & lapis, qui ſuſcipiat ſacrificia noſtra vt altare, & lectulus, qui etiam languidas, & remiſſas preces faciat in ſpem vitæ roborari. Ait German. Patriarcha Conſtantinop. orat. de Cruce in media Quadrageſima, apud Gretſerum tom. 2. fa. us. *Sed ò crux, alloquor enim te, & rurſus labia a tuo in te amore abſtrahere renuo. Nunc quidem tanquam altare redde mihi placationem, & propitiationem; vt vero lectulus regius, reclina mihi orationem iam fatigatam, & dormiturientem*. Nihil non inuenit bonus doctor in lapide illo reprobato Chriſto Ieſu, eiúſque paſſione; inuenit enim in illo, & altare, & lectulum; altare, quod propitiationem referat, lectulum, qui ęgras, dormiturientes, & fatigatas orationes poſſit in vitam roborare. Quæ enim actionum infirmitas Chriſti paſſionibus iuncta non roboratur, & maximam firmitudinem capit? Huc ſpectans Dauid Pſal. 17. ait: *Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & ſuper excelſa ſtatuẽs me*, &c. *Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ, & dextera tua ſuſcepit me*, &c. *Dilataſti greſſus meos ſubtus me, & non ſunt infirmata veſtigia mea*. Ecce tibi quando vt ceruus currebat ſuper excelſa, ſuper prærupta montium, ſuper altiſſimam petram, nullam laſſitudinem, nullam infirmitatem ſentiebat. Sed quæ petræ erant illæ, quæ nullam laſſitudinem, aut infirmitatẽ currenti permittebant? Erat petra Chriſtus, quem qui ſpectat, etſi infirmus ſit, non paruum ſtatim robur ſentit. Ex quo ait Euſeb. in cat. Græca: *Qui Ieſum ſequitur, dum viam à Ieſu tritam tranſit, veſtigia interioris hominis, hoc eſt, animæ crura ſolidantur*. Mihi crede, non attinges Chriſtum, quin ab illo & robur, & firmitatem animi capias. Quid enim virtutis eſt, in Chriſti vulneribus nititur. Dicit Ioſue cap. 2. *Mortuus eſt Ioſue filius Nun, ſeruus Domini, centum, & decem annorum, ſepelierúntque eum in finibus poſſeſſionis ſuæ*: & D. Cyril. Alex. addit: *Et in ſepulcro eius poſuerunt cultros lapideos, quibus circuncidit filios Iſraël*. Et cur cum Ioſue mortuo cultri circunciſionis ponuntur? In Ioſue erat typus veri Ieſu, cuius morti innititur quæuis hominis virtus. Sic D. Cyril. Al. lib. 4. in Ioan. c. 51. *Non enim abſque cauſa cultri eodem cum illo loco poſiti ſunt; verùm vt nos diſcamus circunciſionis ſpiritualis gratiam Saluatoris morti eſſe affixã*. Sic ibi.

Cant. 2.

German.

Pſal. 17.

Ioſue 2.

Cyr. Alx.

Exod. 17. Fugauítque Ioſue Amalech, & populũ eius in ore gladij. Dixit autem Dominus ad Moyſem; Scribe hoc ob monimentum in libro, & trade auribus Ioſue. Delebo enim memoriam Amalech ſub cœlo. Ædificauítque Moyſes altare, & vocauit nomen eius, Dominus exaltatio mea, dicens: Quia manus ſolij Domini, & bellum Dei erat contra Amalech, à generatione in generationem.

§. XIII.

Familiariſſimè debent proponi Regibus Principibúſque mandata Dei.

SEruilem timorem exuat, & familiaritatẽ eam aſſumat, qua poſſit Regib. appropinquari, qui illis notificat mãdata Dei. Sic enim monet Dñs Moyſem in præſenti: *Scribe hoc ob monimẽtũ in libro, & trade auribus Ioſue. Delebo enim memoriam Amalech*. Hoc ꝙ decreuit Amalech delendo, mandauit ſcribi in libro, & inſuper tradi aurib. Ioſue. Et notãter monet illud: *Trade aurib. Ioſue*, non enim cõtentus eſt mãdare, quod id Moyſes diceret, aut narraret Ioſue: ſed maluit exprimere: *Tradi auribus*, vt oſtendat quam familiariter illi adhærere debeat, vt notificet hoc Dei mandatum. Sic Lyppom. in cat. ait: *Trade in auribus Ioſue hoc eſt, inculca ipſi Ioſue, & familiariter indica, quod proculdubio delebo memoriam Amalech*. Poſſet enim fieri, vt Moyſes Imperatori maximo victis hoſtibus reuertenti cum triompho, eam exhiberet reuerentiam, qua procul ſtans, & à lon-

Lyppom.

by Google

gè illum ſalutaret; quod præcauens Dominus, Moyſem præmonet, ne ſic aſſiciatur erga Principem in diuinis mandatis annunciandis, quin potius prope accedat, familiaritéque cum eo agat de Dei mandatis. Id, quod ſanctiſſimè ab antiquis ſeruabatur. Vnde de Aod dicitur Iudic. 3. *Reuerſus de Galgalis, vbi erant idola: dixit ad Regem, verbum ſecretum habeo ad te, ô Rex. Et ille imperauit ſilentium: Egreſſiſque omnibus, qui circa eum erãt, ingreſſus eſt Aod ad eum, ſedebat autem in æſtiuo cænaculo ſolus, dixitque: Verbum Dei habeo ad te.* Expende, vt primùm dixerit: *Verbum ſecretum habeo.* Secundò autem, non dixit verbum ſecretum, ſed *verbum Dei habeo ad te.* Et cur mutauit loquendi formam? Cur ſecundò nõ perſtitit in eodem verbo, dicens rurſum, *verbum ſecretũ habeo?* Cur nihil de ſecreto verbo dicens, ſolum meminit ſe habere verbum Dei ad Regem? Sanè, quando eiiciendi erant miniſtri, verbum ſecretum dixit ſe habere, ſic eiectis omnibus obtinuit, quod ſolus ad præſentiam Regis admitteretur. Sed quia id non ſufficiebat, vt facinus excogitatũ perficeret, niſi propius, quaſi familiaris accederet, tunc non ſecretum, ſed verbum Dei dixit ſe habere ad Regem, ne fugeret Rex familiariter accedentem. Erat enim tunc ſanctũ, quod verbum Dei familiariter Principibus diceretur. Planè 2. Reg. 14. Ioab mulierem Thecuitem direxit ad Dauidem, quę compoſito ſermone traheret animum Regis, de qua ibi dicitur: *Itáque cum ingreſſa fuiſſet mulier Thecuitis ad Regem, cecidit coram eo ſuper terram, & adorauit, & dixit: Serua me Rex*, &c. Ecce tibi quanto cum tremore, & reuerentia, & adoratione, & genuflectione introducitur mulier nobilis, & ſapiens locutura Regĕ. Non ſic 1. Reg. 12. de Nathan dicitur, quin potius, ait text. *Miſit ergo Dominus Nathan ad Dauid, qui cùm veniſſet ad eum, dixit ei: Duo viri erant in ciuitate*, &c. Non procumbit Nathan, non pronus adorat, ſed quaſi æqualis, & familiaris adeſt Regi, ſuámque proponit narrationem. Et ſi credimus D. Baſil. Sel. orat. 17. hic Nathan erat in ſpecie homo vilis, & pauper. Sed quando mulier nobilis, & ſapiens non audet adire Regem, niſi prius ſe ad terram vſque demittat, ſummámque reuerentiam, & venerationem oſtendat; vndè pauper iſte homuncio ſic familiaris accedit, vt nec vlla præhabita adoratione incipiat alloqui Regem? Cauſam rei clarè ex textu deſignat D. Baſil. Sel. orat. 17. aiens: *Nathanum prophetam mittit Deus Propheta medicum futurum. Mittit hominem vilem in ſpecie ad eum, qui thronum inſidet, pauperiatis inuutritum ad eum, quem ſceptra decorant.* Equidem mulier miſſa venerat à Ioab, Nathanus à Deo; illa Regi verba referebat, quæ Ioab poſuerat in ore eius; Nathanus verba prõmit Dei, quæ ſanent Regem. Indè illa cum tanta reuerentia, & timore, hic tam familiariter alloquitur Regem. Et expende pulchrum exemplum illis verbis contentum, nimirùm: *Nathanũ mittit Deus Propheta medicum futurum*: quippè magnũ diſcrimen eſt priuatorum hominum accedentium ad Regem, & medici accedentis. Priuatus, qui Regem cõuenit, licet nobilis ſit, & diues, multa adoratione, multo tremore accedit, & longéque humi procumbens petiones ſuas proponit Regi. At medicus, licèt natalibus vilis ſit homuncio, tamẽ fiducialiter ingreditur, & familiariter accedit, omniáque iubet, quæ Regi ſalutaria videntur. Sic qui verbum Dei Principibus proponit miſſus à Deo pro illorum ſpirituali ſalute, vt medicus accedat ea familiaritate, & fiducia proponat, quæ Principibus ſciat conuenire ad ſalutem æternã; qua medici corporales proponunt, quæ vitæ temporali conueniũt.

Iudic. 3.

2. Reg. 14

1. Reg. 12

Baſil. Sel.

§. XIV.

Gratiarum actionis titulus omni alia victima ſublimior.

NVnc primo audio ædificatũ à Moyſe altare, erectum Deo lapidem, ait enim: *Ædificauitque Moyſes altare, & vocauit nomen eius, Dominus exaltatio mea.* Nec eùm audio altare, ideò puto pro victimis faciẽdis ædificatum, vt putant aliqui, ſed magis puto cum Cornelio noſtro altare illud pro trophæo, & titulo grati erga Deum animi fuiſſe erectũ. Adducit me in hanc ſententiam primum, quod nullá in præſenti inuenio mentionem victimarum: ſecundũ, ipſum nomen, ſeu titulus affixus altari, qui proprior eſt lapidi pro trophæis, quam altari pro victimis erecto. Nec deſiderantur victimæ animalium, vbi in gratiarum actionem exaltatori Domino marmor erigitur; eſt enim hoc monimentũ gratitudinis omnium victimarum præſtantiſſimũ. Sic Luc. 17. decem viri leproſi dum de Ieſu præcepto irent in templum, vt offerrent ſtatutas lege victimas, in itinere mundati lepra ſunt. Quid tunc? *Vnus autem ex illis, vt vidit, quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes Ieſu, gratias agens*, &c. Et cur non magis hic feſtinauit ad offerendas victimas? Cur templi, & victimarum oblitus regreditur ad Ieſum, illi gratias acturus? Sed & illud notandũ, quod videns Ieſus gratias agentem de ſalute, non mãdat, quod offerat præſcriptas victimas; eſt enim gratiarum actio victima præſtantiſſima. Huc reſpiciens Tert. lib. 4. in Mar. ait: *Vnum illum ſolutum ex decem memorem diuinæ gratiæ Samaritam miratus Ieſus, non mandat offerre munus ex lege, quia ſatis iam obtulerat gloriam Deo reddens.* Qui gratus Deo omnia ſua referebat accepta, ſatis victimarum in hoc ſolo obtulerat, meritò ex hoc nõ petitur alia victima. Sanctiſſimus ille Iob audita repẽtina filiorum ſuorum morte c. 1. *Corruens in terram adorauit, & dixit*, &c. *Sit nomen Domini benedictum.* Nihil aliud fecit, aut dixit pro filiis ſubitò interemptis in cõuiuio. Et qui dum filij viuerent, ſolicitus ne forte in cõuiuiis peccarẽt, pro illis victimas offerebat. Ait enim textus: *Cúmque in orbem tranſiſſent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos, cõſurgénſque diluculo offerebat holocauſta per ſingulos. Dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei.* Ecce tibi dum conuiuia finiebant filij Iob, pater ſolicitus, ne forte in conuiuiis peccauiſſent, ſtatim ab holocauſta ſurgebat, & pro ſingulis ſingulas offerebat victimas. Nunc autem audit eos morte correptos in conuiuiis, & nullas pro eis dat victimas, nulla offert holocauſta, hoc vno contentus dicit: *Sit nomen Domini benedictum.* Cur non magis ſolicitaris, ne forte in peccatis mortui fuerin filij? Cur hac correptus ſolicitudine, non paras ſacrificia pro ſingulis mortuis, vt parabas pro ſingulis viuis? An caſus acerbitate oblitus es ſacrificiorum, & victimarum? Abſit hoc à viro piiſſimo, non equidem obliuiſcitur ſacrificiorum, ſed ad Sacrificium currit præſtantiſſimum, quod in actione gratiarum cõſiſtit. Ad hæc ait D. Chryſ. hom. 1. in Iob in fine: *O beatam, profectòque generoſam, fœlicémque animã, celebrem Angelorum famam ſuperantem! Quare? Quia in omnibus, quæ ſuperuenient ei, non peccat Iob in conſpectu Domini, ſed pro his omnibus perfectam gratiarum actionem loco ſacrificij obtulit, dicens: Sit nomen Domini benedictum.* Pro victimis, pro ſacrificiis vnam gratiarum actionem offert Iob, & hac Angelorum ſuperat virtutes. Et quid non faciat hæc ſola gratiarum actionum victima? Leproſo illi ab itinere reuertenti, & templum, victimáſq; obliuiſcenti, vt ad gratiarum actionem rediret, dicit Dominus Luc. 17. *Surge, vade, quia fides tua te ſaluum fecit.* Et quæ fides tantam ſalutem præſtitit homini? An qua credidit poſſe à Ieſu ſanari? an qua credidit præ gratiarum actione, & victimas alias debere reliqui? Accipite Tertul. lib. 4. in Mat. ſic definientem: *Ideò fides tua te ſaluum fecit, audiuit, quia intellexerat veram ſe Deo omnipotenti gratiarum ſcilicet actionem apud verum templum, & verum Pontificem eius facere debere*: Indè fidei meritum ſalutem obtinuit, quia non ſic in templo lapideo, brutorúmque victimis confidit, vt in gratiarum actione vero Deo, & liberatori ſuo Ieſu exhibita.

Luc. 17.

Tertul.

Iob 1.

Chryſoſt.

Luc. 17.

Tertul.

§. XV.

§. XV.

Mundialia tribunalia raro potentiſſimorum tyrannidem confringunt.

ECce tibi diuini ſolij,tribonaliſque cœleſtis clariſſimum inſigne,nimirùm,ait: *Manus ſolij Domini, & bellum Dei erat contra Amalech à generatione in generationem.* Et quidem contra potentiſſimos Amalecitas, contra validiſſimos hominis nullius ſolij creati, ſed ſolius ſolij diuini manus exercet iuſtitiam. Sententia mortis à Deo lata erat aduersùs omnes Amalecitas; electus eius ſententiæ executor Saul Rex, impugnat ipſe Amalech, vt omnia illorum perdat. Quid tunc? Ait 1.Reg. 15. *Percuſſitque Saul Amalech ab Heuila,* 1 Reg.15 *donec veniat ad Sur. Apprehendit Agag Regem Amalech viuum:omne autem vulgus interfecit in ore gladij. Et pepercit Saul,& populus Agag, & optimis gregibus eorum,* &c. Compone modò manum ſolij Saulis, cum manu ſolij Domini. Quippe manus ſolij Domini, & bellum Dei erat contra Amalech; manus autem Saulis potentiſſimo Amalecitarium pepercit ſpectans prædam de pretioſis eius. Pulchrè de Saule ait Rupert. lib.3. in Exod. cap. 21. Rupert. *Iuſtitiæ vindictam imperante Deo,ipſe ad prædam ſe conuertit.* Hoc eſt diſcrimen notiſſimum mundialis tribunalis, & diuini ſolij. Diuina tribunalia iuſtitiæ vindictam imperant in omnes,etiam potentes;nec aliud attendunt, quàm vt iuſtitiæ ſatisfiat,verum tribunalia mundialia præcipuè ſe conuertunt ad prædam parcendo potentibus. Fuerat iam decretum à Iudæis,quod Chriſti aſſeclæ extra Synagogam fierent. Tamen vbi Lazarus defunctus eſt Ioan. 11. Ioann. 11. *Multi ex Iudæis venerant ad Martham, &* Baſil.Sel. *Mariam,vt conſolarentur eas.* Rem miratus D.Baſil.Sel. orat.40.inquit:*Vnde conſolabuntur Iudæi dilectas à Chriſto,cum inter eos conueniſſet, ſi quis eum confiteatur eſſe Chriſtum, extra Synagogam fieret? An eas vt nobiliores honorati?* Equidem tribunalia humana ad potentes, præcellentéſque perſonas facilè conniuent. Mulctant Iudæi cæcum natum, ſi loquatur Chriſtum, in nobilioribus, & potentibus magis diſſimulant. Nunquam, mihi crede periclitatur niſi imbecillus, vbi mondiales exercentur leges. Qui potens eſt pecuniis, vel ſupellectili,raro,aut nunquam periclitatur in mundiali tribunali. Quando Saul non parcit potenti Agag etiam à Deo damnato? Quando diſſimulata iuſtitiæ vindicta non ſpectantur optima ſpolia? Dum hæc conſidero, D.Valer. non multum reſiſto ſententiæ D. Valeriani dicentis hom.de bono diſciplinæ: *Nemo illum homicidij crimen euaſiſſe æſtimet,quem excuſatum ſæcularis iudicij corrupti ſententia abſoluerit. Ad confuſionem magis præſentis vitæ, non ad abſolutionem criminis pertinet authoritas ſententiæ ſæcularis.* Expende, quæſo, ad quid dicat vir ſanctus pertinere authoritatem ſententiarum mundialium. An vt ſic magis confirmaretur reorum liberatio? Non ad hoc,ſed ad confuſionem vitæ humanæ, quæ talis eſt, vt nullum pene in ea iuſtum iudicium exerceatur.

CAPVT XV.

Deus Moyſi apparet in Sina.

Textus Hiſtoria.

AMalecitarum Percuſſione lætos, ſpoliis ditatos adiret vocat Iſraëlitas ſuos ductor ex columna Angelus.Eadémque die illis, & profectio obtigit, & ſtatio;illa à Raphidim,hæc ad radices montis Sina, in quo Iſraëlitæ liberationis prima fuerant cunabula. Nõ ſuſtinet Moyſes lentos multitudinis greſſus, feſtinans ipſe ad notiſſimum, & fauſtiſſimum ſibi montem, ad quem diuinis nutibus vocabatur: Vix eius ſuperat iuga,& Deus adeſt, à ſe in populum beneficia profecta perſtringens,& expectans, ſi renuntiante Moyſe, velint ſibi adhærere populares. Nullus in tanta multitudine inuentus eſt, qui in beneficentiſſimi Dei ſeruorum cenſu non gaudeat numeri. Qui omnium affectus relatus per Moyſem Deo, iubet omnes in diem tertiũ parari, vt nitidiori ſolito veſte, animóque ſanctiori effulgentes ſe intra certos terminos recipiant,lethale ſibi putantes,ſi vel montis gramina calcent.

Impotens lætitiæ populus,tribus diebus inter maximæ ſpei, omniúmque bonorum inquietas imagines ductis, nitidiſſima in veſte ſignificat ſe ad Deum ire, cuius totus pendebat promiſſis. Interea denſiſſima nubes montem opplet,è nube tonitrua horrendum quid ſtrident,crebra fulgura micant, mons abit in fumum, vndique concutitur. Inſuper fuerunt turbines,procellæ ventorum,ingentes funduntur pluuiæ,quæ portenta triſtiora facit productus ſonus tubæ, qua Angelus terrorem vniuerſis infundit. Hæc inter Moyſes ſecurus verba cum Deo miſcet,quæ poſſint à populo audiri; vocatúſque à Deo ad remotius montis cacumen obligatur denuo deſcendere ad ſuos, illiſque grauiter obteſtari,vt montis acceſſum caueant tot plenum periculis. Cum deſcendente Moyſe augetur montis horror,& tubæ ſonitus vehementius producitur,qui articulata voce præcepta decalogi perſonare cœpit, præconio adeò horribili,vt populus timore concuſſus ſeſe à permiſſa ſtatione,proprius ad tabernacula reciperet. Hic Moyſem conueniunt omnes, enixéque petunt, vt tacente voce dominica, loquatur ipſe quidquid ſciuerit conducturum diuinis nutibus. Non diſplicuit populi exoratio Deo,qui iterum ad montẽ recepto Moyſe explicat fore, vt aliquando è familia Abrahamidum vates ſurgat, qui humaniori, placidiorique voce Dei mandata populorum mentibus infigat. Interim nihil eripit terrori;ſed inter remugentia tonitrua, clangorémque tubarum perſeuerantibus,igne,fumo,caligine lex populo indicitur.

PARS MORALIS

in textus literam.

QVando de petra aquam dulciſſimam habuimus, non erit abs re, quod de tonitruis, de fulminibus, eos etiam ſpectemus imbres, qui mentis faciant adoleſcere fructus.

Exod. 19. Menſe tertio egreſſionis Iſraël de terra Ægypti, In die hac venerunt in ſolitudinem Sinai. Nam profecti de Raphidim, & peruenientes in deſertum Sinai caſtra metati ſunt in eodem loco,ibique Iſraël fixit tẽtoria è regione montis. Moyſes autem aſcendit ad Deum.

§. I.

Promptiſſimi obedientis ſignum eſt, quod nullum obicem creaturarum experiatur in accedendo ad Deum.

CAſtris Iſraëlitarum fixis è regione montis Sina, Moyſes aſcendit in montem,in quo de redẽptione Iſraëlis mandatum acceperat, vt Deo peractam mãdati executionem referat. Sed illud notandum cum Caietano, quod non dicatur Moyſes aſcendiſſe in mõtem,ſed aſcendiſſe ad Deum; ait enim: *Moyſes autem aſcendit ad Deum.* Et quando mons erat cliuis, & dificilis,in quo ad Deum peruenit, cur non dicitur ſuperauiſſe montem? Cur montis difficilia non proponũtur,vel ſuperata à Moyſe, vt Deo adeſſet? Faciebat hoc ad Moyſis obedientiæ commendationem, quod nullæ aut terrarum,aut montiũ difficultates memorarentur in eius acceſſu ad Deum;ſed ſic dicatur acceſſiſſe,quaſi nulli montis obices eſſent. Eſt equidem hoc perfectiſſimi obedientis teſtimonium euidens,ſi nulla creaturarum

Digitized by Google

turatum impedimenta ſentiat, vt Deũ conueniat. Hinc aſtutiſſimus ille Antipater paricidij accuſatus ad patrẽ euolans, probabat ſuam in patrem obedientiam apud Egeſipp. lib. 1. c. 44. Etenim ait. *Ecce me pater ad te veni poſt Cæſarem, ad te feſtinaui à Cæſare. Tu me pater neſciens periculis obieciſti iubens pergere. Præſto ſum pater, nec perfunctoriè de leuioribus teſtibus requirẽdam pro ſalute mea veritatẽ æſtimo. Omnis homo mẽdax, dixit Scriptura. Ego defero incorruptibilia elementorum teſtimonia. Venio ad te per maria, & per terras, nuſquam aliquid paſſus. Abſoluat me pater apud te cœlum, quod non fulminauit, mare, quod non demerſit, terra, quæ non abſorbuit, per hæc ad te tutus venio pater, quæ non ſolent euadere, etiam qui non ſunt patrum genialium paricidæ.* Et meritò vocat incorruptibilia elementorum teſtimonia, à quibus nihil paſſus poſt peractum apud Cæſarem patris mandatum, ad patrem peruenit. Quod enim nec cœlum, nec terra, nec mare aliquid difficile tibi opponant ad patrem Deum reuertenti, hoc promptiſſimam mandatorum diuinorũ executionem, & omnimodam erga patrem obedientiam teſtatam exhibet. Abſalomus dum patris obedientiam contemnit, in illúmque rebellans bello fractus, pernici mulo ſeſe periculis eximit. 2. Reg. 18. *Cùmque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter cõdenſam quercum, & magnam, adhæſit caput eius quercui, & illo ſuſpenſo inter cœlum, & terrã mulus, cui inſidebat, pertranſiuit.* Et cur tot mortes fugientem quercus tam miſerè detinet? Et quando à tot militum iaculis euaſerat in bello, cur permiſſus eſt venire in quercetus impedimenta? Forſan miſer iuuenis patrique inobediens non ſolùm à prælio fugiebat, ſed & in corde ſuo ad patrem confugiebat, & inde montes, & quercus fuerunt rebelli impedimento ne ad patrem accederet. Ait Egeſippus lib. 1. c. 44. *Abſalon fugientem arboris ſua ramis terra ſuſpendit, ne ad patrem perueniret.* Obſunt creaturæ paternorum præceptorum tranſgreſſoribus, ne potiantur paternis acceſſibus. Quando enim tranſgreſſor non fuit creaturarum duritiei expertus in accedendo ad Deum? Acceperat mãdatum Dei Ionas, quod minimè ſuſtinens c. 1. *Surrexit, vt fugeret in Tharſis à facie Domini.* Sed tempeſtate præpeditus mittitur in mare, à ceto abſorbetur, cuius in ventre ad Dominum confugit. Quippe ait c. 2. *Et orauit Ionas ad Dominum Deum ſuum de ventre piſcis.* Ecce tibi vt contemptor diuinorum præceptorum, tandem reuertit ad Dominum, & facilem Dei aditum obtinet. Sed notãdum eſt, qualis redeat; redit enim vt captiuus duris creaturarum vinculis oppreſſus, & multis præpeditus compedibus. Pulchrè enim ait D. Baſil. Sel. orat. 20. *Tribulibus intempeſtiuè parcens Ionas fugit mutẽtem. Verum ignorabat a ceto deprehenſum ſe captiuum iterum Domino coram ſiſtendum.* Fugiebat rebellis Ionas, ne Dei obediens præceptis præiudicium ſuæ gentis videret, at ignorabat quanta haberet inobedientes in creaturis impedimenta; nam vel omnino impediunt, nec ad Deum accedant; vel faciunt, vt tanquam captiui, cõpedibus præpediti, catenis ligati accedant. Solius enim obedientiſſimi teſtimonium eſt, quod nulla creaturarum impedimenta ſentiat, vt ad Deum accedat. Vt dicat Eccl. c. 8. *Qui cuſtodit præceptum, non experietur quicquam mali.* Imò vt de fulminibus ait Iob facilem habebit ad Deum acceſſum. Sic enim dicit c. 38. *Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi: Adſumus?* Facit equidem prompta obedientia in Dei militibus, vt poſt perfectum mandatum, nihil vereantur, nullam difficultatem habeant Deo ſe ſiſtendi imperanti. Quo inſigni extollebat ſuos Dominus per Zachariam c. 9. fatus: *Et circundabo domũ meam ex iis, qui militant mihi, euntes, & reuertentes.* Ecce perfectiſſimorum Dei ſeruorum inſigne, nimirùm, *euntes, & reuertentes*, quo eant ad opus exequendum, & nullum ſentientes impedimentum prompti, & alacres inueniantur in redeundo ad Deum.

Egeſip. (margin, at "euolans")
2. Reg. 18 (margin, at "mulo ſeſe periculis")
Egeſipp. (margin, at "trem accederet")
Baſil. Sel. (margin, at "ditus compedibus")
Eccl. (margin, at "cat Eccl. c. 8.")
Zach. 9. (margin, at "c. 9. fatus")

Exod. 19. Vocauítque eum Dominus de monte, & ait: Hæc dices domui Iacob, & annuntiabis filiis Iſraël: Vos ipſi vidiſtis, quæ fecerim Ægyptiis, quomodo portauerim vos ſuper alas aquilarũ, & aſſumpſerim mihi. Si ergo audieritis vocem meam, & cuſtodieritis pactũ meũ, eritis mihi in peculium de cũctis populis. Mea eſt enim omnis terra, & vos eritis mihi in regnum ſacerdotale, & gens ſancta, &c.

§. II.

Ille princeps faciliùs omnium dominatur, qui nulla rapitur auaritia.

VIde rationem à Deo propoſitam, vt ſibi Iſraëlitarum ſubiiciat animos, nimirùm: *Quomodo portauerim vos ſuper alas aquilarum, & aſſumpſerim mihi.* Non enim otiosè meminit aquilas in portandis ſuis filiis. Et quando vniuerſæ volucres ſuos filios portant, illiſque maximè indulgent, cur Dominus relictis aliis, ſe aquilis comparauit? Cur in ſua gubernatione voluit potius referri aquilarum erga filios portandos charitatem? Ait Lyppom. *Commemorat ſe portaſſe populum ex Ægypto more aquilarum geſtantium dorſo, & alis pullos ſuos, præter morem aliarum auium, quæ illos pedibus, quo volunt, portant.* Compone aquilam cum cæteris auibus in portando filios, & auis omnis, & aquila filios portat ad tutiora receptacula, ſed aliæ aues pedibus ſuis pullos capiunt; qui dum portantur, neceſſum eſt, vt ſimul matrum portantium vngues experiantur. Sola aquila ſic portat dorſo filios ſuos, vt ipſi prorſus neſciant, an habeat vngues mater. Quare bonus Rex in regno ſuo fundando, vt ſibi magis obſtringat ſubditorum animos, aquilam ſe exhibet, ſic ſuis proſpiciens, vt nullas ſubditi in eo vngues experiantur. Proteguntur equidem homines à Principibus, & ad tutiſſima loca tranſportantur, ſed ſic tranſportantur, vt tranſportatoris, defenſoriſque vngues ſentiant in exactionibus, & tributis quotidie multiplicatis. Hinc murmura, hinc querelæ ſubditorum malè ferentium vngulas defenſoris. Quod in regno ſuo cauens Dominus, ad morem recurrit aquilarum, ſic ſe in ſuis tutãdis exhibens, vt nihil ab illis capiat, quo ſibi magis eorum obſtringat animos. Crede mihi, ille Princeps ſibi omnium rapit animos, in quo nihil rapacitatis, nihil auaritiæ, nihil prætextæ apparet neceſſitatis. Verus noſter Dominus, & Rex Ieſus, vbi mundum vniuerſum expugnare ſatagit, ſibique adſcribere, crucem aſcendit. Et ait D. Luc. cap. 23. *Crucifixerunt eum, & latrones, vnum à dextris, & alterum a ſiniſtris*, &c. *Diuidentes autem veſtimenta eius, miſerunt ſortes.* Aſcenderat equidem crucem ſine veſtibus, prorſus apparens nudus. Et cur bonus Rex, & Dominus eam elegit mortem, in qua ſine veſtibus nudus occumberet? Moriebatur, vt mundum expugnaret, vt ad ſe omnium traheret animos, & ideò nihil eorum voluit ſumere. Ait D. Thom. in cat. ex D. Ambroſio: *Refert conſiderare, qualis crucem aſcendat, nudũ enim video, talis ergo aſcendat, qui ſæculum vincere parat, vt ſæculi adiumenta non quærat. Victus eſt Adã, qui veſtimẽta quæſiuit, vicit ille, qui tegumenta depoſuit.* Cõpone Chriſtum, & Adamum, vtrunque creaturarum corporalium Principem. Chriſtus non habuit manus, quibus vel veſtem caperet, qua abiret è mundo; Adamus manus extendit ad fructus, quibus veſceretur, ad folia, quibus indueretur. Quid inde? Verus Rex noſter, vbi nil tulit de mundo, expugnauit mundum, omnia trahit ad ſe ipſum: Adamus autem, qui & fructus, & folia capiebat prætextu cibi, veſtitúſque, omnium ſubiectorum obedientiam amiſit. Huc ſpectans Eccleſiaſt. cap. 4. ait: *Melior eſt puer pauper, & ſapiens, Rege ſene, & ſtulto:* quibus vt ſapiẽter notat noſter Pineda, nõ fit reſpectus ad corporales ætates pueritiæ, ſeu ſenectutis, ſed ad

Lyppom. (margin, at "tatem? Ait Lyppom.")
Luc. 23. (margin, at "ſibique adſcribere")
D. Thom. (margin, at "rum voluit ſumere")
Eccl. (margin, at "obedientiam amiſit")

virtutes

virtutes animi, vt puer ſit inſtar Saul, de quo dicitur 1. *1 Reg. 13* Reg. 13. *Filius vnius anni erat Saul, cum regnare cœpiſſet*, hoc eſt, ſic malitiæ expers, vt puerulus anniculus. Senex autem Rex & ſtultus dicitur inſtar illius diuitis a- *Luc. 12.* uariſſimi, cui Luc. cap. 12. inquiunt: *Stulte hac nocte repetent animam tuam*. Compone modò Regem puerum malitia, & pauperem cupiditate, vt nihili æſtimet diuitias cum Rege ſene, & ſtulto: qui totus ſit in trabeodis ſibi diuitijs, vter melior, vter conducibilior, vt imperium fœliciſſimum aſſerat ſibi? Proculdubio pauper ille diuitiarum contemptor, & regno ſibi aſſerendo, & ſubditis erit vtilior. De Oſiride Ægyptio Rege ad Re- *D. Syneſ.* gum exemplar efformato aiebat D. Syneſius lib. 1. de Prouid. *Caterùm diuitias ipſe quidem neglectui habebat; alijs verò, vt quam ampliſſima eſſent omni cura, ac diligentia prouidebat; vt vt in accipiendis muneribus reſtrictiſſimus, ita in dandis munificentiſſimus, liberaliſſimus. Tributa ſiquidem ciuitatis remiſit, & in egenos largitione vſus eſt, cunctáque, quæ diruta, ac proſtrata erant, refecit; aut iam labentia, atque inclinantia reſarciuit; ciuitates quam ampliores, quà vetuſtiores reddidit, nouas aut extruxit penitus, aut deſertas ciuibus frequentauit.* Sic in deſertis etiam vrbibus frequentiam faciebat ciuium, contemptor diuitiarum, ab omnique rapacitate, & auaritia alienus Princeps.

§. III.

Quo beneficentior Princeps, eo potentior ad ſibi regna aſſerenda. Vbi de potentiſſima Chriſti gratia.

AIt Dominus in præſenti: *Si audieritis vocem meam, & cuſtodieritis pactum meum, eritis mihi in peculiũ de cunctis populis. Et eritis mihi in regnum ſacerdotale, & gens ſancta.* Prius petit, vt mandata Dei ſeruent, & pacta omnia cuſtodiant, vt deinde fiant populus Dei, regnum ſacerdotale, gens ſancta. Et quid mirum, quod de legis diuinæ obſeruatoribus fiat gens ſancta, regnum *Pt. 1. ep. 2.* ſacerdotale, Dei populus? Longè maius ait Petrus 1. epiſt. 2. de Chriſtianis temporibus: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, & populus acquiſitionis; vt virtutes annuntietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen ſuum*, &c. Non quidem de legis obſeruatione, ſed de tenebris impietatis nos Ieſus tranſtulit in eam claritatem, qua diceremur regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. Et cur Deus, qui in Moyſe expectauit, & petiuit prius legum obſeruationem, & non niſi de obſeruatoribus legis fecit regnum ſacerdotale, gentem ſanctam: in Chriſto, non de obſeruatoribus, ſed de contemptoribus, & tenebroſis hominibus fecit eſſe & gentem ſanctam, & ſacerdotium regale? Sanè in Moyſe, & beneficia Dei in educendis Iſraëlitis, & ſimul Ægyptiorum ſupplicia proponebãtur, dicit enim in præſenti: *Vidiſtis, quæ fecerim Ægyptiis, quomodo portauerim vos*, &c. In Chriſto autem ſola beneficentia, eáque largiſſima abſque ſupplicijs oſtendebatur, quæ & potentior eſt, vt vel de *Baſ Sel.* tenebris lucem faciat. Ad hæc D. Baſil. Sel. orat. 25. ait: *Moyſes Hebræorum doctor Dei cognitionis diſciplinam Iudæorum filijs traditur, diſcipulorum animos Ægyptiorum ſupplicijs ante percellit. Verum Dominus noſter Ieſus Chriſtus reſtitutionem Apoſtolorum choro promulgans, non quibus alios punierit, eo ipſos docet, ſed miraculorum, & humanitatis ſuæ fontes patefaciens, & commune valetudinarium aperiens miraculorum vi, quaſi manu ducit animos ad Dei cognitionem.* Vt Dominus Ieſus pura, & larga vtitur beneficentia ad trahendos animos, non ſuppliciorum rigores ſtatim, ſed beneficiorum aperiens theſauros, ſic de contemptoribus fecit ſanctos, de cæcis, tenebroſiſque hominibus & videntes, & ſplenden- *Pſal. 17.* tes fecit ſtare. Vt meritò dicat Pſal. 17. *Diſciplina tua correxit me.* Alij legunt apud Genebrardum: *Manſuetude tua multiplicauit me.* Non eſt medium aliud: ſit in principe manſuetudo, qua omnibus benefaciat, & vel de rupibus faciet ſubditos ſibi adſtrictiſſimos. De Oſiridis beneficentia locutus D. Syneſius lib. 1. de Prouid. *D. Syneſ.* ait: *Vt vno verbo dicam, nulla cuiquam res pro merito defuit; niſi ſi cui malum aliquod deberetur, cum eo verè pro meriti ratione non agebat, id enim magno ſtudio efficere nitebatur, vt morum humanitate, & beneficijs etiam impudentiſſimos homines euinceret, ac ſibi demereretur.* Sic humaniſſimus Princeps diſſimulato ſupplicio, & agens beneficijs etiam de impudentiſſimis, improbiſſimiſque ſibi faciebat amicos. Eſt enim beneficẽtia omnium potentiſſima, vt vel rupes in homines tranſmutet. Quæ enim iniquitas reſiſtere poterit poteſtati benefici Principis? Dixerat Paul. ad Galatas cap. 4. *Vbi venit plenitudo tẽporis miſit Deus Filium ſuum.* *Galat. 4.* In qua temporis plenitudine meritò intelligit D. Ber. plenam bonorum temporalium poteſtatem, quando temporalia omnia magis vigebant, imò magis aduerſus Deum vigebant. Et mirabar, quod tunc Chriſtus voluerit venire, quando temporum malitia plenior, & potentior erat. Et cur tanta malitia expectabatur, vt ſe nobis communicaret Filius Dei, niſi vt eius beneficæ virtutis efficacia oſtenderetur, potens vel de peſſimis hominibus ſibi ſanctiſſimum, regaliſſimúmque imperium aſſerere? Aiebat D. Proſper. lib. 2. de vocat Gentium cap. 15. *D. Proſp.* *Non priora, quaſi incapacia declinata ſunt tempora, ſed iſta electa, quæ tales populos ediderunt, quorum ferox, & voluntaria iniquitas, non conſulendi affectu, ſed intentione ſæuiendi perſiſteret facere, quæ manus Dei, & conſilium decreuerunt fieri, vt mirabilior eſſet gratia, & potentia Dei, quæ de tam duris animis, tam tenebroſis mentibus, tam inimicis cordibus fecit ſibi populum fidelem, ſubditum ſanctum.* Expende miraculum gratiæ Filij Dei, quæ nacta homines prorſus exleges, feros, crudeles, Dei hoſtes, ex illis ſibi fecit electum populum, regale ſacerdotium, ſanctam gentem. Sic poteſt beneficentia facere de medijs tenebris lucem ſplendeſcere. Accinit Paul. ad Titum cap. *Ad Tit. 3.* 3. *Eramus aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſeruientes deſiderijs, & voluptatibus varijs, in malitia, & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem. Cum autem benignitas, & humanitas apparuit Saluatoris noſtri Dei, non ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit.* Quid malitia, & inuidia, & crudelitas, & perfidia cum ſalute? Vnde tot repugnantiæ vitiorum confringi potuerunt, vt homines ad perfectionis culmen adducerentur? An quia prius in obſeruantia legali floruerunt? Abſit, ſed apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris, potẽs feras in Angelos conuertere! Ait D. Proſper. vbi ſuprà: *D. Proſp.* *Fremebant gentes, iraſcebantur populi, ſæuiebant Reges, & poteſtates contradicebant, ſuperſtitiones, & totius mundi reluctabantur errores. Sed de reſiſtentibus, furentibus, perſequentibus populum ſuum Chriſtus augebat, & per vincula, ac ſupplicia ſanctorum fides roborabatur, vincebat veritas, pérque omnem mundum dominici agri ſegetis multiplicabatur vbertas.* Ecce tibi, quod potuit benignitas, & humanitas Saluatoris manifeſta, de exlegibus hominibus fecit viros, qui per cruces, per mortes euolarent, vt ſuo Saluatori ingererentur. Ex quo Sidon. Appollin. lib. 7. epiſt. 4. ait *Apoll.* de Præſule præſtantiſſimo: *Teſtis eſt Vindicius noſter, qui ſegnius domi pro munificentia veſtra faſce remeauit, quoquo loci eſt conſtanter affirmans, non eſſe vos amplius dignitate, quam dignatione laudandum. Prædicat ſanctas, melleas, & floridas, quæ procedunt de temperata communione, blanditias; nec tamen ex hoc quicquam pontificali deperire perſonæ, quod ſacerdotij faſtigium non frangitis comitate, ſed flectitis. Accipite confitentem; ſuſpicie quidem nimis ſeueros, & imbecillitatis meæ conſcius æquanimiter fero aſperos mihi; ſed, quod fatendum eſt, hiſce moribus facilius humilitate ſubmittimur, quam familiaritate ſociamur. In ſumma viderit, qua conſcientia dote turgeſcat, qui ſe ambientibus rigidum reddit; ego tamen morum illius*

æmulator eſſe prælegerim, qui etiam longè poſitorum incitare in ſe affectat affectum. Meritò maximi iudicij vir in Preſule pluris æſtimat benignam comitatem, & beneficentiam, quàm rigidum ſeueritatis affectum.

Exod. 19. Venit Moyſes & conuocatis maioribus natis populi, expoſuit omnes ſermones, quos mandauerat Dominus. Reſponditque omnis populus ſimul, cuncta, quæ locutus eſt Dominus faciemus. Cùmque retuliſſet Moyſes verba populi ad Dominum, ait ei Dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, vt audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum.

§. IV.

Periculoſum eſt, quod à te in futurum faciendis nimis fidas,

NOn dubitat populus in futurum magna promittere: ait enim: *Cuncta, quæ locutus eſt Dominus, faciemus.* In nullo dubitant, & ſic fidunt faciendis à ſe in futurum, vt nullum vereantur periculum, nullam infirmitatem timeant, nullum auxilium precibus ſolicitent. Et quid poſſet protendere tanta confidentia in futuris, niſi imminentem iam iſtius populi ruinam? Simile

Matt. 26 quid inuenio in Petro Matth. cap. 26. vbi ait ad Ieſum: *Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.* Sic non metuebat tentationes, ſic non æſtimabat pericula, vt de faciendis in futurum indubitanter aſſereret. Cur Petrus non magis caues futuras occaſiones? Cur non meminiſti infirmitates hominum, qui hodie validiſſimi cum ſint, in futurorum euentibus quaſi infirmiſſimi labuntur? Cur eùm audis pericula imminentia, non magis curas ſolicitare auxilia, & præſentanea prece rogare pro firmitate futura? Sanè iam ibi parabatur Petri ruina; cùm ſic indubitanter futuris

Chryſoſt. fidit. Ait D. Chryſoſt. hom. 83. in Matth. *Cùm dicendum eſſet, opem nobis feras, ne ſcandalizemur, è contrario nimium ſibi arrogans, inquit: Non ſcandalizabor. Ita hac ſenſim eum ad tetrum, & inſolens crimen deuehebat.* Non debebat ſic fidere futuræ diſpoſitioni ſuæ inter adhuc innotas occaſiones, vt non tangeretur aliqua præſenti cura, qua precibus auxilium ſolicitaret. Et dum in præſentiarum nullas fundit preces, non ſolicitat diuinum auxilium, ſed de futuris certiſſimè ſtatuit, hæc res illum ſenſim trahebat, vt inuolueretur fluento peccati. Proh communiſſimum hominum malum! Innumeri ſunt, qui cum deberent ſemper ſoliciti eſſe de ſalute, diuináque auxilia quotidianis precibus, quotidianis virtutum operibus ad futurum vitæ tempus ſolicitare; omnia præſentia negligunt, certiſſimè ſtatuentes, & abſque omni dubio, quod in futuro facient. Fallar, niſi res hæc innumeros homines ad extremam ruinam rapiat. Quis enim non pereat ex ijs, qui ſic indubitanter fidunt rei ex futuris adhuc euentibus con-

Luc. 22. ſtanti? Petro dicebat Dominus Luc. 22. *Ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Non rogauit Dominus ne Petrus negaret, ſed ne penitus euaneſceret eius fides, quod ſanè fieret, niſi Dominus pro illo rogaret. Sed cur cum omnes diſcipuli eodem modo expetiti eſſent à Satana, & tentationi traditi, Ieſus pro vnius fide Petri rogauit? Cur non pro omnibus, ſed pro Petro ſolo? Solius Petri in re perditionis peior erat cauſa; vt qui de faciendis à ſe in futurum confidit magis, nullã rationis

Chryſoſt. humanæ infirmitatis, & periculorum habens. D. Chryſoſt. vbi ſuprà fatur: *Cur nam, ſi omnes expetijt, pro omnibus non deprecatus eſt? Patet hinc, quod dicebam, quia vehementius eum tangens, & oſtendens multo peiorem eius, quam aliorum lapſum eſſe, ad eum conuertit orationem.* Equidem maior ſemper ruina venit de nimia confidentia in futuris, quàm de alijs. Quodlibet malum aliud vt præſens eſt, poteſt etiam præſenti medicina curari; at nimia confidentia pro futuris faciendis, vt ſemper præſentia remedia tollit, ſic relinquit malum ineuitabile. Fœlix ille, qui non ſic in futuris confidit, ſed magis curat præſentibus operibus cum Deo negotiari. Sic Pſal. Pſal. 60

60. fatur: *Sic pſallam nomini tuo Deus in ſæculum ſæculi, vt reddam vota mea de die in diem.* Expende, quod ſibi præſcribat tempus faciendi, nimirùm *de die in diem*; non in futurum; ſed ſingulis diebus ſe Deo vacare teſtatur, quo nullum timet euentum venturum. Pulchrè ait D. Valerianus hom. 4. in hæc verba: *Nunquid dixit de anno in annum, ſed dixit de die in diem? Omni ergo die operandum nobis eſt, dilectiſſimi, debitum autem Deo, & promiſſum munus non eſt tempore prolongandum. Nihil futuro iudicio debet, qui quotidie vota perſoluerit; nec eſt vnde rationem in poſterum præſtet, qui de die in diem Domino bonorum operum fructus iuſte labore ditatus obtulerit.* Sic firmat ſuas ſpes, qui non in futuris, ſed in præſentibus nititur; & dum nihil reſeruat in poſterum, futura omnia potius formidat. Quò trahenda ſunt plura ex tomis in Euangelia; præcipuè quæ tom. 2. lib. 6. cap. 3. §. 37. dicuntur, & tom. 1. lib. 4. cap. 4. §. 13. & alibi. D. Val.

§. V.

Amat Deus laborum nubila, quæ in ſeruum decidunt.

QVi lucem habitat inacceſſibilem Deus non detrectat Moyſi apparere in caligine nubis, ſic enim modò fatur: *Veniam ad te in caligine nubis, vt audiat me populus,* &c. Et cur Deus lucis amator, & conditor non magis horret caliginem? Qui reprobos ſpiritus, ſuóſque hoſtes æternæ tradit caligini, cur modò ipſe in caligine venit? Sanè, vt populus Iſraël à caliginoſa Ægypti terra caliginoſa, & tenebroſa eductus apparuit ſeruitute; vel ipſe Deus non detrectat caliginem, quæ non impedit, quo minus eatur in lucem. Nota eſt Eliæ hiſtoria, quando in montem fugit, ibi, erat, vt Deum al-

loqueretur. 3. Reg. 19. *Et ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis, & fortis ſubuertens montes, & conterens petras ante Dominum; non in ſpiritu Dominus; & poſt ſpiritum commotio; non in commotione Dominus, & poſt commotionem ignis, non in igne Dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis.* Et in ſibilo ſuaui veniebat Dominus. Sic ibi cõ- 3 Reg. 19

tigit: verum Iob. cap. 38. dicit: *Reſpondens autem Dominus Iob de turbine, dixit,* &c. Ecce tibi coram Elia refugit Dominus eſſe in commotione, refugit eſſe in igne frementi, refugit eſſe in turbine, ſolum amat ſuaue, & dulce ſibilum auræ tenuis; verum coram Iob non detrectat Dominus in turbine venire; quin potius approximans in turbine Iobo cum eo loquitur. Et cur in Elia fugit turbinem, quam amat in Iobo? In Elia perſecutionum turbo multa mala fecerat, pene vniuerſum Iſraëlem ſeparauerat à diuino cultu, vt deſtructis aris, tẽpliſque ſolus Elias relictus videretur. Sic turbo perſecutionis vaſtauerat vniuerſa, & omnes in pœnam æternam inuoluebat. Non ſic in Iobo quem malorũ turbo Deo coniũctiorem fecit. Vbi autem Deus turbines, procelláſque nocentes videbat, ab illis abſtinuit; vbi autem vidit in Iobo procellas, quæ non in malum, ſed in bonum eſſent, iam amabit ipſe vel in procellis videri. Ait Dio. Methodius in cat. Græca: *Quoniam turbo tempeſtatis eſt author, nec Iobi fides in tempeſtate malorum vllum naufragium fecit, ſed multo magis eluxit, idcircò Deus ad ſuperioris ærumnæ procellam ſignificãdam, procella item, dum loquitur, ſumit.* Fuit equidem Iobo procella, & miſeriarum caligo ſalutaris, adeò vt nihil in ea virtutis periret, ſed omnia in melius irent: idcircò corã Iobo Dominus procellam intrat, nec detrectat turbinis caliginem, quam nouit non obeſſe, ſed prodeſſe. Vt hinc nos diſcamus, quæ debeamus mala fugere; ea nimirũ mala, quæ à Deo ſeparant, quæ æternã perditionẽ inferunt, & prorſus ſuſtinentur inutiliter; ea prorſus fugien- Iob 38. D. Met.

Google

rugienda nobis ſunt, quæ autem vtilia ſunt ad ſalutem, ea non fugienda, ſed amplectenda ſunt, vt in quibus poſſit apparere Deus ipſe. Crede mihi, nihil æquè fugiendum eſt, quàm mala inutilia; quod enim malum non trahit in peccatum, ſed ab illo liberat; hoc malum vel à Deo ipſo poreſt aſſumi. Id, quod multis probans *D.Theod* D.Theodotus hom. de Nat. Chriſti habita in appendice 5. Concil. Epheſ. cap. 2. tandem finit: *Noli detrahere abiectioni, qua tyrannis diabolica eſt deſtructa. Noli exprobrare, quia caſus eſt Deus palmis, per quas, à peccatis homines liberauit. Non vincula Deo dicamus indigna, quibus vincula ferarum nequitia ſoluit. Noli vituperare crucem, quæ deſtruxit aras. Noli deſpicere clauos, quibus Chriſtus orbem terrarum ad vnum ſenſum pietatis infixit.* Nullum puræ pœnalitatis malum cenſetur Deo indignum, ſi in triumphum, & non in damnum mutandum ſit. Hinc *Matt. 20* Matt. 20. *Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & Filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die reſurget.* Scit Ieſus ſibi Hieroſolymis manere verbera, approbria, mortes, & intrepidus contendit ad illa. Non ſic apud Bethleem, imò cum Herodes fureret, mortémque pue- *Matt. 2.* ro pararet, ſtatim Angelus ad Ioſeph Matt. 2. ait: *Accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge.* Ad mortis odorem fugæ ſe dedit Ieſus, à cœleſtibus omnibus vocatur ad fugam. Cur modò fugitur mors ſimplex ab eo Domino, qui ſupra ad flagella, ad approbria, ad mortem intrepidus ibat? Sanè ibi finiendæ erant mortis iniuriæ cum clariſſimo reſurrectionis triumpho, ait enim: *Reſurget tertia die*, at in præſenti nullus erat decretus triũphus infanti occiſo, ne miremur, quod amplectatur Deus iniurias, quibus triumphat; & fugiat illas, quibus *Chryſol.* nullus triumphus datur. Ait D. Chryſol. ſer. 150. *Chriſtus fugit, vt cedat tempori, non Herodi: nec enim mortem fugit, qui venerat de hoſte reportare victoriam. Chriſtus ſi mactatus, in illo grege lactentium tunc fuiſſet, mors ei caſus fuerat, non voluntas, non virtus fuerat, ſed infirmitas maieſtatis gloria non fuiſſet.* Vbi reportãda victoria erat nulla mors, nulla iniuria à Deo fugitur; vbi autem nullus triũphus apparet, ſed infirmitas, fugiendæ ibi ſunt vel malorum *Tertul.* vmbræ. Huc trabo Tertullianum lib. 2. in Marcionem, vbi ait: *Deus non potuit humanos congreſſus inire, niſi humanos & ſenſus, & affectus ſuſcepiſſet, per quos vim maieſtatis ſuæ intolerabilem vtique humana mediocritate, humilitate temperaret, ſibi quidem indigna, homini autem neceſſaria, & ita iam Deo digna; quia nihil tam Deo dignum, quàm ſalus hominis.* Sic dum abiectio ſecundùm ſe conſideratur, indigna Deo eſt; vbi autem conſideratur, vt neceſſaria ſaluti humanæ, iam Deo digniſſima iudicatur.

Exod. 19. Vade ad populum, & ſanctifica illos hodie, & cras, lauéntque veſtimenta ſua, & ſint parati in diem tertium. In die enim tertio deſcendet Dominus coram omni plebe ſuper montem Sinai. Conſtituéſque terminos populo per circuitum, & dices ad eos: Cauete, ne aſcendatis in montem, nec tangatis fines illius. Omnis, qui tetigerit montem, morte morietur. Manus non tanget eum, ſed lapidibus opprimetur, aut confodietur iaculis, ſiue iumentum ſit, ſiue homo, &c.

§. VI.

Tunc te diuinis excipiendis maximè aptas, cum dominicæ paſſionis in te aliquid exhibes.

TRiduana præparatio requiritur in his, ad quos Deus accedat; ait enim. *Sanctifica illos hodie, & cras, & ſint parati in diem tertium.* Cur in diem tertium? Ne Deum expectent ſine aliquo paſſionis dominicæ opere, quæ fuit in triduo perfecta. Tunc enim ſatius quis diſponitur ad diuina recipienda, cùm ſe in operibus conformat paſſionis dominicæ ſacramẽto. Hinc Mat. 8. *Mat. 8.* dicitur: *Cùm turba multa eſſet cum Ieſu, nec haberent, quod manducarent, conuocatis diſcipulis ait illis: Miſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me.* Non antea Ieſus de miſericordia facienda turbis loquitur, quàm illas vidit tribus diebus ieiunas. Et cur expectauit ieiunium trium dierum, niſi quia in triduana illa patientia ſeſe conformabant dominicæ paſſionis triduo, per quod ad nos deſcendit miſericordia diuina? Ex quo D. Hilar. *D. Hilar.* canone 15. in Matth. ait: *Ordo igitur idem in ſermone Domini eſt, qui in conſequenda gratia manet. Ad verborum ſponſionem, quædam rerum ipſarum veritas conſequatur, toto in ieiunio paſſionis dominicæ tempore demorantes, quadam Domino compaſſionis ſocietate iunguntur. Et huius ſpei, atque comitatus Dominus miſertus ait: triduum ſecum eſſe.* Hic eſt ordo legitimus pro recipienda Dei gratia, ne totus homo hæreat verborum promiſſionibus, ſed opera verbis addat. Et quæ opera? Ea nimirùm, quibus conformis Ieſu paſſo ſit; vt totum paſſionis illius tempus, nimirùm triduum, & nos in pœnalibus exercitiis agamus, cuius comitatus memoria Deũ ſtimulabit, vt in nos effundat fluenta gratiarum. Quò ſpectabat illud Ionæ cap. 2. de quo dicit: *Et erat Ionas in ventre piſcis tribus diebus, & tribus noctibus. Et orauit Ionas ad Dominum Deum.* *Ionæ 2.* Antequam labia moueat in Dei laudes, dicitur Ionas fuiſſe in ventre piſcis tribus diebus, & tribus noctibus. Triduum ſuſtinet arctiſſimi carceris, & ſic audet animum in oratione ad Deum leuare. Et meritò nec ad os trahit Deum, antequam tridui patientia eius in ſe repræſentet mortem, & ſepulturam. *Baſil. Sel.* Ait enim D. Baſil. Sel. orat. 13. *Ionas malorum tolerantia Chriſtum eſt potius imitatus, quam verbis prædicaris: nec verbis Domini ſepulcrum prædixit, ſed in ceto ſepultus, & poſt triduum ſine noxa redditus omnes docuit mortales de ſepulcro vitam erumpere.* Ecce tibi, vt in triduana malorum tolerantia Ieſu mortem imitabatur, & eius reſurrectionis triumphum præguſtauit. Vbi enim non verbis ſolum, ſed veris operibus tolerantiæ Chriſtum referebat, maximè inſtruebatur, & vitam in ſe capere, & aliis annunciare. Validiſſima eſt tridui dominicæ mortis repræſentatio ad hoc, vt vel totus mundus inſtruatur, vt ingentia Dei beneficia capiat. Sic Ionas ipſe ingreſſus Niniuem dum *Ion. 3.* clamat iuxta Septuag. cap. 3. *Adhuc tres dies ſunt, & Niniue ſubuertetur*, ad hanc vocem commota ciuitas per totos tres dies pœnitentiam egit, & quid non obtinuit triduũ pœnitẽtiæ? Sanè vt in triduo exprimebatur dominica ſepultura, ſic per triduanam pœnam tota ciuitas ſe aptauit, vt miſericordiam reciperet ex Deo. *D. Ephr.* Ait D. Ephræ ſerm. de Pœnit. *Tribus diebus Ionas prædicauit. Tres dies Saluator in ſepulcro egit, & tres noctes, vt oſtenderet etiam peccatores, qui tenebris obducti ſunt, reſurrecturos. O pœnitentiæ gratiam, quoniam mundum tribus diebus inſtruxit.* Ecce tibi quid poteſt tridui pœnitentia triduanæ Chriſti reſpondens ſepulturæ, poteſt mundum ipſum inſtruere, vt Dei miſericordiã recipiat.

§. VII.

Triduana in virtutibus exercitatio fauſta eſt volenti ex Deo ſalutem trahere.

VSque in tertium diem iubentur Iſraelitæ parati per ſanctificationem, & veſtium ablutionem, vt Dei excipiant magnalia. Sic enim dicit: *Sanctifica illos hodie, & cras, lauéntque veſtimenta ſua, & ſint parati in diem tertium.* Et quando trium dierum exercitatio in virtutibus non ſit fauſta, & auſpicata hominibus? Arentem nuptialem menſam apud Cana Galilææ rigauit Dominus Ioan. 2. educto ex aquis vino, conuiuis gra-

tiſſimo; ſimul & famelicos homines ſupra quinque millia ſatiauit paucis panibus inter illos diſtributis Ioann. 6. Neque hoc ſemel, ſed iterum Marc. 8. dicit: *Cum* Mar. 8. *turba multa eſſet cum Ieſu, nec haberent, quod manducarent, conuocatis diſcipulis, ait illis: Miſereor ſuper turbam, quia ecce iam triduo ſuſtinent me*, &c. Ecce tibi vt iam miſericordia diuina accingitur ad repetendum miraculum panum, vt tribuat hominibus. Sed nunquam repetiuit miraculum vini: cur ergo noluit ſecundo facere miraculum vini, cum miraculum panum faciat ſecundo; Aut quo merito adductus eſt, vt ſecundò panes multiplicet? Ipſe ait: *Quia ecce iam triduo ſuſtinent me.* Vbi triduana inuenta fuit exercitatio virtutum, non ſe amplius continuit miſericordia diuina, quin in ſalutem hominum proſiliret. Ait Victor Antioch. ibi: *Vt iam antea eſcas multiplicauerat, ita nũc denuo idem ſignum inſtaurat, vtrobique commoda ratione. Ea erat præſenti loco, inuicta plebis, quæ eum ſequebatur, perſeuerantia. Nam triduo, vt hic ſcribitur, illum iam ſuſtinuerat.* Vbi tridui ſuſtinentia in virtute apparuit; ſimul & ratio apparuit efficax pro diuina miſericordia ſolicitanda. An negabit ſe Deus clamoribus triduanis? Seueriſſimus ille vates Ionas cap. 3. ſic iuxta lectionem Septuag. ad Niniuitas clama-
Ionæ 3. bat: *Adhuc tres dies ſunt, & Niniue ſubuertetur.* Et cur ſubuertendæ tantæ ciuitatis ſolus terminus trium dierum datur? Sanè triduum ſubuerſioni præfigitur, quia ſi reſipiſcerent, in ipſo termino tridui ſpem ſalutis conciperent. Quò ſpectans D. Ephræm ſer. de Pœnit. in-
D. Ephr. quit: *Soluite, inquit Dominus, templũ iſtud, & in tribus diebus ſuſcitabo illud. Et pœnitentia dicit Niniuitis: Adhuc tres dies, & Niniue ſubuertetur. Oppone ſermonem ſermoni, ac verbum verbo; & in Chriſto cõperies explicata pœnitentiæ verba. Ille ſaſcitare promittebat; & hæc euerſionem comminabatur. Non minis terruiſſet pœnitentia, niſi futurum eſſet, vt ſanaretur. Non excitaſſet Chriſtus ciuitatem peccantium, niſi reſipiſcentia eorum ſpes fuiſſet.* Eo enim ipſo, quod peccatrix ciuitas per triduum excitaretur ad pœnitentiam, illámq; ageret in cinere, & cilicio, iam non ad euerſionẽ pertinebat, ſed ad ſuſcitationem per Chriſtũ. Viſcebatur in triduũ deſignato à propheta ad mortem, & triduum deſignatũ à Chriſto ad vitã. Nequibat ergo fieri quod triduo pœnitentes nõ conciperent ſpẽ ſalutis, quæ pertinerent ad Chriſtum. Vnde de iis tri-
Baſil. bus diebus locutus Diuus Baſil. Sel. orat. 12. inquit: *Anguſtis dierum terminis comminatio concluditur, lata autem via ad pœnitentiam aperitur.* Latiſſima enim eſt via trium dierum, & fauſtiſſima pro negotianda ſalute.

§. VIII.

Diuinitatis vbi notitia infundebatur, & Trinitatis dabatur ſignum.

VEnturus Deus in montẽ Horeb, ibiq; ſeſe Iſraëlitis manifeſtaturus triduanam in illis præparationem prærequirit, dicens: *Et ſint parati in diem tertium. In die enim tertio deſcendet Dominus coram omni plebe*, &c. Et cur in die tertio, niſi vt aliquod etiam ſignum Trinitatis exhiberet? Solebat equidem Deus, vbi ſeſe manifeſtabat, aliqua etiam ſigna præſentiſſimæ Trini-
Gen. 18. tatis exhibere. Sic Gen. 18. exiſtens Abraham in oſtio tabernaculi ſui; *Cùm eleuaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum, quos cum vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terram.* Proculdubio, quem ſic adorat vir ſanctus, Deum eſſe præſenſit. Sed quando Deus erat, qui apparebat, cur
D. Amb. in tribus viris ſe oſtendebat? Ait D. Ambr. lib. 1. de Abraham cap. 5. *Vide primo fidei myſterium. Deus illi apparuit, & tres aſpexit. Cui Deus refulget, Trinitatem videt, nec ſine Filio Patrem ſuſcipit, nec ſine Spiritu ſancto Filium confitetur.* Expendc illa: *Cui Deus refulget, Trinitatem videt*; quippe non loquitur de expreſſa, & clara Trinitatis notitia, ſed de aliquibus eius ſignis, cum quibus ſemper apparebat Deus, vt ſimul cum diuinitatis notitia haberentur etiam ſigna Trinitatis præſentiſſimæ. Hinc Ioan. cap. 2. ait Dominus: *Soluite templum* Ioann. 2. *hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Cur in tribus diebus, niſi vt inueneret in ſui reuelatione Trinitatis notitiam? Ait Diuus Ephræm ſerm. de Pœnit. *Per tres* D. Ephr. *dies mors ſoluta eſt, per tres remiſſio datur: quoniam & per tres dies reſurrectio facta eſt. Poterant in momento, in ictu oculi, omnia fieri; ſed ob myſterium Trinitatis intra triduum hoſtem gratia ligauit, non quod impotens eſſet citra eos, (aiunt rum tres dies) agere, quæ oportebat; ſed vt myſterium oſtenderetur diuinitatis.* Ecce tibi vbicunque diuinitatis myſteria oſtendebantur, etiam præſentiſſimæ Trinitatis ſigna dabantur, vt ſic in vero Deo accepto diſponerentur etiam rationes ad diſtinctionem reciprocodam perſonarum. Sic & Iſaiæ cap. 6. dum Deus ſuper ſolium excelſum, & eleuatum oſtenditur, ſimul & Seraphini clamabant ter, Sanctus, Sanctus, Sanctus, ne diuinitas innoteſceret, ſine repræſentatione aliquali Trinitatis.

§. IX.

Ea eſt caſtitas Deo grata, & propinqua, quæ vel in veſtibus apparet.

DVo requiruntur ex Iſraëlitis, vt Deo approximẽt, nimirùm vt ſanctificentur, & lauent veſtimenta ſua; dicit enimque: *Sanctifica illos hodie, & cras, lauéntque veſtimenta ſua*; & per ſanctificationem intelligunt communiter caſtitatis munditiem tantam, vt à licitis etiam vxorum amplexibus abſtineant. Id, quòd ipſe Moyſes inſinuans, dum ſanctificationis tradit doctrinam, inquit: *Eſtote parati in diem tertium, & ne appropinquetis vxoribus veſtris.* In eo ergo populus ſanctificabatur, quod docebatur caſtitatis omnimodam munditiem tantam, quæ & abſtineret à licitis. Et quãdo tanta animi, corporíſque mundities mandabatur, quid neceſſum fuit addere illud: *Lauéntque veſtimenta ſua*? Quid veſtium lotio intererat, vbi tanta mentis, & corporis præcedebat mundities? Et quando internæ ſic erat nauanda opera munditiei, cur etiam requiritur de lauandis etiam veſtimentis cura? Meritò & veſtium lotio petitur, vbi caſtitatis mundities tanta in anima prærequiritur, quia caſtitas interna ea eſt apud Deum æſtimationis plurimæ, quæ etiam in externis veſtibus, ornatibúſq; exprimitur. Hinc de Ioanne Baptiſta, qui in nuptiarum tempore virginitatis coluit munditiem dicit Mat. cap. 1. *Et erat Ioannes veſtitus de pilis* Mar. 1. *camelorum, & zona pellicea circa lumbos eius.* Cur Ioannes tam ſimplicem & auſterum, veſtitum de pilis camelorum, animalibúſque è mortuis confectum ſibi habuit? Pulchrè ait Aymon hom. 1. de communi confeſſoris: Aym. 1. *Non erat de immundis; ſed caſtitatem, quam in mente habebat, in ipſo habitu corporis demonſtrabat.* Ecce tibi & Chriſti, & Chriſtianæ virginitatis præcurſor, vt interiam munditiem caſtitatis etiam præ ſe fert in habitu; & facit, vt quidquid voluptati auerſum mente voluit, infingit animo, exprimatur etiam externo veſtitu. Sic Paul. 1. ad Corinth. 6. dum pudicitiam 1. Cor. 6. perſuadet, tandem finit: *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.* Ex eo enim, quod longè à laſciuia abſcedamus; Sic Deo propinqui ſimus, vt illum glorioſè in corpore noſtro portemus. Sed quæ illa erit laſciuiæ fuga adeò excellens, qua mediante in corpore noſtro, quaſi in glorioſo curru Deus glorioſus appareat & ſublimis? De hoc reſpondet Tertullian. Chriſtianis Tertul. virginibus lib. de habitu fœminarum, inquiens: *Quomodo ait Apoſtolus, magnificetur Deus in corpore veſtro? Magnificatur autem, ſi per pudicitiam, vtique & per habitum pudicitiæ competentem.* Tunc Deo appropin

Digitized by Google

propinquamus , tunc Deum , quantum in nobis eſt, extollimus , cum ea ſplendemus pudicitia', quæ vel ab ipſo colluceat veſtitu. Huc etiam reſpiciens D.Paul. D. Paul. 1.ad Timoth.2.monebat fœminas: *Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, non intortis crinibus , aut auro, aut margaritis , vel veſte pretioſa, ſed quod decet mulieres promittentes pietatem.* D. D. Cypr. Cyprianus legit : *Sed quod decet mulieres promittentes caſtitatem.* Et cur oon deceat mulieres caſtas pretioſa & aurea veſtis ? Nihil in iis veſtibus apparet , vnde caſtitas, aut mentis , aut corporis internoſcatur. Quippe Chryſoſt. ait D.Chriſoſt.hom.8.in præſeoti : *Hic habitus adulter eſt, atque adeò fœdus , vt meretrices , aut virgines fere diſcernere nequeamus. Simplicem eſſe , neque accuratè compoſitam virginem decet , negligentiaque potius , quam eius modi cura notari. Quippè eiuſmodi exterior ornatus ornamenta intima demolitur.* Mihi crede, non integra eſt pudicitia ioterna , quæ non internoſcitur in veſtitu ; eo ipſo, quod veſtitus non habet caſtitatem, non ſeceroat virgines à meretricibus, vix credas in animo eſſe caſtitatis virtutem. Tertul. Et meritò dicit Tertul. lib. de cultu fœminarum : *Quanto blaſphemabile eſt, ſi qua ſacerdotes pudicitiæ dicimur in impudicarũ ritu procedamus culta ? Aut quid minus habent infœliciſſima illa publicarum libidinum victima ? Quas ſi quæ leges à matronis , & matronalibus decoramentis coërcebant , iam ſæculi improbitas quotidie inſurgens honeſtiſſimis quibuſque fœminis vſque ad errorem dignoſcendi coaquauit.* Et credas pudicas , quas veſtitus non diſtinguit à meretricibus.

§. X.

Non ſtatim euolandum ad ſumma.

ETiam poſt ſanctificationem , & lotionem veſtitus non admittuntur Iſraëlitæ ad montis cacumen, vbi Deus erat, ſed iubentur contioeri iuxta montis radices. Sic inquit : *In die tertio deſcendet Dominus coram omni plebe ſupra montem Sinai. Conſtituéſque terminos populo per circuitum. & dices ad eos: Cauete, ne aſcendatis in montem*, &c. Siccine debet eſſe ſanctorum via , quod non ſtatim euolent ad culmina, ſed in planis, & facilioribus amplius conſiſtant Ille ſanè tutius agit , qui in minoribus ſeſe exercens expectat vocari ad culmina. Cum Gen. 18. Abraham Gen. 18.eleuaſſet oculos. *Apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum, quos cum vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui , & adorauit in terram.* Adorauit , inquam , vnum , vt ait Apoſtolus , quem Deum , Deíque Filium nouerat , & domi excipit , & conuiuio honorat. Magna Abrahami pietas ; ſed maior Dei dignatio, qui voluit in hominis tuguriolo hoſpitari. Et cor Deus hoſpes venit ad Abrahamum ? Ait pul- Tertul. chrè Tertull. lib. de Trinit. *Quod erat futurus meditabatur in ſacramento, Abrahæ factus hoſpes apud Abrahæ filios futurus* Equidem, qui decreuerat Deus inter Abrahæ filios numerari ; prius hoſpes acceſſit ad domum Abrahæ, prius inter eius hoſpites voluit & numerari, & commorari. Non ſubitò Filium ſeſe Dominus oſtendit Abrahæ, ſed prius inter hoſpites egit, & ſicut hoſpes eius limina pulſauit , hoſpitio vſus eſt , & tandem eius Filius apparuit de virgine naſcens. Sic bonus Dei æmulator , non ad ſuprema filiorum Dei ſubito aduolet, ſed prius in minoribus maneat , ibique ſe contineat , vt poſtea perueniat ad magna. Sic vbi Ieſus diſcipulos ſuos, & ſæculari, & diuino conuiuio excepit, vbi omnes in circuitu menſæ ſuæ habuit , adimplens Pſal.127 illud Pſal. 127. *Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu* Matt.26 *menſæ tuæ*, ſurgit à cœna Matth. 26. *Et hymno dicto exierunt in montem Oliueti.* Cur, Domine, in montem Oliueti cum tot oliuis pergis ? Cur non magis in domum Dei, in templum ſanctum abis, vt ibi oliuæ diſcipulorum tuorum tranſplantatæ , & regna mundi prorſus abdicent , & diuini amoris enutriant flammas? Nónne illos ſpectat Pſal. 51. aiens. Pſal. 51 *Ego quaſi oliua fructifera in domo Dei*, &c. Quod ſi in domo Dei aliquando, cur non modò? Adhuc nouellæ erant oliuarum , & prius in circuitu menſæ erant nutriendæ, & in monte excolendæ ; vt inde ad domum Dei cum ingenti fructu poſſiot tranſplãtari, non enim ſtatim in ſummo ſunt collocandi. Orig. Ait Origen. hom. 35. in Matth. *Nondum ſunt facti quaſi oliua fructifera in domo Dei , ſed ſunt adhuc quaſi nouellæ oliuarum in circuitu menſæ patris ſui , & poſſunt eſſe in monte oliueti.* Ecce tibi, vt diſcipuli Ieſu non ſtatim ad ſublimia domus Domini munera rapiuntur; non ſtatim in domo Domini oliuæ fructiferæ apparent , prius tenentur vt nouellæ in circuitu paternæ menſæ, & quaſi in monte plantaotur, vt inde io ſublimia domus Dei abeant. Quis neſciat, quàm magna, quã diuina, & ſupra hominis naturam fecit Deus in Abraham? Tamen Gen. 12. ſolùm ait illi : Gen. 12. *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui , & veni in terram, quam monſtrauero tibi. Faciámque te in gentem magnam* , &c. Sed non eo ſolùm , quòd de cognatione ſua exiret, reportaturus erat Abraham promiſſa , prius peregrinaturus erat in terra non ſua, longámque vitam ducturus ſterilis, & ſine liberis, & tãdem oactus filium amantiſſimum , illum erat quoad ſe Deo mactaturus, quod vt erat ſupra patris naturam , ſic fuit Abrahæ facinus perfectiſſimum , & abſolutiſſimum. Cur ergo, Domine, illi ſtatim non omnia hæc facinora denuntias? Cur non dicis , vt exeat à patria , vt longam ſterilitatem lugeat, vt oactus filium mactet : & ſic ſperet promiſſa? Abſit hoc à vero virtutum magiſtro, qui non debet ſtatim ſumma perſuadere diſcipulis, ſed facere , vt in minoribus ſiſtant, vnde paulatim perueniant ad ſumma. Chryſoſt. Ex hoc dicit D.Chryſoſt. hom. 3. in 2.ad Corinth. *Primum quidem Abraham egreſſus eſt a terra , tunc verò ab ipſa ceſſit natura.* Minoribus contentus in principio, peruenit ad ſumma. Huc trahe dicta 1.tom. in Euang. lib.1.cap.10.§.4.& lib.5.c.1.§ 3.& 19.tom.2. lib. 6. c. 1.§.7.& lib.7.cap.1.§.11.& tom.3.lib.15.cap.10.§. 9. & tom.4.lib.16.c.3.§.4.

§. XI.

Diuina, & cæleſtia nunquam non reuerentiam ingenerant.

ECce tibi, vbi Deus in montem deſcendit, quot leges reuerentiæ præſcribit : *Cauete, ne aſcendatis in montem, ne tangatis fines illius*, &c. Vbi ſapienter Caietanus: *Pro reuerentia diuina præſentiæ conſtituuntur termini, ne quiſquam accedat ad locum, in quo præſens eſt Deus.* Hoc habent ſemper cœleſtia, & diuina, quod reuerentiam flagitent, illámque ingenerent omnibus creaturis, ideò ſuſtentaturus Dominus populum ſuum in deſerto , non fecit panes de lapidibus , vt fecit aquas de lapidibus ſcaturire, ſed maluit de cœlo panibus pluere. Sap. 16. Ait enim Sapiens cap. 16. *Angelorum eſca nutriuiſti populum tuum, & paratum panem de cœlo præſtitiſti illis.* Cur panem de cœlo maluit adducere? Vt cœlum dans panem ſimul reuerentiam infunderet , quæ non poteſt non venire à cœleſtibus, & diuinis. Baſil.Sel Ait D.Baſil. Sel. orat. 19. *Reuerentia mollire machinatus duritiam tuam, ſuperne cœlum alimentis tibi parandis vacabat.* Itaque factum eſt, vt cœlum curet de mittendis alimentis, vt ſic reuerentia Iſraëlitarum frangat duritiam , quando cœleſtia , & diuina non poſſunt non reuerentiam infundere. Piſcantibus diſcipulis apparuit Ieſus rediuiuus Ioann. 21. de cuius præſentia certior factus Petrus non dubitat ſe maris fluctibus committere. Ait enim textus : *Simon Petrus cum audiſſet , quia Dominus eſt : tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus.) & miſit ſe in mare.* Mirabar , quod ſic properans veniret ad Chriſtum, vt non ſuſtineret nauigium, nec

caueret fluctuum pericula, meminiſſet ſe tunica induere. Vnde illi venit in mentem tunicæ indumentum, quod potius exuendum erat, vt aquis ſe committeret? Equidem ad Dei præſentiam potuit quodcunque aliud non recordari, at reuerentiæ non potuit D. Amb. obliuiſci. Ait D. Amb. lib. 10. in epiſt. ad Rom. cap. 18. *Impatiens deſiderij, negligens captionis, immemor periculi, non tamen immemor reuerentia vbi Dominum vidit in littore, veſte ſe texit, ſeruum æſtimans ſi cum cæteris nauigio perueniret.* Non potuit conſpectus diuinus, diuina præſentia obliuionem reuerentiæ in adeò amico homine permittere. Sed quod mirere magis, vel in ipſo proditore Iuda inuenta eſt reuerentia, vbi peruenit ad præ- Matt. 26 ſentiam Chriſti. Hinc miſer Matth. 26. accedens ad Ieſum ait: *Aue Rabbi, & oſculatus eſt eum.* Et cur miſer oſcularis, & magiſtrum vocas, & ſalutas hominem, Orig. quem perdis ob pretium viliſſimum? Ait Origen. hom. 35. in Matth. *Si cauſam quærat aliquis, cur oſculo Iudas tradidit Ieſum, hanc dabimus rationem. Quoniam ſecundum quoſdam voluit reuerentiam quandam ad magiſtrum ſeruare, non audens manifeſtè in eum irruere.* Quaſi non potuiſſet diuina præſentia, vel in perditiſſimo proditore aliqualem reuerentiam ſui non generare. Conueniant huc Chriſtiani, & diſcant vel à Iuda diuinum conſpectum vereri, & in ſacris reuerenter ſtare.

§. XII.

Temporalis rigor eo tolerabilior apud cordatos viros, quo pluribus creaturis communior.

NOn ſolùm homines, ſed & iumenta premit legis ſeueritas, vt mortem inferat, ſiue homini, ſiue iumento montem attingenti, ait enim: *Manus non tanget eum, ſed lapidibus opprimetur, aut confodietur iaculis. Siue iumentum fuerit, ſiue homo non viuet.* Et cur non ſolùm hominibus tranſgreſſoribus, ſed & iumentis horrendam mortis ſententiam lex præſcribit? Crediderim id poſitum eſſe ad leniendam legis ſeueritatem apud cordatos viros, quibus eo tolerabilior rigor reputatur, quo pluribus creaturis eſt communior. Quis enim cordatus vir non tolerabile putet, quod homo tranſgreſſor pereat eo ſcelere, quo vel iumentum trahitur in ruinam? Sanè de ſimilitudine rigoris in aliis nunquam non venit aliquale leuamen in hac vita Matt. 13. Matt. 13. aiebat Dominus: *Simile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti. Quam, cum impleta eſſet, educentes, & ſecus littus ſedentes elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.* Sub cuius parabolæ ſignificatione pro comperto omnes expoſitores habent explicari extremi iudicij calamitates; vt nimirùm ſub eadem mundialis ruinæ ſagena omnes homines ad finem trahentur; vt boni erunt inuoluti malis, imò vt mali tunc periculoſiores tumultus agent, & magis bonos oppriment, affligẽt, & vorabũt. Vt magni piſces in ſagena concluſi magis fluctus agitant, duriorique verbere vicinos piſciculos mactant. Sed cur Dominus oppreſſionem parui piſciculi cum magno concluſi in ſagena componit cum oppreſſione, quam boni patientur ex malis cadente mundiali machina? Crediderim voluiſſe Deum de ſimilitudine oppreſſionis leuamen trahere iis, qui opprimentur à tyrannis, qui ſimilia videntes in piſcibus maris tolerabile putant, quod ipſi ab impiis opprimantur. Pulchrè ad hæc ait Pet. Chry. D. Petrus Chryſol. ſerm. 47. *Quia ſæculi vicinus eſt finis, & ad iudicij littus captura noſtra retia iam propinquant, piſces, hoc eſt, homines finis propinquante turbati, tota ſe rerum diſpenſatione colliduni: videntes impias gentes triumphis ſuccedentibus ampliari, anguſtiari captiuos toto orbe populos Chriſtianos, pios malorum continuata ſucceſſione calcari, omnémque naturæ ſtatum, & vitæ ordinem deperiſſe. Sed hæc cum ita ſint, fortes non turbant, fortes turbare non poſſunt, qui ſumunt vires de ſimilitudine, fortitudinem de figura.* Expende illud: *Sumunt vires de ſimilitudine,* &c. Quippè ſimilitudino calamitatis vel in piſcibus viſa vires miniſtrat prudentibus, ne cadant animo in ſua, ſed tolerabilem putent, quæ eſt tot, támque variis creaturis communis. Hinc magnus Baſil. Baſil. orat. 24. de morte putat legem mortalitatis debere ſuauiari hominibus, quod hæc ſimul premat omnes creaturas. Ait enim: *Circumſpice omnẽ hanc mundi machinam, nónne omnia, quæ in ea ſunt mortalia, & corruptioni ſubiecta ſunt? Reſpice cœlum, & hoc aliquando, aliquo pacto reſoluetur: intuere Solem, & ſtellas vniuerſas, ſed nec hæc quantumuis venuſta ſunt, perpetuo conſiſtent, perluſtra denique vniuerſa animantia, tam terreſtria, quàm aquatilia, flores, plantas, ipſum etiam terrarum Orbem, ſingula, & vniuerſa hæc fluxa, & caduca ſunt, & quæ vno temporis momento euaneſcent. Harum, & ſimilium rerũ cõſideratio, hoc, quidquid aduerſi nobis occurrit, meritò lenire ac leuare deberet.* Et quis prudẽs de ſimilitudine calamitatis premẽtis vel minutiſſima animalia, vel minimas plantulas, non capit conſolationem, & leuamen? Sapiens fœmina, vt dolorem ex morte filij receptam leniret in Dauide 3. Reg. 14. ait: *Omnes morimur, & quaſi aqua dilabimur:* 3. Reg. 14 quaſi hoc malum cum elementis nobis commune, inde debeat in ſenſu minorari. Pro quo ipſe Diu. Baſil. vbi D. Baſil. ſupra ait: *In huiuſmodi verò etiam triſtioribus fatalis infirmitatis noſtri caſibus, quamnam conſolationem adhibebimus? Perpetua, & ineuitabilis conſtitutio Dei noſtri, vt omnis, qui in hanc lucem prodierit, tandem conuenienti tempore etiam decedat. Quod ſi ab Adamo ad noſtra hæc ſæcula vſque talis rerum humanarum ſtatus ſemper fuit, & eſtne, quæſo, grauius feramus communes naturæ ærumnas.* Facit equidem non paruum leuamen in noſtris calamitatibus ſimilitudo earum, quæ inuenitur in omnibus aliis. Et vix ſtimulant hominem, quæ communia viſuntur. Vnde pungens Dominus Samaritanam fœminam cap. 4. Ioan. ait: *Voca virum tuum, & veni huc. Et* Ioan. 4. *reſpondit mulier, & dixit: Non habeo virum: Dicit ei Ieſus: Benedixiſti, quia non habeo virum, quinque enim viros habuiſti, & nunc quem habes, non eſt tuus vir.* Ecce vt Dominus tractat Samaritanam, in quo videtur Chryſoſtomo duriùs, & aſperiùs tractata, quàm Phariſæi, & Scribæ. At hos vocabat ſæpe Dominus hypocrytas, generationem peſſimam, & adulteram, vnde ergo non tractat eos duriùs? An durius eſt, quod muliercula dicat habere virum non ſuum, quam quod Principibus attribuat hypocryſim, adulteria, & alia crimina? Equidem, quæ notabãtur in fœmina, erãt eius in particulari crimina, quæ carpebãtur in Principibus, erãt mala omnium communia, quæ inde valde dolorem minuunt. Ait D. Chryſoſt. hom. 31. in Ioannem: *Grauius hanc,* Chryſoſt. *quam illos reprehendit, hoc enim vnius peccatum erat; illud commune pluribus, neque ita communibus, at propriis obiectis criminibus offendimur.* Semper enim de aliorum calamitatibus ſimilitudine leuamen ſumimus.

§. XIII.

Famæ præconium debetur ſolis virtutum culminibus.

CVm cœleſtis tubæ ſonitu vocabantur populi, vt relictis propriis tabernaculis conuenirent, nõ vt aſcenderent montem Sinai, ſed vt aſcenderent partem aliquam prominentiorem iuxta montis radices, quæ incidebat intra fines præſcriptos populo. Sic Rupert. Hugo Vict. Abul. Cornel explicant illa verba Hug. Vi. *Cùm cœperit clangere buccina, tunc aſcendent in montem.* Sed cùm lethaliter lex cauiſſet aſcenſum in montem, cur maluit ſub nomine aſcenſus in montem explicare appropinquationem illam, qua ſub buccinæ ſonitu appropinquabat populus montis radicibus? Cur non explicatius dixit, quod ſonante buccina appropinquent monti, ſed maluit dicere, aſcendant in montem, quod videbatur legi latæ repugnans? Meritò progreſſus

faciendos

Digitized by Google

faciendos ſub ſonitu, & clangore buccinæ aſcenſus vocat, ſolis enim virtutum aſcenſibus famæ præconia adiunguntur. Ecce tibi mulier in ciuitate peccatrix *Luc. 7.* Luc.c.7. *Vt cognouit, quod Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti; & ſtans retro ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.* Tale erat huius fœminæ obſequium erga Chriſtũ, qui illam defendit à Phariſæi murmure, & laudauit fi- *Matt. 26* dem illius. Sed & Matth. 26. *Acceſſit ad Ieſum mulier, habens alabaſtrum vnguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.* Quid tunc Ieſus? Et illam à murmure diſcipulorum liberat, & inſuper addit: *Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mũdo, dicetur, & quod hæc fecit in memoriam eius.* Sic cantatiſſimi huius facti famam promittit Dominus inſonaturam vniuerſo mundo. Et cur hic tantus famæ ſonitus non etiam promittitur primo illi facinori? In illo primo fuerunt incunabula virtutis, cùm ſe mulier ad Ieſu pedes lacrymans deiiceret: in ſecundo autem, iam viſebãtur virtutũ culmina, quando à pedibus aſcendẽs ad Saluatoris caput, ibi pretioſa vnguenta diffudit. Et meritò nõ primo, ſed ſecũdo facinori famæ præconia promittuntur, nequit enim famæ tuba reſonare, niſi pro aſcẽ- *Orig.* ſibus virtutum. Accipite Orig. ſanctẽ hom. 35. in Matth. *Conſidera, quod de muliere ſecundùm Lucam, non eſt dictum: Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit Euãgelium in toto mundo, dicetur, & quod fecit hæc in memoriam eius. De muliere autem ſecundum Matth. hoc ſcriptum eſt. Iuſtum enim erat, non de illa, quæ vnxerat pedes, ſed de hac, quæ vnguentum effudit ſuper caput eius, dici: Vbicunque prædicatum fuerit Euangelium hoc in toto mũdo, dicetur, & quod hæc fecit in memoriam eius. Si ergo volumus, vt & de nobis dicatur, quod fecimus in Ieſu effundentes pretioſum vnguẽtum ſuper caput ipſius, proficiamus ab vnctione pedum eius, ad effundendũ pretioſum vnguentum ſuper caput eius.* Non enim niſi cum virtutum progreſſibus, & aſcenſibus ſtat, quod præconia famæ impleant mundum vniuerſum. Hinc Herode furente in *Matt. 2.* puerulum Ieſum dicitur Ioſepho Matth. 2. *Accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptũ.* Et cur cupienti mori pro hominibus mandatur fuga? Mandatur fuga puero, ne gloriæ præconia deficerent, quæ decreta erant aſcendenti in crucem. Pulchrè enim ait *Chryſol.* Chryſol. ſer. 150. *Si mactatus in illo lactantium grege tũc fuiſſet, innocentiæ fuiſſet præmium, maieſtatis gloria non fuiſſet.* Equidem non cum virtutum cunabulis, ſed cum aſcenſibus, & culminibus maieſtatis gloria intonat. Vbi enim aſcenſus fit in virtutibus, nõ poteſt non notificari *Matt. 5.* mundo. Matth. 5. aiebat: *Non poteſt ciuitas abſcondi ſu-* *Chryſoſt.* *pra montem poſita.* Quæ circa D. Chryſoſt. hom. 72. in Matth. inquit: *Non enim grande aliquid, atque præcipuum occultari diutius Deus patitur, ſed ſi tu celabis, ille manifeſtabit.* Quaſi nequeant magnalia virtutum non innoteſcere mundo.

Exod. 19. Iámque aduenerat dies tertius, & mane inclaruerat, & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem. Clangórque buccinæ vehementius perſtrepebat, & timuit populus qui erat in caſtris. Cúmque eduxiſſet eos Moyſes in occurſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad radices montis. Totus autem mõs Sinai fumabat, eo quòd deſcendiſſet Dominus ſuper eum in igne, & aſcẽderet fumus ex eo quaſi de fornace.

§. XIV.

Timor efficaciſſimus eſt, vt nos ducat ad Deum.

VIde ordinem rerum, ſonitu buccinæ, & tonitrui, & aliis perterrefactus populus educitur in occurſum Dei. Sic enim textus: *Clangórque buccinæ vehementius perſtrepebat, & timuit populus, qui erat in caſtris. Cúmque eduxiſſet eos Moyſes in occurſum Dei,* &c. Itaque tot horribilibus perterritos educit eos Moyſes in occurſum Dei, & cur ſic metuentes, ſic perterritos facit exire obuiam Deo, niſi quia ſciebat timorẽ efficaciſſimum eſſe, vt Deo debitũ redderent obſequiũ? Et quis timore ductus non obſequatur Deo? Mar. 1. dæmonia- *Mar. 1.* cus ille, vt Ieſum ſenſit, clamabat ad eũ: *Veniſti ante tẽpus perdere nos. Scio quis ſis ſanctus Dei.* Ecce tibi hoſtis Dei Deum latentem in carne agnoſcit, & confitetur; & vnde potuit nequã ſpiritus ad tantã Dei confeſſionem, & cognitionem aſcendere? Ait Vict. Antioch. ibi: *Metu* *Vict. An.* *perculſus omnium Dominum ſeſe agnoſcere non diſſimulat.* Non potuit ſpiritus refuga timoris vinculis ad Dei cognitionem, & confeſſionem non ferri. Eſt equidem validiſſimus Dei timor, vt doceat Dei præſentiam. Hinc Matt. 8. cùm Dominus in nauicula dormiret, ecce tibi fera exurgit tempeſtas, & nubes conglomerantur, & furunt venti, & fluctus maris horrendum quid ſtrident, *Matt. 8.* quorum flagris miſera nauicula iam iam videbatur obruenda. Quid tunc diſcipuli? Ait textus: *Et acceſſerunt ad Ieſum, & ſuſcitauerunt eum, dicentes: Domine, ſalua nos, perimus.* Et Dominum, & Saluatorem agnoſcunt, & cõpellant, & quid in illis non faceret tempeſtatis metus? Pulchrè D. Baſil. Sel. orat. fatur. 22. *O timorem naturæ* *Baſ. Sel.* *magiſtrum! O periculum, quo docentur, vbi ſalutis ſit anchora! O mare metu diſcipulos exanimatos præceptori reconcilians.* Præclarè ſanctiſſimus vir timoris expendit potentiam, quæ vel cæcos facit videre ſalutis ſemitã; & intellectu tardos docet, vt ad Deum perueniant. Quod ſi hic timor etiam de amore veniat, fallit; ſi quid eſt, quod arctiùs nos coniũngat Deo. Vnde Deut. 10. ait: *Deut. 10* *Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit a te, niſi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis eius,* &c. Ecce quid præmittat tibi, vt in Dei viis ambules, nimirũm, quod timeas Deum, vnum hunc timoris ſpiritum ſi habeas, omnia tenes, quæ te adiungant Deo. Ait D. Zeno lib. 1. ſer. 10. *Videtiſne hunc timorem nobis neceſſa-* *D. Zeno.* *rium qui in Dei amore conſiſtit, qui voluntate ſua ſeparit, diuinæ legis conſtruit decorem; ad omnia genera virtutum intrepidus corrigit: præceptis omnibus fideliter obtemperat: inchoatus innocenter viuit, iuſtitiam percolit, ſine fine ſtudet timere, ne quid præter Deum, quem diligit, timeat.* Quid pulchrius de ſancto Dei timore potuit dici? Is nos ad omnia virtutum genera corrigit, & facit obtemperare omnibus præceptis diuinis. Vnde Iſaias c. 26. *Sicut, quæ* *Iſa. 26.* *concipit, cùm appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis; ſic facti ſumus a facie tua Domine. Concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritũ.* Græci legunt: *Penè quem timorem tuum, Domine, in vtero cõcepimus, & parturiuimus ſpiritum ſalutis, quem fecimus ſuper terram.* Itáque vt mulier in vtero habens tota verſatur in timore, & horrore dolorum inſtantis partus, & clamat parturiens; ſic nos à facie Dei minantis ſumus quaſi in vtero habentes, nimirùm timore pleni, ex quo ſalutis fœliciſſimi partus nos expectant. Et quam ſalutem non gignat timor ex Dei minis conceptus? Ait Theodorus Heracleenſis in cat. Græca: *Oſtendit vtilita-* *Theod.* *tem, quæ ex minis Dei percipitur. Accipientes enim timorẽ tuum, veluti bonum ſemen, & in vtero geſtantes, opportuno tempore ſalutem reportabimus.* Parum dixit, quod ex timore Dei nos ſalutem reportabimus, plus enim dicit vates, quippe ait: *Peperimus ſpiritum ſalutis, quem fecimus ſuper terram:* dum enim cœleſti metu implcamur, non ſolùm nos; ſed & terrenos alios quóſque in ſalutẽ ducemus. Ait Theodoretus ibi: *Finis conceptionis tui di-* *Theod.* *lecti, tuique timoris ſalus fuit noſtri ſpiritus; quem quidem cum peperiſſemus, notum fecimus omnibus mortalibus, qui ſuper terram ſunt, ipſos quoque vtilitatem percepturos, ſi nos imitati fuerint, & conceperint ex timore Dei, & pepererint ſpiritum ſalutis. Qui enim hunc timorem non habuerint,*

rint, neque pepererint ſpiritum, ſed ſteriles permanſerint, excident a tua ſpe. Sic ibi.

§. XV.

Præceptorum obſeruatio humanas mentes illuſtrat.

INter nebulam, nigrámque caliginem, horrendáque tonitrua, quæ montem occupant, ſimul & lucidiſſima emicant fulgura. Ait enim: *Cœperũt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem.* Vbi affectabatur obſcuritas, & caligo, & tenebrarum horror, ad quid permittitur emicatio fulgurum? Quicquid nubila operiunt, & obſcurant, fulgurum coruſcatio manifeſtat, panditque; cur ergo in tanta caliginum repræſentatione permittitur ibi & eſſe claritas fulguris? Seruiebant omnia hæc diuinis mandatis ibi dandis, notificandíſque; quorum neglectus vt homines obſcurat, & in tenebras ducit, ſic eorum obſeruantia mentes humanas illuſtrat. Quò ſpectans aiebat Abias ad acies *2. Par. 13* Ieroboam 2. Paral. 13. *Eſt apud nos candelabrum aureũ, & lucerna eius, vt accendatur ſemper ad veſperam: nos quippè cuſtodiuimus præcepta Domini Dei noſtri.* Ecce quibus confirmat apud ſe eſſe candelabrum, & lucernas, nimirùm illis: *Nos quippè cuſtodiuimus præcepta Domini;* vbi enim quis præcepta Domini ſeruat, nequit *Iſa. 26.* inde non mille illuſtrari lucernis. Ait Iſaias cap. 26. *Anima mea deſiderauit te in nocte, ſed & ſpiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te, cùm feceris iudicia tua in terra.* Græci autem legunt: *De nocte vigilauit ad te ſpiritus meus Deus, propterea lumen mandata tua ſunt ſuper terram.* Expende, vt non vereatur iuſtus noctis tenebras, quia nimirùm ſunt ei lumen mandata Dei. *Theodor.* Quod notans Theodoret. in præſenti ſtatuit: *A Dei mandatis piorum mentes illuſtrari patet: ſicut enim in omni Dei verbo alitur anima, ſic in omni mandato illuſtratur, & illuminatur.* Quo attentiùs mandata obſeruantur, eo certiùs lumina inde coruſcant, quæ illuſtrent, & illuminent animam. Sic *Pſal. 118* Pſal. 118. dicebat: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lux ſemitis meis.* Quod præceptorum verba ad me veniunt, ſi obſeruantur, in opúſque virtutum trahuntur, tot lumina exurgunt, *D. Amb.* quibus homo illuſtratur. Ex quo D. Ambr. ibi ſerm. 14. ait: *Lucernarum modo luceat noſtrarum lux clara virtutum. Iſta ſunt lucernæ ardentes, quæ die, ac nocte in templo Dei lucent. Si templum Dei in corpore tuo ſeruas, ſi membra tua membra ſunt Chriſti, lucent virtutes tuæ, quas nullus extinguit, niſi eas tuum crimen extinxerit.* Solus tu poteris in animo tuo lumina extinguere, ſi aliquid cõtra præceptum effinxeris; ſi autem omnia integra ſint, ſi opera plena virtutum ſteterint, luminibus illuſtraris candidiſſimis.

§. XVI.

In obſeruatione præceptorum nunquam non indicitur homini aduersùs carnem, & ſanguinem bellum.

NOn ſolum tonitrua, fulgura, & nubila comitantur publicationem diuinæ legis, vt rebelles deterreãt, ſed inſuper additur buccinæ tonitus, quaſi tunc bellũ indiceretur, ait enim: *Clangórque buccinæ vehementius perſtrepebat.* Sed buccinarum clangor ad bellũ ſpectat, cur ergo ſonat in præſenti? Quid præceptorum diuinorum promulgatio cum belli ſtrepitu, cum militari tuba? Imò nunquam bellum manifeſtiùs ſentitur, quàm in publicatione præcepti; trahit enim ſemper præcepti obſeruatio aduersùs carnem, & ſanguinem bellum. *D. Thom.* Sic D. Thom. in epiſt. ad Hebræos cap. 12. lectione 4. ait: *Sonitus tubæ ſignificat grauitatem præceptorum, ad quorum adimpletionem indicebat homini quaſi bellum contra ſe ipſum.* Idem eſt moueri hominem ad obſeruationem præcepti, & excitari ad bellum contra ſe; ſimul enim vt venit præceptum, quæ militant in membris noſtris concupiſcentiæ ſeſe accingunt in prælium, aut victuræ, aut vincendæ. Hinc Gen. 22. præcipit Dominus *Gen. 22.* Abrahæ: *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis, & offeres eum in holocauſtum.* Iubet Dominus ſibi offerri Iſaacum, ſed cur in hoc præcepto tot teneritudines meminit, quæ retardent parentem? Cur meminit primogenitum, dilectum pueri? Cur non potius hæc præterit, & tantum pueri victimã petit? Maluit equidem vnà cum præcepto eas circumſtantias proponere, quæ bellum naturæ inferrent, & totam naturæ militiam prouocarent in arenam. Ait *Orig.* Orig. in præſenti: *Charis, & dulcibus appellationibus iterum, ac ſæpè repetitis, paternis ſuſcitantur affectus, vt amoris euigilante memoria, ad immolandum filium paterna dextera retardetur, & vt aduerſus fidem animi tota carnis militia repugnaret. Propterea etiam via iniungitur, etiam montis aſcenſio, vt in his omnibus ſpatium certaminis accipiat affectus, & fides, & amor Dei, & amor carnis.* Ecce vt cum præcepto indicebatur homini bellum, & carnis militia prouocabatur, vt quæ neceſſariò erat vincenda, ſi erat adimplendum præceptum. Quò ſpectans ait Dominus Iſaiæ cap. 55. *Ecce teſtem populis dedi eum, ducem, & præceptorem gentibus.* *Iſa. 55* Septuag. expreſſiùs hæc vltima poſuere dicentes: *Et præcipientem gentibus.* Et ſatis in rem præſentem coniungit duo, nimirùm ducem, & præcipientem, vt in dandis præceptis ducem agat, oſtendens præceptorum obſeruationem eſſe rem periculoſiſſimi belli. Id, quod oſtendens Dominus aiebat Matth. 10. *Nolite arbitrari, quia veni mittere pacem in terram, non veni mittere pacem, ſed gladium.* *Matt. 10* Vbi D. *Chryſoſt.* Chryſoſt. hom. 36. notat: *Nõ dixit bellum, ſed quod atrocius eſt, gladium*: quando poterat eſſe bellum abſque eo, quod ventum eſſet ad gladios euaginandos, vt effunderetur ſanguis; præuenit Dominus ſuos milites, quod vbi vocantur ad Dei exequenda mandata, ad ea bella vocentur, quæ conſiſtunt in occiſione gladij, in reſecatione voluptatum, in mactatione deſideriorum carnalium.

§. XVII.

Venturi iudicis conſpectus vel lapidea corda trahit in preces.

ADueniente Deo media in tempeſtate totus Sinai mons fumare cœpit, dicit enim textus: *Cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem. Clangórque buccinæ vehementius perſtrepebat, & timuit populus, qui erat in caſtris. Totus autem mõs Sinai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus ſuper eum in igne.* In Dei ſeueriſſimo acceſſu per tonitrua, per caliginem, per fulgura, per ignem, dicitur mons fumare, cur non magis dicitur ardere? Inter tot fulminum percuſſiones, inter tot ignes, cur ipſe mons non ardet, ſed fumat? In ardore, & conflagratione oſtenderetur vltimũ exterminium, in fumo autem oſtenditur precum vis, iuxta illud Cant. 3. *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertũ, quaſi virgula fumi.* *Cant. 3.* Et Apoc. cap. 8. *Data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei. Et aſcendit fumus*, &c. *Apoc. 8.* Meritò ergo in ſeueriſſimo Dei aduentu per ignem mons Sinai non ardet, ſed fumat, quia ad venturi iudicis odorem, vel lapidea corda ad preces, & ſupplicationes conuertuntur. Rem pulchrè tractat Rupert. lib. 3. in Exod. 30. vbi inquit: Illic tonitrua, fulguráque micantia, fumus quoq; & ignis, & clangor buccinæ, vt fiat, quod ſcriptum eſt Pſalm. 103. *Rupert.* *Qui reſpicit terram, & facit eam tremere, tangit montes, & fumigabũt.* *Pſal. 103* *Terra quippe contremiſcit, fundamenta montium conturbantur, & fumigant, exardeſcente igne a facie Domini, cum audito aduentu tremendi iudicis, hi, qui prius terram tantummodo nouerant, ſemetipſos pœnitendo diſcutiunt, &*

montes

Digitized by Google

montuoſa ſuperbia deſcendente;fiunt,id eſt,lacrymoſa oratio aſcendit a timore iræ Domini. Sic vel rupes, vel ſaxea corda mortalium franguntur ad ſeueri iudicis odorem,
Iſaias 25 & ad preces confugiunt,& orationes lacrymoſas.Iſaias c.25.quaſi præſens eſſet loco futuri iudicij, ſic omnia illius diei deſcribit:*Præcipitabit in monte iſto faciem vinculi colligati ſuper omnes populos, & telam, quam orditus eſt ſuper omnes nationes*; & ſic pergit ſingula tremendi illius temporis ediſſerens vſque ad finem capitis, poſt, quod in cap. ſequenti 26. ſeſe oſtendit ad orationem confugere,fatus: *Anima mea deſiderauit ad te in nocte.*
Theod. Quibus verbis Theodoret. præfixit titulum,nimirùm: *Oratio Iſaiæ.* Et mirū eſt,quod cum tot Iſaias,tantáque prophetet,nullibi dicatur oraſſe niſi in præſenti. Prophetat Ieroſolimytanorum ruinam, Saluatoris Ieſu natiuitatem,mortem,ſepulturam,& non ponitur eius oratio niſi in præſenti immediatè poſt repræſentationem iudicij. Et quidem quando in cæteris omnibus poſſet manere mutus, in repræſentatione iudicij non potuit
Euſeb. non ad preces,& orationes ire. Ait Euſeb.in cat.Græca ad verſ. 16.huius capitis: *Quoniam propheta præuidet locum,vbi generale iudicium futurum eſt, perinde,ac iudicio,& tribunali diuino adeſſet præſens, his rebus, quas videt,meritò modo quidem confitetur, modo precatur.* Sic ex iudicij ſeueri conſpectu bonus confugit ad confeſſio-
Ionæ 3. nē,& preces.Illud mirabile accidit Ionæ c.3. *Clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur. Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium,* &c. Ad ignoti hominis vocem viri idolatræ, & peſſimi ſic mutantur,vt ſupplices ſtatim ad Deū confugiant.Et quæ vox ſic valuit homines peſſimos mutare?Erat vox maximæ, & extremæ calamitatis iam iam imminentis, ad quam vel duriſſimi fient ſupplices, &
Theod. in preces ibunt.Ait Theodor.ibi.*Cum ignotum,& alienum hominem Niniuitæ rerum horribilium declarationem profitentem viderunt,non modo non interfecerunt, ſed neque illi infenſi fuerunt, ſed & prædictioni eius obtemperauerunt, & ſacco induti Deo ſupplicauerunt.* Expende illud: *Rerum horribilium declarationem*, equidem ad horribilis calamitatis conſpectum vel ſaxea corda ad ſupplicationes,& preces flectentur.

Exod. 19. Erátque omnis mons terribilis, & ſonitus buccinæ paulatim creſcebat in maius, & prolixius tendebatur. Moyſes loquebatur, & Dominus reſpondebat ei. Deſcenditque Dominus ſuper montem Sinai,in ipſo mōtis vertice,& vocauit Moyſem in cacumē eius. Quò cùm aſcendiſſet,dixit ad eum: Deſcende,& cōteſtare populum, ne forte velint tranſcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo.Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiat eos.

§. XVIII.

Fauſtum, & ſalutare homini eſt, quod prius ipſe incipiat loqui ad Deum. Vbi pulchra de confeſſione.

INter tot procellas,tot fulmina,tot terrores illud ſalutare,& fauſtum dicitur de Moyſe,nimirùm: *Moyſes loquebatur,& Dominus reſpondebat ei.* Multum eſſet, quod inter tot terrores loquenti Deo valeret vel verbulum reſpondere homo; at maius quid apparuit in Moyſe,qui prius loquens trahebat Deum ad reſponsū. Nec fuit neceſſe explicare, quæ fuerint ibi dicta à Moyſe,& quæ à Deo reſponſa. Certum enim eſt, nihil ibi fuiſſe non ſalutare,& fauſtum Moyſi,eo ipſo,quod ipſe inciperet prius loqui ad Dominum. Huc traho il-
Iob 13. lud Iob c.13.qui ſic dicit Deo: *Voca me,& ego reſpondebo tibi,aut certè loquar,& tu reſponde mihi. Quantas habeo iniquitates,& peccata?* Duo poterat facere Iob,vel vocatus reſpondere; vel vocans, & loquens ipſe Deum ad reſponſum trahere. Et ex duobus iis, elegit ſecundum præſtare,nimirùm elegit prius ipſe loqui, & Deū habere reſpondentem,non interrogantem.Et cur ſanctus maluit Deum habere reſpondentem in re iniquitatis enunciandæ? Equidem vel ex eo,quod ipſe incipiat loqui ad Deum,& Deum non interrogantem, ſed reſpondentem habeat, omnia ſibi præſumit fauſta, & auſpicata, præſertim in re abſolutionis à peccatis. Ait
Rupert.lib.1.de Sapientia c.16. *Hoc ergo quæramus,quo fructu melius ſit,vt loquatur homo, & Deus reſpondeat illi,quam vt vocet hominem Deus, & homo reſpondeat illi, quanta iniquitates ſint. Si ritè perpendimus meritum rei, reprehenſibile eſt, vſque differre confeſſionem peccati,donec dicat iudex Deus, quid feciſti? Etiamſi vocatus reſpondeat homo,& dicat,*Peccaui, *Patientiam habe in me, quod fecit Dauid,ſani tamen reprehenſibile eſt, quod vſque ad talem vocationem Dei differat homo confeſſionem peccati ſui. Cæterum præoccupare faciem Domini Dei, & antequam vocetur vltro, nec confeſſione loqui,ſapiens conſilium eſt, quo nullum melius homo peccator reperire poteſt.* Ecce tibi omnibus aliis melius conſilium homini peccatori, nimirùm,quod prius ipſe ſuas iniquitates dicat; quod prius ipſe in re ſua loquatur, & Deum habeat non interrogatorem,ſed reſponſorem. Hinc volo componas peccatricem, & peccatorem, Magdalenam, & Adamum, De Magdalena ait Lucas c. 7. *Ecce mulier, quæ* Lucas. 7.
erat in ciuitate peccatrix,vt cognouit,quod Ieſus accubuiſſet in domo Phariſæi,attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retro ſecus pedes eius lacrymis cœpit rigare pedes eius; & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Videns autem Phariſæus, qui vocauerat eum,ait intra ſe,dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtique, quæ & qualis eſt mulier,quæ tangit eum, quia peccatrix eſt. Reſpondens Ieſus dixit ad illum. &c.& poſt pauca dixit ad mulierem: *Fides tua te ſaluam fecit. Vade in pace.* Sanè benigniſſimè ſe habuit Deus cum hac muliere, nihil pœnæ illi iniungens propter notiſſima ſcelera,ſed omnimodam illi pacem præbens.Longè aliter factum eſt cum Adamo, qui vbi pomum inobedienter Gen. 3.
comedit Gen. 3. cum vxore ſua ſeſe abſcondit tacens à facie Dei.*Vocauitque Dominus Adam,& dixit ei.Vbi es? Qui ait.Vocem tuam audiui in paradiſo, & timui,eo quod nudus eſſem, & abſcondi me.* Quid tunc Deus? *Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea,* &c. Ecce tibi quot mala, quot pœnas conglomerat Deus in Adamum iam pœnitentem, & dolentem de ſcelere. Et cur Dominus adeò ſeuerus in Adamum, & adeò benignus in Magdalenam? Cur huic pacem, illi maledicta congeminat? Recole Magdalenæ hiſtoriam, ibi dicitur de Deo: *Reſpondens Ieſus dixit*; in caſu autem Adami dicitur: *Vocauit Dominus Adam,* &c. Ibi non dicitur Deus vocaſſe, aut interrogaſſe prius, ſed reſpondiſſe, hîc non reſpondit Deus, ſed vocat, ſed inquirit. Magdalena præoccupans Deum, illum nacta eſt reſpondentem, Adamus fugiens, paſſus eſt Deum inquiſitorem; ideò illi fauſta omnia, huic acerba. Ait Rupert. lib. 1. de Sapientia Rupert.
cap. 15. *Nempe cùm diceret Deus: Vbi es? Vocabat hominem ad cor ſuum, vt ſaltem vocanti reſponderet. Et hoc quidem bonum erat, vt ſaltem vocanti reſponderet, melius autem, vt prius ipſe loqueretur, Deus autem reſponderet, quantas haberet iniquitates. Illud non fecit Adamus, non locutus eſt,ſed Deum quaſi dormire permiſit; nec Deo fecit negotium reſpondendi, vnde & ingrato ſilentio, quaſi poſt meridiem ſomno exſatiatus ſurrexit Deus, & indignans, quod non fuiſſet vocatus, prior ipſe hominem vocauit,*&c.Expende indignationis diuinæ cauſam in Adamum etiam pœnitentem; dicit enim: *Indignans, quod non fuiſſet vocatus*;quippè indignè tulit Deus,quod expectaret Adamus prius interrogari à Deo,& quod non præoccuparet in confeſſione faciem eius. Quādo enim præoccupatur Deus in confeſſione,& nō habet neceſſe

Digitized by Google

inquirire, aut interrogare, ſed ſolum reſpondere, tunc multa alia pœnitentiæ opera ſupplet ipſe in pœnitentibus. [Gen. 50.] Vbi mortuus fuit Iacob Gen. 50. metuentes ſibi filij eius à Ioſepho fratre, mandauerunt ei, dicentes: *Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, vt hæc tibi verbis illius diceremus: Obſecro, vt obliuiſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati, atque malitiæ, quam exercuerunt in te, nos quoque oramus, vt ſeruo Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis fleuit Ioſeph.* Sanè non erat cur fleret Ioſeph, ſatius fuiſſet, quod petentes veniam ipſi flerent, & cum lacrymis, & gemitibus expoſtularent. Verum vbi bonus Ioſeph ſe vidit præuentū à fratribus in confeſſione ſceleris, non amplius expectauit, ſed ſuo fletu illorum fletum ſuppleuit. Proh fœlicitas illorū, qui præoccupant Deū in confeſſione, fallar, niſi Deus in illis, & fletus ſuppleat, & gemitus! [Gen. 42.] Vt meritò dicat Ruper. in Geneſ. c. 42. *Sanctiſſimum, & optimum donationis, ſiue remiſſionis genus hoc, vbi illis, qui peccarunt, non flentibus, ſed tantummodo confitentibus, ſolus ille flet, qui peccatis offenſus indulget, & adorantibus pro indulgentia pias quoque reddit lacrymas cū venia.* Hoc optimum genus remiſſionis, quando & cum venia data perfecti doloris lachrymas ipſe Deus ſupplet contentus, quod præueniamus eum in confeſſione.

Exod. 19. Dixitque Moyſes ad Dominum? Nō poterit vulgus aſcendere in montem Sinai: Tu enim teſtificatus es, & iuſſiſti, dicens. Pone terminos circa montem, & ſanctifica illum. Cui ait Dominus: Vade, deſcende, aſcendéſque tu & Aaron tecum. Sacerdotes autem & populus non tranſeant terminos, nec aſcendant ad Dominum, ne forte interficiat illos. Deſcenditque Moyſes ad populum, & omnia narrauit eis.

§. XIX.

Dei dona non ad vnum, ſed ad plures debent eſſe.

NOn diu Deus ſecum retinet Moyſem, ſed iubet deſcendere, & inſtruere populum, & ſecum Aaronem aſſumere, vt iterum iam nō vnus, ſed duo aſcēdant ad Dominum. Ait enim: *Vade, deſcende, aſcendéſque tu, & Aaron tecum*, ſic Dei dona neſciunt ſtagnari in vno, ſed feſtinant communicari proximis. Fortè nō eſt euidentius ſignum diuinorum donorum, quàm ſi videantur ab vno proſilire ad alios proximos. [Mat. 20.] Hinc Mat. 20. memorās vltimam Ieſu cœnam, ait: *Cœnantibus autem eis accepit Ieſus panem, & benedixit, ac fregit: deditque diſcipulis ſuis*, &c. Expende illa verba: *Accepit Ieſus panem.* Vnde, vel à quo accepit? Quis tantus fuit, vt Ieſus meus de illo panes acciperet? Sanè Origines attendit, quid Ieſus fecerit de panibus acceptis, & quando videt illos non in arca eccludi, ſed inter diſcipulos diſtribui, non dubitat illos ea Deo acceptos, cuius dona hoc habent, vt minimè in vno ſtagnentur, ſed ad plures alios pergant. [Orig.] Pulchrè Orig. hom. 35. in Matt. inquit: *Quod dicit: Accipiens Ieſus panem; qui paruulus quidem eſt in Chriſto, intelligat communiter; qui prudentior eſt, quærat, à quo accipiens Ieſus? Deo enim dante accipit, & dat eis, qui digni ſunt accipere panem.* Expende illa: *Accipit, & dat*, quæ ſunt donorum diuinorum ſigna præclara; in nullo melius Deum datorem oſtendimus, quàm in eo, quod vt accipimus, damus; quæ enim à Deo veniunt vnius anguſtias metuētia, nimis properant, vt communicentur aliis. [Eccleſ. 5.] Aiebat Eccleſiaſtes c. 5. *Hoc itaque viſum eſt mihi bonum, vt comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore ſuo, quo laborauit ipſe ſub ſole, numero dierum vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus.* Sept. legunt: *Hoc Dei donum eſt.* Sanè meritò reputatur fœlix ille, qui acceptis ex Deo donis fruitur in hac vita, vt comedat, & bibat, & lætetur in Dominino. Sed vnde ſcire poterit bomo bona ſua à Deo in ſe veniſſe, vt fruatur illis? Nōne, & multa temporalia bona ex malo veniunt? Vnde ergo neſcit diues ſua ex Deo veniſſe? Euidens eſt ſignum doni diuini, nimirū ſi illud nō ſtagnetur in vno, ſed & ad alios iuuandos feſtinet. Eleganter ibi ait D. Greg. Thaumaturgus: [D. Greg.] *Non negauerim etiam opes bonas eſſe, Dei enim donum eſt, ſi homo latè perfruatur laboribus ſuis, modò opes illæ à Deo ſint conceſſæ. Talis enim benefico in omnes eſt animo, & in munere diuino exultat, & omnem vitam ſuā bonis operibus, ac largitionibus adornat.* Expende illa: *Talis enim benefico in omnes eſt animo*; nimirùm, qui vt Dei dono conceſſas habet opes, talis ille non illas vni ſibi ſepelit, ſed beneficus eſt ad omnes, ſed frequētibus largitionibus curat & proximos egētes adornare. Quid diuinius? Hoc manifeſtiſſimum ſignum eſt doni à Deo dati; quod neſciat contineri in arca, quod neſciat vnius ſeruire voluntati, ſed amet pluribus communicari; frequentibúſque punctionibus ſtimulet habentis animū, vt ad doni participationem adhibeat ſocios alios.

§. XX.

Intra ſua quiſquam humilitatis ſtatum conſiſtens Dei percipiet magnalia.

SOlis Moyſe, & Aarone ad cacumen montis admiſſis, vetātur & Sacerdotes, & populares egredi fines ſuos, vt montem ſcandant. Sic cauet textus: *Sacerdotes autem, & populus non tranſeant terminos, nec aſcendāt ad Dominum*, &c. Ecce tibi vt cauet Deus ne ad Dominū aſcendant populares. Dauid autē monebat omnes Pſal. 33. *Accedite ad Deum, & illuminamini.* [Pſal. 33.] Hîc omnes vocat, vt ad Deū accedant etiā inter lumina; ibi remouet, & cauet ne accedant populares, quidni Dauid eſt Moyſi contrarius? Abſit; Dauid enim inuitat omnes ad acceſſum, Moyſes remouet ab aſcenſu populares; quia per hoc, quod non ſibi ſuperiora petant, ſed in ſuo humilitatis ſtatu permaneant, & acceſſum Dei habent, & diuinis illuminantur. Sic Luc. 2. *Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Et ecce Angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos.* [Luc. 2.] Quid diuinius? Pauperes homunciones erant, pecora paſcentes, & tamen dum in eo munere ſunt, nec ſupremū aliud meditantur, ibi inueniunt cœleſte munus, diuiniſque illuminantur luminibus. Ait D. Hier. in Epitaphio Paulæ: [D. Hier.] *Paſtores nocte vigilantes, audire meruerunt: Gloria in excelſis Deo. Dúmque ſeruant oues, inuenerunt agnum Dei puro, & mundiſſimo vellere.* Non inuideat paruus, & humilis ſublimioribus cacumina; ſed hoc pro certo habeat, quod intra ſuæ humilitatis terminos poterit reperire omnia magnalia Dei. Agnum enim illum, quē Seraphicus vates Iſaias optabat videre in monte Sion, paſtores humiles inuenêre, dum ſuo muneri ſunt intenti. Quid dicam agnum? Quid ſublime in diuinitate eſt, quodque à magnis, & ſublimibus attingitur, attingitur etiā ab humili, qui ſe intra ſuæ paruitatis fines nouit cōtinere. Vide celeiſſimos Euangelicæ aquilæ volatus, quo perueniat; quippè ait Ioan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbū.* [Ioan. 1.] Huc peruenit, qui ſupra Ieſu pectus recubuit, ſic ſe ſuper omnia creata euexit. Miraris hoc in Ioāne? Sed quod mireris magis, accipe nō abſimile in popularibus paſtoribus, qui erāt Bethleem. Ait Luc. c. 2. *Paſtores loquebātur adinuicem. Tranſeamus vſque Bethleem, & videamus hoc Verbū, quod factū eſt, quod Dominus oſtendit nobis.* [Luc. 2.] Ecce tibi Verbum, quod Euangelica aquila è ſinu Chriſti volans percepit in ſinu Patris, ſimiliter perceperūt paſtores, qui vigilias noctis obſeruabant. Ait D. Hier. in Epitaph. Paulæ: [Hier.] *Paſtores nocte venientes, vt viderent Verbū, quod factum erat, iam tunc Euangeliſtæ Ioannis principium dictabant: in principio erat Verbum, & Verbū caro factū eſt.* Et paſtores, & Ioannes Verbi diuini perceperunt cunabula; Ioannes à Deo vocatus ad faſtigium Apoſtolatus, & in ipſo

Chriſti

Digitized by Google

Chriſti ſinu recumbens. Paſtores non egreſſi termioos muneris ſui, ſed dum dant operam paſcendis ouibus, dum ſe continent intra abiecti muneris carceres. Quò diſcat vnuſquiſque manere in ſuæ paruitatis terminos, certus, quod indè poterit habere de Deo, quod alij de ſublimioribus euolantes capiunt. *1. Cor. 7.* Vndè monebat Paulus s. ad Corintbios 7. *Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat. Seruus vocatus es? non ſit tibi curæ; ſed etſi potes fieri liber, magis vtere.* Explicant Theod. & Chryſoſt. *Magis vtero ſeruitute.* Adeò cupit Apoſtolus, vt quiſque in humilitatis ſuæ ſtatu permaneat, vt quantumuis quis ſeruus poſſit aſcendere ad liberorum ſtatum, moneat eum, vt magis in ſeruitutis ſtatu permaneat, inquiens: *Magis vtere ſeruitute.* Et cur non potius ſeruitutem exuere conabitur, vt in libertatem tranſeat? Quia quoad Deum, non ſeruitus nocet, nec prodeſt libertas, ſed quamuis quis ſit in viliſſimo ſeruitutis ſtatu, ad omnia poterit peruenire Dei magnalia, in nullo inferior ſuperioribus *Photius.* aliis. Ait Photius ibi: *Seruus vocatus es? Non ſit tibi curæ, quin etiam, ſi potes aliquo ſtudio fieri liber, ſine hoc, & potius vtere ſeruitute, & neque ita in vllo eris minor Domino.* Equidem in nullo, quod ad Deum pertineat, erit minor præſtantibus aliis, qui ſciuerit ſe continere in humilitate ſui ſtatus.

Exod. 20. Locutúſque eſt Deus cunctos ſermones hos: Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſeruitutis. Nō habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem, quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ in terra deorſum, neque eorum, quæ ſunt in aquis ſub terra. Non adorabis ea, nec coles. Ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, &c.

§. XXI.

In hoc maxima Chriſtianorum eſt fœlicitas, quod non ſemel à diaboli eripimur ſeruitute.

ECce quid pro ſummo beneficio Dominus Iſraëlitis obiiciat, nimirùm: *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti.* Expende illud: *Eduxi te,* quippè ſemel eduxerat Deus Iſraëlitas de Ægypto, quod ſemel & iterum illis inculcat. Fœliciores multo Chriſtiani ſumus, quos non ſemel eduxit Dominus de Diaboli ſeruitute, ſed vt in illam ſæpe recidimus, ſic bonus Ieſus ſæpe, & ſingulis horis nos ab illa educit, & *D. Zeno.* aſſerit in tuto. Quò extollit noſtrā fortunam D. Zeno lib. 3. ſer. 28. inquiens. *Iudæi maiores ſuos Pharaonis, exercitúſque eius graui ſeruitutis iugo depreſſos de Ægypto prædicant liberatos, à diaboli tyrānide, Idolorúmque turba violenta non tantū noſtri maiores, ſed omnis Chriſtiana progenies de vero Ægypto, id eſt, de iſto mundo ſemper momentis omnibus liberatur.* Periculoſior noſtra captiuitas eſt, fateor, qua nos Diaboli, mundique tyrannidi noſtris culpis ſummittimus, ſed Redemptorem habemus, qui nō contentus ſit nos ſemel de tanta captiuitate eduxiſſe, quin potius, quoties nos ad eū clamamus, vel ſingulis *Mat. 18.* horis, vel ſingulis momētis denuò eripimur. Hinc Mat. 18. ſciſcitanti Petro, an deberet ſepties peccatori parcere, reſpondit Ieſus: *Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſq; ſeptuagies ſepties.* Hoc eſt, nullum indulgentiæ finē impono, licet ſingulis horis, ſinguliſque momentis neceſſum ſit aditum ad ſalutem peccatori præſtari. Non ſic largus paulò antè Dominus videbatur, ait enim: *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & illum ſolum. Si autē non audierit, adhibe tecum vnum, aut duos, vt in ore duorum, aut trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ, ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* Ecce tibi poſt tria monita caſſa incuratum relinquit peccatorem, quem antea non ſemel, aut ter ſolum, ſed & ſepties, & ſeptuagies, & millies foueri mandabat. Cur ergo, qui ſeptuagies ſepties recipiēdus dicebatur, modò poſt duas admonitiones relinquitur? Eſtne Dominus in hoc ſibi contrarius? Abſit, ſed modò loquitur de peccatore ſuis hærente peccatis, ſuprà dixerat de eo, qui veniā pœnitens flagitabat; vbi autem, quis pœnitet, & ſeptuagies, ſepties, & ſingulis horis, & momentis à peccatorum ſeruitute liberabitur. Ait D. Chryſ. in Pſal. *Chryſoſt.* 46. *Hic poſt duas admonitiones oſtendit magnum eſſe delictum, nec eum cogit rurſus expectari. Quid ergo? Sunt hæc contraria? Abſit. Sed illud ſeptuagies ſepties dicit, ſi eum pœnituerit.* Hoc expectat à nobis Saluator noſter, vt nos pœniteat, vt ſub iugo miſeræ ſeruitutis ingemiſcamus, ſi enim ingemuerimus, non ſolum ſemel, aut ter, ſed ſingulis momētis nos à tyrannide peccatorum liberabit. Hinc Matth. 15. *Ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſerere mei Domine fili David.* *Mat. 15.* Vbi Chryſoſt. hom. 79. ad populum, inquit: *Miſerere mei. Breue verbum, & clementiæ pelagus continet.* Inexhauribilis eſt Dei in nos clementia, vt inexhauribile eſt pelagus. Cùm petas ex Deo miſericordiā, inuenies non vas, quod te ſemel, aut ter poſſet mundare, ſed pelagus, quo ſingulis momentis lauari poſſumus, & de peccatorum ſeruitute ad filiorum Dei libertatem tranſire.

§. XXII.

Memoria beneficiorum ligat hominem, ne exorbitet à placitis benefactoris ſui.

LEgum ſuarum obſeruantiam maximè firmat Dominus, præfigens præcipientis beneficentiam in ſuos, dū inquit: *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſeruitutis. Nō habebis Deos alienos coram me,* &c. Ecce vt leges condens, beneficiorum à ſe præſtitorum memoriam refricat in primis. Solet enim beneficiorū memoria firmare animos in obediētia benefactoris ſui. *Oleaſter.* Ait in præſenti Oleaſter: *Vide legiſlatoris prudentiam. Solēt collata beneficia hominem retinere ne benefactorem offendat: ideò Dominus hæc præmittit ante legē, vt Iudæos inuitaret ad ſuarum legum obſeruantiā.* Et neſcio an fortius vinculū inueniri poſſet ad continendos homines in obſeruantia præceptorum, quàm memoria beneficiorum ad illos manantium ex præcipiente. Hinc Ioſeph ſanctiſſimus adulteræ fœminæ ſic *Gen. 39.* reſpōdit Gen. 39. *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo ſua, nec quicquam eſt, quod non in mea ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi præter te, quæ vxor illius es; quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?* Bonus ſeruus vt accepta à Domino beneficia adducit in medium, omnē ſibi putat interclusum aditum peccandi in Dominum ſuum. Ex quo reputat ſibi beneficum Dominū, ſic afficitur, quaſi liberum ſibi non ſit offendere illum. Accipite D. Greg. lib. 30. Moraliū c. 9. fantem: *D. Greg.* *Quia bona, quæ aſſecutus fuerat, repentè memoria intulit, & malum, quod ſe pulſabat, eiecit; & quia percepta gratiæ meminit, vim culpæ imminentis fregit. Cùm ergo voluptas lubrica tentat in proſperis: hæc ipſa ſunt beneficiorum proſpera aculeo tentationis oppoſita, vt eo erubeſcamus praua committere, quo nos à Deo meminimus gratuito bona percepiſſe, & illatam gratiam exteriorum munerum vertamus in arma virtutum, vt ſint ante oculos, quæ percipimus, & quæ nos alliciūt, ſubigamus.* Quid pulchrius? Certè dum ante oculos ſunt percepta beneficia, vix fieri poterit, quod à benefactore per aliqua blandimenta auertamur. Quò ſpectans *Oſeæ 11.* Oſeas c. 11. ait: *Et ego quaſi nutritius Ephraim portabam eos in brachiis meis.* Ex Græco legunt D. Cyr. Alex. & Theophyl. *Et ego colligam Ephraim, & ſuſcepi eum ſuper brachium.* Et quidem qui nutritius erat, non miror, quod ſimul eos ſibi colligaret, ſunt enim beneficia, & fauores validiſſima ligamina, quibus tenētur homines,

Digitized by Google

ne à benefactore ſun diſcedere valeant. Ex quo ſapiẽ- *Egeſip.* tet Antipater apud Egeſippũ lib. 1.c.44.repellit à ſe ſuſpicionem paricidij, qua erat ſuſpectus patri: quippè ait: *Si mihi beſtiarum immanitas, ſi atrocium ferarum ineſſet furor, tamẽ tantis beneficiis tuis manſueſcere potui, vt nullam opem niſi in ſalutis tuæ ſubſidio conſtituerem, vt pro omnibus tibi vel ſolam charitatem referrem, te meo corpore protegerem, te intimis, ſi fieri poſſet, viſceribus includerem. Prætuleras nobilioribus filiis materna ſtirpe minus nobilẽ, matrem quoque regni exulem in regnum vocaueras, nec tã ſucceſſorem me imperij, ſed quaſi conſortem habebas.* Et quã belluam hæc beneficia ſinerent aliquid aduersùs benefactorem cogitare? Crede mihi, fortiſſima ſunt beneficiorum ligamina, ne facile à benefactore diſcedamus. *Ad Ro. 8.* Vndè Paul. ad Rom. 8. clamat: *Quis nos ſeparabit à charitate Christi? An Tribulatio? An Anguſtia?* Miraris tantam confidentiam in Paulo, quod nullam malornm poteſtatem adeò magnã agnoſcat, qua timeat à Chtiſtn poſſe ſeparari. Et ſcire cupis quibus catenis ſic ſe obſtrictum videat Domino, vt minimè ab illo ſeparari valeat? Sanè beneficiorum catenis id reddit acceptum, quibus ſe adeò cernit implicatum, vt ſic affectus æſti- *D. Amb.* met quaſi non ſibi liberum ſeparari. Ad hæc D. Amb. ibi ait: *Quis nos auertere poterit à dilectione Christi, qui nobis tam magna, & innumera præſtitit beneficia? Tribulatio? Sed non facit, quia dilectionem firmi Christiam nulla vincunt tormenta. Amantis enim plus incitatur charitas, ſi eum, cuius ſenſit beneficia, prohibeatur amare. Dum enim putant ſe immerita eius ſeminare, memorat beneficia.* Quid pulchrius? Non apparet vnde homo poſſit à benefactore ſuo ſeparari, quando aduersùs omnia impedimenta memoria beneficiorum armatur.

§. XXIII.

Vnus zelotipiæ affectus in nobiliſſimo quoquam pectore inexorabilis eſt.

TRanſgreſſoribus præceptorum ſeueriſſimum ſe Dominus vindicem oſtẽdens, Dominus de humanæ indignationis exceſſu nomen ſibi affingit, dum dicit: *Ego ſum Dominus Deus tuus fortis zelotes.* Cur zelotes? Cur non magis ſe vocat *punitorem*, quando vt notat Origines in xelotipia ſemper apparet exceſſus humani vitij? Cur relictis aliis nominibus, quæ rigorẽ, & ſeueritatem punitionis oſtenderent, maluit de zelotiporum exceſſibus nomen ſibi affingere? Abſit à Deo omnis exceſſuum vmbra; ſed in puniendis tranſgreſſoribus ad *zelotis* nomẽ recurrit, quia vnus hic affectus inexorabilis eſt etiam in pectore nobiliſſimo. Frangitur aliquando animi bonitate ſeueriſſimus rigor iuſtitiæ; xelotipiæ affectus nullo cicuratur, nullo infringitur, etiam in pectore nobili ſeruat ſuam duritiem. Nemo neſcit pertinax Saulis odium in Dauidem; ait enim *1. Reg. 18.* 1. Reg. 18. *Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid à die illa, & deinceps:* imò crudeliſſimè illum perſequebatur, quin poſſit vllis obſequiis emollire. Et quid erat in Dauide, quod in tam implacabile odium trahebat Saulem? An virium robur, & fortitudo, qua pene inermis armatos vincebat? An fauor populorum? An comitas viri, qua valebat apud exercitus ſuos? Nihil horũ odioſum erat Sauli. Quid ergo erat, quod tam implacabile odium in regio animo parturiret? Ait textus ibi: *Cùm reuerteretur percuſſo Philiſthæo Dauid, & ferret caput eius in Ieruſalem, egreſſæ ſunt mulieres de vniuerſis vrbibus Iſrael cantantes, choroſque ducentes in occurſum Saul Regis, in tympanis lætitiæ, & ſiſtris. Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: Percuſſit Saul mille, & Dauid decem millia. Iratus eſt autem Saul nimis.* Itáque mulierum fauor, & plauſus exhibitus Dauidi Saulem mactabat, nullus enim affectus, niſi qui de zelotipia venit, ſic implacabiliter ſauciaret regiũ animum. Quò reſpiciẽs D. Baſil. Sel. orat. 15. ait: *Menit ad fauſtas acclamationes, vel mulieres victoria ipſa Dauidis. Hæ voces Saulem verberabant, & muliebres cantus Regem conſauciabant.* *Baſ. Sel.* Qui de mulierum fauoribus Dauidi datis veniebat morſus, Saulem implacabiliter alterabat, ſolus enim zelotipiæ affectus poſſet ſic pertinaciter, & implacabiliter in animo regio perdurare. Quò ſpectat Prouerb. 6. vbi dicitur: *Prou. 6.* *Zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ. Neque acquieſcet cuiúſque precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima.* Ex Hebræo: *Non accipiet faciem ſatisfactionis.* Is eſt xelotipiæ ſpiritus, qui neſciat manſueſieri, qui nullam ſatisfactionem admittat. Id, quod in Rege Herode patuit, qui adamabat ardentiſſimè, & ambitioſiſſimè Mariamnem; ardentiſſimè, vt ferret multa in ſe ab illa congeſta paſſim conuitia; ambitioſiſſimè, vt pro illa ducenda, quæ filia Regum erat, repudiaret adoleſcentiæ ſuæ vxorem Doſidem. Vt autem vel leuem adulterij ſuſpicionem admiſit, implacabiliter furit. Rem dicit Egeſippus lib. 1.c. 37. *Amens illico Rex,* *Egeſipp.* *vbi audiuit ſecretum ſuum proditum Mariamna à Ioſippo, cogitare cœpit nũquam proditurum fuiſſe Ioſippum, niſi captus amore mulieris mercedem proditionis ſtupro quæſiſſet. Itáque indignatione nimia furens, animique impios exiliuit de lectulo fugiens corruptelæ turpis contagia, nec furentem capiebat aula. iubet occidi vtrumque.* Sic vel in regio animo furit xelotipiæ ſpiritus, vt nec in amatiſſima coniuge faciem ſatisfactionis admittat, ſed prorſus deſæuiat implacabiliter.

Exod. 20 Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ, montémque fumantem, & perterriti, ac pauore concuſſi ſteterunt procul dicentes Moyſi; Loquere tu nobis, & audiemus. Non loquatur nobis Dominus, nc f[illegible] moriamur. Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere. Vt enim probaret vos, venit Deus, & vt terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis. Stetítque populus de longè. Moyſes autem acceſſit ad caliginem in qua Deus, &c.

§. XXIV.

Vbi ſpiritus Dei adeſt, nequit non ſentiri in multis.

ADerat Deus in monte, & eius præſentiæ tot ſentiuntur indices, quot fulgura, quot tonitrua, quot voces. Sic dicit textus: *Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ, montémque fumãtem,* &c. Et quando ſpiritus Dei aliquo accedens non ſe facit ſentiri? De Chriſti Eccleſia Deo plena locutus Conſtant. Imperator in concione, quam habuit ad Patres Concilij Nicæni lib. 2.c. 1. inquit: *Huius autem domicilij verticem vſque ad ſydereum ſplendorem videmus pertingere, fundamenta verò in ipſo adhuc operis initio, tã profundas fideliter egiſſe radices nouimus, vt vniuerſus terrarum orbis id ſenſu percipere potuerit.* *Cõc. Nic.* Ecce tibi fundamina legis Euangelicæ, & legis Moyſacę, vt à Deo poſita ſunt, ſic tanto ſplendore coruſcant, tantóque ſonitu tonant, vt totus populus hanc, & totus orbis illam ſenſu percipiat. Habent hoc proprium Dei domicilia, ſiue perſonæ quibus Dei ſpiritus ineſt, qui non poteſt in multis non ſtatim præſentiri. Hãc diuini ſpiritus notionem præbebat Ioan. 3. inquiens: *Spiritus vbi vult, ſpirat, vocem eius audis,* &c. *Ioan. 3.* Expende illud: *Vocem eius audis.* Quippè is eſt diuinus ſpiritus, qui ſe ſtatim faciat auditi, & ſentiri. Ait Rupert. lib. 2. de Gloria Trinitatis c. 1. *Rupert.* *Verus ſermo, quem dixit, & vocem eius audis. Non enim tacere poteſt, qui gratiam accepit eiuſdem. Verè ergo vocem eius audis, quia tacere non poteſt, ſilere non audet. Ibi enim eſt præceptor, qui tubam vocis largitus eſt, & dicit ei: Clama, ne ceſſes, & his ſimilia.* Equidem in quo eſt Dei ſpiritus nequit non ſentiri, omnia enim & nouis clamoribus, & nouis implet luminibus.

Quod

Digitized by Google

Quod ſilentium non rumpitur? Quæ quies non turbatur? Qui ſtatus non concutitur, vbi accedit ille Dei ſpiritus? Non ſolum ſi in monte deſcendat Dominus, ſed ſi vel in viliſſimo homine ſit, in ipſo acceſſus initio tot parturit effectus, vt vniuerſus terrarum Orbis eum poſſit ſenſu percipere. Quis humilior? Quis abiectior? Quis ignotior, quàm Ionas Niniuitis? Sed factum eſt verbum Domini ad Ionam, & quid inde? Ait cap. 3.

Ioan. 3.

Et cœpit Ionas introire ciuitatem itinere diei vnius, & clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur. Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum; prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorẽ. Et peruenit verbum ad Regem Niniue, &c. Proh efficaciã verbi diuini! Verbum Dei ponitur in abiecto, & vili, & ignoto homine, & in ipſo prædicationis initio ſe fecit, vel à diſſitis Regibus audiri, ſicque Niniuitis intonat, vt omnis commoueatur ciuitas. Et quos non commoueat præſentia Dei ſpiritus etiam in homine abiecto, & humili?

D. Ephr.

Rem pulchrè ponderat D. Ephrem orat. in Ionam, inquiens: *Ciuitas gentilium confeſtim prædicatione Ionæ deterrita eſt, & velut mare vndique turbabatur eius voce, qui ex profundo reuerterat. Et cum deſcẽdiſſet in mare, conturbauit illud, & reuerſus in aridam, illam confeſtim exagitat.* Nullibi adeſt propheta Dei verbo plenus, vbi ſe non faciat ſentiri: habet enim hoc Dei ſpiritus, vt in quolibet ſit, neſciat non manifeſtari in commotione multa. Cùm huc peruenio, non poſſum non meminiſſe prima Societatis Ieſu initia; pauci, & deſpicabiles viri carnis oculis fuere Ignatij ſocij, ſed ij pauci, & abiecti, vt apparent, toto intonant mundo. Ad ingreſſum pauperis Ieſuitæ commouebantur vrbes, commouebantur prouinciæ; accedebat pauperculus Xauier, & cum deſcendiſſet in mare, maria turbat, naues implet ſonitu, Euangelicæ vitæ, & nautas facit ſuſpirare pro gloriæ, portu fœliciſſimo. Et reuerſus in aridam, illam confeſtim exagitat, vt totus Oriẽs de hac cœleſti inſonet tuba. Is eſt equidem Dei ſpiritus, qui etiam è vili corpore ſe faciat in multis ſentiri.

Matt. 17.

Matth. 17. in Ieſu transfiguratione, dicit: *Ecce vox de nube dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè cõplacui, ipſum audite. Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam: & timuerũt valde.* Miratis diſcipulorum commotionem tantã fuiſſe, quod in terram ceciderint. Et quid mirum? Deſcenderat in nube diuinitas, & non eſt mirum, quod inde ad commouendos homines potentiſſima vox intonet.

D. Ephr.

Ait Diuus Ephræm orat. de Transfigurat. *Vna eſt natura Pater, Filius cum ſancto Spiritu, vna potentia, & vna eſſentia, & vnum regnum, & in vnam clamauit vocem in vili corpore, & in gloria terribili.* Expende illa: *In vili corpore, & in gloria terribili*; quandoquidem enim Dei ſpiritus in vili corpore ſit, non poterit non ſentiri in mundi commotione eius gloria terribilis.

Matt. 17.

Hinc Matth. 27. vbi Ieſus tradidit in cruce ſpiritum: *Ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes*, &c. *& terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & monumenta aperta ſunt.* Et cur hæc? Ait Paulus Emiſſenus hom. 2. de Nat. Chriſti habita in tom. 6. Conc. Epheſini c. 14. *Tanquam Deus compreſſit Solis radios, diffudit tenebras, diſcidit templi velum, diſrupit petras, excitauit mortuos. Hæc omnia autem operatus eſt, vt intelligeres, quod aderat corpori patienti.* Sic dum diuinitas ſancto in illo cadauere manebat, nõ poterat id nõ ſẽtiri, vel in cõmotione vniuerſi.

§. XXV.

Virtutis interna ardor omnia dura externa deuincit.

MOntis procellam, fulgura, tonitrua, fumum, & ſonitum buccinæ non ſuſtinentes Iudæi, à monte, in quo Deus erat, ſeiunguntur; quippe dicit textus: *Populus videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ, montémque fumantem, & perterriti, ac pauore concuſſi ſteterunt procul.* Sed non erat tanta montis procella, quanta fuit poſtea fornax Babylonica incenſa à Nabuchodonoſore aduersùs eos, qui aureæ ſtatuæ adorationem negligerent. Et nihilominùs inuenti ſunt tres viri Hebræi, qui non verentur mitti intra ardentiſſimam fornacem, cuius in medio ambulantes cernuntur. Ait enim Dan. 3.

Dan. 3.

Et confeſtim viri illi vincti cum braccis ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus miſſi ſunt in medium fornacis ignis ardentis. Ecce tibi pueri iſti Hebræi non verentur mitti in medium horrendiſſimæ fornacis ardentis; & totus ille Hebræorum exercitus, vel ad radices fumantis montis accedere refugiunt. Inermes pueri non timent eſſe in medio ignis ardentis, armatus exercitus vel ad lampadis viſionem, & ſonitum buccinæ ſe procul continet. Cur popule ſic refugis à fumo; cùm tres pueri à flammante fornace non refugiant? Ait textus de populo: *Perterriti, ac pauore concuſſi ſteterunt procul*, tenebat eos timor, non amor; nullus erat in eis ardor virtutum, ſed pauoris frigus. Quos autem intimus virtutis ardor depaſcebat, minimè impedit, nec perterrefacit totus inferni ignis. Pulchrè accinit Sedulius lib. 1. Paſch. inquiens de pueris illis:

Medios traduntur in ignes
Nil ardente rogo, tantóque ardore calentes
Cordis, imaginea vincunt incendia pœna
Igne animi.

Sanè, qui animis ardebant intrinſecùs, prorſus rident extrinſecos ignes; intimus enim virtutum ardor externos confringit tormentorum aculeos. Hinc clamabat ille Pſalm. 25. *Vre renes meos, & cor meum*: Nec expauit perere, quod eius renes vrantur, dum ſimul cor internis aduratur ignibus; quando enim cor ardet igne virtutum, externos omnes exſibilat ignes.

Aug.

Ait D. Auguſt. ſerm. 30. de Sanctis: *Vre, inquit, renes meos, & cor meum: duplici ſe poſtulat igne comburi. Nam ſi de ſolo igne mundi loqueretur, ſufficeret renes tantum exurendos obtuliſſe. Cor autem niſi flamma Chriſti non vrit, atque ideò ad comprobandam deuotionem ſuam, geminum ſibi ignem poſtulat, vt luctamine habito oſtendat in ſe plus poſſe amorem Chriſti, quam pœnam tyranni.* Et quidem qui intimis Chriſti ignibus aduritur, vix ſentit externorum ignium aculeos. Rem firmat exemplum à ſæcularibus militibus petitum; ij erant Romani expugnatores Ieroſolymorũ, de quibus dicit Egeſippus lib. 3. c. 12.

Egeſipp.

Cum muro Romanus miles ſuccederet; ſicut erant conferti, Ioſephus oleo feruenti perfundi Romanos iubet, quod facile à vertice ad ima defluebat veſtigia. Nec minor incendio flamma candentis olei feruor omnes artus depaſcebatur. Et quamuis huiuſmodi olei natura ſit, vt cito caleſcat, & ſere conceptum deponat calorem, tamen victoria ſtudio abſcondebant iniuriã. Ardebant animis, vt nullum corporis ſentirent incendium, nec tanti æſtimabant pœnæ feruentis dolorem, quanti diſpendium gloriæ, ſi bello deſiſterent. Quid pulchrius? Ecce milites non refugiunt acceſſum muri, ex quo ardentia olei flumina ſcaturiebant, feruentíſque olei dolores contemnunt acerbiſſimos. Sed vndè contemnunt ignibus aduri? Ardebant animis, & gloriæ, & victoriæ ſtudio. Sic animi ignes rident extrinſecùs flammantes ignes. Quis neſciat duriſſimas ſattagines pœnarum, in quas fuit Iob immiſſus? De illo tamen ait c. 2. *In omnibus iis non peccauit Iob.* Sed vndè aduersùs tot mala habuit munimen?

Iob 3. Chryſoſt.

Ait D. Chryſoſt. hom. 3. in Iob: *Non me mouent exteriores ſagittæ interioribus vallatum, confirmãt me magis intro Dei ſagittæ. De quibus Dauid: Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi. Sagitta pietatis, ſagitta iuſtitiæ.* Virtutum ſagittæ, quæ intima præcordia penetrabant, hæ auferebant externis diaboli ſagittis efficaciam. Sit vtinam in nobis virtutum ardor; & fallar, ſi extrinſecos ignes æſtimabimus.

Deutheron. 18. Et ait Dominus Moyſi: Bene omnia ſunt loquuti. Prophetã ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui, & ponam verba mea in ore eius, loquetúrque ad eos omnia, quæ præcepero illi, &c.

Digitized by Google

§. XXVI.

Verba Dei ore Chriſti prolata maximè confirmant, & ſuauiant homines.

CОrrepti timore Iſraëlitæ io auditione decalogi colloquium Dei detrectabant, quaſi in eo haberent mortem, & hominis cupiebant colloquium, quo viuere poſſent. Sic enim ſuprà dicebant ad Moyſem: *Loquere tu nobis, & audiemus. Ne loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.* Quæ verba vt Moyſes tetulit Domino, non exaſperatus Dominus eſt, quinimò acceptauit ſermonem, & diuini hominis Chriſti fecit promiſſionem, cuius verba, & præcepta non deterrerent, ſed confirmarent homines. Quò ſpectát illa data Deut.

Deut.18 18. *Bene omnia ſunt locuti. Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilē tui, & ponam verba mea in ore eius.* Quid ais Domine? *Ponam verba mea in ore eius?* Iſti verba tua, & præcepta tua expauent, & minimè illa ſuſtinere poſſunt, cur adhuc dicis de tuis verbis ponēdis in ore mediatoris? Nónne ſimiliter in eius ore illa expauēt? Minimè, ſed quæ ab ore Dei præcepta, & voces intolerabiles videntur homini, ea à mediatore noſtro Ieſu prolata & ſuauiant, & confirmant homines.

D. Amb. Pulchrè D. Ambr. rem oſtendit in D. Laurentio completam ſerm. 1. de eo, vbi dum Chriſti martyrē in craticulæ tormentis deſcribit, ſic inquit: *Ardebat itáque extrinſecus Beatus martyr tyranni ſæuientis incendiis, ſed maior illum intrinſecus Chriſti amoris flamma torquebat. Et quamuis Rex improbus ligna ſubiiceret, incendia maiora ſupponeret: tamen ſanctus Laurentius has flammas fidei calore non ſentit, & dum Chriſti præcepta cogitat, frigidum eſt illi omne, quod patitur.* Vide vnde non ſentiat bonus, nec metuat ignium ardentium horrores, nec dolores, nimirùm: *Dum Chriſti præcepta cogitat.* Et cōpone Laurentium cum toto Iſraëlitarum exercitu; Dum præcepta Dei Iſraëlita audit inter fulgura, & buccinæ voces, prorſus animo concidit, & fugit vel fumantem montem; Laurentius autem dum Chriſti præcepta cogitat, frigidos putat ardentes craticularum rogos. Sic diuina præcepta in Chriſti ore ſuauiantur, & confortant aduerſùs flammas infirmos homines. Aiebat Actor. 6.

Actor. 6. *Verbum Dei creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum in Ieruſalem valde: multa etiam turba Sacerdotū obediebat fidei.* Sed & c. 13. dicit: *Audientes autem gentes, gauiſa ſunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderūt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. Diſſeminabatur autem verbum Domini per vniuerſam regionem.* Verbum Dei, quod in Sinai perterrefaciebat Iſraëlitas, & illos à vicinio arcebat; modo & Iudæos, & gentes ad ſe trahit, & aſſeclas multiplicat mirum in modum non alia quidem ratione, niſi quia ab ore Chriſti mundo innouit.

Egeſipp. Id, quod ponderās Egeſipp. lib. 2. c. 12. ait: *Plerique Iudæorum, Gentilium plurimi crediderunt in Ieſū, cum præceptis moralibus, operibúſque vltra humanam poteſtatem inuitarentur.* Expende, quibus inuitabātur homines ad Chriſti ſequelam, nimirùm ait: *Præceptis moralibus*, quippè vt per Dei præcepta antiquitus arcebātur homines, ſic modò inuitabantur per Chriſti præcepta. Quid mirum? Vel vox Chriſti valet confirmare, & erigere, & trahere homines cadentes Matth. 17. vbi

Matt. 17 Chriſti Domini transfiguratio recenſetur, dum ad Patris vocem venitur, ait: *Et ecce vox de nube dicens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipſum audite. Et audientes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde. Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos, dixitque eis: Surgite, & nolite timere*, &c. Ecce tibi Patris voce ſic concutiuntur diſcipuli, vt decidant in terram; voce Ieſu ſic conualeſcunt, vt ſurgant intrepidi. Rem ponderat

D. Ephr. D. Ephræm orat. in Transfig. aiens: *Pater aperit, & declarat filium. Ad hanc vocem Apoſtoli proni ciciderunt in terram. Erat enim ſonitu terribilo. Quamobrem voce eius terra tremuit, & ij ceciderunt. Oſtendit eis patrem appropinquaſſe. Voce ſua etiā eos Ieſus excitauit. Quomodo enim vox Patris eos deiecit, ſic etiam vox filij in virtute ſua diuinitatis eos fecit ſurgere.* Sic Chriſti vox facit conualeſcere infirmos homines, & eos ad ſe trahit, quando eos vox Patris opprimeret, & fugaret. Meritò hanc Chriſti vocem ſuſpirabat illa Cant. 8. iuxta Septuag. lectionē, dicens: *Qui ſedes in hortis, amici auſcultant, fac me audire vocem tuam.* Tam longè abeſt, vt dicat: Non loquatur nobis Dominus, quod nihil magis cupiat, quam Domini vocem audire, ſed hoc, ex quo Dominus habitat nobiſcum in Chriſto. Ex tunc enim vox diuina non conterit, ſed confirmat ſuos. Cant. 2. *En ipſe ſtat poſt parietē noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea.* Ex Græco legitur: *Surge, veni propinqua mea, pulchra columba mea.* Quæ erat procul, nec audebat appropinquare territa perſtrepente Dei buccina; iam fit propinqua, & pulchra, & columba. Vnde ſic fit propinqua? A voce ſtantis poſt parietem noſtrum, & dicētis, *Surge*, quæ enim vox Chriſti dicebat, eadem in nobis effingit, & confirmat. Ad quod ait D. Greg. Niſſ. hom. 5. in Cant. *Cum ſic dixiſſet Verbum; Surge, veni propinqua mea. Audit iuſſum, verbo confirmatur, roboratur, excitatur, accedit, appropinquat, pulchra redditur, columba nominatur.* Sic nobis ſuauiantur verba Dei prolata ab ore Chriſti. *Cant. 8.* *Cant. 2.* *D. Greg.*

Exod. 20 Dixit præterea Deus ad Moyſem: Hæc dices filiis Iſraël: Vos vidiſtis, quod de cœlo locutus ſim vobis; Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta, & pacifica veſtra, oues veſtras, & boues in omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei, &c.

§. XXVII.

Non res, ſed offerentis animus in ſacris ſpectatur.

MIrabar ab omnipotenti Deo peti ex hominibus ouium, boúmque hoſtias, ſic enim cauet: *Offeretis oues veſtras, & boues.* An quia gratæ ſunt Deo taurorum, arietúmve carnes? Abſit; nō equidē Deus æſtimat carnes animalium, ſed offerentis animum, qui propter Deum reſculis ſuis neſcit parcere. Hinc Gen. 8. *Gen. 8.* *Ædificauit Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mūdis obtulit holocauſta ſuper altare. Odoratúſque eſt Dominus odorem ſuauitatis*, &c. Et qualis odor de carnibus aduſtis potuit eſſe, qui dicatur Deo gratus? Crede mihi gratus Deo odor non de carnibus aſcendebat animalium, ſed de offerentis animo, qui ſic hoſtias illas offerebat, vt ſimul, ſi occaſio poſtulaſſet, ſeſe pro Deo impenderet, viſceráque ſua litaret. Quod notans Tert. lib. 3. in Mar. aiebat. *Etſi ad oblationes Abel aduertit Dominus, & holocauſta Noe odoratus eſt libenter, quæ iocunditas ſiue viſcerum veruecinorum, ſiue nidoris ardentium victimarum? Sed animus ſimplex, & Deum metuens offerentium ea, quæ à Deo habebant, & pabuli, & ſuauis olentiæ gratia apud Deum deputabatur, non quæ fiebant exigentis, ſed illud propter quod fiebat, ob honorem ſcilicet Dei.* *Tert.* Vous, mihi crede, in omnibus oblationibus attenditur Deo aliquid offerēris animus, qui pro ſuaui odore eſt apud Deum. Non equidem Deus eſt Deus muſcarum, quę nidoribus delectantur; ſed verus, & omnipotens eſt, & nullius egens, attendens tamen offerentium animos. Vt dicat D. Baſil. Sel. orat. 4. *Baſil. Sel.* *Nullius egens eſt Deus, ſed vt offerentium mentes inſtruat, iis ſeſe honorari fingit, quibus Deo honorem habere ſe exiſtimant.* Quod tu putas honori eſſe Deo, & facis id, quodcunque illud ſit, Deo eſt maximè gratum; quando eo tendit tuus animus, vt Deum gratum habeas.

CAP.

Digitized by Google

CAPVT XVI.
Vituli adoratio.
Textus Hiſtoria.

NOn Semel interruptæ ſunt diuinæ voces, vt Moyſes deſcenderet ad ſuos populares, illóſque Dei inſtrueret mandatis. Tandem ad longiorem ſeceſſum cum ſolo miniſtro Ioſue euocatur, in quo non ſola voce, ſed ſcriptis tabulis diuina præcepta capiat. Scandendum cacumen montis eſt, relinquendi ſubditi per longum temporis ſpatium, quare, vt abſentiæ damnis medeatur, præficit genti Aaronem, & Hur, penes quos incidentium cauſarum determinatio. Poſt hæc montem conſcendunt Moyſes, & Ioſue pariter, cuius vt peruenerunt ad verticem, tota montis ſummitas, & igne, & nebulis apparuit occupata. Interea maior Iudæi nominis tractatur ruina; fauilla tetrior, quæ ſepeliat, & abſcondat ſplendidiſſimę nitorem proſapiæ, atq; omne decus ſubruat, quam erubuit Ioſeph, & reticuit, & vix alius Iudæus auſus eſt explicare. Viginti dies prætererant, & nulla erat de aduētu Moyſis fama, nullus nuntius, nullum ſignum venturi hominis viſebatur, cuius moleſta mora ſugeſſit Iſraëlitis cogitationem prorſus inſanam. Conueniunt Aaronem, & in conſpectu montis in quem deſcendentem Deum timuerant; à quo inter fulmina, & tonitrua, buccinæ vocem expauerant, ſculptilia fieri vetantem. Cum adhuc & nebula, & ignis præſentiſſimum Deum in vertice montis oſtētarent; ſibi conflari idolū contendunt, cuius ductū totis viſceribus ſequantur. Aaronem abſtulit criminis immanitas; nec facile perſuadet furētibus aliquot dies adhuc expectare, vt vrgentiori cauſa, & notiſſimū, & beneficētiſſimū ductorē Moyſem repuliſſe videātur.

Cùm igitur trigeſimum iam diem in monte Moyſes ageret, & quaſi extremum hominis exceſſum prætenderet ipſa receſſus ſpecies, auſúſque eorum, qui nec finitimis montis miraculis reſipiſcebant, multò recrudeſcerent amplius, extorquentes ab Aarone idolum conflatile, ac prope tumultum res eſſent, conſultius exiſtimatum eſt illis aſſentiri, ne in maiorem peſtem erumperent. Vocatíſque præcipuis è multitudine petit Aaron ſibi confeſtim afferri inaures aureas fœminarum. Et quis infidelis homo non potius Deos, quam fœminas ſuas vellet auro ſpoliare? Vicit tamen perfidia prudentis excogitatum. Præſtò ſunt inaures, fornax parata erat, & typus ex argilloſa terra paratus, in quem artifices liquefactum aurum infundunt, & poſtridie refrigerato metallo, vitulus apparuit. Heu bouinam gentis ſtupiditatem! Viſo vitulo aureo, quaſi bones ducti ad victimam, ſic ad nouam religionem trāſeunt. Se pridem ex Ægypto erectos prædicant, per illum ipſum vitulum, quem ipſi tunc ex conflatorio extrahebant adorandum. *Hi ſunt*, inquiunt, *Dij tui, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Et meritò, ſi mores Iudæorum attendantur, non niſi poſt vitulum egreſſæ viderentur tot laſciuientes vaccæ. Ite miſeri poſt vitulum, qui vos ducet ſub nationum iugu, vt conteramini.

Ad recentia vituli altaria euolat Sole nouo populi multitudo, præſcriptáque ſolemnia tanto Deo inſtaurant per dies fœminarum choreæ, virorum tripudia, omnium ſimul compotationes, & conuiuia. Non potuit latere Moyſem atrocitas facinoris, qui edoctus à Deo in montis ſeceſſu omnia populi crimina; multis conabatur Dei continere iram, nec deſtitit, donec in immerentem populum placatius efficit diuinum numen.

PARS MORALIS IN
textus litteram.

VOcat Chriſtianos animos Iudaicus vitulus, qui vt adoratus triſtia, & lethalia Iudæis parturiuit; ſic à nobis exagitatus, & ſolemnia, & feſta faciet Chriſtianis lætiſſima.

Exod. 24. Dixit autem Dominus ad Moyſem. Aſcende ad me in montem, & eſto ibi: Dabóq; tibi tabulas lapideas, & legem, ac mandata, quæ ſcripſi, vt doceas eos. Surrexerunt Moyſes, & Ioſue miniſter eius, aſcendénſque Moyſes in montem Dei, ſenioribus ait: Expectate hic donec reuertamur ad vos; habetis Aaron, & Hur vobiſcum; ſi quid natum fuerit quæſtionis referetis ad eos.

§. I.

Principum diutinam conuerſationem fugiant, qui Dei familiaritate amant vti.

IAm Moyſes ſe à populari conuerſatione ſeparauerat, & in montem aſcenderat cum populi Principibus Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta aliis de ſenioribus, cum quibus erat in monte, vt paulò antè refertur. Sed vix cum iis pauliſper viſus eſt, & ſtatim ad eum dicit vox diuina: *Aſcende ad me in montem.* Nónne ad te iam Moyſes aſcenderat in montem, ô Domine? Sanè dictū eſt immediatè ante: *Aſcenderúntque Moyſes, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta ex ſenioribus*, &c. Quādo iam aſcenderat cum Principibus, & in mūte erat cum illis, cur Domine adhuc vrges hominem, vt aſcendat? Cur adhuc illum ad aſcenſum ſtimulas, & ad te vocas? Equidem dum cum Principibus aſcendit, non putatur aſcendiſſe, eò vbi poſſit familiaritate vti diuina, quam qui amat habere, neceſſum eſt, vt relinquat diutinam conuerſationem Principum. Ait in præſenti Lyppoman: *Iubetur itáque ſequeſtrare ſe tòtum ab aliis omnibus, tam plebeis, quàm Principibus, & ſeſe familiarius applicare Deo ad contemplationem rerum diuinarum.* *Lyppom.* Crede mihi ægrè ſtabit intima familiaritas cum Deo, & diutina conuerſatio cum mundialibus Principibus. Et qui ad magnalia Dei percipienda vocantur, carò non periclitātur in diutina mora cum Principibus mundi. Cùm cōprehenſus Ieſus in domo Principis teneretur, dicit Matth. cap. 26. *Petrus verò ſedebat foris in atrio, & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens. Et tu cum Ieſu Galilæo eras. Et ille negauit coram omnibus*, &c. *Matt. 26.* Miraris ſic facile cōcuti fidei columnā Petrum? Vt potuit firmiſſima Eccleſiæ Chriſtianæ petra ſic fœmineo ſibilo conteri? Expende illud: *Sedebat foris in atrio*, diutina cómoratio in atrio Principis virū eneruabat, vt de facili Deū abnegaret. Ait Orig. hom. 35. in Matth. *Conſidera enim quod Petrus foris ſedēs ab Ieſu ſegregatus, & in atrio Principis conſtitutus coram omnibus Ieſum denegauit; & iterū vice ſecunda ſimiliter, non extra ianuā foris factus, ſed volens exire, nondū autem egreſſus ianuam denegauit; ſed & tertia vice, quando cœpit ſe deuotare, & iurare, quia neſcio hominem, adhuc non erat foris.* *Orig.* Ecce tibi quam lethifera erat Petro vocato ad intimam Ieſu familiaritatem cōmoratio in Principis atrio. Nec dicas, Ego cum Principibus ago reluctans, & ſtatuens me ab illis quam primum expedire. Si enim tardaberis te expedire, licet id ſtatuas, tamen periclitaberis. Pro quo expende illud: *Volens exire, non dum autem egreſſus ianuam denegauit.* Semper mora cū Principibus periculoſa erit etiam fugere meditanti, dum fugere cunctatur. Ille ſolus noxia Principum euadet, qui nullas cum illis moras agit. Aiebat ille Pſal. 36. *Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut cedros Libani. Et tranſiui, & ecce non erat.* *Pſal. 36.* Quem inſtar proceræ arboris eleuatum, & exaltatum videbat, dum tranſit nihil in eo videt eſſe ſubſtantiæ, nihil, quod poſſet amare, & nihil à quo poſſit damnum pati. Sed apud Danielem ſimiliter Babylonius Princeps, vt magna arbor videbatur eleuatus. Ait enim cap. 4. *Magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cœlum; aſpectus illius erat vſque ad terminos vniuerſæ terræ. Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & eſca vniuerſorū in ea; ſubter eam habitabant animalia, & beſtiæ, & in ramis* *Dan. 4.*

eius

eius conuerſabantur volucres cæli. Quid plura? Accedit Dei ſententia, & arborem, & beſtias, & volucres damnat. Succiditur arbor, beſtiæ, & volucres miſerè fugãtur. Compone modò arborem cum arbore: vtraque exaltata erat, & eleuata ſuper omnes, in arbore Danielis etiam volucres cœli periclitantur, & coguntur exulare; in Dauidis arbore nihil periculi inuentũ eſt, nibil damni cepit etiam ſpectator. Et quando volucres cœli exilij, fugæque patiuntur damna in Danielis arbore, cur in Dauidis arbore nihil damni inuectum eſt? Equidem de Danielis arbore dicit: *In ramis eius volucres cæli conuerſabantur*; de Dauidis autem arbore dicit: *Tranſiui, & ecce non erat.* Vbi autem cœli volucres diutinam conuerſationem cum Principibus agunt, non mireris, ſi eorum participent mala. Quæ prorſus euadet, qui non niſi in tranſitu cum illis agit. Sapienter Nazi. 1. Apol. in Iulianum, ait: *Quòd at, vt impius nunc ſupra cedros elatus conſpiciatur, nũc deiectus atque in nihilum redactus, ſiquidem eius impietatẽ cauto pede, ac celeri præterire poſſimus.*

Nazianz. Expende in quo ponat Nazianz. vt Principum proſperitates, aut deiectiones nobis innoxiæ appareant, nimirum: *Si eius impietatem cauto, ac celeri pede præterire poſſimus*: Vocat impietatem temporalem Principum gloriam, vt Moyſes temporale peccatum vocabat apud Paulum. Si ergo nos, qui ad Deum feſtinamus, non cunctemur inter fauores, & temporales glorias Principum, ſed cauto, celerique pede eas pertranſiuerimus, innoxiè eorum altitudines, & depreſſiones ſpeculabimur. Qui enim diutius cum Principibus agunt mirum erit, ſi à Deo non cõtemnantur. Aiebat Iſaia c. 49. *Hæc*

Iſaia 49. *dicit Dominus redemptor Iſrael, ſanctus eius, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad ſeruum Dominorum.* Vbi noſter poſuit: *Seruum Dominorum*, legit D. Cyril. Alex. lib. 4. in Iſaiam orat. 4. *Qui ſeruus eſt Principum*, vt videas inter quas gentes ponantur apud Deum diutini Principum aſſeclæ: nimirùm inter contemptibiles animas, & gentes abominatas.

§. II.

Virtus parui temporis vix cenſetur apud Deum.

IN montem aſcendere iubetur Moyſes, & ibi ſtare, nec exprimitur quantum temporis ibi ſtare debeat: ſolùm enim dicit: *Aſcende ad me in montem, & eſto ibi.* Cur non exprimit, quot dies ibi ſtet? An paucos, vel multos dies ibi conſumat? Sanè eo ipſo, quod apud Deũ iubeatur eſſe, non id intelligendum eſt per paruum temporis, ſed per plurimum; vix enim apud Deum cenſetur virtus, quæ & paruo tempore, & ſemel fit. Quòd

Rup. ſpectans Rup. aiebat. *Additũ eſt, & eſto ibi, ſubauditur nõ vna hora, vel vno die, ſed eſto ibi, id eſt, mane ibi quadraginta dieb. & quadraginta noctibus.* Ecce tibi vt ex eo, quod dicat, *eſto ibi*, putet ſub intelligi debere non vna hora, nec vno die, ſed multis diebus manendũ ibi. Nec aliter apud Deũ putaretur fuiſſe, qui in eo aut vnã tantũ horam, aut vnum tantum diem ſemel conſumeret? Hinc

Amos 5. Amos cap. 5. *Nunquid hoſtias, & ſacrificium obtuliſtis mihi, in deſerto quadraginta annis domus Iſraël?* Sic Deus obijcit Iſraëlitis, quod per totos quadraginta annos deſerti non obtulerint hoſtias, nec ſacrificia Deo. Ve-

Exod. 24. rum Exod. 24. dicit: *Miſitque Moyſes iuuenes de filiis Iſrael, & obtulerunt holocauſta, immolaueruntque victimas pacificas Domino, vitulos duodecim*, &c. Compone modò Exodum cum Amos: Exodus dicit oblatas victimas, & ſacrificia ab Iſraëlitis in deſerto, & particulariter numerat vitulos occiſos duodecim; Amos negat vllas hoſtias tunc temporis oblatas fuiſſe. Quid ergo dicemus? Nónne oppoſita ſunt hæc. *Fuiſſe, & non fuiſſe victimas!* An Moyſes, & Amos contrariantur ſibi: & quod ait vnus, alter negat? Abſit; ſed verum eſt, quod aliquãdo, & raro victimæ oblatæ fuerunt in deſerto, vt oſtendit Moyſes; at quia hæ frequenter, & per multum temporis non offerebantur, ideò Amos ſic loquitur, quaſi nullæ oblatæ eſſent. Parum enim pro nihilo reputatur. Ad hæc Caiet. ait in c. 24. Exod. *Si quæritur, quo-* Caiet.

modo verificatur hoc cum verbis Amos? Solutio eſt, quod in deſerto fuerunt rara ſacrificia, quæ non aduerſantur ſententiæ Dei apud Amos loquentis de iugi ſacrificio, & ſolitis in terra promiſſionis hoſtiis; neutrum enim horum ſeruatum eſt in deſerto quadraginta annis. Erat equidem in templo Dei iuge, continuatúmque ſacrificium, quotidianæ hoſtiæ, quæ & mane, & veſpere offerebantur Deo; quod minimè inueniebatur in deſerto; vbi raro aliquod ſacrificium oblatum eſt, nec vllum continuatum fuit per aliquod tempus. Quod autem rarum, & horarium fuit, non contrariatur dicenti, quia nullum fuit, non enim apud Deum cenſetur rarum virtutis opus, & parui temporis. Conueniant huc, qui ſemel tantum in anno ad pœnitentiæ, & Euchariſtiæ accedunt ſacramenta; & poſt peractum hoc anni penſum in vno die, vix ad noctem perueniunt, quin ad conſuetas peccatorum tenebras redeant, quibus per integrum annum permanent. Metuo, ne hi apud Deum reputentur, quaſi qui nunquam ſua peccata fuerint confeſſi. Non enim parua, & rara virtutum opera veniunt in ſalutis cẽſum.

Matth. 25. fatuæ virgines expergefactæ dicebant pru- Matt. 25

dentibus: *Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguntur.* Sanè non prorſus habebant extinctas lampades; ſed adhuc de paruo oleo lucebant; & iam periclitabantur, & iam extremam ruinam præſentiebant. Quid mirum? Parum olei propinquius cenſebatur æternis tenebris, quam lumini æterno. Ex quo D. Hie- Hieron.

ron. ibi ait: *Quæ lampades ſuas queruntur extingui, oſtendunt eas ex parte lucere, & tamen non habent lumen indeficiens, nec opera perpetua, ſiquis igitur habet animam virginalem, & amator eſt pudicitiæ, non debet mediocribus eſſe contentus, quæ cito exoleſcunt.* Quę mediocria, quę parua, ſunt, quam primum è memoria euaneſcunt. Eadẽ promit Paſchaſ. lib. 11. in Matth. *Quæ lampades queruntur* Paſchaſ.

extingui, oſtendunt eas accenſas habuiſſe, & illuminatas, & ex parte eas luxiſſe. Sed quia non habuerunt opera perpetua, id eſt, opera charitatis æterna, nec indeficiens lumen, propterea extinguntur. Is habet lumen indeficiens, qui continuis, crebriſque virtutum operibus nititur lumen gratiæ in ſe retinere; & non patitur illud eſſe extinctũ, quin confeſtim reaccendat, & illi conſeruando multa adhibet virtutum fomenta. Qui autem non perpetua ſic virtutum opera habet, ſed rara, & parua is metuat æternis mandari tenebris.

§. III.

Legis medulla, & ſpiritus ſine Ieſu nequit percipi.

AD altiorem locum vocatus Moyſes; relictis Aarone, & aliis, ſecum defert Ieſum Naue, ait enim textus: *Surrexerunt Moyſes, & Ioſue miniſter eius, aſcendénſque Moyſes in montẽ Dei, ſenioribus ait: Expectate hic*, &c. Ecce, vt aliis relictis in illo loco noluit ſine Ieſu ad altiorem aſcendere. Et meritò vocabatur enim ad altiorem legis intelligentiam, ad ſpiritum, & medullam legis percipiendam, quæ ſine Ieſu nequeunt percipi. Ait Seuerus apud Lyppomanum in cat. *Poſtmodum ve-* Lyppom.

rò aſſumptis Aarone, & ſenioribus Iſraël, eos vſque ad primum montis verticem ſubduxit, hoc eſt, ad altitudinẽ particularis diuinorum oraculorum aſcenſionis, per quam litera ipſa tantummodo reuelabatur. Cùm autem interiorem Scripturam, ſpiritualem dico ſenſum, & profunda legis accepturus eſſet, Ieſum Naue ſecum aſſumpſit, qui figuram Ieſu Domini, & ſeruatoris noſtri gerebat, neque enim ſine Ieſu profunda legis, & Euangelij myſteria intelligi poterant. Quando enim omnia legis Chriſtum adumbrabant, Chriſtum Ieſu præcinebant, in vanum quis ſine Ieſu vellet percipere myſteria, & ſpiritum legis. Hinc Matt. 17. vbi Ieſus in monte trãſfiguratus eſt, cũ inſtar Matt. 17.

Solis

Digitized by Google

Solis facies eius ſplandeſceret: *Ecce apparuerunt illis Moyſes,& Elias cum eo loquentes.* Expende quando appatent Moyſes,& Elias loquentes cum Ieſu, nimirùm cum antè Ieſus in gloriæ ſuæ ſplendore eetnitut. Niſi enim Ieſus prius noſtris mentibus illuceſcat,lex,& prophetæ minimè intelligentur. Rem tractat D.Chryſoſt. (*Chryſoſt.*) hom. 10. in Marcum fatus: *Niſi Ieſum vidiſſent transformatum, niſi veſtimenta illius candida, Moyſem,& Eliam videre non poterant loquentes cum Ieſu. Quandiu Iudaicè intelligimus, & literam ſequimur occidentem; Moyſes, & Elias cum Ieſu non loquuntur,euangelium neſciunt. Sin autem Ieſum ſecuti fuerint, & videre Dominum meruerint transformatum,& candida veſtimenta eius, & omnia ſpiritualiter intelligere,quæ ſcripta ſunt,ſtatim Moyſes, & Elias veniunt,id eſt,lex,& propheta,& colloquuntur euangelio.* Sequaris,neceſſum eſt,Ieſum,eiúſque gloriam videas, & ſtatim medullam legis, prophetarúmque capies;& lex, & prophetæ Ieſum vndique perſonabunt,euangelicíſque myſteriis applaudent. Nihil enim à Ieſu venit, quod non promat legis & ſpiritum,& ſubſtantiam. Sic (*Tertul.*) enim ait Tertul.lib. 4. in Marcionem fatus: *Vtique Ieſu eloquium diuinum vim, & gratiam præſtabat, magis extruens, quam deſtruens ſubſtantiam legis, & prophetarum.* Nunquam non ex Ieſu apparebat legis gratior ſubſtantia.

Exod. 24. Cúmque aſcendiſſet Moyſes operuit nubes montem,& habitauit gloria Domini ſupra Sinai tegens illum nube ſex diebus. Septimo autem die vocauit eum de medio caliginis. Erat autem ſpecies gloriæ Domini, quaſi ignis ardens ſuper verticem montis in conſpectu filiorum Iſraël. Ingreſſúſque Moyſes medio nebulæ aſcendit in montem, & fuit ibi quadraginta diebus,& quadraginta noctibus.

§. IV.

Dei gloria in omnimoda carnis maceratione, & abnegatione.

DVo Moyſis aſcenſus in montem in præſenti capite recenſentur, alter cum ſeptuaginta ſenioribus, alter cum ſolo Ioſue, in vtroque aſcenſu oſtenditur Dominus,ſed in primo ſimpliciter dicitur Deus viſus eſſe, in ſecundo non ſimplici vocabulo dicitur viſus Deus,ſed gloria Dei apparuiſſe oſtenditur. Habes enim: *Cum aſcendiſſet Moyſes,habitauit gloria Domini ſupra Sinai.* Et rurſus ait: *Erat autem ſpecies gloriæ Domini quaſi ignis ardens ſuper verticem Domini in conſpectu filiorum Iſrael.* Ecce tibi, vt aſcendente Moyſe ſolo, ſeſe oſtentat gloria Dei. Verum vbi cum aliis aſcendit, dicit textus: *Aſcēderúntque Moyſes,& Aaron,& Nadab,& Abiu, & ſeptuaginta de ſenioribus Iſrael, & viderunt Deū Iſraël* &c. *Viderúntque Deum,& comederunt,& biberunt.* Non dicuntur vidiſſe gloriam,ſed Deum,quaſi illorum viſio non multum pertinuiſſet ad gloriam Dei. Et cur in iis non nominatur Dei gloria,vt nominatur, quando ſolus Moyſes accedit? Equidem de iis dicitur: *Viderúntq; Deum,& comederunt,& biberunt*; forſan conuiuiis, & compotationibus licet ſobriis celebrantes, & honorificantes feſtum Dei apparentis. De Moyſe autem aſcendente ſolo dicitur, quod fuit ibi quadraginta diebus,& quadraginta noctibus abſque vllo potu, aut eſu. Quod autem feſtis, cōuiuiis, & ſæcularibus pompis celebres Dominum, imperfectorum eſt hic cultus,& religio; illud magis ad gloriam Dei ſpectat, quod in omnimoda carnis abnegatione, & maceratione adoretur diuinitas. Hinc poſt Ieſu traditum patri ſpiritum (*Ioan.* 19.) ait Ioan. 19. *Rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa, vt tolleret corpus Ieſu.* &c. *Venit autem, & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primum ferens mixturam myrrhæ, & aloes,quaſi libras centum. Acceperunt ergo corpus Ieſu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, ſicut & mos eſt Iudæis ſepelire.* Mirabar ſæpe, cur in tota hac Chriſti ſepeliendi pompa, nullus Apoſtolorum dicatur interfuiſſe,nec diſcipulus ille dilectus,qui cruci adſtitit,dicitur adfuiſſe inferendis aromatibus ſepeliendo Chriſto. Tota hæc pompoſa ſepulturæ curatio relicta fuit penes nobiles viros Nicodemum, & Ioſephum, qui è diſcipulis imperfecti erant Chriſti. Et cur hi potius eliguntur ad præſtandum hoc pompoſum obſequium ſepulturæ? Cur non magis Apoſtoli,cur non magis Ioannes, qui cruce adſtitit, dicitur adfuiſſe huic pompæ? Sanè imperfectorum eſt obſequium, quod in pompa ſæculari offertur,& non tanti momenti apud Deum;& ideò relinquitur imperfectis adhuc diſcipulis, qui erant è nobilium,Principúmque numero. Apoſtoli autem, & qui perfectiores ſunt,non in pompa,ſed in ignobilitate, in humiliatione,in fame,& frigore,& nuditate, & in omnimoda carnis abnegatione ſuum obſequium præſtant,quod ad ſupremum Dei honorem,& gloriam maximè pertinere ſciunt. Ait D.Chryſoſt.hom. 84. in Ioan. (*Chryſoſt.*) *Hæc* (nimirùm pompoſæ ſepulturæ obſequia) *à non intelligentibus reſurrectionis rationem facta ſunt. Nec enim ex duodecim hæc fecerant, ſed qui non multo Ieſum honore proſecuti ſunt. Duodecim autem non ſic,ſed morti,cædibus, & periculis pro eo ſe expoſuerunt; qui honor longè maior.* Sanè ſæculares pompæ non multum extollunt Dei gloriam, non ad magnum pertinent Dei honorem: quod illi in fame, & ſiti, & periculis ſeruias,is,ſi qui alius, magnus Dei honor eſt, maximéque in eo oſtenditur gloria Dei. Ingens erat opus, & præclariſſimum in fornace Babylonis, in qua ignis ſic frænabatur, vt minimè pueros Hebræos læderet. Ad quod ſtupens Nabuchodonoſor ait Dan. 3. *Benedictus Deus eorum Sidrach,videlicet, Miſach, & Abdenago,qui miſit Angelum ſuum,& eruit ſeruos ſuos,qui crediderunt in eum; & verbum Regis immutauerunt, & tradiderunt corpora ſua ne ſeruirent, & ne adorarent omnem Deum, excepto Deo ſuo.* (*Dan.* 3.) Expende, quam multus eſt in explicanda puerorum virtute, & quam paucus in diuinæ poteſtatis miraculo ponderando. De miraculo ſolum dicit: *Miſit Angelum ſuum,& eruit ſeruos ſuos*, nec ponderauit ignis valentiam frænatam,ardentes flammas in rorem commutatas, de puerorum virtute nihil non ponderat, & exaggerat. Ait enim: *Qui crediderunt in Deum,& verbum Regis immutauerunt,& tradiderunt corpora ſua*,&c. Cur hone in conſpectu diuini facinoris, & miraculi frænantis flammas,tantus es in explicanda puerorum virtute,vt contempſerint regiam potentiam, regiam gratiam,vt corpora ſua periculis, duræque morti tradiderint propter Deum? Cur non es largior in explicando opere diuinæ poteſtatis? Equidem non ſic gloria Dei apparet in potentiſſimis miraculis,vt in illis apparet,qui in omnimoda rerum abnegatione,in carnis, mundique contemptu coram illo verſantur. Ait D.Chryſoſt. hom. 18. in 1. ad Corinth. fatus: (*Chryſoſt.*) *Itáque non propter ſignum tunc Deus tantum glorificatus eſt,ſed propter eorum, qui in fornacem iniecti ſunt,propoſitum.* Multum ad Dei gloriam faciebat ſignum,quo valentia ignis coërcebatur, & Deo parebat, ſed longè magis Dei gloriam oſtentabat puerorum propoſitum, quo omnibus mundi bonis renunciantes,in extrema neceſſitate firmi in Dei ſeruitio perſeuerabant.

§. V.

Carnis mortificatione diutius, perſeuerantiúſque Deum habes.

DVm Moyſes montem aſcendit, ſtatim ibi Dei gloriam experitur inhabitantem, dicit enim: *Et habitauit gloria Domini ſupra Sinai tegens illum nube ſex dies*,&c. Expende illud *habitauit*: non enim in tranſitu fuit ibi gloria Domini, ſed quietè,& placidè illic quaſi in propriis ſedibus inhabitabat. Paulò antè & Moyſes,& Magnates viderant Deum, ſed non inhabitarem

Digitized by Google

ibi: dicit enim: *Videruntque Deum, & comederunt, & biberunt.* Sed non cum his dicitur Deus fuiſſe moratus nec habitaſſe. Et cur cum his non moratur Deus, nec inhabitat, & vbi Moyſes paulò magis aſcendit, ſtatim offendit gloriam Dei ibi inhabitantem? Illi & viderunt Deum, & comederunt, & biberunt, nec miror, quod qui conuiuiis indulgent, Deum ſecum non habeant inhabitantem: Moyſes autem non manducans, nec bibens, ſed in fame, & ſiti Deo aſtans meritò experitur gloriam Domini ibi habitantem, perſeuerantius enim, & diutius Deus moratur, vbi eſt appetitus, carniſque

2.Cor.12. mortificatio. Ideò ait Paul. 2. ad Corinth. 12. *Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti.* Præmiſerat c. 11. multa de infirmitatibus ſuis, vt plus omnibus laborauerit in fame, ſiti, frigore, & nuditate; vt colaphizabatur ab Angelo Satanæ. Et quid lucri in tot infirmitatibus? Ait ſtatim: *Vt inhabitet in me virtus Chriſti*, vbi enim auſteritas vitæ, & carnis maceratio eſt, non vtcunque eſt diuina virtus, ſed per inhabitationem, & diuturniorem conſeſſum. Ait D.

Chryſoſt. Chryſoſt. ibi hom. 26. *Vt inhabitet in me virtus Chriſti. Hic aliud quippiam innuit mirum, quanto plus ingruat tentationum, tantum magis augeri gratiam eſſeque diuturniorem.* Tunc enim diuturnior eſt Dei commoratio in nobis, quando magis per carnis macerationem coarctamur. Hinc Iobi poſt ſpoliationem à bonis, poſt ægritudinum ærumnas, poſt amicorum contumelias, dicit cap. 38. *Reſpondens autem Dominus Iob de turbine, dixit.* Ex Græco legitur: *Dixit Dominus Iob per procellam, & nubes.* Non ſimpliciter Deus venit ad Iob tot maceratum ærumnis, ſed venit in nubibus. Et cur in nubibus maluit venire? Vt oſtenderet ad talem non tranſitoriè venire, ſed ita venire, vt eo transferat, & habitationem,

Chryſoſt. & ſedem ſuam. Ait Diu. Chryſoſt. in cat. Græca: *Cum cæli ſymbolum, ac nota ſit nubes, quando cælum ipſum vult Iobi vertici imminere, fermè ſolium prope Iobum admouet, quo mentem eius erigat.* Expende illud: *Solium prope Iobum admouet*; quippè cum domo, & ſolio, & ſede ſua adeſt Dominus Iobo, proculdubio apud illum habitaturus. Non equidem venit Dominus viator, ſed habitator, non hoſpes, ſed domeſticus illis, qui ſæcularibus cupediis renunciant. De Iſraëlitis in heremo exiſtentibus, & in ſiti, & fame per ſolitudinem peregrinantibus

1.Cor 10. ait Paul. 1. ad Corinth. 10. *Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra: Petra autem erat Chriſtus.* Non dicitur Chriſtus fuiſſe riuus, qui dimanans à petra, ſitientes ſatiabat, ſed dicitur fuiſſe petra. Et cur non potius comparatur Dominus dulciſſimo fluento ſcaturienti à petra, quàm ipſi petræ? Meritò non comparatur tranſeunti fluento, ſed manenti petræ; iis enim, qui in ærumnis ſunt, in fame, & ſiti ſunt Deo fideles firmiter,

D.Amb. & perſeueranter adeſt Deus. Ait D. Ambr. in Pſal. 39. *Petra autem erat Chriſtus. Petra, eo quod ſitientes ſequitur, confirmet labentes, ne ſitientibus aqua deſit, labentibus firmamentum.* Is enim eſt Deus, qui neſciat ſeparari ab iis, qui in fame, & ſiti, & in carnis mortificatione eum quærunt; hos enim pene inſeparabiliter comitatur, & ſequitur, apud illóſque eſt quaſi immobilis petra.

§. VI.

Verbum Dei hominem in quauis indigentia ſuſtentat.

SEx diebus fuerat Moyſes in vertice montis non manducans, neque bibens, & ſeptimo à Domino vocatur, nec eſt, qui inter tot dies meminerit epulas; ſolùm enim dicit: *Septimo autem die vocauit eum de medio caliginis.* Ad quid Dominum vocas ſex dierum inedia confectum? Nonne vtilior illi fuiſſet manus tua panem porrigens, vt viueret, quàm vox tua vocans ad myſteria? Abſit, vox enim Dei, eiúſque verbum potens eſt reficere, & ſuſtentare hominem in quacunque ne-

Rupert. ceſſitate exiſtentem. Ait Rupert lib. 3. in Exod. cap. 45. *Quaſi quæreres, quomodo tandiu durauit homo ſine cibo, & ſine potu, cum vltra ſeptem dies natura humana ſine omni alimonia durare non poſſit? Septimo autem die, inquit, vocauit eum de medio caliginis. Vocauit ergo illum de medio caliginis, cuius vox ſuauis, & ſuper mel, & fauum eſt dulcis, & vocatione ſua ſic inopem naturam hominis dotauit, vt vſque ad quadrageſimum diem non ſolùm cibi, & potus, ſed totius humanæ conditionis poſſet obliuiſci.* Quid pulchrius? Ea eſt vox diuina, quæ omnem indigentiam in homine ſupplet, & dum humanis auribus intonet, hominem egere minimè ſinat. Nulla indigentia, nulla præſſura ſentitur in eo, in quo ſonat efficacia verbi diuini. Dicebat de ſe Paulus 2. ad Corint. 12. *Scio huiuſcemodi hominem, (ſiue in corpore, ſiue extra corpus neſcio: Deus ſcit) quoniam raptus eſt in paradiſum, & audiuit arcana verba.* 2.Cor 12. Mirabar, quod Paulus neſciret, an raptus eſſet cum corpore; ſed illud nunc miror, quod poſt raptum peractum, id non inquirat Paulus ex aliquibus ipſius ſignis corporis. Cur Paule id non inquiris ex ipſis corporis indigentiis? Non examinas, an corpus interea, quæ ſunt corporis, habuerit? An eſurierit? An ſitierit? An aliqua grauedine oppreſſum fuerit? Poteratne eſſe corpus, vbi hæc non erant? Equidem ſine illis poterat corpus eſſe, & diutius eſſe, dum in illo ſonarent Dei verba, ideò Paulus cum aſſerat à ſe arcana verba audita, prorſus refugit examinare corporis indigentias. Ait D. Ambr. epiſt. 11. ad Irenæum, D. Amb. fatus: *Audiens verba Dei, quomodo ad corporis infirmitates deſcenderet, erubeſcebat. Itáque ſciens quid audiſſet, clamat dicens? Quid adhuc velut viuentes de hoc mundo diſcernitis? Ne tetigeritis, ne attaminaueritis, ne guſtaueritis, quæ ſunt omnia ad corruptelam ipſo vſu. Volebat nos in figura eſſe huiuſmodi, non in poſſeſſione.* Sic affectus diuinis verbis, ſic ſatiatus procurat perſuadere nihil aliud eſſe ſequirendum; quando in verbo Dei tanta eſt vis, quæ poſſit nos implere, & facere vt penitus obliuiſcamur omnium, quibus corpus eget.

§. VII.

Adumbrata fugientes mala in vera incidimus.

ECce quibus perterrefacti Iſraëlitæ fugiebant montem in quo erat Deus, nimirùm ait: *Erat autem ſpecies Domini quaſi ignis ardens ſuper verticem montis*, &c. Non ignis eſſe dicitur, ſed quaſi ignis, vt enim notat Caietanus, dicendo quaſi ignis: *Inſinuat, quod non* Caietan. *erat verus ignis, ſed erat ſimilitudo ardentis ignis.* Proh miſera hominum conditio! Non vera, ſed adumbrata mala ſunt, quibus à Deo arcemur, & vt adumbrata hæc fugiamus, non dubitamus nos veris tradere malis. Inſtar puerorum, qui horrentes laruas flammis ſe tradunt, ſic nos horrentes apparentia tantum mala, in veriſſima tormenta currere non dubitamus. Aiebat Gen. 37. Io- Gen.37. ſeph fratribus ſuis: Audite ſomnium meum, quod vidi: *Putabam nos ligare manipulos in agro, & quaſi conſurgere manipulum meum, & ſtare, veſtróſque manipulos circumſtantes adorare manipulum meum.* Ad hoc ſomnium exaſperati fratres vendiderunt Ioſephum Iſmaëlitis, vt ſe ſomnio liberarent, qui deductus eſt in Ægyptum, ibique quaſi Rex factus, eum in tẽpore famis frumento abundaret, ad eum currunt, illúmque adorant pro panibus, & non paruam tribulationem apud illum capiunt. Vndè ad hæc deuenerunt mala? Ex eo ſolum, quod ſomnia Ioſephi expaueſcunt, quæ dum fugiunt, incidunt in vera mala. Pulchrè enim ait D. Baſil. Sel. orat. 8. *Ioſephi* Baſil. Sel. *fratres vſque ad ſanguinem contra ſomnia pugnantes, nundinatione ſomnia ad effectum perducunt, & in elementes cognati ſanguinis nundinatores conſtituti, poſt paulò victus emptores euadunt, & obiectos per ſomnium manipulos exoſi non multò poſt verorum manipulorum ſupplices rogatores exiſterant.* Expède ab illis: *Obiectos per ſomnium manipulos exoſi*, quippè fugientes ſomnia, fugiẽtes humiliationem

in ſom

Digitized by Google

in ſomniis repræſentatam, ad veram humiliationem,& tribulationem,euolarunt. Id, quod ſæpiſſimè omnibus nobis accidit, qui fictas, & adumbratas tribulationes fugimus,vt veras amplectamur. Et quæ tribulatio temporaria non ficta eſt,non eſt apparens tantum? Sanè Babylone incenſa erat horribilis fornax, cuius flammæ horrorem incutiebāt ſpectatoribus maximum. Has tamen videntes pueri Hebræi non metuunt illis tradi, vt ſeſe ab adoratione liberarent aureæ imaginis. Mittuntur ergo medias in flammas, & quas à foris ardentiſſimas reputabant, intra illas rorem inueniebant non flā-
Dan. 3. mas. Ait enim Dan. 3. *Fecit medium fornacis, quaſi ventum roris flantem.* Flammæ apparebant,& ros inueniebatur à pueris,ſic temporariæ pœnæ,non tam pœnæ,quàm apparentiæ pœnarum, & imagines ſunt. Vt dicat Sedul.
Sedul. lib. 1. Paſchali.

Medios traduntur in ignes
Nil ardente rogo,tantóque ardore calentes
Cordis,imaginea vincunt incendia pœnæ.

Nota illud: *Imaginea pœnæ;* ſunt enim, quas horremus, pœnæ temporariæ, imagines pœnarum, illáſque imaginarias,& apparentes experiuntur ſtrenui fideles; imbecilles autem ad has apparentias ſtupentes, non dubitāt ſe veris tormentis tradere. Huc reuoco dicta ſuprà 1. tom. in Vetus Teſtam. lib. 3. cap. 1. par. 2. §. 24. in fine.

Exod. 32. Vidēs autem populus quod moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus aduersùs Aaron, ait: Surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant. Moyſi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus, quid acciderit ei.

§. VIII.

Ducis optimi fœlicitas, quod eius abſentiam ſolus Deus poſſit ſupplere.

IN ſumma Iſraëlitarum ſtultitia, & perfidia, non negauerim illud prudentiæ fuiſſe, quod poſt Moyſem non requiſierint alterius hominis, ſed ſolius Dei ducatum. Dicunt enim ſtultiſſimi, & ingratiſſimi homines: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant. Moyſi enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus, quid acciderit ei.* Quando deſperant de reditu Moyſis beneficentiſſimi ducis, ſibi petunt Deos ductores conflari. Cur non potius de alio eligendo homine duce maluerunt cogitare? Cur in defectu Moyſis magis Deos, quam hominem alium flagitant? Sanè in tanto flagitio id videntur ſapere, quod putent boni ducis, bonique Principis abſentiam minimè ſuppleri poſſe niſi per præ-
Abbul. ſentiſſimam diuinitatem. Ait Abbull. quæſt. 8. *Nullus talis, vt Moyſes videbatur inueniendus. Viſum ergo fuit eis, quod nullum ſufficientem directorem habere poterant, niſi Deus eſſet.* Et quis non Deus optimi ducis abſen-
Gen 49. tiam ſuppleret? Eò ſpectans Iacob Gen. 49. in benedictione regiæ tribus Iuda dum Dauidis mente euoluit magnalia, fatur: *Ad prædam, fili mi, aſcendiſti, requieſcens accubuiſti vt leo, & quaſi leæna: quis ſuſcitabit eum? Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fæmore eius, donec veniat, qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* Loquitur de Dauid, vt regnauit, vt nationes hoſtiles deprædatus eſt, vt omnibus ipſe metuendus in pace requieuit, & ſepultus eſt. Tunc de eius ſucceſſoribus cogitans, vt bene ſentit Hugo Card. de filiis agens, qui patri ſuccedant, & in quibus pater adhuc viuere,& ſupereſſe videatur, ait: *Quis ſuſcitabit eum?* Quis Dauidis ſucceſſor tantus erit, in quo patris non ſentiatur abſentia? A quo Dauidis defuncti ſceptrum ita tenebitur, quaſi ipſe ſupereſſet? Sanè ad hoc neceſſum eſt, vt veniat ad Dauidis ſedem ipſe Deus, qui mittendus eſt. Non alius inſtar Dauidis ſuſcitari erit, niſi Deus.
Ezec. 34. Accinit Ezechiel cap. 34. fatus: *Et ſuſcitabo ſuper eas paſtorem vnum, qui paſcat eas, ſeruum meum Dauid.* Mortuus erat Dauid, cum hæc dicebantur, quis ergo ille eſt, in quo vno videretur Dauid ſuſcitatus? Is vnus eſt Filius Dei, nullus enim alius tanti Regis potuit ſatiſfacere deſideriis. Ait D. Amb. epiſt. 47. *Dauid vtique* *Ambr.*
Rex iam defunctus erat, & ideò verus Dauid, verus humilis, verus manſuetus, verus manu fortis Dei Filius hoc annuntiatur nomine. Nec miror, in ſolo enim hoc ſucceſſore,& Dauid ſuſcitaretur, & eius defectus ſuppleretur. Id, quod oſtendebat Oſeas dum ait cap. 3. *Dies multos* *Oſeæ 3.*
ſedebunt filij Iſrael ſine Rege, & ſine Principe, & ſine ſacerdotio,&c. & poſt hæc reuertentur filij Iſraël. & quærent Dominum Deum ſuum, & Dauid Regem ſuum. Atqui Dauid multis ſæculis antea mortuus fuerat,& vix eius ſemen remanſerat in captiuitate illa Babylonica, quomodo ergo dicuntur quæſiſſe Dauidem Regem ſuum? Sanè idem erat illis quærere Deum, & quærere Dauidem; is enim erat Dauid, qui per ſolum Deum poterat ſuppleri. Vnde Theodoretus prætermittens, quod de *Theod.*
Dauidis inquiſitione dicitur, ſolum ait: *Et quærens Dominum Deum ſuum,* quaſi innuat, quod poſt mortem, in nullo alio poſſit quæri, & inueniri Dauid niſi in Deo. Facit enim hoc ad maximam Principis excellentiam, quod ſolus Deus ſuppleat eius abſentiam. Similiter poſt mortem maximi ducis Ioſue non ſtatim ſuſcitauit Dominus Principem,& ducem populi, ſed dum aliqua bella committuntur, erant Iſraëlitæ ſine duce,& ſine iudice vniuerſali totius gentis. Interea ait cap. 2. Iudic. *Adſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum* *Iudic. 2.*
flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, &c. Nō hìc aliquis homo propheta intelligitur, ſed Angelus verus Deum repræſentans,& populum ab erroribus commiſſis auertens,& confortans ad certamina reliqua. Quod antea faciebant Moyſes, & Ioſue;& poſtea fecerunt, & iudices,& prophetæ. Sed cur nunc ſolum id munus nulli homini commiſit Dominus? Quando id fuerat munus Moyſi demandatum, & poſt Moyſem ſtatim idem traditum Ioſue; cur & poſt Ioſue non alteri ſtatim homini mandatur; ſed ſuſpendit Deus iudicis electionem per aliquod tempus, mallens ipſe per Angelum ſuum populum regere,& corrigere,& ad meliora mouere? Sanè conferebat hoc ad magni ducis Ioſue excellentiam oſtendendam, cuius abſentiam non alius homo immediatè, ſed vel Angelus, vel ipſe Deus ſupplebat.

§. IX.

Summa ſtultitia, & miſeria eſt, quod videns creaturarum defectum, alteri fidas quàm Deo.

PRo Moyſe expuncto nō alium hominem poſtulāt ſibi præfici, ſed Deum dicentes: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant. Moyſi enim huic viro, qui nos eduxit, ignoramus, quid acciderit ei.* Et cur malunt ſibi præfici Deum, quàm hominem? Ipſi rationem reddunt dicentes: *Moyſi enim huic viro ignoramus, quid acciderit.* Ex quo enim Moyſem præcelſum virum ſibi defuiſſe experiuntur, in hoc ſapienter agunt, quod nolint amplius homini fidere, ſed Deo. Ait Abbulenſ. quæſt. *Abbul.*
8. *Dato, quod aliquis ita perfectus ſicut Moyſes reperiretur; tamen quilibet homo deficere poterat, aut mori, ſicut videbatur eis de Moyſe, de quo neſciebant, quid factum fuiſſet. Et ſic magis opinabantur eum mortuum, quam viuentem. Deus ergo ad tale regimen neceſſarius fuit, vt deficere non poſſet, neque mori.* Stulti ij in idololatria introducenda, at ſapientes multum in eo, quod dum credunt mortuum Moyſem, non amplius volunt morituro fidere, ſed vni immortali Deo. Vtinam hanc mentem vniuerſi imbiberemus, qua defectum temporalium omnium videntes, nulli amplius fideremus niſi Deo. Et quis fidat manifeſtè deficientibus, & non pereat? De manna Iſraëlitis dato in cibum dicitur Exod. 16. quod à multis contra Dei præceptum *Exod 16*

aſſeruabatur in diem craſtinum; verum quod ſic aſſeruabatur, *ſcatere cœpit vermibus, atque computruit.* Dum mala inueniebant miſeri in eo, quod ſibi aſſeruabant, & putredinem, & vermes. An non ſufficeret putredo ad eorum inanes curas caſtigandas, cur maluit Deus D. Proſp. ſuperaddere malitiã vermium? Pulchrè ait D. Proſper. de Promiſſ. 1. par. cap. 39. *Hoc eſt putredo, hi vermes eorũ, qui pereunti mundo cupiunt ſuas augeri diuitias:* Expende ab illis: *Qui pereunte mundo,* &c. Quippè iuſtum eſt, vt æternis corrodantur vermibus illi, qui videntes totum mundum perire, non vni Deo fidunt, ſed adhuc nituntur diuitiarum incerto. Qui inter ruinas mundi adhuc bona temporalia ſpectant, non miror, ſi partem ſuam habeãt cum vermibus. Extremam Pharaonis ruinam in mari rubro nemo eſt, qui ignoret, ibat ille cum magno exercitu, vt fugientes Iſraëlitas ſibi retineret, affectus enim illorum ſeruitiis, illos ſecum nitebatur habere. Iungit currus, homines inſequitur, mare intrat, Exod. 14 vbi funditus periit, dicente Scriptura Exod. 14. *Nec vnus quidem remanſit ex eis.* Et vnde miſeri in tam horrẽdum interitum deuenêre? Ait D. Machar. hom. 47. D. Mac. *Animaduerſẽs Pharao cum Ægyptijs fugam populi Iſraelitici, ſéque ſeruitio eorum priuatum eſſe: etiam poſt primogenitorũ cædem perſequi auſus eſt.* Poſt viſos primogenitos ſuos morientes, adhuc ſeruitia hominum retinere totis viribus cupiebat, vndè in irremediabile exitium deuenit. Hoc perdidit Ægyptios, & hoc innumeros perdidit, quod videntes ruentem mundum, adhuc creaturis ſe credant, & non potius creaturis valedicantes, vni D. Cypr. Den adhæreſcant. Pro quo monebat Diu. Cypr. epiſt. 56. *Nemo quicquam de ſæculo iam moriente deſideret, ſed ſequatur Chriſtum, qui & viuit in æternum, & viuificat ſuos,* &c.

§. X.

Virtutis aſſecla non nouit Deum niſi vnum.

QVod vnus Moyſes præſtiterat, etiam poſſet præſtare Deus vnus, Iudæi tamen, qui vno ductore Moyſe contenti erant, cum de Deo eligendo loco Moyſis agunt, non cogitant niſi Deos plures. Dicunt enim: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant.* Cur non Deum, ſed Dens volunt? Oſtendebatur ibi malitiæ facinus, nõ affectus virtutis. qui enim à virtute venit affectus, nunquam nouit cógitare niſi Deum vnum. Id, quod vel nouit Satyricus ille ethnicus Iuuenalis, qui auream ætatem deſcribens omni vitio carentem, omni ſplendẽtem virtute, inter alia dicit de illa:

Nec turba Deorum
Talis, vt eſt hodie, contentáque ſydera paucis
Numinibus, miſerum vrgebant Athlanta minori
Pondere.

Ecce tibi vel ethnicus vbi floridum ſtatum virtutis in aurea ætate depingit, nil prius indè tollit quàm Deorum turbam. Sic annexum eſt virtutis affectui non Deum agnoſcere niſi vnum. Tolle vitioſas affectiones ab hominibus, linque in illis naturam omni vitio purificatam, nulla infectam ſorde, & fallar ſi alium, quàm vnum Deum ſonet. Hac ratione torquet gentes Arnobius lib. 2. fatus: Arnob. *Da verum iudicium; & hæc omnia circũſpiciens, quæ videmus, magis an ſint Dij cæteri dubitabit; quam in Deo cunctabitur, quẽ eſſe omnes naturaliter ſcimus, ſiue cum exclamamus, ô Deus, ſiue cum illum teſtem Deum conſtituimus improborum,* &c. Hæ ſunt voces animæ naturales, animæ inquam, non ſeruientis affectibus vitioſis; hæc talis anima nunquam non exclamauit, ô Deus, nunquam non aduersùs improbos Deum teſtem citauit, quin in iis meminerit Deorum pluralitatem. Vt Athan. ſapienter dicat Diu. Athanaſ. orat. aduerſus idola: *Eſt igitur malitia praua, anteambuláque idololatria.* Núquam, mihi crede, mens humana ad Deorum pluralitatem iret, niſi ab affectionibus prauis ducta. Vndè Arnobio elegantius Tertull. in Apoleg. cap. 17. ait: Arnob. *Anima licet carcere corporis preſſa, licet libidinibus, & concupiſcentiis euigorata, licet falſis diis ancillata, cùm tamen reſipiſcit, vt ex crapula, vt ex ſomno; vt ex aliqua valetudine & ſanitatem ſuam patitur, & Deum nominat ſolum, quia propriè verus hic vnus Deus, bonus, & magnus, & quod Deus dederit omnium vox eſt. Iudicem quoque conteſtatur illum, Deus videt, & Deo commendo. O teſtimonium animæ naturaliter Chriſtianæ.* Expende illud: *Sanitatem patitur, & Deum nominat ſolum:* quippè vox à ſana mente prolata ſtatim exprimit Dei vnitatem. Imò pergit Tertull. Tertull. *Et viros iuſtitia, & innocentia dignos Deum noſſe, & oſtendere, à primordio Deus in ſæculum emiſit ſpiritu diuino mundatos, quo prædicarent Deum vnicum eſſe,* &c. In multis enim à primordio reſplenduit iuſtitia, & ſanctitas, à quibus omnibus Dei vnitas eſt prædicata.

§. XI.

Nulla honoris excellentia non ſordet in turba.

DEitati maximè derogat, qui Deos plures ſibi effingit, vt iſti effingũt, dicẽtes: *Fac nobis Deos.* Nulla enim excellentia non multum ſordeſcit, & vileſcit in turba. Nil enim magnum eſt, quod ſis id, quod multi alij ſunt. Id, quod notabat D. Hieron. epiſt. ad Pamach. D. Hier. *Antequam Chriſto tota mente ſeruiret; notus erat in ſenatu, ſed multi alij habebant inſulas proconſulares. Totus orbis huiuſcemodi honoribus plenus eſt. Primus erat, ſed inter primos. Quamuis clarus honor, vileſcit in turba. Latent in multitudine laurea: At nunc omnes Chriſti Eccleſiæ Pamachium loquuntur.* Sic ſapientiſſimus vir præfert communi honorem ſingularem. Ex ſingularitate enim quælibet præſtantia eſt magna? tunc valde minoratur, cum pluribus communis fit. Hinc malus ſerpens primis hominibus dicebat Gen. 3. *Eritis ſicut Dij;* cur ſicut Dij, & non ſicut Deus? Ipſe ſibi dicebat Iſaiæ cap. 14. Iſa. 14. *Similis ero Altiſſimo,* non Altiſſimis; cur etiam modò non dicit: *Eritis ſicut Deus, & non ſicut Dij?* Ambitioſus ſibi magnum, & ſublime aptabat, quod erat in ſingularitate diuinitatis; ſubdolus autem hominibus Deorum prętẽdit pluralitatem, vt nihil magnum in diuinitate eſſe perſuadeat. Pulchrè ait Procopius in Gloſſa: Procop. *Nec intonat: eritis vt Deus: ſed vt Dij, volens vt inſueſcerent nihil magni ſentire de Deo, vt exiſtimarent eum nec ſolum eſſe Deum.* Sanè nihil magni ſentit de diuinitate, qui illam pluribus communem facit; nihil magni ſentit de Deo, qui non ſolum, & vnicũ, ſed multos illi pares teſtatur. Aiebat Dominus Matth. 10. Matt. 10 *Multis paſſeribus meliores eſtis vos.* Quæ verba premens Tertull lib. de Reſurr. ait: *Multis paſſeribus amo ſtare nos Dominus pronuntiauit. Si non & Phœnicibus nihil magnum.* Tota enim magnitudo conſiſtit in raritate, & ſingularitate. Quando autem Phænix ſola, & rara inter aues inuenitur; qui illi aſſimilatur in gloriæ ſingularitate, ille magnus eſt, qui vero ab illa ſingularitate cadit, & vnus inter multos eſt. huic nihil adeſt magnum. Quò reſpiciens Nazianzen. orat. Naz. 24. monet nos, aiens: *Si quis cor ad Dominum habet, nobiſcum iungatur, atque vnam in tribus perſonis deitatẽ adoremus, nullum humilitatis nomen inacceſſibili gloria tribuẽtes, ſed vnius Dei in tribus perſonis exaltationes ſemper ingenuiturè ferentes.* Et quidem, quod ad vnitatem, & ſingularitatem diuinitatis facit, id exaltatio eſt, vt eſt humile quidquid Deũ cum aliis communẽ facit. Quare cauenda ſunt in Deo illa nomina, quæ cum creaturis communitatem habent, vt dicat Minutius Felix in Min. Fel. Octauio: *Nec nomẽ Deo quæras, Deus nomẽ eſt: illic vocabulis opus eſt, cum pro ſingulis propriis appellationum inſignibus multitudo dirimenda eſt: Deo, qui ſolus eſt, Dei vocabulum totum eſt, quem ſi patrem dixero, terrenum opineris; ſi Regem, carnalem ſuſpiceris, ſi Dominum, intelliges vtique mortalem.* Nullum vocabulum eſt proprium

Digitized by Google

proprium diuinitatis, niſi illud, per quod vnum cognoſcitur nomen ſolum, & ſingulare.

§. XII.

Summa ingratitudo, quod inter beneficia ipſa, obliuiſcaris largitorem.

DE petra fluens riuus ſequabatur Iſraëlitas, è cœlo ſingulis diebus manna cadebat in cibum, in mõtis vertice, ſplendebat ſpecies gloriæ Dei, & in columna nubis ductor Angelus ſtabat coram populo, interea tamen Iſraëlitæ clamant ad Aaronem: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant.* Cur hoc petunt? An quia cœleſtis cibus defecerat? An quia Dei Angelus è nubis columna diſceſſerat? An quia diuinæ gloriæ ſpecies euanuerat è monte? Abſit; ſed habentes omnia hæc præ manibus, coram oculis, ſic petunt Deos ſibi fieri, quaſi non habeant Deum ductorem. Quid turpius? Sanè ingratitudo ſumma hæc eſt, quod inter ipſa beneficia, ſic obliuiſcantur largitorem. *Chryſoſt.* Rem ponderat D. Chryſoſtom, hom. in Iudam; fatus. *Iudæi circa Deum bonorum ſibi omnium largitorem fuerunt effrænata diffidentia contumaces, & eius beneficia obliuione præteribant. Nam poſt Ægypti profectionem viderunt ſcindi maria, & denuo conuenire, & alia multa mirabilia, & dicunt: Fac nobis Deos, qui nos antecedant. Adhuc inſpicis, quod miraris, & oblitus es largitoris?* Sic ingratiſſimi, & infœliciſſimi homines adhuc ob oculos habebant Dei magnalia, adhuc manibus carpebant ex Deo alimoniam, & penitus obliuiſcebantur largitorem. *Oſeas 4.* Oſeas cap. 4. monebat: *Nolite ingredi in Galgala, & ne aſcendatis in Bethauen.* Mirabar, quod ſic Dominus caueret acceſſum ad Galgala, in qua multa erant ſigna diuinorum beneficiorum. Ibi lapides ex Iordane educti erant teſtantes miraculum quo illac tranſiuit populus. Cur ergo non accedant ad tantam ciuitatem, in qua ſtabant tot diuinorum beneficiorum memoriæ? Cauebat Deus, ne magis creſceret ingratitudo populi intra tot beneficiorum diuinorum memorias adorantis Idola. *Theod.* Ait Theodor. ibi: *Galgala vrbs eſt multis dedicata, ac donata Idolis, vbi Ieſus filius Naue non circumciſos populi culris lapideis circumcidit: in hac eadem duodecem lapides repoſuit, quos ex medio Iordanis alueo accipiendos iuſſerat Dominus, vt beneficij accepti eſſent monumentum; atque per hos lapides poſteri noſcerent, vt ſiccato alueo, populus flumen tranſiſſet. Maximè ingrati animi ſignum eſt vrbem illam, in qua tanta diuinæ benignitatis accepiſſent monumenta, impietatis eſſe factam metropolim.* Quanta hæc ingratitudo, quam immanis furor? Inter ipſa beneficiorum monumenta ſedem locarunt perfidiæ. *Oſeas 13* Hos præclarè depingit Oſeas cap. 13. *Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti: & Deum abſque me neſcies, & Saluator non eſt præter me. Ego cognoui te in deſerto, in terra ſolitudinis. Iuxta paſcua ſua adimpleti ſunt; eleuauerunt cor ſuum, & obliti ſunt me.* *Cyr. Ale.* In ipſa cibi perceptione obliti ſunt datorem; vt meritò dicat D. Cyril. Alex. ad cap. 6. Amos propè finem: *Eſt igitur infandum crimen ingrati animi. Quem enim magis adhuc benedicendo, & laudando oportebat emollire, & gratiarum actionibus exhilarare, hunc ſtultè ad iram cõcitare, quomodo non perniciem nobis pariet?* Sic ibi.

Exod. 32. Dixítque ad eos Aaron: Tollite in aures aureas de vxorum, filiorúmque, & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me. Fecit populus, quæ iuſſerat, deferens inaures ad Aaron. Quas cum ille accepiſſet, formauit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixerúntque. Hi ſunt dij tui Iſraël, qui te eduxerunt de terra Ægypti.

§. XIII.

Qui malum facit, vt euitet mala, certius in illa cadet.

DVm ſe Aaron oſtendit aſſentientem nefario populo, petit ſibi afferri fœminarum inaures, vt vxorum ſpoliatione grauati ab Idoli fabricatione vacarent. Sed non id accidit, imò quam primum afferuntur inaures, & Aaron fit artifex idololatriæ. Sic enim habes: *Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures de vxorum auribus, & afferte ad me. Fecit populus, quæ iuſſerat, deferens inaures ad Aaron. Quas cum ille accepiſſet formauit, &c.* Eccur Aaron permiſſus eſt venire in tam miſeram conditionem, vt ipſe fieret idoli artifex? Quando ipſe alieniſſimus erat ab idololatria, quã vt fugeret, ſpoliationem vxorum, filiarúmque mandabat, vt indè impediretur virorum facinus, cur ad tantam miſeriam peruenire permiſſus eſt, vt idolum faceret? Sanè meruit ſatis qui per malum medium volebat declinare idololatriam, debebat enim ſeſe opponere flagitioſis, & vel cum periculo vitæ illos deterrere, ſed maluit conſentiendo illis impedire facinus, & ſic fuit ad illud miſerabiliter tractus, ſemper enim, qui malum facit, vt deuitet mala, in illa perditè cadet. Dum Ieſus eſſet iuxta mare in terra Gerazenorum, dæmoniaci illi occurrerunt, quorum dæmonia, vt ait Luc. c. 8. *Luc. 8.* *Rogabant illum, imperaret illis, vt in abyſſum irent. Erat autem ibi grex pecorum multorum paſcentium in monte, & rogabant eum, vt permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos: & impetu abiit grex per preceps in ſtagnum.* Ecce tibi ne mitterentur in abyſſum, rogabat mitti in porcos, vt ſic porcorum Dominos malè afficerent. Et quid factum? Et cur cùm obtinerent, quod in porcos irent, non obtinuerunt, quod non mitterentur in mare? Dum porcorum Dominis malè cupiunt, ne in abyſſum abeant; tracti malo quod elegerunt, citius in abyſſum, quem fugiebant, præcipitantur. *D. Amb.* Ait. Amb. lib. 1 Exam. c. 8. *Porci autem ſe in ſtagnum aquarum præcipitarunt, vt quod recuſabant dæmonia, non euaderent, ſed digno præcipitio demergerentur.* Sic miſerè deueniunt in malum, quod fugiebant, quia vt illud fugerent, elegerunt porcis inferre damnum. Raro enim effugitur malum per aliud malum factum, quin potius id malum, quod facis, te deducet citius in id, quod fugiebas. Dicebat aliquando Ioſeph fratribus ſuis Gen. 37. *Gen. 37* *Audite ſomnium meum, quod vidi. Putabam nos ligare manipulos in agro, & quaſi conſurgere manipulum meum, & ſtare, veſtróſque manipulos circumſtantes adorare manipulũ meum:* Cognouerunt fratres Ioſephi ſomnium, quo ſignificabantur ipſi illum adoraturi; & vt tantam ſui abiectionem fugerent, multa meditantur mala. Inſurgunt in puerum, & illum in ſeruum vendunt Iſmaëlitis, quo longius à regno exularet. Quid plura? Per id ipſum, quod puerum vendunt, accidit, vt quod fugiebant, puerum adorarent. *Baſil Sel.* Ait D. Baſil. Sel. orat. 8. *Ioſephi fratres vſque ad ſanguinem contra ſomnia pugnantes, nundinatione ſomnia ad effectum perducunt.* Illa ipſa fratris nefariſſima nundinatio illos ad eius pedes adorabundos traxit, per quam illi totis viribus ſe à tali adoratione nitebantur liberare. Conueniant huc Politici vniuerſi, qui ne perdant temporalia, non verentur ſpiritualibus nequitiis manus dare. Videant lucrum eorum, qui per nefas aliquod mala à ſe nitebantur ablegare; & fallar, niſi omnes videant in ea ipſa mala dilapſos, pro quibus tollendis malum perpetrabant. Id clariſſimè teſtatur Concilium illud à Iudæorum Principibus coactum Ioann. 11. *Ioan. 11.* *Collegerunt ergo Pontifices, & Phariſæi Concilium, & dicebant: Quid facimus? Quia hic homo multa ſigna facit. Si dimittimus eum, ſic omnes credent in eum. Et venient Romani, & tollent noſtrum locum, & gentem.* Ecce vobis timebant

Romanorum arma, timebant ſuum excidium per arma Romana, quod vt declinarent, ſatagunt Ieſum morti tradere. Et quid accidit? Illa ipſa nefaria mors Ieſu illata ad depellenda arma Romanorum, illa ipſa traxit Romanos, & Iudæos tradidit exterminio, quod timebatur. *Eut.* Ait pulchrè Euthimius: *Prætextum ſumpſerunt occidendi Ieſum, ne à Romanis internecioni traderentur, quia verò occiderunt, internecioni traditi ſunt; & quæ fecerunt, vt effugerent, ea quia fecerunt, non effugerunt.* Sic ſcelerata effugia faciunt miſeros certius deuenire in ea, *Auguſt.* quæ fugiebant. Et D. Auguſt. tract. 49. in Ioannem, ſic etiam torquet eos: *Temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitauerunt, ac ſic vtrumque amiſerunt: iam & Romani poſt Domini paſſionem tulerunt eis, & locum, & gentem expugnando, & transferendo, & illud eos ſequitur, quod alibi dictum eſt: Filij autem regni huius ibunt in tenebras exteriores.* Hoc euenit illis, qui non curant de iis, quæ ad vitam æternam ſpectant, ſed per fas, aut nefas nituntur à ſe mala propellere, ij ſanè in illa deuenient.

§. XIV.

Lucri amor validiſſimus ad omnes alios affectus expugnandos.

NOn oſcitanter Aaron petiit, vxorum, filiarúmque inaures aureas ad idolum conflandum; ait enim: *Tollite inaures aureas de vxorum, filiarúmque veſtrarum auribus, & afferte ad me.* Cur petiit inaures aureas? an vt auguſtius idolum fabricaret? Abſit; ſed vt affectu auri conſeruandi ſuperaretur in Iſraëlitis affectus idololatriæ; validiſſimus enim eſt auri amor ad reliquos *Theod.* affectus ſuperandos. Ad hæc ait pulchrè Theodoret. *Mulierum aureas inaures poſtulauit, vt animum ornatus, pecuniarúmque maximè amantem, ſuperſtitionis inſaniæ tanquam militem militi in acie opponeret.* Itáque aciem inſtruxit Aaron, & armatum militem produxit in campum, nimirùm lucri amorem aduersùs ſuperſtitionis inſaniam. Et quis magis bellicoſus aduersùs omnes affectus alios, quam lucri amor? In hoc vno audio eſſe *Gen. 48.* ingentis exercitus arma. Gen. 48. dicit Iacob filio ſuo Ioſeph: *Dabo partem extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio, & arcu meo.* Et quidem Iacobum ſcio ſub pera, & baculo Rachelis amoribus militaſſe; cum gladio, aut arcu neſcio quando pugnauit. Et *Gloſſa.* paſtori, qui gladius? Quid arcus? Ait Gloſſa: *Rectè quidem arcum, & gladium dicit pecunias, quibus agrum emerat.* Ecce arcum, ecce gladium validiſſimi bellatoris, nimirùm pecunias, harum enim amor integri exercitus robur habet ad quoſlibet affectus expugnandos. Aie- *Oſeas 12.* bat Oſeas cap. 12. *Diues effectus ſum, inueni idolum mihi,* In Hebræo legitur: *Inueni vim mihi*, & quidem qui *Chryſoſt.* diuitias inuenit, vim inuenit, qua valeat omnes affectus ſuperare. Accipe D. Chryſoſt. hom. 17. in Timoth. epiſt. philoſophantem: *Non aſpicis ferro accinctos prodire Titanas? Sunt illa figmenta veſaniæ. Si nudam auari animam inſpicere liceat, ſic inſtructam inuenies, non vno, aut duobus, ſed mille præcinctam gladiis.* Is eſt lucri amor, qui inſtructam aciem, haſtis, gladiiſque horrentem valeat æmulari, vt ſibi vniuerſos ſubiici faciat. Ex quo non *Amos 9.* miror illud Amos c. 9. *Vidi Dominum ſtantem ſuper altare, & dixit: Percute cardinem, & commoueantur ſuperliminaria; auaritia enim in capite omnium.* Neſcit enim auaritia non eſſe in capite, ſibique oſtendere ſubiecta *D. Amb.* omnia. Vt dicat D. Amb. lib. de Nabuth. cap. 5. *Quod natura auerſatur, commendat auaritia.*

§. XV.

Mundiales largiſſimi ſunt, vt ſeruiant ſuis cupiditatibus, non ſic vt ſeruiant virtuti.

NVlli auro parcunt Iſraëlitæ, dum modò idola fiāt; dicit enim: *Fecit populus, quæ iuſſerat, deferens inaures ad Aaron.* Quid liberalius? Sanè circa idola ſua, circa vanitates ſuas largiſſimi ſunt omnes mundiales; auariſſimi autem, & tenaciſſimi circa ea, quæ ad veras virtutes noſcuntur ſpectare. Ait Lyppom. in præſenti: *Lyppom.* *In conſtituendis falſis Deorum cultibus liberaliſſimi ſunt, qui alibi in inſtaurando, & conſeruando vero cultu Dei ſunt auariſſimi, & tenaciſſimi. Et quotus quiſque Chriſtianorum eſt, qui non in voluptates carnis, in ſuperflua, & vana, ac populi auram captantia, non cenſum integrum profundat; at in pauperes Chriſti ne vilem quidem obolum erogare curat?* Hæc eſt miſera mortalium hominum cōditio; quod pro voluptatibus emendis, pro idolis faciendis, nulli parcant ſumptui; liberaliſſimi ſint; pro Deo acquirendo, pro vita æterna habenda tenaciſſimi inueniuntur. Iacobi filij decreuerunt fratrem ſuum Ioſephum vendere; & inuenti ſunt Iſmaëlitæ, qui pro illo viginti argenteos darent. Ait enim Gen. 37. *Vendiderunt eum* *Gen. 37.* *Iſmaëlitis viginti argenteis.* At cum impius Iudas voluit magiſtrum ſuum vendere Matth. 26. inuenti ſunt Principes Sacerdotum, qui emerent illum triginta argenteis; ait enim: *At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.* Et cum Ioſephi venditio vmbra eſſet venditionis, qua Ieſus vendebatur, cur illa viginti tantum, hæc autem triginta argenteis conſtabat? In Chriſti venditione magnum erat ementium ſacrilegium, & peccatum, & ideò largiores emptores inueniebantur. Nunquam enim mundiales homines circa ea, quæ ad ſua vitia ſpectant, non ſunt largi. Ait D. Amb. lib. 3. de Spi- *D. Amb.* ritu ſancto cap. 18. *Viginti argenteis emunt Iſmaëlitæ, triginta Iudæi. Nec hic figura mediocris. Ad ſacrilegium perfidi largiores, quam ad ſalutem fideles ſunt.* Da hominem Chriſtianum, qui velit ſalutem æternam comparare; is multo cum moderamine eleemoſynarum ſumptus facit, attendens ſemper, ne aliquid deroget familiæ, ne aliquid filiis deroget. At ſi aliena vxor appetenda ſit, & trahenda ad adulterium, nulli parcitur ſumptui, omnia dilapidantur, etiamſi inde filij cogendi ſint emendicare. Luc. c. 12. de homine diuite fatur: *Co-* *Luc. 12.* *gitabat intra ſe, dicens: Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: Deſtruā horrea mea, & maiora ædificabo.* Ecce tibi quot ſumptus illi veniunt in mentem; nimirùm & deſtructio horreorum, & maiorum reædificatio. Et cur ij ſumptus non magis arctant animum auarum? Sanè qui ſtuperet ad oboli ſumptum pro pauperibus, ingentes ædificationis ſumptus pro ſuis cupiditatibus vorat. Pulchrè illi dicit D. Amb. lib. de Nabuthe cap. 7. *Dum liberalitatis gra-* *D. Amb.* *tiam refugis, damna ædificationis reſoluis. Infælix homo!* Sic innumeris vel minimum ſumptum pro virtute fugientes bonorum lapidationes, & diſſipationes pro voluptatibus ſuis reſoluunt. Et addit idem Ambr. ibidem cap. 5. *D. Amb.* *Sed fortaſſis redeas domum, cum vxore conferas. illa te hortetur, vt redimas venundatum? Imò magis hortabitur, vt mundum muliebrem conferas, vnde poteſt vel paruo tempore pauperem liberare. Illa tibi imponet ſumptuum neceſſitatem, vt gemma bibat, in oſtro dormiat, in argentea ſponda recumbat, &c. Smaragdos, & hyacinthos ſummo quærunt furore; vel ſi dimidium patrimonium patiatur, non parcunt diſpendio, dum indulgent cupiditati.* Hæc eſt humana conditio pro cupiditatibus amare deſpendia, pro virtute nec obolum perdere.

§. XVI.

Nulli largitores in religionis impenſis, quàm veri Dei cultores.

HAbes in præſenti, quod Iſraëlitæ inaures aureas, & annulos afferebant pro idolo efformando. Ait enim: *Fecit populus, quod iuſſerat, deferens inaures ad Aaron.* Quanta hæc largitas in idololatris populis, pro ſuorum idolorum aris? Accipe, quod mirere magis, Actor. 4. dicit: *Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut* *Act. 4.* *domorum*

domorum erant, vendentes, afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorũ. Nõ inaures ſolum, aut annulos, ſed omne ſuorũ bonorum pretium afferebant Chriſtiani pro pauperibus Chriſti ſuſtentãdis. Quæ idololatrarũ largitas poteſt cum hac comparari? Meritò hinc Tertul. in Apol. c. 42. pungit ethnicos, *Tertull.* qui dicebant inutiles eſſe Reipublicæ Chriſtianos, fatus: *Thura planè non emimus, ſi Arabia queruntur, ſciant Sabæi pluris, & chariores ſuas merces Chriſtianis ſepeliendis profligari, quàm Dijs fumigandis. Plus noſtra miſericordia inſumit vicatim, quàm veſtra religio templatim.* Non equidem tot ſumptus fuerunt effecti ab ethnicis pro templis, & aris, & cultibus idolorum, quot fiunt à Chriſtianis pro pauperibus ſuſtentandis. Vincunt equidem ſpiritus Chriſtiani, non ſolùm idololatras, ſed & Synagogam in ſumptibus pro religione factis. Hinc Simplicij Epiſcopi gloriam extollens Sydon. Apollin. *Sydon. Apollin.* lib. 8. epiſt. 9. fatur: *Sub Moyſe quondam ſicut pſalmographus ait, vt tabernaculi fœderis forma conſurgeret, totus Iſrael in heremo ante Beſeleelis pedes, oblatiuij ſymbolum coaceruauit impendij. Salomon deinceps, vt templum ædificaret in Solymis, ſolidas populi vires in opere concuſſit: quamuis Paleſtinorum captiuas opes, & circumiectorum Regum tributarias functiones auſtralis Regina Sabæis gaza cumulauerit. Hic vobis Eccleſiam iuuenis, miles, tenuis ſolus, adhuc filiusfamilias, & iam pater extruxit. Nec illum à propoſita deuotione ſuſpendit, vel tenacitas ſenum, vel incrementum paruulorum.* En tibi homo Chriſtianus, qui ſumptibus pro religione vincat, non ſolùm ethnicos, ſed Moyſem, ſed Salomonem; quando ij non ſuis ſolis expenſis, ſed totius ſymbolo populi aras erexerunt Domino. Ille autem ſolus in religionis obſequio non dubitauit ſua conſumere omnia. Et verè pro nulla alia re inſumendi ſunt theſauri hominum, niſi pro ea, quæ proficit ad veram, & æternam gloriam. Sanè qui reliquerat patriã, & cognationẽ ſuã Abrahamus, vbi vidit *Gen. 23.* Sarã vxorem ſuam mortuam Gen. 23. vt agrum ad ſepulturam emeret: *Appendit pecuniam, quam Ephron poſtulauerat audientibus filiis Heth quadringentos ſiclos argenti probatæ monetæ publicæ.* Et cur, qui cauit vel minimum pecuniæ conſumere in aliis agris habendis, modò tantum pecuniæ prodigit pro ſepulturæ agro. In hoc iam erat veriſſimæ cultus religionis, quæ mortuis iuſtis æternam mandabat gloriam; vbi autem res eſt veræ religionis, & æternæ gloriæ, nulli ſumptui parcunt, qui Dei ſpiritu pollent. Ex hoc D. Paulinus epiſt. *D. Paul.* ad Pamach. ait: *Abraham empto ad ſepulcrum agro, mortuam ſuam pretioſa ſede compoſuit, docens, quid ſibi iuſti deberent homines prouidere; cùm is, qui ad Dei verbum de terra patria cognationis exierat, nihilque præterea de peruagatis diuerſa natione ſpatiis comparauerat, omnis terræ aduena, ſolum tamen agrum ſepulcro, id eſt, non temporalem, ſed æternam poſſeſſionem, non terram auaritiæ, ſed quietis emiſſet.* Hoc habent proprium homines, qui ſpiritu veri Dei aguntur, qui ſola pro religione, & pro iis, quæ ſpectant ad æternam vitam, nullis parcunt ſumptibus.

§. XVII.

Conſuetudo malè animo infixa difficillima omnium eſt, vt frangatur.

Vitulum vidẽt Iſraëlitæ, & vt Deum adorant quippè dicit: *Fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque: Hi ſunt Dij tui Iſrael,* &c. Viſo vitulo, quis nõ magis adorationem negaret? Cur iſti tam præcipitanter clamant Deum, quem vitulum noſcant? Antiquitus erat illis infixus mos vitulos adorandi in Ægypto, qui vt erat animo infixus, ſic & perſeuerauit firmus, & infractus, & *Baſ. Sel.* proſiluit qualibet occaſione data. Ait D. Baſ. Sel. orat. 6. *Vitulũ in deſerto loco adorabant; & mare ipſorũ gratia præter naturam ſcindebatur, cum interim populus ab impietate non reſcinderetur, ſed morum progreſſu transfugiebant in Ægyptum.* Quid pulchrius? Nulla natura inanimata nõ patitur aliquam ſciſſionem ad Dei vocem; maris fluctus vel terga viſa, prorſus ſcinduntur, vt præbeant Iſraëlitis tranſitum. Mala autem conſuetudo vitulum adorandi in Ægypto imbibita, nec poſt ſciſſionem maris, nec poſt ſeptuaginta viſas palmas, nec poſt petræ latices, nec poſt manna, nec poſt fulmina, & tubam montis frangitur, ſed morum progreſſu in illam totus populus transfugit. Proh miſeram gentem! Nulla Ægyptiacæ iniquitatis conſuetudo ab illis fuit eradicata. Audio Ioannem 2. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex* *Ioan. 2.* *poſitæ ſecundum purificationem Iudæorum,* & ſtatim mentem ſubeunt Iudæorum frequentiſſima lauacra. Toties ex legis præſcripto lauabantur, vt vino flumine egerent ſinguli pro lauacris. Et cur Deus in illa natione tot inſtituit lauacra, præcipuè cùm in Chriſtiano populo vnum lauacrum baptiſmi permiſit, in quo ſemel lauamur? Nos ſemel, illi millies in dies tenebantur ex lege lauari. Cur tot illis lauacra? Iudæi in Ægypto Exod. *Exod. 1.* 1. occupabantur *operibus luti, & lateris,* quibus hoſtium ſuorum munitas vrbes ædificabant. Adeò autem erat Ægyptius ille lateris labor eorum imbibitus labori, vt nulla eis flumina ſufficerent, vt ſe lauarent, imò inter ipſas lotiones ſic ſordebant, quaſi laterem lauaſſes. Rẽ pulchrè attigit D. Gaudent. tract. 9. fatus: *Non poſſum* *D. Gaud.* *parcere tranſiens purificationi Iudæorum immundæ, lauant polluta corpora, ſemper lauant, ſemper immundi ſunt, & vt dici ſolet, laterem lauant. Illum laterem quem parauerunt in Ægypto Pharaoni, Diabolo, exhibentes ſe ipſos arma iniquitatis peccato ad conſtructionem hoſtilium ciuitatis.* Fruſtrà Iudæe laboras, ſi lauacrorum frequentia putas abluendas Ægyptias ſordes, quas animo infixas, & inueteratas habes. Quæ inter opera luti, & lateris contraxiſti maculas, ſemper reuiuiſcent inter ipſa lauacra. Vt meritò dicat Tertull. lib. de Baptiſmo: *Se-* *Tertull.* *mel ergo nos lauacrum inimus, ſemel delicta diluuntur, quia ea iterare non oportet. Cæterum Iſraël quotidie lauat, quia quotidie inquinatur.* Sufficit enim nobis Chriſtianis vnum lauacrum, quo de primi pomi maculis mundamur, Iudæis autem nec mille lauacra ſufficiunt, vt lauetur iniquitas luti Ægyptij, & lateris, imò quotidie immundiores apparent, quaſi laterem lauaſſent.

§. XVIII.

Mulieris vel vmbra, vel halitus Deum verum ex virorum cordibus exſufflat.

QVid facerent inaures fœminarum in manu Aaronis, niſi vel Dei veri memoriam penitus perdere? Ait namque: *Quas cum ille accepiſſet, formauit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum. Dixeruntque; Hi ſunt Dij tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Viſo vitulo facto ex inauribus fœminarum penitùs obliuiſcuntur veri Dei, liberatoris ſui; quod ego non miror, quando non ſolum munus fœminarum, ſed & vmbra, vel halitus earum ſolet memoriam veri Dei perdere. Nota eſt confidentia Petri, qua audita etiam negationis ſuæ prophetia; adhuc promittebat ſe futurum ab omni negatione alienum. Hunc tantum conuenit ancillula Matth. 26. & ait: *Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit coram omnibus,* &c. *Matt. 26* O humanæ confidentiæ infirmitas! Nõnne facile poſſet Petrus, ſi humiliter ex Ieſu petiiſſet, ab hac negatione abſtinere? Audite Orig. *Orig.* reſponſum doctrina plenum. Ait enim ho. 35. in Matt. *Si Petrus poſtulaſſet, forſitan ab eo amotis ancillis non denegaſſet. Nec enim poterat fieri, vt facta interrogatione, potuiſſet dicere Dominum Ieſum in Spiritu ſancto.* Expende, qua via poſſet Petrus per orationem liberari, nimirùm, ſi orante illo, ancillæ occurſus amoueretur, dum autẽ maneret ancilla, & interrogaret, quaſi impoſſibilẽ rem putat Origenes, quod interrogationis fœmineæ

fœmineæ halitu percuſſus Petrus poſſet Ieſu veri Dei memoriam retinere. Quò tendunt illa: *Nec enim poterat fieri, vt facta interrogatione potuiſſet dicere Dominum Ieſum,* &c. Adeò efficax eſt fœminei halitus venenum; vt in mente viri difficillimè poſſit cum mulieris vel vmbra, Dei memoria permanere. Paruum eſt quoduis dãnum ex fœminæ halitu, niſi Deus perdatur. *Mar. 6.* Hinc Mar. 6. dum puella ſaltatrix Regi Herodi placet, nefariſſima Ioannis mors fabricatur. Ait enim: *Cum introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad Regem, petiuit dicens: Volo, vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Miraris, quod tantus vir caput amittat in mulieris ſaltu? Sed quãtum hoc ad fœminæ virus? Sanè hoc fuit in Ioanne mirandum, quod vel amiſſo capite in fœminæ ſaltu potuerit ſibi Deum conſeruare. *D. Fulg.* Vt dicat D. Fulgent. ibi: *Quid agimus Ioannes? Quem non terruit vaſta eremi ſolitudo, terrebit muliebris iſta ſaltatio? Caput tuum mulier petit vt ra eſt. Sed melius eſt, inquit Dominus, vt vnum ex membris tuis abſcendas: quam totum corpus tuum gehennæ ignibus tradas.* Quaſi nec ſanctiſſimus poſſet à mulieris veneno euadere liber; ſic Ioanni gratulatur, quod in illo conflictu liber à gehennæ ignibus euadat, etiamſi neceſſum fuerit amittere caput. Vbi enim intercedit fœmina, præſentiſſimum eſt periculum perdendi Deum, & incidendi in inferni baratbrum. Interceſſit fœmina in cauſa Ioannis, & petiit eius caput. Quid hoc? Sanè minimum eſt damnum, quot in fœmineo aſtu nõ Deum, ſed ſolum amittat Ioannes caput. Nihil enim aduersùs filios Dei efficacius, quàm vel mulieris halitus. Nouit hoc virus ipſe Ioannes audiens fœminam laſciuam eſſe in Herodis aula, relicto heremo Ieroſolymam aduolat *Matt. 14* Matth. 14. vbique clamat: *Non licet tibi habere vxorem Philippi fratris tui.* Sanè nefandiſſima alia vitia tunc temporis vigebant Ieroſolymis, vbi & Sacerdotia venalia erant, & nulla religio non periclitabatur turpis lucri cauſa. Cur relictis hypocritis, ſacrilegis Ioannes aduersùs fœminam mouit arma? Inſtabat iam tempus diuinæ regenerationis, nouella Chriſti ſponſa, nempe Eccleſia iam parabatur; ſponſus iam aderat, vt filios Dei fieri virtutem daret. Quid ergo faceret ſpõſi amicus, niſi aduersùs fœminam laſciuam dimicare, vt quæ notius periculum erat diuinam regenerationem damnandi. *Paſchaſ.* Ait Paſchaſ. lib. 7. in Matth. *Ex heremo venit Ioannes ad Regis præſentiam, vt increparet adulterium. Et quia amicus ſponſi erat, inceſtuoſos ferre non poterat.* Sanè amico ſponſi, quaſi intolerabilior erat illecebra fœmineæ voluptatis, vt quæ ad filios Dei retiendos plurimi valet.

Exod. 32. Quod cùm vidiſſet Aaron, ædificauit altare coram eo, & præconis voce clamauit, dicens: Cras ſolemnitas Domini eſt. Surgentéſque mane, obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas. & ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.

§. XIX.

Ambitio turpiſſimorum auctrix facinorum.

ECce tibi vt Aaron frater Moyſis à Deo electus in Principem, & Sacerdotem præceps rapitur in idololatriam. Ait enim: *Quod cum vidiſſet Aaron, ædificauit Altare coram eo, & præconis voce clamauit dicens; Cras ſolemnitas Domini eſt.* Et quis tantum virum adduxit in facinus adeò turpe? Sanè vnus ambitionis affectus, ne primatum amitteret in diuinis. Vbi enim vidit idolom effectum, timuit, ne alius nouæ religionis introduceretur miniſter, quo ipſe inter priuatos maneret, omni primatu, & dignitate exutus; quod fugiens vt ſe in primatu conſeruaret, non dubitauit ſeſe idolorum obſequio addicere. *Caiet.* Sic ait Caietanus: *Aaron primatum nolens perdere, ædificat altare coram vitulo, nõ expectans rogari, ſed ſtatim vt vidit vitulum, primus ædificauit illi altare ad ſacrificandum. Inſaniuit enim ipſe longè magis, quã alij.* Heu primarus ambitio, in quæ facinora non trahis alumnos tuos. Caue homo ab hoc peſſimo affectu; ſi enim ſemel cordi tuo inſederit, nihil turpe, nihil fœdum, nihil nefarium non gluties. De Herode illo ambitioſiſſimo homine ait Matth. 2. *Tunc Herodes videns quod illuſus eſſet a Magis, iratus eſt valde, & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius,* &c. *Matt. 2* Quid turpius? Quid magis nefarium, quàm quod Rex mittat exercitus ſuos aduersùs inermes infantes? Sed fecit hoc ambitio regnandi. De illo ait Orig. hom. 3. ex diuerſis: *Ergo iratus Herodes factus eſt nimis, quo nefando furore excæcatus animus eius Deum contemnit, iuſtitiam abigit, miſericordiam ſpernit, pietatem relinquit. Miſit impius ſtatim, & occidit omnes pueros. Cõſummauit iniquitatis ſuæ furioſa commenta, totumque quod malè cogitauerat, in ſui pœnam adimpleuit. Multi multas iniquitates facere feſtinauerunt, iſte autem nequiſſimus Herodes in peſtifero ambitu cordis ſui omnium facinorum crimina ſupergreſſus eſt.* *Orig.* Expende ab illis: *In peſtifero ambitu,* &c. quippè quem ambitionis peſtis inficiebat, neceſſum erat, vt nulli parceret facinori, ſed omnium facinorum crimina ſupergrederetur. Quod facinus non vorat ambitio? De Athalia dicitur, 4. Reg. 11. *Athalia verò mater Ochoziæ videns mortuum filium ſuum, ſurrexit, & interfecit omne ſemen regium.* *4. Reg. 11* Semen regium erant filij Ochoziæ, nepotes ipſius Athaliæ, quos omnes feriſſima auia internecioni dedit, vt ſibi vni reſeruaret integram gloriam regni. Id, quod meditans Carthuſianus ait ibi: *Ecce quanta fuit crudelitas, atque ambitio impiiſſima Athaliæ, quæ regnandi libidine interfecit filios filij ſui, cùm tamen auiæ ſoleant valde diligere filios, ac filias filiorum, ac filiarum ſuarum.* *Carthuſ.* Sunt equidem auis amantiſſimi nepotes; aſt vbi ambitio inſidet cordi mortalium, omnes perdit leges charitatis, humanitatis, pietatis, & ne à regni gloria cadat, nulla non facinora vorabit. Huc trahe dicta ſuprà 1. tom. in Veter teſtam. lib. 2. cap. 5. §. 34. & 3. tom. in Euang. lib. 14. cap. 12. §. 8. & cap. 16. §. 6.

§. XX.

Quæ in Dei famulatum aſſuefacta ſunt, periculosè aduerſus Deum commouentur.

VNico verbo explicat textus ingens Iſraëlitarum in vitulo celebrando diſcrimen; dicit enim: *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Et quantum hoc, quòd populus ludat coram idolo? Putabam ex nefario conuiuio illos in aliquod facinus horrendum ſurrecturos, & ſolum dicuntur ſurrexiſſe ludere. Quidquod ludant? Equidem vbi ludus in canticis, & ſaltibus erat, inde oſtendebatur piaculum ingẽs, quod membra aſſueta Dei veri proſequi nutum, modò moueantur in idolorum cultum. Ex quo ſapienter Rupert. ibi ait: *Eiſdem pedibus, quibus mare tranſierunt, coram tali figura ſaltauerunt; & veritatem quam cecinerunt dicentes: Cantemus Domino, glorioſè magnificatus eſt, in mendacium commutauerunt, cantando: Hi ſunt Dij tui Iſrael, qui eduxerunt te de terra Ægypti. Igitur inexcuſabilis eſt & Iudæus,* &c. *Rupert.* Sanè, quæ membra vero Deo celebrando, aut ſequendo aſſuefacta erant, inexcuſabiliter conuertuntur in Dei offenſam. Multo ſemper cum piaculo offendis Deum illis, quibus ei ſeruire cõſueueras. Vnde monebat Eccleſiaſtes cap. 4. *Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei.* *Eccleſ.* Itàque vbi domum Dei ingrederis, iam tibi maior cuſtodia mandatur circa tuos pedes. Et cur poſt ingreſſum in Dei domum ſunt diligentius cuſtodiendi pedes; niſi quia piaculum eſt maximum, quod ea, quæ ſemel adfuerunt Deo, ad nefaria, & profana erant. Ait Olympiodorus ibi: *Cuſtodi, inquit, totum corpus tuum, à parte enim totum ſignificantis,* *Olymp.*

Digitized by Google

ficauit, ne inſtrumentis eiſdem, quibus templum Dei frequentas, theatrales adire ludos, & obſcœna ſpectacula, & impia, & profana loca. Hoc eſt maximè nobis cauendum, ne quæ Deo damus, in vitiorum, ſcelerúmque obſequium deflectamus. Quod vel impiiſſimus Ieroboamus nos edocuit, etiam in illa impietate nefanda, qua populum à Deo vero ſeparauit, & ſeruire fecit idolis. Factis enim vitulis aras excitauit, Sacerdotes addixit. Sed quos Sacerdotes? An ex tribu Leuitica? Minimè,
3. Reg. 12. ait enim textus. 3. Reg. 12. *Fecit fana in excelſis, & ſacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Leui.* Cauit impius Rex ex Leuitico ordine, qui Deo vero conſecratus erat, Sacerdotes idolis conſtituere; ne quæ Deo
Theodor. ſeruierant, malo ſeruirent. Ait Theodor. ibi quæſt. 41. *Expulit autem & Sacerdotes, quos elegit Dominus, quod quidem ſolum fecit conuenienter rationi. Non oportebat enim Sacerdotes Dei, Deos, qui non ſunt, colere.* Ecce in ſumma impietate aliquod factum rationale, nimirum, quod qui Deo vero ſacrati fuerant, cauerent illos idolis mancipare. Vtinam vel ab impiis hanc mentem imbiberemus, ne illis inſtrumentis malimus ſeruire vitiis, quibus Dei obſequio operam damus. Ne audiamus in
Ezechiel. nos contortam querelam ab Ezechiele aduersùs Iſraëlitas prolatam, dum ait capite decimo ſexto, *Tuliſti filios tuos, & filias tuas, quas generaſti mihi: & immolaſti eis ad deuorandum. Nunquid parua eſt fornicatio tua?* Non equidem paruum ſcelus eſt, quod Deo genita idolis tradatur, ſed ſummum, & inexcuſabile. Quod vt caueret,
Exod. 20. Dominus iubebat Iſraëlitis adhuc peregrinantib. Exod. 20. *Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta.* Et cur è terra petit fieri altare? Cur non magis ex ſectis lapidibus? Cur non magis ex marmore? Cauebat Deus, ne poſt Iſraëlitarum tranſitum maneret altare ſibi dicatum, & vicinæ gentes in eo idolis ſacrificarent, & ideò ex terra fieri iubebat, vt cito poſſet diſſi-
Theodor. pari. Ait Theod. ibi quæſt. 44. *Cum Iſraelita quadraginta annos permanſerint in deſerto continenter abeuntes, & loca mutantes, ideo vetat è lapidibus fabrefactis altare conſtrui; ne cum hi terram promiſſam obtinuiſſent, in aris illis vicini dæmonum ſacrificia celebrarent.* Nunquam enim non abominator Deus, quod ſibi dicata ſemel, deſeruiant iniquitati.

§. XXI.

A creaturarum cultu ibis in belluam, à Deo autem cultu in hominem ibis.

DVm Iſraëlitæ ſolemnia vituli conuiuiis celebrant, ipſi penè toti abeunt in vitulos, ait enim text. *Obtulerunt holocauſta. & hoſtias pacificas, & ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Quæ verba
Cle. Alex. memorans Clemens Alex. 1. Pædag. 11. ſic legit: *Saturati ſurrexerunt ludere*; & pergit ipſe: *Saturati autem Græcè eſt, ἐχορτάσθησαν, quaſi dicas, fœno repleti.* Et meritò vitulos colentium conuiuia repræſentantur, quaſi boum conuiuia currentium ad fœnum. Non enim aliud educimus à creaturarum cultu, quam quod conuertamur in belluas. Proh miſeri homines, qui res creatas colitis, qui mundi idola adoratis, honores ſc. aurum, voluptates; credite mihi, quot creata bona ſunt, tot ſunt Circis procula, quæ in belluas homines transforment. Vnus eſt vetus Deus, qui vt fecit, ſic valet nos reformare in homines. Ex quo placet componere duo filij Dei facinora erga homines. Alterum, quod natus eſt & in præſepio ſeſe nobis expoſuit. Alterū, quod moriturus eucharisticum epulum parauit omnibus. De primo ait Lu-
Lucas 2. cas cap. 2. *Peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio.* De ſecundo autem dicitur ab eodem cap. 22. *Ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate.* Vt primò ſe exhibeat hominibus, præſepium vile quærit tibique inter fœnum, & paleas ſe manifeſtat. Vt autem ſecundò ſe nobis

dedat, cœnaculum quærit ornatum, in eóque menſam pulchris ſtratam tapetibus, aureiſque vaſis plenam. Et cur ibi in præſepio; & hîc in ſtrata, ornatáque menſa? In primo res erat cum iis, qui creaturas coluerant, qui idolis ſeruierant, qui vt inde erant belluæ, ſic illorum belluinam conuerſationem deſignat apparens in præſepio, & inter fœnum. Secundo autem res erat cum diſcipulis ſuis, cum aſſeclis ſuis, cum iis, qui Dei conuerſatione in ſolius veri Dei cultum excreuerant, qui vt inde iam homines erant, ideò menſa hominibus præparata excipiendi erat. Ait Theodoret. ſer. 10. de Prouid. Theodor.
Natus Chriſtus Dominus, in præſepi brutorum animalium menſa ponitur, ſimul hominum brutam, & ratione carentem naturam accuſans, & ſuum erga homines amorem manifeſtans, quod cum ipſe nutritor ſit Deus, ſecundum humanitatem, hominum cibus ſit, qui brutali ignoratione laborabant. Nunc verò cum brutorum ignorationem humana natura abiecerit, & rationis vſum receperit, myſtica hunc excipit menſa. Cum homo in honore eſſet, & non intellexit, comparatus eſt iumentis irrationabilibus, & ſimilis factus eſt eis: præſepe diuinum illum, & ſpiritualem cibum ſuſcepit: poſtquam verè in ſeipſam tranſiit natura, & imaginem diuinam circumſpiciens manifeſtè cognouit, tùnc ſuper rationalem menſam cibus ille tranſiuit. Sic brutos homines Deum ignorantes, poſt creaturas abeuntes præſepium Chriſti excipit; vt qui ex creaturarum cultu prorſus effecti fuerant belluini, & ad nihil prius quam ad fœnum currerent. Ex Chriſto autem regeneratos menſa excipit Euchariſtica, vt qui iam ratione, & veri Dei agnitione valeant. Huc ſpectaos Ioël cap. 2. fatur: Ioël 2.
Nolite timere animalia regionis, quoniam germinauerunt ſpecioſa deſerti, quia lignum attulit fructum ſuum, vinea, & ficus dederunt virtutem ſuam. Et filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo veſtro, quia dedit vobis doctorem iuſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem matutinum, & ſerotinum ſicut in principio. Et implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino, & oleo. Quæ verba ſapienter refert D. Cyril. Alexand. ad tempora Chriſti exiſtentis in mundo. Tunc enim & iumenta, & homines habent cibum ſalutis, ad quem currunt: iumentis paratum in herbis, hominibus autem paratum in frumento, & vino, & oleo, in quibus Chriſti ſacramenta conficiuntur. Vt enim vniuerſi homines ſequentes voluptates ſuas brutuerant, ſic in primis Ieſus ſeſe campi herbis, fœno, & paleis miſcet, in præſepio ponitur dum feruntur ad pabulum ſuom iumenta, capiantur à Chriſto. Aſt vbi in illo doctorem iuſtitiæ homines nacti ſunt, & ſeſe rationabilibus aſſueſecerunt virtutibus, iam non fœnum, ſed triticum exhibetur, & menſa rationalibus hominibus digna. Sic à vero Deo accipiuntur vt homines, qui in beſtias deſinerant colentes creaturas.

§. XXII.

Conuiuiis, & compotationibus viget luxuria, ſuáſque magis oſtentat vires.

CVm audis à conuiuiis cucurriſſe Iſraëlitas ad ludos, nihil non obſcœnum, & laſciuum cogitato in ludis illis. Quippe ait: *Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere*, ad quæ ſtatim Rupert. ait: Rupert.
Luſibus obſcœnis continuò ſemetipſos commouere. Et quid à largis conuiuiis citius prodiret, quam obſcœnitas, quàm luxuria? Sanè ad flammas excitandas luxuriæ plurimi valent compotationes, & conuiuia. Hinc Gen. 19. Gen. 19
filiæ Loth nactæ patrem nimis deiectum, ac triſtem ſe hortabantur, dicentes: *Veni inebriemus eum vino, dormiamúſque cum eo, vt ſeruare poſſimus ex patre noſtro ſemen. Dederúntque patri ſuo bibere vinum nocte illa. Et ingreſſa eſt maior, dormiuítque cum patre*, &c. Quid turpins? Inceſtuoſa ibi agebatur laſciuia; ſed quomodo tam fœda luxuries trahi potuit in domum viri piiſſimi? Ait

Theodor. Theodoretos quæſt.69. io Gen. *Auxilium vini accierunt: cúmque patri ſenſum maiore copia vini ademiſſent, illum ſominus authorem declarauerunt.* Expende illa nimirùm: *Anxilium vini accinerunt*; de auxilio enim vini non mitor, quod altiſſimas aſcenderint luxuriæ pyras. Quò non perueniat luxuria de vini auxilio? Compone modò duas fœminas laſciuiſſimas Iezabelem, & Herodiam, vtraque accendebat Regis laſciuiam, qua in Dei prophetas fureret. Iezabel accendebat Achabum, vt percureret Eliam, ſed nunquam tantum exarſit Achabi luxuries, quod vellet prophetam occidere. Herodias autem ſic affecit Herodem, tantam in illo excitauit flammam libidinis, vt propter illam adduceretur miſer in occiſionem Ioannis Baptiſtæ. Sed vnde *Marc.6.* iſta fortior fuit ad malum, quàm illa? Ait Marc. cap. 6. *Cum dies opportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit Principibus, & tribunis, & primis Galilææ, Cúmque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet*, &c. Non ſola acceſſit fœmina, ſed auxilium expectauit conuinij, & de conuiuij, potúſque auxilio laſciuiſſimnm Regem in mortem traxit propugnato*Chryſoſt.*ris caſtitatis. Ait Diu. Chryſoſtom. orat. in decollat. Ioannis: *Dracones, & aſpides, & Ceroſtæ Ioannem formidarunt, Herodias autem ipſum in cœna interfecit.* Expende illud: *In cœna*; non enim adeò valeret luxuria niſi de auxilio cœnæ. Vbi cœnam, & compotationem auxiliatricem habuit, tantam in Rege accendit libidinis rabiem, vt cœleſtia omnia vellet conſput*Fulgent.*care. Cui etiam accinit Diu. Fulgent. fatus: *Placuit & ſaltatrix: ſed quid mirum, ſi inter dapes largas, & poculorum frequentes procellas puella laſciuiens mulceat ſenſus, inclinet affectus? Vinum, & ſaltatio duplex incendium voluptatis:* Non equidem è poculis, & conuiuiis profanis aliquid expectes moderatum; indè enim incendia creſcont obſcœniſſimarum flammarum. Hinc Paulus *Ad Hebr. 12.* monebat ad Hebr. 12. *Neque fornicator, aut profanus, vt Eſau.* At de Eſau comeſſationes audimus, fornicationem nullam ſcimus in eius vita. Vndè ergo Paulus *Iſid. Pel.* eum habet foroicatorem? Ait D. Iſidor. Pel. lib. 1. epiſt. 320. *Cùm illud exploratiſſimum habeas gulam ad libidinem, & laſciuias trahere, nihil neceſſe fuit, quòd ex me ſciſtareris, quid ſit. Ne quis fornicator, aut profanus, vt Eſau; cum Scriptura eum primogenitorum iuris proditorem propter ventris ingluuiem, ac voracitatem fuiſſe conuincat. Nam cùm eum gulæ deditum fuiſſe oſtendit, & quoque fornicatorem fuiſſe ſatis monſtrauit.* Sic ibi.

§. XXIII.

Veri Dei altare ſolum continet homines, ne ferantur in vitia, vel inter dapes, & pocula.

NOn poſſum non mirari nntiſſimum diſcrimen inter altare veri Dei, & altare idolorum, ab hoc enim omnia vitiorum genera proſiliunt. Dicit enim textus in præſenti: *Surgentéſque mane obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas, & ſedit populus manducare, &* *Exod.24.* *bibere, & ſurrexerunt ludere.* Suprà etiam Exod. 24. vbi Moyſes altare fecit domino, & immolauit pacificas, & earum ſanguine aſperſit populum, dicit textus: *Aſcenderúntque Moyſes, & Aaron, & Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta de ſenioribus Iſrael, & viderunt Deum Iſraël*, &c. *Viderúntque Deum, & comederunt, ac biberunt.* Ecce vtrobique Iſraëlitæ ab oblatione holocauſtorum accedunt ad conuiuia; vtrobique eſt ſacrificium, & altare; vtrobique conuiuium, & compotatio: verum ab illo ſurgunt in obſcœnos ludos, ab hoc autem ad nullos ludos ſurgunt. Et cur ex hoc conuiuio, ex hac compotatione minimè dicuntur ſurgere in ludos, cùm ex illa compotatinne ſtatim ſurgant, vt ludant, ſiue illudant virtuti? Sanè in iis ſacrificia fiebant vero Deo, quæ valent ſola continere homines in virtute, etiam inter pocula ipſa. Io illis autem fiebaot ſacrificia idolis, ex quibus nullum non proſilit vitium. Ait Rubert. ibi: *In* *Rupert.* *gloriam ſimilitudinis vituli comedentis fœnum, comederunt, ac biberunt, & idcircò luſibus obſcœnis continuo ſemetipſos conuomuerunt, traditi in reprobum ſenſum, vt facerent ea, quæ non conueniunt.* Quid aliud facerent ſacrificia exhibita in honorem, & gloriam vituli? Verum equidem eſt, quod Deo vero exhiberur ſacrificium, à quo poſſunt homines contineri in virture, vel inter conuiuia ipſa. Ait Eccleſiaſtes cap. 10. *Beata ter-* *Eccl. 10.* *ra, cuius Rex nobilis eſt, & cuius Principes veſcuntur in tempore ſuo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.* Vbi in rem noſtram Regia tranſlatio legit in paraphraſſe Chaldæa: *Bene eris tibi terra, quo tempore regnauerit ſuper te vir valens in lege, & Magnates tui poſtquam obtulerint iuge ſacrificium, comedent panem ex labore manuum ſuarum, in fortitudine legis, & præceptorum, & non in debilitate, & in cæcitate oculorum.* Expende, vt poſt oblatum ſacrificium iuge comedunt panem io fortitudine præceptorum; facit enim præmiſſum ſacrificium veri Dei, ne quis à præceptis exorbitet, nec in vllum vitium corruat. Nec ſolum præmiſſum ſacrificium veri Dei ſic homines, vel inter potationes componit, ſed etiam excogitatum ſacrificium, & adhuc futurum potentiſſimum eſt ad componendos humanos mores. Ait enim 1. Reg. 1. *Surrexit autem Anna poſtquam co-* *1. Reg. 1.* *mederat, & biberat in Silo*: &c. *& orauit ad Dominum flens largiter.* Expende quale tempus adſumit ad orationem, nimirùm: *Poſtquam comederat, & biberat*: Certè alieniſſimum eſt tempus prandij, & vini, vt oremus Dominum. Tempus námque prandij potius delectuit relaxationi; aptius eſt, vt nos ſeparet à Domino. Cur non potius à prandio ſurrexit ad ludos, quàm ad orationem? Sanè ipſa oratio facienda vero Deo, & iam in animo decreta ſic valuit fœminam, vel in medio conuiuio, vel in mediis continere compotationibus, vt indè promptiſſima ſurgeret ad Dominum. Ex quo eleganter D. Chryſoſt. hom. 1. de Anna, inquiens: *Hoc igi-* *Chryſoſt.* *tur à fœmina lucri conſecuti ſumus, vt ſciamus, & poſt conuiuium orare. Quiſquis enim ad hoc preparatus fuerit, nunquam in ebrietatem, aut vinolentiam incidet; nunquam edacitate diſtendetur: ſed quoniam expectationem orationis habet pro fræno impoſitam animo, conueniente menſura attinget apposita. Vbi enim precatio, & gratiarum actio, eò ſancti Spiritus aduenit gratia, abiguntur dæmones, & omnis aduerſaria poteſtas diffugit, ac diſcedit. Qui ſe conuerſurus eſt ad orandum, non audet quicquam abſurde loqui, nec in medio quidem conuiuij.* Quid pulchrius? Sanè ea eſt vis orationis, & ſacrificij exhibiti, aut exhibendi vero Domino, vt indè vel in mediis compotationibus componantur humani mores. Vnde pergens Chryſoſt. hoc *Chryſoſt.* præbet monitum: *Quod ſi quando ſurrexeris crapula, totúque grauatus, nec ſic quidem abiicias conſuetudinem orationis; ſed quamuis habeamus grauatum caput, nihilo ſecius tamen orabimus. Etenim ſi præcedente die ad hunc oraueris modum, poſtridie corriges dedecus pridie commiſſum.* Sic bonus confidit orarinnibus vero Deo factis, vt puter illas valere ad expellenda omnia abſurda conuiuiorum & compotationum.

Exod. 32. Locutus eſt Dominus ad Moyſem dicens: Vade, deſcende, peccauit populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægypti, receſſerunt citò de via, quam oſtendiſti eis. Fecerúntque ſibi vitulum conflatilem, & adorauerunt, atque immolantes ei hoſtias dixerunt: Iſti ſunt dij tui Iſraël, qui te eduxerunt de terra Ægypti.

§. XXIV.

Non parum Deum offendit homo, qui ſub eius gratia durare neſcit.

NIl prius in reprobo populo Deum offendit, quàm eius præpropera impietas: ait enim Dominus:

Digitized by Google

nus: *Peccauit populus tuus, receſſerunt cito de via*, &c. Hoc in primis ponderat in tanto ſcelere, non quod vitulum adoraret, non quod conflatile feciſſet, ſed quod citiſſimè ad tantam impietatem raperetur. Hoc enim non paruæ eſt apud Deum offenſæ. Sic in peſſimo Achabo notabatur præpropera ad iniquitatem correptio. Dum enim illi maximas proponit minas Elias, dum denuntiat calamitates extremas, ait textus 3. Reg. 21. *Itáque cum audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, ieiunauitque, & dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo capite.* Quid amplius in peccatore fuerat requirendum? Non tanta dicuntur de Dauide reprehenſo à propheta; & Dauid iuſtus eſt, Achab autem reprobus. Et vndè Achab reprobus, qui ſic ob peccata doluit, & gemuit? Parum in illo dolore permãſit, ſed quam primum ad impietatem rediit. Ait enim Theodor. quæſt. 63. *Quod autem plurimum peccarit Achab propter nimiam mentis leuitatem, & facilitatem, declarant, quæ ſequuntur. Abiit, enim inquit, Rex Iſrael triſtis, & illacrymans. Habens enim experientiam diuinarum prædictionum, intentatas timuit minas, ſed ſtatim rurſus ad ſuã rediit impietatem.* Sanè non paruæ offenſæ apud Deum ſunt leues, & faciles animi, qui neſciunt in bono durare, ſed cum vix Deo ſe ſiſterint, ſtatim rapiũtur ad peccata. De his ait Dominus per Oſeam cap. 5. *Facti ſunt principes Iuda, quaſi aſſumentes terminum, ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam.* Ex Græco legitur: *Facti ſunt Principes Iuda, quaſi tranſponentes terminum*, &c. Ecce tibi tota offenſa Principum, quæ Dei iram trahebat, nimirùm: *Quaſi tranſponẽtes terminos*, hoc eſt, in nullo fixi erant, in nullo verè ſtabiles: ſed eſto, quod Deo acceſſerint, cum primum ſeſe offerebat occaſio ad iniquitatem, ſe transmittebant. Quod vt longè abeſt à Dei aſſeclis, ſic in reprobis, & ſubuerſoribus facilè inuenietis. Ait ibi D. Cyril. Al. *Moribus quippè vniformis eſt, qui diligit Deum, mutabilis autem, & fluctuans, & vtroque verſum ire gnarus ſubuerſor, & facile vadens, quo ſors tulerit. Itáque facti ſunt, inquit, Principes Iuda quaſi tranſponentes terminos.* Ecce tibi, & Dei aſſeclarum, & ſubuerſorum ingenium, in Dei aſſeclis conſtantia eſt, perſeuerantia eſt; in ſubuerſoribus autem præpropera mutabilitas, qui facile vadunt, quo ſors tulerit, & licèt videantur firmiſſimè Deo adhærere cùm primum ſeſe obtulerit occaſio, nil dubitant, ſed ad impietatem redeunt. Quibus etiam eleganter ſuccẽſet Eccleſiaſticus cap. 6. inquiens: *Quam aſpera eſt nimis ſapientia in doctis hominibus, & non permanebit in illa excors. Quaſi lapidis virtus probatio in illis, & non demorabuntur proiicere illam.* Res eſt ſcita à D. Hieronymo notata in capit. 12. Zachariæ de probationis lapide, qui frequens erat, & Græcis, & Iſraëlitis. Quippè pro foribus ciuitatum viſebantur lapideæ ſpheræ magnitudinis non paruæ, ad quas athletæ conueniebant antequam deſcenderent in certamina, eáſque pro varietate virium ſubleuabant, ſuſtinebántve; alij vſque ad genua, alij vſque ad vmbilicum; alij ad humeros, & caput, imò ſupra verticem rectis, iunctiſque manibus immenſum pondus ſuſtentantes, magnitudinem virium demonſtrabant. Qui imbecilli, & non tam plauſibus, quam ſibilis erant geniti; hi nec tantillum ſuſtinebant lapidem, ſed cùm parum leuabant, citiſſimè ſe ab onere relaxabant proiicientes lapidem Sic & reprobi homines, & qui æternis ſibilis deputati ſunt, in re virtutis, & veræ ſapientiæ faciunt. Accedunt quidem ad virtutem, accedunt ad ſapientiam aliquando, ſed vix virtutis pondus attollunt, & non demorantur, ſed citò illam proiiciunt. Ait enim: *Quaſi lapidis virtus probatio eſt in illis, & non demorabuntur proiicere illam.* Neſciũt paruam moram ſuſtinere in virtute, ſapientiáque ſeruanda, vt qui non ad victoriam, ſed ad ſupplicia ſint nati.

3.Reg.21. Theod. Oſeam 5. Cyr. Al. Eccl 6. Hieron.

§. XXV.

Reproborum eſt, quod nimis citi ſint in admittendis malis.

ECce tibi reprobi populi & à Deo reiecti ſignũ ſingurare, dicit enim: *Peccauit populus tuus, &c. receſſerunt citò de via*, &c. Iam non populus Dei dicitur, ſed hoc titulo priuatus, quaſi à Deo reiectus, populus Moyſis nominatur. Et cur in tantum deuenerunt malum? Ait ipſe: *Receſſerunt citò.* Nec miror, qui enim nimis citus eſt in recedendo à Deo, in admittendo malo, reiectionis, & reprobationis ſignum habet. Mortuo Lazaro aderat iam Chriſtus Ieſus, ſorores conſolabatur, ſpem reſurrectionis ſuggerebat, de ſepulcro interrogabat, ad illud iam proficiſcebatur. Quid tunc? Iudæi, qui intererant Ieſu potentiam incipiunt calumniari, dicentes Ioann. 11. *Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur?* Euntem vident Ieſum ad ſepulcrum, & eius impotentiam criminantur, quod non illum à morte liberarit. Cur non magis expectant, vt Ieſus accedat ſepulcro? Cur non magis expectant, vt videant, an valeat amicum ſuſcitare? Sanè ſi ſuſcitet Lazarum, non permiſit illum mori ex impotentia. Cur ergo antequam impotentiæ tribuant, quod deſiuit illum mori, non expectant, vtrum ſuſcitare illum valeat? Sanè tale eſt ingenium reproborum, quod neſciat expectare, ſed feſtinatiſſimum ſit in admittendis malis. Ex quo præclarè D. Baſil. Sel. orat. 41. fatur: *Fatentur aperuiſſe cæci oculos, & cum ob eam cauſam Chriſtum ſuſpicere debuiſſent, ex eadem miraculum iſtud ita traducunt, ac ſi non eueniſſet. Neque hac re duntaxat ſe perditos planum faciunt, ſed quod antequam ad monumentum adeat, aut virtutem expromat, non expectato rei exitu calumnias in eum iacere præfeſtinant.* Itaque non tam ipſa peccata, quàm præfeſtinatio in peccatis homines prorſus reiectos, & reprobatos efferit. Expectaſſent pauliſper, quod Ieſus monumento accederet, quod mortuum ad vitam vocaret, & minimè poteſtatem eius vellent calumniari. At reproborum ingenium præceps eſt, neſcit expectare, ſed vel ad occaſionis vmbram feſtinat admittere mala. Hinc reprobos Iſraëlitas deſignat Pſal. 106. aiens: *Cito fecerunt, obliti ſunt operum eius, & non ſuſtinuerunt conſilium eius.* Vbi Euthimius, ait: *Non expectauerunt exitum diuini conſilij, quo mira prouidentia, ob eorum ſalutem auxilium à Deo ſeruis demittebatur.* Sic reprobi neſciunt pauliſper expectare, ſed citiſſimi feruntur in profundum iniquitatum. Huc adeſt Iudas ille reproborum facile Princeps, de quo ait Matth. 27. *Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus eſſet; pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum, & ſenioribus, dicens: Peccaui tradens ſanguinem iuſtum*, &c. *Et proiectis argenteis in templo receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Vtinam in illa pœnitentia, & confeſſione duraſſet vſque ad Chriſti orationem pro inimicis peractam, ſed vt pœnituit, ſic feſtinatiſſimè cucurrit ad ſcelus maius, ſe ipſum ſtrangulans, quæ feſtinatio ſaluris illi prorſus occluſit aditum. Ex quo ait D. Leo ſer. 11. de Paſſ. *Ad Chriſti indulgentiam traditor Iudas peruenire non potuit, quoniam perditionis filius prius in deſperationem tranſiit, quam ſacramentum Chriſtus generalis redemptionis impleret. Nam pro omnibus mortuo impius domino potuiſſet etiam hic conſequi remedium, ſi non feſtinaſſet ad laqueum.* Ecce tibi vt feſtinatio in ſcelere eripuit Iudæ remedium, quod etiam hoſtibus Chriſti in cruce parabatur.

Ioan. 11. Baſ. Sel. Pſal. 106. Euthim. Matt 27. D. Leo.

§. XXVI.

Sub vno ſolo Ieſu poſſumus in bono ſtare.

MEritò non ſuum populum Dominus vocat, ſed Moyſis populum, quem videt citò labentem in peccato,

in peccato. Quippè ait: *Peccauit populus tuus, &c. receſſerunt cito de via, &c.* Et cur populus tuus dicitur à Deo, & non populus meus? Ibi apponit cauſam, dicens: *Receſſerunt citò à via.* Eſt hoc proprium inſigne populi, qui creaturarū ſequitur ducatum, quòd nimirùm non poſſit diu in bono durare, ſed quam primum in perditionem abeat. Vnus eſt Deus, & Filius eius Ieſus, qui poſ-

Abac. 3. ſit populum in bono obfirmare. Abacuc cap. 3. deſcribens Chriſti triumphos, ait: *Splendor eius, vt lux erit, cornua in manibus eius. Ibi abſcondita eſt fortitudo eius. Ante faciem eius ibit mors. Stetit, & menſus eſt terram.* Ex Græco dicitur. *Stetit, & commota eſt terra.* Expende, quid Chriſti triumphus agat in terra, nimirùm in terrena ſubſtantia, facit enim eam ſtare, & ad meliora moueri. Et quantum eſt, quod Chriſtus faciat terram ſtare: Hoc ſciet, qui humani cordis inſtabilitatem ſub aliis creaturis perpenderit. In quo humanum, terrenúmque cor permanſit, & non ſingulis momentis modò ad hæc, modò ad illa raptum, imò raptatum eſt? Sed acceſſit Chriſtus, & ſtetit, & firmiter in bono perſeuerauit. Ait

Cyr. Alex. enim D. Cyril Alexand. ibi: *Duo hæc paſſa eſt terra; ſtetit námque, & cōmota eſt. Stetit igitur: Nam quaſi ebria, & ad quiduis inconceſſum paruo momēto cōmota; & quaſi ab omni vēto circumlata ſtabilē de cætero, & firmā ſtationē nacta eſt, Chriſto ipſā firmāte.* Ecce tibi humana mens terrenis immerſa affectibus, quā inſtabilis erat, quaſi ebria ſingulis momentis commouebatur ad quoduis inconceſſum; ſi forte aliquando aliquid ſalubre admitteret, paruo momento ad ſcelus, ad voluptatem vetitam rapiebatur. Sed hæc tam varia inſtabilis firmam ſtationem nacta eſt, Chriſto ipſam firmante, venit Chriſtus, & ſic in nobis obfirmata eius gratia permanſit; vt non citò illam à nobis expellamus, ſed diu in nobis perſeuerantem

Nazian. ſuſtineamus. Quò reſpiciens monebat Nazianz. orat. de Natiuitate, fatus: *Nunc autem partum Ieſu accipe, ac præſulta; ſi minus vt Ioannes ab vtero, at certe vt Dauid ob requiem arcæ.* Monemur itáque ſuſcipere Ieſu natiuitatem, & præſultare inſtar Dauidis ob requiem arcæ. Et quæ erat hæc requies arcæ, ob quam Dauid præſulta-

1. Reg. 5. bat? Habes 1. Reg. 5. vt Dei arca à Philiſthinis capta nequiuerit retineri diu in vno loco; ſed recepta in vno, ſtatim ad alium circumducebatur. Sic ibi: *Reſponderúntque Gethei: Circumducatur arca Dei Iſrael. Et circunduxerunt arcam Dei, &c.* Hoc fuit Gethæorum ingenium, ne arca Dei in vno loco diu perſeueraret, ſed ab vnoquoque quam primum migraret; donec 2. Reg. 15. reducta ad Iſraelem in loco ponitur, vbi permanenter ſit, nec indè migratur amplius. In cuius collocationis immobilis feſto Dauid coram arca ſaltauit. Id, quod notat in hac

Nazian. Nazianzeni oratione, eius Scholiaſtes Nicetas, fatus: *Saltabat autem Dauid eo tempore, cum arca ab alienigenis recuperata huc, illúcque deſiit circumferri, atque ad populum ſuum conquieuit.* Quid pulchrius ad mentem Theologi? Erat antiquitus Dei gratia inter homines, ſicut arca Dei inter Allophilos, pauci erant, qui diutiùs illam in ſe paterentur morari; ſed quàm primùm à quolibet excludebatur, venit Chriſtus, & ex tunc Dei gratia viſa eſt in hominibus conquieſcere, & in innumeris immobiliter perſeuerare. Quid tunc? Iam nobis ſaltandum eſt cum Dauide ob requiem arcæ; nimirùm perſeuerantiorem gratiam nacti. Ex quo enim Ieſu nobis apparuit natus, Dei gratia ad populum ſuum conquieuit, deſiitque aliquomodo inſtabilitas illa antiqua, qua hùc, illùcque ferebamur, citiſſimè deflectentes à ſemitis diuinæ gratiæ.

Exod. 32. Rurſúſque ait Dominus ad Moyſem: Cerno, quod populus iſte duræ ceruicis ſit. Dimitte me, vt iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciámque te in gentem magnam. Moyſes autem orabat Dominū Deum ſuum, dicens: Cur Domine iraſcitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de terra Ægypti in fortitudine magna, & in manu robuſta? Ne quæſo dicant Ægyptij, callidè eduxit eos, vt interficeret in montibus, &c.

§. XXVII.

Maximè diuinum eſt, quod ſuſtineantur, & in vita habenda facultatem alantur, etiam ob malitiam ſuam reprobandi.

SCiens Dominus nequiſſimi populi duritiem, ob quam tandem reprobandus erat, adhuc cunctatur iraſci, paratus vel viuius iuſti precibus illum ſuſtinere, & ſeruare in omnibus viis ſalutis comparandæ. Ait enim: *Cerno, quod populus iſte duræ ceruicis ſit. Dimitte me, vt iraſcatur furor meus, &c.* Quandoquidem noſcis reprobandi populi malitiam, duritiémque eius nunquam domandam; cur Domine vel à principio illum non proieciſti, vel ſaltem núnc non te citius à Moyſis precibus expedis, vt illum damnes? Et noſcis peſſimum, & reprobandum, & adhuc ais: *Dimitte me*, quaſi paratus ſuſtinere, ſi non dimittaris? Equidem hoc in Deo diuiniſſimum eſt, & maximè mirabile, quod ſciat ſuſtinere, & alere in vitam eum ipſum à quo noſcitur ipſa vita peſſundenda. Hinc Iulianum obiicientem Deo, quod malos præſcitos non ab initio exturbet, premit Diu. Cyrill. Alex. lib. 5. aiens: *Ea in Deo carpit, quæ ob nimiam* Cyr. Alex. *ſuauitatem morum admirari decebat.* Non ſanè reprehendendum, ſed admirandum eſt in Deo, nimiæque, & præſtantiſſimæ ſuauitati tribuendum, quod & præno-ſcat malos, & reprobandos, & nihilominus non detrectet hos ſuſtinere, illiſque & media, & facultates comparandæ ſalutis miniſtrare. Id habes in Gen. cap. 2. vbi Gen. 2. effecto voluptatis paradiſo, poſitóque ibi ligno vitæ, cuius fructu poſſit vita æternari, inter hæc & hominem conſtituit. Dicit námque: *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſum voluptatis, &c.* Itáque homo ponitur in paradiſo, vt de arboris vitæ fructibus poſſit æternum viuere. Sed ſciebat Deus hominem peccaturum, & eiiciendum inde feſtinatiſſimè, & morti adiiciendum; cur ergo ſuſtinuit talem eſſe in paradiſo, inter tot arbores vitæ quæ omne illi æternam vitam propinabant, quam minimè ille erat adepturus? Cur non magis illum extra hæc omnia reliquit? Pulchrè ait Tertull. lib. 2. in Marcionem: *Et Deus tanto* Tertull. *magis bonus inuenitur, ſuſtinens hominem glorioſiorem in paradiſum ad licentiam decerpendæ arboris vitæ, iam de vita regreſſurum.* Præuiderat Deus hominem morti ſuccubiturum, imò & poſt peccatum iam viderat illum ſuccumbentem, & nihilominus cunctatur, & ſuſtinet adhuc illum in paradiſo, vbi præ manibus, & ob oculos erant arbores vitæ, de quarum fructibus edere liceret ei, qui nihil iam habebat cum vita commune, qui erat mortis mancipium. Quantum hoc? Sanè in eo Deus multo magis bonus inuenitur. Singularis enim bonitas eſt, & vni Deo competens, quod præſciat impium periturum, & nilominùs illum patiatur eſſe inter ipſos ſalutis fontes, ad licentiam reſumendæ ſanitatis. Id, quod in proditore Iuda maximè patuit, quem in cœna vltima, & in myſteriorum celebratione aſſidentem videns Dominus, ait Ioan. 13. *Amen, amen dico vo-* Ioan. 13. *bis, quia vnus ex vobis tradet me:* & cū hoc dixiſſet, buccellā accipit, eámque intinctā Iudæ præbet. Quid agis Domine, proditorem noſcis iam iam ſtrangulandum, & funditùs periturū intra horas paucas, & nihilominùs in ore eius non dubitas ponere vitæ pabulum: Pulchrè ait D. Chryſoſt. hom. de Prodit. Iudæ. *O Chriſti miſericor-* Chryſoſt. *diæ! Iudæ dementia! Ille eum triginta denariis paciſcebatur vt venderet, & Chriſtus et ſanguinem, quem venderet, offerebat, vt haberet remiſſionem peccatorum, ſi tamen impius eſſe noluiſſet.* Hęc eſt Dei miſericordia, quæ notū per duellem,

duellem, iam iam carnificibus tradendum, adhuc patitur eſſe inter ſalutis myſteria, ad licentiam ſalutis decerpendam. Quod tantum abeſt, vt ſit à Deo alienum, quod potius maximè diuinam bonitatem commendet.

§. XXVIII.

Validiſſima ſunt iuſtorum preces, vt Deum ab ira contineant.

IN re tantæ iræ, tantique digna furoris ſe Deus implicatum videt, vel vnius iuſti conſpectu, ſic enim clamat ad Moyſem: *Dimitte me, vt iraſcatur furor meus,* &c. Quaſi vnius Moyſis prece non dimittatur Deus iraſci in perduelles populos, in idololatrarum gentem. Sic valet vnus iuſtus ab ira continere Deum. Vnde
Ierem. Ierem. cap. 5. ait Dominus: *Circuite vias Ieruſalem, & aſpicite, & conſiderate, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem; & propitius ero ei.* Ex Græco legitur: *Et propitius ero eis;* non ſolum iuſto vni propitius erit, ſed & propter vnum iuſtum innumeris aliis peccatoribus. Vt dicat ibi D.
Cyr. Alex. Cyril. Alex. ad cap. Oſeæ 1. circa finem: *Intelligit ergo, quo pacto vel vnum iuſtum tuendum ſuſcipiat Dominus, & pro tota ciuitate orantem non deſpiciat.* Quaſi neſciat Deus ſe expedire iuſtorum orationibus, vt perdat peccatores. Eduxerat Deus Abrahamum ex patria ſua, vt acciperet terram promiſſionis deſtructis illius incolis. Sed non impleta eſt hæc promiſſio niſi in quarta Abrahæ generatione. Ait enim Gen. 15. *Generatione autem*
Gen. 15. *quarta reuertentur huc, nondum enim completa ſunt iniquitates Amorrhæorum.* Differebatur diuina promiſſio de deſtruendis Amorrhæis, quia nondum impletæ erant iniquitates eorum. Et vnde non eſſent impletæ iniquitates peſſimorum hominum, niſi quia adhuc apud illos erant aliqui rari iuſti, qui Dei iram detinerent? Ait
Theodor. Theodoret. quæſt. 64. in Gen. *Didicit quoque rationem dilationis, ne quis ſuſpicaretur ob numeroſam incolarum multitudinem Dominum Deum non potuiſſe illis tradere Dominium illius terræ. Dixit autem ſic: Nondum adimpleta ſunt peccata Amorrhæorum vſque nunc. Nondum, inquit, exitio digna perpetrarunt. Quod autem illis temporibus eſſent viri pij conſtat ex Melchiſedech,* &c. Ecce tibi tota ratio dilatæ vindictæ de Amorrhæis, nimirum erat inter illos Melchiſedech, ad cuius preces quaſi nō poterat non ira Dei detineri. Hinc Iſraëlitis fidelibus,
Exod. 19 legiſque obſeruatoribus aiebat Dominus Exod. 19. *Eritis mihi in peculium de cunctis populis, mea eſt enim omnis terra.* Sed quando tua eſt, Domine, omnis terra, cur deſpectis cunctis populis vnum tibi aſſeris populum Iſraëlitarum? Sicne propter hunc reiiciendi ſunt cæteri populi? Abſit, non reiicit cæteros, eo quod vnū ſibi ſeligat; imò per hunc & cæteris proſpicit; quando enim Iſraëlitæ iuſti ſint, ij poterunt Deum propitium
Theodor. facere omni alij nationi. Sic dicit Theodor. quæſt. 35. in Exod. *Quemadmodum & Leuitas reliquis tribubus prætulit, & ad officium diuinum conſecrauit, non quod reliquas tribus negligeret, ſed per hos illorum curam gereret. Sic & ſemen Abrahæ elegit, qui per hoſce poſteriseorum patefacturus erat ſuam potentiam, & edocturus omnes homines.* Vide vt in bonum vniuerſorum ſeligebantur Iſraëlitæ legis obſeruatores. Quicunque ſanè iuſtus à Deo ſeligitur ad peculiarem legum obſeruationem, in magnum cedit totius mundi bonum, quando vnius precibus iram ſuam aduerſùs peccatores Dominus continet. Hinc Gen. 8. Abrahamus vt iram Dei
Gen 8. auertat à nefariſſimis Sodomitis decem ibi iuſtos Deo obiicit, & ait Dominus: *Non delebo propter decem.* Circa quę ait Procop. in Gloſſa: *Quamobrem cupit iniuſtos quoque ſeruari? In hunc ſenſum loquitur. Pauca ſalis mica conſeruant a putredine multa carnem; pauca, & parua vincula continent magna adipe ia; ſic iuſti conſeruant iniuſtos.* Hæc ibi.

§. XXIX.

Abſurdè ſatis Præſules Eccleſiæ ad ditiores ſemper anhelant præſulatus.

COnueniant huc, qui paruis præpoſiti Eccleſiis nullum non mouent lapidem, vt ad ditiores, ſplendidioréſque promoueantur, & diſcant, ſi non in Chriſto extremam paupertatem, ſaltem in Moyſe moderationem animi. Is audit ex Deo: *Dimitte me, deleam eos, & faciámque te in gentem magnam.* Maior, & ſplendidior illi offertur à Deo præſulatus, dum patiatur amittere paruum illum, & nefarium, & perduellem populū. Bonus autem Dux affectus ad paruum, quia primò ſibi fuerat delatus, vel audire erubeſcit ſui promotionem, multiſque illam deprecatur. Quid dignius præſtanti viro? Et quid abſurdius illis Prælatibus, qui primas Eccleſias contemnunt, vt acquirant ſplendidiores; opulentioréſq; alias? Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 12. in Ioan. Chryſoſt.
fatur: *Cum Moyſes a Iudæorum ingratitudine liberari poſſet, & alterius gentis longè maiorem accipere principatum, cum ſanctus, & Dei ſeruus eſſet intimus; ne audire quidem id ſuſtinuit, ſed potius vna cum iis, qui ſibi ſemel crediti erant, perire, quam ſine illis ſaluus eſſe, & ad maiorē dignitatem aſſumi, prætulit. Huiuſmodi eſſe oportet, cui animarum cura commiſſa eſt. Eſt namque abſurdum, vt prauorum filiorum pater nolit, niſi eorum quos genuit pater appellari. Nos autem diſcipulos quotidie, nunc hos, nunc illos mutemus, erga neminem amicè familiaritérque affecti. Sed abſit, vt de nobis vnquam hæc ſuſpicio ſuboriatur.* Sapienter ponderat ſanctus Prælatus abſurditatem eorum prælatum, qui nulla in Eccleſia, nulla in cathedra firmi, & ſtabiles manent, ſed ſemper pro præſtantiori alia ditiorique ſuſpirant. Quam peſtem cupiens Dominus remouere à ſuis miniſtris monebat illos Exod. 20. *Non* Exod. 20.
aſcendes per gradus ad altare meum, ne reueletur turpitudo tua. Facilius aliter caueretur turpitudinis reuelatio, etiamſi per gradus aſcenderent ad altare; cur ergo maluit Deus hoc iubere, ne per gradus aſcenderet? Ait
Lyppo. in cat. *Honeſtas namque debet maxima ſacerdotes Domini virtutum, & diſciplina morum perfecta. Sed & arrogantia, & ambitio Domino non placet.* Equidem inter alia taxabatur ambitio illorum, qui perpetuas meditantur in Dei Eccleſia aſcenſiones; vt ad celſiores, & ſublimiores ſemper dignitates, & prælatus aſcendere poſſint. In quo maxima reuelatur abſurditas, & turpitudo eorum. Huc adducenda ſunt dicta tom. 4. in Euang. lib. 16. c. 1. §. 2. Lyppom.

§. XXX.

Facinora iuſtorum ob oculos Dei poſita peccatorum hominum errores, maculaſque abſcondunt.

ADuerſùs vituli fabricatores, & adoratores irato Domino opponit Moyſes Abrahami, Iſaaci, & Iacobi facinora, dicens: *Recordare Abraham, Iſaac & Iſraël ſeruorum tuorum.* Et quid tunc? *Placatúſque eſt Dominus, ne faceret malum,* &c. Adhuc Idololatria feruebat, adhuc Iſraëlitæ erant in ſolemniis idoli, nec à perpetrato ſcelere deſiſtebant, & iam placatus erat Dominus. Vnde Dominus inter ipſa ſcelera placari potuit? Subière illius memoriæ facinora Abrahami, Iſaaci, & Iacobi, quæ diuinis oculis oppoſita, obtenebrata manſerunt ingentia ſcelera populi. Ait D. Cyr. Alex. lib. 4. D. Cyril.
de Ador. in ſpiritu, fatus: *Nō inutilis eſt cæteris hominibus ille ſanctorū virorum ſplendor: illorum námque rebus benè geſtis noſtra infeliciter geſta obruuntur; & cùm nobiliorum virorū animi fortitudinē attendit noſter ille virtutis amator Deus, infirmioribus crimina condonat.* Ecce tibi vt miſerorum crimina & obruuntur, & abſconduntur inter iuſtorū facinora, quæ parent diuinis oculis. Dum enim diuina lumina recreātur iuſtorū facinoribus, nihil non ſuaue, & lene à Deo profertur in peccatores. Hinc illa

Dei vox Gen. 18. *Si inuenero Sodomis quinquaginta iuſtos in medio ciuitatis, dimittam omni loco propter eos.* Et qualiter fieret, quod tanti, tanquam nefarij populi crimina dimitterentur, propter quinquaginta iuſtos ſolos?
D.Cyril. Ait D. Cyril. Alex. vbi ſuprà: *Erit autem, vt vna cum ſanctis viris claritatem, quæ illis ineſt, participemus, & eorum præclarè geſtorum ſocij ſimus, Deo ex benignitate, atque clementia noſtras res infœliciter geſtas cum illorum rectè factis veluti confundente, ac permiſcente; idque quod inchoatum eſt, & imperfectum, cum eo, quod eſt perfectius, vt gratum, acceptúmque fiat, conferente.* Expende illa nimirùm: *Noſtras res infœliciter geſtas cum illorum rectè factis veluti confundente.* quippè coram Deo ſic ſordes noſtræ cum iuſtorum hominum rectè factis permiſcentur, & confunduntur, vt penè diſpareant, & illorum rectè factorum ita ſimus participes, quaſi ab omnibus perfectum ſit, quidquid apparet perfectum, & illuſtre. Et quando non per ciuium præſtantiſſimorum gloriam
Num 31 etiam inertes, & pigri illuſtrant. Ait Num. 31. vt cum Iſraëliticus populus vindicaretur de Madianitis, ſelecti ſunt milleni prœliatores ſtrenui de ſingulis tribubus: ait enim text. *Dederúntq; millenos de ſingulis tribubus, id eſt, duodecim millia expeditorum,* &c. Et quidē penè omnis populi multitudo infecta fuerat Madianitarū labibus; cur tam pauci eliguntur pro expurgatione illatū, niſi quia paucorū ſtrenuorū gloria vniuerſos peruadet? Sic ait
D.Cyril. D. Cyril. Al. lib. 4. de Ador. fatus: *Lecti iuuenes ad bellum gerendum conueniebant, & à ſingulis tribubus quicunque excelluiſſent, ij gloriæ populo vniuerſo eſſent, & partis vnius nobilitas ad plenitudinē tota pertineret.* Tota populi multitudo, etſi iners, etſi ſordida, nobilitatur, vbi pars aliqua ſelecta inuenitur, quæ ſtrenuè ſe gerat. Ad horum facinora attendens Dominus cæterorum ſordes parui æſtimat.

CAPVT XVII.

Vindicta de culto Idolo.

Textus Hiſtoriæ.

REddidit quadrageſimus dies Moyſem cum ſuo Ioſue popularibus. reddidit, inquam, Moyſem nō vacuum, ſed diuitem duabus lapideis tabulis, in quibus Decalogi præcepta Dominus manu propria exarauerat. In altera, quæ Deum ſpectabāt præcepta, tria legebantur; ſeptem in altera, quibus proximorum conſortium firmabatur. His deſcendentes è mōte præoccupat clamor è circumiacentium turbis exortus, in quo Ioſue hoſtilem aliquem inſultum verebatur, vetius Moyſes non pugnæ fortia, ſed laſciuientium mollia notauit, & dedecora vinolentorum. Rem citò declararunt ludentium choreæ, accedentibus penè obuiæ factæ, & vitulus è propinquo iam radians altari. Quæ mens, qui dolor Moyſem ſubiit nefario ſub aſpectu? Confregit tabulas, nulla enim lex adeò marmorea eſt, quæ non facilè inter ignauiſſimos homines, & ventri deditos confringatur. Vitulum rapit, in puluerem comminuit, ex quo confecta pocula miſerus adoratores ſuos neci deſtinabant. Bibit populus nequam, bibit & Aaron, qui ſolus è potione nullum ſignum lethiferum contraxit; ſatis caſtigatus coram Deo, & verecundia ſceleris, & obiurgatione minoris fratris, qui coactè fuerat ad opus nefariſſimum raptus.

Intereà Moyſes circunſpiciens multitudinem non paruam, & veſtibus propter choreas nudatam, & inauribus propter vitulum ſpoliatam, & percepta potione ſignatam; conuocat Dei veri zelatores, quibus ſeueriſſimum imperium mandat. Ne quis filiis, aut parentibus, aut cognatis, aut amicis parcat, ſed quos inuenerit reos, internecioni tradat. Proh dies luctuoſiſſimus Iſraëlitis! Accurrunt Leuitæ ferè omnes, accurrunt ex aliis tribubus non pauci, ſtrictíſque gladiis mortem inferre incipiunt reis, etiam à quibus ipſi vitam traxerint. Occiſa ſunt è præſtantioribus tria millia, ſi hoc volunt Hebraica exemplaria, de omnibus viginti tria millia à noſtris numerantur. Qua ſtrage peracta, Moyſes validiſſimos occiſores laudauit, reliquámque multitudinem metu perculſam docuit, vt pœnitere debeant de opere nefario, dum ipſe per alios quadraginta dies apud Deum eorum cauſam agit.

PARS MORALIS IN *textus literam.*

REorum amariſſima ſupplicia non poſſunt nō melleos fontes propinare iis, qui malunt ex alieno ſibi prouidere damno. Quos vt teneamus fontes, præſentis textus literam euoluamus.

Exod. 32. Reuerſus eſt Moyſes de monte, portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua, ſcriptas ex vtraque parte, & factas opere Domini. Scriptura quoque Dei erat ſculpta in tabulis.

§. I.

Maxima Dei dignatio, quod per ſe ipſum hominum diſciplinæ attendat.

ECce mittuntur à Deo tabulæ propria eius manu conſcriptæ populo ſuo, ſic enim dicit textus: *Reuerſus eſt Moyſes de monte, portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua, ſcriptas ex vtraque parte, & factas opere Domini.* Ipſe Dominus tabulas effecit, dolauit, propriáque ſcripſit manu, vt eas populo daret. Quanta hæc ſummi Dei dignatio! In ſimili dignatione ſic D. Amb. D.Amb.
epiſt. 16. alloquitur Auguſtum Gratianum: *Quid de literis recentibus loquar? Scripſiſti tua totam epiſtulam manu, vt ipſi apices fidem tuam, pietatémque loquerentur. Sic Abraham ſua manu quondam vitulum occidit, vt hoſpitibus epulantibus miniſtraret, nec in miniſterio religioſo alterum adiumenta quæſiuit. Sed ille priuatus, aut Domino, & Angelis, aut Domino in Angelis deferebat; tu Imperator dignatione regali honoras infimum Sacerdotem.* Sic Ambroſius commendat dignationem regalē Imperatoris, qui manu propria ſcriptam epiſtulam ſibi dederat. Et quis non commendaret diuinam dignationem, quādo ipſe Dominus omnium, & ſummus creaturarum Imperator non dedignatur manu propriā tabulas dolare, & exarare, vt leges viuendi populo rudi traderet? Sanè vt ipſi apices Dei erga homines pietatem monſtrarent, in quibus ſcripto inſtruendis aliorum adiumenta non quæſiuit. Magnum hoc? Sed accipe maius per Hieremiam promiſſum, & nobis cōmunicatum. Quippè ait Hierem. 31. *Ecce dies venient, dicit Dominus, &* Hier.31.
feriam domui Iſraël, & domui Iuda fœdus nouum: non ſecundum pactum, quod pepigi cum patribus veſtris, &c. *Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam.* Iā nō in tabulis lapideis, ſed immediatè in cordibus noſtris lex diuina dicitur inſcribenda. Et quę lex ſic immediatè in cordibus noſtris inſcribitur? Ait D. Aug. lib. de ſpiritu, & liter. c. 21. *Quæ* D.Aug.
ſunt aliæ leges à Deo ſcriptæ in cordibus, niſi ipſa præſentia Spiritus ſancti? Magna erat Dei dignatio, quod populo ſuo mitteret leges ſcriptas propria ſua manu, proprio ſuo digito, nec ſcribæ alicuius adiumenta in hoc miniſterio requireret. Sed hoc longè maius eſt, & maioris dignationis indicium, quod non ſolum vitaret adiumenta ſcribæ ad dandas leges fidelibus ſuis, ſed nec tabularum, nec alterius inſtrumenti expectauit adiutorium, ſed ipſe per ſe diuinus ſpiritus immediata præſētia ſua, quod iuberet, cordibus humanis imprimeret. Quis neget hoc maioris dignationis indicium? Accipite

D.Chry

Digitized by Google

Chryſoſt. D. Chriſoſt. hom. 1. in Matth. fantem: *Oportuerat quidem nihil nos indigere auxilio literarum, ſed tam mundam in omnibus exhibere vitam vt librorum vice gratia Spiritus ſancti vteremur, & ſicut atramento illi, ita corda noſtra inſcriberentur a ſpiritu. Siquidem nec Apoſtolis ſcriptum aliquid Chriſtus, ſed pro literis Sancti ſpiritus ſe illis daturum gratiam repromiſſis. Atque vt diſcas quod hoc ſit illo multò melius, audi Dominum loquentem: Et diſponam, inquit, vrbis teſtamentum nouum. Dabo leges meas in mente eorum, & in corda eorum praſcibam eas, & erant omnes docibiles Dei.* Boni coöſultum fuerar à Deo, vbi decreuerit leges ſuas, monita ſua digito proprio ſcribere in tabulis, quæ darentur hominibos. At illud multò melius apparuit factum nobiſcum, quod nec tabulas, nec adiumeota alia ſimilia requiſiuit, ſed ipſe per ſe Dominus adſtitit, ſeſéque cordibus noſtris infudit lex oobis immaculata, & viua.

§. II.

Non inſcripterum pretio, ſed in exhibitione virtutum hominis praſtantia conſiſtit.

COnueniant huc, qui pulchris libris, pretioſiſque ſcriptis conquirendis ſummum ſtudium, & ſumptum impendunt, & videaor omnium pretioſiſſima ſcripta ad populum Iudaicum venire. Ait enim: *Reuerſus eſt Moyſes de monte portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua ſcriptas ex vtraque parte, & factas opere Domini, Scriptura quoque Dei erat ſculpta in tabulis.* Qui liber, quod ſcriptum, potuit cum hoc comparari ſiue in pulchritudine, ſiue in pretio? Qui Princeps, qui Imperator tales tabulas, tales membranas in ſuis ſeriniis habuit? Sed quod miretis magis, accedens Moyſes: *Vidit vitulum, & choros, iratúſque valde; proiecit de manu tabulas, & confregit eas.* Proh ingens perditio pretioſiſſimarum tabularum! Cur Moyſes priuas populum tanto theſauro? Meritò Moyſes deſpicit leges in tabulis ſcriptas, quæ minimè io cordibus ſcriptæ appareot. Habere enim pretioſa ſcripta in ſcriniis, & vilia opera io manibus non eſt hominis, qui prorſus auerſatur nequi-
Chryſoſt. tiam Iudaicam. Pulchrè hinc pungit multos D. Chryſ. hom. 31. in Ioan. fatus: *Omne ſuum ſtudium in membranarum tenuitate, in literarum characteribus quam pulcherrimis conſumunt, non vt legant, non vt vſum aliquem inde conſequantur, ſed vt diuitias, vt ambitionem oſtentent, in his ſtudent. Quid quaſo hoc lucri? Non propterea nobis Scriptura data ſunt, vt in libris duntaxat habeamus, ſed cordi inſculpamus. Itáque hæc librorum poſſeſſio, Iudaica ambitionis eſt, quibus in literis pracepta data ſunt, nobis non ita, ſed in tabulis cordis carneis.* Relinquatur, itáque Iudæis cura de habendis pretioſis libris, pretioſis ſcriptis: quibus eorum ſcrinia ſuperbiant; noſtra autem onn inde ſummatur præſtantia, ſed ex Scripturæ operibus exhibitis. Non aurea pagina, & à præclaro artifice polita, ſed aurea vita eſt, quæ homines exaltat. Meritò à Ieſu reprehendebantur Phariſæi, qui multi erant in pictis Decalogi membranis oſtentandis. Ait enim de
Matt. 23. illis Matth. 23. *Omnia opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria ſua,* &c. Monebat illos Deus, vt leges ſuas ob oculos haberent. Quid illi? In pictis pulcherrimiſque membranis legem ſcribebant, quæ membranæ ſcrptæ phylacteria vocabantur, & à capite ob oculos pendebant, quibus ſeſe religioſos oſteotabant. Quid ſtultius, quam religionem in ſcriptis pulcherrimis papyris collocare? Sic multi in præſenti in eo ſe pios, & deuotos putant, ſi pretioſa pſalmorum ſcripta, ſi aurea euangelia pulcherrimis incripta membranis, & ſimilia habeant alia. Cunctis irri-
Hieron. det D. Hieron. in Matth. fatus: *Pictatiola illa Decalogi, phylacteria vocant: quod quicunque habuiſſet ea, quaſi ob cuſtodiam, & munimentum ſuum haberet, non intelligentibus Phariſæis, quod hæc in corde portanda ſunt, non in corpore: alioqnin & armaria, & arca habent libros: & notitiam Dei non habent. Hoc apud nos ſuperſtitioſa muliercula in paruulis euangelius, & in crucis ligno, & iſtiuſmodi rebus; qua habent quidem Zelum Dei, ſed non iuxta ſcientiam, vſque hodie factitant.* Equidem & Phariſæorum eſt, & muliercularum præſtaotiã virtutis conſtituere in ſcriptis cartulis, in pictis membranis, in paruis, & politis euangeliis, pſalmodiiſque, & ſimilibus. Abſit hoc à vero Chriſtiano, qui oon vt ſcrinium, aut armarium oſtentat ſcripta pretioſa, ſed vt perfectus virtutum opera ab ſcriptis inſinuata facit. Hæc eſt vera præſtantia hominis Chriſtiani.

§. III.

Ab omnium creaturarum naturis poteſt homo rationi ſua conuenientia diſcere.

IN tabulis lapideis legem ſcriptam Moyſes adducit, [illegible] e Scriptura: *Reuerſus eſt Moyſes de monte portans duas tabulas teſtimonij ſcriptas,* &c. Sed per Ierem. c. 31. dicebat Dominus: *Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam meam.* Ibi in lapideis tabulis legem ſcribit, hîc promittit illam poſtmodum in corde hominum ſcribendam. Et cur prius in lapide, quàm in corde ſcripſit? Equidem prius ſcripſit legem in lapide, vt de lapidum, cæterarumque creaturarum naturis edocti facilè ad intimam hominis perfectionẽ cœlitus ioſpiratam deuenerimus. In reſurrectionis caſu
Tertul. notabat hoc Tertul. lib. de Reſur. inquiens: *Totus igitur hic ordo reuolubilis rerum teſtatio eſt reſurrectionis mortuorum. Operibus Deus praſcripſit eam antequam litteris: viribus prædicauit, antequam vocibus. Pramiſit tibi naturam magiſtram, ſubmiſſurus & prophetiam: quo facilius credas prophetia diſcipulus natura.* Equidem quod plantæ, & herbæ, & lapides, & cæteræ omnes creaturæ loquuotur, facilius perſuaderur hominibus, cum à Deo dicitur. Quod videmus vel in lapidum naturis ſcriptum, quomodo totis non amplectemur viribus, cùm vel lapides non impellant in illud? Meritò ergo mittimur prius ad creaturarum naturas, vt inde poſtmodum ad veras deueniamus animæ diſciplinas. Quò ſpectat il-
Cant. 1. lud Cant. 1. at ſponſam dictum: *Si ignoras te ò pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hædos tuos circa tabernacula paſtorum.* Ecce tibi vt iubetur ſponſa fieri aſſecla gregum, & paſtorum, vt in ſibi conuenientia deueniat. Sed qui greges, qui paſtores inſpiciendi ſunt à Chriſti ſponſa? Mirabile dictu greges, & paſtores vocat vniuerſas turbas crea-
Theodor. turarum. Aiunt tres Patres apud Theod. *Greges dicuntur rerum natura, quoniam earum ſingula facta ſunt digna, quas prouidẽtia ſua author omnium Deus, quaſi paſtor gubernet, moderetur, ac regat. Et paſce hædos tuos in tabernaculis paſtorum, exemplis vtique rerum naturalium, deſidiam malorum omnium cauſam in diligentia conuertẽs, qua naturalis vis formica, & apis ineſſe cernitur. Imprudentiam ad prudentiam exẽplo ſerpentis ita redigens, vt ſicut ille pro capitis defenſione totum corpus offerre non dubitat, ſic tu pro fide te ipſam periculis omnibus obucias. Iracundiam item columba exemplo reuocans ad ſimplicitatem, vt eos, qui te iniuriis afficiunt, minimè perſequaris, quando nec columba propter pullorum ſuorum direptionem à diripientibus non recedit,* &c. Pergunt Patres alias creaturas proponere, quarum naturis inſcripta ſunt, quæ nobis conueniunt ad obtinendam intimam cordis virtutem, eámque obtinebimus facti creaturarum
Leuit. 11. diſcipuli. Hinc Leuit. 11. cauebat Dominus: *Omne quod habebat diuiſam vngulam, & ruminat in pecoribus comedetis, Quidquid autem ruminat quidem, & habet vngulam, ſed non diuidit eam ſicut camelus, & catera non comedetis illud, & inter immunda reputabitur:* Itaq; à menſa hominem remouentur animalia, quæ non ruminant, & admittuntur, quæ rumioant, & cur ſola ruminantia,

nantia, & vngulam diuidentia hominibus proponuntur, *Tertull.* cætera autem illis eripiuntur? Reſpondet Tertull. lib. de ieiunio: *In animalibus mores depinguntur humani, & actus, & voluptates. Mundi ſi ruminent, id eſt, in ore ſemper habeant quaſi cibum præcepta diuina; vngulam findunt, ſi firmo gradu innocentiæ, iuſtitiæ, omniſque virtutis, vitæ itinera conficiant.* Sunt equidem in animalibus, in omnibus creaturis adumbrati, & quaſi inſcripti hominum mores, quorum diſcipuli internam adipiſcentur munditiem. Quis homine illo mundior, qui ad ruminantium creaturam aſpiciens in ore verſat præcepta diuina? Quis item illo mundior, qui de more diuidentium vngulas, firmiter hæret in virtutis curriculo? Sic rerum naturis informantur homines, vt facilius *Ioſue 6.* accedant ad cordis munditiem. Sic Ioſue iubente cap. 6. *Stetit Sol in medio cœli, & non feſtinauit occumbere ſpatio vnius diei. Non fuit antea, & poſtea tam longa dies:* Nec otioſè ad vocem hominis creatura Solis ſtetit, ſed vt vel in inſenſibilibus inſcripta obedientia appareret, qua homines intimius docerentur obtemperare *Baſil. Sel.* Deo D. Baſil. Sel. orat. 19. *Dies diei ſpatia conceſſit, quo te Domino parere doceret.* Vtiliter equidem fiunt homines creaturarum diſcipuli, vt Deo facilius præbeant obſequium.

Exod. 32. Audiens autem Ioſue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moyſem: Vlulatus pugnæ auditur in caſtris. Qui reſpondit. Non eſt clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam, ſed vocem cantantium ego audio.

§. IV.

Conuiuia, compotationéſque hoſtiles noſtrorum aduerſariorum phallanges ad ſe reducunt.

TVmultus populi in vituli ſolemniis viſus fuit Ioſue bellicus tumultus; aſt Moyſi viſa fuit, quæ erat, vox nimirùm cantantium. Dixit enim Ioſue ad Moyſem: *Vlulatus pugnæ auditur in caſtris. Qui reſpondit: Non eſt clamor adhortantium ad pugnam. ſed vocem cantantium ego audio.* Quæ verba ſic apud Philonem leguntur lib. de Temulentia, nimirùm: Clamor pugnantium auditur in caſtris. *Qui reſpondit; Clamor iſte non ad pugnam aut fugam hortator eſt, ſed ad pocula.* Et meritò qui verè erat clamor canentium inter pocula, & menſas dapibus fartas, quibus ſolemnia vituli celebrabant viſus eſt Ioſue clamor pugnæ, & belli; memor enim ille Amalecitarum nuper à ſe fugatorum, verebatur eorum reuerſionem. Et qui hoſtes non reuertantur ſuper eos, qui ſe tradunt fartis menſis, & compotationibus? Non me tempero, quin huc afferam Cyri *Pau. Oro.* aſtam, de quo Paulus Oroſ. lib. 2. ait: *Cyrus itáque Scythiam ingreſſus procul a tranſmiſſo flumine caſtra metatus, inſuper aſtu eadem inſtructa vino, epuliſque deſeruit, quaſi territus refugiſſet. Hoc comperto Regina tertiam partem copiarum, & filium adoleſcentulum ad perſequendum Cyrum mittit. Barbari veluti ad epulas inuitati primum ebrietate vincuntur: mox reuerſente Cyro, vniuerſi cum adoleſcente obtruncantur.* Quid pulchrius in rem præſentem: Ebriorum clamor mixtus fuit cum bellico tumultu, cum hoſtili regreſſu, quo miſeri epulones perimuntur. Caue tibi, Chriſtiane à menſis, caue tibi à poculis, à conuiuiis; hoſtis antiquus aliquando mentitur fugam, procul ſe à nobis oſtendit, interea relinquens parata cõuiuia paratas compotationes. Quibus ſi aſſideas, in te proculdubio reuertentur vniuerſi aduerſariorum cunei, ſub quorum pereas inſultu. Ecce vo*3. Reg. 20.* bis 3. Reg. 20. Benadab Rex Syriæ innumero penè exercitu Iſraëlitas hoſtes in Samaria concluſerat, ſicque ciuitatem vndique cinxerat, vt nullus inde hoſtis poſſet exire. Quid tunc? Ait textus: *Benedab autem bibebat temulentus in vmbraculo ſuo, & Reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium eius venerant. Egreſſi ſunt autem pueri principum prouinciarum in prima fronte. Miſit itáque Benadab, qui nuntiauerunt ei dicentes: Viri egreſſi ſunt de Samaria,* &c. Sanè omnes hoſtes erant concluſi intra vrbem Samariæ, & adeò in arcto poſiti, vt minimè in certamẽ poſſent exire. Exierũt tamen multi, & nuntiatũ eſt Benadabo, quod hoſtes exiſsẽt, & ad ſe venirẽt. Sed quãdo exeũt hoſtes, quãdo audẽt venire aduerſùs exercitũ validiſſimum? Notanter poſuit textus circunſtantiam illam, nimirùm: *Benadab autem bibebat temulentus,* &c. qui enim ſobrius hoſtes fugauerat, & intra vrbem concluſerat, vbi compotationibus cœpit indulgere, & vacare conuiuiis, hoſtiles fecit turmas ad ſe exire, ſub quibus miſerè periret. Et quos hoſtes non trahant prolata diu conuiuia? Aiebat Dauid Pſal. 22. *Parasti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant me.* *Pſal. 22.* Quibus verbis pulchrè expenditur diſcrimen inter menſam mundialem, & diuinam, in hac enim temperantia viget, in illa totum eſt armarium gulæ. Hæc hoſtes abigit, allicit illa. Vbi ſobria menſa ex Deo parata apparet, nullus hoſtis, nullus malus genius non fugit: vbi autem ebriorum mẽſa proponitur, hoſtiles omnes acies, & vniuerſi mali genij eo aduolare feſtinant. Vndè *Chryſoſt.* Chryſoſt. hom. 57. ad popul. ait: *Hunc luxus facit, & immodeſtia, illam verò philoſophia, & modeſtia. Huc Chriſtus venit, illuc verò Diabolus, vbi ſiquidẽ ebrietas, ibi Diabolus; vbi ſaturitas, ibi dæmones choreas agunt.* Currunt planè Diabolici exercitus ad menſas, in quibus & pretioſæ epulæ, & vina apponantur ſuperflua. Nec vllis aliis rebus, quàm conuiuiis, & compotationibus, & plures, & nocentiores trahuntur dæmonum exercitus Iob cap. 1. *Ecce alius intrauit, & dixit: Filiis tuis, & filiabus veſcentibus, & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repentè ventus vehemens irruit a regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus,* &c. *Iob 1.* Mirum eſt, quod ventus veniens ab vna regione concutere potuerit quatuor angulos domus; qua difficultate, vt ſe expediat Orig. in vento illo agnoſcit ingentem multitudinem dæmonum, quorum ſinguli properabant diuerſis partibus domum impellere. Ait enim lib. 1. in Iob: *Omnes nequiſſimi dæmones mox vt relaxati ſunt,* *Iob 1.* *omnes generaliter ab omnibus partibus ſuper domum ipſam irruerunt feſtinantes, atque aduerſum inuicem rapientes, quis primus hanc iniquitatem inciperet. Ob hoc ergo per quatuor partes irruerunt nequiſſimi dæmones, tanquam leones de inſidiis prorumpentes.* Et cur omnes dæmones ſic efferantur in vnam illam domum? Cur vnam tot dæmones inuadunt? Erat illa conuiuij locus, vbi epulabantur fratres, nec miror quod ad illam perdendam omnes certatim accurrant dæmones. Olymp. in *Olymp.* cat. Greca ait: *Ventus autem è deſerta regione repente obortus eſt, cæteris ædes non attigit, ſola ea, vbi epulabantur filij, euerſa eſt.* Sola illa traxit ad ſe tot dæmonum cateruas, in illam ſolam, in qua epulabantur fratres, certatim aduolant omnes dæmones. Quò traho illud Iſaiæ *Iſaia.* cap. 5. *Cythara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuiis veſtris,* &c. *Propterea dilatauit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque vllo termino.* Vbi cum omni muſico inſtrumento Iſraëlitæ conuiuiis vacabant, infernus ſuum os dilatat ſine termino, non ſolum vt abſorbeat ebrios, ſed vt euomat, & emittat omnes dæmones, qui aduolant ad perdendum. Neceſſum eſt enim vt ampliſſimum fiat os inferni, quando tot ſunt dæmones, qui certatim volunt venire, vt domos conuiuiorum perdant.

Exod. 32. Cùmque appropinquaſſet ad caſtra, vidit vitulum, & choros, iratúſque valde proiecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis. Arripiénſque vitulum, quem fecerãt, cõbuſſit, & cõtriuit vſq; ad puluerẽ, quẽ ſparſit in aquã, & dedit ex eo potũ filiis Iſraël.

§. V.

Digitized by Google

§. V.

Vileſcunt apud Deum ſanctiſſima quæque externa, vbi cor humanum deficit.

MIrabar, quod ſanctiſſimas illas tabulas Dei manu conſcriptas confringeret Moyſes: ait enim: *Vidit vitulum, & choros, iratúſque valde proiecit de manu tabulas, & confregit eas.* Cur non magis Moyſes Dei ſcripturam vereris? Eſto, quod Iſraëlitæ peccauerint, quod à Deo defecerint, an ideò tu contemnes, quas Deus cōſcripſit tabulas? Nónne ſatius eſſet, quod peccantibus Iſraëlitis, tibi ſaltē ſanctiſſimæ legis tabulæ curæ eſſēt? Cur non magis earū ſanctitatem vereris? Equidem vbi Iſraëlitæ poſt vitulum euntes apparuerūt, & à Deo defecerunt; prorſus legis tabulæ viluerūt. Nulla enim eſt ſimilium ſanctitas, & religio, quæ apud Deū non vileſcat, vbi humanum cor deficit, & negatur Deo. Sic 4.
4. Reg. 25 Reg. 25. dicitur de magnifico Dei tēplo: *Venit Nabuzardan Princeps exercitus, ſeruus Regis Babylonis in Ieruſalē. Et ſuccendit domū Domini, & domum Regis, & domos Ieruſalē.* Eſto, quod ob populi peccatum Deus tradiderit ciuitatē, & regiam ſuccendendā, at ſanctiſſimū cur non magis ſeruauit templum? Nihil in terra ſacratius, nihil ſanctius illo templo, cui Deus peculiariter aſſiſtebat, in quo oracula edebat, vt victimas acceptabat, & monimenta ſuorum beneficiorū erant. Cur ergo nō
Rupert. magis tantæ ſanctitati proſpexit? Ait Rup. lib. 1. in Iere. c. 2. *Conſilij diuini eſt, quod pulchrum, & nobile Dei templū in toto orbe tunc tēporis vnum, & ſolū, auro ditiſſimū, opere mirificum, religione inclytū Babylonico igne conflagrari, ſpoliari, profanari, occiſorū ſanguine cōpleri. Erudiendus namque erat mundus, ne putaret, quod habitator cœlorum Deus auro templi manufacti delectaretur, & non potius hominū fide, & bonis operibus, quibus intus in anima templum illi preparatur, quo ſolo delectetur, vbi adoretur, in quo videri, & præſens agnoſci dignetur, ſine quo fruſtra foris lampadibus, vel auro templi manufacti requiratur.* Equidē omnia hæc externa anguſtiſſima, ſacratiſſimáque fruſtranea ſunt Deo, vbi lōgè ab illo ſiūt intima humanæ mentis. Quid domus Dei, quid altare, quid vaſorum ſacrorum tota religio? Sanè hæc nihili æſtimantur à Deo, vbi ab
Luc. 21. animis hominum excluditur. Sic Luc. 21. *Quibuſdam dicentibus de templo, quod pulchris lapidibus, ac donis ornatum eſſet, dixit Ieſus: Ex his, quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſupra lapidem.* Plurimi æſtimabant alij templi ſtructuram, altarium religionem; Ieſus autem, qui ſciebat Iudæorum perfidiam, nullum verbum æſtimationis circa ea profert, ſed de-
Theoph. ſtructionis præſagium. Ait Theophyl. ibi: *Quibuſdam laudantibus ſtructuram templi, & quæ in illud oblata erāt. Opinor autem illud de ſculptis, & ornatis loqui, vt erant Cherubin, & ſimilia. Hoc enim fortè dona dicit. Dominus verò nihil horū miratur, ſed & deſtructionem eorum prædicit.* Vbi adeò peruerſi parebant Iudæorum animi, tota pretioſitas, & religioſitas templi ſordere domino cœpit, & deſtructioni reſeruari. Nihil enim horum auguſtum eſt Deo, quando illi hominū corda negārur. Hinc
Pſal. 77. Pſal. 77. *Et repulit tabernaculum Sylo, tabernaculū ſuum, vbi habitauit in hominibus.* Et cur tantum, & tam auguſtum tabernaculum à Deo repulſum fuit, & ruinæ datum? Rationem indicant illa verba: *Vbi habitauit in hominibus;* inuenta enim erant omnia illa ad hoc, vt Deus in hominū cordibus habitaret, quandiu ergo homines tales erant, vt Deum cordi haberent, tunc templa, altaria, ſanctuaria auguſtiſſima Deo erāt, multóque honore afficiebātur. Eo autē ipſo, quod homines à Deo deficerent, ſeſéque præberent indignos tāto habitatore;
Incogn. illa omnia ſtatim repellebantur. Quod acutè notās Incognitus finit: *Cū ergo nō eſſent digni, in quibus habitaret Deus: meritò repulit illud, quod non propter ſe, ſed propter*
Ierem. 7. *illos inſtituerat.* Ex quo Ierem. cap. 7. iubetur ſtare in porta templi, vbique clamare ad vniuerſos: *Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, templum Domini, templum Domini eſt.* Egregium equidem mendacium eſt, quod dicas vel templa, vel ſanctuaria fore honori Deo, & æſtimatiuui, vbi hominum
vita deſciuerit à Deo. Vnde Theod. ibi monebat: *Suadet igitur Dominus ne fidat templo, ſed vitæ legitimæ, quamobrem ſubiicit, quod & domus Dei eadem patietur.* Deſpiciuntur ſanctiſſima quæque à Deo, cùm homines ab illo receſſerint: id, quod manifeſtè patuit in excidio Ieroſolymitano, de quo, vt mauult Hugo. Theod.
Thren. 4. dicit: *Quomodò obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum?* Aureum illud templi decus fumo incendij contabuit; & ipſa ſancta ſanctorum diſperſa, & combuſta ſunt; quando Iudæi cucurrerunt ad ſacrilegium. Vt dicat Egeſippus lib. 5. cap. 2. *Quoties ſeditio?* Thren. 4.
Quoties obſidio? Quoties bellum? Et nunquam illa vrbs periit, niſi quando verum templum Dei domeſticis manibus crucifixerunt. Quid verò aliud niſi ſacrilegium fuit, cum impias manus extenderent in authorem ſalutis, cum lapidarent, cum verberarent, cum corriperent, cum occiderent? Tunc verè ſancta eorum abſumpſit ignis diuinus. Ecce tibi cum Iudæi ſacrilegi extiterunt, ſanctiſſima eorum à Deo fuerunt deſpecta, & tradita incendiis. Egeſipp.

§. VI.

Hoc efficaciſſimum eſt ad conuertendos homines; ſi videant, quæ coluerunt idola prima dare pœnas.

ANtequam idololatræ populo verbum faceret, arripuit Moyſes idolum, & comminuit, in puluerémque redegit. Nimirùm ait: *Arripiénſque vitulum, quem fecerant, combuſſit, & contriuit vſque ad puluerem.* Bonus præſul prius in idolum deſæuit, vt videntes ſubditi idola à ſe dilecta prima ire in pœnas, & confunderentur, & conuerterentur. Quis enim adeò amens eſt, qui non erubeſcat, & confundatur fidiſſe idolis, quæ vindictę tempore prima in pœnas venire cernit? Hinc
Exod. 7. volens Moyſes Pharaonem ad mentem ſanam conuertere, dum plagas immittit, à flumine incipit, non aquis, ſed ſanguine illud faciens fluere. Quippè ait textus: *Percuſſit aquam fluminis coram Pharaone, & ſeruis eius, quæ verſa eſt in ſanguinem.* Et cur prima plaga deſæuit in fluminis aqua? Ait Procop. ibi *Pœnæ, quæ primò* Exod. 7.
irrogantur, petuntur ob elemento aquæ. Si quidem Ægyptij magnis, & diuinis honoribus coluerunt aquam, ſtatuentes ipſam eſſe principium vniuerſi. Proinde aqua primò aſſiguntur, vt diſcant, quam vanæ rei ſeruiant, & ad veram religionem hinc correcti proficiſcantur. Sanè vt corrigantur homines, hoc efficaciſſimum eſt, ſi à ſe culta idola primò videant in pœnis. Si ſplendentem pulchritudinem, quam ſæpe adorauerunt, videant in tabum, ſaniémque conuerſam. Si ambitioſam dignitatis ſedem, cui inſeruierunt, in cineres videant, & in fauillas redigi. Quis his viſis non reſipiſcat, & vanitatem ſuorum Procop.
idolorum confuſus contemnat? Sic Iſaias c. 1. *Confundentur enim ab idolis, quibus ſacrificauerunt; & erubeſcent ſuper hortis, quos elegerunt.* Vt erant Iſraëlitæ idololatræ, habebant extra ciuitatem in lucis, & in arboribus hortorum idola ſua, quæ neceſſum erat, vt prima ſentirent ſpicula hoſtium ciuitatem obſidentiū. Quid tunc? Animaduertentes miſeri, quantum abeſſent idola à protectione præſtāda ciuitati, quæ prima ſub hoſtili incurſu cadebant, & confundebantur, & eorum inanitatem Iſaias 1.
agnoſcebant. Vnde ait D. Cyril. Alex. ibi: *Poſtquam aduenissent hoſtes, deſtitutúſque à diis ſuis extitiſſet Iſraël, in idolis ſuis pudefacti ſunt. Illos namque ante alios vna cum hortis luciſque exuſtos conſpexerunt, cum delubris ipſis, & altaribus. Exciderunt igitur ſpe, quando Deos ſuos pati conſpicarentur, tunc denique intelligentes dictum illud à Deo. Vbi ſunt dij tui, quos ipſe tibi feciſti? Num ſurgent, & ſeruabunt te afflictiſſimis temporibus tuis?* Nunquā equidem citius cognoſcent homines idolorum ſuorū inanitatem, D. Cyril.

tatem, quam vbi preſſuræ tempore illa videant primo à calamitate compreheodi. Quæ tunc rei ſpecies auaris erit, cùm videant aurum in cinerem verti? Quanta confuſio ambitioſorũ, cùm aſpiciant mundanas glorias ire in fumi nigredioem? Fallar, ſiquis noo accipiat veritatis ſaporem, cùm vidcat ſub Dei ira humana omnia

1. Reg. 5. decota prima euaneſcere. Hinc 1. Reg. 5. cum Philiſthini captiuaſſent arcam Domini, poſuerunt eam in ara iuxta idolum ſuum Dagoo. Quid tunc? Ait teat. *Altera die ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini.* inſuper dicit: *Inuenerunt Dagon iacentem ſuper faciem ſuam in terra coram arca Domini, caput autẽ Dagon, & duæ palmæ eius abſciſſæ erant ſuper limen; porro Dagon ſolus truncus remanſerat.* Sic Dei poteotia ab arca Iſraëlitica effulgens primũ oſtẽditur aduersùs Philiſthinos in commiouendo illorũ idolo. Nõdum aggrauata erat manus Domini ſuper Azotios; nondum percutiente Deo putreſcebãt eorum inteſtina, & iam Dagon Deus eorum truncus iacebat in terra. Et cur priùs idolum feritur, niſi vt vel ante ſupplicium vidẽtes Allophili infirmitatem ſui idoli, agnoſcant diſcrimen ingens inter idola, & verum Deum, ad quem ſe coouertant? Ait

Theod. Theod. ſer. 10. de Prouid. *Propterea Dagon quoque, quẽ illi ſeu Deum adorabant, ante arcam corruere facit, & eundem cultoribus illius ſpectandum exhibet, vt Allophili diſcrimen diſcerent.* Et quidẽ efficaciſſimũ erat, vt docerẽtur verũ Deum, eiuſque docti vererẽtur potentiã, vidẽtes idolũ ſuum primas in pœnis, & ſuppliciis ferẽtem.

§. VII.

Honor in non merentibus lethalis.

AB aris tollitur vitulus, & in puluerem redactus euaoet; ſic enim dicit: *Arripiénſque vitulum, combuſſit, & contriuit vſque ad puluerem, quẽ ſparſit*, &c. Et miror, quod ſaltẽ aurum, ex quo cõflatus vitulus erat, nõ magis continuerit perdẽtis manus. Eſto, quod vituli forma corrumpi debeat, at materia auri cur non magis aſſeruatur? Aurũ hoc præcipuũ habet, quod ab omnibus aſſeruetur, mille clauſtris cuſtodiatur, quod à nemine perdi ſinatur. Cur modò aurum ius ſuũ non ſeruat? Cur nõ magis ſe cuſtoditi facit? Cur funditus perdi patitur? Erat aurum poſitum in diuino honore, cultũ accipiebat longè à ſe diſtantem, proprium vnius veræ diuinitatis, nec miror, quod tantus honor perditioni irreparabili eſſet ipſi auro; eſt enim ſemper honor non

Baſil. Sel. merentibus maximè lethalis. Ex quo monebat D. Baſil. Sel. orat. 9. *Si tibi, ô dilecte, in admirationem veniunt creatura, adora Creatorẽ; ſi gaudes creatis, Creatori ne dedecus afferas, caue etiam, ne Conditoris gloria res conditæ circumfluant. Námque dignam Creatore reuerentiam nõ admittit creatura: tantum honorẽ, vt peſtem capitalem perhorreſcit.* Peſtis equidẽ eſt, & peſtis capitalis, omni medicamine ſuperior honor exuberans, qui nõ merentibus exhibetur. Fallar, ſi tantam perditionis vim imprimat hoſtilibus muris militare tormentum; quantam hominibus imprimit honor immeritus. Hinc Petro auertenti Ie-

Mat. 16. ſum à voluptate patiendi dicit dominus Matth. 16. *Vade poſt me Satanna*, Iudæ autem ſummum proditionis facinus aggredienti & oſculum præbet, & ait Matth. 26. *Amice ad quid veniſti?* Petrum Satanæ nomine percutit, proditorem amici vocabulo, & oſculo extollit. Cur Domine diſcipulum ſic verberas, & proditorem amici honore excipis? Sanè aſperum verbũ diſcipulum errantem corrigebat; amici autẽ honor proditorẽ immerentẽ ingenti vi ad ruinam propellebat. Sic in orat.

B. Sel. 31. D. Baſil. Sel. fatur Ieſus: *Cùm agnoſco diſcipulum, eſto contumeliã dico, inſtruo; cùm alieni ſunt mores ægritudo eſt inſanabilis, & vnius ignorantia medeor; & alterius ſuperbia vim affero.* Eapende illud: *Alterius ſuperbia vim affero*: vbi oſculum præbet, & amici honorem exhibet, dicit ſe illius ſuperbiæ vim afferre; nulla enim res violentior, & peſtilẽtior homini, quàm ei exhibitus fauor, & honor indebitus. Quod clarius exprimens D. Amb. D. Amb. in Pſal. 39. aiebat: *Grauiori telo tanta dignationis percuſſus eſt Iudas, quàm ſi cum fulmine perculiſſet.* Supra fulmina violentior eſt immerenti honor exhibitus. Vndè cauebat Dauid Pſ. 130. *Neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.* Pſ. 130. Primum reddit Symachus: *Neque ambulaui in maieſtatibus, neque in tranſcendentibus me.* Cur hoc cauebat Rex maximus? Ait D. Zeno ibi: *Magni enim periculi res eſt, ſi immodicis ambulamus.* D. Zeno. Vbi ad meritorum menſuram, & modum non decernitur nobis honor, ſed ſupra meritum eſt, in magno periculo lo verſamur.

§. VIII.

Ad conſpectum optimi Principis, ſubditi ſibi ſceleris conſcij funditus eneruantur.

VNus Moyſes adeſt, qui vitulum ab ingenti Iſraëlitarum multitudine expetitum, & celebratũ arripit, & conterit, & de tãto Iſraëlitarum exercitu nullus muſitare audet. Sanè totus quantus erat populus adierat Aaronem, & violenter vitulum extorſerat, quẽ in contemptum Dei, & Moyſi adorabat. Sed vbi apparet Moyſes etiamſi vitulum conterat, & conculcet, nullus obſiſtet, ſed omnes timidè tacent. Et cur, qui in Aaronem furebãt pro vitulo, aduersùs Moyſem nihil faciunt? Quid timet io vno homine bellatorum exercitus tantus? Sanè, timet ſibi ab optimo Principe conſcientia crimine polluta nefario. Quando enim nocẽtes animi, vel ad conſpectum optimi Principis nõ eneruantur? Multi ſecreto aduerſus Sidonium Apollinarem rebellauerant, in Arelatienſium ciuitate, cupiebántque hominẽ aliqua percutere infamia. Quid tũc? Rei prorſus inſcius bonus Præſul venit in ciuitatem, & quod ſibi acciderit narrat lib. 1. epiſt. 11. *In forum de more deſcendo; quod vbi viſum eſt, illicò expauit, vt ille ait, nil fortiter auſa ſeditio. Alij tamẽ mihi, plaſqua deceret, ad genua prouoluere; alij fugere poſt ſtatuas, oculi poſt colũnas, alij triſtes, vultuoſique iunctis mihi lateribus incedere.* Expẽde illa: *Illico expauit, nihil fortiter auſa ſeditio*: quippè cõſpectum boni Principis animi ſeditionis conſcij illicò expauent, & omnem cordis amittunt fortitudinem. Tale quid accidit Theodoſio Imperatori, cui rebellarat ingens exercitus multitudo, & vt ſolum caperent, multi erãt poſiti io inſidiis. Quarum inſidiarũ prorſus inſcius Theodoſius poſt diuioum inuocatũ auxilium rebelles perſequitur, & ſolus io inſidiatores incidit. Quid tunc? Rem narrat, & expendit Paulus Oroſius lib. 7. c. 35. inquiens: *Signo crucis ſe muniens Theodoſius ſignum prælio dedit, ac ſe in bellum, etiamſi nemo ſequeretur, victor futurus immiſit.* Pau. Oro. Prima ſalutis via extitit arbitrio hoſtilium partium comes: qui cum ignarum Imperatorẽ circumpoſitis excepiſſet inſidiis, conuerſus ad reuerentiã præſentis Auguſti, noo ſolum periculo liberauit, verum etiã inſtruait auxilio. At vbi ad cootigua immiſcendæ pugnæ ſpatia peruentum eſt, cootinuò magnus ille, & ineffabilis turbo ventorum in ora hoſtium ruit. *Proſpexit ſibi humana conſcientia pauor: nã continuò ſeſe paraa ſuorum manu fuſa, victori Theodoſio hoſtilis proſtrauit exercitus.* Quid pulchrius? Ad optimi Imperatoris vultum, ſic pauor nefariæ cooſcientiæ rebelles exercitus occupauit, vt nihil fortiter poſſent agere. Ioſephus prẽſtãtiſſimus dux Iudæorum ſtrictis gladiis, à ſuis militibus in mortem petebatur. Quid interea? Ipſe ait lib. 3. c. 14. de de bello Iudaico, fatus: *Ioſeph autem cùm alium nominatim vocaret, alium vultu Ducis intueretur, alterius dexterã prenderet, alium precibus exoraret, varia mẽtis affectione diſtractus ferrum omnium à ſua cæde prohibebat. Illorum autem qui ducem in extrema quoque calamitate reuerendam putabant, debilitabantur dextræ gladiique de manibus elabebantur, multi cum manus ei afferrent, ſponte frameas dimittebant.* Sic ducis reuerentia etiam rebelles furentes afficiebat.

§. IX.

Digitized by Google

§. IX.

Impietatis nec vmbra, nec veſtigium ferendum.

ESto, quod vitulum arripuerit Moyſes, & contriuerit, cur in puluerem redegit, & exhibuit potãdum? Quippè ait: *Contriuit vſque ad puluerem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum*, &c. Cur, inquam, non contentus eſt contriuiſſe idolom, ſed & in puluerem redegit, & ſparſit in aquam, vt biberetur, decoqueretur? Laborabat bonus ne vel vmbra, vel veſtigium maneret impietatis. *D. Amb.* Ait D. Amb. epiſt. 56. ad Romulum: *Moyſes comminuit vituli caput, atque in puluerem redegit, vt omnia impietatis aboleret veſtigia.* Hoc igitur ſemper piè viuere volentibus curandũ, ne vllum veſtigium, aut vmbra impietatis illorum ob ocolos maneat. Id, quod *Dan. 1.* ſcientes pueri illi Hebræi Dan. 1. repudiato cibo regio aiebat: *Dentur nobis legumina ad veſcendum, & aqua ad bibendum*, &c. Poterat eſſe abſtioentiæ, & ieiunij rigor in cibis regalibus, io delicatis panibus, in pretioſis vinis; cur ergo hi iuuenes tanropere regias dapes detrectabant, vel ipſos panes, & ſola petunt ſibi legumina dari? Erant in cæteris idolorum nomina, vt verbi gratia, panis diceretur *Ceres*, vinum *Bacchus*, ideò booi ad ſola legumioa confugerunt, vel nomina, vel vmbras fugiẽtes impietatis. *Theod.* Ait Theod. ſer. 8. de prouid. fatus: *Obſecrant, vt leguminum cibum illis largiatur, regias epulas abominati, & omni varias illas conuiuiorum lautitias exoſi. Has enim idolorum appellatione pollutas videbant.* Sic ſaocti viri ſibi ab impietate timebant, vt nec vmbram, nec oomina impietatis ſibi ob oculos paterentur eſſe; etiamſi ob id neceſſũm fuerit ab omni eſca abſtioere. De quo plura à nobis dicta ſuot ſingulis in tomis Euangelicæ Hiſtotiæ.

Exod. 32. Dixítque ad Aaron. Quid tibi fecit hic populus, vt induceres ſuper eum peccatum maximum? Cui ille reſpondit: Ne indignetur populus meus. Tu enim noſti populum iſtum, quod pronus ſit ad malum. Dixerunt mihi: Fac nobis Deos, qui præcedant nos, huic enim Moyſi, qui eduxit nos de terra Ægypti, neſcimus, quid accidetit. Quibus ego dixi: Quis veſtrum habet aurum? Tulerunt, & dederunt illud mihi, & proieci illud in ignem, egreſſúſque eſt hic vitulus.

§. X.

Sacerdoti crimini dandum, quod amiſſæ religioni ſuperuiuat.

NOndum audierat Moyſes Aaronis facinus, vt licet coactus fabricauerat vitulum, & tamen Aatonem videns illum obiurgat, dicens: *Quid tibi fecit populus hic, vt induceres ſuper eum peccatum maximum?* Solum videns Aaronem, & adhuc eius factum ignorans, tamen quaſi inductorem oefariſſimi ſceleris obiurgat. Cur, bone, ſic caſtigas, quem adhuc neſcis deliquiſſe? Explora prius, vt ſe geſſit Aarõ, & cùm videas eius crimeo, tunc obiurga? Sed prudẽtiſſimus iudex vt puniat Sacerdotẽ, ſolum attendit, quod exploſſa vera religiooe, verique Dei ſui cultu, ipſe viuat. Nunquã enim non eſt crimen puniẽdum in Sacerdote, quod religioni exploſſæ ſuperuiuat. *Lyppom.* Huc ſpectans Lyppom. in cat. inquit. *Sacerdoti impingitur populi prauaricatio in Deum, qui animam ſuam prodere magis debuiſſet, & elegiſſe mortem citius quàm tantum admiſiſſe ſacrilegium. Adduxiſſe peruitiem accuſatur, quod non ſummo conatu fuerat amolitus.* Meritò vbi Dei cultus extirpatus videbatur, & Sacerdos viuus; ei totum crimẽ attribuitur, vt qui vitæ profuſione debuiſſet reſiſtere facinori, & nullo modo extinctæ religioni ſuperuiuere. Hinc Titus Imperator dum Ieroſolymam expugnat, benigniſſimus in omoes Indæos veniam petentes, & ſalutem, in ſolos Sacerdotes fuit ſeueriſſimus, quod ſuperuiuere vellent templo extincto. Rem memorat Egeſippus lib. 5. c. 45. fatus: *Egeſipp.* *Cũ templum exureretur: Sacerdotes confecti fame, & ſitis vitã rogarunt. Quos Titus iuſſit occidi, degeneris animi eſſe reſpondens, vt templo, & muneri cuperent ſuperuiuere.* Sic nobilis Imperator dũ bonorat Iudæos fugiẽtes ab excidio, & ad ſe confugientes, Sacerdotibus vertit crimini, quod pereũte templo, & aris veri Dei pereuntibus, malint ipſi viuere, & non prorſus cũ religiooe perirẽt. Hinc 1. Reg. 4. mirabar, quod Heli permitteret filiis *1. Reg. 4.* ſuis, quod ferrent Domini arcam in caſtra. Dicit enim textus: *Miſit ergo populus in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituũ ſedentis ſuper Cherubim, erántque duo filij Heli cum arca fœderis Domini, Ophni, & Phinees.* Sed quomodo permiſit Heli, quod arca in prælij diſcriminibus eſſet, & quod filij arcam comitareotur? Sanè vbi credendum fuit populo perẽti arcam ad certamina; conſultiſſimè pater & filios ſuos eidem diſcrimini tradidit, ne Sacerdotes ſuperuiuerẽt arcæ. Quippè ait Ioſephus lib. 7. Ant. c. 11. *Ioſeph.* *Venit igitur arca in exercitũ, & cum ea Pontificis filij accepto à patre mandato, ſi amiſſa arca viuere ſuſtineant, ne vnquã in conſpectum ſibi veniãt.* Sic crimini dabatur Sacerdotibus, quod poſt amiſſam religioois arcẽ ipſi vioere amarent, quorum eſt pro religione vſque ad vitæ profuſionem ſtare. Quod fecerũt iſti Heli filij, de quibos dicitur ibi: *Arca Domini capta eſt, duo quoque filij Heli mortui sũt, Ophni, & Phinees.* Qui etſi peſſimi fuerant adeò vt vocarentur filij Belial *1. Reg. 2.* 1. Reg. 2. *Filij Heli, filij Belial neſcientes Dominum, neque officium Sacerdotum*, & propterea decreta illis fuerit à Deo mors, tamen indè creduntur omnia ſcelera ſua expurgaſſe, & ſalutẽ æternã obtinuiſſe, quod noluerint ſuperuiuere amiſſæ arcæ. Id, quod docet Abul. ibi q. 17. quidquid enim antea fecerint, ſaltẽ in hoc ſe Deo adſtrictos maximè præbuerunt, quod cum poſſent forſitan vitam fuga captare, vt fecerunt alij, noluerunt vitã ſine Dei arca. Iis non abſimiles illi, de quibus ait Ege- *Egeſipp.* ſipp. lib. 1. c. 57. *Itáque concluſi vndique alij ſe præcipitabant, alij patria incendiis exurebantur. Sacerdotes tamen vſque ad vltimum officium religionis perſeuerabant, hortãtes ſe inuicem, ne in poſterioribus ponerent officium religionis, quam ſalutis præſidium: rectè ſecum agi, ſi pietati impenderent, quod deberetur neceſſitati, pulcherrimúmque ſi in patriæ ſinu ſepeliri liceret. Quid autem iuuaret videre, & ſuperſtitem viuere religioni? Præclarum potius opus muneri commori pio.* Sic tibi

§. XI.

Qui non obnititur ſceleribus, quæ ab aliis fiunt, cum illis damnatur.

NOn videt Moyſes Aaronem idolo procumbentem, nec in eius ſolemniis iubilantem, & tamen illum, vt reum nefariſſimi ſceleris arguit, aiens: *Quid tibi fecit hic populus, vt induceres ſuper eum peccatum maximum?* Et meritò, quia non cernitur obſtitiſſe, ſed magis acquieuiſſe Deos poſtulantibus, quaſi reus damnatur: eadem enim pœna maoet eos, qui non obſiſtunt, ac eos, qui perpetrant mala. Dum Herodes conuiuio exciperet omnes proceres Ieroſolymitanos; iuſſit Ioannem interfici in carcere Matth. 14. *Mat. 14.* *Miſit, & decollauit Ioannem in carcere. Et allatum eſt caput eius in diſco, & datum eſt puellæ.* Quid ſceleſtius? Quid conuiuaotibus omnibus exitialius? Sanè caput illud ſanctiſſimum in diſco allatum, omnes ſimul diſcumbentes damnabat, quorum oullus auſus eſt obſiſtere morti nefariæ. Vndè Paſchaſ. lib. 7. in Matth. ſic ex- *Paſchaſ.* clamat. *O ferculũ crudele! O diſcus roſis reſperſus ſanguinis, ſed cõuiuantibus valde exitialis: quia in tanto conuiuio nemo fuit, qui prohiberet audaciam Regis, quin imò*

vt Scriptura ait: *Propter eos, qui pariter ſedebant, iuſſit dari. Quo facto omnes ſceleris ſui facit eſſe conſortes.* Vbi nullus obſiſtit, nullus repugnat operi nefario, ſed omnes tacent, ſimul cũ ingenti ſupplicio omnes peruadet reatus. Quæ enim crimina non curas vitare, quantũ in te eſt, ea etſi ab aliis fiãt, tibi imputãtur; & acerrimas pœnas pro illis dabis. Hinc Iudæi quando Ieſum repudiarunt, & Barabbam elegerunt, omnia Barabbæ homicidia ſibi applicarunt, clamant enim Ioan. 18. *Non hunc, ſed Barabbam.* Circa quæ D. Chryſoſt. ſer. 3. de Paſſ. Iudæam affatur: *In vtroque rea teneris, & exitio innocentis, & abſolutione latronis. Et quanquam ſacrilegium impactæ crucis omne nefas excedat: tamen & illi aduerſum te iudicium, id eſt, diem vltionis expectant, quorum Barabbas latro ſanguinem fuderat, quia participaſſe eſt ſcelus homicidij, veniam meruiſſe latroni.* Vnus equidem Barabbas homicida fuerat, ſed quia Iudæi homicidæ hominis libertati non repugnarunt, ſed potius acquieuerunt, ideò homicidiorum pœnæ illos miſerè expectant. Et iuxta nefariſſimum illud ſcelus cõpactæ in Filium Dei crucis, adhuc non diſſimulatur hoc in Iudæis, quod non obſiſtant libertati hominis latronis, & homicidæ, ſed indè etiam petuntur ad ſupplicium. Vt horreamus nos pro viribus non obſiſtere malignis, quando in conniuentia maximum eſt ſalutis æternæ diſcrimen; in reſiſtentia autem nunquam non eſt gloria immarceſcibilis.

Ioan 18.

3 Reg 18. Habes 3. Reg. 18. de Abdia diſpenſatore regiæ domus Achab: *Abdias autẽ timebat Dominum valde. Nam cum interficeret Iezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, & abſcondit eos,* &c. Ecce tibi tota Regia furebat in Dei prophetas; edicta publicabantur de illis interficiendis; Abdias autem nihil veritus contra edicta, contra reginæ rabiem prophetas abſcondebat, ſuſtentabat. An ideò periit? An ideò aliquid mali paſſus eſt, quod reginæ obſiſteret crudelitati? Imò indè immenſa fuit bona lucratus. Ait Theod. ſer. 8. de Prouidentia: *In his quidem quibus Deus oppugnabatur, nequaquam debitum officium heris ſuis detulit, leges verò contra vniuerſalem omnium Creatorem ridendas putans, harum quidem authores odio habebat, & cum iſtud obſequiũ ſummã putaret perniciẽ, quos perdere iuſſus erat, ſalute dignabatur, mortẽ videlicet pietati iunctam vita impia honeſtiorem iudicans. Proindè nequaquam illi abominabilis herorum impietas nocuit.* O famuli regij præſtantiam. Ipſe obſequentiſſimus in omnibus, in iis quæ Deo aduerſabantur, obſequium ſummam perniciem putabat, & amabat impiis herorum potentium obluctari conatibus. Vndè nihil illi nocuerunt potentium mala. Sed accipe aliud ex Ierem. c. 38. vbi inſtantibus proceribus regni, de mandato Regis Sedeciæ Ieremias mittitur in lacum profundiſſimum, vt ibi moriatur. Quid tunc? *Et egreſſus eſt Abdemelech de domo Regis, & locutus eſt ad Regem, dicens: Domine mi Rex, male fecerunt viri iſti omnia, quæcunque perpetrarunt contra Ieremiam prophetam, mittentes eum in lacum.* Ecce vnus eunuchus inuentus eſt in Regia, qui audeat Regi obſiſtere, & aduersùs omnes proceres pro propheta ſtare. Et quid inde ortum fuit? Quando Rex, & optimates periẽre, ipſe Abdemelech ſolus euaſit. Sic Ierem. 39. *Vade, & dic Abdemelech Æthiopi dicens: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego inducam ſermones meos ſupra ciuitatem hanc in malum, & non in bonum, & erunt in conſpectu tuo in die illa: Et liberabo te,* &c. Quid diuinius? Pereunt omnes, qui mala fecerunt Principes; & vnus eunuchus, qui illis obſtitit, euaſit liber. Ex quo Theodor. ſer. 8. de Prouid. *Sed Abdemelech quidam famulus Æthiops eunuchus, nec aula regia faſtum, nec regnantem in hac impietate, nec contra prophetam conceptum furorem, nec ſeruitutis miſeram conditionem animo voluens, iniuſtam Regis ſententiam reprehendit, iniquiſſimum in prophetam patratum facinus accuſat, aulámque iuſta pœna perterret. Atque Regis conſiliarius fit famulus,* &c. Sic humilis, & abiectus famulus fit Regi à conſiliis; ſummúmque honorem adipiſcitur, dum audet regiis criminibus obſiſtere.

Theod.

Iere. 39.

Theod.

§. XII.

Ingenuis viris pudoris cõfuſio acerbior eſt, quàm mors ipſa.

QVi acerrimus popularium criminum vltor obuios quoſque reos gladio transfigit; quem authorem criminum norat, ſolis verbis caſtigat; dicit enim ad Aaronem: *Quid tibi fecit hic populus, vt induceres ſuper eum peccatum maximum?* Sic inductorem tanti criminis ſolis verbis caſtigat, qui cæteris reis ſtatim mortem infert. Cur non ſeuerior in Aaronem Moyſes? Cur non maiori illum percutit vulnere? Equidem integerrimus iudex pepercit hominis verecundiæ; erroris námque pudor, & confuſio acerbior erit ingenuis hominibus quam vel mortis punitio. Pulchrè Sidonius Apollin. lib. 4. epiſt. 23. monebat quendam patrem, de filio pro peccato confuſo: *Ille confuſus erubuit; nil impudentis excuſatione deprecatus errorem: ſed ad cuncta conuicium cum redarguerem, verecundia iunxit comites lacrymas. Rogo ergo ſis clemens tu ſe ſeuero, & Dominum ſequens nõ habeas te iudice reum, ſe profitente damnabilem, quem ſi in audita genera pœnarum iubeas inexoratus excipere, non poteſt amplius per te dolore, quam per ſe pudor torqueri:* Non amplius torquent virum ingenuum inaudita genera pœnarum, quam erroris verecundia, & confuſio. Non ſic affligitur homo ingenuus verbere, aut vulnere lethali, vt affligitur commiſſi confuſione, & verecundia. Hinc Dominus Iſraëlitarum peccatis offenſus clamat Iſaiæ c. 1. *Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt: Filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me.* Contemptores vocat, tantíque criminis reos accuſat coram cœlo, & coram terra, & nullo illos vulnere percutit. Cur Domine, non magis eos percutis, quos contemptores tui vocas? A verbere abſtinet Dominus, dum eorum crimen palam coram omni creatura arguit, ratus ingenuis hominibus duriorẽ eſſe reatus confuſionẽ ipſa morte. Ait D. Zeno lib. 3. ſer. 35. *Quia apud ſapiẽtes, & honeſtos grauius eſt aliqua nota confundi, quàm mori: Deus Iudaicum populum luxuria æſtu exuberante corruptum publica increpatione confutat, cœlum, terrámque teſtes citat.* Dum coram reos arguit Dominus, non miror, quod à verbere abſtineat, quando honeſtos viros plus afficit commiſſi cõfuſio, & verecundia, quam alia quæuis grauiſſima corporalis pœna. Et quis neſciat verecundiæ tormentum? Fallar, ſi quo alio magis homines deterrẽtur. Quò ſpectat illud Cant. 1. *Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilaui te amica mea Pulchra ſunt gena tua,* &c. Siue vt ex Græco: *Equæ meæ in curribus Pharaonis aſſimilaui te propinqua mea. Quid pulchra facta ſunt gena tua.* Quibus maximè ponderandus eſt tranſitus iſte de ſimilitudine equæ ad pulchritudinem genarum. Quid equæ genis? Si equæ aſſimilata eſt, cur profers genarum pulchritudinem? Meritò vbi ſimilem equæ ſponſam meminit, ad verecundiæ confugit ſedes, nempe ad genas, quaſi ad validiſſimum frænum, nullis enim ferreis lupatis adeò comprimitur ferocitas equi, vt comprimitur mens humana verecundæ confuſionis metu. Sic tres Patres apud Theodoretum: *Cum equo te ſimilem dixerim velociſſimo, in maxilla tua non indiges fræno; genæ enim tuæ ſunt ornatiſſimæ, & fræni loco naturali pudore ſunt præditæ.* Valet equidem frænum ad comprimendam ferocitatem equi, quamuis tamen anima fidelis ſimilis ſit velociſſimo equo, non eſt illi neceſſarium frænum; verecundia illi ſufficit pro fræno; cuius aculeis plus comprimitur, quam omni alio afflictionis fræno.

Sid. Apo.

Iſaia 1.

D. Zeno

Cant. 1.

Theod.

Exod. 32. Videns ergo populum Moyſes, quod eſſet nudatus, ſpoliauerat enim eum Aaron propter

Digitized by Google

propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat, & ſtans in porta caſtrorum, ait: Si quis eſt Domini, iungatur mihi. Congregatique ſunt ad eum omnes filij Leui.

§. XIII.

Pauperes, & nudi male habent in iudicijs humanis.

NOn prius armatur Moyſes in necem reorum, quã illos videt nudos, omnique auro ab Aarone fuiſſe ſpoliatos. Sic enim ait textus: *Videns ergo Moyſes populum, quod eſſet nudatus, ſpoliauerat enim eum Aaron propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat, & ſtans in porta caſtrorum, ait: Si quis*, &c. Prius nudos videt, & ſpoliatos, & tunc in vindictam armatur. Proh Deus immortalis, quàm miſerè agunt nudi, & pauperes in iudiciis humanis! Sanè ex quò Aaron homines auro ſpoliauit, nudóſque reliquit, ſic eos reliquit etiam in iudicium fratrum, quaſi inter carnifices, & hoſtes collocaret. Quando enim nudus non malè habuit apud iudicium humanum? Etſi in Moyſe æquiſſimum. Notiſſima eſt hiſtoria Dauidis, quando abiectis aureis armis Saulis eum paupere pera, & baculo perrexit aduersùs Philiſthæum, quem & occidit. Tunc ait
1.Reg. 17 textus 1.Reg. 17. *Eo autem tempore, quo viderat Saul Dauid egredientem contra Philiſthæũ, ait ad Abner Principem militiæ, de qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens?* Et quidem Saul optimè nouerat paucis antea menſibus Dauidem, quem apud ſe retinuerat, & intimè dilexerat, & à patre ipſius datis literis petiuerat, & armigerum ſuum fecerat. Cur tam citò obliuiſcitur puerum ſibi dilectum, vt de illius genere interroget? Non erat obliuio, ſed contemptus, ſed deſpectus pueri; nam qui antea fuerat in delitiis, tunc erat in habitu ſplendenti, vt cæteri aulici iuuenes, & totus aureus erat; vnde non miror, quod acceptus eſſet Regi; modò apparebat nudatus auro, vilibus paſtoris veſtibus indutus, inde malè habet apud Regem, & patitur contemptum. Ait D.Cy-
Cyr. Ale. ril. Alexand. 6. cap. 19. *Cùm enim Dauid adoleſcens Goliam viris fortibus formidabilem ſtraniſſet, ait Saul ad Abner. Cuius eſt iſte puer Abner? Certè armiger eius fuerat, citharam coram eo crebro percuſſerat, & nunc quis eſſet interrogabat. Quaſi enim non cognoſcebat, in quo habitum paſtoralem contemnebat.* Non potuit nuditas, & pauper veſtis apud iudices humanos non pati deſpectum, & contumeliam. Caue homo humana iudicia; ſi pauper ſis, ſi nudus ſis, & tui errores eo te ducant, vt ſiſtaris tribunalibus ſæculi, pro nihilo contemneris vſque ad necem. Captiui, & ſpoliati erant Iſraëlitæ apud Perſas,
Æſter. 3. quando Aman illos coram Rege accuſauit Æſter cap. 3. Quid tunc? Ait text. *Tulit ergo Rex annulum, quo vtebatur de manu ſua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hoſti Iudæorum, dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum ſit, de populo age, quod tibi placet.* Hæc dixit Rex, & ſtatim omnium Iudæorum mors decreta eſt: *Statimque in Suſan pependit edictum Rege, & Aman celebrante conuiuium, & cunctis Iudæis,*
Caiet. *qui in vrbe erant, flentibus.* Apud Caietanum legitur: *Et ciuitas Suſan fuit turbata.* Eſto quod Iudæi flerent
Carth. ſortem ſuam, ciuitas cur turbabatur? Ait Carthuſ. *Ciuitas turbabatur; vt pote Iudæis captiuitatis compatiens.* Quibus illud maximè expendendum eſt, quod vbi Iudæi morti adiudicabantur, dicatur ciuitas eſſe: *Iudæis captiuitatis compatiens.* Cur non potius dicatur compatiens Iudæis mortis, Iudæis occiſionis? Cur in re adeò lethali maluit meminiſſe captiuitatis Iudæorum, quam mortis iam determinatæ? Sapienter captiuitatis meminiſſe maluerunt, vt cui attribuenda erat duriſſima mortis ſententia; quippè quod Iudæi captiui, & ſpoliati eſſent, ideò tam durè in iudicio habebant, vt Regis ſententia ad mortem ducerentur. Trahit equidem paupertas, & nuditas ſuper ſe vniuerſas ſeueritatis, &

lethiferi rigoris ſententias. Quò ſpectat illud Prouerb. 6. *Veniet tibi quaſi viator egeſtas, & paupertas quaſi vir* Prou. 6.
armatus. Chaldæus legit: *Et paupertas quaſi vir rectus*, hoc eſt, quaſi iudex rectitudini, & ferreæ obſeruantiæ legum ſeruiens, qui nihil rigori nouit auferre. Nunquam enim eum paupertate, & nuditate non veniunt in hominem omnes ſeueritates, & rigores legum; nec eſt iudex, qui rectus, & iuſtus in pauperes nolit eſſe. Quò traho D.Baſilium in cap. 3. Iſaiæ ſentem: *In pau-* D. Baſil.
peres inſuper à nobis iniuria committitur meritò in ius vocanda, vt cum in propriis eorum peccatis ipſos acriter attingimus, & palam traducimus, à nullo probri genere nobis temperantes, zelum quidem Dei in pauperes acrius oſtendentes, & proinde vultus inopum confundentes. Sic iudicij humani ſeueritas tota eſt in pauperes.

§. XIV.

Nudus, & pauper homo vel ipſos fratres habet hoſtes, carnificeſque.

NVdauit quidem Aaron plures Iſraëlitas, quando ſpolians eos auro pro vitulo fabricando depauperauit, nudóſque reliquit. Sed illud notandum, quod non ſolum dicantur ij nudi relicti, ſed nudi relicti inter hoſtes. Ait enim textus: *Et inter hoſtes nudum conſtituerat.* Et quos inter hoſtes? Hoſtis nullus extrinſecùs apparebat, intrinſecus omnes erant fratres ab vno Iacobo patre venientes; quoquo ſe quiſque verteret, & cognatos, & fratres videbat. Qui ergo erant hoſtes? Sapienter putat noſter Salianus, quod hoſtes dicti ſunt ipſiſſimi fratres; vbi enim Aaron nudum auro conſtituit populum, etiamſi eum conſtituit inter fratres, & cognatos, conſtituiſſe illum meritò putatur inter hoſtes, inter carnifices. Quando enim homo pauper, & nudus non habet hoſtes, & carnifices ipſos fratres? Ait Prouerb. 19. *Multi colunt perſonam potentis, & amici* Prou. 19.
ſunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis oderunt eum. Non eſt nobis immorandum in quærendo, qui ſint hoſtes hominis nudati, & depauperati, vbi enim ſeſe occaſio offerat, ipſi eius fratres hoſtiles in eum oſtendent animos. Tam longè abeſt pauper, vt eius errores inter cognatos, & notos abſcondantur, quin potius, & fratres hoſtes, & carnifices experiantur. Accipi-
re Eccleſiaſticum cap. 13. ſentem: *Diues commotus con-* Eccl. 13.
firmatur ab amicis ſuis, humilis (hoc eſt pauper) autem cum ceciderit expelletur & a notis. Diuiti decepto multi recuperatores: Locutus eſt ſuperba, & iuſtificauerunt illum. Humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur: Locutus eſt ſenſatè, & non eſt datus ei locus. Diues locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius vſque ad nubes perducent: pauper locutus eſt, & dicunt: Quis eſt hic? & ſi offenderit, ſubuertent illum. Expende hominis pauperis conditiones, vt in lapſibus expellitur etiam à notis, in deceptione arguitur; in offenſione autem penitus ſubuertitur,
quippè: *Si offenderit, ſubuertent illum.* Ait Carthuſ. *ſub-* Carth.
uertent, id eſt, reprobabunt, & acriter punient. Nulla venia datur pauperi, vel fratres erunt punitores acerrimi, vel carnifices illius.

Exod. 32. Si quis eſt Domini, iungatur mihi. Cõgregatique ſunt ad eum omnes filij Leui. Quibus ait; Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Ponat vir gladium ſuper femur ſuum. Ite, & redite de porta ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum.

§. XV.

In hoc clariſſimè ſpiritus Dei oſtenditur, ſi affectum cognatorum Deo ſubiicias.

QVi Domini ſunt, vocantur, vt fratres, & amicos, & proximos idololatriæ reos trucident. Sic enim

Digitized by Google

dicit: *Si quis eſt Domini iungatur mihi : & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum*, &c. Duriſſimum eſt homini
fratres, parentes, & cognatos, & amicos perdere ; ad
quod munus Deo exhibendum meritò vocantur, qui
Domini ſunt, hoc eſt, qui diuino aguntur ſpiritu. Cla-
riſſimè enim oſtendis in te diuinum ſpiritum, ſi affe-
ctum erga parentes, & cognatos, & amicos Deo ſubii-
cias. Hinc Philiſthini cupientes experiri, an quæ age-
bantur percuſſiones ad præſentiam arcæ, venirent ex
Dei ſpiritu, & virtute ibi commorante, ſic aiunt: *Arri-
pite, & facite plauſtrum nouum vnum: & duas vaccas fœ-
tas, quibus non eſt impoſitum iugũ, iungite in plauſtrũ*, &c.
*& recludite vitulos earum domi. Tolletiſque arcam Domi-
ni, & ponetis in plauſtro: & dimitte eam, vt vadat. Et aſpi-
cietis, & ſiquidem per viam finium ſuorum aſcenderit con-
tra Bethſames, ipſe fecit nobis hoc malum grande.* Quantũ
hoc, quod vaccæ irent rectà ad Bethſames, vt inde col-
ligerent Dei ſpiritum, & virtutem eſſe in arca, à quo
tot percuſſiones idololatrarum proficiſcebantur? Equi-
dem quòd vaccæ vitulos non meminiſſent; nec cura-
rent, ſed ſpretis illis rectà contenderent referre ſuis ar-
cam; id indicium erat Dei ibi aſſiſtentis, & clariſſimum,
Theod. & ſingulariſſimum. Sic enim ait Theodor. quæſt. 13.
*In triuio autem abſque auriga dimiſſis vaccis, expectabant,
vt viderent an ad vitulorum mugitum reuertantur, ad
aliam viam declinent, relicta via, quæ fert ad Hebræos, vt ſi
ex his quidem duobus fieret alterum, tanquam imbecillem
condemnarent arcam. Sin autem vaccæ aliis viis relictis,
& ſpretis ſuis vitulis, abeant ad terram Iſraeliticam, vere
cognoſcerent illas plagas fuiſſe à Deo immiſſas.* Ecce tibi vt
vel cæci idolatræ ad cognoſcendam diuinam virtutem
aſſiſtentem arcæ, à qua tot mala proficiſcebantur, id
explorant, an vaccæ ferentes arcam ſciant prorſus ſper-
nere ſuos vitulos, vt muneri ſuo ſatisfaciant. Quando
autem vel filiorum affectus naturalis ſubiicitur mune-
ri diuino, manifeſtè oſtenditur inibi adeſſe Dei manus.
Quis enim non credat Deum intereſſe plagis illis in-
ter quas inferendas videntur contemni, & deſpici pro-
les à matribus ? Hoc equidem propriſſimum eſt Dei,
quod deſpiciantur cognati, vbi diuino muneri impedi-
Matt 12 mento fuerint. Hinc cum Ieſus Matt. 12. moneretur de
præſentia matris, cognatorúmq; ait: *Quæ eſt mater mea,
& qui ſunt fratres mei?* & mirabar, quòd Ieſus non ag-
noſcat matrem, cum inde ſuam pietatem commendet,
Ioan. 10. quod & oues ſuas cognoſcat. Ioann. 10. *Ego ſum paſtor
bonus, & cognoſco oues meas.* Oues cognoſcit bonus pa-
ſtor, & de matre interrogat? An quia ea mater nõ erat?
Abſit; imò inde mater oſtendebatur eſſe, quòd abocás
Ieſum à diuino munere veluti ignorabatur. Clariſſi-
mum enim eſt indicium aſſiſtẽtis diuinitatis, quod vbi
officiunt diuino muneri cognati, ſpernantur. Vnde in
Tertul. Filio Dei Ieſu acutè aſſerit Tertul. lib. 4. contra Mar-
cion: *Cæterum ex hoc magis matrem, & fratres confiteba-
tur Ieſus, quod illos nolebat agnoſcere.* Adeò eſt proprium
diuini ſpiritus quòd cognati impedientes ſpernantur,
contemnantur, vt ſi Filius Dei vellet manifeſtare ſuos
cognatos, nullo euidentiori ſigno illos videretur ma-
nifeſtare, quàm repellendo, & quaſi ſpernendo eos, vbi
illi ſaluti obſtarent negotiandæ. Hoc enim eorum, qui
Gen. 22. ſpiritu Dei gaudẽt, ſignum eſt ſingulare. Hinc Gen. 22.
*Tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum : Tolle filium
tuum vnigenitum, quem diligis Iſaac ; & vade in terram
viſionis, atque ibi offeres eum*, &c. Eſto, quod Deus vel-
let tentare Abrahamum, cur illum in re adeò noua, &
naturæ ipſi repugnanti, nempe in occaſione dilectiſſi-
mi filij maluit tentare, niſi quia ſimul volebat oſtende-
re, quantam coniunctionem, & amicitiam Abrahamus
Baſil. Sel haberet cum diuinitate? Ait D. Baſil. Sel. orat. 7. *Natura
fluctus Deus in iuſtum ſuſtollit, vt amicitia diuina nundi-
natorem admireris.* Vt ſtrictiſſimum amicitiæ vinculum
inter Abrahamum, & Deum oſtenderetur, illi percuſ-
ſio filij mandatur, tunc enim clariſſimè quantum Dei
habeas, viſetur, cum facis, vt omnes affectus naturales
erga cognatos, Deo ſubiaceant.

Exod. 32. Fecerúntque filij Leui iuxta ſermonem
Moyſi. Cecideruntque in die illo quaſi tria
millia hominum. Et ait Moyſes : Conſecraſtis
manus veſtras hodie Domino, vnuſquiſque in
filio, & in fratre ſuo, vt detur vobis benedictio.

§. XVI.

*Quæ fortuna dicitur profanis, iuſtis hominibus
eſt diuina gratia.*

NOn dubitant Leuitæ ſtrictis gladiis aduersùs in-
numeram multitudinem reorum inſurgere; erant
enim in populo illo quadringenta millia virorum, qui
poſſent pugnare ; feréque omnibus his ſeſe obiiciunt
pauci Leuitæ armati. Et quod mirere magis hoſtiliter
tot reos inſequentibus Leuitis paucis, nullus obſiſtit, ſed
cæſis paſſim tribus millibus incolumes, & integri cæ-
ſores manent. Ait enim: *Fecerúntque filij Leui iuxta ſer-
monem Moyſis. Ceciderúntque in die illo quaſi tria millia*,
&c. Quale fuit hoc Leuitarum decus, quod pauci ſine
obſiſtentia de tot millibus triumpharent? An euentui
militari, fortunæve attribuendum, an diuinæ gratiæ? Id
profanus aliquis fortunæ, & euentui militari attribue-
rit, quando plenæ ſunt militares hiſtoriæ ſimilibus
euentibus ; at ego, qui Leuitarum ſanctitatem in illo
facinore veneror, id diuinæ gratiæ deputo. Eſt enim
iuſtis viris Dei gratia pro fortuna, & euentu. Nobiliſ-
ſimus quidam Macedonum dux nomine Alexander,
dum pro Romanis aduersùs Ieroſolymitanos pugnat,
ſeſe medius inter conferriſſimos hoſtes coniecit, &
multis trucidatis, ipſe ſine vulnere euaſit. Similiter & 2. Reg. 21
Dauid 2. Reg. 21. dum pugnat aduersùs Philiſthæos, &
in maximum deueniſſet diſcrimen, tamen occiſo Phi-
liſthæo, euaſit liber Rex. Ait enim textus: *Deficiente au-
tem Dauid, Ieſbibenob, qui fuit de genere Arapha, cuius
ferrum haſtæ trecentas vncias appendebat, & accinctus erat
enſe nouo niſus eſt percutere Dauid. Præſidióque ei fuit
Abiſai filius Saruiæ & percuſſum Philiſthæum interfecit.*
Compunite modò Dauidem cum Alexãdro illo, vter-
que aduerſus hoſtem ſuperiorem viribus pugnat, vter-
que liber euadit hoſte interfecto. Sed quo auxilio? Sa-
nè euaſionem ſuam Alexander fortunæ attribuit, &
militaribus euentibus, ſuam autem Dauid diuinæ gra-
tiæ. Accipite Egeſippum lib. 5. cap. 19. de vtroque di- Egeſipp.
centem. Alexander appoſitis impiger ſcalis murum
aſcendit, fugatiſque præſentibus, qui de muro repug-
nabant, ſolus ſe in vrbem deiecit. Immodicus animus,
ac victoriæ auidus in hoſtes proſiliuit, ceſsẽte agmi-
na, ſed quantos poterat ſolus proſternere? Per diuerſas
vrbis plateas circumfundebantur hoſtes, ſi in vnam
partem Alexander incumberent, aliis poſt ſe circum-
uallandi copiam daret. Retorquebat itàque victor in-
greſſum ſuum, ne à populo circumdaretur. At illi con-
ferti inter ſe vrgere cœperunt inhorreſcere ſuper eum
telorum vis maxima, reſultabat galea tinnitu, clypeus
fragore ſaxorum. Fuit igitur alacritatis quod murum
inſiliuit, hoſtem deiecit, in vrbem ſolus triumphali ſal-
tu ſeſe proripuit, impetu ſuo fugauit populos: fuit ta-
men etiam euentus, qui maximè duci neceſſarius eſt,
quod tantis ingruentibus populis, tot ſagittarum iacu-
lis, tot ruentibus ſpiculis, nullus fuit lethali vulneri lo-
cus. Ingreſſi ſunt Macedones prærupta porta, ſic te-
meritas victoriam inuenit, & euentus periculum in
gloriam vertit. Noſter quoque Dauid cum pugnaret
aduersùs gigantes, inuectus in hoſtem, à tergo percuſ-
ſorem habebat, ſed librantem ictus ſuos comes Regis
Abiſai præuenit. *Verum Alexandrum euentus ſeruauit,
prophetam gratia.* Quid pulchrius? Equidem iuſtis ho-
minibus Dei gratia pro fortuna eſt. Quidquid profa-
nis

Digitized by Google

nis dat caſus, & fortuitus euentus, id ſuis aſſeclis dat
diuina gratia. De Ecdicio quodam Gallorum duce ait
Sid. Apol Sidon. Apoll. lib. 2. epiſt. 3. *Vix duo de viginti equitum*
ſodalitate comitatus aliquot millia Gothorum non minus
die, quam campo medio tranſiſti. Ad nominis tui rumo-
rem, perſonaque conſpectum, exercitum exercitatiſſimum
ſtupor obruit, ita vt præ admiratione neſcirent duces partis
inimicæ, quam ſe multi, quam te pauci comitarentur. Sub-
ducta eſt tota protinus acies in ſupercilium collis abrupti,
quæ cum prius applicata eſſet oppugnationi, te viſo non eſt
explicata congreſſui. Interea in caſis quibuſcunque optimis,
quos nouiſſimos agmini non ignauia, ſed audacia fecerat,
nullis tuorum certamini ex tanto deſideratis, ſolus planitie
quam patentiſſima potiebare, cum tibi non daret tot pugna
ſocios, quot ſolet menſa conuiuas. Sic explicat fortunatiſ-
ſimi ducis victoriam, qua vnus exercitatiſſimum exer-
citum perterrefecit, & cæſis hoſtium multis inuulne-
rabilis ipſe euaſit, & liber. Attamen in tam nouo, ac
inuſitato euentu nihil meminit diuinum. E contra tex-
tus tacet dum non multum abſimilem victoriam nar-
1. Reg. 14 rat à Ionatha reportata, ait. 1. Reg. 14. *Aſcendit autem*
Ionathas manibus, & pedibus reptans, & armiger eius poſt
eum. Itáque cum vidiſſent faciem Ionatha, alij cadebant
ante Ionatham, alios armiger eius interficiebat ſequens
eum. Et facta eſt plaga prima, qua percuſſit Ionathas, &
armiger eius quaſi viginti virorum in media parte iugeris,
quam par boum arare conſueuit. Et factum eſt miraculum
in caſtris, & per agros, ſed & omnis populus ſtationis eo-
rum, qui ierat ad prædandum, obſtupuit, & conturbata ſunt
caſtra, & accidit quaſi miraculum à Deo. Compone mo-
dò Ecdicium illum, & Ionatham, vterque paucis co-
mitatus erat, vel potius vterque ſolus aggreditur ho-
ſtes plurimos, ingentes exercitus. Ad vtriuſque præ-
ſentiam exercitus exanimantur, obſtupeſcunt, cadunt,
& vterque occiſis plurimis liber euadit. At in Ecdicio
nihil diuinum notatur; in Ionatha bis dicitur illud fa-
cinus miraculum à Deo. Et cur ſic curauit ſcriptor Io-
nathæ facinus attribuere miraculo Dei, cum videatur
par fuiſſe illis, quæ ab aliis ducibus fiût? Geſſit ſe Iona-
thas in hoc facinore vt fideliſſimus Dei ſeruus, quod
ſapienter probat Theod. q. 31. in præſenti, ideò eius fa-
cinus auxiliatrici Dei gratię debuit attribui, quod enim
in aliis facile videtur euentus, aut fortuna, in fidelibus
ſuis manifeſtè operatur Dei gratia.

§. XVII.

Impij in ipſo fœlicitatis culmine ſolent perire.

NOtanter poſuit textus: *Ceciderúntque in die illo qua-*
ſi trium millia, &c. nimirùm in die ſolemniis, feſtiſ-
que dicata, in die chorearum, & conuiuiorum; quando
populus nihil, niſi gaudia cogitabat; tunc & luctus, &
mors adfuit. Proh impiorum miſera conditio! Solent
equidem impij à fœlicitatis culmine ad mortem rapi.
Iob. 18. Meritò de impio dicitur Iob c. 18. *Decipula illum ſuper*
ſemitam. Non enim in angulis, & abſconditis paratur
laqueus capiendis impiis, ſed media in via, cum planio-
ri, fœliciorique curſu fœlicitatis gaudent. Sic Nicetas
in cat. Græca: *Irruptiones in ſolitudinibus, locíſque deſer-*
tis fieri ſolent: verum impius non in deſerta regione, ſed in
media via comprehenditur, hoc eſt, in ſummo fortunæ ſplen-
dore ſubitam conuerſionem cogitur ſuſtinere: Dum maio-
ribus fortunæ deliciis fruitur; dum ſplendidius radiat,
& firmiori gaudio exultat, patitur impius ſubitam con-
uerſionem, & æternis ſub tenebris abſconditur. Quò
etiam alludit ipſe Iob c. 36. *Morietur in tempeſtate ani-*
Iob 36. *ma eorum, & vita eorum inter effœminatos.* Quæ in rem
præſentem transfert Vatablus: *Morientur, dum adhuc*
cum ſcortatoribus, & effœminatis viuunt. Sanè dum mi-
nus cogitant de morte, dum maiori conamine nitun-
tur voluptatibus, delicijſque exſatiari, imò dum ſunt
in ipſa voluptatum ſegete, metuntur ipſi ſubita falce
mortis. Nec longè abeſt Oſeæ c. 13. vbi ait Dominus: Oſeæ 13.
Iuxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt: eleuaue-
runt cor ſuum, & obliti ſunt mei. Et ego ero eis quaſi leæ-
na, ſicut pardus in via Aſſyriorum. Expende quando mi-
netur Deus ſe appariturũ quaſi leænam, & quaſi par-
dum, nimirùm, quando iuxta paſcua ſua adimpleti ſunt,
& ſaturati ſunt. Cùm enim impius plenior delicijs eſt,
plenior voluptatibus, proximioréſque ſibi habet om-
nes voluptatum, bonorúmque fontes; tunc diuina ira
ſuper illum, vt in perditionem ineuitabilem abiiciat.

§. XVIII.

Vnum præſtans facinus potens eſt homines in ſanctitatis ordine firmare.

ECce Leuitarum ſanctitas hodie apud Deum con-
firmata, eo quod in Dei cauſa, nec filio peperce-
rint, nec fratri, ſi quis reus idololatriæ apparuit. Ait
enim Moyſes: *Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino*
vnuſquiſque in filio, & fratre ſuo, vt detur vobis benedi-
ctio. Sic ex vno facinore conſecrati, & deputati exci-
piendis diuinis benedictionibus manent. Nec miror,
quando vnum præſtans facinus potens eſt hominem
vel in ſanctitatis ordine firmare. Quò ſpectans Domi-
nus Pſalm. ait: *Memor ero Raab, & Babylonis ſcientium* Pſalm.
me. Meretrix erat Raab, & idololatra fœmina, quid
fecit, vt in memoria Dei æterna permaneret? Ait Paul.
ad Hebr. 11. *Fide Raab meretrix non periit cum incredu-* Ad Heb.
lis excipiens exploratores cum pace. Sanè hoc vnum fa-
cinus audio à Raab confectum, quod alacri animo pe-
ricula imminentia deſpiciens exploratores Iſraëlitas
ſuſcepit hoſpitio, dimiſit per feneſtram liberos. Quo
ſolo facinore ſic Deo manſit addicta, vt inde cenſea-
tur in ſanctorum numerum. Ex quo Nazianz orat. 40. Nazian.
de Baptiſ. hortatur homines vel ad vnum facinus vir-
tutis, inquiens: *Argumento eſt Raab meretrix, cui alio-*
quin parum laudata hoſpitalitas ſola iuſtitia laudem attu-
lit, & Publicanus, quem vna tantum humilitas extulit, nul-
lo alio nomine commendatum. Semel Raab exploratores
accepit, ſemel Publicanus ille humi iacens Luc. 18.
percutiebat pectora ſua, dicens: *Propitius eſto mihi pec-*
catori; & ex his ſingularibus facinoribus ſic virtuti, iu-
ſtitiæque addicti reputantur, vt illos ſemper videas
inter laudatiſſimos iuſtitiæ aſſeclas numerari. Eſt equi-
dem vel vnum præcellens virtutis facinus potens nos
in virtute firmare. Dauid. 2. Reg. 24. videns ſui peccati 2. Reg 24
cauſa populum ab Angelo necari dixit: *Ego ſum, qui pec-*
caui, & ego inique egi, iſti, qui oues ſunt, quid fecerunt? Ver-
tatur, obſecro, manus tua contra me, & contra domum pa-
tris mei. Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei:
Aſcende, & conſtitue altare Domino, &c. Ecce tibi vnum
fecit Dauid pœnitentiæ facinus, ſeſe exponens diuino
gladio, & ſtatim addicitur faciendo altari, vt dicat Vi-
ctor. qui D. Ambroſij nomine circunfertur, lib. de D. Amb.
Pœn. c. 9. *Ecce ſatisfactionis officio pœna percellitur, & in*
armis confeſſionis indignatio propugnatur, vt nec in eum
vlterius vindicta procederet, & erga populum quaſſatio cœ-
litus effuſa quieſceret: vno actu pœnitẽtiæ, & ſibi mercatus
eſt pietatem, & à populo ſuſpendit vltionem. Ecce quanta
fecerit vnus pœnitentiæ actus, addicens Dauidem er-
ga Deum pietati. Huc libet etiam vocare Zachæum
publicanorum Principem, auaritiæ, & lucris maximè
deditum; hic Ieſum excipiens domo ſua ſtatim ait Luc. Luc. 19.
19. *Ecce dimidium bonorum meorum Domine do pauperi-*
bus, & ſiquid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ait
Ieſus ad eum: Quia hodie ſalus domui huic facta eſt; eo
quod & ipſe filius ſit Abrahæ. Ecce vnum à Zachæo
proponitur factum, & ſtatim homo antè profanus ad-
ſcribitur generi ſancto, & ſaluti deputatur. Sic valuit
inſignis eleemoſynæ affectus hominem in ſanctitate
firmare. Rem pulchrè tractat D. Laur. Nauar. hom. 1. D. Laur.
de Pœnit. fatus: *Zachæus dum terrenam diſpergit ſubſtan-*
tiam,

Digitized by Google

tiam,non ſolum congeſtam molem fontibus eleemoſyna diluit,ſed iam heres regni cœleſtis, & filius Abrahæ eſſe promeruit. Eleemoſyna ſubito conuerſum hominem de peccati · · ſolum purificauit,ſed etiam coronauit, & fecit de cano paradiſi ciuem. Semel dixit Zachæus, quod dimidium bonorum ſuorum pauperibus daret, & de cæteris reſtitueret quadruplum pro ablatis, quo facinore ſic ſe ſanctis addixit, vt ſubitò haberetur filius Abrahæ:Paradiſi eiuis & appareret iam quaſi coronatus. Sic vnum præcellens facinus valet homioem in virtute firmare.

Exod..32. Facto autem altero die locutus eſt Moyſes ad populum: Peccaſtis peccatum maximum. Aſcendam ad Dominum,ſi quomodo quiuero eum deprecari pro ſcelere veſtro. Reuerſúſque ad Dominum,ait:Obſecro,peccauit populus iſte peccatum maximum:Feceruntq; ſibi deos aureos. Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.

§. XIX.

Multitudo popularis non ferro,ſed lenioribus corrigenda eſt.

QVos ſigillatim oſtendit nuditas reos, eos ferro interemit Moyſes, perimens tria millia reorum; vbi autem ad totam multitudinem erraotis populi ventũ eſt,ferro abſtinuit, & ſolis increpatoriis verbis vſus eſt.Sic: *Facto altero die locutus eſt Moyſes ad populum; Peccaſtis peccatum maximum*, &c. Non permiſit ream multitudinem impunitam eſſe, ſed illam puniuit, vt multitudo puniri debet,non ferro, ſed verbis.Idem in peccante exercitu à Tito Imperatore factum poodetans
Egeſipp. Egeſipp.lib.5.c.7.ait:*Satis in vniuerſos vindicatum eſt inuectionis authoritate,eo quod animaduerſio in ſingulos vſque ad factum procedere debeat,in multitudinẽ verbo tenus, illam vſque ad pœnam,iſtam vſque ad correptionẽ. Sæpe enim bonis exercitibus præliares lapſus futuræ virtutis cauſas dederunt.* Huc aſpiciat optimus dux, & ne omnes errores amet reſcindere ferro; forſan enim particularis hominis ſcelus melius gladio reſcinditur; at multitudinis error nullo vtilius tollitur,quam aſpero verbo,vt ſic confuſio nouæ virtutis proferat ſpecimen.Hinc aliquãdo exercitus miſſi ab Imperatore aduersùs ciues Anthiochenos,eo quod regias ſtatuas deiecerint,meliori conſilio detenti ſunt, dum Imperator parcit ciuium vitiis,tantum ciuitati eripiens titulũ honoris, ne Metropolis diceretur. Id, quod extollit in
Chryſoſt. Principe D.Chryſ.hom.17.ad populum,fatus:*Ciuitatis abſtulit dignitatem,nec amplius ipſam Metropolim appellare permiſit. Sed quid facere oportebat; Non cernis patres multa huiuſmodi in filios ſuos facere? Auertuntur,& menſa prohibent. Hoc quoque Rex fecit,tales imponẽs vltiones, nullum quidem habentes damnum,multam verè correctionem afferentes.* Sic optimi duces in caſtiganda multitudine ſpectant ea,quæ ſunt correctioni, non quæ ſũt internecioni.Quod ſeròlicet agnouit crudeliſſimus il-
Egeſipp. le Alexand.Iudæorum Rex,de quo ait Egeſipp. lib. 1. c. 9. *Extincta fere quinquaginta Iudæorum millia ſunt, quos Alexander interemit ſuis,quam hoſtibus pernicioſior, & maiori victor detrimento,quoniam regni ſui vires vincendo attriuerat. Vndè nec ipſe iam ſuis victoriis delectabatur,auerſóſque à prælio arte tractabat ſibi ſubditos, vt iam non armis premeret,ſed verbis vrgeret, ac ſolis ſermonibus offenſionum genera diſſolueret.* Cautior ſubditorũ ruina nequiſſimus Princeps didicit,vt pernicioſum erat Regi, quod vellet ferro caſtigare ciuitates peccantes; ſic enim non ſolum peccantes, ſed & ſeipſum mulctabat,qui ſolus ſine viribus relinquebatur.Indè abſtinuit ferro,& ſolis ſermonibus cœpit offenſiones mulctare.

§. XX.

Peccatorum confeſſio efficaciſſima apud Deum. Vbi pulchra de Euchariſtia.

VT veniam Moyſes impetret ex Deo peccatoribus,nihil prius proponit,quàm manifeſtam peccati confeſſiooem,quippè ait:*Obſecro, peccauit populus iſte peccatum maximum: Feceruntq; ſibi Deos aureos. Aut dimitte eis*,&c. Nec miror,vera enim peccati confeſſio apud Deum nunquam non palmam obtinet. Ad hæc locutus D.Chryſoſt.in cat.Lypp.ait: *Cur, quæſo,ſuſcipit* *Chryſoſt.*
Moyſes à confeſſione peccati? Quia in mundanis,ac forenſibus iudiciis,poſt accuſationem, & criminum confeſſionem, ſequitur mors;cæterum apud diuinum tribunal poſt accuſationem,& confeſſionem criminum datur corona. Ferè nihil mediat,& confiteris errores,& accipis coronam; adeò enim efficax eſt apud Deum confeſſio noſtri erroris. Fœlix ille, qui ſuum oouit coram Deo confiteri peccatum;hoc vno poterit ad ſe diuinam miſericordiam trahere.Matth.26.dicit:*Veſpere autem facto,diſcumbebat* *Matt.26*
Ieſus cum duodecim diſcipulis ſuis. Et edentibus illis dixit: Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt. Hæc dicebat Ieſus:quid tunc? *Reſpondens autem Iudas, qui & tradidit eum,dixit: Nunquid ego ſum Rabbi?* Vbi D.Chryſoſt.hom.1.de Paſſ.ait:*Iuda, cui dicis, nunquid* *Chryſoſt.*
ego ſum? Iam dic: Ego ſum. Ecce tibi quam promptum erat Iudæ remedium ad ſalutem, ſi, vt interrogando dicebat,*nunquid ego ſum?* diceret confitendo, *ego ſum.* Hæc confeſſio poſſit illum in tuto conſtituere, qoando pro placãdo Deo efficaciſſima eſt peccatorum cõfeſſio. Quod noſcens Saluator nullum non mouet lapidem,vt faciat homines coofiteri.Pro quo expendenda veniunt verba illa data:*Edentibus illis dixit; Amen dico vobis,quia vnus veſtrum me traditurus eſt.* Non antea de proditore ſuo agit, quàm diſcipulos, quorum numerum traditor implebat,ſalutari ſua exciperet menſa.Sæpiſſimè antea locutus fuerat cum diſcipulis,moltáque illis dixerat de morte ſua,de verberibus:de crucifixione, de reſurrectione, & nunquam verbum de traditore fecit,niſi modò eùm dominicam præbet cœnam.Cur non niſi in hac diuina menſa traditoris meminit?Meminit proditoris inter ſalutiferas dapes, quãdo illæ validiſſimæ erant,vt hominem traherent ad cõfeſſionem, publicationémque ſceleris, quod eſſet illi efficaciſſimum ſalutis remedium,ſi bene illo vteretur. Quod notans D.Chryſ.hom.2.de Paſſ.hæc pulchra facit *Chryſoſt.*
verba:*Cum diſcumberet cum duodecim diſcipulis ſuis, & manducantibus eis diceret: Amen dico vobis,quia vnus ex vobis tradet me;aſcendit Chriſtus propria deitatis tribunal, & illud conuiuium velut cataſtam ante ſe conſtituens, conſcientia tormento confiteri compulit reum:vt in auctionem conceptum poſſet reuocare peccatum.* Expende illa nimirùm: *Illud conuiuium velut cataſtam*, &c. Quippè rei cataſta torquebantur, vt perpetrata facioora confiterentur;ſic Ieſus diuiniſſimum cõuiuium protulit,quod velut cataſta torqueret reum vſque ad confeſſionem, & manifeſtatiooem ſceleris,quo remediabile videretur. Vt enim confeſſio peccati efficaciſſimum eſt remedium pro ſalute obtinenda;ſic diuinæ dapes efficaciſſimę ſunt ad confeſſionem extorquendam. Vtroque reſpexit Dauid Pſalm. 41. *Tranſibo in locum tabernaculi* *Pſal.41.*
admirabilis vſque ad domum Dei, in voce exultationis, & confeſſionis, ſonus epulantis. Se in domum Dei iturum confidit in voce confeſſionis, ſed illud notandum, quod confeſſionis vox dicatur ſonus epulantis. Quid epulum ad confeſſionem habet? Ad confeſſionem cataſta valet,tortura valet, epulum quid valet? Eſt equidem diuinum epulum reis pro cataſta, quæ confiteri facit ad remedium peccati.Nequit enim peccatum nõ manifeſtari,vbi diuinum epulum adſit.Rem cantatiſſimam teſtatur D.Cyprian.lib.de lapſis; lactenti puellulæ inſciis parentibus data fuit offa vinu de idolorum
aris

Digitized by Google

aris madefacta; poſt aliquot dies parentes puellæ cum illa adfuerunt altari Chriſti, & cum diaconos de more primitiuæ Eccleſiæ acceſſiſſet, vt poculum diuinum etiam infantulæ præberet, illa os comprimebat, faciem auertebat, ne ſuſciperet. Quid tunc? Ait Cypr. Perſtitit tamen diaconus, & reluctanti licet de Sacramento calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus, & vomitus. In corpore, atque ore violato Euchariſtia permanere non potuit. *Sanctificatus in Domini ſanguine potus de pollutis viſceribus erupit: tanta eſt poteſtas domini, tanta maieſtas ſecreta tenebrarum ſub eius luce detecta ſunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt.* Quid pulchrius? Vbi diuinus potus affuit, etiam in elingui puellula neſarij cibi ſecretum fuit manifeſtum, nec vllæ maculæ potuerunt latere.

Cypr.

§. XXI.

Oratio non reſpiciens temporalia commoda, ſed virtutes animi, efficaciſſima eſt apud Deum.

QVis neget Moyſi præſtantiſſimam artem oratoriam? Pro populo oraturus apud Deum, omnia abiurat temporalia commoda, & vnam animarum virtutem ſpectat. Sic enim dicit: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti*: hoc eſt de libro vitæ temporalis, & commodi. Non ſuum, non populi commodum temporale petit, ſed vnam peccati veniam expoſcit, ſciens illam efficaciſſimam eſſe orationem, quæ vnam virtutem animi ſpectat. Fœlix, qui ſic orat Deum, efficaciſſimas equidem fundet preces. Gen. 24. ſeruus Abrahæ has pro ſponſa Iſaaco inuenienda preces fundebat: *Domine Deus Domini mei Abraham occurre, obſecro, mihi hodie, & fac miſericordiã cum Domino meo Abraham. Ecce ego ſto prope fontem aquæ, & filiæ habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquã. Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam, vt bibam, & illa reſponderit; Bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipſa eſt, quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac, & per hoc intelligam, quòd feceris miſericordiam cum Domino meo. Necdum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebbecca*, &c. Quòd precabatur, ſtatim poſt precationem vidit adimpletum, & vndè ita efficaciter orat, niſi quia in petitione ſponſæ vnam tantum ſpectabat virtutem animi? Spectabat in puella eligenda non pulchritudinem, non diuitias; ſed virtutem hoſpitalitatis, & charitatis, indè efficaciter peruenit ad optata. Ait Theod. ſer. 8. de Prouid. *Hæc enim fidelis ille famulus petierat: non formam, non corporis ſtaturam, non genarum florem, nec oculorum venuſtatem, non elegantes ſuperciliorum lineas, non generis ſplendorem, non diuitiarum abundantiam: ſed mentem hoſpitalem, mores placidos, manſuetam, & modeſtam facundiam, æquum, & humanum animi habitum, & herili domo dignum. Hæc petiit, hæc accepit.* Quam pulchrè dictum illud eſt: *Hæc petiit, hæc accepit*; vt enim in petitione ſua, in oratione ſua ſolas virtutes ſpectabat, ſic quæ petiit à Deo, ſtatim accepit. Vtinam & nos ad ſolas virtutes ſpectaremus in orationibus noſtris, & quam citò exaudiremur. Hinc Malach. 1. ait Dominus: *Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia, & incendat altare meum gratuitò? Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim Solis vſque ad Occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur nomini meo oblatio munda.* Tertul. lib. 4. in Mar. pulchra explicatione hæc vltima verba elucidat, inquiens: *In omni loco ſacrificium nomini meo offertur, & ſacrificium mundum, ſcilicet oratio ſimplex de conſcientia pura.* Reiicit ſacrificia Iudæorum, quæ pro temporalibus bonis obtinendis fiebant iuxta illud: *Quis eſt, qui incendat altare meum gratuito?* Nullus enim inueniebatur, qui ſacrificia offerret niſi pro temporali lucro, quibus meritò præponit Deus ſacrificium mundum, ſcilicet, orationem ſimplicẽ. Sed quæ eſt oratio ſimplex adeò grata Deo, vt ſit illi acceptior omnibus Iudæorum ſacrificiis? Id explicat D. Bern. in Declam. ad illud. Ecce nos reliquimus omnia, &c. inquiens: *Indignus cæleſti benedictione conuincitur, qui duplici intentione petit*: quo enim oratio magis inclinat ad temporalia, eo citius declinat à ſimplicitate. Duplici enim intentione petit, qui in petitione ſua terrena æquè primò cœleſtibus coniungit, ſimplici autem oratione vtitur, qui ſola poſcit æternum duratura. Ne miremur, quod ſola hęc ſimplex oratio præ omnibus Deo gratior exiſtat. Ex quo ait Salu. lib. 1. de Prouid. *Domine non proſperitatem vitæ iſtius petimus, nec pro bonis præſentibus ſupplicamus, ſcimus enim aures tuas his obſecrationibus clauſas eſſe, & auditum te ad preces huiuſmodi non habere, ſed pro his tantum modo petimus, quæ ſunt futura poſt mortem.* Hæc precipuè ſpectanda ſunt in precibus, & præ iis cætera omnia contemnenda.

Gen. 24.

Theod.

Malac. 1

Tertull.

D. Bern

Saluian.

§. XXII.

Proximi liberatio à periculis proprio periculo acceptiſſima Deo victima eſt.

MIror Moyſem non ad ſacrificia, ſed ad preces pro populi peccato cõfugere. Ait enim: *Aſcendam ad Dominum, ſi quo modo quiuero deprecari pro ſcelere veſtro. Reuerſuſque ad Dominum, ait: Obſecro, peccauit populus iſte peccatum maximum*, &c. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro tuo*, &c. Hæc orat, & nullas hoſtias, nullas victimas immolat. Planè Exod. 10. Pharao permittebat Moyſi egreſſum ad ſacrificandum, dũ oues, & boues remanerent in Ægypto. Cui reſpondit Moyſes: *Hoſtias quoque dabis nobis, quas offeramus Domino Deo noſtro. Cuncti greges pergent nobiſcum.* Ecce ferebat ſecum ouiũ greges, & armentorum, vt holocauſta faceret Domino. Cur ergo modò vbi Deus placandus erat vniuerſo populo peccatori, nullas victimas, nullas offert hoſtias? In præſenti abſtinet ab hoſtiis aliis offerendis; quia ſe ipſum deuouet morti pro liberando populo, aiens: *Si non facis, dele me de libro*, &c. quæ gratiſſima omnium victima erat apud Dominum. Ait Minutius Felix in Octau. *Igitur, qui conſcientiam colit. Domino ſupplicat: qui iuſtitiam Deo libat: qui fraudibus abſtinet, propitiat Deum: qui hominem periculo ſurripit, opimam victimam cædit.* Hæc eſt apud Deum noſtrum omniũ opimiſſima victima; ſi nos deuouemus pro liberandis hominibus à periculo. Videre cupis pretioſitatem huius victimæ? Accipe ex 2. Reg. 24. quando Iſraëlitæ rabida metebantur peſte, dicitur Dauid clamaſſe: *Ego ſum, qui peccaui, & ego iniquè egi, iſti, qui oues ſunt, quid fecerunt? Vertatur, obſecro, manus tua contra me, & contra domũ patris mei. Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: Aſcende, & conſtitue altare Domino.* Dauid liberationem populi procurabat, pro qua obtinenda ſeipſum deuouebat; & tunc maximè iubetur illi, quod altare conſtituat, quod inſtruat aras. Cur hæc? Fallar ſi aliàs dictum fuerit Dauidi, quod altare faceret. Cur modò ad altare vocatur, niſi vt oſtendatur in eo, qui ſe deuouet pro liberandis hominibus, ſacrificium eſſe, & victimam Deo gratam? Ex quo aiebat D. Amb. in Apoſt. 1. cap. 7. *Quam verò illud etiam admirabile, quod Angelo ferienti plebem ſe obtulit, dicens: Grex iſte quid fecit? Fiat manus tua in me, & in domum patris mei. Quo facto ſtatim dignus ſacrificio iudicatus eſt, qui abſolutione æſtimabatur indignus.* Ecce vt in Dauide amatur ſacrificium, per hoc ſolum, quod ſe pro liberando populo deuouit. Eſt enim populi liberatio à periculis victima, & gratiſſima, & pretioſiſſima Domino. Nec ſolum victima eſt grata Deo, ſed & pretioſiſſimis coronis redimita. Dum enim D. Chryſ. depingit, vt Monachi pauperes pro liberando populo Anthiocheno à ſententia mortis ſe deuouêre, tandem ait hom. 17. ad Pop. *Cùm ſententia diceretur, ingreſſi Monachi multa ſapiẽtia verba dixêre, & per literas Regi ſupplicanêre, & ſe ſua depoſituros eſſe capita dixerunt, ne hoc fieret; quod omni corona ſplendidius veſtram ciuitatem exornabit. Quod tales*

Min. Fel.

2. Reg 24

D. Amb.

Chryſ.

Anthiochenorum vrbem habitant Monachi, vt Apoſtolicam exhibeant poteſtatem. Sic ſapienter Chryſoſtomus putat multis coronis præſtantiorem alacritatem, qua ſe quis pro liberandis proximis offert.

Exod. 32. Cui reſpondit Dominus, qui peccauerit mihi, delebo eum de libro meo. Tu autem vade, & duc populum iſtum, quo locutus ſum tibi. Angelus meus præcedet te. Ego autem in die vltionis viſitabo, & hoc peccatum eorum. Percuſſit ergo Dominus populum pro reatu vituli, quem fecit Aaron.

§. XXIII.

Præuiſio ſupplicij certi longanimem facit Deum in peccatoribus ſuſtinendis.

SCit Dominus peccatum hoc Iudæorum minimè expiandum eſſe pœnitentia, ſed diuinæ iræ ſubmittēdū, & tamen tolerat reos, illóſque committit curæ Moyſis, & Angeli. Sic enim ait: *Tu autem vade, & duc populum iſtū, quo locutus ſum tibi. Angelus meus præcedet te. Ego autem in die vltionis viſitabo, & hoc peccatum eorum.* Ecce videt peccatum durare vſque in diem iudicij, túncque ſubiacere diuino furori; & mandat Moyſi, quod ducat iſtum populum in terram promiſſam, inſuper & addit Angelū ductorē. Cur, Domine, non magis iubes relinqui illos peccatores? Cur non magis negas illis & Angelorū ducatus, & Moyſis? Cur permittis, quod ſub talibus ductoribus læti viuant, & procedant illi ipſi, quos vides exterminandos in die vltionis? Sanè ideò longanimis illos permittit procedere, & proſperari, quia ſimul videt eos æternis ſubiacere tormentis in die vltionis.

Pſalm. 36 Ait Pſalm. 36. *Dominus autem irridebit eum, quoniam proſpicit, quod venit dies eius.* Cùm impius lætatur, in facinoribus ſuis proſperatur, & de malis actis ſuis metit gaudens voluptates, & glorias, multóſque nanciſcitur patronos, tacet Dominus, & ſubridet: quia ſimul proſpicit, quod veniat ſuper eum dies vltionis, quā nullo modo euitare poteſt. Quis ignorat Amani fortunas, & glorias? Vt exaltatus eſt ab Abſuero, vt præualuit aduerſùs Iudæos, eos tradens omnes mortis ſententiæ. Cui
Eſter. 5. tandem dixit vxor eius Æſter cap. 5. *Iube parari excelſam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos: & dic mane Regi, vt appendatur ſuper eam Mardochæus, & ſic ibis cum Rege lætus ad conuiuium. Placuit ei conſiliū, & iuſſit excelſam parari crucem.* Mirabar hæc licuiſſe homini aduerſùs populum Dei? Sic Deus permittit vermiculū inſoleſcere aduerſùs iuſtos? Cur non magis perimis audentem? Cur tantæ cladis Iſraëlitarum authorem pateris lætum ire in conuiuium Regis? Videbat ſimul Deus futurum illius ſupplicium; vt ſuſpendebatur ipſe, & ab alta cruce trudebatur in infernū, & indè tacet, & ſubridet, imò irridet eū ad menſam Regis ſedentem. Ait Io-
Ioſeph. ſephus lib. 11. cap. 6. *Deus ſpem malignam Aman deridebat, & accidentia prauidens, de futuris delectabatur.* Erant Amanis futura ſupplicia præſentiſſima diuinis oculis, quorum viſione delectatus Deus deridebat miſerum bonis temporalibus fruentē. Quem non rideat, & ferat Dominus peccatorē fœlicem, videns ſimul illius in ſupplicio lanienā? Zach. 11. *Hæc dicit Dominus Deus meus:*
Zach. 11. *Paſce pecora occiſionis.* Quæ verba referuntur ad tempus poſt Chriſti crucifixionem, vbi Deus de Iudæorū paſtu, & cōmoditatibus maximè curabat. Sed quando Iudæi illi peſſimi erant, cur paſcendi dicuntur, & non magis perdendi? Cur adhuc nequiſſimos permittebat eſſe in paſcuis, & non magis in carnificina; Non miror, quod iubeat paſci, quæ pecora iam iam videbat occidēda. Ait
Cyr. Alex. enim D. Cyril. Alex. ibi: *Inquit ergo: Paſcite oues occiſionis, hoc eſt, mox Romanorum manu morituras.* Quas iam prænidebat ſcelerum ſuorum dare pœnas, non refugit permittere, vt in paſcua eant, boniſque terrenis aliquantiſper delectentur. Ex quo dicebat Zachar. 14. *Veniet Dominus Deus meus, omnéſque ſancti cum eo. Et erit in die illa, non erit lux, ſed frigus, & gelu. Et erit dies vna, quæ nota eſt Domino,* &c. *Zach.* 14 Vltionis, & iudicij diē memorans, eiúſque duritiē proponit, ſimul de illa adiungit: *Quæ nota eſt Domino.* Et ſanè cōmuniſſimū eſt omnibus rebus, quod ſint notæ Domino, quæ enim res, ſiue bona, ſiue mala nō eſt Domino nota? Quid ergo neceſſum fuit rem cōmuniſſimā pōderare, in die vltionis, quod ipſa nota Domino ſit? Equidem vt loquebatur de vindictæ die, vt de re longè diſtante, quod innuebant verba illa de futuro, nimirùm, veniet Dominus, erit frigus, & gelu, voluit ſimul tantæ dilationis cauſam in medium proferre, videlicet, quod dies illa nota Domino eſſet. Ex quo enim dies vindictæ, & iræ nota eſt Deo, in qua iam nūc miſeri præuidentur æternum gemere, cum flammiſque luctari non extingendis, naſcitur, quod longanimiter toleret Deus eos ad tempus ridere, & congaudere.

§. XXIV.

In hac vita abſtinet Deus à correptionibus, quæ non poſſint eſſe profuturæ peccatoribus.

POſſet ſtatim Dominus caſtigare omnes idololatriæ reos; ſed maluit illos cōmendare Moyſi, auxiliiſque Angelicis, & illorum vindictā in diem extremam differre. Ait enim: *Tu autem vade, & duc populum iſtum, quo locutus ſum tibi. Angelus meus præcedet te. Ego autem die vltionis viſitabo, & hoc peccatum.* Cur in die vltionis? Cur nō magis modò? Cur ſatagis, vt adeò rebelles peccatores fruantur ducatu Moyſis, & Angelorum, & non potius quod ſtatim puniātur pro erroribus? Meritò abſtinet in præſenti à punitione eorum, vt quæ non erat illis proceſſura in bonum. Similiter Matth. 26. accedenti *Matt.* 26 Iudæ dicit: *Amice ad quid veniſti?* Petro autem impedienti progreſſum ad mortem dicit Matth. 16. *Abi poſt me Sathana.* Petrum Sathanam; Iudam amicum vocat. Petrum percutit, Iudam proditorem honorat. Cur non magis hunc percutit? Ait D. Baſil. Sel. orat. 31. *Vi-* *Baſil. Sel* *diſti Domine cum militibus, & armis, & fuſtibus inuadentem, nec dixiſti: Vade poſt me Sathana, nec verbis, nec re territaſti, quin potius ais: Amice ad quid veniſti? Et contra Iudam talis, & Petrus amoris præmium fert cōtumeliā? Næ, inquit, perhumanus ſaluator; vbi enim vlcus eſt immedicabile, ibi pharmacum inutile, vbi autem curationis ſpes ſectionem induco curationi.* Sapientiſſimus medicus Deus, & vſtioni, & ſectioni inſtat, quādo vſtio, & ſectio profutura eſt curationi peccatoris; aſt vbi vlcus inſanabile eſt; nec vſtio, aut ſectio videtur vtilis futura; maximè abſtinet ab illis. Solet equidē Deus minimè correptionis ſtimulos adhibere, niſi vbi valēt prodeſſe. Hinc Actor. 9. Fu- *Actor.* 9. rens Paulus in diſcipulos cū appropinquaret Damaſco: *Subitò circumfulſit eum lux de cœlo. Et cadens in terrā audiuit vocē dicentē ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris,* &c. *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.* Ecce tibi prius cadit in terrā, deinde vocem audit increpationis, ſtimulos ſentit correptionis. Et cur non ante caſum audit, ſed poſt caſum? Quia poſt caſum iam increpationis ſtimulus eum in virtutem impellere poſſet. Ex quo ait Fran- *Fran. Ab* conius Abbas tom. 12. de Gratia: *Nec prius diuinæ correptionis vocem audire meruit, quàm ſupplātato pede ſuperbiæ pronus in terram corruit.* Prius in caſu aliquod virtutis dedit ſpecimen, quàm illi admonerentur ſtimuli correptionis; ſolet enim Deus ab illis abſtinere, vbi illi non poſſunt. Hinc etiam Apoſtoli Actor. 8. videntes Simonem Magum velle Dei donum pecunia poſſidere, verbis ab inani ſpe hominem depellunt; at Paulus Actor. *Actor* 13 13. Elimam Magum, & aſperrimis verbis, & cæcitate percutit. Quippè ait: *O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ non deſinis ſubuertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns Solem vſque ad tempus.* Et quando Apoſtoli Simonem non percutiunt, cur Paulus Elimam

Digitized by Google

mam tam durè percutit? Crediderim Apoſtolos abſtinuiſſe à percuſſione Simonis, quia nihil illi profutura erat, Paulus autem percuſſit Elimam, quando percuſſione in bonam frugem traheodus erat. Quò aſpiciens D. Iſidor. Pel. lib. 1. epiſt. 354. ait: *Impium hominem prudens conſilio Paulus coërcet, inuecta ipſi admonendi cauſa, cæcitate, quæ etiam ipſum eò tanquam porrecta manu duxit, vt Apoſtolo ſe in diſciplinam traderet.. Didicit enim eo medicaminis genere incredulitatem ſuam curare, quo etiam ſanitatem adeptus eſt.* Sic correctionis pharmacum à ſapientibus exhibetur, vbi ſalutis adhuc ſpes intercedit. Vbi autem vlcus inſanabile apparet, ſapienter tollitur correptionis remedium. Vndè Ierem. c. 12. aiebat de deploratis impiis: *Congrega eos quaſi gregem ad victimam, & ſanctifica eos in die occiſionis.* Quid eſt, *ſanctifica eos?* Sic illos à malorum incurſibus ſepara, vt nullum eos malum tangat, ſed omnia ad illos ſint, quaſi ſacris parcant. Ita tractari ſolent, quorum ruina incurabilis videtur.

CAPVT XVIII.

Secunda tabula.

Textus Hiſtoria.

MVLTIS nititur Moyſes Deum reddere populo ſuo placatum, iratóque numini ſeſe in monte offert, ſubiecto vultu, ſed mente regia. Labor fuit quadraginta dierum, quo ſibi obluctans numen eò traxit, ne commuoibus Angelorum auxiliis permitteret populum, ſed magis ipſe aſſiſteret, & inimicorum ora compeſceret. Qua Dei dignatione inuitatus, ſibi etiam proſpiciens clariſſimum diuinitatis conſpectum multa deplorabat prece, ſed nimia Dei ſublimitas, inacceſſúmque lumen huius temporis oculis non ſubmittitur. Vnus tamen erat petræ excauatæ locus in monte, quo dum ſe ſepeliat, tranſeuntis diuinitatis offertur indicium. Sed prius erant expolliendæ, perficiendæque tabulæ lapideæ, quibus ea poſſint ſcribi, quæ deleta, & confracta fuerant in primis.

Deſcendit itáque Moyſes ad populum tanto munere functus, & dum tabulæ ſcinduntur, læuigantur, congregatæ multitudini ſuos cum Deo congreſſus renuntiat. Vt obluctatus fuerit irato, vt obluctantem deuicerit, & haberet pacatiſſimum, ſi tamen ipſi depoſito ornatu, ſordido in habitu idololatriæ ſordes diluerent. Videres rem miram, nullus fuit in tanta multitudine, qui veſtium cultum non deſpiceret, & ſordidè indutus diuinum contenderit placare numen. Interea Moyſes, quod ipſe nutu ſuo fecerat tabernaculum, ſiue ſacellum ſubſtulit, & extra populi caſtra, conſtituit, quo ſingulis diebus, vidente populo veniebat oraturus. Nullus comitabatur, ſed omnes oculis proſequebantur euntem, quem ſub oſtio tabernaculi excipiebat columna nubis, illúmque placidè alloquens, populares cunctos compellebat ad cultum. Ibi reſidens Moyſes lites finiebat aduenarum; & diſcedens indè, relinquebat Ioſue, qui tabernaculum cuſtodiret.

Iam præparatis tabulis conſcendit iterum montem, petræ foramine ſeſe abdidit; adeſt Deus luculentiſſima nube veſtitus, cui tranſeunti Moyſes aſſurgens, duritiem populi, cui Dominus maximè indignaretur, his, & ter nititur offenſioni abducere. Votis reſpondit Dominus placidiſſimus multa promittens, multa mandans ſcribi, quæ populum in ſanctitate contineant. En tibi, ſplendidiſſimus legiſlator nouis acceptis tabulis redit ad ſuos; tantis fulgurans è facie radiis, vt niſi velo obductus nullum poſſet popularibus timentibus ius dicere. Dicebat tamen obductus, ſolo in colloquio diuino faciem oſtentans nudam.

PARS MORALIS IN

Textus litteram.

REdintegratis tabulis lapideis, noſter etiam redintegratur ſtylus, vt quę guſtauit in primis, quo poſſit modò, exhauriat in tabulis ſecundis.

Exod. 33. Vade, aſcende de loco iſto, tu & populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægypti, in terram quam iuraui Abraham, Iſaac, & Iacob, dicens ſemini tuo, dabo eam, & mittam præcurſorem tui Angelum, vt eiiciam Chananeam, &c. Non enim aſcendam tecum, quia populus duræ ceruicis es, ne forte diſperdam te in via.

§. I.

Ab Angelis nil non ſalutare hominibus ſolet venire.

CAuet Deus ſe iratum dare in ducem Iſraëlitarum, & Angeli ducatum illis permittit, dicens: *Et mittam præcurſorem tuum Angelum: Non enim aſcendam tecum, quia populus duræ ceruicis es, ne forte diſperdam te in via.* Timet ab ira ſua malum populo infirmo, & illum mauult Angelo committere. Et cur magis a ſe, quàm ab Angelo timet? Sanè in Deo vt eſt patris lenitudo, ſic eſt ſeueritas iudicis, & nunquam illam ſine hac induit, Angelus autem vbi hominum ducatum accipit, nihil ſcit meditari, quod non ſit ſalutare hominibus. Eſt Dei iuſtitia, quam peccator in Dei ducatu timeat. in Angeli ducatu, ſalutare eſt homini, quidquid vides. Accipe rem ex Tobiæ c. 9. vbi Angelus Raphaël ſub Azariæ nomine mittitur in ciuitatem Medorum ad Gabelum, vt ex eo Tobiæ pecunias recuperet. De quo ait text. *Tunc Raphael aſſumens quatuor ex ſeruis Raguelis, & duos camelos in Rages ciuitatem Medorum porrexit.* Qui ſolus venerat, vt Tobiam in via comitaretur, vt iret ad Gabelũ, quatuor Raguelis ſeruos accepit ſecum. Et ad quid accepit hos ſeruos? An quia ſibi neceſſarij erant? Nónne valeret ipſe ſolus omnia perficere? Cur ergo maluit ſecum illos habere in via ſocios? Equidem illos accepit, nõ quia eorum auxilio egeret, ſed magis vt illorũ curam haberet, ſemper enim Angelus hominibus ſalutaria præſtat. Ait Carthuſia. ibi: *Tunc Raphael aſſumens quatuor ex ſeruis Raguelis, vt eos ædificaret, & informaret in via.* Ad quid aliud Angelus homines ſecũ ducere in via vellet, niſi vt eorum ſaluti prouideret? Eò enim tendit ducatus Angelicus, vt homines in ſalutẽ perueniãt. Et rarò ab Angelis aliquid ſalutare in homines non venit. Accipite ex eodem c. 6. Tobię, vt Raphaël proficiſcitur in Rages ciuitatem Medorum, vt Gabelũ Tobiæ debitorẽ conueniat, vt pecunias debitas expoſcit, vt de aduentu, & nuptiis adoleſcentis, eum monet, vt ſecũ ducit hominem ad nuptias. Venit ergo cum Raphaële Gabelus ad Tobiam. Quid tunc? Ait textus: *Cumq; ingreſſus eſſet domum Raguelis, inuenit Tobiam diſcumbentem, & exiliens oſculati ſunt ſe inuicem, & fleuit Gabelus, benedixitq; Deum, & dixit: Benedicat te Deus Iſrael, quia filius es optimi viri.* Expendè modò rem inuſitatam Gabelus ille, qui Tobiæ pecuniam tacitus retinuerat, vt vidit filiũ creditoris ſui, præ lætitia flet, & in mille benedictiones exurgit. Longè aliter debitores illi fecerunt, quibus locata eſt vinea Matt. 21. quin potius: *Cum tempus fructuum appropinquaſſet miſit Dominus ſeruos ſuos ad agricolas, vt acciperent fructus eius. Et agricolæ apprehenſis ſeruis eius, alium ceciderunt, aliũ occiderunt aliũ verò lapidauerunt. &c. Nouiſſimè autẽ miſit ad eos filiũ ſuum dicẽs: Verebuntur filium meum. Agricolæ autẽ videntes filium dixerunt intra ſe: Hic eſt heres, venite, occidamus eum, & habebimus hereditatem eius.* Et Gabelus, & agricolæ iſti vident filium creditoris ſui, qui debitum repetebat, ſed agricolæ ad cõſpe-

Carthuſ.

Tobiæ 6.

Mat. 21.

Digitized by Google

ctum filij creditoris ſic furunt, vt in eius mortem conueniant, Gabelus autem viſo filio creditoris in eius aduolat amplexus, eique benedictiones mille impertit. Fecerunt iſti, quod facerent debitores qui poſſent, fecit hic, quod rarò, aut nunquam facit debitor. Et vnde Gabelus contra debitorum mores, tam gratus filio creditoris ſui pecunias repetentis extitit? *Carthuſ.* Ait Carthuſ. ibi: *Quid mirum, ſi tam deuotè locutus eſt, cum quo Angelus ſanctus fuit, & ambulauit tandiu, non ſine inſtructione ſalubri?* Non miror, quod etiam homo pecuniæ tenax lætis oculis filium creditoris ſui adſpiciat, illique benedicat, quando vnà cum Dei Angelo longam triuerat viam; Angeli enim comes quid non ſalubre diſceret? *Matth. 22.* Sunt Angeli equidem ſalutares hominibus. Matth. 22. poſita parabola de nuptiis filio Regis factis, ait: *Intrauit autem Rex, vt videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali. Et ait illi; Amice, quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit Rex miniſtris: Ligatis manibus, & pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores.* Quantus hic rigor? Non expectauit, vt veſtes mutaret, vt nuptiales quæreret; ſed ſtatim tradidit eum exterioribus tene-*Zach. 3.*bris. Quam aliter factum eſt Zachariæ capit. 3. *Et Ieſus,* nempè Ioſedech filius, *erat indutus veſtibus ſordidis, & ſtabat ante faciem Angeli. Qui reſpondit, & ait ad eos, qui ſtabant coram ſe dicens: Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixit ad eum; Ecce abſtuli à te iniquitates tuas, & indui te mutatoriis.* Compone modò vtramque hiſtoriam; & quæ à Matthæo, & quæ à Zacharia narratur. In vtraque apparet quis ſordidis veſtitus; illum Rex acerrimè percutit; hunc Angelus ad meliorem frugem trahit, ſordida aufert, & candida reſumi facit. Et cur Rex non fecit, quod fecit Angelus parcens ſordidis, & curans hominem veſtiri candidis? Vel cur Angelus non fecit, quod Rex, cùm primum ſordidum vidit, interne-*Theodor.*cioni tradens? Huius rationem inſinuat Theodor. in Zachariam ſatus: *Angelus verò populi inter alios adſtantibus Angelis præcepit, vt ex illis veſtibus eum exuerent,* &c. Rex ius dicebat, quapropter in reum iratus, cum tortoribus tradit. Angelus autem vt tutor populi, quibus poterat modis eius ſalutem negotiabatur, non aſpernatus ſordidos, ſed eos totis viribus ad vitæ candorem trahens, vt æternam mortem euadant. Huc traho illud ex Numer. 22. quando Balaam ibat cum hoſtibus populi Dei, ibat quidem maleficus amore lucri tractus, ſed quid ei accidit? Ait textus: *Surrexit Balaam mane, & ſtrata aſina ſua profectus eſt cum eis. Et iratus eſt Deus, ſtetitque Angelus Domini in via contra Balaam.* Ex Hæ-*D. Aug.*bræo legunt alij apud D. Aug. lib. 4. quæſt. 49. *Et iratus eſt animatione Deus, quia ibat ipſe, & inſurrexit Angelus Dei differre eum in via.* Expende, quod & Deus iraſcitur, & inſurgit Angelus ſtringens coràm gladium. Quid hic fuit? An Angelus vt Deum iraſcentem vidit, proſiliuit illicò, vt gladio feriret excitatorem diuinarum irarum? Abſit, imò vt ait Auguſtini lectio: inſurrexit Angelus Dei differre eum in via, hoc eſt, illum à via cœpta diuertere faciens. Equidem iratus Deus permittebat miſerum ire, quo in æternam perditionem citius caderet; quam Dei iram agnoſcens Angelus, ſtatim gladio ſtricto ſeſe eunti oppoſuit, non vt perderet, ſed potius vt à perditionis certiſſima via deflectere faceret. Sic ſunt Angeli hominibus ſalutares.

§. II.

Qui nolit peccatoribus parcere, abſtineat ab hominum præfectura.

A Ducatu populi Iſraëlitici abſtinet Dominus, quaſi timens illi ab ira ſua; dum ait: *Non aſcendam tecum, quia populus duræ ceruicis es, ne fortè diſperdam te in via.* Proh Dei ſummam ſapientiam vnà cum hominum amore iunctam. Vbi iram ſuam fore inexorabilem noſcit, ſeſe eripit hominum infirmorum regimini. Adhæc ait Oleaſter: *Oleaſter.* *Admonentur hoc in loco bilioſi homines non ſe immiſcere quæſtionibus. Similiter non debere velle præfecturam accipere, qui non poteſt, aut vix ferre poteſt peccata ſubditorum. Non vult Dominus populum ducere, quia tanta maieſtas, & ſanctitas non facile ferret eorum errores, & tu, qui vix iram continere potes, andes prælaturam ſubire?* Diſcant hinc viri ardentioris naturæ, quàm debeant fugere prælaturas hominum, quando neſciunt zelum erga peccatores lenire. Deus enim optimus, & maximus. Vbi iram non continere decreuit, maximè cauet præſidere hominibus. Et mihi crede, proprium eſt diuini ſpiritus, quod à prælatura tollatur ille, qui nequit frænare iram in percutiendis ſubditis etiam improbis. Hinc Eccleſiaſticus capite *Eccl. 48.* quadrageſimo octauo, ait: *Elias quidem in turbine tectus eſt.* Non enim morte diſpunctus abiit; ſed in turbine rectus adhuc viuus abducitur. Et quando non erat Elias morte diſpungendus, cur abſconditur è viuis? Cur non diutius permittitur eſſe in mundo? Ait D. Baſil. Sel. orat. 11. *Baſil. Sel.* *Cum hominum peccata nihil minuerentur, Deus Eliam videns iuſto zelo in impios rurſus inflammatum, & ferro pſeudo prophetarum turbam metentem igneo curru ex impiorum conſpectu tranſtulit.* Hoc ſatagit ſpiritus diuinus, vt à conſpectu impiorum tollantur, qui neſciunt cohibere zelum in puniendis impiis. Nónne Moyſes mitiſſimus erat erga ſuos? Sed quia ſemel declinauit ad bilem, ſtatim à Deo eripitur gubernatoris muneri. Rem habes Numer. 20. vbi cum iuſſum illi eſſet à Deo, vt aquam è petra educeret, qua extingueret populi ſitim, ſic dicit: *Tulit igitur Moyſes virgam, quæ erat in conſpectu Domini, ſicut præceperat ei, congregata multitudine ante petram, dixitque eis: Audite rebelles, & increduli: Num de petra hac vobis aquam poterimus eiicere? Cúmque eleuaſſet Moyſes manum percutiens virga bis ſilicem egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, ita vt populus biberet, & iumenta. Dixitque Dominus Moyſi, & Aaron: Non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.* Ecce tibi vt populi ducatus Moyſi eripitur, dum dicit Dei ſententia: *Non introducetis hos populos,* &c. Nec eſt facilè inuenire rationem offenſæ, qua priuetur Moyſes ducatu populi ſui. Cur enim qui tot, tantáque fecerat pro populo, qui ſumma lenitudine gubernarat, tam facilè modo à gubernaculo deiicitur? Nil clarius inuenies, quam verba illa bilis plena, nimirùm: *Audite rebelles,* &c. Dum animi lenitudinem ſeruat in ſubditos, & conſeruatur ipſe in munere; cùm primum autem declinat ad bilem, ſtatim à Deo reiicitur de munere. Ait D. Diony-*D. Dion.*ſius Areopag. epiſt. 8. dicens: *Hebræorum tradit hiſtoria etiam ſanctum illum Moyſem eximiæ manſuetudinis merito diuina amicitia, & familiaritate dignatum. Ac ſi quando ipſum diuino munere excidiſſe commemorant, non id ei priuſquam à manſuetudine defecerit, contigiſſe deſcribunt.* Equidem audimus Dei ſententiam, qua Moyſes aſſerebatur indignus, quod perſeueraret in populi ducatu; ſed hæc ſententia non prius lata fuit, quàm Moyſes manſuetudinis oblitus verba protulit bili plena, & ſeueritate. Nunquam enim bilis, & nimia ſeueritas non reddit hominem indignum principatu.

Exod. 33. Audiénſque populus ſermonem hunc peſſimum luxit, & nullus ex more indutus eſt cultu ſuo. Dixitque Dominus ad Moyſem; Loquere filiis Iſraël: Populus duræ ceruicis es, ſemel aſcendam in medio tui, & delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum, vt ſciam, quid faciam tibi. Depoſuerunt ergo filij Iſraël ornatum ſuum à monte Horeb.

§. III.

§. III.

Duriſſima homini pœna eſt, quod Deum non habeat.

ET Moyſis,& Angeli ducatum promittebat Dominus Iſraëlitis,quo inimicos expugnarent,& terram promiſſionis acquirerent, vnam ſui peculiarem aſſiſtẽtiam negabat affuturam. Quid ad hæc populus? Ait textus: *Audiénſque populus ſermonem hunc peſſimum luxit*,&c. Luxit itaque populus ad ſermonem hunc peſſimum de non affuturo ſibi Deo. Et meritò ſermo dicitur peſſimus,& durus, & omni dignus luctu ille,quo Deus negat aſſiſtentiam præſentiæ ſuæ, licèt alioquin omnia alia bona tribuat. Hoc enim quod eſt à Deo deſpici,& relinqui ſuperat longè omnium malorum,pœ- Nazian. narúmque duritiem. Ex quo meritò D. Nazian. orat. 3. expendens impiorum pœnas, inquit: *Quidam extremas eorum plagas, pœnáſque in hoc ſæculo perſolutas deplorant,nimirum ij, qui huius tantum vitæ rationem habent, neque ad futura ſupplicia mente penetrant. Mihi verò grauius eos lugere ſubit obſequentis vitæ cruciatus, eáque, quæ impios,& ſceleratos manent ſupplicia: Nondum enim,quod maximum eſt, dico,nempe hoc ipſum à Deo eijci,quam dura, & acerba illis pœna ſit.* Expende ab illis: *Nondum quod maximum eſt, dico*, &c. quippè dixerat de huius vitæ plagis, de cruciatibus futuræ, & nihilominùs fatetur ſe minimè dixiſſe,quod maximum,& duriſſimum omnium pœnarum eſt, nimirùm, hoc quod eſt à Deo eijci, & deſpici. Sanè Dei peculiari aſſiſtentia carere, tormentorum omnium eſt homini acerbiſſimum. Hinc Ioan. 1. Ioan.cap.1.de Filio Dei locutus ait: *In propria venit, & ſui eum non receperunt; quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Duo hominum genera proponit & recipientium eum, & non recipientium; cum de recipientibus loquitur, ſimul & eorum præmium deſignat,dicens: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* Cùm autem de non recipientibus verba facit, nullum exprimit illorũ ſupplicium,ſolum dicit: *Sui eum non receperunt.* An quia accipientes munerat, non accipientes minimè caſtigat, nec contriſtat? Cur nulla eorum pœna exprimitur? Sanè magna illorum pœna eſt, quod non numerentur inter Dei filios, nec ad eius domeſticos pertineant. Accipite Chryſoſt. D. Chryſoſtomum fantem hom. 9. in Ioan. *Quid non dicis nobis Ioannes eorum etiam ſupplicium, qui eum non receperunt, ſed tantum quod ſui erant, & in propria veniens, a ſuis minimè receptus eſt? Quod autem ex hoc eis ſupplicium maneat,ſilentio præteriſti. Quanam igitur gratia id ſubticuiſti? Et quodnam maius ſupplicium eſſe poſſet, quam ſi in eorum ponatur arbitrio filios Dei fieri,& nolint, ſed ſponte ſua, tanta ſe nobilitate, tanto ſe honore indignos efficiant?* Hoc ſanè maximum ſupplicium eſt, & pœna grauiſſima, quod qui poteras eſſe inter filios Dei, ſic relinquaris à Deo, ſic deſpiciaris, quaſi nullo modo ad eius curam pertineas. Hoc,inquam,ſupplicium eſt om- Matt. 27 ni luctu dignum. Hinc Matth. c. 27. de crucifixione Ieſu locutus ait: *Ieſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum. Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes.* Equidem abiit Ieſu ſpiritus à Synagoga Iudæos derelinquens, & deſpiciens, quod etiam ſignificarunt Egeſipp. voces poſt hæc in templo auditæ, de quibus Egeſippus lib 5.cap.44. ait: *Ingredientes Sacerdotes in templi interiora, vt ſacrificia aſſueta celebrarent, audierunt repentina voce clamatum: Tranſeamus hinc.* Itaque poſt Ieſu mortem receſſit Deus à templo, reliquit Iudæos, & interea velum templi ſciſſum eſt. Et cur in Dei diſceſſu, hoc eſt, in derelictione Iudæorum velum templi ſcinditur? Erat apud Iudæos ingentis calamitatis, & doloris ſignum,quod veſtes ſcinderentur; ideò templum oſtendens malum derelictionis Iudaicæ ſcidit ſuum velum, lugens miſeros in eo,quod à Deo relinquerentur. Ait D. Cyril. D. Cyril. Alex.lib. 12. in Ioan. c. 37. *Cum Chriſtus expiraſſet,velum quaſi veſtem ſuam illico templum ſcidit. Quod diuinitus ideo dixerunt eſſe factum, vt ſanctum Dei templum populi cauſam lugere intelligeretur.* Et quos luctus non mercatur populus derelictus à Deo? Meritò templum luget vacuitatem ſuam, luget Iudæorum derelictionem, vt quæ ſit grauiſſima eorum pœna, & cauſa grauiſſimarum calamitatum iam iam imminentium.

§. IV.

Dei præſentia apud impios ex eorum ſupplicio oſtenditur.

OBduratis,& rebellibus Iſraëlitis ait Dominus: *Populus duræ ceruicis es, ſemel aſcendam in medio tui, & delebo te.* Promittit ſe futurum in medio eorum eos delendo: non enim aliter præſentia Dei apud impios oſtenditur melius, quàm eos conterendo. Quò ſpectans Amos cap. 5. ait Dominus: *In omnibus plateis* Amos 5. *planctus,& in cunctis,quæ foris ſunt, dicetur, væ, væ. Et vocabunt agricolam ad luctum,& ad planctum eos,qui ſciũt plangere.* Ex Græco autem ſic leguntur hæc in rem præſentem. *In omnibus plateis planctus, in omnibus viis dicetur, væ væ. Vocabitur agricola in luctum,& in planctum, & ad ſcientes lamentum. Et in omnibus viis planctus,quia veniam per medium tui,dicit Dominus.* Expende malorum omnium, luctuúmque notiſſimam cauſam, nimirùm: *Quia veniam per medium tui,dicit Dominus*: & quidem Dei aduentus ſalutaris ſolet eſſe hominibus, quomodò in præſenti ponitur Dei aduentus cauſa gemituum, lacrymarum, & omnis generis lamenti? Res erat cum ſceleratis hominibus apud quos tunc oſtenditur Deus maximè præſens, cum eos ſuppliciis meritis flagellat. Sic ait D. Cyril. Alex. ibi: *Tranſ-* D. Cyril. *ibo per medium tui,inquit,intuens peccata tua, & non procul abſens ab iis, qui impietates minimè ferendas deſignarunt. Quandiu ergo verbis tantum caſtigat Deus, videtur quodammodo non adeſſe. Cum autem iratus ſceleratos vlciſcitur, tantum non præſens adeſt, & pœnas infligit.* Ecce tibi, quando oſtenditur Deus ſceleratis præſentiſſimus, nimirùm, quando eis pœnas infligit. Dum ſuſtinet, dum diſſimulat, dum verborum componit minas, quam longiſſimè abeſt Deus ab impiis; vbi autem flagellat, verbere aliquo percutit duro, iam ibi præſens intelligitur. Sub trium Angelorum figura Dominus apparuit Abraham Gen 19. cui dixit: *Clamor Sodomo-* Gen. 19. *rum, & Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. Deſcendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non eſt ita,vt ſciam. Conuerterúntque ſe inde; & abierunt Sodomam*, &c. Sic Dominus à domo Abrahami conuertebat ſe,& abibat appropinquans Sodomæ. At Dominus vbicunque eſt, cur modo voluit ſe oſtendere abſentem, & Sodomam euntem? dum impune peccabant Sodomitæ, quaſi abſens Dominus erat,in Angelis ſuis cœpit autem ſuam oſtentare præſentiam impiis, cùm cœpit illis flammantes radios immittere. Ita penè D. Cyril. Alex. vbi ſuprà: *Sodomam venerunt Angeli,ignibus* D. Cyril. *incenſuri ſceleſtos,velut abſentes,dum non punirent.* Tunc ſolum ſe præſentiſſimum oſtendebat diuinum numen impiis, cum illos affligebat ſuppliciis. Ex quo nata eſt illa ſceleratorum de Deo opinio,qua dicebãt Iob c. 22. Iob 22. *Nubes latibulum eius,nec noſtra conſiderat,& circa cardines cœli perambulant.* Cum ſe videbant mediis ſceleribus impunitos, putabãt Deum longiſſimè abeſſe. Quos ſic D. Greg. lib. 16. Moral. cap. 3. pungit: *Quis de Deo* D. Greg. *iſta,vel inſipiens ſuſpicetur? Qui nimirùm, cùm ſit ſemper omnipotens, ſic intendit omnibus, vt adſit ſingulis*, &c. *ſic videri non valet, vt tamen eius præſentiam ipſa ſua indicia teſtentur.* Non negat,quod Deus optimus maximus remotus ſit ab omni ſenſu; iudicia tamen ſeueritatis circa impios exercita ipſum oſtendunt illis præſentiſſimum eſſe.

§. V.

In ſuperbo ornatu corporis vix patet aditus ſaluti.

CVraturus Iſraëlitas Dominus, nil prius docet, quàm ornatus ſuperbi depoſitionem, inquiens: *Iam nunc depone ornatum tuum, vt ſciam, quid faciam tibi.* Expende illa: *Vt ſciam, quid faciam tibi*, quaſi neſciat Dominus viam ſalutis inferendæ homini illi, qui ſuperbo ornatu apparuit indutus. Id, quod expendens
Rupert. Rupert. lib. 4. in Oſeam dicit: *Quamdiu peccator ornatus incedit, id eſt, in peccatis ſuis ſuperbit, quandiu pulchram ceruicem erigit complacendo ſibi, lætabundus cùm male fecerit, & exultans in rebus peſſimis: quodam modo neſcit Deus, quid faciat illi; neſcit miſericordia quali aditu ad illum veniat remota ſeueritate iudicij.* Quid grauius? Tota Dei omnipotentia quaſi arctatur, & quaſi neſcit, quid faciat homini, qui aureo ornatu nitet, & exultat inter ſcelera ipſa. Miſer, qui multus in ſceleribus perpetrandis cùm ſit, interea pompaticè incedit, ſuperbóque corporis ornatu nitet, ad hunc quaſi neſcit Dei miſericordia quali aditu veniat, remota ſeueritate iudicij.
Act. 12. Actorum cap. 12. dicit: *Statuto autem die Herodes veſtitus veſte regia ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis. Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini.* Quæ à noſtro dicitur veſtis regia, ſingillatim deſcribitur à Ioſepho lib. 19. Ant. cap. 7. quod erat tota ex argento, mirabili opere contexta, quæ radios orientis ſolis perperculſa, & diuinum quendam fulgorem emittens venerationem cum honore incutiebat ſpectãtibus. Sic ambitioſè veſtitus Herodes dum extollitur, ab Ange-
Zach. 3. lo percutitur, & interiit. Longè aliter Zachar. 3. vbi de filio Ioſedech dicitur: *Et Ieſus erat indutus veſtibus ſordidis, & ſtabat ante faciem Angeli: Qui reſpondit, & ait ad eos, qui ſtabant coram ſe, dicens: Auferte veſtimenta ſordida ab eo. Et dixit ad eum; Ecce abſtuli à te iniquitates tuas.* Componite Angelum cum Angelo; Angelum Ieſu filij Ioſedech cum Angelo Herode. Illius Angelus & peccatori; & ſordenti homini miſericordiam facit, ſcelerum ſuorum offert remiſſionem; huius autem Angelus non miſericordiam offert, ſed iudicij rigorem, lethaliter percutiens hominem. Cur Angele non magis parcis Herodi? Quando Ioſedech filio peccatorum ſquallenti ſordibus Angelus parcit, & illi ſcelerum pœnam condonat, cur tu adeò rigidus es cum Herode, vt nec minimam illi auferas miſericordiam? Parceret ſanè Angelus, ſed in homine ſuperbo, in ornatu fulgenti nullus inuenitur locus miſericordiæ; neſciuit miſericordia quali aditu remota à iudicio veniret in hominem, qui ſub veſtibus aureis ſuperbiens ſplende-
Dro Car bat totus. Ex quo ait Drogo Cardinalis lib. de Sacramento Dominicæ Paſſ. *Quid veſte nitida gloriaris? Subter te ſternetur tinea, & operimentum vermis eſt. Hæc tua veſtis eſt; illuſerunt tibi, qui chlamyde coccinea induerunt. Sic Antiochus, & Herodes duo aliem veſtibus depoſitis, in ſuis veſtibus expirarunt.* Veſtis ſuperba fuit, quæ in Herode aditum intercluſit Angelicæ miſericordiæ. Et
D. Cypr. meritò dicit D. Cypr. lib. de Habitu Virg. *Sericum, & purpuram indutæ Chriſtum induere non poſſunt*: quippè Chriſtus quaſi neſcit quali aditu ad illas veniet.

Exod. 33. Moyſes quoque tollens tabernaculum, tetendit extra procul, vocauitque nomen eius tabernaculum fœderis. Et omnis populus, qui habebat aliquam quæſtionem, egrediebatur ad tabernaculum fœderis extra caſtra. Cúmque egrederetur Moyſes ad tabernaculum, ſurgebat vniuerſa plebs, & ſtabat vnuſquiſque in oſtio papilionis ſui, aſpiciebántque tergum Moyſis donec ingrederetur tentorium.

§. VI.

In virtute ſtantibus ſalutaria obueniunt.

MVlta dicuntur dè Moyſe, nimirùm, quod extra caſtra poſuerit tabernaculum, quod ibi quæſtiones popularium dirimeret, quod frequentiſſimus tabernaculo eſſet, ibique oraret Deum: De populo autem ſolum dicitur, quod ſtans in oſtiis papilionum ſuorum proſequeretur oculis Moyſem euntem in tentorium. Sic enim dicit: *Cúmque egrederetur Moyſes ad tabernaculum, ſurgebat vniuerſa plebs, & ſtabat vnuſquiſque in oſtio papilionis ſui, aſpiciebántque tergum Moyſis, donec ingrederetur tentorium.* Ecce tibi procedebat Moyſes, pergebat ad tentorium, populus autem ſurgebat, & ſtabat aſpiciens; quanta hæc virtus populi, quod ſurgeret, quod ſtaret? Sanè in populo; qui paulo ante tot exceperat clades, tot afflictiones per manum, & ora Moyſis, quando ſub gladio tria millia ceciderunt. quando maiores minas audierunt, quando ſe omni ornatu exuerunt, & compuncti ſunt vſque ad fletum, non paruum eſt, quod poſt hæc non iaceat, ſed ſurgat populus. & in virtute ſtet Iob cap. 1. poſt cladem gregum, armentorum, & filiorum dicitur: *Tunc ſurrexit Iob*: &c. circa quæ verba ait D. Chryſoſt. hom. 3. Iob. 1. Chryſoſt.
in Iob: *Bonum ſurrexit, non enim decidit plaga, ſed ſurrexit pietatis virtute.* Equidem bonum, imò & magnum, quod qui tot lamentorum materiam viderunt, in morte filiorum, cognatorum, in ornatus ſpoliatione, in Dei ira, non concidant, non iaceant, ſed ſurgant & in virtute ſtare alacres poſſint. Fallar, ſi iis ſalutis non pateant fores. Marc. cap. 9. aiebat Dominus Ieſus: Mar. 9.
Amen dico vobis, quia ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, &c. Expende benigniſſimi Ieſu ampliſſimam promiſſionem, qua promittit mortem ab aliquibus minimè eſſe guſtandam, ita vt eius amaritudo percipi poſſit. Sed qui ſunt fœlices ad tantam reſeruati miſericordiam? Ipſe ait. *Sunt quidam de hîc ſtantibus.* Non qui conſternati iacent, ſed qui ſurgunt, & alacres in virtute ſtant, ij non experientur damna mortis. Ait D. Chryſoſtom. hom. 10. in Mat. *Pulchrè de* Chryſoſt.
his, qui ſtant, dicitur: Non guſtabunt mortem. Qui enim ſtat, in eo, quod ſtat, non guſtat mortem. Nihil non ſalutare, & dulce inuenit, vel in mortis faucibus ille, qui in virtute ſtare nouit. Nulla te frangat res homo, nullis caſibus concidas, ſed eo ſpecta, vt ſtare in virtute poſſis, & mille inuenies ſalutis oſtia. Diuini enim fauores non in deiectos, & humi reptantes, ſed in viriliter ſtantes perueniunt. Hinc Moyſes Deuther. cap. Deut 10
10 ad Iſraëlitas loquitur: *Ego autem ſteti in monte, ſicut prius quadraginta diebus, ac noctibus: exaudiuitque me Dominus etiam hac vice, & te perdere noluit.* Expende, quot, quantáque beneficia in ſe à Deo profecta numeret Moyſes; vt iterum fuerit exauditus, vt legem iterum acceperit in monte, vt ſalutem obtinuerit populi. Et quid ipſe fecit, vt tanta acciperet à Domino? Ait ipſe: *Ego autem ſteti in monte*, &c. Hoc prius proponit, quod ſteterit in monte; & quidem non niſi in virtute ſtanti tot beneficia obtingere poſſent. At hæc D. Chryſoſt. hom. 10. in Mat. ait *Solus ſtetit quadraginta* Chryſoſt.
diebus, & ideo meruit legem accipere. Stantibus datur, iacentibus non datur. Quid à Deo ſperet, qui in virtute ſtare nequit? Hoc totis viribus cura vt in virtute ſtes, & de Deo largitore multa expecta.

§. VII.

Lectio ſpiritualis efficaciſſima eſt ad virtutis progreſſum.

MOyſem euntem ad tabernaculum Iudæi videbant, nec proſequabantur, ſed immobiles in oſtiis papilionum ſuorum hærebant. Sic ait textu: *Cum egrederetur Moyſes ad tabernaculum ſurgebat vniuerſa plebs*

plebs

plebs,& ſtabat vnuſquiſque in oſtio papilionis ſui, aſpiciebántque tergum Moyſis, donec ingrederetur tentorium. Omnes ſtant, omnes hærent, nullus progreditur videns progredientem. Et cur nullus progreditur? Rationem indigitat Strabo in cat. ſarus. *Moyſes tenet figuram legis. Moyſis ergo tergum Iudaicus populus aſpiciebat, quia nihil myſticum, nihil ſpirituale in lege voluit intelligere, ſed ſuperficiem tâtum literæ. Ideò eius facies abſcondita erat.* Vt in Moyſe, ſic in Scriptura diuina & facies eſt, & tergum: facies ſacræ Scripturæ eſt ſenſus ſpiritualis, & myſticus: tergum eſt cortex literæ. Iudæi ergo ſolum ad corticem reſpicientes, tergum videbant, nec inde mouebantur, vt progrederentur, ſed immobiles in ſuis hærebant. Vtinam non ad corticem, non ad tergum, ſed ad faciem, ad ſpiritualem ſenſum reſpicerent, ſpiritualis enim Scripturæ lectio, & meditatio ad clariſſimos illos adduceret virtutum progreſſus. Pſal. 18. dicit: *Beati immaculati in via, quia ambulant in lege Domini. Beati, qui ſcrutantur teſtimonia eius, in toto corde exquirunt eum:* Ecce tibi vt in vnum conueniunt, & qui ſcrutantur teſtimonia diuina, & qui ambulant in lege Domini. Eo enim quod quis diuinas Scripturas penitus ſcrutetur, carúmque ſpiritualem percipiat ſenſum, nequit fieri, quod hæreat, quod immobilis ſtet, ſed ad ambulandum, & progrediendum in lege Domini rapietur. Ibi ait D. Amb. ſer. 1. *Si quis ergo in via ambulat, ſcrutetur teſtimonia Domini: quoniam melius poteſt ambulare in via, qui ſcrutatur Domini teſtimonia.* Eo ſpectat ſcrutatio Scripturarum, vt non hæreamus, ſed magis ambulemus, imò & proſiliamus in virtutum progreſſum. Iob cap. 39. de equo loquens ait: *Vbi audierit buccinam, dicit, Vah:* ex Græco legitur: *Signum dante tuba, dicit, Euge. Procul odoratur bellum ſaltu, & clamore.* Sic ſonus tubæ non ſinit quietum eſſe equum, ſed illum in ſaltus cogit, vt in certamina properet. Quod ſpectans D. Ephræum in ſer. de Patient. & compunct. ait. *Loco tubæ diuinas Scripturas adhibe. Quemadmodum enim tuba ſonans congregat milites: ſic & diuina Scriptura ad nos clamantes cogitationes noſtras congregans ad Dei timorem. Et quemadmodum tuba belli tempore ſonans ſtrenuorum militum alacritatem in aduerſarios excitat: ita & diuinæ Scripturæ te promptiorem ad omne opus bonum reddunt, téque aduerſus improbas paſſiones, ac vitia magis animant, corroborántque.* Sanè cum Scripturarum ſacratum ſpirituali lectione is ardor gignitur in nobis, qui non ſinat nos ſtare otioſos, ſed ad pulcherrima moueat opera. Non ſic militares copiæ feruntur ad facinora, ad victorias tubarum ſonitu, vt nos Scripturarum meditatione ferimur, vt glorioſas victorias reportemus de hoſtibus. Et cur non curras, cur triumphator non inſilias in hoſtes, quando & ſacræ Scripturæ ſcrutatio ſimul te reddit hoſtibus inacceſſibilem? In transfiguratione Ieſu Matth. 17. *Veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix.* Cur ſicut nix? Ait D. Anſel. ibi: *Veſtimenta Verbi dicta ſunt Scripturarum, & in oculis alta petentium albeſcunt, vt nix, & refulgent ſermones diuinarum lectionum. Cùm autem nix ceciderit, aues cœli non habent, vbi inhabitent, & latior ſoluto tritici prouentus exuberat. Cui rei verba Scripturarum aptè comparantur, quæ de cœlo miſſa ſunt in terram, & ieiuna noſtrorum pectorum arua fœcundauerunt, ac ſpiritibus aëreis, tanquam auibus immundis locum non reliquerunt.* Ecce tibi, vt nix tritici prouentus accumulat, locúmque, & aditum cœli auibus intercludit, ne ſemina abſumant, ſic lectio ſacræ Scripturæ ad nonos virtutum prouentus nos ducit, & reddit protſus äëreis ſpiritibus inacceſſibiles.

Strabo. *Pſal. 18.* *D. Amb.* *Iob 39.* *D. Ephr.* *Matt. 17.*

Exod. 33. Ingreſſo autem illo tabernaculum fœderis deſcendebat columna nubis, & ſtabat ad oſtium, loquebatúrque cum Moyſe, cernentibus vniuerſis, quod columna nubis ſtaret ad oſtium tabernaculi, Stabántque ipſi, & adorabant per fores tabernaculorum ſuorum. Loquebatur autem Dominus ad Moyſem facie ad faciem, ſicut ſolet homo loqui ad amicum ſuum. Cúmque ille reuerteretur in caſtra, miniſter eius Ioſue filius Num puer, non recedebat de tabernaculo.

§. VIII.

Miniſtrorum ſuorum honori maximè conſulat, qui gubernatoris optimi munus adimplet.

Accedens Dominus in columna nubis ad oſtium tabernaculi, quaſi cum amico loquebatur cum Moyſe cernentibus id cunctis Iſraëlitis. Quippè ait: *Deſcēdebat columna nubis, & ſtabat ad oſtium, loquebatúrque cum Moyſe cernentibus vniuerſis, &c. Loquebatur autem Dominus ad Moyſem facie ad faciem, ſicut homo ſolet loqui ad amicum.* Ex quo ſpectabat tanta hæc Domini dignatio, vt cum homine loqueretur tanquā cum amico in conſpectu omnium? Ait ſapienter Lyppom. in cat. *Teſtabatur enim Dominus coram populo, & aſpiciente tota Eccleſia, dignitatem Moyſis, viſibili ſpectro ſe illi inſinuans, quo eſſet auctoritate grauior.* Prob ſummi gubernatoris præſtantiam! Ipſe è millibus vnum elegit miniſtrum Moyſem; huius autem honori maximè conſulit, nihilq; non facit, vt illum reddat populo honorib. cōſpicuum, ſibique deuinctum. Vtinam ſic facerent vniuerſi gubernatores miniſtris ſuis, & illos ſic traherent in facinora. Matth. c. 8. dicit: *Cùm veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem,* &c. Non ſic miror, quod ſanet infirmam; vt mirot, quod domum Petri intret. Quid vnigenito Dei cum piſcatoris tuguriolo? Cur Domine ſic deiiceris, vt paupereuli hominis habitaculum inuiſas? Rationem reddit D. Chryſoſt. hom. 28. in Matt. *Cuius rei gratia domum Petri Dominus petiit? Mihi quidem videtur, vt cibum aſſumat. Non enim ignoramus diſcipulorum diuerſorium illud eſſe. Nam ad Matthæum diuertit, quando eum vocauit, quod faciebat, vt hoc ab eo affecti honore diligentiore ad omnia fierent.* Bonus gubernator nullum lapidem non mouebat, vt honoraret ſuos miniſtros, quo diligentiores ad omnia fierent. Illos paſſim conueniebat quaſi amicos, & familiares ſuos, vt hoc excitati honore nulli parcerent labori pro implendo munere. Quod in obſcuris Eccleſiaſtæ verbis inſinuabat Chaldæus. Dicit enim Eccleſiaſtes c. 5. *Excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoq; eminentiores ſunt alij.* Quæ verba ſic in rem præſentem elucidat Chaldæus, inquiens: *A facie Dei mittuntur viri magnifici, & robuſti, vt poteſtatem exerceant in improbos.* Equidem ſub Dei facie viri magnificantur, roborantur, vt indè miſſi nulli parcant difficultati, vt improbos valeant expugnare. Quomodo enim valebit improbos comprimere miniſter, qui non honoratur, & magnificatur à Principe?

Lyppom. *Matth. 8.* *Chryſoſt.* *Eccl. 5.*

§. IX.

Noſtra in omnibus amamus, non equè aliena.

Vt homo loquitur ad amicum, ſic Dominus loquebatur ad Moyſem; ait enim: *Loquebatur Dominus facie ad faciem, ſicut ſolet homo loqui ad amicum ſuum.* Et cur tanta Dei dignatio ad Moyſem? Quid in illo erat quo ſic Dei rapiebat affectum? Vt Deus nunquam comedit, nec bibit, ſic videbat Moyſem per integros illos dies quadraginta, nec comedentem, nec bibentem, in quo amabat peculiariter Deus id, quod in ſe habebat. Ait D. Amb. ſer. 17. *Quadraginta dierū, noctiúmq; ieiunio Moyſes ſanctus meruit cū Deo colloqui, ſtare, & conſiſtere, & de manu eius legis præcepta ſuſcipere. Quamuis enim illum ab obtutibus Dei conditio humana ſubtraheret, ieiuniorum tamen gratia proximum illum diuinitatis conſortio faciebat. Hæc enim Dei nobis virtutum portio Dei eſt, vt ieiunemus frequenter, quoniam ſemper Deus ipſe ieiunat. In* *D. Amb.*

quocunque

quocunque igitur plus operum ſuorum ineſſe perſpexerit, ipſi magis familiaris, intimus, & amicus eſt. Expende ab illis: *In quocunque igitur plus operum ſuorum ineſſe perſpexerit;* hoc inſitum eſt etiam diuiniſſimæ naturæ, vt in omnibus promptius, & prius amet ſua. In quo plura ſua noſcit, magis ad eum afficitur. Et quis ſimiliter non amet in omnibus ſua? Matth. 20. proponuntur operarij, qui primo mane, & qui hora vndecima, & qui iam die adueſperaſcenti iuerunt in Dei vineam, quibus dum merces ſoluitur, ait paterfamilias procuratori, quod reddat mercedem *incipiens à nouiſſimis.* Cur à nouiſſimis? Cur non magis à primis? Quid habuerunt nouiſſimi, qui remuneratoris animum ſibi magis rapuerunt? Sanè è mundi fidelibus, qui primi extiterunt, minorem Chriſti gratiam habuerunt, vt operarentur virtutes, nouiſſimi autem, qui modò ſunt, multo maiori gratia Chriſti fruuntur, quare non miror, quod remunerator ad hos feratur prius, in quibus plura ſua videt. Huc ſpectat

Imperf. Imperfectus hom. 34. in Matth. inquiens: *Omnes, qui ante Ieſum fuerunt, quaſi ex operibus ſuis facti ſunt ſancti. Gentes autem ex gratia Chriſti ſemper libentius aliquid damus iis, quibus ſolum propter honorem noſtrum damus.* In quibus aliquid amplius noſtrum eſt, in quo nobis conſulamus, promptiſſimi ſumus ad hos honorandos, ditandos. Nullus eſt, qui ſic in alienis, vt in propriis velit ſuum impendere conatum. Hinc de Deo ædificaturo

Gen. 2. primam mulierem, ait Gen. 2. *Immiſit Dominus Deus ſoporem in Adam: cúmque obdormiſſet, tulit vnam de coſtis eius, & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam in mulierem.* Poſſet equidem Deus aliunde Euam creare, cur illam maluit ædificare ex Adami coſta? Rationem oſtendit Theophy-

Theoph. lus Antiochenus lib. 2. ad Autolium, dicens: *Ne exurgerent, qui dicerent: Hic Deus virum, alius format mulierem, Euam ex coſta compegit.* Itáque ne putaretur alius Deus formator mulieris ab eo, qui hominem formaret, ideò ex Adami coſta Eua formabatur. Sed etiam, ſi ex Adami coſta formetur mulier, poſſet aliquis dicere ab alio Deo formatam. Cur enim formatio ex coſta primi cogeret homines credere ab eodem Deo fuiſſe Adamum, & Euam creatos? Planè id ipſa natura perſuadet, nullus enim amat in alienis, ſed in ſuis ædificare, ad ſua quiſque afficitur magis; nec eſſet Deus, qui ad coſtam Adami confugeret, vt indè pulcherrimum mulieris opus faceret, niſi & Adamum, & coſtam eius ſuum eſſe opus cogitaret. Ex quo pulchrè Theophy-

Theoph. lus ait ædificatam Euam ex coſta Adami: *Ne exurgerent, qui dicerent: Hic Deus virum, alius format mulierem.*

Exod. 33. Præcipis, vt educam populum iſtum, & non indicas mihi, quem miſſurus es mecum, præſertim cùm dixeris: Noui te ex nomine, & inueniſti gratiam coram me. Si ergo inueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos: Reſpice populum tuum, gentem hanc.

§. X.

Maxima viro præſtantia eſt, qui non ſub aliorum titulis, ſed per ſeipſum valeat apud Deum.

HOc ſibi ſingulare Moyſes attribuit, quod notus ſit Deo ex nomine; ait enim: *Cum dixeris: Noui te nomine, & inueniſti gratiam coram me.* Et quid magis commune omni homini, quàm quod cognoſcatur ex nomine à Deo? Nullus adeò vilis homo eſt, qui à Deo non cognoſcatur ex nomine; ſi ſcientiam Dei communem ſpectes: quod ſi ad ſcientiam approbationis confugias, qua Deus approbando cognoſcit, nullus etiam iuſtus eſt, vel in minima virtutis laude conſtitutus, qui non ſit ex nomine Deo notus. Ergo Moyſes dum ſe Deo ex nomine notum aſſerit, nihil ſibi ſingularius adſcribit, quàm id, quod commune eſt iuſtis omnibus? Imo adſcribit ſibi rem grandem, quæ in pauciſſimis reperiri ſolet, nimirùm in ſe eſſe talia merita, quæ per ſe ipſa & nota eſſent Deo, & valerent apud Dominum, etiamſi deficerent maiorum omnium tituli, & commendatio-

nes. Ait Caietan. in eat. *Noui te in nomine, hoc eſt, approbaui te nominatim, ſecundùm propria tibi, & hoc ad differentiam populi, quem nouerat Deus, nõ in proprio populi nomine, ſed nominibus Abrahæ, Iſaac & Iacob, hoc eſt, non proprius, ſed alienis meritis. Significatur enim per hoc Moyſes tam præditus virtute, vt propriis meritis approbetur, etiam ſi non eſſet filius Abrahæ, Iſaac, & Iacob.* Quid præſtantius de Moyſe dici poteſt? Ipſe ipſe meritis propriis fecerat ſibi nomen, quo noſceretur à Domino, abſque eo, quod indigeat maiorum ſuorum, aliorúmve titulis, & commendatione. Quod præſtantiſſimum eſt, & non omnium, ſed primorum hominum proprium. Matth. 1. *Caietan.* *Matt. 1.*

Chriſti Domini proponens genealogiam, ait: *Ieſſe autem genuit Dauid Regem. Dauid autem Rex genuit Salomonem*, &c. Vnum Dauidem Regem vocat, Salomonem autem, nec cæteros indè progenitos minimè vocat Reges: & fuerat Salomon Rex longè florentior, quàm Dauid, & cæteri vſque ad Iechoniam fuerunt Reges. Et cur cæteros non vocat Reges, Dauidem autem ſolum Regē nominat? Quia Dauid ſolus notus erat Deo ex nomine Regis, vt qui illud nomen ſibi fecerat meritis propriis, Salomon autem, & cæteri magis regnabant ex meritis Dauid; ab illo hæreditarium regnum habentes, non ex meritis propriis, & ideò non noſcuntur à Deo ex regio nomine, quo ſolus Dauid in omnibus agnoſcitur. Ait Diu. Aug. lib. 1. de Mirab. ſacræ Scripturæ cap. 3. *Dauid autem Rex genuit Salomonē, cui non additur Regem, cum Salomon patris regno teneret maius imperium. Sed ex hoc intelligitur patris ſui Dauid regnum hæreditario iure poſſidere, & ad Dauid honorem regni plus pertinere.* Non fecerat Salomon ſuis meritis nomen regium, nec alij poſt Salomonem fecerant, ſed regnum à Dauide acceperant, & propter Dauidem tenebant, ideò apud Deum minimè noti erant ex nomine regio. Id peculiare fuit Dauidis, qui vt ſolus propriis meritis ſine maiorum commendatione regnum acceperat, ſic ſolus notus erat apud Deum ex nomine Regis. Similiter Matth. 23. ait Dominus Phariſæis: *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus à ſanguine iuſti Abel. vſque ad ſanguinem Zachariæ*, &c. Expende, vt quando Abelum nominat, vocet Abelum iuſtū, ait enim: *A ſanguine iuſti Abel*, verum cùm nominat Zachariam, non vocat iuſtum; & quidem Zacharias iuſtus erat, & à perfidis propter Deum occiſus, cur ergo Zacharias non dicitur à Deo iuſtus, quando & Abel iuſtus dicitur? Abel primus fuit, qui in ſe omnem perfectionem delineauit iuſtitiæ in virginitate, in ſacerdotio, in martyrio; ex quo cæteri omnes iuſti ſuam iuſtitiæ partem aſſumunt, illi cedentes primas, vt de cuius meritis non parum ipſi profecerint in iuſtitia. Ideò Abel præ omnibus notus eſt Deo ex nomine iuſti, Auguſt. rem multis explicat lib. 1. de Mirab. cap. 3. & dicit: *Hunc Abel Dominus Ieſus Chriſtus primatum iuſticia hominum commiſſit, ita inquiens: A ſanguine iuſti Abel, vſque ad ſanguinem Zachariæ, & non addit, iuſti; hæreditatem iuſtitia Abel tenere Zachariam oſtendens.* Hæc fuit Abelis præſtantia, quod ipſe propriis ſuis meritis, ſine maiorum titulis, aut cōmendatione iuſtitiæ accepit primatum, & ideò ex nomine iuſti apud Deum vocatur, cæteri autem non hoc habent, ſed ex titulis præuiſis in aliis, & exempli commendatione iuſtitiam hæreditarunt, quo factum eſt, ne illis nomen iuſti ſit ſingulare, ex quo cognoſcantur. Huc ergo ſpectent viri præſtantes, vt aliquod ſibi nomen ſingulare faciant, ne ſub titulis, & commendatione aliorum viuentes ipſi, prorſus ex ſe Deum lateant. De iis enim ait Eccleſiaſtes cap. 6. *Si genuerit quiſpiam* *D. Aug.* *Matt. 23.* *D. Aug.* *Eccl. 6.*

centum

Digitized by Google

tentum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis ſubſtantia ſua, ſepulturáque careat, de hoc ego pronuntio, quod melior illo ſit abortiuus. Fruſtra enim venit, & pergit ad tenebras, & obliuione delebitur nomen eius. Ecce tibi quot incommoda narret hominis iſtius, nimirum, quod melior illo ſit abortiuus, quod fruſtrà venerit in vitam, quod abeat ad tenebras, & ſine nominis memoria ſit. Et quid culpæ in illo præmittit, quæ ſit cauſa tot incommodorum? Illud culpæ aſſerit, nimirùm: *Sepulturáque careat.* Et quantum hoc, quod careat ſepultura homo, vt in tanta damna incidat? Sanè & multi præſtantiſſimi viri ſepultura caruerunt, quorum nomina ſcripta ſunt in libro vitæ. Morticina enim ſanctorum ſæpiſſimè iacuerunt obiecta beſtiis, & alitibus. Cur ergo res tam parui momenti in ſanctis viris facit in præſenti cauſam tot incommodorum? Non loquitur de materiali ſepultura, ſed de illa, quam quiſque ſibi facit in ſæculorum memoria egregiis comparatis virtutibus. Ait D. Hie- D. Hier. ronym. ibi: Quod ſepultura careat, hoc eſt, *quod nihil boni facti, & honoris egerit, ex quo ſibi queat apud poſteros memoriam comparare, & non vitam ſilentio tranſire velut pecudes, cùm habuerit materiam, per quam potuerit apparere, quod vixerit.* Et meritò peior eſt abortiuo, & fruſtrà venit in vitam, & in tenebras ſine nomine iuit, qui cùm poſſet, nullum ſui ſpecimen in mundo reliquit; nihil virtutis fecit inſigne, quo oſtendat ſe aliquando fuiſſe. Huc conueniant Principes, & nobiles viri, qui ditiſſimas, ſplendidiſſimáſque domos hæreditantes, nihil ipſi faciunt virtutis, quo teſtentur ſe ad illas domos veniſſe. Hoc ſpectent Prælati, qui ſplendidiſſimorum cathedras occupant, nullum dantes ſignum, quod ibi fuerint ipſi. Hi omnes peiores ſunt abortiuis, fruſtrà vixerunt, & ſicut pecudes in grege pertranſierunt, ad tenebras ſe receperunt, ignoti Deo, & hominibus.

§. XI.

Charitas perfecta ad clariſſimam Dei viſionem ſemper impellit.

DIcebatur paulò antè, quod Dominus loquebatur cum Moyſe *facie ad faciem, ſicut ſolet homo loqui ad amicum ſuum.* Nunc autem introducitur ipſe Moyſes dicens: *Oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos. Reſpice populum tuum gentem hanc.* Si loquebaris iam facie ad faciem cum Deo, quid modò petis, vt tibi adhuc facies Dei oſtendatur? Cur non magis quieſcis in illo amicabili colloquio; ſed adhuc impelleris, vt cupias videre clarius Dei faciem? Ardebat in Moyſis pectore charitas erga Deum, & proximum, vt verba illa teſtantur: *Inueniam gratiam ante oculos tuos. Reſpice populum tuum gentem hanc.* Qui autem tanta charitate madet in Deum, & proximos, non miror, quod in nulla Dei viſione quieſcat, ſemper clariorem appetens. Hæc duo in Moyſe contem- Auguſt. platur Auguſt. quæſt. 15 t. nimirùm, & deſiderium clarius Deum videndi, & in Deum, & proximos charitatem. Ait enim: *Oſtendit Moyſes, quod non ita videbat Deum in illa tanta familiaritate conſpectum, vt deſiderabat videre. Et quia in duobus præceptis, hoc eſt, dilectionis Dei, & proximi tota lex pendet, ideo Moyſes in vtroque deſiderium ſuum demonſtrabat. In dilectione Dei, dum ait, vt ſciam te, vt ſim inueniens gratiam in conſpectu tuo, in dilectione proximi, vbi ait, & vt ſciam, quia populus tuus eſt gens hæc.* Ecce tibi Moyſes in charitate Dei, & proximi ſe ſublimem oſtendebat, & ſimul viſione Dei præſenti non contentus ad clariorem altiùs tendebat. Sic qui in ſublimi charitatis conſtituuntur, ad Dei viſionem afficiuntur. Mat. 17. Matth. 17. *Aſſumit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum, & transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut Sol,* &c. Oſtenſurus Ieſus gloriæ ſuæ faciem

diſcipulis, illos prius fecit in montem excelſum aſcendere. Et cur in montem excelſum? Vt oſtenderetur charitatis virtus, quæ omnium virtutum celſiſſima eſt neceſſaria, vt quis aptetur videndo Deo, & ſic eius videndi afficiatur deſiderio, vt in nulla viſione obſcura conquieſcat. Ait D. Damaſcenus orat. de transfigur. D. Dam. *Quid autem eſt, cur diſcipulos in montem excelſum ſubducat? Montes figurato ſenſu virtutes Scriptura nominat. Omnium porrò virtutum apex, ac velut arx quædam eſt charitas. Operæ pretium eſt igitur, vt terrena terra relinquentes, ac ſupra corpus humilitatis aſſurgentes, atque ad ſublimiſſimam charitatis ſpeculam euecti, ita demum ea, quæ aſpectum omnem ſuperant, intueamur. Nam qui ad ſummum charitatis verticem peruenit, quodammodo à ſe excedens, eum, qui cerni non poteſt, perſpicit, atque in animæ ſerenitate conſtitutus in iuſtitiæ Solem liquidiùs oculos defigit, tametſi non prorſus huiuſmodi ſpectaculo expleri queat.* Expende hæc immediata, nimirùm: *Huiuſmodi ſpectaculo non prorſus expleri queat.* Quippè ab alto charitatis Deum vides, ſed non expleris; neſcit enim charitas in qualibet Dei cognitione quieſcere, ſed ſemper ad clariorem impellit; ex his, quæ in hac vita poſſunt haberi. Aiebat illa Cant. 3. *In lectulo meo* Cant. 3. *per noctes quæſiui quem diligit anima mea.* Quod ſi quæ- Gill. Ab. ras, qui lectulus erat iſte? adeſt Gillibert. Abb. ſer. 2. in Cant. qui ait: *Ille ſponſæ lectulus, ille dilectus. Lectulus dum infirmam ſuſcipit; dilectus dum inflammat, & incendit.* Itáque ipſiſſimus Deus erat animæ lectulus, & dilectus. In illo iam quaſi in lectulo recumbebat, eum manibus tenebat, & nilominùs illum quærebat. Quid quæris ſponſa, quem tenes? Ipſe eſt lectulus, & locus requiei tuæ, & quando in illo es, tanquam in lectulo, cur non quieſcis? Cur adhuc eum quæris? Eſt ſimul lectulus, & dilectus, & vbi amor eſt, vbi charitas neſcit in præſenti quieſcere, quantumuis Deum habeat, non reputat, quod habet, ad maiora ſemper clarioráque tendens. Vt pulchrè dicat Gillibert. Abbas ſuprà: *Sancta* Gill. Ab. *quædam ſemper eget amor auaritia. Semper enim ad ſecretiora exæſtuat & quæ tenet non reputans, volubili ſe rapit in anteriora rotatu.* Hoc eſt charitatis ingenium, quod non quieſcat, quamlibet habet Dei notionem, Dei poſſeſſionem in præſenti ad clariorem, & præſtantiorem ſemper ſeſe extendit.

§. XII.

A Chriſto venit quod homines ſeſe patienter ſubdant hominibus.

DVctor populi factus Moyſes anxiè petebat Chriſti aduentum popularibus indicari, quo ſpectant illa verba: *Oſtende mihi faciem tuam* Iuxta Ruperti ſententiam lib. 4. in Exod. c. 37. & 38. Petebat, inquam, in- Exo. 17. & 38. dicari popularibus ſuis Chriſtum in maximum eorum bonum, quod inſinuat dicens: *Reſpice populum tuum, gentem hanc.* Sed cur modò inſtat, quod Deus ſuis popularibus conſulat, oſtendens illis Chriſti aduentum? Nunc primum Deus permittebat populum illum regimini creaturarum, regimini ipſius Moyſis, quod vt patienter ferrent populares, ſapienter petit Moyſes vt illis Chriſtus oſtendatur, de cuius doctrina, & habitu venit, quod homines libenter hominum imperiis ſubiaceant. Hinc Luc. 2. *Exiit edictum à Cæſare Auguſto, vt* Luc. 2. *deſcriberetur vniuerſus Orbis: Aſcendit autem, & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam, ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, eo quod eſſent de domo, & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante. Factum eſt autem cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies pariendi. Et peperit Filium ſuum primogenitum,* &c. Naſcitur Chriſtus Dominus, & apparet mundo, cùm primum vniuerſus mundus deſcribitur ſub vnius imperio. Et cur expectat Deus ad naſcendum, quod mundus ſub vnius poteſtate ſcribatur? Cur non antea naſcitur?

Durum ſanè erat, quod omnes vnius ſubirent imperium, ideò Deus tunc naſcitur, vt de Chriſti naſcentis, factique ſub lege halitu, homines eum ſpiritum biberent, quo placidè omnes vnius ſubiacerent imperio. Ait Paul.Or. Paul. Oroſius lib. 6. c. 17. de hac orbis deſcriptione locutus: *Longè aliud omnes homines viuendi genus ſubeunt, vt omnes humiliter placere ſtudeant, non inſolenter offendere. Sed ad tam ſalubrem humilitatis doctrinam magiſtro opus eſt. Itaque opportune compoſitis rebus, Auguſti Cæſaris temporibus natus eſt Dominus Ieſus Chriſtus: qui cum in forma Dei eſſet, formam ſerui humiliter aſſumpſit, vt tunc demũ aptior fieret humilitatis inſtitutis.* Quippè ante hoc tempus & pugnæ, & bella erant inter homines pro obtinendo rerum dominio, nullus ſeruire alteri volebat, ſed vniuerſi nitebantur imperium aſſumere. Temporibus Auguſti, omnis pugna, omnis contentio pro dominandi iure ſopitur, omnes præter vnum ſeruiunt, & malunt eſſe ſub iugo. Interea naſcitur Chriſtus tantæ ſubiectionis magiſter, niſi enim de eius halitu minimè poſſent omnes homines ad ſubiectionem reduci, qua placidè iugum ſubeant. Vndè viginti & quatuor Reges, Apoc. 4. qui in circuitu occiſi agni erant Apocal. 4. *Mittebant coronas ſuas ante thronũ dicentes: Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam*, &c. Sic agno occiſo cedunt coronas Reges, ei referentes acceptum, quod ſibi homines And. Ca. ſubiugauerint. Quò ſpectans Andræas Cæſarienſis, ait: *Tu, inquiunt, Domine victricium coronarum auctor, & largitor extitiſti.* Sic ſapientes putãt, nullam coronam, nullum regnum in homines poſſe conſeruari, niſi de Ieſu halitu, qui vt obediens factus fuit vſque ad mortem, ſic homines currentes ſub Principum obedientia facit.

Exod. 33. Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi. Et ait Moyſes; Si non tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto. In quo enim ſcire poterimus ego, & populus tuus inueniſſe nos gratiam in conſpectu tuo, niſi ambulaueris nobiſcum, vt glorificemur ab omnibus populis, qui habitant ſuper terram? Dixit autem Dominus ad Moyſem: Et verbum iſtud, quod locutus es, faciam. Inueniſti enim gratiam coram me, & te ipſum noui ex nomine.

§. XIII.

Id ex Deo maiori diligentia procurare debemus, quod certò ſcimus ab illo nobis decretum.

PRomittit Deus Moyſi ſe iturum cum populo, inquiens: *Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi.* Cui Moyſes adhuc inſtat, quaſi nihil promiſiſſet, dum ait: *Si non tu ipſe præcedas*; ex Hebræo: *Si non facies tua ierit, ne educas nos de loco iſto. In quo ergo ſcire poterimus ego, & populus tuus inueniſſe nos gratiam in conſpectu tuo, niſi ambulaueris nobiſcum?* Vide & poſt decretum Domini, quot communicatur Moyſes, vt trahat Deum ad promiſſa. Quid ais Moyſes? Iam non audiſti Deum decernentem ire tecum. Cur & poſt certiſſimum hoc decretum tibi notum adhuc precibus, & rationibus inſtas? Nónne fidem habes Dei promiſſis? Abſit, imò quia fidem habet promiſſis Dei, quia certò nouit decretum diuinum; ideò precibus, & rationibus inſtat, vt illud trahat ad optatum finem. Id enim maiori diligentia procurare debemus, quod ſcimus à Deo nobis promiſſum. Mat. 16. Matth. 16. Chriſtus Dominus dixit Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduerſus eã.* Quid tunc? Dormiet iam Petrus ſecurus de Eccleſiæ prouentu quando audiuit à Deo eſſe promiſſum? Imò quia audit promiſſum, ideò maiori cura & diligentia debet ſo- D. Dam. licitare illud. Ex quo Diu. Damaſcenus orat. de Transfigurat. inquit; *Hanc Petre Eccleſiam precibus tuis ita conſerua, vt ab omni perturbatione, & fluctibus immunis ſit. Nam quod nunquam futurum ſit, vt euertatur, aut labefactetur, aut expugnetur, planè confidimus, cùm Chriſtus id affirmauerit. At verò id ab eo pete, vt tempeſtas ſedetur, tumultus comprimatur, páxque tranquilla nobis concedatur. Hoc, inquam, a Chriſto ſupplex contende.* Sic quo ſecurior erat de fœlici ſtatu Eccleſiæ à Deo promiſſo, eò magis ſolicitus eſt in precibus faciendis, illáſque ab ipſo Petro poſtulat, cui facta fuerat promiſſio. Turpiter enim falluntur, qui promiſſionibus Dei ſecuri amant in vtramque aurem dormire; cum potius tunc deberent excitari ad maiores diligentias faciendas, cum certius ſciunt diuina pro ſe ſtare promiſſa. Audierat Rebbecca diuinum oraculum de filiis ſuis, quod dixerat Gen. 25. Gen. 25. *Maior ſeruiet minori.* Quid tunc? Accipe illam Gen. 27. de promouendo minori filio ſolicitam: *Quod cùm audiſſet Rebbecca, & ille abiiſſet in agrum, vt iuſſionem patris impleret, dixit filio ſuo Iacob: Audiui patrem tuum loquentem cum Eſau fratre tuo, & dicentem ei: Affer mihi de venatione tua, & fac cibos, vt comedam, & benedicam tibi coram Domino, antequam moriar. Nunc ergo, fili mi, acquieſce cõſiliis meis, & pergens ad gregem, affer mihi duos hœdos optimos, vt faciam ex eis eſcas patri tuo*, &c. Hæc illa cogitauit, & multis perſuaſit filio, à quo accepit hœdos, quos marito parauit, & eorum pellibus, & filij manus, & colli nuda contexit, vt ſic patrem falleret, & maioris fratris benedictionem acciperet. Et vnde tam ſolicita mater pro extollendo minore filio? Si credit oraculo dicenti maiorem illum futurum, cur non magis indè quieſcit, & ſinit ordinatio curſu res ire, certa quod Deus ſuum decretum deducet ad exoptatum finem? Imò quia credit oraculo, & certo noſcit decretam à Deo promotionem minoris filij, non quieſcit, ſed omnem mouet lapidem, vt ita fiat. Pulchrè ait Theodor. Theodor. quæſt. 78. in Gen. *Prænouerat ex Deo, Rebbecca, omnium authore, quod maior ſeruiturus eſſet minori. Vndè confidens illi prophetiæ, omnem mouit lapidem, vt Iacob benedictionem paternam conſequeretur.* Sapiens mulier vbi filij minoris promotionem audiuit à Deo decretam, indè magis ſolicita fuit, & maiora pluráque fecit pro illo promouendo. Hoc enim proprium eſt diuinarum promiſſionum, non vt dormiamus, ſed vt excitemur ad negotianda ea omnibus modis, quibus poſſint obtineri.

§. XIV.

Diuini ſpiritus eſt, non in parte, aut dimidiate, ſed integrè ad bona procedere.

DIcebat Deus: *Facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi.* Et Moyſes ſtatim reſpondit: *Si non tu ipſe præcedas, ne educas nos*, &c. Quid ais, bone, faciei ſuæ præſentiam promittit Deus, & tu inſtas, vt magis præcedat ipſe? An quando dicitur proceſſura eius facies, non intelligitur & ipſe proceſſurus? Cur adhuc dubitas, quod ipſe præcedet, quando facies eius promittitur proceſſura? Sapienter dubitat, quod præcedet ipſe, quando audit faciem proceſſuram; in parte enim, & dimidiate procedere commune eſt creaturis; diuini autẽ ſpiritus proprium eſt, quod non in parte, & dimidiate, ſed totaliter procedat, & integrè. Ad hæc Rupert. Rup lib. 4. in Exod. c. 38. inquit: *Ait ergo Moyſes: Si non tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto. Quia per faciem poteras intelligi Angelus, qui ad deiiciendũ Chananæũ hominẽ ſufficeres.* Equidẽ dum ſolá faciem præceſſurã audit, nihil audit præceſſurum, quod non ſit commune creaturis, quarum eſt per partes, & dimidiatẽ ſeſe communicare amicis. Ideò adhuc pro Deo obtinẽdo inſtat, cuius eſt integrè, & totaliter ſe dedere ſuis. Rem oſtẽdo in Exod. cap. 34. vbi dicitur: *Cum deſcenderet Moyſes* Exo. 34. *de mõte Sinai, tenebat duas tabulas teſtimonij, & ignorabat, quod cornuta eſſet facies ſua.* Hebraicè dicitur: *Ignorabat,*

quod

Digitized by Google

quòd radiant eſſet facies ſua. Chaldæus legit; *Neſciebat, quod multiplicatus eſſet ſplendor vultus eius.* Sic Moyſis facies tota radiabat ſplendore. (Mat. 17.) At Matth. 17. vbi Ieſus aſcendit cum diſcipulis ſuis montem Thabor, ibique orationi vacat, ſic coram eis transfiguratur, vt dicat textus: *Reſplenduit facies eius ſicut Sol, veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.* Ecce tibi in Moyſe facies, in Ieſu & ipſa veſtimenta reſplendent. Et cur in Ieſu ſplendent veſtimenta, niſi vt oſtendatur Dei, & creaturarum differentia in illuminandis, & fouendis gentibus? Creatura enim ſolum in parte, & dimidiate, Deus autem integrè, & totaliter conuenit, vt lumen ſuis præſtet. (D. Ephr.) Ait D. Ephræm ſer. de Transfig. *Hoc autem dixit: Facta ſunt veſtimenta eius alba, ſicut nix. Etenim oſtendit, quod ex toto eius corpore eius gloria ſcaturit, & ex tota eius carne reſplenduit eius facies, & ex totis eius membris reſplenduerunt radij. Non enim ſicut Moyſi, eius facies reſplenduit,* &c. Proh Deus! quàm alius eſt diuinus ſpiritus in illuminandis hominibus, fouendiſque lumine ſuo, ac eſt ſpiritus humanus. Homo ſolum in parte, creatura dimidiate procedit; Deus autem integrè, ex toto ſe, ex facie, ex manibus, ex pedibus ſeſe impendit in lucē pro hominibus. Nulli non ſe integrè communicat Deus amico. (Cant. 2.) Sic dicebat illa Cant. 2. *Dilectus meus mihi: & ego illi.* Non facies, non manus ſola, ſed totus dilectus vni ſponſæ intendere dicitur, & tota ſponſa vni intēdit dilecto, ſic enim vbi mediat diuinus ſpiritus, nihil dimidiatum permittit. Vt verè dicat Gillibertus Abbas ſer. 11. in Cant. *Quam durum eſt amanti animum dimidiare cum Chriſto, & mundo? Quam durum eſt in dilectionis iura peregrinas admittere curas, & cæleſte ſecretum ſæcularibus infeſtaretur bellis?* Equidem duriſſimum eſt animæ poſſeſſæ à diuino ſpiritu dimidiatè procedere in Dei obſequio, & non integrè. Diuinæ enim charitatis in cordibus noſtris diffuſæ proprium eſt nihil dimidiatum noſcere in iis, quæ Dei ſunt, ſed ad eum ferri ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus. Sic ſemper diuinus ſpiritus ad integritatem feſtinat. Quippè ait (Hierem.) Hierem. c. 24. *Ecce duo calathi pleni ficis, poſiti ante Domini: Calathus vnus ficus bonas habebat nimis.* Quæ ficus erant circa templum, non vtcunque erant bonæ, ſed erant bonæ nimis, dum ſui perfectionis integritatem implent, non enim aliter eſſent in conſpectu diuino. (Hier.) Quò reſpiciens ait D. Hier. epiſt. ad Euſtochium de acceptis munuſculis: *Optemus te de illis pomis fieri, quæ contra templum Dei ſunt, de quibus Deus dicit: Quia bona, bona valde. Nihil quippè Saluator medium amat.* Non equidem Dei ſpiritus ſibi multum complacet in his, quæ dimidiatè, & ex parte tantum bona fiunt.

§. XV.

Is eſt diuinus ſpiritus, qui ſui guſtum etiam perſequentibus tribuat.

GLorioſum Iſraëlitarum tranſitum per aduerſarias nationes optans Moyſes enixè contendebat Dei præſentiam populo ſuo acquirere. Ait enim. *In quo ſcire poterimus ego, & populus tuus inueniſſe nos gratiam in conſpectu tuo, niſi ambulaueris nobiſcum, vt glorificemur ab omnibus populis?* Ecce vt putat neceſſariam diuinam præſentiam Iſraëli, vt illum glorificent vniuerſæ nationes etiam aduerſariæ, etiam hoſtiles. Et quomodò fieri poterat etiam per Dei peculiarem præſentiam Iſraëli aſſiſtentem, quod populi adeò contrarij, & inimici adducerentur, vt glorificarent Iſraëlitas? Equidem ſpiritus diuinus aſſiſtens Iſraëlitis is eſt, vt ſi approximetur in ſuis, nequeat non præbere etiam contrariis, etiam hoſtibus ſui guſtum, vt conuerſi dicant apud Iudæos eſſe verum Deum, verámque ſalutem. Ex quo aiebat (D. Proſp.) D. Proſper. lib. 2. de vocat. gent. c. 15. *Ille ignis dilectionis, quem in cordibus fidelium Spiritus ſanctus accenderat, nullo modo ab opprimentibus poterat extingui, cum & qui cruciabantur, vehementius inardeſcerent, & qui ſauiebant, eandem, quam perſequebantur flammam, ſæpe conciperent.* Quid pulchrius? Ipſi perſecutores, ipſi hoſtes fidelium, qui in eis Dei ſpiritum perſequuntur, ſolent ipſius diuinitatis guſtum percipere, & conuerſi glorificare, & extollere eos, in quibus experti ſunt diuina. Proh diuiniſſima Dei facies, quæ fidelibus ſuis aſſiſtens inde perſequentibus ſe immittit faces, quibus in ſalutem ardeant. (Actor. 6.) Actor. c. 6. locutus textus de perſecutoribus Stephani, dicit: *Rapuerunt eum, & adduxerunt in Cōcilium, & ſtatuerunt falſos teſtes, &c. Et intuentes eum omnes, qui ſedebant in Concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli,* &c. Quid tunc? Ipſe Dei martyr in Concilio conſtitutus malignantium, Angelicam exhibens faciem, iis radiis contrariorum conſcientias verberabat, quibus illuminati conuerterentur, vt conuerſus fuit Paulus. (Euſeb.) Pro quo aiebat Euſebius Gallicanus ſer. de Sancto Stephano, fatus: *Aſpectu Angeli facies impiorum caduntur, & lapidantium conſcientiæ, lapidati lumine percuſſæ, agnitionis cereis lapidantur.* Sic de prælucente Angelica Stephani facie cereæ proſiliebāt faces, quæ vel hoſtes in agnitionem traherent veritatis. Hinc conuerſurus Dominus mundum vniuerſum pauperes piſcatores elegit, quibus ait (Mat. 10.) Matt. 10. *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum.* Oues mittit ad lupos, vt trahat ad ſe & lupos. Sed lupi ſunt hoſtes ouium, illas perſequentur, dilacerabunt, comedēt. Cur ergo, Domine, vt trahas lupos, mittis eis oues? Equidem tanta eſt virtus mittentis, vt dum ipſe adſit ouibus, vel ipſos lupos in ſui gloriam conuertet. (Chryſoſt.) Ait D. Chryſ. ſer. de Pentecoſte: *Non habentes humana ſolatia, habentes autem Dominum ſuum; Ego enim, inquit, vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi; peragrarunt vniuerſum Orbem terrarum oues ſimul cum lupis. Quis vidit? Quis audiuit? Dicit; Mittam vos, vt oues in medio luporum. Quis, inquam, paſtor, oues mittit in medio luporum? At verò Chriſtus oues ad lupos direxit, & vulneratæ à beſtiis non ſunt, ſed magis lupi ad ouium manſuetudinem ſunt conuerſi.* Vbi Chriſtus erat cum ouibus ſuis, vel lupi ipſi ouium virtutes ſtupebant, ad illáſque ſeſe conuertebant.

Exod. 33. Qui ait: Oſtende mihi gloriam tuam. Reſpondit: Ego oſtendam omne bonum tibi, & vocabo in nomine Domini coram te; & miſerebo, cui voluero, & clemens ero, in quem mihi placuerit. Rurſúſque ait: Non poteris videre faciem meam. Non enim videbit me homo, & viuet.

§. XVI.

Regius animus eſt, cuius fiducia orta de corde puro non hæret in arcto creaturæ, ſed euolat ad Dei celſiſſima.

VIde regium ſpiritum Iſraëlitici ducis, quippè ait ad Deum: *Oſtende mihi faciem tuam.* Solent alij petere victorias, de hoſtibus diuitias, longitudinem vitæ. Pro hac fleuit Ezechias. 4. Reg. 20. (4. Reg. 20) Salomon autem nec vitam, nec diuitias, nec victorias requirens, ſapientiam ciuilem ad gubernandum poſtulauit. 3. Reg. 3. (3. Reg. 3.) His regalior Moyſes omnia calcans creata, diuina ſibi credit poſſe dari, & diuina contendere audet, aieſis: *Oſtende mihi faciem tuam.* O regaliſſima optimi ducis anima, quæ nullius maculæ conſcia ſuper omnes creaturas ſciuit volare, nihilque ab illis ſibi timere, nec ſperare, fidens ſe poſſe habere Deitatē! Pulchrè de hac fatur (D. Bern.) D. Ber. ſer. 32. in Cant. fatus: *Iam verò magni patris familias, ſeu regiæ maieſtatis ſchema apparere exiſtimo, his, qui accedentes ad cor altum de maiori ſpiritus libertate, & puritate conſcientiæ magnanimiores facti conſueuerunt audere maiora, apprehendere ſublimiora non modò ſenſuum, ſed & virtutum. Hi enim pro fidei magnitudine digni inueniuntur, qui inducantur in omnem plenitudinem.*

Digitized by Google

Talis erat Moyſes, qui audebat dicere: Oſtende mihi te ipſũ. Talis Philippus, qui ſibi, & condiſcipulis patrẽ flagitabat oſtendi. Tales itaque magna audent, quia magni ſunt, & quæ audent, obtinent. Magna ſiquidẽ fides magna meretur. Expende illud primò poſitũ, nimirùm: *Regia maieſtatis ſchema.* Quippè denotat in nobis animũ regiũ, nõ diadema, ſed fides, quæ omnes creaturarũ abſorbeat metus, & ea fidẽter ſpectet, quæ intra diuinitatis clauduntur metá. Propter huius defectũ caſtigãtur à Ieſu mũdi Principes. Apoſtoli electi ad ſubiugandam terrá. Ij, dũ in nauicula dormit Ieſus, experti ſunt ingentẽ vẽ-

Matt. 8. torum rebellionem Matth. 8. & iam inferiores tempeſtati facti currunt ad dormientem: *Domine, ſalua nos, perimus.* Quid tunc Ieſus? Illorum fidei paruitatem arguit, dicens: *Modicæ fidei, quare dubitaſtis?* Sed in quo illorum fidei paruitas apparuit? Nónne ipſi ad Deum currunt? Nónne ab illo ſalutem expoſcunt? Vnde aliorum fides apparuit, niſi quia in neceſſitatibus ſuis ad Ieſum confugiebant? Et quando Apoſtoli ſimiliter ad Ieſum confugiunt, eiúſque exorant potentiam; in quo paruam fidem oſtendunt? Sanè parua fides erat, & minimè orta ab animis regiis, quæ ſe ſubmiſerat creaturarum metui, & nihil ſupra creaturas audebat. Ad hæc

Baſil. Sel. pulchrè D. Baſil. Sel. orat. 22. ait: *Vult Dominus fidei vim rebus conditis eſſe valentiorem, & ad fidei præſentiam omnem ab anima deſperationem eliminari.* Ea in regiis animis requiritur à Deo fides, quæ ſe ſupra omnes creaturas euehat, nihil ſibi ab illis metuens, nihílque non ſperans ex Deo, quantumuis magnum ſit, & inſuetum. Sanè hanc fidem vniuerſa mala verentur. Decreta erat ſententia mortis aduerſùs Niniuitas, tunc Rex eorum

Ionæ 3. Ionæ c. 3. *Clamauit, & dixit in Niniue ex ore Regis, & Principum eius: Homines, & iumenta, & boues, & pecora non guſtent quidquam,* &c. *Quis ſcit, ſi conuertatur, & ignoſcat Deus?* Sanè magnæ fidei clamor erat, qui poſt latam, denunciatámque ſententiã adhuc poſſe iudicem placari ſperat. Benè dicitur, quod hic clamor exiuerit *ex ore Regis, & Principum eius.* Solus enim regius animus tantam fidem poſſet concipere de Deo. Quid tũc? *Miſertus eſt Deus ſuper malitia, quam locutus fuerat.* Venerunt dies decretæ mortis, & mors minimè venit. Et

Baſil. Sel. cur mors non venit? Ait D. Baſil. Sel. orat. 20. *Mortis ſententia reorum fidem reuerita inflexa eſt.* Vbi tam regia fides in Niniuitis apparuit, quæ vel contra Dei ſententiam & ſperare, & expoſcere auderet, vniuerſa mala illam reuerita fuerunt, & non acceſſerunt.

§. XVII.

Magna puritas à terrenis contagiis neceſſaria eſt, vt Deus percipiatur in vitam.

EXuat hominem, ab omni terrena grauedine alleuetur, qui Deum ad vitam percipere amat. Dicit enim Dominus: *Non videbit me homo, & viuet.* Quæ

D. Amb. verba ponderans D. Ambr. in cat. ait: *De homine dixit, Deſiſte hominis habere peccata, & videbis faciem meam. Eſto Angelus, diuini miniſter imperij, obſequere mandatis Domini. Cum fueris Angelus, videbis faciem Domini. Aduertis, quid à te exigatur, vt videas Deum? Emunda igitur cor tuum, vt quaſi nouum creetur renouato ſpiritu. Omnes pollutas cogitationes de corde tuo abijce, nihil ſit, quo tuus inquinetur affectus. Simplex mens, pura ſinceritas ſit. Talibus ſe Dominus, cum inuolucrum corporis depoſuerint, demonſtrare dignatur.* Non paret Deus terrenis hominibus, ſed iis, qui corporalia, & terrena deſideria attenuauerint, ad Angelicámque puritatẽ propriùs acceſſerint. Chryſtallo purior ſit, & ſubtilior graui elemento, qui velit in ſe diuinitatem apparentem in vitam ſuſti-

Gen. 1. nere. Gen. 1. ait. *In principio creauit Deus cœlum, & terram. Terra autem erat inanis, & vacua; & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi, & ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas.* Non ſuper terrá, ſed ſuper aquas ſpiritus Domini viſebatur. Et cur non etiã ſuper terrã? Veniebat Dei ſpiritus vt viuentia multa generaret, ideò cauit apparere ſuper terrã, ſed ſuper aquas apparuit. Tota námque puritas, & ſubtilitas aquæ neceſſaria erat, vt ſuſtineret Deum vitalia operantem. Ait Theophylus Antioch. *Theoph.*
lib. 2. ad Autolium: *Spiritum, qui ferebatur ſuper aquas, largitus Deus creaturæ, vt eius opera poſſit producere viuentia, non ſecus ac homini animam attribuit, tenue tenui comminiſcens. Spiritus ſua natura tenuis eſt, itidem & aqua.* Tota aquæ ſubtilitas, & puritas neceſſaria fuit, vt illi ſe crederet & ſubtilis, & purus Dei ſpiritus, vt ſic viuentia poſſent produci. Quando enim ſpiritus Dei tenuis eſt, ab omníque terræ alienus craſſitie; ſic purámque, & cryſtalinam aquæ amauit mundiciem; nullóque proprius diſponitur quis ad percipiendum illũ, quam ſi à ſe terrena omnia ableget longiſſimè. Apud
Luc. c. 9. vbi gloria transfigurationis dominicæ deſcri- *Luc. 9.*
bitur, dicit textus: *Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus eius, altera: & veſtitus eius albus, & refulgens. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes, & Elias, viſi in maieſtate, & dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem. Petrus verò, & qui cum illo erant grauati erant ſomno.* Ieſus in gloria fulgens diuinitatis ſuæ clariſſima profert teſtimonia; & interea Apoſtoli dormiunt. Quid infœlicius? Poſſent videre Ieſu gloriam, ſi non dormirent. Cur Domine illos permittis dormire, quando eis manifeſtas tuam gloriam? Cur non magis facis vigilare, vt videant tuæ diuinitatis ſplendorem? Meritò tali occaſione permittuntur dormire, tunc enim maximè præparatur quis, vt percipiat Dei gloriam, quando ad terrena omnia claudit
oculos. Ait Andreas Cretenſis ſer. de Transfigurat. *O* *And. Cr.*
miraculum! Propter veriſſimam naturæ extaſim graui ſomno, & metu correpti, obſtrictis ſenſibus, cum omnem intelligendi motionem, & apprehenſionem omnino amiſiſſent, ita in diuina illa caligine cum Deo verſabantur, eo quod omnino non viderent, videre ipſum acquirentes. Tunc acquirebant videre Deum, quando clauſis oculis mortuorum ſimiles nihil terrenum videbant. Alienus debet eſſe à terrenis, qui proximus ſit percipiendo Deo. Hinc eui-
gilans Petrus Matth. 17. clamabat: *Domine bonum eſt nos* *Mat. 17.*
hic eſſe. In deſerto erat, ab omni hominum conſortio remotus, & putat bonum eſſe ibi manere. Cur non magis petit, vt ſic Dominus Hieroſolymam eat? Vt ſub tanta gloria ſeſe hominum conſpectibus manifeſtet? Sapienter hoc cauit, & mauult in deſerto manere, vt qui ſciat terrenorum conſortium videndo Deo, impedimento
eſſe. Ait etiam Andræas Cretenſis vbi ſuprà: *Domine* *And. Cr.*
bonum eſt nos hic eſſe. Quamobrem Petre? Vt à turbulenta, inquit, hominum vexatione liberati, & anima, & ſenſu per ſeparationem à turbis purgati inexplicabili tua diuinitatis apparitione hic fruamur ſine intermiſſione. Meritò petebat ſeceſſum à terrenorum conſortio, vt frui poſſet apparitione diuinitatis.

Exod. 33. Ecce, inquit, eſt locus apud me, & ſtabis ſupra petram, cúmque tranſibit gloria mea, ponam te in foramine petræ, & protegam dextera mea, donec tranſeam; tollámque manum meam, & videbis poſteriora mea, faciem autem meam videre non potes.

§. XVIII.

De ſola Chriſti mortis coniunctione habent noſtra opera, quod diuinas acquirant gratias.

STo à ſententia Patris Vazquez diſp. 55. in 1. par. c. 4. nihil de apparitione diuinæ eſſentiæ ſecundum ſe in iis, & præcedentibus verbis ſuſpicantis. Planè omnia verba hæc nihil immenſum, & ſpirituale ſonant; vbi enim tranſitus eſt, & diſtinctio inter faciem,

& poſte

& poſteriora, & manus obtegens ſpeluncæ oſtium; certius indicant rem corporalem. Quale abſque dubio erat corpus præſtantiſſimum aſſumptum à Deo, vt gloriam ſuam Moyſi demonſtraret. Quod corpus adeò fulgebat à facie, vt fulgoris magnitudine, & vehementia ſenſus humanos labefactaret; à tergo autem emittebat radios magis temperatos hominis captui. Huius corporis gloria nube operta admittebat Moyſem ad Dei colloquium; quam gloriam Moyſes videre appetit nube ablata; negat Dominus videri ex facie, ne Moyſes exceſſu ſplendoris perdatur, à tergo tamen videndum ſe oſtendet, dum primum Moyſes in cauerna petræ abſcondatur, cuius os à Deo obſtructum ſit, vſque dum tantiſper Deus pertranſit, vt inde non ex facie ſed à tergo videatur. Sed cur neceſſum fuit ad hoc, vt Moyſes in foramine petræ ſepeliretur? Sanè vt aurea totum hoc glorioſum corpus tectum erat nube, & ſic cum Moyſe loquebatur, poſſet etiam à tergo ſolum detegi, & ſic tranſire coram Moyſe exiſtente aperto in campo. Cur ergo quæritur foraminoſa petra, in eiuſq; includitur foramine Moyſes, ibique tegitur, vt videat Dei poſteriora, non faciem? Sanè hoc ita fit, vt oſtendatur, vnde habeant iuſti, quòd cœleſtes acquirant gratias, nimirùm ex foraminoſa petra dominicæ ſepulturæ, ſiue ex foraminoſa petra Chriſti corporis paſſi, ex eo enim quod noſtra opera diuinis vulnerum foraminibus iungantur, & Chriſto conſepeliamur, habemus

Ioſue 24. ad nos profectas cœleſtes gratias. Ioſue 24. tanti ducis mors dum exprimitur, dicit text. *Poſt hac mortuus eſt Ioſue filius Nun, ſeruus domini, centum, & decem annorum ſepelierúntque eum in finibus poſſeſſionis ſuæ.* Quæ ſic

D. Cyril. ponit D. Cyril. Alexand. lib. 4. in Ioann. cap. 51. *Et poſt hæc mortuus eſt Ioſue filius Nun, ſeruus Domini centum, & decem annorum: ſepelierúntque eum in finibus poſſeſſionis ſuæ, & in ſepulcro eius poſuerunt cultros lapideos, quibus circumcidit filios Iſrael.* Ecce in ipſo Ieſu ſepulcro conduntur cultri, quibus peracta fuerat Iſraëlitarum circuncîſio. Sed ad quid circuncîſionis cultri inferuntur ſepulcro? Cur tantæ religionis inſtrumenta non magis pro tabernaculi foribus appenduntur? Sanè ſepulcro Ieſu inferebantur cultri, vt oſtenderetur, vnde proficeret omnis humana virtus, & religio, nimirùm

D. Cyril. ex veri Ieſu ſepulcro. Ait pulchrè D. Cyril. ſuprà: *Non enim abſque cauſa cultri eodem cum illo in loco poſiti ſunt, verum vt nos diſcamus circumciſionis ſpiritualis gratiam, quæ bonorum cœleſtium nobis eſt pronuba, Saluatoris morti eſſe affixam.* Equidem quæ virtus nobis cœleſtium bonorum pronuba eſt, Saluatoris morti eſt affixa; nihil enim valerent actus noſtri, niſi de Ieſu ſepulcro reuiuiſcerent. Nullus putet ſe de gloria cœleſti vel guſtū poſſe percipere; nec vllum oſtendere profectum vitę,

Lucæ 22. niſi de Ieſu paſſione poteſtatem accipit. Hinc Lucæ ca. 22, dum in horto Ieſus orat: *Factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.* Cur Domine tui ſanguinis profuſionem anticipas? Profundendus eſt cito in caluariæ loco; ad quid neceſſum eſt etiam in horto profundi? Profundit in horto, vt clarius oſtendat, ex quo habeant viuere plantantiones virtutum.

D. Amb. Ait D. Ambr. lib. 3. de Spiritu ſancto cap. 18. *Conſummaturus Ieſus ſuſcepta carnis officia, cum perfectionem in diſcipulis iam videret, quos verborum ſuorum radice fundauerat, hortum ingreditur, vt olearum nouellas in domo Domini plantaret, & iſtum palmæ florentem modò, vitémque fœcundam riuo ſui ſanguinis irrigaret.* Nouit ſapientiſſimus hortulanus nullas palmas iuſtorū, nullos flores virtutū niſi de diuini ſanguinis rigatione poſſe exſurgere.

§. XIX.

Deus in hoc ſæculo quàm citò ſe animæ conſpectui ſubtrahit.

QVis neget iuſtos homines à Deo aliquando viſitari? Sed illud vnum ſcio, quod non diu maneat

Deus apud hominem in viſitatione ſua, dum in hac vita ſumus. Venit equidem ad ſuos, ſed adeò feſtinè ſe ſuſcipit, vt vix liceat illum videre niſi à tergo, & iam abeuntem. Sic amiciſſimo Moyſi dicit in præſenti: *Cum tranſibit gloria mea, &c. videbis poſteriora mea.* Sic feſtinanter accedit, ſic feſtinanter ſe ſubtrahit; vt licet accurras, non videas niſi tergum, non videas niſi abeūtem. Quod forſan experta in ſe ſponſa non ſatis mirata ingenium ſponſi fugitiuum ait Cant. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes?* Meritò quærit, vbi cubet; quando nulla eſt anima in hoc ſæculo, quæ poſſet dicere in me cubat, hoc eſt, in me requieſcit diu. Sed vix accedit exoratus, quando & ſe ſubtrahit. Accipite D. Bernard. pulchrè diſſerentem ſerm. 32. in Cant. *Deſiderium cordis eius tribuetur iuſto, etſi adhuc peregrinanti in corpore. Ex parte tamen, idque ad tempus, & tempus modicum. Nam cum vigiliis, & obſecrationibus, & multo labore quæſitus affuerit, ſubitò dum teneri putatur, elabitur, & rurſus lacrymanti, & inſectanti occurrens comprehendi patitur, ſed minimè retineri, dum ſubitò iterum quaſi è manibus euolat. Ita ergo & in hoc corpore poteſt eſſe de præſentia ſponſi frequens lætitia, ſed non copia: quia & ſi viſitatio lætificat: ſed moleſtat viciſſitudo.* Quis ſapientius? Satis notat ſanctiſſimus pater Dei viſitationes, ſed & ſatis notat eius fugas citiſſimas. Neſcit diu morari in hoc ſæculo, neſcit ſedi hærere diutius? ſed quam optimum elabitur, vt vix aliud prius videas, quam tergum abeuntis. His ſimile habes Cant. 5. *Vox dilecti mei pulſantis. Aperi mihi ſoror mea.* Eſt ſtatim ſubdit: *Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo, at ille declinauerat, atque tranſierat.* Qui amanter aderat, qui multis pulſauerat, vt aperiretur ſibi: vbique aperit ſpōſa, iam declinauerat, atque tranſierat, nec poſſet niſi à tergo videri. Cur hoc? Ait D. Ambr. ſerm. 12. in Pſalm. 118. *Ergo dum aperit, tranſit ſponſus. Vult enim ſemper quæri, frequentius inueniri.* Neſcit diutius quieſcere ſponſus, ſed frequentibus fugis ſe eripit ſuorum conſpectui. Quo referenda ſunt dicta 1. tom. in Euang. lib. 2. cap. 11. §. 1.

Cant. 1. *D. Ber.* *Cant. 5.* *D. Ambr.*

Exod. 34. Ac deinceps: Præcide, ait, tibi duas tabulas lapideas inſtar priorum. Eſto paratus manę, vt aſcendas ſtatim in montem Sinai, ſtabiſque mecum ſuper verticem montis. Nullus aſcendat tecum, nec videatur quiſpiam per totum montem, boues quoque, & oues non paſcantur è contra. Excidit ergo duas tabulas lapideas, quales antea fuerant, & de nocte conſurgens aſcendit in montem &c.

§. XX.

Gratia amiſſa proprio labore, & ſudore eſt ab homine reparanda.

PRimas acceperat Moyſes tabulas factas Dei opere, vt notat Exod. 32. modò vbi ſemel confractæ inſtaurandæ ſunt, earum opus mandatur Moyſi. Dicit námque: *Præcide tibi duas tabulas lapideas inſtar priorū.* Hebraicè: *Dola tibi*, &c. quippè quod Deus per ſe in humanis cordibus facit, ſi per peccatum perdatur, nequit niſi de multo peccatoris labore, & ſudore reparari. Quò reſpiciens Caietan. ait: Et dicit Deus Dola tibi

Caiet. duas tabulas: *Prima ſiquidem vice, ego tabulas dedi dolani, & ſcripſi, tanquam ex me operans, modo autem tuis precibus operaturus, volo, vt dol[illegible] tabulas.* Ne putes reparationis rem in ſolis precibus conſiſtere, ſed & precibus manus adiunge, multo enim ſudore, & labore indiget, qui Dei dona amiſſa [illegible] reparare ſtudet, niſi tu ipſe labores, gratiam amiſſam minimè reparabis. Iſaias

Iſaiæ 6. cap. 6. *Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito* &c. *Et volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius*

calculus

calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigi hoc labia tua, & auferetur a te iniquitas tua. Et quidem Iſaias & pro ſe, & pro populo fleuerat, tam ſui, quam populi oſtenderat maculas in labiis, quas amaris lacrymis rigabat. Cur Seraphim ad Iſaiæ ſolius purificationem venit, & non etiam populum purificauit tantis prophetæ lacrymarum riuis exundatum? Seraphim mundat ſolum quem videt laborantem, quæ enim mundities poſt peccatum eſt recuperanda, propriis gemitibus, & laboribus poteſt recuperari. Populus autem in ſua immunditia manſit, quia ille per ſe nihil fecerat, nihil laborauerat. Ait D.

D. Hier. Hier. epiſt. 1. ad Damaſum: *Eſaias, qui compunctus eſt, & ſe miſerum conteſtatur, purgatione dignus efficitur; Populus verò non ſolum non agens pœnitentiam, ſed nec ſciens quidem, quia labia habebat immunda, purgationis remedium non meretur.* In quo fuit opus, & labor, in eo fuit & munditiei reparatio; qui nihil egit, nec doluit, nec agnouit maculas, etiamſi pro ſe haberet prophetæ lacrymas tamen ſordidus permanſit. Ex Ionæ cap. 3. habes:

Ionæ 3. *Cœpit Ionas introire ciuitatem itinere vnius diei, & clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur. Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium,* &c. Sic viri Niniuitæ audientes iram Dei imminentem, nihil petunt à propheta, ſed confugiunt ipſi ad opera peragenda pœnitentiæ. Similem iræ ſententiam ſibi imminere audit Simon

Actor. 8. Magus ex Apoſtolis, & plenus metu ait Actor. 8. *Precamini vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat ſuper me horum, quæ dixiſtis.* Compone modò Simonem hunc cum Niniuita. vterque peccator, vterque imminentem audit pœnam, vterque timet, & curat à ſe malum propellere. Sed Niniuita incolumis euadit: Simon autem perit. Niniuitæ pœnitentia placauit Deum: Simonis irrita manſit pœnitentia. Vnde illi placet, hic diſplicet? Sanè Niniuitæ audita Dei ſententia, nihil à Iona petunt; ſed ipſi ſtatim ad ieiuma, ad ſaccos, & cinerem confugiunt: Simon autem totam rem Apoſtolorũ precationi remittit, dicẽs: *Precamini vos pro me,* & interea nihil facit ipſe, nullum laborem pro ſe ſumit, ideò nõ

Chryſoſt. cauet ſui ruinam. Quò ſpectans D. Chryſ. hom. 18. in præſenti fatur: *Oportebat illum pœnitentiam agere, oportebat plorare.* Non equidem res erat aliorum laboris, ſed proprij, non erat res ponendi omnino in aliorum prece, ſed magis propriis laboribus, propriiſque ſudoribus negotianda. Mirabilis in hoc Dauid qui poſt peccatum videns Nathanum prophetam arguentem, & multa

2. Reg. 12 acerba ſibi denuntiantem. 2. Reg. 12. in hæc verba ſola prorrupit: *Peccaui Domino*: nec à propheta petiit, vt Deum pro ſe oraret. Et quis Princeps non magis prophetæ preces ſolicitaret? Quis princeps peccati conuictus non contentus eſſet, ſi à propheta, ſeu Sacerdote, ſeu religioſa aliqua perſona peteret, vt pro ſe preces funderet? At ſapientiſſimus Dauid in re gratiæ reſtaurandæ, non aliorum preces, ſed magis proprios labores,

D. Ephr. & dolores ſpectauit. Ex quo pulchrè D. Ephr. ſerm. de Pœn. fatur: *Exauditusque eſt Dauid, non per Sacerdotem, aut legem ſed per pœnitentiam.* Proprius itaq; labor adhibendus eſt ab illo, qui velit reparare amiſſam gratiam.

§. XXI.

Vacuanda eſt mens temporalium curis, vt Deo impleatur.

QVi ſe præparabat, vt Deum caperet, ei meritò dicitur: *Nullus aſcendat tecum, nec videatur quiſpiam per totum montem; boues quoque, & oues non paſcantur,* &c. Sunt etenim, qui omnia temporalia habet in corde ſuo, nec iſte Deo ſiſti poſſunt, quin & ſeruos, & amicos, & [illegible] & oues, & boues, & ſata mente voluuent. Deus bone, quam difficile in hos poſſunt peruenire diuina. Omnium ergo curas abiiciat, nec permittat ſecum eſſe creaturam vllam, qui fructuosè velit ſe Deo ſiſtere. Quod monens diuinus Spiritus clamat,

Cant. 5. Cant. 5. *Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea,* tunc enim anima Deo aperitur, cùm clauditur mundo, & iis, quæ à Deo aliena ſunt. Quæ verba pulcherrimè ab Ambr. tractantur lib. de Iſaac cap. 6. fante: *Aperi, inquit, mihi, ſed extraneis claude, ſæculo claude, neque ipſa foras ad illa materialia prodeas, neque tuum relinquas lumen, & alienum requiras. Aperi ipſam te mihi, noli coarctari, ſed dilatare, & adimplebo te.* Ecce tibi, vt ſe prius debeat claudere mundo, & temporalia à ſe abiicere, vt nihil ſibi temporale reſeruet, qui Deo impleri cupit. Hinc ipſa de ſe locuta ait Cant. 5. *Surrexi, vt aperirem dilecto meo; manus meæ diſtillauerunt myrrham.* Non aliter aperit, niſi manibus myrrham diſtillans, qua ſe oſtendat ſæculo defunctam. Vt dicat D. Ambr. vbi ſu- D. Amb. prà: *Talis debet eſſe anima, quæ verbum eſt receptura, vt moriatur mundo, & cõſepeliatur in Chriſto. Sic enim Chriſtus inuenitur, & tale ſibi quærit hoſpitium.* Prius vacuetur homo mundiali omni affectu; nulla creaturarum memoria in illa viuat, & habet Deum ſibi familiariſſimum. Fœlix ille, qui ſeſe omni vacuauit creatura; is ſanè non habet impedimentum vllum, ne Deum excipiat, eique appropinquet. Hinc Moyſes Exod. 3. probi- Exod. 3. betur à Deo accedere ad viſionem rubi, quin prius calceos exuat, ait enim: *Ne appropies huc, ſolue calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Sed & terra montis, ad quem ſacrificaturus Abrahamus pertexerat, terra ſancta erat, vt quę proprio vocabulo dicebatur: *Dominus videbit*, & quæ erat deſignata futuro templo. Nihilominùs nõ cohibetur Abrahamus illo accedere: quippè de Abrahamo, & filio ait Gen. 22. *Pergebant ergo pariter, & venerunt ad locum, quem oſtenderat ei Deus. In quo ædificauit altare, & deſuper ligna compoſuit,* &c. Ecce tibi vt terram diuinæ apparitionis aſcendit Abrahamus, nec cohibetur, nec mandatum accipit de nudandis pedibus. Cur ergo cohibetur Moyſes ne appropriet, & non cohibetur Abrahamus? Ibat Abrahamus omni nudus affectu carnali; ſic à corde ſuo abiiciens creata omnia, vt nec parceret proprio filio; meritò inde non cohibetur, ſed admittitur, vt Deo ſe ſiſtat. Ait Orig. ibi: *Moyſes cum veniſſet ad* Orig. *locum, quem oſtendit ei Deus, non permittitur aſcendere, ſed antè ei dicitur, ſolue corrigiam calceamenti de pedibus tuis. Abrahæ nihil horum dicitur, & Iſaac, ſed aſcendunt, nec calceamenta deponunt. In quo illa fortaſſis eſt ratio, quod Moyſes quamuis eſſet magnus, tamen de Ægypto veniebat, & erant aliqua mortalitatis vincula pedibus eius annexa. Abraham vero nihil horum habet, ſed venit ad locum, ædificat altare,* &c. Prohibetur à Deo ille, qui ſecum mortalia quædam, & temporalia ducebat: ille autem, qui nec filio parcit, ſed omne temporale à ſuo corde expellit, is maximè aptatur Deo excipiendo.

Exod. 34. Cúmque deſcẽdiſſet Dominus per nubem, ſtetit Moyſes cum eo, inuocans nomen Domini. Quo tranſeunte coram eo, ait Dominator Domine Deus miſericors, & clemens, patiens & multæ miſerationis, ac verax, qui cuſtodis miſericordiam in millia, qui aufers iniquitatem, & ſcelera, atque peccata, nulluſq; apud te per ſe innocens eſt. Qui reddis iniquitatem patrum filiis, ac nepotibus in tertiam, & quartam progeniem.

§. XXII.

Deus per ſe ſolus clementior oſtenditur, quàm vbi cum creaturis apparet.

ECce tibi Deus apparens Moyſi, totus mellens eſt, miniméque in eius apparitione Moyſes terretur. Ait enim textus: *Cum deſcendiſſet Dominus per nubem,*

ſtetit

ſtetit Moyſes cum eo inuocans nomen Domini. Quo tranſeunte coram eo, ait, dominator Domine Deus miſericors, & clemens, & multa miſerationis, &c. Vidit Moyſes Deum, & non terretur, ſed imperterritus ſtat obſtupens eius
Iſai 6. miſericordiam, & clementiam. Iſaias autem cap. 6. ait: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, & ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum. Seraphim ſtabant ſuper illud: ſex alæ vni; & ſex alæ alteri, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant: Et dixi, Væ mihi*, &c. Compone Moyſem, & Iſaiam, vtrique apparet Deus; Moyſes in illa apparitione imperterritus multus eſt in Dei miſericordia extollenda, Iſaias autem totus tremens in fletus abiit, & lamenta. Cur non timet Moyſes? Cur Iſaias metuit? Videt Moyſes Deum ſolum nulla ſtipatum creatura, & totum experitur ſuauem, & melleum. Videt Iſaias Deum hinc inde Seraphinis cinctum, & à Deo viſo coniunctim cum creaturis terretur. Qui enim Deus per ſe ſolum ſuauitate manat, vbi creaturis adiungitur,
Marc 9. terrores incutit, & metus; Marc. c. 9. poſt transfigurationem Dominicam coram diſcipulis enarratam ait: *Et apparuerunt illis Elias cum Moyſe: & erant loquentes cum Ieſu. Et reſpondens Petrus ait Ieſu, Rabbi, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus hîc tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum. Non enim ſciebat, quid diceret; erant enim timore exterriti.* Loquebatur Petrus videns Ieſum in gloria, & loquebatur neſciens, quid diceret præ timore, quo & ipſi, & cæteri diſcipuli erant exterriti. Sed vnde in tanta Ieſu gloria terrebantur? Cur non magis gaudent, quàm terrentur Filium Dei in gloria ſua agnoſcentes? Videbant equidem Filiũ Dei in gloria, quo poſſent gaudere; ſed videbant illum cum ſibi adiunctis Moyſe, & Elia, & inde maximè ter-
Damaſc. rentur. Ait Damaſcenus ſerm. de Transfig. *Diſcipuli maiore terrore obſeſſi ſunt. Ieſum Saluatorem, ac Dominum cum Moyſe, & Elia intra nubem conſpicientes.* Vbi talibus lateronibus ſtipatus apparet Ieſus; vbi ſuis circumſeptus creaturis ſe manifeſtat, multo terrore diſcipuli videntes obſidentur. Qui enim ſolus melleus eſt, de
Actor. 7. adiunctis creaturis fit tremendus Actor. 7. dum beatus Stephanus coram iniquo eſſet Iudice: *Intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem a dextris virtutis Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis ſtantem a dextris Dei.* Sic fortiſſimus athleta ſua-
Gen. 28. uiabatur viſione Dei. At Iacob Gen. 28. *Vidit in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ*, &c. *Cùmque euigilaſſet Iacob de ſomno, ait: Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. Pauénſque. Quam terribilis eſt locus iſte*, &c. Vterque Deum videt Iacob, & Stephanus; hic nil terroris concipit viſo Deo, ille vehementiſſimè terretur. Et quando Stephanus non timet, ſed magis confortatur, cur Iacob tanto timore tenetur? Stephanus ſolum dicitur vidiſſe Ieſum, vidiſſe Deum; Iacob & Deum & Angelos ſimul videbat, & ſic quaſi totum iudicij apparatum vidiſſet, vehementer timebat. Quò forſan ſpectans Caiet. ait: *Timuit Iacob diuinum iudicium, quemadmodum conſueuimus timere nouiter præſentes Principi ſapienti, ne aliquid ſibi diſplicens appareat in nobis. Sic enim Iacob timuit conſiderando ſe ipſum relatiuè ad præſentiam Dei, & frequentiam angelorum, ne imputarentur ſibi defectus ſui.* Expende illud: *Ad præſentiam Dei, & frequentiam Angelorum.* Non equidem ſolius Dei conſpectus ſic perterrefacere ſolet homines, vt quando Deus cum creaturis videtur, ſtipatus angelis ſuis; miniſtris ſuis ſeptus. De terribili illa iudicij hora
Matth. 14. locutus Matth. 14. ait: *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa, & maieſtate. Et mittet Angelos ſuos cum tuba*, &c. Sic cœlorum virtuti-
Act. 1. bus ſtipatus Ieſus in iudicium deſcendet. At Actor. 1. immediatè poſt Ieſu aſcenſionem; qui aſtiterunt Apoſtolis Angeli, dicebant: *Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum.* Non dicunt, quod veniet cum virtutibus cœli, quod veniet angelicis choris ſtipatus, cum tubis, & clamoribus; ſed quod veniet ſic, vt aſcendit; at in aſcenſione nihil illorum apparebat, ſolus Ieſus aſcendens cernebatur. Cur ergo ſic dicitur venturus, & non magis dicitur, quod veniet cum virtutibus, & miniſtris multis, in nubibus exaltatus? Terrorem inferre canet, qui à Deo de adiunctis creaturis ſolet procede-
re. Ex quo ait D. Auguſt ſerm. 7. de Aſcenſ. *Sic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlũ. Non veniet vobis terribilis. Sic veniet in ipſo corpore, vobis in amore, impiis in terrore. Beati, quibus dicitur, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. Nunquid ſic veniet oculis peccatorum? erit ipſa veritas, ſed non erit ipſa ſeueritas. Dies erit tremendi iudicij, deſcenſus Angelorum, reſurrectio mortuorum. Deſcendent Angeli & quodam digito tubæ ſonantis tangent ſepulcra terræ tremens.* Sic vt terrorem auferat diſcipulis, coram illis non meminit comitatus venientis, ſolus vt viſus fuit aſcendere, ſolus deſcendet, hoc eſt non terribilis, non formidabilis piis: deſcendet & cum angelis, vt inde prodeat ad impios terror. Solet equidem de adiunctis creaturis ſeueritas, & rigor à Deo in peccatores procedere. Hinc bonus pater Luc. 15. ſuſcipiens filium peccatorem, ca- Luc. 15.
uit miniſtrorum conſpectum, & præſentiam: *Dixit autem pater ad ſeruos ſuos, cito proferte ſtolam primam, & induite.* Ecce vt ablegat ſeruos, vt afferant veſtes, maluit enim ſolus adeſſe excipiendo. Ait Chryſol. ſer. 3. Chryſol.
A ſeruis antè veſtiri voluit, quàm videri, vt ſoli patri nota eſſet nuditas. Vix enim ſolus Deus non ſalutaris eſt homini. de adiunctis enim ſeruis procedere ſolet ſeueritas. Hinc Theod. hom. 1. de Natiuit. Chriſti, habita tom. 6. Concil. Epheſ. c. 9. ponderans Ieſu ad nos venientis nuditatem, & ſolitudinem, ait: *Accedit non maieſtate heris, non Angelorum ſatellitia præmittens, non Archangelorum phalangas ciens eiuſmodi enim apparatus exterrem in fugam vertiſſent.* Vide, vt abſtinet Deus à comitatu creaturarum, ne perterrefaciat adeuntes.

§. XXIII.

Deus in nullo vniuocè communi creaturis percipi poteſt.

MIratis tot diuina nomina conglomerata, quando Deus ſua poſteriora iuxta factam promiſſionem oſtendit Moyſi: nimirùm ait: *Dominator Domine Deus, miſericors, & clemens, patiens, & multa miſerationis, ac verax, qui cuſtodis miſericordiam*, &c. Cur tot nomina ſibi affingit Dominus? Cur non magis in vno, eóque breui vocabulo ſuam ſubſtantiam prodit? Sanè vbi nomina compingenda erant ex Dei poſterioribus, nimirùm ex relatione ad creaturas, multa compingũtur, vt oſtendatur, quàm infinitè diſtet diuina ſubſtantia à creaturis omnibus, in quibus nihil poteſt diuinitas habere commune. Ex quo pulchrè aiebat Arn. lib. 3. con- Arnob.
tra gentes: *Tantum abeſt, vt nos Deo corporalia lineamenta tribuamus, vt animorum etiam decora, ipſáſque virtutes, quibus eminere vix conceſſum eſt paucis, tanta rei vereamur adſcribere. Quis enim Deum dixerit fortem, conſtãtem, frugi, ſapientem? Quis probum? Quis ſobrium? Humana ſunt hæc bona, & ex oppoſitione vitiorum exiſtimationem meruerunt habere laudabilem. Quis eſt autem tam obtuſi pectoris, tam bruti, qui humanis bonis Deum eſſe dicat magnum, aut ideò nominis maieſtate præcellere, quod vitiorum careat fæditate? Quidquid de Deo dixeris, quicquid tacita mentis cogitatione conceperis, in humanum tranſilit, & corrumpitur ſenſum; nec habet propriæ ſignificationis notam, quod noſtris dicitur verbis, atque ad negotia humana compoſitis. Vnus eſt hominis intellectus de Dei natura certiſſimus, ſi ſcias, & ſentias nihil*

de

de illo poſſe mortali oratione depromi. Hinc vſque Arnobius ſapientiſſimè definit, quàm longè ſuperet diuinitas omnia ea nomina, quæ ex creaturarum conflantur negotiis. Non equidem diuinæ magnitudinis eſſe poteſt, quod dicatur Deus eſſe id, quod dicimur homines. Hinc Gratiani Auguſti fidem maximè extollens D.
Ambr. Amb. lib. 5. epiſt. 26. ait: *Ego humilitatem tantummodo prædico in Imperatore, qui non amplius fidem, quam docet te ille, quem non negas? Quis enim alius docere te potuit, vt ei non obiiciat, quam in te vides creaturam? Nil moralius, nil expreſſius dici potuit. Deinde, quid tam inſolens, quam id eum exiſtimare, quod nos ſumus?* Equidem inſolentiæ res eſt, & blaſphemiæ, ſi exiſtimaremus Deum eſſe id, quod nos ſumus. Sufficit enim videre aliquid affine eſſe creaturis, vt debeamus ſentire Deum infinitè diſtare ab il-
Cant. 3. lo. Dicebat illa Cant. 3. *Surgam, & circuibo ciuitatem, per vicos, & plateas, quæram quem diligit anima mea, quæſiui illum, & non inueni.* Ecce & puriſſima, & dilectiſſima ſponſa quærit Deum, & minimè illum inuenit. Sed cur non inuenit, niſi quia quærebat eum in nominibus, quæ ſunt affinia creaturis? Aiunt tres Patres apud
Theod. Theodor. *Exiuit ab interiori cognatione ad ſenſum per naturalem contemplationem, vt inueniret ſponſum, atque ita quæſiuit eum, & non inuenit. In rebus enim creatis, qui increatus eſt, non inuenitur. Vocaui illum, & non reſpondit. Eum qui eſt, appellaui illum, cum ea, quæ ſunt, numeris omnibus antecellat, Appellaui ſubſtantiam eum, qui eſt ſuperſubſtantialis. Appellaui illum vitam, qui author eſt vitæ, & rerum effector vniuerſarum. Non reſpondit mihi, cum ea vocaretur, quæ ipſe per eſſentiam, & naturam ſuam non eſt.* Supra creaturas omnes volitet, nihilque illarum cogitet, quiſquis ad Dei naturam cogitandam accedere putat.

Exod. 34. Feſtinuſque Moyſes incuruatus eſt pronus in terram, & adorans, ait: Si inueni gratiam in conſpectu tuo Domine, obſecro, vt egrediaris nobiſcum, populus enim duræ ceruicis eſt, & vt auferas iniquitates noſtras, atque peccata, nóſque poſſideas. Reſpondit Dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis, ſigna faciam, &c.

§. XXIV.

Purus ab omni mundiali macula fiat, qui amat à Deo poſſideri.

PVlchro ordine Moyſes procedit in ſuis precibus, primò enim petit omnes mundiales maculas à ſuis abſtergi, deinde, vt à Deo poſſideantur petit. Sic ait: *Vt auferas iniquitates noſtras, atque peccata, nóſq; poſſideas.* Ille enim poterit gloriari, quod ſit Dei, qui purus eſt ab omni mundiali affectu, & deffectu. Aiebat Dauid Pſal.
Pſal. 118. 118. *Tuus ſum ego, ſaluum me fac; quoniam iuſtificationes tuas exquiſiui.* Meritò inde ſe ad Dei poſſeſſionem aſſerit pertinere, quia totum ſe Dei iuſtificationibus quærendis dedit; quia à nullo mundiali non ſeſe expediit. Quò
Ambr. ſpectans D. Amb. ſer. 12. in Pſalm. 118. ait: *Tuus ſum ego: Facilis vox, & communis videtur, ſed paucorum eſt Sanctus rarus eſt enim, qui poſſit dicere Deo:* Tuus ſum ego. *Ille enim dicit, qui adhæret Deo totis ſenſibus, qui aliud cogitare non nouit. Ille hac vtitur voce, qui poteſt dicere Domino:* Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. *Numquid hac voce vtitur auidus pecuniæ, honoris, poteſtatis? Qua ratione dixit,* tuus ſum, *addidit, iuſtificationes tuas exquiſiui, hoc eſt, nihil aliorum quæſiui, ſed id ſolum, quod tuum eſt, deſideraui.* Ecce vt ſe ab omni mundiali expurgat, qui amat Dei eſſe peculium; eo ipſo, quod Dei poſſeſſio ſit, ſub nullius debes eſſe dominatu creaturæ. Nec peccatum, nec mundus regnet in corpore tuo, & tunc poteris dicere, quod Deus te poſſideat, eiúſque peculium ſis. Aie-
Cant. 6. bat ſponſa Cant. 6. *Dilectus meus mihi, & ego illi;* ex Græca autem: *Meus eſt cognatus meus, & ipſius ego ſum.* Quantum hoc, quod ſe dicat diuina ſponſa ad Dei poſſeſſionem pertinere? Planè in hoc ſolum ſummam illius perfectionem, & perfectam puritatem agnoſcit D. Nyſſ. hom. 15. in Cant. fatus: *Cum ait: Meus eſt cognatus meus, & ipſius ego ſum: hæc ſunt norma, ac finitio quædam omnis in virtute perfectionis. Nam ex iis diſcimus, nihil in nobis eſſe præter Deum debere, neque animæ purificatæ vllam ad rem aliam reſpiciendum eſſe: ſed debere hanc ita ſe ab omnibus craſſis tam rebus, quam cogitationibus expurgare, vt tota tranſlata prorſus ad ſtatum, qui omnium craſſarum rerum expers eſt, illuſtriſſimum ex ſe pulchritudinis Principis ſimulacrum efficiat.* Huc ſpectet, qui amat poſſeſſio Dei fieri, & prius in ſe abſumat, quidquid dominatum creaturarum efficit; vt ab omni mundiali purus, ſolum in ſe oſtentet Dei dominium, & regnum. Hinc Gen. 12. Gen. 12.
Nyſſen. dicebat Dominus ad Abraham: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui. &c.* Sanè non ſic Dauidi, nec aliis ſanctiſſimis viris, & prophetis veteris teſtamenti iuſſit Deus omnibus mundialibus renunciare, vt iuſſit Abrahæ. Cui alij dixit: *Egredere de terra tua?* Sed cur præ omnibus aliis ſic volebat Abrahamum purum ab omni populari contagio; liberum ab omni periculo erroris, expertem omnis affectus carnalis? Aut quid Abrahamus habebat apud Deum præ cæteris, vt præ cæteris deberet eſſe purior, & defœcatior? Hoc præcipuum inuenio in Abrahamo, quod futurus eſſet pater Leuitarum, qui ad Dei poſſeſſionem pertinebant Num. 3.
iuxta id Numer. 3. *Ego tuli Leuitas à filiis Iſrael pro omni primogenito, qui aperuit vuluam in filiis Iſrael, eruntque Leuitæ mei.* Inde ergo fuit, quod Abraham, qui in lumbis continebat tot Dei poſſeſſiones, quot Leuitas, fieret præ cæteris omni mundiali contagio defœcatior, ac purior. Ait D. Amb. lib. de fuga ſæculi cap. 2. *Quia Le-* Ambr.
uitæ fugitantes ſunt mundi, vt placeant Deo, relinquunt parentes, filios, omnem cognationem, vt adhæreant vni Deo. Denique & Abrahæ dictum eſt: Exi de terra tua, & cognatione tua, & de domo patris tui. Sed forte dicas, Leuita non erat. Sed habebat in lumbis ſuis Leui. Sic ſe ab omni mundiali expediant, qui cum Leuitis ad Dei peculium amāt pertinere, Deique poſſeſſiones fieri.

§. XXV.

Humilitas efficaciam orationi præbet.

ECce tibi quam facilem ſe præbet Deus Moyſi vix Moyſes orauit, & ait Deus: *Ego inibo pactum, &c.* Cur ſic te humanum Domine rebellibus præbes? Vel vnde adeo efficax fuit oratio Moyſis coram Deo? textus ait: *Feſtinus Moyſes incuruatus eſt pronus in terram, & adorans ait. &c.* Vbi tanta humilitate, & abiectione ſui orabat Moyſes, non miror, quod efficaciter ad ſe Deum traheret. Dat enim ſemper humilitas orationi efficaciam non paruam. Compone modò duos oratores cariſſimos apud Deum Centurionem Matth. 8. Matt. 8.
& Chananæam Matth. 15. ille pro filio, ſeu ſeruo pa- Mat. 15.
ralytico orabat, hæc pro filia à dæmonio vexata. Ille vix orat, & audit: *Ego veniens curabo eum;* hæc multum orat, & nihil fauorabile audit, ſed poſt multa dicitur illi: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Cur, qui ita properè Centurioni annuit, hanc tam rigoroſè repellit? Cur magis fœminam diſtulit? Sanè expectabat Dominus, vt fœmina orationi humilitatis verba coniungeret, ſeſe viliſſimo cani aſſimilans, cum enim ad hæc verba humilitatis peruenit, non amplius Deus ſe in auſteritate continuit. Accipite D. Baſilium Baſil.
Seleuciæ orat. 19. fantem: *Quid ergo, dic mihi Domine, non parem animi promptitudinem in te nacta eſt Cananæa filia, & ſi per matrem deprecaretur? At illa rogans canum loco, numeróque eſt; Centurio propè ante ſupplicationem curationem reportat. herus pro famulo rogans exorator fuit, mater pro filia rogitans tulit repulſam. Sed ò ſapientiæ fons! Idcirco Chananææ ſupplicanti moras iniecit,*

qua

Digitized by Google

qua illa dilationis impatiens acclamaret: Domine & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum. Centurio verò dixerat: Domine non ſum dignus, &c. Ibi citiòr Dei fauor fuit, vbi manifeſtior apparuit rogantis humilitas; differebatur mulieri exhibenda gratia, vſque dum illa ad canis vilitatem ſe deiiceret. Cùm primum humilitatis verba protulit, & ſeſe vili cani aſſimilans Domino abblanditur, ſtatim reportat petitionis fructus. Hoc datum eſt mandatũ Niniuitis pene deploratis

Ionæ 3. Ionæ c. 3. *Operiantur ſaccis homines, & iumenta, & clamẽt ad Dominum in fortitudine.* Vilitates indumenti prius præcipit, vt ſub vilibus ſaccis ſe peccatores deiiciant, & humiliẽt, & ſtatim iubet clamare in fortitudine, ex humiliati enim ore validiſſima ſemper oratio proſiliet.

Vict. Ca. Rem in iis exprimit Victor Cartennenſis lib. de Pen. c. 6. *Vnus audiebatur per mania Niniue eiulatus diſparium naturarum, & per omnia tecta vrbis flebilia reſonabant lamenta plangentium. Impletum eſt, quod ſcriptum eſt: Oratio humiliantis ſe nubes penetrauit. Denique ſic placauit offenſum Deum, ſic mitem fecit, ſic demulſit iratum.* Nulla non tollitur ex Deo ſeueritas, vbi adeſt humilitas orantis. Propone tibi Deum plenum iræ aduersùs perfidum Achabum, illi extremam ruinam iubet denunciari. Perterritus miſer iræ denuntiatione in cinere, & ſacco ſeſe ad diuinos deiicit pedes: Et Deus ſtatim

3. Reg. 21 3. Reg. 21. *Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius.* Quid hac humilitate efficacius? Pulchrè Victor Cartennenſis vbi ſuprà cap. 5.

Vict. Ca. *Depromptum indignatione iudicium ſatisfactione percellitur, & comminantis intentio orationis humillima verecundia temperatur.* Nequit manere indignatio, cum accedit humilis oratio.

Exod. 34. Fuit ergo ibi cum Domino Moyſes quadraginta dies, & quadraginta noctes. Panem non comedit, & aquam non bibit, & ſcripſit in tabulis verba fœderis decem. Cúmque deſcenderet Moyſes de monte Sinai, tenebat duas tabulas lapideas teſtimonij, & ignorabat, quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Domini. Videntes autem Aaron, & filij Iſrael cornutam Moyſis faciem, timuerunt prope accedere.

§. XXVI.

Dei remuneratoris præſentia hominem trahit in facinora viribus maiora.

MAgna, & ſupra vires fuerunt ieiunia Moyſis, quadraginta enim diebus, & noctibus ſic ieiunauit, vt nihil comedit. Sed erat interea ſub oculis, & præſentia Dei remuneratoris, de quo non miror, quod in facinora impelleretur viribus maiora. Sic enim ait: *Fuit ergo ibi cum Domino Moyſes quadraginta dies, & quadraginta noctibus. Panem non comedit, & aquam non bibit,* &c. Ecce tibi vt erat ſub Dei præſentia, ſub Dei oculis ea ieiunia amplectitur, quæ erant naturæ viribus maiora, non comedit enim, neque bibit per quadraginta dies, & totidem noctes. Quid non audeat homo ſub

Egeſipp. præſentia remuneratoris? Egeſippus lib. 5. c. 12. ſic loquitur: *Romanos Titus pudore ſui, quàm maximè conueniebat: quod morte grauius arbitrantur non exhibere pericula ſua Cæſari, cum ipſe toties pro exercitu periculis offerre ſe non dubitauiſſet. Armabat eos vincendi conſuetudo, & cedendi ignorantia, præcipuéque præſens vniuſcuiuſque virtutis arbiter Titus; a quo non remuneratio fortitudinis ſpectabatur, ſed ſupra omnia fructum ampliſſimi erat præmij, illo ſpectante, quicquam ſtrenuè geſſiſſe, quod ei non diſpliceret. Eo incentiuo Longinus equeſtris militiæ vir excitus diſiluit equo, atque in medios ſe iniecit hoſtes.* Expende ab illis: *Præſens vniuſcuiúſque virtutis arbiter Titus,* &c. Quippe ſic de præſentia, & conſpectu Principis temporalis confirmabantur milites, vt vel vnus aduerſus exercitus hoſtiles omnes auderet pugnare. Et quando oculi, & præſentia temporalis Principis hæc in militibus operabantur; quid non faciat præſentia, & conſpectus Principis immortalis? ſub huius præſentia fallat, niſi viribus ſuperiora facinora audeamus. Cantic. Cant 5.
5. rogata ſponſa, vt aperiret oſtium dilecto ſuo, ait: *Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illam? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus miſit manum per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi, vt aperirem dilecto meo,* &c. Quæ tot obices oppoſuerat, quibus impedita non poterat dilecto aperire; ſubitò ruptis obicibus ſurgit, & aperit dilecto ſuo. Quomodo potuiſti ſurgere, quæ nuda ſine tunica iacebas? Quomodo auſa es venire, quæ pedes abluetas? Sanè præſentia ſponſi omnia vicit, & vt præſentem ſenſit dilectum, audet etiam ſupra virtutem D. Amb. Ambr.
lib. de Iſaac, c. 6. *Surrexit vt proprius illud Dei verbum videret. Et in hoc ipſe proceſſus eius ſignificatur, quod ſurrexit per vigorem, atque virtutem. Præſentia enim Verbi hauſit anima virtutem; ſicut præſentia Mariæ, cùm vtero grauis eſſet, erudiuit Ioannem in vtero conſtitutum, adeò vt exiliret in vtero, & exultaret Domini præſentiam recognoſcens.* Sic de Dei præſentia haurit homo virtutem, qua ſupra humanas vires poſſit audere. Qui enim in matris vtero conſtitutus non poterat moueri per ſe; vt creatoris ſenſit præſentiam, in eius oculis auſus eſt vſque ad exultationem progredi. Non ſuam, ſed potentiam Dei reducit ad ſenſum creatura, quæ ſub Dei oculis ad opus accenditur. Hinc 3. Reg. 17. Elias, ait: *Viuit Dominus, in* 3 Reg 17
cuius conſpectu ſto, ſi erit annis his ros, & pluuia niſi iuxta oris mei verba. Homo audet pluuiis legem ponere; & quod ſolius potentiæ diuinæ eſt ſubmittere proprio imperio. Vnde talia audet Elias? Ipſe præmiſerat dicens: *Viuit Dominus, in cuius conſpectu ſto,* ex quo ſenſu ſe præſentiſſimum eſſe Deum, ſub eiúſque intuitu procedere, non veretur rem diuinæ potentiæ in medium proferre. Dicit enim Rabanus in Gloſſa: *In conſpectu Domini* Raban.
ſtat iuſtus modo, & ſtabit in futuro, modo vt Conditoris potentiam ad ſenſum reducat. In futuro, vt veraciter vitæ coronam accipiat. Expende illud: *Vt Conditoris potentiam ad ſenſum reducat;* quippe ſub diuinitatis oculis, & præſentia iuſtus ea audet, quibus ſpectabilem faciat potentiam diuinam. Non enim quod ipſe poteſt, ſed quod poteſt Deus, in ſe oſtendit, quiſquis diuina præſentia fruitur. Hinc de meticuloſis Iſraëlitis locutus Moyſes
Exod. 19. tamen inquit: *Cúmque eduxiſſet eos Moyſes in* Exo. 19
occurſum Dei de loco caſtrorum ſteterunt ad radices montis. Totus autem mons Sinai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus, &c. Ecce tibi, qui paucè facti etiam à longè vix ſpectabant montem, modò accedunt vſque ad eius radices. Vnde hoc? Ait D. Cyril. Alex. lib. 3. in Ioan. cap. 3. Cyr. Al.
Aſſiſtentia populi ſub monte, cum iam Deus deſcendiſſet, & eſſet in eo, paratum mentis ſtudium ad ſeruiendum Deo ſuo oſtendit. Difficiliora enim tolerare ſolent, quàm natura ferre poſſet, cum Deus adſit. Nec miror, quod ſub præſentia Dei ſupra vires audeant homines.

§. XXVII.

Præ ſtudio diuini Verbi excipiendi contemnitur corporalis cibus.

DVo inuenies in Moyſe coniuncta, & quod à cibis abſtinuit, & quod verba Dei in tabulis ſcripſit; quippe ait: *Panem non comedit, & aquam non bibit, & ſcripſit in tabulis verba fœderis decem.* Nec miror, quod qui intentus erat ſcribendis verbis diuinis, obliuiſceretur materialis cibi. Contemnitur enim in primis cibi voluptas ab iis, qui diuini Verbi ſubſtantiam guſtant. Dum Diabolus offerret lapides Ieſu, vt faceret panes ex illis,
reſpondet Dominus Matth. 4. *Non in ſolo pane viuit* Matt 4.

homo ſed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei. Ecce verbum Dei obiecit Dominus tentatori pro pane homini futurum, & cur non magis diuinam potentiam obiecit, qua fames poterat non ſentiri? Cur potentia prætermiſſa ad Verbum Dei recurrit? Planè ad Verbũ Dei recurrit, vt quod regulariter ciborum materialium obliuionẽ induceret. Ait D. Amb. lib. 3. in Luc. c. 4. *Non enim quaſi Deus vtitur poteſtate, ſed quaſi homo commune ſibi arceſſit auxilium, vt diuina pabulo lectionis intentus famem corporis negligat, alimentum verbi cæleſtis acquirat. Huic intentus Moyſes panem non deſiderauit. Huic intentus Elias famem prolixioris non ſenſit ieiunij. Non enim poteſt, qui verbum ſequitur, panẽ deſiderare terrenum, cum ſubſtantiam panis cæleſtis accipiat.* Tota terreni cibi deficit gula, vbi diuini verbi quis intendit ſtudio. Quid mirum, quod deficiat gula, omnes delectationes carnales deſipiunt illis, qui diuinorum verborum prægustant ſuccũ. Dicebat veraciter illa Cant. 1. *Meliora ſunt vbera tua vino:* vocat ſpõſi vbera diuinas Scripturas, à quarum ſuauitate, & dulcedine ſic vincuntur pretioſiſſima quæque vina, ſic ſuperantur mundiales omnes deliciæ, vt contemptui haberi incipiant. Rem eleganter elucidat Phil. Carpatius ibi: *Duo vbera duo teſtamenta intellige, a quibus lactemur Eccleſia filij lingua, atque mente corde, & ore; ex iis enim verba veritatis exugimtur, qua ad vitam perfectam, ætatémque augemur. Horum porro ſuper vinum, & liquores omnes, non enim ex terra, ſcaturit, ſed ex cælo deriuatur. Hac porro illis ſalutaris ineſt, qui diuinis rebus intentiua mente, ac lingua ſacras literas ſugunt, vtque in ventrem, ſic in cor exacta conueniunt. Vt enim duo vbera hinc inde pectori affixa cor ambiunt, ita & duo teſtamenta ex Spiritu ſancto ſpiritualem nobis potionem diuini lactis inſtar effundunt, nóſque ſuper delectationes omnes humanas lætificant, ac tuentur.* Quid pulchrius? Sanè, qui ſacrarum Scripturarum dulcedinem exſugit, nihili æſtimat cæteras delectationes carnalis vitæ, quàm facile valedicit & vino, & conuiuiis. Ex quo monebat D. Ephræm ſerm. de compunct. & ſalut. animæ: *Caue igitur, tuam a gula animam interimi permiſeris: ſed nutri, ac foue illam in verbis diuinis, in Pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus, in lectionibus ſacrarum Scripturarum. Hæc, & iis ſimilia nutrimentum ſunt vitæ ſpiritualis.* Sic ſanctus vir proponit lectionem ſacræ Scripturæ pro armis ad coërcendam gulam.

Ambr.

Cant. 1.

Phil. Ca.

D. Ephr.

§. XXVIII.

In ſolo Ieſu veritas gloria, in aliis pictura.

DEſcendit Moyſes à Deo, ſplendenti facie decorus, & glorioſus; quò ſpectant illa verba: *Quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Domini.* Septuag. *Glorioſus effectus eſſet aſpectus coloris faciei ſuæ:* Caldæus: *Multus eſſet ſplendor gloria vultus eius.* Sic totus Moyſi ſplendor in facie ſola erat. Ieſus autem dum in Thabor transfiguratur, non ſolum in facie, ſed toto ex corpore fulget, ait namque Matth. 17. *Reſplenduit facies eius ſicut Sol, veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.* Non ſolum à facie, ſed à veſtimentis, ſed à toto corpore ſplendet Ieſus. Et cur in Ieſu ſplendor à toto corpore fit, in Moyſe ſolum à facie? Vt oſtendatur in Ieſu gloria eſſe veritas, in Moyſe autem ſola pictura; ſuſpecta enim eſt fictionis, quæ ſola à facie ſplendet pulchritudo. Ait D. Ephræm ſer. de Transfig. *Non enim ſicut Moyſes decorus fuit extrinſecus. Sed tanquam Deus fulgebat in gloria. Moyſes enim faciei eius apparitione vnctus fuit decore Ieſus autem toto ſuo corpore tanquam Sol ſuis radiis reſplenduit gloria ſua diuinitatis.* Expende illud de Moyſe dictum: *Vnctus fuit decore:* quando enim ſola è facie fulgebat, non tam veritatem pulchritudinis quam ceruſæ vnctionem ſapiebat. Quæ deformes ſunt fœminæ ceruſis faciem inungunt, vt de vnguenti beneficio ſplendorem emendicent, qui ſplendor in illis non verus, ſed pictus eſt, hoc eſt, non à veritate oritur, ſed ab vnguenti pictura proficiſcitur. Sic Moyſes, ſic vniuerſæ creaturæ non à veritate, ſed à pictura ſplendẽt. Hinc Ezech. c. 23. de Odolla locutus ait: *Cúmq; vidiſſet viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas coloribus, & accinctos balthеis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitudinem filiorum Babylonis, terraq; Chaldæorum in qua orti ſunt, inſaniuit ſuper eos concupiſcentia oculorum ſuorum.* Videt ſolas picturas, & picturas concupiſcit, nihilque aliud amabile in eis oſtenditur, quod non ſit in pariete pictum. Longè aliter de ſuo dilecto dicebat Dei amatrix, Cant. 5. *Caput eius aurum optimum. Coma eius ſicut elata palmarum,* &c. *Oculi eius ſicut colũbæ,* &c. *Genæ illius ſicut areolæ aromatũ,* &c. *Labia eius lilia,* &c. *Manus illius tornatiles aureæ,* &c. *Crura illius columnæ marmoreæ,* &c. *Species illius, vt Libani, electus vt cedri. Guttur illius ſuauiſſimum, & totus deſiderabilis.* Poſt ſingularum partium perfectiones enumeratas, & ponderatas, illud tandem definit, quod totus deſiderabilis ſit. Expende quam alia inueniat Odolla in dilectis ſuis, & quam alia inueniat ſponſa Chriſti in ſuo dilecto. Illa præter picturas nihil aliud inuenit, hæc inuenit ſolidiſſimas perfectionum veritates, quibus ſe Chriſtus ſuper omnes creaturas amabiles exaltat. Ait pulchrè Rup. lib. 5. in Cant. *Quomodo potuit ſermo deſcripſit Ieſum amabilem, dilectum deſiderabilem. Non talis pictura hæc, qualem reſpexit illa Odolla, de qua ſcriptum eſt. Cum vidiſſet viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas coloribus,* &c. *Non, inquam, talis pictura hæc; verumtamen æmulamini melius viſum illum, ſicut illa exhibuit oculos ſuos videre viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas coloribus; ita nunc exhibete oculos veſtros videre dilectum, videre caput aureum eius, oculos nitentes, verecundas genas gratioſa labia, tornatiles manus. De omnibus rectum iudicium iudicate, videlicet, quod maior ſit Moyſe. Nolite iudicare ſecundum faciem. Nam illi quidem locutus eſt Deus, & facies eius ſplenduit, ſed non caput aureum, non manus tornatiles, & aureas habuit,* &c. Si iuxta faciem iudices, multa inuenies in creaturis ſplendida, ſed quæ non excedant ſplendorem picturarum: ſolus namque Ieſus non ſolum ſecundùm faciem, ſed omni ex parte eſt deſiderabilis. Odolla, nempe terrena Ieruſalem, anima carnalis nihil in ſuis dilectis inuenit præter picturas, præter varias colorum varietates, at ſpiritualis mens in dilecto ſuo Ieſu, & aureum caput, & aureas manus, & marmorea crura, & quidquid eſt verè pretioſum, & pulchrum habet.

Mat. 17.

D. Ephr.

Ezec. 23.

Cant. 5.

Rupert.

Exod. 34. Et poſtquam locutus eſt ad eos, venerunt ad eum etiam omnes filij Iſraël. Quibus præcepit cuncta, quæ audierat à Domino in monte Sinai. Impletíſque ſermonibus poſuit velamen ſuper faciem ſuam, &c.

§. XXIX.

Auaritia obcæcat homines, ne diuina percipiant.

TAntus erat ſplendor Moyſi ortus à Dei colloquio, vt niſi velaret ipſe faciem, minimè ab Iſraëlitis videri poſſet, ideò dicit textus, quod: *Poſuit velamen ſuper faciem ſuam.* Et vndè tam delicati Iſraëlitarum oculi, qui ſplendentem Moyſis faciem ſine velamine intueri non poſſent? Radicem attigit Rupert. in præſenti, fatus: *Illi propter aureum blaſphemiarum ſuarum vitulum oculos perdiderunt, & claritatem veritatis ſuſtinere non poſſunt.* Ex quo ad aurum affecti, auro adorationem exhibent, ſic excæcantur, vt nihil cœleſte, nihil diuinum, nihil ſpirituale poſſint videre. Habes hoc in primis auri cupiditas, vt humanos oculos perdat, ne videant cœleſtia. Aiebat Dominus ad diſcipulos ſuos, Luc. 9. *Dico autem vobis, verè ſunt aliqui hic ſtantes, qui*

Rupert.

Luc. 9.

non

non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei. Ecce promittit, quod aliqui de circunſtantibus viſuri ſunt regnum Dei, nimirùm gloriam transfigurationis in Thabor. Sed cur non omnes eam videant gloriã? Etiam omnes pauci erant, quando nõ excedebant numerum duodecim, cur ergo non aſſumuntur omnes, vt videant gloriam Saluatoris? Erat inter illos Iudas, qui auri cupiditate affectus non habebat oculos, nec aliquid cœle-
Damaſ. ſte, aut diuinum intueri poſſet. Ait D. Damaſ. ſerm. de Transfig. *Quidnam cauſa eſt, quamobrem quidam duntaxat, ac non omnes parem gratiam conſecuti ſint? An non omnes diſcipuli, & Apoſtoli? Annon omnes ſimul, atque vocati ſunt, æquè ſecuti ſunt? Cur igitur non omnes etiam hoc quoque proſpectum omnem ſuperante ſpectaculo donati ſunt? An non Dominus à perſonarum acceptione alienus eſt: Omnes quidem diſcipuli, at non omnes auaritia morbo cæcutientes. Omnes diſcipuli; at non omnes proditores.* Equidem quando inter illos erat, qui auaritia laborabat, neceſſarium erat, vt in re viſionis non intereſſet, quia auaritia oculos perdit, ne quid cœleſte poſſint videre. Sapienter de ſe aiebat Balaam Magus à Rege Balac conductus mercede, vt Dei populum multis male-
Num. 24 dictis percuteret. Is ergo de ſe ait Num. 24. *Dixit Balaã filius Beor, dixit homo cuius obturatus eſt oculus, dixit auditor ſermonũ Dei, qui viſionẽ omnipotentis intuitus eſt.* Difficilia ſanè verba, quæ cõtrarietaté videntur includere, dũ idem dicitur Omnipotẽtis viſioné intuitus, & oculos obturatos habuiſſe. Si Deum videbat, quomodo obturatis oculis erat? An quia in ſomniis videbat Dei viſionem? Sed hoc commune fuit multis, & fere omnibus prophetis. Quid ergo fuit præcipuum in iſto vate, quo ſe vocet & obturatum oculis, & perſpicacẽ in Dei intuitu? Sanè hoc fuit & rarum, & inauditum in hoc vate, & in nullo alio viſum, quod eleuaretur ad Dei viſiones, cum mentis oculos haberet obturatos, & obcæcatos, amore regia pecuniæ. Equidem ibat miſer ad Regem Balac, ibat, inquam, mercedis cupiditate ſic raptus, ſic excæcatus, vt nec vocibus humanis ab aſina prolatis animaduerteret periculum itineris. Et nihilominùs à Deo eleuatur ad ſupernaturalium contuitum, cum obcæcatus eſſet auaritia, quę ſupra ſomnum, ſupra tenebras, ſupra ipſas mortis caligines obſcurat hominem, ne diuina percipiat. Vt meritò de auaritia dicat
Chryſoſt. D. Chryſoſt. ſer. contra gulam, & alia: *Habendi cupidiſſima temulentia hominem planè in res huiuſmodi impingit, occluditque aures, excæcat oculos, mentem multa caligine obtenebrat.* Meritò ergo vt rem nouam, & minimè aliàs viſam proponit Balaam rem ſecum actam; nimirùm, quod cum fuerit non ſomno preſſus, ſed auaritia obcæcatus, quæ omnes caligines ſuperat, nihilominùs per Dei potentiã tractus ſit, vt diuinas reuelationes videat. Quando auari omnes magis ad tenebras pertineant; vt
Soph. 1. dicat Sophonias cap. 1. *Perierunt omnes inuoluti argento.* Expende illud: *Inuoluti*; eſt enim argentum inuolucrum quoddam, ſeu velum, quod prorſus obtenebrat ſuos aſſeclas, ne poſſint cœleſtia videre.

CAPVT XIX.

Aduentus Iethro.

Textus Hiſtoria.

Moyſis fama pulſatus Iethro Princeps Madian adornat iter, vt generum inuiſat, illique & cõiugem reducat, & filios, gratiſſimos parenti futuros. Occurrit accedenti Moyſes multis ſtipatus Iſraëlitarum nobilibus: quem ſocer videns totus adſtupet primo, deinde in Dei tot mirabilium effectoris laudes prorumpit. Multa licèt antea de Deo ex Moyſe acceperat, nunc in tanti populi libertate, in Ægyptiorum periculis, in victoria de Amalecbitis, in cœleſti pane, in fonte de petra, in aliíſque mirabilibus auditis, perſpicuæ diuinitatis cultui ſe penitus addicit. Opimas inſuper addidit Iethro Deo victimas, quarum finis regalibus epolis exhibuit initium. Fecit enim Moyſes conuiuium ſocero, & coniugi, & filiis, indicium reuireſcentis neceſſitudinis; cui Aaron, & omnes proceres Iſraëlitæ aſſidentes aduentum Iethro ſibi præſagiebant auſpicatiſſimum. Nec viros ſpes deluit: nam mane nouo, dum Moyſes ſedet, vt congregato populo iura diceret; adeſt genero Iethro; & miratus tam ingentem multitudinem ab vnius Moyſi ore pendere vel in rebus leuiſſimis, indignitatem rei, & moleſtiam inutilem genero ſuggerit. Deinde conſulit, vt præſtantes virtute, & prudentia ſeligat viros, qui per gradus maiores, & minores diſtributi populares, & forenſes quæſtiones dirimant; quarum diuiniora, & ſublimiora vni Moyſi manerent integra. Annuit Moyſes conſulenti ſocero: vniuerſíſque populi cauſis Principes, & tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, ac decanos conſtituit. Nec detrectauit ſapientiſſimus Princeps, quæ optima nouerat, executioni mandare conſilia hominis alienigenæ. Proſecutus eſt etiam eum cum potentibus ſuis poſt paululum regredientem in regnum ſuum.

PARS VNICA

Circa textus literam.

Vidimus cognati conſilia probata Moyſi in conſtituenda Republica; quæ vt nobis etiam appareant probabilia expendenda veniunt morali libra.

Exod. 18. Cúmque audiſſet Iethro Sacerdos Madian cognatus Moyſi, omnia, quæ fecerat Dominus Moyſi, & Iſraël populo ſuo, & quod eduxit Dominus Iſraël de Ægypto, tulit Sephoram vxorem Moyſi, quam remiſerat, & duos filios eius, quorum vnus vocabatur Gerſam, dicente patre: Aduena fui in terra aliena, alter verò Eliezer, Deus enim, ait patris mei adiutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis.

§. I.

Ne improperes, quod improbis adiungar, ſi improbi ex meo conſortio corrigantur.

NOn veretur Spiritus diuinus aduentus hominis ethinici, & eius conſortium cum Moyſe narrare; ait enim: *Cum audiſſet Iethro Sacerdos Madian cognatus Moyſi*, &c. Erat Iethro idololatra, imò idolorum Sacerdos, cuius filiæ ſe matrimonio Moyſes copularat. Cur hoc non magis reticetur in tanta gloria Moyſis? Nónne ad decus Moyſis pertinebat, quod ſe adiunxiſſet impiis, quod conſortio, imò & conuentu gauderet idololatrarum? Abſit; quando enim impij, & idololatræ ex Moyſi conſortio in Dei cognitionem veniebant, moreſque in melius mutabant; quod Moyſes illis ſe adiungeret, non vitio tribuendum erat, ſed laudi. Ex quo pulchrè monebat D. Baſ. Sel. *Baſil Sel.*
orat. 40. Phariſæum oblatrantem Ieſu, quod meretricis acceſſum non refugeret. Aiebat enim ille Luc. 7. *Hic, ſi* *Luc. 7.*
eſſet propheta, ſciret vtique, quæ, & qualis eſſet mulier, quæ tangit eum. Cui ſapienter reſpondet Baſil. ſuprà: *Cur il-* *Baſil.*
lam Chriſtus ſuſceperit, dicis, nempe vt ab improbitate eam abſoluat, vt ſuam clementiam palam faciat, vt diſcas nullam ægrotationem eſſe, quæ illius bonitatem vincat. Quare non id ſolum conſideres, quod ſuſceperit, verum etiam illud animaduerte, quomodo mutauerit. Hoc enim in primis animaduertendum eſt in præſtantibus viris, qui improbis adiungũtur, quanta id improborum

mutatione, & melioratione fiat. Non enim vitio, ſed laudi tribuendum eſt, quod quis ſe adiungat improbis, illorúmque gaudeat conſortio; dum ex tali ſocietate improbi probi fiunt. Euolaturus Dominus Ieſus ad Pa-
Luc. 23. trem dicit latroni, & nequam homini Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiſo.* Quis non horreret in tanti regni ingreſſu conſortium hominis viliſſimi, & improbiſſimi? Cur Domine non magis refugis huius latronis ſocietatem? Quid dicent cœleſtes ſpiritus dum te videãt latroni aſſociatum exire de mundo? Siccine dedecorandus eſt triumphus tuæ vitæ? Abſit; imò inde ſummum decus Ieſu apparebit, ſi conſideremus, non ſolũ, quod ſibi aſſociabit latronem, ſed, quomodo mutauerit illum. Ad hæc D. Chryſ. ſerm. in Paraſceue apud
Chryſoſt. Grethſerum noſtrum, lib. 2. de cruce, fol. 445. *In ſanctam ſuam patriam ingreſſus Ieſus, latronem ſecum introducit, non inhonorans paradiſum, abſit, pedibus latronis, ſed hoc magis honorans. Honor enim paradiſi eſt habere talem Dominum tam potentem, & humanum, vt & latronem poſſit efficere dignum paradiſi delicijs. Etenim quando publicanos, & meretrices in regnum vocabat, non vtique id fecit cum regni ſui dedecore, ſed potius maiori cum honore. Oſtendit enim ſe eiuſmodi eſſe, qui etiam meretrices, & publicanos tam probatos facere queat, vt digni videantur ea, quæ inibi eſt gloria, & munere.* Qui ſummam Ieſu gloriam amat proſpicere, non cauſetur, quod cum publicanis verſetur, cum improbis agat vitam, & ſeſe ſceleratis adiungat. Sed illud animaduertat, quantam de illius conſortio mutationem ſcelerati recipiant. Qui autem ſic poteſt dealbare etiam Æthiopes, laudabilis erit etiam in ſocietate improbiſſimi. Ioannes Baptiſta turbas fugit, deſerti latebras quæſiuit, ne leui ſaltem maculare vitam famine poſſet. Ieſus autem medius erat in publicanorum conuiuiis. Cur non magis Ieſus Ioannis ſemitam honorauit, cauens peccatorum hominum cõ-
Ambr. ſuetudines? Pulchrè D. Ambr. lib. 1. in c. 1. Lucæ, inquit: *Magnus Ioannes, ſed coram Domino. Magnus Ieſus, ſed Dominus. Ioannes vinum, & ſiceram non bibit, hic cum publicanis, & peccatoribus manducat, & bibit. Ille abſtinentiæ meritum colligat, cui potentia nulla natura. Chriſtus autem cui naturaliter ſuppetebat delicta donare, cur eos declinaret, quos abſtinentibus poterat præſtare meliores?* Equidem nunquam non laudabile eſt cuiquam, quod non declinet ab illis, quos in meliorem facit frugem abire.

§. II.

Parentum benefactoribus plus fidendum, quam proprijs.

VIde virtutem, & prudentiam Moyſis, in nominãdo filio, Deum meminit benefactorem patris ſui: *Deus enim, ait, Patris mei, adiutor meus,* &c. Poſſet dicere: *Deus meus*, cur maluit dicere: *Deus Patris mei?* Bonus maximè fidebat beneficentiæ diuinæ probatæ iam in parente ſuo. Quidquid enim parentibus fuit beneficũ, & amicũ, hoc debet præcipuè ſpectari à filiis. Vnde
Luc. 15. maximè damnatur ille ſenior filius Luc. 15. qui de parente querulus aiebat: *Nunquam mihi dediſti hædum, vt cum amicis meis epularer.* Expende illud: *Cum amicis meis*; cauet enim vel meminiſſe amicos patris ſui, quorum nihili æſtimat amicitiam. Quare illum ſic percutit
Chryſol. D. Chryſol. ſerm. 4. *Amicos paternos ſuos eſſe non computat: hos non amicos, ſed extraneos credit: a quibus vides in patris gratiam ſe amari.* Hinc indicium ſtulti, & deplorati eſt filij, qui ſuſpectos habet parentibus ſuis beneficos, & amicos, ab illiſque maximè fugit. De Roboamo
2. Par. 12. Salominis filio dicitur 2. Paralip. 12. *Pugnaueruntque aduerſum ſe Roboam, & Ieroboam cunctis diebus. Et dormiuit Roboa*, &c. Ecce nulla vnquã Roboamo pax fuit, cũ eſſet filius Regis pacatiſſimi. Et vnde miſer ad tantã
Ioſeph. venit miſeriam? Rem explicat Ioſephus in Gloſſa adductus: *Cum ſplendido principatu, & claritate rerum debuiſſet imperare, ſub multo ſilẽtio, & timore regnauit. Mortuus eſt autem, cum vixiſſet annis quinquaginta & ſeptem, vir ſuperbus, & fatuus, & qui nolens paternis amicis credere, perdiderat Principatum.* Meritò fatuus vocatur, qui amicis paternis non credidit, ob quod incidit in tot calamitates. Et cur non fatuus, & ſtultus ſit, qui illis fidẽ non habet, quorum beneuolentiam videt probatam in parente? Sanè prudentes homines ad nullos fidentius recurrunt, quàm ad eos, quos iam nouerunt maioribus ſuis proficuos. Hinc Theodahadus Rex Italiæ apud Caſſiodor. 10. Var. 2. ſcribens Iuſtiniano Imperatori, inquit: *Veſtram gratiam ſecurus expecto, quam præcellentiſſimum Dominam ſororem noſtram vobis pepigiſſe cognoſco. Neque enim noua eſt iſta dilectio: nam ſi deceſſorum noſtrorum facta recolatis; agnoſcitis quandam eſſe neceſſitudinis legem, cum veſtro imperio amicitiam Amalos ſemper habuiſſe. Quæ tãto certior, quãto vetuſtior: quia facile mutari non poteſt, quod per longa ſæcula cuſtoditur.* Sic iſte, & cæteri homines prudentes ad illos præcipuè afficiuntur, quos beneficos iam parentibus ſuis nouerũt, & amicos. Caſſiod.

Exod. 18. Venit ergo Iethro cognatus Moyſi, & filij eius, & vxor eius ad Moyſem in deſertum, vbi erat caſtra metatus iuxta montem Dei. Et mandauit Moyſi, dicens: Ego Iethro cognatus tuus venio ad te, & vxor tua, & duo filij tui cum ea. Qui egreſſus in occurſum cognati ſui adorauit, & oſculatus eſt eum, ſalutauerúntque ſe mutuò verbis pacificis: cúmque intraſſent in tabernaculum, narrauit Moyſes cognato ſuo cuncta, quæ fecerat Dominus Pharaoni, &c.

§. III.

Infirmi adhuc in virtute non ſunt periculis exponendi.

ECce Moyſis vxor, & filij eius cum auo veniunt ad Moyſem, ſed tunc veniunt, quando Moyſes poſt demerſos Ægyptios, poſt mare ſuperatum, poſt Amalechitas proſtratos caſtra metatus eſt iuxta montẽ Dei Horeb. Dicit enim: *Venit enim Iethro cognatus Moyſi, & filij eius, & vxor eius ad Moyſem in deſertum, vbi erat caſtra metatus iuxta montem Dei.* Et meritò vxor, & teneri filij non venerunt in Ægyptum, ſed in manſionem iuxta montem Dei; qui enim infirmi ſunt, non erant periculis exponendi, quibus ſoli robuſti, & fortes creſcunt. Ait Origen. in præſenti hom. Orig.
11. *Non poterat Sacerdos Madian in Ægyptum deſcendere, nec vxor Moyſis, ſed nunc ad eum venit cum filiis. Non enim poterat deſcendere in Ægyptum, & ſubire agones Ægyptiorum, niſi athleta probabilis. Moyſes, quia magnus, & potens athleta deſcendit in Ægyptum ad agones, & exercitia virtutum. Abraham, & Iacob quoque, qui ipſo nomine athleta eſt, cum deſcendiſſet in Ægyptum factus eſt ſicut ſtella cœli.* Ægyptia pericula, quæ extulerunt validiſſimos viros Moyſem, Abrahamum, Iacobum, infirmos, & imbecilles prorſus perdidiſſent; quare meritò cautum eſt, ne filij Moyſis, nec vxor, nec ſocer eius Iethro adhuc in fide proſelytus illo deſcenderent. Non enim ſunt infirmi periculis exponendi. Hinc de Dauide fugiente ad montes, quietémque domus deſſerente locutus textus,
2. Reg. 15. ait: *Dixit autem Rex ad Ethai Gethæum. Cur venis nobiſcum? Reuertere, & habita cum Rege: Heri veniſti, & hodie compelleris nobiſcum egredi. Ego autem vadam, quo iturus ſum. Reuertere, & reduc tecum fratres tuos, & Dominus faciet tecum miſericordiam*, &c. Et ſanè Dauid in eo erat diſcrimine, quo plurium egeret auxilio; nihilominùs non patitur, quod Ethai ſecum veniat in diſcrimina. Et quando ipſe Rex vadit ad pericula, cur non magis retinet ſecum fidum amicum? 2. Reg. 15.

Cur

Digitized by Google

Cur illum mauult domi manere extra periculum?Ra-
tionem iodicant verba illa: *Heri veniſti*, quippe recens
erat in religione,& fide Iſtaëlitica, adhuc in virtute
renellus meritò ergo cauet bonus Dauid ne ſecum in
Theod. pericula deſcendat. Ex quo Theodor. quæſt. 19. *Secutus*
eſt Dauidem Ethai Gethæus cum ſexcentis viris electis,
qui nuper quidem patriam reliquerat, factus autem fuerat
eum ſuis ſubiectis proſelytus. Et Rex quidem conatus eſt
perſuadere, vt reuerteretur, ne ſimul cum eo, rurſus muta-
ret ſedes. Non eſt æquum, inquit, vt tu, qui nuper veniſti,
nobiſcum laborem ſuſtineas. Iure autem eſt admiranda
Dauidis lenitas, quem eum inuaderet filius, & multo egeret
auxilio, curã geſſit ſalutis proſelyti. Sic bonus Rex maluit
auxilio carere, quam tenellum in fide habere ſocium
diſcriminum. Quem ſpiritum vtinam vniuerſi ſeruaſ-
rent præſules: & tenellos, & infirmos in virtute nullis
periculis crederent. Sic de Deo doctnre Iſraëlitatum
Exod.13 dicitur Exodi cap. 13. *Cum emiſiſſet Pharao populum,*
non eos duxit Dominus per viam terræ Philiſthiim, quæ vi-
cina eſt, reputans ne forte pœniteret eum, ſi vidiſſet aduer-
ſum ſe bella conſurgere, & reuerteretur in Ægyptum.
Ecce tibi, vt Deus recenter erutos de ſeruitute, & vix
in plenam libertatem aſſertos periculis eripit, & belli
Greg. diſcriminibus. Id quod ponderans D. Greg. lib. 14 Mo-
ral. cap. 13. vt eſt in Gloſſa, inquit: *De Ægypto ergo*
exeuntibus è vicino bello ſubtrahuntur, quia derelinquen-
tibus ſæculum quædam prius tranquillitas oſtenditur, ne in
ipſa teneritudine, & inchoatione turbati ad hoc, quod reli-
querant, redeant. Expende illa: *Ne in ipſa teneritudine*
turbati, &c. parcendum enim eſt teneritudini, & infir-
mitati, remotis periculis, ne ruina aliqua infirmis ge-
neretur.

§. IV.

In efficiis, & obſequiis præferendum eſt gratiæ miniſterium operibus naturæ.

VEnit Iethro ad Moyſem cũ vxore, & filiis Moyſis
ipſius, qui dicitur occurriſſe ſocero, & adoraſſe, &
adduxiſſe in tabernaculum, ibique illi Dei magnalia
explanaſſe; ad filios autem, & vxorem nullum oſtendi-
tur verbum dixiſſe. Ait enim text. *Egreſſus in occurſum*
cognati ſui, adorauit, & oſculatus eſt eum, ſalutauerúntque
ſe mutuo verbis pacificis, cúmque intraſſent in tabernacu-
lum, narrauit Moyſes cognato ſuo cuncta, quæ fecerat Do-
minus. Ecce tibi erant coram Moyſe, & filij, & vxor
poſt longam abſentiam reuerſi, & Iethro ſocer eius;
Moyſes autem non dicitur oſculatus filios, nec am-
plexatus vxorem, nec vllum illis verbum feciſſe; ſed
ſolum dicitur oſculatus ſocerum, illique Dei magna-
lia explicaſſe. Cur non magis afficitur ad vxorem, &
filios? Nactus ſocerum, cui diuina ſuggerat, quem tra-
hat in mirabilium Dei agnitionem, non miror, quod
non reputet filios præponens gratiæ opera naturæ. Eſt
hoc ſanctis mentibus commune, quod non reputent
naturam, dum inſeruiendum eſt gratiæ diuinæ. Nota
eſt hiſtoria viduæ illius, ad quam confugit Elias tem-
3.Reg.17 pore famis. 3.Reg. 17. quæ parum farinæ habebat, &
adeò parum, vt vix poſſet implere manum vnam, &
hanc farinam præparabat, vt ipſa, & filius ſemel co-
mederent, & poſtea fami ſuccumberent. Rem notans
Elias petit à muliere, vt ſibi prius quàm filio præparet
farinam. Quid tunc illa? Deſpexitne prophetam præ fi-
lio? Abſit, imò ait textus: *Quæ abiit, & fecit iuxta verbũ*
Eliæ; nihil æſtimauit filium, vbi prophetæ potuit inſer-
uire, prorſus oblita naturæ, vt pietati, & religioni pro-
Chryſoſt. ſpiceret. Vt dicat D. Chryſoſtomus hom. in Petrum, &
Eliam, habita tom. ~. nuper edito: *Videre licuit naturam*
contemptam, & hoſpitalitatem honoratum: licebat videre
eius viſcera proiecta, & Prophetam ſuſceptum, cum inte-
gram filiorum multitudinem ſepulcro mandauit. Quantum
enim fuit in viduæ propoſito, omnes eius filij mortui ſunt.
Neſcio certe quemadmodum huius viduæ laudes compre-
hendam, quæ ſe ipſam, & filios contempſerit, & hoſpitalita-
tis ſtudium ſecuta fuerit. Sic præclara fœmina, vbi res
erat exercenda virtutis, contempſit ipſam naturam, &
docuit, vt filij, & totum genus erat poſtponendum di-
uinis. Non detrectant egregij viri, & genus proprium,
& filios poſtponere pietati. Hinc cum Ioſephus Iu-
dæus eſſet iam à Romanorum parte, monebat Ieroſo-
lymitanos ciues, vt etiam ipſi ſe te dederent Romanis,
ſalutémque ſanctæ ciuitatis procurarent. Inſuper hæc
ad illos fatur apud Egepp. lib. 5. cap. 16. *Nam, & ipſe,* Egeſipp.
quia cum veſtris ſimul periclitatur ſanctiſſima mihi mater,
& chara vxor, haud ignobile genus, & quondam domus
chara. Ac fortaſſe propter meos hæc me ſuadere arbitrami-
ni: occidite eos, & accipite meum ſanguinem mercedem, li-
benter hanc ſoluam mercedem veſtræ ſalutis, ſi poſt me ſa-
pere poteſtis. Expende illam egregij viri vocem, nimi-
rùm: *Libenter hanc ſoluam mercedem veſtræ ſalutis*, nimi-
rùm, qui ſanctæ vrbis, Iſraëlitarúmque ſalutem, vel fi-
liorum, matris, & vxoris perditione compararet. Et
dum ſaluanda eſſet populi ſanctitas, totum ſuum ge-
nus perire mallet.

Exod. 18. Lætatúſque eſt Iethro ſuper omnibus
bonis, quæ fecerat Dominus Iſraëli, eo quod
eruiſſet eum de manu Ægyptiorum. Et ait,
Benedictus Dominus, qui liberauit vos de ma-
nu Ægyptiorum, & de manu Pharaonis, qui
eruit populum ſuum de manu Ægypti. Nunc
cognoui, quia magnus Dominus ſuper omnes
Deos, eo quod ſuperbè egerint contra illos.

§. V.

Ille verus virtutis affectus eſt, qui ſemper recens in obſequio eſt.

SAnè Iethro aliqualem de Deo cognitionem ex
Abrahami proſapia ſemper retinuerat, quam, vt no-
tat Cornelius, hauſerat per Moyſis conſortium, quan-
do illum generum quadraginta annis domi habuit. Ex
quo plenissimè didicerat, vt Deus vnus erat omnium
rerum potentiſſimus Creator, qui ab Iſraëlitis coleba-
tur. Cur ergo modò dicit: *Nunc cognoui, quia magnus*
Dominus ſuper omnes Deos? Cur nunc dicit ſe noſcere,
quod illi ſcimus notum fuiſſe antea? Non negat anti-
quam Dei cognitionem in ſe eſſe, ſed oſtendit non eſ-
ſe antiquatam, ſed ex tot Dei mirabilibus habere quod
modò renouetur, & quaſi recens appareat. Et quidem
nullo clarius oſtenderet, qualis erga Deum fuerit an-
tea, quam in eo, quod quaſi in obſequio nouum, & re-
centem ſe conſeruarit. Quò ſpectans Dominus Ieſus
Ioann. 13. aiebat: *Mandatum nouum do vobis, vt* Ioan.13.
diligatis inuicem. Ecce mandatum dilectionis voca-
tur mandatum nouum; an quia nunquam antea
exhibitum fuerat? Abſit, ab initio enim dile-
ctionis fraternæ mandatum præſcriptum fuerat, ſed
ideo nouum dicitur, quia tantæ virtutis eſt nunquam
ire in ſenium, ſed ſic eſſe, quaſi modò quid recens, &
nouum appareret. Ex quo Origen. homil. 9. in Numer. Orig.
Dicit: *Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem,*
cum vtique ſciret olim datum eſſe mandatum in lege. Sed
quoniam charitas nunquam cadit, nec mandatum charita-
tis aliquando veteraſcit, hoc quod nunquam veteraſcit, ſem-
per nouum eſſe pronuntiat. Semper enim obſeruantes, &
cuſtodientes in ſe charitatis mandatum, nouos reddit in
ſpiritu. Neſcit ſenium charitatis affectus, ſed nouis ſem-
per ſtimulis animum exagitat; & vt in veritate Deo
obſequitur, nouo, recentique ſplendore ſemper appa-
ret. Fœlix ille, qui ſe Dei amatorem oſtendere ſatagit,
veriſque virtutum obſequiis ad Deum vadit. Mihi cre-
de, longè ab hoc abeſt ſenij langor, & ſi per multa tem-
pora virtuti incumbat, nouo ſemper lumine radiabit.

Habent hoc præcipuum affectus, qui ad Deum ordinanturqui quaſi in primo flore, recentique nitore ſeſe oculis oſtendunt humanis. *Apoc. 21* Hoc Angelus Apocal. 21. ait Ioanni: *Veni, oſtendam tibi ſponſam vxorem agni.* Expende illa: *Sponſam vxorem.* Sponſa eſt, quæ primo viro traditur, quæ adhuc eſt in feſto, & conuiuio nuptiali, recens in pacto coniugis, recens in domo viri, recens in thalamo. Vxor dicitur, quæ iam à nuptiarum feſtis longè abeſt, quæ in matrimonio diu perſeuerauit. Cur ergo Angelus vocat ſponſam vxorem agni? ſi vxor iá eſt, ad quid neceſſum fuit illam adhuc ſponſam nominare; Sanè proprium eſt hoc animarum illarum, quæ ſe immaculato adiunxerunt agno; & ſi diu illi hæreant, ſic ſunt, quaſi ſingulis momentis nouiter illi acceſſiſſent. *Rup.* Ait Rup lib. 12 in Apoc. *Quare vtrunque dixit, & ſponſam, & vxorem agni: Videlicet, quia etiam illic, vbi iam vxor erit, ſponſa nilominus permanebit, quia nimirum in illa beata copula ſemper vxor cum filiis, ſemper ſponſa erit permanentibus nuptiis, & ſponſalibus feſtis.* Seneſcunt, & veteraſcunt, qui mundo copulantur, qui autem Deo iunguntur, ad Deúmque tendunt, ſic ſunt etiam poſt multa tēpora, quaſi tunc primo acceſſerint,

Exod. 18. Obtulit ergo Iethro cognatus Moyſi holocauſta & hoſtias Deo: Veneruntque Aaron, & omnes ſeniores Iſraël, vt comederent panem cum eo coram Domino.

§. VI.

Deus non ſolis verbis ſed & operibus colendus,

MVltus fuit Iethro in laudando Deo, eiúſque magnalibus extollendis, dum aiebat: *Benedictus Dominus, qui liberauit vos de manu Ægyptiorum*, &c. & rurſus: *Nunc cognoui, quia magnus Dominus.* At minimè contentus fuit iis laudis vocibus, ſed inſuper addidit opera virtutis offerens holocauſta. Ait enim: *Obtulit ergo Iethro cognatus Moyſi holocauſta, & hoſtias Deo.* Et meritò verbis opera addidit, ſine quibus non adeò placeret in voce laudis, vt adiungeretur populo Iſraëlitarum *Iosue 2.* Ioſue cap. 2. inuenta fuit mulier gentilis Raab meretrix, quæ aiebat ad exploratores Iſraëlitas: *Audiuimus, quod ſiccauerit Dominus aquas maris rubri ad veſtrum introitum*, &c. Et poſt recenſita Dei magnalia, hoc effecit, vt exploratores cuſtodiret, & liberos dimitteret. *Ioſue 6.* Quid tunc? Ioſue 6. *Raab vero meretricem, & domum patris eius, & omnia quæ habebat, fecit Ioſue viuere, & habitauerunt in medio Iſrael vſque in præſentem diem.* Sed & Gabaonitæ humiles venerunt ad Ioſue *Ioſue 9.* Dei etiam magnalia confitentes, dicunt enim Ioſue 9. *Venerunt ſerui tui in nomine Domini Dei tui. Audiuimus enim famam potentiæ eius, cuncta, quæ fecit in Ægypto.* Iis tamen tantis viris poſt pauca dicit Ioſue: *Sub maledictione eritis, & non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens, aquáſque comportans in domum Dei mei.* Compone modò meretricem Raab cum Gabaonitis, & Raab, & Gabaonitæ prædicant magnalia Dei, eiú que extollunt facinora. Raab autem inter Iſraëlitas admittitur, repellantur Gabaonitæ, laborioſáque plectuntur ſeruitute. Cur ergo, quando Raab, & meretrix, & gentilis fœmina ad populum Dei admittitur, Gabaonitæ ſeruitute obſtringuntur? Raab, & verbis Dei laudantibus addidit opera inſignia virtutis exploratores eripiens periculo; Gabaonitæ autem verbis hærentes, nullum virtutis opus efficiunt, ideò indigni habentur, *Orig.* qui populo Dei poſſint adiungi. Ait Origen. hom. 10. in Ioſue: *Raab meretrix, quæ fide integra credidit, & exploratores Iſraëliticos pleniſſima deuotione ſuſcepit, ex integro in conſortium populi, ſocietatéſque ſuſcepta eſt. Gabaonitæ dicunt; quia audiuimus, quanta fecit vobis Dominus per mare rubrum, & in deſerto. Et cum hæc dicerent, & audiſſe ſe, & ſcire de diuinis mirabilibus faterentur, nihil tamen fide dignum, nihil tantorum virtutum admiratione geſſerunt. Et ideò Ieſus moderationem, circa illos iuſtiſſimam ſeruat, ne ſummum regni, vel libertatis acciperent, pro eo, quod fides eorum nullo operum nobilitaretur acceſſu.* Illa ad Dei populum accedit, quæ & Deum verbis extollit, & operibus: qui autem multa de Deo profitentur, nullo autem opere nobilitantur, ij minimè pertinent ad populum Dei, quin imò reprobi ſpiritus viam terunt. Quid enim magis commune reprobis ſpiritibus, quàm multa de Deo noſſe, & prædicare, & ad nullum opus deſcendere? Ecce tibi vt Sathanas loquebatur ad Ieſum Mar. 1. *Quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti perdere nos. Scio, qui ſis ſanctus Dei.* *Mar. 1.* Sic Diabolus oſtentat ſuam de Deo ſcientiam ſic confitetur Deum, eiúſque ſanctitatem prædicat, ſed quia verbis opera non adiungit, Diabolus eſt. Ex quo monebat Diuus Iſidorus Peluſ. lib. 1. epiſtol. *Iſid. Pel.* 180. aiens. *Non verborum enuntiatio, verum rerum adminiſtratio diuinæ doctrinæ ſectatorem hominem reddit. Nam neque vetus ille rebellis propterea quod diuina oracula memoriter tenebat, ob eorum cognitionem laudem merebatur, verum contra abiiciendus, ac deteſtandus erat, quod cum ſcientia præditus eſſet, actionem inficiaretur, ac reſpueret.* Diabolicum eſt diuina ſcire, & prædicare verbis, & longè abeſſe à præſtandis virtutis operibus,

§. XII.

Memoria Dei efficaciſſima ad continendos in virtute homines,

COnuiuarum moderationem pulchris verbis explicat textus ſacer, fatus: *Vt comederent panem cum eo coram Domino.* Vbi enim Deus coram eſt, maximè ſe continent appetitus humani, ne vltra metam ſaliant. Vndè monebat Eccleſiaſticus cap. 14. *Beatus vir, qui in ſapientia morabitur, & qui in iuſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei.* *Eccl. 14.* Hoc eſt præſtantiſſimum medium beatitudinis humanæ, quod præ oculis habeamus Deum circunſpicientem omnia. Dum enim noſter ſenſus Deum coram habet, ægrè credam, quod à recta virtutis via exorbitabit. Quis neſciat duriſſimum Ioſephi pro caſtitate certamen? Ait Gen. 39. *Poſt multos itáque dies iniecit Domina ſua oculos ſuos in Ioſeph*, &c. *Gen. 39.* Iniecit itáque fœmina oculos in Ioſeph; hoc eſt, iniecit validiſſima tela, exploſit globos ardentes, applicuit tormenta militaria, quæ tenerum iuuenis animum quaterent, & expugnarent. At Ioſeph quo ſe ſcuto muniuit, vt liber euaderet? Quatiebatur bonus extrinſecùs crebris mulieris machinis; intrinſecùs flammas ſubſtinebat ætatis, omnia tamen ſuperauit. Deum præ oculis habens. Pulchrè rem attigit Diuus Baſilius Sel. orat. 8. *Luctator adoleſcentulus, ætas eiuſmodi, quæ temperantiam prodat; ſeruitij humilitas, quæ generoſos animos deprimat; Dominæ adulationes perpetuæ, quæ ſpe varia conſtantiam ſoluerent. Taceo externas mulieris artes, fucum, verba, veſtes, oculorum pellaciam, naturales corporis infractiones. Verum, qui tot vndique iaculis petebatur, vnum contra omnia telum memoriam tenuit Creatoris.* *Baſil. Sel.* Memoriam, inquam, Creatoris tenet, & ridet omnia tela aduerſariorum. Vix enim poteſt exorbitare à virtutum regulis, qui Deum in omnibus habet præ oculis. Imò nullum bonum non educit inde. Quapropter Eliezer ille Abrahæ ſeruus poſtquam abiit Meſopotamiam, vt vxorem quæreret filio Domini ſui; & poſt hanc inuentam Gen. 24. dicebat puellæ parentibus: *Nolite me retinere, quia Dominus direxit viam meam;* *Gen. 24.* fatetur viam ſuam in omnibus fuiſſe directam, in nullo declinaſſe, nec vllum impedimentum ſenſiſſe. Et vnde tam longi itineris difficultates tam proſperè deuicit? Ait: *Quia Dominus direxit*, &c. Neſcit

non

Digitized by Google

non agnoſcere in omnibus Deum præſentiſſimum, quem præ oculis habens, nullum malum experitur, ſed
Theodor. omnia bona acquirit. Ait Theodoret. ſer. 8. de prouid. *Dixit; ne detineatis me, quoniam Dominus proſperam fecit viam meam. Et ſermones ſuos vbique diuini nominis mentione exornat, & bonorum largitionem inde trahit.* Ecce tibi quo medio, ſibi abundantiam parat bonorum, nimirùm ex diuini nominis mentione, & memoria, qua ſingulos exornat ſermones. Nec verbum profert, cui non aſſuat Dei mentionem, ſic mala fugat, & ſibi accumulat bona. Et quæ bona non trahat, qui præ oculis habet
Pſal. 95. Deum in actibus ſuis? Sanè Dauid canebat Pſalm. 95. *Tunc exultabunt omnia ligna ſyluarum à facie Domini, quia venit.* Quæ verba expendens D. Greg. Taumat. putat Dauidem diminutum fuiſſe, dum quæ exultarunt coram Domino, vocat ligna ſyluæ, nempè ligna infructifera; nequit enim fieri, quod planta aliqua Dei conſpectu gaudeat, & ſterilis permaneat, & non multos
Taumat. fructus faciat. Ait Taumaturgus ſer. 1. in Annunt. fatus: *Hodie Dauidicum adimpletum eſt oraculum, quod dicit; Gaudebunt campi, & omnia ligna ſyluæ à conſpectu Domini, quoniam venit. Et Dauid quidem ligna dicit: Præcurſor verò Domini arbores facientes fructus dignos pœnitentiæ, imò Domini aduentu, nuncupat.* Meritò præcurſor in hoc ſupra Dauid ſe extulit, vt non putaret coram Domino eſſe ligna ſterilia, ſed fructiferas arbores, quæ de Dei præſentia arcerent à ſe ſterilitatem, & virtutum fructus facerent.

Exod. 18. Altera autem die ſedit Moyſes, vt iudicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à mane vſque ad veſperam. Quod cùm vidiſſet cognatus eius, omnia ſcilicet, quæ agebat in populo, ait: Quid eſt hoc, quod agis in plebe? Cur ſolus ſedes, & omnis populus præſtolatur de mane vſque ad veſperam? Cui reſpondit Moyſes: Venit ad me populus, quærens ſententiam Dei. Cúmque acciderit eis aliqua diſceptatio, veniunt ad me, vt iudicem inter eos, & oſtendam præcepta Dei, & leges eius. At ille: Non bonam rem facis, ſtulto labore conſumeris, &c.

§. VIII.

Lingua diuino aſſueta conuiuio efficaciſſima eſt ad homines trahendos in virtutum ſtudia.

POſt cœnam cum ſocero, & Principibus peractam illuceſcente die, ſtatim Moyſes ſedet iura dicturus populo; ait enim: *Altera autem die ſedit Moyſes, vt iudicaret populum,* &c. Prius explicatum fuit, vt excepit ſocerum, vt cœnam ſtruxerit, & ſtatim ſubiicit, vt cœpit recrudeſcere gubernationis onus. A cœna itáque ventum eſt ad ius dicendum, vt lites componeret, & in
Lyppom. iuſtitiam traheret populum. Quod notans Lyppomanus in cat. fatur: *Poſt gaudia ſancta ſocietatis, & cœnam honeſtiſſimam, ſtatim ſanctus redit ad officium conſultandi, & conſulendi grauatis, dirimendi controuerſias, pro fouenda charitate, & ſeruanda in tanto populo.* Expende quæſo, vt poſt cœnam ſtatim redeat ad officium pro dirimendis controuerſis, pro hominibus continendis in charitate. Eſt equidem cœna magna, quam fecit Deus populis ſuis, quam qui manducat, non miror, ſi multus ſit in dirimendis litibus, in trahendis hominibus ad
Gre. Na. charitatem. Sanè D. Greg. Nazianz. orat. 17. vt rigidum hominem pecuniarum regalium exactorem, ad manſuetudinem, & debitam moderationem, traheret, ſic fatur: *Chriſtum tibi offero, Chriſtique pro nobis inanitionem, & crucem, & clauos, atque adeo menſam hanc, ad quam communiter accedimus, ſalutiſque meæ typos, quos eodem ore perago, quo hanc ad te precationem abeo.* Pondera ab illis: *Quos eodem ore perago, quo hanc ad te precationem abeo:* indè ſanctus extollebat efficaciam ſuæ orationis, quod prodiret oratio ab illo eodem ore, quod aſſuetum erat conuiuio Saluatoris. Quis enim reſiſtat linguæ madidæ diuino cruore? Quis non trahatur ad omnem moderationem ſectandam verbis illis, quæ proferuntur ore, quod ſemel, & bis impleuit dominicum corpus? Pſal. 127. ait Dauid: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ.* Ecce *Pſa. 127.* qui manducat laborem manuum ſuarum illam beatitudinem in hac etiam vita ſortitur, qua non patitur filios rebelles, filios, qui velint abire in regionem longinquam, vt inſcio parente ſubſtantias ſuas diſſipent. Quin imò huius filij adeò ſunt morigeri, vt ſemper in circuitu ſint paternæ menſæ, nec aliquid petunt, quod ſeparatim manducent cum amicis ſuis. At qui cibus patrem adeò fœlicem in filiis fecit? Puto hoc à ſolo dominico cibo poſſe venire; vbi enim pater diuinis epulis aſſueſcit, ab eius ore prolata verba efficaciſſima ſunt, vt filiis perſuadeat, quicquid virtutis, quicquid iuſtitiæ, & pietatis velit. Ait ibi Arnobius: *Labores fructuum tuorum manducabis, id eſt, carnem filij hominis. Et te ſicut vite proficiente in ſanguine Chriſti; illi ſicut nouella oliuarum proficiunt in circuitu menſæ tuæ, vbicunque conuiuium illis verbi Dei exhibebis.* Equidem *Arnob.* dum tu aſſueſcas linguam tuam diuinis epulis, dum carnem filij hominis digno excipias ore, pulchris te operibus, & laboribus præparans ad illam excipiendam, vt ſic in diuino cibo profeceris; ſimiliter alumni tui, filij tui proficient, quotieſcunque illis verba feceris. Præſentiſſimos habebis homines ad tua mandata exequenda, dum illa iniungas ſatur diuinis epulis.

§. IX.

Vbi leges mundiales, & profana maximè florent, ægrè, & difficulter homines in virtute, & pietate conſeruantur.

QVi populi ſui virtutem, & religionem procurabat Moyſes, nullas etiam in iudiciis ciuilibus leges verſat, niſi leges Dei; procul arcens à tribunali ſuo, & leges, & placita hominum. Quippè ait: *Venit ad me populus quærens ſententiam Dei. Cùmque acciderit eis aliqua diſceptatio, veniunt ad me, vt iudicem inter eos, & oſtendantur præcepta Dei, & leges eius.* Sanè multa erant tunc temporis ſapientum placita pro litibus in Republica dirimendis, ex quibus poſtea Romani Imperatores ciuiles vniuerſas leges condiderunt. His omnibus prætermiſſis, & reiectis Moyſes in ſuo populo: noluit, quod alia agitaretur lex, aut præceptum, niſi lex, & præceptum Dei. Nouit prudentiſſimus vir, quàm difficulter, & ægrè ſupernaturales virtutes conſeruentur inter forenſium diſputationum ſtrepitus. Vbi enim humana placita de rebus terrenis potiendis agitantur, vix locus relinquitur Deo. Vbi Chriſtus Dominus fuit à perfidis comprehenſus, de Petro locutus Matth. 26: fatur: *Petrus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens: Et tu cum Ieſu Galilæo eras. At ille negauit* *Mat. 26.* *coram omnibus, dicens: Neſcio, quid dicis.* Quid maiori monſtro ſimile? Petrus ille, qui acuto viſu perceperat diuinum in Chriſto originem, modò ignorat Chriſtum. Vndè tanta, tamque culpabilis ignorantia venit in tantum virum? Ait textus: *Sedebat foris in atrio,* ſedebat Petrus in atrio Principis, vbi forenſis ſtrepitus, vbi cauſæ agitabantur, vbi iuriſprudentum placita ponderabantur, & ſtatuta hominum, traditionéſque maximè ſpectabantur; nec miror, quod inter hæc Dei ignorantiam incurreret. Ait Origen. hom. 35. *Forſitan autem quicunque* *Origen.* *eſt in atrio Cayphæ Principis Sacerdotum non poteſt confiteri Dominum Ieſum. Nam qui illic ſunt iudicum traditiones, & non ſecundum voluntates Scripturarum, ſed ſecundum*

Digitized by Google

eundum mandata hominum, & doctrinas tradent. Heu forenſibus rerumpublicarum atriis, in quibus hominum placita, & ſtatuta maximè vigent; vbi nihil ſupra fundos terrenos cogitatur, & hoc iuxta commenta hominum, fallar, ſi ibi quàm primum Deus non adnegatur. Efficaciſſimæ ſunt terrenæ iſtæ ſapientiæ, vt homines ad terram trahant, vt nihil ſupra terram valeant æſtimate Quò refero illud Danielis 1. vbi de pueris Iſraëlitis ſelectos aliquos tradidit Nabuchodonoſor magiſtro: *Vt doceret eos literas, & linguam Chaldæorum.* Ex quo non nemo in quæſtionē vocauit, an tres Iſraëlitæ pueri, nimirum, Ananias, Azarias, Miſaël ciuiles etiā Chaldæorum literas, profanáſque illorum ſapientias, quæ temporalia ſolum ſpectabant, percalluerint? Cui pul-
Iſid. Pel. cherrimè, & ſapienter reſpondit D. Iſidor. Peluſiota lib. 3. epiſt. 139. fatus: *Tres illi pueri, ac Daniel curioſum, & ſuperuacaneam Chaldæorum diſciplinam minimè didicerunt; caue id exiſtimes. Quod autem ita ſit, ex eo perſpicuum eſt, quod regiam imaginem haud quaquam adorarunt.* Expende vim argumenti, vndè ſanctus doctor demonſtret tres illos pueros non fuiſſe deditos terrenis Chaldæorum ſcientiis, ſtudiiſque, nimirùm ex eo, quod non adorauerunt imaginem regiam. Quis enim ex mundi ſapientibus non adoraret, vel vmbram regiam; & verum Deum paſſim poſtponeret Regibus? Sanè ea eſt vis ſtudiorum temporalium, quæ vt Regum decretis nituntur, prudentúmque hominum placitis, ſic facili negotio Deum poſtbabent creatis.

§. X.

Diuina præcepta non humanis placitis commentenda.

VIde præclari gubernatoris normam, nimirum: *Oſtendum præcepta Dei, & leges eius;* non propria placita non proprij cerebri additiones, ſtrictiones, aut ampliationes, ſed vt ſunt in ſe Dei præcepta, & leges, proponit; popularibus, id enim certiſſimum ruinæ principium eſt, quod gubernator diuina præcepta propriis
Gen. 2. permiſceat placitis. Præceperat Deus Gen. 2. *De ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas.* Quod præceptum referens Eua c. 3. ait: *Præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud.* Ecce de ſuo addidit: *Ne tangeremus;* in quo iam notabatur initium ſequentis lapſus. Fieri enim vix poteſt, vt ſubditi in obſeruantia contineantur, quando gubernator ex proprio cerebro ſtrictiones
D. Amb. diuinis præceptis addit. Ex quo ait D. Amb. lib. de Parad. cap. 12. *Quantum præſens lectio docet, diſcimus nihil vel cautionis gratia iungere nos debere mandato. Si quid enim vel addas, vel detrahas, præuaricatio quædam videtur eſſe mandati. Pura enim, & ſimplex mandati forma ſeruanda. Tangetis, enim Deus non dixerat, ſed comedetis. Sed tamen lapſus incipit eſſe principium.* Vbi mulier addidit præcepto de ſuo. iam ibi principium erat lapſus, quot additiones, ſtrictionéſque præceptis diuinis ponuntur,
Pſa. 118. tot lapſibus occaſiones dantur. Hinc Dauid Pſal. 118. *Domine diſſipauerunt legem tuam* vbi Chaldeus: *Domine adduxerunt diſcipuli legem*: quippè in idem, oſtenduntur recidere additio. & diſſipatio. Creditur legem Dei diſſipaſſe, qui illi de ſuo aliquid addit neceſſarium. Quò
Apo. 22. ſpectans Ioannes Apocal. 22. ait: *Conteſtator omni audienti verba prophetiæ libri huius, ſi quis appoſuerit ad hæc: apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto. Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius, auferet Deus partem eius de libro vitæ.* Quid ſeuerius? Et tamen Ioannes totam hanc ſeueritatem effundit in eos, qui præſumpſerint aliquid addere, vel detrahere dictis in
D. Amb. Apocalypſi. Quò circa D. Ambr. ſuprà, ait: *Si Ioannes hoc indicauit de ſuis ſcriptis, quanto nihil diuinis mandatis eſt detrahendum? Hinc ergo cœpit præuaricatio prima eſſe mandati.* Et hinc incipiunt præuaricationes mandatorum innumeræ; ſi nimirùm, vt neceſſarium quid addatur præceptis diuinis.

Exod. 18. Audi verba mea, atque conſilia, & erit Dominus tecum. Eſto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, vt referas, quæ dicuntur ad Deum, oſtendéſque populo cæremonias, & ritum colendi, viámque per quam ingredi debeant, & opus quod facere debeant. Prouide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, &c.

§. XI.

Quæ ad Deum pertinent, hæc prima, & præcipua in Republica ſint.

SApienter Iethrn vbi conſulit Moyſi rectam munerum diſtributionem, qua Reſpublica ſtabiliri debet, illud in primis conſulit, nimirùm: *Eſto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent,* &c. Ante tribunos, & ciuilium cauſarum iudices, & moderatores nominatos, hoc in primis decernit, vt omnium primus, & præcipuus nempe Moyſes conſtituatur in iis, quæ ſunt ad Deum. Sic ſapiens homo etſi ethnicis diſciplinis innutritus agnouit, quod primum ſtabilimentum Reipublicæ in eo conſiſtit, quod prima, & principalis cura habeatur eorum, quæ ſunt ad Deum. Similiter Exod 28. cum Moy- Exo. 28.
ſes accipit à Deo leges, audit Deum dicentem: *Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis ſuis, vt ſacerdotio fungatur mihi;* vbi etiam de ſacerdotum veſtibus multa dicuntur, cum interea nullum verbum faciat Dominus de Rege conſtituendo, donec poſt multos annos, imò poſt aliqua ſæcula ventum eſt ad Samuelem 1. Reg. 8. vbi dicit: *Hoc erit ius Regis, qui imperaturus eſt vobis,* &c. Ecce tibi Dominus populū ſuum ſine 1. Reg. 8.
Rege voluit eſſe plurimis annis, ſine Sacerdote nec vno die. Et cur Deus prius de Sacerdote inſtituendo, quam de Rege curauit in populo ſuo, niſi vt oſtēderet, quam debeant eſſe prima, & præcipua ea, quæ ad Deum pertinent. in Republica, quæ firmiter ſtabilitur? Ex quo aiebat D. Iſidorus Peluſiota lib. 3. epiſt. 249. *Ex ſacerdotio,* D. Iſidor.
& regno Rerum adminiſtratio conflata eſt, illud enim velut anima eſt, hæc velut corpus. Quapropter cum Iudaica res initium ſumebant ſacerdotium, vt magis neceſſarium inſtitutum eſt, ac per diu durauit. Poſtea quam autem carni addictiores, atque craſſiores eſſent, regnum popoſcerunt: Illud ipſis conceſſum fuit, quippè, quod vitiſſimum eſſet, atque eorum, qui ſacerdotio minimè parebant, peccata coerceret, ac reſtringeret. Sic regnum in Republica conſtituenda, vt quid vilius, & infirmius ſacerdotio fuit poſtponendum. Illud enim vt primum, & præcipuum Reipublicæ ſtabilimentum eſt, quod ad Deum pertinet, ſine quo nequit populus nec ad vnam diem ſtabilis eſſe. Quò ſpectans Daniel cap. 9. vt ex Græco legit Daniel.
Theodoretus: *Poſt hebdomadas ſexaginta duas deſtruetur vnctio, & iudicium non erit in eo.* Quibus verbis denotari euerſionem Ieroſolymitanæ vrbis poſt Chriſti Domini necem multis probat noſter Pererius lib. 10. in Danielem. In cuius deſtructionis capite illud ponitur, nimirùm: *Deſtruetur vnctio,* hoc eſt, iuxta Theodo- Theodor.
reti explicationem: *Quia ab Herode occiſus eſt Hircanus pontifex, poſt quem non fuere Pontifices legitimi.* Et meritò in populi ruina primas obtinet interemptio ſacerdotū; deficientib. enim iis, qui ad Deum pertinent nequit inde nō perire populus. Ad quæ præclarè D. Iſidor. Peluſ. D. Iſidor.
vbi ſuprà: *Exterminabitur vnctio, & iudiciū non erit in ea, per vnctionem videlicet ſacerdotium indicans, per iudicium autem regnum, ac ciuilem ſtatum. Ac maximè quidem per ſacerdotij extinctionem, regni quoque, & aliarum rerum omnium extinctionem demonſtrat. Sublato enim, quod caput erat, maioriſque momenti, ne aliud quidem quicquam conſiſtere poterat. Nam regni baſis pietas erga Deum erat, quæ in Dei cultu poſita cenſebatur.* Sic ibi, & ſapienter,

& pul

& pulchrè,& omnino verè. Nihil enim eſt verius, quàm quod in Reipublicæ conſeruatione primatum teneat religio. De quo ſæpe aliàs à nobis dictum eſt,& in præſenti libro,& in aliis anrea exhibitis.

§. XII.

Dependentia ab alio efficaciſſimum telum poteſt eſſe ad proſternendum iudicium.

VIde primam iudicum præclarorũ baſim, nimirùm quod ſint viri potẽtes: quippè ait: *Prouide de omni plebe viros potentes:* nimirũ, potentes, qui nullius egeãt, ſed ſibi ſufficientes ſint, nec aliorum potentia nitantur. Eſt equidem præſentiſſimum iuſtitiæ exercẽdæ offendiculum, quod iudex dependeat ab alio, eiúſque indigeat iuuamine. Quis enim obſiſtet illi, cuius indiget brachiis, vt ſibi neceſſaria adipiſcatur? Iobo multa tela immiſit Diabolus, vt fortiſſimum Dei athletam expugnaret; oues, bouéſque eius abſumpſit, prædia deuaſtauit; filios, domus ruina oppreſſit, afflictúmque iis calamitatibus, innumeris morbis percuſſit, adeò vt ſuis grauis cogeretur extra vrbem, extra domũ, in ſterquilinio iacere multis doloribus, multis ægritudinibus agitatus. Sed ægrotanti obiecit vxorem, quæ blaſphemiam in Deum perſuadeat. Quippè ait c. 2. *Egreſſus Sathan a facie Domini percuſſit Iob vlcere peſſimo a planta pedis vſque ad verticem eius, qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio. Dixit autem illi vxor ſua: Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua? Benedic Deo & morere.* Expende quãdo introducta eſt vxor ad Iob, vt perſuadeat blaſphemiam, nimirùm, cum Iob vlcere peſſimo percuſſus miſerè ægrotabat. Et cur in primis calamitatibus, in armentorum incendio, in bonorum ruina non introducitur vxor locuta talia? Cur in filiorum chariſſimorum morte non magis adeſt vxor marito flens, & plangens, eiúſque exacerbans animum,& in voces blaſphemas trahens? Cur inter tot calamitates tacens, in tempus ægritudinis locutura reſeruatur? O nequitia Diaboli! Nunquam vir magis dependet à fœmina, quam dũ infirmus eſt, tũc maximè indiget vxoris cura, & auxilio homo, quãdo ægrotat; ideò Diabolus in illud tempus reſeruat vxoris introductionem,& eius conſilium nefarium, quando Iob ægrotabat; ſciens quàm validus ſit, vel halitus illius, cuius auxilio, & fauore eges, vt in quodlibet traharis piaculum. Ad hæc aiebat *Chryſoſt.* D. Chryſoſt. hom. 5. de Iobo, fatus: *Reſpice malitiã Diaboli. Neque enim boum pereuntibus, hac mulieris machinatione vſus eſt, neque aſinis, neque camelis, neque domo diruta, neque liberis maceriæ tumulatis. Sed tacet tandem, atque ſilere permittit. Cùm autem vermium fons erupit, pellémque corrũpi, atque dilabi vidit exeſam carnem ſanie. Tunc ipſam introduxit, & inquit: Quouſque ſuſtines? Benedic Deo*, &c. Cùm primum Iob vlcere percuſſus egebat fœmineo iuuamine; tunc introducitur vxor à Diabolo, vt extorqueat piaculum. Et quid nõ extorqueat vox illius, à quo dependes, cuius eges auxilio,& iuuamine? Fallar, ſi ſit telum efficacius ad deiiciendum iudicis animum, quam vel ſyllaba pronuntiata ab eo, cuius nititur brachiis, vt commoda ſibi adipiſcatur. Quid non ferat ille, qui infirmus eſt in illo, cuius nititur brachiis? Iuſtiſſimus erat Dauid, vt tamen ſciuit Abnerum occiſum à
2. Reg. 4. Ioab, non auſus eſt occiſorem plectere: ſed ait 2. Reg. 4. *An ignoratis, quoniam Princeps, & maximus cecidit hodie in Iſrael? Ego autem delicatus adhuc ſum, & vnctus Rex. Porro viri iſti filij Sarviæ duri ſunt mihi, retribuat Dominus facienti malum.* Ecce cognoſcit vir iuſtiſſimus patrati à Ioab criminis magnitudinem, & nihilominùs non audet illud vindicare. Cur non audet? Ait: *Ego delicatus adhuc ſum*, &c. erat ipſe adhuc recèns in regno, viribus infirmus; Ioabi opera,& valentia egens,& ideò
Theod. non audet illi non morem gerere. Ex quo Theod. ait 3. Reg. 2. q. 4. *Quare Dauid non punuit Ioab? Primum*

quidem cum eſt reueritus, vt qui fuerit laborum, & periculorum ſocius. Deinde etiam ſuſpectam habuit eius audaciam. Quem ſocium in periculis habuit, cuius potentia in laboribus vtebatur, vt regnum ſibi aſſereret, veritus eſt contriſtare. Sic etiam iuſtiſſimus Rex non audebat in crimina illius, à quo dependebat in regno ſtabiliendo, comparando. Qui ergo in throno ſedet iudicaturus, nullam dependentiam habeat ab alio, niſi velit, & crimina diſſimulare,& trahi in ſcelera maxima.

§. XIII.

Virtutum ſimulatio, & non veritas detrimentoſa gubernatori, imò & omnibus.

VIde aliud certiſſimum gubernatoris optimi inſigne, nimirùm: *In quibus ſit veritas:* nunquam enim veritatis deſpectio gubernatori potuit eſſe ſalutaris. Ex
3. Reg. 13. habes vt homo Dei, vir propheta iret in domum ſuam: *Qui cùm abiſſet, inuenit eum leo in via, & occidit.* Et mirabar, quod leo auſus eſſet percutere hominem Dei, quando leones famelici Danieli præſtabant reuerẽtiam: Cur ſicut in Daniele ſic & in iſto propheta ſuam ſeruitutem non magis leones profitentur? Ait D. Chryſoſt. in Pſal. 3. *Peccauit propheta mentitus, & leo eum in via inuentum morte affecit. Erat mẽdacij fuligine atratus, & leo eũ non cognouit. Dominus mentitus eſt, & ſeruus negauit Dominum.* Adeò detrimentoſum eſt Dominis, Gubernatoribus, iudicibus, quod à veritate deflectant, quod mendaciis,& ſimulationibus ſtudeãt. Nunquam mendacium, nunquã ſimulatio non lethalis erit Præſulibus. Abſalon vt cœpit velle præripere ſibi regnum, id agebat, vt ſimularet in ſe notas throonorum virtutes. Quippè ait 2. Reg. 15. *Mane conſurgens Abſalon ſtabat iuxta introitum portæ in via, & omnem virum, qui habebat negotium, vt veniret ad Regis iudicium, vocabat Abſalon ad ſe, & dicebat: De qua ciuitate es tu? Qui reſpõdens aiebat: Ex vna tribu Iſrael ego ſum ſeruus tuus. Reſpondebátque ei Abſalon: Videntur mihi ſermones tui boni & iuſti, ſed non eſt, qui te audiat conſtitutus a Rege. Dicebátque Abſalon: Quis me conſtituat iudicem ſuper terram, vt ad me veniant omnes, qui habent negotium, & iuſtè iudicem?* His,& aliis ſubdolè effictis Iſraëlitarum animos ſolicitauit, in regnum deuenit, ſed vix regiam coronam prendit,& ex arbore ſuſpenſus miſerè animam efflauit. Et cur miſer tam citò ſceleris ſui pœnas dabat regni ſimul,& vitæ perditione? Ait D. Iſidor. Peluſ. lib. 3. epiſt. 219. *Abſalon quidẽ a diuina iuſtitia ſupplicio affectus eſt, quod ex authorandi patris cauſa, probi iudicis ſpeciem præ ſe tuliſſet, ſubditoſque per huiuſmodi lenocinium ſibi deuinxiſſet.* Itáque dum Abſalon non veritatem, ſed ſpeciem tantum referret probi iudicis. vt ſic animos populares traheret, quam primum à diuina iuſtitia è regno fuit exterminatus. Eodem reſpiciens D. Ambr. lib. 2. officior, cap. 22. ait: *Exemplis aſſertiones noſtras probemus, quoniam, quæ diſſimulata ſunt, diuturna eſſe non poſſunt, ſed tanquam ad tempus virentia, citò decidunt. Abſalon filius Dauid ſermonibus deliniebat ſingulos. Conuertit in ſe corda omnium. Vbi autem parua proceſſit dilatio, non potuerunt tolerare, ac ſuſtinere.* Citò, mihi credite, decidit principatus illius, qui ſimulatis virtutibus nititur non veris. Et quando Deus non diſperdit eos, qui virtutes ſibi adſcribunt, quas non habent? Matth. 22. in nuptiali conuiuio inter fulgentiſſimos diſcumbentes homo apparuit, qui non habebat veſtem nuptialem. quem videns Deus ſtatim ante finitas nuptias iubet hominem in tenebras exteriores præcipitari: *Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.* Cur Domine in homine perdendo non magis cunctaris? Cur ſaltem non ſinis finiri nuptias, ſed inter ipſa nuptialia feſta; inter fercula conuiuij, miſerum carnificibus tradis? Ait D. Amb. ſer. 3. de Natiuit. *Propterea ergo ſublatis manibus, & pedibus in tenebras exteriores*

Margin notes: *3. Reg. 13.* — *Chryſoſt.* — *2. Reg. 15.* — *D. Iſidor.* — *D. Amb.* — *Mat. 22.* — *D. Amb.*

Digitized by Google

expellitur, non ſolum quia peccator erat, ſed quia cùm peccator eſſet ſanctitatis ſibi meritum vendicabat. Equidem ſuſtinet Deus diu peccatores alios, ſed ſimulatores vix patitur. Salomoni eripitur regnum decem tribuú pro-
3. Reg. 11 pter idololatriam, & datur Ieroboamo 3. Reg. 11. dicit: *Scindam regnum tuum, & dabo illud ſeruo tuo.* Sed & Ieroboamus Idololatra erat futurus, & omnes decem tribus idolis ſeruiebant. Cur ergo Reges Iuda peius
Theod. audierunt propter idololatriam, quàm illæ? Theodor. q. 43. *Prophetæ magis accuſant tribum Iuda. Etenim iuſſus eſt Oſea meretricem accipere ad arguendam apertam impietatem decem tribuum; eſt enim manifeſta meretricis impudicitia; adulteram autem in typum Iudæ, quoniam cum ſimul cum Deo videretur habitare per templum, clanculum ſeruiebat idolis.* Vt enim adultera ſub vmbra viri diſſimulat congreſſus adulteri, ſic tribus Iuda ſub prætextu veræ religionis diſſimulabat idololatriam, in quo magis offendebat, quam decem tribus, maiorique afficiebatur ſupplicio.

§. XIV.

Nequit eſſe potentia in quo eſt auaritia.

VT in iudices mandat eligi viros potentes, ſic diligenter cauet, ne ſit in illis auaritia; ait enim: *Qui oderint auaritiam*; nequit enim fieri, quod potens in aliquo ſit, qui tenetur amore pecuniæ. Quis Iuda fortior cum ſincerè ſequebatur Chriſtum? Et morbos abigebat, & dæmonia cum cæteris Apoſtolis expellebat. Vbi autem diabolico cœpit impleri ſpiritu, quid illo infirmius? Suum ipſe tearum nó valet ſuſtinere, ſed præ cordis imbecillitate ſe ſuſpendit, & intereniptus eſt. Vnde tanta illi poteſtas fuit; & vnde ſimul illum affe-
D. Amb. cit tanta imbecillitas? Pulchrè ait D. Ambr. ſer. 12. in Pſal. 118. *Venit, & introiuit in Iudam Sathanas, & cœpit dicere: Non eſt tuus Ieſu, ſed meus eſt. Denique ea, quæ mea ſunt, cogitat, quæ mea ſunt, in pectore ſuo voluit, à te panem accipit, à me pecuniam.* Expende illa: *A te panem accipit, à me pecuniam*, quippè inde Hiſpani ſolemus ſeruorum imbecillitatem, & miſeriam exprimere, quod à Dominis ſuis non cibos, ſed pecunias accipiunt, quæ & facile labuntur, & miſeros famelicos relinquunt. Dicimus námque, *les dan la racion en dinero*, es quo & imbecilles, & famelici exprimuntur. Hinc æſtimari debent ſectatores Chriſti, & ſerui diaboli; Chriſtus námque ſuis panẽ porrigit, & adipe frumenti cibat; quo maximè cõfirmantur, & ſtabiliuntur. Dæmon autem ſuis non panem offert, ſed pecunias, quibus in ſummam imbecillitatem, & infirmitatem rediguntur. Vt enim qui non cibos, ſed pecunias accipit, ſẽper famelicus, imbecillis eſt; ſic qui amore tenentur pecuniarum, nequit fieri, quod habeant ad aliquid potentiam, aut virtutẽ. Hinc
3. Reg. 21 3. Reg. 21. *Locutus eſt Achab ad Naboth dicens: Da mihi vineam tuam: Dabo tibi pro ea, ſi commodum tibi putas, argenti pretium, quanti digna eſt. Cui reſpondit Naboth: Propitius ſit mihi Dominus ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.* Sic bonus vel ad argenti nomẽ fugit, mallens in vineis, quam in nummis eſſe diues, cauénſque nummorum poſſeſſionem, vt quæ magis ſoleat eſſe in per-
D. Amb. niciem. Ait enim D. Ambr. lib. de Nabothe c. 3. *Quaſi quandam contagionem ſui, pecuniam eſſe diuitis arbitratur, quaſi dicat. Pecunia tua tecum ſit in perditionem: Ego autem hæreditatem patrum meorum non poſſum vendere.* Meritò cauebat pecuniam auarorum, vt quæ contagio eſſet ſimilis in infirmandis cordibus.

§. XV.

Maxima iuſtitiæ firmitudo in Dei amicitia fundatur.

NOn otioſè in iudicibus illud Iethro requiſiuit, nimirùm: *Qui timeant Deum*; hoc eſt, qui vereantur Deum ſibi inimicum, & aduerſarium facere; quin potius in eius amicitia confirmari gaudeát. Quis enim ſic à Dei cauet inimicitia, & eius amicitiæ retinendæ ſtudet, & non firmiſſimè iuſtitiam tuetur? Ait Pſalm. Pſal.
Nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum. Expende, vt Dei amicorum principatus nimis ſit confortatus, ne ad ſiniſtrá, dexterámve labatur. Maxima enim firmitudo iuſtitiæ in Dei amicitia fundatur. Quo circa ait D. Iſid. Pel. lib. 1. epiſt. 290. D. Iſidor.
Imperiorum robur, ac firmitas Dei amicitia eſt. Ex quo ſequitur, eum qui robuſtè imperium gerit, Dei amicum eſſe. Mihi enim, dicit, honorati ſunt amici tui Deus: nimis cõfortatus eſt principatus eorum. Quo circa ſi Dei amicus eſſe cupis, fac robuſtè præſis, hoc eſt, nec muneribus, nec amicitia verum dignitati, ac merito ius præbens. Nullus, (mihi crede) robuſtius præſidet, quam ille, qui amicitiæ diuinæ, & acquirendæ, & conſeruandæ intendit. De hac enim diuina amicitia venit, quod ſic confirmeris, vt nullius iniquitati cedas.

CAPVT XX.

De electione ſeptuaginta ſeniorum.

MVltis iuxta Horeb geſtis circa tabernaculi cõſtructionem, ſacerdotum ornatum, victimatú pompá; per tubarum argentearum ſonitum in Pharan expeditio paratur. Quò cum primú acceſſerunt; & ira Dei, & murmur populi, & Moyſes ipſius pene immẽſus labor retardauerũt inde profectum. Nam nunquam nó querulus populus, & laboris impatiens in Deum ductorem vehementer impegit, & iræ diuinæ in ſe ardentiſſimas traxit faces. Exurebatur funditùs; in flãmas reſtingueret Moyſis oratio. Et vix à tanto recreari ſupplicio, in ſcelus aliud præcipitantur, dum & vulgus promiſcuú, & multi ex Iſraelitis cœleſtes mannæ eſcas nauſeæ dabant, ruſticis, & vilibus Ægyptiorum cibis inhiantes. Tunc prorſus Moyſes deſperat poſſe ſuis viribus ſufficere iniquiſſimo populo, & oneri ſupra vires aucto ſuccũbens crebris gemitibus ſolicitat diuiná pietatem, quæ vel pondus tollat, vel cũ aliis partiatur. Annuit petenti Deus, de cuius imperio ſeptuaginta viri è præſtátiſſimis Iſraëlitarum ſeliguntur, qui propheticis cãtibus in ſanctuario diuinũ ſibi inditũ ſpiritum repræſentabát. Duo ex illis Eldad & Medad non in ſanctuario, ſed adhuc verſantes in caſtris, nihilominùs propheticis vocibus cœperunt intonare. Rem indignatus Ioſue puer myſterij neſcius vrget Moyſem, vt ſilentiũ hominibus mandet. At non is erat Moyſes, qui aliorum virtutibus inuideret; imò iuuenem docet, quam ipſe optet, vt vniuerſi poſſint diuinitatis dotibus coruſcare.

PARS VNICA

Circa textus literam.

NVnquam ſatis laborum in Moyſe, nunquam ſatis virtutum nobis proponit, quæ vt ſæpius veniuot ponderandæ calamo, vtiná intimo adhæreſcant animo.

Num. 11. Interea ortum eſt murmur populi quaſi dolentium pro labore contra Dominũ. Quod cum audiſſet Dominus, iratus eſt, & accenſus in eos ignis Domini deuorauit extremam caſtrorum partem. Cúmque clamaſſet populus ad Moyſem, orauit Moyſes ad Dominum, & abſorptus eſt ignis.

§. I.

Vbi peccatum, ibi & pœna quam primum apparet.

ECce murmurat populus, & ecce ignis à Deo populum abſumit: dicit námque: *Ortum eſt murmur populi quaſi dolentiũ pro labore contra Dominũ, &c. Et accẽſus in*

ſus in eos ignis Domini, &c. Simul & murmur, & conflagratio populi cernitur. Quid enim aliud citius oſtẽderet culpa, quàm pœnam, quàm ſupplicium? Hinc cauebat lex Gen. 17. *Infans octo dierum circumcidetur in vobis*. Cur vulnus tam citò decernitur infanti? Vt circunciſio dabatur pro peccato originali tollendo, ſic quàm primo fieri præcipiebatur, vt ſimul oſtenderet, quàm eſſet pœna in vicinio peccati. Quò ſpectans D. Zeno lib. 3. ſer. 37. de Iudæis, ait: *Circunciſio mentis impura teſtimentum; tam itaque illis imminere ſupplicium denotati vulneris inflictu minatur*. In octiduani paruuli corpore durũ circunciſionis vulnus apertè denotabat, quàm vicinum erat ſupplicium peccantibus. Nequit enim culpa aliud citius patere quàm pœnã, quàm vulnus formidabile. Nota eſt hiſtoria Naamani Syri ex 4. Reg. 5. vt adiuit Eliſæum, à quo mundaretur à lepra, vt crediditimperanti lauacrum, vt de imperio prophetæ lauit ſe in Iordane, & perfectè mundatus eſt. At dum ipſe mundatur, Giezi Eliſæi ſeruus inficitur lepra. Et cur quando ille lepram exuit, hic illa afficitur? Vt oſtẽdatur, quam ſit peccato pœna annexa. Ex quo pulchrè D. Chryſoſt. hom. de Naaman fatur. *Curatur Naaman, & lepra Giezi perfunditur ſeruus. Syri fides attulit gloriam, & ſerno perfidia intulit pœnam. Ille de Syria veniẽs, quod deſiderauit, accepit: hic de propheta exiens domo plagam ſibi de perfidia acquiſiuit. Alius ſuis redditur ſanus, alius cunctis oſtenditur maculatus. Alius virtutis exemplũ oſtendit, alius meritum fallaciæ oſtẽdit. Per Naaman Deus collaudatur, per Giezi cœleſte iudicium metuitur. Inde ſalus naſcitur, hinc metus, inde gloria petitur, hinc fraudis moleſtia formidatur; vt exemplis & fides pretium, & perfidie ſupplicium cunctis gentibus monſtraretur*. Sic habet virtus vnde cognoſcatur, nimirùm ex gloria, & præmio adiuncto; ſic habet etiam peccatum, vnde ſe oſtẽdat hominibus, videlicet ex adiuncto ſupplicio. Nullo enim clarius peccatum commiſſum oſtenditur, quam pœnis, & calamitatibus in ſupplicium venientibus. Vt dicat Iob cap. 10. *Inſtaurat teſtes tuos contra me*. Vbi D. Aug. legit: *Inſtaurat in me tormenta mea*: & quidem quotquot tormenta inſtaurabantur, tot teſtes erant, qui reatum oſtendebant patientis conſcientiam. Quò refero illud Numer 32. *Sin autem, quod dicitis, non feceritis, nulli dubium eſt, quod peccetis in Deum, & ſcitote quoniam peccatum veſtrum apprehendet vos* Clarius in rem præſentem Septuag. referunt hæc vltima verba dicentes: *Et cognoſcetis peccatum veſtrum, quando vos apprehenderint mala*. Quippè mala, & tormenta protinus aduenientia clariſſimè teſtantur peccatum antecedens. Imò eſt pœna adeò inſeparabilis comes peccati, vt eodem vocabulo ſoleant & peccatum & pœna intelligi. Sic Leuit. 20. apud Septuag. *Quicunque acceperit ſororem ſuam ex patre ſuo, aut matre ſua, & viderit turpitudinem eius, peccatum accipiet*. Vbi Auguſt lib. 3. locutionum ex Leuit. ait: *Peccatum poſuit pro pœna peccati*. Sic iuncta ſunt peccatum, & pœna, vt ſub eodem nomine intelligi queant.

Gen. 17. *D. Zeno.* *4. Reg. 5.* *Chryſoſt.* *Iob 10.* *Aug.* *Num. 32.* *Leuit. 20.* *Aug.*

§. II.

Linguæ peccata præſentiſſimam afferunt homini ruinam.

Expende illa duo penè coniuncta, nimirùm: *Exortum eſt murmur populi*; & illa: *Et accenſus in eos eſt ignis Domini*: quippè excubat diuinus ignis præ foribus linguæ; & vbi lingua detegit malitiam ſuam, ſtatim ignis adeſt pœnam illaturus Prouerb. 15. dicit: *Lingua placabilis lignum vitæ*; ſed & Gen. 3. audio vitali ligno cuſtodiam ignis à Deo poſitam fuiſſe. Ait enim: *Collocauit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque verſatilem, ad cuſtodiendam viam ligni vitæ*. Quò fortè ſpectans Dauid Pſal. 140. clamat ad Deum: *Pone Domine cuſtodiam ori meo*. Siquidem ligno vitæ cuſtodia poſita fuit per gladium flammeum, ſimi-

Prou. 15. *Gen. 3.* *Pſal. 140.*

liter expoſtulat Dauid oris ſuo cuſtodiam ignis, quæ ad oſtium excubet linguæ. Et quid ignis cuſtodia cum lingua? Pulchrè D. Chryſoſt. in Pſal. dictum, ait: *Qua autem fuerit hac cuſtodia, niſi ratio, & cogitatio, quæ vrget terribiliter habens præ manibus ignem eos vſturum, qui ore ſuo temerè vſi fuerint*? Equidem ratio ipſa eſt, quæ ignẽ præmonſtrat excubantem ad oris oſtium, qui quidem dicto citius exuret eos, qui effrænem oſtenderint linguam ſuam. Eo enim ipſo, quod lingua labia commouerit, vt euomat inde malitiam, nequit fieri, quod non ſtatim adſint & ignis, & perditio, & ruina. Hinc Prou. 13. inquit: *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam, qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala*. Chaldæus hæc vltima transfert, dicens: *Qui aperit lai ia ſua terror, aut pauor imminet ei*. Ecce tibi, vbi in malum labia aperiuntur, & terror, & pauor imminet. Nuſquã, mihi crede, poteſt eſſe ſecuritas, ſi lingua ſine fræno errat. Ex quo monebat D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 309. inquiens: *Te caducam, & corruptioni obnoxiam vitam fugiſſe, atque ad monaſticum ſtudium curſum contendiſſe audio, atque interim tamen procacem, ac petulantem linguam habere, ac temerè loqui. Quod quidem nihil aliud eſt, quam murum firmum, atque hoſtibus inacceſſum ſtruere, ipſiſque portam ad ingreſſum relinquere. Quod ſi & murum ab omni periculo liberum ſeruare cupis, atque hoſtibus te firmum, ac robuſtum oſtendere, linguam, quam maximè poteris, in poteſtate tene; a qua & celeres, & ingentes ruinæ contingunt*. Planè licet omnibus alus virtutibus munitus ſis, inſtarque fortiſſimi & prorſus inacceſſibilis muri te illis compoſueris; ſi linguæ morbo laboras, patentiſſimum oſtium relinquis, per quod omnium malorum genera ad te intrent.

Chryſoſt. *Prou. 13.* *D. Iſidor.*

§. III.

Quo quis præſtantior, eo in lingua circumſpectior.

Extremam exercitus partem abſumpſit ignis diuinus, dicit namque: *Ignis Domini deuorauit extremam caſtrorum partem*. Et cur in extremam partem deſæuit vindicta diuina, cur non etiam in primã? In exercitus extrema parte ſunt viliores hominum, quorũ eſt effræniores habere vel in cœlum linguas; & ideò in illis apparuit magis ſupplicium, non in primis; qui vt præſtantiores, nobilioreſque ſunt, ſic modeſtioris ſunt linguæ. Præſtantia enim viti in oris modeſtia maximè viget. Quò reſpiciẽs Eccleſiaſticus c. 9. ait: *In manu artificum opera laudabuntur, & Princeps populi in ſapientia ſermonis ſui*. Ecce Principes, & præſtantes viros ſapiẽtia ſermonis deſignat. Semper enim intima cordis præſtãtia, & excellentia per linguæ cõpoſitionem viſitur. Vt dicat Prou. 16. *Cor ſapientis erudiet os eius, & labiis ſuis addet gratiam*. Mutuò ſe reſpiciũt & oris gratia, & cordis præſtantia; nec fieri poteſt, vt cor præſtantem aliquã excellentiam cõtineat, & quod ſe inferiorem oſtendat lingua. Hinc dum ſancto Romano lingua à Tyranno eripitur, & nihilominùs ſanctus vir loquitur diuina, ait D. Chryſoſt. hom. 2. de illo: *Rectè itaque tibi alteram linguam viciſſim Chriſtus inſeruit. Rectè linguam non carneã tibi eſt largitus: angelicum enim animi affectum carnea non decebat lingua*. Sic cauit Deus, ne in præſtãti ſeruo ſuo lingua inferioris eſſet ordinis, reſpectu cordis ipſius. Et quando ſanctus vir animum habebat Angelicum, permittitur illi eripi carnea lingua; ne quid minus in lingua haberet, quàm in cordis intimis.

Eccleſiaſt. *Prou. 16.* *Chryſoſt.*

Num. 11. Vulgus quippè promiſcuum qui aſcenderat cum eis, flagrauit deſiderio, ſedens & flẽs iunctis ſibi pariter filiis Iſraël, & ait: Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniũt cucumeres, & pepones, porrique, & cæpæ, & allia. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri niſi Man.

§. IV.

Qui à Deo deficiunt nihil non luctuoſum & vile complectuntur.

ECce qui Dei deſpiciebant menſam, quales ſibi dapes effingunt, nimirùm pepones, allia, & cępas, quæ lacrymas à comedentibus eliciant. Quippè ait: *Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cæpa, & allia.* Sic vniuerſi, qui à Deo deficiunt, nil habẽt, quod ex mũdo merãt, niſi id per quod in lacrymas
D.Greg. abeant, & luctus. Id, quod præclarè ponderans D.Greg. lib. 20. Moral. c. 16. inquit: *Manna igitur deſerentes, cũ peponibus, & carnibus, porros, cæpáſq; quæſierũt, quia peruerſæ mentes dulcia gratiæ per quietẽ dona deſpiciunt, & pro carnalib. voluptatibus laborioſa huius vitæ itinera etiã lacrymis plena cõcupiſcunt, contemnunt habere, vbi ſpiritualiter gaudeant; & deſiderantes appetunt, vbi carnaliter gemant.* Quid pulchrius. Sic prorſus ſe habet omniũ peruerſorũ cupiditas: faſtidit ſuauia omnia, quæ in Deo ſũt; amat illa quæ in mundo nihil citius pariunt, quàm lacrymas, quàm gemitus, quàm ſuſpiria. Et quid extra Deum non luctuoſum, & vile poteſt amari? Primi illi præuaricatores iam pomi eſum Dei præpoſuerant præcepto, & ſeſe
Gen. 3. à Deo elongauerant, Quid tunc? Ait Geneſ. 3. *Aperti ſunt oculi amborum cùmque cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus,* &c. Expende, ex quo à Deo deficiunt, ad quid manus tẽdunt, nimirùm ad folia ficus, & aſpera, & nimis acerba. Cur non magis ad plantani folia contendunt, ſiue ad vitis folia, quibus ſuauius, & lenius induerentur? Sed ea eſt mens peruerſorum, quæ non
Baſ. Sel. gaudeat niſi vilibus, & acerbis. Vt meritò dicat D. Baſil. Sel. orat. 3. *Iam ſeductionis fructus vendimiauit. Conſuerunt eum folia ficus.* In iis eſt ſemper miſerorum errorũ vindemia, non equidem in ſuauibus fructibus, ſed in vilibus foliis aculeorum, & acerbitatum plenis. Nec aliud merere potuit filius ille, qui à patre receſſit, vt ſua
Luc. 15. patre frueretur de quo D. Lucas c. 15. *Congregatis omnibus adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè,* &c. *Et facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere, & abiit, & adhæſit vni ciuium regionis illius, & miſit illum in villam ſuam, vt paſceret porcos.* Ecce tibi, qualis fuit miſerè cẽſus ſine patre Deo quæſitus, & poſſeſſus; fuit equidem illi non voluptatum, ſed ærumnarum ampliſſima materies. Ex quo elegan-
Chryſol. ter D. Chryſol. ſer. 1. *Ecce quid facit cupiditas præceps, Ecce quemadmodum ſine patre cenſus nudauit, non ditauit. Quod vitæ, quod morum, quod libertatis, quod eſt gloriæ nihil reliquit. Ciuem in peregrinum, liberum mutauit in ſeruum, iunxit porcis, à patre piiſſimo, quem ſeruiuxit, vt ſeruiret cœnoſo pecori, qui pietati ſanctæ patere contempſit.* Et fallar, ſi quis à Deo ſeparatus poſſit aliud habere, quã id, in quo experiatur extremam amaritudinem, ex-
Mat. 22. tremámque ruinam. Matt. 22. quidam diuinarum nuptiarum veſte dimiſſa auſus eſt intrare aulæum Principis, ibi eum Rex vidit, & ſtatim damnauit, dicens miniſtris: *Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.* Non miror, quod illum iubeat in tenebras mitti, ſed miror, quod in medio nuptiali conuiuio illum ligari pedibus, manibúſque iubeat. Vbi tunc funes ad ligandum? Vnde poſſent laquei pro ligando reo tunc temporis requiri? Erántne prompti in regalibus nuptiis laquei? Inter tot feſta erant præ Regis manibus funeſti funes? Abſit; non erant in Regis gymnæceo funes, ſed in reo ipſo, ex quo enim Deo nuntium remiſerat, & quod Dei erat, in ſe exuerat, non poterant illi
Vitor. 3. omnia ſua non ſcatere funibus, quibus periret. Ait Victor Vticenſis lib. 3. de Perſecutione Vvandalica: *Exutum ſtolam Rex conſpiciet nuptialem, dicitque: Non video, quod contuli, non noſco, quod dedi. Perdidiſti malitia chlamydem, quam in tela virgineorum membrorum decem menſibus texi; & tendiculas crucis, quas extendens aquam mundaui, & purpura mei ſanguinis decoraui, non conſpiciunt oculi mei, caracterem, non video Trinitatis; talis intereſſe non poterit epulis meis, ligate eum pedibus, & manibus, funiculis ſuis, quia ſe voluntariè ſeparare voluit.* Expende illud: *Funiculis ſuis*; vbi enim à Deo defecit miſer, & quæ Dei erant, à ſe expuit, nihil citius in ſuis habuit, quam laqueos, quibus pereat ſtrangulatus.

§. V.

Superflua ciborum gula obliuionem generat Dei.

REceperant Iſraëlitæ à Deo & coturnicum abundantiam in veſperi, & panem cœleſtem in mane; nunc benefactoris obliti clamant: *Quis dabit nobis ad veſcendum carnes?* Prorſus quippè deſperant ſe poſſe carnes in deſerto ab aliqua potentia accipere. Et vnde tenuit tãta deſperatio miseros? Cur adeò nefariè obliuiſcuntur Deum, à quo iam ſemel acceperant in deſerto coturnices? Quæ illos res tanti beneficij fecit immemores? Ipſi dicunt: *Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, cæpa, & allia.* Vbi tot ciborũ ſpecies in mentes illorum veniunt, gulámque hominũ trahunt, non miror, quod in illis extremam Dei obliuionẽ faciant. Ait enim D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 383. D. Iſidor.
Superflua cibi ſumptio, non eſus eſt, ſed ſaturitas & eſt, & appellatur. Saturitas porrò contumeliæ, ac petulantiæ mater eſt. Qua propter, ne intemperantiæ demus operam, per quã Dei quoque obliuio in mentem venit. Equidem per ciborum intemperantiam in hominum animis Dei obliuio generatur. Vnde quando Deus hominem inter paradiſi eſcas conſtituit, ſimul cauit, ne veſceretur fructibus arboris, quæ arbor ſcientiæ dicebatur. Gen. 2. *De ligno* Gen. 2.
ſcientiæ boni, & mali ne comedas. Et cur vnius arboris eſcas prohibere maluit? Ne in effræni licentia veſcendi omnibus prorſus extingueretur memoria benefactoris tanti. Sic D. Baſil. Sel. orat. 3. fatur: *Accipe poteſta-* Baſil. Sel.
tem in omnia, vno ſolo te abſtine, ne omnia manus extendatur, & ad vnum contrahatur; vt prohibitore cognito prohibitorem quoque agnoſcas, & vnius priuatio recordationẽ excitet illius, qui dedit vniuerſa ne voluptas vndequaque circumfuſa beneficij memoriam ſpoliet, ne per inexplebilẽ voracitatem in ignorantiam delaberis. Ecce tibi vnius arboris abſtinentia præſcribitur, quæ Creatoris Dei memoriam conſeruet; ſi enim edendi licentia ſine lege per omnes arbores curreret, abdubium, quod Dei memoria prorſus eliminaretur ab hominibus.

Numer. 11. Audiuit ergo Moyſes populum flentem per familias, ſingulos per oſtia tentorij ſui. Iratúſque eſt furor Domini valde, ſed & Moyſi intoleranda res viſa eſt, & ait ad Dominum Cur afflixiſti ſeruum tuum? Quare non inuenio gratiam coram te? Et cur impoſuiſti pondus vniuerſi populi huius ſuper me? Nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi: porta eos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum, &c.

§. VI.

Inde oneroſi, & difficiles ſubditi fiunt Principi, quod Princeps non illos vt pater reſpiciat.

SAnè intolerabiles erant Iſraëlitæ Moyſi, & oneroſi nimis, vt meritò dicat textus: *Moyſi intoleranda res viſa eſt*, & onus ſuprà vires. Sed ſcire cupis, vnde oriebatur, quod adeò intolerabiles fierent ſuo Principi? Rem oſtendunt apertè verba illa: *Nunquid ego concepi hanc multitudinem, vel genui eam?* Non ſe illorum patrem agnoſcebat, ſed nec vt pater reſpiciebat illos,

Digitized by Google

illos,inde non miror,quod ipſi prorſus intolerabiles,& maximè onerosi fierent. Gen. 22. Abrahæ dicebatur: *Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli,&c. Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ.* Concors eſt Patrum ſententia per ſtellas intelligi mundi nationes, quæ ſub Principe Abrahamo fidei palmas accipient. Sed quando gentes in veritate ſanguinis tam remotæ ſint ab Abrahamo;vnde venit,quod illi tanquam ſtellæ affulgeant, in eiúſque familiæ cenſu ſic numerentur, quaſi clariſſima eius pignora ingentem eius oſtendentia claritudinem? Dantur Abrahamo nationes in filiorum numerum, vt ipſe eas tanquam earum pater reſpicit,vnde factum eſt,quod non terrenam molem,ſed cœleſtes virtutes in eis videat. Pulchrè aiebat D. Leo ſerm. 3. de Epiphan. *De gentibus quondam beatiſſimo Abrahæ innumerabilis fuerat promiſſa ſucceſſio, non carnis ſemine ſed fidei fœcunditate generanda: & ideo ſtellarum multitudini comparata, vt ab omnium gentium patre non terrena,ſed cœleſtis progenies ſperaretur:* Expende ab illis, nimirùm: *Ab omnium gentium patre:* quippè eo quo Abraham vt pater reſpicit omnes gentes, illæ non terreni ponderis,ſed cœleſtis virtutis, & ſplendoris ſpectantur eſſe. Qui pater neſcit eſſe ſubditorum, ille & patitur ſubditos terrenos,& ponderis prope immenſi, qui ſe vt patrem gerit,ſicque reſpicit omnes,quaſi omnium pater eſſet; ſub hoc ſemper ſpectantur ſubditi cœleſtes,multiſque virtutibus refulgentes. Hinc duritiem Ioabi non ſuſtinens Dauid aiebat 2. Reg. 3. *Porrò viri iſti filij Saruiæ duri ſunt mihi.* Simpliciùs dixiſſet,iſte Ioab durus eſt mihi,cur maluit eum nominare Saruiæ filium? Intolerabilem eius duritiem oſtendens maluit nominare Saruiæ filium, non illum ipſe vt pater aſpiciens, non enim de paterno Principis amore poſſet oriri tam incompoſitus,& durus filius. Quandiu patrem agit Princeps erga ſubditos, euidenter parent ſubditorum virtutes. Vnde aiebat Caſſiod. lib. 2. Var. 24. de Senatoribus Romæ locutus: *Ad hoc Patres in illo principio nominati fuiſtis, vt quaſi filiorum per vos poſſit vita componi. Vos enim deuotionem prouincia, vos priuatis iura decreuiſtis, & ad omnes iuſtitia parères ſubditos, etere libenter docuiſtis.* Ecce dum Senatores Patres habebantur, nulla non virtus, nulla non obedientia refulgebat in ſubditis. Semper, mihi crede, paternæ Principis curæ correſpondent fulgidæ ſubditorum virtutes. Sic dum Naaman iratus deſpiciebat prophetæ conſilium,imò & ſalutem deſpiciebat ſuam, ait 4. Reg. 5. *Acceſſerunt ad eum ſerui ſui,& locuti ſunt ei: Pater, ſi rem grandem dixiſſet tibi propheta, certè facere debueras,*&c. Serui illius erant,& cùm ſerui eſſent, nihilominùs eum vocant patrem. Cur non potius Dominum vocant? Cur ſerui vocare patrem audent? Erant ſerui, ſed ſerui benè morati, & de Domini ſui ſalute valde ſoliciti;meritò ergo vocant non Dominum, ſed patrem, oſtendentes non de alio, ſed de paterno domini amore venire,quod ſerui ſint Domino ſalutares. Ex eo enim quod Dominus patrem agat erga ſubditos,ſubditi fiunt erga Dominum benemorati.

Gen. 22.

D. Leo 3.

2. Reg. 3.

Caſſiod.

4. Reg. 5.

§. VII.

Valde laborioſum Principi eſt puerilibus ſubditorum cupiditatibus ſeruire.

Semel Moyſes ſuper ſe ſuſceperat populi gubernationem,illámque libenter adminiſtrarat, modò autem vehementer detrectat illam fatus: *Cur impoſuiſti pondus vniuerſi populi huius ſuper me?* Et quod antea ſuſceperas pondus, cur modò illud detrectas? Quid noui inueniſti in illo pondere, vt effugias illud? Sanè illud nouiter intolerabile experitur,nimitùm: *Vt dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo,ſicut portare ſolet nutrix infantulum.* Putarat antea à ſe viros eſſe portandos,modò videt non viros,ſed infantulos moribus, & intolerabile putat puerilibus eorum cupediis ſeruire. Ait Lyra in additione 4. in Gloſſa: *Licet Moyſes acceptaſſet regimen populi ſibi à Deo commiſſum,hoc tamen intelligebatur,in quantum eſſent rationi conſentanei, ſaltem ſicut homines adulti,non autem vt pueri,& ideo conquerens dicebat: Vt dicas mihi: Porta eos ſicut nutrix. Licet ſuſtinuiſſem pondus populi,qui ſe haberet,vt homo adultus, non tamen poſſum ſuſtinere eos,qui ſe habent,vt infantulus in ſinu nutricis.* Intolerabilis equidem res eſt, quod infantulorum cupediis,& faſtidiis feruiat prælatus,& Princeps. Validiſſimus omnium debet eſſe ille,qui ingentis populi infantiles mores faciat in viam Dei currere. Hinc Exod. 15. ait: *Tulit Moyſes Iſrael de mari.* Expende illud verbum, *Tulit*; quo ſignificatur Moyſes immenſum populi totius onus ſuis humeris ſubſtuliſſe, vt de mari egrederetur. Et quam ponderoſum hoc fuit Moyſi? Ait Rupert. *Benè ergo dictum eſt; Tulit, quia grande onus ſuper ſe tollit, quiſquis infantiles hominum mores rectè,& ſecundùm Deum portare intendit.* Et neſcio,an ſit vllus,qui tanto huic oneri non ſuccumbat; ſic enim eſt animo comparatum, vt nullis puerilibus ſubditorum quærimoniis,aut cupediis moueatis, hoc alias vires requirit,quàm ſunt, quæ communiter inueniuntur in Principibus.

Lyra.

Exod. 15

Rup.

Num. 11. Vnde mihi carnes,vt dem tantæ multitudini? Flent contra me dicentes: Da nobis carnes,vt comedamus. Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum, quia grauis mihi eſt. Sin aliter tibi videtur,obſecro, vt interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis,ne tantis afficiar malis.

§. VIII.

Bonus vir nullis calamitatibus adigi debet,vt mortem ſibi inferat,ſed illam a Deo expectet.

Multo puerilis populi oneri pene ſuccumbebat Moyſes,adeò vt inter tot difficultates, tæderet etiam viuere, & mortem anxiè contendit à Domino fatus: *Obſecro, vt interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis,ne tantis afficiar malis.* Mala circundantia impellebant Moyſem in mortis cupiditatem, vt mortem à Deo poſtularet,ſed minimè vt mortem ſibi inferret. Poteſt bonus vir,& fortis eo malorũ deduci, vt mortem poſtulet, non vt ſibi eam inferat. Quò ſpectant pulchra Ioſephi verba data ſociis perſuadentibus,vt ſibi inferret manus,cùm eſſet in extremis calamitatum. Sic enim ait apud Egeſippum lib. 3. cap. 17. *Inter tot mala,quid poteſt ſuauitatis in hac vita ſupereſſe? Tu modò omnipotens Pater,qui naturæ author,atque arbiter es, honeſtum largire exitum, tu rumpe naturale hoc vinculum: redde animam meam ſecretis ſuis. Extinctis ſit populus, ereptum ius,libertas infracta;non præuaricabor tamen legem tuam.vt moriar iniuſſus. Expecto,vt ſubeas, expecto, vt volentem libères. Multos habes executores,a te expecto imperium, ab executore miniſterium. Bonum eſt mori, ſed moriar vt Hebræus,non vt latro,non vt carnifex, non vt hoſtis. Victus ſum licet bello,manebo tamen, quod natus ſũ, vt Abrahæ patris hæreditatem non deſeram. Non tranſibo in numerum hoſtium, vt ipſe meus peremptor ſim.* Quid pulchrius? Sic fortes,magnanimique viri mortẽ quandoque expetunt,illámque ex Deo accipere procurant; nullis tamen malis eo rediguntur, vt ſibi manus inferant. Quis numeret malorum examina Iobum opprimentia? Erepta illi fuerunt omnia bona, filii interempti,caro ipſa à vermibus comeſta;tot dolores, tot cruciatus illati;vt ipſe dicat cap. 3. *Pereat dies,in qua natus ſum. Quare non in vulua mortuus ſum, egreſſus ex vtero non ſtatim perij? Quare miſero data eſt lux, & vita iis, qui in amaritudine animæ ſunt? Qui expectant mortem, & non venit. Gaudéntque vehementer,cùm inuenerint ſepul-*erum

Egeſipp

Iob 3.

gum. Sic verbis inuehit in vitam malis oppreſſam, & mortem præfert illi;& æquè facile poſſet manibus inſurgere in vitam, illámque ſibi eripere. Sed abſit hoc à bono,& forti viro, cuius eſt amare mortem,ſed minimè illam præripere. Ait Egeſippus ſuprà: *Ipſe Iob, qui dixit; Pereat dies, in qua natus ſum: tamen in vulneribus, & doloribus conſtitutus vitæ huius vincula non diſrumpebat,ſed vt liberaretur, rogabat, dicens: Vt quid datum eſt in amaritudine lumen, vita autem in doloribus animæ? Laudabat itáque mortem, non tamen præripiebat,ſed poſtulabat.* Non eſt magnanimi, iuſtique viri mortem ſibi præripere, ſed eam à Deo poſtulare. Ex quo Dauid

Pſal.140 multis obſitus malis Pſalm. 140. clamabat: *Educ Domine de cuſtodia animam meam.* Sic corpus habebat, quaſi animæ carcerem, nec tamen carcerem rumpere intendit, ſed liberum inde egreſſum à Principe flagitat. Vt

Egeſipp. dicat ipſe Egeſippus: *Daniel petit ex hoc corpore quaſi de quodam carcere liberari. Nullus tamen ſanctorum necem ſibi ipſe vſurpat, nullus præripit. Si lucrum eſt mori, furtum eſt vſurpare ante expectatum. Si bonum eſt viuere, ſacrilegium eſt repudiare, antequam repoſcatur.* Vnus Deus eſt verè Dominus vitæ, mortiſque noſtræ: illo renuente velle mori, furtum eſt abiectiſſimi hominis proprium, alienum prorſus ab homine magnanimo. At magnanimus,& fortis erat Saul, qui tamen ſibi intulit

1.Reg.31 manus, ait enim 1.Reg. 31. *Arripuitque Saul gladium ſuũ,& irruit ſuper eum.* Regis facinus Egeſippus fatur: *Regis Saul exemplum promitur, eius certè qui aduerſus voluntatem diuinam Rex poſtulatus eſt, & offenſam meruit Dei. Vnde etiã cùm viueret, ſucceſſorem accepit. Egregium exemplum viri, cui defuit Dei gratia. Saul tantum ſe ſolus peremit non Ionathas, non quiſquam alius in noſtris Scripturis. Quid mirum ſi potuit ſe perimere, qui potuit etiam filium occidere?* Hæc ibi,& alia quibus manifeſtè conuincitur, non eſſe boni viri ſibi inferre manus, ſed mortem à Deo expectare.

*Numer.*11. Et dixit Dominus ad Moyſem: Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël, quos tu noſti, quod ſenes populi ſint, ac magiſtri,& duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, faciéſque ibi ſtare tecum, vt deſcendam, & loquar tibi,& auferam de ſpiritu tuo, tradámque eis. Vt ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus graueris, &c. Venit igitur Moyſes,& narrauit populo verba Domini,&c.

§. IX.

Non hominis eſt,ſed Dei admittere in regimine conſortes.

VIde quàm facilè Deus remedium apponat laboribus Moyſis, laborabat ipſe paulò ante ſub regimine populi, aiens: *Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum. Obſecro, vt interficias me:* quos cruciatus facilè Deus abſumit, quippe ait: *Congrega mihi ſeptuaginta viros,&c. Vt ſuſtentent tecum onus populi,& non tu ſolus graueris.* Et quidem facile poterat Moyſes hoc remedium per ſe intelligere, & præcipuè cùm admonitus à Iethro,& decanos eligit,& centuriones, qui minores populi cauſas attenderent. Poſſet,& tunc etiam alios eligere præſtantiores, penes quos eſſet cura etiam maiorum cauſarum;& qui æquè principaliter, ac Moyſes prouiderent ſaluti populi. Cur vel onere preſſus, vel querulus ſub onere adeò, vt tæderet eum etiam viuere, nihilominùs non deuenit in cõſilium,& mediũ adeò promptum, ſed magis expectauit, vt illud præſtaret Dominus? Equidem quantumuis homo prematur, & gemat ſub regiminis onere, non eſt eius in id conſilium venire, vt regiminis accipiat conſortes, qui enim hos libenter accipiat, non homo eſt, ſed Deus ſolus.

Marius. Meritò namque hoc vni Deo canebat Claudius Marius in Præfat. ad lib. Geneſis, inquiens.

Te Dominum natura probat ſeruata caducis
Partibus,& iuſſam ſeriem datus ordo fatetur.
Tu dociles numeros diſtinguens, pondera librans,
Menſuras varians, modulos, motúmque gubernans,
Nec in hoc tua gloria tantum
Quòd præſtanda facis bonus author, ſed quod & ipſa
Efficere vt poſſint cauſis præbere ſecundis
Non dedignaris.

Hæc vnius Dei gloria eſt, quod ipſe & faciat,& gubernet cuncta;& quod ſimilem efficiendi, & gubernandi poteſtatem cauſis tribuat ſecundis, quas in regiminis conſortium ſecum admittit. Hinc Pſalm. 18. vbi ad Pſal. 18. Solis fabricam ventum eſt, dicit noſter: *In Sole poſuit tabernaculum ſuum,*&c. vbi D. Hieronym. in Apologet. Hier. lib. 3. legit: *Soli poſuit tabernaculum in eis*, hoc eſt, in cœlis. Nec otioſè dicitur Deus ſpecialiter conſtruxiſſe tabernaculum Soli, ſed vt oſtendatur à Deo veniſſe, quod Sol non luceat ſemper, integrúmque temporis haberet imperium, ſed quod imperij partem Lunæ cederet. Id, quod in illis verbis intelligunt Placidus Parmenſis,& Agellius,& meritò, quando enim vident temporis poteſtatem partitam inter Solem & Lunam, vt Sol ſit in præfecturas diei, & Luna in præfecturas noctis; non id tribuunt naturæ illorum, ſed Deo ſic diſponenti, à quo vno poteſt venire, quod creatura admittat conſortem imperij. Vnde Amalaſuntha Gothorum Regina naturalis, dum propinquum ſuum ad regni conſortium eleuat, id totum attribuit Deo. Ait enim apud Caſſiod. 10. var. 3. *Author ille caſtitatis, &* Caſſiod. *miſericordiæ ſingularis, qui nobis prudentiam ſubtracturus erat filium, maturi fratris reſeruauit affectum. Elegimus, Deo auſpice, conſortem regni noſtri felicisſimum Theodahadum. Vt qui hactenus Reſpub. molem ſolitarià cogitatione pertulimus, nunc vtilitates omnium iunctis conſiliis exequamur. Aſtra ipſa cœli mutuo reguntur auxilio,& vicario labore participata mundum ſuis luminibus adminiſtrant. Ipſi quoque homini duplices manus, ſocias aures, oculos geminos diuina tribuerunt. Reſeramus itáque, Deo iuuante, palatia viro noſtri generis*, &c. Sic nobilis Regina vni Deo tribuit, quod conſortem regni admiſit, quod Deo auſpice, Deo adiuuante fecit, & de imitatione Dei, qui homini geminas manus, geminóſque oculos tribuit, nec in aſtris voluit imperium non eſſe partium. Id, quod neceſſum eſt, admittat, quiſquis ſe ad Dei naturam voluerit conſtituere. De quo ſolo venit conſortem imperij admitti. Quæ autem natura creata eſt, mordicus conſortem dignitatis fugiat, adeò vt vel Deus ipſe dum creaturis aduiuit conſortium prorſus declinet. Sic Pſalm. 18. *In Sole poſuit taberna-* Pſal. 18. *culum ſuum,& ipſe tanquam ſponſus procedit de tabernaculo ſuo.* Ipſe Rex Regum eſt, & Dominus dominantium. Cur ergo non dicitur exiſſe vt Rex, vt Princeps omnium, ſed dicitur exiſſe vt ſponſus: ſponſi ingenium illud eſt, vt minimè alterius conſortium admittat; vt oſtendatur autem Deus quàm alius exeat, ex quo poſuit in Sole tabernaculum ſuum,& ſe aeconomi dat creaturis, dicitur exiſſe vt ſponſus, nimirùm, omne conſortium abiurans. Hæc eſt enim creaturarum natura, quæ minimè in bonis conſortium admittit.

§. X.

Id maximè curandum in Principe quod ſit affectus erga religionem.

EXpende, quo deducantur eligendi in Principes Iſraëlitarum, nimirùm dicit: *Duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, facieſque ibi ſtare tecum*, &c. Et cur ad oſtium tabernaculi ſtare iubentur, vt inde in principatum eleuentur; niſi vt circa tabernaculum, eiúſque cultum maneant affecti? Cùm enim id in primis curandum eſt in Principe, vt religionis imbibat affectum; meritò ad oſtium tabernaculi eliguntur, nunquam

enim

enim non læti,& propitij reſpicient illa,circa quæ principatum acceperunt. Mordet Ioſephus Iudæos, quod rebellarint contra Romanos eo præcipuè tempore,quo Veſpaſianus imperabat, qui non poterat benignus in Iudæos non eſſe,quod in Iudæa Imperium acceperat. *Egeſipp* Sic enim ait apud Egeſippum lib. 5. cap. 16. fatus: *Spreuiſtis Neronem,ſed Veſpaſianus ſucceſſerat, qui benignus natura,benignior tamen ſtudio erga Iudæos eſſe potuit,quia in Iudæa imperium aſſumpſerat*. Et quis non maneat affectus ad ea, inter quæ ad principatus gloriá fuit euectus? Meritò ergo eligendi in Principes Iſraëlitarum iubentur eſſe circa oſtium tabernaculi, vt inde euecti, erga religionem, cultúmque diuinum maneant affecti,quod in Principibus maximè eſt requirendum. Ex nullo enim magis,quàm ex cultu diuino ſplendet honor regius. Hinc caſtigans Dominus Salomonem,prędicénſque illi regni ſciſſionem ait 3. Reg. 11. *Tribum* *3. Reg. 11* *vnam dabo filio tuo propter Dauid ſeruum meum, & Ieruſalem,quam elegi*. Itáque vna tribus Iuda reſeruanda erat filio Salomonis propter Dauid ſeruum Dei, vt in ea regnaret Dauidicum ſemen, ſed & Ieruſalem illi etiam datur,licèt non ad tribum Iudæ; ſed ad Beniamin pertineret. Cur ergo Regi Iuda tribuitur etiam Ieruſalem,quæ minimè ad Iudam pertinebat? Neceſſum equidem erat,vt regius ſplendor Iudæ permaneret,quod Ieruſalem, in qua templum diuinum florebat,illi adiungeretur;vt ſic Reges magis ad religionis cultum afficerentur, & firmiùs regnum relictum te- *Lyra.* nerent. Sapienter enim ait Lyra in Gloſſa: Datur Regi Iuda Ieruſalem: *Vt vbi vigeret cultus diuinus, ibi remaneat honor regius*. Sic ſemper in Regibus vt ſplendeát, requiritur ad diuinum cultum affectus. Quò reſpiciés *Iob 8.* Iob cap. 8. aiebat: *Nunquid viuere poteſt ſcirpus abſque humore? Aut creſcere carectum ſine aqua? cum adhuc ſit in flore,nec carpatur,manet,ante omnes herbas areſcit. Sic via omnium,qui obliuiſcuntur Deum,& ſpes Hypocritæ peribit*. Quæ verba expendens Olympiodor. in hominis politici,ſiue athei confuſionem fatur: *Quemadmodum fieri non poteſt,vt ſcirpus,carectúmve, aut adoleſcat, aut demetatur,niſi humorem ante combiberit,quin etiam omnis herba niſi irrigata fuerit,exareſcit,ſic & rerum florens ſtatus ſine pietatis ſtudio permanere non poteſt*. Hoc dixit *Olymp.* Olympiodorus,hoc experientia docet, quando nullus rerum ſtatus diu floruit ſine ſtudio veræ religionis. De quo aliàs ſæpe.

Num. 11. Congregans ſeptuaginta viros de ſenibus Iſraël,quos ſtare fecit circa tabernaculum. Deſcenditque Dominus per nubem, & locutus eſt ad eum,auferens de ſpiritu, qui erat in Moyſe.& dans ſeptuaginta viris. Cúmque requieuiſſet in eis ſpiritus, prophetauerunt, nec vltra ceſſauerunt.

§. XI.

Magna laus hominis cui alij debent ſplendorem, quo fulgent.

ELecturus Dominus ſeptuaginta Principes, Moyſi remittit eorum explorationem,dum dixit: *Quos tu noſti,quod ſenes populi ſint*: Inſuper à Moyſe aufert ſpiritum,quem illis præſtat. Sic modò ait: *Auferens de ſpiritu,qui erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris*: Nihil enim Principibus illis permittit, quod non veniat à Moyſe, in hoc maximè extollens hominem, cui tot Principes debeant, quod ſplendeant in populo. Sic *Caſſiod.* apud Caſſiudor. 10. var. 4. Rex Gothorum Theodabadus extollebat Reginam Amaleſuintham, à qua ipſi regni conſortium. Dicit namque: *O animi nobilitas ſingularis! En æquitas mirabilis, quam mundus loquatur. Explorauit conſcientiam, cui erat regni tradenda cenſura: vt & illa domina cognoſceretur eſſe cunctorum, & me probatum perducere dignaretur ad regnum. Quando iis muneribus, quando ſoluamus tanta gratia,quæ, debemus? Vt quæ cum paruulo filio regnauit ſola, nunc mecum delegerit regnare ſociata. In ipſa enim eſt decus regnorum omnium,in ipſa eſt noſtra originis flos honorum. Quicquid fulgemus ab eius claritate ſuſcipimus*. Sic meritò extollitur illa,cui alius debet,quod fulgeat in throno regali. Vt hinc extollas Moyſem,de cuius ſpiritu venit, quod ſeptuaginta alij Principes in populo Dei effulgeant. Imò ille maximè ſupra omnes extollatur, cuius ſpiritus communicatus pluribus, plures reddat virtutum muneribus conſpicuos. Inde Dominus commendans præſtantiſſimos diſcipulos ſuos ait Matth. *Vos eſtis ſal* *Matth. 5* *terræ*. Cur ſales vocat eos,quos poſſet aurum, vel pretioſum aliud,& ſplendidum nominare? Sal, pluſquam aurum facit,vt de eius virtute plura vitæ neceſſariſſima fiant. Ait enim Caſſiodor. 12. var. 24. *Poteſt aurum* *Caſſiod.* *aliquis minus quærere,nemo eſt,qui ſalem non deſideret inuenire;meritò,quando iſti debet omnis cibus, quo poteſt eſſe gratiſſimus*. Equidem nullus eſt cibus adeò ſuauis, & gratus,qui hoc non habeat de ſalis beneficio. Sumendum eſt ſemper aliquid de ſale,quo ſapoentur omnes alij cibi neceſſarij ad vitam; vnde honor ſalis creſcit ſuper aurum ipſum. Sic ſancti viri,ſic doctores Eccleſiæ eò honoris peruenerunt, vt de eorum ſpiritu vniuerſi alij illuſtrentur,& viuant. Sic parens meus Ignatius tantus eſt, vt de eius ſpiritu pueri prima Christi elementa ediſcant, adoleſcentes in virtute proficiant, viri præſtantes Reipublicæ oneri non ſuccumbant, peccatores in Chriſto reuiuiſcant,iuſti citiùs perueniát ad culmen iuſtitiæ. Nullus denique ſpiritualis cibus eſt,qui non debeat Ignatio,quo poſſit eſſe gratiſſimus, ſiue is ſit rudimenta prima doctrinæ chriſtianæ, ſiue acer grammaticæ ſuccus,ſiue philoſophiæ, ſiue Theologiæ nectar;omnia Ignatij ſpiritus ſuauiauit,ſaporauit, vt auidè ſumantur à cunctis. Quam gloriam promittebat Dominus Abrahamo Gen. 17. *Ponam fœdus meum* *Gen 17.* *in te,multiplicabo te vehementer nimis*. Sed quantum hoc quod Abrahamus multiplicetur? Sanè aiebat Iſaias: *Iſai* *Multiplicaſti gentem,non multiplicaſti lætitiam*. Quando ergo hominum multiplicatio non adeò læta eſt,cur illam Abrahamo promittit? Non promittitur multiplicatio gentis communis Abrahamo, ſed illius gentis multiplicatio,quæ de ſpiritu, & virtute Abrahami viuat,adeò vt videantur Abrahami eſſe multi. Sic Pro- *Procop.* copius in Gloſſa inquit: *Quod multiplicans multos homines faciat Deus,minimè mirandum eſt. Nam aliæ gentes præter Iudæos extitere populoſæ. Verum Abrahamus ſic multiplicatur, quaſi plurimi futuri ſint Abrahami. Nam ex ipſo proditurs ſunt ſancti, liberéque imitabuntur fidem, & opera patrum*. Hæc eſt gloria Abrahami, quod de eius fide,& virtutibus multi ſument,quo viuant paternarum æmuli virtutum.

§. XII.

Maxima præſtantia viri eſt, quod tanta in ſe vno habeat magnalia virtutum,quanta multis,imò integro populo ſufficiant.

DE Moyſi ſpiritu aufert Dominus, vt ſeptuaginta alios duces impleat. Ait enim: *Auferens de ſpiritu, qui erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris*. Et cur neceſſum fuit auferre de ſpiritu Moyſi? An non habebat Deus aliúde ſpiritum,vt impleret illos? Habebat equidem,ſed voluit oſtendere,quantus erat Moyſes, qui in ſe vno habebat ſpiritum,qui ſeptuaginta ſufficeret. Ecce tibi Iudic. c. 15. ex vna parte integer Philiſthinorũ *Iudic. 15.* exercitus, ex parte autem aduerſa vnus Sanſon, iſque funibus ligatus. Quid tunc? Concutritur, & Samſon *mandibulam aſini, quæ iacebat, arripiens interfecit in ea mille viros*. Mirabar,quod vnus homo aduersùs integrũ exercitum iret. Vnde tanta audacia homini potuit venire?

Digitized by Google

Nazian. nire? De illo ait D. Nazianz. orat. 3. *In crinibus ſitum robur habebat integro exercitui par.* Quid potuit de homine dici maius? Tantum in illo robur fuit, quantum integro exercitui ſufficeret. De vno illo poterant integri exercitus milites roborari. De Ioſepho ſanctiſſimo dicitur *Matth. 2.* Matth. 2. *Conſurgens, accepit puerum, & matrem eius nocte, & ſeceſſit in Ægyptum: & erat ibi vſque ad obitum Herodis, vt adimpleretur, quod dictum eſt a domino per propheta dicentem: Ex Ægypto vocaui filiũ meũ.* Illud eſt mirabile in verbis iis, quod in ingreſſu, & egreſſu Mariç cum puero de Ægypto dicatur impletum illud Iſaiæ vaticinium, nimirùm: *Ex Ægypto vocaui filium meum.* Quod quidem vaticinium ſibi iam antiquitùs appropiarat vniuerſus populus Iſraëliticus. Et quidem meritò, nam vbi totus Iſraël Deo ducente Ægyptum reliquit, apertè monſtrabat in ſe, vt Dei primogenitus filius vocabatur à Deo. Quod ergo impletum erat in toto populo, cur notabat Euangeliſta ſimiliter impleri in Maria cum Ieſu filio, niſi vt extolleret gloriam Mariæ, cui vni datum eſt, quod toti populo Iſraëlitico ſuffeciſſet? *Chryſoſt.* Ait D. Chryſoſt. hom. 8. in Matth. fatus: *Oſtendit Euangeliſta, quod niſi Ieſus veniſſet in Ægyptum, non eſſet impletum illud. Quod quidem ipſum beatam Virginem non mediocriter claram facit, ac nobilem, quæ id habuit, quod toti erat populo glorioſum, qui ſuperbius ſe, atque inſolentius efferebant quod deducente Deo, de Ægypto fuiſſent reuerſi, idque ad gloriam ſuam ſæpe iactabant.* Qua gloria ſe totus populus iactabat, eâ Maria extollebatur, propter quod in immenſum creſcebat Mariæ gloria, vt quæ vna habebat in ſe, quæ ſufficerent implere magnum populum,

Num. 11. Remanſerant autem in caſtris duo viri, quorum vnus vocabatur Eldad, & alter Medad, ſuper quos requieuit ſpiritus; nam & ipſi deſcripti fuerant, & non exierant ad tabernaculum. Cumq; prophetarent in caſtris, cucurrit puer, & nuntiauit Moyſi dicens; Eldad, & Medad prophetant in caſtris; Statim Ioſue filius Nun miniſter Moyſi, & electus è pluribus ait: Domine mi Moyſes prohibe eos. At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? Quis tribuat, vt omnis populus prophetet, &c.

§. XIII.

Spiritus ſancti virtus potens eſt etiam de indiſpoſitis, & repugnantibus laudes diuinas educere.

QVi aſſumendi erant à diuino ſpiritu in populi Principes, iubebantur in primis à popularibus ſeligi, deinde ad oſtium tabernaculi conſtitui. Sed de iis duo, vel quia non vocati, vel quia iuſtè occupati adhuc manebant in caſtris inter cæteros populares, nec ad oſtium tabernaculi erant. Et nihilominùs ibi à diuino ſpiritu arrepti, ſtatim prophetarum voces, & cantus acquirunt. Ait enim: *Remanſerant autem in caſtris duo viri, quorum vnus vocabatur Eldad, & alter Medad ſuper quos requieuit ſpiritus; nam & ipſi deſcripti fuerant, & non exierant ad tabernaculum. Cùmque prophetarent,* &c. Ecce, & qui à popularibus non erant ſeparati, nec ad tabernaculum iuerant, nihilominus vbi à diuino ſpiritu corripiuntur, in voces diuinas, & propheticas exurgũt. Sic clarius oſtendebatur diuini Spiritus virtus, qui quando vult, etiam de indiſpoſitis, & repugnantibus *Ier. 31.* ſcit diuinas laudes educere. Ierem. c. 31. vbi noſter legit: *Cognoſcent me a minimo vſque ad maximum,* &c. *Chryſoſt.* legit D. Chryſoſt. *Intelligent me à paruo eorum, vſque ad magnum eorum, & omnis lingua confitebitur Deo vero:* & ſtatim ſubdit rem miram, nimirùm, quod Sancto Romano martyri erepta fuerit à tyranno lingua, & quod nihilominùs ipſe promeret cantus diuinos. Quantum hoc? Sanè virtutis diuinæ argumentum illud propheticum erat, quòd *omnis lingua confitebitur Deo vero,* Romanus autem Deo confitetur etiam elinguis. Is enim eſt diuinus ſpiritus, qui vel ex indiſpoſito, vel ex repugnanti, omni inſtrumento, & diſpoſitione excluſa valeat elicere laudes diuinas, Ait D. Chryſoſt. hom. 2. de *Idem.* Sancto Romano: *Propheta quidem Ieremia linguam omnem cognitionis Dei rectè concludit, nos verò hodierno die etiam elinguem oratorem pietati patrocinantem audimus: velut enim cithara quadam plectro deſtituta Creatorem collaudat. Dicat igitur B. Romanus: Lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis? quanam lingua? Non ea, quam ferram eripuit, ſed quam Spiritus gratia fabricata eſt: lingua quippe auulſa, Spiritus gratia in eius locum eſt ſuffecta.* Et vbi Spiritus ſancti gratia adeſt, non eget inſtrumento vllo, diſpoſitione vlla non indiget, ſed vel repugnantia quælibet in voces aget diuinas. Exod. 3. *Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi, & videbat, quod rubus arderet, & non combureretur.* *Exod 3.* Magnum hoc? Sed accipe forſan maius: *Vocauit eum de medio rubi, & ait, Moyſes, Moyſes.* Ecce tibi rubus non ſolum non comburitur ſub flammis, ſed etiam fit vocalis, & clara voce Moyſem ad ſe trahit. Vnde hoc, vt rubus loquatur? Inſidet illi diuini ſpiritus flamma, de cuius virtute nõ miror, quod vel rubus diuina loquatur. Ex quo eleganter Chryſoſt. ſuprà ait: *Rubus, & ignis fuit: Apoſtolicus ignis prædicationis Euangelicæ voces in rubo præfigurabat; ac vocem rei inanimatæ impertit, vt ei, cum tetigerit animata inſtrumenta, credatur. Si enim rem inanimatam contactus ignis vocalem reddidit, nónne debuit, cum ratione præditas animas repleuiſſet, ex contactu carmen concinnum admodum perſonare?* *Chryſoſt.* Equidem ſiue inanimis, ſiue animata res ſit quamcunque tangit diuini ſpiritus flãma, non poterit non perſonare diuinas laudes. Hinc Actor. 2. ait: *Apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum, & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto,* &c. *Actor. 2.* Et cur neceſſum fuit, vt Spiritus ſãctus Apoſtolos implens appareret illis inſidens ſub forma linguæ? Crediderim eo ſignificatum ſuperfluas eſſe, & otioſas omnes alias linguas, vbi ſpiritus diuinus creaturam implet ſuam, quam etſi elinguem, & mutam ipſe reddet vocaliſſimam. Vt meritò dicat Chryſoſt. vbi ſuprà: *Habebant & linguas Apoſtoli, ſed vt operantis virtus indicaretur, lutum otiabatur, & ignis cæleſtis loquebatur.* *Chryſoſt.* Sic ibi; otioſa enim eſt carnea, luteáque lingua, vbi Spiritus ſancti afflat virtus, quæ de elingui voces educit diuinas.

§. XIV.

Sancti in ciuitatibus vix ſunt ſine perſecutione; maiori admirationi ſunt, & æſtimationi in ſolitudine.

SExaginta & ſex viri à popularibus remoti, ad oſtiũ tabernaculi conſtituti ſpiritu Dei pleni prophetabant, & nemo illis moleſtus extitit, nemo de illorum ſpiritu diſputat. Duo alij eiuſdem ſpiritus participes prophetant in caſtris, media in populi multitudine, & ecce in illos Ioſue inſurgit. Quippe ait textus: *Cum prophetarent in caſtris, cucurrit puer, & nuntiauit Moyſi, dicens; Eldad, & Medad prophetant in caſtris. Statim Ioſue filius Nun, miniſter Moyſi electus è pluribus ait. Domine mi Moyſes prohibe eos.* Non ſic locutus fuit Ioſue aduersùs alios, cur loquitur aduersùs hos duos? Alij in remotiori loco prophetabant, ij media in multitudine; virtus autem, quæ in remotioribus eſt, magis colitur, magis ſuſpicitur, quæ autem media in frequentia lucet, nunquam non contradicitur. Quo adduco illud 4. Reg. *4 Reg 22* 22. vbi Ioſias Rex miſit ad conſulendum Dominum in prophetia, dicit enim textus: *Ierunt itáque Helcias Sacerdos, & Ahicam, & Achabor, & Saphan, & Aſaia ad Heldam prophetidem,* &c. prophetabat tunc Ieremias in populo, vt multis probat Lyra, & Abbulenſ. & Ieremia relicto ad Holdam iuère omnes iſti Principes miſſi

Digitized by Google

miſſi à Rege Ioſia. Et quod mirere magis, interea dicebat Dominus Ieremiæ c. 2. *Ierem. 2.* *Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge, & loquere ad eos omnia, que præcipio tibi. Ne formides à facie eorum, nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum aneum ſuper omnem terram regibus Iuda, Principibus eius, & ſacerdotibus, & populo terræ. Et bellabunt aduerſum te*, &c. Vide aduerſus Ieremiam bellantes & Principes, & ſacerdotes, & populares; ij autem omnes ſuſpicientes Holdam, ab eiúſque ore pendentes ſunt. Vnde Holda in tanta veneratione magnatum. Vnde Ieremias in tanta contrarietate. Erat Hulda deuota Deo fœmina domi clauſa, à popularibus conuentibus remota; ex quo eius ſpiritus ſuſpiciebatur; ad illámque confluebant vniuerſi magnates. Erat aut Ieremias vir propheta media in vrbe clamans, virtutúmque cœleſtium fulgurans radiis; nunquam autem virtus in medio poſita contradictionem, & perſecutionem non patitur. Quis & modò non videat remotas à frequentia perſonas, ſanctáſque fœminas quæri, ſuſpici, magníque æſtimari, & conſpicuos virtute viros in medio poſitos deſpici, morderi, multíſque maledictis prouocari? In ſe ipſo expertus querebatur *Naz.* Nazian. orat. 2. *Quidnam hoc rei eſt, fratres, quod tam lentè, & ſegniter ad ſermonem noſtrum acceditis: cum præſertim in vi afferenda, nobiſque extrahendis à ſolitudine ita prompti, celeréſque fuiſtis? Et quid cauſa eſt, cur poſtquam id, quod expetebatis, adepti eſtis, faſtiditis iam, atque aſpernamini?* Ecce tibi dum in heremo erat ſanctus vir, ad illum conueniebant vniuerſi, illum magno honore proſequebantur, multíſque coëgebant venire in ciuitatem. Venit tandem coactus; & cùm in ciuitate fuit inter omnes viuẽs, protinus ab omnibus derelictus eſt, imò omnes illum faſtidierunt, & aſpernati ſunt, & momorderunt. Id quod etiam euidenter patet in Chriſto Domino, & Ioãne Baptiſta; Chriſtus enim medius erat inter omnes, Ioannes autem in deſerto agebat ab omnibus ſeparatus. *Ioan. 1.* Quid tunc? Ioan. 1. *Miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis Sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum: Tu quis es?* *Orig.* Vbi præclarè notat Orig. *Ioannem quidem cum tanto honore interrogant: Chriſto autem nihil tale à Iudæis factum literis diuinis mandatum eſt.* Et cur, qui ſic honorant Ioannem, Chriſtum potius mordent, perſecuntur? Ipſe Ioannes ait loquens de Chriſto Domino ibi: *Medius veſtrum ſtat, quem vos neſcitis.* Et quidem, quia medius inter populares erat Ieſus, ideò minus ſuſpiciebant eius virtutes diuiniſſimas, imò magis mordebant illum. *Chryſoſt.* Ait D. Chryſoſt. hom. 15. in Ioan. *Multa Ioannis generoſitatem oſtendebant. Vita & aſperitate, & omnium hominum contemptu inſignis. Siquidem veſte, menſa, domo, & ipſo victu contempto, heremum ab ineunte ætate incoluit. Contra Chriſtus; eius conuerſatio omnibus communis; & veſtimenta nihil à vulgo differentia; & cum omnibus eandem habebat conſuetudinem. Infamium hominum conuiuiis aderat, vt eos ad meliorem frugem alliceret, quod Iudæi exprobrabant*, &c. Sanè remotam vitam Ioannis venerantur Iudæi, mordebant autem, quia in medio erat poſita, Chriſti vitam.

§. XV.

Humana malignitas omnem honorem vni ſibi vellet adſcribi.

Ecce vel in ſanctiſſimo viro Ioſue quid faciat humana infirmitas, vt audit duos illos prophetantes longè à magiſtro ſuo Moyſe, ſtatim vellet eorum ſupprimi prophetias, ait enim: *Domine mi Moyſes, prohibe illos.* Non ſuſtinebat bonus ſplendorem tantæ virtutis eſſe in aliis, quam in magiſtro ſuo. Hæc eſt enim malignitas infirmitatis humanæ, quæ indignè ferat ab aliis fieri virtutes, quarum honorem vni vellet ſibi adſcribere. *Chryſoſt.* Quò ſpectãs Chryſ. hom. 3. in epiſt. 1. ad Timoth. inquit: *Laudatur quiſpiam virtute probatus, qua ad ſanam pertinent doctrinam loquens, & Eccleſiam verbo prædicationis ædificans: nos huic protinus inuidemus, quia quæ Dei ſunt, gerit. Dum ædificationem illam non per alios, ſed per nos fieri volumus: non propter Chriſtum, ſed noſtri gratia.* Quàm ſapienter bonus doctor percalluit infirmitatem humanæ naturæ, de qua venit, vt non patiamur honoris facinora per alios fieri. Huc etiam tendit illud Ioan. 1. *Ioan. 1.* vbi Ioannes Baptiſta magna ſui admiratione rapiebat Iudæos vniuerſos, illíſque baptiſma miniſtrabat, quo ad Chriſti lauacrum facilius diſponerentur. Hunc tantum virum conueniunt aliqui miſſi à Phariſæis, qui illi baptiſmatis facinus ſic obiiciunt, vt hominem ab illo deterreant, dicunt enim: *Quare ergo baptizas?* Equidem indignè ferebant baptiſma illud à Ioanne celebrari: Et cur id indignè ferebant? *Cyr. Alex.* Ait D. Cyrill. Alex. ibi: *Neminem præter ſe honorari patiebantur.* Hoc illis erat duriſſimum, quod alius opus honoris perficeret, quod non ſolis ipſis cederet, quidquid honoris, quidquid ſplendoris eſſet.

§. XVI.

Multis virtutibus conſpicuus debet eſſe, qui aliorum facinora mordens inuidus nolit apparere.

Non abs re venit notandum, quàm honorificè textus proponat Ioſue in præſenti, quippe ait: *Statim Ioſue filius Num, & electus e pluribus ait; Domine mi Moyſes prohibe eos.* Expende illud: *Electus è pluribus*, ſæpe enim antea nominatus fuerat Ioſue, ſed nunquam cum hoc elogio, quod electus è pluribus vocaretur? Cur in præſenti, ſic electus vocatur? Qui in Ioſue nullã volunt admittere vel leuem inuidentiam, dicunt illud elogium meritò fuiſſe præfixum, quando oſtendebatur Ioſue indignè ferre alios eſſe prophetas, multis enim ſplendeat virtutibus, & ſingularis ſit ſupra omnes, neceſſum eſt, qui aliorum facinora carpens inuidus nolit videri. *Teod.* Ex quo ait Theod. q. 21. *Quod verò hac inuidiæ affectione careret Ioſue, ſatis probat laus illius ſic enim: Et reſpondens Ieſus filius Naue electus, qui aſſiſtebat Moyſi, dixit, Domine Moyſes prohibe illos.* Itáque ad probandum, quod Ioſue non ſuſtinens aliorum virtutes exerceri, ab omni inuidiæ labe appareret immunis, neceſſum fuit prænotari ingentem illam laudem viri, nimirùm, quòd familiaris eſſet Moyſi, quòd eſſet electus è pluribus. Nunquam enim ſine inuidiæ nota aliorum virtutes poteſt mordere niſi forſan qui ſe ſuper omnes alios extollat inſignibus virtutibus. *Ioan. 1.* Hinc. Ioan. 1. *Miſerunt Iudæi à Ieroſolymis Sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, Tu quis es?* Et poſt Ioannis reſponſum addit textus: *Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis. Et interrogauerunt eum, & dixerunt: Quare ergo baptizas?* Quibus duas ſortes legatorum agnoſcit Origenes, alios miſſos à Ieroſolymitanis principibus, alios miſſos à Phariſæis. Ieroſolymitani dicuntur miſiſſe Sacerdotes, & Leuitas; Phariſæi vulgares alios miſerunt. Sed cur à Ieroſolymitanis mittuntur Sacerdotes, à Phariſæis quidam vulgares homines? Equidem Ieroſolymitani nulla inuidia, nullo malo zelo explorabant Ioannis virtutes, quod vt teſtarentur, eos mittunt, quĩ ſacerdotij ſanctitate fulgebant. Non ſic Phariſæi, qui vt agebantur malo zelo, ſic nullum virtutis inſigne in ſuis legatis prouiderunt. *Orig.* Quò reſpiciens Origen. ibi fatur: *Qui ſacerdotes, & Leuitas interrogatum Ioannem miſerant, cùm & quis non eſſet, & quis eſſet, Ioannes intellexiſſent, honeſtiſſimè tacent, quaſi taciturnitate aſſentientes, & exprimentes, quæ à Ioanne reſponſa erant, approbare. Phariſæi autem oſtendunt ſe non idem ſentire, quod Sacerdotes, & Leuitæ diuini cultus miniſtri ſentirent*, &c. Ecce tibi, vt qui ſanctiores legatos mittunt, acquieſcunt Ioanni, nullum præ ſe ferẽtes zelum amarum, E contra Phariſæi non poſſunt nõ iniqui-

Digitized by Google

tatem ſuam oſtendere, dum virtutes explorant Ioannis. Vt enim à ſanctitate Sacerdotum diſtant, ſic inuidentiæ clarius operam nauant.

CAPVT XXI.

De coturnicibus à Deo miſſis.

Textus Hiſtoriæ.

NOn vacuas vulgi voces Dominus præteriuit: quæ vt pro carnibus clamabant, ſic vſque ad faſtidia ex Deo receperunt carnes. Tanta enim coturnicum vis delata fuit, quanta ſufficeret ingentem populum menſe integro exſaturare, imò ad nauſeam trahere. Saturitatem ira diuina comitabatur, quæ voracium hominum perditione, loco ſepulcri nomen attulit.

PARS VNICA.
Moralis.

IN ſepulcra concupiſcentiæ iam vocamur, nimia enim hominum voracitas nihil prius, quam ſepulcrum affert.

Numer. 11. Populóque dices; ſanctificamini: cras comedetis carnes. Ego enim audiui vos dicere: Quis dabit nobis eſcas carnium? Benè nobis erat in Ægypto. Vt det vobis Dominus carnes, & comedatis: non vno die, nec duobus, vel quinque, aut decem, nec viginti quidem, ſed vſque ad menſem dierum, donec exeat per nares veſtras, & vertatur in nauſeam; eo quod repuleritis Dominum, qui in medio veſtri eſt, & fleueritis coram eo dicentes: Quare egreſſi ſumus? &c.

§. I.

Diuina manus neſcit non præmittere beneficia etiam dum iraſcitur.

EXpende propoſitionem illam: *Vt det vobis Dominus carnes, & comedatis*, &c. *eo quod repuleritis Dominum, qui in medio veſtri eſt*. Et quidem, vt ſapiẽter notat Barradas noſter; ſi Dominus diceret; *ſupplicium ſumam de vobis, eo quod repuleritis*, &c. nil mirũ, egregia enim eſſet conſequentia; at non ait ſupplicium ſumam, ſed carnes dabo, eo quod repuleritis Dominum. Quid ergo, ſic Deus non caſtigaturus eſt reos, ſed muneraturus ſolum? Abſit hoc à iuſtitia Domini; caſtigaturus eſt reos, & atrociter caſtigaturus, ſed ea eſt manus Domini, quæ neſciat ad ſupplicium moueri, quin prius beneficia præmittat, & miſericordiam. Hinc Dauid

Pſa. 100. Pſal. 100. *Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine.*

D. Amb. Quæ verba ponderans D. Amb. lib. de Noë c. 3. ait: *Principale eſt virtutis inchoare a beneficiis, & præſeminare gratiam. Vnde Dauid ait: Miſericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. Præcedit beneficij gratia, ſequitur cenſura ſobria diſciplinæ. Diuinum eſt igitur, quod bona præmittuntur, noſtrum, quod mutantur.* Sic Dei cenſura, Dei ira nõ moueri ſolet, quin prius beneficia mille, mil-

Gen. 6. le miſericordias præmittat. Hinc c. 6. Gen. vbi narratur Dei offenſa in genus humanum, & inductio diluuij, ſic incipit: *Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores ex omnibus, quas elegerant. Dixitque Deus: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt*, &c. *Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis, poſtquam ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi. Videns autẽ Deus quod multa malitia hominum eſſet ſuper terram*, &c. Ecce tibi, vt filij Dei ingreſſi ſunt ad hominum filias, iraſcitur in homines Deus, illóſque reputat, & ſuo ſpiritu indignos, & vltima exterminatione dignus. Et poſt hæc ira Dei excitata, ſtatim numerantur generationes illarum nuptiarum feraciſſimæ, & validiſſimæ, quibus & gygantes, & famoſi viri ſuper terram excreſcunt. Quid eſt hoc Domine? Siquidem nuptiæ illæ diſplicuerunt, & ab illis ira tua in genus hominum excandeſcet, quem iam iam funditùs perdet, cur tot illuſtrium virorum examinibus illas ditas? Cur nuptiis ſtatim ſubruendis potentiſſimorum virorum partus præbes? Cur non magis illas ſteriles reddis? Sanè iratus Deus in tales nuptias, præclaros illis filios præbet, non quod muneret malos; ſed quod neſciat ſine præuiis beneficiis ad ſupplicia procedere. Ait D. Ambr. ſupra: *Securo di-* *D. Amb.*
luuio non debuit æſtimari defuiſſe gratiam fœcunditatis illi generationi, quam diluuia abſorbuerunt; vt quod fuit humani generis abundantia diuina deputetur gratiæ. Sic, & in poſterioribus inuenies, quod ſecuturam Ægypti ſterilitatem præceſſit totidem annorum fœcunditas. Sic Dei vindictam gratiæ, & beneficia præcedunt. Id, quod etiam oſtendunt verba illa Gen. 6. *Non permanebit ſpi-* *Gen.* 6.
ritus meus in homine in æternum, quia caro eſt; erúntque dies illius centum viginti annorum. Ecce indignatus de hominum vita, decernénſque ei imponere per diluuium finem, id in primis ait: *Erúntque dies illius centum viginti annorum.* Centum viginti annos vitæ offert, cùm ſe ad perdendum accingit. Pulchrè D. Baſil. *Baſil. Sel.*
Sel. orat. 5. *Diluuium proclamat, tempúſque præfinit, ac pœnitudinis modum ſtatuit, nec non anteuertit ſupplicium, excogitans qua ratione videret conuerſionem aliquam. Et quid ait? Non permanebit ſpiritus meus in homine. Hic iudicij terror eſt; inducitque pœnitudinis terminos dicens: Erunt dies illius centum, & viginti annorum* &c. Expende ab illis: *Necnon anteuertit ſupplicium*, &c. quippe hoc eſt Dei, quod anteueniat ſupplicia præmittens beneficia. Sic etiam caſtigaturus Adamum Gen. 3. & ma- *Gen.* 3.
ledictionis gladium in illum exerens maledictionem adſcripſit terræ, dicens: *Maledicta terra in opere tuo.* Cur terram pro maledictionis fundamento ſubiicit? Erat mortali facto in terra ſepulcrum, omnium laborum requies, & ideò præpoſuit maledictioni terram, vt vel in ira primum appareret requietis ſuauiſſimæ fundamentum. Non longè abeſt D. Baſ. Sel. orat. 3. *Idem*
Terra cultioni, natiſque inde ſudoribus eſto obnoxius, & cum labore vita tuæ ſpatium emenſus ſepulcrum inuenies vitæ ſuccidaneum. Eſt equidem terra laborũ, ſubdolorúmque peccatoribus cauſa, ſed ante omnia ſepulcrũ oſtendit, vbi vniuerſi labores finientur, & requies ſuccedit. Vt ſic gratiæ beneficium præcedat pœnas. Solet enim Deus vel ante ſupplicia præſeminare beneficia, quæ admoneant iratum, ne funditùs à ſe muneratum diſperdat. Gen. cap. 7. notans diluuij tempus ait: *Anno* *Gen.* 7.
centeſimo vitæ Noe, menſe ſecundo, ſeptimodecimo die menſis, rupti ſunt omnes fontes, &c. menſis ſecundus, menſis nouorum eſt, quo omnes campi vbertate replentur. Et cur expectauit camporum vbertatem, vt diluuium inferret? Ait D. Ambr. lib. de Noe c. 14. *Veniam tempo-* *D. Amb.*
ris ratio promittit, quod etiam iratus admoneatur tam præcedentibus cauſis beneficiorum ſuorum, vt non penitus deleat, eorum ſubſtantiam, quos ipſe donauit. Præmittit beneficia Dominus ante iram, & præmiſſa illa iratum admonent miſericordiæ, ne funditus perdat ſibi beneficiis deuinctum hominem.

Numer. 11. Et ait Moyſes: Sexcenta millia peditum huius populi ſunt, & tu dicis: Dabo eis eſum carnium menſe integro? Nunquid ouium, & boum multitudo cædetur, vt poſſit ſufficere ad cibum? Vel omnes piſces maris in vnum congregabuntur, vt eos ſatient? Cui reſpondit Dominus; Num quid manus Do-

mini

mini inualida eſt? Iam nunc videbis, vtrum meus ſermo opere compleatur?

§. II.

Qui cum Deo negotiatur ſupra communes viuendi vias ſpem figat.

MInus ſcitè Moyſes, vbi ſibi à Deo negotiandam populi alimoniam præuidit, ad communes viuendi vias recurrit, inquiens: *Numquid ouium, boûmque multitudo cædetur, vt poſſit ſufficere ad cibum?* Malè ad macellum reſpicit, qui à Deo noſcit implendum promiſſum; non enim is eſt Deus, qui e tritis arctatur terminis naturæ. Similis Moyſi Philippus Ioann. 6. videns Ieſum feſtinantem ad paſcendas in deſerto turbas ait: *Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis*, &c. Minus ſcitè ad pecuniam recurrit, vbi Deus paſtor erat futurus, qui valet ſupra omnes modos ſubueniendi tritos. Vt dicat D. Cyrill Alexandr. ibi: *Subtilè Philippus valde, atque humiliter reſpondit. Nam nil virtutis, omnipotentiæque Chriſti ſibi venit in mentem, ſed trepidus ad ſolam pecuniarum viam refugit, nullo alio modo hanc rem peragi poſſe exiſtimans niſi communi, tritóque pecuniarum medio. Sed natura ipſius terminis deitatis natura ſuperior eſt, omnia facilè peragens, etiam quæ mentem noſtram excedunt.* Sane abiectè, humiliterque nimis procedit, qui cũ Deo negotians ad ſolos communes, tritóique viuendi modos contendit, nec vltra hos aliud ſpectat. Eu quam iacebit ſemper, qui non ad altiora poteſtatis diuinæ ſpem erigit. Actor. cap. 3. locutus textus de claudo, qui ad portam templi iacebat, ait: *Is cum vidiſſet Petrum, & Ioannem incipientes introire in templum, rogabat, vt eleemoſynam acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Ioanne, dixit; Reſpice in nos.* Expende monitum datum claudo iacenti, nimirum, *Reſpice in nos.* Et quo tendebat illud, *Reſpice in nos?* Quid quod in eos reſpiceret? Nimirum, ſic euocabatur è tritis, & communibus modis emendicandi remedia, per quæ perpetuo iacebat. Et doceetur non ad communes hos modos, ſed ad altiora diuinæ poteſtatis oculos extendere, quo poſſet ſubito totam mendicitatem exuere. Ait D. Baſil. Sel. orat. 21. *Deſidioſum claudum iubet non nihil lucelli curam remittere. Ne, inquit, obolos modo quæſieris, gratia medicus eſto, non pecuniæ.* Vtinam ſupra pecuniam, ſupra communes hos viuendi modos erigamus mentem diuinæque gratiæ nitamur potentia, fallat, niſi nobis ſuppetant vniuerſa. Sanè fugat manum diuinam qui tritis viuendi callibus adſtrictus, non nouit ſupra eos ex Deo ſperare quicquam. Triginta & octo annis iacentem languidum iuxta Bethſaidam conuenit tandem Chriſtus Dominus Ioan. 5. & dicit ei: *Vis ſanus fieri? Reſpondit ei languidus: Domine hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.* Non inuenio interrogaſſe dominum ab alio, an vellet ſanari, niſi ab hoc languido. Imo Luc. c. 7. videns adoleſcentem defunctum, qui iam efferebatur multa comitante turba lacrymas matris; acceſſit Ieſus, feretrum detinuit, & adoleſcentem reuocauit ad vitam, Ecce ſolo conſpectu luctu nihil aliud interrogatus vitam refundit iuueni; & modo languidum triginta & octo annorum non vult illi ſalutem impertire, quin prius quærat ex illo, an velit ſalutem? Cur domine ab hoc ſolo languido rem adeo claram inquiris? Hic ſolus adeo pertinax erat in procuranda ſalute per notos, & ordinarios modos, vt eum toties ſe fruſtratum videret, nec cogitauit aliunde poſſe ſibi venire ſalutem, ſemper eidem calli perſiſtens. Cuius inſcitia merito illo prius curari debuit, dum interrogatus adducitur eo, vt cogitet, non ſolum per tritos calles, ſed & ſupra nota omnia ſolere à Deo venire ſalutem. Quo reſpiciens Ericus ait: *Diurno morbo tabeſcentem interrogat Dominus, vtrum vellet ſanus fieri, vt eum ad maius ſanitatis deſiderium accenderet, qui nec ſaltem pro ſua reſtauratione rogare nouerat. Vnde & ille cauſam impoſſibilitatis cœpit oſtendere, & conqueri, quod hominem non haberet. Sed Dominus languentis miſeratus inſciam ſimplicitatem, ait illi, Surge, tolle lectum tuum*, &c. Expende illam veriſſimam cauſam diutini languoris, nimirum ab illis, *nec rogare nouerat*; quippe totus poſitus in homine adiutore quærendo, à quo in piſcinam mitteretur, non ſciuit aliud ſalutis medium rogare ex Deo; imo hoc medio ſublato, quo videbat curari cæteros, non niſi ſuæ ſalutis impoſſibilitatem prætendit. Proh inſcitia hominis ad ſola communia reſpicientis! Hic vt ſanetur, neceſſum eſt adduci in tantum ſalutis deſiderium, vt illam de ipſa impoſſibilitate ſperet.

Ioan. 6. — Cyr. Alex. — Act. 3. — Baſi. Sel. — Ioann. 5. — Eric.

Numer. 11. Ventus autem egrediens à Domino arreptas trans mare coturnices detulit, & dimiſit in caſtra itinere quantum vno die confici poteſt, ex omni parte caſtrorum per circuitum: volabántque in aere duobus cubitis altitudine ſuper terram. Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregauit coturnicum multitudinem, qui parum decem coros, & ſiccauerunt eas per gyrum caſtrorum.

§. III.

Deus in creaturis ſuis, nil prius æſtimat, quam æmulationem diuinarum virtutum.

ECce tibi, quid primum appareat in vento, qui à Deo egreditur; ait nimirum: *Ventus autem egrediens a Domino arreptas trans mare coturnices detulit, & demiſit in caſtra*, &c. Non equidem à terra, nec à mari, nec à Luna ventus ille, ſed à Deo peculiariter fuiſſe dicitur ortus, vt qui coturnices rapiens eas effuſiſſime detulit eſurienti populo. Sic quæ à Deo ſunt creaturæ, nil prius in ſe amant oſtendere quam profuſiſſimæ bonitatis diuinæ æmulationes. Sic Gen. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Quid tunc? *Et ait, Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum promiferum faciens fructum*, &c. Cum primum ipſe elementa producit, ſtatim requirit, vt ſimiliter fructificent elementa. Cur non magis ſpectat ſpatium aliquod temporis, quo creaturæ, à productione liberæ ſint, ſed magis eas vrget ad fructus edendos? Nil [illegible]ius æſtimat in ſuis creaturis, quam quod diuinarum virtutum, diuinæ beneficentiæ ſint æmulæ. Ait D. Baſil. Sel. orat. 12. *Mox vt creata fuerunt, mouit ad operationem, fecitque creaturam ſua bonitatis inſtrumentum. Propterea hominum manibus terram ſuſſit excolis, & mare ſua terga nauigantibus ſubmittere, aerem hominum reſpiratione deuorari, ſolem iugi agitatione moueri, & communem radium emittere, ac in vſum mortalium faces illuminatas lucere. Huius etiam ſuæ bonitatis imitatores homines inter ſe videri vult. Delectatur enim non ſolum hominum eſſe conditor, ſed inſtructor.* Sic qui creabat omnia, ſimul dabat illis, quod eſſent, & quod operarentur, ſimul æſtimans, quod à ſe prodirent, & quod diuinarum ſuarum operationem ſicrent æmulæ. Nec admittit in ſuos illos, qui beneficentiam ſuam operibus non oſtendunt. Hinc poſt deſtructam Iericho Ioſue ſeruauit Raab meretricem, imo vt ait textus cap. 6. *Raab meretricem, & domum patris eius, & omnia quæ habebat, fecit Ioſue viuere, & habitauerunt in medio Iſraël vſque in præſentem diem.* Et qui bonam meretricem numerauit inter filios Iſraël, illamque Dei populo aggregauit, Gabaonitas fecit ſuorum eſſe ſeruos, ait enim cap. 9. *Decreuitque in illo die eos eſſe*

Gen. 1. — Baſi. Sel. — Ioſue 6. — Ioſue 9.

in miniſterio cuncti populi, & altaris domini, cedentes ligna, & aquam comportantes, &c. Cur illam populo Dei aggregans hos deputat in ſeruitium populi? illa ex quo magnalia Dei percepit, vt de Ægypto liberarat Iſraëlitas, ſic commota eſt, vt & ipſa domi exciperet, & à Tyranno liberaret Iſraëlitarum exploratores. Gabaonitæ autem eadem Dei magnalia percipientes eam ebiberunt mentem, vt ſibi conſulerent, nullum autem in alios operati ſunt bonum. Vnde meritò illa admiſſa eſt inter Dei filios, hi excluſi, vt qui operibus non fuerint

Origen. æmulati magnalia domini. Ait Orig. hom. 10. in præſenti: *Rahab meretrix, quæ exploratores Iſraeliticos pleniſſima deuotione ſuſcepit, ex integro in conſortium populi, ſocietatémque ſuſcepta eſt, & appoſita eſt ad filios Iſrael. Gabaonitæ verò dicunt, quia audiuimus, quanta fecit Dominus vobis per mare rubrum, & in deſerto. Et cum hæc dicerent, nihil tamen fide dignum, nihil tantarum virtutum admiratione geſſerunt. Et ideo videns Ieſus anguſtum eorum, exiguúmque propoſitum, moderationem ergà eos iuſtiſſimam ſeruat*, &c. Non intrant in filiorum Dei numerum, qui notas Dei virtutes, & magnificentias propriis non æmulantur operibus, qui enim à Deo venit, qui inter Dei filios cenſetur, id apertiſſimè teſtatur in æmulatione diuinæ beneficentiæ. In quauis enim creatura has beneficentiæ notas videas, puta illam maximè ad Dei pertinere peculium. Hinc cum mare ſcinditur Iſraëlitis, cum manna illos implet, cum rupes aquarum riuos effundit, non errauit, qui dixerit Deum ineſſe iis

Sedul. creaturis. Sic Sedul. lib. 1. Paſch. cap. 10. inquit: *His tribus rebus tam magna ſui nuntians Sacramenta myſterij, Chriſtus erat in pelago. Chriſtus in pane, Chriſtus in ſaxo.* Et nihil refertur ad Chriſtum, quod non ſit beneficentiæ virtute inſignitum.

§. IV.

Ille perfectè homini prouidet, qui tum animæ quam corporis conſulit ſaluti.

FAmeſcenti populo coturnices Dominus prouidit. ſic enim ait: *Arreptas tranſmare coturnices detulit.* Cur coturnices? Cur non magis ex quadrupedibus, quam ex aliis ibus cibos obtulit? Sanè elegit aues, vt qui corpus ſaginarent, & animam docerent in altum tendere; ille enim perfectè homines gubernat, qui cum corporis cura, ſimul animæ ſalutis viam oſtendit. Quò ſpe-

Raban. ctans Rabanus in Gloſſa ait: *Non ferarum, non quadrupedum, nec terreſtrium animalium eſum tribuit, ſed volucrum, vt diſcerent superna magis deſiderare, quam terrena, ſpiritualia, quam corporalia.* Sic bonus hominum prouiſor, vel inter corporis eſcas indigitabat animæ remedia, quibus non ſolum corpus, ſed etiam ſpiritus ſaginarentur. Diſcant hoc vniuerſi, qui hominum curam tenent: & ſic res eorum moderentur, vt ſimul corpori, & animæ medela detur. Qui hoc præſtat, præſtantiſſimus eſt in hominibus promouendis. Propone tibi ob oculos Naamanum Syrum leproſum ad Eliſæum venientem, is gentilis erat, & incurabili lepra infectus; Venit è Syria in Iſraëlem, vt curatorem tanti mali inueniat, adſtat Eliſæo, cuius iuſſu ſepties in Iordane la-

4. Reg. 5. uatur. Quid tunc? Ait text. 4. Reg. 5. *Lauit in Iordane ſepties iuxta ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pueri paruuli, & mundatus eſt. Reuerſuſque ad virum Dei cum vniuerſo comitatu ſuo venit, & ſtetit coram eo, & ait: Verè ſcio, quod non ſit alius Deus in vniuerſa terra, niſi tantum in Iſrael.* Quid ſanctius? Et leproſus, & gentilis venerat ad prophetam, qui illi aquas Iordanis prouidit, quæ ſimul corpus à lepra, & animam ab infidelitate mundarunt. Sic agit, quiſquis perfectè homi-

Chryſoſt. num ſuſcipit cauſas. Vt dicat D. Chryſoſt. hom. de Naaman Syro: *Reuerſus Naaman deſcendit in Iordanem, aſcendit inde mundatus: & facta eſt caro eius, quaſi caro infantis pueri. Tunc miratur, tunc ſtupet, tunc prophetam conſpicit, tunc cœlum attendit, miratur operatum dominum, miratur ſe mutatum corpore, & mente. Totus homo naturæ redditur, quia perfecta virtus in ſanctiſſimo propheta operatur.* Et quidem non potuit non eſſe perfecta virtus, quæ ſic alumnum ſuum fuit moderata, vt ſub eiſdem aquis biberet ſalutem corporis, & animæ. Nec corpori prius daretur medela, quàm ad ſuæ ſalutis fontem excitaretur anima. Hinc de præclariſſimi guberna-

toris Iob familia locutus textus ſacer cap. 1. inquit: *Et ibant filij eius, & faciebant conuiuium per domos, vnuſquiſque in die ſuo*, &c. Iob. 1. Mirabar, quod religioſiſſimi Principis filij ſic permitterentur ire in tam crebra conuiuia. Cur bone finis filios tot vacare conuiuiis? Non equidem id oſcitanter faciebat Iob, ſed in talia impellebat filios conuiuia, quæ corpora recrearent, & animarum tollerent vel vmbras diſſidij. Ait enim Chryſoſt. hom. 1. in Chryſoſt.

Iob: *Continuo veſci ad inuicem faciebat. Exiſtimans quoniam ſi quid liuoris viciſſim contraxiſſent, menſæ, panisque appoſitio eos conciliaret vnanimes, intercidentémque faceret exulare malitiam.* Præſtantiſſimi gubernatoris attingês punctum, ea Iob conuiuia permittebat filiis, quæ & corporis, & animæ continerent ſaginam; corpus ſuſtentantia cibis, ab animis expellentia occaſiones diſſidij.

Num. 11. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuſcemodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis. Vocatúſque eſt ille locus ſepulcra concupiſcentiæ, ibi enim ſepelierunt populum, qui deſiderauerat.

§. V.

Ille ſolus habetur cupiditatum, rerúmque temporalium Dominus, qui illas propter Deum contemnit.

SOlent equidem ſepulcra eorum dici, qui defuncti intrinſecus clauduntur; ſic ſepulcrum dicitur Petri, vel ſepulcrum Pauli, modò non dicuntur ſepulcra eſſe eorum, quos claudunt, ſed concupiſcentiæ illorum dicuntur, dum ait: *Vocatus eſt locus, ſepulcra concupiſcentiæ.* Et cur magis attribuuntur ſepulcra concupiſcentiæ, quàm illis, qui ibi clauduntur? Meritò, vt oſtenderentur illi, qui ſub concupiſcentiis carnis feruntur, quàm ſe, ſuáque, & mortem, & vitam concupiſcentiæ ſubdant: cuius ſolum dominatur ille, qui eam propter Deũ peſſundat. Hinc Danieli dicit Angelus cap. 9. *Ego autem veni, vt indicarem tibi, quia vir deſideriorum es.* Ecce Da- Dan. 9.

niel vocatur vir deſideriorum, an quia multa deſideria habet? Minimè, ſed quia comprimit deſideria multa. Ait enim D. Hieron. epiſt. ad Euſtoch. de cuſtodia virgini- D. Hier.

tatis: *Ideò deſideriorum vir appellatus eſt Daniel, quia panem deſiderij non manducauit, & vinum concupiſcentiæ non bibit.* Indè perductus eſt ad deſideriorum, concupiſcentiarum perfectum dominium, quia illas pro Deo reliquit. Quo enim magis à ſe ablegauit, quicquid concupiſcentiæ erat, eò citius eius Dominus conſtituitur. Numer. 33. Iſraëlitarum duæ manſiones ponuntur, al- Num. 33

tera vocatur, *Reſſa*, id eſt, *tentatio*, altera autem immediata huic vocatur *Calatha*, id eſt, *virga*, ſeu *dominium*, ait enim: *Profecti de Reſſa, caſtra metati ſunt in Calatha:* & meritò ſolus enim ille, qui tentationes concupiſcentiarum deuicit, ad verum illarum peruenit dominium. D. Amb.

Sic D. Ambr. ibi inquit: *Meritò poſt Reſſa ſequitur Calatha: quoniam vbi anima in Reſſa tentationes ſuperauit, ita fortis euadit, vt aſcendat Calatha, hoc eſt, vt dominium acquirat, ne dum inferiorum ſuarum virtutum, ſed & totius mundi.* Hæc vna eſt via, qua citiſſimè domineris omnibus; nimirùm, ſi in te concupiſcentiarum inſultus comprimas, ſi carnalibus deſideriis iniicias frænum. Quò reſpiciens aiebat Dominus Gen. 4. *Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.* Te quidem Domi- Gen. 4.

num

tum manifeſtè oſtendes, cùm prius appetitus tuos fortiter ſubiicias, vt pulchrè in præſenti dicat Rupert. *Si malè egeris, ſtatim in foribus peccatum aderit, vt quocúnque te verteris, tecum ſit comes in itinere, princeps in opere. Et tunc quidem ſuper te erit, & dominabitur tui, quia videlicet omnis, qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Nunc autem antequam facias illud, dum adhuc eſt in appetitu, ipſe appetitus eius ſubter te erit, & tu dominaueris illius. Verbi gratia, quemadmodum is, qui nondum Rex creatus eſt, ſubter populum eſt, & populus dominatur illius, ita vt eum recipiat, ſi vult. At poſtquam Rex creatus eſt, populus ſub eo eſt, ipſeque eius dominatur, ita vt eum Regem habere cogatur, etiamſi nolit.* Quid pulchrius? Sanè dum appetitus, dum concupiſcentia exardeſcit in anima; ibi eſt lucta, ibi certamen cruentiſſimum eſt de regno, ibi & appetitus, & concupiſcentia homini eſt ſubiecta expectans eius aſſenſum: Qui homo concupiſcentiæ diſſentitur, illámque fortiter continet, & refrænat, hic Princeps eſt, & dominium regaliſſimum retinet. Qui autem concupiſcentiæ aſſentitur, eius impetum ſequens, vanè gloriatur de regno, cum & ipſe, & ſua omnia, ſiue mors, ſiue vita concupiſcentiæ ſeruiant; & tanquam miſera mancipia ſub concupiſcentiis alligentur. Ex quo

Oſeas 4. *D Hier.* aiebat Oſeas cap. 4. *Spiritus ligauit eum in alis ſuis*, quod notans D. Hieron. in Iſraële idololatra, ait: *Immundus ſpiritus idolorum ita ligauit Iſraelem in alis ſuis, vt eum liberè volare non patiatur.* Vt enim tyrannus ligat mancipia, ne è captiuitate auolent, ſic idola tenebant Iſraëlem ligatum, ſic concupiſcentiæ ligant homines, quibus dominantur, ne à miſera ſeruitute euolent.

CAPVT XXII.

Mariæ murmuratio.

Textus Hiſtoria.

EXTINCTIS Dei murmuratoribus alia cœpit audiri domeſtica murmuratio; Maria ſoror Moyſis fratri oblatrabat, quod Madianitidem duxiſſet vxorem, quæ mariti gloria nimis inſoleſceret ſuper fratres. Accinuit fœmineo murmuri Sacerdos Aaron in familiaritate diuina ſuperiorem Moyſem haud libenter paſſus. Sed Deus indignans morderi à cognatis virum nimia manſuetudine præditum, ad tabernaculum fœderis tres fratres conuenire mandat; cuius in oſtio ſub nube apparens, Mariam, & Aaronem vocans de Moyſis excellentia multis diſputat, vt ſibi omnium familiariſſimè adſtat. Poſt hæc dum Deus iratus recedit, murmurationis inuentrix Maria duriſſimo lepræ flagello vapulat ſub oculis Aaronis, ſatis caſtigati, vel conſpectu imminentis ſupplicij, quod effugerat, ne in præſenti fœdaretur recens ſacerdotij ſanctitas. Accurrit tamen ad Moyſem crimen feſſus, & verecundè nimis contendit, vt pene à lepra depaſtæ fœminæ ſanitatem ex Deo trahat. Non moratus benigniſſimus Moyſes dolore plenus Deum pro ſorore deprecabatur, qui dilecti famuli vocibus inclinatus poſt ſeptiduum ſalutem miſeræ parat, noluit ſtatim, vt ſeptidui ſupplicium ream cautionem faceret, & populum in ſimiles ruentem auſus maximè refrænaret.

PARS VNICA

moralis.

PVlchrè in lepræ pruritu murmuratoris genium adumbratur, qui vt vel cognatos mordit, ſic ſcabiei pruritu ipſe depaſcitur.

Num. 12. Locutáque eſt Maria, & Aaron contra Moyſem propter vxorem eius Æthyopiſſam, & dixerunt: Num per ſolum Moyſem locutus eſt Dominus? Nónne & nobis ſimiliter locutus eſt? Quod cùm audiſſet Dominus iratus eſt. Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra.

§. I.

Inferiorum ingenium eſt Dominis oblatrare.

IN re linguæ exerendæ aduersùs Moyſem meritò Maria ponitur prima; ait enim textus: *Locuta eſt Maria, & Aaron contra Moyſem*, &c. Et cur Maria prima, & principalis in murmuratione aduersùs Moyſem conſtituitur? Maria ſola abſolutè, & ſimpliciter inferior erat, & vna è ſubditis; quando enim populi gubernatio in diuinis ad Aaronem ſpectabat; in politicis ad Moyſem, ſola Maria pertinebat ad ſubditos. Et quid magis ſubditorum proprium, quàm quod oblatrent Dominis ſuis. Eorum ingenium notans Seneca epiſt. 47. ait: *Fit, vt iſti de Domino loquantur, quibus coram Domino loqui non licet.* Equidem quò quis magis premitur ſeruili ſilentio, ne coram Dominis, ſenioribúſque loquatur; eò citius rapitur in clandeſtina murmura, in detractiones peſſimas, quibus Dominos, ſenioréſque percutiat. Quò ſpectans Eccleſiaſtes c. 7. monebat: *Cunctis ſermonibus, qui dicuntur, ne accomodes cor tuum, ne fortè audias ſeruum tuum maledicentem tibi.* Sapienter faciunt Domini, qui *Eccl. 7.* non auſcultant arcana ſuorum ſuſſurria, nil enim citius faciunt ſerui, faciunt ſubditi, quàm detrahere Dominis ſuis. Hinc Cant. 1. Sponſæ Chriſti, veræ matriſfamilias *Cant. 1.* dicitur: *Exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum ſuper vinum; recti diligunt te.* Multos ſub ſe habet filios ſponſa Chriſti, multos ſubditos, cur de omnibus non dicit, vel filij, vel famuli diligunt te? Cur de ſolis rectis fatetur, quod diligant? Nouit ſapienter, quod in ſubditorum ore, qui perfectiſſimi, rectiſſimique non ſunt, non tam eſſe verba dilectionis, quam verba detractionis erga ſeniores ſuos. Quis enim non rectus, & perfectus ſubditus non oblatrat Dominis, & maioribus ſuis? Ait D. Bernard. ſer. 24. in Cant. *Itáque propter mur-* *D. Bern.* *murantes, dicitur ab iis, quæ bona ſunt; Recti diligunt te. Nec abſurdè, vt æſtimo, cùm vbique pene in choro adoleſcentularum tales inueniam, quæ acta ſponſæ curioſa obſeruent, derogandi, non imitandi cauſa. Torquentur in bonis ſeniorum ſuorum, malis paſcuntur. Videas ambulare ſeorſum, conuenire ſibi, & ſedere pariter, móxque laxare procaces linguas in deteſtandum ſuſurrium. Vna vni coniungitur, nec ſpiraculum incedit in eis, tanta eſt libido detrahendi, audiendíve detrahentem. Ineunt familiaritatem ad maledicendum, concordes ad diſcordiam.* Quid communius? Vide hominum ſæcularium conuentus: vix enim duo, vel tres miſcent ſermonem, qui Principes, qui magiſtratus, qui iudices ſuos non mordeant. Huc ſpectat vehementer ingenium ſubditorum, vt oblatrent Dominis, vt linguas exerant, quæ noxiæ ſint ſuis maioribus. Hinc nequam ſpiritus quærens linguam, quæ noxia eſſet primis parentibus ad ſerpentem acceſſit Gen. 3. *Sed &* *Gen. 3.* *ſerpens erat*, &c. Cur ſerpentis linguam vibrauit malus in Adamum, & non magis linguam Angelorum? Erat ſerpens inter Adami ſubditos, non Angelus; & ideò malus ad ſubditi linguam confugit, vt quæ promptior eſſet ad feriendum Dominum. Ait D. Baſil. Sel. orat. 2. *Baſ. Sel.* *Serpens erat hominis ſubiectus arbitrio; ſic enim factum eſt, vt linguam diabolo commendaris ad vehendam confuſionem.* In nullo citiùs quàm in ſubdito hominis inuenta eſt lingua, quæ virus vomerat aduersùs hominem. Sic etiam vt linguam armaret in Iob, confugit malus ad *Iob 2.* eius vxorem, ait enim cap 2. *Dixit autem illi vxor ſua, Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua?* Cur modò poſt omnia mala introducitur vxor? In aliis, vbi perimenda erant armenta, vtitur gladiis Chaldæorum, ſiue cœleſti igne; vbi perdendi filij violentia vtitur ventorum, vbi

Digitized by Google

autem res per linguam agenda erat, aſtutè ad linguam confugit vxoris, quæ vt viro ſubiecta erat, ſic ad illum [Didym.] lingua percutiendum promptior. Ait enim Didymus in catena Græca: *Cum ad pietatis turrim quatiendam inanis eius fuit omnis conatus, verborum contumelia, atque contemptu coniugem armat.* Ad gladios vibrandos manus quæſiuit Chaldæorum, ad verborum virus iaciendum nulla aptior, quàm lingua vxoris, vt nulla aptior ad feriendos dominos, quàm lingua ſubiectorum.

§. II.

Singularis præſtantia alicuius nunquam non in ſe trahit linguas inuidorum.

VBi ſingularis Moſis præſtantia apud Deum præponebatur, non potuit, non ab inuidis etiam fratribus corrodi; aiunt enim: *Num per ſolum Moyſem locutus eſt Dominus?* Hoc illos mordebat, quod videretur Moyſes ſolus, & ſingularis in familiaritate Domini, & ob hoc contra illum loquuntur, illúmque abrodunt. [Cant. 1.] Cant. 1. ait ſponſa: *Introduxit me Rex in cellaria ſua: exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum ſuper vinum: recti diligunt te.* Cur ſoli recti? Cur non omnes? Ex eo enim, quod ſola in cellaria ſponſi ingreſſa fuit, non potuit ab omnibus amari, non potuit, non tra- [D. Bern.] here aduersùs ſe linguas inuidorum. Ait D. Bern. ſerm. 24. In Cant. *Recti diligunt te: puto propter aliquas de numero ipſarum, quæ non idem ſaperent, licet pariter currere viderentur, quæ ſua ſunt quærentes, & non ambulantes ſimpliciter, neque ſincerè, ſed ſpeciali gloriæ matris inuidentes, & captantes occaſionem murmurandi aduerſus eam, ex eo nimirum, quod ſola in cellaria introiſſet.* Vbi ſola ad Dei fauores accipitur, vbi ſola diuinis muneribus fulgere viſitur; non potuit non proſilire in eam inuidorum murmur. Et cui præcellenti in aliquo munere parcunt inuidorum linguæ? Sapienter poſt Ioſephi virtutes, poſt Dei reuelationes ei in ſomnis factas, & numeratas, ait [Gen. 37.] textus Gen. 37. *Hæc ergo cauſa ſomniorum, atque ſermonũ, inuidiæ, & odij fomitem miniſtrauit.* Vbi ſe ſingularibus Dei, patriſque fauoribus ornatum Ioſeph oſtentabat, ſtatim in illum fratrum inuidentiũ linguæ armabantur. [Theodor.] Vt dicat Theod. ſer. 8. de Prouid. *Poſtquam ſomnia illa vidit, & audientibus fratribus, patri narrauit, mox ab inuidia oppugnatur, & conuiciorum telis, quæ illa pepererat, petitur.* Sanè deriſorum, inuidorúmque conuitiis exponitur percutiendus quiſquis ſingulari aliqua ſupra illos excellentia floret. Vitabis forſan in gloriarum culmine tela hoſtium, ſed minime vitabis linguas inuidorum, qui quando nihil in te inueniant, quod mordeant, quod [Gen. 37.] accuſent, illud ipſi confingent. Sic Gen. 37. vbi noſter habet: *Accuſauit fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo.* Alia litera legit: *Detulerunt Ioſeph de peſſimo crimine apud patrem ſuum Iſrael:* quaſi non Ioſeph fratres accuſaſſet, ſed fratres accuſabant Ioſephum, multas illi calumnias affingentes, vt author eſt Theodoretus. Præcellentia enim iuuenis ſic fratres inuidos vexabat, vt nefaria de illo confingerent, quæ parenti deferrent. [Chryſoſt.] Ait D. Chryſoſt. hom. 61. in Gen. *Vide malitiæ eminentiam, etiam patris charitatem perturbare attentabant, & quæ non erant, fingunt contra fratrem, ſolum vt inuidia ſua expleri poſſit.* Sic inuidorum linguæ armantur in viros præcellentes, vt vel confingant crimina in eis, ſi non inueniant.

§. III.

Valde iraſcitur Dominus in eos, qui præſtantiſſimorum hominum ad infirmiora reſpiciunt.

AVdit Dominus loquentes contra Moyſem propter vxorem Æthyopiſſam, & in eos *iratus eſt*; nec miror, proprium enim eſt diuinæ iræ aculeos ſuos oſtendere in eos, qui in præſtantiſſimis viris infirmiora reſpiciunt, quæ mordeant, non quas æmulentur virtutes. Multa equidem, erant in Moyſe clariſſima virtutum facinora, vnus forſan erat næuus vxor Æthyopiſſa. Illis autem relictis virtutibus, hunc vnum næuum reſpiciunt loquentes contra Moyſem propter illum, vndè non mirandum, quod ſupra ſe trahant diuinam iram 2. Reg. 6. [2. Reg. 6.] vbi arca Dei in plauſtro circumferebatur, dicit: *Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boues, & declinauerant eam. Iratúſque eſt indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum.* Vnde tantam Dei iram ſuper ſe traxit Oza? In eo, quod acutus fuit in perſpicienda vel diuinæ arcæ parua declinatione, oſtendebat eos, qui ſunt acutiſſimi in perſpiciendis, vel minimis erroribus virorum præſtantiſſimorum. Qui quidem ex hac perſpicacia nihil citius ſupra ſe trahunt, quàm vehementem Dei indignationem. Quo reſpiciens Rup. lib. 2. cap. 28. ait: *Per hanc ſimilitudinem* [Rupert.] *vehementius commonemur, ne quando nos otioſi, aut vacui cum ſimus, humiles arcæ Dei portitores, ſi quando exceſſerint, veluti boues calcitrantes, temere iudicemus. Iratus eſt enim Dominus contra Ozam indignatione, & percuſſit eum ſuper temeritate, quia videlicet, qui ſanctorum infirma reſpiciunt, & non potius, quia conualuerunt de infirmitate, & fortes ſunt in bello, ibi contra ſe ipſos diuinum prouocant iudicium.* Maximè diuinum iudicium in ſe prouocat, quiſquis præſtantiſſimorum hominum relictis virtutibus infirma humanæ fragilitatis magis corrodit, & cum poſſit vt apis floridos virtutum campos exſugere, mauult, vt muſca infirmitatis humanæ inhærere putori. Hinc malè audierunt apud Deum amici Iob, qui ſedentes cum illo in ſterquilinio pene hominis obliti clariſſimas virtutes, hoc ſatagunt, vt eius notent errores, quibus ærumnas tribuant. Dicit autem cap. 42. *Poſtquam locutus eſt Dominus verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themmanitem; Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non eſtis locuti coram me rectum, &c. Iob ſeruus meus orabit pro vobis, faciem eius ſuſcipiam, vt non vobis imputetur ſtultitia.* Septuag. transferunt hæc vltima: *Nam niſi propter ipſum perdidiſſem vtique vos.* Quid acrius? Quid acerbius potuit dici? Sed vndè viri iſti tantam merebantur acerbitatem diuinæ iuſtitiæ? Nónne illi pro Deo ſtabant? Nónne eorum verba maximam in Deum pietatem, & reuerentiã oſtendebant, quam & nitebantur Iobo perſuadere? Vndè ergo adeò pij homines ſic Deum offendebant, ſic diuinam iram in ſe ſollicitabant? Equidem habebant præ oculis Iobum notiſſimarum virtutum ſimulacrum; habebant ante ſe hominem clariſſimis virtutibus, facinoribúſque radiantem, nulláque eius virtute prædicata, in hoc erant maximè intenti, vt vel verbulum eius infirmitatum vi extortum accuſarent; quid mirum, quod indè traherent aduerſum ſe ingentem diuinarum iratum ſegetem. Pulchrè ad hæc ait Olympiodor. in cat. *Quantum* [Olympio.] *demum honoris ſanctis Dominus impertitur? Nam & illud capitale eſſe pronuntiat, iuſtis detrahere. Necnon illud attende; Quamuis ij pietatis erga Deum ſtudio ad loquendum adducti eſſe videantur, eſſe tamen reprehenſos, tanquam nihil veri dixiſſent, tametſi religione erga Deum incitati, oratione vſi ſunt; nam profectò veniam illis Deus non tribuiſſet. Hinc ergo intelligimus, haud leuiter peccare eum, qui iuſtorum hominum nomini crimen infert, illóſue accuſat.* Crede mihi nullo pietatis, nullo religionis prætextu in claris virtute viris impunè ſpectas, quod accuſes; imò indè maximam in te excitas Dei iram.

Numer. 12. Statim locutus eſt Dominus ad eum, & ad Aaron, & Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fœderis. Cúmque fuiſſent egreſſi, deſcendit Dominus in columna nubis, & ſtetit in introitu tabernaculi, vocans Aaron, & Mariam. Qui cum iſſent, dixit ad eos, &c.

§. IV.

Digitized by Google

§. IV.

Solet Deus inter iraſcendum prouidere miſerendi occaſiones.

IRatus Dominus in murmuratores, eos vocat, & cum Moyſe vocat, & ad tabernaculum fœderis vocat, quippè ait: *Statim locutus eſt Dominus ad eum, & ad Aaron, & ad Mariam: Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum fœderis*, &c. Et cur caſtigaturus reos cum eis etiam Moyſem vocat, & ad tabernaculum fœderis vocat? Benigniſſimus Dominus inter iraſcendum, & caſtigandum ſimul prouidebat Moyſem deprecatorem, & fœderis locum, vndè eius miſericordia excitata parcere reis poſſet. Sic Deus facere ſolet, qui inter ipſas iras, occaſiones prouidet, vndè parcat peccatoribus. *Math.26* Matth. 26. poſt cœnam cum diſcipulis à Ieſu factam, dicit: *Hymno dicto, exierunt in montem Oliueti. Tunc dicit illis Ieſus: Omnes vos ſcandalum patiemini in me in iſta nocte. Scriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis.* Ecce tibi vbi exitur in montem Oliueti, diſcipulorum fuga, & ſcandalum commemoratur. Et cur in Oliueti monte tanto digna ſupplicio res oſtenditur, niſi vt videas, quàm inter ipſas ſupplicij acerbitates præparetur reis euadendi occaſio? Ait Origen. *Origen.* hom. 35. in Matth. *Quàm aptè mons miſericordiæ eſt electus, vbi prænunciaturus fuerat ſcandalum infirmitatis diſcipulorum ſuorum: quia non optabat, vt fieret, ſed prænunciabat, quod erat futurum, iam tunc præparatus, non vt repelleret diſcipulos diſcedentes, ſed vt reciperet conuertentes.* Equidem in montem Oliueti, in monte miſericordiæ memorabat Apoſtolorum fugas, & ſcandala, vt iā vel ex loco inter ipſas iracundiæ res oſtenderentur Apoſtoli minime perituri ſub ſcandalo, ſed ad Dei gratiam reuocandi. *Isai.12.* Ex Iſaia aſſerebat Ioannes cap. 12. *Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis, & non intelligant corde, & conuertantur, & ſanem eos.* Expende ingens Dei ſupplicium Iudæis illatum, nimirùm excæcauit oculos eorum, ne Ieſum Saluatorem mundi in medio exiſtentem agnoſcerent, ſed ignoratum repellerent. At illud maximè notandum, quod iuxta Diu. Auguſtini mentem. hoc ingens cæcitatis, & ignorantiæ ſupplicium Iudæis inferebat, pro quibus ſanandis venerat. Quando ergo Domine venis quærere Iudæos, cur eorum oculos excæcas, ne te videant, ne te agnoſcant? Cur tam ſeuerè miſericors caſtigas illos, tui ignoratione replens? Sanè illos ignoratione, & cæcitate caſtigat, vt ipſa ignoratio, & cæcitas miſerendi occaſionem præbeant, ait enim: *Excæcauit oculos eorum, & conuertantur, & ſanem eos.* Simul duriſſimum cæcitatis ſupplicium infert, & in ipſo ſupplicio occaſionem firmat miſerendi, quia ignorantes fecerunt. *D.Ber.* Ait D. Bern. ſerm. 4. in Hebdom. Pænoſ. *Paucis reuelauit ſeipſum, vt eſſent, qui crederent; reliquis autem abſconditus eſt. Quia ſi cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Ad hoc etiam illi ſingulari peccato ignorantiam copulauit, vt ſub aliqua iuſtitiæ vmbra ignorantibus poſſit ignoſci.* Ecce tibi vt ſimul rem ſummæ diſtrictionis agebat Iudæos excæcando, ne Saluatorem agnoſcerent, ſed fontem ſalutis ignorarent; & in illo ipſo ignorantiæ ſupplicio viam firmabat, qua aliquomodo poſſet erga illos miſericordia ſolicitari, quia nimirum fecerant ignorantes. Sic ſolet Deus inter ipſas iracundiæ res prouidere occaſiones, ex quibus *Iona 3.* parcat. A Iona ſupplicium Niniuitis prædicabatur, dum ait cap. 3. iuxta lectionem Septuag. *Adhuc tres dies ſunt, & Niniue ſubuertetur.* Subuerſio miſeris denuntiatur ſub trium dierum ſpatio. Et cur tres dies præmittuntur miſeris ſubuertendis? Dixerat aliquando Dominus *Ioan.2.* Ioan. 2. *Soluite tēplum iſtud, & in triduo ſuſcitabo ipſum.* Erat quidem triduum dicatum ſuſcitationi, ideò præmiſit Dominus triduum ſubuertendis, vt & in ipſis iræ verbis ſpem ſalutis firmaret. Ex quo pulchrè Diu. Ephræm ſerm. de Pœnit. *Ephram.* *Oppone ſermonem ſermoni, ac verbum verbo, & in Chriſto comperies explicata pœnitentia verba. Ille ſuſcitare promittebat, hæc ſubuerſionem cōminabatur. Non minis terruiſſet, niſi futurum eſſet, vt ſanarentur.* Equidem in ipſis minis, in ipſis verbis irarum, oſtendebantur, quæ ad ſalutem facerent, quaſi neſciret Deus protendere mala, quin viam prouideat ſanitati.

§. V.

Conſortium mala præſentes ſolent tangere.

TRes fratres iuſſit Dominus in tabernaculum fœderis venire, qui cum iam adeſſent, ex tribus duos tantum ad ſe vocauit; dicit námque: *Cum fuiſſent ingreſſi, deſcendit Dominus in columna nubis, & ſtetit in introitu tabernaculi, vocans Aaron, & Mariam*, &c. Aaronem, & Mariam ſolus ad ſe vocat, vt accederent ſine Moyſe. Cur non & Moyſes vocatur, ſi quidem cum illis iuſſus erat venire? Pœna infligenda erat duobus, ideò meritò Moyſes dimittitur, ne duorum ſupplicium illum præſentem concuteret. Solent enim conſortium mala præſentes ſocios opprimere. Irruerunt Romani aliquando in ciuitatem Iudæorum, quam *Gamalam* dicunt. Irrupti muri ſunt, cōfractæ portæ, & dum victor exercitus Romanus omnia implet, miſerorum domos intrant milites, vt ſpolient, quæ introeuntium multitudine grauatæ concidunt, ſuáque ruina multos Romanos opprimunt, cæteróſque tanto pauore replent, vt paſſim interficerentur à pueris, & fœminis. Quid luctuoſius? Quid triſtius? Tanta clade confractos Romanos, & confuſos, vt erigeret nobilis Imperator Veſpeſianus ſic ad illos loquitur teſte Egeſippo, lib. 4 cap. 2. *Egeſipp.* *Neque quicquam eſt, quod argui poſſit, niſi inconſultus impetus, atque increditus. Etenim dum ad ſuperiora vrbis illos ſecuti fuiſtis, atque irruiſtis in domos eorum, ipſi vos periculis implicauiſtis. Quorum ſucceſſiſtis hoſpitia, ſuſcepiſtis pericula.* Habebat nobilis Imperator gentem Iudæorum obnoxiam diuinæ iræ, à quorum conſortio, & laribus fugiendum erat illi, qui cauere volebat extremam ruinam. Vndè non mirum quod Romani viri ad victoriam nati, victoriam perdant Gamalæ, & inueniant ruinam, quando Iudæorum domos intrant. Suſceperunt neceſſariò pericula eorum, quorum ſuſceperunt conſortium, & hoſpitium. Fuge homo vel cōſortium illorum, qui expoſiti ſunt diuinæ iræ, niſi velis, cum illis feriri. Hinc Iudas volens moriturum Ieſū deſignare, ait Matth. 26. *Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum.* *Matt.26.* Expende quale ſignum dederit miſer, nimirùm oſculi ſignum. Et cur in oſculi ſigno ponitur comprehenſio, imò & mors inferenda Chriſto? Equidem vt in oſculo oſtendebatur conſortium oſculati, & oſculantis, nullo clarius potuit oſtendi opprimendus Ieſus, quam vbi adhæret per oſculum Iudæ. Vt dicat D. Chryſoſt. ſerm. 1. in Fer. 5. Paſſ. *D.Chryſ.* *Hoc ſignum Iuda tu dediſti, hoc pactum in tuo maganitio poſuiſti, vt cum quo faceres pacem, ipſe raperetur ad crudeliſſimam paſſionem.* Et quidem qui conſortium, & pacem ſaltem externam habebat cum Iuda, iam inde deputabatur morti non abſimili, deputabatur arbori crucis.

Num.12. Iratiſque contra eos abiit: nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum: & ecce Maria apparuit candens lepra ſicut nix.

§. VI.

Recedente Deo plurima nos occupant mala.

HÆc eſt vera ira Dei, quod abeat, quod recedat à peccatoribus, fœlix peccator, cui Deus adeſt & ſi terribilis, & ſi multa clamans; tunc namque vera infœlicitas oritur, cum Deus abeſt. Compone modo

Adamum

Adamum peccantem, & hanc Mariam etiam peccantem; iratus Dominus contra hanc abiit, iratus contra Adamum conuenit hominem; ambulánſque ad horam *Gen. 3.* poſt meridiem ad illum accedit Gen. 3. & vocat fugitiuum, dicens: *Adam vbi es?* Et cur, qui ad peccantem Adamum accedit, ab hac fœmina peccante recedit? In hac volebat ſe adeò iratum oſtendere, vt aditum videretur occludere miſericordiæ, & ideò ab illa abiit, & lepræ infert plagam. In Adamo volebat ita ſe iratum oſtendere, vt miſericordiæ locum daret, & ideò ad illum accedit, præſentia enim Dei, licet irati, non poteſt *Baſil. Sel.* non miſericordiæ præbere aditum. Vt dicat D. Baſil. Sel. orat. 3. *Miſertus erroris Deus ad corrigendũ currebat. Currebat autẽ non mutatione loci, ſed imagine quadã terribili præſentiam cõteſtatus.* Itaque & terribilem ſe, & præſentem oſtendebat peccatori; terribilem, vt oſtenderet iratum; præſentem, vt ſe propitium daret. Vbi enim præſens eſt Deus, & ſi terribilis, & ſi maximè iratus videatur, non poteſt non miſericordiæ recordari. Caue tibi, ne Deus abiit, ne à te abeat, hæc enim eſt ira magna, ex qua maiora exurgunt aduersùs peccatores *Iſaias 64* damna. Quò ſpectans Iſaias cap. 64. ait: *Abſcondiſti faciem tuam a nobis, & alliſiſti nos in manu iniquitatis noſtra.* Ecce tibi, vt Deus ſeſe à nobis abſcondit, nulla ti- *Procop.* metur calamitas, quæ nos non inuadat. Ibi Procopius: *Si Deus à nobis propter iniquitates auertitur, maius in nobis malum innaſcitur.* Nequit non maius malum innaſci nobis, ſi Deus à nobis ſe abſcondat, à nobis abeat; parũ dixi: *Maius malum innaſci*, multa enim & maxima nos *D. Cyril.* mala occupabunt. Sic D. Cyril. Alexand. lib. 5. tom. 6. in Iſaiam fatus: *Auertiſti faciem tuam a nobis, & tradidiſti nos propter peccata noſtra. Non enim beati eſſe poterant à Deo reiecti; at in omnia mala incidere omnino neceſſum eſt.* Nullum malum adeò atrox eſt, quod peccatorem non inuadat, quo tempore Deus ab illo offen- *Luc. 23.* ſus abeat. Ecce tibi Luc. 23. ait: *Erat autem fere hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram vſque in horam nonam. Et obſcuratus eſt Sol, & velum templi ſciſſum eſt medium. Et clamans voce magna Ieſus, ait: Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc dicens expirauit.* Expende, quot mala terram diuexerunt, vbi diuinus Ieſu ſpiritus abiit; quæ mala tunc non auſa ſunt *Chryſoſt.* in mundum? Pulchrè D. Chryſoſt. ſerm. 3. de Paſſ. ait: *Importunæ tenebræ aliena tempora peruaſerunt: moriente vero die, nouum dies ſenſit occaſum.* Non amplius tenebræ intra carceres ſuos contineri potuerunt, vbi Chriſti ſpiritus abiit è mundo, ſed ſtatim mundum occuparunt, vt diſcas, quam nulla ſe contineant mala, quin diuexent miſeros, à quibus Deus ſeparat præſentiam ſuam. Quò reuoco dicta 1. tom. in Euang. lib. 1. cap. 2. §. 1. & alibi.

§. VII.

Malitia interna mentis foras educta miserè peccatores castigat.

MOrdacem fœminam lepra miſerè comeſt, ait enim: *Ecce Maria apparuit candens lepra*; & ſtatim ſubiicit: *Ecce dimidium carnis eius deuoratũ eſt a lepra.* Quid mirum, quod à lepra voretur fœmina murmuratrix? ſpiritus equidem detractoris mordacitas venit ad corpus, & tam mordaci morbo miſeram caſtigat. Caue homo, ne vitiorum internorum malitia foris erumpat, ſub illa ingens ſuſtinebis ſupplicium. Sic *Actor. 13.* Actor. 13. dum Elimas Magus ſeſe prædicationi Euangelij opponeret, ait illi Paulus: *O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubuertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini ſuper te & eris cæcus, non videns Solem vſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum caligo, & tenebræ.* Paulus dixit, *& dicto citius oppreſſerunt eum.* Vnde tam prompta venit caligo ſupra miſerum? Equidem ex illo ipſo; caligo namque, quæ excæcabat mentem illius, ne videret veritatis lucem, foras prodit, & miſerum afflixit: Ait Arator lib. 2. in Acta: *Arator.*

Tunc nubila vultum
Cæruleis fixêre notis, & pectoris atri.
Venit in ora color.

Quid pulchrius? Quæ afficiebant intrinſecùs animã caligines, foras prodeuntes, miſerum cæcauerunt, & caſtigauerunt. Væ nobis, ſi animarum noſtrarum malitiæ foras prodirent, illæ ipſæ per ſe ſolas nos atrociter perimerent. Si mentis caligo, ſub qua æterna non cernimus, prodiret extrinſecùs, quam cæci, & miſerè maneremus ſine Sole, & luce! Si mordacitas animæ, qua proximos corrodimus, in corpus veniret, quàm mordaci ſcabie voraremur! Et quidem ſolet Deus id efficere, vt in externo ſupplicio pateat interni vitij malitia. Num. 15. inuentus fuit homo, qui ligna die Sabba- *Num. 15.* thi colligebat, hunc tanquam legis tranſgreſſorem in carcerem mittunt; conſulunt Deum, & ait oraculum diuinum: *Obruat eum lapidibus omnis turba extra caſtra.* Sic miſer perijt obrutus lapidibus. Et cur lapidibus obruitur pro ſupplicio? Ait D. Cyril. lib. 4. in Ioann. c. *D. Cyril.* 51. *Ideò qui ligna colligebat in Sabbatho lapidibus obruebatur, quoniam veritatem in figura violauit. Non intelligens ex amentia, quo obumbrata illa tendebant, atque ideò inanimis lapidibus tanquam inſenſatis obruebatur, vt in ſupplicio ſuo morum quaſi qualitatem oſtenderet.* Sic inſenſatus eius animus circa diuina extrinſecùs oſtendebatur in inſenſatis lapidibus, quibus obruebatur. Sic & in cæteris peccatoribus ſolet Deus facere, vt internæ malitiæ qualitas extrinſecùs aliquo in malo appareat, ſub quo miſeri peccatores vehementiſſimè affligãtur.

Numer. 12. Cúmque reſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra; ait ad Moyſem: Obſecro Domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum, quod ſtultè commiſſimus, ne fiant hęc quaſi mortua & vt abortiuum, quod proijcitur de vulua matris ſuæ. Ecce iam medium carnis ſuæ deuoratum eſt à lepra, &c.

§. VIII.

Metus calamitatis plus ſolet affligere, quàm ipſa calamitas.

LEpræ malo confecta Maria, Aaron liber à lepra manſit ſed non à ſupplicio, quando vehementiſſimè in ipſa Mariæ lepra fuit ipſe caſtigatus. Sapienter enim, inquit Saluianus lib. 1. de Prou. *Aaronem Domini caſtigatio flagellauit, nec ſolum hoc, ſed in pœna, quam* *Saluian.* *Maria patitur, Aaron etiam quaſi culpa particeps coercetur. Maria enim ſupplicio afficitur, vt Aaron confuſione mulctetur.* Ecce tibi lepra afficiens Mariam, ſimul Aaronem, & fortè vehementiori dolore ferit, adeò, vt tacente Maria ſub lepra eius conſpectu ſolo Aaron ſic afficiatur, vt multus ſit in quærendo remedio. Quippè ait textus: *Cum conſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra, ait ad Moyſem: Obſecro Domine mi,* &c. Maria ſub malo lepræ tacet, nec vllam facit diligentiam, qua liberetur; Aaron autem illam vidẽs clamat ad Moyſem, multas fundit preces, humiliter, verecundèque, & obnixè ſanitatem contendit. Sanè acrius mordetur conſpectu lepræ, qui tantus eſt in remedijs quærendis. Nec miror, ſæpe enim ſuper calamitatem ipſam affligit calamitatis metus. Rem explico pulchro exemplo ex Egeſippo lib. 4. cap. 9. Erant rebelles homines clauſi Ieroſolymitano in templo, qui vt ciues poſſent perdere, vocarunt ad ſe Idumæos. Adſunt viginti millia Idumæorum, qui ingredi ciuitatem conabantur, ſed ciues animosè reſiſtebant clauſis firmiſſimè portis. Interea dum Idumæi ſub diu eſſent, ingens tempeſtas exorta eſt, cuius vis tanta fuit, vt ciues Ieroſolymitani

Digitized by Google

intra domos ſuas conſiſtentes animo caderent, adeó que ſui obliti exiſterent, vt exeũtes è templo perdelles portas ciuitatis aperirent, Idumæos exciperent, eiuitatem perderent. Quid mirabilius? Qui ſub diu erant, totámque vim tempeſtatis excipiebant, nec cõſternantur, nec infirmantur; qui autem intra domos erant, à tempeſtate protecti, ad ſolum illius conſpectũ prorſus eneruantur, & pereunt. Vnde hoc, niſi quia ſupra calamitatem ipſam eſt ipſe calamitatis metus? Pulchrè

Egeſipp. Egeſippus ait: *Subito nocte oritur procella intolerabilis, tempeſtas atra, fremunt venti, cœlum inhorreſcit, vis imbrium multa infunditur, terribiles coruſcationes, tonitrua immania, terrarum mugitus, vt ſolui mundus æſtimaretur. Quis crederet plus nocuiſſe iſtud intra vrbem poſitis, quam extra vrbem degentibus? Cum vtique hi tectis muris forēt, illi obiecti ad imbres; ſed amplius terruit iniuriæ metus, quàm ipſa iniuria.* Equidem tam atrox temporis iniuria non ſic affecit patientes, vt illius ſolus metus affecit eos, qui liberi, ſecuri, & protecti erant. Sic ſæpe calamitatis metus atrocior carnifex eſt humani cordis, quàm ipſa calamitas veniens. Ne miremur, quod Maria ſub lepræ malo taceat; Aaron amplius illius mordeatur conſpectu. Quod ſupplicium, vel ante ſupplicium datum fuit Abſaloni, & quidem omni ſupplicio acerbius. Cùm enim totus eius exercitus periret, fugam ipſe meditatus mulum conſcendit, & fugiens per condenſam quercum implicatis ad arborem capillis ſuſpenſus

2.Reg 18 hæſit. Ait text. 2. Reg. 18. *Adhæſit caput eius quercui, & illo ſuſpenſo inter cœlum, & terrã, mulus, cui inſederat, pertranſiuit.* Itáque Abſalon ſuſpenſus manſit ab arbore longas inducias habens, quibus poſſet vel mediis mulris, vel ſaltem preeibus ſalutem cõparare. Non ſic factũ

Num. 16 eſt cum Core, ſed vt ait Num. 16. *Diſrupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit illos cum tabernaculis ſuis*, &c. Core eum ſuis factionariis, vbi loquitur contra Moyſem, ſubito à terra voratur; Abſalon autem, qui aduerſum patrem rebellat, illíque bellum inferit, non à terra voratur, ſed viuus tenetur ab arbore. Cur nõ magis perimitur? Cur adhuc rebellis tantus viuere permittitur? Non equidẽ lenius agitur cum Abſalon, dum reliquis rebellibus ſubito pereuntibus, ipſe diu viuus demonſtratur, ſed maiori ſic conſcientiæ flagello traditur videntis iam iam peccatorũ meſſem appropinquare, & ſe ſub illius metu eruciantis. Ait

Chryſoſt. Chryſoſt. in Pſalm. 7. *Longo tempore pependit Abſalon, à conſcientia deinceps flagellatus.* Sanè durioti carnifici traditur, nimirùm conſcientiæ propriæ videnti flagitium, & metuenti flagitij damnum. Et quod mirere magis, Core ſimul cum omnibus factionariis repentè abſortus fuit; eum Abſalon longè aliter factum eſt, prius ſunt occiſi factionarij eius, prius ipſe vidit interfectos milites ſuæ coniurationis ſocios, & hos cæſos videns ſalutem ſuam fuga proturabat. Et cur cum Core ſimul abſorbentur factionarij; Abſalomo autem incolumi, & viuo factionis ſocij interfecti oſtendebantur? Vt Abſalomus nocẽtior fuit, ſic atrocius cum illo agebatur, vt in ſociis ſuis videret ſibi debitam calamitatem, & ſub illius metu, & confuſione magis affligatur.

Chryſoſt. Ait D. Chryſoſt. hom. de Abſalomo. *Igitur commiſſo bello proſternuntur aduerſarij Dauid, deſeritur parricida, iam ſuam in ſuis conſpicit pœnam, iam ſupplicium debitum ſibi in ſuorum interitu recognoſcit. Iam timet, iam formidat*, &c. Sic nocentiori atrocius ſupplicium datur, vt ſuam pœnam in ſuis videns ſub metu affligatur cladis, vt qui ſoleat plus torquere, quam ipſa clades. Quò adducenda ſunt dicta tom. 3. in Euang. lib. 13. cap. 1. §. 3. & tom. 4. lib. 16. cap. 8. §. 4.

Num. 12. Clamauit Moyſes ad Dominum dicens. Deus obſecro, ſana eam. Cui reſpondit Dominus: Si pater eius ſpuiſſet in faciem illius nõnne debuerat ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem diebus extra caſtra, & poſtea reuocabitur. Excluſa eſt itáque Maria extra caſtra ſeptem diebus: & populus non eſt motus de loco illo, donec reuocata eſt Maria.

§. IX.

Mala in peccatorum pœnam venientia non depelluntur niſi diuturni temporis diligentia.

Septem dierum rubor, & confuſio requiritur ab eo, qui vel verbulo nouit infirmitates curare, vt lepram Mariæ tollat, ait enim: *Separetur ſeptem diebus*, &c. Cur non ſtatim tollit illam, vt ſæpe aliàs fecit in infirmis aliis? Venerat pœna illa à ſummo parente Deo in murmurationis ſupplicium; quod autem malum eſt ſupplicium peccati, non tollitur niſi virtutibus multiplicatis, niſi diuturni temporis diligentiis peractis. Sic venienti ad ſe Naamano leproſo ait Eliſæus. 4. Reg. 5. *Vade, & laua te ſepties in Iordane.* Eſto, quod mittatur ad Iordanis lauacrum, cur ſepties lauari iubet? Sanè Ieſus, in cuius virtute Eliſæus operabatur, miſit cæcũ ad lauacrum, ſed tantum ait Ioan. 9. *Vade, laua in natatoria Siloe.* Non dixit *lauã ſepties ſed tantum laua*, vt vel vno lauacro poſſet mundari. Cur ergo maluit Naamanum ſepties, cæcum autem ſemel tantum lauari? Quæſtionem ſoluit Dominus dicens de cæco: *Neque hic peccauit, neque parentes eius, vt cæcus naſceretur.* Non equidem venerat cæcitas in pœnam peccati, & ideò nõ miror, quod facilè illam Dominus velit curare. Lepra autem Naamani ſaltem typus erat pœnarum, quæ in peccatis fundantur, & ideò pluribus debuit curari. Ait enim Tertul. lib. 4. in Mar. *Syro facilius emundato ſignificat per nationes emundationes in Chriſto, quæ ſeptem maculis delictorum capitalium inhærent. Quapropter ſepties, quaſi per ſingulos titulos in Iordane lauit.* Itaque vbi ſignificatur ſanatio malorum, quæ fundantur in peccatis, non vnum, ſed multiplex mandatur lauacrum, non enim niſi multiplici diligentia virtutũ homo ab iis conualer infirmitatibus. Hinc Ionas cap. 3. ingrediens Niniuem clamabat: *Adhuc quadraginta dies ſunt, & Niniue ſubuertetur.* Extremam ciuitatis ſubuerſionem poſt quadraginta dies futuram proponit. Non ſic cum Babylone factum eſt, de qua dicit Apocal. 18. *In vna die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames*, &c. Huic vna tantum dies datur induciarum, illi quadraginta dantur; ſed vtraque peccatrix erat, vtraque ſceleribus abundabat, vtrique calamitas veniebat ob peccata. Cur vna tantum dies induciarum datur Babyloni, & quadraginta Niniui deſignantur? Dantur Niniui dies, quibus regulariter poſſit à ſe depellere peccatorum ſuorum merita mala, & ideò illi quadraginta dies dantur, non enim vna, aut altera, ſed diuturni temporis diligentiis regulariter ſolent propelli mala, quæ in peccatis fundantur. Ait Diuus Aug. in Gloſſa ad 3. Ionæ caput: *De Niniuitis apud Ionam prophetam ſcriptũ perhibent: Quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur vt per tot dies, accommodatos humiliationi peccantium, intelligatur in ieiuniis ſua defleuiſſe peccata, & impetraſſe miſericordiam Dei.* Non otioſè plures dies Niniuitis dantur, ſed vt oſtendantur, non niſi pluribus virtutibus, pluribus diuturni temporis vigiliis potuiſſe à peccati debita calamitate liberari. Sic ægrotanti Ezech 4. Reg. 20. adeſt propheta Iſaias, promittit poſt triduum ſanitatem, quam vt conferat, ait: *Afferte maſſam ficorum*, hancque ægroto adhibuit, quæ, teſte Lyra, potius aggrauaret infirmitatem. Aliter cum Iobo factum eſt, ipſe enim mille iacebat tortus infirmitatibus, cui ſic iacenti Deus adeſt c. 3 & hæc verba dixit iuxta Septuag. *Putas me aliter reſpondiſſe tibi, quam vt appareas iuſtus?* Hæc dixit Dominus, & illico Iob apparuit ſanus. Cõpone modò ſanitatem Iobi, & Ezechiæ ſanitatem, hic vt ſanare

4. Reg. 5.
Ioan. 9.
Tertul.
Ionas 3.
Apoc. 18
D. Aug.
4. Reg. 20
Septuag.

ſanaretur triduum expectatur, maſſa ficorum illi apponitur, quæ dolores exacerbaret; ille autem ſubitò ad Dei verbum ſanatur. Cur tantis curatur Ezechias, cum Iob nullo remedio adhibito, nec vllo die expectato appareat curatus? Ezechiæ morbus venerat propter tumorem ſuperbiæ, vt ait Glicas, & Cyril. in Gloſſa, imò & venit propter aliqualem ingratitudinem, vt Auguſt. ibi etiam fatur. Morbi autem Iobi non venerant propter peccata, ſed propter eius iuſtitiam manifeſtandam, quod vt Deus dixit, ſubitò eliminantur. Ait Theophanes epiſt. 2. de Patientia: *Poſt toleratiam tentationum Iob dignus habitus eſt, qui Deum videret, audirétque illud diuinum praeconium, dicens illi: Putáſne me aliam ob cauſam alloquutum te eſſe, niſi vt iuſtus appareas? Oratio hæc immarceſcibilis fuit corona certaminum athletæ; hoc brauium fuit agonis ipſius, hoc patientiæ præmium. Oratio hæc morbum illum doloribus plenum illicò diſſoluit.* Equidem quando conſtitit morbos non veniſſe ob peccata, ſed ob iuſtitiam monſtrandam, illicò ſine remedio alio, morbi ſuot curati. Qui tunc multis vigiliis, multis remediis, multis virtutibus exercitis, multis admiſſis vitiorum contrariis debent curari, cum venerunt ob peccata. Ex quo latro clamabat Luc. 23. *Memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Cur ſic differt remedium ſuū? Cur non magis poſtulat, vt ſtatim memoria eius habeatur? Sciebat crimina ſua, & pœnam, qua dignus erat, ideò niſi poſt multa exanthlata non audet petere ſanitatem. D. Aug. ſer. 144. *Attendens merita ſua, non dixit: Memento mei, vt liberes me hodie; ſed cum veneris in regnum tuum, tunc memor mei eſto, ſi mihi tormenta debentur, vel quo vſque veneris in regnum tuum.* Prudens latro debita ſua attendens non putabat niſi longi temporis pœnis debere ſanari.

Theoph. — Luc. 23. — D. Aug.

§. X.

Quælibet calamitas temporalis pro minimo à Deo habetur.

Illud mirabile, quod lepram mordaciſſimam, à qua pene conſumpta erat Maria, comparet Deus ſputo paterno. Quippe ait: *Si pater eius ſpuiſſet in faciem eius, &c.* Quid lepræ, & ſputo? Quaotumuis enim ſputum verecundum ſit, tamen leue quid eſt, & parui, aut nullius nocumenti, lepra autem mordaciſſima lues eſt, magnúmque infert homini nocumentum. Cur ergo de illa ſic agit Deus, quaſi de ſputo leui? Equidem apud Deum nulla calamitas temporalis magna eſt, ſed leuis, ſed parui momenti. Similiter vbi mundi Imperatoris ruinam voluit oſtendere Dan. 4. obiicit Nabuchodonoſor dormienti arborem, de qua vigil clamabat: *Succidite arborem, excutite folia eius.* Maximum Imperatorem perdit, & arborem vocat; Imperium mundi excutit, & folium dicit. Nec mirum, ſic enim ſunt apud Deum regnorum clades, quaſi clades viliſſimorum foliorum eſſent. Quò ſpectat illa hiſtoria narrata à D. Greg. Turonenſi lib. 5. hiſtoriæ Francorum: *In Turonico verò, eo anno ſonitus tanquam diruentis arborem per totam terram illam auditus eſt; quod ideò non eſt de arbore æſtimatum, quod in quinquaginta, aut amplius millaria eſt auditum. Ipſo anno grauiter vrbs Burdegalenſis à terra mota concuſſa eſt, &c.* Ecce tibi in ſonitu cadentis arboris excidium Burdegalenſe præfigoratū; nec apud Deum maior eſt clades vrbis, quàm clades arboris. Sic æſtimat Deus perditionem quamlibet temporalem, quaſi eſſet perditio vnius arboris, ſeu vnius folij, quod vento rapitur. Parua enim eſt in Dei conſpectu quælibet calamitas temporalis. Hinc Dominus tradens amicum ſuum Iob furori diabolico, vt omni ægritudinum genere conficiatur, ait cap. 1. *Ecce vniuerſa, quæ habet, in manu tua ſunt.* Vbi Chryſoſt. in cat. ait: *In manu tua de omnia quæcunque ſunt illi. In manu, inquit, tua puſilla.* Et quæ eſt in diabolo puſilla manus, niſi quæ perdit, & torquet temporaliter? Reputat ſemper Deus puſillum malum, quod vltra temporis limitem non ſalit.

Dan. 4. — D. Greg. — Chryſoſt.

CAPVT XXIII.

Exploratores miſſi.

Textus Hiſtoria.

Peruentum erat Cadesbarne, qui ſitus, & Pharam terminat, & regionis promiſſæ limina indigitabat; ad quam ducente Deo, tot ſuperatis difficultatum monſtris vocabantur. Hæſit tamen populus, minimè vlterius progredi auſus, niſi præmiſſis prudentibus viris, qui terræ ſitum, feracitatem, & munitiones præuiderent, & renunciarent. Singuli è ſingulis eliguntur tribubus, inter quos & Caleb, & Ioſue numerantur, quorum robur cæteris maius, & fides præſtantior. Ij mirati regionis feracitatem, botrum è vite decerpunt, qui pendens ab haſta, oneri fuit duobus portantibus, admirationi vniuerſis popularibus. Botri aſpectus animos dum dilatat, eos in anguſtum deducit incolarum fortitudinis repræſentatio. Dicebantur regionis incolæ gygantæo ſemine ſati, munitiſſimæ vrbes, & ferè inexpugnabiles, inter quæ dicta multis nititur Caleb contribulos erigere, vt arma capiant, potituri validiſſimorum hominum ſubſtantiis. E contra alij pectora vulgi confodiunt, quaſi vel à terra eſſent ſtatim vorandi, quæ minimè cultoribus ſuis parcit.

PARS VNICA MORALIS

circa textum.

Non haſta, ſed ſtilo venit nobis botrus portandus, in quo mentis diuitias, virtutúmque feracitatem poſſimus explorare.

Deuter. 1. Cùm veniſſemus in Cadesbarne, dixi vobis. Veniſtis ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noſter daturus eſt nobis. Vide terram, quam Dominus Deus tuus dat tibi, aſcende, & poſſide eam, ſicut locutus eſt Dominus Deus noſter patribus noſtris noli timere; nec quicquam paueas. Et acceſſiſtis ad me omnes, atque dixiſtis. Mittamus viros, qui conſiderent terram, & renuntient, per quod iter debeamus aſcendere, & ad quas pergere ciuitates.

§. I.

In diuinorum executione ille triumphat, qui omnem à ſe excutit timorem humanum.

In promiſſionis terræ limine conſtitutis Iſraëlitis illud ſalutare conſilium prælibatur, nimirùm: *Noli timere, nec quicquam paueas.* Ille námque in promiſſis diuinis triumphabit, qui ad illa feſtinans mediis etiam inſuperabilibus difficultatibus nihil paueri omnique humano timore liberatur. Sciebat Iſaac diuinas ſibi repromiſſiones factas, vt pater futurus erat multarum gentium, vt progenitutus mundi ſalutem. Intereà antequàm ſponſæ iungeretur, videt ſe ex Dei præſcripto ad mortem ligari, quippè ait Gen. 22. *Cúmque alligaſſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in altari ſuper ſtruem lignorum. Extenditque manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium ſuum.* Quid tunc Iſaac? Timuitne ſibi datis promiſſionibus? Videns ſe ligatum, & ſub ſtricto gladio timorem habuit, ne precox mors ſpes in ſe collatas abſumeret? Accipite D. Zenonem fantem ſerm. 6. *Neopuerum mors vicina contriſtat, ne trepidatio ſidem*

Gen. 22. — D. Zen.

fidem prodat infirmam. Sub hac denique immolatus, immolatique conſtantia abſolui meruit, dum humanum ex ſe depoſuit timorem. Non equidem potuit non victor euadere, & ad diuinas promiſſiones peruenire, qui tanto ſub periculo omnem à ſe dimiſit timorem humanum. Huius etiam nepos Ioſeph, dum oracula capit in ſomniis de regno ſuper fratres habendo, venditus à fratribus ſeruus factus eſt, in Ægyptum ducitur, vbi maiori ſeruitutis vinculo aſtringitur, tandem ob falſæ impoſitum ſibi adulterium coniicitur plectendus in carcerẽ. Quid ſeruitus, quid carcer, quid vincula cũ regno? Sed tamen per ſeruitutem, per carceres, per vincula ad
Gen. 41. regnum tranſit. Ait enim Gen. 41. *Dixitque rurſus Pharao ad Ioſeph: Ecce conſtitui te ſuper vniuerſam terram Ægypti*, &c. Et quomodo ad regnum promiſſum
Theod. per tot regno contraria potuit peruenire? Ait Theod. ſer. 8. de Prouid. *Omnia aduerſa Ioſeph generoſo animo ſuſtinuit. Nam aſſidua illa, & alternis ſe vicibus excipiens variarum calamitatum tempeſtas, nec animæ inſtitutum abſtulit, nec fortitudinem eius in timiditatem conuertit.* Ex quo in tot contrariis penè inſuperabilibus nullum humano timori locum dedit, non miror, quod peruenit ad promiſſa ſibi à Deo. Hinc Luc. 1. Angelus pro-
Luc. 1. miſſurus filium, quem ſenectus, & ſterilitas negarat, inquit: *Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua, & vxor tua Elizabeth pariet tibi filium*, &c. Vt Angeli conſpectus metum incutiebat Zachariæ; ſic nil prius curat Angelus, quàm metum excutere, quod plurimum faciebat, vt promiſſa reciperet. Ait enim
Chryſol. Chryſol. ſer. 88. *Angelus antequam mandata pandat, dona tradat, metum diſcutit, fugat timorem, confortat animos ancipiti cogitatione turbatos, vt mens, quæ migrauerat à ſe nimio pauoris exceſſu, in ſemetipſam reuerſa beneficiorum tantum ſentiret, & caperet largitatem.* Proh quàm vicinus fit promiſſis diuinis excipiendis, qui à ſe prorſus timorem abigit humanum! Petro poſt reſurrectionem apparens Dominus, vt quod promiſerat, Pontifi-
Ioan. 21. cium traderet, ait illi Ioan. 21. *Simon Ioannis diligis me plus his? Etiam Domine, tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: Paſce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? Ait ille. Etiam Domine, tu ſcis quia amo te*, &c. Et cur in tradendo promiſſo paſtoris munere, tam anxius Dominus quærit in Petro ſuum amorem? Viderat illum in paſſione turbatũ timore, & præ timore promiſſis renunciaſſe; & ideò modo & timorem excutit, excuſſóque timore amorẽ firmat, quo promiſſum munus cuſtodiendarum ouium poſſit capere. Quò reſpiciens
D. Aug. D. Aug. ſer. 14. de ſanctis ait: *Nunquid non, quando negauit Petrus Chriſtum, occidi timuit? Hoc timuit pati, quod paſſus eſt Chriſtus. Reſurgendo Chriſtus abſtulit mortis timorem, & quoniam abſtulerat mortis timorem meritò interrogabat Petri amorem*, &c. Nil non agit Dominus, vt oſtendat à Petro abeſſe malum timoris, quando ad promiſſum munus recipiendum ſeſe componit.

§. II.

Non ſine piaculo poſt Deum pollicentem aſpicis creaturam.

NOn paruum crimen obiicitur Iſraëlitis à Moyſe, cũ ait ad exploratores ab illis petitos: *Acceſſiſtis*, inquit, *ad me, atque dixiſtis: Mittamus viros, qui conſiderent terram, & renuntient*, &c. Equidem iam Deus renuntiauerat terram eſſe lacte, & melle manantem, incolas prorſus ſuperandos, ciuitates pugnandas; item & Angelus in columna nubis viam monſtrabat, qua aggrediendum erat. Poſt hæc, qui adhuc ad exploratores alios aſpiceret; fallar, ſi euadat abſque ſupplicio. Angelus à dextris altaris apparens nuntiauit Zachariæ ſterilitatis ſolutionem, generationem filij conceſſam à Deo eius orationibus & vigiliis. Res ſanè difficilis ſe-
Luc. 1. nibus parentibus, & ſterilibus. Quid tunc? Luc. 1. *Dixit Zacharias ad Angelum: Vnde hoc ſciam? Ego enim ſum ſenex, & vxor mea proceſſit in diebus ſuis. Et reſpondens Angelus dixit ei: Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi Euangelizare. Et ecce eris tacens, & non poteris loqui.* Ecce tibi Zachariæ petenti ſignum Angelus reſpondit iratus, illique infert ſtatim ſupplicium, dicens: *Non poteris loqui.* Et cur ſic bonus ab Angelo percutitur, niſi quia poſt Deũ pollicentem, poſt Angelum nuntiantem, adhuc aliud requirit, dicens: *Vnde hoc ſciam?* Pulchrè ad hæc ait D. Chryſol. ſer. 9. *De ſupplicio fidei perficit documentum, dicendo*: Eris tacens, & non poteris loqui. *Ergo ergo Angelus, vt tali documento eruditus, non amplius dicat:* Vnde hoc ſciam? *Qui totius creaturæ iudicio potuit approbare, quod Deus cœlum, terram, mare ex nihilo fecerat ſubſtitiſſe; credere debuit, quod potuit ex aliquo facere, quod vult; & deſperato reddere, quod promiſit.* Vbi Deus promittit, Angelus adſtipulatur, damnabiliter errat, qui aliud ſpectat, cui fidem adhibeat. Adamus vt ſe excuſaret, dicebat Gen. 3. *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Quam excuſationem merito putat D. Chryſoſt. non poſſe eſſe immunem à ſupplicio. Et cur non erit ſine ſupplicio excuſatio iſta? Dixerat Deus: *Ne comedas, quia morte morieris*; dixit vxor: *Comede, non enim comedentes moriuntur.* Ipſe poſt Dei verba, adhuc attendit ad verba creaturæ. qualiter ergo poterit liberari à ſupplicio? Ait Chryſoſt. hom. 1. de Patient. Iob: *Ille reſpondens Deo, inquit.* Mulier dedit mihi, & comedi. *O reſponſum indulgentiam non habens! Illa inquit*, comede, *Deus dixit:* Ne comedas, *quare ergo mulieri obſecundas, & Deum ſpernis?* Sanè poſt Dei oſtenſam, & agnitam voluntatem, quod te creaturis ſubmittas, vt earum placitis guberneris, id ſolum faciendum proponens, quod volunt illæ, piaculum eſt dignum ſupplicio. Numer. 22. venit Dominus ad Balaam, dixitque illi, vt minime iret cum legatis Madianitis ad maledicendos Iſraëlitas, annuit ipſe, dimiſit legatos, & minimè voluit ire cum illis. Iterum legati redeunt, & petunt enixè, vt veniat Balaam ſecum. Quid tunc? Ait Balaam: *Obſecro, vt hic maneatis etiam hac nocte, & ſcire queam, quid mihi rurſus reſpondeat Dominus. Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait ei:* Si vocare te venerint homines illi, ſurge & vade cum eis, ita duntaxat, vt quod tibi præcepero facias. *Surrexit Balaam mane, & ſtrata aſina ſua profectus eſt cum eis. Et iratus eſt Deus. Stetitque Angelus Domini in via contra Balaam.* Et quando Deus præceperat ire vatem cũ legatis, cur iraſcitur illi? Cur Angelũ percuſſorem obiicit in via? Quid fecit iſte, quo tantam iram mereretur? Ait ipſe: *Obſecro, vt hic maneatis etiam hac nocte, & ſcire queam, quid rurſus reſpondeat Dominus*; quibus verbis oſtendit homo veneficus ſe illa nocte rediturum ad artes ſuas, dæmonéſque Dominos ſuos euocaturum, vt ſciat ex eis, an ire debeat; quod non potuit eſſe non illi ad ſupplicium, quando hæc faciebat poſt verum Deum auditum negantẽ viam. Quis enim poſt Deũ auditum, cunctas creaturas, quarum ſequatur nutum; & erit à ſupplicio liber? Ait Orig. hom. 13. in Num. *Moleſtus eſt Balaam Deo, & extorquet propemodum permitti ſibi vt eat maledicere filiis Iſrael, & vt inuocet dæmones, ad quem iam venerat Deus. Petenti ergo ire conceditur, in via conteritur ab aſina*, &c. Expende illud: *Vt inuocet dæmones, ad quem iam venerat Deus.* Poſt Deum auditum, poſt Dei verba, voluntatémque perceptam, adhuc euocat familiares ſuos, ab illiſque reſponſum exſpectat, ſecuturus illorum nutum, non miror, quod pericula mortis incurrat, quod ſentiat diuina ſpicula.

Num. 13. Locutus eſt Dominus ad Moyſem dicens: Mitte viros, qui conſiderent terram Chanaam, quã daturus ſum filiis Iſraël, ſingulos de ſingulis tribubus, & principibus. Fecit

Marginal notes (right column): Chryſol. (beside "Chryſol. ſer. 9."); Gen. 3. (beside "Gen. 3."); Chryſoſt. (beside "Ait Chryſoſt. hom. 1."); Num. 22 (beside "Numer. 22."); Orig. (beside "Ait Orig. hom. 13.").

Moyſes, quod Dominus imperauerat, de deſerto Pharan mittens viros, quorum iſta ſunt nomina. De tribu Rubem Samnua, &c. Miſit ergo eos Moyſes ad conſiderandam terram Chanaam.

§. III.

Errones homines vni acquieſcunt, qui eorum reſpondet deſideriis.

DEum babuerunt Iſraëlitæ promittentem terram manantem lacte, & melle, qualem eſſe dicebat Chananæorum terram; inſuper Angelum deductorẽ in columna nubis babebāt. Nec Deo bonitatem terræ aſſerenti acquieſcunt, nec ducatui Angelico, ſed petūt adhuc mitti exploratores, qui renuntiēt terræ bonitatem, & viam accedendi oſtendant. Rem deducit Moyſes ad Deū, qui annuit populo petenti, & de Dei ordine ſeligit Moyſes viros præcipuos, quos mittit exploraturos terram. Ait enim: *Miſit ergo eos Moyſes ad cōſiderandam terram*, &c. Nec eſt, qui Moyſi reſiſtat, nec qui oblatret abeūtibus exploratoribus. Et cur ſic quieti accipiunt exploratores homines, qui non quieti erāt, cum Angelo deductore? Nónne Angelus melius ſciret vias accedendi ad promiſſam terram? Nónne ab Angelo melius diſcerent, qua ſecurius procederent? Nónne Angelus certius, & verius pericula, & euadēdi loca moneret? Cur ergo habentes Angelum, non quieſcunt, & homines petunt, quos vbi accipiunt, & quieſcunt, & tutam illis procedendi rem credunt? Errones homines, in hoc, & immorigini monſtràbatur, vt ait Procopius, qui vni illi acquieſcunt, nō qui certa, & vera, & vtilia dicit, ſed qui reſpondet eorum deſideriis. Non acquieſcunt miſeri Deo aſſerenti terræ bonitaté, nec præmittenti Angelum ſuum ante illos, & acquieſcunt Deo mittenti viros exploratores, quia ij reſpondebant deſideriis eorum, qui petiuerant eos. Sic miſeri errones non ſpectant vtilia ſibi, ſed reſpondētia propriis deſideriis. Similiter Numer. 22. vocatus Balaam à Rege Balac, vt malediceret Iſraëlem, accepit diuinum reſpōſum quippè ait textus: *Dixitque Deus ad Balaam. Noli ire cum eis, nec maledicas populo.* Accepit Balaā hoc diuinum reſponſum, & noluit ire cum legatis. Qui denuò accedentes orabant eum, vt veniret ſecum. Tunc Balaam reſpondit: *Obſecro, vt hic maneatis etiam hac nocte, & ſcire queam, quid mihi rurſus reſpondeat Dominus. Venit ergo Dominus ad Balaam nocte, & ait ei.* Si vocare te venerint homines iſti, ſurge, & vade cum eis, ita dūtaxat, vt quod tibi præcepero facias. *Surrexit Balaam mane, & ſtrata aſina ſua profectus eſt cum eis.* Cum Deus vetauerat profectionē in prima apparitione, non quietus fuit Balaam; ſed iterū conſuluit, iterum quærit, an iret cū legatis. Cum autē annuit Deus, & profectionē mandat, ſtatim rem aggreditur, & ſternit aſinā, & proficiſcitur. Cur modò non iterum conſulis? Cur non obſecras, vt vel altera nocte expectent legati? Cur nullo alio expectato reſponſo ſtatim poſt hoc proficiſceris? Proh erronei hominis ingeniū! Nunc reſponſum cōſonabat deſiderio, & cupiditati eius, & ideò illud feſtinātet arripit. Pulchrè ad hæc aiebat D. Chryſol. ſer. 131. fatus: *Quod vult, non quod eſt, audit ſemper, qui decreuit errare.* Erroneus animus nihil aliud reſpicit, niſi quod eius reſpondet cupiditati, & ſi illi proponantur vtiliſſima, non quieſcit, nec acquieſcit, donec proponantur, quæ ipſe cupit, quæ propriis reſpōdeant optatis. Sic dixerat Deus homini Gen. 2. *In quocunque die comederis ex eo, morte morieris.* Non multum poſt acceſſit ſerpens, & ait: *Nequaquam morte moriemini. Scit enim Deus quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dij, ſcientes bonum, & malum. Vidit igitur mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectúque delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit.* &c. Ecce tibi contraria Deo aſſerenti ſerpenti ſine dilatione creditur. Et cur tam facilè creditur ſerpenti contraria aſſerenti? Ait textus: *Vidit mulier, quod bonum eſſet lignum ad veſcendum*, &c. Cœperunt in muliere exurgere deſideria, & vt ſerpentis aſſertum cœpit deſideriis conſonare, abſque vlla dubitatione illud homines fuerūt amplexati. Pro quo ait Sixtus Pontif. epiſt. de malis doctoribus: *O humana peruerſitatis vitium, fidem illis facile ſemper accommodans, quæ cū deſideriorum ſuorum concordare perſpexerit voluntate, nec deliberare quidem ſolita eſt, ne illa forſitan credulitatis occaſio, qua deſiderio fraudulenter arridet, ſaluti contraria*, &c. Hoc eſt mentis erroneæ ingenium ad illius ſententiam aduolare, qui reſpondet optatis, non qui reſpondet ſana; huic non acquieſcunt; illi pertinacius ſine dubio, ſine hæſitatione adhæreſcunt.

Num. 22. · Chryſol. · Gen. 2. · Sixt. Po

§. IV.

Erronea mentis eſt, in muneribus diſtribuendis, non virtutes animi; ſed externam nobilitatem aſpicere.

SApienter putant doctores prædicta verba non eſſe præceptiua, ſed permiſſiua, quibus Deus permittit errare Iſraëlitas dicens: *Mitte viros, qui conſiderent terram, ſingulos è ſingulis tribubus, ex Principibus.* Aliter enim dicebat Num. 11. *Et dixit Dominus ad Moyſem. Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſraël, quos tu noſti, quod ſenes populi ſunt, ac magiſtri*, &c. In hac electione morum ſpectatur canities, illi mandantur eligi, quorum virtus, & præſtantia nota ſit? in illa autē electione ſolum ſpectatur nobilitas. Solum enim ait, quod electi ſint *ex principibus*, & cur hic ſola nobilitas ſpectatur, ibi autem animi virtus? Sanè vbi ſpectatur animi virtus, oſtēditur, quid debet facere bonus Princeps, in eligendis miniſtris, quod nimirum eos eligat, quos animi valor, & virtus commendat. Vbi autem ſola ſpectatur nobilitas, oſtenditur, quid Deus permittat malis Principibus, nimirùm quod nihili æſtiment animi virtutem, ſed ſolum attendant ad nobilitatis externæ inſigne. Hoc ſanè erroneæ mentis proprium eſt, quod ſic permittatur cæcutire, vt in miniſtris eligendis ſolum externum nobilitatis ſplendorem aſpiciat, non animi ſtrenuitatem ad peragenda munera. Quò reſpiciens Eccleſiaſtes cap. 10 aiebat: *Eſt malum, quod vidi ſub Sole. quaſi per errorem egrediens a facie Principis. Poſitum ſtultum in dignitate ſublimi, & diuites ſedere deorſum.* Diuites in præſenti non dicuntur, qui temporalibus diuitiis fulgent, ſed qui ſapientia, & dexteritate ſuot præditi. Sic Cāpenſis: *Qui ad res gerendas vehemēter idonei ſunt, in humilitate ſedent.* Ecce tibi de erronei principis ingenio quid oriatur, nimirùm, quod idoneus od res gerendas lateat in humilitate, & ſtultus euolet ad ſublimia. Particularius Chaldæus Complutenſis ait: *Datus eſt Edom impius, & ſtultus, vt ſit in ſydere bono, & exercitus eius ſuperbi & magni, & populus domus Iſraël ſubiiciuntur ſub eo.* Edom idem eſt, ac Eſau frater maior Iacob. erronea ergo mens, quæ labi à Deo ſinitur, externam ſolùm nobilitatem aſpicit, & eo quod Edom nempe Eſau nobilior, maiórque frater ſit, ad omnia ſtrenua munera illum eligit, ſiue exercitus ducendus ſit, ſiue gubernanda tribus, quo fit, vt ſtultus, & ineptus, habeat ſplendida munera, & qui ad res gerendas idoneus ſit, deliteſcat in humilitate ſua. Quod cauens D. Syneſius monebat Imperatorem ſuum lib. de regno, prope finem: *Tu vero fac, virtutis aliquid in pretio habeatur, quamuis ſit cum egeſtate coniunctum, nec te prudentia lateat hominis, aut iuſtitia, reliquáque animi bonorū multitudo ſub vili, abiectáque veſte deliteſcens, quin potius in medium producas, dignúmque cēſeas, qui virtutē omnium oculis ſubiiciat, quam quidē domi ſegnem continere negas ſit ſed ſub diu agere, atque inter certamina verſare oportet.* Huc aſpiciat Princeps, qui errorem fugit, ne ſoli

Num. 11. · Eccle. · Chald. · D. Syneſ.

nobilitatis

nobilitatis ſplendori æterno credat munera Reipucę,nec ſinat in abiectis hominibus deliteſcere magnitudinem virtutum. Quærantur in primis dexteritas in muneribus tractandis, animi virtus, & conſtantia in peragendis negotiis,hæ ſiue in abiecto,ſiue in conſpicuo viro inueniantur,debent ſpectari in promouendis à Principe. Sanè Ioſeph dum ſeruit Putiphari coniectus eſt in carcerē; vinculis adſtrictus eſt in Ægypto, qui ſolus poſſet à ruina famis eripere Ægyptum. De carcere eductus adhuc ſeruus Pharaoni ſiſtitur;cuius
Gen. 41. ſapientiam Pharao ait Gen. 41. *Placuit Pharaoni conſilium Ioſeph, & cunctis miniſtris ſuis locutus eſt ad eos: Num inuenire poterimus talem virum, qui ſpiritu Dei plenus ſit? Dixit ergo ad Ioſeph,&c. Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet.* Quid magis regium? Eligendus erat ſaluator Ægypti, erant coram Rege nobiliſſimi quique Ægyptiorum, erat & homuncio alienigena,& ſeruitutis nota,& carceris vinculis obſcuratus.Rex autem ſpretis nobilibus ſeruum elegit. Quid facis Rex, quem dedecorat ſeruitus,& vincula eleuas in ſaluatorem Ægypti? Pulchrè
D. Amb. D.Ambr.lib.de Ioſeph c.7. *Iniuria illata eſt, priuſquam Ioſeph cognoſceretur à Rege,gratia relata vbi regi eſt cognitus. Itaque Rex vacat culpa,quia & id, quod excepit vir ſanctus iniuria,alienum fuit,& id,quod recepit gratia, Regis proprium.* Expende hoc vltimum,nimirum: *Id,quod recepit gratiæ, Regis fuit proprium,* quippè Regis regaliſſimi proprium eſt,quod ad gratias,& munera ſublimia eligantur idonei,etiamſi ij extrahendi ſint de ergaſtulo ſeruitutis,ſiue de carceris vinculis. Sic Dominus 1.
1.Reg.16 Reg.16.dicit ad Samuelem: *Veni mittā te ad Iſai Bethleemitem: prouidi enim in filiis eius mihi Regem.* Et cum nobilior,& maior in medio poſitus ſit: *Dixit Dominus ad Samuelem: Ne reſpicias vultum eius, nec ſtaturam altitudinis eius.* Ecce tibi vbi ſummus Deus eligere ſuæ poteſtatis miniſtrum ſatagit, hoc in primis cauet, ne reſpiciatur æternus ſplendor,imò maioribus,& nobilioribus ſpretis,minor,& abiectior de caprarum caulis extrahitur,& adducitur, & eligitur. Cur Domine non nobiliores,ſed deſpectum eligis? Ait ipſe: *Non iuxta intuitum hominis ego iudico;homo enim videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor.* Homines erronei ducuntur æternis ſplendoribus,qui verus Dominus eſt, cordis virtutes inſpicit.Quam vbi inuenit,nil aliud re-
Baſil.Sel. quirit,vt dicat D.Baſil.Sel.orat.15. *Cognita animi mente minimè erubeſcit artem.* Nulla vilitas officit, vbi animi virtus cognoſcitur, vt hæc vel de ſentina promoueātur ad puppim.

Num.13. Et dixit ad eos. Aſcendite per meridianam plagam. Cúmque veneritis ad montes, conſiderate terram,qualis ſit;& populum, qui habitator eſt eius,vtrum fortis ſit,an infirmus, pauci numero,an plures, ipſa terra bona, an mala;vrbes quales:muratæ, an abſque muris; humus pinguis,an ſterilis,nemoroſa,an abſque arboribus. Confortamini,& afferte nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus quando iam præcoquæ vuæ veſci poſſunt.

§. V.

Terrena ſubſtantia conſideratio nos cumulatiſſimè docet viam ſalutis.

PEtierant Iſraëlitæ exploratores,vt docerentur, qua via accedere facilius poſſent ad terram promiſſam. Sic enim Deuter.1. *Mittamus viros, qui conſiderent terram,& renuntient per quod iter debeamus aſcendere,& ad quas pergere ciuitates.* Hæc præcipuè intendebant populares,vt per exploratores ſciretur facilior via adeundi, & quæ prius poſſet capi ciuitas. Moyſes autem cum in præſenti exploratores mittit, nihil de via adeundi,nihil de prima ciuitate capienda ſibi renuntiari petit. Solum ait: *Conſiderate terram, qualis ſit, & populum qui habitator eſt eius, vtrum fortis ſit, an infirmus,pauci numero,an plures,ipſa terra bona, an mala,vrbes quales,muratæ,an abſque muris,humus pinguis,an ſterilis,nemoroſa,an abſque arborib. Confortamini,& afferte nobis de fructibus,*&c. Ecce tibi cùm torpeat ad terræ conſiderationem ſpectantia,de via ineunda,de ciuitate prima adeunda nihil poſtulat renuntiari ſibi. Et cur Moyſes oblitus eſt ea, quæ maximè populus ſcire curabat? Cur cum fructus afferri iubet, & alia multa notari,quæ populus non curauit,de ineunda via,de ciuitate prius adeunda nihil prorſus dixit? Sanè diuinus ſpiritus,qui Moyſem implebat, non id fruſtrà prætermiſit,ſed inſtruens homines ad conſecutionem æternæ ſalutis,iuſſit conſiderare terram, inquiens: *Conſiderate terram,* de via ineunda,& ciuitate adeunda prorſus reticuit, quia vna terrenæ ſubſtantiæ conſideratio ſufficienter nos doceret,qua via ad ſalutem ſumus peruēturi. Hinc Adamus à paradiſo excluſus terræ colendæ traditur,dicit enim Gen.3. *Maledicta terra in opere tuo:* Gen. 3.
in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Sic occluditur illi paradiſi via,& mandatur miſero terræ cultura. Cur Domine ſic hominem deprimis ad terram? Cur quem eiici à paradiſo iubes, vt terram pro alimento quærendo ſemper reſpiciat? Miſericordiæ ratio ea fuit,quæ viam occludens paradiſum,dedit homini terram aſpicere, quo doceri poſſet ad paradiſum redire. Ait Theophyl. Anthioch epiſt.2.ad Autolium: *Homi-* Theoph.
nem eiicit Paradiſo,ſolum vertere iubens, vt ſtatuto tempore peccatum excolueus,& probè omnia edoctus,& inſtitutus poſtremo reuocaretur. Expende illa nimirùm: *Et probè omnia edoctus, & inſtitutus;* quippè vna illi paratur terræ colendæ ſchola, vnum opus,vnum illi exercitiū iniungitur,quod ſolum verrat,quod terram colendam ſibi conſideret, & indè omnia probe edoctus,& inſtitutus dicitur reuocandus ad paradiſum. Sufficit, nobis crede,terreæ ſubſtantiæ conſideratio,& inſpectio, vt nos edoceat abſtruſiſſimam viam ſalutis, & ad illam deducat. Et quæ ſalutis via adeò abſtruſa eſt,quæ non pateat conſideranti ſubſtantiam ſuam infirmam, ter-
ream? Aiebat Dauid Pſalm.118. *In quo corrigit adoleſce-* Pſal. 118
tior viam ſuam? Difficilis ſanè inuentu eſt via ſalutis adoleſcentibus, cui difficultati inſolubilem penè addit nodum Prouerb.30. *Tria ſunt difficilia mihi,& quartum penitus ignoro, Viam aquilæ in cælo; viam colubri ſuper petram, viam nauis in medio maris, & viam viri in adoleſcentia.* Ecce tibi Spiritus Sanctus aſſerit viam adoleſcentis ad ſalutem penitùs ignorari, & Dauid, quaſi poſſet ſciri,illam quærit. Quid Dauid quæris rectam ſalutis viam in adoleſcentia, quam Spiritus ſanctus poſſe ſciri negat? Nónne verum eſt, quod ait diuinus Spiritus,quod penitùs ignoratur via viri in adoleſcentia? Cur tu quæris inuenire, quod Spiritus ſanctus neſcit? Equidem Spiritus ſanctus aſſerit ignorari à ſe viam ſalutis in adoleſcente,ſed in adoleſcente,qui totus hæret vicinus tribus illis primis viis, nimirùm Aquilæ in aëre, colubri in petra, nauis in mari. Non autem ignoratur à Spiritu ſancto via ſalutis in adoleſcente, qui demiſſis illis viis, non aëreos ambitionis volatus ſtupet,nec ſaxorum duriciem verſat in pectore,nec marinis cupiditatum fluctibus immergitur, ſed attentus infirmæ, terrenæque ſuæ ſubſtantiæ ſe agnoſcit,ſuámque fragilitatem conſiderat, & perpendit. Huic via ſalutis clariſſima eſt, & euidens. Ex quo ait
D.Ambr.in Pſal.118.ſerm.2. *Ergo ſciat ſe inuentor, vt* D. Amb.
corrigat viam ſuam. Ille via viri in iuuentute non cognoſcuntur,quæ ſunt ſecus vias ſerpentis in petra, & ſecus ſemitas nauis fluctuantis, & veſtigia volantis aquilæ, quæ ſupra nubes volat,in aëre errat. Sanè,qui iuuenis ſerpentis,aquilæ,aut nauis vias ſectatur, in petræ obduratione,in cupiditatum fluctibus, in aëris ambitionis vola-

Digitized by Google

tilibus,huic nulla via ſalotis patet, nulla ſemita eſt ob quam ad bona obrepat. Sciat ergo ſe iuuenis,conſideret terrenam ſuam fragilitatem, mortalitatem ſuam agnoſcat, & ſic videbit ampliſſimam viam directam, qua ad ſalutem tendat.

Num. 13. Cúmque aſcendiſſent, explotauerunt terram à deſerto Sin,vſque ad Rohoch intrātibus Emath. Aſcenderunt ad meridiem, & venerunt in Hebron,vbi erant Achimam, & Siſai,& Tholmai filij Enac,nam Hebron ſeptem annis ante Tanim vrbem Ægypti condita eſt. Pergentéſque vſque ad torrentem botri,abſciderunt palmitem cum vua ſua, quem portauerunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis,&c.

§. VI.

Clariora homini ſunt bona, quæ non ſolum parta, ſed innata videntur.

Miraris,quod tam intrepidè exploratores Iſraëlitæ de Chananæorum bonis eripiant, vt referantur ſois. Non clam,& abſconditè, ſed manifeſtè cum botrum abſcindunt, quem in vecte pendentem duo viri portare neceſſe habebant. Et quidem meritò,non enim furtiua,ſed propria ex auorum,atauorúmque iure habita merebant. Sed eſto, quod propria illa bona erant, & adnata cum auitis hæreditatibus,quid neceſſum fuit tam citò,& immaturè illa,vt propria capere,& publicè ferre? Sanè hoc pertinebat ad Iſraelitarum præſtātiam, vt cū poſt bella,& deuictos Chananæos bona illa acquirerent,non viderentur parta denuò,ſed adnata illis eſſe. Similiter Matth. 17. *Aſſumpſit Ieſus Petrum,& Iacobum,& Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum,& transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut Sol,& veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix.* Ex quo ſpectauit ante lueana hæc gloriæ viſibilis demonſtratio? Venerat Ieſus vt per paſſionem,& ignominiam crucis tyrannidem mortis,& inferni proſterneret Cur,qui ſe tot ignominiis,tot opprobriis deuouerat, modò ſeſe ſub tanta gloria coram diſcipulis oſtentat? Curabat Dominus,ne gloria illa, ſub qua poſt deuictos hoſtes,poſt mortem ſuperatam rediuiuus videndus erat,de nouò parta videretur, ſed ſibi adnata eſſe. Huc ſpectans D. Ephr. orat. de Transfigurat. inquit: *Suam eis oſtendit gloriam ante ſuam reſurrectionem, vt quando reſurrexerit à mortuis in gloria natura ſua diuinæ ſciant eum non accepiſſe tanquam mercedem ſui laboris gloriam,vt qui ea indigeret; ſed eum illam iam olim habuiſſe ab æterno cum patre, & cum ſpiritu eius.* Hoc maximè Dominus cauebat,ne gloria poſt reſurrectionem, poſt deuictam mortem videretur merces,ſed hæreditas;nō ab aliis rapta,vel accepta,ſed antiquitus cum patre, & ex patre habita. Decorat námque maximè hominem, quod non videatur quaſi mercenarius ad honores accedere, ſed in illis cum auorum iure natum eſſe. Hac gloria rapti Alexander, & Ariſtobolus indignè ferebant, qood pater Herodes ad regnum vocaret Antipatrum genitum ante regnum. De quo ait Egeſippus lib. 1. cap. 38. *Antipatrum Doſidis filium Herodes præferre fratribus,atque ad ſui gratiam vberiori cœpit affectu laceſſere; ardere maioribus odiis aula regia,& certamine fratrum concuti,dum illi indignantur, quod priuata mulieris filius ſibi in regno ſortis præferebatur.* Et qoidem antipater æquè erat legitimus Herodis filius, ac illi, & ætate primus,nihilominùs Alexander, & Ariſtobolus fratres ætate minores illum deſpiciebant,ſe maximè extollebant,quod ille è natiuitate priuata ad aulam regiam acceſſit,ipſi autem nati ſunt in ipſo iam habito à Patre regno.

Matt. 17

D. Ephr.

Egeſipp.

§. VII.

Laborantibus nil ſic placet,quam vel reſurrectionis vmbra.

De fructibus promiſſæ terræ aliquos allaturis,meritò vuarum botrus eligitur:quippè: *Abſciderūt palmitem cum vua ſua,quem portauerunt in vecte duo viri.* Qui fructus expectatæ telluris, & dulcior,& lætior afferri potuit quàm botrus, cuius ſucco rediuiua noſtræ mortalitatis terra vehementer exultat? Aiebat enim ſponſa Cant. 1. *Botrus Cypri dilectus meus in vineis Engadi:* circa quæ D. Bern. ſer. 44. in Cant. *Ergo Dominus meus Ieſus myrrha mihi in morte, botrus in reſurrectione.* Eſt equidem botrus promiſſæ immortalitatis glorioſæ terræ præclariſſimus index,nec vllo alio melius laborantium,gementiúmque recrearentur obtutus,quam glorioſis reſurrectionis præuiſis triumphis. Iob omnibus ſpoliatus bonis,orbatus filiis,ingenti plaga percuſſus ſedens in ſterquilinio cap. 2. *Teſta ſaniem radebat.* Cur teſta ſaniem ſtergit? Nonne vel ſterquilinium ſuppeditaret laceros aliquos pannos, qui tali muneri ſuauius deſeruirent? Cur magis teſtam elegit? Ait D. Hieron. ad Pamachium: *Teſta radens putridæ carnis ſaniem,miſerias ſuas reſurrectionis ſpe,& veritate ſolatur.* Præuidebat in teſta aliquod indicium reſurgentium ſtatus,quapropter, dimiſſis omnibus teſtam arripuit,qua ſtergeret ſaniem,in nullo erat,quam in reſurrectionis ſpe firmus,lætiúſve laborum, ærumnarúmq; ſolamen. Cur non ferat labores? Cur timeat pericula imminentia, qui præſentit reſurrecturi glorias? Pulchrè Iſaias cap. 26. *Expergiſcimini,& laudate, qui habitatis in puluere,quia ros lucis,ros tuus, & terram gygantum detrahes in ruinam.* Qui adhuc in arena ſunt, qui belli puluerem nondum excutiunt,ad laudandum vocantur, tunc etiam cum adhuc gygantes imminent nocituri. Et quando belli puluis, & gygantum arma miſeros premunt,quomodo ad laudandum exurgent? Ait ipſe: *Quia ros luci,ros tuus,* eſt Ieſus,qui irroret puluerem noſtrum,& de mortis vmbris erigat in vitæ lucem,ſub cuius odore,nec pulois belli ſentitur,nec gygantum arma poſſint officere. Nil laboris,nil ſudoris, nil gemitus relinquitur, vbi nobis reſurrectionis radius affulget. De Petro currente cum Ioanne ad dominicum ſepulcrum,ait Ioan. cap. 20. *Venit ergo Simon Petrus ſequens Ioannem,& introiuit in monumentum, & vidit linteamina poſita, & ſudarium, quod fuerat ſuper caput eius,*&c. Itáque abeunte Ieſu è ſepulcro per reſurrectionem,linteamina,& ſudarium reliquit,quæ & videri,& ſeruari à diſcipulis ſuis poſſent. Sed cur non magis abſumpſit quæcunque erant mortis? Cur reſurgens ipſe,& abiens à mortalium oculis,maluit, vt linteamina,& ſudarium manerent nobis? Præclarè ſer. 6. de Reſurrect. D. Chryſoſt. ait: *Linteamina Chriſtus reliquit,vndè extergas lacrymas luctus tui, & ſudorem refrigeres deſiderij tui.* Et quid prius relinqueret nobis reſurgens Chriſtus,quàm & laborum, & ſudorum leuamenium, & lacrymarum? Sanè in reſurrectionis fide habemus,vndè omnes ſudores,& lacrymæ abſtergantur,vndè recreemur in quacunque calamitate.

Cant. 1.

D. Bern.

Iob 2.

D. Hier.

Iſaias 26

Ioan. 20.

Chryſoſt.

§. VIII.

Chriſtus crucifixus index bonorum iuſtos expectantium.

Palmitem cum botro abſciſſum deferunt exploratores, vt terræ bona ſuis popularibus pandant: ait enim: *Abſciderunt palmitem cum vua ſua,* &c. In quo euidentiſſimè Chriſti myſterium adumbrabatur, ſuſpéſus enim in cruce diuiniſſimus botrus Ieſus, & abſciſſus à terra viuentium,bonorum in æternitate iuſtos expectantium guſtum prælibabat. Vt ſapienter dicat D. Paul. epiſt. 3. ad Scuctum: *Fiat nobis idem Dominus, dulcis ille botrus,qui nobis in crucis vecte ſuſpenſus de terra repromiſſionis,& fructum oſtendit,& guſtum dedit,vt non*

D. Paul.

iam

ſam ſectemur vilia ruris inculti gramina. Non otioſus agit in cruce Ieſus, ibi feraciſſimus fructus amaræ arboris, dulciſſimus botrus pretioſi ſanguiois ſui ſucco madidus guſtum nos facit ſentire bonotum permanentium in vitam, & ab iis ablactat caducis, & vilibus. Sunt in botro boc ſuauiſſimo pendenti à cruce, bonorum, quæ nos manent, clariſſima indicia. Hinc poſt mortem deuictam, poſt euacuatum ſepulcrum, poſt Ieſum glo- *Mar. 16.* ria, & honore veſtitum ait Angelus mulieribus Marc. cap. 16. *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, ſurrexit, &c.* Reſurgentis glorias proponit, & adhuc vocat crucifixum. Quid crux cum reſurgentis vita? Si glorioſam eius vitam ob oculos ponis, quid neceſſum eſt crucifi- *Vict. An.* xi meminiſſe? Ait Victor Antiochcno, ibi: *Non erubeſcit crucifixi nomen: hoc vno enim nomine, & re omnium bonorum noſtrorum ſumma continetur.* Quidquid boni nos manet in æterna vita, eſt tanquam in ſumma, & indice in Ieſu crucifixo. Et tot bona præ ſe fert crucifixus Ieſus, vt illa ad ſe mundum trabere ſufficiant. Hinc Luc. *Luc. 14.* 14. cum Rex diuious occiſis altilibus conuiuium paraſſet, ait ſeruis ſuis: *Exi in vias, & ſepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea.* Verum cum crucem erigit, vt trabat mundum, ait Mar. 8. *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, &c.* Ad nuptiarum conuiuia præparata compelli mandat nolentes, & vel de compulſis, & coactis impleri menſam procurat; ad crucem autem ſolum vult voluntarios venire, clamans: *Si quis vult.* Cur non magis mãdat compelli homines ad crucem, quam ad conuiuium? Equidem tot bona ſunt in crucifixo, vt ad illa voluntarij homiones, ſine vlla coactione debeant currere. Ait Ioan- *Ioa. Xip.* nes Xiphilinus Patriarcha Conſtantinop. orat. de ador. Crucis habita apud noſtrum Gretbſet. tom. 2. *Videte, quemadmodum neminem cogat. Si quis vult, quaſi diceret: Non vim affero, non cogo. Ad bona enim voco, non ad mala, & odioſa, non ad caſtigationem, & pœnam, vt etiam oporteat cogere: Siquidem ipſa rei natura potis eſt attrahere. Ideò dixit:* Si quis vult: *Magna enim, inquit, ſunt quæ vobis offero bona, ac talia, vt volentes, libenteſque ad ſe conuertant.* Eiuſmodi ſunt bona crucis, ad quæ inuitamur. talia præ ſe fert bona crucifixus Dominus cum expanſis manibus nos ad ſuam ſequelam vocat, vt ipſa per ſe poſſint nos attrahere. nec vllo modo coacti, ſed libentes ad Dominum crucifixum euolamus.

ſ. IX.

Chriſtus crucifixus maximo in honore habendus à nobilibus præcipuè.

DVo viri dicuntur portaſſe botrum à terra promiſſionis decerptum, dicit enim: *Quem portauerunt in vecte duo viri,* quos putat D. Amb. ſer. 70. fuiſſe *D. Amb.* Ioſue, & Caleb; quippè ait: *Ipſe planè botrus eſt, quem duo exploratores illi, hoc eſt, Ieſus Naue, & Caleb filius Iephone in phalanga ad filios Iſraël propriis humeris detulerunt.* Vt enim botrus in figura erat Ieſus à cruce ſuſpenſus, ſic à præſtantiſſimorum ducum humeris portabatur, eſt enim ſemper crucifixo Ieſu ſummus honor habendus. Huc debent præcipuè populorum principes, & viri præcellentes intendere, vt maximus honor crucifixi ſeruetur. Nemo eſt de Patribus, qui in Moyſe, cum eleuabat manus Exod. 17. vt Amalechita vinceretur, vim ſalutiferæ crucis ibi non animaduertat: & ait text. *Aaron autem, & Hur ſuſtentabant manus eius.* Itáque dum manus Moyſis in figuram crucis eleuarentur, hinc inde erant Aaron, & Hur, vterque ex nobiliſſimis, & præſtantiſſimis Iſraëlitarum, qui manus ſuſtineret. Vt ex tunc oſtenderetur, quod præſtantiſſimi viri eò debebant eſſe intenti, vt crucis myſteria in honore eſſent. *Timoth. Antioch.* Quò ſpectans Timotheus Antioch. orat. de Transfig. & cruce, inquiens: *Conſtituerunt duos viros, qui manus Moyſis fulcirent Aaronem, & Hur: Aaronem de Iſraëlitico magiſtratu: Hur de regio. Sciebant enim Crucem ſacerdotio, & regno conſeruari.* Nil magis & ſacerdotia, & regna debent prouidere, quàm vt crucifixi bonor conſeruetur. Poſt crucifixum Dominum dicitur Mar. 15. *Venit* *Mar. 15.* *Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu, &c.* Ecce tibi hic bomo dum Ieſus viueret, metuebat videri diſcipulos illius, nec ille publicè honorem magiſtri reddere audebat; vt autem illum vidit crucifixum, non tulit, quod eſſet ſine honore ſepulturæ, quem bonorem illi exhibere audacter procurabat. Et qui meticuloſus adeò fuit ad bonorandum viuum, ſic audacter ſe geſſit in colendo, honorandóque crucifixo? Ait textus: *Nobilis erat decurio:* vbi *Tomas.* D. Thomas in cat. ait: *Decurio vocatur, quod ſit de ordine curiæ, & officium curiæ miniſtraret.* Erat bonus hic ex nobiliſſimis, cultiſſimiſque viris, qui ad curiam pertinent, vnde non miror, quod meticuloſus aliàs in crucifixo domino honorando, & feſtinus, & audax oſtendatur. Ad nobiliſſimos enim præcipuè ſpectat, quod honor crucifixo habeatur. Vnde D. Amb. orat. de obitu Theo- *D. Amb.* doſij, narrans vt Helena Imperatrix miſit clauum, quo Chriſtus Dominus ſuffixus fuit cruci, vt illo conſtrueretur diadema Conſtantini ait: *Sapienter Helena egit, quæ crucem in capite Regum leuauit, & locauit, vt crux Chriſti in Regibus adoretur. Bonus itáque clauus Romani Imperatoris, qui totum regit orbem, ac veſtit principum frontem, vt ſint prædicatores, qui perſecutores eſſe conſueuerunt.* Sic regia mundi nobilitas eò intendere debet, vt Chriſto crucifixo bonorem poſſit negotiari.

Num. 13. Reuerſique exploratores terræ poſt quadraginta dies omni regione circuita venerunt ad Moyſem, & Aaronem, & omnem cœtum filiorum Iſraël in deſertum Pharam, quod eſt in Cades. Locutique eis, & omni multitudini, oſtenderunt fructus terræ, & narrauerunt dicentes. Venimus in terram, ad quam miſiſti nos, quæ reuera fluit lacte, & melle, vt iis fructibus cognoſci poteſt: ſed cultores fortiſſimos habet, & vrbes grandes, atque muratas. Stirpem Enac vidimus ibi, &c.

ſ. X.

Meticuloſis hominibus omnia videntur horrenda, & metus plena.

NIbil mediocrè viderunt exploratores iſta in aduerſariis, ſed omnia illis apparebant terribilia in ſummo, & immania, quippè aiunt: *Cultores fortiſſimos habet, & vrbes grandes, atque muratas,* imò de vrbibus dicebant Deut. 1. *Vrbes magnæ ad cœlum vſque muratæ,* *Deut. 1.* homines ex ſolo aſpectu non fortes, ſed fortiſſimos dicebant, & cum ad ſummum tres gygantes in tota regione eſſent, ſic de illis loquebantur, quaſi paſſim gygantes exiſterent: *Stirpem Enac vidimus ibi,* imò expreſſius: *Ibi vidimus monſtra quædam filiorum Enac de genere gygantæo, quibus comparati quaſi locuſtæ videbamur.* Et quidem omnia hæc mitiora erant, nec ciuitatum muri ad cœlum vſque leuabantur, nec habitatores erãt omnium fortiſſimi, nec tantæ ſtaturæ, cui comparati eſſent Iſraëlitæ locuſtæ. Sed meticuloſis, puſillanimiſque hominibus quæ mediocria erant, in ſummo apparebant immania, & horribiliora, inevitabilibúſque plena periculis. Hos pulchrè deſcribebat Sapiens cap. 17. *Sapi. 17* dicens: *Cum ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis, ſemper enim præſumit ſæua perturbata conſcientia. Nihil enim eſt timor, niſi præſumptionis adiutorium, proditio cogitationis auxiliorum. Et dum ab intus minor eſt expectatio maiorem putat potentiam eius cauſæ de qua tormentum præſtat.* Hoc eſt commune nequiſſimis meticuloſis, quod ſemper vel in mitioribus præſumant

ſæua,

ſæua,& immania. Quorum præſumptionem adauget timor mentis puſillanimæ perdens omnem auxiliorum cogitationem. Quo fit, vt quo minora auxilia expectantur à timido, eo maiora illi appareant diſcrimina, nec quid videat, quod non putet ineuitabilis mortis

Num. 22. plenum. Quò refero hiſtoriam Balaami Numer. 22. qui dum vectus aſina iret ad Madianitas, à quibus vocabatur, vt malediceret Iſraëli, inter vinearum anguſtum hæſit aſina, nulliſque ſtimulis impelli potuit, vt progrederetur. Fruſtra Balaamus fuſte vrgebat aſinam, qua recalcitrante, & de periculo monente: *Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum ſtantem in via, euaginato gladio, adorauitque eum pronus in terra.* Vnde Angelus adduxit gladium, quem Balaamo oſtenderet? Sanè in cœleſtibus gladij non ſunt, nec ad Angelorum armaturam gladij pertinent. Vnde ergo hic Angelus gladium confecit, quem Baalamus videret? Sanè ſufficienter poſſet Angelus illum gladium facere apparere ex Balaami metu, timida enim nequitia vel in

Procop. arborum foliis gladios, lanceáſve cernit. Ait ibi Procopius in Gloſſa: *Quod ſpectatur, ſpeciem quandam rerum habet, re vera tamen nihil eſt, non enim gladius Angelis eſt, nec ferrum in cælo, omnia vero plena ſunt terroris ei, qui metu indiget.* Hoc vnum detur, quod quis indigeat timori ſubiicij; dum enim illius dominetur timor, etiam ab hortis naſci ſpicula, gladios, tormenta mi-

Iob. 15. litaria videt. Huc ſpectat illud Iob cap. 15. *Sonitus terroris ſemper in auribus illius, & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur. Non credit, quod reuerti poſſit de tenebris ad lucem, circunſpectans vndique gladium.* Ecce quæ ſit timida nequitia, etiam in tranquilliſſimis, pacatiſſimiſque locis tumultus præſentit hoſtiles, & quas ſuſpicatur, videt inſidias; omnique auxilio deſperato, vndique gladios circunſpectat, vndique, inquam, ex vacuo aëre, ex hortis, ex floribus ipſis ſpicula credit lethalia proſilire. Quod, ſi quid appareat difficile, illud immane, inſuperabiléque æſtimat periculum. Vt dicatur

Iob. 15. eodem 15. cap. Iob. *Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut rex, qui preparatur ad prælium.* Sic legunt hæc vltima Pagninus, Regia, Caiet. Vatab. & alij. Equidem quæuis anguſtia oborta animo nequam, & timido, erit illi rex ingenti exercitu cinctus, ſub cuius cadat ſpiculis.

Numer. 13. Inter hæc Caleb compeſcens murmur populi, qui oriebatur contra Moyſem, ait: Aſcendamus, & poſſideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam, &c.

§. XI.

Chriſti paſſi conſortium gignit animos non ſeductores, ſed auxiliatores.

ECce tibi de exploratoribus decẽ vanis terroribus populum ſeducunt aduerſus Moyſem, vnus Caleb pro Moyſe ſtat, & pro veritate aduersùs ſeductores. Dicit námque: *Inter hæc Caleb cõpeſcens murmur,* &c. Et quis eſt Caleb, qui ſic audet ſtare pro veritate, & Moyſe? Caleb, vt vidimus ſuprà. §. 9 ex D. Amb. eſt vnus è duobus, qui humeris ſuis portauit botrum in vecte ad populum. Et quidem de diuiniſſimi botri à crucis vecte pendentis latere non potuit exire ſeductor, ſed auxiliator Moyſis, & populi. De obdormientis in paradiſo

Gen. 2. Adami latere fabricatur ei ſponſa Gen. 2. *Immiſit ergo dominus Deus ſoporem in Adam. cúmque obdormiſſet, tulit vnam de coſtis eius. & repleuit carnem pro ea. Et ædificauit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam in mulie-*

Gen. 3. *rem.* Quid tunc Ipſe Adam clamat Gen. 3. *Mulier, quam dediſti mihi, dedit de ligno, & comedi,* quaſi diceret, quam ex latere accepi adiutricem, inueni ſeductricem. Inde nouus Adam Ieſus dum dormit, dum ſoporatur in cruce ex percuſſo latere emittit aquam, & ſanguinem, quibus ædificatur ſponſa Eccleſia, vt concors eſt omnium Patrum ſententia. Cur cœleſtis Adame non magis tibi caues à ſponſa ex latere orta? Equidem ex latere dormientis in paradiſo orta ſponſa potuit eſſe ſeductrix, at quæ ex latere Ieſu dormientis in cruce oritur, non ſeductrix, ſed adiutrix eſt omnium. Ad hæc Pantaleon Pantal.

Presbyter orat. in Exaltationẽ Crucis apud Grethſer. tom. 2. ait: *Rurſus exaltatur crux, rurſus Adamus refingitur, rurſus ex latere mater viuentium adeſt, auxiliatrix tere, non inſidiatrix.* Non poſſet prodire ex crucifixi Ieſu latere, niſi quæ auxilium præſtaret. Quò ſpectans

David Pſal. 44. ait: *Aſtitit Regina a dextris tuis in veſtitu deaurato, circũamicta varietate.* Nõ ſedere cõſpicitur Pſal. 44 bona Regina, ſed adſtare à dextris ſponſi ſui; adſtantis enim habitus eſt figura adiuuaotis, nec miror, quod vbi ad tanti ſponſi latus accedit, ſeſe adiutricem oſten- Pantal.

dat, innumeróſque filios in tuto aſſerat. Vt dicat Pantaleon. Presbyter vbi ſuprà: *Suaſor peccati non amplius incuſat matrem omnium. Aſpicit autem eam, quam prius deceperat ligno vitæ cum voluptate fruentem. Aſpicit aſſiſtentem a dextris vt Reginam. Videt regali ſceptro firmatam. Videt liberos ſuos magna, & elata voce conuocantem ad adorationem crucis, horrétque obſequendi ſtudium, & alacritatem admiratur, & multitudinem obſtupeſcit.* Sic de crucifixi dextra ebibit nobilis Regina, quod mundo opituletur, & plures ad ſalutem conuertat. Et quis crucifixo vicinus fuit mente, qui non amet auxiliari vniuerſis. Ioan. 19. dicit: *Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius,* &c. Quod notans D. Amb. lib. 10. in Lucam D. Amb.

ait: *Nec Maria minor, quam vt matrem Chriſti decebat, fugientibus Apoſtolis ante crucem ſtabat. Fortaſſe, quia cognouerat per filij mortem mundi redemptionem, aulæ regalis putabat ſe, & ſua morte publico muneri aliquid addituram.* Non potuit ſanctus Doctor non putare in Maria iuxta crucem ſtante eſſe eam mentem, qua niteretur ſaluti hominum opitulari. Quò ſpectat illud Cãt. Cant. 8.

8. *Dixi: Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius, & erunt vbera tua ſicut botri vini.* Ecce tibi vbi diuinus ſponſus in palmam crucis aſcendit, eiúſque fructus, nimirùm mundi redẽptionẽ percepit: qoid ſtatim ſequatur in matre, nimirùm: *Erunt vbera tua ſicut botri vineæ,* incipient diſtillare dulcedinem. Quid materna vbera ſtillantia cum Chriſto crucifixo, in palmam crucis aſcendente? Sanè ad Chriſtũ recens natũ data ſunt Mariæ vbera de cœlo plena: at ad Chriſtũ crucifixũ, quid conducũt Mariæ vbera? Non equidem ad crucifixum conducunt, ſed ad regeneratos per illum filios ſpirituales Mariæ, ex quo enim crucifixo filio adſtitit, non potuit Maria continere vbera ſpiritualia, quibus aleret, & curaret omnes redempros à Chriſto. Ad hæc ait Guillel.

Guilliel. Abb. apud Delriũ ex ore Chriſti: *Cum aſcendiſſem palmam, tu ò pia mater ſtabas iuxa palmam; ſtabas iuxta crucem Ieſu tui, & per affectum maternum pariter crucifigebaris. Porrò cùm iam apprehendiſſem fructus palmæ, vbera tua de cætero aſſimilata ſunt botris,* &c. *Non de illis corporalibus piæ matris vberibus dico, quæ Dei filium corporaliter aluerunt, quia lac illi, non vinum dederunt. Habet autem pia mater, & ſpiritualia vbera, quibus datum eſt illi adoptiuos fratres filij ſui nutrire. De iis ergo dictum eſt piæ matri: erunt vbera tua ſicut botri. Planè illa quotidie parturiens infirmiora membra filij ſui, neminem à ſua pietatis ſinu repellit, ſed potius inuitat, & trahit vniuerſos.* Quid pulchrius? Idem eſt Mariã ſtare iuxta crucem, & ad omnes homines extendere miſericordiæ vbera. Facit hoc crucifixi viciniras, quæ eum affectum indit propinquis ſuis, quo velint cæteris eſſe auxilio. Luc. 23.

Hinc Luc. 23. cũ duo latrones crucifixi eſſẽt iuxta Ieſũ, alter blaſphemabat eum: *Reſpondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum,* &c. Ecce tibi quid primum ebibat latro de fontibus crucifixi, nimirùm ſpiritum, quo velit blaſphemantem ad rectam vitam reducere. Ait D. Aug. ſer. 130. de Tempore: *Quis* D. Aug.

non admiretur, & compungatur? Non ſolum enim, quod in

iſſo

Digitized by Google

ipſo erat, ſed & ea, quæ circa ipſum erant, relinquens, de altero curam gerebat in cruce, doctor effectus, & corripiens, & dicens: Neque times Dominum tuum. Hoc primum de crucifixi vicinio bibitur, quod velimus aliis noſtrum præſtare auxilium.

§. XII.

Tenacius, & ardentius afficimur ad rem, pro qua laborauimus.

POſt fructus terræ narratos, imò oſtenſos, tot difficultates propoſitæ ſunt, vt decem exploratores cum populo contemnerent fructus, nec æſtimarent præſtantiam illorum præ difficultatibus: *Inter hæc Caleb compeſcens murmur populi, ait, aſcendamus, & poſſideamus,* &c. Vnus Caleb pro veritate ſtat, & murmurantium ora obtundit, & tantorum fructuum poſſeſſionem obtinere procurat. Nec miror, ipſe enim ſolus cum Ioſue, vt dixi ſuprà, portauerat botrum propriis humeris. Sęmper autem humanum ingenium multis defendit rem, pro qua laborauit, tenaciúſque animum circa illam figit. Hinc Ieſus Dominus poſt paſtos homines, qui erant in ſolitudine, & numerum quinque millium attigerãt,
Ioan.6. præter paruulos, & fœminas, ait diſcipulis ſuis Ioan.6. *Colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.* Nõ ſolùm operi addicuntur, ſed in cophinorum numero oſtenditur, nullum manſiſſe Apoſtolum, qui ſuum cophinum non impleuiſſet. Et cur curauit Dominus, vt nullus eſſet Apoſtolus, qui cophinum non impleſſet, & illum tuliſſet, vt ſeruaretur. Procurabat Dominus, vt rem tanti miraculi tenacius Apoſtoli perciperent, pro illáque ardentius ſtarent, ideò fecit, vt laborarẽt in colligendis minutis.
Baſ. Sel. Ait Baſil Sel. orat. 33. *Pari cum Apoſtolis numero ſunt cophini, vt ſinguli ſingulos baiulando laborem miraculi teſtem ſubeant, humeriſque dum teritur, rei geſtæ ſenſum ingerat.* Integerrimus ſanè, nulláque arte frangẽdus teſtis rei præſtantiæ eſt labor, qui pro illa ſubitur, & nunquam ceſſat commendare illam; multíſque affectum rapere ad illam. Dúmque ſub labore terimur pro aliqua re, ſenſum, & æſtimationem illius ſic bibimus, vt nihili æſtimemus difficultates præ illa. Et quis laborauit in re, qui pro illa non ſtet? Similiter, vt Dominus
Ioan.11. ſuſcitaret Lazarum Ioan. 11. dicit circunſtantibus: *Tollite lapidem.* Equidem poſſet ipſe eadem voce, & lapidem tollere, & mortuum extrahere à ſepulcro: Cur ergo iubet, vt circunſtantes lapidem tollant, niſi vt illi poſt illum laborem ardentiùs teſtarentur rem, & ſtarent
Theoph. pro illa aduerſùs murmuratores? Ait enim Theophilactus: *Etenim cùm mouerit mortuum corpus voce, & confirmatum animauerit, multo magis lapidem mouere potuiſſet voce. Tollite autem, dicit, lapidem, vt illi teſtes fiant miraculi. Nam & adeſſe in loco, & tollere lapidem ſuis manibus, ſufficientia erant ad obturanda ingratorum ora, qui teſtes ſignifacti erant.* Sanè manus tollentes lapidem, & ſub eius onere grauatæ, & murmurantium ora obturabant, & teſtimonium certiſſimum præbebant miraculi, pro illóque defendendo ſtabant. Sic ſemper labor addicit homines rei, pro qua laborarunt. Quò ſpectant dicta 1. tom. in Euang. lib. 4. cap. 5. §. 27.

CAPVT XXIV.

Supplicium poſt exploratores.

Textus Hiſtoria.

GRauis interea ſeditio inter populares Iudæos incesſit, populo reſpuente exploratam iam promiſſionis terram, meditantéque ad Ægyptios regreſſum, renitentibus Moyſe, & Aarone, Ioſue, & Calebo. Iacebant humi Moyſes, & Aaron vel miſerando aſpectu populi ferociam mollientes, vel numen exorantes, vt tantæ inſaniæ medelam afferret. Alacriores Caleb, & Ioſue ſeſe multitudini opponunt, multíſque conantur oſtendere inanem metum Iſraëlitarum, facilem Chananæorum expulſionem annuente Deo, cuius auxilium nefas eſſet diffidentia propulſare. Dixiſſéntque multa, ni populus efferatus acceptis lapidibus in eos irrueret adeò atrociter, vt compulſi fuerint, ſe ſe recipere ad tabernaculum. Nec mora, vix tabernaculi limen attingunt fideles viri, & à culmine fulgurat diuinæ gloriæ ſplendidiſſimus radius. Hæret ad gloriæ aſpectum quantus erat populus timore turbatus, immanéſque ſui ſceleris pœnas animo præſagiebat. Et meritò, nam funditùs abſumpſiſſet vniuerſos Dei ira, (ſic enim perſpicuis verbis ex alto minabatur,) ni Moyſes largis precibus veniam ſolicitaret. Non tamen impunè peccauerunt, erepti enim ſunt improuiſa morte decem exploratores, qui populum in tantam diffidentiam traxerant; Inſuper & populus iuſſus eſt regredi verſus Ægyptum acturus in ſolitudine quadraginta annos, donec defunctis omnibus, qui à vigeſimo egreſſi murmurauerant, meliores nati ſibi terram promiſſam compararent.

PARS VNICA MORALIS.

QVos fecerant progreſſus Iſraëlitæ duobus annis, vnica die amittunt, & meritò in ſolitudine coguntur perire, qui Deo ſociati noluerunt terram promiſſionis intrare.

Numer.14. Igitur vociferans omnis turba fleuit nocte illa, & murmurati ſunt contra Moyſem, & Aaron cuncti filij Iſraël, dicentes: Vtinam mortui eſſemus in Ægypto, & non in hac vaſta ſolitudine! Vtinam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram iſtam, ne cadamus gladio, & vxores, ac liberi noſtri ducantur captiui. Nónne melius eſt reuerti in Ægyptum? Dixerúntque alter ad alterum: Conſtituamus nobis ducem, & reuertamur in Ægyptum.

§. I.

Nunquam maiora mala in homines veniunt, quàm per ea, per quæ humana libido, & conſilium incolumitatem ſibi promittebant.

ECce quid attulerint exploratores populo, nimirùm lacrymas, fletus, quibus ſolicitarent iram diuinam, & penè in manibus habitam terram amitterent, & perirent in deſerto. Sic textus narrans omnia hæc mala ait: *Igitur vociferans omnis turba, fleuit nocte illa,* &c. Nunquam in tot lacrymas, in tot mala inciderunt Iſraëlitę, quàm nunc poſt audita exploratorum verba. Quid mirum? Ipſi non attendentes ad ductum Angeli per nobis columnam, nec ad Dei voces toties teſtificantes bonitatem terræ, nihilominùs voluerunt, vt per fratres ſuos exploraretur terra, & tutius iter oſtenderetur; inde quos ſine neceſſitate, ſed ob ſuam ſolum libidinem exploratores elegerant, eos ingentium malorum cauſas habuerunt. Sic ſemper maiora mala in homines veniunt per ea, per quæ libido humana ſibi incolumitatem curat aſſerere. Quis numeret clades Iſraëlitarum ſub Regibus ſuis? tandem 4. Reg. 25. *Venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis exercitus eius in Ieruſalem,* 3.Reg.25
& circundederunt eam, &c. *Et interrupta eſt ciuitas, & omnes viri bellatores nocte fugerunt,* &c. *Et perſecutus eſt exercitus Chaldæorum Regem, comprehendítque eum,* &c. *Filios autem eius occidit coram eo, & oculos eius effodit, vinxitque eum catenis: Venit Nabuzardam princeps exercitus, ſeruus Regis Babylonis, in Ieruſalem, & ſuccendit domum Domini, & domum Regis, & domos Ieruſalem, omnémque domum combuſſit,* &c. *Reliquum vulgus tranſtulit,* &c.

Digitized by Google

Imperfectum petit diabolus, ſed non obtinet. Vnde Saluator Simoni dicit: Sathanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticũ: Ego autem oraui pro te. Quamdiu imperfecti ſumus, nobis parcitur: vbi autem perfectiores, ſumus facti perfectorum certamina etiam ſuſcipimus. Sic Deus, quos perfectionis gloria illuſtrat, eos per certamina ducit: quibus notam imperfectionis inurit, eos ſaluat per certaminum fugam.

§. III.

Fuga ad eadem pericula maximè Deo odibilis.

MEditantur fugam Iſraëlitæ deterriti filiorum captiuitate apud Chananæos; ſic enim dicunt: *Vtinam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram iſtã, ne cadamus gladio, & vxores, ac liberi noſtri ducantur captiui. Nónne melius eſt reuerti in Ægyptum?* Ecce deploratam hominum miſeriam, & extremam nequitiam. In Ægypto etiam captiui futuri erant, vt antea fuerant, & duriſſimo ſeruitutis iugo conſtringendi, illo ipſo die, quo ad Ægyptum peruenirent, & inſuper vt fugitiui ſerui fuſtibus, & gladiis excipiendi. Quid ergo miſeri fugitis Chananæorum ſeruitutem, & amplexamini Ægyptiam totidem comparandam periculis? Meritò de
Rupert. hac tentatione, vt de omnium peſſima locutus Ruper. inquit lib. 1. in Numer. c. 36. *Hæc tentatio decima, cæterarum tentationum peſſima, cauſa fuit maxima, cur omnium illorum, qui numerati fuerant à viginti annis, & ſupra præter duos, iam dictos, nemo in illam terram promiſſionis ingrederetur, ſed eorũ corpora in deſerto proſternerẽtur.* Sed vnde hæc tentatio, hæc meditata fuga fuit peſſima omnium, & prorſus irremiſſibilis? Nónne & ſæpe aliàs in Ægyptum volebant reuertere? Cur ergo in hac decreta reuerſione magis offenduntur? Sanè in cæteris tentationibus mouebantur ob aliquod incommodum, quo carebant in Ægypto; mouebantur enim ob defectum aquæ, ob defectũ cibi, ob defectum obſoniorũ, quibus omnibus abundarent apud Ægyptios, & ſi ibi ſeruirẽt. In hac autem tentatione mouentur propter incommodum, quod longè maius erat in Ægypto; mouentur enim, vt fugiant filiorum, vxorúmue captiuitatẽ apud Chananæos, quam duriorem experturi erant apud Ægyptios, vtpote fugitiui ſerui illorum. Hinc hæc fugæ meditatio omnium peſſima eſt, & inexorabilem Dei iram meretur, vt quæ ad eadem, & ſanè maiora pericula ferat. Quæ enim fuga nõ euadit pericula, execrabilis eſt Deo, illa placet, quæ pericula euadens ingen-
Matt. 14 tes commodorum metit ſegetes. Matth. 14. locutus Dominus de tempore periculis pleno monet: *Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant in montes.* &c. *Væ autem prægnantibus, & nutrientibus illis diebus. Orate autem vt non fiat fuga veſtra in hyeme, vel Sabbatho.* Fugere mandat, & lamentatur illos, qui hyeme, vel Sabbatho fugiunt, vel cum habeant lactentes pueros in brachiis fugam meditantur. Et cur iſtorum fugam lamentatur, quando omnibus fugam mandat? Qui infantes nutriunt, qui in hyeme ſunt, aut Sabbatho, non poſſunt eam fugam arripere, quæ pericula euadat, aliquidve perfectum adipiſcatur. Fuga autem, quæ pericula non euadit, nec aliquid perfectionis, lucrique habet, execrabilis Deo eſt; cui ſolum placet fuga quæ ingentes commodorum
D. Amb. fructus capit. Hinc accedit D. Amb. lib. de Fuga ſæculi c. 6. fatus: *Qui fugit, velociter fugiat, ne comprehendatur. Qui parturit, pariat, & fugiat non quaſi lactentem ferens, ſed quaſi expeditum: non paruulum geſtans, ſed perfectum in Chriſto exhibens: fugiat non quaſi feriatus in Sabbatho, ſed tanquam operarius in negotio; nec tanquam ſterilis in frigore, ſed tanquam opimus in meſſe. Fuga hæc neſcit frigus timoris, tremorem mortis, contractionem ſolicitudinis, diſſolutionis otium: ſed vita cæleſtis requirit impigrum viatorem, regni ſuperioris competitorem ſtrenuum, diuinum agricolam, qui fructus cogat.* Et quidem graphicè deſcripſit, qualis ſit fuga, quæ deceat perfectiſſimos quoſque, nimirum ea fuga eſt, quæ non pueriles motus, ſed perfectum in Chriſto exhibeat robur; quæ non ab inertia, & otio, ſed à negotio, & ſtudio oriatur; & quæ ſit maximè fructuoſa. Quæ exſibilet & pericula, & timores, ſed eo ſpectet, vt meſſem faciat fructuum præſtantiſſimorum. Hæc fuga athletas præſtantiſſimos decet, quæ ſine fructu eſt, & eiidem periculis ſe inuoluit, fu-
ga eſt miſerorum reproborum. De quibus Iſaias dice- Iſaias 30.
bat c. 30. *Væ filij deſertores, dicit Dominus, vt faceretis conſilium, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, vt adderetis peccatum ſuper peccatum. Qui ambulatis, vt deſcendatis in Ægyptum.* Et quantum malum erat, quod fugientes hoſtes confugerent ad Ægy-
ptum? Ait D. Ambr. epiſt. 36. *Iudæi propter flagitia ſua* D. Amb.
cæperunt vinci ab aduerſariis ſuis, conferre ſe volebant ad Ægyptios, vt ſibi eſſent præſidio aduerſum Aſſyrios, qui redire magis ad fidem, ſi bonos conſulerent, debuiſſent. Iratus Dominus ſignificat vanam illos ſpem gerere, qui offenſam Domini putarunt maiori peccato leuandam, cum illi ipſi vincendi forent, in quorum auxilio populus Iudæorum confideret. Cur non incurrant iram Dei, qui captiuitatem à Deo decretam fugiebant, ad Ægyptios confugientes, cum quibus captiuandi erant?

Num. 14. Quo audito Moyſes, & Aarõ ceciderũt proni in terram corã omni multitudine filiorum Iſraël. At verò Ioſue filius Nun, & Caleb filius Iephone qui & ipſi luſtrauerant terram, ſciderunt veſtimenta ſua, & ad omnẽ multitudinẽ filiorum Iſrael locuti ſunt. Terra, quã circuiuimus, valde bona eſt, ſi propitius fuerit Dominus inducet nos in eam & tradet humũ lacte, & melle manantem. Nolite rebelles eſſe contra Dominum, neque timeatis populũ terræ huius, quia ſicut panem, ita eos poſſumus deuorare, receſſit ab eis omne præſidium; Dominus nobiſcum eſt, nolite metuere. Cumque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, &c.

§. IV.

Silentium humile frangit rabidiſſimas aduerſariorum iras.

FVrenti multitudini ſeſe opponunt Caleb, & Ioſue, multiſque illam ad ſanum ſenſum conantur reducere; Moyſes autem & Aaron nec verbum loquuntur, nec mutiunt, ſed tacentes ſe in terram deiiciunt, ponúntque in puluere os ſuum. Ait enim. *Moyſes, & Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Iſrael.* Cur non magis cum Calebo, & Ioſue ſteterunt, & obſtiterunt popularium furori? Sapientiores viri ſapientius inierunt conſilium in ſui cuſtodiam, vt in puluere ponerent os ſuum, nihil enim ſic valet hoſtiles furores confringere, vt ſilentium humile. Hac dexteritate, vel tauri exagitati furor deluditur; vbi enim taurus furioſius currit, vt hominem decerpat, & iã iam pene cornibus vrget fugientem, ipſe humi deiicitur, ibique halitu intercloſo iacet, tanquam mortuus. Tunc hæret taurus, iacentem circundat, & dum nec anhelantem experitur, furoris oblitus, aliò diuertit, nullũ damnum iacenti infert, qui occurrentem petiuerat. Sic ſub multitudinis furore periclitantur Caleb, & Ioſue, dum illi occurrunt; nullum ſubeunt periculum Moyſes, & Aaron, qui humi iacentes nec mutiunt, nec
anhelant quidem. Huc ſpectat Pſal. 21. in quo Domi- Pſal. 21.
nus ferociam ſuorum inimicorum, & patientiã, & humilitatem ſuam, qua excepit illam, depingit, inquiens: *Circundederunt me vituli multi: & tauri pingues obſederunt me. Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo rapiens, & rugiens. Sicut aqua effuſus ſum, & diſperſa ſunt omnia* oſſa

oſſa mea. Aruit tanquam teſta virtus mea, & lingua mea adhæſit faucibus meis, & in puluerem mortis deduxiſti me. Lege Lorinum, qui pulchrè his verbis intelligit & furorem Iudæorum taurorum furori ſimilem, & modũ, quem tenuit Ieſus in excipiendo illum, nimirùm ſeſe ad terram vt aquam effundens, ſic deiectus, ſic tacens, quaſi abiecta teſta, & inſenſibilis, in nullóque à mortuis diſſimilis. Et cur ſic deiicitur Ieſus, ſic ſolo æquatur, ſic obmuteſcit? Ait ipſe: *Tauri pingues obſederunt* Chald. *me:* Chaldæus: *Populi ſimiles tauris cornupetis*, &c. Res erat illi cum tauris furentibus, & ideò ſe ad terram deiicit, & ſilet, humile námque ſilentium potens eſt vel furorem taurorum reprimere. Quem aſtum exercebat Ierem. 3. ille in ſuis perſecutionibus, de quo ait Ierem. Threnor. 3. *Ponet in puluere os ſuum, ſi forte ſit ſpes. Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis.* Conſtitutus inter furentes aduerſarios, qui & vulnera infligant, & probra, contumeliáſque iaciant, ſi ſpem euadendi nutriturus eſt, illud faciet in primis, nimirùm: *Ponet in puluere os ſuum*, ſiue vt alij legũt, *Dabit in ſepultura foſſuram os ſuum*: ſe vſque ad terram deiiciet, proſternétque, & ſic ſilebit, ac ſi in nullo à mortuo, ſepultóque D. Amb. diſſimilis eſſet. Ad hæc D. Amb. ſer. 10. in Pſal. 118. *Dabit percutienti maxillam ſuam, vt non ſe ſubducat iniuria, nec declinet cadis dolorem, ſed percutienti maxillam offerat. Quod autem ait: Dabit in ſepulturam os ſuum, oſtendit quandam ſupra modum patientiæ taciturnitatem, vt tanquam ſepeliat os proprium, ne loquatur; nec vocem doloris emittat; tantum pondus afferens patientia, quam ſpes ſoueat, vt vocem ipſam velut buſto quodam, ac tumulo ſepeliat, ac includat quam nulla extorquere, nulla excitare poſſit iniuria.* Quid pulchrius? Quiſquis aduerſantibus, perſequentibus eam patientiam, virtutémque velit exhibere, quæ foueatur ſpe lucri, ſpe euaſionis, in puluere os ſuum ponat, ſicque illud ſepeliat, vt in nullo à mortuo differat, non verbum, non halitum emittat; & fallar niſi triumphet de periculis. Sic faciebat Dauid Pſal. Pſal. 38. 38. inquiens: *Poſui ori meo cuſtodiam, cum cõſiſteret peccator aduerſùm me. Obmutui, & humiliatus ſum.* Ecce tibi, quid bellicoſiſſimus Rex opponat furenti aduerſario, Chryſoſt. nimirùm taciturnitatem, humiliationem. Vbi D. Chryſ. *Hanc ſemper tanquam muro continens, maximè quando mihi reſiſtebat Semei. Tunc enim valde obmutui, & humiliatus ſum.* Itáque taciturnitatem, & humiliationẽ tanquam muro continebat; ſic dum continet taciturnitatem muro, & murum exhibet hoſtibus inacceſſibilem. Idem enim eſt murum facere, vt contineas in ciuitate homines, & murum habere, quo arceas inimicos. Addit D. Amb. D. Amb. ibi: *Obmutuit, ne ipſa litigioſa cum obiurgantibus contentione perſtreperet: humiliatus eſt, vt timorem deceret ſuperborum.* Nil ſalubrius, quàm humilem taciturnitatem potuit opponere ſuperbientium furori.

§. V.

Qui in minimis temporalibus malis timidi ſunt, temerarij, & audaces ſolent eſſe ad voranda ſalutis pericula maiora.

QVi ad notitiam Chananæorum fortitudinis pauidi flebant, & fugam meditabantur, non audentes contra illos; modo vbi deterrentur Dei offenſa, cuius manũs ſæpe fuerant experti, nihil timent, ſed lapidibus armantur, vt perimant præclaros conſultores. Sic enim Caleb, & Ioſue monebant inter alia: *Nolite rebelles eſſe contra Dominum*: & ſubditur ſtatim: *Cúmque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere*, &c. Quando inuaſio futura erat aduerſùs Chananæos homines, timidi ſunt, nec manum audent mouere; ſed fletibus gemitibus nauant operam, multa timẽtes paruulis ſuis, multa timentes ſibi, & vxoribus. Quando autem rebellio proponitur aduerſùs Dominum, locus ibi nullus timori, ſed audaces, & temerarij ad arma currunt; lapides arripiunt vt illis Calebum, & Ioſue opprimant. Cur non magis timent rebellare in Deum, qui timent adeò inſurgere in infirmos homines? Vndè habent manus, vt lapides arripiant aduerſùs duces, qui in lacrymas ſoluebãtur ad hoſtiũ vmbrã? Sanè hoc eſt impietatis humanæ ingeniũ, quod in minimis tẽporalibus malis vehementer timet ſibi, & pauet, vel ad vmbrã folij; in re ſalutis æternæ nulla nõ pericula, & dãna audaciſſimè vorat, Ioan. 18. de Iuda dicitur: *Iudas* Ioan. 18 *ergo cum accepiſſet cohortem, & a Principibus, & phariſæis miniſtros: venit illuc cum laternis, & facibus, & armis.* Ecce tibi integra cohors arma capit aduerſùs Ieſum, vt illum tradat crudelibus inimicis. Sed & illud notandũ quod & faces, & laternas affert, ad quid laternæ, ad quid faces? Erat nox, & cauentes, ne offenderẽt ad lapides viarum, & percuterent pedes ſuos, afferũt faces, & laternas; ſic homines impij timent ſibi lapillis viarum, quando audaciſſimè inſurgũt aduerſùs lapidem angularẽ Chriſtum, ſub quo debebãt miſerè confringi. Pulchrè D. Cyr. Alex. ibi: Cyr Alex. *Laternis & facibus aduerſus Chriſtum proficiſcebantur; timebant forſan, ne, vt in tenebris fieri ſolet, aut in foueas caderent, aut pedes lapidibus offenderent, nec videbant ſe in lapidem illidere, de quo a Deo dicitur: Ecce ponam in Sion lapidem offenſionis, & petram ſcandali. Et paruam foueam formidantes in profundũ abyſſi delapſi ſunt, & illius noctis tenebras depellẽtes facibus, de noctis æternæ tenebris nihil curant.* Timebant miſeri pedibus ſuis à viarum lapillis, & nõ timebant vitæ ſuæ à lapide prægrandi Chriſto, in quẽ temerarij ruunt, & ſub quo irreparabiliter comprimuntur. Sic vniuerſi impij pauidi ſpectant corporis minima pericula, nullúmque non lapidẽ mouent, vt illa effugiũt; certiora autẽ & grauiora mala, quę ex Deo timeri debent, audaciſſimè glutiunt. Similiter de Principibus Ieroſolymitanis dicitur Ioan. 18. *Adduxerũt ergo Ieſum a Caypha in prætorium. Erat* Ioan 18 *autem mane, & ipſi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur.* Erat equidem legalis quædam contaminatio religioſis Iudæis, ſi alienigenarum atria intrarent, quam contaminationem illi timebant. Interea tamen videntes Pilatum ſe excuſantem à diuini ſanguinis profuſione, clamabant ipſi Matt. 27. *Sanguis eius ſu-* Matt 27. *per nos, & ſuper filios noſtros.* Vbi Euthym. *O ſceleſtã vocem! O extremam audaciam.* Metuũt attingere prætoriũ, ne contaminentur, & audent ſanguine innocẽti aſpergi ſine contaminationis metu. Pulchrè D. Aug. tract. D Aug. 114. in Ioan. *O impia & ſtulta cæcitas! Alienigenæ iudicis prætorio contaminari timebant, & ſanguinem innocentem fundere non timebant.* Audaces ad voranda magna pericula, timidi in minimis, & parui momenti. Leones ad contemnenda diuina, & æterna; cerui ad minima temporalia mala imminentia. Quid magis impium? Quid magis ſceleſtum?

Num. 14. Apparuit gloria Domini ſuper tectum fœderis cunctis videntibus filiis Iſraël. Et dixit Dominus ad Moyſem; Vſque quò detrahet mihi populus iſte? Quouſque non credent mihi in omnibus ſignis, quæ feci coram eis? Feriã igitur eos peſtilẽtia, atque conſumam: te autẽ faciam Principem ſuper gentem magnam, & fortiorem, quam hæc eſt.

§. VI.

Afflictis pro Deo hominibus adeſt Dei illuſtris protectio.

LApidibus appetuntur ſtrenui duces Caleb, & Ioſue vſque in tabernaculum fœderis, & ecce tibi à tabernaculi culmine apparet Dei gloria illos defendens. Ait enim: *Apparuit gloria Domini ſuper tectum*, &c. Vbi Interlinealis explicatius, ait. *Maieſtas Domini texit eos in* in ori.n. *nubibus cœli.* Splenduit ab ipſo culmine nubes, quæ Dei præſentiam teſtaretur, ſuos afflictos protegẽs, & a perſecutoribus

ſecutoribus glorioſè defeodens.Quam protectionem, & defenſionem clariſſimè nubes protendebat. Sie
Matt.17. Matth. 17. vbi coram diſcipnlis tranſfiguratus Dominus eſt,dicit etiam: *Ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube*, &c. Vbi Dei gloria diſcipulis oſteoditur,cur ibi nubes appatet? Cur non magis ſoles, & ſydera multiplicantur? Ad quid oubes in gloriæ oſtenſione? Ait Origen.hom. 3.in Matth. *Lucida nubes obumbrans eos, diuiniorem, & ſplendiorem recompenſationem exemplo ſuo demonſtrabat eis futuram,quæ protegeret eos, & illuminaret*.Itáque in nube præmooſtrabat illuſtrem protectionem,quam præſtiturus erat eis,cum in arena mundi pro Dei nomioe perſecutionem paſſi fuerint. Non enim ſub tyraonorum rabie, ſub carnificum furore prorſus cadent, ſed in ipſis perſecutionum nubilis,Deo protegente tranquillum etiam videbunt,& ſerenum. Sic cum Iob in ſe dæmonum, malorum omnium,& amicorum etiam phalanges concitatas cerneret;vt hinc à dæmone,hinc à morhorum doloribus,illinc ab vxoris inſipientia,à falſo amicorum zelo morderetur,eò anguſtiæ deuenerat vt vix vllus euadendi locus ſupereſſet.Quid tunc? Ait cap. 38.*Reſpondens autem Dominus Iob de turbine dixit*. Græcè autem legitur: *Dixit Dominus Iob per procellam, & nubes*. Omnia creata erant Iobo procelloſa, & torbulenta, ex hoſtibus,& amicis,& vxore procellæ ortæ iuſtum maximè diuexabāt. Cur tu Domine afflicto addis afflictionem? Cur adhuc in illum nubila conglomeras? Cur non magis luce tua ſuffuodis ærumnoſum? Equidem præmittit Dominus nubem, vt iam præſentem aſſerat protectionem,& tranquillum, ſerenúmque aduenientem.
D. Met. Ait D Method.in cat.Græca: *Vt Iobi res a tempeſtate ad ſerenam tranquillitatem oſtenderet demigraſſe, per nubes etiam Dominus loquutur*. Afflicto ſuo Iobo, mediis perſecutionum fluctibus iactato oubem præmittit Dominus, quæ ſerenam tranquillitatem offerat, illuſtrémque & claram Dei protectionem.

§. VII.

Perpetrata peccata nil prius oſtendunt, quàm Deum vltorem.

ADhuc lapides in manus habebant rebelles Iudæi,quibus petebant duces ſuos vtilia monentes, & ecce gloria Dei apparet,pronuntians ſupplicium illorum. Dicit námque: *Apparuit gloria Domini ſuper tectum fæderis, videntibus filiis Iſrael. Et dixit Dominus ad Moyſem: Feriam igitur eos peſtilentia*,&c. Expende illud: *Videntibus illis*,quippè ipſi rebelles videbant,& audiebant Deum decementem ſupplicia eorum. Nec miror,peccata enim perpetrata nil prius faciunt, quàm oſtendere Deum vltorem. Sic Iudæi poſt perpetratum facinus in Ieſum, poſtquam illum viderunt in croce mortuum; imò poſtquam ſciuerunt in ſepulcro fuiſſe depoſitum.anxiè curant ſepulcro adhibere cuſtodes.
Matt 27 Ait enim D.Matth.cap. 27. *Illi autem abeuntes munierunt ſepulcrum,ſignantes lapides cum cuſtodibus*. Quid times Iudæe de mortuo, quamuis reſurgat? An times ne à rediuino veritatem docearis, quam ſepuliſti toto corde? Cur ergo tam anxiè ſepucrū cuſtodis? Pulchrè
D Max. ait D.Maxim. ſerm. 3. de Paſch. *Cuſtodiebant ergo eum ſolicite in ſepulcro,quia neceſſe illis erat eum iam non doctorem timere,ſed iudicem*. Equidem perpetratum ſcelus in Dei filio vnam docebat timendam peccatorum vltionem. Tota illorum cura erat,vt ſepulcrum cuſtodiretur;nec id faciebant.quod timerent indè reſurrecturum gentium doctorem, magiſtrum veritatis, mundi ſaluatorem, ſed ſceletum iudicem, & viodicatorem. Hoc vnum in illo cogitabant,& metuebant, quod iudex eſſet,& vltor peccatorum,nec aliud prius in Deo oſtendunt ſcelera hominum. Primum hominum peccatum dum explicatur Gen. 3.ait: *Qui comedit, & aper-*
Gen 3.

ti ſunt oculi amborum. Habebant antea,& oculos apertos,qualiter poſt peccatū dicontur aperti oculi? Nempè dicuotur aperti,quia peccatum fecit, vt viderent, quæ antea non viderant, oimirùm iraſcentem Deum, & ſupplicium ſumentem de peccatoribus. Ait Rup. Gen. 10.
lib.3.in Gen.cap.10.*Aperti ſunt oculi amborum, verùm vtrobique gemitus, Deus iratus, diabolus riſu dilatatus, vtérque ſexus ignominia percuſſus: & inter hæc omnia,reorum & animi torquebantur, & oculi confundebantur*. Sic ſcelus admiſſum ſtatim aperuit oculos, illis Deum iratum proponens,ridentem tortorem flagellum ignominiæ;nec aliud prius peccatum ponit ob oculos peccatoris.Similiter Gen. 4. *Conſurrexit Cain aduerſus Abel* Gen. 4
fratrem ſuum,& interfecit eum. Et ait Dominus ad Cain: Vbi eſt Abel frater tuus? Mirabar,quod poſt inhumanū facinus dignaretur Dominus miſcere ſermones cum Caino. Cur Domine ſic immediatè ad cædem factam verba facis tanto reo? Cur non magis ab illo te abſcōdis? Cur tam cito illi ades,& interrogas de fratre? Spectat Sanè ad iudicis officium illa interrogatio, ideò non differtur,ſed ſtatim auditur poſt peccatum, cuius eſt nil prius facere ſentiri, quam Deum vindicem iniquitatis. Ait enim Eucherius: *Non interrogat Cain Do-* Eucher.
minus tanquam ignarus,ſed tanquam iudex,qui reum puniat. Ecce tibi poſt peccatum immediatè auditur interrogatio,quæ Deum iudicem exhibeat, & punitorem peccati. Vt dicat D. Baſil. Sel. orat.4 *Cæde fratris* Baſil. Sel.
aduerſarium conſciuiſti tibi immortalem. Hoc primum facit peccatum,vt Deus aduerſatius,& vltor iniquitatis ſcientiatur.

§. VIII.

Præclari gubernatoris eſt optimis miniſtris non minorare dignitates.

NOn prius cogitat Dominus de Iſraëlitarum perditione, quam de Moyſis cogitet exaltatione. Quippè ſimul ait: *Feriam eos peſtilentia,atque conſumam, te autem faciam Principem ſuper gentem magnam, & fortiorem*,&c. Et quid cooſequentiæ eſt, quod perditis Iſraëlitis debeat Moyſes in principem maioris,& præſtantioris populi cooptari? Nónne liberum erat Deo perdere Iſraëlitas,quin teneretur alium populum præſtantiorem Moyſi parare? Cur ergo ſine hoc,minimè illud decernit? Pertinebat hoc ad præclari gubernatoris munus,ne immerenti miniſtro immuneret dignitatem. Quando enim Deus opt. Max. fecerat Moyſem principem Iſraëlitarum, & ipſe non factus fuerat indignus tanto principatu;non deceret,quod ereptis ſubditis,eſſet à munere deturbatus. Quod notans Olea- Oleaſter.
ſter,ait: *Conſidera etiam iuſtè.quod nunquam tibi Dominus munus,quod dedit,auferret: niſi te ad aliquod maius ſeruaret*. Hoc eſt diuiniſſimi,& perfectiſſimi gubernatoris,optimorum miniſtrorum dignitates potius augere, quam minorare. Hinc vbi rebellante Abſalone in patrem vniuerſus Iſraël etiam rebellauit, commiſſum prælium eſt Abſalon dedit perfidiæ ſuæ pœnas ſoſpenſus ab arbore. Quid tunc? Ait text. 1. Reg. 18. *Cecinit* 1 Reg 18
autem Ioab buccina,& retinuit populum, ne perſequeretur fugientem Iſraël, volens parcere multitudini. Ecce, vt mortuo tyranno, multitudinis Iſraëliticæ conſulitur incolumitati. Sed cur Deus, qui adeò atrox facinus in Abſalone vindicauit, non ſimiliter fecit in Iſraëlitis omnibus,qui cum illo rebellauerant? Cauit in hoc diuinus gobernator, ne percuſſis Iſraëlitis Dauidis immerentis regnum minoraret, illúmque relinqueret regia dignitate priuatum. Meritò enim dicit D.Iſid. Pel. Iſid. Pel
lib.3.epiſt. 219. *Abſalon a diuina iuſtitia ſupplicio affectus eſt*, &c. *Qui autem eius partibus ſeſe adiunxerunt, pœnam non ſtatim perſoluerunt. Mœrorem enim conceptiſſet Dauid,ſubditis,imò, vt rectius loquar, regia dignitate orbatus*. Multum minueretur dignitas regia Dauidi à

Deo data, ſi Iſraëlitæ rebelles perirent; ideò optimus gubernator Deus, cauit eo deducere Dauidem immerentem, vt eſſet ſubditis orbatus, nec rem, ſed nomen tantum haberet dignitatis. Spectat enim ad optimum gubernatorem non minuere, ſed augere miniſtrorum dignitates, quandiu ipſi omnia præclara faciunt.

Num. 14. Et ait Moyſes ad Dominum; Vt audiant Ægyptij; de quorum medio eduxiſti populum iſtum, & habitatores terræ huius, qui audierunt, quod tu Domine in populo iſto ſis, & facie videaris ad faciem, & nubes tua protegat illos, & in columna nubis præcedas eos per diem. & in columna nubis per noctem: quod occideris tantam multitudinem, quaſi vnum hominem. & dicant: potuit introducere populum in terram, pro qua iurauerat; idcircò occidit eos in ſolitudine Magnificetur ergo fortitudo Domini, ſicut iuraſti dicens: Dominus patiens, & multæ miſericordiæ, &c.

§. IX.

Præſtantis Præſulis eſt minimè ad promotionem inhiare.

OMnibus his dictis nititur Moyſes ſe in Iſraëlitici populi principatu confirmare, nec tranſire ad aliud imperium præſtantius. Quippè cum Deus vellet Iſraëlem perdere, & Moyſem promouere, vt populum, & præſtantiorem, & maiorem habeat, fatus: *Faciam te in gentem magnam*; multa allegat Moyſes, vt Deum in mentem magis Iſraëlitis propitiam trahat. Quippè ait: *Vt audiant Ægyptij*, &c. quibus proponit ex tali decreto proditura mala, nimirùm, quod male apud Ethnicos oleret, apud quos periclitaretur diuina fama, quod multa perderentur beneficia antiquitus Iſraëli collata. Sed cur Moyſes tantus eſt in pacificando Deo, quando ſi non pacificaretur, poſſet ipſe habere glorioſorem principatum? Equidem præſtantis animi vir ſemel præpoſitus Iſraëli, nihil ſupra hoc amat, nullam promotionem æſtimat, ſed inter primas oues mauult
Chryſoſt. commorari. Ex quo D. Chryſ. hom. 12. in Ioan. fatur: *Etenim Moyſes cum a Iudæorum ingratitudine liberari poſſet, & alterius gentis potentiorem, longéque maiorem accipere principatum. Cum ſanctus, & Dei ſeruus eſſet intimus, ne audire quidem id ſuſtinuit, ſed potius vna cum iis, qui ſibi ſemel crediti erant, perire, quam ſine illis ſaluus eſſe, & ad maiorem dignitatem aſſumi prætulit. Huiuſmodi eſſe oportet, cui animarum cura commiſſa eſt. Eſt námque abſurdum, vt prauorum filiorum pater nolit niſi eorum, quos genuit, pater appellari. Nos autem diſcipulos quotidie nunc hos, nunc illos mutemus.* Eſt hoc inſitum parentibus naturalibus, quod nolint primos filios dimittere, vt accipiant alios. Similiter, & debet eſſe intimum præſtantibus prælatis, qui nolint oues ſemel acceptas proditoribus mutati. Et ſanè in hoc maximè diſtinguntur nobiles prælati à ſeruilibus, qui aguntur vitiorum tyrannide, ij enim in hoc intenti ſunt, vt acceptam dignitatem dimittant, & aſpirent ad accipiendam aliam. Quos mirificè exprimebant Iſraëlitæ cum ſub Ægyptia ſer-
Exod. 1. uitute operibus luti addicebantur. Ait enim Exod. 1. *Oderántque filios Iſrael Ægyptij, & affligebant illudentes eis, & inuidentes, atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti, & lateris.* Expēde quæſo, quæ opera vocentur à diuino ſpiritu opera dura, nimirùm, opera adhibita cōficiēdo luteo lateri, quibus operibus maximè Iſraëlitæ premebantur. Et quidē ſi Iſraëlitæ addicti eſſent marmoribus excauandis, contundēdo calybi, nō mirarer, quod dicerentur oppreſſi operibus duris; at quando luteis lateribus conficiendis inſtant, cum in iis duritiem operum adeò diuinus ſpiritus exaggerat? Inuehebat diuinus ſpiritus in iis duritiem vitæ, qua miſerè premuntur homines ſub ambitu dignitatum, quæ apprimè exprimitur in forma lutei lateris. Proponitur enim in medio lignea forma, quæ luto impletur, & impleta non ſinitur ſic eſſe, ſed protinus vacuatur, vt rurſus alio luto impleatur. Quid ſimilius ambientibus dignitates propter lucra temporalia? Nunquam miſeri quieſcunt, ſed cùm primum, vt lateritia forma luto vnius dignitatis implentur, ſtatim feſtinant vacuari, & alia impleri: quod quidem duriſſimū eſt vitæ genus. De quo D. Greg. Nyſſen. in vita Moyſis, Gr. Nyſſ.
ait: *Quemadmodum laterum fictor aliud, atque aliud lutū formæ, qua lateres figurat, imponit, adeò vt forma plena ſēper, & vacua ſemper luti dici poſſit, quoniam cum hoc receperit, atque firmauerit, nullus amplius vſus ipſius ad hoc eſt, ſed ad aliud, ad quod vacua eſt. Sic appetendi vis, ſi quis ea his terrenis cupiditatibus replere ſtudeat, & ſi quod cupit, aſſequatur, eòque ſe repleat. vacua tamen ſemper eſt, cū ea, quæ habuit, reſignat, & in aliud, atque aliud continuè feratur. Nec finis miſerrimi ardoris eſſe poteſt, niſi quis carnalem vitam repellat.* Siccine affliguntur ſub ambitionis tyrannide, qui operibus luti dant operam; qui terrenis, & caducis inhiant bonis, nunquam quieſcunt, ſed vt laterum forma in perpetuo ſunt motu, vt & vacuari, & impleri ſemper poſſint.

§. X.

Præſtantiſſima, & prorſus inſuperabilis fortitudo in benefaciendo conſiſtit.

DVm Moyſes petit à Deo, vt ab ira, & vindicta ſceleratorum abſtineat, meritò addit vt ſuam potentiam, & fortitudinem magnificet, hoc eſt, magnam, & præſtantem oſtendat. Sed qualiter Deus ſuā oſtendet magnam fortitudinem, niſi à vindictæ ferocia abſtinēdo, & manſuetudinem oſtendendo? Sic enim ait: *Magnificetur ergo fortitudo Domini, ſicut iuraſti dicens; Dominus patiens, & multæ miſericordiæ*, &c. Itáque dum Dominus parcit reis, miſericordiámque, & bonitatem, & manſuetudinem prætendit, tunc magnam, & præſtantem oſtendit potentiam ſuam. Non enim in perdendo; ſed in benefaciendo maxima, & præſtantiſſima fortitudo, & poteſtas conſiſtit. Quod notans Pſal. 79. ait: *Ex-* Pſal. 79.
cita Domine potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos: quaſi enim iacet, & dormit diuina potentia dū in aliis occupatur, quam in hominibus ſaluandis. Hier. legit: *Suſcita fortitudinem tuam.* Chaldæus Maronitarum ha- Chald.
bet: *Oſtende præſtantiam tuam*, &c. Quæ pulchrè expli-
cans Theodor. ait: *Omnem tuam, inquit. potentiam moue,* Theod.
noſtram ſalutem tractans. In perdendis ſceleratis ſatis eſt, quod digitus Dei appareat, vel quod manus diuina extendatur, at in benefaciendo neceſſum eſt, vt omnis Dei potentia moueatur. Nullo enim ſic tota Dei potentia oſtenditur, quam vbi perdere neſcit, ſolum intendit benefacere. Quis neget martyrum laureatā fortitudinem? Sed huic par eſt fortitudo, quæ occupatur in liberandis etiam iniuriantibus. Hinc dum mortem oppetit fortiſſimus Chriſti athleta Stephanus Actor. 7. Actor. 7.
inter lethales imbres lapidum: *Poſitis genibus orabat dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Cur in tam arduo conflictu, in quo res erat martyri cum morte, vacauit bona hoſtibus ſuis precari? Sanè oſtendebatur ab eadem fortitudine venire, & mortem concul-
care, & hoſtibus veniam dare. Ait Euſeb. Gallicanus Euſeb.
hom. de Stephano: *Dum pro impiis Deo plenus exorat, etiam de alieno peccato iuſtitiam ſuam cumulat, & coronā ſuam perfecta Chriſti humilitate multiplicat. Nec ū per iſta ſit, quia partem, & opera martyris ſuſcipit, qui odium malis debitum generoſi cordis benignitate calcauerit.* Eiuſdem roboris facinora ſunt, quod mortē calces, & quod abſtineas à vindicta. Ille enim validiſſimus eſt, & fortiſſimis æquiparandus, qui nouit nullum perdere, ſed omnibus benefacere. Dauid paucis cum ſociis deliteſcebat in ſpelunca, vbi infenſiſſimū ſibi hoſtem Saulē nactus,

ſocios

Digitized by Google

ſocios in eum irruentes detinuit, fecitque vt inimico 1 Reg. 24 parceret. Ait enim 1. Reg. 24. *Confregit Dauid viros ſuos ſermonibus, & non permiſit eos, vt conſurgerẽt in Saulem.* Expende illud, nimirum: *Confregit viros ſuos,* &c. Sufficeret enim dixiſſe, quod non permiſit illis perdere Saulem, cur maluit addere, quod illos prius ſermonibus confregit? Oſtendebat ſanè & fortitudinem eſſe in benefaciendo, & in perdendo fragilitatem; quando, qui necem amabant, confracti ſunt ſermonibus eius, qui beneficentiam, benignitatémque ſpirabat. Ait enim Chryſoſt. Chryſoſt. hom. 2. in Dauidem & Saul. Cum commemoraſſet verba, quibus Dauid abhorruit à cæde, ſubiecit: *Non permiſit illis, vt ſurgerent, & occiderent Saul: Simul & illorum animos ad cædem promptos, & huius fortitudinem demonſtrare volens.* Equidem in eo fragiles monſtrabantur illi, & vel comminuendi baliuu, quod ad cædem prompti erant, & ad inferenda mala, vt mõſtrabatur Dauid fortis, & validus dum nullum permittit inferri malum, ſed ad benefaciendum paratur. Non eſt, mihi crede, in perdendo, ſed in benefica manſuetudine fortitudo maxima. Quò ſpectans Prouer. 25. ait: Prou. 25. *Lingua mollis confringit duritiam.* Alij ex Græco: *Sermo* Chryſoſt. *mollis confringit oſſa.* Ex quo D. Chryſoſt. hom. 3. de Dauide, & Saule monet: *Et tu igitur, ſi quando hoſtis inciderit in manus tuas, ne illud ſpecta, quomodo illum vlciſcaris, innumeriſque conuitiis conſperſum emittas, ſed quomodo ſanes, neque prius deſiſtas omnia tum facere, tum pati, donec tua manſuetudine ſuperes illius truculentiam. Nihil enim humanitate potentius, quod illud declarauit dicens: Sermo mollis confringit oſſa.* In ſola manſuetudine, & lenitate, & benificentia eſt vera fortitudo & potentia.

4. Reg. 23 Hinc 2. Reg. 23. *Hæc nomina fortium Dauid*; & cum fortiſſimi Dauidis duces nominatim ponantur, nulla Ioabi præſtantiſſimi ducis fit mentio? Et cur Ioab cantatiſſimus dux inter Dauidis fortes non ponitur? Erat hic homo durus, immiſericors, promptus, ad effuſionem ſanguinis etiam innoxis, quo meritò à catalogo fortium expellitur. Ait Rup. lib. 2. in lib. Reg. c. 37. Rup. *Porro Ioab interfecerat duos viros iuſtos, melioreſque ſe, Abener filium Ner Principem militiæ Iſraël, & Amaſa principem exercitus Iuda, & effuderat ſanguinem belli in pace. Rectè ergo in numero fortium Dauid non ſcriptus eſt.* Non pertinet ad fortitudinis ſenſum, qui animo duro, Pau. Oro. & ſanguinario eſt. Vnde Paulus Oroſ. lib. 5. cap. 23. poſt enumeratos plurimos tyrannos, qui varias prouincias vexarũt, ſic finit: *Tamen fortis fide, ac viribus Hiſpania cum optimos, inuictiſſimoſque Reges Reipublicæ dederit, nullum vnquam tyrannorum ab initio vſque in hodiernum diem; vel de ſe editum miſit; vel in ſe extrinſecus incurrentem viuum, potentémue dimiſit.* Hæc duo notat in Hiſpania & gloriam fortitudinis, & oppoſitionem cum tyrannis: vt enim quis fortis eſt, ſic alienus eſt ab animo ſanguinario, & truci. Non aliter Titus apud Ege- Egeſipp. ſippum lib. 5. cap. 46. *Miſſus pater Veſpeſianus, quis in imparatos vos, Iudæi, poſſet ſe effundere; Galilæam circuibat, longinqua exurebat, vt vos deponeretis inſolentiam, veniam poſtularetis. Oſtendit virtutem, & cum vniuerſos clauſos teneret, Ægyptum petijt, vt induciæ reſipiſcendi daret. Tam fortis in prælio fuit, vt per illum Nero vinceret, per illum Nero hoſtibus videretur formidabilis.* Hoc mirum, quod Nero crudeliſſimus homo natus ad perdenda omnia potuerit victoriis gloriari, potuerit hoſtibus eſſe formidabilis. Sed non hæc illi acciderunt per fortitudinem ſuam, quæ nulla poteſt eſſe in animis ſanguinariis, ſed per Veſpeſianum, qui homo ad parcendum, & benefaciendum erat paratior. Hic tantus in manſuetudine erga hoſtes, tam fortis fuit, vt per illum potuiſſet Nero fortis reputari.

Num. 14. Dimitte obſecro peccatum populi huius ſecundum magnitudinem miſericordiæ tuæ; ſicut propitius fuiſti egredientibus de Ægypto vſque ad locum iſtum. Dixitque Dominus: Dimiſi iuxta verbum tuum. Viuo ego, & implebitur gloria mea vniuerſa terra.

§. XI.

Beneficia præſtita benefactorem trahunt in alia noua.

Sapienter Moyſes irato Deo opponit beneficia ab ipſo profecta in populum, ex quo eductus fuerat à ſeruitute Ægyptiorum. Quippè ait: *Dimitte, obſecro, peccatum populi huius, ſicut propitius fuiſti egredientibus de Ægypto vſque ad locum iſtum.* Beneficiorum præſtitorum machinam opponit, vt Deum emolliat; & quidem validiſſima machina eſt, quæ de beneficiis datis fit, vt trahat benefactorem in alia noua. Dauid poſt multa præſtita Sauli obſequia, inuenit tandem ingratiſſimum hominum ſolum in ſpelunca valde obſcura, quem cum impune percutere poſſet, maluit parcere, laciniam tamen clamydis abſcidit; qua ſumpta poſt Regem egreditur, & à tergo clamans teſtabatur miſericordiam, quam fecerat. Ad hæc Saul attonitus, ait 1. Reg. 24. 1. Reg. 24 *Nunquid vox tua hæc eſt fili Dauid?* Vbi tantam ſibi miſericordiam factam tunc temporis audit; agnoſcit vocem Dauidis. Et cur agnoſcit eſſe vocem Dauidis, quæ ſibi infenſiſſimo hoſti vitam denuo datam aſſerebat? Sapienter equidem in nouo hoc beneficio agnoſcitur Dauidis vox; non enim poſſet eſſe vox adeò benefica, niſi illa, quæ ab innumeris antè datis beneficiis in hoc traheretur. Sola enim beneficia antè præſtita potuiſſent facere, vt hoc tantum denuo exhiberetur. Vnde Diuus Chryſoſt. hom. 3. de Dauide Chryſoſt. & Saule ait: *Agnoſcens Saul vocem Dauidis, ait: Vox tua iſta fili Dauid. Quænam iſta? Qua Goliath deiecit, qua ciuitatem periculis eripuit, qua cunctos in ſeruitutis, & mortis periculo conſtitutos in libertatem reſtituit, & in tuto conſtituit; quæ Saulis furorem ſedauerat, qua multa, magnáque beneficia in eum contulerat.* Et planè, niſi quæ de tot beneficiis autè collatis veniret vox non poſſet denuo in immerentẽ, & iniurium hominẽ ſic benefica exiſtere. Solent enim de primis beneficiis oriri ſecunda. Hinc Ioan. 9. vt Ieſus vidit cæcum à natiuitate: *Expuit in* Ioan. 9 *terram, & fecit lutũ ex ſputo, & liniuit lutum ſuper oculos eius.* Nec cæcus petit viſum, vt alij ſolebãt, nec alius aliquis interceſſor affuit, ſed ipſe Dominus ex ſe manus luto faciendo adhibuit. Vndè autem moræ ſunt manus diuinæ, vt ſe immiſcerent luto ad præſtandum homini viſum? Iam antea idem præſtiterant beneficium formãdo homini, ne miremur, quod de primo præſtito veniant ad ſecundum. Ait D. Irinæus lib. 5. cap. 15. *Et qui* D. Irin. *cæcus fuerat à natiuitate, iam non per ſermonem, ſed per operationem præſtitit viſum; vt oſtenderet manum Dei, eã, quæ ab initio plaſmauit hominem, vt manifeſtarentur opera Dei.* Et nullo clarius oſtenderetur diuina manus primi auctrix beneficij in formando homine, quàm dum accedit ad ſecundũ. Semper enim beneficus animus de primis venit ad præſtanda ſecunda. Hinc Dauid Pſalm. Pſal. 118 118. aiebat: *Manus tuæ fecerunt me, & plaſmauerunt me: da mihi intellectum vt diſcam mandata tua.* Prius proponit, vt vitam, & ſubſtantiam acceperit à Deo, & ſtatim ſubiicit: *Da mihi intellectum.* &c. ex eo enim quod ſemel, & ter iã dederit Dominus, pro certo habet, quod & dabit denuo. Ait ibi D. Amb. ſer. 10. *Magno commẽ-* D. Amb. *dationis exordio vſus eſt, vt opus Dei eſſe ſe diceret, quo facilius circa operis ſui gratiam fauor inclinaretur authoris. Grandis enim prærogatiua eſt in rebus humanis, vt aliquis operibus, & beneficiis faueat ſuis; ne videatur abrogare, quod ipſe donauit.* Nullus amat beneficia ſua perdi; ſed illa fouere, quoad poteſt, contendit, etiam ſi ad hoc noua præſtare neceſſum fuerit. Quo adduco dicta tom. 2. in Euangel. lib. 6. cap. 3. §. 20. Adeò enim morale eſt, quod prima dona nouis debeant foueri, vt de contrario, quaſi de re inſolita queratur Iob cap. 10. *Manus* Iob 10.

tuæ

Digitized by Google

sue fecerunt me, & plaſmauerunt me totum in circuitu; & ſic repentè præcipitas me? Non equidem viſum, nec auditum, quod manus aſſuetæ benefacere, ſe ſuis primis operibus negent; imò ex quo iam cæperunt præſtare, ſemper præſtabunt. Vt io ſimilem ſententiam dicat

D. Amb. D. Amb. vbi ſuprà: *In adiumentum accingere, qui accinctus es, vt creares.* Petunt prima beneficia ſequentia; & nequit manus aſſueta beneſacere, ceſſare. Vbi noſter

Iſaiæ 63. dicit Iſaiæ, c. 63. *Angelus faciei eius ſaluauit eos, in dilectione ſua, & in indulgentia ſua ipſe redemit eos, & portauit eos, & eleuauit eos cunctis diebus ſæculi.* Septuaginta in rem præſentem expreſſius poſuerunt: *Non legatus, neque Angelus, ſed ipſe Dominus ſaluauit eos: eo quod diligeret eos, & parceret eis, ipſe redemit eos, ſuſcepit, euexit.* Expende ab illis: *Eo quod*, &c. Quippè eo quod ſemel illis ſe gratioſum exhibuit, quaſi inde non potuit non illos redimere à malis, non illos portare brachiis, nouiſque beneficiis cumulare.

§. XII.

Super omnes externas glorias eſt illa, quam acquiris, hoſtibus tuis parcens.

ADbuc indigni, adhuc nullum pœnitentiæ ſignum ediderant rebelles, & iam Dominus à pœna illis decreta abſtinet, aiens: *Dimiſi, iuxta verbum tuum.* Cur Domine non magis cohibes tuã benignitatẽ? Cur non expectas, vt ipſi ſe agnoſcant, vt pœnitentiã agant? Cur immerentibus, & impœnitentibus iam parcis? Ipſe ait: *Viuo ego, & implebitur gloriâ meâ vniuerſa terra.* Parcit immerentibus, ſua gloria vniuerſas mundi glorias euacuans, nil enim eſt tam glorioſum, vt ſi hoſtibus tuis, inimicis tuis parcas. Dauid nactus Saulem ſibi infenſiſſimum hoſtem inermem in ſpelunca, eius vitæ pepercit, ſolam chlamydis partẽ ſcidit, qua ſumpta poſt

1. Reg. 24 Saulem de ſpelunca exiuit. Ait enim textus. 1. Reg. 24. *Porrò Saul exurgens de ſpelunca, pergebat cœpto itinere. Surrexit autem Dauid poſt eum, & egreſſus de ſpelunca clamauit poſt tergum Saul, dicens: Domine mi Rex.* Qui antea nec mutire audebat, ſed longè à Saule fugiebat, modò audet clamare. Cur Dauid ſic coram potentiſſimo Rege tibi aduerſario clamas? Proſtrato Philiſthæo, & adducto Sauli capite, non diceris clamorem vllum emiſiſſe, imò nec aperuiſſe labia, & modò audes clamare? Quid magnum peregiſti, quod poſſit tantos tibi ſpiritus miniſtrare? Veniẽs à deuicto Philiſthæo tacet Dauid, egreſſus autẽ modò ab ſpelunca clamat; vt, qui hoſtis vitæ parcens glorioſiorem triumphum reporta-

Chryſoſt. rat. Ait D. Chryſoſt. hom. 3. de Dauide, & Saule: *Egreſſus eſt poſt Saulem Dauid, liberis deinceps oculis cælum intuens, ac tunc temporis magis exultans, quàm cum Goliath deieciſſet, ac barbari caput amputaſſet. Siquidem hac illâ magnificentior erat victoria, hæc magnificentiora ſpolia, hæc præda illuſtrior, hoc glorioſius trophæum.* Equidem poſt veniam datam hoſti, non arctatur Dauid in ſpelunca, nec eius lingua hæret palato, ſed in omnem terram exiuit eius ſonus, vt qui vna hac gloria vniuerſas mundiales ſuperaret. Hinc Dauidis facinoribus in parcendo numeratis; poſt Saulis mortẽ, poſt ipſius Dauidis

2. Reg. 2. planctum, ait textus 2. Reg. c. 2. *Igitur poſt hæc conſuluit Dauid Dominũ dicens. Num aſcenda in vnam de ciuitatibus Iuda? Et ait Dominus ad eũ: Aſcẽde. Dixitque Dauid, Quo aſcendam? Et reſpondit ei: In Hebron. Aſcendit ergo Dauid*, &c. *Veneruntque viri Iuda; & vnxerunt ibi Dauid, vt regnaret ſuper domum Iuda.* &c. Expende illud: *Igitur poſt hæc.* &c. nimirum. poſtquam Saul occubuit, cui toties Dauid pepercerat, poſtquã ipſe Dauid hoſtis ſui funus lacrymis proſecutus fuerat, aſcendit in Hebron, ibique vnctus fuit in Regem. Et quando de illius aſcenſione ad regnum locuturus erat, cur neceſſum fuit annotare, quæ anteceſſerant in Dauide reſpectu Saulis? Nullis potuiſſet clarius eius gloriæ affigere argumentum, quam dum oſtenderet, quod de tanta miſericordia in hoſtes ad regnũ aſcendiſſet. Ex

Chryſoſt. quo D. Chryſ. vbi ſuprà in fine: *En hic noſter Dauid etiã regnum adeptus eſt, nec tamen inquinauit cæde manus, ſed dexteram habens puram, ſic corona redimitus eſt, ſic ad thronum aſcendit, honeſti nominis argumentũ geſtans purpura, ac diademate magnificentius, videlicet, quod hoſti peperciſſet, quod eundem extinctum luxiſſet.* Sanè magnificentius regno argumentum honeſti nominis, glorioſæ famæ eſt, quod quis in hoſtes etiam potuit eſſe beneficus.

Num. 14. Attamen omnes homines, qui viderũt maieſtatem meã, & ſigna, quæ feci in Ægypto, & in ſolitudine, & tentauerunt me iam per decem vices, nec obedierunt voci meæ, non videbunt terram pro qua iuraui patribus eorum, nec quiſquam ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur eam. Seruum meum Caleb, qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me, inducam in terram hanc, quam circuiuit, &c.

§. XIII.

In malis filiis adhuc ſuus honor bonis parentibus manet.

DVm filios peſſimos damnat Dominus, ſimul & honorificè meminit eorum patres, dicens: *Non videbunt terram, pro qua iuraui patribus eorum.* Quid neceſſum fuit meminiſſe in præſenti obligationem, qua ſe iuramento obſtrinxerat patribus? Cur negans promiſſa filiis malis, non magis diſſimulat, quod patribus eorum iurauerat? Imò tunc magis ſe patribus obſtrictum fatetur, cum filios dãnat, mauult enim oſtendere, quã ſemper ſuus honor maneat bonis parentibus, etiam dum

Ioan 4. filij peſſimi vapulant. De Ieſu Domino ait Ioan. cap. 4. *Reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam. Oportebat autem eum tranſire per Samariam. Venit ergo in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar: iuxta prædium, quod dedit Iacob filio ſuo Ioſeph. Erat autem ibi fons Iacob. Ieſus autem fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem.* Ecce tibi vt abiiciens Ieſus ſibi infenſiſſimam Iudæorum nationem, & pergens ad gentes, adhuc ſedet ſupra fontem Iacob in Samaria poſitum. Cur Domine, & cũ Iudæis non ſimul abiicis Iacob patrem eorũm? Cur nõ tibi caues à parente eorum, qui adeò erant tibi ſuſpecti, & inuiſi? Erant ſanè Iudæi peſſimi, & inuiſi Deo; ſed eorum pater Iacob erat optimus; ideò illos deſpiciens Dominus, huius prædiom honorat, oſtendens, quàm maneat honor parentibus bonis, etiam in filiis non bo-

D. Cyril. nis. Ait D. Cyril. Alex. lib. 2. in Ioan. cap. 78. *Cum a terminis Iudæorum exiuerit, alienigenarum regionem ingreſſus Ieſus ſuper fontem Iacob ſedebat: vt ſignificaret, quamuis Iudæorum genere relicto, in gentes abitura ſit veritas, non tamen honor, & dignitas patrum decidet, ſed creſcet potius, quaſi iugibus aquis Chriſti irrigata.* In ſummo ſupplicio, & abiectione peſſimorum Iudæorum, non decidet, nun obſcurabitur gloria patrum eorum, ſed potius creſcet: is enim eſt Deus, qui faciat, vt etiam in malis filiis ſuus honor, & gloria bonis parentibus ma-

Gen. 9. neat. Hinc narrans Scriptura Gen. 9. initium corruptelæ humanæ, proponénſque primos naturæ corruptores, ait: *Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperũt ſibi vxores*, &c. Scio filios ſanctiſſimi Sethi filios Dei vocari; ſed illud mihi facit quæſtionem non paruã, cur nunc præcipuè cùm libidinoſi, cùm voluptatum cœno ſeſe tradunt adhuc filij Dei vocantur?

Chryſoſt. Ait D. Chryſ. apud Lyppom. *Vocati ſunt filij Dei in Scripturis, eo quod eorũ parentes Dei virtutes imitati ſunt.* Et quidẽ vocabantur hi filij Dei, vt ex tali nomine parentum eorum fulgeret gratia, qua diuinas virtutes fuerãt æmulati. Ne miremur, quod vel delapſi in ipſam virorum ſentinam, adhuc retineant vocabulum, quo eorum parentũ gloria coruſcabat. Semper enim bonorum parentum

Digitized by Google

parentum gloria incorrupta manet, etiam in filiis ſceleratis. Pro quo illud etiam eſt notandum, quod textus Gen. 6. addit Gen. 6. fatus; *Gygantes erant ſuper terram in diebus illis. Poſtquam enim ingreſſi ſunt Filij Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes a ſæculo, viri famoſi.* Ecce tibi ex nefario concubitu filiorum Sethi cũ filiabus Caini, naſcuntur Gygantes, hoc eſt, viri corporis magnitudine, & præſtantia cæteros ſuperantes, qui horrendis facinoribus ſuis extremam Orbi ruinam accelerarũt. Sed cur Deus hominibus iis adeò feris, adeò malis ſubdit tantam corporis præſtantiam, niſi vt illa mediis criminibus ſuis auitam virtutem, ſanctitatémque omnibus oſtentarent? Aiebat enim D. Cæſarius Naz. Nazianzeni frater alio datus dialog. 1. *Rectè filij Sethi & Enoti, filij Dei intelligendi ſunt, qui per libidinem capti ad filias Caini ingreſſi ſunt, ex quorum mutua contaminatione nuptuali educti ſunt Gygantes propter iuſtitiam quidem Sethi robuſti, propter Cainum mali.* Itáque vt malũ auum Cainum nepotum mores notabant; ſic illorum corporis præſtantia bonum auum Sethum prædicabat: in peſſimorúmque hominum corpore erat excellens aliquid, quo Deus optimos illorum auos honorabat.

§. XIV.

Timor Dei non ſinit eſſe alios timores.

ETot millibus vnus Caleb in præſenti dicitur introducendus in terram promiſſam, introducendus, inquam, dicitur, quia meticuloſis aliis exploratoribus, non aſſentitus eſt, ſed plenus alio ſpiritu ſecutus eſt Deum. Quippè ait: *Seruum meum Caleb, qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me, inducam*, &c. Non explicat, quo ſpiritu ſit plenus Caleb, ſed tantum ait plenum fuiſſe alio ſpiritu. Quo alio ſpiritu? Nimirùm alio timoris ſpiritu ſic enim pulchra comparatione illum à timidis exploratoribus diſcernit. Et hos, & hunc ſpiritus timoris tenebat. Sed longè alius erat timor Calebi à timore exploratorum: timor enim Calebi erat timor Dei, qui ſic humana corda replet, vt omnes alios timores Chald. expellat. Cui explicationi fauet Chaldæus Complutenſi. fatus: *Seruum autem meum Calebum, eo quod fuit cum eo alius ſpiritus, & perfectè ſecutus eſt timorem meũ, introducam*, &c. Equidem illi timore ſeruili, & humano omnia metuebant, præter Deum; & Caleb perfectè ſecutus timorem Dei illo plenus, nihil aliorum timorum admittebat, nihil, quod ſperari poſſet, requirebat. Pſal. 13. Sic enim replet corda humana timor Dei. Hinc Pſ. 13. *Contritio, & infœlicitas in viis eorum, & viam pacis nõ cognouerunt: non eſt timor Dei ante oculos eorum.* Quibus non erat timor Dei ob oculos, in nulla via pacem videbant, vbique bella timebant, & contritionem, & infœ-Iſai. 11. liciſſimos euentus. E contra Iſaias c. 11. *Requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini.* Alij ſpiritus requieſcunt in homine, ſed ſpiritus timoris ſic hominem replet, vt nihil contrarij admittat. Ex quo pulchrè Orig. Orig. lib. 3. in c. 3. Epiſt. ad Rom. inquit: *Opus ergo grande eſt, & magnificum ſemper habere ante oculos cordis timorem Dei: illum timorem, qui repleuit virgam, quæ ſurrexit de radice Ieſſe, & florem, qui de radice eius ſurrexit. In tantum autem perfectum reddit hominem Dei timor, vt cui ſit, nihil deſit, vt propheta dicat. Quia nihil deeſt timentibus Deum.* Tanto timoris diuini ſpiritu repleti nihil requirunt, quo poſſint egere; nihil admittunt, quo poſſint metuere. Qui enim Dei timore munitur, Ioan. 1. facilè à ſe omnes alios timores expellit. Ait enim Ioan. 1. epiſt. 4. *Perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet.* Sed quando timoris ſpiritus à Deo veniat, vt animam prorſus repleat, quomodo dicitur timor per charitatem expelli? Eſt timor ſeruilis, qui temporalia damna metuit; & eſt timor filialis, qui Deum vt amantiſſimum parentem ſolum nouit timere. Hic timor charitatis eſt perfectio, & hic ſic animam replet, vt moleſtos omnes alios timores expellat. Quò ſpectans Caſſian. collat. 11. cap. 13. ait: *Dixerat: Replebit eum ſpiritus timoris Domini. Tanta enim vbertatis eius eſt magnitudo, vt quem ſemel ſua virtute poſſederit, non partem, ſed totam eius occupet mentem. Nec immeritò, ille enim, quæ nunquam excidit, cohærens charitati, non ſolum replet, ſed etiam perpetua, & inſeparabili eum, poſſidet iugitate, nullis lætitiis, nullis oblectationibus imminutus.* Sic Caſſian. ibi timor occupat mentem, vt nullum relinquat locum aliis moleſtiis. Hinc Paul. 1. Cor. 2. *Ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos.* Nec crediderim 1. Cor. 2. Paulum ſeruili cruciari timore, ſed filiali impleri. At cur hunc exhibebat timorem? Ait D. Amb. Pſal. 118. ſer. 11. *In infirmitate veniebat, vt alios ſaluos faceret, & fortiores in timore, & tremore: vt timentes nihil metuerent niſi Dominum*, &c. Expende illa: *Vt timentes nihil metuerent*, timor enim filialis Dei omnes alios excludit timores. D. Amb. Pſ. 118.

Num. 14. Cras mouete caſtra, & reuertimini in ſolitudinem per viam maris rubri. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſem, & Aaron, dicens: Vſquequo multitudo hæc peſſima murmurat contra me? Querelas filiorum Iſraël audiui. Dic ergo eis: Viuo ego: ſicut locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis. In ſolitudine hac iacebunt cadauera veſtra. Omnes, qui numerati eſtis à viginti annis, & ſuprà, & murmuraſtis contra me, non intrabitis terram præter Caleb filium Iephone, & Ioſue filium Nun, &c. Paruulos autem veſtros de quibus dixiſtis, quod prædæ hoſtibus forent, introducam, &c.

§. XV.

Caue ne erroribus aſſueſcas, qui te vel progredientem ad virtutes regredi facient, & perire.

QVi propè terram lacte, & melle manantem erant, mouere caſtra mandantur, & reuertere in ſterilẽ ſolitudinem; ſic ait: *Cras mouete caſtra, & reuertimini in ſolitudinem.* Hoc timendum eſt omnibus, qui ſeſe aſſueſcunt vitiis, vt licet aliquanto proficiant ad virtutum fructus, tandem per conſuetudinem priſtinam non liceat ad finem venire, ſed cogantur regredi in viria, ibique omni priuati fructu perire. Egreſſus fuerat Loth è Sodomis cum vxore, & filiabus; támque Loth, quàm vxor flammantis ſupplicij immunes progrediebantur in ſalutis via. Prope erat Segor ciuitas aſſignata illorum refugio. Quid tunc? Ait Gen. 19. Gen. 19. *Reſpiciens vxor eius poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis.* Non Loth reſpexit, nec viragines filiæ, ſed vxor reſpexit, & in ſterilem, infrugiferámque ſalis ſtatuam conuerſa non peruenit ad vrbem, manſit in via. Et cur nõ Loth, ſed vxor & reſpicit poſt ſe, & ſteriléſcit? Ait Elias Cretenſis in orationem 1. Naz. aduerſus Iulianum: *Mulier imbecillem, & ignauam mentem deſignat, corpúſque voluptatibus fractum, & debilitatum: quod & ſi quandoquidem ab iis abſcedere potuerit, tamen per reditum ad vitium prorſus inutile redditur.* Naz. Sic pectus per varias voluptates, & vitia fractum, & longa illarum conſuetudine debilitatum cum fuerit, non multo æſtimandũ, quod aliquando à vitiis abſcedat, progreſſus in virtute faciat, hinc enim, facilè ſolet ad priſtina reuocari, infrugiferúmque ibi, & ſterilem reddere animum. Dicebat Dominus Ioan. 8. *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Seruus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum.* Ioan. 8. Vide notionem ſerui peccati; ſeruorum eſt ad domum peruenire, in domo manere aliquandiu, ſed in domo æternum permanere,

id minimè eſt ſeruis datum, ſed filiis. Similiter, ſeruus peccati ad domum Dei appropinquat, in ea verſatur, at minimè in ea æternum manet, ſed tandem ab ea exire cogitur, & ad ſua remeare. At quis eſt iſte ſeruus peccati, qui à domo Dei, in qua erat, remeat ad ſua? Seruus eſt peccati, quicunque facit peccatum? Sed ſpeciali titulo ſeruus eſt, qui longa conſuetudine ſeſe voluptatibus, vitiiſque tradit, is adeò addictus ſeruituti vitiorum, & ſi in domo Dei eſſe videatur, non putes, quod ibi maneat, ſed quàm primum ad ſua remeabit.
D.Cyril. Ait D. Cyril. Alex. lib. 6. in Ioan. cap. 2. *Porrò non æſtimet quiſquam ſeruum peccati hominem appellari, qui peccet, (non enim eſt homo, qui non peccet, & ſepties in die cadit iuſtus) ſed quia permanet in peccato, & ex inueterata peccandi conſuetudine, funibus peccatorum ſuorum conſtringitur, quibus ad finem vſque vitæ perſeuerat irretitus. Et in nulla Dei domo ſeruus peccati manere comprobatur*, &c. Non quicunque peccat, eſt hoc ſpeciali iure ſeruus peccati, ſed qui peccat conſuetudine vitiorum larga; is ergo peccati ſeruus, quantumuis domum Dei intret, quantumuis in ea progreſſus faciat, non ibi manet, ſed inde funibus peccatorum extrahitur, quibus perpetuò irretitus hæret in ſalebra.

§. XVI.

Ille in Domino glorioſè triumphat, qui multitudinis nouit contemnere verba.

E Tot millibus populorum duo tantum reſeruantur ingreſſuri in terram promiſſam; dicit enim: *Omnes, qui numerati eſtis, a viginti annis, & ſupra, & murmuraſtis contra me, non intrabitis in terram, ſuper quam leuaui manum meam, vt habitare vos facerem. præter Caleb filium Iephone, & Ioſue filium Nun.* Soli Caleb, & Ioſue terram promiſſam tenent; non alij innumeri Principes, non populares, & quod miteris magis, non Moyſes, non Aaron. Sic enim dicebat Moyſes ipſe
Deuth. 1. Deuth. 1. *Non videbit quiſquam de hominibus generationis huius peſſimæ terram bonam*. &c. *præter Caleb filium Iephone*, &c. *Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Neque tu ingredieris illuc.* Et cur dimiſſis tot hominibus, dimiſſo Moyſe, & Aaron, vnus Caleb, vnus Ioſue admittitur in terram promiſſam? Quid fecerũt ij, pluſquam Moyſes, pluſquam Aaron, propter quod merẽtur glorioſè de triumphatis hoſtibus terram introire? Poſt multitudinis murmur relatum dicebat textus ſuprà: *Quo audito Moyſes, & Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Iſrael. At vero Ioſue filius Nun. & Caleb filius Iephone ſciderunt veſtimenta ſua, & ad omnem multitudinem filiorum Iſraël locuti ſunt. Terra, quam circuiuimus, valde bona eſt*, &c. Non mutiunt Moyſes, & Aaron coram murmurante multitudine; ſed cadunt coram illa; at Caleb, & Ioſue nihili facientes multitudinis murmur, imperterriti prædicant bonitatem terræ promiſſæ. Ne miremur, quod ij, qui nihili faciunt multitudinis murmur, præ omnibus aliis apud Deum triũphent. Sanè & Latroni ſecum crucifixo dicebat Domi-
Luc. 23. nus Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiſo*. Nil tale Petrus audiuit ſibi dictum, & Petrus qui tanta ardebat charitate in magiſtrum. Et cur, quod non datur Petro, vt tunc in paradiſum intret, latroni vni conceditur? Ait D. Chryſ. ſerm. de latrone: *Petrus diſcipulus puellæ viliſſimæ minas tolerare non potuit: & latro ſuſpenſus, vndique populum circunſtantem deſpiciens, oculis fidei cœlorum Dominum pura mente cognouit*, &c. Expende illud: *Populum circunſtantem deſpiciens*: erat quippe tota populi multitudo circunfuſa iuxta crucem Domini, illi illudens, probráque multa, & maledicta congerens in illũ, at latro contra multitudinis voces, eas deſpiciens, ac pro nihilo ducẽs veras crucifixi æſtimabat diuitias, ad eáſque totus ibat. Quid mirum, ſi datur paradiſus tunc latroni, & non Petro; quando Petrus vnius voces puellæ non tulit, latro autem ſeſe oppoſuit vocibus multitudinis pro crucifixo? Talis eſt præſtantiſſimus ille Onager, de quo ait Iob cap. 39. *Quis dimiſit Onagrum liberum, & vincula eius quis ſoluit? Cui dedi in ſolitudine domum, & tabernacula eius in terra ſalſuginis. Contemnit multitudinem ciuitatis, clamorem exactoris non audit. Circunſpicit montes paſcuæ ſuæ, & virentia quæque perquirit.* Iob 39.
Ecce tibi non Onager, ſed homo, qui ſpiritu viuit, vt malunt Olympiod. & Nilus in cat. Græca, cui ſanè in promptu ſunt cœleſtia paſcua, terra viuentium, florida æternitatis prata. Sed quid pro tantis bonis egit? Ait textus: *Contemnit multitudinem ciuitatis*. Vbi D. D. Greg.
Greg. 30. Moral. c. 12. *Cum paucis namque ingredi anguſtam portam deſiderat: non cum multis lata itinera appetit, quæ ad interitum ducunt. Et recta conſideratione accepta imaginis, ſequi vulgi multitudinem dedignatur.* Sic qui vero ſpiritu viuit, cui æterna paſcua adſcribuntur, quem vocat terra viuentium, is nihili facit, quod multitudo dicat, imò eius inhærere viſtigiis maximè cauit. Et cur non caueat hærere multitudinis veſtigiis, quando audit Cant. 1. *Si ignoras te, ô pulcherrima mulierum,* Cant. 1.
egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum. & paſce hædos tuos, &c. Si ignoranti animæ datur, quod veſtigiis multitudinis hæreat, ex quo illud habet, quod non agnos, ſed hædos reprobationis paſcat. Ait D. Greg. ſu- D Greg.
prà. *Egreſſa abit poſt veſtigia gregum: quia ſua interna deſerens ſequitur exempla populorum. Nec iam agnos, ſed hædos paſcit; quia nutriro prauos motus carnis intendit.* Sic hæret, qui neſcit contemnere multitudinem.

§. XVII.

Scelerum caſtigationem ſequitur innocentia, & ſimplicitas infantilis.

DVo aſſerit in præſenti Dominus, quod ſceleratos adultos morte puniet, & quod paruulos eorum in terram promiſſionis introducet. Sic enim dicit: *Paruulos autem veſtros introducam, vt videant terram*, &c. Et cur poſt ſceleratorum ſupplicia paruuli introducantur, qui terræ promiſſæ poſſeſſionem videant? Equidẽ oſtendebatur, quod poſt caſtigationem culparum, infantilis innocentia debeat requiri, quæ regnum cælorum poſſit pertingere. Quò ſpectans Procopius in Procop.
Gloſſa ait: *Suum interitum prædixerunt, dicentes, vtinam in deſerto hoc eſſemus mortui; quorum filij imago ſiunt eius, quod dictum eſt: Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut pueruli iſti, non ingrediemini in regnum cælorũ.* Equidem poſt denuntiatam mortem ſceleratorum, reſtabãt filij eorum paruuli, qui ad terram promiſſionis peruenirent, iam tunc prænuntiantes; quod poſt conuerſionem, & culparum caſtigationem, debeat infantilis innocentia requiri, quæ regnum cœlorum obtineat.
Naſcente Ieſu audio Angelos cantantes Luc. 1. *In terra* Luc. 2.
pax hominibus; nec dubium eſt natum eſſe Ieſum cùm pace frueretur imperium Romanum, obſeratis Iani portis; quam ſimilem pacem requirebat Iſaias poſt Ieſu mortem, & in cœlos aſcenſionem. ait enim cap. 57. Iſai 57.
Veni pax, requieſcat in cubili ſuo. &c. Et cur poſt Aſcẽſionem Domini in cœlos veniret iterum pax, quæ fuerat in eius natiuitate? Poſt aſcenſionem Chriſti in cœpta eſt Iudæorum ſceleratorũ vindicta, quæ quadrageſimo anno conſumata deſtructis Iudæis per Veſpeſianum, & Titũ oſtendit iterum pacem, Iani obſeratis valuis; vt vindicta ſceleratorum correſpondens honori dominicæ natiuitatis moneat omnes, quam poſt culparum caſtigationem debeat vita hominis reſpondere innocentiæ infantili, & ſimplicitati. Accipite Paulũ Oro- Pau. Or.
ſium lib. 7. cap. 9. fantem de Tito, & Veſpeſiano: *Qui continuo finito bello, omnibus bellis, ac tumultibus domi, foriſve compreſſis, pacem totius orbis prænuntiauerunt, & Ianum geminum obſeratis cohiberi clauſtris, ſexto decimum*

ipſi

Digitized by Google

ipſi poſt vrbem conditam cenſuerunt. Iure enim idem honos vltioni paſſionis Domini impenſus eſt, qui etiam natiuitati fuerat attributus. Ecce tibi vltio ſceleratorum, & natiuitas Saluatoris ſibi correſpondent, & aſſimilantur in honore pacis, vt diſcas poſt culparum caſtigationem, quàm debeas aſſimilari infantiæ Saluatoris, & eſſe ſicut paruulus ille, quo poſſis obtinere regna cœlorum. Quò *Actor. 2.* reſpiciens Petrus dicebat Actor. 2. peccatoribus: *Pœnitentiam agite, & baptiZetur vnuſquiſque veſtrum*, &c. Monebat prius caſtigationem ſcelerum, & deinde renaſcentiam ex aqua, & Spiritu ſancto, vt ſic infantilem aſſumerent innocentiam, vt nihil de priſtinis habeant vetuſtatibus. In quo erit hominis fœlicitas, & beatitu- *D. Zeno.* do humana, vt dicat D. Zeno ſerm. 26. poſt baptiſmum: *Beatus eſt ſemper, qui meminit, quod renatus eſt, beatior, qui non meminerit fuiſſe antè, quam renatus ſit; beatiſſimus, qui infantiam ſuam prouentu temporis non mutauerit.* Tota fœlicitas eſt hominis adulti, quod poſt caſtigatas pœnitentia culpas, eam infantis innocentiam induat, quam non exuat temporis diuturnitate.

Num. 14. Quadraginta annis recipietis iniquitates veſtras, & ſcietis vltionem meam, quoniam ſicut locutus ſum, ita faciam omni multitudini huic peſſimæ, quæ conſurrexit aduerſum me: in ſolitudine hac deficiet, & morietur. Igitur omnes viri, quos miſerat Moyſes, ad contemplandam terram, & qui reuerſi murmurare fecerunt contra eum omnem multitudinem, detrahentes terræ, quòd eſſet mala, mortui ſunt, atque percuſſi in conſpectu Domini. Ioſue autem filius Nun, & Caleb filius Iephone vixerunt ex omnibus, &c.

§. XVIII.

Calamitoſis hominibus grauior pœna accumulatur in vnius ſeruata ſalute.

MAgna erat Iſraëlitarum calamitas, quòd omnes adulti in ſolitudine perirent, quod exploratores ſtatim mortui occumberent, perfidiæ pœnas dantes. Sed accipite aliud in calamitate maius, nimirùm, quod pereuntibus cunctis Ioſue vnus, & vnus Caleb vixerunt. Quippe habes: *Ioſue autem filius Nun, & Caleb filius Iephone vixerunt ex omnibus*, &c. De tot milliaribus extinctis vnus, aut duo euadunt, qui calamitoſis *Oroſ.* dolorem augeant. Paulus enim Oroſius lib. 2. c. 5. bellum infœlix Romanorum cum Veientibus tractans ait: *Cum Fabij vere clariſſima lumina Romani ſtatus ſpeciale ſibi aduerſus Veientes decerni bellum expetiuiſſent, ſpem temerè ſumptæ expeditionis primis ſucceſſibus firmauerunt: dein inducti in inſidias, circumuentique ab hoſtibus, omnes ibidem trucidati ſunt, vno tantum ad enuntiandam cladem reſeruato, vt miſerius audiret patria perditos, quam perdidiſſet.* Reſeruabatur vnus è tot trucidatis, qui cladem teſtatus, miſeriam augeret, & calamitatem. Nunquam enim vnus reſeruatus aliud facit, quam calamitoſis dolorem addere; vt quoties auditur, quoties cõſpicitur, acerbiſſimè renouetur totius tragœdiæ re- *Iob 1.* præſentatio. Dicebat ille nuntius Iob c. 1. *Filiis tuis, & filiabus veſcentibus, & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti, repente ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt; & effugi ego ſolus, vt nuntiarem tibi:* Sanè poſſet nuntius iſte eſſe de extraneis, qui videns è tuto cladem, eam nuntiaret; ſed nõ eligitur niſi domeſticus, qui in eodem periculo extitiſſet, & ſub eodem tecto fuiſſet, ex cuius tamen ruina ſolus euaderet. Et cur eligitur non extraneus, ſed domeſticus, ſed eiuſdem periculi particeps, qui cladem euaſerat? Faciebat hoc ad maximum augmentum calamitatis, vt vnus ſeruatus illam renuntiaret. Ait D. Chryſoſt. in cat. Græca: *Illud enim, ſeruatus ſum ego, in* *D. Chryſ.* *aliis quidem quidpiam fortaſſis valeat ad obtundendam animi ægritudinem: hic autem augeat multo magis. Quandoquidem decedentibus liberis ſolus qui nuntium afferret, ſuperauit.* Solet equidem cùm alius extraneus nuntiat, non ita pungere animum; at cùm is nuntiat, qui cum calamitoſis fuerit, eorúmque hæſerit lateri, qui nihilominus vnus euaſit; tunc in eius verbis, & conſpectu vehementer augentur calamitates. Nec ſolum augetur calamitas, ſed fit longè magis conſpicua, & notabilis cunctis. Quò ſpectans Dominus ſic minabatur Iudæis Iſaiæ cap. 30. *Mille homi-* *Iſai. 30.* *nes a facie terroris vnius, & a facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini, quaſi malus nauis in vertice montis.* Vbi Theodor. apud Caſtrum ait: *Si in montis* *Theod.* *vertice vna tantum pinus, aut cupreſſus ſit reſidua, valde conſpicua eſt, & inſignis prætereuntibus. Sic vos pauci relinquemini, ex innumerabilibus myriadibus, vt toto orbe veſtra mala ſint notabiliſſima.* Hæc ibi.

§. XIX.

Tunc maximè Dei poteſtas radiat, cum multis aduerſantibus, in vno, aut alio ſua nouit promiſſa implere.

ECce duæ columnæ erectæ in gloriam diuinæ potentiæ, nimirùm: *Ioſue autem filius Nun, & Caleb filius Iephone vixerunt ex omnibus.* &c. Repugnantibus Iſraëlitarum myriadibus, & toties contradicentibus Deo, ob quod vniuerſi perierunt, in Ioſue, & Caleb ſua promiſſa Deus impleuit. Quid ad diuinæ poteſtatis oſtentationẽ euidentius? Aiebat Iſaias c. 30. *Fugie-* *Iſai 30.* *tis, donec relinquamini quaſi nauis malus in vertice montis.* Sic Dei rebelles cadebant, ſic ab hoſtibus peribant, vt de illis via vnus, aut alter remaneret. Sicut confractis nauibus malus aliquis in vicino colle ponitur, qui cladem teſtetur; ſic pereuntibus Iudæis, eò res deueniebat, vt vnus, aut duo remanerent. Et cur vnus remaneat, & non potius vniuerſi funditus pereant? An nõ poſſet Deus permittere, vt omnes perirent? Poſſet, ſed tunc maximè oſtentantur opera diuinæ potentiæ, cum repugnantibus cunctis, & ſibi perniciem afferentibus vel in vno ſua promiſſa Deus deducit ad effectũ. Quò ſpectans D. Hier. ibi fatur: *Quomodo ſi fracta naui* *D. Hier.* *ſola arbor, quæ malus dicitur, remaneat, & ponatur pro ſigno in ſummitate montis. Sic pro ſigno, atque veſtigio, vix vnus, & alter reſideat ad Dei potentiam demonſtrandam.* Franguntur, & funditus pereunt poteſtates mundiales in multitudine aduerſantium, in multitudine rebelliũ, non ſic poteſtas diuina, quæ tunc maximè oſtenditur, quando aduerſantibus cunctis, in vno, aut alio totam ſuam efficaciam conſeruat. Iob c. 38. commendans Dei *Iob 38.* potentiam in mari componendo ait: *Et dixi. Vſque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Hoc ſanè fuit diuinæ curæ, vt mare crearetur, quod diuinis præceptis ſubiectum eſſet, cur ergo neceſſum fuit, vt tumentes, imo furentes fluctus haberet? Cur non magis fuit creatum tranquillum, & manſuetum? Sapienter D. Chryſoſt. in cat. Græca ait: *Hac de* *Chryſoſt.* *cauſa Deus mare, nec tranquillum, nec mite paſſus eſt, vt cum diuino imperio pugnante natura, diuinóque iuſſu ſemper vincente, eſſet Dei poteſtas prædicabilis. Etenim ſi foret aqua pacata, ordinis concinnitatem, atque moderationem naturæ aquæ plerique adſcriberent: nunc verò conturbata, verberata intrinſecus protuſa cum ſuis finibus excedere nequeat, Dei prædicat poteſtatem.* Sic cum inter furentes fluctus, ſeſe inuicem comprimentes, confringentes Dei integra diſpoſitio ſeruetur; ibi eſt diuina poteſtas manifeſta. Ita eodem modo, inter multitudines rebellium, contradicentium, pereuntium deducens Deus ſua conſilia ad effectum ſe omnipotentem oſtendit.

CAPVT XXV.

De Seditione Cote,

Textus Hiſtoria,

MOyſes Intetea ductabat populum;& Aaron ſacerdotio fungebatur; quod iodigne ferens vttiuſque patruelis Core oomine, filius Iſaat de Rubenitarum tribo præſtantes viros Dathan, & Abiron, atque Hon ſpe melioris ad regnum conditionis cœpit ſolicitare. Exatſit ſubito ſæuiſſimæ æmulationis flamma, qua ij accedentes alios ducentos, & quinquaginta poſt ſe ad Moyſem interfantur: Eò vſque ſuper populum eleuamini? Cur ad infulas curritis, quando vniuerſus populus ſacer eſt? Nõne thronus Dei apud nos eſt, cuius nutui paremos? Nónne exonerauit Dominus populum ſuum iugo humano? Cur ſuper nos bomines feramus, qui babemus Deum? Tuoc Moyſes pauliſper humi ſternitur precaturus Deum, de inde leuatus Cotebo, & reliquis factionatiis mandat, vt thuribula parent in craſtinum, offetántque ſinguli incenſum coram altare, & ſimiliter Aaron oſteoſurus eoim Deus erat, quem ſibi ad ſacerdotium deſignaret.

Dies erat, quo in ſumma populi ſpectatione oportebat Corebum ire ad tabernaculum; & vocati Dathan, & Abiton à Moyſe, venire noluerunt, hominis audaciam rideores, qui poſt fallaciſſima promiſſa non vererętur tanti popoli clauum vſurpare. Proceſſerat ergo Core io tabernaculum cùm ſociis ſuis, proceſſerat & Moyſes, & Aaron, quibus appropinquantibus Deus adeſt, iubétque loogè fieri populum à Dathan, & Abiron, & Core vicinitate. Separabarur populus, tidebant illi manentes ſioguli ad oſtium proprij tabernaculi, cùm tremefacta terra ingentem aperit hyatum, quo abſorbens miſeros, ſimul extitit illis & ſepulcrum, & carnifex. Nec mora exurgens etiam flamma ducentos, & quinquaginta alios factionarios lambit: quorum thuribula io laminas effotmata iubẽte Moyſe, affiguntur altari, vt omnibus teſtentur rebellium cladem. Proh duritiem humanam! Vix pereuntium voces audiri deſierunt, & in nouos auſus exurgit veſania popularis perſequens Moyſem, & Aron vſque at altare. Io quo tomultu funditùs vniuerſi periiſſent, niſi Aaron atrepto thuribulo ſe ſe oppoſuiſſet flammis rebelles vorãtibus.

PARS VNICA MORALIS

Circa textum.

ET terram, & ignem experimur in populum rebellem coocitatos, vt oos ad diuinum Spiritum confugiamus, qui rore ſuo & flammas temperet, & terram paret, vt vitæ fructus inde capiamus.

Num. 16. Ecce autem Core filius Iſaat, filij Caath, filij Leui, & Dathan, atque Abiron filij Eliab, Hon quoque filius Phelet de filiis Ruben, ſurrexerunt contra Moyſem, aliíque filiorum Iſraël ducenti quinquaginta viri proceres Synagogæ, & qui tempore conſilij per nomina vocabantur. Cúmque ſtetiſſent aduerſum Moyſem, & Aaron, dixerunt. Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus, cur eleuamini ſuper populum Domini?

§. I.

Qui ſe à debita vnitate ſeparat populus, multas in ſe ſciſſiones patiatur, neceſſum eſt.

VIdimus capitibus præcedentibus populum exploratorum vocibus deterritum, fidem diuinis vocibus abnegantem, promiſſa eius reſpuentem, regreſſũ ad Ægyptum meditaotem, quo ſe à Deo, & Moyſe diuidebat, & ſeparabant. Quid tunc? Continuò aſſuitur Core ſeditiuſus, & factionarius, qui partẽ populi ſibi rapiat. Dicit namque: *Ecce autem Core, & Dathan, & Abiron, Hon quoque ſurrexerunt contra Moyſem, aliique filiorum Iſrael ducenti.* Et quidem boc neceſſum eſt, accidat; vbi enim populus ſe à debita voitate ſeparat; nequit fieri, quin in ſe multas diuiſiones, multas ſeditiones patiatur. Ahias Salonites Dei ſpiritu plenus prophetabat Ieroboamo, vt accepturus erat Iſraëlis regnũ. Et quomodo prophetabat? Ait text. 3. Reg. c. 11. *Apprehendẽs Abias pallium ſuũ nouum, quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes. Et ait ad Ieroboam: Tolle tibi decem ſciſſuras, hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego ſcindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.* Quod totum vt ſignificaretur, videtur ſuffeciſſe, quod palliũ in duas tantum partes diuideretur, paruam alteram, & alteram magnam; & quod magna perdiuiſi pallij traderetur Ieroboamo. Cur neceſſum fuit, quod illi non integra magna pars, ſed decẽ ſciſſuræ traderẽtur? Etenim innuebatur, quod populus, & regnum diuiſum à debita vnitate non poſſet manere oiſi in continuis ſciſſuris; & diuiſionibus, & ſeditionibus. Rem ſic tractar Rup. lib. 5. io libros Reg. c. 4. fatus: *Cur tot ſciſſuras propheta fecit, cur palliũ ſuum in duodecim partes ſcidit? Nõne ſi nihil aliud, quam regni vnius diuiſionẽ in duo regna ſignificare volebat, poterat vnũ pallium ſcindere in duas partes. Quare ergo ſpiritus Domini ſic magis placuit, & tot ſciſſuras fecit? Planè, & in hoc vera rationis conſtantia eſt. Sciſſum nempe à domo Dauid illud regnum Iſrael, deinceps aduerſus ſe ipſum diuiſum fuit decies, & ita demum deſolatum eſt, vt domus ſuprà domum caderet.* Nequit vnitatẽ ſe habere, qui à debita vnitate deſciuit: Qui quam debebat ſuo Principi, ſuo præſuli vnionẽ non tenuit, nũquam in rebus ſuis vnionem habebit, ſed ſeditiones & ſciſſiooes frequẽtiſſimas tolerabit. Hinc Chriſto Domino crucifixo à Iudæis ait Matt. 28. quod inter portenta alia, & illud accidit, nimirùm: *Petræ ſciſſæ ſunt.* Et cur in Iudæorum facinore petræ ſciſſæ appareot? Pulchrè D. Chryſ. hom. de cruce, & latrone: *Hodie apud Iudæos, qui mente audaci contra Deum vadunt, petræ ſciſſæ ſunt.* Vbi te à tuo capite ſcideris ſiue Deo, ſiue homine, etiam in tuis firmiſſimis ſciſſiones, & diuiſiones cogeris pati. Sẽper equidem ſciſſionẽ ſciſſio ſequitur, vt ſi quis homo debitam cũ alio vnionẽ ſcindat, cogatur in ſuis crebras ſciſſiones perpeti. Fallar, ſi quis domi plures filiorũ rebelliones, & tumultus paſſus eſt, quã Herodes ille, qui primus alienigena io Iudæorum regnũ venit. Is quoq; filios habuit, tot rebelles, & ſeditioſos metuit, occidit tandem Antigonum, & Alexandrum fratris Antipatri inſidiis petitos, deinde, & Antipatrum morti dedit læſæ maieſtatis reo. Et vnde tot filij, & ſeditioſi, & proditioois ſuſpecti fuerunt Regi parenti? Cauſam indigitat Egeſipp. lib. 1. c. 35. inquiens: *Habuerat Herodes in conſortium Ieroſolymitanam fœminam priuato ſibi ante ſociatam, quæ gratior eo eſſe debebat, quo fuerat fœlix marito, cum qua regale fuerat adeptus faſtigium: Verum immemor gratiæ proiicit Doſidem, ſociat Mariamnem Ariſtobuli neptem, Alexandri filiam. Itaque dum ſequitur nobilitatem, in perturbationem incidit, quã ſibi domus propria non conueniret.* Itáque vt ſe malus diſiunxit à Doſide vxore, non potuit domi videre conuenientiam, ſed innumeras ſeditiones, & tumultus filiorum fuit perpeſſus. Sequitur enim ſciſſionem ſciſſio; vt qui debitam vnionem frangere non veretur, nunquam ſit ſine tumultibus, & ſeditioonibus, quietus.

3. Reg. 11.

Rupert.

Matt. 28

Chryſoſt.

Egeſipp.

§. II.

Honorate verba in ore nonpoſſunt non reddere animum pacatum.

HOc primum rebellionis telum eſt, quod rebelles, & perfidi ab honoris verbis erga Moyſẽ, & Aaronem

nem abſtinent;ſolum enim aiunt: *Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum eſt*, &c. *Cur eleuamini ſupra populum Domini*? Expende illa: *Sufficiat vobis*, & illa: *Cur eleuamini*? Sic ſubditi ſine vlla præfatione honorifica, ſine vllo honoris titulo, aut nomine ad ſuos præſules fantur. Nec quicquam magis hoſtiles animi cauent, quam honoris vocabula, hæc enim in ore poſita nequeunt non reddere animum pacatum, vel erga ipſos aduerſarios. Nota eſt omnibus ſimultas, & hoſti-
1.Reg.20 litas Saulis erga Dauidem. 1.Reg.20. erat Saul ad mẽſam ſecunda die calendarum feſtiuarum, & videos locum Dauidis vacuum, ait: *Cur non venit filius Iſai, nec*
1.Reg.24 *heri, nec hodie ad veſcendum*? Longè aliter 1. Reg. 24. poſtquam Dauid in ſpelunca pepercerat Sauli, ait textus: *Surrexit autem Dauid poſt eum, & egreſſus de ſpelunca clamauit poſt tergum Saul, dicens: Domine mi Rex.* Compone modò verba Saulis, & verba Dauidis. Saul nullum honoris verbum promit, nec nomen proprium hominis in ore ſumit, quia hoc honori eſſet Dauidi, ſi eum nomine proprio Rex compellaret. Et ideò vel hoc hoſtilis Saulis animus cauit. Verum Dauid nulli honorifico titulo parcit, vt hoſtem ſuum compellaret, aiens: *Domine mi Rex.* Et cur quando Saul ſic cauet ab honorifica cõpellatione Dauidis, ipſe Dauid ſic ſtudet Saulẽ honorificis titulis appellare? Saul animi bilẽ retinere conatus, cauet ab honorificis appellationib. hominis ſibi infenſi: Dauid, vt volebat ab animo omnem hoſtilitatẽ, & acerbitatẽ effugare, ſic verba honoris in hoſtem tractat, quæ efficaciſſima ſunt, vt reddant ani-
Chryſoſt. mum pacatum. Ait pulchrè D. Chryſoſt. hom. 2. de Dauide & Saule: *Saul dicebat*, vbi eſt filius Ieſſe? *Partim odio proprij nominis, partim ſperans fore vt hoc pacto iuſti fama contaminaretur. At non idem fecit beatus Dauid. Neque nudo, ſimplicique nomine deſignauit, ſed dignitatis, & principatus titulo, vſque adeo purum ab omni maleuolentia gerebat animum. Proinde tu illud dicito, ne vnquam inimicum famoſis nominibus, ſed honorificis appelles. Etenim ſi os aſſueuerit eum, qui læſit, honoris, obſequiique nominibus appellare, & animus hæc audiens à lingua doctus, non refugiet cum illo redire in gratiam. Nam ipſa verba remedium erunt optimum vlceris in corde tumeſcentis.* Non miror, quod fugiant honoris verba erga hoſtes, qui amant retinere animos implacabiles: verba enim honorifica efficaciſſima ſunt ad tollendam omnem a-
Prou. 15. nimi acerbitatem. Quò refero illud Prouerb. 15. *Lingua placabilis lignum vitæ; quæ autem immoderata eſt, cõteret ſpiritum.* Quæ in rem noſtram clarius ex Hebræo redduntur: *Medicina linguæ lignum vitarum, & peruerſitas in ea contritio ſpiritus.* Eſt equidem in lingua optima medicina ad vlcus tumeſcens in corde curandum, & animi acerbitatem, & rigorem excludendum; quoties in illa honoris verba, vel erga ipſos aduerſarios eſſe videntur.

Numer. 16. Quod cùm audiſſet Moyſes, cecidit pronus in faciem, locutúſque ad Core, & ad omnem multitudinem; Mane, inquit, notum faciet Dominus, qui ad ſe pertineat, & ſanctos applicabit ſibi, & quos elegerit, appropinquabunt ei.

§. III.

Vbi opera rem teſtificantur, nullis verbis in contrarium attendas.

ACcuſabatur Moyſes, quod ſe ſupra populum erigeret, quaſi ipſe ſolus ſanctus eſſet, cùm non ſolum ipſe, ſed & vniuerſa multitudo eiſdem ſanctitatis notis fulſiſſet. Quid ad hæc Moyſes? Ait textus. *Quod cum audiſſet Moyſes, cecidit pronus in terram: locutúſque ad Core, & ad omnem multitudinem: Mane, inquit, notum faciet Dominus*, &c. Non verbis, ſed operibus teſtatur cauſam ſuam, ſe ſe humi ſternens, non enim ſe ſuper omnes erigere curat, qui ſic ſe deiicit ad terram, nec ſibi arrogat ſanctitatem, cuius probationem Dei brachio remittit. Quis credat attribuentibus eleuationem illi, qui ſe ad terram vſque proſternit? Quis neget ſanctum, quem à Dei manu electum videt? Equidem præclarè Moyſes eludit contrariorum dicta, nihil ipſe dicens, ſed opera exhibens ſui animi clariſſima indicia. Vbi enim opera proponuntur, quis attendat aduerſariorum dictis? Hinc Dauid nactus Saulem inermem in ſpelunca, non ſolum pepercit ipſe, ſed & à percuſſoribus defendit ipſum, minimam chlamydis partem ſolá obſcidit, quam exhibens pro rei ſigno 1.Reg.24. *Dixit* *1. Reg.24*
ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium, Dauid quærit malum aduerſum te? Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea in ſpelunca: & cogitaui, vt occiderem te, ſed pepercit tibi oculus meus. Non verbis accuſantium calumnias depellit; ſed præſens exhibet opus, operéque ſalutis præſtitæ exhibito, ſapienter queritur, quod Rex audiat accuſantium ver-
ba. Huc ſtat D. Chryſoſt. homil. 2. de Saule, & Dauide *Chryſoſt.*
dicens: *Illi quidem, inquit, verbis calumniantur, at ego re ipſa me purgo, ipſiſque factis depello crimen. Mihi nihil opus eſt verbis, cum ipſe rerum exitus quauis oratione clarius poſſit te docere.* Sapienter Dauid vt repellat verba, non verba, ſed opera exhibet, opera, inquam, recentia, quæ in præſentia erant, quæ ab omnibus poſſent videri. Vbi autem talia erant opera, quis verbis attenderet?
Matth. 26. de Ieſu Domino adducto ad Caiphæ tri- *Matt. 26.*
bunal dicitur: *Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait illi: Nil reſpondes ad ea, quæ iſti contra te teſtificantur? Ieſus autem tacebat.* Tacet itáque Ieſus aduerſus calumnias, & teſtimonia falſa contra ſe dicta, nec vllum verbum re-
ſpondit eis. Sed Pſalm. 118. aliter ſe geſturum aiebat: *Pſal. 118*
Et reſpondebo exprobrantibus mihi verbum. Quando ergo ſe reſponſurum exprobrantibus promittebat, cur tacet in tanta Iudæorum exprobratione? Cur non reſpondet? An oblitus eſt promiſſionis ſuæ? Abſit, imò tũc adimplet, quæ promiſerat; abſtinet námq; à verbis habens opera. Deſcenſurus enim vſque ad mortem crucis, indéque oſtenſurus creaturarum mœrorem, & triſtitiam in morte ſua, merito à verbis abſtinuit, qui ta-
lia opera exhibuit. Ait Simon de Caſſia lib. 13. cap 64. *Caſſia.*
Non reſpondebat tunc Chriſtus exprobrantibus ſibi verbũ, quod dixerat, aut exprobrantibus vitam eius, atque ſermones, verbum non reſpondebat. Reſponſum eſt per creaturas, quæ de ipſo moriente teſtatæ ſunt; per inſolitas, & horribiles actiones. Vbi tot erant opera exhibenda tam noua, tam inuſitata, non aliam reſponſionem in verbis quæras. Quæ enim ſunt verba, quæ audiri poſſunt inter opera tantæ virtutis plena? Nunquam non abſtinendum à verbis, vbi opera ſunt in teſtimonium exhibenda.
Ioann. cap. 11. dicebat Dominus: *Lazarus amicus noſter* *Ioan. 11*
dormit, ſed vado, vt à ſomno ſuſcitem eum: Sic de ſomno Lazari cum ſuis diſcipulis agebat, à quo illum excitandum promittebat, & loquebatur de excitatione faciẽda à ſomno, quo, amicus dormiebat. Poſt quæ ſeuerius ait: *Lazarus mortuus eſt*, nec addit: *Vado, vt ſuſcitem eum.* Et cur cum illum dormientem proponit, agit de eius excitatione, & de ea loquitur; cum autem mortuum dicit, nec verbum facit de ſuſcitatione? Vbi dormientem dicit, ſolum ludebat verbis diſcipulorum intelligentiam; at vbi mortuum deſignat, iam ſe ſe ad clariſſimum reſurrectionis opus proprius accingebat, tantúmque opus præſtiturus meritò abſtinet à verbis. Ait
Baſil. Sel. ſerm. 40. *Cum dicit*, dormit, *addit*, Vado, vt à *Baſil. Sel.*
ſomno ſuſcitem eum: *cum vero dicit*, Mortuus eſt, *non id adiecit*, Vado, vt exſuſcitem, *quæ enim re comprobaturus erat, verbis ante dicere noluit.* Cauit à verbis, vbi opera adeo illuſtria exhibeat; & merito verborum probatio contemnitur, quando opera ſunt, quæ animi virtutes teſtentur.

Digitized by Google

Num. 16. Hoc igitur facite : Tollat vnuſquiſque
thuribula ſua, tu Core, & omne concilium
tuum;& hauſto cras igne ponite deſuper thy-
miama coram Domino,& quemcumque ele-
gerit,ipſe erit ſanctus : Multum erigimini filij
Leui. Dixítque rurſus ad Core. Audite filij
Leni. Nunquid parum vobis eſt,quod ſepara-
uit vos Deus ab omni populo , & iunxit ſibi,
&c. vt vobis etiam ſacerdotium vendicetis. &
omnis globus tuus ſtet contra Dominum,&c.

§. IV.

Contentionibus de primatu vnus Deus poteſt mederi.

CONtendentibus pro primatu ſapienter non obſti-
tit Moyſes,ſed vnum petit, vt cauſa deferatur ad
Deum;ait enim: *Hauſto cras igne ponite deſuper thymia-
ma coram Domino,& quemcúnque elegerit , ipſe erit ſan-
ctus.* Et meritò hæc res ad Deum refertur ,qui ſolis
iis contentionibus valet opponere efficacem medelã
Similis contentio incœperat inter diſcipulos Domini
Matt. 20 Matth.20.diſputantes: *Quis eorum videretur eſſe maior?*
quæ conſopita ne poſt dominicam reſurrectionem
recrudeſceret , nihil prius Dominus illis offert, quam
Ioan. 10. pacem.Dicit Ioann.c.20. *Venit Ieſus , & ſtetit in medio,
& dixit eis* , Pax vobis. *Et cum hoc dixiſſet , oſtendit eis
manus. & latus. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli viſo domino.
Dixit ergo eis iterum, Pax vobis.* Ecce tibi , vt ſemel, &
iterum illis pacem mandat. Et cur tantus eſt ipſe in
pace commendanda diſcipulis ? Cur hoc munus man-
dandæ pacis non Angelis permittit,qui annuntiauerãt
reſurrectionem eius?Sanè Angeli,qui natiuitatem nũ-
tiarunt , ſimul & hominibus pacem nuntiauerunt di-
Luc. 1. centes Luc. 1. *Et in terra pax omnibus* , &c. Cur ſimi-
liter Angeli nuntiantes reſurrectionem , non pacem
renuntiant,imò Angelis de pace tacentibus , ſolus Ie-
ſus per ſe ipſum illam ſemel , & iterum commendat?
Poſt natiuitatem Saluatoris,& eius prædicationem,in-
cœperat inter diſcipulos de primatu contentio;iis au-
tem contentionibus(ne ſerpant)pax , & medela, niſi à
Chryſol. ſolo Deo,minimè venit. Ex quo aiebat Diu. Chryſol.
ſer.84. *Quid repetita pacis largitas iſta manifeſtat , niſi
quia quietem vult inter eos repetita pacis donatione ſerua-
ri?Vt & arrogantis iactantiam, tumorémque reſecares , &
eius, qui infirmus fueras , ſanaret , & excluderet paſſiones;
imperio pacis ſuæ bella naſcitura compreſſit. Petrus negat;
Ioannes fugit, Thomas dubitat, cuncti relinquunt ; quibus
niſi pacem ſuam Chriſtus dediſſet:& Petrus,qui primus eſt
omnium,putaretur inferior , & ſequens, indebitè forſitan
extolleretur aduerſus ex primum.* Expende ab illis,nimi-
rùm: *Niſi pacem ſuam Chriſtus dediſſet*,&c. quippe ſolus
Chriſtus Dei Filius pacem eam poſſet dare,quæ inſur-
rectiones , & contentiones de primatu cõponeret,&
temperaret. Semel in cœlis ſeditio oborta fuit pro ſe-
Apoc. 17. de primaria,dicit enim Apoc.17. *Et factum eſt prælium
magnum in cœlo, Michael & angeli eius præliabantur cum
dracone,& draco pugnabat,& Angeli eius, & non value-
runt*,&c. Erat ſanè hoc prælium de primatu, pro pri-
ma ſede obtinenda,vt ex Iſaiæ c.14.colligunt commu-
niter interpretes.Pugnabat equidem draco,vt vniuer-
ſos angelos traheret in primatus affectum , vt nullus
inter angelos maneret, qui de ſede primaria non con-
tenderet,at minimè potuit ingerere hanc mentẽ exer-
citui Michaëlis.Dum fureret draco,contentionéſq; ex-
citaret de primatu, totus quantus erat exercitus Mi-
chaëlis in ſumma pace,& cõcordia inter ſe erat.Et vn-
de tanta pax angelicis ſpiritibus eſſe potuit, eo præci-
puè tẽpore , quo tanto erat inter alios de primatu diſ-
Nazianz. ſenſio?Id nulli alij tribuit Theologus Naz. niſi Deo;
ait enim orat. 1.de Pace: *Ex Angelis , is , qui ſeditionem
concitare,ac ſupra dignitatẽ ſuam ſeſe efferre, & ſupra nu-
bes ſedem ſibi excogitaro auſus eſt, dignas arrogatia ſua pœ-
nas dedit:reliqui verò in ſua dignitate perſtãt,cuius primũ
illud eſt,quod pacati ſint,atque diſſidij expertes. quippe qui
a ſancta,& laudanda Trinitate hoc acceperint vt vnũ ſint,
quemadmodum & ab eadem illuminationem acceperunt.*
Habet hoc lumen,& honor,qui à Deo venit , vt ſimul
vnitatem inſeminet,qua prorſus tollatur omnis de pri-
matu contentio.Sic poſt draconis ſeditionem in cœlis,
vt Angeli à Deo trino illuminari , illuſtraríque cœpe-
runt , ſic & eam vnitatem ebiberunt , qua ſunt omnis
diſſidij , omnis contentionis expertes. Vnus enim eſt
Deus,qui hunc primatus contentioſum affectum valet
à ſuis prorſus euellere.

§. V.

Sic peccatoribus condeſcendendum eſt,vt ſimul admoneantur de pœna imminenti.

NOn obluctatur Moyſes ſeditioſis,ſed illis permit-
tit diligentiam facere pro primatu ſacerdotij ob-
tinendo,ait enim ; *Hoc igitur facite : Tollat vnuſquiſque
thuribula ſua* , &c. Sacerdotum erat hoſtias immolare,
thura adolere, & panes propoſitionis apponere coram
Deo,cur Moyſes maluit iis ſeditioſis permittere thuri-
bula incendi, quàm hoſtiarum oblationes , aut panum
appoſitionem?Erat in thuribulis memoria Nadad , &
Abiu filiorum Aaron,qui propter thuribula igne alie-
no plena conſumpti ſunt à flamma ab altari veniente.
Quando ergo condeſcendebat Moyſes ſeditioſis,illíſ-
que munus ſacerdotale permittebat, thuribulorũ mu-
nus maluit permittere,in quo poſſent ſimul de ſuppli-
cio admoneri.Quò ſpectans Abul.q.6.ait: *Voluit Moyſes* *Abul.*
*facere experimentum,quod factum eſt in Nadad,& Abiu,
ipſi enim cum intuliſſent in thuribulis ignem alienũ,a Do-
mino combuſti ſunt.* Condeſcendebat bonus Princeps
peccatoribus,& rebellibus,appetitum munus illis per-
mittendo;ſed ſimul voluit vt in tali condeſcendentia
experimentum darent ſuæ perfidiæ . permittens illis
thuribulorum munus, quod adeo noxium oſtenderat
in Nadad,& Abiu ipſa experientia.Qui ergo principes
condeſcendendum putant flagitioſis, diſcãt quomodo
fructuosè condeſcendant. Condeſcendendum quippe
eſt,ita vt in condeſcendentia,vel ſupplicij terrore illo-
rum audaciã frænent. Reluctanti Thomæ,& non cre-
denti dicentibus Chriſti reſurrectionem, niſi prius ſibi
paſſionis ſigna monſtrarentur;miſericordiſſimè Domi-
nus condeſcendit. Ait enim Ioan. 20. *Et poſt dies Octo* *Ioan* 20.
*iterum erant diſcipuli eius intus,& Thomas cum eis?Venit
Ieſus ianuis clauſis,& ſtetit in medio,& dixit*,Pax vobis,
*Deinde dicit Thomæ.Infer digitum tuum huc,& vide ma-
nus meas,& affer manum tuam,& mitte in latus meum,&
noli eſſe incredulus,ſed fidelis.* Quis non miretur Dei in
hominem condeſcendentiam?Incredulus Thomas pe-
tebat ſibi vulnera oſtendi palpanda , & Deus vulnera
incredulo palpanda oſtendit. Sed vt ſic condeſcendit
hominis incredulitati,ſimul & indignationis addit illa
verba: *Noli eſſe incredulus*,vt in condeſcendentia , quid
debeat in poſterum cauere , præſentiat. Ait D. Chryſ. *Chryſoſt.*
hom.86.in Ioann. *Ipſe Ieſus primum Thomæ ſatisfecit de-
ſiderio , oſtendens ſuperioribus ad diſcipulos verbis affuiſſe,
eiſdem enim vſus eſt,& acrius caſtigado,& ad futura eru-
diendo. Nam dixit: infer digitum tuum huc*,&c. *& noli eſ-
ſe incredulus.* Sic bonus magiſter increduli diſcipuli
condeſcendit deſidèrio,permittens illi,vt vulnera di-
uina ſcrutetur,ſed in condeſcenſu caſtigationis appo-
nit verba,vt caueat in poſterum incredulorum pœnã.

§. VI.

Nunquam ſine magnis periculis, & criminibus ſe quis ſuper alios amat erigere.

HOc vnum obiicit Moyſes Corebi factionariis,ni-
mirùm, quod multum ament ſe ſuper alios leua-
re;ait

Digitized by Google

re;ait enim : *Multum erigimini filij Leui*,&c. Et cur non magis obiicit eis temeritatem,audaciam, cito puniendam , aliáque innumera mala, quæ hac rebellione ſibi cauſabant ? Cur omiſſis tot malis vnum illis obiicit, quod non ſe contineant in ſua dignitate , ſed & hoc curent , vt ſuper alios erigantur ? Equidem vbi notantur , quod in vna non quieſcant dignitate , ſed ſuper alios ſe erigere curent , in eo ſolum quælibet alia mala in illis venire perſuadet , nunquam enim ſe quis ſuper alios erigit,quin multis diris, & criminibus ſubiaceat.

Eccleſ. 5. Quò ſpectans Eccleſiaſtes monebat cap. 5. *Si videris calumnias egenorum, & violenta iudicia , & ſubuerti iuſtitiam in prouincia,non mireris ſuper hoc negotio,quia excelſo excelſior eſt alius,& ſuper hos quoque eminentiores ſunt alij.* Ecce tibi,quia multi ſunt gradus excelſitudinum, & dignitatum,alij aliis celſiores,& eminentiores, non mirandum dicit , quod calumniæ ſint,& iniuſtitiæ , & mala multa,quæ perditionem trahant. Et cur tot mala naſcuntur ex eo quod ſint in Republica multi dignitatum gradus,alij celſiores aliis? Equidem vbi ſunt gradus celſiores aliis,neceſſum eſt,quod ſint,qui non quieſcãt in primis , ſed toto conatu ad eminentiores aduolent, pro quibus obtinendis,(ſi res petat) nulla non crimina vorabunt,ob quæ & in præſenti,& in futuro vapulent.

Gr. Tau. Iuxta quem ſenſum monebat ibi D. Gregor. Thaumat. aiens. *Cauendum porrò eſt ne iis,qui potentia præſtant, maiores eſſe videamur. Nam etiamſi hoc acciderit , tamen ex horrendis cruciatibus , in quos incidemus , nequaquam nos improbitas ipſa liberabit.* Hoc cauendum maximè cuique eſt,ne curet videri maior potentibus aliis,& ſuper illos ſe erigere , licèt enim hoc illi accidat iuxta animi ſui ſententiam, tamen non fiet abſque multis iniquitatibus voratis , quibus ad immenſos cruciatus debeat mancipari. Et quis ſe ſuper alios erexit,qui non admiſit nefaria , & extremam ruinam cauit ? Petro dicebat

Luc. 22. Dominus Luc. 22. *Ecce Sathanas expetiuit vos,vt cribraret ſicut triticum, ego autem rogaui pro te,vt non deficiat fides tua.* Sanè machinæ diabolicæ ad omnes Apoſtolos dirigebantur , vt fidem abnegarent , cur Ieſus preces ſuas non omnibus,ſed Petro tuendo applicat ? Vt Pe-

Matt. 25 trus ſe ſuper omnes voluerat erigere, cum dixit Matt. 25. *Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te,ego nunquam ſcandalizabor* , ſic in maiori erat periculo , ne voraret perfidiam,& in æternum periret;& ideo liberando illi ma-

Chryſoſt. gis Dominus incubuit. Ait D. Chryſ. hom. 83. in Matth. *Ego inquit , deprecatus ſum pro te , ne deficiat fides tua hoc enim,vt vehementius eum tangeret,dicebat, ſignificans eius cauſam multo peiorem aliorum cauſa diſcipulorum , atque ideo maiori etiam patrocinio indigere. Duplex enim crimen erat,tum quia repugnauit,tum quia cæteris ſe ipſum præpoſuit.* Et quidem qui ſe cæteris præponit , multo peior eſt aliis,vt maxima etiam perfidiæ voret crimina, & ſe æterna inuoluat perditione.

Numer. 16. Miſit ergo Moyſes,vt vocaret Dathan & Abiron filios Eliab. Qui reſponderunt:Non venimus. Nunquid parum eſt tibi, quod eduxiſti nos de terra,quæ lacte, & melle manabat, vt occideres in deſerto, niſi & dominatus fueris noſtri ? Re vera induxiſti nos in terram,quæ fluit riuis lactis, & mellis,& dediſti nobis poſſeſſiones agrorum , & vinearum ? An & oculos noſtros vis eruere?Non venimus. Iratúſque Moyſes valde , ait ad Dominum. Ne reſpicias ſacrificia eorum , &c.

§. VII.

Malitia ab aliis deriuata in ſectatoribus magis creſcit, & augetur.

DVriores in Moyſem Dathan, & Abiron inueniũtur,quam Core , is enim nullum malum verbum fecit Moyſi , imo illius verbis acquieuit , vt ſe ſiſteret cum thuribulis Deo , at illi vocati à Moyſe , imperium vocantis contemnunt,inſuper & eum duris verbis petunt. Sic enim habes : *Qui reſponderunt* :Non venimus. *Nunquid parum eſt tibi,quod eduxiſti nos de terra,quæ lacte,& melle manabat ,vt occideres in deſerto:* &c. Et Vnde bi acriores in Moyſem, quàm Core: Nónne Core primus fuit,qui rebellauit ? Nónne de eius malitia venit, quod Dathan, & Abiron incitarentur ? Sanè de Core malitia venit,quod iſti concitarentur , & ideò peiores ipſi fiunt in Moyſem, & Deum ; malitia enim ab aliis deriuata in ſectatoribus ſolet grandeſcere. Nefarius ille malitiæ inuentor Matth. 4 *aſſumpſit Ieſum,& ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi , & dixit ei : Si filius Dei es, mitte te deorſum* , &c. Hoc dicebat diabolus , at Iudæi Matt 4.

Luc. 4. *Surrexerunt , & eiecerunt Ieſum extra ciuitatem, & duxerunt illum vſque ad ſupercilium montis, ſuper quem ciuitas eorum erat ædificata , vt præcipitarent eum.* Non verbis petunt , vt ipſe ſe præcipitet , ſed rem aggrediuntur , & facto impetu illum ipſi præcipitare volebant. Plus audaces in Ieſum,quàm diabolus , fuerunt; & cur plus audaces , niſi quia ad illos audacia illa de diaboli malitia venerat,quæ in ſectatoribus maiori creuit augmento ? Ex quo pulchrè D. Ambr. lib. 4. in Luc. Luc. 4.

Ambr. ait : *In hoc apparet diaboli nequitia & improbitas, quod ita populo Iudæorum veſanæ cæcitatem mentis offudit,vt populus neget,quem dæmones confitentur. O peior magiſtro diſcipulorum hæreditas. Ille verbo Dominum tentat,hi facto. Ille dicit* , Mitte te , *iſti adoriuntur , vt mittant.* Sic fiebant peiores magiſtro diſcipuli ; ſic malitia de alio veniens augetur in ſectatoribus ſuis. Geneſ. 4. dicebat : *Adam verò cognouit vxorem ſuam Euam,quæ concepit, & peperit, Cain :* peperit,inquam,Cain parricidam illum , qui primus Dei miſericordiam à ſe depulit. Vt meritò dicat D. Ambroſ. lib. 1. de Abel, cap. 1. *Illa penes authores non ſtetit culpa,ſed quod peius eſt , deteriorem inuenit hæredem.* Non manſit in authoribus ſuis prima hominum culpa, ſed vt inde ad alium tranſcendit,illum primis illis longè deteriorẽ oſtendit. Creſcit ſemper malitia, & lethalior fit ſiab alio , in alium deſcendat. Ecce tibi Geneſ. 6. ait : *Videntes filij Dei filias hominum , quod eſſent pulchra , acceperunt ſibi vxores ex omnibus, quas elegerant. Dixit autem Deus ;* Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum , quia caro eſt , &c. *Videns autem Deus , quod multa malitia hominum eſſet in terra* : & poſt pauca : *Cúmque vidiſſet Deus terram eſſe corruptam, omnis quippe caro corruperat viam ſuam* , &c. Dum Caini genus ſeparatim multiplicabatur in terra , homines erant terreni , & peſſimi , ſed non dicitur multa malitia fuiſſe in terra. Vbi autem filij Dei , nimirùm iuſti homines cœperunt Caini filias ducere, ſeſéque peccatorum generi commiſcere,eorúmque impietatem ebibere;ſtatim iam multa malitia cœpit videri , quæ ſic in ſectatoribus creſcebat,vt malum prorſus irremediabile appareret. Ait Caiet. ibi apud Lyppom. *Perpende progreſſum peccati;primum fuit declinatio filiorum Dei ex concupiſcentia deinde multa malitia hominis,& demum corrupta eſt terra. Vſque ad corruptionem animorum progreſſa deſcribitur malitia hominum , vt omnino irreparabiles mali mores deſcribantur.* Nullus notatur in Scriptura peccati progreſſus , dum ſeparatum erat Caini genus;ex quo autem Sethi filij cœperunt Cainitis fœminis commiſceri ; illico exarſit concupiſcentia,illico multa malitia viſa eſt , illico irreparabilis viguit omnium animorum corruptela. Sic quæ adducitur malitia , progreditur ſemper in peius. Nec adeò tanta eſt in authoribus ſuis, quæ non multum in eorum ſectatoribus creſcat. Quò reſpiciens Dominus Matth. 23. ait : *Væ vobis Scribæ , & Phariſæi hypocritæ,quia circuitis mare,& aridam,vt faciatis vnum proſelytum : & cum fuerit factus,facitis eum filiũ gehennæ duplo , quam vos.* Itáque Phariſæi multis conabantur trahere gentes ad Dei agnitionem : quod

Geneſ. 4. Ambr. Geneſ. 6. Caietan. Matt. 23

ſi quem

Digitized by Google

ſi quem trahebant, tam longè abetat, vt iuſtus fieret, quod & ipſis Phariſæis ſceleratior eſſet. Sed vnde fiebat proſelytus ſceleratior, niſi quia magiſtrorum ma-
Euthym. litia imbutus, in illa creſcebat? Ait Euthym. ibi: *In duplo autem dixit. Quiſquis enim præceptorem habet prauum, non illum ſiſtit malitia, ſed eum vtens exemplo, ſolet vlterius procedere.* Nunquam enim vnius malitia in ſectatoribus non creſcit.

§. VIII.

Conuitiorum verba duriſſima ſunt ingenuo viro.

IN durioti conflictu Moyſes poſitus, minimè iratus dicitur, vt modò dicitur, nimirùm: *Iratúſque Moyſes valde*, &c. At ſuprà cap. 14. rebellans pene vniuerſa multitudo dicebat: *Conſtituamus nobis ducem, & reuertamur in Ægyptum. Quo audito Moyſes, & Aaron ceciderunt proni in terram*, &c. Ad tantam rebellionem nō mutit Moyſes, nec vllam oſtendit iram, ſed tacitus ſe ſternit humi: modò autem ad rebellionem paucorum, ſic ita excandeſcit, vt valde iratus dicatur fuiſſe. Quæ huius commotionis cauſa? In illa rebellione, nullis petebatur iniurioſis verbis, ſed re ipſa deſerebatur à cūctis, modò multis petitur verborum conuitiis; dicunt enim: *Nunquid parum eſt tibi, quod eduxiſti nos*, &c. *vt occideres in deſerto, & dominatus fueris nobis? An & oculos noſtros vis eruere?* Nec miror, quod horum conuitiorum certamen plus commoueat iuſti hominis bilem. Poſt verbera, poſt crucem, poſt clauos erat Dominus Ieſus ſublatus in cruce iam morti vicinus, tunc ait
Matt. 27. Matth. cap. 27. *Prætereuntes blaſphemabant eum*, &c. *Similiter & principes ſacerdotum illudentes*, &c. *Id ipſum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.* Tot dolorum tormenta ſuſtinenti, & iam ſub illis agenti animam cur hæc conuitia parantur? Equidē vt omni alio tormento maius hoc conuitiorum tor-
Theoph. mentum in poſterum reſeruatur. Quippe ait Theoph. orat. de Cruce apud Grethſerum tom. 2. *Ad extremum ita traduxit, vt maledictus haberetur, quippe pendens in ligno; quin & improborum more omne genus blaſphemiæ maledicentiæ, & iniuriæ in ipſum exprompſit. Hanc ego tentationem poſitam in verbis duris, & aſperis ſuperatu tantò difficiliorem arbitror, quam priorem, quanto difficilius eſt triſtia, omniſque iucunditatis expertia tolerare. Quod ipſe tentor planum facit: non enim hanc in poſtremum locum reſeruaſſet, niſi potentiorem eſſe probè nouiſſet.* Et equidem, quæ per opprobria, & contumelias fit tentatio omnium validiſſima ad commouendos ingenuorum animos. Hinc qui vermes corrodentes vocabat fra-
Iob. 19. tres, ad amicos contumelioſos ait Iob. c. 19. *Quare perſequimini me ſicut Deus, & carnibus meis ſaturamini?* Planè vermes eius carnibus ſaturabantur, amici iſti nullū illi inferebant malum, ſed illum iniuſtum, & peccatorem vocabant; & horum tentationem adeò magnam æſtimabat Iob, vt putaret contortam ab omnipotenti Dei manu pro contundendis eius carnibus; quando tentationem à vermibus corrodentibus ortam putabat venire à fraternis brachiis. Valent enim probroſa verba pluſquam vermes ad homines cruciandos. Ait Au-
Cat. Græ. thor. cat. Græcæ in præſenti: *De carnibus, inquit, meis ſaturamini, præſertim cum probroſi ſermones ad depaſcendos artus ſatis per ſe valeant. Itáque contumelias ipſi vereri debemus, cum illis fratres noſtros verberari intelligamus.* Semper opprobria, & contumeliæ ſolent maximè homines ingenuos vexare. De quo vide ſuprà.

§. IX.

Diuiſio à fratribus orationes facit Deo exoſas.

NOn ruinam, non mortem rebellibus ſuis petit Moyſes ex Deo, vnum hoc poſtulat, nimirùm: *Ne reſpicias ſacrificia eorum*: quibus non tam petit, quā oſtendit pœnam decretam iis, qui faciunt inter fratres diuiſionem. Horum enim oratio ſemper Deo eſt inuiſa, & exoſa. Ait Dominus Iſaiæ cap. 1. *Neomeniam, & Sabbathum, & feſtiuitates veſtras non feram: iniqui ſunt cœtus veſtri: calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras, odiuit anima mea: facta ſunt mihi moleſta, laboraui ſuſtinens.* Iſai. 1.
Vide vt Iudæorum feſta, & ſacrificia Deo adioſa erāt, & inuiſa. Et vnde tot ſacrificia ſic Deo diſplicebant? Cauſam indigitant illa verba: *Iniqui ſunt cœtus veſtri*: quippe non niſi factionum cœtus inter illos videbantur; quibus diuiſi ſe ſe mutuò impetebant. Ex quo elegantet D. Gaudent. tract. 11. ait: *Sabbatha, inquit, veſtra,* Gaud.
non mea, non enim ſunt mea, quæ geritis. Mea Sabbatha, meum ieiunium, ieiunare iubent à vitiis, ceſſare ab operibus malis, & bonis actionibus inhærere. At è contrario veſtra Sabbatha, veſtráque ieiunia litibus inquieta ſunt. Quid mirum, ſi odioſa ſint Deo ſacrificia à diſſentientibus inter ſe profecta? Ride Chriſtiane ſacra, quæ ſunt ab animo litibus, & contentionibus pleno. Caue tibi, ſi fœdis contentionibus animum inquietes, orationes ſic, & preces fundere Deo, proculdubio repudiaueris, & contempſeris. Sponſa vocans Sponſum Cant. 1. ait: Cant. 1.
Lectulus noſter floridus. Tigna domorum noſtrarum cedrina, &c. Nec audet precari ad ſe aduentum Sponſi, quin diuiſionis fœdæ odorem prorſus excludat à ſuo pectore. Quæ verba expendens D. Bernard. ſerm. 46. in Bernard.
Cantic fatur: *Miror valdè impudentiam aliquorum, qui inter nos ſunt, qui cùm omnes nos ſua ſingularitate turbauerint, ſua impatientia irritauerint, ſua contumacia, & rebellione contempſerint, ſua inobedientia coinquinauerint, audent nihilominus ad tam fœdum lectulum omni orationum inſtantia totius puritatis Dominum inuitare. At cum extenderitis, ait, manus veſtras, auertam oculos meos, & cum multiplicaueritis orationes, nō exaudiam. Quid enim? Lectulus non eſt floridus, magis autem & putidus eſt, & tu illuc Regem gloriæ trahis?* Sanè rebellium contumacium, ſeditioſorum pectus non floridum eſt, ſed putidum, ſed fœtidum, ad quod nullis precibus puritatis amator trahitur. Imò impudentia eſt, quod dum diſſentionibus operam nauas, ſacrificia Deo offerre audeas.

Num. 16. Tu ſcis, quia nec aſellum quidem vnquā acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum. Dixítque ad Core: Tu, & omnis congregatio tua ſtate ſeorſum corā Domino, &c.

§. X.

Præſtantis Principis ſignum illud eſt, quod alienus ſit ab acceptione munerum.

ADuerſùs rebelles hoc vnico ſe munit Moyſes clypeo, quod alienus ſit ab omni acceptione munerum, ait enim ad Deum *Tu ſcis, quia nec aſellum quidē vnquam acceperim ab eis.* Tam alienus fuit à munerum acceptione, vt nec aſellos ſubditorum commodatos petierit, vt eorum veretur labore. Quid præſtantius in Principe? Ait Prouerb. 15. *Conturbat domum ſuam, qui* Prou. 15.
ſectatur auaritiam, qui autē odit munera, viuet. Septuag. legunt: *Perdit ſe ipſum acceptor munerum; qui autem odit munerum acceptiones ſaluatur.* Ecce tibi & ſalus, & perditio Principum in quo conſiſtant, nimirùm ſi munera petant, ſi accipiant, perdunt domum ſuam, perdunt ſe ipſos, ſi oderint acceptiones munerum, & ſuam præſtātiam oſtendunt, & maximam ſibi faciunt ſalutem. Notiſſimi ſunt duo reges vncti à Samuele, alter perdendus in regno, alter maximè confirmandus, is erat Dauid, ille Saul. De hoc ait text. 1. Reg. 8. *Cū aſpexiſſet Sa-* 1 Reg 8.
muel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, iſte dominabitur populo meo. De illo autem ait c. 16. *Directus eſt ſpiritus Domini à die illa in Dauid.* Itáque Rex perdendus Saul, Rex autem confirmandus Dauid

vocatur

Digitized by Google

vocatur, nec ſine myſterio, ſed vt in nomioibus ipſis & perditionis, & ſaluns inuenererur cauſa, Saul enim idem eſt ac *petitio*, Dauid autem *manu fortis* explicatur. Nec miror, quod qui adeò manibus fortis eſt, vt ad nulla munera accipienda emolliatur, is in regno ſtabiliatur, ille verò corruat, qui torus in petendo eſſe monſtratur. *Rupert.* Ait Ruper. lib. 1. in lib. Reg. cap. 21. *Myſterium hoc iam in promptu eſt, quod dæmoniacus Rex Saul furioſum peccati regnum, Dauid autem pacatum iuſtitia regnũ ſignificet, primum nominibus, deinde rebus. Saul námque* petitio, *Dauid autem* manu fortis *interpretatur.* Itáque nomina horum Regum & deſtruendum regnum peccati, & ſtabiliendum pace iuſtitiæ regnum ſignificabanr. Qui enim *petitio* dicebatur, nihil non ominoſum, & ſibi, & regnis præmonſtrabat; quando Princeps multus in petendo, & accipiendo, vix fieri poteſt, quod cum principatu ſuo non cadat. Ille fortiter in ſolio cõfirmatur, qui adeò manu fortis eſt, vt fœmineam munerum accipiendorum mollitiem minimè captet. Crede mihi, nullus fortis ſtat in principatu adminiſtrando, qui parulas prætendit ad recipiendum manus. Hinc *Matt. 27* de vero, & æterno Rege Ieſu ait Matt. 27. *Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum, & Phariſæi.* Et in quo oſtendebatur poteſtatẽ habens, & oon ſicut Scribæ, & Phariſæi? Iſti manus habebant patulas ad accipienda munera, ex quo nec fortitudioem, nec potẽtiam habere poteraot in priſcipatu. Ieſus autem ab omni acceptione munerum abſtinebar, ideò in omnibus oſtendebat ſuam indefectibilem poteſtatem. *Rupert.* Ait Rup. de Operibus Trinit. lib. 1. in Euang. c. 19. *Poteſtate ſe priuant, qui eum quippiam ab aliquo accipiunt, illum cenſent militem bonum, qui autem non dederint aliquid in ore eorum, ſanctificant ſuper eos bellum. Hoc Rex iſte non faciebat, idcirco ſic dictum erat:* Erat enim docens eos, ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ, & Phariſæi, *id eſt, non ſua quærendo contemptibilem faciebat docendi authoritatem, quemadmodum illi.* Quæ autboritas contemptibilior ea, quæ tota eſt in petendo, & accipiendo? Fallar ſi hæc diutius poſſit conſeruari, quin rideatur, & contemnatur.

Num. 16. Locutúſque Dominus ad Moyſem, & Aaron, ait. Separamini de medio congregationis huius, vt eos repente diſperdam. Qui ceciderunt proni in faciem atque dixerunt Fortiſſime Deus ſpirituum vniuerſæ carnis, num vno peccante, contra omnes ira tua deſæuiet? Ait Dominus ad Moyſem: Præcipe vniuerſo populo, vt ſeparetur à tabernaculis Core, & Dathan, & Abiron.

§. XI.

Res Dei à manſuetudine, & miſericordia probatur.

IRato Deo, perdirionémque rebellium tranctanti ſeſe opponunt Moyſes, & Aaron, dum procidentes aiunt: *Fortiſſime Deus ſpirituum vniuerſæ carnis, num vno peccante contra omnes ira tua deſæuiet?* Sic Deum irarum manſuefaciunt laborantes, ne in die vindictæ manſuetudinis, & miſericordiæ obliuiſcatur. Cur non potius magis eius iram exacuunt in rebelles? Cur non magis crimina eorum turbant, & exaggerant, potius quàm minuant dicentes: *Vno peccante*, cum multi peccarant? Equidẽ in hoc ſeſe oſtendebant eſſe à Dei parte, quod de manſuetudine, & miſericordia etiam in rebelles tractabant. *Naz.* Aiebat de ſe Nazian. orat. 32. *Verum nos pro Chriſto bellum gerere hoc argumento planum facimus, quod ſecundum Chriſtum, qui mitis, ac pacatus eſt, atque infirmitates noſtras portauit, dimicamus.* Ecce tibi argumentum clariſſimum, quo oſtendemus nos rem Dei agere, ab eiúſque parte ſtare, nimirum, quod nihil rigidum, nihil ſeuerum, ſed omnia mitia, & manſueta curemus monſtrare. Hoc debet eſſe primum propoſitum eius, qui Dei agit partes, vt manſuetudo, & miſericordia eius clareat. Semel & bis mulier Chananæa experta fuerat Ieſum inexorabilem; imò & ſemel iam ab illo repulſa fuerat vt vilis canis. Quid tunc? Ait Mart. c. 15. *Matt. 15* *Et accedentes diſcipuli eius rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, &c.* Rogabant, inquam, vt eam dimitteret non vacuam, ſed plenam ſalute optata: Sed mulier nihil ab Apoſtolis petierat, vnde ergo illi rogatores fiunt apud Ieſum pro illa, quod nõ legitur ab illis factum in aliis? Viderant mortuum hoſpitem ſuum Lazarum, & non rogant pro illo, cur modò rogant pro hac fœmina? Veri Chriſti amatores, tunc rogant, quando vident ſeuerum, & rigidum verentes, ne cui Dominus ſeuerus videatur, ſed magis eius miſericordia clareat. Ait Paſchaſius lib. 7. in Matth. fatur: *Paſchaſ.* *Diſcipuli pro hac Dominum interpellant, per amore piiſſimi magiſtri, ne quaſi cuipiam durus videretur, imò, vt miſericors fieret, exorabant.* Quaſi Dei cauſa periclitaretur, vbi durities ſula exhibebatur; ſic Dei amatores accurrunt, precibus ſuis exorantes, vt miſericordia, & benignitas pateat. Nullo enim magis Dei ſpiritus, quàm à miſericordia commendatur. Non qui ſeruiunt diuinæ iræ, ſed qui miſericordiæ diuinæ extorquendæ ſeruiunt, ij ſunt ex parte Dei. Accipite huius rei luculentiſſimum teſtem D. Syneſiũ, qui *D. Syneſ.* epiſt. 57. ſic fatur: *Non enim calamitatum inſtrumenta molitur Deus, ſed ſua ſponte, & natura ad hoc accommodatas in promptu habet. Et quoniam tu ad id idoneus es, hoc eſt, quod te a Deo penitus abſcindit. Ita vas aliud inhonoratum, aliud pretioſum eſt. Abrahamum humanitas Dei conuiuatorem fecit: flagellum deteſtandum, ira enim miniſter eſt. Pœnarum vero adminiſtra natura a Deo ſunt prorſus auerſa. Etenim quod deſtruendi vim habes, conditori haud dubiè repugnat.* Pulchrè ſanctus doctor diſſerit de vaſorum differentia in armariis Dei; vt alia ſunt in honorem, alia in contumeliam; in honorem ſunt vaſa illa, qoæ ſemper miſericordiam propinant, quæ nihil aliud præſtant, quam benignitatis, & humanitatis miniſteria; vt Abrahamus ſolicitus ſemper pro humanitate exhibenda, pro iuſtitia, vel de Sodomis repellendis. Is tam pretioſum vas fuit, vt potuerit ſeruire conuiuanti Deo. Quid pretioſius? Sanè ſemper ſe à parte Dei miſericordia tenet. Vas autem in contumeliam illud es, quod iræ deſeruit, quod à Deo maximè alienum eſt, nec vllo magis quis ſe à Deo abſciſſum oſtendit, quàm ſi ſemper inueniatur promptus non ad aliud, quàm ad pœnam inferendam. Meritò enim dicit: *Pœnarum adminiſtra natura a Deo ſunt prorſus auerſa. Etenim quod deſtruendi vim habes, conditori haud dubiè repugnas.* Hinc Dauid infenſiſſimum ſibi. & Deo hoſtem nactus, nimirùm Saulem, cui debitam inferre poterat mortem, ſociis ad id impellentibus fortiter reſtitit aiẽs, 1. Reg. 24. *Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo.* *1 Reg 24* Quod meditatus D Baſil. Sel. orat. 16. *Baſ Sel.* ait: *Animus Dauidis ibi haud ſuperari potuit. O generoſum pectus, & ſoli gratia ſeruire gnarum.* Expende vnde generoſitatem, & pretioſitatem Dauidis ponderet, nimirùm, quod ſoli gratiæ, non iræ, non rigori iuſtitiæ ſeruire gnarus fuerit. Equidem erat vas ad honorem electum, vbicunque res Dei fuerit, quæ ex miſericordia commeodetur.

§. XII.

Spiritus Dei eſt cunctari ad pœnam.

INflicturus pœnam rebellibus Deus, prius præcepit ſeparari ab illis populum reliquum; ait enim: *Præcipe vniuerſo populo, vt ſeparetur a tabernaculis Core, &c.* Cur neceſſaria fuit hæc populi ſeparatio? Nónne poſſet & rebelles perdere, quin ab illis cæteri ſepararentur?

Digitized by Google

ritentur? Poſſet equidem Deus nullis ſeparatis perdere rebelles,ſed cunctabatur in perdendis illis,& dilationes quærebat,antequam pœnam inferret. Gen. 6. Sic Gen. 6. deleturus homines diluuio ait ad Noë: *Finis vniuerſæ carnis venit coram me; repleta eſt terra iniquitate à facie eorum, & ego diſperdam eos cum terra: Fac tibi arcam,*&c. Poſſet Deus Noëmum & ſine arca ſaluum facere,vt de facto ſine arca ſaluum fecit Enoch,ne diluuio abſorberetur. Ad quid ergo maluit in arca ſaluare Noëmum? Bonus dilationes pœnæ inferendæ quærebat. Baſ. Sel. Ait D.Baſil.Sel.orat.5. *Erat enim facile,vel abſque ligno Noemum ſaluare. Sed ipſum primum conſtituit lentū arcæ ædificatorem, vt vel ex viſis concepta formidine, intuentes ad pœnitentiam traherentur. Erat & hoc diuinum in hominum gratiam commentum, inuitamento ad pœnitentiam.* Is eſt Deus qui ſemper ſoleat tardare, & dilationes quærere,antequàm inferat pœnam; vt det lo- Exod. 7. cum reſipiſcentiæ,& veniæ obtinēdæ. Similiter Exod. 7. mittens Moyſem, vt Iſraëlem educat à ſeruitute ait: *Ego indurabo cor Pharaonis,& multiplicabo ſigna,& oſtēta mea,* &c. Et quidem ſic multiplicauit ſigna, vt decē plagas immitteret, antequam Ægyptios cum Pharaone funditùs perderet. Et cur in prima reſiſtentia Regis illum non perdidit, ſed toties expectauit, vt egreſſus Baſ. Sel. populo impediretur? Ait D.Baſil Sel.orat.9. *Talis erat hominum cum Deo contentio. Impedire ſe tantiſper ab hominibus patiebatur,& promiſſioni ſuæ de Iſraele liberando animaduertens iniuriam obiici,ferebat, pœnitentiæ ſpe ſupplicium differens procraſtinánſque punitionem, vt ſenſum, notitiámque ſui daret Ægyptiis.* Sic bonus procraſtinabat pœnam inferre, qua pœnitùs Ægyptij delerentur, vt ſpatium haberent pœnitendi. Nihil enim magis proprium Dei eſt,quàm impedimenta pati, & dilationes, ne miſeri peccatores ſubitò ad pœnam trahantur. Luc. 16. Sic Luc. 16. *Homo quidam erat diues,& habebat vilicum: & hic diffamatus eſt apud eum: quod diſſipaſſet ſubſtantiam eius,& vocauit eum, & ait illi: Quid hoc audio de te?* Et quidem ſciebat Dominus delicta illius, non tamen dicit illi, *ego ſcio de te*; ſed placuit dicere: *Quid hoc audio?* Et cur potius audita profert,quàm ſcita, niſi vt Chryſol. dilationē admittat iudicij? Ait Chryſol.ſer.126. *Cognita velut audita imputat,quia in reum non vult accelerare ſententiam; & conuictum penes ſe, velut accuſatum continet,qui iudicium geſtis venit ſic praire.* Qui poſſit conuictum oſtendere reum, maluit accuſatum oſtendere, ne citius iudicium finiretur, ſed tempus dilationis eſſet,quo reus ſibi caueret.

Num. 16. Surrexítque Moyſes,& abiit ad Dathan, & Abiron, & ſequentibus eum ſenioribus Iſraël, dixit ad turbam: Recedite à tabernaculis hominum impiorum,& nolite tangere rę quę ad eos pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum. Cùm receſſiſſent à tentoriis eorum per circuitum: Dathan, & Abiron egreſſi ſtabant in introitu papilionum ſuorum, cum vxoribus,& liberis,omníque frequentia.

§. XIII.

Inter perditorum turbas nemo non perditus inuenitur.

NOn otioſè dum iubet fugere à tabernaculis impiorum, eo verbo vtitur, nimirùm: *Ne inuoluamini in peccatis eorum*; vt enim res,quæ multis eſt linteolis inuoluta non apparet, non inuenitur etiam requiſita, ſic quiſquis eſt inter perditorum turbas, adeò obſcuratur, & inuoluitur inter eorum errores, vt ad ſalutem ferè inueniri non poſſit. Quò reſpiciens ſponCant. 1. ſa Cant. 1. iuxta Septuag. lectionem ait: *Annuntia mihi,quem dilexit anima mea,vbi paſcas, vbi cubas in meridie, ne fortè efficiar ſicut adoperta ſuper greges ſodalium tuorum.* Equidem quæ inter greges errantium vt exponit Orig. Auguſt.& alij ambulabat,in periculo erat, ne ſic palliis inuolueretur, amiciretur, vt nequaquam poſſet inueniri. Quò ſpectans D.Aug. epiſt. 48. lege- D. Aug. bat: *Ne forte fiam velut operta,id eſt,occulta,& ignorata.* Et Nyſſen. hom. 2. in Cant. *Ne quando fiam tanquam amicta in gregibus ſodalium tuorum.* Et quid eſt amiciri, operiri, ignorari? Ipſe explicat; *Ne forte congregetur cum gregibus alienis à tuis ouibus,* Ex quo enim ſubeat alienorum conſortium,illud accidet,quod ſic inuoluatur, amiciatur, operiatur, vt inueniri minimè valeat. Hinc Gen. 19. poſtquam Loth clauſo oſtio familiam Gen. 19. ſuām à Sodomitis diuiſit,audit ab Angelis: *Surge: Tolle vxorem tuam,& duas filias,quas habes.* Iuxta Hebræū legitur: *Et duas filias,quæ inueniuntur.* Et quæ filiæ non inueniuntur à parentibus? Erant fortè Loth aliæ filiæ traditæ viris, & factæ extra eius domum; vel ſaltem erant cognati, & propinqui aliquo affinitatis genere, qui foris manebant inter perditorum turbas, reſpectu quorū dicuntur filiæ domi exiſtentes inuentæ,quando quiſquis agit inter perditorum turbas perditus cenſetur funditùs. Ait Caiet. Caiet. *Iuxta Hebræum habetur,duas filias inuentas,ſiue quæ inueniuntur. Ad differentiam aliorū pertinentium ad Loth quocunque affinitatis,vel conſanguinitatis vinculo, qui non erant domi, tanquam & iſtæ filiæ relictæ fuiſſent, niſi inuentæ fuiſſent cum Loth.* Equidem quæ domi erant cum patre iuſto inuentæ nominantur ad differentiam aliorum,qui foris eſſent inter perditorum turbas, qui nullo modo inuenirentur ad ſalutem, ſed in extremam perditionem irent. In quantum hæ domi erant cum patre,merito inuentæ dicuntur, ſi extra fuiſſent, inter impios, & ipſæ deperditæ fuiſſent, Quis enim in conſortio perditorum non ſentiat perditionis periculum? Iſaias c. 6. clamat: Iſaias 6. *Væ mihi, quia tacui,quia vir pollutus labiis ſum,& in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Sibi væ annuntiat tantus propheta tribus de cauſis,nimirùm, quia tacuerat, & quia polluta habebat labia, tertiò quia inter pollutos habitabat. Ex quo ſapienter monet D.Hier. epiſt. 1 ad Da- D. Hier. maſum: *Prouidendum igitur ſub hoc exemplo, non ſolum vt ipſi ſimus iuſti,ſed ne cum peccatoribus moremur, quia & hoc in peccati, ac miſeriæ parte ducit propheta.* Planè non modica miſeriæ,ac perditionis pars eſt,quod moreris inter errantes, quando vel ſanctiſſimus propheta inde traxit,quod plangat.

§. XIV.

Non ſic commoda temporalia, vt incommoda diſponunt humanas mentes,vt Deo pareant.

MIrabat,quod Dathan, & Abiron poſt tot ſupplicia viſa in rebelles,& contumaces, videret etiam Moyſem ſeparantem populos impauidè. Cur in hac ſeparatione non magis flectuntur, vt Deo pareant? Cur imminentis ſupplicij timor homines Moyſi obedire non facit? Ecce cauſam: *Dathan,& Abiron egreſſi ſtabant in introitu papilionum ſuorum, cum vxoribus, & liberis, omníque frequentia.* Dum in bonis ſuis ſunt, inter vxorum, filiorúmque ſuauitates, inter frequentiam obſequentium,miniſtrantium, vel audita denunciatione ſupplicij, vel viſa aliorum ſeparatione non flectuntur,vt Deo pareant. Non enim commoda hæc temporalia ad obediendum Deo diſponunt humanos animos,vt illos diſponunt incommoda, & mala. Adamus in paradiſo peccauit,& audiens diuini iudicis vocem,non compungitur, ait enim textus Gen. 3. Gen. 3. *Vocauit Dominus Deus Adam, & dixit ei,* Vbi es? *Qui ait: Vocem tuam audiui, in paradiſo, & timui,eo quod nudus eſſem,& abſcondi me.* Fatetur ſe iudicis vocem audiuiſſe, & timore correptum fuiſſe, & latebras quæſiuiſſe propter nuditatem,at de peccato, de quo quærebatur, nullum

Digitized by Google

nullum facit verbum, nec vllum reſponſum dat, quo ſe oſtendat velle ſatisfacere Deo. Longè aliter aiebat
Iob 13. Iob cap. 13. vbi ſic: *Voca me, & ego reſpondebo tibi.* Vel ad minimam Dei vocationem promittit ſe ſtatim reſponſurum. Et quando Adam inter iudicis voces nihil ſalutare reſpondit, vnde hic reſpondit animo promptiſſimo? Ionuebatur in Iob Ieſus poſitus in cathedra crucis; homo enim Deus in cruce conſtitutus optimè reſpondit, & correſpondit mandatis diuinis, ad quæ minimè reſpondebat homo exiſtens in paradiſo, licet perciperet voces incorrupti iudicis. Pro quo aiebat
Rupert. Rup. lib. 1. Sapient. c. 15. *Ille primus homo, qui vocabatur, abſcondit ſe à facie Domini Dei, in medio ligni paradiſi, & nihil boni reſpondit. Hic ſecundus homo vocatus adſtabat ante faciem Dei in medio ligni crucis, & reſpondebat perfectam, atque omnimodam obedientiam patri.* Qui in paradiſo erat homo etiam audiens iudicis aduentū, nil cogitat, nil reſpondit ſalutare, nec à paradiſi deliciis habet, quod ſe ſubdat Deo; at qui in crucis tormentis agebat, ipſe ſic ſe compoſuit, vt perfectiſſimè reſponderet diuinæ voluntati, omnimodámque exhiberet óbedientiam patri. Non equidem à paradiſi bonis, ſed à crucis malis perfecta hominis ad Deum obedientia claruit. Et quando à commodis temporalibus non oriuntur perditionis cauſæ? Poſt immenſos bellorum
2. Reg. 11. labores quieuit Dauid, & vt ait 2. Reg. 11. *Accidit quadam die, vt ſurgeret Dauid de ſtratu ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus regiæ. Viditque mulierem ſe lauantem,* &c. Multas ſæpe aliàs fœminas, & valdè pulchras viderat; cum proſtrato gygante veniebat, Iſraëlitas puellas cantantes ſuas laudes audit, & nihil humanum paſſus eſt, totus intentus diuinis mandatis, nunc vt vidit fœminam, inſaniuit, à voluptate raptatur. Cur hoc? Ait text. *Cum deambularet in ſolario domus regiæ.* &c. Quippè vbi inter domus regiæ delicias erat, non miror, quod quauis data occaſione contemneret
D. Aug. diuina mandata. Ait D. Aug. hom. 21. ex 50. citatus in Gloſſa: *Adulterium ſimul, & homicidium non fecit Dauid cum perſecutorem Saulem pateretur, cum per diuerſa loca fugiebat, non cupiuit alienam. Erat in infirmitate tribulationis tanto in Domini miſericordia intentior, quanto miſerior videbatur.* Sic de incommodis Dauid diſcebat Deo obtemperare; cuius mandata contempſit inter commoda domus regalis. Ipſe dum ſibi inimicum Saulem inermem, & ſolum inueniret in ſpelunca, etiam à
1. Reg. 24 ſuis incitatus vt eum percuteret, clamat 1. Reg. 24. *Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo Chriſto Domino, vt mittam manum meam in eum.* Verum nactus fidelem militem Vriam 2. Reg. 11. ſcripſit ad Ioab per manum Vriæ: *Ponite Vriam ex aduerſo belli, vbi fortiſſimum eſt prælium; & derelinquite eum, vt percuſſus intereat.* Compone modò prima cum ſecundis; antea hoſti parcebat; modò nec parcit fideli amico. Vnde? Antea delireſcebat in ſpelunca, modò ſedet in
Chryſoſt. regalibus deliciis. Ait D. Chryſoſt. hom. 54. ad Popul. *Tunc quidem cum in tribulatione foret, & inimicis parcebat; poſt hæc verò nec amicis, nec his, qui nullam intulerant iniuriam.* Proh commoda temporalia quam imparatos facitis humanos animos, vt amittant ſalutaria!

Num 16. Et ait Moyſes: In hoc ſcietis, quod Dominus miſerit me, vt facerem vniuerſa, quæ cernitis, &c. Si conſueta hominum morte interierint, & viſitauerit eos plaga, qua & cæteri viſitari ſolent: non miſit me Dominus, &c. Confeſtim igitur vt ceſſauit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit illos cum tabernaculis ſuis, & vniuerſa ſubſtantia eorum, deſcenderúntque viui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis.

§. XVI.

Sic caſtigantur rebelles peccatores, vt viui ſæpe in contraria veniant eorum, quæ malè appetiuerunt.

NOn miror, quod ij miſeri caſtigentur à Deo, ſed illud ſtupeo, quod adeò inuſitato more caſtigentur, nimirùm deſcendentes viui in infernum. Ait enim textus: *Deſcenderúntque viui in infernum*, ſiue quod viui vſque ad ipſam gehennam peruenerit, ſiue quod per longum voraginis ſpatium cadentes viui adhuc in profunda fouea ſe viderent, donec tandem morerentur humo operti. Sed cur voluit Deus vt ita vorarentur à terra, vt viui vſque ad profundiſſimum fundum voraginis raperentur? Ambierant ipſi ſupra ſuum ſtatum aſcendere, ſeſéque ſupra omnes alios conſtituere; ſicque factum eſt, vt eo ſupplicio afficerentur, quo ad eum profundum viui deiicerentur, ad quem nullus alius homo viuus poteſt deiici. Hæc eſt propria rebellium peccatorum pœna, qua ſe videant in contrariis eorum, quæ ambierunt. Similiter Ozias Rex ambiuit ipſe ſacerdotium munus, & incenſum
Domino offerre. Quid tunc? Ait 2. Paral. 26. *Iratúſque Ozias, & tenens in manu thuribulum, vt adoleret, incenſum minabatur Sacerdotibus: Statímque orta eſt lepra in fronte eius,* &c. *Cúmque reſpexiſſet eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui ſacerdotes: feſtinato expulerunt eum,* &c. *Fuit igitur Ozias Rex leproſus vſque ad diem mortis ſuæ, & habitauit in domo ſeparata.* Expende auſum, & pondera pœnam: cùm Rex eſſet, audet ambire aliquid ſupra regnum, nimirùm ſacerdotale decus; & qui malè ambiuit aliquid ſupra regnum, eo deuenit, vt excluſus à regia in domo ſeparata degeret deſtitutus ab omni 2 Par. 16
humano conuentu. Rem pulchrè pondera: D. Chryſ. Chryſoſt.
hom. 5. in præſenti fatus: *Ingreſſus Ozias vt ſacerdotium vſurparet, & regnum perdidit. Ingreſſus eſt, vt eſſet venerabilior, & factus eſt execrabilior. Nam quouis homine priuato poſt lepram erat execrabilior.* Ecce qui ſe malè ſupra ipſam dignitatem regiam erexerat, à Deo caſtigatus eo deuenit, vt priuato quouis homine inferior eſſet. Et qui ob ſacerdotale munus venerabilior ambiuit eſſe, id ſupplicium incurrit, dum lepra exeditur, quo execrabilior omnibus fieret. Iuſtiſſima enim eſt peccatorum pœna; qua ſe videant in contrariis eorum, quæ malè appetiuerunt. Similia inuenies in Nabuchnodonoſor, de quo Daniel cap. 4 Reſpondítque Rex, & Dan 4.
ait: *Nónne hæc Babilon ciuitas magna quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei; Cúmque ſermo adhuc eſſet in ore Regis vox de cælo ruit: Tibi dicitur: Nabuchodonoſor rex; Regnum tuum tranſibit à te, & ab hominibus eiicient te, & cum beſtiis, atque feris erit habitatio tua, fœnum quaſi bos comedes.* Gloriabatur miſer de ciuitate magna, & hominum frequentiſſima, quam ſibi pro domo conſtituerat, & rapitur ad ferarum, beſtiarúmque conuictum, & cubila. Et qui Regem ſeſe effinxerat glorioſiſſimum, fit bos comedens fœnum cum brutis. Vt
Vt meritò dicat de illo D. Greg. lib. 5 Mor. cap. 6. cita- D. Greg.
tus in Gloſſa: *Qui elatione cogitationis ſe ſuper homines extulit, ipſum, quem cum hominibus communem habuit ſenſum, amiſit.* Et Theodoretus etiam in præſenti dicit: Teod.
Quia non ſatis ei fuêre ædes regiæ in terris deorſum, ſed ſimul etiam ſuperiores dementer appetiit; his etiam priuatur, quas deorſum obtinebat, & qui cælum rapere voluerat, è terra quoque expellitur. Sic ipſe qui ſeſe ſupra homines extulerat, vidit ſe viuum numerari inter feras, in nullo differens ab eis. Quid de peſſimo Antiocho memorem? De illo ait 2 Machab. 9. *Superbia repletus ignē ſpirans animo in Iudæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere & graui corporis colliſione membra vexari. Iſque qui ſibi videbatur fluctibus maris imperare, ſupra humanum modū* 2 Mac 9

ſuperbia repletus, & montium altitudines in ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans. Ita vt de corpore impij vermes ſcaturirent, ac viuentis in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius, & fœtore exercitus grauaretur. Et qui paulò ante ſydera cœli contingere ſe arbitrabatur, cũ nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare. Quanta hæc deiectio ſuperbiſſimo Regi? Sed illud expende, nimirùm: *Viuentis in doloribus carnes eius effluerent:* Viueos, viuens ipſe videbat ſe humi tanto fœtore putreſcere, quo à nemine ſuſtine- Gorion. retur. Vt dicar Goriooid. de illo lib. 3. c. 12. *Addidit Dominus plagã ſuper plagã, vt inciperet totũ corpus eius fœtere, inſtar cadaueris proiecti tempore aſtatis in ſuperficiem campi. Subleuantes tamen eum paululum in humeros ſuos, rurſum abiecerunt eum in terram, & fugerunt ab eo; quoniam nemo poterat accedere ad eum propter intolerabilem fœtorem huius ſceleſti viri, ac hoſtis Dei.* Sic qui imperium elementorum, & aſtrorum habenas à ſe teneri putabat, viuus humi iacebat, tanquam cadauer proiectum, cuius fœtorem, & ſpurcitiam nemo ſuſtineret. Tren. 4. Meritò de iis ſceleſtis Dei hoſtibus ait Ierem. Thren. 4. *Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.* Facit enim ſæpe iuſtitia Dei, vt iſti antequam è viuis excedant, videant ſibi eminere contraria eorum, quę proſecuti fuerant.

§. XVI.

Partialitates, & diuiſiones qui amant, eas metuant perpeti in creaturis, ſub quibus pereant.

COre, Dathan, & Abiron ſeſe à Moyſe diuiſerant, imò & populi vnionem diſruperant, ſibi partem præripientes; nec miror, quod ſub illorum pedibus ſeſe terra abrumpat, vt eos deuoret. Dicit enim textus: *Diſrupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit illos:* &c. Et cur non diſrumpatur terra aduersùs eos, qui populi vnitatem diſrumpunt, in factionéſque varias diuidunt? Mirum erit ſi partiarij non ſimilia inueniant in creaturis, vt pereant ipſi. Ionas cum miſſus eſſet prædicare gentibus, detrectabat munus ſuo populo nimis addictus illi ſoli bona cupiens. Aſcendit igitur nauem, vt fugiat à munere, vela pandit, ſed vix ſe fluctibus committit cap. 1. *Et facta eſt tempeſtas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri?* Et quod mirere magis, illud ſupponitur à multis ſacris expoſitoribus, quod tempeſtas ſolam Ionæ nauem impetebat, manentibus multis aliis nauibus in tranquillo. Sed cur tempeſtas vnam ſolam nauem Ionæ perſequebatur relictis aliis tranquillis? Cur non æqualiter in omnes ſæuiebat? Equidem vt Ionas partialis erat, adeò ſuis addictus, vt nationum commoda fugeret, ita decuit, vt etiam partiales experiretur fluctus, qui cæteris nauibus non nocentes, funditus perderent Baſ. Sel. Ionæ nauiculam. Pulchrè ait D. Baſ. Sel. orat. 12. *Quid igitur hinc diſcemus? Quod partiaria fuerit, vti videtur, maris fluctuatio, quódque procella hanc vnam verſaret nauẽ, fluctúſque naui impingerẽtur vndique, & quod alius pacatũ mare aduerſus hos dumaxat armaretur, necnon quod alios placidè trãſmitteret, cum his vero concurrens tẽpeſtas fugacẽ Ionam inueſtigaret.* Expẽde illud: *Quod partiaria fuerit,* &c. Quippe cum homine partiario, qui pro ſuis ſolis ſtabat popularibus, volens vt in gratiis, & fauoribus manerẽt ab aliis diuiſi, qui aliis inuidebat fortunã, & gratiam Dei, non miror, quod & fluctus, & ventus, & mare partiarij exiſtant, vt faciant illum perire.

Num. 16. Et factum eſt grande miraculum, quod Core pereunte, filij eius non perirent.

Num. 16. At verò omnis Iſraël, qui ſtabat per gyrum, fugit à clamore pereuntium, dicens: Ne forte & nos terra deglutiat Sed & ignis egreſſus à Domino interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incenſum.

§. XVII.

Valde monſtroſum eſſet, & contra naturam, quod filij non adſint parentibus in ipſis periculorum articulis.

POterat Deus populares ſuos ſaluare, etiamſi pereũtibus rebellibus immiſti fuiſſent; ſed ne id miraculo fieret, præcepit prius ab illis ſeparationem. Qui enim per ſolam ſeparationem a rebellibus ſaluari poſſent, non erat decens vt per miraculum ſaluarentur, vt D. Aug. ſapienter notat. q. 27. in Num Sed etiam fi- D. Aug. lij Core ſine miraculo ſaluari poterant, per hoc ſolum, quod tempeſtiuè à parente ſepararentur; voluit tamen Deus hos per miraculum ſaluare. Ait enim: *Factum eſt grande miraculum, quòd Core pereunte, filij eius non perirent.* Quippè dum Core vorabatur à terra, filij eius in aëre manſerunt, donec rurſus terræ partes, quæ ad vorandos reos dehiſcerant, coniungerentur. Sed cur Deus tanto miraculo maluit liberare filios Core, quos ſine vllo miraculo per ſolam indictam ſeparationem liberare poſſet, vt liberauit reliquum populum? Nónne æquè facile, & æquè benè filij ſeparari potuiſſent à Core, ac ſe ſeparauit populus? Abſit, imò, & mõſtroſum valde eſſet, & prorſus contra naturam quod filij ſepararentur à patre, eò præcipuè tempore cum pater eſſet in periculis perditionis iam denunciatæ à Moyſe. Hinc Deus in ſeruandis popularibus abſtinuit à miraculo, quia æquè benè ſaluari poterant per ſolam à reis ſeparationem; in filiis autem Core ſeruandis, maluit miraculo vti, ne cõtra naturam accideret, quod filij non adhæſerint parenti in ipſo periculo mortis. Non enim à Deo, ſed à malo ſolet venire, quod tempore periculi à chariſſimorum latere ſeiungamur. Quò aſpiciens aiebat D. Syneſius epiſt. 126 Aſclepiadoro D. Syneſ. data: *Neceſſe erat vehementiorem eſſe huius mali impetum, Atque ob id, Dæmon ille cui cura eſt, meis vt rebus noceat, ante hoc prouidit, vt ne tu quidem amiciſſimum mihi caput adeſſes.* Meritò dæmonis agnoſcit facinus, quo potuerit quis ab amico ſeparari tempore calamitatis inſtantis. Vnius enim diaboli commento factum eſt, vt filij præriperentur Iobo venturo in ægritudinum cacalamitatem. Cui enim filio diuina virtus adſit, monſtroſum duceret piaculum parentibus non aſſiſtere laborantibus. Hinc de Moyſe ait Paul. ad Hebræos Heb. 11. cap. 11. *Fide Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filium filia Pharaonis; magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem.* Qui in aula erat filius habitus tyranni, vbi patres ſuus, & fratres ſuos vidit eſſe in afflictione, & calamitate ad eos euolauit: adoptiuorum parentum bona, vt ait Philo, & ſi ſplendida, adulterina iudicans, è diuerſo naturalium parentum, & ſi ad tempus viliora, vera tamen, & propria. Sed illud eſt ponderandum, quod affligi cum populo, & gente ſua maluit, quam *peccati habere iucunditatem:* Et quod peccatum haberet, ſi ad gentem ſuam afflictam non aduolaret? Pulchrè Oecumenius ait: *Peccatum vocauit non collaborare, aut ſimul ærumnas pati cum populo Dei.* Bonus filius, vt vidit in periculis, & ærumnis parentes ſuos, fratres ſuos, peccatum putabat, ſi ad illos non aduolabat, eorúmque hærebat lateri. Quod attigit D. Baſil. hom. 1. in Examet. fa- D. Baſil. tus: *Denique Moyſes tyrannidis faſtum peroſus, ad ſua gentis contribulos recurrit, praelegit calamitates cum Dei populo experiri, quàm ſe obnoxium reddere peccato.* Sic non paruum piaculum fugiens relicta aulæ ſecuritate, parentibus, fratribúſque laborantibus adſtitit. Non abſimilis Ioſeph erar, de quo ait Gen. 17. *Iſ-* Gen. 37. *rael enim diligebat Ioſeph, eo quod in ſenectute genuiſſet eũ.*

Sed

Sed maioti in ſenectute genuerat Beniaminum, quem ideò non dicitur dilexiſſe. Vnde ergo ſenectus patris maiorem amorem Ioſepho conciliabat? Non tam equidem amabatur Ioſeph, quod in ſenectute genitus eſſet, quam quod genitus eſſet in ſenectutem, hoc eſt, quia bonus filius adhærebat ſeni, & laboranti patri, nec ab eius recedebat latere, vt eius labores alleuiaret. Ait D.

Baſil. Sel. Baſil. Sel. orat. 8. *Quod ſi Beniaminus filiorum Iacobi poſtremus, & ſenectuti vicinus erat, & pariendi finis: quomodo Ioſephus inſuper filius ſenectutis appellatur? At ſenectutis filius eſt, qui ſenectutem accurrat, & ætatis patriæ laborem cura alleuat.* Hinc ſe Ioſeph ſuper omnes extollebat fratres, quod inſeparabiliter laboranti adhærebat patri, ſenectutiſque extremæ infirmitatem alleuabat.

§. XVIII.

Magna Dei miſericordia eſt, quod ſic peccatores obdurati pereant, vt aliis proficiant.

NOtanter textus pereuntium clamorem poſuit pro cauſa ſalutaris fugæ, ait enim: *Omnis Iſrael, qui ſtabat per gyrum, fugit a clamore pereuntium.* Sic enim in ipſo iuſtitiæ articulo Deus miſerationum ſuarum recordabatur, faciens quod ſic ſcelerati perirent, vt clamoribus ſuis cæteros fugarēt ad tuta, illiſque proficerent.

Pſal. 9. Quò etiam Pſalm. 9. reſpiciebat dicens: *Inimici defecerunt frameæ in finem, & ciuitates eorum deſtruxiſti. Periit memoria eorum cum ſonitu.* Non enim in ſilentio peribant à Deo percuſſi, ſed cum ingenti clamorum ſonitu. Et cur non magis in ſilentio peribant? Erat hoc beneficentiſſimæ Dei prouidentiæ, vt pereuntium peccatorum voces aliis eſſent cauſæ ſalutis. Ait Diuus

Chryſoſt. Chryſoſt. ibi: *Quid eſt cum ſonitu? Porrò autem hoc eſt etiam Dei prouidentiæ, quod nō fecit hoc latenter. Vt aliorum calamitatibus alij reddantur meliores.* Scit prouidentiſſimus ſuorum Deus etiam à pereuntibus ſceleratis eas voces, & clamores educere, quæ ſaltem aliis ad ſalutem proficiant. De ſceleratiſſimo Anthioco inter

2. Mac. 9. ſæuiſſima ſupplicia conſtituto ait 2. Machabæor. 9. *Per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus, & cum nec ipſe iam fœtorem ſuum ferre poſſet, ita ait: Iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria Deo ſentire. Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à quo non eſſet miſericordiam conſecuturus.* Et quando iam miſer in perditione ſua deploratus erat, cur tormentis ab illo hæ pietatis voces extorquebantur, niſi vt à clamore pereuntis diſcerent alij impietatem fugere? Sic iſte inter atrocia tormenta cogebatur multa pia dicere, vota offerre, Deum agnoſcere, epiſtolas fidelibus Iudæis mittere; vt vel clamoribus ſuis patefaceret aliis ſalutis viam. Quā Dei prouidentiam noſcens Claudius Herminianus nihil magis curabat, quam tegere ſilentio perditionem

Tert. ſuam. De illo enim ait Tertull. lib. ad Scapulam cap. 3. *Claudius Hermilianus in Cappadocia, cum indignè ferens vxorem ſuam ad hanc ſectam tranſiſſet, Chriſtianos crudeliter tractaſſet, ſolúſque in prætorio ſuo vaſtatus peſte, cum viuus vermibus ebulliſſet: Nemo ſciat, aiebat, ne ſpe gaudeant Chriſtiani.* Sic miſer in perditione ſua quærebat ſilentium, ne aliis clamor pereuntis proficuus fuiſſet. Et ſanè quid aliud cuperet fidelium homicida, niſi quod à Deo irato ſolet in homines venire duriſſimum; nimirùm, quod ſilenter, & ſine ſonitu ſceleratorum

Haba. 1. ſupplicia fiant. Quod timens Habacuc ait cap. 1. *Quare reſpicis contemptores, & taces, conculcante impio iuſtiorem ſe? Et facies homines ſicut piſces maris?* Quantum hoc erat, quod homines fierent à Deo, gubernarentur à Deo vt piſces maris, ad hoc quod propheta illud deprecaretur. Quid enim timebat mundo ex eo, quod homines tractarentur vt piſces? Sanè piſces vt muti ſunt, ſic eorum ruina, qua ſe mutuò pereuntiunt, & miſerabilior, & ineuitabilior, & tranſlata ad homines omnium eſt miſerabiliſſima, quando pereuntibus nullus clamor, nulla vox permittitur, quæ ſaltim aliis poſſit ad cautelam proficere. Hæc, inquam, ruina maxima eſt, & vix à Deo permiſſa, niſi quando imperium dæmonibus permittitur. Ait enim Theophylactus apud *Theoph.*

Delrium in Adagiis tom. 1. *Contemptores dicti ſunt dæmones, ad quos conticeſcit Deus, temporibus nondum diſpenſati euangelij faciebat homines prorſus piſcium inſtar viuere, ab omni ratione alieniſſimos, maximè brutos, & omni voce deſtitutos, ac planè mutos. Nec enim in eis pietatis erat ſermo, neque honorificentiæ vox ad Deum, ſed mutua inter ſe cæde alius erga alium graſſantes,* &c. Ecce tibi ſpecies imperij ante Euangelium dæmonibus permiſſi, faciebat enim Deus homines alios aliorum carnifices, vt ſeſe mutuo conficerent, & vorarēt, vt piſces maris, abſque eo quod à pereuntibus vllus clamor, aut vox vlla prodiret, quæ aliis eſſet proficua. Quod malum extremum minabatur Amos cap. 8. aiens: *Multi* *Amos 8.*

morientur, & in omni loco proiicietur ſilentium. Quod ad inferni ſupplicia meritò ſolet referri, vbi iuſtitia ſine proximi vtilitate exercetur. Quò alluſit etiam Samuelis mater, 1. Reg. 2. aiens: *Impij in tenebris conticeſcent.* *1. Reg. 2.*

Sanè nullus ibi clamor, nec vox, quæ pietatis vias oſtendat aſſidentibus.

Num. 16. Locutus eſt Dominus ad Moyſem dicens: Præcipe Eleazaro filio Aaron ſacerdoti, vt tollat thuribula, quæ iacent in incendio & ignem huc, illucque diſpergat; quoniam ſanctificata ſunt in mortibus peccatorum: producátque ea in laminas & affigat altari, eo quod oblatum ſit in eis incenſum Domino, & ſanctificata ſint, vt cernant ea pro ſigno, & monumento filij Iſraël. Tulit ergo thuribula, &c.

§. XIX.

Nullo ſuauius deterrentur peccatores, quam monumentis punitorum.

VT acer extitit Dominus in hos Core aſſeclas, ſic ſuauis apparet erga venturos Iſraëlitas, iubens horum thuribula deduci in laminas, & affigi altari in cautelæ ſignum venturis. Ait enim: *Præcipe Eleazaro filio Aaron, vt tollat thuribula, quæ iacent in incendio; producátque ea in laminas, & affigat altari, vt cernant ea pro ſigno, & monumento filij Iſrael.* Quid ergo venturis ſuauius? Solis punitorum monumentis altari affixis frænabantur. Equidem nunquam ſuauius cohibetur peccator, quàm in memoria ſuppliciorum aliis illaturum. Rex Ozias auſus poſt multa tempora fuit ſacerdotium vſurpare; & incenſum Domino offerre, cui ſic fatur

Azarias ſacerdos. 2. Paral. 26. *Non eſt tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt, filiorum Aaron,* &c. Sufficeret, quod dixiſſet, non eſſe officij regalis offerre incenſum, ſed Sacerdotum, cur maluit illud explicatius addere, nimirùm, filiorum Aaron? Volebat, quo ſuauiori modo poſſet Regem ab illo auſu reuocare, ideò Aaronis meminit, in quo tota Core, & ſociorum tragœdia ſuggerebatur, qua ſacerdotij præ- *2. Par. 26.*

ſumptores caſtigabantur. Hinc D. Chryſoſt. hom. 5. in *Chryſoſt.*

verba Iſaiæ extollit Azariæ ſuauitatem aiens: *Ipſa breuiloquentia declarat nobis eius humanitatem. Quod ſi cupis videre, vbi ferrum occultarit, audi. Non licet, inquit, tibi adolere incenſum Domino, ſed ſolis filiis Aaron. Hic inflixit vulnus, eo quod nō ſimpliciter dixit,* Sacerdotibus; *ſed addidit,* Aaron. *Is primus fuit Sacerdos, ſimileque facinus eius temporibus quidam auſi ſunt, ſed alios quidem terra dehiſcens abſorbuit, alios vero cœlitus emiſſus ignis exuſſit. Huius ergo hiſtoria volens illum commonefacere, mentionem fecit Aaron, vt ad calamitatem eorum, qui fecerant iniuriam, huius mentem tranſmutaret.* Expende illud: *Vbi ferrum occultarit,* &c. quippè Azarias volens

Regem offendere, volens tamen ipſum reprimere, ſub humaniſſimis verbis, & comitate plenis ferrum occultat; non ſtricto ferro percutit, ſed occulto vtitur, commemorans Aaronis tempora, rebelliúmque tunc temporis ſupplicium, vt de præſumptis thuribulis ignis exiliens eos combuſſit, quo commemorato, ſuauiſſime ab auſu ſimili retrahebatur Ozias. Nullus enim ſuauius corrigitur, quam qui de monumentis alienorum
Matt. 12. periculorum corrigitur. Hinc Matth. cap. 12. Rex magnus mittebat ſeruos, qui peccatores traherent in bonam frugem aiens: *Dicite inuitatis: Ecce prandium meũ parauit: tauri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia parata, venite ad nuptias.* Sto à ſententia eorum, qui huius prandij menſam putant eſſe diuinam Scripturam, quæ plena eſt mortibus, & occiſionibus antiquorum, in tauris, in altilibus occiſis deſignatorum. Sed illud mirandum, quod vbi tot mortes, tot occiſiones peractæ in antiquis ob oculos ponuntur, ad id vocemur tanquam à nuptiale conuiuium. Cur conuiuium paratum vocat Scripturam, in qua & mortes, & percuſſiones hominum noſtri ſimilium proponuntur? Equidẽ nihil deficit à ſuauiſſimo conuiuio monitio illa, quæ in alio-
Imperf. rum periculis docet homines cauere ſua. Ait Imperfectus hom. 41. in Matth. *Quicquid quaritur ad ſalutem totum iam adimpletum eſt in Scripturis. Qui contumax eſt, & peccator, inueniet ibi iudicij flagella, qua timeat. Vt quid ibi ſcriptum eſt: Acham propter furtum lapidatus, niſi vt habeant fures, quid timeant? Vt quid, filij Iſrael, qui fornicati ſunt cum filiabus Moab percuſſi refugerunt, niſi vt habeant fornicatores, quod perhorreſcant? Vt quid concupitores carnis caſtigati ſunt in deſerto, niſi vt nemo delicias concupiſcat? Quorum omnium interfectiones multas ſpiritualium gaudiorum epulas præbuerunt, & nuptias Chriſti adornarunt. Nihil ergo minus eſt in hoc conuiuio, quam quod neceſſarium habet ſalus hominum.* Sanè quod conuiuium ſuauitatibus plenum facit, vt homo lætus viuat; nihil minus præſtat Scriptura dum antiquorum mortes proponit peccatoribus ſimilibus; quorum memoria ſuauiſſimè cauet ſibi; nulloque ſuauiori poculo reformantur in ſalutem; quam reformantur ad æternã vitam peccatores viſo aliorum in ſimili periculo. Mihi crede, monumentum calamitatis alienæ nunquam te non faciet ſuauiſſimè ſapere. Nec res eſt parui fauoris, quod non in tuis, ſed in alienis periculis ſapias. Quò trabo dicta. 4. tom. in Euang. lib. 16. c. 21. §. 30.

§. XX.

Delinquentibus conſentientes durißimum ſupplicium caueant.

DE ducentis & quinquaginta hominibus, qui Core partes ſecuti fuerant, & abſumpti à flammis inueniebantur, iubentur thuribula tolli, & deducta in laminas, affigi altari in monumentum cladis. Sic enim dicit: *Tollat thuribula, qua iacent in incendio, producátque ea in laminas, & affigat altari, vt cernant ea pro ſigno, & monumento filij Iſrael.* Et quidem, qui incendio abſumpti ſunt, non ipſi rebellionis, neque præſumptionis authores fuerunt, ſed ſolum rebellanti Core aſſenſerunt. Cur ergo Core, qui Princeps, qui author fuerat, ſic abſorbetur à terra, vt nec thuribullum eius remaneat in teſtimonium cladis: Illi autem ducenti & quinquaginta ſic abſumuntur, vt thuribula eorum remaneant, quæ affixa altari nunquam non prædicent eorum calamitatem? Meritò non authoris thuribulum, ſed thuribula aſſeclarum affiguntur in teſtimonium cladis, ne ſibi blandiantur de futura impunitate, qui authores malorum non ſunt; quando flagitium exitiale appareat
Matt. 14. omnibus participantibus, Matth. 14. dum Herodes Rex celebrat natalitium conuiuium cum Principibus Ieroſolymitanis eò adductus eſt, vt iuberet vitam eripere Baptiſtæ Ioanni, ait enim textus: *Propter iuramentum autem, & eos, qui pariter recumbebant, miſit, & decollauit Ioannem in carcere. Et allatum eſt caput eius in diſco.* Sed eſto, quod occiderit ſanctum, quid neceſſum fuit adduci caput eius abſciſſum in diſco ad ipsũ conuiuium, in quo tot Principes eius natalitia regalia celebrabant? Inter fercula ſuauiſſima diſcumbentibus allata, hoc etiam ferculum feralis lanienæ illis apponitur, vt non ſolum Herodi, ſed & omnibus illis, qui vel tacitè aſſenſerunt, tanti facinoris crimen pœnam denuntiaret. Pulchrè ad hæc Paſchaſius lib. 7. in Matth. Paſch.
fatur. *Miſera feralis aula Regis, & infælix rabies, quæ in paſtum ſuum ſuſcepit caput martyris, & in potum ebibit lignorum ſacri ſanguinis; ſitiénſque mortem propheta aſpexit. O ferculum crudele! O diſcus roſis reſperſus ſanguinis, ſed conuiuantibus valde exitiabilis, quia in tanto conuiuio, nemo fuit, qui prohiberet audaciam Regis, quin imò, vt Scriptura ait, propter eos, qui pariter diſcumbebant, iuſſit dari. Quo facto omnes ſceleris ſui facit eſſe conſortes.* Planè non ſolum Herodi facinoris authori exitiabilis diſcus illa erat, ſed omnibus etiam ſimul conuiuantibus; quando nullus eorum reſtitit, ſed taciti feraliſſimæ ſententiæ addiderunt ſuffragia. Ne tibi blandiaris de immunitate, quod flagitio non dederis initium ſi enim præſens es flagitioſis, & non obſiſtis, nec refragaris, ſed potius ſuffragia addis, proculdubio extremas pœnas dabis. Sanè Abſalon rebellauit in Dauidem patrem ſuum, multiſque populum ſolicitauit, vt veniret in ſuas partes, quod & factum eſt. Commiſſo prælio rebellis occubuit, & populares reuerſi ſunt omnes ad Dauid.
Quid tunc? Ait 2. Reg. 24. *Et addidit furor Domini iraſci contra Iſrael, commouitque Dauid in eis dicentem. Vade, numera Iſrael, & Iudam:* Ob quod ablata ſunt peſte ſeptuaginta millia virorum ſpatiu dimidij diei. 2. Reg. 24
Dum Abſalon in patrem rebellat, & populum ſeducit, non dicitur Deus iratus in illum; nunc autem cum populus quietus eſſet ſub Dauide, furor Dei exurgit, eaque in rege permittit, quæ trahant in populum peſtis luem. Cur hoc? Debebant dare pœnas, qui authori rebellionis non reſtiterant, ſed ſubſcripſerant, non enim ſoli authores, ſed & qui ſequuntur, ſupplicio afficiuntur: Ait Theodor. in præſenti quæſt. 37. *Populus luit pœnas ſuæ iniquitatis. Relicto enim Rege pio, militauit ſub impio tyranno. Eum, qui innumerabilia bona eis conciliauerat, non ſolum reliquerunt, ſed etiam aduerſus eum in acie ſteterunt, crudelique ac ſcelerato filio auxilio fuierunt. Propter hæc ergo iuſtus Deus de iis pœnas ſumpſit.* Sciant hoc, qui malorum authores ſequuntur, quod durißima tolerabunt ab eo ſupplicia: etiamſi aliquando creaturarum manus effugiant. Theod.

§. XXI.

Sacrificium, ſeu oratio ad Deum maximè proficit ex conſideratione mortis.

NOn otioſè mortuorum thuribula iubentur affigi altari, dum dicitur: *Producátque ea in laminas, & affigat altari, vt cernant ea pro ſigno, & monumento filij Iſrael.* Sed hoc factum eſt, ne cui liceat accedere ad altare vel ſacrificaturus, vel oraturus, quin præ oculis habeat monumenta mortis, de cuius conſideratione, fallar, niſi multum proficiamus in ſpirituali vita. Sic Rex ille, qui inuitabat homines ad nuptiale conuiuiũ
ait Matth. 22. *Prandium meum parauit; tauri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia parata, venite,* &c. Solet diuina Matt. 12
Scriptura lautiſſimi etiam conuiuij eſcas ſolo panis nomine exprimere; vt Matth. 14. *Cum intraret Ieſus in domo cuiuſdam Principis Phariſæorum Sabbatho manducare panem,* ibi de Scripturæ more panis ponitur pro cæteris etiam obſoniis, quæ ornant Principum conuiuia. Cur ergo Rex ille non ſolius panis meminit, ſed taurorum, altiliúmque occiſorum plenam menſam propoſuit? Erat menſa parata à Rege illo, non conuiuij temporalis, Matt. 14

Digitized by Google

temporalis, ſed æterni; quod non ſpectabat ad carnalem, ſed ad ſpiritualem vitam, ideò illa mortuorum commemoratione ſarciuit, de qua humanus ſolet ſa-
Aymon gioari ſpiritus. Quò ſpectans Aymon ibi ait: *Tauri mei, & altilia mea occiſa ſunt, ac ſi diceret: Patrum præcedentium mortes aſpicite, & remedia vitæ veſtræ cogitate.* In eo ponit efficaciſſima remedia vitæ, quod nec ad myſticam menſam, oblaturi, aut oraturi accedent, quin mortem antiquitus imminentem hominibus aſpiciant. Solet hoc procurare ſpiritus diuinus, vt vel in ſactis ipſis mortis commemorationem habeamus præſentiſ-
Exod. 28 ſimam. Hinc Exod. 28. *Deorſum vero ad pedes eiuſdem tunicæ per circuitum, quaſi mala punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto miſtis in medio tintinabulis; ita vt tintinnabulum ſit aureum. Et veſtietur ea Aaron in officio miniſterii, vt audiatur ſonitus, quando ingreditur*, &c. Itáque ſic veſtit Deus Pontificem ſuum, vt in extrema tunicæ parte iubeat appendi tintinnabula circa pedes, quæ ſonitu ſuo deſignent ingredientē ad ſacrificia. Sed cur ſacrificantis tintinnabula in extrema veſtis parte ponuntur, niſi vt oſtendantur, quam debeant extrema vitæ aſſonare ſacrificaturis, qui ve-
Orig. lint è ſactis proficere in vitam? Ait Origen. homil. 9. in Exod. *Habeat per indumenti circuitum tintinnabula, quæ ſemper ſonare debeat, vt ingrediens ſancta dei ſonitum, & non intret cum ſilentio: Et hæc tintinnabula in extremo veſtimenti ſunt poſita, vt de extremis temporibus, & fine mundi nunquam ſileas ſed inde ſemper ſones*, &c. Habeat hæc quicunque ſacrificaturus, vel oraturus ad Deum accedit; quod de mortis memoria non ſileat, ſed adſtet Deo in perpetua commemoratione eius.

Num. 16. Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Iſraël ſequenti die contra Moyſem, & Aaron dicens: Vos interfeciſtis populum Domini. Cúmque oriretur ſeditio, & tumultus increſceret: Moyſes, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod poſtquam ingreſſi ſunt, operuit nubes, & apparuit gloria Dei. Dixitque Dominus ad Moyſem: Recedite de medio, etiam nunc delebo eos.

§. XXII.

Nullum promptius, & certius refugium in tribulatione, quam ſi ad Deum recurramus.

ADuerſus tumultuantem multitudinem, vide quale parent refugium ſibi Moyſes, & Aaron, nimirùm dicit textus: *Fugerunt ad tabernaculum fœderis.* Et quantum erat tabernaculum fœderis, vt in illo ſeſe duo inermes homines tutarentur aduerſus multitudinem ingentem? Cur non potius prærupta montium elegerunt, vel aliquam inacceſſibilem refugij petram? Crede mihi vel in tabernaculi diuini vmbra, vel in Dei memoria, qua confugias ad Deum omnium promptiſſimum, & certiſſimum refugium inuenies aduerſus tribulationes vniuerſas. Sanè Dauid multis cinctus tribulationibus, à validiſſimo hoſte petitus nulla non refugia fuit expertus, ſiue per abruptorum montium cauernas deliteſcens, ſiue altiſſima petra munitus, ſiue militari manu ſtipatus; Poſt horum autem experientiā,
Pſal. 76. quale præfert refugium? Ipſe ait Pſalm. 76. *In die tribulationis meæ Deum exquiſiui, manibus meis nocte contra eum, & non ſum deceptus*, &c. *Memor fui Dei, & delectatus ſum.* Quæ verba dulciter, & eleganter tractans D.
Naz. Nazianzenus orat. 57. ſic ad Dauidis ſcholam vocat vniuerſos, qui tribulationibus ſuis promptum, & certū refugium parare velint. Quippè ait: *Audi, quid Dauid reſpondeat, magnus ille medicus, ac malos etiam ſpiritus per ſpiritum in ſe habitantem incantans. Ad quem confugias ex me ſcire cupis? Nihil, inquit, ſtructa acie tibi opus eſt, non armis, non ſagittariis, non equitibus, non conſultoribus, non amicis, nihil externo ſubſidio. Auxiliares copias in te ipſo habes, quæ & tibi, & mihi, & cunctis in promptu ſunt. Memor fui Dei, inquit, & delectatus ſum. Quid memoria paratius? O facilem, & parabilem medicinam! O celerem curandi rationem! O ingentē beneficij magnitudinē!* Equidem non ſic exercitu cinctus, non ſic armis munitus mala effugies, vt illa fugis eo ſolum, quo Deum recordaris, Deóque te ſiſtas. Vt ad Deum oculos vertis, habes, quo te expedias ab omni malorum concurſu. Vnū
hoc aiebat Iſaias cap. 26. *Domine in anguſtia requiſierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis.* Expreſſius Iſaias 26
in rem noſtram loquuti Græci primam partem dicentes. *Domine in afflictione recordati ſumus te.* Dicunt ſe recordatos Dei fuiſſe in afflictione, & non exprimunt, quo lucro ſeſe ad Deum tribulati verterunt. At in eo ſolum quod Dei recordarentur tribulati, oſtenduntur
nullis malis potuiſſe deuinci. Ex quo aiebat Euſeb. in Euſeb.
catena Græca: *Quando tempus erat, ô Domine, nos euntes per viam anguſtam, & afflictionis plenam, proprietate pugnabamus; atque in afflictione illa non eramus tui immemores, ſed ab eadem tua memoria corroborati, viriliter ſuſtinebamus, adeo vt diceremur afflicti, ſed non anguſtiati, perſecutionem patientes, ſed non pereuntes.* Ecce tibi, quid homines conſequantur ex Dei memoria in tribulationibus: licet hinc inde mille tribulationes exurgant, & te premant, imò ferè opprimant, dum ſaltem memoria ad Deum confugias, habes, quo te munias, quo omnibus reſiſtas, & inuulnerabilis perdures. Equidem præ-
clarè aiebat Paul. ad Rom. 5. *Spes non confundit*: loqui- Ad Ro. 5
tur enim de ſpe, qua homo in Deo ponit auxilium ſuum, dum tribulatur in mundo, hæc enim minimè ſinit hominem in malis confundi; imò præſentiſſimum remedium eſt aduerſus omnes conflictus. Vt dicat
Elias Cretenſis in orat. 2. Nazianzeni. *In verum acer- Cretenſ.
bitatibus pharmacum ad propulſandos dolores, accommodatam ſibi conſtituebant. Neque enim animæ in dolore verſanti quicquam æquè mederi poteſt, vt ſpes in Deum.* Non bellicæ munitiones, non creatæ poteſtates ſic hominem eripient periculis inuulnerabilem, vt ſi ad Dei confugiat tutamen.

§. XXIII.

Non qui ſeſe periculis peccandi offerunt, ſed qui effugiunt illa, ij diuinam protectionem habeant.

MOyſem, & Aaron fugitiuos Dei gloria operit, & tutatur; ſic enim dicit: *Fugerunt ad tabernaculum fœderis: Quod poſtquam ingreſſi ſunt, operuit nubes, & apparuit gloria Dei.* Quid magis nouum, & inauditum, quàm quod qui fugæ ſe dedunt, ſub Imperatoris ſui gloria lateant? Bone Deus gloria paratur ſtrenuè pugnantibus, & deſtruentibus hoſtiles acies: fugitiuis dedecus, & ignominia eſt. Cur gloriæ tuæ refugium, & protectionem offers illis, qui trepidi fugiunt, qui non audent contra inimicos ſtare? Non fugiunt Moyſes, & Aaron vt degeneres, ſed vt generoſi, qui doceant, vt fugiendum eſt à vitiorum hoſtilitate. Vt enim in mūdiali duello gloria eſt in eo, quod hoſtem aggrediaris, ſic in bello ſpirituali è contrario; qui pericula fugit, ille diuinæ gloriæ accipit protectionem & tutamen. Ex
quo monebat Ambr lib. de Fuga ſæculi cap. 4. *Non er- Amb.
go erubeſcamus fugere. Glorioſa enim hæc fuga eſt fugere à facie peccati.* Ille glorioſam inuenit ſecuritatem & protectionem, qui nouit fugere à vitiorum facie. Cum
Iudæi veniſſent, vt comprehenderent Ieſum Matth. 26. Matt. 26.
Ecce vnus ex his, qui erant cum Ieſu, extendens manum exemit gladium ſuum: & percutiens ſeruum Principis Sacerdotum, amputauit auriculam eius. Tunc ait illi Ieſus: Conuerte gladium tuum in locum ſuum, omnis enim, qui acceperit gladium, gladio peribit. Ecce tibi qui valebat, gladio hoſtem aggreditur, illúmque percutit, ſed Domini

mini reprehenſionem incurrit. Aliter de alio adole-
Marc. 14 ſcente Marcus notat in eodem conflictu; ait enim cap. 14. *Adoleſcens autem quidem ſequebatur Ieſum amictus ſindone ſuper nudo; & tenuerunt eum. At ille reiecta ſindone nudus profugit ab eis.* Compone modò armatum illum cum iſto nudo, illum aggredientem cum iſto fugiente. Petrus gladio armatus, dum hoſtem aggreditur, reprehenſionem incurrit; hic adoleſcens nudus dum fugit per medios hoſtes liber ab omni vulnere, ab omni reprehenſione inuenitur. Equidem in ſpirituali conflictu, non qui aggreditur pericula, ſed qui fugit, protectionem diuinam acquirit. Hinc pulchrè
Nazianz. Nazianzenus orat. 25. monet: *Si zelo inflammatus Malchi aurem gladio praecideris, indignè Dominus feret, eámque loco ſuo reſtituet; ſi quis ſindone amictus* (relicta illa) *profugiat, eam conteget.* Non in inconſiderata aggreſſione periculorum, ſed in fuga protectio Dei eſt ſecura. Licet mille munitus armis pericula aggrediaris, non exibis irreprehenſibilis; licet autem omni nudatus auxilio alio ſis, dum tamen pericula fugias, paratam inuenies protectionem diuinam. Nemo neſcit hiſtoriam Ionæ mirandam, vt proiectus in maré, à bellua marina voratur, vt voratus in ventre ceti orationem ad Deum facit, ibique Dei protectione ſeruatur, donec euomitus à bellua incolumis apparet. Vnde in tali conflictu talem protectionem accipit? Dicebat textus cap. 1.
D. Amb. *Surrexit Ionas, vt fugeret in Tharſis.* Vbi autem D. Amb. audit, quod fugit Ionas, hinc illi attribuit diuinā à periculis protectionem. Quippè ait lib. de Fuga ſæculi cap. 4. *Fuga erat trames innocentiæ, virtutis via, pietatis aſſumptio. Audeo dicere, ſic fugit Ionas in Tharſis, non corporis fuga, ſed mentis aſcenſione. Nam ſi ſic non fugiſſet, nunquam de ventre ceti eſſet auditus.* Non enim niſi qui fugit vitiorum pericula, habet certam, & promptam protectionem diuinam. Vanè euadere ſperet, qui ſe inconſideratè coniicit in pericula, quando fugientes magis abeunt in tutum.

Num. 16. Cúmque iacerent in terra, dixit Moyſes ad Aaron: Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari mitte incenſum deſuper pergens citò ad populum, vt roges pro eis, iam enim egreſſa eſt ira à Domino, & plaga deſæuit. Quod cùm feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediā multitudinem, quam iam vaſtabat incendium; obtulit thymiama, & ſtans inter mortuos & viuentes pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſauit. Fuerunt autem qui percuſſi ſunt quatuordecim millia, &c.

§. XXIV.

Crebra reincidentia in peccata raro non lethalis.

QVi ſeditioſos fugiebat Moyſes, vt ſe Deo ſiſtit, iram diuinam in illos prodire videt, ait enim: *Iam enim egreſſa eſt ira à Domino, & plaga deſæuit.* Nec miror, quòd qui toties rebellant, qui toties murmurant contra Moyſem, & Deum; ſic ira vindice pereant. De crebra enim peccatorum repetitione, nil citius oritur,
D. Naz. quàm plaga deſæuiens. Pulchrè enim ait D. Nazianzen. orat. 17. *Graue ac periculoſum eſt, ignoſcendi aſſiduitate clementiam exhaurire.* Et quando clementia ad certam menſuram definita eſt, nunquam non graue, & periculoſum eſt, quod illam ignoſcendi aſſiduitate exhaurias, neceſſum enim eſt, vt poſthæc ſæuientem
Exod. 20. iram proſilire facias. Ait Deus Exod. 20. *Ego ſum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me.* Quibus non ſolum Dei ſeueritas, ſed & clementia in peccatores oſtenditur, quos nouit expectare per tertiam, & quartam generationem, at vbi bis & ter, & quater in eiſdem ſceleribus perſtant, tunc exhauriatur decreta clementia, ignoſcendi aſſiduitate, neceſſum eſt, vt ira abſumat peccantes. Vt dicat Dio- Diodor.
dor. apud Lyppom. in cat. *Poſt tot beneficia in eiſdem peccatis perſiſtentes, iuſtas pœnas exoluetis.* Equidem vbi tot beneficia extorquentur parcendi aſſiduitate, illud remanet, quod ira deſæuiat, & peccatores abſumantur. Hinc Tobias Senior moribundus dicebat filio, nepotibúſque ſuis c. 14. *Prope erit interitus Niniue, &c. Nunc ergo filij audite me, & nolite manere hic, ſed quacunque die ſepelieritis matrem veſtram circa me in vno ſepulcro, ex eo dirigite greſſus veſtros, vt exeatis hinc. Video enim quia iniquitas eius finem dabit ei.* Sanè ſciebat Tobias Niniuitas per pœnitentiam quondam ereptos eſſe furori Domini denuntiato per Ionam; & nihilominùs modo certò aſſerit eſſe euertendos. Vnde ſcit modò infallibiliter euertendos illos præcipuè homines, qui iam ſemel effugerant iram Domini? Ait ipſe: *Video enim, quia iniquitas eius finem dabit ei.* Quæ ſic explicat Carthuſian. *Vitiorum eius congeries requirit, vt deſtruatur.* Equidem vbi peccatis adduntur peccata, & iam dimiſſis noua quotidie apponuntur, nequit vix fieri, quod diuina vindicta non extorqueatur. Quò ſpectans ait D. Hieron. Hieron.
in prologo ad Ionam: *Ad Ionæ prædicationem actâ pœnitentiâ Niniuitæ veniam conſecuti ſunt, poſtea vero in priſtinis vitiis perſeuerantes, Dei in ſe prouocant ſententiam.* Eo tandem deuenit crebra reincidentia in peccata, raró enim fit, quod iram Dei non trahat. Quò ſpectans Amos cap. 1. ait: *Super tribus ſceleribus Damaſci &* Amos. 1.
ſuper quatuor, non conuertam eum, &c. & mittam ignem in domum Azaël, & deuorabit domus Benadab. Quid eſt, ſuper tribus, & ſuper quatuor non conuertam? Ait Theodor. *Quando multa delicta Damaſci diutiſſime paſ-* Theod.
ſus ſum, non amplius patiar. Hoc credant peccatores, quod poſt multa eorum peccata tolerata à Deo, tandē ſi in eis perſiſtant, duriſſimam ſuſtinebunt vindictam, non enim is eſt Deus, qui patientia ſua velit, vt ſcelerati, ſic glorientur, quaſi iuſti. Ait enim Naum cap. 1. *Do-* Naum 1.
minus patiens, & magnus non faciet innocentem. Et quomodo non faciet innocentem? Imò innumeri ſunt, qui vitæ innocentia floreant, qui quidem nulli, niſi Deo acceptam referunt innocentiam ſuam. Quomodo ergo verè dici poteſt, quòd Dominus innocentem non faciet? Expende verba illa: *Dominus patiens, &c.* quippè ſunt innocentes non veri, ſed apparenter; nimirum illi, qui etſi multa peccata committant, nil inde incommodi capiunt, ſed ac ſi innocentes eſſent, viuunt. Et quando Deus patiens eſt, multi poſſent ſic innocentes videri ex defectu ſupplicij: at, vt cauet propheta, non ſic patiens erit Deus, vt tandem non oſtendat nocentes acerbitate ſupplicij. Ait D. Hier. ibi: *Diu quidem* D. Hier.
Deus patiens fuit, & magnanimitatis ſua fortitudine iniquitates peccatorum ſuſtinuit, prouocans eos ad pœnitentiam, ſed quia contempta bonitate Dei theſaurizauerunt ſibi iram in die iræ, qui ante patiens fuit, nequaquam eos, tanquam mundos, & innocentes inultos abire patietur. Non ea erit Dei patientia, vt eius occaſione, qui peccatis peccata accumulauerint, ſic experies ſupplicij appareant, ac ſi innocentes eſſent, qui potius atrociter punientur. Vide ſuprà cap. 6 §. 18. & alibi.

§. XXV.

Peccata publica citam vindictam ſolent trahere.

IN ipſo ſeditionis rigore iam Moyſes videbat à Deo prodire vindictam, quippè ait: *Iam enim egreſſa eſt ira à Domino, & plaga deſæuit.* Sic Iſraëlitæ errones mulctabantur, in ipſo feruore peccati, ſtatim diuini furoris ſpicula in ſe contorta ſenſere. Et cur non magis longanimis Deus oſtendebatur in ſuorum erroribus ſuſtinendis? Erant hæc peccata publiciùs commiſſa ſine vllo timore, aut metu, & ideò properatam vindictam extorquebant. Apud Luc. cap. 16. pulchra huius rei pa- Luc. 16.
rabola

Digitized by Google

rabola effingitur. Dicit enim: *Homo quidam erat diues, & habebat villicum: & hic diffamatus eſt apud illum, quod diſſipaſſet ſubſtantiam eius, & vocauit eum.* Et miror, quod vbi Deus ſub nomine huius diuitis habentis villicũ intelligitur, dicatur villicũ tunc vocaſſe, cũ villicus diffamatus eſt ante ipſum. Quid fama ad Deũ? An eget Deus doceri clamoribus famæ, vt errores ſuorũ videat? Nónne, & antequã fama exiret, ipſe videbat ſerui delicta? Videbat ſanè, & ante famã delicta, ſed diſſimulabat; fama autem ſcelerum diſſeminata publicitùs non facit, quod Deus illa ſciat, ſed facit quod Deus acceleret vindictam. Pulchrè D. Chryſolog. ſer. 125. inquit. *Hic diffamatus eſt ante illum? Ergo Deus famæ credidit? Fama nuntiante cognouit? Abſit: Sed quia illa, quæ nouerat, quæ pietate velauerat, quærere tunc cœpit, quando accuſabat terra.* Vox ſanguinis fratris tui clamat de terra: *Clamabat terra, clamabat cœlum, dolebant Angeli, quando iam tota ſæculi fama loquebatur.* Equidem tunc Deus ſolet frequentius peccata diſſimulare, quando hæc ignota ſunt famæ, quando in tenebris latent, at vbi in lucem prodeunt, nec verentur oculos humanos, ſed coram fiunt, vt famæ poſſint commendari: tunc maximè à Deo illorum vindicta acceleratur. Id, quod etiam in præſenti expreſſius patet; vocato enim villico ſtatim ſententiam dicit Dominus: *Quid hoc audio de te: Redde rationem villicationis tuæ, iam non poteris villicare.* Rationem petit villicationis, & ante redditam rationem, ſententiam damnationis pronuntiat, aiens: *Iam non poteris villicare.* Cur non magis expectas Domine, quòd ille rationem reddat, quòd ille promat ſua peccata? Quando ante rationis redditæ ſpatium conſueuiſti perdere ſceleratos? Non miror, quod non expectetur, quod ratio reddatur, vbi enim peccata publicè, & impudenter patrantur, non tempus iudicij expectatur, ſed immaturè, & ſubitò miſer ad pœnam rapitur. Ait D. Chryſol. ſuprà ſer. 125. *Non peruenit ad ſtatutum terminum vitæ, qui villicationis amittit tempus, quem ſonarit credita diſſipaſſe. Hinc eſt immaturus exitus, hinc eſt ante diem mors, hinc eſt vocatio amara,* &c. Expende illud: *Quem ſonarit credita diſſipaſſe:* non enim tam diſſipatio, quàm eius ſonus, quàm publica eius fama celerem, & repentinam vindictam trahit. Qui enim publicum non verentur peccatores, non perueniunt ad ſtatutum terminum vitæ, ſed immediatè abripiuntur, & tormentis dantur.

Chryſol.

Chryſol.

CAPVT XXVI.

De virga Aaron frondenti.

Textus Hiſtoria.

PEreuntium rebellium emollitus clamoribus ſuauiora meditamenta cœpit Dominus animo verſari, quibus prorſus debeant occludi ora murmurantium. Quot tribus Iſraëlitarum erat, tot adducuntur virgæ amygdalinæ, quæ Principum nomina ſibi affixa ſeruabãt. Media inter duodecim virga de Tribu Leui Aaronis nomine inſcripta ponitur, & ſic ex omnibus faſciculus efformatus Moyſis manu Deo offertur, & coram eo ſinitur tota nocte in tabernaculo. Sequens diei lux oſtendit populo, quantum Dei oculi valeant in eos, quos placidè aſpicit. Eorum ſub aſpectu vnius noctis ſpatio virga Aaronis ſicca ſimul flores, & fructus protulit, qui non proferuntur ab arbore ſpatio vnius anni. Sufficiunt diuini oculi vel ſiccis ſtirpibus pro vligine terræ, pro cortice, pro humore, pro radicibus, pro ramis. Cum duodecim virgis manent in populo amaritudinum fontes exſiccati; & cum florenti virga Aaronis floret, & viget in ſæcula ſacerdotij principatus.

PARS VNICA MORALIS

In textus literam.

VNum ſterilis ſtylus meus amat, quod ſcilicet Dei oculis placeat; de hoc enim ſolo Aaronicæ virgæ æmulationem capiet, in flores, fructúſque virtutum exhibendos nouiter fœcundatus.

Numer. 17. Locutus eſt Dominus ad Moyſem dicens; Loquere ad filios Iſraël, & accipite ab eis virgas ſingulas per cognationes ſuas à cunctis Principibus tribuum, virgas duodecim, & vniuſcuiuſque nomen ſuperſcribes virgæ ſuæ. Nomen autem Aaron erit in tribu Leui, & vna virga cunctas eorum familias continebit.

§. I.

Ille præſtans in omnibus artifex, qui mala reiicit, antequam bona ædificet.

POſt voratos à terra, poſt abſumptos flamma, poſt plaga conſumptos rebelles, petit Deus virgas nominibus Iſraëlitarum Principum inſcriptas, quæ floribus, & fructibus deſignent ſacerdotij principatum. Ait enim: *Accipe ab eis virgas ſingulas per cognationes ſuas,* &c. Sed cur non antea ad hoc acceſſit opus, vt virgas germinaturas poſtularet ad ſacerdotium confirmandum? Cur non in primis ante ſupplicia vſus eſt florentis virgæ miraculo? Sanè nunquam fœlicius florum, fructuúmque diuitiæ fundantur, quam vbi prius maliciæ abſcinditur radix. Sic oſtenditur artificis cuiuſuis præſtantia, ſi prius inſiſtat in malis deturbandis, eradicandis, quã in bonis oſtendendis, fundandis. Quò reſpiciens Dominus Ier. 1. ait: *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plates.* Conueniant huc boni promotores, & diſcant, quàm multi debeant eſſe prius in deturbando malo, antequam veniant vel ad prima boni fundamina. De malo inquit, *vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes,* de bono *ædifices, & plantes:* quater enim debet prius malo deturbando inſtare antequam ſemel, aut bis accedit ad bona confirmanda, quiſquis præſtantis artificis gloriam amat adipiſci. Adamo creato in paradiſi deliciis, cum primum mundiales deliciæ creabantur, datum eſt dominium omne mundiale. Sic enim ait Gen. 1. *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubiicite eam, dominamini piſcibus maris,* &c. Non longè aliter poſt diluuium immiſſum, poſt ſubmerſum orbem, datur Noëmo dominium mundi, quippè ait. Gen. 9. *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia,* &c. Ecce tibi & Adamus & Noëmus conſtituuntur mundi Domini; & non eſt dubium quod fœlicius fuerit Dominium Noëmo datum. Sed vnde maiorem fœlicitatem, & præſtantiam in dominatu habuit Noëmus? Sanè Adamo ſolum mandatum eſt, quod flores, fructúſque paradiſi coleret, delicias orbis promoueret, ſeruaret; at Noëmo prius mandatum eſt, vt diluuium denuntiaret, vt fabricata arca in ea ſuam familiam cum electis animalibus incarceraret, reliqua omnia perditioni relinqueret, poſt hæc illi etiam noui orbis ſtabiliendi cura mandatur. Qui ergo non antea acceſſit ad bona orbis promouenda, quam mala vniuerſa eradicaret, diſſiparet, proculdubio præſtantior Dominus, & fœlicior eſt, quam ille qui nihil mali eradicãs ſolis bonis promouendis inſtabat. Huic excogitationi adſtipulatur D. Baſil. Sel. orat. 5. fatus: *O Noeme hominum progenitor Adamo anteferende! O qui finis, vnaque principium naturæ fuiſti! O fauſtum humanitatis confine! O qui tutor diuinæ bonitatis fideiuſſor illuxiſti!* Expende radicem fœlicitatis Noëmi ſuper Adamum in dominatu; nimirùm! *O qui finis, vnaque principium naturæ fuiſti,*

Geneſ. 1.

Gen. 9.

Baſ Sel.

 quippè

quippè Adamus principium fuit creaturæ, ante quod oulli finem attulit, nullius finis extiterat, cum acceſſit, vt floridiſſimum ſuum imperium inchoaret. At Noëmus & finis fuerat peruerſorum, & principium in vitâ electorum, prius finem denunciauit peccatoribus, illóſque vidit à mundo exterminatos, & inde venit, vt nouum mundo principium daret. Et quidem ille præſtantior, & fœlicior eſt artifex, qui incipit ab exterminatione mali. Pulchrè de Nerone iam iam capiendo ab hoſtibus ait Egeſippus lib. 4. cap. 20. *Magnum quoddam ſibi parauit de ligno, & manibus compoſuit ſuis, quo ſe necaret. Et ad libertos conuerſus, qualis, inquit, artifex moritur?* Et quidem nunquam præſtantior artifex imperij apparuit, quam vhi ſe omnium malorum nequiſſimum trucidauit; quando ille & fœliciſſimns, & præſtantiſſimus Reipublicæ artifex eſt, qui incipit ab exterminatione mali. (Egeſipp.)

§. II.

Tota humana poteſtas non circa res veras præſtandas, ſed circa nomina, & titulos rerum verſatur.

VIde, quid mandetur Moyſi Iſraëlitarum Principi, nimirum: *Accipe ab eis virgas ſingulas per cognationes ſuas, à cunctis Principibus tribuum virgas duodecim & vniuſcuiuſque nomen ſuperſcribes virgæ ſuæ*, &c. Huc ſe extendit poteſtas validiſſimi Iſraëlitarum moderatoris, vt nimirùm, virgis principum nomina inprimat. Non quod virgis virturem fructificandi indat, hoc enim ſibi reſeruat Deus, ſed quod illas nominibus inſigniat. Nec aliud poteſt omnis humana poteſtas, quæ ad ſummum vacat titulis Principum confingendis, vel apponendis nominibus. Hinc quando datum eſt Adamo dominium mundi illis verbis Gen. 1. *Dominamini piſcibus*, &c. ſimul ait Gen. 2. *Formatis igitur Deus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuerſis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, vt videret, quid vocaret ea. Omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius.* (Geneſ. 1. Geneſ. 2.) Itáque inprimis Deus creauit animantia, dedit eis vitam, & fecit, quod creſcerent, quod conſeruarentur; deinde illa ad Adamum Principem ſuum adduxit, à quo nomen acciperent. Sed qui dederat vitam, non melius & nomina inderet? Cur maluit vt à ſe recepta vita, ab Adamo nomina reciperent? Volebat iam oſtendere Deus, quo ſe porrigerent humanæ poteſtates, quarum ſolum erat, non res, ſed nomina indere. Ait D. Baſil. Sel. orat. 2. *Adduxit, inquit, Deus cuncta terræ animantia ad Adam, vt videret, quid vocaret ea. Eſto Adam nominum artifex, quando rerum eſſe non potes. Formentur a me, nominentur a te, quæ procreata: partiamur fictricis huius ſolertiæ gloriam; me cognoſcant artificem naturæ lege; te Dominum intelligant appellationis nomine: inde nomen, quibus ego eſſentiam.* (Baſ. Sel.) Ecce tibi fines poteſtatis diuinæ, & poteſtatis humanæ; poteſtas diuina eſt, quæ dat ſubſtantiam, quæ dat vitam, quæ facit, vt res verè ſint; poteſtas autem humana non id poteſt, ſed circa titulos, & nomina confingenda verſatur. Quod viuas, quod floreas ex Deo ſolo habes; quod dux voceris, quod nominibus inſigniaris magnatum, etiam ex Principe recipis humano. Huc ſpectat illud Pſal. 36. *Spera in Domino, & fac bonitatem, inhabita terram, & paſceris in diuitiis eius.* (Pſal. 36.) Alij legunt. *Et paſcere veritatem.* Longè aliter monet Pſal. 145. *Nolite confidere in Principibus; in quibus non eſt ſalus.* (Pſ. 145.) Itáque qui in Domino fidit, inde habet veras res, veras diuitias, quas paſcatur. Verum ſi fidat in Principibus mundialibus, in iis nihil ſolidum, nihil verum habet, non eſt in illis ſalus, non eſt res, non eſt ſubſtantia, ſed ſola nomina, & tituli ab illis dantur. Ex quo Pſal. 4. *Filij hominum vſquequò graui corde, vt quid diligitis vanitatem?* (Pſal. 4.) Burgenſis ex Hebræo: *Filij viri, filij virtutum;* quippè qui magni, & potentes eſtis, cur vanitatem amatis? Cur ſic gloriamini de vanitate? Sed ſcire cupis, quæ ſit iſta vanitas, in qua nituntur poteſtates mundiales. Ait ibi Nicephorus in catena Barbari: *Vanum eſt, quod ſubſiſtere non poteſt, cuius nomen eſt, res minimè.* (Niceph.) Itáque mundi poteſtates in hac fundantur vanitate, quod minimè res, ſed nomina mera ſpectent. Et quid aliud præſtent ij, quàm nomina? Apocal. 11. *In illa hora factus eſt terræmotus magnus: & decima pars ciuitatis cecidit, & occiſa ſunt in terræmotu nomina hominum ſeptem millia.* (Apoc. 11.) Loquitur de Antichriſti aſſeclis, & miniſtris, quorum ſeptem millia peribũt in terræmotu illo, quando Enoch, & Elias rediuiui recipiantur in cœlum. Sed illud notandum, quod de Antichriſti aſſeclis locutus, dicat periiſſe non ſeptem millia hominum, ſed ſeptem millia nominum. Cur periiſſe dicit ſolum nomina? Principum mundialiũ aſſeclæ nil aliud ab illis habent, quam nomina, nec Principes nouerunt ſuos niſi nominibus exaltare. Ex quo Plinius aiebat in ſuo Panegyrico. *Sunt in honore hominum, deinde in honore famæ magna nomina ex tenebris obliuionis, indulgentia Cæſaris.* (Plinius.) Expende, quid dicantur Cæſares ſuis indulgere, nimirùm, magna nomina, & præter hæc nihil.

Num. 17. Ponéſque eas in tabernaculo fœderis coram teſtimonio, vbi loquar ad te. Quem ex his elegero, germinabit virga eius, & cohibebo à me querimonias filiorum Iſraël, quibus contra vos murmurant. Locutúſq; eſt Moyſes ad filios Iſraël: & dederunt ei omnes Principes virgas per ſingulas tribus: fueruntque virgæ duodecim abſque virga Aaron.

§. III.

Non ſic iræ monumenta, vt manſuetudinis exhibitio ſolet homines frænare.

VIdequid promittitur in præſenti Dominus, ait enim. *Cohibebo a me querimonias filiorum Iſrael, quibus contra vos murmurant.* Poſt abſorptos à terra Core, Dathan, & Abiron; poſt combuſtos illorum ducentos & quinquaginta aſſeclas, & horum thuribula affixa altari in memoriam cladis, ſequẽti die immediatè, vt ait Num. 16. *Murmurauit omnis multitudo filiorum Iſraël ſequenti die contra Moyſen.* (Num 16.) Et modò cum nullum ſupplicium exhibetur, ſed ſolum germinante virga Sacerdos deſignatur, aſſerit Dominus cohibendos eſſe murmuratores. Sic enim ait: *Quem ex his elegero, germinabit virga eius, & cohibebo a me querimonias filiorum Iſrael quibus contra vos murmurant.* Quid ais, Domine, quod florente virga cohibebis murmura? An virgæ flores, & folia efficaciora ſunt ad frænandos homines, quàm terræ, cœlique clades? Cum flammas iacis in rebelles, & eos percutis; cum monumenta cladum ob oculos proponis, non ſciris illos cohibuiſſe, ſed perditis aliis inſurgunt plures alij: & modo in ſola oſtentatione virgæ germinantis dicis illos prorſus cohibendos? Cur magis non cohibiti ſunt viſa clade ſimilium, quã viſis virgæ floribus? Credite mihi, non ſic ſuppliciorũ magnitudo valet ad frænandos homines, vt aliquãdo manſuetudo valet. Nemo ignorat ſupplicium factũ in peſſima Iezabele 4. Reg. 9. vt præcipitata fuit à feneſtra, vt canibus vorata, ita vt volentes illã ſepelire, *non inuenerũt niſi caluariam, & pedes, & ſummas manuũ.* (4. Reg. 9.) Et quantum hoc ſupplicium ad frænandas mulieres impias? Pulchrè ait D. Nazianz. orat. 48. *Vna Iezabel e ſt aduerſus Domini prophetas cædem anhelans, eáque diuinitus inſpirata Scriptura proſcendit, credo, vt petulantis, & impudicæ mulierculæ commemoratione, quiſquis poſtea viuat, erudiatur. Tot igitur Iezabelis illi ſimiles, velut cicuta quædam è terra ſubito pullularunt, eam de qua modo locutus ſum, ſæuitiæ magnitudine ſuperantes.* (D. Naz.) Non eradicantur ſcelera ſuppliciis, nec iræ monumenta

frænant

frænant mentes ſceleratas, quin imo pro vno vindicis falce demeſſo repullulant mille nequiores alij. Quis neſciat hominum diluuio deletorum vitia? Ait text.
Gen. 6. Gen. 6. *Omnis caro corruperat viam ſuam.* Quæ vt delerentur à terra, immiſit Deus Diluuium, quod perderet mundum. Et quid poſt tam durum ſupplicium factum? An inde homines frænatiores? Imò, qui antea corruperant terram carnalibus vitiis, poſt diluuium mundum vniuerſum corruperunt idololatria, & pro interemptis illis, qui ibant poſt deſideria carnis, inſurrexerunt, qui poſt idola irent, Deum verum abnegantes. Sic ſupplicij terror inefficax ſolet eſſe, vt homines in virtute cō-
Chryſol. tineantur. Ait inde D. Chryſol. ſer. 147. *Cuncta concuſſerat terror, in terra tonitrua, & fulmina corda mortalium quaſſabant. Sic nimius pauor homines traxit ad idola, mundum erroribus occupauit.* Non ſic ſupplicia frænant homines, vt illos frænat exhibitio charitatis, & māſuetudinis. Subſtulit à virga Dominus ferrū, & poſuit flores, & fructus, & ſic feraliſſimos quoſque à vitiis fecit
Iſai. 11. cohiberi. Huc ſtat Iſaias c. 11. *Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet.* Et poſt pauca: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit vitulus, & leo, & ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos: vitulus & lupus paſcentur ſimul,* &c. Ecce tibi ex quo ferrea cuſpis ablata fuit à virga, & illi flos
D. Hilar. appoſitus apparuit, & vt ait D. Hilar. in Pſal. 2. *Virga ſeueritatem floris ſuauitas temperauit,* non manſit fera, quę morderet, ſed feraliſſima quæque innocuè cum manſuetis habitabant. Equidem non tam ſeueritas, quàm lenitas, quàm manſuetudo potens eſt, vel feras domare. Chriſtus Dominus ad reducendum mundum effe-
Matt. 10. ratum mittens Apoſtolos ait Matth. 10. *Ecce ego mitto*
Chryſoſt. *vos ſicut oues in medio luporum.* Quod expēdens Chryſ. in Pſal. 120. fatur: *Quid eſt oue manſuetius? Quid verò lupo agreſtius? Ille tamen ab hac ſuperabitur. Nihil enim manſuetudine potentius, nihil lenitate validius, ac firmius.* Nullo fortius armaret Dominus ſuos, quàm manſuetudine, quàm ſuauitate, vt feraliſſimum mundum expugnarent. Non ſic ſi fulmina contorquerent; ſi peſtes immitterent hoſtiles animos concuterent, ſedarent. De hoc plura ſupra tom. 1. in Vet. teſt. lib. 2. c. 2. § 17. & tom. 4. in Euang. lib. 16. cap. 8. §. 3. & cap. 9. §. 8. & cap. 15. §. 33. & ſæpe alias.

§. IV.

Dignitas à Deo accepta pulcherrimis virtutum fructibus innoteſcit.

ECce ſignum clariſſimum acceptæ à Deo dignitatis, nimirum: *Quem ex his elegero, germinabit virga eius.* Nō ſterilis eſt, nec turpis iacet dignitatis virga ex Deo habita, quin potius pulcherrimis virtutum fructibus manifeſtatur. Vt vel hinc euidentiſſimè pateat, ſi Deus, vel diabolus dederit dignitatem, quod vel ſterilis, & turpis iaceat, vel multis virtutū operibus conſpicua clareat. Abraham peregrinus erat in Hebrom, vbi amiſit vxorem ſuam, quam vt mandaret ſepulcris, agrū
Gen. 23. petiit *a filiis* Heth, cui illi dicunt Gen. 23. *Audi nos Domine. Princeps Dei es apud nos,* &c. Alij legunt: *ſcimus, quod à Deo venis nobis Rex.* Et miraris, quod regia dignitas Abrahamidis à Deo mandata ſic in peregrino Abrahamo alienigenis innoteſcat. Vnde ſic innoteſcebat regia dignitas à Deo in Abrahamum profecta? Iam Abrahamus cum paucis ſeruis quinque validiſſimos Reges expugnauerat, captiuos Sodomitas redemerat, decimas Melchiſedecho ſoluerat, fœdera cum Abimelecho inierat, multáſque aliàs virtutes omnibus conſpicuas effecerat. Ex tot eius virtutum operibus euidenter eius dignitas innoteſcebat, quod ex Deo eſſet.
Chryſoſt. Ait D. Chryſoſt. in Pſal. 4. *Scimus, quod à Deo venis nobis Rex. Vnde ſcitis? Ex victoria, ex triumphis, ex bellis.* Accedant huc, qui noſcere amant, à quo habent magiſtratus Reipublicæ, Principes, magnates, dignitates ſuas, à Diabolo, an à Deo. Si ab iis nihil virtutis cernitur, nullus fructus vtilitatis, nullus triumphus; ſed indigna mulierculară ſeruitus, omnis turpitudo, notiſſimus vitiorum fœtor. Horū dignitates non à Deo venerunt; at ſi in eis appareant bella pro virtute, victoriæ, triumphi, res præclarè geſtæ, euidentiſſimè patet, quod eorum Principatus à Deo veniant. Habent hoc dignitates, quæ à Deo in homines peculiari electione ſunt profectæ, vt eos ad opera virtutum, vel quaſi cogant, vel excitent. Notiſſima eſt Dauidis hiſtoria, vt puer de poſt fœtantes ereptus deſignatus fuerit à Deo Rex.
Quid tunc? Ait 1. Reg. 16. *Tulit ergo Samuel cornu olei,* 1. Reg. 16
& vnxit eum in medio fratrum eius. Et directus eſt ſpiritus Domini à die illa in Dauid, &c. Et ſimul ei dignitatē adſcripſit regiā, & directus eſt in eum ſpiritus Domini.
Et quo ſigno in illo erat Deus? Ait Hier. lib. de Tra- Hier.
dition. Hebr. *Ideò directus in Dauidem ſpiritus Domini dicitur, eo quod tunc Pſalmos canere cœperit.* Imò quod mirere magis ait Procopius in Gloſſa: *Cultus Dei, qui per inſtrumenta muſica exercetur, non quidem à Deo traditus, ſed à Dauide religioſè excogitatus eſt. Diuino enim ardore inflammatus, ea, quæ homines ad laſciuiam, & libidinem accendunt, ad pietatem traduxit.* Quid pulchrius? Quod euidentius ſignum Principis facti à Deo, qui cū primum notam dignitatis accepit, ſtatim operam nauauit, vt quæ ſeruiebant libidini, ſeruirent Deo? Sic vel dignitatis nota non ſedebat, non iacebat ſterilis, vel in paruulo oues paſcente. Inſuper c. 17. cùm audiſſet Saulis imò totius populi metum à Philiſthæo bellatore maximo incuſſum, poſt multa obiecta, quæ vel validiſſum retraherent, ipſe aiebat: *Num vadam, & auferam opprobrium populi,* &c. Vnde puer inexercitatus audet in tam periculoſum certamen progredi? Sanè illum à Deo data dignitas ad inſignia opera cogebat. Ait D.
Chryſ. hom. 1. de Dauid: *Nihil iſthic humanum inuenies,* Chryſoſt.
nihil quod hominis virtus conſiciat, aut potentia bellatoris exerceat. Adeſt Dominus, adeſt inquam, qui me in prælium cogit procedere. Equidem cum dignitate à Deo profecta is Dei ſpiritus venit, qui cogat miniſtrum ſuum, nullis non ſe pro honeſtate periculis credere. Hinc magni Athanaſij electionem ad Epiſcopatum ponderans D.
Nazian. orat. 21. ait: *Non enim ſimul atque ad thronum* Nazian.
peruenit, ſtatim ob ſaturitatem in petulantiam prorupit. Hoc enim adulterinorum, & aſcititiorum Præſulum eſt, qui cum nihil prius ad ſacerdotium attulerint, nullas ærumnas virtutis cauſa pertulerint, diſcipuli ſimul, magiſtrique pietatis creantur, aliósque ante purgant, quam ipſi purgati fuerint, heri profani, hodie ſacrorum antiſtites, veteres vitio, pietate rudes, & recentes. Quod gratiæ, ac fauoris humani, non ſpiritus opus eſt. Vide quam alios Principes vel fauor humanus, vel ſpiritus Dei creent. Ille eos creat, in quibus dignitas ſordeat, ſteriliſcat, vitiis turpetur, nullis pro virtute laboribus nobilitetur. Hic autem quos creat, inſignibus facit ſtatim operibus fulgere.

§. V.

Non nuda nomina, ſed fructus, & opera requirit Deus in ſuis.

SIngulis virgis ſingulorum Principum nomina affixa erant, ſed illa eligitur, quæ prætetea germinaret, ait enim: *Quem elegero, germinabit virga eius.* Relictis, & reiectis aliis, ſolus eligitur ille cuius virga, cuius dignitas fructum daret. Nunquam enim non eligit Deus fructus, & opera, reiicitque ſola nomina dignitatū. Ait
Sophonias 1. *Diſperdam de loco hoc reliquias Baal, & no-* Sophon 1.
mina æditnorum cum Sacerdotibus. Septuag. *Et nomina Sacerdotum cum ſacerdotibus.* Expende, quæ perdat in primis Deus, nimitum nomina æedituorum, & nomina Sacerdotum. Vbi enim deperdendis aliquibus cogitat diuina ira, in eos præcipuè rédit, in quibus nomina mera

D. Hier. ſunt, non opera dignitatis. Ait D. Hier. in præſenti: *Auferet Dominus nomina Sacerdotum cum Sacerdotibus, qui fruſtra ſibi applaudūt in epiſcopali nomine, & in presbyterij dignitate, & non in opere. Vnde ſignanter nō ait; Et opera Sacerdotum cum ſacerdotibus, ſed nomina, qui tantūmodo falſa nomina praferunt dignitatum, & malis operibus ſua nomina deſtruunt.* Non dignitatum nomina, ſed dignitatum opera placent Deo, imò ſi quis nomen habet, & caret operibus, hic certiſſimam ſibi ruinam putet imminere. Quò reſpiciens Paul. Actor. 23. ad Ananiam Principem Sacerdotum ait: *Percutiet te Deus paries dealbate.* Diuinam percuſſionem minatur, & nullū aliud in particulari crimen obiicit, quam quod paries dealbatus ſit. Cur non magis ſceleſtum vocat, ſiue ſacrilegium, quando illi proponit diuinam iram? Ad promerendam diuinam iram ſufficit id, quod ſub parietis dealbati nomine intelligitur, nimirùm, quod de pontificia dignitate non habeat aliud, quam externum nominis ſplendorē. Vbi enim quis ſine dignitatis fructu cū ſolo nomine inuenitur, meritò poſſumus putare illi imminere iam diuinam iram. Ait D. Aug. lib. 1. in ſer. Domini in monte c. 32. *Paulus cum ait: Percutiet te Dominus, paries dealbate; Intelligentibus prophetia eſt. Paries quippè dealbatus, ſimulatio eſt ſacerdotalem praferens dignitatem, & ſub hoc nomine tanquam candido tegumento interiorem quaſi luteam turpitudinem occultans.* Et quis non prophetet imminentem ruinam, & certò venturam iis, qui ſub nomine dignitatis, nullum exhibent dignitatis fructum? Crede mihi homo, quiſquis es in dignitate conſtitutus, tūc places Deo, cum fructum dignitatis exhibes; vbi autem dignitatem ſine fructu habere incipis, & non de operibus eius, ſed de nomine ſolo gaudes; ſeueriſſimam in te ſolicitas diuinam iram, quæ à munere te deturbet.

Actor. 23 — D. Aug. (margin)

Num. 17. Quas cùm poſuiſſet Moyſes coram Domino in tabernaculo teſtimonij; ſequenti die regreſſus inuenit germinaſſe virgam Aaron in domo Leui; & turgentibus gemmis erumperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati ſunt. Protulit ergo Moyſes omnes virgas de conſpectu Domini ad cunctos filios Iſrael, viderúntque, & receperunt ſinguli virgas ſuas. Dixitque Dominus ad Moyſem: Refer virgam Aaron in tabernaculum teſtimonij, vt ſeruetur ibi, &c.

§. VI.

Beneficentia, & charitas in hoſtes, & perſecutores floridos reddit fidelium animos.

EX duodecim virgis coram Deo poſitis ſola Aaronis virga in germen, & flores abiit. Dicit námque textus: *Inuenit germinaſſe virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis erumperant flores.* Ecce tibi in flores erumpit virga Aaronis, nimirùm Aaronis illius, qui vnà cum Moyſe paulò ante c. 16. proſtratos humi orauit pro iis, à quibus petebatur iniuriis, imò ſeſe flammis obiecit, vt eas depelleret à ſuis perſecutoribus. Et cur non totus floridus vadat, qui ſic beneficus, & humanus extitit erga ſuos hoſtes? Ideò clamabat illa Cant. 2. *Introduxit me in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. Fulcite me floribus, ſtipate me malis*, &c. Vbi in ſe charitatem ordinatam videt, pro florido accubitu clamat. Sed qualis eſt hic charitatis ordo, ex quo ſponſa impellitur ad flores exoptandos? Ait Guilliel. Abb. apud Delriom: *Ordinauit in me charitatem; docuit eam, quomodo in primis Deum diligere debeat, proximum vt ſe ipſam; denique & hoſtem, eatenus vt malum malo non rependatur, ſed cum iniuria beneficium commutetur.* Vbi hanc doctrinam ebibit de hoſtibus diligendis, non miror, quod tota florida velit eſſe. Vt enim quis charitate in hoſtes fertur, ſic floribus ſe totum aſpergit. Actor. 7.

Cant. 2. — Guil. Ab. — Actor. 7. (margin)

de D. Stephano ait textus: *Poſitis autem genibus clamauit voce magna, dicens: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixiſſet obdormiuit in Domino.* Ecce tibi præſtantiſſimus Dei athleta medio in mortis conflictu pro hoſtibus ſuis Deū exorat, & vix fundit orationem pro hoſtibus, cum ſtatim dicitur ſic occubuiſſe, quaſi in lecto obdormiſſet florido. Pulchrè enim D. Nyſſen. hom. in præſenti fatur: *Magnus Stephanus velati teneris floribus, vel rore quodam leui circumfuſus in dulcem ſimul, ac beatum ſomnum delatus eſt.* Vt inter teneros flores accubantem prandit ſuauiſſimus ſomnus, ſic nobilis Chriſti athleta dum precatur pro hoſtibus, florenti rapitur mortis ſomno. Nec mireris, quod ſub floribus occumbat, qui hoſtibus ſuis benefacere nouit, quando qui hac viget virtute, in nullo appareat diſtinctus à floribus. Ait Cant. 2. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Lilium ab ſpinis punctionem accipit, quibus illud reddit ſuæ pulchritudinis honorem. Et illud præclarum eſt, quod lilium vndique videatur ſpinis compunctum; & ſpinæ pungentes illuſtrentur ſub lilij cādore. Sic ſanè, qui perſequentibus ſe benefacit, nihil differt à lilio, quod pungentes ſpinas ad huc honorat. Induiſti homo hūc affectum, quo lenem, & manſuetū, imò beneficum te exhibeas hoſtibus? Ergo lilium es, totúmque florum induiſti honorē. Ait ad hæc D. Bern. ſer. 48. in Cant. *Non mediocris titulus virtutis inter prauos viuere bonum, & inter malignantes innocentiæ retinere candorem; magis autem ſi his, qui oderunt pacem, pacificum, & amicum ipſis te exhibeas inimicis. Id planè ibi ſimilitudinem de lilio vindicabit, quod ipſas vsque pungentes ſe ſpinas candore proprio illuſtrare non ceſſat. An non lilium tibi videtur implere perfectionem euangelij, qua orare iubemur pro calumniantibus, & perſequentibus nos? Ergo & tu fac ſimiliter, & erit anima tua amica Domini, & laudabit te, dicens: quia ſicut lilium inter ſpinas ſic amica mea inter filias.* Habes homo, vnde floridus fias, imò vnde vt flos, & lilium in Dei paradiſo exiſtas: lilium es, ſi pro hoſtilibus puncturis te beneficum exhibeas: vt flos inter flores occumbes, quando ſciueris parcere inimicis.

D. Nyſſ. — Cant. 2. — D. Ber. (margin)

§. VII.

Dignitatis recepta locus nunquam non exhibeat Principem ſuauem, & mitem.

ILlud notare libet, quod ait: *Inuenit germinaſſe virgam Aaron in domo Leui: & turgentibus gemmis erumperant flores.* &c. Iam virga Aaronis in flores, & dulces efformatur fructus, quæ olim in ſerpentem efformata coram Pharaone ibat. Ait enim Exod. 7. *Tulit Aaron virga coram Pharaone, & ſeruis eius, qua verſa eſt in colubrum.* Tunc virga in colubrum vertitur, quem rebelles timeant, modò ea ipſa virga in tabernaculo poſita, ibíque relicta non in colubrū, ſed in flores, ſed in fructus abit ſuauiſſimos. Et cur, quæ coluber fuerat rebellibus, in tabernaculo poſita, & flores, & ſuauitates emittit, vt etiā rebelles conuincat? Sanè iuxta tabernaculi oſtium acceperat primo Aaron dignitatis inſigne. Habes enim Leuit. 8. *Congregatáque omni turba ante fores tabernaculi, ait Moyſes, iſte eſt ſermo, quem iuſſit Dominus fieri: Statimque obtulit Aaron, & filios eius*, &c. Inde non miror, quod dignitatis acceptæ in tabernaculo virga, dum in eodem tabernaculo ponitur nō in duritiem, ſed in ſuauitatem, & dulcedinem efformetur. Nequit enim fieri quod vel ad memoriam loci dignitatis acceptæ, Principis animus non tenereſcat. Hinc Ioſephus apud Egeſippum lib. 5. c. 16. conueniebat Iudæos, quod deberēt expectare benignitatem ex Cæſare: ait enim: *Spreuiſtis Neronem, ſed Veſpeſianus ſucceſſerat: qui benignus natura, benignior tamen etiam ſtudio eſſe potuit, quia in Iudaa imperium aſſumpſerat.* Et ſapienter putabat, omnia Iudææ debere eſſe ad benignitatem Principis extorquēdam, qui in Iudæa principatum acceperat. Circa Ieſu

Exod. 7. — Leuit. 8. — Egeſipp. (margin)

Domini

Domini natiuitatem Romæ fons olei ſcaturiuit, qui eius vnctionem regiam præmonſtraret, ait enim Paul. *P. Oroſ.* Oroſius lib. 6. cap. 20. *Fons olei largiſſimus de taberna meritoria fluxit: Quo ſigno quid euidentius, quam in diebus Cæſaris toto orbe regnantis futura Chriſti natiuitas eſt? Chriſtus enim vnctus interpretatur.* Cuius in fontis loco poſtea templum beatæ Mariæ dicatum eſt, in eóque templo antiquitus Pœnitentiariæ ſedes fuit poſita. Et meritò, quando in loco, in quo vnctionis ſuæ regiæ Dominus primo adumbrarat imaginem, decebat, vt veniæ, & miſericordiæ oſtenderentur effectus. Quò reſpiciebant duo verſiculi affixi loci parieti, nimirùm.

Hinc oleum fluxit, cum Chriſtus Virgine luxit,
Hic & donatur, venia quodcunque rogatur.

Sic locis, à quibus Principes ſuæ dignitatis acceperunt auſpicia, æquum eſt, vt maior eorum ſuauitatis, & & benignitatis appareat exhibitio. Vt in quibus quaſi efformati ſunt Principe, efformentur ſemper & ſuaues, & benigni.

§. VIII.

Fructus ſacerdotalis muneris in humilitate vera fundatur, qua nil ſibi quis attribuit virtutis.

EXciſſa à ſuo arbore, à ſua radice virga Aaronis inuenta eſt & flores, & fructus protuliſſe: *Et turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati ſunt.* Et cur Deus in Sacerdotis electi teſtimonium virgam ab arbore ſciſſam, & à radice ſeparatam fecit abire in flores, & in fructus? Ne quis ſacerdotalis dignitatis fructus, & ſplendores alij, quàm Deo attribuat, ſed in perfecta humilitate fundandos *D. Amb.* putet. Quò reſpiciens D. Ambr. epiſt. 82. inquit: *Virga autem illa, quid aliud oſtendit, niſi quod nunquam ſacerdotalis marceſcat gratia, & in ſumma humilitate habeat in ſuo munere commiſſa ſibi florem poteſtatis?* Expende in quo habeatur & flos, & fructus ſacerdotalis dignitatis, nimirum *in ſumma humilitate*: quippè qui nihil ſibi arrogat Sacerdos, nihil, aut ſibi, aut ſuis attribuit, ſed omnia bona Deo accepta refert, is & fructuoſum, & floridum conſeruabit perpetuò ſuum munus: Hinc, & Sacerdotum, & Apoſtolorum Princeps poſt ſanatū claudum iuxta templi portam ſpecioſam, nil magis curat, *Actor. 3.* quàm ne quid in eo facto videatur ſuum. Actor. 3. *Videns autem Petrus, reſpondit ad populum: Viri Iſraelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute, aut pietate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus patrum noſtrorū glorificauit filium ſuum, &c.* Ecce totus Petri conatus in eo erat, vt nihil ſibi attribueretur de tanto miraculo. Et cui in eo tantus erat Petrus? Nullo magis Sacerdotis gloria, & fructus conſeruatur, quàm ſi à ſe depellat omnem ſuſpicionem gloriæ vanæ, & Dei gloriam ex- *Chryſoſt.* tollere gaudeat. Ait tibi D. Chryſoſt. hom. 9. in Acta, *Nihil enim ita prodeſt, & adducit auditores, vt ſi non ſolum nihil magnum de ſe dicat differens, ſed etiam ſuperbiæ ſuſpicionem eximant. Sic tamen contempta gloria magis ſe ipſos glorificabant. Interim monſtrando, non humanum, ſed diuinum eſſe, quod acciderat.* Tunc magis auditores quis capit, illiſque vtilior eſt, quando nihil magnum ſibi arrogat, quando à ſe omnem vel ſuſpicionem vanitatis abradit. Vis homines capere, vis fructuoſum, imò glorioſum munus ſacerdotij tenere? Hoc toto conatu ſatage, vt nihil tibi attribuas, omnia Deo refer, & floridos, & ſecuriſſimos fructus ſacerdotij habes, imò tibi aſſiſtentem habes diuinam integram poteſtatem ad ca- *Matth. 4.* piendos omnium animos. Hinc Matth. 4. *Ambulans Ieſus iuxta mare Galilææ vidit duos fratres Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mare, erant enim piſcatores: & ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.* Sic viles, & deſpectos homines eligis ad hominum animos expiſcandos? Cur, Domine, hos potius, quàm potētes operibus, & ſermone tibi aſſumis, vt fructum afferant circa ſalutem animarum? Illi eliguntur, qui minus ſibi poſſint arrogere, quo enim quis minus ſibi attribuit, magis integram ſeruat in ſe diuinam poteſtatem, qua fructus faciet. Ait D. Baſil. Sel. orat. 30. *Fas mihi fuit, Regibus vti miniſtris,* (ait Dominus) *fas mihi fuit Rhetorum linguas doctrina admaiſtras attrahere, potui Angelorum ordinibus prædicandi munus credere, ſed tunc famulantium ſplēdor gloriam meam ad ſe raperet. De eius enim exiſtimatione, qui rem gerit, famulorum potentia quiddam detrahit. Vos ego comperio fidos miraculorum meorū cuſtodes. Quibus enim nullum humanum præſidium præſens eſt, apud hos Dei poteſtas retinetur in integro.* Sanè in nullis integrior Dei poteſtas eſt efficacior, quàm in illis, qui nihil ſibi poſſunt arrogare, qui ita ſe reputant totius boni expertes, vt nihil ſibi attribuant, ſed omnia Deo habeant relata. Ex his omnis poteſtas lucrandi animas naſcitur, quæ minus habent, vnde alij, quàm Deo, facinus tribuatur. Hinc de Ieſu reclinato in præſepio locutus Theod. tom. 6. Concil. Epheſ. append. 5. cap. 2. hom. de *Theod.* Natiuit. ait: *In certo naſcitur prædio, agrum incertum ad natiuitatem eligens, paupercula paritur à virgine, per omnia paupera graditur, vt per eiuſmodi ad ſalutem hominū venaretur.* Ecce tibi, vt omnia paupera, & humilia præmittit Dominus, quibus homines venetur, & trahat captiuos; eſt equidem in humilitate hamus, eſt rete, quo homines maximè trahuntur. *Baſ. Sel.*

§. IX.

Præcoci virtutum flore qui iuueneſcit, copioſam cæleſtis panis meſſem ſperet.

ECce tibi Sacerdotij Aaronici ſtemma, virga eſt amygdalina refloreſcens, & amygdalarum nuces germinans: quippè ait: *Gemmis turgentibus eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati ſunt.* Et cur ſacerdotij Aaronici virga amygdalina eligitur, quę floribus, nucúmque ſuarum fructibus diteſcat? Iam ibi oſtendebatur diuini panis copioſiſſima meſſes, quæ à Deo Sacerdotibus, temporibus Chriſtianis, erat metenda; florens enim, & germinans fœliciter amygdalus superuenturas denotat copioſas frumenti meſſes. Quò refero præcellentiſſimum Poëtam Virgilium, agricul- *Virg.* turæ ſapientem; hic enim de amygdalinis arboribus locutus ait:

Contemplator item, cùm ſe nux plurima ſyluis
Induet in florem, & ramos curuabit olentes,
Si ſuperant fœtus, pariter frumenta ſequentur,
Magnáque cum magno veniet tritura calore.

Equidem copia florum, geminiſq; quæ ſe in amygdalis oſtendit, ſimul denotat cū creſcenti calore venturam copioſiſſimam frumenti meſſem. Vt iam diſcat Aaron in floribus ſuæ virgę, quales diuini panis meſſes populis parentur, vbi diuinus calor humana corda poſſederit. Et ſimul diſcat homo, quibus ſe ad ſupernas dapes præparet, nimirùm ſi præcocibus virtutū floribus iuueneſcat. Amat equidem cœleſte epulum refloreſcentes animos, præcocibúſque virtutum germinibus iuueneſcentes ſequi. Similiter Exod. 12. dum agni epu- *Exod. 12*
lū à Deo paratur populo ſuo, cauet in primis, vt epulū fiat menſe anni primo, qui eſt *Niſan*; ait enim: *Menſis iſte vobis principium menſium: primus erit in menſibus anni: Decima die menſis huius tollat vnuſquiſque agnum, &c.* Vbi Rab. ait: *Menſem primum vocat Niſan*, & ſic vni- *Rabb.*
uerſi expoſitores. Et quando Niſan correſpōdet Martio, & Aprili noſtro, cur agni epulum non alio menſe permittitur, niſi vt telluris exemplo diſcat homo, quam debeat refloreſcere, & iuueneſcere, qui ſeſe diuino excipiendo epulo parat? Pulchrè ait Rup. lib. 2. c. 5. in *Rup.*
Exod. *Ipſa menſis Niſan, id eſt, Aprilis verna temperies, cum tellus refloreſcit, totúſque poſt hyemem, quaſi poſt ſenium, rurſum iuueneſcit orbis, nonne hominem docet, quatenus re-*

nouatus ſpiritu mentis ſuæ, fide viridis, ſpe lætus, charitate floridus, epulis agni paſchalis interſit? Planè refloreſcens homo, multiſque virtutũ germinibus iuueneſceẽs ſeſe maximè præparat, vt capere poſſit ditiſſimas diuinæ menſæ epulas. Et quis gratiæ ſegetem metat, qui in ſe
Iſaias 64 primo non iuueneſcat, & refloreſcat? Ait Iſaias cap. 64. *Facti ſumus vt immundus omnes, & quaſi pannus menſtruatæ vniuerſæ iuſtitiæ noſtræ: & cecidimus quaſi folium vniuerſi, & iniquitates noſtræ quaſi ventus abſtulerũt nos. Non eſt, qui inuocet nomen tuum.* Non erat, qui os aperiret, vt ſaltem inuocaret nomen Domini. Et vnde tanta ſiccitas, & ſterilitas in ore? Ipſe ait: *Cecidimus quaſi foliũ*; vt arbores aduenienie hyeme ſeneſcentia dimittunt folia, ſic iſti erant in homines vetuſtate decidentes, ne miremor, quod minimè aptentur diuinæ gratiæ excipiendæ, quæ refloreſcentes, & iuueneſcentes animos
D. Cyril. ſequitur. Vnde ait D. Cyril. Alex. lib. 5. in Iſaiam tom. 6 *Cecidimus tanquam folia de arbore. Nec quiſquam eorum eſt, qui germanè, ac genuinè ſciat Deum inuocare, aut qui meminerit coniunctionem, quæ cum ipſo eſt, apprehendenda, & amplectendam promptè, & quaſi iuueniliter.* Ne miretis, quod decidant, quod Deum non apprehendant, quando non iuueniliter apprehendunt, non in nouitate vitæ, nec quaſi in refloreſcenti iuuentute ad Deũ accedunt. Qui ſic non nouellatur, fallar, ſi ore penitùs nõ areſcat. Nouiſti Zachariam Ioan. patrem, vt propter incredulitatẽ ſic ore cœpit areſcere, vt mutus maneret.
Luc. 1. At poſt natum filium Luc. 1. *Repletus Spiritu ſancto prophetauit, dicens: Benedictus Dominus Deus Iſrael*, &c. Et
Iren. qui mutus erat, vnde prophetat? Ait D. Irenæus lib. 3. c. 2. *Zacharias deſinens mutus eſſe, quod propter infidelitatem paſſus fuerat, nouello ſpiritu adimpletus noue benedicebat*, &c. Expende illud *nouello ſpiritu*, quippè non antequam interius iuueneſceret, os ſuum benedictionibus impleuit. Simul nouitas in animo, & benedictiones diuinæ in ore refulſerunt.

§. X.

Summa nobis vigilantia opus eſt.

NOn otioſè virga Aaron amygdalina oſtenditur ex fructu, vbi ait: *Erupera nt flores, qui foliis dilatatis in amygdalas efformati ſunt.* Cur amygdalins? Ait D.
D. Cyril. Cyril. Alex. in cat. Græca: *Geris talis arbor ſymbolum vigilantiæ.* Nec immeritò Sacerdos vigilantiæ admonetur; nullus enim virtutis flos eſt, qui vigilantia maxima non indigeat. Aiebat ſponſus Cant. 2. *Sicut lilium inter*
Cant. 2. *ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Ecce vt erat lilium, ſic vndique imminebant ſpinæ, niſi attendat ſibi, niſi vigi-
D. Bern. let. Ex quo D. Ber. ſer. 48. in Cant. *O candens lilium, ô tener, & delicate flos, increduli, & ſubuerſores ſunt tecum, vide quomodo cautè ambules inter ſpinas.* Equidem, qui virtutibus flores, niſi videas, niſi vigilantibus oculis maximè attendas, nequit fieri, quod mille in mortes non recidas. Cum Ieroſolyma obſideretur, Iudæus quidã Caſtor nomine vocabat Romanos è muro, vt ſe ad
Egeſipp. illos reciperent fugientem. Quid tunc? Ait Egeſipp. lib. 5. c. 3. *Æneas tamen proprius murum ſucceſſit, & vt aduenientem ſuſciperet, occurrit. Cui Caſtor vociferans, vt ſinum aperiret, aurum exciperes, ſaxum dimiſit. Ille oculis vigilantibus lapidem prauidit, celerique corporis ſaltu lapſum euaſit: alium tamen prope adſtantem ſaxi inuoluit immanis ruina.* Expende illud: *Oculis vigilantibus ſaxũ prauidit*; ſaxa ſunt, quæcunque ex mundo nos circundant, quæ hoſtes noſtri ſic colorant, quaſi aurum ſint, quaſi noſtris vſibus accommoda. Horum damna ille ſolus non ſentit, qui vigilat, qui vigilantibus oculis lapidem in ipſis delieiis præuidet, qui hoc non attendit, immanibus ruinis inuoluitur. Et quando non vigilare
Matth. 8. non fuit periculoſum? Ait Matth. c. 8. *Et aſcendente Ieſu in nauiculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius, & ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat.* Vix nauicula ſe fluctibus commendat, & commoti fluctus aduerſus nauiculam feruntur, eiúſque latera acriter verberant, & pene iam trementem ſubmergunt. Et vnde tam ſæua tempeſtas? Vnde tam periculoſa ventorum certamina ſurrexerunt? Ait textus: *Ipſe vero dormiebat*, dormiebat Ieſus, & oſtendebat, quot minimè vigilantes pericula petant. Dormiebat, inquam, Ieſus non inertia, ſed ſtudio, vt doceret, quàm debeat vigilare, qui in mari huius mundi periculis liberum iter agere velit. Ex quo ait D. Ba- D. Baſil.
ſil. orat. 22. *Aduerſus diſcipulos cum talis tempeſtas depræliaretur, Dominus dormiebat. Et quod hoc tantum nauigantibus prælium? Somnus. O ſomnium quo fidem dormitantem ex media maris tempeſtate Dominus excire parabat.* Vt dormitantis fidei damna præmonſtret Dominus, dormiebat ipſe oculis corporis. Quid tunc? Vides furere ventos, ſæuire fluctus, nauiculam ſubmergi, quorum diſcriminum cauſa vnus ſomnus erat. Crede mihi, ſi dormiat in te fides, ſi non vigilas animo, ſummis paſſim perditionis periculis inuolueris.

§. XI.

Sub Chriſti paſſi ſigno omnes de principatu contentiones vt debent quieſcere.

FLorida Aaronis virga iubetur in ſanctuario aſſeruari, vt ſit in ſignum rebellibus, & de principatu contentio conquieſcat. Dicit enim: *Refer virga Aaron in tabernaculũ teſtimonij, vt ſeruetur ibi in ſignum rebelliũ filiorũ, & quieſcant querelæ eorũ à me.* Supra c. 16. ſimiliter iuſſerat Dominus, vt combuſtorum thuribula in laminas extenſa affigerentur altari in teſtimonium populo. Sic enim habes: *Tollat thuribula, quæ iacent in incendio*, &c. *producátque ea in laminas, & affigat altari: vt cernant ea pro ſigno, & monimento filij Iſrael.* Non tamen addit: *quieſcant querelæ*; & cur cum thuribula combuſtorum appenduntur in ſignum rebellibus, non additur, *vt quieſcant querelæ*; cum autem virga Aaronis in ſignum aſſeruatur, ſtatim additur illud, *vt quieſcat querela*? Vnde ſola virga florens, & germinans cenſetur efficacior ad ſedandas querelas, & contentiones de primatu, quàm thuribula repræſentantia mortes ducentorum, & quinquaginta rebellium? De virga Aaronis aiebat
D. Aug. ſer. 99 de Temp. *Vnus ſolus eſt Pontifex Aaron, cuius virga germinauit: verum quoniam verus Pontifex Chriſtus eſt, ipſe ſolus eſt, cuius virga crucis, non ſolum germinauit, ſed & floruit, & omnes hos credentium populorum attulit fructus.* Itàque virga Aaron repræſentabat non rebellium mortes, ſed Ieſu patibulum, ſub qua repræſentatione non miror, quod quieſcant omnes de primatu contentiones. Non ſic ad conſpectum innumerabilium morte affectorum, vt ad conſpectum dominicæ crucis contentio de primatu conquieſcere poteſt. Dum Ieſus apparuit in cruce ſuſpenſus ait Luc. c. Luc. 23.
23. *Tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram vſque in horam nonam. Et obſcuratus eſt Sol.* Antiquitus diuiſum erat & diei, & noctis imperium, adeò vt Sol diei imperans non pateretur ſecum tenebras noctis, ſed eas quam primum à ſua ditione expellebat. Modò autem Sol in ditione ſua noctis tenebras admittit, nec eis repugnat, neſcit enim in conſpectu crucifixi de iuriſdictione contendere. Pulchrè enim ait D. Chryſoſt. ſerm. 3. de Paſſ. *Adhæſit quietum corpus Chriſti ſtipiti, & immobile lignum inconcuſſa membra portauit. Minatur ecce propria mundus excidia, & rerum natura inuſitato pauore terretur, Sol abſcondit radios ſuos, & Orbem globus luminis obſcurauit, atque incubatricem noctem diſſimulato iure contradictionis admiſit.* Expende illa, nimirùm: *Diſſimulato iure contradictionis*, quippè in conſpectu Chri- Chryſoſt.
ſti crucifixi nulla creatura eſt, quæ non cedat iuri ſuo. Et quis contendat pro loco primario, pro iuriſdictione coram Dei filio cruci ſuffixo? Efficaciſſima eſt eius

paſſio,

paſſio,vt contentiones ambientium comprimat. Pulchrè notauit Lucas paſſionis dominicæ proceſſus ſcribens cap.23. *Et facti ſunt amici Herodes, & Pilatus ipſa die:nam antea inimici erant ad inuicem.* In cauſa autem inimicitiarum erat contentio de iuriſdictione, & primatu, quæ ſolet frequens eſſe inter vicinos Principes. Id inſinuat ex Theophylacto, D.Thom.in cat.fatus: *Fit amicitiæ communis exordium, quaſi Pilato non uſurpante ſibi ſubditos ditioni Herodis.*& quando amicitia inde incepit, quod videretur Pilatus non vſurpare Herodis iuriſdictionem; ſane primæ contentiones, & rixæ pro iuriſdictione,& dominatus priuilegiis erant. Hæ tamen prorſus ceſſauerunt, vbi Chriſtus Dominus morte dãnandus ſiſtitur iis principibus. Ille enim ſolus potens eſt ſimiles contentiones ſiſtere. Et decuit, vt hæc Ieſu patientis poteſtas prius oſtenderetur in ſuis iudicibus. Ait D.Cyril.Ieroſol.Catech.13. *Decebat enim, qui mundum erat pacificaturus,vt prius etiam ipſos iudices ſuos pacificaret. Et erat ipſe Dominus componens corda principũ terræ.* Equidem Principum corda ambientium principatus præcellentias, & illiſque contendentium vnus Ieſus patiens valet componere & ſua efficacia, & ſuo exemplo.

Lucæ 23 · D.Tho. · D. Cyril.

CAPVT XXVII.

De contradictionis aqua.

Textus Hiſtoriæ.

ILluxerant,ex quo egreſſi ſunt ex Ægypto Iſraëlitæ,anni triginta & nouem; quorum duos primos impleuerunt, quæ vſque huc dicta ſunt: cæteros omnes pax clauſit,& Scripturæ ſilentium. Vix autem quadrageſimus annus incœpit,& primo eius menſe eripitur è viuis ſoror Moyſis Maria.Nec credam tantæ fœminæ defuiſſe & fratrum,& totius populi fletus, quos forſan Scriptura non meminit, dictura Moyſis, Aaroniſque offenſam longè maiori dignam lamento. Iſ poſt tot annorum quietem noua populi ſeditione ob aquæ penuriam exagitati,à Deo viuidas aquarum venas aperiri contendunt. Iubet Deus aquas à ſaxo peti. Non omnino perſuadentur fratres velle Deum ſic mederi ſiti rebellium.& Moyſes ſublata virga bis ſilicem percutit,& virga voce duriori ſeditioſorum animo ferit,quaſi incertus ſi velit illis Dominus fauere. Inſidum ſenem conuicit copioſiſſimum aquæ fluentum, à percuſſa rupe profectum,& grauius conuicit Dei ſententia,quæ familiariſſimo antiquitus ſibi viro abnegat promiſſæ terræ ingreſſum.Quid miretr?Tot infidelium ſubditorum turmæ tandem in erroris, & pœnæ aliqualem ſocietatem ſuum Principem rapuerunt. Vnde aquæ tanto miraculo extortæ infauſtum contradictionis nomen acceperunt.

PARS VNICA MORALIS

Circa textus literam.

ITerum rupes aquas vomit,ne ſtylus noſter areſcat, ſed miraculoſo fluento recreatus ad nouas virtutum euolet faciendas meſſes.

Numer. 20. Venerunt filij Iſraël, & omnis multitudo in deſertum Sin,menſe primo, & manſit populus in Cades, Mortuáque eſt ibi Maria,& ſepulta eodem loco. Cúmque indigeret aqua populus, conuenerunt aduerſum Moyſem, & Aaron; & verſi in ſeditionem dixerunt; Vtinam periiſſemus inter fratres noſtros coram Domino. Cur induxiſtis nos in ſolitudinem, vt nos, & iumenta noſtra moriamur? &c.

§. I.

Ambitio funerum & ſepulcrorum taxatur.

TAnta illa fœmina,& matris Dei nomine,& virginitatis profeſſione inſignis moritur in deſerto, & inibi ſepelitur.Sed qua ambitione,& pompa peractum fuit illius funus?Vnum hoc dicit textus: *Mortua eſt ibi Maria,& ſepulta eodem loco;*nihil de impenſis, & pompa funeris,nec de ambitione ſepulcri dicit; nec decet,quòd Moyſes, & Aaron Iſraëliticæ Reipublicæ moderatores, & fundatores permitterent vaniſſimos, & ambitioſiſſimos funerum ſumptus in ſororis funere,& ſepulcro. Et vtinam diſcamus à ſanctiſſimis iis, & ſapientiſſimis principibus abſtinere à vanis ſepulturæ ſumptibus. Sanè Ieſus Dominus plenus aromatibus, pretioſiſque linteaminibus poſitus erat in ſepulcro,vbi autem reſurrexit, ingreſſus Ioannes in monumentum cap.20.*Vidit linteamina, & ſudarium, quod fuerat ſuper caput eius,*&c.Et quidem vt fidem reſurrectionis faceret, vulnerum cicatrices reſeruauit, quas & oſtendit diſcipulis;linteamina autem aromatibus plena reliquit in ſepulcro.Cur non magis & cum cicatricibus vulnerum,& linteamina ſeruauit,illáque ſecum tulit,vt illis obiectis teſtaretur etiam diſcipulis ſe reſurrexiſſe?Cur hæc maluit in ſepulcro relinqui,niſi vt oſtenderet hominibus parui æſtimari,quæ conducunt ad ſolos funerum ſumptus?Ex quo monebat D.Chryſoſtom. 84. in Ioan.*Conſolatus eſt Ioannes videndo linteamina poſita, & ſudarium ſeparatum reuolutum. Tu autem cum audieris nudum Dominum reſurrexiſſe,ceſſa,quaſo,ab inſana funeris impenſa. Quid ſibi hoc ſuperfluum vult, & inutile diſpendium, quod ipſis, qui faciunt, plurimum affert detrimenti, mortuis autem vtilitatem nullam?* Et quis amicorum funera,& ſepulcra illis impenſis impleat,quæ deſpicienda ſunt à reſurrecturis?Crede mihi,nõ Deo placent,non defuncto vana diſpendia in pompis funerum,& ſepulcris. Adeo, vt cum inter miſericordiæ opera ponatur, quod proximorum curemus ſepulturas,& hoc in opere ſanctiſſimi floruerunt viri.Cùm tamen in iudicio hominibus accepta refert miſericordiæ,minimè ſepulturæ meminit.Ait Matth. 25. *Eſuriui,& dediſti mihi manducare. Sitiui, & dediſti mihi bibere. Hoſpes eram, & collegiſtis me. Nudus, & operuiſtis me. Infirmus,& viſitaſtis me.In carcere eram, & veniſtis ad me.* Ecce tibi, quam minutatim numerat opera miſericordiæ exhibita circa cibum, & potum, & veſtitum,& hoſpitium,& leuamen ægritudinis,& de ſepultura autem nec verbum dicit. Cur non ait: *Mortuus fui,& ſepeliſtis me?*An non placet illi officium ſepulturæ?Abſit; ſed voluit ſic traducere vanos ſepulcrorum funerúmque ſumptus. Ait D. Chryſoſt. vbi ſupra: *Vt intelligas nihil curæ hæc Chriſto eſſe ait: Eſurientem me vidiſtis, & dediſtis mihi manducare.Sitientem, & dediſtis mihi bibere: Nudum, & induiſtis me, non autem mortuum,& ſepeliſtis me. Quod ego,non vt ſepulturam tollam, dico,abſit;ſed luxuriam,& ſuperfluam ambitionem.* Hunc ſpiritum ebiberunt omnes ſancti, & prudentes viri, quo abominabantur ſuperfluam ambitionem funerum De ſapientiſſimo ſenatore Pamachio in vxoris funere ait D.Paulinus epiſt.35. *Quam non vacuam fletibus,neque vano pomparum inanium honore comitatus eſt, ſed remediis ſalutaribus, ſed viuis operibus eleemoſynarum proſecutus, debito ordine, primo charo funeri iuſta perſoluens,piis lacrymis, & largo charitatis rore perfuſus religioſis exequiis honoraſti.* Hic eſt verus honor, & proficuus defunctis, qui viuis operibus charitatis exhibetur, non qui inanibus pomparum ſumptibus oſtentatur.

Ioan.20. · Chryſoſt. · Matt 25 · Chryſoſt. · Paulin.

§. II.

Carnales homines nil aliud æſtimant niſi ſaturitatem,& abundantiam.

ECce tibi ex penuria aquarum incœpit ſentiri,& ſeditio exoritur,& rebellatio in Deum, & Moyſem, &

& vilipendium vitæ,& ſalutis. Ait enim: *Cùmque indigeret aqua populus, conuenerunt aduersùs Moyſem, & Aaron, & verſi in ſeditionem dixerunt: Vtinam periiſſemus inter fratres noſtros coram Domino,*&c. Sic carnales homines, vbi penuria laborant aquarum, nihili æſtimant, quod euaſerint tot peſtes, tot mortis pericula; imò nihili æſtimant Deum, neque Moyſem, quos ſolum ſuſpiciunt, cum ex Deo habent ſaturitatem. Ioan. *Ioan. 6.* c. 6. fecit Dominus multitudinem ingentem Iudæorum diſcumbere in terra, inſuper famelicos hos & piſcibus,& panibus ſaturauit. Quid tunc? *Illi ergo homines cùm vidiſſent, quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic eſt verè propheta, qui venturus eſt in mundum.* Multa alia viderant miracula ſuper iis, qui infirmabantur, propter quæ & illum in deſertum ſequebãtur. At nunquã aliàs confeſſi dicuntur Ieſum eſſe verè prophetam à patribus expectatum. Cur modò hanc tantam confeſſionem faciunt? An quia fideliores facti ſunt? Minimè, ſed quia ſunt exſaturati. Saturitas eſt, quo reguntur carnales, clauus. Dum illos ſaturas, habeberis ab illis propheta, habeberis ſanctus, imò non dubito quin Deus habearis. Verum vbi primum penuria intrauerit, te expuent, te abnegabunt. Ait D. Chryſ. hom. 41. in Ioan. *Chryſoſt.* *O gula incredibilem auiditatem! Maiora iis miracula, & quidem innumera operatus eſt Ieſus, neque hoc vnquam confeſſi ſunt, niſi nunc exſaturati.* Videbant plura miracula à Ieſu facta, & nunquam illum confeſſi ſunt prophetam ſperatum; nunc autem iam illum prophetam clamant, & Deum clamabunt, dum nulla penuria laborant, ſed ſunt ſaturati. Nec in acclamatione prophetæ quieſcunt; dicit enim Ioan. 6. *Ioan. 6.* *Ieſus ergo cùm cognouiſſet, quia venturi eſſent, vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem,* &c. Quis ignoret antehac Iudæorum calumnias? Vt Ieſu inſidiabantur, vt Sabbathi tranſgreſſorem habebant, vt malè de eius obſeruantia ſuſpicabantur. Modò nihil horum ponderant, imò nihil horum recordantur, ſed illi cupiunt regnum tradere. Et qualis res tantam in eorum animis mutationem cauſauit? Vna fuit ſaturatio, dum ſe vidẽt ſaturos, nihili æſtimãt, alia cõtenti ſunt, & affecti erga ſaturantem. Id, quod notans D. Chryſoſt. ſupra ait: *Chryſoſt.* *Proh quanta gulæ vis, quam mutabilis ſententia! Iam non amplius calumniantur, nec Sabbathi tranſgreſſionem curant, neque Dei zelo mouentur, omnes has curas pleno ventre abiecerunt. propheta erat, Regem volebant, Chriſtus autem fugit.* Vna eſt gula, quæ homines carnales quietos, aut inquietos habet. Dum gula ſaturata aqueſcit, quieſcunt ipſi, cõtentiones, & ſeditiones vel pro Deo abominantur. Si gula laborat penuria, tunc nulli parcunt, neminem verentur, vel aduersùs Deum murmurabũt,

Numer. 20. Ingreſſúſque eſt Moyſes, & Aaron dimiſſa multitudine, in tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaueruntque ad Dominum, atque dixerunt; Domine Deus audi clamorem huius populi, & aperi eis theſaurum tuum, fontem aquæ viuæ, vt ſatiati ceſſet murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini ſuper eos. Locutúſque eſt Dominus ad Moyſem, dicens: Tolle virgam, & congrega populum tu, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas, &c.

§. III.

A Dei cultu humanitas in proximos venit.

Seditioſorum fugiunt factionem Moyſes, & Aaron, & tabernaculum ingrediuntur, ibique multis nituntur à Deo commoda ſuis rebellibus extorquere. Sic ait textus: *Ingreſſúſque eſt Moyſes, & Aaron in tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaueruntq; ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus audi clamorem huius populi,*&c. Cur non magis petunt vindictam contra rebelles? Cur non magis ſolicitant diuinã iram aduersùs eos, qui ſibi exiſtunt moleſti? Fateor ſanctos hos multum irritati à rebellibus cum coguntur fugere ab eis, ſed vbi ad Dei tabernaculum perueniunt, vbi ſe ſiſtunt Deo, non poſſunt non teneſcere in ipſos rebelles, eorúmque malis dolere, & à Deo poſtulare remedium. Habet enim hoc præcipuum Deus verus, vt non æſtimet cultum eorum, qui humanitate in proximos non tenentur. Meritò Ionas à ceto voratus, & in ventre eius orans dicebat cap. 2. *Ego dixi: Abiectus ſum à conſpectu oculorum tuorum, veruntamen rurſus videbo templum ſanctum tuum.* *Ion. 2.* Et cùr tantus propheta ſic repellebatur à Dei conſpectu? Cur à Dei oculis ſe agnouit reiectum? Nihil aliud in eo inuenies, niſi Inhumanitatem in peccatores; mittebatur in Niniuitas, vt illis denuntiaret imminentem pœnam; ille autem cauens, ne ex ſua denuntiatione tracti ad pœnitentiam ſupplicium euaderent, legationem detrectat, vt miſeri ſuorum criminum luant pœnas. Ob hoc traditur vorandus belluæ, ab oculis Dei reiicitur, nec permittitur videre ſanctum Dei templum, donec manſuetior in peccatores efformetur. Ex quo aiebat D. Baſil. Sel. orat. 12. *Baſ. Sel.* *Homines, qui nullo alieni mali ſenſu tanguntur, in diuerſum Deus agit, & neque prophetæ parcit, veniam flagitioſis dare nolenti, neque eorum veneretur iuſtitiam, qui inhumanitate laborant.* Multis licet virtutibus coruſces aliis, ſi in proximos inhumanus es; ſi non mollitis fratrum miſeriis, nec ad miſericordiam illis habendam inclinatis, nullus apud Deum es, nec ille vllum tuis virtutibus reſpectum habet. Hinc primo ſe ſe oſtendit cultus Deo placitus, ſi adiunctam humanitatẽ in proximos habeat. Imò hinc diſcernitur, qui colit Deum, ab eo qui creaturis famulatur. Ait enim Dominus Ezech. c. 11. *Ezech. 11.* *Spiritũ nouum tribuam in viſceribus eorum: & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum.* Magnum hoc, quod Deus ſuis cultoribus promittit, nimirùm quod aufert ab eis lapidea corda. Sed illud valde eſt mirandum, quod corda lapidea haberent homines carnei. Vnde hominibus tantum obuenit malum, quod circa præcordia lapidaſcerent? Vnde ſic obriguerunt humana corda, vt eſſent inſtar lapidum? Ait D. Cyril. *Cyr. Alx.* Alex. in c. 15. Zach: *Cùm creaturæ potius ſeruirent, quam Creatori, velut lapideum cor, durúmque, & inflexibile, & in morem petrarum nullos fructus afferentium, habebant.* Ecce tibi diſcrimen euidens eorum, qui creaturis, aut Deo famulantur. Ex creaturarũ famulatu hoc habes, vt tibi cor lapideſcat, nihilque molle, nihil blandum, nihil ſuaue in proximos tractet. Ex cultu Dei totus ſis ſuauis, & blandus, vt condolere poſſis fratrum infirmitatibus. Nec eſt, qui ad Deũ oculos vertat, quin ſtatim fiat ipſa ſuauitas, vel in aduerſarios. Act. 7. aiebat *Act. 7.* Stephanus: *Ecce video cœlos apertos, & filium hominis ſtãtem à dextris Dei.* Ex quo raptus ad mortem, dum inter aduerſariorum lapides iactos animam agit: *Poſitis genibus clamauit voce magna, dicens: Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Quid magis connexum? Filium Dei vidit, & in hoſtes manauit ſuauitate. Ait D. Nyſſen. orat. de *Nyſſen.* S. Stephano: *Sic is, qui Chriſtum cernit, aduerſus hoſtes ſe gerere nouit. Quoniam enim lenitatis præceptorem videbat, recordatus eſt legum ab eo latarum, inimicos diligere iubentium, & benefacere odio proſequentibus, & pro hoſtilia facientibus orare.* Sic de Dei conſpectu homo ſuauiatur vel erga moleſtiſſimos ſibi contrarios.

§. IV.

Qui Deo nititur, dum ſolum loquatur, omnia ſibi ſupeditari faciet.

HOc petit Dominus à ſibi fidis miniſtris, vt loquantur, quo ſolo omnia ſupeditari ſibi facient.

Sic

Sic mudò ait: *Loquimini ad petram, & illa dabit aquas.* Non alia maiori diligentia eget Moyſes, vt vel de aridis ſaais extrahat tinos aquarum, quam quod loquatur ad ſaxa. Sola enim Moyſis voa potens erat ingenti populo omnia miniſtrare neceſſaria. Baſ.Sel. Ait D.Baſil.Sel.orat. 26. *Comprehenſa virga Moyſes elementis imperabat; & conſerui vox lata paſcebat Iſraël.* Sic qui Deo nititur, qui Dei miniſterium peragit, virgam habet, quam vniuerſæ creaturæ verentur, & eius voa ſola facit omnia, vel in arenti ſolo abundare. Siue è rupibus aquæ eruēdæ, ſiue ea aëre trahendæ carnes, ſiue panes de cœlo, loquebatur Moyſes, & eius voa lata ingentem populum paſcebat. Et quid non poſſet voa hominis in Deo fidentis? Inermis, & inexercitatus puerulus Dauid in- 1.Reg.17 troducitur, 1.Reg.17. aduerſus armatum Philiſthæum, & ecce tibi qualia imprimis arma ea erat puerulus: *Dixit Dauid ad Philiſthæum. Tu venis ad me cum gladio, & haſta, & clypeo; ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Iſrael, quibus exprobaſti hodie, & dabit te Dominus in manu mea,* &c. Eapende vocem, & nun miraberis trophæum, ait enim confidens: *Dabit te Dominus in manu mea;* hæc dixit, hæc accepit. Id, Chryſoſt. quod ponderans D. Chryſoſt. hom. 3. de Dauide, & Saule ait: *Hæc vox lapidem veluti manu direxit in Goliath, hæc pauorem incuſſit barbaro, hæc hoſtis confidentiam fregit. Et quid miraris, ſi vox iuſti, & furorem mitigat, & hoſtes deiicit, cum impios quoque ſpiritus expellat? Loquebantur tantum Apoſtoli, & fugiebant aduerſariæ poteſtates. Vox ſanctorum frequenter & elementa ſtare fecit, & poteſtates illorum immutauit. Locutus eſt tantum Ieſus Naue, & conſtitit Sol, & Luna. Sic Moyſes,* &c. Planè eius, qui Deo fidit, vox validiſſima eſt, vt faciat ſibi ſeruire omnia elementa, vt faciat, quod ſibi vel à rupibus bonorum flumina veniant. Ingeritur poteſtas Dei hominis ſui voci, & ſic nullos non deliciarum fluuios facit par- Ioann. 1. turiri, vel in ſolo arenti. Quò Ioannes reſpiciens Ioan. 1. ait: *Ego vox clamantis in deſerto.* Nullas alias vires, nullam aliam ſubſtantiam, nec potentiam ſibi voluit attribuere, niſi ſubſtantiam vocis clamantis in deſerto. Et quando ſe vocem dicebat, miror, quod non potius dicat ſe eſſe vocem clamantis in platearum frequentia, in hortis deliciarum, inter paradiſi fruteta. Ad hanc vocem multi currerent; ad vocem autem clamantis in deſerto, quis non vereatur accedere? Quis non timeat ſibi à fame, & ſterilitate deſerti? Cur ergo non magis cauet ſe vocare vocem clamantis in deſerto? Vbi dicit vocem clamantis, vocem Dei intelligit, qui ſuorum voci inſertus, eam illi indit potentiam, qua faciat vel ab arenti deſerto & ſites, & fames humanas ex- Origen. pleri. Eò aſpiciebat Origen. ibi fatus: *Ait ſe vocem eſſe non clamantem in deſerto, ſed clamantis in deſerto, ſtantis, & vociferantis, ſi quis ſitit, veniat ad me, & bibat.* Non te moneat, quod voa Ioannis ſonet in deſerto, ea enim voa nititur Deo, vbique clamanti, & potum offerenti ſitienti. Qui neminem ſitire permittit, ſed vel arentia ſaxa deſerti in vaſa conuertet, quæ dulciſſimo latice tuam ſitim expleant.

§. V.

Fidei vis ſupra omnes creaturas ſit.

CVm aquas petunt, ad petram aridiſſimam mittuntur, vt inde illas accipiant; ait enim: *Loquimini ad petram, & illa dabit aquas.* Cur non magis ad nubes, vel ad cœlum roſcidum, vel ad ſolum humidum mittuntur? Quid petræ ariditas cum aquis? Sed mauult Deus, vt fidei noſtræ vis maior ſit omni obſiſtenti natura. Matt.8. Matth. 8. *Ecce motus magnus factus eſt in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipſe verò dormiebat. Et acceſſerunt ad eum, & excitauerunt eum dicentes;* Domine ſalua nos, perimus. *Et dicit eis: Quid timidi eſtis modicæ fidei?* Modicam, & contemptibilem fidem eorum mordet, quod timuerint ſæuientem maris tempeſtatem. Et cur in tam iuſto timore eorum modicam fidem damnat, niſi quia in ſuis eam fidei magnitudinem requirat, quæ ſuperior ſit omnibus incurſibus creaturarum? Ait D.Baſil.Sel. orat. 22. *O dignas Domino voces! Vult fides vim rebus conditis eſſe valentiorem, & ad fidei præſentiam omnem ab anima deſperationem eliminari.* Baſ.Sel. Nulla natura debet eſſe adeò fortis in repugnando, quæ per fidei vim non vincatur. Hæc valentior omnibus debet eſſe, nullúmque aditum relinquere in anima, vel dubitationi, vel timiditati. Ex quo extollit Abrahamum Paulus ad Rom. 4. aiens: *Qui contra ſpē in ſpem credidit, vt fieret pater multarū gentiū. Et non infirmatus eſt in fide, nec cōſiderauit corpus ſuum emortuum, cum ferè centum eſſet annorum, & emortuam vuluam Saræ. In repromiſſione etiam Dei non hæſitauit diffidentia, ſed confortatus eſt fide.* Rom.4. Chryſoſtomus legit: *Roboratus eſt fide,* quando quidquid naturæ erat obſiſtebat, & repugnabat promiſſioni, tale robur fidei adiecit Abrahamus, quæ ſuperaret vniuerſas naturæ leges, omnémque hæſitationem ab anima expelleret. Chryſoſt. Crede mihi, nulla debet eſſe naturæ potentia, ſupra quam fides non ſe maximè efferat. Matth. 14. Mat. 14. *Deſcendens Petrus de nauicula ambulabat ſuper aquas, vt veniret ad Ieſum.* Vnde hoc? Ait D. Cyril. Ieroſol. Catech. 5. Cyr. Iero. *Credens ambulauit ſuper aquas, omni fundamento firmiorem ſuper aquis habens fidem.* Fœlix Petrus eam habens fidē, reſpectu cuius vniuerſa creata ſunt infima.

§. VI.

Fidei opus præſtantiſſimi, magnique animi opus eſt.

AD ſaxum aridum mittitur Moyſes, vt inde copioſas aquas eliciat, cum ait: *Loquimini ad petram, & illa dabit aquas.* Et cur ad petrā pro eruenda aqua mittitur Moyſes, niſi vt fideliſſimi viri magnitudo animi in credendo oſtenderetur? Quando enim in petra nihil erat ad dandam aquam niſi ſola promiſſio Dei, magni ſanè, & præſtantiſſimi animi opus eſt vni Deo dicēti credere. Pro quo elegantiſſimè ſtat Philo lib. Quis rerum diuinarum ſit hæres, in hæc verba. Philo. *Dicat fortaſſe aliquis. Quis Deo loquenti, pollicentique fidem nō adhibeat, etiamſi eſſet impius, & omnium mortalium iniuſtiſſimus? Caue, ô præclare vir, ne temerè ſapientem fraudes ſuis laudibus. Nam ſi penitus ſcrutari rem volueris, comperies, quā difficile ſit credere ſoli Deo abſque vllo teſtimonio, propter cognationem, quam habemus cū rebus mortalibus, quæ nobis perſuadent, vt credamus, fidamúſque gloriæ, principatui, amicis, ſanitati, roborique corporis, & cæteris plurimis. Has perſuaſiones eluere, & diffidere creaturæ per ſe infidiſſimæ, ac ſoli Deo fidere, qui ſolus verè fidus eſt, res eſt animi magni, cœleſtiſque non ineſcati rebus noſtratibus.* Sanè quando noſtra natura tota ſenſibilibus rapitur, doctáque eſt à ſenſibus fidere viſibilibus iis, nimirùm gloriæ, principatui, viribus corporis, magno, & præcellenti, & ab omni re caduca defæcato indiget animo, vt nudæ promiſſioni diuinæ fidem habeat. Vbi nihil ex parte rei viſibilis apparet, ſed nuda Dei promiſſio oſtēditur, grandis, cæleſtiſque animi opus eſt, quod credere ames. De Abrahamo ait Paul. ad Rom. 4. *Qui contra ſpem in ſpem credidit, vt fieret pater multarum gentium,* &c. *Et non infirmatus eſt fide, nec conſiderauit corpus ſuū emortuum, cum ferè centum eſſet annorum, & emortuam vuluam Saræ: Sed confortatus eſt fide,* &c. ad Ro. 4. Mortua erant omnia humana, quæ generationis ſpem poſſent alere; & nihilominus vir fidelis contra emortuā ſpem hominis nudæ ſpe promiſſionis decertabat. Et quantæ virtutis opus erat? Meritò ait: *Confortatus eſt fide,* ſiue roboratus, ingentis enim roboris, animique prorſus virtute cōfirmati, & roborati opus eſt, ſi nudæ Dei promiſſioni fidē habeat. Quo ſpectans Oecumenius ait: Oecum. *Multa quidem imbecilla erant; & quæ fidem illius imbecillem efficerēt, verum ad nihil horum infirmatus eſt generoſus animus. Sed*

Digitized by Google

roboratus eſt in fide. Dicens, Roboratus eſt, *oſtendit multo labore, ac virtute animi fidem dirigi.* Non putet homo, quod facile poſſit Deo credere in iis, quibus viſibilia omnia reſtagantur. In iis enim Deo ſoli credere ſine viſibilium teſtimonio, ingentis roboris opus eſt, animique maximè præſtantis.

§. VII.

Præſtantis virtutis opus eſt, quod ſermone emolliat duritiem humani cordis.

VT aqua educatur ex petra, vnum hoc petit Dominus, vt ad illam loquatur Moyſes, dicit enim: *Loquimini ad petram, & ipſa dabit aquas.* Et cur non magis petit, vt virga illā percutiat? Equidem volebat oſtendi præſtantem virtutem hominis, quæ in eo oſtenditur, quod vel ſermone poſſit emollire lapideſcentia humana corda. Poſtquam Dauid in ſpelunca ſe cohibuerat ab interfectione Saulis, egreſſus poſt eum clamauit, & multa dixit, quæ ſuam oſtenderent beneuolentiam in

1 Reg. 24 Regem. Quid tunc? Ait textus 1. Reg. 24. *Cum autem cōpleſſet Dauid loquēs ſermones huiuſcemodi ad Saul, dixit Saul:* Nunquid vox hæc tua eſt, fili mi Dauid? *Et leuauit Saul vocē ſuam, & fleuit.* Qui obduratus erat Dauidis odio, modò in lacrymas ſoluitur, vt audit vocem Dauid, ex quo Dauidicæ virtutis præſtantiam ponderans D. Chryſoſt. ait hom. 3. de Dauide & Saule. *Quid eſſe poſſit hoc propheta beatius, qui breui temporis momento ſic hoſtem è furore ad ſobrietatem compoſuit? Non perinde miror Moyſem, quod è ſaxo prærupto fontes eliciuit aquarū, vt admiror Dauidem, quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lacrymarum. Siquidem ille quidem vicit naturam, at hic vicit animi decretum: ille virga percuſſit lapidem, hic ſermōne pepulit cor, vt purum, manſuetúmque redderet.* Equidem non tantæ admirationis eſt, quod lapides virga percuſſi emittant aquas; vt eſt, quod lapidea corda, & in malo obdurata verborum ſola efficacia emolliantur. Hinc maximè commendatur diuina poteſtas, quod vel ſermone in ſenſum pietatis trahat duriſſimas homi-

Matt. 3. num mentes. Matth. 3. dum Baptiſta extollit diuinam potentiam, ait: *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Quæ verba mirabilia ſunt, ſi referantur ad vires diuinæ omnipotentiæ operatiuæ; ſed longè mirabiliora, ſi non ad vires diuinæ operatiuæ referantur potentiæ, ſed ad efficaciam diuini ſermonis, quando tantū eſt mellis, lactiſque ſub lingua eius, vt vel linguæ ſono lapides duriſſimos emolliat, & nutriat in fi-

Cle. Ale. lios Dei. Quò reſpiciens Clemens Alex. in Exhortat. ad gentes ait: *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ, qui miſeratus multam cordis duritiem eorum, qui lapiduerunt aduerſus veritatem, excitauit ſemen pietatis in Deū. Rurſus autem quoſdam virulentos impoſtores, appellauit genimina viperarum. Sed horum quoque ſi quis pœnitentia ductus fuerit, homo Dei efficitur. Has ergo omnes immaniſſimas feras, & tales lapides ipſe cœleſtis cantus in manſuetos homines transformauit. Vide quantum potuerit nouum canticum; homines ex lapidibus, & homines fecit ex feris.* Hoc ſanè maior virtutis præſtantia eſt, quod verbo homines facias ex feris, & ex petris, quam ſi virtute totum mundum conuertas.

§. VIII.

Efficaciſſimus ſermo eſt ad euincenda difficillima, cui præcedunt virtutum facinora.

NOn antea mittitur Moyſes locuturus ad petram, quàm ſecum perferat virgam. Sic enim dicit: *Tolle virgam, & congrega populum tu, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram.* &c. Itáque ſic ad loquendum cum petra dirigitur, vt prius & tollere, & ſecum deferre debeat virgam. Sed ad quid virga deferenda erat? Quando iuxta Dei mandatum res agenda erat per vocem, per ſolam locutionem, ad quid defertur virga? Erat virga illa, qua Moyſes tot patrarat facinora; meritò præſentia eius requiritur, quando cum petra locuturus eſt Moyſes, cum enim præmonſtrantur virtutum facinora, tunc adeò efficax ſermo procedit, vt conficere valeat quæque difficillima. Act. 3. poſtquam Petrus, & Ioannes Actor. 3.
hominem claudum reddiderant ſaluti, ait text. *Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum. Cognoſcebant autem illum, quod ipſe erat, qui ad eleemoſynam ſedebat ad ſpecioſam portam templi, & impleti ſunt ſtupore, & extaſi in eo, quod contigerat illi. Cum teneret autem, & Petrum, & Ioannem, cucurrit omnis populus ad eos,* &c. *Videns autem Petrus reſpondit ad populum: Viri Iſraëlitæ,* &c. Expende, quo tempore Petrus aperiat os ſuum, vt loquatur ad duriſſimum, & prorſus lapideum populū, nimitiùm quando coram ſe habet hominem, quem ſanarat, & animo, & corpore. Præmiſſo enim tanto virtutis facinore, non mirer, ſi vel lapidea corda trahat ſermone in ſagenam Domini. Ait D. Baſil. Sel. orat. 30, Baſ. Sel.
Claudus quidam erat ante portam ſpecioſam, cui pedum motionem cum forte natura ademiſſet, gratia tradidit præ arbitratu recudendum Petrus, & vnco fidei, poſt quam hunc deuinxerat, populū vniuerſum lingua cœpit. Ecce tibi diuinæ piſcationis progreſſum, prius benefacit Petrus claudo; prius opera ſalutis exercet, & pauperem claudum ſanitati reddit; poſt hac linguæ permittit rem, & lingua rapit ad ſe vniuerſum. Et quid non faciant verba, quæ de facinoribus peractis veniant: Pulchrè ait
Elias Cret. in orat. 19. Naz. *Nihil enim verbis, quæ operibus confirmantur, ad perſuadendum firmius, ac valentius:* Eli. Cret.
adeò vt ſermones, qui non prodeant de virtutum facinoribus, vix habeantur ſermones. Quò reſpiciens D.
Paul. 1. ad Corint. 4. aiebat: *Non in ſermone regnum Dei* 1. Cor. 4.
eſt, ſed in virtute. Et mirabar, quod tātus doctor ſermonem à regno Dei prorſus excluderet, quando fides ex auditu eſt, & nequeat tradi ſine ſermone. Cur ergo Paulus à Dei regno excludit ſermonem? Meritò Paulus non agnoſcit ſermone, qui ex virtutum non procedit opere; quando ſolus, qui in virtutibus fundatur,
potens eſt implere regnum cœlorum. Ait D. Ambr. in D. Amb.
Pſal. 118. ſer. 11. *Ait Paulus, quia non in ſermone regnum eſt Dei, ſed in virtute. Scriptum non nego, ſed in quo ſermone cognoſce. Nempe quem inflatus effuderit, qui ſine oſtenſione ſit ſpiritus, atque virtutis, hunc ſermonem Paulus non dignatur cognoſcere.* Non cenſetur ſermo eſſe, qui non procedit de virtutis oſtenſione; qui enim de virtutibus peractis oritur, ille cœpit orbē, & triūphauit de inani-
bus aliis ſermonibus. Vnde Pſ. 67. *Dabit Dominus verbū* Pſal. 67.
euangelizantibus virtute multa. Supponit, quod euange-
lizabant virtute multa, hoc eſt teſte D. Aug. exercen- D. Aug.
centes multas virtutum mirabilium operationes; & iis ſic euangelizantibus det Dominus verbum, credit fidei ſuæ ſermones. Et cur niſi in virtutum operibus euan-
gelizanti credit Deus ſuos ſermones? Ait Theodor. Theod.
Quoniam piſcatores erant, & publicani, & coriarii. Electi ſunt autem præceptores Philoſophorum, & Sophiſtarum, & Rhetorum, & eorum, qui ob dicendi facultatem ſe ipſos efferebant, meritò edocet, vnde haurientes doctrinæ flumina irrigationem afferunt. Niſi enim de multa virtutum operatione accederent ad verbi Dei prædicationem, potuiſſent capere tot ſuperbos homines.

Num. 20. Tulit igitur Moyſes virgam, quæ erat in conſpectu Domini, ſicut præceperat ei, congregata multitudine ante petram, dixitque eis? Audite rebelles, & increduli. Num de petra hac vobis aquam poterimus eiicere? Cúmque eleuaſſet Moyſes manum percutiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, ita vt populus biberet, & iumenta.

§. IX.

§. IX.

Maximus dolor eſt, quod percutiaris ab iis, quibus benefeceris.

FEré nuſquam aliàs in manſuetiſſimi Moyſis ore verba indignationis, & contumeliæ apparuernot, vt nunc apparent. Dixit namque modò: *Audite rebelles, & increduli*, &c. Cur manſuetudinis ſpeculũ ſic modo exaſperatur? Quæ illum cauſa in vocẽ rantæ indignationis coëgit? Dixerat ſupra textus: *Cum indigeret aqua populus conuenerunt aduerſus Moyſem*, populus, inquam, ille, in quem tot beneficia à Moyſe venerant, aduerſus benefactorem ſuum propter aquæ penuriam inſurrexeras; quo non miror, quod Moyſes exacerharetus, res enim maximi doloris eſt, quod apud eos male habeas, quos multis beneficiis impleuiſti. Dauid deliteſceos in ſpelũea nactns eſt Saulem inimicũ ſuum, & cũ ſollieitaretur à ſeruis ſuis, vt eum interficeret, reſpon-
1. Reg. 24 dit 1. Reg. 24. *Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hác rem Domino meo Chriſto Domini*, &c. Cirea quæ verba
Chryſoſt. multus eſt D. Chryſoſt. in ponderanda Dauidis comitate, & humanitate, qua infenſiſſimum ſibi hoſtem honorificis titulis exornat, illum Dominum ſuum vocãs, & Chriſtum Dominnm. Sed ipſe Danid locutus cum
1. Reg. 20 Ionatha Saulis filio. 1. Reg. 20. ait: *Quid feci? Qua eſt iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum, quia quærit animam meam?* Non ait *in dominum meum, Chriſtum Domini*, ſed ſolum ait *in patrem tuum*, nullis illum honoris titulis exornans. Quid minus vrbaoum? Qui cum propriis ſeruis locutus de Saule, illum Dominum ſuum vocabat; cum ipſius Saulis filio agena de eodem Saule nec Domioom vocar, nec vllo illum ornat titulo honoris. Cur non magis enram filio patrẽ honorat? Cum Ionatha locutus etſi ſubobſcurè reminiſcebatur bona à ſe in Saulem profecta, & mala ſibi ab illo relata, quod noo poterat non afficere eius ani-
Baſ. Sel. mum ingẽti dolore. Ait enim D. Baſil. Sel. orat. 16. *Qui ſolicite ab eo, quem non rarò ſeruauit, ad necem circumuenitur, beneficentia ſuæ recordatione attonitus, quod per eam in arma contra ſe concitarit aduerſarium, intolerabili dolore ſauciatur. Ita Dauid aduerſis vndequaque obruentibus obruebatur.* Non mireris, quod Dauid malis obrutus appateat, Regem non multum honorans aliquando, cui cum multis in caſibus dediſſet ſalutem, perſecutionem, mortémque accipiebat præmium vitæ datæ. Res enim eſt intolerabilis doloris, quod ab illo affligaris, quem multis obſequiis tibi obligaueras. Quò reſpicit
Pſal. 54. illud vulgare Pſal. 54. *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique. Tu vero homo vnanimis meus, dux meus, & notus meus. Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum conſenſu.* De inimico maledicente aſſerit, quod illum ſuſtineret manſuetiſſimè, as de homine amico, & beneficiis, conſuetudinéque obligaro ad maledicendom accedente nil exprimit, quaſi in eo dicat id pſorſus intolerabile futurum.
D. Amb. Air enim D. Ambr. lib. 3. officior. cap. vlt. *Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui ſemper mecum dulces capiebas cibos: hoc eſt, non poteſt ſuſtineri iſtud, quia vnanimis appetiſti eum, qui tibi donauerat gratiam.* Superatur vel extrema ſuſtinentia ab eo, qui beneficiis acceptis mala reddat beoefactori ſuo. Quæ non ohruatur manſuetudo in se adeò intolerabili, quod videas aduerſum te militare beneficia tua, gratias tuas? Sanè
Pſal. 108 manſuetiſſimus dicebat Pſal. 108. *Poſuerunt aduerſus me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea. Conſtitue ſuper eum peccatorem: & diabolus ſtet à dextris eius*, & innumera alia mala, eáque grauiſſima imprecatur illi. Ecce tibi, vt vno hoc propoſito, quod mala pro bonis rependebaor; & odia pro beneficiis, ſtatim in metuendas maledictiooes exurgis manſuetiſſimus ſpiritus. Quis enim ſuſtineat rem adeò atrocem, quod mala recipias ab eo, in quem contuliſti beneficia? Elias imperterritus vir poſtquã pluuiam largiſſimam populo immiſit, qua extremam famem excluderet; audit Iezabelis aduerſus ſe minas. Quid tunc? Ait 3. Reg. 19. *Timuit* 3. Reg. 19
Elias & ſurgens abiit, quocunque eum ferebat voluntas. Et quod malum potuit tantum Prophetam ſic cõcutere, vt fugeret? Quis eum ſic meticuloſum reddidit? Ait D.
Chryſoſt. hom. de Ioao. de coll. *Iezabel autem ipſum poſt* Chryſoſt.
beneficium perſequebatur ad mortem. Non miror quod tantus concutiatur videns ſe peti ad mortem ab illa, cui beneficium pluuiæ recens contulerat.

§. X.

Ad Chriſti crucifixi ſignum ſupra ſuas vires operatur creatura.

NOn ad primam, ſed ad ſecundam percuſſionem virgæ petra aquas effudit. Ait enim: *Percutiens virga bis ſilicem egreſſa ſunt aquæ largiſſimæ*, &c. Et cur non ad primum, ſed ad geminatum ictum petra
aquas emiſit? Ait D. Machar. Philadelphienſis orat. de Machar.
Exaltat. Crucis apud Grethſerum tom. 2. *Cum virtus crucis efformada eſſet; ea de cauſa ſemel, & iterum percuſſit, non quidẽ eadem figura ictu illato; ſed in ſpeciem crucis; primo ictu directè liberato; ſecundo obliquè, & tranuerſim. Quod ſignum petra conſpicata: regiámque imaginem ſibi impendere contuita, ea, quæ ſupra ſuam naturam erant, præſtitit; & quæ non habebat præbuit.* Quid pulchrius? In geminato ictu crux Chriſti adumbrata fuit, cuius vel ſignum petra contuita, quæ ſupra vires, & naturam ſuã erant, continuò præſtitit. Sic enim afficitur creatura ad coospectum crucifixi, vt ſe ſupra ſe erigat, & præſtet
ea, quæ prorſus excedunt propriæ naturæ fines. Cant. Cant. 1.
1. aiebat Sponſa: *Trahe me poſt te. curremus in odorẽ vnguentorum tuorũ.* Se vnam trahi petit, & promittit multas curſuras io vngueotnrum odorem! At ſi vna eſt, ſi vna trahi poſtulat, qoomodo dicit: *Curremus?* An fieri poteſt, quod vna fias multæ? Equidem dum in odorem currat illorum vnguentorum, quibus Chriſtus factus eſt ad ſepulturam, ſic ſe erigit anima, vt vna cum ſit, multarum excedat vires. Nequit ad crucifixi ſignum anima, non ſupra ſe exurgere, & præſtare, quod
eſt ſupra ſuam naturam. Quò ſpectans D. Bern. ſer. 4. D. Bern.
de Aſcenſ. monet: *Sequere Dominum aſcendentem crucẽ, exaltatum a terra, vt non ſolum ſuper te, ſed ſuper omnem quoque mundum mentis faſtigio colloceris.* Non fieri poteſt, quod maneat in naturæ ſuæ infirmitate, & puſillitate quæuis anima, quæ intendit in crucifixum. Imò vel eius cõtuita ſignum, ſe ſupra ſe eriget, & ſupra omnem mundi machinam conſtituta præſtabit ea, quæ ſunt ſupra propriam naturam. Hinc volente Ieſu ire in
Bethaniam, vt Lazarũ ſuſcitaret Ioan. 11. ait Thomas: Ioan. 11.
Eamus & nos, & moriamur cum illo. Quæ verba putantur profecta ab infirmitate Thomæ, & timore metuẽtis ſibi mortem, & ruinam in eo, quod Bethaniam iret. Sed hic ipſe Thomas, qui mortẽ, & cruces ſibi affingebat in via Bethaniæ, poſtquam crucem vidit, eas regiones impauidus aggreſſus eſt, quæ videbantur homini Europæo prorſus inacceſſibiles. Rem meditabatur D.
Baſil. Sel. orat. 40. inquiens: *Vox illa pauoris eſt. Poſtea* Baſ. Sel.
tamen omnibus fortior euaſit, & inculpatus. Hoc enim mirabile eſt, quod ante crucem tam infirmum, poſt Chriſti paſſionem, fidémque acceptam de reſurrectione calentiorem omnibus videamus. Tanta eſt Chriſti vis! Nam qui cum Chriſto Bethaniam comitari auſus non erat, hic Chriſto iam oculis ſubtracto, Solis orbem percurſat vniuerſum, ac in mediis verſatur populis cædem anhelantibus. Sic ad paſſionis ſignum incaluit, ſic roboratus eſt, vt extremas mundi regiones non vereretur peragrare, & ipſius ſolis inuiſere cunabula. Adeò potens eſt conſpectus crucifixi, vt homines ſe ſupra ſuam naturam faciat ele-
uare. Similiter Marc. 15. vbi Ieſus crucifigebatur, dicit: Marc. 15
Erat autẽ mulieres de longe aſpiciẽtes, inter quas erat Maria Magdalena, & Maria Iacobi, &c. id quod etiam teſtatur

Digitized by Google

Luc. 23. Ioan. 19. ſtatur Lucas c. 23. aiens: *Stabant autem omnes noti eius a longe, & mulieres*, &c. Sed Ioan. c. 19. videtur rem aliter narraſſe, ait enim: *Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalena.* Ecce tibi alij Euágeliſtæ aſſerunt mulieres à longe ſtare cum notis; Ioannes autem abſolutè affirmat illas iuxta crucem eſſe. Quare ergo verum erit, quod à lõge eſſent, & iuxta crucẽ? Crediderim mulieres à lõge ſteriſſe, dum Ieſus cruci ſuffigebatur, ad terram deiectæ; tunc enim fœminæ carnificum metu nõ audebant accedere, ſed à longe ſtabant. Vbi autẽ crux in altum fuit erecta, oculiſque apparuit crucifixus Ieſus, ad tantæ virtutis conſpectũ mulieres ſupra naturã audentes properarunt accedere, nactæ ſecuritatem, vbi antea tot pericula metuebant. *Euthim.* Ait Euthimius ibi: *Stabant verò iuxta crucem, tunc nacta ſecuritatem: primum enim omnes diſcipula comminus conſpiciebant, veluti cæteri docuerunt Euangeliſtæ.* Expende illud, *tunc*, nimirum, cũ Ieſus apparuit in cruce, tunc fœminæ inter carnifices ſecuritatem referebãt. Sic ſupra rei naturam ſe erigit homo ad Dei crucifixi conſpectum. Vt meritò dicat D. Amadæus hom. 5. de Martyrio Virg. *Amad.* *Pro nati morte ineffabili dolore glorioſa Virginis pectus vrebatur: hauſit poculum amarius ipſa morte, & quod hominum genus ferre non poſſet, adiuta diuino munere fœmina valuit ſuſtinere. Vicit ſexum, vicit hominem, & paſſa eſt vltra humanitatem.* Nec miror, quod tanta virgo ad crucifixi conſpectum ſupra ſe, & ſupra naturam, & ſupra hominum genus in patiendo eleuaretur.

§. XI.

Deus per ſe ſolum homini ſufficit ſatiende.

VT populorum ſitim expleat Dominus, proponit Moyſi & nudum, & aridum lapidem, qui percuſſus virga emittit largiſſimas aquas: *Percutiens virga bis ſilicem egreſſa ſunt aquæ largiſſimæ, ita vt populus biberet.* Longè aliter Babilon illa magna poculum hominibus parabat. *Apoc. 17.* Apocal. 17. *Et mulier erat circundata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua*, &c. Ecce tibi Deus, & mulier parantes pocula mortalibus; Deus nudum lapidem proponit, mulier aureum, pretioſiſſimúmque vas. Et cur quando Deus ſolum aridũ exerit lapidem, mulier requirit vas aureum? Equidem quæ à creaturarum proficiſcũtur manu, & auri, & multorum ſplendorum requirunt ſuffragia, vt placeant, vt ſatisfaciant; Deus autem per ſe ſolum ſine aliorũ ſuffragio poteſt ſuos homines ſatiare. *D. Amb.* Ait D. Amb. in Pſal. 1. *Calicem aureum Babylon excogitauit, vt quia potus placere non poterat, auri pretium illiceret ad bibendum. Propinauit de vino ſuo, cui metalli ſuffragia requiſiuit. At vero Dominus Ieſus aquam de petra effudit, & omnes biberunt*, &c. Non eſt Deus is, qui aliorum ſuffragia requirat, vel inter ardentes ſilices, vel inter ſaxa duriſſima habet, vnde placeat populo ſuo; creatura quærat aliorum ſuffragia, vt homines alliciat, Deus per ſe ſolum ſufficit illis. Hinc Deus omnia à ſe ablegat creaturarũ ſuffragia, vt ſolus homini ſufficere videatur. *Matt. 13.* Matt. 13. dicebant Iudæi de illo: *Nónne hic eſt fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria, & frater eius Iacobus, & Ioſeph, & Simon, & Iudas.* Et verè vxor fabri erat mater illius, qui cum poſſet Reginæ filius naſci, maluit mulieris pauperis haberi filius. Et cur non magis voluit eſſe filius Reginæ? *Theod.* Ait D. Theodotus tom. 6. in Conc. Epheſ. in Appendice 5. c. 2. hom. de Nat. Chriſti: *Si filius eſſet imperantis, poteſtati vtilitatem adſcriberent: ſi legiſlatoris factus fuiſſet filius, præcepto vtilitatem adſcriberent. Sed quid fecit? Omnia paupera, & vilia elegit, omnia mediocria, & plurimum obſcura, vt diuinitas ſola cognoſceretur orbem transformaſſe terrarum.* Non enim alius, quàm Deus per ſe ſolum, excluſis omnibus creaturarum adminiculis homini trahendo ſufficeret, hominúmque ſatisfaceret ſiti. Crede mihi, tunc clarius oſtenditur diuinitas intereſſe, quando in defectu ipſo rerum, homo exundat beneficiis. Et quidem nunquam Dei Filius nudior, quam dum cruci ſuffigitur, ibi omni ſplendore externo ſpoliatus apparuit, clauiſque transfixus, fecit tamen, vt homo nequam, & rudis inter hæc eius acclamaret imperium. Ait enim Latro Luc. 23. *Luc. 23.* *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Et cur media tanta abiectione, & deſolatione huius latronis acclamationem Dominus requiſiuit? Equidem ſic manifeſtabatur apertius eius diuinitas, ſufficiens per ſe ſolã ſine externis adminiculis homini trahendo, qui ad bonorum fontem curreret. Ait D. Chryſoſt. ſer. de Latrone: *Chryſoſt.* *Non enim illo in tempore mortuum aliquem reddidit luci, nec mare a ſuo tumore compeſcuit, nec expulit dæmones: ſed cruci ſuſpenſus, clauis affixus, omnibus ſubiugatus, dedecoris ſuccumbens infamia, inſultantium deriſione deluſus: Latronis auerſam mentem valuit commutare, ut ex omni parte eius diuinitas ſentiretur:* Tunc magis Ieſu ſentiebatur diuinitas, quando nudus in cruce, omni externo ſplendore deſtitutus, adhuc ſuffecit ipſe per ſe ſolum ſic hominis mentem implere, vt ad ſe curreret.

Num. 20. Dixítque Dominus ad Moyſem, & Aaron: Quia non crediſtis mihi, vt ſanctificaretis me coram filiis Iſraël, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. Hæc eſt aqua contradictionis vbi iurgati ſunt filij Iſraël contra Dominum, & ſanctificatus eſt in eis.

§. XII.

Ille ad Dei promiſſa certiſſimè venit, qui Dei honorem vbique ſollicitat.

ECce ſanctiſſimus alioquin Moyſes, & Aaron à promiſſionis terræ ingreſſu irremediabiliter excludũtur, quia in educenda aqua de petra, diuini honoris rationem non habuerint. Ait enim Dominus: *Quia non crediſtis mihi, vt ſanctificaretis me coram filiis Iſraël, non introducetis hos populos in terram, quam ego dabo eis.* Et ſanè ea fuit culpa Moyſis, qua excluſus eſt à terra promiſſa; accipiens enim virgam, ſtans coram vniuerſa multitudine, vt ex petra aquam educat, nullam mentionem fecit nominis diuini, nec Deum meminit; ſed ſolum ait: *Audite rebelles, & increduli. Num de petra de hac vobis aquam poterimus eicere? Cúmque eleuaſſet*, &c. Et loquitur ad populum, & extendit virgam, & ſemel & bis lapidem percutit, & aquas educit; & inter hæc nec ſemel Dei meminit, nec eius poteſtati acceptum refert quicquam. Vnde non miror, vt prorſus excludatur ad obtinendis diuinis promiſſis, quæ ille ſecuriſſimè obtinet, qui Dei gloriæ extollendæ ſemper incumbit. Eliezer Abrahæ ſeruus, dum pergit quærens ſponſam filio Domini ſui, nihil magis præ oculis habuit, quam Deo omnia ſua adſcribere. Inuenit tandem ſponſam, quam optauerat, & dum à puellæ parentibus cogitur differre profectionem, ait Gen. 24. *Gen. 24.* *Nolite me retinere, quia Dominus direxit viam meam.* Græcè dicitur: *Quia Dominus proſperam fecit viam meam.* Bonus vir nec verbum facit, quod non diuini nominis commendatione effulgeat, & inde trahit fœlicitatem ſuam. Ait Theod. *Theod.* de Prouid. ſerm. 8. *Sermones ſuos vbique diuini nominis mentione exornat, & bonorum largitionem inde trahit.* Nõ miror, quod non erret, quod non deuiet à fœlicitatis curriculo, qui nuſquam non meminit Deum, eiúſque nomen, & prouidentiam, & potentiam commendat ſingulis. Qui ſub hac cura viuit, certiſſimè deueniet ad promiſſiones diuinas. Promiſſum erat regnum ſanctiſſimo Ioſepho, qui intereà ſeruus efficitur, ducitur in Ægyptum; imò in carcerem detruditur. Inibi erat,

cùm

cùm vidit ſeruum Regis Pharaonis eiſdem vinculis
couſtrictum, & ſolito triſtiorem eſſe quadam die. Et
noſcens triſtitiæ cauſam eſſe ſomnium, quod nocte
Gen. 40. præcedenti viderat, ſtatim ait Gen. 40. *Nunquid non
Dei eſt interpretatio? Referte mihi, quid videritis*, &c. Ec-
ce tibi vir ſtrenuus ante omnia illis Dei veri ingerit
notitiam, cui refert, & prædicat propriam omnium ar-
canorum cognitionem. Hoc fuit primum verbum Io-
ſeph ad ſeruos Regis, & ex hoc ocioſſime euolabit ad
Theod. regnum ſibi promiſſum. Pulchrè Theodor. ſerm. 50.
de Prouid. ait: *Ioſeph vnum Deum pincernæ prædicat, de-
inde ipſi Regi eandem illam doctrinam affert. Inde rerum
gubernationem ſuſcipiens, totam nauim ſapienter regit.* Et
coram pincerna, & corã rege reuelaturus ſomnia pri-
mum verbum præfert in commendationem nominis
diuini, & inde certiſſime deuenit ad promiſſum faſti-
gium. Non aliter Dauid, dum adhuc in Regem vn-
ctus lateret, & ſe ſe Philiſthæo opponit, & in illum in-
1. Reg. 17 ſurrecturus, ait 1. Reg. 17. *Ego venio ad te in nomine
Domini exercituum, Dei agminum Iſraël, quibus expro-
braſti hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percu-
tiam te*, &c. Vide, vt nec verbum proferat ſine com-
memoratione Dei, cui authori totam rem committit,
nihilque ſine illo ſibi appropriat. Sic ſe dignum oſten-
Baſ. Sel. debat regni promiſſione. Quę notans D. Baſil. Sel orat.
15. exclamat: *O plenas amoris diuini voces, vel ante victo-
riam potiùs victoria! O qui palam feciſti fidem ad pugnam
armis non indigere! O qui in te ipſo palam feciſti fidei vim!
Tales animas legere nouit gratia: quare & cura gregis di-
ſtentum vocauit ad regnum.* Inde Dauid & vocatur ad
regnum, & peruenit ad regnum, quod nunquam non
Dei honorificè meminit, quod nullum aggreſſus in-
ueniatur facinus, quin Deo rem acceptam referat.

§. XIII.

*Non parua pœna eſt, quod laborum tuorum priueris
fructu.*

TOta decreta Moyſi pœna in eo erat, quod terram
promiſſam non erat intraturus, dicit enim ſolum:
Non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.
Sed & de Abrahamo, Iſaaco, & Iacobo, qui nihil pecca-
Heb. 11. uerant, dictum eſt ab Apoſtolo ad Hebræos cap. 11.
*Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repro-
miſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes, & con-
fitentes, quia peregrini, & hoſpites ſunt ſuper terram*, &c.
Sanctiſſimi, & perfectiſſimi viri hoc etiam habuerunt,
quod non acceperint repromiſſiones terrenas in ſe;
qualis ergo eſt hæc pœna peccatori Moyſi, quæ etiam
ſanctis nun peccantibus exhibetur? Sanè non parua
pœna erat hæc Moyſi; cæteri enim ſancti non labora-
uerant pro illa terra obtinenda, & ideo non illis fuit
moleſtum illa carere. Moyſes autem, & in Ægypto
apud Pharaonem, & in exitu, & in quadraginta anno-
rum manſionibus multum laborauit, vt perueniret cum
populo ad promiſſam terram. Ideo, & illi grauiſſimum
erat, & res maximæ pœnæ, quod terra, pro qua adeò
laborauerat, tandem priuaretur. Et quis non grauiſſi-
mè ferat, quod labores ſubeat, & ad laborum fructum
Ioan. 6. non perueniat? Ioan. 6. poſt ſatiata quinque millia ho-
minum, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: *Colligite, quæ ſupera-
uerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergo, & imple-
uerunt duodecim cophinos*, &c. Quot erant Apoſtoli, tot
cophinos fragmentorum collegerunt. Sed cur Deus
hoc munus commiſit diſcipulis ſuis? Cur non magis il-
lud commiſit illis ipſis hominibus, qui comederant? Si
conuiuæ erant indigni miniſterio, etiam inter Apo-
ſtolos erat Iudas omnium indigniſſimus. Cur ergo
maluit Apoſtolos cum Iuda laborare in miniſterio pa-
nis colligendi? Sanè in hoc bonos diſcipulos erudie-
bat, vt quos miraculorum fructus manebat; & Iudam
maximè damnabat, qui laboraret in miraculis, ad quo-
rum fructum minimè perucnturus erat. Ait D. Chry- Chryſoſt.
ſoſt. hom. 41. in Ioannem: *Quanam gratia non dedit tur-
bæ, vt ferrent, ſed diſcipulis? Quoniam hos magis erudire
volebat, qui totius orbis magiſtri erant futuri. Et pluri-
mam conſecuti ſunt vtilitatem. Erat autem & hoc non pa-
rum ad Iudæ damnationem, qui cophinum portabat.* Equi-
dem non parua eſt peccatoris damnatio, quod laboris
cophinum portet, & priuetur fructu. Hic ſanè labor
eſt infœlicium, quod multi ſint in cophinis portandis,
quibus ſatientur alij, & ipſi maneant omnis fructus ex-
pertes. Quò refero illud Eccleſiaſtæ cap. 6. *Vir, cui de-* Eccl. 6.
*dit Deus diuitias, & ſubſtantiam, & honorem, & nihil
deeſt animæ ſuæ ex omnibus, quæ deſiderat, nec tribuit ei
poteſtatem Deus, vt comedat ex eo, ſed homo extraneus vo-
rabit illud: hoc vanitas, & miſeria magna eſt.* Quis igno-
ret hanc eſſe magnam miſeriam, quod quis laboret ſub
diuitiis augendis, multóſque honorum titulos habeat;
& tamen neget illi Deus poteſtatem fruendi. Hæc mi-
ſeria eſt debita peccatoribus! Sic enim explicabat
Chaldæus: *Non dedit ei Deus poteſtatem ob peccatum* Chald.
ſuum, vt guſtaret ex eis. Et ſapienter Nazianzenus ex- Naz.
plicat: *Hac vna calamitate diuitum inflicta tenetur, quod
earum fructu careat.* Nunquam non calamitas eſt, quod
occuperis totus bonis acquirendis, tenendis, ad quo-
rum fructum guſtandum nunquam accedas. Quam
calamitatem minabatur Sophonias cap. 1. *Ædificabunt* Sophon.
*domos, & non habitabunt; & plantabunt vineas, & non bi-
bent vinum earum.* Et ſimilia peſſimis Iſraëlitis preca-
batur Deuteron. 28. *Domum ædifices, & non habites in* Deut. 28
ea. Plantes vineam, & non vindemies eam. Sic inter gra-
ues peccatorum pœnas cenſetur, quod quis ſuorum
laborum fructibus priuetur. Quod maximè in ſpiri-
tualibus eſt timendum, ne qui cophinos cœleſtis panis
aliis miniſtramus; qui diuitias, ſplendoréſque doctrinæ
poſſidemus, vt alios ducamus ad vitam æternam, cui
commonſtrandæ inſudamus; tandem ob peccata ho-
rum fructu priuemur. Et ædificatis labore noſtro man-
ſionibus cœleſtibus, nos excludamur, & alij introdu-
cantur in eas. De talibus ait Hugo Victor. homil. 19. in Hug. Vic.
Eccleſiaſtem: *Multi in ſapientia laborant, & dant opera,
& ſtudent multa ſcire, & dicere plurima; & ſcripto ſenſa
ſua commendant, vt ad poſteros tranſmittant; nec capiunt
fructum ex iis omnibus, vt melius ſit ipſis, ſed inanes re-
manent à veritate, & à dulcedine ſapientiæ vacui*, &c. Hęc
eſt miſeria ſumma.

CAPVT XXVIII.

De Morte Aaron.

Textus Hiſtoriæ.

LAtam in duos fratres ſententiam, non diu Domi-
nus diſtulit; ſed cum primum à Cades in mon-
tem Hor ventum eſt, mors indicitur Aaroni. Ea ſic
accidit ex præſcripto Domini. Pontificiis veſtibus ef-
fulgens Aaron è tabernaculo exiuit, & cultu eximius,
qui Sacerdotem deceret, ſe conſpiciendum dedit mul-
titudini. Adſtabat Eleazarus eius natu maior filius; cui
Moyſes ab Aarone exutas per ordinem cœpit ſacras
veſtes induere. Lætabatur pater videns ſacerdotium
reſidere in filio. Nec mora, exutus Aaron, filij, fratriſ-
que recumbens vlnis apparuit extinctus. Quis optimi
Sacerdotis mortem non inuideat? Simul popu-
lus vidit Eliazari lumina, & Aaronis
cineres, quos ſolemni luctu ce-
lebrant lacrymarum
triginta dies.

Digitized by Google

PARS VNICA MORALIS

circa textus literam.

POſt petram manantem aquis veniunt magni Sacerdotis cineres, qui non minus ex iſtent fœcundi, vt mortalium vitas faciant exundare virtutibus.

Num. 20. Venerunt in montem Hor, qui eſt in finibus terræ Edon: vbi locutus eſt Dominus ad Moyſem: Pergat, inquit, Aaron ad populos ſuos; non enim intrabit terram, quam dedi filiis Iſraël, eo quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis.

§. I.

Non differt à fæce plebis quiſquis peccat, quantumuis alioquin illuſtris, & conſpicuus ſit.

SVmmus ille Sacerdos, & Pontifex Aaron ad populos ſuos ire iubetur, quaſi in nullo à popularibus diſtinguendus, ex quo Deo extitit incredulus. Sic enim habes: *Pergat Aaron ad populos ſuos, non enim intrabit terram, quam dedi filiis Iſraël, eo quod incredulus fuerit,*
Iob 3. &c. Non ſic populariter optabat mori Iob, qui dicebat cap. 3. *Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem. Cum Regibus, & conſulibus terræ,* &c. In fine vitæ regium quid, & excellens cogitabat, quod & ſibi volebat. Quando ergo etiam in morte Regum, Principúmque conſortium appetebat, & ſibi affingebat Iob, cur Aaroni datur ſolum conſortium popularium? Cur non magis dicitur illi, quod pergat ad Principes populorum, quam quod pergat ad populos ſuos? Sic inter populares numerandus ſummus Sacerdos? Sanè hæc eſt conditio peccatorum, qui licet ſummi ſint honoribus ſæculi, tamen coram Deo cenſentur inter plebeiorum vilitates. Solus ſupra plebem eſt, qui liber eſt à vitiorum fœditate. Hinc de Iſmaële dicitur Gen. 25. *Deficiens mortuus eſt, & appoſitus eſt ad populum ſuum.* At de ſanctiſſimo Iſaaco iuxta D. Ambroſ. lectionem non dicitur, quod appoſitus ſit populo, ſed generi ſuo. Quippe ait hæc electio: *Appoſitus eſt ad genus ſuum.* Et cur ille apponitur populo, Iſaac autem non populo, ſed generi dicitur appoſitus? Peccantium eſt annumerari popularium vilitati; at præſtantiſſimus, ſanctiſſimúſque Iſaac non plebeis, ſed præſtantiſſimis annu-
Ambr. meratur. Ait D. Ambroſ. lib. 1. de Abel cap. 2. *Pulchrè ad genus ait, non ad populum. Nam legimus aliis locis appoſitos eſſe ad populum ſuum. Sed iſti non tam præſtantes; præſtantior autem qui paucorum ſimilis fuerit, & non plurimorum. Ita vt in Iſaac non vulgaris, populariſque gratia, ſed ſpecialis prærogatiua præcelleret, ſicut lectio docet.* Eſt hæc prærogatiua præſtantiſſimorum hominum, qui puri ſunt à ſcelerum maculis, ne plebeis inuoluantur, ſed ornamento fulgeant ſpeciali: qui autem peccatis ſuccumbunt, eo ipſo decidunt à ſingulari præſtantia, & plebeiorum inuoluuntur vilitati. Ex quo Le-
Leuit. 4. uit. 4. ait: *Si Sacerdos, qui vnctus eſt, peccauerit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino.* Sic ibi de Sacerdote cauet; pergit in ſuper aiens: *Quod ſi, omnis turba Iſraël ignorauerit, & per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini eſt, & poſtea intellexerit peccatum ſuum; offeret pro peccato ſuo vitulum.* Ecce tibi à peccante plebe vitulum petit Dominus, & ſimiliter vitulum petit ex Sacerdote peccante; vt oſtendat, quam inuoluatur plebeis in omnibus etiam ſacerdotio inſignis, vbi ſe tradiderit peccato.
Procop. Quò ſpectans Procopius in Gloſſa fatur: *Notandum quod eiſdem hoſtiis litant Sacerdos, & populus, ſi culpa ſe onerauerint.* Nullus ſacerdotij ſplendor, nulla præſtantia, principatus te à viliſſima plebe diſtinctum facit, ſi peccatorum obſcureris maculis.

§. II.

Nihil nobis aſſumendum eſt in ſæculo, niſi quod in cœlis poſſumus habere.

MEritò ſoli attribuuntur Aaroni populi, qui poſthac in cœlis nos expectant. Dicit námque: *Pergat Aaron ad populos ſuos:* hoc eſt, ab hac vita decedat. Sed expreſſius dixiſſet: *Relinquat Aaron populum ſuum,* quando à ſuis recedendum illi erat. Cur ergo non meminit, vt relinquebat Aaron populum ſuum, ſed vt ibat ad populos ſuos? Equidem vir iuſtus nihil ſuum amat eſſe, niſi id quod poteſt habere in cœleſtibus. Ex quo venturus Dei filius in mundum præmiſit Angelū, qui ſibi locum pararet in virginis viſceribus, eius ſolicitans aſſenſum. Ait enim Lucas cap. 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth ad virginem deſponſatam viro,* &c. Virgo eligitur Luc. 1.
ex qua ſola, abſque vllo virili ſemine naſcatur Filius Dei in terra. Sed cur ſic Deus cauit de terra ſibi patrem aſſumere, vt matrem accepit? Poſſet equidem, ſi vellet, Filius Dei de ſanctiſſimis nuptiis naſci, vt de virgine natus eſt. Cur ergo virginem ſolam elegit, & viri conſortium fugit? Exclusit in terrena generatione, quod minimè in cœleſti poterat nec adumbratè habere. In cœleſti namque generatione id habebat, quod ab vno ſolum progigneretur, ſic maluit in terra ab vna etiam ſola generari, vt ſic non aliud ſibi appropiaret in ſæculo, niſi id, quod haberet in cœleſtibus. Huc acutè aſpexit D. Damaſc. orat. de Transfigurat. Damaſ.
Deus enim verè, atque homo eſt: non Petri, non Pauli, non Ioſephi, nec cuiuſquam alius patris filius extitit, ſed hominis. Nec enim patrem in terra habuit, cui mater in cœlo non fuit. Equidem non decebat tantum Dominum, vt in terrena generatione aſſumeret à duobus naſci, quādo id repugnabat habere in cœleſti. Non pater, & mater non duo erant in cœlo à quibus naſceretur; ideò nec in terra duos progenitores debuit habere; præſtantiſſimæ enim mentis eſt, nihil ſibi appropriare velle in ſæculo, præter ea, quæ poteſt habere in cœleſtibus. Sic de Abraham Patriarcha ait Paul. ad Hebr. 11. *Fide re-* Ad Heb.
moratus eſt in terra repromiſſionis; tanquam in aliena in caſulis habitando, &c. Ecce tibi cum repromiſſionis terram haberet, nihil in ea ſibi appropriabat, ſed omnia tanquam aliena æſtimabat. Et cur aliena à ſe putabat omnia terrena, niſi quia ea ſola ſibi propria æſtimabat, quibus poſſet florere in æterna patria? De illo enim dicit D. Chryſoſt. hom. 25. in præſent. *Prima-* Chryſoſt.
matum aliis cedebat, in pericula ſeipſum dabat, decem millia mala patiebatur, non domos conſtruebat claras, non delitiabatur, nec circa veſtimenta diligens erat, quæ omnia in hac vita eſſe ſolent: ſed cuncta, quæ ad ſupernam pertinent ciuitatem gerebat, hoſpitalitatem exhibebat, fraternam dilectionem, eleemoſynas, patientiam, contemptum pecuniarum, contemptum præſentis gloriæ, &c. Ecce tibi ſanctus vir ſola, quæ ad ſupernam pertinent ciuitatem, gerebat; cætera vt ſibi aliena deſpiciebat; nil ſibi proprians, nil æſtimans, niſi quod in cœleſtibus poſſit habere.

Num. 20. Tolle Aaron, & filium eius cum eo, & duces eos in montem Hor. Cúmque nudaueris patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filiū eius, & Aaron colligetur, & moriebatur ibi. Fecit Moyſes, vt præceperat Dominus, & aſcēderūt in montē Hor corā omniū multitudine.

§. III.

Mors Sacerdotum efficaciſſima omnium ad commouendos animos.

VIde quā aliter diſponitur Aaronis mors, ac poſtmodum Moyſis mors diſponetur. De Aarone dicitur:

Digitized by Google

citur: *Tolle Aaron, & filium eius cum eo, & duces eos in montem Hor*,&c. Non permittitur Aaron ſolus aſcendere in montem, ibi moriturus; ſed ſimul adeſt filius, ſucceſſor ſacerdotij, & Moyſes, vt morienti interſint. De Moyſe autem dicitur Deuteron. 34. *Aſcendit ergo Moyſes de Campeſtribus Moab ſuper montem Nebo, in verticem Phaſga contra Iericho*, &c. *Mortuúſque eſt ibi Moyſes ſeruus Domini*, &c. Solus aſcendit Moyſes in montem, ſolus ibi moritur, ſine teſte, ſine ſpectatore. Et quando nec ſucceſſor eius Ioſue, alioquin inſeparabilis comes eius permittitur adeſſe, & videre morientem Moyſem; cur Aaroni morienti prouidetur ſucceſſor, qui adſit, & ipſe, & Moyſes videant diſcedentem è viuis ſummum Sacerdotem. Erat Moyſes Princeps populi in politicis, Aaron vero ſummus Sacerdos erat circa diuina; ideò Deus maximè curat, quod morientis Aaronis adſint ſpectatores, non Moyſis, quia Sacerdotum mortes efficaciores ſunt ad commonendos, componendóſque animos ſpectatorum, quàm Principum
P. Dam. ſæcularium mortes. Ab hac ſententia ſtat Petrus Damianus lib.5.epiſt.17. vbi reddans rationem cur Pontificum mortes ſint frequentiores, quam Regum, Imperatorúmve, & ſic diſpoſitum ſit à Domino, ait: *Cum mors cuiuſlibet Regis non magnopere ſit terrori: quoniam ſeculares Principes, qui turbis popularibus præſunt, ſæpe gladiis perimuntur*,&c. *Seculares ergo Principes, quia diuerſa mortis caſibus expenuntur, cor audientium, eorum exitus non atteritur: Papa vero vita, quia ſola naturalis obitus lege concluditur, eius ex hac vita tranſitus, ſine grandi formidine non auditur.* Equidem ſæculares Principes vt in bellis continuis ſunt, vt inter aduerſariorum arma frequenter degunt, ſic eorum mortes non tanto terrori ſunt, nec adeò mentes audientium immutant. Pontificis autem pacifici viri, & Deo ſacrati, diuinóq; dediti muneri mors, vt per ſe in ſola fundatur lege naturę, ſic maiori debet eſſe formidine, efficaciórque eſt vt audientium, videntiúmque animos in virtute conti-
Ioſue 20 neat. Quò crediderim ſpectaſſe illud Ioſue cap. 20. vbi poſt aſſignatas ciuitates refugij ad quas confugiant inuoluntarij homicidæ, & ſecuri viuant: aſſignans etiam tempus, quo debeant manere ibi ait: *Et habitauit in ciuitate illa donec ſtet ante iudicium, cauſam reddens facti ſui, & moriatur Sacerdos magnus, qui fuerit illo tempore.* Et cur tunc ſolum permittitur exire homicida ille inuoluntarius ab aſylo, cum mortuus fuerit ſummus Sacerdos? Plures huius rei rationes adducit noſter Serarius ibi quæſt. 5. & valdè pulchras; liceat tamen mihi addere aliam ex præſenti excogitatione petitam. Ea eſt, quia lex volens ſic liberare peccatores, vt correcti viuant; homicidas illos non ante in libertatem emittit, quam ſummi Sacerdotis mortem videant; ſola enim ſacerdotis mors efficaciter poterit continere in virtute eos, qui inter gladios cadere homines videre aſſueti
Num 16 ſunt. Hinc ſupra Num. 16. vbi rebelles mulctantur, & Dathan, & Abiron viui à terra degluriuntur, & ducenti & quinquaginta alij Core partiales igne diuino abſumuntur. Ait Dominus: *Præcipe Eleazaro filio Aaron Sacerdoti, vt tollat thuribula, quæ iacent in incendio*, &c. *producátque ea in laminas, & affigat altari*, &c. *vt cernant ea pro ſigno, & monumento filij Iſrael.* De Dathan, & Abiron voratis à terra nihil Deus permittit relinqui, quod in cladis monimentum ſeruetur. De combuſtis autem thuribula relinquuntur inter fauillas, quæ iubentur aſſumi, & poni pro ſigno Iſraëlitis. Et quare horum potius memoriam curat Deus permanere in monumentis, quam illorum? Erant Dathan, & Abiron de tribu Ruben, ad quam ratione primogenituræ pertinebat regnum politicum. Erant iſti combuſti de tribu Leui, quibus ſacerdotale miniſterium erat commiſſum. Ideò Dominus Principum ſæcularium cladem non multum curat in monumentum redigere, vt enim illis frequentiores ſunt clades, & ſub illarum diſcrimine ſemper viuunt, ſic minus animos audientium immutant. Sacerdotum autem clades ob oculos proponit & iubet perpetuo earum aſſeruari ſigna, vt quæ efficaciſſima ſint, ad concutiendos animos ſpectantium, illóſque continendos in virtute.

§. IV.

Qui morti appropinquat, nil temporale curat, ſed magis attendat diuinis.

AScendentibus in montem Aarone, Moyſe, & Eleazaro Aaronis filio, iubet Dominus Moyſi: *Cum nudaueris patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filium eius, & Aaron colligetur, & morietur ibi.* Et quod Aaron nudetur ſacerdotali ſtola, & illa induatur Eleazarus eius filius, vni Moyſi committitur. Cur non magis mandatur ipſi Aaron, quod ſe nudet, & quod induat filium? Cur id munus Moyſi mandatur, & minimè Aaroni permittitur? Erat ſacerdotium Aaronicum temporale, & ideò cum Aaron morti appropinquat, & iam iá ſtat moriturus, minimè permittitur, quod circa temporalia occupetur, ſed totus vacet æternis, & diuinis. Huc perueniant innumeri, qui etiam inter ipſum extremum ſpiritum toti ſunt occupati circa temporalium bonorum diſpoſitionem, vt illa relinquant, & mandent vel filiis, & propinquis. Toti in eo ſunt, vt ſtatuant, qualem veſtem, quale prædium donent filio, & vix parum temporis impendunt diuinis. Sanè ij longè abſunt à morte, quam Deus diſponit amicis ſuis, quibus non permittitur occupari in temporalium bonorum diſpoſitione etiam erga filios, ſed quod præcipuè intendant diuinis. Hinc moribundus Iacob Gen. 49. *Gen 49*
ait ad filios ſuos; *Congregamini, vt annuntiem, quæ ventura ſunt vobis in diebus nouiſſimis.* Quæ verba ponderans D. Ambroſ. lib. 2. de Iacob cap. 9 ait: *Præſentibus* *D. Amb.*
ſe rebus ſubduxerat, & nouiſſimis diebus futuræ miſcebatur ætati. Nihil de præſentibus dicit, nihil mēte voluit, quod non pertineat ad ea, quæ æterna manent filiis in ſæculo futuro. Et cur non etiam aliquid de præſentibus, & temporalibus comminiſcitur? Equidem vt iam moriturus erat, ſic ſola curat bona, quæ ad æternitatem pertineant. Ait D. Chryſoſt. homil. 66. in Geneſ. *Chryſoſt.*
Quia moriturus erat, benedictione ſua firmat pueros, maximas has facultates relinquens, & diuitias, quæ nunquam abſumi poterant. Bonus pater, dum viuebat, etiam procurauit filiis diuitias temporales; at vbi ſeſe vidit morti vicinum, vbi iam erat moriturus, omnes temporaliū bonorum abiecit curas, & vel filiis relinquere tractat eas diuitias, quæ non temporaliter, ſed æternum durent. Cur enim vir ſanctus memoret temporalia iam morti vicinus? De illo etiam habes Gen. 49. *Benedixitque* *Gen. 49.*
ſingulis benedictionibus propriis. Et præcepit eis dicens: En congreger ad populum meum: ſepelite me cum patribus meis. Dum moritur, dicitur benedixiſſe filiis benedictionib. propriis ſingulorū, vt aliis benedictiones regni, aliis benedictiones agriculturæ, & ſic ſingulis ſingulas attribuat. Sed illud valde notādum eſt, ꝙ cum in Leui tribu maximè fulgeret ſacerdotij benedictio, & dignitas, de tali ſacerdotio, nec verbū vnū protulerit. Et cur bonus, & Sanctus pater iam moriturus non magis meminit ſacerdotiū inter filios affulſurū? Erat ſacerdotium illud temporale, nec peruenturum vſque ad dies nouiſſimos, ideò bonus moriturus non meminit illud, qui tali tempore ſola ſpectabat æternum duratura. Ait Rupert. lib. 9. in Gen. cap. 40. *Hoc ergo quæritur,* *Rupert.*
quare illud ſacerdotium in benedictionibus ſuis pater obſiſerit, nullámque Leuitici prædicauerit laudem miniſterij? Ad quod dicendum, quia de nouiſſimis diebus ſe annuntiare profeſſus eſt, illud autem ſacerdotium, ſiue Leuiticus ordo ad iſtos nouiſſimos dies, ad iſtos fines ſæculorum non pertinet. Et meritò moriturus Iacob cauet vel nominare rem, quæ non erat æternum duratura. Quid enim morituro cum caducis, quando ad æterna feſtinat.

§. V.

Digitized by Google

§. V.

Moriturus nulli prius, quam ſibi conſulat.

NOn permittitur Aaron, quod ipſe filium ſacerdotalibus induat, ſed Moyſi mãdatur illud officium; cui dicit: *Cum nudauerit patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filium eius*, &c. Et cur Moyſi tale mandatur officium, & non potius Aaroni patri induendi? Sanè maximè amaret pater manibus ſuis ornare, & induere filium. Cur hoc illi non permittitur? Inſinuant rationẽ verba illa: *Et Aaron colligetur, & morietur ibi*; Sanè vbi Aaron moriturus ſtabat, meritò nulla alia illi permittitur cura, niſi vt vni conſulat ſibi. Vanè, & miſerè homo moribundus dat operam aliis induendis, etiamſi filij ſint, tunc enim vnum hoc præſtat, quod homo cõſulat ſibi. Ægrotabat ad mortem ſenex Iacob, quem cum inuiſeret Ioſeph filius vnà cum duobus eius nepotibus
Gen. 48. Gen. 48. *Dictum eſt ſeni: Ecce filius tuus Ioſeph venit ad te. Qui confortatus ſedit in lectulo. Et ingreſſo ad ſe Ioſeph ait: Deus omnipotens apparuit mihi in Luza*, &c. Ingredienti filio nihil pater dicit, ſed prius confortatus in lectulo, quæ ad ſe à Deo venerant, memorat beneficia. Sed cur non magis alloquitur filium, illique verbum ſalutatorium facit? Cur non magis aliqualem exhibet reuerentiam regiæ dignitati filij? Vt bonus erat moriturus, nulli prius voluit proſpicere, quàm ſibi.
D. Amb. Pulchrè aiebat D. Ambroſ. lib. de Iacob. 2. cap. 9. *Aſſurrexit in ſe, & longè ab aliis, atque intra ſemetipſum ſeſe colligens, præſentibus ſe rebus ſubduxerat, & nouiſſimis diebus futuræ miſcebatur ætati.* Expende illa: *Aſſurrexit in ſe, & longè ab aliis*, & inſuper illa, *intra ſemetipſum ſeſe colligens*, &c. quippè bonus iam morti vicinus ab aliis omnibus ſe alienabat etiam filiis, & vni attendebat ſibi. Hinc maximè dignoſcitur, qui pertinet ad æternam vitam, ſi in mortis vicinio, vni ſciat attẽdere ſibi. Cum Dei filius erat in cruce, multi è peſſimorum turba clamabant
Matt. 27. Matth. 27. *Salua temetipſum; Si filius Dei es, deſcende de cruce.* Totus horum clamor eò ſpectabat, vt Ieſus ſua effugeret pericula, de propria autem ipſorũ ſalute nec verbum dicunt. Interea latro pendens in
Luc. 23. cruce, & iam iam moriturus clamabat Luc. 23. *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum*, hoc maximè curabat, vt ſibi ſalutem acquireret. In hoc latro & il-
D. Amb. los deuicit, & Deum ſibi deuinxit. Ait enim D. Ambr. ſerm. 45. *Iudæis dicentibus: Libera temetipſum: latro certus de diuinitate, & ſecurus de voluntate, ſe magis poſtulat liberari.* Illa eſt reproborum Iudæorum vox, quæ tota eſt in aliis liberandis, in aliis ornandis, & ditandis, & nullam ſui habet curam. Hæc eſt vox electorum, qui in mortis periculis conſtituti, magis poſtulant liberari, magis de ſe, ſuáque æterna ſalute ſunt ſoliciti, quàm de eo, quod alij viuant.

Num. 20. Cúmque Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium eius. Illo mortuo in montis ſupercilio, deſcendit cum Eleazaro. Omnis autem multitudo videns occubuiſſe Aaron fleuit ſuper eum triginta diebus per cunctas familias ſuas.

§. VI.

Ad ſummum parentis gaudium ſpectat promotio filiorum.

VIde, quali gaudio tollitur patris in morte triſtitia; nimitùm, quod in eius honore oſtenditur eſſe filius. Ait enim: *Cum Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium eius.* Nec veretur Moyſes ſpoliare Aaronem ſacerdotali ſtola, vt filium eius induat; imò in eo putat multum de mortis triſtitia Aaroni eripi, quod videat filium ſuum fulgere in ſacerdotali inſi-
Eccl. 30. gni. Quod docebat Eccleſiaſticus cap. 30. inquiens: *Mortuus eſt pater eius, & quaſi non eſt mortuus, ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe. In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo: in obitu ſuo non eſt contriſtatus.* Triſtitiam mortis dimittit pater, qui in vita ſua videt filium dignitate, paterníſque bonis ſublimem. Hinc Dauid morti vicinus, vt vidit Salomonem filium reuertentem ab inauguratione regni 3. Reg. 1. *Adorauit rex in lectulo ſuo, inſuper & hæc locutus eſt. Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui dedit hodie ſedentem in ſolio meo, videntibus oculis meis.* 3. Reg. 1. Regni ſui decorem in filio miratus, & Deo gratias immenſas agit, & ſummo perfunditur gaudio. Vt dicat Abbul. quæſt. 42. in præſenti: *Reputauit Dauid ad magnum beneficium, quod ipſo viuente regnaret aliquis de filiis eius, & ſic ſaltem eſſet certus, quod aliquis de poſteris ſuis ſuccederet ei: & iſtud erat magnum gaudium.* Abbul. Et ſeni, & moribundo, & iam animam agenti beneficium contulit Deus ad magnum eius eius ſolatium, & mortis leuamen, vt filium in ſua dignitate fulgentem ſpectaret. Et quantum hoc moribundo patri ſolatium? Ait Gen. 46. de Iacob vide filium in regni ſplendore: *Dixitque pater ad Ioſeph: Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & ſuperſtitem te relinquo.* Gen. 46. Quæ ſic explicat Diuus Chryſoſt. homil. 65. in Gen. *Vidi, quem deſiderani, & ſufficit mihi ad omnem lætitiam, vidiſſe quod tu adhuc viuis.* Chryſoſt. Equidem ſufficit parenti ad omnem lætitiam, quod filius in dignitate viuat, etiamſi pater ſe ad ſepulcrum appropinquare videat, ſi iam teneatur mortis ægritudine, ad omnem ei lætitiam ſufficit, quod in dignitate filium præfulgentem videat. In dignitate enim, & in vita nunquam patres non amant ſuperari à filiis. Quod ſcientes Ieroſolymitani Principes dicunt ad Dauidem 3. Reg. 1. *Amplificet Deus nomen Salomonis ſupra nomen tuum, & magnificet thronum eius ſupra thronum tuum.* 3. Reg. 1. Et quis hæc auderet Regi dicere, niſi certus, quod parentes gaudeant in bonis vinci à filiis? Ex quo Theod. Theod. ibi quæſt. 3. ait: *Sciebant hi Principes, quod nemo, qui paternam habet dilectionem æmulatione proſequitur filios: & quod eſt proprium patrum velle videre filios ſe clariores. Arius eum & eius filij ſoli hac laborant amentia. Dauid autem adeò lætatus eſt his, quæ dicta fuerant à Principibus, vt etiam cum ſenectus vetaret, ne ſurgeret, inclinatus Deũ adorarit.* De errore Arianorum venit, quod patres putentur inuidere filiis, at qui ſapiunt, indè parentes ſibi deuincire cupiunt, quod honorem, & maximum honorem eorum filiis attribuant. Hinc D. Ambroſ. epiſt. 26. D. Amb. extollit Gratiarum Auguſtum: *Quam pium autem illud, quam admirabile, quod in Deo non vereris inuidiam, de patre remunerationem pro filij amore præſumis, & laudando filium, non ei te poſſe aliquid addere confiteris, ſed velle, vt etiam patri te filij prædicatione commendet.* Equidem nulla eſt in patre inuidia de gloria filij, imò inde ſummo parentès gaudio afficiuntur, ſi vniuerſam gloriam ſuam videant tranſlatam in filios.

§. VII.

Filius præclarus viuo parente, nec manum habet, quam ad paterna bona extendat.

DE exuendo Aarone; & induendo Eleazaro filio eius vnus Moyſes accipit curam. Ait namque de Moyſe: *Cúmque Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium eius.* Moyſes vnus dicitur induiſſe Eleazarum veſtibus ab Aarone ſumptis. Sed cur non magis Eleazarius induebat ſe ipſum? Cur non ipſe Eleazarus, & veſtes ſumebat, & eas induebat, ſed id munus totum permittebat Moyſi? Sanè cum illa fierent, adhuc viuo parente Aarone, non miror, quod nihil in iis faciat Eleazarus per ſe ipſum; bonus enim filius viuo patre, non habet manus, quas extendat, vt paterna bona accipiat. Viuo Dauide dicitur de maiori natu eius filio Adonia 3. Reg. 1. *Adonias autem filius Haggith eleuabatur dicens, Ego regnabo. Fecitque ſibi* 3. Reg. 1.

currus,

Digitized by Google

currus, & equites, &c. Cùm autem res delata eſſet ad ſenem Dauid, ipſe vocauit præcipuos ex Principibus ſuis,& ait illis: *Tollite vobiſcum ſeruos Domini veſtri, & imponite Salomonem filium meum ſuper mulam meam, & ducite eum in Gion, & vngat eum ibi Sadoch ſacerdos, & Nathan propheta in Regem Iſrael*,&c. Quid tunc? Pergit textus: *Et impoſuerunt Salomonem ſuper mulam regiã*, &c. In quibus illud maximè notandũ venit in rem præſentem, quod cum & Adonias & Salomon eſsēt æquè filij Dauidis,& in vtroque regni ſigna ponerētur, Adonias tamen non dicatur ibi filius Dauid, ſed filius Haggith; Salomon autē filius Dauid nominetur, ait enim: *Imponite Salomonem filium meum*. Et cur magis vocatur Salomon filius Dauid, quam Adonias, cum hic maior natu eſſet? Adonias viuo patre manus extendebat ad regnum, dicebátq; *Ego regnabo. Fecitq; ſibi currus*,&c. Salomon nec vocem, nec manus habebat, quibus aliquid ſibi aſſumeret regium viuo parente; imò de illo dicitur: *Impoſuerunt Salomonem ſupra mulam regiam*, non ipſe ſe impoſuit, non ipſe accepit, ſed ſic ſe gerebat, quaſi nec manus haberet, nec mentem, vt regnum acciperet viuo parente. O clariſſimum indicium filij Regis, ad quem regnum pertinebat! Non equidem filius eſt, qui viuo parente manus habet, quas extendat ad bona paterna! ille vere filius eſt,& filius præclarus,& certiſſimus paternæ dignitatis hæres, qui nec manus habet, vt viuo parente, bona accipiat paterna. Ex quo

D. Amb merito D. Ambroſ. in Apol. 1. cap. 6. ait: *Ideò eo vſque precauit, vt cum Adoniam filium regnum ſibi vſurpare comperiſſet; non eum, qui præripere geſtiebat, ſed eum, qui expectaret, eligeret.* Meritò non ille agnoſcitur hæres, neque filius, qui manus habebat, vt præriperet regnũ, vt viuo patre, eius regiam acciperet; ſed ille agnoſcitur & filius,& hæres, qui dum patrem videbat viuum, prorſus erat alienus ab omni conatu, quo paterna perciperet. Non equidem filij optimi eſt, ſed filij nequam, & funditus perituri, quod viuo patre habeat manus, vt bona eius præripiat. Hinc in peſſimi Abſalonis clade, non immerito fit mentio tituli, quem ſibi erexerat viuus. Etenim poſt eius interſectionem deſcriptã, poſt oſtenſum eius cadauer obrutum lapidibus, conſequē-

2. Reg. 18 ter dicitur 2. Reg. 18. *Porro Abſalon erexerat ſibi, cum adhuc viueret, titulum*, &c. *Vocauitque titulum nomine ſuo, & appellatur, Manus Abſalon.* Et cur neceſſum fuit ingerere memoriam huius tituli, quando recitabatur clades hominis immaniſſima? Erat equidem cladi maximè conueniens titulus; ex eo enim quod filij oſtendebatur manus, quæ bona paterna poſſet præripere, in tam miſeram ruinam debuit deuenire. Ait enim D.

Chryſoſt. Chryſoſt. hom. de Abſal. *Perdidit Abſalon ſceleſtiſſimus mentem, perdidit ſenſum, amiſit conſilium inſectatus patrē, vſurpat imperium, poteſtatem arripit. Non vt cum patre ſocietatem regni iniret, ſed, vt totum regnum patris ſanguine poſſideret. Perdidit, inquam, Abſalon conſilium, dum parricidio curat mercari imperium. Feſtinat, properat occidere innocentem reus, patre ſuperſtite moriturus.* Digna pœna, quòd moriatur patre ſuperſtite filius, qui bona paterna præripiebat patri viuo. Huc trahe dicta 1. tom. in Veter. Teſt. lib. 2. cap. 2. §. 5.

§. VIII.

Glorioſus finis illius Principis, qui adhuc viuus nouit principatum exuere, illúmque cedere filio.

Ecce tibi viuus Aaron principatu ſpoliatur, vt ille transferatur ad filium, ſic enim dicit *Cúmque Aarō ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium eius.* Et cur neceſſum fuit, quod Aaron adhuc viuus ſacerdotali ſtola nudaretur, vt ea filio daretur? Cur non magis expectatur, quod Aaron excedat è viuis? Sanè poſt hæc prius pater moriebatur, & deinde in ſacerdotium introibat filius. Cur modò non ſeruatur ordo ipſe, vt antea moriatur Aaron, quam ſacerdos fiat filius? Statuit hoc Deus ad maiorem gloriã Sacerdotis ſui, Principis ſui, qui inde glorioſiorem habebat finem, quod adhuc viuus,& dignitatem,& ſacerdotium tradebat filiis. Ex quo commendat Theodoſium Imperatorem

D. Ambr. in eius orat. funebri inquiens: *Nil glorioſius exitus tanti Principis habuit, qui omnia iam filiis tradidiſſet, regnum, poteſtatem, nomen Auguſti. Nihil, inquam, ſpecioſius ei in morte ſeruatum eſt*,&c. Bonus & præſtantiſſimus Princeps non expectauit nudari in morte regalibus inſignibus, ſed omnia ipſe ſibi viuus exuerat, & tradiderat filiis. Nec ſolam regiam purpuram, ſed & regni poteſtatem, & ipſum nomen Auguſti à ſe in filios tranſtulerat. Id, quod lego etiam factũ à Samuele, ait enim 1. Reg. 8. *Factum eſt autem, cum ſenuiſſet Samuel poſuit filios ſuos Iudices Iſrael.* Iam ſenex, & morti vicinus Principatum exuit, vt Carthuſ. & Ioſephus notant, illúmque in filios tranſtulit, vt ſic quietior vita defungeretur, à principatus ſtrepitu alienus. Quorum Principũ finis, vt glorioſus, ſic amabatur à Iob c. 3. cum dicebat: *Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem. Cum Regibus, & Conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines.* Mirabar, quod ſanctiſſimus vir, quiete, & tranquillitate plenam mortem, & placido non abſimilem ſomno ſibi affingens, eam dicebat communem Regibus,& Conſulibus terræ. Quid Reges, Principéſve cũ placida,& ſomno ſimili morte? Imò ipſe Iob cap. 21. ait: *Vbi eſt domus Principis? Et vbi tabernacula impiorum? Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoſcetis. Quia in diem perditionis ſeruatur malus, & ad diem furoris ducetur. Quis arguet coram eo viam eius? Et quæ fecit, quis reddet illi? Ipſe ad ſepulcra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.* Tantum enim abeſt, quod Principis mors ſimilis ſit placido ſomno, vt potius moleſtiſſimis vigiliis aſſimiletur. Ait enim: *In congerie mortuorum vigilabit.* Quando ergo Principum mors ſimilis eſt moleſtis vigiliis, cur Iob ſuprà componens ſibi mortem quietam, placidiſſimi ſomni æmulam, illam ſimul attribuit & Regibus,& Conſulibus terræ? Sunt equidem etiam Reges,& Conſules, qui placidum finem, & ſuauem, dulcedinéque plenam mortem poſſunt obtinere, nimirùm Reges illi, *qui ædificant ſibi ſolitudines*, qui propinqui morti cum principatus inſulis dimittunt à ſe forenſes ſtrepitus, qui exuentes dignitatum munera, illáque ſucceſſoribus cedentes, ſibi ſolis viuere tentant. Ij ſanè glorioſiſſimo fine decedunt, & eam mortem habent, quæ poſſit à ſanctiſſimis inuideri, vt quæ minimè à ſuauiſſimo ſomno videatur differre. Compone modò Principum,& Principum mortem. Mors Principum, qui ſibi has ſolitudines ædificant, qui cum dignitatibus ablegant à ſe ſtrepitus,& frequentias negotiorum, ſuauiſſima eſt, placidiſſimi, ſuauiſſimíque ſomni æmula, vt meritò dicat Iob: *Nunc dormiens ſilerem, & in* Iob. 3 *ſomno meo requieſcerem. Cum Regibus, & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines.* Mors autem Principum, qui nec ad momentum exui dignitatibus queunt, turbulentiſſima eſt, moleſtiſſimis vigiliis plena, vt meritò dicatur: *In congerie mortuorum vigilabit.* Ambitionis enim ſuæ vigiliis,& ſolicitudinibus,& anxietatibus in ipſis mortis articulis angentur.

Margin notes: D. Amb. (beside "D. Ambr. in eius orat. funebri"); 1. Reg. 8. (beside "enim 1. Reg. 8."); Iob 3. (beside "finis, vt glorioſus"); Iob 21. (beside "placida,& ſomno ſimili morte").

§. IX.

Summi Principes pluſquam genus, pluſquam parentes debent æſtimare commoda Reipublicæ.

Statim vt mortuus eſt Aaron dicitur Eleazarus eius filius relicto patris cadauere ad populum deſcēdiſſe. Sic enim dicit: *Illo mortuo in montis ſupercilio deſcēdit cum Eleazaro.* Sed cur Eleazarus nō magis affectus oſtenditur ad patris reliquias? Cur nō hæſit diu paterno cadaueri? Sanè & Moyſes frater,& Eleazarus filius

debuiſſent aliquantiſper comitari defuncti cineres: Cur ergo à tam charo corpore tam facilè, tamque cito potuerunt diſiungi, vt cum primùm mortuum viderunt, & ſepelirent, & ad populum redirent? Erant populi Principes, quorum abſentia ne damno eſſet, cito ſe liberant ab obſequiis defuncti, debent enim ſummi Principes, & genus, & parentes obliuiſci, vt

D. Amb. Reipublicæ proſpiciant. Rem ponderat D. Amb. orat. de obitu Theodoſij in eius filio Honorio Auguſto, qui cum patris cadauer ab Italia deferretur Conſtantinopolim, non comitatus eſt patris reliquias. Ait enim: *Fles etiam Imperator Auguſte quod non vſque Conſtantinopolim reuerendas reliquias ipſe proſequeris. Nec hoc tibi laborioſum, niſi te teneret Reſpublica, quam boni Imperatores, & parentibus, & filiis prætulerunt. Denique ideò te Imperatorem pater fecit, Dominus confirmauit, vt non ſolum militares patri, ſed omnibus imperares.* Hæc vniuerſi Imperatores, vniuerſi Principes intelligant, quod non tales fiant, vt militent parentibus, filiis, propinquis, ſed vt imperent omnibus, & Rempublicam præponant proprio generi. Et cui Rempublicam non præponat proprio generi, qui & illi tenentur poſtponere

Ioan. 10. propriam vitam? Ait Dominus Ioann. 10. *Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis.* Quæ verba expendens

Chryſoſt. D. Chryſ. in Pſal. 113. inquit: *Hoc maximè oſtendit Principem, quod ſcilicet ſuorum curam gerat, eiſque prouideat, ac proſpiciat. Ideo dicebat Chriſtus. Paſtor bonus, non dixit, honoratur, & colitur, ſed animam ſuam ponit pro ouibus ſuis. Hoc eſt principatus, hoc eſt paſcendi ſcientia, ſua negligere, & eorum, quos regit, curam gerere.* Nihil ſuum non negligit bonus Princeps, vt Reipublicæ attendat; & genus ſuum, & cognationem ſuam, & vitam ſuam deſpicit, huic vni inuigilat, nimirum Reipublicæ cuſtodiendæ. Sic de Moyſe excipiente ſocerum, & vxorem,

Exod. 18. & filios dicitur Exod. 18. *Altera autem die ſedit Moyſes iudicare populum,* &c. Vnum tantum diem dedit bonus Princeps filiis, & ſocero excipiendo, honorandóque; & ſtatim die ſequenti illis dimiſſis ſeſe populo

Va. Max. reddit. Sapienter enim dicitur apud Valer. Max. lib. 5. c. 2. *Publica inſtituta priuata pietate potiora iudico.* Quod iudicium debet omnium inſidere animis.

§. X.

Defunctis præclarè rependitur amicitia in eius dilectis.

IN dilectiſſimi fratris occubitu nihil aliud legitur feciſſe Moyſes, quàm fratrem ſpoliaſſe pontificali ſtola, & illa ornaſſe filium, cum quo ad populos deſcendebat. Ait enim: *Cum Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium eius. Illo mortuo in montis ſupercilio, deſcendit cum Eleazaro,* &c. Vbi planctus Moyſis in tanti fratris funere? Quibus lacrymis oſtendit amorem erga ipſum? Et quibus officiis ſeſe gratum oſtendit defuncto? Crediderim Moyſis officia erga fratrem in eo maximè fuiſſe oſtenſa, quod cum Eleazaro filio defuncti deſcendiſſet, illúmque propriis manibus ſtola pontificia induiſſet; præclariſſimè enim rependitur amicitia defunctis in defuncti chariſſimis. Pro

Arnulp. quo ſcribebat Arnulphus Lexouienſis Antiſtes epiſt. ad Rader. inquiens: *Duobus modis defuncto amicitiam iudico rependendam, vt primo ſcilicet piis apud Deū interceſſionibus adiuuetur, ſecundo hi, quos ipſe dilexerat, dilectione vicaria diligantur. Inde eſt, quod amor noſter ab illo in te, quaſi quodam hæreditariæ ſucceſſionis iure transfuſus eſt, vt iam te non ſimplici, ſed duplicato complectatur affectu. Tibi enim præ cæteris hæc eſt deferenda ſucceſſio, quem ille præ cæteris diligebat, tibique eam quaſi quodam teſtamento ſpecialis amicitiæ prærogatiua deſignat.* Ecce tibi vt amicitia rependatur defuncto, nimirùm ſi in eius dilectos transfundatur. Nullo melius defuncti ſatisfacies & deſiderio, & debito, quàm ſi in eius chariſſimos transfundas tuum affectum. Sic Mariæ matri Ieſu dictum eſt occumbente filio, & oſtenſo Ioanne Ioan. 19. *Ecce filius tuus.* Datur namque loco filij ille, qui erat filio dilectus, vt in eo aliquo modo ſatisfaceret filij deſiderio. Ait enim Guarricus Abb. ſer. 4. de Aſſumpt. *Decebat, vt matri Domini, non alius obſequeretur quam dilectus filij, quatenus & mater ſemper ſuſpirans filium in dilectum filij ſui animus reſpiraret.* Beatæ Mariæ adiungitur Ieſu dilectus Ioannes, vt in dilectiſſimi filij occubitu mater reſpiraret in eius dilectum. & ſic falleret aliquo modo filij deſiderium, & eius debito amori ſatisfaceret in dilecto.

CAPVT XXIX.

De ſerpente æneo.

Textus Hiſtoria.

POſt iuſta Aaroni ſoluta rapuerunt populum non parua longiſſimæ peregrinationis tædia, & de cœleſti pabulo nauſeam ſibi ipſi faciebant. Percuſſit nauſeantes miſeros ignitum ſerpentum venenum, vt qui non ceſſabant ductorem ſuum mordere, ardentium beſtiarum morſibus necarentur. Perirent omnes atrocitate dolorum, niſi Moyſes à benigniſſimo Deo precibus extorqueret remedium. Conflatur enim ex ære ſerpens, qui elatus ſtipite poſſit à popularibus videri, eo Dei fœdere, quod in ſalutem irent, quicunque aſpicerent æreum ſerpentem. Voluit etiam Deus antiquitus hominum ſalutem à ſtipite pendere.

PARS VNICA MORALIS

circa literam textus.

PEnnati nos vocant ſerpentes, qui morſibus ſuis faciunt, vt eum aſpiciamus, à quo in noſtros animos ſalus deſcendat.

Num. 21. Tædere cœpit populum itineris, ac laboris; locutúſque contra Dominum, & Moyſem, ait. Cur eduxiſtis nos de Ægypto, vt moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ; anima noſtra iam nauſeat ſupra cibo iſto leuiſſimo.

§. I.

Non tædio diſſolui, ſed inſtanter orare debet, qui amat ex Deo impetrare bona.

QVod repulſam patiatur populus circa terræ promiſſionis ingreſſum, non miror, quando cum tædio, & faſtidio reſpicit, quidquid ad ingreſſum illum conducere poſſet. Ait enim text. *Tædere cœpit populum itineris, ac laboris:* & paulò poſt aiunt ipſi: *Anima noſtra nauſeat ſupra cibo iſto leuiſſimo.* Siue itineris labor, ſiue epulæ faſtidio, & tædio erant populo, ne miremur, quod non pertingat terram promiſſionis. Non enim faſtidioſi, ſed qui alacriter contendunt, & iugiter orant, deueniunt ad cœleſtia bona. Dicebat Dominus Luc. 4. *Multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſæo propheta: & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus.* Et cur Iſraëlitæ leproſi temporibus Eliſæi longè à ſalute fuerunt, quam obtinuit alienigena Naaman leproſus? Sanè Naaman, vt audiuit ſe poſſe ab Eliſæo mundari, nullo pepercit labori, nec pertæſum eſt illi longam arripere viam, & venire ad prophetam, ab illóque diſcedere, & ſub eius nutu in Iordanem progredi. At Iſraëlitæ leproſi nullam pro ſalute pararunt profectionem, ſed laboris tædio, & faſtidio pleni manebant domi. Vndè meritò iis repulſis ille eligitur ad curationem. Ex quo ſapienter monet D. Amb. in Lucam: D. Amb.

Luc. 4.

Diſce

Digitized by Google

Diſce rogare, quod cupis impetrare, faſtidioſos viros cœleſtium profectus munerum non ſequuntur. Non tædia, non faſtidia laboris, ſed impiger diligentia, & inſtans oratio ſalutem ex Deo extorquent. Et quid à tædio, & faſtidio veniat, niſi perditio? Ait 4. Æſdr. 9. (4. Æſd. 9.) *Qui faſtidierunt legem meam, cum adhuc erant habentes libertatem, & cum adhuc eſſet eis apertus pœnitentiæ locus, non intellexerunt, ſed ſpreuerunt, hos oportet poſt mortem in cruciamento cognoſcere.* Caue homo tædium, caue faſtidium, quæ te in perditionem impellent; quorum damna tūc cognoſces, cùm ab omni deturbatus bono, te in malorum videas congerie. Rarò enim cum tædio non venit iuncta perditio extrema? (Iob 10.) Vbi enim dicebat Iob c. 10. *Tædet animam meam vitæ meæ:* legunt Pagninus, & Vatab. *Exciſa eſt anima mea in vita mea:* hoc eſt, iuxta Tygurinæ ſenſum: *Actum eſt de vita mea.* Nihil iam cum vita ſe habere commune, ſed cum pœna, cum dolore extremo putet qui cœpit occupari faſtidio, & tædio, Vt meritò dicat Sapiens cap. 11. *Abſentes, & præſentes ſimiliter torquebantur. Duplex enim illos acceperat tædium.* Expende illud: *Abſentes, & præſentes ſimiliter torquebantur*; hæc enim eſt propriiſſima faſtidioſi hominis pœna. Faſtidium enim, & tædium facit, ne homo in vno aliquo, quieſcat, ſed præſentia omnia faſtidiat, & alia porlota meditetur, pro quibus adipiſcendis abeat, relinquēs ſemper, quæ ſunt præſentia. At vel præſens, vel abſens ſemper eodem modo torquetur, nullum enim bonū percipit, ſed tormentū. Quò alludens Hugo (Victor.) Victor. lib. de Medit. ait: *Qui ſemper, quod non facit, appetit, & quod facit, faſtidit: nec præſentibus fruitur, nec futuris ſatiatur.* Sanè nec præſens, nec abſens habet requiem, ſed pœnam, qui ducitur faſtidio, & tædio. Ex (D. Ephr.) quo monebat D. Ephræm in Aſcetico de timore Dei ad imitationem Prouerb. *Si ſpiritus tædij te inuaſerit: domum tuam ne derelinquas, at per patientiam ei reſiſtas. Ne tibi cogitatio perſuadeat, dicens: Transfer te ex vno loco loco ad alium; nam ſi cogitationi iſti conſenſeris, nunquam tolerabis.* Intolerabilia incurres mala, ſi tædio dederis manus. Vnde Diabolus Luc. 4. victus in vna tentatione ad aliam feſtinat, & poſt hanc tertiam. Et cur non ma- (D. Amb.) gis victus obmuteſcit? D. Amb. lib. 4. in Luc. ait. *Non vnum ſolum Diabolus habet, frequentat ſpicula, vt aut præmio vincat, aut tædio.* Non enim parui ducit tentationem tædij.

§. II.

Temporalis lucri amor cœleſtibus donis priuat hominem.

NVnquam Iudæis defuerat cœleſtis panis, ex quo fuit illis cœlitus datus, vt ſapienter notabat Caietanus, quomodo ergo in præſenti queribundi dicunt: *Deeſt panis, non ſunt aquæ*, &c. Non loquuntur de pane, qui à cœlo veniebat omnibus æqualiter, ſed de pane, qui demeſſus à terra in horreis clauditur, conſequenter ad illa cap. 21. *Adduxiſtis in locum iſtum peſſimum, qui ſeri nō poteſt.* Huc horum querela ſpectabat, vt horrea haberent, in quibus conderent panem. Ne miremur, quod diuinis vacuantur, dum hac habendi cupiditate flagrant. Et quando vel à Dei conſortio non homines detraxit lucri temporalis amor? Rebellium, perditorúmque ſtemma erexit Abſalon, dum ſibi titulum (2. Reg. 18) præfixit. Ait enim 2. Reg. 18. *Vocauit titulum nomine ſuo, & appellatur manus Abſalon.* Exprimebatur in Abſalone luctuoſiſſimus ille caſus, quo futuris temporibus Iudas à Chriſti conſortio erat deturbandus. Exprimebatur, vt ille, qui inter Ieſu diſcipulos, imo filios chariſſimos adſcriptus erat, aduersùs patrem, & magiſtrū inſurrecturus erat, indéque miserè damnandus. Quæ vt futura exprimerentur, vnus hic titulus præfigitur, nimirùm, *Manus Abſalonis.* Sed cur nomine manus, potius quàm capitis, aut alterius membri tantum facinus deſignatur? Oſtendebatur tunc defectio à Deo, proditio, & miſerrimus caſus ex manibus veniſſe extēſis ad lucra temporalia. Pulchrè D. Athanaſ. hom. de ſe- (D. Atha.) meore, ait: *Quaſi negotio manu geſto, per vocabulum manus Abſalonis, id quod futurum erat, oblique ſignificauit.* Futuras proditiones Iudæ, & aliorum futura ſcelera, futuras clades hoc vno ſtemmate manus ſignificabat, omnia enim facinora, & clades præcipuè debent timeri à manibus, ſi ad lucra temporalia extendantur. Cum manu hac ſtat, & facinus, & perditio, diuinum autem beneficium vix poteſt ſtare. Ideò Num. 21. de Iſraële (Num. 21.) pugnaturo, & expugnaturo Chananæoa dicitur: *Ac Iſrael voto ſe Domino obligans, ait: Si tradiderit populum iſtum in manu mea, delebo vrbes eius. Exaudiuitque Dominus preces Iſrael*, &c. Prius ſe voto obſtringit, quod nihil ſumpturus ſit de ciuitatibus, & ex tunc à Deo auditur, & adiuuatur; tunc enim diuina beneficia trahit, cùm facit, à ſe diſcedat habendi amor. Ait Procopius in (Procop.) Gloſſa: *Quod voti ſunt compotes, factum eſt, eo quod impios ſolum vincere vellent, lucrúmque non captarent.* Sic vt diuina habeas, debes in primis è corde tuo lucri temporalis abiicere cupiditatem. Illóque teſtatum facies tibi Deum adeſſe, ſi minimè lucri cupiditate capiaris. Eliſæus 4. Reg. 5. Naamani curationem ex Deo tra- (4 Reg. 5.) hens, eius munera prorſus recuſauit, dicens: *Viuit Dominus ante quem ſto, quia non accipiam. Cúmque vim faceret, penitus non acquieuit.* Id, quod notans D. Ambr. ad (D. Amb.) cap. 4. D. Luc. ait: *Diſce congrue præcepta virtutis; probauit fidem, qui præmia recuſauit.* Equidem non eſſet cœleſtis virtutis ſpecimen, in quo eſſet temporalis lucri amor. Vt meritò dicat D. Leo. ſerm. 9. de Paſſ. *Amo-* (D. Leo.) *re pecuniæ vilis eſt omnis affectio, & anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire non metuit. Nullúmque eſt in illo corde iuſtitiæ veſtigium, in quo ſibi auaritia fecit habitaculum.* Sic ibi: Quippè excludenda eſt habendi cupiditas ab eo, qui diuina amat tenere beneficia. Zachæus Luc. 19. vbi Ieſum in domo ſua accepit. Statim ait: *Ecce* (Luc. 19.) *dimidium bonorum meorum do pauperibus*, &c. Circa quę ait D. Ambr. lib. 2. de Abel c. 4. *Excipiendo Chriſtum ex-* (D. Amb.) *cluſit auaritiam, renunciauit fraudibus. Aliter enim non ingreditur Chriſtus, niſi vt vitia excludat, qui non cohabitat erroribus. Denique de templo eiiciebat nummularios, quia ipſe volebat habitare.* Non ſtat Deus cum amore lucri.

§. III.

Cor nequam nunquam non fallacias meditatur.

EGregiè mentiuntur Iſraëlitæ iſti, dum negant ſibi adeſſe panem, & aquam. Aiunt enim: *Deeſt panis, non ſunt aquæ*, &c. Sapienter enim illos de mendacio conuincit Caietanus, quando nunquam illis defuit cœleſtis panis, & in præſenti manſione abundabant optimis aquis. De quo videndus eſt noſter Cornelius à Lapide. Cur ergo nequiſſimi homines non magis verentur clara effutire mendacia? Pertinebat hoc ad inſignem eorum nequitiam, quæ nunquam neſcit impudentiſſimas non texere fallacias. De peſſimis reprobis locutus Dominus Matth. 7. ait: *Multi dicent mihi in illa* (Matt. 7.) *die.* Domine, Domine nónne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? *Et tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos: diſcedite a me, qui operamini iniquitatem.* In nomine Domini aliquid facere, eſt ob diuini nominis amorem, & reuerentiam aliquid operari: at peſſimi iſti non ignorabant à ſe nihil factum ob diuini nominis amorem. Cur ergo audent coram oculatiſſimo iudice ſic mentiri, quod feciſſent virtutes ob amorem diuinitatis? Ea eſt impudentia nequiſſimorum hominum, quæ nunquam abſtineat à fallaciis, & vel in ipſo iudicij articulo oculatiſſimum iudicē nitatur fallere. Ait D. Chryſ. in Matth. hom. 19. *Nun-* (Chryſoſt.) *quid neſciebant ipſi apud ſe, quia nunquam nec dilexe-*

Digitized by Google

rant Chriſtum, nec fecerant voluntatem eius? Sed putant ſe, ſicut in hoc ſæculo homines deceperunt, ſic & ibi etiam Deum fallere poſſe. Ideò non dicit illis; Diſcedite à me, qui operati eſtis iniquitatem, *ſed* quia operamini. *Quia iniqui, nec poſt mortem deſinunt eſſe iniqui,* &c. Ecce tibi, vt impudentiſſimi homines nunquam ſciunt deſiſtere à fallaciis, & vel in iudicij articulo nitantur mendaciis obruere veritatem, & ipſum Deum fallere.

§. IV.

Temporalium bonorum amatoribus proprium eſt mendacium.

ABundantes cœleſti pane, & aquis dulciſſimis, vt vidimus parag. præcedēti, nihilominus illud promunt mendacium clariſſimum. nimirùm: *Deeſt panis, non ſunt aquæ.* Eſt hæc vox temporalium bonorum amatoribus frequentiſſima; quorum in ore nunquam non ſunt mendacia ſimilima. Quis enim auarus diues, nimiúſque diuitiarum amator, non hæc paſſim mentiatur, dicens; *Non eſt panis, non ſunt aquæ?* Fallar ſi quando à mundialium bonorum amatoribus mendacia deficiant. Michæas c. 6. ait: *Diuites eius repleti ſunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.* Vide, quæ comitentur diuites mundiales, nimirùm mendacia fraudes. Nō dabis mihi vnum de millibus, ex iis, qui lucrorum tenentur cupiditatibus. qui ſciant loqui veritatem, qui nō euomant fraudes, & mendacia. Ait tibi D. Cyril. Alex. *Semper a turpi quæſtu. amoréque lucri ſubactis ſtudium mentiendi comitatur* Semper, ait; nullum excipit tēpus, ſed quandiu ſub lucrorum temporalium fueris cupiditate, tamdiu te ſtudium mētiendi comitabitur. De hoc habes multa tom. 4. in Euang. lib. 16. c. 12. §. 12.

Mich. 6.

D. Cyril.

§. V.

Solida virtutum eſca non fuit, niſi poſt Chriſti in carnem aduentum.

MEritò vel inter mannæ abundantias putant iſti nihil ſibi eſſe cibi ſubſtantialis, quo poſſent in veram, ſolidámque vitam roborari. Dicunt enim: *Deeſt panis, non ſunt aquæ, anima noſtra iam nauſeat ſupra cibo iſto leuiſſimo.* Aut non eſt eſca, aut leuiſſima, & nullius momenti eſt, quæ inueniebatur, ante Chriſti aduentum in carnem. Dum Chriſtus veniſſe non apparuit, nil potuit eſſe ſubſtātiæ, quæ humana corda roboraret. Hinc Luc. 11. monebat Dominus: *Et vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur a nuptiis.* Et ſerui ſunt, qui Dominum expectare ſolent venientem ad nuptias; & ſerui, qui expectāt à nuptiis reuertentē. Dominus autem nos ſimiles eſſe dicit expectantibus, non ad nuptias venientem, ſed à nuptiis reuertentem? Cur ergo nō magis amat, vt ſimus ſimiles expectātibus Dominū ad nuptias venientē? Cur mauult nos aſſimilari eis qui Dominum à nuptiis reuertentem nouerunt expectare? Per nuptias intelligit Chriſti aduentū in carnem, vt enim ante nuptias nō eſt conuiuiū nuptiale, cuius reliquiis ſaturentur famuli, ſic ante Chriſti aduentum; nullum erat conuiuium, nullus cibus poterat homines confirmare. Verum vt poſt nuptias conuiuiū celebratum eſt, de cuius menſa multæ ſuperauerunt dapes; ſic poſt Chriſti aduentum non poſſunt de cœleſti menſa non eſſe multi præſtantiſſimi cibi, quibus famelici homines impleamur. Quò ſpectās D. Bern. ſer. 17. in Cant. fatur: *Tales denique quærit ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum. quando reuertatur à nuptiis: quia vtique ab illis ſuperna menſa deliciis copioſis vacua nunquam reuertitur manu.* Ex quo enim poſt Chriſti aduentum, nuptiæ celebratæ ſunt inter Deum, & naturam humanam in vtero virginali; & cœleſtis conuiuij nuptialis menſa apparuit, non poteſt dari vltra vacuum; non inde ad nos venit Deus vacua manu, ſed plena ſuperſubſtātiali cibo, qui nos impleat, & ſaturet. Luc. 5. ait: *Poſt hoc exiit, & vidit publicanum nomine Leui ſedētem ad telonium, & ait illi* Sequere me. *Et relictis omnibus ſurgens ſecutus eſt eum, & fecit ei conuiuium magnum,* &c. Itáque publicanus iſte vt vocatur à Ieſu, ſtatim omnia relinquit, imò & in domo ſua excipit Ieſum, magnúmque illi parat conuiuium. Sed cur Deus permiſit magnum parari ſibi cōuiuium in domo eius, quem ad omnia mundialia abiicienda trahebat? Pulchrè rem explicat D. Amb. ibi fatus: *Conuiuij quoque maximi exhibet apparatum. Qui enim domicilio Chriſtum recepit, interno maximis delectationibus exuberantium paſcitur voluptatum. Simul oſtenditur, quantum interſit inter æmulos legis, & gratiæ, quod illi, qui legem ſequuntur, ieiuna mentis famem patiantur æternam; qui vero verbum in interioribus animæ receperunt, alimenti cœleſtis, & fontis vbertate recreati eſurire. & ſitire non poſſunt.* Accede huc homo. qui legem mundi, leges appetituū ſequeris Crede mihi, vbi Chriſtus abeſt, neceſſum eſt, vt fames inhabitet. & extrema penuria rerum. Ieiunæ ſunt fartiſſimæ etiam mundialiū menſæ, quando in eis, nihil eſt, quod tollat famem æternam; nihil eſt, quod humana impleat pectora; nihil eſt, quod vires hominis ſic confirmet, vt non cedant aduerſis. Fœlix ille, cui Chriſtus venit, cui Chriſtus manet in domo pectoris, exinde eſurire, & ſitire non poterit cœleſtibus recreatus alimentis. Quò ſpectans Iſaias cap 49. ait: *Non eſurient, neque ſitient, & non percutiet eos æſtus, & Sol: quia miſerator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos.* Ex quo miſerator noſter ad nos venit, noſtrique curam ſuſcepit, omni abundamus vero, & ſolido alimento. Ait enim ibi D. Cyril. Alex. lib. 4. orat. 4. *Cum à Deo miſericordiam conſecuti ſumus ſpiritualia bona deinceps affatim ſuppeditabantur, & cibum, qui animos iuuat, habuerunt: panem de cœlo ederunt aquam viuentem biberunt, de qua ipſe Chriſtus dixit ad Samaritanam: Quiſquis ex hac aqua bibit, iterum ſitiet. At qui bibit de aqua illa, quam ego dabo ei, fiet ei fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Ex quo benignitas, & humanitas Saluatoris apparuit; ſponſámque naturam humanam accepit, & ſimul menſa apparuit, & fontes, ne amplius ſitiant, qui illi ſeruiunt.

Luc. 11.

D. Bern.

Luc. 5.

D. Amb.

Iſaiæ 49.

D. Cyril.

§. VI.

Vt Euchariſticus panis fieret nobis cibus ſubſtantialis neceſſaria fuerunt tranſubſtantiationis miracula.

LEuiſſimus cibus habebatur manna ab antiquis Iudæis, cùm dicunt: *Nauſeat anima noſtra ſupra cibo iſto leuiſſimo.* & quidem reſpectu Euchariſtici noſtri panis ille leuiſſimus erat. Leui enim virtute ab Angelis conficiebatur, & leuem effectum in hominibus cauſabat. Euchariſtia autem opus eſt non leuis, ſed ingentis virtutis, & efficaciæ. Conficitur enim hic diuiniſſimus panis per miraculoſam tranſubſtantiationem, qua ſubſtātia panis deſinit eſſe, & incipit ibi eſſe ipſa Chriſti Domini vera ſubſtantia. Et cur neceſſum fuit tantum virtutis, fortitudinis, & omnipotentiæ opus, vt cōficiatur nobis panis ſalutaris? Nónne ſufficeret, vt ibi vel vmbra Ieſu eſſet, quæ nos ſanaret? Quando Petri vmbra Actor. 5. attingens vel vnum infirmum, omnes ſanabat; cur ſimiliter non factum eſt, vt ſola Ieſu vmbra in Euchariſtia exiſtens nos ſanaret? Cur magis placuit per tam miraculoſam, & potentem panis in verum Chriſti corpus conuerſionem hoc cœleſti conuiuium nobis parari? Decuit ſanè non leuiter, ſed potenter fieri panem. qui fiebat, vt humanas infirmitates roboraret. Quæſtio etiam fuerat antiquitus, cur neceſſum fuerit, quod Ieſus naſceretur non de coniugata, ſed de virgine, eius incorrupta virginitate ſeruata? Ad quid ſub tantæ poteſtatis opere Dominus voluit naſci?

Cui

D. Aug. Cui quæſtioni pulchrè in rem præſentem ex D. Auguſtino ſatisfacit Algerus lib. 1. de ſacramento cap. 2. fatus: *Omnia quidem cæterorum miracula ſuperat, quod eſt natus ex Virgine, matriſque integritatem ſolus potuit nec conceptus violare, nec natus. Vt autem ſic naſceretur Deus, illum decuit, nobis profuit: vt mundus natus nos mũdaret, potenter natus infirmos roboraret.* Expende illa: *Potenter natus infirmos roboraret*; quas potentias exterius præmittebat Dominus, eas addicebat humanis animis ſaluandis. Ideò in natiuitate virginea, potentiſſimum miraculorum opus adiunxit, vt potenter natus; nullum infirmum non roboraret. Quid pulchrius? Accipe dictum ſimile in noſtro caſu: Validiſſima miracula in conuertendo pane in corpus ſuum fuit operatus, vt potenter factus cibus ſuperſubſtantialis eſſet ad humanas vires in virtutibus roborandas. Hinc minabatur
Iſaia 3. Dominus Iudæis Iſaiæ cap. 3. *Auferet à Ieruſalem, & à Iuda validum, & fortem, omne robur panis, & omne robur*
D. Cyril. *aquæ.* Vbi notat D. Cyrill. Alexand. *Non dixit ſimpliciter tolli à Iudæis panẽ, & aquam, ſed robur panis & aquæ;* vt nimirùm maneat panis, & aqua ſine vlla robore, ſed quaſi leuiſſimæ res, & penitùs euanidæ. Ad hoc autem quod ſic panis maneat euanidus, & leuis illud ſapientiſſime præmittitur, *Auferet validum, & fortem.* Dum enim nulla valentia, & fortitudo extraordinaria exercetur circa panem Euchariſticum conficiendum; vt non fit potenter, ſic non corroborat infirmos comedentes. Neceſſum eſt, vt præcedat ſumma valentia in conficiendo pane cœleſti, & ſic in illo infirmi roborent.
Euſeb. mut. Ex quo Euſebius Emiſſ. hom. 5. de Paſc. apud Algerum lib. 1. de ſacram. cap. 10. ait: *Ad agnoſcendum, & percipiendum ſacrificium veri corporis, ipſa te roboret potentia conſecrantis. Qui tunc latuit præfiguratus in manna, fit tibi manifeſtus in gratia.* Expende illa, nimirùm: *Ipſa te roboret potentia*, &c ex eo enim quod non leuiter, ſed potenter conficitur hic cœleſtis panis, habemus nos illius roborari ſubſtantia, & impleri gratiarum abundantia.

§. VII.

Validiſſima ad omnes ſunt neceſſaria fercula pro omnibus liberandis.

SI verum Chriſti attendas panem, non miror, quod vileſcant tibi antiquæ Iudæorum dapes, de ſuo Manna dixerunt illi: *Nauſeat anima noſtra ſupra cibo iſto leuiſſimo.* Et quando panis ille cœleſtis erat, Angelorum curis miniſtratus, quid potuit habere in ſe condemnandę leuitatis? Id reprobandę leuitatis erat, quod nequiret ad alia loca, nec ad aliud tempus transportari; ſed in loco, & in die, quo colligebatur, comedebatur. Quæ leuior ſubſtantia, quam quæ breui loco, & tempori eſt alligata? Proinde non miror, quod Manna panis leuis habeatur, & alius ſubſtantialior, & communior requiratur, quæ enim pro omnibus roborandis eſca datur, non vni, aut alteri, ſed omnibus debet communicari, & neceſſum eſt, quod pro omnibus valeat. Hinc condens Dominus viuificum Euchariſtiæ pocu-
Matt. 26. lum Matth. 26. dicebat: *Bibite ex eo omnes.* Cur Domine ſic omnibus commune tuum poculum facis? Memini ex Gen. 3. pomum vetitæ arboris ab vno Adamo, & Eua fuiſſe guſtatum, & inde cæteros omnes homines veneno eius affici. Cur non ſimiliter viuificum cibum ſtatuis pro vno, aut duobus præcellentibus, & virtutum plenis, à quibus ſolis dum manducetur, & bibatur, cæteri omnes eius participent ſanitatem? Cur non ſtatuis, vt tu ipſe ſolus, aut puriſſima mater tua comedat Euchariſticum panem, & vinum bibat, & per id ſolum omnes viuamus? Abſit, eſſet enim hoc proprium leuiſſimi cibi, & non valentis omnes ſaturare, ſi eius guſtus non poſſet omnibus communicari; qui autem omnibus ſufficiat, tantus debet eſſe, tam fortis, tam validus, vt

vbique locorum poſſit inueniri, & omnibus poſſit dari. Ex quo dicebat Diuus Ambroſ. in Pſalm. 1. Dauidis: D. Amb *Vide quemadmodum Dominus artibus diaboli pro ſuis ſeruulis obuiauerit. Ille cibo fraudis decepit vnum, vt in vno omnes circumuenirent: Ieſus autem cibo ſalutis omnes redemit, vt in omnibus, & illum, qui deceptus fuerat, reformaret.* Longè aliter conſtituitur ſalutaris eſca, quam nociua, & lethalis. Quæ lethalis fuit, vni communicata, omnes quaſſauit: quæ ſalutaris eſt, neceſſe eſt, vt valeat omnibus communicari, ſi omnes debeat ſaluos facere. Sic Ieſus vt omnium mederetur infirmitatibus, tam validum, & ſubſtantialem cibum condidit, qui poſſet, & vbique & omnibus præſtari. Niſi enim omnibus communicari poſſet, minimè omnes liberaret. Quò ſpectans Malach. cap. 1. ait: *Non eſt mihi voluntas* Malac *in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim Solis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Quibus verbis explicari menſam Euchariſticam præter multos Rabbinos docent Clemens Rom. Iuſtin. Mar. Irinæus, Euſeb. Cæſar. Chryſoſt. Theodor. Damaſ. Martial. Tertul. Cyprian. Aug. Hier. Remig. Iſidor, Beda, & alij ſuo ordine citati à Gloſſa. Non placent ergo Domino munera, quæ in paruo populo Ieroſolymitano offerebantur, & comedebantur à Sacerdotibus. Hoc autem munus, hæc oblatio munda, quæ ab ortu Solis vſque ad occaſum, in omni loco ab omnibus fidelibus offertur, & comeditur, hæc, inquam, placet Domino. Sed quando menſa illa antiqua panum propoſitionum ſolum erat in ampliſſimo Ieroſolymorum templo, & à Sacerdotibus tractabatur; cur ſimiliter non placuit Euchariſticam menſam in vnico, & præſtantiſſimo loco mundi collocari, ibique à præſtantiſſimis ſuſcipi; ſed maluit vbique locorum omnibus, etiam infimis patere? Sanè ordinabatur hæc menſa ad mundi remedium, & ideò talis debuit eſſe quod omnibus in promptu eſſet. Vt ſapienter dicat Damaſ. lib. 4. de Fide cap. 14. *Oportebat* Damaſ. 4 *porrò non primitias tantum noſtræ naturæ, ſed & quemlibet hominem in participationem ſummi illius boni venire, & denuo naſci; nouóque alimento, ac natiuitati conſectaneo veſci, ſicque ad plenam, ac perfectam menſuram peruenire.* Et quidem vt non ſolum naturæ noſtræ primitiæ, & præſtantiſſimi viri, ſed & quilibet homo vocabatur ad ſummum bonum participandum, ſic non ſolum pro primitiis naturæ, hoc eſt, pro præſtantiſſimis, ſed pro omnibus, & quibuſlibet ordinabatur regeneratio, & Euchariſtici cibi alimentum, quo omnes ſuam perfectionem, & integram ſalutem conſequerentur.

Numer. 21. Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moyſem, atque dixerunt; Peccauimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te, ora, vt tollat à nobis ſerpentes.

§. VIII.

Detractio magis odioſa Deo apparet, quam lethale telum.

LOquebantur iſti contra Deum, & Moyſem, & Deus ſtatim in illos miſit ignitos ſerpentes: *Quamobrem*, ait: *Miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes.* Sed & ipſi Iudæi poſt tempora multa in Deum inſurrexerunt, manúſque illi iniecerunt, & poſt verbera, poſt ſpinas crudelibus clauis ipſius Dei manus & pedes cruci affixerunt, & quadraginta poſt annos eis ſupplicium innexit. Cùm cæditur, cùm crucifigitur, longanimem ſe Dominus exhibet, & quadraginta annorum ſpatio ſuſtinet interfectores ſuos; cum autem obloquentes, detrahentéſque videt, ſtatim immittit ſerpentes, qui eos perdant. An detractio intolerabilior

Digitized by Google

eſt Deo, quàm mors humanitatis ſuæ, quàm ſui corpo-
ris interfectio? Eqnidem intolerabilior videtur. Vnde
Pſal. 108 Pſalm. 108. queribundus Dominus de Iudæis, aiebat:
*Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi, ego autem ora-
bam.* Multa alia fecerant homines peſſimi, verberaue-
rant, percuſſerant. occiderant, & iis omnibus præter-
miſſis vnam detractionem Dominus meminit, quaſi
D. Aug. hæc morte intolerabilior illi eſſet. Ait ibi D. Auguſt.
Nec parum aliquid putari debet, quia non ait, Pro eo, vt
diligerent me, interficiebant me, ſed detrahebãt mihi.
*Et ideò potius hoc dixit, vt oſtenderet, magis eos nocere, qui
Chriſto detrahunt, & per hoc animas interficiunt, quam qui
eius mortalem carnem mox præſertim reſurrecturam ſæ-
uiendo peremerunt.* Planè intolerabiliora cẽſentur apud
Deum ſpicula linguæ detrahentis, quam ſpicula fer-
rea, quæ latus transfodiunt, & carnem perimant. Prius
obliuiſcetur & vulnera corporis ſui, & mortem per-
acerbam, & exquiſita tormẽtorum genera, quam obli-
uiſcatur lingnas detrahentes. In aliis facinoribus, vel
in morte ſua longaminis eſt Deus; at in detractoribus
Pſal. 100 puniendis quaſi nimis citus videtur. Aiebat enim Pſal.
100. *Detrahentem ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar.
Superbo oculo, inſatiabili corde, cum hoc non edebam.*
Expende quam aliter ſe gerat cum ſuperbis, raptori-
bus, auaris, ac cum detractorihus. A ſuperbis, à rapto-
ribus, auaris abſtinebat. illorúmque conuictum fugie-
bat, at detrahentem perſequebatur. Qui inter ſuper-
bns, & raptores, & interfectores ipſos agens, hoc ſo-
lum faciebat, vt eorum conuictus caueret; cum detra-
ctoribus ſic oſtendebatur, quaſi non ſe poſſet conti-
nere, quin illis malum inferret. Proh detrahentis lin-
D. Ber. gua durior Deo quam ferrum! Meritò ait D. Bernard.
ſerm. de Triplici cuſtodia: *Nec vero eiuſmodi linguam
ipſo etiam mucrone, quo dominicum latus confoſſum eſt,
crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Chriſti
corpus, & membrum de membro, nec iam exanime fodit, ſed
facit exanime. Ipſis quoque nocentior eſt ſpinis, quas illi
tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit, ſeu etiam cla-
uis ferreis, quos ſanctiſſimis illis manibus, & pedibus con-
ſummatio Iudaicæ iniquitatis infixit.* Ne miremur, quod
properet Deus in ſupplicium inferendum detrahenti-
bus; quando horum lingua & paſſionis flagellis, & ſpi-
nis, & clauis & lancea eſt acerbior, & intolerabilior.
Hinc cùm Iob innumeris affectum doloribus, à vermi-
bus pene exeſum, filiis orbatum, omnibus ſpoliatum
bonis videret amicus eius Eliphaz Themmanites ait
illi cap. 4 iuxta Septuag. lectionem. *Num ſæpe tibi ſermo
eſt habitus in moleſtia?* Cauſam tanti mali, tam improuiſi,
& repentini quærens, nullam prius ſuſpicatur quàm
moleſtos ſermones, ſi moleſtus fuerit aliis, eos verbis
Chryſoſt. corrodens. Id quod acutè notans D. Chryſoſt. in cat.
ait: *Nec vero dicit: Nunquid geſtum tibi eſt, ſed nunquid
ſermo eſt habitus tibi? Quamuis enim tuæ actiones præcla-
ræ ſunt, & honeſtæ, id etiam accidit, vt peccetur in verbis.*
Ecce tibi pro tantorum malorum, tamque inopinato-
rum cauſa non recurritur ad opera mala, ad latrocinia,
ad homicidia; nec de geſtis quæritur, ſed de verbis, ſola
enim verbá moleſta proximis potuiſſent ingentem
illum calamitatum cumulum afferre. Et quidem verba
detrahentis feſtinatiſſimi ſunt cauſa lethi. Vnde ami-
Iob. 42. cis Iobum corrodentibus ait Dominus cap. 42. *Iob au-
tem ſeruus meus orauit pro vobis, faciem eius ſuſcipiam,
vt non vobis imputetur ſtultitia.* Ex Græco autem ſic:
Si enim non propter eum perdidiſſent vos. Circa quæ
Olympiod. Olympiodorus in cat. ait: *Illud capitale eſſe pronuntiat,
ſanctis detrahere.* Sic ibi.

§. IX.

Detractor detractorum etiam experietur rabiem.

VIde quales carnifices Dominus in murmuratorẽ
populum immittat; dicit namque: *Quamobrem
miſit Dominus in populum igniтos ſerpentes.* &c. Meritò
enim ſerpentinum murmurationis, detractioniſve ma-
lum à ſerpentibus vapulat, vt oſtendatur, quam expe-
ritur detractor aliorum detractorum rabiem, & vt
ipſe mordet, ſimiliter mordetur ab aliis Illum ſanè ſpe-
ctabat Iobi cap. 20. vbi ait: *Caput aſpidum ſuget, occidet* Iobi 20.
eum lingua viperæ. Expende verba, quibus pulchrè de-
lineatur detractor, nempe: *Caput aſpidum ſuget*; nun-
quam enim non aliorum venena, aliorum peccata lam-
bit, & in ore habet. Quid indè? *Occidet eum lingua vi-
peræ*: Septuag. *Interficiat eum lingua colubri*: Lectio Græ-
ca maluit ponere. *Lingua ſerpentis.* Et ſerpens percu-
tiet miſerum? Ait Nicetas in cat. Græca: *Lingua autem
ſerpentis eſt, ſicut improbi contraria loquentis.* Veniet
equidem detractor in linguas aliorum æquè improbo-
rum, à quibus acerrime lacerabitur. Quò ſpectans Ec- Eccl. 5.
cleſiaſticus cap. 5. monebat. *Non appelleris ſuſurro, &
lingua tua ne capiaris, & confundaris. Super furem enim
eſt confuſio, & pœnitentia, & denotatio peſſima ſuper bilin-
guem; ſuſurratori autem odium, & inimicitia, & contume-
lia.* Vbi noſter poſuit: *Denotatio peſſima ſuper bilinguem*,
&c. Alij legunt apud Hugonem Card. *Deuoratio peſſi-
ma ſuper bilinguem*; eo enim ipſo, quod quis ſuæ linguæ
non parcat, ſed bilinguis inſtar ſerpentis appareat, ve-
nenáque diffundat, & proximorum rodat vbique fa-
mam. Illi etiam & odium, & inimicitia, & contume-
lioſa verba moleſtiam inferent; imò & deuoratio peſ-
ſima ſuper illum, minimè enim effugiet rabidiſſimos
aliorum dentes, qui proximorum rodit vitas.

Numer. 21. Orauítque Moyſes pro populo, & lo-
cutus eſt Dominus ad eum: Fac ſerpentem
æneum, & pone eum pro ſigno. qui percuſſus
aſpexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyſes ſer-
pentem æneum, & poſuit eum pro ſigno, quẽ
cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur.

§. X.

Oratio pro aliis exhibita efficaciſſima eſt.

NEc mora, orat Moyſes pro populo afflicto, & ſta-
ſtim Dominus oſtendit illi medium ſalutis; quip-
pè ait: *Orauítque Moyſes pro populo, & locutus eſt Domi-
nus ad eum. Fac ſerpentem*, &c. Sic eſt efficax ad impe-
trandum, quam pro aliis orationem fundis. Iob. c. 42. Iob 42.
dicit: *Dominus quoque conuerſus eſt ad pœnitentiam Iob,
cùm ille oraret pro amicis ſuis.* Qui tot mala in Iob ve-
nire permiſit, tandem reuocauit ſententiam ſuam, vt
Iob liberaretur omni ægritudine & priſtinum proſpe-
ritatis ſtatum reciperet: Et quando Iob hanc mutatio-
nem obtinuit? Ait textus: *Cùm ille oraret pro amicis ſuis.*
Quam pro aliis orationem fudit; ſic efficacem in eo fe-
cit, vt ſtatim fructum perciperet. Ait Carthuſ. ibi: *Con-* Carth.
*uerſus eſt ad pœnitentiam Iob, quando orando pro amicis
ſimul pro ſe ipſo orauit, idcirco & ei magis benignus effe-
ctus eſt Deus. Nam & tanto citius exauditus eſt pro ſe
ipſo, quanto deuotius interceſſit pro aliis.* Sic oratio pro
aliis exhibita. ſtatim apparuit dines, & plena fructibus.
Potuit forſan quis pro ſe orans ſine effectu orationis
manere, at vbi in pectore orantis ſic charitas aucta eſt,
vt extenderetur ad hoc, vt pro aliis oraret, non potuit,
non ingentes fructus ſibi trahere. Pſalm. 34. *Retribue-* Pſal. 34.
*bant mihi mala pro bonis, ſterilitatem animæ meæ. Ego, au-
tem, cùm mihi moleſti eſſent, induebar cilicio, humiliabam in
ieiunio animam meam, & oratio mea in ſinu meo conuer-
tetur.* Inter moleſtias aduerſariorum ſterilis Dauid ali-
quando inueniebatur, tunc ille humi cubans in ſacco,
& cinere pro illis orabat, & oratio eius in ſinum eius
conuertebatur. Cur oratio in ſinum, & non magis in
os, vndè exerceat, conuertitur? Oratio, quæ pro aliis
fiebat, ſic plena fructibus reuertebatur, vt ſinus latiſſi-
mos quæreret, quos illis faceret redundare. Ait Euth. Euth.
ibi:

Digitized by Google

ibi: *Ita conuertitur oratio, vt orantis ſinus petitis rebus impletura ſit.* Neſcit eſſe ſterilis oratio, quæ exhibetur pro aliis, nec permittet orantem eſſe fructibus vacuũ. Gen. 20. Hinc Abimelechum Regem monebat Dominus Gen. 20. *Redde vxorem viro; & orabit pro te, quia propheta eſt, & viues.* Non ait, *orabis pro te,* ſed maluit dicere, *orabit pro te;* vt orationem efficaciorem oſtenderet, quæ eſt, Lyppom. dum quis pro aliis preces ſuas fundit. Vt enim ait Lyppoman. in cap. 18. Gen. *Delectat dominum, & fidelem decet, oratio pro ſalute proximorum interpoſita.* Et Oleaſter in præſenti, fatur: *Hac de cauſa orationes Chriſti fuerunt efficaciſſimæ, quoniam à nobis iniuriam paſſus, pro nobis orauit.* Sic ibi oſtenditur, vndè oriatur orationis efficacia, nimirum ex eo, quod charitas ſic augeatur, vt pro aliis faciat orare.

§. XI.

Quò prius quis peccat, eò prius ſolet ſpicula ſentire peccati.

NOn otioſè ſerpens æneus ſuſpenſus à ligno antiquitùs oſtendebatur, quippè ait: *Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno,* &c. Quando enim peccatores omnes in Chriſto erant crucifigendi, meritò crucifixus ſerpens apparuit, vt qui primus peccauit, primus etiam ſentiat pœnam peccati. Aiebat D. D. Amb. Ambroſ. ſerm. 55. de cruce: *Serpens igitur primus crucifigitur. Rectè plane, vt quia primus apud Deum peccauerat Diabolus, primus crucis ſententia feriretur. Deinde poſt ſerpentem in Saluatore homo ipſe crucifigitur, ſcilicet, vt poſt authorem puniatur & facinus. Per primam crucem vindicatum eſt in ſerpentem, per ſecundam in venena ſerpentis.* Sic iuſtitiæ lex petit, ſic vſus ipſe conſueuit mõſtrare, vt qui primi ad peccata volarunt, primi etiam ad ſupplicia rapiantur, & primi peccati experiantur acerbitatem. Huc ſpectabat mors decreta tribus fratribus Mariæ, Moyſi, & Aaroni; Maria enim Num. 20. moritur, deinde poſt hanc Aaron eodem anno moritur, tandem Moyſes defunctus eſt in eiuſdem anni fine. Quo-Procop. rum mortes ſic expendit Procop. in Gloſſa ad cap. 20. Num. inquiens: *In iudicij vero ſortem, tempus quoque cadit, cuius ratione pro dignitate cuiuſque mors eſt iuncta, primò quidem Mariæ, ſecundò vero Aaroni, tertiò denique Moyſi, ſiquidem dierum quoque longitudo præmium virtutis in lege eſt conſtituta. Primò igitur fatis defungitur ea, quæ plus reprehenſionis habuerat, eo quòd contra Moyſem quiddam auſa fuerat,* &c. Hoc lex iuſtitiæ petebat, vt ratio haberetur temporis in ſupplicio, ad quod raperentur primi, qui primi, & principaliores fuerant in delicto. Quòd ſpectabat illa Dei ſententia per Ezech. Ezech. 9. cap. 9. *Tranſite per ciuitatem ſequentes eum, & percutite; non parcat oculus veſter, neque miſereamini. Senem, adoleſcentulum, & virginem, paruulos, & mulieres, interficite vſque ad internecionem,* &c. *à ſanctuario meo incipite. Cœperunt ergo à viris ſenioribus,* &c. Ecce tibi ſeniores ſanctuarij miniſtri primi dant pœnas, primi ſpicula ſentiunt lethalia, non aliam ob cauſam, niſi quia primi Carth. erant in peccatis, aliis præbentes ducatum. Ait Cart. *Primò occidite miniſtros templi, ſacerdotes, & principales, qui aliis cauſa peccandi fuerunt.* Vt primi erant in peccatis, ſic non mirum eſt, quod primi ſpicula peccati experiantur.

§. XII.

Chriſtus Dominus omnia peccatorum venena perdidit.

MIraris, quod Dei Filius ſub ſerpentis nomine, & typo oſtendatur à Moyſe: dicit enim: *Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno,* &c. Et non ignobiles Patres in hoc ſerpente Chriſtum intelligunt. Sed cur ſerpens Chriſtus? Serpens feriſſimus eſt, hoſtis ſeminis humani, plenus veneno lethali, inſtrumentum diaboli ad perdendos homines. Vnde ergo Ieſus humaniſſimus, dulciſſimus, ipſiſſima ſalus hominum ſerpens habeatur? Vndè Chriſtus ſerpens? Sanè à ſerpẽte deuaſtato, à vacuato omni veneno peccati meritiſſimè nobilis triumphator Ieſus ſerpens nominatur. Quò ſpectans D. Ambroſ. lib. 1. Apol. Dauid D. Amb. cap. 3. ait: *Æneus ſerpens tanquam confixus cruci, quia verus ſerpens crucifigendus generi annuntiabatur humano, qui ſerpentis diaboli venena vacuaret, qui totius mundi maledicta deleret.* Et cur non ſerpens dicatur, qui ſic de ſerpente triumphauit, qui nullum venenum peccati non deuaſtauit? Sic de zizania ſuperſeminata locutus dominus Matth. 13. ait. *Inimicus homo hoc fecit:* & per hunc inimicum hominem intelligit diabolum. Et vndè diabolus homo dicatur niſi ab homine deuaſtato? Ait Hugo Card. *Diabolus dicitur homo ab homine deuicto, ſicut Scipio Africanus ab Africa deuicta.* Hu. Car. Ne miremur, quod nobiliſſimus Ieſus ſerpens dicatur, vt omniũ ſerpentum venenoſiſſimorum deuaſtator. Quod peccati venenum à Ieſu non perditum? Qui ſerpens antiquus à mundo non exſibilatus? Exod. 7. vt Aaronis virga verſa fuit in colubrum, ſimiliter, & virgæ Maleficorum Ægyptiorum in colubros verſæ fuerunt, adeò, vt omnia ſerpentibus eſſent plena. Quid tunc? *Proiecerunt ſinguli virgas ſuas, quæ verſa ſunt in dracones, ſed deuorauit virga Aaron virgas eorum.* Magna profectò res, præclarum facinus, quo vna virga facta coluber tot dracones, tot ſerpentes voraret, tertámque venenoſis beſtiis inundaret. Vndè tanta fuit virtus huic colubro ex Aaronica virga facto, qui tot dracones, tot venena voraret? Erat in hac virga figura Chriſti Domini, de cuius virtute venit, quod diſpereant venena, quod ſerpentes vniuerſi vorentur. Ait D. Ambroſ. lib. de Salom. Ambr. cap. 2. *Ipſe Moyſes virgam proiecit in terram, quam ſimilitudinem eſt corporata ſerpentis; quæ quia, & ipſa imago erat corporis Chriſti, & tanta virtutis in ſe typum gerebat, omnium Ægyptiorum poteſtatem abſorbuit.* Nulla ſerpentis poteſtas manſit in terra, quæ à Chriſti Domini virtute non abſorpta fuerit. Hioc Chriſti Domini triũphatricem virtutem miratus ſapiens Prouerb. 30. ait: Prou. 30. *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ in cœlo.* Ecce triumphatrix virtus Chriſti Domini aquila volante depingitur. Et cur in aquila, niſi vt triumphator dicatur omnium ſerpentum? Ait D. Amb. Ambr. ſuprà. *Sicut aut iſta inimica ſerpentum eſt. Et vt aquila ſerpentes deuorat, & eorum venena calore coquit interno; ita & Chriſtus Dominus noſter percuſſo dracone, id eſt, Diabolo lacerato, dum humanum ſibi corpus aſſumit, peccatum illud, quod hominem tenebat obnoxium, tanquam perniciosum virus extinxit.* Cur non ſerpentem dicam nobilem illum triumphatorem, qui tot antiqui ſerpentis venena deuicit.

§. XIII.

Chriſti Domini vel vmbra vitam halat hominibus.

ÆNeum ſerpentem in ſtipite eleuat Moyſes, ex quo percuſſi à ſerpentibus hauriant ſalutem: *Fecit, inquit, Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno, quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur.* Dabat equidem ſerpens ſuſpenſus à ligno ſalutem infirmis, quia ea figura adumbrabat Chriſtum Dominum, cuius vel vmbra vitam halat hominibus. Deut. 28. aiebat Deut. 28. Moyſes ſerpentis huius comminiſcens: *Videbitis vitam veſtram pendentem ante oculos veſtros.* At qui pendet, non vita eſt, ſed mortuus iacet ſiue Chriſtus ſit, ſiue ſerpens pendens à ligno. Quomodo ergo in mortuo inſenſibili videant vitam? Notanter dixit: *Vitam veſtrã.* Licet enim, qui pendet non ſit in ſe viuus, ſed vmbra ſit, & figura viuentis Chriſti, inde habet halare hominibus vitam. Ait German. Patriarcha Conſtantinop. Ger. Pat. orat. in adorat. Crucis: *Moyſis dictum: Videbitis vitam veſtram pendentem ante oculos veſtros: hunc ſerpentem innuero*

Digitized by Google

nuere videtur, non quod virtute aliqua ſerpentis imago predita fuerit, ſed quia typum Chriſti gerebat. Hinc diſcere potes, imaginum hoſtis, & oppugnator, magnarum rerum figuras honore afficiendas eſſe. Si enim ſerpentina hac imago tam inuiſa, & odioſa ob euectionem in ligno, qua Dei, & hominis in cruce ſuſpenſionem præſignificabat, adeo vitam largiebatur iis, quos mors amara perdiderat, quantum proderit, & quam non miniſtrabit viuificationem oppoſita Dei, & hominis figura? Sapientiſſimè quidem bonus pater philoſophatur, vt conuincat vitam halari à figura Chriſti Dei, & hominis, quando ſerpens æneus eo ſolo, quod crucifixum adũbrabat, ſic erat omnibus aſpicientibus vitalis. Et quidem nullus non experiretur, quam vitalis ſit quælibet Ieſu vel vmbra, vel imago. Cant. 2. Hinc ſponſa Cant. 2. *Sub vmbra illius, quem deſideraueram, ſedi:* Tren. 4. & Hierem. Thren. 4. *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in in peccatis noſtris, cui diximus, in vmbra tua viuemus in gentibus.* Mortuus eſt Ieſus noſter, è mundo eliminatus, at dum eius ſaltem vmbra maneat ob oculos noſtros, ex illa vitam hauriemus. Ambr. Vt dicat D. Ambr. lib. 15. in Lucam: *Nos autem quibus Spiritus ante faciem Chriſtus eſt Dominus, in vmbra viuimus Chriſti. Et ideò dicit Eccleſia: In vmbra eius concupiui, & ſedi.* Ex quo poſſumus habere vel Chriſti vmbram; ibi habemus vndè viuamus, vndè ab omni diſcrimine liberemur, & nihil nobis ab aduerſariis timeamus. Quid magis aduerſarium ligno, quam flamma? Exod. 3. Sed Exod 3. *Videbat, quod rubus arderet, & non combureretur.* Rubus erat inter ardentiſſimas flammas, & nullum damnum patiebatur. Et vnde ligno tanta virtus aduerſus flammas? Adumbrabatur ibi Chriſti conceptio in vtero virginali, de cuius vmbra non poterat non exire virtus ad frænanda quælibet contraria. Ait Ger. Patr. ſuprà German. Patriarch. Conſtantinop. *Neque rubus inconſumptus, & illæſus ſuaus in igne perdurauit, ſed propter Mariam, quæ in mortali, & ad corruptionem prona natura ignem Deitatis portauit.* Sic de Chriſti myſteriis vmbra frænat poteſtates aduerſarias.

§. XIV.

Diabolus inter calamitoſos homines quaſi mortuus iacet.

BIs ſerpentem audio apud homines, & in præſenti, & in Gen. cap. 3. In præſenti: *Fecit Moyſes ſerpentem aneum, & poſuit eum pro ſigno*, &c. Inſenſibilis ſerpens, & exanimis ex ære factus conſtituitur ſupra lignum à populo conſpiciendus. In Gen. autem non exanimis ſerpens, ſed viuus, ſed aſtutia plenus, ſed veneno abondans, paradiſi arboribus inſertus mulieri verba facit, quæ illam in mortem trahunt. Ait enim: *Dixit autem ſerpens ad mulierem*, &c. Ecce tibi in paradiſo voluptatis, inter deliciarum abundantias, vt ſerpens antiquus viuidus, vt loquax apparet; at in ſicco ſtipite inter percuſſorum gemitus, non viuidus ſerpens eſt, ſed inſenſibilis, ſed æneus, ſed mutus. Ait enim: *Fecit Moyſes ſerpentem aneum*, &c. Et cur, qui in paradiſo viuidus, hic æneus apparet? Sanè, qui de deliciarum, voluptatúmque conſortio viuidus diabolus eſt, & efficax ad perdendum; inter ærumnas, & calamitates gelidus iacet, & exanimis, & quaſi mortuus vix nocere valet. Luc 8. Apud Luc cap. 8. *Occurrit Ieſu vir quidam, qui habebat damonium iam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, nec in domo manebat, ſed in monumentis. Is vt vidit Ieſum, procidit ante illum*, &c. Sic malus dæmon in homine exiſtens ad Ieſu procidit pedes, multóque conamine precabatur, vt quando ab illo homine exire cogeretur, liceret ſibi ingredi in porcorum gregem, qui iuxta paſcebat. Permittit ergo Dominus malo, vt intret in gregem. Quid tunc? *Exierunt ergo damonia ab homine, & intrauerunt in porcos, & impetu abiit grex per praceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt.* Mirabar, quod in vno homine tot eſſent dæmonia multis temporibus, nec illum præcipitabant in mare, aut alio modo perdebant, quæ ſemel ingreſſa in porcos, ſtatim vniuerſos præcipitauerunt, perdiderunt. Et cur qui ſic porcos præcipitarunt, non magis hominem offendebant? Erat homo ille miſer nudus, omni ſpoliatus temporali commodo, parum diſtans à mortuis, habitans in monumẽtis. Inter tot ærumnas, & calamitates torpebant dæmonia, & ſic erant, quaſi non poſſent nocere, nec funditùs perdere; quin potius facili negotio ad ſalutis fontem Ieſum traherentur. Porci autem vitã voluptuoſã reſcrebãt; de voluptatum autem, deliciarúmque conſortio dæmon reuiuiſcit, omnéſque ſuas vires nocendi exerit. Ait Euthym. cap. 12. in Matth. *Ingrediuntur damones porcos, eos videlicet, qui irrationabiliter conuerſantur, & in cano voluptatum volutantur, ac illos in perditionem pracipitant.* Euth. Faxit Deus, ne dæmon accedat ad voluptuoſos homines, dum voluptatibus ſaginantur, dum deliciarum paſcuis abundant. In iis enim viuida eſt dæmonis poteſtas ad perdendum, totúmque ſuum virus euomet; at vbi, non voluptas, non deliciæ, ſed gemitus, ſed lamenta, ſed ærumnæ incumbunt, prorſus torpet dæmon, & æneus eſt, faciliúſque inde ſalus, quam perditio parebit. In nudo homine, & agente in monumentis tota legio dæmonum erat, ſed ſic erat legio, quaſi mortui dæmones eſſent, nec in effectu cernerentur. In voluptuoſis gregibus ſtatim reuixerunt, & integrum virus oſtenderunt. De Ieſu Domino ait Matth. 4. *Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum a ſpiritu, vt tentaretur a diabolo.* Matth. 4. Et eſt valde mirandum, quod neceſſum ſit, vt Chriſtus eat, excitans præſentia ſua diabolum ad inferendas tentationes. Quando enim iuxta D. Petri notiſſimum aſſertum: *Diabolus tanquam leo rugiens circuit quarens, quem deuoret.* Cur in deſerto adeò erat deſes, adeo languebat, vt neceſſum fuerit, quod Ieſus ad illum iret, illúmque prouocaret ad duellum? Deerant in deſerto cuncta deliciarum blandimenta, aderat horror vaſtæ ſolitudinis, durities famis, & alia plura, quæ gemitum mouerent, inter quæ non miror, quod Diabolus langueret, vt vilem, atque inefficacem congreſſionem moliretur. Id, quod ponderans D. Ambroſ. ſer. 35. ait: *O miſera Sathana, & extrema congreſſio: Diabolus in deſerto tentationis ſolida arma non inuenit, deeſt illi de paradiſo amœnitas arborum, deeſt illi conſiliatrix Eua, deeſt illi pomorum ſpecioſa deceptio.* Ambr. Miſerè languet diabolus, vbi non ſuppetunt voluptatum irritamenta; ſed magis abundant ærumnæ, & gemitus. Semper enim labor diaboli tentamenta minus facit.

§. XV.

Ex quo temporalia mala Ieſum impleuère, non poſſunt in ſuis cum damno durare.

NOn diabolum, ſed Ieſum agnoſcunt ſub ſerpentis ænei forma plures partes. Præ ſe tulit enim bonus Ieſus ſerpentis formam, vt ſignificaret ſalutem percuſſis à ſerpentibus dandam. Quippe: *Fecit Moyſes ſerpentem aneum, & poſuit eum pro ſigno*, &c. Et quid forma ſerpentis cum ſigno ſanitatis? Quando à ſerpentibus percuſſi moriebantur, cur illis proponitur ſerpens viſendus pro ſigno ſanitatis? Innuebatur Dei filius ſub illa ſerpentis forma, & ſic ſerpentinum virus funditus credebatur euacuandum; ex quo enim Deus in malis temporalibus apparuit, nequeunt illa penitus non extirpari. Dum Iob multis opprimeretur malis, multóſque in illis gemitus daret, Dominus ſeſe illi in turbine, ſub procellæ ſpecie, monſtrauit. Ait enim cap. 38? *Reſpondens autem Dominus Iob de turbine dixit*, Iob 38. &c. Sed cum Deus afflicto, multiſque dolorum fluctibus, & turbinibus agitato vellet adeſſe, cur etiam in turbine apparet? Cur procelloſam refert faciem illi, qui ingentibus dolorum procellis premebatur? Præmonſtrabat

Digitized by Google

monſtrabat Deus alumno ſuo finem malorum iam inſtare, non poſſunt enim diu durare tempeſtates, ſub D.Met. quibus ipſe Dominus apparet. Quò ſpectás D.Methodius in cat.fatur: *Quoniam turbo tẽpeſtatis eſt auctor, nec Iobi fides in tempeſtate malorum vllum naufragium fecit, ſed multo magis eluxit: idcircò, qui ei oracula edit, ad ſuperioris ærumnæ procellam ſignificandam, procellam item, dum loquitur, ſumit. Atque vt Iobi res à tempeſtate ad ſerenam tranquillitatem oſtenderet demigraſſe, non ſolum per procellam, ſed per nubes etiam loquitur.* Sub nubium, procellarúmque ſpecie Dominus Iobo apparet, vt oſtendat nihil iam in Iobo nubilum, nihil procelloſum iam poſſe durare, ſed magis tranquillitatem, ſerenitatémque exinde plandere. Et cur non demigret tempeſtas in ſerenum: quando ſub eadem tempeſtate Deus ap- Matth.8. paret? Matt.8. ſub eadem tempeſtate erant & diſcipuli vigilantes, & Ieſus dormiens, quem illi clamoribus excitarunt, vt ſerenum faceret. At Ieſus illos arguens ait: *Modicæ fidei, quid timidi eſtis?* Circa quæ verba meritò Chryſoſt. ſibi obiicit D.Chyſoſt. quod modicæ fidei damnentur illi diſcipuli, eo præcipuè tempore, quo clamabant: *Domine ſalua nos perimus.* Si ad eum confugiunt, ſi ſalutem ex eo petunt, in quo oſtenduntur eſſe modicæ fidei? Sanè modicæ fidei erant, quia eo ipſo, quod videbant Deum ſub eadem eſſe tempeſtate, non certò credebát illam ſtatim deſituram in tranquillitatem, ſed adhuc clamabant, quaſi poſſet durare ſibi, & authori commu- Chryſol. nem tempeſtatem. Ait Chryſol. ſer. 21. *Modicæ eos credulitatis aſſerit eſſe, qui non modo in ſe tantum, ſed in ipsũ authorem credunt poſſe elementa conſurgere.* Sanè modica eſt fides illorum, qui timent ſibi à malis, ſub quorum ſpecie apparet ipſe author eorum. Nunquam enim certius quis debet credere mala eſſe extirpáda, quàm vbi ſub illis videt eſſe Dominum. Vnde ſapienter aiebat D.Amb. D.Amb. ſer. 56. *Auferens per crucem Dominus humani generis iniurias, omnes eas in ſua paſſione conſumpſit, vt vlterius non eſſet homini, quod noceret.* Ex quo enim Deus ſub noſtris apparuit pœnis, iam illæ vix poſſunt homini nocumentum afferre, ſed magis occaſionem meriti.

§. XVI.

Non oculis, ſed manibus committat ſalutem, qui velit in tuto eſſe ante aduenientia mala.

PErcuſſos iam, & doloribus gementes ſanabat viſu ſerpentis ænei, minimè autem faciebat, quod non percuterentur. Sic enim habet: *Quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur.* Et cur non magis faciebat, vt etiam ſani aſpicientes percuſſionem vitarent? Magnum hoc eſſet, & quod obtineretur, ſi nõ oculis tantum, ſed manibus ſalutẽ tractarent. Multũ erit ſi poſt mala, poſt dolores, poſt ærumnas habitas nutu oculorum ſalutem nanciſcaris; at ſi manibus tẽ agas, vel ante aduentũ ma- Iſaias 58 lorum in tuto collocaberis. Monet Iſaias c. 58. *Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagóſque induc in domũ tuam, cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & ſanitas tua citius orietur*, &c. Græcè legitur: *Tunc erumpet matutina lux tua*, & pro *matutina*, eſt Græcè: *Proimon*, quod Latinè eſt *precox*, ex quo enim quis manus pauperi aperuerit, operáque pietatis exercuerit, non ſolum ſanitatem, ſed præcocem ſanitatem obtinebit. Hoc eſt, ſic celer, ſic feſtina ad illum ſanitas veniet, quòd vni- Chryſoſt. uerſos incurſus malos præueniat. Pulchrè ait D.Chryſ. orat. Ne erubiſcamus confiteri venerandam crucem apud Grethſerum tom. 2. *Quid vero Proimon ſignificat? Dominum non tunc tantum tibi affuturum, poſtquam in malis fueris, nec poſt malorum acceſſum, ſed antequam exiſtant, & ingruant. Quemadmodum enim ex fructibus illum appellamus Proimon, (præcocem,) qui ante præſtitum tempus ad maturitatem peruenit, ita & hic cum celeritatem denotare vellet, proimu, ſeu præcocis vocem vſurpauit.* Ea eſt fœlicitas porrigentis manus pauperibus, opera pietatis exercentis, qua non ſolum poſt malorum ærúnas exiſtentes, ſed antequam mala ingruant, liberetur. Ea, mihi crede, ſunt opera miſericordiæ, quæ te iam tutum oſtendant, antequam mala veniant. Quò ſpectans Matth. 7. ait: *Nolite iudicare, vt non iudicemini; in* Matt 7. *quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, & in qua mẽſura menſi fueritis, remetietur vobis.* Itáque in manu noſtra ponitur, quidquid poſtea nobis eueniet; poſſumus operibus noſtris nobis præparare remedia, antequam diſcrimina veniant. Ex quo monebat D.Chryſ. Chryſol. ſer. 139. fatus: *Remitte peccanti, remitte pœnitenti, vt cum tu peccaueris, repræſentetur in venia, non donetur. Bona ſemper venia, ſed tunc dulciſſima, cum debetur. Vim pœnam, iudicem præuenit, euaſit iudicium, qui remittendo, ante ſibi veniam quam delinqueret, iam prouidit.* Quid pulchrius? antequam delinquas, iam tibi habes promiſſam veniam, qui illam alteri modo præſtas; & ante ægritudinem, iam habes in promptu remedium.

CAPVT XXX.

De Madianitarum ſcandalo in Iſraëlem.

Textus Hiſtoria.

SÆperat iam Moabitas, Madianitáſque timor appropinquantium Iſraëlitarum: aduerſus quos venefici Balaami conſilio non Mauortem, nec Palladem, ſed Venerem vocant in certamen. Fuit enim omnium turpiſſimis parentibus gratum de populo Iſraëlitico mercari triumphum pudicitia filiarum, pro qua tutanda non æſtimant ingenui homines ſe morti dare. Nec mora parentibus gratificaturæ puellæ, & nobiles, & plebeiæ, prodeunt in aciem; quæ formæ lenocinio, appoſitis menſis epularum, congreſſus facilitate, validiſſimum Iſraëlis exercitum ſic exarmarunt, vt maior eius pars abiecto ferro amori, & libidini maluerit militare. Auidè vacuant epulis Idolorum aras, quas thure implent, vt ſacra faciant Priapo, nunquam enim cæca iuuentus non rapitur, vt ſuis libidinibus ſacra faciat. Sic totus quantus erat populus in luxuriem effuſus, Idolis applaudens, veri numinis iras exacuit; qui, voce ad Moyſem data, iudicum concilium cogi mandat, quorum ſententia deprehenſi ei in conſpectu omnium ſuſpendantur. Nec non & fori moras perpeſſa diuina ira peſtiferis auris cœpit ferire non paruam populi partem, cuius ſeniores cum Moyſe diuino hærebant tabernaculo, profluis lacrymis, multóque gemitu diuinam iram deprecantes.

Interea Zambri dux de cognatione Simeonis ſingulari impudentia nobilem Madianitem puellam Coſbi nomine deducebat in propriũ tabernaculum, quod dum vertit in lupanar; diuino exagitatus zelo Phinees filius Eleazari aduolat, ſtrictóque pugione miſeros transfodit inter ipſas ardentis laſciuiæ flammas: Verè ſacerdotis filius brutorum effudit ſanguinem, Dei indignationem placans, ſæuiſſimam auertit plagam, quæ viginti quatuor hominum millia fuerat depaſta, & ſibi ex Deo peratiſſimum ſacerdotium æternabat.

PARS VNICA MORALIS

circa textus literam.

QVod potuit Phinees gladio Iſraëlis laſciuiam extirpare; vtinam & nos calamo tantam luem eliminemus à populo Chriſtiano.

Num. 25. Morabatur autem eo tempore Iſraël in Setim, & fornicatus eſt populus cum filiabus

 Moab,

Moab,quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt,& adorauerunt Deos earum. Initiatuſque eſt Iſraël Beelphegor.

§. I.

Vbi fœminea vox intonat, ibi certiſſima hominis perditio.

VIde extremæ perditionis initium; *Quæ vocauerunt*,ait,*eos ad ſacrificia*,&c. Vbi puellæ mittũtur, quæ vocent Iſraëlitas,quæ alliciant,iam ibi eorũ apparebat certa perditio. Crede mihi,imò crede Deo,crede experientiæ,ille locus aptus eſt humanæ negotiandæ ſaluti,qui fœminas habet nullas;in quo vel vna eſt, caue homo perditionem tuã.Matt.4. *Tunc Ieſus ductus eſt à ſpiritu, vt tentaretur à Diabolo.* Cur neceſſum fuit duci in deſertum, vt Diabolum tentatorem inueniret; In paradiſo fuerat Adamus,& ibi Diaboli tentationem incurrit.Cur modò Ieſus nõ in paradiſum,ſed in deſertum,vt tentaretur,ducitur? Monſtrabat Dominus locum,non in quo tentationes inueniret,ſed in quo tentiones inueniret,quas vinceret. Vicẽdis autẽ tentationibus nõ erat aptus locus paradiſus,in quo erat mulier; ſed neceſſarius nobis videbatur deſertus,in quo fœmina eſſet nulla. Ait D.Amb.ſer.37. *In deſerto Saluator implet mandatum Dei,vt ibi Adam ſaluaret errantem, vbi fuerat de paradiſo prouectus. In deſerto ergo homini ſalus refunditur,vbi non ſunt epulæ,vbi deſunt deliciæ, vbi (quæ eſt malorum omnium cauſa) deeſt mulier. Potuerat enim Adam inter illas paradiſi inconcuſſus ſtare delicias, ſi Eua ibidem cum diabolicis illecebris non fuiſſet.Conueniens ergo eſt deſertum ſaluti, vbi non eſt Eua, quæ perſuadet, non eſt mulier,quæ blanditur. Videte rem miram,in paradiſo enim Adam Diabolus dimicat,vbique inſidiatur homini,vbique congreditur,ſed vbi mulierem inuenit, vincit: vbi mulierem non videt,victus abſcedit.* Nil pulchrius dici potuit in rem præſentem. Sane vbi diabolus, vbi hoſtis mulierem inuenit, ibi iam ſe putat de hominibus victorem, vbi autem mulierem non inuenit, ibi neceſſum eſt ſe victum doleat. Vincuntur homines, vbi mulier ſonat. Hinc Diabolus congreſſus cum Iob illi bona omnia eripiens,& filios & ipſam ſanitatem corporis; vnam vxoris eius reliquit vocem, ait enim c. 2. *Dixit autem illi vxor ſua*,&c.Circa quæ ſapienter ait D.Chryſ. hom.3.in Iob:*Omnia,vt breuibus vtar verbis, auferũtur: ſola mulier relinquitur,antiquum Diaboli organum, ſcilicet ſibi ipſi vetulam ſeruans.* Expende illa nimirum, *ſibi ipſi vetulam ſeruans*, quippe tam præſens perditio hominis eſt fœmina,vt in aggreſſionibus ſuis caueat Diabolus, ne ſibi deſit fœmina, licet vetula ſit, habens enim vel vetulam,habet,quo integros populos perdat. Nunquam non perditio eſt,& ruina, vbi eſt fœmina. Exemplum eſto fortiſſimus ille Samſon,cui tot de hoſtibus victoriæ ceſſerunt, hic tantus acceſſit ad fœminam Iud.16. Quid tunc? *At illa dormire eum fecit ſuper genua ſua,& in ſinu ſuo reclinauit caput. Vocauitque tonſorem, & raſit ſeptem crines eius*, &c. *Quem cum apprehendiſſent Philiſthiim,ſtatim eruerunt oculos eius*,&c. Ecce tibi vt victor ille hoſtibus exercitus, modo victus iacet,& cæcus.Proculdubio vincebat, vbi mulier non erat,vbi autem mulier interfuit,victus cecidit.Rẽ pulchrè tractat D. Ephræm in Pareneſi de Iud. & Retrib. aiens:*Qui percuſſerat mille viros in maxilla aſini,poſtquã concupiuit cum vipera habitare, illico capilli Nazareo defluxere,oculiſque ſuis priuatus, miſerabilis,atque ridiculus omnibus ſubito eſt demonſtratus.* Sic illi victoria erat,vbi aberat à muliere;vbi autem cũ muliere fuit,ſtatim perditio venit.Et vtinã perditio ſola temporalis eſſet,quæ venit à muliere,at nõ quieſcit mulier, niſi & in æternũ perdat. Bona omnia temporalia,filios,ſalutem corporis Iobus perdiderat,interea tamen ait illi vxor c.2. *Benedic Deo,& morere.* Vbi eleganter D. Ephræm aduerſus improbas mulieres ait: *O gratiam muliebrem! O fomentum dolorum efficax! O amicitiam coniugalem. Neque ſatis erat ei temporaneus hic dolor,quin & æternum ipſi ſupplicium per blaſphemiam conciliare cupit.* Non quieſcebat peſſima,niſi damnum æternum viro inferret.

Matt. 4. — D Amb. — Iob 2. — Chryſoſt. — Iud. 16. — D. Ephr. — Iob 2. — D. Ephr.

§. II.

In conuictu fœminarum miraculum erit,ſi non recedas à Deo.

VIde,vt ex conuictu fœminarum perdunt Deum, ait enim: *At illi comederunt, & adorauerunt Deos earum*,&c. Illarum menſis accubuerunt, ne miremur, quod ad Idololatriam dilapſi fuerunt. Nequit enim moraliter fieri, quod à conuictu fœminarum, in veri Dei gratia perſeueres.Cum Petrus audiſſet à Ieſu Domino Matt.26. ſe negaturum illum, protinus ait: *Etiãſi oportuerit me mori tecum,non te negabo.* Sanè peſſimè ſe geſſit Petrus in hac promiſſione,eo præcipue tempore cum à Ieſu negaturus aſſerebatur. Deberet magis rogare Dominũ pro ſe,vt liberaretur à tanto malo.Quod ſi rogaret,quid ex Deo obtineret? An obtineret,quod manentibus omnibus circumſtantiis,nimirum quod interrogatus ab ancilla, non negaret? Difficile id creditu eſt,non enim Dei ordinaria gratia futurum videtur, vt interrogatus Petrus ab ancilla non Ieſum negaret. Ait Orig.hom.35.in Matt. *Debuerat, poſtquam audiuit, quia omnes vos ſcandalum patiemini in hac nocte, poſtulaſſe Dominum, & dixiſſe: Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te,eſto in me, vt non ego ſcandalizer, & dona mihi præcipue gratiam hanc,vt in tempore, quo omnes diſcipuli tui fuerint ſcandalum paſſi, ego in denegationem non cadã. Si enim poſtulaſſet,forſitan amotis ab eo ancillis, cæteriſque miniſtris non denegaſſet.* Expende pulcherrima illa; *Forſitan amotis ab eo ancillis non denegaſſet*,quippe inde ſolum Petrum non denegaturum ſtatuit, ſi prius Deus faceret,quod ancillæ amouerentur,nec illi verba facerent; amotis enim iis,forſitan Petrus precibus obtineret,ne Dominum ſuum negaret. At non amotis ancillis,ſed perſeuerantibus,& cum Petro colloquia miſcẽtibus,non quælibet obtenta gratia,ſed noua, & extraordinaria neceſſaria erat, vt Petrus in Domini confeſſione ſtaret. Et quis ſtaret fœminæ percuſſus halitu, quando Apoſtolus Dei ante gratiæ confirmationẽ minimè ſtare valuit. Vt dicat D.Amb.ſer.45. *Tantam trepidationẽ diſcipulis intulit paſſio Saluatoris,vt quod Apoſtolo Chriſtus ante prædixerat, ancilla adſtrueret,& magis præualeret oſtiaria ad perfidiam, quam Apoſtolus ad cautelam.* Compone ex vna parte Apoſtolum cum gratia Apoſtolatus ante confirmationem, & ex altera parte ancillulam oſtiariam. Apoſtolus ne,an oſtiaria fortior? Equidem fortior apparuit oſtiaria ad perdendum Apoſtolum in illo caſu, quàm Apoſtolus vt caueret vitus oſtiariæ. Fœlix, qui toto conatu fugit conuictum illarum, ille diſcrimina negandi Deum euadet. De quo multa dixi in tom. Euangelicæ hiſtoriæ.

Matt. 26. — Orig. — D Amb.

§. III.

Fœmina ante admiſſum ſtuprum validior eſt, vt quidlibet perſuadeat viro.

VLtimum Iſraëlitarũ facinus ponit textus in principio, aiens: *Fornicatus eſt populus cũ filiabus Moab.* Et ſtatim docens ordinem, quo deuentum eſt ad nefariam libidinem, inquit: *Vocauerunt eos ad ſacrificia. At illi manducauerunt, & adorauerunt Deos earum*, &c. Itàque puellæ alliciebant ad conuiuia, & ſacrificia Idoli propoſita mercede extremæ luxuriæ; nec antea ſtuprum admittebant, quam viderent iuuenes Idolis thura poſuiſſe. Sic cautum fuiſſe per Balaami conſiliũ docet Lyra; & inſinuat Apocalyp. 2. dicens: *Tenentes*

Lyra.

tes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalũ coram filiis Iſrael, edere, & fornicari. Prius cogebantur comedere de Idololatris, & poſtea ad ſtuprum admittebantur. Quod vno dempto Abbulenſi multi docent alij, & ratio id perſuadet, fœmina enim ante ſtuprum admiſſum longe validior eſt, vt quodlibet viro perſuadeat, quæ poſt admiſſum facinus multum vileſcit, multúmque amittit efficaciæ. Nouerat id ſerpẽs antiquus, *Gen. 3.* qui ſtatim vt condita fuit Eua, illam adit Gen. 3. *Qui dixit ad mulierem*, &c. Et cur aſtutiſſima bellua ſic feſtinat fœminam occupare? Cur non magis expectat nuptiales amplexus, vt ſic illa plus apud maritum delitiarum expertum valeat? Abſit; imo aſtutiſſimus ſerpens feſtinat rem agere ante congreſſum nuptialem, vt qui nouerat, quam poſt ſtuprum admiſſum infirmetur erga viros efficacia puellarum, quæ tunc integrum ſuũ robur habet, cum integra in ſe fœmina manet. Ea quo *Chryſol.* notanter dicebat D. Chryſol. ſer. 148. *Diabolus virginẽ Euam, vt vetitum degustaret pomum, inducit; inducta virgo inducit virginem mox maritum.* Conſumaſſet vel ſemel nuptias Adamus, fallar, ſi adeò vereretur vxorem ſuam contriſtare denegatione eſus noxialis. Quod præcauens ſerpens virginem inducit, vt comedat, & vt virgo adhuc, viro porrigat, certus quod inexpertum deli- *Gen. 2.* ciarum virum trahet. Quò ſpectabat illud Gen. 2. *Propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ.* Expende ordinem, antequam adhæreſcat homo vxori ſuæ, relinquet patrem, & matrem propter illam, poſtquam enim adhæſit vxori, forſan nihil relinquet propter illam. Non enim viri ſic ſe ſpoliati ſinunt *Iud. 16.* à fœminis, quas iam habent ſub poteſtate ſua. Hinc Iudicum c. 16. Dalida illa Philiſthæa habens in ſinu ſuo recubentem, & dormientem Samſonem: *Vocauit tonſorem, & raſit ſeptem crines eius*, &c. Quòd non paruam quæſtionem facit Abbulenſi, cur ipſa per ſe non raſit crines mariti, ſed vocauit tonſorem, qui raderet? Et certè, vbi antea ligandus erat Sanſon, illa ſola ligabat hominem, ſaltem nemo ad tale munus vocatus legitur. Cur modò tonſorem vocat, vt præſtet, quod ipſa poſſet præſtare? Spoliabatur modo Samſon, & religione Nazaræatus, & crinibus ſacratis Deo, & viribus corporis, ad quam ſpoliationem faciendam non miror, quod vxor multi temporis ſe inualidam reputet, & auxilium artificis emendicet. Ante nuptiales amplexus, ante ſtuprum admiſſum, ipſa ſola valeret virum & religione, & Nazaræatu, & crinibus exuere, poſt inueteratas nuptias, poſt nuptiales voluptates perceptas, nec ſe validam putat, vt vel capillum tollat de capite eius. Eripitur fœminis ars detriumphandi viros, cum eis eripitur virgineus pudor; neceſſum inde habent emendicare aliunde artem, ſi virum ſpoliare velint.

§. IV.

Muliebre ingenium diuina omnia poſtponit regiæ cupiditati.

Miraris Madianitas puellas ſic pudorẽ ſuum proſtituere alienigenis, & ignotis viris, dicit enim: *Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua.* Vnde puellæ virgines adeo impudentes, adeo procaces extiterunt, vt ipſæ vocarent viros, illóſque ad turpitudinem allicerent? Morem in eo gerebant Regi ſuo Balaaco, de cuius imperio facinus illud, & verecundum ſibi, & infame parentibus aggrediuntur; neſcit enim muliebre ingenium vili piaculo *Orig.* parcere, quo morem gerat Regi. Ad hęc ait Orig. hom. 20. in Num. *Hæc fuerunt conſilia Balaam, quibus acceptis Rex Balac parat continuo exercitum, non armis virilibus, ſed fœmineo nitore compoſitum, non furore bellico, ſed libidinis flamma ſuccenſum. Nullam refrænat pudor, nullam prohibet verecundia. Proh nefas, quid ſceleris non perpetret, vbi facinore ſuo placituram ſe mulier Regi credidit?* Nullum facinus erit adeò immane, nullum ſceleris genus, quod non perpetretur à fœmineo ingenio, ſi in eo ſe credat Regi poſſe placere. In natali Herodis conuiuio ſaltatrix puella Baptiſtæ caput petit à Rege, dicit enim Mat. 6. *Volo, vt protinus des mihi in diſco caput Ioãnis Baptiſtæ.* *Marc. 6.* Ecce quod impiiſſimus Rex verebatur facere, id petit fœmina, & non veretur, quod tantum facinus executioni mandetur. Sed cur non magis ſibi cauet à ſanguinis effuſione delicata puella? Cur nõ metuit perdere hominem in tanta veneratione habitum à populo? Ait D. Fulgent ſer. in præſenti: *Molli puella* *Fulgent.* *greſſu procedit in medium, homicidium petitura, & adultero placitura.* Vbi mulier Regi nequam, & adultero placitura erat, non miror, quod ſanctiſſimi viri homicidium petat, quod votet omne nefas. Et quando fœminea impietas non poſtponat virtutem, Deúmque cupiditati Regis? Impia Iezabel, vt vidit Achab Regem pro vinea Naboth ſolicitum 3. Reg. 21. ſumpto calamo ſcripſit iudicibus ciuitatis: *Prædicate ieiunium, & ſedere facite Naboth inter primos populi, & ſubmittite duos viros filios Belial, contra eum, & falſum teſtimonium dicant. Benedixit Deum & Regem, & educite eum, & lapidate, ſicque moriatur.* Vbi homicidium, & falſa teſtimonia mandabantur, cur neceſſum fuit, præmitti ieiunium? Ad quid opus hoc virtutis tot facinoribus immiſcetur? Morem gerebat impia fœmina Regi, cuius cupiditati non ſolùm temporalia, ſed & diuina ſubiiciebat. Ait enim Carthuſ. ibi: *Voluit impia fœmina illa, vt magis timerent* *Carth.* *Regem mortalem, quam Deum omnipotentem.* Et equidem muliebri in corde placere Regibus mortalibus etiam per omne nefas, quorum poteſtas regia maior illis timori eſt, quàm Dei poteſtas æterna.

Num. 25. Et iratus Dominus ait ad Moyſem: Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos cõtra Solẽ in patibulis: vt auertatur furor meus ab Iſraële. Dixítque Moyſes ad iudices Iſraël: Occidat vnuſquiſque proximos ſuos, qui initiati ſunt Beelphegor.

§. V.

Peccantium capita eò debent ſupplicio affici, cuius terror maneat.

Tolli cunctos Principes, & ſuſpendi iubet Dominus fatus: *Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra Solem*; nec ſolum ſuſpendi Principes iubet, ſed contra Solem ſuſpendi, hoc eſt, media in luce, vt omnibus eorum ſuſpendium pateat. Sed Moyſes ſupplicij executionem iudicibus mãdat, dicit enim: *Dixitque Moyſes ad iudices Iſrael; Occidat vnuſquiſque proximos ſuos*, &c. Quæ verba non paruam quæſtionem animaduertentibus facient; quando enim cuncti Principes erant ſuſpendendi, qui iudices remanebant, qui rem executioni mandarent? Nónne & iudices populi Principes erant? Quomodo ergo iudices remanebant, ſi cuncti Principes ſuſpendebantur? Crediderim, quod, cum Principes cunctos ſuſpendi iubet, non ageret de Principibus, qui erant Reipublicæ capita, ſed de Principibus, qui Principes, & capita fuerunt populi ruentis in peccatum. Horum enim ſupplicium in primis debet proponi, vt terrorem inferat. Sic ſuprà Num. 16. dum *Num. 16.* Dathan, & Abiron narratur ſupplicium, dicit: *Diſrupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit illos cum tabernaculis ſuis*, &c. *At verò Iſrael, qui ſtabat per gyrum, fugit a clamore pereuntium*, &c. Et continuò ait: *Sed & ignis egreſſus a Domino interfecit ducentos quinquaginta viros*, &c. Expende, vt qui abſorbuntur à terra, cum tanto clamore pereunt, quãtus ſufficeret ad fugandos populos, dicit enim: *Iſrael fugit a clamore pereuntium*; qui autem ducenti, & quinquaginta flammis abſumũtur, nullo clamore pereunt, qui circũ-

iacentes foger. Et cur in primis ea perditio fuit adeò clamoroſa, vt fugaret præſentes; in ſecundis ſic tacita ruina fuit, vt fugaret nullum? Primi illi, qui à terra votanror, erant defectionis capita, qui cæteros impulerant, & ideò debuit ſic clamoroſum eſſe eorum ſupplicium, vt terrorem incuteret. Cum autem de capitibus ſupplicium ſumptum terrori ſit, de cæteris nihil
Pſal. 78. intereſt. Hinc Pſalm. 78. de ſtrage Ægyptiorum facta à Deo in mari ait: *Contribulaſti capita draconum in aquis: Tu confregiſti capita draconis; dediſti eum eſcam populis Æthyopum.* Sola meminit confracta capita; & cum vniuerſus exercitus fuerit ſuffocatus, hoc vnum ſcriptis mandat, quod duces, & præfecti malorum mactā-
Theod. tur. Ait enim Theod. ibi: *Dracones Ægyptios vocat, capita verò draconum eorum duces, & centuriones, & præfectos. Draconem Pharaonem nominat. Hos verò omnes, inquit, demerſiſti, & vndis illos obruiſti.* Non multitudinis, ſed eorum, qui in flagitio duces fuerunt, ſupplicium meminit, vt quod efficacius ſit ad deterrendum. Quò
Habac. 3. ſpectans etiam Habacuc c. 3. ait: *Percuſſiſti caput de domo impij, denudaſti fundamentum vſque ad collum. Maledixiſti ſceptris eius capiti bellatorũ eius.* Equidem impiorum domus, & familiæ funditùs ſolent à Deo perdi, vt dicat Pſal. *Tranſiuit, & ecce non erat, nec eſt inuentus locus eius*: Nihilominus amat Deus, vt in ruinis impiorum, prætermiſſis cæteris, rectiſque ſilentio, publicetur, & ſciatur, vt capita, nimirum, qui in flagitiis duces fuerunt, atroces dederunt pœnas. Et quas pœnas non da-
Actor. 5. bunt impiorum duces? Actor. 5. Ananias defraudans pretium agri, poſuit partem ad pedes Apoſtolorum, cui ſtatim Petrus ait: *Anania cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri te Spiritui ſancto?* &c. *Non es mentitus homini, ſed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba cecidit, & expirauit.* Poſt trium horarum ſpatium venit Ananiæ vxor nil ſciens de morte mariti. Cui Petrus: *Dic mihi mulier, ſi tanti agrum vendidiſtis?* Maritum non interrogat de pretio, ſed ſtatim verba increpationis, & lethi in illum mittit. Fœminam autem prius interrogat de pretio, antequam illi durum quid loquatur. Et cur magis feſtinat ſeueritatem oſtendere Ananiæ, quàm
Chryſoſt. vxori? Ait Chryſoſt. homil. 12. in Acta. *Hanc volebat ſeruare. Ille enim dux erat peccati; & propter hoc huic dat fortaſſe poteſtatem defenſionis.* Sic bonus ſeueriorem ſe oſtendit in ducem, & caput peccati.

§. VI.

Debent iudices curare, vt dum plectuntur rei, occumbant Deum agnoſcentes ſuorum ſcelerum vindicatorem.

VBi decreto iudicum mandat Deus ſuſpendi reos, ſimul aduertit quod ſuſpendantur contra Solem, ſic enim ait: *Tolle cunctos Principes populi*, nimirùm, cōuoca vniuerſas populi populi poteſtates, *& ſuſpende eos*, nimirum reos ſuſpende illorum decreto, *contra Solem.* Et quo ſpectat hæc cura ſuſpendendi reos contra Solem. Contra Solem iubentur ſuſpendi, non tam vt eorum pateat ſupplicium, quam vt ipſi inter ipſa tormēta mortis videntes pulcherrimam creaturam Solis, odorentur omnium creaturarum authorē, ſub eiuſque oc-
Apolin. cumbant cognitione. Ait Apolinaris in cat. Græca: Suſpende eos in patibulis contra Solem. *Id verò non tantũ vt occulta facinora proderentur, quam vt per Solem, qui ſymbolum gerit ipſius patris totius naturæ, Deum agnoſcerent omnia intuentem, quem nec cogitationes quidem noſtræ mentis fallere poſſunt, quē quidem non pigeat occultum eſſe teſtem noſtrorum operum.* Ecce tibi qualē curam iudicibus ſuis mandat Dominus circa reos, qui damnantur morte; nimirùm, vt ſic eos internecioni tradant, vt ob oculos habeant ſymbola Dei amantiſſimi patris naturæ humanæ; & omnium ſcelerum vindicatoris, ſub hacque agnitione melius diſpoſiti è viuis abeant. Sic
Act. 5. Act. 5. nefarium facinus Ananiæ prænoſcens Petrus morte mulctandum ait illi: *Anania, cur tentauit Sathanas cor tuū mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri? Nonne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, ſed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit.* Ecce tibi in paucis verbis, bis Dei facit mentionem; imo in toto facinore vnum meminit, quod contra Deum eſſet. Ait enim: *Non es mentitus hominibus, ſed Deo*, inter quæ verba ille expirauit, nimirum inter quæ verba Deum vindicem referētia. Quippe ait: *Audiens Ananias hæc verba expirauit*, quæ verba? Nimirum, quod eſſet mentitus Deo, quod eſſet mentitus Spiritui ſancto. Sed cur Petrus verbis interfecturus reum, ſola verba protulit, quæ Deum
Actor. 13. offenſum referrent? Paulus Act. 13. Magum feriēs ait: *Eris cæcus, non videns Solem.* Cur ſimiliter Petrus, non ait, *Morieris, & non viues*, ſed ſolum dicit, *Non es mentitus hominibus, ſed Deo?* Sanè Petrus in mortis ſupplicio hoc intendebat, vt reus meminiſſet Deum vltorem, ſub eiuſque cognitione pœnitens diſcederet. Hoc
Carthuſ. procurabat in reo Petrus, & hoc obtinuit, ait enim Carthuſ. *Sperari poteſt, quod Petrus ſua prece tranſgreſſori huic gratiam pœnitendi obtinuit, quem foris tam diſtricte correxit.* Equidem quem tam ſeuere foris feriebat in corpore, non derelinquebat, ſed & precibus, & multis aliis illius procurabat ſalutē mentis, vt agnoſcens Deū vindicem ſuorum ſcelerū, & pœniteret, & ſaluaretur.

§. VII.

Proximus non damnandus ſine accurata examinatione criminis.

CVnctos Principes vocari Deus mandat, vt inquirāt de reis, qui ſuſpendendi ſunt. Sic dicit: *Tolle cunctos Principes populi & ſuſpende eos.* Illud *eos*, non refert Principes, ſed eos, qui à vocatis Principibus inuēti fuerint rei. Vt dicat: *Voca cunctos Principes populi, vt inquirant de reis, & qui ſic inquiſiti, inuenti fuerint, ſuſpende eos.* Sic Salianus noſter, ſic Cornelius cum multis aliis,
Chaldæo Ieroſol. imò cum Chaldæo dicente: *Conuoca omnes Principes populi, & iudica, atque occide eum, qui reus eſt*: & cum Ieroſolymitana paraphraſi etiam dicente: *Tolle omnia capita populi, & ſtatue iudices eos coram Domino, & ſuſpendatur, quicunque reus eſt mortis.* Sic Deus vbi reorum ſupplicium committit Moyſi, nequit, vt res ſine iudicio fiat, in quo iudices conſtituantur, qui diligenti examine inquirant de reo. Nunquam non diuini ſpiritus eſt, quod diligenter examines rem, antequam proximū condemnes. Hinc Ieſus videns Phariſæos, qui mulierē
Ioan 8. deprehenſam in adulterio proponebant Ioan. 8. *Inclinans ſe deorſum digito ſcribebat in terra.* Cur euidentiſſimo propoſito mulieris crimine, & à grauiſſimis Principibus teſtificato Ieſus ſe ad terram inclinat, & digito
D. Cyril. incipit ſcribere in terra? Ait D. Cyril. Alex. lib. 5. in Ioan. c. 16. *Inclinauit ſe, & digito ſcribebat in terra, quo nobis oſtendat, quod antequam iudicium feramus de proximo, ad veritatis inueſtigationem condeſcendere, & animum inclinare debemus, & diſcretionis digito ſingula ad rē propoſitam attinentia prius diſcutere: alioquin rectè iudicare nō poſſumus, ſi prætermiſſa indagatione veritatis, & examine diligenti proximum in publico iudicio aut abſoluimus, aut damnamus.* Hoc habemus à Dei ſpiritu acceptum, quod non moueamur facie accuſatorum ad damnandum proximum, ſine eo quod deſcendamus ad diligētem rei indagationem, & inquiſitionem. Aiebat Domi-
Gen. 18. nus Gen. 18. *Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorū multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis; deſcendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint.* Ecce deſcenſurum ſe Deus dicit, vt clamoris veritatem cernat, non quod ipſe non cernat illam è cœlis, ſed vt oſtendat, quàm neceſſum ſit homini deſcendere,

Digitized by Google

deſcendere,& examinare veritatem facti, antequam D. Cyril. proximum condemnet. Ait D. Cyrill. vbi ſupra: *Cognouit vtique Deus Sodomitas, & Gomorrhæos tanti criminis eſſe reos, cuius oculis abſconditum eſt nihil. Deſcenſurum tamen ſe, & viſurum rei veritatem dixit: quo nobis oſtendat exacta trutina prius diſcutiendam eſſe cauſam, quam feratur ſententia in aliquem.* Nunquam Deus docuit poſſe aliquem de proximo iudicare, quin prius diligenti trutina,& examine procuret videre,& ponderare Actor. 25 impoſiti criminis fundamina. Dicebat Feſtus Actor. 25. *Non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, priuſquam is, qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locúmque defendendi accipiat ad abluenda crimina.* Quæ verba premens noſter Lorinus ſapienter addit; Nec vero ſoli Romani talem conſuetudinem habent, verum etiam cunctæ gentes,& quotquot rationis ductum,ac dictamen ſequuntur. Sic ſapiens pater ex omnium gentium conſenſu, irrationale & brutum putat, quod iudex timeat iuſtitiæ à defenſione accuſari, & ideò defenſionis rationes nullas audiat. Ex quo Hero- Egeſipp. dis in filios mordet tyrannidem Egeſipp. lib. 1. cap. 41. fatus: Dignum eſt neque eum ſilere, qui Euriclis tempore, in Iudæam tranſmiſſus erat fidiſſimus amicorum Alexandri, quem Rex quaſi conſcium tentamentorum illius, ius interrogandum putauit: vtrúmne congruerent, quæ Spartiates de adoleſcentibus nuntiaſſet. Verum ille nihil ſe de illis quicquam eiuſmodi cognouiſſe ſacramento interpoſito fidem fecit: ſed adoleſcentibus nihil profuit: *A ſe quæſtionem depulit Rex, ne minueret delationis inuidiam, ſi ſeuerius interrogatus negaret. Quaſi indignus igitur, cui crederetur ab Herode, excluditur. Bonus pater accuſari filios libenter audiebat, non ſinebat defendi. Delectabatur, cum appeterentur, offendebatur, ſi purgarentur.* Sic bonus mordet patris ingenium, qui audiens delationes, quibus filij accuſabántur, cauebat audire, & videre teſtimonia, quibus aut minueretur, aut prorſus euaneſceret accuſatio. Sed verebatur, ne verum crimen defenſionibus adeò obnubilaretur, vt nocentes euaderent? Quid inde? Maius damnum eſſet, & vt maiore ſcirote conamine à Republica excludendum eſt, quod falſum crimen indefenſum probetur, & innocentes ſupplicio afficiantur. Vt enim dicitur l. Abſentem, D. de pœn. l. Abſentem, C. de accuſat. l. 5. de requir. reis, D. ſi quondam, C. de adult. *Satius eſt nocentem abſoluere, quam innocentem condemnare.* A quo nullus diſſentiet, qui rationis ductum ſequatur.

§. VIII.

Tunc proximos amas, cum ſeueritatem à Deo decretam in illos exerces.

Lata à Deo lex de ſuſpendendis laſciuis idololatris intimatur per Moyſem iudicibus populi, dum ait: *Occidat vnuſquiſque proximos ſuos.* Res mira, quiſque iudicum iubetur ſuos chariſſimos, propinquos, & cognatos percutere. Et cur iudicibus tanta ſeueritas erga cognatos mandatur? Cur non magis illis dicitur, quod quiſque ſic deſæuiat erga ſibi extraneos? Meritò non erga extraneos, ſed cuique erga dilectos cognatos ſeueritas mandatur, ab amore enim & beneuolentia erga proximos debet venire, quod in illos ſeueritates à Deo decretas exequaris. Accipe ex Gen. 21. *Cum* Gen. 21. *vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: Eiice ancillam hanc, & filium eius. Dure accepit hoc Abraham pro filio ſuo. Cui dixit Deus: Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius,* &c. *Surrexit itaque Abraham mane, & tollens panem, & vtrẽ aquæ, impoſuit ſcapulæ eius, tradiditque puerum, & dimiſit eum.* Ecce vt Sara expulſionem Iſmaëlis mandabat Abrahamo; ille filij ſui amator ſem duriſſimam deteſtabatur. Vt autem hæc eadem expulſio mandata fuit à Deo, ſtatim Abraham filium cum matre dimiſit. Cur hoc facis Abrahame? Cur erga filium tantam ſeueritatem exerces, vt illum cogas exulare à domo paterna? An amorem, beneuolentiámque, qua illum proſequebaris, oblitus es? Abſit, tunc ſe pueri amatorem oſtendit, cum in illum exercet ſeueritatem à Deo decretam. Ait Theodor. quæſt. 71. in Gen. *Cum Sara dixiſſet: Eiice* Theod. *ancillam, & filium eius, morem illi non geſſit. Vbi vero iuſſit Deus, ſtatim verbis opus ſuppeditauit, & hac, beneuolentia quadam ductus erga Iſmaelem.* Quod Abraham abiiciat filium, non fuit res odij, ſed res amoris, & beneuolentiæ; quando id Deus iuſſerat. Et nunquam nõ amoris eſt, illas ſeueritates in amatos exercere, quas imperat Deus. Si quis alius, ſanè Ioſeph ſeueriſſimè tractabat fratres Gen. 22. Dicit enim illis: *Vos autem* Gen. 22. *eritis in vinculis, donec probentur, quæ dixiſtis, vtrum vera, an falſa ſint, alioquin per ſalutem Pharaonis, exploratores eſtis. Tradidiſque illos cuſtodiæ tribus diebus,* &c. Et poſt hæc *Tollénſque Simeon, & ligans illis præſentibus.* Quanta hæc ſeueritas in fratres? An odioſos illos habebat propter iniurias acceptas? An memor iniuriarum illos percutiebat? Abſit, imò, qui amabat eos, ipſe amor has extorquebat ſeueritates, quibus Deo fiebat ſatis. Ait D. Greg. PP. hom. 21. in Ezech. *Seuerus ad fratres* D. Greg. *reuertitur, vt cruciatas eorum animas à culpa liberaret. O tormenta miſericordiæ! Cruciat, & amat.* Amor eſt, qui cruciat, qui ferit amatos, vt Deo ſatisfaciant.

Num. 25. Et ecce vnus de filiis Iſraël intrauit coram fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem, vidente Moyſe,& omni turba filiorum Iſraël, qui flebant ante fores tabernaculi.

§. IX.

Piis viris maximè condolendum de aliorum damnatione, & ſpirituali ruina.

Dum alij impudentiſſimè ferebantur in turpiſſima ſcelera, pij viri iuxta oſtium tabernaculi eorum vicem lamentabantur; de quibus ait: *Qui flebant ante fores tabernaculi.* Et meritò Oleaſter ibi dicit: *Hoc enim debet eſſe munus piorum, cum peccata viderint, flere ſcilicet pro peccatoribus.* Debent hoc pij viri deploratis peccatoribus, vt magis afficiantur erga illos miſeratione, quàm ira. Vt non proſequantur ira, ſed defleant eorum miſeram conditionem. Actor. 20. Paulus aiebat: *Vos* Actor 20 *ſcitis,* &c. *qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim, ſeruiens Domino cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex inſidiis Iudæorum.* At Paulus tantus vir, tam validus, & fortis illacrymabatur, cum peteretur inſidiis Iudæorum? Illacrymabatur ſanè, non propter ſuum malum, ſed propter ipſam Iudæorum damnationem. Ait in præſenti OEcumen. OEcum. *Hoc loco ſignum doctrinæ demonſtrat, nempe inuidia, faſtúque carere, ac condoleſcere. Patiebatur namque, & pro pereuntibus, & pro iis, qui perdebant.* Hoc ſignum veræ doctrinæ, veræque religionis, quod patiatis dolorem, & in lacrymas eas, pro omnibus illis, qui ſeſe lethalibus peccatorum vulneribus transfodiunt, æternámque incurrunt damnationem. Hinc de B. Virgine Maria ait D. Amædeus hom. 5. *Quis explicet, quibus premebatur anguſtiis. Beata Virgo cum propheticis oculis cerneret* D. Ame. *ſtirpis ſuæ magna quadam ex parte cõdemnationem, gentis attritionẽ, caſum populi? Nec vero quiſque opponat Iudæos exoſos Dei genitrici, eo quod filium ſuum morte turpiſſima condemnarunt. Quos enim morti æternæ appropinquare videbat, nequaquam odio ſuo dignos exiſtimauit, ſed affectu plurimo, ſed lacrymis multis, & magna miſeratione.* Vt æternam damnationem ſuorum videbat pia Virgo, non poterat non effundere fluuios lacrymarum, ſuáque obliuiſci mala temporalia. Eſt enim & ornatus,& præ-

ſtantia iuſtorum ſingularis, quod mirificè compatiantur in proximorum malis. De pulcherrima Chriſti Cant. 1. ſponſa ait Cant. 1. *Pulchra ſunt genæ tuæ ſicut turturis; collum tuum ſicut monilia.* Mirabar, quod in commendatione pulchritudinis tantæ ſponſæ, non meminerit oculorum, nec oris, ſed poſt genas ad collum ſtatim tranſeat. Cur non prius dicis de oculis ſponſæ? Cur in collo monilis miraris proprietatem? In monili ſpectabat flexibilitatem colli, qua ſe dimittebat ſponſa vt proximorum compateretur infirmitatibus, quæ virtus multum extollit pulchritudinem piarum animarum. Theod. Id, quod ponderabant tres Patres apud Theodoretum fantes: *Collum item pulchrum effectum eſt ſicut monile. Nec enim tibi ferreum eſt collum, vt flecti nequeat: ſed facilè verti poſſit, vt monilia ex auro elaborata. Quemadmodum enim monile recta figura prius ab artifice conflatur, deinde in circulum accommodate ad vſum circumflectitur: ſic homo virtute perfectus, cum abſoluta vita moderatione rectus ſit, cæteris compatiendo flectitur, atque dimittitur.* Sunt duri homines, ferreum habentes collum, quod minimè flectitur, etiamſi videant proximos in perditionem ire. A qua duritie longè ſit anima, quæ appetit Dei nuptias; quin potius hæc, vt ſe omni exornat virtute, ſic & aureum collum habet, quod facile flectatur, & ſe dimittat, vt compatiatur, & lugeat proximorum ſuorum ſpectans ruinas Hinc Iob ſe ab amicorum Iob 16. moribus alienans ait cap. 16. *Vtinam eſſet anima veſtra pro anima mea. Conſolarer ego vos ſermonibus, & mouerem caput meum ſuper vos.* Illi videntes extremam ruinam Iobi, adeò erant ferrei, vt minimè flecterentur, ſed illum magis verbis feriebant. Non ſic eſſet ferreus Iob, ſi illos in ſimili calamitate videret, imò totus aureus, facilè flecteretur, & caput inclinaret, vt ſenſum Chryſoſt. in ſe tantæ calamitatis oſtenderet. Sic Chryſoſt. in cat. in tertia expoſitione loci: *Si meis ipſi malis vrgeremini, profectò alio verborum genere vobiſcum eſſem congreſſus, capitiſque motu veſtrum ad me dolorem pertinuiſſe declararem.* Quid mirum? Vt Iob erat iuſtus, ſic iuſtus in compaſſione pereuntium oſtenderetur. Comitatur enim iuſtitiam, & ſanctitatem compaſſio, qua in malis proximorum tenereſcimus. Imò in quo talis compaſſio eſt, fallar niſi longè ſit ab occaſionibus la- Mar 6. bendi. Mar. 6. ait Herodias: *Volo, vt des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et contriſtatus eſt Rex. Et propter iuſiurandum, & ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtare: ſed miſſo ſpiculatore,* &c. Quomodo potuit ſtare, quod Rex darer caput Ioannis cum eo, quod contriſtatus fuit ad petitionem nefariam? Contriſtatus fuit parum, aut ſimulatè; ſi enim ſic doleret nefarium facinus, vt fleret illud, nūquam illi annueret. Ait Andræas Ieroſ. Ieroſ. ibi: *Oportebat enim vocem ſtatim emittendo vehementer deplorare, & flebiliter eiulare. Facilimè enim pœnam iuſiurandi abiuraſſes, & illata negatione depuliſſes periculum.* Lacrymæ de tanto facinore conceptæ non ſinerent perdi Regem.

Num. 25. Quod cùm vidiſſet Phinees filius Eleazari filij Aaron Sacerdotis ſurrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione ingreſſus eſt poſt virum Iſraëlitam in lupanar, & perfodit ambos ſimul, virum ſcilicet, & mulierem in locis genitalibus. Ceſſauítque plaga à filiis Iſraël; & occiſi ſunt viginti quatuor millia hominum.

§. X.

Laſciuia turpitudo quantum eſt ex ſe necem ſine miſericordia trahit.

Vix miſera luxuriæ mancipia ſeſe ſuis voluptatibus effuderant, & ecce tibi & gladius, & mors ſuper illa. Quippè ait: *Quod cùm videret Phinees filius Eleazari filij Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione perfodit ambos ſimul,* &c. Proh ſacerdotis iram! Cur ſic confodis miſeros? Cur non magis miſereris eorum animas, & locum illis præbes acquirendæ ſalutis? Sanè non fuit Sacerdotis ſic irremiſſibiliter perimere, ſed turpiſſimum luxuriæ facinus hoc habet proprium ſibi; vt quantum eſt ex ſe memoriam miſericordiæ fuget, & ſibi gladios afferat velociſſimos. De laſciuo amore locutus D. Zeno ſerm. de Fide, Spe, D. Zeno. & Charitate, inquit: *Eſt & alius amor ſaluti noſtræ contrarius; cui rectè figura hominis tribuitur, quia temporalis, & fragilis eſſe cognoſcitur. Ideo pennatus depingitur, quia in quemcunque conceperit, velociter ruit; ideo telis, facibúſque conſtructus, quia illicitis amoribus ſemper iunctus eſt gladius.* Expende aſſertum illud ſanctiſſimi viri, nimirùm: *Illicitis amoribus ſemper iunctus eſt gladius.* Quid certius viſitur in theatro mundi? Quod vitium frequentius ſub gladio apparet? Pereunt rarò latrones, homicidæ; laſciui nunquam non inter ipſos gladios degunt, illóſque ſibi trahunt vndique, vt pereant irremiſſibiliter. Oſeas 1. ait Dominus: *Vade, ſume tibi vxorē* Oſeas 1. *fornicationum, & fac filios fornicationum.* Et vt in filiorum nominibus appareat laſciuorum diſcrimen, pergit dicens: *Et accepit Gomer filiam Debelaim; & concepit, & peperit ei filium. Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen eius Iezrael,* &c. *Et concepit adhuc, & peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen eius,* Abſque miſericordia, *quia non addam vltra miſereri Iſrael,* &c. Expende, quæſo, qualis ſit ſecundus partus vxoris fornicationum, nimirum vocatur *Abſque miſericordia*, vt inde nomen habeat laſciuia, quo cognoſci debeat, nimirùm, quod ad ſe gladios affert, & miſericordiam fugat. Ait enim D. Damaſ. orat. 1. de Nat. Mariæ: *Quia vniuerſa terra in* Damaſc. *fœdiſſimam libidinem ſeſe proluerat: ac Domini populus fornicationis ſpiritu abſtractus à Domino Deo ſuo aberrauerat, factúſque fuerat populus Domini non populus ipſius, & qui miſericordiam conſecutus non miſericordiam conſecutus,* &c. Hoc traxit mundus ex laſciuia, ex luxuriæ turpitudine, vt miſericordiam non conſequatur; quantum enim eſt ex parte laſciuiæ hoc habet præcipuum, vt miſericordiam fuget, & irremiſſibiliter in lethum currat. Aiebat Prouerb. 9. *Mulier ſtulta, & clamoſa pl*- Prou. 9. *náque illecebris, & nihil omnino ſciens ſedit in foribus domus ſuæ,* &c. Quæ verba ſic reddit Andræas Ieroſol. *Mulier inſipiens neſcit pudorem, ſed occurrit ad petram inferni.* Nulla alia in ſede quieſcit laſciua anima, niſi vbi nulla eſt redemptio. Ex quo ait Andræas Ieroſolym. in And. Ier. Decoll. Bapt. *Libidinoſa ſaltatrix vna cum matre ſua nullam hinc aliam adepta eſt vtilitatem, niſi flammam gehennæ. Hunc fructum dat libido ſuis amatoribus: hæc præmia largitur impudicis vehemens voluptatum intemperantia:* nimirùm, quod irremiſſibiliter pereant. Habes Iudicum cap. 16 Samſonem dormientem in ſinu amatiſſimæ ſibi fœminæ; Samſonem, inquam, illum, cuius caput nullum attigerat ferrum, ſed vbi in ſinum incidit fœminæ, ſtatim ferrum ad caput eius: *Et raſit ſeptem crines eius,* quin imò, *ſtatim eruerunt oculos eius, & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere molere fecerunt.* Nec inter tot vnus inuentus eſt, qui tanti ducis miſereretur? Sanè magni duces capti miſericordiam in hoſtibus inuenerunt, Samſon autem amicæ inſidiis capitur, & nullam miſericordiam inuenit, ſed extremam calamitatem, & miſeriam. Cur hæc? Ait Germanus Conſtantinopol. in adorat. crucis apud Ger. Conſ. Gretbſer. tom. 2. *Tentatus eſt Samſon illuſionibus, & a Manade illa furioſa Dalida, oculis excæcatus, & alienigenis in iocum, & ludibrium expoſitus. Sic enim voluptatis affectio ſuos amatores honorat.*

Nullum alium honorem à luxuria recipies, quàm extremam contumeliam, & ruinam.

§. XI.

Digitized by Google

§. XI.

Qui inter aliorum virtutes peccat, vt deploratus cenſetur.

NOn præmonet Phinees miſeros, ſed: *Arrepto pugione perfodit ambos ſimul*, &c. Cur non antea verbis correxit? Cur monitis non tentauit prius reuocare à flagitio homines? Sanè qui Moyſem, & Principes ſtantes ad oſtium tabernaculi, ibique Deum lacrymis ſolicitantes, non eſt reueritus, ſed tantas virtutes contempſit, meritò deploratus habetur, & vt deploratus
Procop. tollitur de medio. Aiebat Procopius in Gloſſa: *Hic ſcortator impudicitiæ ſuæ atrocitate ad iuſtam iram prouocauit Phinees. Quod videlicet in conſpectu Moyſis, & Principum libidinem exercuit, nihil etiam reueritus ipſorum lacrymas, quas ante tentorium effuderunt.* Quando tabernaculum frequentabatur à Principibus populi, quando ij ad oſtium tabernaculi procumbebant, lacrymáſque coram Deo fundebant, & preces, nihil indè veritus iſte magis ad libidinem currebat, meritò antea trucidari, quàm admoneri debebat. Quid enim prodeſſet admonitio inter tantas virtutes ſuerenti?
Actor. 5. Actor. 5. Ananias vendiderat agrum, vt pretium iuxta perfectionis normam Apoſtolis afferret; attulit tandem, ſed defraudatum, quod vt cognouit Petrus, ait: *Quare poſuiſti in corde tuo rem hanc? Non es mentitus hominibus, ſed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit.* Quid ſeuerius? Vbi primum fraudẽ fecit Ananias, interneccioni traditur à Petro. Potuiſſet Petrus magis moroſè, & lentè ad ſupplicium ire, & placidis verbis reum monere, vt reſipiſceret, & culpam
Ioſue 7. confiteretur. Sic Ioſue cap. 7. reum furti monebat: *Fili mi da gloriam Domino Deo Iſrael, & confitere, atque indica mihi, quid feceris, ne abſcondas. Reſpondítque Achã Ioſue, & dixit ei: Vere ego peccaui domino*, &c. *& poſt hæc fuit interfectus.* Vide, lentitudo Ioſue, quàm profuit reo, vt facinus ſuum agnoſceret, & confiteretur. Cur ſimiliter Petrus non fecit cum Anania? Cur placidè illum non monuit, vt fraudem detegeret, vt ſe peccaſſe fateretur, & meliorem reſumeret mentem? Peccarat Ananias eo tempore, quo fideles ardentiſſimè Deo ſeruiebant, diu, noctúque orationi vacabant; Apoſtoli ſignis, & prodigijs fidem confirmabant, ſudore, & lacrymis peccatores ad pœnitentiam trahebant. Qui autem inter tantas virtutes nihil veritus fraudibus ſe dedit, meritò deploratus cenſetur, & ſuperuacaneum
Chryſoſt. putauit Petrus talem admonere. Ait D. Chryſoſt. hom. 12. in Acta: *At, oportebat, inquis, iſtum corrigi. Sed non correctus eſſet. Nam qui talia viderat, nullúmque lucrum inde fecerat, multo magis, nec alia ratione lucrifieri poterat. Non oportebat igitur, quod fiebat omnino contemni, ſed ve putrefactionem quandam ſcindi.* Vbi tot virtutum conſpectus hominem non frænauerat, inutilis eſſet quæuis alia admonitio, ac correctio, vndè ſatius duxit Petrus talem tradere neci. Expectat ſanè improuiſa Dei ita maximè illos, qui inter virtutes aliorum ſe vitiis tradere non detrectant.

§. XII.

Sacerdotes ſpectat laſciuientium vindicta.

QVi aduersùs laſciuos inſurrexit, eóſque confodit, meritò notatur fuiſſe Sacerdotum filius, de genere, & familia ſacerdotali. Ait enim: *Quod cum vidiſſet Phinees, filius Eleazari, filij Aaron Sacerdotis inſurrexit*, &c. Nunquam non laſciuientium vindicta rapit animum ſacerdotalem. Nota eſt hiſtoria Sichem Princi-
Gen 34. pis ex cap. 34. Gen. vt rapuit formoſiſſimã Dinam Iacobi filiam, vt conſtuprauit virginem, triſtémque blanditiis deliniuit, & habens eam, petiuit à Iacob ſibi dari in vxorem, quod vt facilius obtineret, vnà cum populo ſuo circumciſionem paſſus eſt. Quid tunc? Ait text. *Ecce die tertio quando grauiſſimus vulnerum dolor eſt, arreptis, duo filij Iacob Simeon, & Leui fratres Dina, gladiis, ingreſſi ſunt vrbem confidenter, interfectíſque omnibus maſculis, Hemor, & Sichem pariter necauerunt, tollentes Dinam*, &c. Plures alij erant Iacobi filij, qui potuiſſent ſororis ſtuprum vindicare; qui prorſus tacuerunt; Soli Simeon, & Leui armantur in vindictam, ſoli gladios ſtringunt, & ingrediuntur ciuitatem, & confodiunt ſtupratorem principem. Et cur ij ſoli magis in vindictam tanti facinoris exardent? Ab iis ſolis deriuabatur linea ſacerdotalis, & meritò magis in vindictam libidinis armantur, qui erant Sacerdotum patres.
Ait D. Ambroſ. lib de Bened. Patriarch. cap. 3. *Ideò & fortaſſe iſti duo vltores præ cæteris, quia Scribarum, & Sacerdotum authores ſunt. Nulli enim magis quam ſapientes, & Sacerdotes debent caſtimoniam vindicare.* Equidem Sacerdotum eſt proſilire in vindictam laſciuientium. Quis ignoret Ioannis aduersùs luxuriantes Reges conſtantiam? Heremum reliquit, vt Regem adulterũ ſermone in dies percuteret, clamans iuxta Mar. 7. *Non licet tibi habere vxorem fratris tui.* De hoc ergo diuiniſſimæ caſtitatis propugnatore, luxuriæ nefandæ inſectatore agens Lucas cap. 1. eius parentes proponit, dicens: *Fuit in diebus Herodis Regis Iudææ, Sacerdos quidã nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth.* Et cum eſſet inſuetum ſacris ſcriptoribus in generationibus fœminas meminiſſe, in generatione Ioannis non ſolum meminit eius matrem, ſed inſuper notat illam eſſe de filiabus Aaron. Et cur neceſſum fuit illam vocare Aaronis filiam? Ait Chryſol. ſerm. 89. *Prætermiſſis omnibus Aaronis filia dicitur, cuius in ſe pratulit ſanctitatem, quam tanti generis cuſtos glorioſiſſimè transfudit in filium.* Meritò notabatur ſacerdotalis generis integra ſanctitas transfundi in eum filium, qui pro caſtitate tuanda occumberet, & qui luxuriæ mancipia erat acriter inſectaturus. Quid magis ſacerdotio correſpondens, quàm laſciuorum perſecutio? Dauidi laſciuiæ flammis aduſto mittit Dominus prophetam qui eum corripiat Nathan nomine 2. Reg. 12. *Miſit ergo Dominus Nathan ad Dauid*, &c. At ſeſe efferenti Dauidi de populi numero alius propheta mittitur nomine Gad, ait enim cap. 24. *Sermo Domini factus eſt ad Gad prophetam Dauid*, &c. Cur pro numerati populi peccato Gad mittitur, qui Dauidem puniat, pro adulterio autem commiſſo non Gad, ſed Nathan adducitur, qui Regem acri reprehenſione percutiat? Inueni D. Ambroſium aſſerentem lib. de Bened. Patriarch. cap. 3. Nathan eſſe de ſacerdotali proſapia, ex quo non miror, quod res caſtigandi adulterum non committatur niſi Sacerdotum filio. Sacerdotalis enim virtutis eſt contra luxuriæ aſſeclas proſilire.

D. Amb. Mar. 7. Luc. 1. Chryſol. 2. Reg 12

§. XIII.

Dei benignitas nunquam non ſupplicium minuit.

QVæ in omnem populum peccantem excitata erat Dei ira; vbi zelum Phinees vidit, ſtatim quieuit, nec vltra voluit progredi in ſupplicio. Dicit namque: *Ceſſauítque plaga a filiis Iſrael, & occiſi ſunt viginti quatuor millia hominum*, Quo circa Procopius, ait: *Vide benignitatem maximam, quæ ſupplicio paucorum, quod omnes meruerant, eſt contenta.* Omnes ſeſe effuderant in laſciuiam, & idololatriam, & omnes meruerant ſupplicium, at diuina benignitas paucorum morte contenta eſt, vt quæ ſemper nouerit minuere ſupplicia. Peſtilentiam trium dierum acceptauerat Dauid à Domino 2. Reg. 24. in effectu autem: *Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſrael de mane vſque ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex populo à Dan vſque ad Berſabee ſeptuaginta millia virorum. Cúmque extendiſſet manum ſuam Angelus Domini ſuper Ieruſalem, vt diſperderet eam, miſertus* 2 Reg. 24

eſt

Cyr. Alc. *eſt Dominus*, &c. Diu. Cyril. Alexand. lib. 3. de iuſtificat. in Chriſtu, ait: *Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſraël à mane vſque ad horam prandij*, &c. Vbi Deus vidit peſtem ſænire in populum, non ſuſtinuit illam durare tribus diebus, vt minatus fuerat, ſed cùm primùm acceſſit hora prandij primi diei percutientis Angeli manũ cohibuit. Quanta hæc Dei benignitas? *Theod.* Ait Theod. quæſt. 37. *Trium dierum mortem Deus minabatur, ſex autem horis ſolum mortem intulit. Si dies autem numerentur cum noctibus, inuenitur pars ſolum duodecima minarum illata eſſe populo. Ita Deus benignus, & clemens maioribus quidem vſus eſt minis, minis autem longè minora infert ſupplicia.* Semper Dei benignitas eò ſpectat, vt *D. Amb.* minuatur ſupplicium. Quò etiam accedit D. Ambroſ. in Pſalm. 37. inquiens: *Qui propoſuerat mortem triduo exercere in terra, ne vnum quidem diem paſſus eſt praterire, ſed ad horam prandij libenter indulſit. Quia plus minatur, & minus exigit, qui in remuneratione præmiorum ſua promiſſa cuſtodit, in exactione pœnarum præſcriptam remordet. Cùm iraſcitur in reum, differt, cùm miſeretur, properat, vt abſoluat.* Quid pulchrius potuit dici de Dei benignitate? Non ea eſt, quæ patiatur iræ calicem ef- *Pſal. 74.* fundi totum. Pſalm. 74. *Calix in manu Domini vini meri plenus miſto, & inclinauit ex hoc in hoc, verumtamen fæx eius non eſt exinanita.* Sanè plenus eſt calix furoris Domini aduerſùs peccatores, aduerſùs quos ſæpiſſime inclinari incipit, vt ſe ſuper illos effundat. Verum fæx eius non exinanitur, non totum cadit, quod eſt in cali- *D. Amb.* ce furoris diuini. Ait D. Ambr. ſuprà: *Ad terrendum plenus eſt calix, ad feriendum non eſt exinanitus.* Nunquam effundi totus ſolet, aut euacuari calix iræ, vt miſeros in hac vita percutiat.

§. XIV.

Decet præſtantes gubernatores & ſeueriſſimas leges indicere, & de ſeueritate legum in ſupplicijs remittere.

CVnctos Principes iuſſerat Deus ſuſpendi propter idololatriam, & fornicationem cum Madianitis, & cum primum Phinees vnum Principem de tribu Simeon lethaliter percoſſit, ſtatim remittitur diuina ira. *Ceſſauit*, inquit, *plaga a filiis Iſrael.* Et vbi eſt ſeueritas illa edicti diuini promulgati contra cunctos Principes? Ad quid neceſſum fuit tantam ſeueritatem oſtendere in edicto, ſi tanta erat pietate temperanda executio? Equidem decet hoc præſtantes gubernatores, qui condant leges ſeueriſſimas, quibus frænentur rei, in executione autem ſuppliciorum agant beni- *D. Amb.* gnius. Ad hæc monet D. Ambr. in Pſalm. 37. *Imitamini ergo Imperatores exemplum diuinum, vt ſitis in ſtatuẽdis legibus ſeueriores, in exigendis ſupplicijs miſericordes. Seueritas legum inſolentem reſtringat audaciam, miſericordia Principum reos ſubtrahat pœna.* Hic ſanè eſt præſtantiſſimus gubernationis modus, quando in legibus ſeueritas eſt, in corde Principis benignitas, quæ ſeueritatem temperet in executione iudicij. Hinc quando lex tota iuſtos homines, & Principes prurſus requirat, *Eccl. 7.* nihilominùs Eccleſiaſtes cap. 7. monet: *Noli eſſe iuſtus multum.* Quod non paruam quæſtionem faciebat D. Auguſtino; qualiter poſſet ſtare iuſtitia à legibus requiſita, cum hoc aſſerto diuini ſpiritus? An ſpiritus diuinus contrarius eſt legibus flagitantibus iuſtitiam? Abſit; ſed temperat illas in executione ſupplicij. Quippè ait quæſt. 15. ex Vet. teſtam. *Cum iuſtum lex prædicet, quomodo contra Salomon: Noli, inquit, eſſe iuſtus multum? Nimia iuſtitia incurrit peccatum, temperata facit perfectos. Non enim ſine malitia eſt, qui multum eſt iuſtus, quia peccantibus ad ſingula ſi reſpondeas, non deerit, vbi pecces: denique Dei temperata iuſtitia eſt: Peccantibus enim aliquando ignoſcit, aliquando iraſcitur, aliquando reddit, non quantum digni ſunt. Lex enim, quia ſe ipſam mollire non poteſt, à nobis mitiganda eſt, vt poſſit prodeſſe.* Itáque vt ex parte legis ſtat ſeueritas, ex parte Principis benignitas ſtare debet, quæ emolliat executionem. Quò reſpiciens Theodoricus Rex apud Caſſiod. 4. var. 49. *Caſſiod.* aiebat: *Diſtrictius aliqua iubere cõpellimur amore iuſtitiæ, dum circa minores fortunas mitiora ſunt noſtri pectoris inſtituta.* Sic bonus Princeps, & diſtrictionem in edictis ponebat, & mitiora ſeruabat in pectore, quibus proſpiceret infœlicioribus. Hic dum Iudæi proponerent coram Ieſu mulierem de adulterio conuictam, vt doceret, an iuxta legis præſcriptum lapidaretur eam? Reſpondet Dominus Ioan. 8. *Qui ſine peccato eſt veſtrũ* *Ioan. 8.* *primus in illam lapidem mittat.* Qualis hæc reſponſio ad Principes populi? Quando lex clariſſimum diſponebat ſupplicium adulteræ; quid neceſſum erat, quod legum executores reſpicerent peccata ſua niſi vt indè miſericordiam diſcerent, qua legum ſeueritatem in executione erga proximos mollirent? Ait D. Auguſt. *Aug.* epiſt. 54. *Reſpondit eis: Qui ſine peccato eſt veſtrum primus in illam lapidem mittat. Ita nec legem improbauit, qua huiuſmodi ream iuſſit occidi, & illos terrendo ad miſericordiam reuocauit.* Non deflectit à iuſtitia Princeps, qui ſeueritate legum perſpecta, adhuc in miſericordiam inclinat. Matth. 2. *Ioſeph cùm eſſet iuſtus, & nollet* *Matth. 2.* *eam traducere*, &c. Iuſtitiæ lex petebat, vt traduceretur adultera; Ioſeph autem, quam ſuſpicabatur ream, nolebat traducere, & in hoc iuſtus erat. Ait Auguſt. ſuprà; *Aug.* *Cum eam comperiſſet pregnãtem, & ob hoc nil aliud, quàm adulteram credidiſſet, puniri tamen eam noluit, nec approbator flagitij fuit. Nam hæc voluntas etiam iuſtitia deputatur. Ita quippè de illo ſcriptum eſt. Et cùm eſſet iuſtus, & nollet eam traducere*, &c. Sic opus iuſtitiæ eſt ſeueritatem legis in effectu mollire.

Num. 25. Phinees filius Eleazari filij Aaron Sacerdotis auertit iram meam à filiis Iſraël: quia zelo meo commotus eſt contra eos, vt non ipſe delerem filios Iſraël in zelo meo: Idcircò loquere ad eum: Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipſi, quàm ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternum, quia zelatus eſt, pro Deo ſuo, & expiauit ſcelus filiorum Iſraël.

§. XV.

Præſtantiſſimum Dei donum eſt pax, nullóque pretio non emendum.

PRæclaru ſceleratorum vindici donum à Deo datur, quod in pace viuat, ait enim: *Ecce do ei pacem fœderis mei*, &c. Do ei, inquit, ſolius enim Dei donum pax eſt, qua ipſe voluit honorare, & extollere ſuos athletas. Ait Philo in cat. Græca: *Cum luſtrato exercitu* *Philo.* *quæreret Moyſes, quo honore Phineem proſequeretur, antevenit Deus ſuo oraculo. In primíſque iuuenem magno affecit honore pacis, quod nullus vnquam mortalium aſſatim præbuit.* Expende illud: *Magno affecit honore pacis*; quippè magnum Dei donum pax eſt, quod à ſolo Deo habetur, nullóque pretio non emendum. Solent equidem pacifica Regna grauari tributis, & exactionibus adeò, vt non prius pax rutilet, quàm tributorum impenſæ. *Luc. 2.* Quò ſpectabat illud D. Luc. cap. 2. de tempore pacifico Dominicæ natiuitatis, vbi ait: *Exiit edictum a Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis*, &c. Cùm primum Romanus orbis in pace fuit, ſtatim auditæ ſunt voces exactorum tributa pro capitibus exigentium, ad quæ præſtanda deſcribebantur ſingulæ cognationes. Sed tantus eſt pacis honor, vt vel ingentibus tributorum comparatus penſionibus homines reddat fœliciores. De quo eleganter diſſerens Paul. Oroſ. lib. 5. cap. 1. ait: *Maiores noſtri bella geſſerunt, bellis fatigati, pacem* *P. Oroſ.* *petentes, tributa obtulerunt. Tributum pretium pacis eſt. Nos tributa dependimus, ne bella patiamur: ac per hoc in portu, ad quem illi tandem pro euadendis malorum tempeſtatibus*

Digitized by Google

ſtatibus confugerunt, nos conſiſtimus, & manemus. Igitur noſtra tĕpora viderimus, vtrum fœlicia. Certè fœliciora illis ducimus, quia quod illi vltimo delegerunt, nos continuò poſ- ſidemus. Inquietudo enim bellorum, qua illi attriti ſunt, no- bis ignota eſt. In otio autem quod illi poſt imperium Caſa- ris, natiuitatémque Chriſti tenuiter guſtauerunt, nos naſci- mur, & ſeneſcimus: quod illis erat debita penſio ſeruitutis, nobis eſt libera collatio defenſionis. Quid pulchrius? Quid ſapientius? Quibus cúmque penſionibus, quibus cúm- que tributis comparetur pax, ab hominibus debet coli vt Dei donum, quod ſapientiſſimi quique & experti bellorum mala omnibus aliis temporalibus bonis præ- tulerunt. Et quod bonum eſt, vbi pax non eſt, vbi in- quieta, & turbida ſunt tempora? Sanè ille ſolus aliquid
habet, ille ſolus aliquid fecit, qui ſibi tranquillitatem
Pſ. 106. operatus eſt. Aiebat Pſal. 106. *Qui deſcendunt mare in nauibus facientes operationem in aquis multis. Ipſi vide- runt opera Dei, & mirabilia eius in profundo.* Ecce tibi quibus opera Dei, & mirabilia eius pateant, nimirùm iis, qui faciunt operationem in aquis multis. Sed qui
ſunt ij, qui talem operationem faciunt, cui annexa ſint
D. Iſidor. Dei mirabilia? Ait D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 183. *Qui hoc mundi mare tranquillum reddiderunt, in aquis multis operationem feciſſe dicti ſunt.* Et meritò putantur opera- tionem feciſſe Dei mirabilibus dignam, qui tranquil- litatem, & pacem fecerunt in mundo. Vbi enim tran- quillum non habes, pacem non habes, nihil te feciſ- ſe puta.

§. XVI.

Falſæ religionis hominum internecione pax re- gnorum firmatur.

QVi impudentem idololatram Iſraëlitam cum Madianitide concumbentem transfodit, meritò donatus eſt pace. Ait enim Dominus: *Ecce do ei pacem fœderis mei.* Illis enim principibus, illis regnis pax à Deo mandatur, quæ falſæ religionis homines acriter
inſectantur, lethaliter feriunt. Maximè fuit contro-
Aug. uerſum temporibus D. Auguſtini, an falſarum ſecta- rum lues ferro erant radendæ? Negauit aliquando Sanctus doctor, ſed pòſt animaduertens pacem exſibi- lari à Republica per eos, qui à fide deficiebant, duabus epiſtolis eruditiſſimis latè probauit, vt debebant Im- peratores leges ferre de perdendis Hæreticis, ſi vellent in regnis pacem videre. Et tandem epiſt. 50 rem con- ficit his verbis: *Sed ſi aliter non meruit pacem domus Da- uid, niſi Abſalon filius eius in bello, quod contra patrem ge- rebat, fuiſſet extinctus, quamuis magna cura mandauerat ſuis, vt eum viuum, ſaluúmque ſeruarent; quid ei reſtitit, niſi perditum flere, & ſui regni pace acquiſita ſuam mœſti- tiam conſolari? Sic ergo catholica mater bellantibus ad- uerſus eam filiis ſuis, ſi aliquorum perditione, cæteros tam multos colligit, dolorem materni pectoris lenit, & ſanat tantorum liberatione populorum. Quorum videas in Chri- ſti pace lætitias,* &c. Sic ſapientiſſimus pater rem Daui- dis cum Abſalon ex 2. Reg. 18. componit cum re ca- tholicorum regnorum. Quippè Dauid deficiente fi- lio, non potuit obtinere pacem, niſi cum Abſalon Ioabi ferro de medio fuit ſublatus. Amabat Rex filium, & eius interitum deteſtabatur, imò ducibus imperabat, ne quis in illum mitteret manum, ſed potius viuum ſer- uarent. Quod minime illi fecerunt, ſed rebellem peri- merunt, quo perempto ſtatim pax in domo Dauidis ap- paruit, & de pace acquiſita leniuit Dauid animum, quem filij acerba mors exaſperauerat. Sic prorſus ca- tholica regna, vbi deficientes à vera religione ſubditos ſunt paſſa, tandiu dorant in bello, in ſeditionibus, quan- diu illis parcit, vbi autem horum perditione cæteros cohibent, tunc in pace, & tranquillitate viuent. Nun- quam pax, & tranquillitas erunt Reipublicæ, quæ veræ
Egeſipp. religionis hoſtes minime puniat. Aiebat Egeſipp. lib. 2.

cap. 11. *Erat immane latrocinium inter Iudæos, ac Syros, cum ſpes nulla ſalutis eſſet, niſi vt inuicem ſe præuenirent. Quæ enim ciuitas, quæ non Iudæos ſimul & Syros permix- tos haberet? Dies in ſanguine, noctes in formidine transfi- gebantur, nec odij, nec auaritiæ modus vllus. Nam præter ſectarum, & cultus diuerſitatem, quæ in malum publicum eruperat, vt è diuerſo ſe perditos vellent,* &c. Ciuitates ad- mittebant ſimul permixtos, Iudæos, & Syros, inter quos vt erat diuerſitas religionis, & cultus, ſic tumul- tus frequentes, immania latrocinia, bella inteſtina quo- tidie excitabantur, quæ miſeras ciuitates ſanguine op- plerent, & ruinis. Meritò extollitur illud Philippi ſe- cundi Hiſpaniarum regis dictum, nimirùm Hiſpania- rum regna triginta Sacerdotum beneficio in pace, & tranquillitate conſiſtere; totidem enim tunc erant Quæſitores Fidei, qui Hæreticos homines traderent igni. Niſi enim ij extinguantur, nequit eſſe in Repu- blica tranquillitas. Ex quo ſanctiſſimè Magnus Con-
ſtantinus Imperator epiſtola data Alexandro, & Ario, Alex.
quæ habetur lib. 1. Concilij Nicæni; poſt Arij defe- ctionem notatam ait: *Dato igitur mihi dies tranquillos, & noctes curæ, ac moleſtiarum expertes, vt voluptas, quæ tunc ex ſyncera concordiæ luce, tunc ex vita quieta capi ſo- let, mihi integra in poſterum conſeruetur. Quod quidem ſi minus contingat, neceſſe eſt ingemiſcere; nec fieri poteſt, vt vitæ curſum de reliquo tranquillè, & ſedatò tranſigant. Nam quando Dei populus, eum dico, qui communis mecum erga Deum obſequio fungitur, tam iniqua, perniccioſaque contentione abs ſe mutuò diſſidet, quomodo fieri poteſt, vt ipſe animo tranquillo conſiſtam?* Sanctiſſimè maximus Imperator ſibi tranquillitatem, & pacem poſſe eſſe ne- gat; vbi viuant in populo diſſenſiones circa fidem.

§. XVII.

Nulla ars ſic hominem ad dignitates extollit, in illiſque fir- mat, vt obſequium Deo exhibitum.

VIde, vt ſacerdotij dignitas in Phinee familia, & ſtabilitur, & cŏfirmatur, dicit enim Dominus: *Erit tam ipſi, quam ſemini eius pactum ſacerdotij ſempiternum, quia Zelatus eſt pro Deo ſuo.* Quis ſic firmam dignitatem in homine faceret, niſi diuini obſequij ſtudium? Con- ueniant hunc, qui multis artibus curant ſibi dignitates acquirere, illáſque in ſuis æternare; & fallar, ſi aliunde id conſequantur certius, quàm ex obſequio diuinis ex-
hibito. D. Aug. componit duos homines Ethnicum, & Aug.
fidelem, Apuleium, & Dauidem, illum natalibus cla- rum, magicis potentem artibus, hunc de poſt fœtantes vocatum, & Deo ſemper deuotum. Ait enim Pſal. 77. *De poſt fœtantes accepit eum.* At vter horum euaſit cla- rior? Rem definit Aug. epiſt. 5. *Apuleius, qui nobis Afris Afer eſt notior, non dico ad regnum, ſed neque ad aliquam quidem iudiciariam Republica poteſtatem, cum omnibus ſuis magicis artibus potuit peruenire, honeſto patriæ ſuæ loco natus, & liberaliter educatus, magnáque præditus elo- quentia. Et videant Dauid noſtrum ſine vllis talibus arti- bus ex paſtore ouium perueniſſe ad regiam dignitatem, cu- ius & peccata, & merita fidelis Scriptura non tacuit, vt ſci- remus, & quibus modis non offenderetur Deus, & quibus modis placaretur offenſus.* Sanè tota magicarum ar- tium efficacia non comparauit homini, vel iudicatu- ram vnius ciuitatis, & homini natalibus, & eloquen- tia claro, at obſequia Deo exhibita Dauidi, & par- uulo, & paſcenti oues imperium compararunt, imò in eius domo illud æternarunt. Nulla equidem ars ſic in nobis valet dignitates æternare, vt obſequia, quæ Deo præſtamus. Quod in ipſa etiam domo Dauidis cla- rè patuit; opus enim iuſtitiæ regnum firmabat in Da- uide, in Roboamo autem nato in regno iniuſtitia re- gnū labefactauit. Poſt narratam eius ſtultiſſimā reſpon-
ſionem, ait textus 3. Reg. 12. *Miſit ergo Rex Roboam* 3. Reg. 12.

Aduram, qui erat ſuper tributa, & lapidauit eum omnis populus, & mortuus eſt. Porrò Rex Roboam feſtinus aſcendit currum, & fugit in Ieruſalem, receſsitque Iſrael à domo Dauid vſque in præſentem diem. Ecce tibi, quod paſcendi oues regnum acquiſiuit virtus, in regnis nato
D. Amb. eripuit iniquitas. Vt meritò dicat D. Ambr. lib. 2. officior. c. 18. *Egregiè itaque viros altius præſidentes muneri commendat iuſtitia, è contra iniquitas deſtituit, atque impugnat. Itáque deſertus Roboam a populo, ac deſtitutus, vix duarum tribuum propter Dauid meritum habere potuit ſocietatem. Claret ergo, quoniam & æquitas imperia confirmet, & iniuſtitia diſſoluat. Nam quomodo poteſt malitia regnum poſsidere, quæ ne vnam quidem priuatam poteſt regere familiam?* Equidem ſi deſint opera iuſtitiæ, quantumuis vniuerſæ aliæ artes aſsiſtant, nec priuatæ domus regimen tenebis diu. Sola enim iuſtitiæ opera dignitates, & regna ſtabiliunt in familiis fidelium. Ieroboamus ille Salomonis ſeruus prophetæ voce vocatus
1. Reg. 12. in regnum eſt, quod cùm teneret 2. Reg. 12. cōſeruandi in ſuis regni: *Excogitato conſilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite vltra aſcendere in Ieruſalē: Ecce dij tui Iſraël.* Vide quale conſilium, quam aſtutum aſſumpſit iſte, vt in ſe regnum conſeruaret, tollens occaſionem Iſraëlitis abeundi Ieroſolymam, videndique ibi Dauidis domum. Sed quandiu iſta nefaria arte conſeruauit regnum? Sanè & ipſe, & familia tota periit.
Theod. Vt dicat Theod. q. 41. in præſenti: *Sed miſer, & ter infælix iſte, accepta poteſtate aggreſſus eſt eam habere humanis, & impiis artibus.* Indè infœlicitas, & extrema hominis venit miſeria, quod humanis, & impiis artibus curauit regnum tenere, quando bonorum diuturnitas ab operibus iuſtitiæ venit. Et quæ alia conſilia, vel quæ
Sid. Apo. artes non potius perditiones creant? Sidon. Apoll. lib. 8. epiſt. 11. poſt laudatiſſimam præſtantis cuiuſdam vitam commendatam ſic ait: *Illud ſanè non ſolum culpabile in viro fuit, ſed peremptorium: quod mathematicos quōdam de vita ſua ſine conſuluit: qui conſtellatione percunctatis inſpecta pariter annum, menſem, diémque dixerunt, quos climactericos eſſet habiturus. Et hunc noſtrum temerarium futurorum ſciſcitatorem, & diu fruſtra tergiuerſantē tempus, & qualitas prædicta mortis innexuit. Nam domi preſſus, ſtrangulatúſque ſeruorum manibus periit. Atque vtinam hunc finem, dum inconſultè fides vana conſultat, non meruiſſet excipere. Nam quiſque præſumpſerit interdicta ſecreta vetita rimari, vereor huiuſmodi a Catholica fidei regulis exorbitaturum, & effici dignum, cuius reſpondeantur aduerſa, dum requiruntur illicita.* Hæc dixi, vt videas, quo deducant malæ artes, maláque conſilia alumnos ſuos.

§. XVIII.

Tanta poteſt eſſe præcellentis alicuius hominis virtus, quæ ingentia populi ſcelera obtegat.

MAgnus virtute extitit Phinees, de quo dicit: *Et expiauit ſcelus filiorum Iſrael.* Vnus erat ipſe, & vnus cùm eſſet, potuit magnitudine virtutis ſuæ ingē-
Philo. tis obnubilare crimina populi. Quò ſpectans Philo in cat. Græca ait: *Admonet locus, quanta ſit apud Deum vnius viri iuſtitia, pietáſque, qui plagas populi auertere poteſt, & obliuionem inducere eius delictis, cuius expiatio tantum præconium promeruit.* Magnum fuerat populi delictum, quo pene vniuerſi expoſiti erant iræ diuinæ. Sed Phinees virtus ſic creuit, ſic apud Deum conualuit, vt potuerit totum populi delictum in obliuionem adducere. Sic vnius præſtantis hominis virtus valet obtege-
Matt. 15. re totius populi crimina. Matt. 15. *Ecce mulier Chananæa a finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſerere mei Domine,* &c. Sanè Chananæorū generatio peſſima erat, ingentibus criminibus obuoluta, propter quæ nationem reprobauerat Dominus. Et tamen hæc mulier audet prouolui ad Chriſti pedes, ab illóque miſericordiam contendere, imò audit ex Deo: *O mulier magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.* Quid ais, Domine, mulierem vocas illam, quæ Chananæorum vitiis canis apparebat? Cur non magis in illa Chananæorum reprobationem ſpectas? Tanta fuit mulieris virtus, quæ nationis ſuæ crimina, & offenſiones apud Deum obtegeret. Ait D. Baſil. Sel. orat. 20. *Mulier Chananæa ſed animi* *Baſ. Sel.*
probitate genus refutauit, naturam vicit fides. Nemo Chananæos accuſet, ſoluit mulier maiores ſuos ab impietatis crimine. Vnius præſtantis mulieris virtus obnubilare potuit totius nationis crimina.

Num. 25 Erat autem nomen viri Iſraëlitæ, qui occiſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione, & tribu Simeonis. Porrò mulier Madianitis, quæ pariter interfecta eſt, vocabatur Cozbi filia Sur, principis nobiliſſimi Madianitarum. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſem, dicens, Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & percutite eos, &c.

§. XIX.

Parentum, anteceſſorúmque virtutes maximè ſuos poſteros protegere ſolent.

NOn Madianitæ ſoli, ſed præcipuè Moabitæ fuerunt, qui Iſraëlitis pararunt ſcandalum, & nihilominùs Deus bellum aduerſùs Madianitas mandat, nō aduerſùs Moab. Ait enim: *Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & percutite eos,* &c. Cur non magis percutiant Moabitas? Sanè Moab præcipuè fecerat ſcandalum illud; ipſe vocauerat Balaam veneficum, & ab illo de proſtituendis puellis conſilium acceperat, & executioni mandauerat, dicitur enim ſuprà: *Et fornicatus eſt populus cum filiabus Moab.* Quare ergo non magis debellentur, & pereant Moabitæ, vt ſcandali authores, quàm Madianitæ? Erant Moabitæ poſteri Loth, cuius intuitu Deus illos deleri non fuit paſſus, plurimū enim valent maiorum virtutes, vt eorum poſteri malis eripiantur. Id quod ponderat, & expendit Abbulen. q. 14. *Abul.*
in præſenti. Statuens Deus omnes primæuos homines diluuio ſubmergere, quia. *Omnis caro corruperat viam ſuam* Gen. 6. nihilominùs integrā familiam Noëmi vo- *Gen. 6.*
luit reſeruare. *Huic* autem dicebat Gen. 7. *Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam:* Et quamuis Noë iuſtus *Gen. 7.*
erat, & perfectus, difficile fuiſſet, quod aliquis de familia eius non æquè mereretur ſubmergi, ac alij, qui ſubmergebantur. Cur ergo integra domus Noëmi ſic à Deo protegitur, ne inuoluatur cum cæteris, & in culpis, & in pœnis? Duæ tunc erant generationes in mundo ab Adamo deſcendentes, nimirùm generatio, quæ ab Adamo per Cain genus ducebat, & generatio, quæ per Sethum ſanctiſſimum deſcendebat. Et licet Sethi filij commixti cum Cainitis æqualia committerent ſcelera; tamen tanti maioris, parentíſque virtute muniti eam protectionem habuerunt, qua nō funditùs perderentur, ſed eorum reſeruaretur ſemē, vt ſeruatum eſt in filiis Noëmi. Tantū enim valent virtutes maiorum ad poſteros protegendos. Pulchrè rem attigit D. Baſil. Sel. orat. 3. fatus: *Sethi filij generis ſan-* *Baſ. Sil.*
guine purgabantur: Caini verò poſteris, nequitia purgandi diluuium apparabatur. Fateor Sethi filios peccaſſe, dum ad Caini filias concurrerunt, & diluuium ex Deo ſolicitaſſe; verùmne funditùs perirent ij, ſed reſeruarētur in familia Noë, quādo nullus Caini generis nō peribat, habuerunt ex virtute ſanctiſſimi parentis Sethi, cuius generis ſanguine purgabantur, protegebantur, ne diluuio abſorberentur. Vt videas, quàm fœlix ille ſit, qui pro ſe habet virtutes parentum. Hinc Salomoni Idololatriæ

Digitized by Google

latræ prædicitur regnum eripiendum; ſed addit Dominus, 3.Reg. 11. *De manu filij tui ſcindam illud.* Et ſic factum accidit, vt Roboamo Salomonis filio decem tribus regni eriperentur. Sed Salomon longè nequior fuit, & longè nequiora fecit coram Deo, quam filius eius. Ille enim per mulierũ delicias apoſtatauit à Deo, coluit illarum Deos, adoleuit in montibus Idolis Incẽſum. Cur magis huic regnum non eripitur, quàm filio eius, qui talia ſcelera non fecit? Ait Theodor. q. 35. in præſenti: *In diebus tuis, inquit, non faciam hæc propter David ſeruũ meum, è manibus filij tui accipiam illud. Nã tu quidem habes patrem in auxilium; ille autem fuit priuatus paterno auxilio.* Nõ miror, quod in erroribus ſuis pereant, quibus paternarum virtutum auxilium defecit, illi autem, quibus maiores fauent, propter illorum virtutes protectionem recipiũt ex Deo. Audio. 4.Reg. 23. Ioſiam ſanctiſſimum Regem occiſum à Rechao; *Abiit Ioſias Rex in occurſum eius, & occiſus eſt in Mageddo*, ſed & Aſa, qui clariſſimum regnandi initium habuit, obſcurum finem accepit. Vnde ij Reges alioquin præſtantiſſimi in calamitates deuenerunt, niſi quia illis non fauebant virtutes paternæ? Ex quo D.Amb. orat. de Obitu Theodoſij, huius Imperatoris filios extollens, ait: *Quis ergo dubitabit filiis Theodoſij maximum præſidium fore apud Deum? Sed Ioſia, & Aſa parentes Abias, & Amos ambo infideles. Theodoſius verò plenus timoris Dei, plenus miſericordiæ, ſperamus, quod liberis ſuis apud Chriſtum præſul aſſiſtat, ſi Dominus propitius ſit rebus humanis.* Sic de paternis virtutibus non parua Dei protectio filiis adnaſcitur. Huc trahe dicta tom. 4. in Euang. lib. 16. cap. 11. §. 1.

3.Reg. 11

Theod.

4.Reg. 23

D. Amb.

§. XX.

Puritas Mariæ, & exemptio à peccato originali adſtruitur.

SVb eodem reatu erant Moabitæ, & Madianitæ, vt §. præcedenti vidimus, nihilominùs de ſolis Madianitis dicit Dominus: *Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, percutite eos.* Et cur ſub hac lege non comprehenduntur Moabitæ? De illorum ſemine venturus erat Chriſtus, iuxta illud Iſaiæ c. 16. *Emitte agnum Domine dominatorem terræ de petra deſerti*, &c. Vbi cõmuniter doctores in petra deſerti intelligũt Ruth Moabitem, quæ fuit auia Dauidis, à quo Chriſtus. De quorũ ergo ſemine Chriſtus Dominus erat naſciturus non miror, quod ij non comprehendantur in communi ruina. Id, quod tradebat Abbul. q. 14. in reſolutione quæſtionis. Ne videatur incredibile, quod Maria Virgo, vt quæ immediatius ſeruiuit ſanguine ſuo conceptioni Chriſti, non comprehendatur cõmuni peccati originalis ruina. Qui non permiſit Moabitas ſubeſſe diuinæ iræ, quia de illorum ſemine erat naſciturus; permitteret matrem ſuam, cuius intrauit viſcera, eſſe vel ad momentum filiam iræ? Abſit hoc à tanto Domino, non id permittetet & filius, & frater, & ſponſus Mariæ, ne videretur vel à longè nocere carni ſuæ. Aiebat ille Cant. 4. *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa*: matrem ſuam dilectam ſororem vocat, & ſponſam, ne parcat vlli dilectionis titulo in amanda illa. Sed cur ſponſa dicitur? Vt ſic omnigena ſanctitas, & perfectio oſtendatur fuiſſe in Maria ab ipſo conceptionis puncto; mater enim extitit à decimoquinto ætatis anno, ſponſa autem ſemper fuit, vel in inſtanti primo, ne poſſet eſſe ſub infectione originis. Aiebat Greg. Naz. orat. 11. de Sancta Gorgonia ſorore ſua: *Cùm vnum hoc ad omnia accedere cuperet, vt maritus quoque perficeretur, & ſic toto corpore conſecraretur ipſa, ac non dimidia tantum ex parte initiata diſcederet, ipſiuſque aliquid imperfectum relinqueret, hoc quoque precibus impetrauit.* Itaque ſancta fœmina marito in infidelitate iacente ſic afficiebatur, quaſi ipſa non tota, ſed dimidiata initiata eſſet fide, & ad Deum properaret, quapropter vehementer orabat, vt Deus maritum traheret ad fidem, vt ſic integro corpore ipſa ſe Deo ſiſteret, quod & impetrauit. Et credã Mariam relictam in peccato à ſponſo ſuo diuino? An nõ magis horreret Ieſus relicta in peccato ſponſa, nõ integro corpore, ſed dimidia ex parte videri ſanctiſſimus? Abſit, quod Ieſus aliquid ſui imperfectum relinqueret, permittens ſpõſam, & coniugem amantiſſimam iacere in originali culpa.

Iſaia 16.

Cant. 4.

Gr. Naz.

CAPVT XXXI.

Ioſue deſignatur Moyſis ſucceſſor.

Textus Litteræ.

INſtabant expectati dies, quibus feraciſſimam Chananæorum regionem Iſraëlitæ trãſmiſſo Iordane calcarent. Et Moyſes miro deſiderio affectus videndi lacteos illos fluctus, quos toties populis propinarat; enixe contendit ex Deo, vt ſibi liceat pauliſper animum in Chananæorum campis amænare. Reſpuit Deus orantem, quin illi oſtendit iam iam mortem eſſe in ianuis, quam ſibi ante poſſeſſionem promiſſæ terræ apud contradictionis aquas fecerat feſtinare. Denunciatione mortis non elanguit validiſſimus Moyſis animus, ſed ſtatim filios, & cognatos, & amicos habẽs pro throni ſucceſſore Dei conſulit placitum. Erat illi fidiſſimus latero Ioſue; tunc temporis nonaginta tribus annis natus, vnus de Ioſeph poſteris, Ioſeph, inquam, qui de vniuerſis Iſraëlitis benemeritos in Ægypto conceſſerat fatis. Hic igitur tantus vir & propria virtute, & officiis patris deſignatus à Deo, præſente Sacerdote ſummo Eleazaro, & vniuerſa multitudine per Moyſem rite in Principem populi cooptatur. Sic ſanctum eſt, maiorum officia in promouendis meritis filiis ſpectare.

PARS VNICA MORALIS

circa textus literam.

IOſue in præſenti leui tranſcurritur calamo, vt qui integra expectet commentaria, præſentia enim Moyſis virtutibus dantur.

Deut. 3. Precatus ſum tempore illo, dicens, Domine Deus, tu cœpiſti oſtendere ſeruo tuo magnitudinem tuam, manúmque fortiſſimam, &c. Tranſibo igitur, & videbo terram hanc optimam trans Iordanem, & montem egregium, & Libanum. Iratúſque eſt Dominus mihi propter vos, nec exaudiuit me, ſed dixit mihi, ſufficit, &c.

§. I.

Humilis, & verecundus exterior habitus orandi præbet orationi efficaciam.

OStendens Moyſes qualiter pro ingreſſu terræ promiſſionis orauerit, in præſenti ait: *Precatus ſum tempore illo, dicens: Domine Deus, tu cœpiſti oſtendere ſeruo tuo magnitudinem tuam*, &c. Nihil exprimit de externo corporis habitu, quo orauit; at Exod. 16 vbi depingitur orans Moyſes, nil prius dicitur, quàm: *Cecidit pronus in faciem*, &c. Et ſic ſæpe aliàs cadens in faciem orabat. Cur ergo, cum toties oraturus in faciem prius cadebat, quaſi præ verecundia non audens oculos leuare, modò non dicitur cecidiſſe in faciẽ precatus? Modò oſtendebatur ineſſicax eius oratio, in aliis autem efficaciſſima erat, & ideò commẽdabatur à verecundo externi habitus geſtu, qui non minimã tri-

buit orationi efficaciam. Id, quod teſtabatur Macedonius iudex Cæſarius in epiſt. quam dedit D. Auguſtinus; D. Aug. & eſt inter Auguſt. epiſtolas 51. Quippè ait: *Miro modo afficior ſapientia tua, & in illis, quæ edidiſti, & in iis, quæ interueniens pro ſollicitis mittere non grauaris. Nam & illa tantum habent acuminis, ſcientiæ, ſanctitatis, vt nihil ſuprà ſit. Et hæc tantum verecundiæ, vt niſi faciam, quæ mandas, culpam penes me remanere, non in negotio eſſe dijudicem. Non enim inſtas, vt quæcunque ſollicitus volueris, extorqueas ſed quod tibi à iudice poſſibile viſum fuerit, admones ſubſeruiente verecundia, quæ maxima difficilium inter bonos efficacia eſt.* Orabat iudicem Auguſtinus, & ea verecundiæ ſpecie orabat, cui niſi annueret iudex ingenue, fateatur ſe eſſe in culpa; & ſapienter addit illud de oratione verecunda: *Quæ maxima difficilium inter bonos efficacia eſt.* Cur enim bono non vim inferat demiſſus, & verecundus orantis habitus? Cùm huc peruenio non poſſum negare orantis publicani exemplũ, quo Dominus perſuadebat orationis habitum efficacis.

Luc. 18. Ait Luc. c. 18. *Publicanus a longe ſtans nolebat nec oculos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens, Domine propitius eſto mihi peccatori.* Ecce tibi habitus efficaciſſimè orantis, non audebat oculos leuare, ſed percutiebat pectus ſuum, vbi D. Zeno ſer. 5. ait: *Pectus crebro percutiens, quodammodo cor ſuum manu verecundè caſtigat.* Percuſſio pectoris oſtenſio erat verecundiæ poſtulantis, ex qua non miror, quod optata efficaciter cõſequatur. D. Zeno. Ait enim D. Amb. lib. 1. de Abel c. 9. *Publicanus autem prædicatus eſt, quia a longè ſtans nolebat oculos leuare in cœlum, ſed percutiebat pectus, & ideò diuinæ eum prætulit ſententia.* Imò expreſſius lib. 1. Officior. c. 18. ait: *In ipſa quoque oratione noſtra multum verecundia placet, multum conciliat gratiæ apud Deum noſtrum. Nonne hæc prætulit publicanum, qui nec oculos audebat ad cœlum leuare? Ideò iuſtificatur magis Domini iudicio.* D. Amb. Nec miror, quod in Dei iudicio orator verecundus gratiam extorqueat, efficaciſſima enim eſt verecundia, vt trahat Deum Daniel. 13. nefarij iudices adduci ſibi Suſannam fecerunt, vt perderent eam. *Et venit*, inquit, *cum parentibus, & filiis, & vniuerſis cognatis ſuis. Porrò Suſanna erat delicata nimis, & pulchra ſpecie. At iniqui illi iuſſerunt, vt diſcooperiretur, (erat enim cooperta) vt vel ſic ſatiarentur decore eius. Flebant autem ſui, & omnes, qui nouerant eam. Conſurgentes autem duo presbyteri in medio populi poſuerunt manus ſuas ſuper caput eius. Quæ flens ſuſpexit ad cœlum*, &c. Ecce tibi vocatur Suſanna à peſſimis iudicibus, venit illa inter cognatos, & filios, cooperit ſe velamento, ſiſtitur iudicio, velamento nudatur, patitur impias manus iudicum ſuper caput, & interea nec verbum facit, nec vocem emittit, quæ nefarios perterrefaciat, nec fulmen petit à Deo, ſed tantum flens ſuſcipit ad cœlum. Cur non magis clamas? Cur rem deteſtabilem non publicas? Cur non fundis preces ad Deum veritatis teſtes? Sanè non inefficaces fundit preces, quæ verecundiæ conſulens eligit tacere. Dan. 13. D. Amb. Pulchrè enim ait D. Amb. lib. 1. officior. 18. *Tacebat in periculis Suſanna, & grauius verecundiæ damnum eſſe putabat, nec arbitrabatur, periculo pudoris tuendam ſalutem. Deo ſoli loquebatur, cui poterat caſta verecundia eloqui.* Equidem dum rem ad Deum refert, efficaciſſimum elegit medium, nimirùm verecundiæ vitam poſthabere. Verecundam ſe oſtendit Deo, qui nouit verecundiæ linguis perſuaderi.

Numer. 27. Dixit quoque Dominus ad Moyſem: Aſcende in montem iſtum Abarim, & contemplare inde terram, quàm daturus ſum filiis Iſraël. Cùmque videris eam, ibis ad populum tuum, ſicut iuit frater tuus Aaron, quia offendiſtis me in deſerto Sin, in contradictione multitudinis, &c.

§. II.

Non paruum Deus beneficium confert homini, cui cauſas oſtendit ſuorum iudiciorum.

COmpone denunciationem mortis Moyſis cum denunciatione mortis Aaron; vterque iubetur ire in montem. Moyſi enim dicitur: *Aſcende in montem Abarim*; de Aaron dicebat ſuprà c. 20. *Duces eum in montem Hor.* Sed & de eodem dicit: *Morietur ibi.* De Moyſe autem: *ibis ad populum tuum, ſicut iuit frater tuus Aaron* Inſuper & cauſam mortis addit aiens: *Quia offendiſtis me in deſerto Sin.* At dum de Aaronis morte loquitur, ſolum dicit: *Morietur ibi*, nullam cauſam oſtendit ei tantæ ſententiæ, Moyſi autẽ & mortem, & cauſam eius annuntiat. Cur ergo potius Moyſi, quàm Aaroni mortis cauſam explicat? Inde ſanè Procopius, Procop. Moyſem magis commendat, vt qui in eo potior exiſtat, quod Deus illi & iudicium mortis oſtenderit, & cauſam ſimul iudicij reddiderit. *Potior Aarone [illegible], ac proinde terram videt, & cauſam, propter quam [illegible] habitus vt ingrederetur, cõperit: Sicut Paulus quo [illegible] ſam dicit; cur gratiam non in remedium ſtimuli ſit adeptus.* Et quidem quod abſolutiſſimus Dominus ſic familiariter agat cum ſeruo ſuo, vt illi ſuorum iudiciorum ſiue in bonum, ſiue in malum, cauſas oſtẽdat, magnum eſt beneficium, & quod ſolum conferatur potioribus viris. Sic Moyſi mortem denuntiat, & cauſam reuelat, nimirùm purgationem alicuius delicti, ſic Paulo ſtimulum carnis permittit, quo colaphicetur, & cauſam ſimul aperit, vt perficiatur eius virtus. Quis enim pro magno beneficio non habeat, quod diuini iudicij in ſe exerciti cauſæ ſibi à Deo explicentur? Hinc poſt dolorum, tormentorúmque tempeſtates, poſt amicorum aculeata verba Dominus Iobo apparens c. 40. illi Iob 40. ſuarum ærumnarum cauſas dicit. Aiunt enim Septuag. *Putas autem me aliter tibi reſpondiſſe, quam vt appareas iuſtus?* Ecce tota cauſa laborum Iob explicatur fuiſſe, vt appareret iuſtus. Quid tunc? In hoc ſolo quod cauſa luctæ ei reueletur, non paruum putant plurimi eſſe præmium ipſius luctæ. Ait Nazianz. orat. 21. in laudem Naz. Athanaſij: *In fine certaminis illuſtri præconio athletam ſuum victorem pronuntiat, atque afflictionis arcanum aperuit: Num hæc cenſes, inquit, me aliam ob cauſam in te decreuiſſe, quam vt iuſtitia tua illuceſcat? Hæc vulnerum medicina, hæc certaminis corona, hoc patientiæ præmium.* Et quidem quod tantæ tempeſtatis arcana cauſa oſtendatur Iobo non paruum præmium fuit patientiæ illius. Hæc enim vna cauſa reuelata vniuerſos malorum dolores ſopiuit. Vt dicat D. Chryſoſt. hom. 5. in Iob: *Cum* Chryſoſt. *dignatus eſt amator hominum Deus dicere ei certaminis huiuſmodi cauſas, quod vt iuſtus appareas, contra te hæc permiſſa ſunt, ſic reſpirauit, quaſi ex illis malis nihil triſte ſenſiſſet.* Lenit enim mirum in modum mala omnia Dei benignitas, quæ ſic ſe dellicit erga ſuos, vt illis iudiciorum ſuorum cauſas communicet.

§. III.

Maximè implet hominem, quod videat oculis laborum ſuorum fructus.

PEtenti Moyſi ingreſſum in terram promiſſionis iam vicinam concedit Dominus, non vt ingrediatur, ſed vt claro intuitu cernat illam. Ait enim: *Aſcende in montem iſtum Abarim, & contemplare inde terram, quam daturus ſum filiis Iſraël.* Fecit enim Deus ſupernaturali ſua virtute, teſte Abbulenſi in præſenti, vt poſitus Moyſes in cacumine montis illius, clarè, & diſtinctè cerneret terram promiſſam, fertilitatémque & amœnitatem illius. Et quantum fuit hoc ad Moyſem, quod ſolum videat terram illam? Equidem maximum illi ex tẽporalibus bonum fuit, vt eſt maximũ bonum,

& quod

Digitized by Google

& quod maximè homines implet, quod videant oculis laborum ſuorum fructus. Multum, diúque laborauerat Moyſes pro acquirenda terra illa ſuis Iſraëlitis, quam vt vidit iam in vicinio, ſimul vidit completionē laborum ſuorum, ex quo ſic gauiſus, quaſi illam iam
Exod. 24. percepiſſet. Exod 24. *Aſcenderunt Moyſes, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta de ſenioribus Iſrael, & viderunt Deum Iſrael. Sub pedibus eius quaſi opus lapidis Sapphirini, & quaſi cælum, cum ſerenum eſt. Viderúntque Deum, & comederunt, & biberunt*, &c. Itáque vocati ad montis cacumen ſeniores iſti, aſcenderunt alacriter, ibique hoſtiis cæſis ſacra peregerunt, & ſtatim ſeſe illis oſtendit thronus diuinus, ſuper quem Deus apparuit. Viderunt illi & thronum, & Deum, *& comederunt, & biberunt*. Quis non putet abſurdum, quod inter videndum Deum in throno ſuo meminerint potus, & cibi? An qui tanto ſpectaculo fruebantur, potuerunt vacare conuiuiis? Non dicuntur comediſſe, eo quod realiter comederint, ſed videntes ſuorum ſacrificiorum fructum in oſtentatione illa throni diuini, ſic impleti
Chald. ſunt, quaſi comediſſent, & bibiſſent. Ait Chaldæus ibi: *Et gauiſi ſunt in ſacrificiis, quæ accepta fuerunt, quaſi comediſſent, & bibiſſent.* Sic implentur homines ex eo quod videant ſuorum laborum fructus. Quò ſpectans
Ier. 23. Ierem. cap. 23. ait: *Factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à vino à facie Domini, & a facie verborum ſanctorum eius*. Videbat equidem propheta verba Dei à ſe in malos, & impios prolata executioni mandari, qua impij puniebantur, & bonorum impedimenta tollebantur, qui vt erat prophetiæ ſuæ, laboris ſui fructus; ſic implebat hominem eius viſio, quaſi multum vini
Septuag. bibiſſet. Vel ſi mauis Septuag. legunt: *Factus ſum quaſi homo captus a vino a facie Domini, & a facie gloria decoris eius.* Vt ipſe multis laboribus gloriam Dei quærebat, videns hanc Dei gloriam in mundo coaleſcere, & ſuis laboribus excitari, ſic inde afficiebatur, quaſi in cellaria cœleſtia introductus eſſet. Sic implentur homines de viſo fructu laborum ſuorum. Quod etiam in temporariis hominibus apparet. De quibus locutus
Eccl. 5. Eccleſiaſtes cap. 5. ait: *Vbi multa ſunt opes, multi & comedunt eas. Et quid prodeſt poſſeſſori, niſi quod cernit di-*
Olymp. *uitias oculis ſuis?* Quæ ita leguntur àb Olympiodoro: *Multitudine bonorum multiplicati ſunt, qui comedunt ea. Et quæ virtus, ac fortitudo poſſidentis bona? Principatus eſt illi, vt videat oculis ſuis.* Hinc ſe Principem reputat, regalibúſque menſis aſſidentem, ſi tantum videat fru-
Olymp. ctus bonorum ſibi augeri. Ait enim Olympiod. ibi: *Qui ſic impudenter auari ſunt, hoc ſibi tanquam bonum ſummum proponunt, vt inter pocula, patinâſque verſentur, vt ſpectaculo fruantur, quas congeſſere, pecuniarum. In multitudine ergo bonorum, hoc eſt, in affluentia pecuniarum, quæ illis aſſidua multiplicantur, geſtiunt non ſecus, ac ſi bonis illis, pecuniiſque veſcantur.* Non egent alio, quam quod ſpectaculo bonorum authorum fruantur; ſi ab induſtria, & labore ſuo videant parturiri pecunias, ſic hac viſione geſtiunt, quaſi regalibus eſcis impleti ſint. Ne mireris, quod & bonos impleant laborum ſuorum viſi fructus.

Numer. 17. Cui reſpondit Moyſes: Prouideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis hominē, qui ſit ſuper multitudinem hanc, & poſſit exire, & intrare ante eos, & deducere eos, vel introducere: ne ſit populus Domini ſicut oues abſque paſtore.

§. IV.

Suſpectus eſt de carnali affectu, qui multus eſt in promouendis cognatis, & amicis.

QVærens throni ſucceſſorem Moyſes ex Deo, illum peculiari compellat & nouo vocabulo, nimirùm Deum ſpirituum omnis carnis. Ait enim: *Prouideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis hominem, qui ſit ſuper multitudinem hanc*, &c. Nunquam aliàs Moyſes Deum ſic appellauit; appellabat enim Deum patris mei Abraham, vel fortiſſimum Deum, vel aliter; nunc autem dimittens illa omnia nomina; nouum quoddam affingit vocans Dominum Deum ſpirituum omnis carnis. Cur modò Deum inuocat ſub hoc inuſitato nomine, vt dicatur Dominus Deus ſpirituum? Agens de throni ſucceſſore, nec memorans amicum vllum, aut cognatum, meritò compellat Deum ſpirituum, vt teſtetur quàm liber procedat ab omni affectu carnali. Ille enim ſolus gloriari poteſt ſe ſub Domino Deo ſpirituum agere, liber ab omni affectu carnali, qui amicis, cognatiſque promouendis operam nauabat.
Pulchrè huc aſpiciebat Philo in præſenti ſatus: *Erat* *Philo.*
Moyſi amicus, & familiaris pene a puero Ieſus nomine, non vulgaribus conciliatus artibus, ſed amore integro, cæleſtíque, ex quo omnes virtutes proueniunt. Is etiam conuictor, contubernalis prophetæ fuit. Idem adminiſtrationis Reipublicæ particeps, & tantum non Principis vicarius. Attamē quamuis ſciret hunc eſſe diu ſpectatæ probitatis hominem, dictis factiſque honeſtatem eius expertus, nec ſic quidem auſus eſt ei principatum committere. Itaque nec ſibi ipſi credens ſupplex inuocauit Deum, qui ſolus inuiſibilem animā introſpicit: Sublatiſque ad cælum puris, & virgineæ, vt ita loquar, caſtitatis manibus, ſic precatus eſt, &c. Quid ſapiétius? Expende illa: *Sublatis ad cælum puris, & virgineæ caſtitatis manibus*; tunc cum in munere dando non memorat amicum, & amicum fideliſſimum, ſummæ, & expertæ præſtantiæ hominem, dicitur puras, & virgineæ caſtitatis manus in cœlum ſuſtuliſſe. Solus enim ille debet cenſeri purus, & virgineæ caſtitatis homo, qui in muneribus diſtribuendis ſcit obliuiſci amicos. In quo enim non carnalis, ſed ſpiritualis, & purus dominatur amor, non præualet cæteris affectus amicorū.
Ioann. cap. 13. audet, & dicit: *Erat ergo recumbens vnus* *Ioan. 13.*
ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus. Amabatur enim Ioannes à Ieſu, multáque dilectionis teneritudine in ſinum recumbens excipiebatur. Et hic tam amatus, tam tenere dilectus præ cæteris, quid apud
Ieſum præ cæteris habebat? Ait D. Chryſoſt. hom. 32. *Chryſoſt.*
in Ioann. *Quin eximie Ioannes à Chriſto diligeretur, ambigit nemo, non tamen neque loquendo, neque rogando præcipuam quandam apud Ieſum authoritatem habuiſſe apparet, vt ſæpenumero Petrus, vt Philippus, vt Iudas, vt Thomas, niſi ſemel tantum cum obſequi condiſcipulo volun; nam cum ipſorum princeps ei innuit, tunc Ieſum, quis illum eſſet traditurus, rogauit.* Sic valent amici apud eum, in quo carnalis amor eſſe non poteſt; vt vel eximie dilecti nullam præcipuam authoritatem aut loquendo, aut rogando præ cæteris habeant, nec dominationem. Vt tu colligas, qualis ſit illorum affectus, qui ſic ſubiciuntur amicis, vt nil ſciant velle, nec cogitare, quod non faciat ad prælationem eorum.

§. V.

Cauendus eſt omnis carnalis reſpectus in deſignandis iis, qui regant homines præſtantes virtutibus.

MEritò ad ſucceſſoris electionem vocat Moyſes Deum, vt author eſt ſpirituum; ait enim: *Prouideat dominus Deus ſpirituum omnis carnis hominem*, &c. In eo enim qui eligit rectorem hominum virtute inſignium, nullus debet apparere carnalis reſpectus, quaſi ſolus in eo, & ab eo poſſit apparere ſpiritus. Hinc interrogatus Moyſes cur ipſe non eligat ſucceſſorem, ſed rem ad Deum ſpirituum authorem remittat. Re-
ſpondet apud Philonem: *Abſurdum fuerit arbitratu* *Philon.*
meo ſucceſſorem eligere, ne hominum quidem expectatis ſuffragiis: præſertim cùm agatur de regimine gentis non vulgaris, profeſſæ rem maximam, cultum eius, qui eſt pater,

conditórque rerum omnium. Meritò & ſe, & quemcunque alium hominem excludit in eligendo eo, qui regat gentem noo vulgarem,ſed deditam cultui, & religioni omnipotentis Dei. Qui enim hunc eligat, omni debet purus eſſe affectu carnali,quaſi totus ſpiritus factus. Similiter Apoſtoli poſt Chriſti Aſcenſionem,*Act. 1.* ante aduentum Spiritus ſancti Actor. 1. vbi agunt de eligendo Iudæ ſucceſſore in Apoſtolatu: *Statuerunt duos, Ioſeph,qui vocatur Barſabas,qui cognominatus eſt Iuſtus: & Mathiam. Et orantes dixerunt,tu Domine, qui corda noſti omnium,oſtende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum miniſterij huius,& apoſtolatus,de quo præuaricatus eſt Iudas,vt abiret in locum ſuum. Et dederunt ſortes eis*,&c. Poſſent equidem Apoſtoli eligere illum, at maluerunt rem vni Deo committere? At cum poſtea ipſi per impoſitionem manuum multos alios epiſcopos, & presbyteros deſignarent,cur modò cauent deſignare ſucceſſorem in Iudæ Apoſtolatu? Modo nondum venerat Spiritus ſanctus ſuper illos, nondum erant omnino transformati in ſpiritum, ideò merito cauent eligere hominem,qui recturus ſit gentes ſanctiſſimas, quales inueniebantur in Eccleſia primitiua. Ait Diu. *Chryſoſt.* Chryſ.hom.3.ibi: *Quoniam non erat ſpiritus,ſortibus rem peragunt*,&c. *Nondum iudicarunt ſeſe eſſe idoneos,vt ipſi ex ſe facerent electionem*. Res mira! Apoſtoli illi Chriſti commenſales, qui per Chriſti inſufflationem ſpiritum ante aſcenſionem eius acceperant,quia nondum venerat ſanctus Spiritus,quo penitus quaſi ſpiritus fierent, non ſe putant idoneos,vt eligant hominem, qui dicatas Deo gentes regat. Et eſt homo,qui plenus carnalium affectuum,qui nihil reſpiciens niſi carnem,& ſãguinem Prælatos,& ſacerdotes eligat ad regimen Eccleſiæ? Sanè talium electio non vllo carnali reſpectu, ſed magno ſpiritu hauſto ex Deo facienda eſt. Hinc de *Luc. 6.* ipſo Ieſu Dei Filio ait Luc. c. 6. *Factum eſt autem illis diebus,exiit in montem orare,& erat pernoctans in oratione Dei. Et cum dies factus eſſet, vocauit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex illis,quos & Apoſtolos nominauit*. Sanè ipſe Dei Filius non prius ad electionem venit Apoſtolorum,quam ad montem aſcendat, ibique pernoctet in oratione Dei, quaſi ſpiritum trahens è cœlis. Non equidem ipſe hoc egebat, ſed docebat ex tunc, à quibus, & qualiter erant electiones ſpiritualium munerũ *Theoph.* faciendæ. Ait enim Theoph. ibi: *Poſt orationem autem elegit diſcipulos,vt doceat etiam nos,quando quempiam in ſpirituale miniſterium ſumus ordinaturi, cum precibus hoc faciamus,vt doctis a Deo,& ab illo petentibus reuelet,quis idoneus ſit*. Quidquid hominis eſt, quidquid carnis eſt ſeponi debet, & de ſolo Dei ſpiritu per orationem hauſto procedere debent, qui perſonas eligunt, quæ dicatas Deo mentes vtiliter regant.

Num. 27. Dixitque Dominus ad eum: Tolle Ioſue filium Nun,virum in quo eſt ſpiritus Dei, & pone manum tuam ſuper eum. Qui ſtabit coram Eleazaro Sacerdote, & omni multitudine,& dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, vt audiat eum omnis Synagoga filiorum Iſraël. &c. Fecit Moyſes vt præceperat dominus,&c.

§. VI.

Manus diuina largiſſima ſuper omnes creaturas ad beneficia præſtanda.

EXpende,quod dicitur Moyſi, nimirùm: *Dabis ei præcepta,& partem gloriæ ſuæ*:& ſimiliter expende, quid petebat Eliſæus ex ſuo anteceſſore Elia abeunte 4.Reg. 1.videlicet: *Fiat in me duplex ſpiritus iſte tuus*. Eliſæus non eſt contentus. ſi accipiat totum ſpiritum Eliæ,ſed inſuper duplicatum petit;& Ioſue pars ſolum gloriæ Moyſis præcipitur dari. Et cur Ioſue pars ſola mandatur,& Eliſæo duplicatus ſpiritus ſperatur? Differentia veniebat ex manu dantis, dicitur enim Moyſi: *Dabis partem gloriæ tuæ*,hoc eſt,tu ipſe, manu tua propria dabis,ne miremur,quod de manu hominis,de manu creaturæ nil plenum habeatur. Quod cauens Eliſæus in petitione ſua nil prius cauit quàm Eliæ manũ, non enim dicit: *Da mihi,vel fac mihi*, ſed *fiat in me*; vt fugiens creaturæ manum de Deo poſſit non ſolũ integra,ſed & duplicata bona ſperare. Et quando Dei manus non eſt largiſſima in donis præſtandis? Ioan. 2. dum *Ioan. 2.* nuptiali conuiuio accumbit Ieſus,defecit vinum. *Erat autem ibi lapidea hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem Iudæorũ,capientes ſingulæ metretas binas, aut ternas. Dicit eis Ieſus:Implete hydrias aqua*,&c. Sanè & vaſa vini vacuata erant,quæ minora erant; cur Dominus vinum daturus non magis iubet impleri aquis minora illa vaſa,quæ pro vino excipiendo aderant? Cur minoribus iis dimiſſis hydrias illas ſex ingentes impleri mandat? Vt Deus ipſe erat,qui dabat, ſic id oſtendi voluit in ſuperabundantia. Aiebat Sedul. lib. 3. Paſchali c. 1.

Menſáſque per omnes
Dnlc·a non nato rubuerunt pocula vino.
Impleuit ſex ergo lacus hoc nectare Chriſtus,
Quippè ferax,qui vitis erat,virtute colona
Omnia fructificans.

Expende illam feraciſſimæ abundantiæ cauſam, videlicet: *Quippè ferax,qui vitis erat*: vbi enim vitis erat Chriſtus noo poterat,nõ largiſſimos præbere fructus? Quid eſt ad Dei manus,quod vas porrigat, niſi & lacus,& cellaria impleat, quibus dicitur mundus? Quò ſpectans ſponſa ait Cant. 1. *Introduxit me Rex in cellam* *Cant. 1.* *vinariam*. Non enim eſt Deus,qui de hominum more poculum vini propinet;ſed integram cellam,apothecã integram communicat. Neſcit parum dare manus diuina,Dauid Pſal. 1. aiebat de iuſto homine: *Et erit tanquam* *Pſal. 1.* *lignum,quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo*. Hinc præſtantiſſimũ habet homo iuſtus,quod tempore ſuo det fructus. At Ezech. cap. 47. aiebat: *Et ſuper torrentem orietur in ripis* *Ezec. 47.* *ex vtraque parte lignum pomiferum,non defluet folium ex eo,& non deficiet fructus eius, per ſingulos menſes afferet primitiua,quia aqua eius de ſanctuario egredientur*. Vide quàm differant lignum,& lignum; lignum Dauidis, & lignum Ezechielis. Vtrũque dat fructum, ſed Dauidis lignum dat fructum tempore ſuo, non per totum annum,ſed eſt pars anni,quæ ferat eius fructũ, & eſt pars ſine vllo fructu,& maior eſt pars ſine fructu, quàm cũ fructu. At lignũ Ezechielis per ſingulos menſes affert primitiua,per integrum annum eſt cum fructu,neſcitque in aliquo tempore non præſtare fructus abundantiſſimos. Et vndè tam ferax fructuum iſtud lignum eſt? Ait ipſe vates: *Quia aqua eius de ſanctuario egredientur*, vbi de ſanctuario,in quo principaliter adeſt diuinitas, viuit,non multum eſt,quod per integrum annum ſuos communicet fructus. Neſcit enim diuinitas dona partita,vt alibi diximus.

§. VII.

In ſolis bonis ſpiritualibus æſtimanda copia.

MIrabar, quod ſola pars gloriæ Moyſis detur Ioſue,dum ait: *Et dabis ei partem gloriæ tuæ*: quando Eliſæus nec tota gloria Eliæ fuit contentus. Sed poſtulabat duplo maiorem 4. Reg. 5. *Fiat in me duplex ſpi-* *4. Reg. 5.* *ritus iſte tuus*. Et cur Eliſæus duplicem petat, quando Ioſue non datur tota,ſed pars magiſtri gloriæ? Cur Ioſue in parua parte contentus,& Eliſæus nõ niſi in duplo maioribus? Quæſtionem conficit Galfridus apud Tilmann. *Prudens diſcipulus Eliſæus, qui non niſi ſpiritũ* *Tilm.* *poſtulabat*. Res erat cum Moyſe de temporali principatus honore,vt docet Abbul. ibi; ideò non miror, quod de temporalibus ſufficiat Ioſue parua portio. Cum Elia autem agebat Eliſæus de ſpiritualibus bonis,& vt ſola ſpiritualia

ſpiritualia reſpicit, ſic in illis æſtimat copiam. Prudentibus enim viris tantula temporalium debet ſufficere portiu, qui in ſolis ſpiritualibus abundare volunt. Hinc Luc. 1. Luc. c. 1. dicit: *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.* Erat ciuitas parua hæc, & eſt valde nutandũ, quod veniens Deus in mũdum eligat ſibi patriam, & paruam, & ignobilem, cùm potuerit aſſumere Ieroſolymam. Cur Deus, qui tibi cœlum ampliſſimum fabricaſti pro habitaculo, modò eligis adeò paruam habitationem? Sanè diuinæ menti, vt pro æternis non placuit niſi ampliſſimum quodque ſic pro temporalibus paruam æſtimauit portionẽ. Quò D. Bern. reſpiciẽs D. Ber. ſer. 3. in Annunt. ait: *Miraris, quod Nazareth parua ciuitas, & tanti Regis nuntio illuſtretur, & tanto? Sed magnus latet in hac parua ciuitate theſaurus. Nouit cœlum vnigenitus Dei Patris. Sed nouit cœlum, nouit & Nazareth. Cœlum ex Patre, Nazareth ex matre ſibi vendicauit.* Ex patre, inquam, ex quo æterna habebat, non paruum, ſed ampliſſimum, & fere immenſum cœli ſibi vendicauit ſpatium, ex matre autem, ex qua temporalia ſpectabat, non magnum, ſed paruum elegit habitaculum. Implent diuinas mentes de temporalibus parua, de ſpiritualibus autẽ minimè illis niſi copia pla-Cant. 1. cet. Sic Dei matrix clamabat. Cant. 1. *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Septuag. poſuêre: *Oſculetur me ab oſculis oris ſui.* Vt enim Dei ſpiritum quærebat, qui per oſculum ſanctum communicatur, ſic minimè in vno quieſcit, ſed D. Ambr plure flagitat. Ait enim D. Amb. lib. 1. de Iſaac c. 3. *Quæ enim diligit Deum, non eſt vnius oſculi parcitate contenta, ſed plura exigit, plura vendicat. Denique illa in Euangelio ſic probata eſt, quia non ceſſauit, inquit, oſculari pedes meos.* Et quidem nulli ſapienti ſpiritus diuini recipiendi debet placere parcitas, quæ ſi placeat, vix poteſt eſſe niſi Luc 16. à malo. Nequam ille diues Luc. 16. clamat ad Abrahamum: *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam.* Vide quã paucis de cœleſtibus bonis, contentus ſit malus, & ideò malus, quia ſibi putabat ſufficere vel guttulã vitæ ſpiritualis. D. Naz. Ex quo fœliciores monebat D. Naz. orat. 9. aiens: *Nec cum Lazaro agamus, vt flagrantem noſtram linguam extremo digito refrigeret, ac ne id quidem impetremus.* Non equidem eſt hominis fœlicis, quod tam paucis bonorũ ſpiritualiũ guttulis contentus appareat, de quibus quo maior copia, eo ſalutetior. Sed miſera temporalitatis mancipia eo contenta ſunt, ſi pro ſpiritualibus aquæ benedictæ guttule aſpergatur. Et morti appropinquant, & cætera faſtidiunt, & in hoc ſibi blandiuntur de ſalute, ſi lectum irroret benedicta aqua.

§. VIII.

Quidquid honoris, vel ſubſtantiæ egentibus datur ex Dei charitate non deperditur.

ADhuc viuenti Moyſi mandatur, quod de ſua gloria præſtet Ioſue, ait enim: *Et dabis ei partem gloriæ tuæ.* Cur Deus vis, quod viuente adhuc Moyſe, eius gloria minuatur? Vel cur tu Domine, non magis iſtam partem gloriæ Moyſi aufers, & illam Ioſue tradis? Ele-Num 11 ctutus Dominus alios iudices Numer. 11. aiebat Moyſi: *Auferam de ſpiritu tuo, tradámque eis, vt ſuſtentent tecum populi onus.* Ecce tunc dicit, quod ipſe auferet de Moyſis ſpiritu, & ipſe tradet aliis; et in præſenti, nec ipſe aufert, nec tradit, ſed dicit Moyſi, vt det. Et cur Moyſes det, & non magis Deus? Non ſufficit, quod pars gloriæ Moyſi eripiatur; ſed inſuper additur, quod ipſe illã ſibi auferat, & det aliis propria ſua manu? Abſit, vt Moyſi nec pars gloriæ eripiatur, quin potius vt tota illi integra maneat, petitur ex illo, vt partẽ eius tribuat Ioſue; quidquid enim aut gloriæ, aut honoris, aut ſubſtantiæ datur egenis, minime perditur; ſed totum integrũ manet tribuenti. Quod tibi gloria integra maneat, quam Ier. 7. alia communicas, oſtendit illud Ierem. c. 7. vbi carpens Idololatriam Iudæorum ait *Mulieres conſpergunt adipẽ, vt faciant placentas Reginæ cœli.* Nimirum, vt faciãt placentas Lunæ, iuxta D. Hier. & D. Thom. iuxta quorum ſententiam tam in præſenti, quàm aliàs ſæpe Luna vocatur hoc regio nomine, *Regina cœli.* Et mirandum eſt, quod Sol, qui lucidior longè eſt, nõ dicatur in ſcriptura *Rex cœli*, & ſola Luna hanc adepta ſit appellatiunẽ. Cur Reginæ appellatio ſic Lunam extollat, quãdo Soli non datur Regis nomen? Sol nullum admittit ad ſui ſplendoris communionem, nulli concedit ſecũ lucere poſſet, & ſic dum ſolus lucet, non poteſt eſſe Rex ſine populo. Luna autem vt dat multis aliis ſyderibus, quod ſecum luceant, ſecúmque appareant in proportionali gloria, tantum abeſt, vt inde ſibi aliquid detrahat, quod potius inde ſibi integrum ſeruet regni honorem. Nũquam enim non cedit in gloriam Principis, quod ipſe aliis cõcedat eſſe in honore. Vnde Iudæis per Anthiochum priuatis regno, & honore ſacerdotij, Romani vtrumq; reſtituerũt, petita ſola tributi, alicuius penſione. Quod memorans Titus Imperator apud Egeſip. lib. Egeſipp. 5. c. 46. ait: *Quid Anthiochi regnũ memorem, qui vos grauibus ſupplicijs affecit? Ius quoque ipſum, et eptũ religionis, nos ipſi vobis refudimus, glorioſius arbitrantes impertiri Regibus, quam regnum tollere.* Potuerãt Romani Iudæorum regnum ab Antiocho vaſtatum ſibi aſſumere, radentes memoriam Dauidicæ, Zorobabeliſque domus. At id minimè voluerunt, ſed Iudæis regnare ſecũ permiſerunt, quod putabãt pertinere ad integrum Imperij ſui decorem. Tunc enim cum aliis communicatur, manet integra cuique ſua gloria. Quid de ſubſtantia dicem? Ea ſanè talis eſt, quæ ſi egentibus detur, perdi non poſſit. Habes ex Matt. 26. vt mulier accipiens ale- Matt. 26 baſtrũ vnguenti pretioſi illud effudit ſupra caput Chriſti Dom. n., qua re cõmoti diſcipuli vno cœperunt dicere ore, *Vt quid perditio hæc? Potuit enim iſtud venundari multo, & dari pauperibus.* Fœlix vnguentum, cuius perditioni reſiſtunt omnes Apoſtoli; nullus eſt in choro Apoſtolico, qui non ſtet pro iſto vnguento, ne perdatur. Sed cur adeò cauetur ab Apoſtolis perditio huius vnguenti? Videbant in illo, vt egentibus communicari poſſet; vnguentum autem quod ex charitate in Deum illis pietatis ſeruit operibus, quæ egenis miniſtrant bone, longiſſimè abeſt à perditione. Ait D. Ber. ſer. 12. in D. Ber. Cant. *Vides ſeo, quam ſit præferendum cæteris iſtud pietatis vnguentum, de quo ſolo permiſſum non eſt perditionem fieri? Ita tantam de ipſo perditio non fit, vt nec aqua frigidæ munus irrenumeratum non maaet.* Sic quod datur egeno perdi nequit, ſed integrum manet illud tribuenti.

§. IX.

Illud regaliſſimum in Principe eſt, quod ſic vni tribuat, vt nulli alij officiat.

VIde regale documentum datum Moyſi, nimirũm: *Dabis ei partem gloriæ tuæ.* Quãdo promouere debebat Ioſue, & honoribus illuſtrare coram populo, hoc illi iniungitur, vt de ſuo honoret; ne aliis eripiat aut gloriam, aut honorem, quem tribuat Ioſue; ſed ipſe de ſua gloria partem illi præbeat non modicam. Quod vt regaliſſimũ eſt, ſic ſuo Imperatori attribuit Plin. in Pa- Plin. negyr. Traiani, aiens: *Quo circa, nihil magis in tota tua liberalitate laudauerim, quam quod longiarium das de tuo, alimenta de tuo neque a te liberi ciuium, vt ferarum catuli ſanguine, & cædibus nutriuntur: quodque gratiſſimum eſt accipiẽtibus, ſciunt dari ſibi, quod nemini eſt ereptum.* Hoc præſtantiſſimũ in Principibus eſt, quod de ſuo tribuãt, quod nemini eripiant, quæ alij tradant, quod non neceſſum ſit alium detrudere, vt vnum exaltent. Vt trãſirent Iſraëlitæ diuiſum eſt mare, ait enim Exod. 14. Exod 14. *Cùm extendiſſet Moyſes manus ſuper mare, abſtulit illud Dominus, & vertit in ſiccum, & diuiſa eſt aqua. Et ingreſſi ſunt filij Iſraël per medium ſicci maris.* Longè aliter in

Euangelio

Euangelio Ioann. c. 6. *Vident Ieſum ambulantem ſuper mare,* &c. Illis ſcinditur mare, & loco cedit, vt transeát; Ieſu non ſcinditur mare, non loco cedit elementũ, ſed manentibus in ſuo loco, & natura aquis, ipſe ſuper illas ambulat. Sed cur Ieſu, vt Iſraëlitis non ſcinditur mare? Vel cur Iſraëlitæ, vt Ieſus non ambulant ſuper aquas? Illi erãt ſerui, hic verè Dominus, illi ſubditi, hic Princeps, cuius eſt, nullum à loco deturbare, vt alij be-
Chryſoſt. nefaciat. Ait D. Chryſoſt. hom. 42. in Ioann. *Tranſierunt duce Moyſe mare rubrum Iudæi, ſed magna differentia: ille tanquam ſeruus ſupplicando, Ieſus propria, & abſoluta poteſtate mare tranſiuit. Illis Auſtro tunc ſpirante paruit aqua, & aridam præbuit tranſeuntibus, Ieſum nil à ſua natura motum mare vt Dominum admirabilius pertulit.* Expende hæc vltima, nimirùm: *Ieſum nil à natura ſua motum mare vt Dominum admirabilius pertulit* quippè hoc maius erat, & mirabilius, & vero Domino dignius; quod vt ſuis faueret Ieſus, ſic pergeret, vt nulli damnũ permitteret, nec cogeret loco cedere elementum. Vt ſeruilis erat ſtatus Iudæorum, ſic ſeruiliter, non regaliter agitur cum illis, vt ſalutem accipiant de rupto mari, de damno fluctuum. Vt autem Dominum, & Regẽ agebat Ieſus meus, ſic cauit commodum afferre ſuis de damno alicuius naturæ. Non enim eſt principis, ſed tyranni, de alterius damno procurare honorem alicui. Hinc poſt Ieſum, & duos latrones crucifixos ait Ioann.
Ioan. 19 c. 19. *Iudæi ergo (quoniam Paraſceue erat), vt non remanerent in cruce corpora Sabbatho, (erat enim magnus dies ille Sabbathi) rogauerunt Pilatum, vt frangerentur eorum crura, & tollerentur.* Quale hoc facinus Iudæorum, vt honorarent Sabbathum, dolorum acerbitatem augere contendunt crucifixis? Sanè hæc gratia cum tanto dãno miſerorum, à ſolis Iudæis peſſimis, & deploratis ty-
D. Cyril. rannis poſſet deuenire. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 12. in Ioan. c. 38. *Honorans magnum illius Sabbathi diem, qui magna dies Dominum crucifixerunt. Itáque gratiam à Pilato impetrarunt ſibi ſolis conuenientem. Crura enim eorũ fregerunt: vt magnitudine doloris, citius morerentur.* Expende illa: *Gratiam à Pilato impetrarunt ſibi ſolis conuenientem*; quippè vt Pilatus Princeps erat, non illi conueniebat gratiam dare pro honore Sabbathi, cum tanto miſerorum diſcrimine; ſolis equidem Iudæis perfidis, & peccati mancipiis poterat hæc gratia conuenire, vt honor diei præſtaretur de Ieſu innocentiſſimi ſupplicio. Hæc enim gratia facineroſorum eſt, non princi-
Theod. pum. Quò ſpectans Theod. apud Caſſiod. 2. var. 17. inquit: *Magnificentiam noſtram nulli volumus extare damnoſam, ne quod alteri tribuimus, alterius diſpendiis applicetur.* Sic etiam decernunt Principes, l. 40. ff. de admit. & peric. vbi aiunt: *Nec in cuiuſquam iniuriam beneficia tribuere moris noſtri eſt.* Vt meritò querantur Auernorũ
Sid. Apl. populi apud Sidon. Apollinar. lib. 7. epiſt 7. *Facta eſt ſeruitus noſtra pretium ſecuritatis alienæ*: quaſi hanc iuſtam haberent de ſuis Principibus querelam, quod eorum damno commoda aliis deferrent.

CAPVT XXXII.

Madianitarum caſtigatio.

Textus Hiſtoria.

INaugurati Principis Ioſue virtutes ardentiùs colerentur à popularibus, ſi in eius recenti purpura properantem Moyſis diſceſſum non cogitarent. Interea venit Dei imperium ad Moyſem, vt lectis iuuenibus extrema, Madianitarum ruina adoriatur, qua miſeri luant pœnas de præmiſſo Iſraëlitis ſcandalo. Nec mora, quot tribus, tot lectiſſimorum virorum millia virtute, & armis præſtantia proſiliunt in certamen. Aderat illis Phinees pro inſtituendis in exercitu ſacris, ſed dux erat Ioſue, cuius nota virtus, dum gereret inter priuatos, properabat ſpecimen præbere principatus. Viciſſe fuit prima congreſſio pugnantium; trucidatiſque Madianitis viris, ſpoliatis vrbibus, captiuatis fœminis, & glorioſam, & diuitem victoriam reportarunt. Quinque Reges perhibentur occiſi, & veneficus Balaam, quem ſua conſilia traxerunt in Iſraëlitarum gladios, vt in eorum ſcandala traxerant. Vnum fuit in tanto triumpho, quod paulìſper moueret Moyſis animum, videbat enim fœminas ereptas morti, quæ tot ſuorum animas iugulauerant. In has iubet denuo armari milites, qui ſolis virginibus parcant, ne aſſuetæ viris fœminæ nouam inurant Iſraëlitis maculam. Ventum eſt ad diuitias prædæ, quæ populoſiſſimam nationem diſtributæ ditarunt. Sed illud inter duces cantatiſſimum ſplenduit facinus, qui mirati victoriam ſine vllo ſuorum partam ſanguine, quidquid auri prædari potuerunt, id totum deſtinarunt ſanctuario.

PARS VNICA.

Moralis circa textus litteram.

ET ingentes diuitias Iſraël rapuit de ruina Madianitarum, ſit nos indè etiam ſpiritualibus bonis virtutum curemus ditari.

Num. 31. Locutúſque eſt Dominus ad Moyſem, dicens: Vlciſcere prius filios Iſraël de Madianitis, & ſic colligeris ad populum tuum. Statímque Moyſes: Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui poſſint vltionem Domini expetere de Madianitis. Mille viri de ſingulis tribubus eligantur ex Iſraël, qui mittantur ad bellũ.

§. I.

E mundialibus, nil tam cordi debet eſſe Principi morituro, quam publica officia.

DVo mandantur morituro Moyſi; primum vidimus capite præcedenti, nimirùm vt Ioſue eligeret in Principem, Ioſue, inquam, qui à Ioſeph genus ducit, vt quam gratiam per illum patriarcham receperat Iſraël in Ægypto, referret eius nepoti, dum illi principatum adſcribit, vt notat ibi noſter Salianus. Secundum mandatur in præſenti, vt Madianitarum auſus in populum caſtiget. Ait enim: *Vlciſcere prius filios Iſraël de Madianitis, & ſic colligeris ad populum tuum.* Hæc ſola cura mandatur morituro Principi, quæ ſit in gratia habenda beneficis, & in caſtigandis maleuolis Reipublicæ. Cur non magis morituro mandatur filiorum, cognatorúmque cura? Vt filiis, nepotibus, cognatíſque diligenter proſpiciat? Sanè Principibus morituris non alia debet interſeri cura, quàm ea, quæ ſpectat
publica officia. Hinc D. Ambr. extollebat Theodo- D. Amb.
ſium ſuum, cuius in teſtamento nulla filiorum memoria, ſed tantum diſponebantur, quæ prodeſſent Reipublicæ. Ait enim orat. de eius obitu: *Glorioſius quoque in eo Theodoſius, qui non communi iure teſtatus eſt. De filiis enim nihil habebat nouum, quod conderet, quibus totum dederat. De ſubditis ſibi, & commiſſis teſtari debuit, vt legata dimitteret, fideicommiſſa ſignaret,* &c. Commune teſtamentorum ius ſic diſponitur, vt parentes præcipuè attendant filiis, & cognatis, & omnia diſponant in primis, quæ circa hos ſunt. Non ſic teſtamentũ ſuũ condidit magn. Theodoſius, quin glorioſius quid, & Principe morituro dignius effecit, nihil pro filiis habuit, quod conderet, nullã illorum in teſtamento habuit curam; totum teſtamentum, vt erat morituri principis ſignum, ſic ordinauit ad publica officia, teſtatus quæ debebat Reipublicæ. Huc affero etiam Dauidem Regem,
de quo ait 3. Reg. 2. *Appropinquauerunt dies Dauid,* 3. Reg. 2.

vt moreretur, præcepitque Salomoni filio ſuo, dicens, &c. Audis Dauidem morti propinquum præcipientem Salomoni Regi futuro. Et quæ illi Dauid moriens præcipiat? Multos relinquebat Dauid filios, & filias, & cognatos multos, & vxores multas forſan pro illis ſolicitus, quæ tot filiis, & vxoribus eſſent commoda diſponebat. Nónne hoc curant morihūdi Patresfamilias? Dauid autem moriturus hæc mandat: *Tu quoque noſti, quæ fecerit mihi Ioab filius Seruiæ, quæ fecerit duobus Principibus exercitus Iſraël. Abner filio Ner, & Amaſa filio Iether, quos occidit*, &c. *Facies ergo iuxta ſapientiam tuam, & non deduces canitiem eius pacificè ad inferos. Sed & filiis Bercellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in menſa tua: occurrerunt enim mihi quando fugiebam à facie Abſalon fratris tui. Habes quoque apud te Semei*. &c. *deduces canos eius cum ſanguine ad inferos. Dormiuit igitur Dauid cum patribus ſuis*, &c. Ecce tibi, Regi habenti filios plurimos, habenti vxores, habenti cognatos, quæ fuerit extrema cura; non equidem filios meminit, non vxores; hoc ſatagit vt gratiæ referantur probis ſubditis vt ſupplicia reddantur malignis. Sic bono Principi morituro nil tam erat cordi, quàm publicum

Ioſeph. 7. officium. Vt dicat Ioſephus lib. 7. cap. 12. *His mandatis filio de Republica, & amicis, & iis, quos puniri volebat, expirauit exactis Septuaginta annis.* Nulla cura moribundo fuit de filiis, aut vxoribus, hæc ſola tunc mandabat, quæ circa Rempublicam erant, in remunerandis bonis, & malis caſtigandis. In hac ſola cura bonus Rex animam exhalauit.

§. II.

Exuat primo ſibi ſcelera, qui in aliis ea caſtigare velit.

TAndem aliquando Dominus vocat Iſraëlitas, vt caſtigent Madianitas pro filiarum proſtitutione, qua Iſraëlem in idololatriam traxerunt. Ait enim Dominus: *Vlciſcere prius filios Iſraël de Madianitis.* Sed cur vltio hæc non ſupra fuit, cum primum Madianitæ facinus peregerunt? Sanè tunc qui ex Iſraëlitis pecca-

Num. 25 runt, ſtatim pœnas dederunt, dicente Moyſe Num. 25. *Occidat vnuſquiſque proximos ſuos.* Cur & ſtatim non etiam indicitur Madianitis bellum, & mors illis infertur? Cur neceſſum fuit magis expectare occaſionem in iis perimendis? Sapienter dilata eſt Madianitarum vltio, donec prius vltores à peccatis expiarentur. Cum enim Iſraëlitæ in peccato, & ſcelere eſſent, prius ipſi caſtigari, & mundari debuerunt; vt ſic mundati ad vindictam procederent; quo certius Madianitas proſter-

Iud. 20. nerent. Habes Iud. cap. 20. vt Iſraëlitæ procedunt in campo vindicaturi nefariſſimum ſcelus Gabaanitarū, quo vxorem Leuitæ cuiuſdam ſtrupauerant. Semel & bis manus conſerunt, & in nullo peſſimos ſcortatores lædunt, quin ipſi vehementiſſimè læduntur. Tandem iterum procedunt in aciem: *Ingrauatúmque eſt bellum contra filios Beniamin: & non intellexerunt, quòd ex omni parte illis inſtaret interitus. Percuſſitque eos Dominus in conſpectu filiorum Iſraël*, &c. Ecce tibi vſque ad tertium congreſſum differt Dominus auxilium ſuum, quo Iſraëlitæ nefariſſimos ſcortatores perdant. Et cur non magis in primo congreſſu fauet Dominus vltoribus tanti ſceleris? Erant ipſi vltores in eodem, aut ſimili ſcelere, quare expectatum eſt, vt ipſi purgarentur, & mundarentur prius, & vt ipſi purgati ſunt, ſtatim cum omni

D. Iſidor. proſperitate alios caſtigauerunt. Ait D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 82. *Qui peiores actiones habebant, ac multo grauiores ea, quæ tunc contigerat, tanquam inſontes ad Beniamitarum fratrum cædem communi animorum conſenſu aſcenderant. Quamobrem adulteri, quoniam adulterium minime committendum eſſe prædicabant, rebus ipſi conuicti, ipſi quidem meritam pœnam in bello pependerunt: qui autem ſcortationis criminibus minime affines erant, quod nullum eiuſmodi in ſe idolum haberent, præclaram victoriam adepti ſunt.* Prius equidem eliminandi erant à populo Iſraëlitico, qui ſimilibus inficiebantur ſceleribus, & ſic mundatus populus cum tandem ad vindictam proceſſit, victoriā de ſceleratis eſt adeptus. Immature enim alios caſtigare prætendit, qui prius in ſe non tollit eadem ſcelera. Phariſæis adducentibus mulierem in adulterio deprehenſam aiebat Dominus Ioan. 8. *Qui ſine pec-* *Ioan. 8.*
cato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat: in tantum differens adulteræ ſupplicium, in quantum appareret vltor, qui ſine peccato eſſet. Quò circa D. Aug. tract. *D. Aug.*
33. in Ioan. ait: *Hæc vox iuſtitiæ eſt, puniatur peccatrix, ſed non à peccatoribus, impleatur lex, ſed non à præuaricatoribus legis.* Mauult equidem Deus, vt vindicta ſceleratorum ſuſpendatur, donec vindices ſeſe mundent à ſceleribus. Proinde ad primam huius fœminæ accuſationem Ioan. 8. Dominus *inclinans ſe deorſum digito ſcribebat in terra.* Et quid ſcribebat in terra? Scribebat Phariſæorum peccata, quæ ipſi legentes deterrerentur à vindicta ſumenda, & confuſi prius illa in ſe caſtigare intenderent. Ait D. Cyril. Alex. lib. 5. in Ioan. c. 56. *Non* *D. Cyril.*
deſunt, qui affirment hac ſecunda inclinatione notas quaſdā terræ inſcripſiſſe, quibus quiſque accuſantium ſua oculis coram conſpiciebat peccata, & menti obiecta cernebat. Vnde rubore ſuffuſi, & pudore affecti, facile cogneſcebant, ſe non peccatis immunem vitam agere, & ad diſcendum potiùs, quā ad acrius inquirendum ex hoc incitatos eſſe. Sic vltores iniquitatū cōpellebantur à Deo prius ſua delicta videre, & corrigere, quam ad aliorū caſtigationē procedere.

§. III.

Non multitudo in militibus, ſed animi virtus. ſpectanda eſt.

PEtit Moyſes deligi milites, qui poſſint totam Madianitarum regionem expugnare, & ſimul deſignat eorum numerū, qui ſint mille ex ſingulis tribubus. Ait enim: *Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui poſſint vltionem Domini expetere de Madianitis. Mille viri de ſingulis tribubus*; &c. Et quando eos petit, qui poſſint expugnare Madian, cur tantum mille deſignat de ſingulis tribubus? Erat Madian regio quinque potentiſſimis regibus diſtributa, plena bellatoribus viris; ad quam expugnandam multum erat, ſi totus quantus erat populus Iſraël ſufficeret. Cur ergo Moyſes totum populum non armat? Cur contentus eſt adeò paucis? Et iam in hoc Imperatorem ſapientiſſimum Moyſes agit, de quo ait Philo lib. de Fortitudine: *Cùm habetur* *Philo.*
delectus militum non oportet vniuerſam iuuentutem euocari, ſed ſit exemptio ob cauſas immunitatis idoneas. Non equidem indiſcriminatim vniuerſa multitudo vocanda eſt ad bellum; præclari enim Imperatores hoc ſibi pro certo habent non eſſe rem victoriæ in multitudine, ſed in virtute animi. Quàm ſæpe vel vnius militis virtus de innumeris copiis triumphauit? Rem teſtatam facit vnus Eleazarus 1. Machab. 6. qui exercitum Antiochi Regis *1. Mac. 6*
prope infinitum, & potentiſſimum elephantis turritis, & armatis, minime veritus eminentiorem elephantum aggreſſus; *Et iuit ſub pedes elephantis, & ſuppoſuit ſe ei, & occidit eum: & cecidit in terram ſuper ipſum, & mortuus eſt illic.* Quid tunc? Totus ille infinitus exercitus ſic obſtupuit vnius hominis animum, vt nollet iam pugnare, ſed peteret pacem. Pulchrè ibi D. Ambr. *D. Amb.*
lib. 1. officior. cap. 4. *Quanta iſta virtus animi? Primò, vt mortem non timeret, deinde vt circumfuſus legionibus inimicorum in confertos raperetur hoſtes, medium penetraret agmen & contempta morte ferocior, abiecto clypeo vtraque manu vulnerata molem beſtiæ ſubiret, ac ſuſtineret, poſt ipſam ſuccederet, quo pleniore ferires ictu: cuius ruina incluſus magis, quam oppreſſus ſuo eſt ſepultus triumpho. Nec fefellit opinio virum, quamuis regius fefellerit habitus. Tanto enim virtutis ſpectaculo defixi hoſtes inermem, occupatum incurſare non auſi, poſt caſum ruentis beſtiæ ſic trepidauere vt impares ſe omnes vnius virtuti arbitrarentur.* Ecce tibi

ingentem exercitum multis elephantum, turribus armatum, nihilominus pauentem vnius militis animi fortitudine ſpectata. Et qui forte videntes pares numero exercitus aggrederentur, vnum ſolû tanta virtute munitum ſpectantes, & iam defunctum aſpicientes pacem rogabant. Semper autem res bellicit capaucos ſtrenuos verſatur. Vt dicat Titus maximus Imperator apud

Egeſipp. Egeſippum lib. 3. cap. 24. *Non tam numerus plurium conſicit pugnam, quàm virtus paucorum. Multitudo enim diſciplina inſolens ipſa ſibi eſt impedimento in proſperis ad victoriam, in aduerſis ad fugam. Virtus vero patiens, & in ſecundis valeſcit, nec vſque ad finem labitur in aduerſis. Maiores noſtri magnas hoſtium copias parua manu frequentes fuderunt.* Hæc Titus de Romano exercitu dicit, id quod & in Iſraëlitica Republica fuit euidentiſſimû, quotum ſæpe pauci ingentes fuderunt hoſtium turmas. Necnon & in Hiſpana politia, imò in omni tergo, in quo aliqui magna animi fortitudine præditi côuenetunt, ij licet pauci glorioſos obtinuerunt triumphos.

premonitus à propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vita cupiditatem exercitum hoſti prodere, atque hoc modo regiam meieſtatem dehoneſtare: ſed cum liberis, rataque familia periculoſe obuiens, pulchrum exiſtimauit in prælio pro ſuduis pugnando cadere, &c. Maximè dehoneſtaretur, & turpaterur regalis animus, ſi vitæ ſuæ amore paulîſper tardaret adeſſe ſnis pugnantibus, quorum vtilitatem præponi etiam vitæ pulcberrimum facinus eſt, & dignum regalibus animis. Sic etiam de Valentiniano Imperatore ait D. Ambroſ. orat. in eius funere: D. Amb.
Cum audiret Alpes Italia hoſte Barbaro infeſtari, maluit periclitari ſe ſi Gallias derelinqueret, quam noſtro deeſſe periculo. Magnum diſcrimen agnoſcimus Imperatoris, quod Romano ſubuenire voluit imperio. Hac cauſa mortis, quã plena laudis. Et ſecutus, & quietus erat Valentinianus iu Gallia, cum audit Italiæ aditum ab hoſtibus infeſtari, feſtinat illò ire, vbi mors expectabat, ſed maluit ipſe periclitari, quàm ſuorum deeſſe periculis, in quo etſi mortem inuenit, acquiſiuit æternam laudem, quæ Principes conſequitur poſtponentes vitam ſuorum vtilitati.

§. IV.

Præſtantes Gubernatores vel ipſam vitam debent poſtponere commodis Reipublicæ.

AVdit Moyſes poſt bellum illatum Madianitis ſe moriturum, & nilominùs feſtinat bellum inſerre: Quippè ait textus: *Statimque Moyſes: Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam*, &c. Expende illud: *Statim*, nimirùm poſt auditam mortem ſuam finito bello euenturam, non moratur, non cunctatur, ſed ſtatim feſti-
Abinl. nat exercitum producere. Id quod extollens Abbul. ait: *Immediatè poſt preceptum Domini Moyſes diſpoſuit viros ad bellum. In quo apparet perfectio maxima paſtoris. magis enim populi ſalutem, quam propriam diligebat. Quia mors ſua dilatabatur vſque ad conſummationem belli: ſi autem ſalutem ſuam nimis dilexiſſet, dilataſſet illam pugnam, vt diutius viueret.* Erat in eius poteſtate dilatare vitam ſuam, dum dilataretur belli diſpoſitio, & Iſraëlitarum triûphus reportandus ex Madianitis. Quid tunc faceret ſtrenuus populi dux? Legi ſæpe apud ineptos illos homines, qui totam ſtatus rationem, ſiue, (vt melius loquar) aſtutiã in eo conſtituunt, quod quis ſua temporalia cômmoda cæteris omnibus virtutibus præficiat; laudatos duces, qui vt diutius dignitatibus pollerent, gratoque principum vterentur vultu, certamina lentabant, victorias ipſas differebant, imò ſic temperabant illas, ne voquam bellorum eſſet finis. Hæc aſtutia eſt mercenariorum, vilíumque hominum; non eſt ratio optimi paſtoris, optimi ducis, qui commoda temporalia ſua, imò, & vitam ſuam debet poſtponere & Reipublicæ, & virtuti. Is erat Moyſes regaliſſimus Princeps, non inſtar mercenarij medici propter magis lucellum acquirendum dilatantis curationem infirmi; ſed etiam cum diſpendio vitæ feſtinabat commoda populi ſibi cômiſſi. Ingens Philiſtinorum exercitus venit contra Iſraëlê 1.
1. Reg. 28. Reg. 28. quem videns Saul in maximam incidit ſollicitudinem, conſulit Samuelem defunctum, à quo audit, ſe poſtera die manibus hoſtiû interficiendû, ait enim: *Dabit Dominus etiam Iſraël tecû in manus Philiſtium: cras autem tu, & filij tui mecum eritis.* Hæc audit Saul cû ſuis ſatellitibus, *qui cum comediſſent, ſurrexerût, & ambulauerunt per totam noctem illam*, videlicet vt in locum certaminis deuenirent. Audit ſe moriturum in certamine, & ſic feſtinat illò ire, vt non expectet, quod illucefcat dies, ſed media intempeſta nocte iter arripiat. Cur non magis moratur in loco ſecuro, & minimè periculo hoſtibus? Quantum ibi moratû necteret, tantû vitæ differret ſuæ, ſed bonus in eo Princeps maluit adeſſe populi periculis, quam ſuæ vitæ proſpicere; & ſic, ſuáque cômoda poſtpoſuit vtilitati Reipublicæ. Id quod in eo extollit
Ioſep. 6. Ioſephus lib. 6. cap. 15. aiens: *Saul licet de obitu ſuo*

§. V.

Præſtantiſſimum eſt pro Dei amore in periculis, pugniſque huius vita morari velle.

VIdeo Moyſem feſtinantem imponere finem bello laboris ſui vltimo, poſt quod relicta peregrinatione euoler ad populum ſuum dilectiſſimum. Sic ait: *Vlciſcere prius filios Iſraël de Madianitis, & ſic colligeris ad populum tuum. Statimque Moyſes: Armate, inquit, ex vobis viros*, &c. Vt audit finiendam peregrinationem poſt bellum, ſibique eundum ad populum ſuum dilectum, ſtatim nulla interpoſita mota feſtinat bellum finire. Sed iuuat huic tam præſtanti affectui Moyſis opponere alium affectum D. Martin. Turonienſis Epiſcopi, imò alium D. Ignatij parentis mei dulciſſimi. Aiebat D. Mart. D. Ignat.
enim Martinus cum iam iam in exoptatã patriam eſſet euolaturus: *Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem.* Aiebat Ignatius ſe æternam beatitudinem poſthabiturum periculis huius vitæ, ſi in iis aliquod magnû obſequium Deo præſtare potuiſſet. Côpone modo borum facinus cum Moyſis facinore? hic feſtinabat certamen abſoluere, vt in requiem iret, illi autem requiem differebant, vt immorarẽtur periculis. Vter præſtantius agit? Rem pto Martino ſic abſoluit D. Ber. ſer. de illo: *O vere ſanctiſſimam, ô ineſtimabilem charitatem, ô obedientiam ſingularem! Bonum certamen certaſti, curſum conſummaſti, de reliquo ſupereſt tibi corona iuſtitia, & adhuc dicis. Non recuſo laborê. Optuliſti plane Iſaac; vnicum illum, quem diligis, quod in te eſt, ſingulariſsimmolaſti ſingulare gaudium tuum paratus redire iterum in pericula, renouare certamina, prolongare tentationem, atque in huius mortalitatis iniurias ab ipſa gloria introitu reuocari, poſtremo, (quod maximum eſt) à Chriſto tuo peregrinari diutius, ſi modo ipſe voluiſſet.* Hoc autem præſtantiſſimum facinus in Moyſe non legitur, inuenitur autem in populo Chriſtiano, in Martino, Ignatio, & aliis. Et quid mirum quod in Moyſe non inſteniatur, quod vix, & ægre inueniretur in Angelis? Raphaël Angelus dum cum Tobia viatorem agit, ait cap. 12 *Cum eſſem vobiſcum, per voluntatem Dei eram*, &c. *videbar quidem vobiſcum manducare, & bibere, ſed ego cibo inuiſibili, & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, vtor.* Cibum inuiſibilem vocat ipſum Deum clarè viſum, quo fruebatur, à cuius ſuperſubſtantiali menſa non ſeparabatur, etiam cum in terris cum Tobia peregrinationem faceret. Ecce tibi inuentus Angelus eſt, qui hominis fiat latero, illique conuiuat peregrinanti; at qui interea abſtineat à menſa illa cœleſti, nondû inuentus fuit aliquis. Ex quo D. Ber. ſuprà. Tob. 12.
ait: *Magna quidem obedientia veſtra Angeli ſancti, ſed* D. Ber.
quod

quod dicere audeam pace veſtra,neſcio an inueniatur in vobis quiſque paratus in tale obſequium aliquando mitti, in quo neceſſe habeat non videre faciem patris. Ecce tibi Bernardus neſcit tantam eſſe Angelotum virtutē,quæ parata ſit Deo aliquandiu carere, vt hominibus beneficiat,& hæc virtus ſine dubio inuenitur in Martino, & Ignatio. Huc ſpectans Paul.1.ad Philip.ait:*Coarctor autem è duobus , deſideriū habens diſſolui,& eſſe cum Chriſto multo magis melius;permanere autem in carne,neceſſarium propter vos.* In ancipite erat Paulus, an vellet abire ad Chriſtum,an vellet manere cum hominibus ; illud ſibi dulcius , hoc hominibus magis neceſſarium , & ex iis quod eligat,ignorat.Non hæſitat Ignatius,non hæſitat Martinus in electione,vt incūbat neceſſitati proximorum. Pro quo D.Bern. ſuprà inquit:*Paratum cor tuum Martine,paratum cor tuum , ſiue manere in corpore , ſiue diſſolui,& eſſe cum Chriſto. Et magna quidem in horrenda morte ſecuritas, magna in viſione Chriſti ſingulariter deſideranda perfectio reperitur : ſed id quidem longè amplius, quod qui mori non metuis , imò qui tanto deſiderio præſentiam Domini concupiſcis,viuere quoque non renuis,& expectatione moleſtiſſima fatigari.* Hoc magnum,hoc præſtantiſſimum facinus deſcendēs etiam ab amore Chriſti,quod ament aliquandiu carere illo , vt illi in huius vitæ periculis aliquod obſequium exhibeant.

Num. 31. Dederúntque millenos de ſingulis tribubus,id eſt,duodecim millia expeditorum ad pugnam , quos miſit Moyſes cum Phinees filio Eleazari Sacerdotis, vaſáque ſancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.

§. VI.

Ille Dei pugnas fœliciter peragit , qui non partito corde graditur cum Deo, & mundo

VBi noſter poſuit : *Dederúntque millenos*, &c.legit Oleaſter;*Traditi ſunt ex millibus*, & Hebraicè eſt verbum,*Maſar*, quod vt ipſe Oleaſter notat ex Rabbi Dauid, eſt tradere ſe toto corde , & ponere ſeipſum in poteſtate alterius , vt innuant quam ex toto animo & corde ij milites ſe dederint militiæ contra Madianitas. Et quidē illi ſub Dei ſignis fœliciter dimicant, qui nō partito corde,ſed animo , & corpore integro deſcendunt in pugnam. Hine iubet Dominus Deut.20. *Appropinquante iam prælio,ſtabit Sacerdos ante aciem, & ſic loquetur ad populum, &c. Duces quoque per ſingulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis eſt homo,qui ædificauit domū nouam,& non dedicauit eam? Vadat,& reuertatur. Quis eſt homo,qui plantauit vineam, & nec dum fecit eam eſſe communem,de qua veſci omnibus liceat ? Vadat,& reuertatur,&c. Quis eſt homo,qui deſpondit vxorē, & non accepit eam ? Vadat,& reuertatur.* Sic omnes iſti excludnntur,vt minimè apti,qui poſſint fœliciter agere in bellis Domini.Et eur,qui domum ædificauit, nec habitauit,& qui vineam plantauit , nec comedit ex ea, & qui ſponſam duxit, nec eam accepit,excludi debēt, ne in bellis Dei ſint ? Nam fieri nequit, vt hi non maneant mente in rebus illis , quas tanto labore quæſierunt,nec dum illis potiti fuerunt,& ita ſolū dimidiatè in bellum procedant. Ait Philo lib.de Fortitud.poſt numeratos hos excluſos : *Altera excluſionis cauſa,nec præſentes corpore in exercitu abſint animo. Neceſſe enim eſt mentem illo tendere,quo deſiderio trahitur. Nam quemadmodum eſurientes ad conſpectum cibum accurrunt,vt auiditatē expleant,ad eum modum, qui legitimam vxorē , aut domum,aut prædium parauerunt ſibi,ægrè ferunt ſperatum fructum ſibi intercipi;vt quāuis verſentur inter ſocios, mœrore tamen ſui parte abſint animo, quo ſolo res fortiter geritur. Hos igitur in delectu militum prætereundos legiſlator exiſtimat,& aſciſcendos alios integros,*&c. Et meritò integros vocat illos , qui & ſimul corpore , & animo in Dei certamina veniunt. Qui enim abſunt animo,licèt præſentes corpore ſint , non integri , ſed ſemihomines cenſentur , qui nequeant rem aliquam fortiter gerere. Quò ſpectans 1.Machab. 2. explicans milites congregatos à Machabæis ait:*Tunc congregata eſt ad eos Synagoga Aſſidæorum fortis viribus ex Iſrael,omnis voluntarius in lege.* Quid eſt:*Omnis voluntarius in lege?* Nimirū omnis, qui ex animo, & corde ſub ſignis militabat legis,vt integer corpore, & ſpiritu pugnaret pro tuēda lege. Vnde D.Chryſoſt.in Pſ.43.loquens de electione militum facta per Machabæos, ait:*Collegerunt quotquot inuenerunt adhuc ſanos, & integros, & multos etiam, qui laborabant,& corrupti erant,in ſtatum priſtinum redegerunt,eis perſuadentes redire ad leges patrias.* Expende illud *integros* , loquitur enim de iis, qui minimè mente corrupti erant, ſed & mentis, & corporis integritatem Deo ſeruabant,vt enim corpore,ſic mēte & animo aderant pro Deo,& lege. Alioquin in exercitu Dei nō admitterentur , ſi animo ſæcularibus dato,corpore ſolo adeſſent. Hinc monebat Paul. 1. Theſſ.5.inquiens : *Ipſe enim Deus pacis ſanctificet vos per omnia: vt integer ſpiritus veſter,& anima,& corpus ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur.* Seruetur,inquam,integer ſpiritus,nec ſe partiatur cum mundo, & Deo,qui amat inueniri proximus Deo. Id,quod cupiens ſponſa Cant. 3.aiebat:*Tenui eum, nec dimittam,donec introducā illum in domum matris meæ, & in cubiculū genitricis meæ.* Cur in cubiculum? Nónne & ſufficeret, ſi vel in agris habuerit illum? Fugit ſponſa agros, fugit foris eſſe,ne cogatur animum cum ſæcularibus partiri,ſed ſe ſponſo integram ſiſtat : Gilliber. Abb.ſerm.11.in Cant.inquit: *Nonne illa dilectum ſuum non poſſe foris ſecurè poſſideri,nec integrè quidem. Et quàm durum eſt amanti animum dimidiare cum Chriſto,& mundo? Quam durum eſt,inquam, in dilectionis iura peregrinas admittere curas , & cæleſte ſecretum ſæcularibus infeſtare turbellis ?* Equidem qui Chriſtum diligit,hoc ſibi æſtimat duriſſimum,ſi cogatur partiri animum cum mundo,& Chriſto.

§. VII.

Non ſic in militari potentia,vt in Dei auxilio fidat, qui vincere cupit.

TRibus Iſraëlitæ dederunt millenos milites ad pugnam,quibus Moyſes,& Sacerdotem,& ſacra vaſa tribuit.Dicit enim: *Quos miſit Moyſes cum Phinees filio Eleazari Sacerdotis,vaſáque ſancta,* &c. Ecce quibus armis muniat bonus Princeps ſuos milites , nimirùm vaſis ſacris , ſactíſque tubis. Et quidem milites pauci erant ad expugnandam regionem quinque Regū, non enim excedebant duodecim millium numerum,& inde pluribus armis egebant.Quando ergo Princeps tam paucos eligit milites, cur non magis curat de armorū munimine ? Cur non faciens mentionem de armis,totus eſt in eo,quod & Sacerdotes, & vaſa ſacra ſecum accipiant ? Docebat clarè fortunas Principum non tam conſiſtere in multitudine militum,quàm in ſolicitando diuino auxilio. Nunquam enim nō vitio vertitur Principi,quòd nimis fidat exercitus multitudini, & virtuti. Dauid 2.Reg.24. iuſſit numerari ſuos milites , & vix accepit ingentem eorum ſummam, & ecce tibi diuinum ſupplicium ; *Aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua ; aut tribus menſibus fugies aduerſarios tuos , & illi te perſequentur: aut certè tribus diebus erit peſtilentia in terra tua.* Nullum horum non erat ingēs ſupplicium pro numeratione populi , & militum. Sed qualis fuit Dauidis error in numerandis militibus? Ait Victor Cartanenſis, qui inter D. Ambr. opera circunfertur lib.de Pœnit.c.9. *Dauid populum numerare mandauerat,& voluerat noſſe cuncti exercitus quantitatem. Obſecundatū eſt voluntati regali,& renūtiata eſt totius agminis dinumerata collectio,atque inclytè cœpit ſcire,quod nocuit : fœlicitatem ſuam popularibus extulit incremētis, & lucra multiplicata*

exercitus inter principalia gaudia numerauit. Ecce tibi Regis culpam,cui aut fames, aut infauſta bella,aut peſtilentia mandatur, nimirùm: *Lucra multiplicata exercitus inter præcipua gaudia numerauit*; & inſuper illud: *Fœlicitatem ſuam popularibus extulit incrementis.* Diſcãt Principes fœlicitatem ſuam non in multiplici exercitu, nec in multitudine populi conſtituere, ſed in Dei auxilio, de cuius ſolo fauore venit, quòd Principes triumphent. Fœlix ille Princeps erit, qui potius Deum, quàm exercitus potentiam proſpiciat. Cantatiſſimus ille Ezechias 4. Reg. 19. potentiſſimo Babyloniorum exercitu cinctus erat, aduerſus quem quot armauit milites? Ait textus ibi: *Quæ cum audiſſet Ezechias Rex, ſcidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco. Ingreſſuſque eſt domum Domini, & miſit Eliacim præpoſitum domus, &c. ad Iſaiam,* &c. Mirabar, quòd Rex tanto exercitu cinctus, & penè expugnandus, non militũ phalangas conuocet, non inſtruat duces, non de armis agat, ſed in templum ſe recipiat, ibi cum Sacerdotibus agat, & vocet Prophetam Iſaiam. Cur nõ magis vocat armatos duces? An non illi erant exercitus? Ait Nazianz. orat. 4. *Hæc Ezechias ille, magna alioquin potentia cinctus, ille, inquam, Rex magnæ Ieruſalem, qui ſuſtinet quoque fortaſſe viribus hoſtẽ prepulſaſſet, ac propuliſſet.* Erat equidem Ezechiæ exercitus validiſſimus, plenus militibus, plenus ducibus, qui hoſtem propulſaſſent. Sed erat illi maior in Deum pietas, qua non tã fidebat multitudini exercitus, quã Dei auxilio; ideò promptior ad Sacerdotes, & ad ſacra adnolat, quàm ad duces armatos, & ſibi clariſſimã victoriam acquiſiuit. Hinc maximo Imperatori Conſtãtino mater Helena clauum Crucis dominicæ miſit, quo armatus in prælium iret. Ex quo D. Ambr. orat. in obitu Theodoſij, ait: *Beatus Conſtantinus tali parente, quæ imperanti filio diuini muneris quæſiuit auxilium, quò inter prælia quoque tutus aſſiſteret, & periculum non timeret. Magna fœmina, quæ multo amplius inuenit, quod Imperatori conferret, quam quod ab Imperatore acciperet.* Imperatori quidem nil maius conferri potuit, quàm vas ſacrum, cui annexum erat diuinum auxilium.

4. Reg. 19.

Nazian.

D. Amb.

Num. 31. Cùmque pugnaſſent contra Madianitas, atque viciſſent, omnes mares occiderunt, & Reges eorum Eui, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque Principes gentis; Balaam quoq; filium Beor interfecerunt gladio. Ceperuntque mulieres eorum, & paruulos, omniaque pecora, & cunctam ſupellectilem: quidquid habere potuerant depopulati ſunt, &c.

§. VIII.

Hoc eſt ſignum fœlicis Principis, quod peſſimi conſiliarij apud eos non euadant ſupplicium.

Num. 22.

ACceitus fuerat Balaam à Rege Moab, vt Iſraëli malediceret Num. 22. à quo tandem diſceſſit; & in præſenti inuenitur cum Regibus Madianitarũ veniſſe, cum quibus ſimul occubuit. Sic enim ait: *Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio.* Sed qui vocatus à Balac Moabita, imò muneratus ab eo, noluit permanere cum illo, ſed abiuit in domum ſuam, quomodo cum Madianitis Regibus inuenitur? Sanè author peſſimi conſilij, non miror, quòd inueniatur cum Regibus pereuntis; is enim non poteſt viuere ſine ſupplicio apud Regem, qui reſeruatur ad vitam. Quò ſpectabat ipſius Balaami dictũ ad Regem Moabitam, cùm enim iuxta eius Imperium Iſraëli maledicere non poſſet, ait illi Num. 25. *Pergens ad populum meum dabo tibi conſilium, quid populus tuus faciat populo huic.* Ecce tibi quando promittat à ſe dandum Regi conſilium, nimirũ quãdo ab aula diſcedat, & pergat ad populũ ſuum. *Pergẽs* (ait) *ad populum meum dabo tibi conſilium.* Cur nõ magis ſtatim dat illud, cùm Regi præſens eſt? Cur expectat profectionis tempus, vt ſuum cõſilium præbeat? Aſtutiſſimus homo, vaferrimúſque, vt mouit cõſilij ſui malitiã, non audet conſilium tale dare Regi, dũ in aula cõmoratur ipſe, ſciẽs apud Regem, qui reſeruatur ad vitam, non poſſe eſſe malum conſiliariũ ſine ingenti ſupplicio, ideò expectat profectionis tẽpus, per ſolam diſceſſionem à Rege peſſimi cõſilij impunitatem nanciſcẽs. Et apud quem fœlicem Regẽ non dent pœnas authores mali conſilij? Aſſueto Perſarum Regi conſilium dedit Aman de perdendo Iudæorum populo, vt augeret inde regias diuitias. Quid tunc? Non diu poſt pœnas dedit dati conſilij ſuſpenſus per Regis imperiũ in patibulo Eſther c. 7. *Suſpenſus eſt itaque Aman in patibulo.* Quæ circa D. Amb. lib. 3. Offic. c. 15. inquit: *Ipſe quoque Rex Perſarum ferox, atque tumido corde, tamen decorum iudicauit indici inſidiarum gratiam repræſentare, populúmque liberum à ſeruitute eripere, nec parcere neci eius, qui tam indecora ſuaſiſſet. Denique quem ſecundum à ſe, ac præcipuum inter omnes amicos haberet, cruci tradidit, quod dehoneſtatum ſe eius fraudulentis conſiliis animaduertiſſet.* Animaduertit Rex bonus gloriæ ſuæ iniuſtam maculam fraudulentis conſiliis, & in conſiliarium commotus & ſi amicum, etſi inter familiares præcipuum non dubitauit illum cruci ſuffigere. Hoc expectent munus mali conſiliatij apud fœlices Principes: apud infœlices, eum illis ſimul peribunt, apud fœlices autem, perſpicientur tandem mala conſilia, & miſerè damnabuntur.

Num. 25.

Eſth. 7.
D. Amb.

§. IX.

Ille de luxuria triumphat, qui cunctos carnis ſenſus mortificat.

ECce vobis qua ad triumphum procedant, qui luxuriam Madianitidum vindicant; dicit enim; *Omnes mares occiderunt, & Reges eorum Eui, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe quinque Principes gentis.* Crede mihi, quinque ſunt Principes laſciuientium, nimirùm, quinque corporis ſenſus, quos niſi iugules, niſi mortifices nunquam triumphum ages de luxuria. Ioſue cap. 10. poſt deuaſtatos funditùs Chananæos, adeò vt nec canis eorum muttiret; ſoli quinque eorum Reges permanebant, latentes in ſpelunca. Tunc Ioſue ait: *Aperite os ſpeluncæ, & adducite ad me quinque Reges, qui in ea latitant,* &c. *Percuſſitque Ioſue, & interfecit eos, atque ſuſpendit ſupra quinque ſtipites.* Et quando omnes hoſtes erant iam interfecti, cur neceſſum fuit iſtos interficere? Cur non magis affectus eſt ad regios vultus? Galfridus apud Tilmannum ait: *Quinque Reges in ſpelunca ſunt quinque ſenſus in carne humana. Qui meritè Reges dicuntur, quia non niſi per illos ipſa caro regitur.* Meritò ergo nobilis triumphator, etiam poſt deuictos hoſtiles exercitus, iis Regibus minimè parcendum duxit, quia de mortificatione ſenſuum caſtitatis ſtabilitur triumphus. Dicit enim Richard. Victor. *Vnde ſenſualitas exterius per carnem atteritur, inde ad puritatem cordis affectio præparatur.* In vanum enim tibi de puritate, & caſtitate blanditur, qui carnalium ſenſuum in ſe appetitus, & viuere, & regnare permittit. Tunc habes vnde ad triumphos caſtitatis accedas, cùm de mortuis carnis ſenſibus, quaſi totus ſpiritus appareas. Quò ſpectans Pſal. 41. inquit: *Effudi in me animam meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis.* Quid eſt: *Effudi in me animam meam?* Hoc eſt, feci, quòd anima quaſi exteriùs prodiret, & ſe ſuper omnia repræſentaret, quaſi mortuis ſenſibus carnis, nihil in me remanenet præter animam. Ex quo acutè, & eleganter D. Amb. lib. de Fuga ſæculi cap. 9. ait: *Fons eſt Deus: Qui hunc fontem deſideras, effundat ſuprà ſe animam ſuam, vt nihil paſſioni carnis relinquat, ſed vbique anima ſupereffluat. Pulchrè eam effudit Suſanna, vt euaporare in eam poſſet incendia corporis. Effuſa ſuper ipſam anima omne reſtrinxit carnale deſiderium, ſæculare ſtudium.* Sic ſe componat homo, vt nihil carnalis ſenſus in ſe permittat, ſed

Ioſue 10.

Galfrid.

Richard.

Pſal. 41.

D. Amb.

Digitized by Google

ſed totus anima,& ſpiritur appareat; cnm autẽ ſic anima ſuperauerit ſenſus curporis, vt quaſi ipſa ſe ſolam exhibeat, hauddubium quin omnia incendia intrinſeca extinguantur, & triũphus clariſſimus rutilet. Quod minimè fiet, ſi vel minimus carnalis ſenſus permittatur viuere. (Ad Ph. 4.) Dicebat enim Paul. ad Philipp. 4. *Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra,&c.* Expende illud: *Quæ exuperat omnem ſenſum;* niſi enim de ſuperato, & deuicto omni ſenſu non poteſt nobis dari victoria ſecura. (D. Baſil.) Vt dicat D.Baſil. in c. 1. Iſaiæ aliò datus: *Niſi pax nobis ab alto affulſiſſet, quæ exuperat omnem ſenſum, ſinguli quique à propria rebellione, & hoſte inhabitante conſumpti fuiſſemus.* Nun equidem de intrinſeco carnis hoſte aget triumphum perfectũ, niſi ille, cui data prius fuerit gratia, qua umnem ſenſũ exuperet. Dum enim quiuis viget ſenſus, non eſt ſecuritas, ſed timor. (2. Cor. 11.) Dicebat namque Paulus 2. ad Cor. 11. *Diſpondi enim vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto. Timeo autem ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrumpantur ſenſus veſtri,&.c*Ecce tibi, vbi Paulus agit de virginitate Eccleſiæ ſtabilienda, confirmanda, in timore eſt, & ſolicitudine. Sed quid timet? *Ne corrumpantur ſenſus*, vt fuerunt in Eua per ſerpentis ſuggeſtiunem corrupti. Et quidem in ce caſtitatis non abeſt timor, dum ſenſus vigent, qui poſſint corrumpi.

§. X.

Expiata per pœnitentiam peccata præcipuum decorem afferunt.

NOn otioſè Scriptura ſacra tanta eſt in enumerandis, & percenſendis Regibus interfectis ab Iſraëlitis, ait enim: *Omnes mares occiderunt, & Reges eorum Eui, & Recem,* &c. Vt enim antea propter peccata ſic Iſraëlitas Dominus dehoneſtabat, vt vel principes eorum, quaſi vilia mancipia ſuſpendiu tolleret; ſic modo poſt expiatum peccatũ, & pœnitentiam factam eos honorat, & extollit, vt quinorũ regum nomina, & capita eorum affigat ſtẽmatibus. Ecce tibi, qui viluerát Deo in furca peccantes, modò pœnitẽtes Regũ à ſe deuictorum ſanguine purpuraſcunt. Sic turpidiſſima quæque peccata, per pœnitentiã ſulent nobilitari. Infirmantibus Philiſthinis propter arcam captam huc à ſapientibus (1. Reg 6.) conſilium datur, 1. Reg. 6. *Si dimittitis arcam Dei Iſraël, nolite dimittere eã vacuam, ſed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini,*&c *Qui dixerunt, Quod eſt, quod pro delicto reddere debemus ei? Reſponderũntque illis. Iuxta numerum prouinciarum Philiſthinorum, quinque anos aureos, facietis, & quinque mures aureos,*&c. Sic illi protinus effecerunt, pœnitentes enim de peccatu perpetrato, pro eius expiatione anos, & mures aureos donauerunt, quos in plauſtro puſuerunt iuxta arcam, & ſic eam ad Iſraëlitas reduci curarunt. Sed memorans ſtatim textus factum ait: *Tolletis arcam Domini, & ponetis in plauſtro, & vaſa aurea, quæ exſoluiſtis ei pro delicto,* &c. Expende vt, quos antea mandabant fieri mures aureos, quibus peccatum expiaretur; poſtquam oblatis illic arcæ diuinæ peccatum manſit expiatum, iam honeſtiori vocabulo vaſa aurea dicuntur. Et cur vaſa aurea vucat, quos mures vocabat? Sanè quæ vilia, & turpia ſunt in peccatis, & in pœnis eorum, poſt peccatorũ ſatisfactionem, & pœnitentiam ſic decorantur, vt nihil, quod ad decorẽ non pertineat, habent. (D Greg.) Ait D.Greg.PP. lib. 3. in lib. Reg. cap. 6. *Quid eſt, quod ſuperius anorum, muriũmque ſimilitudines eſſe perhibuit, nunc vaſa aurea appellant? Quid ergo eſt; quod res iſta eadem honeſtiori vocabula exprimuntur, niſi quia peccata, quæ pœnitentiæ fletibus terſa non ſunt, in deformitate ſua attentius videnda, atque lugenda ſunt, ea vero, quæ iam ſunt diluta magnis fletibus non attentius neque in deformitate ſua reſpicienda, ſed æſtimatione cogitanda? Quaſi enim in mente pœnitentis ſimilitudo murium eſt, quando peccati maſſam videt. Sed quando magnis fletibus quodammodo de peccatorũ ſuorum remiſſione ſecurus, ad ſupernã patriam tendit, quaſi aureæ iam vaſa conſpicit,*&c. Sic homo, qui in peccatis turpis, & vilis eſt, per pœnitentiã aureus, & prætioſus, exſurgit. Nihil enim eſt vel in ipſa peccatorum turpitudine, quod ſi pœnitẽtię decoquatur lacrymis, & ſuſpitiis, non in aurum conuertendum feſtinet. Vtiuam hanc artem Chimici diſcerent, fallar, niſi citius ex pœnitentiæ lacrymis, quam ex cupro, & ſulphure aurũ eliciant. Sanè prodigus ille diſſipator ſubſtãtiæ, qui apud porcos agebat vacuus vel ſiliquis, vbi pœnitece cœpit, & clamare apud patrem ſuum Luc. 15. ſtatim audit: *Afferte illi ſtolã primã, & date annulum in manu eius.* (Luc. 15.) Et annulo, & veſte aureus micat. Quò ſpectans Iſaiæ c. 60. ait: *Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum.* Vbi D.Hiec. *Bruti quondam, & inſenſibiles homines pro augmento virtutum in aurum, argentũmue mutabuntur, vt nequaquam vilitatis duntaxat ſpeciem, ſed pretium quoque habeant, ac decorem.* Sic brutorum turpitudines pœnitentia decocuntur, vt aurum fiant. De hoc plura in tom. in Euang.

Numer. 13. Iratúſque Moyſes Principibus exercitus tribunis, & centurionibus, qui venerant de bello, ait: Cur fœminas reſeruaſtis? Nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſraël, & preuaricari vos fecerunt in dominum ſupra peccatum Phogor, vnde, & percuſſus eſt populus? Ergo cunctos interficite, quidquid eſt generis maſculini etiam in paruulis, & mulieres, quæ nouerunt viros in coitu, jugulate; puellas autẽ, & omnes fœminas virgines reſeruate vobis, &c.

§. XI.

In re voluptuoſa vel minimum cauendum, vt quod ſoleat parere exitium.

VIctorioſi milites Iſraëlitæ interficientes omnes Madianitas viros, mulieres reſeruarunt, ea ſolum comitate, qua viri ingenui erga fœminas afficiuntur. Quod noſcens Moyſes in eos iraſcitur: dicit enim: *Iratúſque Moyſes Principibus exercitus, qui venerant de bello, ait: Cur fœminas reſeruaſtis?* Sapienter increpat eos, qui vel ingenua comitate afficiũtur ad fœminas, præcipuè iam ſemel ſibi noxias, in voluptate enim noxia, vel minimus affectus ſufficit, vt extremam ruinam afferat. De virginibus expectantibus ſponſum ait D. Matth. (Matt 25.) c. 25. *Dormitauerunt omnes, & dormierunt,* & poſt ſomnum quinque illarum manſerunt excluſæ ab æternis ianuis. Expende principium, nimirùm; *Dormitauerunt;* non enim multum erat, quod in longis vigiliis puellæ paululum dormitaſſent, ſed vbi vel leui dormitatiunculæ acquieuerunt, in altum ſoporem ſunt delapſæ, & quinque illarũ æternã luerunt infamiam. Ex quo prudentiſſimè monebat D.Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 87. (Iſid. Pel.) *Neque committite, vt vos vllus voluptatis ſomnus deprimat, qui ſocordes, ac ſomnolentas extra thalami fores retinet.* In re voluptatis, non debemus permittere, vt vllo ſomno deprimamur, quãtumcunque enim paruus ſit, vel minimus, dum tamen ſomnus ſit, in lethale ſomnũ impellet, quu pereamus. Quid enim in hac re adeò minimũ fuit, quod extremam ruinam non pariat? Marc. 6. dicit: (Marc. 6.) *Cùm introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi,*&c *Petiuit, dicens: Volo, vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ,* &c. *& præcepit afferri caput eius.* Puellæ tantum ſaltatiu Regi placuit, quæ ſanè complacentia minima cenſeretur in re voluptuaria, ſed Regem in ſummum præcipitium traxit. Vt meritò indè moneat D.Fulg. ſerm. de De coll. Ioan. Bapt. (D. Fulg.) *Quocunque pacto perſequitur mulier, ſi placeat, iugulat.* Quaſi nihil agnuſcat bunus in muliere non lethale; ſi vel

Digitized by Google

tantillum placeat vel in re minima, iugulum para, vix enim fieri poteſt, vt indè non veniat aliquid lethale. Nota eſt Moyſis hiſtoria ſuprà expenſa, vt fugitiuus ab Ægypto venit ad Madianitas, inuenitque paſtores, à quibus expellebantur puellæ filiæ Sacerdotis, ne adaquarent greges. Quid tunc? Ait text. Exod. 2. *Exod. 2.* *Surrexit Moyſes, & defenſis puellis adaquauit greges earum. Quæ cum reuertiſſent ad Raguelem patrem ſuum*, &c. Ecce & Moyſes defendit puellas à ruſtica paſtorum feritate, & puellæ beneficium accipiunt; nullum tamen verbum officioſum, nullũ vrbanitatis, comitatiſque obſequium inter Moyſem, & puellas intercedunt. Cur bonæ puellæ defenſorem veſtrum non ſalutatis comiter, ſed accepto beneficio, inſalutato defenſore abitis ad patrem veſtrum? Timentur inter caſtos, vel vrbanæ ſalutationis obſequia, vt quæ poſſent lethales flammas accendere. Huc reſpiciebat Athenagoras apud Iuſtinũ Martyrem relatus à Patre Salazar in c. 5. Prou. verſ. 4. aiens: *Prou. 4.* *Iam accurate ergo temperare oſculum, ſeu potius adorationem ſalutationis debemus, nam ſi quomodo pauxillum mente polluta fuerit, ab æterna nos vita praeſcribit Verbum*. Quid prudentius? Vel ab ipſo ſalutationis vrbanæ obſequio nos facit timere, vt quæ poſſit occaſio eſſe, qua præcipitati excidamus à vita æterna.

§. XII.

Magiſterium luxuriæ, & magiſterium Apoſtaſiæ germaniſſima.

DVo mala orta à Madianitis fœminis memorat Moyſes, quæ vix poſſunt ab inuicem ſeparari aliud eſt, quod forma deceptos traxerint ad libidinem, alterum, quod fecerint illos vſque ad idololatriam deſcendere. Ait enim: *Iſta ſunt, quæ deceperunt filios Iſraël, & præuaricari vos fecerunt in dominum ſupra peccatum Phogor*. Cõiunctiſſimæ ſunt fœmineę illecebrę defectioni à vero Deo. Quid enim magis Germanum idololatriæ, quam libidinoſus affectus? Fuit Herodes Rex luxuriæ deditus. Mar. 6. qui vel in puellarum choreis inſumeret dimidium regni, qui à luxuria adductus eò peruenit, vt Ioãnem Baptiſtam interficeret, nihil veritus tantũ prophetam, vt ſatisfaceret mulieri petẽti. Sed & fuerat Acab Rex coniux Iezabelis Reginæ, cuius rapiebatur affectibus 3. Reg. 16. *3 Reg. 16* qui tamen inter luxurias ſuas verebatur Eliam prophetam. Vtrũque Regem cõponit Andræas Ieroſolym. & miratur, quod Herodes nõ æmularetur Achabi reuerentiã in prophetam, quando in aliis omnibus pares eſſent. Quippè ait orat. in Decoll. Ioan. Bapt. *Ne illum quidem Acab alterum mulieris mancipium eſt imitatus Herodes, qui tunc habebat Iezabel magiſtrum multorum Deorum cultus ſicut nunc hic Herodiadem libidinis, & intemperantiæ.* Vt erant in mulieribus pares, ſic deberent eſſe pares in prophetæ reuerentia quod minime fuerunt, Sed quomodo erant in mulieribus pares? Vterque mancipium erat fœminæ, vterq; fœminę patiebatur magiſterium, vt enim Acab Iezabelem magiſtram habebat idololatriæ, ſic Herodes libidinis, & intẽperantiæ magiſtram Herodiadem habebat. Sic bonus pater magiſteriũ idololatrię germaniſſimum putat eſſe magiſterio libidinis, & prorſus æquales putat, & ſimiles eos, qui in quolibet eorũ exercentur; nec enim luxuria ab idololatria lõge diſtat, nec idololatria abeſt ab eo, qui ſe luxuriæ dedit. Ex quo Paul. 1. ad Cor. 10. dicebat: *1. Cor. 10* *Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidã ex ipſis, quemadmodum ſcriptum eſt: Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere. Neque fornicemur*, &c. Sic iunxit duo amica quaſi inſeparabilia, nimirum fornicationẽ, & idololatriam, vt enim ibi ait D. Ambr. *D. Amb.* *Hæc luxuria eſt, quæ ſemper oblectatis in Dei rebus infideles inuenti ſunt. Ideóque inſtruit, ne in hanc diffidentiam per affectum libidinis incidamus.* Quando enim luxuria non trahat hominem in perfidiam? Ait pulchrè D. Amb. l. 6. epiſt. 36. *D. Amb.* *Nemo ſe luxui committit, niſi qui recedit a præceptis Dei veri. Vbi autem cœperit quis luxuriari, incipit deuiare a fide vera. Ita duo committit maxima crimina opprobria carnis, & mentis ſacrilegia. Ergo qui non ſequitur Dominum Deum ſuum, ingurgitat ſe luxuriæ, ac libidini, peſtiferis corporis paſſionibus. Qui autem ſe ingurgitauerit, atque immerſerit huiuſmodi voluntatibus, perfidiæ laqueos incurrit*. Sic coniuncta ſunt hæc duo vitia, idololatria, & luxuria; vt qui ſe luxuriæ dedat, facili negotio in apoſtaſiam deueniat, ac perfidiam. Leuit. 19. monebat *Leuit. 19* Dominus: *Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra*. Vbi OnKelus ait: *Vt non idolis ſeruiat terra.* Sic putat luxuriæ idololatriam coniunctam, & conterminam.

§. XIII.

Virorum vita vxorum qualitatem deſignat.

A Viris cognitæ fœminæ omnes morti adiudicantur, dum dicit: *Et mulieres, quæ nouerunt viros in coitu, iugulate, puellas, & virgines reſeruate vobis*. Cur potius illas, quàm has morti deſtinat? Vt enim viros omnes reos mortis putauit, ſic in eadem damnatione credit eſſe omnes fœminas iunctas viris, nequit enim vix fieri, quod vxor viri ſui non ebibat vitiaſque ei, non inueniatur prorſus ſimilis. Quò ſpectans Theod. q. 49. *Theod.* ait citatus in Gloſſa: *Iuſſit legiſlator mulieres interfici, quæ virum cognouerãt, eo quod impietatis dogmata didiciſſent*, &c. Merito vt ad viros, ſic ad vxores ſeuerus oſtenditur Moyſes, nihil enim impium, & morte dignum in viris putat eſſe, quod non credatur ad vxorem tranſmiſſum. Ex vita enim viri ſatis clare cenſetur vxoris vita. Virgo erat puriſſima Maria mater Ieſu, ſed quia ſimul erat vxor, & ſub poteſtate degebat viri, eius innocentiam teſtatã volens marito, ait Angelus Matth. 1. *Matt. 1.* *Ioſeph fili David noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*. Expende, quæ præmiſit verba, vt animum de Mariæ pudicitia ſuſpectum ad tranquillitatem reduceret: nimirũ: *Noli timere accipere Mariam coniugem tuam*. Cur cõiugem meminit, antequam prægnantis miraculũ euulget? Præoccupans dixit *coniugem tuam*, ex eo enim, quod Ioſephi oſtendebatur coniux, ſatis clare oſtendebatur eius ſanctitas, & pudicitia. Ait Euthym. ibi: *Euthym.* *Vxorem quoq; tuam dixit, vt inde certiorem eum faceret, quod à nullo cognita eſſet viro*. Hinc demonſtratur qualis ſit vxoris vita, ſi inſpiciatur vita mariti. Scio nefariſſimis viris ſæpe vxores ſanctiſſimas, & pudiciſſimas obtingere; attamen hoc regulariter credant mariti, quod ipſi ſuis moribus mores ſuarum vxorum effingant, & quales ipſi, tales illæ exiſtent. Aiebat Eccleſiaſticus c. 25. *Eccl. 25.* *Commorari draconi, & leoni placebit, quam habitare cum muliere nequam.* Putat homo ſociam ſibi acquirere, & acquirit leone, & dracone ferociorem, & peſtilentiorem mulierem. Sed vnde tantum malum homini obuenit? In eodem cap. ex lect. D. Chryſoſt. homil. de Decollat. *Chryſoſt.* Ioan. Bapt. dicit: *Mulieris mala, & iniqua portio dabitur pro operibus malis.* Mali virorum mores faciunt, quod ſibi obtingant mulieres peſſimæ. Ex quo dicebat D. Chryſoſt. in Pſal. 3. *Chryſoſt.* *Res quidem valde moleſta, quod auxiliatrix aduerſaria facta eſt, te ipſum tamen examina, nunquid in iuuentute in mulierem noui quid attentaueris, & quod mulieri à te vulnus inflictum eſt, curetur per mulierem, & alienum vlcus propria vxor Chirurgi officio fungens medicetur, & quamuis quæ ſecat, ignorat, nouit tamen Deus medicus. Ipſe enim ea tanquam ferro aduerſus te vſus eſt*. Sic prauis tuis moribus reſpondet praua fœmina, cuius malitiam permittit Deus, & illa tanquam ferro vtitur, vt tuis medeatur ſceleribus.

Num. 31. Eleazar quoque Sacerdos ad viros exercitus, qui pugnauerant, ſic locutus eſt: Hoc

eſt

eſt præceptum legis, quod mandauit Dominus Moyſi: Aurum, & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & ſtannum, & omne, quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur, quidquid autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur, &c.

§. XIV.

Magnæ probationes non niſi fortiſſimis adhibendæ.

VIde prudentiam cenſuræ diuinæ; fortiſſimis metallis purgandis ignem adhibet; leuioribus naturis ſolum concedit, quod per aquam purgentur. Dicit enim: *Aurum, & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum & ſtannum, & omne quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur: quidquid autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificetur.* Non equidem vel ad ſanctificationem permittit igni naturam infirmam, ſed aurum ſed ferrum, ſed quodcunque fortitudinem in ſe tantam habet, quæ minime flammis cedat, id ſolum permittendum eſt à cordato gubernatore magnis tentationum, probationúmque incendiis. Aiebat Dominus

Luc. 22. Petro Luc. 22. *Ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum, ego autem rogaui pro te,* &c. Sed Iob. cap. 1. non ſemel Sathanas expetiuit Iobum, vt illum contūderet perditione omnium bonorum, morte filiorum, imò & exquiſitis ægritudinum tormentis, & amicorū contumeliis. Et Dominus non cunctatur, ſed vt Sathanas Iobum expetit, illi Iobum concedit. Ait enim Dominus cap. 2. *Ecce in manu tua eſt, veruntamen animam eius ſerua.* Petenti Apoſtolos minime eos illi tunc permiſit Dominus; petenti autem Iobum, ſtatim Deus illum ſine cunctatione concedit. Et cur qui cauit Apoſtolos diabolo vexandos cōcedere, tam largiter eidem Iobum cōcedit? An quia minus Iobi conſuleret ſaluti? Abſit, ſed quia cum experebantur Apoſtoli, adhuc erāt infirmi, & imperfecti, ideò illos dominus cauit tradere probationibus magnis, Iobum autem vt nouerat validiſſimum, ſic incunctanter illum duriſſimis dæmonū

D. Chryſ. manibus tradidit. Ait D. Chryſ. ſer. de Iobo, & Abrahamo: *Verum Deus ſciens eius confidebat, permiſit diabolo, vt abraderet beati facultates. Vide autem Dei prouidentiam. Imperfectum petit diabolus, ſed non obtinet. Vndè Saluator Simoni dicit*: Sathanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum: Ego autem oraui pro te, ne deficiat fides tua. *Quamdiu imperfecti ſumus, nobis parcitur; quamdiu lactamur paternè fouemur; vbi autem perfectiores facti ſumus, perfectorum certamina etiam ſuſcipimus.* Non omnibus paranda ſunt eadem certamina; ſed metiendæ ſunt cuiuſcunque vires, vt qui debilis eſt, & infirmus in minoribus exerceatur, miniméque duris, nec aſperis affligatur, qui autem robuſtus eſt, is ad maiora diſcrimi-

Act. 26. na impellatur. Sic ipſe Paulus Actor. 26. cùm vinctus adeſſet coram Rege Agrippa, ait illi: *Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantum te, ſed etiam omnes, qui audiunt me, hodie fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.* Optabat omnes in eadem diſciplina, in eadem fide ſecum eſſe, non in eiſdem vinculis. Sed quādo vincula pro Deo pretioſiſſima ſunt, & vel ab Angelis inuidenda, cur & omnes illos præſentes non optat etiam in vinculis pro Deo eſſe? Pretioſa ſunt vincula pro Deo iis, qui fortes ſunt ad illa ſuſtinenda; at non omnium eſt vinculorum certamen, & ideò cauit Pau-

D. Chryſ. lus illud optare imperfectis. Vnde aiebat D. Chryſoſt. ibi hom. 52. *Vide, qui gloriatur vinculis, qui profert illa ſicut catenam auream, is ea nunc deprecatur. Et ne mireris? infirmiores adhuc erant, & attēperabat illis ſermonem.* Nouit prudentiſſimus magiſter diſcipulorum differentiam nactus enim validos, & perfectos viros, catenas, & vincula, fames, & ſites, & mortes ipſas extollit, vt per quæ fortes glorioſis triumphis decorentur; at nactus infirmos, & imbecilles, quidquid durum eſt, amouet, ſeſe infirmis audientium viribus attemperans. Prudendentis eſt magiſtri nihil durum permittere, niſi prius inſpectis ſuſcipientis viribus, ſi poſſint perpeti illud. Quò ſpectabat Dauid Pſal. 25. clamabat: *Proba me Domine, & tenta me, vre renes meos, & cor meum.* Expende Pſal. 25.

quod fundamentum tentationum mittendarum præmittat, nimirùm, *Proba me*, hoc eſt, vires meas examina. Sic ibi D. Greg. PP. lib. 2. in Iob cap. 7. *Prius vires* Iob 7.

inſpice, & tunc vt ferre valeam, tentari permitte. Imprudentiæ opus eſt materiam purgandam flammis dare, antequam ſcias, an aurea ſit, an lanea; lanea enim in flammis comburitur, aurea præſtantior fit.

§. XV.

Laſciuientium, vel tactus peſtiferi.

MAdianitarum aurum, argentúmve ſine purgatione per ignem facta non admittitur in populum Iſraëliticum, nec in Dei ſacrarium. Ait enim: *Aurum, argentum, & æs, & plumbum, & ſtannum igne purgabuntur*, &c. Sed Ioſue cap. 6. video ex vrbe Iericho aurum aſſumi, & nullam ibi purgationis mentionem video. Quippe ait ſolum. *Quidquid autem auri & argenti fuerit, & vaſorum aeneorum, ac ferri Domino conſecretur, repoſitum in theſauris eius.* Nulla hîc mentio de purgatione antefacienda; & cur magis in Madianitarum ſpoliis præcepta, intimataque expreſſe inuenitur purgatio rerum, quàm in Iericho ſpoliis? In Madianitis luxuria gentis caſtigabatur, qua niſi fuerant Iſraëlitæ penitus extirpatæ, & ideò luxuriantis gentis ſpolia, non miror, quod magis caueantur, fugiantúrque, & purgationi deſtinentur per flammas, peſtiferum enim eſt, quidquid vel tactum ſuſtinuit laſciuæ manus. Hinc Ioſeph ille Gen. 39. videns pallium ſuum teneri à fœ- Gen. 39.

mina laſciua, relicto pallio fugit, ait enim: *Qui relicto pallio in manu eius fugit, & egreſſus eſt foras.* Cur pallium reliquit? Cur non magis pallium extorſit, & ſic eum ſuo pallio fugit? Tāta erat peſtis in veſte poſita à manu fœminæ laſciuæ, vt periclitaretur Ioſeph niſi & ipſam ve-

ſtem fugeret. Ait D. Amb. lib. 7. epiſt. 44. *Iuuenem mulier* D. Ambr.

aggreditur, veſte apprehenſa ad cubile trahens, complexum offerens, & pene cœperat, niſi excuſſet Ioſeph veſtem, qua tenebatur. Expende illud ſingulare dictum: *Et pene cœperat*, ingens enim periculum ſubiret lapſus, ſi tardaret veſtes depellere, quæ laſciuiæ manu tangebantur. Miraris? Sed accipe aliud, quod mirere magis. De Greg.

VII. Pontifice Maximo dicit Paulus Berniendenſis in Pau. Ber.

eius vita: *Cùm maxima detineretur corporis infirmitate, quædam neptis ſua ad eum viſitandi gratia venerat, & vt neptis ſuper ægritudine ſua animum leuigaret, monilia eiuſdē manu tenens, annubere vellet, requiſiuit. Poſt recepta ſanitate, compunctionis gratiam perdidit, diu igitur mœſto animo reuoluens, quo delicto Deum offendiſſet, completiſque duarum hebdomadarum vigiliis, ieiunio, & corporali diſciplina: Beata Dei genitrix cuidam innocenti, ac ſimplici viro apparuit, dicens: Hæc dices Gregorio, quod cùm ego eum in choro virginum elegerim, ipſe contra grauitatem inſtituti nostri monilia tractauit neptis ſuæ, idcirco gratiam, quam habuit, amiſit.* Expende, vnde virus contraxit ſanctiſſimus Pontifex, nimirum, *Monilia tractauit neptis ſuæ*, non manum, non caput fœminæ tetigit, ſed aurea monilia à collo fœminæ pendentia vt tetigit, inde id virus proſiliuit, quod à ſancto fugaret fauores diuinos. Vt hinc diſcas, qualis peſtis imprimatur à tactu fœminæ laſciuo vel ipſis rebus inſenſibilibus, & quam debeas fugere ea, quæ fuerunt ſub eius dominio.

§. XVI.

Lucra temporalia adorantur ab hominibus temporalibus.

EX Madianitis ſpolia capta omnia velut immūda, & polluta per legē Moyſis habentur, & indigent igne, vel

Digitized by Google

vel aqua purgari, & mundari. Sic enim ait. *Hoc eſt præ-
ceptum legis, quod mandauit Dominus Moyſi: Aurum, &
argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & ſtannum igne
purgabitur*, &c. Sed cur lex diuina purgationis neceſ-
ſitatem indixit ſpoliis de hoſtibus captis? Ne tempo-
raliſſimi Iudæi adorarent ſpolia, & lucra, quæ immun-
da, & polluta videbantur adeò, vt purgatione indige-
Gen.7. rent. Simili modo Gen.7. dum oſtendit Dominus ani-
malia, quæ in arca Noë debebant aſſeruari, ait. *Ex om-
nibus animantibus mundis tolles ſeptena, & ſeptena, maſcu-
lum, & fœminam; de animantibus vero immundis duo, &
duo*, &c. Iam inde præueniebat legem, quæ animalia
quædam immunditiæ feriebat vocabulo. Et cur ani-
malia per legem immunda habebantur, niſi vt vel fœ-
ditatis titulo homines auocarent, ne illis ſtruerẽt aras?
Baſ. S.l. Ait D. Baſil. Sel. ora. 6. *Quædam appellauit Munda, quæ-
dam vocauit Immunda, vt hæc tanquam impurata abomi-
nati, illa velut munda exedentes, per vtraque ſuperſtitione
abſtinerent, euaderéntque legis edictum animæ medicamen-
tum. Fértque Deus creaturarum iniuriam nomine tenus, vt
hominum morbum ſanet, vt impediat idololatriam, quæ vſq;
ad animalia progreditur. Et immundorum nomenclationem
fert in creaturis, vt purum ab impietate cuſtodiat hominum
propoſitum.* Immunditiæ vocabulo animalia affecit Do-
minus, vt ab illorum adoratione homines arceret. Et
ſimiliter ſpolia de hoſtibus parta fecit purgatione ege-
re, ne temporaliſſimi homines lucra ſua pro diis cole-
rent. Quando enim temporales homines lucris ſuis
adorationem non exhibent? De temporali homine
Abac 1. dicebat Abacuch. cap. 1. *Propterea immolauit ſagenæ ſuæ,
& ſacrificauit reti ſuo.* Sagenam, & rete, quibus lucra
Theoph. faciebat, in diis habebat. Ex quo ait Theophylus An-
thioch. lib. 2. ad Authol. *Mihi perquam ridiculum vide-
tur, lapicidas, fictores fingere, ſculpere, fundere, Deóſque
parare, quos vbi elaborauerint, ipſi vilipendunt primi, &
ne flocci quidem faciunt. Vbi autem dij illi ære fuerint redem-
pti, & in templo collocati, non dubitant in eorum honorem
victimas cadere emptores, & artifices; & accedunt pariter
exquiſito ſtudio, vt eos adorent.* Ecce tibi ex quo inci-
piat ſtudium adorationis ardere circa idola, nimirum
ait: *Vbi autem dij illi ære fuerint redempti*, &c. Ex quo
emptio, & venditio datis, & acceptis pecuniis fuerint
cœptæ, vt & emptores, & venditores ſua lucra in ido-
lis videant, ardent ſtudio adorandi illa. Ante emptio-
nis, & venditionis lucra nihili pendebant idola eorum
artifices, in domorum angulis aranearum telis ſqualẽ-
tia habebant illa, poſt vendita, poſt acceptas pecunias
ſtatim illis ſacrificant. Et quidem ſola temporalia lucra
ſunt, quæ per ſe, & ex corde temporales homines ſpe-
ctant, cætera omnia quantumuis vera, quantumuis re-
ligioſa, quantumuis diuina, quaſi res accidentariæ re-
Exod 32. ſpiciuntur. Exod. 32. Iſraëlitæ dantes aureas inaures
vxorum ſuarum Aaroni dicebant illi: *Fac nobis Deos,
qui nos præcedant.* Multa idola colebantur tunc tempo-
ris à nationibus ſub variis formis, & figuris, ij autem
nullum determinatum, nec particulare petunt, ſed tã-
tum in communi flagitant ſibi numen aliquod conſti-
tui. Cur non magis petunt determinatè ſibi fieri aut
Venerem, aut Iouem, aut Martem, aut Oſirim? Verè
homines temporales nullum æſtimant in particulari
numen ſiue verum, ſiue falſum, vnum reſpiciunt au-
rum per ſe, & dum hoc præ oculis, & præ manibus
habeant, libenter ſpectant recepturi quodcunque aliud
ſeſe obtulerit numen, nec multum laborant, quod ſit
hoc, vel illud. Sapienter horum ingenium depingit D.
D. Dam Damaſcen. orat. 3. de Imaginib. inquiens: *Ebrij facti
ſunt vino, atque errore, & præ ſtultitia dixerunt: Hi ſunt dij
tui Iſraël. Vides eos pro diis ſimulacra coluiſſe? Neque enim
Iouis, aut huius, illiúſue certa cuiuſpiam rei ſimulacrum, vt
fieret, aurum dederunt, ſed quidquid forte contigiſſet: atque
ita exiit effigies bouis.* Temporaliſſimi homines boccu-
rarunt, quod aurum illis obijceretur ad cultum; hoc
ſuppoſito de particulari aliquo idolo nil curarunt, ado-
raturi quidquid forte contigiſſet. Sic huius temporis
politici homines, toti temporalitati ſubmerſi, vnum
ſpectant, vt temporalia bona ſibi acquirant, circa Deũ
autem & religionem non multum laborant, adoraturi
quidquid forte contingat iuxta placitum Principum.

Numer. 31. Dixit quoque Dominus ad Moyſem:
Tollite ſummam eorum, quæ capta ſunt ab
homine vſque ad pecus, tu & Eleazar Sacer-
dos, & Principes vulgi: diuidéſque ex æquo
prædam inter eos, qui pugnauerunt, egreſſi-
que ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam
multitudinem, & ſeparabis partem Domino
ab iis, qui pugnauerunt, & fuerunt in bello,
vnam animam de quingentis, &c.

§. XVII.

*Dominus adeſt præſentiſſimus his, qui & ipſi pugnant
pro ſalute obtinenda.*

NOtanter dictum eſt illud; *Et ſeparabis partem do-
mino ab his, qui pugnauerunt, & fuerunt in bello, vnã
animam de quingentis.* Quando ſpolia fuerant diuiſa in-
ter pugnatores, & reliquam multitudinem; de bella-
torum parte dicitur, quod Domino aliquid reſerue-
tur, nimirum, vnum de quingentis. De multitudinis
autem parte dicitur, quod aliquid detur Leuitis, ſed
non dicitur quod detur Domino. Et cur magis de eo-
rum parte, qui in bello fuerunt, & pugnarunt contra
hoſtes, reſeruatur pars Domino? Iure exigitur pars
Domini de parte pugnatorum, vt qui cum illis pugna-
uerit, præſentiſſimúſque fuerit pugnantibus contra ho-
ſtes. Nunquã enim, qui contra hoſtes pugnant pro ſa-
lute obtinenda, non habent Deum pugnæ ſocium, &
commilitonem. Hinc Deuth. 20. *Si exieris ad bellum* Deut. 20
*contra hoſtes tuos, & videris equitatus, & currus, & ma-
iorem, quam tu habeas, aduerſarij exercitus multitudinem,
non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum eſt.* Septuag. Septuag.
legunt: *Quia Dominus Deus veſter, qui præcedet vobiſcum,
ſimul debellabit vobiſcum inimicos veſtros, & ſaluos faciet
vos.* Expende illud: *Simul debellabit vobiſcum*, &c. non
dormientibus, & quieſcentibus vobis ipſe ſolus de-
bellabit hoſtes, ſed pugnantibus vobis ipſe ſimul pu-
gnabit, & erit ſocius laboris, vt impertiatur coronam.
Ex quo D. Auguſt. ibi quæſt. 30. *Ecce quemadmodum, &* D. Aug.
*in ſpiritualibus conflictibus ſperandum, & petendum eſt ad-
iutorium Dei, non vt nihil faciamus; ſed vt adiute coopere-
mur. Ait enim. Debellabit vobiſcum, vt ipſos acturos oſtẽ-
deret.* Ne totum negotium coronæ ſic Deo credas, vt
tu te committas otio; ſed magis in certamen prodi, &
viriliter pugna pro illa obtinenda, certus quod tunc
non pugnabis ſolus, ſed habebis Deum commilito-
nem, qui tecum deuincat hoſtes, & mereatur ſtipen-
dium bellatorum. Nec aliter Ioſue cap. 5. dicitur: Ioſue. 5.
*Cùm eſſet Ioſue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vi-
dit virum ſtantem contra ſe euaginatum tenentem gladium*,
&c. Hunc virum ſtricto fulgentem gladio putant ali-
qui fuiſſe Ieſum Filium Dei, teſte Theodoreto ibi.
Quem vidit Ioſue armatum, quaſi ſocium pugnæ, ſed
non antea vidit illum, quàm in agro Iericho eſſet, ni-
mirùm, quàm dum eſſet iam pro capienda Iericho pu-
gnaturus. Ait enim Clemens Rom. lib. 5. Conſtitut. Rom. 5.
citatus in Gloſſa ibi: *Chriſtum Dei Filium iudicem viuo-
rum, & mortuorum vidit Ieſus Naue dux exercitus Domi-
ni armatum ſimul pugnantem ad Iericho, quem procedens
adorauit, vti ſeruus Dominum.* Expende illud. *ſimul pu-
gnantem*: eſt enim mos diuinus non totum, ſed partem
noſtri certaminis aſſumere, vt non dormientibus, ſed
pugnantibus nobis, nobiſcum ipſe pugnet, & vincat.
Hic ſale dignus æterno præconio eſt, qui gaudet in pu-
gnis Deo cũmilitone; qui autem ſic amat otiari, vt Deo
credat

Digitized by Google

credat totum pugnæ negotium,is neſcio, an magis dignus ſit irriſione. Ierusalem cingebatur validiſſimo
4. Reg. 19 exercitu Aſſyriorum 4. Reg. 19. Quid tunc? *Factum eſt igitur in nocte illa venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octingenta quinque millia.* Sic dum Iſraëlii æquieſcunt, dum in lectis ſuis indulgent ſomno, Dei Angelus ſolus perimit ingentem exercitum Aſſyriorum. Magna hæc victoria,& glorioſa fuit, ſed Deo,non Iſraëlitis,imò ex illa ſic Iſraëlitas confun-
Egeſipp. dit Titus Imperator Romanus apud Egeſipp. lib. 5. c. 46. fatus. *Neque verò neceſſarium fuit, vt hoſtes noſtri, ſicut Aſſyrij veſtri dormientes extinguerentur, ſed prælsantes. Non enim in ſomnis victoria quæritur, ſed in prælio, non virtutis adorea eſt, vbi fortuna eſt gratia.* Etenim quod totum Deus peragat, dormientibúſque nobis ipſe det, detriumphet hoſtes,diuinæ poteſtatis eſt,& miſericordiæ,non autem virtutis noſtræ. Rideremur meritò ab aduerſariis,ſi gloriaremur de eo,quod confecit Dominus dormientibus nobis,illud magis glorioſum homini, quod pugnantibus nobis Deus nobiſcum pugnet, & det hoſtes deſtrui à nobis.

§. XVIII.

In eo quis ſe clarius omnibus ſuperiorem oſtendit, quod minus detrectat ſine prærogatiua conſortes habere.

PRædæ diuiſionem non ſolus Moyſes facit, ſed & Eleazarum, & Principes vulgi ſecum admittit, vt ſimul omnes illam diſtribuant. Dicitur enim illi: *Tollite ſummam eorum, quæ capta ſunt ab homine vſque ad pecus: Tu & Eleazar Sacerdos, & Principes vulgi,* &c. Et quando Moyſes ſummus erat omnium Princeps, cur illi ſoli non committitur munus diuiſionis? Nonne multum derogabat Moyſes authoritati ſuæ, habens ſecum ex æquo alios diuiſores? Abſit, imò inde ſe omnibus ſuperiorem oſtendebat, qui nolebat in prærogatiuis eſſe ſolus, nec detrectabat admittere muneris ſui ſocios.
1. Cor. 7. Dicebat Paul. 1. Corinth. 7. *Volo autem omnes homines eſſe ſicut me ipſum.* Sic bonus cum maximus eſſet in Dei donis,& prærogatiuis,tantum aberat,vt velit eſſe in illis ſolus, quod vehementer optaret ſibi pares exiſtere vniuerſos homines. Et inde derogaret aliquid præſtantiæ ſuæ? Imò ſe in eo euidentius oſtendebat omnibus
D. Aug. ſuperiorẽ. Ait D. Aug. tract. 8. in Epiſt. Ioan. *Audi Apoſtolum dicentem de viſceribus Charitatis: Vellem omnes homines eſſe ſicut me ipſum. Quomodo volebat omnes eſſe? Æquales. Ideo erat omnibus ſuperior, quia charitate optabat omnes æquales.* Accedant huc,qui in donis ſolitudinem amant, offenduntur communitate; ſanè ij vt amant præire omnibus,magis ſubſunt omnibus. Nulla via ſecurior eſt, qua quis ſe oſtendat omnibus ſuperiorem, quàm ſi eo ſit animo, quod ſibi æquari amet omnes. Qui enim eò tendunt, vt ſint ſoli, maximè timere poſſunt,neeò deueniant, vt ſint nulli, & fiant contempti-
Cant. 4. biles omnibus. Sponſæ ſuæ dicebat Dominus Cant. 4. *Duo vbera tua ſicut duo hinnuli capræ gemelli, qui paſcuntur in liliis.* Per duos hos hinnulos repræſentabat duos populos,duos filios Eccleſiæ, nimirum, populum gentium,& populum Iudæorum, qui de vberibus Eccleſiæ ſugunt,quo viuere poſſint. Sed illud mirandum eſt, quod hos duos filios vocet gemellos: quando Iudæorum populus longè antiquior eſt, & diu fuit in matris gremio ſolus. Cur ergo ſic eius antiquitati derogatur, vt dicatur gemellus eum populo nationum? Imò, gemellus dicitur,vt oſtendatur, in quo ſe oſtendere poſſet maiorem, nimirum ſi alterum ſecum æqualiter admitteret,at quia hoc renuit,& amabat eſſe in prærogatiuis ſolum,eò deuenit, vt nullus fieret, & excluſus ſit
Gil. Abb. à gratiæ donis. Ex quo Gillib. Abb. ſer. 27. in Cant. ait: *Affectabant Iudæi eſſe in gratia ſoli, aut ſummi, nolentes habere compares, quos non poterant non habere participes. Gentes autem fecit Deus cum Iſraële concorporales, & comparticipes teſtamentorum, & in nullo diſcreuit fide mũdans corda earum. Ideò dicuntur gemelli, quia fides nullis gradibus ſeparat, quos æquè regenerat. Alioquin qui neſciũt eſſe gemelli, effecti ſunt nulli, & in conuiuio locum occupãtes primum, iam nec habent nouiſſimum. Quæ ratio non inter illos tantum vertitur, ſed ſe dilatat ad omnes, vt nemo alij in gratia, quocunque in gradu fuerit, aut participium, aut parilitatem inuideat.* Nunquam non minoraberis, ſi aliorum parilitatem reſpuas, ſi conſortium in honore fugias. Quanto enim maior ſis,& ſublimior, procura plures habere conſortes, & pares gloriæ tuæ, & ſic te euidentius ſuperiorẽ omnibus efficies.

Num. 31. Feceruntque Moyſes, & Eleazar ſicut præceperat Dominus. Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ouium ſexcenta ſeptuaginta quinque millia, boum ſeptuaginta duo millia, aſinorum ſexaginta millia,& mille; animæ hominum ſexus fœminei, quę non cognouerant viros, triginta duo millia. Dataque eſt media pars his, qui in prælio fuerant, &c.

§. XIX.

Præſtantiſſimus gubernator ille, qui non ſolum iuſſis, ſed & operum executione ipſe per ſe inſtat.

VIde præſtantiſſimi gubernatoris inſigne, nimirũ: *Feceruntque Moyſes, & Eleazar,* &c. Non iuſſerũt miniſtris, vt fieret, ſed ipſi per ſe efficiunt, & executioni mandant, quæ oportet fieri. Diſcant hoc, qui gubernandi gloriam ambiunt acquirere: non ſolis vtantur iuſſis, ſed & ipſi labores executionis aliquo modo participent, ſi velint ſubditis proficere. Gen. 2. *Tulit ergò* Gen. 2.
Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſum voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret illum. Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede, &c. Quid tunc? Perdidit homo & paradiſum,& fœlicitatem ſuam. Sed dum perdere Deus vult mundum diluuio, arcam fieri mandat, in qua ſemina noui Orbis reſeruentur. Et Gen. Gen. 7.
7. dicit: *Maſculus, & fœmina ex omni carne introierunt, ſicut præceperat eis Deus, & incluſit eum Dominus deforis.* Et ſic medio in diluuio conſeruata ſunt vitæ ſemina. Sed cur mediis tempeſtatibus conſeruantur innoxia ſemina vitæ, quæ in paradiſo perierunt? In paradiſo vbi poſitus fuit homo, ibi Dei præceptis fuit inſtitutus, illi Dominus præcepta poſuit, & operari iuſſit, ipſe autem manum operi non adhibuit. At in arca vbi conditus homo fuit, & Deus manum operi adhibuit claudens à foris arcam, in quo vt ſe præſtantiſſimum gubernatorem exhibuit, ſic & ſe vtiliorem præbuit ſubditis. Ait D. Chryſol. ſer. 147. *Noe noui ſæculi vo-* Chryſol.
cat parentem blando ſermone compellat Dominus, & iam non iuſſis, ſed participato labore, vna in arca claudit. Expende illud: *Et iam non iuſſis, ſed participato labore;* quippè in paradiſo ſolis iuſſis agebat Dominus, præcepta imponens, iubens operari, ſed ipſe non operabatur, ideò non adeò fœlix ex parte effectus extitit illa gubernatio. In arca autẽ non ſolis iuſſis, ſed participato labore rem aggreditur gubernandi, claudens à foris arcam, dum intrinſecus Noë paſcebat clauſos, & ſic fœliciſſimus euentus accidit. Nunquam non præſtantiſſimus erit in fœlicitate ille gubernator, qui nõ ſolis iuſſis, ſed partito labore Rempublicam moderetur. Eccle- Eccleſ.
ſiaſtes c. 2. dicebat: *Quis eſt homo, vt ſequi poſſit Regem factorem ſuum?* Quibus ſuam ipſius Salomon excellentiam ſuper alios explicabat, ſe vocans Regem factorẽ, vt malunt omnes hæbraizantes, ex quo adeò ſibi blanditur, vt putet neminem poſſe ad ſuam gloriam accedere, quando ipſe non ſolũ erat Rex, ſed erat Rex factor, qui nõ ſolis iuſſis, ſed partito labore regebat alios.

Digitized by Google

Ad quã gloriam initiabat omnes Imperatores D. Syneſius lib. de Regno aicos:
D. Syneſ. *Vnde paulatim noſtra procedens oratio Regem è palatio eductum poſt amicos militibus conciliat, atque in campum deſcendere iubet, Ibi & cum equite equitabit, & cum pedite decurret, & cum armato armatus incedet, & cum cetrato cetra exercebitur, & cũ leuis armaturæ militibus iaculabitur, vnumquemque operum communione in vnam ſocietatem, amicitiámque pelliciens.* Vtinam omnes Principes hanc ebiberent mentem, ne res virtutis ſolis iuſſis agant, ſed & ſimul illas aggrediantur, & partito labore, operúmque communione ad ſe ſubditorum animos pelliceant, fallar, niſi ij & præſtantia, & fœlicitate ſuperarẽt cunctos. Hoc inſinuabat Samuel cùm vncturus Saulem in Regem, illi prius ar-
1. Reg. 9. mum arietis comedendum appoſuit, 1. Reg. 9. *Leuauit que coccus armum, & appoſuit Saule.* Vbi ſapienter D. Greg. PP. ait: *Quid in armo pectoris, niſi fortitudo ſignatur actionis? Hæc autem in quouis Rege, & maxime in Saule requirebatur.* Nil prius in rege requiritur, quam actio, nimirum vt ipſe faciat.

§. XX.

Virginitas tollit noxæ ſuſpicionem.

QVanta eſt virginitatis excellentia! Qui vel à bona muliere corrupta erroris damnum timet exercitui, à multis millibus virginum nihil timet. Poſt occiſionem enim vxorum Madianitarum recenſentur virgines, quæ ſeruantur Iſraëlitis, & ait textus, quod fuerunt *animæ hominum ſexus fœminei, quæ non cognouerant viros, triginta duo millia.* Et inter triginta duo millia virginum, nil habet Moyſes, quod timeat. Tanta eſt virginitatis virtus, nullum in illa Moyſes inuenit aditum periculis. Libet in præſenti componere Iobum, & Chriſtum Dominum; vt vterque fuit tentatus à Sathana, vterque tentationes excepit inimici, in vtrumque perfidus hoſtis armat exercitus ſuos, & procurat immittere cadendi pericula. Iobo immittit rerum perditionem, Ieſu proponit regna mundi; Iobo fœminam coniunctam adiungit, ſed Ieſu nullum tale inſtrumentum mali applicuit. Et cur Ieſu, non curauit adeſſe fœminam, ſaltem matrem ſuam, quæ famelico porrigeret cibos, & adduceret, vt frangeret ieiunium? Erat Ieſu mater puriſſima Virgo, quæ noxæ ſuſpicionem omnem eriperet. Rem pulchrè ponderat D. Amb. lib.
D. Amb. 4. in Luc. inquiens: *Diabolus Iobum iniuriis tentat, Ieſum præmiis. Ad illum ingruit nuntius ſuper nuntium, congeminant vulnera, nec fortis athleta turbatur, Adhibetur mulier prima fraudis illecebra: Ieſus per virginem natus errori obnoxiam non habebat.* Quid pulchrius? Expende illa: *Per virginem natus errori obnoxiam non habebat:* quippè qui non niſi virginitatẽ elegerat, & ſola cum virgine matre conuerſabatur, non habebat vnde vel ſuſpicio erroris illaberetur. Apud quem erat vxor, inuenit hoſtis aditum vnde poſſet nocere; apud quem erat puriſſima Virgo, & virginitatis ſpecimen, nõ inuenit ſerpens vnde obreperet. A virginitatis cultura omnia putantur bona, adeò vt bonum ceſſet inueniri, & dici, vbi illa ceſſat. Dum Deus formabat dies, in ſinguGen. 1. lis bonum inueniebat. Gen. 1. *Vidit Deus lucem, quod eſſet bona, & diuiſit lucem à tenebris Appellauitque lucem diem, & tenebras noctem, factúmque eſt veſpere, & mane dies vnus.* Similiter de tertio die locutus ait: *Et vidit Deus, quod eſſet bonum Et factum eſt veſpere, & mane dies tertius:* & ſic de reliquis. Solum de die ſecundo, quo duo dies conſtituebantur, non dicitur, quod in eo viderit Deus, quod eſſet bonum. Quippè ſolum dicit: *Vocauitque Deus firmamentum cœlum, & factum eſt veſpere, & mane dies ſecundus.* Et quando in aliis diebus præmittebat illud, nimirùm, *vidit Deus, quod eſſet bonum,* cur in hoc ſecundo die, non id præmiſit? Conſtituebantur ibi duo dies, in quo adumbrabatur coniugium, ideò cauit Deus ibi aſſerere abſolutè, & ſimpliciter eſſe bonum, quando in ſola virginitate abſumitur omnis temporalis mali ſuſpicio. Ait D. Hier. lib. 1. aduerD. Hier. ſus Iouinian. *Cum Scriptura in primo, & tertio, & quarto, & quinto, & ſexto die expletis operibus ſingulorum dixerit: Et vidit Deus, quia bonum eſt, in ſecundo die hoc omnino ſubtraxit: nobis intelligentiam derelinquens, non eſſe bonum duplicẽ numerum, quia ab vnione diuidat, & præfiguret fœdera nuptiarum.* Et quidem vbi eſt vel vmbra coniugij non poteſt abeſſe ſuſpicio mali, nimirum, pœnalitatis temporalis, laboris multi, ærumnoſæ ſolicitudinis, periculi inſidioſi, quorum malorum ſuſpiciones tollit virginitas. Proh quam nihil timendum in virginitate appareat! Ezech. c. 24. ait: *Mortua eſt vxor mea* Ezec. 24. *veſpere, feciq; mane, ſicut præceperat mihi Dominus.* Quæ verba expendens D. Hier. ait ſupra: *Moritur vxor, &* D. Hier. *coniugale vinculum ſoluitur, & abſque vlla trepidatione ſemper in officio prophetali eſt.* Et trepidationis, & metus occaſio deficit, vbi tollitur vxor, & ſplendet ſtatus virgineus. Hinc Luc. 1. *Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in* Luc. 1. *ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem.* Non enim niſi per virginem voluit Deus ad nos venire. Et cur non niſi per virginem? Ait D. Ambr. lib. 10. D. Amb. epiſt. 89. *Dominus noſter Ieſus Chriſtus iudicauit homines magis beneficiis allegari poſſe, quam metu. pluſque charitate proficere, quàm formidine ad correctionem. Itaque promiſit gratiam veniens per virginis partum, &c.* Ecce tibi, vbi metus, formidóque erant abolenda, gratiæ, & beneficia oſtentanda, venit Dominus per virginis partum; non enim in virginitate eſt, quod formidẽs, ſed multum, quod ſperes, quod ames.

Num. 31. Cúmque acceſſiſſent Principes exercitus ad Moyſem, & tribuni, centurionesque dixerunt. Nos ſerui tui recenſuimus numerum pugnatorum, quos habuimus ſub manu noſtra; & ne vnus quidẽ defuit. Ob hanc cauſam offerimus in donariis Domini ſinguli, quod in præda auri potuimus inuenire, periſcelides, & armillas, annulos, & dextralia, ac murænulas, vt depreceris pro nobis Dominum.

§. XXI.

Gratitudo nunquam non lucroſa.

SApienter exercitus Principes muneribus aureis teſtantur gratitudinem ſuam ob victoriam partam, dicunt enim: *Recenſuimus numerum pugnatorum, quos habuimus ſub manu noſtra, & ne vnus quidem defuit. Ob hanc cauſam offerimus in donariis Domini ſinguli, quod in præda auri potuimus inuenire, &c.* Ob tantum beneficium acceptũ offerunt aurum prædæ Domino in gratiarum actionem, quo non auri perditionem, ſed maius ſibi lucrum reponunt. Nunquam enim gratitudo in Deum non eſt lucroſa. Exod. 13. cauebat Dominus: Exod. 13. *Cum introduxerit te Deus in terram Chananæi, ſicut iurauit tibi, & patribus tuis, & dederit eam tibi, ſeparabis omne, quod aperit vuluam, Domino.* Pro dato beneficio exigit Dominus primogenita ſibi, an vt depauperetur populus ſpoliatus primogenitis gregum ſuorũ? Abſit, ſed vt magis ditetur, quãdo gratitudinis teſtatio in aliquo dono, nunquam non recipit maiora. Ait Lyppom. in Lyppom. cat. *Deus exigit primogenita, non quod Deus indigeat hoc cultu, ſed vt homines hac oblatione teſtentur gratitudinem ſuam. Teſtari autem gratitudinem opus eſt accepriſſimum Deo, & inuitat Deum ad maiorem liberalitatem. Quare, qui ex fide obtulerunt primogenita conſecuti ſunt paruo ſumptu magna Dei beneficia.* Neſcit ſterileſcere gratitudo, ſed quo magis exhibet gratiarum munus, eò paratior eſt, vt maiora accipiat. Hinc Pſal. 115. *Quid* Pſ. 115. *retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicẽ ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.* Simul & retribuere

Digitized by Google

retribuere cogitat, & manus tendit, vt noua accipiat, nequit enim gratiarum retributio non parare maiora D. Aug. beneficia. Ait D. Aug. ſer. 151. de Tempore: *Circunſpiciens vndique, quid retribuat, quaſi inuenit. Quid inuenit? Calicem ſalutaris accipiam. Retribuere cogitabas, adhuc accipere quærebas.* Eo ipſo quod retribuere cogitas, accipere quæris, nemo enim retribuit gratiam Deo pro be- Matt. 6. neficiis, qui maiora non acceperit. Matt. 6. monebat Dominus: *Cum ieiunaueris, vnge caput tuũ.* Quæ verba tropologicè accipiuntur à D. Ber. quaſi per illa iubeamur, vt caput noſtrum Chriſtum vngamus. Sed quid præſtabit noſtra vnctio Chriſto Domino? Sanè Chriſto nihil præſtabit, at nobis multũ, quidqoid enim illi pro beneficiis in nos collatis retribuimus, non poteſt nobis D. Ber. non eſſe valde vtile. Ait D. Ber. ſer. 1. de Quadrageſ. *Vnctum à patre eſt caput noſtrum, & nihilominus vngi petit à nobis. Cum ieiunaueris, inquit, vnge caput tuum. Itáne aquam petit à riuulo fons indeficiens? Petit ſine dubio, aut certè repetit magis. Ad fontem enim vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant. Non vero vt minus habens, quod dederat Chriſtus, repetit, ſed ne tibi pereat, quidquid ad eum referre volueris. Siquidem etiam fluminis aqua ſi ſtare cœperit, & ipſa putreſcet. Sic plane, ſic gratiarum ceſſat decurſus, vbi recurſus non fuerit, nec modo nihil augetur ingrato, ſed & quod acceperat, vertitur ei in perniciem.* Nunquam non pernicies accidit ingrato, ſed qui gratus eſt, vix nouit ruinam, quin magna lucra experitur, qoando illi beneficiorum fontes non exhauriũtur. Seruus ille Abrahæ profectus Meſopotamiam, vt quæreret ſponſam filio Domini ſui, dum Rebbeceam offendit reſpondentem votis ſuis, nil prius agit, quam Gen. 24. gratiarum actiones Deo, dicit enim Gen 24. *Inclinauit ſe homo, & adorauit Dominum, dicens: Benedictus Dominus Deus Domini mei Abraham,* &c. Quod ponderans Theod. Theod. ſerm. 8. de Prouidentia multis extollit eius gratitudinem, vt fontẽ tantorum beneficiorum inquiens, *Poſtquam vero ſigna, quæ petierat, vidit omnia, nec tunc quidem ante gratiarum actionem deſpenſationis ſymbola dedit, nec voluptate victus largitoris oblitus eſt. Sed donum coram videns, ſe doni quoque largitorem videre credidit, & prius pro virili ipſum collaudauit, deinde hoc modo munus oblatum ſuſcepit. Poſtquam enim plura, quam poſtularat, accepit, quantis potuit laudibus beneficij huius authori gratias retulit, & diuinis promiſſionibus veritatis teſtimonium intulit. Benedictus enim, inquit, Dominus Deus Domini mei,* &c. Ecce tibi vt homini prompto referre gratias Deo omnia illi eueniunt fortunatiſſima, & maiora, pluráque recipit, quàm optauerat ipſe.

§. XXII.

Præſtantiſſima victoria eſt, & quæ à ſolo Deo venire poteſt, qua nullus victricis partis occumbit.

Vide nouam, & inuſitatam victoriam nullius ſanguine emptam, dicunt enim: *Recenſuimus numerum pugnatorum, quos habuimus ſub manu noſtra, & ne vnus quidem defuit.* Mira res, præſtantiſſima victoria, & quam merito Deo acceptam referunt exhibitis donis, à ſolo enim poteſt venire victoria, quæ nullo compa- 4. Reg. 6. retur ſanguine victoris. Vidi 4. Reg. 6. ingentem Syrorum exercitum aduerſus Eliſæum venire; *Porrò Eliſeus orauit ad Dominum, dicens: Percute, obſecro, gentem hanc cæcitate. Percußitque eos Dominus, ne viderent iuxta verbum Eliſei. Dixit autem ad eos Eliſeus:* Non eſt hæc via, neque iſta eſt ciuitas: ſequimini me, & oſtendam vobis virum, quem quæritis. *Duxit ergo eos in Samariã, dixit Eliſeus:* Domine, aperi oculos iſtorum, vt videant. *Aperuitque Dominus oculos eorum, & viderunt ſe eſſe in medio Samariæ.* Ecce tibi vnus Eliſæus cum Deo agens ingentem hoſtium exercitum cõcludit, & ſecurus ipſe omnes periculo mortis exponit. Quis vnquam Regum talem victoriam obtinuit? Sanè hæc eſt præſtantiſſima, & quæ non venit virtute militũ, ſed beneficio Domini annuentis ſuorum votis. Ex quo ſapienter D. Ambr. D. Amb. ſer. 1. de Eliſæo, ait: *Vbi ſunt, qui dicunt, plus quam preces ſanctorum hominum arma poſſe? Ecce vna oratio Eliſei totum exercitũ vulnerauit, & vnius prophetæ meritis omnis eſt hoſtium numerus captiuatus. Quæ caterua Regum, quæ turba militum talem victoriam perpetrarunt, vt ita hoſtes proſternerent, vt de illis nullus occũberet. Hæc eſt vera, hæc incruenta victoria, vbi ſic aduerſarius vincitur, vt de vincentibus nemo lædatur.* Hoc victoriæ genus præſtantiſſimum nullus negabit, ſed neque inueniet vllus, niſi in iis, qui perſpicue Dei vtuntur auxilio. David 1. Reg. 1. Reg 30 30. cum paucis ſociis non dubitauit perſequi ingentem Amalechitarum exercitum, qui & prædatus fuerat, & populatus oppidum Siceleg, & tandem vniuerſos percutiens præter quadringentos, qui fugerunt, incolumis cum ſuis rediens, inimicorum ſpolia præmittebat in ſignum triumphi. Quem extollebant voces militum dicentium, *Hæc eſt præda Dauid.* Vbi Carthuſ. ait: *Hæc* Carthuſ. *eſt præda Dauid, quaſi dicant, tam præclaram, copioſámque prædam decuit Dauid diuina virtute acquirere.* Et merito ſanctus vir tam incruentam victoriam non ab alio, quam à diuina virtute putat veniſſe. Similiter 1. Reg. 1. Reg 14 14. vbi Ionathas Saulis filius cum ſolo ſocio armigero auſus eſt in numeroſiſſimum exercitum inſurgere; ipſe incolumis cum ſocio ſuo interfectos omnes Philiſthinos vidit. Quod notans textus ait: *Et accidit quaſi miraculum à Deo.* Solus enim Deus potens eſt tales ſeruis ſuis præſtare triomphos. Non aliter Iudic. 7. Gedeon Iudic. 7. cum ſolis trecentis immenſas Madianitarum copias fudit, ſed quia, vt ait textus: *Immiſit Dominus gladium, in omnibus caſtris,* &c. De Dei manu pugnante venit, quod pauci incolumes innumeros hoſtes ante ſe interfectos videant. Quod & factum eſt 2. Paralip. 20. nec 2. Par. 20 vſquam ſimile fuit viſum, niſi pugnante Deo cum populo ſuo. Hinc poſt numerata vniuerſa bella ab orbe condito commiſſa, tandem deuenit Paulus Oroſius ad tempora Theodoſij Imperatoris Chriſtianiſſimi, cuius incruentas victorias dum numerat, vt maximum tyrannum trucidauit nullo ſuorum ſanguine fuſo, vt alia etiam prælia finiuit, vt pene ſolus caſtatiſſimum triumphum ageret de rebellibus apud Alpes, quin vel paruũ militem amitteret. Tandem finit Paul. Oroſ. lib. 7. cap. Paul. Or. 35. *Non inſulto obtrectatoribus noſtris. Vnum aliquod ab initio Vrbis conditæ bellum preferant, tam pia neceſſitate ſuſceptum, tam diuina fœlicitate confectum, tam clementi benignitate ſopitum, vbi neque pugna grauem cædem, neque victoria cruentam exegerit vltionem: & fortaſſe concedam, vt non hæc fidei Chriſtiani ducis conceſſa videantur.* Confidenter loquitur eruditiſſimus Chriſti miles, qui vt omnia mundi bella vſque ad ſua tempora nouerat, ſic audet putare, non niſi apud fideles duces inuentas eſſe victorias nullo vincentium ſanguine fuſo.

§. XXIII.

Præſtantiſſimi Chriſti bellatores à concordia vnanimitate elucent.

Magna fuit Iſraëlitarum victoria, quod nullus in prælio occubuit. Quippè ait: *Recenſuimus numerum pugnatorum; & nec vnus quidem defuit.* Sed illud maius, quod oſtendit in præſenti Græca lectio Originis dicens: *Collegimus ſummam virorum bellatorum noſtrorum; & non diſſenſit ex nobis quiſquam.* Magnũ erat, quod nemo in bello caderet, ſed illud maius, quod nec in bello, nec in victoria, nec in partitione ſpoliorum vnus ab alio diſcordaret, diſſentiret. Hoc non inuenitur in vulgaribus bellatoribus, ſed in præſtantiſſimis. Accipite Originem hom. 26. in præſenti Orig. pulchrè hac de re diſſerẽtem: *Denique non eſt dictum de communi numero bellatorum, quia nemo in eis diſſenſit:*

ſed de iis dictum eſt, qui ſumma bellatorum nominati ſunt. In iſtis enim qui tales ſunt, nulla diſſenſio, nulla diſcordia. Ipſi enim ſunt iſti, de quibus dictum eſt. Erat autem credẽtium cor, & anima vna, nec quiſquam eorum aliquid proprium dicebat, ſed erant illis omnia communia. Iſti ſunt ergo ſumma bellatorum in quibus nemo diſſenſit. Fallar, ſi quod ſignum clarius præſtantiſſimorum bellatorũ Dei poſſit inueniri, quam hoc, quod nemo diſſenſit in eis, quod non diſſenſiones foueant, nec admittant. Vane enim ſibi blanditur quis de ſtrenuè nauata opera Dei militiæ, ſi diſſenſiones nutriuit, ſi proximorũ vnanimi-

Ioan. 1. tatem diſrupit. Dicebat Ioan. 1. epiſt. 4. *Deus dilectio eſt, & qui manet in dilectione, in Deo manet, & Deus in illo manet.* Quæ verba premens D. Cyprian. de vnitate Ec-

Cypr. cleſiæ inquit: *Cum Deo manere non poſſunt, qui eſſe in Eccleſia Dei vnanimes noluerunt, ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel obiecti beſtiis animas ſuas ponant, non erit illa fidei corona, ſed pœna perfidiæ; nec religioſa virtutis exitus glorioſus, ſed deſperationis interitus. Occidi talis poteſt, coronari non poteſt.* Sanè inter Chriſti milites, illos ſtrenuos, & præſtantiſſimos putamus, qui cum flammis, cum beſtiis, cum morte pro fide & religione pugnant. Sed vide vnde & per hæc duriſſima prælia adhuc quis præſtantis Chriſti militis non attingat inſigne, nimirũ ſi in Eccleſia cum aliis vnanimis eſſe nolit, ſed magis in diſſenſionibus, & diſcordiis ſit. Is licet in arenam deſcendat imperterritus, licet flammas vincat tolerantia, licet per medias mortes currat, Chriſtiani bellatoris decora non attinget. Illi ſummum Chriſtiani belli culmen pertingunt, qui neſciunt diſſenſiones vllas. Hinc

2. Reg. 23 eſt, quod 2. Reg. 23. vbi ponitur cathalogus fortium Dauid, Ioab, & Amaſa totius Iſraëliticæ militiæ Principes non ibi recenſentur, dicit enim: *Hæc nomina fortiũ Dauid,* &c. *Poſt hunc Eleazar,* &c. *Poſt hunc Semma,* &c. Sic fortiſſimorum Dauidis ducunt nomina ponens, eos præterit, quos omniũ Principes ex ſcriptura nouimus, nimirum Ioab, & Amaſam Et cur hos à nomine fortio-

Carthuſ. rum excludit? Ait Carthuſianus ibi: *Porrò Ioab nõ exprimitur hic inter fortes, quia inter fortes demeruit nominari, propter turpia facta ſua, quibus proditorie, & inique occidit ſtrenuiſſimos viros Abner, & Amaſam. Quo circa mirum apparet, quod ſtrenuiſſimus ille Amaſa inter fortes non ponitur, quod forſan contigit, quia adhæſit Abſaloni aduerſus regem Dauidem.* Et merito licet ij adeò erant fortes, vt Principes eſſent totius Iſraëliticæ militiæ, tamen quia fouerunt diſcordias, & diuiſiones, & nõ ſeruarunt vnanimitatẽ, excluſi ſunt à numero, & re virorum fortiũ. Minimè enim fortis honorem accipit in regno Chriſti, qui percutit fratrem, & charitatem ſcindit propter lucra propria, nec qui adhæret pacis, & vnitatis turbatoribus. Ille fortis, ille ſe ſtrenuè in præliis Domini gerit, qui nouit vnanimitatẽ, & concordiam retine-

Apoc. 12. re. Apocal. 12. *Factum eſt prælium magnum in cœlo, Michael, & Angeli eius præliabantur cum Dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt,* &c. Ecce tibi inualida, & infirma pars draconis inuenta eſt in prælio; pars autem Michaëlis & Angelorũ eius fortis, & ſtrenua. Et vnde tanta illi infirmitas, & huic tam ſingularis

D. Naz. fortitudo? Ait D. Naz. orat. 12. *Ex Angelis autem, is qui ſeditionem concitare auſus eſt, dignas arrogantia ſua pœnas dedit; reliqui vero in ſua dignitate perſtant, cuius primum illud eſt, quod pacati ſunt, ac diſſidij expertes, quippè qui à ſancta, & laudanda Trinitate hoc acceperunt, vt vnũ ſint.* Expende, in quo ſit tota cœleſtis exercitus valentia, nimirum: *Quod pacati ſunt ac diſſidij expertes*, quãdo ipſi in ſe nullam diſſenſionem nouerunt, nullúſque eorum ab altero diſſenſit, inde fortiſſimorum pugnatorũ glorias tenuerunt. Ad triumphatorum partes acceſſerunt, qui diſſidia exſibilarunt; periere diſcordiarũ ſeminatores. Et quæ domus non pereat, in qua diſcordia cer-

Gen. 37 nitur? Gen. 37. *Iſrael autem diligebat Ioſeph ſuper omnes filios,* &c. *Fecitque ei tunicam polymitam. Videntes autem fratres eius, quod à patre plus cunctis filiis amaretur, oderunt eum,* &c. Vtinam non tunicam diſcordiæ cauſam filio dediſſet, ſed magis fratrum gratiam illi acquireret, & non tot mala paſſus eſſet. Ex quo monet D. Ambr. D. Amb.
lib. de Ioſeph c. 2. *Plus acquiritur filio, cui fratrum amor acquiritur. Hæc præclarior munificentia patrum, hæc ditior hæreditas filiorum. Iungat liberos æqualis gratia, quos iunxit æqualis natura.* Equidem nunquam filius præſtantiorem acquirit hæreditatem, quàm eam, cum qua à fratribus non diſſentit.

§. XXIV.

Ille præclarum Deo munus offert, qui ab omni diſcordia, & diſſenſione liber eſt.

VIde vnde in hanc mentem veniant, vt Deo offerant aureum munus. Dicunt enim: *Recenſuimus numerum pugnatorum, & ne vnus quidem defuit. Ob hanc cauſam offerimus in donariis Domini,* &c. Quæ ſic ex
Græco apud Originem ſonant: *Collegimus ſummam virorum bellatorum noſtrorum, & non diſſenſit ex nobis quiſquam, & obtulimus munus Domino,* &c. Vbi nullus diſſenſit, nullus fuit, qui diſſenſiones nutriret, in eam veniunt mentem, vt munus offerant Deo pro acceptis. Nec enim Deo gratum munus poſſet offerri niſi à non Orig.
diſſentientibus. Ait ibi Orig. hom. 26. *Quidquid in intellectibus, quidquid in operibus habent, Deo offerunt. Sciũt enim quia munera eius, data eius ſunt, & ideò non diſſentit in eis nec vnus. Neque enim poſſent munera offerre Deo poſiti in diſſenſione.* Hoc primum efficiant, qui Deo & præclarum, & gratum munus offerre volunt, tollant à ſe omnem diſſenſionis ſuſpicionem, abſint prorſus ab omni diſcordia, non enim à diſcordibus, à diſſentientibus, ſed ab iis, qui maximè concordes, & vnanimes ſunt, poſſunt venire munera, quæ placeant Domino.
Hinc Pſal. 150. *Laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis ſuæ. Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum in pſalterio, & cithara. Laudate eum in tympano, & choro; laudate eum in chordis, & organo.* Petit ex vno capite, quod illæ dentur Deo laudes, quæ optimè eius magnitudini correſpondeant, & ex alio capite nullam aliam vocem requirit, niſi quæ veniat ab inſtrumentis muſicorũ. Cur bone non magis petis voces humani cordis? Cur nõ magis requiris pretioſos animæ affectus? Quid ſi cithara, ſi pſalterium, ſi organum, ſi tuba reſonent, & taceant corda? Cur ergo prætetis vocem cordis, & ſola meminiſti inſtrumenta muſicorum? Non otioſe meminit inſtrumenta muſica, ſed vt innuat, vnde placere Deo poſſunt etiam munera cordis, nimirum ex concordia; vt enim tota muſicæ præſtantia in concordia ſita eſt, vt vel ſi quodlibet inſtrumentum diſſentiat, diſſonet, vehementer offendat muſica auditores. Sic qui Deo laudando, munerandove accedit, ita debet eſſe compoſitus, vt nec minimam præ ſe ferat diſſenſionem. Ait Orig. hom. 26. in Num. *Diſcenda igitur magnopere nobis eſt conſonantia diſciplinæ, quia tanquam in muſicis, ſi harmonia chordarum fuerit conſonanter aptata ſonum ſuauis modulatis carminis reddit: ſi vero ſit aliqua in fidibus diſſonantia, ingratiſſimus ſonus additur, & carminis dulcedo corrumpitur, ita & ij, qui Deo militant, ſi diſſenſiones, & diſcordias inter ſe habeant, ingrata erunt omnia, & nihil acceptum Deo videbitur, etiamſi multa bella conficiant, etiamſi ſpolia multa deferant, & multa munera offerant Deo.* Multus ſis licet in virtutibus, in facinoribus, in muneribus offerendis Domino, ſi diſcordia laboras, ſi minimè concordem fratribus tuis animum referas Domino, nihil illi refers gratioſum: cui in primis grata eſt concordantium animorum harmonia. Illud enim & præclarum, & Deo gratũ munus eſt, quod venit à concordibus. Hinc Dauid nactus Saulem in ſpelunca ſolum, 1. Reg. 24. cum audiret commilitonum vocem 1 Reg. 24.
multum diſcrepantes ab eius animo; ipſe enim parcere volebat hoſti, illi è contra petebant, vt interficeret Saulem:

Digitized by Google

Saulem: *Confregit viros ſuos ſermonibus, & non permiſit eos, vt inſurgerent in Saul.* Duo præſtantiſſima fecit in ſociis ſuis, alterum, quod non permiſit illis, quod nocerent hoſti; alterum, quod illos cõfregit ſermonibus, hoc eſt, illos traxit bonis verbis in ſuam ſententiã de ſeruando hoſte. Sed quando pro Saule ſeruando ſufficeret, vt Dauid non permitteret ſuis illi manus inferre, quamtumuis ipſi diſſentirent ab illa clemẽtia; cur inſuper maluit eos verbis adducere in eam mentem, vt ſecum vellent parcere hoſti? Equidem hinc ſacrificium ſuum omni ex parte gratum faciebat domino, quando ex concordi volũtate ſuorum parcebat hoſti.
D. Chryſ. Ad hæc ait D. Chryſ. hom. a. de Dauide, & Saule: *Non abſque Dei præſidio valuiſſet Dauid illos furentes deuincere, ſed hæc erat Dei gratia, quæ veluti ſuadelam quandam addebat prophetæ verbis. Tametſi nõ leue momentũ Dauid hinc attulit, qui quoniam illos ſuperiore tempore ſic inſtituebat, idcirco in articulo certaminis eos paratos, & morigeros inuenit. Nec en. m aliter atque aliquis Epiſcopi munus ſortitus ad illos concionem habebat, ac peracta hac concione ſacrificium obtulit.* Non equidem putauit ſacrificiũ gratum offerendum, prius quam concionem faceret, qua ſuos traheret in eandem animi ſententiam, vt de harmonia concordium quid gratum reſultaret, quod poſſet offerri Deo.

§. XXV.

Ibi ſolum vnanimitas, & concordia poteſt eſſe, vbi lucrum contemnitur.

Miranda mihi venit lectio Orig. quæ in præſenti dicit: *Collegimus ſummam virorum bellatorum noſtrorum, & non diſſenſit ex nobis quiſquam, & obtulimus munus domino vnuſquiſque vir, quodcunque inuenit vas aureum*, &c. Mirum ſanè eſt, quod in exercitu bellatorum, in pugna, & in victoria, & in præda nullus inuentus fuerit, qui ab alio diſſentiret. Ait enim. *Nullus diſſenſit è nobis*; & vnde orta fuit tam inaudita conformitas, & vnanimitas militum? Ait text. *Obtulimus munus Domino, vnuſquiſque vir, quodcunq; inuenit, vas aureum*, &c. Sic circa ſpolia fuerunt diſpoſiti, vt quæcunq; pretioſa fuiſſent, ea Deo obtulerint; in iis autẽ, qui pretioſa lucra deſpiciebant pro Deo, non miror, quod potuerit tanta inueniri vnanimitas, quæ ſolũ vbi aurum contẽ-
Act. 4. nitur, inuenitur. De primis fidelibus dicitur Act. 4. *Multitudinis autem credentiũ erat cor vnum, & anima vna, neque quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat*, &c. *Quotquot enim poſſeſſores agrorũ, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorũ, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum.* Quis non miretur in tanta multitudine credentium tantam vnanimitatem, qua videretur illis eſſe & cor vnum & anima vna? Et quomodo in illis conſeruabatur tanta vnanimitas? Et aurum, & opes contemnebant, nihil ſibi reſeruãtes, ſed
D. Chryſ. omnia pedibus Apoſtolorũ ſiſtunt. Ait D. Chryſ. in illud Pauli dictũ: Oportet hæreſes eſſe ex 1. ad Cor. 11. *Quam primum Apoſtoli verbum veritatis ſeminare cœperunt, annumerati ſunt eis ſtatim tria millia, & iterũ quinque millia, erãtque ipſorum omnium cor & anima vna. Et quis tantæ cõcordiæ author? Quod illud charitatis vinculũ? Quodnam animarum illud philtrum? Opum contemptus. Nullus enim ipſorum dicebat ſuum aliquid eſſe*, &c. Ecce tibi vnus opum contemptus, qui eos adducebat, vt pretioſa quæque venderent, & Deo offerrent, homines vnanimes, & concordes tenebat, vt viderẽtur habere, & cor vnum, & animã vnam. Quæ vnanimitas neceſſario ſoluitur, vbi diuitiæ non ſpernuntur, ſed quæruntur. Hinc creſcentibus diuitiis Lothi, ait ille Abraham
Gen. 13. Gen. 13. *Ne quæſo ſit iurgium inter me, & te, & inter paſtores meos, & paſtores tuos, fratres enim ſumus. Ecce vni-*
D. Chryſ. *uerſa terra coram te eſt: Recede à me, obſecro.* Vbi D. Chryſ. *Auctæ ſunt armenta, affluxerunt diuitiæ multæ, & ſtatim ſcinditur concordia. Antea erat pax, & charitatis vinculũ, nunc rixa & contentio. Et operibus mõſtrabat Abraham, quod non facit diuiſionem ſua ſponte, neq; ſeparare vult, ſed ob contentionis neceſſitatem, vt ne in domo ſit perpetuum bellum.* Putabat merito ſanctus vir cũ diuitiis, & lucri amore, non poſſe in domo deficere & contentiones, & bella. Perſuadeãt hoc ſibi vniuerſi homines, quod eiſdem pedibus, quibus ad diuitias cucurrerint, in bella, & diſſenſiones cruentiſſimas venient. Loth enim lucra eligens, diuitis Sodomitarum campi raptus vbertate illo cõtendit. Et quid inuenit niſi bella? Gen. 14. *Egreſ-* Gen. 14.
ſi ſunt Rex Sodomorũ, & rex Gomorrhæ, rêxque Adamæ, & Rex Seboim; necnon & Rex Bale, &c. *quatuor reges aduerſus quinque*, &c. *Tulerunt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum*, &c. *Necnon & Loth, & ſubſtantiam eius.* Id quod ponderans D. Amb. lib. 1. de Abrahã c. 3. ait *Loth* D. Ambr.
amœnam elegit, quæ cito prædonum oculos incurrit. Hinc bellum inter Reges, aduerſariorum victoria, incolarum captiuitas. Hæc inſeparabilia ſunt ab humanis, & temporalib. lucris, adeò vt nec vel vna veſte diteris, quin inde diſſenſiones inſurgant. Gen. 38. *Iſraël autem diligebat* Gen. 38
Ioſeph, &c. *fecitque ei tunicam polymitam. Videntes autem fratres, quod à patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum.* Vbi data Ioſepho fuit tunica polymita, ſtatim fratres eius præcellentiam in patris amore viderunt, & eum oderunt. Ex quo D. Amb. lib de Ioſeph c. 2. *Lucrũ* D. Ambr.
pietatis neſcit pecunia, in quo pietatis diſpendium eſt. Quid miraris, ſi propter fundum, aut domum oriuntur inter fratres iurgia quando propter tunicam inter filios Iacob ſancti arſit inuidia? Nec vnius tunicæ acquiſitio potuit vitare fratrum diſſenſiones, & iurgia.

Num. 31. Suſceperúntque Moyſes, & Eleazar ſacerdos omne aurum in diuerſis ſpeciebus, põdo ſedecim millia, & ſeptingentos quinquaginta ſiclos à tribunis, & centurionibus. Vnuſquiſque enim quod in præda rapuerat, ſuum erat. Et ſuſceptum intulerunt in tabernaculũ teſtimonij, in monumentum filiorum Iſraël coram domino.

§. XXVI.

Vltronei, & voluntarij in Dei obſequio præſtantiſſimum obtinent locum in domo domini.

Ecce tibi aurum à principibus oblatum accipiunt Moyſes, & Eleazar, & in tabernaculo illud reponunt. Dicit námque: *Suſceptum intulerunt in tabernaculum teſtimonij, in monumentum*, &c. Sed dona ex vniuerſis multitudinis hominibus data, non ſic accepta fuerunt, nec ſic in tabernaculo repoſita. Solum enim dicitur de illis: *Tradiditque Moyſes numerum primitiarum Domini Eleazaro ſacerdoti ex media parte filiorum Iſraël: De media vero parte, quæ contigerat multitudini*, &c. *tulit Dominus quinquageſimum caput, & dedit Leuitis.* De iis dicitur, quod data ſunt, ſed explicatur, vt accepta fuere, vt repoſita; de illis autem totum id explicatur, & quod accepta, & quod repoſita fuerũt in tabernaculo. Sed cur hæc magis reponuntur in tabernaculo, quam illa? Illa extorta fuerant præcepto Domini; hæc autem afferebant principes omnino voluntarie, ex propria, & vltronea deuotione, nullius coacti præcepto ſuperioris; hinc & acceptiora Deo, & digna præſtantiſſimo tabernaculi reponi loco. Fœlix qui ſic voluntarius, & vltroneus eſt in oblatione, qui præſtantiſſimum in domo Dei tenebit locum. Pſal. 44. celebrans volunta- Pſal. 44.
riæ virginitatis vota ſic ait: *Adducentur regi virgines poſt eam: proximæ eius afferentur tibi. Afferentur in lætitia, & exultatione, adducentur in templum Regis.* Expende, quo perueniant tandem qui virginitate florent, nimirũ peruenient vſque ad templum diuiniſſimi Regis, vt præſtanti in domo Dei locum tenere poſſint. Sed quæ virgines tantam adipiſcentur gloriam? Sanè non omnes, ſed quæ voluntariæ fuerint in virginitatis cultu & vltroneæ. Accipite D. Baſilium fantem ibi: *Hæ porrò* D. Baſil.

Digitized by Google

virgines in lætitia, & exultatione adducentur, ducentur in templum Regis. Non quæ virginitatis voto ſe ſubſtrauerũt vt udacta; non item quæ ex triſtitia, aut neceſſitate vitæ virginalis ſanctimonium ſuſceperunt, ſed quæ in lætitia, & exultatione gaudent, & ſe exilararunt tali officio perficiunda virtutis addicta: hæ demum adducentur Regi, & adducentur, non in vnum plebeium, & vulgarem locum, ſed in templum Regis. Itáque è virginibus quæ inueniuntur dicatæ Deo, illæ ſolæ afferentur Deo; illæ ſolæ præſtantem diuinæ domus occupant ſedem, quæ non coactè, ſed voluntariè, & ſpontaneè, virginitatis ſuæ donum offerunt Deo. Nihil enim non ſpontaneum admittitur in

3. Reg. 6. Dei templo. Dicebat. 3. Reg. 6. *Domus autem cum ædificaretur de lapidibus dolatis, atque perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo cum ædificaretur.* Hoc mirandum valdè, quod cum Dei templum ædificaretur lapidibus perfectè dolatis, nullo malleo, nec ferro, nec ictu dolarentur. Et cur tanto miraculo vſus eſt Deus in lapidibus dolandis ad fabricam templi? Non placet Deo illa perfectio, quæ coactè ferro, & vi ſtatuitur, ſed quod ſpontaneè venit; ideò omnia violentiæ inſtrumenta ablegauit à ſuo templo, & prouidit, quod lapides ſpontè ſua dolati

3. Reg. 21. naſcerentur. Ait Theodoret. 3. Reg. 21. *Ipſum quidem templum ædificauit ex lapidibus minimè cæſis ſecuribus, cùm diuina voluiſſet prouidentia, vt inuenirentur eiuſmodi ſua ſponte nati lapides, adeo, vt ad eos compingendos nullo ferro opus fuerit, ſed abſque vlla arte ædificandi inter ſe apte coniungerentur.* Expende, qui lapides admittebantur in Dei templum, non quidem qui ferro, & vi perfectas figuras, & formas induebant, ſed qui tales ſponte ſua naſcebantur. Solus enim qui ſpontaneus eſt in diuino obſequio præcipuum locum obtinet in Dei templo. Hinc poſtquam filij Leui ſponte ſua ad Moyſem acceſſiſſent, vt adoratores vituli perderent, & poſt

Exod. 32. trucidatos ab illis idololatras, ait Moyſes Exod. 32. *Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino, vnuſquiſque in filio, & fratre ſuo, vt detur vobis benedictio.* Quibus verbis illos deputabat in id munus, vt miniſtrarent Domino.

Philo. Ex quo Philo lib. 2. de vita Moyſis, ait: *Dum Moſes laudat publicè horum fortitudinẽ, honorem eis decreuit perpetuum, conuenientem facinori præclariſſimo. Decebat enim vt qui in honorem Dei vltro arma ſumſerunt, & impios momento debellauerant, premium acciperent ipſius cultum ac ceremonias.* Sic qui vltro decertant pro virtute, inter præſtantiſſimos cooptantur Dei miniſtros.

§. XXVII.

Regalis animi eſt Deum muneribus honorare.

QVi pro beneficiis acceptis vltra debitum aliqua Deo offerant principes exercitus ſunt, non populares, cum dicat textus: *Suſceperúntque Moyſes, & Eleazar omne aurum a tribunis, & centurionibus.* Semper enim eſt regalis animi, quod velit Deum ſuis muneri-

Oleaſter. bus honorare. Id quod monebat Oleaſter in præſenti, fatus: *Debent duces, & maiores peculiarem oſtendere Domino gratitudinem, & gratias agere, ſi Dominus ſuos incolumes ſeruet. Et vide ingratitudinem populi. Qui ſeruantur, nihil Domino offerunt, ſed duces, quibus ſeruati ſunt, gratias Domino referunt.* Non equidem à gregalibus militibus, ſed à ducibus, ſed à principibus veniunt munera Deo pro actione gratiarum. In nullo enim clarius oſtenditur regalis cuiuſque animus, quam ſi in omni-

Num. 21. bus acceptis meminerit Deum munerari. Num. c. 21. *Et ex eo loco apparuit puteus ſuper quo locutus eſt Dominus ad Moyſem: Congrega populum, & dabo ei aquam. Tunc cecinit Iſrael carmen iſtud: Aſcendat puteus. Concinabant puteus, quẽ foderũt principes, & parauerũt Duces multitudinis in datore legis, & in baculis ſuis. Profectíque ſunt de ſolitudine in Mathana, &c.* Ecce tibi proficiſcẽtibus Iſraëlitis per ſolitudinem apparuit puteus, apud quem cecinerunt præ gaudio, & biberũt de eius aquis, & profecti inde venerunt in Mathana; Mathana verò ſignificat munera ipſorum. Et quid eſt, quod vbi biberunt de puteo à principibus, ducibúſque effoſſo, ſtatim accedunt ad locum, qui de eorum muneribus nomen habeat? Planè id eueniet, vt guſtatis aquis regaliſſimi putei eos imbibat homo animos, quod munera Deo velit præſentare. Quò ſpectabat Origen. hom. 12. in Orig.

Num. aiens: *Profecti, inquit, à puteo veniunt in Mathanaim. Interpretatur enim Mathanaim munera ipſorum. Vide ergo, quia ſiquis de puteo hoc biberit, quem foderunt Reges, & principes, & ſtatim proficit ad hoc, vt habeat munera, quæ offerat Deo.* Adeò regale eſt Deum muneribus colere, vt ſi vel de regali puteo bibas aquas, ſtatim eo perfectioni deuenias, vt ad munerandum Deum præ manibus munera habeas.

§. XXVIII.

Sacerdotum auaritia aliis pernicioſa.

ACcipiunt Moyſes & Eleazar aurum, & illud in ſanctuario reponunt, vt alliciãt inde Iſraëlitas ad ſimile offerendum Domino. Quippè dicit textus: *Et ſuſceptum aurum intulerunt in tabernaculum teſtimonij, in monumentum filiorum Iſrael coram Domino.* Suſcepit quondam etiam Aaron aurum à populo, quod miſit in conflatorio, ex quo exiuit vitulus aureus, qui rapuit populum in ſui adorationem. Habes Exod. 32. *Fecítque* Exod. 32.

populus, quæ iuſſerat, deferens inaures ad Aaron. Quas cum ille accepiſſet, formauit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixerúntque: Hi ſunt dij tui, &c. Et Eleazar aurum accepit à populo, & Aaron ſimiliter aureas inaures accepit, ſed ille reponit aurum in ſanctuario, vndè commonefaciebat populum ſimilis cultus exhibendi Domino; hic autem mittit aurum in conflatorio, vndè trahit populum in vituli aurei adorationem. Et cur quod aurum in Eleazari manibus ſanctum, & ſalutare fuit populo, in Aaronis manibus adeò pernitioſum fuit, vt miſſum in conflatoria in ſui adorationem traxerit populum? Eleazar habuit aurum in manibus, quod ipſe minimè petierat, nec expetierat; contrà Aaron aurum habuit, quod expetierat à populo, ait enim ibi: *Tollite inaures aureas, & afferte ad me*, in quo oſtendebatur animus auari ſacerdotis. Vbi autem ſacerdos auarus eſt, & auri amator, non miror, quod populus aurum adoret. Rem pulchrè expendit, & deflet Galfridus Abb. in Allegoriis Tilmanni fatus: Mira Galfrid.

res, ſi tamen vera, quod huius author idololatriæ ſacerdos extiterit. Audi ergo ſacerdos auare. Aurum tibi datum eſt. Non enim ex tuo illud habes, vel patrimonio, vel labore, ſed ex oblatione fidelium. *Sed acceptum in ignem aurum mittere, eſt in ipſius concupiſcentia corda hominum inflammare. Ignis enim auaritiæ ſignat ardorem. Et in hunc ignem ubi is aurum mittitur, quorum maximè exemplis uguur, vt ardenter ametur. Quæ enim eſt ſubuerſio maxima populorum? Nónne auaritia ſacerdotum? Indè ſtudium hoc vehementius terrena colendi, non in ſolis conſcientiis oritur, ſed foris etiam manifeſta operatione profertur.* Planè ex quo aurum exquirunt ſacerdotes, cui incubent, maximum auaritiæ ardorem inferunt multitudinis cordibus; nullus eſt, qui aurum non adoret, ſi illud videat à ſacerdotibus coli. Tunc enim ſolum ſacerdotum vox non nociua, ſed ſalutaris populis, cum ipſi ab omni lucri amore, ab omni terrena cupiditate ſunt liberi. Dicebat námque Pſal. 76. *Vox tonitrui tui in* Pſal. 76.

rota, tonitruum vocabat vocem euangelicæ prædicationis ſacerdotibus commiſſam; quæ tunc in ſuo ſplendore eſt, quando è rota auditur. Sed quid eſt, vocem doctrinæ euangelicæ è rota audiri, niſi de ſacerdotibus vix terrena attingentibus venire? Quo ſpectans Diu.

Baſil. ſerm. in Pſal. 28. loquit. *Quod autem tonitruus ſit* D. Baſil.

Euangelium, oſtendunt diſcipuli à Domino per metapho-

ram

Digitized by Google

ram filij tonitrui appellati. Quamobrem non cuilibet vox tonitrui talis competit, ſed ſi quis dignus fuerit, rota nominari, ei conuenit, ait enim: Vox tonitrui tui in rota, ſi quis fuerit ad anteriora contendens veluti rota, modica ſui parte terram attingens. Equidem tonitruus eſt euangelica doctrina, quæ non cuilibet miniſtro committenda eſt, vt ſalutaris ſit, ſed illi, qui inſtar rotæ perfectæ vix terrena contingat. Vbi autem miniſter euangelij totum ſe immerſerit lucris temporalibus, fallat, niſi penitus inficiat populares. Huc trahe dicta tom. 4. in Euang. lib. 16. cap. 23 §. 30.

CAPVT VLTIMVM

De Moyſis morte.

Textus Hiſtoria.

POſt datos Madianitas internecioni, facta in caſtris militum, & reliqui populi congregatione de obitu Moyſis indicium eſt factum: proceſſit ipſe, qui popularibus fuit, fidiſſimus amator vſque ad extremũ adhæſerat, collaudat Deum omnium moderatorem, & populum admonet tranquillitatis, aperitque eitum diſceſſum ſuum, ſimul precatur poſt illum Omnipotenti Deo fidos ſe exhiberent, & gratos. Et ad principes tribuum conuerſus ſingulis tribubus fortunas tecitat, quas expectabant. Dein aſſumptis ſecum Ioſue, & Eleazaro montem Nebo conſcendit, cuius è cacumine terram vniuerſam ab Iſraëlitis incolendam conſpicatus, quaſi placidiſſimo ſopore correptus ad regionem viuorum euolauit. Poſt hæc Angelicis officiis funus curatur; nil requireres, quod pertineret ad pompæ funebris celebritatem, corpus Angelicis in humeria miro ſplendore adornatum; purpureus illi color erat in labus, roſeus ſplendor ſic genas implebat, vt viuentem putares. Præibat agmen Michaël Archangelus, qui repugnantem Sathanam deturbans mortalibus oculis inacceſſum ſepulcrum in valle Moab contra Phogor tanto viro parauit. Ibi ſitus fuit Moyſes centiſſimo viceſimo ætatis ſuę anno, vnde fuit Sathanas eliminatus, nunquam enim virtuti non cedit poteſtas contraria.

PARS VNICA.

Moralis circa textus litteram.

VT eum viuente Moyſe luctati ſumus, vt proficiſcentibus ad perfectionem, poſſemus viã oſtendere regalem; nunc de eiuſdem mortui ore neceſſum eſt, vt eos ſanos extrahamus, quibus illuminemur, & efficiamur in vitam ſpiritualem.

Deut. 34. Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montem Nebo in verticem Phaſga contra Iericho: Oſtenditque ei Dominus omnem terram Galaad vſque Dan, & vniuerſum Nephthali, terrámque Ephraim &, Manaſſe, & omnem terram vſque ad mare nouiſſimum, & auſtralem partem, & latitudinem campi Iericho ciuitatis palmarum vſq; Segor.

§. I.

Electis viris tantũ adeſt diuinus halitus, quo nihil arduum non ſuperant.

ECce tibi Moyſes vt in montem intrepidus aſcendit, in quo ſcit mortẽ imminere ſibi, dixerat enim Dominus Num. 27. *Aſcende in montem iſtum Abarim, & contemplare terram, quã daturus ſum filiis Iſraël, cúmque videris eam, ibis & tu ad populum tuum, ſicut iuit frater tuus Aaron.* Hoc Dei præceptum accepit Moyſes, & nullis populi clamoribus, nullis filiorum, amicorúmq; fletibus retardatus ſtatim omnino imperterritus vadit in montem. Dicit enim Deuth. 34. *Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montem Nebo*, qui erat pars montis Abarim. Sed vnde diuina vox tantum valuit in homine, quod ſpretis filiis, amicis, cognatis imperterrite, & incunctanter vadat ad mortem? Multi alij Dei voces audiunt, ſed ſi difficilia iubeant, ſurdeſcunt prorſus: Moyſes autem iuſſus difficillimum omnium ſubire in monte, nil dubitat, nil cunctatur, ſed imperterritus aſcendit in montem. Vnde hoc prouenit? Non tribuam tantum facinus efficaciæ vocis externæ, qua corporaliter extrinſecus Deus ſua mandata proponit; ſed tribuam illud efficaciæ ſpiritualis, & internæ vocis, qua intrinſecus electi viri moti trahuntur à Domino. Quorum enim internis auribus hæc ſpiritualis Dei vox ſonat, nulla illos difficultas retardat, quin omnia ardua, & lethalia vorent. Aiebat Paul. Actor. 20. *Ecce alligatus ego ſpiritu vado in Ieruſalem, quæ in ea ventura ſunt mihi ignorans, niſi quod Spiritus ſanctus per omnes ciuitates mihi proteſtatur, dicens; quia vincula, & tribulationes Ieroſolymis me manent. Sed nihil horum vereor.* Ecce tibi in Paulo omnes tormentorum & mortis timorem ſuperati, non ſic ſuperatus fuit in Caino affectus iræ, imò de illo ait Gen. 4. *Iratuſq; eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius. Dixitque Dominus ad eum. Quare iratus es? & cur concidit facies tua? Nónne ſi bene egeris, recipies, ſin autem male ſtatim in foribus peccatum tuum aderit? Sed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius*, &c. Apparet Deus Caino, multiſque illum hortatur, vt fratris honorem ferat; nec potuit Cainus ferre honorem fratris. Paulus in ſeipſo fert catenas, vincula, & mortes, ad quæ intrepidus aduolat, Cainus poſt Dei viſitationem, poſt Dei voces, & exhortationes non vult ferre honorem in fratre. Vnde hæc differentia? Paulo vt electo vox ſpiritualis intrinſecus intonabat, & faciebat contemptorem omnium difficilium, ait enim: *Alligatus ego ſpiritu vado*, &c. Caino autem omnia erant extrinſeca, & externa, & ideò nec gradum in virtute facit. Ait D. Auguſt. lib. 15. de Ciuitat. cap. 1. citatus à Lyppomano in Cat. Geneſis: *In electis Spiritus ſanctus operatur intrinſecus, vt valeat aliquid medicina, quæ adhibetur extrinſecus. Alioquin etiamſi Deus ipſe vtens creatura ſibi ſubdita, in aliqua ſpecie humana ſenſus alloquatur humanos, ſiue iſtos corporis, ſiue illos, quos iſtis ſimillimos habemus in ſomnis, nec interiore gratiam mentem regat, nihil prodeſt homini omnis prædicatio veritatis. Facit autem hoc Deus a vaſis miſericordia ira vaſa diſcernens, diſpenſatione, quã ipſe nouit, multum occulta, ſed tamen iuſta. Nam hoc ipſo, quod Deus locutus eſt ad Cain, eo modo, quo primis hominibus, per creaturam ſubiectam velut eorum ſocius forma congruã loquebatur, quid ei profuit? Nónne conceptum ſcelus in necando fratre etiam poſt verbum diuina admonitionis impleuit?* Totus ille Dei extrinſecus loquentis, & ſe oſtendentis apparatus nihil profecit in Caino, vt ille mentem auerteret à carnalibus deſideriis, nec à malicia mente concepta. At vox ſpiritus intrinſece reſonans in electis viris, eos ſic afficit, ſic mouet, vt in terrenorum trahat deſpectum, & in ardua quæque faciat audere. Crede mihi, omnia euanent temporalia alléctamenta, & præualent æterna; vbi vox diuini ſpiritus intus in electorum animis ſonuerit. Actor. 2. *Apparuerunt illis diſpertita linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.* Mirabar arma à Deo ſuis militibus immiſſa pro expugnando orbe, ea erant diſpertitæ linguæ tanquam ignis. Erat in primis tota illa templi Ieroſolymitani maieſtas: Aaronicum ſacerdotium, legalia ſacrificia, quæ eliminanda erant per Apoſtolorum prædicationem. Et ad hoc tantum facinus patrandum diuinus ſpiritus ſe in linguarum ſpecie communicat Apoſtolis; nullo enim eitius euanent

nent temporalia omnia, quam ſi diuini ſpiritus lingua intrinſecus in electorũ animis ſonet. Ex quo pulchrè Egeſip. dicebat Egeſipp.lib.5.cap.2. *Quoties excuſſa domus Dei, quoties ſeditio, quoties obſidio, quoties bellum? Et nunquam illa vrbs periit, niſi quando verum Dei templum crucifixerunt. Tunc verò ſancta eorum abſumpſit ignis diuinus: nam & exuſta à Babylonijs reparata; poſtea deſtructa à Pompeio reſeruata eorum; ſed penitus exuſta, vbi Ieſus venit, & ſpiritus diuini calore euanuerunt.* Nullæ poteſtates extrinſecus venientes valuerunt decora Ieroſolymitana funditus à mortalium cordibus eliminare; ſed vt deſtruebantur, & citiſſime reparabantur; at ex quo nato, & è mortuo Ieſu, in electorum cordibus cœpit lingua diuini ſpiritus intus ſonare, protinus euanuere omnia illa temporalia, intrepide ad æterna hominibus feſtinantibus. Et quæ difficultas non ſuperetur, vbi ſonat Dei vox intrinſecis electorum animis? D. Aug. Sapienter dicebat D.Aug.q. 167. in Exod. *Factum eſt homini facilè in nouo teſtamento, quod in veteri difficilè fuit, habenti fidem, quæ per dilectionem operatur; atque illo digito Dei, hoc eſt, ſpiritu Dei intus eam in corde ſcribente, non foris in lapide.* Fallar niſi Magdalenæ hæc vox intrinſecùs ſonabat, quæ oblita temporalium omnium audebat ad Deum etiam in domo aliena properare Baſil. Sel. Luc.7. de qua ait D.Baſil.Sel.orat. 36. *Meretrix vitam mutauit: vt facta verba Ieſu, facta vitæ commutatio, coma, animæque retia ſoluuntur.* Sic efficacia ſunt Dei verba vbi intus in electorum animis reſonant.

§. II.

E nobilioribus, ac præſtantioribus hominibus rarus eſt, qui non trepidet ad temporale periculum.

REm ſummæ præſtãtiæ verbis exprimit textus ſimpliciſſimis, dum ait: *Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montem Nebo*, ſuper montem, inquam, in quo iuſſum fuerat à Deo, vt Moyſes occumberet. Quid ſimplicius dictum? Quid præſtantius factum? Quod homo intrepidus eat eò, quo ſibi mortem imminere ſcit, res eſt præſtantiſſimæ virtutis. Cur ergo tantum facinus non magis extollitur, & ponderatur à ſcriptore diuino? Cur contentus eſt dicere Moyſem aſcendiſſe in montem Nebo, nec amplius addit ponderatiuum tanti facinoris? Loquebatur ſcriptor cum iis, qui noſcebant Moyſem principem nobiliſſimum populi, ideò ſufficienter facinus exaggerabat, per hoc ſolum, quod diceret Moyſem aſcendiſſe in montem, vbi erat moriturus, quando rariſſimum eſt, & ſingulariſſimum in potentioribus, & nobilioribus viris, quod non magis timeant temporalia pericula. Memini Ioannem Euangeliſtam vocari dilectum Chriſti, & adeò à Chriſto Domino diligi, vt commendaret illi è cruce Ioan. 19. matrem ſuam Ioan. 19. *Mulier ecce filius tuus.* Et ſi quæras ob quam præſtantiam Ioannes deuenit eò, vt ſic D. Hier. amaretur à Ieſu? Ait D. Hieron. epiſt. ad Principiam de Marcellæ Epitaphio, inquiens: *Vnde & Ieſus Ioannem Euangeliſtam amabat plurimum; qui propter generis nobilitatem erat notus Pontifici, & Iudæorum inſidias non timebat, in tantum vt Petrum introduceret in atrium, & ſtaret ſolus Apoſtolorum ante crucem.* Hoc ſanè maximè ſubſtulit Ioannem, fecitque illum plurimum amari à Chriſto Domino, quod cum generis nobilitate fuiſſet inſignis adeò, vt propter illam eſſet notus Pontifici, nihilominus in re tanti periculi aduersùs Chriſti diſcipulos nihil timuit, ſed imperterritus intrauit in atrium plenum carnificibus, & ſtetit ante ipſam crucem. Rara, & ſingularis prærrogatiua Ioannis, quod nobilis eſſet, & non timeret adeò atrocia temporalis vitæ pericula. Nunquam enim nobiliores non meticuloſiores Matth. 2. ſunt in temporalibus periculis. Hinc Matth. 2. dum Magi Ieroſolymis prædicant natiuitatem Chriſti; *Turbatus eſt Herodes, & omnis Ieroſolyma cum illo.* Cur potentiſſimus Rex turbatur in recenti ortu pueruli Regis futuri? Ait Paſcaſius tibi: *Turbatur Herodes, quia* Paſcaſ. *Cæſar Auguſtus, & ſenatus decreuerant, ne quis Rex, aut Deus diceretur ſine ipſorum conſilio. Idcirco forſan audito regis nomine, furore mouetur, ne in ſe ſi vulgatum eſſet ſenatus decreta violaſſe, diſcriminis ſententia verteretur.* Ecce tibi in re temporalis diſcriminis vt primi Reges, & Principes timore, & turbatione ſoluuntur. Vix eſt temporalis diſcriminis odor, & primi qui terrentur, ſunt & nobiliores, & potentiores ſæculi, qui vt temporalibus magis immerſi ſunt, ſic ad quodlibet eorum damnum maiori timore mouentur.

§. III.

De ſolis perfectis virtutum operibus imperterrite ad mortem itur.

NOn otioſè deſignatur locus ex quo Moyſes in montem moriturus aſcendit, dicit enim: *Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab*, &c. In campeſtribus Moab Moyſes Iſraëlitas luxurioſos morti dederat, inde miſit exercitum, qui Madianitarum ſcandala vindicauit, nec antea deſtitit, quam perfecta fuerit vindicta de ſceleribus admiſſis contra Deum. Ne miremur, quod de campo, in quo peccata vindicans, omnia Dei mandata perfecit imperterritus ad montem aſcendat, vbi eſt illi moriendum. Tunc enim ſolum quis imperterritus poteſt ad mortem accedere, cum perfectam vindictam de peccatis fecit, cum virtutum opera ad amuſſim perfecit. Væ autem illi, qui nulla ſumpta vindicta peccatorum, nullum virtutis propoſitum deducens ad perfectum ad mortem accedit. Matthæi 24. dum de extremo hominis fine fit Matt. 24. ſermo, dicitur: *Væ autem prægnantibus, & nutrientibus illis diebus.* Sic oſtendit Dominus, quantum periculum immineat prægnantibus, cum finis aduenerit. Sed cur prægnantes, & nutrientes tempore finis in maiori periculo damnationis erunt, vt illis væ dicatur? Non loquitur de prægnantibus corporalibus reſpectu damnationis æternæ, ſed de ſpiritualibus prægnantibus, nimirum de iis, qui bona deſideria, & propoſitum bonum de tollendis peccatis, & virtutibus acquirendis conceperunt, ſed nunquam fuit illis virtus pariendi; nec opere compleuerunt, quod ſibi ad ſalutem neceſſarium intellexerunt, vel ſi quid effecerunt, nunquam id adoleuit, ij ſanè ſi in eo ſtatu ſunt morte adueniente, non mirum eſt, ſi pereant. Ait enim Diuus Ambroſius lib. 10. in Lucam: *Nec illæ* D. Ambr. *prægnantes condemnationis exortes ſunt, quæ in bonorum actuum molimine conſtitutæ, nec dum aliquos bonorum operum dederunt proceſſus. Sunt, quæ de Dei timore concipiunt, ſed non omnes pariunt, non omnes perfecti, non omnes poſſunt dicere: Peperimus ſpiritum ſalutis in terra. Non omnes Mariæ, quæ de Spiritu ſancto Chriſtum concipiant, verbum pariant. Sunt, quæ abortiuum verbum excludant, antequam pariant. Sunt, quæ in vtero Chriſtum habeant, ſed eum nondum formauerunt.* Ecce tibi iuxta Ambroſium prægnantes vocantur, quæ ſunt in molimine virtutum, in molimine pœnitentiæ, ſed nunquam ad effectum perueniunt. Hæ prægnantes non ſunt damnationis exortes in vitæ fine. Quæ ex Dei timore concipiunt bonum propoſitum, bonum deſiderium, ſed non pariunt illud, & ſi pariunt, non adoleſcere ſinunt; cum ſic perueniant ad mortem, ad extremum iudicium magnum damnationis periculum ſubeunt. Duæ erant fœminæ, 3. Reg. 3. quæ pepererant filios, ſed dum adhuc lactentes habent, altera ſuum dormiens oppreſſit, & tacitè alteri viuum ſurripuit, & appoſuit defunctum. Hinc ortæ inter illas rixæ ſunt, dum vnaquæque vocaret ſuum puerulum viuum, & defunctum alteri adſcriberet. Quid tunc? Noua & ex-

traor

traordinatia ſapientia Salomonis fuit neceſſaria, ne vera mater viui puernli caderet in iodicio. Proh duram conditionem illorum, qui mentis filios adhuc lactẽtes habent, nec adoleſcere ſinunt, omni Dei ſapientia opus habent, vt diſcrimina fugiant extremi iudicij! Ait pulchrè

D. Amb. D. Amb. ſuprà: *De nutrientibus docuit me illud Salomonis ſublime iudicium, & illa duarum contentio fœminarum, quod etiam ſi iam partus dolore ſint abſolutæ, adhuc autem confirmandorum pignorum metu nutent, ne cui per temulentiam nutrienti ſomnus obrepat, paruulũ mater opprimat. Sed & illa, quæ filium non peremit, periclitatur ſuo, quia iudicij hæret incerto. Ergo & nos, ne quaſi imperfectorum parentes, operum, aut iudicij dies, aut mortis inueniat, paruulos noſtros ablactare properemus.* Sanè hoc debet maximè cauere, qui velit diem mortis, iudiciíque extremi ſubire intrepidus, ne tunc inueniatur, vel habẽs adhuc in vtero, vel lactentes, ſolùm habens animi fœtus. Ille enim ſolus in morte non habet, quod timeat, qui perfectam de ſceleribus egit pœnitentiam, qua in virtutibus adoleuit.

§. IV.

Æterna ſpectans facilè temporalia contemnit.

MIgraturo à vita Moyſi, Dominus terras Iſraelitis promiſſas oſtẽdit, ait enim; *Oſtenditque ei Dominus omnem terram Galaad vſque Dan*, &c. Morituro terras, eorũq; diuitias, & delicias oſtendit Dominus; quòd mihi magnam facit admirationẽ, quando ſapientes homines hoc curent maximè, ne morituros aliqua ſubeat memoria terræ. Quid terra, eiúſque deliciæ ad morituros afferat niſi dolorẽ, & pœnam? Quot terrena decora, tot hami pẽdentes abeuntis animum, ne ſine dolore diſcedat. Prenduntur equidem terrenorum affectu infirmi animi, at qui viuida fide cõtemplantur æterna, facili negotio terrenis ſe expediunt. Securè ergo Moyſi morituro terrena oſtenduntur, vt qui ad æterna feſtinans, terrena etſi præſtantiſſima contemneret. De illo

Ad Heb. 11. aiebat Paul. ad Heb. c. 11. *Fide Moyſes grandis factus, negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem.* &c. *Aſpiciebat enim in remunerationem*, nimirùm cœleſtẽ, & æternam. Erat Moyſes adoptatus filius Reginæ Ægypti, ampliſſimíque illius imperij hæres, quod quaſi in manibus iã tenebat, in aula educatus inter delicias, & diuitias Regias. Tamen vbi viuida fide oculos ad cœleſtem remunerationem coniecit, ſponte ſua omnia à ſuo affectu terrena imperia abiecit. Ex quo Diu.

Chryſoſt. Chryſoſt. ibi hom. 26. ait: *Nullus dimiſit aulam regiam, amplam, & claram, neque tales theſauros, neque cùm poſſet filius Regis eſſe, contempſit, ſicut Moyſes. Qui nõ ſimpliciter dimiſit, ſed abnegauit, hoc eſt, horruit. Cælo quippè propoſito, ſuperfluum erat aulam admirari Ægyptiaci Regni.* Quid terrena Imperia omnia ad Moyſem, cuius ob oculos erat cœlum, & æternitas? Facilè deſpicit hæc tempora-

Cant. 8. lia animus, qui properat ad æterna. Cant. 8. *Quæ habitas in hortis amici auſcultans, fac me audire vocem tuam. Fuge dilecte mi, aſſimilare capreæ, hinnulóque ceruorum.* &c. Quę verba aptant multi expoſitores ſponſæ locutæ cũ ſpõſo inuento in hortis huius mundi, & legunt ex Gręcoi *Qui habitas in hortis.* &c. Et eſt mirandum, quòd ſponſa nacta ſponſum ſuum in hortis floriferis, & amœnis, vbi eius conſpectum, & vocem amœniſſimè percipere poſſet, vix illum inuenit, & ſtatim clamat, vt fugiat, ait enim: *Fuge dilecte mi*, &c. Cur nõ magis petit, vt maneat in deliciis hortorum? Cur non magis amat ibi cõmorari? Ex quo de æternis bonis vocẽ audit, nihil æſtimat manere inter hæc tẽporalia, ſed æterna feſtinat capere.

D. Amb. Ait D. Amb. lib. de bono mortis, c. 5. *Ingreditur in hortos, & inueniens ibi ſponſum ſedentem, & diſputantem cũ amicis, ait: Qui ſedes in hortis vocem tuam inſinua mihi. Mihi, inquit, non amicis. Fuge frater meus. Hortatur, vt fugiat ſponſus. quia iam ſequi poteſt etiam ipſa terrena fugientem. Dicit autem, vt ſimilis ſis damulæ, quæ euadit de retibus. Vult enim & ipſa fugere, & euolare ſupra mundũ.* Sic ad primam ſpõſi vocẽ de æternis afficitur, vt amet ſequi temporalia omnia fugientem; nec æſtimat temporalia deſpicere, dum feſtinet euolare ad æterna.

Deut. 34. Dixítque Dominus ad eum: Hæc eſt terra, pro qua iuraui Abraham, Iſaac, & Iacob dicens: Semini tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam. Mortuúſque eſt ibi Moyſes ſeruus Domini in terra Moab iubente Domino, & ſepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognouit homo ſepulcrum eius vſque in præſentem diem.

§. V.

Spiritualis homo caueat ad temporalia deſcendere.

SApienter canet Deus, ne Moyſes terrã promiſſam pertingat, ait enim: *Vidiſti eam oculis tuis, non tranſibis ad illam.* Et quid cum terra vir totus factus ſpiritus? De illo aiebat Philo in fine lib. 3. *Poſtremo migraturus Moyſes ad ſuperos, & exutâ mortalitate ad immortalitatẽ transferendus, vocante Patre, vt eum è duplici corporis, animæque natura transformaret in ſimplicẽ, iam dum propè totus verſus in animum erat, & quidem illuſtriſſimũ.* *Philo.* Nec miror, quòd vbi Moyſes in ſpiritũ verſus erat, non permittatur ad terrenas promiſſiones ire, nunquam enim ſine periculo ad terrena deſcẽdit, qui in vita ſpirituali conſtituitur. Quò ſpectabat Matth. 24. inquiens: *Cum videritis abominationẽ deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele Propheta, ſtantem in loco ſancto: qui legit, intelligat. Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes, & qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua.* *Matt. 24* Tempore abominationis ſtantis in loco ſancto monentur fugere ad mõtes, quicunque in Iudæa fuerint, ſed & illi, qui in tecto extiterint, vetantur ad inferiora deſcendere, vt aliquid inde ſumant. Et meritò, qui enim in alto ſpiritualis vitę conſtitutus fuerit, nunquam ſine periculo ad terrena ſumenda deſcendet. Ait Imperf. hom. 49. in Matt. *Quicunque in tempore illo fueris ſuper tectum, id eſt, in rebus ſpiritualibus viuens, quæ ſunt aut in capite, aut in corde, quæ tecta dicuntur corporis noſtri, & faſtigia prima, nõ deſcendat ad inferiores ſui corporis partes, vnde aliquid tollat, id eſt, non deſcendat ad aliquas res carnales, vt deſideret aliquid, quod eſt corporale. Alioquin comprehendet eũ abominatio deſolationis.* *Imperf.* Ecce tibi quantum periculum imminet iis, qui vitam ſpiritualem profitentur, ſi inde deſcendant tollere aliquid de bonis carnalibus, aut terrenis. Non miratet, ſi ij in extremam deſolationem veniant. Quod in primitiuis illis Chriſtianis lugebat Diu. Cypr. lib. de Lapſis, aiens; *Diſſimulanda, fratres, veritas non eſt, nec vulneris noſtri materia, & cauſa reticenda. Decepit multos patrimonij ſui amor cæcus, nec ad recedendum parati, aut expediti eſſe potuerunt, quos facultates ſuæ velut compedes ligauerunt. Illa fuerunt remanentibus vincula, illa catenæ, quibus & virtus retardata eſt, & fides preſſa, & mens vincta, & anima præcluſa, vt ſerpenti terram ſecundum Dei ſententiam deuoranti, præda & cibus fierẽt, qui terreſtribus cupiditatibus inhærerent.* *D. Cypr.* Dum illi qui ad ſpiritualia vocabantur, ſeſe ad terrena conuertebant, illiſque adhæreſcebãt, factum eſt, vt inter draconis pabula inuenti à dracone vorarẽtur. Hinc monebat Dominus Aaronem Numer. 18. *In terra eorum nihil poſſidebitis, neque habebitis partem inter eos, ego pars, & hæreditas tua.* *Num. 18* Sic multis cauet, ne Aaronis filij partem habeant terræ. Et cur non habeant hi terram, niſi quia ad perfectionem ſpiritualis vitę vocati erant? Ait D. Amb. *Ambr.* in exhortat. ad Virg. *Moyſes Leuitis non diuiſit terram, quorum non erat terrenus, ſed ſuperior incolatus.* Cauit Moyſes terram dare illis, qui ſuprà terram erant, qui addicti prorſus erant ſpiritualibus; quibus non poterat non officere, ſi quid terrenum ſpectarent.

§. VI.

Magna præſtantia hominis, qui mala, vel natura, vel culpa ſcit conuertere in virtutum facinora.

NOn paruam Mnyſis commendationem affert Epitaphium boc in præſenti ſubſcriprum, nimirùm; *Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus Domini, in terra Moab, iubente Domino.* Expende, quod dicitur mortuus Moyſes, *iubente Domino*, cũ magis deberet dicere puniente Domino, quando mors hæc decreta illi fuit in erroris ſup- [Num. 27] plicium. Ait enim Num. 27. *Dixit Dominus ad Moyſem, Aſcende in montem iſtum Abarim, & contemplare inde terram, quam daturus ſum filiis Iſrael, cùmque videris eam, ibis & tu ad populum tuum, ſicut iuit frater tuus Aaron, quia offendiſtis me in deſerto Sin*, &c. Itaque propter offenſam Deo illatam ad aquas contradictionis Deus ante promiſſæ terræ poſſeſſionem facit, vt Moyſes migret à vita. Cur ergo non magis dicitur mortuus Moyſes puniente Domino, quàm iubente Domino? Magna ibi oſtenditur præſtantia Moyſis, qui ſciuit, quod erat offenſæ pœnale ſuppliciũ conuertere incantatiſſimi obedientis inſigne. Huc traho Iephte hiſtoriam & decretũ de occidenda filia pro habira victoria de inimicis: Iudic. c. 11. Audit filia decretum patris, petit duorũ menſium inducias, vt in montibus fleret virginitatẽ ſuam, quibus tranſactis, cùm in montibus verſaretur, venit in domum, parenti ſe ſiſtit, expectãs illius manu feriri. Ait enim text. *Expletiſque duobus menſibus reuerſa eſt ad patrem ſuum & fecit ei ſicut vouerat.* Ipſa reuerſa ex ſe dicitur, non tracta vi à patris miniſtris; ex quo eius extollẽs [D. Amb.] gloriam ait D. Amb. lib. 3 Offic. c. 12. *Rediit ad patrem, quaſi ad votum rediret, & voluntate propria cunctantem impulit, fecitque arbitratu ſpontaneo, vt quod erat impietatis fortuitum, fieret pietatis ſacrificium.* Mors, quæ naturale, & neceſſarium malũ homini eſt, accidit huic puellæ per patris culpam, ipſa tamẽ ſic ſe in tanto malo geſſit, vt illud verteret in cãtatiſſimum pietatis, & obedientiæ patri debitæ ſacrificium Quanta hæc prẽſtantia puellæ! Accipite aliud præſtantiæ ſimilis exẽplum. Latro quidem ſuorum ſcelerum dabat pœnas crucifixus cum Ieſu, & cùm eſſet in tormẽtis audiuit alterum [Luc. 23.] blaſphemantem Ieſu; tunc ille Luc. 23. *Increpabat eum dicens, Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es? Et nos quidem iuſtè, nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali geſſit. Et dicebat ad Ieſum, Domine, memẽto mei*, &c. Quid præſtantius? Latro is erat, & pœnas ſcelerum dabat; ſed quod erat ſupplicij in eas virtutes conuertit, [D. Aug.] quæ regna cœleſtia traherent. Vt moneat D. Aug. ſerm. 130. de Temp. *Vidiſti fiduciam latronis, vidiſti liberam voluntatem in cruce. Audiſti philoſophiam in tribulatione, & reuerentiam diuini timoris in ſupplicio. Subitò in ictu oculi de cruce in cœlum tranſiluit.* De tormentis, de cruce, de ſcelerum ſuorum ſupplicijs fecit ſcholam virtu- [D. Cypr.] tum, quibus in regnum tranſiret. Apertius D. Cyprian. ſer. de Paſſ. Chriſti *In cruce latro confitens, non tantùm indulgentiam meruit, ſed Chriſti familiaris effectus, promiſſus eſt in paradiſum, & factus eſt particeps regni, per confeſſionem factus collega martyrij.* Quid præſtantius? Valuit ſupplicium conuertere in martyrium. Nunquam negabo hoc ad ſummam præſtantiam, & fœlicitatem hominis conducere, quòd ſciat mala & pœnæ, & culpæ vertere in facinora virtutum, vt eſt ſumma miſeria, & infœlicitas, quod in malis, & ſupplicijs peiora ſemper acquiras. De infœliciſſimo omnium mortalium Iuda [Matt. 27] ait Matth. cap. 27. *Proiectis argenteis in templo receſſit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Id quod notans D. Leo ait ſer. 11. de Paſſ. *Impius traditor inſurrexit in ſemetipſum, non iudicio pœnitentis, ſed furore pereuntis, vt qui vitæ auctorem interfectoribus vendiſſet, in augmentum damnationis ſuæ etiam moriendo peccaret.* Quid infœlicius? Per ipſum mortis tormentum venit ad culpam, quę morte duriora acquiſiuit ſupplicia. Heu miſera nequiſſimorum hominum conditio, in ipſis malis, in mortibus ipſis ſic peccant, vt ad maiora mala currant!

§. VII.

Unus Deus homini ſalutaris, mundiales omnes affectus lethiferi.

IN mortem deuenit tandem Moyſes, ſed in morte inuenit ſibi magnificentiſſimas manus diuinas. Ait enim textus: *Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus Domini in terra Moab, iubente Domino, & ſepeliuit eum*, &c. *& non cognouit homo ſepulcrum eius*, &c. Quibus apprimè oſtẽditur, quid Moyſes ex proprio affectu habuit, & quid ex obſequio. De exhibito fuerit nactus. Ex proprijs enim habuit, quòd *mortuus eſt*, ſic error ad contradictionis aquas illum in mortẽ traxit. Ex obſequio Deo præſtito, ſeruus Dei moriens Deum ſepulcri curatorem habuit, & vitæ largitorem immortalis. Vt pulchrè dicat D. Nyſſen. ibi: *Hinc diſcere licet, quot quantiſque virtutibus hoc ſacro nomine dignus homo efficitur, vt Dei ſeruus appelletur? Hoc autem ipſi virtuoſæ vitæ huius ſæculi finem affert, verbo Dei conſumatum, finem dico viuum, cui non ſuccedat ſepultura, cui non addatur tumulus, qui nullam oculis caliginem, nullam faciei corruptionem inducat.* [D. Nyſſ.] Ecce tibi, quid habeat affectionum ſuarum mãcipium, vel Domini ſeruitus. Si affectionibus mundialibus ſeeuis, illæ proculdubio te in mortem coniicient; ſi Deo exhibes ſeruitutem: nil non lætum, non glorioſum, & valdè honoratum dabit ipſe. Luc. 23. è duobus latronibus crucifixis cum Ieſu alter dicebat: *Nos quidem iuſte, nam digna factis recipimus: hic verò nil mali geſſit. Et dicebat ad Ieſum: Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Et dixit illi Ieſus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiſo.* [Luc. 23.] Dum ſuis affectibus ſeruit, hoc habuit, quod morte damnaretur crucis, dum autem in ſe reuerſus ſeſe Ieſu offert, ſtatim accipit paradiſum. Qnod pulchrè expendens D. Leo ſerm. 4. de Paſſ. ait: [D. Leo.] *Inter luctantis animaduræ tormenta, hærẽs patibulo tranſit ad Chriſtum; & cui propria impietas intulit pœnam, Chriſti gratia dat coronam.* Expende, quæ munera præbeat error humanus, & quæ præbeat Chriſtus, quippè mundiales errores pœnas inferunt, in mortem & tormenta coniiciunt ſectatores ſuos; ſed Chriſtus dat coronas, quaſi neſciat nihil non ſalutare ſuis impertiri. Habes 4. Reg. 13. *Latrunculi de Moab venerunt in terram eo anno. Quidam autem ſepelientes hominem, viderunt latrunculos, & proiecerunt cadauer in ſepulcrum Eliſæi. Quod cum tetigiſſet oſſa Eliſæi, reuixit homo*, &c. [4. Reg. 13] Putat autem Ioſephus apud Gloſſam, mortuum illum fuiſſe occiſum à latrunculis illis, qui vbi illatus ſepulcro Eliſæi eius attigit oſſa, ſtatim rediit in vitam. Sed cur à latronibus occiſus à contactu Eliſæi reuiuiſcit? Adumbrabatur in latronibus illis mundus iſte; in Eliſæo autem Chriſtus. Vt videas, quid à mundialibus affectibus habeas, & quid à Chriſto. Quæ mundi ſunt, tibi mortem inferunt, vnus eſt Deus, qui tibi indat ſalutem. Ait Euſebius Gallicanus hom. de Paſch. 2. *Quod legimus beatum Eliſæum ſepulcro conditum, iniecto a latrunculis cadauere intra tumulum ſuum corpus extincti tactu ſacri corporis ſuſcitaſſe. Quis hic alius præfigurabatur, niſi Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui vitam ſepultus operatur. In latrone reum mundum, in Propheta virtutibus Chriſtum Dominum recognoſce.* [Paſch. 2.] Planè in latronibus interfectoribus recognoſcendus eſt mundus, qui nihil aliud nouit præſtare quàm mortem; in defuncto autem Eliſæo agnoſcendus eſt Dei Filius, à quo in homines venit vita. Nil aliud de mundi, affectionúmque humanarum manibus excipies quàm mortem, à Deo autem, & ſalutem, & vitam.

§. VIII.

§. VIII.

Seruorum Dei afflictiones, & mortes pœna non ſunt reſpectu afflictionum peccatorum.

MOrtuus eſt Moyſes ſeruus domini, ſed non apparet eius ſepulchrum, nec in ore eius viſitur aliquod corruptionis ſignum. Dicit enim: *Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus domini, & ſepeliuit eum, & non cognouit homo ſepulchrum eius*, &c. Sic facit dominus, vt Moyſes moriatur, & ſepulchrum abſcondit, nec vllum ſignum reliquit eius corruptionis. Et cur ſic eius ſepulchrum abſconditur, ſic cauetur, vt nullum ſignum appareat demortui? Ait textus: *Mortuus eſt Moyſes ſeruus domini*, qui ſeruus Dei moriebatur, etiam in morte nihil exhibebat mortis; ſic enim ſunt afflictiones, & mortes ſeruorum Dei, quaſi non ſint, ſi peccatorum mor-
D.Nyſ. tibus comparentur. Quo ſpectans D.Nyſſen. in præſenti aiebat: *Hinc diſcere licet, quot, quantiſque virtutibus hoc ſacro nomine dignus homo efficitur, vt Dei ſeruus appelletur. Hoc autem ipſi virtuoſa vita ſeculi finē afferet verbo Dei conſummatum, finem dico viuum, cui non ſuccedat ſepultura*, &c. Hoc tibi dat diuina ſeruitus, qua Dei ſeruus appellaris, nimirum quod finem habeas, quod mortē incurras, quæ vita ſit, quæ nil mortis habeat, quæ in ſpecie mors appareat, in re autē & veritate vita cenſeatur. Hinc contra ſerpentes, quorum veneno peribant Iſraëlitæ erectus fuit ſerpens æneus
Num. 21 in cruce. Numer. 21. *Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno. Qui percuſſus aſpexerit eum, viuet.* Poſſet eadem facilitate ſerpentem verum, ſiue mortuum, ſiue viuum in ligno conſtituere, quem aſpicientes ſanarentur. Cur ergo maluit non verum ſerpentem, ſed fictū cruci figere pro ſigno? Exprimebatur ibi mors Chriſti vt à peccato introductam mortem delebat; ideò ſola ſerpentis aſſumitur figura, nam mors chriſti crucifixi, & horribiliſſima videretur in ſpecie, tamen in re ſolum erat vmbratilis quædam figura mortis, reſpectu illius, quæ fuerat per peccatum inducta. Ex quo aiebat D.
D. Amb. Amb. lib. de Salom, cap 3. *Chriſtus percuſſo dracone, id eſt, diabolo lacerato pernicioſum peccati virus extinxit; & ſicut Apoſtolus ait, in ſimilitudine carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne ſua. Ad hoc Moyſes ſerpentem non verum, ſed æneum in heremo ſuſpendit in ligno, qui proprius erat typus corporis Chriſti.* Ecce tibi, vt quidquid ſerpentini veneni in crucifixo Ieſu apparuit, non verum fuit, ſed fictum, ſed adumbratum; & quidem mors, & dolor, & pœna partes erant ſerpentini veneni: ſed hæc in Ieſu, & ſi maxima apparebant, vel non erāt, vel tantum erant vmbræ quædam ad mortem, & dolores, & pœnas peccatorum comparata. Semper enim iuſtorum afflictiones, & mortes fictæ ſunt, ſi comparentur cum iis, quæ in ſe habent totum venenum peccati.
Iudic. 11. Iudic. cap. 11. temerarie vouit votum domino, & magis temerarie illud implet filiam vnigenitam inter maximos animi dolores ſacrificans; ait enim textus: *Reuerſa eſt ad patrem ſuum, & fecit ei, ſicut vouerat.* Longe aliter Abraham iuſſus à Deo immolabat filium, puerum ligat, in altari locat, gladium ſtringit, vnigeniti collum
Gen. 22. feriturus. Tunc Gen 22. clamat Deus: *Ne extendas manum tuam ſuper puerum*, &c. & inter tot illos mortis apparatus Iſaac euadit viuus. Cur nō ſic accidit Iephtæ filiæ? Cur in illo ſacrificio mors deſæuit, in hoc autem ſoli apparatus mortis viſi ſunt, in re autem euaſit vita? In illo peccatorum pœnæ erant; in hoc iuſtorum afflictiones monſtrabantur, quæ comparatæ ad illas,
D. Amb. non veræ ſunt, ſed fictæ. Ait Diu. Ambroſ. libr. 1. de Abraham cap. 8. *Hoc quidem exemplo docemur, quia iuſtus tentatur compoſitis, & fictis.* Ficta ſunt, compoſita ſunt tentamenta, & tormenta iuſtorum, ſi comparentur cum iis, quæ in ſe habent peccati virus.

§. IX.

Diuinus halitus expellit noxia cuncta. Deus enim dilectiſſimos oſculis, alios igne purificat.

MAgnum erat illud de Moyſe dictum, nimirum: *Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus domini*; ſed illud maius, quod ex lectione hebræa elicitur, legunt enim alij: *Mortuus eſt ibi Moyſes ad oſculum domini, ſiue in oſculo domini.* Quid illuſtrius? Merito ex tam fœlici morte multi putant ſic obiiſſe Moyſē in tanta puritate, vt non pateretur purgatorium ignem. Et ſanè qui in oſculo domini vitā finit, de diuiniſſimi oris halitu hoc habet, vt ſe ab omni ſordis vel vmbra purificet. Hinc Dei ſponſa clamabat Cant. 1. *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Hoc vnum *Cant. 1.* petit, & expetit, nimirum ſi Dei ori appropinquet, certa quòd de eius halitu nihil non purum retineat. Ex quo dicebat D. Nyſ. hom. 1. in Cant. *Anima vult Dei* *D.Nyſ.* *ori vitam hauriens os admouere, dicens: Oſculetur me oſculo oris ſui. Et qui omnibus ſcatere facit vitam, & vult omnes eſſe ſaluos, neminem vult eorum, qui ſalui ſiunt, eſſe expertem huius oſculi, eſt enim eius oſculum purgamentum omnis ſordis.* Nulla equidem eſt iuſtorum anima, quæ tandem ad Dei oſculum non admittatur egrediens è vita, ſed aliquæ prius purgatorio igne purificantur; aliquæ autem omnium fœliciſſimæ in ipſo receſſu à corpore ad tantum oſculum admittuntur, quod nullas in illis ſordes permittit, ſed oſtendit candidiſſimas, puriſſimas. Luc. 7. dum Ieſus diſcumbebat ad menſam Si- *Luc. 7.* monis leproſi, acceſſit nobilis peccatrix retro, quæ exoſculans pedes Chriſti peccatorum omnium ablutionem obtinet ab illo. Mirabar, quod Simon ille, tanti conuiuij ſumptu non negotietur peccatorum purificationē, quam negotiabatur mulier in domo illius. Et cur ille adeò infœlix māſit in ſumptu ſuo, cum hæc inde egreditur fœliciſſima? Ait Dominus ibi ad Simonem: *Oſculum mihi non dediſti, hæc autem ex quo intraui, non ceſſauit oſculari pedes meos. Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum* Ecce tibi, quæ ad oſcula admiſſa eſt, purificationem peccatorū obtinuit; ille vt non dignus extitit oſculis diuinis, ſic manſit in peccatorum ægritudinibus indigens purgatione ignis. Ait D. Niſſen. ſupra. *Quamobrem mihi videtur dominus* *D. Nyſ.* *hoc exprobrare Simoni leproſo: Oſculum mihi non dediſti. Reuera enim fuiſſet mundatus ab ægritudine, ſi ore attraxiſſet puritatem. Sed ille quidem merito id non eſt expertus.* Merito non expertus fuit puritatem, qui ad diuinum oſculum non fuit admiſſus, ſed manſit in ſuis peccatorum ægritudinibus. Quæ autem in dilectiſſimorum partem admittebatur, oſculis diuinæ plantæ impreſſis, ſic omnia purificauit peccata, vt poſſet apparere inter ſpiritus candidiſſimos.

Deuther. vlt. Moyſes centum & viginti annorum erat, quando mortuus eſt, non caligauit oculus eius, nec dentes illius moti ſunt. Fleuerúntque illum filij Iſraël in campeſtribus Moab triginta diebus, & finiti ſunt dies planctus lugentium Moyſem. Ioſue vero filius Nun repletus eſt ſpiritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum manus ſuas, &c.

§. X.

Laudandis hominibus mors non poteſt obeſſe.

STo à ſententia noſtri Saliani, qui non ſolum de ſene Moyſe, ſed & de mortuo putat dicta illa; *Non caligauit oculus eius, nec dentes illius moti ſunt.* Septuag. po- *Septuag.* ſuêre: *Neque corrupta ſunt labia illius.* Alij legunt: *Nec aufugit vigor eius.* Chaldæus autem dicit: *Neque mutatus eſt ſplendor gloriæ vultus eius.* Et mortuus erat, & quaſi nihil in illo potuiſſet mors, ſic idem in illo manſit vultus vigor, & gratia, & ſplendor Id quod de ſanctiſſimo

Bbb 2 Archie

Digitized by Google

D. Bern. Archiepiſcupu Malachia ponderabat D.Ber.in eius vita inquiens: *Fœliciter obdormiuit in domino. Et vere obdormiuit. Vultus placidus placidi exitus indicium fuit. Mortuus viuere, & viuens mortuus putabatur, adeò nihil intercidit, quod alterutrum determinaret. Eadem viuacitas vultus, ſerenitas eadem qualis apparere ſolet in dormiente. Diceres mortem nihil horum tuliſſe, magis auxiſſe plurimum. Non eſt mutatus, ſed ipſe mutauit omnes.* Sic mors ſanctiſſimi viri nihil in illo tulit, nihil fœdauit, quod ſimile in laudatis hominibus facit. Vix enim aliqoid poteſt facere mors in corpore eorum, quorom laudabilibus virtutibus implentur animi. De mortis aotcambu-
Rom. 7. loue peccato dicebat Paulus ad Rom. 7. *Habitat in me peccatum;* in aliis regnabat peccatum, in Paulo non regnabat, ſed habitabat: erat eoim in eu noo tanquam in regno agens, ſed tanquam domi incarceratum. Similiter de morte philoſophandū puto, quæ in peccatoribus regnat, in laudādis habitat, hoc eſt, ita io eis inueni-
D. Bern. tur, quaſi nihil efficere, aut officere valeat. Ait D.Ber. ſer. in tranſitu ſancti Malachiæ: *Peccatum licet ſimul cum Chriſto, cruci ipſius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim non regnare quidem, ſed habitare etiam in ipſo, dum viueret Apoſtolo permittebatur. Mentior, ſi non ipſe ait: Iam non ego operor, ſed quod habitat in me peccatum. Sic & mors ipſa minime quidem adhuc abeſſe cogitur, ſed cogitur non obeſſe.* Ecce & peccati fomes, & mors comparātur, vt ſunt in viris Apoſtulicis; erat equidem in Paulo fomes peccati, non quidem regnans, vt hominem raptaret, ſed quaſi domi claoſus, ibique incarceratus, ne ſua inferat damna. Sic mors in laudandis hominibus eſt quidem, ſed quaſi alligata, & coacta, ne ſuum effundat horrorem, ſuamque turpitudinem corruptio-
Cant. 5. nis ſtatuat. Cant. 5. dicitur: *Genæ illius ſicut areola aromatum conſita à pigmentariis. Labia eius lilia diſtillantia myrrham primam.* Quæ verba ab aliquibus de Eccleſia Chriſti putantur dicta. Sed cur in labiis Eccleſiæ myrrha coonſtituitur? Nonne ſatius dicuntur alibi Eccleſiæ labia vitta coccinea? Quid myrrha cum labiis formoſiſſimæ? Modo depiogitur Eccleſia in luctu pro ſanctiſſimis viris, qui à morte abripiuntur quorum frequentat ore ſuo virtutes. Vnde factom eſt, vt ſancti, qui ab Eccleſia celebrantur defuncti, toties vnguentis, pigmētiſque mortis effugiant turpitudinem, qooties oſtendant
D. Amb. laudatiſſimam vitam ſuam. Ex qoo D. Amb. in orat. de obitu Valentiniani, inquit: *Genæ eius ſicut phiale aromatis gignentes vnguentaria, labia eius ſicut lilia diſtillantia myrrham plenam, myſtice Eccleſia gratia defletis accipitur, qua in obitu Valentiniani bonum doloris ſui effudit vnguētum, & vitam eius prædicando concelebrauit. Cui mors obeſſe non potuit, eo quod odor prædicationis vniuerſorum ore celebrabilis fœtorem omnem mortis oboleuit.* Expende ab illis: *Cui mors obeſſe non potuit*, &c. Cuius enim talis erat vita, quæ celebraretur omnium ore, in eo mors cogitur non obeſſe: tutuſque ibi mortis fætor, & turpitudo vel tollitur, vel abſconditur. Quod faciuot pigmenta, & myrrha, vt aboleant turpitudinē, & fœditatem mortis, id efficacius præſtat, quæ ab Eccleſia prædicatur vita Sanctorum.

§. XI.

Manſuetudo in principe prope æternum facit eius principatum

Mltot in diuturniſſimi priocipis obitu omnium eſſe pupulariom lacrymas. Dicit enim: *Moyſes centum, & viginti annorum erat, quando mortuus eſt: Fleueruntque illi filij Iſrael*, &c. Vbi Philo lib. 3. addit: *Luxit vniuerſa gens lacrymis defluens per menſem integrum.* Et Ioſephus ait: *Triginta diebus illum luxit populus, cui nunquam quicquam triſtius accidit.* Longe aliter accidere ſolet in popolis aliis; rari enim ſunt, qons non tædeat diuturni alicuius principatus. Samuel imperio durauit, vſque ad populi ſatietatem. 1. Reg. 8.
Congregati vniuerſi maiores natu Iſrael venerunt ad Samuelem in Ramatha. Dixeruntque ei: Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambulant in viis tuis; conſtitue nobis regē, &c. 1. Reg 8.
Sic faſtidieroot in Samuele imperij loogæuitatem: at in Moyſe, cum ab octogeſimo anno vſque ad centeſimū eum vigeſimo imperium protuliſſet, tantum abfuit, quod ſatiarentur eius imperio, quin potius eius mortē largiſſimis proſequereotur lacrymis. Nec miror; ea erat Mnyſes manſuetudine erga ſuos ornatus, quæ illum in imperio æternaret. Aiebat D. Hier. epiſt. ad Theophylū D. Hier.
aduerſus Ioannem Ieroſol. *Dux ille Iſraelitici exercitus, qui decem plagis afflixerat Ægyptum, & ad cuius imperiū cælum, & terra, & maria ſeruiebant, inter cunctos homines, quos tunc terra generauit, manſuetiſſimus prædicatur. Et ideo per quadraginta annos obtinuit principatum, quia poteſtatis ſuperbiam lenitate, & manſuetudine temperabat. Lapidabatur a populo, & pro lapidantibus rogabat, quia potius deleri ipſe volit de libro Dei, ne cōmiſſus ſibi grex pereat.* Expēde in quo fundet diuturnitatem Moyſaici principatus, nimirùm in eo, quod mitiſſimus erat, qood ſuperbiam throni lenitate, & maoſuetudine temperabat. Simile quid inueoio io Dauide, qui cùm in regno ſenuiſſet, adeò vt penè deficeret in bellu, nihilominus Iſraëlitæ non locuti ſuot de alio, quin potiùs dixerunt Regi, 2. Reg. 21. *Iam non egredieris nobiſcum in bello, ne extinguas lucernam Iſrael*, & cùm domi reſideret penè 2. Reg. 21
ſeniu confectus; nil magis cogitant, quàm quomodo eius vitam æternent. Cur non magis faſtidiunt ſenem Regem? Manſuetiſſimus ad ſuos erat. Ait D. Amb. lib. 2. D. Amb.
Offic. cap. 7. *Dauid Rex cum omnibus æquabat ſuam militiam, partiebatur laborem, fortis in prælio, manſuetus in imperio, ferre magis promptus quam referre iniurias. Ideò tam charus erat omnibus, vt iuuenis ad Regnum etiam inuitus peteretur, & reſiſtens cogeretur, ſenex ne prælio interesſet, a ſuis rogaretur, quòd mallent omnes pro ipſo periclitari, quam illum pro omnibus.* Sic manſuetudo Principis facit, quod nunquam eius imperio quantumuis diuturniori ſubditi ſatientur. Quin imò illis imperturbabilem terræ dominatum attribuit Dominus Matth. 5. Matth 5
aiens: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Quæ meritò D. Chryſoſt. & Theophyl. referunt ad temporales principatus, in quibus manſueti fortiſſimè radicantur. Sine manſuetudioe enim vix poteſt principatus durare. Roboan dicebat ad ſobditos, 3. Reg. 12. *Pater* 3 Reg 12
meus cecidit vos flagellis, ego cedam vos ſcorpionibus: ſed dio in imperio oon valoit cooſiſtere, vt dicat D. Hier. vbi ſuprà: *Qui ſcorpionibus cedit, citò regnum manſueti Dauidis diſſipat.* Mirum erit, quòd citò nō euancat Imperium eius, qui caret humanitate, & manſuetudine.

§. XII.

Magna præſtantia viri, quod primas iuuentutis gratias, vel in extrema ſenectute, vel in morte retineat.

AD magnam Moyſis commendationem dicitur, quod viginti ſupra centū annis mortuus com ſit: *Non caligauit oculus eius, nec dentes illius moti ſunt.* Siue vt Alij: *Nec aufugit viror eius:* Vel vt Cald. *Non eſt mutatus ſplendor gloriæ vultus eius.* Qoem virorem, & ſplēdorem à primo ſiue in corpore, ſiue in animo accepit, eundem in extrema ſenectute, in morte ipſa retinuit. Quid præſtantius dici poteſt de viro tam longam agente vitam? Hanc præſtantiſſimam benedictiooem promittebat ipſe Moyſes Aſſeritis Deuth. 33. ioquiens: Deut. 33
Sicut dies iuuentutis tua, ita & ſenectus tua. Eſt hæc ſumma hominis præſtantia, quod nihil virtutis, nihil decoris à primis captum vngiculis perueniens ad vltimam ſenectutem amittat, ſed cum iouenilibus gratiis ſpiritum emitat. Dum magnus gentiom doctor Paolus à carnifice percutitur, loco ſanguinis lac proſiliuit è vulnere. Cur lac pruſiliuit? Aiebat Petrus,

1. epiſt.

Petrus. 1. 1.epiſt. 2.ad initiandos Chriſti baptiſmate: *Quaſi modo
geniti infantes lac concupiſcite.* Ex quo mirificè extollit
Paulum D. Aug. quod in ſenectute extrema, & in
morte ipſa adhuc ſuppetebat lac Chriſtiani baptiſma-
tis ſemel ſumpti. Ait enim ſer. 26. de Sanctis: *De Pauli
vero ceruice, cum eam perſecutor gladio percuſſiſſet, dicitur
fluxiſſe lactis magis vnda, quā ſanguinis; & mirum in mo-
dum ſanctum Apoſtolum baptiſmi gratia in ipſa nece fecit
ſplendidum potius, quam cruentum.* Splendore fecit Pau-
lum in morte baptiſmi gratia eò vſque ſeruata, nunquā
enim gratiæ primæuæ vſque ad extremum prouectæ
habitum, non ſplendidum hominem faciunt. Et quæ
mors ſplendidior, quam quæ de ipſis infantilibus vir-
tutibus, & gratiis adhuc candet? Id quod de externis
etiam effectibus in Chriſti domini morte commenda-
D. Leo. bat D. Leo ſer. 7. de Epiphan. fatus: *Tota victoria ſalua-
toris, qua & diabolum ſuperauit, & mundum, humilitate eſt
concepta, humilitate eſt confecta. Diſpoſitos dies ſub perſe-
cutione inchoauit, & ſub perſecutione finiuit, nec puero
tolerantia paſſionis, nec paſſuro defuit manſuetudo puerilis.*
Ecce tibi, vt magiſter omnium, quas ſemel induit pue-
ritiæ etiam externas virtutes, eaſdem vel moriens re-
præſentauit; vt doceret, quam diuine ille moritur, cui
nulla deficit gratia ex iis, quas à primis pueritiæ annis
Pſal. 91. habuit. Quo ſpectans Pſal. 91. ait. *Exaltabitur ſicut vni-
cornis cornu meum, & ſenectus mea in miſericordia vberi.*
Chaldæus: *In oleo recenti frondentis oliuæ*: quaſi in eo
ponat totam exaltationem ſenectutis præſtantiſſimæ,
quod de oleo, ſiue de gratia, & virtute primæua ful-
geat, nihilque in ea appareat fœdum, aut conſumptum.
D. Aug. Ex quo monebat D. Auguſt. *Qui bene ſeneſcit ordine
ſuo, quæris illi aliquando in capite ſuo capillum nigrum, &
non inuenis: ſic cum fuerit vita noſtra talis, vt quæratur ni-
gritudo peccatorum, & non inueniatur, ſenectus tua iuueni-
lis eſt, ſenectus iſta viridis eſt, ſemper virebit.* Fœlix ille,
cuius vita talis eſt, in qua nihil lethalis peccati nigri-
cet; huius ſenectus, & mors & exaltabitur, & ſplen-
deſcit iuuenilibus, & virentibus floribus virtutum.

§. XIII.

In morte ſe quis facit agnoſci.

ILlud notandum maximè eſt in Moyſis morte, quod
dicit: *Moyſes centum & viginti annorum erat, quando
mortuus eſt, nec caligauit oculus eius*, &c. Siue vt Chal-
dæus ait: *Nec mutatus eſt ſplendor gloriæ vultus eius.* Spe-
ctat ad gloriam vultus Moyſis, de qua Paulus 2. ad
2. Cor. 3. Corint. 3. dicit: *Non poſſent intendere filij Iſraël in fa-
ciem Moyſi propter gloriam.* Tanta erat gloria, & ſplen-
dor vultus Moyſis, vt non poſſet videri à filiis Iſraël
eius facies, ſed maneret illis abſcondita. Ad hanc ergo
gloriam reſpiciens Chaldæus putat illam nec in mor-
te mutatam, ſed & demortui faciem ſic fulgere, vt mi-
nime poſſit attendi, nec agnoſci à filiis Iſraelis. Et cur
in morte adhuc ignorabatur vultus eius propter glo-
riam, ſicut cum à monte cum tabulis deſcenderet? Sic
erat mortuus Moyſes, vt nihil mortis in ſe exhiberet,
ideò non miror, quod nec tunc agnoſceretur, ſolet
enim tunc maximè agnoſci homo inſignis, cum ſub
mortis vmbris ſe oſtendit. Dicebatur ſupra de Moyſe:
*Et non cognouit homo ſepulcrum eius vſque in præſentem
diem.* Similiter dicit Paulus 2. ad Corinth. 3. *Vſque in
Corint. 3 hodiernum diem, dum legitur Moyſes, velamen poſitum eſt
ſuper cor eorum.* Expende, quam ſimul perſeuerent hęc
duo vſque in hodiernum diem; nimirùm, quod ſepul-
crum Moyſis non videatur, & quod ſub velamine
ſit ipſe, dum legitur, ne agnoſcatur. Imò propterea
ipſe non agnoſcitur, quia ſepulcrum eius non patet;
quando in ſepulcro, & morte nullus ſit, qui ſe agno-
Drog. ſci non faciat. Ait Drogo Hoſtienſis ſer. de Sacramē-
to Paſſion. *Propterea vſque hodie, dum legitur Moyſes,
velatam habet faciem, quia ab homine mortali ſepulcrum
eius non inuenitur.* Ecce tota cauſa, quod Moyſes adhuc
ignoretur, adhuc non plene ſciatur, vt fuerit Ieſu do-
mini imago; quia nimirum ſepulcrum eius à nemine
videtur mortalium. Si enim ſeſe in ſepulcro, & mor-
te oſtenderet, forſan non ſic poſſet ignorari. Dominus
Ieſus poſt reſurrectionem ſuam diſcipulis euntibus in
Emaus apparuit, ſed non agnoſcebatur. in tantúmque
fuit illis incognitus, in quantum non ventum eſt ad
fractionem panis. Vbi autem diſcumbens cum illis
panem accepit, fregit Luc. 24. *Statim cognouerunt eum* Luc. 24.
in fractione panis. Cur, qui ignorabatur in viæ comita-
tu, in confabulatione, in explicatione ſcripturarum,
ſtatim fecit ſe agnoſci in fractione panis? Ait Drog. ſup. Drogo.
*Vbi tandem agnouerunt eum? In fractione panis. & verè non
cognoſceris Domine niſi in fractione panis: panis caro tua
eſt, fregiſti manibus tuis corpus tuū, quia poteſtatē habebas
ponendi animam tuam: fregiſti corpus, quod foris apparebat,
& oſtendiſti medullam, quæ intus latebat; niſi enim patiaris,
non cognoſceris.* Tunc Ieſus ſe facit cognoſci, cum in
morte quaſi confractum oſtendit. Nullibi enim cla-
rius apparet, qualis quis ſit, quam dum ſub vmbris
mortis fuerit. Hinc latro ille ſimul crucifixus cum Ieſu,
dū inter ipſas mortis anxietates loquitur, ſtatim agno-
ſcitur à Deo, qui ait illi Luc. 23. *Hodie mecum eris in* Luc. 23.
paradiſo. Quo circa D. Aug. ſer. 144. ait: *Qualem fru-* Auguſt.
*ctum Chriſtus de arido ligno percepit? Quid enim dominus
dixerat: Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiſo? Tu
differs te: Ego agnoſco te.* Non potuit iam bonus tempò-
re mortis non agnoſci.

Deuth. 34. Non ſurrexit propheta vltra in Iſraël
ſicut Moyſes, quem noſſet dominus facie ad
faciem, in omnibus ſignis, atque portentis,
quæ miſit per eum, vt faceret in terra Ægypti
Pharaoni, & omnibus ſeruis eius, vniuerſæ-
que terræ illius, & cunctam manum robuſtam,
magnaque mirabilia, quę fecit Moyſes coram
vniuerſo Iſraël.

§. XIV.

*Summam hominis perfectionem attigit, qui & Deo eſt
familiaris, & hominibus ſalutaris.*

EX duobus maxime extollitur in præſenti Moyſes,
nimirum, ex eo quod Deo familiaris fuerit, & ho-
minibus ſalutaris. Sic enim: *Non ſurrexit propheta vltra
in Iſraël ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad fa-
ciem.* Ecce ſummam hominis cum Deo familiaritatem.
Inſuper addit: *In omnibus ſignis, atque portentis, quæ miſit
per eum, vt faceret in terra Ægypti*, &c. *& cunctam ma-
num robuſtam, magnáque mirabilia, quæ fecit Moyſes co-
rā vniuerſo Iſraël.* Nonne iis maxime oſtenditur Iſraël
ſalutaris in mirabilibus factis, in hoſtibus deuaſtatis?
Non ergo neceſſum fuit, aliud de Moyſe dici, quam
quod ſic fuit Deo familiaris, vt loqueretur cum illo
facie ad faciem; & hominibus ſic etiam fuit ſalutaris,
vt pro Iſraële liberando multa pateretur; vt ſic oſten-
deretur perueniſſe ad ſummam perfectionem huma-
nam. Ad hæc D. Nyſſenus in præſenti fatur: *Quod au-* Nyſſen.
*tem perfectionem homini poſſibilem Moyſes aſſecutus eſt, di-
uina vocis teſtimonio perhibetur: Cognoui te, inquit, præter
omnes. Accedit, quod amicus Dei ab ipſo Deo nuncupatus
eſt. Præterea cum peccatis populi Deus iratus delere volue-
rit omnes, cúmque Moyſes vnà cum populo perire maluerit,
quam abſque populo viuere, tunc Deus vt amico morem ge-
reret, placatus eſt; quæ omnia oſtendunt, ad humanæ perfe-
ctionis apicem illum perueniſſe.* Expende illud, *quæ omnia*:
duo enim tantum dixerat, nimirùm quod haberetur
Moyſes à Deo vt amicus, & quod ſaluti populi ſui poſt-
poneret propriam vitam. Et hæc ſunt omnia, quæ in
Moyſe oſtendunt ſummam hominis perfectionem?
Planè iſta ſunt, perfectiſſimus enim homo eſt, qui in
Dei præcellenti familiaritate conſtitutus, pro hominū

 ſalute

ſalute deſudat. Hinc legis nsturæ duo lumina, nimirum Enos, & Enoch, de ſumma cum Deo familiaritate extolſuntur; de altero enim dicit Geneſ. 4. *Sed & Seth natus eſt filius, quem vocauit Enos, iſte cœpit inuocare nomen domini.* De altero autem nempè Enoch aſſerit Geneſ. 5. *Ambulauit cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus.* Ad eam familiaritatem peruenit cum Deo, vt raperetur à Deo, & in iſto raptu vſque nunc viuus perſeueret. Quid perfectius? Nihilominus iis Dei familiariſſimis vnus ſanctus Baſilius præfertur à D. Nazianzeno, quod præter ea, quæ ad diuinam familiaritatem pertinent, pro hominum ſalute deſudabat in arena. Sic enim ait ſapientiſſimus, & Theologiſſimus Doctor, orat. 20. *Enos primus ipſe adductus eſt, vt dominum inuocaret; Baſilium autem non ſolum inuocauit; ſed quod inuocatione multo præſtantius eſt, alios quoque prædicauit. Enoch tranſlatus eſt, exigua pietatis præmium (fides enim adhuc in vmbris erat,) hac tranſlatione conſecutus, vitaque ſequentis periculum effugit; huius autem vita omnis nihil eſt aliud, quam tranſlatio, quippe qui perfectè in vita perfecta probatus, & exploratus fuerit.* Expende illud: *Quod inuocatione multo præſtantius eſt:* quippe qui inuocatione, & Dei familiaritate gaudens, prætetea erat in arena pro ſalute animarum, multo ſudore, & prædicatione, & exortatione curans homines ad ſalutem trahere, is profecto in perfectione hominis præſtantius quid agebat, quam qui ab arena remoti perpetuo erant ſub diuino raptu. Quod prænoſcens ſponſa Cant. 5. ait: *Surrexi, vt aperirem dilecto meo.* Et quando Maria ſecus pedes domini ſedens meliorem partem tenebat; mirabat, quod ſponſa indè ſurgeret, vt vel dilecto aperiret. Cur non magis ſedes ſponſa, ibique meliorem partem potiris? non eſt equidem in ſola familiari ſeſſione melior pars abſolute, & ſimpliciter, ſed reſpectiue, reſpectu mere actiuæ vitę. Abſoluta enim perfectio in eo eſt, quod vtrumque coniungas; vt ſis Deo familiaris per ſeſſionē, & per negotium ſalutaris hominibus. Ex quo dicebat D. Greg. PP. ibi: *Sponſa obediens ad laborem ſe præparat, vt ſicut in quiete familiaris ſponſo, ſic & in labore deuote feruens appareat. Ideo ſubdit Surrexi, vt aperirem dilecto, quia dum ſpiritum dilectionis amplius ſoluto accepit, mox de ædificatione proximi cogitat, vt apertis cordibus ſponſus ad inhabitandos proximos veniens aditum intrandi inueniat.* Sic ſponſa vt in quiete erat Deo familiaris, ſic in officio erat ſalutaris hominibus, quo ſupremum perfectionis attigit punctum.

Gen. 4. — Gen. 5. — Nazian. — Cant. 5. — D. Greg.

§. Vltimo,

Quo quis maior, & præſtantior, eo beneficentior in plures.

ECce vndè extollat textus Moyſē ſuper omnes alios prophetas, nimirum, quod fecerit virtutes coram vniuerſo Iſraël. dicit enim: *Quæ fecit Moyſes coram vniuerſo Iſrael.* Bonus princeps non in vnum, ſed in omnes contulit ſua beneficia: ex quo ſe ſuper omnes ſubſtulit; quo enim quis præſtantior eſt, & altior, eo ſua beneficia extendit ad plures. De Ieſu ait Paul. ad Epheſ. 4. propter quod dicit: *Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.* Ex quibus præclare colligit Chryſoſt. vt ex multis aliis Ieſu præſtantiam infinite diſtantem à præſtantia Eliæ. Ait enim ſer. 2. de Aſcenſ. *Elias quidem aſcendens, pallium reliquit Eliſæo: Ieſus autem aſcendens gratiarum dona in diſcipulos dimiſit, quæ non vnum prophetam, ſed infinites Eliſæos efficiunt, atque multo, quam ille erat, illuſtriores, & clariores.* Elias ad vnum contulit pallij ſui beneficia, qui autem maior illo erat Ieſus, non ad vnum, ſed ad plures, eoſque præcellentes, & præſtantiſſimos extendit ſua. Via enim aliunde clarius perſpicitur manus dominica, quam ex eo, quod beneficentior ſit in plures. Hinc Paul. 1. ad Corinth. 11. ait. *Iam non eſt dominicam cœnam manducare. Vnuſquiſque præſumit ſuam cœnam ad manducandum.* Quando vnuſquiſque cœnam habebat ad manducandum, negat Paulus dominicam cœnam minime manducari. Et cur non eſſent dominicæ cœnæ, quæ manducabantur à ſingulis? Pulchrè rationem inſinuat D. Anſel. ibi dicens: *Non eſt manducare dominicam cœnam, Quia vnuſquiſque veſtrum præſumit in Eccleſia manducare ſeorſum cœnam ſuam, cum dominica cœna communis debeat eſſe omnibus Chriſtianis, ſicut Chriſtus cum ſuis diſcipulis communiter cœnauit.* Itaque ſapienter non habetur cœna dominica, quæ non extenditur ad plures, ſed cum vno aliquo conſumitur. Supremi enim domini hoc eſt clariſſimum ſignum, quod ſe ſuaque pluribus communicet. Ideò Ieſus Ioan. c. 9. aſſerebat: *Amen dico vobis, non Moyſes dedit vobis manna.* Multa alia fecerat diuinitus Moyſes, quæ poſſent ſimiliter dici minime à Moyſe facta; de omnibus tacet dominus; vnum manna prædicat à Moyſe minime deſcendiſſe. Et cur ſolum manna negauit eſſe à Moyſe? Erat in manna repræſentatiue panis ille viuus, qui offerendus erat pro vniuerſo mundo. Qui autem ante faciem tot populorum parabatur, ſapienter oſtenditur non eſſe à Moyſe, ſed à ſupremo omnium domino, & creatore, cuius eſt ad plures ſua beneficia porrigere. Ait D. Cyrill. Alex. lib. 3. in Ioan. cap. 34. in fine. *Oportebat enim omnino illos miniſtrum ſolummodo fuiſſe Moyſem non ignorare: res enim ipſa non poterat hominis opus eſſe; Dei ergo fuerat munus, quo cœleſtis panis non vnius gentis, ſed totius mundi vita ſignificabatur.* Expende ab illis: *Non vnius gentis,* &c. vbi panis non vnius erat, ſed plurium, ſed omnium communiter, non niſi ab omnium domino poterat proficiſci. Sanè dominici, diuinique ſpiritus eſt, vt nos reddamus, & ſalutares, & proficuos plurimos. Rem ſic definit Nazianz. orat. 8. inquiens: *Spiritus, vt in medium prodeam, hortatur, publicæque vtilitati conſulam, atque alios iuuando me ipſum iuuem, diuinúmque ſplendorem in publicum proferam, eximiumque populum ad Deum adducam, gentem ſanctam, regium ſacerdotium, atque imaginem in pluribus perpurgatam. Vt enim hortus præſtantior eſt, quam ſtirps vna, & cœlum vniuerſum cum ſuis ornamentis, quam vnica ſtella, & corpus quam vnicum membrum: ita præſtantiorem eſſe totam Eccleſiam rectè compoſitam vno homine, officio ſuo probe fungente, Atque etiam oportere, non ſua quemque duntaxat commoda ſpectare, ſed aliorum rationem habere. Nam ipſe quoque Chriſtus,* &c. Piaculum duxi, aliquid demere; vt de ſe ſapientiſſimi Theologi mente diſcas te communi plurium ſaluti acquirendæ dedere. In quo imitaberis creatorem cœli, qui minime in vna ſtella hæſit, nec elaborato ſole fuit contentus, ſed ad multitudinem ſtellarum ſuam extendit dexteram. Nec qui placere cupit hortulanus, vnius floris, aut ſtirpis cura tenetur, ſed pluribus implet hortum, vt ampliorem accipiat mercedem. Ex quò ſupra Moyſem extollens Ieſum D. Zeno ſer. 10. de Exod. ait: *Iudæi maiores ſuos Pharaonis, exercitúſque eius, graui ſeruitutis iugo depreſſos de Ægypto prædicant liberatos. A diaboli rabie, idolorúmque turba violenta non tantum, non maiores, ſed omnis Chriſtiana progenies de vero Ægypto, id eſt, de iſto mundo momentis omnibus liberatur.* Quantus Ieſus ſupra Moyſem, à quo non ſolum maiores, ſed & minimi omni tempore ad ſalutem ducuntur? Ad horum ergo normam etiam ego mea ſtudia componam, & ne videar in vno, etiam præcellentiſſimo viro Moyſe prorſus hærere; me iam accingo ad alios delineandos veteris teſtamenti heroes. Interea lector, quod in Moyſe miraris, crede diuiniſſimi domini mei Ieſu veſtigia eſſe, quæ ego auidiſſimè lambo etiam de fumoſis, pulueruleniiſq; imaginibus veterum. Ipſi laus, ipſi gloria in ſæculum ſæculi.

Ad Eph. 4. — 1. Cor. 11. — D. Anſel. — Ioan. 9. — Cyr. Alex. — Nazian. — D. Zeno.

LAVS DEO, VIRGINIQVE MATRI, ET PARENTI IGNATIO.

INDEX

INDEX RERVM SELECTIORVM.

A

Aditus.

ADITVS Salutis non intercluditur tentatione, folio. 158

Aduerſa.

Aduerſa virtutem Deo reddunt commendabilem. 122

Abnegatio.

Abnegatio mundi præſtantior hominis fortitudo. 163.

Abnegatione carnis ineſt Dei gloria. 229

Abſentia.

Abſentia Dei trahit mala multa, cap. 22. §. 6. Pœna duriſſima, cap. 18. §. 3.

Abſentia optimi principis à ſolo Deo poteſt ſuppleri. f. 231

Actio.

Actionum noſtrarum infirmitas in Chriſto paſſo roboratur, fol. 209

Adminiſtratio.

Adminiſtrationi Reipub. conducit, quod Magiſtratus cognoſcat ſui muneris finem. fol. 48

Adſpectus

Adſpectus venturi iudicis vel lapidea corda trahit in preces. fol. 220

Aduerſarius, vide Hoſtis, Inimicus.

Aduerſarij noſtri vincuntur Euchariſtia. 191

Aduocatus.

Aduocatus apud Deum nanciſcimur, dum noſtri curam vni Deo committimus. 186

Adulatio

Adulatio deſtruit omne pulchrum. 110

Æmulatio.

Æmulatio diuinarum virtutum grata Deo, cap. 21. par. 3.

Ærumna vide afflictio.

Æſtimatio.

Æſtimatio rerum corruptibilium vanum reddit clamorem orationis. 142

Affectus, Affectio.

Affectus carnalis nos Deo appropinquare vetat. fol. 35 Cauendus in electionibus, cap. 31. par. 7. Sua cuiuſque affectio ſibi aut bona trahit aut mala. 87

Affectibus prauis promptiores adſumus. 164

Affectus zelotypiæ in nobiliſſimo quoque pectore inexorabilis eſt. 224

Afflictio, vide Calamitas, Labor.

Afflictio eſt hominem vacuari bonis, impleri filiis. 153

Afflictio ſubditorum efficaciſſima vt efficiat bonum dominum. 75

Afflictiones ſeruorum Dei pœnæ non ſunt comparatæ ad afflictiones peccatorum, cap. vlt. par. 8. Trahunt Dei protectionem. cap. 24. par. 6.

Afflictio temporalis via ſentitur, vbi apparet iudicium Dei. 195

Afflictio non deeſt in hac vita etiam iis, qui exactè Deum colunt. 194

Agnus.

Agnus Euchariſticus nos Deos facit. 124. Nos transfert in cœlum. 126.

Agni diuini ſanguis ſolus poteſt impedire diras in homines armatas. 133

Aliena.

Aliena non æquè amamus, ac propria, cap. 18. par. 9.

Alimenta.

Alimenta parat pro æterna vita, qui ſeruat mandata. 188

Altare.

Altare veri Dei continet homines in conuiuiis. 238

Amaritudo.

Amaritudo mortis cruce dominica dulceſcit. 167

Ambitio, Ambitioſi.

Ambitio humana conſortium fugit, cap. 20. parag. 9. & 15. Turpiſſimorum facinorum auctrix. 236

Ambitio primarus à ſolo Deo medelam affert, c. 25. par. 4. Quieſcit ſub ſigno crucis, cap. 26. par. 5.

Ambitio funerum taxatur, cap. 27. par. 1.

Ambitio altioris dignitatis abſurda. 245

Ambitio in Dei ſeruis grauiores parit factiones. 69 Non leuibus frænatur. 72

Ambitioſi homines reprehenduntur. 25

Amicitia, Amicus.

Amicitia rependitur defunctis in eorum dilectis, cap. 28. par. 10.

Amicitia Dei firmat iuſtitiam, cap. 19. par. 15.

Amicitiæ profanorum deficiunt, vbi virtutis via arripitur. 148

Amor.

Amorem proximi oſtendis in eius correctione, c. 30. par. 8.

Amor inimicorum præcipuè mortis tempore. 135

Amor dicit, quid quiſque ſit. 167

Angelus.

Angeli ſalutares hominibus, cap. 18. par. 1.

Angeli tunc clarius auxiliantur, cum mala adſunt. 60

Animus, Anima.

Animus offerentis, non res in ſacris ſpectatur. 226

Animus ſanguinarius apud Deum nunquam incolumis. 53

Anima Deum excipiens quàm ſit aurea. fol. 136. Innumeris impletur beneficiis ab Euchariſtia. 171

Apparitio.

Apparitiones cœleſtes cur crebrius fœminis, quam viris. 40

Ardor.

Ardor virtutis internæ omnia dura externa deuincit. 225

Artifex.

Artifex præſtantiſſimus prius mala exterminat, c. 26. par. 1

Aſſiſtentia.

Aſſiſtentia Dei cum regibus fundat reuerentiam erga illos. 131

Audacia.

Audaciam habeant, à quibus ſperentur facta egregia. 49

Aulici, Aula.

Aulicorum patrocinium nullum niſi vi extortum. 108. Sub principum aulis venena multa. 83

Aulici mirantur vindices puellarum. fol. 10

Auaritia.

Auaritia validiſſima ad expugnandos alios affectus. 134

Auaritia ſacerdotum pernicioſa aliis, cap. 32 parag. 28. Concordiam ſcindit, cap. 32 par. 25. Nos priuat cœleſtibus cap. 29. par. 2. Obcæcat ad diuina, cap. 18. par. 29 Perdit potentiam, cap. 19. par. 14.

Auaritia Princeps non raptus, facillimè omnium dominatur. 212

Augmentum.

Augentur, quæ Deo ſacrantur. 137

Auxilium.

Auxilium diuinum tunc præſtatur Dei ſeruis, quando rabies creata deſæuit. 72

Auxilium Angelorum tunc datur, quando mala imminent. 60

B

Baptiſmus.

BAptiſmi ſacri vbi aquæ deſunt, ibi crebra mala. 85

Bellum.

Bellum maximè infauſtum eſt illi, qui illud infert in fratres. 204

Bellum inducitur homini aduerſus carnem & ſanguinem in obſeruatione præceptorum. 222

Benedictio.

Benedictio eius, quem adiuuaſti, ſalutaris. 135

Benefactor.

Benefactorem qui obliuiſcitur inter beneficia ingratiſſimus. 233

Benefacere.

Benefacienti omnia glorioſa. 172

Benefacere inimicis à Dei epulo docemur. 176

Benefacere Dei proprium. 130

Beneficentia, Beneficus.

Beneficentia Dei ſuper omnes, cap. 31. §. 6.

Beneficentia in plures præſtantis hominis ſignum, cap. vlt. parag. vlt.

Beneficentia in hoſtes habet defenſores ipſos contrarios. 140. Floridos reddit annos, cap. 26. §. 6. Qui beneficentiam teſtatur, ab omni tyrannide alienus. 96

Beneficus in magna eſt fortitudine, cap. 24. §. 10. Quò beneficentior eſt Princeps, eò potentior ad ſibi regna aſſerenda. 213

Beneficium.

Beneficia præſtita trahunt benefactorem in alia, c. 24. §. 11

Beneficiis mala correſpondentia dolorem afferunt benefactori, cap. 27 §. 9.

Beneficium eſt Dei, quod tibi oſtendat ſuorum beneficiorum cauſas, cap. 31. §. 2.

Beneficia ſine damno alterius facienda, cap. 31. §. 9.

Beneficia diuina accidunt timentibus Deum. 113

Beneficia huius vitæ micæ ſunt reſpectu eorum, quæ manent in cœlo. 116

Beneficiis Dei continuis noſtra obſunt peccata, f. 170. Beneficia diuina ſuperant hominum petitiones, fol. 159.

Beneficiorum memoria ligat hominem, ne diſcedat à placitis benefactoris ſui. 223

Bonus.

Bonis viris metum incutiunt dignitates, cum exuuntur. 47. Semper à bono venit rem virtutis accelerate. 91.

Bonis relinquunt tentationes aditum ad vitam apertum 158

Bonum à pueritia imbibitum firmiter durat. 119

Bona.

Bonorum ſpiritualium ſola copia æſtimanda, cap. 31. §. 7.

Bona æterna vbi ſpectãtur, tẽporalia cõtẽnuntur, c. vlt. §. 4.

Bona temporalia non rapiant ſpiritnales viros, cap. vlt. §. 5.

Bona Deo addicta periculosè vertuntur in vitia. 236

Bona illa ſunt procuranda, quæ & in cœlis poſſunt haberi, cap. 28. §. 4. Temporalia non curanda in morte, ſed æterna, cap. 28. §. 4. Obſunt excipiendo Deo, cap. 25. §. 14. cap. 18. §. 21. & 17. & 24.

Bona innata præſtantiora, quàm parta, cap. 23. §. 6.

Bonorum temporalium dominatur, qui illa pro Deo ſpernit. cap 21. §. 5.

Bona noſtra amamus, non æquè aliena, cap. 18 §. 9.

Bona temporalia quo prius florent, citius euaneſcunt. 58.

Bona corruptibilia deſiderata vanam faciunt orationẽ. 149

Bonis tranſitoriis ne nimis adhæreſcas. 124

Bona temporalia obcæcant. 174. In bonis acceptis par pari referre Dei ſpiritus eſt. 198

Bona, quæ veniunt à Paſſione Chriſti, firmiora ſunt. 200

Bona ab ipſo quaſi per vim auferri vult Chriſtus. 203

C.

Calamitas. Vide Afflictio, Labor.

CAlamitas nos ad Deum impellit, fol. 25. Exhibet quaſi mortuum diabolum, cap. 29. §. 14. Non adducat hominem, vt ſibi mortem inferat, cap. 30. §. 8. Eius timor plus angit, quàm ipſa, cap. 22. §. 8.

Calamitas temporalis nihili ducitur à Deo, cap. 22. §. 10. Creſcit ex vno ſolo ſeruato, c. 24. §. 17. Repentina pene intollerabilis. 112

Calamitas vndique oritur diuexandis impiis. 93. Plus torquet in conſpectu alienæ fœlicitatis. 95. Quæ à Deo venit, & defenſionem affert. 21

Calamitatibus non turbari regium eſt. 132

Caput.

Capita peccantium ſic plectantur, vt terror ſit, cap. 30. §. 5.

Caro, Carnalis.

in Carnis abnegatione eſt Dei gloria, fol. 229

Carnis affectus Deo nos appropinquare vetat. 23

Carnis mortificatione perſeuerantius Deum habemus. 229

Carnales homines eſſe non putant, quod oculis non vident. 64

Carnalibus oculis fides ſuperior eſt. 151

Caro igne aptatur in cibum, ſic anima tentatione. 158

Carnales homines nequeunt habere concordiam. 196

Carmen.

Carminum curam habere, & non morum turpe eſt 161

Caſtitas.

Caſtitas, quæ grata eſt Deo, etiam in veſtibus apparere debet. 216

Charitas. Vide Amor.

Charitas perfecta ad claram Dei viſionem impellit, cap. 18. §. 12.

Chriſtus, Vide, Ieſus, Deus.

Chriſtus attulit virtutum ſolidam eſcam, cap. 29. §. 5. Abſorbuit omnia peccati venena, cap. 29. §. 12. Eius vel vmbra dat vitam, cap. 29. §. 13. vt accepit mala noſtra, illa fecit leuia, cap. 29. §. 15. Naturales parentes, licet pauperes, omnibus mundialibus prætulit. 4. De eius ſimilitudine auſpicium ſalutis humanæ. f. 6. Dedit virginitatis notionem, 7

Chriſtus paſſus iudex bonorum, cap. 23. §. 8. In honore fit apud nobiles, cap. 23. §. 9. Sopit contentiones ambitioſas, c. 26. §. 11. Facit nos ſupra vires audere, c. 27. §. 10.

Chriſtus nos in bono facit ſtare. 238

Chriſti paſſi conſortium facit auxiliatores, non ſeductores, cap. 23. par. 11.

Chriſti vicinitas maiores affert gratias. 73. Transformatur iuxta appropinquantium indigentiam. 73

Chriſti paſſionis medicina omnino tollit infirmitatem noſtram. 165. Feſtinatiſſimum remedium affert. 165

Chriſti ſanguis in altari peccata omnia abſorbet. 117

Chriſti ore prolata verba Dei maximè confirmant, & ſuauiant homines. 229

Chriſti gratia potentiſſima 213

In Chriſto paſſo actionum noſtrarum firmitas roboratur. 209

In Chriſti Paſſione eſt vita, & leuamen fidelium. 199

Chriſtus vult, vt bona ab ipſo quaſi per vim auferamus. fol. 203

Chriſtiani.

Chriſtianorum maxima fœlicitas eſt, quòd non ſemel eripiuntur à ſeruitute diaboli. 223

Cibus.

Cibus cœleſtis affert ſecuritatem ſpei. 182

Cibus cœleſtis iuxta ſuſcipientis palatum fit. 191

Cibus cœleſtis longò manna præſtantior, ibid.

Cibus cœleſtis feſtinatam gratitudinem petit. 192

Cibus contemnitur præ ſtudio verbi diuini. 269

Cibus diuinus quod prodeſt, ab humilitate venit 181

Cinis.

Cineres vbi ſunt charorum, ibi patria. 181

Clandeſtinus.

Clandeſtinæ delationes implent domum principis malis miniſtris. 14

Cœlum, cœleſtia.

Cœleſtes apparitiones crebrius fœminis, quàm viris cur fiunt. 40

Cœleſtia

Cœleſtia,non terrena ſinit Deus peti. 99
Cœleſte pabulum qui lædit in abundantia, inueniet durum in penuria. 185
Cœleſtis panis ſolus habet magnitudinem.
Cœleſtis panis nihil admittit carnali animo fixum. 179
Cœlum aſcendimus Euchariſtico cibo. 126
Cœleſtia ſemper reuerentiam ingenerant. 217

Cognati,Cognatio.

Cognatorum affectus,quod Deo ſubijciuntur de Deo venit,cap.17.§.15.
Cognatorum promotio ſuſpecta,cap.31.§.4.

Cognitio.

Cognitio Dei non omnium eſt. 65
Cognitionem humanam ſuperant beneficia diuina. 159

Commoda.

Commodis propriis non attendat, ſed ſubditorum bonus gubernator. 29

Compotatio,Vide Conuiuia.

Compotationes & conuiuia hoſtem reducunt. 242
Compotationibus viget luxuria. 237
Conuiuia laudabilia. 28

Commune.

Commune multis Deo proprium. 38

Concordia,Concors.

Concordia & vnanimitas oſtendit bellatores Chriſti,cap. 32.§.23.Facit munus acceptum Deo,cap.32.§.14. Ibi ſolum eſt,vbi lucrum contemnitur, cap.32.§.25.
Concordia fidelium clariſſimum anſpicium hoſtis debellandi. 61
Concordia nequit eſſe inter carnales homines. 196
Concors multorum laudatio in Deum efficacior holocauſtis antiquis. 162

Condeſcendentia.

Condeſcendentia erga peccatores ſit cum monitione pœnæ,cap.25.§.4.

Confeſſio.

Confeſſio peccatorum efficaciſſima,cap.17.§.20.
Confeſſio propriæ infirmitatis valida apud Deum. 105
Confeſſionis plurimæ vtilitates. 221

Conſideratio.

Conſideratio terrenæ ſubſtantiæ ſalutaris,cap.23.§.5.

Conſilium.

Conſilia fœminarum exitialia. 9
Conſilium humanum mala experitur, per quæ ſibi bona promittebat,cap.14.§.1.
Conſilia principum quod publicentur, magna regni plaga eſt. 95

Conſiliarius.

Conſiliarij mali caſtigantur à bonis principibus,c.31.§.8.

Conſortium,Conſortes.

Conſortium impiorum non fugiendum iis, qui eos trahunt ad Deum,cap.19.§.1.
Conſortium admittere in dignitate vnius eſt diuini ſpiritus,cap.20.§.9.
Conſortium Chriſti paſſi auxiliatores facit, non ſeductores,cap.23.§.11.
Conſortium impiorum multas affert maculas.49.Fugiendum. 108
Conſortem qui admittit in honore ſuperiorem ſe oſtendit, cap.32.§.8.
Conſortium malum inficit præſentes,cap.22.§.5.

Conſuetudo.

Conſuetudo mala difficile tollitur. 235

Contemptus.

Contemptus diuinorum iram trahit ex manſuetiſſimis. 115

Contentio.

Cõtentiones ambitioſę finiuntur ſub Ieſu paſſo,c.26.§.11

Conuitia.

Conuitia doriſſima viro ingenuo,cap.25.§.8.

Conuiuia,Vide Compotatio,Gula

Conuiuium diuinum reddit linguam efficacem ad trahendos homines,cap.19.§.8.
Conuiuia luxuriam nutriunt. 237
Conuiuia lethalia non fiunt in conſpectu diuini altaris. 238
Conuiuia hoſtem reducunt. 244

Cor.

Corda hominum voce Dei pluſquam miraculis mouentur. 30
Cor non eſt partiendum cum Deo,& mundo,cap.32.§.6.
Corda dura quod verbis emolliantur, res eſt virtutis magnæ,cap.27.§.7.
In Corde prius ſolent præfigurari, quæ in corpore fiunt. 101
Cor noſtrum non capit creaturam, & Dei gratiam ſimul. 186

Corpus.

Corpus Chriſti maxime nobis ſalutare, quod quaſi ex mundo profecturi ſumimus. 121

Correctio.

Correctio non profutura non infertur à Deo in præſenti, cap.17.§.24.
Correctionem à te incipe,cap.32.§.2.
Correctioni noſtræ quod inſtet Deus per ſe magna eius dignatio eſt. 242

Creatura.

Creaturis non eſt fidendum,cap.18.§.16.
Creaturæ Deum minus clementem exhibent, cap.18.§.22. Nihil habent commune vniuoce cum Deo,cap.18.§.23. Vocantur in æmulationem virtutum diuinarum à Deo, cap.21.§.3. Non ſine piaculo ſpectantur inter Dei promiſſiones, cap.23.§.x. Operantur ſupra vires ad crucifixi ſignum,cap.27.§.10. Poſt earum defectum viſum ſtultus eſt, qui illis fidit. 231. Illarum cultus nos in belluam agit. 237
Creaturæ vniuerſæ hominem docent. 243
Creaturarum vniuerſarum maxima vix vni homini ſufficiunt. 126. Illis non tribuas quod eſt Dei proprium. 6
Creatura immemor beneficij. 34
Creaturarum obſequia,vbi diuinitatis vel vmbra. 78
Creaturarum fauor cito mutatur. 163
Creaturæ tales erga nos erunt, quales nos erga Deum. 132
Creatura vniuerſa, ſe munificentiæ diuinæ conformat. 159
Creatura non poteſt in corde durare vna cum gratia Dei. 187

Crucifixus.

Crucifixi Ieſu conſpectus facit nos ſupra vires audere, cap.27.§.10.
Crucifixus Dominus in honore ſit apud nobiles, cap.23.§.9.
Crucifixi memoria non admittit cupiditatum ſolatium 128

Crux.

Crux Chriſti index honorum,cap.23.§.8.
Crux Chriſti libertatis ſignum. 121
Crucis & paſſionis recordatio. 116
Cruce mortis amaritudo fugatur. 167. Eius cultu ſalutem facilius habemus. 166
Crux facit hominem apparere moribus ornatum. 161
Crux gloria cœlitum. 154

Cultus.

Cultus creaturarum facit homines belluas. 237
Cultus veri Dei è belluis facit homines. ibid.
Cultus Dei parit humanitatem in proximos, cap.27.§.3.

Cupiditas.

Cupiditatibus vt ſeruiant mundiales largiſſimi ſunt. 134
Cupiditas regnandi vbi viget,non legibus frænatur. 172
Cupiditas fœminarum non patitur hominem liberum. 123

Cura.

Cura domeſtica aptum hominem imperio monſtrat. 55

Currus.

Currus noſter eſt agnus Euchariſticus in cœlum. 126

Digitized by Google

D.

Damnatio.

Damnatio proximi non fiat ſine præmiſſo examine, cap.30.§.7.

Damnatio eſt, eo tempore peccare, quo parantur remedia peccatis. 168

Decretum.

Decreta Dei diligentiis negotianda, vt eueniant, c.18.§.13.

Defectus.

Defectus iuſti viri acrius ſolent puniri. 52

Defuncti.

Defunctis rependitur amicitia in eorũ dilectis, c.18.§.10.

Deliberatio.

Deliberatione facta crimina puniuntur acrius. 176

Dependentia.

Dependentia præuertit recta iudicia, cap.19.§.12.

Detractio, Detractor.

Detractio odioſa Deo, cap.29.§.8.

Detractor alios detractores patietur, cap.29.§.9.

Deus.

Deus longanimis fit ex ſupplicij inferendi præuiſione, cap. 17.§.23. Non corripit modo, vbi correctio inutilis, cap. 17.§.24. Eius abſentia pœna duriſſima, cap.18.§.3. Oſtenditur præſens in ſupplicio impiorum, cap.18.§.4. Ei integre, & non ex parte ſeruiendum, cap.18.§.14.

Deus in puritate excipitur ſine terrenis contagiis, cap.18. §.17.21.& 24. Se in præſenti ſubtrahit, cap.18.§.19. Per ſe ſolus elementior, quam cum creaturis, cap.18. §.22. Non percipitur vniuoce cum creaturis, cap.18.§. 23. Verbis & operibus colendus, cap.19.§.6. Eius memoria efficax, cap.19.§.7. Ad eum quæ pertinent, ſint prima, & præcipua, cap.19.§.11. Eius amicitia firmat iuſtitiam, cap.19.§.5. Eum qui relinquunt, vilia & luctuoſa amplexantur, cap.20.§.4. Eius obliuio à Gula, cap. 20.§.5.

Deus ſolus admittit in imperio conſortes, cap. 20 §. 9. Etiam de repugnantibus laudes educit, cap.20.§.13. Eum vbi ſpectas, ſupra vires agere potes, cap.24.§.2.

Deus punit eos, qui iuſtorum infirma reſpiciunt, cap.22.§. 3. Et inter iraſcendum admittit occaſiones miſerendi, cap.22.§.4. Illo abſente multa mala veniunt, cap.22.§. 6. Pro minimo infert mala temporalia, cap.22 §.10. Qui eius promiſſis nititur, non reſpiciat creaturas, cap.23.§. 2. Protegit ſuos afflictos, cap.24.§.26.

Deus à manſuetudine, cap.25.§.11. Ad pœnam cunctatur, c.25.§.12. Sufficit ſatiando homini, c 27.§.11. Supplicia minuit, c.30.§.13. Illi exhibita obſequia firmant hominem in dignitate, cap.30.§.17.

Deus largiſſimus ſuper omnes, cap.31.§.6. Non ſeruiendum illi dimidiate, cap.32.§ 6. Adeſt ſalutis propugnatoribus, cap.32 §.17.

Deum muneribus honorare regium eſt, cap.32.§ 27. Eius halitus intus rapit electos ad ardua, cap.vlt.§.1.

Deus ſolus hominibus ſalutaris, cap.vlt.§.7. Alios oſculis, alios igne purificat, cap.vlt.§.9.

Dei veri cultores largi in religionis impenſis. 134

Dei veri cultus nos homines facit. 137

Deo addicta bona periculoſe ad vitia vertuntur. 236

Dei dignatio maxima, quod per ſeipſum nos corrigat. 242 Scit ſuis conſulere ea via, quæ homines lateat. 7. In ſua poteſtate manſuetudinem oſtentat. 12. Odit animum ſanguinarium. 13. Præclara facinora non ſubito oſtendit. 16. Eius potentiæ eſt, quod infirmæ reſculæ ſtent aduerſus validiſſimos. 26. Eius præſentia voracitas coercetur. 30

Deus memor officij ſibi præſtiti. 34. In ſumma antiquitate ſolus commendationem habet. 38. Illi proprium, quod eſt commune pluribus. ibid.

Dei auxilium in periculis. 52. Ab illo damnoſum ſeparari. 59

Deo non relinquamus, quæ poſſunt fieri per homines. 53. Eius propria non tribuenda creaturis. 6

Deus cum facit loca ſemel propitia homini, ſolet ſimul facere, vt propitia durent. 204

Deus etiam dum iraſcitur, benefacit, cap.21.§.1.

Dei bonitas prompta periclitantibus. 103. Eius cognitio non omnium eſt. 65. Suorum affectionibus citiſſime tangitur. 76. Non ſinit terrena peti, ſed cœleſtia. 99

Dei miniſtrum caſtigatio commendat tenrum. 160

Deus eſt, qui ſolus ſcit ingratis benefacere. 166

Deus magis oſtenditur exinanitus pro hominibus. 174

Dei gloria apparente temporalia diſparent. 175

Deo digna præſumens facile illum inuenies. ibid.

Dei qui eſt, cognoſcit ex minimis ea, quæ Dei ſunt. 179

Dei ingenium benefacere. 130

Deus in ſalutem vertit, quæ terrori ſunt. 155. Non patitur impios iuxta pios. 156. Eius beneficia hominum petitiones ſuperant. 159

Deo ſoli committenda eſt cura noſtri. 186

Pro Deo quæ fiunt, ruinam ignorant. 189

Deus velocior eſt quam vlla creatura in iis, quæ ſunt profutura homini. 198

Deus ſolus ſpectandus eſt ab eo, qui vult benè percutere peccatores. 200

Deus gratiſſime adeſt Doctoribus ſacræ doctrinæ. 201

Deus amat laborum nubila, quæ in ſerenum deducunt. 214

Deum habes diutius carnis mortificatione. 229

Dei ſi familiaritatem amas, fuge longam Principum conuerſationem. 227

Apud Deum vix cenſetur virtus parui temporis. 228

Dei magnalia percipiet, qui intra ſuæ humilitatis ſtatum conſiſtit. 222

Dei dona non ad vnum, ſed ad plures debent eſſe. ibid.

Diuina, Diuinitas.

Diuina ſemper reuerentiam ingenerant. 217

Diuinis ſuſcipiendis diſpoſitio optima eſt, exhibere in nobis aliquid Paſſionis Chriſti. 215

Diuinitatis notitia vbi infundebatur, & Trinitatis ſignum dabatur. 216

Diabolus.

Diabolus quaſi mortuus inter calamitoſos iacet, cap.29. §.14.

Ex Diabolo venit, quod homo leuibus incumbat. 68

Diaboli eſt opera verbis diſſentire. 140

A Diaboli ſeruitute non ſemel Chriſtianos eripi, magna fœlicitas eſt. 223

Diffidentia.

Diffidentia ſui familiaris iuſtis. 36

Dignitas.

Dignitates dum exuuntur lethales apparent poſſeſſoribus ſuis. 46, malis etiam cum habentur. ibid.

Dignitas ex Deo operibus monſtranda, cap.26.§.4.

Dignitatis receptæ locus principem exhibet mitem, cap. 26.§.7.

Dignitas firmatur ex Deo, cap. 30.§.17.

Dignitatis quod æqualis ſis, & nõ æqualis virtutis, turpe. 80

Diligentia. Diligens.

Diligentia exhibenda eſt, vt obtineas, quod Deus dare decreuit, cap.18.§.13.

Diligentiis multis opus habes, vt peccati pœnam depellas, cap 22.§.9.

Diligentiæ humanæ non ſunt prætermittendæ etiam ſub potentiſſimo Dei auxilio. 206

Diligentiis omnibus perfectis in quolibet effectu quieſcendum. 37

Diſcipulus.

Diſcipulus in malitia magiſtrum ſuperat, cap.25.§.6.

Diſſidium.

Diſſidium maxime nocet ei, qui illud infert in fratres. 204

Diuina, Diuinitas.

Diuina non percipiuntur ab auaris, cap.18.§.19.

Diuinæ potẽtiæ difficilius opus, quod volẽtes ſibi ſubdat. 18

Diuinitatis vbi vmbra, ibi creaturarum obſequia. 74

Diuinitatis

Digitized by Google

Diuinitatis generat notitiam Euchariſtia. 177. Trinitatis ſignum dabatur, vbi infundebatur Diuinitatis notitia. 256

Diuiſio.

Diuiſio à fratribus facit orationes Deo exoſat,c.25.§.9.

Doctor.

Doctoribus ſacræ doctrinæ Deus grariſſimè adeſt. 201

Dolor.

Dolores in Chriſto feſtinare nos faciunt ad gloriam. 126

Dolori eſt parentibus filiorum pœna. 127

Dominus.

Dominus afficitur in afflictione ſubditorum. 75. Ne tyrãnus videatur,beneficentiam in aliquo teſtetur. 96

Dominus verut quæ per ſe facit, nullum timorem bonis incutiunt. 100

Domus.

Domus illa eſt fœlix, in qua nullus non attendit Dei ſeruitio. 137

Domi tuæ qua fœlicitate polles,ea eſt præſtantior. 129

Donum.

Dona non ſunt accipienda à bono iudice,cap.25.§.10.

Dona Dei murmurantium ora occludunt. 175

Dona Dei non ad vnum,ſed ad plures debent eſſe. 222

E.

Effugium.

Effugia promptiſſima non cernuntur, vbi Dei ira exurgit. 102

Egenus.

Egenis quæ dantur,nequeunt perire,aut exhauriri. 202

Elatio.

Elatio ſuper alios nunquam non periculoſa,cap.25.§.6.

Eleemoſyna.

Eleemoſyna non deperditur, cap.31.§.9.diſponit ad Euchariſtiam. 117

Eleemoſyna deiectis à culmine ita facienda,vt illos in priſtinum ſtatum reuocet. 20

Eleemoſynæ merces duplex redditur in hac, & in futura vita. 187

Eleemoſyna maximè elucet inter cæteras virtutes morales. 202

Epulum.

Epulæ diuinæ ſub memoria paſſionis vt valent. 120

Euchariſtia,Vide Cibus.

Euchariſtia ab eleemoſyna. 117. Tollit nuditatem primæuam. ibid. Vt fieret ſalutaris cibut, miracula tranſſubſtantiationis requiſiuit,cap.28.§.6. Vt omnes ſanaret,omnibus debuit concedi, cap.28.§.7. Facit efficacem linguam in te virtutis,cap.19.§.8. Vales ad peccata extorquenda in publicum,cap.17.§.20.in fine.

Euchariſtiæ gratia ereſcit inter recentes, & flotidas virtutes,cap.26.§.9.

Euchariſtiæ abſtinentia quid inauſpicatum timeat. 67

Euchariſtia in Deos tranſimus. 124. Opponitur laſciuiæ. 525.Et comeſſationibus. ibid.Nos rrantfert in patriam. 126. Eſt ad animam ditandam. 172. Non admittit mundi maculas. 171. Nos ducit in Dei viſionem.173. Docet inimicis fauere. 176. Diuinitatis generat notitiam. 177

Euchariſtiæ epulum nos reficit, & armat contra aduerſarios. 591

Error.

Error aſſuetus ruinam creat,cap.24.§.14.

Errorem amat,qui iis acquieſcit, quæ ſuis reſpondent cupediis, cap.25.§.3. Et qui ſolam externam nobilitatem ſpectat in muneribus diſtribuendis,cap.23.§.4. Ob errores durius tractantur præſtantes viri. 59

Examen.

Examen præmittendum in proximi damnatione, cap.30.§.7.

Execratio.

Execrationes à ſanctis prulatæ timendæ. 555

Exemplum.

Exemplum efficax ad perſuadendum, 26

Expectatio.

Expectatio pœnæ plus torquet,quam ipſa pœna. 85

Exercitatio.

Exercitatio virtutum triduana fauſta eſt volenti ex Deo ſalutem trahere. 215

F.

Facinus.

Facinora magna audaciam,non timorem exigunt. 49

Facinora egregia non ſubito oſtenduntur à Deo. 16

Facinus vnum præſtans potens eſt homines in ſanctitate firmare,cap.17.§.18.

Fallacia.

Fallaciæ ſemper excogitantur à corde malo,c.28.§.3.

Fama.

Famæ præconium ſolũ debetur culminibus virtutũ.218

Fames.

Fame qui non emollitur,vt quærat Deum, ſumme malus eſt. ibid.

Familiaritas.

Familiaritatem principum fugiat, qui velit illos continere in virtute. 81

Qui Familiaritatem Dei amant,fugiant diuturnam Principum conuerſationem. 228

Fauor.

Fauor à creaturis veniens facile mutatur. 163

Fides.

Fidei vis ſupra omnes creaturas,cap.27.§.5.

Fidei opus maximi animi opus eſt,cap.17.§.6.

Sub Fide iuſtorum etiam inſenſibilia bene audiunt. 75

Fides ſuperior eſt carnalibus oculis. 155

Fiducia.

Fiducia in Deum vel verbo trahit omnia,cap.27.§.4.

Fiducia in Deo non in militari manu habenda,cap.32.§.7.

Fiducia non in creaturis, ſed in Deo regia virtus, cap.18.§.16.

Fiducia firma efficacem clamorem habet. 151

Fiducia nimia in futuris à nobis faciendis, periculoſa eſt. 214

Filius.

Filius parentes ſuos ornat. 8. Illum patrem noſcat, à quo virtutes ebibit. 34. Calcar habet ad virtutem in laude paternarum virtutum. 33

Filij multi affligunt patrem vacuarum bonis. 513

Filius bonus non eripit bona viuo parenti,c.28.§.7.

Filiorum promotio læta parentibus,c.28.§.6.

Filij non præſentes patentibus in periculo monſtruoſi, cap.25.§.16.

Filij mali adhuc honorant parentes,cap.24.§.3.

Filiorum pœna duriſſima parentibus. 127. Ferus nemo adeò qui Chriſti paſſione non ſuauietur. 128

Fœlicitas.

Fœlicitas temporalis calamitatibus fœdatur. 45

Fœlicitatis culmen impios oſtendit perditot,c.17.§.17.

Fœlicitatis alienæ in conſpectu plus torquet plaga propria. 95

Fœlicitate præſtantiori inter tuos vteris. 119

Fœlix domus in qua omnes Deo ſeruiendo intendant. 37

Fœlicitas maxima Chriſtianorum eſt,quòd non ſemel eripiantur à ſeruitute diaboli. 223

Feſta.

Feſta profana oppoſita Euchariſtiæ. 125

Fœmina.

Fœminæ,vel vmbra noxia. 235

Fœminarum conſilia propriam familiam perdunt.9. Curant ſibi beneficos iuuenes. 19

Fœmina vbi ſonat,ibi perditio.c.30.§.1. In eius conuictu mirum erit,ſi non pereas. Ibi §.2. Ante admiſſum ſtuprum validior ad trahendum,cap.30.§.3. Diuina omnia poſtponit regiæ cupiditati,cap.30.§.4.

Fœminarum cupiditas hominem liberum non patitur. 523

Fortitudo.

Fortitudo magna in benefaciendo, cap.24.§.10.
Fortitudo eximia ex mundi abnegatione. 163

Fortuna.

Fortuna quæ dicitur profanis, eſt iuſtis gratia diuina, cap. 17.§.16.

Forum.

Forum cum virtute & pietate rarum, cap.16.§.9.

Frater.

Fratrem qui mordet, multis eget vt excuſetur, cap.20. §.16.
Fratris affectum qui exuit, iram meretur. 53

Fragilitas.

Fragilitas humana ſub Dei præceptis poteſt. 153

Fuga.

Fuga difficultatum nunquam non ſuſpecta, cap.24.§.2.

Fundamentum.

Fundamentum in Deo non poſitum corruet. 93

Funus.

Funerum ambitio mala, cap.27.§.1.

Futurum.

Futuri promiſſio tunc placet, cum & de præſenti aliquid exhibet. 19
In Futuris à nobis faciendis nimis fidere, periculoſum eſt. 214

G.

Gloria, Glorioſus.

Gloria mundialis tenebris dat cultores ſuos. 112
Gloria vera in Ieſu, in aliis picta, cap.18.§.28.
Gloria Dei non parua impiorum. 102
Gloria magna in patiendo hoſtibus, cap.24.§.12.
Gloriæ appropinquare nos faciunt dolores in Chriſto. 226
Gloria cœlitum crux Domini. 154
Gloria Dei apparente, temporalia diſpatent. 175
Gloriæ nomen de tota communitate acquirendum. 182
Gloria Dei in omnimoda carnis maceratione. 229
Glorioſa omnia in largitore benefico. 172

Gratiarum actio.

Gratiarum actionis titulus omni alia victima ſublimior. 210

Gratia.

Gratiæ miniſterium præferendum eſt naturæ, cap.19.§.4.
Gratia amiſſa proprio labore reparanda eſt, cap.18.parag. 20.
Gratia in quo non durat, odioſus Deo eſt. 238
Gratia Dei vix durat in corde, cui dominatur creatura. 186
Gratia Chriſti potentiſſima. 213

Gratitudo.

Gratitudo erga Deum difficilia perficiet. 61
Gratitudo nunquam non luoroſa, cap.31 §.21.
Gratitudinem habenti non officit penuria. 195

Gratior.

Gratior patria, quæ charorum conſeruat cineres. 142

Gubernator.

Gubernator delicta aliis noxia acrius puniat. 76. Sermonis facundia polleat. 51. Noſcat ſui muneris finem.48. Commodis propriis non attendat. 29. Caueat verba contumelioſa in fratre corrigendo. 11. Educetur in aulis regalibus. 10. Non ſolum iuſſis, ſed operum exhibitione procedat, cap. 32.§. 19. De legum ſeueritate remittat in exhibitione ſupplicij, cap. 30.parag.14. Rempublicam propriæ vitæ præponat, cap. 32. §.4.

Gula.

Gula propria carnalium, cap.27.§.2.
Gula in ſuperfluis cibis obliuionem generat Dei, cap.20. §.5.
Gula dicit quid quiſque ſit. 170

H.

Holocauſtum.

Holocauſtis veteribus præſtantior eſt concors multorum laus in Deum. 162

Homo.

Homo in ſua potentia mortem oſtendit. 12. Nil faciat ſine fructu. 57. & ſi debilis à iuſtitia ſtans fortiſſimos debellat. 17. Miſer, qui nec calamitatibus ſcitur ad Deum. 25
Quæ per Homines fieri poſſunt, non relinquantur Deo. 53
Homo per ſe valens apud Deum præſtantior eſt, cap. 18. § 10. Laudabilis, cui alij debent ſplendorem, cap. 20.§. 11. Laudabilis, qui integro exercitui pares habet virtutes, cap 20.§.12. Vni ſibi honorem amat, cap.20.§.15. Perfectæ conſulitur illi in animæ, corporiſque ſalute, cap. 21. §. 4. Vni acquieſcit homo, qui ſuis reſpondet deſideriis, cap. 23.§.2.
Homini meticuloſo omnia horrenda apparet, cap.23.§.10
Hominis perfectionem attingis Deo familiaris, & homini ſalutaris, cap. vlt.§.14. Carnales nil æſtimant præter ſecuritatem, cap.27.§.2. Vno ſatiatur Deo, cap.27.§.11.
Homo ab omni creatura docetur. 143
Hominum pœnas irrationabilium pœnæ oſtendunt. 132
Homo efficacius trahitur iis, quæ circa ſe ſunt. 134
Hominibus non ita vt Deo cura placere. 544
Homo poteſt omnia ſub Dei præceptis. 153
Homo facile ſequitur ductum mortis. 157
Homini ſalutare eſt incipere loqui ad Deum. 221
Homini profutura Deus velocius, quam vlla creatura feſtinat. 198
Hominem habentem gratitudinem nulla penuria afficit. 195
Hominis verum luctum eſt, ſi quæ pro caducis agit, agat pro æternis. 189

Honor.

Honoris conſortes qui admittit, ſuperiorem ſe oſtendit, cap.32.§.18.
Honor ſordet in turba. 232
Honorem Dei qui ſolicitat, eius obtinet promiſſa, cap. 27. §. 12. Turpe eſt, quod ſis in æquali honore, & non in æquali virtute. 81
Honor in non merentibus lethalis. 146
Honor mundialis obſcurat cultores ſuos. 112

Hoſtis, Vide Inimicus.

Hoſtibus parcens glorioſus, cap.24.§.12.
Hoſtibus benefaciendum oratione. 134

Humana, Humanitas.

Humanitas in proximos à Dei cultu venit, cap.27.§ 3.
Humana mens imminentia damna ſolet præſagire ex Dei prouidentia. 549

Humilitas, Humilis.

Sacerdotibus propria, c. 26.§.8. Efficaciam orationi præbet, cap.18.§. 25.cap.31.§.1.
Humilem ſtatum mutare non feſtines. 25
Humilitas facit nobis cibum diuinum proficuum. 181
Intra Humilitatis ſuæ ſtatum conſiſtens Dei magnalia percipiet. 222

Hypocriſis.

Hypocriſis detrimentoſa, cap.19.§.13.

I.

Idola.

Idola hominum etiam innocua male habẽt apud Deum propter arcendos homines. 98

Ieſus Chriſtus, Deus.

Ieſus veram habet gloriam, alij pictam, c.18.§.28. Inuidioſus multis. 2. in Ægypto triumphat. 3. Hoſtes deluſit. 5. Eius vicinitas maiores gratias afferebat. 73. Se transformat iuxta appropinquantium indigentiam. ibid.
Ieſus

Ieſus omoibus ſufficit. 116
Immolatus Mariæ nobis acquiſiuit patrocinium. 118
Ieſu nomen auſpicatiſſimum. 205
Sine Ieſu neqoit percipi legis ſpiritus. 228

Inclinatio.

Inclinationem principis facile ſubditus ſequitur. 155

Ineuitabilis.

Ineuitabilis nolla eſt reotatio. 156

Infirmi, Infirmitas.

Infirmi oon ſuoт periculis exponendi, cap. 19. §. 3.
Ioficmitatis confeſſio valida apod Deum. 105
Infirmitas noſtra à Chriſti paſſione curatur. 209. Vtiliora ſunt quæ nobis infirmitatem recolunt, quàm qoæ virtutem. 201

Imitatio.

Imitatio Dei perfecta eſt benefacere. 130

Impietas, Impius.

Impietatis oec vmbra ferenda. 247.
Impiorum conſortium fugiendum. 108
Impij pereoot in ipſo fœlicitatis culmine, cap. 17. §. 17.
Impij ſeditiones metuunt io virtutibus. 65. Ad illos diuexandos plagæ vndique exurguot. 93. Illorom ſupplicium non parua Dei gloria. 102. Quod non placet impiis laudabile. 97
Impiorum cooſortium maculas infert. 49
Impiis reotationes aditum clauduot ad vitam. 158

Imperium.

Imperio oollus aptior, quàm qui ſub legibos viuit. 55
Imperio aptus, qui domeſticas curas adminiſtrat. 55
Imperium temporale, quo plora vorat, gracilius fit. 83
Imperia plus læduntur vitiis regoantium, quam hoſtibus. 27. Viri præſtantes, licet pauci, faciuot imperium magis illuſtre, quam vilis multitudo. 206

Imperfectus.

Imperfectis faoſta eſt ſeruitus. 150

Immineo.

Immioeotes homini diras ſolus Chriſti ſanguis valet impedire. 133

Improbitas.

Improbitas reproborum neſcit niſi per afflictiooes ire ad Deum. 79

Infauſtus.

Iofauſtum eſt illi maximè bellum, qoi illud ioferr io fratres. 204

Ingenuus.

Ingeouorum eſt victitare ſpoliis. 136

Ingratitudo, Ingratus.

Iogratitudo ſumma quod inter beneficia obliuiſcaris benefactorem. 233
Ingratis benefacere vnus ſcit Deus. 166
Ingratitudo etiam maoſuetum trahit in vindictam. 127

Inimicus, Vide Hoſtis.

Inimicis qui eſt ſalutaris confidentius agit. 82. Vox pro ioimicis orans validiſſima eſt. 91
Inimicis faucodum, cap. 18. §. 15.
Inimicorum amor floridos, cap. 26 §. 6.
Inimicis beoefacere Dei epulum docet. 176
Inimicis bene precari debemus, ſi quid in oobis Dei eſt. 134. Pro inimicis orare magni meriti eſt. 297

Iniquus.

Ioiquos iuxta pios eſſe non diu patitur Deus. 156

Inuidia, Inuidus.

Inuidia Ieſum perſequitur. 2
Inuidia perſequitur aſſiduos Principi, niſi in Dei aola. 176
Inoidi in ſingulares præſtantias aliorum rapiuorur, cap. 22. §. 2.
Inuidiam vincere perfectorum eſt, non imperfectorum. 140

Inopinatum.

Inopinatum eſſe non debet mortis tempus 119

Inurbanitas.

Inurbanitas vt aliquando decet. 18

Ira.

Ira Dei vbi deſæuit, etiam promptiſſima effugia non cernuotur. 102
in Ira miſericordiam meminit Deos. 321
Iras aduerſariorum ſilentio frangis, cap. 14. §. 2.
Ira inefficacior quam manſuetudo ad frænaodos homines, cap. 26. §. 3.

Iracundus.

Iracundi in præſenti & futuro ſæculo flammis aduruntor. 100

Irrationabilis.

Irrationabilium pœoæ oſteodunt maiores hominibus imminere. 132

Iudex.

Iudex legitimus quæ per ſe facit oullum timorem bonis incutiunt. 100
Iudex qui ab alio depender, vel in bonore, vel in ſubſtantia facile peruertitur, cap. 19. §. 12.
Iudex alienus à muneribus accipiendis, cap. 25. §. 10.
Iudices curent, vt rei io domino occumbant, cap. 30. §. 6.
Iudicis venturi aſpectus, vel lapidea corda trahit in preces. 210

Iudicium.

Iudicium per depeodentias peruertitur, cap. 19 §. 12.
Iodicium in nos timere debemus, quod patiuntur alij. 160
Iudicium Dei vbi apparet, vix ærumna temporalis ſentitur. 195

Iuſtitia.

Iuſtitiæ diuioæ virga vbi apparet, quicquid tẽporale amat homo, infenſum ſibi iouenit. 86
Iuſtitiæ diuinæ ad primom ictum ſcelera abſcoodita in medium proſiliunt. ibid.
Iuſtitiæ mioiſtri quod laote viuant, plaga regnorum eſt. 24
Iuſtitia perfectior, vbi clementia præcedit. 131. Reddit præſulem ſuauem. 142

Iuſtus.

Iuſti homines inuiſibili nituntur protectione. 33. habent ſui diffidentiam familiarem. 36
In ſolitudine æſtimationem, io ciuitate odia frequentius acquirunt, cap. 20. §. 14.
Iuſtorum infirma qui reſpiciunt, male apud Deum audiũt, cap. 22 §. 3.
Iuſtorum facinora abſcoodunt ſcelus peccatorum. 241

L

Labor, Vide Afflictio, Calamitas, &c.

LAbore in medio, & ærumoa, qui nil Deo contrariom facit, præſtantiſſimus eſt. 69. Fidelium labores in hac vita non exhauriuotur. 70
Labor grauis eſt, quod malorum remediis mala creſcaot. 71
Labores vorantur ad conſpectum pulchritudinis. 5
Laborum leuamen reſurrectio, cap. 23 §. 7.
Labor circa aliquam rem, illam facit tenacius amari, cap. 23. §. 12.
Laboris fructu priuari grauiſſimum, cap. 27 §. 13.
Laborum nubila, quæ in ſerenum deducunt, amat Deus. 214
Labores præſeotis vitæ paraot victum æternæ. 188

Lacryma.

Lacrymæ orationi adiunctæ efficacem redduot. 24

Laſciuia, Vide Luxuria.

Laſciuia noo poteſt non perire, vbi diuioitas apparet. 99
Laſciuiæ oppoſita Eochariſtia. 125

Laus, Laudatio.

Laus ſequitor bominem, cui alij debent ſplendorem, c. 20. §. 11. Et illom qoi tot virtutibus fulget, quæ exercitui ſufficerent, cap. 10. §. 12.
Laudes de repugnantibus educere poteſt Deus, c. 20. §. 13.

Laudatio in Deum à concordi cœtu efficacior eſt holocauſtis antiquis.fol. 162

Lectio.

Lectio ſcripturæ ſacræ efficaciſſima,cap.18.§.7.

Leuamen.

Leuamen fidelium in Chriſti paſſione. 192

Lex.

Leges mūdiales vbi florēt,ægre pietas cōſeruatur,c.19.§.9

Legis medulla nequit ſine Ieſu percipi. 128

Liberalitas.

Liberalitas in pauperes decet maxime ſacerdotes. 22

Libertatis ſignum eſt crux Chriſti. 121

Libri.

Libri poëtarum vanorum plagam regnis inferunt. 88

Lingua.

Linguæ moderatio à Deo ſolo eſt. 76. ex eius tarditate pulchra oritur oratio. 51

Lingua diuino aſſueta conuiuio efficax,cap.19.§.8.

Linguæ peccata præſentiſſimam ruinam afferunt,c.20.§.2.

Linguæ circunſpectio in viro præſtanti,cap.20.§.3.

Linguæ efficax de operibus,cap.17.§.8.

Linguæ inuidorum in bonos viros impingunt,cap.22.§.2.

Locus.

Locus ſemel ſalutaris ſemper ſolet eſſe ſalutaris. 2

Locus acceptæ dignitatis principē beneficū faciat,c.26.§.7

Locum humanæ ſaluti facere Euchariſtiæ proprium. 144

Loca,quæ Deus fecit ſemel propitia homini,fœlicia ſolent durare. 204

Lucrum.

Lucri cupiditatem frangere res eſt maximæ potentiæ. 43

Lucra temporalia adorantur, cap.32.§.16. Concordiam ſcindunt,cap.32.§.25.

Lucri amor validiſſimus ad expugnādos affectus alios,134 Nos priuat cœleſtibus,cap 29.§.2.

Lucrum eſt mundo renuntiare. 136

Lucra præ religione ſpernere optimi principis eſt.141.Verum hominis lucrum fieret, ſi quæ pro caducis rebus facit,eadem faceret pro æternis. 189

Luctus.

Luctum Mariæ eripuit magnitudo malorum. 23

Luxuria.Vide Laſciuia.

Luxuria ex ſe necem trahit ſine miſericordia,cap.30.§.19

Luxuriæ vindicta à ſacerdotibus petenda, cap.30 §.12.

Luxuriæ res cauenda vel minima,cap.32.§.11.

Luxuria iunctam habet apoſtaſiam,cap.32.§.12.

Luxuria vincitur victis quinque ſenſibus,cap.32.§.9.

Luxuriantium,vel tactus peſtifer,cap.32.§.15.

M.

Maceratio.

MAceratione in carnis omnimoda gloria Dei eſt. 229

Macula.

Maculas mundi non admittit Dei cibus. 171

Magnalia.

Magnalia Dei non ſic mouent corda ſicut vox Dei. 30

Magnitudo.

Magnitudo malorum luctus facultatem opprimit. 23

Magnificentia.

Magnificentia diuina nullo obice impeditur. 170

Magnificentiæ Dei ſe creatura conformat. 139

Magiſtratus.

Magiſtratus ſuo fungatur munere,vt finiendum putet.45. Sciat ſupercilium in Dei cauſa deponere. 46

Maior.

Maioris virtutis quod fuerit,id tibi in primis ſit. 173

Malus.

A malo venit procraſtinatio in re virtutis. 91

Mala.

Mala cum premunt,tunc Angelorum auxilium. 60

Mala remediis creſcere calamitoſum valde eſt. 71

Mala reddita pro beneficiis dolenda,cap.27.§.9

Mala in primis ſunt exterminanda,cap.26.§.1.

Mala non durant in nobis ex quo impleuerunt Ieſum, cap.29 § 15

Mala conuertuntur in virtutes à vitiis præſtantibus, cap. vlt. §.6.

Mala adumbrata fugimus,& in vera incidimus. 230 §.1. In mala cadet,qui vt illa euitet,malum facit. 233

Mala vt depellas,peccatum depelle. 211

Mala facilius innoteſcunt. 146

Malitia.

Malitia ab aliis deriuata in ſectatoribus creſcit,cap.25.§.7.

Malitia cordis foras prodiens ſupplicium ſufficiens. cap. 22.§.7

Malitia hominis eſt,qui nec fame ad Deum ducitur. 168

Mandata.

Mandata vltima vitæ tibi maxime ſeruanda. 123

Mandatorum obſeruatio alimenta parat pro æterna vita. 188

Mandata Dei debent proponi familiariſſimè Regibus. 209

Manus.

Manus Dei benefica etiam inter iraſcendum,cap.21.§.1.

Manſuetudo, Manſueti.

Manſuetudo Dei propria,cap.25.§.11. Potior quàm ira ad cohibendos peccatores,cap.26.§.3. Æternat principes, cap.vlt.§.11

Manſueti iraſcuntur in contemptores diuinorum. 115

Manſuetos prouocat ingratitudo ad vindictam. 127

Maria Virgo.

Mariæ patrocinium nobis ex Deo venit. 118

Maria Virgo ſine peccato originali. 58.96. & 359

Maria iuxta crucem. 133

Mariæ proprium eſt locum facere humanæ ſaluti. 144

Medicina.

Medicina eſt Chriſti paſſio, quæ nullum morbi relinquit veſtigium. 165

Meditatio.

Meditatio terrenæ ſubſtantiæ ſalutaris,cap.23.§.5.

Medulla.

Medulla legis nequit ſine Ieſu percipi. 128

Mendacium.

Mendacium temporalibus proprium,cap.29.§.4.

Mens.

Mens vacuanda ex temporalibus, vt Deo impleatur, cap.18 par.21.& 17.& 24.

Mens humana neſcit vias,per quas Deus ſuis conſulit. 7

Mens humana quaſi præſagit mala imminentia. 149

Menſa.

Menſa diuina reuerentiam indidit,ne quis Deum offendat. 184

Memoria.

Memoria Dei efficax,cap.19.§.7.

Memoria crucifixi contra cupiditates. 128

Memoria crucis, & paſſionis dominicæ ad Euchariſtiam maxime conducit. 110

Memoria beneficiorum ligat hominem, ne exorbitet à placitis benefactoris ſui. 213

Merces.

Merces duplex redditur in hac,& in futura vita eleemoſynæ. 187

Metus. Vide Timor.

Metus calamitatis durior ipſa calamitate,cap.22.§.8.

Militia.

Militia Chriſtiana potens à concordia,cap.32.§.23.

Minima.

Minima cognoſcit, quæ Dei ſunt, qui Dei eſt. 179

Miniſtri.

Miniſtri iuſtitiæ laute viuentes plagam regnis inferunt. 94

Miniſtrorum honori conſulant principes. cap. 18. parag.8.

Miniſtri optimi dignitas non minuenda,cap.24.§.6.

Miniſtros Dei commendat punitio delictorum. 160

Miraculum.

Miraculum.
Miraculum in Deo eſt, quod bonos permittat malis. 158
Miſeri.
Miſeri benedictio ſalutaris liberatori ſuo. 135
Moyſes.
Moyſem inuidia ſequitur, fol. 2. ſeruatur in Ægypto, fol. 2
Eius natiuitas, & facinora per totum. 5
Moleſtus.
Moleſtus nulli eſt, qui præſidet iuſtitiam exhibendo. 142
Mors.
Mors in poteſtate humana apparet. 52
Mors ſacerdotū ad cōmouendos animos efficax, c. 28. §. 3.
Morti qui appropinquat, nil temporale cogitet, c. 28. §. 4.
Morti vicinus vni ſibi conſulat, cap. 28. parag. 5.
Mortis conſideratio facit orationem, ſeu ſacrificium ſalutare, cap. 25. pat. 25.
Mortem ſibi inferat nemo, cap. 20. par. 20.
Mortem imperterrite adiri de perfectis venit virtutibus, cap. vlt.. par. 3.
Mors non poteſt obeſſe laudandis hominibus, cap. vlt. § 50.
Mortis in tempore ſe quis facit agnoſci, cap. vlt. pat. 3.
Mortis ducatum facile ſequitur homo. fol. 157
Mortis amaritudo cruce Domini fugatur. fol. 167
Mortis tempus inopinatum non ſit, fol. 519
Mortis tempore omnem inimicitiam obliniſcere. fol. 135
Pro mortis tempore data mandata aceutate obſeruanda. 123
Mortificatio.
Mortificatione carnis diutius Deum habemus. fol. 229
Mos.
Morum concinnitas à cruce. fol. 161
Mores negligere, & carmina componere, abſurdū. fol. 161
Mulier, Vide Fœmina.
Mulier ad dona capienda promptior. fol. 43
Mulieribus cœleſtes apparitiones cur frequentiores, quam viris. fol. 40
Mulieris caſtæ nō eſt, quod attendat ad luctas iuuenū, f. 19.
Multitudo.
Multitudo popularis leuioribus corrigenda, cap. 57. pat. 9
Per multitudinem qui introducitur, parum fixus. 40
Multitudinem contemnens triūphat in domino, c. 24. §. 55
Multitudo non tam ſpectanda in exercitu, quam virtus, cap. 3. a. pat. 3.
Mundialis, Mundus.
Mundiales vt ſeruiant cupiditatibus largiſſimi. 134
Mundi potentia in Dei conſpectu corruit. 157
Mundi abnegatio maxima fortitudo. 163
Mundi renunciatio ingens lucrum. 136
Mundo excedere ſe cogitet, qui Euchariſtiam ſumit. 121
Munus.
Munus ab obedientia acceptum fructuoſum eſt. 35
Munus ex Deo operibus exhibendum, cap. 26. §. 4.
Munerum acceptio fugienda bono principi, c. 25. §. 50.
Munus tibi mandatum vt adimpleas, proprias ſimultates obliuiſcere. 105
Muneribus Deum honorare tegum, cap. 32. paragr. 27.
Munera non diſtribuēda iuxta externā apparentiā, c. 23. §. 4.
Murmuratio.
Murmuratio raro poteſt excuſari, cap. 10. §. 16. Contra iuſtos male audit apud Deum, cap. 22. §. 3.
Murmuratio in dominos propria inferiorum, cap. 22. §. 1.
Murmurantium ora occludit beneficentia diuina. fol. 175

N

Natura.
Naturæ ordinem ſupera, vbi agis cum Deo, c. 21. §. 2
Negotium.
Negotiis magnis Deus ſpecialiter adeſt, fol. 36
Nobilitas, Nobilis
Nobilitas externa ſola vbi ſpectatur in dandis muneribus error eſt, cap. 23. §. 4.
Nobiliores magis trepidant in temporalibus periculis, c. vlt § 2.
Nobiles in honore habeant Crucifixum dominum, cap. 23. §. 9.
Nomen.
Nomen, & titulus à poteſtate humana venit, non res, cap. 26. §. 2.
Nomina non requiruntur à Deo, ſed res, cap. 26. §. 5.
Nomen Ieſu auſpicatiſſimum. 205
Notitia.
Notitia diuinitatis à pane cœleſti. 177
Nouitas.
Nouitatem vitæ quidquid ſpectat, opus eſt Dei. 138
Noxia.
Noxia facilius innoteſcunt. 147
Nubila.
Nubila laborum, quæ in ſerenū deducunt, amat Deus. 214

O

Obedientia.
Obedientia Deo præſtita clara ſalutis via. fol. 207
Exhibita homini ex Deo venit, cap. 18. §. 12.
Obedientia fructuoſa. 35
ſub Obedientia qui viuit, abedior imperio. 55
Omnia verba adimplet Deus illius, qui ei obedit. 92
Obedientiæ promptæ ſignum eſt, quòd nullum obicem experiatur, in accedendo ad Deum. 221
Obex.
Obex nullus impedire valet magnificentiam diuinam. 170
Obicem nullum experiri in accedendo ad Deum obedientis prompti ſignum eſt. 221
Offerens.
Offerentis animus in ſacris, non res ſpectatur. 126
Obſequium.
Obſequium Deo exhibitum firmat hominem in dignitate, cap. 30. §. 17.
Obſeruatio.
Obſeruatio præcepti diuini ſuauiſſimum facit vſum rerum temporalium. 183
Obſeruatio mandatorum illuſtrat humanas mentes. 210
Parat alimenta pro æterna vita. 188
in Obſeruatione mandatorum inducitur homini bellum aduerſus carnem & ſanguinem. 220
Occaſio.
Occaſiones vitiorum relictorum non ſunt memoandæ 147. & 148
Odium.
Odio impiorum haberi non patna commendatio. 97.
Officium.
Officia publica maxime ſint cordi principi morituro, cap. 32. §. 55.
Omnipotentia.
Omnipotentiæ Dei proprium benefacere ſine læſione alterius. 74
Opera.
Opera noſtra de paſſionis dominicæ conſortio gratiam acquirunt, cap. 18. §. 18.
Opera & vox efficacia ad mouendos animos. 47
Móſtrare debes, quod à Deo munus acceperis, c. 26. §. 4
Operū exhibitio nō ſola iuſſio facit gubernatorē, c. 31. §. 19.
Operum teſtimonium efficacius, cap. 25. §.
Opera præcedentia faciunt verba efficacia, cap. 27. §. 8.
Opera requiruntur à Deo non nomina, cap. 26. §. 5.
Opera verbis non contexere à diabolo eſt. 140
Opera virtutum efficaciſſimam orationem habent apud Deum. 108
Oratio.
Oratio efficaciſſima quæ non attendit tēporalia, c. 17. §. 55
Efficax ab humilitate, c. 18. §. 25. Præclara ex ſilentio. 42
à diuiſione orta Deo exoſa eſt, c. 25. pat. 9. Ex mortis cōſideratione ſalutaris, cap. 25. pat. 25. Cum afflictione, & lacrymis efficax. 74
Oratio iuſtorum valentior quàm duces fortiſſimi. 90
Oratio efficax de præparatione. 90. Pro inimicis validiſſima. 91

Oratio feruida ſine tædio, cap. 29. §. 1.
Oratio iuſtorum validiſſima. 241
Oratio pro aliis efficax, cap. 29. §. 10.
Oratio pro inimicis. 297
Oratio pro inimicis efficax, & maximi lucri eſt. Ibid.
Oratio quò remotior ab oculis hominũ, eò efficacior. 207
Oratio hominis peccatoris coniungatur æternæ mortificationi. ibid.
Orationem efficaciſſimam habent apud Deum opera virtutum. 208
Oratio eius efficaciſſima eſt, qui ſe conformat Deo. ibid.

Ornatus.

Ornatus corporis ſuperbus occludit ſaluti aditũ, c. 18. §. 5.

Otioſus.

in Otioſa vita virtutem conſeruare laborioſum eſt homini. 208

P.

Palatini, Vide Aulici.

PAlatini mirantur puellarum vindices. 20. Eorum virtus eò tendit, vt ſibi proſpiciant. 103

Panis.

Panis cœleſtis ſecuritatem affert. 178. Vide Euchariſtiam.

Parens, Pater.

Parens qui viuens nouit bona filiis cedere fœlix, c. 28. §. 8.
Parens vel in malis filiis honorem habet, cap. 24. §. 13.
Parentum virtutes poſteros obtegunt, cap. 30. §. 19. Quidquid filiis virtutis inſtillauerat pater, ſibi fructuoſum inuenier. 106
Paterfamilias ſuos Deo ſiſtere curet. 109. Tunc Deo feſtum facit, cum ſuos cibo Euchariſtico implet. 109
Parentes affliguntur in filiorum abundantia, & bonorum penuria. 117
Parentes naturales, licet pauperes omnibus rebus mundialibus ſunt anteponendi. 4
Parentes exornat vnus filius. 8
Pater ille ſolus eſt, qui filiis veram tradit religionem. 34
Parentum benefactoribus plus fidendum, quam propriis, cap. 19. par. 2.
Parens lætatur in filiorum promotione, cap. 28. par. 6.
Parentibus dura eſt filiorum pœna. 127

Partiales.

Partiales ſibi lethales partialitates inueniunt, cap. 15. §. 16.

Paſſio.

Paſſio Chriſti Domini ſopit contentiones ambitioſas, cap. 26. §. 1.
Paſſio Chriſti idea bonorum, cap. 23. §. 8.
Paſſionis dominicæ conſortio opera noſtra gratiam obtinent, cap. 18. §. 18.
Paſſio Chriſti D. ob oculos poſita facit nos ſupra vires operari, cap. 27. §. 10. Conſortes ſuos auxiliatores facit, non ſeructores, cap. 23. §. 11.
Paſſio Chriſti facit morum concinnitatem. 161. Eius medicina ſanat morbos ſine veſtigio. 165. feſtinatum remedium eſt. ibid.
Paſſio Chriſti etiam feros emollit. 128
A Paſſione Chriſti venientia bona firmiora ſunt. 200
In Paſſione Chriſti vita, & leuamen fidelium. 199
in Chriſto paſſo actionum noſtrarum firmitas roboratur. 209
Paſſionis aliquid Chriſti in nobis exhibere eſt optima diſpoſitio diuinis ſuſcipiendis. 215

Patientia

Patientiæ præſtantis eſt mediis ærumnis nihil Deo contrarium efficere. 69

Patria.

Patria gratiſſima, in qua charorum cineres ſeruantur. 142
In Patria æterna nõ viuitur niſi de antecactis laboribus. 190

Pauper.

Pauperes male habent apud mundialia tribunalia. 249. Vel ipſos fratres habent hoſtes. 249
Pauperis ſubleuati benedictio maxime ſalutaris. 135
Pauperi quæ dantur, nequeunt perire, aut exhauriri. 202

Pax.

Pax Dei donum præſtantiſſimum, cap. 30. §. 15. Firmatur in regnis hæreticorum internecione, cap. 30. §. 16.

Peccatum.

Peccata noxia aliis, ſeuere puniuntur. 79. Quæ magis conſulto fiunt peccata, citius puniantur. 76
in Peccatum reincidentia cauenda. 97
Peccatum pœnam affert, cap. 20. §. 1.
Peccati pœna non pellitur niſi multis diligentiis, c. 22. §. 9.
Peccata perpetrata nil prius oſtendunt quã vltoré Deum, c. 24. §. 7. Publica citam vindictam trahunt, c. 25. §. 25.
Peccati ſpicula ſentiuntur ab eo, qui prior peccat, c. 29. §. 11. Eius venena Ieſus abſorbuit, cap. 29. §. 12.
Paccati nec vmbra ferenda. 247
Peccata poſt pœnitentiam vt decora, cap. 32. §. 10.
Peccata noſtra beneficia Dei retardant. 170
Peccata omnia abſorbet Chriſti ſanguis. 127

Peccator.

Peccator bene caſtigatur, ſi extrinſecus patiatur, quæ in animo habet. 113
Peccator publicus æterna caſtigandus infamia. 107
Peccatorum capita plectantur, vt terror ſit, cap. 30. §. 5.
Peccatores tolerandi, c. 18. §. 2. Nullo ſuauius deterrentur, quam aliorum ſupplicio, c. 25. §. 19. Vt ſic pereant, quod aliis proficiant, à Deo venit, cap. 15. §. 18. Illis qui aſſentitur, caueat ſupplicium, cap. 25. §. 20.
Peccator non differt à plebeis, cap. 28. §. 1. Decidit in contraria iis, quæ male appetiuit, cap. 25. §. 15.
Peccatori malum, quod integra pœna reſeruetur in futurum. 29. Monendus de pœna etiam cum illi condeſcenditur, c. 25. §. 5. In peccatoribus percutiendis ſolus Deus ſpectandus aſt ab eo, qui vult bene percutere. 200
Peccatoris hominis oratio coniungatur exterioræ mortificationi. 207

Penuria.

Penuriam ſi à Deo pateris, & vbertatem ſpera. 169
Penuria non officit habenti gratitudinem. 195

Petitio.

Petitionibus hominũ dat Deus ea, quæ non cogitarũt. 159

Perditus.

Perditorum turba omnes perdit, cap. 25. §. 15.

Perfectus.

Perfectorum eſt inuidiam proſternere. 140

Periculum.

Periculum qui fugit, protectionem Dei habet, c. 25. §. 23.
Pericula non per alia fugienda, cap. 24. §. 3.
Pericula qui fugit, in maiora vadens odibilis Deo, c. 24. §. 3.
Pericula huius vitæ ſubire qui velit pro Deo, præſtans vir eſt, cap. 32. §. 5.
Pericula temporalia magis affligunt nobiles, cap. vlt. §. 2.
Periculis ingraueſcentibus auxilium Dei magis elucet. 48

Perſecutor, Hoſtis, Inimicus.

Perſecutoribus fauendum, cap. 18. §. 15.

Poeſis.

A Poëſi profana exitialis plaga regnorum venit. 88
Poëticus ſpiritus fatalis eſt Principibus. 89

Populi.

Populi duces & Deo vacent, & ſtimulent populum in virtutem. 152

Potentia.

Potentia fœmineo nitens fauore ſemper terribilis. 10
Potentiæ diuinæ illud difficilius, quod volentes trahat. 42
Potentia nequit eſſe cum auaritia, cap. 19. §. 4.
Potentia diuina extollitur cum multis aduerſantibus, vel in vno ſua promiſſa implet, cap. 24. §. 18.
Poteſtas mundi corruit in conſpectu Dei. 157

Pœna.

Pœna cum peccato eſt, cap. 20. §. 1.
Pœna duriſſima, quod non habeas Deum, cap. 18. §. 3.
Pœna peccatorum vt expellatur, multæ diligentiæ adhibendæ, cap. 22. §. 9.
Pœna cunctanter inferenda, cap. 25. §. 21. Quod pœna aliorum

Digitized by Google

aliorum emenderis,nil ſuauius,cap.15.par.19.
Pœna ita ſumenda, vt illi medelam afferre poſſis. 78
Pœna certo imminens expectantem plus torquet. 85
Pœnæ irrationabilium maiores imminere hominibus oſtẽdunt. 132

Pœnitentia.

Pœnitentia vt decorat peccata, cap. 32.par. 10.

Poteſtas.

Poteſtas ſine Deo in tyrannidem vertitur. 47
In alios nunquam exercetur ſine periculo. 53
Poteſtate abſoluta non vtaris in Reip. adminiſtratione.11
Poteſtatis inſigne quod ruis benefacias ſine aliorum læſione. 74
Poteſtatis diuinæ agnitio efficax ad imperrandum. 106
Poteſtas humana circa nomen & titulos, non circa res, cap. 26.par. 2.

Primus.

Primus in aliquo facinore apud Deum aliqua excellentia notatur. 57
Primas gratias vſque in mortem retinere præſtantiſſimum, cap.vlt. par. 12.

Primatus.

Primatus contentiones vnus Deus ſopit,cap.25. par. 4.

Princeps.

Principis optimi abſentia à Deo ſolo ſuppletur. 231
Princeps moriturus officia publica maxime curet,c.32.§.1.
Sine damno benefaciat, cap. 31. par. 2.
Qui patrem non agit in ſubditos, illos oneroſos ſentiet, cap. 20. parag.6.
Laborioſum habet opus ſi ſubditorum ſeruiat cupediis puerilibus,cap.10.parag. 7.
Sit affectus maximè ad religionem,cap.20.par. 10.
Miniſtri optimi non minuat dignitatem, cap. 24.par.8.
Rempub. æſtiment pluſquam filios,cap.28. par. 2.
Pluſquam vitam, cap. 32. par. 4.
Ne præbeat aures clandeſtinis delationibus. 14
Ne vtatur poteſtate abſoluta. 11
Ex religionis cultu fœcundatur, vt habeat filios. 22
Omnia præmeditetur, antequam faciat. 44
Agnoſcat quam paruis ſuis regnum teneat. 44
Sciat regnandi ſupercilium in Dei cauſa deponere. 46
Executionem rigoroſam non ipſe perficiat per ſe. 81
Principes mundiales ſeditioſum putant, quidquid eorum imminuit lucra. 66
Eorum fugiat familiaritatem, qui velit eos continere in virtute. 81
Sub eorum aulis plura venena. 81
Principes in veritate indaganda non immorantur. 88
Turpe illis, quod non cognoſcantur niſi propter exactiones. 99
Princeps caueat munera,cap.25. par. 10.
Principibus fatalis poeticus ſpiritus. 89
Principibus citò renuntiantur noxia. 146
Principum ingenium facile ſequuntur ſubditi. 155
Principum familiares inuidia ſequitur. 176
Principis optimi eſt lucra ſpernere præ religionis amore. 141.
Princeps ſubditos etiam rebelles leniter tractet. 143
Principibus familiariſſimè debent proponi mandata Dei. 209
Princeps ille faciliùs omnium dominatur, qui nulla rapitur auaritia. 212
Princeps quò beneficentior,eò potentior ad ſibi regna afferenda. 213
Principum diuturnam conuerſationem fugiant, qui Dei familiaritate amant vti. 227

Principatus.

Principatum qui viuens exuit,vt tradat filiis,fœlix eſt.c.18 parag.8.

Præcepta.

Præceptorum in obſeruatione inducitur homini bellum aduerſus carnem, & ſanguinem. 210
Præceptorum obſeruatio illuſtrat mentes humanas. 220
Præcepta diuina non commendanda humanis placitis,c.19 parag.10.
Præceptis Dei ſubdita omnia poteſt humana fragilitas.153
Præceptorum obſeruatio ſuauem reddit rerum temporalium vſum. 183

Præco Dei.

Præco Dei parum proficit apud mundiales principes. 81

Præfectura.

Præfecturam fugiat, qui nolit peccatoribus parcere, c. 18. parag. 2.

Præmium.

Præmium præſens facit ſupra vires audere, cap.18.par.26.
Præmium temporale virtutis contemnendum. 139

Præparatio.

Præparatio præcedens efficaciorem facit orationem. 90

Præſentia.

Præſentia Dei remuneratoris ſupra vires facit homines audere. 269
Præſentia Dei apud impios ex eorum ſupplicio,cap.18.§.4
Præſentia Dei inexplebilem voracitatem coercet. 30

Præſtantia.

Præſtantia ſingularis nunquam non inuidioſa, cap. 12.§.1.
Præſtantiam ſuam obtegere vires excedit creatas. 16
Præſtantior fœlicitas, qua inter tuos frueris. 129

Præſes.

Præſidens in iuſtitia nulli eſt grauis. 142

Præſuls, Vide Princep.

Præſul quietus ſit in præſulatu, non inhiet ad alium,c.24. parag 2.
Præſul optimus eſt, qui omnia poſtponit animarum ſaluti. 154

Promiſſio.

Promiſſio Dei certa venit ad eum, qui nihil prætermittit eorum, quæ Dei ſunt. 114
Promiſſiones Dei ſpectantur, vt ad ſpiritum pertinent. 41
Promiſſio de futuro placet,ſi de præſenti aliquid præſter 39
Promiſſiones Dei vel in vno impetræ contra repugnantes potentiam Dei exaltant,cap. 24. par. 18.
Promiſſiones Dei qui tenet,non ſpectet creaturas,c.33 §.1
Promiſſio Dei illi obuenit, qui eius honorem ſolicitat, cap. 17. parag. 12.

Propinquitas.

Propinquitas ad Deum conformitatem cum illo exigit.32
Propinquiora nobis maximè nos mouent. 134

Prouidentia.

Prouidentia Dei ſpecialis magnis negotiis adeſt. 36
Prouidentiæ fides cum periclitatur, accelerat Deus ſupplicium. 84

Protectio.

Protectio Dei adeſt ſuis afflictis,cap.24. §. 6.
Protectio dominicæ crucis ſola eſt,quæ nunquã deficit.145

Proximus.

Proximus cum caſtigatur, tunc amatur,cap. 30. §. 8.
Proximi ruina ſpiritualis, damnatiove, dolorem incutiat. cap. 30. parag. 9.
Proximorum liberatio victima eſt Deo accepta, c. 17. §.12.
Proximi ſalus, & non ſolum noſtra procuranda eſt, ſi volumus mercedem multiplicari nobis. 187

Pudor.

Pudoris confuſio acerbiſſima ingenuis viris. 248

Puella.

Puella caſta ne attendat ad iuuenes ſua cauſa pugnantes.19
Beneficos ſibi caueat. 19
Puellarum vindices palatini mirantur. 20

Pulchritudo.

Pulchritudo viſa facit vorare pericula. 5
Ægre poteſt celari. 6

Q

Querela.

Querelarum facultatem opprimere ſolet magnitudo mali. 25

Quies.

Quies.

Quietem habe in quolibet effectu poſt perfectas omnes diligentias. 57

Quietem affert æternam panis cœleſtis. 179

R.

Ratio.

RAtionem Deo ſubmittere gratius, & efficacius eſt ſacrificium. 529

Rebellio, Rebelles.

Rebellio nunquam à Dei ſpiritu. 62

Rebelles etiam ſubditos leniter tractet princeps. 143

Recentia.

Recētia & præſentanea longè ſunt à ſuſpicione falſitatis. 37

Regnum.

Regnorum excidium nimia ſubditorum oppreſſio. 67

Regniplaga, quod iuſtitiæ miniſtri laute viuant. 94

Regnum nequit conſeruari niſi à Deo, cap. 18. §. 12.

Reincidentia.

Reincidentia crebra in peccatum lethalis, cap. 25. par. 24.

Religio.

Religio ſit in primis Principum curis, cap. 20. par. 10.

Religio, & pietas in primis; cap. 19. parag. 12.

Religio vera nos facit humanos in proximos, cap. 27. §. 3.

Religionis perditionem non ſuſtinet ſacerdos viuus. 247

Religionem lucris præponere optimi principis eſt. 141

Religioſus.

Religioſus vir caueat ſummitates mundialiũ ſplendorũ. 84

In religioſis ambitio grauiores factiones parit. 73

Remedium.

Remediis creſcentia mala peſſima. 71

Remiſſio.

Remiſſionis vel vmbra in virtutis inceptæ curriculo timenda. 145

Remunerator.

Remuneratoris præſentia facit audere ſupra vires. c. 28. §. 26

Renuntiatio.

Renuntiare mundo ingentia lucra habet. 116

Renuntiantur principi citiſſimè noxia. 146

Repentinus.

Repentinum non ſit mortis tempus. 519

Reprobus.

Reprobi niſi per afflictionem ad Deum non veniunt. 79

Illorum proprium nec inter pœnas emolliri. 504

Nimis ſunt citi in admittendis malis. 239

Quod in vita ſuſtineantur à Deo ſolo venit. 116

Reproborum eſt facile ad eadem vitia redire. 149

Res.

Reſculæ etiam infimæ ſtare poſſunt aduerſus validiſſimos contrarios, fauente Deo. 26

Reſignatus.

Reſignati oratio efficaciſſima eſt. 208

Reſpublica.

Reſpublica non gubernetur poteſtate abſoluta. 11

Reipublicæ commoda æſtimanda à principe præ filiis, c. 28 parag. 9. præ vita, cap. 32. §. 4.

Reſurrectio.

Reſurrectionis fides maximè homines promouet. 66

Reſurrectionis vel vmbra grata laborantibus. c. 27. §. 7.

Reuerentia.

Reuerentia exhibita Deo diſpoſitio eſt ad magnas gratias promerendas. 32

Reuerentia magna adhibenda eſt ſacris. 130

Reuerentia erga Reges in ſolo Deo illis aſſiſtente fundatur. 531

Reuerentia digniſſima eſt diuina menſa, ne quis Deum offendat. 184

Reuerentiam ingenerant ſemper diuina, & cœleſtia. 217

Reus.

Rei ſic plectantur, vt in domino occumbant. cap. 30. §. 6.

Rex, Vide Princeps.

Rex ne ſit impedimento ſubditis ad diuinum cultum. 63

Illis plaga eſt magna, quod eorũ publicentur conſilia 95

Apud Reges adoleſcunt gubernatores. 50

Regium eſt, quod non fidas creaturis. cap. 18. par. 16.

Regibus appropinquare ſine inuidia non cernitur in mundo. 176

Regibus familiariſſimè debent proponi mandata Dei. 209

Rigor.

Temporalis rigor eò tolerabilior, quò pluribus creaturis communior. 218

Ruina.

Ruina à lingua, cap. 20. §. 2. Ruinam ignorant quæ pro Deo, & æterna vita fiunt. 189

Ruſticitas.

Ruſticitas aliquando decet bonum virum. 58

S.

Sacerdos.

SAcerdotes decet largitas in egenum. 21

Sacerdotis munus ab humilitate, cap. 26. par. 8.

Sacerdotum mors efficax ad mouendos animos, c. 28. §. 2.

Sacerdotum auaritia perniencioſa, cap. 32. part. 28. Illis crimini dandum, quod ſuperuiuant religioni, 247

Sacerdotes luxuriæ vindices, cap. 30. part. 12.

Sacerdotium.

Sacerdotium clarius, quam regnum, 25

Sacra.

Sacrorum conſpectui reuerentia adhibenda, 130

Sacra Deo in augmentum vaduat, 137

In Sacris animus offerentis, non res ſpectatur, 226

Sacrificium.

Sacrificium ex mortis conſideratione, cap. 25. part. 21.

Sacrificium Deo gratius rationis ſummiſſio & intellectus, 129.

Salus.

Salutis via clara in obedientia Deo exhibita. 507

Salus manibus eſt negotianda, cap. 29. part. 16.

Salus animæ, & corporis procuranda, cap. 21. part. 4.

Salus ſtantibus in virtute, cap. 18. part. 6.

Salus proximi operibus tractanda, 75

Salutis humanæ auſpicium in Chriſti ſimilitudine. 6

Salutis remedium feſtinatiſſimum à Chriſti paſſione. 165

Facilius obtinetur in crucis cultu. 166

Salus ibi eſt, vbi cum menſura excipiuntur bona temporalia. 183

Salus ſuorum cæteris præponenda optimo præſuli. 154

Non in ſola aliorum prece ponenda ſalus. 153

Salutem proximo, & non ſolum ſibi procurans mercedem ſibi multiplicat. 187

Sanctus, Sanctitas. Vide Iuſtus.

Sancti viri in ciuitatibus vix ſine perſecutione ſunt, cap. 20. part. 14.

Sanctorum preces ſalubriores principibus, quam duces. 90

Sancti viri caueant ſeruire aliis, quam Deo. 63. Inter illos ambitio inquietior. 69

Sanctitas pugnantium multum conducit ad victoriam. 205

Sanguis.

Sanguis Chriſti in altari omnia abſorbet peccata. 527

Sanguis Chriſti ſolus eſt potens armatas in homines impedire diras. 133

Scelera, Vide Peccatum.

Scelera abſcondita proſiliunt in medium ad primum diuinæ iuſtitiæ ictum. 87

Sceleratis obniti debes. 247

Scelera à ſe tollat, qui ea in aliis caſtigat, cap. 32. par. 2.

Scriptura.

Scripturæ ſacræ lectio efficaciſſima, cap. 18. par. 7.

Scripta.

Scripta non ſic commendant hominem vt virtutes. 238

Securitas.

Securitatem affert panis cœleſtis. 182

Sermo.

Sermonis facundia apta ad gubernandum. 51

Senior.

Seniorum placitis Reſpublica ſtabit. 40

Separatio.

Digitized by Google

Separatio.
Separatio à Deo homini periculoſa. 50
Seruitium.
Seruitio diuino omnes in domo intenti fœliciſſimi. 137
Seruus, Seruitus.
Seruus Dei nec ſtatim humilem mutare feſtinet. 25
Seruitutis nomen imperfectis Iudæis fauſtum. 150
Seruitus voluntaria propter Deum præſtantiſſima. ibid.
Serui ventris excitant diſſidia contra Deum, & homines. 196
Similitudo.
Similitudo cum Deo neceſſaria volenti illi appropinquare. 32
Silentium.
Silentium humile frangit iras, cap. 24. par. 4.
Simulatio.
Simulatio virtutum detrimentoſa, cap. 19. parag. 13.
Simultas.
Simultates propriæ obliniſcēdæ in adimplendo munere. 105
Socij.
Sociorum malis inficeris, cap. 2 2. par. 5.
Solatium.
Solatium cupiditatum non admittit crucifixi memoria. 128
Spes.
Spes figenda ſupra communes vias vbi cum Deo negotiaris, cap. 22. parag. 2.
Spiritus.
Spiritus diuini eſt, quod integrè Deo ſeruias, cap. 28. par. 14.
Spiritus diuinus etiam perfectoribus ſui guſtū præbet. 263
Spiritus Sancti virtus de indiſpoſitis, & repugnantibus laudes educit, cap. 20. par. 13.
Spiritus Dei factiones fugit. 62
Non infert malum ſine medela, quantum eſt ex ſe. 78
Dei vbi adeſt, in multis ſentitur. 224
Spiritualis.
Spiritualis homo non deſcendat ad temporalia, cap. vlt. §. 5
Spolium.
Spoliis tyrannorum viuere decorum. 136
Subditus.
Subditorum oppreſſio regni exitium. 67
Subditorum afflictiones ſibi Deum propitiant. 75
Bonum dominum afficiunt. ibid.
Subditi ſcelerati elanguent in conſpectu principis. 246
Subditi oneroſi principi, qui patrem nō agit ad illos, c. 20. §. 6
Subditorum pueriliбus cu ediis ſeruire valde laborioſum, cap. 20. par. 7.
Subditorum ingenium eſt dominis oblatrare, cap. 22. par. 1.
Subditus facilè ſequitur ingenium principis. 155
Subditos etiam rebelles leniter tractet princeps. 143
Summum.
Ad ſumma non ſtatim euolandum eſt. 117
Superior.
Superior oſtenditur, qui conſortes non detrectat in honore, cap. 32. par. 18.
Supplicium.
Supplicij præniſſio longanimem facit Deum, cap. 17. §. 23.
Supplicium impiorum Deum oſtendit præſentem, c. 18. §. 4.
Cunctanter inferendum, cap. 25. par. 12.
Supplicium ſcelerum facit innocentiam, cap. 24. par. 16.
Supplicium durißimum eſt illis, qui aſſentiuntur peccantibus, cap. 25. par. 20.
Supplicium peccatorum, quod aliis fit ſalutare à Deo venit, cap. 25. par. 18.
Supplicia minuantur in executione, cap. 30. par. 14.
Supplicia aliis data, nobis timeamus. 160

T

Tædium.
Tædium fugiendum in oratione, cap. 21. par. 2.
Temporalis.
Temporalis rigor eò tolerabilior, quò pluribus creaturis communior. 218
Temporales mendaces, cap. 29. par. 4.
Adorant lucra, cap. 32. par. 16.
Temporalia bona obſunt Deo excipiendo, cap. 25. par. 14
Vacuanda ex animo, vt Deus adſit, c. 18. §. 21. & 14. & 17.
Temporale proprium virtutis nō requirendum. 139
Temporalia excæcant. 174
Temporalia diſparent apparente Dei gloria. 175
Temporalia dona nihili æſtimantur à Deo. 180
Cum menſura ſuſcepta ſalutaria. 183
Tempus.
Temporis prærogatiua parui momenti eſt apud Deum. 118
Tempus mortis non ſit inopinatum. 119
Tentatio.
Vbi tentationibus paramur, Deus adeſt. 71
Tentatio nulla eſt, per quam non poſſimus euadere. 116
Terrenus.
Terrena contagia fugienda, vt Deum recipias, cap. 18. par. 16.
Terrenæ infirmitatis notio ſalutaris, cap. 23. par. 5.
Terreni homines non patiuntur ablactari. 139
Terror.
Terrori quæ ſunt, ſalutaria ſiunt ſi à Deo ducantur. 155
Teſtimonium.
Teſtimonia operum faciunt contemni verborum teſtimonia, cap. 25. par. 3.
Timor, Vide Metus.
Timor Dei expellit alios timores, cap. 24. par. 15.
Timorem exuant, qui egregia facta aggredi volunt. 49
Humanus excutiendus in re virtutis, cap. 2 3. par. 1.
Timor omnia horrenda apparere facit, cap. 23. par. 10.
Timor Dei diſponit ad diuina excipienda. 121
Timor efficaciſſimus eſt, vt nos ducat ad Deum. 219
Timidi.
Timidi in minimis malis temporalibus audaciſſimi ſolent eſſe in æternis vorandis, cap. 24. par. 5.
Tormenta.
Tormenta in Chriſto nos faciunt feſtinare ad gloriam. 126
Tranſitoria.
Tranſitoriis ne nimium hæreas. 124
Tribulatio, Vide labor.
Tribulationis refugium promptius in Deo, cap. 25. §. 22.
Tribunal.
Tribunalia mundialia rarò confringunt Tyrannidem potentum. 211
Tributum.
Turpe principi, quod ſolum cognoſcatur propter tributa. 99
Triduum.
Triduana virtutum exercitatio fauſta eſt volenti ex Deo ſalutem trahere. 215
Trinitas.
In B. Trinitatis fide contra omnia mala initiamur. 42
Trinitatis ſignum dabatur, vbi infundebatur diuinitatis notitia. 216
Turba.
Turbæ perditorū nullum non exhibent perditum, c. 25. §. 13.
Tyrannis.
Tyrannidis ſuſpicionē exuit, qui beneficentiam teſtatur. 96
Tyrannidem potentum rarò confringunt tribunalia mundialia. 211

V.

Vanus.
VAnus eſt apud Deum clamor eum quo perſeuerat æſtimatio rerum corruptibilium. 149
Venter.
Ventri ſeruientes omnia diſſidia excitant aduerſus Deum, & homines. 195
Veritas.
Veritas gloriæ in ſolo Ieſu, cap. 18. par. 28. in veritate indaganda non immorantur principes. 88
Senerus admonitor veritatem teſtatur. 82
Veritas etiam hominem debilem facit fortem. 17
Verbum.
Verbi diuini ſtudium obliuionē facit temporalium. c. 18. §. 27
Verba cum operibus iungenda, cap. 19. par. 6.
Verba honorata animum tenent pacatum, cap. 25. par. 2.
Verba non attendenda, vbi ſunt opera in cōtrarium, c. 25. §. 3.

Digitized by Google

Verba de præcedentibus operibus efficacia, cap.27.§.8.
Verbis emollire corda dura, res eſt magnæ virtutis,c 27.§.7.
Verbum Dei hominem in quauis indigentia ſuſtentat. 230
Verba contumelioſa caueant Prælati. 12
Verborum ſplendor non requirendus in re graui. 54
Ad modicum valer in re virtutis. ibid.
Verbis opera diſconuenire à diabolo venit. 140
Verbum Dei omnia fit animæ fideli. 191
Verba Dei Chriſti ore prolata maximè confirmant, & ſuauiant homines. 226
Veſtes.
Veſtibus etiā caſtitas apparere debet,quæ grata eſt Deo. 216
Vetus.
Veteris legis holocauſtis efficacior eſt multorum concors laudatio. 162
Via.
Via virtutis,ſalutisve attendenda. 87
Victima.
Victima Deo accepta,quod proximum liberet, c.17.§.22.
Omni victima ſublimior gratiarum actio. 210
Victoria.
Victoria tunc glorioſior, quando hoſtem illudendo vincis. 5
Præſtātiſſima,in qua nullus vincentiū deſideratur,c.32.§.21.
Ad Victoriā multum conducit ſanctitas pugnantium. 205
Vigilantia.
Vigilantia neceſſaria,cap.26.§.10.
Vindicta.
Vindicta eira in publice peccatores, cap. 25. §. 26.
Vindictam eiet ingratitudo, vel à manſuetis. 127
Vindex.
Vindices puellarum in palatinis admirationi ſunt. 20
Vir.
Viro præſtanti detrimentoſum eſt magna non aggredi. 28
Vir bonus nil faciat ſine fructu. 27
Viri præſtantes, licet pauci, faciunt imperium magis illuſtre, quam vilis multitudo. 206
Vnitas.
Vnitatem qui ſcindit multas diuiſiones patietur, cap.25.§.1.
Vires.
Vires creatæ non valent, vt quis omnino ſuam occultet præſtantiam. 16
Virginitas.
Virginitas vſque ad Chriſtum incognita fuit. 2
Tollit ſuſpicionem mali,cap. 32. par. 20.
Virtus.
In virtute metuuntur ſeditiones ab impiis. 65
Virtutis procraſtinatio à malo. 91
Virtutis paternæ laus calcar eſt ad filios. 33
Virtuti deditos vt decet ruſticas. 18
Virtus florida,& ſemper recens, copioſam facit meſſem cœleſtis panis,cap.26.par. 9.
Virtutibus qui tot fulget, quot ſufficerent populo,laudabilis,cap.30.par.12.
Virtus ægrè conſeruatur, vbi leges mundiales florent, c.19. parag.9.
Virtutis affectus ſemper ſit recens, cap.19.par.5.
Virtuti non ex parte ſeruias,cap.18. par.14.
Virtutum eſca ſolida poſt Chriſtum, cap.29. par. 5.
Virtutes inter qui peccat,pene deploratur,cap. 30.§.11.
Virtus vnius poteſt & populum peccatorem obtegere,c.30. parag.18.
Virtutum in facinora qui mala conuertit, præſtans eſt, c.vlt. parag.6.
Virtutis aſſecla Deum vnum nouit. 211
Virtutes potius, quam ſcripta commendant hominem. 238
Virtus aduerſis roborata valet apud Deum. 122
Virtus maior præcipuè curanda. 173
Virtutis præmium temporale non requirendum. 139
Virtus parui temporis vix cenſetur apud Deum. 228
Virtutis internæ ardor omnia dura externa deuincit. 225
Virtutum culminibus debetur præconium famæ ſolummodo. 218
Virtutum opera efficaciſſimam orationem habent apud Deū. 208
Virtutum exercitatio triduana fauſta eſt volenti ex Deo ſ-lucem trahere. 215
Virtutem conſeruare in otioſa vita laborioſum, & ferè impoſſibile eſt. 208
Vtiliora ſunt quæ nobis infirmitatem recolunt, quam quæ virtutem. 201
Viſio.
Viſio Dei à Charitate,cap.18.par.11.
Viſio Dei à pane Euchariſtico. 171
Vita.
Vita vel à Chriſti vmbra,cap. 29. par. 23.
Vitæ huius pericula qui pro Deo amet,præſtans vir eſt,c. 31. par.5.
Vita excedens ne quid habeas etiam in hoſtes. 135
Vitæ nouitati quidquid conducit opus eſt Dei. 138
Vita fidelium in Chriſti paſſione. 199
Quæ pro vita æterna fiunt,ruinam non agnoſcunt. 189
Pro vita æterna nihil in præſenti patare ſtultiſſimū eſt. 190
In hac vita nulli deeſt ærumna, etiamſi exacte Deum colat. 194
Vitium.
Vitia regnantium plus officiunt populo quam hoſtes. 27
Vitia repetere reproborum eſt. 149
Vitiorum occaſiones nec memorandæ. 148
Voluptas. Vide Luxuria.
Voluptatis rei vel minimum cauendum, cap. 32.par.11.
Voluntas.
Voluntatem Dei qui ſequi volet, multis ſe excolat. 142
Voluntarij.
Voluntarij in diuino obſequio optimum tenent locum in domo domini, cap. 32.par. 26.
Voluntaria propter Deum ſeruitus præſtātiſſima homini. 150
Voracitas.
Voracitas Dei præſentia coercetur. 30
Vox.
Vox Dei efficaciter mouet corda. 30
Simul cum operibus efficax eſt vox. 51
Vbertas.
Vbertatem debes ſperare à Deo,à quo in penuriā ageris. 169
Vxor.
Vxor cenſetur ex marito qualis ſit, cap. 32.par. 13.
Zelotipia.
Zelotipiæ affectus vnus in nobiliſſimo quoquam pectore inexorabilis eſt. 214

Digitized by Google

1–6–2

Digitized by Google